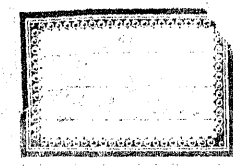

R. 1029

3
31-22

ANNALES ECCLESIASTICI

CAES. BARONII

S. R. E. PRESB. CARDINALIS

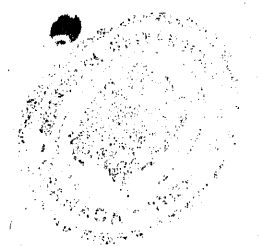
Tomis duodecim distincti.

NOVISSIMA EDITIO,

postremum ab Auctore aucta & recognita.

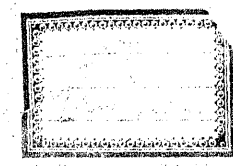
LIBRARIUS
A
1
25

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

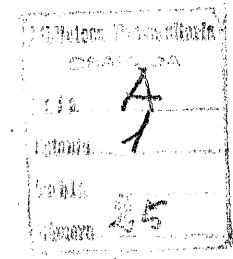

DE LA LIBR...

R. 1029

3
81-22

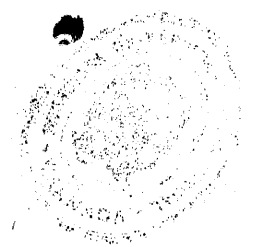
A N N A L E S
E C C L E S I A S T I C I
CAES. BARONII

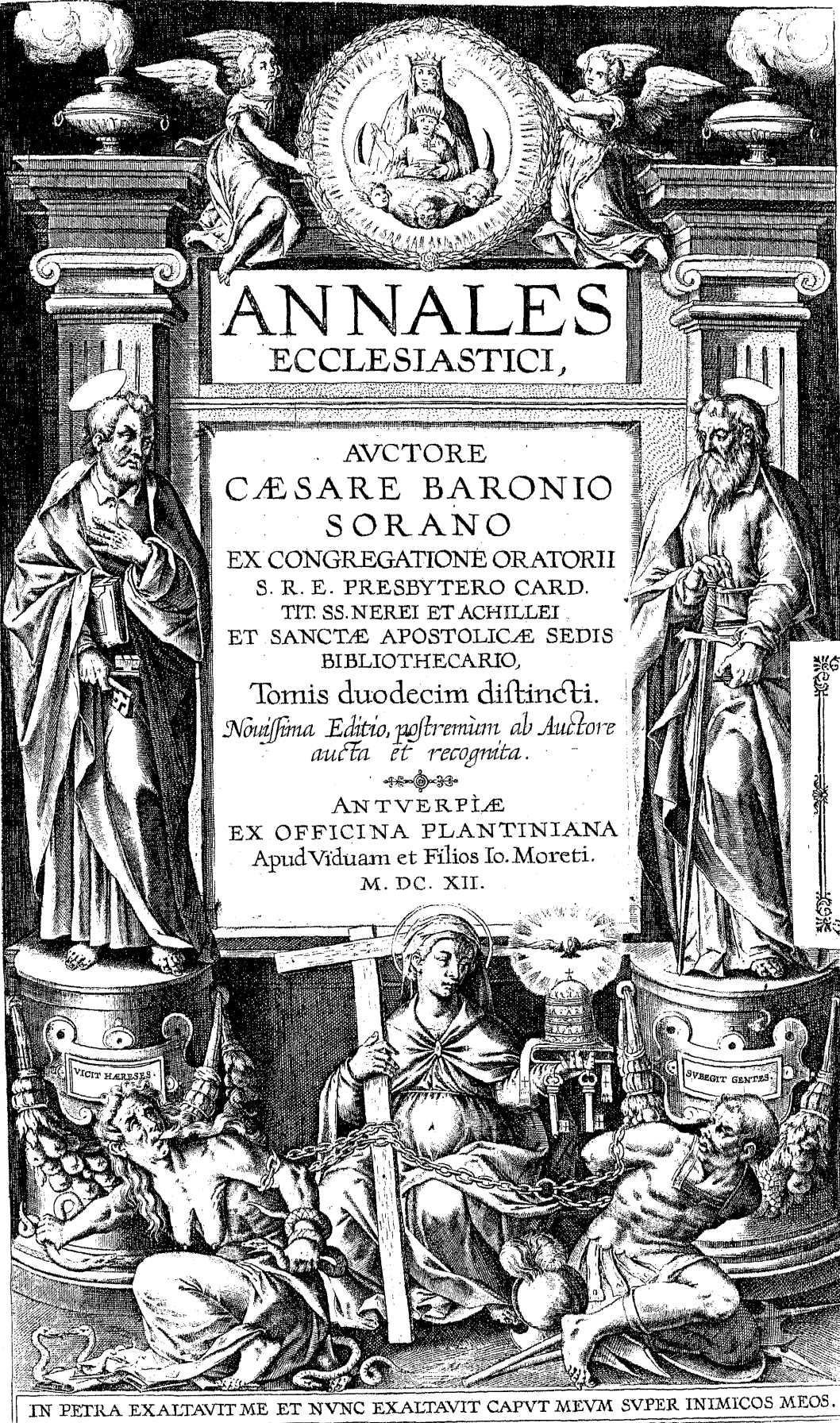
S. R. E. PRESB. CARDINALIS

Tomis duodecim distincti.

NOVISSIMA EDITIO,

postremum ab Auctore aucta & recognita.

ANNALES
ECCLESIASTICI,

AVCTORE
CÆSARE BARONIO
SORANO

EX CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E. PRESBYTERO CARD.
TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI
ET SANCTÆ APOSTOLICÆ SEDIS
BIBLIOTHECARIO,

Tomis duodecim distincti.
*Novissima Editio, postremum ab Auctore
aucta et recognita.*

ANTVERPIÆ
EX OFFICINA PLANTINIANA
Apud Viduam et Filios Io. Moreti.
M. DC. XII.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. S. C. B. N.

IN PETRA EXALTAVIT ME ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM SVPER INIMICOS MEOS.

LECTORI BENEVOLO

BALTHASAR MORETVS

S. P. D.

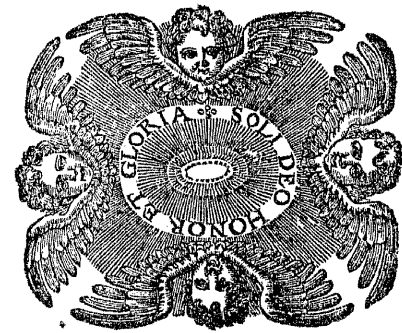

NON te fallo, LECTOR, (hodierno quorumdam exemplo, lucellum suum non commoditatem tuam spectantium) dum hanc ANNALIUM ECCLESIASTICORVM editionem nouissimam appello, & postremum ab AVCTORE auctam & recognitam. Nam etsi non omnes Tomi denuò in lucem prodierint, vt suis inferi locis potuissent quæ AVCTOR Ill^{mus} adiecit vel emendauit: eorum tamen qui nondum recusati sunt, Appendices tibi exhibeo, eâ curâ & methodo concinnatas, vt dubites, suis infertas locis an sic seorsim excusas malis. Imò nec dubites opinor; sed sententiæ, quam Appendicum titulis apposui, libens subscribas: priores AVCTORIS curas cum posterioribus conferendi industriâ, quæ nec magna hîc requiritur, ingenium acui iudiciumque firmari. Sanctissimi AVGVSTINI, qui multiplici

scriptione Ecclesiam perpetuùm illustravit, Retractionum libros, nemo non meliori suo fructu legit, quàm si primis cogitationibus inductis, posteriores suo ordine & loco substituisset. Idem prorsus de his Appendicibus arbitrari licet. è quibus, quid præstantissimus sacrorum Annalium Scriptor diuturniori studio profecerit, magno tuo bono quàm facillimè addiscas. At verò hæcenus, haud exiguo fateor incommodo, sub finem non vnius posterioris Tomi conquirere oportuit, quæ ad priorem aliquem additiones vel correctiones pertinebant; adeò vt utilissima AUCTORIS spicilegia, post vberiore ipsius messem, pauci attenderent, vel æstimarent. Quare operæ omnino pretium fuit Appendices has excudere, suis deinceps Tomis subnectendas, quò & commoditati tuæ Lector, & AUCTORIS simul gloriæ seruirem. qui cum ad vniuersam ECCLESIAE Historiam, summis inuolutam difficultatibus, explicandam accessisset, à bonis admoneri, à malis etiam culpari gaudebat; vt siquid vanè obiectum, refelleret; siquid erratum, corrigeret; siquid obscurum, elucidaret; siquid denique addendum, adiiceret. quod prudenter & vtiliter eum præstitisse, meritissimò omnes fatentur, atque hæ ipsæ Appendices apertiùs indicabunt. Porrò Primus, Octauus, & Nonus ANNALIVM Tomi postremùm recusati sunt, ac proinde quæ in iis correxit AUCTOR, vel addidit, suis singula locis inserta reperies. Duode-

cimi

cimi etsi prima sit editio; nihil tamen, per immaturam AUCTORIS mortem, in eo mutandum vel adiiciendum restat. Reliquorum itaque Appendicibus, donec & ipsos recudi contingat, frue-
re Lector, & Vale. sed & breue BARONII Elogium accipe, quod velut epitaphiam quamdam Inscriptionem, nostri erga optimum olim Patronum cultus & affectus indicem, nomine Officinæ Plantinianæ concipio, & proximæ implendæ paginæ, bonâ bonorum veniâ, subiungo. Antuerpiæ, in Officinâ Plantinianâ, VI. Kal. Martias, M. DC. XII.

D. O. M.

D. O. M.

CAESARI BARONIO SORANO

EX CONGREGATIONE ORATORII

S. R. E. PRESBYTERO CARDINALI

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI,

S. APOSTOLICÆ SEDIS BIBLIOTHECARIO,

MAXIMO VIRTUTIS DOCTRINÆQ. ANTISTITI,

FORTISSIMO CATHOLICÆ FIDEI DEFENSORI,

ADVERSUS NOVATORVM VANITATEM

ACERRIMO ECCLESIASTICÆ VERITATIS VINDICI,

QVAM DVODECIM ANNALIVM TOMIS ASSERVIT,

SANCTISSIMIS VITÆ MORIBVS COMPROBAVIT,

PROMERITVS A BONIS OMNIBVS GRATIAM,

AB HOSTIBVS ETIAM INVITIS LAVDEM,

A DEO IMMORTALI LABORIS PRÆMIUM.

VIXIT, NON SIBI, SED CHRISTO ET ECCLESIAE,

ANNOS LXVIII. MENSES VIII.

OBIIT, ÆTERNVM VICTVRVS IN CÆLIS,

PRID. KAL. QVINTIL. M. DC. VII.

OFFICINA PLANTINIANA

OPTIMO PATRONO

PERPETVI CVLTVS SVI MONVMENTVM

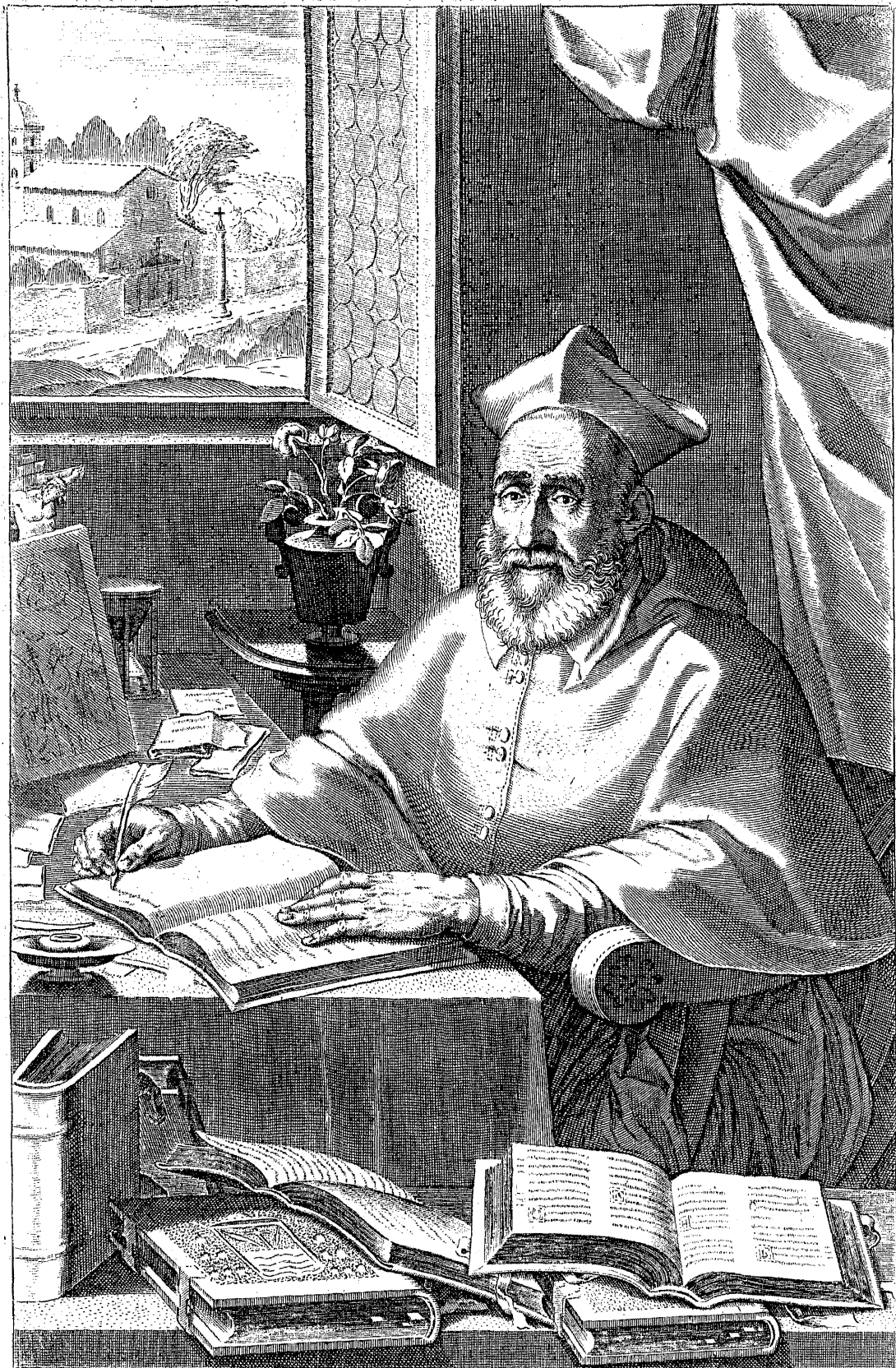
LIBENS MERITO, SED MOERENS, POSVIT.

ANNALIVM
ECCLESIASTICORVM

CAES. BARONII

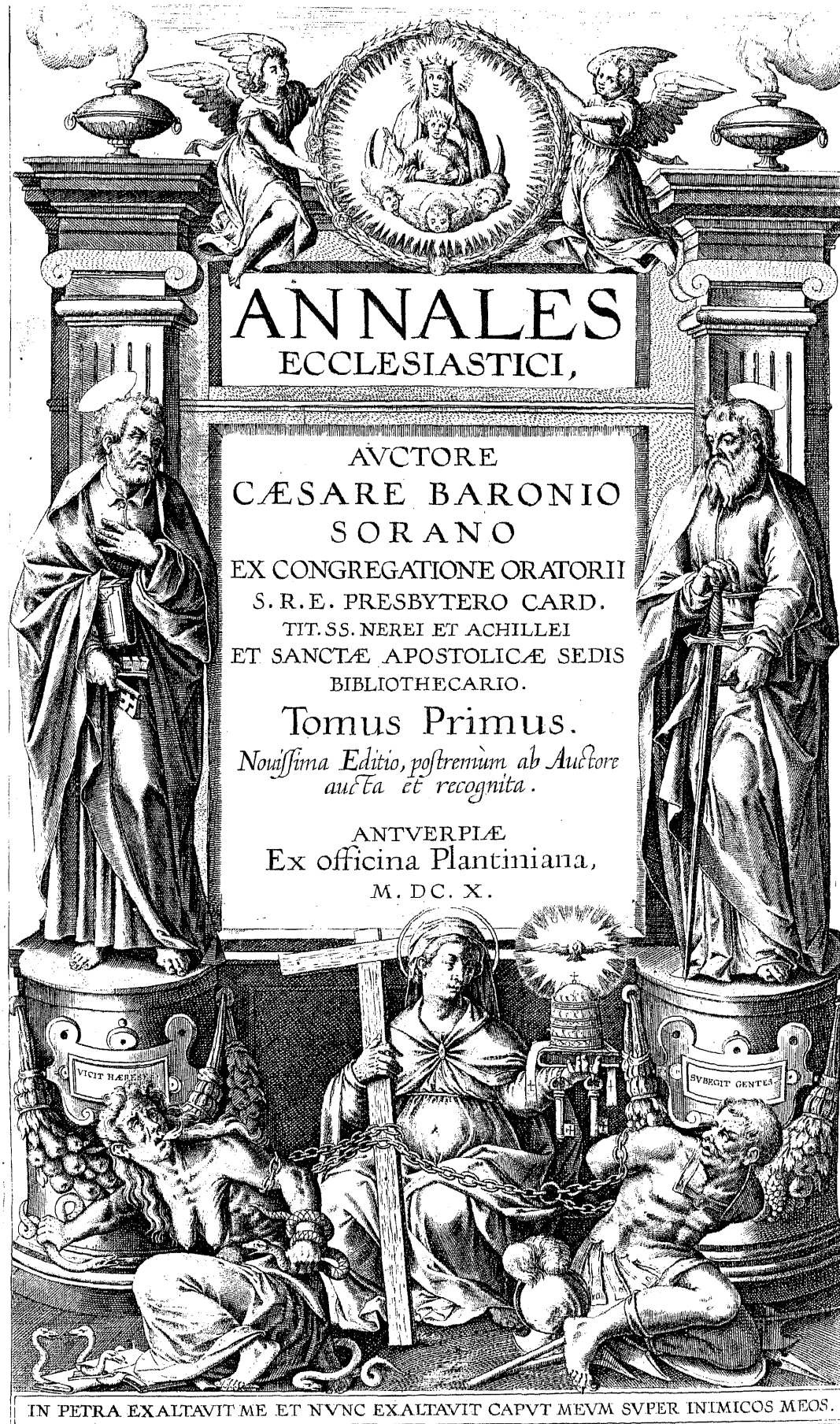
S. R. E. PRESB. CARDINALIS

TOMVS PRIMVS.

CÆSAR BARONIVS SORANVS TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI CARD. SACROSANCTÆ APOSTOLICÆ SED. BIBLIOTHEC. ANNALIVM ECCLESIAST. SCRIPTOR EXIMIVS ÆTAT. SVÆ ANN. LXIII.

Historia, et pietate micat Baronius: alter Lumen ab alterius lumine sumit homo.

es Calixto El colegio real mayor de Granada

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO
PATRI
ET D. N. SIXTO QVINTO
PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIVS
CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER
SEMPITERNAM FELICITATEM.

QVOD à Beato Apostolo Paulo in re
maximi momenti aliquando dictum
est : Non qui plantat est aliquid, ne-^{1. Cor. 3.}
que qui rigat, sed qui incrementum
dat, Deus: id ego, Pater Beatissime,
in Annalibus meis Ecclesiasticis conficiendis planè
sum expertus. Neque enim deliberatè ac consultò
tantum opus ante annos circiter triginta aggressus
sum; nec meis viribus fretus, quas nullas aut perexi-
guas esse intelligebam, ad vniuersam historiam Ec-
clesiasticam maximis difficultatibus inuolutam ex-
plicandam accessi; qui id ab initio ne cogitare qui-
dem ausus essem: sed Deo ipso, à quo omne datum
optimum descendit, ita disponente, ac paulatim,

me propemodum incio , incrementum dante, ex paruulo semine non parua arbor est exorta.

Nota est Sanctitati vestræ vetus consuetudo Oratorij nostri; in quo singulis diebus, pomeridianis horis, panis verbi Dei sic paruulis frangitur, vt non illo sublimi dicendi genere, quod in sacris concionibus adhiberi solet, sed aliquanto submissiore, ac magis familiari, verùm ad permouendos audientium animos (vt diuturno experimento comprobatum est) valdè accommodato, res cominus, quasi ex æquo loco, cum vnoquoque agi videatur. Quam ob causam inter alia ex variis diuersisque sanctorum Patrum scriptis ad mores optimos instituendos accepta, Sanctorum vitæ, & Ecclesiastica gesta narrantur, quòd ad virtutis & pietatis studium in auditorum animis excitandum, exempla magnam vim habeant. Cùm ergo ea de causa res gestas Ecclesiæ, atque Vitas Sanctorum legerem; cœpi illius auctoritate & hortatu, qui mihi & ceteris fratribus meis parentis loco est in Christo præfectus, in ea lectione paulo accuratiùs ac diligentius versari, eodèmq; suasore atque impulsore, ad veteres Ecclesiasticæ historiæ scriptores agnoscendos examinandósque animum penitus appuli. Cùmque delectatione ipsa iam trahente, longiùs pergerem, multaq; exciperem & notarem, suisq; locis seponerem ac distribuerem; sensim ac paulatim factum est, vt magnam rerum copiam tamquam in aliquam cellam penariam vnà congefserim, præsertim contra Nouatores nostri temporis, pro sacrarum traditionum antiquitate, ac S. Romanæ

Catho-

Catholicæ Ecclesiæ potestate. Sicque cùm iam sex lustris ipsa Ecclesiastica historia fuerit à me septies ordine temporum repetita; accidit, vt amicorum cohortatione, & mea sponte de Annalibus Ecclesiasticis pertexendis serìo cogitarem.

Deo igitur benè iuuante, è portu soluens, cùm in quamdam immensam maris altitudinem inuectus essem; ad multiples, permagnas, ac pænè inexplicabiles difficultates penitus superandas, præcipuè in temporum serie distinguenda, & chronologia rectè constituenda (quæ in omni antiqua historia in primis obscura est & difficilis) multo labore, magno studio, & diligentia opus fuit. Non enim satis erat in hoc genere eos Historicos legere, qui ad manum sunt, sed omnia Patrum monumenta peruoluere, scriptos codices in bibliothecis scrutari, latentem rerum notitiam apud externos etiam scriptores sæpenumerò peruestigare necessarium fuit: verùm ad omnia suis ponderibus expendenda, iudicij trutinam adhiberi oportuit; cùm nihil periculosius sit in historia, quàm cuius scribenti de quacumque re fidem habere. Nec verò, Pater Sancte, hæc à me propterea dicuntur, quòd me omnia perlegisse iactem, aut id alios de me existimare velim: sed potiùs, quòd ob summam rerum difficultatem, si quæ minùs feliciter fuerim assecutus, mihi ab æquis iudicibus ignosciscupiam. Ego quidem quid profecerim, aut omnino an operæpretium in scribendo fecerim, haud satis compertum habeo: nam cui timorem non incutit illa S. Ambrosij sententia de suis ipsius scriptis sibi adeò

Ambrosij lib. 6. epist. 40.

parum fidentis, atque hæc ad Sabinum scribentis? Vnumquemque fallunt sua scripta, & auctorem prætereunt: atque vt filij etiam deformes delectant, sic etiam scriptorem indecores sermones sui palpant.] Ceterum illud certò scio, me impigrè laborasse: aut verius, non ego id operatus, sed, cui innitor, gratia Dei mecum. Verum, quidquid sit, hoc alij iudicabunt: Túque in primis, Beatissime Pater, cuius & singularis doctrina, & acerrimum est iudicium. Iam enim in tuo nomine primum Annalium nostrorum volumen è tua nobili Typographia Vaticana prodit, quam nuper, nullis parcens impensis, instituisti: vt pro tua pastorali solitudine, hac quoque in re, communi Ecclesiæ vtilitati optimè consulas, sacris videlicet, sanctorumque Patrum libris emendatissimè imprimendis. Etsi enim timidè admodum tam erudito sæculo lucubrationes has meas in lucem emittebam, easque diutiùs intra domesticos parietes comprimendas censebam: me tamen optimi & de me optimè meriti Cardinalis Antonij Carafæ Bibliothecarij Apostolici auctoritas impulit, vt hoc tamquam æs alienum aliquando dissoluere inciperem.

Tibi igitur, Pater Sanctissime, Sacerdoti Dei summo has laborum meorum tenues primitias offero: tibi, inquam, Christi Domini nostri Vicario, & Beati Petri Apostolorum Principis successori, veluti viuenti Petro, ac per ipsum Christo, grati animi consecro monumentum. Et perinde ac olim Iacob, vt à patre primam benedictionem posset faci-

*Genes. 26.
27.*

lius

lius promereri, Rebeccæ matris consilio & industria è grege sumptum cibum illi paratum attulit: ita pariter ego non è saltibus inuis, locisque siluestribus, piis omnibus inaccessis, sed acceptum ex ouili Dominico, & ex sanctæ matris Ecclesiæ sententia præparatum, quo potissimum certum est Sanctitatem tuam libentissimè vesci, edulium offero (volumina quippe in cibum etiam diuinitus impartiri solita, diuinæ Scripturæ monstrant exempla) appositèque verba illius vsurpans, quem imitandum suscepi, dicam, tua fretus humanitate, confidenter: Surge Pater, & comede de venatione mea, vt benedicat mihi anima tua. Primam, inquam, illam, Sanctissime Pater, benedictionem expeto, qua æterna semperque manens hereditas impartitur: quam & Fidelibus omnibus Petrus exoptat; nimirum vt cælestem hereditatem benedictione possideant: cuius virtute pariter mihi his maiora conanti fauor diuinus adspiraret; quò & cetera, quæ paro volumina, singula annis singulis (quod est in animo) ad pedes Sanctitatis tuæ impressa deferam. Benedic vnà mecum & seruis tuis, fratribus meis, qui pro te assiduè orant, & in vinea magni Patris familias, quæ tibi credita est, pro virili laborant. Deus interea te, Pater Sanctissime, incolumem seruet; vt ad magna, quæ tam breui Pontificatus tui spatio egisti, maiora addas; & præclara multa quæ inchoasti, quæque semper moliris & meditaris, ad Dei gloriam & Ecclesiæ vtilitatem felicissimè absoluas.

ANTO-

ANTONIO CARAFÆ

S. R. E. TT. SS. IOANNIS ET PAVLI

PRESBYTERO CARD. AMPLISSIMO

BIBLIOTHECARIO APOSTOLICO

CÆSAR BARONIVS FELICITATEM.

VA gravissima auctoritate permotus, Cardinalis Amplissime, tuisq; cohortationibus confirmatus, in lucem emitto primum Annalium nostrorum Ecclesiasticorum volumen; cuius editionem in diem ex die, nec sine causa (ut arbitror) differendam. Non enim ignoro quam difficile sit id pro rei dignitate prestare, quod libri indice sum pollicitus; quamq; arduum sit, & viris doctis, & veteris historia peritis, quibus ætas nostra abundat, in hoc scriptio- nis genere cumulate satisfacere. Tuum vero in primis per acre iudicium perhorresco, qui ad multiplicem doctrinam, qua præclare excultus es, magnam quoque totius Ecclesiastica antiquitatis notitiam adiunxisti. Sed me tua singularis recreat humanitas: teque, si minus expectationem tuam explevero, tuoq; exemplo ceteros eruditos homines, si quod omni studio secutus sum, minime affecutus fuero, imbecillitati meæ veniam daturus spero. Quod si hoc qualecumque tandem est opus, laboriosum certe & multarum vigiliarum, aliquid adiumenti ad adificationem templi Dei, quod est Ecclesia sancta Catholica, attulisse videbitur; primum quidem Deo optimo bonorum omnium auctori gratia agenda erunt, deinde etiam tibi, qui iam pridem studiorum meorum patrocinio per amantem suscepto, sedulitatem & industriam meam excitasti, omniq; officiorum genere perpetuo subleavisti. Suscipe igitur, Cardinalis Illustrissime, veteris clientis librum in fidem & tutelam tuam, ut hac prima Annalium nostrorum pars in aliorum manus, te patrono, commendatio- nis perveniat; dum secundam non ita multos post menses, si Deo placuerit, imprimendam paramus, ac perpolimus. Interea Deum oro, ut quod agis, diu agas; & de Ecclesia, de sacris studiis, de viris eruditis & piis, tu pietate & eruditione excellens, semper optime merearis.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI.

SVbiicimus hęc tibi, Lector, de triplici Annalium Ecclesiasticorum translatio- ne, in Italicum, Germanicum, Polonumque sermonem, datas hactenus vltro citroque litteras, cum cupiant & aliæ nationes sua ipsarum lingua Auctorem loqui: ut vel ex his intelligas, quam cupidissime iidem Annales ab omnibus sint accepti.

DE TRANSLATIONE ANNALIVM

in linguam Italicam.

ADMODVM ILL^{RI} AC REVER^{MO}

F. FRANCISCO PANICAROLÆ

EPISCOPO ASTENSI ET COMITI

CÆSAR BARONIVS S. P.

SICVT perpetuo obruenda esse silentio impie dicta, nec in aures populi notiorẽ sermone silendas illabi blasphemias, exemplo admonemur divina Scriptura, dum prudentissimi Hebræorum cohibere conati sunt blasphemos Syros, ne lingua loquerentur Hebraica: ita è contrà præconia veritatis omnium nationum debere sermone proferri, diuinus Spiritus impartiendo Fidelibus diuersarum dona linguarum, reddidit manifestum. Hęc in ipse considerans, Amplissime Præsul, Christiane eloquentiæ decus, cum Romæ populum pro concione doceres, non satis tibi visum coram frequentissimo cœtu summis laudibus nostros Annales efferre; sed & quò eos in omnium animos penitus infinuares, ut ex illis omnes æquè proficerent, in Italicum idioma reddendi eos consilium iniisti: explorataq; nostra voluntate, & facultate concessa, mox instar Prophetæ, linguam in calamus scribe velociter scribentis conuertens primum Annalium tomum compendiosa translatione lingue materna, dicto citius, reddidisti; ceterisq; id ipsum in aliis linguis præstandi, viam aperuisti. Verùm vrgens necessitas à cæpiis te inuitum auulsi; ipsa inquam insilio Pontificia, quæ Legato à Latere lateri te consultorem adiunxit. Sed accidit planè feliciter, ut tunc arefcentes Gallia siccitate, irriguo Verbi Dei tuo pectore copiosè manante, virefcere caperint atque florescere. Cum & primaria ipsa Parisiorum ciuitas, infracti roboris Catholice fidei & Christiane constantia dignum exemplum, longiori obsidione vallata, arummasq; fame confecta, te concionan- te, sepè experimento didicit, quod auditu ex diuinis Scripturis acceperat, non in solo pane vinere ho- minem, sed omni verbo quod procedit de ore Dei, expertaq; pariter est, Fidelium arma non esse car- nalia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, dum tu ibidem amplissimum patesceres hor- reum Verbi Dei, & Diuina Scriptura armamentarium reseraueris, quorũ altero pasceres esurientes, altero verò armares ad pugnam. Sed tandem, licet serò, intelligens impius ille Benadad frustra à op- pugnavi ciuitatem quæ Eliseum secum haberet, spe vanè concepta clusus soluit obsidionem. Cum iam feliciter confecto negotio, redeuntem te auctum coronis hilaris tua recepit Ecclesia, detinuitq; tui cupida artius, adeo ut nec sineret vel oculos ad externa conuertere. Vixq; denum te obti- nuisse, tuis litteris significasti, ut captas in Annalibus lucubrationes prosequeris: quo magnopere gausis sum nuntio, Deoq; immensus gratias egi, qui dedit hanc sollicitudinem in corde Tui. Perge feliciter, opusq; inchoatum absolue, quod omnes exoptant, expetunt, atque expectant: hac enim sibi via probè consultum existimant; cum quem longè absentem audire concionantem non liceat, dum scripta legunt, cumulatiùs id ipsum se affectos intelligant; quod in audiendo non horæ vnus breui spatio coarctentur, nec basilica, licet amplissima, angustiis ex consuentium auditorum compressio- ne vrgantur; sed qualibet hora & loco, die noctuq;, quoties liberit, pro pulpito librum, & pro con- cione habeant lectionem: Sicq; fiat, ut licet munere pastorali catbedræ insideas semper Astensi, astes- tamen ubique omnibus iugiter profuturus. Vale dignissime Præsul tui Baronij memor, quem san- ctis tuis ad Deum precibus iugiter sone.

MARCI

MARCI FVGGERI
 BARONIS IN KIRCHBERG
 ET VVEISSENHORN
 RODVLPHO CÆS. AVGVSTO
 A CONSILIIIS

Epistola ad Auctorem

DE TRANSLATIONE ANNALIVM
in linguam Germanicam.

ADMODVM REVER. D. CÆSARI BARONIO
 CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERO
 Amico carissimo S. P.

LABOREM meum in vertendo primo tomo tuorū Annalium in linguam paternam tibi probari, perlibenter ex tua accepi epistola xv. Kal. Decemb. ad me data: quem sanè laborem inter multas occupationes, quibus quotidie premor, non laudis aut ambitionis ergò, quarum numquam fui cupidus, in me suscepi, sed propter communem Reipublicæ Christianæ utilitatem. Expertus enim sum multa in Ecclesia nostra Catholica Romana à multis improbari, quorum fundamenta & prima principia si haberet cognita, proculdubidò æquiores se nobis iudices exhiberent. Cùm ergo in primum tomum tuorum Annalium incidissem: statim intellexi me id inuenturum, quod tantopere desiderabam, nempe, veram & solidam narrationem rerum Ecclesiasticarum, ex qua prima principia & incrementa multis possent innotescere. Nam licet multi historias scripserint Ecclesiasticas: animaduerti tamen multos erroribus implicitos minùs dextrè, aliquos autem negligentiores in chronographia minùs verè, aliquos verò ita obscurè scripsisse, ut quid velint, à paucis intelligatur. In tuis autem Annalibus nihil horum inuenitur: omnia sunt dextrè & maxima obseruatione temporum verè & dilucidè scripta, ut nihil ampliùs in illis desiderari possit. Quare ita sum permotus, & in eam spem erectus, quòd dubitare non ausim, me magnam utilitatem multis, qui præter patriam linguam nullam callent, allaturum ad antiquitatem Ecclesiasticam cognoscendam. Aggressus igitur sum animo magno primum tomum interpretari, in eoquè hæctenus laboravi fedulò. Sed hic labor meus planè erit irritus, si tu manum tuam non porrexeris. Nam ex præfixa Epistola Summi Pontificis in editionem primi tomi, satis intellexi, nemini licere tuos Annalium tomos alieno idiomate in lucem emittere absque tuo permisso. Peto igitur, ut pro tua humanitate studium ac benevolentiam tuam mihi hac in parte deferas, concedasquè ut GERMANIA nostra virtutibus ac laboribus tuis per me fruatur & gaudeat. Ego Deum optimum Maximum precabor, ut tibi & ætatem & gratiam largiatur, quòd omnes tomos, sicut incepisti, perficias: magnum enim Respublica Christiana acciperet detrimentum, si tantum opus permaneret imperfectum: meæ verò imbecillitati opem ferat, ut vnum aut alterum tomum (si anni plures non permiserint) cum utilitate multorum perficiam. Bene vale. Augustæ, decimo sexto die Decembris, anno Domini M. D. LXXXIX.

Tuus addictissimus

Marcus Fuggerus.

ADMO-

ADMODVM ILLVSTRI
 AC GENEROSO DOMINO
 D. MARCO FVGGERO
 BARONI IN KIRCHBERG
 ET VVEISSENHORN
 RODVLPHO CÆS. AVGVSTO
 A CONSILIIIS S. P.

VMMO, vir clarissime, fuerat mihi pretio redimendum, ut amplitudo tua dignaretur accipere, quod amantissimis litteris à me sibi postulat impertiri. Quid enim gratius atque iucundius, quidve honorificentius accidere potuisset, quàm ut nostri Annales Ecclesiastici in Germanicam linguam germanè atque fideliter verterentur, à tali tantoque potissimum viro, cuius pura atque sincera omnibusque spectata religio esset (nam tuo vigilantissimo studio & conspicuo vitæ exemplo Catholici in officio continentur, & in hereses lapsi ad Ecclesiam reuocantur) cuius quoque munificentia eruditi quique proficiunt, & bonæ littere penes Catholicos in Germania coalescunt, quorum lucubrationibus ab eisdem tibi dicatis Bibliotheca illa tua æmula Philadelphie illustratur. Talia igitur de Annalibus à me editis & edendis à te præstari, ne mente quidem concipere mihi fas esse videbatur, nedum sperare: ut planè intelligam id te diuino aggressum esse consilio. Quis enim ducat in animum, hominem curis innumeris pressum, laboribus assiduis fatigatum, ac senio insuper prægrauatum, adèdè laboriosam prouinciam suscepisse: nisi diuinus Spiritus suasset, imperasset, ac vehementiori quoque impetu compulisset? Etenim vel legisse tantum Annalium tomos, haud mediocri laboris videri poterat esse negotium: eos verò sepiùs attentè perlegere, accuratiùs atque solertiùs perscrutari, & in aliud insuper idioma transferre, neque tantum sententias ex sententiis, sed dum licet, verba etiam verbis reddere: opus quidem eiusdem esse Spiritus, cuius quoque ^{1. Cor. 12.} ^{& 14.} muneris est interpretari sermones, omnes intelligent. Studueram (prohè nòsti) susceptum laborem aliqua saltem ex parte minuere, cùm superioribus meis datis ad te litteris suaderem, ut prætermisiss quibusdam prolixioribus quæstionibus, licet ad historicam facultatem ac veritatem maximè pertinentibus, aliisque nonnullis quæ rudis lector esset haud facillè percepturus, ex eis Epitomen potiùs Germanica lingua conficeres: sed redditis ad me litteris, id facere renuisti, ac planè exhorruisti, perinde quasi religio esset ex illis vel apicem vnum excidere, sic in omnibus fidelis & accurati munere persumeturus interpretis. Quo quidem officio illustratum olim Marci nomen in eo qui Euangelista & Petri pariter prædicatur Interpres, ut in te quoque feliciter propagetur, sanctè pieque amulatus esse videris. Dum enim res à Petro, Petriquè ^{successo-}

**

successoribus, eiusdemque Petri nomine in Ecclesia Catholica gestas potissimum interpretaris: quodammodo & tu Petro accessisse putaris Interpretis. Sed & de te illud 2.Tim.4. Pauli de Marco ad Timotheum usurpare liceat: Assume Marcum, & adduc tecum: est mihi utilis in ministerio.] hęc Paulus cum esset Romę (ut ait) solus cum Luca Apostolorum Acta scribente, non satis sibi esse Lucam existimans sine Marco, sed tunc bene consultum, si Marcum sibi Lucaque coniungat. Opportunę sanę Luca in sacra historia laboranti Marcus inhaesit, eidem profuturus ac Paulo. Perutilis planę Apostolo in ministerio Marcus noster, qui eius exemplo ingemiscens ac deplorans assidue cladem suorum gentiliū, aestuansque pro illorum salute immenso charitatis ardore omnia peruestigat, seduloque semper studio collaborans, nihil prorsus omni ex parte intentatum relinquit, ut immanissima ex heresi inflictę cladi prospicere valeat, atque mederi. Desideriorum sanę vir, qui Danielis instar, inter captiuos liber, & in obscurissimis tenebris fulgore Catholice religionis elucens, populi tui acerbissime perferens captiuitatem, in pristinam eum libertatem vindicare desideras, & in antiquum patrium solum, in Catholicam inquam Ecclesiam, postliminio restituere. Annuat votis Deus, ut merearis instar Abrahe, Pater dici rectę credentium, & occinat tibi propheticum illud: Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis: quia est merces operi tuo, & spes nouissimis tuis: reuertentur filij ad terminos suos.] Has demum optime Marce, quas exposcis a me, accipe litteras, concessionis testes, amoris pignus, & mei erga te studij indices: quę in secundo hoc Annalium tomo excusę, veluti publico in archiuo repositę, perspicuę omnibus, tibi que integrę conseruentur. Vale: tibi que strenuę laboranti pro fide Catholica, & pro Germanis tuis egregiam operam nauanti prestę sit Deus: cuius potentia, ad subeundos labores renouetur ut aquile iuuentus tua.

Admodum Illustris D. tuę

Seruus obsequentissimus

Cęsar Baronius.

STA-

STANISLAI CARNCOVII
 ARCHIEPISCOPI GNESNENSIS
 METROPOLITANI REGNI POLONIÆ

Epistola ad Auctorem

DE TRANSLATIONE ANNALIVM
 in linguam Poloniam.

ADMODVM REVERENDE IN CHRISTO PATER
 nobis carissime & obseruandissime:

F FICIVM fraternę charitatis, qua Christianę fidei religionisque communione colligatur, hoc a me (licet tibi de facie non sim notus) iure quodam suo postulat, ut tibi commune in Christianam Remplicam abs te profectum bonum gratuler, Annales nempe Ecclesiasticos nuper abs te editos; gaudium que meum non vulgare, quo sum ex hoc laborum tuorum fructu eximie affectus, apud te expromam. Cum enim primum atque alterum eorum Annalium volumen atidę perlegissem (sero enim in manus meas peruenerunt) egitantas, quantas animus meus capere potuit, Deo bonorum omnium auctori gratias, qui in necessariis Ecclesię suę prouidit opportuno tempore, tibi que non modö mentem & voluntatem indidit ad opus arduum, difficile, prope que immensi laboris, in quo annos (ut scribis) triginta desudasti, suscipiendum; sed etiam vires facultatemque præstitit ad perficiendum. Tuum verö pectus plenum pietatis & amoris in Deum, plenum omnis doctrinę ac sciencię, absens, absenti tamquam presentis, dum libros euoluerem, cupidissime sum exosculatus, atque incredibili tui studio accensus. Natura enim ipsa optima ducere, cupidę ferimur in eorum amorem, qui insigni vna aliqua virtute excellunt: in eorum verö qui pluribus, cupidius: qui autem non modö pleni ipsi sunt celestibus istis diuinisque dotibus, sed & alios iisdem locupletare solent, hos uti vasa diuini Spiritus, eiusque donorum a Deo electa, omnium maximę suspicimus & veneramur, capimurque summo & admirabili eorum amore. Iam pridem ego de te multa a nostris hominibus, qui te in nostram gentem suauiter effusum narrabant, mea magna cum voluptate audieram, perspexeram que emendato Martyrologio tuam pietatem, & studium Dei glorię propagandę, eiusque Ecclesię ornandę. Sed cum Annalium volumen primum, ac postea alterum in manus nostras venisset, hæc mihi in te tanto illustriora visa sunt, quanto es vastius pelagus non modö ingressus, sed prope eimensus. Ac repetenti quidem mihi memoria diuinę bonitatis consuetudinem, quam in Ecclesię istius militantis regimine ab ipsis eius incunabulis retinet, videntur semper nouis morbis noua remedia fuisse subministrata. Ita (ut recentiora, & quę sub aspectum nostrum venerunt, tantum attingam) cum Lutherus hæresis suę virus effundere cœpisset, quo maxima Europę pars infecta fuit, quod que sectas innumeras inter se admodum dissectas peperit; excitatus fuit clarissimus Societatis I E S V Ordo, qui cum aliis pro Ecclesia laborantibus, hac pestifera lue mortalium animos liberaret: ex qua cum alij plurimi viri Dei spiritu pleni, omni que genere sciencię ac doctrinę instructi, tamquam ex equo Troiano prodierunt, tum nuper Robertus Bellarminus prodijt, qui tu inexpugnabilem aduersus hæresim turrim, editis in lucem disceptationibus de fidei nostrę controuersiis, extruxisse scribis. Ita cum Centuriatores figmentis mendacisque suis historiis Ecclesiasticis tenebras offudissent: te potissimum elegit Dominus, qui tenebras istas depelleres, lucem que clarissimum Orbi vniuerso afferres: totum que Ecclesiasticum ædificium, tecta nimirum, parietes, & fundamenta, atque adeo Hierarchiam ipsam, non modö vallo, muro que inexpugnabili, historię nimirum veritate, cingeres & munires, sed etiam armatura aduersus hæreses, dum controuersas quæ-

stiones doctissimi me pertractas & explicas, cumulatè instruères. Ostendisti igitur, uti optimus artifex, augustissimi ædificij, militantis nimirum Ecclesiæ origines, pugnas, victorias, trophæa, & incrementa: ostendisti perpetuam & non interruptam Romanorum Pontificum à Petro Apostolorum principe successione: ostendisti denique summa nostræ fidei firmamenta, utpote traditiones Apostolicas, fidei dogmata, Petri in Ecclesia primatum, S. S. Romanæ Ecclesiæ maiestatem, Conciliorum auctoritatem, vetustissimumque sanctorum Patrum de diuinis Scripturis sensum: quibus omnibus Catholica fides magnopere firmatur, omnisque impietas & hæreticorum figmenta ita deficiunt, sicut deficit fumus, & sicut fluit cera à facie ignis, sic illa quoque peribunt & euanescent. Iam si tuæ narrationis modum, genusque dicendi, quo ego magnopere delector, deprædicem; principium facilius quam finem inueniam, tuque ipse fortasse, quamlibet verissima scriberem, assentari me tibi putares. Sed verè tibi à me dictum velim credas, admirari me in hoc immenso opere magnarum variarumque rerum in te scientiam, multarum linguarum peritiam, historiarum tam sacrarum quam profanarum cognitionem, accuratamque & exactam antiquitatis inuestigationem, siue ex veterum lectione, siue ex numismatibus, siue denique ex vetustissimarum ædium inscriptionibus: quæ omnia ita historię tuæ accommodas, ut manifestum sit, necessarias eas res unicuique fuisse ad texendum tantum opus. Igitur tam magna & ampla talenti tibi crediti lucra atque prouentus, bonorumque omnium studia, qui pro tua incolumitate mecum unà Deum optimum maximum precantur, ex animo gratulor. Et ut alia omnia, quæ restant, volumina, quæque te facturum editurumque promittis, quam citissimè nobis prodas, ad I. E. S. V. Christi gloriam ex animo opto, atque abs te maximum in modum peto: operamque tibi meam & facultates omnes, tantæ quantæ sunt, ad eam rem polliceor & defero. Et, si permittes, curabo, ut in Collegio Patrum Societatis I. E. S. V. Calisij nuper à me fundato & erecto, in linguam nostram Annales isti transferantur, ut tu veluti ciuis Polonus, de vniuersa Republica Ecclesiastica optimè meritis, nostro nobiscum idiomate loquaris. Data ex Arcenotra Louicien. v. Mensis Augusti, Anno Domini M. D. XCII.

Rev. P. V.

Studiosiss. amicus & frater

Stanislaus Carncouius Dei gratia Archiepiscopus Gnesnen.
Legatus Natus, Regni Polonia Primas, Primusque Princeps.

ILLV.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
STANISLAO CARNCOVIO
ARCHIEPISCOPO GNESNENSI,
LEGATO NATO, REGNI POLONIÆ
PRIMATI, PRIMOQUE PRINCIPI S. P.

Itterarum tuarum ipsa dumtaxat inspectione, Præsul amplissime, magna admiratione affectus sum, ubi eas à viro tanto datas ad me novi, nempe ab Archiepiscopo Gnesnense, Legato, Polonia totius Primatè, primoque Principe, natalibus præfectorisque adeo nobilitato, & quod ceteris præstat, ob res præclarè gestas, egregiæ vitæ meritis summa gloria insignito: qui regalis sacerdotij functione, & sacerdotalis principatus ministerio, sacerdotem simul agens, & Principem, principem locum in vtroque sis facile consecutus; dum Archiepiscopi sedulam vigilantiam, Legati sollicitum fidumque ministerium, Primatis præcipuam diligentiam, ac denique Principis robur indefessum, inuidiumque animum in omnibus quam absolutissimè exhibes: adeo ut perditissimis his deploratisque temporibus, maximo Dei beneficio, cum quatuor hisce muneribus factus sis plurimis causa salutis, de te Propheticum illud occinere iure liceat: Quadriga tua saluatio: itemque sanctis vocibus acclamare: Currus Israël & auriga eius: qui & unà simul quadripartito munere, quatuor munia expleas personarum, Moysis, Aaron, Hur, atq. Iosue; sicque insint quatuor facies vni, dum quorum personam geris, eorundem quatuor virtutes reddas, officiaque persoluas. Ad hæc, inquam, adeo admiranda, ipso primo tuarum litterarum intuitu, immenso fulgore præstrictis oculis pallens obstupui: verum ipsas perlegens, mox excusso pallore, erubescere cæpi, ubi inspexi immensas, quas mihi laudes aggeras, exaggerasque dicendi facundia, cum me illis longè imparem ac profus immeritum esse sentirem. Sed cause, ne exactius cuncta scrutatus, inuenias (quod est in fabulis) pro virgine ceruam, vel si ex diuinis Scripturis petatur exemplum, conspicias pellitum pro Davide simulacrum: suffundarisque ipse rubore, dum ab illa imagine abhorre me senseris, quam sinxeras tibi animo, atque stilo formaueras. Sed est planè, ut hoc quoque nomine immortales tibi gratias agam; quod probè intelligam, vehementem amoris vim, quo me prosequeris, haud patientem angustiis arctari limitibus, redundantia quadam in plures laudationum exitus erupisse, fluxisseque magno impetu in flumina beneficentia, cum adeo liberaliter non solum operam tuam spondeas, sed & facultates, tanta quantæ sunt, ut ais, sponte offeras. Verùm liceat illud Apostolicum usurpare: Quæro vos, non vestra. In his enim quæ opus sunt, satis abundè supeditat mihi Romani Pontificis Clementis munificentia. Ceterùm quod ad tuam amplitudinem spectat: plus quam satis abs te meis rebus consultum erit, si me inter clientes tuos annumeres; si verò & inter amicos, summum aduicias gratia cumulum, generoso animo tuo dignum.

Quod autem à me exigis, impartiri tibi licentiam, ut Annales nostri in Polonorum linguam vertantur, ipseque Polonus effectus, cum Polonis communi idiomate loquar, cum id existimes ad expugnandos hæreticos haud leuiter profuturum: imitari planè visus es mihi fidei patrem Abraham, qui ad debellandos quinque Reges, satis sibi putauit armare vernaculos, & sequi Dauidem, qui regis neglectis armis, rusticis telis est progressus ad pugnam: quippe qui probè noueris, noua bella Dominum elegisse, in quo qui est infirmior, ille potentior habeatur. Accurro igitur summa alacritate tanto classico excitatus ad bellum, inherens tibi strenuo ac pugnandi perito, ut armiger Ionathæ. Annuat votis Deus, ut tuos labores ac

studia, diuina aspirante potentia, leti victoria consequatur: concedatque mihi Euangelica promissione, ut qui lingua locutus sum noua, serpentes pariter tollam. Sciant uelim Poloni mei, omnia nostra patere ipsis: nec id quidem recens, sed iam pridem iisdem nostros oppigneros esse labores, cum olim Roma iaciebantur Polonorum Collegij fundamenta. Sed quod ille planè uisus est ad experiendas vires amoris nostri erga Polonos angustus palaestra locus: ecce vocati in latum campum, leti progredimur, non paucis tantum, sed uniuersa prouincia profuturi, sub tanto dulcore fortes, licet vires nostras pertenuis formidemus. Quod uerò per viros religiosissimos, eosdemque eruditos ac maximè pios, affirmas nostros Annales fore reddendos linguae Polonicae: nihil hoc potuit nuntiari gratius atque iucundius. Si enim Doctor Gentium Paulus, aduentu Titi, quo utebatur interprete, magno affectus est gaudio: quanta ego debeo gestire letitia, tot simul nactus Apostolicos viros interpretes? Porro huic addo gratia petitionis tuas ipsas litteras testes, futuras posteris perpetuum monumentum, nostri qui sub praeco est quarti Annalium tomi frontispicio perspicuas curatissimas affigendas curabimus, vocalem titulum, & semper loquentem inscriptionem praegrandibus signatam notis summae tuae erga me beneuolentiae. Quin & has nostras eisdem subiiciemus litteras, quae pro foribus eorumdem Annalium ueluti ianitores excubent, patentes indices non concessionis solum, sed & mei erga amplitudinem tuam studij & obseruantiae: quae itidem cunctis ingredientibus notum faciant, & quae intus sunt, & omnia denique nostra, nostris exposita esse Polonis, ipsis dicata, ipsorum semper inseruitura commodis: Quibus bene precamur, ac cupimus acceptam eos à maioribus Catholicam fidem integram illibatamque seruare, utpote digito Dei scriptam, cum innumeris ipse eam miraculis confirmari: agnoscantque pastorem suum, sanctorum Antistitum legitimum successorem, ueraque fidei & paterna- rum traditionum heredem, earumdemque accerrimum defensorem: cuius Apostolatus vos ipsi credentes (quos appello) signa estis in Domino, qui ab eo pastoralis studio reuocati estis ad caulas; & cum essetis oves errantes, iam conuersa fuistis ad pastorem & Episcopum animarum uestrarum, quod pro magno miraculo sit posteris commendandum: cum, ut taceam alia multa, in amplissima ciuitate, ubi duos Catholicos uix fuerat reperiri, egrè totidem nunc haereticos numerari contingat: ut hac ex parte sit Magno illi Thaumaturgo Gregorio comparandus, ne temerè dicere uidear, preferendus: nam ille & plures numero Christianos reperit, diemque obiens, totidem Gentiles, nempe septemdecim post se reliquit.

At tu ipse, validum Ecclesiae Catholicae propugnaculum, uale: tibi que iam etate longaeuo concedat Deus, ut instar sanctissimi Simeonis, antequam ex hac uita recedas, exoptatam, diuque expectatam plenam videas redemptionem Israel, uniuersum inquam Polonorum populum fidei Catholicae restitutum. Roma, prid. Kal. Octobr. M. D. XCII.

Illustrissimae ac Reuerendiss. D. V.

Seruus addictissimus Caesar Baronius.

SIXTVS

SIXTVS PAPA V.
DILECTO FILIO CAESARI BARONIO
SORANO, PRESBYTERO CONGREGATIONIS
ORATORII NVNCVPATÆ.

DILECTE Fili, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius noster Antonius tt. SS. Ioannis & Pauli presbyter Cardinalis Carafa nuncupatus Bibliothecarius Apostolicus nobis retulerit, à te primum Annalium Ecclesiasticorum volumen editum, aliaque propediem edenda esse, opus non minus doctè quàm fideliter à te scriptum, & ad totius antiquitatis Ecclesiasticae notitiam comparandam valde utile: quibus nimirum non tantum res gesta exatè per annos singulos recensentur, & quae de his obortae sunt controversiae eluciantur, sed etiam ipsi Apostolicarum traditionum fontes purissimi aperiantur, atque haereticorum mendacia confutantur: Nos, qui eruditorum omnium fovere solemus ingenia: cum tuam in primis industriam, & egregiam pro Catholica Ecclesia nauatam operam magnopere in Domino commendemus: Cupientes, ut ijdem à te editi, uel edendi Annales Ecclesiastici ad integram rerum ueritatem custodiendam seruentur penitus incorrupti, & quàm diligentissimè fieri potest, typis excudantur: ac demum ne à quoquam seu negligentia, seu malitia, mendis deformari, aut aliter etià forsàn titulo mutato uel forma, mutari, corrumpi, uel deprauari possint: MOTU PROPRIO & certa nostra scientia, omnibus, & singulis Christi fidelibus, praesertim librorum Impressoribus, ac Bibliopolis, quouis nomine nuncupatis, tam in Vrbe, & illius districtu, ac statu & ditione temporali nobis & S. R. E. mediatè, uel immediatè subiecta, sub quingentorum ducatorum auri Camera Apostolica eo ipso applicandorum, necnon amissionis librorum atque typorum; quam etiam per totam Italiam & extra eam ubiuis gentium & locorum constitutis, sub Excommunicationis maioris latae sententiae paenis eo ipso absque alia declaratione incurrendis, Auctoritate Apostolica, tenore praesentium interdiciamus & inbibemus, ne per decem annos à Data praesentium computandos, primum Tomum Annalium à te editum, & alios singulos à te edendos, totidem annorum spatio ab uniuscuiusque eorum editione numerando, absque tua licentia imprimere, aliò uel titulo, uel forma, quouis pretextu mutatos, uel alio quocumque idiomate uersos edere, uel sic editos uendere, seu uenales tenere audeant, uel presumant. MANDANTES uniuersis, & singulis uenerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & alijs locorum ordinarijs, eorumque Vicarijs, seu Officialibus in spiritualibus, generalibus, ac in dicto nostro statu Ecclesiastico Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs officialibus: ut quando, & quoties per te, uel tuo nomine fuerint requisiti, praemissa contra inobedientes exequantur, & obseruari faciant, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis & consuetudinibus, iuramento, confirmatione Apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis quibusuis personis quomodolibet concessis, & confirmatis. Quibus omnibus, illorum tenores, ac si ad uerbum infererentur praesentibus, pro sufficienter expressis habentes, hac uice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem ut praesentium litterarum exemplis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem ubique fides habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibita, uel ostensa. Datum Romae apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Die XXVI. Iunij, M. D. LXXXVIII. Pontificatus nostri anno quarto.

Tho. Thom. Gualterutius.

IN
CAESARIS BARONII
 ANNALES ECCLESIASTICOS
 LAEVINI TORRENTII
 EPISCOPI ANTVERPIENSIS

ELEGIA.

NON Cyrum hic filius educimus, atque Quicunum,
 Expositos fœtæ quos aluere fera,
 In spes imperij magnas, seu Solis ad ortum,
 Seu qua se fœsis condit anhelus equis.
 Nec narrare iuvat captas cum ciuibus vrbes,
 Erutaque hostili mœnia cœssa manu,
 Aut Troia: cineres, & nil nisi nomen Athenas.
 Thebæve, atque aliis oppida vasta locis,
 Prostrataque acies, & fœda cruoribus arua,
 Aut tinctum raris sanguinis Oceanum,
 Lintea cum tabulaque inhumataque corpora fluctu
 Iactantur miseris per freta sœlla modis.
 Non ita fert animus, nec tanti est gloria, crescat
 Cœdibus auditis cordis vr ater amor.
 Scilicet exemplo peccat qui talia narrat,
 Quodque alios docuit, perpetrat ipse nefas.
 Qui legit Eaciden, vr nil non arroget armis,
 Eacida similis, qua pote, fœuus erit.
 Vnus Pellæo iuueni cur non satis Orbis?
 Audierat plures, ambiit, interiit.
 Equasti hunc votis, Cæsar Romane: nec impar
 Exitus; imperij terminus vrna fuit.
 Quod tamen, Octaui, te non deterruit: hostes
 Vicisti, patria sed pereante, tuos.
 Sic igitur toto Mars læuit impius Orbe,
 Bella ferens cunctis accumulata malis.
 Nam quis tunc Regum vitam non traxit in armis?
 Quis non hanc cœlo credidit esse viam?
 Tamquam si solio propior louis hæreat alto,
 Qui plures Orco miserit inferias.
 O cœcas hominum mentes, & inania veri
 Pœtora! qui lucem fingimus in tenebris,
 Luctamurque vmbriis, pretiumque imponere rebus
 Spernimus. hinc stultos fallit ineptus amor,
 Fallimur & votis; nec sunt tam somnia vana,
 Quàm spes nos vanis ludit imaginibus.
 Non res humanæ, perituraque regna beatos
 Efficiunt, nec quas colligit Iudus opes,
 Non aurum, & lapides, nec rubri concha profundi,
 Aut Tyriis ardens purpura cocta focis,
 Nec vires, aut forma fugax, & gratia linguæ,
 Ac cultum variis artibus ingenium,
 Aut aliud terris communi sorte creatum,
 Orta etenim pereunt, & malè sulta cadunt.
 Trans Lunæ Solisque vias super ætheris ignes
 Quærendum est summum, si hæc tua cura, bonum.
 Hoc ipsum **D E V S** est, solus verumque bonumque,
 Certa que ad æternam semita lætitiæ:
 Quo sine nec virtus, nec honor, nec gratia fluxis
 Rebus inest, quibus & nomen & esse dedit.

Tunc cum principio sic omnia fecit, vr vni
 Paterec homini cœtera, ar ipse Deo.
 Quid facis, infelix? parent tibi cœtera; tu cur
 Detrectas, contra nec pudet ire Deum?
 Ecquid erat verita non tollere ab arbore poma?
 Quo gustum recrees est aliunde tuum:
 Est & quo faries oculos, quocumque moueris,
 En viola, & variis lilia mixta rosis.
 Ipsa tuo gaudens natura applaudit honori,
 Inque tuum solers comitur obsequium.
 Fortunare nimis, si nil quæ fueris extra
 Auctorem: tibi namque omnia solus erit.
 Serpentem mulier, tuque hanc vxorius audis,
 Turpe aliis Dominum posthabuisse suum.
 Nudus, inops, longi condemnatusque laboris,
 I, fuge: qua stabas gratia fortis abest:
 Gratia diuini semper mansura fauoris,
 Mansisset semper si tua certa fides.
 Peccasti miser, ar peccati pœna fuit mors,
 Quæ sibi iure tuum vindicat atra caput,
 Vindicat & stirpem. neque enim mortalibus ortos
 Fas est non simili conditione mori:
 Vr neque fas fontes animas ascendere Olympo:
 Depressæ Stygii excipiuntur aquis.
 O quam difficile est talem dissoluere nexum!
 Pone scelus, sceleri mox grauis vltor adest.
 Sed quamnam afflictis superant solatia? Tantis
 Sola Dei bonitas est medicina malis.
 Discite iustitiam numenque timere: sed vna
 Discenda est bonitas, vr de oriatur amor.
 Vnus vr nox am luimus sub iudice iusto,
 Sic bonus & patiens attulit vnus opem:
 Vnus, ar idem alius qui tam letalia curet,
 Conuenit hunc hominem, nec minus esse Deum:
 Esse Deum, ne impar sit maiestate parenti:
 Esse hominem, vr possit morte piare nefas.
 Filius, æterni vis & Genitoris imago,
 Eternum cœlo cum Genitore manens,
 Virginis in gremium matris se condidit: illic
 Auctus, & hinc certo tempore natus homo:
 Natus homo Deus ille Deus Seruator **I E S V S**,
 Vr faciat, caros quos habet, esse Deos.
 Quem tu, Baroni Cæsar, doctissime, felix
 Ingenij, sacra conditor historie,
 Describens latè Regem, Dominumque, Patremque,
 (Non qui fœta malis bella cruentus amet,
 Expilet socios, Patres, plebemque tributis
 Vexet, vr effusas mox malè perdat opes:
 Sed lenis placidusque, & nil nisi lene iubendo,
 Pacata populos qui ditione regat,
 Mortis & exemplo doceat nos dura ferendo
 Vincere, & obiectis non trepidare malis,
 Nec corpus præferre animæ, sanctumque pudorem
 Spernere, quo sperto profilit omne nefas)
 Historicos inter tanto caput altiùs effers,
 Quotquot habet Latium, Græcia quotquot habet,
 Seu domitos narrent Medos, seu Punica fœta,
 Pyrrhumque, & belli fulmina Scipiadas:
 Quanto splendidiùs lucent vaga sidera, quam quæ
 Accensa est nostris parua lucerna focis.
 Macte igitur virtute, iuuat te incum here chartis,
 Tam benè dum cœptum perficiatur opus.
 Grandis adhuc superat via, sed tu perge: laboris
 Qui tibi principium est, hic quoque finis erit.

PRÆFATIO
IN ANNALES
ECCLESIASTICOS

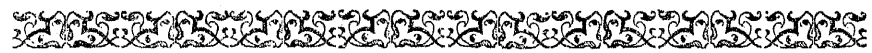
AD LECTOREM.

OSTIVM^a nobis apertum est magnum & euidens, sed ad-^{1. Cor. 16.}
uerfarij multi.] Scripturi Annales Ecclesiasticos, iis potissi-
mum verbis Apostoli exordimur. Sicut enim, siue digni-
tatem spectemus argumenti, nihil hac tractatione excel-
lentius; siue vtilitatem, nihil quod maiora præstare emo-
lumenta, vel ad res diiudicandas, vel ad gerendas, possit: si-
ue iucunditatem quæramus animi nostri, nihil suavius ac-
cidere valeat, quam Christianæ Ecclesiæ per tot annorum

spatia ab ipsius incunabilis mirabilia ac prorsus diuina gesta & euenta digno-
scere & contemplari: vt meritò magnum ostium ad latum pateat campum, per
quem exultans decurrat oratio: Ita multa sunt, quæ ex aduerso opposita eius ala-
critis impetum retineant, vt non tam citò sint ad cursum laxandæ habenæ, sed
maturè adinodum; opusque sit Ieremiæ auscultare dicenti^b:] State super vias, &^{1. Ier. 6.}
videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea.]
Fuere namque è recentioribus nonnulli ab Ecclesia Catholica extorres, qui anti-
quorum res gestas se collecturos professi, nihil aliud conati sunt, nisi vt mendacia
coacervantes, aditum hunc nobis apertum obstruerent, & patentem viam re-
giam impedirent; & perinde ac si aduersus veritatem iunctis armis bellum iuras-
sent, falsissima quæque cumularunt, omniaque immutarunt, ac prorsus inuer-
terunt, nihil aliud molientes, quam nouam turrim confusionis ad cælum, si fie-
ri posset, pertingentem, qua aduersus Deum & Sanctos eius dimicarent, cæco
perciti furore, construere. Et sicut olim Palæstini^d puteos illos, quos Abrahæ^{Gen. 17.}
serui fideles effoderant, bitumine obstruere contenderunt: ita isti veritatis fontem^{Gen. 26.}
mendaciorum aggeribus obruere tentarunt. Ac denique, non secus ac si quis ima-
ginem Regis^e alicuius è gemmis admirabili pulchritudine contextam rescindat,^{1. Iren. li. 1. c. 3}
iisdemque gemmis monstralicuius aspectum deformissimum fingere conatus
fuerit, & adhuc impudenter affirmare præsumpserit hanc ipsam, quod ex iisdem
gemmis sit opus compositum, esse pristinam illam nobilissimam Regis imaginem:
eodem sanè modo iidem pulcherrimam Ecclesiæ faciem, non habentem macu-
lam neque rugam, labefactantes, ac penitus destruentes, ex iisdem scriptis, qui-
bus speciosissima redditur, synagogam Satanæ ex Ecclesia, ex Ierosolymis Babylo-
nem, ac deniq. (quod horrendum est dicere) ex Christo reddiderint Antichristum.

Sed ad horum conatus infringendos, commenta detegenda, ac imposturas ape-
riendas, non multa opus est consultatione, vel factò. Satis superque puto, si ger-
mana illa ac sincera Ecclesiæ vultus imago ex antiquo prototypo demonstratur;
cuius tantum inspectione nullo negotio fiet, vt portenti turpissimi simulacrum,
cuiusnam imaginem referat, cognoscatur. In hoc igitur nobis omni diligentia in-
cumbendum, vt in primum illud exemplar semper mentis oculos intendentes,
Ecclesiæ effigies illa pristina pristino decori formæque reddatur, quæ suo splen-
dore sic tenebras disiciat, caliginemque dispellat, vt oculi intuentium maxima cum
iucunditate clarissimo veritatis aspectu perfruantur. Et sicut magno miraculo
olim ab Aaronis^f virga diuinitus concessa, Ægyptiorum magorum virgæ præsti-^{Exod. 7.}
giis inuolutæ, & in dracones fallaciter conuersæ, deuoratae sunt; ita pariter ve-
ritate

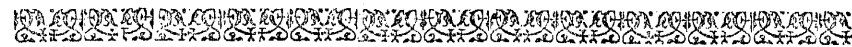
Nouissima hæc est ANNALIVM ECCLESIASTICORVM
editio, postremum ab AVCTORE recognita, emenda-
ta, aucta, atque locupletata; quam & aliarum postea ab
aliis cudendarum editionum idem voluit esse prototy-
pum. Siqua igitur ab aliquo in posterum editio facta
ab hac inuenta fuerit discrepare; eam minimè esse ger-
manam, Lector intelligat.

Primus ANNALIVM Tomus complectitur annos cen-
tum, nimirum ab Aduentu Domini vsque ad Traiani
Imperij exordium.

AD commodiorem Annalium usum: vt, cum citandi erunt, loca
ipsa certiori nota consignata facilius inueniantur: non per capita
annos partitos habes, sed numeris tantum in margine positis, an-
tiquioribus characteribus excaratis.

S. GREGORII NAZIANZENI

ad Nicopolim de Historia legenda elogium.

PRæclarum est mentem historiarum cognitione instru-
ctam ac refertam habere. Historia enim conglobata
quædam & coacervata sapientia est, hominumque mul-
torum mens in vnum collecta.

Præfatio

ritate semel in medium posita, ipsorum omnium imposturæ continuè euanescent.

At maior ex alijs, atque ex nostris ipsis, qui in eo scribendi genere versati sunt, quam ex hæreticis, nostra quidem sententia, superest labor: cum (liceat ingenuè fateri) nulla res in Ecclesia ita hæctenus negligi visa sit, ac rerum Ecclesiasticarum gestarum vera, certa, atque exacta diligentia perquisita narratio. Et ut de antiquioribus loquar, qui eiusdem argumenti commentarios ediderunt; inuenire difficile est, qui veritatem in omnibus fuerit affectus. Ecce enim Eusebius, qui primas tenere videtur, Arianismo semel malè imbutus, tametsi fidelis in ceteris habeatur, cum in his quæ spectant ad dogmata Arianorum, tum etiam in rebus gestis Constantini Augusti, cuius Vitam in gratiam Constantij Augusti, Arianorum patroni, conscripsit, multa mentitus est, ut suo loco, Deo dante, opportuniùs ostendemus. Claudicat æquè veritas in Socrate sectæ Nouatianorum addicto, & Sozomeno eadem tincto fuligine. Coarctatur eadem atque obscuratur interdum nimia Orosij atque Seueri breuitate. Sed non est propositum modò de singulis dicere. Quòd si posteriores rerum Ecclesiasticarum historicos consulas, magnam profectò eorum esse classem intelliges, qui absque delectu quæcumque vel ab alijs scripta ad manus eorum venerint, vel leui auditu perceperint, conscripserunt, & absque aliqua altiori veritatis indagine, sæpè aniles fabulas, senum deliramenta, vulgi rumores non sine magno ceterarum rerum solida firmitate subsistentium præiudicio, intexuerunt. Omittimus de Ethnicis dicere, qui si quando res nostras vel leuiter attigerunt, easdem insensissimo animo, canino dente dilacerarunt, & eneruarunt potiùs, quam enarrarunt. Sed quid de temporibus illis dicendum, quæ scriptorum inopia, & nimia paucitate remanserunt prorsus obscura, ut opus sit ex abditis penetralibus ac latebris magno labore res gestas depromere, & quod dicitur ^a de Sapientia, veritatem ab occultis trahere, eandemque in lucem producere? At verò tot tantaque nemo feliciter poterit superare, etiam si magnos summat animos, omnesque neruos intendat, nisi ad hæc inuestiganda ac dignoscenda diuino quodam numine adiutus fuerit: Qui enim separat, pretiosum à vili, quasi os Domini prædicatur.

Sed ut instituti nostri tandem rationem aliquam afferamus, nos certè olim velut exili cymba prope litus maris huius adnauigantes, pænè inscij, recurrentibus interdum fluctibus, sic sumus paulatim è terra subducti, ut prosperis atflantibus ventis, quod antea horruissemus, sensim vasta maria cœperimus penetrare, non tamen sine illius imperio qui Petro Apostolo dixit: Duc in altum.] Siquidem cum ætate florente huiusmodi studiis oblectaremur; qui Christi loco præpositus tunc nobis Pater erat, ad hæc impulit, inuitos licet, cum plus oneris certè, quam nostræ imbecillæ vires ferre possent, imponeret: sicque triginta circiter annos in his pro viribus, Dei gratia fauente, insudauimus: pænè enim imberbes eramus, cum hæc exordiremur, nunc vndique canis aspersi hæc scribimus, semperque in Vrbe versati, diuersas, quæ in ea sunt, bibliothecas nobiles, Vaticanam præcipuè, quam ditissimum rerum antiquarum penu, promptuariumque dicere consueuimus, perlustrauimus, ac cum eruditissimis viris, quorum magna copia hinc esse solet, omnia contulimus, modò consulentes, modò differentes; vnde magna facta est rebus nostris accessio. Hæc autem de nobis ipsis, licet inuiti, præfati sumus in ore maiorum: nobilissimi enim Græcorum scriptores, qui res Romanorum historiarum mandarunt, idem efficere consueuerunt. E quibus omnibus hoc vnum exemplum, ut reliqua taceam, Dionysij Halicarnassæi, quem honoris causa nomino, satis sit in medium protulisse; qui nullo validiori argumento lectoris fidem sibi conciliaffe visus est, quam asserens complures se annos Romæ versatum, eiusdemque Urbis vetera monumenta & abdita quaque sedulo perscrutatam fuisse. Sed missis his, iam tempus est ut rerum omnium, quarum in sti.

in Annales Ecclesiasticos.

instituenta nobis narratio erit, argumentum proponentes, de ordine etiam, quo sunt omnia disponenda, breuiter differamus.

In primis igitur, quod ad titulum spectat: Cur potiùs Annales Ecclesiasticos, quam Historiam, huiusmodi lucubrationes nostras maluerimus nuncupare, hanc afferimus rationem: eo nempe discrimine veteres ab Historia Annales distinxerunt, quod illa ^a propriè res suorum temporum gestas, quas auctor vel vidit, vel potuit videre, pertractet, neque tantum quid gestum sit, sed & qua ratione, quòve consilio, indicet: Annalium contra scriptor res antiquas, ut plurimum, quas sua non nouit ætas, easdemque per annos singulos monumentis commendat. Nos autem, quoniam non tantum res antiquas, sed Ecclesiasticas potissimum pertractamus, in quibus non solum ut in ceteris historiis, ipsa veritas primò sibi vindicare locum debet, sed vel latum vnguem ab ea recessisse, religio est: hanc ob causam, ne proditæ veritatis vel leui saltem suspitione pulsemur, Christianis legibus obsequentes, præcipientibus ^b, Sit sermo vester: est est, non non: quod autem his abundantius est, à malo est] relinquimus historicis Ethnicis locutiones illas per longiorem ambitum periphrasticè circumductas, orationesque summa arte concinnatas, fictas, ex sententia cuiusque compositas, ad libitumque dispositas; & Annales potiùs, quam Historiam scribemus. Et quod Ecclesiasticam maiestatem ac grauitatem maximè decet dicendi genus sectantes; quæ dicenda sunt, sanctè, purè, sincerèque absque vilo prorsus fuce, vel figmento, prout gesta sunt, per annos singulos digesta narrabimus. Numquam enim (inquit Arnobius ^c rerum nostrarum grauissimus assertor) veritas sectata est fucum; neque, quod exploratum est ac certum, circumduci se patitur orationis per ambitum longiorem: collectiones, entymemata, definitiones, omniaque illa ornamenta, quibus fides quæritur assertioni, suspicantes adiuant, non veritatis lineamenta demonstrant.] Fuit quoddam tempus (ait Gregorius Nazianzenus ^d) cum res nostræ florerent, & præclarè se haberent, cum nimium superflua hæc, & verborum lepore arte fucata dicendi ratio ad diuinas caulas nec aditum quidem habebat.] Huc denique accedit in Annalibus conscribendis minis adhiberi solitus sententiarum & verborum ornatus: id quidem auctor dialogi de Oratoribus, siue is Tacitus ^e fuerit, siue alius, testatur atque demonstrat. Quamobrem res ipsas Ecclesiasticas ad suum principium reducunt, sic res gestas recensebimus, ut Ecclesiastica Ecclesiasticè pertractemus. Cumque in omnibus testimonio nitamur antiquorum, veritaticè consultum velimus; illorum potiùs verba singula ut plurimum reddere, quamuis horridula & incomposita aliquando videri possint, quam nostra apponere, ac describere, à nobis est constitutum. Atque ut magis magisque eadem veritas eluceat, indiscussum nihil, quod ambiguum, vel veritati contrarium esse senserimus, vsquam relinquemus.

Ab ipso igitur Christi Redemptoris nostri aduentu sumpto narrationis exordio, res gestas cuiusque anni, exacta in omnibus habita (quoad eius fieri poterit) temporis ratione, referre conabimur. Sic enim clarissimi tam Latinorum quam Græcorum historici, Polybius, Dionysius, Liuius, Tacitus, Dio, & ceteri, quæ ab alijs falsò ac perperam dicta sunt, supputatione temporum facillimè confutarunt: Contra verò in innumeros inpegisse errores eos cognouimus, qui in conscribendis historiis, vel nullam, vel certè modicam habuerunt temporum rationem. Vnde quod ad res nostras pertinet, appositè admodum Augustinus ^f: Per Olympiadas, inquit, & Consulium nomina, multa sæpè quærentur à nobis; & ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, nonnullos coëgit errare.] Nos itaque maiores imitando, qui annos singulos per Coss. numerarunt & distinxerunt, Annales nostros per vniuscuiusque anni Consulatus sic diligenter perduximus, ut eisdem Romanorum Pontificum & Imperatorum iungamus annos.

Hanc

^a Job 28.

^b Jerem. 15.

^c Luc. 5.

^a Gell. lib. 5. c. 18. ^b Id. Orig. li. 1. in fin.

^c Matth. 15.

^d Arnob. aduers. Gent. lib. 1.

^e Greg. Naz. orat. in laud. Athanasij.

^f Apud Tertulianum de Orator. dialog.

^g Aug. de doctrina Christi. lib. 2. c. 23.

Præfatio

Hanc esse regiam viam, per cuiusq. anni Coss. tempora consignare, Patres docuerunt, cum ipsa publica Ecclesiastica gesta eodem temporum ordine adnotarunt.

Nec verò hic quispiam de suspectis vel allectis Coss. ad tempora confundenda inperitè nimis ac superstitiosè scrupulum ingerat: quandoquidem in Consulari-
^{a Dio hist. Rom. lib. 43.}
^{b Auf. Gall. in grat. ait. pro suo Consulatu.}
bus Fastis, ex quibus anni singuli denumerari consueuerunt, non nisi ordinarij Coss. etiam si post modicum temporis spatium esse desissent (vt auctor est Dio^a) conscribentur: ceterum de reliquis cum Aufonio Gallo^b hoc dixerimus, sub quibus Coss. hi Consulatum gessissent, oportuisse quæri. Conabimur & in eo Thucydiden imitari, vt non tantum quid quolibet anno sit factum, sed & quid hieme, quid æstate, ac quid denique quibusque mensibus, cum licuerit, enarremus. Rem sanè arduam & perdifficilem, ac nondum alicuius præuij ductoris calcata vestigijs inimus viam. Nam etsi complures historicorum res Ecclesiasticas perpetuæ memoriæ commendarint, nullum tamen ad hanc ætatem extitisse scimus, nisi fortè qui suorum tantummodò temporum res gestas sunt profecuti, qui se his tam arctis necessitatis vinculis adstrinxerit, vt res gestas singulas singulis annis adscribere sit conatus.

Quæ verò Annalibus contineantur, iam summam perstringamus. Laudatos nouimus historicos illos, qui vnà cum rebus gestis, populi illius cuius scriperunt historias, originem retulerunt, mores, leges, magistratus, ac cetera quæ ad eius statum nouerint pertinere, explicarunt. quo sanè exemplo adducti, nos operepretium facturos existimamus, si vnà cum nascentis Ecclesiæ primordijs, ipsa Christianæ Religionis fundamenta primitus iacta, diuinas leges, pias functiones, sacra Concilia, editos Canones (vt instituti ratio postulabit) sigillatim recensuerimus.

Ad hæc Catholicæ Ecclesiæ visibilem monarchiam à Christo Domino institutam, super Petrum fundatam, ac per eos legitimos verosq. successores, Romanos nimirum Pontifices, inuolatè conseruatam, religiosè custoditam; neque vquam interruptam vel intermissam, sed perpetuò continuatam; semperq. huius mystici corporis Christi^c, quod est Ecclesia, vnum caput visibile, cui pareant membra cetera, esse cognitum & obseruatum, per singula tempora demonstrabimus.

Quibus porò incrementis Christiana Religio per totum se Orbem terrarum diffuderit, ac successione temporum longè lateque in vnus visibilis capitis coniunctione coagmentata, atque in vno Spiritu fuerit propagata, aperiemus. Bella insuper, siue externa, siue ciuilia, quæ à tyrannis, aliisque hostibus, quæve ab hæreticis, vel schismaticis aduersus Catholicam Ecclesiam sunt conflata, eademque Christi veritate quomodo profligata atque extincta fuerint, adiciemus.

Res gestas Imperatorum, ac ceterorum Principum, quæ tamen ad Ecclesiæ statum spectare videbuntur, vnà cum ceteris rebus Ecclesiasticis, annis singulis intertexemus.

Clades etiam diuinitus immisas ad eos puniendos, qui contra Dei Ecclesiam superbire, & in ea quid temerè moliri ausi sunt, quibus diuinum quoddam consilium ac prouidentia in Ecclesia gubernanda ac protegenda admirabili quodam modo declaratur, suo quoque ordine referemus.

Qui item cunctis sæculis viri sanctitate cõspicui atq. eruditione sublimes claruerint, quandòve ex hac vita decesserint (quod & ab antiquis historicis & Annalium scriptoribus peruigili studio curatum esse liquidò constat) subinde annotabimus.

In his omnibus percensendis, nec ab instituto alienum, nec ingratum nos facturos putamus, si obscuras Ecclesiasticas voces, & glossemata, quæ inter legendum occurrunt, loca insuper perplexa & obscura, quæ in antiquorum auctorum scriptis interdum reperiuntur, pro viribus elucidare conabimur.

Hæc itaq. omnia, & alia complura, quæ breui summa perstringi vix possunt, sic pertractabimus, vt nihil dicamus leuiter aut inconsideratè, nihil inaviter, nihil quod

in Annales Ecclesiasticos.

quod non probatissimis testibus fulciatur, ratione demonstratur, probetur coniecturis, ac denique, quantum licet, perspicua solidaque veritate firmetur. Non enim doctas fabulas secuti sumus hæc scribentes (dicimus confidenter) sed grauissimis vti testibus, quos ipsa chartarum margo, ne singulorum auctorum molestum præ nimia longitudine texarum catalogum, facile demonstrabit. In quibus peruestigandis sic comparati sumus, vt quantumuis graues, quantumuis cruditos in omnibus sequi, quasi errare non potuerint, plus nomini quàm veritati tribuentes, nequaquam obstinata quadam mente statuerimus: nec contrà quempiam, tametsi infimæ classis auctorem, omnino contempserimus; memores Plinianæ^a sententiæ, quam sæpenuerò veram experti sumus: Non esse librum tam malum, quin aliqua ex parte prosit. Atque ita legimus omnia, vt ne ab improbatis quidem (superiorum tamen permisso) & apocryphis abstinerimus; ac prout monet Apostolus^b: Omnia probate, quod bonum est tenete.] quæ vera certa que apud quemlibet inuenerimus, eadem sic vindicauerimus, vt de tenebris eruerimus in lucem. Extat enim de his Gelasij^c Romani Pontificis digna tanto Patre sententia, in hæc verba: Numquid in ipsorum hæreticorum libris non multa quæ ad veritatem pertinent, posita releguntur? Numquid ideò veritas refutanda est, quia illorum libri, vbi prauitas inest, refutantur?]

Verum, vt Præfationi tandem finem faciamus, non excidit memoria, quod ad Memorium S. Augustinus^d scribens admonuit, fieri nõ posse, vt historiarum scriptores absque diuina ope Spiritus sancti, in omnibus veritatem, quam profiterentur, agnoscant, atque conscribant; dum ait: Historia sanè, cuius scriptores fidem se perspicuè narrationibus suis habere profiterentur, fortassis habeat aliquid cognitione dignum liberis, cum siue bona, siue mala hominum, tamen vera narrantur. Quamuis in eis cognoscendis, qui Spiritu sancto non adiuti sunt, rumoresq. colligere humanæ conditionis infirmitate compulsi sunt, quemadmodum non fallerentur in plurimis, omnino non video. Est tamen eis aliqua propinquitas libertatis, si voluntatem mentiendi non habent, nec homines fallunt, nisi cum ab hominibus humana infirmitate falluntur.] Hæc cum dicat ille, longissimè à veritatis scopo illos aberrare necesse est, qui ab Ecclesia Dei, vbi solum Spiritus sanctus inhabitat, sese hæretica prauitate diuiserint: quique prauis moribus inquinati, scientia tantum inflati, longè absunt vt tantam gratiam valeant promereri, dicente diuina Scriptura^e: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu; & corripietur à superueniente iniquitate.] His igitur admoniti, ipsum Spiritum sanctum, Spiritum veritatis^f, cuius est munus, vt doceat nos omnia, & suggerat nobis omnia, quanta maxima possumus animi demissione & reuerentia, assiduitate, & sedulitate, ac studio inuocamus: vt nobis isthæc conantibus adesse dignetur & gratiam; quam aliis sæpè impartiri liberaliter consuevit, nobis itidem, quamlibet indignis, non denegat. At quo magis hæc immerentes postulamus, eo enixius apud sanctissimam Dei genitricem Virginem Mariam, rerum nostrarum omnium semper auspiciem, ducem, ac moderatricem, precibus contendimus: vt hæc apud eum qui aperit os mutorum^g, & linguas infantium facit esse disertas, quique dat omnibus affluenter, & plus quàm petimus, instanter exoret: vt verbis, scriptis, ac maximè omnium vitæ moribus veritatem profitentes, attestantes, & prædicantes, lingua, calamo, animique virtutibus ipsum laudemus, confiteamur, ac celebremus, cui est in Trinitate perfecta laus, virtus, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Hic

Hic tibi, Lector, opportunè eudendam putauimus Appendicem illam, quam Auctor secundo Annalium tomo apposuit ad Lectorem extra Ecclesiam Catholicam positum, his verbis conscriptam.

APPENDIX AD LECTOREM
extra Catholicam Ecclesiam positum.

AT non te despicimus, Lector, qui à Catholica religione procul abhorres, neque insectamur iurgis, conuiciis laceessimus, vel appetimus contumelias: nulla enim animi perturbatione commoti sumus in homines, cum mendacia insectamur. Sed humanissime tecum agimus: vt planè rem tibi potiùs, ipsam inquam veritatem intelligas aduersari, quàm hominem. Agemus inquam tecum liberalissime: vsque ad eò, vt omni indulgentia & animi demissione non vereamur te ipsum, si tamen veritatis tantum es cupidus, accuratè istac nostram legentem, equum arbitrum constituere. Iusta namque cause confisi, tantum tibi concedimus, vt non dedignemur tuum quoque de rerum veritate in re tanta tunc subire iudicium, cum (quod æquissimum iudicem decet) tranquilla ratio mente integra atque sincera, omni animi perturbatione semota, depositisque priuatis affectibus, in neutram partem inclinans, sublimiori throno in medium collocato consideat. Si talem te iudicem prestas, te ipsum mente turbatum ad te ipsum puro mentis obtutu cuncta exactius disquirentem libentissimè pronocamus. Ingens sanè vis humane insidet rationi, si tamen nullis adstricta compedibus, in omnibus libera liberè agere permittatur. Hac quidem ex causa maiores nostri summa freti fiducia veritatis, vbi aduersus obstinatissimos hereticos agendi sese occasio obtulit, cum illi omne iudicium Ecclesiasticum declinarent atque contemnerent, eò indulgentie adacti sunt, vt non recusarint Gentilium quoque hominum experiri iudicium, eorumdemq. sententiam exspectare. Hisce iudicibus Iudæi^a de Samaritis pugnacissimè altercantibus tandem victoriam retulere. Ethnico^b quoque philospho arbitro ex consensu delecto, cuius standum esset iudicio, Origenes quinque perditissimos hereticos superauit, ipsumque iudicem ad fidem Christianam capeffendam induxit. Sed & sanctissimus Episcopus^c in Mesopotamia Archelaus, coram Gentilibus adhibitis ex consensu iudicibus, Manetem heresiarcham nefandissimum confutauit. Sunt & alia de his exempla, quibus appareat, eos qui veritate pollerent, nullius recusasse iudicium, vel refugisse sententiam, nec eorum quidem qui Domini auctoritate viderentur esse damnati, ipso dicente^d: Qui non credit, iam iudicatus est.] Sed & nos liberalius videmur tecum agere, qui te ipsum, cum ad recte rationis compositus fueris ordinem, arbitrum non refugimus: certissimi planè redditi atque securi, adiudicaturum te nobis causam, atque nobiscum pariter consensurum, si amantissima æqui ratio libenter audiât veritatem: quod cupimus nobis laborum sit premium; vt te ipsum tandem sic à te ipso rectè iudicante iustissimè condemnatum, absolutum erroribus videamus. Faxit Deus, vt aliquando tibi rectè sentienti hilares occurrentes, amplectamur, exosculemurque te iam fratrem nostrum^e sugentem vbera matris nostræ. At verò cum modo, summo cordis dolore, non liceat te prohibente Apostolo^f, salutare, nec dicere saltem, Ave: nemo tamen prohibet, quin tibi salutem plurimam cupientes, eam vt Deus impertiat, enixis precibus contendamus.

^a Iosaph. an-
ziq. lib. 13.
c. 6.

^b Orig. Dia-
log.
^c Epiph. ha-
res. 66.

^d Ioan. 3.

^e Cant. 8.

^f Ioan. 2.

IN FVNERE
ILLVSTRISSIMI
AC REVERENDISSIMI D.
D. CAESARIS BARONII
SORANI

Ex Congregatione Oratorij S. R. E. Presbyteri Cardinalis
Tit. Sanctorum NEREI & ACHILLEI,
& S. Apostolica Sedis Bibliothecarij,

ORATIO MICHAELIS ANGELI BVCCII ROMANI
eiusdem Congregationis Presbyteri;

Habita in Ecclesia S. Mariae & S. Gregorij in Vallicella

III. Idus Julij, M. DC. VII.

VNESTVM, & lachrymabilem illum diem mihi memoria repetenti, quo sublatum nobis præclarissimum Ecclesiæ Catholicæ lumen CAESAREM CARDINALEM BARONIUM lamentati sumus, & sepulchrales istas faces exigua illius extincti solis indicia contuenti, renouatur PP. Ampliff. infixus animo dolor, qui omnem ferè adimit ad eius dicenda præconia facultatem. Verùm non patitur tanti viri dignitas, neque grati animi debitum officium, neque vestra hæc in eum pietas atque beneuolentia, me, licet in eo commendando longè imparem, at in diligendo nemini non patem, iam silere; vbi nulla neque gens neque natio Christianæ Reip. reperitur, cui non sit eius iucunda laudatio, cuius acerbæ mortis magno semper erit cum dolore deploranda calamitas. Quamquam autem non ignoro materiæ grauitatem, præstantiam iudiciorum vestrorum, exiguitatem ingenij mei, & breues angustias temporis ad cogitandum mihi datas, & ad loquendum: tamen non sunt hæc eiusmodi, vt me à dicendo planè deterreant; quin potiùs vel iacentem animum erigunt, atque confirmant. Cum enim in BARONIO dignè ac meretur exornando, ipsius eloquentiam video prorsus desiderari, nec esse quempiam tanta dicendi facultate munitum, qui, si cum laudaturus accedat, post adhibitas eloquentiæ suæ vires, consumptumque spatium lógissimi temporis, non fateatur excusationis veniam sibi esse tribuendam; in eam ipse spem adducor, fore, vt tantum mihi veniæ pro vestra benignitate concedatis, quantum & eloquentissimo cuique tribuere oporteret. Quod si ego à vobis me impetrasse sentiam, enitar quantum potero, vt eius admirabilis vitæ imaginem, si non expressam penitus, suisque, vt par esset, coloribus exornatam; at certè delineatam leuiter, adumbratamque cernatis. Igitur, vt inde potissimum exordiar, vnde clariora cœpit indicia virtutum ostendere, quæ illum vniuerso Orbi notissimum reddiderunt: Adolescens, posteaquam optimis instructus artibus & disciplinis, relictis patriâ & parentibus, Romam venit, diuinoque impellente numine, Beato parenti nostro Philippo se tradidit, à quo sanctissimis institutionibus ad Christianam pietatem informaretur; tales in primis

progres-

progressus in humilitate fecit, ut arripuisse potius eam, quam addidicisse videretur. Cernebat bonæ indolis adolescens eximia in Philippo exempla virtutum, & quæ admirari satis non poterat, imitari pro viribus conabatur. Inuisebat eum frequentissimè, adhebat eius lateri, obseruabat in eo diligenter quidquid decerpere posset ad exornandum quasi virtutum floribus animum suum. In quo quidem ei numquã accidit, quod euenire in plerisque solet, ut assiduitas familiaritatis, familiaritas contemptum faceret: sed cum ita semper colebat, quasi parente; ita admirabatur, quasi quotidie nouum cerneret. Exinde non multo post Christianæ perfectionis desiderio incensus, & diuinæ voluntatis explendæ studio inflammatus, totos tres annos assiduis precibus lachrymisque vberimis à Deo flagitare cepit, ut sibi, quam vitæ rationem amplecti se vellet, ostenderet. Etenim de matrimonio cogitare ne poterat quidem: religiosæ verò asperrimæque vitæ desiderio quamquam vehementer afficiebatur; tamen latentes forsasè dæmonis insidias veritus, quid sibi agendum esset ignorabat. Tandem post multas effusas preces, ut primùm à Philippo cognouit eam esse Dei voluntatem, ut Ecclesiasticam vitam in sæculo amplecteretur; continuo non acquiescendum carni & sanguini, sed sancti Spiritus, qui bonæ menti semper occurrit, voluntati omnino sibi obtemperandum existimauit. Quapropter diuinæ gloriæ desiderio, suæque ac proximorum salutis amore magis magisque succensus, sacris ordinibus initiatus, & nostræ tunc enascentis Congregationis alumnus effectus est. Quoniam autem intelligebat optimam futuram fuisse humilitatis Christianæque perfectionis acquirendæ rationem, si quam animo conceperat, Philippo in omnibus obediendi voluntatem, perpetui voti sponsione confirmasset; diuino fretus auxilio, non prætermisit vouere, quod cogitauerat, & quod promissit, impleuit. Usque adeò, ut nihil vniquam aggrediretur, in quo Philippum & suæ conscientiam voluntatis, & ductorem operis non haberet: nimirum veluti grauissimū piaculum verebatur, quidquid illo nesciente perfecisset. Ad illius verò voluntatem exequendam tam erat paratus, tam expeditus, tam celer, ut obtemperare prius ipse, quam Philippus, non dicam verbis, sed nutibus imperare videretur. Quæ animi celeritas non in ijs solum peragendis quæ essent facilia, sed in arduis quibusque rebus ac difficilibus elucebat. Quarum plurimas licet afferre possem lectu scituque dignissimas, tamen, quoniam enumerare omnia longum esset, veniam ad ea quæ præclariora videbuntur eius humilitatis contemptusque gloriæ testimonia. Hæc verò quæ tandem? Primùm, quod sacerdos factus, antequam ad vllum publici honoris gradum prouheretur, illud in animo fixum proposuit, votisque nuncupatis & iteratis (ut ipse ad CLEMENTEM VIII. scribens testatur) sæpè firmavit, ut in priuato simplici; vitæ genere optimè instituto, & eò usque feliciter ducto, benè præcinctus mundi cōtemptu, & expeditus usque ad obitum permaneret. Itaque, licet eiusdem Pontificis mandato, ad suscipiendam Protonotarij Sedis Apostolicæ dignitatem non sine magno dolore ac repugnantia fuerit pertractus; tamen ubi ad amplissimum Cardinalatus gradum ab eodem CLEMENTE se promouendum sensit, explicari non potest, quibus precibus, quibus gemitibus, quibus lachrymis, ut illam à se dignitatem auerteret, elaborarit. Considerabat enim (ut ipse verbis paulisper utar) eminentem illam sublimemque omnibus absolutam numeris sanctitudinem vitæ, quam exigit durus exactor ab eo qui Cardinalis eligendus est; illud assidue mente voluens, quod Dominus comminatus fuerat, iudicium videlicet subituros grauius atque durius, maioremque condemnationem eos accepturos, qui primas indignè cathedras occupassent; verebaturque vehementer terribilem illam manum hominis contra candelabrum in pariete publico, in ipso Ecclesiæ albo scribentis, stateram & pondera præferentis, quibus expendendus esset quilibet ad Cardinalatus dignitatem assumendus, & tamquam

quam adulterinus procul eiciendus, ac reprobandus, quisquis illis appensus inuentus fuisset minus habens. Igitur hæc ille, aliaque multa considerans, acerbissimo dolore angebatur, cum videret à tutissimo priuatæ vitæ portu se abstrahi, & ijs grauissimis honoribus cumulari, quibus sustinendis, & imbecillis sibi, pro sua humilitate, & indignus esse videbatur. Verùm quanto magis repugnabat, tanto magis in se Pontificis studium concitabat; & merebatur negando, quod esse nolebat; eoque dignior erat, quò se clamabat indignum. Quapropter per eiusdem Pontificis familiares seorsum abreptus, & cubiculo clausus, vixque tandem, ut audiretur multum rogans, admissus ante illius conspectum; post multam defensionem, illud vnum tantum ab eo responsum accepit, quo robusta voce diram anathematis protulit sententiam, si amplius resisteret, & nisi penitus acquiesceret. Cogitate quæso, qua fuerit animi perturbatione perculsus, cum talis erumpens, è cælo repente tanto fragore tonitrus, fulmen æternæ damnationis explodens, illius auribus intonuit. Quid hîc faceret vir æquè obediens atque humilis? Pareret? At propositam sibi priuatæ vitæ humilitatem diligebat. Resisteret? At plena illa terroris vibrata sententia, ut prorsus acquiesceret, impellebat. Igitur non potuit ita subactus non manus dare, quamquam non æquè animum dedit, qui, si licuisset, etiam manus retraxisset, veluti alter Zara, maternum veterum (huius scilicet Congregationis domum) repetere mallens, quam vincit purpura progredi. Etenim (ut hoc etiam addam) tanto Congregationem hanc, veluti spiritualem matrem, amore prosequatur, ut acerbissimum sibi duceret ab ea, non dicam animo, sed corpore dumtaxat vel ad breuissimum tempus posse diuelli. Quocirca in Præfatione septimi Annalium Tomi, dum collatam sibi Cardinalatus dignitatem deplorat, quid inter cetera dicat, attendite. *Tamquam abortiuus sum proiectus ex utero, illo videlicet, in quo semel conceptus spiritu, cupiebam formari in virum perfectum, nec exire, donec transferrer ad tumultum, ne oculus me videret. Maternū iure dixerim vterum domum illam, in qua post cōceptionem illam meā coalescere cum fratribus meis, diemque extremum claudere absque aliqua lucis usurâ, fulgore videlicet cuiuslibet dignitatis, in mentis firmo proposito erat.* Ex quibus verbis apparet non solum eius erga Congregationem hanc amor & studium; sed & quam humilitatis appetens, & quam ab honoribus esset alienus. Iam verò ut ad reliqua progrediamur; ad sublimem Cardinalatus dignitatem euectus, an pristinam illam, & eò usque seruataam deseruit humilitatem? an laxiora defluentis purpuræ ornamenta circumferens, eorum assiduitate intumescere animo cepit? an exoptare supremam illam, vno iam gradu proximam, culminis Pontificij dignitatem? Tantum abest, ut hæc effecerit, ut potius toto reliquæ vitæ suæ tempore nihil aliud magis, quam Cardinalem se esse conquerens, misero sibi datam lucem doleret, cum tolerare illius honoris munera cogerebatur. Farebatur nihil sibi gratius in vita accidere posse, quam si grauissimum illud onus aliquando deponeret: tum demum sibi videri cælo pedem se illaturum fuisse, cum ad suam priuatæ vitæ statum rediens, Cardinalis esse desisset; id quod non solum multis à Deo precibus, sed etiam ab ipso Pontifice flagitauit. Nihil enim ea dignitas illi nouum afferebat, nisi, ut cum prodesset quidem pluribus, sibi magis metueret, ne illa sibi à Deo pro laborum suorum mercede tribueretur. Atque hinc illud extitit, ut subito Cardinalis factus, diuinæ Maiestati voto promiserit, nihil se vniquam facturum, quo viam sibi patefaceret ad Pontificiam dignitatem cōsequendam: quod deinde sic præstitit, ut potius ea gesserit, quibus intercludi sibi ad illam aditum sentiebat. Nimirum non à conciliata sibi Regum ac Principum gratia, non ab humanis, quæcumque illa essent, præsidijs, sed à solius Dei cupiebat voluntate pendere, si quid tandem honoris sibi aliquando contingere potuisset, cum interim non id quæreret ipse, sed fugeret; imò verò, ut Helias aquam ad ligna flammis de cælo

deductis comburenda, sic ille ad dignitates arcendas contraria, quantum in se ipso erat, apponeret: sua videlicet animi demissione contentus, & ab omni cupiditate gloriæ remotissimus. Atque hæc humilitatis virtus, vt in eo maxima, sic semper aliarum fuit fecunda parens custosque virtutum: in quibus profecto sic enituit, vt si explicare singulas vellem, vix ad finem posset oratio peruenire. Quid enim dicam de effusa illa in eleemosynis erogandis largitate, cuius illud præclarum adhuc adolefcens indicium præbuit, quod, vt cuiusdam familiæ egestati subueniret, quam audierat à Concionatore populo commendari, cum nihil aliud tunc præter tria solum haberet indusia, quæ à parentibus nuper acceperat, ea in eleemosynam libentissimè tradidit, alienæ magis consultor inopiæ, quam subleuator suæ? Quid dicam de eleemosynis, quas deinde Cardinalis creatus admirabili charitate largitus est? Hac sanctorum Martyrum Nerei & Achillei ecclesiâ penitus collapsam restituit. Hac sancti Gregorij cognomento Magni templum exornauit: sanctæ Siluæ eiusdem Gregorij matris memoriam erexit atque illustrauit. Hac religiosi Franciscanæ familiæ fratribus, quos Capuccinos vocant, Soræ monasterium à fundamentis extruxit. Hac puerorum, ac puellarum, quæ Dispersæ nuncupantur, patrociniū suscepit: religiosorum cœnobijs, ea quæ ad victum necessaria erant, frequenter suppeditauit: virginibus Deo dicandis dotes impertit: inopes, ac præcipuè peregrinos humaniter hospitio excepit, ac sustentauit: plurimos singulis quibusque mensibus certis stipendijs aluit: omnium denique necessitates, quantum potuit, ac fortassè etiam plusquam potuit, subleuauit; vt propterea mirandum non sit eum sua ferè omnia tam celeriter in eleemosynam tribuisse, quando, si potuisset, multò plura, charitate compulsus, libentissimè erogasset. Age iam, quid dicam tantam illius erga se, in ijs quæ ad corpus pertinent, extitisse seueritatem, vt vel grauissimis defessus laboribus, numquam ad satietatem, vix ad necessitatem somnum caperet? & quatuor tantum aut quinque ad maximum contentus horis, reliquam noctem somno quidem vacuam, sed orationibus ac studijs plenam traduceret? Mitto, quod is erat in eius vestitu ac suppellectili modus, vt etiam in Cardinalis dignitate constitutus, indumentorum elegantiam, & domesticorum parietum ornamenta repudiaret. Taceo autem in cibo potuque parsimoniam, qua, vt ad laborum cursum perficiendum expeditior esset, utebatur. Non dicam piam illam consuetudinem, Urbis Xenodochia manè ac vesperè adeundi, à B. Philippo sibi olim impostam, & à se per nouem annos adeò sine vlla intermissione seruata, vt ne febris quidè laborans ab ea vnquam desisteret: in quo illi non rarò diuinitus accidit, vt deinde domum incolumis ac benè valens reuerteretur. Non commemorabo assiduam illum atque constantem in excipiendis confessionibus & in sermonibus ad populum ter aut quater in hebdomada per 40. & amplius annos habendi laborem ac diligentiam; in sacrosancto Missæ sacrificio quotidie celebrando religionem, erga sanctiss. Virginem Dei genitricem **MARIAM** eximiam pietatem, erga beatos Apostolos Petrum & Paulum animi studium, & in eorum Basilica quotidie inuisenda admirabilem per multorum annorum spatia perseverantiam; à quo pietatis officio, nec æstiu solis ardoribus, nec glacialis hiemis ventorumque asperitate retrahebatur. Omitto eius in rebus opportunè gerendis prudentiam, modestiam in prosperis, in aduersis fortitudinem, in omnibus cælestis præsidij fiduciam, & stabilem cum ipsius Dei voluntate consensum. Illum velim Auditores vobis ante oculos inspiciendum ponatis æstuantem diuinæ gloriæ zelum, & in Ecclesia Catholica defendenda amplificandaque studium singulare; quo sic perpetuò flagrauit, nihil vt vnquam esset, aut reperiri posset tam arduum, tam laboriosum, tanta periculorum multitudine vallatum, quod ei suaderet aliquando, vt taceret, aut dissimularet, aut prætermitteret, quod

pro

pro diuini nominis gloria, Ecclesiæque dignitate tuenda, omnino sibi agendum esse iudicasset. Hinc Christiana illa, & Apostolico viro digna, in loquendo scribendoque libertas; à qua inuictum eius animum non dicendæ veritatis admiranda nouitas, non inanis hominum timor, non vanæ spes, non indoctorum dicta vel facta, non aduersantium ora vultusque retardare potuerunt. Intelligebat enim verbis suis vetustiorè esse veritatem, eamque rebus omnibus quæ caducæ sunt, antiquiorè sibi esse debere: neque dubitandum, quin illa semper de suis hostibus triumphum esset gloriosissimum reportatura. Et hic eius veritatis amor, & Ecclesiæ Catholicæ, quam sibi veluti carissimam sponsam electam dilectamque tueri cupiebat, zelus ardentissimus tantum illi suppeditabat acumen ingenij, tantam verborum sententiarumque grauitatem, vt aduersus Ecclesiæ inimicos non verba dicere, sed fulminare; non scribere, sed tela iacere; eosque altius cruentare atque interimere videretur. Hic ego PP. AA. de illius Annalibus pauca dicturus, rogo obtestorque vos, vt me pro vestra benignitate paulo attentius audire non grauemini. Neque verò orationem meam, quæ ad finem accedit, in referendis Beato parenti nostro Philippo gratiarum actionibus infusâ, quas illi **BARONIVS** in Octauo suorum Annalium Tomo vbertimas refert, quippe quod in ijs conscribendis eum habuerit ob iteratas sæpè iussiones auctorem, impulsorem, semper astantem operi, vrgentem presentia, instantem verbis, & quasi quotidiani pensî atque operæ exactorem: neque in laudanda illorum veritate, ordine, stylo, multitudine, quos ille, quamquam innumerus tum publicis tum domesticis occupationibus detentus, nemine collaborante perfecit, ac septies in Oratorio nostro (vbi quotidie excepto sabbato quatuor sermones à nostræ Congregationis sacerdotibus habentur) repetiuit. Sed hoc vno contentus ero, si quantum inde utilitatis in Ecclesiam Catholicam promanarit, breuiter demonstrauero. Itaque reducite quæso vobis in memoriam scelestos illos ac nefarios hæreticorum impetûs, quibus olim in Ecclesiam inuadentes, vel prosternere penitus eam, si potuissent, vel certè grauiter affligere conabantur. Quantum elaborabant, & iniquis machinationibus ac dolis moliebantur, vt diuinum verbum, & sacrarum historiarum antiquitatem peruerterent aut abolerent, confarinatis ab ineunte Ecclesia vsque ad pleraque sæcula centurijs, vnde expugnari antiquarum traditionum veritatem posse sperabant? Quid non egerunt, vt Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ potestatem omnem, vel funditus euerfam, vel maximè debilitatam atque imminutam viderent? Verum quod fuit Ecclesiæ Catholicæ gaudium, quæ lætitia, cum vidit ex aduerso consurgere nostrum hunc Ducem antesignanum **CAESAREM BARONIVM**, prælia Domini præliaturum, eaque victoriæ monumenta præferentem, Annalium, inquam, volumina, quibus veluti obiectis lapidibus & laborantem tueretur Ecclesiam, & contractis inimicorum telis, eisque penitus debellatis, triumphale carmen, tota sibi Ecclesia gratulante, decantaret? In quo quidem certamine qualem ille victoriam est consecutus, nisi eam, quam exoptabamus vniuersi? Nam si Apostolicas traditiones & legitimos Ecclesiæ ritus ita explicatos iam & illustratos esse gaudemus, quis magis & explicuit & illustrauit quam **BARONIVS**? Quis sacras plerasque Synodos in occultis tenebris delitescentes, & ob præposterum ordinem, vel altum silentium, haud satis manifestas, accuratius conquisiuit, & quodammodo rediuiuas fecit, quam **BARONIVS**? Quis præterea sanctorum Martyrum res præclare gestas, labores, victorias, & suo ordine aptè disposuit, & maiore veritatis luce collustrauit, quam **BARONIVS**? Denique quis eius doctissimos euoluat Annales, qui expressum vbique non videat accerrimum Catholicæ Fidei propugnatorem, defensorem antiquitatis, hæreticorum malleum, veritatis custodem, vindicem Ecclesiasticæ potestatis? O virum æterna memoria dignissimum! qui ea facere

*** 3

potuisti,

potuisti, quæ semper omnis ætas admirabitur, quæ posteritas alet, quæ vigeant immortalitate omnium subsequentiū seculorum.

At quid nunc mihi animum concutit? Dicam, an taceam? En conuersum est in luctum gaudium nostrum, & extrema gaudij luctus occupat. En quod mortale fuit, petijt: quod nolebamus, aduenit. O deplorabilem tanti viri iacturam! ô acerbam mortem, quæ tantum nobis præsidium sustulisti! Vbi nunc, Auditores, caput illud ob antiquam cæsariem reuerendum, refertissimus sapientiæ thesaurus, rerum omnium gestarum absolutissima bibliotheca, viuumq; compendium? Vbi illa manus, quæ tot antiquorum scripta euoluere, tam laboriosum ac immensum eruditissimorum Annalium opus inchoare, ac ferè ad extremum perducere terminum potuit? Vbi, inquam, manus illa, quæ duodecim Annalium Tomos dum extruxit, totidem videtur in Ecclesia militanti posuisse cælesti illi ciuitati consimilia fundamenta? aut certè quemdam quasi hortum deliciarum, in quo pacis tranquillitate donatis solatium capere, & varios iucundissimosque decerpere liceat sapientiæ flores? aut denique turrim fortissimam videtur erexisse militaribus præsidij communitam, vnde belli tempore aduersus Ecclesiæ Catholicæ hostes arma sumere, ac strenuè dimicare possumus? Vbi totius corporis dignitas, qua veluti quodam venerabili indumento excelsus ille animus vestiebatur? Vbi Sol ille, qui totam illam illustrabat Ecclesiam? Vbi columna illa solidissima, cuius firmitate Catholicæ Ecclesiæ domus fulciebatur? Proh dolor, occidit Sol, obscuratus est splendor eius, retraxit lumen suum, & quæ steterat columna, iam concidit. Et poterit nunc quisquam nostrum, Auditores, in ædificio domus Ecclesiæ coagmentatus, & eiusdem fidei charitatisque coniunctione compactus, non sentire tam grauem casum, non contremiscere, non commoueri? Poterit hæc vniuersa Ciuitas, cui tanti viri conspectu & colloquio frui iucundissimè licuit, non deplorare, non conqueri; dum exterarum regionum incolæ, ad quos eius solùm scripta fama que peruenerant, auditam dumtaxat illius ægrotationem sic lamentabantur, vt quas Romam scribebant litteras, plenas doloris, non tam atramento exarata, quàm fluentibus lachrymis conscriptæ esse viderentur? Quod si eos tantus ex illius morbi fama dolor inuasit, quæ suspiria, quas lachrymas, quæ doloris sunt argumenta præbituri, cum intelligent CAESAREM Cardinalem BARONIVM, sibi amantissimum, morte sublatum? Ergo nos non commoueamur animo præsentis, quando qui longissimè absunt, vnà cum BARONIO quodammodò conciderunt? Vereor sanè (quod ferè pudet me dicere) ne ab exteris vt dolore, sic & amore, superemur: nimirum nescio quo modo minoris facere videamur propria, quæ maxime suspiciunt alieni. Deus immortalis! quas voces, quos gemitus exaudiremus etiam mortuorum, si & illi quoque vociferari, & nos illorum sonos auribus percipere valeremus? imò verò, quid ego mortuos commemoro? imagines quoque (si fas est dicere) templa, antra, solitudines, lapides ipsi, si possent, cõclamarent, debitas videlicet BARONIO exequias persolutura, à quo suam, quam habet in hominum memorijs vitam, se accepisse testarentur. Et poterit quispiam nostrum ne signum quidè debiti doloris ostendere, cum eum amiserimus, qui suis tum exemplis, tum scriptis, ad Christianam fidem pietatemque mirificè impellentibus, spiritualem gratiæ vitam, plurimis in Christo genitis filijs Deo adiuuante largitus est, genitos aluit, & ad æternam vitam felicitatemque transmisit? Quid? quod immanissimi Catholicæ fidei hostes triumphare sibi gaudio nunc videntur, quod BARONIVM amiserimus: nos verò, quibus inimicorum nostrorum lætitia dolor esse debet, ea carebimus pietate, vt neque de nobismetipsis doleamus? Nescio, quid iam amplius dicam, Auditores. Dolere vos quidem pro tanti viri amissione, vt par est, & vester hic luctus ostendit, crediderim. Ego verò, dum id vobis persuaдео, ita me afflictum sentio, ita debili-

debilitatum, vt planè necesse sit lenire paululùm dolorem meum. Verùm in quo tandem me ipse consolabor? Laudauit BARONIVM, quia talem habuimus, qui dignissimus fuit, vt omnium ore laudetur. Dolui, quia eum amissimus, quem nobis vtilissimè sentiebamus. Iam verò quid superest, in quo recreari animus possit? Num cogitabo eum hac lege natum, vt mori aliquando debuerit? sed consolatio hæc est peruulgata maxime, qua vna se à luctu temperare solent etiam ij, qui spem æternæ vitæ non habent. Eo me igitur solatio consolabor, quod illud in cælis præmium te percepisse arbitror BARONI, quod tuis optimis virtutum meritis debebatur: quippe cum talis mors tua fuerit, quæ benè antea vitæ cumulatè responderit. Etenim, Auditores, postquam certum irroris suæ tempus singulari Dei beneficio prænouerat, quod etiam in quibusdam schedulis notatum reliquit, ac sæpè prædixit, quamquam extremum illum diem semper in omni vita meditari consueuerat, ita vt non in mente solùm, sed etiam in sigillo, quo litteras obsignabat, mortis imaginem retineret impressam, & quidquid audiret, quidquid loqueretur, quidquid ageret, perenni mortis iudicijque meditatione condiret: tamen vt ad eam non nisi paratissimus, & quasi expertus accederet, singulis diebus precibus ab Ecclesia institutis, spiritum suum Deo Opt. Max. quasi quotidie moriturus, commendabat. Iraque appropinquante iam morte, quam à se diu expectatam lætus exceperit, cum corporis viribus ob diuturnos labores & in diem penitus exhaustis, iaceret in lectulo, perpetuam illam cogitans æternitatem, & dulcissimum Iesu nomen identidem repetens, Sacramentis omnibus piè susceptis, intentis in cælum oculis, post diem festum SS. Petri & Pauli, sub eorum patrocinio placidissimè efflauit animam, & vt confidimus, in beatissimam illam cælestium animorum patriam euolauit. O te felicem, cuius benè actam vitam felicior mors, mortem verò felicissima vita consecuta est! Hoc meum est gaudium, hoc leuamen doloris mei. Quod in te fuit immortale, mors vlla non læsit; & quod mortale surripuit, illud est gloriosius redditura. Quamquam non hoc vno dumtaxat animi mei læticia continetur: sed illud accedit, quod nos, & vniuersam Ecclesiam, sicut viuens in terris summo opere diligebas; ita sperandum est, fore, vt in cælo iam positus, tuis apud Deum precibus multo magis quàm antea protegas atque defendas. Nostrum nunc est, Auditores, vt mœsti de illius discessu, læti de felicitate, non solùm eius memoriam summa cum charitate celebremus; sed egregias virtutes, quibus in æterna luce constitutus, & cum Deo ipso coniunctus est, sic imitemur, vt ipsi tandem aliquando ex labore ad quietem, ex caligine ad lucem, ab exilio hoc misero ad felicissimam patriam, ab hac funesta lachrymarum valle ad supernas beatorum ciuium sedes commigrare valeamus. Amen.

LAUS DEO.

IVSTI BARONII VETERACASTRENSIS
THEOLOGI ET IVRISCONSULTI
CONSILIARII MOGVNTINI
IN OBITVM
ILLVST^{MI} ET REVER^{MI} D.
D. CÆSARIS BARONII
SORANI
S.R.E. PRESBYTERI CARDINALIS
S. Q. APOSTOL. SED. BIBLIOTHECARI,
Ad R.P. NICOLAVM SERARIVM Soc. IESV Theologum
ac Professore Moguntinum
PARENTALIA.

OSTEAQVAM mihi renunciatum est, SERARI, de obitu Illustr^{mi} & Reuer^{mi} Cardinalis D. CAESARIS BARONII SORANI, viri, sicut ipse nosti, longè maximi, & quod ipsa invidia teste asseuerauerim, pientissimorum omnium doctissimi, & doctissimorum omnium pientissimi: sanè quàm pro eo ac debui, quàmque res ipsa ac iactura tanti Principis postulabat, vulnere doloris percussus sum acerbissimo; maioremque eam calamitatem existimaui, quàm quæ vel verbis à me exprimi, vel vllò lachrymarum fonte satis dignè deplorari atque expiari possèt. Equidem post beatum CLEMENTIS VIII. Pont. Opt. Max. & numquam sine præfatione sempiternæ gloriæ nuncupandi exitum, sic sensi, atque etiamnum sentio, nullum mihi tristius aut luctuosius nuntium obuenite, nullum Ecclesiæ puræque fidei & religioni Catholicæ grauius damnum aut detrimentum accidere posse, quàm si BARONIO hoc nostro occumbente, vno quasi momento & mihi tutissimum fortunarum mearum præsidium, & fortissimus Christi athleta, qui veluti alter ^a *Scipiades* validissima hæcenus fulmina in hæreticorum castra contorsisset, strageque immensa edita, ac CENTVRIIS Satanæ è portis inferi in detrimentum Ecclesiæ productis, gloriôsè profligatis & conculcatis, formidine nominis sui passim omnia compleisset, exanimis subito concideret; simulque de statione vitæ, ac præsidio domus Domini, felicioribus regnis successurus decederet. Eheu vir maxime BARONI, ^b *Pater mi*, ^c *pater mi*, *currus Israel & auriga eius*: tu tantus ^c *Quiris* leto datus es? Quàm tuti tuo præsidio, quàm gloriosi & illustres tua fama fuimus! Nimirum illud ad confertissimas huius sæculi calamitates supererat, vt te etiam duce atque auspice militiæ nostræ destitueremur, nudataque primipilis agmina hostium furori deinceps obijceremus. Sed age, tu ad palmam vsque decertasti, tu ^d *cursum consummasti*, tu *fidem seruasti*: *reposita est tibi deinceps corona Iustitiæ*, corona inquam

^a Virg. 6. Æneid.

^b 4. Reg. 2. 11.

^c Fost. in verb. Quinis.

^d 2. Tim. 4. 7. 8.

IVSTI BARONII PARENTALIA IN OBITVM CARD. BARONII.

inquam ^a *immarcescibilis*, quam iustus ille agonothetes, ^b *Leo de tribu Iuda*, ^c *Princeps pastorum*, tibi tuque similibus strenuissimis bellatoribus in beato illo æuo retributurus est: ^d *Ubi non est mors, non lætæ, non lassitudo, non infirmitas, non fames: nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla mæstitia, nulla tristitia.* ^e *Quæ gloria non minuitur copia possessorum, nec fit angustior numerositate coheredum; sed tanta est multis, quanta paucis; tanta singulis, quanta omnibus: omnibus inquam cælestis regni socijs, hominibus pariter atque ^f *Angelis & Archangelis, thronis & dominationibus, principatibus ac potestatibus, &c.* ^g *Vbi dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium: vbi festiuitas sine fine, æternitas sine labe, serenitas sine nube;* ^h *talis denique delectatio pulchritudinis, vt semper tibi præsens sit, & numquam satieris: imò semper satieris, & numquam satieris. Si enim dixerò, quòd numquam satiaberis, fames erit; si dixerò quòd satiaberis, tunc tibi nec fastidium erit nec fames. Quid dicam, nescio: sed Deus habet, quòd pro abundantia liberalitatis suæ tibi ceterisque tuis & ⁱ *Christi coheredibus* exhibiturus sit. Hanc igitur gloriam tibi BARONI minimè nos inuidere, sed gratulari, non præmatu-ram dicere, sed ætati & labori tuo tempestiuam censere; adeoque positis querelis omnibus, & lingua & mente, tranquillo quietis tuæ portui, ad quem saluus appulisti, congratulari oportet: illius insuper memores, quòd præclare à quodam præsci sæculi auctore scriptum extat: ^k *Mortalibus vniuersis ab rerum natura & accipiendi spiritus & reddendi eodem momento temporis legem dici; atque vt mori neminem solere qui non vixerit, ita nec viuere quidem aliquem posse, qui non sit moriturus.* Et iterum: ^l *Humane vitæ conditionem, inquit, præcipuè primus & vltimus dies continet: quia plurimum interest, quibus auspicijs inchoetur, & quo fine claudatur.* IDEOQVE EVM DEMVM FELICEM FVISSE IVDICAMVS, CVI ET ACCIPERE LVCEM PROSPERE, ET REDDERE PLACIDE CONTIGIT. *Medij temporis cursus, prout fortuna gubernaculum rexit, modò aspero, modò tranquillo motu peragitur: spe semper minor, dum & cupidè votis extenditur, & serè sine ratione consumitur. Nam etsi eo bene vti velis, etiam paruum amplissimum efficias, numerum annorum multitudine operum superando. Alioqui quid atinet inerti mora gaudere, si magis vitam exigis quàm approbas?* Hæc ille. Sed longius me dolor atque amor in hoc vestibulo statim orationis meæ transfuersum abripit SERARI: ad te sermonem conuerto, tibi que hæc reliqua PARENTALIA mea dico & confecto, qui nosti quanta mihi cum hoc lumine Cardinalium, cum hac columna Ecclesiæ Catholicæ intercesserit cognatio; quanta eius in me merita, quantus amor & beneuolentia extiterit; quanta vicissim mea in ipsum obseruantia, & cultus: vt si quis nunc parentandi officium sibi sumpturus, iusta illi persoluere, vel laudum monumenta extruere velit, nemo id meliori iure aut possit aut debeat, quàm ego vnus, filius ipsius quasi adoptiuus, quem Romæ in Basilica S. Joannis Lateran. anno ab hinc circiter sexto, sacramento CONFIRMATIONIS solemniter sibi genuit, impressoque perpetuo cognominis arrhabone in familiam suam lubens volensque cooptauit. Qua de re quia iam pridem tertius ^m *Epistolarum* mearum liber plenius vberiusque testatus est, pluribus hinc verbis vti desino. Ac sanè si vera sunt, quæ de funeribus antiquorum Romanorum à diuersis hæcenus memoriæ prodita reperiuntur, præcipuas in illis partes FILIORVM superstitem fuisse, vt scilicet ipsi primò omnium ⁿ ablutum perunctumque à funereis, libitinarijs & pollinctoribus cadauer parentum, debitoque ornatu ac vestitu (^o qualem scilicet vel partus in bello honos, vel publicè gestus Magistratus requireret) decoratum, ad ianuam ædium componerent, eoque loco ac statu collocarent, ^p vt per septem ipsos dies faciem & pedes haberet extentos ad viam, & in publicum obuertos. Deinde vt ^q iidem in deducendo**

^a 1. Pet. 5. 4.

^b 1. Apoc. 5. 5.

^c 1. Pet. 5. 4.

^d August. de Symb. 1. 3.

^e Aug. sup. Psalm. 49.

^f Chryst. de Rep. 1. 1. 1.

^g Aug. sup. Ioan. 1. 1.

^h Ego sum pastor bonus.

ⁱ Idem sup. Ioan. 1. 1. 3.

^j Rom. 8. 17.

^k Valer. Max. lib. 5. cap. 10.

^l Idem lib. 9. cap. 12.

^m Epist. 9. 10.

ⁿ 13. 14.

^o Senec. in 6. Æneid.

^p Polyb. 1. 6. Liv. lib. 34.

^q Pers. sat. 3. 9. Plut. in Probl. Ro. 14.

^r Ouid. 6. Metam.

funere velatis irent capitibus, filix verò, quo omnia peruersa viderentur, nudato vertice & crinibus, passis. Insuper vt accenso extra Urbem rogo, cum decursum fuisset à militibus ter sinistro orbe circa eundem, proiectis armis, versisque insignibus, ipsi etiam filij cum vniuerso populo solemniter rogum parentum ambirent; ac tandem cum combustis cadaueribus Sacerdotes ossa legere inciperent, ipsimet statim ad idem se officium accingerent, inuentoque primo parentis osse eidem gratularentur, eumque tamquam DEVM iam factum consalutarent, &c. Si inquam hæc omnia ita vero consentanea sunt, ego in hoc quasi paterno meo funere, cui præsens Romæ (quod vnicè desiderassem) exornando, deducendo, flendo, atque ambiendo debitum impertiri officium non potui, quomodo me ab reliquis istius pietatis partibus exoluam: id est, quo pacto, si non maxima quod aiunt hostia parentem, vel integras à capite exequias repetam (qua in re iam dudum in Vrbe labor multorum atque Oratorij in primis Patrum, quos tamquam fratres sub communibus B. Philippi Nerij dulcissimi in Christo parentis sui signis militantes vnicè colebat BARONIVS, gnauiter desudauit) hoc saltem postremum consalutandi & congratulandi munus citra impietatis atque ingratitude notam prætermittere queam, equidem non video. Est fanè, si quæris, virtute sua atque immortalibus monumentis toto orbe laudatior BARONIVS, quàm vt mea qualicumque commendatione vel minimum indigeat. Nec parum reformido Fauorini Philosophi virgulam, qui turpius esse dicebat, exigue atque frigide laudari, quàm insectanter & grauitè vituperari. Qui enim maledicit & vituperat, inquit, quanto id acerbius facit, tam maxima mole pro iniquo & inimico habetur, & propterea plerumque fidem non capit. Sed qui insectandè atque ieiunè laudat, destitui à causa videtur: & amicus quidem creditur eius quem laudare vult, sed nihil posse reperire, quod iure laudet. Cui suffragatur & alterum Iohannis Patriarchæ Ierosolymitani in vita S. Iohannis Damasceni. Rusticioribus, inquit, danda est verba, si quemadmodum possunt, orationes rudi atque inelaborato stylo prosequuntur, cum eorum, qui DEO placuerunt, res gestas exponunt. At qui eloquentia operam nauant, ijs ignoscimimè debet, si Sanctorum vitas neglexerint, easque tumultuaria dumtaxat opera cõscripserint: præsertim si virorum eorum vitam litteris complectantur (audi BARONII nostri *διὰ τὴν πρῶτον*) qui per omnem vitam cursum libris inuigilarunt, atque doctrinæ aduimento tum mentem ab inscitia & obliuione, tum animam ab omni turbulento motu repurgarunt, qui huic terræ ambitui ornamentum attulerunt, ac mundum omnem per libros à se elaboratos illustrarunt, non externa dumtaxat sapientiæ gratia polentes, verum etiam Paracleti lumen copiosè atque affluenter emittentes. Hactenus isti. Verum utcumque sit, SERRARI, tua auctoritate permotus, tuæque cohortatione roboratus, qui iam dudum ad hoc singulare pietatis officium te mihi admonitorem præbuisisti, quisque & quid muneris mei rationi, & posteritatis arbitrio foret accommodatius, optimè prospexisti, tribus quod aiunt verbis exponere in præsens constitui, quas potissimum dotes, & quæ diuini numinis signacula ego in Principe isto, à primo cum eodem initæ notitiæ tempore, suspexerim maxime; quantusque mihi adeò BARONIVS cum viuus fuerit, tum mortuus merito omnibus esse debeat. MAGNVS videlicet in primis atque illustri animo, quem omni virtutum scientiarumque genere habebat excellentissimum atque instructissimum, vt cum magnis illis & doctrinæ & sapientiæ heroibus, quos etiamnum hodie admirabunda veneratur Ecclesia, quosque maximis vndique profequitur laudibus, hæc infeliciter comparari possit. Argumenta non conquirò: piaculum foret, rei tam testatæ, atque ipsorum etiam hostium testimonio comprobatæ, nunc demum anxij rationum documentis atque experimentis fidem vel quærere vel asserere velle. MAGNVS deinde corpore & statura, quæ ei diuinitus habilissima & spectatissima contigerat, quadrata scilicet,

^a Virg. II.
^b Enchir.
Serm. ibid.

^c Plus. Probl.
Rom. 14.

^d Plus. ibid.

^e Cic. 2. de
Leg.

^f Cell. lib. 19.
cap. 3.

^g Interp.
Iac. Billio.

^h Corn. Cell.
L. 2. de reme-
dica cap. 1.

non ea gracilis nimis, neque nimis obesa, ceteroqui longa & robusta; vt excelsus ille animus non nisi ad ingentia natus, pari corporis robore subnixus, perferendis illis continuis & scribendi & commentandi laboribus tanto rectius sufficere possit. Quo minus illam Valerij sententiam probo, nimio robore membrorum vigorem mentis hebescere, quasi abnuente natura vtriusque boni largitionem, ne supra mortalem sit felicitatem, eundem & validissimum esse & sapientissimum. Nam et si maris naturæ fecunditas hac geminata liberalitate non vsquequaque, neque erga omnes vitur, vitur tamen quandoque, & pulcherrimam inde corporis atque animi harmoniam efficit: quod præter variam exemplorum segetem, quibus plena sunt historicorum monumenta, ipsa etiam communi sermone trita patetia adumbrat, eadē *ἡ δὲ τῶν τυραννίδων*: cuius vim atque sensum præter ceteros, *Æthiopes* isti Macrobij vel maxime videntur affecti: qui, Herodoto auctore, quem ex popularibus suis maximum, & pro magnitudine validum iudicarent, Regem sibi potissimum diligere consueuerunt. Sed nunc ad BARONIVM meum redeo, quem porrò MAGNVM quoque ac sublimem singularis fortuna fecit, honesto quippe inter suos loco natum, mediocribus opibus instructum: ac tandem virtutum suarum merito ad augustum illud Cardinaliæ purpuræ decus, quo hodie inter Ecclesiasticas dignitates vix vlla extat magnificentior aut splendoris abundantior, non tam voluntate vel ambitione sua euectum, quàm maiorum auctoritate pertractum atque imperio confirmatum. Quo tamen ille dignitatis culmine tanta humilitate & modestia vsus est, vt purpuram magis gerere, quàm nosse vel æstimare videretur: sibi que id humanitatis & beneficentiæ, non honoris insigne collatum crederet: perquam dissimilis alijs, qui collatis sibi dignitatum titulis & emblematis non nisi ad fastum ac contemptum ceterorum abutuntur: Valeriano forsan illo pseudodogmate imbuti, quidquid in excelsis fastigio positum, humili & trita consuetudine, quo sit venerabilis, vacuum esse conuenire. Sed aliter BARONIVS: qui ex innata sibi atque imperata humilitate & modestia, & (quæ noua ipsius laus est) continentissima quoque vitæ ratione, ieiunijs & elemosynis, hospitalitate & benignitate erga pauperes, peregrinos pariter & indigenas, viduas & orphanos, sacrificijs quotidianis, & sacrorum locorum, maxime Basilicæ SS. Apostolorum Petri & Pauli visitationibus & supplicationibus frequentissimis, templorum diuersorum reparationibus, nec non aliorum magnificorum operum in honorem Dei & Sanctorum cum Romæ tum Soræ factis præclaris extructionibus, tantum sibi auctoritatis atque admirationis apud omnes conciliauit pondus, vt in ista adhuc carnis sarcina, quæ animam non immeritò aggrauare fertur, ἀνεμάσθη propemodum & viuus crederetur sanctus. Appello hinc omnes, quotquot Principem gentium Romam proximis abhinc triginta annis, siue pietatis, siue curiositatis gratia vniquam perlustrarunt, vtrum non sub primū statim ingressum, lucem istam BARONIANÆ pietatis & sanctimonie, quasi sidus quoddam illustre, splendere publicè atque in ore omnium oculisque versari animaduertent? Huius quippe nomen celebre in Ecclesijs, celebre in Scholis, celebre in Curijs & Tribunalibus, celebre inter magnates ac principes, celebre inter ciues ac plebeios. Summa, omnes passim BARONIVM, omnes velut singularis exempli & sanctimonie virum, germanumque Neriana plantationis florem, suspicere, colere, ac venerari. Tales nobis sacrorum suorum antistites heresis quoque, si potest, nominet, qui cum doctrina exquisita seriam quoque pietatem coniungant; expunctaque ex animis omni sæculi sollicitudine, abdicatis omnibus carnis illecebris & blanditijs, eò se totos componant, vt non, quæ sua sunt quærere, sed quæ DEI, non partiti cultum cum numine, sed se illi totos in holocaustomata offerre noscantur. Hæc, hæc sunt nostræ Romanæ Ecclesiæ insignia, hæc tessera militaris, qua confestim omnis allophylosum hypocritis

^a Valer. Max.
lib. 9. cap. 12.

^b Lib. 3.

^c Valer. Max.
lib. 2. cap. 6.

^d Sap. 9. 15.

^e Phil. 1. 27.

pocrifis & prophanitas proditur, & hæreticæ malignitatis palam conuincitur & condemnatur. Sed iam dudum me ingens illa scriptorum BARONII, atque ANNALIVM in primis ECCLESIASTICORVM magnitudo auocat, quæ tanta est, ad XII. vsque Tomum producta (in quo non sine miraculo, quod omnis obstupescet ætas, prospècto atque etiam in vestibulo eiusdem Tomi disertis verbis prænuntiato ac præscripto vix menstruo vitæ suæ reliquo spatio, calamum posuit, & quasi XII. labores Herculis terminauit) vt cum quouis mortalium trophæo, cum quibusuis literatissimorum virorum & huius & superiorum sæculorum monumentis certare, multo que rectius, quàm Poëtæ illius quisquiliæ, Titulum illum triumphalem sibi vendicare queat:

^a Horat. li. 3.
Carm.
O. l. 30.

^a Exegi monumentum ære perennius,
Regaliq; situ Pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multa que pars mei
Vitabit Libitinam: vsque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.

Ac sanè, si quis vel rerum hoc opere digestarum, id est, vniuersæ historiæ Ecclesiasticæ à primis nascentis Euangelij incunabulis ad seram vsque ipsius XII. sæculi ac propè deucxam ætatem continuo filo deductæ, præstantiam atque utilitatem secum ponderare; vel styli atque ordinis, quo hæc ab Auctore nostro digesta sunt, elegantiam & grauitatem considerare; vel in soluendis subinde pro tanta rerum ac temporum varietate occurrentium difficultatum nodis, perpurgandisque historijs, & spurjijs à genuinis discernendis, adhibitam singularem industriam æstimare; vel denique molem ipsius operis, ac fructum inde vberimum ad totius Ecclesiæ florem & splendorem, hæreticorumque opprobrium, & confarcinatas in primis illas merisque dolis & mendacijs confutas MAGDEBURGENSIVM CENTURIAS penitus conculcandas atque extirpandas, iugiter redundantem rectis intueri oculis velit: cui dubium esse potest, quin omnes æqui rerum æstimatores huic iudicio nostro subscripturi, nihilq; à nobis vel falsi vel hyperbolici dictum omnibus liberè calculis comprobaturi sint? Illos verò rigidos Catones parum moror, qui nec suæ nec publicæ satis rei prouidi, nescio quos in scirpo nodos querere, auerruncandoq; huic tam præclaro operi falces etiam suas criticas minitari perhibentur. Ausint: cornicum oculos configant: manes laceffant defunctorum: turbas publicè dent: quàm bellè operam suam locaturi, quidque præmij laturi sint, me vate dolentes paulò post experientur.

^b Valer. Max.
lib. 8. cap. 7.

Nobis de BARONIO nostro honestissima stet sententia: Princeps esto mihi pietatis, princeps literaturæ & historiæ sacræ: qui, vt olim ^b Plato studiosis inuenibus certatim Athenas petentibus, ipsumque Platonem præceptorem querentibus, Nili fluminis inexplicabiles ripas, vastissimosque campos, effusam barbariem, & flexuosos fossarum ambitus Ægyptiorum senum discipulus lustrabat: sic ipse ad colligendam certam atque enucleatam ECCLESIASTICORVM ANNALIVM feriem, inenarrabili studio, contentissimo labore, nullis operarum adminiculis subleuatus, sua vnius fretus indefessa vigilantia, ad extremum

^c Valer. ibid.

vsque vitæ punctum, annum circiter LXX. (paulò minùs quam ^c laboriosus ac diuturnus ille Academicæ Sapientiæ miles Carneades, qui nonaginta expletis annis, & ne extrema quidem hora agitatione studij vacua relicta, cuius operibus ita se mirificum addixerat, vt cum tibi capiendi causa recubisset, cogitationibus inhaerens manum ad mensam porrigere obliuisceretur, Melissaque vxoris officio ad inedia

arcendam

arcendam dexteram suam necessarijs vsibus aptaret, eundem & viuendi & philosophandi finem habuit) omnes omnium, quotquot vsquam selectissimas intra Bibliothecas haberi potuerunt, probatissimos & fide dignissimos commentarios conquisiuit & peruolutauit; vt quod quisque sparsim dixisset, ipse in vnum fascem compingeret, atque vna tabella lectori ^a incorruptis rerum gestarum monumentis conspiciendum præberet. Quo tam referto & locuplete thesauro, si paulò diligentius ad inopiam suam subleuandam, & corrigendos fædos errores, vterentur ij, qui nescio quo reformati Euangelij deliro somnio capti, separata tendere castra, & peruicaces præferre animos pulchrum ducunt; nã illis facilè fraus. Centurionum suorum suboleceret, repetitisque veteribus castris in vnam nobiscum societatem & militiam coalescerent. Sed illi persuasionibus suis vanis pertinaciter inhaerentes obdurant se (quod ait Lactantius ^b) contra manifestam veritatem, non tam de suis religionibus, quas præuè asserunt, benè meriti, quàm de se malè: qui cum habeant iter rectum, deuios sequuntur anfractus; planum deserunt, vt per præcipitium labantur; lucem relinquunt, vt in tenebris cæci ac debiles iaceant. His consulendum est (ita nos ex animo consulimus) ne contra se pugnent, velintque se tandem ab inueteratis erroribus liberari. Quod omnino illis facile, pronum & manifestum erit, modò ne pigeat, ad percipiendam veritatis ἀποφασίαν legendi vel audiendi patientiam commodare. Verum reuocat nunc Oratio ad BARONIVM nostrum, alterum illum Tit. Liniu ^c laetæ Eloquentiæ fonte manantem: ad quem non solum de vltimis Hispaniæ Galliarumque finibus, sed & de ceterarum Nationum remotissimis oris, plurimos venisse doctos ac nobiles viros, cum ceteris, tum mihi etiam, qui coram multis eorum lætus aspexi, salutationibusque eorum præfens interfui, constat: adèd vt quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, cuius hominis fama perduxerit. Habuitque adèd etiam hæc nostra ætas inauditum omnibus sæculis celebrandumque miraculum, vt urbem tantam ingressi, aliud extra urbem quærerent. Atque hæc ipsa sexta BARONII MAGNITUDO est, gloriæ scilicet & nominis ipsius immensa quædam celebritas, quæ totum peruagata Christianum Orbem, a longissimè distitis terris & nationibus peruulgata, tantum illi decorem atque ornamentum attulit, vt omnibus cognoscendi hominis cupiditate accensis, quem admodum olim ^d Demosthenis commemorato nomine, maxima eloquentiæ consummatio; ita nunc BARONII cognomento exaudito, optimi atque exquisitissimi Historici, addo etiam strenuissimi & fortissimi Catholicæ fidei propugnatoris & defensoris, admiratio animis statim audientium oboriatur. Quibus omnibus ita constitutis, quid consequi potest aliud, quàm (quod in septima ipsius & potissima MAGNITVDINE pono) sempiternæ gloriæ & cælestium à Christo eidem BARONIO nostro retribuendorum præmiorum vberissima quædam seges: quam tanto maiorem illi atque amplioem præ ceteris auguramur, quanto fortius hinc in terris ^e prælia Domini præliatus est, quantoque maiori labore ac solitudine in ^f talenti sibi concrediti fœnus multiplicandum semper iucubuit. Quoniam enim, B. Gregorio auctore, ^g Electis in hac vita est dilectio operum, in alia quoque vita erit procul dubio dignitatum discretio, vt qui hic alius alium superat, illic alius alium retributione transcendat. Et ^h quemadmodum in domo Patris nostri mansiones multæ sunt, ita distincti bonorum ordines propter meritorum consortium communiter quidem latabuntur, sed tamen vna beatitudo dispari retributionis qualitate inter eos diuidetur.

Quid ergo? Desiderat Epilogum oratio mea; quem vnde satis dignum vel accommodatum depromam, hæsito. Est sanè præclara Ciceronis, nec multum à fidei nostræ mysterijs institutive ratione abhorrens, sententia in Tusculanis:

ⁱ Nos, inquit, si quid tale acciderit, vt à Deo denuntiatum videatur, vt excamus è vita, læti & agentes gratias pareamus; emittique nos è custodia & leuari vinculis arbitre-

^a Linius in
Prol. Dic. 1.

^b Lib. 1. de
Falsa relig.
cap. 1.

^c Hier. Epist.
ad Paulin.

^d Valer. Max.
lib. 8. cap. 7.

^e 1. Reg. 25.
2. R.
f Matih. 25.

^g S. Greg. lib.
4. Mor.

^h Idem lib.
4. dial.
10. 14. 2.

ⁱ Tuscul. 1.
circ. finem.

arbitremur, ut aut in aeternam & planè in nostram domum remigremus, aut omni sensu molestiaque careamus: sin autem nihil denuntiabitur, eo tamen simus animo, ut horribilem eum diem alijs, nobis faustum putemus, nihilque in malis ducamus, quod sit vel à Dijs immortalibus, vel à natura parente omnium constitutum. Non enim temerè nec fortuito sati & creati sumus, sed profectò fuit quaedam vis, quæ generi consuleret humano: nec id gigneret aut aleret, quod cum exantlauisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum: portum potiùs paratum nobis, & perfugium putemus, quo vitiam velis passis peruehi liceat. Sin reslantibus ventis reijciemur, tamen eòdem paulò tardius referamur necesse est, &c. Hæc quidem piè satis Cicero, neque extra rhombum fortè, sicut diximus.

Sed quia hîc ad tumulum stamus doctissimi Theologi, & præstantissimi Historici, qui tamquam ^a scriba doctus in regno calorum protulit hætenus de thesauro suo noua & vetera, suorumque in ANNALIUM opere coagmentando omni proculdubiò animi cura cogitationeque defixus fuit: cogites velim, si fata eum hîc nobis præsentem stant, isque de beato suo excessu sciscitantibus nobis quidquam respondere velit, an non verba illa ^b Lactantij sua factururus, eamque hîc coronidem Parentalibus meis sit daturus: *Quòd si vita est optanda sapienti, profectò nullam aliam ob causam viuere optauerim, quàm ut aliquid efficiam, quod vita dignum sit, & quod vilitatem legentibus, etsi non ad eloquentiam, quia tenuis in nobis facundie riuus est, ad viuendum tamen afferat: quod est maximè necessarium. Quo profectò satis me vixisse arbitror, & officium hominis implese, si labor meus aliquos homines ab erroribus liberatos ad iter caeleste direxerit.*

Habes SERARI, quæ pro occupata vita mea de funere hoc BARONIANO paucula nunc ossa legere consolandoque luctui nostro ad te mittere libuit. Restat tanti viri manibus non tam benè precemur, eique ^c terram (quod antiquitas sub discessum à lugubri officio perhibetur fecisse) leuem esse inbecamus; quàm ut sanctis ipsius precibus innixi, & patrocinijs defensi, eandem & virtutis & gloriæ viam capeffamus, nòsque paulatim ad idem iter accingamus: memores, quod ad postremum valeitidem conclamari antiquitus solebat, ^d nos cunctos eundem ordine quo natura permiserit, secuturos; & quod D. Paulus ingeminat, ^e prout quisque gesserit in carne, ita mercedem à Domino reportaturos. Quod ut sollicita te mente continuè cogitare scio SERARI, ita ut me in parem tecum sollicitudinem precibus tuis pertrahas, atque hunc fragilitati nostræ propè infixum torporem magis magisque à me exulem facias, sicuti vehementer cupio, ita à te & beatis BARONII nostri Manibus (ita fas est sperare) quàm enixissimè peto atque contendo.

^a Matth. 13. 52.

^b De opific. Dei. cap. 21.

^c Seru. in 2. Æneid.

^d Seru. in 3. Æneid. ^e 2. Cor. 5. 10.

PII MANES
ILLVSTRIS. CARDINALIS
CÆS. BARONII.

Multos purpura purpurans creauit,
At me purpura purpurans grauauit.
Multos purpura Casares creauit;
Non me purpura Casarem creauit,
Verum repperit antè, purpuratum
Orbi quàm daret esse Cardinalem.
O quàm sorduit esse purpuratum!
O quàm viluit esse Cardinalem!
Nunc me purpura deserens leuauit;
Illos purpura deserens molestat.

IIIDEM PIIS MANIBVS.

Non seruire opibus, sibi imperare,
Hoc est Casarem esse Cardinalem.
Flammanti Superos amare amore,
Hoc est purpureum esse Cardinalem.
Non seruisti opibus, tibi imperasti,
Ignito Superos amasti amore,
Hinc iam caruleo imperas Olympo
Casar, purpureusq; Cardinalis.

EPITAPHIUM
S. R. E. Cardinalium TAVRVSII & BARONII;

Roma, in sacra Congregationis Oratorij aed.

D. O. M.
FRANCISCO MARIE TAVRVSIO POLITIANO
ET

CAESARI BARONIO SORANO

EX CONGREGATIONE ORATORII

S. R. E. PRESBB. CARDD.

NE CORPORA DISIVNGERENTVR IN MORTE

QVORVM ANIMI

DIVINIS VIRTVTIBVS INSIGNES

IN VITA CONIUNCTISSIMI FVERANT

EADEM CONGREGATIO

VNVN VTRIQVE MONVMENTVM

POSVIT.

TAVRVSIVS VIXIT ANNOS LXXXII.

MENSES IX. DIES XIV.

OBIIT III. IDVS IVNII

M. DC. VIII.

BARONIVS VIXIT ANNOS LXVIII.

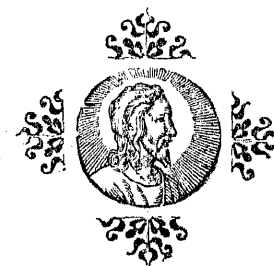
MENSES VIII.

OBIIT PRID. KAL. IVLII

M. DC. VII.

APPARATUS
AD ANNALES
ECCLESIASTICOS.

De Aduentu Filij Dei.

DCCLESIAM, cuius gesta narraturi sumus, esse omnium plane antiquissimam, adeo verum est, ut sine fidei iactura in dubium reuocari non liceat. Eius namque fundamentum primarium, cui cetera omnia cohareant & innitantur, non est aliud, nisi Christus Iesus Dei Filius, non in tempore creatus, sed à Patre ante omnia tempora genitus, eiusdem cum Patre substantiæ, sine quo nihil factum est, ac per quem facta sunt omnia. Cum autem venit plenitudo temporis (ut ait Apostolus^a) misit Deus ipsum Filium suum factum ex muliere: qui diuinæ naturæ associauit humanam, tantoque fœdere utram-

que naturam hypostatica vnione coniunxit, ut nec inferiorem (ut ait sanctus Leo^b) consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. Quocirca hic est Agnus ab origine mundi (ut habetur in Apocalypsi^c) occisus; qui sui sanguinis effusione, & qui ante fuerant homines, & qui post futuri erant, ablueret, secumque perduceret in gloriam cælestem: principium & finis^d: æterna Sapientia, quæ^e attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter: lapis^f angularis, qui cælestia pariter atque terrena, præterita, præsentia, & futura, vna eademque sui metipsum compagine conglutinata solidaret: ut merito Apostolus dicat^g: Christus heri & hodie, ipse & in sæcula] & in confesso sit apud omnes Patres, quotquot vniquam fuerint ab exordio mundi, non nisi à Christo, & per Christum salutem consecutos.

Iure itaque censuit grauissimus doctor Iustinus^h martyr, Christianos esse nominandos, quotquot è Gentibus, licet aduentum Christi præcesserint, ratione *μετὰ λόγου* (dixit ille sermone Græco) vixerant. In quam sententiam sic Augustinusⁱ: Hic demonstratus

Annal. Eccl. Tom. 1.

A

est an-

^{I.}
<sup>DE ECCLESIA ANTE-
QUITATE.</sup>

^b Leo epist. 10

^c Apoc. 13.

^d Apoc. 1.

^e 22.

^f Sapient. 8.

^g Iob 38.

^h Ipsi. 28.

ⁱ Ephes. 2.

¹ Pet. 2.

² Hebr. 13.

³ 11.

⁴ Iustin orat.

⁵ ad Antonin.

⁶ Ang. lib. 12.

⁷ confes. c. 43.

est antiquis sanctis, ut ita ipsi per fidem futuræ passionis eius, sicut nos per fidem præteritæ, salui fierent.] & alibi: Ab initio generis humani, aliàs occultius, aliàs euentius, sicut congruebat temporibus, diuinitus visus est; nec prophetari destitit; nec qui in eum crederent, defuerunt: ut sciamus^b, etiam antiquos iustos, quicumque esse potuerunt, non nisi per eandem fidem liberatos, per quam liberamur & nos, fide scilicet incarnationis Christi, quæ illis prænuntiabatur, sicut à nobis facta annuntiatur: eademq; c fides est nostra, & illorum, quoniam hoc illi crediderunt futurum, quod nos credimus factum.] hæc Augustinus, qui satis eleganti similitudine depingens alibi^d quod affirmamus: Eius, inquit, Ecclesiæ membra erant etiam illi sancti, quamuis in hac vita fuerint antequam secundum carnem Christi Dominus nasceretur. Ipse enim vnigenitus Dei Filius, Verbum Patris, æquale & coæternum Patri, per quod facta sunt omnia, homo propter nos factus est, ut totius Ecclesiæ, tamquam totius corporis, caput esset. Sed sicut totus homo, dum nascitur, etiam si manum in nascendo praemitrat, tamen vniuerso corpori sub capite coniuncta & compacta est: quemadmodum etiam nonnulli ex ipsis Patriarchis, ad huius ipsius rei signum, manu præmissa nati sunt: ita omnes sancti, qui ante Domini nostri Iesu Christi natiuitatem in terris fuerunt, quamuis ante nati sunt, tamen vniuerso corpori, cuius ille caput est, sub capite cohererunt.] hucusque Augustinus, qui sapius idem verbis alijs alibi^e scriptum reliquit. Inquam sententiam plurima dixerunt Græcorum vetusti scriptores, Origenes^f, Eusebius^g, Gregorius Nazianzenus^h, & alij.

Nos autem, quamuis vna sit ab initio mundi Christi Ecclesia, tamen superiora illa & antiquissima relinquentes, scriptis nostris ea tantum complectemur, quæ contigerunt ex quo Christus, qui inuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo & Israël dilecto suo, è celo in terras est dilapsus, & post hæc visus est, & cum hominibus (ut aitⁱ vates ille) conuersatus est. Opportunum sanè tempus: defecerat enim (quod erat in sacris oraculis^k) de tribu Iuda & domo Dauid Regium sceptrum atque ducatus, non in Sedechia (quod Iulianus dicebat^l) sed in Assamonæis, postquam rerum summa apud Hebræos redacta est ad Herodem. Tribus enim Iuda in Babylonem, quod sciunt omnes historiarum sacrarum periti, in seruitutem cum sanguine regio fuit adducta; deinde post annos septuaginta in Palæstinam postliminio restituta: cum primum, Iosepho^m teste, eadem prouincia dici Iudæa cœpit, quique Hebræi vel Israëlitarum prius nominabantur, Iudæi deinde sunt appellati. Zerobabel enim, & qui post eum Iudæos gubernarunt (ut tradit Cyrillusⁿ) ex tribu Iuda, ex stirpe Dauid omnes vsque ad Herodem Idumæum fuerunt: quod & Hieronymus^o testatur, licet alibi aliquando aliter dixerit. Sed hæc sunt dilucidius explicanda.

Quod enim ad Zerobabel & complures successores eius pertinet, nulla est dubitatio ex Dauid stirpe fuisse progenitos, id tam veteri^p quam nouo^q Testamento sæpe testantibus: Assamonæos autem, penes quos fuit summa rerum vsque ad Herodem, constat fuisse ex generi sacerdotali, tribu Leuitica, ex filijs (ut habet liber primus Machabæorum^r) Ioiarib: sic enim legendum est loco Ioiarim: nam Iosephus^s Assamonæum dicit sacerdotem fuisse ex vice Ioiarib: quæ quidem inter viginti quatuor vices sacerdotales principem locum tenuit. Sacerdotum namque successiones ab Aaron vsque ad sua tempora, non Ierosolymis tantum, sed vbiicumque gentium Iudæi essent, scriptis semper eorum nominibus in publicis tabulis, testatur sæpe Iosephus^t esse legitime conseruatas, nec aliquando labefactas, vel aliqua ratione mutatas. Vt igitur sceptrum Iudæ in tribu Iuda vsq; ad Herodem Idumæum permansisse dicatur, inde accedit, quod Assamonæi, qui erant ex tribu Leuitica, scædere nuptiarum (quod licitum fuisse, Philo Iudæus, in libro quem scripsit de Monarchia, testatur) tribui Iudæ, ipsique familiæ Dauid coniuncti essent. Sicque factum est, ut horum coniunctione sacerdotum simul & regnum pariter iungerentur, perseveraritque sceptrum Iudæ in Assamonæis in linea feminina vsque ad Herodem. Assamonæos enim ex materno genere fuisse ex tribu Iuda, nulla est dubitatio, Rabbini etiam id testantibus: nullo enim alio iure tribui Leuiticæ licitum fuisset vnà cum sacerdotio absque tyrannidis labe adsciscere sibi regnum.

Videas eiusmodi coniunctionis occasione nomina quoque facta esse communia, quæ peculiaria alteriusque tribus esse solerent; ut nomen Iudæ, nomen Levi, Mathathia, & aliorum in genealogia Saluatoris, quam texuit Lucas, esse sæpius repetita; ipsosque Assamonæos, licet essent ex tribu Leuitica, nominatos tamen esse viros Iuda ob sceptrum Iudæ ex materno genere sibi iunctum. In libro enim Machabæorum primo hæc leguntur de illis qui male pugnarunt: Ipsi non erant de femine illorum, per quos salus facta est

^a August. ad Deogen. ep. 49. q. 2. in fin. ^b Aug. epist. 89. contra Pelag. ^c Idem ad Opta. de orig. anim. epist. 157. ^d Aug. de cat. rud. c. 19. ^e Lib. de Pasionem. c. 21. ^f Orig. tom. 2. c. 10. in 10. an. ^g Euseb. de prep. Euang. lib. 1. c. 3. ^h Greg. Nazianz. orat. de Machab. Bar. 3. ⁱ Gen. 49. ^k Iulian. Apo. stat. apud Cyril. Alex. contra Iul. lib. 8. ^l HEDRÆX QUANDO VOCATI IUDÆI. ^m Ioseph. ant. lib. 1. c. 5. ⁿ Cyril. lib. 3. contra Iul. ^o Hieron. in Soph. c. 1. c. 1. ^p in Ezec. c. 11. ^q 1. Par. c. 3. ^r Esd. c. 5. ^s Mat. 1. Luc. 3. ^t 1. Mach. 3. ^u Ioseph. antiq. lib. 12. c. 8. ^v TRANSLATIONEM REGNUM AD ASSAMONÆOS. ^w 1. Paral. c. 24. ^x Ioseph. antiq. lib. 10. c. 8. ^y contra Apion. lib. 1.

sta est in Israël: & viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israël.] Porro viros Iuda, qui ex tribu Iuda prognati essent, diuina Scriptura dicere consuevit, sed Assamonæos intellexit ob genus Iuda, ac eius sceptrum illi debitum sibi coniunctum; licet alij velint à Iuda Machabæo dictos, non à tribu. Sed hac in re contentiosum funem minimè trahimus: quamuis sciamus nobis fauere Vulgaræ lectionem, qua legitur, Viri Iuda, non, Iudæ, vel, Vir Iudas. Haud enim adeo portentosum, ut illi dici voluerint Viri Iuda, cum Hebræi omnes (ut nuper diximus) soluta captiuitate, maluerint dici Iudæi.

Quod igitur Hieronymus atque Cyrillus sceptrum Iuda in tribu Iuda & familia Dauid vsque ad Herodem Idumæum perseuerasse dixere, non nisi de materno genere est intelligendum: ut de multis quoque alijs regnis accidisse videmus, cum deficientibus masculis domus regni successio vnà cum nomine perseveret. Licet aliquando senserimus ex paterno etiam genere Machabæos ex tribu Iuda descendere: secus tamen sensimus in editione Plantiniana, & secunda Romana, antequam suaderet, qui illa redarguit: quod proculdubio non fecisset, si posteriores nostras editiones inspexisset. Sed cessasse visum est penitus sceptrum Iudæ, cum Herodes Idumæus, Gentilis homo, postea proselytus, Iudæorum regnum capessuit, quod transmisit ad Archelaum, ac deinde ad Herodem Antipam, qui ex alienigena femina geniti sunt, nempe (ut auctor est Iosephus^a) ex Malthace Samaritide. Cum hæc autem apud Iudæos omnes æquè essent in confesso, defecisse nimirum sceptrum de tribu Iuda, quo sublato, Christus venturus esset: complures ea occasione arrepta, adulandi studio, ipsum Herodem Christum esse dixere; constatque mox est nomen ex secta, ut iidem Herodianum dicerentur; sicque Iesum, qui verè Christus erat, spernentes, Herodem eidem prætulere. Vnde quoque accidit, ut posteri Iudæorum, quod post Herodem Idumæum, Archelaum, Herodem Antipam, nulla ex parte Iudæ tribui inhærentes, regnasse viderent Agrippam Aristobuli filium, qui ab Herode genitus erat ex Mariamne Hyrcani Assamonæi Pontificis nepte, ex eademque stirpe Reges ad Vespasianum Imperatorem vsque perseuerasse: quasi ad illud etiam tempus permansisset sceptrum Iudæ, occasione qua diximus sobolis Mariamne: ipsi eidem Vespasiano (ut suo loco dicemus) quæ de Christo prænuntiata fuerant, tribuerent, cum & complures pseudoprophetae conurgerent, se Christum esse dicentes. Sed quis horum omnium fuerit verè Christus, etsi non alia, tamen euentus facile demonstrat. Nam si non Herodes, neque Vespasianus potuit esse Christus: qui verè prædictus fuerat Christus, Iesus fuit. Numquam autè, perinde ac in aduentu Christi, defecerat sceptrum Iudæ: nam etsi Iudæi aliàs in captiuitatem redacti, regnare desierint, numquam tamen aliquis suffectus est alienigena Rex, qui in Iudæa regnauerit, nisi cum Herodes Idumæus regnum obtinuit. Verum qua ratione ad Herodem rerum Iudæicarum summa potestas peruenerit, id nobis est explicandum.

Constat^b, post Iudæam à Pompeio Magno debellatam, populoque Romano redditam veltigalem, & ex parte in formam prouinciæ redactam, ac per Scarium primum, deinde Gabinium^c administratam: post etiam expilatam tempore à Crasso^d, clademque maximam à Cassio^e inuectam, & à Caio Cæsare^f rursus imperatum tributum, atque aliam à Cassio depopulationem miserrimè factam: post denique M. Antonij administrationem, digladiantibus inter se odio pertinacissimo Assamonæis, ad extremum Olympiade^g centesima octuagesima quarta, Domitio Caluino iterum & Asinio Polione^h Coss. Herodem Antipatris filium Idumæum proselytum ex S. C. Romæ regnum Iudæorum (ut tradit Iosephus) accepisse. Quando post hæc Antigonus Assamonæus, qui fauore Parthorum eiecto Hyrcano, vltimus rex Iudæorum principatum inuaserat, bello victus cum esset, non tantum (quod idem scribit Iosephusⁱ) in eum securi animaduerti iussit, sed (ut auctor est Dio Cassius^j) eidem cruci alligato ac fustibus cæso Antonius caput truncari mandauit. Hic vltimus fuit Regum Iudæorum, in quo & desijt Iudæorum principatus: nam licet post eius occubitum, adhuc qui fuerat pulsus, in humanis esset Hyrcanus, tamen redactus in ordinem, moderante Herode habenas regni, eiusdem dolo sublatus est. Quocirca cum fuisset ereptum tribui Iuda regium sceptrum, per feminas in alios ac denique in ipsos Assamonæos delatum, nihil supererat, nisi ut is mitteretur, ex antiquorum prædictionibus, qui cælitus dilapsus in Israël regnaret, Gentes regeret; regnumque Iudæicum, quod acto in crucem Antigono fuerat extinctum, per crucem, quam subiret, restitueret, & amplioribus spatijs propagaret.

Verum enim uero non modò regnum, sed & legitima summi sacerdotij institutio per hæc tempora defecerat. E familia namque Assamonæorum fuit ad alios translatum: Annal. Eccl. Tom. 1. A 2 nam

^a Ioseph. ant. lib. 17. c. 1. ^b De bello Iud. lib. 1. c. 18. ^c TRIBVS IYDA QVA RATIONE REGNASSE DICITVR VSQUE AD HERODEM. ^d DE HERO-DIS REGNA EXORDIO. ^e Ioseph. ant. lib. 14. c. 8. ^f Ibid. c. 10. ^g Ibid. c. 12. ^h Ibid. c. 12. ⁱ Ibid. c. 17. ^j Ibid. lib. 14. c. 26. ^k Ioseph. lib. 15. c. 1. ^l Dio histor. Rom. lib. 49.

^a Ioseph. ant. lib. 13. c. 9. ^b Ioseph. li. 13. antiq. c. 3. **PONTIFICATVS E DOMO LEVI SVBLATVS.**

^c Ioseph. ant. lib. 20. c. 8. ^d Euseb. hist. lib. 1. c. 6. ^e Hieron. in Dan. c. 9. ^f Ioseph. ant. lib. 18. c. 7. ^g Dan. 9.

VIII.

^h Ioseph. ant. lib. 13. c. 2. ⁱ De bello Iud. lib. 2. c. 7. **RESPECTVS IYDAEO- RVM.** ^k Hieron. in 1. sa. c. 8.

^l Mat. 15. ^m Ioseph. ant. lib. 18. c. 2. ⁿ De bello Iud. lib. 2. c. 7. ^o Epiph. in Panar. lib. 1. c. 16. ^p Ioseph. de bel. Iud. lib. 2. c. 7. ^q Mat. 14. ^r Marc. 8. ^s Luc. 9. ^t Epiph. in Panar. lib. 1. c. 16.

IX.

DE PHARISAEORVM INSTITVTIS. ^u Ioseph. ant. lib. 13. c. 18. ^v Ioseph. ant. lib. 17. c. 3. ^w Ioseph. ant. lib. 18. c. 2. ^x Epiph. lib. 1. Panar. c. 16.

nam Hyrcanus ^a quidem Pontifex Maximus ab eodem Herode necatus est; cui cum substituisset Aristobolum ^b gentis eiusdem, mox & hunc interfici iussit; & Ananelum quemdam ignobilem Iudaeum Babylone accersitum (quem, viuentē adhuc Hyrcano, Pontificem delegerat, & paulo post gradu mouerat) extulit rursus ad tantam dignitatem. Post hunc, nonnullos alios, nulla habita diuinarum legum ratione, vel quod magnam pecuniarum vim loco pretij offerrent, vel quod plurimum gratia apud ipsum possent, prohibito suffecit, atque dimouit. Sunt harum rerum testes locupletissimi Iosephus ^c, Eusebius ^d, Hieronymus ^e, & alij plerique. Nec his contentus Herodes, insigne ^f pontificium nobilissimum, stolam scilicet sacerdotalem, vt sibi ius omne & ornamentum summi sacerdotij prorsus arrogaret, & in potestatem suam redigeret, in loco munitissimo custodiri iussit. Regno itaque ac sacerdotio Iudaeorum collapsō & funditus euerso, quid aliud restabat, nisi vt Sanctus sanctorum vngeretur ^g? Postremō, quod omnium maximum existimari debet: ipsa rectorum dogmatum sincera doctrina, plurimis vndique erroribus erumpentibus, ferē penitus erat obscurata; ita vt Iudaei pene omnes altissima caligine inuoluerentur. neque satis quid verum foret, dignoscere ac diiudicare possent: quod quale foret, bene erit breuiter, vt instituti argumenti ratio postulat, attigisse.

Tres precipue his temporibus (vt auctor est Iosephus ^h), apud Hebraeos sectae vigeant, Phariseorum, Sadduceorum, & Essenorum: quibus & duae aliae accesserunt postremo institutae, Galilaeorum, atque Herodianorum. His, vt cuique in animo erat, quam plurimē Iudaeis adhaerebant. Sed cum maximē inter se dissiderent, in causa erant, vt animi illorum qui veritatem quaeiebant, innumeris quaestionibus impliciti distinerentur. Et de Phariseis quidem, quae scripta reliquerit Hieronymus ⁱ, paucis attingemus. Testatur enim, quod non multo ante aduentum Christi, exorti sunt in Iudaea Sammai & Hillel, ex his Scribae & Pharisei. horum posterius duas illas familias constituerunt, quae (vt recte veteres interpretes existimant) Christum non receperunt, & ceteris ruinae fuerunt. Sammai meritō dissipator, ex interpretatione nominis, vocatur; & Hillel profanus, quod per traditiones, & *debetur* suas, legis praecipua dissipauerint atque maculauerint. Horum scholam primus accepit Achibas, post eum Meir, tertio loco Ioannan, inde Eliezer, post quem Delphon, cui successit Ioseph Galilaeus, atque vltimo loco vsque ad eadem Ierosolymorum per Titum illatam Iosue. Ex his qui Legi interpretandae nauabant operam, Scribae dicebantur, ceteri communi nomine Pharisei. Omnes autem superstitionibus cum pertinacia inharentes, obdurantes se contra veritatem (vt est Euangelicus sermo ^k) ceci facti sunt, & duces eorum. Erant horum haec dogmata à veritate denia. Fato hi ^l cuncta tribuebant: animarum iudicia sub terra fieri affirmabant: transanimacionem Pythagorae ^m hoc temperamento astruebant, vt solas bonorum transire in alia corpora, malorum autem animas interminato supplicio cruciadas assererent. haec de illis Gentilis ipsorum, & ipse Phariseus secta, Iosephus ⁿ. Suppetit de his & ex Euangelio testimonia, dum in Christum quidem ipsorum putantes transiisse animam Eliae ^o, alij Ieremiae, alij verō Ioannis Baptistae, dicebant illum esse Eliam, vel Ieremiam, vel Ioannem Baptistam, siue alium quempiam ex Prophetis. Astronomiae quoque cultui eosdem vehementer fuisse addictos, in hisque Graecorum vanitates esse sectatos, auctor est Epiphanius ^p. Insuper ijdem vitiosa interpretatione Legem corrupisse, Christi Domini nostri testimonio saepius conuincuntur. Sed non est de his modo dicendum per singula.

Porro quod ad vitae statum pertinet, nundinaria quadam sanctitate sic animos omnium sibi conciliabant, vt quod ipsi dicerent vel facerent, ius salique ab omnibus esse crederetur. Vnde haec de ijs Iosephus ^q: Tanta est eorum auctoritas apud populum, vt etiam si Regi obloquerentur, aut Pontifici, fidem tamen vulgus eis habeat.] & alibi ^r: Genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, vt eos etiam aperte impugnare non vereantur.] haec ille. Vita ^s autem ab illis sic erat instituta, vt eorum victus simplex esset, nullisque mollium delicijs. Dehinc ipsorum tirocinia si quis attendat, quid dignum equidem vehemēti admiratione inueniet: descriptum illud habes ab Epiphanio ^t his verbis: Quidam enim ipsorum, cum se exercebant, praescribebant decennium, aut octennium, aut quadriennium virginitalis & continentiae: & frequentius orantes, crebrius certamen hoc aggrediebantur, vt ne videlicet corporale quid eis accideret, aut clandestine per somnia tristis corporis defluxio contingeret. Et alij ex ipsis asserunt sibi ipsi parabant dodrantis tantum latitudine, & in his se ad vesperam locabant, vt si quis dormisset, in pavementum decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset. Alij lapillos ex aquis collectos sibi ipsi

A bi ipsis sternebant, vt dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur. Alij spinas pro strato habebant ob eandem causam. Ieiunabant bis in sabbato, secunda & quinta die; decimabant decimationes, dabant primitias, trigemas, & quinquagesimas; sacrificia & vota exactissime exolvebant. In praedicto vero Scribarum habitu progrediebantur, per amicula, & alios ornatus, ac muliebria pallia, in latis crepidis & calceamentorum ligulis procedentes ^a. Nam simbrias ac praetextus quosdam in quatuor alis amiculis vnusquisque habebat ex ipso stamine illigatos, quo tempore continenter agebant, aut virginitalitatem exercebant: singuli enim determinatum calitatis aut continentiae tempus habebant; & haec ipsorum exemplaria erant ad declarandum hominibus suam professionem, vt nemo contingeret scilicet sanctificatos. Dicebantur ^b autem Pharisei, eo quod separati essent ab alijs, propter spontaneam ^c superfluum religionem apud ipsos receptam.] haec Epiphanius.

B Per haec, inquit Iosephus, magnam sibi Pharisei auctoritatem parauerunt apud populum; & quid quid ad solemnes preces & cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem & praescriptum solet fieri: tantum habent à ciuitatibus sapientiae, temperantiae, & vitae honestioris testimonium.] haec de his ille. Cum autem eiusmodi sanctitatis speciem extrinsecus praeseferrent, & ad decipiendos homines compositam laruam induerent: quales intus essent, qui nouit corda hominum, egregie quibusdam quasi coloribus depinxit, cum ait: Vae vobis Scribae & Pharisei, hypocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia: sic & vos foris quidem paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisis & iniquitate.] & quod habet inferius: Serpentes genimina viperarum, quo modo fugietis à iudicio gehennae?]

C Non his certè meliores erant Sadducei, qui longè deteriora dogmata, quam Pharisei, sectabantur: siquidem (vt referunt Acta Apostolorum ^d) dicebant non esse resurrectionem mortuorum, neque Angelum, neque Spiritum; cum alioqui Pharisei è contrario haec tenerent & faterentur. Histurpiora multo Iosephus ^e iisdem tribuit, dum eos de animarum immortalitate delira quadam tradidisse, animasque vnà cum corporibus simul & eodem tempore extingui putasse testatur. In reliquis cum Samaritis idem sensisse, nisi tantum quod Ierosolymis agentes, vnà cum Iudeis sacrificarent, confirmat Epiphanius ^f, qui eosdem à Saddoc sacerdote nomen accepisse, sed à praecipua sua doctrina defecisse, narrat. Ad haec, hos inter se feris moribus discrepasse, & erga externos illiberales & inhumanos fuisse, quam ob causam auersatum eos populum, & Phariseis potius obdientem fuisse, Iosephus ^g tradit, additque eius sectae fuisse paucos, sed ferè dignitate praecipuos. In hos aequè ac in Phariseos Ioannes Baptista inuictus est: his verbis ^h: Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira?]

D Qui tertio loco recensentur Esseni, à ceteris omnibus schismate erant diuisi, qui ⁱ nec sacrificarent in templo, quod (vt dicebant) sanctioribus vterentur caerimonijs. Ceterum vitae moribus fuisse conspicuos, omnes vno ore fatentur. Sed de illorum vitae institutione, accommodatori loco agemus inferius. Quod ad dogmata spectat, quorum causa praesens susceptus est sermo: Epiphanius ^k eosdem inter Samaritas adnumerat, quos in quatuor sectas fuisse distinctos affirmat. Quinam verò fuerint Samaritae, nemo in diuinis versatus Scripturis ignorat. Hi sunt, qui cum diuisi essent à Iudaeis, non templum, non sacrificia, vel caerimonias communes cum illis habebant, cumque quinq; tantum Moysis libros reciperent, Prophetas ac cetera diuinæ Scripturae volumina negligentes reiciebant, non credentes resurrectionem mortuorum, negantes & Spiritum sanctum. haec & his plura Epiphanius ^l in Panario. Praeterea horum (quod in quatuor sectas essent distincti) alios tradit fuisse Essenos, quos diximus; alios ^m Sebueros, qui cum in omnibus cum illis consentirent, tamen quod transposuissent tempora solemnium festiuitatum, à ceteris sunt segregati. Gortheni tertio loco positi, his aduersantes, diuersam ab illis dierum festorum rationem habuerunt, Essenis potius in hoc adhaerentes.

E Quartum genus erat Samaritanorum, qui Dosithei ⁿ sunt nominati, à dictis omnibus differentes, resurrectionem mortuorum profitentes, superstitiosa tamen nonnulla ad nouum vitae genus instituendum accommodarunt: siquidem ab animatis abstinebant; insuper, quod scribit Origenes ^o in Periarchon, aded superstitiosè colebant sabbatum, vt quousque eorum habitu, loco, situ, die sabbati inuictus fuisset, siue stans sedensve, intus vel foris, eo loco eademque positione ea die vsque ad vesperam permaneret. Sanè haud ingratum fore existimamus, ex quo in haec de sabbati superstitiosa obseruatione semel incidimus,

^a Epiph. lib. 1. Panar. c. 15.

^b Epiph. lib. 1. Panar. c. 16.

X.
PHARISAEORVM HYPOCRISIS.

^c Mat. 23.

XI.
^d Act. 23. **DE SADDUCEIS.**

^e Ioseph. ant. lib. 18. c. 2.

^f Epiph. lib. 1. Panar. c. 14.

^g Ioseph. de bel. Iud. lib. 2. c. 7. ^h in sm. ep. ant. lib. 18. c. 2.

ⁱ Mat. 2.

XII.
^k Ioseph. ant. lib. 18. c. 2. **DE ESSENIIS.**

^l Epiph. Panar. lib. 1. c. 10. **SAMARITANORVM SECTAE DIVERSAE.**

^m Epiph. in Panar. lib. 1. c. 9. ⁿ Epiph. cod. lib. 6. 11.

XIII.
^o Epiph. lib. 1. Panar. c. 13.

^p Orig. Periarch. lib. 4. **DOSITHEI AVPERSTITIOSISSIMI.**

dimus, si quod scribit Synesius ad Euoiprium de navigatione sua hic opportunè recensuerimus: Cum, inquit, exorta tempestate, peracta esset dies parasceues, & vespere decidente Sole, Iudæi qui nauæ erant, sabbatum inchoarent: qui clauum tenebat, mox vt Solem reliquisset terram coniecit, relicto clauo, prosternit se, seque cuique calcandum exhibuit. Rati autem nauigantes id ex desperatione eum fecisse, omnes consternebantur: cum autem causam accepissent, quidam gladio euaginato necem eidem intendebant, vt in opus incumberet: ille verò immobilis librum legebat Legis, nec minus quàm Machabæus aliquis mortem comminatam contemnebat. sicque tota nocte, cum sequenti die, vsque ad dimidium noctis, sedit Iudæus otiosus; tunc verò sponte surrexit, & clauum omiffum recepit. Ihuc usque Synesius. Sed iam omiffa repetamus. Eosdem Dositheos præ ceteris Prophetas repudiasse, Tertullianus a refert; monogamos fuisse, & nonnullos ex his virginitatem seruasse, Epiphanius tradit b, qui & de Dositheo eorum auctore historiam quamdam narrat. Sed hæc de Samaritis.

^a Tertull. de
præf. Ep. Hiero-
nom. c. 23.
^b Epiph. lib. 1.
Panar. c. 23.

XIII.
HEMERO-
BAPTISTAR.

Non prætereundum genus hominum illud, qui à Pharisaïs aliqua, aliqua verò à Sadducæis mutuati, monstrum quoddam constarunt. Hi etenim simul cum Pharisaïs cetera sentientes, cum Sadducæis mortuorum resurrectione negabant. Præter hæc autem præcipuum hæc secta habebat, quòd vere, autumno, hieme, & æstate, qui illi essent addicti, quotidie baptizarentur, rati nimirum hominem non posse viuere, nisi quis singulis diebus in aqua mergeretur, atque ita ablueretur, ac proinde sanctificaretur; quos eam ob causam Hemerobaptistas esse appellatos, Epiphanius c docet: qui & his addit Nazarcos, qui nec sacrificia, nec libros Moyfi cum ceteris haberent communia, abstinerentque ab animatis, velut immundis.

^c Epiph. in Pa-
nar. lib. 1.
c. 17. & 18.

XV.
DE HERO-
DIANIS.

His proximos dicit d esse Offenos: ac nouissimo loco ponit Herodianos, quorum hæresis temporibus regnantis Herodis est exorta, ipsumque dicebant esse Christum: quòd scilicet secundum diuinum oraculum, cum defecisset penitus sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, ipse ille esse videretur qui mittendus erat, eo quòd ex S. C. Rex Iudæorum fuisset declaratus. Horum gregales fuerunt qui vnà cum Pharisaïs conspirarunt contra Christum, & cauillosam de tributo persoluendo Cæsari e proposuerunt quaestionem. De secta verò Galilæorum, quæ tempore census est exorta, suo loco opportunius dicemus inferius. Prædictas hæreses Tertullianus f breui compendio recensens, hæc ait: Taceo Iudaïsma hæreticos: Dositheum inquam, Samaritanum, qui primus ausus est Prophetas, quasi non in Spiritu sancto locutos, repudiare. Taceo Sadducos, qui ex huius erroris radice surgentes, ausi sunt ad hanc hæresim etiam resurrectione carnis negare. Prætermitto Phariseos, qui additamenta quædam Legi astruendo, à Iudæis diuisi sunt: vnde etiam hoc accipere ipsum, quod habent, nomè digni fuerunt: cum his etiam Herodianos, qui Christum Herodem esse dixerunt.] Atque his Tertulliani similia ferè Hieronymus h.

^d Eod. lib.
c. 19. & 20.
^e Marc. 3.
^f Mat. 22.
^g Marc. 12.
^h Tertull. de
præf. c. 45.

ⁱ Hieron. cō-
tra Iulianum.
XXVI.

Hic erat status rerum Iudaicarum, & quidem perditissimus ac profligatissimus omnium: quippe è loco motis atque collapsis firmissimis columnis illis diuina operatione statutis, Regno, Sacerdotio, atque Lege, status Iudæorum illis subnixus ingenti est fragore prostratus; quem posse erigere atque in integrum restituere, nõ erat hominis opus, sed tantum diuinæ virtutis atque potentie. Quod se facturum Deus per Amos i Prophetam olim pollicitus est, dicens: In die illa suscitabo tabernaculum Dauid, quod cecidit, & reedificabo aperturas murorum eius; & ea quæ corruerant, instaurabo, & reedificabo eum sicut in diebus antiquis, vt possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo quòd inuocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus hæc faciens.] Id quidem Deum im-

ⁱ Amos 9.

^k Act. 15.

^l Ihu. 17.

pleuisse per Filium suum, quem ad hoc misit in mundum, Iacobus k Apostolus in illo sacrosancto Apostolorum conuentu pro concione egregie professus est. In tam acerbarum Iudaicarum iactura (quod prædixerat Isaias l) sicut perpauca spicæ post messem, vel post vindemiam esse solet racemus, aut duæ vel tres que post excusam oleam in summitate rami oliuæ remanent, ita ferè cunctis in errorem adductis, vix exiguus numerus illorum remanserat, qui sacramentum veræ religionis, quod à sanctis Patriarchis ac Prophetis acceperant, retinerent atque seruarent. Pusillus planè grex iustorum, redemptionem Israël expectantium: inter quos ætate maiores Simeon Iustus, Anna vidua, Zacharias sacerdos, Elizabeth eius coniux, & qui remanserant ex stirpe Dauid, Ioseph atque Maria, & si qui alij diuinæ Legis cultores & amantes, in veritate persisterent, auidiusque illum cuperent, qui collapsum Regnum, Sacerdotium, atque Legem ipse Rex, & Sacerdos, atque Legifer Emmanuel restitueret: & (quod olim m Isaias locutus) idem Dominus Iudex noster, Dominus Legifer noster, Dominus Rex noster ipse saluaret nos.

^m Isai. 37.

Quòd

Quòd si lumen, quod in mundo erat, tenebræ factæ sunt (secundum n Euangelicam ad hanc rem accommodatam loquimur analogiam) ipsæ tenebræ quantæ erant? Si ipsa, inquam, Iudæa, vbi notus erat Deus b; & Israël, vbi magnum nomen eius, tanta erat obuolutus caligine: quid putandum de Gentibus, quæ Deum ignorantes, in idolis prauos colebant demones? Talibus enim ducibus, iisdemque hostibus, quamnam posset infelix homo bona capessere, vel mala vitare? Iam & collapsæ erant, quæ apud Gentes fuerant optimis legibus institutæ Republicæ: & ipsa Romanorum, qui egregijs animi virtutibus sibi subegerant Orbem, relicta illa antiqua rectè viuendi consuetudine, plus ceteris omnium in vitiis genera sectabatur, eisdemque velut cœnoso gurgite obruta mergebatur, id enim scriptores eorum sapiens exclamantes conquerebantur. vnde & in hanc sententiam Augustinus: Ecce, inquit, Romana Resp. (quod non ego primus dico, sed auctores eorum, vnde hoc mercede didicimus, tanto antè dixerunt Christi aduentum) paulatim mutata, & ex pulcherrima atque optima, pessima atque flagitiosissima facta est, &c.] Quid memorem ceteras nationes? multiplicium deorum in vnaquaque prouincia supersticiosissimum cultum, ferales Gentium ritus, portentosas populorū inolitas vbique consuetudines, turpissimos hominum mores cuncta labefactantes, ipsaque iura naturæ violantes? Bene ergo, ac peropportuno tempore à Deo cõsultum est, vt vnigenitum Filium, per quem cuncta creauerat, in mundum mitteret, vt omnia restauraret ac stabiliret, ipseque Via, Veritas, & Vita, à recto tramite deuios, fidei religione ac morum compositione reuocaret ad viam; cunctosque per veritatem errores auferens, iter aperiret ad vitam.

XVII.
^a Mat. 6.
^b Psal. 75.
DE STATU
GENTILIVM.

^c August. de
Ciu. Dei
lib. 2. c. 19.

Quapropter cum cælitus ad salutem vtriusque populi, Iudæi atque Gentilis, à Patre Filius mittendus esset in terram: quòd totius humani generis reciperetur consensu, consilium Dei fuit, vt longè ante eius aduentum, tantæ rei sacramentum Iudæis atque Gentilibus innotesceret: illis quidem multifariam (quod ait Paulus d) multisque modis loquens patribus in Prophetis, hæc prædixit, ac figuris adumbravit: Gentiles autem, quòd à veritate veri cultus procul abessent, nec facile externæ religionis hominibus admouerēt aures, per suos ipsorum vates, de his quæ ventura erant, voluit præmoneri. Erant hi e Mercurius Trismegistus, Hydaspes, atque Sibyllæ, sic dicte à Dei consilijs denuntiandis, quasi Θεολογοί, decem numero, vt aiunt, omnes virgines; quibus ob virginitatis insigne meritum diuinationem esse concessam, Hieronymus f existimauit: quam & ob causam eas appellare Patres g consueuerunt Prophetissas Gentilium; quibus & tantum tribuit Heraclytus h, vt eas non humanitas, sed diuinitus apparuisse putarit.

XVIII.
FILI DEI
ADVENTVS
IUDÆIS ET
GENTILIBVS
PRÆ-
DIXITVS.
^d Hebr. 1.
^e Lactant. lib.
1. c. 6.
^f Hieron. cõ-
tra Iulian. lib. 1.
^g Theoph. An-
t. cõch. ad An-
tol. lib. 2.
^h Clem. Alex.
Strom. lib. 3.

Vt sunt crebrò sancti Patres, ad conuincendos errores Gentilium, Sibyllarum oraculis: quam ob rem Gentiles ipsi (vt auctor est Origenes i Christianos, Sibyllistas nominabant. Memoria sanè digna, quod de Paulo Apostolo scribit Clemens Alexandrinus k his verbis: Quo modo Deus Iudæos saluos esse voluit, dans eis Prophetas, ita etiam Græcorum spectatissimos propriæ suæ linguæ exercitatos, prout poterant capere Dei beneficentiam, à vulgo secreuit. Præter Petri prædicationem, declarauit Paulus Apostolus dicens: Libros quoque Græcos sumite, agnoscite Sibyllam, quo modo vnum Deum significet, & ea quæ sunt futura: Hydaspem sumite, & legite, & inuenietis Dei Filium multo clarius & apertius esse scriptum, & quemadmodum aduersus Christum multi Reges instruerent aciem, qui eum habent odio, & eos qui nomen eius gestant, & eius fideles, & aduentum, & tolerantiam.] Hæc cum recitet Clemens antiquus Theologus ex Paulo; non vti que ex Epistolis eius, sed ex concionibus ad populos habitis, quarum nonnulla verba in audientium aures sic esse illapsa putandum est, vt numquam ea deleret obliuio. Quid ni Paulus ex Græcorum libris aliquando testimonium petendum putarit, cum & Græcos poetas citare consueuerit, & prudenti consilio, cum concionaretur Athenis in Areopago l aræ titulum ad sui argumenti rationem accommodarit?

XIX.
ⁱ Orig. contra
Gell. lib. 5.
^k Clem. Alex.
Strom. lib. 6.
PATRES VSI
SIBYLLA-
RVM TESTI-
MONIIS.

Quàm prætereà frequentes fuerint Christiani in legendis libris Sibyllinis, quantàmve ad conuincendos Gentiles ex ijs vim & auctoritatem sibi comparare studuerint, ex eo facile potest intelligi, quòd poena mortis ab eorum lectione eos absterere legibus oportuerit: quod his verbis Iustinus m martyr testatur, cum ait: Opera autem, & iustinctu malorum demonum, mortis supplicium aduersus librorum Hydaspis & Sibyllæ aut Prophetarū lectores constitutum est; vt per timorem homines ab illis, quo minus scripta ea legentes, rerum bonarum notitiam percipiant, sed in seruitute eorū retineantur, abstererentur. quod quidem efficere, & ad finem suum perducere nequiverunt. Non enim absque timore tantum huiusmodi scripta legimus; verum etiam vobis ad inspiciendū quæ in eis traduntur, vt videtis, offerimus, grata acceptaque; omnibus fore sciētes. Atque hoc etiam si

^l Act. 17.

XX.
POENA MOR-
TIS DECRE-
TA LEGEN-
TIBVS LI-
BROS SI-
BYLLINOS.
^m Iust. mart.
in orat. ad
Aut. Pium.

paucis persuaferimus, maximum tamen inde feremus lucrum: nam, vt boni agricolæ, amplam à Domino capiemus mercedem.] hæc Iustinus. Non fuisse autem securum Christianis Sibyllinos libros legere atque scrutari, ex his quæ Valerianus Imp. ad Senatum rescripsit, cognosci perspicue potest: Miror, inquit, vos, patres sancti, tam diu de aperendis libris Sibyllinis dubitasse, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, & non in templo omnium deorum tractaretis.] hæc ille.

^a *Alud Flau. Poposc. m. l. n. ler. Imp.*

XXI.
SIBYLLINAE CARMINA QUÆ RECOGNITA.

^b *Dionys. Ha. lic. lib. 4. Rom. lib. 4.*
^c *Cassiod. in Chron.*
^d *Lactant. lib. 1. c. 6.*

XXII.
SIBYLLINAE CARMINA QUÆ RECOGNITA.

XXIII.
^a *Lactant. lib. 4. c. 15.*
^b *Cumanæ Sibyllæ Carmina Hæc Extincta.*
^c *Dionys. Ha. lic. lib. 4.*
^d *Solin. in Top. lib. 8.*
^e *Pen. lib. 13. c. 13.*
^f *Dionys. Ha. lic. lib. 4.*
^g *Valer. Max. lib. 1. c. 113.*
^h *Lactant. lib. 1. c. 6.*
ⁱ *Cic. de di. in lib. 2.*
^j *Luc. Flor. lib. 4. c. 1.*
^k *Cic. Philip. 2.*
^l *Vaticinia de Christo Venturo.*

Admiramur magnopere quidem consilium Dei, qui sic Gentibus, quæ Deum ignorant, prospexit, vt non Sibyllina tantum carmina in eorum manus venire, sed eadem conflagrata, diligenti inuestigatione ac publica alibi legatione perquiri, conquisita examinari, ac denique examinata, spuris, quæ eorum iudicio sunt inuenta, reiectis probari, eademque probata custodiri voluerit: hæcque omnia ante Christi aduentum: tum vt quæ aduersus eos Christiani adducere possent in testimonium, haberent; tum etiam vt ea citantes, & ex libris ipsorum testimonium petentes, nullam posturæ suspitione moueri iure possent. Siquidem carmina illa Sibyllina temporibus Tarquinij Superbi Romam allata. Syllanis temporibus, cremato Capitolio, Olympiade (vt numerat Dionysius^b) centesima quinquagesima tertia, Scipione^c & Norbano Coss. ab Vrbe condita anno sexcentesimo septuagesimo primo, conflagravit. Post annos vero septem, Capitolio restituito, sub Consulatu Curionis (vt testatur Lactantius^d) ex S. C. tres Legati, P. Gabinius, M. Octacilius, & L. Valerius, Erythras missi sunt, qui carmina Sibyllina conquisita Romam portarent; qui scriptos à priuatis versus circa mille Romam detulerunt. atque hæc Lactantius ex Varrone.

Potè non Erythris modò, sed in alijs etiam Orbis prouincijs ab iisdem esse quæsitæ, ac Romam delata, auctor est Tacitus^e; additque eadem iussu Augusti Imp. fuisse recognita, atque purgata: quod, quantum ex Dione^f colligitur, contigit sub Consulatu Cornelij Lentuli & Marcellini, anno ab Vrbe condita septingentesimo trigesimo sexto, quando, inquit Tacitus^g, sanxit Augustus quem intra diem ad Prætores Vrbanum ferrentur, neque habere priuatim liceret. Quod à maioribus quoque decretum erat, post exultum sociali bello Capitolium quæsitæ Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibyllæ, seu vna, seu plures fuere; datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuissent, vera discernere.] hucusque Tacitus. Suetonius^h etiam de eadem per Augustum facta cognitione & expurgatione hæc dilucidius: Postquam verò pontificatum maximum, quem numquam viuo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit: quidquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgò ferebatur, supra duo millia contracta vndique cremauit; ac solos retinuit Sibyllinos, hos quoque delectu habito; condiditque duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi.] hæc Suetonius.

Hæc itaque tam diligenti studio ab Ethnicis Deus curari voluit, vt cum ad eos redarguendos citaretur à nostris carmina Sibyllina, nullâ (vt diximus) posset iure obijci imposturæ calumnia; licet neque adeò illis parcerent: vnde in eos Lactantiusⁱ: His, inquit, testimonij quidam reuicti, solent eò confugere, vt dicant, non illa esse carmina Sibyllina, sed à nostris ficta atque composita: quod profectò non putauit, qui Ciceronem Varronemque legerit, aliosque veteres, qui Erythram Sibyllam ceteraque commemorant, ex quarum libris ista exempla proferimus; qui auctores obierunt, antequam Christus secundu[m] carnem nasceretur.] hæc Lactantius. Quod spectat ad Cumanæ Sibyllæ carmina: quod Dionysius^k, quem citauimus, Solinus^l, Plinius^m, & alij dicunt, eadem vnâ cum Capitolio conflagrasse: non sic accipias, vt ea penitus interierint, nec illorum remanserit aliquod exscriptum exemplar. Constatⁿ enim, etsi non ab alio, certè ab Antiocho Duumviro ea fuisse exscripta priuatim, eundemque eam ob causam insutû in culeum fuisse mari iniectum. Equidem Lactantius^o expressè testatur, Cumanæ Sibyllæ carmina suis etiam temporibus extitisse, eademque recondita, non ab alio quam à Quindecimviris inspici consuetuisse. Certè non aliunde Cicero^p de Rege venturo Sibyllinum recitat vaticinium, eiusque interpretatione, quòd aliter homines salui esse non possent, nisi eundem Regem exciperent. ac licet ipse Reip. studiosissimus illud vt humanum inuentum ad inuadendam Rempublicam detestetur; quodque eius rei certum tempus non fuisset definitum, eam ad decipiendum dicat adhibitam esse latebram obscuritatis: tamen ipsa adesse tempora, ex iisdem carminibus ore multorum iactari solitum, manifestum facit. Siquidem Lentulus^q ex iisdem Sibyllinis carminibus regnum sibi adsciscere conatus, Catilinæ se iunxit: eodemque prætextu^r M. Antonius in Lupercalibus Cæsari coronâ Regis imposuit.

Hæc

A Hæc enim iam esse præ foribus, ex iisdem Sibyllinis carminibus cecinit Maro^a; sed neficius mysteriorum, quæ de Christo ex Virgine nascituro prædicta erant, tribuit magna adulatione Salonino filio Pollionis: sed de Verbi incarnatione ea esse intelligenda, Constantinus Imp.^b aduersus Gentes egregie pro concione disputauit. Potuit idem Maro ab Hebræis etiam de his aliqua accepisse: nam Herodes Rex Iudæorum cum Romam venisset, sæpè eodem Pollione (vt scribit Iosephus^c) vtebatur hospite, Virgilij amicissimo.

^a *Virg. celo. 4.*
^b *Const. orat. ad sanct. co. tum. c. 10.*
^c *Ioseph. ant. lib. 15. c. 13.*

Sic etiam & quod de Christo antiquitus prædictum fuerat, ex Iudæa venturum Regem, qui summa rerum potiretur, rerum ignari scriptores^d Vespasiano Augusto esse tribuendum putarunt, quòd Iudæos domuisset, atque ex Iudæa in Urbem triumphans vnâ cum Tito venisset. Id enim Tacitus^e his verbis narrat, Pluribus persuasio inerat, antiquis sacerdotum litteris contineri, eo ipso tēpore fore, vt valesceret Oriens, profectioque Iudæarum potirentur: quæ ambages Vespasianum ac Titum prædicant.] hæc ille. Et Suetonius^f: Percrebuerat, inquit, Oriente toto vetus & conitans opinio, esse in fati, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum euentu postea patuit, prædictum, Iudæi ad se trahentes, rebellauerunt, &c.] Ad hæc etiam de Rege nascituro spectant ea quæ recitat noster Suetonius^g in hæc verba: Auctor est Iulius Marathus, ante paucos menses quàm nasceretur Octavius, prodigium Romæ factum publicè, quo denuntiabatur, Regem populo Romano Naturam parturire: Senatum exteritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur.] hæc Suetonius. Quodnam verò fuerit illud prodigium, seu prodigia, Dio^h his verbis narrat: In Capitolio multæ staturæ de cælo tactæ, liquefactæque fluxerant, deiectæque erant tum talia simulacra, tum Iouis columnæ insistentes. Præterea imago Iupæ cum Remo ac Romulo consecrata ceciderat: litteræ etiam in columnis, in quibus leges scribebantur, confusæ: atque oblitteratæ erant.] hæc Dio anno ab Vrbe condita sexcentesimo nonagesimo. Sequenti autem, sub Consulatu M. Antonij & Ciceronis (vt tradit Suetoniusⁱ) natus est Augustus. Iam verò hæc & alia omnia Gentiles, quòd nesciret diuinæ dispensationis mysterium, Christum Regem venturum, qui idololatram pessumdaret atque destrueret, ac nouas leges præscriberet, in alium quemuis sensum trahentes, interpretabantur.

XXIII.
^d *Ioseph. de bel. Iud. li. 7. c. 12.*
^e *Tacit. Ann. lib. 21.*
^f *Suet. in Vespas. c. 14.*
^g *Suet. in Oct. Aug. c. 94.*
^h *Dio Rom. lib. 77.*

B rerum potirentur: quæ ambages Vespasianum ac Titum prædicant.] hæc ille. Et Suetonius^f: Percrebuerat, inquit, Oriente toto vetus & conitans opinio, esse in fati, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum euentu postea patuit, prædictum, Iudæi ad se trahentes, rebellauerunt, &c.] Ad hæc etiam de Rege nascituro spectant ea quæ recitat noster Suetonius^g in hæc verba: Auctor est Iulius Marathus, ante paucos menses quàm nasceretur Octavius, prodigium Romæ factum publicè, quo denuntiabatur, Regem populo Romano Naturam parturire: Senatum exteritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur.] hæc Suetonius. Quodnam verò fuerit illud prodigium, seu prodigia, Dio^h his verbis narrat: In Capitolio multæ staturæ de cælo tactæ, liquefactæque fluxerant, deiectæque erant tum talia simulacra, tum Iouis columnæ insistentes. Præterea imago Iupæ cum Remo ac Romulo consecrata ceciderat: litteræ etiam in columnis, in quibus leges scribebantur, confusæ: atque oblitteratæ erant.] hæc Dio anno ab Vrbe condita sexcentesimo nonagesimo. Sequenti autem, sub Consulatu M. Antonij & Ciceronis (vt tradit Suetoniusⁱ) natus est Augustus. Iam verò hæc & alia omnia Gentiles, quòd nesciret diuinæ dispensationis mysterium, Christum Regem venturum, qui idololatram pessumdaret atque destrueret, ac nouas leges præscriberet, in alium quemuis sensum trahentes, interpretabantur.

C litteræ etiam in columnis, in quibus leges scribebantur, confusæ: atque oblitteratæ erant.] hæc Dio anno ab Vrbe condita sexcentesimo nonagesimo. Sequenti autem, sub Consulatu M. Antonij & Ciceronis (vt tradit Suetoniusⁱ) natus est Augustus. Iam verò hæc & alia omnia Gentiles, quòd nesciret diuinæ dispensationis mysterium, Christum Regem venturum, qui idololatram pessumdaret atque destrueret, ac nouas leges præscriberet, in alium quemuis sensum trahentes, interpretabantur.

ⁱ *Suet. in Oct. Aug. c. 94.*
^j *Dio Rom. lib. 77.*

Proximè autem ante dicta tempora, illustrissimum illud totoque Orbe celeberrimum Apollinis Delphici oraculum occlusum erat, nec vltra vtitata responsa dabat, horrescente dæmone, vt qui optimè nosse poterat mala sua annuntiari non tantum per oracula Sibyllina, sed & Prophetarum prædicationibus: de quo perbellè hæc Ethnicus orator^k: Sed, inquit, quod caput est: cur isto modo iam oracula Delphis non eduntur, non modo non strata atate, sed iam diu, iam vt nihil possit esse contemptius? Hoc loco cum vrgentur, euaniisse aiunt vetustate vim loci eius, vnde anhelitus ille terræ fieret, quo Pythia mente incitata oracula ederet. De vino aut salamento putes loqui, quæ euanescent vetustate.] hæc Cicero: cui si audientes Gentiles fuissent, de falsitate ac vanitate deorum (dicam cum Arnobio^l) perorata causa fuisset. Sed quænam esset causa tanti silentij Apollinis obmutescens, idem ipse, licet inuitus, aliquando effari coactus est. Cum enim Augustus Apollinis studiosissimus^m, vt qui crederetur Apolline genitus, qui que in cœna illa, quæ dicitur dicitur, vulgò dicebatur, pro Apolline ornatus solebat accumbere, cui & templum in palatio erexerat, eidem sacrificasset hecatombem; hæc tandem ab eo responsa, vt feruntⁿ, elicit:

XXV.
^k *Cic. lib. 2. de animat.*

D stra atate, sed iam diu, iam vt nihil possit esse contemptius? Hoc loco cum vrgentur, euaniisse aiunt vetustate vim loci eius, vnde anhelitus ille terræ fieret, quo Pythia mente incitata oracula ederet. De vino aut salamento putes loqui, quæ euanescent vetustate.] hæc Cicero: cui si audientes Gentiles fuissent, de falsitate ac vanitate deorum (dicam cum Arnobio^l) perorata causa fuisset. Sed quænam esset causa tanti silentij Apollinis obmutescens, idem ipse, licet inuitus, aliquando effari coactus est. Cum enim Augustus Apollinis studiosissimus^m, vt qui crederetur Apolline genitus, qui que in cœna illa, quæ dicitur dicitur, vulgò dicebatur, pro Apolline ornatus solebat accumbere, cui & templum in palatio erexerat, eidem sacrificasset hecatombem; hæc tandem ab eo responsa, vt feruntⁿ, elicit:

ORACVLVM DELPHICVM MUTVVM REDDITVM.
^l *Arnob. adu. Gent. lib. 3.*
^m *Suet. in Oct. c. 94. c. 70. c. 29.*
ⁿ *Niceph. hist. lib. 1. c. 17. Suid. in hist. verb. Augustus.*
^o *Cedrenus in comp. hist.*

E *Me puer Hebraus diuos Deus ipse gubernans
Cedere sede iubet, tristèmq; redire sub Orcum.
Aris ergo dehinc tacitus abscedit nostris.]*

Ad hæc addunt, Augustum Romam reuersum, aram in Capitolio erexisse hac inscriptione notatam: ARA PRIMOGENITI DEI. hæc Nicephorus ac Suidas, quibus ceteri fidem adhibuerunt. Putatur hic ille esse locus in Capitolio, è regione rupis Tarpeia, vbi nobilissimum templum antiquitus erat Iouis Capitolini: sed eo prostrato, eodem in loco erecta est basilica in memoriâ Dei genitricis Mariæ, atque dicta ex causa, ARA CÆLI, titulo nuncupata; vel quòd aiunt, Dei genitricem Mariam infantem in vlnis habentem, mouente Sibylla, sublimem in aère ab eodem Augusto illic esse conspectam. Quod tamen ita velim intelligant, qui ei rei maiorem fidem adhibendam putant, quàm his quæ ex Græcis auctoribus recensuimus: non quòd Sibylla aliqua Augusti temporibus, quæ illum hæc docuerit, superstes fuerit: siquidem Cumæa, quæ nouissima omnium fuisse traditur, quinquagesima Olympiade (auctore Solino^o) vixit, temporibusque Tarquinij Regis Romæ fuit: sed sic accipiendum, vt ea ipsa Augustus à Sibylla, hoc est, Sibyllinis carminibus

XXVI.
CHRISTVS QVOMODO INNOTVISTE AVGVSTO POTVIT.
^o *Solin. Poly. hist. c. 8.*

XXVII. SIGNA VI-SA DE CHRISTI ADVENTV.

* Isai. 45.

^b Oros. hist. lib. 6. c. 18

^c Suet. in Oros. c. 95.

^d Senec. lib. 1. natur. quæst. c. 2.

^e Plin. natur. hist. lib. 2. c. 18.

^f Dio hist. Rom. lib. 45.

XXVIII.

ALIA OS-TENSA PRDIGIA.

^a Plin. natur. hist. lib. 2. c. 31.

^b Dio hist. Rom. lib. 47.

^c Euf. in chron. c. 18.

^d Oros. hist. lib. 6. c. 20.

XXIX.

IVDAEI ROMA-TRANS-TIBERIM HABITABANT.

¹ Philo lib. de leg. ad Cai. c. 10.

² Mari. epig. lib. 1. in Cæs. c. 20.

³ Oros. lib. 6. c. 20.

⁴ Suet. in Oros. c. 32.

⁵ Ibid. c. 22.

XXX.

DE CHRISTI GENERA-LOGIA.

¹ Isai. 53.

carminibus, quæ Sibyllæ nomine citari à maioribus consueverunt, acceperit; non autem à Sibylla, quasi adhuc viuerent, quæ diximus, ei ostensa fuerint. Augustum namque multum fuisse in cognoscendis, scrutandis, expurgandisque carminibus Sibyllinis; quæ proximè diximus, satis superque ostendunt.

Sunt & alia complura, quæ Augusti Imperatoris temporibus cum accidissent, eiusdem Imperatoris causa esse facta, Romanarum rerum scriptores existimarunt: quæ tamen rerum nostrarum nobilis historicus Paulus Orosius, fuisse Christi aduentus præfagia, ac futurorum bonorum prænuntia, attestatur. Sed haud adeò nouum mirumve erit, si quæ in Augusto contigerunt, eadem Christi aduentus præmonstrandi causa obuenisse dixerimus: quippe qui sciamus omnes, eumdem Christum in Cyro Rege Persarum fuisse expressum; vt de illo dixerit Dominus: Assimilauit te, & non cognouit me. Si enim ad soluendum iugum Iudaicæ captiuitatis, & populum illum in libertatem vindicandum, atque ad templum restituendum Cyrus meritò subijt personam Christi: quid, inquam, nouum aut mirandum, si multa quæ in Augusto vel sub Augusto sunt facta, Christi aduentum, cum ad redimendum genus humanum, & Ecclesiam excitandam & erigendam, & cæleste regnum impartendum aduenit, velut signis quibusdam expresserint? Sed singula recenseamus. Hoc, inquit Orosius, commemorasse idèd par fuit, vt per omnia venturi Christi gratia præparatum Cæsaris Imperium comproberetur. Nam cum primum, Caio Cæsare auunculo suo interfecto, ex Apollonia rediens, Vrbem ingrederetur: hora circiter tertia, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem cælestis arcus orbem Solis ambiit: quali vnum eum ac potissimum in hoc mundo, solumque clarissimum in Orbe monstraret; cuius tempore venturus esset, qui ipsum Solem solus, mundumque totum & fecisset & regeret. hæc Orosius de circulo ambiente Solem à Suetonio mutuauit. Scribunt eadem Seneca, Plinius, Dio, & alij. Atque hæc sub Consulatu Antonij, anno ab Vrbe condita septingentesimo decimo contigerunt.

Addit insuper Dio, sequenti anno, Hircio & Pansa Coss. visum Solem intra tres circulos effulgere, quorum vnum corona spicarum ignita circumdaret: quæ tamen futuri Triumviratus causa fuisse demonstrata putauit. Ipso primo anno Triumviratus, Lepido & Planco Coss. tres Soles esse visos, post Plinium, idem Dio testatur. Anno vero tertio (vt testis est Eusebius) Romæ à taberna meritoria Transiberim oleum è terra erupit, fluxitque toto die sine intermissione. Quo signo, inquit Orosius, quid euidentius, quam in diebus Cæsaris toto Orbe regnantis futura Christi natiuitas declarata est? Christus enim vnctus interpretatur. Itaque cum eo tempore, quo Cæsari perpetua Tribunicia potestas decreta est, Romæ fons olei per totum diem defluxit, sub principatu Cæsaris, Romanoque Imperio per totum diem, hoc est, per omne Romani tempus Imperij, Christum, & ex eo Christianos, id est, vnctum, & ex eo vnctos, de meritoria taberna, hoc est, de hospitali largaque Ecclesia affluenter atque incessabiliter processuros, &c. hæc Orosius. Meruit locus ille nobilissima memoria illustrari, Ecclesia nimirum amplissima Dei genitricis titulo, à Callisto Pontifice, prima omnium, quarum extet memoria, olim erecta.

Habitabant Augusti tempore qui erant Romæ Iudæi Transiberim (vt auctor est Philo) permixti iure maiorum viuere: quod & Ethnici scriptores testantur; vnde vnus ex ipsorum poetis Iudæum hominem, Transiberinum ambulatorem, appellat, cum ait:

*Hoc quod Transiberinus ambulator,
Qui pallentia sulphurata fractis
Permutat viureis.*

Sed quamuis viles atque abiecti essent: tamen quoniam ex Iudæis salus ventura erat, regio, vbi degerent, eo meruit miraculo illustrari. Addit idem Orosius alia id genus multa, quæ ab Augusto facta, ad ea quæ per Christum essent facienda, deducit: vt de tabulis debitorum ætarij exustis, de Iano clauso, deq; Augusti nomine illi indito octauo Idus Ianuarij, quo die Christus à Magis colitur Rex Iudæorum, vel à Patre & Spiritu sancto accepti in Iordane de diuinitate testimonium: sed in his non immoramur. Corrigendi tamen ex his quæ diximus, sunt illi, qui inconsultè nimis ea ipsa accidisse putarunt ipso Christi Domini nostri natali die.

Venturus itaque in mundum Dei Filius, Verbum Patris, cuius generatio inenarrabilis, ex genere Abraham, ex tribu Iuda, & stirpe David (quod antè promiserat, ac sanctissimis viris Deo dignis sapius reuelauerat) vt ex dispositione diuini consilij fuerat ordinatum, delegit humanam carnem assumere, & similis nobis per omnia, absque peccato, homo

A homo fieri. Cuius genealogiam summatim potius quam gradatim per continuam successionem omnium seriem descripserunt Euangelistæ, Marthæus & Lucas, sed diuerso ordine. Vnde sanctus Augustinus in hanc sententiam hæc ait: Ideò numerus generationum in Matthæo & Luca diuersus est, quia vterque sub diuersa Christi persona diuersam textit genealogiam. Matthæus quidem, quia regiam in Christo personam instituerat insinuare, naturales Christi ex Regibus Iudæorum generationes numerat. Lucas verò sacerdotalem in Christo personam ostendere volens, generationes adoptionis Christi percurrit. hæc ille pluribus: eadem ante ipsum Hilarius, & postea Iulianus Toleranus, & alij. Cuius rei illud est argumentum, quòd Matthæus per Salomonem, Lucas verò per Nathan eiusdem Christi genealogiam describit: sicque admirabili quadam consensione, vtriusque vnctionis mysterium, regni scilicet ac sacerdotij, in vna eademque persona Christi, qui regnum acciperet & sacerdotium, ac regale sacerdotium institueret, simul iungerent.

Quod pertinet ad Dauidicam stirpem; ex ea progenitam esse sanctissimam Dei genitricem Mariam, apud omnes Catholicos in confesso est, id Prophetis, Angelis, Euangelistis testantibus, id ipsum denique Iudæis impijs consentibus. Cum enim Christum secundum carnem esse filium David, ipsumque ex beatissima Deipara humanam carnem sumpsisse, omnes quotquot vnquam fuerunt Catholici sint professi; planè & eandem ex Dauidico stemmate esse progenitam, necesse est affirmare. Confirmant stabiliuntque hac etiam ratione hoc idem Euangelistæ, dum texentes Christi genealogiam, Ioseph virum Mariæ è regia Davidis stirpe originem ducere demonstrant. Cum certum exploratumque habeatur, nec feminæ alterius tribus virum, nec viro alterius tribus feminam sibi matrimonio iungere licuisse, id iubente diuina Scriptura, atque dicente: Nubant quibus volunt, tantum vt suæ tribus hominibus; ne commisceatur possessio filiorum Israël de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione sua: & cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hereditas permaneat in familijs, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant, vt à Deo separatæ sunt. hæc lex diuina. Deducentes itaque Euangelistæ genus Ioseph ex Dauid, perinde est, ac si ex eodem principio Mariæ profapia deriuarent. Sed cur non potius Mariæ quam Ioseph genealogias descripserint: ea suppetit certa ratio, quòd cum genealogiæ describerentur in publicis chartis; virorù, & non mulierum series texebatur, id cum innumeris ferè sanctorum Patrum affirmant; ex Ioseph Iudæo historico, in his quæ scripsit aduersus Apionem, parlo negotio confirmatur, dum ait: Mittunt enim Ierosolymam conscribentes à patre nomen nuptæ, & antiquorum progenitorum, &c. hæc ille de antiquis libris agens, in quibus genealogias conscriptas Ierosolymis summa diligentia asseruabant. Atque de his satis, quæ ad progeniem David facere videbantur.

Iam autem quod ad stirpem sacerdotalem attinet: communis est sanctorum Patrum consensus, Dei genitricem Mariam eo genere natam: cognatione quoque tunc temporis coniunctam fuisse generi sacerdotali, liquet testificatione Lucæ Euangelistæ, Angelo apud eum ita loquente Mariæ: Ecce Elizabeth cognata tua, &c. Cuius verò stirpis illa esset, quæ cognata Mariæ dicitur, antè idem Euangelista declarat, cum dicit: Vxor illius, nempe Zacharia, de filiabus Aaron. Licet cognatæ nomen genericum apud Hebræos fuerit, secundum illud Apostoli de Iudæis loquentis: Qui sunt cognati mei secundum carnem. iuxta quem sensum scio S. Ambrosium eius fuisse sententiæ, vt dixerit beatam Elizabeth æquè ac Mariam Deiparam de tribu Iuda progenitam: qui quidem etiam in ceteris, vt pote excellens doctrina ac pietate Pater, diuini instar oraculi mihi habendus sit; in hoc tamen ei minimè inharendum, neque à communi omnium tum Latinorum, tum etiam Græcorum sensu & consensu esse recedendum putauit: cum præfertim allata ab eo ratio de ciuitate Iuda, nimirum quòd cum dicat idem S. Euangelista eam habitasse in ciuitate Iuda, ex hoc inferri debeat, fuisse de tribu Iuda, non adèd solida & firma sit, cum constet ex diuina Scriptura, Leuiticæ tribui quadraginta octo ciuitates non seorsum positas, sed inter alias tribus collocatas, diuina fuisse voluntate tributas: & illam ipsam ciuitatem Iuda, de qua est sermo, in qua Zacharias cum Elizabeth habitabat, extitisse vnã ex illis ciuitatibus sacerdotilibus, dictam nomine Chebron, in Montanis Iudææ, suo loco inferiùs demonstratur. Dicimus ergo cum S. Augustino id sæpè testante & aduersus hæreticos validiùs inculcante, & cum reliquis Latinis atque Græcis Doctoribus, Elizabeth fuisse ex tribu Leuitica; cuius cognatione cum Dei genitrice, Sal-

^a Epph. in compend.

^b Mat. 1.

^c Luc. 3.

^d Aug. de ciuitate Dei.

^e Hilar. can. 1. in Euang. Mat. lib. 1.

^f Iul. con. Iud. lib. 1.

^g Isai. 9.

^h Ps. 86. 13.

ⁱ Hier. 33.

^k Mat. 1.

^l Luc. 1.

^m Mat. 1.3.

ⁿ Mat. 2.2.

^o Marc. 12.

^p Num. 27.

^q Ioseph. contra Apion. lib. 1.

^r Luc. 1.

^s Rom. 9.

^t Ambros. in Luc. c. 3.

^u Aug. in Iudic. quæst. lib. 7. q. 77.

^v De consens. Euang. lib. 2. cap. 3.

^w Lib. obsequ. quæst. 9. 68.

^x Luc. 1.

^y Rom. 9.

^z Ambros. in Luc. c. 3.

^{aa} Luc. 1.

^{ab} Luc. 1.

^{ac} Luc. 1.

^{ad} Luc. 1.

^{ae} Luc. 1.

^{af} Luc. 1.

^{ag} Luc. 1.

^{ah} Luc. 1.

^{ai} Luc. 1.

^{aj} Luc. 1.

^{ak} Luc. 1.

^{al} Luc. 1.

^{am} Luc. 1.

^{an} Luc. 1.

^{ao} Luc. 1.

^{ap} Luc. 1.

^{aq} Luc. 1.

^{ar} Luc. 1.

uatorem nostrum sicut ex tribu Iuda, ita ex Leuitica, & sicuti ex regia stirpe, ita ex genere sacerdotali descendere. Ex quibus intelligas admisceri solitam stirpem regiam cum genere sacerdotali. Nec est quod quis obijciat de tribubus non miscendis ex diuina lege superius recitata. Nam primò dicimus, peculiariter sacerdotali tribui esse concessum, vt cum regia stirpe posset inire nuptias: in exemplum adducentes Aaron, qui de tribu Iuda Elizabeth filiam Aminadab, sororem illius Naalon, qui tribus Iudæ tunc princeps & dux erat, accepit: addunt & de Ioiada Pontifice maximo, qui filiam Ioram Regis Iudæ, sororem Ochoziæ, nomine Iosabeth, duxit in vxorem. His Patres omnes qui hæc tractant, ne laboremus singulos enumerare, assentiuntur.

XXXIII. At his addimus, quæ de connubijs sacerdotum scribit Philo Iudæus vir disertissimus, qui res Iudaicas præ ceteris calluit: in libro enim, quem scripsit de Monarchia, hæc ait, loquens de summo Pontifice: **Quin** & de genere futurarum vxorum diligenter prescribitur, vt Pontifici spondeatur non solum virgo, sed sacerdotalis generis, vt sponsus sponsaque gentiles sint, & quodammodò consanguinei, quò magis per totam vitam moribus conueniant. Ceteris conceditur, vt quamuis ipsi sacerdotes sint, possint tamen ducere non sacerdotum filias: siue quòd leue sit hoc piaculum, siue quòd non expedit plebem in totum submoueri à sacerdotum affinitatibus. Ideò licitum est sacerdotibus huiusmodi connubium, vt cognationi proximum: nam generi loco filiorum sunt foceris, & hi loco parentum sunt generis.] hæc de coniugio & cura procreandi liberos Philo, secundum eam quæ suo tempore vigeat apud Iudæos consuetudinem. Porro Christi sæculo vixisse Philonem, ex suis ipsius scriptis liquidd apparet. Ex his igitur cum demonstratum sit, excepto summo Pontifice, cui inendum esset coniugium cum stirpe sua, reliquis sacerdotibus licuisse vxorem ducere ex ceteris tribubus: quantumlibet de Zacharia constet, ex filiabus Aaron accepisse vxorem Elizabeth: non tamen dicimus fuisse summum Pontificem, sed potius vnum ex sacerdotibus de vice Abia: quam quidem sententiam paulò inferius firmissimis probatam attestatamque rationibus ostendemus.

XXXIV. Sed quod ad Christi genealogiam per Euangelistas monumentis & litteris commissam spectat; non est quod quis adeò miretur, si quem Matthæus nominat Iacob, parentem Ioseph, Lucas eundem appellet Heli. Vetus dubitatio, & antiqua est ista quaestio, de qua Africanus Theologorum antiquissimus æquè ac disertissimus, in epistola, quam scripsit ad Aristidem, longam de Christi genealogia disputationem inferens, hæc habet in fine: Vterini, inquit, erant fratres Heli & Iacob: Heli absque prole decedente, Iacob illi semen suscitauit, & genuit Ioseph, qui natura filius eius erat, lege vero Heli: ita vtriusque filius erat Ioseph. hæc Africanus: cui Hieronymus ac ceteri antiquorum Patrum mira consensione ad stipulati sunt; quibus & nos magis tribuimus, quam recentioribus quibusdam, qui Heli eundem putant esse & Ioachim dictum, ac patrem Virginis Mariæ, focerum Ioseph, patremque eius, quòd (sicut diximus ex Philone) generi loco filiorum haberentur: quamuis liber inscriptus, Philo de Temporibus, testetur, penes Assyrios & Egyptios Heli, Heliachim, & Ioachim esse synonyma. Ista sunt quæ de Christi genealogia ad veritatem historicam pertinere existimamus; cetera interpretibus relinquentes, memores instituti, nos non horum, sed historicorum fungi munere.

XXXV. Ex his dictis refelluntur, quæ impius Iulianus Apostata in Christum tam falsò, quam impudenter effutijt, ipsum non esse ex tribu Iuda progenitum; & quæ eiusdem impietatis farina Faustus Manichæus delirans dixit, Dei genitricem Mariam ex tribu Leui originem ducere. Sed neque illud omittendum, olim Gnosticos (quod & proximè dicturi sumus) portentosum librum quemdam confinxisse de stirpe Mariæ: in quos summo iure acerrimè S. Epiphanius inuehitur. Ad hæc insuper dicimus, Iudæos rebus Christianorum insensissimos de Christi genealogia multa solitos esse garrere; cuius rei exemplum Hieronymus narrat his verbis: Audiui ego quemdam de Hebræis, qui se Romæ in Christum credidisse simulabat, de genealogijs Domini nostri IESU Christi, quæ scripta sunt in Matthæo & Luca, facere quaestionem: quod videlicet à Salomone usque ad Ioseph, nec numero sibi, nec vocabulorum æqualitate consentiant: qui cum corda simplicium peruertisset, quasi ex adytis & oraculo deferebat quasdam, vt sibi videbatur, solutiones, &c.]

XXXVI. Sed parua sunt hæc, si cum ceteris conferantur, quæ Theodosius Iudæorum princeps temporibus Iustiani Imperatoris, de sacerdotum genealogia, & Christi sacerdotio effinxit,

^a Epiph. har. 78. c. 11. et sequenti.
^b Exod. 6. 2. Paral. 22.

^a Philo lib. 2. de Monarch. DE CONN. V. BILIS SACER. DOTALIBVS.

^a Luc. 1.

DE NOMINE HELI DVBITATIO.

^a Apud Euseb. hist. lib. 1. cap. 9.

^a Hieron. in Mat. 1. c. 11. et alij.
^b Lucid. de emend. temp. c. 11. et alij eum sequuntur.

DE CHRISTI GENEALOGIA MENDACIA REFELLVNTVR.

^a Apud Cyr. ril. Alex. lib. 1. contra Iul.
^b Apud Aug. contra Euang. lib. 23. c. 9.
^c Epiph. hæc. res. 26.
^d Hier. com. in sp. ad Tit. lib. 1. c. 3.

DE THEODO SI IYDAEI IMPOSTYRA

A finxit, multosque decepit. Quam quidem imposturâ à Suida recitatam, ac nimis temerè comprobaram, cum ab omnibus impugnetur, contineatque aperta mendacia Evangelicæ veritati palam obuiantia, confutare omittimus. Vnum tantum euertemus fundamentum, super quo tota fabula innititur, dum vigintiduos tantum sacerdotes in templo ministrasse historia tradit: nam Iosephus Iudæus, qui illis ferè vixit temporibus, de numero sacerdotum longè aliter sensit ac testatur: nimirum viginti quatuor fuisse sacerdotum vices, quarum singulae habebant hominum plusquam quinque millia, qui statis diebus ministrarent in templo. Sanè quidem ad septingentos sacerdotes ministrare quotidie in templo solitos esse credendo victimas, insuper & ingentem fuisse multitudinem offerentium libamina, tradit Aristæas in historia quam scripsit de Septuagintaduobus Interpretibus. Verum quod spectat ad prædictam fabulam, non fuit nouum inuentum prædicti Theodosij, quod scribit de obstetrice Deiparæ virginittatis exploratrice. Nam Clemens Alexandrinus septimo Stromatum testatur hæc eadem à quibusdam suo tempore iactari: sed hæc ex apocryphorum insomnijs.

B Quomodo autem codices de genealogijs Iudæorum conscripti, Herodis Regis iussu periclitati sint, Eusebius hunc in modum rem gestam conscribit: Cum, inquit, familiaria, non Hebræorum solum, verum etiam eorum qui vsque ad profelytos genus suum referebant, vt ad Achior Amanitem, & Ruth Moabitidem, qui ex Ægypto elapsi, commiscebantur cum Israelitis, ad illud tempus scriptis prodita, in tabularijs seruarentur: Herodes, quoniam illorum stirpem nihil ad se pertinere, nihilque ad suam dignitatem illustrandam afferre adiuuenti animaduerebat, suæ ignobilitatis & obscuri generis conscientia exagitatus, annales illos de genere & familiarum antiquitate incendit: arbitratus senobilem visum iri, cum nemo suum genus ex publicis illis monumentis depromptum, ad Patriarchas, vel ad profelytas, vel ad eos qui *Abey*, id est, terræ incolæ, qui cum Israelitis permiscebantur, vocati sunt, omnino posset reducere. Erant tamen nonnulli antiquitatis replicandæ studiosi, qui nomina auitæ stirpis vel tenentes memoria, vel ex scriptis annalibus promentes, priuatim sibi indices eorum conficiebant: magnopereque propterea gloriabantur, quòd ipsorum nobilitas ita foret ad posteritatem reseruata. Inter quos erant, tum qui propter generis cognationem, quo Christo Saluatore coniungebantur, ex Domini tribu & familia orti, *Ναρθωωσι* nuncupati sunt: tum qui ex Nazaris & Cochaba Iudæorum pagis prognati, in reliquis Iudææ partes commearunt: istamque genealogiam à nobis supra commemoratam, ab Euangelistis conscriptam, partim ex libro annalium, siue dierum, sumentes, partim complectentes memoria, apertè, quoad poterant, explanarunt, &c.] hæc Eusebius: quibus planè contraria, quod saltè ad genus spectat sacerdotale, scribit Iosephus, dum agens contra Apionem, inuolatas duorum millium annorum apud Iudæos remanere sacerdotum genealogias, easdemque ex antiquis libris iterum nouas esse descriptas dicit. Sanè quidem, quod pertinet ad genus Dauid, magna incessit Domitianum Imperatorem libido, vt de ea stirpe, si qui superessent, mandaret inquiri, vt omnes è medio tolleret, quòd vetus fama esset, ex eo genere nasciturum Regem, qui cunctis gentibus dominaretur. Scribit hæc Hegeippus, & nos de his suo loco pluribus acturi sumus inferius. Iam cetera, quæ præcesserunt Christi Saluatoris aduentum, ex instituto prosequamur, atque in primis de Dei genitricis parentibus, eiusdemque celo terraque celeberrimo natali.

E Sacis sibi esse putarunt Euangelicæ, quod promissum patribus antiquitus erat, Dei Filium vnigenitum ex genere Abrahæ, ex tribu Iuda, progenie Dauid, atque ex ipsa sanctissima Virgine Maria, secundum inscrutabile diuinum consilium, humanam sibi sumpsisse carnem, testatum relinquere, ad ipsius Christi facta, cuius causa opus susceperant, enarranda, tantum intenti. Ceterum non adeò obscura remansit de Mariæ parentibus historia, quam tum scriptis, tum etiam traditionibus consignatam fuisse, auctor est Epiphanius, dum ait: Tametsi enim historiarum Mariæ, & traditiones habent, quòd dictum est patri ipsius Ioachim in deserto: Vxor tua concepit: tamen non quòd sine coniugio hoc factum, neque sine semine viri, &c.] Porro integra ipsa historia excidisse viderur, ex eaque tantummodò hinc inde sparsa remansisse fragmenta: quæ etsi deessent, satis esse deberet pijs hominibus ipsa traditio, cuius idem meminit Epiphanius. Quod enim, inquit Augustinus, vniversa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retentum est: non nisi Apostolica auctoritate traditum, rectissime creditur.] Quod igitur Orientalis, quod Occidentalis semper prædicauit Ecclesia, in dubium vsque adeò reuocare, summa esse dementia, non est qui non satis intelligat.

^a Suid. in hist. verb. Iesus Christus.

^b Ios. lib. 2. contra Apion. c. 11. in princip.

XXXVII. Euseb. lib. 1. cap. 7.

^a Ioseph. li. 1. contra Apionem.

^a Apud Euseb. lib. 3. c. 15.

XXXVIII. DESANCTISSIMAE DEI GENITRICIS PARENTEBVS.

^a Epiph. aduer. Collyrid. hæres. 79.

^a August. de bapt. contra Donat. li. 4. cap. 24.

XXXIX. REFELLUNTUR COMMENTICIA DE GENERE S. MARIÆ. Epiph. aduers. Gnost. heresi 26.

Apud Hier. tom. 9. lib. de Nat. sanctæ Mariæ.

Apud Aug. contra Faust. lib. 21. c. 9.

Aug. lib. de fide cont. Manich. c. 38.

Galatim. lib. reuolat. arcan. c. alij eum secuti.

XI.

XLI.

DE SANCTA ANNA MATRIS MARIÆ. Apud Nicoph. li. 2. c. 3.

Ioan. 19.

Marc. 15

Mat. 13.

Marc. 6.

XLII.

DE IOACHIM ANNAE MARIÆ TO.

Ioan. Damas. de fide Orthod. lib. 4. c. 15.

Nos interim spurij, quæ de parētibus sanctissimæ Deiparæ aliquando fuere scripta, reiectis, quæ de vera historia supersunt fragmenta colligentes, ac ea simul iungentes, vt licuerit contexamus. Execrandum (quod diximus) de stirpe Mariæ olim à Gnosticis, sceleratissimis omnium hæreticorum, fuisse excogitatum figmentum, Epiphanius a aduersus ipsos agens testis est, dum his vtitur verbis: Stirpe quoq. Mariæ, librum quemdam esse dicunt, in quo horrēda quædam ac perniciofa exprimētes, referunt, &c.] moxq. subdit fabulam ex eodem libro petitam, de homine formam asini habente, qui Zacharię in templo thus adolēti apparuit. Eiusdem quoq. argumenti de Mariæ ortu à Seleuco Manichæo insana ac delira quadam esse cōmenta, incertus auctor b, licet Hieronymus hæctenus existimatus fuerit, eiusq. nomine opus illud editum reperitur, affirmat, ac iure quidē. Non enim aliunde Faustus c, & ipse Manichæus, suos quos scripsit, mutuatus videtur errores de Maria Virgine, quod fuerit ex Leuitica stirpe, quàm à Seleuco cōfodali, egregio mendaciorum concinnatore, qui & de Apostolorū rebus veritati pugnantiā multa habuit: nominat verò eum sanctus Augustinus d Leucium, quem procul reijcit. Eiusdem generis & existimationis habētur, quæ ex pseudoeuangelio Iacobo attributo legūtur, quæ à nostris chartis procul repellimus. Proferunt etiam nonnulli e antiquo Rabbino, nomine Hæccados, summæ apud Iudæos auctoritatis viro, historiam quamdam de parentibus Virginis, eiusq. natali, prophetice scriptam ad quemdam Antonium Romanū Consulem: sed cū ante Christi aduentum nullus eius nominis reperitur Consul Fastis adscriptus; eam esse commenticiam, facile existimamus, sicut & alia id genus, quæ referre omitimus.

Magna quidem & per omnia admiranda, quæ nec verbis satis dignè persequi vlli possint, præcessisse natalem Dei genitricis Mariæ, non puto ad eò angustia pectoris & emotæ mentis reperiri hominem, qui non intelligat; si mente reuoluat, atque animo expendat, tot tantaque seruis Dei ante ipsorum ortum impartita diuinitus priuilegia. Quis enim apud se repetens, quæ Sampsonis, Samuelis, Ieremiæ, & Ioannis Baptistæ natalitia præcesserunt, mox non firmiter credat, non tantum illis non caruisse Dei genitricem Mariam, sed longè amplioribus augustioribusque ornatam, auctamque esse muneribus? ac quis abiectè nimis atque ad eò humiliter de Deo sentiens, eum plura atque maiora elargitum esse seruis quàm matri, & amico sponsi quàm sponsæ, mente captus dixerit? Sed iam quid de his à Patribus scriptum reperitur, adducamus in medium.

De S. Anna, Dei genitricis matre, eiusq. sororibus, earumdemq. sobole, hæc Hippolytus f Martyr: Tres fuere sorores Bethlehemiticę, filiæ Mathan sacerdotis & Mariæ cōiugis eius, sub Cleopatæ & Caloparis Persæ regno ante Herodis Antipatris filij Regnū: primæ Mariæ, secundæ Sobæ, tertiæ Annæ, nomē erat. Nupsit prima in Bethlehem Maria, & peperit Salomen obstetricē. Nupsit quoq. secunda itidem in Bethlehem Sobæ, & genuit Elizabeth. Nupsit postremò & tertia Anna in terra Galilæa, & protulit Mariam Dei genitricē, ex qua nobis natus est Christus.] hæc Hippolytus. Ex his & alijs refellitur illorū sententia, qui dixerūt S. Annam tertiò nuptam, & singulas ex singulis viris genuisse filias, vel eorū, qui conati sunt asserere, ex eodē viro Ioachim tres peperisse filias, nulla alia adducti ratione, nisi quòd in Euangelio b mentio habeatur de eiusdē Dei genitricis fore Mariam Cleopatæ, eamdemq. putarunt progenitam Salome, cuius meminit Marcus h. Sed cū de his alij aliter senserint, penes prudentē lectorem sit iudiciū. Nam si, cū in diuinis Scripturis sorores nominatas inuenerint, velint hi germanas intelligere, in portētos eos labi errores necesse est; cū apud Matthæū i, & Marcum k, Christi sorores & fratres nominētur, dicentibus conciuibus suis: Nōne & sorores eius apud nos sunt?] quas quidem nullus vmq. Catholicus ex Deipara Virgine natus, vt hortendū nefas, vel cogitare præsumperit. Porro fratru & sororu nomine, sæpè in diuinis Scripturis cognatos & propinquos intelligi, apertissimum est: nec enim quis dixerit esse mentitū Abraham, cū Saram vxorē sororis nomine nuncupauit. Vniuitā verò fuisse Annam, nec post obduratam sterilitatem, ex voto conceptam, repromissione obtentam, susceptamque in senectute filiam, alios nouisse partus, tam veteres quàm recentiores Orthodoxi Patres sunt professi.

Sed vt ad rem redeamus: præter illa quæ de S. Annæ genere ex Hippolyto recitauimus, Germanus Episcopus Constantinopolitanus hæc de eius stirpe summam colligēs, eam natam esse dicit ex genere sacerdotali, tribu Aaronica, radice prophetica & regia Dauid & Salomonis, & eorum qui deinceps fuere. Quod ad Ioachim eius viri spectat genealogiam, S. Ioannes Damascenus l his verbis eam nobis testatam reliquit: Ex stirpe Dauid, Leui genuit Melchi & Pantheren: Pantheren autem genuit Barpantheren; nam ita vocabatur: Barpanther rursus genuit Ioachim: Ioachim deniq. genuit sanctā Dei genitricem.] hæc

hæc quoad stirpem Ioachim. At Epiphanius a Iacob cognominatum fuisse Pantheren, genitū patre Panthere, & ex prædicto Iacob genitum Ioseph esse vult. Iterum autē Ioannes Damascenus addit hæc de genere Ioseph: Rursus ex stirpe Salomonis filij Dauid, ex vxore sua Mathan genuit Iacob. Mortuo autē Mathan, Melchi ex tribu Nathan, filius Leui, ac frater Pantheris vxorē ipsius Mathan, quæ etiam Iacobi mater erat, sibi matrimonio copulauit, atque ex ea genuit Heli. Ita vterini fratres erant Iacob & Heli, ille nimirum ex tribu Salomonis, hic ex tribu Nathan oriundus. Porro Heli, qui ex tribu Nathan erat, nullis liberis susceptis è vita migravit: ea de causa Iacob ipsius frater semen excitauit, ac Ioseph progeniuit. Ioseph quidem natura filius Iacob erat à Salomone oriundus; legis autem ratione patrem habebat Heli ex Nathan prouenientem. Quæ cū ita sint, Ioachim selectissimam illam, ac summis laudibus dignam mulierem Annam matrimonio sibi copulauit. Verum quemadmodum prisca illa Anna cū sterilitatis morbo laboraret, per orationem ac promissionem Samuelem procreauit; eo modo hæc etiam per obsecrationem & promissionem Dei genitricem à Deo accepit; vt ne hîc quidem cuiquam ex illustribus matronis cederet. Itaque gratia (nam & id sonat Annæ vocabulum) Dominam parit; id enim Mariæ nomine significatur.] hæc Damascenus.

Sed melius ac dilucidius Epiphanius b, qui claruit temporibus Constantij Imperatoris: agens quippe aduersus Collyridianos hæreticos, qui Dei genitricem Mariam humanæ naturæ profus expertē, ac diuinę tantum participem fuisse dicebant, ad illos conuincendos hæc ait: Genita est ab Anna, & ex Ioachim donata est Anna: quæ & per preces & omnem diligentiam, secundum promissionem patri ac matri data est: non tamen aliter genita præter humanā naturam, sed sicut omnes, ex semine viri, & vtero mulieris. Tamestī enim historia Mariæ traditiones habent, quòd dictum est patri ipsius Ioachim in deserto: Vxor tua concepit: tamen non quòd sine coniugio hoc factum, neque sine semine viri, sed futurum Angelus missus præuaticinatus est, vt ne qua hæsitatio fieret propter id quod in veritate factum est & iam ex Deo ordinatū, & iusto promissum.] hæc Epiphanius Iudaicarum rerum antiquarum accuratissimus inuestigator, probaturque assertor.

Gregorius verò Nyssenus c, qui licet ætate iunior, eodem tamē sæculo claruit, rem gesam hîc describit: Audiui, inquit, arcanam & occultam quādam historiam, tales de ea prodentem narrationes. Insignis quidam in illa exacta secundum legem viuendi ratione, & nobilis propter summam virtutem pater Virginis erat: sed expertis sobolis consensuebat, propterea quòd coniux eius ad liberorum procreationem apta non esset: habebatur autem matris à lege quidam honor, cuius honoris steriles participes non erant. Imitatur igitur hæc quoque ea, quæ de matre Samuelis narrantur; & Sanctum sanctorum ingressa, supplicat Deo, ne legum beneficio priuetur, quæ nihil in legem peccasset, sed vt mater fieret, ac Deo, quod gigneretur, consecraret: confirmata autem nutu diuino, donum quod petijt accepit. Cū autem nata esset puella, nomen quidem imposuit ei Mariam, vt etiam per nomen impostum, diuinitus datum munus significaretur.] hæc de his, quæ ad natale Virginis spectant, Nyssenus: de ceteris autem quæ subdit, agemus inferiori: eadem ceteri Patres, qui de ea tractationem instituerunt. Nec innititur scriptio illi, quæ hæctenus Hieronymi d nomine ad Cromatium & Heliodorum scripta vulgata est: nam licet in ea complura veritate constantia conscripta reperiantur, quæ à dictis auctoribus sibi vendicent auctoritatem & fidem; tamen non tantum eam Hieronymi non esse dixerimus, sed auctoris planè vt ignoti, sic profus imperiti, qui in ea condenda & conscribenda non nouit aperta vitare mendacia, dum ait illis temporibus, quibus ea acciderunt, fuisse Isachar summum Pontificem: cū clarius ipsa luce habeatur notum, tunc temporis post Hyrcanum Ananelo ab Herode traditum Pontificium; inde Aristobulo, & iterum Ananelo, Iesu Fabeti post eum, inde Simoni, Anano postea, ac demum ceteris, quos per successionem Iosephus e singularim recenset; inter quos, vsque ad cladem Ierosolymorum per Titum illatam, nullus eius nominis reperitur institutus Pontifex.

Sed ad Epiphanium redeamus, qui vnus instar omnium nobis est: hic in luculenta oratione illa, quam habuit de laudibus Mariæ Virginis f, hæc de eius parentibus atque natali: Huius, ait, parentes fuerunt Ioachim & Anna, qui quidem in vita sua Deo placuerunt, atque etiam fructum huiusmodi germinarunt, sanctam Virginem Mariam, templum simul & matrem Dei. Ioachim porro, Anna, & Maria, hi tres Trinitati palam sacrificium laudis offerebant. Ioachim enim interpretatur præparatus Domini, eò quòd ex illo præparatum sit templum Domini, nempe Virgo. Anna rursus similiter gratia interpretatur, propterea quòd Ioachim & Anna gratiam acceperunt, vt accedentibus precibus,

XLIII. Epiph. heresi 78. aduers. Collyrid. PROGENIES MARIÆ.

XLIV. Greg. Nyss. orat. in uisual. Domini.

DE EADEM S. ANNA.

Apud Hier. tom. 9.

Ioseph. ant. lib. 15. c. 17. Eusebell. Iud. lib. 1. c. 10. seq.

XLV. Exiat tom. 7. Bibliorb. Iust. 2. Mar. collect.

precibus, talem fructum germinarent, sanctam Virginem adepti: Ioachim siquidem pre-
cabatur in monte, Anna in horro suo. Anna verò gratuita effecta, caelum & thronum
Cherubicum peperit sanctam puellam Mariam. Illa enim reperitur esse caelum, tem-
plum, & thronus: quia Mariam interpretari solemus Dominam, &c. plura id genus
habet Ioannes Damascenus, Andreas Cretensis, Germanus Episcopus, & alij recentio-
res. Sed in his, ad rerum gestarum seriem enarrandam intenti, non immoramur.

XLVI. Verùm antea monemus, ne alicui inferat scrupulū, si Augustinus ^a agens contra Fau-
stum Manichæum, excipiat non esse canonicum librum illum; quem in testimonium
adducebat de Ioachim, quod esset ex tribu Leui sacerdos, & non ex tribu Iuda: nam il-
lum planè diuersum esse ab his quæ de eodem sunt superius enarrata, liquidò constat.
Sed audiamus verba ipsius: Quod de generatione Mariæ Faustus posuit, quod patrem
habuerit ex tribu Leui sacerdotem quemdam nomine Ioachim: quia canonicum non
est, non me constringit: sed etiam si hoc crederem, ipsum potiùs Ioachim dicerem aliquo
modo ad Dauid sanguinem pertinuisse, & aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Leui
fuisse adoptatum, &c.] hæc & alia ibi Augustinus, excipiens de libro non canonico, vt
sic eludat Faulti argumentationem, ne aliquo modo cogeretur asserere non ex Dauid,
sed tribu Leui descendisse Mariam, quod ille amens nitebatur astruere. Iam verò reli-
quum est, vt cognitis his quæ præcesserunt natalem Dei genitricis Mariæ; quo potissi-
mum ipsa nata sit anno, certis quibus licet argumentis inuestigemus.

XLVII. Si fidem adhibendā esse putamus Nicephoro ^b, dum ex Euodio Episcopo Antioche-
no Apostolorum successore fragmentum, quod recitat, se accepisse dicit ex eius epistola
quadam, cui titulus, Lumen, inscribebatur: perfacile erit annū natalis Dei genitricis Fa-
stis adscribere: quippe qui testetur anno decimo quinto suæ ætatis eam Christum Domi-
num peperisse. Reddam ipsa verba, quæ Euodij esse dicit: Trimula, inquit, cum esset, in
templum præsentata, ibi in Sanctis sanctorū traduxit annos vndecim: deinde verò sacer-
dotum manibus Ioseph ad custodiam est tradita; apud quem cum menses peregisset qua-
tuor, ab Angelo lectum illud accepit nūtiū. Peperit autem huius mundi lucem, anrum
agens quindecimum, vigesima quinta die mensis Decembris.] hæc Euodius apud Nice-
phorum. Quod quidem scriptum alicui antiquorum innotuisse, nōdum reperimus. Ve-
rum tamē vt ab hac sententia non recedamus, tum aliorum auctoritas, tum ratio persua-
det. Neminem veterū adhuc inuenimus, qui aliam de ætate Virginis, cum peperit Chri-
stum, sententiam sit affirmare conatus. Suadet, inquam, hæc ratio: quod vigeat tunc ea
apud Iudæos consuetudo, cum filia ipsorum adultæ essent, eas nuptui tradere; verteba-
turque ignominia, si quis aliter faceret, & postquam adulta esset, expectaret vt esset

D superadulta. In quam sententiam Paulus Apostolus ^c: Si quis, inquit, turpem se videri
existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri; quod vult, faciat.]

XLVIII. Ex his igitur dicere necesse est, incidisse sacratissimum diem natalem Dei genitricis
Mariæ sub Consulatu Furnij Nepotis & Iunij Silani, anno ab Vrbe condita septingen-
tesimo trigesimo septimo ^d, Augusti Imp. à Triumviratu vigesimo sexto, Olympiade
ceterisima nonagesima ^e, anno tertio: nam Christum Dominum natum esse sub Consu-
latu Lentuli & Messalini, suo loco demonstrabimus. Ac subinde refelluntur ^f, qui post
sequentem annum, sub Consulatu Liuij & Pisonis, eam ortam esse tradunt. Natam ferūt
Nazareth: eandemque, trimulam, quod parentes vouerant, in templum allatam, ac Deo
oblatam, vndecim illic egisse annos, idem, quos iam retulimus, auctores testantur, nimi-
rum Euodius ^g, Gregorius Nyssenus ^h, Ioannes Damascenus ⁱ, Germanus Episcopus
Constantinopolitanus ^k, Andreas Cretensis ^l, Georgius Episcopus Nicomediæ ^m, &
alij ⁿ, à quibus nullum Orthodoxorum dissensisse hactenus, sed Nouatoribus tantum
nostri temporis displicuisse, cognouimus. Sed æqua lance primū cuncta expendamus,
videamusque si quid sit impedimento, quo minus hæc vera esse possint.

XLIX. Satis scimus, lege diuina ^o tam de masculis quàm de feminis Deo dicatis, votoque; pro-
missis, statutā esse redemptionem, quot per annos singulos quisque, scelos persolueret sacer-
dotibus. Porro huiusmodi redemptionem fuisse liberam, & ex arbitrio vouentis, si vellet
potiùs in templo seruire Deo, quàm annuam pecuniam soluere, satis Samuelis ^p exem-
plū demonstrat, qui à tenerima ætate ministravit in templo, nullo à parentibus per-
soluto pretio redemptionis. Cum itaque diuina lex nemini vouenti redimendi necessitatem
imposuerit; vouentis arbitrio, vel in templo ministrare, vel censum persolvere, relictum
esse, manifestè apparet. ex quibus inferimus, necesse fuisse locum in templo esse, vbi fe-
minæ, quæ se Deo vouerant, absque aliqua nota vel labe suspicionis simul agerent.

Porro

A Porro & qui structuram templi considerat, diuersoria ad hoc opus valdè accommo-
data in eo fuisse animaduertet. Nam (quod exactè describit Iosephus ^a) Salomon in cir-
cuitu templi construxit in primis in inferiori loco triginta cellas, quæ inter se conspata
externè parietes templi fulciebant, erantque inter se peruiæ, & patebant singulæ in lon-
gum viginti quinque cubitos: ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super
has alia series cellarum erat extructa, super quas rursus aliæ; omnes inter se numero &
amplitude pares, ita vt coniunctæ inferius æquarent edificium altitudine, nam superius
non erat circumadificatum. fuerunt autem omnes cedro contectæ, erantque omnes si-
mul numero nonaginta. Hæc verò et si de templo à Salomone constructo scribat Iosephus:
tamen quod sub Zerobabel fuit restitutum, et si prioris templi non æquaret altitudinem,
mihilominus ad instar illius esse constructum, docent ^b Diuinæ litteræ: ac illud demum ^c i. Esd. 3.
quod ab Herode Rege fuit excitatum, & qualis prioris illi altitudinis & amplitudinis fuisse,
eiusdem Iosephi ^e testimonio comprobatur. In his ergo, quas diximus, nonaginta am-
plissimis cellis, non solum feminas Deo voti causa oblatas, sed alias insuper diuersi ordi-
nis personas separatim degere potuisse, nullum puto rationis participem dubitare.

B At verò nullatenus placet, quod nonnulli putarunt, locum illum in interiori templo,
muro discretum, quod feminæ, tam indigenæ quàm peregrinæ, orationis causa conueni-
rent, fuisse ipsarum habitationem: nam ex his quæ idem scribit Iosephus ^d, liquidò const-
at, locum illum precum officio fuisse tantum modò adscriptum, dum hæc ait de inte-
riori templo, à quo alienigenæ excluderentur: Necessariò namque proprius locus reli-
gionis causa mulieribus destinatus, muro discernebatur: altera quoque porta opus fuisse
videbatur. Contra primam verò secreta erat, ex alijs regionibus vna porta meridiana, &
vna septentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim transire ad mulieres
non licebat: sed nec suam portam, introiecto muro, transgredi licebat: patebat enim lo-
cus ille pariter indigenis & hospitibus feminis, religionis causa venientibus.] hæc Iose-
phus. At quomodo dixerimus illic feminas habitasse, & quæ sunt necessaria ad victum
ibidem sibi parasse, cum illuc nec vas inferre, nec comedere fas fuisse, idem Iosephus
^e scribens contra Apionem testetur? Erat ergo locus ille intra templum orationis causa
discretus & non habitationis, sicut & Origenes ^f de virginibus testatur, seorsum à nuptis
in templo orare consueuisse; eoque accedere solitam Dei genitricem Mariam, etiam
postquam peperit Christum affirmat: cui ad stipulatur Cyrillus Alexandrinus ^g, agens
aduersus Anthropomorphitas, & alij ^h: sed nihil ad rem nostram, qui de loco habitatio-
nis, & non orationis, in præsentia agimus.

C Perseueravit aliquandiu & in Ecclesia laudabilis vsus, vt seorsum à viris feminæ con-
uenirent in ecclesia, necnon seorsum ab alijs virgines orantes consistenter. Habes id in
primis egregiè expressum à Philone de Essenis, seu (quod mauult Hieronymus) de Chri-
stianis apud Alexandriam habitantibus, hæc dilucidius apud Clementem ⁱ, Gregorium
Nazianzenum ^k, & Ambrosium ^l. Sed nec adeò facillè admittimus, quod Origenes, ac
ceteri præfati auctores testantur, Dei genitricem Mariam post contractas nuptias, in tem-
plo seorsum à nuptis orare voluisse cum virginibus. sed de his alijs pluribus, cum age-
mus inferius de nece Zachariæ. Atque vt vnde digressi sumus, eodem reuertamur: iam
fatis monstatum est superius, in exteriori parte templi exedificatas fuisse amplissimas cel-
las, ad habitationem aptas & accommodatas; vt iam nulla de ea re possit oriri quæstio.
Quod ergo reliquum est, videamus an exemplo aliquo & auctoritate diuinarum Scri-
pturarum ostendi possit, in aliqua templi parte habitasse aliquando feminas.

D Quod in primis occurrit. Iosaba ^m filia Regis Ioram clam subtraxit è gladio Athalie in
necem filiorum Ochoziæ debacchantis, Ioas filium dicti Regis, quem vnà cum nutrice in
templum adductum, ibidem per sex annorum spatium enutruuit, quousque palam factum
perduxit ad regnum. Insuper habetur in Exodo ⁿ, à Moysè factum labrum æneum cum
basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi. Qui illum locum
sunt interpretati ^o, fuisse dicunt mulieres, quæ sæculi pompæ atque delicijs renuntian-
tes, sese vnà cum suis rebus, his præsertim quæ essent peccatorum illecebræ, ministerijs
Domini mancipantes, assiduis intentæ precibus excubarent ad ostium tabernaculi: quod
quidem pietatis officium, extructo postmodum templo, non tantum non cessasse, sed
magnificè auctum, par est credere. Ex harum numero fuisse Annam Prophetissam, filiam
Phanuel, existimant, de qua scribit Lucas ^p Euangelista, quod annos octoginta quatuor
nata, iam vidua ab adolescentia sua, cum vixisset cum marito septem tantum annis, va-
cans precibus die ac nocte, non discedebat de templo. Mentio habetur & in libris Ma-
chabæo-

^a Aug. cont.
Faust. li. 23.
cap. 8.

^b Niceph. hist.
lib. 2. c. 3.

DES MARIA
IN TEMPO
PRAESEN-
TATA.

^c I. Cor. 7.
^d Secundū sup-
put. Dionys.
XLVIII.

^e Secundū sup-
put. Euseb.
aliter Ioseph.
^f Mar. Scot.
in Chron. &
alij eū secuti.
^g Euod. apud
Niceph. hist.
lib. 2. c. 3.

^h Grego. Nyss.
orat. de sanct.
Christ. nat.
ⁱ Io. Damasc.
de Orthod. fi-
de cap. 13.
^k Ger. form.
de præsen.

^l Andr. Cret.
serm. de S.
Deipara.
^m Georg. ser.
de præsen.
ⁿ Cedren. in
comp. hist. &
alij eū h. h. s.
^o Lenni. 27.
^p I. Reg. 1.

L.
DE TEMPLE
STRUCTURA.
^a Ioseph. ant.
lib. 8. c. 2.

^b I. Esd. 3.
^c Ios. lib. 15.
ant. c. 14. &
De bello Iud.
lib. 6. c. 6.

LI.
^d Ios. de bel.
Iud. lib. 6. c. 6.
LOCUS ORA-
TIONIS FE-
MINARUM
IN TEMPO.

^e Ioseph. cont.
Apion. lib. 2.
^f Origen. Mat.
tract. 26.
^g Cyrill. adu.
Anthr. c. 27.
^h Theoph. in
Math. c. 23.
ⁱ & recentiores.

LII.
IN ECCLESIA
DISTIN-
CTAE FE-
MINARUM
R. I. S.
^k Clem. conf.
lib. 2. c. 61.
^l Gregor. Na-
zianzen. in
sermone de
Anastasia.
^m Ambros. ad
vir. lapsam.
c. 6.

LIII.
ⁿ 4. Reg. II.
^o Collog. om-
nes Cass. lib.
1. de Maria
Deipara. c.
12.
HABITATIO
FEMINA-
RUM IN
TEMPO.
^p Luc. 2.

^a *Mach. lib. 2. c. 3.* ^b *Ambrosii. de virg.* **A** chabæorum ^a de reclusis virginibus in templo, quæ procurrebant ad Oniam summum Pontificem. De his S. Ambrosius ^b, cum de virginibus agit, his verbis meminit: Etiam templo Ierolymis fuisse legimus virgines deputatas. Sed quid Apostolus dicit? Hæc in figura contingebant illis, ut essent indicia futurorum: figura enim in paucis est, vita in pluribus.] hæc Ambrosius. Ex his omnibus tam ex diuinis Scripturis quam ex sanctis Patribus depromptis veritatis oraculis, satis clarum redditur atque perspectum, non tantum quidquam oblatæ, quo minus ea quæ dicti auctores de præsentatione & mansione Dei genitricis in templo dixere, sint vera, sed eidem historiæ omnia summopere suffragari, eandemque firmitus stabilire. At quoniam in his diutius immorari, instituti ratio non patitur, semel cœptam de Deigenitrice Maria prosequamur historiam.

LIV. Cum iam ætatis annum attigisset decimum quintum, de maritando eam, inter sacerdotes initur consilium. Qui enim Deo deuoti erant homines, nubebant statuto tempore, ut de Samuele & ipso in templo oblato scimus contigisse: certum enim exploratumque habetur, ipsum vxorem duxisse, ac liberos suscepisse. Deligitur in maritum Virginis vir iustus Ioseph, eius contribulus, ex stirpe Dauid oriundus, sed opificio faber. Neque enim ad pecuniam, neque ad honores inspicere, sed ad genus per antiquam lineam ductum atque probatum, in contrahendis nuptiis penes Iudæos fuisse consuetudinem, testatur Iosephus ^c, cum agit de matrimoniis sacerdotum: ut non mireris, si viro fabrilis artis, sacerdotum consilio, quorum esset officium, de his quæ semel Deo essent oblata, disponere, nuptui traditam audias. Sed hæc cum agerent illi, diuina tamen prouidentia mariti nomine fidissimus custos & testis Mariæ virginittatis integerrimus parabatur. Rem gestam iidem qui supra citati ^d auctores enarrant.

LV. Sic autem desponsata Virgo parentibus redditur, qui eam domum reducant, & quæ ad futuras nuptias sunt necessaria præparent. Erant sponsalia eiusmodi apud Hebræos non minoris momenti, quam ipsæ nuptiæ, ut auctor est Philo ^e: siquidem in solemnium amicorum contentu mariti vxorisque nomina scribebantur in tabulis; & si quid sponsa in domo paterna manes deliquisset, æquè pledebatur ac nupta, ut lapidibus obrueretur, si adulterij rea inuenta esset. Quamam verò, cum interim Maria desponsata maneret in domo paterna, contigerint, Lucas ^f Euangelista his verbis recenset: Mense autem sexto missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen virginis, Maria. & ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud Dominum: ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.]

LVI. Sed antequam cetera prosequamur, aliquid de voto virginittatis ab eadem sanctissima Virgine Deo nuncupato, quod ad institutum spectare arbitramur, afferamus in medium. Cum enim illa de futura prole concipienda accepto nuntio excipiat de sui corporis integritate, dicens: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?] ne præter sententiam eam fuisse responsionem, & elusionem potius quam iustam exceptionem (quod omnino abût) dicere cogamur: eam de virginittate seruanda votum emisisse, fateri necesse est. Quid enim? Ecce concipies, ait Angelus. Virum non cognosco, illa respondet. nihil certè ad rem: nam post hæc cognoscere potuisset, ac concipere (quod dictum erat) in vtero. Verum enim verò quàm maximè opportunè, se non cognoscere virum, excepit: quod impossibile existimaret, semel Deo deuota virginittate, se virum aliquando cognituram: alioqui nulla fuisset in ea admirandi, vel sciscitandi leuis saltem occasio, quin promissis ab Angelo acquiesceret. In hanc sententiam S. Augustinus, asserit nuncupati voti virginittatis Mariæ, hæc ait ^g: Ipsa quoque virginittas eius ideo gratior & acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conseruaret ipse, præripuit, sed priusquam conciperetur, iam Deo dicatam, de qua nasceretur, elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi scærum annuntianti Angelo Maria reddidit: Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? quod profectò non diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset. Sed quia hoc Israëlitarum mores adhuc recusabant, desponsata est

^a Mach. lib. 2. c. 3.
^b Ambrosii. de virg.

S. M. A. R. I. A
VIRGO DE-
SPONSATA VR.

^c Ios. contra Apion. li. 1.

^d Greg. Nyss. orat. de sanctis Christi uirginibus. c. 11.

^e Philo lib. de special. legib.

^f Luc. 1.
ANNUN-
TIATIO
S. MARIÆ.

DE VOTO
VIRGINI-
TATIS AB
EA NVNCU-
PATO.

^g August. li. de sanct. Virg. c. 4.

A lata est viro iusto non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa iam vouerat. Quamquam, etiam si hoc solum dixisset; Quomodo fiet istud: nec addidisset; Quoniam virum non cognosco: non quæsisset utique; promissum sibi filium quomodo femina paritura esset, si concubitura nupisset. Poterat & iuberi virgo permanere, in qua Dei filius formam serui congruenti miraculo exciperet: sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debuisse, quæ prolem etiam sine concubitu concipere meruisset, virginittatem Deo dicauit, cum adhuc quid esset conceptura nesciret: ut in terreno mortaliq; corpore cælestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto, amore eligendi, non necessitate feruendi. Itaque Christus nascendo de virgine, quæ, antequam sciret quis de illa esset nasciturus, virgo statuerat permanere: virginittatem sanctam approbare maluit, quàm imperare: ac sic etiam in ea femina, in qua formam serui accepit, virginittatem esse liberam voluit.] hæc Augustinus, Latinorum Ecclesiæ Doctorem facile princeps, quem & ceteri complures sunt secuti.

B E Græcis nobilissimus Theologorum Gregorius Nyssenus ^a eadem constanter affirmat, cum ait: Si Maria liberorum causa ducta fuisset à Ioseph; quomodo parituram Angelo prænantianti, se rem nouam & alienam audire præferuisset, cum ipsa quoque sese adstrinxisset naturæ legi, ut aliquando mater esset? Verum quia carnem Deo consecratam, tamquam sanctum aliquod oblatum munus, oportebat intactam integramque præstare: idcirco, licet, inquit, Angelus sis, licet de celo venias, licet id quod ostendit, naturam superet humanam; tamen me virum cognoscere nefas est: quomodo sine viro mater ero? Ioseph enim sponsum noui, sed virum non cognosco.] hæc ille, cui ceteri Græcorum, qui de ea re egerunt, sunt adstipulati. At non patitur ratio instituti, ut singulorum hic verba recenseam: sed satis visum, tam è Latinis quàm è Græcis testatam veritatem insinuasse, à qua scio neminem dissentire, nisi stolidissimorum hæreticorum factionem & satellitium, qui ad impugnanda sacra vota virginittatis & continentiæ, egregiam diabolo nauant operam. Ex quorum societate debuit puduisse nouum interpretem, qui oblata Deo Mariæ virginittati repugnat; exhoruisse verò magis, dum in tota semper Ecclesiâ omnium Orthodoxorū prædicatâ summis præconijs Dei genitricis virginittatem ad eò cõtempibilem reddidit, ut non modò cuiuslibet sanctimonialis Deo oblata esset præferenda virginittas (quod dictu nefas) Mariæ virginittati: sed coniugatas ipsi (quod cogitatu execrabile) anteponeudas, dicente S. Augustino: ^b Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quod virgines sunt, sed quod Deo dicatæ pia cõtinentia virgines: nam (quod non temerè dixerim) felicior mihi videtur mulier nupta quàm virgo: ptura, &c.]

C Facebant ista ab auditu Orthodoxorū deliramenta, Heluidio magis digna quàm Catholico tractatore. Teneat quem tenuit semper primarium & omnium eminentissimū in Ecclesiâ locum Mariæ virginittas, Angelis reuerenda, & Deo, cui oblata, super omnes acceptissima. Sanctissimæ igitur nostræ Virginis in perpetuæ virginittatis Deo dicandæ proposito primæ sunt deferendæ; cuius exemplo fœcunda semper virginum germina in Ecclesiâ pullularunt: quod prophético spiritu ante tot sæcula præuidēs Dauid, dixerat: Adducentur Regi virgines post eam, proximæ eius adducentur tibi in læticia & exultatione.] Præcinit tympanistria nostra canticum illud ^c, quod nonnulli virgines cõcinere possunt, quod subinde nobilissima illa agmina virginū centum quadraginta quatuor millium succinuerunt.

D At si quis roget, quonam tempore augustissima Virgo atque sanctissima, voto nuncupato, perpetuam virginittatem Domino consecrauerit? Ut hæc inuestigemus, prius videndum est, quid de voto puellæ, antequam fuerit desponsata, vel postea, Lex diuina sanciuerit. Locutus Deus per Moysen ^d, hæc de puellari voto populo seruanda mandauit: Mulier si quippiam vouerit, & se constrinxerit iuramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater votum quod pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam, & tacuerit, voti rea erit: quidquid pollicita est & iurauit, opere complebit. Sin autem statim ut audierit, contradixerit pater: & vota & iuramenta irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si autem maritum habuerit, & vouerit aliquid, & semel de ore eius verbum egrediens animam eius obligauerit iuramento: quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserit. Sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes eius, verbaque quibus obligauerit animam suam; proptius erit ei Dominus.] hæc diuina sanctio de puellæ voto antequam nubat, vel nuptæ adhuc in domo parentum permanentis: nam de ea quæ est in domo viri, ibidem paulò post eadem lex definiuit. His visis, haud putamus à veritatis via quempiam aberrare,

E si dixerit

LVI.
^a Greg. Nyss. orat. de Christi si nascit.

DE VOTO
VIRGINI-
TATIS. M. A.
RIÆ SEN-
TENTIA
PATRVM.

^b Aug. de virg. c. 11.

^c Apoc. 14.

LVIII.

^d Num. 30.

DE TEMPO-
RE NASCEN-
TIÆ.

si dixerit sanctissimam Virginem, antequam fuerit desponsata Ioseph, parentibus scientibus, nec dissentientibus, votum virginittatis nuncupasse: conceperant namque illi maximam de puella sanctitate expectationem. Hæc autem (si credimus Cedreno^a, qui undecimo anno ætatis Virginis parentes ex hac luce subtractos testatur, licet de re tam antiqua haud libenter recenti auctori hæc sine teste affirmanti assensum præbeamus) ante parentum obitum contigisse oportuit. Adueniente verò ætatis nubilis tempore, quid de ipsa quæ se voto virginittatis perpetuæ Deo consecrasset, agendum esset, opus erat consulto. Magni certè pretij fuisse apud eos virginittatem, iam superius, cum egimus de Pharisæis, satis diximus. Laudabantur^b in hac parte apud eos Esseni, qui ducentes vitam sine vxore, perpetuæ se continentie manciparent.

LIX. Quid autem non sine diuino consilio de Virgine statutum esset, Gregorius Nyssenus^c his verbis recitat: Cum puella creuisset, & adulta esset, sacerdotes consilium agitare, ne quid de sacro illo corpore statuentes in Deum peccarent, ceperunt. Nam subiugare eam legi naturæ, & addicere quasi seruum, si quis eam in matrimonium duceret, res longè absurdissima, minimeque decora videbatur. Sacrilegum enim profus existimabatur, si homo ius ac potestatem in donarium, quod Deo consecratum & dedicatum esset, haberet: quoniam legibus sancitum & constitutum est, vt vir potestatem habeat in vxorem: vt autem intra templum vnà cum sacerdotibus mulier versaretur, & in sanctis conspiceretur, neque consuetum, neque vsitatum erat, & simul grauitas & honestas rei non aderat. Deliberantibus igitur eis super hac re, diuinitus incidit consilium, vt darent eam cuidam viro nomine desponsationis, is autem ad custodiendam virginittatem eius esset idoneus. Inuentus est igitur Ioseph talis, qualem ratio consilij requirebat, ex eadem cum Virgine familia & tribu: isque de consilio sacerdotum sibi puellam despondet; cõiunctio autem non vltra sponsalia progrediebatur.] hæc Gregorius.

LX. His consentientia Epiphanius^d scripsit, cum ait: Primum enim, quando Virgo tradebatur ipsi Ioseph, fortibus cogitantibus ipsam ad hoc venire; non tradita est ipsi ad coniunctionem (si verum dicere oportet) quoniam viduus erat: sed propter legem quidem vir ipsius vocatus est. Iuxta consequentiam verò, ex Iudæorum traditione ostenditur, quòd non coniunctionis gratia ipsi tradebatur Virgo, sed quòd conseruaretur in testimonium futurorum, quòd non spuria dispensatio aduentus in carne accessit, sed quæ testimonia haberet in veritate, extra semen viri in Spiritu sancto dispensata in veritate.] hæc ille. Sed quòd affirmat viduum fuisse Ioseph, exactiorem requirit indaginem. Cum itaque iidem dicant, ex sacerdotum consilio, diuino confirmante assensu, datum Ioseph sponsum Virgini, non ad opus coniugij, sed potissimum ob virginittatis custodiam, & non prolis causa; votum Deo factum de ea conseruanda, satis affirmare videntur. Fuit tamen de Mariæ voto aliorum sententia, nimirum beatissimam Virginem, postquam est desponsata, votum virginittatis, quòd animo diu conceperat, sponso assentiente, verbis expressisse. Horum auctor est sanctus Thomas^e, quem complures sunt secuti. Perfacile fuit id suaderi homini iusto, ab illa præsertim, quæ & Deum ipsum (si ita licet dicere) in suum traxit obsequium. Quid ni præstaret hoc iustus, quòd Pharisæi ad præscriptum tempus, & Esseni in perpetuum ea ætate obseruabant?

LXI. Iam verò reliquum est, antequam cœptam historiam vlteriùs prosequamur, de sancti Ioseph sanctissimæ Virginis sponso statu differere, viduus ne fuerit, an cælibem vitam vsque ad Mariæ desponsationem duxerit, sicque semper virgo permanferit. Antiqua est hæc questio, quæ & vtriusque partis grauissimos habuit assertores. Inualuit olim nonnullorum antiquorum Patrum opinio, illos qui in Euangelio fratres Domini dicti inueniuntur, Iudam Thadæum, Simonem, Ioseph, & Iacobum Minorem nominatum, ex Ioseph, & vxore quam longè ante sponsalia Virginis duxerat, esse susceptos. Habuit, inquit Epiphanius^f, hic Ioseph primam suam vxorem ex tribu Iuda, & peperit hæc ipsi liberos numero sex, quatuor masculos, & duas femellas, quemadmodum Euangelium secundum Matthæum, & secundum Marcum declarauerunt.] hæc Epiphanius, existimans nimirum omnes quos fratres vel sorores Domini Euangelistæ nominant, esse ex Ioseph, ex prima, quam putat habuisse, vxore progenitos. Qui huic opinioni adhæserunt, recensentur complures antiquorum Patrum, ac in primis Hippolytus Portuensis^g, qui ait, Ioseph ex vxore sua Salome genuisse quatuor masculos, Iacobum, Simonem, Iudam, & Ioseph; duas itidem feminas, Esther & Thamar: testatur de filijs Ioseph etiam Origenes^h, Eusebiusⁱ, idem qui supra Epiphanius^k scripsit, Gregorius Nyssenus^l, Ioannes Chrysostomus^m, & alijⁿ Græcorum, Latinorum autem Hilarius^o & Ambrosius^p.

^a Cedren. in comp. hist.

^b Ios. de bel. Iud. lib. 2. c. 7.

^c DIVINUM CONSILIVM DE VIRGINE DESPONSANDA. ^e Gre. orat. de sancta Christi nativitate.

^d Epiph. in Pan. her. 78. advers. Antidicomar. & in Anacortato Iulij.

IOSEPH MARI TVS DATVS OB CVSTODIAM.

^e Tom. 3. par. 7. 28. art. 4. ^f Epiph. hæres. 78. advers. Antidicom. ^g Apud Nicæph. li. 2. c. 3.

^h Orig. in Matth. 13. ⁱ Euseb. hist. lib. 2. cap. 1. ^k Epiph. her. 28. 51. 78. & in Anacortato. ^l Greg. Nyss. homil. de ref. Christi ora. 2. ^m Chrys. hom. de ann. Vir. ⁿ Theophyl. in Matth. c. 7. ^o Euseb. in Matth. c. 2. ^p Hilari. in Matth. c. 1. ^q Amb. in ep. ad Gal. c. 1.

A Quo autem fundamento innitantur hi qui in hanc sententiam abierunt, & de quo fonte ista hauserint, Origenes^a testatur his verbis: Fratres autem Iesu putabant nonnulli esse ex traditione Hebræorum, sumpta occasione ex Euangelio, quòd titulum habet, iuxta Petrum, aut ex libro Iacobi, filios Ioseph ex priore vxore, quæ conuixerat ipsi, antequam duceret Mariam.] hæc ille. Hieronymus^b aduersus hos qui ex apocryphis istæ hauserunt, declamans, hæc ait: Quidam fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum, & à quadam Escha muliercula consingentes. Nos autem (sicut in libro quem contra Heluidium scripsimus, continetur) fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, Mariæ liberos intelligimus materteræ Domini, quæ esse dicitur mater Iacobi Minoris, & Ioseph, & Iudæ, quos in alio loco Euangelij, fratres Domini legimus appellatos. Fratres autem consobrinos dici omnis Scriptura demonstrat.] hæc Hieronymus, ac doctè quidem. Quæ enim vel Petri aut Iacobi nomine ferebantur pseudoeuangelia, à Leucio seu Seleucio quodam fuisse cõficta, testatur Innocentius^c Papa. De his & Gelasius^d: Euangelium, inquit, nomine Petri apocryphum: Euangelium nomine Iacobi minoris apocryphum.]

Fuit igitur de his aliorum magis probabilis ac recepta sententia, Ioseph non bigamum, nec aliud ante sanctissimam Virginem inisse coniugium: huius fortissimus ad stipulator, seu potius auctor Hieronymus^e aduersus Heluidium infamem heresiarcham pugnans, hæc ait: Tu dicis Mariam, virginem non permâsisse: ego mihi plus vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, vt ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio nõ cadit, & aliam eum vxorem habuisse nõ scribitur; Mariæ autem, quam putatur esse habuisse, custos potius fuit quàm maritus: relinquitur eum virginem mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.] hæc ille. In eandem sententiam etiam Augustinus^f: Habe, inquit, Ioseph cum Maria cõiuge tua communem virginittatem membrorum: quia de Virginis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria sponsa Christi in carne sua, virginittate seruata: sis autem & tu pater Christi, cura castitatis, & honorificentia virginittatis, vt de virginibus membris genitricis, sæculis Christianis nulla sit zelotypia.] Idem & paulo post: Gaude itaque Ioseph, nimumquæ; congaude virginittati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum virginittatis ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris.] Consentit & his Theodoretus^g, dum ait: Vocatur quidè Iacobus frater Domini, sed non erat natura; sed nec fuit Iosephi filius, vt quidam existimarunt, ex priori matrimonio natus, sed erat quidè Cleophæ filius, Domini enim consobrinos.] Huic sententiæ ceteri omnes^h, qui postea vixerunt, Latinorum Orthodoxi scriptores consenserunt: adeò vt Petrus Damiani, summorum temporum scriptor nobilissimus, dicat magna fiducia, Ecclesiæ fidem in eo esse, vt non modò Deipara, verum etiam putatius pater atque nutricius virgo habeatur. Certè quidem, quantum probabilibus coniecturis agere licet; quomodo non homini virginem Deum virginem, ex qua carnem suscepturus erat, tradidisset, si factus homo, ex hoc mundo migraturus ad Patrem, eandem iam senescentem nonnisi virginem commendauit?

B Quod autem ad historicam veritatè spectat: totius huius quæstionis cardo in eo vertitur, vt efficaci demõstretur ratione, illos, qui in Euangelio dicti sunt fratres Domini, alterius potius esse filios, nec ad Ioseph vllatenus pertinere. Sanè quidè vsitatam in diuinis Scripturis esse consuetudinem, quisque curiosus inuestigator facillè intelliget, vt nomini proprio filij, nomè etiam proprium patris subiugatur; vt cum dicimus Iacobum Zebedæi, filij ipsius Zebedæi intelligamus. Ex qua quidem regula, mille exemplis in Scriptura testata, illud infertur, quòd qui dicti sunt fratres Domini, nõ alium habuerunt patrem, quàm eum, cuius esse dicuntur. Vnde Iacobus & ipse dictus frater Domini, cum Iacobus Alphæi ab Euangelistisⁱ nominatus habeatur, eum vtiq; non alio quàm Alphæo patre genitum, iure dixerimus. An verò eodem parente procreati sint ceteri, qui & fratres Domini à Matthæo^k dicuntur, dum ait: Fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas, & sorores eius, nõne omnes apud nos sunt?] de Ioseph nulla est dubitatio, fuisse germanum Iacobi, testantibus id Euangelistis. De ceteris autem haud facillè his consenserimus, qui putant hos omnes fuisse germanos, iisdemque parentibus natos, nulla alia de causa, nisi quòd simul sint nominati. Sed eadem ratione, quòd dum nominantur Iacobus minor & Ioseph filij Mariæ vxoris Alphæi, vt modò dicemus, præmittuntur verò Simon & Iudas; eos alijs parentibus esse genitos, credere suademur. Sed quibusnam parentibus exorti sint Simon & Iudas, dicemus inferiùs. Cum igitur ex nuper dictis probè nouerimus, quis fuerit pater Iacobi minoris & Ioseph: restat vt de eorumdem matre, quænam extiterit,

LXII. IOSEPH AT LEVS, NON VIDVVS. ^a Orig. 2. li. sup. in Mat. ^b Hieron. in Mat. 12. in fin.

^c Inno. epist. ad Exuperi. ^d Gelas. Eccl. Rom. 111. de scrip. apoc.

LXIII. IOSEPH SEMPER VIRGO.

^e Hier. in 11. et 111. prope finem.

^f Aug. serm. 14. in Nat. Domini.

^g Theod. in Epi. ad Gal. c. 1. in fine. ^h Beas, Albinus Flac.

ⁱ Bern. Anf. Rupert. Theophyl. & alij recitantes. ^k Lipom. Oberius in schol. præpositabam. Cryst. de ann. Pet. Dam. epist. 11. c. 2. ad Nicol. Rom. Pont. Hæc similia Gesf. serm. de nat. Maria.

LXIV. FRATRES DOMINI A QVO GENITI.

^l Mat. 10. ^m Marc. 3. ⁿ Luc. 6. ^o Ath. 15. ^p Mat. 13.

exciterit, inquiramus, ac demum de ceteris qui dicti sunt fratres Domini, inuestigemus. **A**

LXV. Quod ad Iacobi & Ioseph matrem spectat: eam dictam esse Mariam, Euangelicus ^a sermo testatur, dum ait: Erant autem & mulieres à longè aspicientes, inter quas erant Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome.] Quam autem fuerit ista Salome, Matthæus ^b declarat, sic eundem sermonem retexens: Erant ibi mulieres multæ à longè, inter quas Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.] Ecce tibi, quam Marcus Salomen nominat, eam matrem filiorum Zebedæi Matthæus appellat. Ex quibus errare conuincuntur, qui dixerunt Salomen uxorem fuisse Ioseph, sponsi Virginis, & ex ea dictos suscepisse liberos. Sicut etiam erroris argui necesse est eos, qui ipsam Mariam Iacobi matrem & Ioseph, esse dixerunt uxorem eiusdem Ioseph Mariæ sponsi. Nam si vivebat illa adhuc tempore passionis Christi, absurdum illud, auribusque piorum omnium molestissimū dicere opus esset, eundem Ioseph eodem tempore duas habuisse uxores, nempe Mariam Iacobi matrem, & sanctissimam Dei genitricem; quod vel cogitare, animus horret.

LXVI. Ex eo verò quod dictum est, Mariam, cuius Matthæus & Marcus meminerūt, eorundem auctoritate constare, fuisse matrem Iacobi minoris, eandemque Alphæi uxorem, à quo idem Iacobus nomē accepit, vt diceretur Alphæi: suboritur dubitatio, num eadem ^c vna sit cum ea quam Ioannes ^c Mariam Cleophe nominat. Hieronymus ^d post multa de his disputata, sic concludens ait: Restat conclusio, vt Maria ista, quæ Iacobi minoris scribitur mater, fuerit vxor Alphæi, & soror Mariæ matris Domini: quam Mariam Cleophe Ioannes Euangelista cognominat, siue à patre, siue à gentilitate familiæ, aut quacumque alia ex causa ei nomen imponens. Si autem inde tibi alia atque alia videtur, quod alia dicatur Maria Iacobi minoris mater, & hic Maria Cleophe: disce Scripturæ consuetudinem, eundem hominem diuersis nominibus nuncupari.] hæc Hieronymus. Theophylactus ^e etiam tradit, dictam Mariam Cleophe sic nuncupatam, quod fuerit filia Cleophæ, eademque vxor Alphæi. Dixerunt alij, Mariam Cleophe sic esse dictam, quod fuerit Cleophæ vxor, solitaque vxores Iudæorum à viris suis cognominari, eademque ratione Gregorium Nyssenum ^f eodem vti argumento, cum probare intendit, Mariam sororem Moyfi fuisse virginem, quod semper fratrum, & non viri nomine nuncupetur, dictaque reperitur Maria soror Moyfi & Aaron. At hæc irrita erunt, si credimus Iosepho Iudæo ^g Iudaicarum antiquitatum disertissimo, cuius auctoritate exploratum habetur, Mariam sororem Moyfi virum habuisse Vr, qui orantis Moyfis manus sustinebat, ex eoque filium suscepisse, nomine Beselehel, cuius frequens & clara est in diuinis Scripturis mentio. Non autem omnia expressa esse in sacris Litteris, & sepè ab alijs esse dicta, quæ in illis silentur, haud difficulter eruditus quisque concedet.

LXVII. Verum quod spectat ad Mariam Cleophe: eam non filiam Cleophæ, sed uxorem fuisse putamus: missisque ceteris, in his omnibus in heremus, vt pat est, Hegesippo ^h, omnium antiquissimo, ac proximo Apostolorum temporibus, qui ait Cleopham fratrem fuisse Ioseph, eoque genitum Simonem, seu dicere velimus, Simeonem, qui Iacobo minori in sede Ierosolymitana successit: cuius dum meminit ⁱ, & non dicit eos fuisse inter se germanos; facile inducor, vt opiner diuersos prorsus fuisse Cleophen & Alphæum, distinctasque esse inter se Mariam Cleophe, & Mariam quæ ab iisdem Euangelistis mater dicitur Iacobi minoris & Ioseph; eandemque Mariam Cleophe (vt habet Ioannes) sororem fuisse sanctissimæ Virginis, non germanam ex Anna genitam, vt superius dictum est, sed consobrinam ex sorore vel fratre patris vel matris genitam. Nec est quod quis possit arguere, eandem esse Mariam Iacobi & Ioseph matrem cum Maria Cleophe; quasi, quod plerumque accidit, Ioannes expresserit, quod ceteri Euangelistæ tacuerint: nam diuersus prorsus est eorumdem sermonum cōtextus, dum Matthæus ^k & Marcus ^l Mariam matrem Iacobi & Ioseph à longè stantem cum ceteris mulieribus tradunt: Ioannes ^m verò de Maria Cleophe habens sermonem, eandem cum Maria Virgine iuxta crucem manentem constituit. Hæc sentiens, puto, Hieronymus ⁿ, haud fixus in priori permanit sententia, vt eadem fuerit Maria mater Iacobi cum Maria Cleophe. Sed quid ait in sine disputationis? Verum, inquit, in hac parte contentiosum funem non traho: alia fuerit Maria Cleophe, alia Maria Iacobi & Ioseph, &c.]

LXVIII. His igitur de sancti Ioseph sanctissimæ Virginis sponsi virginitate stabilitis, iam reliquam de Verbi incarnatione ex Euangelio historiā prosequamur. Cælestis nuntius ^o Gabriel Angelus, vt trepidantem Virginem magis magisque firmaret, sicque assensum eius eliceret: quod non impossibile, vt ait, apud Deum omne verbum, recens de Elizabeth

LXV. *Marc. 15*
LXVI. *Mat. 27*
DE SALOME.
LXVII. *Ioan. 19*
Hier. cont. Heluid.
DE SORORE S. MARIE VIRG.

Theoph. in Matth. c. 27

Greg. Nyss. lib. de virg. cap. 9.

Ioseph. ant. li. 3. c. 2. & 4.

LXVII. *Apud Euseb. hist. lib. 3. c. 10. & 26.*

Euseb. hist. lib. 2. cap. 1.
FRATRES DOMINI EX DIVERSIS MATRIBVS.

LXVIII. *Mat. 27*
Marc. 15
Ioan. 19

Hier. cont. Heluid.

LXVIII. *Luc. 1.*

A beth eius cognata exemplum, ad confirmandam tanti sacramenti veritatem, adducens, ait: Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mēsis est sextus illi, quæ vocatur sterilis.] Hæc autem de cōceptione Ioannis à Gabriele inculcata, quomodo se habuerint, idem diuinus historicus Lucas Euangelista perpetuæ scripturæ monumentis commendauit. Nos autem rem vulgatam, omniumque ore versatam, superfluum ducimus hic describere; satis esse putantes, eiusdem tempore insinuare secundum à nobis inferius imitam rationem. Anno igitur ab Vrbe condita septingentesimo quinquagesimo, Coss. Sabino & Rufo, Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ anno primo, Augusti Imp. à Triumuiratu inito anno trigesimo nono, octauo Kalendas Octobris, post æquinoctium, solemnis ieiunij tempore ^a, Ioannes Baptista est in vtero materno conceptus; cum eius pater Zacharias sacerdos de vice Abia, in templo adolens incensum, de eiusdem conceptione, Angelo admonente, diuinum accepisset oraculum.

Quod autem ad Zachariam spectat: ea in primis videtur enodanda quæstio, An ipse vera fuerit summus sacerdos, sicut à cōpluribus summæ auctoritatis Doctoribus ^b communi velut quadam consensione affirmatum esse scimus. Inuiti ad hæc disquirenda trahimur, nec aliqua perciti altercandi libidine; sed quod ex ratione instituti, pro veritate elucidanda aduersus quoscumque obniti, cum oportet, necessitate quadam inueniamur adstricti. Qui de summo Zachariæ sacerdotio sententiam sectati sunt, ea potissimum ratione id suadere sunt conati, quod (vt dicit Lucas Euangelista) ipso ad adolendum incensum in templum ingresso, populus staret foris expectans, rati nimirum Zachariam adijisse ipsa intima templi adyta, Sancta sanctorum, quæ semel tantum in anno ipsum solummodò summum Pontificem penetrare fas esset. His respondet & tempus, quod decima die mensis septimi summus sacerdos lege diuina ^c in Sancta sanctorum ingredi iuberetur; quo etiam mense Zachariam de conceptione Ioannis ab Angelo esse præmonitum, ea quæ superius diximus, facile monstrant. Hæc sunt quæ de summo sacerdotio Zachariæ apud quamplurimos certam fidem sibi vindicarunt.

Quam verò hæc sint leuia, & quam facillimè redarguatur, ea quæ dicturi sumus aperta luce significabunt. in primis enim in ipso Luca ^d, qui hæc scribit, dicendi morem attendamus oportet: nam cum ipse de summo Pontifice agit, non Sacerdotem simpliciter, sed Principem sacerdotum nominare consuevit ^e; cum alioqui de Zacharia longum texens sermonem, eundem tantummodò Sacerdotem appellet. Sed quid insuper addit: quod dum fungeretur munere vicis suæ, forte obtigit vt incensum poneret. Porro functionem summi Pontificis, ipsi tantummodò debitam, forti fuisse subiectam quis dixerit; cum ea solum forte consueuerint deserviri, quæ multos haberent simul competitores: Sane quidem, sicut vnicum erat sacerdotium summū, ita necesse est non nisi ad vnum spectare potuisse eiusdem sacerdotij functionem. Hanc inextricabilis argumentationis rationem vitare conatus Beda ^f, illud assert, vt sortem cuius meminuit Lucas, non ad incensum referri velit, sed ad ipsam summi sacerdotij institutionem: sed nullo modo hanc interpretationem verbis Euangelistæ cōuenire, perfacile quisque iudicabit. Reddam ipsius Euangelistæ verba, quod hæc manifestiora reddantur: Factum est, inquit, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum secundum consuetudinem sacerdotij, forte exijt vt incensum poneret ingressus in templum Domini, &c.] sunt hæc adeò clara, vt nulla videantur interpretatione opus habere.

Verum quod omnis de sorte sacerdotij tergiversatio conuincatur, dicimus, nullum certè exemplum, neque in diuinis Scripturis, neque apud profanos historicos, qui res Hebræorum sunt profecuti, inueniri, quo vel saltem semel ad hæc tempora sorte collatum fuisse summum sacerdotium dici possit: neque certè perditissimis Herodis Regis temporibus, quibus, vt diximus, sacerdotium venale erat, summum sacerdotem sorte delectum fuisse aliquando reperitur. Semel tantum nefas contra legem præsumptum fuit (quod Iosephus ^g vehementer deplorat, qui omniū sacerdotum institutiones, vsque ad cladem Ierosolymitanam per Titum illatam, recenset) quando Vespasiano Iudæam cum exercitu afflicta, ea factio Iudæorum, quæ dicebatur Zelotum, ceteris præualens, vi publica deposito redactoque in ordinem Anania summo Pontifice, successorem sorte delegit, quæ obtigit homini rustico, Phani nomine, cunctis derisioni exposito.

His de sorte sacerdotij confutatis, iam reliquum est, vt de ingressu Zachariæ in templum ad adolendum incensum, & populo foris expectante, vnde de summo eius sacerdotio falsa dimanauit opinio, elucidemus historiam. Philo Iudæus ^h, qui hoc sæculo vixit, & hæc de quibus agimus, ob oculos habuit, scribens de templi altaribus ac sacerdotali-

IOANNIS BAPTISTAE CONCEPTIONIS TEMPVS.

Chrysost. in Luc. 1.

LXIX. **DE SACERDOTIO ZACHARIAE.** *Aug. in 107. tract. 49.*
Ambr. in Luc. 1.
Beda in Luc. 1.
Euseb. in Luc. 1.

Leu. 15. 23
Num. 29.

LXX. *Luc. 22.*

Act. 23.

Beda in Luc. 1.

LXXI.

Ioseph. de bello Iud. lib. 4. c. 5.

LXXII.

Philo lib. de vit. offeren.

bus

DE TEM-
PLI ET
LOCIS
SACRIS
DISTINCTIS.

bus functionibus, ait: Testatur lex iubendo poni duo altaria, materia, loco, vsuque differ-
entia. Alterum enim è saxi collectitijs impolitjs extruitur in atrio iuxta templi vestibulum
ad immolandas victimas: alterum verò aureum situm est post primum velum in pe-
nneralibus, nemini perspicuum, nisi sacerdotibus functionis suæ tempore castitatem ser-
uantibus, quod factum est adolendis odoribus.] hæc Philo de duobus altaribus, quorum
alterum in atrio positum erat extra primum velum, alterum intra idem velum locatum.

^a Hebr. 9. Porro primum velum nominat respectu secundi, quod sanctus ^a Paulus secundum vela-
mentum appellat, intra quod erat tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum; diui-
^b Lenit. 21. na verò Scriptura ^b vtrumque appellat interius velum, & exterius: idem verò Apostolus
^c Exo. 35. 40. primum quod dicimus velum & secundum, nominat primum & secundum tabernacu-
lum, sicque ait: Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, &
mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum,
tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam
testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vna aurea habens manna, & virga
Aaron, quæ fronderat, & tabulæ testamenti, & alia. His ita compositis, in priori quidem
tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes, in secun-
do autem semel in anno solus Pontifex.] hæc Paulus. Ex quibus illud manifestum reddi-
tur, populum non tantum à secundo tabernaculo, quod erat Sancta sanctorum, sed à pri-
mo, in quod tantum modò intrabant sacerdotes, fuisse seclusum: nam (quod ait Philo)
nemini erat perspicuum, nisi sacerdotibus, nec illis semper, nisi functionis suæ tempore.
Vnde dum de populo ait Lucas, quòd omnis multitudo populi erat orans foris hora in-
censi; haud dubium liquet esse intelligendum, extra primum velum ipsam constitisse,
Zachariam autem intra ipsum velum ad incensum adolendum ingressum.

^d LXXIII. Hæc insuper manifestiora redduntur ex his quæ de templo eiusque partium vsu, po-
puli ac sacerdotum sedibus distinctis & officijs in hunc modum Iosephus ^e describit:
^f Apion. lib. 2. Templum quatuor porticus habuit in circuitu, & harum singulæ propriam secundum
TEMPLI ET OFFICIO-
RVM D E-
SCRIPTIO.
legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus, etiam a-
lienigenis; mulieres tantum menstruatæ transire prohibebantur. In secundam verò por-
ticum cuncti Iudæi ingrediebantur, eorumque coniuges, cum essent ab omni pollutione
^g Ios. de bello mundæ. In tertiam masculi Iudæorum mundi existentes, atque purificati. In quartam
Iud. li. 6. c. 6. autem sacerdotes, stolis induti sacerdotibus. In adytum verò soli Principes sacerdotum,
^h Hebr. 9. propria stola circumamicti.] hæc Iosephus: quæ & alibi ^d fusiùs explicat, cum tem-
ⁱ Exo. 25. 37. plum describit: vbi agens de primo tabernaculo, illic mensam, candelabrum, & thu-
^j 3. Reg. 7. ribulum habens tredecim odorum suffitum, posita refert. Neque quis existimet vnum
^k 1. Paral. 28. tantum fuisse thuribulum aureum in templo, quod Paulus ^c ponit in secundo taberna-
^l Exo. 30. 37. culo, quod dicitur Sancta sanctorum.
^m Lucæ 1.

ⁿ LXXIV. Plura enim fuisse thuribula in templo, eaque aurea, diuina Scriptura ^f pluribus in lo-
cis testatur: dicebaturque altare thymiamatis, quod erat in primo tabernaculo, intra
^o Philo. li. de prim. velum: illudque ipsum Lucas ^g nominat altare incensi, à cuius dextera visus
vid. offered. ^h Exod. 30. est Angelus Zachariæ. Adolebatur in eo incensum (inquit Philo ^h) summo manè, ante-
ⁱ 1. Paral. 24. quam foris hostiæ immolarentur, cum lucernæ componerentur; & vespere, quando, vt
DE XXIV. VI ait Scriptura ⁱ, eadem collocarentur. Porro cum essent omnium sacerdotum vices vi-
CIVS. ginti quatuor, olim sorte ductæ, illa quæ erat Abiæ, ordine numerabatur octaua. Attamen
^k Ios. in prim. non mediocriter inter eas fuisse discrimen, licet eiusdem muneris essent, testatur Iose-
^l 2. Paral. 24. phus ^k, qui adeò auctum esse sacerdotum numerum refert, vt cuiusque vicis essent pluf-
Philo lib. de quæ quinque millia: cumque ad inuicem sibi singulæ vices statutis temporibus ad mi-
Monarch. nisterium sacrarum functionum succederent, sortiebantur inter se, qui in exteriori alta-
^m Philo de sa- ri in cadendis victimis ministrarent, quisve intra velum incensum adoleret: at non sa-
cerd. honor. cerdotes tantum, sed & inferioris ordinis ministri ipsi per vices succedentes (quod scribit
Philo ^l) sortiebantur ministeria. Ex dicta igitur occasione Zacharias sacerdos, sortito
LXXV. sacram incensi adolendi peregit functionem.

ⁿ Ios. antiq. Ersi ex his omnibus satis superque appareat Zachariam sacerdotem solummodò &
lib. 20. c. 8. & non summum Pontificem extitisse: ne quis tamen remaneat dubitandi locus, ad eam rem
de bello Iud. confirmandam satis sufficere existimamus, quòd Zacharias minimè adscriptus reperitur
lib. 1. & seq. inter summos Pontifices, qui illis vixere temporibus, quorum catalogus integer, & nulla
spartim Col. legit eos Ni- ex parte corruptus hætenus extat, quæ Iosephus ^m exactè contexuit vnà cum historijs Iu-
ceph. hist. lib. 2. c. 1. 4. & dæorum; habitaque cuiusque successione ratione, anno quo hæc contigerunt Zachariæ,
Niceph. Episc. Matthias Theophili Pontificatum gessisse reperitur, qui Simoni successit. Ab Aaron qui-
Constantinop. dem

in Chron.

A dem vsque ad Phani, qui intrusus est à Zelotis, tempore Vespasiani Augusti ad duorum
millium annorum spatium seruatas esse inuolatas publicisque monumentis consignatas
successiones Iudæorum Pontificum, idem Iosephus ^a aduersus Apionem agens, apertissi-
me tradit, dum ait: Indicium verò integritatis hoc maximum est: quia Pontifices apud
^b Ios. ad. Apion. lib. 2. nos à duobus millibus annis denominati filij à patre conscripti sunt, &c.] Porro eadem
tabulas ex antiquis litteris nouas sæpe esse restitutas & exemplaribus auctas, testatur; adeò
vt nec tempore cuiusvis cladis acceptæ, eadem successiones aliquo modo deperdi potue-
rint. Hætenus de Zachariæ inferioris ordinis sacerdotio, quo quidem magis illustratur,
quàm summo Pontificatu, quippe qui his temporibus ab Herode contra ius fasque ex a-
nimi sententia in immeritis conferri consueuisset: præstatque magis Zachariam Dei sa-
cerdotem, quàm arbitrio Herodis Pontificem dici.

B Iam verò, vnde digressa est, ad Gabrielis nuntium de sublimi ac per omnia inscruta-
bili Verbi incarnationis mysterio, reuertatur oratio. Cum ille omnia non humanitus, sed
diuinitus esse perficienda, sanctissimam Virginem monuisset, ac exemplo cognatæ steri-
lis Elizabeth eandem certior reddidisset, ac firmasset: illa haud cunctata, mira animi
submissione præbens suæ voluntatis assensum, hæc ait ^b: Ecce ancilla Domini, fiat mihi
secundum verbum tuum.] Moxque sic dilapsum est Verbum in vterum Virginis, vt ex
ea carnem assumens, quod semper fuisset, esse non desineret, vnicaque sibi indiuise & in-
confuse humanæ naturæ substantia, in vna eademque persona ex duabus naturis vnus
Christus, idemque perfectus Deus, atque perfectus homo in vtero virginis formaretur.
Nouum planè miraculum, atque ad id inuitatum, vt (quod olim prædixerat Ieremias ^c)
mulier circumdaret virum: liquidem vno eodemque momento conceptus est Chri-
^d Ierem. 31. stus perfectus Deus & homo. Contigerunt hæc Coss. Cornelio Lentulo & Valerio
Messalino, Augusti Imp. anno ab inito per menses fere quatuor Triumviratu, quadra-
gesimo, octauo Kalend. Aprilis, eadem die qua primus homo formatus est Adam.

C His peractis, sanctissima Virgo exurgens ^d, abiit in montana cum festinatione in ciui-
tatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth.] Nemo, quantum
uis sibi videatur sapiens, instar Iuliani atque Porphyrij, diuinum historicum sanctum Lu-
^e Luc. 1. cam Euangelistam redarguat oscitantia, quòd nomen ciuitatis, quam incolebat Zacha-
rias, ad quam sanctissima Virgo festinans accessit, non exprimat: nam satis expressit, dum
ciuitatem Iuda in montana posuit, ibique Zachariam habitare scribit: sicque ob eam
causam ciuitatem sacerdotalem fuisse demonstrans, quænam esset, cum de nulla alia
ambiguitas possit oriri, antonomasticè signat. Sed vt hæc clariora reddantur, altius neces-
se est historiæ principium petamus. Diuisit ex instituto Moyjs Iosue ^e tribui Leuiticæ
filij Aaron quadraginta octo ciuitates ad habitandum, eademque non simul positas,
sed quòd è ceteris tribubus essent acceptæ: è diuersis Palestina locis, vbi singulæ degerent,
ab inuicem longioribus interduo spatijs separatas. Cum itaque eadem ciuitates forti-
rentur, prima, quæ egressa est sorte, data est familiaræ Caath Leuitici generis ex filiis Aa-
ron, ciuitas è tribu Iuda, quæ Cariatharbe, aliter verò Hebron, siue Chebron est nomina-
ta, posita (vt eadem diuina Scriptura testatur) in monte Iuda, in qua quidem regione nul-
la alia erat ciuitas sacerdotalis.

D Quanto nobilior ceteris Palestina vrbibus, Ierosolymis exceptis, esset hæc ciuitas,
tum ob sui antiquitatem, tum etiam ob egregia rerum gestarum monumenta, quando-
quidem ibi habitauit Abraham, vnctus est Dauid, ibique celeberrima erant sepulchra
Patriarcharum; post diuinam Scripturam testatur & Iosephus ^f historicus, qui hæc de
eius antiquitate refert: Chebron septem annis est antiquius, quàm vrbs Ægypti Tanis.]
^g Ios. 21. & alibi ^g hæc pluribus: Chebron autem indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitati-
bus, verum etiam Ægypti Memphi antiquiorem: denique bis mille & trecenti eius con-
numerantur anni: hoc autem narrant Abraham quoque parenti Iudæorum fuisse domi-
cilium, posteaquam Mesopotamiæ sedes reliquit: cuiusque posteros hinc ad Ægyptum esse
profectos: quorum nuncetiam monumenta extant in eadem ciuitate peroptimo mar-
more liberaliter fabricata. Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima tere-
binthus, eamque memorant ab initio mundi creati nunc vsque durare.] hæc Iosephus.
De eadem ciuitate Hieronymus ^h his verbis: Ascendit Chebron, hæc est Cariatharbe, id
est oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob, & Adam magni, quem ibi con-
ditum iuxta librum Iesu Naue, Hebræi autumant, licet plerique Caleb quartum putent,
cuius ex latere memoria monstratur.] & alibi idem auctor: Est quercus Mambre iuxta
Chebron, in qua vsque ad aetatem infantia: mex & Constantij Regis Impetium, terebin-
thus

E Patriarcharum; post diuinam Scripturam testatur & Iosephus ^f historicus, qui hæc de
eius antiquitate refert: Chebron septem annis est antiquius, quàm vrbs Ægypti Tanis.]
^g Ios. 21. & alibi ^g hæc pluribus: Chebron autem indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitati-
bus, verum etiam Ægypti Memphi antiquiorem: denique bis mille & trecenti eius con-
numerantur anni: hoc autem narrant Abraham quoque parenti Iudæorum fuisse domi-
cilium, posteaquam Mesopotamiæ sedes reliquit: cuiusque posteros hinc ad Ægyptum esse
profectos: quorum nuncetiam monumenta extant in eadem ciuitate peroptimo mar-
more liberaliter fabricata. Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima tere-
binthus, eamque memorant ab initio mundi creati nunc vsque durare.] hæc Iosephus.
De eadem ciuitate Hieronymus ^h his verbis: Ascendit Chebron, hæc est Cariatharbe, id
est oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob, & Adam magni, quem ibi con-
ditum iuxta librum Iesu Naue, Hebræi autumant, licet plerique Caleb quartum putent,
cuius ex latere memoria monstratur.] & alibi idem auctor: Est quercus Mambre iuxta
Chebron, in qua vsque ad aetatem infantia: mex & Constantij Regis Impetium, terebin-
thus

^a Ios. ad. Apion. lib. 2.

LXXV. DE VERBI INCARNATIONE.

^b Luc. 1.

^c Ierem. 31.

LXXVII. DE CIVITATE IUDA IN MONTANIS.

DE CIVITATE IUDA IN MONTANIS.

^e Iosue 21.

LXXVIII. DE CHEBRON CIVITATE SACERDOTALI.

^h Hieron. epist. 27.

ⁱ Hieron. de locis Hebraicis.

thus monstratur peruetus, & annos magnitudine indicans, sub qua habitauit Abraham: miro enim cultu ab Ethnicis habita est, & velut quodam insigni nomine consecrata.] hæc Hieronymus.

LXXIX. ^a Apud Bed. de locis sanct. c. 9. ^b ex 20m hist. lib. 2. c. 3. ^c Lucas Ev. c. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

^a Luc. 1. ^b Luc. 1. ^c Luc. 1. ^d Luc. 1. ^e Luc. 1. ^f Luc. 1. ^g Luc. 1. ^h Luc. 1. ⁱ Luc. 1. ^k Luc. 1. ^l Luc. 1. ^m Luc. 1. ⁿ Luc. 1. ^o Luc. 1. ^p Luc. 1. ^q Luc. 1. ^r Luc. 1. ^s Luc. 1. ^t Luc. 1. ^u Luc. 1. ^v Luc. 1. ^w Luc. 1. ^x Luc. 1. ^y Luc. 1. ^z Luc. 1.

A cum certè, etsi nulla subesset ratio eum erroris arguendi, Euangelistæ quidem auctoritas satis superque sit ad quantumlibet testatam & obliuiscatam probatamq; eius opinio nem infringendam. Sed hæc apud Christianos: quid si de his agendum esset cum Gentilibus, qui non obediunt nec credunt Euangelio? certe nec in re tanta eorumdem arbitrium subterfugerem. Quis enim, licet Ethnicus, veri tamen amator & æquus iudex, cum de veritate historiarum queritur, non maiorem putet esse adhibendam fidem illi qui propinquior illis temporibus fuerit, cuius fides adeo sincera probetur, ut numquam errasse reperiri possit, quique vitæ integritate sic polleat, & veritatem colat, ut pro ea millies, si liceret, vitam profundere non recuset? Sanè quidem his omnibus & mille aliis partibus Lucas Euangelista Iosepho historico præstat, & maxime antecellit. Sed quid ampliùs? Non est opus, ut modò ex Ethnicis æquum iudicem interpellem, cum diu ante hæc iudicari perditissimus ille Christianorum hostis Iulianus Apostata, dum Lucæ citat testimonium de descripto Christo vnà cum Maria & Ioseph sub Quirino. Sed missis his, ad rem positam redeamus.

Quid, inquam, tam nouum & inusitatum, ut Iosephum in his errasse dixerimus, cum & alias sæpe eundem in diuersos lapsam esse errores, nemo nõ dixerit? Ad quod, ne longè petita ab his adducamus exempla, accipe illud in primis, quod ipse in locis citatis de Antiquitatibus Iudeorum proficitur: post exactum Archelaum è regno, Quirinum esse missum in Syriam, ac Iudæum populum censuisse, idq; incidisse dicere in annum trigentesimum post deuietum à Cæsare Augusto in Actiaca pugna M. Antonium. Verùm si hæc ad exacta temporum rationem referas, falsa esse proculdubio inuenies: nam si numeres annos qui intercurrunt ab Actiaca pugna, quæ contigit Augusto tertium & Messala Coss. annos esse quadraginta colliges. Dum etiam in locis nuper citatis meminit de eiusdem Quirini Consulatu, quasi de re admodum recenti, Fastos Consulares eum ignorasse certum est: nam Quirinum vnà cum Amiliano collega hæc annos vigintiduos Consulatum gessisse, est exploratissimum.

In quàm præterea absurda & portentosa mendacia incidat necesse est, qui de annis Herodis Regis inconsultè nimis Iosepho fidem adhibendam putarit: ex se ipso quisque poterit perspicillè intelligere, dum obitum Herodis ipse recenset biennio ante Christum natum: aded ut ea ratione non tantum quæ sanctus Lucas de Herode scribit, sed & quæ Marthus narrat, si Iosepho demas aures, fide careant (quod nefas est dictu) necesse sit. Verùm eundem auctorem in annis regni Herodis computandis esse mirum in modum hallucinatam, aded ut nouem annos numerare prætermiserit, ex suis ipsius scriptis aperta luce paulò inferius, cum agemus de tempore natalis Christi, aperiemus; ut nullus de ea re (si fallimur) dubitandi locus relictus videatur. Quanta est insuper in eodem auctore inconstantia, dum anno decimosexto Herodis Regis, Varum fuisse Præsidem Syriæ tradit, postea verò ait, eum successisse Sentio Saturnino, anno ante ipsius Herodis obitum; cum inter vtrumque temporis spatium anni intercurrant saltem viginti? nec est quod possit dici, eundem Varum iterum ed missum, cum nec ipse Iosephus, nec alij id testentur. Hæc dicta sint aduersus eos qui tanti faciunt eiusdem historici testimonium, ut eius causa Euangelicam veritatem non vereantur impudenter nimis adducere in controuersiam, & dubij iudicij lance suspendere. Verùm quò eadem ipsa Euangelica veritas sua firmitate subsistens, manifestior habeatur, operæpretium duximus successionem Syriæ Præsidum ex antiquis probatisque historicis comparatam, à tempore regni Herodis, vsque ad Augusti Imperatoris obitum, hæc intexere, qua etiam non Iosephus tantum, sed alij, qui eandem aliter consinxerunt, erroris redarguantur.

Cum decretum esset ex Senatusconsulto Iudeorum regnum Herodi, & illud inuassisset Antigonus: ab Antonio res Orientales administrante Caius Sosius Syriæ Præfex creatus est: id quidem ipse Iosephus & Dio testatur. Contigit (ut idem Dio tradit) Sosij præfectura sub Consulatu Claudij & Norbani, anno ab Vrbe condita septingentesimo decimosextimo. Sosio est subrogatus Q. Didius, quem auctore Dione constat præfuisse Syriæ saltem vsque ad tempus Actiacæ pugnae, quæ facta est anno ab Vrbe condita septingentesimo vigesimo quarto, quando eodem auctore liquet Augustum parta victoria venisse in Syriam. Huic est successit Messala, cuius & Dio meminit: his præfuisse videtur vsque ad annum ab Vrbe condita septingentesimum trigessimum primum, quando M. Agrippa tam Syriæ quàm toti Orienti præficitur, qui (ut idem testatur Dio) est reuocatus anno ab Vrbe condita septingentesimo trigesimo tertio, quo ipse Augustus in Syriam profectus reperitur, vbi mansit saltem triennij temporis spatium, nam sub Consulatu

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Annal. Eccl. Tom. 1. C 2 Sentij

Sentij Saturnini adhuc agebat in Oriente, componens res prouinciarum, vt testatur Velleius Paterculus, circumferens, vt ait, orbi terrarum presentia sua pacis sue bona. Anno vero Vrbs septingentesimo trigentesimo octauo, iterum illud rediit, ac tenuit vsque ad annum septingentesimum quadagesimum primum. Hæc ex Dione, cui consentit Iosephus, dum ait Agrippam præfuisse Orienti annis decem; putamus tamen dilatum magistratum Agrippæ vsque in sequentem annum Vrbs septingentesimum quadagesimum secundum, quo anno Consulatum gessit vnâ cum Valerio Messala Quirinus: quo perfuncto magistratu, eundem Quirinum esse missum in Syriam Præsidentem, satis annuere videtur Tacitus, dum agens de eius funere, post Consulatum mox debellasse, inquit, per Ciliciam castella Homonadensium, ac sic insignia meruisse triumphi.

^a Dio histor. Rom. lib. 54.
^b Ioseph. ant. lib. 13. c. 6. in fin.

^c Tacit. lib. 3. Annal.

LXXXVI. SVCCESSTO PRAESIDVM SYRIAE.

^d Ioseph. ant. lib. 10. c. 13. c. seg.

^e Luc. 2.

^f Dio histor. Rom. lib. 53. c. 1. Velleius hist. Rom.

^g Dio lib. 56.

^h Ioseph. ant. lib. 18. c. 3. Cic. orat. pro Flacco.

ⁱ Ioseph. ant. lib. 14. c. 8. in fin.

LXXXVII. IVDAEAE SAEPTE CENSURAE.

^k Amnia. lib. 14. Ang. de ciuit. Dei lib. 18. c. 41.

^l Hieron. in Dan. c. 9.

^m Caesar in com. de bello civ. lib. 3. c. Ioseph. ant. lib. 14. c. 17.

ⁿ Dio histor. Rom. lib. 39.

^o Epi. in Prae. nar. har. 51.

^p Epi. heres. 51. Ioseph. ant. lib. 14. c. 17. c. alij.

LXXXVIII. DIVISIONE RES SYRIAE PRAESIDIBUS. Colligitur ex Ioseph. ant. mer. into te pus magister. c. seg. Ius.

At dubium non est, illos consueuisse in prouinciis bella gerere, qui illis praesent Proconsules, siue Praesides: nec vlla dubitatio est, sub prouincia Syriae Ciliciam esse redactam: quibus rationibus fateri opus est, Quirinum in Syriam Præsidentem missum esse post suum Consulatum, anno ab Vrbe condita septingentesimo quadagesimo tertio. Post ipsum vero subrogatos putamus, quos scribit Iosephus, Sentium Saturninum, & Voluminium; quorum praefecturam diuturniorem fuisse, idem auctor testatur. Anno vero ab Vrbe condita septingentesimo quadagesimo octauo praeficitur Syriae, toti; Orienti C. Caesar, Augusti filius adoptiuus: quo defuncto, nullus alius subrogatus reperitur, nisi qui ab Euangelista recensetur, idem qui supra Quirinus, idemque dictus Cyrinus, quem praefectum tunc Syriae, ea que de eodem Quirino citato loco scribit Tacitus, persuadent, dum ait, proficiscenti dicto C. Caesari ad bellum Armenicum, quando diximus ex Dione & Velleio Paterculo, Syriae simul & totius Orientis illi creditam praefecturam; datum insuper fuisse eidem adhuc adolescentulo necdum vigesimum annum agenti reatorem eundem P. Sulpitium Quirinum. Illo vero (vt ex Dione diximus) in prouincia defuncto, cum nullus alius substitutus legatur; Quirinum remansisse Syriae Præsidentem, nulla debet esse dubitatio. Hic autem habuit successorem Quintilium Varum, quem eodem auctore constat mansisse in eo magistratu vsque ad Consulatum Sulpitij Camerini, & Poppæi Sabini, anno Christi Redemptoris nostri vndecimo. Cui non Quirinus, vt Iosephus habet, sed M. Ambuius est subrogatus, nisi velimus dicere, eundem Quirinum adhuc tertio in Syriam Præsidentem missum. Ambuius autem est successus Annii Rufus, cuius tempore (vt idem Iosephus testatur) Octavianus Augustus mortuus est. haec tunc de successione Praesidum Syriae.

Quod autem spectat ad censum per Quirinum in Iudæa actum: si ad historicam veritatem indagandam ipsius Lucae verba pensemus, cognoscemus non semel tantum, sed iterum actum esse sub eodem Praeside censum. Sic enim ait: Hæc descriptio prima facta est à Praeside Syriae Cyrino, &c.] Quod primam dixit, nemo prudens intelligit, tunc primum censos fuisse Iudæos, atque redactos sub tributo, factosque populo Romano vectigales. Siquidem longè antea, sub Consulatu Ciceronis & Antonij, Pompeius eos donauit, & tributum ab eis exegit: idque ipse Cicero in primis testatur, id Iosephus, & alij. Neque id semel factum est: nam eundem Pompeium (vt auctor est Caesar) tempore belli civilis à Regibus, Dynastis, & Tetrarchis Asiae tetius & Syriae, sub qua continebatur & Palaestina, constat in gentes pecunias corralisse: quin etiam auctore Dione, scimus & Gabinium Syriae Præsidentem tributum Iudæis imperasse: hoc ipsum & Cassium & ceteros facturas qui post successerunt Praesides Syriae, certum est, ac viginti nouem annis Iudæos Romanis tributa pependisse, antequam Antipater, Herodis pater, Iudææ procurator à Romanis institueretur, nec postea vnquam cessasse, tradit Epiphanius. Nec licet ea prouincia à Romanis Herodi ac ceteris Regibus concessa esset, desijt tamen aliquando tributum soluere: quod ex Euangelio etiam testatur habemus, cuius auctoritate compertum est, eosdem Iudæos tempore Herodis Regis Rom. Imperatori censum persoluisse; perseverasseque vsque ad Vespasiani tempora eiusdem pensationem, omnes æque affirmant.

Quod igitur ab Euangelista ea descriptio à Quirino prima facta dicitur: non sic (vt vidimus) est accipiendum, vt tunc primum Iudæi fuerint descripti atque cens: sed primam dixerit respectu secundæ sub eodem Praeside factæ, more Romano, quolibet lustro censendo populū. Ne quis subinde existimet impossibile, vt tam diuturno tempore Quirinus fuerit in prouincia. Nam & Quintilium Varum longè maiori annorum numero eandem administrasse, Iosephus testatur. Rursumque sub Tiberio Augusto Valerium Gratium in eadem functione vndecim annos exegisse, Pilatum annos decem (vt de ceteris ta-

ris taceam) idem auctor affirmat. Sed nec id dici patitur Iosephus, dum scribit, his temporibus Varum Præsidentem Syriae, & Sabinum procuratorem Iudææ præfuisse, & vsque ad finem regni Archelai in eo munere perdurasse: nisi dixerimus eodem tempore tres fuisse in magistratu, Varum, Quirinum, & Sabinum, sicut nuper ante hos totidem eadem administrabant prouincias, Sentius Saturninus, Voluminius, & Pedanius; nam ait: Praefecerunt autem rectores, quibus à Caesare scriptum fuerat, Saturninus & Pedanius Legati, & cum his Voluminius procurator.] Horum duo, primus & vltimus, alibi ab eodem auctore sunt Praesides Syriae appellati, sed verius est; vt paulo inferius demonstrabimus, Iosephum errasse: qui enim semel ab his quæ sunt temporis deuiat, in alios simul errores adduci necesse est: prætermisiss enim ab eo nouem annis regni Herodis, portentosos inde necesse esse sequi errores, manifestum est.

^a Ioseph. ant. lib. 18. c. 3. c. eod. c. 5. ^b Ioseph. ant. lib. 18. c. 12. De bello Iud. lib. 2. c. 1. ^c Ioseph. de bello Iud. lib. 1. c. 17. ^d Ioseph. ant. lib. 16. c. 13.

Sed Tertullianum interim audiamus. Agens ipse pro veritate carnis Christi aduersus Marcionem, hæc ait: Sed & census constat actos sub Augusto nunc in Iudæa per Sentium Saturninum, apud quos genus eius inquirere potuissent.] Hæc ille. Sed quid est, quod dicit, nunc? quid insuper, quod per Sentium Saturninum ait census exactos? Sed iungamus his, quæ rursus de eodem censu inferius habet his verbis: Nemo facile ignorari de genere potuisset, vel de recentibus Augustianis censibus adhuc tunc fortasse pendentibus.] Hæc Tertullianus: scabrosus planè locus, nec facile superandus. Minimè enim placet quod dicitur, Quirinum per Sentium Saturninum egisse censum in Iudæa: nam qui fuerint Saturnini collega in administratione prouinciae, iam nuper vidimus. Rursus praefectura Saturnini nullo pacto ad Christi tempora potuit peruenisse, cum post eum, vsque ad Quirinum, præfuisse illic ad multos annos Quintilius Varus dicatur. Nec puto dicendum, Quirinum Præsidentem ad exigendum censum vsus fuisse administro eodem Varo, quem constat amplissima Consulatus dignitate, non, vt Quirinus, semel tantum, sed secundò auctum; primùm vnâ cum collega Vespillo, secundò vnâ cum Aelio Cato: indignumque prorsus haberi, vt Varus fuerit Quirini minister.

LXXXIX. DE CENSU SVB SATVRNINO. Tertul. adu. Marcion. lib. 4. c. 19. Idem eod. c. 36. Pamel. ibi notat. 276.

Cur dum agit Tertullianus de censu, in quo descriptus est Christus, non potius Euangelij auctoritate dicat à Praeside Syriae Quirino fuisse exactum? Agebat ille aduersus hæresiarcham, qui non recipiebat Euangelistam de Christi carne loquentem: vnde non adeo mirandum, si posthabito Euangelio Lucae, cui (vt iam dixi) non credebat, prouocat ad Romani archiui censuum antiquas tabulas. Sed cur potius (fortè quispiam sciscitabitur) actum dicit per Saturninum quàm per Quirinum? Siste, quæso, parumper & attende: nam in auctore qui est in eloquendo (vt & doctè quidem Lactantius refert) parum facilis, minùs comptus, & multum obscurus, non tantum ipsius orationis periodi atque sententiae, sed singula verba ac dictiones, sunt omni studio examinanda. Quid enim quòd cum de eodem censu agit, diuerso admodum vtitur loquendi genere? Dum enim Saturnini interponit personam, sic ait: Censum constat actos nunc in Iudæa per Sentium Saturninum.] Cum verò de Saturnino tacet, mutans stylum, his vtitur verbis: Nemo facile ignorari de genere potuisset, vel de recentibus Augustianis censibus adhuc tunc fortasse pendentibus.] Quorum hinc dicit, tunc: illic verò, nunc: quodque hinc ait, Adhuc fortasse pendentibus,] inibi verò, Constat exactos?]

^h Fast. Conf. Pamm. ex Dione c. alij collecti. XC.

Mea quidem sententia, quam volens libensque eruditorum quorumcumque censuræ subicio, Tertullianus cum non satis exploratum haberet ex Luca Euangelista de Christo nato, cum Ioseph & Maria venirent in Bethlehem: an ante absolutam descriptionem natus atque descriptus fuerit, nec ne: vt in re dubia, illis vtitur verbis: Adhuc tunc fortasse pendentibus.] Porro ne ob eam causam eluderetur tota illa argumentatio, de probanda ex parentibus in censu descriptis veritate Christi carnis, argutè ad censum sequenti lustro peractum, in quo necesse fuit tam Christum quàm qui dicebantur pater & mater eius, describi, prouocat Marcionem: eoque sensu accipienda illa verba: Actos nunc per Sentium Saturninum] ac si diceret, exactos postea. Contigit enim sequens lustum, quo (vt diximus) more Romano census agebatur, sub Consulatu eiusdem Sentij Saturnini & Aelij Cati, post annos quinque à Christo nato, secundum quod ipse numerat Christi annos. Nam cum ipse dicat agens aduersus Iudæos, superuixisse Augustum annos quindecim, ex quo natus est Christus; sanè quidem Consulatum Sentij Saturnini incidere in annum quintum Christi, certum est. Sicque quòd dicit census actos nunc in Iudæa per Sentium Saturninum, idem est, ac si diceret, census actos postea in Iudæa sub Consulatu Sentij Saturnini: Consulum enim nominibus solitas census cuiuslibet tabulas no-

ⁱ Tertul. li. de carne Christi. ^k Lact. lib. 5. cap. 1. ^l Tertul. LIANI LOCVS DIFFICILLIMVS ELVCIDATVR.

XCI.

^m Fasti Pamm. ex Dione.

XCII.

Luc. 2.

Dion. Hal. lib 4.

Ætatem ff. de censib.

Fest. Pomp. in verb. Iustici

Epiph. lib. 1 c. 1.

Iust. orat. ad Anton. Piu.

CHRISTVS DESCRIPTVS SVB QUIRINO.

Cyril. in Iul. lib. 6.

Not. sig. ex Lino. Cic. & alijs lib. 1. c. 14. de iur. antiq. Rom.

In orbe. ff. de stat. hom.

XCIII.

Forma. ff. de censib.

QUALIS CENSVS SVB QVO CHRIVS DE SCRIPTVS.

Cens. de die nat. c. 1. c.

Tertull. de pul. c. 2.

Cassiod. Var. lib. 5. epist. 51.

CENSVS AVGVSTI RATIONIS.

Suid. hist. ver. 2032. qd.

XCIV.

Sig. de iur. antiq. Ital. d. b. l. c. 21.

FLVRES CENSVS EX ACTI AB AVGVSTO.

Dio histor. Rom. lib. 48.

tari, nullus est qui nesciat. Nec quidem in Tertulliano magis propriam locutionem, ex cultioremque dictionem requirenda esse, qui eius lectioni est assuetus, haud difficulter iudicabit. Nec mirabitur, si quod sub Saturnino Consule factum est, per eundem actum dixerit.

Non erat aded leuis in Tertulliano dubitandi occasio, an in tabulas census Quirini Christus relatus esset: quippe qui in primis nesciret, an ante clausas census tabulas fuisset natus: verum eriscertum habuisset natum esse, tamen ante dies octo, cum nondum illi esset inditum nomen, quod (vt testatur Evangelista) post circumcisionem accepit, impossibile erat in tabulas census inferri, in quibus cuiusque profertentis scriberetur nomen. Constat enim iure antiquo Romanorum omnes cuiusque ætatis & sexus, quantumlibet infantes, censeri solitos; itemque & Iuriconsultum postea respondisse, eum qui post descriptionem natus infans esset, antè tamen quam eadem descriptio absoluta esset, in ipsas census tabulas adscribendum: scimus tamen, non tantum (vt diximus) apud Iudæos antè octauum diem, quo nomen indebatur infanti, id fieri minus licuisse, sed nec apud ipsos Gentiles quidem; quippe qui (vt habet Festus Pompeius) feminæ die octauo, masculo autem die nono (qui dicebantur Iustrici dies) nomen imponere consueuerant. At licet de his Tertullianus iure dubitare potuisset: tamè pendente adhuc census descriptione sub Quirino, Iesum Christum Dominum nostrum esse natum, circumcisum, atque descriptum, Patres omnes pari consensione confirmare videntur. Circumcisum ipsum eodem loco quo natus est; auctor est Epiphanius: Iustinus martyr sub Quirino descriptum fuisse profiteretur: id apud Cyrillum Iulianus apostata; id Orosius, dum ait: Romano censui, statim vt natus est, adscriptus est, dicendus vtique ciuis Romanus census Romani professione.] hæc ille iure antiquo Romanorum, quo ex descriptione in chartis censuum quis argueretur ciuis esse Romanus: qua etiam ratione omnes, qui in orbe Romano sunt, inquit Iuriconsultus, ciues Romani dici possunt, quod censu Romano descriptus sit vniuersus Orbis.

Quod verò ad descriptionem infantium pertinet, postea concessa est immunitas prouinciarum Syriæ, sub qua & Iudæa censebatur, vt nonnisi puberes adscriberentur in tabulis censuum, & qui non illam attingissent ætatem, haberentur immunes, prout & Iuriconsultus de his agens testatur. Sed (vt iam nonnihil intermissa repetamus) quod diximus descriptionem per Quirinum factam, fuisse Iustralem, & quolibet quinquennio repeti solitam; sic accipiendum esse proponimus, vt Iustralis census quolibet quinquennio agi solitus, Augusti illo edicto, cuius meminit Evangelista, auctus fuerit, magnumque accepit incrementum. Sæpè namque census descriptionis mutatam esse formam, qui Liuium & Diogenium legerit, facile intelliget. Porro perseverasse in futurum Iustralis census exactiorem vsque ad Vespasiani Imp. tempora, Censorinus fidem facit: sed Tertullianus in libro de Pallio, suis adhuc temporibus census scribi solitos testatur, cum ait: Deò tot Augustus in vnum fauente, quot census transcripti, quot populi propaginati?] Cassiodorus de orbis descriptione ab Augusti edicto imperata eam affert causam, quod cum ob bella ciuilia immensus vniuersus orbis afflictatus claudibus esset, ipsaque rerum dominia haberentur incerta atque confusa; his prospicere curans Augustus, Romanum orbem agris diuisit, censumque describi voluit, vt possessio sua nulli haberetur incerta, quam pro tributorum susceperat quantitate soluenda.] hæc ibi. Illa adhuc affertur causa, quam Suidas sic scribit: Cæsar Augustus monarcha viros viginti probatissimæ vita delectos in omnes prouincias misit, per quos & homines & opes descripsit, edixitque vt iustam inde in ætatem partem inferrent. Hæc descriptio prima facta est; cum hi, qui eum antecesserunt, quid non possessoribus eriperent: vt locupletibus publico essent crimini diuitiarum.

Quod verò ad numerum censurum spectat, idem inferiùscum de Augusto agit, hæc ait: Huic cum visum esset numerare omnes Romani imperij incolas, vt sciret quata esset multitudo, reperit myriades quatuorcentum decem mille, & tredecim viros.] Sed corrigendus mendosus textus, vt dicat, quater centum. Alia insuper redditur huius census ratio; quod cum Augustus vectigalia omnia prouinciarum sustulisset, tributa ordinaria instituit, alia in agros, alia in capita; itaque censum in toto Imperij Romani orbe indixit, vt capitum fortunatumque summam, quæ in Imperio esset, cognosceret. Verum præter Iustralem censum, ob exhaustum nimis ciuilibus bellis ærarium, alias sæpiùs idem Augustus tributum imperauit: ac primùm (vt scribit Dio) Marcio & Sabino Coss. anno ab Vrbe condita septingentesimo decimo quinto, noua vectigalia excogitauit, estque ille ipse annus quartus Triumuiratus, quo & ab Aera, numeri nota, in Hispanijs cepti sunt anni numerari.

numerari. Rursus etiam ipso sextum Consule vnà cum Agrippa, census nomine pecuniam exegit. Sub Consulatu insuper Poppæi Sabini & Sulpitij Camerini, inuidiosam illam de caducis hereditatibus legem, Poppæi nomine, ferendam curauit. Quid dicam de collatione vigesimæ imperata: Quid de censo Senatu, quando tam ingens est exacta pecunia, vt multi sponte à Senatu abierint? Quid insuper de censu per Italiã exigi iussu? Meminit de his omnibus Dio. De censu etiã tribus Gallijs ab eodè imperato agit Florus.

Iam verò admirari fortasse aliquis posset, ac perinde quærere: Quid est quodd nullus Ethnicorum historicorum, qui res Romanorum sunt profecuti, de tam celebri descriptione ac nobilissimo censu aliquando meminerit? Ceterum haud aded admirandū esse cognosceret, qui nobilissimorum præstantissimorumque historicorum monumenta, illorum præsertim temporum, quibus hæc contigerunt, excidisse consideret. De Liuiio sciunt omnes: de Dione & Tacito, qui res Romanorum per annos singulos diligenti cura studioque conscripserunt, quid dicam, in promptu est: nimirum Dionis historiam à Consulatu Antistij & Balbi vsque ad Consulatum Messalæ & Cinnæ, nempe per decem annorum spatium, quinque ante Christum natum, totidem post, è commentariis sublata, omnino periisse. Taciti verò Annales incipere ab Imperio Tiberij Cæsaris, omnes sciunt. Suetonius, qui restat, sic scripsit Vitas Romanorum Imperatorum, vt nullum sibi præscripserit seruandi temporis ordinem: quam obrem multa prætermisisse, collatione facta illorum qui in scribendo per Consules res gestas cuiusque anni memorię commendarunt, perfacile conuinci potest.

Certè rem tam patentem & claram, ex ipsis Romanis archiuis, in quibus cuiusque census tabulæ asseruabantur, quas nostri citare consueuerunt, certam, testatam, obfirmatamque sibi fidem publicam vendicasse, certum est: aded vt non Celsi, non Porphyrij, non denique Iuliani, vel si qui alij Christianæ fidei exciterent acerrimi oppugnatōres, negare sint ausi; nisi tantum ceteris omnibus impudentiores, quos diximus, nostri sæculi Nouatores: qui, quod ait Iudas Apostolus, quæcumque ignorant, blasphemant; quæcumque autem norunt, in his corrumuntur.] Ecce quam liberè Iustinus martyr publica defensione Christianæ fidei apud Antoninum Pium, eiusque filios Cæsares, ipsiurmoque Senatū, necnon populū Romanū agens, de descriptione census sub Quirino his meminit verbis: Vicus, inquit, quidam est Bethlehem in regione Iudæorum, trigintaquinque stadiis Ierosolymis distans: vbi natus est Christus Iesus: quemadmodum & ex descriptionibus census acti, quæ sub Quirino primo vestro in Iudæa procuratore sunt confectæ, intelligere potestis.] Rursus & Tertullianus de iisdem descriptionis tabulis hæc contra Marcionem reiicientem Euangelium: De censu, inquit, Augusti, quem testem fidissimum Dominicæ natiuitatis Romana archiua custodiunt.] Non tantum itaque Evangelicæ veritate, sed & publica fide Romani archiui, illis temporibus probata obfirmataque erat historia de Christo à Quirino in tabulis census scripto. Meminit eiusdem Quirini Suetonius, eumque hominem fuisse prædiuitem testatur: hunc & vsque ad Tiberij Imperatoris annum septimum superuixisse, asserit Tacitus, qui eius natales, res gestas, ac funus compendioso scribit.

His de facta ab Augusto Orbis descriptione narratis, præterijisse nolimus aliam ab hac diuersam, sed quæ huic haud parum conferret, ab eodem Augusto absolutam Orbis descriptionem, nempe geometricam: quæ nimirum ad Romani imperij censendas prouincias, loca, atque personas, maximè conduceret. Hanc à Iulio Cæsare inchoatam Augustus absoluit: sed quo ordine & tempore, Æthicus rem gestam describens, sic demonstrat: Itaque Iulius Cæsar bissextilis rationis inuentor, diuinis humanisque rebus singulariter instructus, cum Consulatus sui fasces erigeret, ex Senatusconsulto censuit omnem orbem iam Romani nominis admetiri per prudentissimos viros, & omni philosophiæ munere decoratos. Ergo à Iulio Cæsare & M. Antonio Coss. Orbis terrarum metiri cœpit: id est, à Consulatu supra scripti, vsque ad Consulatum Augusti tertium & Crassi, annis viginti vno, mensibus quinque, diebus nouem à Zenodoro omnis Oriens dimensus est sic, vt inferiùs demonstratur. A Consulatu item Iulij Cæsaris & M. Antonij, vsque ad Consulatum Augusti decimum, annis vigintinouem, mensibus octo, diebus decem à Theodoro Septemtrionalis pars dimensa est, vt euidenter ostenditur. A Consulatu similiter Iulij Cæsaris, vsque ad Consulatum Saturnini & Cinnæ, à Polycleto Meridiana pars dimensa est annis trigintaduobus, mense vno, diebus decem, sic vt definita monstratur. At sic omnis Orbis terræ intra annos trigintaduos à dimensoribus peragratus est, & de omni eius continentia perlatus est ad Senatū.] hucusque auctor.

Dio lib. 53. in prima. Tacit. lib. 3. Annal. Plin in Panon. & alij.

XCVI. Dio lib. 54. 55. & 56. Florus in Epitom. Liu.

XCVII. CHRIVS SVB QUIRINO CERTA DESCRIPTIO.

Iust. mart. orat. ad Anton. Pium.

Tertull. ad Marcion. lib. 4. c. 7.

Suet. in Tiberio, c. 47.

Tacit. lib. 3. Annal.

XCVIII. DESCRIPTIO GEOMETRICA AVGVSTI.

al. Corvini, al. xx.

al. xx.

al. Messalæ & Quirini.

XCVIII. Absoluta sunt hæc atque perfecta ante Christum natum anno decimo, secundum præscriptum annorum numerum, licet in prænotatis Coss. error inesse appareat. Ex his factum est, ut dimensis atque distinctis Romani imperij prouinciarum, ciuitatum, ac locorum limitibus, facilius aditus pateret tum ad hanc de qua agimus, tum ad alias Romani Orbis per censum descriptiones faciendas. Meminisse visus est Plinius eiusdem descriptionis, dum se in describenda Italia sequi profiteretur eam quæ est ab Augusto facta descriptio. Idemque dum hæc alibi ait: In diuo quoque Augusto, quem vniuersa mortalitas in hac censure nuncupat] nempe eam, quam Vespasianus & Titus recens egerunt, de qua idem inferius meminit: significare videtur, in quolibet repetito in Orbe Romano lustris singulis censu, mentionem Augusti fieri, quod primus omnium vniuersum Orbem Romano subiectum imperio censuisset. At de censibus satis.

XCIX. Quibus verò Consulibus, qua Olympiade, quoto insuper Augusti Imperij anno, simul & Herodis Regis, potissimum hæc sit facta descriptio, quo etiam & natus Redemptor noster Dominus IESVS Christus perhibeatur, reliquum est ut perquam studiose inuestigemus. Hæc basis quædam ac fundamentum Annalium esto. Perspecto etenim vero, quo Christus natus est anno, ceteri qui ab eo dinumerantur, veri certique supputabuntur. Quod si quem in hoc primo anno errare contigerit, in singulis alijs errare, quisquis fuerit, licet inuitus, cogetur; quod multis, licet non mediocriter eruditis, accidisse vidimus. Quapropter omni studio ac diligentia videndum nobis est, ut certus annus, quo natus est Christus, firmiter testatus habeatur, in quo velut cardine quodam tempora futura voluantur.

C. In eo itaque peruestigando, certior ille modus est habitus, quo per Coss. & Olympiadas tempora disquiri consueuerunt. Vnde in hanc sententiam Augustinus: Per Olympiadas, & Consulium nomina, multa sæpe quærentur à nobis; & ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, nonnullos coegit errare. Ergo quod ad Consulatus spectat, quibus natus est IESVS: tres, eademque diuersæ reperiuntur fuisse antiquorum sententiæ; quarum primæ auctor est Epiphanius, secundæ Cassiodorus, tertiæ verò est Seuerus assertor. Testatur Epiphanius natum esse Dominum IESVM humani generis Saluatorem Augusto decimum tertium & Siluano Coss. Cassiodorus natalem Domini, Cornelij Lentuli & Valerij Messalæ seu Messalini Consulatu consignat, præcedentis scilicet anni Coss. Seuerus autem neutri horum consentiens, annum anticipans, natum Christum dicit Sabino & Ruffino Coss. Nos verò harum trium duabus extremis reiectis, quasi regiam viam gradientes, mediam sequimur.

CI. Scimus in his defudasse disertorum virorum ingenia; & eum qui inter recentiores de Fastis Consularibus suis disputauit, eius fuisse sententiæ, ut, quod sensit Epiphanius, natus fuerit Dominus Augusto & Siluano Coss. In quam & nos alijs pedibus ieramur. Ne tamen ipsa accuratius peruestigata, Cassiodoro potius acquiescimus, à quo nec re vera dissensisse videtur Epiphanius, nisi quod dum ipse de die natalis Christi est secutus Aegyptios, qui sexta Ianuarij Christum natum esse dicebant, non oportuit sub dictis Coss. Lentulo & Messalino, sed sub dictis sequentis anni Coss. Augusto & Siluano, natalem Domini constituere. Quod si ipse æquè cum Latinis & Græcis, natum Dominum existimasset vigesima quinta Decembris, sub ipsdem Coss. natalem Christi vtrique collocasset: nam eius sententia est, ut passus sit Christus anno trigesimo tertio per tres menses inchoato: nec quantumlibet dicat Dominum natum quadragesimo secundo Augusti, ab ea sententia discrepare videtur, ut paulò inferius suo loco dicemus. Illud insuper, ut Cassiodorum sequamur, maximè persuadet, quod homo Romanus, litterarum omni genere excultissimus, & in his apprime versatus; ut qui non tantum Consulares Fastos, sed & de computo Paschali libellum conscripsit, magna adhibita consideratione, nec aliter quam Romana profiteretur Ecclesia, sub dictis Coss. Christi natalem posuisse videatur. Secutus est Cassiodori sententiam Marianus Scotus, qui ante quingentos annos claruit chronographus nobilissimus, eandemque nouissimè Cuspinianus pariter est secutus in suis ad Cassiodorum commentarijs.

CII. Hæc igitur esse vera certaque, in ipsa etiam supputatione Olympiadum certius demonstrabimus. Natus est enim Dominus Olympiade centesima nonagesima quarta, anno ipsius secundo. Id sensit Eusebius, dum in Chronico descriptionem factam à Præsidente Syriae Quirino (quo anno ut dictum est, & Christus est natus) sub eodem anno secundo Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ ponit: errore tamen librorum factum est, ut natalis Domini, sequenti anno, nempe tertio eiusdem Olympiadis, positus habeatur: cum

DESCRPTIO VNIVERSALIS.

* Plin. lib. 3. c. 3.
* lib. 7. c. 45.
* lib. 7. c. 49.

DE ANNO QVO NATVS EST CHRIVS.

* Aug. de doctrin. Christi. lib. 2. c. 28.
* QVIBVS COSS. NATVS SIT CHRISTVS.
* Epi. in Panar. her. 51.
* Cassiod. in Chron.
* Seuer. hist. lib. 2.

* Panin. in com. Euseb. lib. 2.

* Chryso. hom. in Luc. c. 2. in Nat. Domini. Cassian. col. lat. 10. c. 1.
* Epiph. her. 51.

QVA OLYMPIADE NATVS SIT CHRISTVS.

A. cum toto cælo appareat, tam descriptionem à Quirino factam, quam natalem Domini vno eodemque anno recensenda fuisse. Sed hæc clara redduntur, si quæ idem auctor alibi scripsit, accuratius expendantur. Cum enim dicat, annum decimum quintum Tiberij Imp. incidisse in annum quartum Olympiadis ducentesimæ primæ, quod etiam in Chronico proficitur, idemque affirmet eum annum fuisse ætatis Christi trigessimum: ab eo tempore superiores Olympiadas numerans, proculdubio inuenies natum Dominum dicta Olympiade centesima nonagesima quarta, anno secundo. Nam cum septem inter sint plenæ Olympiades, & duo reliqui sint anni nuper dictæ Olympiadis: septenario quater reuoluto, superque additis illis duobus annis, trigessimus Christi ætatis impletur annus. Cum igitur Consules à Cassiodoro positi, Consulatum inijsse reperiuntur dicta Olympiade, anno secundo; fateri necesse est, sub dictis Coss. eodemque anno secundo Olympiadis, Dominum esse natum.

B. Quo insuper anno Imperij Octauiani Augusti Christus sit natus, cum alij ab alijs diuersam inierint rationem in annis eius Imperij supputandis, diuersarum etiam sententiarum auctores fuere, dum alij quadragesimo secundo, alij verò quadragesimo primo, rursusque alij vigesimo octauo eiusdem Octauiani Imperij anno ipsum Dominum natum esse dixerunt. Quod verò idem Eusebius Christi natiuitatem incidisse dicat in annum quadragesimum secundum Augusti Imp. constat cœpisse numerare annos Augusti à nece Caij Iulij Cæsaris: à quo tempore deducendo annos quadraginta duos, natalis Christi in Olympiadem centesimam nonagesimam quartam & annum ipsius secundum (ut diximus) incidisse dicendus est. Sed aduertendum in eo illud, quod licet Eusebius eodem anno, quo occisus est Cæsar, Octauiani ponat ingressum, idque anno primo Olympiadis centesimæ octogesimæ quartæ; tamen errore librorum factum, ut primus Augusti annus anno secundo dictæ Olympiadis positus habeatur. Quotquot igitur antiqui scriptores Christum natum anno quadragesimo secundo Augusti dixerunt, à nece C. Iulij Cæsaris annos numerare cœpisse videntur. Reperies Ethnicos antiquiores auctores ab eo tempore annos eiusdem Imp. numerare solitos esse, & in primis Horatium his versibus:

*Nam tibi quo die
Portus Alexandra supplex;
Et vacuam patefecit anam:
Fortuna lustris prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque & optatum peractis
Imperij decus arrogauit.]*

C. Cum itaque lustro tertio imperij ea potitum victoria, & Alexandriam cepisse dicat, ipsum à nece Cæsaris annos Augusti numerare, satis apparet. Alexandriam enim non eodem anno quo Actiaca pugna est victus Antonius, sed sequenti, sexto Kal. Aprilis esse de bellatam, notatur in Fastis. Tacitus etiam, siue alius auctor dialogi de Oratoribus, non nisi à nece Cæsaris numerat Augusti annos, dum imperasse annos quinquaginta & octo testatur. Iosephus quoque cum dicat eundem regnasse annis quinquaginta septem, sex mensibus, & amplius diebus duobus; & ipsum à morte Cæsaris annos illius imperij numerare cœpisse, certissimum est. Cum ergo vetustiores, & qui ceteris auctoritate præstarent auctores, à nece Cæsaris Augusti annos numerando deduxissent, complures nostrorum eandem ineuntes numeri rationem, more maiorum, natum dixerunt Christum Dominum anno quadragesimo secundo Augusti Imperatoris: est idem quoque annus Lentulo & Messalino Consulibus in Fastis adscriptus: fuerunt hi post Eusebium, Epiphanius, Chrysofostomus, Beda, & alij; quod & ipsa S. R. Ecclesia in suo Martyrologio proficitur. Porro non ea tantum ratione quia heres institutus à Cæsare illi successit Octauius: sed quoniam suprema ac maxima omnium potestas eidem ex S. C. cum eum armauit in Antonium, collata est; ab eo tempore inchoari visum est eius imperium. Habes id egregiè testatum ex Bruti litteris ad Ciceronem, dum de ornato & aucto Octauio summa imperij potestate conqueritur, dicens: Itaque timeo de Consulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quam inde, si Consul factus sit, descensurum.] & alia plura id genus. Quæ etiam idem auctor reficit, cum in Antonium agit vndecima Philippica, appellatque illud imperium extraordinarium: quod cum duci qui vicisset, daretur nomen victoriæ, acclamareturque; à militibus Imperator, ipsi Octauio fuerint hæc ante pugnam collata.

Rurfus verò alij reperiuntur numerasse Augusti tempus ab anno sequenti à nece Cæsaris,

* Euseb. de Temp. Eug. lib. 10. c. 3.
* Euseb. in Chron. lib. 1. c. 10.

CIII. QVOTO ANNO AVG. IMP. CHRIVS SIT NATVS.
* Euseb. lib. 1. c. 5.

* Euseb. in Chron.

* Horat. lib. 4. oda 14.

CIV. NUMERATI AVGVSTI ANNI A NECE CAES.

* Ioseph. ant. lib. 18. c. 3.

* Epi. heres. 51.

* Chryso. hom. Græc. scripta de Indict.

* Oros. lib. 1. c. 1. c. 7.

* Beda de sex atat.

* Alb. Elac. de diuinis offi.

* Rom. Mar. 25. Decemb.

* Apud Cic. epist. ad Brut.

CV.

QUI NVMR-
RARVNT
ANNOS
AVG ATRI-
VMVIRATV.

* Panui. eom.
in 2. lib. Essi.

^b Iren. adu.
heres. lib. 3.
c. 25.

^c Tertull. cōt.
Iud.

^d Hieron. in
Isai. c. 2. in
Dan. c. 9.

^e Clem. Alex.
Strom. lib. 1.

^f Euseb. hist.
lib. 1. c. 5.

^g Dio lib. 50.
c. 51.

^h CVI.
ANNVS NA-
TALIS CHRIS-
TI DEDV-
CTVS A
TEMPORE
BAPTISMI.

ⁱ Luc. 3.

^k Cosmo Cor-
nelii (anthon
Gōtor. Euan.

^l Euphr. her. 51

^m Cornel. lan-
son. eod. lib.

ⁿ AETAS CHRIS-
TI CVM
BAPTIZA-
TVR.

^o Tertul. cōt.
Iud.

^p Afric apud
Hier. in Da-
niel. c. 9.

^q Lact. in lib.
4. c. 10.

^r Bened. Pere-
com in Dan.
lib. 11. q. 6.

^s CVII.
TEMPVS
CHRISTI
BAPTISMI

^t Jo Chryss.
hom. 10. in
Matth.

^u Euthym. in
Matth. c. 3.

^v Mart. Brac.
li. can. Græc.
c. 20.

^w Bedæ de nat.
temp. c. 45.

^x Ber ser. 1.
de Epiph.

^y Livin Linc.
3. & muus.
Scal. de eod.
rep. lib. 6. c. 1.
prope fin.

fatis, quo Hircio & Panfa Consulibus in bello desideratis, idem Octavius Consulatum A
inuasit decimoquarto Kalend. Septembris, vt Tacitus & Dio testantur, dum aiunt, Au-
gustum illum diem habuisse supremum, quo primum inierat Consulatum: quo itera
anno, ante quintum Kalend. Decembris, cum Lepido & Antonio fædus iniens, Trium-
uiratum instituit, quod ex antiquis lapidibus tabulisq; Panuinius^a testatur prodidit. His
ita se habentibus, complures, qui numerarunt annos Imperij Augusti ab arrepto Consu-
latu, & Triumuiratu proximè nondum per mensem inito, cum idem Octavius annum
ætatis ageret vigesimum, natum dixerunt Christum Dominum anno quadagesimo B
primo eiusdem Imperatoris Augusti, quo Lentulus & Messalinus Cōsules erant: porro non
aliam eos inisse rationem annorum Augusti, exploratissimū est, cum nulla subesset cau-
sa, vt à sequenti anno, vel reliquis, annū primum illius Imperij auspiciari potuissent. Fue-
runt autem ex antiquis auctoribus, qui natum Dominum dixerunt anno quadagesimo
primo Augusti: vt Irenæus^b, Tertullianus^c, (licet hic memoria lapsus, à morte Cleopa-
træ eos deducat) Hieronymus^d, & alij recentiores, qui omnes secundū assertam nuper
rationem, Christum natum esse sub præfatis Consulibus Lentulo & Messalino, nobis-
cum æquè consentiūt. Non prætermittimus, alia adhuc habita ratione annorum Augu-
sti, alios dixisse Dominum natum anno vigesimo octauo eiusdem Imperij: fuerūt hi Cle-
mens^e Alexandrinus & Eusebias^f, qui quidem putarunt tot intercedere annos ab Actia-
ca pugna vsque ad natale Domini: nam Eusebias in Chronico debellatos ab Augusto
Antonium & Cleopatram ponit Olympiade centesima octogesima septima, anno ter-
tio, à quo numerare incipiens dictos annos vigintiocto, æquè confirmat natū Dominum
Olympiade centesima nonagesima quarta, anno secundo, dictis Coss. Lentulo & Mes-
salino: cum tamen, auctore Dione & alijs, reperitur contrigisse ea victoriā^g anno ab Vr-
be condita septingentesimo vigesimo tertio, quarto Nonas Septembris, Augusto tertium
& Messala Coss. dictæ Olympiadis anno secundo.

Sic igitur dicta Cassiodori sententia omnium auctorum attestacione firmata atq; sta-
bilita habeatur: quæ potissimum Lucæ Euangelistæ^h testimonio solidatur, dum bap-
tismum Christi contigisse narrat anno quintodecimo Imperij Tiberij Cæsaris: quædo in-
quir, ipse I E S V S erat incipiens quasi annorum triginta, &c.] Quorum verborum cum
multiplex sensusⁱ à Patribus afferatur, quis potior sit, & quis omnium maximè præfe-
rendus & eligendus, accuratè perferentur. Fuit Epiphani^k sententia, Christum bap-
tismi tempore sic dictum, ab Euangelista fuisse quasi triginta annorum, vt exactis viginti-
nouem annis, ac mensibus decem, duobus mensibus minor fuerit ætate annorum triginta:
hæc ille ea ratione, quod baptizatum fuisse Dominum existimari ad sextum Idus D
Novembris. Fauet huic opinioni Cornelius Iansenius^l, vigilantissimus sacrarum Litte-
rarum interpres. Sed communior illa videtur antiquorum Patrum sententia, afferen-
tium Christum Dominum eo anno, quo est baptismate initiatus, inisse annum trigesi-
mum, cui omnes sunt ad stipulati, qui Christum passum existimarunt ipso ætatis suæ an-
no trigesimo, vt Tertullianus^m, Africanusⁿ, Lactantius^o, & alij; sed primum auctorem
sanctum Ignatium constituunt, quod ipse scribens ad Trallianos, dicat Christum trigin-
ta annos agentem baptizatum esse à Ioanne: cui sententiæ cum nonnulli ex recentio-
ribus faueant, nouissimè R. P. Benedictus^p Pererius, vir sacris Literis nobiliter imbui-
tus, & eas apprimè callens, eandem confirmauit.

Tertia opinio fuit asserentium Christum baptizatum esse trigesimo suæ ætatis anno
expleto, & trigesimo primo inchoato, quasi tunc re vera dici posset triginta annorum, E
cum illos expleisset: non enim dictionem illam, Quasi, numeri diminutionem semper
importare, nec dubitatiuè semper poni, sed assertiuè, pluribus diuinæ Scripturæ locis
demonstrari potest. Huius opinionis primus assertor habetur Ioannes Chrysostomus^q,
quem sequitur Euthymius^r. Complures verò Græcorum idem sensisse, argumento est
canon ab illis statutus, quo hæc descripta habentur^s: Si quis triginta ætatis annos nõ im-
pleuerit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus: quia & ipse Dominus
trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere.] inuenientes illi nimirum ad illud Lu-
cæ, quod hoc ordine Græcè traducitur: Erat ipse I E S V S quasi annorum triginta, inci-
piens] sicut & Origenes interpunctiōne distinguit illud, incipiens, à superioribus, quasi
Lucas dicere voluerit: Ea ætate erat Dominus, cum cœpit munus suum peragere. Rursus
Beda^t, Bernardus^u, & alij^x cōplures recentiores eandem interpretacionem sunt secuti: quo-
rum rationes nõ morabor singulas recēdere, sed vnus mihi satis superque atque omnium
instat Ignatius erit, qui cū vixerit Christi tēpore, eum q̄ in carne vident (vt de eo testatur
Hierony-

mus^y) quo potissimum ætatis suæ anno Christus fuerit baptizatus, ignorasse non
potuit: certè fideliorē veriorēque Lucæ Euangelistæ interpretem Ignatio neminem
quis iure dixerit: dum quæ de Christo scripsit, ob oculos habuit.
Mirati sumus vehementer locum illum Ignatij epistolæ ad Trallianos ab omnibus
qui eam quæstionem fusiū disputarunt, vitiosa translatione esse citatum, atque in eum
sensum allegatum, vt ipse affirmat, Dominum trigesimo suæ ætatis anno (vt habet ve-
tus ac peperam facta ex Græco in Latinum versio) esse baptizatum: sed recens verbo ead-
emque germana atque sincera sic habet^b: Et expletis tribus annorum decadibus verè
baptizatus est à Ioanne:] Græcè autem sic: Καὶ τρεῖς δεκάδες ἐτῶν πολιτευόμενος ἐβαπτί-
σθη ὑπὸ Ἰωάννου.] Aduersus igitur tam patens apertumque de ætate Christi Ignatij testi-
monium, nemo vel mutare, nedum refragari iure debet; cum præsertim S. R. Ecclesia
istud ipsum professā videatur in antiquo Rituali, quod Ordinem Romanum appellant,
vbi cum agitur de Epiphania, hæc verba descripta habentur: Solemnitas hæc Græcis
θεοφανία, siue ἐπιφανία nuncupatur, Latine autem apparitio, siue ostensio, vel manifesta-
tio interpretatur. Expletis namque Christus quasi triginta annorum curriculum, venit in
Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.] hæc Ordo Romanus, quæ etiam recitat
Albinus Flaccus^c. Quod verò hæc dictio, Quasi, nõ dubitatiuè vel diminutiue sit posita,
velut aliquid desit de expleto triginta annorum numero, sed potius affirmatiuè, vt illud
Ioannis^d: Quasi vnigeniti à Patre] & illud Pauli ad Corinthios^e: In eadem imaginem^f
transformamur à claritate in claritatem tamquā à Spiritu Domini] satis expressè colligi-
tur. Nam nisi Epiphania consenserimus, qui ait Christum baptizatum esse sexto Idus Se-
ptembris, à cuius sententia Romana Ecclesia semper abhorruit: nulla ratio patitur, vt
Christus baptizatus sit ad suæ anni trigesimali: cum constet de die baptismi, nempe sexta
Ianuarij, vt antiqui Patres & ipsam Ecclesia profitentur. Itaque vel oportuit ipsum bap-
tizatum esse ipso initio anni trigesimali, vel illo expleto, anno sequenti à Kalendis Ia-
nuarij per dies sex inchoato: sicque Ordinem Romanum esse intelligendum, prudens
quisque cognosceret.

At verò si ex his manifestum indubitatumque reddatur (vt profectò redditur) Chri-
stum Dominum tēpore sui baptismi, anno decimoquinto Imperij Tiberij Cæsaris, iam
expleto trigesimo annu & trigesimo primū inchoasse: equidem si ceteros Christi
annos ad suum principium reducas, planè inuenies ipsum natum sub dictis sæpè Lentu-
lo & Messalino Coss. Olympiade, vt dictum est, centesima nonagesima quarta, anno se-
cundo: sicq; firmam ratamque haberi de tempore natalis Domini nuper Cassiodori re-
citata sententiam, quam in omnibus cum Romana Ecclesia esse cōcordem, vel saltem
ex eo videre possis, dum idem auctor in suo Paschali cyclo, post Consulatum Basilij vi-
cies semel, annos Domini numerat quingentos & sexagintaduos: qua ratione, per singu-
los annos vsque in hodiernum sæcula numerando, æquè in omnibus consentientē cum
Romana Ecclesia eundem numerum annorū inuenies: quomodo verò in Fastis Onu-
phrij Panuinij annus superabundet, suo loco inferiùs faciliè demonstrabimus. His igitur
examinatis atque discussis breuiter quantum potuimus; esto velut γράμμα totius futuri
temporis fixus atque firmatus primus Christi annus sub Consulatu Lentuli & Messalini,
Olympiade centesima nonagesima quarta, anno secundo, ab Vrbe condita, secundū
Varronianam ab antiquis magis probatam atque receptam supputationem, anno septin-
gentesimo quinquagesimo primo.

Sequimur in annis Vrbs Varronem magis, quàm alios secūs supputates, quod rerum
antiquarum Varrone doctiore neminem fuisse constet, testificacione Ciceronis & alio-
rum omnium eidem absq; dubitatione aliqua primas deferentium; cum tamen alios ali-
ter supputare annos Vrbs consueuisse certò sciamus, nec Varronem omnes esse secutos
intelligamus: nam Aufonius Gallus, annum sui Consulatus Vrbs annis consignans, mil-
le centum decem & octo annos inter lapsos testatur his verbis:
*Vrbs ab aeterna deductam Rege Quirino
Annorum seriem cum Proculo accipies;
Mille annos, centūque ex bis fluxisse nouenos
Consulis Aufony nomen adusque leges.]* vel cum ait:
*Annis undecies centum, coniunge quaternos
Vndecies, vnūque super trieterida necēte:
Hæc erit aeterna series ab origine Roma.]* Quæ quidem Aufonij
supputatio Varroniana minor est annis tredecim. Nec arroget sibi quisquam ex Olym-
piadum

* Hieron. de
Script. Eccl.
c. 16.

CVIII.

^b Habetur
in tom. 1.
Eibl. S. M. B.
SIGNATI
SENTENTIA
IRREFRA-
GABILIS.

^c Allin. E. H. c.
de offi. eccl.
c. 6.

^d Ioan. 1.
^e 2. Cor. 3.

CIX.
PROBATA A
ROM IEC-
CLIA
CHRONO-
GRAPHIA.

CX.
ANNI AB
VRBE CON-
DITA VA-
RRII.

piadium annis certum posse deducere inchoatæ Urbis exordium . Nam quis Varrone in Olympiadum supputatione peritior? nouit & calluit ipse eas , nec aliunde quam ex illis annos Urbis creditur consignasse. Sed quòd nec adeò omnino absque controuersia stabilita inueniatur Olympias & annus eius quo cœpta est Urbs condita, idcirco non eadē omniam ea de re vna sententia. Sed & nec à quo anno incipiendi sint numerari Urbis anni, an ab excitatis mœnibus eius, vel ante, penes antiquos vna fuit assertio. Hæc idcirco dixisse volumus, quo intelligamus haud tutò & certò posse Christi annos à conditæ Urbis tempore numerari.

CXI. Licet igitur ex dictis satis testatus annus, quo indicta descriptio, ac natus est Christus, tam per Romanos Consules, quam per Græcorum Olympiadas habetur: tamē ex consuetudine sanctorū Prophetarum, qui ex chronologia Regum Iuda consueuerunt signare tempora, & nos, quo potissimum anno Herodis Regis Christus sit natus, perquiremus: etiam si rem haud facilem, immò satis molestantem aggrediamur, quam eruditissimorum virorum hæcenus ingenia & mentes torfisse videmus. Nam qui sibi Iosephum in omnibus sequendum proposuerit, ab Euangelica veritate (proh nefas) declinet necesse est. Et quoniam dicere, illum errasse, nec erroris monstrare causam, & veritatem patefacere, parum liberalis & eruditi hominis esse videtur, age, in primis quæ idem auctor de annis Herodis Regis scriptis mandauit, adducamus in medium.

QVO ANNO REGIS HERODIS CHRISTVS NATVS.

CXIII.

^a Ioseph. ant. lib. 14. c. 26. ^b Dio hist. Rom. lib. 49.

^c Ioseph. ant. lib. 14. c. 28.

DE ANNIS HERODIS IOSEPHI SUPPUTATIO.

^a Vide Panui. in com. Eust. li. 1. de Olymp. ^b Ioseph. ant. li. 17. c. 10. ^c De bello Iud. lib. 1. c. 21.

^d Panui. in Ess. & alij eum secuti.

CXIII.

^a Euseb. in Chron. ^b Cyrill. ca. teob. 12. ^c Epiph. her. 51. c. 8.

A lectari sint auctores, nos certè præterit. Quamobrem attentiori studio, quæ de annis Herodis à Iosepho sunt scripta, disquirenda esse censuimus. Atque in primis illud monendum putamus, eundem auctorem in his quæ sunt temporis, sæpè hallucinatum esse, quod tum in Herodis annis, tum in ceteris accidisse, suis locis inferius faciliè demonstrabimus. Sed in præsentiarum, quod ad annos eiusdem Herodis spectat: cum idem auctor dicat Herodem eo tempore, quo Iulius Cæsar, confecto bello Alexandrino, tradidit Antipatro eius patri Iudææ prouinciæ administrationem, natum annos quindecim fuisse: rursusque affirmet ipsum vixisse vsque ad annum suæ ætatis fermè septuagesimum; hac ratione numerando ceteros Herodis annos à Consulatu Caleni & Vatini, quo Cæsare tributa est Iudæa Antipatro, quando Herodes agebat annum decimum quintum, ipsum vixisse vsque ad annum nonum ætatis Christi negari non potest. Vide, quæso, quanta sit in eodem auctore leuitas & inconstantia, & quot labyrinthos & inextricabiles offendere errores & in eis mergi necesse sit eos, qui de annis Herodis regni tam faciliè eidem Iosepho acquiescendum existimant.

IOSEPHVS MALVS CHRONOGRAPHVS.

^a Ioseph. antiq. lib. 14. c. 17. ^b Ioseph. ant. lib. 7. c. 8. ^c De bello Iud. lib. 1. c. 21.

B quanta sit in eodem auctore leuitas & inconstantia, & quot labyrinthos & inextricabiles offedere errores & in eis mergi necesse sit eos, qui de annis Herodis regni tam faciliè eidem Iosepho acquiescendum existimant.

Reliquum est igitur, vt aperiamus erroris causam, qua ille idem auctor, numerando toties dictos Herodis annos, deceptus est. Sicut enim Sole clarius esse probatur, quòd annos fermè septuaginta Herodem vixisse testatur; & quòd tempore Consulatus Caleni & Vatini annos erat natus quindecim: sic è contrà errore lapsus est, dum annorum numerum regni eius incipit numerare à Consulatu Domitij & Pollionis. Huius autè erroris inde fluxit occasio; quòd cum in confesso esset apud omnes, Herodis regni annos triginta septem esse adnumeratos, rursusque certum esset, ipsum ex Senatusconsulto regnum accepisse, factum est, vt ipse ad primam institutionem Romæ sub dictis Consulibus factam verterit oculos, & ab eo tempore numerare cœperit annos regni ipsius Herodis. Ceterum tunc occupato eodem regno ab Antigono, nondum vsque ad mortem eius potius est; quando (vt dictum est) iussu opeque Antonij per Sosium Syriæ præsidem est restitutus. Porro quoniam in bello ciuili contra Octavianum Augustum eidem M. Antonio fauit, illud demeruisse visus est. Quamobrem cum idem Augustus, Antonio & Cleopatra deuictis, summa rerum potitus esset: mox idem ipse Herodes suæ culpæ conscius, supplicem ad veniam impetrandam, Rhodum ad eundem illic agentem se contulit, depositoque diademate, ac precibus fufis, ab eodem regnum promeruit, quod & decreto Senatusconsulti fuit eidem stabilitum.

CXV. Vnde Erro. Ioseph. ostendit.

Hæc omnia non ab alio, quàm ab eodem ipso Iosepho, qui ea pluribus scribit, accepimus. Facta sunt hæc eo ipso anno, quo idem Augustus nauali bello Antonium & Cleopatram debellauit, eodem Augusto tertium & Messala Coss. Olympiade (vt diximus) centesima octogesimaseptima, anno secundo. Ab eo igitur tempore in publicis monumentis adscriptum primum annum Herodis regni, ac deinceps ceteros sequentes esse adnumeratos, ea potissimum ratione constare videtur, quòd cum Augustus ex Senatusconsulto rescidisset, irritaque reddidisset quæ ab Antonio in Imp. perduelle gesta essent, non licuit Herodi illos regni sui numerare annos, quibus regnauit postquam illud ab Antonio sibi restitutum accepit, sed ab eo tempore quo ab Augusto sibi redditum fuit, & ex Senatusconsulto firmatum. Quid enim non in eius gratiam Herodes egisset, qui quidquid haberet, eidem acceptum ferens, ob id ciuitates, theatra, templa (vt idem testatur Iosephus) eius nomine dedicasset? Hæc itaque cum tam aperta veritate substantant: duplici ratione dicimus ab eo tempore numerandos esse triginta septem illos Regis Herodis annos, tum vt dictum septuaginta annorum ætatis illius tempus impleatur (aliter idem auctor sibi contrarius reperitur) tum etiam ob nouam regni eius ab Augusto ex Senatusconsulto restitutionem tunc tam insigniter factam.

CXVI. Ioseph. antiq. lib. 15. c. 10. Quando coepta numerari anni regni Herodis.

Est igitur in numero primus annus regni Herodis sub Augusto tertium & Messala Coss. Olympiade centesima octogesimaseptima, anno secundo: qua ratione dicimus, Christum Dominum Redemptorem nostrum natum anno regni Herodis vigesimo nono inchoato. Ex his itaque luce euidentius & clarius constare videtur, cum nonnisi eiusdem auctoris auctoritate hæc affirmemus, ipsum Iosephum numerando à Consulatu Domitij & Pollionis annos triginta septem Herodis regni, nouem saltem annis eius obitum anticipasse. Vnde & portentosus ille manauit error, vt descriptionem à Quirino factam tempore natalis Domini, post nouem annos factam esse describat: quot enim annis in obitu Herodis errauit, totidem in eadem descriptione errasse oportuit: eiusmodi enim naturæ sunt errores temporum, vt cum quis à recta linea semel exciderit, per deuia semper ferri, licet inuitus, cogatur.

CXVII. QVOTO ANNO REGNI HERODIS CHRISTVS NATVS.

CXVIII. Reliquum iam illud tantum esset, ut dictum tempus quo ea descriptio facta est, & natus est Christus, more maiorum, Hebraicis chronologiis etiam consignemus. Scimus verterrimam hanc esse quaestionem, in qua sudarint & alserint tum antiquorum tum recentiorum ingenia: nouissimè verò, Christum natum esse quatermillesimo vigesimo secundo anno ab origine mundi, nos Pererius^a in suis eruditis commentariis in Daniele adnotauit. Ceterum ob diuersitatem exemplarium, & quòd non eandem omnes in illis numerandis seruent methodum & rationem; mirum dictu, quòd quot sunt capita (vt communi fertur prouerbio) totidem de iisdem scripturae reperiantur sententiae. Sedere autem arbitrum, & cuius sint potiora iura disquirere, & antiquissimam omnium quaestionem lata sententia definire, non est praesentis otij, nec nostrarum virium tantum opus. Illud tamen non omnino praetermittendum videtur, sanctam Dei Ecclesiam antiquitus consueuisse supputare annos ab origine mundi, non secundum Hebraicam B editionem, sed secundum Septuagintaduos interpretes. est eius rei fides apud S. Augustinum^b, dum de iisdem interpretibus haec ait: Porro illos in auctoritatem celebriorem suscepit Ecclesia, & credentes Iudaeorum potius quam istos non habere quod verum est.] Rursum Iulianus Episcopus Toletanus^c, falsò cognominatus Pomerius, haec in eadem sententiam: Ergo, inquit, illa nobis & sola pro his annis est obseruanda auctoritas Septuaginta interpretum, quae meritò omnibus editionibus & translationibus antefertur, quam etiam hucusque omnes Doctores Ecclesiastici tenuerunt, & in hac praecipue annorum supputatione securi sunt.] haec ille. Adiciamus & Graeci hominis insigniter eruditi de eadem re testimonium, videlicet Anastasij Sinaitae Episcopi Antiocheni^d, aequalis Magno nostro Gregorio, qui sic ait: Sciendum est quòd aliter computant Hebraei, & aliter Romanae Ecclesiae traditio.] haec ille.

CXIX. Addamus & hic aptè catalogum antiquorum Patrum, qui licet diuersè inter se, ob diuersitatem Graecorum codicum & interpretationem, tamen aequè omnes secundum Septuaginta interpretes, annos ab origine mundi, vsque ad ortum Christi numerare consueuerunt. Incipiam ab antiquiori; ab ipso, inquam, Theophilo Episcopo Antiocheno, qui à mundi principio, vsque ad obitum Lucij Veri, quo tempore ipse sedit, intercurrisse ait annos quinquies mille sexcetos octogintaquinque. Eandem iniisse rationem Cyprianus^e videtur, cum numerat annos secundum eosdem Septuaginta interpretes, atque haec ait: Sex millia annorum planè complentur, ex quo hominem diabolus impugnat, &c.] Clemens Alexandrinus^f ab Adam vsque ad mortem Commodi annos numerat quinquies mille septingentos octogintaquatuor. Sed quid tam diu in singulis immoror? Hippolytus^g, Iulius Africanus^h, Origenesⁱ, Eusebius Pamphili^k, Lactantius^l, Epiphanius^m, Hieronymusⁿ, Philastrius^o, Orosius^p, Augustinus^q, duo Anastasij, Sinaitae^r, & Nicænus^s, Nicephorus^t, Suidas^u, & alij recentiores complures eadem numeratione consignare consueuerunt Acta Synodica: cuius rei exemplum est in sexta Synodo Oecumenica, vbi à mundi origine vsque ad illud tempus celebrati Concilij, anni numerantur sex mille centum nonagintanouem. Prostatet & Romana Ecclesia in suo Martyrologio, se annos supputare secundum eosdem interpretes. Verum propter exemplarium diuersitatem, & alias innumeras difficultates perdifficile est veritatem consequi, dum in emendata de in emendatis scribuntur, vt testatur Hieronymus^v. Sed hoc nomine plurimum debent omnes eruditi, immò & tota Dei Ecclesia Illustrissimo ac Reuerendissimo Antonio Carafæ, S. R. E. Cardinali Bibliothecario, qui multo labore ac studio tandem Graecam Septuagintaduorum interpretum editionem, iam pænè antiquatam, E in lucem vindicauit, eandemque Latine reddidit, non minori labore emendatam ac perpolitam edendam curauit: opus planè diuinum, ac diuinitus inspiratum; quod à S. D. N. Sixto V. Romano Pontifice meritò comprobatum, ac magnopere laudatum, vt Ecclesiae Catholicae esset vsui, idem sacro diplomate in fronte eius affixo cunctis Fidelibus significauit. Sed de his haecenus.

CXX. His igitur, quae ad annum natalis Domini pertinent, stabilitis; superest, vt de mense ac die, quibus natus est, narrationem instituentes, in primis quae de ea re ab haereticis vel aliis perperam scripta sunt, refellentes, tandem veritatem ipsam, Patrum auctoritate testatam, & Catholicae Ecclesiae longo vsu receptam atque probatam in mediū adducamus. Sunt (inquit Clemens^w Alexandrinus) qui curiosius natali Domini non solum annum, sed etiam diem addunt: quem quidem dicunt decimo octauo anno Augusti, vigesima quinta mensis Pacon esse natum; ea est apud Latinos decima quinta mensis Maij.] Rursum etiam quidam, inquit, tradunt eum natum esse vigesima quarta vel vigesima quinta

CXXI. Ceterum his omnibus de die natalis Domini reiectis assertionibus, tam Latino- rum quam Graecorum Ecclesiae pari consensione in eam conueniunt sententiam, vt Redemptor noster sit natus vigesima quinta mensis Decembris. Nam praeter ea quae habentur apud Clementem^x, Augustinus^y ex traditione Ecclesiae idem affirmat, dum ait: Ioannes natus est, sicut tradit Ecclesia, octauo Kalend. Iulias, cum iam incipiunt minui dies: Dominus autem natus octauo Kalend. Ianuarias, quando iam incipiunt dies crescere.] & alibi^z: Octauo, inquit, Kalend. Aprilis conceptus creditur, quo & passus: natus autem traditur octauo Kalend. Ianuarias. Ab illo ergo die ad istum vsque computari ducenti septuaginta & sex dies reperiuntur, &c.] haec Augustinus, eadem & ceteri Latinorum. De Graecis verò, non alia sentire eos, Anastasius Nicænus Episcopus^{aa}, Graecorumque Menologium, & alia ipsorum antiqua monumenta fidem faciunt.

At nec est praetermittendum de hebdomadis die, atque (quod maius est) hora, quibus natus est Christus Dominus, dicere. Fuit nonnullorum sententia, vt eadem die, ipsaque hora, qua primus homo creatus est, eadem omnino & secundus homo (sic enim Christum appellat Apostolus^{ab}) fuerit natus. Hinc ait Hefychius^{ac}: Natus est mense Decembris, die sexto, hora tertia diei.] haec ille: Anastasius^{ad} Sinaita eadem die, sed ad vesperam diei sextae: & Anastasius Nicænus^{ae} eadem, sed hora diei septima. Verum quod ad diem spectat: die Dominico natum esse Dominum, in sexta Synodo Graeci profitentur, dum aiunt: In eo die manna in eremo pluit, in eo nasci dignatus est, in eo stella Magis refulsit, in eo de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum patit, in eo baptismum in Iordane suscepit, in eo ipse pius Redemptor humani generis sponte pro salute nostra à mortuis surrexit.] haec illi.

Quod autem pertinet ad eius diei tempus: Dominum nostrum nocte esse natum, Lucas Euangelista^{af} non obscure insinuare videtur, dum de natali Christi locutus, mox^{ag} Luca 2. subdit: Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.] Id ipsum profitentur interpretes; id etiam vetus traditio Ecclesiastica persuadet, atque sacrae noctis illius anniuersariis functionibus docet: rursumque ea parte noctis, quae de media nocte dicta, ad sequentem pertinet diem, Christum Dominum natum multi existimant, secundum quod propheticè dictum fuerat: Dum quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens è caelo, è regalibus sedibus venit.]

Iam reliquum est, vt omnia quae dicta sunt, contrahentes in vnum, dicamus, Redemptorem nostrum Dominum Iesum Christum ob salutem humani generis natum esse vigesima quinta Decembris, C. Cornelio Lentulo & M. Valerio Messalino Coss. Augusti Imperatoris ab inito Triumuiratu, quadragesimo primo, à nece Caesaris quadragesimo secundo, Herodis Regis anno vigesimo nono inchoato, ab Vrbe condita septingentesimo quinquagesimo primo, Olympiadis centesimae nonagesimae quartae anno secundo. Quae autem in eius natali contigerint, iam aggredimur enarrare. His itaque de Aduentu Domini pertractatis atque discussis, ad ipsos Annales Ecclesiasticos percontandos commodior patefactus est aditus, vt iam è scopulosis & confragosis locis enatigasse videatur oratio: cui ad immensum pelagus superandum pandenti vela, ipsa Dei genitrix, cuius diuinum puerperium ipso ingressu enarrandum occurrit, diuini numinis conciliatrix semper assistat.

Licet autem supputatio ista nostra de nato Christo Redemptore sub Consulatu Lentuli & Messalini, omni testificationu genere (vt audisti) munita atque roborata haecenus absque contradictione processerit; id ipsum sentientibus etiam iis qui hoc nostro saeculo

quinta mensis Pharnuthi, hoc est, vigesima vel vigesima prima Aprilis.] Porro haec haereticis phanaticè, nulla vel saltem verisimili ratione, vel auctoritate nixi, sed sicut & alia deliramenta, ex proprii animi sententia, perciti furore protulere. Fuit de eadem re Aegyptiorum, eorumdemque Orthodoxorum opinio, vt existimarent Christum Dominum natum undecima mensis Tybi, quae est apud Latinos sexta dies Ianuarij, qua Epiphania Domini Ecclesia celebrare consuevit^{ah}, cum illi vtrumque mysterium eodem die peractum volunt, nimirum Christum natum, ac etiam baptizatum, sed & eadem die illud insigne miraculum, vinum ex aqua factum esse, Epiphanius^{ai} auctor est, licet ipse baptismum ad aliud tempus referat. at de eo pluribus suo loco. Quod autem ad dictam de natali die sententiam pertinet, idem Epiphanius^{aj} eandem constanter affirmat, sed Hieronymus^{ak} refellit.

Ceterum his omnibus de die natalis Domini reiectis assertionibus, tam Latino- rum quam Graecorum Ecclesiae pari consensione in eam conueniunt sententiam, vt Redemptor noster sit natus vigesima quinta mensis Decembris. Nam praeter ea quae habentur apud Clementem^{al}, Augustinus^{am} ex traditione Ecclesiae idem affirmat, dum ait: Ioannes natus est, sicut tradit Ecclesia, octauo Kalend. Iulias, cum iam incipiunt minui dies: Dominus autem natus octauo Kalend. Ianuarias, quando iam incipiunt dies crescere.] & alibi^{an}: Octauo, inquit, Kalend. Aprilis conceptus creditur, quo & passus: natus autem traditur octauo Kalend. Ianuarias. Ab illo ergo die ad istum vsque computari ducenti septuaginta & sex dies reperiuntur, &c.] haec Augustinus, eadem & ceteri Latinorum. De Graecis verò, non alia sentire eos, Anastasius Nicænus Episcopus^{ao}, Graecorumque Menologium, & alia ipsorum antiqua monumenta fidem faciunt.

At nec est praetermittendum de hebdomadis die, atque (quod maius est) hora, quibus natus est Christus Dominus, dicere. Fuit nonnullorum sententia, vt eadem die, ipsaque hora, qua primus homo creatus est, eadem omnino & secundus homo (sic enim Christum appellat Apostolus^{ap}) fuerit natus. Hinc ait Hefychius^{aq}: Natus est mense Decembris, die sexto, hora tertia diei.] haec ille: Anastasius^{ar} Sinaita eadem die, sed ad vesperam diei sextae: & Anastasius Nicænus^{as} eadem, sed hora diei septima. Verum quod ad diem spectat: die Dominico natum esse Dominum, in sexta Synodo Graeci profitentur, dum aiunt: In eo die manna in eremo pluit, in eo nasci dignatus est, in eo stella Magis refulsit, in eo de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia hominum patit, in eo baptismum in Iordane suscepit, in eo ipse pius Redemptor humani generis sponte pro salute nostra à mortuis surrexit.] haec illi.

Quod autem pertinet ad eius diei tempus: Dominum nostrum nocte esse natum, Lucas Euangelista^{at} non obscure insinuare videtur, dum de natali Christi locutus, mox^{au} Luca 2. subdit: Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.] Id ipsum profitentur interpretes; id etiam vetus traditio Ecclesiastica persuadet, atque sacrae noctis illius anniuersariis functionibus docet: rursumque ea parte noctis, quae de media nocte dicta, ad sequentem pertinet diem, Christum Dominum natum multi existimant, secundum quod propheticè dictum fuerat: Dum quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens è caelo, è regalibus sedibus venit.]

Iam reliquum est, vt omnia quae dicta sunt, contrahentes in vnum, dicamus, Redemptorem nostrum Dominum Iesum Christum ob salutem humani generis natum esse vigesima quinta Decembris, C. Cornelio Lentulo & M. Valerio Messalino Coss. Augusti Imperatoris ab inito Triumuiratu, quadragesimo primo, à nece Caesaris quadragesimo secundo, Herodis Regis anno vigesimo nono inchoato, ab Vrbe condita septingentesimo quinquagesimo primo, Olympiadis centesimae nonagesimae quartae anno secundo. Quae autem in eius natali contigerint, iam aggredimur enarrare. His itaque de Aduentu Domini pertractatis atque discussis, ad ipsos Annales Ecclesiasticos percontandos commodior patefactus est aditus, vt iam è scopulosis & confragosis locis enatigasse videatur oratio: cui ad immensum pelagus superandum pandenti vela, ipsa Dei genitrix, cuius diuinum puerperium ipso ingressu enarrandum occurrit, diuini numinis conciliatrix semper assistat.

Licet autem supputatio ista nostra de nato Christo Redemptore sub Consulatu Lentuli & Messalini, omni testificationu genere (vt audisti) munita atque roborata haecenus absque contradictione processerit; id ipsum sentientibus etiam iis qui hoc nostro saeculo

*⁹ Auctor Cō-
tium atque
Seal. gerim
significare
videtur qui
eandem sen-
tentiā cum
ipso.*

ex supputatione temporum aliquam sibi gloriam compararunt: adhuc tamen nuper ^A hæc obiectio facta est: Si sub Lentulo & Messalino Coss. natus est Christus: ergo annus Iulianus millesimus & sexcentus non erit Bissextilis.] ex his deducens, non posse dici natum Christum sub dictis Cōsulibus Lentulo & Messalino, sub quibus (vt putauit ipse) non potuerit incidisse Bissextilis annus. Vt autem demonstremus eiusmodi obiectio- nem nullius esse momenti, & abhorreere prorsus à veritate, Chronologiam verò à nobis assertam, atque multipliciter demonstratā de nato Christo sub iisdem Consulibus Lentulo & Messalino etiam hac ex parte constare, magis magisque muniri atque firmari: hæc quæ sequuntur adiicere compulsi sumus.

CXXXVI.

Sciat igitur Lector, omni ex parte ad amissim concordare periodos Bissextiles cum anno, quo natum ponimus Christum sub Consulatu Lentuli & Messalini. Sicque anno Urbis, quo Consules fuerunt Lentulus & Messalinus, bissextū incidisse; ac proinde cum ^B his Consulibus natus in Annalibus Ecclesiasticis dicitur Christus, anno bissextili, vt debuit, eius ortum re ipsa consignari, duplici ratione demonstrari potest. Primum ex decursu sequentium Consulatum, si vno quopiam designato, in quo Bissextum fuisse con- stet, ostendamus numerum annorum, qui inter utrosque Consules intercessit, ita esse comparatum, vt in quaternos absolute diuidi possit. Sic enim fiet, vt quemadmo- dum postremus ex hypothesi est bissextilis, primus similiter bissextilis necessariò compro- betur. Cum igitur ex Ammiano Marcellino ^b certum sit, Iouiano Aug. & Varroniano Cōs. Coss. bissextum fuisse, & Consules hi vt in Annalibus Ecclesiasticis ex perpetua factorum serie probatum est, concurrant cum anno Christi C C C L X I I I I. quem nu- merum bissextilem esse nemini dubium est, cum ex X C I. quaternariis confluat: faten- dum est plane, Lentulo item ac Messalino Coss. vnde numerus ille annorum Christi ^C ducitur, Bissextum fuisse; aut docendum, in recensendis inter utrosque Consulatus vitium irrepsisse. Sed quoniam hoc ipsum fortasse obtendi posset ab aduersario, & lon- gum esset trecentorum sexagintaquatuor annorum Consules retexere, & singulos stabi- lire, tametsi accurate in Annalibus id factum est, deprehensis notatisque eorum erro- ribus, qui plures paucioresve numerabant: breuior altera & certior via est, qua non se- quentes sed præcedentes Consulatus, qui & pauciores numero, & certi apud omnes sunt, relegendo, & ad illum vsque annum regrediendo, quo primum institui vel vsurpari Bis- sextum cœpit: ex eo ipso pariter inita quaternariorum ratione colligatur, his nostris Consulibus Bissextum recurrisse.

*⁹ Lib. 26. in
principio.*

CXXXVII.

*⁹ Lib. 1. Sa-
tur. cap. 14.
Dicitur lib.
43. Sueton.
in Iulio.
⁹ 4. Kal. Sept.
Beda de rat.
temp. c. 36.
⁹ De die Nat.
cap. de annis
Rom.*

Quod vt ordine declaretur, meminisse oportet, Iulium Cæsarem imitatum Ægy- ptios, vt Macrobius ^c obseruat, dum annum ciuilem Solis cursui conformare studet, quia ^D Sol C C C L X V. diebus & quadrante Zodiacum lustrat, totidem dies anno deputasse, & ne quadrans decisset, statuisse, vt quarto quoque anno dies vnus, qui ex quadrantibus illis conflabatur, Ægyptiorum more intercalaretur; non quidem Sextili mense, vt ^d illi sole- bant, sed Februario, sexto Kalendas Martias, vnde Bissextum est appellatum. Hæc au- tem Cæsare ipso I I I. & M. Lepido Coss. acta fuisse, auctor est Censorinus ^e, hoc est anno ante Lentulum & Messalinum Coss. quadragesimo quarto. Quod si anno illo emenda- tionis Iulianæ, quem Macrobius cōfusionis vltimum vocat, post intercalationem dierum ac mensium, quos Cæsar, vt superiorum temporum defectum expleret, interposuit, aliud nihil intercalatum fuisset, haud dubium, quin ab eo ipso anno Bissextorum ex Cæsaris institutione ducendum exordium fuisset, ita vt primum quarto post illum anno, M. Lepido I I. L. Planco Coss. collocaretur. quo pacto per quadriennia descenden- ^E do, vndecimum Bissextum non in quadragesimum quartum, sed in quadragesimum quintum à correctione annum, hoc est non in Lentulum & Messalinum, sed in Augu- stum X I I I. & Plautium Consules incidisset: quibus scilicet Christi ortum assignat Onu- phrius. At res secus habuit.

CXXXVIII.

⁹ Polyhist. c. 3.

Anno enim illo, præter intercalationem dierum integrorum, quadrans etiam diei, vt Solinus ^f docet, à Cæsare adiectus. Quem vt intercalaret, quia solus addi non poterat, necesse fuit vt in quartum annum differretur: quoad scilicet ex quadrante illo & tribus aliis sequentium trium annorum dies exurgeret, qui tum demum per Bissextum interca- laretur. Ita quidem ita se habent, neque alium prorsus in sensum trahi possunt verba Solini, vt necesse sit hæc ita se habere, vt diximus. Itaque primum Bissextum non quinto à correctione anno, vt alioqui futurum dicebamus, sed quarto (qui præcedenti correctionem anno respondebat) seu post tertij anni circuitum Vibio Pansa, A. Hirtio Coss. obseruari iussit, reliqua deinceps post quartum quemque annum ab hoc primo.
Quam-

^A Quamquam sacerdotes, penes quos intercalandi cura erat, eo fortasse, quod pri- mum Bissextum post tertium annum locatum viderent, errore ducti, sequentia simili- ter post tertium quemque vsurparunt, annumque Romanum triginta sex annorum spatio ita deprauarunt, vt pro nouem diebus duodenas interposuerunt: quoad Augu- stus, animaduerso tandem errore, vt illum corrigeret, & tres eos dies, qui supra nume- rum accreuerant, rescaret, duodecim sequentes annos sine Bissextili intercalatione <sup>⁹ Plin. lib. 18.
lib. nat. c. 25
Suet. Aug.
c. 37.</sup> transigi iussit, C. Censorino & Atinio Gallo Coss. vt Solinus idem, Macrobius, & ce- teri ^a testantur.

<sup>⁹ Plin. lib. 18.
lib. nat. c. 25
Suet. Aug.
c. 37.</sup>

CXXXIX.

Nunc ergo vt paucis concludatur, cum primum ex Cæsaris institutione Bissextum Pansa & Hirtio Coss. obseruatum fuerit, vt ostensum est, & annus hic ante Lentulum & Messalinum Consules quadragesimus primus numeretur, sequitur necessariò vnde- ^B cimum Bissextum iisdem Consulibus intercalari ex eadem Cæsaris lege debuisse; licet reuera intercalatum eo anno non fuerit, propterea quod is quintus erat ex duodecim, quos Augustus ad corrigendum sacerdotum errorem sine intercalatione transigi iusse- rat: ac proinde cum C H R I S T V S in Annalibus Lentulo & Messalino Coss. natus asseritur, anno Bissextili natum rectè affirmari. Immo ne in alios quidem Consules referri eius natalem posse, nisi quis velit eum, aut anno non Bissextili natum dicere, quod absurdum est, cum ex centesimo quoque anno Christi, quo Bissextum recurrit, liqueat eum, quo natus est, bissextilem quoque fuisse; aut certe quarto ante illos Consules, vel quarto post eosdem anno, id est proximo bissextili natum credere; quod vt nemini ha- ætenus in mentem venit, ita plurimis grauissimisque patet incommodis. Ex quo er- rare etiam ^b eos liquet, qui cum Christi natale iisdem quibus nos Consulibus agno- <sup>b Scaliger fa-
gillans de
eandem temp.
lib. 4 c. 6.</sup> sciant, primum tamen Bissextum vno tardius anno, hoc est non tertio, sed quarto Iu- liano constituunt: vnde fit, vt Christus non sit natus anno Bissextili. Hæc autem omnia ex sequenti laterculo, qui singula oculis subicit, facilius intelligentur: in quo addita etiam est series annorum Iulianorum, qui consurgunt, vt Censorinus ait, ex quarto Cæ- saris Consulatu, quod is primus apud Romanos annus fuerit, qui trecentos sexaginta- quinque dies iuxta Iulij Cæsaris emendationem complexus sit: non quod horum ob- seruatio ad rem nostram valde faciat, sed vt eorum deprehendatur error, qui Bissextiles annos cum Iulianis concurrere putarunt; cum primus Bissextilis, vt videre est, non pri- mo, sed tertio Iuliano respondeat.

<sup>b Scaliger fa-
gillans de
eandem temp.
lib. 4 c. 6.</sup>

CXXX.

Constituatur igitur à nobis Chronographiæ, vt natus sit Redemptor humani generis ^D sub Consulatu Lentuli & Messalini tam ex supputatione Olympiadum, quam Urbis annis, atque numero annorum Imperij Augusti, in primis verò Euangelica assertione probata, vt suo loco perspicue demonstratum est, consensione veterum Latinorum atque Græcorum inire, vsuque ab Ecclesia Catholica vbique receptæ, atque nouissi- me (vt audisti) Bissextilibus rationibus in omnibus consentaneæ comprobata: do- cumenta publica ad stipulantur omnia, nimirum Acta Conciliorum, Decretales Epi- stolæ Romanorum Pontificum, Constitutiones Principum; & (vt vno verbo dicam) quæque vetera siue recentia, siue publica siue priuata monumenta, siue inscripta char- tis, aut incisa lapidibus, in quibus insit aliqua temporis nota eandem recipere, com- probare, atque confirmare: inferius sequentibus singulis Tomis sæpius demonstrare continger.

Annorū Urbis conditæ exordium ex a. d. xj. kalend. Maij. Olympiadū, à Solstitio æstiuo. Iulianorum, ab ineunte Ianuario. Augustanorum ab Idibus Mart. quibus Cæsar interfectus est.

ANNI IULIANI.	OLYMPIADES.	ANNI VRBIS.	CONSVLES.	ANNI AVGVSTI.		
		707	Q. Calenus. P. Vatinius.			
		708	C. Iulius Cæsar III. M. Æmilius Lepidus.			
		709	C. Iulius Cæsar IV. sine collega.			
1		710	C. Iulius Cæsar V. M. Antonius.	1		Bissexta, vt observari debebant.
2	184	711	C. Vibius Pansa. A. Hirrius.	2	B	Bissexta ex errore sacerdotum.
3		712	M. Æmilius Lepidus II. L. Munatius Plancus.	3		
4		713	L. Antonius. P. Servilius Isauricus.	4		
5		714	Cn. Domitius Calvinus. C. Asinius Pollio.	5		
6	185	715	L. Marius Censorinus. C. Calpurnius Sabinus.	6	B	
7		716	Ap. Claudius Pulcher. C. Norbanus Flaccus.	7		
8		717	M. Agrippa. L. Caninius Gallus.	8		
9		718	L. Gellius Publicola. M. Cocceius Nerva.	9		
10	186	719	L. Cornificius. Sex. Pompeius.	10	B	
11		720	M. Antonius II. L. Scribonius Libo.	11		
12		721	C. Cæsar Octavianus II. L. Volcatius Tullus.	12		
13		722	Cn. Domitius Ahenobarb. C. Sotius Nepos.	13		
14	187	723	C. Cæsar Octavianus III. M. Valerius Messala.	14	B	
15		724	C. Cæsar Octavianus IV. M. Licinius Crassus.	15		
16		725	C. Cæsar Octavianus V. Sex. Apuleius Nepos.	16		
17		726	Imp. Cæsar Octavian. VI. M. Agrippa II.	17		
18	188	727	Imp. Cæsar Octau. VII. M. Agrippa III.	18	B	
19		728	Imp. Cæsar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II.	19		
20		729	Imp. Cæsar Augustus IX. M. Iunius Silanus.	20		
21		730	Imp. Cæsar Augustus X. C. Norbanus Flaccus.	21		
22	189	731	Imp. Cæsar Augustus XI. Cn. Calpurnius Piso.	22	B	
23		732	M. Claudius Marcellus. L. Arruntius.	23		

Hoc anno intercalari cæpit, nõ sequente, qui quartus erat ab emendatione, propter quadrantem diei, de quo Solinus.

25		733	M. Lollius. Q. Æmilius Lepidus.	24		
26	190	734	M. Apuleius. P. Silius Nema.	25		
27		735	C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Vespillo.	26	B	9 B
28		736	P. Lentulus Marcellinus. Cn. Cornelius Lentulus.	27		
29		737	C. Furnius. C. Iunius Silanus.	28		
30	191	738	L. Domitius. P. Cornelius Scipio.	29		10 B
31		739	M. Linius Drusus Libo. L. Calpurnius Piso.	30	B	
32		740	Cn. Lentulus. M. Licinius Crassus.	31		
33		741	Ti. Claudius Nero. P. Quinctilius Varus.	32		11 B
34	192	742	M. Valerius Messala. P. Sulpitius Quirinus.	33		
35		743	Paulus Fabius. Q. Ælius Tubero.	34	B	
36		744	Iulius Antonius. Q. Fabius Maximus.	35		12 B
37		745	Nero Claudius Drusus. T. Quinctius Crispinus.	36		
38	193	746	C. Marius Censorinus. C. Asinius Gallus.	37		
39		747	Ti. Claudius Nero II. Cn. Calpurnius Piso II.	38		1
40		748	D. Lælius Balbus. C. Antistius Vetus.	39		2
41		749	Imp. Cæsar Augustus XII. L. Cornelius Sulla.	40		3
42	194	750	C. Calpurnius Sabinus. L. Passienus Rufinus.	41		4
43		751	L. LENTVLVS. M. MESSALINVS.	42		5
44		752	Imp. Cæsar Augustus XIII. M. Plautius Silvanus.	43		6
45		753	Cossus Cornelius Lentulus. L. Calpurnius Piso Augur.	44		7
46	195	754	*Imp. Cæsar Augustus XIV. L. Æmilius Paulus.	45		8
47		755	P. Vinicius Nepos. P. Alfinius Varus.	46		9
48		756	L. Ælius Lamia. M. Servilius Geminus.	47		10
49		757	Sex. Ælius Catus. C. Sentius Saturninus.	48		11
50	196	758	L. Valerius Messala. Cn. Cornelius Cinna.	49		12
51		759	M. Æmilius Lepidus. L. Arruntius Nepos.	50	B	

Censorino & Gallo Coss. Augustus annum correxit, & Sextilem Augustum appellavit. Censor. Suet. 31.

Annus CHRISTI Natalis.

Hic annus 36. ab Hirrio & Pansa Coss. siue à primo Bissexto. quo temporis spatio anni 12. à Sacerdotibus intercalari, cum nouem tantum debuerint. Ideo Augustus vt tres dies refecaret, duodecim annos sine intercalatione transigi iussit.

Annus duodecim siue Bissexti Augusti iussu transacti.

* C. Iulius Cæsar Aug. F.

Hoc anno Bissexturni resumpti est, primumque omnium legitime observatum, & inde cetera ad nostram ætatem.

CXXXI. Quod autem anno superiori Græcij in Styria editam esse prolixam valde disputatio-
nem scimus, quæ non tam nostræ quam vniuersalis Ecclesiæ de annis Christi & tempore
passionis ipsius chronographiæ aduersatur: ea ipsa nostra confutatione non indiget,
quod piorum aures nec audire saltem patienter admittant temerè præsumptam noui-
tatem, quæ primùm contra ^a Lucam Evangelistam, asserentem IESVM Christum Do-
minum nostrum baptizatum, cum esset quasi annorum triginta, affirmetur idem bap-
tizatus anno eius ætatis tricesimo secundo inchoato, Cruci verò affixus, cum annum iam
ageret suæ ætatis tricesimum sextum: Par erat dignumque, probatum eruditumque sa-
cerdotem horum auctorem non circumferri omni vento doctrinæ, sed insistere in his
omnibus sanctorum Patrum vestigiis, & quam reperisset concursu omnium iam hacte-
nus tritam viam, eandem reddere, (vtcumque liceret,) succis sentibus, cultiorem.
Quod si, vt sua firmaret, quæque aduersantia vt mendosa redarguens, pro arbitrio emen-
dauit, & textum inter legendum asserens viciatum sæpè correxit, vt quod conaretur,
astrueret: quanto licentiùs pro tuenda totius Christiani orbis sententia, & confirmanda
iam vulgata, ab omnibusque recepta de Christi annis assertionem id facere licuisset? Quæ
enim consuetudine vniuersalis Ecclesiæ roborata sunt, haud conuellenda esse, docet
^b S. Augustinus ad Ianuarium, ad quem & hæc habet inter alia: ^c Similiter etiam, si quid
horum tota per orbem frequentat Ecclesia, non sit dubitandum, quin facere debeamus
scilicet. Nam & hinc, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanix est] & in-
feriùs: Ipsa quippe mutatio consuetudinis etiam quæ adiuuat utilitate, nouitate pertur-
bat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est.]
Nobilia ergo magis laborent ingenia, quomodo quod per mille ac sexcentos ferme an-
nos ostenditur in Ecclesia esse receptum, consistere possit, & vt firmum persistat, quæque
aduersantia receptæ iam consuetudini licitè corrigant & emendent. Etenim pari astringi
nos vinculo obseruare, vel quod diuinæ Scripturæ præscribit auctoritas, siue quod tota
per orbem frequentat Ecclesia, eiusdem ^d sancti Patris assertio est manifesta. Immo tan-
tum detulisse scitur antiquitas Ecclesiasticæ consuetudini sub Stephano Papa & marty-
re, vt licet aduersus eam sexcentæ è diuina Scriptura sententiæ inferrentur, conseruaren-
tur adhuc plurimorum tam Orientalium quam Occidentalium Patrum assertiones,
atque Conciliorum contraria decreta inducerentur: ipsa tamen consuetudo victrix
sublitterit, eodem ipsi vno patrocinante Stephano Papa, ^e licet veritas (vt asserbatur à
pluribus) videri posset eidem aduersari.

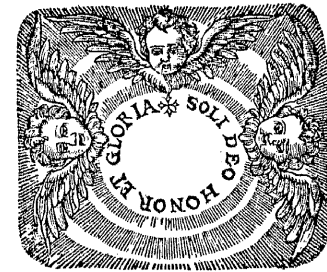
CXXXII. At quod nos ex Ecclesiæ consuetudine dicimus approbatum, Beda, (quod est amplius)
ex Fide Catholica sibi vendicat, dicens: Habet enim (ni fallor) Ecclesiæ Fides, Dominum D
in carne paulo plus quam triginta tribus annis vsque ad suæ tempora passionis vixisse.] &
paulo post: Sancta siquidem Romana & Apostolica Ecclesia hanc se Fidem tenere, &
ipsis testatur indiculis, quæ suis in cereis annuatim scribere solet, &c.] Porro Catholicam
ipsam sanctam Ecclesiam Theophili Cæsariensis, & collegarum Episcoporum senten-
tiam minimè esse secutam, quam tu in vsum reuocare conaris, ostendit interiùs, & ad
eludendas quascumque, quæ in contrarium adduci possent obiectiones, mox addit: Sin
verò annum, qualem quærebam, in loco, quem putabas, inuenire non poteris: vel Chro-
nographorum incuria, vel tuæ potius tarditati culpam adscribe. Tantùm diligentissimè
caueas, ne Chronicorum scripta defensando, intemeratè legis vel Euangelij testimonium
videaris impugnare,] quo videlicet asseritur, anno decimo quinto Tiberij IESVM inci-
pientem fieri quasi triginta annorum, esse à Ioanne baptizatum, cum tu id asseras factum E
anno suæ ætatis trigesimo secundo, passum verò trigesimo sexto. Sine igitur auctoritate
id vendicare Victoris: quandoquidem synodalia Acta illa deprauata etiam in aliquo esse,
tua quoque assertionem monstrantur, & Victorem Papam (vt ex eius diuersis constat litte-
ris) ea tantùm eius Synodi Apostolica consensione firmasse apparet, quibus statutum
fuit, Pascha nequaquam more Iudæorum fore in Ecclesia celebrandum. Quæ igitur an-
tiquitas ab Ecclesia Catholica noscuntur minimè in vsum esse recepta: tu quæso, post tot
secula ne adducas in obseruationem; magis autem cum Beda nosce, hanc esse verè fi-
dem totius Ecclesiæ; quam in his etiam semel ostensam, fore effusione sanguinis propu-
gnandam, tu ipse ingenuè id profitentem ^f Abulensem mirificè laudas, ac iure commen-
das. Quæcumque igitur his aduersari noscuntur, corrigenda esse, non dubitandum mag-
is, quàm si ei, quæ est ex fide antiquitati (quod Beda testatur) aliquid derogetur.

^a Annot. 19.

^b Aug. epist.
118. & 119.
^c Idè ep. 118.
^d Idè de bapt.
cõtra Donat.
lib. 5. 6. 7. &
Vinc. Lirin.
aduersus I. &
reuo.

A N N A L E S ECCLESIASTICI.

VM rerum omnium conditor & moderator Deus cælum ^a creasset
& terram; nec vlla vtriusque gratia vel pulchritudo inesse posset sine
luce, omniaque essent tenebris obuoluta, ipsaque terra inanis & va-
cua: opportunè consuluit, vt primùm omnium ipsis rerum princi-
piis lucem crearet, cuius fulgore tam quæ facta essent, quàm etiam
quæ essent faciendæ, velut quodam claritatis & gloriæ indumento
circumamicta, naturali suo splendore niterentur. Hæc autem cum
in Orbis institutione sint facta: rursùm cum tempus aduenit, in eiusdem restitutione
sunt feliciùs adimpleta. Cum enim vniuerso humano generi, peccati culpa, sempiternæ
noctis esset offusa caligo, cunctaque vndique densis tenebris obscurata, & squalens hor-
rensque esset omnium rerum facies: immensa suæ bonitatis largitate prospexit Deus, vt
noua luce cuncta perfunderet, mitteretque ex se genitum, suæque substantiæ Filium, ip-
sum cæleste iubar, candorem ^b lucis æternæ, lumen de lumine; lucem ^c veram, iustitiæ
^d Solem; nouumque institueret diem, illum scilicet, de quo olim est propheticè dictum:
Hæc ^e dies, quam fecit Dominus.] Cuius cum iam crepusculum & auroram præfati
simus, quod reliquum est, ipsum Solem orientem spectemus, eundemque appositè leui
nube contectum, quo minùs aciem oculorum perstringeret, & dispensationem implere
posset, quam consummandam acceperat. Age nunc, Verbum ipsum carne velatum,
Deum hominem factum, è Virgine sanctissima natum spectemus, atque de ipso, quæ in
primis Evangelista nos docuit, enarremus.

Cum igitur (quod antè diximus) edicto cogente, è Nazareth Galilææ in Bethlehem
Iudæ Ioseph atque beatissima Virgo Maria, vt profiterentur, ascendissent: Factum est,
inquit ^f Lucas, cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret: & peperit filium suum primo-
genitum, & pannis eum inuoluit & reclinauit eum in præsepio: quia non erat ei locus
in diuersorio.] hæc Evangelista. Quod in primis ad locum ipsum, vbi Christus est natus,
pertinet: spelunca fuit in suburbijs Bethlehemiticis posita, de qua ^g Origines contra Cel-
sum scribens, hæc ait: Quod autem in Bethlehem sit genitus Iesus, si velit aliquis post
Michææ vaticinium & post Euangelij per Iesu discipulos conscriptâ historiam fieri aliàs
certior, intelliget vt subsequenter in Euangelio, cum eius natiuitas enarratur, & in Bethle-
hem speluncam ostendi, vbi ille sit natus: quod vtiq; & in illis locis percelebre est; vel
apud eos quidem, qui à fide sunt alieni, fama & nomine circumfertur, eadem & in spe-
lunca

^a Genes. 1.
PRÆLO-
CVTIO.

^b Sap. cap. 7
& Symb.
Nican.
^c Ioan. 1.
^d Apoc. 1.
^e Psal. 117.

^f II.
NATIUITAS
DOMINI.
^g Luc. 2.

^h Orig. lib. 1.
DE SPELVN-
CA BETH-
LEHEMITI-
CA.

lunca Iesum quemdam, quem Christiani adorent & demirerent, genitum esse.] hæc Ori- A
genes. Porro eandem speluncam foris in agro suburbano positam fuisse, Eusebius Pam-
phili demonstrat his verbis: Hodie quoque, qui illud locum incolunt, tamquam, à patribus
eorum accepta memoria, his qui visendi gratia Bethlehem petere consueverunt, testimo-
nium suum afferunt, veritatem fidei facientes, agrumque demonstrantes, vbi Virgo enixa
infantem posuit.] hæc ille. Eiusdem speluncæ meminit Iustinus Martyr, in dialogo cum
Tryphone, & Epiphanius^b: sed ceteris omnibus S. Hieronymus, qui illic ætatem transe-
git, locupletius scribit, dum sic litteris suis Marcellam^c alloquitur: Quo, inquit, sermone,
qua voce speluncam Saluatoris exponam? & illud præsepe, in quo infantulus vagiit,
silentio magis quàm infimo sermone honorandum est.] & paulò post: Bethlehem ecce
in hoc paruo terræ foramine celorum conditor natus est; hic inuolutus pannis, hic visus
à pastoribus, hic demonstratus à stella, hic adoratus à Magis. Sanctior locus est rupe Tar- B
pèia, quæ de cælo sæpius fulminata, ostendit quòd Deo displiceat.] hæc ad Marcellam.
Erat Bethlehem supra collem in longum porrectum sita; in cuius extremitate, Oriem
versus, sub rupe quadam existente tunc temporis iuxta muros ciuitatis, erat^d sta-
bulum ac præsepe Domini excisum in rupe, vbi natus est Christus. At verò qui loca illa
ignorarunt, nihil de spelunca dixerunt, quòd putarint in alicuius rusticæ domunculæ sta-
bulo Christum natum. Hinc apud Cyprianum^e hæc leguntur: Nullum arcta domus di-
uerforium occultabat, nec secreti recessus erant illius calulæ; incrustaturam tectum & soli
parietes per circuitum vestiebant.] hæc ibi. Porro de spelunca non dicti tantum aucto-
res, sed & alij^f testimonium ferunt.

III. Adhæc (quod tacet Euangelista) non illic tantum fuisse præsepe, sed bouem & asini-
num ad illud alligatos (quod olim propheta^g cecinerat) cum Hieronymus, tum etiam C
complures antiquorum Patrum testantur. ille ad Eustochium^h de Paula scribens, hæc
ait: Inde Bethlehem ingressa, in specum Saluatoris introiens, postquam vidit sacrum Vir-
ginis diuerforium, & stabulum in quo agnouit bos possessorem suum, & asinus præ-
sepe Domini sui: vt illud impletet, quod in eodem Propheta scriptum est, Beatus qui se-
minat super aquas, vbi bos & asinus calcant: me audiente, iurabat, cernere se oculis fidei
infantem pannis inuolutum, vagientem in præsepe Dominum, Magos adorantes, stel-
lam fulgentem de super, matrem Virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venien-
tes, vt viderent Verbum, quod factum erat, &c.] Eadem de boue & asino Gregoriusⁱ
Nazianzenus, itemque Nyssenus^k, Paulinus^l, Cyrillus^m, Prudentiusⁿ, & alij^o.

Nec tacendum, quod tunc etiam in eodẽ puerperio accidisse fertur miraculum; nimi-
rum, quòd in eadem spelunca, ad ea quæ vsus quotidianus exposcebat, e petra fluxit aqua, D
quæ nunquam potuit exhauriri, sed mansit diutius diuinæ virtutis egregium monu-
mentum: siquidem adhuc Bedæ temporibus vigeat cunctis perspicuum tantæ rei pro-
digium: quod ipse, à teste qui hæc viderat sanctissimo Episcopo acceptum, his verbis
scriptis mandauit^p: Hæc spelunca tota interiùs specioso marmore tecta, supra ipsum lo-
cum, vbi Dominus natus specialiter traditur, sanctæ Mariæ grandem gestat ecclesiam.
Petra iuxta murum cauata, primum Dominici corporis lauacrum de muro missum sus-
cipiens, hæc tunc feruat: quæ si qua fortè occasione vel industria fuerit exhausta, nihilo-
minus continuo dum respicit, sicut antè fuerat, plena redundat.] hæc ille.

Vix credi potest, in quanta veneratione & cultu Christiani semper habuerint locum
illum: vt quantumlibet Hadrianus Imp. ad abolendam tantæ rei memoriam (quod scri-
bit Paulinus^q & alij) Veneris & Adonidis templum desuper erexisset, nihilominus (vt E
nuper ex Origene vidimus) percelebris etiam apud Gentiles esset tanti loci memoria. Sed
reddita pace Ecclesiæ, spelunca illa mirifico est opere exornata, ipsumque præsepe honoris
causa tectum argento: de quo hæc apud Chrysostomum^r: O si mihi videre liceret illud
præsepe, in quo Dominus iacuit! Nunc nos Christiani quasi pro honore tulimus lateri-
tium, & posuimus argenteum: sed mihi pretiosius est illud quod ablatum est: argentum
autem & aurum meretur Gentilitas: Christiana fides meretur illud luteum. Non tamen
condemno eos, qui honoris causa fecerunt; neque illos condemno, qui in templo fece-
runt vasa aurea: sed admiror Dominum; qui creator est mundi, non inter aurum & ar-
gentum, sed in luto nascitur.] hæc ille, putans fortasse vas illud argento tectum, fuisse
luteum, quod tamen constat fuisse ligneum: vel eundem auctorem non de vase ipso esse
locutum, sed de exigua lateritia illa structura, quæ ipsum præsepe, Christi cunabula contine-
bat, existimandum. Porro Christi natalis nobilissimum monumentum ex ligno confe-
ctum, nullaque argenti vel auri cælatura contactu, post multa tempora inde translatum,
Roma

^a Euasb. de demou. En. ang. lib. 7. cap. 5.
^b Epiph. lib. 1. c. 18.
^c Hier. epist. 18.
^d Burchar. in descript. Ter. ra sacra par. 1. c. 7. §. 59.
^e Cyprian. de operib. Card. in nat. Christi.
^f Atha. ser. de nat. Christi apud Lip. 1. 8. l. 1. a. Damasc. in carm. de nat. Christi.
^g Habac. c. 3. secundu. 72. Interpr.
^h Hier. ep. 27.
ⁱ Greg. Naz. orat. de Christi. nat. in nat. Christi.
^k Greg. Nyss. de Christi. generat.
^l Paulin. ad Sever. ep. 11.
^m Cyril. ca. 12. c. 12.
ⁿ Præ. in cath. dic. 8. Kal. ian.
^o Ioa. Damas. in car. de nat. Christi.
^p Beda de locis sanct. 8.
^q Paulin. ad Sever. ep. 11.
^r Chrysost. in Luc. c. 2.

A Roma possidet, eoque multo felicius illustratur, quàm tugurio Romuli, quod intextum
ex stipula, eorum^a maiores ad multa sæcula de industria conseruauerunt.

Sed iam ad ipsum sacrosanctum Virginis puerperium redeamus. Cum naturæ Domi-
nus gignitur, naturæ legibus non tenetur: quæ conceperat sine viro, parit sine dolore; &
quæ virgo semper fuerat ante partum, æquè permansit in partu, ac proinde eadem per-
seuerauit post partum, vnde ipsa in Ecclesia Dei à perpetua virginitate consecuta est cog-
nomen. Nam quantumuis Dei mater esset, quo excellentior nullus est titulus: ta-
men nunquam nominari à maioribus consuevit sine superaddito cognomine Virginis.
In quam sententiam hæc Epiphanius^b: Quis vmquam, aut quo sæculo ausus est proferre
nomen S. Mariæ, & interrogatus, non statim intulit Virginis vocem? Ex ipsis enim no-
minibus epithetis etiam virtutis signa elucet: dignitatis enim appellationem acceperit
iusti, vnusquisque decenter, vt congruum fuit. Et Abraham quidem impositum est epi-
theton, Amicus Dei, & non dissoluetur: Iacob verò, vt Israel vocetur, & non alterna-
bitur: Apostolis, Boanerges, hoc est, filij tonitruum, & non relinquatur: & sanctæ Mariæ
vox, Virgo, & non mutabitur; impolluta enim permansit & sancta.] hæc Epiphanius.

B Quæ ergo & in partu & post partum virgo diuina virtute permansit, æquè sine dolore
parturii, nec aliquo indiguit obstetricantis obsequio; sed ipsa genitrix^c & obstetrix deuotam
dilectæ soboli exhibet clientelam, attrectat, amplectitur, iungit oscula, porrigit
mammas: totum negotium plenum gaudio, nullus dolor, nulla naturæ contumelia
in puerperio.] hæc apud Cyprianum. Nihil sanè commune cum ceteris mulieribus
in hoc habuit, vt, sicut illæ, peccati pœna id exposcente, cum dolore pareret, vel
quæ partum sequuntur, experiretur molestias lassitudinis. Vnde & sanctus Zeno^d Epi-
scopus Veronenfis de his agens, hæc ait: Non mater eius tanti partus pondere exhausta,
totis pallens iacuit resoluta visceribus: non filius matris aut suis est vllis fordibus delibutus:
neque enim re vera aliquid circa se habere posset immundum, qui humanæ generis
peccata, sordes, & maculas venerat mundaturus. Denique purgationes, quæ sunt tardi-
tate periculosa, nullo puerum maternorum viscerum secutæ sunt damno, nulla adhibita
rudis: sicut sueto more fomenta: neque enim, fratres, his poterat indigere, quæ accipere
in vterum meruerat animarum omnium Saluatorem.] hæc ille.

C Quæ autem mox subdit de pœna incredulæ obstetricis, & sospitate eidem restituta,
haud dubium ex apocryphis est mutuatus; sic enim ait: Maria incorrupta concepit, post
conceptum virgo peperit, & post partum virgo permansit. Obstetricis incredulæ pericli-
tantis, enixa in testimonium reperta eiusdem esse virginitatis, incenditur manus; qua tacto
infante, statim edax illa flamma sopitur: sicque illa medica feliciter curiosa, dum admi-
rata mulierem virginem, admirata infantem Deum ingenti gaudio exultat, quæ cura-
ta venerat, curata recessit.] Hactenus Zeno, sed non aliunde, vt diximus, quàm ab apo-
cryphis accepta. Refelluntur istæ de obstetricis obsequio, ex his quæ Athanasius^e scribit
his verbis: Quæ sine dolore aliquo mater fuit, eadem & obstetricis munere functa est,
cum à nulla muliere didicisset: non enim permisit quemquam impuris manibus attre-
ctare partum ab omni labe purum: illa per se eum, qui ab ipsa & pro ipsa genitus est, sus-
cepit, pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit.] hæc ille.

D Porro quod ad ipsos pannos pertinet, quibus dicit Euangelista^f Christum à matre
fuisse inuolutum: admirabili quadam diuina dispensatione factum est, vt sacratissima illæ
fasciæ ad tantæ rei memoriam futuris temporibus seruentur, in quarum honorem no-
bilissima erigetur basilica, & anniuersaria festa dies à Christiano populo ageretur, prout
significat Patrum^g encomia, ea die in Ecclesia dici solita. Sed iam reliqua prosequamur,
quæ tunc temporis contigisse dicuntur.

E Cum multa, quæ Augusti Imperatoris tempore generi humano commoda & vtilia
contigerunt, ex antiquioribus historicis scribat^h Orosius, rerum omnium auctori illa tri-
buens, qui eo tempore quo venturus esset in mundum, multis bonis locupletauerat Or-
bem: de pace post tot ciuilia atque externa bella populo restituta, cuius causa templum
Iani dicit ab eodem ter clausum, agit; atque æquissimi Principis modestiam commen-
dat, quòd ne Dominus diceretur, edicto vetuit: cumque alia multa prodigia referatⁱ,
vt de fonte olei ex Transiberina taberna meritoria fluente, de arcu cælesti Solem am-
biente, & si quæ alia id genus recenset: complures sunt qui inconsultè nimis ea ipsa om-
nia, eadem qua Dominus natus est die, contigisse scripserunt: certè hoc non dicit Oro-
sius. Nam quod ad prodigia pertinet: quibus Augusti Imperij annis longè ante Chri-
stum natum acciderint, ex Dione ac ceteris antiquis historicis, superius, cum de signis
qua

^a Dion. Hal. hist. Rom. li. x.
^b VI. MARIÆ VIRGINITATIS INTEGRITAS.
^c Epiph. ha. res. 78.
^d S. Zeno Ep. ser. 6. de nat.
^e Athan. ser. de nat. Christi. apud Li. 10. 8.
^f VIII. SACRÆ FASCIÆ. Luc. 2. German. & Euthy. in orat. de fasciis Dom. apud Lip. 10. 6. die 31. Aug.
^g IX. Oros. lib. 6. cap. 22.
^h Idem lib. 6. cap. 20.
ⁱ QUÆ TRIBVANTVR NASCEN TI CHRISTO.

quæ aduentum Domini præcesserunt, pertractauimus, satis egimus. Quod verò spectat ad Iani fores ab eodem Imperatore ter clausas; quàm longè id ante Christi natalem diem acciderit, ex Dione, qui res Romanorum per singulos annos descripsit, facile intelligemus. Primò enim post Asiaticum bellum, Augusto quintum & Sexto Apuleio Coss. idem Imperator Iani portas clausit; quæ iterum reſerata bello Cantabrico, rursus eo feliciter confecto sunt occlusæ, eodem Augusto nono & M. Silano Coss. Sed iisdem Cantabris sæpius rebellantibus, ac Germaniæ populis tumultuantibus, aperta denuò Ælio Tuberone & Fabio Max. Coss. ab eodem iussæ sunt claudi: verum ne id fieret, Daci Istrum transgressi, fuerunt impedimento. hæc ex Dione; cuius auctoritate constat primò ante annos vigintiseptem, ac iterum ante annos vigintitres, quàm Dominus nasceretur, Iani fores occlusas esse; demum ante annos decem de iisdem claudendis fuisse decretum. Ad hæc quòd Domini nomen oblatum Augustus recusauerit, id accidisse sub Cons. Ælij Cati & Sentij Saturnini, ex eodem Dione colligi potest; est is annus sextus à Christo nato.

Porro hæc omnia & alia, diuina quadam dispensatione esse facta, omniaque cælestis Regis aduentui inferuisse, nemo sapiens unquam negare poterit. Quòd si, vt Athenis fecit Apostolus, ea ipsa quæ Ethnicis alia occasione peragere consueuerunt, in nostrarum rerum argumentum trahere velimus: certè nec illud prætermittendum est, quod his temporibus, eodemque ipso anno quò Iani portæ sunt iterum clausæ, accidit; cum idem Augustus collata sibi pecunia à Senatu populoque Romano ad imagines faciendas: nullam, inquit Dio, sibi, sed tantum Salutis publicæ, Concordiæque & Paci posuit. Sanè quidem non me præterit; ipsorum Gentilium auctoritate constare, ex carminibus Silyllinis esse prædictum, affore Regem, à quo tantum speranda salus esset: hunc quidem fuisse Christum, ex ipso nomine Saluatoris, non est qui nesciat. Ipsum etiam propheticò sermone Principem pacis esse dictum, quis aded rerum omnium ignarus, aut ignorat aut negat? De cuius concordia inestimabili quid dicam? quam nullis maioribus euidentioribusque signis demonstrare, vel melius exprimere ipso diuino Vate, quisquam potest; ait enim ille: Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: vitulus & leo & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.]

At sicut veris innitimur, & verisimilibus non contradicimus; ita quæ sunt à veritate prorsus aliena, procul (vt instituiimus) abiicimus atque refellimus; cuiusmodi sunt ea quæ de templo Pacis Romæ collapsò ea nocte qua natus est Christus, à multis vt vera certaque scribuntur. Inuenimus hæc primùm narrata in homilia quadam incerti auctoris, titulo tamen Petri Damiani prænotata: sed cum ille diem obierit annis circiter quinquaginta, antequam S. Bernardus, quem citat, ea cõscriberet, facile tantus Pater falsi tituli calumnia liberatur. Sed quod magis displicet, complures rerum Ecclesiasticarum scriptores non ignobiles, falso decepti titulo, eadem tamquam vera affirmasse, scriptis mandasse, vel pro concione narrasse reperiuntur: taceo de industria illorum nomina, ne videar in homines potius inuehi, quàm aduersus mendacia agere pro veritate. Sed antequam istæc refellamus, operæpretium ducimus, ea quæ in dicta homilia incerto auctore narrantur, hæc velut ex scripto recitare: sunt huiusmodi: Templum Romæ, quod vocabatur Æternum, corruit, omnibus impensis & Urbis & Orbis consummatum. Cum enim Romani in victoriosè antiquitatis memoriã templum singulari schemate facere decreuissent, ab omni illa deorum, immò dæmoniorum multitudine quæsierunt, vsquequo durare posset tam excellentis operis operosa constructio. Responsum est: Donec virgo pareretur. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, Templum Æternum, solemnem illam machinam vocarunt. Nocte autem ista, cum de virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit & cõfractum est illud murale & columnarum opus, vt vix apparerent vestigia ruinarum.] hæc ibi. Porro omnes qui eandem rem describunt, illud quod dicitur templum Æternum, idem fuisse cum templo Pacis, æquè consentiunt.

Sed quomodo hæc non facillimè erroris redarguuntur, cum ostenditur templum Pacis nondum Christi tempore Romæ esse erectum, quod testimonio omnium antiquorum historicorum constat, domitis Iudæis per Titum, à Vespasiano Imp. fuisse constructum? Id quidem in primis Suetonius, Iosephus Iudæus, Plinius, & alij complures, qui scripserunt Vitas Imperatorum, testantur: fuisse autem ante Vespasiani tempora Romæ tantæ molis aliquod templum Pacis nullis unquam monstrare poterit. Nec est quòd quis adhibendam fidem putet Clementi Alexandrino, dicenti à Numa erectum esse templum Fidei & Pacis; nam antiquorum nullus rerum Romanarum tractator de templo Pacis à Numa

^a Sueton. in Aug. cap. 22.
^b Dio hist. Rom. l. 51.
^c Dio hist. Rom. lib. 53.
^d Dio hist. Rom. lib. 54. in fin.
^e Dio hist. Rom. lib. 55.
X.
SALVS CONCORDIA, ET FAX.
^f Act. 17.
^g Dio hist. Rom. lib. 54.
^h Cic. de diuinit. lib. 2.
ⁱ Isai. 9.
^k Isai. 11.
XI.
DE PACIS TEMPLO.
^l Legitur apud Lep. 10. 8.
^m Sier. 10. 6.
XII.
REFELLITVR COMMENTVM DE TEMPLO PACIS.
ⁿ Suet. in Vesp. cap. 9.
^o Ioseph. De bello Iud. lib. 7. c. 24.
^p Plin. lib. 36. cap. 25.
^q Clem. Alex. Strom. lib. 5.

A Numa erecto quid affirmare inuenitur, & Tertullianus expressè in Apologetico profiteatur nullum Romæ templum fuisse erectum sub Numa. quod & alij confirmant scriptores per scholiasten Pameliū ibi citati: aduersus quos nec audiendus incertus auctor, qui de templo Pacis Romæ à temporibus Romuli erecto testatur. Quod enim à recentiore auctore de rebus aded antiquis sine alicuius vetustioris auctoritate profertur, contemnitur. Sed esto, verum sit aliquod sanum ab Numa erectum, putas ne tantæ molis fuisse opus, vt templum dici deberet? Habes in secundo Annalium tomo, testimonio Varronis, illa à Romanis solita dici templa, quæ sumptuosissimè essent extracta; aded vt pauca inuenirentur in Vrbe templa, cum tamen plurimæ essent diis dicatæ ædes. Quin nec quod Vestalium erat in Vrbe sanum templum dici meruisse, eiusdem auctoris fide monstratum est. Vbi ergo erat Romæ tempore Romuli vel Numæ templum Pacis, cuius nulla penitus quouis sæculo à Gentilibus scriptoribus facta mentio reperitur? At certè templum Pacis, de quo ea prænuntiata esse testantur, immensæ fuisse molis opus, iidem ipsi confirmant: nam de templo Pacis quod collapsum sciunt, cuius & ruina spectantur, eos intexisse, quis dubitat?

Qui quod dicunt de inscriptione Templi Æterni, fortasse ad illam alludunt, quæ hætenus in illustri antiquitatis monumento marmori insculpto, Romæ legitur his verbis:

PACI ÆTERNÆ
DOMVS
IMP. VESPASIANI
CÆSARIS AVG.
LIBERORVMQ. EIVS
SACRVM
TRIB. SVC. IVNIOR

DEDIC. XV. K. DEC.
L. ANNIO BASSO COS
C. CÆCINA PÆTO

XIII.
^a Extat in a. dibus Farnasians. descriptis. sibi Aldus.

C Inscripæ in eodem marmore leguntur singulæ tribus quæ in ædificationem templi, vt iussum fuerat, pecuniam contulerunt. Porro (vt Herodianus est auctor) sub Commodò Imp. idem templum incendio conflagrauit: verum non penitus fuisse flammis absumptum credimus: nam (quod ait Ammianus Marcellinus) Constantinus Imp. Romam veniens, inter cetera admiranda Urbis ædificia, ipsum tēplum Pacis spectans, in admiratione habuit. Sed de his satis. Eadem ratione habenda putamus alia nonnulla id genus, quæ nullo vel incerto auctore feruntur. Iam cetera quæ sunt historiæ Euangelicæ prosequamur.

^b Herodian. in Commodo Imp.
^c Ammian. Marc. lib. 16.

Pastores, inquit Euangelista, erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigiliis noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere: Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate David. Et hoc vobis signum:

XIV.
^d Luc. 2.
PASTORES AD PRAESKR. PE.

D inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in caelum, pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque ad Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Videntes autem cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes, qui audierunt, mirati sunt, & de his quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores glorificantes & laudantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.] hætenus S. Lucas. Erat locus ipse, inquit Hieronymus, turris Ader, id est, gregis,

^e Hieron. epist. 27. DE PASTORIBVS.

E iuxta quam Iacob pavit greges suos, & pastores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelsis Deo, & super terram pax hominibus bonæ voluntatis; dumque seruant oues, inuenerunt Agnum Dei puro & mundissimo vellere, quod in ariditate totius terræ cælesti rore complutum est, & cuius sanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Ægypti litus in postibus fugauit.] hæc Hieronymus. Est hæc turris gregis, de qua olim Michæas, dum loqueretur de admirabili aduentu Dei, hæc ait: Et tu turris gregis nebulosa filia Sion vsque ad te veniet, & veniet potestas prima, regnum filiæ Hierusalem.] De eadem egregis illustrata monumentis hæc Beda: Porro ad Orientem in turre Ader, id est, gregis, mille passus à ciuitate Bethlehem segregata est ecclesia, trium pastorum diuinæ natiuitatis conscriptorum monumenta continens.] hæc ille: quibus significari videtur, tres tantum pastores præsepe Domini adiiisse.

^f Mich. 4.
^g Beda de locis sanctis. c. 8.

XV. CHRISTI NATALIS EX LIBRIS SIBYLLINIS NOTVS.

Præterea sicut Christi Domini nostri natali lætati sunt Angeli, & sacrum hymnum, A cum hæc essent annuntiata pastoribus, cecinerunt: ita & mali dæmones perterriti atque turbati, de nato puero Hebræo, qui suas ipsorum vires eneruaret atque contereret, licet inniti, responsa dedere: quæ cum innotuissent Augusto, qui & ex Sibyllinis versibus de eodem complura perceperat, ea quæ præfati sumus, dum egimus de Adventu Domini, debitæ religionis persoluit obsequia. Sanè quidem admiratione digna est in tanto homine contraria de eadem re sententia, ac repentina mutatio: quippe qui antea Iudæorum cultui adeo erat infensus, vt (quod testatur Suetonius) Caium nepotem laudauerit, quod Iudæam præteruchens, apud Ierosolymam non supplicasset. Contigit autem Caij in eam regionem aduentus (vt ex Dione auctore colligimus) sub Consulatu C. Antistij Veteris & Lælij Balbi, anno ab Vrbe condita septingentesimo quadregesimo octauo, est is annus ante natum Dominum tertius. B

XVI. Philo de leg. ad Caium.

Porro quantum posthac Iudæorum religionem in pretio habuerit, Iudæisque tum Romæ, tum etiam vbique terrarum commorantibus fauerit; Philonem hæc ipsa apud Caium Augustum referentem audire, pergratum erit: Ipsum, inquit, Augustum numquam in flatum talibus obsequiis, hinc certò colligitur, quod numquam sustinuit se appellari Deum vel Dominum, auersatus hanc adulationem, nec dissimulans probari sibi Iudæos, qui abominarentur talia. Alioquin non passus fuisset Transiberim bonam Vr- bis partem teneri à Iudæis, quorum plerique erant libertini, quippe qui belli iure in potestatem redacti, ab heris suis manumissi, fuerant permixti iure maiorum viuere. Hos sciebat habere suas profeuchas, id est, synagogas, in quibus cœtus facerent, præsertim sabbatis, iuxta religionem patriam. Sciebat eos collectas primitiarum mittere Ierosolymam, & certos homines, qui pro ipsis offerrent victimas. Eos tamen nec Vrbe iussit excedere, C nec multauit iure ciuium: quandoquidem ne in Palæstina quidem extinctam volebat eorum religionem & Rempublicam, nec circa profeuchas quidquam nouauit, nec cœtus in quibus leges discerentur, fieri vetuit; nec solemnem modum primitiarum offerendarum vllò edicto sustulit: sed tam sanctè nostra sacra habuit, vt pænè omnium eius domesticorum dona extent in templo nostro, in quo mandauit quotidianas mactari victimas suis sumptibus Deo votas altissimo: quæ sacra in hodiernum peraguntur, durabuntque perpetuò, monumentum virtutum Imperatoris. Domi quoque quoties menstruas pecunias frumentive distributiones populus acciperet, Iudæorum rationem haberi voluit: quæ liberalitas si in sabbatum incideret, quando nostris nec dare licet, nec accipere, nec operis quidquam facere, præsertim quæstus gratia; iubebantur diribitores Iudæis in posterum reponere publicum beneficium. quapropter omnes vbique gentes, suo pre ingenio Iudæis parum propitiæ, verebantur tamen violare iura Iudaica.] hæc Philo, qui habet postmodum permulta alia, quæ cumulatè reperiuntur in supplici illo Agrippæ ad Caium misso libello, quem ipse Philo recenset in sua quam scripsit legatione ad Caium, quem nos quoque, cum tempus postularit, inferius his nostris scriptis inferemus: quæ quidem omnia eò magis sunt admiratione digna; quod idem Augustus (vt Suetonius tradit) non tantum, quod diximus, abominaretur olim religionem Iudæorum, sed & superstitiones peregrinas, quâuis Gentilium, contemneret, vt Atticam, & Ægyptiam, quam etiam in Vrbe in inferentem (vt auctor est Dio) edicto repressit, vetuitque ne quis Ægyptia sacra nec in suburbano intra quingentos passus ageret.

AVGVSTVS FAVET IV- DÆIS.

Suet. in Oct. cap. 93.

Dio Hist. Rom. l. 54.

XVII. ANNVS PRIMVS CHRISTI.

Hæc itaque satis de natali Domini. Restat vt de eius infantia quælibet exactè profequamur, primumque ipsius annum (cum nonnisi huius, quo natus est, supersunt sex dies) E ab ipsis Kal. Ianuariis numerare, more maiorum, feliciter auspicemur, quibus Consulatum Augustus decimumtertium & Plautius Siluanus inierunt.

IESV CHRISTI ANNVS I.

AVGVSTI IMP. ANNVS 42.

XVIII. Rom. 8. CIRCVMCI- SIO DOMI- NI.

Redemptor humani generis Christus Dominus postquam in Bethlehem natus est (quoniam, vt ait Apostolus, missus est à Patre in similitudinè carnis peccati) octauo die, ipsis Kal. Ianuarij, Augusto decimumtertium & Plautio Siluano Cõsulatam gentibus, eodem in quo natus est loco circumciditur; nomenque I E S V S, quod ab Angelo fuerat præmonstratum, eidem est inditum. Cuius gestæ rei historiam Euangelista paucis enarrat, cum ait: Postquam consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer: vocatum

Lucæ 2.

CHRISTI I.

AVGVSTI IMP. 42.

A vocatum est nomen eius I E S V S, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in vtero conciperetur.] hæc Lucas. In spelunca circumcisum esse Dominum, Epiphanius testatur: neque enim aliqua adstringebantur lege Iudæi, vt circumcidendum infantem deferrent in templum. Cum itaque in circumcissione nomen accepisset, censu Cafaris (quod superius fusiùs dictum est, dum egimus de descriptione ac censu Quirini) b descriptus est. Quique in hunc mundum (quod ait Ioannes) ad hoc venit, vt dissoluat opera diaboli, ipsas Kal. Ianuarias præ ceteris anni diebus Gentilium superstitionibus pollutas, fuso sanguine consecrauit; sibi que ipsas primitias temporis, diaboli tyrannide occupatas, primitiis sui sanguinis vendicauit: quod mysterium symbolicis quibusdam verbis olim inuoluerat Isaias, cum diceret: Delectabitur infans ab vberè super foramine aspidis.] Quibus autem ritibus Ecclesiasticis dictam diem Christi sanguine adeò illustratam Christi stiani consueuerint solemniter celebrare, alibi pluribus diximus. Cetera verò quæ spectant ad sanctissimum ac diuinitus inditum nomen I E S V super omne nomen admirabile, cui omne genu cælestium, terrestrium, ac infernorum, diuino cogente imperio, flecti debeat; relinquimus interpretibus, qui hæc copiosius pertractarunt: nos interim, quod est nostri instituti, Euangelicæ historię seriem percurramus.

Matthæus Euangelista describens Magorum ad Christum infantulum adorandum, hæc ait: Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est Rex Iudæorum: vidimus enim stellam in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes Rex, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. Et congregans omnes Principes sacerdotum & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iuda: sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in Principibus Iuda: ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis: & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero; & cum inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audissent Regem, abierunt: & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam gaudijs sunt gaudio magno valde: & intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.] hæc de Magorum aduentu Matthæus.

Quoniam verò non ipsam tantum rerum historiam narrandam suscepimus, sed quæ in ea sunt difficultates & nodi, dissoluere & enodare pro nostris viribus polliciti sumus: complures quæ in Matthæi de Magis historia oboriuntur quæstiones, explicandas nobis proposuimus; quas aggressurus Ioannes Chrysostomus in hunc modum præfatus est: Multa, inquit, nobis opus est vigilantia, multis precibus, vt præsentis loci difficultatem possimus absoluere, & discere, quinam sint Magi, & vnde venerint, & quonam modo, quòve suadente, quænam etiam illa stella fuerit, quæ Magos vsque ad Christum perduxerit.] hæc ille: Quod in primis ad gestæ rei narrationem spectat: cum Matthæus, qui primus omnium Euangelium scripsit, eam adeò diligenter ac copiosè fuerit profecutus, inde accidit, vt ceteri, qui post eum Euangelicam historiam scriptis mandarunt, Euangelistæ referre eandem prætermiserint: quam etsi Iosephus Iudæus silentio præterierit, sicut & alia quàm plurima, certè si ab externis testimonium quis quærat, habet Macrobius, hominem alioqui rebus Christianorum infensissimum, sed dum loquitur de Herodis infanticidio, eiusdem veritatis æquum adstipulatorem. Hæc dixerimus contra recentiores Anabaptistas, qui eò insanitè peruenerunt, vt eidem historię aduersantes, impietate superarint Manichæos omnium hæreticorum scelestissimos; cum illi aduersus Matthæi Euangelium mira contradicendi libidine insanientes, nullam tamen de Magorum historia controuersiam mouere sunt ausi, sicut neque ceteri impietatis alumni, qui (quod dicitur) omnem voluère lapidem, si quo modo notam potuissent inurere Euangelicæ veritati, vt Celsi, Porphyrij, & Iuliani. Sed missis his, de ipsis Magis, quinam fuerint, primum omnium instituiamus orationem.

Cum de ea re diuersæ reperiantur scriptæ sententiæ, ab antiquioribus sumemus exordium

Annal. Eccl. Tom. 1.

E 2

dium

Epib. in par. l. 1. tit. 2. circa finem.

Oros. lib. 7. Joann. 3.

Isaie 11.

In Notat. in Martyrologium Ro. die 1. Ian. Ad Phil. cap. 2.

XIX. MAGORVM ADVENTVS. Mat. 2.

XX.

Chrysos. hom. 6. in Matth. 2.

CONSTANS FIDES HISTORIE MAGORVM.

Macrob. l. 2. Saturn.

August. contra Faust. lib. 17. 18. 19. 23.

XXI.

^a *Infl. Mar-
tyr in dial.
cum Typh.
MAGI QVI
EYERINT.*

^b *Orig. contra
Cels. lib. 1.*

XXII.
DE MAGIS
SENTENTIA
ORIGENIS.

^c *Orig. hom.
13. in Numer.*

^d *Basil. orat.
de hum. Chri-
stigenat.
Hieron. in
Isa. 19. 347*

XXIII.
MAGI CHAL-
DAEI.
^e *Hieron. in
Dan. cap. 2.
Clem. Alex.
lib. 1. Strom.
h. 10. Chrysol.
in Mat. ho-
mil. 1.
Cypri. in ff.
c. 49. or. 4. l. 4.
Theod. l. 5.
hist. c. 39.*

XXIV.
MAGI PER-
SAE.
^f *Leo form.
1. in Epiph.*

dium. Iustinus ^a Philofophus & Martyr de Magis his scribit, quòd malis artibus, magi- A
cisque excantationibus atq; præstigiis sibi dæmones conciliauerant: quibus cum addicti
penitus essent, cognita per Christi aduentum, indicante stella, veritate, ab illis, ad rerum
Dominum venientes, defecerint. Dixerat eadem ante ipsum Ignatius ad Ephesios scri-
bens in hæc verba, dum agit de Magis: Hinc euanuit mundi sapietia, præstigiæ factæ sunt
nugæ, magia risus, omnes ritus malitiæ aboliti, ignorantia caligo fugata, & tyrannicus prin-
cipatus destructus, cum Deus vt homo apparuit, & homo vt Deus operabatur.] hæc ille.
His haud discrepantia Origenes ^b contra Celsum agens, scribit: ac quam rem gestam pu-
tauit, his verbis enarrat: Si scrutanda fuerint quæ nato Domino de Magis & stella scri-
buntur, secus equidem Græcos ac Iudæos affabor. Nam Græcis id dixerim, Magos hosce,
quia dæmonibus assueuissent, vt quos pro eorum cõsuetudine & pro arbitrio inuocarent,
idcirco id agere & dæmones colere, quia nihil diuini his aut fortius, vel çarmimbus, qui- B
bus hos prouocarent, potentius ducerent & faterentur. Quòd si maioris ac veræ diuinita-
tis vis quædam appareat, tollentur mox dæmonum operationes, quippe qui nequeant obie-
ctam diuinitatis lucem spectare. Iure ergo secundum hanc Iesu natiuitatem cum caelestis
exercitus multitudo (vt Lucas scripsit, & ipse teneo) Deum collaudando, Gloria in excel-
sis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, decantarent: dæmones ipsi attriti sunt,
& infirmiores sunt redditi, ubi eorum deprehensæ sunt & conuictæ præstigiæ, & actiones
omnes non modò per Angelos prorsus deletæ, qui ob Iesu natiuitatem ad terram hanc cõ-
litus comigrarunt, sed per Iesu animam ipsam & diuinitatem omnino sublata.

Magi itaque, qui Iesum postea adoratum uenerunt, cum uellent, quæ soliti fuerant magi-
cicis quibusdam çarmimbus facitare, apparentis stellæ causam conquirentes, & non me-
diocrem esse hanc contemplati, cum in caelo signum spectarent, quod diuina, non huma- C
na præferret, cepit cupido animum, quid illud portenderet, peruidere. Et vt nobis apparer,
cum haberent & hi ex Balaam prophetias, quas Moyses ipse, vt erat ingenio acer, conscrip-
serat, & in his de stella quod traditur comperissent: intellexerunt hominem demigrasse
ad vitam, & natum esse quem Prophetæ cum stellæ indicio iam pridem uetorum denun-
tiasent. Et cum hunc, vt potiozem, dæmonibus prætulissent, qui soliti essent uanis rerum
imaginibus ludificari, in Iudæam eundem adoraturi se contulerunt, certiores iam reddi-
ti, esse Regem aliquem natum, ignari tamen quale hic esset imperium habiturus, & ubi-
nam gentium nasceretur, &c.] hæc Origenes in Celsum, & alibi ^c de iisdem rursus in huc
modum: Si, inquit, à Moysæ prophetiæ Balaam sacris infertæ sunt voluminibus, quanto
magis descriptæ sunt ab his qui habitabant tunc Mesopotamiam, apud quam magnificus
habebatur Balaam, quosque artis eius constat fuisse discipulos? Ex illo denique fertur D
Magorum genus & institutio in partibus Orientis uigere: qui descripta habentes apud se
omnia quæ prophetauerat Balaam, etiam hoc habuerunt scriptum, quòd oriatur stella ex
Iacob, & exurget homo ex Israel. Hæc scripta habebant Magi apud semetipsos: & idem
quando natus est Iesus, agnouerunt stellam, & intellexerunt adimpleri prophetiam ma-
gis ipsi quàm populus Israel, qui sanctorum Prophetarum audire uerba contempsit. Illi
ergo ex his tantum quæ Balaam scripta reliquerat, agnoscetes adesse tempus, uenerunt,
& requirentes eum, statim adorauerunt.] hæc tenus ille.

Porro his quæ diximus de excantationibus dæmonum ab iisdem fieri solitis, assentitur
Basilius ^d, atque ad stipulatur Hieronymus ^e, & alij, qui eos fuisse Chaldæos, eosdemque
ab Erythra Sibylla de Christo uenturo edoctos esse testantur. Inter alios qui hos Ma-
gos Chaldæos fuisse dixerunt, Chalcedius Platonius fuit, qui hæc habet in suis com- E
mentariis in Timæum Platonis: Est, inquit, alia sanctior & uenerabilior historia, quæ
perhibet de ortu stellæ cuiusdam, non morbos mortisque denuntians, sed descen-
sum Dei uenerabilis ad humanæ conuersationis rerumque mortalium gratiam: quam
stellam cum nocturno itinere suspexissent Chaldæorum profectò sapientes uiri, & con-
sideratione rerum cælestium satis exercitati, quæsisse dicuntur recentem Dei ortum, re-
pertaque illa maiestate puerili, uenerati esse, & uota Deo tanto conuenientia nuncupaf-
se.] hæc ille.

Fuit autem ab his diuersa complurium Patrum ea sententia, eosdem Magos fuisse sa-
pientes Persarum, quorum sententia eius gentis Principes cuncta facere consueuissent, vt
veteres tradunt historici, ac etiam testatur S. Hieronymus ^f. Hæc senserunt Clemens ^g Ale-
xandrinus, Ioannes Chryostomus ^h, Cyrillus Alexandrinus ⁱ, Theodoretus ^k, S. Leo ^l
Papa

A Papa, & alij, quorum aliquos, qui dixerunt eosdem Magos fuisse Reges Persarum, erraf- ^a *Herod lib. 3.
Euf. in chro.
Amm. l. 24.
Inflin dial.
cum Tripbo-
ne.*
se certum est: quandoquidem longè ante Christi aduentum Magi regnarunt in Perside:
nam post mortem Cambysis, duos Magos fratres tantum mensibus septem regnasse in
Perside, Herodotus ^a & alij tradiderunt. Errat tamè Ammianus ^b, qui Magos septem post
Cambysen regnasse testatur. Erant enim Magi in Media populi, vt idè Herodotus tra-
dit. Verum Persas à popularibus suis appellatos esse Magog & Magusæos, testatur Sui-
das in uerbo *μαγῶν*, & in uerbo *μαγοί*: unde iidem Persæ Magi quæ dici potuerunt.
Porro Magos ab Hiestaspe famosissimo Rege sapientiam didicisse, Ammianus testatur;
hisque adeo studuisse Persas constat, vt tradat Cicero de diuinatione, Regem Persarum
esse non potuisse, qui non antè Magorum disciplinam atque scientiam percepisset.

Ceterum non è terra Chaldæorum, nec è Perside, sed ex Arabia Magos uenisse, alij ^c *Torrel. lib.
aduers. Iu-
daos, c. 13.
contr. Mar-
cion
Cypri. de op.
card. de stella
c. Magis.*
complures affirmant, vt Iustinus Martyr ^c, Terullianus ^d, Cyprianus ^e, vel qui alius ille ^f
fuerit auctor, qui scripsit de Operibus cardinalibus, Epiphanius ^f, & alij, secundum id ^g
quod in Psalmo scriptum est: Reges Arabum & Saba dona adducent.] quæ de Messia
esse intelligenda, tam nostri interpretes quàm etiam Rabini complures æquè assen-
tiuntur; sicut & illa quæ scribuntur ab Isaias ^h: Surge illuminare Ierusalem.] & inferius: ^h *Isaia 60.
Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Ephra: omnes de Saba uenient
aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.] Madian, inquit Hiero-
nymus ⁱ, & Ephra, regiones sunt trans Arabiam, omnisque prouincia appellatur Saba.] ⁱ *Hier. in Isa.
cap. 60.*
Huic sententiæ, quòd Magi uenerint ex Arabia, cum nos, vt ueriori libentius adhærea-
mus: perapè, quo & ipsa certior firmiorque reddatur, harum gentium sunt repetenda
principia, & unde ita sint denominatæ, causa & ratio perquirenda. Atque hoc quidem
C factu haud multum difficile: constat enim ex diuina Scriptura ^k, Abraham ex Cætura ^k *Genes. 25.
DE STELLA
VATICI-
NIVM.*
multos genuisse filios, & inter alios Iexan & Madian: ex Iexan uero ortus est Saba, & ex
Madian Ephra, & alij; quos omnes Arabiam incoluisse constat, atque ex ipsorum nomi-
nibus loca ipsa esse sortita nomina, ac populos denominatos Sabæos & Madianitas, quo-
rum (vt diximus) meminit Isaias. Rursus etiam Balaam, qui de stella prædixerat vatici-
nium hoc: Orietur stella ex Iacob] licet ipse Mesopotamenus esset, Haran incolens, vt ^l *Num. 24.
Num. 23.*
ipse profitetur dicens: De Haran adduxit me Balac Rex Moabitarum] tamen in Ara-
bia constat ea de oritura stella esse uaticinatum. Nam Moab, cuius Rex erat Balac, qui
eum mercede conduxit, erat (vt tradit Hieronymus ^m) ciuitas atque prouincia eius nomi-
nis in Arabia. Sicque siue Scripturam, siue traditionem de stella & Rege futuro penes A-
rabes, quibus prænuntiata fuerat, perpetua memoria uiguisse, par est credere: quibus ad-
D moniti, & nouæ stellæ uisù excitati simulque directi, quæsitum Regem Iudæorum in
Iudæam uenerunt.*

Quod insuper obseruatione dignum est: Abraham cum ex Cætura & Agar filios ge- <sup>XXXVI.
EX FILIIS
ABRAHAE
EX CAETV-
RA MAGI.
Genes. 25.
Epiph. in
cap. doctrin.
Genes. 14.</sup>
nuisset, nequaquam illos cum Isaac heredes instituit, sed separans eos ab illo, plagam Orien-
talem illis tribuens, ac sic dimittens, largitus est illis munera. hæc ex Scripturæ ^o sacre au-
thoritate didicimus. Quænam autem fuerint munera quæ Cætura filij acceperint, Epi-
phanius ^p ex Hebraicis traditionum fontibus hisce declarat: Filiis Cætura dona erant, pe-
cuniæ præsentis, aurum, argentum, ac uestitus: & in mysterio conclusit Abraham in pe-
ris thus, & myrrham, & aurum Regum Sodomorù & Gomorrhæ, quando ^q Chodorla-
homor & Bersa ac reliqui à Sodomis & Gomorrhis ac reliquis acceperunt, & equos de-
prædati sunt, & hominum multitudinem captiuam abduxerunt, & ab unoquoque opu-
lentiam pecuniarum & aliarum rerum multitudinem diripuerunt: quam reduxit Abra-
ham tunc à cæde Regum: & neque auertere ea quæ iam Deo destinata erant, ausus fuit;
sed dedit ipsa cum aliis donis filiis suis ex Cætura, ueluti in traditionibus Hebræorum re-
perimus. At uero in Christi aduentum, cum iidem filij Abraham & discessissent & habitaf-
sent in partibus Arabicis Magodiæ regionis, Magi, qui ex successione seminum illorù de-
scenderunt, eadem dona in participatione eiusdem spei Christo in Bethlehem obtulerunt,
quando stellam conspicati uenerunt. Quorum donorum manifestam certitudinem ^r Pro-
pheta declarat, dicens: Antequam sciat puer uocare patrem suum & matrem suam, capiet
uim Damasci, & spolia Samariæ contra Regem Assyriorum. Hæc enim à Damasco in
temporibus Abraham (uelut antea dixi) à Regibus qui uenerant, accepta sunt. Quando
ergo accepit ipsa: priusquam nosse uocare patrem aut matrem, quando uenerunt Magi,
& aperuerunt peras suas, siue thesauros, ueluti aliqua exemplaria habent, & obtulerunt
myrrham,

myrrham, thus, & aurum.] hæc tunc Epiphanius. In eundem fermè sensum interpreta- tus est Iustinus^a Martyr dictum Isaia textum, dum agens cum Tryphone Iudæo de veritate fidei Christianæ, Magos ex Arabia venisse, eosdemque Arabes fuisse dicit, itemque Damascum olim in Arabia ciuitatem positam. hæc ipsa etiam Tertullianus^b ingenue fatetur: ipsa quippe Syria Damasci, Arabia nominata reperitur. Idem Tertullianus, per Regem Assyriorum, vsitato Scripturæ loquendi modo, Herodem esse intelligendum, prout & idem Iustinus & Petrus Alexandrinus, affirmat.

XXVII. Ex omnibus his tam ex diuinæ Scripturæ auctoritate ac antiquorum interpretatione, quam etiam ex Hebræorum traditionibus enarratis, satis elucidatum videtur quod dicti auctores dixerunt, Magos ex illa regione Arabiæ venisse, quæ vergit ad Orientem (inde enim eos venisse, Euangelista^d testatur) præsertim ex dicto illo diuinæ Scripturæ loco^c, quo dicitur, Cæturæ filios in Oriente ab Abraham esse locatos. Qui insuper Iudææ situm B describere, eam ex Orientali parte spectare dixerunt Arabiam: inter quos Tacitus^e de his agens, hæc ait: Terra finesque quæ ad Orientem vergunt, Arabia terminantur: à Meridie Ægyptus obiacet, ab Occasu Phœnicæ & mare, Septentrionem à latere Syriæ longè prospectat.] hæc ille: quod eo verius est, si hiemalis solstitij ratio habeatur: secundum quod creditur locutus Euangelista, cum Christus sit natus media hieme. Ceterum quod spectat ad Persidem, vnde complures, venisse Magos affirmant: Ioannes^f Chrysostomus eam Septentrionem versus positam affirmare videtur, quod & testatur sanctus Hieronymus^h hæc scribens in eadem sententiam: Operatus est salutem in medio terræ: à partibus Orientis eingitur plaga quæ appellatur Asia, à partibus Occidentis ea quæ appellatur Europa, à Meridie & Austro Libya & Africa: à Septentrione Scythia, Armenia, & Perside, & cunctis Ponti nationibus.] hæc Hieronymus. At veròⁱ Cyrillus C Alexandrinus, qui eosdem Magos à Perside venisse contendit, eam prouinciam ex Oriente Iudæam spectare testatur; quod & qui Ptolemæi tabulas perlegerit, exploratum & euidentem esse cognoscet. Verum si consideretur Magorum aduentus temporis spatium, nempe dierum tredecim (vt pluribus paulo inferius demonstrabimus) eos certè non è Perside, vel è Chaldaæa, sed ex Arabia Orientali venisse, perfacile quisque percipere poterit.

XXVIII. Sed & consideratione dignum est, quòd Regina Saba, ex iisdem & ipsa Cæturæ filii originem ducens, illam incolens regionem quæ à parte Austri est confinis Arabiæ, venit Regem Israel explorare; cui & eadem, quæ Magi, munera attulit, nempe aurum & aromata, licet & gemmas superaddiderit, prout his verbis docet diuina Scriptura^k: Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. Et ingressa Ierusalè multo cum comitatu & diuitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad Regem Salomonem.] Quæ, obsecro, tanta cupido tum illius, tum Magorum, qui ex iisdem (vt dictum est) progenitoribus descendebant, inaccessit animum de Rege, qui in Israel regnaret, peruestigando; nisi quòd in illis regionibus de re tanta Balaam^l oraculo erant admoniti? At quòd illa credidit esse impletum in Salomone, qui & ipse Christi venturi typum gerebat; isti, duce stella, adhuc perquirendum putarunt Regem Israel, quem & feliciter inuenerunt.

XXIX. Cur verò iidem Magi sint nominati, superest inuestigare, simulque an iidem ipsi Reges fuerint, perquirere. Penes antiquos triplicis generis Magos fuisse, tradit^m Eusebius: quorum primi erant doctissimi atque abstinentissimi, vt excepta farina & olere, nihil aliud in cibum haberent: alij erant sacerdotes, vt videmus perseverasse in Perside; quorum sacerdotes constat Magos esse appellatos: tertij verò generis illi fuere, qui inuocationibus malorum dæmonum intendentes, vel ad commouendos animorum affectus in contraria studia, vel ad futura prænoscedenda, & occulta diuinanda, maleficia exercebant: cuius magiæ genus maximè proprio vocabulo malas artes dici, testatur Philoⁿ, qui tamen veram magiam, vt scientiam libero homine dignam, summopere laudat. Porro tertij generis Magi Romanorum legibus, inquit Tertullianus^o, cum damnati sint atque proscripsi: cumque magia puniatur, cuius species est, ait, astrologia, iudicialia scilicet; vtique & species in genere damnatur.] hæc ille, qui eius generis hos fuisse Magos est opinatus, sic dicens: Magi & Astrologi ab Oriente venerunt: scimus magiæ & astrologiæ inter se societatem. Primi igitur stellarum interpretes natum Christum annuntiarunt, primi munerarunt.] hæc Tertullianus^p, qui & eosdem Reges fuisse assentiri videtur,

^a Iust. Mart. in diu. cum T. Cyph.
^b Tert. l. 3. contra Marc.
^c l. 13. Iust. ubi sup. c. Petrus Alex. cap. 13.

ARABIA ORIENTALIS. ^d Burchard. in descript. Terræ Sæ. par. 1. cap. 1.
^e Matih. 2.
^f Genes. 25.
^g Tacit. in histor. lib. 5.

^h Chrysost. hom. 6. in Matih.
ⁱ Hieron. in Ezech. cap. 5.

^j Cyril. in I. I. 49. l. 4. orat. 4.

DE REGINA SABA. ^k 3. Reg. 10.

IN Num. 24.

MAGI AN REGES FVERINT. ^m Apud Hier. tom. 9. de reg. monach.

ⁿ Philo. lib. de special. legib.
^o Tertul. lib. de idololatr.

^p Tertul. l. ad. ebr. Iudæos.

A videtur, dum sic ait^a: Reges Arabum & Saba dona afferent illi; nam & Magos Reges ferè habuit Oriens.] hæc ille, alludens nimirum ad Plinium^b, qui ait magiam in Oriente Regum Regibus imperasse: vel ad id quod antè Philo dixerat hoc modo: Non solum eam plebei sectantur, sed etiam Reges Regum maximi, præsertim Persici tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi cum Magis versato familiariter.] hæc tunc ille.

At quòd Magi fuerint Reges, etiam Theophylactus^d asserit, idemque Fidelium prætraditio tenet: eosdemque tres numero fuisse, secundum tria munerum genera, æque confirmat; quod & sanctus Leo^e in suis sermonibus sæpè testatur. Hos igitur fuisse Reges dixerimus, vsitato more diuinæ Scripturæ, quæ cuiusque oppidi dominum Regem appellare consuevit, vt patet de quinque Regibus, quos Abraham^f armatis suis vernaculis debellauit. Nec quidem propinquioris Iudææ Arabiæ eos fuisse Reges putamus; nam illi præerat Syllæus, cuius Iosephus frequenter meminit: sed potius interioris partis prouinciæ illius, quæ longè lateque ad Orientem & Meridiem sese diffundit. Quòd verò eosdem Matthæus Magos appellet, in eam sententiam sumus procliuiores, vt existimemus, illius magiæ studiosos, quæ ex rerum naturalium cognitione percipitur, extitisse, cui quidem nostræ sententiæ ad stipulatus videtur Chalcidius Plonicus, dum suis in Timæum Platonis commentariis hæc ait: Est quoque alia sanctior & venerabilior historia (alludit enim ad Matthæi Euangelium) quæ perhibet ortu stellæ cuiusdam non morbos mortisque denuntiatas, sed descensum Dei venerabilis ad humanæ conuersationis rerumque mortalium gratiam. Chaldæorum profectò sapientes viri, & consideratione rerum cælestium sanis exercitati, quæsiisse dicuntur recentem ortum Dei; repertaque illa maiestate puerili, venerati esse, & vota Deo tanto conuenientia nuncupasse.]

C hucusque ille, ratus tamen hos fuisse Chaldæos. Cum autem Epiphanius^g dicat, dictos Cæturæ filios, Magorum progenitores, habitasse in partibus Arabiæ Magodiæ regionis: haud ineptè quis dixerit, Magos, non à magica facultate, sed ab eadem Magodiæ regione esse denominatos.

De tempore autem quo Magi Bethlehem venerint, inter se dissentiunt antiqui scriptores: quorum aliqui, vt Eusebius Pamphili^h, Epiphaniusⁱ, ac ceteri hos secuti, in ea fuerint sententia, vt post biennium à Christo nato Magos in Bethlehem ad Christum venisse dicerent; ea nimirum ratione adducti, quòd Herodes (vt testatur Euangelista^k) omnes pueros occidi iussit à bimatu, & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Sicque anno Augusti Imp. quadragesimoquarto Magos Bethlehem peruenisse asseruerunt. Alij verò dixerunt, decimotertio à natiuitate Domini die Magos Bethlehem aduenisse, verum biennio ante Christum natum illis stellam apparuisse: cuius sententiæ Augustinus^l fuisse reperitur, & alij, nec alia ex causa, quam quòd à bimatu & infra, Herodes pueros omnes necandos curauit. Sed vt ab his omnibus dissentiamus, multa persuadent. Dicant, rogo, qui post biennium à Christo nato eos aduenisse tradunt, ea est causa: quandoquidem eos, confestim vt stellam inspexerunt, esse profectos, Euangelista non obscure insinuare videtur: alioquin ea mora ipsos reddidisset suspectos, postteris nomine ignauæ, si tam insolito signo admoniti, adhuc annum & multos menses oscitanter nimis iter capeffere detrectassent. Si verò statim vt in cælo visa est stella, iter arripuerunt; quidnam fuit causæ vt biennij tempus insumpserint in itinere? cum, non dico si è Perside vel Babylone, sed etiam ab extremis Indiis Orientalibus profecti fuissent, illud licet longissimum itineris spatium sex mensibus eos conficere potuissent, quilibet æquus rerum æstimator diiudicare possit. Insuper si, vt dicunt, post biennium Magi aduenissent: quo modo (quod refert sanctus Matthæus) cum in Bethlehem inuenerunt, quem (vt testatur sanctus Lucasⁿ Euangelista) post quadraginta dies, secundum Moyse legis mandatum, tulerunt Ierusalem, vt sisterent eum Domino, hisque impletis officiis Ioseph & Maria Virgo sanctissimæ vnà cum infantulo sunt reuersi in Galilæam, atque Nazareth habitarunt? Aliqui verò ex his qui hanc sententiam firmare conati sunt, non valentes his respondere, commentum excogitarunt, dicentes, iterum parentes cum puero, occasione cuiusdam festi, esse reuersos Bethlehem. Sed quòd festum fuerit illud, dicant obsecro. Nam si aliquod fuit ex legalibus, Ierosolymam, & non Bethlehem eundem fuisset. Si verò aliquod spectaculum Bethlehem ederetur, absit vt eius causa vel pedem

^a Tertul. lib. de idololatr. num. 51.
^b Plin. nat. hist. l. 30. c. 11.
^c Phil. lib. de special. legib.

XXX. MAGI REGES. ^d Theophyl. in Matih. 2. ^e Sermon. de Epiph. 1. 3. ^f Genes. 14.

^g Epiph. in comp. doct.

XXXI. MAGI QUANDO VENERUNT. ^h Eusebius in Chron. ⁱ Epiph. in Panar. l. 1. tom. 1. ^j prope fin. c. 2. ^k Matih. 2. ^l Aug. ser. 7. de Epiph. de temp. 35. ^m in addit. serm. de Epiph. edit. Louan. pag. 431.

ⁿ Lucæ. 2.

extra domus limen integerrima Virgo produxisse credatur. Atque hæc satis sint ad hanc A sententiam refellendam.

XXXII.
ARGVITVR
ERROR DE
MORABIEN-
NII.
Chryf. ho-
mil. 7. in
Matth.
CVR A BI-
MATV CAE-
DES XVSSA.

Quod autem ad illos pertinet, qui stellam ante biennium apparuisse putarunt: et si satis esse possent quæ paulò ante de tam longo temporis spatio in itinere in sumpto dicta sunt: tamen quia & iidem vnà cum illis ea nituntur ratione, quòd dicat Euangelista, Herodem occidi iussisse infantes omnes à bimatu, & infra, secundùm tempus quod exquiserat à Magis: ad hæc primùm inferimus id quod Ioannes Chrysofostomus iisdem respondens ait: Quòd Herodes à biennio & infra pueros interfici iussit, non mireris: siquidem conueniunt in eum tyrannum pauor & furor: pro abundantia cautionis maius tempus inclusit, ne quis vel proximæ ætatis effugeret.] hæc ille, & prudenter sanè. Quis enim infanientis tyranni, & metu perdendi regni, in proprios filios immaniter debacchantis, furorem intra terminum rationis vel temporis metam putauerit continendum? Tyrannorum est cuncta pauere, nec quantauis adhibita caurela atque custodia posse reddi securum. Didicit ille à Magis tempus stellæ; & licet ex ortu stellæ potuisset simul intelligere tempus nascentis infantis, tamen veritus ne fortassis antea natus esset quàm illi stellam vidissent, ea sibi arte consulendum putauit, ne vltèrius quod in ea re suspicaretur, reliquum esset: sicut cum nulla subesset ratio, vt qui extra Bethlehem nati essent, occiderentur; eò quòd ex diuina Scriptura per Principes sacerdotum & Scribas certior factus esset, quòd Christus in Bethlehem nasceretur, tamen omnes, qui in omnibus finibus eius essent, necari præcepit.

XXXIII.

Sed cum illud biennij spatium Euangelista referat ad ea quæ à Magis dicta essent Herodi, cum ait: A bimatu, & infra, secundùm tempus quod exquiserat à Magis] dici posse videtur, quòd et si Herodes omnes pueros à bimatu & infra occidi mandauit; tamen quod dicitur: Et infra, secundùm tempus quod exquiserat à Magis] illud, secundùm tempus, non esse referendum ad id quòd dixerat, A bimatu; sed ad illud potius, quod subdit, Et infra: sicquæ Euangelistam significare voluisse, eo cædis edicto non includendos eos qui geniti essent post Christum natum, & stellam visam à Magis, quorum nulla posset esse suspicio; atque ita voluisse cædendorum puerorum terminum esse secundùm tempus quod exquiserat à Magis. Sicquæ ex his, ni fallor, sublata illa videtur de biennio & tempore à Magis perquisito difficultas. Eundem locum sic declaratum vidi postea à Cornelio Iansenio Episcopo Gandauensi, viro quidem Theologicis facultatibus nobiliter exculto; quo non mediocriter delectatus sum, ne ego noui sensus Euangelicæ interpretationis, quantumlibet veri atque germani, dicerer primus auctor.

XXXIV.
ADVENTVS
MAGORVM.

Ista 6.
Arist. hist.
anim. l. 9. c.
vlt.
Chrysof. in
Mat. 2. hom.
6. c. 7.
Aug. ser. 2.
de Epiph.
Hier. ep. 14.
17. 18. c. 27.
Fulgentius
alij recentiores.
Matth. 2.
Euthym. in
Matth. 2.
DE STELLA.
Orig. lib. 1.
contra Cels.

XXXV.
Basit. de
hunc. Ch. i. f.
generat.
Chrysof. in
Mat. 2. ho. 6.

Iraque ea magis nobis probatur sententia, quæ Catholicæ Ecclesiæ consuetudine magis recepta videtur: nempe, Magos tunc, cum natus est Christus, statim vidisse stellam; eosdemque mox Iudæam versus iter suscepisse, ac Iudæorum metropolim Ierosolyam accessisse, atque interrogasse de nato puero; totumque itineris spatium termino dierum tredecim confecisse, atque Bethlehem peruenisse eodem die quo S. Dei Ecclesia tantam solemnitatem anniuersaria memoria celebrare consuevit. Quod quidem haud mirum videri debet, si ex Arabia Iudææ adiacente (quod superius demonstrauimus) eosdem aduenisse dixerimus, & (vt prædixerat Propheta) ad celeritatem itineris dromedariis vsos fuisse, quos velociores esse ad cursum equis Nyssæis, Aristoteles tradit. Constans insuper est de his sanctorum Patrum sententia, Magos Bethlehem aduenientes, in præsepe, vbi natus est, Christum Dominum reperisse, id Chrysofostomo, Augustino, Hieronymo, & aliis ferè omnibus attestantibus. Vnde summo iure redarguuntur qui aliter senserunt, ea leui ratione permoti, quòd Matthæus nullam de præsepe fecerit mentionem, sed dixerit eos intrasse domum, & inuenisse puerum cum Maria matre eius: quasi verò non sit diuinæ Scripturæ satis frequens phrasis, locum quemlibet, ad habitandum tamen accomodatam, quantumlibet exiguum, domum appellare: cum & nidum auium, domum quoque nominet, vt videre est in Psalmo: Herodij domus.] vnde Euthymius sic optime: Hic, inquit, tugurium domum appellat.

Quod ad stellam pertinet, quæ iisdem Magis apparuit: cuius generis astrorum fuerit, iam penes omnes antiquos Patres in confesio est, nequaquam ex illis fuisse, quibus celos videmus ornatos, nec etiam ex illis, quæ ex vaporibus coagmentatis accensæ in aère, cometæ sunt dictæ: quod Origenes, Basilii, Chrysofostomus, & alij optime intellexerunt.

A intellexere. Cum autem diuino miraculo cælitus apparuerit, naturæ superans facultatem, cuius substantiæ fuerit, non est facile definire: vnde in eo consentiunt omnes, diuinam quamdam fuisse virtutem, quæ non aspicientium tantùm oculos sui fulgoris radiis illustraret, sed quæ & mentes illorum diuina luce perfunderet, atque ad Christum natum perquirendum excitaret; idque præ ceteris affirmat S. Leo his verbis: Agente sine dubio in eorum cordibus diuina inspiratione, vt eos tantæ visionis mysterium non late-ret; & quorum oculis ostendebatur insolitum, animis non esset obscurum.] id ipsum Chrysofostomus, Fulgentius, & alij. Gregorius Nyssenus existimauit esse Angelum, qui ea figura stellæ apparuerit. Quidquid sit, illud exploratissimum est, ipsum Deum omnipotentem, qui visibilibus illis signis, columna ignis per noctem, & nubis columna in die populum tot annis per desertam regionem deduxit, eundem ipsum stellæ signo Magos ad præsepe perduxisse. Certè non eius fulgoris, quo ceteras nitere videmus stellas, fuisse, sed longè fulgentioris, S. Ignatius proximis illis temporibus declarat his verbis, ad Ephesios scribens: Stella fulsit splendore exuperans omnes quotquot antè fuerant: lux enim illius inenarrabilis erat, & stuporem incussit omnibus aspicientibus eam rei nouitas. Omnia autem reliqua astra vnà cum Sole & Luna chorus fuere stellæ illius, ipsa verò claritate exuperabat omnes.] hæc ille. Hinc Prudentius cecinit de ipsa dicens:

Stella que Solis rotam
Vincit decore ac lumine, &c.]

Ex quibusdam autem apocryphis Seth nomine scriptis libris, multa de Magis feruntur, de quæ stella quæ illis apparuit, quòd formam pueri crucem gestantis exprimeret: sed quia hæc commenta ab hæreticis Sethianis excogitata videntur, vt inania prætermittimus.

Cetera autem quæ huius historię sunt mysteria, ipsaque à Magis oblata mystica munera, quæ hæc cupit, interpretes consular; nos verò nostri instituti limites non excedimus. Illud tantummodò non prætereundum putamus, eiusmodi Magorum ad Christum aduentum, quòd ex eo vocatio Gentium ad Christum expressa fuerit, per celebri anniuersario cultu Ecclesiæ consecuisse celebrare, ac magnificentissimè colere, vt sanctorum Patrum ferè innumeræ de ea re descriptæ homiliæ declarant: ad quæ vt extorris prorsus à Christiana religione videretur, qui tantæ eius diei celebritati non interfuisset. Vnde de Iuliano Apostata Ammianus scribit, quòd licet clam dæmonibus immolaret, tamen ne detegeretur quòd erat idolorum cultor, voluit suam præsentiam exhibere his feriis, quas, inquit, Christiani celebrantes mensè Ianuario, Epiphaniæ nomine nuncupant. Eadem de Valente Imp. testatur Gregorius Nazianzenus. At iam de his satis.

Postquam autem Magi, vt decebat, Christo infanti debitum exhibuere religionis obsequium, in somnis admoniti, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam: qui tantum abest vt Ierosolyam ad Herodem redierint, vt nec in his quæ esse solent in via, publicis hospitarentur hospitibus, sed in montibus & in speluncis agerent, cum post labores itineris, quiescendi tempus aduenisset. Atque hæc quidem ex his quæ Cyrillus fidelis historicus scribit in rebus gestis S. Theodosij cœnobiarchæ, facile possunt intelligi; qui dum agit de monte & spelunca, quam sibi ad habitandum sanctissimus vir ille delegit, hæc ait: Quædam enim fama ab alto à parentibus tradita ad nos vsque peruenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethlehem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex superna specula in Occidentem huius mundi venerat, aurum, thus & myrrham piè admodum obtulissent; deinde ab Angelo responsum accepissent ne eamdem viam rursus inirent, sed per aliam prorsus redirent in suam regionem: hos, inquam, dicit Magos in hac spelunca in reditu fuisse diuersatos; cumque hic noctu dormissent, manè ingressos esse viam quæ ducebat in patriam. Tale quidem esse id quod dicitur, nulla labefactat improbabilitas. Nam primùm quidem cum statuissem non ingredi iter per Ierosolyam, non est admodum facile, vt ij alia via ex Bethlehem domum reuerterentur: sicut etiam nunc videmus, eos qui à Bethlechem, vel ab ea quæ est circumcirca regione transeunt, per hanc proficisci.] hæc ille. Pergit verò Euangelista:

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundùm legem Moyfi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia & omne

S. Leo ser. 4.
in Epiph.
Chrysof. v.
bi supra.
Fulgent. ser.
de Epiph.
Nys. Dial.
de anima.

Ignat. ad E-
phes. epist. 14.

XXXVI.

FESTVM E-
PIPHANIE

Ammian.
Marcel. l. 21.

Gre. Na-
zian. orat. in
funere Basilij.

XXXVII.
MAGORVM
REDITVS

Extat Cyril-
li historia de
vita Theodo-
sij apud
caph. c. 11.
l. 10.

XXXVIII.
Quia & Luc. 2.
omne

IESVS OPER-
TERTVR IN
TEMPLIO.

omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur, & vt darent ho-
stiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos colum-
barum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & ti-
moratus, expectans consolationem Israel, & Spiritus sanctus erat in eo. Et Responsum ac-
ceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.
Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt face-
rent secundum consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedi-
xit Deum, & dixit, Nunc dimittis seruum tuum Domine, &c. Et erat pater & mater
eius mirantes super his quae dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Ma-
riam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Is-
rael, & in signum, cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius, vt re-
uelentur ex multis cordibus cogitationes.] hec Lucas. Porro hec omnia, vt legi obse-
queretur, legalia exhibuerunt officia, quod & Lucas, dum ipsas citat leges, insinuat, cum
alioqui nullatenus astringeretur Virgo sanctissima: quippe quae sicut cum concepit filium
nulla est ex parte foedata, sed miracifice illustrata, ita cum peperit, nullam virginalis clau-
stri iacturam sentiens, remansit in omnibus illibata, atque prorsus impolluta, magis ma-
gisque donis caelestibus aucta.

XXXIX.
VIRGINI-
TAS ILLI-
BATA.

^a Tertul. lib.
de carne
Christi in fi-
ne.
^b Orig. in
Luc. homil.

14.
^c Ambros. in
Luc. com. l. 2.

^d Ezech. 44
^e Contra Pe-
lag. lib. 2.

^f De Civit.
Deil. 22. c. 8.

Non est igitur quod quis requirat in natura modum, dum qui supra naturam habet
imperium, haec miraculo operatur, & superexcellenti quadam diuinæ operatione natu-
rae: qui enim è mortuis exurgendo signaculum sepulturae non soluit, quomodo nascen-
do virginalis claustrum violauit? nisi quis impiè dixerit, qui pepercit lapidi, non pepercit
matri. Si quid autem contra haec loqui visi sunt Tertullianus^a, Origenes^b, & Am-
brosius^c: ita accipiendae sunt eorum sententiae, vt sic Christus per sacra virginis vteri
claustra transferit, vt eadem claustra remanserint, secundum illud quod de porta Orienta-
li^d propheticè dictum est: Porta haec clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per
eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa Principi.] quod
ad specialem Saluatoris natiuitatem esse referendum, ait^e Hieronymus, vt sic dicatur
Christus aperuisse claustra ipsius virginalis pudoris, vt tamen eadem iugiter clausa per-
manserint. Augustinus^f nouo miraculo in re minima edito, vetus in re omnium maxi-
ma factum demonstrat, cum agit de annulo ad zonam ligato, atque sine ipsius annu-
li vel zonae fractura foras in terram elapso. Sicut ergo ea ratione lege soluta erat sanctissi-
ma Virgo: ita etiam (quod non sicut ceterae feminae, viri semine conceperit, nec vt alia,
cum dolore pepererit) omnium quae ex peccati culpa proueniunt, infirmitatis atque
languoris expers omnino fuit: hinc sibi tempus purgationis expectandum non erat; D
& nihilominus haec omnia libens volensque, vt sacrae legi obsequeretur, sibi im-
plenda proposuit.

X L.

^a Timoth.
presb. serm. de
proph. Simeo-
nis.

IESVS A SI-
MEONE SVS-
CIPITVR.

^b Epiph. de
Prophet. vit.
& interit.
cap. 24.

Sed ad ipsum Simeonem veniamus, de quo haec scriptis mandasse reperitur Timo-
theus^a presbyter Ierofolymitanus: Cum, inquit, Simeon esset in templo, vidit qui-
dem multas matres cum suis filiis templum ingredienti ad peragendum sacrificium
purificationis, in quarum medio erat quae portabat venerandum foetum, & nullis sordi-
bus contaminatum. Iustus autem Simeon huc & illuc oculos circumferens, postquam
vidit multas matres in privato habitu humanitatis, solam autem Virginem infinito &
diuino lumine circumdatam, separauit reliquas matres, clamans & dicens coram omni-
bus: Date mihi locum, vt teneam eum, qui desideratur: vidi eum, qui me prauidit, vnde
& meus germinauit spiritus. Cur quae estis ancillae, cum libera & domina concertatis?
E
cur infantes vestros arae offertis? huc conuertimini, & eos offerre huic puero, qui est an-
tiquior Abraham, &c.] haec ille; sed, vt putamus, pia potius meditatione quam histo-
rica assertionem. Idem Simeon, de quo agimus, inter Prophetas annumeratur: de cuius
vita & obitu Epiphanius^b agens, haec habet in fine: Vita functus est Simeon iste quidem
pluribus annis oblitus, bene confectus: nec tamen a sacerdotibus postremum hono-
rem consecutus, humatus est.] haec ille. Cur autem id acciderit, nullam affert cau-
sam; sed ea putatur, quod palam Christi aduentum annuntians, in se Sacerdotum ce-
terorum inuidiam & odium concitauit. Porro commentum illud de Simeone, quod
caecus fuerit, sed cum Iesum accepit in vlnas, visum receperit, nec dignum quidem pu-
tauimus, quod Annalibus intexeretur: nam diuinae Scripturae aduersari constat. Le-
uitici enim capite vigesimo primo sententia Domini declaratum scimus, ne caecus
in tem-

A in templo Domini fungeretur munere sacerdotis: functionem autem illam sacerdoti-
lem fuisse, cum Lucas insinuat, tum Patres ferme omnes agnoscunt, & Ecclesiam in sa-
cris imaginibus profiteri, certum est. Auctor autem eius historiae est, qui praefationem
habet versionis dialogi Iasonis cum Papisco, quae extat in calce operum Cypriani edi-
tionis Pamelij, ex quo alij accepisse videntur. Sed cum nullus antiquorum Patrum Si-
meonis caecitatis reperitur assertor: equidem eam historiam vt apocrypham esse reie-
ctam, argumento est.

Verum enim verò non tantum cum accepisset puerum in vlnas suas Simeon, illud de
aduentu Christi palam canticum occinuit, & propheticè, quae de illo essent ventura,
praedixit: sed, Et erat, inquit Lucas^a, Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser:
haec processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

B Et haec vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor: quae non discedebat de templo Ie-
iuniis & obsecrationibus seruens nocte ac die. Et haec, ipsa hora superueniens, confite-
batur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.]
haec de ipsa Lucas Euangelista. Quomodo autem Anna numquam è templo discessisse
dicatur, vt meritò eandem S. Cyrillus^b Ierofolymitanus religiosissimam monialem
appellet, consule quae superius dicta sunt de praesentatione Dei genitricis in templo. At
quomodo Praesentationis Christi solemnitas, quam & Purificationem, siue Occursum
maiores nuncupauerunt, ad abolenda Lupercalia, Romae coepta sit anniuersaria festa die
celebrari, suo loco dicturi sumus inferius.

Cum verò haec Ierofolymis non in angulo, sed in templo agerentur, & tam ex Simeo-
nis canticò & propheta, quam etiam (vt dictum est) ex Annae attestatione, iam sparge-
rentur in vulgus, & in Herodis aures illaberentur: qui nuper de nato Rege Iudaeorum ex
relatione Magorum magnum timorem conceperat, his denuò de aduentu Christi nun-
tiis exacerbatus, in furorem actus, vt se eo metu liberaret, necem meditatur infantis. Sed
tanto facinori, per Angelum Ioseph monens, occurrit Deus: tunc enim accidit, quod
post Magorum discessum contigisse Matthaeus^c Euangelista scribit his verbis: Cum
recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, accipe
puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi.

Futurum est enim vt Herodes quaerat puerum ad perdendum eum. Qui confur-
gens, accepit puerum, & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum, & erat ibi
vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophe-
tam dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meum.] haec Matthaeus. Quae autem Do-
mino nostro Iesu Christo Aegyptum aduenti contigerint, ex Sozomeno^d haec scri-
bente describimus.

Memorant, inquit, arborem esse, quae Persis dicitur, Hermopoli, quod est oppidum
Thebaidis, cuius fructus aut folium aut particula aliqua corticis aegrotis admota, mor-
bos à compluribus depulerit. Nam traditum est, Ioseph cum propter Herodem, assum-
ptis secum Christo & Maria sancta Deipara, fugisset, atque venisset Hermopolim, si-
mul vt portae appropinquauit, statim arborem, licet planè maximam, aduentu Christi
curuatam esse, atque ad solum vsque se inflexisse, & Christum adorasse. Atque haec
quidem de hac arbore, sicut à multis audiui, à me commemorata sunt. Quae quidem, si
modò arborem, quam incolae propter magnitudinem & pulchritudinem lege gentilitia
venerabantur, demone iam qui ibi colebatur, ob Christum talium rerum euerfore, qui
in eo loco comparebat, perhorrescente, sua sponte commotam esse, verum etiam omnes
Aegyptiorum statuas, aduentante tum Christo, iuxta prophetiam Isaiae concussas. Itaque
demone inde abacto, arbor, quod rei gestae testimonio esset, remansit ibi, fidelesque mor-
bis liberauit. Atque vt Aegyptij & Palaestini istarum rerum, sic alij singuli aliarum, quae
apud ipsos gestae sunt, testes locupletes existunt.] haec Sozomenus. At verò Iudi
consecratam fuisse Persaeam arborem, Plutarchus^e ait; ea de causa; quod eius fructus
cordis, folium linguae speciem referat.

E Quod pertinet ad Aegypti simulacra: de illis olim haec praedixerat Isaias^f: Ecce Do-
minus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur si-
mulacra Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet in medio eius.] Eusebius^g Pam-
phili de his agens, haec ait: Hi qui prius incolebant Aegyptum praui vitio sique damo-
nes per

XLI.
DE SIMEO-
NE.
^a Luc. 2.

ANNA VI-
DUA.
^b Cyril. cate-
ches. 10.

XLII.

^c Matth. 2.
IESVS DVCI-
TUR IN
AEGYPTVM.

^d Sozom.
hist. l. 5. c. 21.
^e Niteph. ecc.
ipso lib. 10.
cap. 31.

XLIII.

IESVS IN AE-
GYPTVM
PERDVCTO
MIRACVLA.

^f Plutarch.
in Iside.

XLIV.
^g Isai. 19.
^h Euseb. de
demonst. l. 6.
c. 20.

SIMVLACRA
COLLAPSA.

^a Athanas.
lib. de incar.
Verbi.

nes per multa sæcula in simulacris latitantes, animasque Ægyptiorum omnis supersti-
tionis errore addicentes, ac subiicientes, cum sensissent nouam quamdam diuinamque
virtutem ad se accessisse, illic commoti sunt, & fluctuationem ac perturbationem in
semetipsis pertulerunt; corque eorum & vis intelligendi intrinsecus ab ipsis conuicta
fuit; cesseruntque & fugati sunt ab eadem virtute, quæ vi effugere eos compellebat, &
ignis instar ineffabili quadam ratione adducebat: & tunc quidem inuisibiliter dæmones
talia passi sunt, cum Saluator noster in Ægyptum cum visibili corpore peruenit.] hæc
Eusebius. Sed & S. Athanasius ^a Alexandrinus Episcopus, non tantum commota esse,
sed corruisse simulacra Ægypti testatur his verbis: Quis iustorum aut Regum in Ægy-
ptum descendit, & eius descensu idola in Ægypto ceciderunt? Abraham descendit, ni-
hilominus tamen idololatria vbique viguit: natus est ibi Moyses, æque illic hæsit religio-
nis error.] & inferitis: Ægyptiorum superstitio non quieuisset, nisi Dominus omnium B
in corpore, quasi in nube vectus, eò descendisset, & idolorum errores compescuisset.]
hæc ille.

XLV.
^b Orig. homil.
3. diuers.

Origenes ^b & ipse Ægyptus in hunc modum: Fuge in Ægyptum, propterea vt de-
struantur manufacta eorum, & confringantur & pereant idola ipsorum; propterea vt
dæmones turbentur & Regum fabricæ in idolis destruantur, vt fiat in aduentu Domini
fugitiuorum seruatorum & malorum interitus.] hæc ille, & alia multa id genus: eadem
alij complures sanctorum Patrum: quæ quidem omnia sic accipienda esse putamus, non
vt cuncta quæ tunc erant in Ægypto corruerint simulacra, sed de his aliqua; non tam in
signum quòd ille aduenisset, quàm quòd idololatriam esset penitus euerurus. Demum
in Vitis Patrum, quod opus Euagrii esse putatur, hæc scripta leguntur: Vidimus & alium
sanctum virum, nomine Apollonium, apud Thebaidem in finibus Hermopolis; ad
quam ciuitatem Saluatorem cum Maria & Ioseph de Iudææ finibus venisse tradunt, se-
cundum prophetiam Isaie. vidimus ergo ibi & templum ipsum, in quod ingresso Salua-
tore, corruisse omnia idola in terram, & comminuta esse memorabantur.] hæc ibi. Sanè
quidem illinc fluxisse in Græcos fontem idololatriæ, qui Herodotum legerit in Euterpe,
planè intelliget.

XLVI.

Quod autem (vt hoc non prætereat) citantes nos librum inscriptum, Vitas Patrum,
hic & alibi Euagrium eius nominamus auctorem, & alij putent Ruffinum potius tribuen-
dum: Molanum non inuiri sumus secuti, locum Hieronymi amphibologicum in episto-
la ad Ctesiphontem ita interpretantem, ducti ea potissimum coniectura; quòd si ad eò
immane scelus Ruffinus perpetrasset, vt hæreticos pro Catholicis atque Sanctis vniuer-
sæ Ecclesiæ legendos tribuisset: quoties istud in tribus libris illis in Ruffinum conscriptis D
ipse pro more suo exaggerans sanctus Hieronymus exprobrasset, cum è contrà nec le-
uiter eius meminisse reperitur? His accedit, quòd Gennadius exactè relegens omnia
Ruffini scripta, nequaquam eius operis verbum facit, licet nec Euagrius tribuat, sed Pe-
tronio. Sed cæptam iam prosequamur historiam.

XLVII.

Porrò non modò Ægyptum Domini præsentia illustratam, sed & ipsam solitudi-
nem, per quam transiuit, esse nobilitatam tradunt: quæ tunc quodammodò semen be-
nedictionis suscipiens, postea suo tempore (quod idem ait ^c Propheta, Exultabit solitu-
do, & florebit quasi lilium: germinans germinabit) tot sanctorum monachorum, illic
quaquauerfum incolentium, produxit sacra germina. At non prætermittendum puta-
mus nobile monumentum habitationis Christi in Ægypto; quod traditione piorum cog-
nitum posteris, ab his qui religionis ergò ad illa peregrinati sunt loca, & inter alios ab eo E
qui ceteris habetur ^d fidelior, sic describitur: Inter Heliopolim & Babyloniam, medio
fermè loco, est balsami hortus.] & post multa: Rigatur, inquit, hortus ille ex paruulo
fonte, sed vberè, in quo fama est beatam Virginem Iesum paruulum pluries lauisse, pan-
niculosque eiusdem mundasse, cum esset in Ægypto propter metum Herodis. est & ibi-
dem lapis, super quem dicitur eosdem exicasse. hæc omnia venerantur à Christianis &
Saracenis. Verùm quia fons Iesu paruulus est, non sufficiens irrigationi totius horti, Sa-
raceni alium profundum foderunt puteum iuxta illum, ex quo quatuor boues per ro-
tam aquam extrahunt, sperantes ex vicinitate fontis Iesu aquam alterius fontis fore vir-
tuosam. At se deceptos animaduertentes, construxerunt canalem, per quem trans-
mittunt aquam illam in fontem Iesu: vt sic ex eis mixtis fœcundaretur hortus. Nec
eos fecellit opinio: nunc enim sufficienter & virtuosè fœcundatur ex aquis sic mixtis.]
hæc

^d Burchar. in
descript. Ter-
ra S. par. 2.
cap. 4.
MEMORIA
CHRISTI
IN AEGY-
PTO.

A hæc & alia admiranda, quæ auctor oculis contemplatus est, refert; cui, vt dixi-
mus, ceteri qui eiusdem argumenti libros scripserunt, adstipulantur: qui & addunt ^a,
locum illum in quo habitasse ferebatur sancta Deipara, ab ipsis etiam Saracenis magna
veneratione haberi, adeò vt ibi lampadem perpetuò ardentem in memoriam Iesu illic
olim habitantis conseruent: locumque illum ab incolis Ægyptiis Matuream nominari
tradunt. Sunt & alia multa de his quæ tum in itinere, tum etiam cum manerent in Ægy-
pto, contigisse dicuntur: quæ quoniam firma carent auctoritate, libentius silentio præ-
terimus: accepta enim putamus ab apocrypho illo De infantia Saluatoris inscripto
libello, qui legibus ^b Ecclesiasticis est interdictus. Sed his omissis, Euangelicam iam pro
sequamur historiam.

Cum verò Christus ex Iudæa recessisset: Tunc, inquit Matthæus Euangelista ^c, videns
B Herodes quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pue-
ros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à binata & infra, secundum tem-
pus quod exquisierat à Magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam
Prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est ploratus, & ululatus multus: Rachel plo-
rans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.] hæc tamen de his Matthæus. Non sen-
sit ante dictum tempus dierum quadraginta Herodes se illusum à Magis: siquidem cum
illi magno silentio recessissent, spe sua frustratos atque delusos esse putauit, vitasseque in
itinere Ierosolymam, ne populi totius derisioni paterent. Hæc ratus ille, quæ Magi
dixerant de Christo nato humanum existimauit esse figmentum. Cum primum autem
de eodem ex his quæ accidissent in templo (vt diximus) certior factus esset, tunc se à Ma-
gis, qui se redituros Ierosolymam ad ipsum spondidissent, illusum fuisse cognouit: ma-
gnoque furore percitus, quoslibet mox infantes, qui Bethlehem essent, ac in finibus eius,
necandos esse mandauit; eos videlicet qui essent bimuli ac inferioris ætatis, vsque ad illud
tempus quo stella Magis apparuisset, & de Christo nato certam fidem fecisset. Cur au-
tem à bimatu & infra Herodes pueros occidi iusserit, satis superius dictum est, cum de
tempore apparentis stellæ sermonem habuimus.

Hic tantum refellendum est illorum commentum, qui dixerunt idcirco bimulos ab
Herode esse iussos occidi, quòd tunc temporis ipse Romam abierit accusatus à filiis, ne-
que vsque ad biennium in Palæstinam redierit. Hæc licet conficta omnino videan-
tur, tamen esse falsa, Iosephi testimonio conuincuntur. Constat quippe eiusdem ^d au-
thoritate, Herodem tempore regni sui Romam bis concessisse: primò quidem non accu-
satus à filiis, sed potius ipse accusaturus filios, illuc se contulit; indeque in Palæstinam est
D reuersus ante annum vigesimum octauum regni ipsius; quo anno, Olympiade centesima
nonagesimasecunda, Cæsarem in honorem Cæsaris dedicauit. Quod certè tempus ne-
que secundum annos regni Herodis ab eodem Iosepho supputatos, neque secundum
initam superius à nobis rationem eiusdem regni, tempori natalis Domini aptari potest,
& multo minus posterior eiusdem Romam aduentus, cuius idem ^e meminit, vt rectè in-
tuenti veritas se ante oculos offert. Itaque illa tum Eusebij ^f, tum etiam aliorum asseren-
tium infanticidium perpetratum post biennium à Christo nato, sententia prorsus irrita
redditur.

Necantur miserando modo interea infantes: luxit tunc Bethlehem infantulos suos:
& quod prædixerat Ieremias ^g Propheta, vox in Rama audita fuit: nimirum, siue
(quod habet Hebraica lectio) immensum de tam miserabili infantium strage lamen-
tum auditum est in excelso, siue in Rama ciuitate in sorte Beniamin contra Ierusa-
lem, cuius est frequens mentio in diuinis ^h Scripturis, siue in Rama, quæ erat in Arabia
(vt Iustinus ⁱ Martyr differens cum Tryphone, putat intelligendum) longè lateque fama
percrebuit: eademque non tantum Ramam, sed Romam perlata est, & peruenit ad au-
res Imperatoris; quod Ethnicus auctor testatur. Macrobius ^k enim eiusdem infanti-
cidij his verbis meminit, dum agit de Augusto: Cum, inquit, audisset, inter eos quos in
Syria Herodes Rex Iudæorum inter bimatum iussit interfici, filium quoque eius occi-
sum, ait: Melius est Herodis porcum esse, quàm filium. Quod scilicet, qui filios occide-
ret, abstineret à nece porcorum, utpote Iudæus: Iudæi enim à nominatione etiam ipsa
porcorum abstinere solebant, qui eos, vt testatur ^l Iosephus, nefanda animalia appellare
conseruerunt. Eò infantiæ atque furoris processit cæca dominandi cupido, vt cum om-
nes homines sic regnare cupiant, vt possint Regnum ipsum in filios propagare: ipsamet
Annal. Eccl. Tom. I. F modò

^a Vide Cornel.
Ians. concord.
Euang. c. 11.

^b Gelas. in
can. de lib.
apocryph.

XLVIII.
^c Matth. 2.
HERODES
IN INFAN-
TESSAETIT

XLIX.
ARGVITVR
ERROR DE
MORA HE-
RODIS.
^d Ioseph. ant.
lib. 16. c. 7.
89.

^e Idè eod. lib.
c. 13.
^f Eusebius in
Chron.

L.
^g Ierem. 31.

^h Iosue 18.
Indic. 19.
ⁱ 3. Reg. 15.
^j Iust. Mart.
dial. de uerit.
Christ. relig.
^k Macrobi. 1.
Saturn. 200. 4.

^l Ioseph. de
bello Iudæic.
lib. 5. cap. 1.

modò armet parentes in filios, veluti aduersus immanissimos hostes, ne regnent: ita factum vidimus ab Herode, non vnus sed plurium filiorum sæuissimo interfectore. Non enim vnum tantum quem Macrobius tradit, occidit Herodes filium, sed plures. Verum quis iste fuerit, apud Iosephum non inuenies, nec nomen quidem ipsius sciri potest: facile enim accidit, vt nulla ratio habeatur infantis, qui è vestigio de vtero transferatur ad tumultum, & pænè sit mortuus antequam viueret; ne tu putes ex Iosepho Macrobius erroris esse redarguendum, cum & ipse multa quidem memoria digna præteruisse noscatur. Nolim tu ergo existimes, quæ apud alium aliquem dignum probatumque auctorem reperiri contingat, fide minui ex eo, quòd Iosephus ea silentio obuoluta reliquerit; cum nec ipsa quidem sacra Euangeliorum historia non ab vno dumtaxat, sed à quatuor scripta Euangelistis id sibi vendicet, vt cuncta quæ à Redèptote nostro Domino Iesu Christo sunt facta, à quatuor illis fuerint scriptis prodita, testante id quidem atque ingenuè veritatem profitente vno ex illis, qui vltimo loco scripsit, S. Ioanne Euangelista, dum verbis istis suæ scriptioni finem imposuit, dicens: ^a Sunt autem & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.] hæc sunt dicta in defensionem Macrobij, cuius fidem scimus in suspicionem adduci, eò quòd nouum quemdam Herodis filium infantem inducat à Iosepho penitus prætermisum, eundemque causa Christi peremptum. In quo quidem patrato scelere eò apparuit Herodes iniquior, quòd qui occisus est innocentiore: reliquos enim sic iussit occidi filios, ne occideretur ab illis, qui dicebantur necem parasse patri: at in filio infante quid timuit? Ne ipse esset quem Magi prædixissent natum Regem Iudæorum? Sed ex hoc ipsi magis gratulandum fuisset, quòd sciret certum habiturum Regni filium successorem. At quid rationem quæris in homine truculento, omnis rationis & humanitatis experte? Inuidet tyrannus numini, minuique ab eo putat facultate regnandi, si non ipse, sed Deus de successore decernat. Sic quidem innatum est superbo, contra propria commoda bellum gerere aduersus Deum. Interfecit Herodes & tres alios filios, sed aliis temporibus, aliisque de causis: videlicet Antipatrum, qui venenum patri paraauerat: sed id factum est (vt narrat Iosephus ^b) quinto die ante eiusdem Herodis obitum. Iussi sunt item ab eo occidi alij duo, sed longè ante hæc tempora: fuerunt hi Aristobulus & Alexander, qui non citò furore Herodis de medio sublati sunt, verum ipso Augusto permittente, & concilio centum quinquaginta virorum Beryti ad hoc coram Syriæ Præsidibus conuocato decernente.

^a Ioan. vlt.

^b Ioseph. Ant. lib. 17. c. 9.

L I.
INFANTES
MARTYRES.
^c Orig. hom. 3
diuif.

^d Euseb. hist. lib. 1. c. 8.

L I I.
^e Patrum Alex. can. 3.
^f Sext. Syn. c. 1
apud Theod.
Baifam.
ZACHARIAE
VINIS.

Quod pertinet ad necatos infantes: quòd pro Christo occisi sint, immò & in singulis Christus videatur occisus, meritò magno honore eos semper Ecclesia afficit, & vt martyres coluit, atque anniuersaria memoria celebrare consuevit. vnde Origenes ^c: Benè, inquit, & secundum voluntatem Dei eorum memoriam sancti Patres mandauerunt sempiternam in ecclesiis celebrari, veluti pro Domino morientium, veluti pro Iudæis & Gentibus credituris, vel etiam ipsis parentibus, quorum parentes, vt diximus, præ nimio dolore percutiebantur, vt eius intercessio filiorum ad Deum plurimum profuisset.] hæc Origenes: & S. Augustinus ex Latinis de cultu sanctorum Innocentium ab Ecclesia recepto testatur agens contra Pelagianos, & in Sermonibus de iisdem habitis. Addunt nonnulli (quod modò diximus) iisdem temporibus Herodem complures Phariseorum occidi mandasse, eò quòd non sicut alij Iudæi, Cæsari & ipsi iurassent. Timore enim nuper nati Regis tyrannus exagitatus, ne regni dispendium pateretur, quòd sibi illud magis magisque firmaret, populum ad iuramentum adegit: sed hæc fusiis anno sequenti, quo sunt facta, dicentur. Narrat Eusebius ^d Herodem post necem infantium perperratam in multas calamitates incidisse, morboque protinus vexatum esse, sicque ad extremum vsque spiritum perseuerasse. Verum quòd ad morbum pertinet, illæ arumnæ alio tempore acciderunt: deceptus est enim ipse, quòd infanticidium (vt vidimus) post biennium à Christo nato esse perpetratum putarit.

Ad hæc etiam spectare videtur quod scribit S. Petrus ^e Episcopus Alexandrinus & martyr in suis regulis Ecclesiasticis, quas recepit atque probauit sexta Synodus ^f; occasione huius infanticidij, Zachariam sacerdotem Ioannis patrem, quòd ad necem quæsitum filium subtraxisset, ab eodem Herode inter templum & altare occidi iussim: scribit hæc istis verbis: Cum quibus Herodes & alij prius natum infantem cum interfecturus quæsuisset, & non inuenisset; patrem eius Zachariam interfecit inter templum & altare, cum effugisset

A gisset filius cum matre Elisabeth.] hæc Petrus: non quòd edicto Herodis includeretur Ioannes, qui nec in Berlethem, nec in finibus eius, sed in domo paterna in montanis Iudææ (vt superius dictum est) alebatur, sed quòd Herodes ea suspitione nati Regis Iudæorum vehementer exagitatus esset: cum enim ad aures eius peruenissent admiranda illa; quæ in conceptione & natiuitate Ioannis contigissent, eum Christum esse ratus (sicut & Iudæi postea eodem errore lapsi sunt) ipsum speciali mandato necari iussit, vt se ea suspitione liberaret. Magna certè fuerant signa illa, atque in ore omnium peruulgata. nam, quod ait Euangelista ^a: Factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc: & posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas, puer iste erit?] Equidem sicut cum tantus sacerdos, pater eius Zacharias, offerens incensum in templo mutus est redditus; quòd visionem vidisset, cognouit populus: sic etiam reddita illi loquela, ac ministrante ipso in templo, tantæ rei causa neminem latuit. At quòd sciebant omnes, Herodem vnum præteruisse ac ignorasse, stultitia est dicere; sicut & obtuse mentis, existimare Herodem hæc tanta dissimulasse, & patientia tolerasse.

Hæc dixerimus, quo magis nobis probetur Zachariæ necis causa à Petro allata, licet ex apocryphis accepta noscatur, quam his quoque verbis recenset Cyrillus ^b Alexandrinus: Hic Zacharias propheticò spiritu ad occultorù cognitionem deductus, cum mysterium Virginis de eximio partu probè intelligeret, non arcuit incontaminatam purissimamque matrem ab eo templi loco, qui virginibus ex lege designatus erat: docens nimirum Iudæos, quòd creator totius vniuersi & omnis creaturæ Rex humanam naturam, vt reliqua etiam omnia, subiectam habet, pro suo arbitratu eam ad quodcumque velit ducens, non autem ipse creaturæ additus: ad eò vt in ipsius potestate sit situm, noua creaturam creare, quæ matrem effectam virginitate non priuet. idcirco non arcuit eam à loco templi virginibus dicato: erat enim locus hic inter altare & templum intermedius. Quando igitur audierunt Regem totius creationis ad humanam natiuitatem diuino consilio procedere, veriti ne in eius Regis potestate & imperium venirent, eum qui hæc de partu testificatus erat, interficiunt, sacerdotem sacrificantes.] hæc Cyrillus: narrant eadem Origenes ^c, Gregorius Nyssenus ^d, Basilus ^e, & alij post eos. Haud tamen dubium est de his intellexisse Hieronymum, dum ait ^f: Alij Zachariam patrem Ioannis intelligi volunt: ex quibusdam apocryphorum somniis approbantes, quòd propterea occisus sit, quia Saluatoris prædicauerit aduentum. hoc quia de Scripturis non habet auctoritatem, eadem facilitate conuenitur, qua probatur.] hæc ille, in eam sententiam magis inclinans, vt Zacharias ille, quem Dominus exprobrans Iudæis, interfectum dicit ^g inter templum & altare, non fuerit pater Ioannis de quo agimus, sed ille potius qui à Ioas Rege inter templum & altare in Regum historia ^h occisus dicitur: quem tamen Ioiadæ fuisse filium, eadem diuina Scriptura testatur, quamuis, quod citat, in Euangelio Nazarenorum pro filio Barachiz filium Ioiadæ scriptum esse dicat, ex quo etiam Epiphanius ⁱ eundem Ioannis patrem Ioiada genitum esse tradit, qui & Zachariam Prophetam Barachia natum scribit ^k. Certè si fides præstanda est Hippolyto martyri, auctori grauissimo; eius ^l testimonio exploratum habetur, Zachariam Ioannis parentem, filium fuisse Barachiz sacerdotis.

De patre Ioannis Christum Dominum esse locutum, illa etiam ratio persuadet, quòd dicens ^m: Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiz] voluerit primum & nouissimum iustum occisum significare, omnesque simul his duobus extremis includere. Nam si de Zacharia filio Ioiadæ, qui à Ioas Rege occisus est, intelligere voluisset; quæ subest ratio diuersitatis, vt sanguis iustus, qui post illum vsque ad Christi tempora effusus est, non esset (quod minatur) super illos venturus? Nec satisfacit his illa responsio, qua dicitur, quòd Scriptura tantum explicat petitionem vindictæ in Abel & Zacharia. In Abel, cum dicitur: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.] & in Zacharia, cum narrat eum morientem dixisse: Videat Dominus, & requirat.] quasi etiam reliqui iusti violationem non expetierint, non sint confertæ diuinæ Scripturæ testimoniis & exemplis quòd Dominus vindicat sanguinem seruorum suorum, & vindictam tribuit in hostes eorum. Certè sicut sanguis Abel, ita & omnium iustorum sanguinem à Deo vindictam exposcere, ostenditur in Apocalypsi ⁿ. An non & Machabæi fratres, cum ab Antiocho cruciarentur, futuram in illum Dei vltionem sunt comminati: cum dixerint ^o: Dominus

Annal. Eccl. Tom. 1.

F 2

Deus

^a Luca 1.

L I I I.
Cyr. aduers.
Antiprop.
morbidas.
DE ZACHA-
RIÆ NECE
TESTES.

^c Orig. in
Mat. ira. 20.
^d Greg. Nyss.
de Christianat.
^e Basilus ho.
de humana
Christi gen.

^f Hier. in
Mat. c. 23. l. 4.
^g Mat. 23.
^h Paralip.

2. c. 24.
ⁱ Epiph. de
vi. ep. inter.
Proph. c. 23.
^k Idem eod.
lib. c. 21.
^l Apud Nica.
hist. li. 2. c. 3.

L I I I I.
FIRMATVR
SENTENTIA
DE NECE
ZACHA-
RIÆ.
^m Mat. 23.

ⁿ Apoc. 6.
^o Mach. 2.
c. 7.

Deus aspiciet veritatem, &c.] Ceterum quod ad veritatem historiae pertinet: non dicti tantum auctores Petrus, Origenes, Basilus, Gregorius, & Cyrillus Zachariam Ioannis patrem occisum tradunt inter templum & altare, licet de causa necis non æquè conveniant: sed id ipsum testatur Epiphanius^a, sic dicens: Hunc Herodes ille tyrannus iuxta aram domumque Dei occidit, effususque est sanguis eius in vestibulo templi.]

^a Epi. de vit. & intervitu Prophet. c. 25.

L V.
DE SANGVI-
NE ZACHA-
RIÆ.
^b Hieron. in
Matth. 23.

^c Tertull. in
Scorp. c. 8.

^d Extat apud
Theod. hist.
lib. 4. c. 7.

LVI.

^e Epiph. in
Pan. har. 26.
IOANNES A
NECE SVB-
DVCTVS.

^f Niceph. hist.
lib. 1. c. 14.

^g Cedrenus in
compend. hist.

^h Genes. 21.

ⁱ Ioseph. de bel
Iud. lib. 5. c. 1.

LVII.

^k Ioseph. ant.
lib. 18. c. 1. &
de bello Iud.
lib. 2. c. 7.

^l Act. 5.
GALLIÆ O-
RVMS ECTA

Sed quod ad effusum sanguinem spectat: Hieronymus simplicitati credentium potius tribuens, quam historiae veritati, æquè reicit quod dicebatur de faxis templi indelebili nota conspersis sanguine Zachariæ, hæc habens^b: Simpliciores fratres inter ruinas templi & altaris, siue in portarum exitibus qui Siloam ducunt, rubra faxa monstrantes, Zachariæ sanguine putat esse polluta. Non cõdemnamus errorem, qui de odio Iudæorum, & fidei pietate descendit.] hæc ille. Sed certè non erat de ea re vulgi recens rumor: quandoquidem Tertullianus^c, qui tot sæculis præcessit Hieronymum, in Scorpiaco hæc testata reliquit his verbis: Zacharias intra altare & ædem trucidatur, perennes cruoris sui maculas silicibus adsignans.] hæc Tertullianus. Memini me aliquando incidisse in antiquum codicem scriptum bibliothecæ Vaticanæ, de Peregrinatione ad loca sancta, in quo eadem de Zachariæ sanguine lapidibus templi indelebili nota in hærente certa fide consignata erant. Sed missis his, de Zachariæ Ioannis parentis nece illata Christi tempore, ac de vitione in interfectores secuta Valentinianus^d Imp. etiam in epistola quam scripsit ad Episcopos Asiæ, his verbis breuiter meminisse videtur: Ne in ea, quæ testamenti Christi sunt, damna incurratis, id quod in Zachariæ sanguine eveniebat: nam funesti illi, perinde ac pestifer dæmon, qui cædis illius socius erat, mortis supplicio traditi, adueniente cælitus Rege nostro Iesu Christo, disrupti perierunt.] hæc ibi: quæ quidem ad priorem Zachariam, de quo diximus, nullo modo aptari posse videntur.

Quin insuper Gnostici etiam hæretici temporibus Apostolorum propiores, de Zacharia Ioannis patre, quod occisus fuerit in templo, pro cõstanti affirmarunt; verum causam necis eius ridiculam prætexerunt, quam recitat ac refellit S. Epiphanius^e, dum contra illos scribit in Panario. Quod verò superius auctore Petro Alexandrino diximus causam necis Zachariæ fuisse, quod filium suum Ioannem, qui quærebatur ut occideretur, proderet noluisse, illumque vnà cum matre Elizabeth fuga lapsum celasset. Quod ad Ioannem pertinet, Nicephorus^f cum agit de Herodis infanticidio, tradit his verbis: Saluator quidem, ita ut dictum est, in Ægypto exulabat: filius autem Zachariæ Ioannes, in cuius natiuitate patris vox soluta est, cum primum ab illo Ioannis nomen in tabula fuisset exaratum, alterum cum dimidio annum agebat, & vnà cum matre Elizabeth in spelunca quadam ad regionem montanam saluas conseruabatur, fortasse Herodis sanguinariam effugiens manum: atque inde in solitariis locis libenter versari solitus, Angeloque duce vsus, in remotiores siluarum recessus secessit, &c.] hæc de his ille: eadem Cedrenus^g qui addit, Elizabeth post dies quadraginta in eadem spelunca diem obiisse, Ioannis verò curam ab Angelo esse susceptam. Sed licet hæc tam antiqua ab eo sine certo auctore ferantur; tamen quod ait de suscepta cura ab Angelo, haud ad eò impossibile videri debet, si quis mente recolat, Ismaeli à matre proiecto Angelum^h adstitisse. Hæc satis de Zachariæ nece, & Ioannis latebris. Sed non prætermittamus, adhuc de alio Zacharia Iosephumⁱ agere, qui ipsum & in medio templo à factione Zelorum temporibus Vespasiani Augusti interemptum affirmat, hominem cum primis illustrem, probum, ac dæuitem, quem Baruch filium fuisse testatur. Iam reliqua prosequamur.

Hoc ipso anno, quo Christus est natus atque descriptus censu Quirini, eiusdem descriptionis occasione Iudas Galilæus, indignum ratus & contra leges patrias Iudæos alienigenis tributum pendere, populum ad defectionem sollicitauit. Causam autem erroris in Iosepho^k, qui hæc post annum nonum, nimirum post Archelaum è regno exactum recenset, iam superius diximus, dum de annis Herodis Regis exactam peruestigationem instituimus; ut non sit opus eadem secundò repetere. Meminit eius defectionis Gamaliel in eo Iudæorum conuentu, in quo causam dicere iussi sunt Apostoli; atque post alia^l: Ante hos dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem; cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est; & omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit populum post se: & ipse periit; & omnes quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.] hæc Gamaliel apud Lucam: quæ hoc ipso anno contigisse, ea quæ superius diximus,

mus, dum de annis regni Herodis fusiùs differuimus, facillè monstrant. Verum si in his quæ ad tempus spectant, Iosephum^a consulas, non tantum (quod diximus) Quirini censum, & Iudæ defectionem nouem post annos à Christo nato contigisse affirmare inuenies; sed, quod magis miretis, contra Gamalielis assertionem, primum extitisse Iudam, inde post longum tempus Theodam seduxisse populum, testari. Sed quod omnia excedit ac pro monstro habendum est, longè post dictum Concilium Iudæorum, vbi Gamaliel ea dixit, Theodam vixisse, eaque molitum esse tradit, nimirum sub Cuspido Fado Iudææ Procuratore, qui à Claudio Imp. vnà cum Longino Syriæ Præfide eidem prouinciæ legatus est; cum alioqui præfatum Concilium sub Tiberio Imp. fuisse coactum, certum sit, prout suo loco facillè inferiùs demonstrabimus. Quonam igitur pacto potuit Gamaliel in Senatu retulisse, quæ non facta essent?

^a Ioseph. ant.
lib. 20. c. 2. in
fine.

Sed antequam de Iuda Galilæo agamus, quæ de Theoda, qui Iudam præcessit, idem Iosephus^b scribat, in medium afferamus: Fado, inquit, Procuratore apud Iudæam, præstigiator quidam nomine Theodas persuasit magnæ vulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluium: Prophetam enim se iactabat, promittens se verbo scissurum fluium, & facilem præbiturum transitum; tali que promissione permultos seduxit. At Fados effecit, ut nihil lucri facerent ex sua insipientia, immisis in eos turmis equitum, qui ex improviso irruentes, ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in his ipsum Theodam, cuius caput abscissum reportarunt Ierosolymam.] hæc Iosephus. Post Theodam verò, Iudæ Galilæum, de quo est sermo, populù ad defectionem permouisse, Gamalielis attestatone cognouimus.

L VIII.
^b Ioseph. ibid.
DE THEODA

De hoc acturi, in primis videamus, quomodo hic sibi ex diuina lege compararit autoritatem, Iudæos non debere pendere tributum alienigenis, an ea nimirum ex causa, quod scriptum esset in Deuteronomio^c: Non erit vectigal pendens ex filiis Israel] quæ in Vulgata editione desiderantur, sed apud Septuaginta interpretes eadem verba leguntur: ex quibus Tertullianus^d citat dictum locum, nec non ex eodem auctore Hieronymus^e scribens ad Damasum. Vel motus ille, quod scriptum esset: Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruius] ea ratione Deum tantum, Dominum, & non Herodem, vel Cæsarem, esse dicendum, Iudas Galilæus in populo prædicaret; auertere eum studens, ne censu Cæsaris describeretur, quo se illi esse subditos declararent. Cuius denique rei tunc gesta seriem describit Iosephus^f his verbis: Extitit quidam Iudas Galilæus, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Pharisæo Sadoch, sollicitauit ad defectionem populos: censum nihil aliud esse quam manifestam seruitutis professionem dicitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim, ut re bene gesta, fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione, laudem quoque sibi parent fortitudinis; nec sperandum auxilium cælestis numinis, nisi quoque ipsi suis rebus consulant. Accipiuntur hæc pronis vulgi auribus, ita ut accenderentur ad audendum aliquid: atque ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem conturbauerint, dum omnia miscunt cædibus & latrocinis, promiscuisque nullo vel amicum vel inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus, prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, re vera priuatorum lucrorum studio. Itaque conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim: ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos compescere, quo minus seuirent expugnandis oppidis: donec eò malum progressum est, ut hostilis flamma Dei templum inuaderet.] sed hæc postea. Idem inferiùs^h: Hi cetera cum Pharisæis consentiunt, nisi quod cõstâtissimo libertatis amore flagrant, credentes solum Deum Dominum habendum ac Principem, faciliùs vel exquisitissima pœnarum genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quam mortalem aliquem appellaturi Dominum: quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere.] hæc Iosephus de origine Galilæorum ex Iuda Galilæo: quem esse diuersum à Simone, de quo alibi idemⁱ agit, suo loco dicemus.

L IX.
^c Deut. 23.

^d Tertull. lib.
de pudicitia.
^e Hieron. epist.
146. & con-
silio schol.
Mariani
Victory in
eandem epist.

IUDÆ GA-
LILÆI SE-
DITIO.
^f Deut. c. 6.
& 10.
L. 10. 4.
^g Ioseph. ant.
lib. 18. c. 1.

^h Ioseph. eod.
lib. 2. in fine.

ⁱ Ioseph. de bel
to Iud. lib. 2.
c. 7.

Ceterum et si Gamaliel (vt vidimus) testetur & hæresis auctorem periisse, & omnes quotquot consenserunt ei, tamen eadem hæresis dimanauit ad posteros: siquidem Iudæ filij^k, Iacobus & Simeon, sub Claudio crucis supplicium subiere, eadem, vt putatur, ex causa. Inualuisse eandem sectam in Ægypto apud Iudæos qui eam regionem incolebāt, idem^l auctor testatur: qui & de his quæ post cladem Ierosolymitanam illis acciderint,

L X.
^k Ioseph. ant.
lib. 30. c. 3.
^l Ioseph. de
bello Iud.
lib. 7. c. 29.

instituentis narrationem, hæc inter alia de Galilæis: Omni enim genere tormentorum & vexatione corporum in eos excogitata, ob hoc solum modò, vt Cæsarem Dominum facerentur, nemo cessit, neque dicere velle visus est; sed omnes illa necessitate validiorem sententiam conseruauere; tamquam brutis corporibus, non animis etiam cruciatus ignemque susciperent. Maximè verò puerorum ætas miraculo spectantium fuit: nec enim vel eorum quiscquam commotus est, vt Dominum Cæsarem nominaret: vsque ad eò corporum infirmitatem vis audaciæ superabat.] hæcenus de his ille.

LX I. Hac igitur ratione credimus per motum Herodem, vt compulerit Iudæos sibi ac suis posteris regnum iurare. Sed quia hæc facta sunt trigessimoprimo anno regni eius, fustis dicenda loco suo, in præsentia relinquimus. Huius verò sectæ homines fuisse illos quorum Lucas^a meminit, quòd Pilatus miscuit eorum sanguinem cum sacrificiis eorum, tradunt Græci auctores Oecumenius^b, & Anastasius Nicænus^c, qui addit etiam hos statuisse, non esse pro Romano Imperatore vel aliis Ethnicis offerendū Deo sacrificium. Huius verò hæresis occasione, quòd vigeret temporibus Christi Domini nostri, ac etiam Apostolorum; accidit, vt quoniam tam ipse Christus quàm Apostoli Galilæi essent, in suspitionem adducti sint, ne eadem sentirent cum Galilæis: eo enim nomine sectatores eius hæresis dicebantur. Quamobrem (vt obseruat Hieronymus^d) Pharisei volentes experiri (quod ait Matthæus^e) accesserunt ad Iesum, tentantes eum, rogantesque num liceret censum dari Cæsari, necne? Quibus Dominus prudenter cauteque respondens, ait: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.] sicut diuersa licet ratione aliis, ne scandalum inferret, iubet Petrum piscari, & ex statere in piscis ore inuento, mandat eidem pro vtroque pendere tributum. Eadem denique consideratione & Paulus (vt idem testatur Hieronymus^f) sæpè aduersus Galilæorum dogma iaculatur sententias, vt cum dicit^h: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.] & scribensⁱ ad Titum: Admone, inquit, illos Principibus & potestatibus subditos esse.] vel cum item Romanos instituit, dicens^k: Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vestigal, vestigal.] & his similia.

^a Luc. 13.
^b Oecum. in Act. Apo. c. 6.
^c Anast. Nic. in quæst. 9. 67.
^d Hier. in epist. ad Tit. 3.
^e Mat. 22.
^f Mat. 17.
^g Hier. in epist. ad Tit. 3.
^h Rom. 13.
ⁱ Tit. 3.
^k Rom. 13.

I. Secundum agente annum Redemptore nostro Domino Iesu Christo, Cossio Cornelio Lentulo & L. Calpurnio Pisone Coss. cum Herodes¹ in regno ageret annum trigessimoprimum, Iudæos iuramento adegit, sibi ac posteris subditos ac fideles fore: quando (vt habetur apud Philonem^m) Hebræi tandem fessi, vltro ipsi ac eius posteris regnum obtulerunt, iurantes in fide ipsius ac posterorum sese permanuros.] hæc auctor, qui mox subdit: Regnavit hic primus Herodes tyrannico principatu annis triginta vno vsque ad præsens tempus, legitimo verò sex.] qua autem ratione Iudæi distinguerent principatum Herodis legitimum ab illegitimo (detrabant his enim qui res Iudaicas minus callent) dictum est superius, cum de infanticidio actum est. His autem apud Philonem conscriptis Iosephusⁿ ad stipulatur, dum agens de Herode, quomodo in Phariseos iurare renuentes vltus sit, hæc ait: Hi Pharisei vocantur, genus hominum astutum & arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, vt eos iam aperte impugnare non vereantur. Nam cum tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Herodi Regi, & Cæsari; hi soli non iurauerunt, excedentes sex millium numerum: quibus hoc nomine à Rege multatis, Pheroræ Herodis Regis fratris vxor eis multam persoluit: cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præscire ex Dei colloquiis, prædicebant decretum esse Deo, regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritum Pheroram, ac communes liberos. Sed hoc quoque Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam sollicitarent atque corrumperent: qua in culpa Phariseorum aliquot deprehensos interfecit, &c.] hæc de nece Phariseorum iurare denegantium scribit Iosephus.

II. Quod verò pertinet ad Salomen Herodis sororem, cuius non hic tantum meminit Iosephus, sed & eam superstitem post fratris obitum dicit: aperte his contradicit Eusebius^o, & dictus auctor, qui Philo^p de Temporibus inscribitur, qui eam anno trigesimo sui

¹ Dio lib. 55.
^m Philo lib. 2.
ⁿ Ioseph. ant. lib. 17. c. 3.
^o Eusebius in Chronic.
^p Philo lib. 2.
^q Hier. in epist. ad Tit. 3.

A sui regni vnà cum viro de tribu Iuda neci traditam esse testatur. Verum Iosephus sibi ipsi inconstans esse reperitur, dum quam sororem Herodis dicit, eam dè cum agit de eius obitu (nisi scribenti vel typographo vitio & errori tribuatur) vxorem^a eius appellat. ^a Ioseph. h. 18 ant. c. 13.

A Anno Christi tertio C. Cæsar & L. Æmilius Paulus Consulatum gesserunt. Ita Fasti Consulares Onuphrij, quos nos sequentes, serò licet, errasse cum ipso sensimus ex Dione, qui hoc anno non Caium Consulem, sed Augustum decimumquartum ponit vnà cum eodem Paulo Æmilio collega. idemq. Dio testatur, petrum quidem fuisse à Caio Consulatum, sed ab Augusto negatum, quòd ei non liceret per ætatem, nec mores suffragarentur. hæc itaque cum ad eò consentent ex accuratissimo historico Dione, euanescent obiectio illa ex dicto Consulatu Caij malè asserto aduersus ea quæ dicta à nobis sunt in Apparatu, Cyrinum siue Quirinum in Syriæ præfectura successisse Caio, quasi errantes dixerimus, Caio defuncto Quirinum ante natum Christum in præfectura Syriæ successisse, quem constaret adhuc Christi anno tertio fuisse superstitem, & Consulatum cum P. Æmilio collega gessisse. Ceterum qui hæc obiecit, haud de Quirini præfecturæ tempore meum assecutus est institutum. Quod illud fuit, vt multiplex rauone, atque auctoritate ex Iosepho Iudæo petita, eundem ipsum ad eò delirantem de tempore eiusdem præfecturæ Quirini, quam non ante annum à Christo nato decimum sextum ponit, exacto iam à Regno Archelao, sub Tiberio Imperatore, contra ipsam Euangelicam veritatem, erroris multipliciter redarguerem, demonstrans testificatione Taciti, Quirini præfecturam in Syria tempore Herodis senioris non semel tantum, sed iterum contigisse, ex quo vt dixi idem Iosephus manifestè redargueretur erroris, dum videlicet ostendi priore etus in Syria præfecturam post eiusdem Quirini Consulatum posteriorem verò tunc contigisse cum Caio in Syriam proficiscenti datus est ab Augusto Rector, cui & successit post mortem; ad eò vt tum Caio viuentem, & post eius obitum eandem prouinciam Syriæ Quirinus administrasse reperiat. Sicque contra Iosephi deliria certò appareret, sub Augusto Imperatore, viuentem Herode seniore, reperiri duplicem, immò triplicem Quirini in Syria præfecturam, primam post Consulatum ipsius, quæ exemplo aliorum potuerit esse prolixior, secundam cum Caio, ipsi inhærente Rectore, & tertiam post eius mortem, cum eam solus administrauit. Hæc autem cum ex eodem auctore ad Iosephum arguendum monstrauius, nequaquam diximus descriptionem illam famosam sub Quirino factam, contigisse post obitum Caij, vt sic potuisse iure coargui ex falso asserto eius Consulatu hoc tertio Christi anno, quo nec Caius (vt dictum est) ponendus est Consul, sed Augustus decimumquartum.

Sequenti anno Vinucius Nepos & Alfinius Varus Consulatum gesserunt: quibus, sicut & ceteris inferius positis, licet nihil dignum reperiat quod Ecclesiasticis inferatur Annalibus: tamen vt in serie temporis cuiusque anni ratio habeatur, necessariò, prout in Fastis adscripti habentur, suis locis per singulos annos describendos eos esse putauimus.

Quinto autem Christi anno creati sunt Consules Ælius Lamia & M. Seruilius Geminus.

Sequenti postmodum anno, Sex. Ælio Cato & C. Sentio Saturnino Consulibus, Christus sextum ætatis suæ agebat annum: quo (vt auctor est Velleius) Tiberius Nero ab Augusto adoptatur, cui in Imperio successit.

IESV CHRISTI
ANNVS
7.

AVGVSTI IMP.
ANNVS
48.

Septimo verò anno Lucius Valerius Messala & Cornelius Cinna Consules creati sunt. Sedenim quoniam qui breui summa enumerati sunt anni vsque ad Herodis obitum nulla re memorabili, quæ ad rerum Ecclesiasticarum statum pertineat (vt dictum est) sunt insignes: incipiemus hoc anno, quo contigit, de Herodis insanabili morbo agere; ac sequenti, de eiusdem interitu miserando. In eas enim calamitates virum alioqui felicissimum diuina vltione ob persecutionem in Christum excitatam, & immanem eius sauitiam, quam in infantes Bethlehemiticis exercuit, incidisse, omnium Ecclesiasticorum est sententia, id in primis Eusebio^a testante, qui sic ait: Verùm deinceps post necatos infantes, quæ merces crudele Herodis facinus contra Christum & pueros eius æquales admissum subsecuta sit; & quo pacto statim post, nulla ne minima quidem dilatione interposita, diuina vltio illum, dum adhuc in vita manebat, exagitauerit, & quasi proemia rerum ei post discessum è vita obuenturarum euidenter ostenderit, operæpretium est intelligere. Qua autem ratione prosperum & florentem regni sui statum, quo se tum frui putabat, domesticis calamitatibus, quarum aliæ ex aliis ortæ sunt, ipse obscurarit, dum vxorem, & liberos, dumque reliquos quibuscum propter propinquitatem generis & amoris coniunctionem maxima ei intercessit necessitudo, nefaria cæde afficeret; in præsentia commode explicare non possumus; præsertim cum istarum rerum argumentum omnem illam crudelitatem, quæ à poetis in tragœdiis describi solet longè superet. Quod quidem si quis scire desiderat, legat Iosèphi historiam, qui idem vberimè plenissimeque persequitur.] hæc Eusebius; qui eiusdem Herodis interitum ex eodem Iosèpho mutuatus, compendio describit. Sed nos gratius fore existimamus, si ex verbis eiusdem auctoris eadem describamus, sed anno sequenti, quo facta sunt.

IESV CHRISTI
ANNVS
8.

AVGVSTI IMP.
ANNVS
49.

Anno igitur Domini octauo, M. Emilio Lepido & L. Arruntio Nepote Consulibus, Herodes moritur, regni sui trigesimo septimo inchoato, prope tempus Paschale, cum annum ætatis ageret sexagesimum septimum, vt ex Iosèpho^b colligitur, dum ait, ipsum iam egisse annum ætatis quintumdecimum, cum pater eius Antipater à C. Iulio Cæsare Iudææ Procurator est institutus, Fusio Caleno & Vatino Consulibus. Vnde ne sibi ipsi auctor contrarius penitus esse videatur; quod indefinitè dicit ipsum ad annum septuagesimum suæ ætatis appropinquasse, ad ea quæ de ætate eius superius dixerat, est accommodandum. At quoniam alij, iidemque diuersi, in alia atque diuersa tempora Herodis obitum referunt: ne nos temerè contra aliorum sententias hoc ipso anno Herodem ab humanis desuisse affirmare videamur, consule quæ de annis eius regni exactissima diligentia peruestigata sunt superius, cum de tempore nati Christi Domini egimus; quibus & demonstratum est, anno eiusdem Regis vigesimo nono Iesum Redemptorem natum, ac postinde Herodem octo annis superuixisse, atque vsque ad Consulatum præsentis anni fuisse superstitem.

Sed age modò quæ de portentoso illius morbo, qui obitum præcessit, Iosèphus suis scriptis memoriæ mandauit, eiusdem verbis hæc enarremus; simulque de his in quibus vacillet fides auctoris, admoneamus: Intereà, inquit, Legati instructi mandatis ac litteris Romam properant, nimirum vt innotescat Augusto Antipatri filij detecta proditio in patrem, quem veneno comparato necare parauerat, cuius causa ille conuictus asseruaretur in carcere. Intereà morbo Rex correptus, testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri: Cæsarique legauit mille talenta, & vxori Iulix liberisque eius, amicis, atque libertis talenta quingenta. Suis quoque filiis distribuit pecunias, & agros, ac redditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam

IN HERO-
DEM VLTIO
DIVINA.

^a Euseb. hist.
Ecclesiast. 8.

^b al. sororem,

^c I.
HERODIS
ÆTAS.
^b Iosèph. ant.
lib. 14. c. 15.
in fine. c. 16.
c. 17.

^d I.
HERODIS
MORBVS.
^c Iosèph. ant.
lib. 17. cap. 8.

CHRISTI
8.

AVGVSTI IMP.
49.

A concussam beneuolentiam ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iam ad septuagesimum ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus est, iræ impatiens, & amarulentus in rebus omnibus: in causa erat opinio contemptus, quodque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio mota ex causa tali.

Iudas Saphiræ filius, & Matthias Margalothi, doctissimi erant Iudæorum, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo, quòd iuuentutem disciplinis instituerent: totis enim diebus eis dabant operam quòtquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmiuim. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum; tum postremò præsentis morbi, videlicet quòd contemptis legibus, multa nouare ausus sit: nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter cetera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam auream magni ponderis: cum lex nostris homines veter imagines statuere, aut consecrare animantium effigies: Quamobrem hi doctores auctores erant discipulis, vt aquilam illam detraherent. Et si enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucunda vitæ præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias: quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori: & alioquin ignauos iuxta ac fortes eumdem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores; si ex communi necessitate honorem sibi decerneret, & cum hoc solatio de præsentis vita recederent: magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum præmiuim laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tam viri quam feminae veniant: quo quid esse possit optabilius?

Hac exhortatione accensis iuuenibus, rumor superuenit extinctum Regem nuntians, & propensos iam ad facinus perpulit. Itaque claro meridie ascendentes, detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renuntiatum cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationem metuens, occurrit eò cum valida suorum manu, cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgus rude & imparatum ac conglobatum temerè, facile reliquis disiectis & cedentibus, circiter quadraginta iuuenes resistere ausos comprehendit, cumque his auctores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere; omnesque ad Regem perduxit. Quo rogantur, quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt, & deliberasse id multò antea, & deliberatum executos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquit, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus, vindicauimus. Nec est quòd mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyses auctore & doctore Deo pertulit; nec recusamus mortem ac supplicium quodcumque nobis intuleris, conscij nos non maleficij, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi, non minore animo quam verbis præferentes fortitudinem, æquè tum ad constanter patiendum alacres, atque antea ad fortiter agendum fuerant.

Eos Rex victos misit Hiericunthem: moxque accitis Iudæorum primoribus, in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republica, tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per ducentos viginti quinque annos nemo Assamæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere: nec extractum id tantum à se, verum etiam ornatu votiuis muneribus ac donariis templo dignissimis: & ob hæc facta sperasse se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. Nunc, proh nefas, vitio etiam ac superstiti, pro beneficiis reponi iniuria, & medio die, inspectante multitudine, sua dona sacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sunt. Tum honoratioribus quique, veriti crudelitatem eius, ne fortè efferratus in se quoque grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, viderique sibi, admissam rem dignam supplicio. Ille in ceteros mitior, Matthiæ Pontifici adimit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eisque successorem dedit fratrem vxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant: nam Matthias ea nocte quæ

III.

AQUILA AV
REA EXCISA

IV.

CAPTI IUV-
VENES FOR-
TITER
AGYNT.

V.
QVIB HE-
RODES AD
IVDALOS.

quæ præcedebat diem ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congregari; & cum ob eam causam rem diuinam facere non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus est. Ceterum Herodes post multatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis auctorem, eiusque socios viuos exussit, in quam noctem etiam defectus Lunæ incidit.]

V I.

Hæc de horum supplicio Iosephus, cuius causa est opinatus Herodem crudeli morbo esse vexatum, omnia illius adscribens crudelitati, quod hos viros ob insigne factum tam crudeli morte multasset. Sed dicat auctor, quonam pacto morbus Herodis huic culpæ tribui possit: qui iam antè, quàm hæc accidissent, vt ipse ait, eum vexare inceperat? Verius illud, quod & ceteri existimarunt, Herodis plagas diuinitus inflctas, non in alterius criminis quàm infanticidij culpam reiciendas. Rursum, quantum adhuc coniectura assequi licet, facillè adducimur, vt opinemur hos populi doctores, quod scientia omnes facillè antecellerent, ex illorum numero fuisse, quorum Herodes rogauit sententiam (vt habet^a Euangelista) vbi Christus nasceretur: & quantumuis verba certa ex Scripturis sanctis deprompta respondissent; ipsi nihilominus, licet ex his aliisque permultis de aduentu Messiae certiores redditi essent, illum requirere, & vt par erat, venerari prætermiserunt; non sine suspitione adhuc (iuxta illud Euangelicum dictum^b: Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit) in obscurando aduentu Christi eundem cum Herode funem traxisse, atque eam ob causam meritis poenas dedisse. Certè Angeli loquentis ad Ioseph testimonio constat, non vnum tantum Herodem, sed & alios (forte hos ipsos) Christi interitum procurasse, cum ait: Defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.] Sed iam de morbo Herodis ex Iosepho cetera profsequamur.

CAUSA CAEDIS IVSTIOR.

^a Matth. 2.

^b Luc. 11.

VII.

^a Ioseph. ant. lib. 17. cap. 8. CRUCIATVS HERODIS.

Regi verò, inquit^c, morbus factus est grauior, poenam impietatis exigente numine. Lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur quàm intus popularetur viscera: aderat & vehemens voracitas, cui necesse esset continuo cibos suggerere: simulque vexabatur intestinorum exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterque inguina: ipsa quoque verenda putrefacta scatebant vermiculis, accedente foeda nec minus molesta tentigine, non sine foetore grauissimo: super hæc omnia neruorum contractione laborabat, & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem tot modis læsa pietatis Deo poenas expendere. Qui tamen grauius affligeretur, quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere; tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus, & medicamentis conquirendis vndique. Profectus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis se fouebat apud Callirrhoen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hæc aquæ in lacum bituminis feracem effluunt: ibi de medicorum consilio immixtus fouendus in refertum oleo solium, visus est illis iam agere animam. Quare exorta comploratione familiarium excitatus, & ad se reuersus, nullamq. amplius salutis spem superesse intelligens, donatium militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna denique liberalitate vsus in duces atque amicos, rursus Hiericunthem reuersus est: vbi atra bile prægrauante, eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longè atrocissimum.

VIII. ATROX MANDATVM HERODIS.

Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocati minaci edicto, poenam capitis intentante non parentibus, infensus ex æquo siue fontibus siue innoxii, vniuersos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore, maritoque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando iuxta communem mortalium sortem accidat. Illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus, qui debeatur Regibus: non enim ignotam sibi Iudæorum mentem esse, quod optatam suam mortem lætis accepturi sint animis; quandoquidem vel à viucentis non abstinuissent contumelia: sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere: nam si assensum consilio suo præbeant, fore futurum longè quàm aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non siccè lugentibus. Ergo quamprimùm viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum non prius vulgandum quàm mandatam executi sint: iubere deinde, vt circumactos vnà omnes iaculis confingerent. Quibus hoc modo cæsis, duplicem se eis ha-

A eis habiturum gratiam, vel quoddam mandatorum fuerint memores, vel quod obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentandus cognatos per mutuatam fidem & beneuolentiam perque omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent: eis contra pollicentibus daturus se operam, vt cuncta iuxta eius mandatam fierent.] & paulo post:

Dum hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma litteræ à Legatis missi ad Cæsarem, quarum summa erat: Acmen ab irato Cæsare occisam esse (parauerat hæc venenum propinandum Herodi) propter locatam Antipatro operam: ipsumque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris, siue in exilium vellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis, Herodes paululum recreatus est, voluptate nuntij poenæ Acmes, & permixta sibi potestatis libere statuendi de filio. Mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit: solebat enim & antea per se paulatim incidendo comedere: tunc verò circumspiciebat, ferire se ipsum cupiens: pertrasseratque facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato, cohibuisset eius dexteram: moxque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. Quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrem vere vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet: cœpitque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. Ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renuntiaret, vtque sollicitatus ab eo sit ostentato præmio.

Tum Herodes, qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præindignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus, erexit se in cubitum, iussitque vnum è satellitiis sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio. Deinde^a mutata voluntate, mutauit etiam testamentum: Antipam enim, quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ Tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus; Trachoniticam, Gaulaniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai: Iamniam autem, Azotum, & Phasaelida Salomæ sorori suæ tribuit, & argenti signati quingenta millia. Habita est ceterorum cognatorum ratio, abundeque prospectum singulis leganda pecunia, & redditibus annuis. Cæsari quoque legauit argenti signati centies centena millia, præterque sua vasa tam aurea quàm argentea, magnumque vestis pretiosæ numerum: Iuliam autem Cæsaris vxori & quibusdam amicis quinquages centena millia. His ita ordinatis, quinta die postquam Antipatrum filium occidit, vita functus est.] hæcenus Iosephus de Herodis obitu: profequitur cetera de missione nobilium in circo inclusorum, deque funere eius sumptuosissimè per Archelauum regni heredem curato: quæ qui scire cupit, eundem auctorem consulat. Contigit verò Herodis obitus hoc anno prope tempus Paschale, vt ex his quæ de Archelao idem qui proximè auctor inferius tradit, facillè percipi potest.

Verum quod ad ceteros Herodis mores spectat: præter incomparabilem hominis immanis sauitiam, constat, hæc testantibus ac perorantibus Iudæis in Senatu Romano eundem fuisse moribus turpissimum, vt qui ex libidine effrenata virgines constupraret, & thoros alieni coniugij sæpius vi adhibita violaret ac foedaret. Nullum denique tam magnum scelus & immane facinus reperiri potuit, ad quod ille vel illecebris voluptatis vel impetu furoris ac crudelitatis non impelleretur. Cuius rei cum pleni sint omnes libri, plena antiquorum monumenta, plena denique omnia, aliò nos, vt res ipsa postulat, transeamus.

Archelauus autem, curato funere patris, etsi ex eius testamento regni heres fuisset institutus, tamen à Regis nomine abstinuit; quod non tam à patris quàm ab Augusti Imp. arbitrio id penderet: ceterum cuncta quæ patris erant, in ipsius potestate fuerunt, illique parebat exercitus; à quo quantumuis sæpè Rex acclamaretur, Regem se dici non tulit, donec constaret de Imperatoris animo. Interim compluribus seditionum expositis, de nece doctorum ac iuuenum occasione deiecit atque concitæ aquile interemptorum in quosdam Herodis amicos vindictam: Archelao detrectante, & blandis verbis eos placare studente, illi maiore ira perciti, templum adeuntes, ibi ceteram multitudinem ad rebellionem sollicitarunt (erat propè infinitus numerus, cunctis ad sacrum celebrantibus)

I X.

HERODES INFERNUS SIBI NECLM CVPIDVS.

X. OBIVS HERODIS.

^a Ioseph. ant. lib. 17. cap. 10.

XI. MORES HERODIS.

^b Ioseph. ant. lib. 17. cap. 12.

XII. ARCHELAI REGNVM.

^c Ioseph. ant. lib. 17. cap. 11.

celebrandum Pascha Ierosolymam vndique confluentibus.) Saxis insuper ferientes, complures occiderunt cohortalium militum, qui ad eos compescendos missi erant ab Archelao; à quo immisso in eos equitatu, ad tria millia virorum caesa sunt ipsis diebus Paschalibus. Post hæc Archelaus pro stabilitamento regni & firmandis patris tabulis testamenti, Romam ad Augustum adnauigauit. Profectus & Herodes Antipas Tetrarcha Galilææ, vt contra Archelaum ageret, & sibi ex prioribus tabulis debitum regnum, quod posteriores esse inualidas diceret, ab Augusto impetraret. Verum re in Senatu pertractata, placuit Augusto ex vltimis tabulis, quas firmas rataque esse voluit, Archelaum Regem institutum regnare. Sicque hoc anno exordium regni auspicatus, tenuit annis nouem. Hæc omnia pluribus Iosephus describit, quæ nos summatim contraximus.

XIII. ¹ *Matth. 2*
IESVS RE-
DVGITVR
IN PALAESTINAM.

Inter hæc: Defuncto Herode, inquit Euangelista*, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel: defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri. Qui confurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illi ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. Et veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.] hæcenus Euangelista. Scimus de reditu Domini ex Ægypto diuersas esse sententias: vt enim variarunt scriptores in supputatione annorum regni Herodis, ita etiam de tempore Christi reditus diuersa inter se sentire coacti sunt: quandoquidem statim post Herodis obitum ab Angelo de reuerfione Ioseph fuisse admonitum, Euangelij auctoritate omnes æquè consentiunt. Quid de accessu & recessu ab Ægypto senserit Epiphanius^b, ipse his verbis declarat: Descendit, inquit, in Ægyptum trigesimoquinto anno Herodis: rediit autem ab Ægypto post mortem Herodis: quapropter trigesimo septimo anno principatus ipsius Herodis, puer erat quatuor annorum, quando Herodes impletis annis triginta septem, vitam finiuit. Archelaus verò nouem annos regnat, in cuius regni principio egressus Iosephus de Ægypto vnà cum Maria & puero, cum audisset Archelaum regnare, secessit in partes Galilææ, & habitauit tunc in Nazareth.] hæc Epiphanius; qui iterum Christum in Ægypto biennio tantum mansisse testatur^c, Nicephorus^d verò triennio, quinquennio alij^e, vel sexennio, nonnulli vix^f anno vno: quos omnes decipi certum est: nam vsque ad octauum Christi annum Herodem superuixisse, cuius regni anno vigesimo nono inchoato natus est, iam fati superius demonstrauimus. Eusebius sexto Christi ætatis anno Herodis obitum recenset, septimo autem Archelai institutione. Porro vno eodemque anno & Herodem defunctum, & Archelaum ab Augusto in regno confirmatum esse, iam superius vidimus. Ceterum etsi hoc anno Herodes obiit, & Archelaus regnum accepit, & Angelus de reditu Ioseph admonuit: tamen quoniam tum Martyrologium Romanum, tum^h cetera testantur contigisse Christi reditum ex Ægypto septima Ianuarij: reliquum est dicamus, id nequaquam factum hoc anno, sed sequentis initio: quandoquidem prope Paschatis celebritatem hoc anno Herodem efflasse animam, ac subinde Archelaum auctoritate Augusti cœpisse regnare, cognouimus.

¹ *Epiph. lib. 1*
Panar. cap. 22.

² *Idem har. f. 58.*
³ *Niceph. hist. lib. 1. cap. 14.*
⁴ *Cornel. lib. 1. cap. 14.*
⁵ *Idem ibid. 11. c. 11.*
⁶ *Pantini. in Fastis.*

⁷ *Martyr. R. 7. Ianuar.*
⁸ *Bed. V. futur. Ado. & alij eadem die.*

XIV. ¹ *Ioseph. ant. lib. 17. cap. 12*
IYDAEITV
MVLTVAN-
TES COM-
PRIMVN-
TVR.

Dum ergo adhuc Romæ ageret Archelaus, à Varo Syriæ Præside, inquit Iosephus¹, venerunt litteræ, defectionem Iudæorum significantes. Hi enim post discessum Archelai cum tumultuarentur, ad eos compescendos cum Ierosolymam aduenisset Varus, supplicio affecit auctores: reuersusque Antiochiam, vbi Præsides agere consueuerant, Ierosolymis legionem vnã reliquit, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet: præerat illi Sabinus Iudææ Procurator, qui militum insolentia in Iudæos abutens, maximæ omnium dissensionis in populo præbuit occasionem. Cum enim aduenisset sacra dies Pentecostes apud eos celeberrima, & more patrio vndecumque Iudæi religionis ergo Ierosolymam conuenirent: excitati illi omnes acerbissimo odio in Sabinum, partiti trifariam, inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Insuper dum hæc Ierosolymis aguntur, quod provincia sine Rege esset, quamplurimorum studia regnum affectantium increbuerunt, vt Iudæ Ezechia filij ductoris latronum, Simonis serui Herodis, & Atrongis pastoris obscurissimi, qui sibi regni diadema & regium nomen vsurparunt; quorum omnium conatus, & damna, quæ tum ipsis Iudæis, tum externis intulerunt, idem Iosephus² pluribus tractat. Interim Sabinus Procurator Iudææ, his perterritus, extemplo Vari Præsidis, quod periclitantem legionem ab interitu

¹ *Ioseph. eod. li. 17. cap. 22.*

A teritu eriperet, postulauit auxilium, pugnantibus interea aduersus Iudæos Romanis militibus, qui & sacræ pecuniæ conditorio potiti sunt, Iudæorum compluribus desideratis. Inde verò accessione militum Archelai, & aduentu Vari cum duabus aliis legionibus, & finitimorum Regum ac Tetrarcharum copiis, omnibus quæ in itinere sunt inuenta ab illis igni ferroque absumptis, & inter alia oppida Emmaus igne cremato, fugæ se commiserunt Iudæi, qui obsidebant legionem. Varus verò, peruestigatis seditionis auctoribus, egit in crucem ea de causâ circiter duo millia Iudæorum: insuper decem millia illorum qui in vnum confluxerant, inuadens, non ausis illis manus conferere, sed ditionem facientibus, dimissis ceteris, in aliquos necessarios Herodis Regis animaduertit; sicque rebus Iudæorum compositis, Antiochiam rediit, quando eiusdem Vari permissu quinquaginta Legati à Iudæis missi ad Augustum Imperatorem Romam venire, quibus etiam præstò fuere qui Romæ agebant Iudæi, vt numerat Iosephus³ plusquam octo millia. Erat omnium illa petitio, vt eis liceret suis legibus viuere, nec amplius esse sub Regibus; sed tantum Romanis subditi aggregarentur prouinciæ Syriæ. Auditi sunt ab Augusto in æde Apollinis, quam magnificentissimè in Palatino monte construxerat: aderat Archelaus, necnon & Philippus Tetrarcha Herodis filius. Orantes primo loco in Senatu Iudæorum Legati, quæ fuerant sub scruissimo ac impurissimo rege Herode passi, pro concione dixere, multa que in Archelaum iactauerunt; sed Nicolaus Damascenus orator aduersus eos pro Herode & Archelao respondens, quæ ab illis essent dicta, confutauit.

Dimisso his auditis Senatu, Augustus^b paucos post dies Archelaum non Regem declarat, sed dimidia parte ditionis, quæ Herodis fuerat, ei concessa, Tetrarcham constituit, regnum quoque pollicitus, cum primum se tali honore dignum redderet: alterum dimidium partitus est inter alios duos filios Herodis, Philippum & Antipam. Huic Transammana regio cecit cum Galilæa, & ducenta talenta annua: Bathana verò cum Trachonitide & Auranitis, cum parte quadam Zenodori, vt vocant, domus, obtigit Philippo, & centum talenta annui redditus: Archelao verò Iudæa & Idumæa, præterque has Samaria, cui ex auctoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quod ceteris tumultuantibus soli quietè manserant in officio. In Archelai ditione comprehendantur vrbes Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, & Ierosolyma: nam Gazam, Gadaram, & Hippon, Græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis, Syriæ contribuit. Sexcenta autem talenta quotannis redibant ad Archelaum.] hæc Iosephus de partitione Iudæorum regni ab Augusto facta tunc temporis, cum Romæ Herodis heredum causa acta est in Senatu.

D Rebus itaque in hunc modum firmatis ac stabilitis, Archelaus, Philippus, & Antipas, ceterique Iudæorum Legati in Iudæam reuersi sunt. Horum meminit breui compendio Tacitus^c, sic dicens: Post mortem Herodis, nihil expectato Cæsare, Simon quidam regium nomen inuaserat. is à Quintilio Varo obtinente Syriam punitus, & gentem coërcitam liberi Herodis tripartitò rexere.] hæc ille. Post hæc autem quidam vultu simillimus Alexandro Herodis filio, qui vnà cum Aristobulo fratre ex sententia Præsidum & Herodis patris fuerat morte mulctatus, se à nece clàm subtractum simulans, paternum regnum ab Augusto petere non dubitauit; sed in postura detecta, pseudo-Alexander ille sententia eiusdem Imperatoris in ordinem remigum est redactus. Hæc omnia cum describat Iosephus^d, admirari libet quot ludibria, quæ damna coactus sit subire populus Iudæorum, postquam verum legitimumque à Deo promissum ac datum Regem, Christum ipsum recipere ac venerari contempsit: quo semel spreto, & in fugam adacto, non vnum tantum Herodem, sed complures compulsus est pati tyrannos; nec fuit ipsi amplius à vexatione quies aliqua, donec à Romanis funditus deletus est. Reuersus autem in Iudæam Archelaus, Ioazarum summum sacerdotem, quem Herodes abrogato Matthie susceperat, in ordinem redegit, eiusque fratrem Eleazarum nomine in eam dignitatem prouexit: qui nec ea diu potitus est; sed & ipso sublato, Iesum Siaz filium in eius locum substituit. Hæc omnia de successione Pontificum Iudæorum Iosephus cum scribat; quantum tamen temporis ea quisque administratione sit functus, non explicat.

¹ *Ioseph. ant. lib. 17. c. 12.*

XV. ¹ *Ioseph. ant. lib. 17. c. 13.*
PALAESTINAE IN TETRARCHIAS DIVISIO.

XVI. ¹ *Hist. lib. 5.*

SVMPTVM DE IMPOSTORES VPPLICVM.

¹ *Ioseph. ant. lib. 17. cap. 14.*

IESV CHRISTI
ANNVS
9.

AVGVSTI IMP.
ANNVS
50. A

I. Anno Christi nono, A. Licinio Nerua Siliano & Q. Cæcilio Metello Silano Coss. idem Iesus Christus Redemptor noster, cum superiori anno (vt diximus) monitus ab Angelo Ioseph ex Ægypto recessisset, septima Ianuarij in Palaestinam * reductus, ac in Galilæam perductus, Nazareth habitauit. Memorabilis fuit antiquitas in Ecclesia ea dies, quæ cum in Martyrologio^b Romano, tum in ceteris^c anniuersaria cõmemoratione recolitur. Est Nazareth, vbi Christus egit, inquit Hieronymus^d, viculus in Galilæa iuxta montem Thabor; vnde & Dominus noster Iesus Christus Nazarenus vocatus est: habetque Ecclesiam in loco quo Angelus ad beatam Mariam euangelizaturus intravit; sed & aliam vbi Dominus est nutritus.] de iisdem duabus domibus & Beda^e meminit, cum agit de locis sanctis. Porro domus illa, in qua de Verbi incarnatione sanctissima Virgo cæleste accepit nuntium, adhuc magno miraculo non tantum integra perseuerat, sed Angelorum ministerio ab infidelium manibus vindicata, in Dalmatia primùm, inde in Italiam translata est in agrum Lauretanum Piceni provincie: quod perinsigne ac nobilissimum vetustatis monumentum totus Christianus Catholicus Orbis veneratur ac colit. Nec est quod quis de re gesta dubitet, qui memoria repetat illud dictum esse ab Angelo, non esse impossibile apud Deum omne verbum. Fidei Christianæ esse, prædixit Christus, vt & montes Christianorum imperio è loco in locum transferrentur: præstiterunt hoc complures Sancti, & inter alios Gregorius ille magnus^f, cognomento Thaumaturgus. complura enim id generis certa auctorum fide reperiuntur miracula edita: sed in his modò non immorandum. Qui Nazareth inuiserunt, eiusdem domus situm eadem omnino mensura signatum inspexerunt; accolis, quod factum est, fideliter attestantibus. Sed hæc obiter: neque enim est in animo rei geste historiam egregie testatam hinc enarrare; agemus de ea suo tempore, quo facta scribitur. Interim his fructu, Lector, quæ venerandus Pater Petrus Canisius^g cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias, non minus pie quam ornate atque eruditè, suo more, concipit. Sed relicta repetamus.

II. Ex eo autem quod Dominus noster fuit incola Nazareth, iuxta sermonem propheticum, Nazarenus est appellatus; quæ etiam vox ignominie causa inscripta est titulo Crucis. Porro & Angelus apud Marcum^h, & Apostoli honoris causa Iesum Nazarenum dicere consueverunt. Quinetiam ipso principio nascentis Ecclesie, à Iesu Nazareno omnes item Christiani, Nazaræ dicebantur; & ipsa Christiana Religio, secta Nazarenorum. Nam qui accusabant Paulum Iudæi, vt habent Acta Apostolorumⁱ, Inuenimus, dicebant, hunc hominẽ pestiferum, & concitante seditiones omnibus Iudæis in vniuerso Orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum, &c.] Perseueravit verò eiusmodi nomenclatura, vt Christiani dicerentur Nazaræi, quousque omnes æquè ceperunt dici Christiani: tunc enim Nazarenorum nomen remansit hæreticis: quorum duplex erat differentia: alij namque fuerunt ante Christum, nec Christum nouerunt: alij verò, qui sic in Christum credebant, vt tamen in obseruatione legalium Iudæi esse non desinerent, de quibus pluribus Epiphanius^k.

III. Ad hæc insuper, ed quod Dominus in prouincia Galilæa habitasset, ab impijs nominatus est Galilæus, & ab eo Christiani etiam Galilæi sunt appellati: eo quippe nomine insignes impietate viri Porphyrius & Iulianus Apostata, & alij his similes nuncupare Christianos consueverunt. Sunt autem^l duæ Galilæe in Palaestina; quarum altera confinis est Iudæe, altera verò contermina Phœnicibus (sic eas describit Cyrillus^m quas Iosephusⁿ superiorem & inferiorem nominat.) Prior posita in tribu Nephthalim, Galilæa Gentium dicta est; posterior autem in tribu Zabulon circa Tiberiadem, & stagnum Genezareth (vt tradit Hieronymus^o) sita est. in harum posteriori est Nazareth, vbi Christus Dominus habitauit. Sed & de Galilæorum natura hæc breuiter Iosephus^p: Sunt, inquit, pugnaces ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi; neque aut formido vquam viros, aut penuria regiones illas occupauit, quoniam totæ optimæ & fertiles sunt, &c.] Atque hæc satis.

^a IESVS NAZARENVS. ^b Mar. 16. ^c Act. 2. 3. ^d Hier. de loc. Heb. 1. 1. ^e Bed. de locis sanctis. cap. 16. ^f Greg. Niss. in Vita spissus. ^g Canis. de sancta Maria De parali. 5. cap. 25. ^h Mar. 16. ⁱ Act. 24. ^k Epiph. in Pinar. hares. 29. ^l Greg. Naz. in sol. orat. 1. GALILAEAE DVAE. ^m Cyrill. Alex. in Iul. 2. ⁿ Ioseph. de bello Iudæo. lib. 3. c. 2. ^o Hier. de loc. Heb. 1. 1. ^p Ioseph. ubi supra lib. 3. cap. 2.

IESV

IESV CHRISTI
ANNVS
10. A

AVGVSTI IMP.
ANNVS
51.

Qui sequitur annus habuit Cõsules^a Furium Camillum & Sextum Nonium Quincilianum, quando Dominus Iesus Christus agebat suæ ætatis annum decimum. ^b Dio hist. Rom. lib. 55.

IESV CHRISTI
ANNVS
11. B

AVGVSTI IMP.
ANNVS
52.

Vndecimus autem consignatus est Consulibus^b Q. Sulpitio Camerino & C. Poppeo Sabino: quo anno (vt omittamus cetera quæ ab instituti nostri ratione abhorrent) illud consideratione dignum ducemus, quod cum Augustus Imperator recensito equitum Romanorum numero, inuenisset superiorem esse numerum illorum qui cælibes essent, quàm eorum qui haberent vxorem; grauissima oratione coniugium cum primis laudans, cælibatum deinde vehementer exagitauit; quod scilicet Vrbe ob bella ciuilia ciuibus Romanis exhausta, eandem, sobolis fecunditate suscepta, vt olim florentissimam numero ciuium cupiebat: itaque sicut coniugium præmiis ac priuilegijs honorari, ita & cælibatum poenis voluit notari. Porro cum talia tantaque statuisset; non à poenis tantum cælibum immunes esse voluit quæ perpetuam virginitatem seruassent; sed, inquit Dio^c, eisdem eadem quæ matribus præmia largitus est. Oderat enim ille in primis cælibatum: vnde pro concione in illos inuectus qui simulatè illum colerent, exemplo Vestalium virginum, æquè illos esse puniendos, iisdemque supplicijs subiiciendos, si pudicitiam non seruassent, est comminatus. Vt ex his videas, æquè apud omnes virginitas vitæ maximè omnium esse habitam rationem: quandoquidem (quod pluribus docet Hieronymus^d scribens contra Iouinianum) apud Græcos & barbaros pariter, apud omnes tam poetis quàm historicis litterarum monumentis semper ante omnia reperitur virginitas commendata: iam verò Christi Dei & hominis admirabili conceptione ac partu nobilitata, atque insigniter exaltata, ad quantum fastigium celsitudinis sit prouecta, non est humanæ facultatis explicare.

Eodem anno (quod auctore Dione^e etiam superius dictum est) Quintilius Varus Syriæ Præfès, cuius paulò antè facta est mentio, è Syria auocatus, eodem Præfecturæ munere ornatus ad administrandam Germaniam prouinciam amandatur: qui dum asperè nimis ac durè barbaram gentem illam tractaret, ad defectionem impulit; atque aded cum aduersus eisdem bello decerneret, profligatis ac cæsis Romanorum copiis, ipse desperatione actus, sibi ipsi mortem consciiuit.] hæc Dio; sed de morte inferiùs. Ceterum quod ad rationem temporis spectat, hallucinatum reperies Iosephum, qui Varum perseuerasse in prouincia Syriæ vsque ad successorem Quirinum, quem vult illi successisse post expulsam è regno Archelaum, affirmat. Habita enim ratione annorum regni Herodis, quos numerat triginta septem à Consulatu Domitij & Pollionis, necnon successoris eius Archelai; ex eius sententia quadriennio ante præsentem annum Varum è Syria recessisse, & Quirinum subrogatum esse, dicere opus esset. Sed de his, aliisque Syriæ Præsidibus ea consulas, quæ superius à nobis dicta sunt, cum egimus de Quirino.

E IESV CHRISTI
ANNVS
12. C

AVGVSTI IMP.
ANNVS
53.

Cum Iesus Christus Dominus noster ageret suæ ætatis annum duodecimum, Coss. P. Cornelio Dolabella & C. Iunio Silano; & à parentibus duceretur ex more Ierosolymam ad diem festum Paschatis; nescientibus illis, remansit Ierosolymis; ac tri-duo quartus ab eis, est inuentus in templo. Rem gestam his verbis S. Lucas^f describit: Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solemni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam secundum consuetudinem.

Annal. Eccl. Tom. 1.

G 2 tudi-

^a Dio hist. Rom. lib. 55. ^b Dio hist. Rom. lib. 56. ^c Dio hist. Rom. lib. 56. ^d Hier. contra Iouin. lib. 1. ^e Dio hist. Rom. lib. 56. ^f Luc. 2.

rudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebatimus te. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.]

II. Hæc ut intelligamus; sciendum, Iudæorum morem fuisse, ut non in synagogis tantum legem explicarent, & de lege differerent, sed etiam in templo. Vnde Paulus ^A Apostolus, cum suam coram Felice Præside dixit defensionem, hæc ait: Neque in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, &c.] In eiusmodi autem publico conuentu is ab illis ordo seruari consuevit, qui apud Ambrosium ^B descriptus habetur: nimirum, ut sedentes disputarent, seniores dignitate sederent in cathedris, quæ ordine erant dispositæ (erant hæc illæ cathedræ, de quibus Dominus in Phariseos ^C ait: Amant primas cathedras in synagogis) ceteri minoris ordinis in subselliis; nouissimi omnium in pavimento super mattas, quibus & dabatur dicendi locus, cum eis quid reuelatum esset, quæ omnia maiores diiudicabant. Hunc quidem morem, ut rem valde laudabilem, Paulus conatus est inferre in Christi Ecclesiam, ut ea epistola quam scripsit ad Corinthios ^D ipse affirmat. Sed de his inferius suo loco pluribus. In eiusmodi verò congressum volens incidit Dominus Iesus, apud quem etiam inuentus est à parentibus.

III. Sed quænam fuit causa, ut à sanctissimorum parentum oculis, qui in alendo puero vigilantissimum semper studium adhibuerint, tam inopinatè Iesus subduxerit? Reducendum in primis est in mentem, quod de templo Ierosolymorum & Iudæorum consuetudine Iosephus ^E tradit. Ipse quidem dum templum ab Herodè restitutum describit, hæc inter alia: Necessariò, inquit, proprius locus, qui religionis causa mulieribus destinatus muro discernebatur, altera quoque porta opus habere videbatur. Contra primam verò secreta erat ex aliis regionibus vna porta Meridiana, & vna Septentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim transire ad mulieres non licebat. Sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat: patebat enim ille locus pariter indigenis & hospitibus feminis religionis causa venientibus.] & inferius: Aliarum quidem portarum magnitudo par fuit; quæ verò super Corinthiam posita, quæ mulieres conueniebant, ab Oriente aperiebatur, porta templi sine dubio maior erat: quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatumque magnificentiorum; quoniam crassiori argento atque auro vestiebatur, quod quidem nouem portis infuderat Tiberij pater Alexander. Gradus autem quindecim à muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portam ducebant: namque illis qui in alias portas iter dirigerent, quinque gradibus erant breuiores.] hæcenus de his auctor: ex quibus quidem probè intelligi potest, tam in ingressu templi, quàm etiam intra templum, & portis diuersis & partibus interpositis, mulieres à viris fuisse distinctas. Porro puerulos innocentes, de quibus nulla posset esse peccati suspicio, matres sequi, si vellent, non erat vetitum; quibus etiam liberum esset, si voluissent, magis patribus inhærere. Ceterum non portis tantum ac muris separati erant à mulieribus viri, sed & diuersis porticibus, prout idem auctor ^F contra Apionem scribens tradit his verbis: Templum quatuor porticus habuit in circuitu, & harum singulis secundum legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus, etiam alienigenis; mulieres tantummodò menstruatæ transire prohibebantur. In secundam verò porticum cuncti Iudæi ingrediebantur, eorum que coniuges, cum essent ab omni pollutione mundæ. In tertiam masculi Iudæorum mundi existentes ac purificati. In quartam autem sacerdotes, &c.] hucusque Iosephus.

IV. DE CAUSA DEPERDITI IESV OPINIONES. Ex his igitur de loco distinctis in hunc modum viri à mulieribus, quod apud alterutrum quisque parentum existimaret esse puerum Iesum, ea occasione perditum esse fuit opinio; sed quæ minus probetur, ut dicetur inferius. Beda ^G aliam ab hac paulò diuersam affert causam, dicens fuisse apud Iudæos consuetudinè, ut ad festa venientes vel redeun-

^A Ioseph. de bello Iud. lib. 6. c. 6. DISCRETI VIRI A MULIERIBUS SEPARATI IN TEMPLIO

^B Ioseph. contra Apionem lib. 2.

^C DE CAUSA DEPERDITI IESV OPINIONES. Beda in Luc. 2.

A tes in patriam, seorsum viri à mulieribus choros ducentes, incederent, exemplo perito (ut opinor) quod olim mari rubro transmissio, Iudæorum viri ac mulieres seorsum ab inuicem procedentes, laudes Deo cecinerunt. Verum id tantum ab his templum aduentibus, non autem redeuntibus domum, fieri solitum arbitramur. Sed & repugnat Bedæ quod ait Lucas ^A, parentes existimasse puerum esse in comitatu inter cognatos & notos, non autem apud alterutrum ipsorum; quod æquius fuisset opinari, si seorsum ab inuicè processissent. Refellitur insuper quod dictum est superius, id in templo contingere potuisse, non autem foris: nam licet vera sint quæ recitata sunt ex Iosepho; tamen cum Lucas pariter dicat, consumptis diebus, *ἐν τῷ ἑσπερίῳ ἑορτασθέντων*, in ipso actu redeundi remansisse Ierosolymis puerum Iesum; planè significat, expletis octo illis Paschæ diebus, cum discederet Ierosolymis, contigit.

B Alia igitur in parentibus non sentientibus Iesu subductionem est causa quærenda: quam inter multas quæ accidere potuissent, illam veriorem esse putamus; nimirum quod illi Ierosolymis recessuri vnà cum cognatis & notis ac reliquo comitatu, ceteris præcedentibus, improuisa aliqua, sed Dei prouidentia oborta (ut accidere solet) occasione, detenti, mox velociter consecuturi præmiserint cum cognatis & notis puerum Iesum; qui paululum cum illis progressus, non autem ciuitate egressus, veluti parentum cupidus (ut pueri esse solent) vel loco steterit, illos expectaturus; vel ad illos rediturus, hospitium versus tendens, iter aliò flexerit; eoque modo, parentibus & cognatis ac notis inscitis, diuino consilio se subduxerit; nec id illis sentientibus, nisi emenso eius diei itinere. Sed nec tunc eo inuento, sequente die iidem eius parentes Ierosolymam sunt reuersi: & cum ad tertium vsque diem quæsisissent, tandem post triduum (inquit Lucas) inuenerunt eum sedentem in medio Doctorum. Reliqua autem quæ post hæc acciderunt, idem exactè prosequitur.

Inuentus à parentibus Iesus (inquit Euangelista ^B) descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis.] his tantum verbis totam Christi adolescentiam ac iuuentutem perstrinxit; ut nihil præterea de eo scripserit vel ipse, vel ex quatuor aliquis alius; sed hoc solum, quod erat subditus illis. Cetera enim quæ ex libro De infantia Saluatoris, vel ex aliquo alio apocrypho sunt accepta, non probat; quoniam modo repudiat ac reiecit Dei Ecclesia. Valentiniani enim hæretici quadam ridicula commentum sunt de infantia Saluatoris; de quibus Irenæus ^C: Assumunt, inquit, in hoc & illam fallationem, quasi Dominus cum puer esset & disceret litteras, cum dixisset magister eius, quemadmodum in consuetudine est, Dic A, respondit B. Rursum cum magister iussisset dicere eum B, respondisse Dominum: Tu prior dic mihi quid est A, tunc ego dicam tibi quid est B.] sed facessant delira hæc.

Quod ad miracula spectat, hæc egregiè Ioannes ^D Chrysostomus: Si antea cum iunior esset, miracula fecisset, non indignisset Israël, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine non Iudæis modò, sed & Syris & longinquiora colentibus cognitus est tribus annis dumtaxat. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset, claruisset: tuisset enim maiori admirationi, utpote puer, quàm vir; neque tam diu in obscuro latuisset. Sed nihil à pueris operatus est.] hæc & alia plura Chrysostomus in eandem sententiam. Sed quid interim Iesus? Inseruisse ipsum adultum nutricio Ioseph, eidemque fabro in fabrilis exercitatione, testimonio Iudæorum testatum habetur apud Marcum ^E Euangelistam; quorum assertione non tantum filius fabri, sed & ipse faber dicebatur, aientibus illis, non externis solum, sed eiusdem patriæ viris: Nónne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nónne & sorores eius hæc nobiscum sunt? His optimè consentiunt quæ Iustinus ^F martyr in dialogo cum Tryphone Iudæo his verbis ait: Cum fabri tignarij filius haberetur, informis videlicet, quemadmodum Scripturæ annuntiauerant, apprensus, faber atque aded & ipse putaretur esse; fabrilis namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra & iuga conficiens.] hæc Iustinus. Inde fortasse (quod tractant fabrilis fabri) sub iugi & aratri symbolicis verbis Euangelium proposuit, cum dixit ^G: Tollite iugum meum super vos.] item de aratro: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.]

Sane quidem quod ad Iosephum spectat: si tam grandæque ætatis erat, nempe (ut ait Epiphanius ^H) agens annu fortassis octogesimo & ultra, cum sanctissima Virgo Maria illi

^{V.} DE SVBDUCTIONE IESV.

^{VII.} IESVS FABER. IESV EXERCITIA.

^C Iren. aduer. hæreses lib. 1. c. 17.

^{VIII.} IESVS FABER. IESV EXERCITIA.

^E Mar. 6.

^F Iust. lib. de civi. relig. Christi.

^G Mat. 11. Luc. 9. ^H Epiph. hæreses 78.

^{VIII.} DE IOSEPH ET ÆTATE IESV.

illi est desponsata: iam in Christi adolescentia decrepita aetatis, ad subeundos artis fa-
 brilis labores minus fuisse idoneus existimari posse videtur: adeo vt lignariae officinae la-
 bores omnes refunderentur in Iesum: atque eo magis si eidem auctori acquiescimus ^adi-
 centi, Ioseph post repertum Iesum puerum in templo haud multo post ex hac vita mi-
 grasse, & propterea in Evangelica scriptura nullam amplius de eo haberi mentionem.
 Sunt & haec Epiphaniij verba: Sed neque post reditum ab Aegypto idem Ioseph multis
 annis vixit.] & paulo post: Duodecimo anno, ascendentibus illis ad Ierosolyma, que-
 situs est Iesus, quando non reperiebatur in itinere, velut habet Euangelium secundum
 Lucam. Post hos annos moritur Ioseph, & educatus est non amplius a Ioseph, sed in do-
 mo Ioseph. Vnde non amplius dicit Euangelium quod venit pater ipsius, sed: Ecce, in-
 quit, mater tua & fratres tui foris stant, querentes te.] Neque enim nuptiis in Cana
 Galilaeae celebratis, quibus tum sanctissimam Virginem, tum Iesum praesto fuisse con-
 star, interfuisse legitur, neque Christo morienti adfuisse reperitur: nam si tunc Ioseph
 superstes fuisset, haud dubium non Ioanni a filio commendata fuisset, cui superesset fi-
 dissimi ac probatissimi custos virginitatis.

X. Hec de aetate ac tempore obitus quamvis ab Epiphanio & aliis ipsum secutis affimen-
 tur, scimus tamen non esse omnium eandem sententiam: sunt enim qui velint eum
 fuisse iuniorem ad subeundos peregrinationis labores: quasi non potuerit esse senex ro-
 bustarum virium & infracti roboris, nec valuerit promereri a Deo benedictionem illam,
 quae Aser est impartita, cum dixit illi ^b Moyses: sicut dies iuuentutis tuae, ita & senectus
 tua.] Haec quidem non ea ratione dixerimus, vt affirmemus Ioseph fuisse octogena-
 rium, cum desponsata est illi beatissima Virgo, quod nec ipse Epiphanius certe affirmat,
 cum dubie id asserat, dum eius fortasse aetatis fuisse dicit: sed quod liberiorum illorum inhe-
 reamus sententiae, qui traditione quadam, quae per singulas aetates ad posteros dimana-
 uit, illam maturioris fuisse aetatis, cum sanctissimam Virginem etiam in coniugem, tamen
 in custodiam fidissimam suscepit, dicunt. Sicut & illis magis assentimur, qui vna cum
 Epiphanio, eum dicto tempore diem obiisse dixerunt, quam ceteris qui post resurrectio-
 nem Domini adhuc fuisse superstitem tradiderunt: cuius opinionis assertor reperitur au-
 ctor cuius apud Cyprianum ^c habetur editus commentarius de Operibus cardinalibus:
 sed & Augustinus ^d eiusdem sectator fuisse videtur.

X. Iisdem Consulibus, contigit memorabilis illa Variana clades in Germania, cum Ro-
 manus exercitus sub Varo est penitus profligatus, qua accepta, idem Varus sibi ipsi intulit
 manus, dans meritas poenas de expilata a se Syria: de eo enim Velleius tradit, quod
 Syriam diuitem pauper ingressus, diues egrediens pauperem reliquit. Prosecuti sunt haec
 pluribus idem Velleius ^e, Suetonius ^f, ac Dio ^g. Ex his videas, quam insigniter Orosius ^h
 errore labatur, dum cladem Varianam ante Christum natum accidisse commemorat.

IESV CHRISTI
ANNVS
13.

AVGVSTI IMP.
ANNVS
54.

ⁱ Dio hist. Rom. lib. 56. **A**nnus Christi decimustertius Consulibus M. Emilio Lepido & T. Statilio Tau-
 ro in Fastis signatur.

IESV CHRISTI
ANNVS
14. & 15.

AVGVSTI IMP.
ANNVS
55. & 56.

ⁱ Item ibid. **D**ecimusquartus annus T. Iulio Germanico & Fonteio Capitone Coss. adscribitur:
 quo, vt in praecedente, nihil gestum reperitur quod ad nostrum institutum specta-
 re videatur: sicut nec in sequenti, quo inierunt Consulatum C. Silius Nepos & L. Mu-
 natius Plancus.

IESV

Annò Christi decimosexto, duobus Sextis, iisdemque Nepotibus, Pompeio & Ap-
 puleio Coss. Archelaus Ethnarcha Romae à Legatis Samaritanorum ac Iudaeorum
 iudicio postulatus, nono principatus sui anno (vt Iosephus testatur ^a) damnatus Vien-
 nam Galliae ciuitatem in exilium mittitur, pecunia eius fisco adiudicata, & ditione sua
 contributa Syriae. haec pluribus Iosephus, qui tamen sibi parum constans, alibi dicit ^b id
 accidisse anno regni eius decimo. Porro quod spectat ad tempus damnationis Arche-
 lai: Dio ^c Iosephum secutus (cum enim post multos annos, nempe Seueri Imperatoris
 temporibus, scripserit, res Iudaeorum à Iudaeo historico mutatas creditur) damnatum
 dicit Herodem Palaeatinum (sic enim Archelaum nominat) & trans Alpes relegatum,
 ac partem eius ditionis in publicum esse redactam sub Consulatu M. Aemilij Lepidi
 & L. Arruntij, anno ab Vrbe condita septingentesimo quinquagesimo nono, quo ipso
 anno à Iosepho exactus ponitur, prout ex numero annorum regni Herodis patris eius
 ab eodem auctore descripto perspicue quis intelliget. Sed quam manifeste erret, satis
 superius demonstrauimus, cum de tempore nati Christi egimus. Assentitur & nostrae
 huic chronologiae Eusebius ^d, dum anno Augusti Imperatoris vltimo contigisse ait exi-
 lium Archelai in Galliam.

Aduersus autem ista haec nobis obiectio facta est ex Iosepho Iudaeo: Si post tot Chri-
 sti annos vixisse ponatur Herodes: non potuit (vt à Iosepho asseritur) eici ab Augusto
 in exilium Archelaus.] Cui primò responderim, si Iosephum quis sibi sequendum pro-
 ponat, deserat necesse est Euangelicam veritatem, vt pote qui Iudaeus auctor (vt ostendi-
 mus) ante Christum natum ponat Herodis senioris obitum: Sed redarguimus eiusdem
 auctoris leuitatem & inconstantiam ex ipsiusmet scriptis superius recitatis. Porro si quis
 eidem ita secum pugnantem, & Euangelicae veritati penitus repugnantem fidem adhiben-
 dam putauerit: hac ex parte Celsum, Porphyrium & Iulianum impietate se superare
 cognoscat, cum iidem licet Christianae religionis hostes infensissimi, & contradictores
 acerbissimi, numquam tamen ausi reperiantur praeponeere Iosephum Euangelistis. At
 cum non solum (quod satis erat) Euangelica veritate redarguerimus Iudaeum historici-
 cum, sed ex suis ipsius scriptis saepenumero, aperta luce, eum mendacissimum ostende-
 rimus, & in hoc ipso de annis Herodis adeo diuersa & plane contraria locutum videri-
 mus: temporis esse mutatum à Phlegonte Chronographo omnium antiquissimo ac fa-
 mosissimo? Qui quidem Eusebius ponit vltimo Augusti anno exilium Archelai, vbi no-
 uem regnasset annos, vltimo autem tantummodo inchoato. Eusebium sequutus est Be-
 da de sex aetatibus, & alij nobiliores Chronographi. At verò qui ea obiecit seuerus ex-
 actor, vt excludat tempus Augusti ab exilio Archelai, nouem ipsius Regni annos ex Iose-
 phi sententia vult numerari plenissimos, non inchoatos tantum, vt diximus, ita magis fa-
 uens vni Iudaeo, quam pluribus Christianis, & Iosepho sibi ipsi contradicenti, quam Eu-
 sebio ex Phlegonte vera prodeunti, & inhaereat Iudaicae historiae magis quam Euangelicae
 veritati: sed ostendat ipse primum Iosephum multipliciter mendacij redargutum, non
 adeo enormiter & frequenter errasse: vt sui praerogatiua sit ceteris praeponeendus. Sed ad
 eiusdem Archelai proscriptionem redeamus.

E Quamnam autem obiecta sint illi crimina, vt sic damnatus fuerit, Iosephus ^e his ver-
 bis rem gestam enarrat: Primates tam Iudaeorum quam Samaritarum, non ferentes eius
 tyrannidem, detulerunt eum ad Caesarem; maxime cum scirent, eum contra ipsius man-
 datum fecisse, à quo iussus fuerat ex aequo ac bono praecise subditis. Hoc audito Caesar
 commotus accersit procuratorem eius Romae agentem, & ipsum Archelaum nomine:
 nec dignatus quidquam scribere, Vade, inquit, & quam primum illum ad nos adducito.
 Qui accelerata navigatione in Iudaeam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio, in-
 dicataque voluntate Caesaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Caesar audi-
 tis eius accusationibus, & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quae est vrbs
 Galliae, multatum prius omni pecunia.] haec ille.

IV. Ex his itaque certior causa redditur, cur Ioseph monitu Angeli reuersus ab Aegypto
 idcirco noluit in Iudaeam venire, quod audisset illic regnare Archelaum Herodis filium
 loco

^a Epiph. ha-
ref. 78.

^b Dent. 33.

^c Iosephus
op. t. v. s.
^d Apud Cyp.
de operibus
card. de pas.
Domini.
^e August. de
vimp. ver. 81.

^f Velle. v. tere.
hist. Rom.
^g Sueton in
Ost. cap. 33.
^h Dio lib. 56.
ⁱ Oros. lib. 6.
cap. 21.

I.

^a Ioseph. de
bell. Iud. lib. 2.
cap. 6.

^b id
ARCHELAVS
DAMNATUS
EXILIO.

^c Ioseph. an-
tig. lib. 17.
cap. 15.

^d Dio hist.
Rom. lib. 56.

^e Eusebius in
Chronico.

II.

III.
^a Ioseph. an-
tig. lib. 17. c. 15.
OBIECTA
IN ARCHELAVM.

IV.
CVR IO-
SEPH TI-
MUIT AR-
CHELAVM.

loco patris sui : nam & in Galilæa, quò secessit, itidem filius Herodis regnabat : vnde patet illum non extimuisse successores Herodis, sed Archelai tyrannidem iam omnibus notam. His peractis, ac finibus Archelai principatus in prouinciam redactis, inquit Iosephus^a, Procurator Coponius quidam eques Romanus in Iudæam missus est, ea sibi à Cæsare potestate mandata. Hoc disceptante, Galilæus quidam, Simon nomine, defectionis arguebatur : quia indigenas increparet, si tributum Romanis pendere paterentur, dominosque post Deum ferre mortales.] hæc Iosephus : quem, dum^b alibi id factum ait per Quirinum Consularem tunc à Cæsare in Syriam missum, & cum eo Coponium, iam superius cum de annis regis Herodis egimus, confutauimus, ipsumque errore temporis lapsum ostendimus.

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 2. c. 7.

^b Ioseph. ant. lib. 17. c. 11. Et lib. 18. c. 1.

V. DE IYDÆA IN PRO- VINCIAM REDACTA. ^c Ioseph. ant. lib. 18. c. 1. ^d Ios. de bello Iud. lib. 2. c. 7.

V. Videas eundem auctorem, confusus semel temporibus, & res gestas simul confundere; vt cum scribit^c tempore census Quirini, Iudam Gaulanitem vnà cum Sadocho Pharisæo nouam hæresin de non pendendo tributo Romanis peruulgasse, idque post Archelai obitum contigisse : alibi^d tamen (vt vidimus) id ipsum factum scribit à Simone quodam homine Galilæo : sed verius existimamus, cum diuersa sint nomina, diuersas etiam fuisse personas ac tempora ; Iudamque auctorem scilicet, Simonem verò affectatorem ; & illa de Iuda temporibus nascentis Christi sub Præside Syriæ Quirino, ista verò de Simone post exactum Archelauum, cum Iudæa est iuncta Syriæ; illa occasione census, ista verò contigisse ea ex causa, quòd Iudæa sit in prouinciam redacta, facta haud dubium deterioris conditionis. Quantumvis enim Archelaus tyrannus esset, circumcisis tamen profelytus ex patre itidem circumciso profelyto natus erat, ac proinde eorum gentilis videretur : sed redacta semel Iudæa in prouinciam, regnum Iudæorum iam penitus videretur abscissam : qua nouitate, compressa semel secta Galilæorum, in Simone reuixit. Scipitius enim, post excisas etiam Ierosolymas, Galilæos eadem solitos prædicare, turbatisque ciere ac mouere, ob idque libenti animo mortem oppetere ; iam superius, cum de Galilæorum origine egimus, satis manifestauimus. Nec est quòd quis dicere possit, eundem fuisse Iudam atque Simonem, eandemque personam nominatam duobus nominibus : nam etsi in Scriptura diuina id frequens est, ab eodem tamen Iosepho haud facile vsurpatum inuenitur.

VI. AVGVSTI OBIVS.

^a Dio hist. Rom. lib. 55. ^b Epiph. in Anacrat.

^c Ioseph. ant. lib. 18. c. 3. ^d de bello Iud. lib. 2. cap. 8. ^e Tacit. lib. de Orat.

VI. Eodem anno, decimoquarto Kal. Septembris, qua die quondam primum Consulatum inierat, Octavianus Augustus è vita excessit, cum annos septuagintaquinque, menses decem, & dies vigintisex vixisset : siquidem natus est nono Kal. Octobris. Solus summum Imperium gessit à victoria Actiaca annos quadragintaquatuor, demptis diebus tredecim. hæc Dio^a post Tacitum. Qui autem numerant annos eius Imperij à Triumviratu inchoato, regnasse colligunt annos quinquaginta sex, & menses sex, vt Epiphanius^b, & alij, quos superius recensimus. Qui verò supputant annos à nece Cæsaris, quo anno eidem armato in Antonium (vt diximus) collata est à Senatu summa Imperij potestas, quinquaginta septem annos, menses sex, ac dies duos annumerant, vt Iosephus^c, & alij : ea ratione auctor libri de Oratoribus, longè alius haud dubiè quàm Tacitus^d, eum regnasse ait annos quinquaginta & octo, quòd scilicet eius vltimi anni dimidium & amplius regnasset. At de annis Augusti fufius superius actum est.

VII. LEX DE GRÆCO SERMONE.

ⁱ Sueton. in Oct. c. 98. ^k Tertull. lib. de pallio c. 3. ^l Plin. lib. 4. epist. 11.

^m Suet. in Claud. c. 15.

ⁿ Suet. in Tib. cap. 13.

VII. Sed antequam ad Tiberium Octauiani Augusti successorem conuertamus stylum; ea quæ de eodem Augusto scribit Suetonius, attendamus; dum ait, ipsum haud diu ante obitum togas distribuisse ac pallia, vestimenta nimirum Romanorum atque Græcorum, lege proposita (si tamen res serid facta est) vt Romani Græco, Græci Romano habitu & sermone vterentur. Hæc cum Suetoniusⁱ de illo scribat, tamen antea irrepererat in Italiam vsus pallij; de quo sic Tertullianus^k : Pallium etsi Græcum magis, sed lingua iam penes Latium est : cum voce vestis intravit.] Porro pallij vsus haudquaquam visus est à Romanis fuisse receptus : nam Plinius^l meminit, quòd qui aqua & igne interdicebantur, togis exuebantur, & palliis amiciebantur, quasi peregrino induendi modo. Reus item constituebatur^m peregrinitatis, si quis aduena toga indutus videri vellet esse Romanus : non tamen Romanis vti pallio vetitum esse videtur, vt de Scipione, cum esset in gymnasio, & de Catone minore, cum ius diceret, quos pallio vsos esse traditur, videre licet : constat etiam, quòd de Tiberio scribit Suetoniusⁿ, ipsum abiecta toga, sermè biennio permanfisse in pallio.

VIII.

Græco etiam vti sermone, haudquaquam vsu in Vrbe receptum fuisse intelligitur : vnde

A vnde de eodem Tiberio, qui successit Augusto, hæc idem^a auctor scribit : Seruone Græco, quamquam aliàs promptus & facilis, non tamen vsquequaque vsus est : abstinuitque maxime in Senatu ; aded quidem, vt monopolium nominaturus, veniam postularit, quòd sibi verbo peregrino vtendum esset, atque in quodam decreto Patrum, cum ἐμὲ λη- μα recitaretur, commutandam censuerit vocem, & pro peregrina nostratrem requirendam, aut si non reperiretur, vel pluribus & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque Græcè testimonium interrogatum, nisi Latinè, respondere vetuit.] hæc Suetonius : eadem ferè de ipso testatur Dio^b. Atque de Claudio^c traditur, quòd splendidum virum, Græciæque prouinciæ principem, verum Latini sermonis ignarum, non modò albo Iudicum eratit, sed etiam in peregrinitatem redegit. Ad hæc spectant, quæ narrat Cicero^d de Lucullo, quòd dicere solebat, se libenter Græcis barbara admiscuisse, vt se Romanum probaret. Commendat Valerius^e de eadem re Romanorum magistratuum pristinum vsus, cum ait : Magistratus verò præci quantopere suam populij, Romani maiestatem retinentes se gesserint, hinc cognosci potest, quòd inter cetera obtinendæ grauitatis indicia, illud quoque magna cù per seuerantia custodiebant, ne Græcis vniquam nisi Latinè responsa darent : quin etiam ipsa lingue volubilitate, qua plurimum valent, excussa, per interpretem loqui cogebant, non in Vrbe tantum nostra, sed etiam in Græcia & Asia : quòd scilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. nec illis deerant studia doctrinæ, sed vlla non in re pallium togæ subitici debere arbitrabantur ; indignum esse existimantes, illecebris & suauitate litterarum, Imperij pondus & auctoritatem domari.] hæc ille.

GRÆCÆ LINGVÆ VSUS. ^a Suet. in Tib. cap. 71.

^b Dio hist. Rom. lib. 57.

^c Sueton. in Claud. c. 16.

^d Cic. ad Att. lib. 1. ep. 16. ^e Val. Max. lib. 2. c. 2.

Vnde inferri potest, in titulo Crucis Domini, quem scripsit Pilatus Hebraicè, Græcè, & Latinè, non eo ordine quo recensentur ab Euangelistis^f, inscriptiones esse positas : nam diuersi cum inter se reperiantur, non ordinem ipsos secutos esse, sed tantum quod factum esset, insinuasse : sed Latinam inscriptionem primo loco positam esse. Nam & Nicolaus^g Papa in Michaëlem impium Imperatorem furore quodam percitum in Latinam linguam insultantem ait : Hæc cum Hebræa & Græca in titulo Domini à reliquis discreta, insignem principatum tenens, omnibus nationibus prædicat Iesum Nazarenum Regem Iudæorum.] Sed de tituli Crucis inscriptione plura inferius. Porro eadem Latina lingua Christi fidei sacramentis in Romana Ecclesia magis magisque nobilitata, sicut illa totius Catholicæ fidei semper tenuit principatum, eodem modo & ipsa est præceteris exaltata. Vnde Marcianus Imperator in Chalcedonenf sacrosancto Concilio coram amplissimo Patrum conuentu concionaturus, licet homo Græcus, & inter Græcos, & in ditone ac regione Græcorum, eandem orationem Latinè prius, postmodum Græcè dixit, vt ex ipsius Synodi^h Actis constat. Legati etiam Apostolicæ Sedis Ecclesiæ Romanæ, litteras Romanorum Pontificum ad Synodos Græcorum Episcoporum conscriptas, non nisi Latinè legi, ac coram omnibus ex scripto recitari iubere consueuerunt, & nisi eflagitantibus omnibus eius confessus Episcopis, Græcè reddere. Fidem facit horum omnium vnus ex Legatis eiusdem Sedis Philippus presbyter in S. S. Concilio Oecumenico Ephesino, vbi recitatis Cælestini Papæ litteris Latinè scriptis, vniuersi Episcopi petierunt, vt eadem epistola Græcè translata, denuò recitaretur. Tunc his verbis sic interlocutus Philippus Legatus : Verus, inquit, consuetudo habet, vt Apostolicæ Sedis diplomata Latinè proponantur, & hoc fat esse solet. Nunc verò quoniam beatitudo vestra eflagitat, vt litteræ allatæ Græcè itidem relegantur, necesse fuit vestræ beatitudinis desiderio satisfacere, &c.] hæc habent ipsa Acta SS. Synodiⁱ Ephesinæ. In sacris etiam Missarum solemniis penes Græcos ea semper viguit consuetudo, vt tam lectiones Evangelicæ, quàm Apostolicæ, primum Latinè, inde Græcè eadem in Ecclesia publicè recitarentur, vt idem qui supra Nicolaus^k Papa ad eundem Imperatorem scribens testatur. Sed quando occasione edicti Augusti Imp. penè non sentientes longius digressi sumus, nunc ad propositum reuertamur.

IX. LATINÆ LINGVÆ MAIESTAS. ^f Luc. 23. ^g Jo. 19. ^h In epist. ad Mich. Imp. tom. 3. Conc. noua edit.

ⁱ Syn. Chalced. act. 6.

^j Act. Synod. Ephes. edit. Pels. tom. 2. cap. 23. ^k Nicol. ep. ad Mich. Imp.

Post obitum Augusti Imperatoris, ipsa die x. iv. Kal. Septembris, Tiberius^l Nero, Iulii Augusti filius, capessit Imperium, tenuitque annis vigintiduobus, mensibus sex, diebus vigintifex. erat ipse tunc annus agens quinquagesimum quintum. Mittitur verò tunc ab eo mox ad procurandam Iudæam Valerius Gratus, mansitque in eo magistratu annis vndecim, vt testatur Iosephus^m. Tunc Herodes Tetrarcha, qui & Antipas, receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine urbem à se conditam vocauit Tiberiada, electo ad

X. TIBERIVS. ^l Ex Tacito Suet. Ioseph. Dione. & aliis. ^m Ioseph. ant. lib. 18. c. 3.

STVDIA
HERODIS
IN TIBE-
RIVM.

^a Ioseph. ant.
lib. 18. cap. 3.

X I.

CIVITATES
ET TEMPLA
AVGVSTO
^b Ioseph. ant.
^c de bello Iu-
daico. lib. 2. c. 8.

^d Ioseph. ant.
lib. 16. c. 9.

^e Philo de leg.
a. 1. Caum.

^f Ioseph. ant.
lib. 15. c. 13.

^g Suet. in
vita ipsius
c. 27.

^h Dio hist.

Rom lib 57.

TIBERIVS
LAVD ATVS.

ⁱ Tacit. lib. 1.
Annal.

^k Sueton. in
vita Tiberij
c. 26. & 27.

hoc optimo agro ad ora lacus Genezareth, unde non longè ab Emaus sunt aquæ calidæ: hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est, quorum nonnulli eò commigrare coacti sunt; quidam etiam è nobilitate sedes illic sibi optauerunt: at quo maior esset frequentia, recepti sunt ad incolendum etiam tenuissimi quique vndecumque confluentes.] hæc & alia de Tiberiade narrat idem Iosephus^a. Porro & lacus ipse ab eadem ciuitate cognominatus est Tiberiadis: huius est frequens mentio apud sanctos Euangelistas; in ea enim regione frequenter versabatur Dominus noster.

Hic non omittendum, ipsum Herodem olim, Augusti tempore, Scephori ciuitatem cinxisse mœnibus, & totius Galilææ caput constituisse, & in honorem Iuliæ Augustæ Iulhada nomen imposuisse: quo etiam tempore Philippus^b Tetrarcha pari æmulatione in gratiam eiusdem Augusti Cæsaris Paneada sitam ad Iordanis fontes, auctam ædificiis, Cæsaream dici voluit; & vicum situm in ripa lacus Genezareth, Bethsaida dictum, in speciem vrbs nobilitatum, nomine Cæsaris filia, Iuliam nuncupauit. Fuit verò Bethsaida patria Petri, Andree, atque Philippi Apostolorum^c. Hæc præstiterunt hi paterno exemplo ducti, qui ex turri Stratonis Cæsaream maritimam amplissimam ciuitatem in honorem Augusti construxerat^d. Horum non piguit meminisse, quòd in Euangelio & Actibus Apostolorum sæpè eorumdem locorum mentio habeatur. Verùm enim uerò in eo Herodem parentem Antipas & Philippus imitari minimè potuerunt, vt sicut ille, qui in honorem Augusti templum exerat, vnum Cæsareæ; cuius meminit Philo^e, alterum in Panio, de quo Iosephus^f, ita & isti eadem in Tiberij gratiam præstarent. Nam is primis annis sui Imperij, ad eò optimi Principis & ab omni fastu alienissimi specimen dedit, vt non tantum (quòd ait Suetonius^g) se Dominum dici vetuerit, sed (quòd scripsit Dio^h) neque vllum templum sibi proprium extrui, neque se in vno alio coli passus fuerit; edicto etiam palàm, ne quis priuatus, neque vrbs vllam statuam ipsi poneret iniussu suo, addideritque se numquam id concessurum. hæc & alia id genus digna optimo Principe de Tiberio memoriæ commendauit Dio Cassius; additque Tacitusⁱ, ingens à populo sæpius nomen Patris patriæ ipsum repudiasse, veruisseque in acta sua iurare, etiam si Senatus id censuisset: ac dicitare solitum, cuncta mortalium incerta; quantoque plus aliquis adeptus foret, tanto magis esse expositum ludibrio. eadem & Suetonius^k pluribus.

I.
PRAESIDI-
VM SVM-
MVM IVS.

^l Ioseph. ant.
lib. 18. cap. 3.

^m Ioseph. ant.
lib. 18. c. 6.

DE STOLA
PONTIFI-
CIA.

Sequenti anno, Druso Cæsare & C. Norbano Flacco Coss. Valerius Gratus Iudææ Præses, adempto summo sacerdotio Annano Pontifici, in locum eius Ismaëlem Fabi filium subrogauit: quo etiam paulo post in ordinem redacto, in Eleazarum Annani Pontificis filium honorem transtulit.] hæc Iosephus^l. Redacta semel, quòd diximus, post Archelaum exactum Iudæa in prouinciam, qui illuc Præsides mittebantur ab Imperatore, veluti rerum domini sibi etiam in sacra ius vendicabant, atque ex animi libidine summum sacerdotium tribuebant eidem & auferebant. Stulam siquidem pontificiam, quasi regni hereditariam, in suam potestatem redegerant: quomodo autem acciderit, id totum Iosephus^m his verbis describit: Hyrcanus Pontifex eius nominis primus, extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur; recepturus priuatum habitum, eò loci illam deponebat: idem mos fuit etiam successoribus posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam, denominauit ab amico Antonio; & stolam ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eò magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor: cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij; Præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die Præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursus eam reponerat in cellam, vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter, ieiunij tempore.] hæc ille.

Porro

Porro adiuncta erant stolæ duo alia indumenta, quorum alterum superliuimerale, alterum verò pectorale dicebatur, amboque pretiosis lapidibus erant insignia. de his hæc alibi idem auctor^a memoria digna testatus: Ex lapillis, inquit, quos Pontifex in humeris gestabat (sardoniches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter, quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumque fulgorem emittebat, vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idque præter naturam suam & consuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilis est quod nunc dicturus sum. Per duodecim gemmas, quas in pectore Pontifex infusas rationali gestat, in bello victoriam Deus prænuntiare solebat: nam priusquam exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo perfacile innotesceret adesse Deum, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. Quapropter Græci, quotquot à nostra religione non abhorrent, cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita vt negari non possit, rationale vocant, λόγιον, hoc est, oraculum. Desiit tam rationale quàm sardonix fulgorem emittere annis ducentis antequam hæc commentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem.] hæc de his Iosephus. Porro Philo^b gemmas illas, quas Iosephus appellat sardonychas, dicit smaragdos; agensque tam de his quàm de rationali, eleganter eorum mysterium declarat.

II.
VESTES SA-
CRDOTALI-
ES.
^a Ioseph. ant.
lib. 3. c. 9.

RATIONALI-
LE.

^b Philo lib. de
Monarchia.

Nao Christi Domini nostri decimo octauo Statilius^c Taurus & L. Libo Consules creati sunt: quo tempore Valerius Gratus præses in Iudæa, quem nuper tribuerat Pontificatum Eleazaro Annani Pontificis filio, abrogauit; eamque dignitatem Simoni Camithi filio contulit, qui in Pontificatu annum tantummodò exegit. Hæc Iosephus^d in Iudæa tradit euenisse. Romæ autem (vt auctor est Dio^e) Tiberius Imperator inter alia laudatissima edicta quæ promulgauit, vt de veste serica non utenda, neque valis aureis, nisi in sacris, aliud addidit aduersus magos, & quoslibet diuinationes exercentes, quos omnes seuerissimo edicto exagitauit. Causam autem eius ferendæ legis idem auctor narrat his verbis: Porro Tiberius, etsi Thrasillo assidue utebatur, ac singulis diebus vaticinia accipiebat; tamen re accuratè considerata, cum aliquando per somnum iussus esset cuidam argentum dare, hominem interemit, quòd intelligebat per magicam artem demonem immisum fuisse: reliquos omnes astrologos, magos, aut quicumque aliquopiam modo diuinationes exercentes, exteros necauit; ciues, qui (etiamnum neglecto priore edicto, quo prohibitum fuerat vsu harum artium omnibus qui in Vrbe essent) tractare eiusmodi res deferrentur, extorres egi: qui verò destitissent, impunitatem consequebantur.] hæc Dio.

I.

^c Dio lib. 57.
^d Tac. lib. 2.

^e Ioseph. ant.
lib. 18. c. 3.

^f Dio hist.
Rom. lib. 57.
sub dictis
Coss.

TIB. IMP.
MAGOS EX-
AGITAT.

Addit ad hæc Tacitus^f, sub idem tempus, iisdem Coss. Libonem Drusum Vrbanum Prætorem, quòd inuocationibus dæmonum inseruisset, multis accusationibus, iudicio postulatum, testibusque conuictum, domi mortem voluntariam oppetiisse, se ipsum necando: item eiusdem criminis reum L. Pituanium è saxo Tarpeio deiectum; & in P. Marcium extra portam Exquilinam, præcinente classico, more prisco, Consules aduertisse. Sicque magiæ crimen, quod per multos annos, vt ait^g, Romanam Vrbe exedit, hoc anno primum repressum est, atque seuerè punitum. Meminit eiusdem aduersus magos Tiberij sanctionis etiam^h Plinius: vt planè consideratione sit dignum adueniente Christo in mundum, Magos ex Oriente venientes, ipsum Dominum cognouisse & adorasse; dæmones in Ægypto perterrefactos; Roma verò, itemque ab Italia magos expulsos, & in eosdem seuerissimè lege actum esse. Venerat quippe in Orbem ille qui aduersus dæmones bellum indiceret, eorumque vites infringeret, & sub eodem Imperatore crucem preferendo, sibi cuncta subiiceret.

II.
^f Tacit. Ann.
lib. 2. sub iis-
dem Coss.

^g Tacit. lib. 1.
hist.

^h Plin. nat.
hist. lib. 30.
cap. 1.

IESV CHRISTI
ANNVS
19.

TIBERII IMP.
ANNVS
3.

^{2.}
^{Dio lib. 57.}
^{Tacit. lib. 2.}
^{Cap. alij.}
CAIPHAES
SACERDOTIVM.

Post hæc, anno qui sequitur, Redemptoris nostri decimonono, C. Caelio^a Rufo & L. Pomponio Flacco Coss. Simon^b Camithi filius summus sacerdos, anno tantum eo honore perfunctus, à Valerio Grato Iudææ Præside in ordinem reductus est, suffectusque ab eodem in locum ipsius Iosephus qui cognominabatur Caiphas: huius sacerdotium diuturnius fuit, de quo plura suo loco inferius dicturi sumus.

^{11.}
^{Dio epu. ant.}
^{lib. 18. c. 3.}

Iisdem Coss. cum oracula vanâ quædam, tamquam Sibyllina, de Urbis interitu anno nongentesimo ab eius origine obuenturo ferrentur, Tiberius tamquam falsa redarguit, eaque occasione adiecit animum, ut omnes fatidicos libros inspiceret, eorumque alios probaret quos legitimos sciret, spurios verò reitceret. Hæc ex Dione^c referimus, quo manifestius reddatur, Christianis, qui (ut superius dictum est) in prædicando Gentilibus adventum Christi veri Dei, & idolorum falsitatem, ex Sibyllinis carminibus interdum, quod illi divinæ Scripturæ non crederent, peterent testimonia, non nisi ab expurgatis tones per ipsos libris id facere licuisse, ut nulla de impostura iure obiici posset calumnia. ab Augusto id etiam factitatum, iam præfati sumus.

^{III.}
^{Tacit. lib. 2.}

Sub idem tempus, Iudæi^d fessi oneribus tributorum, pro releuatione apud Tiberium Imperatorem suppliciter egerunt, simulque Syria de eadem re conquesta: cum his aliisque casibus Oriente exagitato, ab eodem Tiberio Germanicus, quem ex Druso Germanico fratre suo, Liviæ filio genitum, in filium adoptauerat, ad res prouinciarum componendas in Syriam mittitur. Tiberius enim æquè atque Augustus Iudæis fauit; eisdemque Romæ degentibus, in ciues distributiones fieri solitas, sicut & ille fecerat, impertiri voluit, ut Philo^e testatur: quæ autem iidem Romæ agentes passi sint dolo Seiani, suo loco narrabimus.

^e Philo lib. de legatione ad Caum.

IESV CHRISTI
ANNVS
20.

TIBERII IMP.
ANNVS
4.

^f Tacit. Ann. lib. 2. sub iisdem Coss.

Christi annus vigesimus habuit Consules Tiberium Aug. tertio, & Germanicum secundo, ut Annales Taciti^f demonstrant.

IESV CHRISTI
ANNVS
21.

TIBERII IMP.
ANNVS
5.

^g Tacit. Ann. lib. 2. sub iisdem Coss.
^h Tacit. Ann. lib. 2. sub iisdem Coss.
ⁱ Tacit. Ann. lib. 2. sub iisdem Coss.

Sequenti anno, Iunio Silano & Norbano Flacco Coss. iubente Tiberio, grauissimis Senatus decretis feminarum libido, quæ etiam in Senatorias grassabatur, est coercita; cautumque ne questum corpore faceret, cui auus, aut pater, aut maritus eques Romanus fuisset. Hæc pluribus Tacitus^g, qui Vestiliæ, quæ causam dedit edicto, narrat impudicitiam: quibus autem pœnis conuictæ Romanæ feminae essent addicendæ, Suetonius^h tradit; & mox subditⁱ: Externas carimonias, Ægyptios Iudaicosque ritus compescuit: coactis qui ea superstitione tenebantur, religiosas vestes cum instrumento omni comburere. Iudæorum iuuentutem per speciem sacramenti in prouincias grauioris cæli distribuit: reliquos gentis eiusdem, vel similia sectantes, Vrbe submouit, sub pœna perpetuæ seruitutis, nisi obtemperassent.] hæc Suetonius. id enim dicitis Coss. Silano atque Norbano actum, testatur Tacitus^k, qui ait, quatuor millia Iudæorum libertini generis in insulam Sardiniam amandatos sub specie coercendorum latrociniorum, re ipsa tamen, ut ob aëris grauitatem interirent.

^{II.}
¹ Ioseph. ant. lib. 18. cap. 5.

Quamnam autem huius decreti aduersus Iudæos causa præcesserit, Iosephus¹ in hunc modum describit: Erat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is Romæ agens, gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, adscitis in societatem tribus aliis per omnia sui similibus. His cum se in disciplinam edidisset Fulvia mulier nobilis amplexa legem Mosaicam, persuaserunt ei, ut purpuram & aurum in Ierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus vertunt,

CHRISTI
21.

TIBERII IMP.
5.

A runt, quod antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino, ipsius Fulviæ marito, de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex Vrbe pelli: ex quibus Consules, delectu habito, quatuor millia militum miserunt in Sardiniam: plurimos etiam, qui ob patriam religionem detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos, omnes Iudæi coacti sunt Vrbe cedere.] hæc de his Iosephus²; qui & de immani scelere perpetrato ab Ægyptiis sacerdotibus aduersus Paulinam clarissimam feminam, quo ex facinore iidem Ægyptij sacerdotes sunt in cruce acti, deique diruto Isidis templo, eiusdemque statua in Tiberim merse texit historiam. at cum vera narret, tamen cum post Christi Domini nostri crucis supplicium corrigisse hæc asserat, more suo plurimum à veritate temporis discrepat: id enim annis ante tredecim esse factum, Taciti testimonio, qui per annos singulos res tunc Romæ gestas digessit, comprobatur.

² Ioseph. ant. lib. 18. cap. 4.

Manserunt ita exules extra Vrberem pulsi Iudæi vsque ad necem Seiani, cuius calumniis (ut scribit Philo^b) tam dirè à Tiberio exagitati sunt: qui demum (ut ait) comperta Iudæorum innocentia, res illorum in feliciorum statum restituit, atque multa in eisdem contulit beneficia: hoc enim idem Philo his verbis testatur: iidem iura Iudæorum sub Tiberio conseruata sunt, licet Seiano res nouas moliente in Italia. Cognouit enim ille mox post necem infidiatoris, meras calumnias fuisse, delata de Iudæis Vrberem incolentibus crimina conficta à Seiano, ut genitè è medio tolleret, quam norat vel solam vel precipuè repugnaturam conatibus impiis, & conspirationi caput Imperatoris petenti. Proinde mandauit omnibus prouinciarum Præsidibus, ut oppidatim huic genti parcerent, exceptis consociis paucis admodum; ceterum de ritibus eorum nihil nouarent, sed commendatos haberent tum viros ipsos, ut pacis amantissimos, tum mores eorum legesque ut conferentes ad tranquillitatem publicam.] hæc Philo. Quæ verò pro Iudæis, conquirente de illis Pilato Iudææ Præside, Imperator rescripserit, suo loco opportunius ex eodem auctore narrabimus. Si enim temporis ratio habeatur, haud dubium hæc pro Iudæis Tiberius rescripsisse anno Domini nostri trigesimo tertio inuenietur.

^{III.}
^{Philo de legat. ad Caium.}
IUDÆI RESTITVTI.

Eodem anno Germanico Cæsare Orientis Præfecto, arte Pisonis tunc in Syria Præsidis, morte sublato: Tiberius (inquit^c Dio) cum antehac plurima egregie fecisset, tum in contraria omnia mutatus imperauit crudeliter, & ad omnia impulsorem habuit & administrum Ælium Seianum, Sei Strabonis filium. Porro Suetonius^d, Tacitus^e, Dio^f, & alij portentosa Tiberij facinora prolixè describunt, ad quos ea nosse oportantes remittimus.

^{IV.}
^{Dio hist. Ro. lib. 57.}
^{Suet. in Tib. Tacit. lib. 2. c. 3.}
^{Dio lib. 57. c. 58.}

IESV CHRISTI
ANNVS
22. & 23.

TIBERII IMP.
ANNVS
6. & 7.

Anno sequenti, Valerius^g Messala & Aurelius Cottæ Consules creati sunt. Hos secuti^h sunt Tiberius quartum & Drusus secundum ineuntes Consulatum. Tunc temporis idem Tiberius, Christiano quidem nedum philosopho Principe dignum, de histrionibus Vrbe pellendis promulgauit edictum, iisdemque ea arte interdixit, ut Dioⁱ testatur: Tacitus autem id post biennium factum, sub Consulatu Afriij & Antistij, tradit. Prætereà hoc anno, scribit Dio^k, iisdem Coss. ex Senatusconsulto statuisse Tiberium, ne sententia mortis damnatus intra decimum diem duceretur: quod quidem edictum latoribus spatiis Theodosius^l Augustus Christianus Imp. ampliauit, nimirum ut triginta etiam diebus executio capitalis sententiæ differretur. Ex his corrigendus est Sidonius^m Apollinatis, qui eiusmodi dilationem triginta dierum tribuit Senatusconsulto Tiberiano: nam decem tantum dies ab illo sunt dati, ceteri autem viginti à Theodosio Imperatore sunt additi.

^{I.}
^{Tacit. lib. 3. sub iisdem Coss.}
^{II.}
^{III.}
^{IV.}
^{V.}
^{VI.}
^{VII.}
^{VIII.}
^{IX.}
^{X.}
^{XI.}
^{XII.}
^{XIII.}
^{XIV.}
^{XV.}
^{XVI.}
^{XVII.}
^{XVIII.}
^{XIX.}
^{XX.}
^{XXI.}
^{XXII.}
^{XXIII.}
^{XXIV.}
^{XXV.}
^{XXVI.}
^{XXVII.}
^{XXVIII.}
^{XXIX.}
^{XXX.}
^{XXXI.}
^{XXXII.}
^{XXXIII.}
^{XXXIV.}
^{XXXV.}
^{XXXVI.}
^{XXXVII.}
^{XXXVIII.}
^{XXXIX.}
^{XL.}
^{LI.}
^{LII.}
^{LIII.}
^{LIV.}
^{LVI.}
^{LVII.}
^{LVIII.}
^{LX.}
^{LXI.}
^{LXII.}
^{LXIII.}
^{LXIV.}
^{LXV.}
^{LXVI.}
^{LXVII.}
^{LXVIII.}
^{LXIX.}
^{LXX.}
^{LXXI.}
^{LXXII.}
^{LXXIII.}
^{LXXIV.}
^{LXXV.}
^{LXXVI.}
^{LXXVII.}
^{LXXVIII.}
^{LXXIX.}
^{LXXX.}
^{LXXXI.}
^{LXXXII.}
^{LXXXIII.}
^{LXXXIV.}
^{LXXXV.}
^{LXXXVI.}
^{LXXXVII.}
^{LXXXVIII.}
^{LXXXIX.}
^{LXXXX.}
^{LXXXXI.}
^{LXXXXII.}
^{LXXXXIII.}
^{LXXXXIV.}
^{LXXXXV.}
^{LXXXXVI.}
^{LXXXXVII.}
^{LXXXXVIII.}
^{LXXXXIX.}
^{LXXXXX.}

Sub hoc tempus P. Sulpitius Quirinus, qui olim præfuerat Syriæ, ac censum egerat, sub quo descriptus est Dominus noster Iesus Christus, ex hac vita migravit; cuius funus iussu Tiberij publicis exequiis frequentatum est à Senatu: de rebus ab eo gestis hæc summam Tacitusⁿ: Nihil ad veterem & patriciam Sulpitiorum familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipiū Lanuuium: sed impiger militiæ, & acribus ministeriis Consulatum sub Diuo Augusto, mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castris, stellis,

CHRISTI
22. & 23.

TIBERII IMP.
6. & 7.

stellis, insignia triumphii adeptus, datusque rector Caio Caesari Armeniam obtinenti, A Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat; quod tunc patefecit in Senatu, laudatis in se officiis, & incusato M. Lollio, quem auctorem Caij Caesaris prauitatis & discordia- rum arguebat. Sed ceteris haud laeta memoria erat Quirini, ob intentata (vt memorauit) Lepidæ vxori repudiatæ pericula, sordidamque & præpotentem senectam.] hæc de Qui- rino Tacitus.

III.
Eusebius
hist. lib. 1.
cap. 9.
ACTA PILA-
TI FALSA.
Ioseph. ant.
lib. 18. c. 3.
Euseb. hist.
lib. 1. c. 9.

Sub hoc ipso Consulatu quarto Tiberij Imperatoris, consignata erant falsa illa aduer- sus Redemptorem nostrum conficta à Maximino Imp. & alijs Acta Pilati: quæ falsita- tis certa ratione arguit Eusebius; quod tanti mendacij assertores, rerum nostrarum ignari, sub hoc Consulatu & sub Pilato contigisse scripserint, quando necdum Pilatus in Iudæam missus fuerat Præses; quod anno duodecimo eiusdem Imp. factum esse, Iosephus^b testatur. Hæc repetens Eusebius^c sic ait: Idem scriptor in decimo octauo Antiquitatis li- bro, anno regni Tiberij duodecimo, Pontium Pilatum Iudææ regimen obtinuisse, atque eundem decem annos continuos ad Tiberij serè occasum ibidem commoratum enar- rat. Quocirca commentum eorum, qui heri propè & nudius tertius commentarios contra Saluatorem nostrum ediderunt, perspicuè refutatur: in quibus primò omnium tem- poris ipsius ratione falsò ab illis obseruata, mendacium eorum qui talia commenti sunt, euidenter & aperte coarguit. Nam ad quartum Consulatum Tiberij Caesaris, qui fuit anno regni eius septimo, facinora à Iudæis in salutari Saluatoris nostri passione admissa fuisse commentarij isti complectuntur: quo quidem tempore satis liquet Pilatum non- dum ad Iudææ præfecturam gerendam aduentasse.] hæc ille. Porro de Actis Pilati suo loco paulo pòst plenius atque exactius agemus.

IESV CHRISTI
ANNVS
24. & 25.

TIBERII IMP.
ANNVS
8. & 9.

Post prædictos C. Sulpitius^d & D. Haterius gesserunt Consulatum. Hos secuti sunt anno sequenti C. Asinius^e & C. Antistius.

IESV CHRISTI
ANNVS
26. & 27.

TIBERII IMP.
ANNVS
10. & 11.

Inde verò anno Domini nostri vigesimo sexto Consulatum inierunt Cornelius^f Ce- thegus & Visellius Varro: post quos Cossus Cornelius & Asinius Agrippa^g eo functi sunt magistratu: quibus omnibus annis nihil memoria dignum, quod ad res nostras per- tineat, gestum est.

IESV CHRISTI
ANNVS
28.

TIBERII IMP.
ANNVS
12.

I. ANNO Christi vigesimo octauo Cn. Lentulo Getulico & C. Caluiscio Sabino Coss. E cum Valerius Gratus Iudææ Præses annum in magistratu egisset vndecimum, suc- cessorem habuit Pontium Pilatum, qui in eadem functione annis decem permansit.] hæc Iosephus^h, & alijⁱ. Quid autè idem Præses, cum primùm in Iudæam venit, aduersus Iudæos egerit, idem auctor recenset his verbis: ^k Pilatus cum curandam accepisset re- gionem, nocte intempesta opertas Ierosolymam intulit imagines Caesaris: quæ res post triduum ingentem inter Iudæos suscitauit tumultum. Nam qui aderant, stupore permo- ti sunt, quasi iam profanatas leges suas viderent: nullum enim fas esse collocari in vrbe simulacrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant, subitò etiam ex agris mul- titudo confluit. Euntes autem illicò Caesaream ad Pilatum, intentissimè deprecaban- tur, vt ab Ierosolymis auferrentur imagines, & eis iura patria seruarentur. Pilato autem supplicantibus abnuente, circa domum eius proni corruerunt, & immobiles quinque diebus noctibusque continuis mansere. Pòst autem Pilatus tribunal ascendens, studio magno

PONTIVS
PILATVS
PRAESES.
Ioseph. ant.
lib. 18. c. 3.
in fine.
de bello
Iud. li. 2. c. 8.
Euseb. hist.
1. 1. c. 9.
Ioseph. de
bello Iud. 1. 2.
c. 8.

CHRISTI
28.

TIBERII IMP.
12.

A magno conuocat multitudinem Iudæorum, quasi qui velit eis dare responsum. Cum IVDÆAZ A subitò milites accepto signo (sic enim iam fuerat præparatum) armati circumsteterunt PILATO VENATA. Iudæos; circumdataque triplici acie, Iudæi quidem stuporis erant pleni, videntes inspe- ratam rerum faciem. Tunc Pilatus denuntians trucidaturum se omnes, nisi imagines Caesaris susciperent, annuit militibus vt educerent gladios. Iudæi autem quasi vno con- silio omnes subitò corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt: vocife- rantes, vniuersos se interfici magis velle quàm legem profanari. Tunc Pilatus circa re- ligionem studium populi demiratus, confestim de Ierosolymis statuas iussit auferri.] hæc Iosephus de Bello Iudaico, eadem & in libris de Antiquitatibus^a narrans.

Ioseph. ant.
lib. 18. cap. 3.
I I.
Philo de le-
gat. ad Caes.
QVAE PI-
LATVS EX
PHILONE.

Porro Philo Iudæus, qui his ipsis viuere temporibus, rem à Pilato aduersus Iudæos gestam longè aliter contigisse scribit^b, sic dicens: Quid alter auus tuus (alloquitur Caium Augustum) Tiberius Caesar: nonne manifestè voluntatem eandem habuit: Certè per vigintitres annos, quibus imperauit, antiquissimam religionem templi conseruauit in- columem, immotamque modis omnibus. & possum quiddam in laudem eius proferre, quamuis mille sub ipso iactatus casibus. Sed amica est & tibi quoque grata veritas. Pila- tus erat Procurator Iudææ: hic non tam in gratiam Tiberij quàm in odium populi, au- ratos clypeos dedicauit intra sanctam Vrbem in Herodis regia, nulla insignes imagine, nec habentes quidquam vetitum: tantùm titulus continebat nomen dedicantis, & eius cui dedicabantur. Id vbi diuulgatum est in populum, aduocatis vsi quatuor regis filiis fortuna dignitateque regia præditis, reliquisque huius familiae, atque optimatibus cete- ris, orabant vt tolleretur illa clypeorum nouitas, nè violarentur ritus patrij conseruati à superioribus Regibus & Imperatoribus. Cumque ille aduersaretur rigidè, vt erat perti- naci duroque ingenio, conclamatum est: Desine seditiones bellaque ciere, desine pa- cem profligare: non honoratur Imperator per legum contumeliam: noli hunc iniuriæ prætextum querere: Tiberius nihil vult temerari de ritibus nostris: aut ostende illius edictum, vel epistolam, aliudve simile: vel da, vt te omisso, per Legatos oremus Domi- num. Id verò magis eum exasperauit, veritum, ne, si mitteretur legatio, cetera quoque detegerent eius crimina, venditatas sententias, rapinas, iniurias, clades, tormenta, cre- bras caedes indemnatorum, crudelitatem saeuissimam. Iratus igitur homo iracundus, an- ceptus erat animi, quòd neque demere semel dedicatas res auderet, nec subditis gratifi- cari veller, non ignorans Tiberij talibus in rebus constantiam. Quod vbi viderunt opti- mates, & animaduenterunt eum poenitere cœpti, quantumuis dissimularet, scripse- runt Tiberio litteras humili deprecatione plenissimas. Qui cognito quid dixerit Pila- tus, quid minatus sit, non est opus vt dicam, quantum excauduerit, quamuis non com- moueretur temerè: ipsa res iram eius indicat. Confestim, nihil procrastinans, scribit lit- teras, valdè obiurgando eius audaciam, iubendo vt sine mora clypeos illos tolleret: & translati sunt Caesaream maritimam, ab Augusto proauo tuo denominatam, quo in eius sacro templo dedicarentur; sicut factum est. Ita consultum fuit & Imperato- ris honori, & ciuitatis antiquis moribus. hæc sunt decreta Tiberij.] hæc Philo, cui po- tius quàm Iosepho, fidem adhibendam, nemo non dixerit: vt ex his planè intelligas, quantum in auctore vacillet fides historica, qui non tantùm à nostris scriptoribus, sed à suis gentilibus mendacij arguatur.

C Addidit post hæc idem Pilatus aduersus Iudæos eiusmodi scelus: Est (inquit Iose- phus^c) apud Iudæos sacer thesaurus, quem Corban dicunt: hunc Pilatus ad inductio- nem aquarum iussit expendere: erat autem inducenda aqua ab stagnis trecentis. ob hoc itaque vulgi oriebantur querelæ; ita vt etiam Pilati, qui Ierosolymam venerat, cum cla- more circumdarent tribunal. Ille autem præuiderat tumultum eorum: siquidem popu- lo permiscuit armatos milites, qui tunc essent priuatorum vestibus induti; præcepitque vt gladiis quidem non vterentur, sustibus autem acclamantes ferirent. Sicque composi- tis rebus, dat ex tribunali signum, confestimque caedebantur Iudæi: quorum multi qui- dem plagis, multi verò se iniicem conculcantes in fuga, misera protritione perierunt. Tunc ad calamitatem interfectorum stupens multitudo conticuit: atque ob hoc accusa- tor Herodis Terrarchæ Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quem pater Herodes interfe- cit, ad Tiberium venit. Illo verò non suscipiente accusationem, residens Romæ, reli- quorum quidem potentium notitias ambiebat, maximis autem colebat officiis Germa- nici filij Caium, cum adhuc esset priuatus.] hæc Iosephus. Quenam verò post hæc eidem

III.
Ioseph. de
de bello Iud.
lib. 2. c. 8. &
antiq. lib. 18.
c. 4.
QVAE RVR-
SVM PILA-
TVS IN IV-
DAEOS.

CHRISTI
28.

TIBERII IMP.
12.

Agrippæ Romæ obuenerint, quôve modo sit, iubente Tiberio, detrusus in carcerem, A & inde exaltatus in regnum, suo loco dicemus. Hæc itaque ipso Pilati ingressus initio recitata sunt, non quòd eodem primo sui magistratus anno facta esse contendamus: sed cum incertum planè sit tempus, quo eadem sunt perpetrata, hic malimus recensere, vt quale fuerit ingenium hominis, & quibus moribus comparatum, ex his faciliùs innotescat. Duxit vnà secum Pilatus in prouinciam vxorem suam, vt ex Euangelista exploratum habetur: nuper enim sub quarto^a Consulatu Tiberij, Seuerò Cæcinnà granissima oratione censente ne vxores maritos in prouinciam proficiscentes comitarentur, intercedente Valerio Messala, ac per omnia commodiùs esse, si illæ maritos affectarentur, ostendente, legis rogatio elusa est.

^a Tacit. Ann. lib. 3.

IESV CHRISTI
ANNVS
29.

TIBERII IMP.
ANNVS
13.

Annus Christi vigesimus nonus habuit Consules M. Licinium & L. Calpurnium, fuitque Romanis ingentibus cladibus memorabilis: nam collapsò apud Fidenas amphitheatro, quinquaginta millia hominum obtrita sunt, Romæque totus mons Cælius conflauit: sed hæc omnia pluribus Tacitus^b.

^b Idem lib. 4.

IESV CHRISTI
ANNVS
30.

TIBERII IMP.
ANNVS
14.

Sequenti anno inierunt Consulatum Iunius Silanus & Silius Nerua. Nihil tamen his, quod pro Annalibus nostris Ecclesiasticis faciat, aut iis dignum sit, reperimus, licet à nonnullis, hoc ipso anno suæ ætatis trigésimo Christum esse baptizatam, affirmetur: sed id accidisse anno sequenti, apertè demonstrant quæ à nobis dicta sunt superiùs, dum de anno quo natus est Christus, in Apparatu fusiùs disputauimus.

IESV CHRISTI
ANNVS
31.

TIBERII IMP.
ANNVS
15.

Proximus sequitur annus decimus quintus Imperij Tiberij Cæsaris, Euangelica^c ætate statione celeberrimus, quo gesserunt Consulatum Rubellius atq; Fusus, ambo Gemini^d. Annus quippe idem qui ab Isaia^e placabilis per antonomasiam dictus est, & acceptabilis^f: quo nimirum orbi terrarum profundis tenebris obuoluto, Redemptor humani generis Christus Deus noster, lux vera, lumine prædicationis cœpit affulgere.

I. ^c Luc. 3. ^d Tacit. lib. 5. ^e Isa. 61. ^f Luc. 4. secundum 72. Interpr.

Huius quidem rei præclarissimè gestæ historia, non à quibuscumque, sed à Deo tantum præordinatis testibus, ab ipsis, inquam, sanctissimis quatuor Euangelistis, monumentis meruit diuinitus consignari: quorum admirabilem excellentiam atque præstantiam Ezechiel^g Propheta sub quatuor animalium symbolicis speciebus in diuina illa cœlitus ostensa visione gloriæ Domini præcognouit. Si enim, quod ait Apostolus^h, ministratio mortis (ipsa, inquam, legis scriptio) litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moyfi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quo modo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Fuerunt hi ministri noui Testamenti, non littera tantum, sed spiritu: vt non solum ipsorum scriptis res gestæ narrentur; sed, quod superat humanum captum, vim quamdam spiritus ipsis Deus indiderit, ac perinde diuinam illam Ezechielⁱ ostensam præ se ferant imaginem, vt appareat aspectus eorum velut carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum, splendor ignis, sed & de igne fulgur egrediens ad destructionem^j munitionum, consilia destruens, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, in captiuitatem redigens omnem intellectum in obsequium Christi. Porro etsi diuersis in locis,

II. EVANGELICAE HISTORICAE DIGNITAS. ^g Ez. ech. 1. ^h 2. Cor. 3.

ⁱ 2. Cor. 10.

CHRISTI
31.

TIBERII IMP.
15.

A locis, variisque temporibus & occasionibus in eodem argumenti genere singuli versati sunt; tamen admirabili quodam modo, ac non nisi diuino consilio factum est, vt consensione quadam harmonica, quod simul omnes, hoc singuli quique in scribendo præstitisse videantur: vt meritò iuxta propheticum illud ænigma, sic propria à ceteris distincta esset facies singulorum, vt tamen eadem quatuor facies singulis coniunctæ essent.

Fuit antiquorum scriptorum studium, vt quatuor sancta Euangelia in vnum coniungentes, ex iisdem quatuor vnum intexerent. Id conatum esse scimus primum omnium Theophilum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum, vt Hieronymus^k ad Algasiam scribens testatur his verbis: Theophilus Ecclesiæ Antiochenæ septimus post Petrum Apostolum Episcopus, qui quatuor Euangelistarum in vnum opus dicta compingens, ingenij sui nobis monumenta reliquit. Id ipsum præstitit Tatianus: id item tertio loco Ammonius, quem (inquit idem Hieronymus^l) secutus est Eusebius Episcopus Cæsariensis. Hi quidem de conuenientia ipsorum Euangelistarum canones quosdam scripserunt, quos idem Hieronymus Latinitate donauit. Meminit horum Victor Episcopus Capuanus in præfatione^m quam Tatiani Euangeliorum quatuor Harmoniæ præfixit. hæc de antiquioribus. Ceterum complurium recentiorum in eadem re enituit studium, quorum præcipuum sibi locum vendicare videtur eruditus æquè ac pius Cornelius Ianfenius Episcopus Gandauensis, cuius sic nobis proponimus sequenda vestigia, vt tamen liberi interdum esse velimus, per aliam viam, quæ rector videatur, incedere.

III. CONCORDIA EVANGELICA. ^k Hier. epist. 52. quæst. 6.

^l Hieron. præf. ad Enang. ad Damascen. epist. 123. ^m Habes eam tom. 2. Bibl. 3. Mar.

Age, ipsam Euangelicam historiam profequamur, quam Lucas Euangelista egregia certitudine temporum, more maiorum, testatam sic exorditur: Anno quintodecimo Imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lyfania Abilinæ Tetrarcha, sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ, &c.]

Etsi aliam interpretis, aliam verò historici sciamus in scribendo esse rationem: tamen nos debere difficultates ac nodos ad historiam elucidandam dissoluere, neminem negaturum esse putamus. Quamobrem in iis quæ tum hic tum alibi occurrant, enodandis de rebus gestis difficultatibus (quod præfando polliciti sumus) studium nostrum non derit. Quod verò in primis pertinet ad tetrarchias, quarum meminit Euangelista: iam superiùs dictum est, tam ex testamento Herodisⁿ, quam ex diuisione ab Augusto^o facta, Iosephum scripsisse consentientia Euangelistæ, nimirum Herodi Antipæ Galilæam cum Transammana regione esse tributam, Philippo autem Trachonitidem regionem, vnâ cum Auranitide, & parte quadam, quæ fuerat Zenodori, olim Herodi tradita^p, quas sanctus Lucas & post eum Dio^q Ituræam appellat. Fuisse & his temporibus tetrarchiam Lyfaniæ, idem auctor consentire videtur, dum eamdem primùm à Caio^r Tiberij successore, inde à Claudio Agrippæ^s donatam affirmat.

IV. ⁿ Ios. ph. ant. lib. 17. c. 10. ^o Ios. ph. ant. lib. 17. c. 13. ^p Ios. ph. ant. lib. 17. c. 13. ^q Dio hist. Rom. lib. 49. ^r Ios. ph. ant. lib. 18. c. 8. ^s in fine. ^t TETRARCHIARVM DISINCTIONE. ^u Ios. ph. ant. lib. 19. cap. 4. ^v de bello Iud. lib. 2. c. 11. ^w Eusebius in Chron. anno Dom. 7.

Quisnam fuerit iste Lyfaniæ: sicut errare certum est illos qui dixerunt^k Herodis fuisse filium, ac Herodis Antipæ & Philippi fratrem, ita etiam errore labi eos^l constat, qui hos corrigentes, & ipsi correctione sunt digni, dum Lyfaniam hunc, de cuius tetrarchia hic mentio habetur, illum putant esse filium Ptolemæi Mennæi, cuius Iosephus^m meminit: nam eiusdem auctoris testimonioⁿ expressum habetur, eum dē Lyfaniam Cleopatrem arte fuisse necatū, vt eius potiretur ditione, quæ erat apud Libanum posita, idque Dione^o auctore, contigisse constat sub Consulatu Publicolæ & Neruæ, anno ab Vrbe condita septingentesimo decimo octauo.

V. DE LYSANIA. ^k Ios. ph. ant. lib. 15. c. 4. ^l Dio hist. Rom. lib. 49. ^m Ios. ph. ant. lib. 15. c. 13. ⁿ Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^o Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^p Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^q Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^r Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^s Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^t Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^u Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^v Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^w Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^x Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^y Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^z Plin. hist. nat. l. 5. c. 18.

Cleopatra verò simul cum Antonio sublata de medio, rebus in integrum restitutis, Actis que Antonij irritis: Lyfaniæ alteri, eiusdem cum priore nominis, ea tetrarchia fuisse videtur ab Augusto restituta: nam cum idem Iosephus^p longè post obitum dicti Lyfaniæ senioris meminit Zenodori, quòd conduxisset ditionem Lyfaniæ, certè non de priore Lyfania Tetrarcha, sed de posteriore necesse est intellexisse. Erat Abila, ex qua dicta est tetrarchia Abilina, ciuitas vna (vt ait Plinius^q) in prouincia Decapoleos, cuius Lyfaniæ (vt Lucas tradit) Tetrarcha erat. Quod insuper ad vocem ipsam Tetrarchiæ pertinet, in ea potius vsus loquendi quàm vocabuli proprietatis attendi debet, cum auctore Plinio^r certum sit, non quartam regni vel prouinciæ partem esse eo nomine intelligendam, sed potius Principis cuiusque dominium, etiam si vnus tantum modò fuerit ciuitatis:

VI. LYSANIAS IYNIOR. ^p Ios. ph. ant. lib. 15. c. 4. ^q Dio hist. Rom. lib. 49. ^r Plin. hist. nat. l. 5. c. 13. ^s Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^t Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^u Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^v Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^w Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^x Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^y Plin. hist. nat. l. 5. c. 18. ^z Plin. hist. nat. l. 5. c. 18.

^a *Matth. 4.* quippe qui dicat, provinciam in Palæstina Decapoleos dictam, cuius est mentio in ^a Eu- **A**
^b *Mar. 5. &* angelio, cum decem habuerit civitates, earumdem fuisse tetrarchias singulas, regnorum
^c *7.* instar, & in regna solere contribui.

VIII. Quod præterea sanctus Lucas Evangelista non Tetrarcharum dictorum tantummo-
FUNCTIO SACERDOTALIS. dō, sed Principum sacerdotum Annæ & Caiphæ temporibus prædicationem Ioannis in-
choatam tradat : res haud mediocri difficultate obudluta videtur : tum cum vnum tan-
tummodò, non duos simul, & ante & post hæc tempora summum sacerdotem penes Iu-
dæos fuisse, certum exploratumq; habeatur : tum etiam, si Iosepho credimus, quod non
Anna (vt vidimus) sed Caiphas hoc tempore summi sacerdotij munere fungeretur. Sci-
mus & vicariam eiusdem sacerdotij præfecturam nemini solere cōcedi, nisi aliqua neces-

^d *Ioseph. ant.* sitate urgente, & ad modicum temporis spatium : cum & idem Iosephus testetur ^b Mar- **B**
^e *lib. 17. c. 8.* thie summo sacerdoti, quod inter dormiendum pollutus esset, rem diuinam facere lege
vetito, ad vnus tantum diei spatium vicarium adiutorem esse datum Iosephum Ellemi
filium. Nec insuper constare posse videtur quod dicunt, summos sacerdotes fuisse An-
nam & Caiphas, ita tamen vt alternis annis sacerdotalem functionem obtinerent. Nam
nonnisi alterius horum tempore potuit Ioannes prædicationem exordiri: cum, quo tem-
pore alter esset summus sacerdos, alterum cessasse, dicere necesse sit. Nec demum esse
verum quod scribit Eusebius ^c, delectos à Præsidibus Romanis summos sacerdotes, &

^a *Eusebius* vnumquemque illorum vno tantum anno eo ministerio perfunctum esse, nemo non vi-
^b *hystor. lib. 1.* det. nam etsi (quod scribit Iosephus ^d) primis annis Valerij Grati Præsidis, qui à Tiberio
^c *cap. 10.* illuc primo sui Imperij anno missus est, per annos illos tres primos totidem mutati sunt
^d *Ioseph. ant.* summi sacerdotes, tamen qui vltimo loco creatus est Caiphas anno tertio Tiberij Impe-
^e *lib. 18. c. 3.* ratoris, absque alio successore non ad præsentem tantum annum, sed (quod constat ex
C Euangelistis) vsque ad Redemptoris nostri crucem, immò & post resurrectionem (vt re-
stantur Acta Apostolorum ^e) eundem Caiphas in eadem functione perseverasse, ac sic
per annos saltem decem & septem ipsum eodem munere functum fuisse apparet : cui
veritati & ^f Iosephus ad stipulatur, dum creationem Caiphæ sub tertio anno Valerij Gra-
ti constituens, nullum alium ei datum successorem vsque ad Vitellij Præsidis, qui Pilato
successit, tempora, testatur : tunc verò ipsum redactum in ordinem, & Ionatham Ana-
ni filium subrogatum tradit.

^a *Act. 4.* **IX.** Quod ergo ab Evangelista eodem tempore Anna, perinde ac Caiphas, Princeps sa-
cerdotum dicatur, alia est peruestiganda ratio. Ac primùm illud dicimus, quod etsi vnus
idemque summus Pontifex apud Iudæos esset, tamen complures alios sacerdotales or-
dinis dictos esse Principes sacerdotum, quorum frequens est mentio in diuinis Scriptu-
ris, certum est : hos fuisse vigintiquatuor numero, sicut & totidem erant vices sacerdo-
D tales, ex his quæ leguntur in libris Paralipomenon ^a facile intelligitur : qui enim cuiusque
^b *Paral. 1.* vicis princeps & caput erat, ille ipse Princeps sacerdotum dicebatur. At non dicimus
^c *cap. 24.* Annam hac tantum ratione esse dictum Principem sacerdotum, sed & alia prorsusque
diuersa, quam subinferimus.

X. Erat quidem apud Iudæos ex senioribus atque magistris conflatum collegium, quod
ab illis ^a Synedrin dicebatur, constabatque ex septuagintaduobus viris. Huius originem
à Deo per Moysen institutam habes in libro Numeri ^b, quando Deus Moysi præcepit
vt septuaginta viros deligeret, quos senes & magistros populi esse nosset. Hoc seniorum
collegium, iunctis duobus aliis qui Heldad & Medad personas agerent (qui licet reman-
sissent in castris, eodem tamen afflati Spiritu prophetarunt) numero septuagintaduorum
semper perseverauit in posteris. Erat horum summa auctoritas, vt qui de lege cognosce-
E rent, & de Propheta, ac simul de Regibus iudicarent. Horum namque iudicio Herodes
Rex postularus est, in quos postea crudeliter seuiit, vt testatur Iosephus ^c. At de horum
munere pluribus acturi sumus inferiùs : modò autem (quod ad rem propositam perti-
net) qui septuagintaduorum seniorum primus haberetur, idem Princeps sacerdotum
dicebatur, cum alioqui summus sacerdos primum omnium locum teneret, cunctisque
præfesset Principibus sacerdotum : seque habebat amborum perfunctio instar præfectu-
ræ Moysis & Aaron, quorum quamdam similitudinem exprimebant. Sicque Anna cum
esset eiusmodi collegij princeps, meritò, sicut & Caiphas, Princeps sacerdotum diceba-
tur, licet vtriusque functio esset omnino distincta. In eo libro qui Philonis nomine de
Temporibus inscriptus habetur, non prorsus contemnendo, si purgatis mendis integer
redde-

^a *Concil. XXXII.* ^b *Numer. 11.* ^c *Ioseph. ant. lib. 14. c. 17.*

^a *Paral. 1. cap. 24.* ^b *Numer. 11.* ^c *Ioseph. ant. lib. 14. c. 17.*

A redderetur, hæc, quæ id ipsum monstrant, habentur : Herodes anno trigesimo principa-
tus sui tyrannici, Synedrin ex domo David deleuit, & Annanelum quemdam (quod no-
men idem est quod Anna) atque Synedrin ex profelytis suffecit, qui nimirum in lege vi-
debantur eruditi.] hæc ibi. Videas insuper in Euangelio ^a, cum Christi causa ageretur, ^b *Joan. 18.*
ac subinde de vero Propheta quæstio esset, An ille ipse Christus esset : eundem primò
ad Annam, tamquam ad Principem sacerdotum illius collegij, esse perductum, cuius
muneris erat de Propheta iudicare : ac demum ad Caiphas, sine cuius assensu senten-
tia ferenda non erat. Videas etiam apud Acta Apostolorum, cum de lege esset iudicium,
nimirum de fide Christi, quam prædicabant Apostoli, in eo confessu primo loco nomi-
natum Annam, inde Caiphas, postea verò iuxta confessus ordinem, Ioannem, Alexan-
dram, ac ceteros. Hæc sunt quæ de Annæ & Caiphæ principatu sacerdotum inter se di-
B stincto habuimus dicere : iam cetera prosequamur.

Eodem itaque anno, dictorumque Principum sacerdotum tempore, Ioannes Zacha-
riæ filius, qui ea occasione quam superius recensuimus, secesserat adhuc infantulus in de-
sertum, afflatus diuino Spiritu venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum
pœnitentiæ. Describitur tanti Prophetæ locus, habitus, atque victus : vt qui nimirum
habitaſset in ^a deserto loco, indurus vestimento ex pilis ^b camelorum confectò, ac zona ^c *Luca 3.*
cingeretur pellicea : esca ^d verò locusta essent, & mel siluestre. At primùm, quod ad ha- ^e *Mar. 3.*
bitationis locum spectare videtur, quomodo idem ipse post multa tempora Fidelibus ^f *Mar. 1.*
innouerit, sincera attestazione Sophronij ^g, qui eiusmodi scribit historiam, enarremus : ^h *Sophr. Præf. spir. c. 1.*
Erat, inquit, senex quidam habitans in monasterio Abbatris Eutorgij, Ioannes nomine:
quem sanctus Elias Episcopus Ierosolymorum voluit ducem monasterij constituere.

C Ille verò non acquiescebat, dicens : In montem Sina orationis causa pergere volo. Ar-
chiepiscopus autem cogebat eum, vt priùs Abbas fieret, & postea pergeret quò veller.
Cum verò senex non acquiesceret, dimisit eum, spondentem, se, postquam reuersus es-
set, suscepturum regiminis curam. Et ita salutato Archiepiscopo, iter arripuit, vt ad Si-
na montem proficisceretur, assumpto secum & discipulo suo : tranſuadatoque Iordane
fluuio, cum vix vno lapide processissent, cœpit senior rigore detineri, ac post paululum
inuaſit eum febris. Cum verò in tantum excreſceret ardor febris, vt ambulare non pos-
set, inuenerunt speluncam paruulam, in quam ingressi sunt, vt requiescerent. Cum verò ⁱ *IOANNIS HABITATIO.*
febris ita inualuisset, vt se vix mouere posset, in ipsa spelunca tres dies commorati sunt.
Tunc senex in somnis aspexit quemdam adstantem sibi, & dicentem : Dic senex, Quò
ire vis? Respondit : In montem Sina. Dicit ei : Ne, quæſo, recedas hinc. Cum verò seni

D id persuadere non posset, abscessit : febris verò seni acriùs infesta erat. Rurſus nocte se-
quenti idem seni adstitit eodem habitu, & ait : Quid, senior, affligi vis? audi me, &
nuſquam hinc proficiscaris. Ait illi senex : Tu quisnam es? Respondit is qui apparuerat:
Ego sum Ioannes Baptista, & idèò tibi iubeo vt nuſquam recedas : nam spelunca ista bre-
uis, maior est monte Sina, quippe in hanc sæpiùs Dominus noster Iesus, cum me visita-
ret, ingressus est. Pollicere mihi, quòd hinc habitabis, & ego mox tibi fanitatem restituo.
Quod senex audiens libenter sponndit, se in eadem spelunca permanſurum, & conti-
nuò sanus effectus, perseverauit ibidem toto vitæ suæ tempore : speluncam verò illam
fecit Ecclesiam, congregauitque fratres. Appellatur locus ille Sapsas. Fuit in eodem lo-
co Sapsas commorans in spelæo senex alius tantæ virtutis, vt leones secum in eadem
spelunca susciperet, atque cibum in sinu suo ipsis præberet.] hæcenus Sophronius. Eius-
E dem monasterij meminisse videtur Beda ^f, cum agit de locis sanctis. Porro quòd locus ^g *Bedæ de loc. sanct. c. 13.*
hic tam proximus fuerit Iordanis ripæ, existimamus speluncam istam fuisse potiùs Ioan-
nis habitationem, cum è deserto veniens baptizaret in Iordane, quàm vbi antehac in de-
serto commorans ageret.

Quod autem ad eiusdem integerrimi nostri Præcurſoris vestimentum pertinet : quale
nam esse soleret illud ex pilis camelorum intextum indumentum, perfacile est demon-
strare. Sed prætermittimus innumeras penè de Ioannis vestis asperitate sanctorum Pa-
trum scriptas sententias : satis namque sit ex verbis Evangelistæ, materiam ipsam ex qua
esset confecta, & scribentis, qualis esset, certo experimento cognoscere. Ex pilis camelo-
rum nonnisi rude atque asperum intexi solere indumentum, quod cilicium appellatur,
certum est : id enim S. Paulinus ^h Nolanus Episcopus, dum de Melania Romana clarissi-
ma femina agit, asserit in hunc modum : De pallis, quæ ex camelorum pilis texta, asperitate ⁱ *S. Paulin. ad Sen. epist. 10.*

fetarum compungebant homines, & in mentem reuocabant Ioannem, quem pili camelorum hirtio tegmine vestiebant.] Alius item Paulinus Consularis de eodem amictu in carmine de Ioanne Baptista sic ait:

^a *Exstat in collect. poet. Christian.*

*Vestis erat curui setis conferta cameli;
Contra luxuriam molles duraret ut artus;
Arcereti, graues, compuncto corpore, sanos.]*

XIII.

Iam autem quod ad zonam attinet: cum in Palaestina Iudaei zonis vterentur laneis, Ioannes ex zona etiam comparans sibi corporis afflictionem, pellicea cingebatur: vnde Hieronymus: Stupebat, inquit, ad conuersationem Eliae & Ioannis Baptistae, quorum vterque zona pellicea adstrinxit ac mortificauit lumbos suos.] haec Hieronymus. Nunc denique quod ad cibum spectat: exacte, qualis fuerit, recenset Euangelista: nimirum locustis & melle siluestri Ioannem consueuisse famem pellere: pane enim & vino caruisse, Saluatore id testante, didicimus. Porro nec baccis, feminibus, vel oleribus vsus esse, Clemens Alexandrinus cerre credidit, dum ait: Matthaeus Apostolus feminibus, baccis, oleribusque absque carnibus vtebatur: Ioannes continentiam vterius extendens, locustas & mel siluestre comedeat.] Quod enim non adeo communibus vteretur cibis, ea de causa de ipso Saluator noster testatus est dicens: Venit Ioannes neque manducans, neque bibens.] Quae cum ita sint, ut profecto sunt: proculdubio Ioannes, qui longe ab hominum consuetudine agebat, non communibus ceteris vsus est cibis, sed eo qui praemanibus haberetur, nec villo labore longae quaesitus, vel arte paratus esset.

^b *Hieron. ad Demetr. epist. 8.*
^c *IOANNIS VICTVS.*

^d *Luc. 7.*

^e *Clem. Alex. Strom. Pedagog. lib. 2. c. 1.*

^f *Mat. 11.*

^g *Leu. 11.*

^h *Strabo li. 16.*

ⁱ *Plin. nat. hist. lib. 11. cap. 29.*

^k *Hier. aduer. Iovin. lib. 2. Com. lon. c. 4.*

^l *Aug. Confes. lib. 10. c. 31.*

^m *Beatus de locis sanctis. c. 14.*

XIV.

Verum his omnibus aduerfatur Isidorus Pelusiota, qui & ipse monasticam vitam cum diutius excoluerit, ea quae scribit, potuit a Palaestinae monachis didicisse: sic enim ait ad Timotheum lectorem scribens: Locustae, quibus Ioannes alebatur, non animalia sunt (ut quidam imperite putant) scarabaeis similia (absit) verum herbarum ac plantarum summitates. Eodemque modo rursus non herba quaedam est mel siluestre, verum mel montanum, quod ab agrestibus apibus conficitur, summeque amarum est, & gustari omni infestum atque inimicum. Quibus ex rebus singularem quamdam ac pene incredibilem corporis afflictionem Ioannes praese ferebat: ut qui non inedia dumtaxat, verum etiam victus asperitate omnem corporis appetitionem amaram redderet.] hucusque Isidorus ad Timotheum. Ad Nilum item scribens, eadem quoque habet, additque: Quocirca sic cibos & vestitum monasticae vitae iuxta Deum perfectae omnibusque numeris absolutae in Ioanne Baptista didicimus.] Haec cum scribat Isidorus, & non nisi maiorum auctoritate, quid de his sentiendum sit, definiendum nobis non est, sed totum relinquimus lectoris arbitrio. Nam constat, Graecam dictionem *αυγιδες*, & locustam insecti genus infirmas habens alas ad volandum, & summitates herbarum significare.

XV.

Porro eiusmodi vitae genere Ioannem iecisse vitae monasticae fundamenta, non tantum qui supra Isidorus, sed & Catholici omnes fatentur: eaque de causa Chrysostomus eundem Ioannem monachorum principem nominat, cum ait: Sicut sacerdotum principes sunt Apostoli, ita & monachorum princeps Ioannes Baptista.] & iterum: Considerate, monachi, dignitatem vestram: Ioannes princeps vestri est dogmatis, ipse monachus, statim ut natus, in eremo viuit, in eremo nutritur.] & ad Euslochium Hierony-

ⁿ *IOANNIS AVCTOR VITAE MONASTICAE.*
^o *Chrysost. in Marc. lo. 1. f. idem hom. de Ioan. Ep.*

A ronymus in hunc modum: Huius vitae auctor Paulus, illustrator Antonius, & ut ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista.] haec ille. His cum inuideant No- uatores, eo deuenerunt stultitiae, vel potius iniquitatis, ut malint corrumpere verbum Dei, & Ioannem vitae otiosa & delitiosa infamare, quam monasticam ab eo dimanasse vitam, in Ecclesia altissimis defixam radicibus, Euangelica nempe attestacione, ut subripi aut euelli nequeat, ad stipulari, vel profiteri. Sed in his non immoramur diutius: quandoquidem, omnium sententia, sibilis potius & risu quam ampliore confutatione digni sunt: licet ad illos imperitiae, dementiae, ac (ut vno verbo dicam) perfidiae summo iure redarguendos, non defuerit vigilans studium eruditissimi ac maxime pij viri Petri Canisi, ad quem, qui talia cupit, amandamus; nos interim textum ipsum historiae Euangelicae prosequemur.

B Cum plurimos ad se venientes Ioannes exciperet, ad pietatem institueret, eosdemque baptizaret, ac etiam de Christo, quod venisset, illis annuntiaret: venit & Iesus, & ab ipso est baptizatus. Rem gestam Matthaeus his verbis enarrat: Tunc venit Iesus a Galilaea in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum: & baptizatus est Ioanne in Iordane. Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei caeli: & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. Et ecce vox de caelis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph.]

C De tempore baptismatis Christi diuersae admodum sunt antiquorum sententiae. Sunt enim qui baptizatum esse dicunt, cum inciperet annum trigessimum agere, ipso mense Ianuarij: id quidem Origenes, id Hieronymus, & alij. Discrepat ab his Epiphanius, qui haec ait: In trigesimo Consulatū a natiuitate sua circa decimum mensē venit ad Ioannem, & baptizatus est in Iordane fluuio, trigesimo anno natiuitatis in carne, hoc est, secundum Aegyptios, Athyr mensis duodecima, ante sextum Iduum Nouembrium.] & infra: Trigesimo anno baptizatus impleuit annos viginouem, & menses decem (velut dixi) duodecima mensis Athyr, ante sextum Idus Nouembris.] haec ille, intelligens nimirum Euangelistam illis verbis significare voluisse, Iesum propē esse coepisse, hoc est, prope impleuisse trigessimum annum, ut sic diceretur esse triginta annorum: sicut & Irenaeus intellexisse videtur, dum ait: Ad baptismum venit, qui nondum triginta annos suppleuerat, sed qui inciperet esse tamquam triginta annorum.]

D Discrepat verò Ignatius ab his omnibus: qui secundum germanam ex Graeco factam translationem, ad Trallianos scribens, haec dicit: Expletis tribus annorum decadibus, verē baptizatus est a Ioanne, & triennium praedicauit Euangelium.] quam sententiam sequi Chrysostomum, & alios complures nobiles Graecorum & Latinorum auctores, immo & S. R. Ecclesiam istud ipsum profiteri; superius, cum de anno quo natus est Christus, plenissime differuimus, exacte demonstrauimus in Apparatu; eamque veriorē, ac merito ceteris praefendam fusiū diximus: ea consulat lector, qui haec auditiū cupit. quamuis enim hic opportunior videretur locus quo istae explicanda fuissent; tamen, quoniam ad peruestigandum, quo Christus natus est, annum, in huius loci Euangelistae interpretatione tota vis erat, illic potissimum de tempore & anno, quo baptizatus est Dominus, fuit agendum. Quod verò ad mensem & diem, quibus baptizatus est

E Christus, spectat; id factum esse sexta Ianuarij, ex communi & antiqua traditione Eusebii Pamphili ad Marinum scribens testatur: confirmat hoc ipsum Hieronymus, ac denique omnes scriptores Ecclesiastici, vno dumtaxat excepto Epiphanio, ut vidimus: qui sicut audiendum non est, dum ait Christum natum sexta Ianuarij, ita nec cum dicit baptizatum esse sexto Idus Nouembris, cum & eidem contradicant Aegyptij, licet de die natali Domini aequē ipsi consentiant.

Locus ipse fluminis, quo Dominus voluit baptizari, remansit posteris perpetua memoria celebris, & virtute miraculorum conspicuus: de eo enim haec scribit Gregorius Turonensis: In Iordane habetur locus in quo Dominus baptizatus est. In vno etenim reflexu aqua ipsa reuoluitur, in qua nunc leprosi mundantur. Cum enim aduenerint, sepius lauantur in flumine, donec ab infirmitate purgentur: de publico tamen, dum ibi commorati fuerint, victum accipiunt, sanati autem ad propria discedunt. Ipse quoque

^a *Hieron. epist. 22.*

^b *CHRISTVS BAPTIZATVR.*

^c *Mat. 3.*

^d *Mar. 1.*

^e *Luc. 3.*

^f *Joan. 1.*

^g *Mat. 3.*

^h *Mat. 1.*

ⁱ *Mat. 3.*

^j *Luc. 3.*

^k *XVII.*

^l *DE CHRISTI APTATE TEMPORE BAPTISMAE.*

^m *Orig. hom. 1. in Ezech.*

ⁿ *Hieron. in Ezech. c. 1.*

^o *Epiph. in Panar. her. c. 1.*

^p *Iren. lib. 2. c. 39.*

^q *XVIII.*

^r *DE DIE BAPTISMI CHRISTI.*

^s *Eusebius ad Marinum.*

^t *Habentur illius fragmenta in editione Chrysostomi post histor. Euagrii.*

^u *XIX.*

^v *BAPTISMI LOCVS.*

^w *Hieron. in Ezech. c. 1.*

^x *Greg. de glor. mart. c. 17.*

Iorda-

Greg. de glor. Mart. cap. 1. Beda de loc. iun. c. 13

Jordanis ab eo loco in quinto milliario mari commixtus mortuo, nomen amittit.] hæc A Gregorius; qui & alia multa de locis sanctis dicit à suo diacono, qui (vt ipse ait) illuc peregrinatus est. De eodem hæc etiam Beda b: In loco, inquit, in quo Dominus baptizatus est, Crux lignea stat vsque ad collum alta, quæ aliquoties aqua transcendente absconditur: à quo loco ripa vterior, id est, Orientalis in iactu fundæ est. Superior verò ripa in supercilio monticuli grande monasterium gestat, beati Ioannis Baptistæ ecclesia clarum, de quo per pontem arcibus suffultum solent ascendere ad illam Crucem, & orare. In extrema fluminis parte quadrata ecclesia quatuor lapideis cancris superposita est, coeli cetera desuper tecta, vbi vestimenta Domini, cum baptizaretur, seruata esse dicuntur. Hanc non homines intrare, sed vndique cingere ac penetrare solent.] hæc Beda. His scilicet perpetuæ memoriæ monumentis locus ille nobilitatus est, quem Christus baptismate consecrauit, quo nobis iter ad cælum aperuit.

XX. Mat. 4.

Postquam autem Christus Dominus noster baptizatus est à Ioanne: Tunc, inquit B Matthæus c, Iesus ductus est in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo, &c.] textit enim totius rei gestæ seriem. Quod verò ad veritatem historicam pertinet: reicitur sententia auctoris illius, quisquis fuerit, qui scripsit de Operibus cardinalibus (quod quidem opus Cypriani d nomine est insignitum) dum ait: Etsi re vera Christus est ductus à spiritu in desertum, atque tentatus: tamen quòd dicit Euangelista assumpsisse eum diabolum in sanctam ciuitatem, atque statuisse super pinnaculum templi, id non esse factum locali motu, sicut contigit Habacuc, qui de Iudæa in Babylonem delatus est; vel Philippo, cum occurrit Eunuchio: sed quo modo, inquit, Ezechiel, cum super fluum Chobar sederet, Ierosolymam raptus in spiritu ciuitatem ædificat & metitur, & muros & templum instaurat, hoc modo super culmen templi Christum in spiritu esse delatum.] Hæc C cum dicat ille; nos libentius ceteris tam antiquis quàm recentioribus assentimur auctoribus, qui loco Christum motum affirmant.

XXI. Ioan. I. LEGATIO IVDÆO-RVM.

Iam verò cum tot tantaque de Ioanne in Iordane baptizante audirentur; Iudæi qui erant Ierosolymis, sacerdotes & Leuitas ad eum miserunt, vt interrogarent an ipse esset Christus: qui ingenuè confessus est, se non esse Christum, neque Eliam, neque Prophetam, illum scilicet à Deo per Moysen olim promissum. Existimamus hanc ipsam fuisse publicam legationem missam à Concilio seniorum, quod Synedrin appellabant, de quo antè mentionem fecimus: nam illorum muneris erat in primis de Propheta cognoscere. Post hæc verò idem subdit Euangelista: Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat. & ego nesciebam eum, sed vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui quia hic est filius Dei.] hæc Ioannes.

XXII.

Ecce quàm gloriosa coram legatis Ioannis de Christo confessio; quam illi Ierosolymam redeuntes, iis à quibus missi fuerant, retulerunt: sed ab illis speratam esse, ea quæ postea contigerunt, facile demonstrant. Sed quid post hæc? Non satis habuit Ioannes dicta attestatone facta de Christo omnes admonuisse Iudæos; sed data sibi iterum occasione, eundem esse Messiam, discipulis suis aperuit: qui eo audito, Iesum sequi cœperunt. Rem peractam sic describit Euangelista f: Altera die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo. Et respiciens Iesum ambulans, dicit: Ecce Agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum Magister) vbi habitas? Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna: tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.] hæc Ioannes Euangelista de primordiis Christi Ecclesiæ iam coalescere incipientis.

ANDREAS ET PETRVS AD IESVM.

De

A De his agens Epiphanius a, hæc ait: Neque verò de hoc quisquam ambicens curiosus perferretur, cum videat, quòd Andreas primus obuiam venit Iesu, deinde Petrus, & pet ipsum vocatus est: neque hoc ægrè ferre incipiat. Occursus enim Andree primus contigit, cum minor esset Petrus tempore ætatis: postea enim rursus, quando perfecta renuntiatio facta est, ipse fratrem suum præcessit. Insuper autem & in hoc Deus est, qui nouit vocationes cordium, & scit quis dignus sit primo loco locari; & elegit Petrum, vt dux esset suorum discipulorum, velut omnino clarè indicatū est.] hæc Epiphanius: qui de ætate Andree magis audiendus, quàm alij, qui postea dixerunt Petrum maiorem natu Andree. Prælati verò Andree Simon Petrus à Christo merito confessionis: etenim non in renuntiatione tantum, sed & in summæ fidei professione Simonem tum Andree, tum etiam ceteris Apostolis præstitisse constat, vt meritò ille eligeretur, qui ceteris præesse deberet: tuncque implendum, quod nunc tantummodò pollicetur, nempe vt Cephas, hoc est, Petrus, appellaretur: quod magis veritati consentaneum videtur, quàm (quod nonnulli sunt arbitrati) ex hoc tempore, habito respectu ad ea quæ de Petro Christus futura præviderat, Petrum esse nominatum. De iisdem Andree & Simone hæc Sophronius b Ierosolymitanus: Andreas cælibem vitam ducens, Præcursoris Domini factus est discipulus. Petrus negotiis intendebat, qui vxori, & familiæ, & patris senio prouidebat.]

XXIII. Epiph. bar. 51.

PETRI NOMEN.

Sophr. hom. de cer. SS. Petri & Pauli.

Ex his apparet, quàm turpiter errent qui primatum putant Petro collatum, quòd senior ceteris esset. Nam quod ad hoc spectat, etsi non alij, certè Andree maior ætate, prior in vocatione, & in perfectioris vitæ electione Petro prælabatur. sed si diuini consilij rationem humanæ menti concessum est aliquando perferretur; illa in Petro, quam diximus, causa præcessisse videtur, vt princeps omnium constitueretur Apostolorum, quòd in professione fidei ceteris Ecclesiæ erigendæ (quæ ædificatio Dei est) Christus Dominus tantæ molis excitandæ sapientissimus architectus, de primario lapide in fundamento locando statim cogitans, Simoni mox dixit: Tu vocaberis Cephas.] Vox Syriaca Latine interpretata, idem quod petra, significat, ex Græca autem lingua dicitur Petrus: nam apud illos è πέτρος idem est quod ἡ πέτρα: sicque apud nos idem sit Petrus quod petra; nec à petra Petrus, sed ipse petra, quo nomine à Christo appellatus cognoscitur, quod nunc pollicetur, cum ait: Tu vocaberis Cephas] ac si diceret: Tu vocaberis petra. Ex his quidem solida firmaque veritate constantibus redarguuntur qui mitis cautè sciteque dixere, non dictum esse Petro, Tu es petra: sed, Tu es Petrus: quòd scilicet petra esset Christus, quem confessus Simon, dictus sit Petrus. Quod quamuis Augustinus aliquando dixisset: tamen in retractationibus, an Petrus ipse sit petra, vel à petra Petrus sit dictus, nihil definitiens f: Quæ, inquit, duarum harum sententiarum sit probabilior, eligat lector.] sed idcirco, quòd Syriacam vocem haud fuerit ipse Africanus assensus, quæ propriè petram ipsam significat; quam Latinus interpret è Græco πέτρος, quod est petra, Petrum transtulit.

XXIV. PETRVS PRÆLATVS CETERIS.

Paul. 1. ad Cor. 3. & ad Ephes. 2. Hieron. in epist. ad Galat. cap. 2. & alij.

Sed idem sanctus Augustinus in sermone de Cathedra Petri, ipsum Petrum petram dictum esse manifestè profertur his verbis: Denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum, Petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eò quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tamquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus: Bibebant de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus. Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis. Petrus fundamentum ponit, Petrus plantat: Dominus incrementum dat, Dominus irriguum subministrat.] Hæc Augustinus g. Ac iterum de Petro in eadem verba: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.] Dignus certè, inquit, qui ædificandis in domo Dei populis Petrus esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnū h.] Sed vt ad proposita redeamus: nemo equidem sibi constans affirmauerit, Christum locutum esse Latine, vt dixerit, Petrus; sed, quod habet Euangelista, Syriacè, Cephas, quod est, Petra. at, Petrus, dixit interpret, mutans nomen femininum in masculinum, quòd viro magis conueniens esset. Certè adhuc si Petrus deriuatiuè diceretur à petra, non Petrus, sed Petreus potius fuisset Latine dicendus. Sed in re ad eò perspicua non amplius immorandum.

XXV.

PETRVS PETRA.

Aug. serm. de sanct. 16.

Aug. serm. de sanct. 29.

Cete-

XXVI. Ceterum Cephas cum Syriacè petram significet, non tamen quamlibet petram, A sed quæ sit omnium durissima^a, nempe cautem. Sed cur potius Dominus eum appellavit petram, quàm aliam quampiam materiam solidissimam, nempe æs, ferrum, vel quid simile? id quidem non ob aliam causam factum esse apparet, nisi quia & ipse Christus petra^b dictus est; ut quem sui gregis relinqueret vicarium successorem, eundem suo nomine insigniret. Vnde Tertullianus in hanc sententiam^c: Sed cur, inquit, de Simone Petrum? Si ob vigorem fidei, multæ materiæ solidæ nomen de suo accommodarent. An quia & petra & lapis Christus? siquidem & legimus eum positum in lapidem offendiculi, & petram scandali: omitto cetera. Itaque affectavit carissimo discipulorum de figuris suis peculiariter nomen communicare, puto, proprius, quàm de non suis.] hæc Tertullianus: eadem ferè Basilus^d, atque Hieronymus^e. & sanctus^f Leo ex persona Christi: Cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, tua sint mecum participatione communia. & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super hanc, inquit, fortitudinem æternam extruam templum, &c.] hæc Leo. Cum itaque Petrus petra, ut & Christus petra, dicatur; hac ratione dici potest nomen Petri derivatum à Christo, non tamen derivatum nominis Christi. Sicque accipe illud Hieronymi^g: Nomen, inquit, novum accipiet, quod ei Dominus imposuerit, dicens ad Apostolum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. quod vocabulum à nomine Domini derivavit, ut dicatur Dominicum.]

XXVII. Nouerunt & hoc ipsum antiquiores Theologi, quorum nobilissimus Hippolytus C martyr hæc ait: Princeps Petrus fidei petra, quem beatum iudicavit Christus Deus noster: ille doctor Ecclesiæ, ille primus discipulorum, ille qui regni claves habet, docuit nos, dicens, &c.] his nominibus exornat Petrum Hippolytus^h. Porro sunt ex nostris scriptoribus complures, & primus omnium Opratusⁱ Mileuitanus, qui nomen Cephas, non à Syra lingua, sed à Græca *κεφαλή*, caput interpretantur; nec quidem reprehendendi: eiusmodi enim interpretandi modum ab aliis nonnullis, quorum in Ecclesia Dei est memoria celebris, usurpatum scimus, dum Hebraicam vocem in Græcam significationem transire fecerunt. Gregorius enim Nazianzenus^k Hebraicum nomen Phasæ cum sciret in Pascha mutatum, aliam ex eo mysterio congruam reddidit interpretationem: ut quod in Hebræo significat transitum, apud Græcos *παρομην* interpretetur. Id ipsum cum plures alij præstiterint, hoc etiam & de nomine Christi D Iustinum^l martyrem fecisse constat, quod & ante hos omnes sæpius factitatum à Septuaginta interpretibus, Origenes dum agit de prino & schino arboribus, scribens ad Africanum, testatur. Alia sunt de his exempla in diuina Scriptura, ut cum nomina siderum non secundum voces Hebraicas, sed secundum Græcam^m nomenclaturam sunt posita, idque ob notioem significationem. obseruat hoc ipsum ex Photio in quæstionibus ad Amphiloichium Episcopum Cyzici Turrianusⁿ. Vnde appositè, quod apud Syros petram solidam sonat nomen Cephæ, apud Græcos caput significat: ac sic diuina quadam dispensatione factum videtur, ut vna eademque voce, duabus linguis, Petri principatus exprimeretur. Hæc iam de nomine Cephæ satis, nec quidem præter institutum: quandoquidem de obscuris vocibus interdum agere, in præfatione polliciti sumus.

XXVIII. Post hæc de vocatione Petri ab Euangelista^o narratur, de Philippo à Christo vocato subinfertur historia: ad hunc verò Dominum hæc ipsa verba dixisse, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos] tamquam rem minimè dubiam, testatur Clemens Alexandrinus^p. Idem verò Philippus Nathanaëlem de Christo, quod venisset, admonuit, & ad Christum perduxit, qui & in ipsum credidit: negotium peractum pluribus Ioannes^q describit. Putarunt verò aliqui^r Nathanaëlem eundem esse cum Bartholomæo, leuibis quibusdam coniecturis permoti: quibus minimè assentimur, sed Augustino^s tutius inhaeremus, dum ait, idcirco Nathanaëlem non fuisse à Domino electum inter Apostolos, quod esset legis Doctor. Post de Nathanaële recentitam historiam, quid subinde die tertia actum sit, idem Euangelista^t eiusmodi instituit narrationem.

^a Basilus lib. 20. de pæn.
^b Hier. in Isa. cap. 62.
^c S. Leo ser. 3. in Annio: s. assumpt. sua.
^d Hier. in Isa. cap. 62.
^e Hippolyt. de consum. mundi.
^f Optat. li. 2. contra Parmen. & alij.
^g Greg. Naz. orat. de Paschate 2.
^h Iust. orat. ad Gentiles.
ⁱ Job 9. Amos 5.
^k Iuvr. aduers. Magdebur. c. 3.
^l Clem. Alex. Strom. lib. 3.
^m Ioan. 1.
ⁿ Ruper. Ab. ep. Iansen.
^o Aug. in ira. super Ioan. tract. 17. c. 1.
^p Ioan. 2.

Et

A Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapidæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua, Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauerant aquam: vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit; & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.] hæcenus de nuptijs: de quibus aliqua^a ad historia veritatem pertinent, elucidanda proponimus. Ac primum illud occurrit: Cum eiusmodi nuptiæ, eò quod inter edendum defecerit vinum, pauperis alicuius hominis fuisse credantur: quidnam est, quod non secus ac si ditissimi cuiuspiam essent, ministris abundauerint, nec quidquam defuerit quod desideraretur in lautis conuiujs, ut copia ministrorum, & qui triclinijs præesset architriclinus? Verum ad hæc intelligenda, quænam esset consuetudo Hebræorum in parandis nuptijs, dicere opus est. Sanctus Gaudentius^b Brixianus Episcopus, æqualis Ambrosio, de his agens, hæc ait: Nuptiæ apud Iudæos cum fierent, vnus (quantum ex traditione comperimus) dabatur de sacerdotali ordine, qui morem disciplinæ legitimæ gubernaret, curamque pudoris ageret coniuugalis, simul & coniuuorum apparatus, ministros, atque ordinem dispenseret, & hoc pro officio architriclinus, hoc est, triclinij præpositus diceretur.] hæc Gaudentius: ut non mireris, si rebus adedè benè dispositis, cum censor morum adesset, non Iesus tantum, qui etiam cum publicanis & peccatoribus aliquando discumberet, sed & ipsa sanctissima Virgo Dei genitrix interesset. Porro verisimili coniectura creditum est, eiusmodi nuptias fuisse alicuius qui Christo esset aliqua cognatione coniunctus.

Proditum est à nonnullis, has fuisse nuptias Ioannis Euangelistæ, qui cum duxisset vxorem, & nuptias celebrasset, tamen viso miraculo de aqua in vinum per Christum mutata, coniugem dimiserit, ac Christum secutus fuerit. Sunt hæc omnia commenticia, ac nuper excogitata, cum penes antiquos Patres nulla prorsus mentio de his habeatur. Si hæc scissent veteres, quantum^c putas negotij fecisset Hieronymo Iouinianus hæresiarcha, qui tam pertinaci animo Ioannem Apostolum & Euangelistam virginem fuisse negabat? Si hic, inquã, quoquo modo, vel per coniecturam saltem dicere potuisset, nuptias factas in Cana Galilææ fuisse Ioannis: qui thalami secreta scrutatus, Ioannem adhuc post nuptias virginem permansisse, confirmare valuisset? Quomodo^d & Manichæi, qui & apocrypha quæcumque aduersus nuptias congerere soliti sunt, tam optata non sunt vsi occasione, ut ex dirempto Ioannis coniugio, Christum odisse nuptias affirmarent; non veriti & Paulum in exemplum adducere, quod sua prædicatione Theclam, sponso oppigneratam, è nuptijs terrenis diuulserit? Certè tantum abest ut hæc de Ioannis nuptijs illi vel saltem meditarentur, vel à Patribus qualibet alia occasione eadem dicerentur; ut potius ex ipsèdem nuptijs, quibus Saluator sui augustissimam præsentiam exhibuit, contrarium prorsus adstruerent atque firmarent: nimirum Christum probasse nuptiarum sacramentum, ac suamet præsentia consecrasset.

Ceterum de cælibatu Ioannis, quod numquam contraxerit nuptias, non^e Hieronymus tantum aduersus Iouinianum agens, sed & Ignatius^f, non mediocri auctoritatis vir, grauissimus assertor est. Id ipsum verò non de Ioanne tantum, sed & de Iacobo quoque Epiphanius^g testatur: quibus Augustinum^h consentire, nemo sanæ mentis non viderit, dum ait, ea de causa Ioannè à Christo plus ceteris amatum, quod neque vxorem duxerit, & ab ineunte pueritia castissimus vixerit. Quod si apocryphis interdum uti licet: apud Abdiam habetur, eundem Ioannem Christi persuasione numquam coniugium appetiisse. Verum enim verò ne leuiter res graues attingere videamur, dicamus vnde commentum illud de Ioannis nuptijs sit deductum, ut & intelligatur quàm parum iudicio valeant, qui talia fingunt. Augustinus in præfatione in Ioannem Euangelistã hæc habet: Iste siquidem est Ioannes, quem Dominus de fluctuaga nuptiarum tempestate vocauit, & cui matrem Virginem virgini commendauit.] hæc igitur Augustini verba in eum sensum accipiuntur, & adducunt, quasi Ioannes obligatus nuptijs, à Christo vocatus fuerit:

Annal. Eccl. Tom. 1.

I

non

XXXIX. IESVS CVM MATRE AD NUPTIAS.
^a Gaudentius tract. 9.
^b Hier. lib. 1. cont. Iouin.
^c Aug. contra Faust. li. 30. cap. 4.
^d Hier. lib. 1. cont. Iouin.
^e Hier. contra Iouin. lib. 1.
^f Ignat. epist. ad Phalad. Epiph. hares. 58.
^g Aug. in Ioan. tract. vii. prope finem.

non animaduertentes, sic Augustinum dixisse vocatum à nuptijs, non quòd cum vxorèm A duxisset, eam reliquerit, sed quòd eam profus non acceperit, prout idem ipse Augustinus in fine eiusdem operis aperte testatur, cum his vitur verbis: Plus amatum, quòd neque vxorè duxerit, & ab incunte pueritia castissimus vixerit.] nam (quod omnes sciunt) non est vxorem ducere, eam à domo parentum ad propria traducere, sed se coniugio obligare, iuxta illud * Comici: Pamphilus vxorem duxit.] Nec aliud ab his de Ioanne Augustinum sensisse, exploratissimum est: nam dictum Euangelium de nuptijs explicans (quod in primis dicendum fuisse) nullam profus mentionem de Ioanne habuit. Sed hac satis ad refellendam ridiculam de nuptijs Ioannis sententiam. Qua in re potius Nicephoro ^b assentiendum esset, affirmanti fuisse eiusmodi nuptias Simonis Cananæ, qui vnus ex duodenario Apostolorum numero, Zelotes est dictus. Ceterum & Nathanaël erat è Cana Galilææ, oppido (vt tradit Hieronymus ^c) posito in Galilæa Gentium.

^a Terentius in Andr.

^b Cuius eue- rinti nuptiae.

^c Niceph. hist. lib. 8. c. 30.

^d Hier. in lib. de locis Hebr.

XXXII.

PRIMUM CHRISTI MIRACULUM.

^a Isai. 9.

^b secundum 72. interpr. &

^c Hier. ibidem.

^d Epiph. ha- ref. 31.

AQUA IN VINUM MUTATA PLURIBUS LOCIS.

XXXIII.

^a Plin. nat. hist. lib. 2. cap. 103. §. li. 4. cap. 12.

^b Lucian. in lib. quomodo hist. scrib. fit.

^c Terent. lib. de animis. cap. 50.

^d Plin. nat. hist. lib. 2. cap. 103.

^e Senec. nat. quæst. lib. 3. cap. 20.

In his nuptijs primum omnium ac perinsigne miraculū Christus Dominus operatus est, cum aquam mutauit in vinum: quod ob sui excellentiam, longè antequā fieret, Isaiæ Prophetæ fuit diuinitus demonstratum. Vnde ille Christi prædicationem, & aquam in vinum mutandam prophetico spiritu noscens, in hæc verba erupit ^d: Hoc primum bibe, velociter fac regio Zabulon, terra Nephthaim, & reliqui qui iuxta mare estis trans Iordanem, &c.] Epiphanius ^e id factum scribit vndecima mensis Tybi, quæ est apud nos sexta dies Ianuarij, qua die etiam Catholica Ecclesia recolit anniuersaria solemnitate tantæ rei celebritatem: quam annuis miraculis in pluribus Orbis locis illustrari consueuisse, idem auctor testatur, dum ait: Post annos triginta factum est primum miraculum in Cana Galilææ, quando aqua facta est vinum. Quapropter etiam in multis locis vsque in hunc diem hoc fit quod tunc factum est diuinum signum, in testimonium incredulis: velut testantur in multis locis fontes ac fluuij in vinum conuersi. Cibyres quidem vrbs Carix fons, qua hora hauserunt ministri, & ipse dixit: Date architriclino. Testatur & in Gerasa Arabia fons similiter. Nos bibimus de Cibyres fonte, fratres verò nostrī de eo qui est in Gerasa in martyrum templo. Sed & multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Quare in vndecima Tybi apud Ægyptios, omnes hauriunt aquam & reponunt, tum in ipsa Ægypto, tum in multis regionibus, &c.] hæc Epiphanius.

Enimuerò & Plinius ^f similis rei alibi quoque fieri solitæ egregius videtur assertor, licet vnus tantum diei spatium discreperet, dum sic ait: In Andro insula, templo Liberi patris, fontem Nonis Ianuarij vini sapore fluere, Mutianus ter Consul tradit: Diotecnosia vocatur.] hæc ille. Sed accolæ, causam quam diximus, ignorantes, Baccho hoc tribuerunt, ædificato ei templo. Apud Nixum quoque insulam fontem fuisse, ex quo nonnumquā, vinum & illud quidem suauissimum fluere consueuisset, auctor est Ctesias in suis Indicis. Vnde accidisse credimus insulam illam Dionysiada esse nominatam, siue, vt vult Plinius, à fertilitate vinearum. Sed hæc longè ante Christi tempora contigerunt, nempe quæ dicta sunt de Naxo ex Ctesia auctore; si tamen eum fide dignum putauerimus: nam Lucianus ^g, & alij complures auctores veteres commentarium eius de rebus Indicis, vbi ea de Naxi fonte memoriæ tradidit, fabulosum existimant; multa que scripsisse aiunt, quæ nec ipse audierat, neque ab alio, qui vera narraret, acceperat. Quæ autem à Plinio ex Mutiano Consulari accepta, scripta sunt, satis firmiter testata videntur: claruit enim Mutianus temporibus Vespasiani, cui ad Imperium capessendum, cum esset Præfes in Syria, maximè studuit: citat eum Plutarchus, sed frequenter ipse Plinius illi æqualis. Meminit insuper Tertullianus ^h de Lyncestis quoque in Macedonia vena vinosâ, sed diuersa ab alijs nuper dictis, quippe quæ aceti potius quàm vini saporem redderet, de qua Plinius ⁱ: Lyncestis aqua, quæ vocatur acidula, & vini modo temulentos facit.] de eadem item Seneca ^k. Ceterum de distis fontibus, diuersis locis positis, vinum scaturientibus, nullum antiquorum, qui ante Christum vixerit, auctorem mentionem fecisse, memini me legisse: vt planè intelligas, ea omnia virtute huiuscemodi Christi miraculi facta esse. Videas ex his admirabilem quandam capitis cum ceteris corporis membris consensionem, nempe Christi cum Ecclesia: cum diem, quam in tantæ rei gestæ memoriâ solemnius ipsa celebrat, ille his miraculis voluerit annis singulis illustrare. His familia erant illa olim fieri quolibet anno consueta miracula, dum plerisque in locis orbis Occidentalis (vt suo loco dicemus inferius) Paschali tempore, quo solemne baptismum in Ecclesia peragi consuevit, è sicco aridoque fonte lapideo copiosè ad baptismi usum aquæ exundare

B

C

D

E

A exundare consueuerunt: non quidem ad ipsam insinuandam diem qua baptizatus est Christus; sed quòd tunc temporis solemne baptismum in Ecclesia peragi consuevit.

At minimè assentimur illis, qui dictum miraculum sequenti anno, ea ipsa die qua baptizatus est Dominus, factum esse dixerunt: quod etiam quasi auctoritate Ecclesiæ, quæ vnà cum Magorum aduentu, & Christi baptismum, idem quoque miraculum de aqua in vinum mutata recolat, firmare nituntur. Sanè cum eadem hæc tria ad ostensionem Christi virtutis facta dicantur, non vna eademque die singulis quibusque annis sunt peracta; sed ipsorum tantum memoriam eadem die ab Ecclesia recenseri solitam, testantur antiqui Patres, ac in primis S. Augustinus ^a his verbis: Licet de solemnitate huius diei veterum sit diuersa traditio, vna tamen sanctæ deuotionis est fides. Nam quamuis nonnulli Dominum nostrum stella duce à Magis existiment adoratum; alij afferant aquam in vinum mutasse, quidam verò baptizatum esse à Ioanne confirmant: in omnibus tamen Dei filius creditur, in omnibus festiuitas est vera.] hæc Augustinus. & S. Maximus ^b in hunc modum: In hac, dilectissimi, celebritate, sicut relatu paternæ traditionis instruemur, multiplici est festiuitate lætandum: ferunt enim, Christum hodie vel stella duce à Gentibus adoratum, vel inuitatum ad nuptias aquam vertisse in vinum, vel suscepto à Ioanne baptismate, Iordanis fluentia consecrasse: sed quid potissimum præsentem hoc factum sit die, nouerit ipse qui fecit.] hæc tamen Maximus. Sed & hæc ipsa prius S. Paulinus ^c cecinit his versibus, agens de eadem solemnitate diei Epiphaniæ:

XXXIV. DE TEMPORE MIRACULI.

^a S. Aug. ser. 27. de temp.

^b S. Max. ser. de Epiph.

^c Paulin. in natal. 9. S. Felic.

*Qua puerum stella duce mystica dona ferentes
Suppliciter videre Magi: seu qua magis illum
Iordanis trepidans lauit, tingente Ioanne,
Sacramentum cunctis recreandis gentibus vndas.
Sine dies eadem magis illo sit sacra signo,
Quo primum Deus egit opus, cum flumine versa
Permutauit aquas prædulcis nectare vini.]*

C

Auctor item ille, qui falso nomine Eusebij Emisleni circumfertur, re vera autem Eucherius Lugdunensis, hæc in eadem sententiam habet: Hodie per documenta certissima Deus in homine declaratus, aquas ad salutem humani generis suo baptismate consecrauit: siue hæc eadem illius mirandi dies sit, qua primum in Cana Galilææ in nuptiali conuiuio aquas in vinum conuertit, &c.] Isidorus ^d etiam de Officijs Ecclesiasticis sic ait: Tribus ergo ex causis hæc dies vocabulum sumpsit, siue quia baptismate Christus populis ostensus fuerit, siue quòd eo die sideris ortu Magis est proditus, siue quòd primo signo per aquam in vinum versam, multis est manifestatus.] hæc ille. Sicque videas prædictos omnes antiquos auctores, quænam potissimum ex tribus his recensitis rebus insignibus acciderit, fuisse ambiguos. Quòd si certam habuissent de ipsius Ecclesiæ auctoritatem, equidem rei veritatem certa assertione firmassent. Quòd verò Dei Ecclesia in ea celebritate canit: Hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias] idem est, ac si diceret vsitato more quodam: Hodie eius rei memoria agitur.] reperies enim Ecclesiæ phrasim eam esse, atque vsitatam dicendi consuetudinem.

^d Isid. de Off. Eccl. cap. 26.

Insuper irrefragabili planè id monstramus ratione firmatum, ex his quæ S. Augustinus scribit in sermone tertio feriæ sextæ Paschatis, qui est centesimus quinquagesimus quartus de Tempore: vbi hæc signa sic facta esse vno die testatur, non vt anniuersaria recurrente die miraculum de aqua facta vinum acciderit; sed quòd vno eodemque die, nempe Dominico, à Domino editum fuerit: sic enim ait, dum admiranda Dei opera die Dominico perpetrata describit: Venerabilis est hic dies, qui Dominicus dies, & dies primus atque perfectus est, & dies clarus; in quo visa est prima lux; in quo transgressi sunt filij Israel mare rubrum siccis pedibus; & in quo pluit manna filijs in deserto; & quo Dominus baptizatus est in Iordane; quo vinum de aqua factum est in Cana Galilææ; quo benedixit Dominus quinq. panes, & satiauit quinque millia hominum; in quo resurrexit Dominus à morte; quo intrauit Dominus in domos clausas, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum; in quo Spiritus sanctus descendit in Apostolos; & in quo speramus Dominum Iesum Christum ad iudicium venturum, &c.] hæc Augustinus.

XXXV.

Si igitur tam Christi baptismum, quàm ex aqua vinum factum miraculum, die Dominico contigit, manifestè probatur, ac in apertam deducitur consequentiam, nequaquam illud eadem die post annum interlapsum accidisse, sed profus diuersa: nam si præfenti

XXXVI. EODEM ANNO BAPTIZATUS ET MIRACULUM.

præsenti anno in diem Dominicum incidat festum Epiphaniæ, sequenti anno in alteram A incurrat diem necesse est. Non igitur diuerso anno, sed vno eodemque Christi baptisimus, & dictum miraculum est celebratum: quod & alia multa demonstrant. Cum enim constet Dominum hoc anno post baptismum allegere cœpisse discipulos, Euangelijque prædicationem auspicatum esse, nulla patitur ratio, vt per anni spatium nullum miraculum ediderit: nam primum illud constat coram discipulis factum esse signum, cum aquam mutauit in vinum. Rursus ex contextu Ioannis apparet, ea cuncta facta esse primo anno ab alijs Euangelistis prætermisso, quæ ipse magna adhibita diligentia, & quid diebus singulis vsque ad nuptias celebratas sit actum, ordinatè digessit. Absurdum insuper sequeretur, vt nouum esset addendum Pascha: sicque Euangelij prædicationem, contra omnium antiquorum sententiam, vltra quadriennium perdurasse, dicere oporteret. Certè Ignatij testimonio, qui eo vixit sæculo, constat Dominum in prædicatione Euangelij triennium tantum explese. Sunt & multa quæ in hanc sententiam dicenda essent; sed quia hæc satis esse putamus, prætermittimus. Quod autem ad rei gestæ historiam spectat: non tacerendum existimamus, locum illum Canæ Galilææ, qui tam celebri est illustratus miraculo, S. Helenam Constantini Imp. matrem nobili ecclesia ibi erecta nobilitasse, vt Ni-

^a Niesph. hist. cephorus auctor est: sed ea iam collapsa, excrecente aggere, locum illum sic subtrus mansisse, vt opus esset per scalam deorsum ad locum ferri, recentiores ^b, qui de locis sanctis scripsere, memorix prodiderunt.

XXXVII. Post nuptias celebratas, descendit Iesus (inquit Ioannes ^c) Capharnaum ipse, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus. Post hæc autem sanctissimam Deiparam rediisse Nazareth ad propria, & illic habitasse, certum est. Nam Nazarenorum apud Matthæum ^d hic est sermo: Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas: & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt?

XXXVIII. Interim verò, appropinquante Pascha, ascendit Iesus Ierolimam, & facto quasi flagello de funiculis, eiecit ementes & vendentes in templo. Cumque multa operaretur miracula, multi ea videntes crediderunt. Hæc sunt ex Ioanne summam collecta, qui rei gestæ seriem fusiùs est profecutus. At cum hæc vidissent, atque dixissent Iudæi: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? respondit Iesus: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Tunc illi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? Pari consensione omnes interpretes in eam abiierunt sententiam, vt de templo quod sub Zerobabel est ædificatum, Iudæi intellexerint: quod licet aliquo interposito spatio, tamen tot annorum numero & paulo maiori constat ædificatum. Sed his mirum in modum contradicere videntur quæ Iosephus ^e testatur, Herodem vetus illud templum sub Zerobabel erectum, fuisse demolitum à fundamentis, & nouum desuper ab eo ædificatum, idemque octo annis esse absolutum: sunt hæc eius verba: Sublatis deinde veteribus fundamentis & nouis repositis, desuper templum extruebat, &c. ostendit pluribus tam exteriores quàm interiores templi porticus, & tam quod foris in atrio quàm quod erat intrinsecus, ipsa penetralia, ac tandem (vt vno dicam verbo) integrum ipsum templum à fundamentis per Herodem esse excitatum. Quæ ergo causa vt Iudæi ab ædificatione sub Zerobabel facta deducere argumentum voluerint, cum illud amplius non extaret? Vel quoniam modo de templo quod tunc extabat, dicere potuerunt: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc? quod scilicet præ oculis erat: cum illud ipsum (vt idem Iosephus ^f testatur) annis octo & nonnihil supra extruxisset Herodes?

XXXIX. Certè adeò res in angusto posita esse videtur, vt dicere alterum de duobus sit opus: vel Iosephum mentitum esse, vel Iudæos esse hallucinatos: quos quidem, cum de rebus omnibus notis agerent, & eo argumento Christi verba redarguere vellent, nulla potest esse suspicio, tam nota atque patentia esse locutos mendacia, adeò vt non à Christo tantum, vel à discipulis eius, sed à quouis è vulgo homine redargui erroris potuissent. In Iosepho ergo vacillat fides historica, atque eo magis, quòd sua ipsius sententia redarguitur: quippe qui ^h priùs dixerit, cum de templo ab Herode extructo ageret, vetus templum integrum esse demolitum, & aliud nouiter constructum: ⁱ alibi autem, cum agit de rebus Iudæorum sub Nerone gestis, porticum Orientalem, Salomonis maximum opus, adhuc integram permansisse testatur: & certò quidem: habetur enim eiusdem mentio in Euangelio ^k, & in Actis

^a Ioseph. hist. lib. 8. c. 30. ^b Burchard. par. 1. c. 6. §. 1. ^c Ioan. 2. ^d S. MARIA NAZARETH HABITAT. ^e Mat. 13. ^f Ioseph. hist. lib. 8. c. 30. ^g Ioseph. ant. lib. 15. c. 14. ^h Ioseph. hist. lib. 8. c. 30. ⁱ Ioseph. ant. lib. 20. c. 8. ^k Ioan. 10.

IOSEPHVS SIBI INCONSTANS. ^h Idem ibid. ⁱ Ioseph. ant. lib. 20. c. 8.

^k Ioan. 10.

A Actis ^a Apostolorum. Sed non patitur ratio vt illi de templo Salomonis voluerint intelligere, quòd longè minori annorum numero est ædificatum, scilicet annis septem, vt testatur diuina Scriptura ^b. Nos autem verius existimamus, Iudæos de templo ab Herode restitutum esse locutos, fuisseque veram eorum sententiam hoc sensu acceptam, vt cum dixerit: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc] tempus respexerint à quo ab Herode cœptum est ædificari, ac inde vsque ad præsentem annum numerauerint annos quadraginta sex. Nam quantumlibet Iosephus ^c affirmer ipsum templum octo annis fuisse ab Herode absolutum, tamen eiusdem ^d asserione certissimum est, persenerasse ipsam templi structuram vsque ad tempus Neronis, operantibus in eo circiter octodecim millibus opificum. Sicque illos dicere voluisse, concludendum est: Hoc opus, quod oculis cernitur, quadraginta & sex annis absolutum est, & tu in tribus diebus excitabis illud? Sed etsi hæc dicere voluerimus, nihilominus Iosephus in eo corrigendus est, quòd ait, Herodem anno decimo octauo sui regni auspiciatum esse ædificationem templi: nam secundum dictum numerum quadraginta sex annorum, dicere opus esset, templum cœptum esse ædificari anno decimo quinto eiusdem Regis, numerando scilicet ab Actiaca pugna, ex quo tempore annos eiusdem Herodis esse numerandos, superius diximus. Sed hæc hæctenus.

Cum hæc Ierolimam acta essent, Nicodemus ^e Iudæorum nobilissimus & inter illos facile princeps (nam eum Ioannes principem Iudæorum appellat) nocte venit ad Iesum, & habito cum eo sermone, ab eodem docetur mysteria fidei. Post hæc (inquit Ioannes ^f) venit Iesus, & discipuli eius in terram Iudæam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Quinam autem fuerint à Christo baptizati, ex his quæ scribit Euodius ^g Episcopus Antiochenus, facillimè dignoscitur, ait enim: Christus manibus suis Petrum tantummodò baptizauit, Petrus porò Andream & filios Zebedæi, ij denique reliquos Apostolos: septuaginta autem illos Petrus & Ioannes Theologus dictus, baptizarunt. Hæc ille. Eadem de Petro à Christo baptizato testatur Clemens ^h Stromateus, qui in quinto Hypotyposeon, Apostolicum illud exponens dictum: Gratias ago, quia neminè vestrum baptizauit] Christus, inquit, dicitur Petrum solum baptizasse; Petrus Andream, Iacobum, & Ioannem, illi autem reliquos. Hæc Clemens. De baptismo Apostolorum pluribus agit Tertullianus ⁱ, necnon Augustinus ^k aduersus eos qui negabant illos fuisse baptizatos, sed ipsos baptizasse alios tunc temporis, cum Christus baptizasse dicitur. Nam baptizandi opus à se inchoatum per suos eum perfecisse, omnes æquè affirmant, ex Ioannis ^l sententia, qui ait, quòd Iesus non baptizaret, sed discipuli eius.

Pergit post hæc Euangelista ^m: Erat autè & Ioannes baptizans in Ænnon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. additurque: ex postulatione discipulorum Ioannis de eo quòd omnes properaret ad baptismum Christi: qua occasione idem Ioannes egregiam iterum de Iesu, quòd ipse verè esset Christus, confessionem instituit, deque illius exaltatione, sui verò humilitatione prædixit, multaque alia in eius commendatione est locutus. Hæc autem cum in Ænnon iuxta Salim facta esse dicat Euangelista; de ipso loco disquirere ex instituto opere pretium ducimus. Sanctus Hieronimus ⁿ ad Euagrium scribens, ac de his agens, idem esse ait Salim, quod Salem, eò quòd Hebræi vocalibus in medio perrarò vtantur, putatque Ænnon esse prope Salem iuxta Sichen, vbi olim regnabat Melchisedec: cui sententiæ & alij interpretes in hæc usque videntur.

At verò quod me maximè ab hac sententia distrahit, illud in primis est, quòd Ænnon iuxta Salim ab Euangelista poni videtur in Iudæa: quòd, inquit, Christus venit cum discipulis suis, & baptizabat. quod videntes discipuli Ioannis, conquesti sunt, dicentes: Ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. sicque Christum baptizasse haud longè ab Ænnon, vbi baptizabat Ioannes, aperte constare videtur; locumque illum fuisse in Iudæa, quòd venerat Iesus, Euangelista satis expressit. Porò Ænnon illud iuxta Sichen fuisse in tribu Ephraim, qui scripserunt de locis sanctis, testantur. Certè fuisse in terra Samariæ locum illum, ex eodem Hieronymo ^p, qui dicit Salem fuisse iuxta Sichen, satis manifestum est. Demum Samariam à Iudæa esse distinctam, & appellatione Iudææ duas tantum includi tribus quæ quondam Iudæ vocabantur, ad distinctionem Galilææ & Samariæ, aliarumque in terra repromissionis regionum, idem auctor ^q testatur. Rursus in Sichen, alijque locis qui ei adiacent, nulla erant aquarum fluentia, quæ baptismi (nam his tradit Euangelista Ænnon abundasse) inseruire potuissent: puteis enim vtiebantur homines regionis illius; eratque & ibi puteus, qui & fons Iacob dictus est, vbi sedens Christus

^a Act. 3. 3. ^b Reg. 6.

^c Ioseph. ant. lib. 15. c. 14. ^d Ioseph. ant. lib. 20. c. 2.

^e X L. ^f Ioan. 3.

^g Ioan. 3. ^h Apud Nicoph. hist. lib. 2. cap. 3. ⁱ BAPT. ZATI A CHRISTO

^k Apud Sophr. in Prato spirit. c. 76.

^l Tertull. lib. de bapt. son. ^m Aug. epist. 108.

ⁿ Ioan. 4.

^o X L I. ^p Ioan. 3.

^q Hier. epist. 126.

^r X L I I.

^s Burchard. par. 1. c. 7. §. 25. ^t Hier. epist. 126. ^u Hier. de loc. Hebr. in Act. Apost.

Itus sermonem habuit cum muliere Samaritana. Vnde existimamus Ænon idem esse A quod Ænan (vtrumq. enim nomen fontem interpretatur Hieronymus ^a) qui erat locus inter Æliam & Diospolim, vt idem Hieronymus asserit ^b, qui & ait: Est & fons in supra-dicto Ænan loco: vnde & Ænan, id est, fontis nomen accepit.] hæc ille. Quod verò ad Salim siue Salem pertinet: non tantum idem ^c ait fuisse Salem in Sichen, vel secundum Iosephum, Salem dictam olim fuisse Ierusalem: sed eius nominis, inquit, alia villa ostenditur vsque in præsentem diem iuxta Æliam, contra Occidentalem plagam.] In eadem quoque plaga esse Diospolim ad Ægyptum vergentem, cuius nuper facta est mentio, eodem auctore liquet. Eo igitur in Iudææ loco, quod (vt ait Euangelista ^d) aquæ mulcæ ibi essent, Christum atque Ioannem proxime baptizasse putamus: veniens enim Iesus in Iudæam, longè aberat à Iordane.

XLIII. Si quis quærat quantum temporis manserit Iesus in Iudæa, cum dicat Ioannes quod B illic morabatur cum discipulis suis, & baptizabat: dicendum videtur, haud continuo recessisse: longiores enim illic traxisse moras, ea ratione necessariò concludendum, quod inde recedens, ac per Samariã transiens, allocutus suos discipulos, dixit: Vos dicitis quod

^a Ioan. 4. adhuc quatuor menses sunt & messis venit.] Si ergo quatuor mensibus ante messem ex Iudæa recessit Dominus: manifestum est illic permansisse saltem ad Notembris mensẽ: nam certum est ex diuinæ Scripturæ auctoritate, quod mense primo, altera die

^a Leui. 23. Paschæ ^e, manipulum spicarum offerrebat sacerdos. Vt autem inde recederet, & in Galilæam rediret, duæ ab Euangelistis causæ redduntur: quarum prior est, quod audierat, Ioannem, qui redierat in Galilæam, ab Herode esse detrusum in carcerem: altera autem est, vt cederet inuidiæ Phariseorum, qui cum magis Ioannem obseruarent quam Christum, iniquo ferebant animo, quod plures accederent ad Christi baptismum quam Ioannis. Sed antequam de his quæ ad priorem causam spectant, agamus, monemus lectorem, nos sic res gestas Domini ab Euangelistis narratas ordine prosequi: non quod hoc anno Domini trigessimoprimum cuncta quæ hic ponimus, facta esse affirmemus, quorum multa haud dubiè in sequentem annum essent referenda. Sed hanc licet inuitos nos rationem inijsse oportuit, quod nullo alio caractere quam Paschatis festiuitate, annus ab anno distingui possit. Sic igitur quemque annum prædicationis Christi vsque ad eius passionem à Paschate auspicari, & in sequens Pascha producere, consultius visum est, quam à Kalend. Ianuarij inchoantes, quid certo suo quoque anno sit factum, diuinare. Sed ad propositam narrationem redeamus.

XLIV. Postquam autem traditus est Ioannes (inquit Marcus ^e) venit Iesus in Galilæam, prædicans Euangelium regni Dei, & dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitimini, & credite Euangelio.] hæc Marcus. Sed de aduentu Iesu in Galilæam agemus inferius: nunc autem agendum de Ioanne, ac in primis quamnam causam præcesserit, vt Ioannes ab Herode in vincula conijceretur: quæ sic describitur ab

^a Mat. 14. Euangelistis ^b: Herodes autem Tetrarcha cum corripere ab illo de Herodiade vxore fratris sui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes, adiecit & hoc super omnia: ipse enim misit, ac tenuit Ioannem, & alligauit eum, & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut Prophetam eum habebant.]

XLV. De amoribus autem Herodis cum Herodiade agens Iosephus ⁱ, in hunc modum rem gestam describit: Herodes, inquit, Tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens, diuertit ad Herodem fratrem, sed genitricem natum alia, Simonis Pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quamprimum ipse Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam eiciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat vt se mittat Macheruntem, castrum situm in confinijis regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum

^a Hier. de loc. Hebr. & de nominibus Hebr.
^b Idem eodẽ.
^c Idẽ eodẽ.

^d Ioan. 3.

^a Ioan. 4.

^a Leui. 23.
MORA CHRISTI IN IV.
DARA.

XLIV.

^a Marc. 1.

^a Mat. 14.

^a Marc. 6.
Luc. 3.
Concord. Euan-
g. Iansen.
cap. 22.

XLV.

ⁱ Ioseph. ant.
lib. 18. c. 7.
DE IOAN-
NIS CAR-
CERE ET
HERODIA-
DE.

A suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Macheruntem patri suo tunc obnoxiam ad iter omnia parari, à Præfecto eius excepta, deducuntibus Arabibus, magna celeritate peruenit ad ædes patris, ei quæ indicauit Herodis animum, &c.] pergit agere de bello ea causâ inter Herodem & Aretam conflato, de quæ strage exercitus Herodis ab Areta illata: mox quæ de carcere & nece Ioannis Baptistæ hæc subdit:

Apud Iudæos autem fuit opinio; iusta vltione numinis delictum Herodis exercitum, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim Tetrarcha necauit, virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simul quæ ad baptismi lauacrum; quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum altero peccato abstineant, sed animis prius per iustitiam mundatis, addant & puritatem corporis. Cum quæ magni ad eum concursus essent, plebe talis doctrinæ auida: Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas defectionem aliquam pareret, quod viderentur nihil non facturi ex eius consilio; iudicauit satius esse, priusquam aliquid noui oriretur, illum tollere, quam rebus turbatis seram pœnitentiam agere. itaque vincit missum in Macheruntem supradictam, illic occidi imperat: quod factum secuta est Iudæorum exultatio, ac irato Deo perditum esse Herodis exercitum.] hæc tenus de carceris & necis Ioannis causa Iosephus; quæ quidem non tantum quod diuersa sit ab ea quam refert Euangelista, sed alia etiam ratione nobis non probatur. Nam si frequens populi ad Ioannem concursus inuidiam Herodis in eum concitauit: quanto magis ille sollicitus fuisset post hæc, vt Christum ipsum in carcerem truderet, ad quem longè frequentior, & a remotioribus quoque prouincijs erat accessus? Sed negligebat hæc ille, quod sciebat hos longè esse diuersos, immò contrarios sectæ illi Galilæorum, de qua superius egimus, quæ prohibebat tributa Romanis solui.

Dum verò idem Iosephus dicit cladem illam ab Areta illatam contigisse sub Vitellio Præside; necesse est affirmare, eam post sex saltem annos à nece Ioannis accidisse, & non confestim. Nam cum L. Vitellius Consulatum gesserit vnâ cum Paulo Persico anno Domini trigesimo sexto, ac idcirco Proconsulatum Syriæ non nisi sequenti anno Domini trigesimo septimo obtinuisse more maiorum potuerit, anno videlicet Tiberij vigesimo primo; necesse est affirmare, quinquennium saltem intercessisse à Ioannis obitu vsque ad illatam ab Areta cladem sub Vitellio Syriæ Præside. Sed de Proconsulatu Vitellij suo loco agemus.

Quod insuper idem Iosephus ^a subdit inferius de Herodiade, Herode, atq. Philippo, non mediocri indiget animaduersione. Nam dum stema Herodis recenset, ait Herodiadem filiam Aristobuli Herodis maioris filij nupsisse Herodi filio dicti Herodis maioris ex Mariamne filia Simonis summi sacerdotis, ex quo genuerit Salomen, quæ primò nupta sit Philippo Tetrarchæ, ac deinde post eius mortem Herodi filio Aristobuli, Herodis maioris filio, ex quo tres susceperit liberos, Herodẽ, Agrippam, & Aristobulum: ipsam verò Herodiadẽ, (spreto primo viro, nempe Herode filio maioris Herodis ex Mariamne, ex quo genuerat Salomen, nupsisse Herodi Antipæ Galilææ Tetrarchæ. Videas hominem more suo (vt aliàs sæpe vidimus ac diximus) hallucinatum haudquaquam sibi ipsi constantia loqui: quippe qui, quod ad Herodiadem spectat, dicat ^b eam nuptui traditam, non Philippo Tetrarchæ (vt habet Euangelista) sed Herodi filio maioris Herodis ex alia Mariamne filia Simonis Pontificis. Mirum quidem videtur, vnde nouus iste Herodes emerferit: nam cum idem Iosephus ^c agit de testamento Herodis iterum instituto, addit quæ de regno Herodis maioris inter filios ipsius ex Senatusconsulto ab Augusto ^d diuiso, nulla huius Herodis facta est ab eo vniquã mentio, nec de eo habita aliqua ratio. Rursus cum dicit, filiam Herodiadis ex eodem incognito Herode genitam, nuptui traditam Philippo Tetrarchæ, insigniter errat: nulla siquidem alia legitur Herodiadis filia, nisi puella saltatrix.

Equidem Iosepho ceteri omnes historici contradicunt ^e, sed in primis trium Euangelistarum scribentium res gestas suorum temporum testimonio manifesti erroris accusatur. Errare etiam videtur qui ^f dictam Herodiadem filiam fuisse Aretæ Regis Petræ Arabiæ testatur, non Euangelistis tantum Iosepho contradicentibus, sed ceteris aduersantibus, assentientibusque eam (quod diximus) filiam fuisse Aristobuli Herodis maioris filij. Quod verò pertinet ad Philippum virum Herodiadis, cuius Euangelistæ meminerunt; summopere ab eodem Iosepho ^g laudatur his verbis: Vir, inquit, perpetuò modestus, & amator

XLVI.
DE NECE
IOANNIS.

XLVII.

XLVIII.
DE HERO-
DIS FILIIS.
ⁱ Ioseph. ant.
lib. 18. c. 7.
DE HERO-
DIADÆ.

^b Idẽ Ioseph.
antiq. lib. 18.
cap. 7.
^c Ioseph. ant.
lib. 17. c. 8.
c. 20.

^d Ioseph. ant.
lib. 17. cap. 13.
^e Hæc Ioseph. de
excid. Iero-
sol. lib. 2. c. 4.
^f Hier. in

Mat. cap. 14.
Euseb. lib. 1. c.
13. vitiosa
translatione
Russiniresti-
tuta à Chri-
stoph. lib. 2.
cap. 11.

XLIX.
PHILIPPIS
LAUDATVR.
^g Ioseph. ant.
lib. 18. c. 6.

amator quietis & otij. Degebat enim semper in sua ditione: quoties domo progredere-
tur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens, solitus
est iura reddere, & si quis ex occurso opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella po-
sita residens, causam cognoscebat, aut fontem damnaturus, aut absoluturus innoxium.]
hæc Iosephus: qui & testatur eundem sine liberis ex hac vita excessisse anno vigesimo
Tiberij Imperatoris. Non prætermittimus dicere, locum istum Euangelistarum de He-
rode, quod duxisset fratris sui uxorem, à Montanistis fuisse deprauatum: qui ad struen-
dam hæresim de monogamia, non licere viduæ ulterius virum ducere, vt ex Euangelio
id ipsum probare possent, adiecerunt, vt perperam legerent, Herodem duxisse fratris sui
defuncti uxorem, prout & Tertullianus^a, qui eandem cum illis defendebat sententiam,
legebat. Sed hæc ille, dum agit contra Marcionem Euangelium contemnentem: ceter-
um cum agit aduersus Catholicos, quos Psychicos nominat, in libro de Monogamia,
à falsa eiusmodi citatione abstinet.

^a Tert. ad
uerf. Mar-
cionem lib.
4. c. 34.

L.
SAMARITA-
NORVM ET
IUDAEORVM
CONCLRTA-
TIONES.
^b Ioan. 4.
Concord. Eu-
angel. c. 23.
^c 4. Reg. 17.
18.
Ioseph. ant.
lib. 9. in fine.

^d Ioseph. ant.
lib. 11. c. 7. 8.
Es. 17. in
chron.

DISSIDIA
IUDAEORVM
CVM SAMARITIS.

^e Ioseph. ant.
lib. 13. c. 6.

L I.

ALTERCA-
TIO DE
TEMPLO.

Recedens autem Iesus à Iudæa, venturus in Galilæam, transiens per Samariam, per-
uenit ad fontem Iacob, ibique cum Samaritana muliere sermonem habuit: quam prius
auerfantem ipsius tamquam hominis Iudæi consuetudinem, paulatim instillans in aures
eius verba salutis, ad veritatis cognitionem pederentim, ac denique ad meliorem
frugem perduxit. rem gestam fufius describit sanctus Ioannes^b Euangelista. Cur autem
tam infensi hostes inter se essent Iudæi ac Samaritani, causam breuiter recensebimus,
quam tum Regum Iudæ sacræ historiæ, tum etiam Iosephus perpetuis monumentis te-
statam reliquerunt. Anno igitur^c sexto Ezechiae Regis, Salmanazar Rex Assyriorum ex-
pugnauit Samariam, transtulitque filios Israel in Assyrios; numerant hunc annum ab
origine mundi, secundum Hebraicam veritatem, ter millesimum ducentessimum vigesi-
mum septimum, ab Vrbe condita annum duodecimum. Porro regionem illam Assyrio-
rum colonis tradidit habitandam. Accidit autem prodigium, vt ijdem paulatim à leoni-
bus absumerentur: & quando nullum ad eam cladem auertendam poterat inueniri re-
medium: ratus Rex id mali illis accidere, quod alterius legis essent ab illis qui inde capti-
ni ducti sunt; misit illuc vnum ex sacerdotibus Iudæorum, qui captiui in Assyria detine-
bantur, vt illos Dei legem edoceret, optimisque institueret disciplinis. Coloni tamen sic
leges Iudaicas didicerunt, vt nequaquam Gentiles ritus desererent, dedicerentque su-
perstitiones quibus hæctenus vti consueuerant. Post hæc verò^d Sanaballath à Dario Re-
ge missus Samariam, in monte Garizim templum ædificauit, quod factum est ab origine
mundi anno ter millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, ab Vrbe condita quadringen-
tesimo decimo septimo, Olympiadis centesimæ vndecimæ anno secundo, qui & fuit A-
lexandri Magni annus secundus. Etenim occasione schismatis inter Iudæos oborti, quod
hæctenus intentatum fuerat, per suasionem schismaticorum Iudæorum templum illud fuit
nouiter extitatum. Nam Manasses frater Iaddi summi Pontificis, cum filiam Sanabal-
lath, feminam alienigenam (quod Iudæis non licebat) uxorem duxisset, cogereurque
lege patria dimittere eam, defecit à Iudæis, adhærens Samaritis; augustissimumque il-
lud templum socero ædificandum persuasit, seque ipsum in schismate summum Ponti-
ficem appellauit: qua occasione semper inter Samaritas & Iudæos agitata est de religio-
ne controuersia: adeo vt non tantum in Palæstina, vbi vtrique populi agerent, mutuo
ea de causa digladiarentur quotidie, sed quibusuis in locis ijdem reperirentur, easdem
inter se lites assidue exercebant. Quid autem inter Iudæos & Samaritas gestum sit, cum
eius rei altercatio Alexandriæ penes Iudices ex partium consensu ad hoc delectos habe-
retur; vt rem memoria dignam à Iosepho^e conscriptam, proprijs eius verbis referre,
æquum duximus; ait enim:

Apud Alexandriam inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro Magno Garizi-
tani templi religionem induxerunt, seditio est orta de sacris ipsorum, ita vt res ad Re-
gis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt iuxta Moysi præscripta, Ieroso-
lymorum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatumque est
ad Regem & amicorum eius confessum, vt ab eis causa audiretur; & vtrius partis cau-
sidici succumberent, morte multarentur. Patrocinauit Samaritis Sabbæus cū Theo-
dosis, Ierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalami filius: iuraueruntque per Deum
& Regem, quod ex lege probationes allaturi essent: & rogauerunt Regem, vt necaret
eum qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque Rex, multis amicis in con-
siliū

A filium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant,
valde erant solliciti pro defensione iurium Ierosolymitani templi, ægtè ferentes anti-
quissimi & nobilissimi templi auctoritatem in discrimen vocari. Sed cum Sabbæus &
Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret: orsus ex lege approbare eius fan-
ctitatem & religionem, ostendens per continuam Pontificum successionem sacerdotij
vsque ad sua tempora propagationem, & ab omnibus Asia Regibus maiestatem eius loci
honoratam donarijs, Garizitani verò, ac si omnino nullum esset, numquam ab eis habi-
tam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Ierosolymitanum
esse ex sententia Moysi conditum, Sabbæum verò & Theodosium addiceret supplicio.
Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt tempore Ptolemæi Philometoris.]
hæc Iosephus.

B Porro tantum absuit, vt Samaritæ sapientissimi Regis sententiæ acquiescerent, ac
primas templo Ierosolymorum deferrent, vt ea de causa maiori in Iudæos odio suc-
censi fuerint, neque vllam occasionem prætermiserint Iudæorum templi violandi, Iu-
dæosque lædendi: quippe qui illis temporibus, quibus præfecturam Iudææ totiusque
Syriæ Quirinus, sub quo Christus Dominus noster natus est, ageret, Ierosolymorum
templum in hunc modum profanarint: In festo etenim Azymorum (inquit Iosephus^a)
quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus per mediam noctem aperire templi ia-
nuas. Tunc igitur quàm primùm aperta sunt, Samaritæ quidam clam ingressi Iero-
solymam, sparserunt ossa humana per porticus, & per totum templum: quo factum
est, vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent.] hæc ille. Iusta itaque
ratione, cum Christus, Iudæus homo, à Samaritana femina aquam ad bibendum pos-
tulasset, excipiens illa de inimicitijs inter Iudæos & Samaritas conflatis, dixit^b: Quo-
modo tu Iudæus cum sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana? non enim
coiuntur Iudæi Samaritanis.] sed de his hæctenus. Quæ quidem referre non piguit,
tum ad historiam Euangelicam elucidandam, tum etiam vt sapientissimi Regis ac opti-
matum de re tanta, solummodò ex legitima Pontificum successione tunc data sententia,
atque ex ea ratione Iudæis causa adiudicata, aduersus schismaticos & hæreticos in exem-
plum perpetuò permaneret: cum ex cuiusuis hominis, qui compos sit rationis, sententia,
certum exploratumque habeatur, illic esse legitimum templum, ipsam inquam Catho-
licam Ecclesiam, apud quam successio Pontificum ab eius exordio est legitime conser-
uata ac custodita.

Quod autem spectat ad ipsum puteum Iacob, qui & fons dictus est, præsentia Domini
eiisque sessione miracè illustratum, egregijsque à Christianis postea monumentis nobi-
lissimum: hæc scribit Beda^c: Prope ciuitatem, inquit, Sichem, quæ nunc Neapolis dicitur,
ecclesia quadrifida est, hoc est, in modum crucis facta; in cuius medio fons Iacob habe-
tur quadraginta cubitos altus, de quo Dominus aquas à Samaritana muliere petere di-
gnatus est. Hæc ille. Meminit eiusdem ecclesiæ ante Bedam Hieronymus^d, cum agit de
locis Hebraicis, aitque ad latus montis Garizim positam esse.

Cum igitur Iesus^e apud Samaritanos ipsum benignè habentes, duos peregrisset dies,
& complures ex eis credidissent in eum; inde recedens, abiit in Galilæam; diuertensque
à Nazareth, testimonium perhibuit quod Propheta in sua patria honorem non habeat.
A ceteris verò Galilæis humanissimè exceptus est: quippe qui viderant quæ fecisset Iero-
solymis, cum & ipsi ad diem festum se illuc contulissent. Venit ergo (inquit Ioannes^f)
iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus, cuius filius in-
firmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam,
abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius: incipiebat enim mo-
ri. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum
Regulus: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius
tuus viuit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descen-
dente, serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt dicentes quia filius eius viueret. Interrogabat
ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reli-
quit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus
viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cum
venisset à Iudæa in Galilæam.] hæctenus Ioannes.

Quod ad præfatæ historiæ elucidationem pertinet: non arbitror esse deceptum inter-
pretem

L I I.

^a Ioseph. ant.
lib. 19. c. 3.
PERTINA-
CIA SAMARITANORVM.

^b Ioan. 4.

VIS MAGNA
SUCCESSIO-
NIS.

L I I I.

^c Beda de loc.
sanctis c. 14.
DE PVTEO
IACOB.

^d Hier. de loc.
Hebraicis in
Act. Apost.

L I V.

^e Ioan. 4.

^f Ioan. 4.

L V.

DE REGULO. **pretem** (quod aliqui putant) vt βασιλίδος Regulum reddiderit potius quam Regium, sed legisse βασιλίδος, cum & sic legisse noscantur antiqui Patres, qui itidem Regulū dixerūt: nec adeo antiquam lectionem conuellendam esse existimo; quantumuis sanctus Hieronymus ^a legens βασιλίδος, Palatinum pro Regulo interpretandum putarit. Magis itaque placet, vt hic fuerit loci alicuius dominus, & ob eam causam sit Regulus appellatus. Erat enim in eadem Galilæa posita prouincia, Decapoleos dicta, quod in ea decem essent ciuitates, inter quas vna annumerabatur ^b Capharnaum. De illis agens Plinius ^c, testatur in singulis decem illis ciuitatibus fuisse singulas tetrarchias, regnorum instar, & in regna solere conferri. Hæc cum ille dicat, in eam sententiam magis adducor, vt iste sic Regulus dicatur, quod eius loci dominus esset; sic tamen vt Tetrarchæ Galilææ Herodi Antipæ subesset, vel saltem Romano Præsidi, cui & ceteri Tetrarchæ parebant, qua ratione & βασιλίδος rectè dici potuisset, nempe quod alteri subesset Principi: quem puto Euangelistam Regulum potius, quam iuxta Plinium, Tetrarcham nominasse, ne dictum existimaretur de Herode totius Galilææ Tetrarcha; nec etiam secundum eundem dixisse Regem, quod nullus eo titulo amplius in Palæstina regnaret.

LVI. Cum verò aduentus Iesu in Galilæam, eam causam fuisse scribant Euangelistæ, quod Ioannes Baptista ab Herode detrusus esset in carcerem: vt vbi cœperat prædicatio Euangelicæ veritatis, ibi etiam magis ac magis coalesceret: idem Iesus, quod cessasset Ioannes, vbi ille desierat, inde sibi exordium putauit: nimirum pœnitentiam prædicare, idque secundum propheticum vaticinium Isaïæ, prout Euangelistæ de eadem re in hæc verba texunt historiam: Relicta ^d ciuitate Nazareth, venit, & habitauit in ciuitate Capharnaum maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim: vt adimpleretur quod dictum est per Isaïam ^e Prophetam: Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem Galilææ Gentium: populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione vmbrae mortis, lux orta est eis. Exinde cœpit Iesus prædicare Euangelium regni Dei, & dicere: Quoniam impletum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitentini, & credite Euangelio. Quod ad incolatum Christi Capharnaum spectat: constat quidem ibidem adeo frequenter versatum esse, vt Matthæus appellet Capharnaum ciuitatem ipsius. Quod autem illic potius, quam in alijs Galilææ ciuitatibus Dominus diutius egerit, ea ratio afferri solet, quod frequentior illuc esset accessus hominum, cum tam hi qui Transamnanam habitarent regionem, quam ceteri è longinquo mercaturæ causa eò confluerent.

LVI I. Quid verò post hæc secutus sit, in hunc modum narrant Euangelistæ ^f; Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me: & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Nouerat eum Andreas antè apud Ioannem, & per ipsum idem Iesus innotuerat (vt vidimus) Petro. Sed post hæc idem pergit Euangelista: Et procedens inde pusillum, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum: rescientes retia sua: & statim vocauit eos. Illi autem relictis retibus, & patre suo Zebedæo in naui cum mercenarijs, secuti sunt eum ^g. Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriam, & obrulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos. Cum igitur Matthæus Euangelista dicat, in omnem Syriam famam de his quæ facta essent à Iesu, fuisse vulgatam: inde accedit, vt ea superioris Syriæ fines attingeret, & ad Edeßæ Syriæ ciuitatis Regem Abagarum penetraret: his ille permotus, ad Iesum fertur scripsisse epistolam, quam Eusebius ^h Pamphili è Syriaca lingua in Græcam transtulit, simul cum ea quam ad eundem Dominus Iesus Christus eidem tabellario dedit. Eas ipsas Latino idiomate donatas nos hæc describemus, ac subinde de earumdem fide agemus. sic verò se habent:

ABAGARUS * Princeps Edeßæ Saluatori propitio, qui in confinjs Ierusalem in carne apparuit, S.

Insignes illas virtutes & curationes, quæ abs te sine medicamentis, & sine herbis factæ sunt, auditione accepi. Cæcos enim (vt fama est) videre efficis, claudos ambulare, & leprosos mundas; spiritus iracundos & dæmones eijs; eos etiam, qui diutius morbis pressi

^a Mat. 4.
^b Marc. 1.
^c Luc. 4.
^d Conc. Euan. 3.
^e cap. 25.
^f Isaï. 9.

^g Mat. 4.
^h Marc. 1.
ⁱ Luc. 5.
^j Concor. Euang. 1.
^k cap. 26.

IOANNES ET IACOBVS SEQUVNTVR IESVM.

^h Euseb. hist. lib. 1. c. 13.

* Angarus, vel Agabarus

LVIII. ABAGARI EPISTOLA AD IESVM.

A pressi sunt, sanas; mortuos denique ad vitam reuocas. Quæ quidem cum de te audiuissem, de duobus hisce alterum verum esse cogitabam: te aut Deum esse, & è cæli fastigio delapsum: aut Dei filium saltem, qui ista tam stupenda edas miracula. Quapropter hæc ad te scripsi, magnopere precatus vt laborem ad me accedendi suscipere, huncque quo crucior morbum curare non graueris. Etenim audio Iudæos tibi obstrepere maleuolè, & velle libenter aliquo magno malo afficere. Est mihi ciuitas perexigua quidem, sed ornata sanè & illustris; quæ vtrique nostrum rerum necessariorum suppeditabit satis.] hæcenus epistola. sequitur Eusebius: Ista, diuino splendore ei tum paululum elucente, ad Iesum hoc modo perscripsit. Operæpretium est porro, epistolam, licet breuem, plenam tamen virtutis & efficacitatis, audire; quæ per eundem tabellarium à Iesu ad illum missa fuit, cuius quidem hæc erat sententia:

B Rescripta Iesu ad Abagarum Principem, per Ananiam cursorem missa. Abagare, beatus es, qui cum non videris me, in me tamen credidisti. De me enim scriptis proditum est; eos qui me viderunt, in me non credere; vt hi qui me non viderunt, credant, & vitam consequantur. Quod scribis ad me, te velle vt ad te veniam: eas res, quarum gratia sum missus, debeo hæc necessariò obire; quas cum plenè perfecerò, ad eum recipi qui me misit. Quod simul ac assumptus fuero, aliquem ex discipulis meis mittam ad te, qui morbo quo tantopere torqueris, faciat medicinam, & vitam tibi cuiusque impertiat.] hæcenus Iesu litteræ, de quarum fide hæc idem aut paulo superius: Harum rerum insigne & locuples testimonium ex tabulario Edeßæ ciuitatis, id temporis à Rege gubernatæ, depromptum habes. Nam in tabulis publicis, quæ nedum veteres, sed recentes etiam res nuper ab Abagaro gestas continebant, hæc eadem in hanc nostram ætatem referuata reperiuntur. Quare nihil commodius esse putauit, quam ipsas epistolas à veteribus illis annalibus petitas, atque ad eò ad verbum ex lingua Syriaca hoc loco citare; quæ ita vt sunt positæ, se habent.] hæc Eusebius. cetera autem quæ ipse de eodem scribit, suo loco inferius dicemus: nos verò nunc hæc recitauimus ea occasione, quod dicatur ab Euangelista, in omnem Syriam Christi famam fuisse peruulgatam; non tamen vt dicamus hoc anno epistolam scriptam; nam dictus Princeps multa in ea recenset à Christo & in Christum facta, quæ post præsentem annum contigisse certum est.

C Quod pertinet ad dictarum epistolarum fidem: eò quod non reperiantur ab Euangelistis conscriptæ, idcirco Gelasius ^a Papa recenset illas inter apocrypha, quasi non hagiographa: non tamen vt eas ab Ecclesia omnino proferat, sicut nec complures alios libros quos proximè recensuit. Eas verò absque aliqua dubitatione ab antiquioribus fuisse receptas, euidenter testatur epistola Darij Comitæ ad sanctum Augustinum scripta, in qua earumdem argumentum recenset, & ex eis ad persuadendum Augustino ^b vt sua scripta ad se mittat, exemplum adducit. Sed & ante Augustini tempora ipse S. Ephræm diaconus eiusdem ciuitatis Edeßæ, in eo opusculo quod nouissimum omnium scripsit, cuius est titulus, Testamentum Ephræm, de iisdem epistolis egregiam habuit mentionem. De his etiam agit Theodorus Studita in epistola ^c ad Paschalem Papam in fine. Extitisse integram epistolam Iesu ad Abagarum missam, adhuc temporibus Michaelis Paphlagonis Imp. qui Imperium auspicatus est anno Domini millesimo trigésimo quinto, & in honore habitam, Cedrenus tradit in suo historiarum compendio. Hæc verò non sic à nobis sunt recitata, vt apocrypha in hagiographa transferri velimus; sed tum ne quid lectorem prætereat; tum etiam ne ea quis omnino contemnenda existimet, quæ maiores complures venerati esse noscuntur.

D Quin & ab ipso Christo sui imaginem, non arte hominis elaboratam, sed ab ipso met summo rerum architecto & opifice Domino nostro, ad Abagarum missam post datam epistolam, à compluribus grauissimis auctoribus scriptum reperiimus. Euagrius Scholasticus id testatur ^d; at non fuit ipse eius rei primus auctor: sed quoniam miracula inde prodita recenset, occasione eius rei meminit: quæ verò ab ipso scripta recitata sunt in Concilio Nicæno ^e secundo, à Patribus, vt egregie testata, fideque digna, comprobata habentur. Quomodo autem ea imago non manufacta dicatur, Ioannes ^f Damascenus sic scribit: Hiltoria quoque proditum est: cum Abagarus Edeßæ Rex eo nomine pictorem misisset, vt Domini imaginem exprimeret; neque id pictor ob splendorem ex ipsius vultu manantem consequi potuisset; Dominum ipsum diuinæ suæ ac viuificæ faciei pallium admo-

E nisse,

LIX. EPIST. RESY AD ABAGARVM.

LX. Gelasius in Concil. Rom. in decreto de lib. apocryph. script. DE FIDE HARVM EPISTOLARVM. Augu. epist. 263. edit. Louan.

^c Extat in scrip. in Cod. Vat. post. epi. Hormisdæ Papæ.

LXI.

^d Euan. hist. lib. 4. c. 26.

^e Nicæ. C. 2 ^f Io. Damasc. de fide Orthod. lib. 4. cap. 17.

Niceph. hist. lib. 2. c. 7. Apud Me- topb. die 10. Augusti. Apud eum lib. 5. Nouemb. 8. in vita S. Alexij. Hadr. ad Carol. Mag. epist. extrat tom. 3. Conc. nona edit. Euang. hist. lib. 4. c. 26. in Actis praedict. sancti. apud Me- topb. Apud hist. Miscell. u. 17.

LXII.

Mat. 4. Marc. 3. Luc. 5. Concord. Euangel. Iansen. c. 26. DE PISCATIONE PETRI.

uisse, imaginemque suam ei impressisse: sicque illud ad Abagarum, vt ipsius cupiditati satisfaceret, misisse.] hæc Damascenus; nec diuersa Nicephorus. De eadem præterea luculenta oratio Constantini Porphyrogeniti extat, & cumulata mentio habetur in Actis sanctorum Samonis & Guria: Græci insuper de eadem celebrant anniuersariam solemnitatem decimoseptimo Kalendas Septembris, vt constat ex eorum Menologio. At quod ad Latinos pertinet: testimonio Hadriani Papæ scribentis ad Carolum Magnum, testatum habetur, eandem de imagine ad Abagarum missa historiam cognitam & receptam esse à Stephano Papa in Concilio Romano, cuius fidei adstipulator est grauissimus. Crebra certe & insignia miracula ex eadem imagine prodita eius rei veritatem abundè declarant & demonstrant, quæ & recenset Euagrius de temporibus Chostoes, & alij. Theophanes etiam auctor est, ingentes Persarum copias præsidio huius sine manu factæ imaginis, quam secum in acie duxisset Philippicus dux sub Mauritiõ Imp. esse penitus profligatas. Sed de his opportunius suis locis agemus. Nunc ad institutam de Christi rebus gestis Euangelicam historiam reuertamur, à qua, occasione famæ de operibus Christi per omnem Syriam peruulgatis, paululùm digressi sumus.

Cùm ergo Dominus noster Iesus Christus (vt vidimus) prædicationem auspicans, eandemq; signis ac miraculis pluribus illustrans, Galilæam peragraret, fama rerum vbi- que peruulgata: Secuta sunt eum (inquit Matthæus) turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans Iordanem. Tunc factum est, cùm turbæ multæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem discenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in vnâ nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cùm hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui vt venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur. Quod cùm videret Simon Petrus, prociudit ad genua Iesu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator sum. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum.]

LXIII.

Consideratione quidem dignum esse videtur, quòd diuina Sapiencia, quæ in terra apparuit, & cum hominibus in carne versata est, quæ & in sui dispositione non fallitur, singulari quadam providentia erga Petrum esse propensior visa est: quippe quæ ipso primo intuitu eundem admirabili nomine illo, vt Cephas, hoc est, petra, diceretur, insigniuit. Pòst inde concionaturus ipse Iesus ad populum, non in alteram, cùm duæ essent naues in littore, sed in eam quæ ipsius Simonis erat, ascendit, quam pro pulpito habuit ad docendas turbas: eandemque mox in altum iubet duci, & ingenti piscium multitudine onerari voluit: his scilicet tamquam quibusdam lineamentis adumbrans quæ postmodum in Ecclesia futura erant: nimirum stabiliendam primùm fore Ecclesiam super petram, quæ Christo primario lapidi firmiter inhærens, nulla posset vnquam concussione conuelli. Sed alio signo eadem Ecclesia rursus nauì comparatur, quòd turbinibus mundi huius esset exposita, ex qua Christus vnuersum populum docturus esset. Petro insuper, nec alij imperatum vt ducat in altum, & laxet retia in capturam: eiq; tantummodò datum, vt tantam multitudinem piscium rete concluderet; quòd futurum esset, vt Catholicæ Ecclesiæ, quasi nauis, Petrus vti princeps clauum teneret: necnon calcaret altas huius sæculi vndas, & verbi Dei prædicatione omnes gentes per se, vel alios, in Ecclesiam adduceret: hæc enim symbolicè facta esse, Dominus declarauit, cùm dixit: Ex hoc iam homines eris capiens.]

LXIII.

DE LACU GENESARETH. Ioseph. de bello Iud. lib. 3. c. 18.

At quoniam de Genesareth lacu frequens incidit mentio in Euangelio: operæpretium duximus, illum ex Iosepho descriptum ob oculos ponere, sic enim ille ait: Lacus Genesareth à terra continente appellatur: quadraginta verò stadijs in latitudine patens, centumque in lōgitudine, aquæ dulcis est atque potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices, & vndique in littora & arenas desinens, purus est, ac præter hoc temperatus ad

A ad hauriendum: & fluuio quidem siue fonte lenior est, semper autem frigidior quàm lacus diffusio patitur, manet: æstiuusq; noctibus eius aquæ sub diuo perlata nequaquam æstibus cedunt: id enim facere indigenis moris est. Varia autem sunt in eo piscium genera, ab alterius loci piscibus tam sapore quàm specie discreta: mediussq; fluuio Iordane secatur.] hæc Iosephus de lacu. Quod autem spectat ad regionis vbertatem & pulchritudinem, hæc addit: Ad Genesareth lacum, eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis: nullum enim ipsa pro vbertate sua negat arbutum, totamque plantis conseruere cultores. Cæli verò temperies etiam diuersis aptissima est: nuces enim, quæ arborum maximè frigoribus gaudent, infinitæ florescunt: vbi etiam palmæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & oleæ, quibus aura mollior destinata est: vt naturæ magnificentiam hanc esse quis dixerit, vim adhibentis, vt in vnum conueniant inter se repugnantia, anni que temporum contentionem bonam, velut singula peculiarari studio terræ fauerent: non enim solum nutrit præter opinionem poma varia, sed etiam seruat egregia quidem, & quodammodò regnantia. Vuas sanè & caricas sine intermissione decem mensibus suggerit, ceteros verò fructus anni spatio senescentes. Nam præter aëris lenitatem, fonte quoque irrigatur vberissimo, qui Capernaum ab indigenis appellatur: eum nonnulli venam esse Nili fluminis opinantur, quòd similes coracino Alexandrino generat pisces. Longitudo autem regionis, secundum littora cognominis lacus, triginta stadijs extenditur, & latitudo viginti.] hæc Iosephus de ea regione Iosephus.

Porro non fons tantum, sed & ab eo denominatum erat oppidum Capharnaum: eiq; que proxima ad secundum lapidem erat Corozain, vt tradit Hieronymus. Erat & in eius lacus ripa Tiberias, sic dicta (vt superius meminimus) à Tiberio, in cuius honorem ab Herode Tetrarcha est ædificata, vbi primò fuisse viciniam nomine Chephira, idem testatur. Denique ab eodem oppido Tiberiadis, factum est, vt & ipse lacus appellatus sit Tiberiadis. Erat ibidem ad ripam ipsius Bethsaida oppidum, quod Herodes nomine Iuliaz, Cæsaris filiaz, Iuliam nuncupauit. Sed de his supra.

Sub idem tempus ingressus Iesus Capharnaum, diebus sabbati in synagoga docebat populum, ibique dæmoniacos curauit, inde socrum Simonis Petri, & multos alios ægrotos ac dæmoniacos. exhibantque dæmonia à multis, clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei, sed ipse increpans, non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Inde exeuntem comitatus est Simon, & alij qui cum eo erant. At requirens eum turba cùm inuenisset, non sinebat inde recedere. Sed ille aliis se oportere regnum Dei prædicare testatus, Galilæam peragrans, docebat in synagogis, & eiciebat dæmonia. Vni que ex scribis, cùm se sub eius disciplina professurum iactaret, dixit. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Alteri autem, vt se sequeretur, imperauit, nec sepultura patris voluit retardari. Alteri insuper nec domum reuerti permisit. Ascendens inde in nauiculam vnâ cum discipulis suis, cùm serò esset, somno se dedit: magna verò tempestate agitante nauiculam, excitatus ab illis, imperauit vento & mari, factaque est tranquillitas magna. Appulit inde ad regionem Gerasenorum, liberauitque duos dæmoniacos de monumentis exeuntes, sauos nimis: dæmones verò permisso ipsius in porcos se immittentes, dederunt eos in mare præcipites. quam ob causam timore perculsæ gentes regionis illius, ipsum rogauerunt vt inde recederet: qui rursus mare transfretauit, & rediit in Galilæam.

Quæ à Matthæo dicta sunt de dæmonibus atque porcis facta esse in terra Gerasenorum, apud Marcum & Lucam leguntur contigisse in terra Gadarenorum; licet apud Matthæi Græcè reddidit Euangelium γερουσιών, id est, Gergesinorum, sit scriptum. Neque verò, vt putant multi, vna ciuitas tribus his nominibus dicta erat; sed Gergesæi dicti, sicut Euzæi, Cetthæi, & Iebusæi, erant populi trans lacum Genesareth positi, quorum ciuitates ab Hebrais sunt excisæ, vt Iosephus restatur, harumque nomen tantum remansit: licet S. Hieronymus, de locis Hebraicis agens, dicat superesse viculum super montem, iuxta stagnum Tiberiadis, qui Gergesæi dictus sit, ibique factum miraculum de porcis. Porro in ea Gergesæorum regione inter alias duæ erant ciuitates trans lacum Genesareth postæ: quarum altera Gadara dicta erat à tribu Gad, cui ea in sortem venit; quæ cùm à Iudæis destructa esset, Pompeius in gratiam liberti sui Demetrii Gadarensis eam restaurauit: altera diuersa prorsus ab ea erat Gerasa dicta, seu Gerasis, vt ex Iosepho colligitur: nam à Gadara Gadarenses, & à Gerasa Geraseni dicti sunt populi.

Ios. de bello Iud. lib. 3. c. 18.

LXV. Hier. de locis Hebraicis.

Ios. de locis Hebraicis.

LXVI.

Marc. 1. Luc. 4. Iansen. Concord. Euang. c. 27.

Marc. 1. Luc. 4.

RES GESTAE IN GALILAEA.

Matth. 8. Luc. 9.

Matth. 8. Marc. 4. Luc. 8.

LXVII.

DAEMONES IN PORCOS.

Ioseph. antiq. lib. 1. c. 6.

Ios. de bello Iud. lib. 1. c. 5.

Ios. de bello Iud. lib. 3. c. 2.

Ios. de bello Iud. lib. 5. c. 3.

LXXVIII. At quod pertinet ad dæmoniacos qui dicuntur exiisse de monumentis, sic accipe. **A**
Epiph. cont. Ebion. bar. 30.
DE GADARA.
 S. Epiphanius cum agit contra Ebionæos, de Gadara ciuitate, dicit fuisse prope ipsam tumbras, sepulchra scilicet, in speluncis quæ erant in petris excisæ, ac desuper structæ: illicque præstigiatores dæmonum inuocationes exercuisse tradit. Idem auctor agit de balneis, aquis calidis scilicet, quæ erant in Gadareno agro, ad quas erat frequens accessus. Ad eas potius quàm ad lacum Genesareth porcos esse mersos, conici potest, eò quòd locus ille impudicitis & illusionibus dæmonum esset expositus: sic enim idem Epiphanius ait: Proficiscuntur ad Gadara, ad aquas calidas, quo loco singulis annis conuentus celebratur. Accedunt enim vndeque qui lauare volunt ad dies aliquot, morborum videlicet deponendorum gratia: id quod diabolicum est stratagemata. Vbi enim miracula à Deo facta sunt, ibi aduersarius perniciofa sua retia ponere anticipauit: nam viri & feminae illic lauantur, &c.] Subdit de muliere Christiana perpulchrum exemplum, quod signi Crucis virtute liberata sit à lasciuo iuvene sibi arte dæmonum illudente. Meminit & Strabo de aquis Gadarenis in hunc modum: In agro etiam Gadareno est aqua quædam pessima ex lacu: qua degustata, pecora pilos, vngues, & cornua amittunt.]

LXXIX. Fuisse autem dictas aquas calidas ad radicem montis, super quem erat Gadara ciuitas ædificata trans Iordanem, contra Scythopolim & Tiberiadem ad Orientalem plagam, tradit S. Hieronymus: licet ipse dicat porcos in stagnum Genesareth esse præcipitatos. Quòd si prior sententia magis placeat, nulli faciat dubium quòd dicat Euangelista eos esse in mare præcipitatos: quandoquidem penes Hebræos, quantumlibet parua aquarum congregatio, mare dici consuevit; vnde & in diuina Scriptura habes mare æneum, vas in templo ad sacerdotum usum aquam continens. Nunc verò quod ad suariam artem pertinet: cum populi illi essent Iudæi, illicite illam exercuisse putantur: adeò enim sues apud Iudæos in abominatione erant, vt nec eos suo nomine Iudæi nuncupare dignarentur: Iosephus enim cum nefanda dicit animalia, porcos intelligit. Porro ad suppeditandam annonam Romanis militibus, certum est, sicut & in aliis prouinciis, in Palæstina sues ali consueuisse: ea de causa & multa suariis concessa priuilegia leguntur.

LXXX. Rediens Iesus in Galilæam inferiorem, Galilæam inquam Minorem dictam (nam alia Gentium nominata est Superior, seu Maior, & regio Transammana) iterum venit Capharnaum: quòd cum venissent Pharisei & legis doctores ex Galilæa, Iudæa, & è ciuitate Ierusalem, essentque in domo sedentes, & turba foris vndique circumfusa, desuper per regulas paralyticum demittunt ante illum: qui eum sanauit, reprehensis prius Phariseis de his quæ in ipsum corde meditabantur. Humilem planè fuisse domum illam, in quam ascendentes vectores paralytici, aperto tecto, per regulas eum deorsum intulerunt, satis est etiam argumento, quòd Iudæorum sublimiores domus non essent imbricibus tegulisque contectæ, sed solaria haberent desuper pauimento conftrata, in quibus manere ac deambulare liberum esset, cum haberent circumcirca repagula ex legis præscripto hæc iubentis: Cum ædificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente illo, & in præcepto ruente.] Sic & Dauid, refert diuina Scriptura, deambulasse in solario domus suæ, & Bethsabeam lauasse itidem se in suæ domus solario. Ex his etiam facile rem accipias, quid sit quod Dominus dixit: Qui fuerit in tecto, ne descendat.] Quòd autem per regulas paralyticus demitteretur, fidei ardore factum commendatur, cum alioqui maximo vitio verteretur in domum alienam submitti per regulas: quòd Antonio obiecit Cicero in secunda Philippica. **E**
 Sed prosequamur cetera.

LXXXI. Post hæc autem idem Dominus Matthæum Publicanum sedentem ad telonium vocans, se sequi iussit: qui & sumptuosum illi conuiuium, in quo discubuit ipse Iesus cum discipulis suis, simulque multi Publicani & peccatores, parauit. Cumque Pharisei redarguerent Dominum, ac discipulos eius, quòd manducarent cum Publicanis & peccatoribus: breui responsione ipse Iesus instituit apologiam, dicens non esse opus sanis ac benè valentibus medico, sed his qui malè se habent. Sanè quidem tam ex his quæ hinc habentur, quàm etiam ex plerisque aliis locis Euangelij constat, penes Iudæos, Publicanos fuisse malæ existimationis homines. Vnde & cum aliis à Zacchæo Publicanorum principe exceptus esset Dominus, de eo murmurabant Pharisei, quòd apud hominem peccatorem diuertisset. & ipse Iesus, de incorrigibili peccatore dum loquitur, ait: Sit tibi sicut Ethni-

Strabo li. 16.
Hier. de locis Hebraicis.
Ios. de bello Iud. li. 5. c. 1.
Cod. Theod. de suar. LXXX.
Ios. de bello Iud. li. 3. c. 2.
Mat. 9.
Marc. 2.
Cæcor. Euang. cap. 39.
DOMVS IVDAEORVM QVALES.
Deut. 22.
2. Reg. 11.
Luc. 17.
DE PVBLICANIS.
Luc. 19.

A Ethnicus & Publicanus.] Rursumque parabolam dicens à Phariseo & Publicano in templo orantibus, illum in his quæ foris sunt, iustum hominem, hunc autem peccatorem representare demonstrat. Tertullianus existimauit Publicanos omnes fuisse Gentiles: quem S. Hieronymus redarguens, ait: Vehementer admiro Tertullianum in eo libro quem De pudicitia aduersus pœnitentiam scripsit, & sententiam veterem noua opinione dissoluit, hoc voluisse sentire, quòd Publicani & peccatores, qui cum Domino vesebantur, Ethnici fuerint, dicente Scriptura: Non erit vectigal pendens ex filiis Israël. quasi verò & Matthæus non ex circumcissione fuerit Publicanus; & ille, qui cum Phariseo in templo orans, oculos ad cælum non audebat erigere, non ex Israël fuerit Publicanus, &c.] hæc Hieronymus.

B Sed quoniam fuerint Publicani, è loco vnde sumpserunt originem, interpretatio sumenda est. Iurisconsulti, qui Romanorum leges sunt interpretati, illos dixere esse Publicanos, qui vectigalia à fisco conducunt: id Vlpianus & Caius affirmauerunt; addit Marcianus, non tantum horum fuisse munus, vectigalia à subditis, verum etiam professionem ab illis exigere. Huius quidem muneris functio apud Romanos honestissima erat, vt quæ non nisi equestri ordini nobilibus Romanis conferri solet. quòd ex his accipies. Scribit Cicero ad M. Brutum de Terentio Varrone, quòd se in Publicanorum societatem contulerit: quòd, inquit, homo versatus in vtrisque sub sellis existimauit honorem honestissimum.] Idem in oratione pro Plancio, cum agit de Publicanorum ordine, hæc ait: Qui ordo quanto adiumento sit in honore, quis nescit? Flos enim equitum Romanorum, ornamentum ciuitatis, firmamentum Reipublicæ, Publicanorum ordine continetur, &c.] Rursum etiam idem scribens ad Q. fratrem de regimine præfecturæ Asiæ, plura habet de dignitate Publicanorum, & quantum profint Romanæ Reipub. pluribus differit, additque nomen Publicanorum non tantum Iudæis, sed & Græcis fuisse infensissimum ac planè inuidiosum.

C Mittebantur hi in prouincias ad vectigalia exigenda; qui ex iisdem prouinciis homines, quos eidem muneri adscriberent, sibi eligebant, qui irem Publicani dicebantur, cuius ordinis Matthæus erat, & Zacchæus dictus princeps Publicanorum, qui dicebatur Hebraicè Gabbe, ceteri verò Publicani Gabbain, vnde fortasse deductum nomen Gabella. Verum in Hebraico textu Euangelij S. Matthæi, quòd peruersum habetur, Publicanos Parisim inuenimus appellatos, quòd est proprium nomen illorum latronum qui maceriam vel sepes dissipant, vt ad furandū atque prædandum pateat aditus. Ea etiam nomine vitur Ieremias, dum ait: Numquid ergo spelunca latronū facta est domus ista? quòd Hebraicè, loco Latronum, habet Parisim. Latronum ergo nomine Publicanos Iudæi appellabant, quòd libertatis asylum viderentur effringere, atque ad seruitutem aditum aperire. Hac ergo de causa ab illis iisdem habebantur infames, atque vnà cum ceteris turpibus personis à magistratibus publicis arcebantur: nam apud Thalmudistas, vbi agitur de Iudicum reiectione, inter alios infames, quos ab ea functione excludebant, Publicani nominati erant. Cur autem eo nomine notati essent, nulla alia subest causa, nisi quòd Iudæi, genus Abraham ex libera, liberos se esse profiterentur, nec quidquā aliis debere, nisi decimas Deo; legeque statutum esse, ne esset vectigal pendens ex filiis Israël. Vnde quantumlibet inuiti ad vectigal & tributum pendendum adigerentur, nefas tamen execrandumque existimabant, Iudæos à contribulibus suis ad id Romanis præstandum compelli, cum illud nomine Imperatoris ab illis exigerent. His accedit, quòd (vt Suidas scribit ex Iamblichò) ob duras acerbasque exactiones, nomen Publicanorum erat iniustum; additque: Vita Publicanorum aperta est violentia, impunita rapina, negotiatio nulla ratione constans, inuerecunda mercatura.] hæc de Publicanis apud Suidam.

D Sed iam ad Euangelicam historiã redeamus. Post hæc verò rogatus Iesus ab Archisynagogo vt filia suæ in extremis laboranti succurreret, abiens obuiam habuit mulierem, quæ annis duodecim sanguinis fluxum passa, tactu sumbriarum vestimenti eius curata est; quæ quòd fecerat, & quòd à Christo acceperat, palàm confessa est. hæc pluribus Euangelistæ; nos historiã cunctis notam summam collegimus. Ambrosius hanc mulierem fuisse Martham Mariæ sororem, in libro quem de Salomone scripsit, sentire videtur, cum hæc ait: Dum largum sanguinis fluxum siccat in Martha, dum dæmones pellit ex Maria, dum corpus reuiuui spiritus calore constringit; & quòd mors sibi vindicauerat ad pœnam, lux denudè recepit ad vitam, &c.] At verò quæcumque illa fuerit

Luc. 18.
Tertul. lib. de pudicitia.
Hier. epist. 146.
1. 1. ff. de publican.
1. 16 ff. de verb. sign.
1. 1. ff. de publican.
1. 1. epist. fam. lib. 13.
QUI PER- RINT PVBLICANI.
1. 1. ff. Qui ff. de public.
1. 1. de locis no. 2 ff. PVBLICANI Prouinciales.
1. 1. 5. Qui ff. de public.
1. 1. 1. de locis no. 2 ff. PVBLICANI Prouinciales.
1. 1. 1. de locis noni Testam.
1. 1. 1. de locis no. 2 ff. PVBLICANI Prouinciales.
1. 1. 1. de locis noni Testam.
1. 1. 1. de locis no. 2 ff. PVBLICANI Prouinciales.
1. 1. 1. de locis noni Testam.

DE MULIERE CURATA A FLYXXV SANGVINIS.

mulier nobilissima æquè ac ditissima, tanti non immemor beneficij, ne illud aliquando A memoria hominum excideret, egregio monumento testatum posteris omnibus cupiens, æneis simulacris tam Iesu quàm sui effigiem referentibus, rei gestæ memoriam futuris sæculis in perpetuum commendandam voluit. Quamobrem non est quòd dici possit, eam fuisse Martham Mariæ & Lazari sororem Iudæam feminam: cum non liceret vilo pacto Iudæis simulacrum cuiusvis quavis occasione formare.

LXXV. Euseb. hist. lib. 7. c. 24.

Quod verò spectat ad statuas ab hac fieri iussas, rem credo nemini ignotam; sic breviter describit Eusebius, dum de Cæsarea Philippi, quam Phœnices Paneada vocabant, agit his verbis: Sed quoniam in huius ciuitatis mentionem incido, operæpretium arbitrator historiam hoc loco citare, quæ digna planè videtur, quam memoriæ ad posteritatem commendemus. Mulierem illam sanguinis profluuiio afflictatam, quam sanctorum Euangeliorum testimonio à Salvatore nostro morbi remedium inuenisse cognouimus, B ex ea ciuitate oriundam, illiusque domum ibi ostendi, & admirabilia quædam Saluatoris in eam beneficij monumenta & quasi trophæa ad hoc tempus durare memorant. Pro foribus enim domus illius æneam mulieris effigiem genibus flexis, & manibus instar supplicantis in anteriore partem extensis, super editum lapidem collocatam: huic è regione, viri erectam imaginem ex eadem materia conflatam, vestitu ad talos demisso decenter ornatam, & manum mulieri porrigentem; ad cuius pedes in ipsa basi peregrinam quamdam & inusitatam herbæ speciem enasci: quam quidem, vbi ad ænei vestitus fimbriam excreuerit, morbi cuiusque generis medicandi vim & facultatem habere. Hanc statuam effigiem Iesu exprimere dicunt: quam ad nostram vsque ætatem manentem, ipsi ad eam ciuitatem profecti, oculis eernebamus. Nec planè mirum, eos qui ex Gentilibus prognati, à Salvatore, dum inter homines viuerebat, beneficiis affecti fuissent, ita fecisse: cum & nos Petri & Pauli Apostolorum, & Christi etiam ipsius imagines in picturis colorum varietate expressas conseruatasque aspexerimus, idque propterea, sicut verisimile est, quòd maiores nostri ad Gentilis consuetudinis similitudinem quàm proximè accedentes, eos, qui tamquam Saluatores illis fuissent, id est, qui illis aliquid salutis & subsidij attulissent, apud se honore ad hunc modum afficere consueuerant.] hætenus de his Eusebius. Porro recenset Ioannes Damascenus ex Chronico Ioannis Antiochiæ Episcopi cognomento Malalæ, supplicem libellum oblatum Philippo Tetrarchæ Trachonitidis regionis, vt de beneficio quod acceperat, liceret in perpetuum eius rei monumentum erigere statuas. Sed cum in multis eius scripti fides vacillet, & compluribus scaterè mendacis cognoscatur; indignum putauimus his nostris chartis intexere. Qui locum cupit, habet numerum citatum in margine, qui facile indicet.

DE STATVA ÆNEA CHRISTO BÆGTA.

Ioan. Damasc. de imagin. orat. 3.

LXXVI. Mat. 9. Marc. 5.

Itaque iam Euangelicam narrationem pro instituto prosequamur. Curata à sanguinis fluxu muliere, mox de morte filix Archisynagogi nuntij venerunt: at nihilominus Christus in domum eius se contulit: vbi ingentem de puellæ morte luctum excitatum, ipsosque tibicines ad hoc vocatos, vt lugubre canerent, reperit. Morem quidem fuisse Iudæorum ad luctum tibicines adhibere, ex Iosepho etiam facile cognosci potest, dum ait: Luctus ducis publicus erat: & hi quidem hospites, alij propinquos, amicos alij, nonnulli etiam fratres stebant, Iosephum autem vniuersi, ad eò vt per dies triginta numquam lamenta in ciuitate cessarent, magnaque mercede conducerentur tibicines næmiarum.] hæc Iosephus Verùm id equidem non ex diuinæ legis præscripto, sed potiùs more Gentilium, tam Latinorum quàm Græcorum: nam in funere nobilium æneatores & tibicines adhiberi solitos, docet Seneca in Ludo Claudij, Plutarchus de consolatione ad vxorem, & alij complures. Erat eorum Romæ frequentior vsus, vbi (vt docet Valerius) tibicines tecto capite, nempe personati, sonare consueuerant; nam & personam à personando Gellius dictam tradit. Hinc est, puto, quòd in compluribus antiquis sepulchris marmoreis personæ patentibus buccis habentur insculptæ. Nisi potiùs dignius est existimare, eiusmodi imagines sic ab illis in sepulchris effigiari solitas, quòd esset hieroglyphicum animarum, quæ absque lumine apud inferos detinentur: sic enim defunctorum animas eiusmodi facie, instar personæ, effingi solitas, auctor est Orus Apollo antiquissimus scriptor in Hieroglyphis. Ceterum non tantum funebre carmen, quod dicebatur nænia (vt auctor est Festus) canebatur ad tibiam: sed (vt docet Lucianus) ipsæ in luctu iterari solitæ pectoris tunctiones attemperabantur ad modos tibix.

Ios. de bello Iud. lib. 3. cap. 15.

TIBICINES EX IVDÆO RVM MORE.

Valer. lib. 2. cap. 5. m. 4. Gel. li. 5. c. 7.

Lucian. lib. de Luct. LXXVII.

Quòd igitur in Iudæa etiam frequens esset eius rei vsus, inde erat quòd prouerbum verte-

A vertebatur illud apud Lucam: Cantauimus vobis tibiis, & non saltastis: lamentauimus (isidem nempe tibiis) & non plorastis. Porro cum Paulus moneat ne contristemur de dormientibus, sicut ceteri qui spem non habent; tibicines nequaquam adhiberi soliti sunt in funeribus Christianorum: vnde Tertullianus: Mortuus etiam tuba inquietabitur æneatoris, qui excitari à tuba Angeli expectat.] Sed historiam prosequamur. Ingressus igitur Iesus vnà cum patre & matre vbi puella mortua iacebat, apprehensa manu eius, imperansque puellæ, iussit surgere: quæ surgens continuò ambulauit; cibumque iubente Domino, ei dederunt. Cum verò Iesus, ne cui hæc dicerent, monuisset eos, fama tamen rei gestæ in vniuersam regionem illam effusa est. Sed hæc pluribus Euangelistæ.

Luc. 7.

Tertull. de cor. mil. c. 11. PVLLA RESVSICITATA.

Mat. 9. Marc. 5. Luc. 8. LXXVIII.

Subdit Matthæus de duobus cæcis & dæmoniaco muto curatis à Domino perbreuem historiam: quando cœperunt Pharisei ipsum calumniari, quòd malis artibus dæmones eiiceret, nimirum non virtute Dei, sed principis dæmoniorum. Hic incipiunt calumniæ Phariseorum aduersus Christum: hicque meritò finem imponimus præsentii anno primo prædicationis Christi, neque illum Consulibus (vt diximus) modò metimur; quippe qui certò sciamus maiorem partem rerum gestarum in Galilæa, quas narrauimus, contigisse ipso initio anni sequentis trigessimisecundi Christi Domini: nam (quod diximus) vsque ad mensẽ Nouembris saltem mansit Dominus hoc anno in Iudæa. Sed cum non sit certum quid quo die vel mense factum sit; eam inimus rationem in annis Christi prædicationis recensendis, vt primum annum, quem propterea acceptabilem prædixit Isaias, quòd prædicatio tempore illo facta, ab omnibus acciperetur, his Christi rebus gestis concludamus more maiorum, termino Paschatis, & pacifico statu Euangelicæ prædicationis. De eodem enim anno scribit hæc Epiphanius: A baptismo Ioannis Iesus prædicabat annum acceptabilem, ita vt nemo ipsi contradiceret, neque Iudæi, neque Græci, neque Samaritæ, neque quisquam alius: deinde verò contradictionem sustinens, prædicauit, annum secundum, & facti sunt anni decem & nouem eiusdem Herodis, Saluatoris verò trigessimus secundus.] hæc ille. Sanè quidem etsi aliqua leuis intercessit contentio Phariseorum cum Christo hoc primo anno prædicationis eius, non fuit tamen eius generis, vt inimicitia graues oborirentur, & quærerent eum perdere, quod sequenti anno fecerunt: cuius iam aggredimur ex Euangelistis acceptam atque in breue compendium perstrictam narrationem, incipientes à Paschate sequentis anni: nulla enim alia aliqua ratione quis primus, quisve secundus vel tertius sit annus prædicationis Christi, nisi distinctione diuersorum Paschatum, posse discriminari certum est.

ANNVS ACCEPTABILIS QVI.

Epiph. in Panar. lib. 1. tit. 1. prop. 5. & heres. 51.

IESV CHRISTI

ANNVS

32.

TIBERII IMP.

ANNVS

16.

Anno igitur Domini trigessimosecundo, Longino & Quartino Consulibus, cum adesset dies festus Iudæorum, Pascha scilicet, venit Iesus Ierosolymam, & languentem hominem annis triginta octo excubantem in probatica piscina, Bethsaida, dicta, sanauit: quod quidem quomodo peractum sit enarrat Ioannes, qui idcirco acta superioris anni maiori ex parte prætermisisse visus est, quod cum nouissimus omnium scriberet Euangelium, quæ ab aliis tribus Euangelistis essent abundè narrata, repetere non curauit; quæ verò prætermisissa vidisset, ipse suppleuit; eo enim consilio in scribendo Euangelio vsus fuisse, testatur S. Hieronymus: Sed iam quòd multi dictum diem festum fuisse Pentecosten sunt interpretati, nulla sanè ratione id posse dici cognoscet, qui exactam temporis rationem habuerit. Si enim ad superioris anni Pascha Dominus veniens, Ierosolymis non ante mensẽ Decembris comperitur recessisse (id enim patens est ex verbis Domini inde recedentis, & per Samariam transeuntis, dicensque: Vos dicitis: Adhuc quatuor menses sunt, & messis venit] quæ Paschali tempore, quo offerrebatur spicarum manipulus, adesse consueuerat) certè cum Ierosolymam ad diem festum iterum rediisset, planè perspicuum est, id minimè contingere potuisse nec Pentecoste, nec etiam festo Tabernaculorum illius anni, quæ iam elapsa essent. Porro de festo Paschatis Ioannem intellexisse, Irenæus egregiè testatur his verbis: Post hæc, inquit, iterum

I. Hieron. in Tib. cap. 65. Ioan. 5. Bethaida

SECVNDVM PASCHA. Hieron. de script. Eccl. cap. 9. Ioan. Chrysol. & Cyril. Alex. & alij eos secuti.

Iren. lib. 2. cap. 10.

Annal. Eccl. Tom. 1.

K 3

rum

rum secunda vice ascendit in diem festum Paschæ in Ierusalem, quando paralyticum, qui iuxta Natatoriam iacebat triginta octo annos, curavit, iubens ut surgeret, & tolleretur grabatum suum.] hæc ille.

11. Curato ægroto, excitantur turbæ in Iesum à Phariseis, ea nimirum ex causa (dicit Euangelista *) quod sabbato, quo illum curasset, grabatum tollere iussisset, & patrem suum Deum dixisset: quamobrem de eo interficiendo cogitare cœperunt, quantumuis Iesus apud ipsos de rebus à se benè gestis insignem apologiam instituisset. Quod quidem odium noua ex causa iterum reficitur, magisque ac magis exasperatur: nimirum quod sabbato b secundo-primò, Iesu transeunte per sara, esurientes eius discipuli spicas vellentes, ac manibus cõfricantes, triticum ex illis purgatũ comederent: quamobrem indignati sunt Pharisei, quod id illi facerent in sabbatis. Cùm enim tunc segetes fuisse maturas insinuet Euangelista, fuisse etiam tempus Paschæ interpretes omnes affirmant: immò id B contigisse septima Paschatis, quæ & sabbatum dicebatur, multi c existimant: verum cùm in his diebus parare quæ ad cibum pertinent, lex d diuina minimè prohiberet, non potuit ea de causa negotium factum esse discipulis, quod spicas vellentes inde sibi cibum captassent. Vt igitur Pharisei aliquo prætextu iustitiæ, eo nomine illos reprehendere potuissent: vel oportuit eos id fecisse, antequam manipulus spicarum offerretur in templo, lege e prohibente ex segete aliquid edi ante oblationem manipuli (siebat idem altera die sabbati, nempe secunda azymorum) vel ipsos id egisse die sabbati, nimirum se-

prima hebdomadis die, qua nec quæ spectarent ad victum, parare f liceret. Quamobrem cùm eam diem sabbatum appellet ex sabbato, vel sabbatum δευτεροπρωτον, secundo-primum, seu sabbatum sabbatorum: magis placet quod Isidori Pelusiota de hac re consultus scribit ad Isidorum diaconum: nimirum illam fuisse diem, quæ post primam azymorum mox sequitur, sicque dictum sabbatum secundo-primum, seu sabbatum ex sabbato: adhuc insuper, quod eadem dies incidisset in sabbatum hebdomadarium, duorum festorum coniunctione dictum esse sabbatum sabbatorum. Huic igitur Isidori sententiæ ex his quæ à nobis nuper sunt dicta, libentis subscripserimus quàm ceterorum varias ac diuersas causas afferentium, cùm id ipsum sensisse videatur Epiphanius, dicens: Post factam azymorum diem, & definitam sabbati diem, in sabbato ex natura, quod post azymorum diem in sabbatum computatum fuit, inuenti sunt transeuntes per sara, & euellentem spicas, &c.] hæcque ipsa aliqua saltem ex parte affirmasse visus sit Ioannes Chrysofomus i, qui tradit sabbatum ex sabbato festum fuisse duplex, nimirum quod vnà cum sabbato hebdomadario aliqua alia festiuitas iuncta esset; hæcque de causa reprehensos à Phariseis, quod id egissent (vt Euangelista dicunt) in sabbatis. Consentit his D & Suidas k, dum ait fuisse eam diem secundam Paschatis, quam tamen nominat primam azymorum. At hæc de his satis. Vetus hæc est quæstio, de qua obiter Hieronymus l ro-gans Gregorium Nazianzenum, lepida ab eo tergiuersatione elusus est.

Quod igitur facta hæc est Paschali tẽpore, quo segetes in Iudæa maturescere incipiunt ad messem, certum habeatur: putarunt aliqui m hac auctoritate, quasi nouo Paschate ad-inuento, quinque esse Paschata numeranda ab illo primo post nuptias celebrato: eaque ratione affirmare sunt ausi, Christum crucifixum esse anno trigesimo quinto per tres menses inchoato. Sed hæc repugnare multis, suo loco, cùm agemus de passionis Christi tempore, pluribus demonstrabimus: interea cetera prosequamur.

Reuersus n post hæc Iesus è Ierusalem in Galilæam, alia die sabbati est ingressus in synagoga: cumque Scribæ & Pharisei iunctis animis obseruarent an in sabbato curaret, E ipse inuentum ibi hominem habentem manum aridam reddidit sanitati. Huius rei gestæ historia paulo fusiùs recitatur in Euangelio Nazarenorum, quod S. Hieronymus de Hebraeo sermone in Græcum transtulit: vbi homo iste aridam habens manum cæmentarius fuisse scribitur, atque istiusmodi vocibus auxilium precatus: Cæmentarius eram, manibus victum quærilians: precor te Iesu, vt mihi restituas sanitatem, ne rurpiter mendicem cibos.] hæc ex eo Hieronymus o. Domino verò, quod sabbatum esset, facta est calumnia ab iisdem, quod ea die, qua operari non liceret, hominem curasset: idcirco exeuntes statim cum Herodianis inierunt aduersus eum consilium, quomodo eum perderent. Quinam fuerint Herodiani, qui aduersus Christum Dominum vnà cum Phariseis sepè conspirasse inueniuntur, iam supra, cùm de scõlis Iudæorum locuti sumus, cumulate disse-ruimus; vt nõ sit opus de iisdem hic agere. Cũ verò in dies frequentior esset ad Christum

concur-

Mat. 12. Marc. 2. Luc. 6. Concord. c. 3. DE SABBATO VIOLATO QUERELA PHARISÆORVM.

Epiph. her. 31. Ch. ali. Exod. 35.

Leuit. 23.

Exod. 12.

Isid. lib. 3. Epist. 110.

SABBATVM EX SABBATO.

Epiph. her. ref. 30.

Chrysof. in Mat. ho. 40.

Suid. verb. αἰθερα.

Hier. epist. ad Nepotid.

III.

Epiph. in Panar. her. 30. contra Ebion. Ch. heres. 51. Chrysof. ho. 40. in Mat.

IV.

Mar. 3. Mat. 12. Luc. 6.

Concord. Enn. c. 38. DE CÆMENTARIO.

Hieron. in Matth. c. 12.

A concurfus venientium non à Galilæa tantum atque Iudæa, sed ab Idumæa Transammana regione, & illorum etiam qui apud Tyrum & Sidonem habitarent (Ierofolytis enim in Galilæam redierat) ne comprimeretur à turba, nauiculam parari iussit: omnes etenim vel saltem tangere eum optabant, quod ab ægritudinibus, quibus afflictabantur, sanarentur: cumque arreptitij procederent ad pedes eius, ac palam confiterentur quod Christus filius Dei esset, habitantes in eis dæmones, eaque clamantes ab eo arguebantur.

Ascendens a deinde in montem vt oraret, elegit mox duodecim ex discipulis, vt mitteret eos ad prædicandum, quibus & dedit potestatem curandi morbos, & eiciendi dæmonia, eosque Apostolos nominauit. Vsitatum nomen fuit apud Hebræos, vt Apostolos illos nominarent, qui assidue versarentur cum summo sacerdote consulendi gratia, Mat. 5. qui & ad ipsum referrent ea quæ sunt in lege; quos etiam ipse sibi legare consueuisset Marc. 3. ad componendos optimos mores sacerdotum, ipsas synagogas inspiciendas, prauos mores corrigendos, atque ipsos denique ministros, qui non secundum legem vixissent, in ordinem redigendos; vt ex his colligitur quæ Epiphanius b de Iosepho apud Iudæos Apostolo, agens contra Ebionæos, conscribit. Perseuerauit eadem functio ordinis apud eodem etiam ad tempora Arcadij & Honorij Imp. in quorum rescripto c de iisdem habetur mentio, quod mitterentur ab eorum Patriarcha certo tempore ad exigendum aurum & argentum à singulis synagogis, exactamque summam ad eundem reportarent. Iam verò quod ad Christi Apostolos spectat, ea de causa illos elegit Christus, vt verbi prædicatione Orbi caligine offuso lumen veritatis impartirent. Quinam verò hi fuerint, ab Euangelistis hoc ordine recensentur:

Elegit d Simonem, quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum, C & Ioannem, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est Filij tonitruj: Philippum, & Bartholomæum, Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes, Iudam Iacobi, & Iudam Iscariothen, qui fuit proditor.] Ordinem fuisse inter Apostolos, vt scilicet ex his aliquis tamquam caput inter eos præstaret, apud omnes antiquos Patres & ceteros in confesso fuit, illumque ipsum fuisse Petrum, pro comperto semper ab omnibus est habitum: vnde Gregorius Nazianzenus hæc ait e: Vis aliquid quoque ordinis ac disciplinæ exemplum in medium proferam, idque præclarum ac laudabile, atque præfenti commemoratione atque admonitione in primis dignum? Vides quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus & excelis & electione dignis, hic Petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat? &c.] hæc ille; quibus haud discrepantia (ne singulos commemorando, tedium afferam) quot-

D quot ab exordio nascentis Ecclesiæ Orthodoxi fuere scriptores, absque aliqua sunt ambiguitate professi. Si enim ex ordine temporis, quo quisque à Domino vocatus est, recensendus fuisset numerus Apostolorum; Andreas certè primo loco nominandus fuisset. Si etiam ætatis ea in re ratio fuisset habenda, eidem primæ fuissent deferendæ; quandoquidem (vt dictum est) Epiphanius testatur f, Andream Petro ætate præstasse. Si denique ille primo loco ponendus fuisset, quem Iesus præcunctis amasset; Ioannes in hoc ceteros antecellens, fuisset primus omnium numerandus. Cur itaque Petro, & non Ioanni inter Apostolos primatus delatus est? S. Hieronymus g agens aduersus Iouinianum, hæc ait: Propterea inter duodecim Apostolos vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. Sed cur non Ioannes electus est virgo? ætati delatum, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens & pænè puer progressæ ætatis hominibus præferretur.] Hæc ille. Sed de causa plenius alibi.

Quod autem ad genus Apostolorum omnium spectat: omnes fuisse Galilæos, Angelorum hominumque testimonia suffragantur: illos enim simul Angeli allocuti sic dixerunt h: Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum? &c.] eadem de ipsis etiam Iudæi palam testati sunt, cùm dixerunt i: Nõne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt? Ceterum Galilæis insitam a natura, Iosephus k testatur, animositatem quamdam, qua intrepidè semper ingentem animi vim roburque corporis in omnibus præferrent: Nam, inquit, & pugnaces sunt ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neque aut formido vnquam viros, aut eorum regiones penuria occupauit, &c.] Hinc videas Petrum ingentes sumentem spiritus, solum aduersus cohortem militum intrepidè gladium euaginnasse, seruam Principis sacerdotum vulnerasse, longèque his audaciora experturum, nisi verbis Domini cohibitus esset. Quod verò ad stirpem pertinet: ipsorum aliqui ex tribu

APOSTOLUS ELIGVNTVR. Mat. 5. Marc. 3. Luc. 6. Conc. Euang. c. 18. 19. Epiph. in Panar. her. ref. 30. l. 1. de Iudæis. C. Theod.

VI. Luc. 6. Marc. 3.

PETRVS PRINCEPS APOSTOLORVM.

Epiph. her. ref. 31.

Hier. contra Iouin. lib. 1.

VII. APOSTOLORVM GENVS.

Act. c. 1.

Act. c. 2. Ios. de bello Iud. li. 3. col.

Iuda, ceteri autem ex tribubus Zabulon & Nephtalim fuisse putantur, secundum quod A
 Psal. 67. predictam habetur in Psalmo: Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, prin-
 cipes Nephtalim.] Putantur enim, qui dicti sunt fratres Domini, ex tribu Iuda fuisse, unde
 & ipse Dominus secundum carnem ducebat originem, ceteri vero, quod in terra Za-
 bulon & Nephtalim habitarent, ex iisdem tribubus fuisse prognati: id S. Hieronymus^b,
 Theodoretus^c, atque alij complures affirmant.

VII. Nec quis obiiciat de duabus dictis tribubus, quod ante^d alias octo fuerint ductae
 captivae, nec amplius postliminio sint reuerse. Nam quantumlibet Israeliticus po-
 pulus totus abactus fuerit captivus e Palaestina, nihilominus maior fortasse numerus il-
 lorum erat, qui tunc extra eam regionem in diversis mundi partibus agere ut quos libe-
 ros remansisse, nec captivos adductos esse, certissimum est. Philo^f & ipse Iudaeus in sua
 legatione ad Caium Augustum de populo Iudeo longe lateque per Orbem sparsio hanc ait: B
 Ierosolymam esse metropolim non vnius regionis Iudaeae, sed & multarum, propter colo-
 nias inde olim deductas, vel propius in finitima Aegyptum, Phoenicem, Syriam tum cite-
 riorem, tum eam quae Coele cognominatur, vel longius in Pamphylia, Cilicia, pleraque;
 Asiae partes usque Bithyniam & Ponti sinus intimos: pari modo Europae Thessaliam,
 Bœotiam, Macedonia, Aetoliam, Atticam, Argos, Corinthumque Peloponnesi par-
 tes praecipuas: nec tantum continentes provinciae plenae sunt coloniis Iudaicis, sed & in-
 sularum celeberrimae, Euboea, Cyprus, Creta, ne quid dicam de trans-Euphratensibus:
 excepta enim parva parte Babylonis & aliarum praefectarum, omnes urbes quae bo-
 num agrum habent, a Iudaeis incoluntur. Itaque si exorat mea patria tuam clementiam,
 praeter ipsam alias civitates de meretibus plurimas, sitas in diversis Orbis tractibus, Asia,
 Europa, Africa, insulares, maritimas, mediterraneas.] hanc Philo. Sic itaque de vnaqua- C
 que tribu aliquos remansisse, nullus iure poterit dubitare.

IX. Cum dictum sit, Apostolos omnes ex tribu Iuda, Zabulon, & Nephtalim fuisse: exi-
 stimavit tamen aliquando S. Hieronymus^g, Iudam Iscariotem fuisse ex tribu Ephraim,
 eoque Iscarioth vicum eiusdem tribus: aliquando vero putavit fuisse sic dictum a tri-
 bu Issachar, quod interpretatur merces, sed tunc legendum esse Issacharioth, idem testa-
 tur^h. Verum magis placet, dictumⁱ fuisse Iudam Iscariotem ex duobus verbis, Is, quod
 interpretatur, vir, & Carioth, quod est oppidum in tribu Iuda, de quo est mentio in di-
 vinit^k: Scripturis, sicque Iudas Iscarioth, idem sit quod vir Cariothenis: a patria enim
 complures reperiri denominatos viros, qui sacris Litteris vel mediocriter imbutus est,
 non ignorat. Quod vero & aliqui ex Apostolis dicantur fuisse ex tribu Iuda, ut fratres D
 Domini, non impedit quin idem nominati potuissent Galilaei: nam & Dominus no-
 ster, licet esset ex tribu Iuda, & natus in terra Iuda, nihilominus quod habitavit Naza-
 reth, Nazareus, idemque Galilaeus appellatus est.

X. Descendens^l post hanc Dominus cum illis de monte, stetit in loco campestri: vbi co-
 ram discipulis ac turba copiosa eorum qui conuenerant ex Iudaea, Ierusalem, a lo-
 cis maritimis Tyri & Sidonis, ut audirent eum, & sanarentur a languoribus suis, qui &
 simulac tetigerunt eum, sanati sunt; docens discipulos suos, habuit sermonem de beati-
 tudine, & vbi illa esset sita, pluribus demonstravit; in quibus item infelicitas versa-
 retur, edocuit. Suos etiam discipulos dixit esse salem terrae, & lucem mundi, his nimi-
 rum symbolicis verbis, quales esse deberent, insinuans: longioremque adhuc producens
 sermonem, hanc admonuit, dicens: Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scriba-
 rum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum. Audistis quia dictum est anti- E
 quis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia
 omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, racha: reus
 erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennae ignis.]

XI. Hac quidem constat Dominum esse locutum more Hebraeorum, secundum institutam
 ipsorum Rempublicam, alludentem nimirum ad diversa iudiciorum tribunalia, quae ibi
 essent constituta. Duo enim iudiciorum genera erant apud illos, nimirum alterum pecu-
 niarum, quod Hebraice dicebatur Mammonoth (nam & Mammona, quidquid ad pecu-
 niam pertinet, dictum est) alterum Nephtalim, id est, animarum iudicium, nominabatur:
 quae quidem iudicia eadem erant apud eos, quae apud nos dicuntur, pecuniarum, & ca-
 pitalium quaestionum. Porro horum iudiciorum tribunalia tria erant apud Hebraeos: pri-
 mum, quod dicebatur domus iudicij trium virorum, qui minores iudicabant causas:
 secun-

IUDICIA
 HEBRAEO-
 RVM.

^a Hieron. in
 Isai. c. 9.
^b 4. Reg. 17.
^c Philo de leg.
 ad Caium.
^d IUDAEI
 PER ORBEM
 SPARSI.
^e Hieron. in
 Isai. c. 28.
^f in Mat. 10.
^g IUDAS ISCA-
 R. OTH.
^h idem de no-
 minibus He-
 braeis
ⁱ Ang. Can.
 de locis noui
 Test. menti.
^k Iosue 15.
^l Ier. 48.
 Amos 2.

A secundum, domus iudicij vigintitrium virorum, vel σωδεδριον paruum, in quo maiores
 causae, nempe capitales, cognoscebantur: tertium vero erat septuagintaduorum virorum,
 quod σωδεδριον magnū dicebatur, in quo grauissimae agebantur causae, illae nimirum quae
 ad summam Reipublicae pertineret, ut de tribu, lege, Rege, Propheta, ac summo denique
 sacerdote: haec quidem curia tantummodo erat Ierosolymis, ceterae autem sparsae in sin-
 gulis tribubus. Magnum vero concilium septuagintaduorum, illud erat quod Deus olim
 Moysi instituendum mandarat, de quo & superius sermonem habuimus, dū de Herode
 egimus; qui, quod horum iudicio postulatus esset aliquando, excepto vno^a Samæa, om-
 nes neci tradidit, sublatisque de medio quotquot erant ex tribu Iuda, profelytos suffecit.
 Ad hos itaque tres iudiciorum ordines respectum Dominus habuisse videtur, dum
 ait: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudi-
 cio] illo scilicet quod dicebatur paruum σωδεδριον vigintitrium virorum, a quibus capi-
 tales causae iudicabantur. At Dominus longē sublimiorem esse suae legis perfectionem si-
 gnificans, ait: Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio] scilicet vigintitrium viro-
 rum: adeoque esse graue facinus fratri suo succensere, ut eiusmodi reus ad tribunal cau-
 sarum capitalium protrudi deberet, ostendit. Quod si quid adhuc spirans contumelio-
 sum dixerit fratri suo, racha, huiusmodi hominis esse adeo graue delictum, ut sit reus con-
 cilij, videlicet a magno septuagintaduorum virorum concilio iudicandus. Quod si quis
 adhuc addiderit scelus, ut dixerit fratri suo, fatue, tale esse delictum, quod cuiusvis tribu-
 nalis sententia non possit dignè puniri; sed poenis gehennae aeternis delinquentem fore
 mancipandum denorat. Haec de tribus iudiciorum ordinibus apud Hebraeos existenti-
 bus ex Thalmudicis a Caninio^b sunt deprompta. XII.

XIII. Ex eodem etiam fonte & illud addit, fuisse apud Hebraeos triplicem legis interpreta-
 tionem; quarum prima diceretur auditio, secunda extensio, tertia vero parabolica. Prima
 vtebantur Rabbini, cum tantummodo populo explicarent historiam; cui alludens Do-
 minus, ait ad suos: Audistis quia dictum est antiquis, &c.] secunda, quando ipsa histo-
 ria mysticè soleret interpretari vel extendi, ut & hic Dominus fecisse visus est: tertia ve-
 ro, cum quae essent dicenda, parabolis inuoluerentur: quod genus non tantum Domi-
 num attigisse, sed eo saepe saepius usum esse constat. Non praetermittimus de racha, quod
 ex iisdem ille prodit, esse nimirum genus contumeliae familiaris, cum superior quispiam
 inferiorum corrigere verbis solet: ut quod ibidem in exemplum ducitur de Rabbino,
 qui cum hominem minus deuote & attentè orare conspiceret, eum dē increpando dixit,
 Richa; ita enim Hebraicè dicitur pro racha, quod Syriacè prolatum est: Syros enim uti
 solere, a, pro, i, ut Mariam pro Miriam, Magdal pro Migdal, idem tradit. At vero richa,
 seu racha, idem esse quod contemptus causa alicui pauperem dicere, ex Hebraica voce
 egregiè deducit Cornelius^c Iansenius. In Thalmud autē parte illa quae dicitur Camma,
 de lege ciuili sexto capite haec leguntur dicta a Rabbino quodam: Racha, quare locum
 tuum alteri cedis? ac si dixisset, Vir stulte, seu ignaue, vel iners, aut quid huiusmodi. Sed
 missis his quae magis interpretum esse solent, reliqua prosequamur.

XIV. Multa cum inculcasset Dominus de absolutissima Christianae legis perfectione,
 quod suos quam maxime a fastu Phariseorum cuperet esse alienos, ne quid facerent quo
 videantur ab hominibus, admonuit: neve Ethnicis assimilarentur, qui in multiloquio
 se exandiri putarent, compendiosam eisdem precum formulam docuit. Non tamen ex
 eo inferendum vel existimandum quod reprehenderit Dominus prolixum psalmorum
 cantum: nam & in templo frequens multiplexque erat vsus psalmorum. sed dum ait:
 E Quod Ethnici faciunt] ad superstitiosam illorum obseruationem alludit. unde textus
 Euangelistae non habet πολυλογίαν, sed καταλογίαν, quod non simpliciter multi-
 loquium, sed inanem sermonem demonstrat. Quam vocem interpretans Gregorius
 Nyssenus^d: Est, inquit, καταλογία, quasi linguae volubilitas, & varius sermo, ut aliquis
 Graecè melius explicans dixerit τὸ νὸ φλυαρία quasi dicas, mentis efferuescentia, atque
 estitutio, λήθη & φλυαφός, hoc est, deliramenta & nugae, &c.] haec Nyssenus. Puta-
 mus insuper Dominum alludere voluisse ad eam, quae in Syria erat idololatriam, cum
 videlicet eam Syriam circumferentes, quasi diuino quodam perciti spiritu essent, pha-
 naticè multa iactabant, cuius ritus meminit Apuleius^e. Ceterum quam pie, quamque
 salubriter traditione Apostolorum instituta et in Ecclesia psalmodia, opportuniùs suo
 loco dicemus inferius.

XV. ^a Mat. 5.
^b Luc. 6.
^c Mat. 6.
^d Luc. 6.
 IESVS SVOS
 DOCEAT
 ORARE.
^e Gra. Nyss. li.
 de oratione.
^f Apul. lib. 8.
 de asin. mir.
 prope fin. &
 Lucret. ver.
 natum. lib. 2.

Lon-

XV. Longiorem deinceps protrahens Dominus orationem, ab avaritia eosdem liberos esse, nec nimia felicitudine reru temporalium detineri cupiens, multa in eam sententiam coram eis differuit; itemque ne quemquam temere iudicarent, multas alias salutares monitiones illis impartiens, admonuit: quæ singula Matthæus recenset. Inde descendens, leprosum curavit, eumdemque ad sacerdotem abire iussit, ut quod deberet ex lege, pro incolumitate munus offerret. Rediens rursus Capharnaum, Centurionis seruum paralyti laborantem restituit sanitati. Quod ad Centurionem spectat: cum complures legiones à Romanis in diuersis prouincijs alerentur; legio sexta, quæ Ferrea cognomine dicta erat, in Iudæa degere consuevit, ut auctor est Dio: cuius legionis vnum ex Centurionibus eum fuisse existimamus, qui post hæc pro seruo suo sollicitus Dominum interpellauit, cuius fides adedò insigni Domini elogio commendatur. Postmodum verò progrediens Iesus in ciuitatem Naim, filium viduæ defunctum, qui ad sepulchrum efferebatur, è mortuis reuocatum, vitæ restituit.

XVI. Interim Ioannes, qui detinebatur in vinculis, cum tam insignia ac tam præclara audisset opera Christi, duos ex discipulis suis legauit ad Iesum, ut ab eo percunctarentur & interrogarent, an ipse Christus esset: qui nullam aliam dedit responsonem, nisi vt de signis, quæ audierant ac viderant à se facta, Ioannem redderent certiores. De frequenti miraculorum Christi operatione hæc Arnobius aduersus Gentes: Vnus, inquam, fuit è nobis, qui debilitatibus variis morbisque vexatus centum, aut hoc amplius, semel vna intercessione sanabat. Illis verò ad Ioannem redeuntibus, Iesus de eo ad populum qui aderat, magna ac mirifica tantoque viro dignissima prædicauit: multaque in Phariseos locutus, quod spreuissent Ioannis baptismum, simulque aduersus Capharnaum & Corozaim ciuitates, apud quas egregia esset operatus miracula, immensa mala ventura prædixit. Hæc autem omnia hic compendio descripta, pluribus narrant Euangelistæ; additque Matthæus, post hæc Iesum laudasse Deum Patrem, quod ea mysteria abscondisset sapientibus & prudentibus, & reuelasset paruulis.

XVII. Subdit Lucas post hæc de Simone, qui Dominum Iesum conuiuio excepit, sic dicens: Rogabat autem illum quidam de Phariseis vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Iesus accubuisset in domo Pharisei, attulit alabastrum vnguenti: & stans retrò secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius & vnguento vngebat. Haud facile quis ex integro rem tunc gestam assequi poterit, nisi complura quæ ad historiam pertinent, exactiori diligentia expendantur. Ex quo enim semel polliciti sumus non Ecclesiasticam tantum historiam Annalibus nostris intexere, sed & omnes quæ in eis reperiuntur difficultates pro viribus enotare: ex instituto cogimur de antiqua quæstione disserere, Num vna vel plures fuerint Magdalenæ: immò, an vna eademque sit mulier, quæ hic peccatrix dicta vnxit pedes Iesu, cum illa quæ soror Lazari, Magdalena ab Euangelistis nuncupata, eiusdem Domini aliàs vnxit pedes & caput. Quæstionem satis prolixam, multisque inter differendum perplexitatibus auctam aggredimur: in qua breuitati studentes, quid veritati consentaneum sit, multipliciterque testatum, summam tractabimus. Scimus quidem in his peruestigandis tam antiquorum quam etiam recentiorum scriptorum magnum studium magnumque laborem collocatum: vt iam non mediocris laboris sit, singula ab iis scripta pensare, & quid certiùs ac quid veriùs dictum sit, diiudicare. At nos non tanti sumus, nec nobis tantum sumimus, vt de his supremam ferre sententiam præsumamus, vel proponamus: sed potiùs nostrum esse munus existimamus, vt Catholicæ sectantes Ecclesiæ vestigia, quod ipsa de ea re sensisse videatur, id ipsum verè probatum firmiterque stabilitum relinquere studeamus. Qua in re certè non esset nobis laborandum, si quæ post tot ea de re antiquitus agitatae controuersias, ipsa Ecclesia vsu probasse videtur, Sexti & Pyrrhones (sic dixerimus eos qui de omni re dubitandi & semper contradicendi libidine quadam exagitantur) iterum in dubium reuocantes, eadem conuellere editis commentariis non statuissem; hi scilicet, qui de tribus Magdalenis sententiam firmare conati sunt. Si enim (quod pluribus monstrat Tertullianus) tanta est Ecclesiæ auctoritas, vt quod longioris temporis spatio dixisse vel fecisse videtur, id ipsum vt diuinitus institutum haberi debeat, satisque sit ad conuincendos omnes hæreticos: quanto magis hæc immunitas à Catholicis probanda est, & inuiolabiliter custodienda. Sed

RECEPTA AB ECCLESIA OPINIONI INHAERENDUM. Clitellius Ep. Faber de trib. Magdalenis. Tert de præscript. aduersus hæretos.

A esto: aduersus veritatem mendacium numquam præscribit. Equidem hac in re veritatem ipsam traditam non leuis vna vel alia coniectura, sed manifestissima ostendit demonstratio. Ceterum cum hæc deest, & leuibus quibusdam argumentis res agitur, aliter sentire, quam quod probasse videtur Ecclesia, temerarium esse censemus. Sed age, rem ipsam aggrediamur.

Dubitatio vetus illa fuit, An Mulier, cuius hic Lucas meminit, illa ipsa sit quæ soror Lazari & Marthæ fuit, de qua scribit Ioannes, quod in Bethania vnxit pedes Iesu. Rursumque an vna eademque sit cù illa, quæ in domo Simonis leprosi fracto alabaastro effudit vnguentum super caput ipsius; cuius rei gestæ historiam Matthæus & Marcus conscripserunt: in super num & ipsa sit, quæ Maria Magdalene dicta, Christi passioni præsens fuit, & vnà cum ceteris ad Domini sepulchrum vnguetum attulit, cuius omnes Euangelistæ meminerunt. In primis igitur, quid de his veteres scriptores senserint, opus est diligenter peruestigare, necnon quæ à recentioribus sunt apposita, examinare. Clementis Romani nomine, in libro qui inscribitur Constitutiones Apostolorum, hæc verba scripta habentur: Erant nobiscum mater Domini, & sorores eius, præterea Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Martha, & Maria soror Lazari, & Salome, & quædam alia. Hæc ibi: quibus distinguitur Maria Magdalene à Maria sorore Lazari & Marthæ; vt secundum hanc sententiam dicendum esset, duas fuisse Marias inter se diuersas, quæ vnixerunt Dominum. Sed vno verbo his liberari possemus, si apocryphum esse librum, exciperemus. Sanè quidem, si hæc dicta sunt à Clemente, quomodo ea latere potuerunt tot antiquos Patres, qui de ea re scripserunt? cum præsertim tanti auctoris præcipua fuerit auctoritas in Ecclesia: adedò vt licet eius epistola ad Corinthios scripta penitus exciderit, tamen quod sæpius citata reperitur, penè reuiuiscat integra in fragmentis. Certè cuiuslibet ad iudicata causa fuisset, qui auctoritate Clementis id demonstrare potuisset.

Sed prætermisso hoc quantumuis honesto de apocryphi exceptione confugio; in primis dicimus, attestacione Ioannis Euangelistæ, immò Christi, apertissimè constare, vnã eandemque personam fuisse Mariam Lazari & Marthæ sororem cum Maria Magdalena. Nam cum in Bethania eadem soror Lazari vnxisset pedes Iesu, ac Iudas ob eam causam ei esset infensus: ipse Iesus furentis discipuli audaciam reprimens, dixit: Sinite illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud. Ceterum eandem ipsam, quæ ad vngendum corpus Iesu paratum vnguentum ad sepulchrum attulit, Marcus Euangelista fuisse Mariam Magdalenam affirmat, quæ cù Maria Iacobi & Salome id officij exhibuerit: cumque nec aliqua apud eum vel alios Euangelistas habeatur mētio de Maria sorore Lazari ad illud munus præstandum à Domino præmonstrata; cognosci perfacile potest, vnã eandemque fuisse Mariam, quæ vtramque obierit functionem. Quod verò spectat ad refellendam Clementis nomine suppositam auctoritatem, dicimus ab aliquo alio ea verba esse addita longè post Clementis tempora: idque euidenti coniectura. Origenes enim testatur, complures, qui ante se vixerunt, scriptores Ecclesiasticos, vnã tantum, eandemque fuisse mulierem, quæ sæpius Iesum vnxit, esse professos: nec aliquem dicit extitisse, qui de pluribus sententiam adstruere ausus sit: nouit quippe ipse non tantum authentica scripta Clementis, sed etiam apocrypha, nam eodem ipso tractatu, alia tamen occasione, ex eiusdem Clementis Itinerario citat quamdam Petri sententiam.

Primus autem auctor, qui plures, scilicet tres vel quatuor inter se distinctas feminas quæ Iesum vnixerint, ponat, fuit aliquando idem ipse Origenes, quem ex Græcis secuti sunt Theophylactus atque Euthymius. Verum idem Origenes sanioris iudicij effectus, longe diuersam firmat sententiam: nimirum vnã eandemque fuisse mulierem, quæ in domo Simonis vnxit pedes Iesu, cum Maria sorore Marthæ, ac Magdalena, quæ ad sepulchrum cum vnguento accessit. Id quippe ipse profitetur in insigni illa ac tam celebri homilia de Magdalena, in qua totius Atticæ eloquentiæ vela pandit. Reddam ipsius verba, quod hæc certiùs cognoscantur, sic enim ait in apostrophe ad Magdalenam: Fortasse nescis an diligat te. Olim te diligebat; à Phariseo te defendebat; à sorore tua diligenter excusabat: olim laudabat te, quando vnguento pedes eius vngebas, lacrymis rigabas, capillis tergebas: dolorem tuum mulcebat, peccata dimittebat, &c.] rursus in fine hæc habet: Ploret vnusquisque ad Iesum, quærat fideliter Iesum, quia non celauit querenti se peccatrici. Disce peccator homo à peccatrice muliere, cui tamè dimissa sunt peccata sua, &c.] Ex his planè perspicuè intelligitur, eundem Origenem profiteri vnã eandemque

XVIII. Ioan. 12. vna an plures Magdalene. Mar. 14. Mar. 27. Mar. 15. Luc. 24. Ioan. 19. 20. Const. Apo. lib. 3. c. 6.

XIX. Non dvab, sed vna Maria. Ioan. 12.

Marc. 16

Orig. in Nat. tract. 15.

XX. Origenis posterior sententia Theophyl. in Marc. 14. Euthym. in Matth. 26.

demque esse Magdalenam, quae vnxit olim pedes in domo Simonis, cum sorore Martha, atque illa quae dicta Maria Magdalene ad sepulchrum cum vnguento accessit.

XXII. Post Origenem Eusebius Pamphili de duabus Magdalenis ponit opinionem; cum ipse tamen nihil prohibere dicat, quin vna eademque dicatur. Ioanes Chrysostomus de his differens, duas inter se diuerfas dicit fuisse mulieres quae Christum vnixerunt; alteram innominatam, cuius tum Lucas, tum alij meminerunt; alteram vero Mariam sororem Lazari atque Marthae: confirmans & haec ipsa alibi distinguit peccatricem à sorore Lazari, sicque vnam eandemque fuisse testari videtur, quae vnxit pedes in domo Simonis, & quae postea vnguentum super caput Iesu recubentis effudit. Hieronymus & ipse duas fuisse affirmare videtur, sed non eo modo quo Chrysostomus: nam cum vnam eandemque putat, quae vnxit pedes, ac inde caput in Bethania; ab ea tamen esse diuersam dicit, quae apud Lucam ponitur in ciuitate peccatrix. at dum haec subdit verba: Nec enim poterat statim capite digna fieri meretrix] planè insinuat, se nec negare, quin & illa quae effudit vnguentum super caput, ipsa peccatrix fuerit. Idem verò ad Marcellam scribens, Mariam Magdalenam & mulierem illam peccatricem vnam eandemque fuisse, affirmat his verbis: Maria Magdalene ipsa est à qua septem daemonia expulerat, vt ubi abundauerat peccatum, superabundaret gratia.] haec ille: qui & alibi dum numerat Marias, nec recusat inter eas Mariam sororem Lazari, planè eandem & vnam esse cum Maria Magdalene, quam quartam ponit, aperte significat. Ambrosius autem non dubitat, quin eadem sit, quae vnxit pedes & caput in Bethania: an verò eadem fuerit illa peccatrix, affirmare non audet, sed sic ait: Potest autem non eadem esse, ne sibi contrarium Euangelista dixisse videantur: potest autem quaestio metiri, & ex temporis diuersitate dissolui, vt adhuc illa peccatrix, ista perfectior: etsi non personam mutat Ecclesia, tamen mutat profectum.] haec Ambrosius: qui in sua praefatione dici solita in Ecclesia, celebritatis die S. Mariae Magdalene, eandem ipsam vnamque cum peccatrice fuisse confirmat: quod etiam demonstrat, dum recenset miracula in tribus illis Martha, Maria, & Lazaro facta, dicens: Dum largum sanguinis fluxum siccat in Martha: dum daemones pellit ex Maria: dum corpus rediuiui spiritus calore constringit.] Augustinus aliquando de ea re anceps, quid certi affirmare non audet, dum sic ait: Ecce ipsa soror Lazari (si tamen ipsa est quae pedes Domini vnxit vnguento, & terfit capillis suis, quos lauauerat lacrymis) melius suscitata est, quam frater eius. Idem tamen dum haec accuratius expendit, ac subtilius disputat, veram confirmat esse sententiam, vnam eandemque fuisse sororem Lazari cum peccatrice. Gregorius istud ipsum saepius proficitur, Beda etiam, & ceteri.

XXIII. At quoniam incidimus in scriptum quoddam nostri temporis hominis, cuius idcirco nomen subtrahimus, quod illud nondum edidit, nec ab eo edendum putamus, qui distinguit Mariam Magdalenam ab ea quae erat in ciuitate peccatrix; eas quibus ille nititur, rationes in medium afferre ac confutare, operæpretium ducimus. Ad stabiliendam enim suam sententiam illud in primis conatur ostendere, peccatricem illam, cuius Lucas meminit, non fuisse Iudaeam, sed Gentilem feminam: cum è contra de Magdalena exploratum habeatur fuisse Iudaeam: Lex, inquit, diuina praecipit, vt non sit meretrix ex filiabus Israël. Porro Pharisei legis diuinæ obseruantissimi cum essent, haud passi fuissent filiam Israël esse quaestuariam.] Studet & id ipsum ex verbis Euangelistae extorquere, quod apud illum Simon dicit: Hic si esset Propheta, sciret vti que quae & qualis est mulier, quae tangit eum] quasi illud, quae patriam significet, & quod esset Gentilis insinuet. Sed inania prorsus haec sunt. Quid enim? licet lex diuina prohiberet esse meretricem in Israël; nonne eadem lex omnia peccata vetuit, & tamen nedum vulgares homines, sed nec ipsi legis custodes Pharisei eam obseruabant; exprobrante illis Domino, ac dicente: Nemo ex vobis facit legem?] Ceterum cum nulla poena statuta à lege aduersus Israëlitas meretrices, sicut contra adulteras, reperiatur, non esse id generis crimen, quod per iudices puniretur, sed quod haberet tantummodò Deum ultorem, satis apparet: nisi dixerimus ea tantum poena meretrices affectas videri, quod earum oblatio non reciperetur à sacerdotibus, prohibente hoc diuina Scriptura: quae & mox vt prohibuit, ne sit meretrix ex filiabus Israël, subdit: Non offeres mercedem prostibuli.] Sed an non meretrices Israëlitae illae erant, quarum causam aded sapienter Salomon iudicauit, nec vllum illis, quod meretrices essent, negotium fecit? Certè quod ad legem diuinam

Luc. 10. 38. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

A diuinam spectat, facilius Iudaei passuri essent esse meretrices Israëlitas quam alienigenas atque Gentiles: cum ad alienigenam accedentem hominem Iudaeum ab omnibus occidi posse, licitum esse videretur: nam ea de causa tantopere laudatus est Phinees, quod Israëlitam cum Madianitide in lupanari cubantem aggressus, ambos confodit gladio. Rursum si non essent permixtae Israëlita meretrices in Iudaea, inanis ea esset legis diuinæ praecipio, qua prohibebatur ne sacerdos duceret uxorem meretricem, haud dubiè ex feminis Israëlitis: nam alienigenam ne virginem quidem fas erat habere coniugem. Ex his itaque satis constare videtur, peccatricem illam quae vnxit pedes Iesu in domo Simonis, fuisse Iudaeam mulierem; nec quicquam esse impedimento, quo minus vna sit cum Magdalena. Equidem liquidò constat, quod si Gentilis fuisset femina, Euangelista, quemadmodum de Chanaan, vel Syrophoenissa, vt de re inuitata loquentes, nequaquam silentio praetermississent.

Adhuc obicit, quod & alij eandem sectantes sententiam obiecerunt: peccatricem hanc feminam, cuius meminit Lucas, habitasse in Galilaea, & quod à multis creditur, in ciuitate Naim; illam autem sororem Lazari atque Marthae in Bethania prope Ierosolymam egisse cum suis, constare. At quid volunt meretricem feminam vno loco consistere, nec in aliam regionem commigrasse: cum de his loquens diuina Scriptura, meretricem dicat garrulam, vagam, & quietis impatientem, nec valentem domi consistere? certè eiusmodi feminas suam patriam auerfari, & alienas quaerere ciuitates, quo liberiùs pudoris laxent habenas, nec à cognatis vel optimis amicis commoneantur, plus satis docet experimentum. Sic vt de hac, cuius maxime meminit Lucas, iure dicere possimus, à suis secessisse, atque in Galilaeam commigrasse, inde verò meliorem factam ad propria rediisse: licet alia honestior causa afferri posset, vel quod ibi nupisset, vel quod quippiam aliud actura in Galilaeam profecta esset. Verum non indigenam, sed natam esse in Galilaea testantur, eo quod in Galilaea sit oppidum in tribu Nephtalim, Magdalel dictum, vnde Magdalenam volunt esse cognominatam. Dicere ad haec possemus, Magdalenam dictam à Magdal oppido in tribu Iuda posito, vel à Magdalo apud Aegyptum. Sed concedamus ita esse denominatam à Magdalel Galilaeae ciuitate: numquid eam ob causam fateri cogimur illic esse natam? cum certum sit, morem fuisse Hebraeorum, à loco ubi quis habitat, nomen accipere, vt Euangelista de Domino ait, quod Nazareus sit appellatus, quia Nazareth habitauit.

Porro cum peccatrix mulier, quae in Galilaea pedes Christi vnxit, eadem Magdalena fuisse dicatur (quod tradant Euangelistae Magdalenam vnam ex illis mulieribus esse, quae à Galilaea secuta sunt Dominum, ministrantes ei) cumque superius ostenderimus ex ipsius Domini verbis vnam eandemque esse sororem Marthae & Lazari cum Magdalena quae ad sepulchrum vnguentum attulit: iam satis constare videtur, peccatricem feminam, Mariam Magdalenam, atque sororem Marthae, vnam eandemque esse personam, sicque iam peroratam esse causam, nisi adhuc leuibus quibusdam obiectionibus satisfaciendum esset: vt cum dicitur: Si Magdalena, à qua Dominum septem daemonia eiecisse testantur Euangelistae, ipsa vna eademque est cum illa peccatrice: tunc aut septem illa ab ea daemonia eiecit ante vnctionem pedum, vel postea. Si antea, quomodo non tunc, sicut libera à daemone, ita etiam desierit esse meretrix? quod si desisset, cur apud Lucam peccatrix dicitur, & mox de ea causa quod magno animi amantis ardore pium illud officium exhibuerit, fuisse illi peccata dimissa, quod Christi testimonio comprobatur dicentis: Remittuntur ei peccata multa?] Si verò postea à septem illis daemone est liberata, cur post dimissa illi peccata à daemone est obsessa? Hoc dilemmate nitentur scriptor ille, de quo antea, dum Magdalenam à peccatrice muliere esse diuersam statuere & affirmare conaretur. Sed quae necessitas vrget, vt ante vel post vnctionem curata fuerit peccatrix illa, cum eodem ipso tempore, quo illa pietatis praestabat officia, septem illi daemones ab ea exire potuissent? quod si nihil eiusmodi scribat Lucas Euangelista, nec idem, cum paulo post de Maria Magdalena habet mentionem, dicens ab ea exiisse septem daemonia, quando id factum sit narrat, adeò vt multa de ea ab ipso esse praetermissa, necesse sit affirmare. Adhuc quid impedit quo minus haec ante vnctionem contingere potuissent: nimirum vt liberata à septem illis eam obsidentibus immundis spiritibus, mox in se reuersa, delictorum poenitens, illud grati animi obsequium praestiterit? Nec est etiam quod aliquod sequatur absurdum, si postea eam obsessam ab illis nequam

Mulier peccatrix eadem Iudaea Num. 25. Leuit. 21. XXIII. Ios. 11. 12. Ios. 15. Exod. 14. Ierem. 44. Num. 33. Hieron. de locis Hebr. XXIV. Mat. 27. Marc. 15. Luc. 8. 23. Luc. 8. Marc. 6. DILEMMA SOLVITUR. Luc. 8.

^aIoan. Chryf.
li. de provia.
Dei.
^bHieronym.
epist. 25.

XXV.
EX EVAN-
GELISTA
CERTA VE-
RITAS.

^cJoan. II.

XXVI.

^dLuc. 7.

^eJoan. 12.

DE VNCTIO-
NE TER-
TIVM ITE-
RATA.

^fPlin. Nat.

hif. li. 13. c. 1.

^gApud Athe-
naram in

Dipnosoph.

lib. 12. c. 30.

^hPlin. Nat.

hif. li. 13. c. 3.

ⁱMarc. 14.

Mat. 26.

spiritibus dixerimus: cum magna Dei providentia, etiam pios ac iustos viros his aliquan- A
do cruciari sit permiffum, vt pluribus monftrat Ioannes^a Chryfoftomus, & Hieronymus
ad Paulam^b fic fcribens: Quæ caufa eft, inquit, vt fæpè bimuli, trimulique, & vbera ma-
terna lactentes, à dæmonio corripantur? Infcruabilia hæc infcruabili altiffimi Dei iu-
dicio funt referenda.] Certè quidem eiusmodi facinorofas mulieres, quantumuis pœni-
tentes ac Deo per omnia placentes affecutæ fuerint fuorum indulgentiam delictorum,
nihilominus acerbioribus folere inftationibus dæmonum exagitari, qui res geftas Pela-
giæ pœnitentis, & Mariæ Ægyptiacæ, & aliarum legerit, planè intelliget.

Hæc cum ita fe habeant, non tamen fic dicimus, vt affirmemus illam post vnctio-
nem pedum id paffam effe: cum enim non fcribat Euangelifta quando id acciderit, nec
nos præfūmimus definire. Benè quidem demonftraffe voluimus quolibet id tempore
accidere potuiffe, nihilque omnino veritati repugnare, fi vnam eandemque & peccatri- B
cem illam dictam mulierem, & Magdalenam exiftimandam effe affirmemus. At verò
cum tam insigniter tefteretur Ioannes Euangelifta^c, Mariam fororem Lazari & Marthæ
eamdem effe cum illa, quæ vnxit Dominum vnguento, & pedes capillis exterfit; nulla
videtur relicta dubitatio, quin vna eademque fit, quæ in primis peccatrix, inde Maria
foror Lazari & Marthæ, & Magdalena demum eft appellata: cum præfertim fuperius
oftenderimus ex ministerio exhibito fepulturæ, eandem Lazari fororem effe cum Mag-
dalena: licet verba illa Ioannis, quibus loquens de Maria forore Lazari & Marthæ, in
hunc modum: Maria erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & exterfit pedes eius ca-
pillis fuis: cuius frater Lazarus, &c.] dicta effe velint ab Euangelifta per recapitulatio-
nem, alludente non ad illam pedum vnctionem factam in Galilæa, fed eam potiùs, quæ
facta eft in Bethania, cuius idem Ioannes meminit fequenti capitulo; ficque diftorquent
cauillanturque germanum fenfum Euangeliftæ; cum apertè conftet ex eo ministerio, C
quænam effet illa Maria Marthæ foror, voluiffe noftrum Euangeliftam monftrare ac
patefacere: qui quidem fi non de illa quæ vnxit in Galilæa intellexiffet, non tantum eo
figno quænam effet, non significaffet, fed potiùs obfcuraffet ac confudiffet; nimirum
quia illa prima, quæ vnixerat in Galilæa, videretur effe defcripta. At quoniam de illa lo-
quebatur, non alio ad eam demonftrandam opus erat figno; quod quidem non fuffe-
ciffet, fed aliud neceffariò addendum fuiffet, vt hanc ab illa diftingueret, fi de alia ab ea
diuerfa intelligere voluiffet.

His in hunc modum folutis obiectionibus, & de vna Magdalena ftabilita fententia:
de iterato ab eadem fæpiùs vnctionis officio paucis adhuc agendum putamus. Post pri-
mam vnctionem factam in Galilæa in domo Simonis à Luca^d defcriptam, fecundò^e in D
Bethania ante fex dies Pafchæ eadem quoque vnxit pedes Iefu, & capillis terfit, vt priùs
egerat. Res planè erat inufitata vt pedes vnguento vngerentur, præfertim nardi piftici,
hoc eft, non adulterati, cuius excellentiæ meminit Plinius^f: non enim nifi Athenis
apud aliquos qui deliciis dediti effent, fuiffe in vfu pedes vnguento perungi, & à virgini-
bus, reperitur apud Athenæum^g; fed de Iudæis nullum exemplum extat; immò nec
Romæ quidem, vbi omne genus deliciarum affluere potiffimum illi temporibus con-
fueuerat, nec de Imperatoribus ipsis, pedes eorum vnguento vngi folitos legimus. Nam
quafi pro miraculo recitat Plinius^h de Othone, qui hoc primùm Neronem docuit, dum
ait: Vidimus etiam vefigia pedum tingi, vnguentis fcilicet: quod Marcum Othonem
monftraffe Neroni Principi ferebant. Quæro, vt qualiter fentiretur iuaretque ab ea
parte corporis?] hæc ille. Quin & Xenophon in Symphio planè demonftrat, fuiffe E
mulierum, & non virorum, vnguento vngi: vt ex his etiam conuicere poffis, inufitatum
opus non fuiffe nifi ab vna tentatum ac iteratum muliere: quæ & tertio vnxit, quando
biduo ante Pafcha, vt tradit Marcusⁱ itidem Bethaniæ in domo Simonis leprofi, fracto
alabastro, effudit id genus vnguenti fuper caput Iefu recumbentis. Hæc autem cum
Euangelica veritate liquidò conftet: nihilominus qui de pluribus Magdalenis fententia
ftabilire conati funt, non veriti germanum fenfum cauillationibus obfcurare, di-
xerunt vnam eandemque effe cœnam factam in Bethania ante fex dies Pafchæ, cum ea
quam dicit Marcus factam biduo ante Pafcha: quafi illud biduum non ad conuiuium,
fed concilium fit referendum, nec poffit dici eo tempore conuiuium factum effe, quòd
fcilicet eo ipfo die fit factum concilium Ierofolymis facerdotum, ad quos Iudas pro-
diturus Iefum accessit; quafi minimè effe potuerit in Bethania in conuiuio, cui interfuiffe
perhi-

A perhibetur, qui Ierofolymis ageret, prodicionem contra Dominum moliturus: atque
ex his inferunt, vnum idemque conuiuium à Ioanne, Marco, & Matthæo defcriptum;
diuerfisque inter fe mulieres dicunt, quæ ab iisdem Euangeliftis recententur, quarum
altera pedes, altera verò caput vnxiſſet.

Sed planè contrarium, duoque diftineta fuiſſe cõuiuia, vnam eandemque mulierem, XXVII.
& in priori pedes, in pofteriori caput vnxiſſe, facile demonſtrabimus. Si enim vnum idem-
que fuit conuiuium cum alio, illudque ante fex dies Pafchæ peractum, cum cõſtet Mat-
thæi teſtimonio, tunc abiſſe Iudam ad Principes facerdotum, & de prodicione Chriſti
conueniſſe; neceſſe eſſet nos dicere, ante fex dies Pafchæ eiusmodi de prodendo Chriſto
pactum eſſe cõuentum: quod nemo fanè iure dicere poterit, cum Marcus expreſſè teſte-
tur, id factum biduo ante Pafcha. Sed ad ea quæ dicunt, non potuiſſe Iudam intereſſe
B concilio Ierofolymis, qui aderat Bethaniæ in conuiuio: nullus certè Euangeliftarum^a
de Iuda ſcribit, quòd concilio interfuiffet: fed conueniſſe quidem dicunt Principes sacer-
dotum eo tempore, quo nimirum Iudas in Bethania è menſa recedens, Ierofolymam
petiit, ad perficiendum quod animo conceperat facinus. Nam ſi erat Bethania ſita in
latere montis Oliueti (vt tradit Hieronymus^b) nec amplius quàm duobus miliaribus ab
Ierofolymis diſtans; immò cum dicat Euangelifta^c: Erat Bethania iuxta Ierofolymam
quafi Itadiis quindecim] Itadio vno minus duobus miliaribus aberat: poteſt à quocum-
que intelligi, nihil eſſe impedimento, quo minus eadem die Iudas è conuiuio recedens,
adiuerit Principes facerdotum: potiffimum verò ex hoc quòd exceſſerit, nulla interpo-
ſita mora, poſt defenſionem ab Iefu factam de vnguenti effuſione, vt apertè ſic docet
Matthæus^d: Abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariothes, ad Principes sa-
C cerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? &c.]

Ex his itaque iam ſatis liquidò declaratum videtur, duo diuerſa diuerſisque diebus ex-
hibita fuiſſe Iefu conuiuia: quorum primum factum dicitur in domo Lazari^e à mortuis^f
excitati, in quo & Lazarus ipſe vnus ex diſcumbentibus fuit, Martha miniſtrauit, Maria
eius foror pedes vnxit, & Iudas ei detraxit^g; alterum verò apud Simonem cognomento
Leproſum, quò accedens mulier habens alabaſtrum (vas ſcilicet ex alabaſtro factum)
effudit ſuper caput recumbentis, quando non vnus Iudas, ſed & ceteri diſcipuli indignati
ſunt, ac tunc Dominus ſecundam pro illa habuit defenſionem à prima diuerſam, & ad-
didit dicens^h: Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit Euangelium iſtud in
vniuerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.] Certè quidem etſi
nulla alia ſubeflet ratio, qua hæc ipſa mulier, & peccatrix, eademque Maria foror Lazari,
D Magdalena cognominata, dici poſſet; tamen vt iuſtificetur Iefus in ſermonibus ſuis, ne
faſti vaticiniij (quod nefas eſt dictu) arguatur, affirmare neceſſe eſt, vnam eandemque
eſſe Magdalenam, nec diuerſas ſeu plures, dum vnam tantum longe lateque per Orbem
diſfuſa Ecclēſia prædicat Magdalenam. Hæc hæctenus. Accepimus eodem argumento
à Roſſenſi perilluſtri noſtrorum temporum martyre aduerſus Nouatores egregium eſſe
editum commentarium, à quo abundantius fortè hæc haurire poſſis: nos tamen non-
dum in eum incidimus, ſed citatum ab aliis tantum auctoribus nouimus.

Quod verò ad alabaſtrum vnguenti pertinet, ne quid de hoc dicere prætermittamus: XXIX.
magni pretij munus fuiſſe alabaſtrum vnguenti, ex eo facile poſſumus intelligere, dum
ſcribit Herodotus in Thalia, Cambyſem Regum Perſarum omnium potentiffimum
dono miſiſſe ad Regem Æthiopum inter alia munera alabaſtrum vnguenti. At cur ala-
E baſtrum? Docet Plinius^h alabaſtrem lapidem ad vaſa vnguentaria excuari ſolere,
quòd quæ intus ponuntur, incorrupta conſeruari ſoleant. Licet Epiphanius in libro De
menſuris, de alabaſtro vnguenti aliam afferat rationem, dicens: Alabaſtrum vnguenti,
vaſculum eſt vitreum, capiens libram olei, menſura verò eſt ſextarij dimidij: Alabaſtrum
autem appellatum eſt propter fragilitatem.] ſed magis in his Plinio aſſentimur. De di-
uerſis vnguentorum generibus quæ in deliciis eſſent cum agit Clemensⁱ Alexandrinus,
illud quòd dicitur Nardus, maximi fuiſſe pretij teſtatur. Ex quibus omnibus facile intel-
ligere quifque poſſit, dictam mulierem opulentiffimam fuiſſe, quæ fæpè tanti pretij ad
vnctionem Domini vnguentum piè liberaliterque profuderit. At nec illud præteriſſe
volumus, teſtari Suidam^k, vrceum vnguenti, quo Chriſtus inunctus fuit, deſcriptum fuiſſe
vnà cum multis alijs ſacris reliquijs à Conſtantino Magno in foro Conſtantinopolitano,
ſed à Theodoſio Magno inde ſublaturum, & honeſtiori loco eſſe reconditum.

Nunc autem Euangelicam, à qua digressi sumus, historiam persequamur, & compendiosè, quantum fas est, repetamus. Conuenit Christum turba multa, adeoque importunè deiebat eum, vt nec aliquantulum quiescere, vel cibum sumere discipulos permitteret: cumque sibi oblatum dæmoniaco cæcum & mutum curasset, rursum Pharisei calumniati sunt eum, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum eieceret dæmonia: aduersus quos egregiam suo more diuinamque instituit defensionem, peccataque ipsorum redarguit, ac denique acriter in eos inuehitur, quòd signum peterent, qui facta miracula contempserant. Ea^u verò dum loqueretur, extollès vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti. At ille dixit: Quin immò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.] Accurrerunt inde sui, vt tenerent eum, falsa quadam fama decepti, quòd in furorem versus esset: & adhuc eo loquente, qui adierant, interpellabant eum de matre sua, & fratribus qui foris starent quærentes illum alloqui. Tunc ille: Quæ est, inquit, mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse frater meus, & soror mea, & mater est.] Aderat mater sanctissima cum ceteris, sed non eo affectu quo alij, vt existimaret filium in furorem esse conuersum, ac teneret eum: sed maternis viscibus filio hæc patienti compatiens præteritò erat, sicut & passionis tempore nouimus accurrisse. & quemadmodum tunc cum operaretur salutem in medio terræ, eam non proprio nomine, sed communi, mulierem appellauit: sic & in præsentiarum verbo prædicationis intentus, quasi nullo moueretur carnis affectu, in eam modum voluit respondisse.

Exiens^e inde domo, accedensque ad Tyberiadis mare, cum vndique frequens turba conflueret: conscendens nauiculam, ex ea concionabatur ad populum; sermonemque parabolis texens, de seminante similitudinem primo loco recensuit, addiditque alias⁴, nempe de superfeminatis zizaniis, de grano sinapis, & de fermento, de thesauro, margarita, & sagena^f. His absolutis, inde recedens, venit Nazareth, & ingressus synagogam, ex Isai^a Propheta ea legit verba: Spiritus Domini super me, &c.] ostenditque eo tempore prophetiam illam esse impletam. Qui adierant, audientes doctrinam eius non vulgarem, sed quæ magnam præferret scientiam & sapientiam, mirum in modum mirabantur, quòd putarent filium esse fabri, ipsumque olim fabrum, cuius nouerant matrem, fratres, & sorores, quorum causa eum contempserant, nec, vt par erat, in honore habuerant. Vnde cum aptè illos Dominus admonuisset, Prophetas vbique gentium præterquam in patria in existimatione esse; illi indignati, eiecientes eum extra ciuitatem, & vsque ad montis supercilium perducentes, inde ipsum præcipitare parabant: sed Iesus transiens illæsus, per medium illorum abiens recessit, cum nonnisi paucos illic infirmos curasset propter incredulitatem ipsorum. Addunt^h aliqui, auctore Beda, eiusmodi historiam: Dominum manus prædictorum violentas euadere volentem, cum ad radicem montis descenderet, sub rupe latuisse, saxumque tunc eidem cecidisse, ac latebris locum præbuisse, in quo corporis Domini remanserint impressa signa, pedumque vestigia: sed nihil huiusmodi apud Bedam.

Inde recedens Dominus (Matthæus¹ ait) circuibat omnes ciuitates ac castella Galilææ, prædicans Euangelium, & curans omnem languorem, erantque cum eo duodecim Apostoli, & mulieres aliquæ, quæ curatae erant à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalena, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Videns autem tunc turbas tamquam oues sine pastore, misertus earum, statuit mittere Apostolos ad prædicandum Euangelium: quibus ad se vocatis, dedit illis potestatem super dæmones, vt eiecerent eos, & curarent omnem agritudinem, misitque illos binos: quorum nomina, eo ordine quo sunt missi, recenset^k Euangelista sic dicens: Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes.] Sic mittens ipsos nulla rerum temporalium voluit sollicitudine prægrauari, multaque admonuit, quæ seruari deberent: atque nonnulla quæ ipsis essent obuentura, prædixit, & vt insignis belli dux, ad fortitudinem excitauit. Ea omnia quidem non secus magnanimi ac generosi illi abeuntes præsterunt, ac Euangelium prædicarunt, sed

^aMat. 12.
^{Mar. 3.}
^{Luc. 11.}
^{Concord.}
^{cap. 49.}

^bMat. 12.
^{Mar. 3.}
^{Luc. 11.}
^{8.}
^{Cœcord. c. 50.}
^{Quæ a}
^{vis Christi}
^{stus pa-}
^{titur.}

XXX.
^cMat. 13.
^{Mar. 4.}
^{Luc. 8.}
^{Cœcord. c. 51.}
^{EX PRO-}
^{PHETIA SE-}
^{CHRISTVM}
^{ESSE DOCT.}
^dMat. 13.
^{Mar. 4.}
^{Luc. 8.}
^{Cœcord. c. 52.}
^eMat. 13.
^{Mar. 4.}
^{Cœcord. c. 52.}
^fMat. 13.
^{Mar. 6.}
^{Luc. 4.}
^{Conc. Euang.}
^{cap. 14.}
^gMat. 61.

XXXI.
^hNeol. Lyr.
ⁱDi. mys.
^{Caribif.}
^jMat. 9. 10.
^{Mar. 6.}
^{Luc. 8.}
^{Cœcord. c. 55.}

CHRISTVS
MITTIT A
POSTOLOS.
^kMat. 10.

A sed & dæmonia eiecerunt; vngentesque oleo multos ægrotos, maxima cum omnium admiratione curarunt. quod autem spectat ad eiusmodi ægrotantium vnditionem, inferius opportuniori loco agemus. His de secundo anno prædicationis Christi ex Euangelica historia recitatis: quoniam quæ sequuntur, sequenti anno prope Paschale tempus facta esse noscuntur; præsentis anni finem imponimus. Cum enim (quod aliis diximus) annos prædicationis Christi nonnisi à Paschali tempore metiri possimus: secundum cuiusque anni Pascha, annum Domini consignare necesse est.

A Nno Domini trigesimo tertio^a, Augusto quintum & Elio Seiano Coss. prope Paschalem^b celebritatem S. Ioannes Baptista ab Herode Antipa Tetrarcha Galilææ iussus est capite truncari: id autem quomodo se habuerit, rem gestam in hunc modum recensent Euangelistæ: Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, saltauit in medio, & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. Et cum saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus: Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi: & irruit illi: Quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. At illa præmonita à matre sua, cum introisset statim cum festinatione ad Regem, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est Rex: propter iusiurandum autem, & propter simul discumbentes noluit eam contristare: & misso spiculatore præcepit afferri & dari caput eius in disco. Misitque & decollauit Ioannem in carcere, & attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento: & venientes nuntiauerunt Iesu.] hætenus Euangelistæ de nece Ioannis.

De festo die natalis Herodis Regis à Iudæis Romæ solemniter celebrari solito putamus Persium esse locutum, cum ait:

*At cum Herodis venere dies, vincta est fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas.]*

D Non tamen de Herodis Regis, de quo est sermo, natali die hæc sunt intelligenda, sed potius Herodis Agrippæ ultimi Iudæorum Regis, quo tempore Persius claruit, natus (vt ait Eusebius in Chronico) anno vigesimo primo Tiberij, mortuus verò nono anno Neronis. In regis verò conuiuio eiusmodi saltatrices adhiberi consueuisse, Iosephus alio demonstrat exemplo, dum de Iosepho Tobiæ filio hæc ait^d: Cum aliquando venisset Alexandriam cum patre ducente secum filiam nubilem, vt eam alicui nobili Iudæo nuptui traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit.] idque à Græcis etiam in conuiuio factitari solitum declarat Xenophon in Symposio. Ceterum nihil esse tam vehemens ad animum quamuis durissimum inflectendum emolliendumque perinde ac ipsa ad modos musicos accommodata saltatio; Lucianus^e, scripsit pro de hac re commentario, complurium antiquorum philosophorum docet sententiis, ac multis probat exemplis, & eorum quæ sub Nerone suo tempore acciderunt experimentis. Vnde illa iure facta est admonitio in Ecclesiastico^f: Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.] Hoc igitur omnium potissimo telos est diabolus, vt Herodis animum ad tam immane facinus perpetrandum; ad inferendam scilicet Ioanni necem, induceret.

Non tamen aliquod apud Iudæos, vel Gentes quantumuis Deum ignorantes reperitur exemplum, vt in conuiuio eiusmodi apophoretum, præcisum nempe caput hominis præsentaretur in disco: nisi (quod pro monstro atque portento apud Romanos habitum fuit) cum^g Q. Flaminius, Placentiæ dum esset cum fascibus proconsularibus, vt discumbenti secum meretriculæ talis spectaculi auidæ morem gereret, non quempiam iustum hominem, sed vnum ex damnatis ante triclinium capite cædi præcepit: quod

ⁱ Tit. lib. 5.
^{Di. lib. 58.}
^{Beck. in Mar.}
^{c. 6.}
^{Mar. 14.}
^{Mar. 6.}
^{Cœ. Euang.}
^{c. 56.}
^{DE NECE}
^{IOANNIS.}

11.

^d Ioseph. anti.
lib. 12. cap. 4.

^e Lucian. de
saltat.

III.
CRVDELITAS
HERODIS.
^{Senec. c. 170.}
^{uerf. lib. 5.}
^{Linus li. 39.}
^{Hieron. in}
^{Mar. c. 14.}

^aPlutarcb. in Mario. Vol. Maxim. lib. 9. c. 2. Luc. Flor. lib. 3. c. 21.

IV. ^bIoseph antiq. lib. 18. cap. 7. HERODIAS IMMANS FACINOROSA ^cHier. in Rufin. Apol.

^dHier. ep. 27. ^eIos. antiq. lib. 18. cap. 7. ^fNiceph. hist. lib. 1. cap. 9.

V. SEPULTURA IOANNIS.

^gIos. antiq. lib. 17. c. 13. ^hIos. antiq. lib. 17. c. 15.

ⁱNiceph. hist. lib. 1. c. 20.

VI. OBIVS HERODIAS ET FILIAE.

VII. ^kMarc. 6. OPINIO HERODIS DE CHRISTO.

^lMat. 14. ^mLuc. 9.

ⁿIom. vlt.

quod facinus ad eum Romani sunt detestati, ut in eum dem reum maiestatis ea de causa factum omnes rhetores nobiles declamarint. Sed & rabies belli ciuiliis eum furoris adegit Mariam, ut excetum caput Antonij Consularem inter epulas summa animi insolentia latis manibus attrectaret.

Agit & Iosephus de nece Ioannis, quem mirifice laudat: eiusque facinoris causa Herodem poenas dedisse ait, ut exercitus eius funditus profligaretur a Parthis: cumque idem auctor aliam causam afferat carceris ac necis Ioannis, resellimus eam superius, cum de eodem Ioanne in carcerem detruso egimus. Insultasse Herodiadem praeciso capiti, atque acu discriminati sanctissimam illam linguam perforasse, Hieronymus in Rufinum agens tradit, sic dicens: Nec magno opere gloriaris, si facias quod faciunt scorpiones atque cantharides. Fecerunt hoc & Fulvia in Ciceronem, & Herodias in Ioannem: quia veritatem non poterant audire, linguam veriloquam discriminati acu confoderunt.] haec ille.

Idem ait corpus Ioannis sublatum a discipulis eius sepultum fuisse Sebaste, quae est Samaria, longè a Macherunte, ubi in carcerem actus atque necatus fuit: caput verò nequaquam cum corpore concessum ad sepeliendum fuisse, id prohibente Herodiade, de qua haec Nicephorus:

At ipsa Ioannis reprehensionem verita, coniungere id rursus reliquo corpori timens, apud se, remotis arbitris, in abstrusiore regiae loco sepeliendum duxit: truncum autem abiicere quopiam iussit: eum porò solum discipuli eius furtim sublatum cum solemnii veneratione in celebri quodam sepeliere loco.] haec Nicephorus. Quòd verò Ioannis corpus Samariam vsque discipuli detulerint, ea ratio afferri posse videtur, quòd ea prouincia non esset sub Herodis Antipae ditione: sed quoniam coniuncta Iudaeae, concessa fuerat ab Augusta Archelao Regi, illo semel in ordinem redacto, tam Samaria quam Iudaea & Idumaea, quae erant Archelao subiectae, redactae sunt per Tiberium in prouinciam, quae & per Romanos Praefides administrari solebant: sicque ne Herodias rursus de truncato negotium exhiberet, illum Samariam detulerunt: sed eò potius quam aliò extra ditionem Herodis, quòd Samaritae hostes essent (vt prius cumulatè diximus) Iudaeorum, ac pro patriis rebus pugnacissimi. Quis autem exitus tandem saltatricis feminae sceleratissimae fuerit, & quod supplicium acceperit feralis impietas, Nicephorus rem gestam his verbis conferribit:

Furibunda sedentem & adultera incestaque adeò illa, quae quidem Herodis habebatur, re vera autem Philippi erat coniux, vita longius acta, cum prius filiam saltatricem acerbo fato sublatam vidisset, deinde ipsa quoque decessit, futuri saeculi iudicio & supplicio referuata, meras ibi quam citissimè diuinæ iræ faeces, intolerabilisque indignationis Domini calicem haustrata. Filiae autem eius (dignus est enim qui memoriae commendetur) talis fuit obitus. Eundem ei quodam brumali tempore erat, & fluuius traiciendus: qui cum glacie constrictus coagmentatusque esset, pedes eum traheret: glacie autem rupta, idque non sine Dei numine, demergitur illa statim capite tenus, & inferioribus corporis partibus fasciatus, molliusque se mouens saltat, non in terra, sed in vndis: caput verò scelestum, frigore & glacie concretum, deinde etiam conuulneratum, & à reliquo corpore non ferro, sed glaciei crustis resectum, in glacie ipsa saltationem letalem exhibet, spectaculoque eius omnibus praebito, in memoriam ea quae fecerat, spectantibus reuocat.] haec Nicephorus. At quoniam huiusmodi historiae haud constans habetur veritas, esto fides apud auctorem.

Porò quantumuis necatus esset Ioannes Baptista, tamen tantae erat existimationis, vt putaretur à quibusdam resurrexisse, & ipse Christus esse Ioannes: existimabat hoc inter alios Herodes, de quo haec Marcus: Et audiuit Rex Herodes, opera scilicet quae faciebat Christus: & dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo. Alij autem dicebant: Quia Elias est. Alij verò dicebant: Quia Propheta est, quasi vnus ex Prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollauit Ioannem, hic à mortuis resurrexit.] haec Marcus, eadem ferè Matthaeus & Lucas. Itaque patet, aliqua miracula mox post obitum Ioannis facta esse à Christo, quae non videntur esse ab Euangelistis recensita: multa enim ab illis esse praetermissa, Ioannes quoque testatur. His permotus Herodes existimauit Ioannem resurrexisse à mortuis. Videas hominem stimulis conscientiae exagitatam, timere Ioannem, licet occisum: & quantumlibet alij aliter sentirent de Christo, ipse tamen in ea erat sententia, terrore quodam

A quodam affectus, ipsum esse Ioannem, qui surrexisset à mortuis. Res quidem magna, planeque admiratione digna, quomodo haec Herodes de Christo existimare potuisset, qui iam biennio, ubi ipse regnabat, praedicasset in Galilaea, fama que miraculorum eius non Galilaeam tantum, Iudaeam, atque alia propinquiora loca, sed (quod diximus) omnem Syriam peruasisset. Quòd igitur omnes scirent, vnum latuisse Herodem, quasi prodigium videtur: cum praesertim Iesus saepius circuisset Galilaeam, & frequens vndique populus in dies ad eum confluxisset.

Putamus nihilominus fuisse in causa quo minus Herodes ea sciuerit, quòd dictis temporibus absens esset in expeditione Arabica bellum agens aduersus Aretam Regem; quod multis annis durasse oportuit, nimirum vsque ad Vitellium Praefidem, successorem Pilati, vt Iosephus testatur. Ceterum ante detrusum Ioannem in carcerem, Herodem Romam venisse, idem auctor affirmat: post reditum autem mox adductam fuisse Herodiadem, & inchoatum fuisse aduersus Aretam bellum Arabicum, idem Iosephus enarrat. Vt ex his videas, Herode absente, & bellicis negotiis occupato, non adeò mirum videri debere, vel impossibile, si haec de Christo ipsum praeterierit. His adde & incredibilem fuisse in homine de Christo cognoscendo socordiam atque desidiam: nam cum dicat hic Marcus, quòd Herodes ex hoc tempore querebat Christum videre; tamen neglexit, nec per annum integrum, quo Christus egit in Galilaea, vnquam vidit, sed Ierosolymis tantummodò tempore passionis, quando ad ipsum missus est à Pilato, & gauisus est valdè, quòd (vt ait Lucas) ex multo tempore erat cupiens eum videre, eò quòd audierat multa de eo. Sed haec quasi nihil amplius ad rem nostram facientia deferamus, atque cetera prosequamur.

Post necem Ioannis, Apostoli, qui missi fuerant ad praedicandum Euangelium, redierunt, & quae fecissent narrarunt. Interim Iesus, quòd nuntium acceperat de nece Ioannis, inde secessit, ac descendens nauiculam, sese recepit in locum desertum. Cumque turba nihilominus sequeretur eum; ipse Dominus eos omnes primùm praedicationis verbo, deinde verò quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus admitando quodam modo multiplicatis, abundè pavit, adeò vt quinque millibus virorum, exceptis mulieribus & parulis, saturatis, superferent duodecim cophini fragmentorum. Haec autem facta sunt (vt auctor est Ioannes Euangelista) cum proximum esset Pascha, dies festus Iudaeorum: quod & tertium numeratur à tempore quo Redemptor noster Euangelij praedicationem est auspicatus.

Quòd autem numerus discumbentium quinque millium hominum fuisse dicatur, ex cepris feminis atque parulis, plane innuit Euangelista seruasse Dominum antiquam Iudaeorum consuetudinem, qui tam in templo quam in synagoga, aliisque conuentibus publicis, seorsum viros, seorsum verò collocare feminas (quod & superius nos dixisse meminimus, & postmodum dicturi sumus) consueuerunt; paruulosque infantes apud matres esse, grandioris autem aetatis intra pubertatem ubi magis vellent. Vnde quod Marcus ait: Praecipit illis, vt accumbere facerent omnes secundum contubernia.] non sic accipiendum, vt omnes per familias singulas promiscuè recumberent: nam proprius explicat Graeca dictio συμποσια συμποσια, hoc est, conuiuia, conuiuia: nam idem mox subdit Euangelista: Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos.] Haec illa erant conuiuia, seu contubernia, quae magis proprie dicimus mensas. In conuiujs seorsum viros dextrum latus tenentes, seorsum feminas sinistram occupantes accumbere consueuissent, & non sine lectisternio, vel stramento aliquo, Philo de Essenis testatur: qua de causa & in hoc conuiuio Domini, loco strati, fuit foenum.

Magna itaque creuit ex his opinio apud Iudaeos, quòd Iesus verè ille esset Propheta magnus, qui praedictus erat in mundum venturus; adeò vt cogitaret facere eum Regem. Quare cum Iesus cognouisset, quòd venturi essent vt raperent eum, ac Regem crearent, compulit discipulos suos ascendere in nauiculam, & praecedere trans fretum Bethsaidam, donec ipse dimitteret turbas: interim verò ascendit solus in montem orare. Porò discipuli, qui vesperè conscenderant nauim, orta subinde tempestate, cum ea magis magisque virgerentur, & vsque ad quartam noctis vigiliam iactarentur fluctibus, resque in vltimo discrimine versaretur: adfuit continuò Iesus ambulans supra mare, quem videntes discipuli, putantes esse phantasma, amplius conterriti atque turbati sunt; donec se aperiens dixit illis: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Tunc Petrus ad illum: Domine si tu

VIII. ^aIos. antiq. lib. 18. c. 7. CVR HERODES CHRISTVM NESCIERIT.

^bLuc. 23.

IX. ACTA IESV A NECE IOANNIS. ^cMat. 14. ^dMarc. 6. ^eLuc. 9. ^fIoan. 6. ^gCocord. c. 57.

X. ORDO IN CONVIVIJS IVDALICIS.

^hPhilo de vita contempl.

XI. FUGIT IESVS, NEREM FIBRET. ⁱMat. 14. ^jMarc. 6. ^kIoan. 6. ^lCocord. c. 58.

es,iube me ad te venire super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquam, vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum, timuit: & cum cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine, saluum me fac. Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? Post hæc acceperunt eum in nauim, & adorauerunt eum: & cum appulissent in terram Genesareth, omnes qui in illa erant regione, vt cognouerunt de aduentu eius, obtulerunt infirmos, & malè se habentes, cupientes vel saltem tangere simbram vestimenti: quotquot verò tetigerunt eum, sanati sunt.] hæc plurius Euangelistæ.

XII.

^aJoan. 6.
^bCor. c. 19.
IESVS DE
EVCHARI-
STIA DIS-
TERIT.

Alterâ die cum turba quæreret Iesum, nec inuenirent, conscendentes nauiculas, nauigarunt Capharnaum: vbi Dominus eos docturus, in primis illorum impetum retundens, & ad celsiora eos perducere cupiens, sic est eos astatus: Amen, amen dico vobis: quæritis me, nō quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. Opè ramini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, &c.] Hac itaque occasione, longiori sermone multa de manducando pane cælesti differit, carnem quæ suam verè esse cibum, quem sumpturi essent, qui vellent vitam habere æternam, dicit. Cum quæ hæc audientes Iudæi, minimè caperent, neque assequeretur quid sibi vellent, inuicem differebant: offensionem quæ ex iisdem verbis passi sunt etiam complures discipulorum, vt iam ab illo recederent, nec vterius sequerentur. Quod videns Iesus, conuersus ad duodecim Apostolos dixit: Numquid & vos vultis abire? Tunc Petrus ex persona omnium (quod esset ipsorum caput) profiteretur dicens: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognouimus quia tu es Christus filius Dei.]

XIII.

PETRI CON-
FESSIO.
^bCypr. ad
Flor. epist. 69
edit. Pamel.

Huius equidem singularis, ac quæ aureis scribi & commendari debeat in perpetuum litteris, opportunæ veræque Petri confessionis sensum altiorem, quo cumulatifimè referta est, perscrutatus Cyprianus^b, hæc ait: Loquitur illic Petrus, super quem ædificata fuerat Ecclesia, Ecclesiæ nomine, docens & ostendens, quia etiam contumax & superba obaudire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen à Christo non recedit: & illi sunt Ecclesia, plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Vnde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo.] hæc Cyprianus. Non prætermittimus dicere, vnum ex his, qui à Christo Domino recesserunt, tradi fuisse Marcum, qui postea Euangelium scripsit, sed per Petrum ad Dominum reuocatum: id enim Epiphanius^c his verbis testatur: Hic, Marcus scilicet, vnus erat de septuaginta duobus, dispersis ob verbum quod dixerat Dominus: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, velut Euangelij verba legentibus clarè indicant. tamen per Petrum reuocatus, dignus efficitur repleti Spiritu sancto, & Euangelium scribere.] hucusque Epiphanius. Monuit interim Iesus duodecim Apostolos, quantumlibet ipse eos elegisset, nihilominus vnum ex ipsis esse diabolum, intelligens nimirum Iudam Iscariothen, qui eum traditurus erat.

XVIII.

^aMat. 15.
^bMarc. 7.
^cSecord. c. 60.

Sub idem tempus peragrabat Iesus Galilæam, à Iudæa declinans, quod iam Iudæi quærerent illum interficere. Accedentes autem ad eum Pharisei, de discipulis Domino, quod non lauarent manus cum manducarent, negotium faciunt, sed redarguit eos Iesus, quod quæ sunt foris tantum emundent, quæ autem sunt intrinsecus, cordis nempe immunditias, negligant, & quod maximum omnium est, Dei mandata pessumdent, & suas seruandas constituant traditiones, nimirum baptismata vrceorum & calicum, & his similia, quod addit Euangelista: Pharisei, & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: & à foro venientes, nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare.] Addit Epiphanius^c, fuisse quoddam genus Scribarum & Phariseorum, qui singulis anni diebus baptizarentur, eaque de causa appellatos esse Hemerobaptistas, statuentes hominem non posse viuere, nisi singulis diebus in aquam mergeretur, ac ita ablueretur, & sanctificaretur ab omni culpa. At de his iam supra non nihil attigimus. Exprobrabat insuper Dominus, quod & in eo illi irritum facerent mandatum Dei propter traditionem hominum, dum contra legem Dei parentes negligenter, quodque illis debebatur, tribuerent sacerdotibus. Demum docet quæ sint quæ hominem possint inquinare, nimirum non quæ intrant in os hominum, sed quæ progrediuntur ex ore: & quæ illa sint, numerat.

XV.

^aMat. 15.
^bMarc. 7.

Secessit post hæc Dominus in partes Tyri & Sidonis: quando Gentilis femina Syrophœnissa, ex stirpe Chanaan, indeque Chanaanæ nominata, habitans in Phœnicia mari-

A maritima regione Syriæ, egressa è sinibus suis conueniens Dominum pro filia sua, quod male à dæmonio torqueretur, plurimum interpellat: quam cum aliquam diu quasi auersatus fuisset, quod Gentilis esset femina; tandem illa instantius & importunius magnis precibus contendens, ab eo postulatum accepit. Inde verò recedens, reuersus est ad mare Galilææ per medios fines Decapoleos: cuius prouinciæ ciuitas erat omnium maxima (vt auctor est Iosephus^a) Scythopolis, Tiberiadi vicina. at eam prouinciam Plinius^b & recentiores auctores^c describunt. Cum autem ed accessisset Dominus, adducunt ad eum furdum & mutum; cuius liniens linguam sputo, mirificè curauit^d. Ascendentem deinde in montem, turbæ multæ secutæ sunt eum, offerentes mutos, cæcos, claudos, ac debiles, quos omnes curauit. Cumque iam turba triduo apud Iesum perseuerasset, nec haberet quid manducaret; septem panes & paucos pisciculos quos habebant discipuli, benedicens, iussit illis apponi: quibus cibo expletis, superfuerunt adhuc septem sportæ fragmentorum, cum hi qui comedissent, ad quatuor millia fuissent, exceptis mulieribus atque paruulis. Post hæc verò ascendens nauiculam, venit in fines Mageddon & Dalmanucha, loca (vt tradit Hieronymus^e) trans mare Galilææ circa Gerazan. Accesserunt interim ad eos Pharisei & Sadducei, quærentes ab eo signum de cælo: sed reiecit eos Dominus, quod prauo animo id exquirerent, eosque reprehensos dimittens, conscendens nauim transfretauit. Inde discipulos de pane sollicitos redarguit, monuitque cauere fermentum Phariseorum, Sadduceorum, necnon Herodis, ipsorum hæreses signans, quarum antea meminimus. Peruenerunt simul Bethsaidam, vbi Christus cæcum curauit, sputo eius oculos tangens.

Venit post hæc in partes^f Cæsareæ Philippi: & cum solus esset orans, cum discipulis suis, interrogabat eos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij Ieremiam, alij verò quasi vnum de Prophetis, & quia vnus Propheta de prioribus surrexit. Tunc dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit ei: Tu es Christus, filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.] hæc cum dixisset, comminatus est eis, ne cui dicerent quia ipse esset Christus; adiiciens eundem sibi Ierosolymam, in qua multa pateretur, nouissimè verò dirum mortis supplicium, tertiamque die gloriosè virtute sua resurgeret. Verum, quod monuisset cauendum à fermento Herodis, quem aliquando vulpem nominauit, ab eius tetrarchia cum iam recessisset, ad Philippi Tetrarchæ ditionem commigrare voluit, profectus^g Cæsaream Philippi, sic dictam ex Paneade, ac postea Neroniam ab Agrippa in Neronis gratiam nuncupatam, de qua & antea verba fecimus. Admirandum est quàm maximè in Galilæa fuerit illa Phariseorum hæresis propagata, qua (quod diximus superius, dum de sectis Iudæorum egimus) defunctorum animas in alia corpora pro meritis cuiusque personæ commigrare dicebant; dum post tot signa à Domino in Galilæa edita, ea de Christo inualuisset opinio, ipsum esse Ioannem Baptistam, vel Ieremiam, aut quempiam alium ex prioribus Prophetis illis: quos quidem omnes cum constet fuisse defunctos, sic intellexisse certum est, quod anima alicuius ex his in Christum migrasset.

E Hic pedem sistat, atque paulum attendat diligens lector rem animaduersione dignissimam. Eiusmodi namque tanti ponderis & auctoritatis actio Christi, typum quemdam exprimit celebrandi Concilij: Cum missis ceteris, solus cum discipulis, post preces Deo oblatas, de summa rerum quæstionem proponit: & admirabili quodam ordine, vt prius destruantur errores, ac subinde solida firmitate veritas stabilita locetur; in primis interrogat, quæ sit illorum qui foris sunt, opinio de filio hominis: sed cum deliramenta potius & insana ab illis dicta ferrentur, quid demum ipsi de ea sentirent, rogat sententias omnium. Petrus primus omnium, licet non ætate, vt sapius diximus, sed dignitate, talem fert sententiam, vt causam ipse definiat, & quid ab omnibus sentiendum esset, erudiat atque decernat, ac fidei canonem perpetuò permanfurum constituat: vt nihil feruè iam esset opus consulere ceteros tunc Apostolos, ac rogare quænam essent aliorum de ea re sententiæ ac opiniones. Idcirco etiam satis fuit Chri-

XVII.

CONCILIUM
CELEBRAN-
DE TYRVS.

CHANAAN
NÆAE
FILIA SA-
NATVR.

^aIos. de bello
iud. l. 3. c. 16.
^bPlin. lib. 5.
^ccap. 18.

^dBirubard.
de loc. sanct.
^epar. 1. c. 4.

^fMat. 15.
^gMarc. 8.
^hSecord. c. 64.

ⁱHier. de loc.
Hebraic.

^jMat. 16.
^kMarc. 8.
^lSecord. c. 64.

XVI.

^mMat. 16.
ⁿMarc. 8.
^oLuc. 9.

^pSecord. c. 66.
PETRI CON-
FESSIO.

^qIos. antiq.
lib. 18. c. 3.
^rIos. antiq.
lib. 20. c. 18.

Christo, Petrum fuisse locutum, ac quid de fide sentiendum esset, clauum fixisse. Quin & laudauit sententiam eius, eamque non esse habendam vt communem vel vulgarem, aut ex sensibus humanis depromptam, sed diuinitus à Deo Patre illi per Spiritum sanctum infusam, ceteris audientibus, patefecit.

XVIII. DE SVMMO SACERDOTIO. Hinc etiam, quoniam diuina illa Sapiencia praeuidebat fore, vt in Ecclesia sapius eius modi quae ad fidem pertinent, orirentur controuersia ac disceptationes, iure confu- luit, vt à quo quilibet tempore decernendum foret, in comperto esset: & ne ex cuiusque animi sententia fide in diuersa distracta, diuina in Ecclesiam collata Sacramen- ta vilescerent, vnum idemque visibile omnibus caput statuendum putauit, cui ceteri subessent ac parerent. Quod quidem iure diuino humanoque semper vbiq; gentium fa- ctitatum esse, compertissimum est. Apud Hebraeos enim summum Pontificem, qui ce- teris praesertim sacerdotibus, à Deo institutum esse, non est qui nesciat: de quo praeter illa B quae leguntur in diuinis Scripturis, haec Iosephus* aduersus Apionem agens habet his verbis: Quae poterit lex esse melior, aut iustior, quam ea quae Deum Principem omnium esse confirmat, sacerdotibus in communi quidem res praecipuas dispensare permittit, summo vero Pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit? hec Iosephus. Sed & quoniam apud Gentes optimis legibus reperitur instituta Respublica, in qua non vnus esset summus sacerdos, qui iure & auctoritate ceteros antecelleret sacer- dotes? Non morabimur haec in singulis demonstrare: satis ad exemplum ipsa in primis Romana Respub. in qua Pontifex maximus maximum omnium rum in ceteros sacer- dotes, tum in alios magistratus sibi vendicabat imperium. In Atheniensium quoque Republica summus etiam sacerdos erat, qui in Areopago rogabat singulorum senten- tias ac colligebat. est de his exemplum in decreto, quod Iosephus b recitat, facto sub Prin- cipe Agathocle. C

XIX. Quod igitur diuino humanoque iure, hac optima rationique in omnibus consenta- nea institutione, sancte pieque ab omnibus, non nisi lumine impellente, vel naturae iure id exigente mutua velut quadam consensione factum esse reperiretur: Iesus qui non legem scriptam venisset abrogare, iusve naturale à Deo menti cuiusque insitum labefa- ctare, sed numeris omnibus omnia absolutissima reddere, instituto iam in Ecclesia col- legio Apostolorum, ex illis vnum omnium maximum ac principem, qui ceteris praesertim, elegit. Fuit hic Simon Ioannis, siue dixerimus Ionæ (est idem Ioannes quod Ionas abbreviatè apud Hebraeos) hic inquam, qui (vt vidimus) tam prompto & aiactri animo, quae diuinitus acceperat de Christi diuinitate, palam confessus fuit; & ab eo gratiam re- pendente, sponsonem illam omnium maximam, quod Cephæ vocandus esset, acceperat, in praesentiarum est id feliciter consecutus, dicente ei Domino: Tu es Cephæ (sic enim vocem hanc, vt à Domino Syriacè est prolata, describimus) & super hanc Cephæ (quod significat durissimam petram) aedificabo Ecclesiam meam: Latine sic dicenda sen- tentia: Tu es Petra, & super hanc Petram, &c.] sed vltatiùs loco Petrae Petrus, quod magis conueniat viro vox masculina, dici consuevit. At de nomine Petri, quod idem sit ac Petra, & non deriuatiuum ab ea, satis superius ostensum est, cum de Cephæ nomine differuimus, eosque insigniter decipi ignorantia vocis Syriacae demonstrauiamus, qui Pe- trum non esse petram, sed à petra deductum esse, existimarunt.

XX. Quoniam verò hoc sacro Apostolorum conuentu Dominus noster Iesus Christus Ecclesiae suae sanctae iacturus fundamentum, primum lapidem ponit, dicens: Tu es Petrus, &c.] quod instituti ratio postulat, de ipso Ecclesiae fundamento paulo fufius aga- mus. Nemo quid abiectum vel humile cogitet, dum audit super Petrum à Christo esse superaedificatam Ecclesiam, quasi tanta structura super hominem quempiam innitatur: nam sic eam dicimus supra Petrum esse à Christo fundatam, vt idem ipse Christus basis quaedam sit, ac potius structurae fundamentum, de quo Paulus c ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.] Et quoniam sicut caput est Ecclesiae Christus, ita & caput Christi (vt idem ait Apostolus d) Deus est: merito affirmandum sit tantam molem aedificij potissimum supra Deum inniti, in quo omnis e aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. Verum quan- tumlibet Deus omnipotens totum hoc quod oculis cernitur, admirabili quadam sapientia ac prouidentia moderetur: nihilominus tam in caelo quam in terra statuit principatus, quibus qui sunt subditi pareant. quamobrem licet ipse sit auctor Ecclesiae, protector,

ac

* Ioseph. con- tra Apion. lib. 2.

b Ioseph. antiq. lib. 14. c. 16.

c Tert. lib. de praescript. c. 22.

d Tert. lib. de praescript. c. 22.

e Tert. lib. de praescript. c. 22.

f Tert. lib. de praescript. c. 22.

g Tert. lib. de praescript. c. 22.

h Tert. lib. de praescript. c. 22.

i Tert. lib. de praescript. c. 22.

k Tert. lib. de praescript. c. 22.

A ac moderator, tamen principatum quemdam in ea esse voluit, ac monarchiam, quam Petro contulit, ac in eius successores propagauit. Sicut ergo (quod certum est) nemo po- test aliud ponere fundamentum, praeter id quod positum est, quod est Christus, ita etiam nec aliud quisquam ponet, quam quod posuit Christus, neque conuellet, quod ipse firma- uit, dicens: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.]

B Hanc nihilominus sententiam, quantumuis apertam ac perspicuam, Nouatores de- struere volentes cauillationibus, eò amentiae prouecti sunt vt dicere non erubescerent eam non esse intelligendam de Petro, sed de Christo, in alienum prorsus sensum & lon- gè à vero diuersum distrahere haec verba non veriti sint; adeo vt non magis Petri quam aliorum Christianorum hominum, de quibus Apostolus dicit: Et vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto] velint habitam esse rationem. Verum quam ger- manè, quam piè ac sanctè ea Christi verba sancti Patres semper acceperint; instar om- nium vnus satis idoneus posset esse testis Cyprianus, qui temporis antiquitate, doctrinae praestantia, martyrij denique dignitate & amplitudine ceteros facillè antecellere videat- ur: quem, quid in eam sententiam dixerit, audiamus: in primis enim ad Cornelium scribens haec ait: Petrus tamen, super quem aedificata à Domino fuerat Ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & Ecclesiae respondens voce, ait: Domine, ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes, &c.] haec eadem scribens ad Florentium Pupianum, cuius verba superius recitauimus. Idem de habitu virginum sic: Petrus etiam, cui oues suas Dominus pascendas tuendasque commendat, super quem posuit & fundauit Ecclesiam, aurum quidem sibi esse & argentum negat.] Idem de vnitae Ecclesiae: Super illum vnum (Petrum scilicet) aedificabo Ecclesiam suam.] & infra haec etiam verba, post multa de pri- matu Petri: Hoc erant vtrique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti honoris & potestatis: sed exordium ab vnitae proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna monstretur, & pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur.] alia id genus multa ibi habet, quae breuitatis causa praetermittimus. Rursum de bono patientiae: Item inquit, Petrus, super quem Ecclesia Domini dignatione funda- ta est, &c.] haec Cyprianus, qui de Petro saepe eadem inculcat. Antiquior ipso quidem Tertullianus, licet alioqui in Romanam Ecclesiam parum aequus, haec de Petro nihilo- minus: Latuit aliquid Petrum aedificandae Ecclesiae petram dictum.] Idem in libro de Monogamia: Petrum solum inuenio maritum per focum: monogamum praesumo per Ecclesiam, quae super illum aedificata, omnem gradum ordinis sui de monogamis erat collocatura.] & in libro de Pudicitia: Qualis es, inquit, euertens atque commutans manifestam Domini intentionem, personaliter hoc Petro conferentem: Super te, in- quit, aedificabo Ecclesiam meam.]

C Origenes d item in hunc modum: Petro summa rerum de pascendis ouibus cum tra- deretur, & super ipsum velut super petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtu- tis alterius ab eo nisi charitas exigitur.] idem e ipse alibi: Petrus, super quem Christus fundauit Ecclesiam, duas tantummodò epistolas scripsit.] Epiphanius f verò non minus eleganter proficitur eadem; cuius idcirco verba audiamus: Ipse Dominus, inquit, con- stituit eum primum Apostolorum, petram firmam, super quam Ecclesia Dei aedificata est, & portae inferorum non valebunt aduersus illam: portae enim inferorum sunt haereses & haeresarchae, &c.] At quid Hilarius g de Petro? O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiae fundamentum, dignaque aedificatione illius petra, quae infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret! O beatus caeli ianitor, cuius arbitrio clauis aeterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicij praedicta auctoritas sit in caelo!] haec ille. Hieronymus h insuper scribens ad Damasum, egregius ceterorum veritati ad- stipulantium socius inuenitur, sic dicens: Beatitudini tuae, id est, cathedrae Petri commu- nione confocior: super illam petram aedificatam Ecclesiam scio: quicumque extra do- mum hanc agnum comederit, profanus est.] idem alibi: Sicut ille princeps philosopho- rum, ita hic Apostolorum fuit, super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est, quae nec impetu fluminis, nec vlla tempestate concutitur.] ac iterum k: Super vnum montium Christus fundat Ecclesiam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.] atque haec eadem alibi saepius l.

D Ambrosius etiam id ipsum multoties testatum reliquit, vt cum ait m: Vos autem quem me esse dicitis? Petrus statim, loci non immemor sui, primatum egit, prima- rum

ac

XXI. SVPER PE- TRVM QVO- MODO EC- CLESIA SIT.

XXII. PATRVM OMNIUM VNA SEN- TENTIA.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

ECCLIESIAE FVNDA- MENTA.

XXI. SVPER PE- TRVM QVO- MODO EC- CLESIA SIT.

Cypr. ep. 55.

Cypr. ep. 59.

Tert. lib. de praescript. c. 22.

XXII. PATRVM OMNIUM VNA SEN- TENTIA.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

XXIII. Ambros. de incar. cap. 4. in fin. c. 5.

AMBROSII
DISTIN-
CTIO.

tum confessionis utique, non honoris, primatum fidei, non ordinis.] hæc de Petro Ambrosius, cum nondum caput Ecclesie fuerat à Domino constitutus. sed quid subdit? Hic est ergo Petrus, qui respondit pro ceteris Apostolis, immò pro ceteris, & ideo fundamentum dicitur.] & post pauca: Fides ergo est Ecclesie fundamentum: non de carne Petri, sed de fide dictum est: quia portæ inferi non præualebunt, sed confessio fidei vicit infernum.] hanc idcirco Ambrosius de carne Petri & fide Petri habet distinctionem, ne videretur cum Petro etiam interiisse Ecclesia: ceterum non nisi ex fide confessione eam Petrus prærogatiuam promeruit. unde idem Ambrosius hæc alibi: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: petra enim dicitur, eò quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tamquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq̃ contineat, &c.] Certè ipsum Ambrosium non aliud quàm hoc ipsum sensisse, quòd Petrus sit petra, super quam Ecclesia sit fundata, Augustinus testatur.

Ambrosii de fide Petri.

Aug. Retr. lib. 1. c. 21. XXXIV.

Sic etiam eodem sensu super fidem Petri & aliqui alij dixerunt fundatam esse Ecclesiam; non quòd illam separarent à persona Petri, sed ne vno extincto Petro, etiam fides Christi ipsaq̃ Ecclesia corruisse videretur, cum & Dominus sit Petro pollicitus, fidem ipsius nullo vnquam tempore desitiram. Nam & Cyrillus, qui istud ipsum dixerat in libris de Trinitate, quid alibi profiteatur, attendamus: Non Simon, inquit, fore iam nomen sibi, sed Petrus, prædicit: vocabulo ipso commodè significans, quòd in eo tamquam in petra lapideq̃ firmissimo suam esset ædificaturus Ecclesiam.] In eodem sensu Basilius etiam hæc de Petro: Quoniam fide præstabat, Ecclesie in se ædificationem suscepit.] & alibi: Etsi, inquit, Petrus petra est, non vt Christus petra est, sed vt Petrus petra est. Christus enim re vera petra est immobilis & inconcussa, Petrus verò propter hanc petram: largitur enim Deus suas dignitates, non euacuans se, sed habens dat. Lux est: Vos estis, inquit, lux mundi. Sacerdos est: sacerdotem facit. Petra est: petram facit, &c.] Rursus etiam Gregorius Nazianzenus hæc habet verba, dum agit de Petro: Vides quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus, & excelsis, atque electione dignis, hic petra vocetur, atque Ecclesie fundamenta fidei sue credita habeat?] hæc Gregorius Chryostomus item, qui in eandem sententiã locutus videbatur, hæc, locum illum Matthæi explicans, ait: Pater ad Ieremiam dicebat: Sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. sed ipsum quidem genti vni Pater, hunc autem vniuerso terrarum orbi Christus præposuit.] & paulo post sic: Ego tibi dico, inquit, tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam.] & alibi: Princeps Apostolorum Petrus, super quem Christus fundauit Ecclesiam, verè immobilis petra, & firma confessio, nonne pauper erat? &c.]

Cyril. de Trinit. lib. 4. Cyril. in lo. an. c. 12. li. 2.

Basili. adu. Eunom. li. 2. Basili. ho. 29. de pœnit.

Greg. Naz. orat. de mod.

Chryso. in Mat. ho. 55. Ierem. 1.

XXV. Aug. in Ps. contra peruen. Donatist. Habetur 20. 7. in princ.

Non prætereamus Augustinum, qui & istæc de Petro in Ecclesia aduersus Donatistas cani voluit his versibus:

Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, Et in ordine illo Patrum quis cui successit, videte, Ipsa est petra, quam non vincunt superbe inferorum portæ.]

Hæc cum dicat, atque occini in Africana Ecclesia ipse velit: cur Nouatores de eodem Patre quæstionem mouent, quasi hæc verba, Et super hanc petram] intelligenda dixisset de Christo? Sed ad hæc & alia quæ superius ex eodem auctore citauimus, dum de Cephæ nomine egimus, prouoco illos. Quòd si idem ipse in Retractationibus suis legentium arbitrio relinquat, quam velint ex duabus sententiis alteram sequi, hæc idcirco tunc ipse (quod aliàs diximus) quòd vim vocis Syriacæ minùs fuerit affecutus, dum putauit (quod ait) nomen Petri non esse idem quod petra, sed deriuatum ab ea. At ne eadem sepe repetere cogamur, consule quæ superius dicta sunt de nomine Cephæ. Porro nullum est dubium, quin idem Pater sit fidissimus assertor primatus Petri, vt cum ait: Quis enim nesciat Apostolorum principem beatissimum esse Petrum? &c.]

AVGVSTINI SENTENTIA

Aug. in lo. tra. 56.

XXVI. Leo serm. 3. in Annivers. dia. sue assit. Act. Ephef. Conc. 2. c. 5. adit. Pelagian.

In hanc sententiam hæc S. Leo: De toto mundo vnus sanctus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisq̃ Ecclesie Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq̃ pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus, &c.] hæc ille, qui plura habet id genus. Istæc ipsa omnia etiam in sacrosancto Concilio Oecumenico Ephefino coram Patribus, Apostolica sedis Legatus Philippus his professus est verbis: Non ignara

ignara est vestra beatitudo, totius fidei, ceterorumq̃ omnium Apostolorum caput beatum Apostolum Petrum extitisse.] idemq̃ inferius hæc verba: Nulli dubium, immò sæculis omnibus notum est, sanctum beatissimumq̃ Petrum Apostolorum principem & caput, fideiq̃ columnam, Ecclesie Catholice fundamentum, à Domino nostro Iesu Christo, Salvatore nostro, humaniq̃ generis Redemptore, celestis regni clausas accepisse, soluendi atq̃ ligandi potestate, quam acceperat, vsu fuisse, nec non per successores suos hucusq̃ semper viuere, causas decernere, semperq̃ victurum esse.] hæc ille in frequenti ac plena Synodo.

Act. Ephef. Concil. 20. 2. cap. 16. adit. Peliana.

Denique ne vltius longiori digressione vagemur, sed vno verbo dicamus: quotquot post recitatos fuerunt Ecclesiastici Orthodoxi, quotquot etiam fuerunt Synodi in Spiritu sancto legitime congregatæ, id ipsum omnes æquè constanter ingenueq̃ professi sunt, Petrum scilicet à Christo Domino fundamentum Ecclesie esse constitutum: atque adeò, vt sicut (quod diximus) nemo potest fundamentum aliud ponere, præter id quod positum est, quod est Christus; ita nemo reuellere aut dissoluere vnquam valeat Ecclesie fundamentum, quod posuit Christus, compaginatum Christo, ac stabilitum verbo Christi. Hæc itaque adeò solida atq̃ constantia, verbo Domini ac totius Catholice Ecclesie confessione recepta atq̃ probata, velle iterum in dubium reuocare, non nisi emota mentis, perfrictæ frontis, infrenis linguæ, ac denique vecordis hominis esse potest. Sed insaniant licet: firmata tamen semel verbo Domini supra firmam petram Ecclesia, portæ inferi non præualebunt, sicut nec præualuerunt, aduersus eam. Verum stabit & in hoc verax sententiã Domini, qua dicit: Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.] Ceterum quod pertinet ad primatum Petri iam verbis Domini stabilitum: quomodo aliàs in futurum frequentius fuerit demonstratus, & certis quibusdam signis euidentissimè declaratus, ac subinde in posteros propagatus, suis locis opportuniùs dicemus; nec suo etiam loco tacebimus, quomodo Dominus pollicitus sit se daturum clausas Petri, & quando id impleuerit. Nunc verò ad ipsam Evangelicam historiam redeamus.

XXVII. FVNDAMENTVM IMMORTALE.

Mat. 21.

In hunc modum stabilito Ecclesie Catholice fundamento; Dominus comminatus ne cui dicerent quòd ipse Christus esset, docens eos quid passurus Ierosolymis, & quomodo postea tertia die resurrecturus esset palàm prædixit. Tunc Petrus apprehendens eum, cœpit increpare illum, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Ad quem conuersus Iesus, redarguens eum dixit: Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.] Hinc certè videmus (inquit Ioannes Chryostomus) non à seipso, sed ex reuelatione priora illa dixisse: quia in his quæ reuelata non sunt, turbatur & percellitur, & centies audiendo non sentit quòd dicitur. Dicerat quæ professus fuerat rudimenta fidei, quòd Christus esset filius Dei: sed nondum didicerat mysterium Crucis: non enim adhuc, sicut illud, fuerat ei reuelatum à Patre: vt meritò dicatur sapere quæ sunt hominum, & non quæ sunt Dei, apparatusq̃ humano spiritu ea dixisse; & quia immenso quodam amore illius tenebatur, non nisi quæ pacifica ac iucunda essent, cupiebat illi: vt cum in monte Thabor dixit: Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, &c.] Sicq̃ quantumlibet appellet eum satanam, non tamen afflatum dicit spiritu satanæ, sed humano potius, quippe quòd sapiat quæ sunt hominum. Porro sic appellat eum satanam, non quòd sit spiritus ille nequam (quomodo enim vel esse, vel agi poterat diabolico spiritu, cum Dominus illum, quòd quæ sunt hominum, & non Dei sapiat, tantum accuset?) sed satanam appellat, hoc est, aduersarium (id enim propriè hæc vox satanæ significat) vt qui Cruci ipsius aduersaretur: sic & eundem sibi esse scandalo dicit, quasi impedimento siue offendiculo in via, dum obsistit Domino, ne pateretur. Eo verò velut terræ motu etiam concussus est Petrus, non tamen conuulsa est ipsa petra, verbis Domini compaginata & stabilita, quam immobilem fore per mansuram promissit.

XXVIII. Mat. 6. Marc. 8. Luc. 9. Concil. 66. CHRISTVS PRAEDICIT DE SUA PASSIONE. Chryso. in Matthæi hom. 55.

Hieron. in Matth. c. 6.

Chryso. in Mat. hom. 55.

Mat. 16. Marc. 8. Luc. 9. Concord. Evangel. c. 66.

Post hæc conuocata turba, de tollendo ab vnoquoque crucem suam, & vt sequerentur se, tradidit disciplinam; & quæ foret pœna non contentis, sed erubescens, admonuit, prædixitq̃; de suo aduentu cū gloria. Inde post dies ferme octo assumens secum Petrum, Iacobum, & Ioannem, ducit eos in montem excelsum seorsum, & dum oraret, transfiguratus est ante eos, adeò vt sicut Sol facies eius resplenderet. Visti sunt Moyses & Elias loquentes cum eo de excessu quem Ierosolymis impleturus erat: quid tunc Petrus dixerit,

dixerit, ac cetera quæ sunt secuta, Euangelistæ fusiùs prosequuntur. Montem illum excellens, fuisse Thabor in Scripturis diuinis celeberrimum, apud omnes est in confesso. Hunc Iosephus^a Itabyrion nominans, situm scribit inter Scythopolim & Campum magnum protectum in altitudinem triginta stadijs, ex Septentrionali parte esse inaccessum, in vertice habentem planiciem viginti stadiorum. De eo item Hieronymus^b hæc habet: Thabor terminus Zabulon: est autem mons in medio Galilææ campo, mira rotunditate sublimis, distans à Diocæsarea decem millibus contra Orientalem plagam: qui confinium quoque inter tribum Issachar & Nephtalim fuit.] hæc ille. Idemque superius, distare ait ab eo Naim duobus milliarijs contra Meridiem. Nazareth verò contra Legionem in quintodecimo eius milliario ad Orientalem plagam iuxta montem Thabor. Ita Hieronymus. Distare autem Nazareth à monte Thabor sex dumtaxat milliarijs ad Occidentem, prodidit qui scripsere de locis sanctis. Auctor est Beda^c, in memoriâ tam gloriosi mysterij, tres illic in montis vertice esse ædificatas ecclesias, secundum quod dixerat Petrus: Faciamus hinc tria tabernacula.] grâde in super apud eas monasterium esse constructum. Fuisse totam planiciem môtis verticis muro cinctam, atque munitam aduersus Romanos, idem qui supra Iosephus testatur. Christianos illd accedere cõsueuisse religionis causâ, affirmat S. Hieronymus^d, qui de Paula hæc scribit: Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus: aspiciebat procul montes Hermon & Hermonium, & campos latissimos Galilææ, in quibus Sisara, & omnis exercitus eius, Barach vincente, prostratus est: Torrens Cisson, qui mediam planiciem diuidebat, & oppidum iuxta Naim, in quo viduæ suscitatus est filius, monstrabatur.] hæc ille. Sed iam ceteras res à Domino gestas prosequamur cæpto ordine.

Sequenti^e verò die cum iam descendisset de monte, demoniacum curat, quem discipuli eius curare non potuerant, quos incredulitatis redarguit, & quanta tribuenda essent habenti fidem, adiunxit. Post hæc Galilæam^f peragrans, rursus de futura sua passione sermonem ingressus: quo contristati sunt discipuli eius, ac timentes non auti sunt quidquam eum rogare. Cum verò aduenisset Capharnaum, exactor tributi de didrachmate persoluen- do à Domino, Petrum interpellat. IESVS quamuis se ab eo tributo esse liberum demonstraret, tamen ne offenderentur homines, iussit Petrum piscari, & de statere inuen- to in ore piscis persolui tributum. Quod cum didrachma sit dictum, non aliud esse vide- tur, quam illud^g quod à Domino est imperatum filijs Israël: nimirum vt viri omnes à vi- gesimo anno & supra pro redemptione & propitiatione sua darent in vsum tabernaculi dimidium sicii, quod est didrachma: duo autem didrachmata vnum faciunt staterem, duo autem stateres vnam vnciam, prout Epiphanius^h docet his verbis: Libra habet duodecim vncias: vncia habet stateres duos: stater quidem est dimidium vnciæ, habet autem duo didrachmata. Siclus, qui & quadrans dicitur, quarta pars est vnciæ, dimidium stateris ha- bens duas drachmas: vnciæ enim erant octo drachmæ.] hæc Epiphanius, quibus consen- tientia scribit Hieronymusⁱ, & alij.

Vsq; autem ad Vespasiani tempora perseverasse eiusmodi tributi solutionem, vt sin- guli duas drachmas offerrent in templo, Iosephus^k auctor est: qui addit, templo destruc- to, ac subactis Iudæis, illud ipsum didrachma ob omnibus Iudæis vbique gentium ha- bitantibus in Capitolium ferri iussum. sunt hæc verba ipsius: Stipendium verò, vbicum- que degerent, Iudæis indixit, bina sç. drachmas singulis annis deferre in Capitolium ius- sit, ita vt antehac Ierosolymorum templo pendebant.] sic namq; vbicumque gentiũ age- re solerent Iudæi, singulos eorum eiusmodi didrachma pendere solitos, idem^l auctor af- firmat. Putarant nonnulli, eò quòd dixerit Dominus, interrogans Petrum: Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis?] dictum didrachma, tributum esse, quod tunc Iudæi Romanis persoluerent. Sed hæc minimè nobis proban- tur: quandoquidem id quod in exemplum deducitur, non est id ipsum de quo agitur. Porrò ea de Regibus gentium exempli causâ à Domino fuisse inducta, nulli dubiũ est: nam quo modo cũ veritate consistere potest, & ad Christum inferri quod dicitur de Re- gibus gentium, qui nõ exigunt tributum à filijs: num ex Regibus gentium erit progeni- tus Christus, vt immunis esset à pensione tributi? Sed optimè illud infertur: sicut Reges gentium à filijs tributum non exigunt, eadem ratione Dei Filium esse immunem à tri- buto, quod Deo penditur ad vsum templi. Verum enimverò diuersi generis fuisse tribu- tum, quod Iudæi persoluebant Romanis, opportuniùs suo loco agemus, cum de nu- mismate

^a Ioseph. de bel. iud. lib. 4. c. 2.

^b Hieron. de locis Hebraic.

^c Beda de loc. sanctis, 6. 17.

^d Hier. ep. 27.

XXX.

^e Mat. 17. Marc. 9. Luc. 9. Concord. c. 68. Concord. c. 69.

DE PERSONA AENDO DIDRACHMATE. Exod. 30.

^f Epiph. lib. de mens. & pond.

^g Hieron. in Ezec. c. 4. & Ioseph. ant. lib. 3. c. 9.

XXXI. Ioseph. de bello iud. lib. 7. c. 26 in fin.

^l Idem ant. lib. 1. c. 12. IUDÆI ROMANIS DIDRACHMA SOLVERUNT.

mismate census, quod ostensum est Christo, fusiùs disseremus. Qui ergo venit in omnibus legem implere, didrachma etiam, ne quisquam ex Iudæis offenderetur, persolue- re non recusauit.

Sed quòd præ ceteris Petrus interpellatur pro Domini tributo, eidemq; de eo soluendo præ ceteris mandatur cura, ac ad piscandum mittitur, & inuento statere, pro Domi- no ac pro se exactori soluere iubetur: quid aliud nisi Petri primatum insinuat? Verum cum Reges non à filijs tributum exigere solere, Dominus monstrasset: inde nec se nec suos tributi lege teneri, perspicuè inferre voluit. vt & hinc videas quàm perperam ex his Nouatores nouam inferant sententiam, sacerdotes ac clericos non esse immunes à Prin- cipum vectigalibus. Quid de his dicam, cum Reges gentium tantum detulerint sacerdo- tibus suis, vt absque tributo eos liberos agere voluerint, hisq; maiora præstiterit Pharao^a Rex Ægyptiorum sacerdotibus suis? Apud Romanos tantum abfuit, vt ipsi tributa persoluerent, vt potius sumptus acciperent ex arario, vt Dionysius^b Halicarnassensis testa- tur. Ceterum non subest amplius aliqua ratio vitandi scandali, qua pro se & Petro voluit IESVS statere pendit: nam tunc venerat implere legem, & necdũ à Patre acceperat gen- tes hereditatem suam. At cum ille Rex regum mundo innotuit, & regale instituit sacer- dotium: quænam subest ratio vitandi scandali, si tributum à suis sacerdotibus non solu- atur? Vnde & Hieronymus^c optimè hoc in loco: Nos, inquit, pro illius honore tributa non reddimus, & quasi filij Regis à vectigalibus immunes sumus.] quòd scilicet immu- nes essent sacerdotes, ac omnis Ecclesiasticus ordo à pensione tributi, Christi causa, cuius respectu Principes Christiani nullum illis de ea re negotium exhiberent. atque hæc obi- ter, sed aliàs locupletius. Et vt redeamus vnde digressi sumus: hæc declarant Christus de primatu Petri: nam quàm libet antea id sæpiùs demonstrasset, tamen quòd^d suborta fuisset in itinere contentio inter Apostolos, quis eorum videretur esse maior, IESVS factis potius quàm verbis, voluit eos admonuisse. Ceterum non prætermisit admonere eos: nam cum essent domi, ac de his que tractassent in via, rogaret eos, ea occasione de humi- litate sectanda egregiam instituit orationem: & ne inuidiæ stimulis exagitarentur, aperte monstrauit, eò maiores fore homines in regno cælorum, quòd hic humiliores animo ex- titerint, nec nisi humiles illuc ingressuros.

Inter hæc Ioannes IESVM interpellat de homine, qui in eius nomine dæmonia eijce- ret. At ille nullum ea de causa negotium ei faciendum dixit, quòd non esset aduersarius, qui suo nomine aduersus dæmones vteretur. Rursus institutam semel persequens oratio- nem, sicut præmium illi qui paruulum quempiam nomine suo reciperet, vel quid mini- mum eidem impartiretur eodem nomine, fore prædixit: ita^e etiã grauissimis pœnis esse subijciendum præmonet, si quis aliquem ex pusillis qui in ipsum crederent, quoquo mo- do offenderet; haberéque illos Angelos defensores ac testes, qui semper videant faciem Dei Patris: omniaque insuper hic à nobis sufferenda, quantumlibet graua, quàm pati extortes esse à regno cælorum, admonuit: seque venisse in hunc mundum saluatorem, perinde ac pastor solet, relictis ceteris, ouem perditam quærere in deserto. Postmodum peccantes^f admonendos esse docuit, & quo ordine id faciendum esset, cõmonuit Apo- stolos: in eorumque esse arbitrio eisdem soluere atque ligare: & quòd ipsi statuissent in terris, haberi ratum in cælo. Roganti tum Petro, quoties peccanti homini deberet igno- scere, num septies? respondit: Non tantum septies, sed etiam septuagies septies. Post hæc verò exemplo duorum conseruorum debitorum, eisdem ad remittenda aliorum errata eleganter instituit, quorum alterum à domino suo debiti remissionem cõsecutum, quòd conserui sibi pauca debentis non misertus fuisset, dominus iratus tradidisset crucian- dum tortoribus, quoad vsque redderet vniuersum debitum.

Tortoribus quidem iure antiquo Romanorum tradi olim debitores, nulla est dubita- tio: habes apud Liniu^g id sæpè testatum, nimirum debitores, qui soluendo non essent, dari in seruitium creditoribus, ab illis in ergastulum trudi, ac verberibus flagellari. Dio- nysius^h quoque idem testatur, additque non debitores tantum sed & eorum filios credi- toribus tradi solitos. Certè longè his immittor erat ac inhumatior lex duodecim tabula- rum, quæ his verbis conscripta recitatur à Gellioⁱ: Aris confessi, rebusque iure iudicatis, triginta dies iusti sunt: post deinde manus iniectio esto, in ius ducito: ni iudicatum facit, aut quis endo eo in iure vindicit, secum ducito, vincito, aut neruo, aut compe- dibus quindecim pondò, non minore, aut si volet maiore vincito. si volet, suo viuito.

XXXII.

A TRIBUTO QUI SINT LIBERI.

^a Gen. 47.

^b Dionys. hi- stor. Rom. lib. 2.

^c Hieron. in Matth. c. 17.

PETRI PRIMA- TUS DE- CLARATVS. Mat. 19. Marc. 9. Luc. 9. Concord. c. 70.

XXXIII.

^e Mat. 18. Marc. 9. Concord. c. 71.

^f Mat. 18. Concord. c. 72.

XXXIV.

^g Liu. decad. 1. lib. 1. c. 6. DEBITORVM ANTIQVAE PœNÆ. ^h Dion. Halic. hist. Rom. lib. 6. ⁱ Gel. lib. 20. c. 1.

ni suo viuit; qui eum vincum habebit, libram farris endo dies dato. Si volet, plus dato.] Erat, subdit auctor, ius interea paciscendi: ac nisi pacti forent, habebantur in vinculis dies sexaginta. Inter eos dies trinis nundinis continuis ad Prætozem in comitium producebantur, quantæque pecuniæ iudicati essent prædicabatur: tertijs autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tiberim peregrè venum ibant: sed eam capitis pœnam, sanciendo, sicut dixi, fidei gratia, horrificam atrocitatis ostentu, nouisq; terroribus metuendam reddiderunt. Nam si plures forent, quibus reus esset iudicatus, secare si velent, atque partiri corpus addicti sibi hominis, permisissent. Et quidem verba ipsa legis dicam, ne existimes me inuidiam istam fortè formidare: Tertijs, inquit, nundinis partes secanto. si plus minusve secuerunt, sine fraude esto.] hæc apud Gellum lex duodecim tabularum. Porro quantūlibet mitiores Romani redditi, à nece debitorum & sectione abstinuissent visi sint: tamen vsque ad Constantini tempora, debitores, eorum legibus, plumbatis cædi consueuissent: siquidem idem Imperator Christiana mansuetudine imbutus, à plumbatarum ictibus primus exemit debitores. Apud Iudæos legibus Romanorum adstrictos, iisdem pœnis affici debitores consueuissent, à Domino recitata parabola non obscure indicat.

^a 1. 4. c. 7. de exat. C. Theod.

XXXV. CHRISTI MIRACULA. ^b Mat. 19. Marc. 10. Luc. 9. Ioan. 7. Concor. c. 73. ^c Luc. 17. Cœcord. c. 74. ^d Ioan. 7. Concor. c. 75. ^e Ioan. c. 8. c. 9. Cœcord. c. 76. c. 77. ^f Ioan. 9. Cœcord. c. 78.

XXXVI. ^g Hieron. in Isai. c. 8. DE FONTE SILOE.

^h Epiph. de vita & meritis Proph. c. 7.

ⁱ Ioseph de bel. Iud. lib. 7. c. 24.

XXXVII. DE SABBATICO ELYMINE.

Post hæc autem ea oratione absoluta, Dominus noster inde recessit, atque è Galilæa migravit: cumque Ierosolymam ad festum diem, qui Scenopogia dicebatur, iturus, à Samaritanis prohiberetur hospitio; discipulos paratos vicisci, redarguit. In itinere adhuc posito, apud quoddam castellum, occurrunt decem viri leprosi à longè stantes, ac clamantes implorabant eius opem: quos Dominus abire iussit ad sacerdotes: cumque illi obtemperantes irent, mundati sunt: at ex illis vnus tantum rediens, gratias illi egit. Perueniens inde Ierusalem, ipso die festo ascendit in templum, ac docuit populum, laudantibus alijs, alijs mirantibus, & alijs aduersantibus ac apprehendere conantibus, quos Dominus sermone repressit. Perrexit inde ad montem Oliueti, qui adiacet Ierosolymis à plaga Orientali: vnde in templum rediens, sedens docebat populum: tunc oblatam sibi mulierem deprehensam in adulterio, deficientibus accusatoribus, absoluit, perseuerans docere populum: at contradicentibus Phariseis, & lapidare eum quærentibus, se ab illorum subduxit aspectu, & exiit de templo. Præteriens autem, videns hominem cæcum à natiuitate, faciensque lutum ex sputo, liniuit ex eo oculos eius, præcepitque abire ad Natatoriam Siloæ, illicque oculos lauare: quod vt ille fecit, visum recepit.

Quod spectat ad aquas Siloæ, hæc de ijs tradit Hieronymus: Siloam autem fontem esse ad radices montis Sion, qui non iugibus aquis, sed in certis horis diei bulliat, & per terrarum concaua ad antra saxi durissimi cum magno sonitu veniat, dubitare non possumus, nos præsertim, qui in hac habitamus prouincia.] hæc Hieronymus. Quomodo verò fons ille primùm eruperit precibus Isaiæ, & vnde nomen acceperit, Epiphanius his verbis eiusmodi recenset historiam: Fontem quippe Deus Siloam causa Prophetæ effecit: quoniam priusquàm moreretur, pusillum precatus est, vt vndas illinc emitte dignaretur: & confestim dimisit illi cælitus aquam viuentem, vnde fortitus est locus ille appellationem Siloam, quod si quis interpreter, sonat demissum. Sub Ezechia quoque Rege, antequam stagnum piscinalisque fabricasset, precibus Isaiæ effectum vt exigua lymphæ scaturiret, quod populus in obsidione hostium teneretur; ne ipsa periret vndis destituta ciuitas. Milites igitur perscrutabatur vndique vbinam sedare sitim darentur, ignorabant enim. Vrbe quippe potiti, obsidebat Siloam. Quandocumque itaque indigentes Iudæi aquatum venerant, scaturiebat eis vnda, & aquabant: exterarum verò nationum homines reperire nesciebant, latex namque aufugiebat. Eoque vsque ad hodiernum diem eructatur clanculum, quod significetur mysterium. Ceterum quandoquidem Isaiæ Prophetæ istud acceptum referunt, in perennem eius rei memoriam, populus accuratè Prophetam isti solo cum gloria & honore reddidit; vt per eius intercessionem, in consummationem vsque sæculi aquæ huiusmodi fructus impetretur, cui scilicet vsus referebant acceptum.] hæc Epiphanius, cum agit de sepulchro Isaiæ apud Siloam posito. Huius quoque fontis meminit & Iosephus.

At huic fonti Siloæ haud valde dissimilis videtur fons ille seu fluuius item in Palæstina, Sabbaticus dictus, quod die tantum sabbati flueret, ceteris diebus alueo sicco, nõ apparens, de quo his verbis mentionem facit Iosephus, dum agit de Vespasiano Imperatore,

tore, qui illum vidit: Conspicit in itinere fluuium cognitione dignissimum: is fluit medius inter Arcas & Raphaneas Agrippæ regni ciuitates: habet autem quoddam peculiare miraculum: nam cum sit, quando fluit, plurimus, neque meatu segniss, tamen interpositis sex diebus, à fontibus deficiens, siccum exhibet locum: deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atque hunc ordinem eum semper seruare, pro certo cõpertum est: vnde etiam Sabbaticus appellatus est, à sacro Iudæorum septimo die sic denominatus.] hæc Iosephus: ex quo erroris arguitur Plinius, qui de eodem anneau agens, semper fluere, sed sabbatis omnibus siccatum testatur. Sed de his hæctenus. Post reprehensos qui miraculum de cæco illuminato obscurare conabantur, idem Dominus de bono pastore subintulit orationem; qua etiam, mercenarius quis sit, egregie demonstrauit. Quibus traditis, calumniabantur alij ipsum esse arreptum à dæmone, alij contra excusabant atque laudabant.

Põst inde verò designauit Dominus & alios septuagintaduos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quod erat ipse venturus: quos etiam de his quæ agere deberent, admonuit. Quod verò de numero discipulorum textus Euangelij reperiatur diuersi, dum alij codices habent, septuagintaduos, alij verò septuaginta tantum: modò: inde in ore omnium versatur disputatio, Num septuaginta tantum, vel septuagintaduo rei veritate discipuli fuerint. Si auctoritate antiquorum res agitur, septuagintaduo reperitur. Tatianus enim in sua Euangelica harmonia legit septuagintaduos, Ammonius idem, Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Beda, & alij recentiores quam plurimi: nec prætermittimus testimonium ex constitutionibus Clementis, apud quem septuagintaduo discipuli leguntur. Sed obijcitur, Hieronymum septuaginta discipulos numerare: cum enim agit de quadragintaduobus mansionibus ad Fabiolam, sic ait: Nec dubium quoniam de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus deriuatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant. Iuxta has aquas septuaginta creuerunt palmæ, quos & ipsos secundi ordinis intelligimus præceptores, Luca Euangelista testante duodecim fuisse Apostolos, & septuaginta discipulos minoris gradus.] Verum cum idem ipse per purgatum omnique labe emaculatum eiusdem Lucæ Euangelium vnà cum alijs tribus ad Damasum mittit, ex emendationibus codicibus restituit numerum septuagintaduorum. Porro de egregia à se nauata opera in emendandis codicibus deprauatis quatuor Euangeliorum, idem ad Damasum scribens hæc ait: Igitur præfens præfatiuncula pollicetur quatuor tantum Euangelia, quorum ordo hic est, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, codicum Græcorum emendata collatione, sed veterum, quæ ne multum à lectionis Latinæ consuetudine discrepant, ita calamo temperauimus, vt iis tantum quæ sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerant.] hæc ille, ac plura id genus de labore à se suscepto in tanto negotio obeundo.

Ceterum haud mirandum si penes aliquos septuaginta tantum nominatos discipulos quis inueniat: id enim perinde accidit, ac cum citati reperiuntur Septuaginta interpretes, quos absque vlla dubitatione constat fuisse septuagintaduos, sex è singulis tribubus; tamen breuitatis causa apud nonnullos vsu receptum esse videtur, vt cum illos allegant, Septuaginta tantum dicant interpretes. Sicut & olim apud Romanos collegium Centumvirum dicebatur, cum tamen re vera constaret fuisse centum & quinque iudices, qui lites iudicarent; nam tres eligebantur ex singulis tribubus, quæ erant trigintaquinque. Porro si dicere voluerimus, eo numero alludere voluisse Dominum ad illos seniores, quos Deus præcepit Moyse vt eligeret, qui in administranda tanti populi cura essent illi adiumento: planè constat eos fuisse septuagintaduos, additis nimirum Eldad & Medad, qui in castris remanserant: nam & ipsi (inquit diuina Scriptura) descripti fuerant: quo exemplo perseuerauit apud Iudæos concilium seniorum septuaginta duorum, quod Synedrion appellabant, toridemque fuerunt interpretes magna cura ab Eleazaro Pontifice ad Ptolomæum Regem missi, qui sacros codices in Græcam linguam verterent.

Nomina autem discipulorum, qui à Domino fuerunt electi, dum singula exprimere conati sunt aliqui: omnes ferè, quorum inueniuntur in epistolis Pauli fieri mentionem, quos eiusdem Apostoli constat fuisse discipulos, simul confarcinantes, nulla prorsus habita ratione veritatis, inter discipulos Domini adnumerarunt: & quod deterius est, eos admiscuerunt, qui nec Apostolorum discipuli fuisse noscuntur. Primus post Hippolytum (quod inuenimus) eius rei auctor fuit Dorotheus, qui falso cognomine, Tyri Episcopus

^a Plin. hist. nat. li 31. c. 2. ^b Ioan. 10. Concor. c. 79.

XXXVIII. ^c Luc. 10. Concor. c. 8. DE LXXII. DISCIPULIS.

^d Ammon. in Conc. Euang. ^e Epi in Panar. l. 1. c. 61. ^f Hier. in can. Luc. Euang. c. 10.

^g Aug. quæst. Euang. lib. 2. c. 14. ^h alijs locis.

ⁱ Clem. Cæss. lib. 2. c. 59. ^k Hier. epist. l. 27. mans. 6.

^l Hieron. in can. Euang. ad Dorotheum.

XXXIX. DE VSV ABBREVIANDI NUMERVM.

XL. DE NOMINIBVS DISCIPVLO- RVM.

scopus inscribitur, immò & ab aliquibus martyris titulus eidem adijcitur: sed quàm diuersus sit ab illo Dorotheo Tyrio, qui multa passus est temporibus Iuliani Apostatae, dicemus suo loco: tu consule quæ notauimus in Martyrologio Romano, dum de Dorotheo Tyrio egimus. Hic, inquam, Dorotheus Cæsarem quemdam vnum fuisse dicit ex discipulis Domini: Et huius, inquit, meminit Paulus, cum scribens ad Philippenses dicit: Saluant vos omnes sancti, maximè autem qui de domo Cæsaris sunt.] perinde ac si de priuato aliquo homine, & non de Imperatore Paulus loquatur. Sed hæc potius risu sunt digna quàm confutatione, cum nullum illis temporibus Cæsarem dici potuisse certum sit, nisi qui Imperator futurus eligeretur.

XLI. At verò magna certè cautela adhibita, Lucas in Actis^b, dum de Iasone Domini discipulo mentionem facit, quòd à recentioribus Apostolorum discipulis distinguat, antiquum discipulum nominat. Ex illis aliquot recenset Epiphanius^c, dum ait: Misit & alios septuagintaduos ad prædicandum, ex quorum numero fuerunt septem viduis præfecti, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus; & Matthiam ante ipsos, Marcum, Lucam, Iustum, Barnabam, Apellem, Rufum, Nigrum, & reliquos septuagintaduos.] hæc Epiphanius. Sed quod de Luca ait, res est accuratiùs inferiùs examinanda. At Eusebius^d, qui in his perquirendis haud parum laboris videtur insumpsisse, apertè fatetur, nusquam inueniri catalogum eiusmodi septuagintaduorum discipulorum: recenset tamen aliquos, quos ipse hinc inde expiscatus est, videlicet Barnabam, Sosthenem, Cepham, diuersum à Petro, Matthiam, & Thaddæum: putarem & Ananiam inter eos adnumerandum. Papias^e antiquus Theologus, auditor Ioannis Euangelistæ, recenset inter eosdem Domini discipulos Aristionem, & Ioannem alium, ab Euangelista quoque diuersum. Haestenus de nominibus discipulorum Domini^f: qui à prædicatione reuersi, gloriantes quòd dæmones etiam suo subijcerentur imperio, à Domino repressi sunt.

XLII. Interim^g interpellatus IESVS à quodam legis perito de salute consequenda, cum docuisset quid agere deberet, parabolam de homine qui incidit in latrones, & de Samaritano subiunxit. Inde^h Ierosolymis discedens, Bethaniam veniens, apud Martham diuertit, vbi Maria soror eius, ad pedes Domini sedens, audiebat verba illius. Alio post hæc in loco constitutus, multa de orando Deum discipulos suos admonuit. Deindeⁱ inuitatus à Phariseo, aduersus iustitiam Pharisæicam multa differuit, suosque discipulos, ne illis essent similes, rursumque ne corporis mortem timerent, & alia id genus plura ad virtutes capeffendas instituit. Rogatus postea ab altero duorum fratrum, vt communem inter eos diuideret hereditatem, facere recusauit, deque abijcienda diuitiarum sollicitudine & cura, vt aliàs sæpius, multa differuit: paratosque esse debere ad diem nouissimum, atque ad poenitentiam de admissis iniquitatibus agendam, recenti exemplo vehementiùs inculcauit. His ita^k intento Domino, de Galilæis occisis à Pilato, cum seorsum sacrificarent, nuntium est delatum, deque turri illa in Siloë collapsa, cuius ruina decem & octo homines oppressi fuerunt. Constat quidem hos proculdubio fuisse, qui non sacrificarent cum ceteris, sed seorsum, quippe qui sectæ Galilæorum gregales erant, quorum superiùs meminimus. Hi quòd negarent tributum pendendum Romanis, vel pro eis victimas cædendas, cum hæc omnia Iudæi facerent, templo abstinebant, seorsumque conuentus agebant, ac sacrificia offerebant: quos cum sacrificantes nactus esset Pilatus, immixtis in eos militibus, immaniter trucidauit. Sed magnopere considerandum est, quales essent ceteri Iudæorum, si comparatione horum, quos constat fuisse hæreticos, nihilo meliores istis fuisse testetur Dominus.

XLIII. Interim^l verò cum sabbati die doceret in synagoga, oblatamque sibi contractam mulierem sanasset: mox ab Archisynagogo de die sabbati, quo curasset, mota est controversia: quem Dominus multis redarguit, adeò vt aduersantes iam erubescerent: cumque multa in eam dixisset sententiam, regnum cælorum grano sinapis, ac fermento, accommodatis ad eam rem collationibus, comparauit. Peragrans^m postmodum Galilææ ciuitates ac castella, docebat omnes: tumque de multitudine pereuntium, & paucitate eorum qui saluandi essent, admonuit; ob eamque causam contendendum sedulo, ac studendum, non secus ac si per angustissimam portam intrandum esset, persuasit. Hæc cum diceret, de Herode, quòd quæreret eum occidere, Pharisei ipsum monuerunt, illincque recedere suaserunt: quibus ille respondit, sibi non alibi præterquam Ierosolymis fore mo-

A re moriendum: insuper mala, quibus illi perdendi essent, prædixit. Inuitatus^a post hæc die sabbati apud Phariseum quemdam discubuit, vbi sanauit hydropticum, nihilque ea opera præiudicij allatum esse festo dicit, pluribus docuit, eosdemque accommodatis exemplis ad meliorem vitam peragenda instituit. Inde verò turbis astantibus, de abnegatione rerum temporalium multa differuit. Hieme^b verò adueniente, Ierosolymam contendit ad festum diem Encæniorum, qui agebatur vigesima quinta die mensis Cæsareæ (hic est nonus mensis) vsque ad diem octauam: & ad templum veniens, de amplexu auctore inferiùs dicemus) vbi cum doceret populum, rursus obortæ sunt contentiones, & quærebant eum Iudæi lapidare. Inde verò recedens, abiit trans Iordanem, vbi turbam sequentem multa docuit^c, ac de oue & drachma perditis, filio prodigo, ac de villico iniquo subiunxit parabolas, elegantes quidem, & ad persuadendum magnam vim habentes. Inde^d autem Phariseis rogantibus, de matrimonij coniunctione seruanda multa locutus est.

B Postea verò de diuite epulone, & mendico Lazaro narrationem intexuit. Quæ quidem parabola ne esset, an rei gestæ vera historia, plurimum fuit dubitatio. Nos verò illis potius ad stipulamur, qui putarunt eam esse historiam. eam certè antiquiores tamquam veram historiam de poenis damnatorum apud inferos, citare consueuerunt; vnde Tertullianus^e: Animas torqueri fouerique penes inferos, licet nudas, licet adhuc exules carnis, probauit Lazari exemplum.] hæc ille. Euthymius^f ex traditione quadam Hebræorum, rem verè gestam fuisse tradit, diuitemque illum Nynensem nominatum esse affirmat. Quæ quidem sententia iam rata firmaque haberi debet, quòd multis in locis in memoriam eiusdem Lazari ecclesiæ erectæ habeantur, deque eo in eisdem anniuersaria celebritas peragi consueuerit. Nec quemquam mouere debet, quòd in eadem recensita per Lucam historia, quædam dicantur, quæ re vera consistere non possunt, vt de lingua, de digito, de sinu Abrahæ: cum animæ solutæ corporibus his membris careant, necesse sit. Nam vsitatum est in diuinis Scripturis, ad faciliorem intelligentiam, vt corporea membra, quibus carent, non tantum animabus & Angelis, sed etiam ipsi Deo optimo maximo adscribantur.

C Hæc locutus^g Dominus de non inferendo scandalo, & alia plura suos admonuit. De Phariseo insuper & Publicano exemplum proposuit. Inde verò paruulis ad se perductis manus imposuit: adolescentem^h denique ad perfectiora sectanda instituit: quibus tamen auditis cum ille tristis abiret, quàm difficile esset diuitem intrare in regnum Dei, exemplo cameli per foramen acus deducendi, Dominus monstrauit. De hac quidem similitudine placet quod Caniniusⁱ de Hebraicis deducens fontibus scribit: fuisse nimirum inter cetera Iudæorum adagia, illis adeò peculiararia ad designandam rem quamlibet factu impossibilem, apud eos illud frequenti vsu, quo dicerent: Elephantem per foramen acus. Sed pro elephante camelum dixisse Dominum, quòd magis notum esset animal audientibus. Idemque auctor tam de rudente, quem volunt *υδυνλον* dictum esse à Græcis, quàm & de acus foramine, quo nomine quod dictum aliqui velint portam Ierosolymarum paruum, commentum scite refellit. Cum autem hæc adeò admiranda discipuli eius audissent: Et quis, dixerunt, potest saluus fieri? Dominus verò possibilia esse apud Deum, quæ hominibus impossibilia viderentur, edocuit.

D Tunc Petrus, vt caput omnium, exque persona omnium subdit: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? IESVS autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnibus, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.] Ac subdit: Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, ac patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter regnum Dei, & Euangelium, qui non accipiat centies tantum nunc, & in seculo futuro vitam æternam.] Ex his sanè verbis S. Hieronymus^k, cum ad Iulianum scribit, & cum agit aduersus Iouinianum, optimè infert: Apostolos, ex quo à Domino electi ipsum secuti sunt, vxoribus relictis, qui coniugati erant, à carnali copula abstinuiffe: sicque reliquiffe vxores, vt quod pertinet ad illum actum, desierint esse viri. Cum demum Dominus sententiam illam protulisset,

^a Paul. ad Philip. c. 4.
^b Act. 21.
^c Epiph. in Panar. lib. 1. c. 1. in fine.

^d Euseb. hist. lib. 1. c. 12.

^e Apud Euseb. lib. 3. c. 33.

^f Luc. 10.

^g Luc. 10.
^h Luc. 10.
ⁱ Luc. 11.
^k Luc. 13.
^l Luc. 13.
^m Luc. 13.

ⁿ Luc. 13.
^o Luc. 13.

^p Luc. 13.
^q Luc. 13.

^a Luc. 14.
^b Luc. 14.

^c Luc. 14.
^d Luc. 15.
^e Luc. 15.

^f Luc. 15.
^g Luc. 15.
^h Luc. 15.

ⁱ Luc. 15.
^j Luc. 15.

^k Luc. 15.
^l Luc. 15.

^m Luc. 15.
ⁿ Luc. 15.

^o Luc. 15.
^p Luc. 15.

^q Luc. 15.

^r Luc. 15.
^s Luc. 15.

protulisset, quod videretur paradoxum, qua dixit: Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi] quod eius rei facilius sensus esset, mox de operarijs in vineam conductis parabolam ^a proposuit. Quæ verò post hæc secuta sunt, quoniam ad sequentem annum pertinere certum est, ordine temporum ex instituto de iis suo loco agemus. Non enim secundum tempus ineuntis anni ab ipsis Kal. Ianuarijs, quod nulla eius ratio certa haberi possit, sed ex Paschalibus festis, quæ habentur expressa in Euangelio, nos annos Domini distinguere ac numerare oportere, aliàs sæpiùs diximus.

XLVII.

Quod pertinet ad res Romanas: hoc eodẽ anno perijt Seianus, qui cum Tiberio iniit Consulatum: fuit hic ille toto orbe celeberrimus, qui non solum, vt ceteri, amplissimas occupauit & assecutus est dignitates & administrationes, sed diutiùs absente Tiberio, & apud Capream insulam multo tempore otiante, seipsum pro Imperatore, Tiberium verò pro insulæ rectore habuit, eoq; existimationis prouectus est, vt ipsi tamquam deorum alicui res sacra fieri solet, essetq; hoc anno delatus Consulatus cum prorogatione quinquennij: insuper & in litteris publicis à Senatu, sicut Tiberij, ita & Seiani nomen inscriberetur, & sicut Imperator, aureo curru in theatrum adueheretur, iuraretq; omnes per fortunam eius. Hic, inquam (audi rerum humanarum inconstantia admirandum exemplum) conuocato Senatu vt recitarentur litteræ Imperatoris, quibus collata sibi potestas Tribunitia credebatur: mox inuersa alea, quas ipse sibi lætas atque iucundas sperabat, contrarias omnino, ac ipsimet perniciosas, omnibus audientibus, contra opinionem & expectationem percepit. Vnde statim infelix ipse depositus, iussu Reguli Consulis suffecti, consentiente Senatu, in vincula ducitur, atque ibidem capite multatus, deinceps in Gemonias vnco trahitur: sicq; demum per triduum à populo maximo ludibrio habitus, in Tiberim tandem immittitur. Liberi quoque ex S. C. necati sunt, antè verò filia, quam pater pactus fuerat Claudij filio, priùs (ò inauditam rem) à carnifice constuprata. hæc pluribus Dio Cassius ^b, quæ nobis exemplo sanè egregio rerum humanarum inconstantia & mobilitatis esse debent, ne quis sibi arridenti & blandienti felicitati admodum credat, sed in rebus prosperis modeste, & non superbe sese gerat. Sed ad rem redeamus.

Hæc cum hoc anno facta esse asserat idem auctor, ac etiam Tacitus: vides errasse Eusebium in Chronico, dum post annostres Seianum adhuc vixisse vult: itemque Paulum Orosium ^d, dum ait rogatum esse à Tiberio Senatum, vt Christus, quem constaret tot insignia miracula edidisse, ac è mortuis resurrexisset, Deus haberetur: verum quo minus id fieret, Seianum intercessisse, atque pertinaciter contradixisse: nam iam ante Christi mortem, ex dictis satis liquet, Seianum vitam cum morte commutasse. Sed

decepti sunt ipsi, quod Iosephus ^e de Seiani interitu agat vltimo tempore Tiberij Imp. putantes nimirum tunc cum esse necatum: verum quod ibi Iosephus de Seiani agat occubitu, non temporis ratio, sed quod complures res gestas Tiberij, diuersis temporibus factas, vna eademque narratione perstrinxit, fuit in causa. Constat tamen, auctore Philone ^f, Seianum fuisse animo infensissimo in Iudæos, quippe qui vt illam gentem è medio tolleret, confinxerit quædam crimina aduersus eos, qui tunc Romæ agerent, Iudæos, cognoscens quidem eam solam præcipuè gentem repugnaturam conatibus suis: sed per mortem eius detectas fuisse calumnias dicit. Putamus causam odij Seiani aduersus Iudæos ea occasione constaram esse, quod non sicut ceteri, ipsi statuas (prohibentibus hoc eorum legibus) erexissent, nec erectas venerati essent: nam & ad id spectare viderur, quod ait Suetonius, solas Syriacas legiones nullam Seiani imaginem inter signa coluisse: Hebræi enim agrè ferebant, Romanos militaria insignia imaginibus picta per eorundem ditionem circumferre, vt Iosephus ^g testatur, cum de Vitellio agit.

^a Mat. 20.
^b Dio histor. Rom. lib. 58.
^c Tacit. Ann. lib. 5.
^d Oros. lib. 7. c. 4.
^e Ioseph. ant. lib. 18. c. 8.
^f Philo in leg. ad Caium. SEIANVS INFENSVS IVDÆIS.

^g Ioseph. ant. lib. 18. c. 7.

IESV CHRISTI
ANNVS
34.

TIBERII IMP.
ANNVS
18.

I. Absoluto trigesimotertio anno Domini, & trigesimoquarto inchoato, Cn. Domitio Enobarbo, & Vitellio Nepote, vel (vt à Cornelio Tacito ponitur) Camillo Scriboniano Consulibus, Paschatis ipsa die, idem Dominus noster IESVS Christus humani

mani generis Redemptor, pro salute omnium, volens libensque crucis supplicium subiit. Quæ autem hæc præcesserint, eo ordine quo sunt gesta, summam recensentes, exactam subinde temporis rationem (quod sumus polliciti) afferemus.

Iam proximè aduentante Paschali tempore, cum Iesus ^a Dominus noster in Galilæa ageret, Marthæ & Mariæ sororum nuntio acceritur, vt Lazaro fratri Bethaniæ morbo languenti opem ferret: sed consultò moras negtens, cum eò tandem accessisset, iam quatrduo illum esse defunctum inuenit, quem à mortuis excitauit. Auctor est Hieronymus ^b, ob tam insigne miraculum, quo nõ tantum rei gestæ Ioannis Euangelio testatur, sed & loci illius in quoerat Lazari sepulchrum, perpetuum esset posteris monumentum, erectam fuisse nobilem ecclesiam Bethaniæ super ipsam Lazari tumbam. Quod castellum quindecim stadiis Ierosolymis distans, non sic dicitur (vt multi decipiuntur) Marthæ & Mariæ sororum, quali dominæ loci illius essent, sed vsu loquendi: sicut & alibi Euangelista Matthæus de Capharnaum & de Domino illuc accedente cum meminit, suam ^c ipsius dixit ciuitatem: sicut & Nazareth Domini ciuitatem Lucas appellat, nimirum quod Dominus in illis habitaret: quo modo & Ioannes ^d Bethsaidam dicit ciuitatem Andree & Petri. Nam redacta semelea parte Iudææ in prouinciam, non tantum nulli ex Iudeis quantumlibet illustribus, sed nec ipsi Terrarchæ, Herodes & Philippus, castellum sibi aliquod vendicasse putantur.

Peruulgato tam admirando de Lazari resurrectione miraculo: tanta re Iudæi perculsi, coegerunt ^e concilium, vt quid de Iesu statuendum esset, consultarent. Erat illud magnum Sanedrin dictum, septuagintaduortu seniorum, de cuius institutione superius actum est: horum erat officium grauiore indicare causas, vt potecum de Propheta ageretur, de lege sacra, vel Rege. Huic præsidens summus sacerdos Caiphas, Christum morti addendum esse, sententiam tulit in hæc verba: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem (inquit Euangelista) à semetipso non dixit: sed cum esset Pontifex anni illius, prophetauit. Porro quod dicit, anni illius fuisse Pontificem, idem est ac si diceret, eo anno, eo scilicet tempore, ille Pontificatum gerebat, & non (vt quidam putant) ipsum vnà cum Anna annuerarijs vicibus summi sacerdotij functionem administrasse, prout superius anno Christi trigesimo primo pluribus demonstrauius. Lata itaque de occidendo Christo sententia, ipse se subaraxit, indeque recedens abiit Ephren ciuitatem iuxta desertum positam in tribu Iuda, illic tantisper moratus, donec tempus Paschatis propius esset. Tunc assumens essent ^f duodecim Apostolos, iter aggressus Ierosolymam versus, omnia quæ obauentura essent de sua passione ac resurrectione, prædixit. Tunc mater filiorum Zebedæi interpellans eum, pro filiis rogauit, vt sederet alter ad dexteram sedem, ad sinistram alter in regno suo. Cum verò in itinere constitutus, appropinquaret ^g Iericho, quæ haud longè distabat ab Ephren, cæcum fecus viam mendicantem illuminat. Ingressus Iericho, apud Zaccharum Publicanorum principem, diuertit: vbi eos qui aderant docens, appositè de patrefamilias, qui seruis pecuniam ad negociandum tribuisset, parabolam dixit. Iericho egrediens ^h, duos item cæcos in via repertos curauit.

Ante ⁱ sex dies Paschæ, peruenit Iesus Bethaniam, vbi dum cœnaret, Lazarus fuit vnus ex discumbentibus, Martha ministrauit, & Maria soror eius vnguento nardi pistici (de quo superius) vnxit pedes Iesu. Diuertisse apud Lazarum, & apud ipsum cœnasse, etsi Euangelista id taceat, par est credere: nam & aliàs illac transeuntem apud eosdem haud enim assentimurijs qui hanc cœnam confundunt, cum ea quæ ibidem Bethaniæ facta est in domo Simonis Leprosi: diuersas enim, diuersisque diebus factas esse has cœnas, superius etiam demonstrauius, cum de tribus Magdalenis errorem confutauimus, vnamque tantummodò fuisse differuimus. Ne autem hic eadem, quæ dicta sunt superius, repetamus, eò amandamus lectorem: nos interim rerum gestarum seriem profequemur. De eo ministerio effusionis vnguenti, tunc oblatrante Iuda, Iesus pro Maria defensionem habuit. Cum verò frequens populus Bethaniam conflueret, non tantum Iesu causa, sed vt Lazarum à mortuis rediuuum videret: eò furoris acti sunt Principes sacerdotum, vt Lazarum cogitarent interficere, quod eius causa multi Iudæorum in Christum crederent. Sed quid? mira res: voluit Dominus Lazarum, quem suscitauit, diutiùs viuere, vt tantæ rei miraculum cunctis innotesceret, toti que perspicuum fieret Orbi:

II.
^a Ioan. 11.
^b Concor. c. 102.
^c Hieron. de locis Hebræic. LAZARI RESUSCITATIO.

III.
^d Ioan. 11.
^e Concor. c. 103.
^f DE CONCILIO ADVERSUS CHRISTVM COACTO.

^g Hier. de locis Hebræic. ^h Mat. 20. ⁱ Marc. 10. ^j Luc. 19. ^k Concor. c. 104. ^l Luc. 18. ^m 19. ⁿ Concor. c. 105. ^o 106. 107.

^p Mat. 20. ^q Marc. 10. ^r Concor. c. 108.

IV.
^s Ioan. 12. ^t DE COENA IN BETHANIA FACTA. ^u Luc. 10.

Orbi: Epiphanius enim agens contra Manichæos, testatur Lazarum post resurrectionem annos vixisse triginta : nam ait : Sed & in traditionibus inuenimus , quòd triginta annorum tunc erat Lazarus, quando est suscitatus : postquam verò suscitatus est, annos triginta vixit .]

V. ^a Ioan. 12. ^b Mat. 21. Marc. 11. Luc. 19. ^c Cor. c. 110. ^d Con. Iust. Conc. Eug. 2. 110. VOX HOSANNA.

Quid autem actum sit sequenti die, qui numeratur quintus ante diem festum Paschæ, his verbis idem Ioannes ^a Euangelista recenset : In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Ierosolymam : acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei, & clamantes : Hosanna benedictus, qui venit in nomine Domini.] narratur hæc fusiùs à ceteris tribus Euangelistis ^b. Scimus de voce Hosanna complures esse veterum sententias, quas prætermittimus recensere. Conueniunt plures, vt sit idem, quod Latine dicimus : Salua quæso, Vox vsitata in festo Tabernaculorum, quando Deum deprecantibus sacerdotibus populus respondere consueuerat (vt nos in Litanijs facimus) Hosann Na: Libera, seu, Salua, quæso. Certè quidem neque in diuinis Scripturis, neque apud profanos auctores, qui res Iudæorù sunt profecuti (quantum legere potuimus) vllum planè huic simile exemplum inuenimus, vt ingredientibus Regibus Ierosolymam, quis occurreret cum ramis arborum. Vnde diuinum quodpiam ac planè insolitum Christo Domino exhibitum fuisse ministerium, nulla est dubitatio. Quòd igitur ea, quæ in Dei cultum exhiberi tantummodò consueuerunt, viderent exhibita Christo Redemptori nostro: hinc illa Iudæorum molesta in ipsum facta compellatio : Audis quid isti dicunt ? Arguentes nimirum, quòd qui Dei solius esset, collatum à plebe honorem sibi sumpsisset.

VI. HOSANNA RAMI ARBORVM.

His insuper vt acquiescamus, magnopere persuadet, quod in Paraphrasi Chaldaica in Hester hæc leguntur:

בְּחֶמְשָׁה עָשָׂר יוֹם מִלֵּיל מַטְלֵן אֵינֶר בֵּיתֵיהוֹן לְכוּם תַּנְנָא וְשִׁמְטֵן לִלְבָנָא וְקִטְפֵן אַתְרוּגְנָא וּמְפַשְׁתֵּן חֵילִפְנָא וְעַבְדֵּן לְהוֹן הוֹשַׁעְנָא וְקִרְיָן בְּסַפְדֵיהוֹן וּמַצְלֵן וְחֵרְיוֹן וְחֵרְיוֹן בְּהוֹשַׁעְנָא וְשִׁרְדֵּן וּמְרַקְדֵּן הֵן גְּדֵיין

Quod idem est, ac si diceret : Die decimo quinto eiusdem (nempe mensis Tisri) inumbrabant opaca tectorum domorum suarum in hortis, & præcidebant ramos da ctylorum, & sumebant cedros, & incidebant chilfana (quam alij dicunt esse salicem, rosmarinum alij, alij verò carices) & faciebant sibi ipsis Hosciahna, & legebant in libris suis, & orabant, & gaudentes gaudebant cum Hosciahna, & cantabant, & exultabant sicut hædi.] ex quibus planè apparet, ramos arborum, quos in ea solemnitate gestabant, dicere consueuisse Hosciahna. Et obtinuit quidem vsus vsque hodie ex eiusmodi veterima consuetudine, vt si quis salicis ramum Iudæo ostendat, eiusque nomen ab eo requiratur, mox dicat, Hosciahna vocari. Sed vnde accidit, vt arborum rami in ea solemnitate adhiberi soliti, Hosciahna dicti sint: nò aliunde puto, nisi quòd sic illi circumueientes altare, & exultantes canerent illud Psalmi centesimi decimiseptimi : O Domine saluum me fac: O Domine benè prosperare] vt aperte testantur libri Rituales Hebræorum, qui extant: inter quæ verba, Hosciahna, vox חוֹשְׁעָנָא expressa habetur, quæ repetitur in singulis versibus septem hymnorum, qui septimo die canuntur : quam quoties illi concinerent, ramum illum extollebant, dicentes, Hosciahna: vnde illi nomen est inditum, vt & ipse diceretur Hosciahna.

VII. OBSEQUIUM TAN- TUM DEO EXHIBITUM.

^d 2. Mach. 10.

^e Lit. dec. ad. l. 10. in fin.

Porro non tantum in Scenopegia in honorem Dei præcidebantur ac circumferebantur rami arborum, sed etiam id factum reperies aliàs, cum Simon, recuperata Ierusalem, ac potitus arce, expurgata ea ab immunditijs, ingressus est in eam, laudans Deum cum ramis palmarum & canticis: cuius rei causa instituta est annua celebritas, vt vigesima mensis secundi diem festum omnes agerent. Est & eiusdem rei aliud exemplum; vt cum Iudas Machabæus, expurgato templo, diem solemnem ^d constituit: vt satis appareat ea Iudæos facere solitos tantummodò in honorem Dei. Ceterum morem fuisse Græcorum, vt in triumphis milites ferrent ramos palmarum, eandemque consuetudinè postea ad Romanos dilapsam, auctor est Lilius ^e. Haud iniucundum erit modò, quoniam huiusmodi diuinum honorè Deo exhibitum constat, scire palmam illam, ex qua Iudæi ramos acceperunt, vt obuiarent IESV, quasi egregium Christi triumphum monumentum, quantumlibet arbores omnes tempore obsidionis sub Tito excisæ fuissent, diuina quadam prouidentia intactam ad multa sæcula perdurasse : adducit eam in testimoniù post Crucem

A Crucem Cyrillus ^a Ierosolymitanus, sic dicens : Palma quæ est in Pharinge testatur, ramos exhibens his qui tunc benedicebant.] sed cetera prosequamur.

Cum è monte Oliueti Iesus Ierosolymam spectaret, flens super illam, quæ illi obuentura essent, prædixit. Est res obseruatione certè ac stupore digna, in eodem monte Oliueti, vbi Christus aspiciens Ierosolymam, fudit lachrymas, Romanos cum essent obsecrari eandem ciuitatem, ac funditus vastaturi & euersuri, primum castra posuisse; quod his verbis testatur Iosephus ^b: His, inquit, præceptum erat sexto ab Ierosolymis stadio castra ponere, qua in parte mons, qui appellatur ^c *ἄλαιος*, id est oliuarum, contra ciuitatem ab Oriente situs est, altaque interiacente valle discernitur, cui nomen est Cedron.] hæc ille. Ingressus igitur ciuitatem Dominus cum esset, nouo spectaculo vniuersis commotus est populus: cumque omnes abirent post eum, discruciabantur Pharisei, dicentes intra semetiplos: Videtis quia nihil proficimus: ecce mundus totus post eum abiit. Venit deinde ^d in templum, vbi cæci & claudi qui ad eum venerant, ab eo curati sunt. Dumque Ierosolymis moraretur, Gentiles homines qui ad diem festum conuenerant, vt orarent, apud Philippum agunt vt videret Iesum. Hæc cum ab Andrea illi renuntiata essent, de fructu passionis suæ multa locutus est, & rogans Patrem vt clarificaret Filium suum, facta est vox de cælo dicens: Et clarificauit, & iterum clarificabo. Cumque alia de passione sua Iesus prædixisset; inde recedens, reuersus est in Bethaniam, vbi vsque ad diem sequentem mansit.

^a Cyrillus catech. 10. VIII. DE MONTE OLIVETI.

^b Ioseph de bel. Iud. li. 6. c. 3.

^c Mat. 24. Ioan. 12. Cocor. c. 111.

B Mane ^d autem facta (hic est dies quartus ante festum Paschæ) dum reuerteretur Ierosolymam, arborem ficu in via positam, quòd fructus nò inuenisset in ea, arefecit.] Non prætermittimus hîc dicere, vt inde magis possis rei gestæ mysterium assequi; maiorum traditione perlatum, sicum fuisse illam arborem, ex quo primi parentes post peccatum legentes folia, pudenda texerunt. Inter alios enim qui hæc testantur, Isidorus ^e Pelusiota, scribens ad Theopompum Tribunalum, hæc ait: Exaruit igitur arbor, vt hominibus terrorem inijciat: quin in hac quoque re arcanus quidam sermo adnexus est, à senibus sapientibus ad nos grassatus, nempe hanc transgressionis arborem esse, cuius etiam folijs ad corpus tegendum, hi qui mandatam violarunt, vsi sunt. hucusque Isidorus. sed prosequamur cetera. Regrediens in ciuitatem, est ingressus templum, vbi quotidie docebat. Tum circumstantes Principes sacerdotum, ac seniores, in qua potestate id faceret, eum rogant: cumque multa aduersus eos dicta essent ab illo, parabolis de patrefamilias qui plantauit vineam, atque de Rege qui fecit nuptias filio suo, eisdem magis magisque perstrinxit.

IX. DE FICU AREFACTA. ^d Mat. 21. Ioan. 12. Cocor. c. 111. ^e Isidor. ad Theopompum lib. 1. epist. 52.

C His in hunc modum oratione Domini debellatis ac profligatis, nouam artem excogitant Pharisei coniuncti cum Herodianis; cum vt eum caperent sermone suo, rogant, au liceret tributum dari Cæsari, nec ne: id nimirum conantes, vt vel si negaret, hostem Cæsari, reumque maiestatis accusarent, vel si affirmaret, populi offensam incurreret. At ille comperta illorum fraude, ostendi sibi præcepit numisma census, in quo erat Cæsaris imago ac superscriptio: responditque reddenda esse Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ essent Dei. qua illi responsione illusi, abierunt. Appositè sanè Dominus noster, inspecto eiusmodi numismate census, atque cognita imagine ac superscriptione ipsius, reddenda ait quæ sunt Cæsari Cæsari: vt quæ essent à Cæsare profecta numismata, ad ipsum redirent. Moris enim fuit apud Romanos, vt numismata pro ratione tributi vel census ab Imperatoribus cuderentur, nec vno semper modo eadem permanerent; sed numismata tributorum à ceteris vsualis pecuniæ nummis in eo differrent, quòd istorum pretium semper idem esset; numismata verò census vel tributi, cum mutaretur tributi qualitas, eadem ad rationem tributi recens formarentur. Est eius rei locuples testis Aelius Lampridius in Alexandro Imp. dum ait: Vectigalia publica ita contraxit, vt qui decem aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem aurei præstarent, hoc est, tricesimam partem: tuncque primum semisses aureorum formati sunt: tunc etiam cum ad tertiam partem aurei vectigal decidisset, tremisses; dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quòd minus non posset: quos etiam formatos in moneta detinuit, expectans, vt si vectigal contrahere potuisset, eosdem ederet. Sed cum non potuisset propter publicas necessitates, consari eos iussit, & tremisses tantum solidosque formari, &c] hæc Lampridius: ex quibus colligere possis, quale esse solet numisma tributi, quod subditi Cæsari penderent. Quanti esset pretij dictum numisma, dicere aliud non possumus, nisi quòd

X. EX TRIBVTI PENSIONE PARANT IVDAEI CHRISTO INSIDIAS.

D His in hunc modum oratione Domini debellatis ac profligatis, nouam artem excogitant Pharisei coniuncti cum Herodianis; cum vt eum caperent sermone suo, rogant, au liceret tributum dari Cæsari, nec ne: id nimirum conantes, vt vel si negaret, hostem Cæsari, reumque maiestatis accusarent, vel si affirmaret, populi offensam incurreret. At ille comperta illorum fraude, ostendi sibi præcepit numisma census, in quo erat Cæsaris imago ac superscriptio: responditque reddenda esse Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ essent Dei. qua illi responsione illusi, abierunt. Appositè sanè Dominus noster, inspecto eiusmodi numismate census, atque cognita imagine ac superscriptione ipsius, reddenda ait quæ sunt Cæsari Cæsari: vt quæ essent à Cæsare profecta numismata, ad ipsum redirent. Moris enim fuit apud Romanos, vt numismata pro ratione tributi vel census ab Imperatoribus cuderentur, nec vno semper modo eadem permanerent; sed numismata tributorum à ceteris vsualis pecuniæ nummis in eo differrent, quòd istorum pretium semper idem esset; numismata verò census vel tributi, cum mutaretur tributi qualitas, eadem ad rationem tributi recens formarentur. Est eius rei locuples testis Aelius Lampridius in Alexandro Imp. dum ait: Vectigalia publica ita contraxit, vt qui decem aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem aurei præstarent, hoc est, tricesimam partem: tuncque primum semisses aureorum formati sunt: tunc etiam cum ad tertiam partem aurei vectigal decidisset, tremisses; dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quòd minus non posset: quos etiam formatos in moneta detinuit, expectans, vt si vectigal contrahere potuisset, eosdem ederet. Sed cum non potuisset propter publicas necessitates, consari eos iussit, & tremisses tantum solidosque formari, &c] hæc Lampridius: ex quibus colligere possis, quale esse solet numisma tributi, quod subditi Cæsari penderent. Quanti esset pretij dictum numisma, dicere aliud non possumus, nisi quòd

quodd Marcus & Lucas pro numismate dixerunt denarium, modestum planè tributum. A
Sanè quidem cum nonnisi post debellatos Iudæos à Tito, ipsos didrachma Imperatori
soluere cœpisse, superius sit demonstratum: æquum est existimare hoc tempore nonnisi
denarium ratione tributi soluisse. Laudat Dio^a Cassius Augustum, quod pro restituendo
Palatio, quod incendio conflagrarat, à priuatis denarium, à singulis verò conuentibus au-
reum tantummodò accepisset, quod constabat ex denarijs vigintiquinque.

XI. **I**am verò Principibus sacerdotum primùm, inde Phariseis Domini sermone superatis,
Sadducaei^b nouum certamen ineunt, & de resurrectione mortuorum, quam impugna-
bant, quæstionem proponunt. Sed & his etiam deuictis, Pharisei iterum pugnam repe-
tunt, ac rogant quod esset magnum mandatum Legis. quibus cum Dominus satisfacif-
set, ipse illos de Christo, cuius filius esset, interrogat: & cum ea occasione de diuinitate
23. Filij Dei disseruisset; ad populum conuersus, multa aduersus hypocrisim Phariseorum
Marc. 12. locutus est: quæ cum perorasset, & contra^c Gazophylacium sedens, offerentes pecuniam
23. inspicere, laudauit præ ceteris pauperem viduam, quæ duo ara minuta obtulisset. Hac
Luc. 20. Dominum esse locutum in templo, cum omnes Euangelistæ confirmant; non existimet
Cœcor. c. 117. quis, in parte interiori templi, vbi Iudæi Deum precari consueuissent, sed vel in porticu,
118. 119. vt aliàs fecisse legitur, vel in atrio populum docuisse; sicut olim Ieremiæ^d Dominus
præceperat, dicens: Sta in atrio domus Domini, & loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de
quibus veniunt vt adorent in domo Domini.] Egressus est^e post hæc Dominus de tem-
Luc. 21. plo, & in nobilem ædificij structuram discipulis oculos conuertentibus, vnus ex illis ad
Cœcor. c. 121. IESVM ait: Magister aspice quales lapides, & quales structura.] qua occasione ille per-
Mat. 24. motus, eiusdem templi ruinam prædixit.

XII. **E**rat planè templi structura ab Herode recens excitata eiusmodi, vt meritò omnium C
oculos in se conuerteret, & intuentium animos admiratione afficeret: nam quod ad lapi-
des ibi positos spectat, ad quos aspiciendos ille discipulus Dominum inuitauit, dicens:
Aspice quales lapides] Iosephus^f de his agens, hæc scribit: Constabat autem structura
de lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti cubitorum in longum, octo in al-
titudinem, latitudine verò cubitorum duodecim.] & paulo post: Saxorum enim magnitudo à
fronte est conspicua, interiora ferro vincita, iuncturas continent contra omnium tempo-
rum iniurias firmissimas.] hæc ille de lapidibus templi. Idem de magnitudine columna-
rum, quæ porticus suffulciebant, hæc habet: In eius porticibus stabant paribus interual-
lis quatuor columnarum ordines, quorum quartus, intextum habebat lapideum parietem:
crassitudo autem cuiusque columnæ, quantum possent tres homines confertis in-
ter se complecti brachijs, longitudo viginti septem pedum: numerus vniuersarum fuit
centum sexaginta duo, capitellis sculptis opere Corinthio, pulchris vsque ad miracu-
lum.] hæc ipse. Cetera admiranda de eiusdem templi aedificio recensere prætermittimus,
cum idem auctor cuncta accuratè sit profecutus, quæ præ manibus cunctis esse so-
lent. Ierosolymis verò egressus Dominus, cum peruenisset ad montem Oliueti, ibique è
Mat. 24. regione templi sederet: interrogantibus eum secretò Petro, Iacobo, Ioanne, & Andrea
de his quæ de templo prædixerat, de quæ aduentu^g ipsius, & consummatione sæculi, mul-
ta signa futura significauit, & quid ipsi agere deberent admonuit, adiecit in eam sententiam
Luc. 17. parabolam de decem virginibus: aliam insuper addidit de distributis talentis: mo-
18. & 21. dum^h denique aperuit futuri iudicij.

XIII. **H**osⁱ cum consummasset Iesus sermones, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum E
Pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. Hæc cum dixisset, è monte Oliueti
venit Bethaniam, vbi cum esset in domo Simonis Leprosi, accessit ad eum mulier ha-
bens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes
autem discipuli, indignati sunt dicentes: Vt quid perditio hæc? potuit enim istud venum-
dari multo, & dari pauperibus.] hæc Euangelistæ. Vnam eandemque fuisse mulierem,
eamque Mariam sororem Lazari, quæ ante sex dies Paschæ item Bethaniæ vnxit pedes
Iesu, cum hac quæ biduo ante Pascha in domo Simonis vnguentum super caput effudit,
iam superius demonstrauimus, dum aduersus eos qui plures Magdalenas inducunt, plu-
ribus disseruimus. Cur autem, quæ prius semel atque iterum vnxit pedes, iam tertio
vnxitur Dominum, caput illius vnguento aspergat: mihi certè (vt interim de mysterio
agere prætermittamus) nulla magis probatur ratio, quam illa, quod Iudam indignan-
tem & oblatrantem audierat: rata enim inde offensum esse Iudam, quod pedes vnxisset
(quod

A (quod à nullo vnquam hæcenus factum esse, nec Romæ quidem vsque ad Neronis
tempora, superius ex Plinio satis demonstrauius) ne vterius offensionis eandem occa-
sionem præberet; quod & ceteri frequentius in conuiuijs facitare consueuissent, ipsa sibi
absque aliquo scandalo caput Domini vnguento vngere concessum putauit. At nihilo-
minus non vnus Iudas, sed omnes qui aderant discipuli indignati sunt: quos Dominus
compescuit, nec tantum mulieris opus laudauit, verum in posterum in vniuerso mundo
opus ipsum celebrandum fore prædixit.

Tunc (inquit Matthæus^a) abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariothes,
ad Principes sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam. At
illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem vt eum tra-
deret.] Eadem^b etenim die congregati erant Principes sacerdotum, & seniores populi in
B atrium Principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: & consilium fecerunt vt Iesum do-
lo tenerent, & occiderent. Non interfuit tunc Iudas: nullus enim Euangelistarum illum
concilio interfuisse scribit, sed tantum conuenisse Principes sacerdotum, & de prodendo
Christo cum illis conuenisse. Neque repugnat, quo minus Iudas, qui reperitur in Betha-
nia in domo Simonis cum ceteris accubuisse Apostolis, idem ipse eadem die Ierosoly-
mis esse portuerit, & de Christi prodicione cum Principibus sacerdotum pactum iniisse:
nam cum (vt antè docuimus ex Euangelistâ^c) Bethania distaret Ierosolymis duobus mil-
liaribus, stadio vno minus; furenti animo & diabolico spiritu agitato perbreue iter illud
videri poterat: quippe qui etiam si de concilio ea die agendo ignorasset, tamen puto scie-
bat iam antè fuisse aliud concilium^d celebratum, & de perdendo Christo sententiam
Caiphas esse prolata, atque ex ea die Iesum interficere statutum esse, quando Dominus
inde se subducens, migravit in Ephraim. Hæc itaque de vnctione capitis, & concilio se-
niorum atque prodicione Iudæ facta cum constet biduo ante Pascha; feria quarta heb-
domadis habita esse, certum est.

Sed antequam cetera, quæ post hæc sunt subsequuta, narremus, prætermisisse penitus
nolumus de pecunia dicere, quam Iudas^e cum Principibus sacerdotum pactus est sibi da-
ri, vt Christum prodideret. Cum ipse (quod diximus) ait ad illos: Quid vultis mihi dare,
& ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.] Lucas eandem
textens historiam, ait de iisdem Principibus sacerdotum: Gauisi sunt, & pacti sunt pecu-
niam illi dare.] vt appareat non fuisse datam tunc pecuniam, sed tantummodò stipula-
tam. Quanti autem fuerit pretij istiusmodi summa argenteorum triginta, quam illi Iu-
dæ se daturos polliciti sunt, diuersæ quidem reperiuntur sententiæ: nempe illorum qui
D putarunt quemlibet argenteum fuisse pretij decem denariorum, ac proinde triginta ar-
gentei implerent summam trecentorum denariorum, quorum doluisset in vnguenti ef-
fusionem factam esse iacturam. Recitat hanc, aliasque diuersas opiniones, easque disertè
Cornelius Iansenius^f confutat, illi tamen ipse innitens, vt idem fuerit argenteus ille
nummus, qui & sicles in diuina Scriptura nominatus sapius reperitur, quod & sicles
nummi argentei essent: colligitque summam illorum triginta argenteorum fuisse flore-
norum argenteorum quindecim: hæcque ipse multis. Ceterum (quod addit) si tri-
ginta argentei illi eius generis fuerunt, cuius nunc sunt qui visuntur argentei nummi tum
Romæ, tum Parisijs asseruati, qui ex illis ipsis esse dicuntur, impressique hominis facie, à
tergo habentes flosculum; dicta summa argenteorum triginta dimidio minor erit, nem-
pe septem & semis florenorum argenteorum, quod singuli eorum didrachmi ponderis
esse videantur, quod in diuina Scriptura itidem argenteus nominatus inuenitur di-
drachmum. hæc ille pluribus.

At nos sic affirmamus, nummos illos argenteos eo modo signatos, qui Romæ atque
Parisijs, vel alio loco habentur, ex illis esse qui à Principibus sacerdotum numerati sunt
Iudæ, vt tamen non triginta tantum ex illis fuerint numerati; sed quod illius monetæ
argentei signati certam summam, quam dicemus, Iudas acceperit. In reliquis verò, vt
diuersam ab his de appenli argenti quantitate ineamus rationem, multa sunt quæ no-
bis non tantum persuadent, sed propèmodum cogunt: ac in primis illa consideratio,
quod tradit Matthæus^g, cum Iudas retulisset triginta argenteos Principibus sacerdo-
tum, eos consilio inuito, emisse ex eis agrum figuli in sepulturam peregrinorum, ex quo &
ager nomen acceperit, vt sit dictus Acheldema, hoc est, Ager sanguinis. Sed & Lucas^h
in Actis planè insinuat, nonnisi ex ea pecunia illum esse emprum agrum, dum ait: Pos-
Annal. Eccl. Tom. 1. N sedit

^a Dio histor.
Rom. lib. 55.

XI.

QUÆSTIO
DE RESUR-
RECTIONE.

^b Mat. 21.

23.

Marc. 12.

23.

Luc. 20.

Cœcor. c. 117.

118. 119.

^c Mar. 12.

Luc. 21.

Cœcor. c. 121.

^d Ier. 26.

^e Mat. 24.

Marc. 13.

Luc. 21.

Cœcor. c. 122.

XII.

^f Ioseph. ant.
lib. 5 c. 14.

DESTRUCTIO
TEMPLI.

^g Mat. 24.

Marc. 13.

Luc. 17.

18. & 21.

Cœcor. c. 121.

^h Mat. 25.

Cœcor. c. 127.

XIII.

DE COENA
FACTA IN
DOMO SIMONIS.

ⁱ Mat. 26.

Marc. 14.

XIV.

Mat. 26.

Marc. 14.

IUDAS PRO-
DITONEM
PARAT.

^b Mat. 26.

XV.

DE ARGEN-
TEIS DATIS
IUDÆ.

^c Luc. 22.

XVI.

DE SVMMA
ARGENTEO-
RVM.

^d Iansen. com.
in Concord.
Euan. 6. 128.

^e Mat. 27.

^f Act. 1.

fedit agrum de mercede iniquitatis.] planè significans, nullam aliam pecuniam ad agri A
pretium esse additam.

XVII. His sic se habentibus, considerandus est ipse ager, cuius pretij esse potuerit, vt ex eo
triginta argenteorum summâ, qua emptus est, æstimare possimus. Erat hic ager non tan-
tùm in suburbij (quæ auctore^a Iosepho, speciosissima ac pretiosissima erant) sed & ceteris
suburbanis propinquior Ierosolymis, vt qui inhæreret monti Sion; nam hæc de eo
leguntur apud Hieronymum^b: Acheldema, qui hodie quoque demonstratur in Ælia
ad Australem plagam montis Sion: & hæcenus iuxta Iudæorum consilium mortuos
ignobiles alios terra regit, alios sub diuo putrefacit.] His accedit, quod ille dictus habe-
tur Ager figuli, nempe nominatus ager, ac proinde non ignobilis; quem si velimus di-
ctum esse Agrum figuli, quod ibi figlina esset, indeque suppeditaretur argilla ad vasa fin-
genda, maioris fuisse pretij certum est. Rursum etiam in agrorum emptionibus apud B
Hebræos fieri solitis illud est obseruandum, omnes possessiones vendi solitas vsque ad an-
num Iubilæi, sic statuente diuina lege^c, vt anno Iubilæi omnes possessiones redirent ad
dominos suos: quanto autem plures anni remanerent post Iubilæum, tanto (inquit diui-
na lex) cresceret & pretium. Hac igitur habita ratione, quod venditus sit ager figuli non
vsque ad annum Iubilæi, vel vltra, sed penitus & in perpetuum fuerit eius directum trans-
latum dominium, numquam ampliùs ad veditorem reuersurum, quippe qui vsui sepul-
turæ peregrinorum semel adscriptus, sic semper esset permanens: cariori eum vendi-
tum esse pretio, quemque prudentem facile existimare debere, certum est. Quæ cum
ita sint, quis, rogo, mente concipere poterit, vt ager suburbanus, Ierosolymis propin-
quior, nominatus figuli, perpetua dominij translatione venderetur (vt ipse tradit) septem C
vel quindecim florenis argenteis, vel trecentis (vt alij dixerunt) denarijs? cum præsertim
latiorem illum campum fuisse, existimare liceat, vbi omnium peregrinorum cadauera
infoderentur: nam eam ciuitatem peregrinis fuisse refertam, vt metropolim omnium
Iudæorum toto Orbe agentium, Iosephus sæpè testatur.

XVIII. Aliam ergo putamus habendam esse rationem illorum triginta argenteorum, illam
nempe, quam Elias Leuita Iudæus in libro cuius est titulus, Tisebi, ex maiorum diligen-
ti obseruatione describit: nimirum hanc vocem, Argenteus, si posita reperiat in Pen-
tateucho, selagh, hoc est, siclum vnum significare: si verò reperiantur in Prophetis, li-
trin, nempe libram intelligi debere: si autem in Hagiographis, eadem voce exprimi
canterim, quod dicimus talentum, aliter cantarum. Eandem distinctionem ex Rabbi-
nis alijs recitat ac probat Arias Montanus in Dictionario Syrochaldaico in verbo Che-
seph. Cum ergo Matthæus Euangelista de triginta argenteis agens, propheticam de ea D
re prædictionem afferat, dicens^a: Tunc impletum est, quod dictum est per Ieremiam
Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appetiati, quem ap-
pretiauerunt à filijs Israël: & dederunt eos in agrum figuli] planè necessitati dicendum
est, Matthæum eius pretij triginta argenteos expressisse, quod à Prophetis accipi consue-
uit, nimirum pro triginta libris argenti, quarum audire Iudas ille ctus, prodicionem sit
pollicitus atque molitus: quibus ab eo redditus, vt de summa non exigua Principes sa-
cerdotum coegerunt concilium; & quid de ea agerent, rogauerunt singulorum senten-
tiam: decretumque fuit, pecuniam illam debere conueri in pretium agri figuli emen-
di ad sepulturam peregrinorum.

XIX. At non Elias tantum nuper citatus, alijsque Rabbini, per argenteum, libram inter-
dum intelligi tradiderunt; sed & Epiphanius in libro de Mensuris atque ponderibus, E
prope finem, dum ait argenteorum nummorum diuersam esse rationem; addit tamen,
hoc nomen argenteum, idem significare quod apud Romanos Miliarium, quod est
donatium militare. & cum inferius agit de Phole: Pholes, inquit, quod & talentum
vocatur, duplex est, ex duobus argenteis compositum, & sunt ducenti & octo dena-
rij] qua ratione quemlibet argenteum centum & quatuor docet denarios continere. Sic
igitur (vt dictum est) accepit Iudas in prodicionis præmium triginta libras: quas cum fa-
cti pœnitens proiecisset in templum, suburbanus ager figuli emptus est in sepulturam
peregrinorum; cuius quidè rei gestæ typum iam Dominus expresserat in Zacharia, cum
ait^a: Appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me:
Proijce illud ad statuarium decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis. Et tuli triginta
argenteos, & proieci illos in domum Domini ad statuarium.] his velut lineamentis
quibusdam

^a Ioseph. de
bel. Iud. lib.
7. c. 1.
^b Hieron. de
locis Hebrai-
cis in Act.
Apostolorum.
AGER FI-
GULI QUA-
LIS.

^c Leuit. 25.

XVIII.
AVCTORIS
SENTENTIA
DE ARGEN-
TEIS.

^a Mat. 27.

XIX.
ARGENTEVS
LIBRA AR-
GENTI.

^a Zach. 11.

A quibusdam exprimitur Iudæ facinus & Iudæorum: nempe quod hi putarunt esse deco-
rum pretium, nempe magnum, datu Iudæ prodicionem spondenti: quod ille, facti pœ-
nitens (vt ait Euangelista) proiecit in templum, & à Iudæis est collatum ad statuarium,
nempe, quod Hieronymus interpretatur, ad figulum in pretium agri. Quod verò non
Zacharias, sed Ieremias citatus habeatur apud Matthæum: cum de antiqua quæstione
diuersæ diuersorum habeantur opiniones, illa tamè nobis sententia magis placet, vt no-
men Ieremias aliunde in textum illapsum sit: tum quod temporibus Augustini, vt ip-
se testatur, Ieremias nomen non haberet codices omnes, nec omnino Syriacum: tum
etiam, quod Matthæus^a sæpè aliàs Prophetam citans, quem intelligat, numquam ex-
primere consuevit.

B His de agri figuli pretio elucidatis: non tam qui dixerunt agrum figuli emptum tri-
ginta siclis, erroris arguuntur; quàm qui etiam agentes de agro vendito Ieremias^b (vt
habet Vulgata) stateris septem & decem argenteis, dixerunt emptum tantummodò si-
clis decem & septem: nam in primis paraphrasis Chaldaica, quod habetur Hebraicè,
Sciechalin, minas intelligit, nempe minas septem argenti; id ipsum Rabbi David Chim-
chi. Sic igitur, cum constet Iosephi^c auctoritate, Iudaicam minam continere libras duas
& semis; septem minæ erunt decem & septem libræ cum dimidia: quibus si addas decem
Cheseph, hoc est, decem argenteos, nempe secundum citatam superius Rabbiorum au-
thoritatem, totidem argenti libras; fiet Ieremias agri pretium, viginti septem & semis li-
bræ argenti: nec certè putandum minoris fuisse pretij agrum illum hereditarium, qui
semel in diuisione regionis in sortem acceptus, non nisi in eiusdem familia propinquo-
res distrahi consuevit. Agros namque Iudæorum provincie magni fuisse pretij, ex eo
quis facillè conijcere potest, si immensam populi multitudinem in angusta Syriæ parte
habuisse consideret; nam totius Palæstinæ fines à Plinio^d ponuntur centum octoginta
millia passuum à confinio Arabiæ vsque ad Phœnicen: ad eò vt nulla in orbe terrarum
reperiatur esse regio, quæ tantam caperet hominum multitudinem. Quamobrem nulla
ratio persuadet, vt ille figuli ager suburbanus, triginta tantum siclis, nempe dimidia vnus
minæ parte, & Ieremias campus tertia parte minæ vnus, minus siclis tribus, fuerit
emptus. Sic igitur de triginta argenteis à Pontificibus Iudæ traditis, & in agri pretium
collatis sententiam antiquorum Rabbiorum auctoritate probatam, alijsque rationibus
stabilitam, veriore certioreque putamus. At de his satis: iam reliqua historie Euan-
gelicæ prosequamur.

C Illuxit in crastinum prima dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, quan-
do misit Iesus Petrum^e & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, vt mandu-
cemus.] Totam rei gestæ seriem fuis explicant Euangelistæ. Hæc facta sunt feria
quinta hebdomadis (vt ait^f Ioannes) ante diem Paschæ. Quod ad domum spectat, vbi
Iesus Pascha sibi parari mandauit: Nicephorus^g & alij tradiderunt fuisse domum Ioan-
nis Euangelistæ: sic enim ille ait: Hæc cœna paratur in domo, vt aiunt, Ioannis Euan-
gelistæ: quam ille possessione sua (non exigua autem ea fuit) in Galilæa, Caiphæ eius tem-
poris Iudææ Pontifici vendita (cuius gratia etiam illi notus extitit, sicuti ipse alicubi sacro
suo testimonio astruit) in locis circum Sion montem sitis comparauerat.] hæc ille: ea-
dem & Cedrenus^h, & alij. Hieronymus itemⁱ de Ioanne testatur, ipsum propter nobili-
tatem generis notum fuisse Pontifici. Quidquid sit, Euangelistæ^k testimonio ipsum fuis-
se piscatorem, & retia consarcinasse constat; ditio rem tamen ceteris Apostolis piscatori-
bus fuisse, ea est coniectura, quod mercenarios ad piscationem conductos habebat: nam
Marcus^l de ipso, & Iacobo fratre ipsius ait, quod relicto patre suo Zebedæo in naui cum
mercenarijs, secuti sunt IESVM: habuisseque Ierosolymis domum, in quam post Christi
passionem, Dei genitricem recepit, æquè assentimur.

D An verò apud ipsum Dominus noster hoc anno celebrauerit Pascha, dubium valdè
redditur, quod Lucas scribat ipsum Ioannem cum Petro missum ad perquirendum vbi
Pascha parandum foret; nec vt in domo sua pararet, Dominum præcepisse, nec illos id
compertum habuisse; sed rogantes apud quem parandum esset, iustos esse sequi homi-
nem lagenam aquæ portantem. Quapropter Alexander Monachus^m, qui res gestas san-
cti Barnabæ prosecutus est, affirmat celebratum esse sacrum Pascha à Domino in domo
alterius Ioannis, illius scilicet filij Mariæ, qui cognominatus est Marcus, cuius meminit
Lucasⁿ, & Paulus^o; nam eius domum Ierosolymis fuisse, atque Apostolis patuisse, eius-
dem

XXI.
^a Luc. 22.
^b Mat. 26.
^c Marc. 14.
^d Coor. c. 118.
^e Ioan. 12.
^f Niceph. hist.
lib. 1. c. 18.
^g Cedren in
Annal.
^h Hier. j. ff.
16.
ⁱ Mat. 4.
^j Marc. 1.
^k XXII.
^l Habes enim
pud Metar-
phr. die 11.
^m Iuij.
ⁿ LOCVS VBI
PASCHA
PERACTVM
EST.
^o Act. 12.
^p Colof. 4.
Annal. Eccl. Tom. 1. N 2 dem

^a *Act.* 12. dem Lucæ ^a testimonio satis perspicuum exploratumque habetur. De vtraque domo, tam Ioannis filij Zebedæi, quam illius qui cognominatus Marcus, Mariæ filius fuit, mentio habetur in Tragedia de Christo patiente apud Gregorium Nazianzenum (quamuis credatur fuisse potius Apollinaris opus illud) his verbis:

*Eamus hinc citis silentes gressibus,
Aedes petendo, femina in quibus manent
Vt hospites cum matre Marci Maria.
Quod & conuolabit, ut reor, sacer chorus:
Ibi que dulcem præstolabimur diem.
Potiusve eamus in noui gnati domum,
Quem filius mihi arrogauit vnicus.]*

hactenus ille ex persona Deiparæ, satisque de domo vbi Dominus noster vnà cum suis exoptatum Pascha peregit.

XXIII.
DE TEMPO-
RE PASCHA-
TIS.

At quoniam in historia Ecclesiastica enarranda, & ijs quæ spectant ad exactam temporum rationem, peruestigandis, omne nostrum studium polliciti sumus: antequam ad ceteras res gestas recensendas vltimis progrediatur oratio, de ipso die quo Dominus noster Pascha celebravit, primum omnium ex instituto nobis agendum proponimus. Ac in primis, quid de ea re testatum reliquerint Euangelistæ, ipso narrationis excordio adducamus in medium. Statuto igitur à ^b lege die, ipsa decimaquarta luna primi mensis ad vesperum, Dominum nostrum commune Iudæis omnibus Pascha cum suis celebrasse ipsa feria quinta ad vesperam, Matthæus, Marcus, ac Lucas absque vlla cōtrouersia affirmare videntur: Matthæus enim ait: Prima die Azymorum accesserunt discipuli ad IESVM,

^b *Exod.* 12.
Leuit. 23.
Num. 28.

dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? At IESVS dixit: Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicit ei: Magister dicit: Tempus meum propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis IESVS, & parauerunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cū duodecim discipulis suis, &c.] Marcus ^d id ipsum his verbis: Primo die Azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quod vis eamus, vt paremus tibi vt manduces Pascha? &c.] Lucas ^e etiam in hanc eandem sententiam: Appropinquabat dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha. & paulo inferius: Venit dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha vt manducemus, &c.] Nisi enim commune cum ceteris Iudæis Dominus Pascha egisset, non vti que ex improuiso hospitem adeo paratum offendisset: nec enim erat eiusmodi ministerium quod continuò exhiberi potuisset: lege enim cautum erat, vt qui immolandus esset agnus decimaquarta luna ad vesperam, luna ^f decima domum introduceretur.

^c *Mat.* 26.

^d *Mar.* 14.

^e *Luc.* 22.

^f *Exod.* 12.

XXIV.

Cum itaque horum auctoritate satis perspecta res habeatur, Dominum nostrum celebrasse Pascha decimaquarta luna ad vesperam, quando & Iudæi ceteri illud ipsum agebant: de Ioanne Euangelista, quod à ceteris discrepare videatur, suboritur controuersia. Ille enim in primis agens de lotionem pedum, quam peractam constat in cœna Domini, sic ait ^g: Ante diem festum Paschæ, sciens IESVS, &c.] Rursus idem de Iudæis agens: Erat, inquit ^h, manè: & ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. hęc ille, quasi dicere vellet, Iudæos non egisse Pascha præterito vespere diei quintæ, sed quod sequenti diei sextæ vespere Pascha comesturi essent. Idemque inferius appellat eam diem parasceue Paschæ, quasi in crastinum Pascha fuisset celebrandum. Rursus cum absoluta cœna, dixisset IESVS Iudæ: Quod facis, fac citius] subdit idem Ioannes ⁱ, existimasse aliquos discipulorum, dictum illi vt emeret quæ opus erant ad diem festum. Idemque ^k dum illud sabbatum, magnum appellat, Pascha in illud fuisse translatum videretur annuere.

^g *Ioan.* 13.

^h *Ioan.* 18.

ⁱ *Ioan.* 13.

^k *Idem.* 19.

XXV.

Hęc autem omnia tanti momenti existimarunt nonnulli, vt cum minimè affecti fuerint Euangelistæ verborum sensum, nouas diuersasque sententias excogitarint. Et inter alios eò dementiæ progressi sunt nouantes quidam Græculi, vt non erubuerint affirmare, Ioannem Euangelistam, qui vltimus omnium Euangelium scripsit, ceteros Euangelistas temporis errore lapsos voluisse corrigere. At facessant hęc, vt hæretica, ab auribus ac mente cuiusque Fidelis. Fuit aliorum Græcorum, sed planè antiquorum, ea opinio, vt Dominus in celebrando Paschate, non sicut Iudæi ceteri, decimaquarta luna ad vesperam, sed diem anticipando, luna decimatertia illud egerit, sicque apposite Ioannem volunt

A volunt dixisse: Ante diem Paschæ, &c.] Fuit eius sententiæ Epiphanius ^a, Euthymius ^b, & alij hos secuti. Rursus verò quorundam Latinorum ea fuit assertio, Dominum non anticipasse Pascha, sed legitimum celebrasse, nimirum luna decimaquarta ad vesperam, Iudæos verò mutasse illud, ac distulisse in diem sabbati: cuius quidem dilationis quidam ipsorum eam afferunt causam, vt quàm citissime Christum crucifigere possent, nec expectare cogere donec præterissent omnes illi dies septem Azymorum; quos Herodem Agrippam his religiosiorem expectasse constat ^c, vt Petrum, quem vinxerat, neci traderet. Alij ^d verò illam ex lacunis recentiorum Hebræorum de dilato in sabbatum Paschate causam adducunt; quod dicant, post restitutionem templi, diuina quadam præuia reuelatione, ex decreto magni ipsorum concilij comprobata, statutum esse, ne sexta die Pascha vilo tempore celebrari deberet, ea scilicet ratione, ne duo simul festa coniungerentur, quod perdifficile esset in biduum parare cibum. Dixerunt ^e adhuc alij, ea ex parte tantum, quæ ad feriacionem spectat, Pascha fuisse dilatum: ceterum quod ad esum agni pertinet, legitime celebratum. Hęc sunt, quæ occasione Ioannis Euangelistæ, quod visus sit ceteris aduersari, sunt à diuersis excogitata. Verum non patitur ratio, Euangelicam veritatem per tot diuersos ac varios amfractus circumduci. Dicimus itaque, ea quæ scripta sunt à Ioanne, esse in omnibus consentientia ijs quæ à tribus ceteris Euangelistis sunt tradita; ac proinde vnum idemque Pascha vno eodemque die à Domino nostro atque Iudæis esse celebratum.

Antè autem quàm hęc demonstremus; de antiquo vsu Iudæorum in die Paschatis celebrando, tam ex diuinis Scripturis quàm etiam ex antiquis auctoribus, quocumque planiora fiant, narrationem perbreuem instituendam putamus. Ac primum illud monendum, ex diuinæ legis institutione solemnitate Paschalem esse diuersam ab ea quæ dicitur Azymorum, sicut in Leuitico ^f his verbis notatum habetur: Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperam Phasè Domini est: & quintadecima die mensis huius solemnitas Azymorum Domini est. Septem diebus Azyma comedetis, dies primus erit vobis celeberrimus, &c.] Habentur eadem in Exodo, & libro Numeri, quæ quidem duplex solemnitas ex diuersis rebus gestis, ac duplici beneficio à Deo accepto, originem duxit: nimirum quia Dominus transfiliens domos filiorum Israël, Ægypti primogenita interfecit: & quod populus Israël ex Ægypto liber egressus, comedit Azyma. Verum celebrabantur Pascha & Azyma non diuersis diebus, sed vna eademque die. nam licet dicat diuina Scriptura: Decimaquarta die primi mensis ad vesperum Phasè Domini est, & quintadecima die solemnitas Azymorum] tamen vespere decimaquartæ diei reputatur initium diei sequentis: ante vesperum enim auspiciari consueuisse dies festos Iudæos, suo loco dicemus; quod ex ea re manifestius redditur, dum eo vespere Azyma comedebant, nimirum quod esset initium quintadecimæ lunæ: ex qua die, non autem ex præcedenti, septem dies Azymorum numerare necesse erat, cum terminus septem dierum sit dies vigesima prima ^g ad vesperam. Rursus verò quod ad feriandos eos dies pertinet, hęc erat institutio legis diuinæ: Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vespendum pertinent.]

His ex diuinis Scripturis depromptis, reliquum est, vt quæ Iudæi in celebrando Paschali festo circa hęc Christi tempora obseruare solerent, ex antiquis auctoribus proponamus. Anatolius ^h Episcopus Laodicensis ex Philone, Iosepho, & alijs antiquioribus Iudæis, monstrat tempore celebrandi Paschatis ab illis obseruatum fuisse æquinoctium, videlicet vt Pascha & Azyma post æquinoctium agerentur. Philo ⁱ, qui his Tiberij temporibus vivebat, hęc de ritu seruari solito in Paschate celebrando: Eius mensis, inquit, die quartadecima, sub ipsum tempus quo Luna suum orbem solet implere lumine, celebratur migrationis publica festiuitas, quam Chaldaicè Pascha nominant: quo tempore non, vt aliàs, plebeij homines victimas adducunt ad altare mactandas à sacerdotibus: sed iubente lege, tota gens sacrificat, dum pro se quisque mactat hostiam suis manibus: tunc vniuerso populo celebrante lætas epulas, quisque se gerit pro sacerdote, &c.] Idem alibi hęc ipsa vna eadem die ab omnibus fieri solita, testatur ^k. De tempore autem, quo cædi videlicet inciperent, Iosephus ^l hęc ait: Cum dies festus adesset, qui Pascha vocatur, quando à nona hora quidem vsque ad vndecimam hostias cædunt, per singulas verò hostias contubernia non pauciorum quàm decem fiunt; solum enim epulari non licet; multi autem etiam vicini conueniunt: hostiarum quidem ducenta & quinquaginta sex millia

^a *Epiph. her.*
^b *Euthym. in*
Matth. c. 26.
DIVERSAR
SENTEN-
TIAR.

^c *Act.* 12.
^d *Paul. Bur.*
Lucid. Galij
eum secuti.

^e *Ruper. Abb.*
in Leuit. li. 2
c. 36. & alij
ipsum secuti.

XXVI.

^f *Leuit.* 23.
Exod. 12.
Num. 28.

^g *Exod.* 12.

XXVII.

RITVS CE-
LEBRANDI
PASCHATIS
^h *Apud Euf.*
bis. lib. 7.
ⁱ *Philon. vbi*
in Moysi.

^k *Philo in*
Decalogo.
^l *Ioseph. de*
bel. Iud. li. 7.
c. 12.

& quingentas numerauerunt. Fiunt autem (vt de nos epulatores per singulas imputemus vices) centena & septingenta millia, sancti omnes, & puri.] hæc ille. Idemque de vsu indicendi tempus, quo auspiciandus esset dies festus, hæc ait: Quarta turris supra verticem Pastophoriorum condita erat, vbi moris est, vnum de sacerdotibus astantem post meridiem, quod septimus quisque dies inciperet, tuba significare: rursusque vesperi, quod defineret: nunc ferias populo, nunc vt opus faciat, denuntiantem.] hæc Iosephus. Probat^r istud ipsum ex rescripto Augusti Imperatoris pro Iudæis ad prouincias Præsides, in quo hæc post alia scripta habentur: Neque Iudæos cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue.] hæc ibi. Ex his itaque duobus locis citatis, de tempore quo Paschatis festum, quodve diem sabbati auspicari illi soleant, plus certo testatum habetur.

XXVII. His visis, iam reliquum est, vt his quæ ex Euangelio Ioannis de translato in sabbatum Paschali festo obijciunt, respondeamus: ac primum, cum ipse pedum lotionem factam in cœna Domini, dicat ante diem festum Paschæ contigisse; haud repugnat ceteris Euangelistis, qui cœnam Dominicam factam dicunt ipsa Paschatis & Azymorum die: constat enim communi loquendi vsu Ioannem esse locutum: nam crastinum diem cum dicimus, non de legali accipimus, qui à vespere diei præcedentis incipit numerari, sed cum nocte translata Sol oriens nouum adducit diem. Nec verò est ista vulgaris tantum loquendi consuetudo, sed quæ reperitur etiam in diuinis Scripturis sæpius vsurpata, atque etiam ab ipsis Euangelistis. Lucas enim sic ait: Dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat, &c.] cum tamen ex legali institutione parasceue desisset præcedenti die hora nona, & tunc dies sabbati incepisset. Eodem modo & Matthæus, cum dicit: Vesperæ autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati,] cum tamen vespera præcedentis diei non esset re vera sabbati, sed primæ sabbati, quam ipse ab illucescente die denominat. Marcus etiam in hunc modum: Et cum iam serò esset factum (quia erat parasceue, quod est ante sabbatum) venit Ioseph, &c.] certè propriè loquendo, illud serò non erat parasceue, sed principium sabbati. Sic itaque eodem modo Ioannes vesperæ illud decimæ quartæ lunæ, quando facta est cœna, nominat ante diem festum Paschæ, cum tamen esset principium Paschæ.

XXIX. Rursus verò ad illud Ioannis quo ait: Erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha] non sic accipiendum est, vt ad vesperam eius diei, qua sabbatum auspicantur, comeduri essent Iudæi Paschalem agnum; sicque in ipsum sabbatum, quod dicunt, Pascha translatum esset: sed quod tradit ex diuinæ Scripturæ testimonijs Abulenſis, manducare Pascha, non tantum de agno Paschali dici solitum, sed etiam de quocumque sacrificio, quod illis septem diebus festis offerri solet, quibus agni, vituli, arietes, hirci, boues, & tauri immolarentur diebus singulis, eorumque pars vna consumebatur in holocaustum, alia verò cedebat sacerdotibus, tertia denum à populo comedebatur: quæ quidem sacrificia & ipsa, sicut & agni, Pascha dicebantur. Sunt de his complures diuinæ Scripturæ auctoritates, vt cum ait Dominus in Deuteronomio: Obserua mensẽ nouarum frugum, & verni primum temporis, vt facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ouibus, & de bobus, &c.] Eadem in Paralipomenon, vbi habetur, quod septem diebus agebatur Phase, & comedebatur Phase (quod idem est quod Pascha) quo cum non nisi qui sanctificati essent ac mundi, vesci soletent; meritò Pharisei noluerunt manè ingredi in prætorium, ne contaminarentur, vt possent manducare Pascha, quod eo ipso die ac sequentibus solet offerri.

XXX. Quod insuper idem Ioannes ipsam sextam diem, qua crucifixus est Dominus, appellat parasceuen Paschæ: Erat autem, inquit, parasceue Paschæ, hora quasi sexta, &c.] haud dubium de sabbati parasceue est intelligendum; nam & singuli illi septem dies Pascha dicebantur. Sic etiam habes apud Lucam, dum ait de Herode, quod post Pascha, expletis scilicet diebus Azymorum, Petrum occisurus esset: Paschatis enim festi nullum legitur in diuinis Scripturis parasceue fuisse, quod non essent Iudæi diuina lege prohibiti eo die ac ceteris sequentibus parare ea quæ ad cibum pertinent, cuius rei causa parasceue tantum sabbati legitur institutum, quod ea die nec quæ ad cibum spectarent, curare liceret. Exod. 12. secus verò in Paschatis diebus, sic dicente diuina Scriptura: Dies prima erit sancta atque

¹ Ioseph. de bel. Iud. lib. 5. c. 9.
² Apud Ios. antiq. lib. 16. c. 10.

QVOD MAN DVCARE PASCHA. ¹ Abul. 2. ² par. def. c. 8. ³ Num. 28. ⁴ Paral. 30. c. 38.

¹ Deut. 16.

² Paral. 30. c. 35.

¹ Ioan. 19.
² Act. 12.

³ Exod. 12.

A que solemnitas, & dies septima eadem festiuitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.] sic nihil impedit, immò maximè congruit, vt vna eademque dies & Pascha sit dicta, & parasceue Paschæ, quod erat sabbatum. Porro etià superius dixerat, parasceue Paschæ, inferius perspicue significat fuisse sabbati parasceuen, dum ait: Iudæi ergo (quoniam parasceue erat) vt non remaneret in cruce corpora sabbato, &c.] Eadem quoque ratione satisfactum constat ijs, quæ ex eodem Ioanne adducunt, existimasse aliquos Apostolos, Dominum in cœna dicere voluisse Iudæ vt emeret quæ opus essent ad diem festum, quasi illa die non fuerit Pascha, sed sequenti. Nam (vt dictum est) ipso die Paschatis emere licebat, immò necesse erat, ea quæ spectarent ad cibum, non tantum diei illius, sed sequentis sabbati, quod eadem dies & Pascha esset, & parasceue sabbati.

B Ad postremum verò, quod ex eodem ipso Euangelista obijciunt in sabbatum translatum fuisse Pascha, ea videlicet ratione, quod ipse dicat de eodem sabbato: Erat enim magnus dies ille sabbati.] quod ea de causa dictum putant, quasi in eam diem Pascha translatum esset. Respondeant velim, qua ratione idem Euangelista vltimum diem Scenopegiarum æquè magnum appelleret, dicens: In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat dicens: Si quis sitit, &c.] nihil est quod dicant nisi fortè, quod sicut prima dies, ita & nouissima à lege æquè sanctificari iuberetur. Qua ratione & nos etiam dicere possumus dictum esse magnum diem sabbati, quod non tantum sabbatum esset, sed etiam secunda Paschæ diceretur; sicque vnam eandemque diem duplici auidam celebritate, magnam esse meritò nuncupatam. Reperies eiusmodi nomenclaturam apud Isaiam, secundum Septuaginta interpretes, sicut citauit Tertullianus his verbis: Neomenias vestras, & sabbata, & diem magnum non sustinebo.] Idemque Tertullianus in illa verba Pauli ad Galatas: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos] & sabbata, vt opinor, & cœnas puras, & ieiunia, & dies magnos.] Hæc satis de his quæ ex Ioanne Euangelista erant obiecta: quibus exploratum habetur, ipsum nihil à ceteris dissentire, immò illis esse in omnibus consentientem, quippe qui expressè testetur eadem ipsa sexta die fuisse Pascha dum verba Pilati reddens, hæc ait: Est autem consuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Pascha.

Hæc cum expressè quatuor Euangelistæ testentur, alia rursus obijciunt, qui dicunt Pascha in sabbatum esse translatum; nimirum quod in concilio seniorum fuerit illa omnium sententia, ne in die festo Iesus esset tenendus & occidendus, scilicet ne tumultus fieret in populo: quod illi non religionis causa, sed vt commodius fieret, istud ipsum visum sunt consultasse. Verum postquam Iudas (vt dictum est) accessit ad Principes sacerdotum, & suum officium pollicitus est: nihil melius nec opportunius rati, quam quod Iudas spondidisset, ab ea sententia discesserunt. Ille verò quærebat opportunitatem, quomodo eum traderet: & quo minus tumultus fieret in populo, noctu & extra ciuitatem id faciendum putauit, vt sic Iudæis omnibus satisfaceret, nimirum vt sine tumultu populi, Dominus Iesus teneretur ac duceretur. Instant rursus, non licuisse Iudæis Paschatis festo Christum crucifigere. Sed satis redarguuntur ex ipsa Iudæorum consultatione, qui meditantes necem Christi, nullam habuisse rationem diei festi visi sunt, cum dicerent abstinendum esse ne id fieret in die festo, non pietatis ergo, sed ne tumultus fieret in populo. Ceterum Pilati ministerio id eos fecisse constat: nam à Pilati militibus tentus & perductus, ab ipsodem flagellatus, ac denique crucifixus est. Nec etiam id alicuius momenti est quod obijciunt ex Matthæo, quod dicat: Consilio autem inuito emerunt ex illis agrum figuli.] quasi id minimè licuisset, si festa dies fuisset. Verum Euangelista nequaquam id eo die factum dicit, sed quod postea factum fuit insinuat. Porro quod ad Concilium spectat, non videtur fuisse lege vetitum, quo minus festo die simul coirent, & comitia agerent; nam ipso sabbato, quo duplex erat solemnitas, simul conuenisse, ac Pilatum adijisse, atque apud eum de custodiendo sepulchro egisse, Matthæus testatur.

Virgunt adhuc ea ratione: Quomodo, inquit, si festum Paschatis fuisset, licuisset ad sepulturam Domini sindonem emere, & myrrhæ & aloës quasi libras centum parare? Sed cum dicant Euangelistæ hæc facta esse à Ioseph ab Arimathia, cum serò iam factum esset; nihil est quod pertineat ad diem Paschæ, qui iam (vt diximus) Iudæorum more, ab ipsa hora nona elapsus esset, & iam sabbatum incepisset. Et quamuis

¹ Ioan. 19.
² Idem 7.
³ Leuit. 23.

XXXI. ¹ Ioan. 19.
² Idem 7.
³ Isai. 1. ⁴ Tertul. adu. Marc. lib. 5. c. 4.

⁵ Ioan. 18.

XXXII.

D

E

¹ Mat. 27.
² Mar. 15.
³ Ioan. 19.

XXXIII. DE EMPTIO NE OBIECTIO. ¹ Mat. 27. ² Marc. 15.

Marcus serò illud, non sabbatum, sed parasceue, quæ erat ante sabbatum, nomen; tamen id factum constat solito more: nam quantumlibet festa dies inciperet ab hora nona, tamen reliqua pars eius diei vsque ad occasum Solis non denominabatur à die sequenti, sed præcedenti: sicut videmus toties esse repetitum in diuinis Scripturis, agnum occidendum esse decimaquarta luna ad vesperam; cum tamen illa vespera non ad quartam decimam lunam spectaret, sed ad diem sequentem, quam (vt dictum est) post horam nonam auspiciari Iudæi horum temporum consueuerunt. At cum dicant Euangelistæ sindonis emptionem & aromatum mixturam vespere factam esse, ac sic sabbati die: non tamen putamus hominem maxime pium Moyli legem transgressum esse: nam ministerium sepulturæ non videtur fuisse lege prohibitum festo die, cum Tobiam^a constet id ipsum fecisse. Nec aliquem puto dicere iure posse, opera legis festo die esse vetita; vt cum lex mandat infantulum circumcidendum esse octaua die; nam si in sabbatum ea dies incidisset, nihil erat impedimento quo minus infans circumcidereur. Lege etenim^b etiam sancitum erat, vt qui in patibulo appensus esset, eadem die sepeliretur: de qua lege agens Philo^c; id consueuisse fieri ante Solis occasum testatur. Si licebat igitur die festo sepeliri defunctum; vtique & cetera concessa erant quæ ad illud opus conducere videbantur: potè testatur Euangelista^d, eo modo quo sepultus est Dominus, consueuisse Iudæos suos mortuos sepelire; sicque nihil in sepultura Domini factum esse constat contra legem & morem.

XXXIV. His ergo in hunc modum de efficto commento translati Paschatis ex Iudaicis fabulis confutatis: iam videamus quàm firmiter atque constanter mandauerit Deus^e seruari, ne alia die quàm quartadecima luna ad vesperam sacrum Pascha celebraretur. Vsq; adeò id ratum atque inuolabile esse voluit: vt si qui, eò quòd essent immundi, ea illud celebrare non possent, non in sequentem, tertium, quartumve diem id illis facere permiserit, sed expectare eos eandem quartadecimam lunam mensis secundi præceperit. Sic videmus tempore^f Ezechie Regis, cum legitima ex causa, ob raritatem scilicet sacerdotum, Pascha in aliam diem transferendum esset, non nisi ex legis instituto in decimam quartam lunam secundi mensis esse dilatum. Facessant igitur qui ex reuelationibus quibusdam inanibus, & commenticijs scriptis nomine Gamalielis vel aliorum, ac denique ex simulato Iudæorum concilio, de translato Paschate nouam in Ecclesiam Dei inuenerunt opinionem: quam quidem permultis ac grauibus disertisque rationibus & Patrum testimonijs confutat ac rejicit noster Marcellus, litteris Ecclesiasticis excultissimus, in commentario quem disertè admodum scripsit de Horis canonicis, vbi hanc pertractantem quæstionem eodem tempore quo nos isthæc scriberemus, in omnibus nobis consentientem inuenisse, gauisi sumus, atque grato accepimus animo. Quòd si quis hæc vberius tractata cupit, ipsum consulat: nostri enim instituti ratio non patitur his diutius immorari.

XXXV. His igitur firmiter stabilitis, sileant & ij qui Pascha intercisum fuisse tradunt, dicuntque alia die agni comestionem, alia verò festum ipsum esse celebratum: taceantque qui dixerunt non commune cum ceteris Dominum Pascha celebrasse, sed priuatum, illudque anticipatum egisse. Stet verò firma sententia, quatuor Euangelistarum & totius diuinæ Scripturæ attestazione suffulta. Dominum nostrum I E S V M Christum luna decimaquarta ad vesperam cõmune Iudæis omnibus egisse Pascha, illud ipsum etiam Iudæis ceteris celebrantibus; nullamque causam vel ipsius anticipandi, vel intercidendi, aut denique transferendi intercessisse. Congruit & historię veritas sacro mysterio; vt ille ipse Agnus, qui venit peccata omnium & culpas, licet integerrimus & innocentissimus, sibi assumere, ipso Paschatis die pro salute omnium immolaretur in cruce. Sed hæc quantumlibet longiora, maiori quàm licuit breuitate contraximus. Nunc iam cetera, quæ ad historiam pertinent, enarremus.

XXXVI. Vespere^g autem facto, Pascha celebraturus Dominus, domum venit, discubuit cum duodecim, agnum comedit, lauitque pedes illorum, & de humilitate seruanda eosdem admonuit, ac denique sacramentum augustissimum Eucharistiæ instituit. hæc pluribus Euangelistæ. Factam esse ablutionem pedum ante sacræ Eucharistiæ institutionem, sed post esum agni, facile persuademur ex multis, quæ inferius explicabimus. Scimus tamen aliquos existimasse, Dominum nostrum, primum omnium, antequam etiam comederit agnum, lauisse pedes Apostolorum: quod etiam probari posse

XXXVI.
DE LOTIO-
NE PEDVM
g Mat. 26.
Mar. 14.
Luc. 22.
Joan. 13.
Cõcor. 129.
p. 130.

A posse videtur ex multis, & ex eo in primis, quod apud Lucam^a olim exprobrans Dominus Simoni dixit: Intravi domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. hoc idcirco, quòd statim post ingressum conuiuorum pedes lauare esset in vsu: hospitibus enim ingredientibus eiusmodi officium exhiberi solitum esse, de Abraham & Lot testatur diuina^b Scriptura: inde verò sic lotis mensa apponebatur: vnde & illud libri Iudicum^c: Postquam lauerunt pedes suos, recepit eos in conuiuium. De Romanis nulli est dubium, lotos prius in balneo accumbere consueuisse; quòd si loti non essent, pedes saltem lauabant: vnde illud Plauti^d: Locus hic tuus est, hic accumbe: ferte aquam pedibus, præbe tu puer.]

B Sanè quidem ex quo Iudæi à Romanis subligati sunt, more Romano cœnare didicisse, eruditus vir meiq; amantissimus Petrus Ciacconus dignæ memoriæ, in breui illa, sed non breuis eruditionis tractatione, quam scripsit de modo conuiuandi apud præcos Romanos, pluribus docet: nimirum, quòd sicut illi, Iudæi quoque in conuiujs lauarentur, vngerentur, veste cœnatoria vterentur, itemq; accumberent, & non sederent, & alia id genus. Verum quòd hæc illi à Romanis acceperint, affirmare non audent: nam eundem ferè epulandi vsum apud Indos seruatum esse, apud quos numquam Romani suo imperio peruenerunt, Philostratus^e auctor est. Testimonio insuper diuinæ Scripturæ^f describentis conuiuium Assueri Regis, exploratum habetur, conuiuas illos super lectulos accubuisse, qui erant aurei & argentei, super pauimentum smaragdino & pario lapide stratum dispositi. Vetus esse triclinij nomen & vsum apud Hebræos, de Samuele eadè agens diuina Scriptura testatur, dum ait: Assumens itaque Samuel Saulem, & puerum eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite. Accumbentes item consueuisse conuiuari Iudæos, multa sunt exempla, vt cum dicitur de Tobia^h, quòd cum fecisset conuiuium contribulibus suis, cum accubisset, & de Iudæo quòd occisus in platea iaceret, nuntium accepisset: statim exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus peruenit ad corpus.] & infra iterum de discubitu.

C Ceterum quod spectat ad ipsam pedum lotionem, de qua agimus: factam tunc esse post cœnam agni existimamus, multis iisdem que efficacibus rationibus persuasi: atque in primis, quòd Ioannes expressè dicat, id contigisse cœna facta, ac rursum Dominum è cœna surrexisse, accepisse linteam, & lauisse pedes Apostolorum: quantumlibet illud cœna facta, hoc est, cœna parata, aliqui sunt interpretati. Quod verò dictum est, ipso ingressu domus, solitos esse conuiuorum pedes lauare: id quidem verum esse dicimus, cum qui accubituri erant, non essent loti, vt idem qui supra auctor exactè demonstrat: verum cum conuiuæ loti essent, absque alia mora recumbere consueuisse, idem docet. Lotos verò fuisse discipulos Domini, satis expressisse videtur Iesus, cum dixit Petro: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, & est mundus totus.] Sanè quidem solitos fuisse Iudæos in Paschali conuiuio iterum lauare pedes ac manus, ex libro Rituali Hebræorum constat; cuius rei illa habetur expressa ratio, quòd eius conuiuij duplex esset cœna coniuncta, vel, si dicere velimus, vnius cœnæ duplex mensa; in cuius priori esus agni, in posteriori verò cœrimonia agebatur Azymorum. Porro non tantum in Paschate, sed & in alijs maximis Iudæorum solemnibus diebus, vt Pentecoste & Scenopogia, eiusmodi duplices cœnæ exhiberi consueuisse, ex canone Ritualis eorundem apparet. Sed ea erat inter eas differentia, quòd in alijs semel tantum pedes lauarent, in Paschatis cœna iterum, primum scilicet ante esum agni, postea verò ante secundam mensam & cœrimoniam Azymorum. His igitur in hunc modum se habentibus, cum ritus Paschalis, qui tunc penes illos in vsu erat, bis lauare pedes exposceret: primam pedum lotionem ante esum agni factam esse, & dicere opus est; secundam verò à Domino ante secundam mensam. Verum ex verbis Domini, qui dixit Petro: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet.] in omnibus lotos accubuisse in prima mensa discipulos (vt dictum est) nisi ea verba ad baptismi mysterium referamus, opus est affirmare. Primam igitur illam agni cœnam iam fuisse consumptam, cum inde consurgens Dominus lauit pedes discipulorum, illud etiam certò persuadet, quòd idem^k Ioannes^l scribit his verbis: Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua: & cum accepisset linteam, præcinxit se, &c.

Quòd verò dicatur Dominus posuisse non vestimentum, sed vestimenta sua, cum pedes discipulorum lauit, par est credere, eum in veste cœnatoria remansisse, absque eiusmodi enim

XXXIX.

Luc. 7.
Gen. 18.
19. & 43.
Iudic. 19.
Plaut. in
Versu.
XXXVII.

DE ACCUBI-
TV IN MEN-
SA.

Philost. in
vita Apol.
16.3.
Ejther 1.

1. Reg. 9.

Tob. 2.

XXXVIII.
LOTIO PE-
DVM QUAN-
DO FACTA.

Joan. 13.

Ibidem.

^a *Mat. 22.* enim veste Iudæos accumbere, religio erat: quod planè idem Dominus^a demonstrat in parabola illa de nuptijs filij Regis, in qua male multatus legitur ille, qui sine veste cœnatoria, quam ob nuptias nuptialem appellat, discumbere præsumpsisset. Sed non cœnatoria tantum indutum veste, sed maioris decoris gratia proprijs superindutum vestimentis Dominum cœnasse, putandum: nam & palliatos atque togatos conuiuas interdum accumbere solitos, diserto virò Fulvio Ursino, quibus id monstret, non desunt exempla^b. Apostolos etiam eadem indutos veste in cœna accubuisse credendum. Sindon enim esse solebat, eademq. proluxa, vt meritò fugam arripiens, abiecerit eam adolescens ille existimatus^c Ioannes Euangelista, qui quòd (vt creditur) mœrore oppressus, non recepisset vestimenta sua, vt erat in mensa, remansit a micis sindone super nudo. Eiusdem planè generis fuisse vestes illas cœnatorias, non tantum pluribus antiquorum auctoritatibus, sed ex ipsis tricliniaribus mensis marmoribusq. sculptis idem auctor facile monstrat. Sic igitur cum dicat Euangelista, post ablutionem pedum IESVM recepisse vestimenta sua, satis significat, absoluta iam cœna, lotisque pedibus discipulorum, cœnatoriam vestem exuisse, ac propriam induisse. Aliud enim longèque à priori diuersum cum ipse suis esset exhibiturus conuiuium, diuerso etiam à solito cœnandi habitu, decentiori cultu (vt tantum mysterium exposcere videbatur) illud sibi instituendum putauit. Nouum ergo Dominus paraturus conuiuium (quod conuiuatoris videbatur esse munus) primum omnium conuiuarum voluit lauare pedes, ac subinde diuinum illud ferculum profinare. Sed antequam de hac secunda agamus mensa, de prima, quæ imago quædam videbatur esse secundæ, ac de ipso in cœna accubitu, quid idem auctor scripserit, referamus.

^{XL.} ^d *Ioan. 13. Constat Ioannis^d Euangelistæ assertionem, ipsum dilectum præ ceteris à Christo discipulum, in sinu Domini in eadem cœna recubuisse. Quid autem sit in mensa in sinu recumbere, cum idem qui supra auctor pluribus demonstrasset, ac prius ostendisset Iudæos in mensa more Romano accumbere consueuisse, hæc ait: Romani liberos suos, aut quos caros habebant, in conuiuijs infra se, hoc est, in sinu suo, collocabant: nam id esse in sinu recumbere, superius ostendi. Et Ioannes Christo maximè carus, in ipsius sinu recubuit, & in eius pectore se quàm familiariter composuit, dum ex eo quaerit quis illum esset traditurus. Ambrosius^e ad illud: Cecidit in collum eius: Nonne, inquit, tibi videtur Christum cecidisse in collum Ioannis, quando erat Ioannes in sinu IESV ceruice recumbens reflexa? & idèd Verbum apud Deum vidit, qui erectus est ad superna.] Addit ille: Regem sacrorum, qui apud Romanos maximæ dignationis erat inter Pontifices, summum locum in pontificalibus cœnis occupare solitum, neminemque supra eum accubare diximus. Et in his pontificalibus cœnis, Christus verè Rex & sacerdos secundum ordinem Melchisedech, eundem locum occupat, nec quisquam super eum accubat: alioquin nõ potuisset olim Maria Magdalena in domo Simonis alabastrum vnguenti effundere super caput ipsius recumbentis, si in medio loco accubisset, aut ipse Ioan. em in sinu habere, si in imo. Romani non raro quini in lectis discumbant, quod idem auctor pluribus monstrat. Et Christi discipuli (vt verisimile est) quini in singulis lectis discubuerunt, in reliquo autem tres tantum, ipse nempe, & Ioannes^f, & Petrus: is enim veluti proximus Ioanni innuit, vt ex Domino auctorem tanti facinoris quaereret. In commune illi vescantur, vt ex Plutarcho retuli; & hi in commune vescantur, omnesque in eandem patinam manus porrigunt: Qui intingit, inquit Dominus^g, mecum manum in paropside, hic me tradet.] & post multa: Denique vt omnia, quemadmodum dixi, semel ostendam ex Romanorum moribus tracta, qui conuiuis abeuntibus grata & pretiosa solebant apophoreta conferre: liberalissimus ac sui nimium profusus Dominus, ex hoc mundo ipse discedens, pretiosissimum corpus suum & sanguinè conuiuius in apophoretis dedit, vt sibi haberent, & secum domum deducerent, & iter ingredientibus etiam pro viatico foret.] hæc de his ille. Sed qui vberius hæc scire cupit, libellum de ea re ab ipso accuratè conscriptum petat.*

^{XLII.} Verum quod ad hanc agni cœnam spectat: his admodum aduersari ea videntur quæ lege statuta essent, cum agnum ipsum Paschalem àstantibus, non verò recumbentibus esse comedendum iubetur. Sed qui antiquum illum commentarium Hebræorum legerint, quem Ritualement librum seu Cærimoniam appellat, planè intelligunt, fuisse vsum illum intermissum & antiquatum à tempore exilij Babylonici. Et ne recedamus à superioribus dictis, ratione accubitus Ioannis, qui in ea cœna primum locum post Christum obtinuit,

^a *Mat. 22.*
DE COENATORIA VESTE.

^b *Ful. Vrf. in Appen. ad opus de Triclin. Petr. Ciacc.*
^c *Ambros. in Psal. 36.*
^d *Greg. in 2to. vl. c. alij.*

^e *Ambros. in c. 15. Luca.*
DISCVBITVS IN MENSA.

^f *Ioan. 13.*

^g *Mat. 26.*

^{XLII.}
VETVS VSVS INTERMISSVS.

^A tinuit, suborta esse videtur in eadem cœna illa inter Apostolos contentio occasio, quis eorum^a videretur esse maior, dum viderent ceteri, in cœnæ illius accubitu omnibus^a Luc. 22. prælatum esse Ioannem.

Est obseruatione dignum, numquam Apostolos de primatu quaestionem mouisse, nec indignè tulisse Petrum præpositum ceteris esse: verum haud æquanimitèr tolerare potuisse Ioannem vel Iacobum fratres apud Christum primos haberi. Hinc videas eodem Apostolos eadem indignatione percitos, cum mater ipsorum pro duobus filijs suis dexteram & sinistram in regno petijt, de quibus hæc Marcus^b: Et audientes decem indignati sunt de Iacobo & Ioanne.] Rursus etiam cum iidem selecti à ceteris ducti essent à Domino vnà cum Petro in montem Thabor: Intrauit, inquit Lucas^c, cogitatio in eos, quis eorum maior esset.] Immo, vt ait Marcus^d, & in via inter se disputauerunt, quis eorum maior esset. Ceterum quantumlibet vidissent Petrum omnibus à Domino prælatum, ac prerogatiuis quamplurimis auctum; numquam tamen id in senso animo tulisse sunt visi. Porro quantumlibet Ioannes primum locum post Christum accepisset in mensa: tamen in pedum ablutione ceteris Petrum esse præpositum, primumque omnium Iesum pedes Petri lauisse, S. Augustinus^e testatur, quod & multis etiam rationibus demonstratur^f. Sed de his hæc tenentur.

^B Ceterum, vt quæ scripta sunt ab Euangelistis de sacratissimæ Eucharistie institutione, facilius intelligantur; operæpretium existimaui hæc intexere quæ in antiquo Hebræorum libro Rituali habentur. In canone enim eorum hæc continentur: In paschali conuiuijs, posterior quæ esset mensa, non vt in alijs dierum festorum secundis cœnarum mensis bellaria apponebantur, sed tantum à lege statutus cibus, nimirum primo loco embamma ex intybis & lactucis agrestibus factum, alijsque rebus conditum: inque eum primum paterfamilias intingebat offam azymam, mox ceteri, sicque consumebatur. Deinde item paterfamilias tortam azymam (seu, vt alij textus habent, dimidiam) sub mappa hæctenus seruata, in frustra frangebatur, in tot particulas illam diuidens, quot essent in cœna discumbentes, sicque diuisam singulis porrigebatur: quo facto, ipse poculum degustatum tradebat proximo, ille secundo, donec poculum per totum conuiuium circumferretur. Insuper quoniam secundæ illæ mensæ Iudæorum erant ob accepta beneficia ad gratias Deo agendas potissimum comparatæ: cum in ceteris secundis mensis esset visitata quædam communis benedictionis formula, in Paschali secunda mensa post illam benedictam, cum distribuerebatur torta azyma, hæc verba idem paterfamilias dicebat: Iste est panis ærumnæ, quem comederunt patres nostri in terra Ægypti: quisquis Desurrit, accedat & peragat Pascha.] Post hæc idem accepto poculo benedicebat his verbis: Benedictus es Domine, qui fructum vitis creasti, &c.] sicque delibatum (vt dictum est, poculum tradebat proximo, ille secundo, & sic deinceps: hæc ex libro Rituali Hebræorum. Ceterum (quod est notatu dignissimum) non tantum apud Iudæos vetus illa erat consuetudo, vt in secundis mensis sic libantes, gratias Deo agerent, sed & Gentiles ipsi in iisdem secundis mensis merum libarent dijs, & alia sacra facerent, vt Athenus^g tradit, & alij: sed in his non immoramur. Hæc igitur ex Rituali veteri Hebræorum libro accepta, quantum conferant ad ipsam Euangelicam historiam de cœna Domini intelligendam, facile perspici potest. Dominus enim, seruato eo ipso antiquo Iudæorum ritu, illud effecit, vt nouis benedictionibus additis, nouum institueret sacramentum, & quæ in memoriam veterum beneficiorum fuerant instituta, in commemorationem omnium præstantissimi nouiter accepti beneficij mutarentur.

^C Quod verò (ne longius digredi videamur quàm res postulet) nonnulli dicunt, post ablutos discipulorum pedes, iterum recumbentem Iesum cum suis, quod reliquum erat cœnæ agni absumpsisse (volunt enim Dominum inter cœnandum à mensa recessisse) ex superioribus dictis arguuntur satis; atque ex eo etiam, quòd lege diuina statutum erat, agnum Paschalem comedendum esse festinanter^h: qua ex parte certè Dominus legem minùs impleisset, si agno ex parte comesto, è mensa recessisset, pedesque discipulorum lauisset, ac post longam moramⁱ ad esum agni iterum rediisset. Vnde quod dicit Matthæus^k: Cœnantibus autem eis, accepit IESVS panem, & benedixit; & quod Marcus^l ait: Et manducantibus illis, accepit IESVS panem, & benedicens fregit; idem est ac si dixisset, Recubentibus illis: hæc etenim in hunc modum esse intelligenda, Lucas aperit, dum testatur Eucharistiam esse institutam post cœnam, dicens^m: Similiter, & calicem,

^{XLIV.} Quod verò (ne longius digredi videamur quàm res postulet) nonnulli dicunt, post ablutos discipulorum pedes, iterum recumbentem Iesum cum suis, quod reliquum erat cœnæ agni absumpsisse (volunt enim Dominum inter cœnandum à mensa recessisse) ex superioribus dictis arguuntur satis; atque ex eo etiam, quòd lege diuina statutum erat, agnum Paschalem comedendum esse festinanter^h: qua ex parte certè Dominus legem minùs impleisset, si agno ex parte comesto, è mensa recessisset, pedesque discipulorum lauisset, ac post longam moramⁱ ad esum agni iterum rediisset. Vnde quod dicit Matthæus^k: Cœnantibus autem eis, accepit IESVS panem, & benedixit; & quod Marcus^l ait: Et manducantibus illis, accepit IESVS panem, & benedicens fregit; idem est ac si dixisset, Recubentibus illis: hæc etenim in hunc modum esse intelligenda, Lucas aperit, dum testatur Eucharistiam esse institutam post cœnam, dicens^m: Similiter, & calicem,

^{XLII.}
CONTENTIO DE PRIMATU IOANNIS.

^c *Luc. 9.*
^d *Marc. 9.*

^e *August. in Ioh. c. 13.*
^f *Ianf. Conc. c. 130.*

^{XLIII.}
RITVS INSTITVTVS IN CHARI-
STIA.

^g *Athenus lib. 1. c. 9.*

^{XLIV.}
SOLVTIO OBIECTORVM.

^h *Exod. 12.*

ⁱ *Ianf. Conc. c. 130. 131.*

^k *Mat. 26.*

^l *Mar. 14.*

^m *Luc. 22.*

^a 1. Cor. 11. cem, postquam cœnauit, dicens : Hic est calix, &c.] quod & ipse testatur Paulus ^a scribens ad Corinthios.

XLV. Quod verò ablutione pedum facta (vt tradit Ioannes ^b) immò : (vt testatur Lucas ^c) post institutam Eucharistiam de discipulo proditore Dominus sermonem habuisse dicatur, Matthæus ^d verò & Marcus ^e ante mysticam illam mensam id contigisse tradant : nihil profus est absurdi, de ea re bis in priori, ac inde posteriori mensa (hoc discrimine cœnam ab esu Eucharistia placet distinguere) Dominum esse locutum, cum præsertim de perditione illius adeò sollicitus esset, dicente de se Apostolo : Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Videte canes, videte malos operarios, videte concionem.] Constat ex his itaque, cœnam Domini (sic enim Patres ^f appellare consueuerunt institutionem sacratissimæ Eucharistia; idemque esse manducare cœnam Dominicam, quod Eucharistiam sumere Augustinus ^g demonstrat : licet ea voce, vt alij, abuti soleant Nouatores) fuisse distinctam à cœna agni Paschalis, ac post illam fuisse administratam. In qua primum illud sacramentum ineffabile est institutum, quo transubstantiatio fit panis & vini in carnem & sanguinem Christi, in ipsum Christi corpus sub vtraque specie integrum. Tunc & Apostoli, cum ipse Dominus præcepit id ipsum facere in sui memoriam, sacerdotes sunt facti, atque ipsum sacrificium quod offerrent, est ordinatum. Id Apostoli ipsi, id Patres omnes, id traditio Ecclesiastica, atque ipsa Catholica fides ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ prædicauit, & hæcenus profiteri non desinit.

Atque vt de his singulis (quod instituti ratio postulat) breuiter interea agamus : in huius sacramenti institutione in primis considerandum est ipsum tempus. Cum enim ipsa prima die Azymorum, decima quarta luna ad vesperam, cum Pascha secundum legis Moyfi ritum ageretur, post esum agni sacra Eucharistia fuerit instituta, nulla est dubitatio, esse confectum in azymis, & non in fermentato : quem etiam ritum seruatum esse ab Apostolis, ac eorum successoribus, Epiphanius ^h, quantumlibet (vt dictum est superius) ipse dicat legitimum Pascha esse à Domino anticipatum, agens contra Ebionæos hæreticos, qui primi fuerant Apostolorum temporibus (Ebion enim primus post Simonem magum ab Ignatio ^k recensetur hæresiarcha) testatur, sic dicens : Mytheria autem faciunt ad imitationem sanctorum in Ecclesia, ab anno in annum, per azymos, hoc est, non fermentatos panes.] hæcille. Si igitur illi ad imitationem sanctorum in Ecclesia in azymis Mytheria conficiebant (hoc enim nomine antiqui Eucharistiam nominabant) nulla est dubitatio, maiores omnes eundem seruasse ritum, vt in azymis eadem mysteria sacrosancta confecerint. At vnde hoc illi, nisi à suis ipsorum Patribus, Apostolis Domini, & illi à Christo id facere didicissent ? Sed in his non immoramur.

XLVII. Agedum, antequam de re ipsa agamus : quibus nominibus maiores nostri consueuerint sacram Eucharistiam nuncupare, quod ex ipsis nominibus tanta res facilius cognoscatur, adducamus in medium. In primis, habito respectu ad Fideles, qui eam accipientes Christo per omnia maximè vniuntur, eodem nomine quo nos in præsentiarum vitmur, Communionem seu Communicationem ab Apostolis illam esse dictam, fidem facit Paulus Apostolus, dum ad Corinthios scribens, hæc ait : Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est.] Lucas ^m item in Actis : Erant, inquit, perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis.] Insuper, ob admirabilem ac ineffabilem rerum diuinarum secretam quamdam coniunctionem, à Græcis *μυστήριον*, à Latinis verò Sacramentum inuenies nominatam. Tertullianus ⁿ planè Eucharistia Sacramentum appellat. & alij ^o post eum. Nomen verò Eucharistia à gratiarum actione deductum, commune esse reperitur ex æquo Græcis pariter ac Latinis. Rursus etiam quoniam Dominus ^p dixit : Pater meus dat vobis panem de cælo verum : Panis enim verus est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.] ea ratione Ignatius ^q Apostolorum discipulus ipsam Eucharistiam, Panem Dei, Panem cælestem frequenter appellat, & ad Romanos scribens hæc ait : Non gaudeo corruptibili nutrimento, nec voluptatibus huius vitæ : Panem Dei volo, Panem cælestem, quæ est caro Christi filij Dei.]

Eandem igitur ratione, quatenus continet ipsum Christi corpus, maiores idem Sacramentum appellare consueuerunt Corpus Christi. Eiusmodi nuncupationem sæpius à Tertulliano vsurpatam inuenies, vt cum ait in libro de Oratione : Quod oratio soluenda

^a 1. Cor. 10. ^m Act. 2. ⁿ Tertull. de corona milit. ^o Ambros. in lib. de Sacram. Aug. 1. de pecc. merit. coi. de lag. l. 1. c. 24. ^p alibi sa. pius. ^q Ignat. epist. 15. ^r Tertull. de orat. c. ult. **XLVIII.** **CORPVS CHRISTI.**

^a Tertull. de corona milit. ^b Idem de re. ^c Idem de re. ^d Idem de re. ^e Idem de re. ^f Aug. de pecc. merit. contra Pelag. lib. 1. cap. 24. **XLIX.** **VERE CORPVS CHRISTI.**

A soluenda sit, Corpore Domini accepto.] & paulo post: Accepto Corpore Domini & re-feruato.] & in libro de Idololatria: Eas manus ad mouere Corpore Domini.] & alibi: Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur, vt anima Deo saginetur.] & de Pudicitia sic: Opinitate Domini Corporis vescitur.] Sunt de his alia innumera aliorum testimonia, Cypriani, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, & aliorum, quæ præterimus. Istud ipsum Sacramentum, quod non esset cibus omnibus communis, sed caro Christi oblata pro sæculi vita, ea ratione Africani Fideles Vitam proprio nomine dicere consueuerunt: vnde Augustinus ^d: Optimè, inquit, Punici Christiani baptismum ipsum, nihil aliud quàm Salutem, & sacramentum Corporis Christi, nihil aliud quàm Vitam vocant.] Demum habito respectu, quod pro peccatis hostia offertur, Oblatio, Sacrificium, Liturgia, ac Missa dicta antiquitus reperitur. Sed de his suo loco paulo inferius.

B Quod autem rei veritate, non per figuram, vel similitudinem, allusionemve, vel quouis alio modo fictitio, ipsa Eucharistia sit illud ipsum viuificum corpus Christi, quod natum de sanctissima Virgine, in ara Crucis oblatum est, & ineffabili quodam modo manentibus specierum panis & vini accidentibus in ipsum transubstantiatum, quod semper Catholica veritas est professæ, ex innumeris sanctorum Patrum locis, aliisque firmissimis rationibus esse facile demonstrare. Ceterum cum sciamus complures disertissimos ac integerrimos, atque de fide Catholica optimè meritos viros, eo argumento commentarios ferè innumeris omni prudentia, doctrina, ac fide sincera cumulatè refferos, facilitate illustratos, ac denique (vt multa paucis complectar) planè diuinos, suggerente id iis Spiritu sancto, conscripsisse: superuacaneum existimamus, ac lectori onerosum, eadem hæc repetere, vel aliqua iis velle addere: illos igitur consulant omnes quicumque earum rerum cupidi sunt, eò se conferant, ac tamquam ad sacram quamdam anchoram confugiant, aduersus prauorum dogmatum in nostram fidem adeò certam atque firmiter stabilitam vibrata venenosa tela.

C Nos interim ne lectorem frustremur, cum præfando polliciti simus in nostris Annalibus, more maiorum, Christianæ religionis institutorum originem ac firmitatem repetere & intexere, hæc libando potius, atque summis labris (vt dicitur) degustando, quàm fusiùs tractando (ne ieiunium penitus lectorem abire sinamus) illud vnum modò dicemus de Eucharistia, quatenus est sacrificium à Domino institutum, ac sacerdotibus nouæ legis traditum offerendū. Tam amplii sacerdotij ac sacrificij symbola cum mille ferè modis fuerint olim per veterè legem diuinitus præmōstrata atque prædicta, satis sit in præsentiarum illa paucis commemorasse, quæ in Rege & sacerdote Melchisedech sunt quibusdam non obscure certè figuris expressa, atque oraculo prophetico consignata; dicente de Christo David, & quid dico David: immò ipso Deo Patre: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.] Vnde in hanc sententiam Cyprianus ^e: Item, inquit, in sacerdote Melchisedech sacrificij Dominicæ sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod diuina Scriptura testatur, & dicit: Et Melchisedech Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem sacerdos altissimi, & benedixit Abraham. Quod autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat Spiritus sanctus in Psalmis, ex persona Patris ad Filium dicentis: Ante Luciferum genui te: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo utique hæc est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet Corpus & Sanguinem?] hæc Cyprianus.

D Dum verò idem Dominus istud ipsum Apostolis suis faciendum præcepit: satis expressit, suum sacerdotium & cum eo sacrificium voluisse ad posteros propagari. Vnde idem Cyprianus ^f de iisdem agens, hæc subdit: Si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri se ipsum primus obrulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: utique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.] & inferius: Et quia passionis eius mentionem in sacrificiis omnibus facimus (passio enim Domini, sacrificium est quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus.]

E Id ipsum fecisse Apostolos, & vniuersam Ecclesiam ab illis edoctam in vniuerso mundo soluenda sit, Corpore Domini accepto.] & paulo post: Accepto Corpore Domini & re-feruato.] & in libro de Idololatria: Eas manus ad mouere Corpore Domini.] & alibi: Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur, vt anima Deo saginetur.] & de Pudicitia sic: Opinitate Domini Corporis vescitur.] Sunt de his alia innumera aliorum testimonia, Cypriani, Hieronymi, Ambrosij, Augustini, & aliorum, quæ præterimus. Istud ipsum Sacramentum, quod non esset cibus omnibus communis, sed caro Christi oblata pro sæculi vita, ea ratione Africani Fideles Vitam proprio nomine dicere consueuerunt: vnde Augustinus ^d: Optimè, inquit, Punici Christiani baptismum ipsum, nihil aliud quàm Salutem, & sacramentum Corporis Christi, nihil aliud quàm Vitam vocant.] Demum habito respectu, quod pro peccatis hostia offertur, Oblatio, Sacrificium, Liturgia, ac Missa dicta antiquitus reperitur. Sed de his suo loco paulo inferius.

LI. **CYPRIANVS CVM SACRIFICIO PROPAGATVM.**

^a Cyprianus ad C. ^b Idem de re. ^c Idem de re. ^d Idem de re. ^e Cyprianus ad C. ^f Idem de re.

^a Iren. lib. 4. cap. 31. APOSTOLI SACRIFICII CARVNT.

^b Idem eod. lib. c. 34.

^c Idem lib. 5. c. 1.

^d Hieron. de Scrp. Eccles.

LIII. Ignatius

^e Ignat. ep. 9.

^f Ignat. ep. 10.

DE SACRIFICIO Eucharistiae EX IGNATII.

^g Ignat. ep. 14.

^h Idem ep. 15.

LIV. Iustinus

ⁱ Iust. mart. or. ad Anton. prop. fin. ET IUSTINO MARTYRE.

mundo facere perseverasse, Irenæus^a Polycarpi Ioannis Apostoli discipuli auditor testatur, sic dicens: Suis discipulis Dominus dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. & calicem similiter, qui est ex ea creatura quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est; & novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert Deo.] & inferius^b: Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in uniuerso mundo, purum sacrificium reputatum est apud Deum, & acceptum est ei.] & post multa, dum in hæreticos inuehitur: Quomodo, inquit, constabit eis, eum panem in quo gratiæ actæ sint, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis eius, si nõ ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, Verbum eius? Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Er- go aut sententiam mutant, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui est è terra panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cælesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationis eius, & sanctificantes creaturam.] Itemque alibi hæc in eadem sententiam, agens aduersus eosdem hæreticos carnis resurrectionem negantes: Quando ergo, inquit^c, & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia: quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur, & membrum eius?] hæc Irenæus^d martyr, Apostolorum temporibus proximus, & discipuli Apostolorum auditor.

Ignatius^e ipso antiquior, Apostolorum discipulus, sacerdotes nouæ legis consueuisse sacrificium offerre, sæpè testatur, & de ipsa Eucharistia ad Philadelphios in hunc modum scribit: Obsecro vos, ut vna fide, vna prædicatione, vna Eucharistia utamini: vna enim caro Domini nostri Iesu Christi, & vnus illius sanguis, qui pro nobis effusus est, & vnus calix, qui pro omnibus nobis distributus est, vnus panis, qui omnibus fractus est; vnum altare omni Ecclesiæ, & vnus Episcopus cum presbyterorum collegio & diaconis conferuis meis.] & ad Smyrnenes^f: Rata Eucharistia habeatur, quæ sub Episcopo fuerit, vel cui ipse concefferit. Non liceat sine Episcopo baptizare, neque offerre, neque sacrificium immolare.] hoc ipsum aliud non esse, quàm sacram Eucharistiam conficere, eandemque panem esse cælestem, ac ipsam denique carnem & sanguinem Christi, ad diuersos scribens inculcat. Quinetiam locum eiusdem Ignatij in dicta epistola ad Smyrnenes Theodoretus in Impatibili, tertio dialogo, ex verbis ipsius sic recitat: Eucharistias & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Eucharistiam esse carnem Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitauit.] hæc Ignatius apud Theodoretum, quæ miramur, siue librorum, siue interpretu vitio, excidisse. Rursus idem ad Ephesios ait^g: Date itaque operam ut sæpius congregemini ad Eucharistiam.] & in fine: Obedientes Episcopo & presbytero, frangentes panem vnum, quod pharmacum immortalitatis est, mortis antidotum, vitam quoque Deo concilians per Iesum Christum, medicamentum purgans vitia, & omnia pellens mala.] Quid ergo^h is panis sit, planius ad Romanos his verbis explicatⁱ: Panem Dei volo, panem cælestem, quæ est caro Filij Dei.]

Iustinus Martyrⁱ, & ipse etiam Apostolorum temporibus vicinus, de eiusmodi Eucharistia sacrificio satis explicitè in ea oratione, quam ad Antoninum Pium Augustum scripsit, loquitur in hæc verba: Precibus finitis, mutuis nos inuicem osculis salutamus. Deinde ei qui fratribus præest, offertur panis & poculum aquæ & vini: quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum uniuersarum Patri, per nomen Filij & Spiritus sancti offert, & Eucharistiam siue gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis huic dignatus sit, prolixè exequitur. Atque vbi ille preces & gratiarum actionem absoluit, populus qui ad est omnis fausta approbatione acclamat dicens, Amen. Amen autem voce Hebræa, Fiat, significat. Præsideus verò postquam gratiarum actionem perfecit, & populus uniuersus approba-

A approbatione læta eam comprobauit, qui apud nos vocantur diaconi atque ministri, distribuunt vniciuique præsentiu, ut participant eum, in quo gratiæ actæ sunt, Eucharistiam, panem, vinum, & aquam, & ad absentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia: quod nulli alij participare licitum est, quàm veram esse nostram doctrinam credenti, lauacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit, viuenti. Non enim ut communem panem, neque communem potum, ista sumimus: sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Iesus Christus Saluator noster, & carnis & sanguinem salutis nostræ causa habuit: ad eundem modum etiam eam alimoniam, in qua per preces verbi eius ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, vnde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse, edocti sumus. Nam Apostoli in commentariis à se scriptis, quæ Euangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Iesum: eum enim, pane accepto, cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem: Hoc est corpus meum. Et poculo similiter accepto, & gratias actis, dixisse: Hic est sanguis meus: ac solis ipsis ea tradidisse.] hæc Iustinus, de cuius excellenti doctrina, & rerum Ecclesiasticarum peritia, integritate, sanctitate, & fide suo loco vberius dicturi sumus.

Plura hæc essent intexenda ex Tertulliano & Cypriano loca, nisi nos nimia prolixitas ab hac re auocaret. Sanè quidem siue Cypriani sit, siue alterius, certè tamen eiusdem ferme aratis auctoris & probatæ fidei est commentarius ille de Operibus cardinalibus: vbi cum agitur de cœna Domini, de vero & viuifico sacrificio Eucharistiæ, de que vera certaque panis & vini in corpus Christi verum transubstantiatione est verax atque fidelis assertio. Sed non est presentis negotij, singulos Orthodoxos scriptores commemorare, qui à temporibus Apostolorum vsque in præsens in Ecclesia florare: satis sit prædictorum antiquorum Patrum testimoniis recensitis, pauca addere, quæ postea celebriores in Ecclesia Doctores in eadem sententiam sunt locuti, ac potissimum doctrina & pietate celeberrimus Hieronymus, sic dicens^a: Recurre ad Genesim, & Melchisedech Regem Salem huius principem inuenies ciuitatis, qui iam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in Saluatoris sanguine & corpore dedicauit.] & rursus de ipsis Christianis sacerdotibus^b: Absit, inquit, ut de ipsis quidquam sinistra loquar, qui Apostolico gradu incedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, & per quos nos Christiani sumus, qui clauis regni cælorum habentes, quodammodo ante Iudicij diem iudicant, qui sponsam Domini sobria castitate conseruant.] Idemque rursus alibi in hæc verba^c: Ad Episcoporum & presbyterorum preces, Christi corpus sanguisque conficitur. Idem ad Damasum de filio prodigo: Christus, inquit, quotidie Fidelibus immolarur.] & alibi^d: Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed Dominus Iesus: ipse conuiuia, & conuiuium; ipse comedens, & qui comeditur: illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare non possumus: & quotidie de sacrificiis eius, de genimine vitis eius veræ & vineæ Sorec, quæ interpretatur electa, rubentia musta calcamus.]

Non possum tacere Ambrosium^e, cum de eodem sacrificio his vsus est verbis: Ego, Domine, memor venerandæ passionis tuæ, accedo ad altare tuum, licet peccator, ut offeram tibi sacrificium, quod tu instituisti, & offerri præcepisti in commemorationem tui pro salute nostra.] id quomodo conficiatur, alibi sic explicat^f: Tu fortè dicis: Meus panis est visitatus. Sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur astruamus. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laudem Deo deferunt: oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro ceteris. Vbi venit ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed vitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Quis sermo Christi? nempe is quo facta sunt omnia.] & paulo post: Ego tibi ut respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem, dico tibi quòd iam corpus est Christi: Ipse dixit, & factum est: ipse mandauit, & creatum est.]

Augustinus itidem de eodem ipso sacrificio hæc ait^g: Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri: propter quod etiam vocem illam in Psalmo decimonono eiusdem mediatoris per prophetiam loquentis agnoscimus: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi: quia

LV.

^a Hier. epist. 87. EX HIERONYMO.

^b Hier. ep. 1.

^c Hier. ep. 85. ad Euag.

^d Hier. ep. ad Hadrib. 150. 2.

LVI.

EX AMBROSIO.

^e Ambros.

^f orat. præp. ad Miss. x.

^g Ambros. de Sa-

crum. l. 4. c. 4.

LVII.

EX AVGVSTINO.

^a Aug. de Cit.

Des lib. 17. c. 20.

pro illis omnibus sacrificiis & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus mini-
stratur.] & alibi^a de oblato eodem sacrificio ad pellendos dæmones hæc ait: Rogavit nos-
tros, me absente, presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent.
Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, rogans quantum potuit, ut cessaret
illa vexatio: Deo protinus miserante, cessauit.] item que alibi^b: Iam Christiani peracti eiuf-
dem sacrificij memoriam celebrant sacrosancta oblatione & participatione corporis &
sanguinis Christi.] sed quomodo id fiat, alibi sic declarat^c, agens contra Faustum Mani-
chæum: Noster autem panis & calix, non quilibet (quasi propter Christum in spicis &
in fermentis ligatum, sicut illi desipiunt) sed certa consecratione mysticus fit nobis, non
nascitur. Proinde quod non ita fit, quamuis sit panis & calix, alimentum est refectio-
nis, non sacramentum religionis, &c.] *Nōne eadem & Græci?*

LVIII. Cyrillus Ierosolymitanus de eodem sacrificio Catechesim mystagogicam^d conscri-
psit, idemque de eiusdem veritate ac certitudine hæc ait^e: Non ergo consideres tam-
quam panem nudum, & vinum nudum: corpus enim est & sanguis Christi, secundum
ipsius Domini verba. quamuis enim sensus tibi hoc non suggerit, tamen fides te confir-
met, quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio.] & paulo
post: Hoc sciens, proque certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse pa-
nem, etiam si gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi.] hæc ille. & Chryso-
stomus in eamdem sententiam^f: Non enim homo est, qui proposita de consecratione men-
sæ Domini, corpus Christi facit & sanguinem, sed ille, qui crucifixus est pro nobis Chri-
stus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur & gratia: Hoc est, ait,
corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox, quæ dicit, Crescite &
multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sensit effe-
ctum, ad generationem operante natura: ita vox illa semel quidem dicta est, sed per om-
nes mensas Ecclesiæ vsque ad hodiernum diem & vsque ad eius aduentum præstat sacri-
ficio firmitatem.]

LIX. Multa his essent addenda, sed hæc nos cursim ad alia festinantes. Neque tamen præ-
termittendum, quòd cum multa sint huius sacrificij nomina, illud est antiquissimum, &
apud Latinos vsitatus atque frequentius, Missa, quòd quidem (sicut & Christiana fides
proficitur) ex Hebraica vel Chaldaica nomenclatura acceptum esse videtur. Quòd enim
in nostra Vulgata legitur, Spontanea^g oblatio, Hebraicè & Chaldaicè dicitur, Missah,
quam offerebant Domino in gratiarum actionem de fructibus terræ, qua & vescebantur
in templo cum recordatione præterite seruitutis, & ab eadem liberationis. Quæ quidem
omnia cum optimè conueniant prædicto à Christo instituto sacrificio, eo potius maiores
nostri vsi sunt nomine, quam cuiuspiam alterius sacrificij: nam & ea potissimum ratione
ab illis id factum esse videtur, quòd spontanea recolatur prima illa sui ipsius à Domino
nostro Iesu Christo facta oblatio, de qua Isaias^h: Oblatus est quia ipse voluit] & Domi-
nus de se ipsoⁱ: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum
sumendi eam] & quod scriptum est in Psalmo^k: Holocaustum & pro peccato non pos-
tulasti: tunc dixi: Ecce venio.] Sanè quidem creditur eiusmodi nomen ab ipsis Apostolis
Petro & Paulo, ex Hebraicis fontibus, traditum esse Romanis: quod & Iacobus Ieroso-
lymorum Episcopus, idemque Apostolus & frater Domini tradidit suis, nam eadem
vsus est voce in sua, quam posteris reliquit, Missa: de cuius certa fide ac veritate suo loco
pluribus agemus.

LX. Ea voce vsa videtur suo ipsius exordio Romana Ecclesia: nam Pius Papa proximus
Apostolorum temporibus, scribens ad Iustum Episcopum Viennensem, idem sacrificium
Missam vocans, sic dicit^l: Soror nostra Euprepia, sicut benè recordaris, titulum domus
sue pauperibus assignauit: vbi nunc cum pauperibus nostris commorantes, Missas agi-
mus.] hæc ille. Item Cornelius Papa epistola ad Lupicinum Viennensem Episcopum his
vitur verbis: Publicè, neque cryptis notioribus Missas agere Christianis licet.] Eodem
vsu sunt nomine ceteri Romani Pontifices, quos longum esset singulatim recensere. In
Concilio Romano^m sub Siluestro, in Concilio Carthaginensiⁿ secundo, in Concilio A-
gathensi^o, & aliis, Patres qui interfuerunt, eodem quoque Missæ nomine ipsum incruen-
tum sacrificium nominarunt, sicut & Ambrosius^p, Augustinus^q, Victor Vicensis^r, ac
denique ceteri, & post ipsos recentiores omnes. Ceterum quod ad ipsam sacrificij ritum
spectat, opportuniori loco agemus.

Vt autem

^a Aug. de Civ. Dei. l. 22. c. 8.
^b Aug. contra Faustum. l. 20. c. 18.
^c Aug. contra Faust. li. 20. cap. 13.

^d Cyrill. Ca. toc. mystag.
^e Cyrill. Ca. toc. myst. 4.

^f Chryso. hom. mil. de prod. dicit.

^g Deut. 16. MISSAE NOMEN.

^h Isaias 53.
ⁱ Ioan. 10.
^k Psal. 39.

^l Habetur in 1. bibliot. sancti. Patr.

^m Conc. Rom. sub Siluestro in fine.
ⁿ Concil. Carthag. 2. can. 1.
^o Conc. Agath. c. 47.
^p Ambros. ad Marc. ep. 33.
^q Aug. serm. de temp. 251.
^r Victor. de pers. Vnan. lib. 2.

A Vt autem ad ipsam Dominicam cœnam redeamus, quam cœptam esse à Domino eius
diei hora vespertina constat: remanet ea consuetudo apud nonnullas Ecclesias, ut etiam
vespere, sed à ieiuniis, idem sacrificium offerretur. Vigiuisse eundem vsu in Ecclesia
Africana olim, auctor est Cyprianus^a. Id ipsum, sed post sumptum cibum, de Ecclesia Alex-
andrina restatur Sozomenus^b. Augustinus^c autem ad Ianuarium scribens, id semel in
anno in Cœna Domini, & non nisi à ieiuniis fieri solitum asserit, dum ait: Quæris enim
his verbis, quid per quintam feriam vltimæ hebdomadis Quadragesimæ fieri debeat: an
offerendum sit manè, & rursus post cœnam, propter illud quòd dictum sit: Similiter post-
quam cœnatum est: An ieiunandum, & post cœnam tantummodò offerendum: an et-
iam ieiunandum, & post oblationem, sicut facere solemus, cœnandum? &c.] Vesper-
narum etiam Missarum mentio habetur in Concilio^d Agathensi.

B Ceterum quoniam diuersa erat aliquarum Ecclesiarum consuetudo, passimque post
cœnam sacrificium offerebatur, eam sustulit in Africa Concilium Carthaginense^e ter-
tium, statuens ut à ieiuniis semper, excepta ipsa die anniuersaria Cœnæ Domini, offer-
retur. Sed hæc etiam fuerunt contrariis legibus abrogata^f ac penitus antiquata, ob eam
potissimum causam, quòd vniuersalis Ecclesiæ vetus consuetudo contraria esset, cum
non nisi à ieiuniis sacra Eucharistia sumeretur, antiquitus obseruatum esse videretur. id
affirmat Tertullianus^g, dum ad vxorem scribens ait: Non sciet maritus quid secretò an-
te omnem cibum gustes.] Cyprianus^h (vt vidimus) id ipsum confirmat, & quòd in me-
lius mutatum sit, rationem reddit. Itemque Augustinus de his agens, ait: Liquidò appa-
reret, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepif-
se ieiunos. Numquid tamen propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quòd à iei-
uniis semper accipitur? Et hoc placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti,
in os Christiani prius Dominicum corpus intret: quàm ceteri cibi. Nam idèd per vniuer-
sum Orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea
pransi vel cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut sicut
faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere.] hæc & alia de his
Augustinus, reddens rationem qua de causa id Dominus voluerit vespere instituisse.
Græcos etiam conficere ac sumere consueuisse semper ieiunos ante cœnam, testatur Gre-
gorius Nazianzenusⁱ; qui & multis disputat, Ecclesiam Dei non omnia quæ à Christo
facta sunt, eodem tempore quo ille, facièda, maiorum traditione suscepisse: idemque ad-
uersus illos inuehitur, qui eo prætextu differebant sanctum baptisma in annum suæ ætatis
trigesimum, quòd eundem annum agens Christus voluerit baptizari.

C Confecta igitur à Domino Iesu Christo sacratissima Eucharistia, distribuit ipsam Apo-
stolis. An autem eandem Iudæ impartierit, cum tradidit eidem buccellam^k intinctam,
& post buccellam introiuit in eum satanas, atque ad accelerandam proditionem inde re-
cessit? Scimus S. Augustinum eius fuisse sententiæ, ac firmiter affirmasse, Iudam nequa-
quam tunc sacram Eucharistiam cum ceteris participasse, sicque dicit: Non, ut putant
quidam negligenter legentes, tunc Iudas Christi corpus accepit: intelligendum est enim,
quòd iam his omnibus distribuerat Dominus sacramentum corporis & sanguinis sui,
vbi & Iudas erat, sicut S. Lucas euidentissimè narrat. & deinde ad hoc ventum est, vt se-
cundum narrationem Ioannis apertissimè Dominus per buccellam intinctam atque por-
rectam, suum exprimat traditorem: fortasse per panis tinctionem, illius significans fictio-
nem.] hæc ille, qui tamen sicut ibi, ita & aliis in locis, Eucharistiam eum accepisse tradit,
dum ait^m: Christus quid nobis fecit, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, ut eiⁿ
primam Eucharistiam, confectam manibus suis, & ore suo commendatam, sicut ceteris^o
Apostolis, tradiderit.] & alibi^p: Traditorem enim suum, qui iam pretium eius acceperat,
vsque ad vltimum præcis osculum, inter innocentes secum esse perpeffus est: quibus non
tacuit, esse inter illos tanti sceleris hominem: & tamen primum sacramentum corporis
& sanguinis sui, nondum illo excluso, communiter omnibus dedit.] hæc Augustinus.
Affirmat hoc ipsum S. Ioannes Chrysostomus^q, dum ait: Adfuit Iudas, & illius sacri-
cij communicationem meruit.] & paulo post: In illum post communicationem diabolus
intravit, non quia contempserat Dominicum corpus: sed quia impudentia Iudæ, & ma-
lignitas mentis, vt aduersarius in eo habitaret, effecit: vt discas quòd indigna & fucata
mente mysteriorum secreta celebrantibus à diabolo preparantur insidia.] hæc eadem
Cyrillus^r, & alij complures, quos omittimus numerare.

Annal. Eccl. Tom. 1.

O 3

Ceterum

^a LXXI. VSUS COE-
NAE DOMI-
NICAE.
^b Cyprian. ep.
ad Caecil. 63.
^c Sozom. hist.
lib. 7. c. 10.
^d August. ad
Ian. ep. 118.
^e Conc. Agath.
apud Gra-
uan. de con-
secr. dist. 5. c.
conuenit.
^f I E I V N I
C O M M U N I-
C A N T.
^g Tertull. Carth.
3. can. 29.
^h Concil. Laod.
can. 5. Et
Sext. Synod.
cap. 29.
ⁱ Tertull. ad
vxo. l. 2. c. 5.
^k Cyprian.
epist. 63.

^l LXXI. I
^m Ioan. 13.
ⁿ August. in
Ioan. 13.
^o Tract. 62.
^p AN IVDAS
ACCEPERIT
EUCHARL-
STIAM.

^q Aug. in Ps.
^r Ang. epist.
163.

^s Chryso. hom.
de prod. Iudæ.
^t Cyrill. in
Ioan. c. 13.
^u Cyrill. Ieros.
c. tech. 13.

EXXIII.

IUDAS
QUANDO
DISCESSIT.* Beda de lo-
cis sanctis
c. 2.EXXIII.
b Ioan. 13.
PETRIANI
MOSA PRO-
MISSIO.* Mat. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 13.
Conc. c. 133LXV.
DE HYMNO
IN COENA
DICTO.
d Ioan. 13.
14. 15. 16.
17.
Conc. c. 134.
c Mat. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 18.
Conc. c. 137.
e Aug. epist.
211.
f Chryf. ad
pop. Antioch.
hom. 57.LXVI.
DE LOCO
VBI CHRIS-
TUS ORA-
VIT.
h Mar. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Ioan. 18.
Conc. c. 137.

Ceterum & nos his assentiētes, sic dicimus Iudam vna cum ceteris sacratissimam Eu- A
charistiam participasse, vt tamen nequaquam illis assentiamur qui putarunt buccellam
illam intinctam fuisse Eucharistiam, sed potius existimamus panem illum, quem (vt dictum
est) initio secundae mensae intingebant in pulsem, seu embamma ex lactucis agrestibus
confectum, vt ex Rituali libro antiquo Iudaeorum superius est demonstratum: sicque in-
tinctio illa, ex more, Eucharistiam praecessit. Secundum igitur dictum Iudaeorum ritum,
dicere opus est, rem gestam eo esse ordine, quo a Ioanne recēsetur; nimirum post pedum
ablutionem de sua prodicione Iesum sermonem habuisse, tunc & Ioanni de proditore ro-
ganti signum illud per intinctam buccellam dedisse. Sed quod dicit, accepta buccella,
continuo exisse; id quidem non ita accipiendum putamus, vt tunc temporis statim, &
nulla interposita mora, abierit: sed quod velut furore quodam percitus, non expectauerit
proximam illam mirificam post coenam habitam a Domino orationem: nam S. Lucas B
apertē testatur, Iudam cum ceteris permansisse vsque ad finem communicationis Eucha-
ristiae, postquam nihil iam videbatur esse reliquum in mensa (secundum praedictum Iu-
daeorum ritum) quo potuerit panis intingi, sicque nec dici posse videtur, illum panem in-
tinctum, fuisse Eucharistiam: nam Euangelistarum testimonio constat, non simul vtrum-
que, sed seorsum, primoque panem, inde verò vinum suis verbis sacrasse, ac propinasse.
Sed haec satis. Non praeterimus tamen dicere, quod calix ille, in quo Redemptor noster
Iesus Christus sacratissimam Eucharistiam consecrauit, vt egregium tantae rei monu-
mentum, a communi vsu selectus, ac summa industria asseruatus, adhuc Bedae temporibus
Ierofolymis visebatur, de quo haec ipse *: In platea, quae Martyrium & Golgotha
continuat, exedra est, in qua calix Domini scriniolo reconditus, per operculi foramen
tangi solet, & osculari: qui argenteus calix, hinc inde duas habens ansulas, sextarii Gallici C
mensuram capit, in quo illa est spongia Domini potus ministra.] haec tamen Beda.

Nox^b aduenerat, cum Iudas, peracta coena, e mensa exiit, & ad perficiendum quod in
animo habebat, festinauit. Cum sic ille recessisset, obortam interim contentionem inter
discipulos de primatu Dominus sedauit: & eos consolatus, quod eos citò relicturus esset,
admonuit. Petrus, tacentibus reliquis, vt princeps omnium, quoniam iturus esset, rogauit;
secuturumque non segniter promittit, & si opus sit, pro eius vita atque dignitate tuenda,
vitam ipsam profundere, ardentem pollicetur: denique cum Dominus ei perfidiam futu-
ram ac sui ipsius negationem praediceret, obnititur, seque id numquam esse facturum mul-
toties contestatur. haec Euangelistae pluribus verbis prosequuntur. His absolutis, nouis-
simum illum admirabilem sermonem habuit, quem Ioannes^d diligentiori cura conscrip-
psit. Eo^e postmodum dicto, simul & hymno absoluto, inde egressus cum suis, secun- D
dum consuetudinem, abiit in montem Oliuarum.

Quisnam verò fuerit hymnus ille, quē Dominus post coenam dixit, haud certò com-
pertum habetur. Scimus auctore Augustino^f ad Ceretium Episcopum scribente, olim
circumferri solitum hymnum quemdam hac inscriptione notatum: Hymnus Domini,
quem dixit secretè sanctis Apostolis discipulis suis: quia scriptum est in Euangelio: Hym-
no dicto, ascendit in montem.] sed in scripturis apocryphis illum reperiri, quibus Priscil-
lianistae haeretici potissimum vterentur, idem testatur: qui & ex eo nonnulla verba reci-
tans, illorum imposturam detegit. Verum quisnam hymnus ille fuerit, quem Iudaei post
esum Paschae dicere consueuerint, ex antiquo eorum Rituali libro, vbi ipsorum caerimo-
niae habentur descriptae, proditur: nimirum moris fuisse in aliorum solemnium coenis alios
ac diuersos dicere psalmos ad mysterium eius diei accommodatos, in Paschali autem coe- E
na recitari solitum psalmum centesimum decimum tertium, qui incipit: In exitu Israel
de Aegypto] & alios per breues. Ceterum haud ignorandum est, exemplo Domini lauda-
bilem illam consuetudinem in Ecclesia coaluisse, vt in mensa gratiarum actiones ab om-
nibus dicerentur. quales illae essent, quibus Orientales vti consueuerint, Ioannes Chryso-
stomus^g docet: ceteras verò antiqui Ecclesiae Rituales libri exhibent.

Cum accessisset Iesus in montem Oliueti, ingressus^h in villam quae dicitur Gethsema-
ni, vbi erat hortus, suos orare admonens: assumptis secum Petro, Ioanne, & Iacobo
seorsum à ceteris, pauore ac mœrore affectus (eas enim communes ceteris animi passio-
nes prudens volensque suscepit) auulsus ab illis iactu lapidis, Patrem rogans, vt, si
possibile esset, à se calicem passionis transferret: eundem sermonem non semel, sed
iterum ac tertio repetiit, cum interdum dormientes discipulos excitaret. Ei verò sic
oranti

A oranti apparuit Angelus confortans eum: sed cum prolixius oraret, in agonia positus est,
factusque sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram. Locus ille vbi haec
contigerunt, ad radices montis Oliueti positus, tantae rei nobilitatus insignibus, quasi tro-
phaeis victoriae Christi, praecleara postmodum desuper erecta ecclesia (vt auctor est Hie-
ronymus^a) est mirificè illustratus. Addit Beda^b, petram ipsam, super quam Dominus^c
orans flexis genibus innixus est, quasi mollem ceram cecidisse, in seque genuum eius vesti-
gia recepisse; ipsumque lapidem, vt insigne tanti miraculi monumentum, intra eccle-
siam translatum, & parieti affixum, cunctisquae factum perspicuum. Accepimus ab his
qui haec viderunt, etiam in imo vallis, quam torrentis Cedron praeterfluit, in lapidibus
ipsis eiusdem Christi Domini nostri vestigia pedum impressa remansisse, haec tamen
seruata esse.

B At historiam Euangelicam persequamur. Venit interim^e Iudascum militum cohorte, LXVII.
te, quibus signum dederat (ne noctis tenebris decepti, in alium quempiam manus ini-
cerent) vt, quem ipse osculatus esset, tenerent ac ducerent. Cumque osculatus eum es-
set, ipse Dominus se vitro obtulit illis, rogans quem quaerent: seque illum esse manife-
stans, retrorsum abeuntibus illis, atque in terram cadentibus, iterum eosdem eodem mo-
do interrogans, tandem se ab illis teneri permisit. Sed quid tunc magno animo Petrus,
amans cupidiusque Christi salutis, generoso accensus amoris ardore; quid, inquam, for-
titer gesserit, quomodo enses exerens, Malchum seruum Principis sacerdotum inua-
serit, & auriculam dexteram eidem amputauerit, omnes sciunt. At Iesus eiusmodi tumultum
compescens, & Malcho amputatam aurem restituit, & Petrum cohibuit, ac per-
quam modeste conuersus ad Principes sacerdotum, & alios Iudaeorum qui venerant cum
militibus, redarguit.

C Discipuli dehinc omnes relicto eo fugerunt; & qui sequebatur eum adolescens ami-
ctus sindone super nudo, cum teneretur, ea relicta; nudus aufugit. Creditur hic fuisse
Ioannes^d, veste adhuc coenatoria indutus, vt superius est dictum, cum de coena Domini
actum est. Par est existimare (si in rebus dubiis agere coniectura licet) amantissimum Ie-
su discipulum, cum Iudaei prodicionem ceteris manifestius cognouisset, vehementi quo-
dam mœrore affectum, Domini que tantum memorem, profunda sui ipsius obliuione se-
pultum, nihil de sumendis suis vestibus cogitasse; & cum nox esset, quando de coenaculo
recesserunt, per facile id ipsum & alios praeterisse potuit. Fuisse hunc Ioannem Euange-
listam, Ambrosius in primis testatur, itemque Gregorius^e, Beda^f, & alij complures. Si
quis autem ex recentioribus ab hac opinione dissentit; inde potissimum accidit, quod
causam, cur Ioannes super nudo sindone amictus esset, ignorauit.

D Sicut igitur in hac de Ioanne opinione procliuiores sumus: ita ab illis penitus dis-
sentimus, qui opinati sunt hunc adolescentem amictum sindone fuisse Iacobum fratrem
Domini, cognomento Iustus; ea potissimum adducti ratione, quod Hegepsippus de eo scri-
pserit (vt dicemus suo loco) atque alij testati sint; ipsum amictum sindone incedere soli-
tum esse. Nam tantum adest, vt Iacobus his temporibus adolescens aetate fuerit, quin
potius iam senex dicendus esset: etenim de eo testatur Epiphanius^g, ipsum fuisse aetatis
annorum nonaginta sex, cum martyrium consummauit, quod contigit (vt auctore Io-
sepho, Eusebio, atque Hieronymo inferius dicemus) anno septimo Neronis Imperatoris,
qui est Domini sexagesimum tertius: qua ratione dicendum est, Iacobum annis triginta tri-
bus Domino aetate fuisse maiorem. Certè quidem; quod his temporibus tantae fuerit asti-
mationis apud omnes, vt ob virtutum excellentiam, cognomento Iustus ab omnibus
diceretur (quem titulum non nisi post diuturnum experimetum absolutissimae vitae con-
secutum fuisse, est aequum existimare) eum non nisi proeuctiore aetate fuisse, dicendum
esse videtur. Quamobrem cum haec de adolescente dicta, potius Ioanni quam alteri cui-
piam aptari possint; nihil est quod à Domino tutus est redditus, quod dixisset: Si ergo
me quaeritis, sinite hos abire.] nam & illud implendum erat, quod idem Dominus nuper
praedixerat^h: Venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque ad propria, & me so-
lum relinquantis.] & illud: Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis.] Sed licet
fuerit casu concussus, tamen vis amoris, vt ad Dominum in domum Pontificis reuertere-
tur, effecit. Sed de his infra. At scimus de hac re diuersam diuersorum esse sententiam.
Quidquid autem sit, non amplius immorandum in his, sed cetera magis necessaria scitu
ex instituto nobis persequenda sunt.

* Hier. de lo-
cis Hebraicis.
Beda de lo-
cis sanctis. c. 6.
in fine.LXVIII.
IOANNES
IN SIN-
DONE.
i Ambrosius in
psal. 36.
ii Greg. l. 14.
iii Beda in
Marc. c. 13.
iv Beda in
Marc. c. 14.LXIX.
NON IACO-
BUS IN SIN-
DONE.v Epiph. haer.
vi Ios. 78.vii Ioan. 16.
viii Marc. 14.

LXX. In hunc ^a modum Iesus Dominus noster à militibus preñsus, primò ad Annam duci- **A**
 tur, non quòd ipse esset summus sacerdos, eo quippe Caiphas munere fungebatur; sed
 (quod diximus superius anno quintodecimo Tiberij Imperatoris, ac fufius de eadem re
 disputauimus) quoniam tunc ipse Ania præfectus erat magno Concilio septuagintadu-
 rum seniorum, quod Sanedrin appellabant, cuius officiu erat de Propheta atque doctri-
 na cognoscere & iudicare. Vnde Anna Pontifex iure ex officio Christum interrogabat ^b
 de discipulis eius atque doctrina. Cùm autem responderet Iesus se nihil vsquam in oc-
 culto esse locutum, sed palàm docuisse populum: hac dicèdi libertate in deteriorem par-
 tem accepta, vnus ex ministris infixit illi ala pam. At quoniam non erat liberum Annæ,
 absque magno illo Concilio causam iudicare, ac ferre sententiam, misit Iesum ligatum ad
 Caipham summum sacerdotem, apud quem comitia haberentur.

LXXI. Interim ^c Petrus, qui Iesum sequebatur à lógè, introducit ab alio discipulo, qui Ioan- **B**
 nes putatur, in atrium summi sacerdotis, vbi tertio requisitus ab ancilla ostiaria an Christi
 discipulus esset, tertio negauit. Cantante interim gallo, recordatus Petrus quòd dixerat ei
 Iesus; Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis: egressus foras, facti pœnitens, cœpit
 flere. Sed hæc longè pluribus Euangelistæ, quæ breui quadam summa contraximus: qui
 quidem nec sibi inuicem aduersantur, dum alij à Domino dictum Petro tradunt: Ante-
 quam gallus cantet, ter me negabis.] Marcus verò dicat: Prius quàm gallus cantet bis.]
 nam ^d duplex fertur gallicinium, primum post sextam horam noctis, secundum post ho-
 ram decimam in quarta vigilia. Hæc omnia ^e Petro contigisse in atrio Caiphæ summi
 sacerdotis, libentius assentimur. nam etsi ex verbis Ioannis in domo Annæ primum fa-
 cta esse videantur: tamen verba illa de Petro prius narrata ea occasione videntur, quòd
 cùm de eo semel dicere cœpisset ipsam & alterum discipulum secutos esse Iesum, cetera **C**
 quæ Petro contigerunt postea, eidem orationi simuliunxit.

LXXII. Cùm igitur ad Caipham summum Pontificem Christus perductus esset, quòd magnum
 illud septuagintaduorum seniorum summo mane cogendum Concilium erat, atque hoc
 expectaretur: viri ^f qui tenebant Iesum, illudebant ei. Et quoniam quæstio de eo habenda
 erat, an esset Propheta: id prius illi experturi, velantes eum, percutiebāt faciem eius, & in-
 terrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est qui te percussit? & alia multa blasphemantes
 dicebant in eum.] Hæc ergo cùm ante coactum Concilium Lucas accidisse conscri-
 bat, Matthæus ^h verò atque Marcus post sententiam mortis in eum latam facta dicant:
 eandem contumelias à perfidissimis atrocissimisque ac procacibus illis ministris iterum
 repetitas esse aduersus Dominum Iesum, facile possumus intelligere. Manè ⁱ ergo coactò
 Concilio, Principes sacerdotum ^k, & omne Concilium quærebant falsum testimonium **D**
 contra Iesum, vt eum morti traderent; & non inuenerunt, cùm multi falsi testes accessis-
 sent. Nouissimè autem veniunt duo falsi testes, & dixerunt: Hic dixit: Possum destruere
 templum Dei, & post triduum reedificare illud.] cùmque hæc & alia ab aliis aliter dice-
 rentur, nec conuenientia essent eorum testimonia, nec Christus ad ea responderet: sum-
 mus sacerdos Caiphas, cupidus mortis Iesu; vt qui antea in alio eorundem conuentu,
 Christum occidendum esse, sententiam tulerat, moræ impatiens, paucis causam absolu-
 turus, sic captiosè demum Iesum alloquitur: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis
 si tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti, verum tamen dico vobis, amodò vi-
 debitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cali.
 Tunc Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemaui, quid adhuc ege-
 mus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam, quid vobis videtur? At illi respondentem
 dixerunt: Reus est mortis.] hæc Matthæus & Marcus: **E**

LXXIII. Quòd autem dicunt, scidisse Caipham vestimenta sua; ac de dicta blasphemia calum-
 niatum esse Iesum: scire debemus, moris fuisse apud Hebræos, cùm quid contra diuinum
 honorem factum dictumve esset, qui hæc audirent, sua vestimenta scindere consueuisse.
 Vnde apud Ieremiam ^l datum est crimini Regi & seruis eius, quòd cùm propheticus
 liber igni traditus esset, ipsi videntes, non scidissent vestimenta sua, sicut ^m fecisse constat
 Ezechiam Regem, cùm Rabfacis blasphemias audisset. Quamobrem & seuerissimè ⁿ vl-
 tus est Deus in Herodem Agrippam, qui cùm diuinos honores faustis acclamationibus
 populi sibi impartitos non repulisset, nec, vt par erat, vestem regiam scididisset, conti-
 nuò percussus interiit. Hæc autem consuetudine ceteri, haud tamen sacerdo-
 tes tenebantur: nam diuina lege ^o sacerdotibus vetitum erat, ne sua sciderent
 vestimenta:

^a Mat. 26.
^b Marc. 14.
^c Luc. 22.
^d Ioan. 8.
^e Cocor. c. 138.
^f CVR IESVS
 PRIMò AD
 ANNAM.
^g Ioan. 18.

^h Cor. 1. 27.
ⁱ Concord. cap. 138.
^j Marcol. de horis can. c. 47.
^k Cor. 1. 27.
^l Concord. cap. 138.

LVDIBRIA
QUAE EX-
PERTVSES
IESVS.
^m Mat. 27.
ⁿ Marc. 15.
^o Luc. 22.
^p Luc. 22.
^q Mat. 27.
^r Marc. 14.
^s Mat. 26.
^t Marc. 15.
^u Luc. 22.
^v Mat. 26.
^w Marc. 14.

^x Jer. 36.
^y Isa. 37.
^z 4. Reg. 19.
^{aa} Act. 12.
^{ab} Leuit. 10.
^{ac} 21.

A vestimenta: sed Caiphas illa contempta, quòd ceterorum astantium animos in Christi per-
 ditionem magis ac magis concitaret, furore quodam percitus, primus summorum om-
 nium Pontificum (quorum sit memoria) sic sua vestimenta conscidit.

Dixi, sic, nempe causa blasphemiar, scidisse vestem sacerdotalem, præter morem sum-
 morum Pontificum, & contra legis præceptum. Nam si Ionathas summus sacerdos in li-
 bro ^a primo Machabæorum dicatur scidisse vestimenta sua, id non causa blasphemiar fe-
 cit, neque vestem sacerdotalem conscidit, de qua in ^b Leuitico, Quòd vestitus sit sum-
 mus sacerdos sanctis vestibus, vestimenta sua non scindet] sed vestem militarem. Erat ^c
 enim non in procinctu tantum, sed in conflictu ipso, atque ob turpem suorum militum
 fugam, militarem, vt dixi, vestem conscidit, imitatus dux ducem ^d Iosue, qui & ipse ob cla-
 dem bello acceptam scidit vestimenta sua, ipse inquam, non autem Eleasar summus sa-
 cerdos, qui veste sacerdotali indutus extra proclium esset. Ceterum non solum lucius
 causa, sed neque blasphemiar (quod maius) reperitur aliquando summus sacerdos scidisse
 sibi vestem, aliis ea de causa suam scindentibus. Attremus hæc duo exempla potissima.
 Cùm murmurauit cõtra Deum, atque (vt diuina Scriptura dicit) detraxit Deo ^e populus ^f
 Israel in deserto: sciderunt principes populi vestimenta sua, Moyses autem & Aaron ne-
 quaquam, quòd scirent id Dei lege vetitum, sed tantummodò ad oradum prostrauerunt
 se in terram. Sic etiam tempore ^g Ezechiar Regis, cùm vrgeret dies ille blasphemiar (ita à ^h 4. Reg. 38.
 diuina Scriptura nominatus) tam Rex ipse quàm Principes eius sciderunt sibi vestimenta: ⁱ
 Azarias autem qui tunc erat summus sacerdos, vt in posteriori libro ^j Paralipomenon le-
 gitur nequaquam vestimenta conscidisse inuenitur, nimirum quòd sciret lege diuina pro-
 hibitum. Muniuntur hæc nostra præterea auctoritate S. Leonis. ^k Papæ Caiphæ pluribus ^l Leo de pass.
 detestantis, quòd contra legis præceptum sua sciderit vestimenta. Hæc nouæ obiectionis ^m Dom. serm. 6.

B occasione oportuit addidisse, atque fufius declarasse. iam cœpta prosequamur.
 Igitur cùm sententia ⁿ summi Pontificis Caiphæ, ac totius Concilij, morte damnatus ^o
 esset Dominus Iesus, eundem vincum tradiderunt Pontio Pilato Præfidi. Tunc videns ^p
 Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta ar-
 genteos Principibus sacerdotum, detestans quod patrarat grande scelus. Illi inuito con-
 silio emerunt agrum in sepulturam peregrinorum: qui, quòd ex pretio sanguinis em-
 ptus esset, appellatus est Acheldema, hoc est, ager sanguinis. Iudas verò in desperatio-
 nem tanto crimine actus, abiens laqueo se suspendit, sicque suspensus ^q crepuit medius, &
 diffusa sunt omnia viscera eius. Atque hæc cumulatius Euangelistæ. De miserando Iudæ
 interitu S. Augustinus ^r agens, eum non statim ac retulit triginta denarios, sibi manus ^s
 intulisse, sed post mortem Saluatoris, testatur. Græci auctores ^t ex Papiæ, vt aiunt, eiu-
 modi de interitu Iudæ narrant historiam: Iudas suspensio è vita non discessit, sed su-
 peruixit: suspensus enim deiectus est, priusquam suffocaretur. hoc autem planius scripsit
 Papias Ioannis Apostoli discipulus, dicens: Ad magnum impietatis exemplum in hoc
 mundo permansit Iudas. In tantum enim corpore inflatus, vt progredi non posset,
 cùm currus leui cursu pertransiret, curru compressus est, ita vt effunderentur eius intesti-
 na. Vel alio modo sic (duplex enim est lectio) Corpore enim aded inflatus est, vt ne-
 que posset progredi, qua currus leui cursu pertransibat. Immò nec solus capitis tumor:
 siquidem & palpebras oculorum eius aded intumuisse ferunt, vt lumen omnino videre
 non posset, oculi verò eius neque medici instrumenti adminiculo aperiri possent, tan-
 ta profunditate ab exteriori aspectu erant separati: porro sanies ac vermes contumeliosè
 confluentes ex toto ipsius corpore ferebantur, egredientes per sola loca secretiora. Post
 verò multa tormenta & iustas vltiones, cùm in suo prædio, vt aiunt, mortuus esset, præ-
 fectore illud desertum permansit, & inhabitatum vsque ad hodiernum diem: sed neque
 ad hoc vsque tempus locum illum quisquam præterire potest, nisi obturatis manu nari-
 bus.] hæc illi, vt dicunt, ex Papiæ, interpretantes Euangelistam Lucam dicentem in
 Actis: Suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius] vt quæ facta sint,
 non quòd simul statimque alterum post alterum fuerit subsecutum, dixisse voluerit.
 Sed an prædictæ historiæ verè Papias ille auctor, vt vera certaque habenda sit, relin-
 quimus prudentis lectoris arbitrio. nam ne contradicant diuinæ Scripturæ in his quæ
 Euangelistæ scripserunt de Iudæ, aliqua, vt vera esse probentur, indigent declaratione,
 siue censura, cùm præsertim magis vera plurium testificatione Patrum probetur illa sen-
 tentia, Iudam ante Christi obitum laqueo sibi impacto viuendi finem impofuisse: quo
 enim

C **LXXV.**
^{aa} Mat. 27.
^{ab} Marc. 15.
^{ac} Luc. 22. 6.
^{ad} 23.
^{ae} Concord. cap. 140.
^{af} DE IYDÆ
 INTERITV.
^{ag} Act. 1.
^{ah} S. August. in quest. su-
 per Testam.
^{ai} nouum q. 94.
^{aj} Oecumen. in
 Act. Apost.
^{ak} c. 1. Euthym.
^{al} in Mat. c. 26.
^{am} Cælvn. in
 compend.

D **LXXVI.**
^{an} Mat. 27.
^{ao} Marc. 15.
^{ap} Luc. 22. 6.
^{aq} 23.
^{ar} Concord. cap. 140.
^{as} DE IYDÆ
 INTERITV.
^{at} Act. 1.
^{au} S. August. in quest. su-
 per Testam.
^{av} nouum q. 94.
^{aw} Oecumen. in
 Act. Apost.
^{ax} c. 1. Euthym.
^{ay} in Mat. c. 26.
^{az} Cælvn. in
 compend.

E **LXXVII.**
^{ba} Mat. 27.
^{bb} Marc. 15.
^{bc} Luc. 22. 6.
^{bd} 23.
^{be} Concord. cap. 140.
^{bf} DE IYDÆ
 INTERITV.
^{bg} Act. 1.
^{bh} S. August. in quest. su-
 per Testam.
^{bi} nouum q. 94.
^{bj} Oecumen. in
 Act. Apost.
^{bk} c. 1. Euthym.
^{bl} in Mat. c. 26.
^{bm} Cælvn. in
 compend.

enim impetu stimulo grauis culpe adactus est reddere nummos, eodem pariter videri po- A test ad necem impulsus.

LXXVI. At nec illud prætermittimus dicere, maiorum traditione acceptum esse, arborem il- lam, in qua Iudas laqueo se suspendit, fuisse ficum. Iuuenus enim poeta de his agens, hæc cecinit:

Exorsusque suas laqueo sibi sumere pœnas, Informem rapuit ficus de vertice mortem.]

Beda de locis sanctis cap. 4. Beda de locis sanctis cap. 4. Beda de locis sanctis cap. 4. Beda de locis sanctis cap. 4. Beda de locis sanctis cap. 4. Beda de locis sanctis cap. 4.

Tacit. Annal. lib. 3. in fine. Tacit. Annal. lib. 3. in fine. Tacit. Annal. lib. 3. in fine. Tacit. Annal. lib. 3. in fine. Tacit. Annal. lib. 3. in fine.

Hier. de locis Hebraicis, Act. Apost. Hier. de locis Hebraicis, Act. Apost. Hier. de locis Hebraicis, Act. Apost. Hier. de locis Hebraicis, Act. Apost. Hier. de locis Hebraicis, Act. Apost.

LXXVII. Cum ergo Principes sacerdotum introducturi Iesum essent ad Pilatum, foras man- ferunt, nolentes ingredi Prætorium, vt non contaminarentur. Pilatus ad eos foras exiens, rogans causam cur eum adduxissent, cum nullam idoneam inueniret, in eos refundere iudicium cupiens, dixit: Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. At illi: Nobis, inquit, non licet interficere quemquam. Quibus sanè verbis haud putan- dum illos intelligere voluisse de ferenda sententia capitis, quippe qui iam ante (vt ait Marcus) condemnauerant eum esse reum mortis: sed de executione ipsius sibi interdi- cta per septē dies illos Azymorum: quibus item diebus & Petrus ab Herode Agrippa est detentus in carcere, nec ad supplicium ductus, volente illo, transfactis diebus Azymorum, producere eum populo, ac in eum lege agere. hæc enim in hanc sententiam esse accipien- da, Augustinus, Cyrillus, & alij persuadent: sic enim ait Cyrillus: Vetari aunt ab im- pia cæde Pascha celebraturi: nam aliter ministerium Pilati non quæssissent. Velox enim semper animus Iudæorum ad omne malum est. Petunt ergo à Pilato, vt Iudaicam crude- litatem imitatus, suæ in præsentia insanæ feruiat.] hæc ille. Porro horum successores quàm egregiè patrum suorum in eo potissimum genere sectati sint mores, Ambrosius fidem facit, dum ait: Hienim arte insinuant se hominibus, domos penetrant, in- grediuntur Prætoria, aures Iudicum & publica inquietant, & ideò magis prævalent, quò magis sunt impudentes. Hoc enim non recens in ipsis, sed inueteratum & originarium ma- lum est: nam olim iam & Dominum Saluatorem intra Prætorium persecuti sunt, & Præ- sidis eum iudicio condemnarunt. In Prætorio ergo à Iudæis innocentia opprimitur, se- cretum proditur, religio condemnatur; cum enim Christus occiditur, nis in eo veritas & iustitia condemnatur; quoniam ipse est veritas, iustitia, religio, sanctitas, atque myste- rium.] hucusque Ambrosius.

LXXVIII. Ceterum quod ad humanitatem & mansuetudinem spectat Pontificum, etiam apud Ethnicos Pontifices maximi à cæde hominum temperabant: vnde (quod consideratione dignum est) Titus, qui Iudæos debellauit, ea de causa fieri Pontifex maximus optauit, vt seruans manus puras, à cæde etiam noxiorum abstineret; cum è contra Iudæorum Ponti- fices innoxium quoque sanguinem condemnarint. Suetonius enim hæc de Tito habet: Pontificatum maximum ideò se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præsti- tit, nec auctor post hæc cuiusquam cædis, nec conscius, quamuis interdum vlciscendi cau- sa non deesset, sed periturum se potius quàm puniturum adiurans.] Porro hæc omnia facta esse inquit Euangelista, vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset morturus. Iam enim prædixerat suis, se Ierosolymis crucis supplicium subiturum, quod non nisi ex Præsidis sententia fieri potuit. nam cum in Iudæorum Concilio calum- niante Caipha, Iesus quòd dixisset blasphemiam, sententia mortis damnatus esset, planè secundum legem Moyfi lapidandus erat.

LXXIX. Cum igitur Iudæi viderent Pilatum Iesu supplicium detrectare, nouas ingerunt accu- sationes: maiestatis reum Iesum faciunt, calumniantes quòd subuertisset Iudæos, prohibi- buissetque tributū dari Cæsari, seque ipsum Christum Regem esse dixisset: mira quadam calliditate Præsidem in Iesum concitantes, quem viderant nuper in homines illos Gali- læorum sectæ addictos, quòd negarent tributa alienigenis Regibus esse pendenda, vel pro- cis victimas esse offerendas, adeo sequisse, vt immittens in eos milites, miscuisset (vt tradit Euangelista) ipsorum sanguinem cum sacrificiis, dum seorsum à ceteris victimas immo- larēt. His verò commotus Pilatus, ingressus Prætorium, vocato ad se Iesu à grauiori delicto exorditur quæstionem, interrogans an ipse Rex esset Iudæorum. sed cognito quòd re- gnum eius non esset de hoc mundo, iterum exiens extra Prætorium ad Principes sacerdo- tum, qui erant foris expectantes, nullam testatus est se mortis causam in eo inuenire. Secum duxerat & Iesum: quem multi Iudæi cum accusarent, nec ad ea quidquam respon- deret, quamuis causam suam agere à Præsidente esset impulsus, admiratus vehementer Pila- tus, anceps quid esset acturus: cum à Iudæis eum accusantibus, quòd Iesus Galilæus esset, audisset, ad Herodem Galilææ Tetrarcham, qui opportunè Ierosolymis aderat, Iesum amandauit: qui vehementer gauisus est, quòd multa de eo audisset, & iam diu eum videre optasset: & cum multa rogaret, nec quidquam Christus responderet, quasi fatuum quem- dam ac morionem illudens, veste alba indutum ad Pilatum remisit. his officiis se inuicem prouocantes Pilatus & Herodes, scissam olim amicitiam redintegrarunt.

Ceterum quod ad vestem albam pertinet: cuiusnam generis eiusmodi vestimentum esset, operæpretium ducimus accuratius peruestigare. Obseruat, & rectè quidem mea sententia, Cornelius Ianfenius Græcam dictionem non propriè, quam dicimus albam, significare, sed potius splendidam, quam magis propriè, candidam dicere consueuimus: Non enim, inquit, λευκὴν, sed λαμπρὰν apud Euangelistam legitur.] quæ quidem vox re- peritur etiam à Iacobo Apostolo usurpata, cum ait: Si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, &c.] Quibus cum nobilissimum quem- piam virum describar, inde idem auctor deducit, vestem illam, qua ab Herode Saluator indutus est, fuisse regium indumentum, & proinde eo modo Dominum illudum esse qua- si fatuum insignibus regis. Verum in his eadem auctori minimè assentior, dum existi- mat vestem candidam fuisse regium indumentum: quòd Iosepho auctore constat fuisse purpuram, qui alicubi ait: Herodes cædis reus, & tam graui obnoxius crimini, adstat hæc purpuratus, &c.]

Hæc igitur vt explorata habeantur, non minimum conferre existimamus, si nuper ci- tatus Iacobi textus dilucidius explicetur. Errasse siquidem videntur omnes, qui putarunt à Iacobo nobilissimum descriptum hominem, qui anulum aureum, vt egregium nobi- litatis insignè, gestaret in digito, & candido indumento esset decoratus. nam quod ad anulum spectat, non ornabatur illo manus, sed vestis: & ita anulus in veste candida idem erat quod aurea fibula, qua vestis perstringeretur: pro anulo enim fibulam intelligi, satis modò declarat ille locus Exodi, quo dicitur: Stringatur rationa- le annulis suis, &c.] Sed hæc omnia expressius à Iosepho declarata habentur, dum tradit in more fuisse apud Hebræos, fibulam auream, siue dicamus anulum, gestare Regis affines in veste, eumque cui magna ex gratia Rex hoc concessisset: sunt enim hæc verba ipsius: Misit ei, virtutis ergò, fibulam auream, quod gestamen solis cognatis Re- gis concedebatur.] quod habetur expressum sepius in primo Machabæorum. Erat au- tem eius ferè generis ornamentum, quale apud Romanos nobilissimos latus clauus. Sic igitur quod dicit Iacobus: Si introierit in vestrum conuentum vir anulum aureum ha- bens in veste] quempiam regiam virum designat, cui huiusmodi ornameptum gestare li- ceret in veste candida.

Eiusmodi igitur fuisse vestem illam qua Herodes ludibrij causa induit Redemptorem, nulla debet esse dubitatio. At magnum profectò & admirandum planè diuinum consi- lium, quo & certius intelligatur, cor Regis, quantumlibet scelestissimi, in manu Dei esse. Cum enim apud Iudæos etiam ea vigeret consuetudo, vt alicuius criminis reus, iudicio postulatus, aratum se iisteret, quòd Iosephus non semel testatur, vt cum ait: Quisquis hætenus apud hunc confessum (nempe Iudæorum Concilium) iudicandum se præbuit, humilis venit, & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiam, atratus, & pro- missio capillitio, & alibi: His auditis, confestum mutata veste, atratus eum adiit] ac de se ipso:

LXXIX. Mat. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18. Concord. cap. 14. NOVA IN CHRISTVM CALVNIA.

LXXXI. LOCVS IACOBI ELYCIDATVS. Exod. 28. Ios. antiq. lib. 14. c. 17. I Mach. 10. 11. & 14.

LXXXII. VESTIS QUAE DELVSVS EST IESVS. Pron. 21. Ios. antiq. lib. 14. c. 17. Ilem antiq. lib. 16. c. 14.

A Cum igitur Iudæi viderent Pilatum Iesu supplicium detrectare, nouas ingerunt accu- sationes: maiestatis reum Iesum faciunt, calumniantes quòd subuertisset Iudæos, prohibi- buissetque tributū dari Cæsari, seque ipsum Christum Regem esse dixisset: mira quadam calliditate Præsidem in Iesum concitantes, quem viderant nuper in homines illos Gali- læorum sectæ addictos, quòd negarent tributa alienigenis Regibus esse pendenda, vel pro- cis victimas esse offerendas, adeo sequisse, vt immittens in eos milites, miscuisset (vt tradit Euangelista) ipsorum sanguinem cum sacrificiis, dum seorsum à ceteris victimas immo- larēt. His verò commotus Pilatus, ingressus Prætorium, vocato ad se Iesu à grauiori delicto exorditur quæstionem, interrogans an ipse Rex esset Iudæorum. sed cognito quòd re- gnum eius non esset de hoc mundo, iterum exiens extra Prætorium ad Principes sacerdo- tum, qui erant foris expectantes, nullam testatus est se mortis causam in eo inuenire. Secum duxerat & Iesum: quem multi Iudæi cum accusarent, nec ad ea quidquam respon- deret, quamuis causam suam agere à Præsidente esset impulsus, admiratus vehementer Pila- tus, anceps quid esset acturus: cum à Iudæis eum accusantibus, quòd Iesus Galilæus esset, audisset, ad Herodem Galilææ Tetrarcham, qui opportunè Ierosolymis aderat, Iesum amandauit: qui vehementer gauisus est, quòd multa de eo audisset, & iam diu eum videre optasset: & cum multa rogaret, nec quidquam Christus responderet, quasi fatuum quem- dam ac morionem illudens, veste alba indutum ad Pilatum remisit. his officiis se inuicem prouocantes Pilatus & Herodes, scissam olim amicitiam redintegrarunt.

Ceterum quod ad vestem albam pertinet: cuiusnam generis eiusmodi vestimentum esset, operæpretium ducimus accuratius peruestigare. Obseruat, & rectè quidem mea sententia, Cornelius Ianfenius Græcam dictionem non propriè, quam dicimus albam, significare, sed potius splendidam, quam magis propriè, candidam dicere consueuimus: Non enim, inquit, λευκὴν, sed λαμπρὰν apud Euangelistam legitur.] quæ quidem vox re- peritur etiam à Iacobo Apostolo usurpata, cum ait: Si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, &c.] Quibus cum nobilissimum quem- piam virum describar, inde idem auctor deducit, vestem illam, qua ab Herode Saluator indutus est, fuisse regium indumentum, & proinde eo modo Dominum illudum esse qua- si fatuum insignibus regis. Verum in his eadem auctori minimè assentior, dum existi- mat vestem candidam fuisse regium indumentum: quòd Iosepho auctore constat fuisse purpuram, qui alicubi ait: Herodes cædis reus, & tam graui obnoxius crimini, adstat hæc purpuratus, &c.]

Hæc igitur vt explorata habeantur, non minimum conferre existimamus, si nuper ci- tatus Iacobi textus dilucidius explicetur. Errasse siquidem videntur omnes, qui putarunt à Iacobo nobilissimum descriptum hominem, qui anulum aureum, vt egregium nobi- litatis insignè, gestaret in digito, & candido indumento esset decoratus. nam quod ad anulum spectat, non ornabatur illo manus, sed vestis: & ita anulus in veste candida idem erat quod aurea fibula, qua vestis perstringeretur: pro anulo enim fibulam intelligi, satis modò declarat ille locus Exodi, quo dicitur: Stringatur rationa- le annulis suis, &c.] Sed hæc omnia expressius à Iosepho declarata habentur, dum tradit in more fuisse apud Hebræos, fibulam auream, siue dicamus anulum, gestare Regis affines in veste, eumque cui magna ex gratia Rex hoc concessisset: sunt enim hæc verba ipsius: Misit ei, virtutis ergò, fibulam auream, quod gestamen solis cognatis Re- gis concedebatur.] quod habetur expressum sepius in primo Machabæorum. Erat au- tem eius ferè generis ornamentum, quale apud Romanos nobilissimos latus clauus. Sic igitur quod dicit Iacobus: Si introierit in vestrum conuentum vir anulum aureum ha- bens in veste] quempiam regiam virum designat, cui huiusmodi ornameptum gestare li- ceret in veste candida.

Eiusmodi igitur fuisse vestem illam qua Herodes ludibrij causa induit Redemptorem, nulla debet esse dubitatio. At magnum profectò & admirandum planè diuinum consi- lium, quo & certius intelligatur, cor Regis, quantumlibet scelestissimi, in manu Dei esse. Cum enim apud Iudæos etiam ea vigeret consuetudo, vt alicuius criminis reus, iudicio postulatus, aratum se iisteret, quòd Iosephus non semel testatur, vt cum ait: Quisquis hætenus apud hunc confessum (nempe Iudæorum Concilium) iudicandum se præbuit, humilis venit, & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiam, atratus, & pro- missio capillitio, & alibi: His auditis, confestum mutata veste, atratus eum adiit] ac de se ipso:

LXXXIX. Mat. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18. Concord. cap. 14. NOVA IN CHRISTVM CALVNIA.

LXXXI. LOCVS IACOBI ELYCIDATVS. Exod. 28. Ios. antiq. lib. 14. c. 17. I Mach. 10. 11. & 14.

LXXXII. VESTIS QUAE DELVSVS EST IESVS. Pron. 21. Ios. antiq. lib. 14. c. 17. Ilem antiq. lib. 16. c. 14.

Joseph. in vita Iu.

se ipso: Mutataque veste, atratus prodij, suspensum à ceruice gestans gladium.] Iesus vero contra: nam non tamquam criminis reus, atratus, sed vt innocentissimus, candidatus iubetur incedere, & Pilati iterum iudicio fisti. Sic igitur innocentiae causa candidatus ad Pilatum ab Herode cum missus esset, ipse Pilatus, conuocatis Principibus sacerdotum & magistratibus & plebe, palam professus est, neque se, neq; Herodem causam ullam mortis dignam in eo inuenisse.

LXXXIII. DIMITTITVR BARABBAS.

Quoniam vero ea solemnitate vincetus vnus reus mortis erat ex consuetudine dimitendus: quod ea occasione sibi liberum esset Christum dimittere, Pilatus Barabbam latronem seditiosum & homicidam, ac Iesum innocentem, in quo nullam se mortis causam inuenisse saepe testatus erat, in optionem populo dat, cui optandi ius competeat, vt vtrum vellet ex his duobus eligeret: sed suadentibus Principibus sacerdotum, conclamantes simul omnes, Barabbam liberari, Christum vero crucifigi petierunt. Inter ea Pilato sedente pro tribunali, misit ad eum vxor, dicens: Nihil tibi, & iusto illi. multa enim passa sum hodie per visum propter eum.] ad haec Ignatius scribens ad Polycarpum: Cum, inquit, paranda esset crux, diabolus tumultuabatur, & poenitentiam inmisit proditori, & laqueum illi monstrauit, & suspendium, quo strangularetur, edocuit, & mulierculam, turbans eandem in somniis, vt à crucifigendo cessarent, inducere moliebatur, qui prius omnem lapidem mouerat, vt eadem crux pararetur; non quod poenitudine duceretur ob tantum malum; hac enim parte minus fuisset sceleratus: sed sentiebat suam ipsius perniciem.]

LXXXIII.

Post haec vero contestans Pilatus iam tertio nullam in Iesu reperiri causam satis dignam morte, aliam rationem ipsum dimittendi tentat, nimirum, vt quo Iudaeis aliqua saltem ex parte satisfaceret, Iesum flagellis subiiceret, ac sic flagellatum dimitteret. Apud Romanos duplex erat flagellorum vsus, quorum alter vltimum supplicium praecedere consueuerat, nimirum vt cum quis capite plectendus esset, prius virgis caederetur: alter vero, qui ad alicuius leuioris delicti emendationem inferretur, non tamen vsque ad mortem: licet ministrorum inmanitate multi etiam sub eiusmodi flagellis interisse reperti sint, vt Vlpianus Iurisconsultus testatur. Sed obseruatione quidem dignum est, etiam in hoc ipso apparere Christum Dominum Redemptorem nostrum (quod ait Paulus) seruilem formam induisse: siquidem non virgis ac fustibus, sed permisit se caedi flagellis. Liberos quidem homines virgis ac fustibus, seruos vero flagellis affici solitos, Paulus, Marcellus, Vlpianus, atque Callistratus tradiderunt.

v1. 8. ff. de poen. nis. Philip. 2. 1. 4. ff. de inced. ruin. & naufrag.

LXXXV.

Ceterum Praesides prouinciarum ad coercendos delinquentes citra mortem vel exilium, eiusmodi poenas, tradit Callistratus, exhibere consueuisse, videlicet fustium admotionem, flagellorum castigationem, vel vinculorum verberationem. Ministros vero, qui ad has inferendas poenas Praesidibus ministrabant, fuisse Brutios, tradit Festus Pompeius, & A. Gellius: qui hos, in poenam quod à Romanis ad Annibalem defecissent, hac ignominia notatos tradit, vt magistratibus in prouincias euntibus appareret, & ad infligenda supplicia delinquentibus suam operam exhiberent: Picentes vero populos, quod ad eundem descuiissent, Romana ciuitate priuatos, loco militiae, cursores ac tabellarios esse, eoque munere Reipublicae inseruire damnatos, auctor est Strabo. An vero à dictis fuerit Christus flagellatus, asserere non audeo, nam alicubi, vt in Aegypto, diuersorum ministrorum id erat munus; si quidem honoris causa, qui erant Alexandrini, non à Praesidum licitoribus, sed tantum ab Alexandrinis, virgis caedebantur; ceteri vero Aegyptij à communibus Praesidum apparitoribus hisce poenis afficiebantur, vt Philo testatur. Sed vt Brutios hac calumnia omnino reddamus liberos, dicimus, quod etsi olim Brutij eiusmodi fuerint adscripti muneribus, tamen postea id ceteris cuiusque regionis militibus constat cessasse officium, vt ex lege, iussu iudicum, fontes punirent. certe quidem non de Brutis tantum, sed de omnibus militibus loquitur Tertullianus, dum suadens homini Christiano ne militet, haec ait: Et vincula, & carcerem, & tormenta, & supplicia ministrabit, nec suarum vltor iniuriarum?] Sic igitur cum haec factitari solita indistinctè à cuiusque nationis militibus ille demonstrat: nihil est quod magis Brutis quam ceteris, Christo illate poenae atque crucifixio adscribantur. Haec autem nolimus praeterisse, quod audierimus saepe haec in Brutios ludibrii causa imperite iactari. Sed iam reliqua passionis eius persequamur acta.

LXXXVI. DE COLVMNA.

Cum Dominus noster flagellandus esset, cum ad columnam fuisse ligatum, auctor est S. Hiero-

A S. Hieronymus, dum ad Eustochium de Paula matre scribens, haec ait: Ostendebatur illi columna ecclesiae porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vincetus dicitur & flagellatus.] haec ille. Tempore Bedae in medio ecclesiae eam fuisse sitam, ipse testatur. De eadem haec etiam Gregorius Turonensis: Ad hanc, inquit, columnam multi fide pleni accedentes, corrigias textiles faciunt, eamque circumdant: quas rursus pro benedictione recipiunt, diuersis infirmitatibus profuturas.] Sic igitur flagellatus Dominus Iesus Christus, à militibus in atrium Pratorij ducitur, exiit, ac chlamyde coccinea superinduitur; & vt omni ex parte, quasi in scena, Regem ex ludibrio repraesentarent, coronam spineam in capite, & sceptrum arundineum in manu eius dextera milites posuerunt.

Hier. epist. 27. DE COLVMNA. Beda de loc. sanctis c. 3. Greg. Turb. de gloria martyrum c. 2. Mat. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18. 19. Cocov. c. 12.

B Huic planè similem actum iocum ab Alexandrinis, cum iriderent Iudaeorum Regem Agrippam Alexandriam appulsum, describit Philo: sed de eo opportunius agemus inferius. Auctor est Clemens Alexandrinus, Christianos ob reuerentiam spineae coronae Domini nostri, coronis intertextis floribus tempora ornare, Gentilium more, exhorruisse. Sed & Tertullianus eadem pluribus, vulgataeque ait fuisse disciplinam Christianorum, vt coronis abstinerent. De iisdem Domini nostri coronae spinis haec Gregorius Turonensis: Ferunt ipsas coronae sentes quasi virides apparere, quae tameti videantur aruisse folijs, quotidie tamen reuifescere virtute diuina.] haec Gregorius. At nullatenus audiendos puto, qui ex iunco marino Domino coronam contextam fuisse dixere: cum certum sit, Lucæ & Ioannis Euangelistarum assertione, ex spinis esse compactam; ambobus ita dicentibus: Plectentes coronam de spinis.] longè enim diuersa est iunci ac spinarum ratio: nam iunco marino nullae nec in fuste vel ramis inhaerent spinæ, sed eius tantum acumina in spinas desinunt. Sed & vnde, rogo, præ manibus agentibus Ierosolymis militibus marinus iuncus, cum ea ciuitas longè distet à littore maris? Ex spinis igitur, quæ circa vrbes illam nasci solent, paratam ab illis coronam Domino, ratio persuadet, & docet experimentum, cum quæ hactenus asseruatæ reperiuntur ex eadem corona spinæ, verè ex sentibus esse decerptæ noscantur, proculque abesse vt aliqua ex parte cum iunco marino communicent.

LXXXVII. DE SPINEA CORONA. Philo li. in Flac. Clem. Alex. in Pedag. lib. 2. Tert. de coronis milit. cap. 1. DE IUNCO MARINO.

C Sed accipe perelegantem Isidori Pelusiotæ de corona spinea Domini analogiam, sic scribentis ad Eutonium diaconum: Quandoquidem execrationis illius, qua terra post mandatum à nobis violatum multata est, seges spinea erat; Dominus autem, vt omnem in se ipso morbum curaret, aduenerat: idcirco spinea corona vt victor redimitus est: quemadmodum scilicet clari & celebres victores faciunt, qui hoc ipsum telum, cuius ope victoriam consecuti sunt, in triumphum gestant.] eadem Rufinus in expositione Symboli.

LXXXVIII. Isido. lib. 2. epist. 95.

Quod vero ad chlamydem coccineam spectat: fuisse chlamydem vestem militarem, omnes norunt; quam rubri coloris esse consueuisse, distichon illud admonet: Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis: Et placet hic pueris militibusque color.]

LXXXIX. DE CHLAMYDE. Martial. epigram. lib. 14.

Purpuram, quæ nobilior esset, rubri fuisse coloris, in star sanguinis concreti, auctor est Plinius. Ad huiusmodi colorem alludit Tertullianus, cum agens de milite Christiano, ait: Et nunc rufatus sanguine suo.] & post multa: Illic purpuræ tuæ, sanguis Domini, &c.] Cur autem milites vterentur eiusmodi vestimentis, rationem asserit Plutarchus in Lacedaemoniis institutis, dum id ipsum Spartanos facere consueuisse tradit. Veste igitur purpurea militari in hunc modum Creator ac Redemptor humani generis, velut scenica larua Regem fictitium ac ridiculum agens, ab iisdem militibus illuditur: qui speciem adorationis genuflexi praeserentes, loco tributi spura alapaque pendebant, & arundine caput eius percutiebant. Sic malè affectus, à Pilato foras educitur, cunctisque aspiciendus proponitur: sed conclamantibus Pontificibus ac ministris, vt crucifigeretur; Pilatus cum iterum contestaretur nullam se in eo mortis causam reperire, cupiebat adhuc eum dimittere. Tandem tamen, suggerentibus illis & inculcantibus, si illum dimitteret, fore inimicum Caesaris, sedit pro tribunali: nullamque putans relictam esse facultatem eum liberandi, cum illi importunius acclamarent, ac maior tumultus fieret: contestans se rem aggredi iniquissimam, accepta aqua coram populo lauit manus, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius, vos videritis. Cui respondit populus: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Tunc Pilatus, dimisso Barabba, tradidit Iesum eis crucifigendum.

Plin. Nat. hist. l. 9. c. 37. Tertull. de coron. milit. c. 1.

E Pilatus INVITVS DAMNAT CHRISTVM. Annal. Eccl. tom. 1. P Sed vt

PILATVS INVITVS DAMNAT CHRISTVM.

XC.
DE EXECU-
TIONE PILATI.
Dent. 21.

b Psal. 57.
c Hilarius in
Psal. 57.
d Theod. in
Psal. 57.
e Clem. Cōst.
lib. 2. c. 16.

XC1.
RITVS FE-
RENDAR
SENTEN-
TIAR.

Basil. epist.
79.

XCII.

v Suet. in Tib.
cap. 75.
b Dio hist. Ro.
1. 75. sub hōstē
Cōf. & T. cur.
annal. lib. 3.
sub hōstē Cōf.
in fin.
128 §. famo-
sus. ff. de pōn.
vlpian. li. 13.
L. 6. §. Quid
autē. ff. de in-
iuri. rupt. &
iuris. restam.

XCIII.
DE SUPPLI-
CIO CRUCIS.

Luciā. dial.
Iud. vocal.
Phil. lib. de
Special. legib.

Sed ut in his quæ à Pilato sunt gesta, paululùm immoremur: quòd lauerit manus, suam- que eo facto innocentiam sit professus, haud ex Romana cōsuetudine aliòve Gentilium ritum, sed potiùs ex cõrimonijs Iudæorũ videtur mutuatus exemplum. Lege enim a Moy- si iussum erat, vt quo se quis innocentem esse à nece hominis demonstraret, manus suas lauaret super cæsam vitulam, ac diceret: Manus nostræ non effuderit sanguinem hunc, nec oculi viderunt. propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine.] subdit legislator: Et auferetur ab eis reatus sanguinis: tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cum feceris quod præcepit Dominus.] hæc ibi. Ad quæ etiam alluisse Propheta videtur, dum ait b: Lætabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas laubit in sanguine peccatoris] nimirum vt sic lauando manus, suam contestaretur innocen- tiam, vt Hilarius c & Theodoretus d interpretantur, & alij.

Scimus tamen alios prouinciarum Iudices alijs ritibus consueuisse sententiam ferre, & se immunes à cæde viri, quem legibus iudicarent, solitos declarare. Hæc etenim apud Clementem e scripta leguntur: Aspice mundana iudicia, quorum potestati videmus tradi homicidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum perfosiores, latrones: de quibus cum quæsiuerunt præfetti iudicio ab ijs qui illos in iudicium adduxerunt, demum inter- rogant reos an illa ita se habeant? Quibus affirmâtibus, non continuo eos ad supplicium mittunt, sed per plures dies quæstiones exercent, cum multo consilio, & velo interiecto. Tandem verò is qui sententiam mortis in reum pronuntiaturus est, sublati manibus aduersus Solem, se innocentem ab illius sanguine contestatur. Quod illi faciunt, quam- quam Ethnici, & diuini numinis ignari, vltionis quæ à Deo propositæ propter innocetum damnationem.] hæc ille. & in eandem sententiam Basilus f idem hæc verba habet: Qui enim rerum in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum aliquem morti sunt adiudicaturi, cortinas obducunt, & expertissimos quosque ad causæ tractationem aduo- cant, multum quæ temporis insumunt, nunc legis rigorem contuentes, nunc naturæ com- munionem suspicientes, multum quæ ingemiscetes, ac iudicandi necessitatem deploran- tes, nemini non manifestum faciunt, quòd non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio condemnationis inferunt.] hæc tenus Basilus.

Ceterum, vt ad Pilatum redeamus, ipsum in leges Romanas etiam grauiter deliquisse tradendo Christum crucifigendum, nec ablutione manuum facinus expiisse, facile de- monstrari potest. Quantumlibet enim Iudæi in suo ipsorum concilio de nece Christi æquam tulissent sententiam, quam fuisse iniquissimam certum est: nihilominus eius sen- tentiæ executio ad decem saltem dies propaganda fuisse: recens quippe erat Senatuscon- sultum Tiberianum, sic dictum, quod Tiberio Imp. à quo ipse Præses in Iudæam est mis- sus, factum erat ante annos duodecim, ipso Tiberio quartum & Druso Coss. quo cau- tum fuerat, vt supplicia damnatorum in decimum vsque diem differrentur, vt Suet- onius g, Dio h, & alij testantur. Certè quidem ad omnem Iudæorum cõercendum im- petum, & comprimendum furorem, eiusdem Cæsaris (cuius voluntatem de nece Christi illi prætexuerant ad impellendum Pilatum) plus satis sufficere poterat dictum Senatus- cõsultum. Nec est quòd quis existimet posse excusari aliqua ex parte Pilatum ea ratione, qua permotus Vlpianus i ad Sabinum scripsit, licet præter legum præscripta posse Iudi- cem supplicium accelerare damnato, si aliqua popularis timeatur seditio, vt iuste Pilatus timere posse videbatur, iam populari concitato tumultu. Nam Iudææ Procuratores Ro- manorum militum legionibus vallabantur, vt nihil esset quod Pilatus metuere debuif- set, cum non nisi magno damno suo Iudæi semper fuerint tumultuati.

Sed his omiſſis: quænam causa fuit, vt Pilatus Christum à Iudæis vt blasphemum damnatum, in crucem adigendum statueret? Nam si eorum lege agenda res erat (vt nuper diximus) lapidationi erat subijciendus: si iure Romanorum, famosis latronibus eiusmodi supplicium debebatur. T, enim littera, quòd crucis figuram exprimat, no- tari consueuisse fures, apud Lucianum k testatum habetur. Erat & apud Iudæos crux in vsu, sed ea pœna afficiebantur homicidæ, vt Philo l tradit. Ex his itaque videas, supplicium crucis, quod Barabbæ duplici ex causa debebatur, tum vt latroni, tum quia homicidium fecerat in seditione, iniuste prorsus irrogatum esse Domino nostro Iesu Christo. Videas insuper Iudæos numquam antea aduersus Christum, vt crucifi- geretur, conclamasse, quam cum optionem dedit illis Pilatus, vt alterum de duobus quem vellent, Iesum, vel Barabbam peterent: vt intelligas, non satis illis fuisse latro- nem &

A nem & homicidam liberaſſe, nisi etiam supplicium crucis duplici ex causa illi debitum in ipsum Christum conuertissent. Sed hæc diuina quadam dispensatione agebantur, vt Dei Filius pro redemptione humani generis crucis supplicium pateretur: cuius myste- rium à sanctis Patribus toties decantatum, hic prætermittimus enarrare. Satis sit in præ- sentiarum scire, tam apud Iudæos quàm etiam apud Gentiles, crucis figuram fuisse sa- lutis insigne. Signandos esse signo Thau, qui liberandi essent ab ira Dei, Ezechieli Pro- phetæ a fuit diuinitus demonstratum. Apud Ægyptios istud ipsum crucis signum in ipſorum litteris sacris significasse vitam, Ruffinus b, Socrates c, Sozomenus d, & alij complures testantur.

B Sed cum diuersa genera crucium essent, vt in Notis ad Martyrologium dixi- mus: cuius formæ esset parata crux Domino, audi Irenæum e hæc dicentem: Ipse habitus crucis fines & summitates, hoc est, extremitates, habet quinque, duos in longitudinem, duos in latitudinem, & vnum in medio, vbi requiescit qui cla- uis configitur.] hæc ipse. Sed & cum Tertullianus f dicat stipites trophæorum fuisse cruces, & ipsa signa militaria recta hasta & transuersa hastula formam crucis representasse; qualis esset figura crucis, plus certo descripsit. Verum cum eadem ab alijs Patribus, vt ab Ambrosio describatur g, & ab vniuersa Ecclesia antiquis imaginibus sculpta vel picta reddatur; de his ambigere, insaniam potiùs quàm insci- tia adscribendum esse putamus. Sed & vide quàm graphicè ipsa crux describatur ab Augustino h, cum ait: Lata est quippe in transuerso ligno, quo extenduntur pendens manus; & significat bona opera in latitudinem charitatis. Longa est à transuerso ligno vsque ad terram, vbi dorsum pedesque figuntur; & significat perseuerantiam in

C longitudine temporis vsque ad finem. Alta est in cacumine, quod transuersum li- gnum sursum versus excedit; & significat supernum finem, quò cuncta opera refe- runtur.] hæc Augustinus, quibus planè intelligas eam fuisse crucis formam, quam in hunc modum diuersis in locis videmus expressam. Ausonius verò cum singulorum Græcorum elementorum figuras exprimit, & vnamquam que alicui comparat formæ; hæc ex causa, quòd (vt dictum est ex Augustino) super transuersum crucis lignum stipes prominere, crucis signo ipse assimilat φ, à Palamede inuentam li- teram, vbi ait:

Hæc crucis effigies Palamedica porrigitur φ.]

Nisi dicere velimus Auso- nium per elementi illius formam significare voluisse crucem cū homine crucifixo, dum appensis brachijs hinc inde, in hærente stipiti reliqua parte corporis, eadem fermè reddit quæ elementum illud imaginè, cum aperta hinc inde duo illa foramina ampla relinquat.

D Sed ad institutam ab Evangelistis de Christi Domini nostri crucis supplicio narra- tionem redeamus: quam summam perstringemus, vt rem omnibus notam, ac mul- tis sanctorum Doctorum scriptis illustratam. Ducendus i Redemptor noster exiit chlamyde, & proprijs induitur vestimentis: crux, cui assignendus erat, super hume- ros eius imponitur: cogitur & Simon Cyrenæus altera ex parte eandem post Iesum portare. comitabatur eum frequens populus: mulieres quæ miseratione commota luge- bant: ad quas Iesus conuersus, quæ euentura illis essent mala prædicens, se ipsas potiùs ac filios suos flere admonuit. Perductus inde est in Golgotha montem: & antequam cruci affigeretur, propinatum illi fuisse vinum myrrhatum, tradit Marcus k Euangelista: vinum verò felle admixtum eidem tributum, scribit Matthæus: sed noluisse myrrhatum acci- pere, Marcus ait, licet vinum felle dilutum gustasse saltem, Matthæus narret: diuersa verò admodum hæc inter se fuisse monstrabimus. Constat insuper, auctore Ioanne, vas etiam aceto plenum illuc fuisse allatum, vt etiam crucifixorum vsui inferuieret. Sed vnde hæc omnia deducta sint, est exactiùs perquirendum.

Vigebat apud Hebræos ea consuetudo, vt damnatis solatium aliquod impenderent (vt videmus hodie quoque inter nos fieri) vinum illis propinare perquam optimum, secundum illum Prouerbiorum l: Date scieram mærentibus, & vinum his qui ama- ro sunt animo: vt bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recorden- tur amplius.] Est & alibi m mentio de vino damnatorum. Vnde cum Christus Do- minus noster cruci damnatus esset: pro affectu animorum, siue commiserationis ergo, allatum est vinum myrrhatum: siue ex odio, quo in eum Iudæi flagrabant, con- ditum est vinum felle: acetum verò ad alium vsum fuisse paratum, suo loco dicemus.

Ex eccl. 9.
Ruffin hist.
lib. 2. c. 29.
Soer. hist.
lib. 5. c. 17.

XCIII.
Soz. Niceph.
& Suid.
Iren. lib. 2. c.
Tertul. Apo-
log. c. 16.

Amb. serm.
56.

Aug. in 108.
serm. 118.

XCIV.
M. ar. 27
Marc. 15
Luc. 23.
Ioan. 19.
Conc. c. 143.

Mart. 15

XCVI.

Prou. ult.

Amos 2.
DE VINO
MYRRHATO.

Non vno eodemque animo affectos fuisse Iudæos omnes aduersus Christum, Pas-
sionis tempore, satis declarat Lucas Euangelista, dum ait: Sequebatur autem illum
turba populi & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. Quid ergo mirum
si quæ vberes lacrymas dabant, commiserationis verò causa conditum illi vinum ex
consuetudine darent? Vt his non possit aptari illud Dauidicum: Et sustinui qui simul
contristaretur & non fuit, & qui consolaretur & non inueni. Fuerunt siquidem qui
simul contristarentur, nec caruit etiam illa saltem consolatione, cum crucis est onere al-
leuiatus, conducto licet inuito Simone Cyrenæo, qui portaret eam. alius ergo verborum
illorum requirendus est sensus, cum tamen non dubitem ea cuncta ad Christi passionem
pertinere. Ceterum myrrhatū vinum nequaquam (vt multi explicant) amarū erat & in-
suauē, sed perquam iucundum & gratum: sic enim dictum, quod in vasis myrrhinis ad sa-
porem odoremque quærendum calidū poneretur: ea enim vasa apud antiquos in magno
erant pretio; quod cum vinum calidū in ea infunderetur, odorem ac saporem quemdam
mirificum ex illis contraheret, ex quo præ ceteris gratissimum suauissimumque ad potum
redderetur. De huiusmodi enim vino in hunc modū condito habes Martialis distichon:

^a Mart. li. 14
Epigram.

*Si calidum potas ardentis myrrha Falerno,
Conuenit, & melior fit sapor inde mero.]*

XCVII. Eadem vina, à myrrha, myrrhina etiam ab antiquis sæpè dicta reperiuntur, de
quibus agens Plinius^d, hæc ait: Lautissima apud priscos vina erant myrrhæ odore con-
dita, vt apparet in Plauti fabula quæ Persa inscribitur, quamquam in ea & calamum ad-
di iubet. Idèd quidam aromatite delectatos maximè credunt: sed Fabius Dossennus his
verbis decernit:

^d Plin. nat.
hist. lib. 14.
cap. 13.

Mittebat vinum pulchrum, myrrhinam.

Et in Acharistione:

Panem, & polentam, vinum, myrrhinam.

Scæuolam quoque, & Lælium, & Atteium Capitonem in eadem sententia fuisse video:
quoniam in Pseudolo fit:

*Quod si opus est vt dulce promat
Indidem, ecquod habet? rogas?*

Myrrhinam, passum, defrutum, mella.

Quibus apparet, non inter vina modò myrrhinam, sed inter dulcia quæq; nominatam.]
hucusque Plinius.

XCVIII. Ex his manifesti erroris arguuntur, qui dixerunt vinum myrrhatum fuisse amarissi-
mum: nam dulcedinem etiā non ex myrrha, ex aliis tamen admixtis speciebus con-
trahebat. Errant pariter, qui tradiderunt vinum myrrhatum fuisse potionem sopori-
feram, quæ hauſta à mente alienet, solitamque esse vltimum supplicium passuris propi-
nari; quo mortem imminerent minus attenderent. Verum tantum abest vt myrrha-
tum vinum soporem afferret ex temulentia quadam per vapores sursum in caput ascen-
dentes, vt potius ab ebrietate bibentes præseruaret, surgentesque vapores digereret. Est
de his insignis locus Athenæi ex Aristotele acceptus, quo etiam declaratur quibus aro-
matibus eiusmodi vinum myrrhatum condi consueuerat, sic dicentis: Aristoteles in li-
bro de ebrietate; Ollulæ, inquit, etiam quæ Rhodiæ dicuntur, tum ob voluptatem
inferuntur in conuiuia, tum quia cum vinum calefaciant, minus ebrietatem inferri pa-
tiuntur. Nam si myrrha, mastiche, resque huiusmodi in aquam iniecta coquantur, ac
mox vino misceantur; minus, qui bibunt, sunt ebrij. Et alibi hîc idem: Fiunt ollulæ
Rhodiæ myrrha, lentisci que floribus, croco, balsamo, amomo, ac cinnamomo simul
coctis; ex quibus quæ vino mixta fuerit aqua, ita sistit ebrietatem, vt vel venerem seder,
surgentesque etiā spiritus digerat. Hæc Athenæus. Quod ad vsum præterea myrrhæ at-
tinet, adèd veteribus probatus fuit, vt Parthi, Carmani, & alij Orientales populi, qui myr-
rhæ prouentum habent, ex ea etiam vasa conficere consueuerint, quæ myrrhina dicuntur.

XCIX. Ad hæc insuper ob quæstionem nuper obortam nonnulla addere in hac editione
compellimur. Vir enim cum primis eruditus Nicolaus Faber Parisiensis clarissimus Lu-
risconsultus omni genere litterarum egregiè excultus, familiaribus agens litteris, in
eam sententiam cum pluribus nos potius abiisse, se optasse, de vino myrrhato de-
clarat, vt soporiferam, quæ mentem abalienaret à sensu, eam potionem Domino
propinatam extitisse professi essemus, quàm fuisse vinum myrrhinum, quod myrrha
conditum

A conditum in magnis consueuisset esse delicijs: Cum, vt ait, apud Hebræos antiquus
mos ille vigeret, vt omnes licet vilissimi cruciarij ante supplicium potarent propinatum
myrrhatum vinum, quo penitus dementati ac stupore quodam in omnibus corporis
membris consopiti, efficerentur doloris expertes. Id quidem apud Hebræos fuisse vlti-
receptum, Galatinum adducit in medium: sensisse hoc ipsum quoque Patres, &
haud dubium inter alios tradit esse sententiam sancti Hieronymi^a in Marthæum his
verbis: Vsq; hodie Iudæi, & omnes increduli Dominicæ resurrectionis aceto & felle
potant Iesum, & dant ei vinum myrrhatum, vt eum consopiant, & mala eorum non
videat. Rursum verò myrrhæ esse, soporem inferre, ex Dioscoride^b sibi vendicat.
Sed & apud Gentiles eum fuisse vsum myrrhæ, probare conatur, vt ex ipsa condita portio
illis daretur qui graues essent subituri dolores, ne eos sentirent, consopitis ex ea sensibus:
idque ex duobus Apuleij locis, quorum prior se habet his verbis: Indidem sese multi-
modis commulcat ictibus, mirè præsumptione munitus.] & alibi^d: Obfirmatus mira
præsumptione, nullis verberibus, ac ne ipsi quidem succubuit igni.] Sed ipse quidem hos
sic restituendos textus esse putauit, vt ad germanam lectionem sit, myrrhæ, pro mirè, seu
mira, vtrobique reddendum: sed absque exemplo aliorum antiquorum scriptorum,
vel alicuius codicis, haud facillè admittendum.

At vbinam, rogo, ad obtusefacienda ad sectionem membra reperiri potest medicos
vfos myrrhæ? Vel vbi in reorum iudiciarijs quæstionibus mentio facta est de reo aliquo
eludente myrrhæ feuerum iudicem? Aut quo alio exemplo Iſiacus aliquis ad futuros ictus
præmunisse se myrrhæ legitur? Vel quo probari potest exemplo, vocem illam, præsumptionem,
ab ipso Apuleio pro mādicatione acceptam: cum pro audacia, vel temeritate, sicut
ab alijs plurimis, vsurpata ab ipso reperitur, vt cum ait: Contra vesaniam eorum præ-
sumptionem modestiam meam approbarem.] & rursum: Sacrilega præsumptione Dei,
quem prædicabat vnicum, &c.] Quamobrem haud facillè lectionem antiquam conuel-
lendam existimo, quam retinent omnes codices, & interpretes secuti sunt.

At quod spectat ad antiquum illum Iudæorum morem propinandi vinum myrrha-
tum ijs qui essent vltimum supplicium subituri: non inuis inficias, quod in Thalmudi-
cis scriptis id sit facillè reperiri: sed an ob eam causam, vt myrrhatum vinum bibentes,
mentis alienationem passi, carerent sensu doloris, hoc peruestigandum est. Id ne sit
myrrhæ præstare, haud adèd facillè concedendum esse videtur ex ijs quæ superius sunt re-
citata ex Aristotele & Athenæo: quorum illa sententia est, myrrhæ esse præseruare potius
ab ebrietate, quàm deliquium mentis adducere. Quibus consentientia sunt quæ tradit
Plutarchus item ex Aristotele in libro de Iſide ex Ægyptiorum sententia, ijs namque ob
loci propinquitatem & frequentiore rei vsu notior myrrhæ erat: ait enim: Myrrham
Ægyptij Bal nominant; quæ vox (si interpretareris) delirij significat amolitionem.] hæc
iple. Non tamen negamus, quod ait Galenus^e, myrrham, si largius bibatur, aut demen-
tare, aut mortem afferre; cum hoc & vinum ipsum absque myrrhæ abundantius sum-
ptum præstare soleat.

Sed & ex effectu rem quoque pensemus, & cognoscamus exemplo. Si enim ex antiqua
Iudæorum traditione propinatum vinum myrrhatum Domino volumus, illud pariter
& latronibus item cum ipso æquale supplicium subituris oblatum fuisse dicendum est:
solemne^f namque eis erat, vt omnibus ad supplicij locum perductis delinquentibus, pec-
catumque ibi suum, cuius causa damnati essent, publicè confessis, myrrhata portio propi-
naretur, sicque potatos affigerent illos cruci. At cum constet ex Euangelistis, latrones in
cruce positos mentis fuisse compotes, eaque locutos quæ sibi constantes eos fuisse signi-
ficarent; planè declaratur haud extitisse eam naturam myrrhati vini, vt bibentes illud
homines dementaret: sed quod exhilararet potius, dareturque damnatis, secundum sen-
tentiam illam superius recitatam^g: Date siceram mœrentibus, & vinum his qui sunt
amaro animo: vt bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur
amplius.] Cur igitur non in eam cum multis de myrrhato vino sententiam iuerimus,
cum ex his quæ superius dicta sunt, tum etiam ijs quæ hîc addidisse volumus, satis po-
test cuique fieri manifestum. Ceterum lectori liberum esto, quam velit sententiam se-
qui. Quod enim myrrhæ sit obfirmare mentem potius, quàm amentem reddere homi-
nem; quodque latrones, ex vsu myrrhæ poti, permanerint sensibus integri; in hanc nos
iure traxere sententiam.

Annal. Eccl. tom. 1.

P 3

Sed

CIII.

Sed posterioribus litteris quæ noster Faber addiderit, hic describamus: post multa enim officij plena hæc ait: Addi etiam posset, quod habetur cap. vltim. Prouerb. Date ficeram incedentibus; Hebraicè legi, Dare quod inebriet, morientibus. Hebraicum enim vocabulum, schar, vel vt expolierunt Græci, *σμερα*, significat, inquit sanctus Basilius Magnus, *πάν το δουράμανον μέθην ἐμπροσθε*. & Rabbi Moses Ægyptius, morientes, interpretatur reos, damnatos. Id etiam quod habetur Psalmo LIX. Potasti nos vino compunctionis, beatus Hieronymus vertit, Potasti nos vino consopiente, & Chaldaicus Paraphrastes, Calice maledictionis: nempe quia cruciariis maledictis à lege datur, eiusmodiq; phrasi summam crucem designari, adnotant interpretes Hebraici: inter ceteros verò Rabbi Scalomoh vinum illud esse ait cor obuoluens, & cerebrum feriens, sternutareq; faciens: quod quid aliud est dicere, quàm vinum istud sensus deturbare & adimere? à qua sententia nec Septuaginta longè recesserunt, qui *οἶνον καὶ συνέξενος* translulerunt. Nam Alexandrino idiomate, quo modo sacrorum librorum idioma Grammatici Græci nuncupant, *κατανύξις* altum soporem & veternum significat. ita B. Paulus ad Roman. X. I. Isaia locum XXI. cap. explicans, spiritum soporis, *πνεύματος κατανύξεως* vocalis exprimit: cuius etiam effectus ex eiusdem Prophetæ sexto cap. subiicit, *ὄφθαλμοὶ τῆ μη βλέπω, καὶ ὄτα τῆ μη ἀκούω*, à compunctione toto cælo alienos. quod agnouit Syriacus, qui, spiritum stupiditatis, translulit. Ex eo more etiam phrasæ illæ deductæ censeferi possunt, quibus Dominus per Prophetas impiis exitium denuntians, se potui daturum eis vinum siue calicem soporis, vertiginis, torporis, stuporis, ac ebrietatis interminatur.] hæc ipse, ad postremum id addens: Hæc tamen apud me minimè tanti sunt ponderis, vt non in tuam sententiam concedam, cuius auctoritatem mihi pro summa lege & ratione præscripsi.] hæcenus de his Faber, qui Christiana modestia, magna animi demissione, amico victoriam cedit, qua iam propè potiturus videri possit. Sed nihil inferat præiudicij veritati aded liberalis ab amico facta spontanea iuris cessio. Integrum (iterum dico) liberumq; esto lectori, quam veriorum putat sententiam, sequi. Inter nos autem ita sciat esse transactum, vt vincente veritate, cuius professores atque cultores sumus, victoriam affecutus vterque dicatur.

CIIII.

Adiucimus ad hæc omnia corollarium, de vsu vini conditi sanctis martyribus etiam propinati egregium exemplum ex Actis sanctorum Martyrum Fructuosi Episcopi Tarracoenensis & sociorum, quæ (vt suo loco dictum est) nouerunt atque probarunt sanctus Augustinus atque Prudentius. Hæc enim ibi leguntur: Cum ad locum vbi essent subituri supplicium ducerentur, cumq; multi ex fraterna charitate ei offerrent condimentum vti permixtum poculum fumeret, ait: Nondum est hora soluendi ieiunium. Agebatur enim hora diei quarta, &c.] & de vsu & natura myrrhæ in potu quæ habet Fulgentius tertio Mythologiarum ex antiquis deprompta scriptoribus, vbi post multa de myrrhæ natura, hæc de condito ex ea confecto: Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum myrrhinum se poculum bibisse refert.] citat & Subrium veterem Comicum istud ipsum per Glyceram asserentem: vt planè appareat, non soporis inducendi causa, sed ad remissas vires reuocandas roborandasq; in vsu fuisse ex myrrha conditum apud antiquos.

CV.

Hæc quidem longius pertractare, præter sententiam nobis accidit, cogente tamen necessitate ob emergentes post primam editionem ea de re quæstiones. Qua item ratione & illi pariter de myrrhato vino obiectioni satisfacere æquè tenemur, quæ ex Gellio, & qui eum citat, recentiore auctore, mota est: Myrrhina inter vina nequaquam recensenda esse, eo quòd illis vti liceret Romanis mulieribus, quæ vini vsu interdictæ penitus essent: sunt enim hæc Gellij verba: Bibere autem solitas ferunt loream, passum, myrrhinam, & quæ id genus optant potu dulcia.] sic ipse. Errat, mea sententia, qui ex hoc sugillat Plinium, à quo mutuati sumus auctoritatem, quòd inter lautissima vina myrrhinam recensuerit, quæ potius inter Dulcia tantum erat adnumeranda, quibus Romanæ feminæ patria lege abstemiæ licitè vti possent: errat, inquam, qui discreta putat esse speciem à vino Dulcia: nam appellatione Dulcium, contineri quoque dulcia vina, Paulus I. C. expressè testatur, dum ait: Dulcibus legatis, sapa, defrutum, mulsam, dulce quoque vinum, &c. legata videbuntur.] Quin & passum, quod inter Dulcia à Gellio recensetur, non solum Plinij testificatione, vini nomine continetur, sed & Vlpiani I. C. cum ait: Si quis vinum legauerit, Oenomeli planè, id est, dulcissimum

OBIECTIO
FACTA
QUOD MYR-
RHINVM
NON SIT
VINVM.
* Gell. lib. 10.
c. 23.
* Plin. lib. 14.
c. 13.
* Paul. lib. 3.
sent. tit. 7. §.
73.
* 1.9. ff. de vitis
vin. c. ol. leg.

vinum

A

vinum continebitur, & passum.] hæc ipse. Nihil igitur prohibet, quin vini nomine significentur hæc Dulcia: nec impedit, quo minus ex sententia Plinij myrrhina inter lautissima vina atque etiam Dulcia recensatur. Nec quòd myrrhinam Romanæ feminæ licitè biberent, negari ob eam causam esse vinum: sicut nec inficiari quisquam potest passum esse vinum, quòd sententia Gellij atque Varronis illud Romanæ mulieres lege abstemiæ compotarent.

B

Etenim hæc licet vina dicta essent, tamen eam ob causam quòd inebriare minimè solerent, mulieres eis vti, haud vetitum erat: nam quòd essent sui natura dulcia, nequaquam vim habebant inebriandi, sed ebrietati potius resistendi, quod Plutarchus atque Macrobius inter alios attestantur. Passum quidem, vinum perdulce, quòd non inebriaret, Romanas feminas citra delictum bibere potuisse, testatur Varro, ac proinde multo magis myrrhinam, quæ non tantum ob dulcedinem, sed & ob sui naturam (vtdictum est) absque ebrietate mentem liberam conseruaret. Ex quibus omnibus illud inferitur, vina cuncta mulieribus Romanis verita esse, illa verò tantum permessa, quæ aliqua arte cõfecta effectaq; dulcia, essent inducendæ ebrietatis expertia, iuxta illa Plutarchij sententiam: Dulcia admixta vino, reprimunt ebrietatem.] Ceterum & illud scimus, sic ut ex vinaceis pressis, iisdemq; aqua lotis loram confici, ita & passu vino peracto, ex aqua addita, teste Plinio, effici secundarium passum: sicque potuisse accidere de myrrhina, vt priori vino educto, aqua iniecta super residua, myrrhina alia conficeretur instar loræ, hisq; Romanæ feminæ vt legitime possent: atque ita, si cui magis libet, Gellius interpretandus sit, vt non ipsum primarium vinum, sed quod ex aqua iniuncta vinaceis postea redderetur, iure Romanæ feminæ biberent, dum ipse Gellius non loram ait, sed loream, siue lorea: vt omnia scilicet, quæ spectarent ad loram, atque instar loræ confici solerent, nempe (quod Columella testatur) vt dulcis aqua coniciatur super vinacea vino pressa, eis potare liceret. At hæc satis, immò superflua ad significandum myrrhinam rectè ex Plinij sententia inter vina lautissima recensitam, cum alioqui nõ desint innumeri planè testes, qui myrrhinam vinum appellent. His de myrrhato vino absolutis controuersis, vt vnde digressa est reuocemus orationem: magna consideratione dignum est, quod scribit Euangelista, Dominum myrrhatum vinum nõ accepisse: quippe qui prudens volensq; omnes ærum nas sponte susceperat: quam libet quauis occasione oblatam consolationem admittere recusauit, cum è contrà vinum felle mixtum saltè gustasse, & oblatu calamo acetu accepisse, tradat Euangelistæ. Sed reliqua prosequamur.

C

Quod in primis ad Golgotha spectat, locum illum quò ad suppliciu crucis ductus est Iesus, hæc Hieronymus: Locus, inquit, est Caluarie, & vsque hodie ostenditur in Ælia ad Septentrionalem plagam montis Sion.] Hunc eundem esse montem, in quo Abraham iussus est immolare filium suum Isaac, ex maiorum traditione per generationes singulas ad posteros dilapsa, complures antiquorum Patrum testantur, inter quos hæc Augustinus: Hieronymus presbyter scripsit, ab antiquis & senioribus Iudæis se certissime cognouisse, quòd ibi immolatus sit Isaac, vbi postea Christus crucifixus est. Denique ab eo loco, vnde B. Abraham iussus est proficisci, tertio die ad locum vbi Christus crucifixus est, peruenitur.] hæc de Golgotha Augustinus. Ceterum vbi hæc dixerit Hieronymus, non inuenimus, nisi tantum in commentariis in Marcum, qui illi falsò attribuitur. Beda hæc in eadem sententiam: In loco autem illo, quo Abraham altare ad immolandum filium construxit, mensa est lignea non parua, in quam pauperum eleemosynæ solent à populo deferri.]

D

Cur verò idem mons Golgotha dictus sit Caluarie locus: maiores omnes antiquorum etiam firma acceperunt traditione, sic esse nominatum montem illum, quòd ibi primus homo sepultus sit. Id in primis Tertullianus, in carmine quod scripsit aduersus Marcionem, testatur his verbis:
Golgotha locus est capitis, Caluarie quondam:
Lingua paterna prior sic illum nomine dixit.
Hic medium terra est: hic est victoria signum.
Os magnum hic veteres nostri docuere reperitum:
Hic hominem primum suscepimus esse sepultum, &c.]*

E

Hæc Tertullianus. Origenes etiam hæc in eadem sententiam: Locus Caluarie dicitur non qualemcumque dispensationem habere, vt illic qui pro hominibus fuerat moriturus,

CVI.
Plutar. sym.
3.9.1.
Macrob. Sa-
zum. li. 7. g. 7.
FEMINIS
CVR MYR-
RHINA
CONCESSA.

Plin. lib. 14.
c. 14.

Colum.
li. 12. c. 40.

Marc. 15.

Mat. 27.
Joan. 19.

DE GOLGO-
THA.
Hier. de loc.
Hebraicis.

Aug. de tēp.
serm. 71.

Hier. in
Marc. 15.
Bala de locis
sanctis c. 2.

CVIII.
lib. 2. contra
Marcionem.

ADAM IN
GOLGOTHA
SEPULTVS.

Orig. tract.
35. in Matth.

moriturus, moretur. Venit ad me traditio quædam talis, quod corpus Adæ primi hominis ibi sepultum est, vbi crucifixus est Christus: vt sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes viuificantur: vt in loco illo qui dicitur Caluarie locus, id est, locus capitis, caput humani generis resurrectionem inueniat cum populo vniuerso, per resurrectionem Saluatoris, qui ibi passus est, & resurrexit.] hæc Origenes. Item & Basilus: Obtinuit, inquit, fama quædam in Ecclesia memoriam conseruans, non quidem scripto proditam, quæ talis est: Quod prima vtiq; iudæa hominem habebat acolam: nimirum Adam, simul atque excidit delicijs Paradisi, in hac terra collocatum, ad mitigandam iacturam bonorum, quibus fuerat exutus. Prima igitur etiam mortuum hominem excepit, qui & illic eam, cui addictus erat, sententiam condemnationis plenè est executus. Itaque insolens esse ac nouum videbatur illius ætatis hominibus spectaculum, os capitis defluente carne nudum: at illi recondentes cranium, loco illi indiderunt nomen Cranion, id est, Caluariam. Probabili ratione potuit Noë non ignorasse sepulchrum principis huius, & mortalium omnium primigenij: si quidem de hac re fama à diuino mox per Orbem propagata est ab ipso & dimanauit: eoq; Dominus, excussa origine humanæ mortis in Caluarie loco est passus.] hucusque Basilus. Et ne singulorum sententias velut ex scripto recitando prolixiores videamur, nomina tantum auctorum, qui eadem præne scripserunt, hic referamus, nimirum Athanasium, Epiphanium, Ioan- nem Chrysoptomum, & alios recentiores Græcorum: ex Latinis verò, post Tertullianum, auctorem illum, siue Cyprianum, siue illi ferè æqualem, qui scripsit de Operibus cardinalibus, Ambrosium, Augustinum, & apud Hieronymum ad Paulam & Eustochium & Marcellam in hæc verba: In hac vrbe, immò in hoc tunc loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam, vnde & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Caluaria appellatur, scilicet quod ibi sit antiqui hominis caluarie condita: vt secundi Adam, id est, Christi sanguis de cruce stillans, primi Adam & iacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli completeretur: Excitare qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.] hæc ille.

CIX. Ipse autem Hieronymus hæc ipsa recitans, haud libenter his ad stipulari videtur, immò & contradicit, cum ait: Audiui quemdam exposuisse Caluarie locum, in quo sepultus est Adam, & ideò sic appellatum esse, quia ibi antiqui hominis sit conditum caput, & hoc quod Apostolus dicat: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Fauorabilis interpretatio, mulcè aurem populi, nec tamen vera. Extra urbem enim, & foras portam loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluarie, id est, decollatorij, sumptere nomen. Propterea autem ibi crucifixus est Dominus, vt vbi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla martyrij: & quo modo pro nobis maledictum crucis factus est, & flagellatus est, & crucifixus, sic pro omnium salute quasi noxius inter noxios crucifigeretur. Sin autem quispiam cõtendere voluerit ideò ibi Dominum crucifixum, vt sanguis eius super Adæ tumulum distillaret: interrogamus eum, quare & alij latrones in eodem loco crucifixi sunt: Ex quo apparet, Caluariam non sepulchrum primi hominis, sed locum significare decollatorum: vt vbi abundauit peccatum, superabundet gratia. Adam verò sepultum iuxta Hebron & Arbee, in Iesu filij Naue volumine legimus.] hæc Hieronymus.

CX. At (tanti Patris in primis rogata venia) his nequaquam adduci possumus, vt quod non ab vno vel alio, sed ab omnibus ferè antiquis Patribus, nec vt quidpiam recens excogitatum, sed à maioribus traditum & scriptum est, tam facile conuellamus: cum præsertim ea quæ ad hæc impugnanda inducit, non videantur esse huiusmodi quæ nos ab illis penitus dissentire compellant. Quid enim repugnat, vt locus ille, vbi primus homo sepultus dicitur, postmodum electus fuerit (quod in edito loco titus sit & Ierosolymis proximus) ad supplicia damnatorum? Nec illud probatur, à capitibus decollatorum, quod illic truncarentur capita damnatorum, locum illum appellatum esse Caluariam: eiusmodi enim supplicij apud Hebræos nec lege esse sancitum, nec consuetudine inuenimus approbatum: apud Romanos enim erat in vsu, quos haud multò ante hæc tempora Iudæis dominari cœpisse, certum est. Rursum verò quod ad illum Adam pertinet, qui diuinæ Scripturæ testimonio dicitur sepultus in Hebron: haud putamus locum adeò patentem præterijse tot disertissimos viros; vt adeò inconsultè, ne dicam temerè, ea de primi parentis sepultura conscripserint, si existimassent tanto testimonio mendacij posse redargui, & ac-

¹ Basil. in
Lent. c. 5.

² Athanas.
de pass. &
cruc.
³ Epiph. hæres.
46.
⁴ Chrysostr. in
Io. hom. 84.
⁵ Ambros. li.
5. epist. 9.
⁶ Aug. de tēp.
ser. 71. c. 9. in
Genes. 161.
⁷ Hier. epist. 17.

⁸ Hier. in
epist. ad
Ephes. c. 5.
⁹ Hieron. in
Matth. c. 27.

¹⁰ Iosue. 14.

A & accusari: nisi & ipsi sensissent, de altero potius Adam, quam de primo omnium patre, diuinam Scripturam esse locutam. Hæc verò vt certior habeantur, ipsa eiusdem ciuitatis origo ex eodem Scripturæ loco petenda est, quæ sic se habet: Nomen Hebron antè vocabatur Cariatharbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est.] hæc ibi. Porro Cariatharbe idem est, quod ciuitas Arbe. Fuit Arbe pater Enac, vt paulo inferiùs sequenti capitulo dicitur. Enac verò fuisse gigantem, & parentem gigantum, habet liber Numeri his verbis: Ibi, in Hebron scilicet, vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur.] Ab Enac stirpem Enacim ipsos gigantes eadem diuina Scriptura nominare consuevit. Quod igitur Adam maximus inter filios Enacim sepultus dicatur, non de alio quam de vno ex gigantum numero, qui ceterorum maximus haberetur, quique Adam sit appellatus, dictum existimamus. Testatur Iosephus, adhuc temporibus suis monstrari solita ossa gigantum, qui in Hebron sepulti erant, adeò magna, qualia, inquit, vix credant, qui non viderunt ipsi. Persuadet id ipsum illud maxime, quod inuisitata sit ea in diuina Scriptura nomenclatura, vt primus omnium parens Adam sit maximus appellatus. Sed hæc de his satis.

Quod verò idem locus in medio terræ situs dicatur, ac secundum Propheticum sermonem, Deus operatus sit salutem in medio terræ: Hieronymus in illa Ezechielis verba: Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem, in medio gentium posui eam, & in circuitu eius terras] ait: Ierusalem in medio mundi sitam, hic idem Propheta testatur, vmbilicum terræ esse demonstrans.] & inferiùs: Operatus est salutem in medio terræ: à parte enim Orientis cingitur plaga quæ appellatur Asia; à partibus Occidentis, eius quæ appellatur Europa; à Meridie & Austro, Libya & Africa; à Septentrione, Scythia, Armenia, atque Perside, & cunctis Ponti nationibus. In medio igitur gentium posita est, vt quia notus erat in Iudæa Deus.] hæc Hieronymus. Iosephus aliam inuit rationem, dum Iudæam describens, hæc ait: Media verò eius est Ierosolyma: vnde quidam non sine ratione vmbilicum eius terræ eam vocauerunt.] Victorinus Pictauiensis de eodem loco his agit verbis:

*Est locus ex omni medium quem credimus Orbe.
Golgotha Iudæi patri cognomine dicunt.*

Beda, qui eadem Victorini recitat carmina, hæc ait: Columna celsa stat, quæ æstiuo solstitio vmbra non facit: vnde putant ibi mediam esse terræ, & historicè dictum: Deus autem ante sæcula operatus est salutem in medio terræ.] hæc ille. Sed profectò fieri non potest quod asserit Beda: nam si id ita esset, necesse omnino foret Ierosolymam ponere intra zonam torridam, & tropico saltem Cancræ subicere: at ab illo longius abesse omnes qui terras describunt, apertissimè tradunt, & certissimis experimentis etiam nunc cognosci potest. Sed illud non malè, vel Ierosolymam sitam in medio terræ habitabilis, vel in medio Palæstinæ. Animaduertit atque correxit eundem Bedæ errorem noster Thomas Bozius vir cum primis eruditus.

His igitur quæ ad Golgotha spectant, in hunc modum enarratis; quæ reliqua sunt passionis Christi, breui quodam compendio perstringam. Exuerunt suis vestibus milites Iesum, easque in quatuor diuiserunt partes, & quisque militum partem suam accepit: super tunicam verò inconsutilem miserunt sortem. Errare illos existimo, qui putarunt Christi vestem inconsutilem fuisse pretiosam: nam haud credendum est eius generis vestibus Dominum vsu esse, qui Ioannis prædicans sanctitatem, dixerat: Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.] Vnde considerandum, quod Ildorus Pelusiota ad Cratonem scribens, hæc ait: Erat autem tunica eius desuper contexta per totum. Quis autem vestis illius vilitatem ignorat? vt qua Galilæorum pauperes vtantur: apud eos enim maximè huiusmodi vestis genus fieri solet, arte quadam, vt pettoralia, retractim consutum.] hæc Ildorus. Erat illa (ait Ioannes) inconsutilis: quod sanè genus vestis haud facillè scissuram patitur, quin tota pariter retexatur. Contextam illam fuisse à sanctissima Virgine, par est credere: nam in Oriente hominum vestes à feminis confici solitas, liber qui dicitur Esdræ testatur, cum ait: Ipse faciunt stolas omnium hominum.] eadem etiam in Proverbijs de optima muliere dicuntur: Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit.] & postea: Domestici eius vestiti sunt duplicibus.]

Sic

¹ CXI.

² Iosue 14.

³ Iosue 15.

⁴ Num. 13.

⁵ Dent. 1. 2.

⁶ Iosue 11.

⁷ Iosue 11. 8.

⁸ lib. 5. cap. 2.

⁹ CXII.

¹⁰ IERUSALEM IN MEDIO TER-

¹¹ RAE.

¹² Hieronymus.

¹³ in Ezech. c. 5.

¹⁴ Iosueph. de bello Iud.

¹⁵ lib. 3. c. 2.

¹⁶ Beda de locis sanctis c. 2.

¹⁷ CXIII.

¹⁸ Mat. 27.

¹⁹ Marc. 15.

²⁰ Luc. 23.

²¹ Ioan. 19.

²² Concord. c. 143.

²³ DE VESTE INCONSV-

²⁴ TILI.

²⁵ Ildorus l. 1.

²⁶ epist. 74.

²⁷ Esdr. 4.

²⁸ Prov. 31.

CXIV. Sic spoliatum Redemptorem mundi cruci affixerunt tribus, vel (vt tradit Gregorius^a A Turonensis) quatuor clavis: id quidem secundum antiquum crucifigendi ritum: nam Plautus^b: Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit: Sed ea lege, vt affigantur bis pedes, bis brachia.] Ceterum interdum martyres pluribus etiam clavis in cruce confixos, dicemus tertio Annalium tomo. At de Christo Domino nostro antiquiores imagines, quatuor ipsum affixum clavis repræsentant, nempe seorsum singulis pedibus singulis confixis clavis. Sed aliam sententiam de tribus clavis recentior probauit vsus.

CXV. Post hæc autem scriptus est à Pilato causæ titulus, qui super crucem affigitur eo ordine quo ponitur à Ioanne, nempe Hebraicè, Græcè, & Latinè, vt apparet in parte tituli, quæ Romæ extat: ita tamen, vt secundum ea quæ à nobis superius dicta sunt^c, & quæ I. C. habet^d, in ipsius ordine nobilior locus, ac proinde prior ille sit visus, qui Christo viciniior esset: sicquæ Latina prior, nouissima verò Hebraica, vt quæ Græcâ inferior & barbara à Romanis haberetur, posita esset inscriptio. Siquidem apud eos in teatro locus infimus Senatorum, summus verò plebis^e, & in triumpho postremus Imperatoris, sed & in triclinio nouissimus Consul is erat^f; sicquæ sedendo, procedendo, & recumbendo locus vltimus primus esset. Crucifixi sunt cum eo pariter duo latrones, vnus à dextris, alter verò à sinistris. Tunc pro persecutoribus exorauit, dicens: Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Ad hæc, Principes sacerdotum, & qui cum eis erant, irridebant eum & blasphemabant: illudebant eidem & milites. Insuper cum & vnus ex latronibus, qui cum eo affixi cruci erant, conuitiaretur ei: mox alter illum blasphemantem redarguens, Christum confessus, se eidem cõmendauit. qui & ab eo meruit audire: Hodie mecum eris in Paradiso. Stabat interim iuxta crucè Iesu Maria mater eius, & soror matris eius Maria Cleophe, & Maria Magdalene, aderat & Ioannes. Cum vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum stantem què diligebat, dixit matri suæ: Mulier ecce filius tuus. deinde discipulo: Ecce mater tua. & ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

CXVI. Dum hæc agerentur, hora sexta^g factæ sunt tenebræ super vniuersam terram, vsque ad horam nonam. Cumquæ his addat Lucas Euangelista & Solem esse obscuratum, satis perspicuè declarat, non ipsam Iudæam tantum (vt aliquando Origenes^h dixit) sed vniuersum planè terrarum orbem offusum fuisse tenebris. Porro ille ipse Origenes auctor huius sententiæ, cum agitⁱ aduersus Celsum philosophum Epicureum, Christianorum hostem infensissimum, de admiranda tunc facta Solis eclipsi, non ex Euangelistarum testimonio, quibus Ethnicus homo non crederet, sed ex Phlegonte Hadriani Imperatoris liberti, insigni chronographo, de quo plura scribit Suidas, testimonium citat his verbis: De Sole autem Tiberij Cæsaris tempore obscurato, quo imperante Iesus creditur cruci fuisse affixus, & de magnis terræ tunc motibus factis, scripsit Phlegon in tertio decimo vel decimo quarto (vt arbitror) de Temporibus libro.] & inferius: Putat autem prodigij loco ducendum, quod moriente Iesu contremuerit terra, & cuncta sint tenebris obuoluta: de quibus tamen, vt licuit, supra respondimus; cum & Phlegonta ipsum produximus, Saluatoris temporibus patientis, historiam fuisse cõplexum, &c.] porro ipsius Phlegontis verba Eusebius^k recitat, sic dicens: Scripsit verò super his & Phlegon, qui Olympiadum egregius supputator est, in libro decimo quarto ita dicens: Quarto autem anno ducentesimæ secundæ Olympiadis, magna & excellens inter omnes quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta est; dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, vt stellæ cæli visæ sint: terræque motus in Bithynia Nicænzæ vrbis multas ædes subuertit.] hæc Phlegon. Tertullianus^l item aduersus Gentiles agens, non ex Euangelio testimonium, sed ex ipsorum scriptis adducit, cum ait: Eodem quidem momento dies, medium orbem signante Sole, subducta est: deliquium vtique putauerunt, qui id quoque super Christum prædicatum nescierunt. Et tamen eum mundi casum relatum in archiuis vestris habetis.] hæc Tertullianus. Lucianus^m itidem aduersus Gentes agens: Perquirite, inquit, in Annalibus vestris, & inuenietis temporibus Pilati, fugato Sole interruptum tenebris diem.

CXVII. Quomodo autem eiusmodi Solis defectio facta sit, Dionysius Areopagita scribens ad Polycarpum, cum inuehitur in Apollophanem philosophum, narrat his verbis: Quid de illo, qui tempore crucis Dominicæ factus est, Solis defectu dicturus es? Eramus tunc ambo apud Heliopolim, amboque simul incidentem mirabiliter Soli Lunæ globum

^a Greg. Turon. de glor. mart. c. 6.
^b DE TITULO CRUCIS.
^c Plaut. in Mosell.

^d Suprà an. 16.
^e Decret. ff. de re iud.

^f Sigæ. de Inv. ant. Rom. l. 1.
^g Plutarch. in Sympol. lib. 2.
^h quæst. 3.

ⁱ Eusebius in Chron. an. 33. Christi.

^j Tertul. in Apolog.

^k Lucianus in Ale. sui mar.

^l Quid Dionysius.

A globum notabamus (non enim eiusce coniunctionis tunc aderat tempus) ipsamque rursum ab hora nona ad vesperum, ad Solis diametrum supra naturæ vires restitutam. In memoriam autem illius reuoca etiam aliud quoddam: nempe enim (vt ipse non ignorat) eam Lunæ incidentiam ab Oriente cœpisse, & vsque ad solaris corporis finem peruenisse, ac tum demum resiliisse notauimus: neque verò eadem ex parte, vt assolet, & incidentia illa & repurgatio facta est, sed ex aduerso diametri. hæc sunt quæ tunc temporis contigere, naturam profectò superantia, ac soli Christo possibilia, qui auctor est omnium, facitque magna ac stupenda, quorum non est numerus. ista illi, si licuerit, dicito.] hæc Dionysius ad Polycarpum.

Idemque de eadem re scribens ad ipsum Apollophanem, agit his verbis: Heliopoli tu quidem panè mihi cœuus, & ego quinque & viginti ferè annorum tempus exoluens, vnâ morantes constiteramus, cum ferè quadam sexta, & hora etiam panè sexta, Sol horribilibus subitò est obstitus tenebris, Luna ipsum intercurrente: quia non Deus, sed creatura Dei in ipsius veræ lucis occubitu lucere non potuit. Quarebam enim tunc apud te, qui mihi sanè sapientissimus videbaris, quid ipse inde sentiret: tu verò mirabili prudentia subintulisti, quod vsque ad eò penetralibus mentis meæ altè inhæsit, vt nulla obliuione deleri, nulla vniquam valeat mortis imagine deterri. Offusi enim tenebris ipsi eramus, orbem Soles vndequeque & ex æquo occupante caligine: & postquam repurgatio & restitutio facta est, Luna ad Solis diametrum conuerfa aufugit. Et tunc quoque regulam Philippi Aridæi assumpsimus: cumque reperissemus, quod & erat notissimum, eo tempore Solem eclipsis molestias laboresequè minimè perpeti debuisse, ac nihilominus Lunam ab Oriente solarem splendorem pullis nigrantibusque velis obduxisse, cum solet ex occidua parte Solem ingredi: tunc autem opifices lucis thesauros caliginibus, quas ipsa genuerat, ad occiduos vsque Solis fines peruagata (vt ipsi putauimus) occultauit: cum tamen & Lunæ id tempus deesset, nec coitus vicinum tempus esse cognosceretur: Aio ad te (neque enim adhuc mysterij tantæ rei conscius eram) O ingentis prudentiæ promptuarium: quid, inquam, o doctrinæ speculum Apollophanes, his secretis adscribis? Ad hæc, nescio quo pacto diuino quodam afflatu, & non humani sensus fermonem subintulisti: Hæc, o bone Dionysi, diuinarum vicissitudines sunt rerum. Denique verò adnotatum diligenter ferè diem, & annum, annuntiatione quam sacer Paulus nostris attentis auribus infudit, consentientibus signis conspirare & concordare expertus, manus veritati submissi; & ex falsitatis nexibus sum absolutus: quam quidem veritatem mirificè effero, quam & tibi communico.] hæc tunc de his

D Dionysius. De eodem quoque Solis defectu admirando Hieronymus^a agit, Augustinus^b etiam pluribus, qui & fuisse præter omnem naturæ ordinem, scribens^c ad Hesychiium, his demonstrat: Non erat, inquit, talis ille Solis defectus, quando Christus crucifixus est, & idè verè mirabilis erat & prodigiosus. Pascha enim fuerat Iudæorum, quod non nisi in plenitudine Lunæ celebratur. Secundum autem Astrologorum numeros, certum est, Solem, quando Luna plena est, non posse deficere, sed quado finis est Lunæ, non quidem semper, sed aliter numquam, cum secundum illos numeros deficit. Quis ergo tale vniquam meminuit apparuisse de cælo, ex quo Dominus illa prædixit, quale apparuit, quando passus est?] hæc Augustinus.

Cum hæc igitur agerentur, circa^d horam nonam exclamauit Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabachthani? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Postea dixit: Sitio. oblarumque tunc acetum accepit. Hæc pluribus Euangelistæ. Quod ad propinationem aceti spectat, nulla inter sanctos Euangelistas est discrepantia, quantumlibet Ioannes dicat spongiam aceto plenam hyssopo circumpositam Christi ori admotam, Matthæus verò & Marcus eam arundini seu calamo tradant impositam; vt ex his quæ dicturi sumus, facile apparebit. Sed in primis illud peruestigandum est: Quorsum hæc omnia parata ex industria erant, nimirum vas aceto plenum, spongia, hyssopus, & arundo? certè hæc non casu in monte extra urbem posito sunt inuenta. Sed si consideremus attentius, quis esset horum singulorum vsus ac virtus; rem integram proculdubio intelligemus; simulque esse commentum certò sciemus, quod aliqui dixerunt, ad accelerandam reorum mortem consueuisse Iudæos cruci affixis propinare acetum. Vt igitur de hoc primum agamus: virtutem à natura instam

CXVIII.

^a Hieron. in Isai. cap. 53.
^b August. lib. quæst. nou. Test. q. 105.
^c Aug. ep. 80.

^d Mat. 27.
^e Marc. 15.
^f Luc. 23.
^g Ioan. 19.
^h Concord. c. 14.
ⁱ DE SPONGIA ACETO PLENA.

infiram esse aceto sistendi sanguinem, eandemque hyssopo simul & spongia inhære, A pluribus in locis testatur Plinius ^a: cuius est in primis locus egregius & ad rem de qua agimus valdè accomodatus, cum ait, acetum fasciculo hyssopi conditum sistendi sanguinis vim quamdam & efficaciam habere, siue spongiæ superponatur, siue ad potandum detur: tribuit & Dioscorides ^b eandem aceto virtutem, cum ait: Acetum erumpentem vndecumque sanguinem potu sistit.] Si verò acetum iunctum sit hyssopo: maiorem inde haurire efficaciam ad sistendum sanguinem ex clauorum vulneribus manantem, cum pendenti in cruce spongia super arundinem affixa admouetur, iure dici posse videtur. hæc quod ad potum pertinet.

CXXI.
^a Plin. nat. hist. lib. 23. cap. 1. in sim.
^b Dioscor. li. 5. cap. 14.

Verùm non potu tantum, sed earumdem rerum applicatione, & facta vulneribus ad- motione, eadem hæc ipsa præstari solebant. De spongia quidem cum loquitur Plinius ^c, hæc ait: Vteres spongiæ conglutinant vulnera.] & paulo post: Spongijs vulnera vtilissimè fouentur.] ac rursum: Ipsa inflammationibus vulnerum ponuntur nunc sicca, nunc aceto conspersa.] ac denique: Sanguinis profluuium sistunt ex aceto, vel frigida.] His autem quæ scribit Plinius, antiquus rei vsus consentit: siquidem mos erat vt gladiatori vulnerato, ad siccandum fluentem sanguinem spongia continuè ministraretur. Vnde Tertullianus ^d in libro de Spectaculis, de his mentionem habens, sic ait: Poterit & de misericordia moueri defixus in morsus vsorum, & spongijs retiariorum.] Id ipsum & in mar- moribus nobiliter sculptis vidimus, nimirum Adonidi ab apro recenter vulnerato, continuè à ministro quopiam admotam spongiam, ac vulnere superpositam, vt fluentem cruorem sisteret. Habentur hæc in antiquo sarcophago ea historia egregiè admodum es- figiato, quod Romæ asseruatur in ædibus Tiberij Ceuoli, Via Triumphali.

CXXII.
^a Tertull. de spect. c. 25.
^c Ioan. 19.

Sic igitur (vt ad rem, cuius causa huiusmodi est suscepta digressio, redeamus) ex in- dustria omnia potiora medicamenta quæ sanguinem sisterent, à Iudejs parari solita, cum quis cruci affigeretur, satis superque demonstratum esse videtur, elucidatumque quod ait Ioannes ^e: Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.] in quo & magis veritati consentaneum esse videtur, quod ex Græco textu colligitur, & ex Theophylacto, qui hunc locum est interpretatus, acetum illud hyssopo fuisse permixtum, atque conditum, sicque ex aceto & hyssopo spongiam fuisse imbutam, atque arundini affixam, ad potum Domi- no propinandum. Ceterum medicamentum illud sic compositum, non potus causa fuisse præcipuè institutum putamus, sed magis vt eo sic infusa spongia recentibus admo- ta vulneribus, fluentem largiter sanguinem continuè sisteret. Est & eius rei coniectura non leuis: quia (vt accepi ab his qui eam viderunt) spongia qua potatus est Dominus Iesus Christus, quæ vsque hodie summo honore asseruatur Romæ in Basilica Lateranen- si, quasi aliquando sanguine tincta fuisset, ruborem quemdam adhuc retinet, quem se- mel imbibisset: sicque putamus madidam prius sanguine spongiam, atque pressam, aceto postea & hyssopo superinfusam (prohi scelus) sacratissimo ori Domini propinatam. Ve- rum quod, cum accepisset, dixerit: Consummatum est: & inclinato capite tradidit spi- ritum: id non idcirco euenit, quod eiusmodi potus sui natura (quod nonnulli perperam dixerunt) mortem accelerandi vim haberet, sed potius Deo sic dispensante, ne longiore vita referuaretur ad crurifragium: quod de eo propheticè scriptum esset: Os non comi- nuetur ex eo.] Quamobrem, quod maxima omnium pœna crurifragium esse soleret: haud putamus, humanitatis intuitu, his ad sistendum sanguinem eos consueuisse vti re- medijs, sed potius ferali sæuitia, vt sic diutius pœnis atque erumnis cruci affixi distineren- tur, ac demum crudelissima fractura ossium ante Solis occasum (vt mos erat) ad vespe- rum necarentur.

CXXIII.
^f Ioan. 19.
^g Luc. 23.
^h Ioseph. de bel. iud. lib. 6. cap. 6.

Cum igitur (vt dictum est) acetum Dominus accepisset, dixissetque ^f, Consummatum est: clamans subinde voce magna, ac dicens ^g: Pater in manus tuas commendo spiritum meum: inclinato capite, tradidit spiritum. Tunc verò velum templi scissum est in duas partes, à summo vsque deorsum.] Quale autem eiusmodi genus veli esse soleret; præ- ter illa quæ in diuina Scriptura de eo scripta leguntur, Iosephus ^h, qui vidit, sic vnà cum loco in quo appensum erat, describit: Interior porta inaurata erat, & circum ipsam au- ratus paries desuper habebat auratos pampinos, vnde racemi statura hominis pende- bant, & fores habebat auratas, quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim verò latas. Ad hæc aulæum longitudine pari, hoc est, velum Babylonium, hyacintho, & bysso,

VELVM TEM- PLI QVALE.

POST CRU- CEM CRURI- FRAGIUM.

A bysso, & cocco, & purpura variatum, admirabili opere factum, neque contemplatio- nis experts colorum permixtione: cocco enim videbatur ignem imitari, bysso terram, & hyacintho aërem, & mare purpura, partim quidem coloribus, bysso autem & purpura origine; quoniam byssum quidem è terra, mare autem purpuram gignit: eratque in eo perscripta omnis cæli ratio, præter signa.] hæc Iosephus de velo exterius posito ante primum tabernaculum, vbi candelabrum erat, menta, atque thuribulum: additque alterum fuisse velum, quo intima pars templi, quæ dicebatur Sancta sanctorum, ope- riebatur. Ex his quidem erroris arguuntur, qui existimarunt vnum tantum fuisse velum in templo. Porro hoc tempore conscissum fuisse velum exterius positum, quod erat cun- ctis perspicuum, & populum segregabat à sacerdotibus, Hieronymus ^a iure affirmat. Quid verò portenderit tantum prodigium, relinquimus interpretibus hæc fusiùs expli- canda. Addit ad hæc S. Ephræm Syrus ^b, cuius summam in scribendo fuisse auctorita- tem, Hieronymus tradit ^c: tunc cum velum templi scissum est, columbam etiam è tem- plo egredi visam esse.

^a Hier. epist. 150. q. 8.

^b Ephraem ser. de pass. Dom. c. 1. de scrib. Eccl. 13.

Tunc etiam & magnus factus est terræmotus, ad eò vt ea concussione scissæ sint petra: de quo testimonium ex Phlegonte ab Origene & Eusebio recitatum superius descrip- tum. Meminit Plinius ^d sub Tiberio ingenti terræmotu dirutas esse duodecim ciuitates in Asia; ad quas subleuandas factam ab eodem Imp. tributorum remissionem, Suetonius tradit ^e; eadem & Dio ^f. Quæ cum ad hæc tempora passionis Domini referre conerit Orosius, planè à Tacito ac Dione arguitur, qui ambo sub Consulatu Cœlij Rufi atque Pomponij Flacci ea ponunt, anno Domini scilicet decimonono, Eusebius verò in Chro- nico anno vigesimo. Ceterum quis neget terræmotus hoc anno iterum repetitos, id ipsum præsertim post Euangelistas testante Phlegonte, et si non Asiam tunc concussisse, certè in alijs Orbis regionibus sui magnitudine prodigiosos fuisse: De lapidibus eo terræmotu conscissis, hæc Cyrillus ^g Ierosolymorum Episcopus: Hæcenus Golgotha monstrat, vbi propter Christum petra scissæ sunt.] Porro non Ierosolymis tantum, sed & in plerisque alijs orbis terrarum partibus, scissos montes eodem terræmotu, incolæ firma traditione testantur, nempe in Hetruria montem Aluerni dictum, & prope littus Campanum Ca- ietæ promontorium. Ad hæc insuper addidimus, tradere sanctum Hieronymum ^h ex Euangelio Nazæorum, quod in Latio transiit, eodem quoque terræmotu templi supereminare collapsum esse: tum & Angelos præfides templi auditos esse, dicentes: Trauseamus ex his sedibus.] id & Eusebius quoque tempore Christi passionis accidisse testatur, licet Iosephus ad Pentecostes referat tempus. Sed quàm facile homo ille, siue in- considerantia, siue dolo malo in his quæ sunt temporis, errore lapsus inueniatur, superius sæpe demonstrauimus. Eodem insuper terræmotu & monumenta sepulchrorum aperta esse, & multa corpora sanctorum à mortuis surrexisse, Ierosolymamque venisse (nam sepulchra foris erant posita) & apparuisse multis, Euangelica ⁱ docet historia.

CXXIII. TERRÆMOTUS TEM- PORE PASSIONIS.
^d Plin. nat. hist. li. 2. c. 84.
^e Suet. in Tib. cap. 48.
^f Dio lib. 57.

^g Cyrill. Ca- tech. 13.

^h Hier. epist. 150. q. 8.

At quoniam de prodigijs agimus, non prætermittimus dicere quæ scribit Plutarchus his Tiberij temporibus accidisse, quæ & Eusebius ^k recitat (qualiacumque sint, fides esto penes auctorem) in hæc ipsa verba: De morte verò dæmonum audiui ego ab Æmiliano, viro prudente simul atque modesto, quem credo multos vestrum cognouisse: cum in Italiam pater suus nauigaret circa insulas, quas Echinadas appellant, flatu ventorum de- ficiente, noctu prope Paxas deuenisse: cumque omnes penè qui simul nauigabant, atten- tiores vigilarent, repente à Paxis insula vocem magnam auditam fuisse, qua ^l Thraninus quidam vocabatur; quæ vox nouitate rei omnes magno percudit miraculo. Thraninus enim ille qui vocabatur, homo erat Ægyptius, eius ipsius nauis gubernator: qui bis vocatus nihil respondit: tertiò verò vocatus, morem gessit vocanti, atque respondit. Illum verò multo maiore voce sic exclamasse: Quando iuxta paludem fueris, annuntia tunc, Pana magnum mortuum esse. Quare audita, magno dicebat Epitherses (sic enim Æmiliani pater vocabatur) omnes terrore percussos fuisse. Cumque dubitarent, vtrum obtemperandum esset voci illi, an non: hoc Thranini consilium ab omnibus approbatum esse: si secundi quidem spirarent venti, nihil esse dicendum: sin verò tranqui- litas maris esset, & ventorum flatu, cum in eo loco essent, omnino deficerent, non esse retinenda quæ audiuerent. Cum igitur iuxta paludem essent, quia nullus esset flatus ventorum, tunc Thraninum in mare prouum respicientem magna voce dixisse quæ audiuit: Magnus Pan mortuus est. Quare nuntiata, magnus multorum gemitus, immò

ⁱ Mat. 27.

CXXV. DE ALIO PRODIGIO.
^k Them.
^l Them.

Annal. Eccl. Tom. 1.

immò verò innumerabilium, miraculo quodam commixtus subito auditus fuerat. **A**

CXXXVI.

Er quoniam multi fuerant qui ea in nauì nauigabant, citò ac facile cum Romam venissent, huiusmodi rei rumores vniuersam Urbem repleuere; & à Tiberio Cæsare, qui tunc gubernacula Reipublicæ gerebat, Thramnum accersitum fuisse. Cui rei tantam fidem Tiberius præbuit, vt philosophis, qui tunc Romæ reperti erant, accitis, diligenter quisnam esset ille Pan, ac curiosè scrutaretur. Omnes autè illos quibusdam in idem conuenisse coniecturis, ac dixisse, de illo sibi videri nuntiatum fuisse, qui à Mercurio & Penelope natus fuit. Cum hæc de morte Pan Philippi dixisset, nonnulli eorum qui aderant, eadem ipsa ab Emiliano sene audisse se testabantur.] hæcenus de Pane Eusebius ex Plutarcho. Hæc quidè ab aliquibus in eum sensum sunt accepta, vt Pan Christus Dominus vniuersorum intelligeretur, cuiusque mortem vt suam ipsorum cladem luxisse dæmones, quippe qui adhuc ipso viuente sepius fuissent lamentati se ab ipso torqueri. Sanè quidem, si rei gestæ fidem adhibendam esse putamus, nequaquam de illo Pane quem Gentiles colebant, ea possunt intelligi. nam si Panem, vt illi dicebant, hominem fuisse dixerimus: longè ante hæc sæcula ipsum obiisse humanum diem, certum est: si verò aliquem dæmonum fuisse affirmauerimus, intellectuales ipsas creaturas morti non subiacere, exploratissimum est. Sed ad Euangelicam historiam redeamus.

DE INTERI-
TV PANIS.

CXXXVII.

^a Mat. 27.
^b Marc. 15.
^c Luc. 23.
DE CENTU-
RIONE.

^d Existit apud
Metaphrastes
die 16. Octob.

CXXXVIII.

^a Mat. 27.
^b Marc. 15.
^c Luc. 23.
^d Ioan. 19.
Cocord. cap.
144.

^e Dent. 21.
^f Philo de spec.
ciat. leg.

^g Metaph. I.
Angust.
DE S. DEI
GENITRI-
CE MARIA.

^h Marc. 15.
CXXXIX.

MEDITA-
TIONES
PIÆ ET
REVELA-
TIONES.

Cum igitur tot tantaque diuina operatione prodigia facta essent: Centurio ^a hæc videns, ac præcipue admiratus quòd Iesus voce magna clamans, expirasset, glorificauit Deum, & publica confessione testatus, Verè, inquit, filius Dei erat iste. Omnes insuper his visis reuertebantur, præ dolore admissi facinoris pectora sua percutientes. Porro Centurionem hunc, Longinum nomine appellatum fuisse, Christianique fidem secutum, abdicasse se à militia, ac denique ad martyrii palmam aduolasse, qui eius res gestas scripserunt ^b, testantur. Ex quibus redarguuntur, qui ex apocryphis quibusdam scriptis tradiderunt, Longinum nomine, eundemque cæcum fuisse militem illum, qui lancea latus Domini aperuit.

Cum ^c verò appropinquasset initium dici sabbati, quem post horam nonam Iudæos publico signo auspiciari consueuissent, Iosephi auctoritate superius demonstrauimus: ne remanerent in cruce corpora sabbato, cum alioqui à lege diuina statutum esset, vt appens in patibulo ^d, eadem die, & (vt addit Philo ^e) ante occasum Solis, sepelirentur: Iudæi adierunt Pilatum, vt iam viuentes adhuc in cruce, ex more, cruris fragio necarentur, eorumque corpora tollerentur. Aduenientes ad hoc milites, vtriusque latronis fregerunt crura, idem cum Iesu acturi: sed cum mortuum vidissent, abstinerunt: vnus tamen militum lancea latus eius aperuit, ac continuo fluxit sanguis & aqua. Porro Dei genitricem, quæ cum ceteris prius enarratis feminis aderat, magna cum reuerentia collegisse, quantum licuit, sanguinem & aquam quæ è Domini latere fluxerat, ex antiquioribus monumentis recitat Metaphrastes ^f: qui & hæc insuper addit: Dicunt hi qui de his rebus tractarunt, eam ab initio vsque ad finem se fortiter atque cõstanter gessisse, honestè quidem, & non indecorè vtentem motu animi, factis etiam ostendens se esse matrem, sed matrem omnino illius, qui motum animi certis finibus continuit: mortuumque videns filium, eo motu animi vsa est, vt oportuit: quinetiam in eo de cruce deponendo maternis manibus inferuuit, & clauos qui extrahebantur, in sinu suo accepit, & membra illius amplexa est, partim quidem vlnis astringens, partim quidem suis lacrymis plagas emundans. Deinde totum corpori circumfusa: Ecce tibi ab omni sæculo præfinitum mysterium ad finem vsque venit, ò Domine, placida voce dicit: & Iosepho in manus tradens sudarium, ait: Tibi autem deinceps curæ erit, vt sepulturæ tradens, hoc eum honestè componas, myrrha condias, & ei iusta facias.] hæc ille; additque Iosephum adhuc occultum discipulum propter metum Iudæorum, & timentem illos, hortatu tamen Deiparæ, grande opus ac planè arduum aggressum esse, & omni excussa formidine audacter introisse (vt ait Euangelista ^g) ad Pilatum, ac petiisse corpus Iesu.

E

Scimus alios animi affectus in sanctissima Deipara expressos inueniri in tragedia illa inscripta, Christus patiens, quæ ab eruditissimis Apollinaris Laodiceni potius quam Gregorij Nazianzeni esse opus, meritò existimatur. Scimus præterea complura à sancto Anselmo & alijs nonnullis pijs viris de Christi passione ferri, quæ ex deuota meditatione ac contemplatione potius, quam ex historica antiqua veraque narratione fluxisse noscuntur. Si quid autem alicui sancto viro diuinitus relatum fuerit, non rejicimus, sed his non ea miscemus,

A scemus, quòd non Apocalypsim, sed historiam conscribere, instituti ratio exigat. Sed iam reliqua prosequamur.

Iosephus ^a igitur, accepto Iesu corpore, sepulturam eius diligenter curauit: nam (sicut mos est Iudæis defunctorum corpora sepelire) mixtura myrrhæ & aloës librarum quasi centum conditum corpus Iesu & linteis inuolutum sepeliuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra. Ponendi autem in nouo sepulchro Christi corporis quænam ratio fuerit, colligitur ex compendio Thalmud, quod dicitur Alphesti, & Rabbinis Iacob Turim & Moyse Ægyptio: qui aiunt, cadauera damnatorum vetita esse inferri in sepulchra ceteris communia, sed in priuata seorsum ab alijs esse ponenda: rursumque separatim esse pariter sepelienda instrumenta illa, quibus mors illata fuisset, nempe cruces, clauos, enses, lapides, pro mortis genere, quo quis affectus esset: eaque ratione vetitum pariter fuisse tradunt, aliquem suffigi arbori, sed ex ligno exciso iuberi componi crucem, eandemque seorsum sepulture mandandam cum reliquis ad mortem inferendam adhibitis instrumentis. In petra autem excidi solitas sepulturas apud Iudæos, iam superius dictum est: eandemque consuetudinem ad Christianos esse dilapsam, cœmeteria que tum Romæ, tum alibi in cryptis arenariis sunt antiquitus instituta, fidem faciunt: in his enim, non in terra deorsum, sed desuper in lateribus cryptarum fornices sustinentibus, in excavatis sibi loculis reponi cadauera, moris fuit.

Quænam verò in reliquis esset Iudæorum in mortuis sepeliendis consuetudo, quam in Christi sepultura esse seruata Ioannes affirmat ^b: eam ex parte in defuncto Lazaro idem insinuat, dum ait: Ligatus pedes & manus iustis, facies illius sudario erat ligata.] Adidimus ad hæc insuper quæ Rabbi ^c Iacob memoriæ prodidit ex Rabbi Moyse Ægyptio: nimirum viros virorum, & feminas feminarum curare consueuisset cadauera, in hunc scilicet modum: oculos in primis & ora claudere defuncto, ac stringere fascia, tondere capillos, corpus lauare, vnguentis vngere, hisque delibutum cadauer obuoluerè linteis, sicque curatum ponere in sepulchro. Quod verò pertinet ad capillorum tonsuram, extat eius rei egregium monumentum apud Sozomenum ^e de corpore Zachariæ Prophetæ sub Honorio Imperatore diuinitus inuento atque resosso, vbi hæc inter alia habentur: Propheta verò tametsi sæcnilis iam plurimis sub terra iacuisset, viuis tamen adhuc apparebat, capite raso, naso oblongo, barba modicè prominenti, &c.] Ponuntur item hæc ibi de puero regio apud eundem inuento, qui creditus est Ioadis Regis filius, regali pompa tumulato: lacebat, inquit, puer regali apparatu sepultus: habebat enim in capite coronam auream, & aurea in pedibus calcamenta, & vestem pretiosam.]

D Ceterum quod spectat ad sepulturam damnatorum: quòd maledictioni legis obnoxij essent, abstinebant pollinctores à capillorum incisione: iidemque ea quæ damnatorum corporibus inhaerissent, vnà cum eis sepeliabant. quæ ratione ducimur, vt existimemus, clauos spineamque coronam eodem cum Domino esse sepulchro inclusam, crucem verò, quam locus sepulturæ non caperet, in propinquiori aliquo specu esse reconditam. Nec prætermittimus dicere, tantum olim excreuisset apud Hebræos impensam funerum, vt eius magnitudine cognati perterriti, relicto cadauere, se aliquando subducerent. Sed qui hæc idem Rabbi Iacob testatur, addit ea moderata fuisse à Gamaliele seniore, cuius tam in sacerdotibus quam populo potissima auctoritas erat: eiusque sententia factum est, vt non nisi lineis linteaminibus, eisdemque haud magni pretij, corpora defunctorum obuoluerentur: nec in his vllam esse rationem habendam cuiusuis ordinis & dignitatis, etiam si regali essetfulgeret amplitudine, voluit, eoque modo seipsum sepeliri mandauit: quod à posteris inuiolatè idem tradit fuisse seruatum. Sed prosequamur cetera.

Interè die sabbati inchoato, Principes sacerdotum & Pharisei adierunt Pilatum, rogaruntque muniri sepulchrum, & adhiberi custodiam, ne discipuli Iesu corpus auferrent, & resurrexisset falsò iactarent. Ille verò ad eiusmodi officium, vt perquam diligenter curaretur, datis ad custodiam militibus, illis obtemperauit: qui abeuntes, munierunt sepulchrum, signantesque lapidem, milites ad custodiam reliquerunt. Qualis fuerit eiusmodi sepulchri munio, à Nicephoro sic describitur ^f: Primum, inquit, sigillum sepulchro est impressum, quod & intactum permansit, & custodia militaris, illa & genere alienigena, quæ in propinquo sigillum obseruabat. Præterea ingens ille lapis ad os sepulchri appositus.] & paulo post: Traditum est nobis ab antiquis, Iudæos lapidem

CXXX.
^a Mat. 27.
^b Marc. 15.
^c Luc. 23.
^d Ioan. 19.
CVR IN NO-
VVM SEPVI-
CHRVM
IESVS.

^b Ioan. 19.
^c Ioan. 11.
^d Rab. Iacob
in Turimlore
Deqba. cap.
352.
MOS IY-
DAEORVM
IN SEPE-
LIENDO.
^e Sozom. lib.
9. cap. vlt.

CXXXI.
FVNERA
IYDAEORVM.

CXXXII.
DE CVSTO-
DIA ET MV-
NITIONE
SEPVLCHRI.

^f Niceph. Hist.
lib. 1. c. 32.

CHRISTI
34.TIBERII IMP.
18.

dem illum, qui in salutiferū sepulchrum illud pro operculo positus fuerat, ad summum monumenti labrum, petramque infernē se illi coniungentem, ferramentis quibusdam fabrilis lapidatarum arte perforasse, ferrumque ingens à fabro ex propinquo acceptum per vtrumque foramen immisisse, & in circuli siue annuli formam circumdixisse, atque ita firmiter capitibus commissis, omni ex parte quasi vinculum circumduxisse, vt lapis qualicumque modo loco suo reuelli, aut saltem ratione aliqua remoueri (nisi arte quadam & vi adhibita, necessariò aut ferrum confingeretur, aut petra rumpetur) non potuerit: atque in hunc modum cum magna cura, atque etiam signo impresso, cum sepulchrum firmissimè communitissent, custodia insuper competenti adhibita, eos abijisse.] hæc Nicephorus. His consentientia testatur Beda^a, dum ait, etiam suis temporibus illum superpositum lapidem monstrasse vestigia ferreorum vinculorum.

^a Beda de loc. sanctis c. 2.

CXXXIII.
INSTRUMENTA PAS-
SIONIS.

^b Greg. Tur. de glor. mart. cap. 7.

^c Beda de loc. sanctis c. 20.

^d Greg. Tur. de glor. mart. cap. 8.

^e Beda de loc. sanctis c. 5.

^f Apud Mar-
rian. Scot. in
Chron. anno
Dom. 39.

CXXXIV.

^g Paulin. ad
Sauer. epi. 11.
DE CRUCE,
ET TERRA
SEPULCHRI

^h Cyril. ca-
tech. 10.

CXXXV.

ⁱ S. Aug. de
Ciuit. Dei,
lib. 12. c. 8.
DE TERRA
SEPULCHRI

Remanserunt omnia illa passionis Christi atque sepulchri instrumenta, ipsaque loca vbi hæc facta sunt, tantæ rei digna memoria consecrata, velut quædam trophæa victoria, eademque facta toto Orbi conspicua, atque proficua, ex quibus velut è perennibus quibusdam fontibus fluent gratiarum atque miraculorum eruperint. Ipsas spinas coronæ Iesu, columnam ad quam alligatus est cum flagellis cæderetur, arundinem, atque spongiã qua fuit aceto potatus, magna fuisse diligentia asseruata, tradit Gregorius^b Turonensis, simul & Beda^c. Tunicam etiam illam inconsutilem, à militibus forte datam, à Christianis redemptam & conseruata, auctor est idem Gregorius Turonensis^d, qui suis temporibus in Galatia fuisse repositam tradit. Ipsum sudarium insuper, quo caput Domini est inuolutum in sepulchro, quod diuina Virtute ab incendio remanserat illæsum, esse translatum ad posteros, Beda^e testatur. Ab hoc diuersum sudarium illud existimatur, quod à Berenice faciei Domini sanguine & sudore aspersæ admotum, eiusdem Dominici vultus effigiem in se retinuit, vt habet Christiana traditio, & libellus manuscriptor de translatione eius Romam facta, qui asseruatur in Vaticana bibliotheca, testatur. De eadem Berenice, quæ & Veronica dicta habetur, de quæ eadem Christi imagine velo excepta, Methodius Episcopus antiquus chronographus meminit^f. Permanfit integra, diuina operante virtute, illæsaque hæc sanctissima sindon illa, quæ corporis Domini nostri Iesu Christi delibuta unguento, in sepulchro posita fuit veluti operimentum & stratum, quæ & in se imaginem in sepulchro Domini iacentis expressit, asseruaturque summo honore in ecclesia Taurinensi.

Sed quid de ipsa sanctissima Cruce Domini dicam, quæ quantumuis siue Iudæorum inuidia, siue alia causa diutiùs occultata subtus terram permanferit, tandem sic diuina prouidentia disponente, in lucem prodita, fulgoris sui radijs vniuersum Orbem illustrat, aded vt vix sit reperiri personam & locum, in quo non sit aliqua eiusdem sacratissimi ligni particula? Nam & sanctus Paulinus^g hæc de ipsa testatur, sic dicens: Quæ quidem Crux in materia insensata vim viuam tenens, ita ex illo tempore innumeris panem quotidie hominum votis lignum suum commodat, vt detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie diuidua sumentibus, & semper tota venerantibus. sed istam impudibilem virtutem & indetribilem soliditatem de illius profectò carnis sanguine bibit, quæ passa mortem, non vidit corruptionem.] hæc Paulinus. At Cyrillus^h: Lignum Crucis, inquit, testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui secundum fidem ex illo capientes, hinc vniuersum Orbem ferè iam repleuerunt.]

Terra ipsa insuper, quæ Domini adiacet sepulchro, diuinam quamdam ex Dominico corpore proximè posito virtutem hausit, vt meritò Fideles illuc peregrinantes auidè solerent accipere, quæ tum ad morbos curandos, tum etiam ad dæmones perfugandos vti consueuerint. Est eius rei locuples testis sanctus Augustinusⁱ, dum hæc ait de Hesperio viro Tribunitio: Acceperat autem ab amico suo terram sanctam de Ierosolymis allatam, vbi sepultus Christus die tertio resurrexit; eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali etiam ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de illa terra fieret, cogitabat, quam diutiùs in cubiculo suo reuerentiæ causa habere volebat. Fortè accidit, vt ego & collega meus Episcopus Sinicensis Ecclesiæ Maximinus in proximo essemus: vt veniremus rogauit, & venimus: cumque nobis omnia retulisset, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationum locus fieret, vbi etiam possent Christiani ad celebranda quæ Dei sunt, congregari.] hæc Augustinus: ex quibus videas antiquam Christianorum pietatem, qui non modò loca

illa

CHRISTI
34.TIBERII IMP.
18.

A illa sancta, in quibus Dominus est conuersatus & passus, ædificiorum molibus illustrantur, sed tenuem ex sepulchri loco sumptum puluisculum eodem honore habendum existimant, aded vt eiusdem condendi causa etiam ecclesiam excitant. Ex eadem terra, aqua admixta, formari consueuisse tortulas quasdam, easdemque per diuersas mundi partes transmitti solitas ad morbos curandos, aliasque diuinas gratias impartendas, testatur Gregorius^a Turonensis. Atque de his satis.

^a Greg. Tur. de glor. mart. cap. 7.

Quod reliquum est, antequam de resurrectione Domini historiam aggrediamur, operæ pretiū existimamus de ipso tempore passionis Christi, quo potissimum anno ætatis sue sit passus, narratione breui quædam examinantes, perquirere; cum præsertim (vt sæpius diximus) ex certa ratione temporum, historiarum veritas soleat maximè operæ confirmari. De anno itaque, quo passus est Christus, quidam agentes, exorbitant absurdè nimis, cum putarent eum cruci affixum natum annum quadagesimum sextum: idque nulla habita ratione temporis quando sit natus vel passus; sed tantum quòd eo annorum numero ædificatum fuerit templum, quod ipse Christi typum gerebat. Horum errores Augustinus refellens, hæc ait^b: Per Olympiadas & Consulium nomina, multa sæpè quaeruntur à nobis, & ignorantia Consulatus quo natus est Dominus, & quo passus est, multos coëgit errare, vt putarent quadraginta sex annorum ætate passum esse Dominum, quia per tot ædificatum esse templum, dictum est à Iudæis, quod imaginem Dominici corporis habebat. Et annorum triginta ferè baptizatum esse, retinemus auctoritate Euangelica: sed postea quot annos in vita egerit, quamquã textu ipso actionum eius animaduerti possit, tamen ne aliunde caligo dubitationis oriatur, de historia gentium collata cum Euangelio liquidius certiusque colligitur. Tunc enim videbitur non frustra dictum esse, quòd quadraginta & sex annis templum ædificatum sit: vt cum referri iste numerus ad ætatem Domini non potuerit, ad secretiorem instructionem humani corporis referatur, quo indui propter nos dignatus est vnicus Dei Filius, per quem facta sunt omnia.] hucusque Augustinus.

CXXXVII.
DE ANNO
CHRISTI
PASSIONIS.

^b Aug. de
doct. Christ.
lib. 2. c. 28.

Rursus verò & inde irrepsit error, vt, cum Iudæi ad Dominum dixerint^c: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?] quasi huic ætati proximus accessisset: scriptum inueniatur apud Irenæum^d, passum Dominum post annum sue ætatis quinquagesimum. Hæc licet apud ipsum legantur, quòd ab ipso sint scripta, negamus omnino: nam eodem capitulo superius his contraria profertur, cum baptizatum Dominum dicit existentem annorum triginta, ac subinde tria numerat Paschata, quorum tertio ipsum Iesum esse passum affirmat, quibus temporibus Dominum prædicasse Euangelium, testantibus id ipsum quatuor Evangelistis. Augetur insuper de impostura suspicio, dum auctor in fine confirmare ac stabilire nititur tam patens mendacium maiorum auctoritate, discipulorum nempe Ioannis, qui id ipsum ab eo acceperint, & ab alijs Apostolis; cogens in primis in hunc modum Euangelium per Ioannis discipulos, ac ipsum denique Ioannem, ceterosque Apostolos manifestissimo errori ad stipulari ac consentire.

CXXXVII.

^c Ioan. 8.

^d Iren. lib. 2.
cap. 39.
DE CHRISTI
ÆTATE
SENTEN-
TIÆ.

Fuit ea præterea Tertulliani de anno passionis Christi sententia, ipsum subijisse crucis supplicium anno sue ætatis trigesimo: idque profertur scribens aduersus Iudæos, sic dicens^e: Huius (Tiberij videlicet) quintodecimo anno imperij passus est Christus, annos habens quasi triginta cum pateretur.] Nec est quòd dici possit textum esse deprauatum, ac legendum esse loco, passus, baptizatus: nam cum^f ipse agens contra Marcionem affirmet ipsum reuelatū esse, hoc est, auspiciatum prædicatione Euangelicam anno duodecimo Tiberij Imp. planè significat triennio prædicationis peruénisse ad annū decimum.

CXXXVIII

TER-
TULLIANI
SENTEN-
TIA.

^e Tert. aduers.
Iudæos c. 8.

^f Tert. cont.
Marc. li. 1. c.
15. & notat
Pamel.

quintum eiusdem Imperatoris. Sed & dum illud ipsum tempus Consulibus signat; quid in ea re senserit, manifestissimè declaratur, sic enim ait^g: Passio huius exterminij intra tempora septuaginta hebdomadarum perfecta est sub Tiberio Cæsare, Coss. Rubellio Gemino & Fusio Gemino, mense Martio, temporibus Paschæ, die octauo Kalend. Aprilium.] hæc ille. Porrò hi Consules reperiuntur inijsse Consulatum ipso anno^h decimo quinto Tiberij Imperatoris, qui numeratur à nobis Christi trigessimus primus, quo inchoato est baptizatus. Ceterum huius sententiæ non Tertullianus, sed primus assertor videtur fuisse Valentinus hæresiarca, de quo hæc Epiphaniusⁱ: Primus Valentinus, qui triginta nobis sæcula confinxit, ab eo quòd triginta annos educationis vitæ ac virilis ipsius ætatis fuisse putauit, ignorans quòd non solum triginta annos compleuit, &c.] Complures antiquorum legentes apud Tertullianum his Consulibus consignatum esse annum passionis Christi, nec aduertentes ipsum errore lapsam, aperta in hunc modum

^g Tert. ad-
uers. Iud. c. 8.

^h Tacitus,
Dio, & alij.

ⁱ Epiph. hæ-
res. 51.

Annal. Eccl. Tom. 1.

Q 3

dum

^a *Asie. li. 5. apud Hier. in Dan. l. c. 9.* ^b *Lañ. lib. 4. cap. 10.* ^c *Hier. in Dan. c. 9. epist. ad. pro. p. sinem.* ^d *Aug. de Civ. Dei lib. 18. cap. 101.* ^e *Aug. ep. 80.* ^f *Seuerus hist. lib. 2.* dum semel erroris via, & ipsi in eundem lapidem offenderunt, affirmantes Christum Dominum iisdem Consulibus passum esse. Fuerunt hi scriptores non ignobiles, sed spectatissimi in Ecclesia Dei, nimirum Iulius Africanus ^a in eo libro quem scripsit de Temporibus, Lactantius ^b, Hieronymus ^c item: sed & Augustinus ^d etiam sub iisdem Coss. à Tertulliano appositis Christum passum esse confirmavit, qui & ad Hesyrium scribens ^e, hæc ait: A natiuitate Domini computatur anni ferme quadringenti viginti, à resurrectione autem vel ascensione eius, anni plus minus trecenti nonaginta.] Ex quibus planè videas, ætatem Christi circa annum trigessimum ea ratione terminasse. sic & Seuerus ^f. ex Græcis antiquior Clemens ^g Alexandrinus, trigesimo impleto anno, eundem crucis supplicium subijisse tradit.

Fuit & opinio Gnosticorū ^h, qua affirmabant, Dominum nostrum anno tantum Euangelium prædicasse. Apollinaris Laodicensis ⁱ diuersæ fuit sententiæ, Christum dicens biennio post baptismum prædicasse: quem secutus videtur Cassiodorus ^k. Id ipsum visus est sensisse Cyrillus ^l Alexandrinus, dum tradit, Christum duobus annis docendo peragisse Iudæam. Philastrius ^m verò Christum vixisse vno & triginta annis tradit, quod Seuerus probat, totidem annos Christo tribuens, vt videre est, si ad calculum reducas annos Christi ex numero annorum Regum Iudæorū ab ipso computatos. Sed & sanctus Gaudencius Episcopus Brixianus in tractatu tertio de prima Dominica Paschæ hæc expressit: Annulus est (*Christus nempè*) quia post illud baptismum, quod pro nobis in Iordane suscepit, vsque ad passionis suæ diem, vnius anni tempus impleuit, & illa tantum scripta sunt in Euangelijs, quæ in illo anno vel docuit vel fecit, &c.] His proximus accedit Orosius ⁿ, dum anno decimo septimo Tiberij Imperatoris Christum Dominum passum affirmat: fuerunt & huius sententiæ nonnulli ex recentioribus, quos recensere prætermittimus.

CXL. Sanctus Epiphanius ^o per Consulares Fastos Christi annos enumerans, Redemptorem nostrum passum esse tradit anno suæ ætatis trigessimotertio, dum ait: Comperit trigessimotertio anno aduentus incarnationis suæ Vnigenitus passus esse.] & post multa: Trigessimotertio suæ dispensationis in carne, postquam transgressus est duos Consulatus quos diximus, duorum Geminorum, & Fusijac Rubellij, deinceps in tertio Consulatu, in tertio ipsius mensè post Ianuariū & Februariū, in mensè Martio perfecit mysterium passionis.] Sed planè constat ipsum in mendaces Fastos incidisse, cum anno trigesimo Domini alios diuersos ponat Consules, distinguatq; Consulatum duorum Geminorum à Consulatu Rubellij & Fusij, sic etiam superius dicens: Post illum Consulatum, qui trigesimo ipsius anno indicatus est, Siluani scilicet & Neruæ, alius Consulatus fuit duorum Geminorum appellatus; deinde alius Fusij & Rubellij: & sic in medio Consulatu eo, qui post Rubellij Consulatum successit, Vinucij & Longini Cassij appellatus, patitur Saluator ante diem decimum tertium Kal. Aprilis.] hæc ipse: cum tamen liqueat omnium antiquorum assertionem & tabulis Consularibus, duorum Geminorum Consulatum fuisse Rubellij & Fusij Geminorum.

CXLI. Sunt plerique alij, qui dixerunt Dominum nostrum passum anno trigessimotertio suæ ætatis per tres menses inchoato: sed cum eo potissimum innitantur fundamento, quòd Dominus fuerit baptizatus ipso trigésimo anni exordio: cum in hoc errent, in ceteris quoque deducendis annis errare, non mirum est. Sanè quidem ipsum Dominum non nisi expleto anno suæ ætatis trigésimo, & trigésimoprimo inchoato, esse baptizatum, superius ex Olympiadum supputatione, Consulatum positione, Patrum auctoritate, & Romanæ Ecclesiæ testimonio satis demonstratum est, cum de anno Christi primo disseruimus; ad quæ, qui ista vberius scire cupit, remittimus: fixa enim semel chronologia, quoto Christus natus est anno, ceteri qui inde sequuntur anni facillè dinumerantur. Actamen quia cupidi facilitatis sumus, & in hoc totis viribus elaboramus, vt vnusquisque veritatem manu attingere, & quasi atrectare possit; eadem aliqua saltem ex parte repetere, potissimum quæ ad eò vera ac necessaria sunt, non vitamus: nam etsi certè quæ sunt dicta satis esse possent ad tempus ipsum passionis colligendum; tamen ne etiam suo loco hæc prætermisisse videremur, aliqua repetere, & alia quoque addere instituimus. Res est in confesso apud omnes recentiores, qui exactiori diligentia Paschata ab Euangelistis recensita numerarunt, post baptismum Christi quatuor per annos singulos esse Paschata reuolu-

ta, de

A ta, de quibus singulis per singulos annos, vt res postulabat, egimus. Hæc cum ita se habeat, exacteque probatum sit primum Pascha à Ioanne recensitum incidisse in annum Domini trigessimoprimum: concludendum necessarid erit, vltimum; quo passus est, in annum eius ætatis trigessimumquartum incurrisse.

Quòd ab his recentiores aliqui dissentiant, non ea ex causa factum est, quòd negent quatuor Paschata in Euangelio esse descripta, sed quòd putarint (vt dictum est) ab anno trigésimo primum esse Pascha numerandum, Ignatij textus vitiosa translatione decepti: cum tamen verba in epistola ad Trallianos in hunc modum conscripta habeantur, vt iam explicauimus aliàs, cum de his egimus: *εξ ημερας τριαντα τεσσαρα ετη εγεννηθη ο υιος του θεου*: Er expletis tribus annorum decadibus, baptizatus est à Ioanne.] post hæc verò idem Ignatius hæc subdit: Er vbi triennium prædicauit Euangelium, signa &

B prodigia patrauit, à fallis Iudæis & Præfide Pilato iudicatus est, &c.] quibus planè significatur, Christum passum esse annos natum trigintaquatuor. Itaque Ignatius proximus ætati Christi, immò qui eadem vixit ætate, qui & Christum post resurrectionem se vidisse in carne testatur, scribens ad Polycarpum (qui locus à Hieronymo citatur ^a) non stræ sententiæ non tantum assertor, sed auctor habetur, qua dicitur Christus affectus supplicio crucis anno trigessimotertio ac mense tertio suæ ætatis: nam expleto anno trigésimo esse baptizatum, & triennio prædicationis etuoluto esse crucifixum, ex eius sententiâ affirmare necesse est, eundemque Redemptorem nostrum in humanis fuisse annis trigintatribus, & quod superest à natalis tempore vsque ad ipsum mensẽ Martium: quam sententiâ in hisce nostris Annalibus profiteamur. Sed quòd istæ certiora reddantur, quibus nos adhuc persuasi, hanc potius quam aliam sectati fuerimus sententiâ, dicere prosequamur. Non immorabimur autem in refellendis de ea re multorum sententijs, qui vel trigésimo, vel trigésimoprimo, siue secundo, vel tertio suæ ætatis Christum crucifixum esse dixerunt: nam nostris rebus firmiter stabilitis, sua sponte contraria quæque corruant necesse est.

Huius sententiæ, qua Christus asseritur cruci affixus anno suæ ætatis trigessimotertio, & mense tertio, nequaquam quidem (prout multi existimant) fuit Beda primus assertor, cuius Ignatium fuisse auctorem diximus, qui potius sectator accessit, vt eiusdem auctoris assertionem probatur: nam eius sententiæ ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam assertricem & obseruatricem fuisse (quod ceteris omnibus præstare debet auctoribus) idem ^b ipse testatur his verbis: Habet, ni fallor, Ecclesiæ fides, Dominum in carne paulo plus quam triginta tres annos, vsque ad sua tempora passionis, vixisse.] & inferius:

D Sancta siquidem Romana & Apostolica Ecclesia hanc se fidem tenere & ipsis testatur indiculis, quæ suis in cereis annuatim scribere solet; vbi tempus Dominicæ passionis in memoriam populis reuocans, numerum triginta annorum semper & tribus annis minorem quam ab eius incarnatione Dionysius ponat, adnotat. Denique anno ab eius natiuitate, iuxta Dionysium, septingentesimosecundo (non ^c primo, vt habent deprauata exemplaria) Indictione quartadecima, fratres nostri, qui tunc Romæ fũere, hoc modo se in natali Domini in cereis sanctæ Mariæ scriptum vidisse, & inde descripsisse referebant: A passione Domini nostri Iesu Christi anni sunt sexcenti sexaginta octo. Quoniam igitur (vt supra memorauimus) quingentis triginta duobus annis circulus Paschalis circumagitur: his adde trigintatres, vel potius trigintaquatuor, vt illum ipsum quo passus est Dominus, attingere possis annum, sunt quingenti sexaginta sex: ipse est ergo annus Dominicæ passionis & resurrectionis à mortuis.] hæc tunc Beda, ex quibus concludit Dominum nostrum passum esse post trigessimotertium annum, & menses tres. Nec ab his discrepat (quod multi putant) quòd alibi dicat Christum natum quadragésimosecundo ^d Augusti anno, & decimo octauo Tiberij passum: nam numerando annos Augusti à nece Cæsaris, & inchoando annorum Christi numerum à dictis Consulibus Lentulo & Messalino, æquè inter se consentiunt Christum passum anno suæ ætatis trigessimotertio expleto, & amplius tribus mensibus, idque accidisse anno decimo octauo Tiberij Imperatoris.

Denique (vt paucis dicam) quotquot dixerunt Christum natum quadragésimosecundo Augusti anno, ac passum decimo octauo Tiberij (quorum est ingens numerus) huic nostræ sententiæ æquè consentiunt; sed in numero annorum Christi illi à nobis discrepant, qui parum attentè considerantes quando natus & baptizatus est Christus,

CXLII.

IGNATIÏ FIRMA SENTENTIA.

^a Hieron. de script. Eccles. cap. 16.

CXLIII.

ECCLESIÆ ROMANÆ SENTENTIA ^b Beda de rat. temp. c. 45.

^c Vt etiam vult Scalig. lib. de emend. temp.

^d Beda de sex. atibus.

CXLIV.

Q 4 trigin-

^a Marian. Scot. in Chro.

CONFIRMA
TA VSV AS
SERTACHRO
NOGRA-
PHIA.

^b Hieron. de
script. Eccles.
c. 5. in Paulo.
^c Pannin. in
Xpist.

triginta duos annos & tres menses tribuunt eius ætati : quod quantum à maiorum asser-
tione, vsu Ecclesiæ, & germana Euangelij interpretatione abhorreat, est dictum superius.
Non tantum igitur (vt diximus) his nostris fauet Ecclesia Romana, ad stipulatur & Beda,
sed & Marianus^a Scotus, qui ante quingentos vixit annos, nobilis chronographus assen-
titur, qui & sub dictis Coss. Christum natum, annoque Tiberij decimo octauo passum,
annum suæ ætatis agentem trigessimum quartum per tres menses inchoatum, testatur. Id
ipsum etiam Victorinus, qui à baptismo Dominico vsque ad vltima Iustiniani Impera-
toris tempora per Coss. Paschales cyclos perducens, in anno trigesimo quarto Domini, ex
aduerso laterculi animum passionis Domini adnotauit. Græcos itidem in eandem ire sen-
tentiam certum est; Chrysofomum in sermone de Ioanne Baptista, Nicetam, Cedre-
num, & alios. Videas & perbellè his respondere à Hieronymo^b assertam chronogra-
phiam, quam Romanæ Ecclesiæ potius quam Hieronymi esse dixerimus^c; quippe qui
passum dixerit Dominum (vt dictum est) anno trigesimo. Sed cum ait à passione Domi-
ni vsque ad secundum Neronis annum, quo Paulus Romam mittitur, annos excurrisse
viginti quinque, rursusque numerat ab eadem passione Dominica vsque ad eiusdem Ne-
ronis Imperatoris annum decimum quartum annos triginta septem : omnia ad amissim
(vt aiunt) dicta à nobis assertæ respondent Romanæ Ecclesiæ chronographiæ, illi traditæ
haud dubium ab Apostolorum Principibus, qui eandem suo sanguine consecrarunt: ap-
pellat enim eam S. Irenæus locuples Petri & Pauli depositorium, in quod illi omnia quæ
sunt doctrinæ & traditionum intulerunt; vt nulli sit dubium, eosdem tempus ætatis quo
passus est Christus, ijs qui tunc Romæ erant, Christianis notum fecisse.

CXLV.

Ex his igitur tam ex antiquo Romanæ Ecclesiæ vsu, maiorum traditione, Ignatijque
in primis, qui sæculo Christi vixit, assertione, & complurium tum Latinorum tum Græ-
corum auctorum ad stipulatione, satis superque, firmatum ac stabilitum habemus, passum
Dominum nostrum anno suæ ætatis trigesimo tertio & mense tertio, agente Tiberio in
Imperio annum decimum octauum. Qui verò consentiunt passum Christum dicto suæ
ætatis anno, sed Tiberij decimonono, inde illis erroris causa accidit, quod tempus quo
natus est Christus, parum exploratum habuere, vitiosaque Ignatij textus translatione de-
cepti, natum dixerunt eum sub Augusto & Siluano Coss. Id ipsum etiam illis errandi tri-
buit occasionem, qui eque nobiscum sentiunt passum Dominum anno Tiberij decimo-
octauo, sed tamen suæ ipsius ætatis trigesimo tertio per tres menses inchoato, quod natum
putant Dominum sub dictis Consulibus.

CXLVI.

EX PHE-
GONTE OB-
RECTIO.

^a Euseb. in
Chron.

Vnum est tamè quod his ob stare videtur, nempe Phlegontis auctoritas, dum ait anno
quarto Olympiadis ducentesimo secundæ factum esse illud præter naturæ ordinem Sol-
is deliquium : cumque Olympiaci anni numerari incipiant à solstitio æstiuo circa finem
mensis Iunij; quartus annus dictæ Olympiadis inchoatus dicto anno decimo octauo
Tiberij Imp. in decimum nonum eiusdem producitur, adeò vt ea defectio Solis non sit
facta hoc anno decimo octauo, sed sequenti decimonono. Haud enim putamus hæc præ-
terisse Eusebium^a, qui ad verbum testimonium Phlegontis recitat, exacteque Olympi-
adas supputat, vt tamen secundum eiusdem sententiam passum ponit Dominum anno
decimo octauo eiusdem Imperatoris Tiberij, eundemque baptizatum tradit eiusdem
anno decimo quinto, quarto anno Olympiadis ducentesimo primæ; vt videas ipsum in-
terpretatum esse Phlegontem, vt quod dicit accidisse illam Solis eclipsim anno quarto
Olympiadis ducentesimo secundæ, accipiendum sit de anno Romano, quo dictus annus
quartus, ipso Tiberij anno decimo octauo, inchoatur. Reddam eiusdem Eusebij verba,
testimonio Ioannis Euangelistæ dictam interpretationem firmantis associata : postquam
enim Phlegontis verba recitauit, hæc mox addidit: Argumentum autem huius rei, quod
Saluator isto anno passus sit, Euangelium præbet Ioannis, in quo scribitur post annum
decimum quintum Tiberij Cæsaris, annis tribus Dominum prædicasse.] hæc illi, non
(vt puto) ex verbis Ioannis, nisi aliud à communi ipse nactus sit exemplar eius Euange-
lij, sed tot Paschatibus à Ioanne commemoratis.

CXLVII.

PROBATVR
MENDVM
IN CODICE.

Opinati etiam sumus aliquando, cum ab Eusebio ponatur Christi passio Olympiadis
illius anno tertio, rursusque se id ex sententia Phlegontis facere profiteatur, omnino
in notam numeri errorem irrepsisse : nam cum ille tradat, anno quarto eius Olympiadis
illam eclipsim accidisse, & ipse nihilominus ponat anno tertio, manifestus error apparet:
sicque quod dicit anno quarto illud contigisse deliquium, restituendum sit, anno tertio,
prout

A prout ab eodem Eusebio sub eadem nota numeri ponitur, atque scriptis confirmatur :
longè enim verisimilius est in numeri notam errorem irrepsisse, quam tam egregium; &
quem vnicum habemus Olympiadu supputatorem, quasi imperitissimum vna eadem-
que sententia (quod vix nisi amens quispiam, vel certè infans, qui adhuc numerare ne-
sciat, facere posset) contraria prorsus scripsisse, dum profitetur se sequi Phlegontem, &
anni spatio ab illo mox discrepat. Sed hæc legentium linquantur arbitrio. At magis pla-
cet quod superius dictum est, Phlegontem, cum non scribat quoto anni mense illa eclip-
sis acciderit, sic dixisse anno quarto eius Olympiadis contigisse, quod sub dictis Consulibus,
eo anno decimo octauo Tiberij, dictus annus quartus incipiat. Sic enim consueuisse
maiores ab anni exordio ipsum integrum denominare, multis exemplis effert facilè de-
monstrare. Sed de his hæcenus.

B Quod verò ad eius anni Dominicæ passionis mensem pertinet : ferè omnium fuit sen-
tentia, Dominum nostrum passum esse mense Martij; paucissimorum, mense Aprilis. Sed
quota potissimum die mensis Martij? Quamuis antiquorum nonnullorū opinio ea fue-
rit, ipsum Redemptorem nostrum cruci affixum vigesima quinta : tamen cum tabulæ
astronomicæ non his æquè consentiant, eademque adeò inter se diuersæ tradantur, nec
quid in his statuisse videantur quod constans solidumque, permaneat, sed contrarijs obie-
ctionibus vacillet : viri harum facultatum consultissimi, desperatione penitus superati,
certum quid affirmare impossibile rati, rem inabsolutam alijs relinquere. Si consulatur
antiquitas quid de his fuerit opinata, reperimus in Concilio Cæsariensi sub Theophilo^a
eius ciuitatis Episcopo tempore Victoris Romani Pontificis, dictum Theophilum sic esse
locutum : Passus namque Dominus ab vndecimo Kalendarum Aprilium, qua nocte à
Iudæis traditus est, & septimo Kalend. resurrexit.] hæc ille, cui & ceteri consenserunt :
quaratione dicendum esset, Christum passum esse nono Kalendarum Aprilis. Quod ad
diem passionis pertinet: exploratum est omnibus, & Euangelij auctoritate firmatum, pas-
sum esse Dominum hebdomadis sexta die, quam Iudæi sextam sabbati, Gentiles diem
Veneris, Christiani Græci parasceuen, Latini sextam feriam dicere consueuere.

Ceterum quod ad parasceuen spectat : licet Græca vox sit, ea tamen Iudæos vti con-
sueuisse, Augustinus testatur his verbis: Isto verbo Græco libenter vtuntur Iudæi in hu-
iusmodi obseruationibus, etiam qui magis Latine quam Græcè loquuntur.] Verum quod
alij putarunt ab iisdem appellari solitam sextam feriam Cœnam puram; res se longè ali-
ter habet: minime enim assecuti videntur sensum verborū S. Augustini^c, quem citant:
sunt huiusmodi: Acceleratam vult intelligi sepulcrum, ne aduesperasceret, quando iam
propter parasceuen, quam Cœnam puram Iudæi Latine vitæ vitæ apud nos vocant, face-
re tale quid non licebat.] extat de Cœnis puris etiam locus Tertulliani^d, dum ait: Dies
obseruatis, & tempora, & annos, & sabbata, vt opinor, & Cœnas puras, & dies magnos.]
Sed vt hæc facilius assequamur; in primis quædam à senioribus dicta sit Cœna pura, ac
subinde quam etiam Iudæi intelligerent Cœnam puram, res est exactius perquirenda;
cum neminem præsertim inuenimus, qui rem ipsam nobis videatur penitus asse-
cutus. Quæ apud Festum^e Cœna pura dicitur, cum in ea apposita dicatur ossa por-
cina, nihil est quod ad Iudæos pertineat. Apud Philonem Iudæum, in libro quem scripsit
de Vita contemplatiua, hæc leguntur: Mensa pura est à cruentis dapibus : pro cibo panis
apponitur, sal pro opsonio, pro condimento hyssopus.] Tertullianus^f hæc in eandem
fermè sententiam : Pastum & potum pura nosse, non ventris scilicet, sed animæ causa.]

E hancque fuisse Cœnam puram, quam alibi^g Xerophagiam nominat, nimirum arido-
rum ciborum vsus. His assentiunt, quæ ab Apuleio^h in hæc verba dicuntur : Hoc
opantes, conuertimus ad puram & sine animalibus cœnam.] Testatur id ipsum Plu-
tarchus in libro de Esu carniū, nempe cœnam puram illam esse, quæ absque animatis
paratur. Sic igitur quantum ex his colligere licet, non quodlibet ieiunium cœnam pu-
ram maiores dixere, sed in quo abstinentius visitarent : cum alioqui austeræ & tetricæ
fuisse Iudæorum ieiunia, Philo testetur in vita Moyse; eosque non nisi sub stellæ ortu
cœnare consueuisse, Hieronymusⁱ tradat.

Erant quidem abstinentissima Iudæorum ieiunia, atque adeò vt apud Gentiles eadem
essent in prouerbio. Suetonius^k enim hæc recitat ex litteris Augusti ad Tiberium scri-
ptis : Dum lectica ex regia domo redeo, panis vnciam cum paucis acinis vix duracinæ
comedi. Jac rursus : Ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam libenter sabbati ieiunium seruat,
quam

CXLVIII.
QVO MENSE
ET DIE CHRIS-
TUS SIT
PASSVS.

^a Extat apud
Bed. in fin. li.
de aquinactio
vernali.

CXLIX.
^b Aug. in loq.
tract. 117.
DE CœNA
PURA.

^c Aug. in loq.
tract. 76.

^d Tertull. ad
uers. Marcion.
lib. 5. c. 4.

^e Fest. in ver-
bo Panem.

^f Tertull. lib.
de panis. c. 9.

^g Idem ad-
uers. Pysch.
cap. 1. c. 9.
^h Apul. in A-
silep. in fin.

ⁱ Hier. lib. 2.
cont. Ionian.

CL.
IUDÆORVM
IEIUNIA
AUSTERA.
^k Suet. in Oct.
cap. 76.

quàm ego hodie seruavi: qui in balneo demum post horam primam noctis duas buccas manducaui, priusquam vngi inciperem.] hæc Augustus apud Suetonium. Trogus Pompeius ^a ait sabbata Iudæorum à Moyse in omne æuum ieiunio esse dicata. ex quo Iustinus ^b id ipsum: sed & Martialis ^c ait:

^a Trog. Pom. lib. 37.
^b Infirm. li. 36.
^c Martial. li. 4. epigram. ad Bassiam.
^d Persius Satyra 5.

Quod ieiunia Sabbatariorum

appellat enim Sabbatarios Iudæos. Quin apud Persium ^d etiam hæc de ieiunijs Iudæorum:

Recutitas sabbata palles]

perinde ac si diceret, Iudaica sabbata. A circumsione enim Iudæos dictos esse Recutitos, alio loco opportunius demonstrabimus. Strabo etiam meminit de ieiunio sabbati, dum ait, Pompeium Magnum Ierofolymam cepisse, obseruato ieiunij die, dum videlicet Iudæi ab omni opere cessarent.

CLL.

IEIUNIUM
SABBATI
IUDÆORVM
^a Moys. Aegypt. de eorum mon. lib. 3. de semp. cap. de sabbato. & c. de ieiunio.
^b Iudith 8.

Sed cur ab his omnibus ieiuniū sabbati nominatū, cum nefas esset Iudæis sabbatis ieiunare? Nam Rabbi ^a Moyses Aegyptius expressè testatur, verum fuisse Iudæis sabbato ieiunare: nec in aliqua afflictione fuisse licitum indicere ieiunium sabbato tradit, nisi vno casu tantummodò, cum videlicet ab hostibus ciuitas esset obfessa: pœnamque ait fuisse statutam, vt qui sabbato ieiunaret, sequenti etiam die ieiunare deberet. idemq; cum agit de ieiunio Purim, cum illud incidisset in sabbatum, anticipandum esse, & quinta sabbati persoluendum tradit. Est expressum de Iudith ^b, quòd omnibus diebus vitæ suæ ieiunabat, præter sabbata & Neomenias & festa domus Israel. Quid ad hæc certi respõdeamus, haud facile est inuenire. Suppetunt tamen eius nominis nonnullæ causæ, vt illa in primis quæ à Iosepho in Vita sua ponitur, consueuisse nimirum Iudæos ieiunij tempore penè feriatis esse, synagogam adire, & cum alijs preces fundere, qua fortasse ex causa eadem ieiunia ab illis sabbataria, seu sabbati dicerentur. Alia insuper ratio occurrit eius nomenclaturæ, quòd scilicet cum Iudæi dies omnes, adiectione tamen numeri, sabbata nominarent, videlicet primam sabbati, secundam sabbati, & sic de ceteris: quacumque die ieiunassent, sabbato ieiunare putarentur: visitatus enim apud eos sermo fuit, vt quod in hebdomadæ diebus singulis facerent, in sabbato se illud agere dicerent: vnde apud Lucam Pharisæus: Ieiuno, inquit, bis in sabbato] duobus videlicet diebus hebdomadis, nempe (vt superius diximus ex Epiphanio) secunda & quinta die.

CLLII.

PLUTARCH.
SYMPOS. LIB. 4.
9. 5.
GENTILES
DE REBUS
IUDÆORVM
MULTA
FALSA.
^a Tacit. li. 5. histor.

At si neutrum horum placet: illud ingeram: Quis requirat apud Gentiles scriptores de rebus externis agentes, magis proprium loquendi modum, cum in his quæ spectant ad res Iudæicas, complures eorum, licet consultißimos, æquè esse hallucinatos, nulli sit dubium? Et ne aliunde petamus exempla: quod ad sabbatum spectat, ex hac voce tantum deductum *σαββατον* quod significet debacchari, nam Bacchus *Σαββατων* à Græcis dictus reperitur; idque rerum Iudaicarū ignorantia. Porro non ipse tantum, sed & alij Ethnici scriptores in eundem lapidem impegunt: nam & Tacitus ^b calumniatus etiam Iudæos Bacchum colere, alijs id quoque additis rationibus affirmabat: sunt enim hæc eius verba: Sed quia sacerdotes eorum tibia tympanisque concinebant, hedera vinciebantur, vitisque aurea in templo reperta, Liberum patrem coli dominatorem Orientis, quidam arbitrati sunt, nequaquam congruentibus institutis: quippe Liber festos lætosque ritus posuit, Iudæorum mos absurdus sordidusque.] hæc Tacitus, qui omnino fallitur; nam Iudæos hedera redimitos sacra peragere solitos, quis vniquam poterit reperire? Nō enim habenda ratio est, quòd aliquando coacti ab Antiocho, id videntur egisse, vt habet secundus Machabæorum ^c his verbis: Ducebantur autem cum armata necessitate in die natalis Regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogeantur hedera coronari Libero circuire.] nam longè aliud est id quod aiunt, ex præscripto legis ipsorum facere eos semper consueuisse, aliud, ad id inuitos esse aliquando coactos ab hoste.

CLLIII.

DE VITE
AUREA.
^a Ioseph. ant. 14. c. 5.
^b Ioseph. ant. lib. 11. c. 14.
^c de bel. Iud. lib. 6. c. 6.

Et quod ad vitem auream in templo repertam spectat: vt hac etiam calumnia eosdem libere mus: ex multis Tacitus hanc potuit de Iudæis concepisse opinionem, & in primis, quòd (vt Iosephus ^a est auctor) Pompeius Magnus donatam sibi vitem auream ab Aristobulo Rege Iudæorum, vt rem magni pretij posuit in templo Iouis Capitolini, inscriptione eius qui donauerat consignatam, quam se legisse, cum Romæ esset, testatur Strabo Cappadox, ex quo Iosephus accepit. Donum plane quod à Bacchi cultoribus solet offerri. Insuper quod dicit vitem auream in templo repertam: idem Iosephus ^b addit alibi, in super.

A superliminari portæ templi, cui primum velum erat appensum, vitem itidem fuisse auratam, mira arte fabricatam, tantæ magnitudinis, vt botri eius hominis æquarent staturâ. Nec prætermittimus dicere de mensa illa aurea, egregio Ptolemæi Philadelphii dono, in qua etiam ex auro & gemmis vitis & hedera & ornamentum eius composita erant, quæ ab eodem Rege in templum missa, fuit Deo dicata, vt Iosephus ^a & Aristæas ^b testantur. His igitur decepti Gentiles, de Iudæis, quòd colerent Bacchum, falsò opinati sunt. Quin etiam ob tam exactum cultum & diligens studium diei sabbati, quòd ab Ethnicis Saturno dicatus esset, perperam quidam existimarunt Iudæos eundem Deum colere, quòd & Tacitus ^c asseuerat: omittimus dicere de Varrone ^d, qui existimauit Iudæos Iouem colere. Sunt & alia multa à Gentilibus excogitata, quæ quidem Iosephus singulatim in Apionem agens refellit: de quibus & nos aliàs opportunius.

^a Ioseph. ant. lib. 12. cap. 2.
^b Arist. de 72. inuorpr.
^c Tacit. Annal. lib. 22.
^d Aug. de cõf. Euang. lib. 1. cap. 22. & de Ciuil. Dei li. 6. c. 6. & lib. 7. cap. 5.

B Sed vt tandem ad Cœnam puram, cuius gratia est suscepta narratio, redeamus: sicut Iudæis nefas sabbato ieiunare, ita etiam ieiunare solitos qualibet sexta die, nusquam reperitur. quamobrem omnis cessare videtur ratio, quòd ieiunij causa; sexta sabbati appellata sit Cœna pura. Alius ergo verborum Augustini requirendus est sensus; quem illum esse verum atque germanum non dubitamus asserere, qui ex alijs eiusdem auctoris scriptis accipitur. Dicimus igitur Augustinum eo loco voces illas, Parasceuen, & Cœnam puram, nequaquam ea significatione sumpsisse, vt sextam diem cuiuslibet hebdomadis significare voluerit, sed parasceuen Paschæ; nempe diem qui Pascha præcedit, secundum eam sententiam, qua aliqui dicerent, Iudæos eo anno Pascha sabbato celebrasse, ac proinde sextam diem verè fuisse parasceuen Paschæ: id quidem ipsum sensisse, ea quæ nuper dixerat in eodem commentario in Ioannem tractatu centesimo dicimo septimo; facile monstrant: sed multo apertius quæ antè disseruerat, tractans eandem quæstionem locupletius in libro tertio ^a de Consensu Euangelistarum, ad quæ ipse lectorem reijcit, hæc ipsa declarant. Siquidem narrat, vna eademque die fuisse duplicis Paschæ parasceuen, sed diuerso tempore auspiciatam; nimirum hora nona noctis Christi Paschæ cœpisse parasceuen, Iudæorum autem ferius, eosdemque vesperè eius diei sextæ cœpisse comedere azyma: quam quidem sententiam ab alijs assertam tantum abest vt reijceret, quin potius cõfirmasse videretur, cum diceret: Quis fidelis non huic faueat solutioni quæstionis? &c.] Ex his igitur, quæ ab eo dicta superius recitauimus de parasceue & Cœna pura, non esse intelligenda de parasceue sabbati, sed Paschæ, plus certo monstratur. Sic & intelligas illud ^b Irenæi: Parasceue, quæ dicitur Cœna pura, id est, sexta feria, quæ & Dominus ostendit, passus in ea.]

CLIV.
AVGVSTINI
VERBORVM
SENSVS.

^a Aug. de cõf. Euang. lib. 3. cap. 13.
^b Iren. lib. 5. cap. 23.

C At licet hæc de parasceue Paschæ dicta, ex his quæ suo loco superius sunt disputata, remaneant confutata; tamen non ad eam probandam sententiam sunt hæc à nobis adducta, sed vt ex verbis eius, quid per parasceuen & Cœnam puram intellexerit, appareat declaratum: nimirum Iudæos appellare solitos Cœnam puram, vesperum ante Pascha, quo ipsi inciperent azyma manducare. Refellit etiam eadem opinio de sexta die & Cœna pura, ex his quæ Tertullianus ^a scribit aduersus Marcionem; vbi agens de loco illo epistolæ Pauli ^b ad Galatas: Dies obseruatis; & menses, & tempora, & annos] addit: Et sabbata, vt opinor, & Cœnas puras, & ieiunia, & dies magnos.] citat & superius ^c Iudaicos Fastos, quibus eiusmodi Iudaicæ obseruationes descriptæ essent. Si enim Cœna pura, vt aiunt, sextam quamlibet diem hebdomadis monstrat; quæ ratio erat, vt Cœnæ puræ inter dies celebres Fastis adscriberentur, cum neque ieiunium, neque aliqua alia esset ea die celebrata: Eodem quoque Tertulliani loco, quæ superius diximus, validius confirmantur, nimirum per Cœnam puram non esse intelligendum ieiunium: quandoquidem dum post Cœnas puras addit ieiunia, planè demonstrat ea ab iniuicem esse distincta.

CLV.

^a Tertull. aduers. Marc. lib. 5. c. 4.
^b Galat. 4.
^c Tertull. aduers. Marc. lib. 4. c. 3.

D Cum igitur ex his dictis satis appareat declaratum, per Cœnas puras nec ieiunia, nec sextam diem significari: reliquum est, vt cum Augustino dicamus, Iudæos per Cœnam puram intelligere consueuisse Paschæ parasceuen, quando ad vesperam primò azyma comedebant, dignam ob celebrem solemnitatem, quæ scriptis consignaretur in Fastis. Sed quod spectat ad nomen: sic Cœnam puram esse nominatam dicimus, quòd puro pane iisdem ipsi puri vesi soliti essent: per fermentum enim, quidquid esset impurum, significari, satis admonet Paulus ^a, dum ad Corinthios scribens, hæc ait: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua

CLVI.

^a 1. Cor. 5.

noua conuersio, sicut estis azymi] significans nimirum idem esse azymos, quod puros : idque amplius declarans, mox subdit: Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis.] vt merito ab his Cœna pura dici solet, quæ gereret typum absolutissimæ puritatis. Sed de Cœna pura esto iam finis.

CLVII. His igitur de anno, mense, & die dictis, quibus Christus Dominus summus omnium rerum opifex crucifixus est: non putamus aut lectori iniucundum, aut ab instituto alienum, non nihil & de hora diei illius salutariferi attigisse. Euangelistarum testimonio exploratum habetur, crucifixum fuisse Dominum ante horam sextam; nam postquam crucifixus est, ab hora sexta vsque ad horam nonam factæ sunt tenebræ. Marcus item hora sexta tenebras factas esse super vniuersam terram affirmat, qui & ait crucifixum Christum hora tertia: cui cum aduersari videatur Ioannes Euangelista, quod dicat fuisse horam quasi sextam, cum in eum Pilatus esset laturus sententiam; complures tam antiquorum quam recentiorum scriptorum ad has soluendas ambages defudasse cognouimus: quorum omnium singulas hinc de ea re recitare sententias prætermittimus, illam tamen, quam veriorum putamus, referemus. Sicut igitur apud Iudæos nox in quatuor vigiliis, ita dies in quatuor horas seu stationes diuidebatur, sed diuersimodè quoque id effici quidam volunt, diuidentes in hunc modum, dicentesque à diluculo vsque ad horam diei tertiam exclusiue, vt aiunt, horam esse Primam: Secunda à tertia vsque ad horam diei sextam dicebatur ab ijs hora Tertia, eò quod à tertia initium sumpsisset: Tertiam verò partem eam, quæ ab hora sexta vsque ad nonam progredere, Sextam nuncupabant, quod similiter ab hora sexta inchoaretur: Quartam denique incipientem à nona, & vsque ad Solis occasum perdurantem, Nonam idem seu Vesperam dixerunt.

Mat. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. DE HORA PASSIONIS.

Cor. 1. 2. 1. 42. & alij.

CLVIII. DIVISIO DIEI SECVNDVM IVDÆOS.

Act. 2.

CLIX. CONSENSVS EVANGELISTARVM.

CLX.

Alij verò & melius, vt nobis videtur, hanc inierunt rationem numerandi quatuor illas diei partes, quas volunt esse æquales, vt singulæ trium horarum spatio constituantur, eademque non à principio, sed à fine nomen accipiant: sicque prima pars diei illa, à mane vsque ad tertiam horam producta, Tertia diceretur: Secunda, quæ ad sextam horam diei perueniens, Sexta nominaretur: Tertia verò pars diei, vsque ad nonam horam deducta, Nona appellaretur: Quarta, quæ vsque ad noctem durans, Vespera nuncuparetur. Quam quidem sententiam vt veriorum amplectimur, quam & Petri Apostoli auctoritate firmamus: sic enim in Actis loquitur: Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei Tertia.] Sanè quidem si (vt illi volunt) hora Tertia producebatur vsque ad Sextam; quid ad eò mirum & inusitatum significasset Petrus, illos non esse ebrios, eò quod esset hora diei Tertia, cum iam pranos esse ea hora quæ terminaretur ad Sextam, potuisse, non sit dubium? Vnde cum ad defensionem illorum, quod ebrii non essent, Petrus, eò quod tunc esset hora diei Tertia, in argumentum deducat, manifestissimè significat, horam diei Tertiam esse terminum partis primæ diei, nec tertiæ horæ fines excedere.

Quod igitur Ioannes ait, fuisse horam quasi Sextam, cum Pilatus in Christum sententiam iam proximè dicturus esset, sic accipiendum est, vt vltima hora primæ diei partis, quæ Tertia dicta est, iam cœpta esset, & proximè iam inchoanda foret secunda pars diei, quæ Sexta est nominata: sicque merito ab Euangelista dictum, fuisse tunc horam quasi Sextam, nondum videlicet Tertia absoluta: ac ita eandem nouissimam horam primæ partis diei fuisse terminum eius iam desinentis, & secundæ partis, quæ Sexta dicta est, iam proximè incipientis: qua ipsa hora Dominus noster à Pilato sententiam mortis accepit, ac paulo post cruci affixus est. Nec absurdum, si quod horæ Tertiarum proximum erat, Marcus eidem tribuerit horæ Tertiarum, cum id loquendi vsus obrinuerit, multa que suppetant de his exempla. Nec quis, puto, dixerit, scrupulosa quadam circumscriptione per singulos suos punctos enumeratas horas Euangelistas posuisse, sed potius communi quadam loquendi consuetudine, quod sepe aliàs in descriptione temporum fecisse videntur, cum iisdem & interdum hyperbolicè locuti esse noscantur.

Ex his igitur dicimus, hora Tertia in Christum esse prolatam sententiam à Pilato, quam illi eius necis sitibundi ac famelici Iudæi repente exequendam curantes, ac sibi ipsis satisfaciunt, continuo nulla interiecta mora, nisi quam opus exigeret, per Gentiles eum cruci affixerunt: quo sic in cruce pendente, iamque facta hora sexta, vel appropinquante (quod ait Lucas) tenebræ factæ sunt vsque ad horam Nonam. Sed quod ipse dicit, ferè hora Sexta, Marcus & Matthæus absque vlla distinctione dixerunt, hora Sexta: vt ex his

cogno-

A cognoscas, Euangelistas in conscribendis horis, horologium non habuisse præ manibus, vt per sua puncta singulas horas distinguere potuissent, sed de horis scripsisse quod tunc opinati essent. De singulis horis passionis Christi Ignatius, qui eo vixit tempore, hæc ait, scribens ad Trallianos: Hora Tertia sententiam accepit à Pilato, permittente id Patre: hora Sexta crucifixus est, Nona expirauit, ante Solis occasum sepultus est.] hæc ipse, quæ secundum dictas quatuor horarum seu diei partes enumeratas, sunt accipienda. In quatuor enim partes, sicut noctem (vt paulo ante diximus) in quatuor vigiliis, diem diuidi solere auctor est Censorinus: eandemque fuisse consuetudinem apud Hebræos, ex diuina Scriptura colligitur, vbi de dictis quatuor horis frequens habetur mentio, perarò de ceteris. Videatque eandem rem expressam in parabola à Matthæo recitata de patrefamilias conducente operarios in vineam, qui dicitur exiisse primo mane ad eos conducendos, hora Tertia, Sexta, Nona, & Vndecima, quasi intinere velit id factum per omnes horas. mane enim ponitur tamquam diei principium, & vndecima tamquam hora nouissima operandi, cum duodecimâ claudatur dies. Porro dictæ horæ egregijs Domini operibus consecratæ, ab Apostolis obseruatæ, ad posteros sacris precum officijs transmissæ esse noscuntur, vt docent Tertullianus in libro de Ieiunio, Cyprianus de oratione Dominica, Chryostomus demum ad populum Antiochenum, & alij plures. Sed hæc aliàs fusiùs.

Confor. de die natal. c. 10. Mat. 20.

Chrys. ad pop. Antioch. homil. 59. CLXI.

Quod insuper ad ritus Christianæ religionis spectat: constat quidem non solum sextam diem passionis Dominica consecratam, in honore habitam, sed & feriam quartam, itemque ipsam totam hebdomadâ, quam Maiorem, ob grandia in ea operata mysteria, siue Pœnosam, ob Christi dolores in ea perlatos, maiores nostri dicere consueuerunt; quam etiam in dolore & lacrymis mœrentes in memoriam pœnarum quas pro nobis Christus Dominus subiit, ex traditione Apostolica Christiani transfigere soliti sunt. Est harum obseruationum locuples testis S. Epiphanius, dum ait: A quo verò non assensum est in omnibus orbis terrarum regionibus, quod quarta & profabbato ieiunium est in Ecclesia decretum? Si verò etiam oportet constitutionem Apostolorum proferre, quo modo illi decreuerunt quarta & profabbato ieiunium per omnia, excepta Pentecoste, & sex diebus Paschatis, quomodo præcipiunt nihil omnino accipere, quam panem & sale & aquam, &c.] & de ieiunio Maioris hebdomadæ idem superius agens aduersus eodem Aerianos hæreticos, sic in illos inuehitur: In diebus autem Paschatis, quando apud nos fiunt humi dormitationes, castitates, afflictiones, siccorum esus, preces, vigiliæ, ac ieiunia, & omnes animarum salutes per sanctas afflictiones: ipsi à summo mane opsonantur, ridentes ac subsannantes eos qui sanctum hunc cultum hebdomadis Paschatis perficiunt.] & alibi: Per sex dies ipsius Paschatis, omnes populi in siccorum esu perferant, pane, inquam, & sale, & aqua tunc videntes ad vespèram.] ibidem etiam repetit de ieiunio quartæ & sextæ feriæ. Eadem apud Clementem leguntur. Huic simile erat ieiunium, quod Tertullianus Græca voce ἐνεσφαινας appellare consuevit, de quo aduersus Pŷchicos agens, hæc ait: Arguunt nos, quod ieiunia propria custodiamus, quod stationem plerumque ad vespèram perducamus, quod etiam xerophagias obseruemus, siccantem cibum ab omni carne & iurulentia, & vuidioribus quoque pomis: ne quid vinositatis edamus, vel potemus.] idemque inferius ab Apostolorum temporibus ἐνεσφαινας fuisse in vsu testatur. Habes eiusdem fermè generis ieiunium expressum apud Philonem, dum agit de Essæis, quos fuisse Christianos, & Marci discipulos, Hieronymus est opinatus: ipse igitur dum de eorum agit ieiunio, hæc ait: In mensa cibus ille sacratissimus panis fermentatus, cum sale apponitur & hyssopo, ob reuerentiam mensæ dedicatæ in templi vestibulo: nam & in ea solent apponi panes cum sale, absque condimento alio, sed panes non fermentati.]

Epiphanius. hæret. 75.

Epi. Comp. Clem. Cost. lib. 5. c. 19.

Tertul. aduers. Pŷchicos c. 1. & 9.

Philo de vita cœmoplaitina. Hieron. de scrip. Eccl. in Phil. n.

E opionatus: ipse igitur dum de eorum agit ieiunio, hæc ait: In mensa cibus ille sacratissimus panis fermentatus, cum sale apponitur & hyssopo, ob reuerentiam mensæ dedicatæ in templi vestibulo: nam & in ea solent apponi panes cum sale, absque condimento alio, sed panes non fermentati.]

De eodè ieiunio Maioris hebdomadæ hæc scribit Dionysius Episcopus Alexandrinus in epistola canonica ad Basilidem: Alij quidem, vel omnes sex ieiuniorum dies transmittunt ieiuni permanentes, alij duos, alij tres, alij quatuor, alij nullum. Et ijs quidem qui in illis transmittendis valde laborauerunt, ignoscendum est, quod celerius gustent. Si qui autem non modò transmissis, sed ne ieiunatis quidem, vel etiam in delicatis opiparisque conuiujs consumptis præcedentibus quatuor diebus, ad duos, eosque solos extremos dies cum venerint, illis à se cibo non gustato, transmissis parasceue & sabbato, magnum quid & egregium se facturos existimant, si ad auroram vsque permanerint: non existimo eos

CLXII. DE IESV-NIIS OBCHRISTI PASSIONEM SVSCEPTIS.

Annal. Eccl. Tom. 1.

R

ex æquo

^a Dionys. c. 2. in fin. apud Theod. Balis. ex æquo certamen subijisse cum his, qui se pluribus diebus prius exercuerant.] hæc ^a Dionysius : qui & eam fuisse in Ecclesia consuetudinem narrat, Fideles nequaquam solvere solitos ieiunium magni sabbati, nisi ad eam horam sequentis noctis, qua Christus resurrexisset crederetur. Est admiratione dignum, adeo religiosum ac sacrum habitum esse eiusmodi quod Pascha præcedit ieiunium, ut & Reges illud implere pro viribus non prætermiserint. Procopius ^b enim hæc testatur de Iustiniano Imperatore: Omnibus, inquit, illis diebus, qui Paschalem solemnitatem præcedunt, ieiunio addictus, duram quamdam vitam egit, nedum Regi alienam, sed neque priuato alicui aliquo modo acceptabilem. Per dies abstinebat: summo mane itidem è lecto consurgens, Reipublicæ inuigilauit, cuius negotia verbo & opere pertractans, matutinum, meridianum, & non minus nocturnum templum impleuit: nam in seram noctem lectum petens, mox surrexit, quasi plumarum pertæsus. Cibi appetens, vinum, panem, & alia id genus cibaria edesse voluit, brassicam ^B solum & agrestes herbas longo tempore sale & aceto maceratas adibat; potus aqua erat sola, neque his ad saturitatem utebatur, sed peritum cibum paulisper degustatum mox dimisit, non eo sumpto quod naturæ fatis erat.] hæc Procopius.

CLXIII. Ceterum non Maiorem tantum hebdomadam, in memoriam passionis Christi, eiusmodi cum abstinentia & carnis afflictione transigere consueuerunt maiores nostri: sed & ceteris diebus, quos diximus, cuiusque hebdomadæ, nempe feria quarta & sexta, quod in illa de morte Christi sit initum consilium, & in ista fuerit affixus cruci, ieiunare. Exat de eo non solum Apostolicus ^c canon, & Clementis ^d nomine edita constitutio, sed & expressum habetur S. Ignatii ^e testimonium, quo his verbis tam religiosam obseruationem inculcat: Quartis & textis ferijs ieiunare non negligatis, ciborum reliquias pauperibus largientes, &c.] De his hæc etiam Clemens Alexandrinus ^f: Nouit, *Christianus scilicet*, ^C ænigmata ieiunij quoque horum dierum, quarti, inquam, & sexti, ille quidem Mercurij, hic verò Veneris.] hæc ille, qui ieiunij ænigmata appellat mysticam allusionem, cuius causa eadem ipsa ieiunia celebrantur: quam Augustinus ^g, ad Casulanum scribens, his verbis tradit: Cur autem quarta & sexta maxime ieiunet Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quod considerato Euangelio, ipsa quarta sabbati, quam vulgò quartam feriam vocant, concilium reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Iudæi. Intermissio autem vno die, cuius vespéra Dominus Pascha cum discipulis manducauit, qui finis fuit eius diei quem vocamus quintam sabbati, deinde traditus est ea nocte, quæ iam ad sextam sabbati, qui dies passionis eius manifestus est, pertinebat.] & paulo post: Hoc ergo die, *quinto scilicet*, intermissio, passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta sabbati: quapropter & ipsa sexta rectè ieiunio deputatur, ieiunia quippe humilitatem significant.] hucusque Augustinus. Meminerunt præterea horum dierum ieiunij Origenes ^h, Tertullianus ⁱ, & alij. Ex quibus omnibus tum hic tum superius à nobis enarratis, satis perspicuum exploratumque habetur, non tantum loca, sed tempora, dies, & horas, & quælibet sacratissima passionis Christi instrumenta, in tantæ rei memoriam, magno venerationis cultu fuisse semper à Fidelibus celebrata. Iam verò ad cetera quæ sunt historiæ Euangelicæ, quæ horum causa liqueramus, redeamus.

CLXIV. Cum transisset ^k sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes vngerent Iesum. Et valde manè vna sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam Sole.] hæc Marcus. Condire aromatibus corpora defunctorum, ab Ægyptijs Iudæos esse mutuatos, auctor est Tacitus ^l: illi enim per quadraginta dies eiusmodi vnctiones iterare consueuerunt. Vnde de Patriarchæ Iacob corpore sic in Ægypto ^m condito hæc leguntur in Genesi ⁿ: Præcepit Ioseph seruis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadauerum conditorum.] ea etenim arte Ægyptij ita siccabant cadauera defunctorum, ut quasi ænea redderent, quæ & lingua sua Gabaras appellabant, ut tradit sanctus Augustinus ^o. Hinc cum idem mos ad Hebræos transisset, ut dictum est; non satis illis fuit vnctum semel corpus Iesu sepeliuisse, quin & ut iterum vngerent, emerunt aromata, ac ad sepulchrum festinus passibus properarunt: quod cum peruenissent diluculo, ait Matthæus ^p, terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.] Cum adhuc autem in itinere essent, nec ad sepulchrum peruenissent, dicebant (inquit Marcus ^q) Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Cumque peruenissent, inspicientes inuenerunt reuolutum lapidem;

^a Dionys. c. 2. in fin. apud Theod. Balis.
^b Procop. de adif. Iustin. imp.
^c Can. Apost. 63.
^d Clem. Cæst. lib. 6. c. 16. c. vlt. c. li. 7.
^e Ign. epist. ad Philip.
^f Clem. Alex. Strom. lib. 7.
^g August. ad Casul. epist. 86. pr. pe. fin.
^h Orig. in Leuit. c. 20. homil. 10. in fin.
ⁱ Tert. aduers. Psychicos.
^k Marc. 16.
^l Tacit. Annal. lib. 11.
^m Genes. 50.
ⁿ Aug. serm. 120. de diuers. esp. 22.
^o Mat. 28.
^p Marc. 16.

A lapidem; erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. qui dicit illis: Nolite expauescere: Iesum queritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum.] hæc Marcus. His consentientia, eademque pluribus de apparitione Angelis scribit Matthæus, Lucas ^a verò duos tradit apparuisse Angelos: sed non ob id, quod quæ alij tacuerunt, vnus expresserit, contrarij inter se fuisse dicendi sunt.

Sed magna in eo apparet contradictio, dum Marcus ^b, Lucas, & Ioannes dicunt dictas mulieres venisse manè ad monumentum, vnus Matthæus contrarium videtur affirmare, dum non manè, sed Vespere, inquit, sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo.] Antiquiores Ecclesiæ scriptores in ea sententia fuisse videtur, ut per vespeream sabbati, nox ipsa intelligeretur, sic Dionysius ^c Alexandrinus, sic Augustinus ^d, sic & apud sextam Synodum in canone nonagesimo, & alios complures: qui per illud, Vespere sabbati, tempus post mediã noctem acceperunt. S. Hieronymus non semel, sed sæpius mulieres illas cucurrisse & recurrisse sedulæ visitationis officio existimauit, sicque & vespere abijisse, & manè redijisse ad monumentum. Sed has omnes interpretationes Matthæi textus minimè pati posse videtur, dum quod ait, in illorum aduentu terræ motum factum esse magnum, & Angelum locutum esse mulieribus, planè demonstrat manè id factum esse, non vespere præcedente, vel post summã noctem. Augetur ex eo etiam difficultas, quod sibi ipsi contraria proferre videatur idem Euangelista, dum de vespere agens, lucefcere eam ait in prima sabbati: cum, si de vespere cõmuni vsu loquendi intellexisset, obtenebrescere potius quàm lucefcere in diem primam sabbati dicere debuisset. Sed esto (quod ait Cornelius ^e Iansenius, qui ceterorum recitat & rejicit sententias) idem esse clarescere in prima sabbati, quod inchoari primam sabbati, sicut & Lucas ^f de pridie eius diei agens vespere, sic dicit: Et dies erat parasceus, & sabbatum illucefcerebat:] tamen negare, quod dicit Euangelista, venisse mulieres videre sepulchrum, sed tantum tunc emisse aromata, certè vim infert litteræ, & negare cõpelit Euangelistam, quod alioquin profiteretur expressè, tunc scilicet venisse mulieres videre sepulchrum, tuncque terræ motum factum esse magnum, & Angelum apparuisse, locutumque esse mulieribus.

Exquirendus igitur eius historiæ, quam Matthæus recitat, sensus est, quomodo idem sit vespeream lucefcere in prima sabbati, quod alij dicunt fuisse valde manè, ut ait Marcus ^g, vel valde diluculo, ut tradit Lucas ^h, seu, quod scribit Ioannes ⁱ, manè, cum adhuc tenebræ essent. Sanè quidem est locus perdifficilis, & qui sedulum postulet exactumque studium, cum & in eo non parum fatigata fuerint doctissimorum virorum ingenia: quorum diuersarum opinionum illa nobis magis persuadetur, quam scribit sanctus Hieronymus ^k ad Hedibiam, ubi post multa hæc ait: Mihi quidem videtur, Euangelistam Matthæum, qui Euangelium Hebraico sermone conscripsit, non tam vespere dixisse, quàm sero; & eum, qui verba interpretatus est, verbi ambiguitate deceptum, non sero interpretatum esse, sed vespere: sicque quod superius ait, Vespere sabbati, sero sabbati intelligendum, hoc est, appropinquante iam luce sequentis diei. Similem huic dicendi vsu sapè diuina Scriptura vsurpat, ut vespeream accipiat aliquando non pro vltima diei parte, sed pro eo quod nouissimum tempus dicimus. sic in Psalmo ^l: Conuertentur ad vespeream.] & in Iob ^m: Quasi meridianus fulgor confurget tibi ad vespeream: & cum te consumptum putaueris, orieris ut lucifer.] sicque illud: Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati] idem esse, ac si diceretur, vltima hora, quæ lucefcit in prima sabbati.

D postulet exactumque studium, cum & in eo non parum fatigata fuerint doctissimorum virorum ingenia: quorum diuersarum opinionum illa nobis magis persuadetur, quam scribit sanctus Hieronymus ^k ad Hedibiam, ubi post multa hæc ait: Mihi quidem videtur, Euangelistam Matthæum, qui Euangelium Hebraico sermone conscripsit, non tam vespere dixisse, quàm sero; & eum, qui verba interpretatus est, verbi ambiguitate deceptum, non sero interpretatum esse, sed vespere: sicque quod superius ait, Vespere sabbati, sero sabbati intelligendum, hoc est, appropinquante iam luce sequentis diei. Similem huic dicendi vsu sapè diuina Scriptura vsurpat, ut vespeream accipiat aliquando non pro vltima diei parte, sed pro eo quod nouissimum tempus dicimus. sic in Psalmo ^l: Conuertentur ad vespeream.] & in Iob ^m: Quasi meridianus fulgor confurget tibi ad vespeream: & cum te consumptum putaueris, orieris ut lucifer.] sicque illud: Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati] idem esse, ac si diceretur, vltima hora, quæ lucefcit in prima sabbati.

E At nos in eam opinionem adducimur, ut existimemus Matthæum Euangelistam non de vespere, hoc est, vltima diei parte, intellexisse, sed de stella sic dicta: quæ cum eadem sit cum ea quæ manè ante Solè oriatur, ob idque Lucifer dicta, ut Plinius ⁿ & Hyginus ^o & alij testatur, tamen vnico nomine ab antiquis Latinis, ut Plauto ^p, & Varrone ^q, Vesperego appellata reperitur, ut notat Augustinus ^r, eademque; ab Homero dictam *εσπερος* ait: à Pharisæis verò, qui nomina planetarum ex Græca astronomia in Hebraicam linguam transtulerunt, Seruha Lucæ, esse appellatam, Epiphanius ^s tradit. De ipsa itaque stella credimus Euangelistam Matthæum intellexisse, atque dixisse, mulieres venisse ad sepulchrum ortu stellæ eius diei, quæ lucefcit in prima sabbati: interpretem verò non curasse aliam eiusdem nominis distinctionem, cum præfertim additamento illorum verborum, Quæ lucefcit

^a Luc. 24.
^b Marc. 16. Luc. 24. Ioan. 20.
^c Dionys. Alex. in epist. ad Basil. habetur apud Theod. Balis.
^d Aug. de cõsens. Euang. lib. 3.
^e Cornel. Ians. Concor. Euang. c. 145.
^f Luc. 23.
^g Marc. 16.
^h Luc. 24.
ⁱ Ioan. 20.
^k Hier. epist. 150. c. 4.
^l Psal. 58.
^m Iob 11.
ⁿ Plin. lib. 2. cap. 8.
^o Hygin. li. 2.
^p Plaut. in Aulularia.
^q Varrone de ling. Lat. lib. 6.
^r Aug. de Ciu. Dei, lib. 21. cap. 8.
^s Epiph. lib. 1. hæres. 16.

lucescit in prima sabbati] eam satis expressam esse existimaret. Hæc si accipiamus, mox A
omnis de ea re quæstio ac controuersia conquiescet: sin minus, certè quantumlibet quis
Euangelistæ verba distorqueat, quo Matthæum cum ceteris consentientem in omnibus
reddat, haudquaquam ex sententia efficiet, nec æquè omnibus in omnibus satisfaciet.
Ceterùm hæc nostra sic afferimus, vt eruditorum arbitrio diligentiori examine expen-
dantur. Certè quidem his quæ diximus, nihil certius atque verius quod pertinet ad histo-
ricam conciliationem, dici posse videtur. In huiusmodi enim difficultatibus, ex coniectu-
ris interdum, præsertim ijs quæ ita verisimiles sunt vt veritatem ipsam quodammodò
necessariò præferant, magna solet ad indagandam veritatem accessio fieri.

CLXVIII. Scimus his obiectum, quòd Græcus Matthæi interpres ex Hebræo non transtulit
ἐσπερον, sed per ὀψα vertit aduerbium, quod numquam significat stellam matutinam. Sed
dico quòd Græcus textus cuius fidei sit, nisi collato cum Hebræo originali, affirmare non
possumus, nec tutè asserere, an ille ipse sit, quem se transtulisse, S. Hieronymus in com-
mentarijs in Matthæum tradit, cum idem ipse dicat de Scriptoribus Ecclesiasticis, Mat-
thæi Euangelium, iam antè ab alio nescio quo in Græcum fuisse translatum. Ceterùm
cum est controuersia in textu Latino Euangelij Matthæi, non prouocandū est ad textum
Græcum, ex sententiâ eiusdem sancti Hieronymi, qui id testatur in præfatione ad Dama-
sum in quatuor Euangelia, vbi cum agit de Matthæi Euangelio, hæc ait: Hoc certè cum
in nostro sermone discordat, & in diuersos riuulorum tramites ducit, vno de fonte quæ-
rendum est,] Hebraico textu scilicet, quem extitisse suo tempore, & à se descriptū, testa-
tur in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ipse igitur qui ex fonte Hebraico textum Mat-
thæi Latinum emendauit, non dixit serò, sed vespere. At si ista non placent, sequendum
in his præ ceteris interpretibus proponimus Maldonatum. At de his satis.

CLXIX. Quòd verò Marcus^a dicat: Et valdè manè vna sabbatorum, veniunt ad monumentū,
^a Marc. 16. orto iam Sole:] non recedimus ab interpretatione maiorum: Dionysius enim Alexan-
drinus ad Basilidem scribens sic explicat: Valdè enim manè hîc quoque dixit, quòd idem
sit ac summo diluculo; & subiunxit: Orto iam Sole. Professio quidem & iter earum sum-
mo diluculo, & valdè manè incepit: in itinere autem, & circa monumentum moram
traxerunt vsque ad ortum Solis.] hæc Dionysius, quem complures alij secuti sunt,
licet & alij aliter explicarint. Omnium verò (vt tandem dubiorum solutionibus finem
imponamus) omnium, inquam, Euangelistarum testimonio expressum cum sit, ea ip-
sa nocte quæ clarescit in prima sabbati, Dominum à mortuis surrexisse: quotanam hora
potissimum surrexerit, accuratiùs exquirendum putamus. Ambiguitas quidem dicto-
rum verborum Matthæi Euangelistæ, quibus dicit, vespere quæ lucescit in prima sabbati,
mulieres adijisse sepulchrum, quando & de resurrectione Domini certiores sunt red-
ditæ, quam plurimos tenuit suspensos animo, vt aliquid de ea re affirmare non auderent.

Vnde Gregorius Nyssenus hæc ait^b: Neque enim sacri Euangelij scriptores vel vespere
sabbatorum, vel maiori parte noctis præterita, vel diluculo rursus, vel post Solis radij
emersum, surrexisse Dominum dixerunt. Sic enim contrarietas esset, si vnum factum,
non vno, sed diuersis temporibus accidisse, scriptores memoriæ prodidissent. sed mulie-
res, scripserunt, alio tempore ad sepulchrum venisse; omnes similiter audisse ab Angelis
de Salvatore: Surrexit, non est hîc. non adiecto quando: quasi in illa diuina nocte absque
controuersia, & in hoc omnibus consentientibus, factum sit, & Dominus surrexerit; ne-
mo autem horam notauerit, quæ omnibus ignota erat, præterquam Deo, qui surrexit;
& Patri, qui ita cognoscit Filium, sicut cognitus est à Filio; tum Spiritui sancto, qui om-
nia scrutatur.] hæc Gregorius.

CLXX. Porro cum ea nocte omnes Dominum surrexisse testentur, tamen id ante noctis di-
midium accidisse, asserere velle, temerarium admodum esse antiquiores Patres existima-
runt; inter quos Dionysius^c Alexandrinus ea ratione ieiunium sabbati, quod solui non
licebat olim, nisi transacto mœoris tempore, quo Dominus surrexisse crederetur, ne
ante noctis dimidium solueretur, admonuit; idemque de Romanæ Ecclesiæ consuetudi-
ne hæc ait: Qui enim Romæ sunt fratres, vt aiunt, gallum expectant: innuens quidem
eius Ecclesiæ fuisse opinionem, in primo gallicinio Dominum surrexisse.] Verùm id non
sic accipiendum, vt ea potissimum hora Dominum Iesum Christum surrexisse Roma-
na Ecclesia professæ sit, sed quòd à media nocte dies sit solita numerare, quod etiam O-
rientales facere consueuerunt, vt canon^d sextæ Synodi indicat, & Theodorus, cum ait:
Qui

^a Dionys.
Alex. epist.
can. ad Bas-
sil. cap. 1.
POST ME-
DIAM NO-
CTEM RE-
SURRECTIO.
^b Sexta Syn-
od. cap. 90.
ibid. Theod.
Bals.

DE RESUR-
RECTIONIS
HORA.

EVANGELII
MATTH.
TEXTVS LA-
TINVS
GRÆCO
PRÆFE-
RENDVS.

A Qui sunt religiosiores, toto sabbato vsque ad horam sextam noctis in ecclesia assident,
& hora sexta diuinis sacramentis communicantes, panem & aquam gustant, fortasse au-
tem & modicū vini: septima autem hora matutinas psalmodias audientes, quando etiam
Christus surrexisse dicitur, domum suam reuertuntur, magni Dominici sacrorum ce-
lebrationem expectantes. Quòd autem à septima hora noctis, quæ est ante Dominicam,
incipiat dies Dominicus, manifestum est, eò quòd ortus Solis siue diei illuminatio est à
septima hora noctis quæ eum præcessit, &c.] In hoc consentisse ceteros Græcorum au-
ctores, testatur Euthymius^a, Hieronymus^b etiam disputando idem affirmat, Dominum
nostrum scilicet medio noctis tempore surrexisse.

Verùm Romana Ecclesia expressè absque aliqua ambiguitate profiteri videtur, Do-
minum nostrum surrexisse Dominicæ die diluculo, dum sacro hymno in Ecclesiasticis
B officijs Paschali tempore sic canit:

*Aurora lucis rutilat,
Cælum laudibus insonat,
Mundus exultans iubilat,
Gemens infernus ululat:
Cum Rex ille fortissimus,
Mortis contractis viribus,
Pede conculcans tartara,
Soluat à pena miseros.
Ille qui clausus lapide,
Custoditur sub milite,
Triumphans pompa nobili
Victor surgit de funere.]*

AVRORAE
TEMPORE
RESURRE-
CTIO.

CLXXII. Quin & ipse antiquus Ritualis, qui Ordo Romanus inscribitur, liber hæc habet: In vigilia
Resurrectionis Domini, ante mediam noctem populus non est dimittendus de ecclesia,
iuxta canonum sanctiones. In ipsa nocte, matutina luce rumpente tenebras, surgentes in
ecclesiam veniant, & mutua charitate se inuicem osculantes dicant: Surrexit Dominus
de sepulchro.] hæc ibi: quæ cum non medio noctis tempore, sed manè diluculo esse fa-
cienda dicantur, eo sanè tempore Dominum surrexisse, eadem significare videtur Eccle-
sia. Id quidem & Marcus^c Euangelista expressè testari videtur, cum ait: Surgens autem
Iesus manè, prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalene.]

Ceterùm qui de media nocte id firmare conati sunt, diuersa interpunctione illum tex-
tum legi voluerūt, nempe vt diceret: Surgens autem, manè prima sabbati apparuit, &c.]
Verùm germanam esse primam lectionem, ac prorsus veriolem, S. Ignatius^d qui (vt dixi-
mus antè) Christi sæculo vixit, omnimodè persuadet, dum scribens ad Trallianos hæc
ait: Illucescente Dominico die, surrexit ex mortuis, iuxta id quod dixerat: Sicut^e Ionas
fuit in ventre ceti tres dies & tres noctes. Complectitur itaque parasceue passionem, sab-
batum sepulturam, Dominicus dies resurrectionem.] hæc Ignatius, qui & paulo antè in-
tra triduum eum surrexisse testatur. Augustinus^f etiam surrexisse Dominum manè
diluculo profiteretur, & alij quamplurimi.

Quomodo verò secundum Domini sententiam, quam nuper citatam vidimus ab
Ignatio, sicut Ionas in ventre ceti, tribus diebus totidemque noctibus Christus manserit
in sepulchro, perquiramus. Quod ad tres dies pertinet, solutam ab Ignatio habes quæ-
stionem, nimirum quòd vespere feriæ sextæ, toto sabbato, & parte diei Dominici
Dominus manserit in sepultura: quod apud omnes tam antiquos, quam recentiores scri-
ptores Ecclesiasticos est in confesso; vnus enim qui ab his discrepat, de quo paulo infe-
rius agemus, non putamus habendam esse rationem. Quod verò ad tres spectat noctes:
cum plures de ea re scripserint, & alij alias diuersasque rationes inierint: complures pe-
nuria temporis eò vsque progressi sunt, vt trium horarum spatium, quo eclipsi illa admi-
randa dies est conuersus in tenebras, in noctis vnus numerum receperint. Fuit & qui-
dam^g affirmare ausus, tribus diebus & noctibus expletis Christum in sepulchro fuisse:
qui totam Ecclesiæ œconomiam inuertit, dum vel Christum non esse passum feriæ sexta,
vel non surrexisse die Dominico, vel rursus hebdomadam illam non ex septem, sed octo
diebus constatam esse, probare nititur. Sed apage eiusmodi fabulosum commentum, nec
diutius aures Ecclesiæ Dei pulset. Vnus nobis quasi instat omnium sit Ignatius, qui (vt
Annal. Eccl. Tom. 1. R 3 ipse

^a Euthym.
Marth.
^b Hier. ad He-
br. epist. 150
g. 3.
CLXXI.
^c Marc. 16
^d Ign. ep. 15.
GERMANA
LECTIO.
^e Mat. 12.
^f Aug. in Psal.
8. prope fin.
Et lib. 4. de
Trim.
CLXXIII.

^a Hieron. de
Scrip. Eccl. in
Ignat.
IGNATI
AVCTORI
TAS.

ipse scribit, & Hieronymus ^a testatur) Christum in carne vidit: quem vel mentitum esse, A
vel istę ignorasse, religio sit dicere. Non parum certę interest, in veritate historica disqui-
renda, auctorum, qui res gestas scripserunt, quo vixerint tempore, cuiusve fuerint erudi-
tionis atque existimationis, habere rationem; potissimumque si huiusmodi scriptores re-
rum perspectarū, ac eorum ætate editarū, pietatem & virtutem cum doctrina & veritate
coniunxerint: vt planę digni sint, quibus fides integra adhibeatur; soli sint quibus ceteri
assentiantur; soli denique sint, quibus reliqui quę sciuerint, vel scripserint, tamquam ab
ijs accepta referant. At sanę talis est noster Ignatius, omnibus numeris absolutissimus, qui
à se visa penę omnia, veraque profequitur. Ipse equidem est, in quo nihil amplius deside-
rari posse videatur: vt meritō eumdem præ ceteris auscultemus, & quę ab eo scripta sunt,
amplectamur, atque ceteris anteponamus. Certę nihil iam vltteriūs dicendum esset de his
tribus in sepulchro peractis à Christo noctibus (præsertim cum non sit præsentis institui B
longiorem de ijs instituere disputationem) si Ignatium tamquam diuinum oraculum
omnes audirent. Verum quia infinitis propę chartis hæc scripta sunt, eoque argumento
complures editi commentarij reperiuntur, hæcque etiam recentiorum sunt scriptis au-
ctā: rem ipsam perpaucis attingemus.

CLXXIV.
^b Isidor. li. 1.
epist. 114.

Inter alios scriptores veteres, quos recensere omittimus, Isidorus ^b Pelusiota, Ioannis
Chrysostomi discipulus, clarissimus suorum temporum scriptor, de eadem quæstione
iterum consultus, solutiones plures afferens, copiose disseruit: quarū quę ceteris præstare
videntur, in medium afferimus. Ad Timotheum enim Lectorem scribens, in primis hæc
ait: Is igitur, qui se Ionæ typum expressurū receperat, cum eum exactę nosset, quippe qui
etiam Ionæ adesset cum in profundum præcepta ageretur, atque è profundo eijceretur, C
eum quoque haud dubiē expleuit; tanto nimirum temporis spatio in sepulchro commo-
ratus, quanto Ionas in ceti ventre.] ea enim mensura tres illos dies ac noctes mensus est,
vt sicut ille, non tres integros dies totidemque perfectas noctes, sed ex illis duobus extre-
mis partem permanferit, vt ait, in corde terre. Idem rursus ad Theognostum ^c scribens,
eamdemque iniens rationem, satis impletum esse tempus demonstrat, cum ea in sepul-
chro mora tres dies ac noctes attigerit: declaratque loquendi vsu frequenter accidere, vt
quod vel extrema eius diei hora contigerit, id ea die factum describatur. Sic igitur hac ra-
tione stabilita, vult Dominum ex tribus diebus medium tam die quam nocte integrum
absoluisset, ex duobus verō extremis tam diem quam noctem participasse. Sed qua ratio-
ne, id accuratiūs perspicendum est.

CLXXV.

In primis enim quod ad tres noctes pertinet: si secundum communem vsum Hebræo-
rum, quo à media nocte diem auspicantur, & in sequentem mediam noctem produ-
cebant, diem accipiamus; de tribus noctibus nulla est difficultas: siquidem medię diei
noctem integram, extremorum autem dierum singulorum noctem mediam numerabi-
mus: dierum verō, primę dimidium, secundę integram, tertię verō diluculum recen-
sendo: nam (quod diximus ex Ignatio, illucescente Dominico die Dominum resurrexisse)
tres vtique dies constituemus. Qui verō putarunt Dominum media nocte resurrexisse,
aliam inierunt numeri rationem: vt sic de duobus diebus extremis triduum illud partici-
pauerit, & medium inclusit, vt tamen nullam putauerint diei vel noctis habendam esse
rationem, sed satis esse, si dierum extremorum, diei vel noctis aliquam partem inclusisset.
Addit his Isidorus ^d, exemplo resurrectionis Dominicę obtinuisse vsum in Ecclesia, vt
sic tertia die defuncti ageretur memoria, vt tamen dies numerando, vnus tantummodò
integer haberetur, duorum verō solummodò partes: nam ait: Sic autem nos quoque eor- D
um, qui mortem obeunt, memoriam celebrare consueuimus. Quacumque hora diei
quispiam vitam cum morte commutarit, postero dumtaxat die interiecto, altero post
die tertianum ipsius diem agimus.] hæc Isidorus.

CLXXVI.

Qui & ad tollendam de tribus diebus expletis obiectionem; tertia vtique die, non
post tres dies, sed Dominum fore resurrecturum prædixisse, ait, vel cum dixit apud
Matthæum ^e, & Lucam ^f. Oportet filium hominis multa pati, & tertia die resurgere.]
vel cum apud Ioannem ^g ad Iudæos ait: Soluite templum hoc, & in tribus diebus exci-
tabo illud.] hæc cum dixerit ipse Dominus, non est quod quis Marcum ^h reprehende-
re iure possit, quod à ceteris discrepans, cum prædicta refert, dicat: Et post tres dies re-
surgere.] sicut nec calumnię Iudæos arguimus, quod dixerunt ad Pilatum ⁱ: Domine re-
cordati sumus quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam.] nam non
eandem

^a Mat. 16.

^b Luc. 9.

^c Ioan. 2.

^d Mat. 27.

ONIECTIO
EX MARCO.

^e Mat. 27.

A eadem ipsa verba Christi ijdem retulerūt, sed quod vsitato loquendi more, quod facien-
dum dicitur tertia die, id post tres dies nimirum inchoatos, agendum æquę diceretur.
Ad quam rem indicandam, illud sit in exemplum, quod cum lege diuina ^a mandetur, vt
die octauo circumcidatur infantulus: tamen Lucas ^b post dies octo circumcisum Iesum
fuisse, his ait: Postquam consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer.] consum-
matos ait dies octo, cum scilicet aduenisset iam dies octauus, quo ex legis præscripto Ie-
sus erat circumcidendus: sicque quod illi dixerunt, Post tres dies] vsitato dicendi more,
postquam tertius dies aduenisset, debet intelligi. At nec illud aliter Iudæos accepisse, vel
significare voluisse, quę mox addiderunt, satis significant: Iube, inquit, custodiri sepul-
chrum vsque in diem tertium] & non vtique post diem tertium, vel vltra diem tertium.
Sed de his satis.

B Firma igitur stabiliisque his paucis sententia maneat, tribus diebus, totidemque noctibus
(quod ipse prædixerat) Christum Dominum in sepulchro mansisse, ac Dominica deniq.
die diluculo surrexisse. In cuius tantę rei memoriam, ac gratiarum actionem, ipsa prima
dies, qua Dominus resurrexit, Dominica est appellata, non ab alijs, quam ab ipsis Aposto-
lis: nam & Ioannes Euangelista de eadem die sic dicta meminit in Apocalypsi, nec non
Ignatius, & alij Apostolorum temporibus proximi: eamque celebrandam statuerūt, non
anniuersario reuoluto tantum mensium orbe, sed cuiuslibet hebdomadis eadem prima
recurrente die. At iam historiam profequamur.

Cum igitur Angelus de resurrectione Christi adonuisset mulieres, quę venerant ad
sepulchrum, hæc insuper verba subintulit ^c: Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia
præcedet vos in Galilæam ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.] hæc Angelus, qui Petrum
potissimum nominasse, tum ob primatum, quem inter ceteros à Domino fuerat conse-
curus, tum verò vt eum mœrore ac dolore prostratum erigeret ac subleuaret, existimatur.
Quantumlibet enim Christum Petrus negasset, tamen eum non ob eam causam à pri-
matu excidisse, idem Christus pluribus demonstrat: prius etenim ipsi, quam cuiquam
Apostolorum, apparuisse, testimonio Pauli Apostoli affirmari posse videtur, immò
& pro constanti accerto id Ambrosius ^d habuit, cum ait: Sicut ex mulieribus Mariæ,
& aliæ Mariæ Magdalene, ita ex viris Petro visus est primo mane. & Paulus sic ait:
Resurrexit tertia die secundum Scripturas, & visus est Cephæ. Et ideò Marcus specia-
liter induxit iuuenem mandantem, vt Petro & discipulis dicerent mulieres, quia sur-
rexit Dominus. Petrus ergo solus vidit Dominum alibi cum Ioanne, alibi solus, vbique
tamen impiger currit, vbique aut solus, aut primus.] hæc Ambrosius. Sed quam amplio-
ribus priuilegijs à Domino, postquam resurrexit, Petrus sit auctus, suis locis inferiūs
dicemus.

Porrò quamuis non omnia, quę à Christo sunt gesta, Euangelistę memorię Fidelium
commendariunt: tamen vetus traditio per manus maiorum, ac per subsequētia secula
ad posteros dilapsa testatur, eundem Dominum nostrum apparuisse primum omnium
sanctissimę genitrici Mariæ: quod nemo pius, puto, negarit. Quod insuper eodem ferē
tempore & Iacobo, qui frater ipsius dictus est, apparuerit, ex Euangelio Matthæi, quo
Nazarę vrebantur, hæc Hieronymus ^e recitat, dum prius ait: Euangelium quoque,
quod appellatur secundum Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque sermo-
nem translatus est, quo & Origenes sæpè vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert:
Dominus autem cum dedisset iudonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit
ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora qua biberat calicem
Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursumque post paululum: Afferte,
ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit,
& post de lit Iacobo Iusto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit fi-
lius hominis à dormientibus.] hæc tenus ex dicto Euangelio Nazaræorum Hieronymus;
qui cum non excipiat de apocrypho (vt de alijs affolet) se eiusdem historię fidem haud
impugnasse demonstrat.

His visis, Euangelicam cœptam profequamur historiam: quę licet ab Euangelistis
diuersè referatur, dum quod vnus vel alius tacuit, non defuerit alius exprimendo: tamen
neque hac de causā quis rem propiūs spectans, contrarietatem esse aliquam affirma-
rit. Hieronymus ^f, & Græci nonnulli, non semel eandem mulieres, de quibus iam supra,
sed iterum atque iterum eadem die ad sepulchrum venisse testantur, multaque idem
R 4 Hierony-

CLXXVII.
FIRMATA
SENTENTIA.

CLXXVIII.
^c Marc. 16.
CHRISTVS
PRIVS PE-
TRO QUAM
CETERIS A-
POSTOLIS
VISVS.

^d Ambrosius
in
Luc. lib. 10. in
cap. 24.

CLXXIX.
CHRISTVS
PRIMUM
OMNIUM
MARIÆ
VISVS.

^e Hieron. de
scrip. Eccl. in
Iacob. cap. 2.

CLXXX.
^f Hieron. in
Mat. ubi. 5.
epist. 150.
ad Hedib. 9.
4. in fine.

^a Hier. *epist. ad Hedib. 9. 3-4. 5. 6. 7.* Hieronymus ^a ad Hedibiā scribens obiectionibus affert solutiones : sed in illis certè admirati sumus vehemèter, ac proinde dubitauimus num idem ipse sit auctor, quòd ibidem non vereatur in discrimen adducere vltimū caput Euangelij S. Marci, dum sic ait: Huius quæstionis duplex est solutio : aut enim non recipimus Marci testimonium, quòd in raris ferrur Euangelijs, omnibus Græcię libris penè hoc capitulum in fine non habètibus, &c.] Equidem cum Marcus Romæ, Latinis (vt vtar verbis Gregorij Nazianzeni ^b) & Latinè (vt dicemus) scripserit Euangelium ; si diuersa essent eiusdem exemplaria, nostri potiùs quàm Græcorum auscultandi fuissent. Ceterùm capitulum illud vltimum Marci, non tantùm ab antiquioribus Latinorum, Tertulliano, Cypriano, & alijs, sed à Græcis ipsis frequenter citatum inuenies. At ne in singulis recensendis, ab instituto longiùs digredientes, moram trahamus, fatis idem ipse Hieronymus erit, qui sibi & omnibus satisfaciatur, & de iactura vltimi capituli Marci Euangelij suspitionem purget.

CLXXXI. Nam eius testificatione constat, tantum abesse vt eo capitulo Græci caruerint, vt illud cum additamèto potiùs quodam legerent, quod in Latinis exemplaribus desideraretur. Reddam singula ipsius verba, quæ eiusmodi sunt, dum contra Pelagianos agit, atque illum cunctis responderet obiectionibus ^c: Tu dicis possibile esse omni tempore peccata vitare. In quibusdam exemplaribus, & maximè in Græcis codicibus iuxta Marcum ^d in fine eius Euangelij sic scribitur: Postea cum accubuissent vndecim, apparuit eis Iesus, & exprobrauit incredulitatem, & duritiam cordis eorum, quia ijs qui viderant eum resurgentem non crediderunt. Et illi satisfaciebant, dicentes : Sæculum istud iniquitatis & incredulitatis substantia est, quæ non finit per immundos spiritus veri Dei apprehendi virtutem: idcirco iam nunc reuola iustitiam tuam.] hæc ibi: ex quibus patet, Græcorum codices non tantùm eo vltimo capitulo non caruisse, sed dicto additamento auctos esse : quod cum Manichæorum sapiat hæresim, vt qui mundi substantiam à malo principio esse dicerent, ab aliquo illorum esse superadditum, facile coniectamus. Aliquos codices diuinæ Scripturæ ab illis fuisse deprauatos, aliosque loco illorum suppositos, cum de his agemus suo loco, non reticemus: quamobrem Dei Ecclesiam ad instar Latinorum correxisset Græcorum exemplaria, certum est. In hæc verò digressi sumus, ne tanti Patris testimonio fides capituli Marci vacillet, & infirmum animum suspicio pulset: consultiusque dicendum esse putamus, Hieronymum (si tamen ille ipse est) vt humana fert infirmitas, memoria lapsum, quàm Euangelicam veritatem in discrimen adducendam: & pro eo quod dicere debuisset, in Græcis codicibus Marci vltimum caput quibusdam auctum reperiri, illud ipsum in eis desiderari dixisse: vel ipsum posterioribus scriptis corrigere voluisse priora: citatus enim liber contra Pelagianos vltimo loco ab eo scriptus est, vt suo tempore dicturi sumus. Hæc quidem omnia si comperta fatissq; explorata habuisset quidam ^e ex recentioribus, nequaquam adeò temerè in re tanta Catholico homine indignam tulisset sententiam, dicens vltimum Marci capitulum non esse solidæ auctoritatis ad firmandam fidem. Atque de his fatis: ad omnia festinemus.

CLXXXII. Non igitur vna tantùm Maria Magdalene, quam nominat Ioannes ^f, nec altera solùm Maria, quam recenset Matthæus ^g, venerunt ad monumentum, sed & Salome, quam inter alias numerat Marcus ^h, atque etiam omnes quæ secutæ fuerant Iesum à Galilæa, vt post dictas, Ioanna vxor Chusæ procuratoris Herodis ac ceteræ, vt tradit ⁱ Lucas ^j, quæ cum eis erant, quarum ignorantur nomina. In Ordine Romano, ex maiorum puto traditione, additur & Martha, dum sic antiphona canitur: Maria & Martha cum venissent ad monumentum, Angeli splendentes apparuerunt, dicentes: Quem queritis viuentem cum mortuis.] Hæc igitur omnes, sicut in passione Domini fuerant vna in Caluaris monte, ita & ad monumentum eodem pietatis officio accurrerunt, nec (quod alij putant) diuersæ diuersis temporibus eiusmodi visitationis officium exhibuere, vt egregia concinnatione in sua Concordia Cornelius ^k Ianfenius monstrat. cetera verò relinquimus interpretibus. Tum ergo illæ redeuntes, vt acceperant ab Angelo, hæc quæ viderant, properarunt nuntiare discipulis; & quæ prior inter eas nominabatur Maria Magdalene, ea primum ^l Simoni Petro & Ioanni narrauit: qui auulsi à ceteris, præ gaudio cucurrerunt ad monumentum. Ioannes cum peruenisset citius Petro, non tamen introiuit, sed inclinans se vidit linteamina. Petrus verò cum venit, introiuit in monumentum, & vidit (inquit Ioannes) linteamina posita, & sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum

in vnum.

^a Hier. *epist. ad Hedib. 9. 3-4. 5. 6. 7.*
^b Greg. *Naz. in car. de 4. Euang.*
^c Hier. *aduers. Pelag. lib. 2.*
^d Marc. 16.
^e Crietan. *vid. de Xyst. Senz. bibliorb. li. 6. cap. 132.*
^f Ioan. 20.
^g Mat. 28.
^h Marc. 16.
ⁱ Luc. 22.
^j 23.
^k Cor. *Ians concord. c. 145.*
 PETRVS ET IOANNES CVRVRVNT AD MONYMENTVM.
^l Ioan. 20.

A in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille discipulus, qui venerat prius ad monumentum: & vidit, & credidit.]

Ad elucidationem rerum gestarum ab Apostolis ad mulieribus in sepulchro, conduce- re magnopere arbitramur, si quale fuerit sepulchrum Domini, tum ex antiquioribus, tum ex his qui ad sancta loca inuisenda Ierolosymam sunt peregrinati, qui & hæc memoria commendarunt, adducamus in medium. Sed ante hæc omnia illud admonemus, moris fuisse Iudæis (quod & superius diximus) in speluncis habere sepulchra excauata. Constat de Abraham ^a, ad sepeliendam Saram, emisse ab Ephron Hethæo speluncam duplicem: ceteros Hebræorum, quibus diuitiarum facultas suppeteret, id ipsum facere solitos, argumento sunt ea quæ Epiphanius ^b narrat his verbis: Ducunt miserum adolescentem post occasum Solis in propinquas tumbas, sepulchra enim sic appellantur; speluncæ videlicet

B in petris effossæ atque constructæ, &c.] Qualis igitur fuerit spelunca in qua Dominus Saluator noster sepultus est, difficile est ex his quæ recentiores scripsere, assequi: nam ex nobilibus murorum structuris, alijsque superadditis ornamentis, prima illa speluncæ forma est penitus mutata, vt rectè quidem S. Cyrillus ^c Ierolosymorum Episcopus, qui claruit temporibus Constantij Imperatoris, testatur his verbis: Et vnde resurget Saluator? Dicit in Canticis canticorū: Surge, propra amica mea. Et in sequentibus: In foraminibus petræ. Foramè petræ dicit id quod tunc ante ostium Saluatoris monumèti erat foramen ex eadem petra, sicut hîc esse solet ante monumentū excisum. Nunc enim nõ apparet, quoniam erasum est vestibulum, propter præsentem ornatum. Nam ante hunc regalem ornatum & apparatus, sepulchri vestibulum erat ante petram: sed vbi est petra quæ habuit vestibulum? Numquid in his quæ sunt circa ciuitatem posita, aut circum muros, aut circa monumenta? & vtrum in antiquis muris est, aut in his qui posteriori facti sunt antemuralibus? Dicitur in Canticis: In cauerna maceris habentis petras.] hæc Cyrillus de vestibulo quod in spelunca erat ante sepulchrum Domini positum, quod ob ornatum ecclesiæ de super structæ fuisse demolitum testatur.

Ceterùm locus ipse sepulchri Domini, qui excisus erat in petra, integer permansisse cognoscitur: testantibus id omnibus qui de locis sanctis cõmentarios edidere, quorum prior ex ijs qui extant, est ille ab Adamnano ^d conscriptus, quem Beda redegit in compendiu, qua de causa nos nomine Bedæ citare consueuimus. In eo igitur ^e libro, vbi describitur ecclesia in Occidentali parte Caluaris montis erecta, hæc de Domini sepulchro narratur: Huius in medio monumentum Domini rotundum in petra excisum est, cuius culmen extrinsecus stans homo manu contingere potest, ab Oriente habens introitum, cui

D lapis ille maximus appositus est, quod intrinsecus ferramentorum vestigia vsque ad præfens ostendunt: nam extrinsecus vsque ad culminis summitatè totum marmore tectum est; summum verò culmen auro ornatum, auream magnam gestat crucem. In huius ergo monumenti Aquilonari parte sepulchrum Domini in eadem petra excisum, longitudinis septem pedum, trium mensura palmorū, patimento altiùs imminet, introitum habens à latere Meridiano; vbi die noctuque duodecim lampades ardent, quatuor intra sepulchrum, octo super in margine dextro: lapis qui ad ostium monumenti positus erat, nunc fissus est: cuius pars minor quadratum altare ante ostium nihilominus eiusdem monumenti stat; maior in Orientali eiusdem loco quadrangulum aliud altare sub linteaminibus extat. Color autem eiusdem monumenti & sepulchri, albo & rubicundo permixtus videtur.] hæc tenus Beda ex Adamnano, quæ alijs ^f in locis recitat iterùm. Qui

E verò recentius eadem inuisit loca atque descripsit ^g, his in omnibus æquè consentit; nisi diceret ante speluncam Dominici sepulchri aliam esse cryptam eiusdem magnitudinis & figuræ, solo pariete intermedio segregatam; & ad hanc primò descendi, ex qua per ostium intermedij parietis peruenitur ad speluncam Dominici sepulchri, quod ostium clausum fuisse dicit, quando mulieres tempore resurrectionis dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?] Sed quoniam cum de his agitur, antiquioribus potiùs standum est, cum multa tempore posteriori mutari potuerint: vnam tantùm speluncam fuisse, qua sepulchrum Christi contineretur, ex Bedæ descriptione apparet, eamque medio postea constructo pariete fuisse diuisam: sicque ostium lapide clausum, non fuisse illud quod apertum extat in pariete, sed quod in ingressu eius speluncæ, quam Beda secundum Euangelistas appellat monumentum, ab Orientali parte positum erat, cui, inquit, lapis ille maximus superpositus erat.

Ex his

C LXXX.
 III.
 DE SEPVLCHRO DOMINI.

^a Genes. 23.
^b Epiph. *cont. Ebiort. hæres. 30.*

^c Cyril. *Ierol. catech. 14.*

C LXXX.
 IIII.
^d Beda *de gest. Ang. lib. 5. cap. 16.*
^e Beda *de loc. sanctis c. 2.*

DE SITV SEPVLCHRI.

^f Beda *de gest. Ang. lib. 5. c. 17. Ep. in Marc. cap. vltimo.*
^g Burchard. *de loc. sanctis*

- CLXXXV. Ex his igitur omnibus hæc breui quadam summa perstringimus, nimirum fuisse in parte Occidentali Caluarię montis speluncam in petra excisam, eamque peramplam in modum vestibuli, quæ aliam intus contineret specum, rursusque intra eam excisum fuisse sepulchrum Domini. Porro vestibulum, primam ipsam speluncam, extruendæ ecclesiæ causa (vt vidimus ex Cyrillo) fuisse demolitam constat, lapidemque illum prægrandem non nisi secundæ speluncæ, quam Euangelistæ & Beda appellant monumentum, fuisse ostio superpositum. Quod ergo dicit Ioannes^a de se ipso, primum venisse ad monumentum, sed non introisse, verum cum se inclinasset, vidisse linteamina, sic accipias: ipsum in speluncam primam ingressum, ad secundam peruenisse, sed in eam non introisse, verum ex ostio illius inspexisse, & sepulchrum Domini, quod erat in eiusdem speluncæ parte Aquilonari, apertum tamen à Meridie, intuitum esse, in eoque posita linteamina conspexisse. Quod insuper dicit Lucas^b: Petrus procumbens vidit linteamina sola posita] & Ioannes de se refert, quod cum se inclinasset, viderit linteamina: illud quod est dictum demonstrat, nimirum locum sepulturæ Domini deorsum positum, tribus tantum palmis à pavimento altius excisum fuisse, nec nisi accurum ac deorsum inclinatum quempiam illud intus à sinistris positum inspicere valuisse. Ex his insuper facile quis accipiet, quid sit quod dicunt Euangelistæ, mulieres ingressas esse in monumentum, & Angelum dixisse: Venite, & videte locum, vbi positus erat Dominus] & quod ingressæ non inuenerunt corpus Domini. Quid sit insuper quod addit Ioannes, dicens: Maria stabat ad monumentum foris, plorans: dum ergo flet, inclinavit se & prospexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis, sedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu.] vt ex his videas, etiam si quis foris staret, nec monumentum ingrederetur, dum tamen se inclinans per ostium aspiceret monumenti, sepulchrum Domini satis videre potuisse. At hæc de his sufficiant in præsentiarum: pergamus reliqua recensere.
- CLXXXVI. Cum ergo Maria ad monumentum plorans persisteret, apparuit ei Dominus quasi hortulanus: quam cum nomine appellasset, ipsa eum agnouit. describit hæc^c Ioannes pluribus, Marcus verò his tantummodò verbis^d: Surgens autem Iesus manè prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia.] Hæc facta esse cum constet in monumento, relatione Ioannis, primumque omnium Magdalene apparuisse testetur Marcus; planè constat hanc apparitionem fuisse distinctam ab ea quam scribit Matthæus his verbis^e: Ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: ite nuntiate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.] sicque satis liquet, non tantum Mariam Magdalenam, sed & ceteras mulieres illas iam secundò ad sepulchrum Domini redijisse. Cum illæ igitur^f abijissent, inquit Matthæus: Ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem, & nuntiauerunt Principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit à Præsidente, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum istud apud Iudæos, vsque in hodiernum diem.] hæc Matthæus.
- CLXXXVII. His minimè discrepantia, immò consentientia, & vberius enarrata ex vetustioribus monumentis Metaphrastes^g in rebus gestis sancti Longini Centurionis martyris recitat in hunc modum, incipiens à sepulchri custodia: Postquam, inquit, sepulturæ mandatum fuit viuificum Christi corpus; Longino Centurioni rursus iussit Pilatus Vitæ sepulchrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit quod erat imperatum, etsi esset eiusmodi cum Pilato sententiæ, vt iam didicimus. Cum autem peractum esset magnum mysterium resurrectionis, & milites miracula, quæ erant maiora quam vt ea caperet humana cogitatio, Principibus sacerdotum & presbyteris Iudaici cœtus annuntiaissent: hoc illi ignominia & dedecus sibi asserre existimantes, & miraculum volentes extinguere, pecunijs persuaserunt militibus, vt calumniarentur Christi resurrectionem. Illi igitur ad Pilatum accedentes, falsam esse dixerunt resurrectionem. Verum non sic Longinus, sed mendacij quidem fuit præclarus confutator: verax enim testis veritatis, vt qui non sustinuerit calumniari Christum tamquam furto subreptum; sed lingua & mente libera eum verum esse Deum prædicauit, & è mortuis esse excitatum affirmavit. Quo factum est, vt & ipse Pilatus, & Iudæorum synagogæ Principes, inuidiam qua prius mouebantur in Christum,

- A Christum, & quem in eum animo cœcipiebant furorem, eum nunc in Longinum transferrent, ei adeò irascentes, vt quidquid pateretur Longinus, existimarent eum non satis daturum esse pœnatum. Hinc ea res deuenit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volens abijci cum Christo, quam habitare in tabernaculis Iudæorum; cum veste & cingulo dignitatis, ipsam quoque simul quamprimum exiit militiam: & acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Christo & veritate, declinat cum populo congregationem, & cum Deo solo & secum versatur. Nec multum intercessit temporis, relicti Ierosolymis, venit in Cappadociam præco simul & Apostolus Christi admirabilem operum, & quæ sunt præter opinionem cum duobus illis militibus effecta.] hucusque de confessione Longini. Quomodo verò agentibus Iudæis apud Tiberium aduersus Longinum, iussus sit à Pilato teneri ac duci, idem auctor pluribus narrat.
- B Rursus verò (quod ad eundem Centurionem & milites pertinet) illud recensere minime prætermittimus, quod de Ioseph ab Arimathia, qui (vt habent Euangelistæ^a) aucter ingressus ad Pilatum petijt corpus Iesu, & sepeliuit in monumento suo nouo, quod exciderat in petra, his verbis refert Gregorius Turonensis^b, non nisi ex Actis, vt ait, Pilati ad Tiberium Romam transmissis: Apprehensus, inquit, & Ioseph, qui eum aromatibus conditum in suo monumento recondidit, in cellam includitur, & ab ipsis sacerdotum Principibus custoditur, maiorem in eum habentes securitatem (vt Gesta Pilati ad Tiberium missa referunt) quam in ipsum Dominum, cum ille à militibus, hic à sacerdotibus custodiretur. Sed resurgente Domino, custodibus visione Angelica territis, cum non inueniretur in tumulo: nocte parietes de cellula, in qua Ioseph tenebatur, suspenduntur in sublimi; ipse verò de custodia, absolente Angelo, liberatur, parietibus restitutis in locum suum. Cumque Pontifices militibus exprobrarent, & sanctum corpus ab ipsis instantè requirerent; dicunt eis milites: Reddite vos Ioseph, & nos reddimus Christum: sed, vt verum cognouimus, nec vos benefactorem Dei, nec nos filium Dei reddere nunc valemus. Tum illis confutatis, milites ab hac accusatione liberantur.] hæc Gregorius, quæ & in pseudoetangelio nomine Nicodemi scripto recitata habentur: qualia autem sint ea omnia, fides apud auctores remaneat: nos verò sic ponimus, ne quæ antiquis sunt enarrata, inconsultè prætermisisse videamur. Lector itaque boni consulat; & quod monet Paulus, omnia probet, & quod bonum est teneat.
- C Rursus eadem die Dominus noster duobus discipulis (horum alter Cleophas dictus est, nomen verò alterius silentio prætermittitur) euntibus Emmauntem, & in via de his quæ acciderant Ierosolymis, sermonem habentibus apparuit, sed vultu diuerso, ita vt non cognosceretur ab illis: qui tamè diuinis Scripturis ab eo explicatis sensum proficientes, die iam ad vesperam declinante, cum cœgissent illum fingentem se longius ire, vnà cum ipsis manere, tandem recumbentè simul ad mensam cognouerunt eum: cum enim panem frangeret, & daret illis, oculi eorum, inquit Lucas, aperti sunt. Sic verò manifestè cognitus, se confestim ab illorum visu subtraxit. Qui eadem hora surgentes, regressi Ierosolymam, quod Dominum vidissent, testati sunt. Apostoli rursus, quod apparuisset Iesus Simoni, eosdem certiores reddiderunt. hæc Lucas pluribus. Quod ad Emmauntem spectat: cum Cleophas Emmauntis fuisse indigenam testetur Hieronymus^d, iam satis liquet ipsum tædio expectationis superatum ad propria remeare voluisse. Castellum Emmauntem, quod dicit Euangelista, nobile fuisse olim oppidum constat; sed ob casus illic Romanos milites, haud multum ante tempus à Varo Syria Præsidente crematum^e est: quæ postea Nicopolis appellata^f, nobilis extitit ciuitas Palæstinæ.
- D Eiusdem meminit Sozomenus^g, de quæ fonte, qui è Christi pedibus in eo ablutis virtutem medicā est cōsecutus, agit his verbis: Est vrbs Palæstinæ, quæ iam Nicopolis dicitur, cuius quidem tum pagi (sic enim iam tum fuit) diuinus Euangeliorum liber facit mentionem, eamque Emmaus appellat. At Romani capta Ierosolyma, & parta contra Iudæos victoria, eam Nicopolim nuncupabant, nomine ex euentu belli imposito. Ante hanc vrberem, prope triuium, in quo Christus, post resurrectionem à mortuis, cum Cleophas incedens, simulabat se ad alterum pagum properè contendere, est fons quidam salutaris, in quo non homines modò qui agrotant, loti curantur, verum etiam animalia quæ varijs morbis laborant. Nam ferunt Christum vnà cum discipulis quodam tempore è via ad fontem illum diuertisse, in quæ eo lauisse pedes, & aquam ex eo tempore vim

CLXXXVII.
V III.
^a Mat. 27.
^b Marc. 15
Luc. 23.
^c Ioan. 19.
^d Greg. Turb.
hif. li. 1. c. 21
DE IOSEPHO
AB ARIMATHIA.

CLXXXIX.
^c Marc. 16.
Luc. 24.
DE DVOBVS
DISCIPVLIS
EVNTIBVS
EMMAVN-
TEM.

^d Hier. de loc.
Hebraicis.

^e Ioseph. ant.
lib. 17. c. 12.
^f Hier. de loc.
Hebraic.

CXC.
^g Soz. hif.
lib. 5. c. 20.
DE FONTE
EMMAVN-
TIS.

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 4. cap. 1. ^b Plin. nat. hist. lib. 5. cap. 14. ^c Luc. 24. ^d Ioh. 20. ^e Hieron. de script. Eccles. in Ignatio c. 16. ^f Euseb. hist. lib. 3. c. 30. ^g Tom. 1. Bibl. sanct.

vim medendi morbis habuisse.] hæc Sozomenus. At quamquam Iosephus ^a id naturali A aquarum virtuti potius quam miraculo tribuere videatur, dum ait: Ammaus (*est idem quod Emmaus*) si quis nomē interpretetur, aquæ calidæ vocantur: ibi enim eiusmodi fons est sanandis corporum vitij idoneus.] tamen cum Plinius ^b testatur Emmauntē pluri- bus fontibus fuisse irriguam, in aliquo ipsorum ab alijs diuerso, quod scribit Sozomenus, contingere facile potuit. Sed iam ad propositam Euangelicam historiam redeamus.

CXC I. Cum summo vespere (vt ex his quæ Lucas ^c scribit, manifestè patet) Cleophas vnà cum comite cognouisset Iesum in fractione panis : licet eadem hora, vt idem ait, reditu- ri Ierosolymam inde recessissent : nonnisi in fine primæ vigiliæ noctis, tertia videlicet hora illuc peruenisse oportuit, cum constet, eodē auctore Euangelista, sexaginta stadio- rum, hoc est, septem ac dimidij milliariū fuisse illius itineris spatium. Addit Lucas: Dum hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis : Pax vobis: ego sum, nolite timere. Conturbati verò & conterriti, existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum, palpete, & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.] Haud dubium eadem est hæc manifestatio cum illa quam Ioannes ^d in hunc modum describit: Cùm ergo serò esset die illo, vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus.] vt ex his manifestè intelligas, quod factum est non ante tertiam horam noctis, Ioannem dicere id accidisse serò illius diei, vsualis scilicet, qui (vt superius diximus) vsque ad mediam noctem extendebatur.

CXC II. Meminit huius apparitionis proculdubio Ignatius, cuius de hac re testimonium reci- tat Hieronymus ^e his verbis: Ego verò & post resurrectionem in carne eum vidi, & credo quia sit: & quando venit ad Petrum, & ad eos qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce palpete me, & videte quia non sum dæmonium incorporale. Et statim tetigerunt eum, & crediderunt.] hæc tamen in ea quæ hodie legitur, desiderantur: verum Eusebius ^f eadem ex ipso- met quoque Ignatio repetit, sed ex epistola ad Smyrnenes, vbi re vera ea scripta erant verba, licet tamen in recentiori editione ^g nonnihil mutata habeantur, fortasse quia in- terpres deprauata nactus est exemplaria, vel alia ex causa non est assecutus: sic enim ibi legitur: Ego verò non modò in carne venisse ipsum cognosco ex natiuitate & crucifi- xione, sed & post resurrectionem scio eum in carne fuisse, & credo etiam nunc esse. & quando ad Petrum venit, inquit ipsi: Accedite, palpete, & videte quòd non sum dæ- monium incorporale; spiritus enim carnem & ossa non habet, quemadmodum me vi- detis habere.] hæc ibi, quæ haud dubium secundum lectionem antiquam eandem quæ germanam, vt Eusebius & Hieronymus legebant, restituenda sunt. Verum illa ver- ba Domini: Palpete, & videte quòd non sum dæmonium incorporale] licet in ceteris Euangelistis minimè legantur, sed rectè illa: Quia spiritus carnem & ossa non habet] legi tamen eadem ipsa in Euangelio Matthæi nomine, quod dicebatur Nazæorum, & à se translatum esse ait, testatur ipse Hieronymus ^h. In recentiori verò Eusebij translatio- ne cum eadem verba desiderentur, non dicam oscitantia interpretis, sed codicis deprauatione hoc accidere potuit: nam in Ruffini versione eadem vltima verba, sicut à Hie- ronymo posita sunt, æquè recitantur, quam quidem recentiori in his meritò anteponi- mus. Sed iam cetera prosequamur.

CXC III. Quæ subdit Lucas de Domino, quòd appositu sibi cibum manducauit, & reliquias dedi- dit discipulis, & quæ verba Domini refert; ea in nouissima manifestatione contigisse, ex eo facile colligi potest, quòd ijs illi à Domino admonerentur, ne recederent Ierosolymis, sed illic expectarent promissum Spiritum sanctum: cum alioqui hac prima die (vt vidimus) iussi sint per mulieres ⁱ ab Angelo in Galilæam proficisci: sicque post ipsorum reditum ex Galilæa Ierosolymam ea facta esse, necesse est affirmare. Ceterum quæ post ostensio- nem manuum atque lateris sint secuta, ex narratione Ioannis ^k satis aperte significan- tur, dum ait, Dominum post illa, pacis salutationem ingeminasse, sicque dixisse: Pax vo- bis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quo- rum retinueritis, retenta sunt.] Munere suo Christus, à Patre missus in hunc mundum (vt ait

^k Ioh. 20. SPIRITUM SANCTUM IESVS SVIS IMPARTITVR.

A (vt ait Apostolus) ^a peccatores saluos facere, iam propè perfunctus: consulturus Ecclesie ^a i. Tim. 1. suæ, eandem quam vt homo accepit à Patre potestatem dimittendi peccata, per Spiritum sanctum, quæ insufflationis visibili signo est impartitus, transfudit in discipulos suos, & illi in posteros succedentes sibi inuicem vsque ad præsentem diem. Si enim (quod habet liber Numeri ^b) auferens Deus de Spiritu qui erat in Moyse, ac tradens septuaginta ^b Num. 11. viris, eandem prophetandi gratiam in illos contulit, quomodo non magis decuit Spiritum Christi in posteros propagari? Participant proculdubio Spiritum Christi, quorūque vice Christi in Ecclesia sacerdotio: qui sicut in cœna Dominica faciendi, hoc est (quod diximus etiam fusiùs in Notationibus ad Rom. Martyrologium) sacrificandi facultatem acceperunt, ita etiam nunc peccata dimittendi vel retinendi adepti sunt potestatem. Quod enim olim promiserat dicens ^c: Quæcumque alligaueritis super terram, ^c Mat. 18. erunt ligata & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo] nunc impartiens illis Spiritum sanctum, feliciter implet. Et cum ratum certumque sit neminem peccata dimittere nisi solum Deum; tradendo suis hanc facultatem, in quod sublime dignitatis fastigium sacerdotis nouæ legis euexit, vt in hac parte etiam super Angelos sublimauerit, facile potest intelligi. Agunt de his pluribus tum Ioannes Chry- sostomus ^d, tum ceteri Orthodoxorum Patrum.

B Cum igitur in horum arbitrio munus soluendi & ligandi, remittendi ac retinendi pec- cata hominum, à Christo Domino per Spiritum sanctum fuisse positum liquidò cõstet: hos adeant necesse est (cum facultas subest) qui peccatorum suorum à Domino veniam consequi cupiunt. Sed quoniam eorum munus est inter peccata atque peccata distingue- re, & conditionem delinquentium disquirere & examinare, & quos soluere, quosve li- gare, quorum peccata remittere, quorum denique retinere debeant, exacta peruestigatio- ne cognoscere; hinc fit, vt sua illis pœnitentes confiteri peccata, ac quantum fas est, sin- gillatim conditiones aperire debeant: quod necessaria assumptione consequi, illi tantum non vident qui rebelles sunt lumini. Concessa itaque semel à Christo Apostolis soluendi atque ligandi, remittendi atque retinendi peccata hominum facultate; hos ad illa confi- tenda, & sic ad veniam promerendam, obligare voluisse, exploratissimum est. Porro hanc esse puram sinceramque Christi doctrinam, Apostolorum traditione receptam, & vsu Catholice Ecclesie confirmatam, opportunitiori loco inferius demonstrabimus: propo- sitam interim, quantum breuiter licet, Euangelij prosequamur historiam.

C Thomas (inquit Ioannes ^e) vnus ex duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.] Porro quantumlibet absentem, collatæ gratiæ per Spiritum sanctum remittendi pec- cata ceteris impartitæ, fuisse Thomam expertem, nemo iure dixerit, qui attenta confi- deratione recogitit quod olim factum esse in Heldad & Medad diuina Scriptura com- memorat ^f: nam licet cum ceteris præsentibus non essent, cum ceteros Dominus imbuit spiritu prophetandi; tamen quòd semel scripto fuissent inter alios recensiti, eiusdem prophetici muneris, admirantibus ceteris, participes facti sunt. At verò inuisibilem il- lam gratiam visibili signo tunc à Domino præsentibus collatam Apostolis atque disci- pulis, vniuersis etiam qui iisdem legitima ordinatione in posterum successuri essent vs- que ad consummationem sæculi, æquè esse tributam, nemo est qui negare possit, nisi qui vnà cum Apostolis atque discipulis extinctis, funditus periisse Ecclesiam, stultè ad- modum impieque nimis dicere ausus fuerit. Ceterum (vt cœpta prosequamur) Tho- mas, de quo est suscepta narratio, audiens à discipulis Dominum illis apparuisse, cupiens & ipse eodem quo illis nuper modo tribuentem sibi quoque manus & latus videnda at- que palpanda, manifestari Dominum, atque incredibili æstus eiusmodi desiderio, in ea sic contestatus erupit verba ^g: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mit- tam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.] Præstitit & hoc ipsum Iesus Thomæ post dies octo: quando iterum ingres- sus ad discipulos ianuis clausis, pacis salutationem suo more impartiens illis, ad Tho- mam conuersus, aperiens eidem manus & latus, vt inferret digitum, & admoueret ad latus manum, & ne esset incredulus, sed fidelis, admonuit. Cùm ille his superatus, ac plus certò persuasus, ipsum suum Dominum ac Deum esse confessus est: tunc ad eum Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.] Fa- cta sunt hæc omnia Ierosolymis.

D Post hæc verò Apostoli, vt admoniti per mulieres ab Angelo fuerant, abierunt in Ga- lilæam, ^h Annal. Eccl. Tom. 1. **S** ⁱ Ioh. 20. **CXCVI.**

^d Chrysof. de lign. sacerdot. & alij tum Græci tum Latini.

CXCIV. CONFESSIO PECCATORVM NECESSARIA.

CXCV. ^e Ioh. 20.

POTESTAS PROPAGATA AD POSTEROS.

^g Ioh. 20.

IESVS AD THOMAM.

CXCVI.

^a *Mat.* 28. ^b *1. Cor.* 15. ^c *Joan.* 21. ^d *Ibid.*

lilæam, non tamen confestim in illum montem, quem (vt ait Matthæus ^a) constituerat illis Iesus. Nam cum Pauli ^b testimonio constet, illuc conuenisse plusquam quingentos fratres (de illa enim Paulum esse locutum, consentiunt omnes, cum omnium solemnissima fuerit facta manifestatio) haud facile fuit dispersos septuagintaduos discipulos in vnum colligere; ceterosque qui tum in Iudæa, tum etiam in Galilæa erant Christo credentes, admonere vt ad certam diem omnes vno loco sisterentur. Ex his igitur quæ Ioannes scribit ^c, colligi potest, Petrum ac ceteros quos recenset Apostolos, in Galilæam proficiscentes, ad propria remeasse, illicque donec ceteri omnes credentes colligerentur in vnum, moras traxisse: tunc etiam (quod idem scribit Euangelista) ipsis piscantibus, Dominum apparuisse. quam cum tertia ordine factam apparitionem fuisse dicat ^d; haud dubium ante manifestationem in monte factam eam contigisse, necesse est affirmare. Rem gestam exactè admodum describit idem Ioannes Euangelista, postquam præcedenti capitulo finem videretur imposuisse Euangelicæ scriptioni: vt appareat hæc eo consilio addidisse, quod videret ea esse à ceteris prætermittenda, quodque magni essent ponderis, non inuoluendam silentio nobilissimam Christi actionem, qua Petro totius vniuersalis Ecclesiæ contulit præfecturam, existimauit.

CXCXVII. Ioannes igitur post descriptam à se Petri ac sociorum piscationem, Christi que factam illis manifestationem ad mare Tiberiadis, ac admirandam piscium capturam, & mensam ipsis à Christo paratam, hæc addit: Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei tertio: Simon Ioannis, diligis me? & dixit ei: Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oues meas.] Iam ipsa piscatione typus quidam ac figura Petri primatus fuerat præsignata, dum ipse primus piscandi inuit consilium, & piscationem aggreditur: & licet alij simul rete iactarent in mare, & ad litus traherent; educere tamen illud ex aquis in terram, Petri solius fuit opus: Ascendit (inquit Ioannes) Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete.] Quem igitur piscationis symbolo nouimus coryphæum Apostolorum, Dominus alia ab his diuersa metaphora, gregis scilicet atque pastoris, eundem vniuersalem totius Ecclesiæ demonstrat esse pastorem. Iam olim prædixerat: Tu vocaberis Cephass] Petra scilicet, super quam suam esset ædificaturus Ecclesiam. Rursus eidem ipsi pollicitus erat clauas, dicens: Tibi dabo clauas regni cælorum.] in præsentiarum verò hæc felicius implens, ait: Pasce agnos meos: Pasce oues meas.]

CXCXVIII. Sicut enim quæ ceteris Apostolis æquè ac Petro contulit, & communia omnibus esse voluit, euidenter expressit; nimirum cum dixit de his quæ ad sacrificium pertinent: Hoc ^e facite in meam commemorationem] & quæ ad verbi prædicationem, quæque ad baptismum: Eunt ^f docete omnes gentes, baptizantes eos] quæ in super ad remissionem peccatorum spectarent: Quæcumque ^g alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ^h solueritis super terram, erunt soluta & in cælo] vel cum dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt] siue cum ⁱ aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas. Ita etiam quæ peculiaria voluit esse Petri, apertè significauit, siue cum dixit: Tu vocaberis Cephass] vel cum ait: Tu ^k es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam] aut cum subdit: Et tibi dabo clauas regni cælorum] ac denique cum eadem modò perficiens atque adimplens ait ^l: Pasce agnos meos, & pasce oues meas.]

CXCXIX. Ex his igitur videas, Dominum nostrum, certo quodam discrimine adhibito, quæ communia essent omnibus Apostolis, & quæ Petro tantummodò contulisset, egregiè distinxisse: vt non mireris, si eadem adhibita distinctione, Patres dixerint aliquando, omnes Apostolos pari fuisse præditos potestate, aliquando verò, Petrum ceterorum caput, & principem: vt Cyprianus ^m fecisse videtur, cum secundum germanam lectionem sic ait: Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferorum non vincunt eam. Et tibi dabo clauas regni cælorum: & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce

APOSTOLI IN GALILÆAM ABVNT.

PETRI PISCATIO.

QUÆ COMMUNIA AP-POSTOLIS OMNIBVS.

QUÆ PETRO PECULIARIA.

EX CXCIX.

Cyprianus de vniuersali Ecclesiæ Petri primatus.

A Pasce oues meas. Super vnum illum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum sanctum: si cui remiseritis peccata, remittuntur illi; si cui retinueritis, retinebuntur: tamen vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtiq; & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis: sed exordium ab vnitatem proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna monstraretur. Et pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vniuersim consensione pascatur. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat, & dicit: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Hanc Ecclesiæ vnitatem qui non tenet, tenere fidem se credit? Qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?] hæc Cyprianus: qui & multa alia in eadem sententiam, cum ibi, tum aliis in locis piè eruditeque admodum coagmentat: qui & sæpè ⁿ firmiter contestatur, non aliunde obortas hæreses esse, ac nata schismata, quam inde, quod vnus in Ecclesia Dei sacerdos, qui Christi vice fungatur, non cogitetur, ac pariter cognoscatur; quem esse Petri successorem Romanum Pontificem, pro constanti & absque aliqua controuersia sæpius asseuerat.

Assertæ distinctioni etiam æquè respondet, quod S. Hieronymus modò super omnes Apostolos fundatam dicit Ecclesiam, paremque eosdem adeptos à Domino potestatem: modò verò Petrum caput & principem appellat Apostolorum, ac super eum fundatam testatur Ecclesiam. Vt in primis cum ait ^o: At dicis: Super Petrum fundatur Ecclesia. licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti clauas regni cælorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solideretur: tamèn propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio.] hæc Hieronymus, qui & aliàs ^p pluries super Petrum fundatam esse tradit Ecclesiam, eumque principem ^q Apostolorum & Ecclesiæ sæpè nominat: cuius ^r successor qui non communicat, esse ab Ecclesia Catholica alienum, nec esse Christi, sed Antichristi, graui assertionem confirmat. Ioannes ^s Chrysostomus, dum de his agit verbis, quibus Christus affatus est Petrum, hæc ait: Quid tandem, aliis ommissis, de his dumtaxat Petrum affatur? Oserat Apostolorum, & princeps & vertex ipsius cœtus; propterea & Paulus eum præter alios vultus ascendit: simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam: tamquam enim negationis obliuisceretur, fratrum curam ei committit, neque negationis meminisset, neque exprobrat, sed tantum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias.] hæc Chrysostomus, alludens, vt apparet, ad illud à Domino Petro dictum ^t: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.]

Ceterum vt ad sententiam S. Hieronymi reuertamur, qua dicit cunctos Apostolos clauas regni cælestis accepisse: sic eam accipiendam esse existimamus, vt Apostoli æquè ac Petrus earumdem clauium vsum habuerint, ordinaria potestate scilicet dimittendi peccata. Verum quod spectat ad supremum dominium & auctoritatem, quam per clauium traditionem significatam esse ex clauè ^u Dauid satis confirmatur: constat Euangelij testimonio, Petro tantummodò à Domino tunc temporis fuisse promissas, ac Petro dumtaxat esse datas, atque sic supremam potestatem, hoc ipso scilicet tempore, cum à Domino eadem vniuersus grex pascendus committitur. Vnde Optatus ^v Mileuitanus: Bono vnitatis, inquit, beatus Petrus (cui satis erat, si postquam negauit, solam veniam consequeretur) & præferri omnibus Apostolis meruit, & clauas regni cælorum communicandas ceteris solus accepit.] & post nonnulla: Stant tot innocentes, & peccator accipit clauas: vt vnitatis negotium formaretur, prouisum est vt peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores, & quæ necessaria est, vnitatis esse non posset.] hæc ille, & alia plura id genus: qui ^w & non semel expressè firmiterque testatur, vniuersalem totius Ecclesiæ præfecturam, quam à Christo Petrus est consecutus, transfusam esse in Romanos Pontifices, Petri cathedre legitimos successores, vt cum hæc ait: Igitur negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephass est appellatus: in qua vna cathedra vnitatis ab omnibus seruetur, ne ceteri Apostoli

Cyprianus ad Corn. ep. 55. ad Rogatus epist. 65 ad Fla. Pupian. 69.

CC. PATRVM ASSERTIONES.

Hier. aduet. Iovin. lib. 1. Hier. eod. lib. 1. epist. 54 ad Marcellam epist. 57. ad Damas. lib. 1. contra Pelag. in Mathæum c. 16. Contra Pelag. lib. 1. De Script. Eccl. c. 1. in Petro. In epist. ad Galat. c. 5. In epist. ad Ephes. c. 1. Hier. ad Damas. epist. 57.

CCI. Chrysost. in Ioan. ho. 87. Lucæ 21.

II. Isa. 22. Apoc. 3.

QUID PRÆTER CETERIS PETRO COLLATVM. Optat. contra Parm. lib. 1. c. 2.

Optatus contra Parm. lib. 1. c. 2.

singulas sibi quisque defenderent, vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram, alteram collocaret. Ergo cathedra vnica, quæ est prima de dotibus. Sedit prior Petrus, cui successit Linus, &c.]

CCII. DIFFERENTIA INTER PETRUM ET ALIOS APOSTOLOS.

Et vt agamus exemplo prudentis patrisfamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera, his addamus quæ scribit S. Bernardus ad Eugenium Romanum Pontificem, cum ait: Tu es, cui claues traditæ, cui oues commissæ sunt. Sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto differentius vtrumque præ ceteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos. Tibi vniuersi crediti sunt, vni vnus: nec modò ouium, sed & pastorum tu vnus omium pastor. Vnde id probem, quæris? Ex verbo Domini. Cui etiam non dico Episcoporum, sed & Apostolorum sic absolutè, sic indiscretè totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed designasse omnes: &c.] Sic igitur cum omnes Christi oues & agnos Petrus à Domino post resurrectionem eius pasceudos accepit, vniuersi gregis pastoris nomen est consecutus, quod nemini Apostolorum constat esse concessum. Vnde Arnobius hæc in eam sententiam, & quidè egregiè: Apostolo penitenti succurritur, qui est Episcoporum Episcopus: & maior gradus redditur ploranti, quàm sublatus est deneganti,] addit. Quod vt doceam, illud ostendo, quòd nullus Apostolorum pastoris nomen accepit. Solus enim Dominus Iesus Christus dicebat: Ego sum pastor bonus. & iterum: Me, inquit, sequuntur oues meæ. Hoc ergo nomen sanctum, & ipsius nominis potestatem post resurrectionem suam Petro penitenti concessit; & ter negatus, negatori suo hanc, quam solus habuit, tribuit potestatem.]

CCIII. Leo epist. ad Anast. Ep. f. Th. i. salon. Greg. lib. 4. epist. 58.

Sed & sanctus Leo: Inter beatissimos Apostolos, inquit, in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est vt ceteris præmineret, de qua forma, Episcoporum quoque est orta distinctio.] Gregorius itidem: Certè, ait, Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quàm singularum sunt plebium capita? hæc quidem secundum dictam distinctionem, habita ratione eorum quæ præ ceteris à Domino collata sunt Petro: cum alioqui quod pertinet ad Apostolicum munus Evangelij prædicandi, atque peccata soluendi, æquè omnes Apostolos plenissima potestate in vniuersum mundum missos esse, idem ipse Gregorius profiteatur: qui & eadem ratione, Paulum Apostolum caput Gentium effectum esse, & totius Ecclesiæ principatum obtinuisse, testatur. Ceterum quantumlibet amplissimus fuerit eius Apostolatus, quem accepit ad Gentes saluandas, tamen nihil est, quod potestati æquari possit principi Apostolorum omnium Petro, quem cum præfecerit Dominus vniuerso gregi, Gentes etiam eiusdem subdidit potestati: futuræ enim erant & ipsæ Christi oues, de quibus ait aliquando: Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.] Cum itaque nonnisi omnium ouium dicat vnum ouile esse futurum, vnumque pastorem, cuius Dominus oues suas omnes & agnos curæ subiecerit: illum ipsum fuisse Petrum, nec alium præter ipsum, eadem potestate qua ipsum, in vniuersali Ecclesia vnicum institutum esse pastorem, ex his quæ dicta sunt, neminem puto, nisi fortè delirum & mente caprum, non intelligere. Nec quia Petrus eos potissimum, qui ex circumcissione erant, erudiendos suscepit, angustioribus finibus Apostolatum suum amplissimum coarctauit: sicut nec cum Dominus de se dicat atque profiteatur, non esse missum nisi ad oues quæ perierunt ex domo Israel, excluditur hereditate Gentium, quam postulauit à Patre, vt non æquè Gentium ac Iudæorum pastor esse dicatur.

Greg. in lib. 1. Reg. cap. 4. PAVLVS IN QVO MINOR PETRO

Joan. 10.

Est igitur Christi ouile vnum, eiusdemque pastor vnus, idemque Petrus electus à Domino, ac maxima omnium præfectura nobilitatus: quam ne extinctam esse cum Petro, & vnus tantum hominis vita superstiti Christi Ecclesiam perdurasse; ac subinde gregè sine pastore, corpus sine capite, fundamentum sine structura, seu sine fundamento structuram penitus remansisse, stultè nimis æquè ac impiè dicere cum Ethnicis ceterisque Christiane fidei hostibus compellamur: fateri necesse est, eandem collatam à Domino in Petrum summam omnium potestatem, in posteros eius cathedræ successores esse deriuatam. Istud ipsum denique est, quod Augustinus sæpè testatur, Dei Ecclesiam in Petro clades accepisse, & in se Petrum totius Ecclesiæ figuram repræsentasse: ne videlicet tantum munus

CCIV. PETRI POTESTAS PROPAGATA AD POSTEROS.

August. in Ioan. tracl. 50. Ch. 124. et aliis locis.

munus videretur in Petri personam solummodò esse collatum, ac cum illo pariter extinctum, sed potius in ipsum, tamquam in totius corporis caput mysticum, quod non extingueretur, sed semper viueret in successoribus. Vnde idè ipse Augustinus ad cathedram Petri sæpè prouocat Donatistas, vt cum scribit ad Generosum his verbis: Si, inquit, ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincēt eam. Petro enim successit Linus, &c.] Post recensitos singulos Romanos Episcopos, Petri successores, vsq; ad Anastasium, qui tunc sedebat, hæc subdit: In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro, vsque ad Anastasium, qui nunc eandem cathedram sedet, etiam si quispiam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Ecclesiæ & innocentibus Christianis, quibus Dominus prouidens ait de præpositis malis: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite.] Ex quibus liquet, priuilegia sic à Christo fuisse Petro concessa, vt idem ipse velut persona propria exprimeretur in singulis successoribus, atque in Ecclesia viueret semper; nec eiusmodi veritatis signum posse successoris alicuius criminibus vnquam vel leuiter labefactari.

Id ipsum de Petro, ac de Romanæ Ecclesiæ Pontificibus testati sunt, quotquot ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ extiterunt nostrarum rerum Catholici tractatores, & quotquot etiam fuerunt vnquam sacra Concilia in Spiritu sancto legitime congregata: hoc ipsum omnes denique Sancti, quorum vita est illustrata miraculis, sunt semper absque aliqua dubitatione professi. Non est autem præsentis instituti prædictorum omnium singula hic intexere testimonia: nam cœpta atque inita semel rerum gestarum tractandarum ratione, ab ea diuelli non patimur: cum alioqui eadem ipsa in nostrorum Annalium singulis ferè annis recensendis lector inueniat vbique testata, ac facile explicata. Hæc verò summam perstricta in præsentiarum prætermisisse minimè oportuit, quòd in præfatione polliciti sumus, non tantum res gestas prosequi, sed ipsius Ecclesiæ institutionis originem, & quæ ad eam spectant ordinationes atque traditiones, iisdem nostris Annalibus interserere. His igitur sic cursim explicatis, quæ reliqua sunt narrationis Evangelicæ prosequamur.

Post hæc omnia de primatu Petri à Domino stabilita, quo ipse genete mortis ad postremum clarificaturus esset Deum, eidem prædixit: quem & quòd curiosè de Ioannis futuro statu perquireret, Dominus ab ea rogatione dimouit. Hæc cum narrasset Ioannes, suo Euangelio finè imponit, multa (vt ipse testatur) prætermittens: satis enim sibi visa sunt ea que scripsit, tum ad veritatem Evangelicam adstruendam, tum etiam ad hæreticos arguendos, quorum causa eiusmodi suscepisse negotium, Hieronymus & alij attestantur. Iam verò sequitur, rerum ac temporum ordine, celeberrima omnium Domini illa manifestatio in Galilæa, in mōte facta, qui Thabor fuisse ab omnibus existimatur: de qua agès Matthæus, hæc ait: Vndecim autè discipuli abierunt in Galilæam in montem, vbi constituerat illis Iesus, &c.] Porro non ille tantum discipulorum numerus, qui Ierosolymis in Galilæam profectus est, tunc interfuit: sed ferè quotquot videbantur fuisse in Christo credentes, nimirum post Apostolos, ac septuagintaduos discipulos, reliqui omnes qui tam in Iudæa quàm etiam in Galilæa Christi fidem fuerant amplexati, eidem manifestationi omnium celeberrimè præsentis fuere: hanc enim omnes ferè existimant fuisse illam, cuius meminit Paulus Apostolus, dum ceteras numerans ait: Visus est Cephæ, & post hoc vndecim: deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autè dormierunt.] Hæc enim non sicut reliquæ à Domino factæ manifestationes, inopinatè & præter spem accidit; quæ quidem à Domino primum præntiata, & locus in quo agenda esset, ab eo destinatus ac constitutus est; quæ etiam ab Angelo post resurrectione fuerat indicata, ac Apostolis per mulieres significata. Quamobrem certa dies ab Apostolis putatur esse condita, qua prædicti omnes vno loco sese sisterent, atq; aduenientè Dominum expeētarent. Cum igitur illuc venissent, inquit Matthæus, videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia, quæcumque mandauit vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.] hæcenus Matthæi Euangelium.

Annal. Eccl. Tom. 1. S 3 Quòd

Aug. ep. 165

CCV.

CCVI.

Hieron. de script. Eccl. in Ioan.

Mat. 28. IN MONTE MANIFESTATIO CHRISTI

1. Cor. 15.

Mat. 28.

CCVII. Quod verò post hæc addit Paulus, apparuisse Dominum Iacobo: nulla penitus de A
 ea re apud Euangelistas habetur mentio: quæ verò ex Euangelio Nazæarum à Hero-
 nymo^a recitatur Iacobo fratri Domini facta manifestatio, contigisse creditur prima die,
 & existimatur esse ab hac diuersa, quæ remanet prorsus obscura. Quod insuper adhuc
^a Hieron. de
 script. Eccles.
 in Iacobo c. 2.
^b Mar. 16
^c Luca. 24.
 manifestacionem aliam post eam omnibus Apostolis factam esse idem Paulus affirmat,
 proculdubid illam nouissimam omnium esse credimus, quæ à Marco^b Euangelista ac
 Luca^c narratur, licet ab aliis alio loco ponatur. Postquam enim è Galilæa Ierosolymam
 Apostoli sunt reuersi, eiusmodi manifestacionem Domini contigisse Lucas non obscu-
 rê significat ex verbis Domini, quibus iussi sunt Apostoli manere in ciuitate, donec acci-
 perent Spiritum sanctum: cum aliàs, antequam inde recessissent, admoniti essent ab
 Angelo proficisci in Galilæam: vt manifestè appareat, post reditum è Galilæa Ierosoly-
 mam, factam esse.

CCVIII. Apparuisse autem hac vltima vice Dominum Apostolis recumbentibus, Marcus testa-
 tur, cum ait: Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit, & exprobrauit increduli-
 tatem eorum, & duritiam cordis. Lucas de eadem mensa testari videtur, dum ait: Ad-
 huc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid,
 quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauim mellis. Et cum man-
 ducasset coram eis, fumens reliquias dedit eis: ac subinde ex Scripturarum testimonio
 suam resurrectionem confirmand, tunc aperuit illis sensum vt intelligerent Scripturas,
 admonuitque ne inde secederent, sed Ierosolymis manerent, donec induerentur virtute
 ex alto. quibus dictis, educens eos foras, Bethaniam versus, eleuatis manibus benedixit
 eis, & cælum conscendit. Hæc omnia Lucas, sed pluribus Marcus, qui (vt diximus) de
 hac nouissima Domini manifestacione agens, dixisse adhuc Apostolis ait: Euntes in mun-
 dum vniuersum prædicate Euagelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fue-
 rit, saluus erit: Qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui credide-
 rint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, &c. addit demum: Dominus
 quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.
 vt ex his manifestè appareat, vnam eandemque manifestacionem à Marco & Luca de-
 scriptam, eandemque esse nouissimam, de qua quod alter scripsisse videretur, vel præter-
 mississe, alter tacuit vel expressit. Quin & Lucas, quod tam Marcus quam ipse etiam in
 narratione Euangelica prætermississe visi essent, scribens postea Acta Apostolorum, ipso eor-
 um exordio superaddidit, dicens^d: Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicen-
 tes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israël? Dixit autem eis: Non est ve-
 strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: sed accipietis vir-
 tutem superuenientis Spiritus sancti in vos, &c.]

CCIX. At quoniam hac sua nouissima manifestacione, præter alias dotes quas Christus Do-
 minus noster suæ Ecclesiæ liberaliter contulit, duas superaddidisse videtur, vnâ à Marco
 positam, alteram verò à Luca enarratam, illam de operatione miraculorum collatam Fi-
 delibus, quæ communis omnibus Christianis esse, posset, istam de diuinarum Scriptura-
 rum intelligentia Apostolis tantum peculiariter concessam: nõ possumus leuiter sic rem
 percurrere, vt non aliquantulum eiusmodi dona consideremus: quæ eò quod non nisi in
 Ecclesia Catholica reperiri, nec ab aliis vsurpari possint, meritò dotes Ecclesiæ sunt à Pa-
 tribus appellata: sunt enim signa quadam firmiter inherencia verè Christi Ecclesiæ, qui-
 bus eadem ab hæreticorum conuentibus, Satanæ synagogis, distingui possit: quæ tamen
 sic ei data esse noscuntur, vt non singulis qui sunt in Ecclesia, sint concessa. non enim qui-
 buscumque Catholicis est miraculorum gratia impartita, vel semper: neque etiam om-
 nes, qui loco Apostolorum successerunt Episcopi, assecuti sunt sensum & intelligentiam
 Scripturarum; vel eos ipsa semper excelluisse gratia fuerit necessarium. Nam sanctissi-
 mos Patres, quos Doctores Ecclesiæ ob illorum sublimem eruditionem meritò nomina-
 mus, quantumlibet ea Spiritus sancti gratia præ ceteris imbutos esse liqueat, in interpreta-
 tione Scripturarum non semper ac in omnibus Catholica Ecclesia sequitur. Sed sic dicta
 Spiritus sancti charismata à Christo suæ Ecclesiæ concessa esse dicuntur, vt eius sint pro-
 pria, nec penes alios, qui foris sunt, inueniri queant.

CCX. Et vt agamus de singulis. Quod in primis ad miraculorum virtutem spectat, num-
 quam ad falsæ doctrinæ attestacionem ab hæreticis aliquod factum aliquando miracu-
 lum reperitur, quod verè miraculum dici posset, vt suis locis inferiùs declarabimus. Cum
 enim,

APPARITIO
FACTA IACOB
COBO.
^a Hieron. de
script. Eccles.
in Iacobo c. 2.
^b Mar. 16
^c Luca. 24.

CCVIII.
DE NOVISSI-
MA MANI-
FESTATIONE.

^d Act. 1.

CCIX.
DE DOTE
CESSAE EC-
CLESIAE
DOTES.

CCX.
DE DOTE
MIRACU-
LORVM.

B

C

D

E

A enim, quod ad eam rem pertinet, nihil aliud sit miraculum, quàm à Deo omnipotente
 patenter editum testimonium: secundum quod & ipse Dominus aliquando ad eam
 confirmandam veritatem ait^a: Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in
 terra dimittendi peccata (ait paralytico) tibi dico; Surge, tolle grabatum tuum, & vade
 in domum tuam] vel cum inculcat de testimonio Patris^b: quod & Sancti sæpissimè
 fecisse noscuntur. Certè penes quos veritas doctrinæ non est (quoniam Deus verax est,
 nec fallere, nec falli potest) nec per miracula facta diuina attestatio vquam accedet:
 repugnant enim & omnino contraria sunt inter se, vt veritas mendacio ad stipuletur, ac
 Deus consentiat falsitati. Ceterum quotiescumque expedire visum est ad confirmatio-
 nem veræ doctrinæ, & vtilitatem electorum; ac reprobatorum confusionem, exhiberi mi-
 racula; Deus namquam Ecclesiæ suæ defuit, nec deerit, cum seipsum (vt ait Apostolus^c)
 negare non possit. Suppetunt innumera de his exempla, quæ suis locis secundum tem-
 porum ordinem opportunè enarrabimus: addemus pariter de nonnullis hæreticis, qui
 eiusmodi dorem Ecclesiæ æmulantes, gratiam miraculorum affectantes, per fictionem
 saltem, cum non liceret per veritatem, eam vsurpare conati sunt; sed confusi sunt, quo-
 niam Deus spreuit eos.

Quod autem pertinet ad intelligentiam Scripturarum à Christo collatam Apostolis,
 ac transfusam per eosdem in sanctam Ecclesiam: nemo tanti muneris amplitudinem fa-
 cile mente concipiet, nisi quæ eiusdem sit Scripturæ altitudo, latitudo, sublimitas, & pro-
 fundum, perfectè nouerit. Ecce enim, qui tam immensum pelagus nauigarunt (quod ait
 Psalmista^d) facientes operationem in aquis multis, viderunt mirabilia in profundo. Au-
 di quid de his, quod didicit experimento, Augustinus^e testetur: Tanta est, inquit, Chri-
 stianarum profunditas litterarum, vt eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte ætate
 vsque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliore ingenio conarer
 addiscere: non quòd ad ea quæ necessaria sunt salutis, tanta perueniatur difficultate; sed
 cum quisque ibi fidem tenuerit, sine qua piè rectèque non viuatur, tam multa, tamque
 multiplicibus mysteriorum vmbraculis opaca intelligenda proficientibus restant, tanta-
 que non solum in verbis quibus ista dicta sunt, verum etiam in rebus quæ intelligendæ
 sunt, later altitudo sapientiæ, vt annosissimis, acutissimis, flagrantissimis cupiditate di-
 scendi hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet: Cum consummaue-
 rit homo, tunc incipit.] hæc Augustinus. Gregorius^f etiam in eamdè sententiam: Mul-
 ta quidem, inquit, in illa ita aperta sunt, vt pascant paruulos: quædam verò obscurioribus
 sententiis, vt exerceant fortes, quatenus cum labore intellecta, plus grata sint. Nonnulla
 autem in ea ita clausa sunt, vt dum ea non intelligimus, agnoscentes infirma nostræ cæ-
 citatis, ad humilitatem magis quàm ad intelligentiam proficiamus. Sunt enim quædam,
 quæ ita de cælestibus loquuntur, vt solis illis supremis ciuibus in patria sua persistentibus
 pateant, ac necdum nobis peregrinantibus referentur, &c.]

Quamobrem Patres omnes æquè consentiunt, sensum diuinæ Scripturæ, absque men-
 tis illustratione diuinitus facta, posse percipi, impossibile esse: vnde apud Iustinum^g mar-
 tyrem diuinus catechista hæc in eam sententiam: At tu, inquit, votis & precibus tibi an-
 te omnia lucis portas aperiri opta: neque enim ab aliquibus perspicuntur atque intelli-
 guntur, præterquam si cui Deus & Christus eius concesserit intelligentiam.] hæc ad Iu-
 stinum philosophum incognita, sed à Deo missa persona, quæ illum imbueret Christiana
 fide, locuta est. Irenæus^h hæc etiam: Scripturæ quidem perfectæ sunt, quippe à Verbo
 Dei & Spiritu eius, secundum quod minores sumus & nouissimi à Ver-
 bo Dei & Spiritu eius, secundum hoc & scientia mysteriorum eius indigemus. Et non est
 mirum, si in spiritualibus cælestibus, in his quæ debent reuelari, hoc patimur nos: quan-
 doquidem etiam eorum quæ ante pedes sunt (dico autem quæ sunt in hac creatura, &
 quæ conteruntur à nobis, & videntur, & sunt nobiscum) multa fugerunt nostram scien-
 tiam, & Deo hæc ipsa committimus.] Chrysostomusⁱ eadem his verbis: Neque enim
 vel syllaba, vel apiculus est in Sacris litteris, in cuius profundo non sit grandis quispiam
 thesaurus: proinde nobis opus est diuina gratia ducamur, & Spiritu sancto illustrati, elo-
 quia diuina adeamus. Neque opus habet diuina Scriptura hominum sapientia, vt intel-
 ligatur, sed reuelatione Spiritus; vt hausto inde vero sensu, magnum nobis hinc lucrum
 accrescat.] hæc ille. Id denique ceteri omnes Ecclesiasticarum rerum scriptores: quippe
 qui sciunt Petrum^k Apostolorum principem sic esse locutum: Hoc primum intelligen-

^a Mar. 2.

^b Ioh. 7. 8.
^c 15.

^d 2. Tim. 2.

CCXI.
DIVINAE
SCRIPTU-
RAE ALTI-
TYDO.

^e Psal. 116. 6.
^f August. ad
Volus. epist. 2.

^g Greg. in
Ezech. ho. 17.

CCXII.
DE DIVI-
NAE SCRIP-
TURAE
INTELLI-
GENTIA.
^h Iustina. mar.
de veritate
Christi. relig.
ⁱ Iren. aduer.
hæres. lib. 2.
cap. 47.

^j Chrysost.
hom. 21. in
Genes.

^k 2. Pet. 1.

tes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia : sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.] Quomodo igitur eadem diuinæ Scripturæ, alio spiritu ab eo quo scriptæ sunt, possent intelligi? Vnde & Gregorius^a in illa Domini verba ad Ezechielem: Comede volumen istud. Et aperui os meum, & cibauit me volumine illo.] Hoc ipsum, inquit, sumere, nostrarum virum non est, nisi ipse cibauerit, qui vt comedatur iussit. Ille enim cibatur, qui per se edere non potest: & quia ad capienda verba cælestia, idonea nostra infirmitas non est, ipse nos cibatur, qui nobis in tempore mensuram tritici temperat, quatenus in sacro verbo dum hodie intelligimus quod hesternæ die nesciebamus, cras quoque comprehendimus quod hodie nescimus, per diuinæ dispensationis gratiam quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens enim Deus quasi toties ad os cordis nostri manum porrigit, quoties nobis intellectum aperit, vt cibum sacri eloquij in nostris sensibus mittat: cibatur ergo nos volumine, cum sensum nobis Scripturæ suæ dispensando aperit, & eius dulcedine nostras cogitationes replet.] hæc Gregorius.

^a Greg. in
Ezechiel. 10.

CCXXIII.
LAPSUS
MULTORVM
VNDE.

^b Greg. cur.
pass. part. 3.

CCXXIV.
REDARGVI-
TUR CAECA
PRAESVM-
PTIO.

^c Aug. de do-
ctri. Christi.
lib. 1.
^d Galat. 1.

^e Aug. contra
Cres. lib. 1.
^f Tertull. de
praescript.
^g Aug. contra
epist. Man-
nich. c. 5.

CCXXV.
RITVS DE-
MEDICEN-
DI.

^h Luc. 24.
ⁱ Leuit. 9.
^k Exodi 8.

CCXXVI.
^l Luc. 24.
^m Act. 1.

Alia multa id genus in eadem sententiam à Patribus dicta sunt, quæ, ne nimia prolixitate sumus onerosi, consulo prætermittimus. Hic itaque lapis est offensionis, & petra scandali: quotquot enim temeraria præsumptione, proprii ingenij freti viribus, non per os huius (quod tantum clauis David cum aperit, nemo claudit, & cum claudit, nemo aperit) ad diuinam Scripturam sibi aditum patefaciunt, vt fures habendi sunt & latrones; quippe qui spiritu inflati superbiæ, profundis offusi tenebris, errantes in inuio & non in via, heresum auctores vel sectatores esse inueniuntur: Quos, inquit Gregorius^b, ad intellectum prauum intentio peruersa non raperet, nisi prius superbia inflaret. Dum enim se præ ceteris sapientes arbitrantur, sequi alios ad melius intellecta despiciunt; atque vt apud imperitum vulgus scientiæ sibi nomen extorqueant, student suum opere & ab aliis recte intellecta destruere, & sua peruersa roborare.] hæc ipse.

Quantumlibet igitur quis sit moribus vitæ sublimis, eruditione præclarus, ingenij acumine pollens, adde si placet, ab aliquo cælesti Angelo, immo etiam ab ipso Deo quolibet modo edoctus & eruditus: adhuc tamen aliquid sibi deesse, vt apud alios fidei firmitate constare debeant quæ tradit, intelligit; donec eadem illa ab Ecclesia Catholica fuerint cognita & confirmata: ipsa enim non modò priuata cuiuspiam scripta probare, sed & quæ sint canonica, definire consuevit. hac de causa, inquit Augustinus^c de Paulo quod à Deo licet instructus, mittitur ad Ananiam; item addit de Cornelio Centurione, qui ab Angelo traditur Petro imbuendus. & ipse Paulus^d qui hoc didicit, docens alios, de se ait, scribens ad Galatas, quod cum non ab homine, sed à Deo accepisset Euangelium; tamen Ierosolymam ascenderit, vt illud conferret cum Apostolis. Idemque ex his quæ fecerat, alios similiter docens: Sed licet nos, inquit, aut Angelus de cælo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.] Itaque sicut (quod ait Augustinus^e) diuinam Scripturam demonstrat Ecclesiam: ita & Ecclesia diuinam Scripturam interpretatur. Non nisi Ecclesiæ Scripturas esse, Tertullianus^f agens aduersus hæreticos, monstrat. Vnde & merito Augustinus^g. Ego verò, inquit, Euangelio non credere, nisi me Catholice Ecclesiæ commoueret auctoritas.] Cuius ergo sunt Scripturæ diuinæ, eiusdem esse etiam illarum interpretationem, quis neget? Est igitur solius Ecclesiæ munus, non tantum diuinarum Scripturarum veram intelligentiam assequi, sed & cuncta quæ ad illas pertinent, cognoscere, simulque vera probare, & quæ sunt falsa reicere. Sed in his non amplius immorandum.

Cum eiusmodi munera Christus Redemptor noster vltima sui manifestatione (vt vidimus) impartitus esset Ecclesiæ; iam proximè ascensurus in cælum, eleuatis manibus suis, inquit Lucas^h, benedixit eis.] hoc quippe signum, vt eleuatis manibus benedictio traderetur, apud Hebræos in vsu fuisse apparet: nam & de Aaronⁱ legitur, quod extendens manum ad populum, benedixit ei. Diuini numinis imprecationem eo actu significari sole- re, satis expressum habemus in Exodo^k, dum extensione manus ea signa à Moyse & Aaron fiebant. Vsu receptum est, haud aliunde quam ex traditione Apostolorum, apud Christianos etiam, vt benedicendo, manum extendant, ac insuper crucis signum eadem manu deducant. Sed de crucis signo opportuniori loco dicemus inferius.

Factum est igitur (inquit^l Lucas) cum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.] In Actis^m autem idem hæc paulo fusiùs his verbis: Et cum hæc dixisset, videntibus

atibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Tunc reuersi sunt Ierosolymam à monte, qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbati habens iter.] quantum autem esset sabbati iter, hæc, qui ex secta Phariseorum essent, solebant dicere: Rab. Achiba, & Simeon, & Hillel, magistri nostri tradiderunt nobis, vt bis mille pedes ambularem in sabbato.] hæc apud Hieronymum^a. Sed apud Suidam^b: Sabbati via est, inquit, duorum millium cubitorum: tanto enim spatio Arca castra antecedebat, tantoque intervallo, quibus id fas erat, Arcam mouebant in sabbato.] hæc ibi.

DE ASCEN-
SIONE DO-
MINI.

^a Ad Algasib.
ep. 1. §. 10.
^b Suid. verbo
σαββατου
ιδε.

Ceterum quod mons Oliueti non amplius mille passibus (quod Beda & alij tradunt) qui scripserunt de locis sanctis) ab Ierosolymis distet: quantum iter sabbati esset, ex eo facile metiri licet. Verum quod Iosephus^c de Romanis agens, qui primò Ierosolymam obsederunt, dicat montem Oliueti sexto ab Ierosolymis distare stadio; quarta parte minus vno milliario fuisse iter sabbati, dici posse videtur. Sed longè minus erat illud iter sabbati Phariseorum positum à Hieronymo, nempe duorum millium pedum: nam si stadium (quod scribit Plinius^d) habet sexcentos & vigintiquinque pedes, sex stadia continent ter mille septingentos quinquaginta pedes. Sed misa istæc. De eadem ipsorum reuersione item Lucas in Euangelio habet hæc verba: Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno.] Quod verò addit: Et erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum] iunxisse prædictis, quæ postea facta sunt, certum est: sicut & cum de ascensione locutus esset Marcus, mox subdit: Illi autem profecti prædicauerunt vbique, &c.] cum alioqui de Apostolis & discipulis constet, decem illis diebus qui medijs sunt ab ascensione Domini vsque ad Pentecosten, non alibi quam in domo vna mansisse.

CCXXVII.
ITER SAB-
BATI.

^c Ioseph. de
bello Iud. l. 6.
cap. 3.

^d Plin. lib. 2.
cap. 23.

^e Mar. 16.

Ex quatuor Euangelistis Marcus tantum & Lucas de ascensione Domini meminerunt. quæ enim ab alijs prætermissa vel dicta essent, ab alijs addita vel tacita vt plurimum fuisse, ex eisdem Euangelistis exploratissimum est. Multa præterea obuoluta silentio remansisse, satis testatur Ioannes^f, qui nouissimus omnium Euangelium scripsit, & quæ ab alijs eo argumento litteris commendata essent, probè nouit; dum his vtitur verbis: Multa quidem, & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est Christus Filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.] rursus hæc ille in fine: Sunt autem & alia multa, quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.] Vt ex his videas eam iniussè rationem Euangelistæ in Euangelica historia conscribenda, vt non singulas res gestas suscipere enarrandas, sed quantum satis esset ad fidem adstruendam; & ex eius operibus demonstrarent (quod ait Ioannes) ipsum Iesum esse Christum Filium Dei, satisque ea esse ad salutem, vt sic credentes vitam haberent in nomine eius. At quoniam scimus eiusmodi Euangelistæ sententiam à Christianæ religionis hostibus solitè derideri, ipsumque Ioannem sugillari, quod ea hyperbole vsus in historia, minus perfunctus sit partibus perspicacis historici: operæpretium ducimus, quid de ea re Isidorus^g ad Aphrodisium scripserit, hic intexere:

CCXXVIII.

^f Ioan. 20.

^g Isidor. Pe-
lus. lib. 2.
epist. 99.

DE IOAN-
NIS HY-
PERBOLE.

^h Deut. 1.
ⁱ Exodi 3.
^k Psal. 106.

Quoniam, inquit, Iudæus quidam (vt ad me scripsisti) incitiæ plenus, diuinum Euangelistam, quod his verbis vsus sit: Ne ipsum quidem mundum capere posse arbitror eos, qui scribendi sunt, libros: hyperbolice locutionis damnans, negotium tibi facescit: operæpretium est ex veteri Testamento, quod ipse quoque probat, ac diuinum existimat, ea quæ per hyperbolem dicta sunt, in medium producere; vt ille intelligat, Euangelistam quoque veterem illam Scripturam sequentem ea scripsisse quæ scripsit. Quidnam igitur scriptum sit, discamus. De Cananæis quidem vrbibus^h: Vrbes muro circumtæ sunt vsque ad cælum. De terra autem eorum dictum estⁱ: Terram fluentem lacte & melle. Denique de nauigantibus^k: Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos. Hæc igitur ille rusticè sapiens exponat, non ad allegoriam confugiens, nec moralem sensum afferre studens, sed res ipsas explicans. Quod si non potest, (necesse enim est, vt vel hæc hyperbolice dicta esse fateatur, vel interpretatione opus habere) quid est, quamobrem extrema incitiæ aduersum se argumentum præbens, Euangelistam carpat? qui etiam

CCXXIX.

etiam si hyperbolem adhibuisse videatur; eam tamen mitigavit, dum dixit, puto. Etenim illic quidem mera est hyperbole, hic autem temperata: nec eam simpliciter dimisit, sed castigavit ac leniuit. Porro qui hyperbolas castigat, duplicem rem facit: nam & cupiditatem suam indicat, & veritatem attingit. Quia illud quoque probabile est, ne hyperbolicè quidem hoc dictum esse. Neque enim dictum est, Iesum multa quoque alia signa in hoc mundo fecisse, sed indefinitè, fecisse. Sunt autem alia ipsius miracula hoc mundo antiquiora, quæ quidem nec scripto, nec libris tradi possunt, non modò propter multitudinem & magnitudinem, sed etiam quia sermonis & mentis viam superant. Quis enim cælestium agminum naturam, ordinem, ornatum, concordiam, concinnationem, charitatem, pacem referre poterit, aliâque omnia, quæ ne enumerando quidem recenserî possunt?] hæc Isidorus.

CCXXX.

Ioannes igitur, qui à diuinitate Filij Dei exorsus est Euangelium, cùm ad calcem illud perducit, vltima prioribus iungens, ineffabilia dicit esse illius opera, per quem omnia, vt præfatus erat, facta sunt, & sine ipso factum est nihil: ac ita mira quadam concinnatione, quod aiebat Propheta: Domine consideravi opera tua, & expaui] admirabili quadam, & quæ humanum captum superat, admiratione affectus, non tantùm quæ facta sunt in carne existente opera Iesu, sed quæ ab initio & ante sæcula sit diuinitate operatus, quantum homini licet, mente complectens, ea vltima periodo (quod scribendum suscepit) Filij Dei diuinitatem insinuat. Atque in hunc modum Ioannem hac etiam ex parte numeros omnes absolutissimi historiarum scriptoris absoluisse constat; quippe qui non quæ sunt hominis tantùm, sed quæ eiusdem Dei & hominis sunt gesta, enarranda suscepisset: sed cùm quæ Dei sunt, superent vires hominum, necessariò appositeque ea sibi vtenda fuit vltimo loco sententia. In hunc quoque sensum inuenimus Dionysium Alexandrinum in epistola priori aduersus hæresim Samosatani hunc locum explicasse, nempe Ioannem intellexisse de Christo Verbo: licet sciamus tam à dicto auctore quàm à Augustino, & aliis, alium adhuc esse allatum sensum illorum verborum; nimirum, mundum haud satis capere posse omnem perfectissimæ Evangelicæ prædicationis excellentiam. Ceterùm sicut nec cuncta Christi facta, ita multo minus omnia dicta ab eo verba, Euangelistæ sunt profecuti. Citat Paulus Apostolus Christi sententiam ab illis prætermittam; cùm Ephesos alloquens, sic ait: Meminisse verbi Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quàm accipere.] Rursus illa in ore multorum adhuc Domini versatur sententia: Estote probati nummularij.] recitat eam Hieronymus sic scribens ad Minerium: Sciat me illud Apostoli libenter audire: Omnia probate; quod bonum est, tenete. & Saluatoris verba, dicentis: Estote probati nummularij.] vsurpat eamdem Cassianus: sed & illud: Vbi te inuenero, ibi te iudicabo.] & si quæ alia huiusmodi sit inuenire.

^a Habac. 3. secund. 72.

^b August. in Ioan. tract. vii.

^c Act. 20.

^d Hier. epist. 152. in fine.

CCXXXI.

^e Ioseph. ant. lib. 18. c. 3. IOSEPHI TESTIMONIUM.

Post sanctos Euangelistas, Iosephus Iudæus reperitur, qui post annos quinquaginta Græco sermone res gestas Iudæorum est profecutus: qui res etiam gestas Christi addens, eas his paucis perstrinxit: Eo, inquit, tempore fuit Iesus, vir sapiens (si tamen vtrum eum fas est dicere: erat enim mirabilium operator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt, plurimosque tam de Iudæis quàm de Gentibus sectatores habuit) Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis Principibus, Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerint: & vsque in hodiernum diem Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.] hæc Iosephus: cuius testimonium in peruetusto Iudæorum codice, in quo eius historiarum Græco in Hebraicum translata, antiquitus scriptæ sunt, cùm hic Romæ requireretur (ò perfidorum impudentiam!) abrasum inuentum est, aded vt nulla ad excusandum scelus posset afferri defensio, cùm membrana ipsa id exclamare videretur. Habes eiusdem Iosephi de Christo testimonium ab Eusebio recitatum, atque ab aliis compluribus.

^f Euseb. hist. lib. 1. c. 11.

CCXXXII. DE FIDE IOSEPHI HISTORICI.

Ceterùm de rebus Christi ab eodem Iosepho scriptis, parum aut nihil est quod illi debeamus: quippe qui temporum ordinè interuertendo, complura (vt superius est demonstratum) ambigua potius & obscura quàm clara & certa reddidit. Vnde minus diligentis historici munus exoluisse & hac in parte impleuisse iudicandus est; atq; ex eo præsertim, quòd res nobilissimas tunc temporis gestas, ac summa memoria dignas, surda aure præterierit, atque sic obuolutas circumfusasque tenebris ignobiliter reliquerit. At certè credo,

A credo, hunc, quatenus Christum Dei filium esse fatetur, non nisi Dei virtute compulsum atque coactum fecisse: quandoquidem eum agit de immensa clade Iudæis à Tito illata, illius belli causam Iacobi potius neci, quàm Christi atroci supplicio adscribendam putauit: vt videre sit ipsum erga Christum & res Christianorum parum æquum, & sibi minimè constantem fuisse historicum. Hinc meritò de eo conqueritur Hegesippus Iudæicarum rerum scriptor (non ille, vt falsò quidem multi existimant, qui proximus fuit temporibus Apostolorum, sed, vt ex eius scriptis probatur, qui scripsisse noscitur post tempora Constantini) sic dicens: Vtinam tam religioni & veritati attentus, quàm rerum indagini & sermonum sobrietati fuisset: consortem se enim perfidiæ Iudæorum etiam in ipso sermone exhibuit, quem de eorum supplicio manifestauit: & quorum arma deseruit, eorum tamen sacrilegia non dereliquit: deplorauit flebiliter ærumnam, sed ipsius causam ærumnæ non intellexit.] hæc iuste in eum expostulat Hegesippus. Quamobrem nemo, quæso, in deteriorem partem accipiat, si cuius frequenter adducitur testimonium, idem à me sæpius Iosephus fugilletur, ac mendacij arguatur, videarque fortasse hoc nomine pugnax & audax: cùm alioqui non ignorem laudatissimum haberi historicum, quem & nos Hieronymus celebri ac præclaro illo exornet titulo, cùm honoris causa Liuium Græcum appellat. Sed cùm multa ab eo aliter quàm ab Euangelistis esse scripta legantur, cumque etiam à se ipso interdum discrepasse reperiatur, vel aliis certioribus testimoniis erroris arguatur, plus æquo illi à me tribui, veritas quam profiteor, minimè patitur. Sed vt redeamus ad Hegesippum: idem in sua Anacephalosi de morte & resurrectione Christi, Pilati Præsidis epistolam ad Claudium scriptam recitat: cui si qua est adhibenda fides, in titulo tamen certus est error, qui aliunde fortasse irrepit, dum Claudium loco

^a Apud Euseb. hist. lib. 1. c. p. 22.

^b Hegesipp. de eccl. hierosol. in præf. c. 5.

^d Hier. ep. 22.

Tiberij positum habet: quamquam ante Imperium idem Tiberius Claudius diceretur. est autem his verbis concepta. Nuper accidit, quod & ipse probaui, Iudæos per inuidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis Deus mitteret de cælo Sanctum, qui eorum Rex meritò diceretur; & hunc se promiserit per virginem missurum in terram: istum itaque, me Præside in Iudæa, Deus Hebræorum cùm misisset, & vidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus per vndas maris, & multa alia fecisse: cùm omnis populus Iudæorum eum Dei filium esse diceret, inuidiam contra eum passi sunt Principes Iudæorum, & tenuerunt eum, mihi que tradiderunt, & alia pro aliis mihi de eo mentientes dixerunt, afferentes eum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulchro custodes adhibuerunt. Ille autem, militibus meis custodientibus, die tertio resurrexit. In tantum enim exarsit nequitia Iudæorum, vt darent pecuniam custodibus, & dicerent: Dicite quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quòd factum fuerat tacere non potuerunt: nam & illum surrexisse, testati sunt se vidisse, & se à Iudæis pecuniam accepisse. Hæc ided ingessi, ne quis aliter mentiatur, & existimet credendum esse mendaciis Iudæorum.] hæc tenet epistola: quæ quidem an eadem ipsa sit, quam à Pilato ad Tiberium tunc temporis scriptam esse constat, relinquimus lectoris prudentis iudicio.

C Tiberij positum habet: quamquam ante Imperium idem Tiberius Claudius diceretur. est autem his verbis concepta.

Nuper accidit, quod & ipse probaui, Iudæos per inuidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis Deus mitteret de cælo Sanctum, qui eorum Rex meritò diceretur; & hunc se promiserit per virginem missurum in terram: istum itaque, me Præside in Iudæa, Deus Hebræorum cùm misisset, & vidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus per vndas maris, & multa alia fecisse: cùm omnis populus Iudæorum eum Dei filium esse diceret, inuidiam contra eum passi sunt Principes Iudæorum, & tenuerunt eum, mihi que tradiderunt, & alia pro aliis mihi de eo mentientes dixerunt, afferentes eum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulchro custodes adhibuerunt. Ille autem, militibus meis custodientibus, die tertio resurrexit. In tantum enim exarsit nequitia Iudæorum, vt darent pecuniam custodibus, & dicerent: Dicite quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quòd factum fuerat tacere non potuerunt: nam & illum surrexisse, testati sunt se vidisse, & se à Iudæis pecuniam accepisse. Hæc ided ingessi, ne quis aliter mentiatur, & existimet credendum esse mendaciis Iudæorum.] hæc tenet epistola: quæ quidem an eadem ipsa sit, quam à Pilato ad Tiberium tunc temporis scriptam esse constat, relinquimus lectoris prudentis iudicio.

CCXXXIII. DE RELATIONE PILATI.

E Certè quidem consueuisset Præsides prouinciarum res magni momenti, quæ contigissent in prouinciis, ad Imperatores scribere, mille exemplis exploratissimum est. Pilatum verò hæc nuntiasse Tiberio Imperatori, ex his quæ scribit Tertullianus facillè potest intelligi, dum ait: Tiberius ergo, cuius tempore nomen Christianum in sæculum introiuit, nuntiatum sibi ex Syria Palæstina, quòd illic veritatem illius diuinitatis reuelauerat, detulit ad Senatam cum prærogatiua suffragij sui. Senatus quia non in se probauerat, respuit. Cæsar autem in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum.] & post multa: Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse iam pro sua conscientia Christianus, Cæsari tunc Tiberio nuntiauit.] hæc ille. Eiusdem etiam epistolæ meminisse videtur Gregorius Turonensis, cùm ait: Resurgens autem Dominus, per quadraginta dies cum discipulis de regno Dei disputans, videntibus illis, in nube susceptus, auctusque est in cælos, & ad Patris dexteram residet gloriosus. Pilatus autem Gesta ad Tiberium Cæsarem mittit, & ei tam de virtutibus Christi quàm de passione vel resurrectione eius

CCXXXIV. PILATUS RETULIT AD TIBERIUM.

^c Tertul. in Apolog. c. 5. c. cap. 21. Euseb. hist. lib. 2. c. 2.

^f Greg. Turon. hist. lib. 1. cap. 24.

eius insinuat : quæ Gestæ hodie apud nos retinentur scripta. Tiberius autem hoc ad Senatum recensuit : quod Senatus cum ira respuit , pro eo quodd non ad eum primitus aduenisset. Hæc etenim contra Christianos prima odiorum germina pullularunt.] hæc Gregorius : eadem longè ante ipsum scripsit Orosius^a , sed quæ de Seiano subdit , multò ante hæc tempora contigisse , superius demonstraui . tribuit namque (vt dictum est) ipsi occasionem errandi Eusebius^b , qui res gestas à Seiano aduersus Iudæos apud Tiberium in annum sequentem reicit : quando autem ea contigerint , suo loco superius enarrauimus . Quod verò ad dictam epistolam Pilati ad Tiberium spectat : in eo quod dicit Iesum à Iudæis magiæ insinulatum , ad illud quod Iudæi in eum dicerent , In Beelzebub principe dæmoniorum eiciat dæmonia] videtur Pilatus habuisse respectum , & appositè magiæ fecisse mentionem , quò sic meliùs causam suam defenderet : quippe qui sciret ab eodem Imperatore aduersus magos (vt vidimus superius) sancitum fuisse edictum , multòque ea ex causa morte multatos fuisse : sicque se excusaret , si in Iesum magiæ reum ita animaduertisset , licet hæc omnia in Iudæorum culpam reiciat , qui liuore & maleuolentia inducti , eum morte multandum curassent .

CCXXV. Porro hæc de Pilati ad Tiberium de Christo facta relatione Eusebius , nescimus qua ratione , post annos quinque , Olympiade ducentesima tertio anno quarto recenset , quo anno Tiberius decimasexta Martij mortuus est . Sed hæc statim post Christi resurrectionem palàm factam contigisse , verius existimamus . Ceterum non tantum Pilati litteris ad Tiberium scriptis hæc de Christi rebus gestis Romæ innotuerunt , sed etiam ex publicis monumentis , quæ à notario exceptore in publicis tabulis ex more descripta fuerant , Romam missis , quæ aliquamdiu inter publica Gestæ sunt asseruata : ad ea enim Iustinus philosophus Christianus Antoninum Pium ad quem scribit Apologiam , prouocat , dicens : Hæc ita gesta esse , cognoscere ex Actis quæ sub Pilato sunt scripta , potestis .] & rursus post multa : Et quòd ista fecerit , ex eis qui sub Pilato scripti sunt commentarij , cognoscere potestis .] Atque cum hæc ita se habeant , monendum putamus lectorem , post dicta vera certaque Pilati Acta de Christo , alia rursus ab his longè diuersa fuisse confecta , eaque duplicis generis : horum enim alteris utebantur Quartodecimani hæretici , vt Epiphanius^c auctor est , sed eadem fuisse inter se diuersa , nec de die passionis Christi consentientia , ille idem testatur : altera verò fuisse excogitata à Maximino tyranno Christianis insensissimò , tradit Eusebius^d his verbis : Pilati præterea & Saluatoris nostri rerum gestarum tamquam commentarios quosdam omni blasphemiam & conuicio contra Christum refertos confinxerunt : quos de sententia Imperatoris , in totum regnum quod eius ditioni parebat , mittunt ; perque litteras iubent , vt in quibusuis locis , agris , & ciuitatibus hi palàm omnibus ponerentur , & ludimagistri pro aliis disciplinis pueros in hisce sedulo exerceant , hosque illis memoriæ mandandos traderent .] hæc Eusebius , qui eosdem commentarios manifestè arguit falsitatis : nam dum sub quarto Tiberij Consulatu Christi passio accidisse in eis dicitur , Tiberium septimum tantum declaratur tunc in Imperio egisse annum , quo necdum Pilatus missus fuerat in Iudæam . Hic apocrypha quadam , quæ legimus de legatione Volusiani cuiusdam à Pilato ad Tiberium missi , quòd nulla antiquorum fide probentur , intexere prætermittimus : sicut & fabulosa illa quæ scripta sunt à Suida^e de Nerone , quòd iusserit Annam , Caipham , & Pilatum ad dicendam causam de Christi morte iudicio Romæ sisti , & alia multa quæ addit : nam longè ante Neronis Imperium Pilatum ex humanis desuisse , inferius suo loco dicemus .

CCXXVI. Quoniam verò de Actis Pilati Romam transmissis verba facimus , non tacenda putauimus quæ apud Ethnicos scriptores , qui res Christianorum consultò narrare neglexerunt , scripta inueniuntur , scilicet de carminibus Sibyllinis hoc anno Romæ tum in Senatu , tum apud Quindecim viros diligenter discussis atque examinatis , occasione (vt ait Tacitus^g) quorundam Sibyllinorum carminum nouiter inuentorum : qui quidem Tacitus rem gestam sub dictis huius anni Coss. Domitio Enobarbo & Camillo Scriboniano his verbis enarrat : Relatum est inde ad Patrès à Quintiliano Tribuno plebis de libro Sibyllæ , quem Caninius Gallus Quindecimvir recipi inter ceteros eiusdem vatis , & de ea re Senatusconsultum postulauerat : quo per discessionem facto , missis litteris Cæsar , modicè Tribunum increpans , ignarum antiqui moris obiuuentam : Gallo exprobrabat , quòd scientiæ , cærimoniarumque vetus , incerto auctore , ante sententiam collegij , non vt affoler , lecto per magistròs æstimmatoque carmine , apud infrequentem Senatum egisset .

Simul

^a Oros. lib. 7. c. 4.
^b Euseb. in Chron.

DE ACTIS PILATI.

^c Epiph. in Panar. hares. 50.
^d Euseb. hist. lib. 9. c. 4.

^e Idem lib. 1. c. 9.

^f Suid. verb. Nèpov.

^g Tacit. Ann. lib. 5. DE LIBRIS SIBYLLINIS.

A Simul commonefecit : quia multa vana sub nomine celebri vulgabantur , sanxisse Augustum , quem intra diem ad Prætozem Vrbanum deferrentur , neque habere priuatim liceret : quod à maioribus quoque decretum erat , post exustum sociali bello Capitolium , quæritis Samo , Ilio , Erythris , per Africam etiam , ac Siciliam , & Italicæ colonias carminibus Sibyllæ , vna seu plures fuere , datoque sacerdotibus negotio , quantum humana ope potuissent , vera discernere . Igitur nunc quoque notioni Quindecimvirum is liber subicitur .] hæc Tacitus : quæ quidem omnia mira Dei prouidentia esse facta , quis dubitat ? Sic enim carmina Sibyllina antea disquiri , examinari , atque probari in omnibus voluit , ne cum ea aduersus Gentiles citarentur à Christianis , iidem falsitatis vel imposturæ argui potuissent , tamquam minus recepta , ac recens ab illis essent excogitata . Atque hæc satis , quæ occasione Actorum Pilati Romam transmissorum breuiter perstrinximus : iam ea B quæ post Christi ascensionem contigerunt , ordine prosequamur .

Egregium planè monumentum suæ ad cælos ascensionis Dominus Redemptor noscitur non modò suis Apostolis , sed posteris quoque spectandum reliquit : nimirum suorum sacrorum pedum terræ impressa vestigia . De his olim Zacharias^a Propheta intellexisse videtur , cum propheticè hæc locutus est : Stabant pedes eius in die illa supra montem Oliuarum , qui est contra Ierusalem ad Orientem .] Secundum huiusmodi situs rationem , eam consuetudinem ad posteros esse dilapsam , vt Christiani ad Orientem conuerti precarentur , Athanasius^b auctor est . Quod verò ad impressa vestigia Domini perinet , hæc apud Hieronymum^c : Mons Oliueti ad Orientem Ierosolymæ , torrente Cedron interfluente , vbi vltima vestigia Domini humo impressa hodieque monstrantur . Cumque terra eadem quotidie à credentibus hauriatur , nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statum continuè recipiunt . Denique cum Ecclesia , in cuius medio sunt , rotundo schemate & pulcherrimo opere conderetur , summum tantum cacumen , vt perhibent , propter Dominici corporis meatum nullo modo contegi & concamerari potuit : sed transitus eius à terra ad cælum vsque patet apertus .] hæc ibi auctor . quæ et si satis testata sint , tamen quoniam (iuxta illud Euangelicum) in ore duorum aut trium stat omne verbum] haud grauabimur hic item intexere quæ alij antiqui Patres de eadem rescribere . Ad ea enim alluissè videtur Optatus^d Mileuitanus : qui cum meminit de Ecclesia Orientali , inter alia ; Ibi , inquit , eius sancta sunt impressa vestigia .]

S. Paulinus^e Nolanus Episcopus ad Seuerum scribens , eadem fusiùs testatur his verbis : Mirum verò inter hæc , quòd in basilica Ascensionis , locus ille tantum , de quo in nube susceptus ascendit , captiuam in sua carne ducens captiuitatem nostram , ita sacratu diuinis vestigiis dicitur , vt numquam tegi marmore , aut pauiri receperit , semper excussis , solo respiente , quæ manus adornandi studio tentauit apponere . Itaque in toto basilicæ spatio solus in sui cæspitis specie virens permanet , & impressam diuinorum pedum venerationem calcati Deo pulueris perspicua simul & attigua venerantibus arena conseruat : vt verè dici possit : Adorauimus vbi steterunt pedes eius .] hæc tenus Paulinus : quæ accepit à Melania illustrissima ac spectatissima femina , cum Ierosolymis Romam illa rediens , apud eum , Nolam veniens , diuertisset . Rursum & Sulpitius^f Seuerus in hæc verba : Illud mirum , quòd locus ille , in quo postremum institerant diuina vestigia , cum in cælum Dominus nube sublatus est , continuari pauimento cum reliqua stratorum parte non potuit : siquidem quæcumque applicabantur , insolens humana suscipere terra respueret , excussis in ora apponentium sæpè marmoribus . Quin etiam calcati Deo pulueris aded perenne documentum est , vt vestigia impressa cernantur : & cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat , damnum tamen arena non sentiat : & eadem adhuc speciem , velut impressis signata vestigiis , terra custodit .] hæc Seuerus .

Augeat sanè miraculum , quòd cum eodem in loco (vt superius Iosepho auctore monstraui) Romanus exercitus sub Tito castrametatus est , Ierosolymam obsessurus , non tantum (vt in talibus accidere consuevit) leui terræ toties percalcata impressa non potuissent remanere vestigia , sed nec si celte lapidi fuissent inculpra , eadem aliqua ex parte integra apparuissent . Porro huiusmodi miracula edita in monte Oliueti in loco Ascensionis Domini , non dictorum tantum auctorum tempore cunctis perspicua permanebant : sed post septingentos ferè annos eodem statu perseuerasse , Beda^g , dum de his agit , his verbis significat : In eius summo vertice , vbi Dominus ad cælos ascendit , ecclesia rotunda

CCXXVII

^a Zach. 14.

^b Athanas. li. 4. q. 14.
^c Hier. de loc. Hebr. Act. 1. post. DE VESTIGIIS DOMINI.

^d Optat. contra Parm. li. 6.

CCXXVIII.
^e Paul. ad Seu. epist. 11.

DE IISDEM DOMINI VESTIGIIS.
^f Seuer. sacr. hist. lib. 2.

CCXXIX.

^g Beda de loc. sanct. c. 7.

PERENNE MIRACV- IVAL

tunda grandis ternas per circuitum cameratas habet porticus desuper teatas. Interior namque domus, propter Dominici corporis meatum, camerari & regi non potuit, altare ad Orientem habens angusto culmine protectum, in cuius medio vltima Domini vestigia, caelo desuper patente, vbi ascendit, visuntur: quae cum quotidie a credentibus terra tollatur, nihilominus manent, eandemque adhuc speciem sui, velut impressis signata vestigiis, seruant.] & post nonnulla: Indie Ascensionis Dominicae, per annos singulos Missa peracta, validi flaminis procella desurfum venire consuevit, & omnes qui in ecclesia fuerint, terrae prosternere. Totam illam nocte lucernae ardent, vt non illustrari tantum, sed & ardere mons & supposita loca videantur.] hucusque Beda. Porro lapidem illum, qui Domini continebat impressa vestigia, Christianae fidei hostium inuidia inde sublatum, in porta Orientali eius Ecclesiae ab eis clausa positum esse, recentiores, qui eadem loca sancta descripserunt, testati sunt.

Sur. par. 1. c. 7. & alij.

CCXXX.

Supereft nobis, vt qui de Christo haecenus, quanta tamen potuimus breuitate, vt in re omnibus planè perspicua ac propemodum cunctis nota, tractauimus; quod iam reliquum esse videtur, deinceps Actorum quoque Apostolorum, secundum ordinem temporum, sacram historiam à Luca descriptam aequis passibus prosequamur; de qua Hieronymus^b ad Paulinum scribens, haec ait: Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiae infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum esse Lucam medicum, cuius laus est in Euangelio; animaduertemus pariter, omnia verba illius, animae languētis esse medicinam.] Non sic quidem alia Apostolorum nomine Acta conscripta, vt quae habentur Petri vel Pauli, Andreae, Ioannis, Thomae, Philippi, vel aliorum nomine insignita: quae Patres merito Ecclesiastica censura proferunt, vt quae non legitima, sed spuria, & ab haereticis inueniantur esse commenta. Porro quod ad titulum spectat huius, de quo agimus, commentarij, scilicet Actorum Apostolorum: sic nomen inditum est (inquit Chrysostomus^d) non quod acta omnia, neque omnium, sed vnus tantum vel alterius, eademque facilia numeratu contineat.] sed rem ipsam aggrediamur.

Hieron. ad Paul. ep. 103. Gelas. in Cōc. Rom. c. de lib. apoc. Epiph. haer. 30. Athan. in epist. fid. Cath. Hier. de scri. Eccl. in Petri Philastrii de heret. Chryst. li. cetera Gentil.

CCXXXI. Act. 1.

Cum igitur regressi essent à monte Oliueti Apostoli & alij Ierosolymam; ascendunt (inquit^c Lucas) in cenaculum, vbi simul manebant Petrus, ac ceteri, quos recenset, Apostoli, alijque omnes ferè centum viginti: additque omnes hos fuisse perseverantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. Creditur haec eadem domus esse illa, cuius idem Lucas^f inferius meminit, eamque fuisse ait Mariae matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, quò Petrus è carcere liberatus accessit, vbi & ceteros illic ad precum officium congregatos inuenit discipulos. Consentiant his Acta Barnabae^g, vbi de eadem domo haec fuisse habentur scripta: In illo cenaculo Dominus Pascha fecit: in illo apparuit Thomae Apostolo, cum à mortuis surrexisset: illuc, postquam in caelum assumptus est, discipuli cum reliquis fratribus centum viginti, in quibus erat Barnabas, & Marcus, ex monte Oliuarum conuenerunt: illuc Spiritus sanctus in linguis igneis ad discipulos descendit in die Pentecostes: illic collocata nunc est magna & sanctissima Sion, omnium ecclesiarum maxima.] haec ibi. Meminit eiusdem ecclesiae in Sion positae S. Hieronymus^h, in eaque fuisse postea locatam columnam illam, ad quam vinculus ductus est Dominus ac flagellatus, testatur, quod Bedaⁱ etiam narrat.

Act. 12.

Scripta ab Alexand. Mon. extant apud Sur. tom. 3.

Hier. ep. 27.

Beda de locis sanctis. c. 3.

CCXXXII

Act. 1. DE ELECTIO- NE MAT- THIAE.

Chryst. in Act. Apost. hom. 3.

Oecum. in Act. Apost. esp. 2.

Act. 1.

Cum igitur illic cum ceteris congregati essent Apostoli; Petrus Apostolorum Princeps^k cuius curae commisi ceteri videbantur (dixerat enim Dominus ad illum: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos) vt Ecclesiae afflictatae, & Iudae proditoris perdicione concussa consulere, de substituendo aliquo ex discipulis in locum illius perditio- minis, concionem habuit. Pastorem Petri sollicitudinem, ac peruiabilem non solum gregis, sed & pastorem curam admirans Ioannes Chrysostomus^l, haec ait: Quam est feruidus? quam cognoscit creditum sibi à Christo gregem? quam in hoc choro princeps est, & vbi que primus omnium incipit loqui? & post multa: Primus omnium auctoritatem vsurpat in negotio, vt qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit Christus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.] haec ipse. Oecumenius^m verò in eadem sententiam: Surgit, inquit, Petrus, & non Iacobus, tamquam feruentior, & velut is cui discipulorum praesidentia commissa erat.] Cum verò Petrus perorasset: statuerunt (inquit Lucasⁿ) duos, Ioseph, qui vocabatur Barfabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiam.

Et

A Et cum orassent, dederunt sortes eis, & cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.] Ambos illos fuisse ex numero septuaginta duorum discipulorum, Clemens Alexandrinus affirmat^a: quorum Ioseph idem dictus est Barfabas, qui planè diuersus est ab alio Ioseph^b qui cognominatus est Barnabas, & alius quoque ab illo cuius in iisdem Apostolicis Actis habetur mentio, qui & cognominatus est Iudas, quem vnà cum Sila Apostoli miserunt Antiochiam: in iisdem enim Apostolorum Actis hi tres non solum nomine vel cognomine, sed & rebus gestis inter se distinguuntur.

Cle. Alex. citat est Beda in retrat. in Act. Apost. Act. 4. Act. 15.

Quod verò ad sortem pertinet, quam super illos duos dederunt Apostoli: cum ab aliis diuersa dicantur; quid de ea Dionysius^d scribat, in medium adduxisse satis erit: sic enim ait: De illa sorte diuina quae Matthiae diuinitus obtigit, alij quidem alia sensere; meo iudicio non rectè: aperiam autem & ipse quid sentiam. Videtur mihi Scripturam sortem

CCXXX- III. Dionys. de Eccles. Hier. par. 3. c. 5.

B appellasse diuini quiddam & praecipui muneris, per quod illi choro sacratissimo insinua- retur, qui esset diuina electione declaratus.] haec Dionysius. Circumferebatur olim liber, titulo praenotatus, Sortes Apostolorum; sed celsura^e Gelasij est reiectus inter apocrypha. Eadem insuper occasione, quod Apostoli quem eligerent, sortiti sint, irrepit aliquando in Christianos genus quoddam sortilegij, quod honesto nomine diceretur, Sortes san- ctorum: sed à sanctis Patribus Ecclesiasticis^f sanctionibus ab Ecclesia Dei procul reie- ctum est. Sed eam licentiam non nisi ante aduentum Spiritus sancti Apostoli vsurpasse inueniuntur; nec id tentasse, nisi praenua precatone: cum alioqui sacros sortiri ministros ad solitam functionem obeundam, tam ex Lucae Euangelio quam ex Iosepho, apud Iu- daeos in vsu fuisse, cum de Zacharia actum est superius, dixerimus. Ceterum vt sorte quis eligeretur in summum Pontificem, numquam prius esse tentatum, quam paulò ante Ie- rosolymorum excidium, sed à factiosis hominibus, ex^g Iosepho est pariter dictum. Quin & apud Gentiles vetitum fuisse, ne sacerdotes deligerentur sorte, sicut nec pretio, auctor est Dionysius^h Halicarnassæus.

Cel. in Cōc. Rom. c. de li. c. dist. 15. c. 8. Rom. c. 16. c. 32. & alij.

C Iosaphatⁱ gentes vetitum fuisse, ne sacerdotes deligerentur sorte, sicut nec pretio, auctor est Dionysius^h Halicarnassæus.

Iosaphat de bello Iud. li. 4. c. 3. Dionys. Halic. hist. Rom. li. 2.

Elapsis iam ab ascensione Domini decem diebus: Dum (inquit^j Lucas) complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco: & factus est repente de caelo sonus tamquam aduentantis spiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispersitae linguae, tamquam ignis, seditque supra singulos eorum: & repleti sunt omnes Spiritu sancto.] haec Lucas. Locus ille (vt dictum est) vbi erant discipuli congregati cum venit Spiritus sanctus, nobili postmodum basilica est illustratus, quae dicta est Ecclesia Apostolorum, cuius meminit Cyrillus Ierosolymorum Episcopus, cum ait: Spiritus sanctus, qui locutus est per Prophetas, in die Pentecostes descendit super Apostolos in specie linguarum ignearum; hic Ierosolymis in superiori Apostolo- rum Ecclesia.] Cyrillo assentiuntur ceteri qui de locis sanctis scripserunt. Quod autem ad tempus pertinet, seu diem: facta haec esse die Dominico, sanctorum Patrum^k assertio, sacrorum Conciliorum^l canones, Ecclesiastica traditio firmant, ac ipsa denique ratio monstrat. Numerandi enim ex legis^m praescripto erant dies Pentecostes ab altero die Paschae, quo manipulus offerendus erat: id ipsum tunc seruasse Iudaeos, Iosephusⁿ planè de- monstrat, dum ait: Secunda die Azymorum, quae est mensis huius decimasexta, frugibus demessis & haecenus intactis incipiunt frui: aequumque rati Deum huius vbertatis aucto- rem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicuius modum fracti as- ronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto, reliquum sacerdotum vsui ce- dit: & ex eo licitum fit publicas & priuatas messes metere.] haec Iosephus. Verum cum hoc anno die sequenti Paschatis esset sabbatum, quo falcem in messem mittere vetitum esset (speciali enim lege^o die sabbati metere prohibitum erat, sicut nec quae ad cibum per- tinerent, ea die parare licebat) manipulum hoc anno constat oblatum fuisse ipso die Do- minico, quo Dominus resurrexit, cuius ipse eleuatus manipulus figuram exprimebat: id Epiphanius^p & alij testantur. Sic igitur ab eo tempore quinquaginta dies numerando vsque ad diem Pentecostes, Spiritum sanctum datum esse ipso die Dominico, certum est.

CCXXX- IIII. Act. 2.

Cle. Cōc. li. 5. c. 17. Ang. serm. 54. de temp. S. Leo ad Diof. ep. 87. c. 1. Isid. de offi. Eccl. cap. 24. Alb. Flac. de lin. offic. Sex. Syn. c. 8. tom. 2. Gene. m. Lenit. 23 Exod. 16. Ios. antiq. lib. 3. c. 10. Exod. 34. Epiph. in Pa nar. her. 51. CCXXXV

Tanto caelitus misso illi potiti munere, coeperunt loqui (inquit^q Lucas) variis lin- guis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.] Haec audiebant Iudaei agentes Ierosoly- mis ex omni natione, inquit, quae sub caelo est. Licet haec videatur hyperbole; tamen auctore Philone^r, qui his temporibus viuerebat, Iudaeos non in Palaestina tantum, sed in Asia, Africa, & Europa magno numero habitare consueuisse, exploratissimum est.

EX TOGOR- BE IEROSO- LYMAM. Act. 2. Phil. li. con- tra Flac. & lib. de leg. ad Cannu.

Verum ex omnibus quindecim tantum numerat nationes, nimirum Parthos, Medos, A Elamitas, habitantes Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, Asiam, Phrygiam, Pamphyliam, Ægyptum, Lybes, Cyrenenses, Romanos, Cretenfes, & Arabes. Cum verò Iudæos inter prædictos æque recenseat esse admiratos, quòd ipsorum loquerentur lingua: planè significat Galilæos diuersa à Iudæis vt lingua consueuisset: vnde & ancillam ostiariam meritò apparet dixisse olim Petro: Galilæus es: nam & loquela tua manifestum te facit.] Sententia fuit Chrysofomi ^a tot linguarum locutiones impartitas fuisse Apostolis, quot erant Ierosolymis externæ nationes quæ eos loquentes audirent; & si plures fuissent, plures etiam accepturos fuisse: ac denique cum dispersi sunt per orbem terrarum, lingua omnium gentium ad quas profecti fuissent, esse locutos.

^a Hanc citat etiam Glycerius in Annal.

CCXXXVI. ^b Cle. Alex. lib. 1. Stron.

Quod verò spectat ad linguarum genera quæ essent in orbe terrarum: Clemens Alexandrinus ^b recitat testimonium scriptorum Gentilium, qui non aliunde quàm ex Iudæorum libris linguas septuagintaquinque fuisse testentur, cum ait: Ephorus autem & multi alij historici, & gentes & linguas dicunt septuagintaquinque, cum audissent vocem Moyfi, dicentis: Erant autem omnes animæ ex Iacob septuagintaquinque, quæ descenderunt in Ægyptum. Videntur autem ex vera ratione, linguæ seu dialecti, vt vocant, & sermones generales, esse septuagintaduæ, vt nostræ tradunt Scripturæ. Fiunt autem aliæ per communionem duarum vel trium, vel etiam plurium dialectorum, &c.]

^c August. de ciuit. Dei lib. 16. c. 6. & 11.

Quòd verò ex diuinis Scripturis id se deducere Clemens testatur, aliam planè rationem inuissè videtur Augustinus ^c, qui septuagintaduas linguas fuisse putat: Quòd, inquit, ex illis tribus hominibus, Noë filiis, septuagintatres, vel potius (vt ratio declaratur est) septuagintaduæ gentes, totidemquæ linguæ per terras esse cœperunt, quæ crescendo & insulas impleuerunt. Auctus est autem & numerus gentium multo amplius quàm linguarum. nam & in Africa barbaras gentes in vna lingua plurimas nouimus.] hæc Augustinus. Ante ipsum eadem Epiphanius ^d, eademque ratione, cum ait: Septuagintaduovi tunc turrim ædificabant, quando in septuagintaduas linguas ex vna confusi sunt.] Pacianus ^e verò cum numerat centum viginti linguas, respectum habuisse videtur ad numerum eorum qui simul in vna domo fuerant congregati, super quos omnes putatur descendisse Spiritus sanctus: quasi velit non omnes illos omnia affecutos esse linguarum genera, sed singulos singulas.

CCXXXVII.

^f Greg. Naz. orat. in die Pentecostes.

QUOMODO LOQUEBANTUR LINGVIS.

Sed hæc communi interpretum sententia reiciuntur: sic enim linguarum donum accepisse constat Apostolos, vt quiuis eorum linguis omnibus loqueretur, non (vt aliqui existimarunt) vno ex illis vna lingua loquente, omnes qui audirent, licet essent diuersarum linguarum, intelligerent. Cum possint multa ad hæc firmandam sententiam adduci, vnus modò Gregorij ^f Nazianzeni testimonium afferam, acturus præsertim de eadem re alibi inferius. hæc enim ait: Audiebant autem. Verum hæc paululum consistit, atque addubita, quomodo distinguenda sit oratio. Textus enim nonnullam ambiguitatem habet, puncto dirimendam. Vtrum enim audiebant sua quisque dialecto, ita vt verbi gratia, vox quidem vna resonaret, ceterum multæ audirentur, sic videlicet pulsato ac perstrepenste aère, pluribusque vocibus (vt magis perspicuè dicam) ex vna voce effectis? An potius in hoc verbo, Audiebant, punctum statuendum est, atque hæc verba, Loquebantur suis linguis, cum his quæ sequuntur iungenda sunt, vt sic legatur: Loquentes linguis, propriis scilicet audientium, hoc est externis? qui sensus mihi magis arridet. Nam si priorem modum sequar, eorum potius qui audiebant, quàm qui verba faciebant, hoc miraculum fuerit, at iuxta posteriorem sensum, eorum qui loquebantur, qui etiam temulentiam insimulantur, haud dubiè, quia ipsi Spiritus afflatu noui miraculi aliquid circa voces designabant.] hæc Gregorius. cetera quæ ad alia spectant, relinquimus interpretibus.

CCXXXVIII.

DE HORA DIEI TER- TIA ORBIS CTIO SOLVTA.

Cum sic audientes obstupescerent: rei verò causam ignorantes, admirantesque dicerent: Quidnam vult hoc esse? Alij irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum vndecim; leuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Ierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia, &c.] recitat quasi ex scripto Lucas Petri tunc ad populum habitam concionem, qua non tantum pro suis apologiam dixit, sed de Christi passione, resurrectione, ascensione, & Spiritus sancti missione, sacrarum Scripturarum auctoritate differuit. Sed quòd excipit de hora tertia: quid tam insolens mirumve videri debet quod ad suorum excusationem adducit, eos ebrios esse non

A non potuisse, quòd esset hora diei tertia? nam (quod & superius vidimus) cum apud Hebræos etiam singuli quique dies duodecim horis terminarentur; planè hora tertia quartam diei partem continebat. Cumque horæ æstiuæ ceteris longiores esse solerent: quid tam mirum, inquam, nouumve, si ea hora illi pransi fuissent, homines præsertim peregrini & piscatores? Qui hunc nodum soluerit, hæcenus non inuenimus: sed perfacilis erit eius solutio, si nouerimus Hebræorum illam fuisse à maioribus traditam & vsu receptam ac tamquam lege probatam consuetudinem, vt nõ liceret diebus festis cuiquam ante sextam horam prandere. Meminit eius consuetudinis Iosephus in Vita sua, dum hæc ait: Plebs autem non assentiebat horum orationibus; & proculdubid exorta fuisset seditio, nisi concionem soluisset sexta hora superueniens, quæ nostros ad prandium vocare solet sabbatis.] tubæ enim sonitu certas horas Hebræis significari solitas, alibi dictum est. Meritò igitur Petrus excipit de hora diei tertia, cum ante sextam horam diebus festis prandere, religio esset.

Hæc ex alio loco etiam declarantur, immò ex his elucidatur alius locus Actorum ^a, quo dicitur: Ascendit Petrus in superiora vt oraret circa horam sextam: & cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus.] Fuisse autem eam diem sabbatum, qua non nisi hora sexta prandere liceret, illud in primis persuadet, quòd tunc pararentur quæ apponenda essent mensæ, quæ videlicet die parasceues erant ad esum accomodata: nam qua ratione eadem sexta hora illa parari potuissent, nisi fuissent pridie præparata? Quòd in super dicat Angelus ad Petrum: Surge, descende, & vade cum eis nihil dubitans] & inferius Lucas: Sequenti autem die surgens profectus est cum illis] planè demonstrat, illa ipsa die ob festum id facere minus licuisse.

C Sed iam cetera prosequamur. Quòd verò eadem oratione Petrus, quæ de Dauide dicta sunt, de Christo esse intelligenda testatur, meminitque de eiusdem Dauidis sepulchro, dicens: Et sepulchrum eius est apud nos vsque in hodiernum diem] obseruatione quidem dignum est, sepulchrum illud, quod & Salomonis dictum est, quòd & ipse illic conditus esset, remanuisse integrum vsque ad extremam omniumque nouissimam Iudæorum cladem per Hadrianum illatam: tunc temporis enim antequam illa sequeretur, quasi in prodigium futuri ultimi Iudæorum gentis exterminij, sponte corruit, vt Dio Cassius auctor est in Hadriani Vita, quam scripsit. Eiusdem sepulchri Iosephus sæpè meminit, quòd non tantum augustinus ædificis Salomonis opera extructis erat insigne, sed & thesauro nobilitatum: ingentem enim vim auri ab eodem Salomone illic fuisse reclusam, haud dubium est; testatur

D namque idem ^b auctor, Hyrcanum, cum obsideretur ab Antiocho, cognomento Pio, ablati è sepulchro Dauidis tribus millibus talentorum, iis totius populi vexationem redemisse. Rursum verò quid Herodi idem sepulchrum perscrutanti obuenerit, idem ^c testatur his verbis: Herodes multum pecuniarum domi forisque profundens, audito quòd Hyrcanus, qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulchro, tria millia talentorum argenti extulisset, superesseque multo plura, quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauisset ne hoc sciret populus, assumptis tantum amicorum fidissimis: depositas tamen pecunias, sicut Hyrcanus, non inuenit, sed mundi pretiosi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. His inuitatus ad diligentius scrutandum, interius processit vsque ad conditoria Salomonis ac Dauidis: ibi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressostemerè: quo casu exterritus, exiuit, & tactus religione, ad expiandum se, in aditu sepulchri monumentum è candido marmore condidit sumptuosissimis impendiis. Eius operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed non item de descensu Regis, præter decorum id factum existimans: idque more suo fecit. Viui enim Regis hæc auribus dedit, captans gratiam, &c.] hæc Iosephus. Sepultum fuisse Dauidem in ciuitate ^d sua, quæ dicta est Sion, habet diuina ^e Scriptura. Ierosolymis nimirum, vbi est Sion, à Salomone tumulatum fuisse Dauidem, item Iosephus ^f testatur. Admiratione sanè dignum, quòd à Tito ea ciuitate funditus excisa, nihilominus idem sepulchrum remanserit integrum, nec nisi temporibus Hadriani (vt ex Dione dictum est) sponte corruerit: verum quid dico corruerit? Id quidem non sic accipiendum est, vt solo adæquatam, sed tantum aliqua ex parte

CCXL. DE SEPULCHRO DAVID.

^b Ios. antiq. lib. 7. c. 15. ^c Idem lib. 16 antiq. c. 11.

CCXLI. HERODES APERUIT SEPULCHRUM DAVID.

^d 2. Reg. 5. ^e 3. Reg. 2. ^f Ioseph. antiq. lib. 7. c. 15.

¹Hier. ep. 17. ²prope ju.

CCXLII.

PETRVS PRIMVS OMNIVM CONCIOR NATVR.

¹Chryf. hom. 3. ad pov. ²Antiochen. ³Act. 2.

⁴Tertul. de pudicitia.

CCXLIII. DE BAPTISMO IN CHRISTI NOMINE.

¹Cyprian. in epist. ad Iubaian. 73.

¹Ioan. Chryf. in Act. Apost. homil. 4. DE PETRI PRAEDICATIONE.

CCXLIV. ¹Act. 2.

¹ibidem. PRIMA CHRISTIANITAS.

¹Chryf. in Act. Apost. hom. 7. ²Chryf. ho. 5. in Act. Apost.

CCXLV. ¹Act. 2.

collapsum fuerit: nam Hieronymus ¹ ad Marcellam scribens, relegens loca sancta; ac si ipsum integrum remaneret, in Mausoleo Davidis precari solitum tradit. Sed hæc satis occasione Petri in sua concione de sepulchro Davidis mentionem facientis.

Cur autem Petrus pre ceteris, tam ad suorum defensionem quam aliorum ad fidem conuersionem, verbi prædicationem exorditur, nisi quia primatum tenet inter Apostolos? Vnde Chrysofomus ²: Petrus, inquit, agit causam omnium, primus verbum Dei prædicat, qui primus est omnium, & Prophetarum testimoniis de Spiritu sancti futura missione testimonia profert, docetque eadem tunc fuisse impleta, &c.] His auditis, inquit ³ Lucas, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus verò ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.] subdit verò: Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.] De his agens Tertullianus ⁴: Primus, inquit, in Christi baptismo Petrus referauit aditum cælestis regni.]

Quòd verò Lucas dicit, conuersos ad fidem iussos à Petro baptizari in nomine Christi: non sic accipiendum, vt Patris, & Spiritus sancti, non æquè ac Filij nomina, qui baptizarent, expresse- rint: nam Iustinus martyr in oratione ad Antoninum Pium Imp. Ex Apostolica, inquit, institutione in baptismo Parentis omnium & Domini Dei nomen nominatur.] & paulo pòst: In nomine etiam Iesu Christi crucifixi sub Pontio Pilato, atque in nomine Spiritus sancti, qui per sacros Prophetas pronuntiauit res Christi omnes, abluitur is qui illuminatur.] hæc Iustinus. Cyprianus ⁵ sic in eadem sententiam: Iesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater ommitteretur, sed vt Patri quoque Filius adiungeretur.] Ceterum ex Ecclesie antiqua traditione ratum fuisse baptismum in nomine tantum Christi collatum, scripsisse Stephanum Romanum Pontificem, idem Cyprianus in epistola ad Iubaianum, licet ab eo dissenserit, aperte testatur. Verum enimuerò ne à Petri digna commendatione longius recedamus (hæc enim de baptismo quasi per digressionem dixisse satis est) Ioannes ⁶ Chrysofomus admirans Petri præclara & tali Præfule dignissima tacta, hæc dicit: Erat Petrus os omnium, causam fidei agit pro omnibus, doctrina sua instruit omnes, ipse præcipuus fidei assertor est, præcipuus catechista habetur, & primus exitit verbi concionator, & primus coëgit Ecclesiam, eamque non ex Ierosolymitanis & circumcirca habitantibus Iudæis, sed ex Parthis, Medis, Phrygijs, Libycis, Ægyptiis, Arabibus, aduenis Romanis, & alijs. Et qui omnium pastor fuit à Domino institutus, ex omnibus nationibus cogere cœpit oues: docuit eos fidem simul & Apostolicos mores, nempe renuntiare omnibus, simul conuenire in oratione, & panis à Christo edocta fractione.] hucusque Chrysofomus.

Erant autem (inquit ⁷ Lucas) perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem omni animæ timor.] quamobrem non tantum Christi fidem auide susceperunt, sed & quæ habebant, in communem omnium usum contulerunt. Omnes enim qui credebant (addit Lucas ⁸) erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat.] Hæc erat (ait Chrysofomus ⁹) Angelica respublica, nihil dicere proprium: hoc protulit primum germen nascens Ecclesia. Petrus plantat verbo, rigat baptismo, sed qui incrementum dat, Deus est.] ac rursus ¹⁰: Petrus piscator hos superauit, quasi cum mutis piscibus certamen fuisset: nec enim aliter quam piscator mutos pisces, ita hic illos superauit.] & paulo pòst: Vbi nunc Græciæ fastus, vbi nomen Athenarum, vbi philosophorum deliramenta? Ille Galilæus, ille Bethsaidæ natus, ille rusticanus, vniuersos illos deuicit. Agedum, non ad nominatam patriam illius, qui hos deuicit, erubescitis? quòd si non ipsum hominis audietis (Cephæ enim dictus est) multò magis obtegetis faciem.] hæc ille, Christi in Petro admirabilem virtutem prædicans.

Ceterum verbi prædicationis adiuncta etiam fuisse miracula, testatur Lucas ¹¹, dum ait: Multa quoque prodigia & signa per Apostolos in Ierusalem fiebant.] additque post alia, sic ab Apostolis esse distributa officia per loca singula, vt quotidie in templo perseverarent, nimirum orantes, vel Dei verbum annuntiantes: in domibus verò panem frangerent, sacram videlicet Eucharistiam ministrantes, mira quadam diuinitus impartita spiritus discretionem, quæ domi, quæ ve in templo sibi essent agenda, distinguentes: ad

facra

A sacra nimirum celebranda mysteria domos priuatas habentes, ad verbi Dei verò prædicationem, & communem omnium prædicationem, templum adeuntes. Vnde subdit Lucas ¹: Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.] Cur autem (ait Chrysofomus ²) tunc ascenderunt in templum? Numquid Iudaicè viuebant? minimè: sed vtiliter hoc faciunt.] Nunc verò in adeundo templo, ipsorum consilium quodnam fuerit, satis exprimitur, cum ad horam orationis nonam eos ascendisse, Lucas dicit. Quæ enim scripta in lege, vel consuetudine laudabili introducta essent apud Hebræos præcepta moralia, eadem non modò Apostoli non spreuisse, sed etiam in Ecclesiam transfudisse noscuntur. Vnde S. Leo Papa ³ in hanc sententiam: Apostolica, inquit, institutio, dilectissimi, quæ Dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum nouerat, vt legem non solueret, ita veteris Testamenti sacramenta distinxit, vt quædam ex eis, sicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerneret; & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ, fierent obseruantia Christianæ. Quamuis enim varietates hostiarum, differentia baptismatum, & otia sabbatorum cum ipsa carnis circumcissione cessauerint, manent tamen ex ipsiis voluminibus & apud nos præcepta plurima moralia.]

Quod igitur spectat ad antiquum certis horis orandi ritum, ex Iudæorum fontibus ab Apostolis in Ecclesiam deductum, Tertullianus ⁴ tradit in primis hæc verbis: Salua indifferentia semper & vbique & omni tempore orandum: tamen tres istas horas, vt insigniores in rebus humanis, quæ diem distribuunt, quæ negotia distinguunt, quæ publicè resonant, ita & solemniores fuisse in orationibus diuinis; quod etiam suadet Danielis argumentum ter in die orantis, vtique per aliquarum horarum exceptionem, non aliarum autem, quàm insigniorum exinde Apostolicarum, Tertiar, Sextar, Nonar. Hinc itaque & Petrum dicam ex veteri potius vsu Nonam obseruasse, tertio orantem supremæ orationis munere, &c.] hæc enim ex Petri instituto & exemplo in Ecclesia obseruari confirmat. De iisdem tribus horis, aliisque superadditis, ac omnibus etiam diuinis mysterijs feliciter consecratis, in Ecclesia seruari solitis, Cyprianus ⁵ scribit his verbis: In orationibus verò celebrandis inuenimus obseruasse tres pueros cum Daniele, tres pueros in fide fortes & in captiuitate victores, horam tertiam, sextam, nonam, sacramento scilicet Trinitatis, quæ in nouissimis temporibus manifestari debebat. Nam & prima hora in tertiam veniens, consummatum numerum Trinitatis ostendit. Itemque ad sextam quarta procedens, declarat alteram Trinitatem: & quando à septima nona completur per ternas horas, Trinitas perfecta numeratur. Quæ horarum spatia iam pridem spiritualiter determinantes adoratores Dei, stans & legitimis ad precem temporibus seruabant: & manifestata postmodum res est, sacramenta olim fuisse, quòd antè sic iusti precabantur. Nam super discipulos hora tertia descendit Spiritus sanctus, qui gratiam Dominicæ passionis impleuit. Item Petrus hora sexta in rectum superius ascendens, signo pariter & voce monentis instructus est, vt omnes ad gratiam salutis admitteret, cum de emundandis Gentilibus antè dubitaret. Et Dominus hora sexta crucifixus, ad nonam peccata nostra suo sanguine abluit; & vt redimere & viuificare nos posset, tunc victoriam suam passione perfecit. Sed nobis, fratres dilectissimi, præter horas antiquitus obseruatas orandi, nunc & spatia & sacramenta creuerunt. Nam & manè orandum est, vt resurrectio Domini matutina oratione celebretur, quod olim Spiritus sanctus designabat in Psalmis dicens: Rex meus, & Deus meus, quoniam ad te orabo Domine, manè assistam tibi, & contemplantor te. Et iterum per Prophetam loquitur Dominus: Diluculo vigilabunt ad me, dicentes: Eamus, & reuertamur ad Dominum Deum nostrum. Recedete item Sole, ac die cessante, necessariò rursus orandum est. Nam quia Christus Sol verus, & dies est verus: Sole à die sæculi recedente, quando oramus & petimus vt super nos lux denuò veniat, Christi precamur aduentum, lucis æternæ gratiam præbiturum.]

Quinque his horis canonicis duæ aliæ reperiuntur superadditæ, eademque alijs diuinis signataræ mysterijs, & septenario numero consecratæ, de quibus Magnus Athanasius ⁶ his verbis meminit: Oriens Sol videat librum in manibus tuis. Post tertiam synaxes conficies; quoniam ea hora defixum est lignum crucis. Sexta hora absolues deprecationes cum psalmis, ploratu, & supplicationibus; quoniam hac hora pependit Filius Dei in cruce. Nona hora rursus in hymnis & glorificationibus eris, cum lacrymis & confessione peccatorum tuorum Deo supplicabis; quoniam hac hora Dominus in cruce

pendens

T 4

¹Act. 3. ²Chryf. ho. 8. in Act. ³Quæ ex Iudæis Petrus imitatus.

⁴Leo Pap. ser. 7. de ieiun. sept. mens.

CCXLVI. DE HORIS CANONICIS. ¹Tert. adu. Ilychic. c. 10.

²Cyprian. de orat. Domini.

CCXLVII. ¹Atban. de Virgin.

SEPTEM ORANDI HORAR.

10. Chryf. ho. 49. ad po. Antio. & ho. de laud. mon. & ho. 14. in 1. ep. ad Tim. & in pfa. Beati immaculati.

CCLXVIII. Bafil. in reg. interrog. 37.

Hic. ad Eu. hoc. ep. 22. DE ISDEM ORANDI HORIS. Hieronim. Daniel. c. 7. Hier. ep. 8. Idem epist. 7. Idem ep. 22. & 37. Cassia. col. 7. Ista. de Eccl. offic. c. 19.

CCLXIX. LOCVSORATIONIS.

Ignat. ep. 6.

CCL. AEL. 3. DE CLAVDO SANATO.

4. Reg. ult.

pendens reddidit spiritum: & post synaxim horæ Nonæ comede panem tuum.] & post nonnulla: Si, inquit, ingredieris in templum duodecima hora, maiorem & longiorem facies synaxim cum virginibustecum concordibus: quòd si nullam habeas concordem, sola synaxim absolues, Deo præfente & audiente. Bonum autem est lacrymas effundere coram Domino, memoremque esse duodecimæ horæ, quòd in illa Dominus ad inferos descendit.] inferius verò hæc addit: Media nocte excitaberis, & hymnis celebrabis Dominum Deum tuum: ea enim hora surrexit à mortuis Dominus Deus tuus, & Patrem suum hymnis celebravit: atque ideò nobis iniunxit, vt eadem hora hymnos Deo dicere-mus. Cùm primùm surgis, hunc versum recita: Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudiciis iustitiæ tuæ. & precare, & incipe recitare psalmum quinquagesimum, donec absolvas. Et hæc tibi certa sint pensa per singulos dies, & tot psalmos dices, quot poteris, & ad quemlibet psalmum preces & genuum flexio cum lacrymis addantur B pronuntiando Domino peccata tua, orandoque vt tibi remittantur.] & paulo post: Ceterùm matutino tempore hunc psalmum dicito: Deus Deus meus ad te de luce vigilo, &c.]

De septem item orandi horis, quatuor diurnis, & tribus nocturnis, agit sæpè Ioannes Chrysofomus, & ante ipsum Basilius, qui de iisdem agit multis & frequenter: licet alicubi octauum videatur addidisse horam; tamen ipsam quam ponit post mediam noctem ante diluculum, iungere simul consuevit Ecclesia, eandemque pro vna numerat hora, quam Matutinum Officium nominat Hieronymus, qui de his etiam septem horis hæc paucis: Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vesperam nemo est qui nesciat.] & paulo post: Noctibus bis terque surgendum, reuoluenda quæ de Scripturis memoriter retinemus.] Idem alibi de tribus horis in veteri Testamento seruari solitis, tertia, sexta, & nona, Ecclesiastica traditione receptis agit: rursumque de horis vespertinis, mediæque noctis, & matutinis meminit, scribens ad Demetriadem, & ad Lætam, & Eustochium. Cassianus de iisdem pluribus, Isidorus, & alij ferè innumeri, quos enumerare nimis longum esset. Hæc igitur ex antiqua sanctorum virorum institutione, ac maxime Davidis dicentis, Septies in die laudem dixi tibi,] per Apostolos semel in Ecclesiam translata, feliciter perseverant. Quod verò pertinet ad nocturnas preces, ipsas sacras vigilias, accommodatius agemus inferius.

Hæc verò satis ad insinuandas ex instituto Ecclesiæ Catholicæ antiquas ab Apostolis acceptas traditiones. Quarum vsu non ceteras tantum diei horas precibus consecratas didicimus, sed & locum, quòd ad preces Deo fundendas conuenire debeant Fideles, admoniti sumus. Quantumlibet enim priuatas quis orationes domi agere intra cubiculum suum (vt Dominus docuit) debeat esse sollicitus: tamen exemplo Apostolorum templum adeuntium, ad publicas preces in vnum conuenire debere locum, ipsam scilicet ecclesiam, admonentur Christiani: quod quidem faciendum esse, sanctus Ignatius, qui iisdem vixit temporibus, scribens ad Magnefianos inculcat, sic dicens: Omnes ad orandum in idem loci conuenite: sit vna communis precatio, vna mens, vna spes in charitate, & fide inculcata in Christum Iesum, quo nihil est præstantius. Omnes velut vnus quispiam ad templum Dei concurrite, velut ad vnum altare, ad vnum Iesum Christum, summum Sacerdotem Dei vnigenitum.] At de his hæcenus: iam cœptam historiam percurramus.

Quidam vir (inquit Lucas) qui erat claudus ex vtero matris suæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, vt peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum, &c.] claudi enim narrat historiam sanati miraculosè à Petro, additque simul, quo modo eius rei nouitate percussus populi, ad eosdem ad porticum Salomonis concurrerint. Hæc quidem cum tam dilucidè ab Euangelista Luca narrentur; de locis ipsis, de porta inquam Speciosa, quænam fuerit, & porticu Salomonis, vbinam sita esset, soluendæ remanent magnæ in eadem historia difficultates: quas fortasse prætermissem, nisi animaduertissem in his errasse nonnullos, dum existimarunt nullam prorsus Herodis temporibus reliquam fuisse porticum antiquioris templi illius à Salomone constructi, quòd diuinæ Scripturæ auctoritate constat conflagraffe temporibus Sedechiæ: dumque etiam illam esse putarunt portam Speciosam, per quam pate-ret aditus ad porticum Salomonis. Cùm igitur hi omnes manifestè errare noscantur: operæpretium existimaui de ipsa porticu Salomonis ac portis templi fufius agere. Res sunt scitu

A scitu dignissimæ, quòd non ad præsentis historię tantum elucidationem, sed ad alia nonnulla noui Testamenti loca declaranda conducant.

Cum verò templum (vt superius dictum est) cuius est frequens mentio in nouo Testamento, non illud primum à Salomone ædificatum, nec secundum tempore Zorobabel restitutum, sed tertium, ab Herode scilicet excitatum, constet fuisse; nec ab aliquo antiquorum scriptorum, perinde ac à Iosepho descriptum illud per singulas partes distinctè inueniatur: ab ipso imprimis petenda est harum rerum cognitio. Age verò, antequam de ipsius templi portis agamus, de ipsa in primis porticu Salomonis orationem instituamus: ac primum de illa, cuius non tantum hic Lucas & inferius, sed & Ioannes mentionem fecit. Agens igitur Iosephus aduersus Apionem, hæc habet de quadruplicibus porticibus templi atque earum vsu: Quatuor porticus habuit in circuiu, & harum singulæ propriam secundum legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus, etiam alienigenis: mulieres tantum modò mensruata transire prohibebantur. In secundam verò porticum cuncti Iudæi ingrediebantur, eorumque coniuges, cum essent ab omni pollutione mundæ. In tertiam masculi Iudæorum, mundi existentes, atque purificari. In quartam autem sacerdotes stolis induti sacerdotalibus. In adytum soli Principes sacerdotum, propria stola circumamicti.] hæc Iosephus.

Quæ autem harum porticum Salomonis diceretur, idem aliis in locis non obscure declarat: vt cum agit de templo ab Herode restituto, partem templi exteriorem porticu Salomonis fuisse nobilitatam tradit, & qualis esset, describit in hunc modum: Tantis fundamentis digna erant opera imposita. Duplices porticus omnes, quas columnæ sustinebant, quinque & vicenis cubitis altæ, de singulis faxis marmore candido, & lacuearia cedrina protegebant: quorum naturalis magnificentia, quodque ligno rasili erat, apteque cohærebant, operæpretium spectantibus exhibebat, nulloque aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabatur. Latæ autem triginta cubitos erant: omnisque gyrus earum sex mensura stadiorum cum Antonia concludebatur. Totum autem sub dio spatium variabatur omnium quidem generum lapide stratam, quæ ad secundum templum ibatur.] hæc de exteriori porticu, quæ Salomonis dicebatur, Iosephus; de qua & alibi quoque his verbis: Suisit Regi vt Orientalem instrueret porticum: ea templi extrema claudebat profundæ valli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, faxis constructo quadratis, valde candidis: eratque cuiusque saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo, opus Salomonis Regis, qui primus integrum templum condidit.] lucusque ipse. Ex quibus etiam facile causam intelliges, cur post tot templo illatas clades, post denique eiusdem demolitionem (vt vidimus) ac restitutionem ab Herode factam, adhuc porticus Salomonis remanserit etiam cum suo nomine integra: nimirum propter solidam firmiterque fundatam ac stabilitam tantæ structure molem, quam lapidibus inter se plumbo compactis, ferroque intrinsecus vinctis fuisse firmatam, alibi idem auctor affirmat: vt non sit mirum, si post totius templi bustum temporibus Sedechiæ igne consumpti, porticus Salomonis remanserit adhuc integra.

Appellatur dicta porticus Salomonis à Iosepho interdum primum templum, aliquando prima porticus, quæ patebat etiam alienigenis. Per eius atrium lapidibus nobiliter stratam, ad secundum (idem inquit Iosephus) templum ibatur cancellis septum faxeis ad tres cubitos altis, nimiumque grato opere factis: vbi æquis dispositis interuallis columnæ stabant, legem castimonie præmonentes, aliæ Græcis, aliæ Latinis litteris, in locum sanctum transire alienigenas nõ debere: Sanctum enim vocabatur alterum sanum, & quatuordecim gradibus ascendebatur à primo.] & infra: Post quatuordecim autem gradus, spatium erat vsque ad murum trecentis cubitis planum. Hinc rursus alij quinque gradus & scalæ ad portas ducebant, à Septemtrione quidem atque Meridie octo, duæ verò ex Oriente.] paulo verò post de ornamento agens hæc ait: Portarum autem aliæ quidem auro & argento vndique tectæ erant, itemque postes ac frontes: vna autem extra templum ære Corinthio, quæ multum argento inclusas & inauratas honore superabat. & binæ fores quidem in singulis ianuis erant, tricenis cubitis altæ, quinque denis erant latæ. Post introitum verò, vbi latiores fiebant, tricenis vtriusque cubitis exedras habebant, exemplo quidem turrium longas & latas, supra verò quàm viginti cubitis celsas: singulas autem binæ columnæ duodecim cubitorum crassitudine sustinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit: quæ verò supra Corinthiam posita,

CCLII.

DE PORTICVS SALOMONIS. Ios. de bello iud. li. 6. c. 6.

Ios. antiq. li. 20. c. 8.

CCLIII.

DE PORTIS TEMPLI.

posita, quò mulieres conueniebant, ab Oriente aperiebatur, porta templi sine dubio A maior erat, quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatumque magnificentior: quoniam crassiori argento & auro vestiebatur, quod quidem nouem portis infuderat Tiberij pater Alexander.] hæc Iosephus de portis secundi, quod vocat, templi: ac paulo inferius agit de porta interioris templi, quod ad distinctionem prioris, quod Sanctum dixerat, Sacrosanctum appellat, dum ait: Ipsum verò templum in medio positum, hoc est, fanum Sacrosanctum, duodecim gradibus ascendebatur.] & paulo post de portis: Prima verò eius porta septuaginta cubitis alta erat, & viginti quinque lata, neque fores habebat, cælum enim vndique conspicuum lateque patens significabat: erantque totæ frontes inauratæ.] & post aliqua, de porta interiori hæc ait: Interior verò porta tota inaurata erat, & circum eam auratus paries: desuper autem habebat auratos pampinos, vnde racemi statura hominis pendebant: fo- B res habebat auratas quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim verò latas. ad hæc aulaeum longitudine pari, hoc est, velum Babylonium, &c.] pergit agere de intima parte templi, quæ dicebatur Sancta sanctorum. Idem alibi de templi portis agens, hæc ait: Ianuæ quidem templi altitudine cubitorum erant sexaginta, latitudine verò viginti, omnes deauratæ, & penè auro puro confectæ: has clauderant non minus quam viri ducenti diebus singulis, & relinquere eas apertas nefandum nimis erat.] hæc ipse. Easdem item templi portas Aristæas^b admiratus, hæc de illis scribit: Portarum verò aspectus, & lapidum connexiones, & superliminarium mirum decus summa claritudine fulgent, utpote quæ nulla sumptuum parsimonia, ob magnificentiam cuncta abundantissimè constructa fuerant.] hæc Aristæas.

^a Ioseph. adu. Apion. lib. 2.

^b Arist. de 7. Inverp.

CCLIV.
DE PORTA
SPECIOSA.
^c Act. 3.

^a Ioseph. contra Apion. li. 2.

^c 2. Reg. 5.

^f Ioseph. de bello Iud. li. 6. c. 6.

CCLV.
^d Ioseph. adu. Apion. lib. 2.

^h Ioseph. antiq. li. 7. c. 14.
EX IOSEPHO
DVBITATIO

His igitur de templi portis sic se habentibus, quænam ex his Speciosa porta diceretur, C peruestigandum est. Constat in primis nullam de portis tertiæ partis templi, quod dicebatur Sacrosanctum, ad quod sacerdotes tantum accessum habebant, dictam esse Speciosam: nam per eam, auctore Luca^e, constat non solum Petrum & Ioannem, sed & claudum illum iam sanatum esse ingressos, reliquum est igitur, eam vel in porticu Salomonis, quæ (ut nuper est dictum) extima erat, vel in secunda porticu, quæ & secundum dictum templum, quod & Sanctum dicebatur, fuisse locatam. Porro de portis porticus Salomonis, licet nihil expressè à Iosepho dicatur: tamen dum agens contra Apionem^d dicit claudi templum ianuis cubitorum sexaginta altitudine, & viginti latitudine, cum ea mensura nec secundæ, nec tertiæ templi porticibus conueniat, primæ porticus, Salomonis dictæ, eas fuisse, affirmare necesse est. An verò ex his aliqua dicta fuerit Speciosa, ut aliqui existimarunt, res accuratius examinanda est. Existimaui aliquando, aliquam ex his quæ erant in ipsa fronte porticus Salomonis, fuisse portam illam Speciosam de qua agimus: id quidem ex eo deducens, quòd fuisse olim illud in prouerbum apud Hebræos^e: Cæcus & claudus non intrabant in templum.] ob idque non licuisse, claudum hominem, in illud quod intra templum erat, exponere. Verum cum de cæcis & claudis id non reperiatur Moyli lege vetitum, constatque Iosephi^f auctoritate cæcos in templum admitti, immò si essent ex genere sacerdotali, etiam inter sacerdotes residere, absque tamen amictu sacerdotali, & de claudis etiam nulla dubitatio esse videatur, eodem intra templum admitti licuisse, ac multo magis intra atrium porticus Salomonis, quod (ut eodem auctore vidimus) etiam patebat Ethnicis: nihil est quod affirmare cogamur Speciosam portam fuisse in porticu Salomonis, præsertim cum nulla ex illis æquè celebretur, ac illæ quæ erant in secunda porticu, quam secundum templum Iosephus appellat, quarum ornatum mirificum prædicat.

Ceterum attentius, quæ ab eodem auctore scribuntur, consideranda sunt: parum enim sibi constare videri potest, dum alibi^g (ut vidimus) fuisse templi portas decem, à Meridie quatuor, totidemque à Septentrione, ab Oriente duas, affirmat, alibi^h verò de iisdem agens, cum describit nouum templum ab Herode restitutum, auctum, atque nobilitatum, manifestè tradit ternas tantum à Meridie, ex aduerso totidem, & vnã magnam ad Orientis partem fuisse locatam. Sed præstat vt eiusmet verba reddamus, quòd certiora ac manifestiora habeantur hæc quæ dicimus: sunt ergo eiusmodi: Post primum ambitum, interius non longo interstitio, secundis paucis gradibus scanfilis septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione poenæ capitis: hoc interius septum tam Austrino quam Septem-

A Septentrionali latere patebat ianuis tectis æquè distantibus, ab Oriente verò vnã magna, per quam intrarent casti vnã cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spatium intimum solisacerdotibus accessibile.] hæc ibi, quæ non tantum, quod pertinet ad portarum numerum, pugnatè videas cum superius dictis, sed & in eo quòd mulieres per se sine viris intrare dixit, hic verò vnã tantum ait fuisse portam ad Orientem positam, per quã castos viros vnã cum vxoribus intrare solitos tradit. Certè nec structuræ ratio pati posse videtur, vt in eodem frontispicio ad Orientem vergente duæ portæ fuerint inæquales constructæ, quarum altera tricenis, vt ait, cubitis alta, quindenis lata, altera verò quinquaginta cubitis eminens esset: quam cum eius templi portam maiorem appellat, respectu ceterarum quas in eodem secundo templo positas dixit, illam ipsam esse mihi persuadeo, quam alibi idem auctor maiorem appellans, loca- B tam super eam ab Herode seniore aquilam auream tradit^a, quam non fuisse extra templum in porticu Salomonis, efficax illa ratio persuadet, quòd ibidem auctor affirmet, detraxisse è porta iuuenes illos dictam aquilam auream, inspectante, vt ait, congregata in templum multitudine: adeò vt opus fuerit, tam audax facinus non foris, sed intra Salomonis porticum esse patratum. Denique quod spectat ad locum in templo feminis tantum adscriptum, mediis parietibus à ceteris fuisse distinctum, nec vnã, vel ab vno latere, sed plures ad eundem patuisse portas, idem Iosephus^b non obscure significat, dum hæc ait: Necessariò namque proprius locus religionis causa mulieribus destinatus muro discernebatur. Altera quoque porta opus esse videbatur: contra primam verò secreta erat ab aliis regionibus vnã porta Meridiana, & vnã Septentrionalis, quibus ad mulieres introbatur: per alias enim ad mulieres transire non licebat, sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat; patebat enim locus ille pariter indigenis atque hospicibus feminis religionis causa venientibus.] hæc ille.

^a Ioseph. antiq. lib. 17. c. 8.

^b Ioseph. de bello Iud. li. 6. c. 6.

Ut autem quæ idem auctor inter se diuersa ac planè contraria diuersis in locis narrat, CCLVI. aliqua ratione conciliari mutuo possint: accuratius considerandum est, quòd aduersus Apionem^c agens, cum secundam porticum tribuat feminis mundis, tertiam verò masculis purificatis, in eodem secundo quod dicit templo, duplicem fuisse porticum, feminis alteram, alteram masculis destinatam, significare videtur: cum alias (ut vidimus) in eodem secundo templo, licet inter se separatos, viros ac mulieres pariter agere consueuisse testetur, sicque priorem eiusdem loci porticum tributam esse feminis, posteriorem denique viris æquè mundis esse concessam. qua tantum ratione dici posse videtur, duas portas eiusdem templi ad Orientem vergentes esse positas, non in eodem frontispicio, sed D alteram ipsarum in prima eiusdem loci porticu, alteram verò in secunda, prioremque ad aliam fuisse peruiam, & quòd maior ceteris esset, viris ac feminis, vt ait, fuisse communem; ingressas verò hanc illas, per alias portas sua ingredi septa muro distincta, viros verò interiorem eius loci adire porticum: & hoc ipsum esse quod ait^d, Orientalem magnam portam castos simul intrare vnã cum vxoribus, interiora autem fani mulieribus nefas ingredi: hacque item ratione effici potuisse, quòd ait, fuisse eiusdem secundi templi decem portas, quarum tres primæ porticui vbi mulieres agerent, inseruirent; Maioremque dictam positam fuisse ad Orientem, per quam tum ipsæ, tum viri æquè transirent: duas reliquas, vt ait, alteram à Meridie, alteram à Septentrione priuato illarum vsui destinatas. Rursum verò in interiori porticu septem fuisse portas, sex à lateribus, ternas hinc inde positas, & vnã quæ spectaret ad Orientem, quæ primæ ac maiori portæ è regione posita esset: hancque fuisse illam Corinthiam, super quam Iosephus Maiorem portam locatam fuisse testatur, & quòd sic extra templum positam dicit, quòd scilicet non esset in primæ illius templi porticus frontispicio, sed extra illud, nimirum in secunda porticu posita: nulla etenim ratio patitur, vt in prima esset porticu, quæ minor altitudine & latitudine haberetur. Hæc de portis templi quòd Sanctum dicebatur, quòd tum viri tum femina purificati omnes conuenire consueuerant. De portis verò interioris templi, quòd sacerdotes tantum adibant, nihil ad præsentem rerum tractationem.

^c Ioseph. adu. Apion. lib. 2.

LOCA IOSEPHI ELVCIDANTUR.

^d Ioseph. antiq. lib. 15. c. 14.

His visis, quænam dictarum omnium fuerit illa templi porta, quam Lucas Speciosam appellat, iam reliquum est vt dicamus. Cum enim ceterarum portarum duæ in primis omnium pulcherrimæ haberentur, Maior illa, atque Corinthia: illa quidem, quòd (vt idem Iosephus^e testatur) crassiori argento & auro vestiretur, ista verò, quòd ære Corinthio fabricata, multum (vt idem ait) argento inclusas & auratas honore superaret: quænam

CCLVII.

^e Ioseph. de bello Iud. li. 6. c. 6.

nam

SPECIOSA
PORTA.

nam harum dicta fuerit Speciosa, in eam libentiùs adducor sententiam, vt Corinthia illa, quæ pulchritudine ceteras antecelluit, appellata fuerit Speciosa: cum præsertim illi primæ suum videretur inditum esse nomen: nam porta Maior nominata ab omnibus erat, cum ergo non ad portam Maiorem, sed ad Speciosam claudum illum Lucas excubasse testetur; non de alia, quàm de Corinthia ceteris pulchriore, intelligi posse videtur.

CCLVIII.

A. L. 3.
CLAVDVM A
NATIVITA
TE PETRVS
SANAT.

Claudus ille igitur ibi agens, cum à Petro & Ioanne eleemosynam peteret, Petrus se nec aurum nec argentum, quod daret, habere excusans, apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum: & protinus, inquit Lucas, consolidatæ sunt bases eius, & plantæ. Et exiliens stetit, & ambulabat, & intrauit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum. Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi in eo quod contigerat illi.] hæc Lucas. Negat se argentum & aurum habere quod tribuat: cum enim rerum pretia deferrentur ad pedes Apostolorum: sicut à Christo vnus ex omnibus delectus erat, qui loculos habens, quæ essent necessaria ad victum curaret; id ipsum factum ante electionem diaconorum ab Apostolis, par est credere. Non enim ob eam causam, quod Dominus dixisset: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniã in zonis vestris] prohibiti erant Apostoli eadem secum ferre. Non igitur vsuram rerum, sed prauum affectum, & temporalium rerum sollicitudinem à Christo esse interdictam, monstrant Augustinus, Hieronymus, & alij. Ceterum quod spectat ad Petrum adeo pauperem, sibi viuendi genus præscripsit, vt (quod ait Gregorius Nazianzenus in oratione de amore pauperum) lupinis famem virgentem expelleret. Sic igitur carens auro, abundans gratia, claudus restituit incolumitatem.

Mat. 10.

Aug. de cõf.
Euang. li. 2.
cap. 3.
Hier. contra
Pelag. l. 2. c. 1.
ad Heub. ep.
100 q. 1. in fi.

CCLIX.

Non impar sanè miraculum claudi à natiuitate à Petro sanitati restituti, est illi, quo Dominus cæco homini nato lucem reddidit: vnde meritò ab Euangelista accuratè esse descriptum, intelligendum est. quantumlibet enim prodigia ac signa ab Apostolis antehac facta esse testetur; tamen ab eo quod tam insigniter est editum ab Apostolorum Principe, ceteris prætermisissis, narrationem instituit: vt tum rei gesta, tum etiam personæ quæ gessit illam, innotesceret claritudo. Rursum verò quale mysterium contineretur eo miraculo, S. Ambrosius, & egregiè quidem paucis enarrat, sic dicens. Primum ergo signum mirabiliū suorum Petrus fecit, claudus pedum restituendo vestigia. Diximus frequenter ipsum, Petrum à Domino nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra est, super quam ædificatur Ecclesia; rectè prius pedes sanat: vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquam, primùm in Christiano pedes curat, vt iam non trepidus nec imbecillis possit supra petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incedere.] hæc ipse. Iam verò (vt quid peractum sit videamus) magna turba ob rei nouitatem vndique confluente, cum ingressi templum fuissent Petrus & Ioannes, redeuntes ad porticum Salomonis, illic populi frequentis corona vallabantur. Tunc Petrus, ea Christum annuntiandi arrepta digna satis occasione, haud propria, quin potiùs Christi virtute factum esse miraculum, est concionatus ad populum. Superuenientes verò interea sacerdotes, & magistratus templi cum Sadducæis, & ægrè ferentes tam Petrum quàm Ioannem docere populum, & ex mortuis resurrectionem prædicare, iniecerunt in eos manus, inque carcerem detruferunt in crastinum; erat enim iam vespéra: cum interim eorum qui Petri prædicationem audierant, numero quinque millia ad Christi fidem conuersa essent. Sed hæc pluribus Lucas.

Act. 2.

MYSTERIVM
EX MIRACVLO.Ambros. ser. 3.
in nat. Apof.

Act. 4.

Sequenti verò die (quod esset causa grauissima, quæ ad Synedrin, illud scilicet magni Concilium septuaginta duorum seniorum, spectaret) habentur comitia, conueniuntque Principes sacerdotum, & seniores, & Scribæ: nimirum (vt inquit Lucas) Annas Princeps sacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. Non sic quidem (vt aliqui putant) Annas hic nominatur Princeps sacerdotum, quod Caiphas, qui ante duos menses tempore mortis Christi, testimonio Euangelistarum, summus Pontifex fuisse dicitur, ea functione priuatus, redactus in ordinem fuerit, & loco ipsius Annas successit, dum non tantum sacerdotum Princeps, sed & primus omnium nominatur: sed quod dicto seniorum Concilio præses, eo nomine appelleretur, & ea ratione, qua Christus ad eundem primum est ductus, eadem hic

CCLX.

Act. 4.

ANNAS CA
PVT CON
CILLI.

hic

A hic primo loco recensetur. At cum de his superius actum sit, eadem hic repetere, superuacaneum ducimus. Ioannes verò, qui à Luca tertio loco ponitur, fuit Annæ Principis sacerdotum filius, qui in administratione rerum Iudaicarum pollebat, cuius Iosephus meminit. Alexandrum verò, qui quartus ordine numeratur, haud alium puto ab illo, qui sicut ditissimus omnium Iudæorum, ita etiam maximè pius erga Deum habebatur, vt idem Iosephus auctor est. Hic Alexander Lyfimachus, Alabarcha est cognomento dictus, quod illum magistratum Alexandria gessit: hic idem à Caio Imp. postea est coniectus in vincula, demum à Claudio eius in Imperio successore solutus atque honorificè habitus. huius pater Tiberius appellatus (vt nuper vidimus) portas templi argento & auro sumptuosissimè exornauit. habuit Alexander filium, qui nomine Tiberius nominatus, defertor paternæ religionis effectus, temporibus belli Iudaici Romanis aduersus Iudæos adhaerens, ob insignem aduersus eos nauatam operam, exercitui præfici meruit.

Coacto igitur Iudæorum magno Concilio, sistuntur iudicio Petrus & Ioannes, iubenturque causam dicere, ac præsertim qua virtute vel nomine tantum miraculum edidissent, exhibitò & illo, qui antè claudus à Petro curatus fuerat. Tunc Petrus libera voce, repletus Spiritu sancto (inquit Lucas) ita exorsus est: Principes populi, & seniores audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc ille adstat coram vobis sanus. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli: & non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.] hæc Petrus. Subdit Lucas hæc de iis, qui in eo erant Concilio congregati: Videntes autem Petri constantiam, & Ioannis, comperto quod homines essent sine litteris & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra Concilium secedere: & conferebant ad inuicem, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare. Sed ne amplius diuisulgetur in populum, comminemur eis, ne vltra loquantur in nomine hoc vlli hominum. Et vocantes eos, denuntiauerunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. Petrus verò & Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei vos potiùs audire quàm Deum, iudicate. Non enim possumus, quæ vidimus & audiimus, non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos, non inuenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo quod acciderat.] hucusque Lucas de rebus gestis in Concilio seniorum.

Reuertente verò Petro vnà cum Ioanne ad suos; cum ambo, quæ coram senioribus essent facta, narraissent, & vniuersa quæ tum congregata in vnum erat multitudo Deum laudasset, oransque petiisset vt Euangelij prædicatio magis magisque signis atque prodigijs illustraretur: factus est terræ motus, omnesque Spiritu sancto desuper veniente repleti sunt: eratque omnium sicut vna voluntas idemque animus, ita temporalium bonorum vsus communis: Quotquot enim (inquit Lucas) possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.] & inter alios Barnabas Cyprius genere, agrum quem habebat vendens, attulit & ipse eius pretium, vt ceteri, ad pedes Apostolorum. Quod Barnabas præ ceteris, qui id ipsum præstiterunt, nominetur ab Euangelista, id in causa fuisse putatur, quod ipse ditissimus cum esset, non agellum quempiam, sed latifundium Christi causa vendiderit. hæc qui eius res gestas scriptis mandauit Alexander testatur: addens, eundem origine Cyprium, Ierosolymis habitasse, atque à Gamaliel vnà cum Stephano ac Saulo sacris litteris imbutum fuisse; ad Christum demum venisse vnà cum eius consobrino Ioanne Mariæ filio, apud quem (vt vidimus) Christi noua Ecclesia coalescere cepit. Sanè Eusebius & Epiphanius inter antiquos Christi discipulos ipsum adnumerant: nec est quod de hoc aliqui dubitent ob eam causam, quod nondum Barnabas vsque ad hanc diem omnia sua dimisisset, cum illa à Domino lex discipulis præscripta esset: Si quis non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

^aMat. 27. ^bJoan. 19. ^cCCLXIII. ^dChryf. in Act. hom. 11. ^eHom. 17. in ep. ad Corin. discipulus.] Nam & Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio, & ipse diues, erat discipulus A Iesu, vt Matthæus ^a atque Ioannes ^b testantur: animi enim affectu id implendum erat.

Quod verò tam Barnabas, quam & alij ad pedes Apostolorum rerum pretia posuisse dicantur: considerans hæc Ioannes ^c Chrysofomus: Magnus, inquit, honor: quandoquidem non in manus, sed ad pedes Apostolorum ponebant.] & alibi iterum ^d: Ponebant ad pedes Apostolorum: non ad manus ipsorum ponebant, sed ad pedes, declarando fidem, & pietatem, & reuerentiam, quam habebant Apostolis, & quòd maioris ducebant quòd ab eis reciperentur, quam quòd ab eis darentur dona.] hæc & alia plura in eadem sententiam disserit. Accedere ad sanctorum virorum pedes venerationis ergò, antiquus fuit Christianorum vsus: vnde illa dici vel scribi solita summissi animi obtectatio; Per vestigia vestra. Equidem idem qui suprâ Ioannes Chrysofomus, adiri monachos, ad eorumque prouolui vestigia suadet, cum ait ^e: Ad eos abi, hospitare, accede, sanctos tan- B ge pedes, multo namque honestius est illorum pedes tangere, quam aliorum caput. Dic enim mihi: Si quidam statuarum pedes apprehendunt, quoniam regiam tantum habent figuram: tu ipsum in se habentem Christum non pedibus tenebis, & saluus eris? Sancti sunt pedes, licet viles sint; inquinatorum verò neque caput venerandum est. Sanctorum namque pedes magna potuerunt, quam obrem & vlciscuntur, cum pedibus puluerem excusserint.] hæc Chrysofomus. Plura hic essent adducenda exempla, quæ in alium locum differimus magis accommodatum.

^fAct. 5. DE ANANIE ET SAPHIRAE INTERITV. Post hæc verò sanctus Lucas ^f Ananiæ & Saphiræ eius vxoris pauendum recenset interitum. Vendiderant agrum; cuius pretij, quod delaturi erant ad pedes Apostolorum, dolosa calliditate mentientes, partem fraudarunt. Inquirit quidem de crimine Petrus, detegit fraudem, sed Deus pœnam infligit. Videas: ex his Petrum, sicut in ceteris, ita etiam in iudiciaria potestate præferre primatum: primus quippe omnium ac solus inter C ceteros de perpetrato peccato reos interrogat; quos conuictos, mox à Deo dira pœna immissa consequitur. Hæc quidem tanta non casu sunt facta, sed vt experimento omni Ecclesiæ innotesceret, illum quem Petrus criminis arguit, Deum eius iudicio annuentem, mox experturum vltorem. At Porphyrius, impius ac dolosus nugigerulus, edementiæ venit, vt hæc legens non erubuerit Petrum nimis seueritatis arguere, quasi ipse in eos pœnam mortis inflixerit. Sed sanctus Hieronymus ^g in primis quodnam fuerit illorum peccatum, vt tantam Dei iram mererentur, insinuans, demum Porphyrio garrienti respondet, sic dicens: Ananias & Saphira dispensatores timidi, immò corde duplici, & ideò condemnati: quia post votum obtulerunt quasi sua, & non eius cui semel ea vouerant, partemque sibi iam alienæ substantiæ reseruauerunt, metuentes famem, quam vera fides non timet; præsentem meruere vindictam, non crudelitate sententiæ, D sed correctionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, vt stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium propheticum spiritu annuntiat, vt pœna duorum hominum sit doctrina multorum.] hæc Hieronymus. Origenes ^h quoque non putat adscribendum esse Petro interitum Ananiæ, vt ex eius verbis paulo inferri demonstrabimus. Maximus ⁱ etiam hanc ipsos commeruisse iram ait, quia quod Deo promiserant, non reddiderunt: eadem Athanasius ^k tradit de voto, item & Gregorius ^l, & alij. Porro non solum, quòd quæ Deo vouerant non præstiterint, eam meruerunt experiri à Deo sententiam, sed & quòd (vt ingerit Petrus) mentiti sint Spiritui sancto. Nihil sanè in Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis, tam infaustum atque alienum inueniri potest, quàm simulatio, cui ^m si semel tribuatur assensus, omnis E Ecclesiastica disciplina turbabitur: meritoque tam in hos, quàm etiam in Simonem Magum, qui dolosè in fide agebat, Petrus disciplinæ vigorem exercuit.

ⁿHier. ad Dem. epist. 8. Ceterum hanc pœnam non ad supplicium sempiternum, sed ad expiationem peccati, vt sic salui esse possent in futuro sæculo, à Domino esse illatam, Origenes existimauit, dum ait: Digni enim erant in hoc sæculo recipere peccatum suum, vt mundiores exeant ab hac vita, mundati castigatione sibi illata per mortem communem, quoniam credentes erant in Christum. Puto autem, quoniam audiens Ananias hæc verba, ideò cadens expirauit, quòd non sustinuit reprehensionem Petri, sed cruciatus in se adeò est punitus, vt etiam expiraret, verbis videlicet Petri catechizantibus animam eius. Nec Petrum hic debemus existimare interfecisse Ananiam, sed illum non sustinuisse acrimoniam verborum Petri dicentis ad se: Vt quid repleuit satanas cor tuum?] Id ipsum Augu-

^gOrig. tract. 8. in Mat. ^hApul. Amb. ser. 9. ⁱAug. de ver. Apost. ser. 25. ^kAthanas. ser. de Pass. ^lGreg. reg. lib. 1. Ind. 9. ^mDijl. 27. cap. Nani. ⁿCCLXV.

POENA AD SALVTEM.

A Augustinus ^a agens contra Parmenianum sentire videtur, dum de Paulo sic ait: Quid ergo agebat Apostolus, nisi vt per interitum carnis, saluti spirituali consulere? vt siue aliqua pœna vel morte corporali, sicut Ananias & vxor eius ante pedes Apostoli Petri ceciderunt: siue per pœnitentiam, quoniam satanæ traditus erat, interimeret in se sceleratam carnis concupiscentiam.] hæc Augustinus. Cassianus ^b etiam hæc in eam sententiam: Inuenimus sanè etiam pro leuioribus culpis nonnullos eandem mortis ad præsens excepisse sententiam, qua sunt & illi puniti, quos prædiximus extitisse sacrilegæ præuaricationis auctores: vt factum est in illo qui sabbato ligna collegerat, vel in Anania & Saphira, qui parum quid de substantia sua clam, infidelitatis errore, seruauerant: non quòd æqualia fuerint pondera peccatorum, sed quia nouæ transgressionis præsumptores reperi, debuerunt præbere ceteris, quemadmodum peccati, ita etiam pœnæ ac ter-

B roris exemplum: vt quisquis ea deinceps affectare tentasset, nosset sibi secundum eam formam qua illi damnati sunt, etiam si in præsentem supplicium differatur, in futuri iudicij examinatione reddendum.] hæc ille. His denique veluti corollarium addimus, quòd Isidorus Pelusiota ^c ad Orionem monachum in hæc verba rescripsit: Non crudelitatis atque amentię fuit, vir studiosissime, quòd sapientissimus Petrus eos qui peccauerant, morte affecit, verum præscientis doctrinæ multa hominum peccata præsanantis. Nam cum tunc Euangelij sementem facere incepissent, ac statim enata zizaniam conspexissent, sapienti consilio ea confestim euulserunt, ne vnà cum tritico aucta, futuro igni ad exultionem seruarentur. Ad eundem enim modum diuinus quoque Moyse, legem ab initio statim violatam perspicens, etsi ob exiguum peccatum, saxum tamen eum obrui iussit, qui die sabbati ligna collegerat: Deum videlicet hanc sententiam tulisse scribens.] hucusque Isidorus: ac de his satis.

C Nunc verò quod ad dictam frequenter superius in communem vsum bonorum collationem pertinet: non eiusmodi fuit, vt quicumque Christianus esse vellet, non aliter id consequi posset, nisi substantia rerum suarum prius vendita, Christo nomen dedisset; vel quòd factus Christianus id ipsum præstare compelleretur, sic vt eadem viuendi norma ceteris omnibus, qui credituri essent, Christianis præscriberetur. Nam de Paulo ^d Apostolo constat, Corinthios per epistolam monuisse, sic eos indigentibus elemosynas impartiri debere, ne esset nimis profusa largitio: Non enim (ait) vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate. In præsentem tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat.] Sed hæc facta sunt ipso exordio nascentis Ecclesiæ, priuato quodam Spiritus sancti impulsu, & quidem multis ex causis, atque in primis vt excultioris vitæ quoddam posteris imitandum formaretur exemplum. Inde enim quotquot religiosiorem viuendi normam sunt amplexati, & ad eandem viuendi rationem ceteros perfectioris vitæ cupidos instituendos susceperunt, formam sumpsisse noscuntur. Vnde sanctus Augustinus ^e suos alloquens clericos, ait: Quomodo autem viuere velimus, quomodo Deo propitiam viuamus, quamuis de Scriptura sancta multa noueritis, tamen ad commemorandos vos, ipsa de libro Actuum Apostolorum lectio recitabitur; vt videatis vbi descripta sit forma, quam desideramus implere.] legit Lazarus diaconus, quæ in Actis Apostolorum scripta sunt capite quarto, & inter alia, verba illa: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.] & quòd paulo inferius habetur: Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat.] quibus lectis, Augustinus eadem & ipse repetit. deque his ad suos præclaram habuit orationem. Eadem Basiliius ^f, ac denique omnes qui monachis selectas viuendi regulas præscriperunt.

E Quid ad hæc impij, qui in Christianismo sectantes Epicurismum, his licet Apostolorum doctrina & exemplo firmatis ac stabilitis, adhuc tamen perfrecta fronte procaci quæ animo non verentur in sanctas regulariter viuentium institutiones obloqui atque furete? Sed de his aliàs vberius atque opportunius. Ceterum præter illa quæ dicta sunt, afferuntur insuper de distractione rerum temporalium in vsu pauperum aliæ diuini consilij rationes. Excitanda enim erat in Fideles vehemens persecutio, quæ non bona tantum, quæ haberent, auferret, sed & in ipsorum personas sæuiret. Sic igitur vt prima Ecclesiæ fundamenta nullo persecutionis impetu quaterentur, sed solida firmitate subsisterent;

^aAug. contra Parm. lib. 3. cap. 1.

^bCassian. col. 5. c. 11.

^cIsidor. li. 1. epist. 181.

^dCCLXVI. DE RENUNTIATIONE.

^e2. Cor. 8.

^fAug. ser. 50 de diuersis.

^gBasil. de reg. monach.

^hCCLXVII. ADVERSUS NOVATORES

optime, diuina prouidentia disponente, consultum est, vt eiusmodi periculum Fideles A rerum temporalium luctosa iactura redimerent. Testis enim est Paulus^a, diuitiarum cupidos tentationibus facile superari, & laqueis diaboli irretiri. Narratis iam his quæ in Ananiam & Saphiram sunt diuinitus acta, hæc subdit Lucas^b:

CCLXVII.

DOCENT IN TEMPLO APOSTOLI. ^aTertul. li. de prescript.

Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis. Locum illum licet fuisse constet extra templum, vt etiam pateret Gentilibus, tamen etiam frequentius templum appellatum esse ab Euangelistis inuenies, quoddam ambitu vniuersa templi constructio clauderetur. Exemplo igitur Domini Redemptoris, qui cum Ierosolymis esset, docebat in templo, Apostoli etiam illic doctrinæ cathedram erexerunt: ad quam alludit Tertullianus^c, dum ait: Quid ergo Athenis, & Ierosolymis? quid Academia, & Ecclesiæ? quid hæreticis, & Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis est, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate cordis esse querendum. hæc Tertullianus. addit Lucas: Ceterorum autem nemo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum, ita vt in plateas eiecerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurrerat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis, qui curabantur omnes.]

CCLXIX. PETRI IN MIRACVLIS PRÆROGATIVA.

Cum verò non Petrus tantum, sed & ceteri Apostoli Ierosolymis essent: quidnam est, quoddam oculi omnium conuertuntur in Petrum: quid illa in plateis ægrotantium exhibitio, vt veniente Petro, vmbra saltem illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes non ab vno vel altero, sed ab omnibus, quibus tenerentur, morbis? Certè quidem non per Petrum tantum, sed per ceteros etiam Apostolos fieri solita signa & prodigia, idem (vt nuper vidimus) qui hæc scribit, testatur Lucas. Verum sicut inter omnes Apostolos Petrus à Christo primatu in omnes est auctus, ita etiam præclariora quædam & insigniora ab eo miracula edi concessit. Hinc solius Petri fuisse curare languentes vmbra corporis transeuntis, satis Euangelista declarat. nam si id ceterorum Apostolorum vmbra præstitisset, quid tanta compressio in exponendis infirmis, quos Petri transeuntis vmbra curaret? Vnde Arator diaconus, qui heroico carmine eadem cecinit Acta Apostolorum, dum de his agit, hæc egregie:

Excute Petre gradus: tecum medicina salutis
Ambulat: adde viam: pes is est ad gaudia velox,
In pedibus non esse moram: tua semita vita est.
Si properas, iam nemo iacet: tu moribus vmbra
Corpora cuncta leuas, atque hoc simul inscia voti
Sumit turba tacens, quod cum rogat accipit vnus.
Querite, quos agit tantæ reuerentia facti,
Quid typicum res ista ferat: libriq; volutis
Noscite quoddam soli concessa est gloria Petro:
Quæve sub hac specie lateant documenta videre, &c.]

Quod etiam hic in vmbra per Petrum agitur (nam in imagine pertransit homo) in cælo veritate præstari, idem pluribus versibus docet.

CCLXX. SACRARVM IMAGINVM CVLTVS IN VMBRA PETRI. ^aCle. Alex. aduer. Gentes.

Quid insuper vmbra Petri, nisi imago expressa corporis Petri? certè quidem non aliunde, quam ex eiusmodi imaginibus vmbra formatis, picturam duxisse originem ferunt, vt ex his videas imaginum plurimum cultum in vmbra Petri à Deo primitus in primori illa Ecclesia tot tantisque miraculis esse diuinitus consecratum. Rursus verò nec illud prætermittimus (ex quo in rebus gestis mysteria latere noscuntur) quoddam cum eadem Deus virtutem vmbrae Petri indiderit, quam & corpori Petri; illud certè typicè expressum esse videtur, tantam à Deo Principi Apostolorum gratiarum copiam esse collatam, vt eadem dona Petri personæ concessa, sic in vmbra transtulerit, vt eadem in successoribus, qui referunt personam Petri, feliciter propagari voluerit: nimirum vt quamuis non omnes æquè sancti ac Petrus, sed ex ipsis aliqui moribus essent futuri dissimiles, tamen quia eiusdem gererent personam Petri, eandem etiam retinuerint à Deo illi traditam potestatem; scirentque omnes respectu Petri in honore habendos esse, qui vmbra saltem Petri hac ex parte referrent.

Tantum

A Tantam Christi gloriam in Petro ac ceteris Apostolis diuinitus illustratam inuidentes Principes sacerdotum, furore quodam exagitati, iniicientes in illos manus, in carcere detruserunt. At Angelus Domini (inquit Lucas^a) per noctem aperiens ianuas carceris, eduxit illos, iussitque intrepidè Euangelium prædicare, qui diluculo templum ingressi, cœperunt confluentem docere populum. Cum interim coacto Concilio seniores, ipsos qui adhuc in carcere detineri putarentur, Apostolos adduci iussissent: quæsitum sunt in carcere, nec inuenti, licet clausum esset ostium: sed in templo eos prædicare Euangelium, nuntiatum est. tunc qui sunt missi magistratus ac ministri, absque vi aliqua sistunt eos seniorum Concilio: cumque arguerentur sprete mandati, Petrus pro ceteris ex more ad facti excusationem magna animi libertate hæc in primis effatus ait: Obedire oportet Deo magis quam hominibus. aliique verbis tum Christi gloriam, tum ipsorum in illum admittit exaggerans, perorauit.

CCLXXI. ^aAct. 1. APOSTOLI CONCILII VNTVR IN CARCERE.

Cum illi interim de inferenda illis nece inirent consilium, surgens Gamaliel legis peritus, iubens primùm Apostolos foras ad modicum spatium temporis duci, in hæc verba sententiam dixit: Viri Israelitæ attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consentit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est: & omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit populum post se, & ipse perit: & omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissoluerit: si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere illud, ne forte & Deo repugnare inueniamini. Consenserunt autem illi. Et conuocantes

CCLXXII. DE GAMALIELIS CONSILIO.

C Apostolos, cæsis denuntiauerunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo, & circa domos docentes, & euangelizantes Christum Iesum. hæc Lucas. Ex quibus Iosephus (vt dictum est superius) errasse deprehenditur, dum Theodæ res gestas ad tempora Cuspj Fadi Iudææ procuratoris refert, quem eiusdem testificatione, anno quarto Claudij Imp. in prouinciam missum constat, post annos vndecim ab hoc tempore.

ERROR IOSEPHI RE-DARCVI TVR. ^bIos. antiq. lib. 20. c. 2.

Ceterum non Gamalielis tantum auctoritate id affirmantis, & Lucæ hæc etiam describentis, sed & Domini testimonio, extitisse Theodam ante Christi passionem, Patres omnes consentiunt: locum enim illum Ioannis interpretantes quo Dominus dicit: Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones. de Theoda & Iuda Galilæo intellexisse, pari consensione confirmant. Certè quidem nequaquam ad antiquiora tempora Dominum hæc dicentem respectum habuisse, facile potest intelligi, ne fugillasse cum pseudopphetis etiam probatos ac à Deo missos Prophetas calumniosè ab aliquo dici posset: sed ad propinquiora tempora potius respexisse, & vt de rebus iam omnibus notis, quæ explicatione non indigerent, ea locutum esse: nam de antiquioribus pseudopphetis nulla iam memoria erat, recens verò recordatio de his quos tum præsens sæculum infelici germine propagauit: nam non modò Iudas, eiusque successores, atque Theodas, sed & Herodes maior, quippe qui ab Herodianis Christus haberetur, notari potuit. Sic igitur Ioannes Chryostomus^d, Cyrillus^e Alexandrinus, Ildorus^f Pelusiota, & alij omnes hos secuti, Dominum de Theoda intellexisse, iure existimarunt. Porro Theodæ facinus in hunc modum contigisse, Iosephus describit^g: non piger enim rem superius alia occasione narratam, iterum rei argumento exigente, hic repetere.

CCLXXIII. ^cJoan. 10.

E Apud Iudæam, inquit, præstigiator quidam, nomine Theodas, persuasit magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequeretur se ad Iordanem fluuium: Prophetam enim se iactabat, pollicens scissuram se verbo Iordanem fluuium; ac facilem præbiturum transitum: taliq; promissione per multos seduxit. At Fadus effecit vt nihil lucri facerent ex sua insipientia, missis in eos equitum turmis: qui ex improviso irruentes, ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in his ipsum Theodam, cuius caput abscessum reportauit Ierosolymam. hæc de eo Iosephus. At ex verbis Lucæ Euangelistæ maior inde oritur difficultas, quoddam de Theoda exemplum adducens, quasi rem nuper factam recenset: Ante hos dies, inquit, extitit Theodas. tamen inferius cum post hunc dicat extitisse Iudam Galilæum tempore professionis, illius scilicet celeberrimæ sub Quirino Præside factæ: hæc quidem ratione ante annos triginta qua-

CCLXXIV. DE THEODA ET IUDA GALILÆO.

tuor Theodam vixisse, opus est dicere. quo modo igitur ante hos dies factum dicit, quod ante tot annos cōtigisse probatur? Quod verò in primis Theodam à Iosepho descriptum existimarunt aliqui alium esse ab illo de quo hīc meminit Lucas: cūm hęc nulla auctoritate probentur, æquē reiicienda putamus. At magis placet, vt idem sit, ante hos dies, quod, ante hęc tempora, v̄sitato dicendi modo: vel vt ille Lucæ verborum sit sensus*, dum ait: Post hunc extitit Iudas Galilæus] *μετὰ loco τῆσδὲν* sit positum, vt diceret, Vltra dictum Theodam extitit Iudas Galilæus, &c. sicq̄e noluisse dicere, post Theodam extitisse Iudam; sed potius post recensitum de Theoda quod nuper acciderat nouū exemplum, illud addidisse de Iuda quod antiquitus factum erat, cuius tamen recens erat memoria: nam (vt suo loco superius dictum est) adhuc Apostolorum temporibus illius sectatores supererant Galilæi. Sed hęc relinquimus lectoris arbitrio: lectionem certē mutare non præsumimus.

* *Gang. in Act. Apost.*

CCLXXV. DE GAMALIELE. *Cle. recog. lib. 1. c. 9. Beda in re. 1. in Act. Apost. c. 5.*

Ceterum quod spectat ad Gamalielē: non prætermittimus dicere, ipsum fuisse Christianum, sed consilio Apostolorum sic occultum inter seniores, vt ea ratione melius consulere Ecclesiæ posset, permanisse, in libris Recognitionum Clementis^b haberi, quos licet apocryphos citat Beda^c, & hęc eadem de Gamalielē recitat. Certè illum adhæsisse Christianis, & inter Christianos esse professum, certum planè eius rei indicium illud est, quod à Christianis apud Stephanum protomartyrem sepultus est. Cū enim diuina reuelante providentia, corpus sancti Stephani repertum est, vna cum ipso etiam est inuentum corpus Gamalielis, qui olim cū ipso Stephani, tum Sauli (postea Pauli) ac Barnabæ magister fuerat. habentur hęc certa fide testata à Luciano presbytero, in libello illo quem de Stephani protomartyris corporis inuentione, cui præfens fuit, conscripsit. Quod verò eodem Luca auctore dictum est, Apostolos non nisi plagis affectos à Concilio fuisse dimissos, id planè nequaquam ex sententia Gamalielis esse factum, sed voluntate Caiaphæ, Annæ, & Alexandri, in eiusdem qui supra Clementis^d nomine scripto commentario legitur.

Clem. Cōf. lib. 5. c. 3.

CCLXXVI

His iam fortiter ab Apostolis superatis, alia arte aggreditur veritatis hostis diabolus vexare Fideles. Cū enim quos aduersus Ecclesiam concitauerat aduersarios, iam victos prostratosq̄e conspiceret: per eos qui intus in Ecclesia erant, longè periculosius certamen aggreditur, tentans nimirum, si admirabilem illam vnitatem, mutuaq̄e nūquam antea visam animorum concordiam aliqua posset dissensione turbare, ac diuidere schismate. Sed quōnam vsque progressus sit eius conatus, Lucas^e narrat his verbis: In diebus illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.] hęc Lucas. Porro non sic in hoc loco accipiendi sunt Græci, quasi Gentiles, ad distinctionem Hebræorum: nam nondum Gentilibus Christi Ecclesiæ patebat ostium, quod Petrus postmodum referauit: sed quōd, (vt superius Philone auctore diximus) sicut in ceteris Orbis partibus, ita etiam in Græcorum regionibus Iudæi agerent: cū alioqui etiam Lacedæmones nobiles in Græcia populi ab Abraham se originem, ducere gloriarentur: id quidem eorum Regis ad Oniam Pontificem Iudæorum perbreues litteræ scriptæ testantur his verbis:

Act. 6. PRIMA DISCORDIA IN ECCLESIA.

CCLXXVII.

Incidimus in quamdam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abraham. Æquum igitur est, vt cū fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcumque libuerit. idem nos quoque faciemus, & res vestras tamquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demoteles est, qui has vobis reddit litteras in pagina quadrangula scriptas, & obliqnatas aquilæ sigillo draconem tenentis vnguibus.] hęc continebat epistola, quam Iosephus^f suis de Antiquitatibus libris intexuit, qui item recitat^g Ionathæ Pontificis litteras in eandem ferè sententiam ad Senatū Lacedæmoniorum conscriptas. In Ionia item Græcorū prouincia quam plurimos habitasse Iudæos, idem auctor^h affirmat, quos M. Agrippa Orientis Præfectus, Augusti temporibus, à Gentilium indigenarum vindicauit iniuriis, & patrii eos vri posse legibus absque impedimento, præcepit. Idem Iosephus scribens contra Apionem testatur, Iudæos tam Antiochiæ habitantes in Syria, quàm Ephesi in Asia, aliisque ciuitatibus nobilibus, fuisse earum municipes, sic dicens: Qui Antiochiam habitant Iudæi, Antiocheni nominantur: ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso com-

Ios. antiq. lib. 12. cap. 5. Ios. antiq. lib. 14. c. 9. Ios. antiq. lib. 16. c. 4.

IVDAEI GRAECI.

morantur,

morantur, & alia Ionia, cum ciuibus exinde natis eandem appellationem habent, hęc præbentibus eis regni successoribus.] Græci igitur dicebantur à Iudæis, qui in Græcia Hebræi agerent, Palæstinæ verò indigenas, proprio nomine, appellabant Hebræos, vt hīc etiam Lucas fecisse cognoscitur.

Quodnam verò fuerit huiusmodi ministerium, à quo Græcorum viduæ videbantur exclusæ: duplex reperitur de ea re fuisse sententia. Existimarunt alij certas Hebræorum viduas mensarum seruitio fuisse præfectas: nam & mulieres Domino ministrasse, testantur Euangelistæ. Alij verò idem ministerium quotidianum esse putarunt ipsam eleemosynarum quotidie fieri solitam distributionem, ac in singulos partitionem, de qua Lucas^b superius: Diuidebatur, inquit, singulis prout cuique opus erat.] Ceterum secundum priorem sententiam ministerium illud esse potius accipiendum, ea quæ inferius

CCLXXVIII. *Mat. 27. Mart. 15. Act. 4.*

Lucas^c scribit de electione septem diaconorum, facile persuadent, dum ait: Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos autem orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philip-pum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.] hęc Lucas: cuius rei gesta narratio etsi plana & facilis habeatur, aliqua tamen indiget discussione: vt illud in primis, quænam mensæ illæ fuerint, sacræ ne an communes, quibus sunt præfecti diaconi.

Act. 6. DELECTIO-NE DIACONORVM.

Si quis primitiuæ illius nascentis Ecclesiæ principia repetat, & discat consuetudinem, quænam fuerint illæ mensæ, cognoscet. nimirum easdem fuisse sacras æquæ atque communes. Sicut enim Dominus ac Redemptor noster in vltima illa memorabili cœna (vt vidimus) vtramque mensam vnâ coniunxit, communem & sacræ, in quarum priori agnum ex more comederent, in altera verò mox consecuta sacratissimum suum corpus & sanguinem propinauit: ita etiam temporibus Apostolorum eadem in Ecclesia consuetudo noscitur seruata, vt simul vtramque mensam coniungerent. Est de his perspicuum Pauli Apostoli testimonium in prima, quam ad Corinthios^d scribit, epistola, vt omnes notant illic interpretes. Cū enim ait: Vnusquisque suam cœnam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est] ecce cœna communis, hoc est, non sacræ. Cū verò rursus inferius subdit post deductum exemplum cœnæ Dominicæ, verbis illis: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat, &c.] de mensa sacræ intelligere, nullus poterit dubitare.

CCLXXXIX. *DVPLEX MENSA.*

His igitur in hunc modum se habentibus, ministerium quotidianum nihil aliud fuit, quàm cuiusmodi mensis inferuire, quæ quotidie parabantur. Vnde Lucas^e: Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.] & paulo post: Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis.] verum non communem tantum cibum per fractionem panis debere intelligi, Paulus docet, cū ait^f: Panis, quem frangimus, nõne participatio corporis Domini est?]

Act. 2. DE MVNERE DIACONORVM.

facebat ergo sententia affirmantium diaconos mensis tantum communibus fuisse præfectos. Quos rogo, dicant quid tantum oportuit Apostolos adhibuisse studium in eligendis, qui prandia cœnasq̄e pararent, ministris, vt non ex triuio quosq̄e petitos viros, sed boni testimonij, plenos insuper Spiritu sancto & sapientia, eosdemq̄e (vt tradit Epiphanius^g) ex numero septuagintaduorum discipulorum accersitos eligerent: cū alioqui ad id quod maioris esset operis, nempe iudiciorum præfecturæ, qui essent contemptibiles, si fortè sapientes deessent in Ecclesia, Paulus^h perficiendos esse mandauit. Quid insuper ad communium mensarum ministros instituendos, tantis opus fuisset religiosis ritibus, vt non nisi præuia communi omnium oratione, ac manus impositione, ad tale munus obeundum idonei censerentur? Tanti enim ponderis erat manus impositio, vt eodem fermè ministerio Paulus & Barnabas initiati fuerint ad Apostolatūⁱ. Quod si communium tantum mensarum ministri erant, quomodo & alioquando Euangelij prædicatio illis est credita, cuius causa Apostoli à ceteris vacare mune-

1. Cor. 10. Epiph. lib. 1. c. 21. 1. Cor. 6.

DIACONI SACRÆ MENSARUM MINISTRI. *Act. 13.*

ribus cupierunt? certe Stephanum, & Philippum, qui Euangelicæ prædicationis causa A
 Euangelista dici meruit, eo munere functos esse, nullus ignorat. Tanti ne etiam meriti,
 qui curarent cibaria diaconi exquirendi essent, ut iisdem moribus, quibus Episcopi, ab-
 solutissimi esse deberent: nam Apostolus Paulus eandem ferè consummatam perfe-
 ctamque morum integritatem à diacono æquè exigit atque ab Episcopo, sicut & Ignatius
 ac Polycarpus tradunt.

Hæc in re tam clara superflua fortasse videri possunt, sed tamen necessaria existima-
 uimus ad refellendam quorundam (præsertim recentioris hominis tamen Catholici)
 sententiam, affirmantium diaconos ab Apostolis electos non fuisse ministros altaris.

Sed etsi ex his satis ostensum sit, hos errasse: adhuc tamen ad eos penitus confutandos,
 non alium quàm qui diaconorum ministerium quodnam esset, oculis spectavit, adhi-
 beamus testem, Ignatium inquam, qui iisdem temporibus (ut toties diximus) vixit; exi-
 sti manes neminem fore adeò refractarium & impudentem, qui tanto testimonio ob-
 niti audeat. Ipse igitur scribens ad Trallianos hæc habet: Oportet & diaconos myste-
 riorum Christi ministros per omnia placere: nec enim ciborum & potuum ministri sunt,
 sed Ecclesiæ Dei administratores.] & inferius: Quid verò diaconi, quàm imitatores an-
 gelicarum virtutum: qui purum & inculpatum ministerium illis exhibent (sacerdotibus
 scilicet) ut sanctus Stephanus beato Iacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacleus &
 Clemens Petro. Qui igitur his non obedit, atheos prorsus & impius est, &c.] rursus ad
 Heronem diaconum: Nihil, inquit, sine Episcopis facito, sacerdotes enim sunt, tu ve-
 rò sacerdotum minister: baptizant, sacrificant, eligunt, manus imponunt: tu verò illis
 ministras, ut S. Stephanus Iacobo & presbyteris qui erant Ierosolymis.] hæc Ignatius.
 Plura in hanc sententiam coaceruanda fuissent sanctorum Patrum testimonia, nisi huius
 sanctissimi viri ac martyris, atque eorum quæ scripsit oculati testis, iterum atque iterum
 repetitam, firmiterque testatam assertionem abundè sufficere existimaremus. Quàm
 verò ex his etiam arguatur spurius ille canon sextæ Synodo affixus, quo dicitur, septem
 diaconos ab Apostolis electos non ministrasse sacris mysteriis, omnium eruditorum ap-
 pello sententiam.

^a Ignat. ep. 5.
^b Ignat. ad
 Trall. ep. 5.
^c ad Her.
 13.
^d Polyc. ep. ad
 Philippens.
 CCLXXXI
^e Const. in
 Act. Apost.

^f Ignat. ep. 5.
 DE VERO
 DIACONO-
 RVM MI-
 NISTERIO.

^g Sext. Syn.
 c. 16. apud
 Theod. Bals.

CCLXXX-
 II.

DISPENSA-
 TIO BONO
 RVM ECCL-
 ESIAE DIA-
 CONIS CRE-
 DITA.
^h Prosper in
 Chro. anno
 Domini 429.
ⁱ Greg. lib. 9.
 ind. 4. ep. 24.
^k Hieron. in
 Ezech. c. 48.
^l Ambros. lib. de
 offic. c. 16.

^m Gre. regist.
 lib. 2. ep. 13.

ⁿ Ignat. ep. 12

^o Epiph. in
 comp. doct.

CCLXXX-

III.
 LABORAN-
 TES ET DIA-
 CONISSAE.
^p Exiat apud
 Hier. tom. 9.

Porro quod superius dictum est, septem diaconos mensis communibus etiam fuisse
 præfectos: non sic accipienda res est, ut (quod ministrorum mensuram est) ceteris accum-
 bentibus, quæ ad cibum potumque pertinebant, illuc inferrent: sed quòd ea, quibus cui-
 que opus esset, elemosynas diuidendo curarent: quod etiam vsu retentum esse, S. Leo
 in sermone de S. Laurentio testatur, cum de ipso ait: Non solum ministerio sacramento-
 rum, sed etiam dispensatione Ecclesiasticæ substantiæ præminebat.] Id ipsum S. Pro-
 sper de Tito diacono, qui Romæ pecunias pauperibus distribuens, interfectus est, tra-
 dit. Exat apud S. Gregorium ipsa scripti formula, cum alicui committeretur diaco-
 nia. Rursus verò eosdem diaconos diuitiis Ecclesiæ esse propositos, ut ex eis ministrarent
 pauperibus, affirmant Hieronymus & Ambrosius, qui ait diacono: Cum solueris au-
 ctori debitum, licet, ut opera tua in beneficentiam & adiumenta hominum conferas, at-
 que opem feras necessitatibus aut pecunia, aut officio, aut etiam quocumque munere,
 quod latè patet in vestro ministerio: pecunia, ut subuenias, debito obligatù liberet, &c.]
 Adeoque erat diaconis commissa cura rerum Ecclesiæ, ut aduersus Episcopos eas dila-
 pidantes se constanter erigerent. Est de his exemplum apud Gregorium de Honorato
 archidiacono Ecclesiæ Salonitanæ. Porro diaconos non omnia ministeria Ecclesiastica
 per se obisse, sed alios complures habuisse ordine sub se positos ministros, ex his quæ E
 idem sanctus Ignatius scribit ad Antiochenos, satis exploratum habetur, dum ait: Sa-
 luto sacros diaconos, & paulo post: Saluto hypodiatonos, lectores, cantores, ianitores,
 laborantes, exorcistas, confessores. Saluto custodes sacrorum vestibulorum diacono-
 nissas.] Horum autem singulorum ordinum quænam fuerint munera, satis constare pu-
 tamus, cum in Ecclesia eadem perseuerent. Sed de laborantibus tantum & diaconissis,
 hic obiter nonnulla dicenda sunt.

Quinam fuerint in Ecclesia ministri, qui dicti sunt laborantes, Epiphanius dilucidè
 satis explicat, dum ait: Laborantes, corpora eorum qui obdormierunt, obuoluunt
 & cooperiunt.] Alio nomine hos fossarios dictos esse, constat ex epistola incerti cu-
 iusdam auctoris ad Rusticum Narbonensem scripta. Quod verò spectat ad diaconissas:
 constat quidem post diaconorum electionem, viduas illas quæ præerant ministerio
 quoti-

A quotidiano, ab eo desisse ac cessasse, verum non penitus in ordinem esse redactas, sed
 aliis functionibus mancipatas: de quarum electione agens Paulus, non minus quàm
 sexaginta annorum viduam eligendam, eamque moribus probatam, præcepit. De mu-
 neribus quæ diaconissa obitura erat: sicut foribus, qua ingrederentur viri, ianitores, qui
 & ostiarij dicti sunt, præfecti erant; ita & portis mulieribus tantum patentibus præerant
 diaconissæ, quas (ut vidimus) appellat S. Ignatius sacrorum vestibulorum custodes:
 sicut enim in templo (quod dictum est) erant seminarum portæ, & loca orationis à
 viris seiuncta, sic etiam laudabilem illum morem in Christianorum ecclesias fuisse
 translatum constat: sed de his agemus inferius. Ceterum erant & alia munera quibus
 diaconissæ fungerentur, de quibus hæc apud Clementem leguntur: Elige quoque diacono-
 nissam fidelem & sanctam, ad mulierum ministeria. nam accidit aliquando, cum in ali-

B quorum domos diaconum ad mulieres mittere non potes, propter infideles: mittes igitur
 mulierem diaconissam, propter improborum cogitationes. Nam ad multos vsus muliere
 diaconissa indigemus: ac primum, cum illuminantur mulieres, Episcopus vngit frontes
 ipsarum oleo sancto, deinde diaconissa eas abstergit: non est enim necesse mulieres aspici
 à viris.] Epiphanius & ipse vberius de diaconissarum ministerio agit his verbis: Mini-
 strarum quidem diaconissarum appellatarum ordo est in Ecclesia, non ad sacrificandum,
 neque ut quidquam aggredi permittantur, verum reuerentiæ gratia muliebris generis,
 aut propter horam lauacri, aut visitationis affectionis, aut laboris: & quando nudatum
 fuerit corpus mulieris, ut ne à viris sacrificantibus aspiciatur, sed à ministrante muliere,
 cui præscribitur à sacerdote, ut curam gerat ad tempus indigentis mulieris in tempore
 denudationis corporis eius; ita ut ordo bonæ disciplinæ ac Ecclesiasticæ bonæ institu-
 tionis valde scientificè munitus sit in mensura regulæ.] Quantumlibet prædicta diacono-
 nissæ curarent, non tamen erant eiusmodi, ut sicut diaconi, manus impositionem acci-
 perent, vel aliquo sacramento initiatæ essent: nam sacrosancta Nicæna Synodus ea ex
 causa easdem inter laicas adnumerat.

Rursum verò (ex quo in hæc incidimus) nec illud prætermittendum putamus, quòd
 sicut diaconissarum mentio frequens est apud Ecclesiasticarum rerum scriptores, ita
 etiam in iisdem supra nomen presbyteræ, & aliquando etiam episcopæ reperitur: sed non
 sic quidem, ut supra diaconissas positæ aliquo fungerentur munere in Ecclesia; sed quòd
 aliquando ob ætatem, viduæ seniores dicerentur presbyteræ, ut declarat canon vndeci-
 mus Concilij Laodiceni posterioris translationis. Aliquando verò (quod frequentius
 vsurpatum inuenitur) dictæ esse presbyteræ reperiuntur, quarum viris in presbyteros ele-
 ctis, ipsæ interim vitam cælibem agerent: quo etiam sensu & illæ habentur episcopæ
 appellatæ, quarum viri fuissent in Episcopos postea consecrati; cum illæ ab ipsis diuina
 spectata viuerent sanctitudine: sicque eiusmodi nomina non ab aliquo Ecclesiastico mi-
 nisterio accepta esse, sed potiùs à virorum ordinibus deducta, vulgari quodam vsu potiùs
 quàm aliqua vera ratione, fuisse illis indita noscuntur. qua etiam denominatione inter-
 dum, quæ vxor fuisset viri qui ad diaconatum promotus esset, diaconissa nominabatur;
 & subdiaconissa, coniux viri illius qui ad subdiaconatus ordinem adscitus esset. Habes
 hæc omnia nomina expressa in Concilio Turonensi secundo, vbi etiam agitur de epi-
 scopæ. sicque accipiendum quod scribit Gregorius de presbyteræ. Est decretum Za-
 chariæ Papæ de non admittenda in contubernium presbyteræ, diaconæ, vel monachæ; &
 Basilij epistola ad Peragorium presbyterum de iisdem. Est item canon Antiodorensis
 Concilij, quo inhibetur ne presbyteræ cum suo presbytero dormiat. Apud Athana-
 sium, secundum Græcæ vocis etymologiam, presbyteræ, senior femina dicta est. Notat
 & Photius in Nomocanone, tam ex Concilio Nicæno quàm ex Laodicensi & Chalce-
 donensi, prorsus diuersam fuisse presbyteram à diaconissa. Sed de his satis: iam eò, vnde
 digressa est, reuertatur oratio.

Quòd verò Lucas recensendo singulorum septem diaconorum nomina, primum ordi-
 ne ponat Stephanum, S. Augustinus ex eo accidisse putauit, quòd primatum ageret in-
 ter diaconos: vnde hæc ait: Inter diaconos nominatus primus, sicut inter Apostolos Pe-
 trus.] idemque primicerius diaconorum, & archidiaconus, ut à Luciano & aliis nonnul-
 lis tam Græcis quàm Latinis appellatus habetur. Sed iam reliqua profequamur, quæ hoc
 anno ab Apostolis, ac Petro præsertim, facta esse reperiuntur. Ceterum nemo prudens
 inficias ierit, non omnes res à Petro gestas profecutum esse Lucam Euangelistam, cum
 Acta

^a Clem. Cōst.
 lib. 3. c. 15.

^b Epiph. her.
 79.

^c Conc. Nic.
 c. 19.

CCLXXX-
 III.
 PREBYTE-
 RAE QUAE
 ESSENT ET
 QUAE EPI-
 SCOPAE.

^d Cōcil. Turon.
 2. c. 20.

^e Eodē Cōcil.
 c. 13. 14.

^f Greg. dial.
 lib. 4. c. 11.

^g Cod. manu-
 script. apud
 nos pag. 112.

^h Cōcil. Anti-
 ochen. can. 21.

ⁱ Athanas. ad
 virgin.

^k Photius in
 Nomoc. tit. 1.
 cap. 30.

^l Aug. ser. 94.
 de diuers.

CCLXXX-

V.
 STEPHANVS
 ARCHIDIA-
 CONVS.
^m Aug. ser. 7.
 de Sanctis.
ⁿ Lurinn. ep.
 de eius in-
 uentione.

Acta Apostolorum conscripsit: immo & multa quae essent maximi ponderis, ab eo fuisse praetermissa, Hieronymus docet.

Hoc igitur anno, quo Redemptor noster Dominus Iesus Christus, consummato redemptionis humanae mysterio, caelos ascendit: cum credentium in Christo numerus in dies magis magisque augetur: inter cetera quae ad coagmentandam nascentem Ecclesiam sunt ab Apostolis salubriter instituta; Iacobus Alphaei, cognomento Iustus, idemque frater Domini dictus, a Petro Apostolorum Principe ordinatur Ierosolymorum Episcopus, sedique annis vigintinovem: de quo Chrysostomus: Si quis, inquit, a me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Ierosolymitanam accepit: responderem ego, hunc totius Orbis magistrum praeposuisse Petrum.] Porro ipsum ordinationis mysterium, quod consecrationem visitatori vocabulo dicere consueuimus, ab eodem Petro, Ioanne, ac Iacobo fratribus esse consummatum, epistola quae dicitur Anacleti testatur, traditamque a Petro formam esse, vt non minus quam a tribus Episcopis, electus Antistes consecraretur. Id quidem hoc anno contigisse cum testatur Eusebius, de iisdem tribus Apostolis, qui Iacobum ordinauerunt, ex Clemente Alexandrino haec recitat: Clemens in sexto libro...

Idemque frater Domini dictus, a Petro Apostolorum Principe ordinatur Ierosolymorum Episcopus, sedique annis vigintinovem: de quo Chrysostomus: Si quis, inquit, a me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Ierosolymitanam accepit: responderem ego, hunc totius Orbis magistrum praeposuisse Petrum.] Porro ipsum ordinationis mysterium, quod consecrationem visitatori vocabulo dicere consueuimus, ab eodem Petro, Ioanne, ac Iacobo fratribus esse consummatum, epistola quae dicitur Anacleti testatur, traditamque a Petro formam esse, vt non minus quam a tribus Episcopis, electus Antistes consecraretur. Id quidem hoc anno contigisse cum testatur Eusebius, de iisdem tribus Apostolis, qui Iacobum ordinauerunt, ex Clemente Alexandrino haec recitat: Clemens in sexto libro...

Quod verò ad Iacobi ordinationis diem pertinet, in Martyrologio Bedae facta ponitur vigesima septima mensis Decembris. In signia quaedam Episcopatus eius non tantum memoria, sed & vsu ad posterose esse delapsa, antiquorum scriptorum auctoritate exploratum habetur. Et quod in primis spectat ad eius cathedram, haec de ea scribit Eusebius: Iacobi Apostoli cathedram (qui primus erat ad Ierosolymitanam Ecclesiae Episcopatum a Salvatore & ceteris eius Apostolis delectus, quemque fratrem Christi nuncupatum diuina perhibent eloquia) ad illud tempus seruatam, Episcopi qui illic ordine successerunt, permagni aestimant: vnde declarant perspicue, quemadmodum veteres Patres ad nostram vsque aetatem sanctis viris, ob eorum veram erga Deum pietatem, debitam venerationem & tribuerint, & adhuc tribuere non cessent.] haec de cathedra Eusebius.

Insuper ad Episcopalis dignitatis ornamentum, eundem Iacobum gestare in capite consueuisse laminam seu bracteam auream, Epiphanius, Hieronymus, ac ceteri penè omnes Ecclesiastici scriptores testantur. rationem autem eius rei hanc affert Epiphanius, dicens: Folium siue bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relati fide digni viri Clemens & Eusebius in suis commentariis testati sunt. Sacerdos itaque est (velut dixi) Iesus Christus in aeternum, secundum ordinem Melchisedech; simulque Rex iuxta ordinem ex supernis, vt transferat sacerdotium simul cum lege: ex semine verò Dauid propter Mariam sedens in throno in aeternum, & regni eius non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotij tum regni.] & paulo post: Largitus est autem sub se constitutis regnum, vt ne diceretur a paruis ad maiora procedere. Manet enim thronus ipsius, & regni eius non erit finis: & sedit super thronum Dauid: ita vt regnum Dauid vnà cum pontificatu transfulerit, ac largitus sit seruis suis, hoc est, Pontificibus Catholicae Ecclesiae.] haec Epiphanius, cum pluribus superius monstrasset tum sacerdotium tum thronum Dauid, ipsam regiam dignitatem vnà cum pontificio,

Insuper ad Episcopalis dignitatis ornamentum, eundem Iacobum gestare in capite consueuisse laminam seu bracteam auream, Epiphanius, Hieronymus, ac ceteri penè omnes Ecclesiastici scriptores testantur. rationem autem eius rei hanc affert Epiphanius, dicens: Folium siue bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relati fide digni viri Clemens & Eusebius in suis commentariis testati sunt. Sacerdos itaque est (velut dixi) Iesus Christus in aeternum, secundum ordinem Melchisedech; simulque Rex iuxta ordinem ex supernis, vt transferat sacerdotium simul cum lege: ex semine verò Dauid propter Mariam sedens in throno in aeternum, & regni eius non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotij tum regni.] & paulo post: Largitus est autem sub se constitutis regnum, vt ne diceretur a paruis ad maiora procedere. Manet enim thronus ipsius, & regni eius non erit finis: & sedit super thronum Dauid: ita vt regnum Dauid vnà cum pontificatu transfulerit, ac largitus sit seruis suis, hoc est, Pontificibus Catholicae Ecclesiae.] haec Epiphanius, cum pluribus superius monstrasset tum sacerdotium tum thronum Dauid, ipsam regiam dignitatem vnà cum pontificio,

Hier. ep. ad Galat. c. 2.

CCLXXXVI.

DE IACOBO EPISCOPO IEROSOLYMORVM.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Anacleti ad Episc. Ital. 2o. c. Concil. Eusebii in Chron. & hist. li. 2. c. 1.

CCLXXXVII.

IACOBI CATHEDRA.

Eusebii hist. lib. 7. c. 24. in fine.

CCLXXXVIII.

DE CORONA SACERDOTI.

Epiphanius lib. 2. c. 24.

Epiphanius lib. 2. c. 24.

Epiphanius lib. 2. c. 24.

Epiphanius lib. 2. c. 24.

tificio, in Ecclesiam suam, ac successores Pontifices in aeternum permanuram transfuisse. In signum igitur regalis sacerdotij (sic ipsum appellat Petrus) eiusmodi capitis ornamentum gestare consueuisse Christianae legis Pontifices, satis ex his quae idem scribit, declaratum videtur.

Ceterum non Iacobum tantum eiusmodi regiae dignitatis insignibus vti consueuisse, sed & ceteros Apostolos, par est credere: nam etsi haec de singulis non scribantur, satis tamen ad rei veritatem demonstrandam esse videtur, quod non modò Iacobus, quem diximus, sed & Ioannes Euangelista eo vsus capitis ornamento perhibetur: testatur enim id Polycrates Ephefiorum Episcopus in ea quam ad Victorem Romanum Pontificem scripsit epistola, in qua inter alia haec leguntur: His accessit Ioannes, qui supra petus Domini in cena recubuit, qui sacerdos fuit, qui laminam auream gestauit, qui martyr & doctor extitit, qui tandem Ephesi morte confopitus occubuit, &c.] recitant eadem ex eodem auctore Eusebius ac Hieronymus. Erat autem eiusmodi capitis ornamentum sacerdotibus antiquae legis a Deo olim concessum: quod in amplius ac perfectius Christianae legis sacerdotum translatum est.

Vt igitur eius repetamus originem: haec in libro Exodi scripta habentur: Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpses opere caelatoris, SANCCTVM DOMINO. Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram, imminens fronti Pontificis.] ac rursum: Pones tiaram in capite eius, & laminam sanctam super tiaram, & oleum unctionis fundes super caput eius: atque hoc ritu consecrabitur.] & post multa: Fecerunt & laminam sacrae venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, SANCCTVM DOMINO: & strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina.] idem in Leuitico his verbis: Cydari quoque texit caput: & super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut praeceperat Dominus.] Cum ceteris sacerdotibus vti cydari, seu mitra, concessum esset, lamina tamen aurea ornari caput peculiare tantum erat summi Pontificis: quod ornamentum, corona etiam appellatur in diuina Scriptura, vt cum dicitur: Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis.]

Iosephus autem cum agit de antiquitatibus Iudaorum, quale fuerit ornamentum capitis summi sacerdotis, exactè describit, monstratque non tantum lamina aurea, sed & corona aurea triplici ordine ducta mitram ornata fuisse: sic enim ait: Porro pileo (ita appellat cydarim, seu mitram, communem pariter ceteris sacerdotibus) utebatur, quali ceteri sacerdotes, super quem excubabat alius consutis ex hyacintho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur caliculi aurei, quales videmus in herba quae apud nos vocatur daccharus, apud Graecos herbarios hyoscyamus.] qualisnam fuerit, quoque describit: Eiusmodi corona, inquit, ab occipito circa tempora vtraque procedebat: nam frontem isti caliculi non ambiebant, sed lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incitum habebat.] haecenus ille de mitra summi Pontificis. Qualis autem esset illa qua ceteri sacerdotes utebantur, sic ait: Super caput autem gestabant pileum, non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quam medium: est autem tali apparatu, vt videatur vitta linea saepe in orbem replicata & consuta, quam superne alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futuratum deformitatem occultans: hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur.] Cum eiusmodi mitrae essent bysinae, aliquis tamen adhuc illis accedebat ornatus, nam in Exodo sic legitur: Fecerunt mitras cum coronulis suis ex bysso.]

Quid verò eiusmodi ornatus capitis significaret, Philo sic declarat: Quod autem caput eius perpetuò mitra tegitur, significat diadema regium, insigne potestatis, non summae quidem, sed proregiae, alioqui mirifica, &c.] Hieronymus ad Fabiolam scribens de indumentis antiqui sacerdotij, omnia in Christo perfectius esse consummata demonstrat, aitque: Habet cydarim, & nomen Dei portat in fronte: diademate ornatus est regio.] & inferius, qualis esset mitra communis omnibus sacerdotibus, exactè describit. Non praetermittimus dicere de Brachmanis sacerdotibus, quos testatur Philostratus vti consueuisse mitra gemmis ornata, veste linea, baculo insuper & annulo. Porro non tantum hos, sed & alios summos sacerdotes Gentilium ornatos purpura, & tiara aurea in capite reatos fuisse, certum est. De summo sacerdote deae Syriae id ipsum testatur Lucianus in dea

CCLXXXIX.

DE IACOBO EPISCOPO IEROSOLYMORVM.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

Chrysostomus in 2o libro ad Romanos.

dea Syria : de Pontifice maximo Romanæ antiquæ superstitionis affirmat hoc ipsum Prudentius in Romano martyre, nimirum gestare consueuisse coronam auream. Sunt & alia plura de his exempla: sed hæc satis.

CCXCIII. CHRISTIANORVM PONTIFICVM CO-RONA. Ammianus Marc. lib. 29.

At vt de nostris agamus : ex institutione, immò & vsu (vt vidimus) Apostolorum manasse certum est, vt Episcopi Christianæ Ecclesiæ, quòd regali fungerentur sacerdotio, tamquam Reges & sacerdotes mitra in sacris vterentur pretiosa, eam fuisse maximi pretij, satis Ammianus Marcellinus demonstrat, dum agit de Mascizel tyranno in Africa, qui à Theodosio profligatus, vt aliquo modo sibi Theodosium conciliaret, Militaria (inquit) signa, & coronam sacerdotalem cum ceteris quæ interceperat, nihil cunctatus restituit, vt præceptum est.] De mitra S. Ambrosij Ennodius in Epigrammate de ipso scripto agit his verbis:

Serta redimitus gestabat lucida fronte
Distincta gemmis : ore parabat opus.]

Euseb. hist. lib. 10. c. 4.

Ad sacerdotalem quidem coronam alludit Eusebius, dum panegyrica oratione sic exorsus ait : Amici Dei, & sacerdotes, qui sacrosancto potèere, indumento cælesti, gloriæ corona, diuina vnctione, & sancta Spiritus sancti stola circumuestiti.] Et Gregorius Nazianzenus de se ipso, dum est ordinatus Episcopus, cum ex fuga rediisset, hæc habet in Apologetico : Idcirco me Pontificem vnctis, ac potèere cingis, capitique cydaris imponis, atque spiritualis holocausti altari admoues, &c.] licet autem eodem nomine eiusmodi capitis Antistitis ornamentum, mitra, seu cydaris, tam apud sacerdotes antiquæ legis quàm nouæ, appellaretur : tamen fuisse diuerso modo concinnatum atque dispositum, satis ex his quæ diximus, perspicuum esse videtur. sicut enim pristina illa forma quid mysticum præfererebat; ita & sub noua lege, mitræ diuersa figura, diuersum etiam mysterium representat; vt qui agunt de Ecclesiasticis officiis ac ritibus, pluribus docent; quos consulat qui ea cupit : de his enim pluribus agere, ab instituto suscepto alienum esse putamus. At quoniam occasione Episcopatus Iacobi, eiusmodi de insignibus Episcoporum est suscepta narratio; plura alia de eodem Apostolo essent dicenda, quæ ab antiquioribus Ecclesiasticis scriptoribus accepta, Eusebius, Epiphanius, Hieronymus, & alij referunt : sed ea nos ad martyrij tempus enarranda distulimus, cuius occasione ab iisdem sunt auctoribus scripta : vbi etiam de annis sedis eius exactam afferemus rationem.

CCXCIV. Beda in Mar. 27. De comb. IACOBVS CVLTVS AB OMNIBVS.

Quòd verò S. Ignatius testetur (vt nuper vidimus, cum de ordinatione septem diaconorum egimus) Stephanum ministrasse Iacobo: si consenserimus Bedæ dicenti ipsum ordinatum fuisse Episcopum Ierosolymorum vigesima septima mensis Decembris, planè ante eius ordinationem illi ministrasse oportuit, cum Stephanus (vt dicemus) hoc eodem anno, vigesima sexta eiusdem mensis Decembris fuerit martyrio coronatus. at nec quidquam est absurdi, vt ante Episcopatum illi Stephanus ministrauerit: quippe qui Apostolus atque sacerdos à Christo Domino iam institutus fuisset, quem & pro egregia spectataque sanctitate, etiam Christi hostes honore prosequerentur, ita vt (quod scribit Hegesippus) concederent illi ingredi in Sancta sanctorum. Quòd verò frater Domini esset, eundem ceteri Apostoli ac discipuli mirifice obseruabant.

Apud Euseb. hist. lib. 2. c. 22.

Hoc igitur anno, iisdem Coss. Domitio Enobarbo, & Camillo Scriboniano, vigesima sexta mensis Decembris, S. Stephanus primus diaconorum, primus omnium Christianorum martyrio coronatur. Rem gestam, nobile eius certamen, ac triumphum egregium S. Lucas in Actis Apostolorum exactè conscripsit. Quòd verò ad tempus spectat: cum diuersæ ab his nonnullorum ferantur sententiæ: quænam sit quæ magis veritate nitatur, diligentiori studio in primis peruestigandum putamus. Fuit quorumdam opinio, eodem ipso anno quo Dominus passus est, haud multo postquam est electus diaconus, Stephanum à Iudæis occisum esse; idque ea tantum coniectura permoti sensere, quòd Lucas mox post electionem diaconorum, de eius martyrio narrationem instituat. Sed meminisse hi debent, quòd cum idem auctor de ipso testetur, fecisse signa & prodigia multa in populo, nec vel vnum ipsorum recenseat; eadem ipsa atque alia fuisse ab eodem prætermissa, exploratissimum est. Qui eius fuerunt sententiæ, etiam sunt opinati eundem Stephanum coronatum fuisse martyrio 111. Nonas Augusti, quo die de illius corporis inuentione, quæ contigit sub Honorio Imperatore mense Decembris, memoria annua agitur in Ecclesia. Sed eius celebritatis aliam ab his planè diuersam fuisse

CCXCV. DE MARTYRII STEPHANI TEMPORE. Act. 6. 7. 8

fuisse rationem, in nostris Notationibus in Martyrologium Romanum nuper editis satis perspicue demonstrauimus.

Rursum fertur Hippolyti Thebani nomine de tempore necis Stephani ab his procul abhorrens sententia: nimirum ipsum anno septimo ab eius electione, martyrio vitam functum, eodemque tempore & Paulum à Christo vocatum, adscribit hæc eadem Nicophorus Euodio: quæ cum repugnent his quæ de se ipso idem Paulus scribit ad Galatas (vt suo loco manifestè monstrabimus) nihil est quòd tam de his quæ de vocatione Pauli, quæ post necem Stephani facta est, quàm de eius martyrio ipsos auscultare debeamus. Existimauimus interdum in codices illapsum errorem vitio librariorum, vt pro septem mensibus, qui à Spiritu sancto misso vsque ad martyrium Stephani intercurrunt, septem anni sint positi. Sanè quidem tam Romanum Martyrologium, quàm cetera, haud multo post ascensionem Domini Stephanum passum esse testantur: quorum omnium etiam auctoritate expressum habetur, Pauli conuersionem anno secundo ab ascensione Domini contigisse: quibus omnibus ea de septem annis sententia refellitur. Libentius igitur cum sanctis Patribus dicimus, Stephanum passum esse dicta die vigesima sexta mensis Decembris, sub dictis Coss. anno Domini trigesimo quinto per diem vnum inchoato. Sed cum (vt præfati sumus) annos Domini vnà cum Coss. more maiorum à Kalend. Ianuariis auspicemur; haud mirum videatur, si sub notato numero annorum Christi triginta quatuor à nobis martyrium Stephani recenseatur.

De die natali protomartyris Stephani, quo ex hac ærumnosa vita migravit ad Dominum, antiqui Patres haud aliter senserunt quàm profiteatur Ecclesia: ipsum scilicet passum esse post natalem Domini diem (vt dictum est) vigesima sexta mensis Decembris:

Natalem quippe diem eius illum appellant Augustinus, Fulgentius, ex Græcis Gregorius Nyssenus, & alij. Nec est quòd quis dicat, ea die vigesima sexta Decembris, non ob martyrium, sed ob translationem reliquiarum eius tunc factam (vt testatur epistola Luciani) agi solemnitate protomartyris Stephani: nam longè ante ipsius reliquiarum inuentionem & translationem, celebratis natalis S. Stephani peragi in Ecclesia ea die consuevit, vt constat ex sermone nuper citati Gregorij Nysseni, quem haud dubium est clariuisse ante eius inuentionem; vbi hæc ait: Ecce diem festum ex die festo, & gratiam pro gratia accipimus. Heri Dominus vniuersi nos pavit, hodie Domini imitator. Quomodo hic? aut quomodo ille? Ille hominem pro nobis induens: hic pro illo hominem exuens. Ille vitæ speluncam propter nos subiens: hic propter illum ex spelunca exiens. Ille pro nobis fasciis inuolutus: hic pro illo lapidatus, &c.] Quæ ergo subit causa, vt ea die celebratas martyrij ageretur, nisi quòd antiqua traditione ipsum eadem esse lapidatum die, accipit Ecclesia: sed de tempore martyrij hæc tenus.

Vnde autem oborta occasio fuerit necis Stephani, Lucas docet: quòd scilicet cum agerent signa & prodigia magna in populo, concitauit in se odium Iudæorum diuersarum regionum, quarum collegia Ierosolymis omnium Iudæorum metropoli erant, in quibus erudiebantur adolecentes, qui ex diuersis prouinciis confluebant, vt diuinam legem addiscerent: Græcorum verò scientias vel nationum linguas haud licuisse publice tradi, Iosephus testatur. Erat Stephanus vnus ex illis, & cum illis eodem vsus fuerat legis magistro Gamaliel: cumque Christi fidem liberè fortiterque annuntiaret, atque eam miraculis consignaret; cum sodalium omnium ac discipulorum, tum præsertim Sauli Tarsensis, synagogæ eorum qui erant à Cilicia facillè principis, in se impetum mouit. Incensor enim omnium esse visus est Saulus, quòd ipse in Iudaismo profecisset præ ceteris coætaneis suis, paternarum traditionum abundantius æmulator existens: qui nec à cæpto destitit, donec eundem lapidibus obrutum, sicque iam esse cognouisset extinctum.

De loco verò vbi lapidatus est Stephanus: ex relatione Gamalielis in Luciani epistola legitur, lapidatum fuisse extra portam quæ vergit ad Aquilonem & ducit ad Cedar, quæ postea nomine S. Stephani appellata reperitur, alio nomine, porta Ephraim. Locus ille neque integro stadio distabat Ierosolymis; quem Eudoxia Augusta, nobilissima ecclesia edificata, egregiè illustrauit, vt auctor est Euagrius, & Marcellinus. Lapis ille, super quem positus suscepit lapidum imbres, in ecclesiam Apostolorum ad montem Sion positam translatus, magna veneratione est habitus, vt Beda testatur.

CCXCVI. Apud Glycer. in 3. par. An. DE TEMPORE NECIS STEPHANI DIUERSA OPINIO. Niceph. hist. lib. 2. c. 3. Mart. Rom. Beda, vsuar. Ado. die 26. Decembr. Martyrol. Rom. Beda, vsuar. Ado. die 25. Ian. CCXCVII. NATALIS S. STEPHANI. Aug. serm. 98. c. 115. de diuersis. Fulg. hom. de S. Steph. Greg. Nyss. ser. de S. Stephano. CCXCIX. Apud Bedam de locis sanct. c. 1. c. 7. Enagr. hist. lib. 1. cap. 22. Marcell. in Chron. Beda de locis sanctis c. 3.

ccc.

Vnum insuper ex lapidibus quo idem protomartyr Stephanus percussus est, à quopiam A Christianorum collectum, postmodum in Italiam fuisse translatum, & Anconę positum, ibique ea de causa in honorem martyris fuisse excitatam ecclesiam, vbi in eius rei memoriam celebritas annua ageretur, testantur antiqua Martyrologia, quod & nos notauimus in Romano. Ad stipulatur his omnibus sanctus Augustinus^b duobus sermonibus, quibus agit de miraculis eiusdem protomartyris, ac primùm his verbis: Vt de ceteris celeberrimis sanctorum locis taceam, etiam ad Anconam Italię ciuitatē, vbi per gloriosissimum martyrem Stephanum multa miracula Dominus operatur, eadem circuitione perueni. Sed idēd alibi curari non potui, quia huic loco diuina prædestinatione seruabar.] Sequenti verò sermone hæc habet: Vt audiat charitas vestra: multum miror, & gaudeo vobis esse concessum, quoniam iste homo nec Anconę curari potuit, immò potuit, sed propter nos factum non est, quia facillimè fieri potuit. Sciunt multi quanta miracula per beatissimum martyrem Stephanum in ista ciuitate fiunt. Et audite quod miremini. Memoria eius B antiqua ibi erat, & ipsa est ibi. Sed fortasse dicis: Corpus eius nondum apparuerat; Memoria ibi vnde erat? Latet quidem causa. Sed quid ad nos fama pertulerit, non tacebo charitati vestrę. Quando lapidabatur S. Stephanus, aliqui etiam innocentes, & maximè de iis qui iam in Christo crediderant, circumstabant: dicitur lapis venisse in cubito, & excussus inde venisse ante quemdam religiosum. Tulit illum, & seruauit. Homo erat de nauigantibus: fors nauigationis attulit illum ad littus Anconę, & reuelatum est illi ibi debere reponi lapidem illum. Ille obediuit reuelationi, & fecit quod iustum est. Ex illo cœpit esse & Memoria S. Stephani vbi est, nescientibus hominibus quid contigisset. Verùm autem intelligitur propterea ibi fuisse reuelatum, vt ibi poneret lapidem qui de cubito martyris excussus est: quia Græcè cubitum *αγκυλον* dicitur. Sed qui sciunt quæ ibi miracula fiunt, ipsi nos doceant.] hæc Augustinus de lapide quo percussus est protomartyr.

MEMORIA
STEPHANI.

ccc. i.

Quod verò ad erectam tunc temporis Memoriam martyris spectat, his iungimus quæ in epistola Martialis Apostolorum discipuli nomine prænotata ad Burdegalensē scripta (qualiacumque sint) leguntur his verbis: Dum altaria dæmonum in puluerem redigerentur, aram Ignoti Dei ad consecrationem referuari iussimus: qua dedicata in nomine Dei Israel, & ipsius testis Stephani, qui pro eo à Iudæis passus est, non hominis cultum, sed Dei in ea frequentatis. Stephanus enim non Deus, sed amicus Dei fuit, qui pro testimonio eius animam suam posuit, cuius sanguine ipsa mensa est decorata.] Rursum ne quid prætermittamus, legitur in Constitutionibus Apostolicis, quæ feruntur nomine Clementis^c, inter Christianorum ferias adnumerari natalem diem protomartyris Stephani.

^c Clem. Cōst.
lib. 8. cap. 39.

ccc. ii.

Qualis verò quantaque ex martyrio Stephani facta sit nostris rebus accessio, vel ex eo saltem quis considerare facillè poterit, quod Augustinus sæpè testatur, precibus Stephani, Sauli expugnatam esse perfidiam: erat ipse consentiens neci eius, & vestium lapidantium custos, quod non tantum Lucas^d affirmat, sed & ipse Paulus^e ex Saulo conuersus, agens aliquando suæ fidei defensionem, hæc inter alia pro concione habuit, cum ad Deum conuersus hæc dixit: Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem, & cædens per synagogas eos, qui credebant in te: & cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam, & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum.] Stephanus igitur Domini Iesu memorem exempli, qui pro transgressoribus, cum esset in cruce, preces ad Deum fudit, dicens: Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt] & ipse his admonitus, positus genibus (inquit Lucas^f) clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum.] Putas (inquit Augustinus^g) verba ista audiuit Saulus? Audiuit subsannans, sed irrisit: & tamen ad orationem Stephani pertinebat. Adhuc grassabatur, & iam pro illo Stephanus exaudiebatur.] & alibi^h: Si sanctus Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet. Sed idēd erectus est Paulus, quia in terram inclinatus, exauditus est Stephanus.] hæc eadem quoque alibiⁱ repetit.

^f Act. 7.
^g Aug. ser. 94.
de diuers.^h Aug. ser. 1.
de sanctis.
ⁱ Aug. ser. 5.
de sanctis.

ccc. iii.

^k Act. 8.
DE FUNERE
STEPHANI.

Quæ verò pertinent ad sepulturam eius, rem gestam his paucis Lucas^k absoluit, dicens: Curauerunt autem Stephanum viri timorari, & fecerunt planctum magnum super eum.] hæc ille. sed appositè quidem antequam ageret de eius funere, hæc verba præmisit: Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis: & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samarię, præter Apostolos.] His dictis, de sepultura quæ narrauimus, subdit, ea nimirum ex causa, quod non ea die qua necatus est, sepulturæ

A sepulturæ traditus sit, id prohibentibus Iudæis; sed postea cum ea, quam refert, facta est persecutio in Ecclesia. De sepultura ipsius hæc ex relatione Gamalielis narrat Lucianus in ea, quam totus Christianus orbis recepit, epistola de inuentione corporis eiusdem protomartyris, his verbis: Lapidatus est à Iudæis & Principibus sacerdotum in Ierosalem pro Christi fide extra portam quæ est ad Aquilonem, quæ ducit ad Cedar. ibi die ac nocte iacuit proiectus, vt sepulturæ non daretur secundum mandatum impiorum Principum, vt à feris consumeretur corpus eius. Ex Domini autem voluntate non tetigit eum vnum ex his, non fera, non auis, non canis. Ego Gamaliel compatiens Christi ministro, & festinans habere mercedem à Domino, & partem cum sancto viro fidei, misi per noctem quantos poteram religiosos Christianos, & in Christo Iesu fideliter credentes, habitantes Ierosalem in medio Iudæorum: & hortatus sum eos, & necessariam substantiam ministrari, ac persuasi illis ire occultè vt portarent corpus eius meo in vehiculo ad villam meam, hoc est, in Caphargalam (quod interpretatur villa Gamalielis) viginti millia habens à ciuitate. Et ibi feci illi planctum fieri diebus septuaginta, & poni eum in meo monumento nouo in Orientali theca: & præcepi meis, vt quæcumque necessaria erant pro eius planctu, de meo darent.] hæc tenus ille de sepultura Stephani.

B Nec aliter quidem S. Hieronymus^a planctum magnum, quem factum narrat Lucas^b in funere Stephani, nisi magnificentiam funeris, intelligendum esse ait, scribens ad Paulam his verbis: Quod Stephano fecerint Ierosolymæ fratres planctum magnum: & utique planctus magnus non in plangentium exanimatione, vt tu putas, sed in pompa funeris & exequiarum frequentia intelligendus sit.] idemque alibi aduersus Vigilantium ad Riparium^b scribens: Ergo, inquit, martyrum immundæ sunt reliquię? Et quid passi sunt Apostoli, vt immundum Stephani corpus tanta funeris ambitione præcederent, vt facerent ei planctum magnum, vt eorum luctus in nostrum gaudium verteretur?] hæc Hieronymus, superius ex Luciani epistola enarratis consentiens, qui etiam ex pluribus diuinæ Scripturæ locis egregiè monstrat, planctum magnum, funeris amplitudinem significare. Apud Rabbi Iacob in Turim Iora Degha capite trecentesimo quinquagesimo secundo legitur, adēd sumptuosa esse consueuisse funera Iudæorum, vt interdum euenerit, vt qui fustilimis impensis impares essent, ad tempus fugam arripuerint. Qui autem hæc corrigenda curarit, tradit fuisse seniore Gamalielē, qui vili funeris pompa voluit sepeliri, & inter alia, lineis tantum amictum sepulturæ mandari. quem & posteros esse imitatos affirmat, vt superius diximus.

C Ceterum ipsorum Apostolorum exemplo adēd splendide per Gamalielē curantium Stephani sepulturam, laudabilis in Ecclesia Dei in curandis defunctorum corporibus consuetudo permanit, vt eadem in primis aromatibus condirentur. vnde Tertullianus^c: Si Arabia quæruntur, sciunt Sabæi pluris & carius suas merces Christianis sepeliendis profligari, quam diis fumigandis.] Gregorius^d Nyssenus hæc in funere Meletij: Sindones mundæ, & panni ferici, vnguentorum & aromatum largitas, liberalitas mulieris ornata & honesta, &c.] Gregorius^e Nazianzenus non sine myrrha Casarium fratrem sepeliuit. De qua etiam consuetudine pristina Prudentius agit his versibus^f:

^a Hier. ad Paul. ep. 25.
^b FVNVS AMPLISSIMVM.
^c Tertull. in Apolog.
^d Greg. Nyss. orat. in funere Meletij.
^e Greg. Naz. ad Sophr. epist. 18.
^f Prudent. in Catacomb. hym. de defunctis.

*Candore nitentia claro
Prætere limrea mos est.
Asper sag, myrrha Sabæo
Corpus medicamine seruat.] & in fine:
Nos tuta fouebimus ossa
Violis ac fronde frequenti,
Titulumq; & frigida saxa
Liquido spargemus odore.]*

Rursum verò accensis cereis, cantu prosequi pompam funeris, apud Christianos antiquo vsu receptum esse multis habetur testatum exemplis, vt quod habet Pontius diaconus^g de funere sancti Cypriani martyris his verbis: Inde cum cereis & scholaribus in area cuiusdam Candidi procuratoris magno triumpho sepultum est.] quod insuper Gregorius Nyssenus^h factum tradidit in funere Meletij, cum ait: Quomodo utrimque quasi ignei amnes continentibus facibus, tractu continuo perpetuoque fluentes, quoad oculi longissimè prospicere solent, porrigebantur?] Gregorius Nazianzenus

^g Pontius in Act. pass. 8. Cypri. in suo.
^h Greg. Nyss. orat. in funere Meletij.

Annal. Eccl. Tom. 1. X 2 nus

Greg. Naz. orat. in fun. Casarij. Greg. Niss. or. in fun. S. Macrinae. Enf. in vit. Const. lib. 4. Hier. epist. 27. in fun. S. Paulae. Recit. Ioan. Davi. f. l. de mori. f. frag. Chr. f. rom. 70. ad popul. Antioch. Chryf. hom. 14. in 1. epist. Paul. ad Tim. Ch. 9. ad pop. Antioch. 4. in ep. Paul. ad Hebraos.

CCCVII. Concil. Eliber. c. 34.

1. Reg. 28.

Suet. in Tib. c. 98. Plin. lib. 28. c. 2.

Concil. Chalced. Act. 1.

CCCVIII.

Hier. ep. 27.

REPETITAE MEMORIAE PRO DEFUNCTIS.

Tert. de coron. milit. Lib. de Monogam.

mus de matre sua in funere Casarij filij gestante faces, haec habet: Cum multiplici hymnorum cantu deducitur, celebrique pompa ad martyrum sedem effertur, sanctisque parentum manibus honoratur, matre accensas faces gestante.] eadem plane cum agit de funere Constantij in oratione prima aduersus Iulianum Apostatam. hoc etiam idem qui supra Gregorius Nyssenus, cum meminit de funere S. Macrinae sororis, testatur: id ipsum Eusebius in funere Constantini. sed & Hieronymus de funere S. Paulae haec ait: Translata Episcoporum manibus, & ceruicem feretro subiicientibus, cum alij Pontifices cereos lampadeque, alij choros psallentium ducerent, in medio ecclesiae speluncae Saluatoris est posita.] Athanasius eadem feliciter & explicat & probat, cum ait: Si quis diem obierit, licet in aere deponatur inhumatus, ne omiseris oleum & ceram, inuocato Christo Deo, ad sepulchrum accendere: accepta enim Deo sunt, pluri namque secum referunt retributionem: oleum & cera holocaustum est, incruentae vero hostiae oblatio, propitiatio est.] Quid verò Chrysostramus? Quid ait, ardentes, quae vero, lampades tibi volunt? nonne tanquam athletas eos comitatur? Quid autem hymni? nonne glorificamus Deum, & illi gratias agimus, quia iam defunctum coronauit, & ab incertitudine sublaturum penes se retinet?] idemque aliis laudatissimam Christianorum consuetudinem in celebrandis exequiis defunctorum saepe commendat.

Sed quoniam nihil est tam sanctum, quod non possit humana prauitate peruertere, vetuit Synodus Eliberina, ne accensis cereis super defunctorum sepulchra, eorum animae inquietarentur. Sed qui nouerit ex diuina Scriptura quid sit mortuos inquietare, intelliget profecto à sancta Synodo non facum accensionem, sed defunctorum animarum superstitiosis ritibus euocationem esse prohibitam. Porro inquietare animas defunctorum, nihil aliud esse, quam carminibus magicis, alijsve superstitionibus adhibitis eas aduocare, fati expressum habetur in libro Regum ex persona Samuelis sic dicentis: Quare inquietasti me ut suscitarem?] Consueuisse quidem & Gentiles ad sepulchra defunctorum faces accendere, Suetonius tradit. Solicitari quoque solitas ab ipsis animas defunctorum, Plinius plane significat, cum de communi illo loquendi usu pristino haec ait: Cur ad mentionem defunctorum testatur memoriam eorum à nobis non sollicitari? Id quidem non alia de causa, nisi ob frequentem usum aduocandi, ac (ut aiebant) sollicitandi seu inquietandi animas defunctorum, loquendi consuetudine receptum erat. Abiit ut ergo SS. Synodus superstitiosam facum accensionem ad sollicitandas animas defunctorum: sic & SS. Synodus Tridentina superstitiosum numerum candelarum alijs ex causis interdixit. Incenso etiam thure defunctos honorari consueuisse, idque praetermississe, piaculum grande existimatum esse, satis declarant Acta sacrae sanctae Synodi Chalcedonensis, ubi recitatur libellus accusationis aduersus Dioscorum, oblatum ab Ichyrone diacono, quo inter alia datur crimini, quod eius auaritia factum sit, ut in funere Peristeriae pientissimae feminae, quae sua legauerat sanctis locis, oblatio incensu (quam ad ipsum pertinuit) fuerit praetermissa.

Ceterum quod de Stephani funere dictum est, non vna die, sed pluribus, usque ad septuagenarium numerum, ipsum curatum esse: Apostolica traditione in Ecclesia etiam consuetudo illa probata videtur, ut item non vna die tantum, sed pluribus, pia Christianorum officia, ac religiosa Fidelium illis persoluerentur obsequia: vnguentis enim primum delibuta cadauera remanere duorum vel trium dierum spatio insepulta consueuerant: quo tempore apud ipsa excubantes Fideles, sacras hymnodias cantantes, Deum laudabant, sacras hostias immolabant: ac postea ad sepulchrum ducebant: inde post sepulturam etiam psalmodiarum cantica repetebant. At cum multa de his sint exempla, quae in medium adduci possent, satis illud esse putauimus, quod in Paulae funere factum Hieronymus narrat his verbis: Hebraeo, Graeco, Latino, Syroque sermone psalmos in ordine personabant, non solum triduo, donec subter ecclesiam & iuxta specum Domini conderetur, sed per omnem hebdomadam; cunctis qui venerunt, suum funus & proprias credentibus lacrymas.] & de sacrificiis offerri tunc solitis testis locupletissimus est S. Augustinus, dum ait de transitu matris. Rursus octaua, vigesima, trigesima, quadragesima, ac sexagesima die agi consueuisse memoriam defunctorum, antiqui libri Rituales testantur. Itemque anniuersaria die eadem pietatis officia repetere maiores consueuisse, multa sunt certissima testimonia. Tertullianus enim ait: Pro defunctis annua die facimus.] & alibi: Pro anima eius, inquit, oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium: offerat annuis diebus dormitionis eius.] Gregorius

Nazianze-

A Nazianzenus haec item in eadem sententiam: Alia quidem persoluiimus, alia verò datur sumus; anniuersarios enim honores & commemorationes offerentes ij quidem certe qui superstitiosos relinquentur.] At verò ne in his diuitiis immoremur: exequiae Christianorum ex traditione (vt vidimus) Apostolorum acceptae, non tantum apud Fideles, sed etiam Christianorum hostes, sibi conciliantur honorem ac reuerentiam: nam Iulianus Apostata, rerum nostrarum acerbissimus inimicus, cuiusmodi religiosum officium in suas partes transferre studuit: vt ex his videas, quantum homine illo perditio ac peruersio sit infelicio, qui detrahens sublannat eadem atque irridet.

Sed occasio postulat, vt quae his coniuncta esse videntur, de suffragiis ab Ecclesia pro defunctis exhiberi solitis, ex instituti ratione saltem paucis agamus. Res enim est non recens in Ecclesia adinuenta, sed quae ex iisdem Apostolicarum traditionum fontibus manat: quod Augustinus his verbis constanter affirmat: Orationibus verò sanctae Ecclesiae, & sacrificio salutari, & eleemosynis, quae pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communiione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque offerri commemoretur.] multa insuper in eadem sententiam locutus, reddit exactam omnium rationem. Quod igitur ait id à Patribus traditum, haud ab alijs, quam ab Apostolis, voluit intellexisse, secundum ea quae idem scribit in libro de Baptismo contra Donatistas, sic dicens: Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilii institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.] Est videre huius traditionis antiquiora vestigia apud Tertullianum, cum ait, oblationes pro defunctis non nisi ex traditione provenisse, qui & per quos faciendae essent eiusmodi oblationes, sic alibi declarat: Repete apud Deum, pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illa oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis eas duas per sacerdotem.]

Sed ad quid eiusmodi oblationes, nisi vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo consequatur? vnde & alio in loco: Pro anima eius (mariti videlicet) oret, & refrigerium interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius.] haec quidem ille non certe ex schola Montani tum primum aperta: nam quo pacto agens cum Catholicis, prouocat eos ad totius Ecclesiae traditionem inueteratam, quam consuetudo iam firmasset, ac fides obsignasset; si ea ex his essent, quae in Orbis angulo, nempe in Phrygia, eo tempore Montanus docuisset? An Montani erant sectarij sanctissimi Episcopi Africani, qui ante Cyprianum vixerunt, vel ipse denique Cyprianus, qui adeo probasse leguntur offerri pro defuncti anima sacrificium, vt eo pietatis officio quempiam priuasse, magnum esset illi supplicium intulisse? An ne Origenes, qui eodem vixit tempore, Montani allecla erat, qui tam egregie defunctorum suffragiis ad stipulatur, sic dicens: Memoriam sanctorum facimus, & parentum nostrorum vel amicorum in fide morientium deuote memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem in fide postulantes.] & paulo post: Celebramus nimirum, religiosos cum sacerdotibus conuocantes, Fideles vna cum clero, inuitantes adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas saturantes, vt fiat festiuitas nostra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus, nobis autem efficiantur in odores suauitatis in conspectu aeterni Dei.] haec Origenes.

Epiphanius agens contra Aërium isthaec impugnantem, eadem ex maiorum indissolubili traditione fluxille defendit, cum ait: Prostant autem & preces pro illis factae, etiam si tota culpa non abscondant, nempe mortalem. Verum enim verò, eo quod nos sapè, dum in mundo sumus, fallimur & erramus, tum inuiti, tum voluntariè: quò id quod perfectius est, significetur, & pro iustis & peccatoribus memoriam facimus: pro peccatoribus quidem misericordiam Dei implorantes.] & infra: Ecclesia necessario hoc perfecit, traditione à Patribus accepta. Quis autem poterit statutum matris dissoluere, aut legem patris? velut Salomon dicit: Audi, fili, sermones patris tui, & ne repudies statuta matris tuae. ostendens per haec quod & in scriptis & sine scripto docuit Pater & Filius & Spiritus sanctus. Mater autem nostra Ecclesia habet statuta in se posita, indissolubilia, quae dissolui non possunt.] Sed quam insigniter Ioannes

Annal. Eccl. Tom. 1.

X 3

Chrylsto-

Greg. Naz. orat. in funere Casarij.

Epist. in ad Arfacum apud soz. l. 5. cap. 15.

CCCIX.

Aug. ser. 32. de verb. Apost. DE SVFFRAGIIS PRO DEFUNCTIS.

Aug. de bapt. c. 24.

Tert. de coron. milit. c. 3. Tertul. l. de exhor. ad castitatem.

CCCX. Tertul. de monogamia.

OBLATIONES PRO DEFUNCTIS.

Cypr. ep. 66.

Orig. in Iob homil. 3.

CCCXI. Epiph. haer. 75. PATRVM DE BARE CONSENSIO.

^a Chryf. ad
pop. Antioch.
homil. 69.

Chryfostomus^a eadem hæc ab Apostolis esse instituta, sæpè testetur, audiamus: populum A enim Antiochenum alloquens, ubi Petrus & Paulus præcipui Ecclesiæ vertices docuerunt, non nisi quæ ab ipsis ea accepisset Ecclesia repetens, ait: Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus constiterit populus extensis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponitur sacrificium, quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes? Sed hoc quidem de his qui in fide migrarunt.] idem alibi^b eadem prorsus reperit verba, & ex Spiritus sancti institutione factum ait^c, vt in sacro ac tremendo sacrificio diaconus clamet: Pro his qui defuncti sunt in Christo.]

^b Chryf. ad
Philip. ho-
mil. 3.

^c Chryfost. in
Act. hom. 21.

CCCXII.

^d Cyr. catech.
myst. 5.

Cyrrillus quoque^d Ierosolymitanus hæc de iisdem: Cùm hoc sacrificium offerimus, B *Misse nempe*, postea facimus mentionem etiam eorum qui ante nos obdormierunt: primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, vt Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras: deinde pro defunctis Patribus & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt; maximum esse credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altare positum est, sacrificij. Quod exemplo monstrare volumus: scio enim multos dicere; Quid iuuat animam in peccatis ex hoc mundo decedentem, etiam si in hoc sacrificio mentio illius fiat? An enim si Rex aliquis, eos à quibus offensus est, in exilium pepulerit; postea verò illorum propinqui coronam aliquam conficientes, pro his qui sunt in supplicio exulibus, eidem offerrent: nonne condonationem aliquam suppliciorum ipsis dederit: Ad eundem modum & nos pro defunctis preces adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nostris peccatis maceratum offerimus, vt & nobis, & illis, eum qui est benignissimus, propitium reddamus.] hæc Cyrrillus, non aliunde quidem, quàm ex traditione Iacobi eiusdem Ecclesiæ primi Episcopi, vt ex eius liturgia suo loco monstrabimus.

CCCXIII.

^e Ioan. Da-
mas. de Fidel.
defun. orat.

De eadem traditione Apostolica post alios & Ioannes^e Damascenus; qui eadem pro defunctis suffragia ad suum principium reducens, vnde prouenerint, monstrat his verbis: Porro autem Verbi discipuli atque conspectores, à quibus Orbis vniuersus captus est; illi, inquam, Saluatoris discipuli ac diuini Apostoli, vt in tremendis ac puris vitamque afferentibus mysteriis, eorum qui cum fide diem extremum clausissent, memoria fieret, instituerunt: quod etiam firmè atque constanter, ac sine vlla controuersia Catholica & Apostolica Ecclesia ab extremis finibus ad extremos vsque fines, ab eo tempore ad hunc vsque diem semper retinuit, ac tantisper dum mundus erit hic retinebit.] Habes insuper (vt præmittamus magnam copiam auctorum hæc testantium) eius rei vsum in Ecclesia Apostolica ex traditione Apostolorum Romæ repræsentatum ex epistola^f Paulini ad Alctium S. Paulæ generum, cum in funere Rufinæ vxoris defunctæ, in basilica Vaticana tanto theatro dignum spectaculum fuit ab eo exhibitum. At quid ibi ageretur, nisi quod eidem Ecclesiæ, quam Petrus & Paulus docuerunt, iidem tradidissent? in illa enim, velut thesauro, esse ab Apostolis collocatas sacras traditiones, & inuiolabiliter custoditas, auctor est Irenæus^g. An non insuper censenda est traditio Apostolica, quæ tot tantisque est comprobata miraculis? sunt ea planè innumera, quæ tum Gregorius Papa, tum alij fide probati auctores memoriæ prodidere. Sed quid diuinitus facta miracula, nisi quod per ea diuinum suffragium declaratur?

^f Paulin.
epist. 31.

^g Iren. lib. 3.
c. 3. & 4.

CCCXIII.

EX TRADI-
TIONE DO-
CTRINA.

Cùm igitur Ecclesiastici tractatores, insignis nominis viri (vt vidimus) vna eademque E consensione firmiter asseuerent, ex Apostolica traditione sacrificia & alia pietatis opera offerri consueuisse pro defunctis: necessariò compellimur dicere, eosdem pariter ex Apostolica traditione affirmare, esse locum in quo post obitum animæ purgantur, donec ab omni peccati macula expiata reddantur. Si enim viuientium suffragiis eas adiuuari ac liberari posse, Apostolica traditio (vt dictum est) docuit: sanè non omnium Fidelium animas continuò post obitum in cælum recipi, nec item omnes in infernum mergi (pro quibus nulla sunt offerenda suffragia, cum nec illi his opus habeant, nec istis profint) certum est: sed tertium adhuc esse locum necesse est affirmare, quo illæ quæ adhuc venialium peccatorum inquinatæ sunt sordibus, & mortalium licet culpa exsolutæ, pœnæ tamen temporariæ sunt obnoxia, detinentur. Ex his omnibus itaque esto ratum firmumque de Purgatorio fidem atque doctrinam ex Apostolorum traditione fluxisse.

Multa

A Multa ad hæc probanda, & confirmanda, essent ex diuinis Scripturis in medium afferenda testimonia: at quoniam nostri instituti est, doctrinam ex traditione, non traditionem ex doctrina deducere (nam id complures nostri temporis Ecclesiastici Orthodoxi scriptores feliciter præstiterunt) his in præsentiarum ommissis, illud vnum, sed breuiter tamen, præstabimus, vt Apostolicam traditionem Catholicæ Ecclesiæ vsu receptam, & Patrum testimonio roboratam apertissimè demonstremus.

Certum est enim, tam Latinos quàm Græcos antiquos Patres testimonio pari ac confessione in vnam eandemque sententiam conspirasse, animas solutas corpore, peccatis ali- quibus obnoxias, pœnis sic subiti, vt iis purgatæ, æternæ tandem participes fiant beatitudinis: & licet de modo & loco quo id fiat, alius aliter senserit; quòd tamen faciendum sit, omnes æquè consentiunt. Ex antiqua Ecclesiæ traditione Tertullianus^a, vt de re cuius nul- la sit dubitatio, idem profiteatur: nam cum tractat illam sententiã Domini in Matthæo^b la sit dubitatio, idem profiteatur: nam cum tractat illam sententiã Domini in Matthæo^b

CCCXV.
DE PURGA-
TORIO.

^a Tertull. l. de
anima, c. 35.

^b Cap. vlt.
Mat. 5.

B Non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem] ait: Iudex te tradat Angelo executionis, & ille te in carcerem mandet infernum, vnde non dimittaris, nisi modico quoque delicto mora resurrectionis expenso.] & infra: In summa, cum carcerè illum, quod Euangelium demonstrat, inferos intelligimus, & nouissimum quadrantem, modicum quoque delictum mora resurrectionis illic luendum interpretamur: nemo dubitabit animam aliquid pensare penes inferos, salua resurrectionis plenitudine per carnem quoque.] hæc ille. Sed nec præiudicium Catholicæ asserti veritati, si etiam, quod ait, id Montanus senserit. Non enim labefactatur veritas, si quis hæreticus eandem interdum profiteatur. Cyprianus id ipsum plenissimè docet, dum scribens ad Antonianum^c hæc ait: Aliud est, mis- sum in carcerem non exire inde, donec soluat nouissimum quadrantem: aliud statim fi- dei & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emundari & purgari diu igne: aliud peccata omnia passione purgasse.] Est etiam eiusdem veritatis Origenes^d, qui eodem sæculo cum Tertulliano, & vsque ad Cypriani tempus vixit, asser- tor, dum ait: Cùm illuc venitur, si quis multa opera bona, & parum aliquid iniquitatis attulerit: illud parum, tamquam plumbum, igni resoluitur ac purgatur, & totum remanet aurum purum. Et si quis plus illuc plumbi detulerit, plus exurit, vt amplius decoquat: vt et si parum aliquid sit auri, purgatum tamen refideat. Quòd si aliquis illuc totus plumbeus venerit, fiet de illo hoc quod scriptum est: Demergetur in profundum, tamquam plumbum in aqua validissima.] hæc Origenes.

^c Cypri. ep. 52.

^d Orig. in
Exod. hom. 6.

C Id ipsum Gregorius^e Nyssenus in hunc fermè modum in magna illa oratione cate- chetica, quam sæpius citat Theodoretus: Quoniam, inquit, opus est vt illius quoque, quæ ex ex peccato ingeneratæ infederunt maculæ, per medicinam aliquam auferantur: propterea in præsentia quidem vita adhibitum est medicamentum virtutis ad hæc curan- da vulnera: quòd si curari non possint, in futura vita reseruatur curatio. Sed quo modo in corpore sunt affectionum quædam differentia, quarum alia quidem facilius, alia verò difficilius admittunt curationem; in quibus & sectiones, & cauteria, & acerbissima medica- menta adhibentur ad tollendam affectionem, quæ insedit corpori: tale quid etiam in posterum denuntiat futurum iudicium ad curandos morbos animæ, quod pigris quidem & lentis minatur.] Hieronymus^f id etiam in hæc verba: Sicut diaboli, & omnium nega- torum, atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, Non est Deus, credimus æterna tor- menta: sic peccatorum atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera igne probanda sunt atque purganda, moderatam arbitramur & mixtam clementiæ sententiam iudicis] vt scilicet non puniantur in æternum: nam de his est instituta disputatio. Et in Oseam^g: Infernus, inquit, est locus, in quo animæ recluduntur siue in refrigerio, siue in pœnis pro qualitate meritorum.] & alibi^h: Peccatores qui consententur ream si- dem, sed propter vitiorum sordes purgantibus se indigent flammis, idcirco nunc Domi- nus ad ignem iudicium vocare se monstrat, vt vniuscuiusque opus quale sit, ignis probet.] Appellatⁱ alibi purgatoriam pœnam, baptismum ignis, quo (inquit) baptizabimur in futuro sæculo.

CCCXVI.

^e Greg. Nyss.
or. catech. 8.

^f P A T R V M
CONSENSIO.

^g Hier. in Isa.
c. vlt. in ius.

^h Idè in Ose.
cap. 14.

ⁱ Hieron. in
Amos, c. 4.

^j Hieron. in
Matth. c. 7.

CCCXVII.

^k Ambros. in
Psal. 118.
ser. 3.

D Ambrosius^k de eodè baptismo, purgatorio scilicet igne, hæc ait: Est etiam baptismum in Paradisi vestibulo, quod antè non erat, sed posteaquam peccator exclusus est, cœpit esse romphæa ignea, quam posuit Deus, quæ antè non erat, quando peccatum non erat: culpa cœpit, & baptismum cœpit, quo purificentur qui in Paradisum redire cupiebant, vt regressi dicerent: Transiuimus^l per ignem & aquam: hic per aquam, illic per ignem: per

^l Psal. 65.
per

per aquam, vt abluantur peccata; per ignem, vt exurantur.] idem alibi^a: Caue ne ligna, A
caue ne stipulam ad iudicium Dei tecum deferas, quæ ignis exurat: caue ne cum in vno
aut duobus habeas quod probetur, in pluribus operibus deferas quod offendit. Si cui-
us opus arserit, detrimentum patietur; potest tamen & ipse per ignem saluari. Vnde col-
ligitur, quia idem homo & saluatur ex parte, & condemnatur ex parte.] idem dum ait^b
de vltimo exsoluendo quadrante, illum de iisdem pœnis interpretatur.

At Augustinus^c de his vberius ceteris agit in Enchiridio ad Laurentium, & de Ciuitate
Dei, vbi & falsas de his aliorum sententias refutat, idemque aliis^e plerisque in locis
est eiusdem veritatis fidelis assertor: cuius singulas de his sententias hic recitare prætermittimus,
ne nimia prolixitate legentibus molestiam afferamus, præsertim cum illæ potissimum
sint iam præ manibus omnium. Ceterum tantum abest vt penes quempiam anti-
quorum Orthodoxorum fuerit de eadem re aliqua dubitatio, vt potius laborandum fue-
rit Patribus aduersus nonnullos, qui crederent omnia peccata quantumuis capitalia, excep-
to tamen infidelitatis errore, eodem igne purgari posse: quos non tantum Augustinus
citato loco, sed & Cæsarius Arelatensis Episcopus egregia sanctitate & eruditione Pater
(hic, vt alibi notauimus^f, fama notissimus claruit temporibus Symmachi Papæ, lógè an-
te Gregorij tempora) refellit, sic dicēs: Multi lectionem istam malè intelligentes, falsa se-
curitate decipiuntur, dum credunt, quod supra fundamentum Christi crimina capitalia
adificata, peccata ipsa per ignem transitorum possint purgari, & ipsi postea ad vitam
æternam peruenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est, quia ipsi se seducunt,
qui sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne, de quo dixit Apostolus: Ipse autem sal-
uus erit, sic tamen quasi per ignem: non capitalia, sed minuta peccata purgantur.] & post
multa: Sed dicit aliquis: Non ad me pertinet quamdiu moras habeam, tantum vt ad vi-
tam æternam perexeam. Nemo hoc dicat, fratres carissimi: quia ille ipse purgatorius ignis
durior erit, quam quod potest pœnarum in hoc sæculo aut videri, aut cogitari, aut sentiri.]
hæc Cæsarius. Plura his ac fere innumera addenda essent aliorum, qui postea claruerunt,
testimonia Ecclesiasticorum scriptorum; sed non patitur ratio institui in his diutius im-
morari. Vnum tamen sic habeto: omnium, qui post dicta tempora vixere Orthodoxi
scriptores, vsque in præsens, nullum reperiri, qui Apostolicæ traditioni, maiorumque asser-
tioni, ac demique tot sæculis præscriptæ Ecclesiasticæ consuetudini ausus sit contradicere:
quin potius eandem Catholicam veritatem non tantum ex Patribus ratam atque firma-
tam, sed miraculorum editione diuino calculo sæpius cõprobata, pronis manibus exci-
pientes, sunt pie sancteque venerati. Adeo vt nulla habenda sit ratio, si Nouantes & ceco-
nomix Ecclesiasticæ inueteres ab his aliter tulerint. At hæc iam satis ad Apostolicas
traditiones, & Ecclesiæ mores insinuandos, quibus nos astringimus, esse putantes: ad ip-
sam rerum gestarum historiam, ad idque vnde digressa est oratio, redeamus.

Die illa qua lapidatus est Stephanus, facta est (inquit Lucas^h) persecutio magna in Ec-
clesia, quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ præ-
ter Apostolos.] Estⁱ qui dicat, eodem quo passus est Stephanus die, Nicanorem, vnum
ex septem diaconis, ac ducentos insuper Christianos à Iudæis fuisse necatos; quod tamen
haud tutum est affirmare, cum Græcorum Menologium de Nicanore testetur, tempore
Vespasiani Imperatoris fuisse in Cypro occisum. Sed quod ad Nicanorem spectat, con-
tentiosum funem non trahimus. ceterum quod attinet ad reliquos; complures post necem
Stephani occisos esse, absque dubitatione aliqua affirmamus, testante hæc potissi-
mum Paulo coram Festo^k Præside & Agrippa Rege, cum suam causam peroraret, sic di-
cens: Multos sanctorum ego in carceribus inclusi, à Principibus sacerdotum potestate ac-
cepta: & cum occiderentur, detuli sententiam.] Lucas autem hæc omnia innuens potius
quam describens, duobus verbis (vt vidimus) rem totam absoluit, dum ait: Facta^l est in il-
la die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis.] Præterea accidisse tunc tem-
poris creditur, quod ex relatione Gamalielis Lucianus^m memoriæ prodidit, de Nicodem-
o Christi discipulo, sic dicens: Cognoscentes Iudæi illum esse Christianum, amouerunt
eum è principatu suo, & anathematizauerunt eum, & de ciuitate expulerunt. Tum ego
Gamaliel, quasi persecutionem pro Christo passum, sustuli eum in meum agrum, & alui,
& vestiui vsque ad finem vitæ eius, & defunctum honorifice sepelui iuxta dominum Ste-
phanum.] hæc ille.

Sed cur tunc omnes Christiani Ierosolymis pulsi sint, Apostolis verò tantum, quo-
rum

^a Ambr. in Psal. 118. 147. 20. in fine.
^b Ambr. in Luc. c. 12.
^c August. in Ench. ca. 67. 68. 69.
^d August. de Ciu. Dei l. 11. c. 13. & seq.
^e Aug. de Gresi contra Manich. l. 2. ca. 20. lib. de 8. quæst. q. 1.
^f Bonil. 16. & alius locis.
^g In Martyr Rom. die 27. Augusti.
^h Cæsari. ho. mil. 7.

ⁱ Ath. 8.
^j Dorothe. in Synop. DE PERSECUTIONE IN CHRISTIANOS.

^k Ath. 26.

^l Ath. 8.

^m Lucian. in ep. de inuent. S. Stephani.

rum causa turbæ omnes à Iudæis fuerant concitate, Ierosolymis manere concessum fue-
rit, admirari non desino. Tribuunt id alij^a operæ ac studio Gamalielis, cuius industria A-
postoli seruati fuerint. Adscribunt & alij non modestiæ, sed timori Iudæorum: quippe
qui timerent populi, quod erga illos propensior esset, tumultum atque seditionem. Sed
mea sententia, neutra harum causa tanti ponderis fuisse videtur, quæ magistratus adeo
furore exagitados, ac planè rabie effervescentes cohibere potuisset. Vnde id nonnuis
miraculo, & illius tantum virtuti existimo tribuendum, qui statuit^b mare quasi in vtre, &
posuit terminos eius arenam exiguam, & dixit ei^c: Vsque huc venies, & non procedes
amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.] Ceterum quod ad Apostolos perti-
net: Apollonius^d antiquus Theologus, agens aduersus Cataphrygas, testatur se traditio-
ne accepisse, Saluatorem mandatum dedisse Apostolis, ne vsque ad duodecim annos
Ierosolymis decederent. Qui ergo hæc præcepit, vt inter infensissimos hostes tam diu
versarentur, dedit etiam illis implere quod iusserat. sed de hac re alibi: quæ verò ad disci-
pulorum dispersionem pertinent, reiciimus in annum sequentem, quo ea omnia facta es-
se noscuntur.

Sequenti anno Domini trigesimo quinto, Sulpitio Galba & Cornelio Sulla Coss. pul-
sis eiectione post necem Stephani, qui erant Ierosolymis, Christianis, proficiscentibus
illis in diuersas ac longè positas regiones, ac prædicantibus Euangelium, Ecclesia Dei fe-
liciter propagatur. Non enim tantum (quod tradit hic Lucas^e) dispersi sunt per regio-
nes Iudææ atque Samariæ; sed Palæstinæ fines egressos, externas quoque regiones
peragrassæ, eiusdem auctoris testimonio satis perspectum habetur: ait enim inferius^f:
Illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambu-
lauerunt vsque ad Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, ni-
si solis Iudæis.] insuper eorum, qui Ierosolymis pulsi sunt, ingens numerus migravit in
Asiam: qui eo nomine à ceteris Iudæis distincti sunt, nominatiq; Hebræi aduenæ disper-
sionis: ad quos præcipue postmodum Petrus^g Apostolus scribens epistolam, eiusmodi
eam titulo prænotauit: Petrus Apostolus Iesu Christi electis aduenis dispersionis Ponti,
Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ.] Quod enim ad Galatiam pertinet: eos signasse
videtur Paulus^h Apostolus, scribens ad Galatas, qui Ierosolymis quondam fuissent tem-
pore passionis Christi, dum ait, eos sic obiurgans: O insensati Galatæ, quis vos fascino
non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est in vobis crucifi-
xus?] Ad eiusdem etiam dispersionis homines Iacobus Apostolus suam dedit epistolam,
eiusmodi inscriptione signatam: Iacobus Dei & Domini nostri Iesu Christi seruus, duo-
decim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem.]

Neque enim de alia dispersione, quam quæ facta est post lapidatum Stephanum, tam
Petrus quam Iacobus potuerunt intelligere: quandoquidem (vt antea dictum est, auctore
Philone) Iudæi cum nequaquam Palæstinæ terminis continerentur, sed longè lateque
in Asia, Africa, & Europa, in cunctis ferè prouinciis Romano subiectis Imperio habita-
rent; cum nemine impellente, sed antiquitus eò sponte migrassent: numquam vel à Phi-
lone, aut Iosepho, vel aliis qui res Iudaicas sunt profecuti, dicti inueniuntur dispersi, aut
ex dispersione collecti Iudæi, sed coloni & indigenæ. Etenim post illam tempore Sedechiæ
Regis illatam cladem, quantumuis dira ac grauius ab aliis finitimis Regibus sint passi Iu-
dæi, ac denique à Romanis subacti: numquam tamen ipsos è Palæstina pulsos, ac in ex-
teras Orbis prouincias amandatos fuisse, aliqua est memoria apud antiquos historicos: vt
nulla sit ratio, cur prædicti nominati sint Iudæi dispersionis, nisi quod (vt dictum est)
post necem Stephani, Ierosolymis pulsi, in diuersas prouincias, vt cuiq; libuit, commigra-
rint. Horum fuisse ingentem numerum, certum est: nam si quis omnium credentium ha-
beat rationem, cogitetque tantum Apostolos (quod Lucas ait) Ierosolymis remansisse;
inueniet profecto, multa millia Christianorum ea fuisse exturbatione dispersa.

Numerum autem sic collige. Antequam Christus cælos ascenderet, plusquam quin-
gentos fratres Paulusⁱ numerat, quibus ipsum apparuisse testatur. Post eius ascensionem,
prima Petri prædicatione facta est accessio circiter^k trium millium. Rursus concionante
eodem

^a Oecum. in Ath. c. 8.

^b Psal. 77. 10b 38.

^c Apud Eu- sebi. hist. li. 5. c. 17. in fine.

^d DISPERSIO DISCIPULORVM.
^e Ath. 8.

^f Ath. 11.

^g 1. Pet. 1.

^h Galat. 3.

ⁱ 11.

^j 111.
^k 1. Cor. 15.
^l Ath. 2.

^a *Act. 4.* eodem Petro^a in porticu Salomonis, auclus est numerus credentium quinque millibus. A Postea verò ceteros qui Christo crediderunt, Lucas (victus fortasse ad finem venientium multitudine) numerare prætermisit. Sed nouis editis signis atque miraculis, concionante iterum atque iterum Petro, quid ait? Magis^b augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum.] ac rursus post verberatos Apostolos: Verbum Domini, inquit^c, crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa enim turba sacerdotum obediens fidei.] Quocirca si horum omnium ratio habeatur (licet certus credentium numerus definit non possit) haud longius à vero numero inuenientur aberrasse, qui ultra quindecim millia credentium in ea persecutione dixerint fuisse dispersa: vt nihil iam sit quod quis miretur, si in tam variis ac diuersis prouinciis ea dispersione Fideles, testimonio Petri & aliorum, audiat esse profectos.

^{IV.} De hac ipsa discipulorum dispersione Athanasius^d agens, ac sementi eam comparans: B Habes, inquit, in Actis Apostolorum, post lapidatum Stephanum, discipulos dispersos, & quasi seminatos: non quòd imbecillitate disiecti, sed fidei gratia ita diuisi essent: sed enim ita dispersi, vt seminantis frumenta effecti ad panem supercaelestem, vniuersumque Orbem peragrantes, viuifica doctrinæ virtutes efficacissimè disseminarint.] Agens de his item Gregorius Nyssenus^e occasione Stephani protomartyris, eique hæc omnia tribuens, sic ait: Quemadmodum periti athletæ subeunt corpus aduersariorum, per quamdam artificiosam agilitatem atque habilitatē, grauiorem lapsum illis struunt: ita magnus quoque Stephanus humi prostratus, grauem illam aduersarij contusionem effecit. Hinc in orbem terrarum discipuli currere cœperunt: hoc omnes in partes sermonis diuulgationis initium est: nam nisi ab illius cæde populus Iudæorum in discipulos sciuisset, forsitan solum modò Ierolymis Euangelij gratia inclusa esset: nunc verò agitati à Iudæis, alius aliò gentium per orbem terrarum dispersi sunt, vndique per mysteriorum doctrinam diabolum exturbantes. hoc modo Samaria verbum recepit: hoc modo obiter in via salus Eunuchi à Philippo conficitur: ita magnum illud Ecclesiæ instrumentum Paulus ira minisq; à diabolo armatus, aduersus ipsum armatorem tela vertit, ex omnium exterminans orbem terrarum, vt nullum relinqueret locum fidei Christianæ inaccessum. hinc Aegyptij, Syri, Parthi, & Mesopotamitæ, Itali, Illyrici, Macedones Christum agnoscunt: & omnes vtiq; gentes sermo percurrrens ad fidem adducit.] hæc ille.

^{V.} Hac ipsa dispersione Ananias discipulus profectus Damascum, collegit Ecclesiam. Insuper colligere possumus, hoc quoque tempore Lazarum, Mariam Magdalenam^f, Martham, & Marcellam pedisequam, in quos Iudæi maiori odio exardecebant, non tantum Ierolymis pulsos esse, sed vnà cum Maximino discipulo, nauis absque remigio impositos, in certum periculum mari fuisse creditos: quos diuina prouidentia Massiliam tradunt^g appulisse: comitemque ferunt eiusdem discriminis Iosephum ab Arimathæa nobilem Decurionem, quem tradunt ex Gallia in Britanniam nauigasse, illicque post prædicatum Euangelium diem clausisse extremum. Sed quis valeat singulorum hæc recensere vias & fructus numerare ex prædicatione collectos? Nam etsi nondum Gentibus reseratum erat ostium Euangelij: tamen contribulibus Iudæis illud annuntiare, liberum erat. vnde & Lucas: Igitur, inquit, qui dispersi erant, pertransibant, euangelizantes verbum Dei.]

^{VI.} Sed quid interim Ierolymis? Saulus autem (inquit^h Lucas) deuastabat Ecclesiam: per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.] Qui enim non essent egressi cum ceteris, sed latebras domi quæssissent, à Saulo sollicita cura perquisiti ac tenti ducebantur in carcerem, atque etiam necabantur. Ad hæc ipse Paulus alluisse videtur, cum de se aitⁱ: Blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus.] nam non viros tantum, sed & mulieres trahebat, ac custodiæ mancipabat. Hæc prima in feminas persecutio à Saulo est excitata, quæ etiam tempore Christi passionis absque aliqua offensione intrepidæ ipsum secuta ad Caluarie locum, steterunt iuxta crucem securæ, ac denique militarem custodiam irrumpentes illæ adire sepulchrum: vt ex his facile videre sit, quanto animi furore ac rabie Saulus præ ceteris in Christianos scruiret. Sed hæc non aliunde melius quàm ex suis ipsius verbis colligi possunt, cum coram Festo Præside & Agrippa Rege sic est locutus^k: Ego quidem existimaueam, me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere. quod & feci Ierolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, à Principibus sacerdotum potestate accepta: & cum

^a Athan. h. mil. de sermone.

^e Greg. Nyss. ser. de S. Stephano.

^f Act. Magd. & socior.

^g Manuscript. hist. Angl. qui habetur in Vatic. biblioth.

^h Act. 8. SAULI PERSECUTORIO.

ⁱ 1. Tim. 1.

^k Act. 26.

A & cum occiderentur detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebat in blasphemare.] sed non satis illi fuit, eos qui Ierolymis essent, Christianos vexasse: addidit quippe, & in illos qui foris essent, extra etiam Iudææ terminos positos, manus intulisse, eaque de causa à Principe sacerdotum accepisse litteras in Damascum. Sed hæc postea, cum iam quid amplius Ierolymis in Christianos ageret, non inueniret: quare de his suo loco inferius agendum differimus.

Interea Philippus diaconus, qui vnà cum ceteris Ierolymis pulsus erat; cum ciuitatem Samariam adisset, illic Euangelium prædicauit. Recens adhuc erat apud Samaritanos Christi memoria, in quem iam complures ex illis crediderant^a. Ceterum nemo existimet Lucam sibi esse contrarium, dum inferius^b de dispersis discipulis agens, dicit eos nemini Dei verbum nisi solis Iudæis annuntiasse, hæc verò Samaritis etiam Euangelium prædicatum affirmat. Nam ibi sic de Iudæis meminit, vt excludat Gentiles, de quibus tunc consultatio erat, an essent in Ecclesiam admittendi. Porro Samaritani etsi Iudæis essent infensi, & diuersam ab illis religionem excolerent: tamen non erant eiusmodi, vt appellarentur Gentiles; quippe qui à Iudæis olim circumcisionem & legem acceperant, quæ ex parte Iudæorum nomine censebantur, & à Gentilibus distinguebantur, vt apparet ex his quæ dixit Dominus^c: In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitate Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel.]

Sed & in his illud attendendum, non vetitum esse Apostolis, Gentibus & Samaritis Dei verbum annuntiare, sed iussum, vt potius, hoc est, prius illud Israelitis impertirent: sicut & de se Dominus ait^d: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel,] cum tamen & Gentiles receperit, & Samaritas adierit. Philippus igitur primus omnium post ascensionem Domini prædicat Euangelium Samaritis: vnde & fortasse consecutus est nomen Euangelista. Confirmatumque habet Deus opus eius sequentibus signis: Multi enim (inquit Lucas) eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi curati sunt.] adeò vt Samaritæ alacriter acciperent Euangelium: & inter eos Simon magus, populi illius seductor, cui omnes auscultabant, & dicebant eum esse Virtutem Dei magnam, cum tot tantisque signis se imparem, nec illis obniti posse videret, & ipse credidit, & à Philippo baptizatus illi adhæsit.

Perferuntur hæc tam noua, tamque grandia & admiranda Ierolymam. Cumque audissent Apostoli qui ibi erant, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Hæc verò cum de eorum legatione testetur Lucas^e, attentius sunt disquirenda: scilicet cur Petro Apostolorum Principi, ac Ioanni fuerit opus iniunctum. Samaritanorum quidem causa haud sanè ita facilis erat, vt alij cuiquam quàm Apostolorum Principi crederetur. Hinc admirabilis Dei sapientia patet, vt cui potissimum clauis regni calorum sunt tradita; ipse primus, sicut postea Gentibus, ita modò Samaritis Ecclesiæ ostium reseraret. De vtroque enim (quod prius dictum est) præceptum Domini erat^f: In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis.] occasione enim dispersionis potius, quàm ex Apostolorum consilio, penetrauerat Samaritas prædicatio Euangelij: quam sic Deus signis atque miraculis comprobauit, vt tamen operis consummationem, nempe Spiritus sancti donum, in aduentum Petri, à Petro impartendum differret: quod præ ceteris signis admirabantur Fideles. vnde cum primum in Gentiles Petri prædicatione conuersos descendisset Spiritus sanctus: Obstupuerunt, inquit Lucas^g, ex circumcissione Fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.] At mea quidem sententia, maiori admiratione digna res erat, in Samaritanos descendere Spiritum sanctum, quàm in Gentiles: nam hi, an esset Spiritus sanctus, ignorabant; illi verò impugnabant. Inter ceteras enim hæreses quæ in Samaritanos irreperant (vt auctor est Epiphanius^h) ea erat, quòd Spiritum sanctum non admitterent. quam hæresim vt ab eorum mentibus auferret Dominus, loquens olim cum muliere Samaritana, visus est laborasse, dum eam recta fide imbuedo, aitⁱ: Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.] quem locum, vt de diuinitate Spiritus sancti irrefragabile testimonium, Ariani aliquando (vt tradidit Ambrosius^k) deprauare, immò è codice prorsus eradere conati sunt.

Opus igitur, quòd non dico Philippus tantum, sed & Dominus aggressus fuerat, Petro & cum

VI.

^a Ioan. 4.

^b Act. 17.

^c DE SAMARITIS CRE-

DENTIBVS.

^e Mat. 10.

VIII.

^d Mat. 5.

SIMON MA-

GVS CREDIT.

IX.

^e Act. 8.

DE PETERO

ET IOANNIS LEGATIONE.

^f Mat. 10.

^g Act. 10.

^h Epiph. lib. 7.

ⁱ hær. 9.

^j Ioan. 4.

^k Ambros. de Spirit. sancto.

lib. 2. c. 11.

X.

Petro Apostolorum Principi à Deo traditur consummandum. Quanti enim ab ipsis A Samaritis præ ceteris miraculis, eiusmodi donum Spiritus sancti æstimaretur, factum Simonis testatur, qui non miraculorum virtutem, quam esse viderat in Philippo, est æmulatus (illa enim et si non vera facere, magia tamen quoquo modo fingere potuisset) sed cum (vt & ait Lucas) vidisset ipse Simon quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date mihi hanc potestatem, vt cuiusq; imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.] Ecce tibi cur diuina prouidentia primum, ac subinde Apostolorum consilio factum sit, vt Petrus, qui primatum gereret inter Apostolos, præ ceteris vnà cum Ioanne Samariam missus sit: nempe vt (quod muneris eius potissimum esse videretur) quæ essent acta, cognosceret; ac non tantum illis Ecclesiam refereret, sed & clauibus sibi traditis cælum illis, vnde Spiritus sanctus ad eos descenderet, aperiret. Quantæ hæc essent auctoritatis, vel ex eo saltè poterit quisque intelligere: quòd B cum, sententia Domini, Samaritæ eodem loco quo Gentiles æstimarentur: quantumlibet prædicatione Petri apertum postea fuerit ostium Gentibus, & quantumuis visibili omnibus signo in eisdem Spiritus sancti gratia descendisset; nihilominus in communi adhuc omnium Apostolorum confessu rogatur Petrus tantæ rei causam dicere, sicque quod factum erat consensu omnium comprobari: cum hæc contra absque discrimine, quid esset de Samaritanis agendum, liberæ eius dispositioni relinquatur. Honorificentissima planè hæc omnium est existimata legatio, & sola digna quæ Apostolorum omnium Principi crederetur, simulque Ioanni, qui Petri comes indiuiduus visus est.

XI.
REFELLITUR
OBIECTIO
NOTATORVM.

Hinc videas quantopere hallucinentur Nouatores, qui cæco furore in Petrum infanientes, illius primatui detrahere non erubescunt, eò quòd à ceteris mittatur Apostolis: quasi inferioris numeri sit habendus qui mittitur, ab eis qui miserunt illum. Sapient ipsi hac ratione, & idem dicant quod Arius: Filium, quòd à Patre sit missus, esse Patre minorem. Ignorare insuper cõuincuntur complura in Scriptura diuina, & innumera quæ sunt de his in profanis scriptis exempla: quibus satis superque perspicuum redditur, ad ea quæ maximi omnium visa sunt esse momenti peragèda, qui inter ceteros primatum gerent, legatos missos: cum ipsi non sic quidem mitti dicerentur, quasi à maiore minores, & vt à domino subditi, sed quòd rogarentur ob salutem omnium eam suscipere functionem. Subiiciam de his alterum ex veteri, alterum verò ex nouo Testamèto exemplum; addam & tertium ex auctore profano, vt res omni scripturarum genere testata reddatur. Legitur in primis in libro Iosue b, filios Israël, vt de re magna, ad inuestigandum de altari quod trans Iordanem erexerant filij Ruben & Gad & media tribus Manasses in terra Galaad, misisse Phineen, qui habebatur omnium princeps, & decem alios, qui in singulis decem tribubus primatum gerebant. Rursum simili huic vrgente causa, ad perquirendum quid de Gentilibus, qui Christo crederent, agendum esset, num circumcidi deberent: tunc qui erant Antiochiæ Fideles, Paulum & Barnabam miserunt ad consulendum Apostolos Ierosolymam, quod c S. Lucas testatur in Actis. Sed quid profanus auctor, etiam in his quæ sunt Iudæorum, Iosephus d Iudæus in hanc sententiam scribat, adducamus in medium: Iudæos nempe, qui erant Ierosolymis, cum aduersus Agrippam suum ipsorum Regem, necnon aduersus Festum Præsidem causam haberet, misisse Romam ad Neronem Imp. non solum ex primoribus Iudæorum decem legatos, sed & cum eis Ismaëlem summum Pontificem, & qui huic secundus ordine videbatur, Chelciam sacri custodem ararij. Ecce quàm inualidis & planè inefficacibus rationibus illi obnitantur in primatum Petri, cum omnium Principem eadem hæc ipsa potius declarare videantur. Sed hæc obiter, quòd non sit nostrum consilium aduersus eiusmodi homines disputare, quos sua ipsorum refellit inficitia.

XII.
Act. 8.

Venientes ergo Samariam Petrus & Ioannes, orauerunt pro his qui baptizati erant, vt acciperent Spiritum sanctum: Nondum enim (inquit Lucas e) in quemquã illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.] Videre est ex his in primis, in Ecclesia Dei iam fuisse Hierarchicum ordinem institutum: vt nõ omnia omnibus indistinctè, nulla ordinis habita ratione, licerent. Sic quippe Philippus diaconus credentes baptizat, vt tamen Apostolicum munus, ipsam manus impositionem Apostolis concessam, nequaquam usurpet. Vnde S. Ignatius f ad Heronem diaconum scribens, hæc ait: Nihil sine Episcopis facito: Sacerdotes enim sunt, tu verò sacerdotum minister: baptizant, sacrificant, eligunt,

Ignat. epist. 13.

A eligunt, manus imponunt; tu verò illis ministras.] & ad Smyrnenfes a scribens, sic summatim Ecclesiasticam Hierarchiam perstringens, ait: Laici diaconis subijciantur; diaconi presbyteris, presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, & ipse Patri.] Sed & Hieronymus agens contra Luciferianos, eiusmodi Hierarchicū ordinem in Ecclesia ex iisdem causis sic planius explicans, ait: Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptisface tribui: disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini, Spiritus sanctus ad Apostolos descendit; & multis in locis idem facta tum reperimus ad honorem potius sacerdotij, quàm ad legis necessitatem. Alioqui si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit; lugendi sunt qui in viculis; aut in castellis, aut in reuotionibus locis per presbyteros & diaconos baptizati antè dormierunt, quàm ab Episcopis inuiferentur. Ecclesiæ enim salus in summi sacerdotij dignitate pender: cni si non exors quædam & ab hominibus eminens detur potestas, tot in ecclesijs efficiuntur schismata, quot sacerdotes.] hæc Hieronymus de Ecclesiastica Hierarchia, Domini & Apostolorum institutione formata.

Ignat. epist. 10.
HIERARCHICVS
ORDO IN
ECCLESIA.

Hæc quidem in Ecclesia perseuerans, distincta cuiusque gradus docet esse ministeria; ipsamque manus impositionem; qua post baptismum confertur Spiritus sanctus, sicut olim tantum Apostolis, sic solum Episcopis esse concessam: & Apostolicæ institutionis exemplo, baptizatos manus impositionem ab Episcopis, sicut olim ab Apostolis, accipere. Vnde agens de his Cyprianus b in epistola ad Iulianum, hæc ait: Quod deerat, id à Petro & Ioanne factum est, vt oratione pro eis habita & manu imposita, inuocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus: quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur.] hæc Cyprianus. Hieronymus c hæc in eadem sententiam ex persona Luciferiani: An nefcis etiam Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis postea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus: Exigis vbi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius Orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtrineret: nam & multa alia, quæ per traditionem in Ecclesijs obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpauerunt.] & paulo inferius ex parte Orthodoxi: Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem Spiritus sancti manum impositurus excurrat.]

XIII.
QUAE MANVS
IMPOSITIO
EST
TANTVM
EPISCOPI.
Cyprian.
epist. 73.

D Porò eiusmodi mysterium constat ab antiquis esse appellatum Sacramentum: vnde in Concilio Carthaginensi, eiusdem sancti Cypriani tempore celebrato, hæc leguntur dicta quinto loco à Nemesiano Episcopo: Malè ergo sibi quidam interpretantur, vt dicant quòd per manus impositionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur: cum manifestum sit vtroque sacramento debere eos renasci in Ecclesia Catholica.] Sic & Cyprianus d ad Stephanum Papam scribens, itidem Sacramentum appellat, à baptisimo distinctum. S. Augustinus e etiam agens contra litteras Petiliani, ac iterum agens de baptisimo f contra Donatistas, itemque alibi g his verbis vtitur: Vnctio spiritalis, ipse Spiritus sanctus est, cuius sacramentum est in vnctione visibili.] & alibi h: Continuo tulit illum ad presbyteros, baptizatus est, sanctificatus est, vnctus est, imposita est ei manus: completis omnibus sacramentis, assumptus est.] Rursum verò ob eam causam, quòd huiusmodi qui baptizati essent, eadem manus impositionem accipientes, signo Crucis etiam signarentur, idem sacramentum est appellatum Signaculum: ad quod Paulus i Apostolus allusisse videtur, dum ad Ephesios scribens, ait: Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.] eodem quoque nomine Cyprianus (vt nuper vidimus k) Signaculum Dominicum ipsum dicit. Sed & Cornelius l Papa scribens ad Fabium Episcopum Antiochenum, idem in eodem sensu Signaculum nominat, dum de Nouatiano schismatico agens, hæc ait: In lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus, baptismum accepit, si modò talem hominem baptismum accepisse dicendum sit: verum morbo tandem elapsus, neque cetera, quibus post baptismum secundum Ecclesiæ canonem imbui oportuerat, acquisiuit, neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit: quo quidem nequiquam potitus, quomodo, quæso, Spiritum sanctum adeptus est?] Clemens etiam Alexandrinus m, agens de illo adolescente, qui à

Hier. cont.
Luciferian.

XIV.
DE SACRAMENTO
CONFIRMATIONIS.

Cyprian.
epist. 72.
Aug. cont.
lit. Petil. lib.
2. c. 104.
De baptis.
lib. 3. c. 16.
Aug. in
epist. 1. Ioan.
tract. 3.
Aug. de diuers.
ser. 33.
Ephes. 4.

Cyprian.
epist. 73.
Apud Euseb.
lib. hist. lib.
6. cap. 33.

Apud Euseb.
lib. hist. lib.
3. cap. 17.

qui à Ioaune Euangelista ad Christum conuersus est, hæc in eandem sententiam: Ad A extremum baptismi sacramento illuminauit: postea verò vbi sigillo Domini (id est, sacramento Confirmationis) tamquam perfecta tutelaque animi eius custodia, obsignasset, non nihil de cura & obseruatione in eo instituido suscepta remisit.] Hac eadem voce vitur quoque Ambrosius a.

a Ambros. de sacram. lib. 3. cap. 2.

XV. SACRAMENTVM CHRISMATIS VNDE DICITVR b Tertull. lib. de resar. carnis. c Cyprian. epist. 70. d Idem de operibus card. de vnt. chris. e Opat. cont. Parm. lib. 2.

Adhuc insuper, quoniam non manus impositione tantum, ac signaculo Crucis, sed & sacra vnctione eiusmodi sacramentum consummari solitum fuit, merito à nonnullis vsu: ratori vocabulo sacrum chrisma nuncupari consuevit. Tertullianus horum omnium sacrorum rituum testis fidelis habetur, qui ait b: Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima consecratur: caro signatur, vt anima muniatur: caro manus impositione obumbratur, vt anima Spiritu illuminetur.] hæc ille. S. Cyprianus c itidem ait: Vngi quoque necesse est eum qui baptizatus est, vt accepto chrismate, hoc est, vnctione, B esse vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit. Porro autem Eucharistia, & vnde baptizati vnguntur, oleum in altari sanctificatur.] hæc ille, qui & alibi d de eodem sacro chrismate agit vberius. De hoc quoque chrismate in ecclesia seruari solito, hæc Opatus e, cum nefaria scelera Donatitarum recenset: Ampullam quoque chrismatum per fenestram, vt frangerent, iactauerunt: & cum casum adiuuaret abiectione, non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret: proiecta casum sentire non potuit, Deo muniente, illæsa inter saxa confedit.]

XVI. e Aug. cont. lit. Venil. lib. 2. cap. 140.

Sed & S. Augustinus f eadem sæpè vitur voce. Et eodem modo Prudentius in hymno nocturno, cum ait:

Cultor Dei memento Te fontis & lauacri Rorem subisse sanctum, Et chrismate innouatum.]

Et in Psychomachia his versibus:

Quis furor insanas agitat caligine mentes?] & paulo post: Vt mitra cesariem cobibens aurata virilem, Combibat infusum croceo religamine nardum, Post inscripta oleo frontis signacula, per qua Vnguentum regale datum est, & chrisma perenne.]

Idem in Apotheosi ex persona sacerdotis Iuliani Apostatæ in hunc modum:

Lotus procul absit & vnctus, Dixit.] & paulo post de Iuliano:

Ipsæ quoque exanimis posito diademate Princeps Pallet, & astantes circumspicit: ecquis alumnus Chriſmatis inscripto signaret tempora signo, Qui Zoroastræos turbaret fronte susurros.]

HOSTES ID PATRI COMPLVSI.

hæc ille eam ob causam, quòd Christianus in fronte signatus chrismate, ad eò diabolo esset horrore, vt inde abire cogereetur. Idemque s contra Symmachum de populo Romano:

Cetibus aut magnis Lateranas currit ad ades, Vnde sacrum referat regali chrismate signum.]

XVII. h Cyrill. catech. mystag. 3.

SACRAMENTI VIRTUS.

Rursum verò Cyrillus h Ierosolymorum Episcopus de eodem sacro chrismate orationem habuit, vbi hæc inter alia reperiuntur: Et nobis, postquam similiter ex aquis E sacri lauacri ascendimus, datum est chrisma, quod imaginem gerit eius qui vnctus est Christus.] & post alia multa: Sanctum hoc vnguentum, non amplius est vnguentum nudum, neque (si quis ita appellare malit) commune, postquam iam consecratum est; sed est chrisma Christi, quod aduentu Spiritus sancti per ipsius diuinitatem, energiam habet, quo frons & alij sensus corporis tui symbolicè inunguntur: & corpus quidem isto visibili vnguento perungitur, anima verò sancto viuificoque Spiritu sanctificatur.] Multo plura his adderemus ex Dionysio, Clemente, exque decretis Romanorum Pontificum, ac sacris Conciliorum canonibus; nisi hæc satis esse videremus ad antiquas sacramentorum traditiones ex instituto insinuandas. Denique si quis hac in re, quod ad vnctionem spectat, auctoritatem Apostolicam quærat; quid in idem argumentum S. Augustinus i dixerit, audiat: Quod, inquit, vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed

i Aug. de bapt. contra Donatist. li. 4. cap. 24.

A sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.] Sic igitur tam in Orientali quàm in Occidentali Ecclesia longè lateque vbi que Christianarum gentium eam semper viguisse consuetudinem, tum horum, tum etiam aliorum sanctorum Patrum testimonio confirmatur.

Inter omnia hæreticorū antiquiorū examina, solos notatos a inuenimus Nouatianos, qui baptizatos non inungeret sacro chrismate, ea certè ex causa, quòd (vt nuper vidimus) a eorū auctor Nouatianus à Cornelio Papa notatus est, quòd in lecto baptizatus, necdum eiusmodi sacramentum ab Episcopo consecutus, voluerit fieri Episcopus, cum nondum Spiritum sanctum accepisset. Ceteros autem sciimus eadem charismata Ecclesiæ esse æmulatos: vt inter alios de Valentinianis, licet perditissimis hæreticis, tradit Irenæus b, quòd b opobalsamo vngerent baptizatum. Sed de his qui foris sunt, nihil ad nos, qui hæc non

XVIII. a Th. adorat. hæret. subul. lib. 3. de Nouatiano.

b Iren. lib. 1. cap. 18.

B aliunde quàm ex antiqua Apostolica traditione mutuati sumus: vnde sanctus Basilius ad Amphiloichium: Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, infuso perque ipsum qui baptizatur: Ex quibus scriptis? nonne à tacita & arcana traditione? Ipsam verò olei illitionem quæ doctrina scripta docuit? At ter mergi hominè vnde est? Reliqua item quæ circa baptismum fiunt, renuntiare satanæ & angelis eius, ex qua sunt Scriptura? nonne ex hac non publicata & arcana doctrina, quam in minimè curioso ac sollicito silentio Patres nostri conseruauerunt: rectè illi, vt pote docti mysteriorum reuerentiam ac auctoritatem silentio custodire.] & post nonnulla in eandem sententiam dicta, hæc addit: Ad eundem modum etiam hi qui ab initio res Ecclesiasticas sanxerunt Apostoli & Patres in occulto ac silentio mysterijs auctoritate conseruauerunt. Neque enim omnino mysterium est, quod ad populares ac vulgares aures effertur: hæc est ratio cur aliqua tradita sunt citra scriptum, vt ne dogmatum cognitio negligereetur & in contemptum veniret apud vulgus propter consuetudinem.] hæc Basilius c.

APOSTOLICA DE HIS TRADITIO.

c Basile. lib. 1. de Spiritu sancto.

Conferri autem eo mysterio Spiritum sanctum (etsi non eadem charismata, nempe linguarum, infundantur hodie in Ecclesia, æquè ac tempore Apostolorū) S. Augustinus d docet his verbis: Spiritus autem sanctus quòd in sola Catholica Ecclesia per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi maiores nostri voluerunt, quod Apostolus ait: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.] & inferius: Neque enim temporalibus & sensibilibus miraculis attestantibus, per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc expectat, vt ij, quibus manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur, repente incipiant

XIX. d August. de bapt. contra Denatist. lib. 3. c. 16.

DONA SPIRITVS EADEM ABSQUE MIRACVLIS.

D linguis loqui? Sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus diuina charitas inspirari, vt possint dicere: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.] hæc Augustinus. Sed dicere non præmittimus, aliud ab hoc distinctum esse ministerium sacræ vnctionis, qua presbyteri recter baptizatos vngunt in vertice, cuius meminerunt Ambrosius e, Innocentius f, & alij complures. His autem, quæ tum pertinet ad impositionem manuum, visis, cetera quæ sunt eiusdem historię prosequamur.

e Ambros. de sac. li. 1. cap. 2. li. 2. c. 7. li. 3. c. 1. f de his qui iniantur, c. 6. Innocen. ad Decent. c. 3.

Cum vidisset Simon g quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

XX. g Act. 8. DE SIMONE MAGO.

E Non est tibi pars, neque fors in sermone isto. cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me horum, quæ dixistis.] hæc de Simone Lucas. Sed quid præterea de eodem Simone mago veteres scripserint, adducamus in medium. Iustinus h Martyr eius gentilis (nam & ipse Samarita fuit) natum ipsum dicit in prouinciæ Samariæ vico, cui Githon nomen est: testatur id ipsum Epiphanius i. Hic igitur tantum abfuit, vt vsus consilio Petri, de perpetrato scelere ageret pœnitentiam, vt etiam, cum inde recessissent Apostoli, contra eos obniti, eorumque aduersari doctrinæ non dubitaret: & qui olim dementarat Samaritas, dicens se esse magnam Dei virtutem; Iudeos etiam iisdem artibus aggressus, quos videbat esse in senos Apostolis, ea vsus occasione, se esse Dei Filium, illis

h Iustin. orat. ad Anton. Pium. Epiphani. hæres. 21.

^a *Iren. lib. 1. cap. 20.* suadere conatus est: scribit hæc de eo Irenæus ^a his verbis: Hic, inquit, à multis quasi Deus glorificatus est, & docuit semetipsum esse, qui inter Iudæos quidem quasi Filius apparuerit, in Samaria autem, quasi Pater descenderit; in reliquis verò gentibus, quasi Spiritus sanctus aduentauerit. Esse autem se sublimissimam virtutem, hoc est, eum qui sit super omnia Pater, & sustinere vocari se quodcumque eum vocant homines. Hic Selenem ^b quamdam, quam ipse à Tyro ciuitate Phœnicis quæstuariam cum redemisset, secum circumducebat, dicens hanc esse primam mentis eius conceptionem, matrem omnium, per quam initio mente concepit Angelos facere & Archangelos. Hanc enim Ennoiam exilientem ex eo, cognoscentem quæ vult pater eius, digredi ad inferiora, & generare Angelos & Potestates, à quibus & mundum hunc factum dixit: posteaquam autem generauit eos, hæc detenta est ab ipsis propter inuidiam, quoniam nolent progemes alterius cuiusdam putari esse. Ipsum enim se in totum ignoratum ab ipsis: Ennoiam autem eius detentam ab ijs quæ ab ea emissæ essent Potestates & Angeli; & omnem contumeliam ab ijs passam, vt non recurreret sursum ad suum patrem, vsque adeò vt in corpore humano includeretur, & per sæcula veluti de vase in vas transmigraret in altera muliebria corpora.

XXI. Fuisse autem eam & in illa Helena, propter quam Troianum contractum est bellum: quapropter & Stesichorum per carmina maledicentem eam, orbatum oculis, post deinde poenitentem, & scribentem eas quæ vocantur palinodias, & in quibus hymnizauit eam, rursus vidisse. Transmigrantem autem eam de corpore in corpus ex eo vt semper contumeliam sustinentem, in nouissimis etiam in fornice prostituisse: & hanc esse perditam ouem, quapropter & ipsum venisse, vt eam assumeret primam, & liberaret eam à vinculis, hominibus autem salutem præstaret per suam agnitionem. Cum enim malè moderarentur Angeli mundum, quoniam vnusquisque eorum concupisceret principatum; ad emendationem venisse rerum, & descendisse eum transfiguratum & assimilatum Virtutibus & Potestatibus & Angelis; vt & in hominibus homo appareret ipse cum nõ esset homo; & passum autem in Iudæa putatum, cum non esset passus. Prophetas autem à mundi fabricatoribus Angelis inspiratos dixisse prophetias: quapropter nec vltèrius curarent eos hi qui in eum & Selenem eius spem habeant, & vt liberos agere quæ velint: secundum enim ipsius gratiam saluari homines, sed non secundum operas iustas. Non enim esse naturaliter operationes iustas, sed ex accidenti: quemadmodum posuerunt qui mundum fecerunt Angeli, per huiusmodi præcepta in seruitutem deducentes homines. Quapropter & solui mundum, & liberari eos qui sunt eius, ab imperio eorum qui mundum fecerunt, repromisit. Igitur horum mystici sacerdotes libidinosè quidem viuunt, magias autem perficiunt, quemadmodum potest vnusquisque ipsorum: exorcismis & incantationibus vtuntur: amatoria quoque, & agogima, & qui dicuntur paredri, & oniroppi, & quæcumque sunt alia parerga, apud eos studio exercentur. Imaginem quoque Simonis habent factam ad figuram Iouis, & Selenæ in figuram Mineræ, & has adorant: habent quoque & vocabula à principe impijssimæ sententiæ Simone dicti Simoniani, à quibus falsi nominis scientia accepit initia, sicut ex ipsis assertionibus eorum adest dicere.] hucusque de Simone Irenæus.

XXII. Idem S. Irenæus mox ad eius discipulos stylum cõuertit, Menandrum videlicet, Saturninum, Basilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Nicolaum, Cerdonè, & Marcionem: non ita quidem vt hi omnes eadem vixerint ætate cum Simone, sed quòd ab eo doctrinam accepissent. Et licet quædam addendo, vel mutando, nouarum hæresum extitisse videri possent auctores: Etenim (idem inquit Irenæus ^b) Simonis Samaritani magi discipuli & successores sunt: quamuis non confiteantur nomen magistri, attamen illius sententiam docent; Christi quidem nomen tamquam irritamentum præseferentes,

^c *Theod. lib. 1. in Simon.* Simonis autem impietatem variè introducentes.] Addit his Theodoretus ^c Dositheanos, Cleobanos, Gorthenos, Masbotheos, Hadrianistas, Entychitas, Canistas, & alia portentosa potius quàm nomina. Hinc S. Ignatius scribens ad Trallianos, iure appellat Simonem primogenitum satanæ, dum ait: Fugite malas soboles diaboli, Simonem dico primogenitum sobolis eius, & Menandrum, & Basilidem, & totam illam ipsius malitiæ colluuiem.] Eisdem Simonis sectatores à nefandis suis operibus dictos fuisse Entychitas, auctor est Clemens ^d Alexandrinus: tradit enim Epiphanius, eosdem execranda sacrificia ex mulierum menstruo & virorum semine admiscere consueuisse. Scribit adhuc de Simone

A Simone Origenes ^a, ipsum suos docuisse vitare martyrium, & indiscretè idola adorare. Libros etiam ab eo editos, Contradictorios appellatos, aduersus Christi fidem, testatur Dionysius ^b. Cetera autem, quæ tum ad Simonem, tum etiam ad eius discipulos spectat, suo loco inferiùs dicemus: hæc modò quæ ad praua dogmata facere videbantur.

Quoniam hæc est (inquit Epiphanius ^c) prima hæresis quæ post Christum initium accepit, & in nomine Christi non rectè neque facili ductu, sed iuxta adulteratam apud ipsos corruptionem præstigijs multis seduxit.] videas ex his antiqui hostis nequitiam & fraudulentum doium iterum repetitum: quippe qui non in cælo tantum Dei æmulatus est gloriã, sed & in terra diuinos sibi assumere honores studuit. Etenim cum iam virtute Crucis, idola, in quibus coleretur, demolienda prænosceret, suasque vires summo opere debilitatas & eneruatas, quòd sæpius à corporibus obsessis pelleretur, sentiret: noua molitur consilia, nouasque artes aggreditur. Tantæ igitur Christi gloriæ inuidus, cum videret florentem Ecclesiam felicissimè surgere, aliam huic similem quoque conflare statuit: & ne quid minus haberet synagoga satanæ ab Ecclesia Christi, omnia quæ in ea posita esse videret insignia, in suam quoquo modo transferre conatus, etiam & illa sua esse mentitus est. Cum enim in Christi nomine signa adeò miranda fieri, illudque celebre longè lateque reddi, & magis ac magis illustrari, atque in nomine sanctissimæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti initiari credentes, sicque Ecclesiam coalescere, ac insigniter propagari videret: tum ipse, Simonem fuisse Christum, Dei virtutem magnam, eum demque ipsum pro diuersarum gentium ratione Patrem esse, eum demque Filium, & Spiritum sanctum, impudèter ac falso iactitare cœpit. Et sicut Christi fuit redimere atque saluare quod perierat: ita ipsum ouis perditæ saluatorem, & mundi redemptorem atque curatorem esse confinxit. Et quemadmodum ad hoc etiam Christus venerat, vt dissolueret (quod Ioannes ^d Apostolus ait) opera diaboli: eodem modo illum aduersus prauos angelos, qui Selenem matrem omnium cælo expulissent, bellum acturum in hunc mundum venisse, fallaciter simulauit. Et ne quid deesse videretur; pro miraculorum virtute magiam, & loco corporis & sanguinis Christi sacrificij, ipse ex sanguine & semine, quo cuiusque corpus efficitur, execranda mysteria turpiter coagmentauit.

Ac denique quòd super Simonem Petrum à Christo (vt dictum est) Ecclesiam ædificatam vidisset ac firmiter stabilitam: idem humani generis hostis ipse suo noluit caruisse Simone, super quem impietatis omnis fundamenta iacta consurgerent. Hic enim hæreticorum omnium princeps & auctor habetur, ex quo sunt ceteræ hæreses propagatæ: nam & eiusmodi patriarcha gloriari etiam possunt Nouatores, quem ipsorum suorum dogmatum cognoscant auctorem Simonis quippe prima vox fuit: Per gratiam tantum saluari homines, & non secundum opera iusta: & liberos esse sibi credentes, vt quæ velint, possent agere] prout modò recitauimus ex Irenæo. Sed quid valeat fictio atque mendacium aduersus certam, veram, ac Dei verbo declaratam solidam veritatem, quid in Christum diabolus, synagoga satanæ in Ecclesiam, quid denique Simon magus in Simonem Petrum, iam experimento mutui vtriusque congressus perspectum est. Sed & ex perpetuitate discere satis vales, quodnam fuerit Dei consilium atque opus. Etenim licet multis palmitibus crescere cœperit Simonis hæresis; tamen tamquam adulterinæ plantæ haud sunt diutius vel longius propagatæ: nam testatur Origenes ^e, ex Dositheanis, qui ceteris Simonianis præstabant numero, suo tempore vix ad triginta fuisse reliquos.

E Sed quod ad Simonem pertinet: non possum hîc non mirari magnopere diuinum consilium, quo sic præ ceteris Apostolis Petrum Apostolorum Principem missum esse Samaritanam certum est, vt primum omnium hæresiarcham ipso ortus sui principio condemnaret: sicque Petri partes esse ostenderetur (vt præcipui veritatis custodis) aduersus Catholicam fidem insurgentes hæreticos, eorumque hæreses Apostolica auctoritate damnare. Relinquens exemplo doctrinam Dominus consignatam, quam Catholica recepit, atque continuo vsu & obseruantia probauit Ecclesia: mirum sicut Petri id fuit ministerij, ita & Petri successorum esse emergentes cognoscere hæreses, easdemque cum ipsarum auctoribus condemnare. Sed de his sæpè inferiùs.

Quod verò ad Samaritanos spectat: saltem eorum aliquam partem post discessionem Apostolorum ab eodem Simone fuisse seductam, ex his quæ scribit ^f Iustinus Martyr, & ipse genere Samaritanus, satis liquet: quippe quem ad illos compescendos implorasse

^a Orig. cont. Celsum li. 6.^b Dionys. de diuin. nom. cap. 6.^c XXIII. Epip. hæres. 21. AEMVLA. TIODIA. BOLI.^d 1. Ioan. 3.^e XXIII. ALIVM SIBI SIMONEM QUAE-SIUIT DIABOLVS.^f Cont. Celsum lib. 6.^g XXV. PETRI ET SUCCESSORVM EIVS MVNVS.^h XXVI. Iust. de verit. Christi. relig.

CHRISTI
35.TIBERII IMP.
19.SAMARITAE
ADHAES-
ERUNT SI-
MONI.

implorasse constat auxilium Caesaris: quod idem ipse testatur, his verbis Tryphonem A Iudaeum alloquens: Atque ista, inquam, quod nihil omnino, praeterquam ut vera loquar curem, dico, neminem prorsus veritus, quantumvis euestigio in partes à vobis discerpar: neque enim curam aut rationem aliquam popularium etiam meorum, Samaritanorum dico, habui, scripto Caesarem compellans: cum imposturis seduci eos affirmarem, qui Simoni gentis suae mago parerent, quem Deum esse supra principatum & potestatem & virtutem omnem dicunt.] Haud quidem puro alium à Simone mago impostorem fuisse illum, quem Samaritanos seducendum Pilatus immisso equitatu discit vnà cum suis. huius rei gestae seriem Iosephus a his verbis describit: Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam, pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad populi gratiam; iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic esse ostensurum sacra vasa reposita, quae ibi Moyses deposuerit. Illi creduli, sumptis armis, Tirathebam vicum insederunt, expectantes ibidem confluentes ceteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior montis cliuum occupat equitibus suis & peditibus: qui proelio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt, multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum praecipuos ac potentiores Pilatus multauit capite.] haec Iosephus: quae tamen non hoc anno, sed paulò ante Pilati discessionem à magistratu contigisse, eiusdem auctoris testimonio declaratur.

XXVII. Petrus b igitur & Ioannes, cum ea quae dicta sunt, in Samaria operati essent; Ierosolymam reuersuri; peragrantes Samariae regiones, ijs qui in eis agebant, populis Euangelium praedicauerunt, ac demum se Ierosolymam receperunt. Philippus verò C diaconus cum remansisset (Ierosolymam enim illi adire, minus, vt dictum est, liberum erat) ab Angelo admonitus, ire iubetur in occursum Eunuchi Candacis Reginae Aethiopum, viri potentissimi: quippe qui omnibus illius diuitijs praefectus erat. Venerat hic Ierosolymam religionis ergò; ac rediens, dum in curru, cui insidebat, legeret Isaiam Prophetam, occurrens illi Philippus cum tam idonea sese offerret occasio, ea arripit, illi Christum annuntiauit, ac demum credentem sacro baptismate imbuit: cum mox diuinus Spiritus ab oculis eius Philippum rapiens, admirabili quodam modo transfuit in Azotum. Haec verò prolixius atque exactius S. Lucas scriptis suis perpetuae memoriae commendauit. Eusebius e in eadem recensenda historia, mea sententia, perspicue errasse videtur, dum hunc fuisse Gentilem, ac primum ex Gentibus baptizatum tradit: nam (vt ex eiusdem Lucae Actis apparet) nondum Gentibus ad Christi Ecclesiam D erat aditus reueratus, qui primò omnium patuit Cornelio Centurioni, vt suo loco dicemus inferius. Porro hunc fuisse profelyuum ex Gentibus ad Iudaeorum religionem adductum, ceteri omnes Ecclesiastici scriptores aequè consentiunt: ad Paschalem e enim coebrisatem, ad quam Hebraei omnes conuenire soliti essent, Ierosolymam idem se contulisse putatur. Ceterum Aethiops antiquitus circumcisionem ab Aegyptijs didicisse (sic Iudaeos, quod in Aegypto habitassent, appellans) testatur Herodotus, quem & Iosephus e Iudaeus citat. Quod enim ad Aethiopum religionem spectat: auctor est Strabo f, eos primùm colere Deum immortalem, qui omnium rerum causa sit, ac rursum alterum mortalem, qui nomine careat, nec sit cognitu facilis: vt ex his appareat eos cum Iudaeis eadem pene sentisse, & à Christianis non adeò discrepasse. vnde libenter imbibit Eunuchus de Christo Deo pariter & homine olim mortali doctrinam, quam etiam tum euidenti Isaiæ Prophetae testimonio in eius animà Philippus diaconus instillauit. Eodem constat auctore, ad sua quoque tempora feminas in Aethiopia regnare consueuisse, eandemque esse Candaces appellatas; quae verò sua aetate viueret, virilem sanè fuisse mulierem, altero tamen oculo captam.

XXVIII. Ceterum quod ad Eunuchum iam à Philippo baptizatum spectat: postquam redijt in Aethiopiam, Christum palàm illis praedicasse, Irenaeus g testatur his verbis: Ipse Eunuchus credens, & statim postulans baptizari, dicebat: Credo Filium Dei esse Iesum. Qui & missus est in regiones Aethiopiae, praedicaturus hoc quod ipse crediderat: Deum quidem vnum per Prophetas praedicatum; huius verò Filium fecisse, secundum hominem, aduentum, & vt ouem ad victimam ductum, & reliqua quaecumque de eo Prophetae dicunt.] Itemque in eius persona impletum esse quod olim cecinerat Dauid h: Aethiopia praeueniet

a Ioseph. ant.
lib. 18. c. 5.b Act. 8.
DE EVNUCHO
REGINAE
CANDACIS.e Euseb. lib. 2.
c. 1. in fin.f Chryso. in
Act. hom. 19.g Ioseph. ant.
lib. 8. cap. 4.
h Strabo lib. 17.i Iren. lib. 3.
cap. 12.
EVNUCHVS
PRAEDICAT
EVANGELIUM
AETHIOPIS.
h Psal. 67.CHRISTI
35.TIBERII IMP.
19.

A praeueniet manus eius Deo.] Eusebius a id in primis testatur, atque Cyrillus Ierosolymitanus b, sicut & Hieronymus c, cum ait: Hoc testimonium Isaiæ, cum in Actis Apostolorum Reginae Candacis Eunuchus rheda veheretur, & legens non intelligeret, interpretante Philippo super passione & nomine Saluatoris, intellexit; & statim baptizatus in Agni sanguine, quem legebatur, vir meruit appellari, & Apostolus genti Aethiopum missus est.] & alibi admirans ait d: Nec sanctior sum hoc Eunuchus, nec studiosior: qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus venit in templum: reliquerat aulam regiam, & tantus amator legis diuinæque scientiae fuit, vt etiam in vehiculo sacras Litteras legeret: & tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, & ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac de discipulo magister: plus in deserto fonte Ecclesiae, quam in aurato synagogae templo, reperit.] hucusque Hieronymus: qui & de fontis situ, vbi iste Eunuchus est baptizatus, haec ait e: Bethsur in tribu Iuda, siue Benjamin, & est hodie Bethforon vicus, euntibus nobis ab Aelia Chebron, in vigesimo lapide, iuxta quem fons ad radicem montis ebulliens, ab eadem in qua gignitur, sorbetur humo. & Apostolorum Acta referunt, Eunuchum Candacis Reginae in hoc esse baptizatum à Philippo.] De eodem quoque Nicephorus f agit. Addam his, quae de eodem Eunuchus à Dorotheo g scriptis mandata sunt: ait enim: Eunuchus Candacis Reginae Aethiopum in Arabia Felici, & in insula Taprobana, inque vniuersa Erythra Euangelium Domini nostri Iesu Christi praedicauit. Ferunt & martyrium gloriose tulisse, ibique sepultum esse. Et cimiterium ipsius, munimentum insuperabile est Fidelibus, barbaros scelestos fugans, morbos pellens, & sanationes operans vsque ad praesentem diem.] haec ille.

Quod verò ad res Romanas pertinet (vt eas saltem leuiter attingamus) hoc item anno, ijdem Consulibus h, Tiberij crudelitas in Senatos adeò progressa est, vt iam qui magistratum gereret, magno labore reperirentur. putat Orosius i in vltionem contempti Christi numinis haec illis obuenuisse: quod scilicet (vt iam dictum est superius) agente ex relatione Pilati Tiberio, vt inter deos Christus recenseretur, Senatus rogatione illius restitisset. De Senatorum atque aliorum nece hoc anno iussu Tiberij perpetrata, haec Tacitus: Iacuit immensa strages, omnis sexus, omnis aetas, illustres, ignobiles, dispersi, aut aggregati. neque propinquis, neque amicis adistere, illacrymare, nec visere quidem diuitis dabatur. Sed circumiecti custodes, & in mœrorem cuiusque intenti, corpora putrefacta adscrabantur, dum in Tiberim traherentur: vbi fluitantia, aut ripis appulsa, non cremare quispiam, non contingere. Interciderat fortis humanae commercium vi metus: quantumq. scruitia glisceret, miseratio arcebat.] haec Tacitus. Dio k verò haec addit: l Tantus sub Tiberio Senatorum (ne reliquos dicam) numerus periit, vt forte ducti provinciarum Praefecti, Praetorij quidem per triennium, Consulares per sexennium praefuerint, cum non suppeteret successorum. Ieodem & Suetonius m. Porro hoc ipso anno idem Tiberius in Imperium euexit Caium Caligulam nepotem suum, eo nimirum consilio (vt ferebatur) quod sciret Caium pessimè victurum, sicque sua facinora Caij grauioribus flagitijs occultarentur, ac reliqua pars Senatus post mortem suam interficeretur: haec idem sub praedictis Coss. recitat Dio n. Atque haecenus de his, quae hoc anno facta cognoscuntur: sequentem iam aggrediamur.

IESV CHRISTI

ANNVS

36.

TIBERII IMP.

ANNVS

26.

A Nno Domini trigésimo sexto, Paulo Fabio Persico & L. Vitellio Nepote Coss. 1. octauo Kal. Februarij, Saulus cum aduersus Christianos, qui erant Damasci, litteras accepisset, & iam ad locum appropinquasset, caelitus luce perfusus, & Christi voce percussus atque prostratus, à cepto desistens, ad Christum conuertitur. Rei gestae seriem Lucas o in Actis, & ipse Paulus p suam causam agens, diligenti studio est iterum prosecutus. Haec autè facta esse hoc ipso anno, nempe secundo ab ascensione Domini, Romana p Ecclesia

a Euseb. lib. 2.
c. 1. in fin.
b Cyrill. cate-
ches. 17.
c Hieron. in
Ista. cap. 53.d Hier. epist.
103.e Hier. de loc.
Hebr.f Niceph. hist.
li. 2. c. 6. 7.
g Dorotheo in
Sym. 158.h Tacit. An-
nal. lib. 6.
i Oros. lib. 7.
cap. 4.
QVANTA
PASSI RO-
MANI OB
CONTEM-
PTVM VERI
NUMINIS.

k Dio lib. 58.

l Suet. in Tib.
p. 61.

m Dio lib. 58.

Y 4

DE CONVERSIONE PAVLLI.

Ecclesia profitetur. Non enim illis assentimur, qui eodem anno quo lapidatus est Stephanus, tradunt Paulum ad Christum conuersum: neque in illorum inus sententiam, qui id factum dixerunt anno septimo à Domini passione; quorum opinionem refellimus, cum actum est de martyrij Stephani tempore: vbi etiam cum perspicue ostenderit, non Augusti mensē (vt aliqui existimarunt) sed vigesima sexta Decembris Stephanum consummasse martyrium; nulla prorsus ratio persuadet, vt nonnisi post dies qui medij sunt à nece Stephani, vsque ad conuersionem Pauli, id acciderit: quandoquidem multa interim facta esse noscuntur, quæ tam breui temporis spatio minimè arctari possunt: nimirum persecutio excitata aduersus discipulos, rursus Sauli studia in illis perquirendis qui essent domesticis latebris occulti, Ananias in Damascum profectio, illicque ab eo edita Euangelij prædicatio, Ecclesiæ collectio ac propagatio: qui huius rei fama etiam Ierosolymis diuulgata mouerit summum Pontificem, vt ad Christianos ibi agentes exturbandos, Saulum iam satis sua sponte ad id incitatum, mitteret. His si addas quæ ante Pauli conuersionem facta recenset Lucas, nimirum prædicationem Philippi Samariæ, Petri & Ioannis illuc accessum, ac deinceps reditum Ierosolymam, denique Candacis Eunuchi baptismum: certè longiori opus fuisse temporis spatio ad ea omnia, quæ dicta sunt, perficienda, nemo prudens negare posse videtur: ea enim, antequam Paulus acciperet epistolam iturus Damascum, facta esse, Lucas plus satis declarasse visus est: quippe qui cum enarrasset quæ à Saulo aduersus discipulos gesta sunt Ierosolymis, cum nihil esset quod impediret, quo minus cetera quæ ab eodem sunt facta, persequeretur, ne nimis remota tempore postea simul iungeret, functus optimi historici munere, earum rerum quæ prius contigissent, historiam (temporis accurata habita ratione) contexuit. Hæc si quis attentiori animo velit disquirere, his quæ dicta sunt de Pauli conuersionis tempore, æquè consentiet. Huic sententiæ de conuersione Pauli facta anno secundo, ad stipulatur etiam ^a Oecumenius.

^a Oecum. in Act. Apost. cap. vlt.

II. OBIECTIO DE TEMPORE CONVERSIONIS PAVLLI.

Sed huic statutz à nobis sententiæ, post primam editionem, auctoritate Ioannis Chrysofomi, aduersari sunt præstantissimi pietate atque doctrina Academici Herbipolenses, intercurrentibus inter nos de eiusmodi quæstione familiaribus litteris: cum affirmant ipsi, anno superiori, Galba & Sulla Coss. Paulum ad Christum esse conuersum. Urgebat ex illis meus Nicolaus Serarius (quem ob egregiam eruditionem, & validum ab eo susceptum patrociniū Catholicæ fidei, plurimi facio) testificatione Chrysofomi in homilia de Principibus Apostolorū Petro & Paulo ita dicentis de ipso Paulo: *τριάκοντα πέντε ἔδελουσε τὸν κύριον μετὰ πνεύματος προδουμίας* quæ verba longe aliter quam Vossius, ita vertit: Trigintaquinque seruiuit Domino cum promptitudine animi. Videat ipse Vossius, qui aliter sic reddidit: Trigintaquinque viros summa ad seruandū alacritate Domino mancipauit. Quod igitur numerandi sint ex sententia Chrysofomi trigintaquinque anni à conuersione Pauli vsque ad obitum, quem contigisse constat anno Domini sexagesimonono: planè ante præsentem annum ipsum ad Christum conuersum esse, necessariò affirmandum esse videbatur. Sed dico oportere ex eius quidem sententia, numerum illum trigintaquinque annorum, quem ipse vult expletum, non ab anno superiori, sed ab eo qui ipsum præcedit, deducere, vt anno obitus eiusdem Pauli congrueret: quod quidem absurdissimum esset, ante Christi mortem numerare annos Pauli conuersionis.

III. DILVTIO OBIECTIO XVM.

Nec est quod iure quis dicere possit, trigintaquinque illos annos non expletos esse intelligendos, sed nouissimū eorum inchoatum per menses quinque & dies quatuor: nam ne sic quidem satis intercedit temporis ad numerum illum annorum explendum. Ceterum nec est quod quis sententiam illam Chrysofomi de trigintaquinque annis inuiolabili fide seruandam esse existimet: siquidem idem ipse Chrysofomus alibi vix triginta annorum spatium eidem Paulo à conuersionis tempore vsque ad obitum tribuit: accipe, rogo, quæ ipse dicat homilia quarta de laudibus Pauli hisce verbis: Vix triginta annorum spatio & Romanos, & Persas, & Parthos, & Medos, & Indos, & Scythas, & Sauromatas, & Sarracenos, & omne prorsus humanum genus sub iugum mitteret veritatis, &c. quibus cum eum videas non esse sibi constantem; nihil est quod quis fingere pedes, aut inniti valeat dictæ Ioannis Chrysofomi de tempore conuersionis Pauli assentiæ sententiæ. Quamobrem concedendum Ecclesiasticæ antiquitati, veterique assentiendum traditioni, publicis tabulis consignatæ, annis singulis in ecclesijs singulis publico præconio indici solitæ; nimirum contigisse conuersionem Pauli anno secundo à Domini ascensione. Sed qui refragantur,

A fragantur, & anno superiori eam volunt esse peractâ, sic numerant annos duos ab ascensione Domini, vt primum annum vltima Decembris die terminent, secundum verò à Kalendis Ianuarij inchoent, absoluantque ipsum vigesima quinta eiusdem mensis, qua memoria eiusdem conuersionis agitur; sicque totum spatium temporis duorum annorum, periodo dumtaxat octo mensium & dierum viginti claudant. At meminisse oportet, longè ante Dionysium Exiguum, qui (vt Cassiodorus testatur) primus extitit auctor eo modo numerandi annos Domini, scripta & lecta esse in Ecclesia Martyrologia: quibus cum definiatur, anno secundo ab ascensione Domini Paulum esse conuersum, vtique affirmandum est annum integrum intercurrisse, sequentis verò menses octo diesque viginti euolutos esse. His satisfactum sit nostris fratribus Herbipolensibus, quorum luculentam ipsam ac maximè piam eruditamque lucubrationem aduersus oblatrantes Nouatores ac nugatores de duodecim Apostolis nuper editam (vt par est) laudabimus semper. Iam verò nostra prosequamur.

Quod ad Pauli conuersionis & rei gestæ historiam pertinet: illud quidem vehementer admittit, qualis quantave etiam apud hostes fuerit Iudaicæ religionis obseruantia. Cum enim inimicitiaz, odia, atque bella conflata essent inter Aretam Regem Damasci, atque Herodem, fueritque (vt Iosephus ^a est auctor) diutius conflictatū, nec inter eos pax composita esset: nihilominus tantū sibi iuris vendicabat apud externos, immò & apud hostes summus Pontifex in his quæ ad religionem spectare viderentur, vt non tantum quæ ad decimarum pertinerent collectionem, sed quæ summi esse imperij viderentur, sibi sumes, daret litteras ad synagogas Damasci, vt qui reperti essent Iudæi Christo credentes, vinciti Ierosolymam ducerentur. Vtinam tanta saltem, etsi non ampliori (vt par esset) apud Christianos Principes Christiana religio, summumque omnium regale Christi sacerdotium hodie auctoritate polleret, quanta apud Reges externos, ac denique hostes, cultus Iudaicus habebatur. Infelicia enim nostra tempora, hæc me, inuitum licet & præter morem, exclamare compellunt. Sed iam cetera quæ ad Paulum spectant, cuius gratia à Luca huiusmodi est instituta narratio, ordine prosequamur.

Cum autem Lucas agens de nece Stephani, Saulum appellet adolescentem, hinc verò virum nomen: cumque nonnisi (vt vidimus) anni vnus ac mensis spatium ob eo tempore vsque ad conuersionem eius intercesserit: historica veritas persuadet ac postulat, vt accuratiùs de eius ætate agamus. Quod antequam faciamus, illud in primis monendum putamus: quod habet Latina versio; Secus pedes adolescentis] loco adolescentis, legi Græcè *νεότης*: cuius quidem vocis si vis exprimat, non tam ætate adolescentem, quam audacem, vehementisque animi, quique magnos sibi sumat spiritus, virum significat, vt notat Budæus, & alij Admonet quidem S. Augustinus ^b, consulenda esse interdum Græca exemplaria, vnde aliqua sunt in Latinum subobscure translata, quod certior de diuina Scriptura possit sensus haberi: ac tum præsertim, cum inter legendum in eodem auctore aliqua diuersitas reperitur, vt hinc videmus accidere. Audacè planè virum ea voce Lucas ibi significauit, qui hinc eundem spirantem minarum & cædis virum fuisse describit. Quot verò ætatis annos ageret Paulus, cum ad Christum conuersus est hoc anno, dictis Consulibus, peruestigemus.

Scribens ipse Paulus ad Philemonem dum Romæ esset, anno secundo sui carceris (vt suo loco dicitur) se ipsum senem dicit, cum ait: Paulus senex, nunc autem & vincus Iesu Christi.] erat ille annus Neronis Imperij quartus (vt suo loco aperiemus) cum eam scripsit epistolam, ab hoc verò tempore anni viginti quatuor tantum. qua ratione si dixerimus, Paulum, cum se esse senem ait, fuisse sexagenarium; numerando eos annos ab ipsius natali vsque ad quartum Neronis annum, quo illam scripsit epistolam; dicere opus esset, ipsum ad Christum conuersum esse anno suæ ætatis trigesimo quinto. Ceterum de ætate Pauli certiores nos reddit Ioannes Chrysofomus: qui sua homilia quam scripsit de Principibus ^c Apostolorum, vbi agitur de vtriusque martyrio, tradit eundem capite cæsum quiescisse anno suæ ætatis sexagesimo octauo: qua ratione affirmare opus est (quod diximus) ad Christum esse conuersum annum agentem trigessimum quintum, atque posthac vixisse vsque ad decimum tertium Neronis annum, & Consulatum Capitonis & Rufi (quo cum Petro martyrio triumphasse dicemus) annis triginta tribus. Licet enim dicta homilia annos trigintaquinque numerare dicatur Ioannes Chrysofomus à tempore eius conuersionis vsque ad obitum: at id quidem minimè posse consistere, nuper

IIII. DIGNA CONSIDERATIO.

V.

DE ÆTATE PAVLLI. ^b August. de doct. Christ. li. 2. c. 14. 15.

VI.

DE ANNIS PRAEDICATIONIS PAVLLI. ^c Habetur tom. 5. edit. Paris. in addit.

nuper docuimus; eiusdemque aliter alibi afferentis auctoritate demonsttrauimus haud adeo constantem eam esse Chryostomi assertionem, vt clauum figere sit necesse: cum in ceteris maximè quidem & ad amissim (vt dicunt) inter se consentiant quæ scribit Chryostomus, cum his quæ de se tradit Apostolus in epistola ad Philemonem; & cum se dicit senem, fuisse ætatis sexaginta annorum. Ex his itaque satis perspicue colligitur, Paulum natum esse Lentulo & Pisone Coss.anno elapso à natali Domini. atque hæc satis de ætate illius.

VII.

Hac occasione operæpretium existimamus, de loco in quo natus est, paulo attentius perquirere: cum hætenus ea opinio inualuisse videatur, vt Gischalæ Iudææ oppido natus sit: idque auctore S. Hieronymo, omnibus affirmantibus, cum ait: Paulus Apostolus, qui antea Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin, & oppido Iudææ Gischalis fuit: quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigravit. Sed an hæc subsistant, veraque sint, exactè est disquirendum. Constat quidem fuisse Gischalam oppidum Galilææ, sed munitissimum: quod Titus (vt Iosephus testatur) non sine labore expugnauit. Cum ergo Hieronymus natum Gischalæ Paulum, capto à Romanis oppido illo, cum parentibus migrasse Tharsum dicat: quonam, rogo, tempore accidit, vt Gischala à Romanis caperetur, vt inde Paulus Tharsum migraret: Sanè quidem Iudæam à Romanis primum Pompeio duce subactam fuisse constat, Antonio & Cicerone Coss. Olympiade centesima septuagesimanona, anno secundo, vt tradunt Iosephus & Eusebius, ab Vrbe condita (vt habet Dio) sexcentesimo nonagesimo primo, ante annos ab hoc tempore nonaginta sex: rursusque Iudæis rebellantibus sub Nerone, eandem prouinciam à Vespasiano ac Tito esse perdomitam. Cum ergo neutrum tempus minori ætati Pauli possit aptari, hæc manifesti redarguntur erroris, & fabulam potius esse conuincitur, quo nomine ipse quidem S. Hieronymus eam appellat, dum in commentario in epistolam Pauli ad Philemonem, ad finem hæc ait: Quis sit Epaphras concaptiuus Pauli, talem fabulam accepimus: aiunt parentes Apostoli Pauli de Gischali regione fuisse Iudææ; & eos, cum tota prouincia, Romana vastaretur manu, & dispergerentur in Orbem Iudæi, in Tharsum urbem Ciliciæ fuisse translatos; parentum conditionem adolescentulum Paulum secutum.] hæc Hieronymus. Sanè quidem commentum id totum, fabulaque meritò dicenda: nam regnante Herode seniore, sub quo Paulus natus esse videtur, Archelao deinde eidem succedente, regnoque in tetrarchias diuiso, nullam vel leuem à Romanis Iudææ oppida passa sunt contumeliam: nam subdita illis parebat prouincia in omnibus, & per Romanos magistratus administrabatur: nulla ergo fuga vel dispersio Iudæorum illis temporibus potuit contigisse, qua Paulus adolescens Iudæam cum parentibus sit coactus migrare. Si ergo natus est Gischalæ, spontanea profectio potius ipsum cum parentibus suis Tharsum misisse oportuit.

VIII.

Sed nec id quidem admittimus; quòd eidem Paulo repugnet: nam cui quæso, magis quàm ipsi Paulo, quo natus sit loco aperte testanti, credendum? ipse quidem pro concione hæc est locutus: Ego sum vir Iudæus, natus in Tharso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamalielis eruditus, &c.] recitat hæc Lucas in Actis. Quid his clariùs dici potuit? Certè quidem Epiphanius disputans contra Ebionæos, qui Paulum dicebāt fuisse origine Græcum, factum verò postea profelytum: eumdem natum Tharfi, sed ex Iudæis affirmat; de Gischala verò ne verbum quidem: cum alioqui ipse Paulus se non tantum Iudæum ex Iudæis, sed & inter Iudæos, ad conciliandum sibi Iudæorum animos (quod multis argumentis aliàs fecerat sæpè) gloriosè professus esset. Si igitur parentes Pauli Gischala Tharsum aliquando migrarunt; id voluntaria factum discessione (vt de multis alijs contigisse Philo testatur, cum tradit totum iam pæne Orbem colonijs Iudæorum esse repletum) vel si aliqua belli occasione euenit, id facile accidere potuit sub Antiocho Illustri, vt Epiphanius affirmare videtur. Quòd verò se ciuitate Romana donatum fuisse dicat: opportunius suo loco de ea re inferius agemus. Hæc modò satis de ætate Pauli atque natali solo.

IX.

Rursus verò quod ad veritatem historię pertinet: & illos errasse certum est, qui dixerunt, Paulum tunc temporis, cum à Christo vocatus, mansit tribus diebus (vt ait Lucas) non videns, nec manducans, nec bibens, raptum fuisse ad tertium cælum, & audiuisse illa arcana verba, quæ essent ineffabilia, vt de se ipsemet testatur, scribens ad Corinthios: nana

Hieron. de script. Eccl. cap. 5. DE PAVLI PATRIA. Ioseph. de bell. Iud. li. 4. cap. 4. Idè eodem.

Ioseph. antiq. lib. 14. cap. 8. Eusebius in Chron.

DE NATALI SOLO PAVLI.

PAVLVS NON GISCALAE, SED THARSI NATVS. Act. 22. Epiphanius heresi. 30.

Epiphanius heresi. 30.

VISIONIS PAVLI TEMPVS. Act. 9. 2. Cor. 11.

rinthios: nam cum ipse illa contigisse dicat ante annos quatuordecim à tempore quo illam scribebat epistolam; sanè quidem non hoc quo conuersus est anno, sed post octennium ea facta esse, affirmare necesse est: nam ab hoc anno, vsque ad tempus illius epistolæ, annos vigintiduos intercurrisse, suo loco inferius aperte demonsttrabimus.

Fuit Ambrosij sententia, cum Paulus ad Christum conuersus, ab Anania Damasci est baptizatus, ex Saulo fuisse Paulum nominatum: sic enim ait: Vbi pluuia super eum lauacri caelestis influxit, necatur blasphemus, necatur persecutor, necatur & Saulus: viuificatur Apostolus, viuificatur iustus, viuificatur & Paulus. Vsque adeo autem perdidit veterem cum actibus hominem, vt cum moribus mutaret & nomen. Hæc Ambrosius, & Augustinus in eam sententiam: Hinc, inquit, & ipse primò Saulus, postea Paulus, id est, primò superbus, postea humilis: Saul enim dictum est nomen Sauli: nobis quia Rex superbus & infrenis fuit. Non quasi iactantia aliqua sibi nomen mutauit Apostolus, sed ex Saulo factus est Paulus, ex superbo modicus. Hæc & alia plura multis in locis in eadem ferè verba eumdemque sensum de Saulo in Paulum mutato idem scriptis tradidit. Sed & de ea re ceteri Ecclesiastici antiqui scriptores quid senserint, ac demum quæ nobis magis probetur sententia, videamus. Sanctus Hieronymus, quando eiusmodi mutationem nominis fieri contigit, & qua ex causa, hæc ait: Audacter itaque faciam, si fortè verè, de Actibus Apostolorum suspiciones meas affirmans. Legimus in eis, quòd Spiritus sanctus Antiochiæ dixerit: Separate mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Qui cum Seleuciam Syriæ descendissent, & nauigantes Salaminam Cypri, quæ nunc Constantia dicitur, peruenerint, haberentque secum in ministerio Ioannem (propter quem postea ædificatorum Ecclesiæ iurgium concitatum est) & omni insula peragrata, Paphum vsque venissent; inuenerunt quemdam magum pseudo-prophetam, nomine Bar-Ieu, cum Proconsule Sergio Paulo, viro prudente: qui accitis Barnaba & Saulo, desiderabat Dei sermonem ab eis audire. Resistente itaque mago, & à fide recta Sergium deprauante: Saulus (ait Scriptura) qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimici omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem vsque ad tempus. Confestimque cecidit super eum caligo & tenebræ; & circuiens quærebat qui ei manum daret. Tunc Proconsul, cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini. Et cum à Papho nauigassent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphylia. Diligenter attende, quòd hic primùm Pauli nomen inceptit. Vt enim Scipio, subacta Africa, Africani sibi nomen assumpsit; & Metellus, Creta insula subiugata, insigne Cretici suæ familiæ reportauit; & Imperatores nunc vsque Romani Adiabeni, Parthici, Sarmatici nuncupantur: ita & Saulus ad prædicationem Gentium missus, à primo Ecclesiæ spolio Proconsule Sergio Paulo victoriæ suæ trophæa retulit, crexitque vexillum, vt Paulus diceretur è Saulo. Si verò & interpretationem nominis quæras; Paulus in Hebræo, mirabilem sonat.] hucusque Hieronymus.

Porro hæc quidem non omnibus probantur, cum à modestia & humilitate Pauli abhorreere videantur: quippe qui cum sæpè contestetur se minimum Apostolorum, nec dignum esse eo nomine, seque abortiuum, peccantiumque omnium primum esse affirmet; nulla patitur ratio, vt ex adepta victoria insigne gloriæ nomen sibi more Gentium vindicauerit. Quin potius (si verum esse dixerimus, non antea, sed tunc primùm ex Saulo Paulum nominatum, cum Proconsulem ad veritatem vindicauit) ea indici nominis causa potius putanda est; vt idem Paulus Proconsul, quòd Romani libertis de se optimè meritis, vel aliquibus ex clientibus, vel hospitibus, alijsque sæpè impartiri familiæ cognomen consueuerunt; Saulo id ipsum cognomen suum, Paulus scilicet, quod etiam Æmiliorum familiæ fuit, quo sibi magis arctiusque eo vinculo Apostolum deuinciret, indiderit, sicque Paulum dici voluerit: quod quidem cognomen ab habitudine corporis, quòd idem sit Paulus, quod Paruus, olim Æmiliorum quoque ad hæsisse familiæ tradunt: ob idque à Paulo minimè respuendum. Ceterum Ioannes Chryostomus istud ipsum nomè non ab hominibus, sed à Deo inditum esse, vt olim Patriarchis, ac denique Petro, qui dictus est Cephæ, Iacobo & Ioanni, qui cognominati sunt Boanerges, existimauit. Sed neque id, statim vt ad Christum conuersus est, fieri voluit, vt ex Sauli nomine

2. Cor. 11.

DE PAVLI NOMINE EX SAULO. Ambros. ser. 31. vidit. Rom.

Aug. tract. 72. sup. Psal.

Aug. serm. de Apost. Paul. de spir. s. litter. ex eodè apud Bed. in epist. ad Rom. c. 1. in epist. 1. ad Corinth. cap. 1.

Hier. in epist. ad Philem. Act. 13.

XI.

Notat. Sigon. de nom. Rom. Chrysof. hom. de conuers. S. Paul. tom. 3.

CHRISTI
36.TIBERII IMP.
30.

nomine qui persecutor fuisset, agnosceretur: sed tunc demum, cum iam ex prædicatione, quisquam esset, probè satisque cognitus esset. Origenes ^a verò pluribus de his agens, in eam proliuior visus est esse sententiam, ut asserat, sicut multis alijs Iudæorum, utrumque proprium illi nomen esse impositum; nempe quod ut Iudæo ex tribu Benjamin, Sauli nomen fuerit inditum; & quia Romanus, Romano nomine, Paulus fuerit appellatus. Qui ergo (ut de se testatur) factus est omnibus omnia, ut omnes lucrifaceret; dum apud Hebræos versatur, Hebraico nomine Saulus maluit appellari, suscepto postea ad Gentiles Apostolatu, Romano nomine vsus, Paulus potius voluit nominari. hæc Origenes pluribus.

XII.
CVR DENI-
QVE PAV-
LVS.

His visis, cuique liberum linquimus, ut quam magis veritati consentientem putarit, sequatur sententiam. Certè quidem cum à tempore congressus cum Sergio Paulo Proconsule Saulus primùm Paulus appellatus inueniatur, nec posthac aliquàdo nomine alio quàm Pauli sit dictus: fateri quodamodò cogimur, tunc illi Pauli nomen fuisse inditum: non ea quidem ratione, quam ex Hieronymo recitauimus: sed quia potius (quod diximus) à Sergio Paulo, amicitia gratia, familiae suæ cognomine fuerit nobilitatus: sicut (ne longè petamus exemplum) Iosephus Iudæus in Iudaico bello ^b captus, liberatus, ac ciuitate donatus à Tito, Flauiae quoque familiae cognomine ab eodem insignitus est, ut Flauius Iosephus sit appellatus: sicque (quod Lucas ait) & Saulus dictus sit Paulus, eoque ipse cognomine Romanæ familiae sit libentiùs vsus, quod & ipse Romanus ciuis iure municipij natus esset, ut Euangelium prædicaret in Gentibus: atque sic Gentilico nomine etiam in minimis (ut multis constat exemplis) nullam prætermitteret occasionem, quam ad propagationem Euangelij cōducere posse videret: quod nobis magis probatur, quàm quod Origenes ait, eadem duo nomina ab exordio, cum circumcissionis tempore Iudæi solerent indere nomina, fuisse imposita, quod Iudæus pariter esset atque Romanus; cum non sit exemplum, verè Iudæos (ut taceamus de profelytis) iungere consueuisse Hebræorum nominibus nomina Romanorum: filius enim Herodis Aristobulus ex profelytis primus reperitur qui filium nomine Romano vocari Agrippam, dictum & aui nomine quoque Herodem. Sed de his satis.

XIII.
PAVLVS
PRAEDI-
CAT DA-
MASCI.

Quod verò pertinet ad Pauli tunc temporis res gestas Damasci, postquam ab Anania est initiatus sacro baptisate, Lucas eas his verbis narrat: Fuit autè cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuò ingressus in synagogas prædicabat Iesum, quoniã hic est Filius Dei. Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos, qui inuocabant nomen istud; & huc ad hoc venit, ut vincos illos duceret ad Principes sacerdotum? Saulus autem multò magis conualescebat, & confundeat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.] hæc Lucas: quem reliqua Pauli, ut professionem eius in Arabiam, reditum Damascum, & post annos tres eius accessum Ierosolymam (quæ omnia idem Paulus ^d de se ipso scribit ad Galatas) prætermisisse, certum est: cum mox post hæc narrata, ad ea quæ Ierosolymis ab eo sunt facta, stylum conuertat. sed de his anno sequenti agemus. Ceterùm ne quid omisisse videamur, quod ad conuersionis Pauli historiam pertineat: addimus de loco illo prope Damascum posito, vbi ipsi Christus apparuit: ille quidem Christianis cognitus fuit; cum ut posteris innotesceret, ad tantæque rei perpetuam memoriam conseruandam, nobili ecclesia desuper structa illustratus fuerit; ad quam Augustinus ^e, agens de Pauli conuersione, alluisse videtur, cum ait: Hodie in illis regionibus etiam ipsa loca testantur quod tunc gestum est, & nunc legitur, & creditur.]

XIV.
ALII PER-
SECVTORES
MISSI A
IYDAEIS.

Porro non Paulus tantum ad Christianos vexandos est missus Damascum; sed alij quoque in alias regiones à Principibus sacerdotum ad vexandam & infamandam Ecclesiam, quasi impietate refertam, sunt missi legati. Nam cum Luca auctore sit dictum, eos qui Ierosolymis expulsi sunt Fideles, in omnes profectos regiones, eos quidem etiam nondum Gentilibus, Iudæis tamen Christum annuntiare non prætermisisse constat, & longioribus spatijs ea occasione Euangelium propagasse. Quod Principes sacerdotum indignè ferentes, rursus in eos nouam persecutionem excitarunt. Hæc licet à Luca fuerint prætermissa: tamen Iustinus martyr, qui cum esset Samaritanus, res Iudæorum præ ceteris calluit, per occasionè, dum de alijs dissevit, in Iudæos persecutores inuectus, hæc ait ^f: Non enim aliarum nationes tantum iniquitati in nos & in ipsum Christum paratæ sunt ob-

^f Iustin. de
uer. Christi.
relig.CHRISTI
37.TIBERII IMP.
21.

A noxiæ, quantum vos: quibus etiam pessimæ voluntatis erga iustum illum fuistis occasio. Posteaquam enim illum vnicum irreprehensibilem & iustum hominem in crucem egistis, cuius vibicibus fanitas eis prouenit qui per ipsum ad Patrem adeunt; cum eum cognouissetis resurrexisse à mortuis, atque in caelum conscendisse, sicut Prophetæ prædixerant; tantum abest ut respicientes poenitentia de malis commissis duceremini, ut etiam viros eximios Ierosolymis delectos in terram omnem tunc legaueritis, dicentes, hæresim sectamque Christianorum nullius numinis cultricem, & sed extitisse; atque ea contra nos sermonibus spargentes, quæ cuncti, qui nos non norunt, iactant.] hæc Iustinus. Quo autem anno eiusmodi per Orbem fuerint missæ legationes, licet non explicet; non antea tamen eas missas esse putamus, quàm cum per dispersos vbique discipulos Euangelij prædicatio latè diffusa est.

IESV CHRISTI

TIBERII IMP.

ANNVS

ANNVS

37.

21.

Præfenti anno, qui numeratur Domini trigessimus septimus, C. Cestio Gallo & Seruilio Rulo Coss. Paulus cum iam Damasci primò Euangelium prædicasset, in Arabiam profectus, iterum est reuersus Damascum. Hæc enim idem ipse Paulus scribens ad Galatas testatur his verbis ^a: Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex utero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, ut reuelaret Filium suum in me, ut euangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquieui carni & sanguini, neque veni Ierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abij in Arabiam: & iterum reuersus sum Damascum: deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, & c.] Lucas verò, his de Arabia & triennij temporis spatio prætermisissis, tantum modò insidias Iudæorum in illum fabricatas, eiusque clandestinum discessum Damasco, & Ierosolymas accessum recenset: quæ quidem Iudæorum in Paulum molitiones non cum primùm recessit Damasco, iturus in Arabiam, sed cum illuc reuersus est, antequam iterum inde recessisset, contigerunt: quod & S. Hieronymo ^c magis probari videtur: ratio enim ipsa nullo modo patitur, ut vnde clanculum recessit, eò manifestè rursus accesserit.

Eodem anno L. Vitellius, cum præteriti anni Consulatum gessisset, Proconsul in Syriam mittitur: cui cum etiam subiaceret Palæstina, iustrans ex more prouinciam, Ierosolymam petens, honorificentissimè à Iudæis exceptus, de illis optimè meritus est: quæ verò in eos contulerit officia ac beneficia, Iosephus in hæc verba describit ^d: Vitellius autem in Iudæam profectus, peruenit Ierosolymam in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuū venalium, & stolam cum ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant: sed eo tempore deponeretur in Antonia (sic dicta turris prope templum edificata) ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex huius nominis primus, extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eò loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio; & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eò magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor: cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa reposita, & obsignatæ sigillo Pontificum, atque custodum sacri ærarij, Præfecto castelli accedente ibi lucernam quotidie. Hanc autem septimo ante festum die Præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursus reponebat in cellam, vbi antea condita fuerat. id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, volens securum esse Præfectum, quoniam illa reponitur, aut quomodo proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in iocum Iosephi Caiphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio,

Annal. Eccl. Tom. 1.

Z

iter

iter fecit versus Antiochiam.] hucusque Iosephus, de quibus aliis supra: cetera autem de rebus gestis eiusdem Vitellij aduersus Pilatum, quamuis superiori capitulo ab eo recensentur, tamen quia post hac facta esse noscuntur, suo loco, anno scilicet sequenti, agemus.

III.

Quod vero ad Caipham spectat, satis perspicuum est ex his quae dicta sunt, eius summum sacerdotium usque in presentem annum perdurasse, & Annam, quem Ananum appellat, alterius functionis dictum esse Pontificem, prout superius, cum de his fusiis actum est, exacte monstrauimus. Ceterum ipsum Caipham vitae peractum, mortem sibi conscisse, apud Clementem legitur. Neque vero tantum ipsum, sed & Annam male periisse, Nicephorus tradit, sed de Anna inferius. Post hac de Vitellio recitata, Iosephus de Philippi Tetrarchae obitu agens, haec subdit: Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, cum ipse praefuisset triginta septem annis Trachonitidi, & Gaulanitidi, ac Batanae; de cuius vitae institutione dictum est superius. Obiit autem Iuliae, & illatus in monumentum quod ante sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est: & quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius provinciae Syriae attribuit, ita tamen, ut tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.] haec de obitu Philippi Iosephus; quae post aduentum Vitellij in prouinciam, non anno superiori, quo, mense Augusti vigesimum Tiberius annum auspiciatur, sed praesenti, quo desinit, facta esse, necesse est affirmemus. Quod vero spectat ad annos triginta septem, quibus ipsum tetrarchiae praefuisse dicit: quam aperte in errorem labatur, consule quae superius dicta sunt, cum de Herodis obitu actum est.

Clem. Constit. lib. 8. c. 1. Niceph. lib. 2. c. 10. Ioseph. ant. lib. 8. c. 6. PHILIPPI TETRARCHAE OBITU.

I. AGRIPPAE CARCER.

Anno Domini trigesimo octavo, Coss. Q. Plautio Plautiano & Sex. Papinio Galieno: Agrippa Iudaeus, filius Aristobuli, Herodis senioris nepos, cum aliquam diu Romae versatus esset in officiis primum Drusi, inde vero Caij Tiberij Imp. nepotum; delatione liberti sui Eutychi, quod mortem Tiberio, & Imperium Caio precatus esset, eodem Tiberio agente in Tusculano, mancipari vinculis iubetur: vbi per sex menses usque ad eiusdem Tiberij obitum mansit. haec pluribus Iosephus enarrat. quomodo vero, mortuo Tiberio, solutus vinculis, Iudaeorum regnum sit consecutus, suo loco dicemus. Antehac autem idem Agrippa Herodem Tetrarcham apud Tiberium iudicio postularat: qui eius accusationem, quod in Herodem esset propensor, non suscepit.

Ioseph. ant. lib. 18. c. 8. Ioseph. de bello Iud. l. 2. cap. 8.

II.

Eodem quoque anno cum Pilatus occasione impostoris cuiusdam, qui Samaritanos armauerat, immisso milite, maiore ex parte illos occidisset; a magistratibus Samaritanorum apud Vitellium Syriae Praesidem, patrae caedis accusatur: qui sic reus constitutus, dum eius causa ageretur, in ordinem redactus est, inque eius locum ab eodem Praeside ad procuracionem Iudaeae Marcellus eius amicus mittitur. Verum non eius tantum criminis Pilatum reum fuisse, certum est; quippe qui (vt Philo testatur) solitus esset sententias vendere, cuncta rapere, iniurias inferre, innocentes punire, tormentis cruciari, ac demum morte eosdem afficere, atque id genus alia patrare. Rursus, si fidem adhibendam putamus Actis Longini Centurionis a Metaphraste recitatis, constat eiusdem crudelitate eundem Centurionem vna cum duobus militibus, quod Christum liberè confiterentur, fuisse capite truncatos, ac etiam post mortem ignominia affectos. Porro Vitellio Praesidi visum est, Pilatum Romam mittere, vt ibi coram Imperatore suam causam ageret, & apud Caesarem obiecta dilueret. Contigit autem eius profectio anno sequenti: quod antequam peruenisset, Tiberius ex hac vita sublatus est. Quae vero de ipso reliqua sunt, suo loco dicemus, agemusque simul de eiusdem miserando interitu.

Ioseph. ant. lib. 18. cap. 5. in fine.

Phil. de Iog. ad Caij.

Metaph. die xv. Martij.

Ioseph. ant. lib. 18. c. 5. in fine.

IESV

Sequitur annus Christi trigessimus nonus, qui habuit Consules Cn. Proculum, & Pontium Nigrinum: quo Tiberius Augustus anno suae aetatis septuagesimo octavo, cum imperasset (vt ferunt) annis vigintiduo, mensibus sex, & diebus viginti, ex hac vita migravit decimo septimo Kalend. Aprilis, relicto Caio Caligula nepote ex Germanico Imperij herede. quomodo autem haec se habuerint, Suetonius, Tacitus, & alij fusiis narrant, licet ab his discrepans Dio Cassius dicat eum defunctum septimo Kal. Aprilis, vixisseque annos septuaginta septem, menses quatuor, & dies nouem, imperasseque annis vigintiduo, mensibus quinque, diebus tredecim. Ceterum numerando annos Tiberij ab obitu Augusti sequenti die, affirmare opus est imperasse annis vigintiduo, & mensibus septem, minus quatuor diebus: nam ille decimanona Augusti vita functus est, Tiberius vero decima sexta Martij. Qualis autem Caius fuerit, Seneca ad Albinam hac vna sententia declarat: Hunc, inquit, mihi videtur rerum natura edidisse, vt ostenderet quid summa vitia in summa fortuna possent.]

I. TIBERII OBITU.

Dum haec Romae aguntur, Vitellius Syriae Praeses ad bellum paratus Arabicum aduersus Aretam Regem, a sumptibus duabus legionibus, & leuis armaturae militibus, atque equitum auxiliis missis a sociis Regibus, properans versus Petram, peruenit Ptolemaidem. Cumque vellet per Iudaeam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis Principes, deprecantes transitum: Neque enim patrios ritus permittere dicebant, vt inferantur vllae imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus ille flexus, mutauit sententiam de itinere proposito: missoque per Magnum campum exercitu, ipse cum Herode Tetrarcha & amicis ascendit Ierosolymam sacrificaturus Deo in festiuitate, quae tunc instabat, publica. Quod postquam ventum est, honore summo exceptus a populo, haesit ibi triduo: & interim a Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transfudit. Quarta die acceptis litteris de obitu Tiberij, populum sacramento adiegit in fidem Caij noui Principis; reuocataque ex itinere copias in hiberna dimisit; ipse vero Antiochiam repetiit.] haec Iosephus.

II. ADVENTVS VITELLII IEROSOLYMAM.

Interea Romae Agrippa, Aristobulo Herodis filio natus, cum a Tiberio detineretur in carcere, iussu Caij solutus est: quem elapsus non multis diebus accersitum ad se domum, tonderi, vestemque mutare praecipit: imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiae quae Philippi fuerat, Regem constituit, adiecta Lyfaniae quoque tetrarchia; & pro ferrea catena, dedit auream pari pondere: sicque nobilitatus mansit Romae usque in annum sequentem. Iudaei igitur in hunc modum nouo aucti sunt Rege.] haec omnia ex Iosepho.

Ioseph. ant. lib. 18. c. 7.

III. Ioseph. ant. lib. 18. c. 8. in fine.

Hic idem annus, qui tertius a Pauli conuersione numeratur, ille ipse est quo idem Paulus Damasco Ierosolymam venit, cuius aduentus scribens ad Galatas his verbis meminit: Deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim.] Siue ergo dictos tres annos a reditu de Arabia, siue a conuersione ad Christum numeres, parum interesse videtur. Lucas enim cum nihil de eius accessu in Arabiam scribat; quasi rei nullius momenti & modici temporis, nullam habuisse illius rationem ac merito praetermississe videtur. Nec est quod quis iure dicere possit; antequam proficisceretur in Arabiam, Ierosolymam venisse (quasi id Lucas significet, cum illius accessum in Arabiam praetermisit.) Nam ipse de se testatur, se antea abiisse in Arabiam, quam ad antecessores Apostolos Ierosolymam veniret. Quamnam vero obuenerit occasio recedendi Damasco, ac Ierosolymam proficiscendi, Lucas his verbis declarat: Cum autem implerentur dies multi (nempe triennium) consilium fecerunt in vnum Iudaei, vt eum interficerent. Notae autem factae sunt Saulo infidiae eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, vt eum interficerent. Accipientes autem eum discipuli eius nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta.] haec Lucas. Eadem & ipse Paulus ad Corinthios scribit his verbis: Damasci Praepositus gentis Aretae Regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet: & per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & effugi manus eius.] Cum enim (vt nuper dictum est) acre bellum inter Romanos & Aretam Regem conflatum esset, facile fuit dicto Regi ac ministris eius a Iudaeis Pauli hostibus suaderi de Paulo, quod

IV. Galat. 1.

Act. 9.

2. Cor. 11.

quoddam civitatem ac regionem, alterius pretextu occasionis, idem venisset exploraturus, A quippe qui non modo Damascum, sed & Arabiam, in quam vis belli conuerti videbatur, inuisere abiisset: sicque Regis ministri ad eum concitati, omni studio inuigilarent ut eum caperent, atque necarent.

V.
A. 9.

Cum ergo (inquit Lucas^a) venisset in Ierusalem, tentabat se coniungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine eius.] Timor quippe ille ceterorum discipulorum plane significat, tum primum post suam conuersionem Paulum Ierosolymam concessisse: nam si (vt nonnulli putarunt) iam antequam in Arabiam proficisceretur, Ierosolymam venisset; quoniam timoris noua causa illos afficere potuisset, quem iam ante Christianum esse experimento nouissent? Cur vero B

Galat. 1.

Hier. in ep. ad Galat. 1.

Damasco fugiens, Ierosolymam contenderit, vbi maius sane periculum sibi imminere, intelligere potuisset, quippe qui fuisse paternae legis desertor videretur & transfuga: nulla sane alia causa se ad hoc fuisse impulsam, quam ea scilicet, vt ipsum Petrum Principem omnium Apostolorum inuiseret, ipsemet testatur, sic enim ait^b: Deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim.]

Non (inquit S. Hieronymus^c) vt oculos, genas, vultumque eius aspiceret; vtrum macilentus an pinguis; adunco naso esset an recto; & vtrum frontem vestiret coma, an (vt Clemens in Periodiseius refert) caluitium haberet in capite. Nec puto Apostolica fuisse grauitatis, vt post tantam triennij preparationem, aliquid humanum in Petro voluerit aspiceret. Sed his oculis aspexit, quibus & modo in epistolis suis videtur: his oculis Paulus vidit Cepham, quibus nunc a prudentibus quibusque Paulus ipse conspicitur, quod si cui non videtur, cum superiori sensu iungat haec omnia: quod nihil Apostoli sibi contulerint. Nam & quod iustus sit ire Ierosolymam: ad hoc esse vt videret Apostolum, non discendi studio, qui & ipse eundem praedicationis haberet auctorem, sed honoris prioris Apostolo deferendi.] hucusque S. Hieronymus.

V I.

Ambros. in epist. ad Gal. PAVLVS CVR VENIT VIDERE PETRVM.

Item sanctus Ambrosius^d: Dignum, inquit, fuit vt cuperet videre Petrum: quia primus erat inter Apostolos, cui delegauerat Saluator curam Ecclesiarum.] Rursum Chrysostomus: Ascendit, ait, velut ad maiorem & seniore[m].] & paulo post: Vides quam maiorem beneuolentiam habuit erga Petrum? huius enim causa peregrinationem susceperat, & apud eundem commoratus est. Haec & dico frequenter, & memoria retineri volo: vt si quae audieritis, quae ab eo aduersus Petrum dicta videbantur, ne quis suspectum habeat Paulum Apostolum: veluti cum dicit: Restitit Petro. Neque haec verba putat esse simultatis aut contentionis: nam honorat virum, & diligit plus omnibus, nec ob vllum aliorum Apostolorum narrat se ascendisse Ierosolymam, sed propter hunc solum.] haec ipse. Porro non id actum tantum (vt dictum est) beneuolentiae causa, qua erga ceteros quoque Apostolos aequae affectus erat; sed honoris, cum sciret Petrum a Christo omnibus esse praefectum. Theodoretus^e sic ait: Etenim cum Paulus humana doctrina non indigeret, vt qui ab vniuersorum Deo illam accepisset: tamen Apostolorum Principi honorem, quem par est, tribuit.] item Oecumenius^f: Per tot tantaque certamina abiit, vt videret Petrum tamquam maiorem, aut etiam maneret causa honoris, quem Petro deferebat.]

Theodoret. in epist. ad Galat. 1. Oecumen. in epist. ad Galat. 1.

V II.

Galat. 2.

BARNABAS PRAESTO FVIT PAVLVS.

A. 9. Alex mon. in Encom. Barn.

Illa etiam videtur Paulus fuisse impulsus causa veniendi Ierosolymam videre Petrum, vt cum aggressus esset praedicare Euangelium, illud cum Petro conferret: sicut cum praedicaturus Euangelium Gentibus, iterum Ierosolymam venit, vt illud a ceteris probaretur Apostolis: quod ipse profiteretur his verbis^g: Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito. Ascendi autem secundum reuelationem: & contuli cum illis Euangelium, quod praedico in Gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currem, aut cucurrissem.] Quocirca cum Paulus ob has causas illuc peruenisset, sed adhuc memoria eorum quae aduersus Ecclesiam gessisset, a discipulis timeretur: a Barnaba^h introducit ad Apostolos: ex antiquo enim familiaritatis vsu, quae inter vtrumque olim, cum ambo vna cum Stephanoⁱ a Gamaliele erudirentur, intercesserat, praeter ceteris Barnabas id facere aggressus est, nempe, vt (quod ait Lucas) apprehensum eum duceret ad Apostolos, non autem omnes: nam idem Paulus cum de eodem suo Ierosolymam

Annal. Eccl. Tom. 1.

A mam agit^a aduentu: Praeter Petrum, ait, alium Apostolum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini.] Quibus (inquit Lucas^b) narrauit quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem, & fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoque Gentibus, & disputabat cum Graecis: illi autem querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, & dimiserunt Tharsum.] haec Lucas de Paulo, qui (vt testatur^c) spatio tantum diebus quindecim Ierosolymis haesit. Haec autem facta esse huius anni exordio, antequam Tiberius Imperator extremum vitae diem clauderet; quae paulo post dicentur, non obscure indicabunt.

Qualis autem esset praesens status Ecclesiae, Lucas^d his verbis significat: Ecclesia quidem per totam Iudaeam, & Galileam, & Samariam habebat pacem, & aedificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur.] Tam optata igitur & tam opportuna a Deo praestita Ecclesiae suae tranquillitate Petrus optime visus est: quippe qui Ierosolymis egressus, regiones circumpositas peragrans (quod sui muneris erat vniuerso gregi prospicere) Ecclesias visitabat. Id quidem Lucas^e paucis his tantum verbis significat, subdens: Factum est autem, vt Petrus dum pertransiret vniuersos, deueniret ad sanctos, qui habitabant Lyddae, &c.] Intentus enim ipse Lucas (vt apparet) miracula insigniora a Petro edita memoriae commendare, ceteras eius res gestas in hac lustratione prouinciae obuolutas silentio praetermisit, & inter alia institutionem Ecclesiae Antiochenae; quam hoc ipso anno ab eo fuisse erectam, maiorum testificatione facile demonstrabimus. Per multa enim, praeter haec, alia quoque grauissima fuisse a Luca praetermissa, S. Hieronymus^f manifeste fatetur his verbis: Nec mirum esse, si Lucas hanc rem tacuerit, cum & alia multa, quae Paulus sustinuisse se replicat, historiographi licentia praetermisit: & non esse contrarium, si quod alius ob causam dignum putauit relatu, alius inter cetera dereliquit. Denique primum Episcopum Antiochenae Ecclesiae Petrum fuisse accepimus, & Romam exinde translatum: quod Lucas penitus omisit.] haec Hieronymus.

Ceterum quod spectat ad Ecclesiam Antiochenam hoc anno a Petro institutam, & septem annis ab eodem administratam: non aliunde certius quam ab eiusdem Ecclesiae antiquioribus monumentis Eusebius Caesareae Episcopus, & sedi Antiochenae proximus accepisse videtur, quod ait^g, Olympiade ducentesima tertia anno quarto, antequam Tiberius moreretur, Petrum Antiochenam fundasse Ecclesiam, ibique cathedram adeptum fuisse. sunt haec eius verba sub hoc anno: Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam fundauit, ibique cathedram adeptus sedit.] haec habet editio Parisiensis a Michaele Nonnio elaborata, & Basileenses diuersis temporibus editae. Verum quod additur numerus quo sedit, annorum viginti quinque: in Eusebij Chronicon mendum irreplisse certum est: cum constet eiusdem Eusebij testimonio, non nisi septem annis curasse Ecclesiam: nam inferius anno secundo Claudij Imperatoris de eodem Petro sic ait: Cum primum Antiochenam fundasset Ecclesiam, Romam proficiscitur.] ibi verè ponitur numerus annorum viginti quinque, quibus Romae cum sedit ostendit. Porro quamuis Romam eo anno peruenisset, tamen non nisi sequenti, qui est tertius Claudij, Ecclesiae Antiochenae subrogatum ponit Euodium: vsque enim ad illud tempus Petrum illam administrasse Ecclesiam, nulli dubium esse potest. Ceterum de septem annis sedis Antiochenae non tantum Eusebius, sed & liber Pontificalis^h, qui tamen falsò adscribitur Damaso, & Gregoriusⁱ Papa, atque alij testati sunt, vt cum hic ad Eulogium Episcopum Alexandrinum scribens, haec habet de sede Antiochena: Ipse firmavit sedem, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit.]

Sicut enim idem Petrus (vt dictum est) ad eos qui Samariae in Christum crediderant, ab Apostolis est missus, quod res esset magni ponderis, & Apostolorum Principe digna legatio videretur: ita etiam, cum ex his qui post necem Stephani dispersi fuerunt discipuli (vt testatur Lucas^k) venissent Antiochiam, Iudaeis Euangelium praedicantes, & (quod accidit etiam Damasci) multos Iudaeorum conuertissent ad fidem, atque Ecclesiam collegissent: omnium Apostolorum sententia (vt aequum est credere) factum est, vt Petrus Apostolorum Princeps, totius Syriae principi ciuitati atque metropoli, cui & Palaestina, ipsaque Ierosolyma subiaceret, praeficeretur Episcopus. Maiores enim in institutione

Annal. Eccl. Tom. 1. Z 3 tuendis

tuendis sedibus Ecclesiarum, non aliam iniisse rationem, quam secundum prouincia-
rum diuisionem & prerogatiuas à Romanis antea stabilitas, quam plurima sunt exempla.
Sed satis modò erit, vnum vel alterum huc in presentiarum afferre: ac in primis illud
haud longè petitur de sede Antiochena: quæ quantumlibet à Petro ante Alexandrinam
fuerit instituta; tamen quoniam præfectura Alexandrina Augustalis dicta, ab Augusto
eo nomine insignita, magnificentissimè præ ceteris ab eodem fuerat nobilitata (quod in
nostris Notationibus^a ad Romanum Martyrologium pluribus diximus) longè præstabat
Syriæ præfecturæ: ea de causa factum apparet, vt quauis sedes Antiochena ante Alexan-
drinam à Marco nomine Petri erectam, fuerit instituta: tamen illi postposita habeatur.
Sic etiam quoniam inter omnes Orientales præfecturas, Syriæ Proconsulatus præsta-
bat: cum eius prouinciæ metropolis esset Antiochia; inde etiam accidit, vt prima om-
nium Antiochena Ecclesia haberetur: & quantumuis Ierosolymorum Ecclesia prima
omnium origine temporis, & nobilitate rerum in ea consummatarum meritò dici pos-
set, ceterisque ea de causa, quæ in Oriente essent, Ecclesiis iure præferenda videretur, il-
li tamen subiiceretur.

^a Die 20. Octob. d. in Artemio.

XI. Secundum eandem quoque (vt apparet) rationem, non ipsa Ierosolymorum Eccle-
sia est instituta metropolis Palæstinæ, sed quòd totius illius prouinciæ metropolis Cæsaria
maritima à Romanis esset effecta, illic etiam sedes metropolitana eiusdem prouinciæ
est decreta, seruato tamen aliquo Ierosolymorum Ecclesiæ honore. Habes id perspicuè
declaratum ex his quæ S. Hieronymus^b ex Apologia Ioannis Episcopi Ierosolymitani
missa ad Theophilum Alexandrinum, ad Pammachium scribit, dum sic ait ex verbis il-
lius: Responde mihi: Ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor,
hoc ibi decernitur (in Concilio Nicæno scilicet) vt Palæstinæ metropolis Cæsaria sit, &
totius Orientis Antiochia.] hæc ille. Ceterum longè ante Nicænum Concilium Cæ-
saream Palæstinæ metropolim esse institutam, ipse canon^c Concilij Nicæni non obscu-
rè significat, cum sic ait: Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Æliæ Episco-
pus honoretur, habeat honoris consequentiam, salua metropolis propria dignitate.] hæc
erat Cæsaria, quæ auctore Iosepho^d, maxima omnium Iudææ prouinciæ ciuitatum erat.
Sic igitur (vt dictum est) Antiochenæ Ecclesiæ, quæ potissima tunc temporis haberetur,
Petrus, quòd inter Apostolos primatum ageret, curam suscepit: cuius quidem institu-
tionis memoriam antiquitus Ecclesia Catholica anniuersaria celebritate peragere con-
suevit vigesima secunda Februarij^e.

^b Hier. epist. 61.
^c Conc. Nic. can. 7.
^d Ioseph. de bello Iud. lib. 3. c. 14.
^e Martyrol. Rom. & alia c. 110.

XII. Denique quod pertinet ad eandem Ecclesiam Antiochenam: dissimulare non possu-
mus, quòd ex recentioribus quidam^f, nullam prorsus habens rationem antiquorum Pa-
trum & Ecclesiasticæ antiquæ traditionis, quæ sunt omnium stabilita cõsensu, inuertens,
& inaudita hæcenus ac noua statuens, affirmare conatus est, Antiochenam Ecclesiam
post Romanam fuisse à Petro institutam; ea tantum ratione persuasus, quòd tam ex Actis
Apostolicis quàm ex epistola Pauli ad Galatas^g constare ait, Petrum numquam ex Iu-
dæa excessisse. Sed vbi hæc Lucas, & quo in loco Paulus affirmat? nullibi prorsus, nisi
fortè dicere velit; quoniam neuter horum de accessu Petri Antiochiam meminisset, id-
circo è Iudæa non recessisse probari. Leuis admodum, atque nullius planè ponderis ar-
gumentatio, sed peculiaris nostrorum temporum Nouatoribus, qui in promptu habent
vt negent quidquid in Scripturis non reperitur expressum. Sed quis est qui dubitet de re-
bus gestis Apostolorum permulta à Luca esse prætermissa? quod cum ex multis aliis, tum
etiam ex Pauli epistolis (vt suis locis videbimus) sæpè demonstrabitur. Certè quidem si
quis historiam Actorum à Luca scriptorum assuevit, atque ea omnia recta temporis ratio-
ne digessit, inuenisse certum est, ipsum in scribendis Actis Apostolorum illud iniisse con-
siliium, vt res, quibus præsens non adfuit, vel omnino silentio obuolutas relinqueret, vel
plurium annorum spatia vnus ferè periodi sententia perstringeret: quibus verò interfuit,
cunctas singillatim atque exactè conscriberet.

XIII. At quam ratione idem auctor ipsum Eusebium suæ cogit ad stipulari sententiæ, qui
tam expressè Antiochenam sedem hoc anno fundatam esse ab eodem Apostolo Petro
restatur? Nec certè curandum, si ea Eusebij assertio in aliquibus exemplaribus, haud ta-
men in antiquis (vt experti sumus) desideretur: nam eadem eiusdem Eusebij testificatio-
ne firmissimè testata habentur. Cum enim constans sit, tam traditione quàm scriptis, Pe-
trum Antiochenam Ecclesiam annis septem administrasse; pateatque (vt vidimus eius-
dem

^f Onuphr. in addit. in Pla-
tina.
^g Galat. 1.

dem assertione) ipsum anno secundo Claudij, cum primùm Ecclesiam Antiochenam
fundasset, Romam esse profectum: ex necessaria propemodum assumptione dicendū est,
hoc vltimo anno Tiberij (vt eiusdem Chronicon habet) ab eo fuisse sedè Antiochenam
erectam: ac rursus (vt pluribus suo loco dicitur) eundem ipsum anno secundo Clau-
dij, non prius, ex Oriente Romam esse profectum. Ex his igitur in primis cõfutatur quod
dicitur, Petro ante suum carcerem minis licuisse erigere Ecclesiam Antiochenam, quòd
Lucas Petri acta profectus, de ea re nihil omnino dixerit.

At certè quidem vidimus, hoc potissimùm anno, Petrum benè vsum Ecclesiæ pace,
peragrassè omnes Ecclesias in Syria erectas. Quid enim aliud sibi volunt illa Lucæ^a ver-
ba: Factum est autem, vt Petrus dum pertransiret vniuersos, deueniret ad sanctos, qui
habebant Lyddæ, &c.] An putandum, qui vniuersas tunc inuisit Ecclesias, Antioche-
nam præterisse, quæ maxima omnium haberetur? Illuc enim (vt idè tradit Lucas^b) com-
plures ex persecutione facta sub Stephano commigrarant. & licet idem dicat eos nemi-
ni locutos esse verbum, nisi Iudæis; non putet quis fuisse exiguum, ac planè contemnen-
dum numerum Iudæorum Antiochiæ agentium: nam illorum qui à Seleuco ciuitate
donati fuerant, ingentem planè fuisse numerum, eisdemque nobilissimos fuisse, vt pote
ex æquo cum Gentilibus eiusdem ciuitatis municipes, & qui eadem iura possiderent. Io-
sephus^c agens contra Apionem testatur: quod quidem ius, nec dirutis Ierosolymis, & Iu-
dæorum rebus funditus penè collapsis, à Vespasiano fuisse sublatum, contra nitentibus
licet ceteris Gentilibus ciuibus Antiochenis, idem auctor affirmat^d: æneis enim tabulis
hæc scripta erant priuilegia Iudæorum, quas Titus^e indelebiles seruari voluit. Erat autem
adeò ingens Iudæorum Antiochiæ degentium numerus, vt tempore belli à Tito illati,
cum Syri & Palæstini Gentiles, qui apud se essent Iudæos occiderent, vel saltem vinculis
manciparent: Antiocheni quantumlibet in eos animo essent infenso, tamen propter eo-
rum multitudinem ab illorum inuasionè abstinuisse crediti sint^f. Hæc ergo diximus, ad
insinuandum quòd licet apertum non esset ostium fidei Gentibus, tamen ex Iudæis An-
tiochenis nobilis potuit colligi Ecclesia Antiochiæ, cui peculiariter præesset Petrus Apo-
stolus. Cum verò post reueratam Gentilibus fidei ianuam, maior ex illis fieret in dies ad
Christianam fidem accessio; tunc euenit quod idem Lucas tradit^g, vt illuc Barnabas Ie-
rosolymis mitteretur. Nihil ergo repugnat, quin antea à Petro, ex his qui erant in cir-
cumcisione credentes, erecta fuerit sedes Antiochena.

Eadem quoque facilitate illa ratio confutatur, qua dicitur Petrus à Paulo visitatus post
triennium Ierosolymis, & non Antiochiæ; vbi nonnisi post annos quatuordecim ab eo
tempore quo Ierosolymis illum primò conuenit, postea nactus est; quando ea inter
ipso amica altercatio facta est, vt idem Paulus scribit ad Galatas^h. At quanti nam pon-
deris hæc obiectio? An quia Paulus Ierosolymis Petrum hoc anno reperit mansitque
(vt ait) apud eum diebus quindecim, impedimento necessario esse potuit, ne ipse per-
rexit Antiochiam, eamque stabilierit Ecclesiam: cum præsertim (vt vidimus ex Actis
Lucæⁱ) hoc ipso anno idem Petrus Ierosolymis egressus, vniuersos inuisit qui erant in
Syria, Christianos? Huic quidem simile illud est: Paulus post annos quatuordecim
Petrum nactus est Antiochiæ: ergo quòd tunc temporis Petrus illic erat agens, num-
quam antè aliàs illam adiit ciuitatem; neque hoc, quo posuimus, sed illo potiùs tem-
pore Antiochenam ille erexit Ecclesiam. Sed quid hæc his nostris obstant, quo mi-
nùs hoc anno Petrus sedere cõperit Antiochiæ, tenueritque eam sedem vsque ad an-
num secundum Claudij? Quæ ratio cogit, vt, cum Paulus post annos quatuordecim
Petrum conuenit Antiochiæ, non ante tempus illud Petrus sederit Antiochiæ, sed
tunc primùm ibi ageret eius ciuitatis Episcopum? Sed relegamus seriem rerum gesta-
rum. Cum enim (vt dictum est) Petrus eidem sedi præfuisset Episcopus annis septem,
anno secundo Claudij Romam venit, vbi mansit ad illud vsque tempus, quo Clau-
dij edicto Iudæi Roma sunt pulsi: tunc enim Petrus reuersus in Orientem, non Ieroso-
lymam tantum, sed etiam profectus est Antiochiam, tuncque illic eum Paulus conue-
nit. sicque cum hæc omnia magna inter se consensione cohæreant, nulla est quæ ex his
iure oriri possit obiectio.

Sed & illud exactius perquiramus, quod maximè omnium ad huius historiarum verita-
tem intelligendam conferre posse videtur: Quidnam propriè sit, quod dicitur Petrus fun-
dasse Ecclesiam Antiochenam, in eaque annis septem sedisse. Errant, mea sententia, qui

XIV. Act. 9. DE IUDÆIS ANTIOCHIAE HABITANTIBVS. Act. 11.

Ioseph. contra Apion. lib. 2. Ioseph. anti. lib. 12. c. 3. Ioseph. de bello Iud. l. 7. cap. 24.

Ioseph. de bello Iud. l. 2. c. 20.

Act. 11.

XV. DILVTIO OBIECTO- RVM. Gal. 1. 2.

Act. 9.

XVI.

QUOMODO
PETRVS
EREXIT SE-
DEM AN-
TIOCHE-
NAM.

existimarunt ad hoc opus fuisse vt Petrus petierit Antiochiam, & ibi iugiter permanse- A
rit annis septem. Nam si praesentia Petri quamlibet Ecclesiam primariam effecisset; tot
essent numerandae sedes Patriarchales, quot à Petro fuerunt Ecclesiae institutae: fuisse nam-
que earum immensum planè numerum, nemo puto inficias ierit. Cùm verò ex aduerso
sedes Alexandrina, in qua aliquando fuisse Petrum, certa aliqua assertionem nequaquam
monstrari potest, post Romanam sedem omnium maxima ab eo fuerit instituta: planè
perspicuè intelligi posse videtur, non praesentiam Petri, sed eius potissimum requisitam esse
auctoritatem ad constituendam sedem aliquam Patriarchalem. Modò igitur, vt dica-
mus à Petro fundatam seu erectam sedem Antiochenam, non est intelligendum, quòd
ibi Petrus primò praedicaerit Euangelium: id enim factum esse ab illis qui post necem
Stephani pulsi Ierosolymis sunt, discipulis, Lucae testimonio (quod diximus) exploratum
fatis atque perspectum habetur. Sed accipiendum est, sic à Petro fundatam dici Ecclesiam B
Antiochenam; quòd scilicet illi à Petro praecipua dignitas sit collata, vt Orientalium se-
dium maxima diceretur, & esset. nam si ante Petrum alij praedicaerit discipuli Euange-
lium Antiochia, à quibus iactum videretur Ecclesiae fundamentum: quamvis Petrus &
Paulus postea iisdem Euangelium praedicaerit, certè hac ex parte fundatores dici non
poterant, secundum quod idem Paulus ad Romanos scribens ait: Sic praedicaui Euan-
gelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedifica-
rem.] Quòd si quoquo modo, quia Petrus post alios Antiochia Euangelium praedica-
uit, fundasse eam Ecclesiam dicendus esset; nihil certè hac de causa tribuendum am-
plius Petro quam Paulo, cùm & ipse ibidem eadem in re egregiam operam nauauerit.
Etenim quod ad hoc spectat, non plus Petro, Ignatius scribens ad Magnesianos, quam
Paulo tribuit, affirmans ab utroque esse fundatam Ecclesiam Antiochenam. Quamob- C
rem vt à Petro peculiariter dici possit (quod tradunt omnes) fundatam esse Ecclesiam
Antiochenam: dicendum est, Petrum primò erexisse, seu instituisse sedem Patriarcha-
lem Antiochenam. Ad quod agendum (si velimus & hoc dicere) nulla profectò incu-
bit necessitas vt Petrus abierit Antiochiam; cùm vbiicumque ageret, id sua, qua polle-
bat, auctoritate praestare potuisset.

Rom. 15.

XVII.

Sic igitur erecta atque fundata à Petro Ecclesia Antiochena, omnium quae hactenus
erectae fuissent Ecclesiae praecipua atq; potissima, nullius certè nisi Apostolorum omnium
Principis potuit sedes esse. Hierarchicus enim ordo, quem Christus in sua Ecclesia serua-
ri voluit (de quo praeter illa quae diximus, plura dicturi sumus) haud pati posse videtur, vt
in prima sede alius quisquam quam primus Apostolus sederet Episcopus. Sed quod fede-
re dicimus, neminem adeò rudem putamus, vt cùm dictum sit Petrum sedisse Antio- D
chia annis septem (tot enim numerantur ab eius institutione vsque ad Romanam sedem
firmè stabilitam) numquam velit per illud spatium temporis ipsum Antiochia recep-
sisse: sicut cùm fertur eundem sedisse Romae annis viginti quinque, numquam eo tem-
pore profectò aliò esse contendat. Nam cui non tantum vnus ciuitatis, sed totius Chri-
stiani orbis onus incumbere, ac sollicitudo eum simul vrgebat; quiq; omnibus prospice-
re, omnes (si posset) inuisere, instituere, monere, hortari, ac denique vniuersum gregem
sibi creditum pascere tenebatur; quoniam pacto, illis praesertim temporibus, cùm fides
Christiana à Gentibus atque Iudaeis vbiq; vexaretur, vnus ciuitatis, licet amplissimae,
valuit angustiis contineri; & non potius (quod ab eo factum hoc anno ex Luca vidimus)
circuens regiones, vniuersas adiret Ecclesias? Sic igitur accipiendum est, Petrum annis
septem praefuisse Episcopum sedi Antiochenae; quòd donec alia ab eo sedes, nempe Ro- E
mana, quam maximam omnium esse voluit, esset erecta, ipse Petrus sit dictus Episcopus
Antiochenus, inde verò Episcopus Urbis fuerit appellatus.

QUOMODO
ANNIS SE-
PTEM PRAE-
FUIT PE-
TRVS AN-
TIOCHIAE.

XVIII.

His igitur de sede Antiochena elucidatis: omnia quae frustra obiici possunt de Petro,
quòd non fuerit his temporibus Antiochia (licet & id falsum esse dixerimus) vel quòd
non integris annis septem ibidem sederit, irrita prorsus cassaque redduntur. Quòd verò
ab Eusebio post expletam functionem ipsius septem annorum sedis Antiochenae, dicatur
Euodius primus Episcopus Antiochenus: hoc ille monstrat, quòd post Petrum Aposto-
lum primus hic sederit: ex his enim quae ab eodem auctore antea dicta sunt, haec de Euo-
dio in necessariam ducuntur consequentiam: quae etsi essent obscura, satis ab Ignatio
declarantur, qui eiusdem sedis fuit Episcopus; cùm ad eandem Ecclesiam Antiochenam
sic scribit: Memetote Euodij beatissimi Patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula

Euseb. in
Chron.
QUOMODO
EUODIUS
PRIMVS
EPISCOPVS
ANTIOCHE-
NVS.
Ignatius
epist. II.

A cula vestrae Ecclesiae sortitus est.] Non ergo primus Euodius est institutus Episcopus An-
tiochenus; sed post Apostolos, nempe Petrum (pluralem numerum pro singulari, vt as-
solet, ponés) eum ordinatum dicit Episcopum. Sic primus igitur Euodius est dictus Epi-
scopus Antiochenus, quòd à Petro primus eam rexerit Ecclesiam, licet ordine esset dicendus
secundus: sed alia etiam ratione primus; quòd qui post Petrum est creatus eius ciuitatis
Episcopus, non proprie nec in omnibus posset dici Petri successor: translata enim semel
Romam Petri sede, ille re vera tantum dicendus erat Petri successor, qui post eius obi-
tum suffectus est in locum ipsius Romanus Episcopus. Qui verò post eum Ecclesiae An-
tiochenae est praefectus Antistes, nequaquam summæ omnium sedis est ius consecutus;
hoc enim personae coniunctum, ipse Romanus, quam erexit, Ecclesiae contulerat: sicq; hac
ex parte Euodius nouus & primus sedis Antiochenae Episcopus habebatur.

B Sed & ex his ipsis aduersus contraria asserentem instamus. Si (quod nec quisquam
hactenus negare visus est) Euodius anno tertio Claudij (vt ponitur ab Eusebio) est crea-
tus Episcopus primus Antiochenus: quam ratione, quòve iure dici potest, Petrum post
erectam Romanam Ecclesiam, iterum Claudij edicti occasione in Orientem reuersum,
instituisse seu fundasse eam Ecclesiam, quae multò antè iam habebat Episcopum ordina-
tum? Vel quo modo illic sedit, vbi iam ex sententia ipsius & omnium, sedebat Euodius?
An fortasse dicendum, quòd Petrus Euodium, vt ipse sederet, in ordinem redegit, vel
vnà cum eo sedit, vel eo defuncto (quod non probatur) successit in locum Euodij? Has
omnes non nisi inanes esse nugas, quis non intelligit? At fortasse dicet, sic Petrum fun-
dasse Ecclesiam Antiochenam dici debere, quòd eam tunc sedem Patriarchalem insti-
tuerit, non tamen quòd ipse in ea sederit. Sed hac stante sententia, negandum esset, quod
C in hanc diem Graeci omnes, & inter eos Ioannes Chrysostomus eius Ecclesiae olim presby-
ter, ac Latini pariter vna eademque consensione suis ipsorum scriptis professi sunt, Pe-
trum Apostolorum Principem Antiochiae sedisse Episcopum: quinimò multo eum
tempore illic sedisse, idem Chrysostomus his verbis significat: Petrus, cui clauis regni
caelorum dedit, cuius arbitrio & potestati cuncta permisit, hunc hinc longo tempore iussit
commorari: quamobrem vniuerso Orbi ex altera parte ciuitas nostra responderet.] haec
ipse. Alij vsque ad annum septimum sedisse dixerunt: quod tam Eusebius (vt dictum
est) quam Latini omnes, qui numerant annos sedis Antiochenae, testantur, licet ex Gre-
cis vnus tantum Nicephorus ponat annos duos.

XIX.

DIVITIO
OBJECTO-
RYM.

Chryso-
stomus
de translat.
S. Ignatij.

Niceph. in
Chron.

XX.

Sed quoniam neminem negaturum existimo, Petrum non tantum instituisse sedem
Antiochenam, sed & in ea etiam sedisse Episcopum: quo modo, rogo, eodem tempo-
re Romae & Antiochiae sedit, qui Romanam sedem semel instituens, illic sedisse ab om-
nibus traditur annis viginti quinque? Tot igitur annos à Romana Petri sede quis minuat
necesse est, quot Antiochenae Petri sedi dederit; ac etiam totidem sedem Romanam
vacasse annos, aequè affirmare opus sit. Insuper dicere Petrum vnà cum Euodio sedi-
sse, qui numquam vsque ad obitum cessasse inueniri poterit, habendum esset pro mon-
stro: sicut si quis etiam dixerit, sic sedisse annis septem Antiochia, vt etiam eo tempo-
re, licet absens, Romae per corepiscopos sedere non desierit. Primo enim casu, idem
esset vnà Ecclesiam duos habere praesidentes Episcopos, quod in vno corpore duo es-
se capita: secundò autem, vnum caput duobus corporibus esse insitum: sic enim acci-
piendum esset, vno eodemque tempore Romae sedisse & Antiochia, nimirum in vtra-
que Ecclesia vnum caput visibile ostentare, & contra hierarchicum Ecclesiae ordinem,
E monarchiam vno tantum loco consistentem, duorum locorum diuersitate distinguere,
nec vnà esse sedem quae summa omnium praedicetur, sed duas aequè sublimes: eo e-
nim nomine illum oportuit praefuisse Ecclesiae Antiochenae; cùm alioqui negari non
possit, Petrum sua auctoritate, qua vniuersi gregis pastorem agit, omnibus Christiani
orbis Ecclesiis praesidere. Qua ratione si diceremus eodem quoque modo Petrum praefuisse
Ecclesiae Antiochenae: cùm sic aequè cuiusque ciuitatis Ecclesiae Petrus quoque es-
set dicendus Episcopus; nequidquam praeter ceteris vindicare sibi posset Ecclesia Antio-
chena. Vide, obsecro, per quos anfractus, ac loca deuia, planeque inuia, ducenda sit hu-
iusmodi de sede Antiochenae Ecclesiae disputatio; quo omnem aditum mendacio vndi-
que oclusum esse monstremus.

Nec illud confutare praetermittimus (licet vt res nullius planè momenti dissimulari
absque aliquo veritatis praedicio possit) quod dicitur, impossibile fuisse Petrum ante-
quam

XXI.

SEPTEM
ANNI SE-
DIS ANTI-
CHENAE.

quam Romam migrasset, sedisse septem annis Antiochia; eò quòd à tempore quo Petrus A Antiochenam sedem instituisse traditur, vsque ad tempus anni secundi Claudij, quo e- lapsus è carcere Romam venit, non amplius (vt qui aduersatur affirmat) quam anni quin- que intercedant. Sed vt patèter monstremus, hæc affirmantem, in annorum supputatio- ne manifestissimè decipi, redigamus annorum numeri ratione ad calculum. Eusebius (vt dictum est) ponit Ecclesiam Antiochenam fundatam à Petro anno vltimo Tiberij Im- peratoris, Olympiade ducentesima tertia, anno quarto: rursus verò Olympiade ducen- tesima quinta, anno secundo, quo ab eo adscribitur Claudij Imp. secundus annus, ab eo- dem ponitur Petri Romam profectio. Numerando igitur ab anno quarto dictæ ducen- tesimæ tertiæ Olympiadis vsque ad annum secundum ducentesimæ quintæ, septem col- ligi annos, quis non videt? vnum videlicet ducentesimæ tertiæ, quatuor ducentesimæ quartæ, ac duos ducentesimæ quintæ Olympiadis. Sicque septem saltem inchoati nume- rantur anni à tempore institutæ sedis Antiochenæ, vsque ad Petri Romam versus pro- fectioem: immò plenos esse numerandos septem annos sedis Antiochenæ, inferius suo loco, cum de Euodio successore erit sermo, apertius demonstrabimus.

XXII.
* Apud Eu-
seb. li. 5. c. 17.
DE SENTEN-
TIA APOL-
LONII.

Nec est denique quod quis obiciat post hæc omnia confutata, de Apollonij * antiqui Theologi sententia, ex traditione maiorū (vt ait) accepta, qua dicitur, Saluatorem man- datum Iuis dedisse Apostolis, ne ad duodecim annos Ierosolymis decederent: quasi non licuerit Petro proficisci Antiochiam. Sed profectò maioris esse fidei Acta Apostolorum à Luca conscripta, quauis auctoritate maiorum, nemo negarit. Certè quidem ante illud tempus Petrum & Ioannem Ierosolymis recessisse, ac Samariam petiisse, quin & ipsum Petrum (vt vidimus) Syriam Palæstinam, visitando Ecclesias, peragrassè; immò (vt suo loco monstrabimus) eundem ante dictum tempus è carcere ab Angelo liberatum, non tantum Ierosolymis, sed è Iudæa etiam excessisse, ex iisdem Actis certum exploratum- que habetur; adeò vt omnis prorfus de duodecim annorum mora sententia Apollonij confutetur. Si enim id Dominus iussisset, haud putandum contra Domini præceptum Apostolos Ierosolymis profectos esse. Sed quantumlibet ab Apollonio dicta, vera esse di- xerimus, eadem secundum illam Domini sententiam essent accipienda, qua dixerat, ac iisdem Apostolis præceperat, ne in vias Gentium abirent, nec in ciuitates Samaritano- rum intrarent: & tamen (quod dictum est) constat, Petrum cum Ioanne Ierosolymis recessisse, ac Samariam adiisse, rursusque Gentibus ad Ecclesiam aditum referasse, & Gentium regiones peragrassè: vt appareat eò tendisse Christi iussione atque manda- tum, vt Apostoli ante omnia Iudæis, quorum erant promissiones, intenderent. quo etiam sensu accipienda sunt quæ de seipso Dominus dixerat: Non sum missus nisi ad oues quæ D perierunt domus Israël. At de his hæc tenus.

Mat. 15.

XXIII. DE RE-
RE-
CTIONE SE-
DIS ANTI-
CHENAE FI-
DES CERTA.
* Anaclet.
epist. 3.
* Anther. ad
Euseb. h. c.
* Marcell. ad
Ep. Antioch.
* Leo ser. I. in
Natal. Apost.
* Gelas. in
Com. R. c. 1.
* Pelag. 2. ep.
ad B. magist.
* Greg. lib. 6.
in litt. 15.
epist. 37.
* Hier. de
Script. Eccl.
in Petro. c. 1.
in epist. ad
Galat. c. 2.
* Beda de sex.
atq.
* Ado in
Chron.

His igitur leuibus de Antiochena sede obiectionibus confutatis, breui compendio que- fusiùs dicta sunt colligentes, dicimus, Ecclesiam Antiochenam hoc potissimum anno à Petro Apostolorum principe institutam, eundemque septem eidem præfuisse annis, quo- usque scilicet Romanam Ecclesiam erigens, vnà cum persona, omne summi Pontificij ius in eam transtulit: idque ratum ac firmum haberi etiam maiorum traditione, sacro- rum antiquorum Ritualium attestacione librorum, cõfirmacione vetustissimi commen- tarij de Romanis Pontificibus, qui fertur nomine Damasi: his insuper ad stipulari Roma- nos Pontifices (quamuis gratior ea illis sententia videri potuisset, qua asseritur, Romanam Ecclesiam fuisse à Petro primitus institutam) post Anacletum ^e, Antherum ^d, atque Mar- cellum ^c, quorum scriptorum fides adducitur in controuersiam, etiam ceteros, quorum E scriptorum fides nulla in re vacillat, nempe Leonem ^f Magnum, Gelasium ^g, Pelagium ^h, Gregorium ⁱ, atque alios Romanæ sedis, Episcopos: iunge his Hieronymum ^k id ipsum ite- rum profitemi è, Isidorum, Bedam ^l, Adonem ^m, & alios his recentiores ferè innumeros. Sed (quod omnibus præstat) hæc ipsa Romanorum Conciliorum decretis sunt firmata ac prorfus stabilita; vt iam ab iis dissentire, maximè temerarium debeat iudicari. Est quippe canon Concilij Romani sub Damaso, quod continet Collectio Cresconiana (est in nostro codice numero 236.) qui habet hæc verba: Tertia verò sedes apud Antio- chiam beatissimi Apostoli Petri habetur honorabilis: eò quòd illam primitus quam Romam venisset, habitauit: & illic primum nomen Christianorum nouellæ gentis exor- tum est. hæc ibi. Eadem repetita habentur in Concilio septuaginta Episcoporum Ro- mæ sub Gelasio Papa habito.

Sic

A Sic igitur traditione, Conciliorum auctoritate, sanctorum Patrum assertione, rata firmaque sunt quæ de Ecclesia Antiochena sunt dicta: à quibus dissentientes, in aper- ta mendacia ac planè portenta incidere sit necesse: quale in primis est, id velle negare, quod est in confesso apud omnes, tenuisse Petrum Romanam sedem vsque ad obitum annis viginti quinque, tot enim annos ex his minuas necesse est, quot tribueris sedi An- tiochenæ, si hanc post Romanam ab eo constitutam, & in ea annis septem sedisse fatear- ris. Rursus (quod absurdum est dicere) fateri compelleris, Romanam sedem Antio- chiam fuisse translata. Et si velis dicere, Petrum sic erexisse sedem Antiochenam, non ta- men vt deserit esse Romanus Episcopus: tunc dicere opus esset, non vnà in vna Ecclesia vniuersali (vt par erat) summam sedem instituisse Pontificiam, sed planè duas, Roma- nam & Antiochenam; sicque (quod turpe monstrum referat) vnum summum caput duobus fuisse iunctum corporibus, immò & alteri eorum duo simul capita fuisse con- iuncta (quod diximus) Petrum videlicet, & Euodium, qui Antiochiæ tunc sedebat. Quòd si dicas, nequaquam Antiochiæ sedisse Petrum; sed tantum hoc illi præstitisse, vt quæ primitus fuisset ab aliis instituta, eadem à Petro aucta fuerit priuilegio, vt Patriar- chalis Ecclesia diceretur. At quanam causa, rogo, in Ecclesia Catholica celebrari consue- uit antiquitus anniuersaria solemnitate cathedra Antiochena, si in ea Petrus non sedit? Si dicas id agi, quòd à Petro fuerit instituta in ea Ecclesia sedes Patriarchalis: cur, in- quam, si hanc causam prætexis, non magis Alexandrinæ sedis annua celebritas agitur, quæ maiori quam Antiochena ab eodem Petro aucta est dignitatis amplitudine? Vides igitur mendacium latebras quaquauesum quaeritans, & effugium vndique captans, ma- nifestæ tamen lucis veritate redargui.

XXIV.
EPILOGVS
DE SEDE
ANTIOCHE-
NA DICTO-
RYM.

C Facebat itaque de sede Antiochena recenter asserta sententia: sed quod antiqua tra- ditio docuit, quodque Patres testati sunt, ac semper tenuit & hæc tenet & obser- uat Ecclesia, maneat firmum, ac suo robore inconcussum, nec vllò nouitatis labefacte- ur accessu: ipsam scilicet Antiochenam sedem primitus à Petro esse erectam atque in- stitutam, in eaque sedisse septem annis: exinde verò Romam eandem transtulisse, ac fir- miter stabilisse, sedisseque in ea vsque ad susceptum in cruce pro Christi fide martyrium: non tamen quòd semper Romæ permanerit; quippe qui vniuersi gregis cura adstrictus, vt omnibus prospiceret, officio & consilio non deerat: sicut (quòd etiam antea dixi- mus) eundem annis septem præfuisse Ecclesiæ Antiochenæ, non sic accipiendum de locali situ, vt numquam loco motus, semper eo tempore sederit, sed potius auctori- tate præfuerit: nec sic quidem, vt eius ciuitatis & prouinciæ ambitu illius potestas fue- rit circumscripta; sed sic sedisse dicatur, vt Apostolica præfectura & potestate in om- nes Ecclesias sibi à Christo collata, vniuersum gregem pastorali regimine gubernaret. Sic videas Petrum his temporibus numquam ferè eodem loco consistere; sed vt opus esse videret, peragrarè prouincias, inuisere Ecclesias, ac denique omnes quæ sunt vni- uersalis præfecturæ functiones, pastorali sollicitudine exequi ac consummare. vnde ^a Lu- cas ^a Act. 9. Factum est, inquit, vt Petrus dum pertransiret vniuersos, deueniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ. Intentus enim ipse Lucas (vt dictum est) præclariora quæ à Petro sunt facta miracula recensere, vnico tantum verbo inuoluit potius quam explicauit in- numeras ferè res gestas Petri, & inter alia, quam proximè diximus, institutionem Ec- clesiæ Antiochenæ.

XXV.

E Quidnam, quæso, sibi volunt verba illa: Dum pertransiret vniuersos] nisi (vt dixi- mus) quòd eam Petrus nactus occasionem pacis Ecclesiæ, quæ vbiq; gentium colle- ctæ erant, Ecclesias visitauit? Non enim de aliis Apostolis id scribit Lucas, sed de Petro, cuius tantum muneris fuit vniuerso gregi prospicere: vt ex his etiam, sicut & multis aliis superius adnotatis, luce clariùs Petri in Ecclesia primatum inspicias. Vnde Chryso- stomus ^b in hæc Lucæ verba: Factum est, cum Petrus pertransiret vniuersos. Quemadmo- dum, inquit, dux in exercitu obambulans, considerabat quæ pars sit coadunata, quæ ornata, quæ suo aduentu egeat. Vide vbiq; illum circumcurrere, & primum inueniri. Quando eligendus Apostolus, hic primus: quando loquendum Iudæis, non esse Apostolos ebrios: quando curandus claudus: quando concionandum, hic præ aliis est. quando agendum contra principes: quando contra Ananiam: quando ab umbra sa- nationes fiebant, hic erat. Et vbi erat periculum, hic, & vbi moderatio: vbi autem tran- quillitate res plenæ, communiter omnes: sic non exigit honorem maiorem. Iterum quan-

XXVI.
PETRI MV-
NVS OMNES
ECCLESIAS
VISITARE.^b Chryso-
stom. 21. in
Act. Apost.

quando fieri miracula opus erat, ipse profilit. & hic iterum ipse per se laborat, ac iter fa- A
cit.] hæc Chrysoftomus. Cum igitur uisitare Ecclesias Petrus, quis dubitat Antiochiam
perrexisse, & cuncta quæ opus erant, composuisse? Quam diu autem illic Petrus man-
serit, quantumve insumpserit temporis in inuisendis ceteris, quæ in Palæstina & Syria
erant, Ecclesiis: quantum ex his quæ Lucas in Actis scribit, colligere licuit; dicendum
videtur, non minori quàm biennij temporis spatio ea omnia consummasse. quæ igitur
post hæc persequitur Lucas, inferius suo loco dicemus.

I.
Dio hist.
Rom. lib. 59
Ioseph. ant.
lib. 18 cap. 8.
in fine.
Philoin
Elic.

DE AGRIP-
PÆ REDI-
TV IN IV-
DÆAM.

II.
VID ALE-
XANDRINI
IN AGRIP-
PÆAM.

SEquenti anno Domini quadagesimo, M. Aquilio Iuliano & P. Nonio^a Asprenate
Coff. Agrippa, qui anno superiori à Caio Augusto tetrarchiæ Philippi Rex fuit ordi-
natus, Roma recedens, rediit in Iudæam, ut Iosephus^b testatur, dum ait: Altero deinde
anno principatus Caij Cæsaris, Agrippa petiit veniam nauigandi in suum regnum, ordi-
nandi illud gratia, reuersurumque se hoc peracto pollicitus. Sed quid cum naui Alexan-
driam primum delatus esset, illi contigerit, Philonem^c hæc narrantem audiamus: Dis-
cedenti autem in suum regnum Caius suasis, ne à Brundisio solueret petiturus Syriam,
quod nauigatio ea longa esset atque difficilis: vtretur potius compendiaria per Alexan-
driam, expectatis Etesiiis: aiebat enim Ægyptias onerarias celerrimas, & gubernatores
harum egregios, qui more aurigarum certantium rectum cursum teneant. Paruit ille, vt C
domino consulenti vtilia. Cumque descendisset Puteolos, & naues Alexandrinas in por-
tu paratas ad soluendum inuenisset; prospera nauigatione vsus, post paucos dies inexpectatus
& improuisus appulit; iussis gubernatoribus, cum sub vesperam Pharus se profer-
ret, vela contrahere, & ibi circa ipsum in falso manere vsque ad crepusculum, ac noctu
demum portum subire: vt excedens, omnibus iam dormientibus, nemini conspectus
perueniret ad suum hospitem. Tanta ille venit cum modestia, volens si fieri posset, om-
nibus insciis urbem excedere: non enim visendæ huius causa venerat, quam antè adie-
rat, Romam nauigaturus ad Tiberium; sed quærebat compendiosum ad suos reditum.]
hæc ille; subdit deinde:

At Ægyptij rumpebantur inuidia, quod ipsis est natium vitium; & alienam felicitatem
suam interpretabantur infortunium: tum etiam ob inueteratam cum Iudæis simula- D
tatem, agrè ferebant extitisse Iudæorum Regem quempiam, haud aliter, quàm si ipsi aui-
to regno exturbarentur singuli. Rursumque miserum Flaccum Ægypti Præfectum irri-
tabant, incitando ad eandem inuidiam his vocibus: Tua perniciēs erit hic aduena: ma-
iore quàm tu splendore & fastu septus est: omnes in se conuertit spectantes satellitum
argenteis clypeis & inauratis armis nitidum. Et quid opus erat venire ad alienam prouin-
ciam, cum posset in suam ditionem tutò deduci classibus? nam etiam si Caius permitte-
ret, atque ad eò cogeret, debuerat deprecari hanc profectionem, ne sua felicitate officeret
Præsidi, suo splendore obscurando eius gloriam. His ille auditis, magis etiam turgebat
quàm antè: palàm quidem socium & amicum simulans, quòd timeret Imperatorem, à
quo missus erat: priuatim tamen odium & æmulationem aperiens, & ex obliquo eum
contumeliis apperens, quando id non audebat in faciem. Nam vrbanam multitudinem
otiosam segnemque nec alia re occupatam quàm garrulitate, conuitiis passus est Regi E
maledicere: siue ab ipso Præsidi fuerit exortum obloquendi principium, siue alios etiam
huc impulerit, per eos qui non grauatim offerunt ad talia suum ministerium. qui occa-
sionem nacti, totos dies traducebant in gymnasio sermonibus scurrilibus, iactantes in
eum dieteria: nonnumquam etiam mimographorum & id genus poetarum ludicris car-
minibus abutebantur ad prodendam obscenitatem ingenij, ad talia magis quàm ad ho-
nestas artes prompti ac dociles. alioqui Præses indignatus obiurgasset, multassetque ar-
rogantem maledicentiam. Immodè etiam si Rex non fuisset, familiaris tamen Cæsaris, non
debuerat habere aliquod honoris priuilegium? quæ certè argumenta sunt manifestissima,
Flaccum eius maledicentiæ fuisse conscium. Nam qui castigare, aut saltem cohibere va-
lens, non cohibuit, satis apparet quòd permisit.

Vbi

Vbi verò vulgus incompositum occasionem peccandi accepit, non facildè desistit,
nouis erratis priora cumulans. Erat quippe quidam insanus, nomine Carrabas, non ex
illo conspicuo furiosorum genere, sed leuiore correptus insania. Is interditi noctuque
nudus oberrabat per compita, nec æstum nec frigus deuigans, puerorum & adolescen-
tum ludibrium. Hunc miserum propulsum ad gymnasium, in superiori loco statuant,
vt spectari posset ab omnibus: moxque capiti diadema imposuerunt papyraceum, pro
paludamento corpori storem induunt, pro sceptro frustum aruudinis humo subla-
tum quidam ei dedit in manum: sic ornatum regis insigniis, & in Regem transforma-
tum, more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestantes stipabant pro satelli-
tio: tum alij salutatum accedebant, alij sibi reddi iura petebant, alij consulebant eum
de Republica. post hæc acclamatum est à circumstantibus, magna voce Marim appel-
lantibus, quod nomen Syris significat Dominum: norant enim Agrippam Syrum ge-
nere, & regnare in bona portione Syriæ. His auditis, immò visis, Flaccus cum debuif-
set illum insanum conicere in carcerem, ne illusoribus præberet materiam petulantia;
atque etiam ipsos subornatores, quòd Regem Cæsaris amicum, à Senatu Romano ho-
noratum ornamentis prætoris, auti sint apertis obliquisque contumeliis laceessere: non
solum eos non castigauit, sed ne cohibere quidem dignatus est; licentiam dans malitio-
sis, & quidquid videbat audiebatque dissimulans.] hæcenus Philo de his quæ in Re-
gem Iudæorum Agrippam facta sunt Alexandriæ: quæ quidem si quis attentiori confi-
deratione perpendat atque examinet, & altius causam repetendo disquirat, profectò ne-
scio quid vehementi admiratione dignum inueniet. Ecce tibi nouus post Christum,
idemque primus atque nouissimus Rex Iudæorum, qui regnarit Ierosolymis (filius enim
C nequaquam Rex Ierusalem fuit) quàm insigniter est illusus in Carraba; quorum Rex
verus idemque Christus olim sub Pilato regio habitu illusoriè personatus est, atque de-
risus ab illis, qui Barrabam sibi dari petentes, in Christum crucis supplicium conclama-
runt. Magna sanè rerum gestarum ac nominis conuenientia: immò fortasse idem Car-
rabas quod Barrabas, sed pro B, K, errore librariorum est Græcè scriptum. Sed præsen-
tem ludum luctus ingens secutus est, quem post recensita idem Philo^a mox aggreditur
enarrare, his scilicet verbis:

Quod vbi sensit populus, non dico vllum ciuilem & benè moratum, sed vulgus cu-
riosum otio segnitiaque per totam vitam deditum, tumultibus omnia miscere solitum,
aggressi rem inuidiosam, confluxerunt summo mane in theatrum, redempto iam Flacci
fauore, quem ille miser ambitione corruptus venditabat, nullo respectu securitatis vel
D suæ, vel publicæ: & vnanimiter conclamant, dedicandas esse in profeuchis statuas (ipsis
scilicet synagogis Iudæorum) petentes licentiam numquam prius auditi facinoris. Quod
intelligentes (sunt enim ad nequitiam ingeniosissimi) commenti sunt ad pretextum no-
men Cæsaris, quòd hunc non liceat in ius vocari. Quid igitur tunc egit Præses prouinciæ?
Cum sciret ciuitatem habere incolarum duo genera, nostros homines, & illos alteros,
totamque Ægyptum similiter: & quòd non minus quàm decies centena millia Iudæo-
rum habitent Alexandriam, totamque regionem, quanta patet à Catabathmo Libyæ vsq;
ad terminos Æthiopiæ; & hunc conatum aduersari his omnibus, nec esse è Republica
remoueri patrias consuetudines: neglectis his omnibus, permisit dedicationem fieri, cum
liceret ei pro potestate afferre plurima remedia, vel saltem expedire amica consilia. At il-
le, vt iniuriarum conscius ac socius, quo plus poterat, eo magis seditionem accendebat,
E & quantum in se fuit, Orbem repleuit bellis ciuilibus: nec enim obscurum erat quòd
fama occupatarum profeucharum apud Alexandriam exorta spargenda esset per omnes
Ægypti præfecturas, inde propaganda in gentes Orientales, pariterque ab ora maritima
& Mareotide, quod est initium Libyæ, vsque ad Occidentem, & nationes tractus illius.
Iudæos enim vna regio non capit, propter hominum multitudinem: quamobrem plu-
rimas ac fortunatissimas vrbes in Europæ Asiæque prouinciis ac insulis incolunt, pro me-
tropoli habentes sanctam ciuitatem, in qua templum altissimo Deo sacratum est; auitas
autem & proauitas sedes colentes tamquam patriam vbi nati educati que sint. In quibus-
dam etiam mox vt conditæ sunt, migrauerunt in conditoris cuiusque gratiam. Et me-
tuendum erat ne per hanc occasionem Iudæi vbique molestarentur à suis ciuibus, si quid
noueretur circa profeuchas & ritus patrios. Et post aliqua:

Ergo postquam is contra legem conatus visus est Præsidi succedere profeuchas tol-
lenti: Vbi
Annal. Eccl. Tom. 1. Aa lenti: V.

III.
DELYSVS
IN CARRA-
BA REX IV-
DÆORVM.

Philoin
Elic.

IV.
CLADES IV-
DÆORVM
ALEXAN-
DRINORVM

IYDAEO-
RVM IM-
MENSACA-
LAMITAS,

lenti: vt ne nomen quidem reliquum sineret, rursus aggressus est alia nostra instituta pessumdare: vt his abscissis, quibus solis nostra vita sustinetur tamquam sacra anchora, ademptoque iure ciuitatis, in calamitates incideremus maximas, destituti omni praesidio. Post paucos enim dies edictum proposuit, in quo nos appellabat inquilinos & externos, ne causae quidem dicendae potestatem faciens, sed iniudicatos condemnans: quo quid potest esse magis tyranicum? Ipse sibi vsurpabat partes delatoris, amici, testis, iudicis, poenarum exactoris. Tertium quoque scelus addidit, non contentus duobus prioribus, passus quoslibet in Iudaeos tamquam bello captos seruire: qui nasci licentiam, quid fecerunt? Quinque sunt vrbs regiones denominatae a primoribus litteris: harum duae dicuntur Iudaeae, quod in his plurimi Iudaei habitent, quamuis & in aliis non pauci sparsim habeant domicilia. Quid igitur fecerunt? e quatuor litteris expulsos Iudaeos concluderunt in vnus partem angustissimam. At illi, quod plures essent quam is locus eos caperet, egrediebantur ad littora, & monumenta, & sterquilinia, exuti rebus suis omnibus. Inimici vero, facto in desertas domos impetu, praedas, tamquam iure belli partas, diuidebant: effractionsque Iudaeorum officinis, quae tum propter luctum mortis Drusillae clausae fuerat, hinc quoque plurima egresserunt, quae in medium forum translata verterunt in vsus proprios. Sed minus nocebant rapinae, quam abrupta negotiatio, cum creditores amississent pignora, nec sine- retur vllus agricola, nauta, negotiator, opifex exercere artes solitas. Ita non simplex eis parabatur pauperies, vel quod vna die spoliabantur suis facultatibus, vel quod non datur quae situm facere more solito. Haec quamuis molesta, videbantur tamen tolerabilia, collata cum ceteris.] Et post multa haec sequuntur:

V I.

Post domos direptas, exactis habitatoribus, atque ita desolatas partes vrbs pleraeque, tamquam obfessi vndique ab inimicis, & oppressi graui rerum victui necessarium inopia, inspectantesque paruos liberos & vxores ante ora sua fame deficere, inducta per aduersarios (nam de cetero felix annona erat vbique, & flumen stagnationibus iustis arua inundarat largiter, & campi frugiferi frumeti copiam magnam protulerant) iam egestatis impatientes, quidam ad cognatorum & quondam amicorum ades ibant, praeter solitum petitori stipem necessariam: alij generosiores, aspernati mendicorum fortunam, vt illiberalem, prodibant in forum, tantum vt sibi suisque cibos emerent miseri: mox enim a vulgo seditioso correpti sunt occisi que: corpora quoque horum per totam vrbe raptata, vt ne ad sepulturam quidem vllum membrum fieret reliquum. Eadem rabie perierunt & alij plurimi, nonis crudelitatis formis excogitatis per efferatam in mores belluinos plebeculam. Nam vbicumque Iudaei conspicerentur, aut faxis coniectis enecabantur, aut inflictis fustibus, nec statim plagis letalibus appetebantur, ne accelerata morte citò eriperentur cruciatibus. Alij ferociore abusi praesenti licentia, contemptis hebetioribus, arma acceperunt efficacissima, ignem, ferrumque, & multos gladiis confecerunt, nec pauciores concremauerunt. Interdum familias integras, maritos cum vxoribus, paruulos cum parentibus in medio foro exurebant immaniter, nec senium, nec teneram aetatem miserati, nec eius innocentiam: & quoties ligna deerant, collectis sarmentis, non tam igne quam fumo necabant eos, quo diutius morerentur & miserius: quorum cadauera semiuultulata confertim iacebant & promiscue: triste horrendumque spectaculum. Quod si lignatores sarmenta inferrent tardius, impositos ligneae suppellectili vrebant eius dominos, subtrahere pretiosiore, viliori vtendo pro lignis vulgaribus ad rogos extruendos. Multos etiam viuos in alterum pedem fune iniecto trahebant, interim insultado calcibus, excogitato genere mortis acerbissimo: nec in extinctos remittebant iram, grauius seruiendo in cadauera nec modum per omnes vrbs angiportus raptata, donec lacerata cute cum neruis & carnibus & frustis sparsim in aspero solo haerentibus minutim concerperentur.] Pergit post haec Philo his verbis:

VII.
IYDAEI
FLAGRIS
CAESI,

Interea quidam eorum tamquam in theatro se indolescere simulabant ad talia spectacula: ceterum qui vere dolebant suorum vicem, cognati amicique, confestim poenas dabant intempertu (vt inimicis videbatur) misericordiae, arreptique flagris caedebantur, & post omnia tormenta quae poterant excipere corporibus, tandem in crucem agebantur. Postquam autem Flaccus perfodit omnium Iudaeorum parietes, & nihil intactum reliquit, in eorum perniciem immane quiddam commentus est, nouarum semper inuentor iniuriarum: nam e Senatu nostro (quem Augustus seruator optimè de nobis meritis instituit, ceu publicum Iudaeorum consilium, missis super ea re litteris ad Maximum de-

signa-

VIII.
FLAGRO-
RVM DIF-
FERENTIA.

A signatum Aegypti Praesidem) triginta octo comprehensos in suis priuatis aedibus confestim vinciri iussit: traductoque egregia pompa per medium forum senes, reductis in ter-gum manibus, ligatos partim loris, partim ferreis catenis, induxit in theatrum: spectaculum miserabile, nec illi tempori aut loco debitum: statutosque coram inimicis eorum sedentibus, ad maiorem ignominiam iussit nudatos flagellari, tamquam scelestos & nocentissimos, vt confissi verberibus, aliquot mox vt inde sunt elati, exhalarint animam; reliqui desperata salute, cum diuturno morbo conflictati sint. Quod facinus etsi alias deprehensum est, nihilominus hic quoque declarabitur. Ex dicto senatu tres, Euodius, Trypho-n, Andron, bonis spoliati fuerant, direptis eorum aedibus vno impetu: nec id latuit Praesidem; didicerat enim, accitis nostris magistratibus, quasi acturus de concordia; & tamen quamuis sciret spoliatos fuisse, verberabat in conspectu eorum qui spoliabant: vt alteris calamitatem geminaret, addito ad paupertatem cruciatu corporis, alteri duplicem voluptatem caperent, ex concessis sibi alienis opibus, & inimicorum ignominia.

B Dicam paruum quiddam, quod an inter tanta mala dicendum sit, dubito, sed quamuis paruum, non paruam tamen indicat malitiam. Est in illa vrbe flagrorum differentia; pro eorum conditione qui cedunt: aliter enim Aegyptij flagellantur ab aliis: Alexandrinos vero virgibus caeduntur ab Alexandrinis lictoribus, quos vocant Spatephoros: hunc morem & in nostris hominibus seruarunt superiores Praesides, & ipse quoque Flaccus primis sui magistratus temporibus. Est certe non paruum quoddam solatium & in cruciatu remissionis non nihil, quando res ita vt sunt sinuntur, nec augetur malitiose molestia. Sed cum accedit odium, nihil aequitati relinquitur. An non fuit iniquissimum, cum de plebe Alexandrina Iudaei liberalibus & ciuilibus flagris punirentur, si quando viderentur commeriti; magistratus senatoresque honoratos vel ipsis appellationibus hac parte inferiores haberi suis subditis, & ex aequo cum Aegyptiorum obscurissimis maximorum flagitiorum poenam luentibus corpore?] Prosequitur deinde eadem, sic dicens:

Omitto dicere, quod etiam si peccassent grauissime, debuerat habere temporis rationem atque reuerentiam, & differre multationem in aliud. Nam bonis Praesidibus, & recte non in solentem administrantibus Republicam, mos est, in neminem damnatum animaduertere, donec solemnes celebritates, natalitiaque Augustorum festa praetereant. At ille per hos ipsos dies iniustus poenis affligebat homines innoxios: an non poterat postea, si voluisset, easdem ab illis exigere? Sed properabat, vrgebatque negotium, vt turbis aduersariorum gratificaretur, ratus eo modo se impetraturum eorum fauorem ad exequenda consilia quae agitabat animo. Atqui noui quosdam iam crucifixos, instante tali festo, de cruce deponi, & ad sepulturam ex more cognatis redditos; quandoquidem decebat vel ad mortuos redire aliquem fructum ex Imperatoris natalibus, simulque celebritati suam sacrum honorem seruari. At iste non mortuos deponi de crucibus, sed viuos crucifigi iubebat: quibus ipsum tempus non quidem absolutionem, breuem tamen dabat veniam, & poenae procrastinationem: nihilominus ante flagellabantur in medio theatro, & igne ferroque torquebantur, spectaculis distributis in hunc modum: Mane vsque ad horam tertiam quartamve Iudaei flagellabantur, suspendebantur, loris alligabantur, damnabantur, per mediam orchestram ducebantur ab supplicium: deinde post haec tam praecleara exempla edita inducebantur saltatores, mimi, tibicines, aliaque ludicra scenicorum oeraminum.] Qui iuste tibi queri videris, Philo; de caesis ac crucifixis Iudaeis festis diebus: reuoca in memoriam quid ante annos sex actum sit Ierosolymis, ipso die Paschatis in Iesum Christum, quem, obnitente licet Pilato Praeside, Iudaei tui ea die crucifixerunt. En sanguis iustus exquiritur. Sed quae haec secuta sint, narrare pergat his verbis:

E Quid multis? excogitata est secunda vastatio, vt militaris quoque multitudo in nos armaretur per occasionem nouae calumnie, quasi Iudaei haberent arma in aedibus. Accitissimus quoque a Praeside Castus Centurionum fidissimus, iubetur assumptus a sua cohorte audacissimo quoque, in domos eorum irrumpere, scrutari num quid armorum ibi lateat. Properauit ille mandata exequi. At Iudaei non praemoniti, primum obstupuerunt, vxoribus ac liberis eos complectentibus, effusis in lacrymas metu captiuitatis; hoc enim malum expectabant reliquum. Vt vero audierunt a quodam e scrutatoribus, quod repositis arma respirarunt paululum, & intima quaeque aperientes ostendebant, partim latis, partim gementibus latis, quia coarguebantur calumnie: solliciti primum, quia tantae calum-

IX.
IYDAEI
DIEBUS PR-
STIS CRV-
CIFIXI.

X.
MILITES
IMMISSE
IN DOMOS
IYDAEO-
RVM.

CHRISTI
40.CAII IMP.
2.

niæ tam facile contra eos vel fingerentur, vel crederentur: denique quia mulierculæ in-
clusæ, numquam è conclavi egredi solitæ, & virgines præ pudore declinantes etiam
aspectum familiarium, tunc non solum ignotis, verum etiam militari ferocia spectab-
bantur pauidæ. Nihilominus accurata facta seruatione, non inueniebantur ista quæ so-
lent esse in armamentariis, galeæ, loricae, clypei, conti, gladij, neque balistæ, arcus,
fundæ, sagittæ, iacula, immò ne cultri quidem apti quotidianis culinæ vsibus. Vnde sta-
tim apparuit victus simplicitas, nihil delicatum aut magno emptum in cibos admitten-
tium, ex qualibus ferè nascitur saturitas, & ex hac porro petulantia malorum initium:
quin & Ægyptiis paulo antè arma dempta fuerant per Bassum quemdam à Flacco ius-
sum id curare.] & inferius.

XI.
QVID IN-
SUPER FLAC-
CVS IN IV-
DASOS.

Totum id negotium dolus erat Flacci pertinaciter nobis infensi, & vulgum exasp-
rantis in nos, non parcendo vel mulieribus. Nam non solum in foro, sed & in medio
theatro, tamquam captivæ corripiebantur, & ob quamvis calumniam in scenam tra-
hebantur non sine gravissimis contumeliis: deinde cognito eas esse alterius generis, di-
mittebantur: multas quasi Iudæas comprehendebant, priusquam rem diligentius dispi-
cerent. Quoties autem nostræ comperiebantur, ex spectatoribus facti tyranni & domi-
ni, iubebant eis carnes suillas afferri: quas quotcumque metu tormentorum gustabant,
sine alia maiore vexatione dimittebantur: quæ verò sibi temperabant, tortoribus trade-
bantur ad cruciatus maximos; quod fuit eximium argumentum earum innocentia.]
hucusque Philo de iniuriis per Flaccum illatis in Iudæos Alexandrinos: profequitur
isthæc etiam in libro quem scripsit de legatione ad Caium, vbi de ignominia synagogis
illata pluribus agit. Sed quid his additum sit, audi.

XII.
CAIUS IMP.
COLI VVLT
DEVS.

^a Sueton. in
Caio, c. 22.
^b Dio lib. 59.
^c Philo de le-
gat. ad Caium.

Hoc item anno secundo Imper. (vt ex eodem auctore colligitur) post morte subla-
tum à Caio Tiberium Drusi filium, Tiberij Imperatoris nepotem, & ex testamento de-
cretum collegam Imperij, post occisum Macronem, cui acceptum ferebat Imperium,
necatumque spontanea morte M. Silanum socerum, Caius disruptis quibus ab impetu
scelefforis vitæ videbatur retineri habenis, eò flagitij atque infaniae peruenit, vt diuinos
æmulatus honores deus ab omnibus coli voluerit, vt Suetonius^a, Dio^b, ac ceteri testan-
tur; sed fusiùs Philo, qui & quanta passi sint Iudæi id facere renuentes, pluribus scribit,
& de statu illatis in synagogas Alexandriae, agit his verbis^c: Proseuchas quotquot di-
ruere incenderéve non poterant, quòd accolerentur magna Iudæorum frequentia, alio
modo perdidit, vna euerfis moribus & ritibus. Nam effigies Caij statuerunt in om-
nibus, in maxima verò ac celeberrima sublimem quadrigis athenis: idemque tam præ-
postero studio, vt cum non carerent nouis quadrigis, veteres æruginosas, auribus, cau-
dis, pedibusque mutilatas è gymnasio raperent, olim dicatas (vt fertur) Cleopatæ, quæ
fuerat vltimæ huius nominis Reginae proauia: qua in re quantum crimen sit admissum,
cuius puto perspicuum. Numquid enim decorum erat vel nouas dedicari quæ fuis-
sent feminæ? numquid vel viriles vetustas aded, aut qualescumque, alienas tamen, &
iam antè dicatas alteri? Et cum istis talibus donariis non verebantur ne offenderent Im-
peratorem iracundum, & omnes honores sibi deposcentem egregie splendidos atque
magnificos? At illi ob hoc præclarè factum laudem sperabant insuper, maioremque gra-
tiam, quòd proseuchas in noua phana verterent, auerentque consecratorum Caio
templorum numerum, non tam in eius honorem, quam vt odium suum exaturarent
omnifariis nostræ nationis cladibus. Idque liquet argumentis certissimis: primò quia nul-
lis Regum, quos circiter decem in trecentis annis deinceps annumerant, vlla in prof-
euchis dedicarunt effigiem aut statuam, quamuis hos sui generis deos censerent, appel-
larentque titulis.] hæc & alia Philo pluribus, qui ea de re, vt tanta mala ab Ægyptiis in
Iudæos illata auerteret, publica Romam ad Caium est defunctus legatione, de qua age-
mus suo loco, anno scilicet sequenti.

XIII.

Hæc quidem aduersus Iudæos Alexandriae gesta non latebant Caium: qui cum in ab
Ægyptiis deliniretur, vt Deus appellaretur, ratus etiam illos quòd dicerent credere,
cuncta auide accipiebat. Quod cum Ægyptij cognouissent; quid per dies singulos con-
tra Iudæos gereretur, quotidianis actis transmissis, omnia illi significare curarunt: quæ
(vt ait Philo) Caius libentiùs leſtitabat, quam vllum poëma, vel historiam. His quippe
officiis Flaccus Ægypti Præfectus gratiam Caij promereri studebat, quam olim temp-
oribus Tiberij Imp. vehementer demeruisse, quòd (vt idem testatur Philo^d) vnus fuisset

^d Philo in
Hæc.

ex

CHRISTI
40.CAII IMP.
2.

A ex his quorum infidiis Caij mater delata perierat. Ceterum iniuriæ memor Cæsar, hoc
eodem anno, autumni tempore, quo Iudæi agunt scenopogiam, misso Basso Centurio-
ne Alexandriam, eundem Flaccum in conuiuio discumbentem offensum, ac captum,
Romamque perductum, multarum bonis in Andrum insulam relegauit: quem haud
post multum temporis, missis militibus, occidi præcepit.] hæc pluribus Philo, eodem
quem in Flaccum scripsit libello.

Quod spectat ad Iudæos, non casu quidem est factum, vt permitteret Deus tam im-
manem bestiam in eos satire. Peccatum quippe illorum, quo Christum Deum cruci-
fixerunt, scriptum (quod ait Propheta) stylo ferreo in vngue adamantino, in ipsos cla-
mans meritis exposcebat pœnas. At sunt hæc initia dolorum, & diuinæ vltionis in Iu-
dæos præludia, quæ in Ægypto hoc anno cœpta, in aliis orbis terrarum prouinciis, vbi
Iudæi agerent, in dies magis magisque aucta, atque eorum magno dolore propagata, ne
ipsa quidem immani atque asperissima Ierosolymorum excisione finem acceperunt. Age-
mus ex instituto de his, sequentibus annis, singula recensentes quæ ad eam rem spectare
videbuntur. Nunc ad Agrippam Regem reuertamur, quem Alexandriam appellentem,
consilio Flacci Præsidis (vt dictum est) Alexandrini magno excepere ludibrio. Huic
Alexandria discedenti, Iudæi^a qui ibi erant, dederunt ad Caium libellum supplicem
de his quæ ab Alexandrinis patiebantur.

Cum autem^b venisset in regnum Agrippa, Herodis Tetrarchæ cupiditates per inui-
diam suscitauit. Irritabat autem eum maximè in spem regni Herodias vxor, exprobrans
ei socordiam, & dicens, quia per hoc quòd noluerat ad Cæsarem nauigare, caret potes-
tate maiore: nam cum Agrippam ex priuato Regem fecisset, quomodo dubitaret illum
ex Tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes, venit ad Caium. Agrippa
verò (inquit Iosephus^c) cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad
resistendum: & quàm primum eos è portu soluisse didicit, ipse etiam Romam misit For-
tunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus & litteris scriptis contra He-
rodem: simulque mandauit, vt per occasionem amplius cum Principe super hoc negotio
differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo
relictus est, quòd tum primum illo ad Cæsarem admissio superuenit, litterasque reddidit:
veroque enim Puteolos appulit, & Caius tum forè apud Baias reperus est. Itaque Caius
simulac ab Herode salutatus est (priorem enim eum admiserat) simul Agrippæ perlegit
litteras accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc
iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperium. Argumento erat ipsius
D Tetrarchæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorum, quantum in-
struendis viropum septuaginta millibus sufficeret.

Qua re Cæsar commotus, percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nuntiaren-
tur de armorum numero. Quo annuente (neque enim vera negare poterat) satis appro-
batam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pec-
uniam quoque eius donans Agrippæ indici: Herodem verò perpetuo damnauit exilio
apud Lugdunum urbem Galliarum. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem,
pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in
Agrippæ gratiam se illi paratum promisit. Ad hæc illa: Tu quidem Imperator, vt tua
maiestate dignum est, loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est, quo minus
fruar hac indulgentia: non enim æquum censeo, vt cui secundæ fortunæ sui socia, eum
E nunc in aduerſa deseram. At ille indignè ferens tam excelsum animum in femina, ipsam
quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. Atque hæc fuit vindicta,
quam Deus intulit tum Herodiadi, fratris successus indignè ferenti, tum Herodi ad ob-
sequendum vaniloquætiæ vxoris nimis facili.] hæc omnia Iosephus: qui parum sibi con-
sians, alibi^d his diuersa narrat: nimirum Agrippam secutum esse Herodem Romam ad
Caium; itemque Herodem vnà cum vxore fugisse in Hispaniam. hunc secutus Hege-
sippus^e addit, Herodem in cœrore animi consumptum interiisse. Porro huius diuinæ pla-
nè in Herodem & Herodiadem vltionis causam si quis altius petat, non in Agrippæ fel-
citatatis inuidenciam eam reiciet, sed tum ob Ioannem Baptistam inuicem occisum,
tum etiam ob Christum ab eo spreum ac malè habitum, hæc ipsos passos esse, neminem
puto non intelligere. Quod verò pertinet ad Agrippæ Regis Romam aduentum, sequen-
ti anno potius contigisse, ex^f Philone colligitur.

Annal. Eccl. Tom. 1.

Aa 3

Eodem

FLACCI FI-
NIS.

XIV.
IYDAEO-
RYM VLTIO.
INCIPIT
NUMQVAM
DESTITVRA.

^a Philo in
Hæc.

XV.
^b Ioseph. de
bello Iud. l. 2.
c. 8. in fine.
HERODES
IN AGRIP-
PAM QVID
MOLITVR.
^c Ioseph. ant.
lib. 13. c. 9.

XVI.
HERODES
PRIVATVR
ET RELE-
GATVR.

^d Ioseph. de
bello Iud. l. 2.
cap. 8. in fine.
^e Hegeſip. de
excid. Ierosol.
lib. 2. c. 5.

^f Philo de le-
gat. ad Caium.

CHRISTI
40.CAII IMP.
2.

XVII. Eodem quoque anno (quantum intelligitur ex Lucae^a Actis) accedit, ut Petrus Apostolus iam biennio institutas (ut dictum est) Ecclesias visitans, venerit ad Christianos, qui Lyddæ collecti erant. est Lydda^b ciuitas ad litus maris mediterranei sita, quæ ipso exordio belli Iudaici à Cestio^c est incensa; restaurata denique, appellata est Diospolis. De ea verò, quam illic Petrus egit tum temporis, curatione paralytici, Lucas^d hæc narrat: Inuenit autem ibi hominem quemdam nomine Æneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Ænea sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuo surrexit. & viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ & Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum. Non est autem Saron nomen oppidi, sed regionis Cæsareæ Palæstinæ vsque ad oppidum Ioppen pertingentis: Campestris enim, Saronas interpretatur, locus pascendis gregibus aptus: qui (inquit S. Hieronymus^e) iuxta soli qualitatem, Petro prædicante, fidei continuo fructus germinauit.

Mortua interim Ioppe Tabitha sanctissima femina Christiana: Cum (inquit Lucas^f) propè esset Lydda ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire vsque ad nos. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum (illic enim Tabitha mortua posita erat) & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas (quod est idem quod Tabitha.) Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos, & viduas, assignauit eam viuam. Notum autem factum est per vniuersam Ioppen: & crediderunt multi in Domino. Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quemdam coriarium. hæc Lucas: cuius cum (ut vidimus) sit visitata locutio, ut cum multis dies dicit, longioris temporis moram significet, ea de causa, quæ subdit inferius de Cornelio Centurione, in sequentem potius annum reicienda putamus.

IESV CHRISTI

ANNVS

41.

CAII IMP.

ANNVS

3.

I. Annus Christi quadagesimus primus, qui sequitur ordine temporis, à Dione consignatur Consulatu Caij Augusti iterum & L. Apronij Cæsiani. Sed antequam ad rerum gestarum huius anni narrationem veniamus, pauca hæc de ordine Consulatum horum temporum dicturi sumus. Nescimus quo consilio, Fastos Consulares^a alij inuertentes, ponant anno superiori horum Consulatum, & Consules eius anni in hunc reiciant. Certè quem in his sequamur, præter Dionem, auctorem vel antiquiorem vel fidiorem inuenimus neminem. Quod si Suetonius, non semel tantum Caium gessisse Consulatum, sed & quater, dicat his verbis^b: Consulatus quatuor gessit, primum ex Kalendis Ianuarij per duos menses, secundum ex Kalendis Ianuarij per triginta dies, tertium vsque in Idus Ianuarij, quartum vsque ad septimum Idus eiusdem] singulis planè sui imperij annis ipsum Consulem ordinarium esse creatum significans: non ab eo discrepat Dio, qui & ipse testatur anno septingentesimo nonagesimo ab Vrbe condita, post Consulatum Proculi & Nigrini, ipsum deinceps quorannis Consulatum gessisse. Eo verò anno, quo imperium adiit, cum iidem Proculus & Nigrinus Consules creati inuenirentur, post sex menses ipse cum Claudio patruo iniit Consulatum: sed non ponitur in Consulatu in Fastis, quod suffectus potius quam Consul ordinarius haberetur. Ceterum non omnes illi anni quatuor Caij Consulatu notantur ab eodem Dione & alijs, sed duo ultimi à suffectis Coss. Vnde autem id acciderit, non inuenimus: cum præsertim eiusdem Dionis^c auctoritate constet, ordinarios Consules qui ab anni exordio cœperint, solitos semper dare nomen anno, etiam si paucis diebus eo munere functi, ceteris postea suffectis cesserint: constetque testimonio Taciti^d, quantumuis criminoforum Consulium & Reipublicæ rebellium nomina è Fastis expungi haud solita. Sed missis his, quæ de rebus gestis hoc anno reperiuntur, agamus.

Hoc

CHRISTI
41.CAII IMP.
3.

A Hoc igitur anno, iidemque Coss. Petrus monitu diuino, primus omnium, Gentilem hominem Cornelium Centurionem baptizans, ceteris Gentibus aditum ad Ecclesiam referauit. Quo autem ordine hæc facta sint, Lucas, ut rem maximi ponderis, diligentiori studio scriptis mandauit; atque quisnam fuerit iste, qui primus omnium ex Gentibus sacro meruit initiari baptisinate, egregie aperit. Cornelium quippe ait nomine nuncupatum, professione militem, munere Centurionem cohortis Italicæ. Nec dubium eius nationis illos fuisse milites, ex qua cohors tota erat denominata, nempe Italos: Centurionem verò è Romano nomine, Romanum etiam genere fuisse, coniectura facillè persuadet: erantque cohortium nomina, sicut & legionum, quæ etiam denominata sæpe reperiuntur à prouincijs, ex quibus milites delecti essent.

Non tamen opus fuit ut Italica cohors (quod multi perperam sunt opinati) legionis Italicæ esset: sicut nec necesse erat ut Italica legio non nisi ex Italicis militibus constaret: nam ex alijs interdu nationibus suffici solitæ erant legiones: cuius rei probandæ causa, antiquam inscriptionem lapidis sepulchralis hic describam^b.

D.

M

GN. POMPEIO. POMPEIANO. EQVO. PVBLICO
TRIRVNO. LEGIONIS. III. ITALICÆ
PRÆFECTO. COHORTIS. AFRORVM. IN. DACIAM
POMPEIA. CLEOBVLA. ET. CLEOPATRA
FRATRI. KARISSIMO

His addenda essent quæ in hanc sententiam libro secundo scribit Vegetius, cum agit de officio Præfecti legionis. Non est ergo quod quis existimet cohortem, quam Lucas nominatam dicit Italicam, vnam fuisse ex cohortibus legionis Italicæ primæ, secundæ, vel tertiæ (tot enim erant eius nominis legiones.) nam post hæc tempora, prima Italica à Nerone, secunda & tertia à Marco Aurelio Antonino institutæ esse noscuntur: id etenim Dio^c manifestè testatur: quo etiam auctore^d liquet Iudæam prouinciam ab hiberna fuisse traditam legioni Ferratæ vocabulo insignitæ, quæ & Sexta (quod eo ordine scripta esset) dicta erat; in qua Cornelius Centurio ducebat ordinem in vna cohortium, quæ appellabatur Italica: ab Augusto enim ea legio sic ibi locata, numquam recessisse reperitur vsque ad Neronis tempora, quando aliò est amandata, nempe in Armeniam: iterum verò reddita Syria, ac inde à Mutiano ducta est in Italiam contra Vitellium. Sic igitur non à legione, sed à natione inditum est cohorti nomen, ut Italica dicretur: cum alioqui si fuissent ex legione Italica, potuissent non esse Itali.

Qualis verò Cornelius Centurio fuerit, quibusve compositus moribus, Lucas quoque sic describit^e: Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper. Quonam duce vel monitore affectus fuerit Euangelicam veritatem, docet his verbis: Is vidit in vultu manifestè, quasi hora diei nona, Angelum Dei introentem ad se, & dicentem sibi: Corneli. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narraffet omnia, misit illos in Ioppen.]

Sed quid interim Petrus? Postera, inquit, die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam. Antiquus planè Hebræorum mos erat, ut Deum precaturi, loca superiora conscenderent. Ante enim quam templum ædificaretur, in excelsis montibus immolare consueuerunt, secundum illud Regum^f: Populus immolabat in excelsis: nõ enim ædificatum erat templum. Habetur^g de Christo, qui ascendeat in montem solus orare: & de Christi Ecclesia^h: Cum introissent in cœnaculum, ascenderunt vbi manebant Petrus, & Ioannes, & alij. De Paulo quoque constatⁱ, synaxim fecisse Troade in superiore domus parte: nam liquet de tertio cœnaculo prolapsam esse auditorem Eutychem adolescentem. Et (quod præ-

Aa 4

teric-

^a Act. 9.
^b Hieron. de locis Hebr. epist. 77.
^c Petrus
^d Quid Lyddæ.
^e Hieron. de bello Iud. l. 2. c. 23.
^f Act. 9.

^g Hieron. de loc. Hebr.

XVIII.
^f Act. 9.
DE TABITHA AD VITAM REVOCATA.

I I.
DE CORNELIO CENTURIONE.

^a Obseruat Pannin. lib. de Imp. Rom.

I I I.

^b Roma in a. d. b. Caus. l. i. i.

^c Dio lib. 55.
^d Dio ibid.
LEGIO FERRATA IN PA. LAESTINA.

^a Pannin. in Fastis. CONSULATVS CAII.

^b Suet. in Cajo c. 17.

^c Dio lib. 43.

^d Tacit. lib. 3. Annal. cum agit de Pison.

I V.
^e Act. 10. CORNELII PIETAS.

^f 3. Reg. 3.
^g Act. 14.
^h Act. 1.
ⁱ Act. 20.

^a *Judith* 8. ^b *reteriamus* de *Judith* habetur^a, fecisse sibi secretum cubiculum in superioribus domus A
suz. Sed ad Petrum redeamus: Qui (inquit Lucas) cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: & vidit caelum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terrae, & volatilia caeli. Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca. Ait autem Petrus: Absit Domine, quia numquam manducaui omne commune & immundum. Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris. Hoc autem factum est per ter: & statim receptum est vas in caelum.] haec Lucas.

VI. Quidam autem sibi voluerit caelitus ostensa visio, plane exitus declaravit, ita ut humana interpretatione non videatur indigere: nimirum eo mysterio, Ecclesiam ex Gentibus colligendam esse, significatum. Illae quidem erant, de quibus olim dixerat Dominus^b: Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ovile, & vnus pastor.] quae & agnorum nomine, quod posteriores in Christo natae sint, designatae, diuina institutione Petri curae commissa fuerunt, cum illi dixit: Pasce oves meas, pasce agnos meos.] Tunc quippe eos pascere coepit, cum illis pasci iuberetur, ac dictum est ei: Occide, & manduca.] sicut & Dominus de se ipso, dum cibaret verbo Samaritanam, quod aequae pasceretur, ait ad suos: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.] Merito igitur non alicui aliorum Apostolorum, sed Petro tantum diuinitus est apertum mysterium: quia non nisi ipsi praecipuum fuerat: Pasce oves meas: pasce agnos meos.] Cumque idem ipse Petra a Domino fuerit cognominatus; vterque paries, Iudaeorum scilicet & Gentium populus, in aedificatione Ecclesiae hac vna simul erat petra iungendus. Haec cum sint plana, omnibusque perspicua; videamus quidnam symbolicis illis signis, quod linteum quatuor submittebatur initiis, quodque tertio factum sit, significetur.

VII. Licet non interpretis, sed historici fungamur munere: tamen quia res sunt huiusmodi, quae ad Gentium spectant conuersionem, & collectionem Ecclesiae, cuius gratia scribendorum Annalium ratio est potissimum instituta: quid de ea re Patres scripserint, hic intexere, vtile duximus. Per linteum quippe, quod tinea non corrumpitur, & nitore splendet, Ecclesiam significari non habentem maculam, neque rugam, Ambrosius^c, Augustinus^d, ac ceteri denique Patres sunt interpretati. & ut omittamus singulorum citare sententias, satis sit adducere S. Augustini verba: Fortassis (inquit ille) quaeratur etiam quare linteum erat, in quo erant illa animalia? Non vti que sine causa. Nouimus enim quod linteum tinea non consumit, quae vestes alias corrumpit. Excludat vnusquisque de corde suo corruptiones malarum concupiscentiarum, atque ita incorruptibiliter firmetur in fide, ut prauis cogitationibus tamquam tinea non penetraretur, si vult ad sacramentum illius lintei pertinere, quo figuratur Ecclesia. Quare ter de caelo submitsum est: quia ipsae omnes Gentes, quae pertinent ad quatuor partes orbis terrae, qua disseminatur Ecclesia, quam significabant quatuor linee quibus vas illud connectebatur, in nomine Trinitatis baptizantur; in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti credentes innouantur, ut pertineant ad societatem communionemque Sanctorum, &c.] eadem quoque Cyrillus Alexandrinus^e, Gregorius^f, & alij.

VIII. Immundae autem & ferae bestiae, erant Gentes omnes Deum verum ignorantes, ut quae turpibus ferisque imbutae moribus, nec mansuere, nec pie recteque viuere nouerant: idque Dominus, cum praecipuum dedit de non vescendis immundis, plane per ea Gentes significans, sic docuit dicens^g: Separate ergo & vos iumentum mundum ab immundo, & aueam mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & auiibus, & cunctis quae mouentur in terra, & quae vobis ostendi esse polluta. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.] Sic igitur quod separasset eos a Gentibus, ab immundis praecipiens animalibus abstinere, per ea Gentes significatas esse monstrauit. Has Petrus piscator, idemque venator, verbis cassibus prehendere, easque sic iubetur occidere, ut melioris vitae viuificaret usura. haecque metro canens Arator diaconus, in fine ait:

*Non decrit tua fama locis, Petrus omnia prendens
Bethsaida satis vrbe fuit: quae nomine Hebraeo
Venatorum est dicta domus. Quam verus ab illa*

Eccle-

^a *Judith* 8.
^b *reteriamus*
^c *Ambrosius*
^d *Augustinus*
^e *Cyrillus Alexandrinus*
^f *Gregorius*
^g *Matthaeus*

VI.
^b *Jos. 18.*
VISIONIS
MYSTERII.

VII.
^a *Ambrosius*
^b *in Natali*
^c *Apostolus*
^d *Augustinus*
^e *in Natali*
ECCLESIAE
TYPVS.

VIII.
^a *Cyrillus*
^b *in Natali*
^c *Gregorius*
^d *in Natali*
GENTILES
PER
BESTIAS
SIGNIFICATI.
^e *Leu. 20.*

A *Ecclesia venator adest, qui cuncta peragrans, Cinxit, & ad fidei collegit reuia Gemes.*] Prædictum enim fuerat ab Ieremia^a non solum de piscatione, sed & de venatione Apostolorum. Sed iam, quod est Ierem. 16. reliquum historiae, prosequamur.

Suscepta a Cornelio missa legatione, Petrus diuino monitu cum illis Caesaream petiit, Cornelium conuenit, & quae ille de sua salute acceperat diuina responsa cognouit. Cumque tum ipsum, tum ceteros qui aderant, Euangelica imbueret disciplina: Adhuc loquente Petro (ait Lucas) cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione Fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.] haec Lucas. Quae autem post haec facta sunt a Cornelio, Metaphrastes^b describit: quae cum antiquiori careant auctore, ac proinde fide vacillant, libentius praetermittimus. Porro factum fuisse, sed post Zacchaeum, Cornelium Episcopum Caesareensem, Romanum Martyrologium^c testatur: quod & apud Clementem^d legitur; licet sine auctore^e alibi feratur creatus Episcopus Ilij.

Ceterum Cornelij domum in Ecclesiam Christi fuisse conuersam, & adhuc Hieronymi tempore extitisse, ipsemet sanctus Hieronymus^f, S. Paulae nauigationem ac iter relegens, tradit, dum ait ipsam Caesaream inuississe domum Cornelij, iam Christi factam Ecclesiam. Verum enimuero quod spectat ad res Petri Caesareae gestas: multa alia sunt

C in apocryphis Recognitionum libris, nomine Clementis insignitis, quae ut mendaciis conferta, indigna sane existimamus, quae vna cum his, quae vera certaue ac in omnibus denique habentur explorata, iungantur. Quantumlibet enim Clemens Romanus res ab eodem Petro gestas scripserit, eas tamen ab Ebionaeis hereticis fuisse deprauatas, auctor est Epiphanius, qui ait de illis^g: Utuntur autem & aliis libris, nimirum Circuitio- nibus Petri appellatis, per Clementem scriptis, multa corruptentes in ipsis, & pauca vera relinquentes, velut ipse Clemens ipsos per omnia redarguit in epistolis Encyclicis, quae in sanctis Ecclesiis leguntur.] haec Epiphanius. Testatur id ipsum Rufinus^h, qui existimauit eos esse etiam deprauatos ab Arianis, seu Eunomianis. Quamobrem merito liber ille a Patribus tam Graecis quam Latinis inuenitur esse proscriptus, ab Epiphanio, Athanasio^k, Philastrio^l, Gelasio^m, & aliis. Ceterum eisdem esse libros Recognitionum Clementis, cum his quos ab aliis Circuitus seu Periodos appellatos esse constat, nulla est dubitatio.

Quae autem post haec Caesareae ab Apostolo Petro facta, Ierosolymis, cum illuc idem Petrus est reuersus, contigerint, Lucasⁿ sic scribit: Audierunt autem Apostoli, & fratres qui erant in Iudaea, quoniam & Gentes receperunt verbum Dei. Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcisione, dicentes: Quare introisti ad viros praeputium habentes, & manducaisti cum illis? Quisnam fuit horum omnium inuentor & instigator? nullus quidem Apostolorum, sed qui post Simonem primus omnium fuit haesiarcha Cerinthus. Id sane Epiphanius^o testatur his verbis: Hic quidem vnus ex his fuit qui restiterunt sancto Petro, quando venit ad sanctum Cornelium, quando acceperat ipsum dignus factus visione Angeli, & Petrus dubitauit, & vidit visionem lintei, & quae in ipso erant, & audiuit a Domino, ut nihil inquinatum & immundum diceret. Hic igitur, vbi Petrus reuersus est in Ierusalem, multitudinem circumcisorum commouit, dixitque quod ingressus esset ad viros praeputium habentes. Fecit autem haec Cerinthus, priusquam in Asia praedicaret praedicationem suam, & in profundius perditionis suae barathrum incideret. Nam cum ipse circumcisus esset, aduersandi videlicet gratia contra Fideles in praeputio, per circumcisionem venabatur praetextum & occasionem. Cum autem Dominus semper curam hominum habuerit, & claritatem veritatis in filiis veritatis munierit, & sancto Petro Apostolo dederit, ut & ipsum & socios redarguerit; manifesta facta est Cerinthi amentia. Dixit enim sanctus Petrus: Ego eram in ciuitate Ioppe, &c.] Recitat dicta a Petro tunc Ierosolymis repetita: ac demum post haec: Verum, inquit, haec tunc quidem tractata sunt & commota a praedicto pseudoapostolo Cerintho; quemadmodum

E & Petrus dubitauit, & vidit visionem lintei, & quae in ipso erant, & audiuit a Domino, ut nihil inquinatum & immundum diceret. Hic igitur, vbi Petrus reuersus est in Ierusalem, multitudinem circumcisorum commouit, dixitque quod ingressus esset ad viros praeputium habentes. Fecit autem haec Cerinthus, priusquam in Asia praedicaret praedicationem suam, & in profundius perditionis suae barathrum incideret. Nam cum ipse circumcisus esset, aduersandi videlicet gratia contra Fideles in praeputio, per circumcisionem venabatur praetextum & occasionem. Cum autem Dominus semper curam hominum habuerit, & claritatem veritatis in filiis veritatis munierit, & sancto Petro Apostolo dederit, ut & ipsum & socios redarguerit; manifesta facta est Cerinthi amentia. Dixit enim sanctus Petrus: Ego eram in ciuitate Ioppe, &c.] Recitat dicta a Petro tunc Ierosolymis repetita: ac demum post haec: Verum, inquit, haec tunc quidem tractata sunt & commota a praedicto pseudoapostolo Cerintho; quemadmodum

A
^a *Ieremia*
^b *Metaphrastes*
^c *Martyrologium*
^d *Clementis*
^e *alibi*
^f *Hieronymus*

B
^a *Metaphr.*
^b *Septemb.*
^c *Mart. Rom.*
^d *2. Febr.*
^e *Clem. Cōst.*
^f *lib. 7. c. 46.*
^g *Orat. de*
^h *Apost. apud*
ⁱ *Metaphr. die*
^j *29. Iunij.*

C
^a *Epiph. haer.*
^b *ref. 30.*
^c *Ruffin. in*
^d *Apolog. pro*
^e *Orig.*
^f *Hier. in Apolog.*
^g *aduersus*
^h *Ruffin.*
ⁱ *Epiph. haer.*
^j *ref. 30.*
^k *Athanas. in*
^l *Synops.*
^m *Philastri. de*
ⁿ *haeresi.*
^o *Gelas. in*
^p *Conc. Rom.*

D
^a *Epiph. haer.*
^b *ref. 28.*
^c *DE GENTIVM ACCEPATIONE MOTA*
^d *QUAESTIO.*

E
^a *Epiph. haer.*
^b *ref. 28.*
^c *DE GENTIVM ACCEPATIONE MOTA*
^d *QUAESTIO.*

IX.
CORNELIVS
CVM SVIS
BAPTIZA-
TVR.
^a *Metaphr. 13.*
^b *Septemb.*
^c *Mart. Rom.*
^d *2. Febr.*
^e *Clem. Cōst.*
^f *lib. 7. c. 46.*
^g *Orat. de*
^h *Apost. apud*
ⁱ *Metaphr. die*
^j *29. Iunij.*
X.
DOMVS
CORNELII.
^a *Hier. ep. 27.*

XI.
^a *Act. 11.*

dum etiam aliàs tum ipse, tum socij ipsius excitauerunt in ipsis Ierosolymis, quando Paulus rediit cum Tito, & hic dixit quòd viros præputium habentes secum duxisset.] hæc Epiphanius.

XII.
PETRI MO-
DESTIA.

* Greg. lib. 9.
epist. 39.

Ceterum admiranda planè visa est omnibus Petri modestia: qui cum potestate sibi tradita, vnico tantum verbo omnes illas potuisset dirimere controuersias, illa in præsentiarum omnia, perinde ac si ex æquo cum sociis causa agenda esset, nonnisi ratione eorum obiectioni satisfaciendum putauit. Hæc namque considerans & admirans S. Gregorius, scribens ad Theotistam Patriciam * post multa de prærogatiuis Petro concessis enarrata, hæc addit: Et tamen idem Apostolorum primus tanta donorum gratia repletus, non ex potestate, sed ratione respondit, causam per ordinem exposuit.] & inferius: Si enim cum à Fidelibus culparetur, auctoritatem quam in sancta Ecclesia acceperat, attendisset: respondere poterat, vt pastorem suum oues, quæ ei commissæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in querela Fidelium aliquid de sua potestate diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset.] hæc Gregorius. Cum igitur Petrus cunctarum à se gestarum rerum rationem exactam petentibus reddidisset: Qui aderant (inquit Lucas) his auditis tacuerunt, & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.]

XIII.
APERTVM
OSTIUM
GENTIBVS.
b. Act. 11.

Ex hoc namque tempore ostio fidei iam Gentibus referato, non Petrus tantum, & Apostoli ceteri, sed ex discipulis complures, qui hactenus nonnisi Iudæis prædicauerant Euangelium, ex tunc cum occiso Stephano dispersi fuerant, Gentibus etiam Christum annuntiare cœperunt, vt idem Lucas b subdit his verbis: Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt vsque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprij & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum. Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium conuersus est ad Dominum.] hæc Lucas: quæ autem post hæc narrare pergit, quoniam alio tempore facta sunt, opportunius suo loco inferius referemus. cetera tamen, quæ hoc eodem anno facta esse noscuntur, hic secundum rationem Annalium describemus.

XIV.
* Anst. lib. 10.
Chron.
* In nou. lib.
3. cap. 1.
DE MAT-
THÆI EV-
ANGELIO.

Hoc eodem anno, Olympiade ducentesima quarta, anno tertio, Matthæus Euangelista primus omnium (vt auctor est Eusebius d) Hebraico sermone Euangelium scripsit. Sed quod ad tempus spectat, his contradicere videtur Irenæus e cum ait: Posteaquam surrexit Dominus noster à mortuis, & induti sunt Apostoli superueniente Spiritu sancto virtutem ex alto, de omnibus adimpleti sunt, & habuerunt perfectam agnitionem, exierunt in fines terræ, ea quæ à Deo nobis bona sunt, euangelizantes, & cælestem pacem hominibus annuntiantes, qui quidem & omnes pariter habentes Euangelium Dei. Ita Matthæus in Hebræis ipsorum lingua scripturam edidit Euangelij, cum Petrus & Paulus Romæ euangelizarent, & fundarent Ecclesiam.] hæc Irenæus. Sed vtra horum auctorum sententia probetur verior, diligentiori studio perquiramus.

XV.
IRENÆI
SENTENTIA
QVO MODO
ACCIPIENT-
DA.

Si igitur Irenæi verba eo sensu quis putet esse accipienda, vt nonnisi post Petri, ac demum Pauli Romam aduentum, Matthæum Euangelium scripsisse dicat, magna profectò inde sequerentur absurda: siquidem Paulus non ante tertium Neronis annum Romam accessit, anno scilicet Domini, secundum à nobis initam rationem, quinquagesimo nono. Quòd si ex sententia Irenæi velimus, non ante dictum tempus à Matthæo scriptum esse Euangelium, illud in primis quod est in confesso apud omnes, negare opus esset; Matthæum primum omnium Euangelistarum scripsisse Euangelicam historiam: siquidem non Marcus tantum, sed & Lucas ante Matthæum Euangelium scriptis mandassent: quandoquidem (vt ex his quæ inferius suis locis dicentur, apparebit) ante aduentum Pauli Romam, vterque edidisse suum Euangelium reperitur. Sic igitur, si id Irenæo concedimus, affirmandum esset Matthæum non primum omnium, sed tertium ordine Euangelium scripsisse: quod non ceterorum omnium tantum, sed & ipsius Irenæi repugnat sententiæ, dum & ipse, sicut & alij omnes, Euangeliorum scriptores recensens, primo loco Matthæum numerat. Rursum & illud quod omnes æquè confirmant, irritum redderetur ac falsum, nimirum Matthæum, antequam Apostoli in diuersas Orbis prouincias proficiscerentur, Euangelium scriptis tradidisse: siquidem ante aduentum Pauli Romam, fuisse diuisos per Orbem terrarum Apostolos, nulla est dubitatio. Cete-

A Ceterum, quod spectat ad Irenæi sententiam: cum dicat tunc à Matthæo Euangelium scriptum esse, cum à Petro & Paulo Romana Ecclesia fundaretur: non sic accipienda esse putamus eius verba, vt nonnisi post Pauli Romam aduentum id factum esse voluerit significare, sed potius intellexisse, ipso initio foundationis Romanæ Ecclesiæ, à Matthæo Euangelium esse conscriptum, cum scilicet Petrus Romam accessit, & tantæ molis erigendæ posuit fundamentum; quod factum est post quatuor annos, anno scilicet secundo Claudij Imper. Dominiq; quadragesimo quinto. Nec enim sic Irenæum de Paulo meminisse credimus, quasi non ante Pauli Romam aduentum Matthæus scripserit: sed communi potius tum ipsius, tum ceterorum Patrum vsu loquendi, cum de Romanæ Ecclesiæ foundatione fit mentio, Paulum equè ac Petrum nominasse: non quòd Paulus eodem quo Petrus tempore Romam venerit, ac simul cum Petro primum fundamentum iecerit; sed quòd desuper ædificauerit, ac denique eandem Ecclesiam vnà cum Petro sanguine consecrauerit.

Diuersa ab his, de tempore Matthæi Euangelij, est Nicephori a assertio, sic dicentis: XVI. Primus Matthæus Hebræis salutifero verbo prædicato (quandoquidem aliò ad Gentes maturabat) sermone patrio Euangelium suum quintodecimo post Christi ascensionem anno scripsit; atque eos relinquens, absentiam suam scripto compensauit.] hæc ille. Sed erroris arguitur, dum putauit Apostolos non ante decimum quintum annum ab ascensione Domini ad Euangelij prædicationem per Orbem fuisse diuisos: quod planè falsum esse, suo loco demonstrabimus. Ad hæc, illud esse conscriptum antequam ad externas prouincias Euangelium prædicaturi proficiscerentur Apostoli, nulla esse potest dubitatio: nam Bartholomæum profecturum ad Indos, Matthæi Euangelium descriptum secum detulisse, illisque reliquisse, testantur Eusebius b atque Hieronymus. c Eandem enim Matthæum inisse rationem scribendi Euangelium, vt profecturus ad Gentes, eisdem quos prædicatione Euangelica imbuisset, scriptum à se Euangelium relinqueret, Eusebius d tradit his verbis: Matthæus cum iam antea Hebræis verbum Dei prædicasset, simulac in animo habuit ad Gentes proficisci, Euangelium suum patrio sermone conscripsit: & quod illis, à quibus decessit, deesse, dum præsens apud eos esset, videbatur, illud sedulitate & labore scribendi omnibus suis quasi numeris expleuit.] hæc Eusebius. Porro non in ipso procinctu profectionis Matthæus Euangelium scripsisse putandus est, sed cum primum referato diuinitus Gentibus aditu ad Ecclesiam (quod hoc anno factum esse diximus) de profectione ad Gentes consilium inierunt atque sermonem habuerunt Apostoli. Sic igitur, de tempore quo scriptum est Matthæi Euangelium, Eusebio potius quàm ceteris assentimur.

Tantum verò opus aggressum esse Matthæum, Iudæis, qui crediderant, exposcentibus, tradit Ioannes Chryostomus e, verum & id iniungentibus ei Apostolis, Epiphanius f testatur his verbis: Matthæus enim primus incepit Euangelium annuntiare: huic enim commissum erat ac impositum, vt Euangelium prædicaret ab initio.] & paulo post: Hic itaque Matthæus Euangelium suscipere dignus iudicatur: & iustissimum hoc erat. Oportebat enim à multis peccatis conuersum, & à telonio digressum, in exemplum nobis futurorum saluari ab eo, qui ob salutem generis humani venit, ac dixit, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam: & ex telonio educto, atque ab iniquitate conuerso, salutis prædicationem exhiberi, quòd ab ipso discerent homines aduentum benignitatis.] hæc Epiphanius. Athanasius g de eodem sic meminit: Euangelium secundum Matthæum ab ipsa Hebraica dialecto conscriptum est, & editum Ierosolymis, & interpretante Iacobo fratre Domini secundum carnem expositum est.] De eodem Tertullianus h magna cum laude meminit, sic dicens: Matthæus fidissimus Euangelij confitentator & comes Domini, non aliam ob causam, quàm vt nos originis Christi carnis compotes faceret, ita exorsus est: Liber generationis, &c.] Idque eo consilio factum est, vt qui ad Hebræos scriberet secundum carnem Christum expectantes, eum iam venisse, & ex Abraham stirpe & semine Dauid exortum in primis esse monstraret.

Porro quòd primum omnium Matthæi Euangelium esset editum, exscriptum illud fuisse ab Apostolo, non tantum Bartholomæi, sed & Barnabæ suadent exempla: hic quidem quantumlibet vnà cum Paulo Apostolatam accepisset ad Gentes, secum tamen tulisse Hebraicum Euangelium à Matthæo conscriptum, & apud se semper habuisse, atque

XVI.
* Niceph.
hist. lib. 2.
cap. 45.
RATIO MAT-
THÆI SCRIBENDI EV-
ANGELIUM.

b Euseb. hist.
l. 5. c. 10.
c Hieron. de
scrip. Eccl. in Panteno
c. 36.
d Euseb. hist.
lib. 3. c. 18.

XVII.
* Chryl. hom.
1. in Mat.
* Epiph. hæ-
res. 51.
IUDÆIS
EXIGENTI-
BUS MAT-
THÆVS EV-
ANGELIUM
SCRIPSIT.

* Athanas. in
Synop.

h Tertull. de
carn. Christi
c. 22.

XVIII.
EVANGELIUM
MATTHÆI
EXSCRIPTUM AB
APOSTOLIS.

atque vnà cum eo sepultum fuisse, certissimum est: resosso enim Barnabæ corpore anno quarto Zenonis Imperatoris, vnà cum eo illique inhærens inuentum fuisse Euangelium secundum Matthæum Hebraicè conscriptum, historicorum illorum temporum vera assertione constare, suo loco dicemus. Cum igitur Matthæi Euangelij plura exscripta essent exemplaria, Nazaræi illud etiam nacti sunt: erant enim complures, qui cum ex Iudæis facti essent Christiani, & cum Euangelio Legem etiam esse seruandam contenderent, ab Ecclesia eiekti sunt. Ceterum hi Euangelium Matthæi, quod semel acceperant, aliquamdiu illibatum incorruptumque seruarunt, de his enim Epiphanius^a sic scribit: Habent autem Matthæi Euangelium perfectissimum Hebraicè; apud ipsos enim hoc clarè, quemadmodum ab initio scriptum est, Hebraicis litteris adhuc seruat.] Sanctus Hieronymus^b istud ipsum ex Hebraico fonte se descripsisse testatur: sic enim in primis, cum agit de Matthæi Euangelio, scribit: Porrò ipsum Hebraicum habetur vsque hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr studiosissimè confecit: mihi quoque à Nazaræis, qui in Bercea vrbe Syriæ hoc volumine vtuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quòd vbicumque Euangelista, siue persona sua, siue Domini Saluatoris, veteris Scripturæ testimoniis vtitur, non sequatur Septuaginta translatorum auctoritatem, sed Hebraicam.] idem alibi: In Euangelio quo vtuntur Nazaræi, quod nuper in Græcum de Hebræo sermone transtulimus, quod vocatur à plerisque, Matthæi authenticum, homo iste, &c.]

XIX. Quod ad Ebionæos spectat: etsi Matthæi vterentur Euangelio; deprauatum illud ab eis fuisse, insuper & mutilatum, Epiphanius^c docet: nec hoc tantum Nazaræi & Ebionæi^d, sed Cerinthus & Carpocras Matthæi Euangelium descripserunt: sed eo planè abusi, è genealogia Saluatoris à Matthæo contexta sic Christi humanitatem tantummodo didicerunt, vt diuinitatem negarent. Quòd verò Beda^e Euangelium Matthæi, quo Nazaræi utebantur, non esse adnumerandum inter apocrypha existimauit; (forasse quòd in decreto Gelasij nulla de eo, sicut de ceteris, habeatur mentio) haud facile assentimur: nam cum Hieronymi testimonio in plerisque locis ab eo citatis appareat nonnulla in eo diuersa ferri ab his quæ reperiuntur in Matthæi Euangelio quo Ecclesia vtitur; periculosum esse putamus, id in aliam quàm in apocryphorum classem referre, cum nonnisi vna possit veritas esse. Atque hæcenus de Matthæi Euangelio.

XX. Sub hac eadem Olympiade ducentesima quarta, anno tertio, Pilatum olim Iudææ Procuratorem miseranda morte interiisse, Eusebius scribit his verbis: Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit, vt scribit Romani historici.] hæc Eusebius: affirmat id ipsum Cassiodorus in Chronico. Viennæ autem in Galliis id contigisse cum multi referant, Ado^f eiusdem ciuitatis Episcopus in hunc modum rem scribit: Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, & ipse perpetuo exilio Viennæ recluditur; tantisque ibi irrogante Caio languoribus coarctatus est, vt sua se transuerberans manu, multorum malorum compendium mortis celeritate quaesierit.] sunt hæc verba Orosij^g, licet ipse de Vienna nihil. Quòd verò recentiorum^h Græcorum aliqui dicant Pilatum de nece Christi à Maria Magdalena Romæ iudicio postulatum, vt commentum refellimus. Ceterum de eius interitu omnes æquè consentiunt, ipsum summa desperatione actum, sibi necem intulisse.

XXI. Hoc eodem anno (vt ex Iosepho colligiturⁱ) amoto Vitellio à Syriæ præfectura, Petronius à Caio ad eam prouinciam administrandam subrogatur: cui ipse (cum ab omnibus coli vt Deus veller, ac ne Ioui quidem cederet, quippe^k qui de inferendo Iouis Olympij simulacro Romam, deq; illius effigie in suam mutanda, consilium iniisset) in mandatis dedit vt suam statuam Ierosolymis in templo locaret: quæ tamen res à Petronio in annum sequentem dilata est, vt idem auctor testatur his verbis: Cæcis autem indignè ferens à solis Iudæis ita se despici, Legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio, iubetque vt cum valido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam in templo Dei collocaret: quòd si detrectent, bello deuictos imperata face-re adigat. Is sumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam, vt exequerentur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxiliis, cum duabus legionibus hibernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per litteras, qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam.] hæc Iosephus. Sed vt quis fuerit iste Petronius intelligatur:

^a Epiph. hæref. 29.

^b Hieron. de script. Eccl. in Matth. & comment. in Matth. c. 12.

^c Epiph. hæref. 30.
^d Epiph. ibid. inferius.
^e Beda in Luc. c. 1.
A QVIBVS MATTHÆI EVANGELIVM CORRVPTVM.

^f Ado in Chron.

^g Oros. lib. 7. c. 5.
^h Niceph. lib. 2. cap. 10.
Cæcis in comp. hist.

ⁱ Ioseph. ant. lib. 18. c. 11.
^k Sueton. in Caio c. 22.
Dio lib. 59. CAIVS VT DEVS VVLIT SOLI.

A sciendum est fuisse equestris ordinis, militia clarum, qui & sub Augusto (vt de eo testatur pluribus Strabo^a) aduersus Æthiopes copias duxerat: ceterum eum humili loco natum, ad equestrem peruenisse dignitatem, auctor est Valerius Maximus^b.

Iam verò quænam proxima causa indignationis Caij in Iudæos præcesserit, vt de collo in templo erigendo consilium inierit, atque decreuerit: Philo^c, id Capitonis Quæstoris litteris adscribens, edocet: Is, inquit, in Iudæa præest exigendis tributis, infensius prouincialibus: pauper enim eò profectus, nunc illis fraudatis ditatus, & accusationem metuens, decreuit eos præuenire, & calumniis veras criminationes auertere, casu quodam nactus occasionem. Iamnam urbem Iudææ cum primis frequentem populo colunt promiscuè, Iudæi quidem pars maxima, nonnulla tamen etiam aliengenæ, qui malo fato subreperunt è finitimis regionibus: & cum sint inquilini, faceffunt indigenis negotia, semper aliquid moliendo aduersus ritus Iudaicos. Hi cum audirent ab aduenis quantopere Caius pro deo coli cupiat, & quàm infensus vniuersæ Iudæorum genti sit, rati se nactos occasionem fruendis insidiis, ex tempore aram excitant è materia vilissima, luto formato in lateres, tantum vt molesti essent ciuibus: ciebant enim non laturos violari leges patrias, quod & secutum est. Conspicati enim & indignati regionis sacratæ ritus sacros sic aboleri, coorti eam sustulerunt de medio. Aduersarij verò mox Capitonem aduerunt, qui fuit auctor totius huius tragediæ. Is lucrum tibi oblatum existimans, cuius iam dudum cupidus erat, scribit Caio, exaggerando rem, & amplificando.

His cognitis ille, vt opulentus & magnificus, iubet pro altari lateritio subuerso in Iamnia, poni colossum inauratum in iplo templo vrbis primariæ, consultoribus vsus optimis & sapientissimis, Helicone veteratore scurra nobili, & Apelle quodam tragædo, qui prius ætatis florem, vt fertur, venditauerat: tum verò fastiditus se in scenam contulerat. Scenici autem, quorum est negotium & studium vt theatris placeant, profligato pudore, probris & turpitudini sunt deditissimi: quibus artibus Apelles peruenit in consiliatorum ordinem: vt posset consulere Caius, alterum quomodo canendum, alterum quomodo ludendum salibus, omissa cura iustitiæ tuendæ, pacisque publicæ. Ita Helicon mancipium scorpionum simile Iudæos petebat veneno Ægyptiaco, Apelles verò Ascalonio, nam inde oriundus erat. Est autem Ascalonitis perpetua similtas cum finitimis Iudæis sacre terræ incolis. Verum illi bonorum consiliorum bohi auctores paulo post impietatis suæ mercedem inuenerunt: alter à Caio vincus ferreis compedibus propter alia crimina, tortusque in rota ex interuallo sæpius, sicut quidam morbi solent statim diebus recurrere: Helicon verò interfectus à Claudio Germanico Cæsare propter alias iridem culpas infani capitis. sed ista post acciderunt. Litteræ à Caio de statua dedicanda scriptæ sunt non temerè, sed quantum fieri potuit accuratissimè. In eis imperatum est Petronio Syriæ prouinciæ Præsidi, vt ripensis exercitus, contra irruptiones Orientalium Regum & nationum oppositi, dimidium ab Euphrate aduersus Iudæos duceret, vt prosequerentur statuam: non quòd augustior dedicatio fieret, sed vt confestim periret si quis obstitet.] & paulo post:

Ceterum Petronius, perlectis litteris, hærebat anceps consilij: quippe qui nec detrectare poterat præ metu, non ignarus illum ne moram quidem laturum æquo animo, nedum tergiversationem. Nec rem aggredi putabat tutum ac facile. Sciebat enim Iudæos non vnâ, sed mille, si fieri posset, mortes subituros citius quàm sustinerent vetitum aliquid facere. Omnes enim gentes libenter seruant ritus patrios, sed Iudæi præ ceteris. Cum enim leges suas credant oraculis proditas, easque discant à pueritia, in animis circumferunt harum expressas imagines, & semper intuendo admirantur vt honestissimas: alienigenas quoque harum obseruatores amplectuntur pro suis ciuibus, ofores autem earum ac vituperatores habent pro hostibus; & in tantum abhorrent à quauis re suis legibus verita, vt omnibus fortunis felicitatibusque humanis ad præuaricationem adduci nequeant. Sed nihil religiosius quàm templum colunt, vel hoc argumento, quòd certissima mors proponitur vltra septem interius penetrantibus: nam intra exterius accipiunt vndecumque venientes suæ gentis homines. Hæc secum reputans Petronius, rem cunctanter aggrediebatur, ratus (vt erat) facinus audax: aduocatisque tamquam in animæ consistorium rationibus omnibus, scrutabatur singularum sententias: quas consentientes inueniebat, nihil in factis nouandum: primum quia sic ius naturæ pietatisque potest:

^a Strab. li. 17.
^b Val. Max. lib. 4. cap. 7.

XXII.
^c Philo de leg. ad Cæsum. CONCITATOR CAIVS IN IUDÆOS.

CAPITONIS OPERA CAIVS IN IUDÆOS IMPELLITVR.

XXIII.

XXIV.
PETRONIVS MATVRIVS AGIT.

stulet : deinde propter imminens periculum, non solum à Deo, verum etiam à laetis irri-
tatisque hominibus. Illud quoque cogitabat, quam populosa esset haec natio, non ut alia
comprehensa vnus regionis spatium, sed totum pene Orbem passim incolens : diffusa est
enim per continentes prouincias omnes atque insulas, adeo ut non multo pauciores sint
indigenis. Tam multas hostium myriadas in se prouocare, an non periculosa videri po-
terat alea : ne forte illis per omnes terras conspirantibus, & ad vim arcendam certatim
in vnum confluentibus, bellum exoriretur insuperabile, absque eo quod ipsam Iudaeam
innumera multitudo incolet, viri tum corpore valentissimi, tum animo fortissimi; pa-
rati prius generosam mortem oppetere, quam deserere mores ac ritus patrios, quantum-
uis calumniatorum opinione barbaros, cum re vera sint liberales ac nobiles.

XXV.
RATIONES
DIFFEREN-
DI PRAE-
CEPTA CAII.

Terrori etiam erant Transuephratenfes copiae: nam Babylonem & multas alias satra-
pias à Iudaeis teneri, non auribus solum, sed & oculis compertum habebat : quod singu-
lis annis sacra pecunia missitaretur inde in templum primitiarum nomine, quamquam per
vias difficiles & asperas, quae tamen illis viae regiae viderentur, ad pietatem recta prope-
rantibus.] haec Philo; qui mox subdit: Merito igitur timens, ne cognita hac noua dedi-
catione, subito expeditionem susciperent, & hinc atque inde coorti, iunctis copiis, inclu-
sos in medio clade ingenti afficerent; retardabatur talibus cogitationibus: sed in diuer-
sum trahebatur contrariis: Dominum haec iubere iuuenem, vtile iudicantem quidquid
ipsi collibuerit: & semel decreta exequi contemnentem quamlibet noxia (ut qui pra-
superbia pernicaciaque transiliens hominis terminos, in deos se ipse referat) impendere
sibi capitale periculum, siue imperata faceret, siue non. sed si pareat, cum bello, cuius
eventus anceps sit: sin iussa detrectet, certissimam à Caio perniciem. Ad bellum prouo-
ces erant multi Romani adiutores in administratione rerum Syriacarum, quod scirent in
se primum saluturum Principem, ut auctores inobedientiae. Dabatur spatium delibe-
randi, dum pararetur statua: nam neque transmissa fuit ex Italia, Deo volente (opinor)
& suos occulto fauore protegente ab iniuria: neque iustus est tota Syria lectissimam su-
mere: alioqui praeproperè, violatis legibus, exortus fuisset repentinus tumultus, prius-
quam experiti posset vtile consilium: nam subitanei casus ingruentes vim rationis hebe-
tant. Itaque Petronius in propinquo iubet parari statuam; & accitis è Phoenicia peritissi-
mis artificibus, praebet materiam, officina Sidone instituta.] haec Philo de his quae hoc
anno haecenus sub silentio gesta Iudaeos latebant. Cetera verò ut contigerunt, suo loco
dicemus. Haec enim de Iudaeorum ærumnis ad Annales Ecclesiasticos pertinere quis du-
bitat? nam his Dei vindicta in Iudaeos Cæsarem appellantes, & Christum negantes, Caii
furore progredi armata, numine impellente, conspicitur.

I.
^a Dio hist.
lib. 59.

Anno Christi quadragesimo secundo Caius solus tertium Consul Fastis Consulari-
bus adscribitur, non quidem id data opera, ut qui collegam habere spreuisset; sed
(ut testatur Dio ^a) quod ei, qui designatus fuerat, mortuo, tam breui spacio in concione
alius subrogari non potuerit. Ceterum ab eodem auctore Pomponius secundus Consul
eodem anno creatus nominatur: susceptus ne in locum Caii, qui Consulatum tenuit tan-
tum (ut Suetonius ^b tradit) usque ad Idus Ianuarij, an ordinarius fuerit electus in locum
demortui Consulis designati, non liquet.

II.
^c Ioseph. ant.
lib. 13. c. 10.
DELEGA-
TIONE IV.
DAEORVM
AD CAIUM.

Hoc igitur anno, non antea (ut alij putant) Philo Iudaeus vnà cum collegis à Iudaeis
Alexandriae agentibus legatus ad Caium Imperatorem mittitur: ab Alexandrinis verò
alij aduersus eos sunt missi legati (inter quos Apion grammaticus, Iudaeorum insensissi-
mus hostis) ad eundem Imperatorem. Rem gestam summam sic Iosephus ^c comple-
ctitur: Cum inter Iudaeos & Graecos Alexandriam habitantes exorta esset seditio; terni
ab vtraque parte electi legati ad Caium missi sunt. Apion verò, Alexandrinorum lega-
tionis princeps, multa in Iudaeos iactauit crimina, interque cetera, quod Cæsarem non
prosequerentur debitis honoribus: nam cum quam late patet orbis Romanus, Caio ex-
truan-

A truantur templa & altaria, & pari honore colatur cum ceteris numinibus, solos istos tur-
pe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbè inuecto Apione,
multisque aliis quae ad exasperandum Caium facerent; Philo è Iudaeorum legatis prior,
vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiae,
parabat causam suae gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare, iubente illum abire, & per
iracundiam vix temperante ab iniuria. Quapropter eiectus conuictio; conuersus ad Iu-
daeos affectatores: Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est: nunc
enim Deus contra illum aderit.] haec Iosephus.

Sed ipsum tamen errare certum est, dum ait ternos legatos ab vtraque parte missos; III.
cum ipse Philo, qui vnus ex legatis fuit, quinque à Iudaeis esse missos testetur: qui &
egregium commentarium de sua ad Caium legatione conscripsit; ex quo aliqua ad hi-
storiam spectantia decerpit hinc intexere, nec inuile nec iniucundum fore duximus.
Cum ergo venissent Romam, quid egerint post frustra tentatam gratiam Heliconis a-
pud Imperatorem viri praecipui, sic scribit ^a: Placuit offerri Caio libellum continen-
tem summam calamitatum, & earum deprecationem: id erat ferme compendium sup-
plicationis prolixioris, quam per Agrippam Regem paulò ante miseramus: nam is for-
tè fortuna venerat Alexandriam, nauigaturus in Syriam in suum regnum, quod ab Im-
peratore acceperat. Sed ignorabamus etiam tum quam falleremur. Ex quo enim pri-
mum oram soluimus, putabamus nos inuenturos reddentem iura iudicem: at ille erat
hostis implacabilis, alliciens, ut tum videbatur, vultu hilari, & appellationibus comi-
bus. Exceptos enim nos primum in Campo Martio, cum è maternis hortis exiret,
resalutauit, & dextera innuit se propitium; missoque ad nos Romulo, qui legationi-
bus admittendis praerat, pollicitus est se cogniturum nostram causam per otium: ita
ut tota corona circumstantium gratularetur nobis, tamquam voti compotibus, atque
etiam nostrates quotquot ex aspectu de rebus iudicant. Ego verò, qui plus per aetatem
& eruditionem sapere videor, suspecta habebam illa quae exhilarabant alios. Sic enim
cogitabam: Quid sibi vult, quod cum tot adsint legationes propemodum ex omni-
bus Orbis regionibus, ait se nos solos auditurum? nec enim nescit nos esse Iudaeos, con-
tentos si æquaremur ceteris: ceterum praerogatiuam sperare apud alienigenam iue-
nem & liberæ potestatis hominum, non procul abfuerit ab insania: atque vtinam iudi-
cem praestet partibus, non patronum illis, nobis aduersarium. Haec reputans, trepida-
bam, inquietus noctu & interdiu. Ita moerentem me, gementemque (nec enim tuum
erat interpellari Principem) alius casus inopinatus repente perterruit, non parti Iudaeo-
rum, sed vniuersis periculum afferens.

Veneramus ex Vrbe Puteolos, Caium secuti: descenderat enim ad mare, moraba-
turque circa eum sinum, nunc hanc villam visendo, nunc aliam, quae multae ibi sunt &
splendidae. Nos verò de agenda nostra causa sollicitos, quippe qui accersiri expectaba-
mus continuo, accedit quidam suffusus trepidisque oculis obtuens & anhelus: cumque
paululum seduxisset (adstabant enim quidam in proximo) Audistis ne, inquit, noui
quippiam? Simulque conatus rem eloqui, fletu oborto impeditus est: deinde rursus ex-
orsus narrare, iterum atque tertio fuit ad eundem modum inhibitus. Nos verò con-
spectu eius territi, obsecrabamus indicaret quamobrem venisset: non enim venisse pro-
palam flendi gratia: quod si quid esset dignum lacrymis, faceret nos earum participes, af-
fuetos iam calamitatibus. Tandem ille, crebro iugultiens: Perit nobis templum. Iu-
bet Caius poni sibi colossum in adytis intimis, adscito in titulum Iouis cognomine. No-
bis verò attonitis miraculo, & in vestigio pra- stupore haerentibus (muti enim stabamus
& enerues, defectis corporis viribus) superuenerunt alij doloris eiusdem nuntij: deinde
omnes simul conclaue ingressi, & inclusi, deplorabamus fortunam priuata atque pu-
blicam, suggerente dolore querimonias: nihil enim calamitosius loquacius. Tædebat e-
nim, ac poenitebat, quod ad deprecandum iniurias, quas quotidie pateremur, medio
hiemis traiecissimus vasta maria, ignari nobis imminere tempestatem in terris longè sa-
uiorem iactatione maritima.] haec ille, qui dehinc quam percontati erant à nuntijs tan-
ti mali causam, & de rebus gestis lamnia, deque litteris ad Petronium scriptis de statua
in templo locanda (quod nos suo loco superius diximus) acceperunt, enarrat. At licet
quod iam factum esset, cunctis innotescere potuisset; tamen quid Caius in Iudaeos
statuisset, haecenus latuisse videtur: Petronius enim, qui non nisi transacta hieme con-
silium

^a Philo L. de le-
gat. ad Caium.

QUID LE-
GATI RO-
MAE.

IV.

DE STATUA
PN TEM-
PLVM IN-
FERENDA
NVTIUM.

filium Caij detegere, eiusdemque iussionem aperire, scriptis ad Caium litteris (vt vidimus) statuerat; adueniente iam statuto tempore, rem in hunc modum, vt iidem nuntij retulerunt, & Philo descripsit, aggressus est.

V.
DE STATVA
CAII LO-
CANDA IN
TEMPLO.

Dum statua colossæa Sidone pararetur; honoratioribus Iudæorum sacerdotes & magistratus euocat, indicaturus eis Caij mandata, simulque suasurus vt patienter ferant iussa domini, & cauerent mala imminetia: paratum enim esse robur exercitus Syriaci ad edendas per totam eorum regionem strages maximas: putabat enim si horum præmolliret animos, posse per eos moueri ad obsequium ceteram multitudinem. Sed valde sua opinione deceptus est: perculsi enim ad primam eius rei mentionem, tamquam in præfenti calamitate, obinutuere, quasi è fonte profundendo lacrymas capillos barbæque vellendo cum lamentis huiusmodi: En quò nimis beati senescendo peruenimus, vt quod nemo maiorum vniquam vidit, nos spectaremus: quibus tandem oculis? hos enim prius abiiciemus cum ærumnosâ vita & miserabili, quàm tantum nefas inspiciamus, quod nec auditus, nec mens sustinet. Interea qui in sancta vrbe ceteraque regione famam huius conatus audierant, velut de communi sententia coorti, tesseram dante dolore publico, profecti sunt vno agmine, desertis oppidis, castellis, & ædibus; continuatoque itinere venerunt in Phœniciam, vbi tunc agebat Petronius. Id Petroniani quidem conspicati, cursim ei renuntiarunt caueret sibi à turbis, infestum agmen existimantes: moxque nullis stipata satellitiis multitudo Iudæorum, ceu nubes, repente superuenit, totam Phœnicen occupans; vt miraculo esset nescientibus gentis frequentiam. Ac primum tantus clamor cum fletu planctuque sublatu est, vt hebetaret aures præsentium: nam & postquam desit, durabat eius sonitus. Secutæ sunt compellationes ac preces, quales dictare solent calamitosa tempora. Erant autem distributi in sex ordines, seniorum, iuniorum, puerorum: rursus alia parte anuum, mulierum, virginum. Vbi verò Petronius in loco superiore conspectus est, vniuersi ordines velut ad vnum edictum humi procumbunt, supplices cum vlulatu quodam flebili: iussique surgere, & accedere propius, vix tandem surrexerunt, & conspersi multo puluere, defluentisque lacrymis accedebant, reductis in tergum more damnatorum ambabus manibus.

VI.
QUID IV-
DAEI SV-
PPLICES AD
PETRO-
NIUM.

Tum Senatus (ipsum scilicet Concilium septuaginta duorum seniorum, Synedrin appellatum) stans sic locutus est: Inermes (vt vides) adsumus, ne quis nos dicat venire hostiliter: manus autem pro armis à natura datas retrò fleximus otiosas; præbemus & corpora ad certos ictus ferire volentibus. Vxoribus, & liberos, familiarisque adduximus: supplices tibi, & per te Caio aduoluimus, domi relicto nemine, orantes vt aut omnes seruetis, aut omnes interneceione deleatis. Sumus, Petroni, & natura pacis cupidi & studio, ad quam nos trahit cura alendorum liberorum ex nostris laboribus. Caio Imperium adepto, primi ex tota Syria gratulati sumus, Vitellio, cuius successor es, tunc in nostra vrbe degente, qui super hac re litteras acceperat, & à nobis ad ceteras ciuitates fama lætum nuntium pertulit: primum nostrum templum excepit pro Imperio Caij victimas; vt primum aut etiam solum priuaretur religione patria. Decedimus vrbibus, cedimus priuatis ædibus & possessionibus: supellectilem vel pretiosissimam vtrò vobis in prædam offerimus, eo animo, vt nos putemus non dare, sed accipere. Vnum pro his omnibus petimus, ne quid in templo nouetur, vtque seruetur tale, quale à maioribus nobis est traditum. Id si non impetramus, necandos nos præbemus, ne videamus viui quod est morte grauius. Audimus, pedestres equestresque aduersus nos parati copias, si dedicationem impediamus. Nemo ita insanit, vt seruus se opponat domino: libenter iugulabimur, cædant, mactent, frustatim concidant; sine certamine ac suo sanguine agant quidquid liber victoribus. Quid opus est exercitu? Nos ipsi egregij sacerdotes immolabimus victimas: adducemus ad templum mulieres, vxoricidæ; fratres sororesque fratricidæ; pueros puellasque innocentem ætatem, puericidæ (tragicis vocabulis vtendum est in tragicis calamitatibus.) Deinde in medio eorum stantes abluti cognato sanguine (nam talia lauacra ad inferos properantibus conueniunt) admiscebimus & proprium, nosmetipsos iugulando insuper. Morientium hoc mandatum erit vltimum: ne Deus quidem nos accuset, qui vtriusque rationem habuerimus, & Imperatori debitæ reuerentiæ, & sacrarum legum custodiæ. id fiet, si vitam haud viuendam contempserimus.

Audiui-

Audiuimus præfata fabulam è Græca litteratura profectam, tantam vim fuisse Gorgonei capitis, vt hac visa, homines confestim verterentur in saxeos: id quamquam fabulosum videatur, negari tamen non potest simile quiddam magnos nec opinatos casus efficere. Ira domini mortem affert, aut quiddam morti proximum. Putas, Petroni, si (quod abest) aliqui nostrates viderent in templum deduci statuam, non in laxa mutatum iri, oculis stupentibus, & per singula membra sopito naturali motu corporis: Extremum, Petroni, hoc erit nostrum votum æquissimum: non contendimus ne imperata facias: dilationem tantum petimus; & oramus supplices, vt nobis liceat legatos ad dominum mittere. Fortassis impetrabimus, ne religio cælestis numinis, ne leges sanctissimæ aboleantur, neve vltimis etiam posthabeamur gentibus, quibus sui ritus manent incolumes; ne decreta eius aui proauique temerentur, nostros mores approbantia, diligenterque confirmantia: Forfan his auditis fiet mollior: Non semper eadem sunt voluntates Principum, iratorum verò vanescunt celerrimè. Petiti sumus calumniis, perimite adhibeamus remedium: Durum est iniudicatos damnari: Si nihil impetramus, quid vetat, ne que nunc vult, tunc faciat? Ante missam legationem noli præcidere spem tot millium, non de lucro, sed de pietate contententium, immò & de lucro: quod enim homini lucrum est sanctitate vtilius? Hæc tum dicta sunt magna contentione magnoque desiderio ab honoratissimis, singultientibus & anhelis, lacrymis simul ac sudore defluentibus, vt iam Petronio ceterisque miserationem mouerent: erat enim mitis ingenio, & verbis factisque flexibilis; & videbantur æquum postulare: aspectu quoque nihil erat miserabilius.] hæcenus Philo.

Sed quid tum qui erant ex Iudæis Christo credentes? Par est credere, contribulibus suis, ea accepta occasione, ad memoriam reuocasse execrandum facinus in Christum innocentissimum, & de omnibus optimè meritum, perpetratum: quod illum primum abiecerant, ac in crucem agendum sic clamassent: Tolle hunc, crucifige. Nam & illud ipsum crucis Christi voluebatur tempus, nempe Paschale, quo fruges in Iudæa maturæ iam erant ad messem, cum hæc coram Petronio facta sunt, vt idem Philo paulo inferius tradit: Paschali enim tempore manipulus spicarum^a offerebatur. Adiecit insuper, quòd cum Christum negantes, se non nisi Cæsarem habere Regem contestati essent, iuste modò dignèque Cæsarem sibi iratum experirentur. Ac denique, quòd qui contempserant, carceri mancipassent, ac flagellis subiecerant salutis viam admonentem Petrum; Petronium adire, pedibusque illius aduolui & colla subiicere cogerentur. Adhuc etiam addidisse, hæc ipsa & his maiora à Christo prædicta fuisse: nimirum abominationem desolationis in templo esse videndam, ciuitatem sanctam expugnandam, templumque excidendam. Hæcque & alia id genus commemorasse, non quidem insultantes, sed commiserantes, & cum flentibus flentes: sicut olim Ruben fratribus suis^b calumnias patientibus in Ægypto, & hæc loquentibus; Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuius: idcirco venit super nos ista tribulatio.] dixerat: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum: & non audistis me? En sanguis eius exquiritur.] Eisdemque rursus tunc summis à Deo precibus contendisse putamus (vt olim Ieremias, Daniel, & alij viri sancti fecere) ne tam citò de rebellante sibi populo vindictam sumeret, sed adhuc expectaret, si fortè admissi sceleris pœnitentes, viam salutis ingredienti (quod fecerant plurimi) Christum, quem eiecerant, auidius reciperent, ac prædicarent. Quorum precationibus etiam factum existimamus, vt Caij consilium irritum redderetur, & flagellum imminens differretur.

Ac verò quid tum Petronius (vt quod narrandum suscepimus, finiamus) decreuerit, Philo persequitur: Habita igitur, inquit, consultatione cum assessoribus, animaduertens partim nutare & ambigere qui modò rigidè aduersati fuerant, partim præiudicare, & miserationem non dissimulare; gaudebat eorum voluntatibus: & quamuis nosset iram Imperatoris implacabilem, & naturalem sæuitiam; tamen videbatur afflatus aura quadam philosophiæ, pietatisque Iudæicæ; siue iam antè vir doctus ex litteris aliquid hauserat, siue ex quo præfecturam adeptus est prouinciarum Asiæ Syriæque, in quibus oppidatim degunt Iudæi plurimi, siue suapte natura erat ad res cognitu dignas docilis. Solet autem Deus bonis viris bona suggerere consilia, tum ipsis, tum Reipublicæ commoda: quod tunc quoque contigit. Quid igitur decretum est? Ne properarent

Annal. Eccl. Tom. 1.

Bb 3

opifi-

VII.

VIII.
CHRISTIA-
NORVM ER-
GA IYDAEOS
OFFICIA.

^a Luc. 23.

^b Genes. 42.

IX.
PETRONII
CONSILIVM
IYDAEIS
VTILE.

X.
PRAETEX-
TUS DILA-
TIONIS.

opifices, sed darent operam ut statua summo expoliretur artificio, & quantum fieri posset, exprimerent exemplaria laudatissima, quod sit durabilior: nam opera extemporanea non temere diuturna fieri; accurata aetate ferre melius. Ceterum legationem n. itere, non est concessum Iudæis: nec enim ipsis tutum esse rem committere domino, qui possit omnia.

Interim postulatis nec annui nec renui placuit, quod utrumque periculosum esset; sed litteras ad Caium mitti sine accusatione Iudæorum, dissimulatis eorum supplicationibus: causam autem dilatae dedicationis referri in opifices, quibus necesse sit dari certum spatium temporis: eas moras afferre posse amplioris dilationis occasionem, & fortasse tandem ipsum Caium exorari se passurum. Erant enim tum maturæ segetes; & timendum erat ne deplorata religione, homines quoque vitam contemnerent, & vastatis agris suasinet fruges late per campos collectæque incenderent. Sollicitabat etiam cura colligendorum fructuum tum arboreorum tum arualium. Ferebatur enim, constituisse Imperatorem nauigare in Ægyptum Alexandriam: nec videbatur verisimile, tantum Principem per altum mare se obiectaturum periculis, vel propter comitantis classis magnitudinem, vel propter curam corporis, facilius iter circumeunti per Asiam & Syriam: sic enim quotidie fore illi copiam vel conscendendi naues, vel exscendendi, præsertim ducenti longas, non onerarias, quibus ora legitur vtilius: sicut onerariis per altum fit velificatio. Erat igitur opus, pabulum & annonam parari per omnes vrbes Syriæ, præcipue maritimas: expectabatur enim ingens multitudo terra marique ventura, non solum ab Vrbe atque Italia, sed & ab intermediis prouinciis, partim honoratorum, partim militarium, equitum, peditum, naualium, nec minor seruatorum numerus quam militum: & requirebatur non tantum modus necessarius, verum etiam Caio digna rerum copia. Eas litteras postquam perlegit Imperator, daturus putabatur veniam, atque etiam prudentiam laudaturus eorum qui moras neçterent, non in Iudæorum gratiam, sed propter conuectionem fructuum. Ea sententia comprobata, scriptæ sunt litteræ, & expeditis nuntiis traditæ assuetis itinerum compendio.

XI.
CAIUS IN
PETRONIUM
COMMOTIVR.

His acceptis, ille inter legendum excandescere, vultu præ se ferens iracundiam. Vbi verò desit; complofis manibus, Euge, Petroni, inquit, non didicisti audire Imperatorem, tumens continuatis haectenus magistratibus? Videris ne ex fama quidem Caium nosse, quem experieris non multo post. Cordi tibi sunt leges Iudæorum, gentis mihi inimicissimæ; Principis mandata negligis? Timuisti multitudinem? quasi non haberes militum copias formidatas Orientalibus, atque adeo ipsis Parthorum Regibus. Sed miseratus es? ergo minus apud te valuit Caius, quam miseratio? Causaris messem: tibi breui sine excusatione ferro caput demetetur. Causaris collectionem fructuum in aduentum nostrum parandorum? scilicet si Iudæa fieret sterilis, deerant finitimæ prouinciæ, quæ victum præberent, vnus inopiam suppleturæ suis prouentibus. Sed cur tempero à manibus? cur meam voluntatem enuntio? Ille mercedem accepturus, cladem suam primus sentiat. Desino minari; irasci non desino. Tum breui mora interiecta, cuidam ab epistolis dictat responsum ad Petronium, laudans in speciem eius prouidentiam, & in prospiciendis futuris solertiam: vehementer enim timebat Præsides, quod illis promptum esset res novas moliri, præsertim in magnis prouinciis apud magnos exercitus, qualis est ad Euphratem tractus Syriæ. Delinito igitur per litteras homine, ad tempus iram regebat implacabilem. Deinde mandatum addidit, ne vllam curam præuenteret dedicationis negotio. iam enim messes conuectæ esse poterant, & cessabat illa seu vera seu affectata excusatio. Nec multo post aduenit Agrippa Rex, more suo Caium salutaturus, planè ignarus epistolæ Petronij, quidve Caius rescripsisset: conspiciebat tamen statim è vultu nubilo, eum latentem iram coquere: retractabatque intra se, ne quid magnum aut paruum dicto factove commiserit, quod illum offenderet: cumque nihil inueniret, colligebat id quod erat, irasci eum aliis: ac rursus cum animaduerneret illum toruè in se solum intueri, metuebat; & sapius volens rogare, cohibuit se, ne fortè minas aliud tendentes, temeraria curiositate in se conuerteret.

XII.

Tunc Caius, ut erat callidus ex aspectu deprehendere cogitationes hominum; postquam vidit timentem hæsitantemque, Dubitas, inquit, Agrippa? hanc tibi ego dubitationem eximam. Tam diu mecum versatus, ignoras me oculis non minus quam voce loqui solere? Boni honestique ciues tui, qui soli ex omni hominum genere dedignantur Caium

A Caium habere pro Deo, videntur iam mortem sibi per contumaciam quærere; dum me iubente in ipsorum templo consecrari Iouis simulacrum, populariter ex vrbe agrisque occurrerunt specie supplicum, sed re vera mandatum meum proculcaturi. Plura intonaturus erat: cum Rex anxius, & præ metu per singula momenta colore mutato, rubicundus, luridus, liuidus, à vertice ad calcem horrore corripitur, & tremore n.embra quatiante, solutisque neruis collapsus fuisset, ni eum sustentarent proximi: qui iussi, domum illum retulerunt nil sentientem, & subitanea vi mali sopitum ac stupidum. At Caius magis etiam exasperabatur in gentis odium: Si Agrippa, inquit, familiaris & amicissimus, plurimisque deuinctus beneficiis, tantum tribuit patrii ritibus, ut ne verbo quidem eos violari ferat, sed deliquo penè exanimatus sit: quid expectandum est ab aliis, qui nihil habent quod se in diuersum retrahant?

AGRIPPA
DEFICIT
SENSIBVS.

B Agrippa verò tota die, parteque insequentis maxima, graui sopore pressus, sui compos non erat. Tandem sub vesperam, paululum erecto capite, ægreque diductis palpebris, caligantes etiam tum circumferebat oculos, circumstantium facies vix dum noscitas: rursusque somno redditus, iam sanior quiescebat, ut apparebat è respiratione & corporis habitu. Aliquanto post experrectus sciscitabatur: Vbi nunc sum? num apud Caium? adest ne ipse dominus? Responsum est: Bonosis animo; domi es; Caius non adest: satis dormisti; erige te in cubitum, agnosce præsentem, omnes sunt domestici, amici, liberi, famuli, dilecti & tui amantissimi. Tum verò cœpit respicere, singulos condolere aspiciens. Cumque medici iussissent turbam secedere, ut vñctionibus & cibo tempestiuo corpusculum eius rescirent: Scilicet, inquit, curandum est vobis de parando mihi victu delicatore: an non sufficit misero famem pellere vñu rerum vilissimarum simplicissimarumque? quas ipse non admitterem, nisi leuis quardam spes me teneret auxiliij ferendi putabatur infelicissimæ. Hæc cum lacrymis locutus, necessario cibo contentus fuit sine oblationibus: ac ne vinum quidem sibi misceri passus, aquam tantum gustauit: Habet, inquit, miser venter quod reposebat debitum: mihi quid faciendum, nisi Caius suppliciter interpellandus de rebus præsentibus? Sumptisque tabellis, scribit has litteras:

XIII.

AGRIPPAE
DOLOR NON
MINUITVR.

Ne coram te appellem, metus obstat, domine, ac reuerentia, quod & minus terrear, & tanta maiestate sim attonitus: hæc litteræ melius preces meas indicabunt, quas supplex pro verbis offero. Omnibus mortalibus, Imperator, à natura inditus est amor patriæ, & legum patriarum religio: id quod non est opus ut te doceam, pium erga patriam, & leges eius colentem ex animo. Cuique sua, etiam si non sint, videntur honestissima, nimirum quæ affectu magis quam ratione iudicantur à singulis. Equidem (ut nosti) Iudæus natus sum, natale solum mihi sunt Ierosolyma, vbi altissimi Dei templum sanctissimum situm est. auos proauosque Reges habui, & ex his aliquot etiam summos Pontifices; quam illi dignitatem pluris faciebant, quam regiam: rati quanto Deus antestit homini, tanto pontificatum regno excellentiorem: ad illius enim curam diuinas res, humanas ad huius pertinere. Huic genti, patriæ, templo cum sim tot modis coniunctissimus, pro cunctis deprecor: pro gente, ne à vera persuasione transire cogatur ad contrariam, cum iam inde ab initio vestram familiam persanctè coluerit: quatenus enim licet saluis patriæ pietatis legibus, hac parte nulli genti cedit in tota Europa & Asia; vota pro incolumitate Imperij tui faciendo, dona offerendo, mandando victimas, non solum in celebritatibus publicis, verum & quotidianas: atque ita non tam ore linguaque iactat suam pietatem erga Cæsares, quam re ipsa declarat propensissimum erga illos animum.

XIV.

AGRIPPAE
LIBELLVS
SVPPLEX
AD CAIVM.

Pro sancta verò ciuitate, patria mea, hæc afferre licet: eam esse metropolim non vnus regionis Iudææ, sed & multarum, propter colonias inde olim deductas, vel propius in finitimam Ægyptum, Phœnicen, Syriam tum citeriorem, tum eam quæ Cœle cognominatur, vel longius in Pamphylia, Ciliciam, plerasque Asiæ partes vsque Bithyniam, & Ponti sinus intimos: pari modo in Europæ Thessaliam, Bœotiam, Macedoniam, Ætoliam, Atticam, Argos, Corinthusque Peloponnesi partes præcipuas. nec tantum continentes prouinciæ plenæ sunt coloniis Iudaicis, sed & insularum celeberrimæ Eubœa, Cyprus, Creta, ne quid dicam de Transuephratensibus: excepta enim parua parte Babylonis, aliarumque præfecturarum, omnes vrbes quæ bonum agrum habent, à Iudæis incoluntur. Itaque si exorat mea patria tuam clementiam, præter ipsam alias

XV.

IV DAE I
VBIQUE
SPARSI.

ciuitates demereberis plurimas, sitas in diuersis Orbis tractibus, Asia, Europa, Africa, in-
fulares, maritimas, mediterraneas.

XVI. Conuenit autem tuæ fortunæ amplissimæ, collato in vnam beneficio, plurimas deu-
ciri alias, vt per omnes Orbis partes decantetur tua gloria, & gratiarum actionibus laudi-
busque vbique omnia perstrepat. Amicorum aliquot patrias integras ciuitate Romana
donasti, & qui modò serui fuerant, fecisti aliorum dominos; nec magis gaudent hoc
beneficio qui fruuntur, quàm eius auctores. Ego quoque scio me habere herum & do-
minum, sed inter amicos censerè dignitate paucis secundum, beneuolenti nemi, im-
modò primum potius, vel quia mihi est hereditaria, vel quia maximis cumulatâ benefi-
ciis: non audeo tamen patriæ meæ petere, non dico ciuitatem Romanam, sed ne liber-
tatem quidem aut immunitatem: peto gratiam ipsius vtilissimam, tibi autem innoxiam:
quæ enim est subditorum maior felicitas, quàm habere propitium Principem? Ierosoly-
mis primum audita est, Imperator, exoptata tua successio, è sancta ciuitate diffusa est
eius fama ad finitimas prouincias; digna est quæ impetret tuâ gratiam. Quemadmodum
enim maximi natu filij honoratioris sunt, quòd primi faustu patris matrisque; nomen pa-
rentibus dederint: eodem modo quoniam prima Orientalium hæc ciuitas te Imperato-
rem consalutauit, æquū est vt à tractetur liberalius, aut certè ne sit deteriore conditio-
ne quàm ceteræ. Hactenus pro patria deprecatus, postremas pro templo preces adhibeo.

XVII. Hoc templum, Cai domine, iam inde ab initio nullam vniquam adiuuisti manufa-
ctam effigiem, cum sit Deo domicilium. pictorum enim atque statuariorum opera sunt
sensibilem deorum imagines: illum autem inuisibilem pingere aut fingere, nefas duxe-
runt nostri maiores. Agrippa tuus auus inuist hoc templum & honorauit: Augustus
quoque per litteras iussit vndecumque illuc mitti primitias, instituto ibi etiam quoti-
diano sacrificio: honorauit id & tua proaua. Non Græcus, non barbarus, non Rex, Sa-
trapæ vllus vel infensissimus, non seditio, non bellum, non captiuitas, non vastatio,
non alia res vlla vniquam tantam cladem intulit, vt contra veterem morem effigies ma-
nufactæ in id importaretur: quamuis enim infensos haberet accolæ, semper tamen sua
religione tutum fuit, vt sacratum conditori patrique rerum omnium. Sciebant enim
violationem eius expiatam sæpè grauissimis calamitatibus. Quamobrem veriti sunt ia-
cere impietatis semina, ne sibi perniciem inde meterent. Nec est opus externis testibus,
cum possim tibi citare domesticos.

XVIII. M. Agrippa tuus auus maternus Iudæam, Herode auo meo regnante, adiit, nec
grauatus est à mari ad metropolim mediterraneam ascendere: cumque spectasset tem-
plum, & decoros ritus sacerdotum, puritatemque ciuium, delectatus est spectaculo vt
mirifico & ineffabili, aded vt inter familiaria colloquia nihil tunc in ore haberet aliud,
quàm laudes templi, eiusque ornamentorum. Ergo quàm diu hæsit ibi in Herodis gra-
tiam, accedebat id quotidie, oblectans animum contemplatione sacri apparatus, & sa-
crificiorum ordine, verendæque maiestatis in summo sacerdote sacrato cultu ornato,
præsidenteque ceteris. Dein vbi templum donis honorauit, & ciuibus indulsit quantum
potuit saluis vesticulis, laudato Herode, ipse vicissim laudatus plurimum, ad mare
deductus est, prosequentiibus non vnus ciuitatis populis, & flore frondeque illum ob
pietatis admirationem aspergentibus.

XIX. Quid alter tuus auus Tiberius Cæsar? nonne manifestè eandem voluntatem habuit?
certè per vigintitres annos, in quibus imperauit, antiquissimam religionem templi serua-
uit incolumem immotamque modis omnibus: & possum quiddam in laudem eius pro-
ferre, quamuis mille sub ipso iactatus casibus. sed amica est & tibi quoque grata veritas.
Pilatus erat Procurator Iudææ: hic non tam in gratiam Tiberij, quàm in odium populi,
auratos clypeos dedicauit intra sanctam urbem in Herodis regia, nulla insignes imagi-
ne, nec habentes quidquam vetitum: tantum titulus continebat nomen dedicantis, &
eius cui dedicabantur. Id vbi divulgatum est in populum, aduocatis viris quatuor re-
gis filijs, fortuna dignitateque regia præditis, reliquisque huius familiæ, atque optimari-
bus ceteris, orabant vt tolleretur illa clypeorum nouitas, nec violarentur ritus patrij,
conseruati à superioribus Regibus & Imperatoribus. Cumque ille aduersaretur rigidè,
vt erat pernicaci duroque ingenio, conclamatum est: Desine seditiones bellaque ciere,
desine pacem profligare: Non honoratur Imperator per legum contumeliam: noli
hunc iniuriæ prætextum querere: Tiberius nihil vult temerari in nostris ritibus: aut
osten-

XIX.
TIBERII
STVDIVM
ERGA IV-
DAEOS.

XVIII.
ROMANO-
RVM PRIN-
CIPVM ER-
GA TEM-
PLVM OF-
FICIA.

XVII.
DE TEMPLI
AB OMNI-
BUS HONO-
RE HABITO.

A ostendè illius edictum, vel epistolam, aliudve simile; aut da, vt te omisso, per legatos
oremus dominum. Id verò eum magis exasperauit, veritum ne si mitteretur legatio; ce-
tera quoque detegeret eius crimina, venditatas sententias, rapinas, iniurias, clades, tor-
menta, crebras cædes indemnatorum, crudelitatem saeuissimam. Iratus igitur homo ira-
cundus, anceps erat animi, quòd neque demere semel dedicatas res auderet, nec subitis
gratificari vellet, non ignorans Tiberij talibus in rebus constantiam.

Quod vbi viderunt optimates, & animaduertent eum poenitere cœpti, quamuis
distimularet; scripserunt Tiberio litteras humili deprecatione plenissimas. qui cogni-
to quid dixerit Pilatus, quid minatus sit, non est opus vt dicam quantum excanduit,
quamuis non commoueretur temerè: res ipsa iram eius indicat. Confestim, nihil pro-
craftinans, scribit litteras, valdè obiurgando eius audaciam, iubendoque vt sine mo-
ra clypeos tolleret. & translati sunt Cæsaream maritimam, ab Augusto proauo tuo
denominatam, quo in ei sacro templo dedicantur, sicut factum est. ita consultum
fuit & Imperatoris honori, & ciuitatis antiquis moribus. Tunc dicabantur clypei nul-
la picti effigie, nunc colossæ statua: tunc in priuatis Procuratoris ædibus, nunc (vt fer-
tur) ponetur in intimo Sanctuario, quod semel quotannis Pontifex introgreditur ieiunij
tempore, tantum odores incensurus, & ex more vota factururus, vt felix annus & pax
contingat omnibus hominibus. De cetero si quis non dico plebeius Iudæus, sed sacer-
dos vel summo proximus, immodò is ipse Pontifex, si duobus anni diebus, vel eadem die
ter quaterve introiuerit, capite luet absque venia. Tantam religionem adytorum voluit
esse legislator, vt hæc sola inaccessa intractaque seruentur. Quam multos sacrificos pu-
tas vltro mortem obituros, si videant importari statuas? Equidem puto illos, iugulatis
vxoribus & liberis, postremò se ipsos mactaturos super domesticorum cadauera. Hæc
sunt decreta Tiberij.

Quid proauus tuus, omnium quotquot vniquam fuerunt Imperatorum optimus,
primus ob virtutem & fortunam Augustus cognominatus, qui pacem terra marique
diffudit vsque ad extremos Orbis terminos? nonne postquam audiuit ab his quos de
hoc templo percontabatur, nullum ibi esse simulacrum manu factum, quod visibili
forma naturam inuisibilem exprimeret, religiosè admiratus est? quippe qui non sum-
mis labris philosophiam gustauerat, sed plerumque in conuiujs, quæ ferè quotidiana
erant, memoria retractabat quæ à philosophis didicerat, aut ex doctorum virorum, quos
domi alebat, consuetudine: nam cœnæ tempus vt plurimum tribuebatur eruditus fa-
bulis, vt non solum corpus, verum & anima suis reficeretur deliciis. Huius Augusti
proauo tui cum possim exempla proferre aliquot, contentus ero duobus. Primum, cog-
nito quòd negligerentur sacræ primitiæ, per litteras mandauit prouinciarum Asiæ Pro-
curatoribus, vt sinerent Iudæos solos in synagogis cœtus facere: non enim hæc esse Bac-
chanalia, vel seditionum conuenticula turbandæ pacis causa, sed scholas iustitiæ tem-
perantiæque in quibus studium virtutis floreat: primitias verò quotannis conferri, vn-
de fiant sacrificia, missa in hoc sacra legatione ad templum Ierosolymas. Deinde edi-
cit, ne quis sit impedimento Iudæis cœtus collectasve facientibus, aut Ierosolymas eas
mittentibus more patrio. Hæc enim etsi non his verbis, in eam tamen sententiam man-
data sunt per litteras. Subiiciam exemplum vnus epistolæ, quo facilius credas, domi-
ne: quam C. Norbanus Flaccus scribit, indicans quid ipsi Cæsar significauerit. Epistolæ
verba sunt hæc:

E C. Norbanus Flaccus Proconsul, Ephesiorum magistratibus salutem. Cæsar mihi
scripsit, Iudæos, vbicumque sint, antiquo more suos cœtus facere, conferreque pecu-
nias quas mittant Ierosolymas: hos non vult vetari. Ideò vos certiores facio, me iubere
ita fieri.] hæc Norbanus. Subdit verò Agrippa:

An non hæc manifesta fides, Imperator, voluntatis Cæsaris, quàm piè fuerit affe-
ctus erga templum nostrum, dum permittit Iudæos in publico celebrare suos conuentus
propter primitiarum collationem, ceteraque pietatis officia? Est & aliud argumentum
prioris non minus, ex quo liquet Augusti sententia. Iussit è suis ipsius redditibus offerri
quotidie victimas ritè in holocaustum altissimo Deo, quæ hodie quoque offeruntur, vi-
delicet taurus, & agni duo: quas Cæsar altari destinauit, quamuis sciret ibi nullum si-
mulacrum esse: vel in occulto, vel in propatulo: nihilominus tantus Princeps, cogi-
tatione philosophiæ nulli secundus, animaduertit necessum esse vt in terris eximium
fanum

XX.
PRO IV-
DAEIS TI-
BERIVS RE-
SCRIPSIT.

XXI.
AVGVSTVS
FAVET IV-
DAEIS.

LITTERAE
NORBANI
PROCONS.
PRO IV-
DAEIS.

XXII.
AVGVSTVS
ERGA DEVM
IYDAEORVM
PROPEN-
SIO.

fanum dicaretur inuisibili Deo sine vlla effigie, vbi homines cum bona spe vota faciant. **A** Hoc magistro vsa proauia tua Iulia Augusta, ornauit templum hoc aureis phialis, & calicibus, aliisque donis plurimis ac pretiosissimis. Cur tandem, cum nullum ibi esset simulacrum? Imbecilliores sunt mentes mulierum, & nihil nisi sensibile possunt percipere: at illa sicut ceteris rebus totum sexum, sic hac quoque superabat, eruditione meditationeque affectu quod natura negauerat, & virilem rationem adepta, in tantum euasit perspicax, vt intelligibilia magis quam sensibilia cerneret, & hæc vmbra illorum esse censeret. Cum igitur habeas, domine, tot exempla domestica optimæ erga nos voluntatis maiorum tuorum, à quibus prognatus, & ad hoc rerum fastigium prouectus es: serua quæ illi ad vnum omnes conseruauerunt. Deprecantur pro nostris legibus Imperatores apud Imperatorem, Augusti apud Augustum, aui proauique apud nepotem, plures apud vnum: tantum non dicentes: Noli decreta nostra, quæ in hanc vsque diem **B** permanserunt, facere irrita. Etenim vt nihil infaustum antiquationem eorum sequatur, tamen incertitudo futuri temporis non finit securos esse vel audacissimos, modò ne sint planè contemptores numinis.

XXIII. Si vellem numerare quæ in me contulisti beneficia, dies me deficeret, nec opus est id me obiter facere: sed vt ego taceam, res ipsæ loquuntur. Exemisti me ferreis vinculis. quis nescit? Obsecro, Imperator, ne me astringas grauioribus: illa partem premebant corporis, at hæc vereor ne totam onerent animam. Impendentem mihi metum mortis depulisti, & metu præmortuum ceu rediuiuum excitasti è funere. Velis, Imperator, hoc beneficium esse perpetuum, ne tuus Agrippa vitam abruptat: alioqui videbor seruatus, non vt viuerem, sed vt nouis calamitatibus insignis morerer. Donasti mihi regnum, qua forte nulla inter mortales felicitas: id cum prius vnam regionem non excederet, adiunxisti mihi mox maiorem alteram, Trachonitim & Galilæam. Ergo cum superflua ditio- **C** ne me auxeris, domine, noli adimere quæ sunt necessaria: noli productum in lucem clarissimam, rursus in tenebras altissimas abiicere. Libenter cedo isti splendori, & pristinam fortunam deprecor. Vnum peto pro cunctis ceteris, incolumitatem ritus patrij. Quid enim de me loquentur vel tribules, vel vniuersi homines? Alterutrum enim sequetur: aut vt appeller meorum proditor, aut vt inter tuos amicos posthac non habeat: quo vtroque quid potest esse infelicitus? Nam si adhuc in amicis numeror, prouisionis insimulabor, si nec patriam iam indemnem, nec templum inuiolatum præstitero. Nam vos præpotentes soletis amicorum ad Imperatoriam opem confugientium rebus consulere. Quod si qua in re animo tuo molestus sum, noli me vincere, vt Tiberius: sed ne toties vincula timeam, iube mox interimi: quid enim mihi vita opus est, cui spes vnica salutis **D** fuit in tua beneuolentia? hæcenus Agrippa. subdit Philo:

XXIV. Has litteras obsignatas mittit Caio, & inclusus domi expectabat anxius de euentu, sollicitusque ne illum interpellaret parùm commodè: nam non mediocris periculi iecerat aleam, nimirum de libertate saluteque non solum terram sanctam incolentium, verum etiam omnium in toto Orbe disperforum Iudæorum. Ille inter legendum nunc offendebatur, quod cœpta non succederent; nunc flectebatur, vel iure ipso causæ tam bonæ, vel adiunctis precibus. & Agrippam partim laudabat, partim incusabat: vitio ver-tebat, quod tribules suos nimis diligeret, solos contumaciter auersantes ipsius consecrationem: laudabat, quod non celaret suam sententiam, id quod aiebat indicium generosi animi. Mitigatus igitur, vt videbatur, respondit clementius, & Agrippæ donauit ceu maximam gratiam, ne fieret dedicatio. Simulque iussit scribi P. Petronio Syriæ Præsidi, **E** ne quid in Iudæorum templo nouaret. Ne autem solida esset ea gratia, terrorem admiscuit, sic scribens:

XXV. Quod si extra vnam metropolim in finitimis vrbibus quicumque volentes altaria, templave, aut statuas, imaginæve mihi, meisve ponere, vetiti fuerint: quisquis obstiterit, plectatur continuo, aut ad me mittatur. hæc Caius ad Petronium. pergit Philo: Id verò nihil aliud erat, quam seditionum initium bellorumque ciuiliū, & gratiæ, quæ videbatur concessa simpliciter, obliqua quædam abrogatio. Nam aduersarij magis in odium Iudæorum, quam in Caij honorem, repleturi putabantur totam regionem anathe-matibus; hi contra violari suos ritus in conspectu suo non passuri, etiam si essent patientissimi: vt Caius, si quis se moueret, seuerè puniens, rursus in templo dedicari iuberet statuam suam. Sed diuina prouidentia iustissimi numinis factum est, vt nemo finitimorum quid-

XXIII.
AGRIPPA
RECOLIT
ACCEPTA
BENEFICIA.

XXV.
QUID CAIUS
AD PETRO-
NIUM.

A quidquam moueret, occasionemque præberet: quamuis ne accusatione quidem vel mediocri expectata, imminebant casus grauissimi.

At quid hæc quies profuit? dicat aliquis: nec enim Caius quiescebat cum ceteris, iam **XXVI.** pœnitens concessæ gratiæ, resuscitansque pristinam concupiscentiam. Nam iussit Romæ fieri alium colossum aureum inauratum, omisso illo Sidonio, ne quem motum excitaret in populo; vtque nauibus transportatum per silentium, repente clam, priusquam sentiretur, in templo poneret. Id autem facturus erat obiter in Ægyptum nauigans: tenebatur enim miro visendæ Alexandriæ desiderio; magna cura profectioem instituens, vt ibi diu degeret, ratus consecrationem suam, quam somniabat, in hac vna ciuitate posse succedere, atque inde huius religionis exemplū manaturum ad minores ceteras, propter situm eius vrbis in regione opportunissima. Solent enim minores vel homines, vel ciuitates, ad maiorem æmulationem se componere. Et erat alioqui etiam inconstans ingenio; vt mox pœnitens, si quid boni fecisset, irritum infectumque id cuperet, vt fieret molestior ac nocentior. Verbi gratia, vincos soluit aliquot, mox nihil commertos vinxit denuò, omni spe adempta iam miserimis: alios damnauit exilio, mortem expectantes, non quod conscirent sibi capitalem culpam, aut quauis pœna dignam vel leuissimam, sed ob nimiam iudicis inclementiam desperabundos. hi rati se euasisse, lucro imputabant exilium, quo non minus gaudebant, quam alij reditu in patriam. Sed non multo post, nihil noui molientes, insulas tamquam natale solum incolentes, ferentesque fortiter infortunium, submissis militibus occidit vniuersos, luctum inopinatum in Vrbe afferens familiis nobilissimis. Quod si quibus donauit pecuniam, postea repetebat, non vt mutuatitiam cum scœnorum scœnoribus, sed vt furtiuam cum maximo damno eorum qui acceperant: non enim satis erat miseris donata reddere, sed omnia sua bona supererogabant sine patrimonij hereditatumque iure quæsitæ, siue industria propria. Qui verò maxime probatos & caros ei se putabant, alio modo multabantur suauiter pretextu amicitia; ingentes sumptus faciendo in repentinas & inconsideratas profectioes, atque in conuiuia: aliquando enim facultates omnes in vnam cœnam infumebantur, ita vt opus esset mutuum accipere à scœnatoribus: tantum erat splendoris & magnificentiæ, quo factum est, vt quidam auerfarentur eius gratias, vt non modò inutiles, sed damnosas etiam & ineficaces insidiosis.

Hæc fuit eius morum inæqualitas atque inconstantia, præsertim erga Iudæos sibi **XXVII.** exosos maxime: quorum profectus, exorsus ab Alexandria, sibi usurpauit, & repleuit statuis effigiem suam referentibus, nemine non cedente ipsius auctoritati atque violentiæ. Supererat vnum sanctæ ciuitatis templum cum iure asyli, id conabatur in suum proprium templum demutare cum titulo **NOVI IOVIS ILLVSTRIS CAII.** Quid ais? Tu cum sis homo, ætherem & cælum quæris insuper, non contentus Imperio tot prouinciarum, insularum, gentium? Deo in terra nihil vis relinquere? non agrum, non ciuitatem, non fanum quidem tam modicum illi dedicatum ex oraculis, vt ne hic supersit vllum vestigium, monumentumve pietatis ac religionis vero Deo debitæ? Egregiam de te spem facis humano generi. Ignoras te aperire fontes malorum cunctorum, dum moliris quæ nec facere nec cogitare fas est? Liber commemorare hæc & illa quæ vidimus audiuiusque quando ad Reipublicæ nostræ causam agendam acciti sumus. In primo statim congressu cognouimus ex vultu gestuque pro iudice nos eum habituros accusatorem & aduersarium. Iudicis enim officium erat, sedere in optimatum consilio- **D**

E rio, examinare causam per quadringentos annos dissimulatam, & tum primum reuocatum in dubium, vbi ageretur de tam multis Iudæorum Alexandrinorum millibus: citare horum aduersarios, vicissim partes audire ad clepsydram numerum: consultare cum assessoribus, palàm proferre sententiam iustissimam. At ille cum herili supercilio se gessit vt tyrannus inclementissimus. Nam his omissis quæ modò dixi, accersit curatores duos horum Mœcenatis & Lamia, qui & inter se & vrbi propinqui sunt, in quibus iam tribus diebus quatuorve habitauerat, vbi nobis præsentibus agenda erat totius gentis fabula. Iubet villas omnes sibi aperiri, velle enim se singulas diligenter inspicere. Tum nos introducti, ad primum conspectum eum reuerenter adorauimus, & Imperatoris Augustique appellatione salutauimus. Ille resalutauit tam comiter, vt de vita, ne dùm de causâ, desperaremus. Ringendo enim rogauit: Vos ne estis illi diis inuisi, qui me omnium confessione deum declaratum soli aspernamini, maualitque vestrum inno-

XXVI.
CAII IN-
CONSTAN-
TIA.

CAII NO-
VVM CON-
SILIVM DE
INFEREN-
DO SIMV-
LACRO IN
TEMPLVM.

LEGATI
RVRSVS
CAVSAM
AGVNT A-
PVV CAIVM.

innominatum colere? Simulque sublatis in caelum manibus, erupit in vocem quam ne audire quidem fas est, nedum perloqui verbis totidem. ac mox exorta est aduersae partis ingens laetitia, quod hoc audito iam tum se victores in hac causa fore ominarentur: itaque gestiebant & exultabant praegaudio, deorum omnium ei acclamantes cognomina. His appellationibus humanam naturam excedentibus gaudentem conspicatus Isidorus sycophanta amarulentus: Magis, inquit, detestareris, domine, homines istos, eorumque tribules, si scires eorum erga te impietatem atque malevolentiam: omnibus enim pro salute tua voriuas cadentibus victimas, isti soli non sustinuerunt sacra facere: cum dico isti, de cunctis Iudaeis loquor. Exclamauimus vnanimiter: Domine Cai, calumniis petimur. Immolauimus hecatombas, libatoque ad aram sanguine, carnes domum non retulimus ad epulas, vt quorumdam est mos, sed integras victimas exurendas sacro igni tradidimus, idque ter: primum, quando successisti in Imperium: iterum, quando grauem illum morbum euasisti, cui totus Orbis condoluit: tertio, votum pro victoria Germanica. Esto, inquit, sacra fecistis, sed alteri, nec pro me: quid igitur prodest? mihi certe non sacrificastis. Ibi nos horror peruasit hac noua voce attonitos, qui se in cute quoque exeruit.

XXVIII.
CAIUS DE
ESV POR-
CINAE CAR-
NIS COM-
PELLAT
IUDAEOS.

Ille interim villas obibat, inspectans aulas & conclauia in imis aedibus & in cernaculis quorumdam locorum reprehendens vitia, & mandans quid mutari vellet in melius: nos vero affectabamur eum, sursum deorsum protrusi, & cauillis conuulsi que petiti ab aduersariis, non aliter, quam histriones in scenis, nam hoc quoque negotium erat quaedam fabula. Iudex personam accusatoris sumperat; accusatores agebant nequam iudicem, simultatis, non veritatis memorem. Sub tanto autem accusatore simul atque iudice necessarium est silentium. Nam hoc quoque quoddam defensionis genus est, praesertim quando nihil ei gratum respondere poteramus, linguam cohibente ritu patrio, ori que claustra imponente. Vbi vero quaedam mandata dedit de aedificiis, serid grauiusque interrogauit: Cur abstinetis a porcina? Ad hanc percontationem rursus risus magnus aduersariorum exortus est, partim gaudentium, partim vt festiuo falsoque dicto arridentium, & sic quoque captantium dominicam gratiam: adeo vt quidam e famulitio moleste ferrent tam contemptum eos se coram Principe gerere; quo presente vel subridere, periculosum sit aliis, praeterquam admodum familiaribus. Cumque nos respondissemus, esse mores alibi alios, & aduersariis iridem vt nobis interdictum vsum rerum quarumdam; alius vero quidam subiecisset, multos ne agnina quidem vesci vbique parabili: ridens ille, Recte, inquit, insuauis est enim. His magis iridebamur ipsi anxij.

XXIX.
Aegyptii
abstinent
esv ovium.
Herodotus in
Euterpe.
Genes. 46.
Iuuenal.
Sat. 15.

Haud dubium legati Iudaeorum, sic respondentes de his qui abstinerent ab esu agnorum, sugillarunt Aegyptios. Thebanos enim agnis temperasse, nec apud eosdem oues solitas immolari, tradit Herodotus. Ad haec spectare arbitramur quod in Genesi scriptum legitur, Iosephum dixisse: Detestantur Aegyptij omnes pastores ouium. Contra vero idem scribit Herodotus, caprarios in honore fuisse apud Aegyptios. At sicut ab esu ouium, ita & caprarum eos abstinuissent, his versibus testatur Iuuenalis:

— Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa: nefas illic fectum iugulare capella.]

Exodi 8.

Ad haec item spectat quod habetur in Exodo, respondisse Moysen Pharaoni, dicenti sibi: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac. Non potest ita fieri: abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro: quasi minus licuisset oues in Aegypto immolare, vel hircum, vel bouem; quod ea animalia (vt idem testatur Herodorus) sacrosancta apud Aegyptios haberentur. ob quam causam subdit Moyses: Quod si matauerimus ea quae colunt Aegyptij, coram eis: lapidibus nos obruent. Sed ad Philonem reuertamur, qui haec pergit narrare de Caio:

XXX.
Quae reliqua
causae
datis.

Tandem non sine stomachatione: Cupio scire, inquit, quod ius illius ciuitatis praerenditis. Nobis vero exorsis orationem; cum ex primo gustu intelligeret afferri quaedam non contemnenda, & allatum iri vehementiora: abrupto sermonem, & cursu se in magnam aulam proripuit: obambulanque, iussit claudi fenestras vitro candido, simili specularibus lapidibus, quibus lux admittitur, ventus & sol excluditur. Postea ad nos lento gradu accessit, & moderatius iam rogauit: Quid dicitis? Nobis autem deinceps rem in compendium contrahentibus, rursus procurrit in aliud cubiculum, vbi tabulas anti-

A

B

C

D

E

A quae pictura iubebat reponi. Cumque ad hunc modum causae nostrae actio interrumperetur, immo frustatim concideretur, lassique desperantesque, nec aliud quam mortem expectantes, vix animi compotes praeanxietate, suppliciter ad Deum verum confugimus, vt nos e falso nominati Dei minis eriperet. Qui nos miseratus, furorem eius mitigauit. Itaque deposita iam ferocia, tantum hoc praetatus; Homines isti non tam mihi videntur mali quam miseri, quia sibi persuaderi non sinunt, me esse naturae diuinae participem: abiit, simulque nos iussit abscedere.

Postquam hoc non tam iudicium quam carcerem & theatrum effugimus (nam quasi in theatro exhibabamur, subannabamur, & irridebatur supra modum: nec secus quam in carcere cruciabamur, ferebamurque tormenta totius animae, dum blasphemias in Deum, & contra nos comminationes Imperatoris tam potentis audiremus, vnam ob rem infensi & implacabilis, quod insana cupiditati, qua Deus haberi ambiebat, solos Iudaeos assensuros non putabat, ac ne posse quidem ei subscribere) vix respirauimus: non quod amore vitae mortem horreremus, quam auidè vt immortalitatem attingissemus, si quidem profuturum existimassemus nostris legibus: sed quod sciremus nostrum exitum fore non solum inutile Reipubl. verum ignominiosum etià (nam legatorum infortium solet imputari his a quibus missi sunt) ea de causa emerissemus aliquando e miseris. De cetero enim solliciti eramus, quid decerneretur, quidve pronuntiaturus esset: quomodo enim poterat causam pernoscere, qui multas eius circumstantias ne audire quidem dignatus fuerat? An non erat onerosum, a nobis quinque legatis pendere omnes Iudaeos, quotquot vsquam habitant? Si enim gratificaretur nostris inimicis, quoniam alia quiesceret ciuitas? quoniam inquilinis parceret? quoniam profuecha relinqueretur incolumis? quoniam iura seruentur Iudaeis patrio iure vinentibus? Imminebat subuersio, iactura, naufragiumque priuilegiorum quae gens ea habebat in singulis ciuitatibus. Torrens oppressi, succumbebamus miseri: nam qui nobis fauere antea videbantur, prorsus desperauerant: quapropter cum ad illum accersiremur, subdlexerunt se praemetu, quod bene scirent dementiam hominis gerentis se pro Deo. Diximus in summa causam odij, quo Caius nationem Iudaeorum prosequeretur: superest vt dicamus eam, qua vs sumus apud eum, palinodiam. haecenus Philo; cetera desunt.

Quod autem pertinet ad Apionem, vnum pro Alexandrinis legatum: huic non satis fuit coram Caio, atque compluribus aliis, in Iudaeos orasse: quin etiam ipsum pro Alexandrinis & Aegyptiis aduersus Iudaeos Alexandriae agentes, ac denique (vt verius loquar) omnes, commentarium conscripisse, sciendum est, illudque calumniosum, atque adeo confertum mendacis & blasphemis, vt nil odiosius eo videri possit, positissimum miseris Iudaeis. Erat hic Aegyptius, extrema eius parte quae Oasid dicitur, oriundus, ac denique ciuitate Alexandrina donatus, fastuosus ac per omnia arrogans homo, de quo haec Plinius Secundus: Apion quidem grammaticus hic, quem Tiberius Caesar cymbalum mundi vocabat, cum publicae famae tympanum potius videri posset, immortalitate donari a se scripsit ad quos aliqua componebat. Gellius etiam de eodem sic scribit Apione: A vitio studioque ostentationis sit loquacior: est enim sane quam in praedicandis doctrinis suis venditor. haec Gellius. Ceterum Iosephus, qui duos libros aduersus eundem Apionem conscripsit, cunctasque in Iudaeos ab eo sparsas calumnias egregie confutauit, qualis ille fuerit suis coloribus pinxit: qui & eiusdem miserandum interitum his paucis narrauit: Recte mihi videtur Apion propter patriae suae leges poenas dedisse blasphemiae. Etenim necessarium circunciso circa genitalia, vulnera ei facta nihil profuerunt; & putrefactis, in magnis doloribus expirauit. haecenus Iosephus.

Haec de Apione breuiter recensuisse volumus, quod impie in res Iudaicas ab eo prolatae calumniae, in Christianos etiam, quod ex Iudaeis progeniti essent, sunt illapsae, Gentilibus Fideles aequè carpentibus, & diceris exagitantibus, quod caput asini adorarent, prout Tertullianus & alij antiquorum, qui calumniam refellunt, suis scriptis prodiderunt. huius quidem concinnator strophae fuit Apion, qui haec inter alia execranda est commentus de Iudaeis, sic dicente Iosepho: In hoc enim sacrario Apion praesumpsit dicere asini caput collocasse Iudaeos, & id colere, ac dignum facere tanta religione: & hoc affirmat esse depalatum, dum Antiochus Epiphanes & expoliasset templum, & illud caput inuenisset ex auro compositum, multis pecuniis dignum. haec Iosephus, qui aperti mendacij procacem hominem redarguit: cuius rei suspicionem Cornelium Tacitum

Annal. Eccl. Tom. 1.

C c

tum

XXXI.
LEGATI
MALORYM
TIMORE
PRESSI.

XXXII.
DE APIONE
GRAMMATICO
GATO PRO
ALEXANDRINIS.

2 Ios. contra
Apion. lib. 2.
3 Plin. in pref.
ad hist. vlinij
Senioru.
4 Gell. lib. 5.
c. 14.

5 Ios. lib. 2.
contra Apion.

XXXIII.
CALUMNIAE
APIONIS IN
IUDAEOS.
6 Tertull. in
Apolog. c. 16.
7 Ios. lib. 2.
contra Apion.

^oTarh. li. 21. tum inuexisse, idem putauit Tertullianus: dum ille egregie mentitus, dixit^a Iudæos effigiem asini siluestris, qui aquam monstrauerit in deserto, in penetralibus consecrallè. Sed de his aliàs.

XXXIV. Quod verò spectat ad legationem Philonis ac sociorum pro Iudæis Alexandrinis susceptam: quem finem sortita fuerit, haud satis liquet; nisi quòd Caio sequentis anni exordio nece sublato, quæ ab illo in Iudæos Alexandrinos, vel in templum de colosso in eo erigendo statuta fuerant, omnino irrita facta esse intelligimus. Verùm antequam ad alias res gestas styllum conuertamus, illud dissimulare non possumus, quòd hæc omnia de rebus gestis Caij atque Petronij aduersus Iudæos, aliter à Iosepho narrantur, quàm ex Philone sunt superiùs recitata. Neminem tamen putamus adedò imprudentem, qui in his non Philoni potiùs acquiescendum, vt antiquiori, & qui hæc oculis spectarit, existimet, quàm Iosepho, qui hoc tempore planè infans, natus erat annos tantummodo tres: quippe qui (vt ipse de se testatur) genitus fuerit anno primo eiusdem Caij Imp. Hæc opportunè ob oculos legentium ponimus, ac perspicuè inspicienda proferimus, sicut & de aliis eius erroribus superiùs fecimus; vt non adedò quis miretur, si interdum videat eundem auctorem ab Euangelistis longè dissentire, cum nec Philoni consentiat, in re præsertim tam certa, & auctoris qui interfuit, fide testata.

XXXV. Nam quod primùm occurrit: ecce tibi, tradit Philo, Iudæos semel tantum conuenisse Petronium in Phœnicia agentem mensis tempore: Iosephus^b verò, tempore serendorum agrorum, idque iterum accidisse, & Ptolemaide primùm, inde Tiberiade Petronium conuenisse affirmat. Rursum, alio argumento esse scriptas à Petronio litteras ad Caium, atque diuerso ab eo quod narrat Philo, Iosephus significat. Demeritam insuper Caij gratiam ab Agrippa occasione conuiuij, cum idem scribat Iosephus; longè aliter per Philonem rem se habere facillè cognoscimus. Redditas denique à Caio ad Petronium litteras diuersas planè ab his quas Philo verè nos docuit, ipsum asserere, nemo non videt. Caium verò antedò occisum esse quàm ab eo scriptæ litteræ ad Petronium peruenirent, quod & ipse ait, quis, quæso, esse commentum, ex iis quæ ex Philone recitauimus, non intelligit? Ex his igitur aliisque eiusdem auctoris superiùs notatis erroribus, quàm vacillet talis historici fides, & quàm leuiter nonnulli qui veritatem historicam vix summis labiis attigerunt, eidem plurimum tribuant, omnes facillè iudicabunt. Ceterùm nos tam de eo quàm ceteris auctoribus eam ducimus habendam esse rationem; vt non idcirco, quòd iterum atque iterum erroris arguantur, cetera ab eis scripta reiiciamus: sed cunctis exactè discussis, ea nobis probentur, quæ non facillè improbari possint; veritatemque dixisse putemus eos qui aperti mendacij conuinci nequeant.

XXXVI. Quod insuper ad Philonem spectat; ne quis errore labatur: constat ipsum legatum bis agentem, iterum venisse Romam, primùm quidem vnà cum quatuor sociis, tempore Caij Imperatoris; rursum verò tempore Claudij, vt his S. Hieronymus^c indicat verbis: Atunt hunc sub Caio Caligula Romæ periclitatum, quòd legatus gentis suæ missus fuerat, cum secunda vice venisset ad Claudium, in eadem vrbe locutum esse cum Apostolo Petro, eiusque habuisse amicitias, &c. Non prætermittimus dicere, eundem à Philone conscriptum librum de legatione ad Caium, alio etiam titulo fuisse prænotatum, nempe, de Virtutibus, vt Eusebius^d scribit: sed per antiphrasim, vt putatur, fuit idem titulus inditus. Sed an fuerit Philo Christianorum studiosus nec ne, agemus de his inferiùs. Ceterùm Alexandrum illum Alabarcham, quem Iosephus^e germanum Philonis fuisse dicit, sediisse vnà cum Caipha summo sacerdote aduersus Apostolos, ex Actis^f Apostolorum superiùs significauimus: eodem ipsum in illos fuisse animo potiùs quàm illis studuisse, quiuis facillè coniciet; præsertim quòd nullis scriptis ipsorum expressè meminerit, cum pluries daretur occasio: verùm, cum dicat Hieronymus, Petrum habuisse amicum, & de Christianis Alexandrinis scripsisse sub nomine Essæorum, aliud de eo nos opinari suadet. Scimus tamen Photium in Bibliotheca de Philone dixisse, ipsum de Christianæ legis clarissima luce ad Iudaismi tenebras defecisse. Sed quo auctore id post annos octingentos sexaginta iste prodit, quod à nullo antiquorum Patrum scitum est? Quamobrem eadem facilitate qua asseritur, confutatur: nec enim tantæ ipse æstimationis in Ecclesia Dei fuit, vt illud, ipse dixit, satis sit ad irrefragabilem illi auctoritatem conciliandam, quem frequenter grauissimè errasse, sæpè inferiùs suis locis demonstrare continget.

Cete-

IOSEPHVS
ERRORIS
ARGVITVR.

IN QVIBVS
IOSEPHVS
A PHILONE
DISCREPAT.
^bIos. antiq.
li. 18. c. 11.
^cde bello
Iud. li. 2. c. 9

XXXVI.
DE PHILO-
NIS LEGA-
TIONIBVS.
^aHieron. de
Script. Eccl.
c. 11.

^dEuseb. hist.
lib. 2. c. 5.

^eIos. antiq.
lib. 18. c. 10
^fAct. 4.

A Ceterùm quod pertinet ad reliquas res Iudaicas: admiratione equidem dignum est, quantopere Iudæos hoc tempore vltio diuina vexarit, non tantùm his perturbationibus tum in Ægypto tum etiam in Syria agentes exagitans, sed trans Euphratem apud Babylonem habitantes maxima omnium clade afficiens: qui verò Babylone male habitii fugerunt Seleuciam, conspirantibus simul Syris cum Græcis illic agentibus, omnes supra quinquaginta millia virorum ex improviso occisi sunt; adedò vt ne vllus quidem euaserit, nisi quem amici aut vicini seruarit misericordia. hæc Iosephus^a pluribus. Lentis velut passibus in eos indignatio diuina procedens, sic primùm & eos qui sub Romano Imperio, & qui apud externas nationes essent, afflixit. Peccauerant quidem in Christum non tantùm qui Ierosolymis habitabant Iudæi, sed & ceteri omnes qui ex diuersis Orbis partibus ad Paschale festum illuc ex more confluxerant, omnes B æquè in eum infanientes, & cruci affigendum clamantes, & à Pilato istud ipsum clamoribus extorquentes. Ceterùm quoniam qui Ierosolymas ac Iudæam habitabant Iudæi longè grauius deliquisse videbantur, quòd tamdiu admoniti Christi miraculis, tantam gratiam contempserant, nec Apostolorum prædicatione resipuerant, grauioribus relinquantur plectendi suppliciis, illis ipsi scilicet quæ in eos obuentura Christus antè prædixerat: vasa enim illa iræ Dei in ipso effundenda ac penitus consummanda, ad tempus dilata diuino consilio seruabantur, vt interim ex his aliqui per Euangelij prædicationem salui fierent, sicut est in Psalmis^b: Dediti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus: vt liberentur dilecti tui.]

Sed consideratione quoque digna res est Deum optimum maximum eodem tempore, quo in Iudæos gladium iræ suæ cœpit exerere, Gentes sibi conciliare cœpisse, illisque (vt vidimus) ad salutem per baptismum aditum reuertere, cum Petrum in primis tam patenti diuinitus ostensa visione de illis admonuisset. Sed quò magis magisque ex Gentibus colligenda propagaretur Ecclesia: quem ad hoc opus elegerat, Paulum adhuc Tarfi agentem, & (quod dictum est de Ieremia^c) quasi sagittam electam adhuc in sua pharetra latitantem, Deus ad faciendam (quod habet Psalmus^d) vindictam in nationibus, & increpationes in populis, educere in medium festinauit: sed hæc anno sequenti.

IESV CHRISTI
ANNVS
43.

CLAVDII IMP.
ANNVS
I.

D Anno Domini quadragesimo tertio, Coss. Caio Augusto quarrum & Sentio Saturno, Kal. Februarij idem Caius Augustus anno suæ ætatis vigesimo nono, coniuratione Cassij Chereæ & Cornelij Sabini Tribunorum Prætorianorum militum, occiditur, cum imperasset annis tribus, mensibus decem, & diebus octo, numerando à die obitus Tiberij Imperatoris, vt testatur Suetonius^e: licet Dio^f annis tribus mensibus nouem, & diebus vigintiocto ipsum Imperium tenuisse dicat. Sed longiùs aberrat Iosephus^g, dum Caij Imperio tantùm tribuit tres annos atque sex menses: qui tamen rem gestam ceteris fufius est^h prosecutus, quem consulat, qui ea pleniùs scire cupit; pro instituto autem ad certam temporum rationem exquirendam accommodato, hæc satis esse putamus. Occisi igitur (inquit Suetonius^h) cadauer eius clam in hortos Lamianos asportatum, & tumulario rogo semiambustum, leui cæspite obrutum est: postea per sorores ab exilio reuerfas erutum, crematum, atque sepultum. Satis constat, priusquam id fieret, hortorum custodes vmbri inquietatos; in ea quoque domo, in qua occubuerat, nullam noctem sine aliquo terrore transectam, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perit & vnà vxor Cæsonia, gladio à Centurione confossa, & filia parieti illisa.] hæc Suetonius. Porrò tam Caius, quàm qui eum præcessit Tiberius, non sunt recepti in numerum Imperatorum, quorum Consules in iuramentis & votis concipiendis mentionem facere consueuerunt, vt auctor est Dioⁱ.

Post Caium verò Tiberius Claudius Drusus^m Germanicus, Drusi Neronis & Antonia filius, Liuia Augustæ nepos, annos natus quinquaginta factione Prætorianorum militum cepisset Imperium, tenuitque annos tredecim, menses octo, & dies viginti. Quomodo autem Caio de medio sublato, excussus sit omnis timor quem Iudæis intulerat, & quonam pacto regnum olim Agrippæ à Caio delatum, eidem à Claudio sit confirmatum

Annal. Eccl. Tom. 1.

Cc 2

matum

XXXVII.
CLADES IV-
DAEORVM.

^aIos. antiq.
lib. 18. c. 12.

^bPsal. 59.

XXXVIII
VOCATIO
GENTIVM
CVM DESO-
LATIONE
IUDAEOR-
VM.

^cIerem. 1.

^dPsal. 149

I.
^eDio lib. 50.
CAIUS OC-
CIDITVR.

^fSuet. in Caio
cap. 59.

^gDio lib. 59.
in fine.

^hIos. de bello
Iud. li. 2. c. 10

ⁱIos. antiq.
lib. 19. c. 1.

^mSuet. in Cla-
udio, c. 59.

ⁿDio lib. 60.
II.

^mSuet. in
Claudio, c. 1.
2. c. 10.
CLAVDII
IMPERIVM.

matum & auctum; & qua ratione tumultus ac turbæ aduersus Iudæos Alexandriae agentes, quorum causa (vt vidimus) Philo cum sociis ad Caium Romanam legatione functus est, eiusdem Claudij litteris hoc ipso primo anno sui Imperij compressæ sint atque sedatae, Iosephus^a in hæc verba describit: Claudius porrò ablegatis militibus quicumque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur velut familiarè debitas restituit: Abilam autem, & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysania fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Romano populo in æs incisum est in Urbis foro medio.] & paulo post: Dimisit etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham, veterem amicum & olim procuratorem suæ matris Antonia, quem Caius iratus vinxerat, cuius filio Marco, Berenice desponsata fuerat, Agrippæ filia.

^a Ios. antiq.
lib. 19. c. 4.

III.
TYMVLTVS
ALEXAN-
DRINI SE-
DATI.

^b Ios. antiq.
lib. 20. c. 1. in
fine.
^c Dio lib. 60.

III.
EDICTA PRO
IUDÆIS.

V.
ALIVD
CLAVDII
PRO IV-
DÆIS EDI-
CTVM.

VI.
^a Ios. antiq.
lib. 19. c. 5.

Per idem tempus, quòd morte Caij, Iudæi qui erant Alexandriae animos sumpserant, & iam ad arma ventum esset: idem Claudius per epistolam mandat Ægypti Præsidi, vt seditionem illam compescat; & ad preces Agrippæ Regis mittit edictum Alexandriam & in Syriam.] hæc cum scribat Iosephus, dicatque ad hæc agenda persuasum Claudium non tantum Agrippæ, sed & Herodis Regum precibus fuisse: non quidem Herodes hic ille putandus est Tetrarcha, iam (vt vidimus) redactus in ordinem, & multatus exilio; sed alius Herodes Rex Chalcidis, eiusdem Agrippæ Regis frater, vt idem Iosephus^b inferius declarat. Eiusdem quoque Herodis, Agrippæ fratris, meminit Dio^c his verbis: Agrippæ regnum auxit, honores Consulares tribuit, fratrique eius Herodi prætoriam dignitatem & principatum quemdam concessit, in Senatūque ingredi eos, ac gratias ipsis Græcè agi mandauit. hæc Claudij actiones laudatæ erant ab omnibus.] Sed iam quodnam tunc pro Iudæis edictum à Claudio datum sit, hic describamus. est autem huiusmodi:

Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus Trib. potest. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis ceteris consecutos à Regibus, sicut pater ex instrumentis super hoc conscriptis, & constitutionibus regis, post adiectamque Imperio nostro per Augustum Alexandriam, mansisse illis sua iura integra, conseruata per missos illò diuersis temporibus Præsides, nullamque de eorum iure controuersiam extitisse, cum Aquila præfuit Alexandria: permissumque eis ab Augusto, vt in defuncti Ethnarchæ locum alium suis suffragiis substituerent, vt quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: ceterum Alexandrinos concitatos contra concitatos suos Iudæos Caij Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem, pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus insensus est: Volo inconcussa esse iura eorum à Caij insaniam, eisque ius esse perseverandi in patriis ritibus. Iubeoque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbatum commoueatur: idque proposito hoc edicto, ita statuo.] Atque hæc erant, quæ in illo edicto continebantur. In reliquum orbem Romanum tale missum est:

Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus Pont. Max. Consul designatus secundum, edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in Imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatum populo Romano fidem & amicitiam. Equissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem urbem negare illis ius suum: quandoquidem & sub diui Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum. Licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum Imperium sparsim habitantibus, vt maiorum suorum moribus: quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti, modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. Atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis, & municipiis Italicis, ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoque atque dynastas transmitti non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

His edictis Alexandriam^d & per totum Imperium dimissis, Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit.] Hæc cum à Iosepho scribantur concessa esse Iudæis,

Iudæis, qui tum Alexandria, tum etiam in ceteris Romani Imperij prouinciis agerent: iis tamen qui Romæ essent, quòd frequentissimus esset populus, non eadem sunt iura concessa: sed hoc Claudij imperij exordio primum cohibiti, demum (vt suo loco dicemus) Vrbe sunt pulsi. Dio^a enim sub Claudij anni primi Consulibus hæc ait: Cum Iudæi adeò iterum Romæ frequentes fierent, vt difficulter sine tumultu propter multitudinem Vrbe possent exigi, non eiecit quidem eos, patriis tamen legibus vitam tolerantibus non passus est conuenire.] Nec certè mirum: nam & cetera conuenticula aboleuit. Et quia intelligebat (inquit idem auctor) nihil profici, si qua re vulgo interdiceretur, nisi vita quoque eius quotidiana transformaretur; cauponum tabernas, in quas coeuntes potabant, demolitus est: edixitque ne quis carnem elixam, aut aquam calidam venderet; in quosdamque contra delinquentes animaduertit.] sic igitur coniurationes timens, omnino conueniendi simul occasionem quacumque ex causa amputauit.

Post hæc verò (inquit Iosephus) mox Agrippam ad curam sui regni misit, auctum maioribus honoribus, commendatumque per litteras Præsidibus prouinciarum, simul & procuratoribus omnibus. Ille autem, vt re benè gesta magna celeritate reuersus est: & quam primum peruenit Ierosolymam, votiuia sacrificia persoluit, nihil omitens eorum quæ lege præscripta sunt. Vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam, pondere parem illi ferreæ, quæ regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatae in prosperam, suspendit in sacrario super gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruiere, & Deum valere omnia erigere denuò. Omnes enim admonebantur per hanc catenam consecratam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate, sit vinctus, pauloque post compedibus solutus, splendidiorem quam antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facile, rursusque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur votis Deo redditis, Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo sacerdotio, & Boëthi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit.] & post pauca: Constituto deinde pontificatu, Rex Ierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere: decorum putans, si non pateretur se vinci amore mutuo.] Quomodo autem in gratiam Iudæorum, Iacobum fratrem Ioannis occiderit, & Petrum detruserit in carcerem, dicemus anno sequenti, quo ea contigisse noscuntur. Nam cum ante Paschale tempus occisus ab eo Iacobus fuerit, atque Petrus carceri mancipatus: nou patitur temporis ratio, vt istæc omnia hoc primo anno Claudij facta fuerint: cum necdum eo anni tempore, ad nauigationem minus idoneo, Agrippa Roma recessisse putandus sit: cum præsertim illic ob dicta negotia obeunda, diutius eum apud Claudium decerneret oportuerit.

Quid insuper hoc primo anno Claudij, cum Petronio Syriæ Præsidi nondum successum esset, egerit Agrippa Rex apud eundem aduersus Dorenenses pro temerata patria religione, idem Iosephus^b his verbis describit: Paulo post, Dorenenses quidam iuuenes natura temerarij, religionis specie, posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsaris: quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret iustitiam patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ Præsidem profectus, questus est de Dorensum audacia: qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam:

Publius Petronius, Legatus Tiberij Claudij Cæsar Augusti Germanici, Magistratus Dorensum. Quoniam tam audax est quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudij Cæsar Augusti Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum: atque hoc factò non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur, quam in alieno, maxime in synagoga: cum iustum sit, & Imperatoris iudicio comprobatum, vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam auctoritatem Cæsaris, qui Iudæis non tantum religionem permisit, verum etiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus. His ergo de causis, eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta esse asseuerantibus; iubeo per Centurionem Vitellium Proculum ad me duci,

I V D A E I
ROMAE CO-
HIBITI.
^a Dio lib. 60.

VII.
REDITVS
AGRIPPÆ.

VIII.
^b Ios. antiq.
lib. 19. c. 5.
DORENSES
TYMVLTVS.

IX.
PETRONI
LITTERAE
AD DOREN-
SES.

rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, Centurioni fontes indicent, dentque operam nequid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidem captare videntur: cum contra ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus, defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis quænam sit super hoc negotio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo, vt in posterum nullam quæratu seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Hucusque Petronius: qui ita rem curauit, vt admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quid tale quispiam audeat.] atque hæc Iosephus. Porro in locum Petronij in Syriæ prouinciam subrogatus est Marsus: cuius præfecturæ tempore, quæ gesta sint, dicemus suis locis inferius.

X. Quod ad res pertinet Ecclesiasticas: referato semel aditu Gentibus ad Christi fidem, Antiochiæ primum ex Gentibus magna facta est accessio Fidelium ad Ecclesiam, adeo vt ibi primum Christianum nomen exortum fuerit, & feliciter propagatum: quibus verò progressibus hæc facta sint, Lucas^a his verbis significat: Erant autem quidam ex eis viri Cyprij, & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum. Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium conuersus est ad Dominum. Peruenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ est Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam vsque ad Antiochiam. Qui cum peruenisset, & vidisset gratiã Dei, gauisus est: & hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino: quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto, & fide. Et apposita est multa turba Domino. Profectus est autem Barnabas Tharsum, vt quæreret Saulum: quem cum inuenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum versati sunt ibi in Ecclesiã: & docuerunt turbam multam; ita vt cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.] hæc Lucas: cetera autem quæ postea narrat, quando sint facta, suo loco dicemus.

XI. In sede igitur Petri, in ipsa Antiochena Ecclesiã à Petro erecta, à discipulis aucta, à Barnaba multiplicata, & Pauli prædicatione cumulatissime fecundata, felicissimum nomen Christianorum est inchoatum. De his Ignatius^b ad Magnesianos, nempe de nomine Christiano iam antè oraculo prophetico prædicato, hæc ait: Simus itaque digni cognomento quod accepimus. Qui enim alio nomine appellatur præter hoc, hic non est Dei, nec accepit prophetiam loquentem de nobis: Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit, & erit populus sanctus. Antiochiæ enim primum discipuli appellati sunt Christiani, cum Petrus & Paulus Ecclesiam fundarent.] hæc Ignatius. Ioannes Chrysostomus^c de eodem munere Antiochenæ Ecclesiæ concessio hæc ait: Sicut Petrus inter Apostolos primus Christum prædicauit; sic inter ciuitates hæc prima, tamquam coronam quamdam admirabilem Christianorum tulit appellationem.] & alibi sic alloquitur Antiochenos: Vos autem, si quidem aliquod de honore certamen oriatur, omni ambitione contenditis, vt vel vniuerso præsideatis Orbi, illo scilicet vobis privilegio blandientes, quod hæc prima ciuitas Fidelibus Christianorum nomen imposuit.]

XII. Qua verò occasione pristinum nomen Discipulorum sit mutatum in Christianorum, S. Athanasius^d hanc affert causam: Omnes, inquit, qui credebant in Domino nostro Iesu Christo, non Christiani, sed Discipuli tantummodò vocabantur. Et quia multorum dogmatum auctores extiterant, doctrinæ obuiantes Apostolicæ, omnes sectatores suos Discipulos nominabant, nec vlla erant nominis discretio inter veros falsosque Discipulos, siue Christi, siue Dosithei, siue Iudæ cuiusdam, siue Ioannis sectatores, qui se quasi Christi Ecclesiæ fatebantur, quin potius vno Discipulorum nomine ferebantur: Tunc Apostoli conuenientes Antiochiæ (sicut horum, Luca narrante, Acta testantur) omnes Discipulos vno nomine, id est, Christianos appellant, discernentes à communi Discipulorum vocabulo, & vt diuini per Isaiam oraculi sermo completeretur, quo ait: Seruientibus mihi vocabitur nomen nouum. Hanc ergo ab Apostolis traditam de nouis vtendis nominibus formam Ecclesia tenens contra diuersos hæreticos (vt fanæ fidei ratio postulat) diuersas edidit nominum nouitates.] hæc ille. Porro deductum esse nomen Christianum à Christo, & Christi à chrismate, regali nempe vntione, nemo est qui ignoret.

^a Act. 11. PROPECTVS ECCLESIAE ANTIOCHENAE.

^b Ignat. ep. 6.

^c Isa. 62.

^d Chrys. ho. 3. ad pop. Antioch.

^e Idem hom. 7. in Martib.

XII. ^f Athanas. in disput. contra Arium. CVREX DISCIPVLIS DICTI SVNT CHRISTIANI.

A De huius nominis excellentia cum tam multa magnaque à sanctis Patribus sint prædicata; vnam hanc tantum Gregorij Nysseni^a sententiam scriptam hic referre contenti erimus: Participatione, inquit, Christi, Christiani appellationem sortiti sumus: ita & per consequens conuenit omnium quoque sublimium nominum nos adsciscere communionem & societatem: quemadmodum in catena, qui eum qui in extremitate est anulum attraxerit, eos qui continenter inter se cohærent, per vnum attraxerit.] Ceterum qui aduersus Gentiles, huius nominis originis ignaros, Ecclesiastici tractatores egerunt, aliunde eius nominis interpretationem deducere consueuerunt. Occasione enim, quod Gentiles homines, Christianos corrupto vocabulo Chrestianos, & Christum, Chrestum (quod nomen vntatum reperitur apud Romanos) nominare consueuerunt; inde etiam eius nominis interpretationem ex Græca voce χρεστος, quod est, bonum & commodum, sunt aucupati: de cuius vocis significatione hæc Suidas: χρεστος, bonus est charitate, sed non necessitate. χρεστος, oleo vntus, & Christus Dominus Deus noster.] Nec aliam fanè ob causam Iustinus^b Martyr in oratione ad Antoninum Pium sic ait: Christiani enim esse deferimur: atqui χρεστος hoc est commodum & bonum odisse, iniustum est.] sic enim esse legendum, ea quæ in eandem sententiam scribit Tertullianus^c, declarant, dum sic ait: Quæ accusatio vocabulorum, nisi si aut barbarum aliquod sonat vox nominis, aut infautum, aut maledicum, aut impudicum? Christianus verò (quantum interpretatio est) de vntione deducitur. Sed & cum perperam Christianus pronuntiatur à vobis (nam nec nominis certa est notitia penes vos) de suauitate vel benignitate compositum est. Odiatur ergo in hominibus innocuis etiam nomen innocuum.] Et Lactantius: Sed exponenda, inquit huius nominis ratio est, propter ignorantium errorem, qui cum immutata littera Chrestum solent dicere, &c.] sic item legendum esse apud Suetonium^d, prout apud Lucianum etiam legitur, qui eodem vixit tempore, certum est.

B Quod verò ad hæreticos spectat: est (vt vidimus) ad distinctionem aliarum sectarum Apostoli Christianum nomen credentibus indiderunt: tamen haud multo post & istud ipsum iidem æmulati sunt hæretici, qui suos sectatores, Christianos etiam appellare consueuerunt. Fecisse id primum inueniuntur Carpocratiani, vt auctor est Epiphanius^e. Licet verò peculiare propriumque nomen credentium fuerit, vt Christiani appellarentur: tamen aliis quoque nominibus, quibus antea ab iisdem Apostolis nominati reperiuntur, & frequentius dicti Fratres: qua nomenclatura sæpè vsus est Christus, & Apostoli frequentius; idemque perseueravit in Ecclesiã. sic & Fraternitas, ipse Christianorum cætus dictus reperitur. Cuius nominis, cum infamarentur à Gentilibus, Tertullianus^f rationem reddidit in hæc verba: Sed & quod Fratres nos vocamus, non aliàs opinor, infamant, quàm quod apud ipsos omne sanguinis nomen de affectatione simulatum est. Fratres autem vestri sumus iure naturæ, matris vnus, estis vos parum homines, quia mali fratres. At quanto dignius fratres & dicuntur & habentur, qui vnum patrem Deum agnouerunt, qui vnum spiritum biberunt sanctitatis, qui de vno vtero ignorantia eiusdem ad vnam lucem expauerint veritatis? Sed eo fortasse minus legitimi existimamur, quia nulla de nostra fraternitate tragœdia exclamat, vel quia ex substantia familiari fratres sumus, quæ penes vos ferè dirimit fraternitatem. Itaque quia animo animaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus. Omnia indidisceta sunt apud nos, præter vxores: in isto loco consortium soluimus, in quo solo ceteri homines consortium exercent, qui non amicorum solummodò matrimonia vsurpant, sed & sua amicis patientissimè subministrant; ex illa, credo, maiorum, & sapientissimorum disciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui vxores suas amicis communicauerunt, quas in matrimonium duxerant liberorum causa, & alibi creandorum, nescio quidem an inuitas. quid enim de castitate curarent, quam mariti tam facile donauerant? O sapientia Atticæ, o Romanæ grauitatis exemplum! Leno est Philosophus & Cenfor. quid ergo mirum si tanta charitas conuiolatur?] hæc Tertullianus: his similia Athenagoras^g Philosophus Christianus, Iustinus^h, & Minutius Felixⁱ, cum eandem Gentibus calumniam illatam refellunt. Ex Platonis enim Republica erat illa ipsorum fraternitas: qui sicut conciuēs omnes fratres appellat^l, sic æquè & vxores inter eos voluit esse communes.

C Rurium verò, qui olim Christiani, iidem nominabantur Sancti: vnde Paulus ad Romanos Christianos scribens^m: Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis Sanctis.]

XV. Romanos Christianos scribens^m: Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis Sanctis.]

XIII. ^a Greg. Nyss. de prof. Chri.

CHRISTIANI VNDE.

^b Iust. in orat. ad Ant. Pii.

^c Tertull. in Apol. cap. 3.

^d Sueton. in C. Iul. c. 25. Lucian. in Philop.

XIV.

^e Epiphanius heres. 27. CHRISTIANORVM DIVERSA NOMINA.

^f Mat. 23.

^g Luc. 22.

^h Ios. 20. 21.

ⁱ Tertull. in Apol. c. 39.

^l Athenag. orat. pro Christianis.

^m Iustin. orat. ad Ant. Pii.

ⁿ Minut. in Octauio.

^o Clem. Alex. lib. 5. Strom.

^p Lact. II. 7. c. 21.

XV.

^m Rom. 1.

^a Rom. 15.
^b 2. Cor. 13.
^c Philip. 4.
^d Act. 16.
^e Act. 9.
CHRISTIANI DICTI SANCTI.
^f Plutarcho de oratorum defectu in fin.
^g Ephes. 1.
Coloss. 3.
^h 1. Tim. 4.
ⁱ Ambrosio de Sacram. lib. 1. c. 1.

XVI.

¹ Ioan. 1.
^k Act. 24.
CHRISTIANI DICTI NAZARENI

^l Hieron. in Isa. c. 49.

^m Epiph. haes. res. 29.

XVII.
CHRISTIANI DICTI CATHOLICI.

ⁿ Pacian. ad Sym. Nouat.

XVIII.
^o Eusebio lib. 1. c. 15. in fin.
^p Abagarum

DE CONVERSIONE EDESSENORVM.

& ^a alibi: Proficiscar Ierusalem ministrare Sanctis.] & illud ^b: Salutant vos omnes Sancti.] item ^cque: Salutate omnem Sanctum.] vel cum ait coram Agrippa Rege: Multos Sanctorum ego in carceribus inclusi.] Lucas itidem: Factum est, vt Petrus dum pertransiret vniuersos, deueniret ad Sanctos, qui habitabant Lyddæ.] Eo etiam nomine vsi sunt posteri, Ignatius, Philo (vt dicemus suo loco, cum de Essenis agemus) Polycarpus, Tertullianus, & alij. At demum obtinuit vsus, vt illi tantum modò Sancti in Ecclesia dicerentur, qui eminentiori probatori^{que} fulgerent morum sanctitudine. Apud Græcos autem (vt auctor est Plutarchus ^f) Hosti, hoc est, Sancti, honoris causa dicebantur sacerdotes. Nominabantur etiam olim Christiani, Credentes: cuius nomenclaturæ plura sunt exempla. item ^gque Fideles: quod nomen ad posteros dilapsum est, & frequentius vsurpatum, præsertim Romæ, vbi (vt auctor est S. Ambrosius ^h) qui baptizati sunt, Fideles nominari consueuerunt; videat^{que} in vsitatis eiusdem Ecclesiæ precibus Christianos ferè semper appellari Fideles. Vnde & Pontius diaconus in Vita Cypriani: Quid, inquit, Christiana plebs faceret, cui de fide nomen est?]

Iudæi verò ignominia causa, quòd Dominum nostrum in titulo causæ cruci affixo Nazarenum appellatum nossent, Christianos Nazarenos nominare consueuerunt, à Narareth oppidulo Galilææ, de quo Nathanaël aliquando ⁱ: A Nazareth potest aliquid boni esse?] Vnde Tertullus ^k causam agens Iudæorum aduersus Paulum coram Felice Procuratore Iudææ, hæc ait: Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in vniuerso Orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum.] quòd nomen cum dimanasset ad posteros Iudæos, ea voce ter in die iidem maledicebant Christianis, & Christo, vt Hieronymus ^l tradit his verbis: Ipse bonus pastor posuit animam suam pro ouibus suis, & contempsit eam; qui abominationi est genti Iudæorum, cui ter in singulos dies sub nomine Nazarenorum maledicunt in synagogis suis.] licet Epiphanius ^m dicat Iudæos id fecisse in hæreticos, qui Nazareni vocati, legem vnà cum Euangelio seruabant; sic enim ait: Non solum Iudæi hos odio habent; sed exurgentes mane & meridie & circa vesperam, ter in die, quando preces perficiunt in synagogis suis, detestantur ipsos, ac execrantur, dicentes: Maledic Deus Nazarenis.] Verum tamen cum ex Apostolorum Actis perspicue appareat, omnes Christianos à Iudæis æquè dictos esse Nazarenos, ad ipsos Christianos potius, quàm ad hæreticos eo nomine nuncupatos, eam pertinuisse blasphemiam existimamus.

At sicut credentium Christo fuit nomen peculiare, vt Christiani dicerentur; ita & iidem cognomen est inditum, vt & Catholici nominarentur. Cum enim (vt vidimus) & hæretici Christiano nomine iactanter gloriarentur: ad distinguendos veros à falsis, Catholicum est cognomen inuentum, & id quidem temporibus Apostolorum: nam eorum auctoritate, vera Dei Ecclesia in eorum Symbolo Catholica est cognominata, vt ea discriminatione nominis ab hæreticorum conuentibus cognosceretur esse distincta. Agens Pacianus ⁿ aduersus Nouatianos, hæc ait de Catholico nomine: Christianus mihi nomen est: Catholicus verò cognomen. illud me nuncupat: istud ostendit. hoc probor: inde significor. Et si reddenda postremò Catholici vocabuli ratio est, & exprimenda de Græco interpretatione Romana: Catholicus, vbique vnum, vel (vt doctiores putant) obedientia omnium nuncupatur.] & paulo pòst: Ergo qui Catholicus, idem obediens: qui obediens, idem est Christianus: atque ita Catholicus Christianus est.] hæc Pacianus. Sed de Catholico nomine aliàs sæpè, de^{que} Christiano nomine modò satis. Iam reliqua prosequamur.

Eodem anno quadragesimotertio à Christi natali (vt Eusebius ^o auctor est) Thaddæus, vnus ex septuaginta duobus discipulis, Edessam Syriæ profectus, Abgarum ^p Regem, atque populum Edessenum ad fidem conuertit. hæc autem vt facta sint, Eusebius his verbis describit: Postquam Iesus assumptus fuit; Iudas, qui & Thomas dicebatur, Thaddæum Apostolum, vnum ex septuaginta, ad Abgarum misit: qui eò profectus, ad Tobiam Tobia filium diuertit. Vbi verò fama de illo passim manasset, & miraculis ab eo editis esset conspicuus: Abgaro nuntiatum est, Apostolum illum à Iesu, sicut per litteras antea scripserat, aduentasse. Cœpit ergo Thaddæus per virtutem & potentiam Dei cuius morbo & languori medicari; sic vt omnes in magnam traderet admirationem. Simulat^{que} Abgarus magnas incredibile^{que} res gestas & miracula ab eo edita audiuisset, & quo pacto per nomen & virtutem Iesu Christi quemuis morbum depel-

A depelleret; confestim secum cogitare cœpit, illum eundem esse de quo Iesus per epistolam ita significauerat: Postquam receptus fuero ad eum qui misit me, quemdam ex discipulis meis mittam ad te, qui te morbo afflictatum recreet, & ad integram valetudinem restituat. Accessit igitur Tobia, apud quem diuersabatur, dixit: Accepi virum quemdam præpotentem Ierosolymis huc accessisse, qui domi tuæ iam commoratur, multat^{que} in nomine Iesu facit curationes. Hic respondit: Sanè quidem, domine, hospes qui huc aduenit, apud me est, & multa edit miracula. Tum ille: Adduc eum, inquit, ad me. Tobias autem rectà ad Thaddæum se conferens, dixit illi: Abgarus huius loci Princeps, vbi me ad se acciuerat, iussit vt te ad ipsum deducerem, quòd morbo, qui eum cruciat, curationem adhibeas. Et Thaddæus: Eamus, inquit, quoniam ad eum re vera missus sum.

B Postridie ergo primo mane Tobias, assumpto secum Thaddæo, perrexit ad Abgarum. Vt autem venit, cum iam proceres Abgari ei præstò adisterent, exemplò in ipso ingressu magnum quoddam & illustre visum in vultu Thaddæi Apostoli elucere, Abgaro cernebatur. quod cum Abgarus conspiceretur, supplex Thaddæum adorauit. Admiratio omnes qui aderant amplexa est: illi enim visum, quod soli Abgaro apparuit, minimè cernebant. Qui etiam à Thaddæo sciscitabatur: Tu ne verè discipulus es Iesu Filij Dei qui sic mihi per litteras pollicitus est: Mittam ad te quemdam ex discipulis meis, qui omnem morbi tui agritudinem leuet, & tibi tuis^{que} vitam largiatur? Cui Thaddæus: Quoniam, inquit, magnam fiduciam in Domino Iesu, qui misit me ad te, collocaui, ob eam causam ad te missus sum. Et rursus: Si fides, quam in illum contuleris, magis magis^{que} creuerit; mentis tuæ postulata tibi, vt credideris, euenient. Ad quem Abgarus: Sic, inquit, in illum credidi, vt vellem maximè Iudæos, qui eum cruci affixerunt, exercitu ad eam rem collecto, profusus è medio tollere, si Romanorum Imperium non esset meo instituto impedimento. Et Thaddæus: Dominus noster, inquit, & Deus Iesus Christus voluntatem sui Patris expleuit: quod vbi ab illo factum fuit, ad Patrem denuò assumptus est.

Cui Abgarus: Et ego, inquit, in illum credidi, & in Patrem eius. Tum Thaddæus: Propterea, inquit, in nomine ipsius Domini Iesu manum super te pono. Quod vbi fecerat, euestigio morbo & calamitate, qua diuexabatur, releuatus est. Abgarus igitur magnopere propterea miratus, quòd sicut de Iesu auribus acceperat, sic per discipulum eius & Apostolum Thaddæum, qui illum absque medicamentis & herbis integræ valetudini restituisset, re ipsa comperiebat. Atque non modò hunc, sed Abdum etiam filium Abdi, podagræ doloribus oppressum, ad pristinam valetudinem reduxit. D Qui cum Thaddæum adiret, abiecit se ad pedes illius: cuius manum cum corpori suo haberet impostam, quod ei in optatis erat, affecutus, penitus conualuit. Complures item alios illorum conciuies idem Apostolus ex morborum molestiis eripuit, magnas res gessit & cum primis admirabiles: verbum Dei passim diuulgauit. Post ista Abgarus: Tu Thaddæe, inquit, virtute Dei hæc facis, nobis^{que} magnam excitas admirationem: verum deinceps de aduentu Iesu, quo pacto contigerit, & de eius potentia, & qua tandem virtute factitauerit ea quæ fama & creber hominum sermo ad nos pertulit, mihi, quæso, oratione explica.

Et Thaddæus: In præsentia, inquit, filebo: sed quoniam ad verbum Dei prædicandum missus sum, cras mihi omnes ciues tuos congrega, & inter illos palàm verbum Dei exponam, ipsum^{que} vitæ sermonem inter eos disseminabo: atque adeò de aduentu Iesu, qua ratione acciderit, de eius ad terras missione, & cur à Patre in mundum missus sit, vberius disseram. Quinetiam de virtute rerum ab illo gestarum, de mysteriis quæ in mundo locutus sit, qua vi & potentia ipsa transfugerit, de noua & inaudita eius prædicatione, de abiectione & contemptu sui ipsius, de humilitate exterioris hominis, qui cuiusque oculis patebat, quo pacto etiam se ipsum deiecerit, mortem obierit, atque adeò diuinitatem aliqua ex parte imminuere visus sit, quæ à nefariis Iudæis perpeffus, quomodo in crucem actus, qua denique ratione ad inferos descenderit, maceriam^{que} quæ longo aui spatio integra & immota constitisset, diruperit, vt surrexerit^{que} post triduum, & mortuos, qui multis sæculis obdormissent, excitauerit; quatenus etiam solus descenderit ille, sed cum ingenti multitudine ad Patrem suum ascenderit, quo pacto ad dexteram Dei Patris cum gloria in cælis assideat; quemadmodum cum splendore & potentia ad sententiam de viuis & mortuis ferendam venturus sit, apertè explanabo. Abgarus

CONGRES-
SVSTHAD-
DAEI CVM
ABGARO.

XX.

THADDAEUS
MIRACVLA

XXI.

garus ergo præcepit, vt prima luce ciues sui in vnum conuenirent, Thaddæum concio-
nantem attentè audituri. Paulo pòst, auro tum cælato, tum rudi & informi illum dona-
ri mandauit. At ille respuit, sic fatus: Si nostra prorsus dereliquimus, quo modo acci-
piemus aliena? Ista quadragesimotertio anno post Christum natum gesta sunt. Que sanè
non absque fructu & vtilitate ex Syriaca lingua ad verbum conuersa, opportune sunt in
hunc locum conclusa.] hæc Eusebius, à quo tamen in eo S. Hieronymus dissentit, quòd
hunc Thaddæum non ex septuagintaduorum discipulorum, sed ex duodenario Apосто-
lorum numero fuisse tradit.

^aHieron. in
Matth. c. 10.

^bDiolib. 60.
AGRIPPA
PERSEQUI-
TVR CHRI-
STIANOS.
^cAct. 12.

Sequitur annus Domini quadragesimusquartus, adnotatus Consulibus Claudio Au-
gusto secundum, & C. Licinio Largo: quo Iacobus Apostolus, filius Zebedæi, Iohannis
frater ab Agrippa Rege Iudæorū occiditur. Rem gestam Lucas summam complexus,
hæc ait: Eodem tempore, misit Herodes Rex (sic enim appellat Agrippam cognomēto He-
rodem) manus, vt affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohan-
nis gladio.] hæc enim facta esse hoc anno ante Paschale tempus, superius ostendimus.
Erat Agrippa Rex Iudaicæ religionis obseruatissimus, vt liquet ex his, quæ tum à Philo-
ne tum à Iosepho de ipso sunt scripta, quæ à nobis suis locis sunt superius recitata: quam-
obrem per facile fuit Iudæis, Christiani fidei hostibus, ipsum aduersus Christi Ecclesiam
concitare. Hic ergo diuerso planè à priore consilio rem aggreditur. Prima enim post
nece[m] Stephano illatam concitata in Ecclesiam persecutio omnes Christi fideles exagi-
tauit præter Apostolos, qui (vt ex Luca vidimus) expulsis ceteris, soli permitti sunt Ie-
rosolymis agere, quæ verò hoc anno ab Agrippa est conflatà vexatio, in ipsos tantum Ec-
clesiæ vertices, sanctos Apostolos, est furore bacchata: ratus nimirum ille, si fundamenta
conuelleret, omnem desuper mole[m] constructam paruo dirutum iri negotio. Sic igitur
cum induxisset in animum, & (quod Lucas ait) misisset manum, vt affligeret quosdam
de Ecclesia, à Iacobi nece rem crudeliter auspicatur. Quod verò ad ipsum Iacobum per-
tinet: cum Hispaniarum Ecclesiæ omnes ex æquo profiteantur, eundem Apostolum
antea in Hispanias esse profectum, illicque primùm prædicasse Euangelium, & aliquot
collegisse discipulos: nihil amplius quod de ea re dicamus habemus, quàm quæ sunt à
nobis in Martyrologio Romano notata, quæ consulat qui hæc cupit. Hic enim tantum
agere de eius martyrio, in animo est, quod eo clarius atque celebrius reputatur, quòd pri-
mus inter Apostolos tantam gloriam promeruisse cognoscitur. Haud dubium est ante
aciem ipsum dimicando stetit, qui primus omnium strenuè fortiterque verbi gladio
pugnans, gloriosus occubuit.

^dBreniar.
Tolet. in bit.
S. Isidore.

^eMart. Rom.
Notat. die 25
Iulij.

^fEnsb. hist.
lib. 2. c. 3.

IACOBI
MARTY-
RIVM.

^gPassiones
Apostol. in
Iacobo.
h. 2. Tim. 1.
c. 2.

Quæ verò martyrium eius præcesserint ex Clemente Alexandrino libro septimo
ἱστοριῶσεων hæc Eusebius: De isto Iacobo Clemens dicto libro historiam planè memo-
rabilem inserit, eamque narrat, quasi ex traditione maiorum acceptam: nimirum, eum
ipsum qui Iacobum in iudicium adduxisset, cum testimonium Christo illum tam liberè
perhibentem cerneret, ea re commoratus, se esse Christianum ingenuè confessum esse.
Igitur ambobus vnà ad supplicium ductis, hunc inter eundem à Iacobo postulasse
veniam sibi concedi. Iacobum autem paululum rem animo complexum, dixisse: Pax
tibi, illumque osculatum esse: & sic tandem vtrumque securi percussum vitam dese-
ruisse.] hæc ex Clemente Eusebius. Sunt & alia plura, quæ licet incerto auctore scripta
ferantur, non tamen prorsus contemnenda putamus: nam quod habent de conuer-
sione magorum Phileti & Hermogenis, alij plerique ad stipulantur: horum namque me-
minit Paulus ad Timotheum scribens: Scis, inquit, hoc quòd auersa sunt à me om-
nes qui in Asia sunt, ex quibus est Philetus, & Hermogenes.] de Philetro etiam sequenti
capite in hæc verba, de hæreticis loquens: Sermo eorum vt cancer serpit: ex quibus est
Hymenæus, & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam fa-
ctam, & subuerterunt quorundam fidem.] Sicut enim Simon magus, licet initiatus esset
sacro baptismo, tamen ad magiam reuersus, contra Apostolos bellum iniit, ita etiam
& dicti magi Philetus & Hermogenes fecisse visi sunt, dum primò per Iacobum
ad

Ad fidem conuersi, inde verò à fide excidentés, aduersus Ecclesiam pugnantes, hæresim
stauerunt. Quod verò aliorum relatione sanctus Hieronymus recitat, immolatum
Iacobum die secunda Paschatis; haud constare posse videtur: nam ex his quæ sanctus
Lucas scribit, erroris arguitur, dum ait, Herodem necis Petri cupidissimum, ab ea ta-
men abstinuisse vsque ad dies Azymorum elapsos. Religiosorem quidem hac ex parte
Agrippa ceteris Iudæis se præbuit: nam illi ipso Paschatis die Christum (vt dictum est) in
cruce[m] agendum curarunt; hic verò, quòd dies essent Azymorum, à nece Petri Apo-
stoli abstinendum putauit. Sed quibus persuasionibus eum detruserit in carcerem, de
eius nece spectaculum post dies Paschales populo exhibiturus, idem Lucas rem gestam
fusiùs profecutus, his verbis describit:

^aHieron. in
Ezech. c. 43.
^bAct. 12.

^cAct. 12.

B Erant autem dies Azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens
quatuor quaternionibus militum ad custodiendum, volens post Pascha producere eum
populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione
ab Ecclesia ad Deum pro eo.] acceperat à Claudio Agrippa non regnum tantum plu-
rium prouinciarum accessionibus auctum, sed ius etiam in res sacras, nimirum in tem-
plum & sacerdotium: sicque non solum ex animi sui sententia summos Pontifices di-
mouet & creat, sed arbitratus se (quod prædixerat Dominus) obsequium præstare Deo,
Apostolorum verticem Petrum, quasi nouis dogmatibus sollicitantem populum, è me-
dio tollere festinat. Magno sanè terræmotu Ecclesia Christi tunc concuti visa est, dum
ipsa petra in Ecclesiæ fundamento locata, tanta agitatione quassari conspiceretur. Hinc
tum iuges illa Fidelium omnium (quod & mirandum est) pro Petro ad Deum preces
effusa. Nam etiam alios complures Apostolorum carceri mancipatos sæpè legamus, de nul-
lo tamen ipsorum vniuersam Dei Ecclesiam ad eò sollicitam fuisse reperimus, sicut de
Petro, vt pote communi omnium parente atque pastore. Sed audiuit Deus orationem
eorum, & vinctum suum non desepxit.

^dPetrus in
CARCEREM
MARTYR.

Cum enim (inquit Lucas) producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus
dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodie-
bant carcerem.] Vnde, quæso, tanta hæc diligentia, & tam exquisita custodia? Iam aliàs
ante decennium Iudæi experimento didicerant, Angelum Domini Petrum ac ceteros
Apostolos simul vinctos eduxisse de carcere. timès igitur Herodes, ne quod semel factum
erat, iterum eueniret, stultè admodum tor artibus Dei consilium ac sapientiam eludere
conatus est. Sed quid tum ille qui reprobatur consilia Principum? Ecce (inquit Lucas) An-
gelus Domini adstitit, & lumen resulit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitaui-
eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem An-
gelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi
vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum
est quod fiebat per Angelum: existimabat enim se visum videre. Transientes autem pri-
mam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem: quæ
vltro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum: & continuo discessit Angelus
ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum,
& eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.]

^eAct. 5.

^fPsal. 32.
PETRVS AB
ANGELO
LIBERA-
TVR.

Errant, mea sententia, qui putant Herodianum carcerem hunc, in quem detrusus
est Petrus, extra Ierosolymitanam ciuitatem fuisse positum in suburbiis, eò quòd dicat
Lucas de Angelo & Petro è carcere educto: Venerunt ad portam ferream, quæ ducit
ad ciuitatem: quæ vltro aperta est eis.] nescientes Ierosolymam ciuitatem vsque ad
tempus huius, de quo est sermo, Agrippæ Regis, duplici fuisse circumdatam muro; ip-
sum verò Agrippam & tertium addere aggressum esse, sed non absoluisse. Cum igitur
Petrus è carcere ab Angelo ductus per portam ferream ingressus sit ciuitatem; dicere
possumus carcerem Herodianum inter primum & secundum murum extitisse. Cere-
rum Iosephus tam in primo quàm in secundo muro testatur fuisse erectas munitissimas
turre[s]; in quarum vnâ, ad delinquentes coercendos mancipatam, Petrus coniectus
ac vinctus, fuit à militibus custoditus. Nisi potius affirmare velimus (quod magis pla-
cet) portam ferream fuisse ostium carceris, non portam ciuitatis: ex quo pateret aditus
ad ciuitatem: non quòd esset extra ciuitatem positus carcer; sed sicut & Iosephus
frequenter ciuitatem solet appellare eam Ierosolymorum partem quæ media est fra
inter

^gPsal. 32.
PETRVS AB
ANGELO
LIBERA-
TVR.

^hIos. de bello
Iud. li. 6. c. 6.

inter montem Sion & templum, ita Lucas eodem sensu dicat portam ferream ducere ad ciuitatem, hoc est, in eam ciuitatis ampliore regionem quæ communi loquendi vsu propriè ciuitas diceretur; carcerque situs esset vel iuxta templum in ea fortasse munitissima turri quæ dicebatur Antonia, vel alio aliquo loco extra ciuitatem (vt dictum est) non tamen extra mœnia totius vrbis posito.

VI. Angelus igitur Petrum è carcere non ad fugam, sed ad triumphum velut educens, non foras, sed intra ciuitatem, per portam quæ ferrea dicta est, quamuis clausam, sed diuina virtute referatam, perduxit; vt sic liber pastor relictus, sollicitum de se gregem inuiferet. De hac ferrea porta Petro patefacta hæc Arator diaconus^a:

^a Arat. in
Act. Apost.
lib. 1.

*Ferrea quid mirum si cedunt ostia Petro?
Quem Deus æthera custodem deputat aula,
Ecclesiæ suæ faciens retinere cacumen,
Infernum superare iubet, &c.]*

PETRVS IN
VISITVS

Venit ergo (inquit Lucas) ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, vbierant multi congregati, & orantes. Pulsante autem eo ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode. moris quidem fuisse antiquis appendi malleum ianuæ ad signum dandum, testatur Plutarchus de Curiositate. Sed pergit Lucas: Et vt agnouit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed intrò currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent ostium, viderunt eum, & obstupuerunt. Annuens autem eis manu vt tacerent, narrauit quo modo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum. hæc Lucas de liberatione Petri: cuius vincula, velut nobilissimæ victoriæ gloriosa trophæa, omnium ferè sanctorum Patrum egregiis celebrata præconiis, in Ecclesia sunt perpetua memoria consecrata.

VII.

^b August. de
serm. ser. 29.
DE PETRI
VINCVLIS.

De Petri enim vinculis Augustinus^b in illa verba: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Dignus certè, inquit, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum. De hoc ait sermo diuinus: Et ponebant infirmos suos, vt umbra saltem transeuntis Petri obumbraret eos. Si tunc opem ferre poterat umbra corporis, quanto magis nunc plenitudo virtutis? Si tunc supplicanti bus proderat aura quædam pertranseuntis, quanto magis gratia nunc permanentis? Meritò per omnes Christi Ecclesias auro pretiosius habetur ferrum illud pœnarium vinculorum. Si tam medicabilis fuit obumbratio visitantis, quanto magis catena vincientis? vt umbra, inquam, transeuntis Petri obumbraret eos. Si inanis quædam species vacuæ imaginis habere potuit in se vim salutis; quanto magis de corpore meruerunt attrahere salubritatis ferreo pondere sacris impressa membris vincula passionis? Si ad præsidia supplicantium tam potens fuit ante martyrium, quanto magis efficax post triumphum? Felices illi nexus, qui de manicis & compedibus in coronam mutandi, Apostolum contingentes, martyrem reddiderunt. Felices catenæ, quæ nudatis pæne ossibus inhærentes, viuas reliquias de sanguinis sudore, iam attrita carne, rapuerunt, tactusque membrorum cruciatus sui sanctificat instrumentum; in quodum afflictio crescit ad pœnam, causa pœnæ proficit ad gloriam. Felicia vincula, quæ reum suum vsque ad Christi crucem non tam condemnatum, quàm consecratum, miserunt. hæc Augustinus de vinculis Petri: licet non de illis quibus hoc anno vincus est Ierosolymis (nondum enim ea reperta fuerant, quæ temporibus Theodosij Iunioris Aug. in lucem sunt prodita) sed de illis quibus Romæ est detentus in carcere, antequam crucis subiret supplicium.

VIII.

^c Arator in
Act. lib. 1.

At de his quibus vincus est Ierosolymis, tandem Romam translatis, hæc cecinit Arator diaconus^c:

*manet omne per animum
Pignoris huius apex, & sideris obrinet instar,
Corpore quod Petrus sacravit, & Angelus ore.
His solidata fides, istis tibi Roma catenis
Perpetuata salus: harum circumdata nexu
Libera semper eris: quid enim non vincula præstant,
Quæ tetigit qui cuncta potest absolvere? &c.]*

EX VINCV-
LIS PETRI
LIBERTAS.

Quo-

A Quomodo autem hæc ipsa Petri vincula fuerint asseruata, fideliter custodita, ac denique inuenta, Metaphrastes^a ex antiquioribus monumentis in lucem prodidit: ea enim in manus deuenisse cuiusdam ex Agrippæ familiaribus, sed in Christum credentis, sicque per manus per quatuor delata sæcula fuisse, ac tandem patefacta, tradit. Sed de eorum inuentione agemus suo tempore. Postquam igitur Petrus sic elapsus, Ecclesiam quæ collecta erat in domo Mariæ (vt vidimus) visitasset, aliaque complura, quæ paulo post recensebimus peregrisset, Romam versus direxit iter; atque hoc ipso secundo anno Claudij Imperatoris, sed in fine ipsius, Romam veniens, ac prædicans Euangelium, eam erigere cœpit Ecclesiam. Sed enim quomodo hæc singula facta sint; enarratis prius quæ antea contigerunt, temporum ordine referemus.

Quid interim sic elusus Herodes? Ait Lucas^b: Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro. Herodes autem cum requisisset eum, & non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci] ad supplicium scilicet: eos enim iussu Herodis fuisse suffocatos, auctor est Petrus^c martyr Episcopus Alexandrinus: Propter quos, inquit, nulla culpa in Petrum refertur: licebat enim eis, viso quod est factum, effugere: sicut nec imputatur Christo mors infantium.] hæc ipse. Quid verò post hæc Agrippa egerit, sic narrat Lucas: Descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est. Erat autem iratus Tyriis & Sidoniis. At illi vnanimis venerunt ad eum, & persuaso Blaſto, qui erat super cubiculum Regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

Mirabitur certè aliquis eiusmodi appendicem ad historiam de Petro ab Angelo de carcere in libertatem vindicato, à Luca additam; qui causam irarum Agrippæ in Tyrios ac Sidonios ignotari: quam illam esse existimamus, quòd cum Petrus ab Angelo liberatus, Ierosolymis recessisset, in eas Palæstinæ maritimas regiones venit, ac ibi positas inuisit Ecclesias atque composuit; nam & vnum ex his qui ipsum sequebantur, presbyterum Sidoniis dedit Episcopum, aliaque in aliis eiusdem & adiacentis regionis locis multa tanto Apostolo digna constituit. hæc autem ex antiquioribus chartis Metaphrastes^d in hæc verba descripsit: Liberatus à vinculis, cum ab Ierosolymis venisset Cæsaream Stratonis, & ex iis qui sequebantur eum presbyteris, Episcopum ei constituisset, venit Sidonem: vbi cum multos curasset, & Episcopum constituisset, venit Berythum: in qua etiam cum vnum eorum qui sequebantur, ordinasset Episcopum, venit Biblym: deinde Tripolim, vbi apud Marlonem virum quemdam prudentem diuertit, quem cum Fidelibus, qui erant Tripoli Phœnicia, Episcopum constituisset, venit Orchosiam: deinde Antandrum; deinde in insulam quæ dicitur Aradus; inde Balanæas, & illinc Panta: deinde Laodiceam; in qua cum multos, qui morbis laborabant, & vexabantur à dæmonibus, curasset, Ecclesiamque congregasset, & Episcopum constituisset, venit Antiochiam Syriæ ciuitatem.] Sicque in hunc modum relegit auctor loca ad quæ Petrus accessit, cum liber è carcere Ierosolymis egressus, eam Syriæ partem Antiochiam vsque peragravit: eamque fuisse causam existimamus, quòd Cæsaream se Agrippa contulerit, & in Tyrios ac Sidonios commotus fuerit. Quæ verò post hæc Lucas subinfert de eiusdem Agrippæ obitu, suo quo contigerunt tempore enarrabimus.

Idem qui supra auctor addit, tunc Antiochia profectum Petrum in Cappadociam venisse, Tyanamque eiusdem prouinciæ ciuitatem diuertisse, indeque abiisse Ancyram Galatiæ; illic mortuum suscitasse, baptizasse credentes, instituisse Ecclesiam; ordinatoque Episcopo, Synopem & Amaseam Ponti ciuitates concessisse; ac subinde Gangram Paphlagonum, postea verò Claudiopolim, ac inde Nicomediam & Nicæam Bichyniæ ciuitates petiisse: post hæc rediisse Antiochiam, inde Ierosolymam. At nos quod ad Ierosolymam spectat, secus sentimus; quin potius eum Romam versus iter direxisse, asseueramus. Sed & errat, dum ante festum Paschale, post solutum Petrum à vinculis, ea contigisse scribit. Nam post Paschales dies Petrum esse liberatum, Acta testantur. Nec est quod dici possit, hæc sequenti anno facta fuisse: nam (vt omnes consentiunt) hoc anno secundo Claudij Petrus Romam aduenit. Auctor ille quidem (mea sententia) quæ diuersis temporibus à Petro sunt facta, in vnum colligens, imprudenter in hoc vnum tempus reiecit. Ceterum nulla est dubitatio, eas prouincias non tantum à Petro fuisse visitatas, sed & Ecclesias in eis institutas, & Episcopos ordinatos: nam & Prochorum Nicomedie ab eo datum Episcopum, & alios alibi, idem auctor testatur.

Annal. Eccl. Tom. 1.

D d

Nec

QUOS EPI-
SCOPOS PE-
TRVS OR-
DINAVIT.

XII. Nec præmittimus dicere, eundem Petrum Apostolum Byzantiis etiam & aliis A eiusdem provinciarum locis primos dedisse Episcopos. Id enim egregie proficitur Agapetus Papa illis litteris, quas de Menna à se ordinato Episcopo Constantinopolitano scripsit ad Petrum, quæ postea fuerunt in Quinta^a Synodo recitatæ; in quibus hæc leguntur: Et hoc dignitati suæ (*Menna scilicet*) addere credimus, quod à temporibus Petri Apostoli, nullum alium unquam Orientalis Ecclesiæ suscepit Episcopum manibus nostræ sedis ordinatum. Et forsitan ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad destructionem inimicorum, instans res tanta provenit, ut illis ipse similis esse videatur, quos in his quandoque partibus Apostolorum primi electio ordinavit.] Hæc Agapetus: cuius auctoritatem, in Synodo præsertim Oecumenica recitatam, maioris esse ponderis existimamus, quàm recentiorum Græcorum, ut Nicephori, vel aliorum qui dixerunt eas Ecclesias ab Andrea Apostolo institutas, ab eodemque Episcopos illi datos: quod recentiores Græcorum in Menologio, & verique Nicephorus, ille Episcopus Constantinopolitanus in Chronico, & alter cognomento Callixtus^b, tradiderunt. Porro constat non fuisse Byzantium primam sedem eius provinciarum institutam, sed Heracleam. Vnde Gelasius Papa ad Episcopos Dardaniæ, agens adversus Acacium: Cuius, inquit, sedis Episcopus? cuius metropolitanæ civitatis Antistes? Nonne parochiæ Heracleensis Ecclesiæ? &c.] Sed de his hæc tenus.

^a Quinta Syn. Act. 2.

^b Nicephor. Call. hist. lib. 8. c. 7.

XIII. DE DIVISIONE APOSTOLORUM TEMPORUM.

^a Apud Eud. in retract. in Act. Apost. c. 8.

^b Euseb. hist. lib. 5. c. 17.

^c Marc. 16.

^d Act. 8.

^e Chryl. hom. 70. in Matth. c. 22.

^f Sed. v. s. tyrol. in die.

Antequam verò de Petri Romam agamus aduentu, operæpretium existimamus & de ceterorum Apostolorum in diuersas Orbis provincias profectio paulo fufius atque accuratius agere: ac primùm, quo potissimùm anno eadem acciderit, diligentiori studio perquirere. In his peruestigandis plurimum laboris subimus, multumque temporis insumimus: sed quem securè siue ex Græcis, siue ex Latinis auctoribus sequeremur, inuenimus neminem. Nam nulla in primis ratio habenda est apocryphi illius scripti, quod Melitonis^c Sardensis Episcopi nomine circumfertur, quo proditur, anno secundo ab ascensione Domini, Apostolos per Orbem diuisos, in externis provinciis Euangelium prædicasse: neque enim hæc nostra confutatione indigent, quæ ex Actis Apostolicis perspicuè refelluntur. Apollonij verò, quod Eusebius^d recitat, testimonium, inhibuisse Christum Apostolis, ne ante annum duodecimum à sua ascensione recederent Ierosolymis; an solida firmitate subsistat, superius dixisse meminimus: sed id est diligentius expendendum. Ex eius namque sententia dicendum esset, non ante annum quartum Claudij Imperatoris Apostolos in provincias abiisse. ceterum omnium testimonio certum exploratumque habetur, iam anno secundo eiusdem Augusti, Petrum Apostolorum Principem venisse Romam. Rursum eiusdem Apollonij sententia confutari posse videtur Marci Euangelistæ auctoritate: quem cum constat scripsisse Euangelium anno sequenti, ut suo loco inferius demonstrabimus; se illud scriptis consignasse post diuisos in orbem terrarum Apostolos, illis verbis in fine^e positus, satis aperte significat, quibus ait: Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.] qua ratione saltem biennio ante tempus ab Apollonio definitum, Apostolos in Orbis provincias esse profectos, liquidò satis apparet.

XIV. Cùm igitur ante sequentem annum, quo Marcus suum scripsit Euangelium, Apostolos iam per mundum diuisos fuisse constat; nec ante præsentem annum id contigisse ex Actis Apostolorum satis perspectum habeatur: necessariò fateri cogimur, hoc ipso secundo Claudij anno id factum esse. Sicut enim post necem Stephani, vniuersi qui erant Ierosolymis discipuli dispersi sunt (ut ait Lucas^f) præter Apostolos: ita etiam secunda hac in Ecclesiam excitata persecutione, occisoque Iacobo Apostolo, & Petro eodem supplicio condemnato, sed diuina virtute elapso, factam esse Apostolorum dispersionem, seu potius dicere velimus diuisionem, par est credere. cum enim quo loco in Iudæa consisterent, persequente illos Agrippa, non haberent; à Iudæis sic pulsi, ad exterarum gentes, ut diuina fuerat reuelatione Petro demonstratum, sunt profecti. Vnde Ioannes Chrysostronus^g in hanc sententiam: Apostoli, inquit, prædicauerunt Iudæis, longoque temporis spatio caesi & flagellati in Iudæa manentes, ac demum ab ipsis propulsi, in Gentes profecti sunt.] Quod ad diem pertinet, decimaquinta Iulij in aliquibus Martyrologiis^h eius rei perpetua memoria consecrata reperitur. His itaque de tempore profectiois Apostolorum in provincias enarratis: quid, cum profecturi essent, communi consilio coeuntes antè statuerint, aperiendum est.

Sanè

A Sanè quidem est ab Agrippa excitata vexatio Apostolos compulit externas quærere regiones: tamen de prædicando Euangelio Gentibus, iam tunc Apostolos iniisse consilium diximus, cum diuina præuia reuelatione, ostensa Petro lintei calitus demissi visione, apertum est Ecclesiæ ostium Gentibus. Ea etiam occasione (ut vidimus) Matthæus primus omnium Euangelium Iudæis Palæstinis, quos relicturi essent, Hebraicè conscripsit. Tunc etiam Catholicæ fidei consulturi, quid singuli essent prædicaturi Gentibus, ne vlla ex parte aliqua vel apparens inter eos in annuntiatione Euangelij diuersitas esset, quosdam fidei canones, quibus vniuersam Christianam fidem perstringentes firmarent ac stabiliarent, constituerunt: quos proprio nomine Dei Ecclesia nominare consuevit Symbolum Apostolorum: vel quod singuli ex eis ad eum perficiendum attulerint suum symbolum; qua ratione ante necem Iacobi dicendum est illud esse confectum: vel quoniam qui Christiani essent, eo Symbolo, velut tessera militari data, dignosci possent. De his enim agens Ruffinus hæc ait^a: Discessuri Apostoli ab inuicem, normam prædicationis in comune constituerunt, ne forte alij ab alijs abducti, diuersum aliquid his qui ad fidem veniebant exponerent. Ergo omnes in vnum positi, & Spiritu sancto replèti, breue istud futuræ (sicut diximus) prædicationis indicium, conferendo in vnum quod sentiebat vnusquisque, componunt, atque credentibus hanc dandâ esse Regulam statuunt. Symbolum autem hoc multis & iustissimis ex causis appellare voluerunt. Symbolum enim Græcè indicium dici potest, & collatio, hoc est, quod in vnum conferunt. Id enim fecerunt Apostoli in his sermonibus, in vnum conferendo vnusquisque quod sentit.

Indicium autem vel signum idcirco dicitur, quia illo tempore (ut Paulus Apostolus dicit, & in Actis Apostolorum refertur) multi ex circumcisus Iudæis simulabant se esse Apostolos Christi, & lucri alicuius vel ventris gratia ad prædicandum proficiscebantur, nominantes quidem Christum, sed non integris traditionum lineis nuntiantes: idcirco ergo istud indicium posuere, per quod agnosceretur is qui Christum verè secūdum Apostolicas regulas prædicaret. Denique & in bellis ciuilibus hæc seruari ferunt: quoniam & armorum habitus par, & vocis sonus, & sermo vnus est, atque eadem instituta bellandi; ne qua doli subreptio fiat, symbola discreta vnusquisque dux suis militibus tradit, quæ Latinè signa vel indicia nominantur: ut si fortè occurrerit quis, de quo dubitetur, interrogatus symbolum, prodar si sit hostis, an socius. Idcirco denique hæc non scribi chartulis atque membranarum, sed retineri cordibus tradiderunt, ut certum esset, hæc neminem ex lectione, quæ interdum peruenire etiam ad infideles solet, sed ex Apostolorum traditione didicisse. Discessuri ergo (ut diximus) ad prædicandum, istud & vnanimitatis & fidei suæ indicium Apostoli posuere: non sicut filij Noë discessuri ab alterutrum, turrem ex latere cocto & bitumine construentes, cuius cacumen ad caelum vsque pertingeret: sed munimenta fidei, quæ starent adversus faciem inimici, ex lapidibus viuis & margaritis Dominicis ædificantes: quæ neque venti impellerent, neque flumina subuerterent, neque tempestatum ac procellarum turbines permouerent. Meritò igitur illi ab inuicem separandi, turrim superbiæ ædificantes, linguarum confusione damnati sunt, vti ne vnus quidem posset aduerrere proximi sui loquelam: isti verò qui turrem fidei construebant, omnium linguarum scientia & agnitione donati sunt, ut illud peccati, hoc fidei probaretur indicium.] hucusque Ruffinus.

DE SYMBOLO APOSTOLORVM.

^a Ruffin. in præfat. expos. symb. Apost. fol.

XVI.

SYMBOLVM TESSERA CHRISTIANITATIS.

XVII. quod ab Apostolis traditum, non scribitur in charta aut atramento, sed in tabulis cordis carnalibus, &c.] Itemque apud Augustinum hæc leguntur: Quod Græcis Symbolum dicitur, Latinè Collatio nominatur: Collatio ideò, quia collata in vnum totius Catholicæ legis fides, Symboli colligitur breuitati; cuius textum vobis modò, Deo annuente, dicemus. Petrus dixit: Credo in Deum Patrem omnipotentem. Ioannes dixit: Creatorem cæli & terræ. Iacobus dixit: Credo & in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum. Andreas dixit: Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine. Philippus ait: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. Thomas ait: Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis. Bartholomæus dixit: Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Matthæus dixit: Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Iacobus Alphæi: Credo & in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam. Simon Zelotes: Sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Iudas Iacobi: Carnis resurrectionem. Matthias compleuit: *Annal. Eccl. Tom. 1.*

SINGVLO-RVM APOSTOLORVM SINGVLAE SENTENTIAE.

Dd 2 Vitam

Vitam æternam . Amen.] hæc apud Augustinum ^a: quamuis an sit ille sermo S. Augustini, à quibusdam reuocetur in dubium: sed cuius sit, nihil interest, cum de singulis duodecim Apostolorum distinctis elogiis suppetant etiam aliorum testimonia. Nam de iisdem singulorum Apostolorum sententiis hæc etiam S. Leo Papa ^b ad Pulcheriam Augustam: Iptius Catholici Symboli breuis & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit in munitione cælesti, vt omnes hæreticorum opiniones solo possint gladio detruncari.] eadem Venantius ^c Fortunatus, & alij ^d tradunt.

XVIII. Hoc ipsum Symbolum Catholica Ecclesia semper aded est venerata, vt in SS. Conciliis Oecumenicis ^e quasi basis quædam & fundamentum totius structuræ Ecclesiasticæ consueuerit in primis recitari. De Romana autem Ecclesia, quàm sincerè & illibate illud absque alia aliqua additione seruauerit, Rufinus hæc dicit ^f: Illud non importunè commendandum puto, quòd in diuersis Ecclesiis aliqua in his verbis, primo scilicet Symbolo inueniuntur adiecta: in Ecclesia autem vrbs Romæ hoc non deprehenditur factum: pro eo, arbitror, quòd neque hæresis vlla illic sumpsit exordium, & mos ibi seruatur antiquus apud eos qui gratiam baptismi suscepturi sunt, publicè, id est, Fidelium populo audiente, Symbolum reddere: & vtique adiectionem vnus saltem sermonis eorum quæ præcesserunt, non admittit auditus: in ceteris autem locis (quantum intelligi datur) propter nonnullos hæreticos addita quædam videntur, per quæ nonnullæ doctrinæ sensus videatur excludi.] hæc Rufinus. Et Vigilius ^g contra Eutychem de veritate Symboli citans Romanam Ecclesiam, sic ait: Vniuersitas profiteretur credere se in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum Filium eius Dominum nostrum. Huic capitulo ob id iste calumniatur: Cur non dixit: In vnum Deum Patrem, & in vnum Iesum Christum Filium eius, iuxta Nicæni decretum Concilij? Sed Romæ & antequam Nicæna Synodus conueniret, à temporibus Apostolorum vsque ad nunc, & sub beatæ memoriæ Calixtino, cui istæ rectæ fidei testimonium reddidit, ita Fidelibus Symbolum traditur: nec præiudicant verba, vbi sensus incolumis permanet.]

XIX. Hoc igitur Symbolum Apostolicum non solum cunctis ad baptismum venire cupientibus, primum omnium traditur, & ab eisdem proximè baptizandis exigitur, sed assidue à quolibet Christiano recitandum esse, admonet Augustinus ^h, dum ait: Cum autem tenueritis Symbolum, vt non obliuiscamini, quotidie dicite quando surgitis, quando vos collocatis ad somnum. Reddite Symbolum vestrum, reddite Domino, commemorate vos, vos ipsos non pigeat repetere: bona est repetitio, ne subrepat obliuio. Ne dicatis: Dixi heri, dixi hodie, quotidie dico, teneo illud benè. Commemora fidem tuam, inspice te: sit tamquam speculum tibi Symbolum tuum; ibi te vide, si credis omnia quæ te credere confiteris, & gaude quotidie in fide tua. Sint diuitiæ tuæ, sint quotidiana quodam modò indumenta mentis tuæ. Numquid quando surgis, te vestis? sic & commemorando Symbolum tuum, vesti animam tuam, ne fortè eam nudet obliuio.] hæc Augustinus, Ambrosius ⁱ item de eodem hæc in eadem sententiam: Symbolum quoque specialiter debemus, tamquam nostri signaculum cordis, antelucanis horis quotidie recensere: quo etiam, cum horremus aliquid, animo recurrendum est. Quando enim sine militiæ sacramento miles in tentorio, bellator in proelio? Hactenus de Symboli institutione & eius vsu.

XX. His igitur sic ab Apostolis institutis, & sicut Symbolo, ita etiam aliis absque scriptis traditionibus Ecclesiæ impartitis, diuiserunt sibi ad quas singuli proficerentur orbis terræ prouincias. Omittimus hic recensere quæ de ea re in pseudo-Prochoro ^k commenta leguntur. ex quo fortasse acceperunt, qui forte prouincias tradunt esse diuisas, vt Socrates ^l scribit, & alij. Nec illis assentimur dicentibus, pro ratione linguarum muneris impertiti, cuique illam esse tributam prouinciæ: quasi velint Apostolos, etsi linguarum omnium donum accepissent, peculiari tamen alicuius prouinciæ eorum quemque vsu fuisse sermone. At sicut non admittunt Patres ^m, post acceptum Spiritum sanctum, qui illos doceret omnia, ac cuncta suggereret, Apostolos res agendas tanti præsertim ponderis forti commisisse: ita eosdem omnes omnibus linguis æquè locutos esse consentiunt. Dicimus ergo, aliarum exemplo rerum quæ ab ipsis sunt gestæ, hæc eadem omnia de diuisione prouinciarum Spiritus sancti speciali instinctu esse peracta. Si enim de Paulo & Barnaba, antequam simul mitterentur ad prædicandum Gentibus Euangelium, dixit

^a Aug. hom. 42.
^b Quantæ efficacie Symbolum Apostol.

^c Ambr. lib. 3. de virginit. 4. tom. Rom. edit. fol. 357.

^d Hubertus tom. 2. lib. 1. in d. 1. Socrat. lib. 1. c. 15. & alij etiam secuti.

^e Chrysof. in Ath. bid. Oecumen. Gloss. & alij.

(quod habet Lucas ^a) Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos] quomodo non magis, cum omnes mittendi essent Apostoli, quòd singuli profecturi essent, declarauit idem Spiritus sanctus? Quin etiam cum singulorum ordinationes nonnisi præcedentibus prophetiis & specialibus admonitionibus Spiritus sancti (vt suo loco dicemus) ab Apostolis fieri consueuerint: numquid in tanto tantæque molis negotio eum consulere neglexerunt? Si insuper ad hominem vnum baptizandum missus est Angelus ^b ad Philippum, & quòd iturus esset admonuit: numquid cum ad totius humani generis salutem mittendi essent Apostoli, quòd singuli profecturi essent, Dominus per Angelum, vel aliter diuinitus desit demonstrare?

Omnia diuinus ille Spiritus moderabatur, neque sine illius instinctu aliquis illorum quidquam agere præsumebat, quamuis animò concepisset. Hæc cum pluribus sint exemplis monstrata, adhuc accipe quæ de Paulo ac fociis scribit Lucas ^c: Transeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem: & visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: Transiens in Macedonia, adiuua nos. Vt autem visum vidit, statim quæsumimus proficisci in Macedonia, certi facti quòd vocasset nos Deus euangelizare eis.] His ergo & aliis exemplis admoniti, dicimus, singulos Apostolorum in eas Orbis regiones esse mandatos, ad quas Spiritus sanctus priuato instinctu voluit eos proficisci.

De hac item Apostolorum profectioe hæc Iustinus ^d Martyr: Ierosolymis duodecim viri profecti sunt in mundum, atque hi quidem indocti, & minimè eloquentes: Dei autem virtute humano generi denuntiauerunt, à Christo missos se esse qui cunctos Dei verbum dicerent.] Et Ioannes Chrysostomus, de iisdem agens, hæc ait ^e: Peragrarunt Apostoli orbem terrarum, & in firmum inuenientes, ad sanitatem reducerunt, & in ruina positum ad stabilitatem reuocarunt, non arcus tendentes, non sagittas mittentes, non pecunias largientes, non eloquentia confidentes. Erant nudi quidem sæculo, sed induti Christum; pauperes, sed diuites; pecunia indigentes, sed regnum cælorum possidentes; non habentes humana solatia, habentes autem Dominum Deum suum: Ego enim, inquit, vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Peragrarunt vniuersum orbem terrarum oues simul cum lupis. Quis vidit? quis vnquam pastor oues mittit in medio luporum? sed magis si viderit lupos, congregat oues. At verò Christus est contrario fecit: oues ad lupos, & vulneratæ à bestiis non sunt, sed magis lupi ad ouium mansuetudinem conuersi sunt.] & post multa: Mira virtus erat, piscatorem, publicanum, pellionem nudis præceptis mortuos suscitare, morbos expellere, mortem abigere, philosophorum linguam mutam facere, rhetorum ora constringere, apud Principes & Reges versari, barbaris, Græcis, & vniuerso humano generi imperare: nam & hoc illi verbo perfecrunt.] hæc Chrysostomus.

Sed quæ essent in totius terrarum orbis vastissima illa silua monstra ferarum atque portenta, quæ nec fingere satis potuit scriptorum Gentilium vanitas, ad quæ perdomanda è Galilæa piscatores sunt missi: vt in præsentia dicere prætermittamus de singularum gentium superstitione, accipe quæ de complurium illarum moribus Theodoretus ^f summatim collegit (licet ante eum Hieronymus sit fufius profectus libro secundo contra Iouinianum scripto) Persicæ, inquit, nationes, quæ iam pridem Zaradæ legibus regebantur, matrum, filiarum, sororum connubiis vsque deque commixtæ, remque iustissimam arbitantes id, quod erat facinus iniustissimum, audita piscatorum lege & accepta, Zaradæ leges vt iniquitatem maximam conculcarunt, Euangelicamque protinus temperantiam complexæ sunt: quique prius, edocente illo, didicerunt mortuorum corpora canibus depascenda volucribusque porrigere; tunc iam, cum cœperunt in Christum credere, ab eiusmodi immanitate abhorrent, & mortuos suos terræ infodiunt: neque curant Principum leges, quibus id fieri prohibetur; neque tortorum sæuitiam perhorrescunt: magis enim timent Christi iudicium, cumque præsentia cuncta irideant, somniare magis gaudent quæ non videntur, eaque demum reuerentur & timent. Has itaque nouas leges acceperunt à promulgatoribus Galilæis; quique non timentur Romanorum potentiam, sese vltro crucifixi hominis imperio subdiderunt. Atque vt hi Romanis legibus viuerent, neque Augustus ipse impetrauit neque Traianus,

^a Ath. 13.

^b Ath. 8.

^c Ath. 16.

SPRITVS
SANCTVS
IN OMNI-
BUS COE-
LIVTOR.

^d XXII.

^e Chryf. ad-
uerf. Gentiles.

DE VIRTVVS
IN PRAEDI-
CATIONE
APOSTOLO-
RYM.

^f XXIII.

^g Theodoret.
de curat.
Græcar. af-
fect. lib. 9.

SVBACTAE
AB APOSTO-
LIS GENTES
CHRISTI
LEGE VIXE-
RE.

qui Persarum regna subuertit: & tamen Apostolorum monumenta Persæ homines, A
tamquam cælicus allata fuerint, venerantur.] & paulo post:

XXIV. Massagetæ miserimos esse homines arbitrati, qui alio mortis genere quàm violenta
nece decumberent; qui quæ idcirco legem de macandis senibus comedendisque tulerunt: postquam piscatorum leges futorumque acceperunt, abominabiles illas dapes ac
hostias pertæsi sunt. Tibareni quoque soliti olim seniores de altis rupibus dare præcipites,
legem iniquissimam considerunt, Euangelica lege accepta. Neque amplius Hyrcani,
neque Caspij ipsi alunt canes hominum cadaueribus. neque Scythæ vnâ eum mortuis
hominibus viuos infodiunt, quos olim viuentes illi dilexerant. Tantam morum muta-
tionem piscatorum leges inuehere potuerunt.] hæc pauca ex multis insinuasse satis credi-
mus, vt ex his qualis esset tunc orbis terrarum facies intelligatur, magisque Christi po-
tentiam admiremur, qui per paucos abiectionisque homines tot orbis monstra domuerit, B
ac suo iugo nec tantum corpore, sed animo ea ipsa subegerit. Cùm autem complures ex
Gentibus frenum Romani Imperij accepissent, tamen nec vi, nec suasionibus adigi po-
tuerunt, vt Romanis legibus viuerent: Nam (quod idem auctor addit) neque Æthiopes,
qui sunt Ægyptiis Thebanisque contermini, neque multæ item Ismaëliticæ nationes,
non Lagi, non Sanni, non Anasgi, non quamplurimi alij barbari, Romanorum domi-
nato accepto, vllis Romanis legibus in conuentionibus suis vtuntur. At nostri illi pesca-
tores, & publicani, futorque ille noster cunctis nationibus legem Euangelicam detule-
runt: neque solum Romanos, & qui sub Romano viuunt Imperio, sed Scythas quoque,
ac Sauromatas, Indos præterea, Æthiopas, Persas, Seras, Hyrcanos, Cymmerios, Germa-
nos, & Britannos (vt quæ semel dicatur) omne hominum genus, nationesque omnes in-
duxerunt Crucifixi leges accipere, non armis vsi, non infinita vi militum delectorum, C
non immanitatis Persicæ violentia, sed verborum suasu, ostensa legum, quas prædica-
bant, vtilitate: quod sanè ipsum non sine magno quidem sui periculo faciebant, sed in
singulis ciuitatibus frequenter passi iniurias, flagraque passim à quouis hominum genere
subeuntes.] hæc ille, & alia plura id genus.

Sed vt in quas singuli sunt profecti prouincias, tandem cognoscamus: quæ ea de re à
sanctis Patribus vel alijs scripta reperimus, in medium afferemus. Ac in primis de Petro
dicendum, quem hoc anno secundo Claudij Imp. venisse Romam, communis omnium
sententia est: id enim Eusebius in Chronico in primis testatur, id ipsum sanctus Hierony-
mus, ac denique ceteri omnes qui de ea re historiam conscripserunt, hæc enim habet Euse-
bius: Anno secundo Claudij, Petrus Apostolus, cùm primùm Antiochenam fundasset
Ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi Euangelium prædicans, viginti quinq. annis eiu-
dem vrbis Episcopus perseuerat.] & Hieronymus: Petrus post Episcopatum Antiochenis
Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderunt in Pon-
to, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Si-
monem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem
tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis.] eadem de tempore & reliqui omnes con-
scripserunt: vt nulla de his relicta sit dubitatio, vel penes eos contradictio. Sicut & de eiu-
dem Petri Romam aduentu eadem omnes ferè rerum Ecclesiasticarum veteres scripto-
res & confirmarunt, & perpetuis monumentis decorarunt; vt Irenæus, Tertullianus, Hippolytus,
Hippolytus, Cyprianus, Arnobius, Lactantius, Optatus, Hieronymus, Ambrosius,
Augustinus, Seuerus, Prudentius, Philastrius, Orosius, Prosper, Maximus Taurinensis,
Petrus Chrysologus, Arator, ac ceteri Latinorum, qui de rebus Ecclesiasticis
commentarios ediderunt: ex Græcis verò Papias, Caius, Dionysius Corinthiorum,
Petrus Alexandrinus, Eusebius, Chrysostomus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus,
Sozomenus, & ceteri iuniores: ac denique, ne in re toto cælo
perspicua laboremus, id ipsum SS. Oecumenicæ Synodi, idem etiam Romani Pontifi-
ces suis epistolis, Imperatores suis edictis: ac (vt vnico tantum verbo rem absoluam) tanta
de Petri Romam aduentu memoria, omni scriptionum genere meruit consecrari,
adeo vt nec cuiusuis perfritæ frontis hæreticus, vel schismaticus, eorum qui ante no-
strum sæculum vixerint, ausus fuerit de eo vel leuiter quidem dubitationem mouere.

XXVI. Sic igitur ad totius mundi principem ciuitatem princeps Apostolorum mittitur, &
ad primariam vrbem Orbis primus pastor iure dirigitur: de quo hæc sanctus Leo: cùm
duodecim Apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium locutionum, in-
buendum

Eusebius in Chronico. Hieron. de Script. Eccl. in Petro. Iren. lib. 3. c. 1. Tertull. de præscript. hæres. Hippol. apud Euseb. in Peristeph. Cyprian. de vnit. Eccl. et alio locis. Arnob. aduer. Gentes, c. 106. Lactant. li. 4. c. 21. Optat. contra Parmen. li. 2. Hieron. de Scrip. Eccl. 2. Ambros. ser. in natal. Ap. et alibi. Aug. ser. 7. in nat. Ap. et alio locis. Seuer. hist. lib. 2. Prud. in Peristeph. Philast. de hæres. c. 10. XXV. Origen. li. 7. c. 6. Prosper de præd. l. 4. c. 13. Max. ser. 1. c. 5. in nat. Ap. Petr. Chrysol. serm. in natal. Ap. Arator in Act. Ap. Papias apud Euseb. li. 2. c. 13. Caius apud Euseb. li. 2. c. 21. Dion. apud Euseb. lib. 2. c. 24. Petr. Alex. and. can. 3. Euseb. lib. 2. c. 13. Chrysol. hom. de Petro et Paul. Cyril. epist. ad Celestin. Theod. lib. 1. h. s. s. b. in Simone, et epist. ad Leonem. Sozom. lib. 4. c. 1. Leo serm. 1. in nat. Ap. et

A buendum Euangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent: beatissi-
mus Petrus princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur. In perij vt lux ve-
ritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per to-
tum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac vrbe non essent,
aut quæ vsquam gentes ignorarent quod Roma didicisset: Hic conculcandæ philosophic
opinionis: hic dissoluendæ erant terrenæ sapientiæ vanitates: hic confutandi dæmo-
num cultus: hic omnium sacrilegiorum impietas destruenda, vbi diligentissima super-
stitione habebatur collectum quidquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum. Ad
hanc ergo vrbem tu beatissime Apostole Petre venire non metuis, & consorte gloriæ tuæ
Paulo Apostolo aliarum adhuc Ecclesiarum ordinationibus occupato, siluam istam fre-
mentium bestiarum, & turbulentissimæ profunditatis oceanum, constantior quàm cùm
B supra mare gradereris ingrederis. Nec mundi dominam times Romam, qui in Caiphæ
domo expaueras sacerdotis ancillam. Numquid autem iudicio Pilati, aut sæuitia iudæo-
rum, minor erat vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo mate-
riam formidinis vis amoris; nec æstimabas terrori cedendum, dum horum saluti consu-
lis, quos susceperas alendos. Hunc ergo intrepidæ charitatis affectum iam tunc profectò
conceperas, quando professio tui amoris in Dominum trinæ interrogationis est solidata
mysterio. Nec aliud ab hac mentis tuæ intentione quæsitum est, quàm vt pascendis eius
quem diligeres, quibus cibum, quo ipse eras opimatus, impenderes. Agebant quoque
fiduciam tuam tot signa miraculorum, tot dona charismatum, tot dona charismatum, atque experimenta virtutum.
Iam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras: iam Antiochenam Eccle-
siam, vbi primùm Christiani nominis dignitas est orta, fundaueras. Iam Pontum, Gala-
tiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Euangelicæ prædicationis imple-
ueras: nec aut dubius de propectu operis, aut de spatio tuæ ignarus ætatis, trophæum
Crucis Christi Romanis arcibus inferebas.] hæc Leo. Et Arnobius in illud Psalmi: Posuit
terram fructiferam in saluginem] hæc item ait: Sed per Petrum in salugine littera-
rum positam Romam, fecit eam fructum afferre.] & infra: Posuit desertum ab aquis,
quæ peccata lauant: Posuit in stagna aquarum: Abundant aquæ baptismatis, martyrum
penitentia, elemosynarum abundantia in deserto isto, quod ante Petri aduentum sic-
cum fuit & aridum, hoc nunc excultum est, cùm constitueretur in eo ciuitas Ecclesiæ, in
qua quotidie seminantur agri, & plantantur vineæ, vt fiant fructus natiuitatis, quos be-
nedixit Deus, & fecit vt multiplicarentur.] hæc Arnobius de institutione Ecclesiæ Ro-
manæ facta per Petrum.

D Quod verò ad rei gestæ historiam pertinet, quibus itineribus, quibusve sociis comita-
tus Petrus Romam aduenerit, neminem qui describat, inuenimus, præter vnum Meta-
phrastem, qui Petri iter Antiochia Romam relegend, ordinatas etiam ab eo Ecclesias in
via summam recensuit. Sed quòd certo auctore ea scripta careant, & in multis fide va-
cillent, haud in omnibus probantur: vt cùm ait, ante discessionem Antiochia altercatum
esse cum eo Paulum, tumque contigisse quod idem Paulus scribit ad Galatas. Sed eas
dissensiones longè post hæc tempora factas esse, suo loco dicemus. Sic etiam cùm auctor
ait, Paulum & Silam à Petro inuentos esse Corinthi: ceterum Paulum & Silam alio tem-
pore simul coisse, ex Actis Apostolorum suo loco monstrabimus. Vel cùm dicit, Corne-
lium Centurionem à Petro Episcopum Ilij ordinatum; cùm ex his quæ superius dicta
sunt, constet ipsum Cæsariensi Ecclesiæ in Palaestina fuisse à Petro præfectum. His igitur
E alii que ab eo scriptis offensus, libentius ea hic referre abstinui. Quod verò idem auctor
dicit, Petrum à Christo admonitum, venisse Romam ad Simonem magum consultan-
dum; res est quæ altiori indiget inspectione; agemus de ea fusiùs suo loco inferiùs. Porrò
venisse vnâ cum Petro Antiochia Romam Marcum in primis, qui postea ab eodem Petro
acceptum scripsit Euangelium, Apollinarem, qui ab eodem postmodum Rauennati
est præfectus Ecclesiæ; Martialem, qui est inde missus ad Gallias; Rufum Capuæ factum
Episcopum, Pancratium Tauromenij, Marcianum Syracusis datum Episcopum, & alios
cum eis; eorumdem Acta testantur: licet de Marciano & Pancratio iam antea, cùm ad-
huc Petrus moraretur Antiochie, in Sicilia fuisse missos, Metaphrastes affirmet; cuius
etiã testificatione habetur expressè, Petrum in Italiam nauigatè, in Siciliam appulisse.

De ceteris locis, ad quæ Petrus Romam venturus diuertit; nobilia in iis remanserunt
antiquitatis vestigia, sed traditiones potius quàm scriptura firmata. Nam (vt omittamus
de sin-

DE PETRO ROMAM MISSO. XXVII. PETRI ITINERARIAM HAVD CERTAE FIDEI. Metaphr. die 29. Iunij. Metaphr. die 29. Iunij. xxviii.

de singulis dicere, quæ nondum nobis explorata habentur) est Neapoli in Campania A
percelebris memoria, vbi idem Princeps Apostolorum, cum Neapolim nauigio delatus
esset, vnà cum suis Missam celebrauit. Tradunt insuper, ipsum Neapoli soluentem, vi
ventorum delatum esse Liburnum, indeque Pisas proximè postas conscendisse, ibique
ex more incruentum sacrificium obtulisse: quem locum, tanti rei memoria celebrem, à
posteris summo honore habitum esse constat: inde verò Romam venisse: licet in aliqui-
bus manu scriptis, quibus res gestæ Marci Episcopi Atinæ narrantur, Petrum pedestri ite-
nere Neapoli Romam venisse, & Atinam ad Marcum gentilem suum Galilæum homi-
nem diuertisse, scriptum habeatur. Sed de rebus tam antiquis & incertis quid potissimum
affirmare debeamus, non satis constat. De Romana verò Ecclesia à Petro instituta, cui &
Episcopus præfuit, dicemus anno sequenti, quo id fieri contigit. His verò sic de Petro
narratis, iam de ceteris est agendum Apostolis, & ad quas Orbis terrarum partes quisque B
eorum accesserit (quantum licet antiquorum scriptorum auctoritate) reliquum est vt eo
dicamus ordine, quo à Luca^a eorum nomina recensentur in Actis: ac primum de Ioanne
est instituenda narratio.

^a Act. 1.

XXXIX.

Ioannes igitur Zebedæi filius, frater Iacobi, migravit in Asiam, Minorem scilicet; eas-
que prouincias, in quibus & Petrus (vt vidimus) Euangelium prædicauerat, & Ecclesias
complures erexerat, prædicatione Euangelicæ veritatis excoluit. Vnà verò cum Ioanne
profectam esse sanctissimam Dei genitricem Mariam Virginem, & Ephesi apud eum
habitasse, epistola synodica^b sacrosancti Concilij Ephesini ad Clerum Constantinopo-
litanum data, non obscure ab illo sancto Episcoporum cœtu significatur, dum illic agitur
de damnatione Nestorij his verbis: Quare & Nestorius impiæ hæreseos instaurator,
in Ephesiorum ciuitate, quam Ioannes Theologus & sacra Virgo Deipara Maria quan-
doque incoluerunt, constitutus, à sanctorum Patrum & Episcoporum cœtu vtrò se ip-
sum abalienans, malæque conscientia reatu impeditus, ad illum sese adiungere non
audens; post trinam citationem, sacra Synodi sententia, diuinoque sanctorum Patrum
iudicio condemnatus, omnique sacerdotali dignitate exutus est.] Magdalenam etiam C
vnà cum Lazaro Ephesi egisse, aliqui tradiderunt: sed his de Magdalena repugnant
quæ superius dicta sunt. At quæ de migratione Dei genitricis Ephesum sunt narrata,
ab Epiphanio^d haud facile admittuntur, qui ait: Equidem cum Ioannes in Asiam in-
stituerit profectioem, nusquam dicit Scriptura quod abduxerit secum sanctam Vir-
ginem.] hæc ipse. ceterum complura tradita habentur sine scriptis. De profectioe ve-
rò Ioannis in Asiam meminerunt Origenes^e, Eusebius^f, Gregorius^g Nazianzenus,
Ioannes^h Chrysostomus, qui & ait: Corpore autem habitauit Asiam, vbi antiquitus D
omnes philosophorum sectæ philosophatæ sunt: idcirco is locus dæmonibus obnoxius
est, & admodum formidabilis. In medio autem inimicorum claruit, illorumque fugata
caligine, arcem euertit quàm munitissimam.] Complures ibi erexit Ecclesias, quarum sic
meminit Tertullianus^k. Habemus & Ioannis alumna Ecclesias: nam & Apocalypsin
eius Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad origenem recensentur, in Ioannem sta-
bit auctorem.] Septem enim illæ in Asia positæ, quarum ipse meminit in Apocalypsi, ab
eo fundatæ traduntur; nimirum Ecclesia Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis,
Philadelphiar, & Laodicæ.

^c Notation. in Mart. Rom. die 22. Iulij.
^d Epiph. hæres. 78.

^e Orig. lib. 3. in Genes.
^f Euseb. hist. lib. 3. c. 1.
^g Greg. Naz. ad Arian.
^h Ioan. Chrysost. hom. 12. Apost.
ⁱ Ioan. Chrysost. homil. 1. in Ioan.
^k Tertull. lib. 4. cont. Marcion.

XXX.

ECCLIESIA
EPHESINA.
¹ Iren. lib. 3. c. 3. in fine.
² Prochor. c. 7.
³ Iul. Capit. in Gallien.

⁴ Metaphr. die 5. Septeb.

⁵ Ex litteris ab ipsis scrip. anno Domini 155.

Sed quod pertinet ad Ecclesiam Ephesinam: à Paulo fundatam, à Ioanne curatam
esse, auctor est Irenæus¹. Multa sunt quæ in pseudo-Prochoro de Ioannis in Asia gestis,
ac præsertim Ephesi, scripta leguntur, sed prorsus commentitia ac fabulosa, indigna pla-
nè quæ hisce chartis nostris inserantur: vt inter alia plura, quæ habet de templo Dianæ^m
Ephesiæ Ioannis virtute prostrato: nam constat integrum permansisse vsque ad Gallie-
ni Imp. tempora, quando (vt auctor est Iuliusⁿ Capitolinus) à Gothis est expilatum &
concrematum. Porro res ab eo gestas in Phrygia, ac præsertim Hierapoli, vbi permansit
vsque ad Philippi aduentum recitat Metaphrastes^o. Ceterum Ioannem non semper in
Asia permansisse, sed & alias Orientis regiones Euangelium prædicando peragrassè, mul-
ta sunt testimonia. Ad Parthos enim ascendisse, titulus suæ ipsius primæ epistolæ, quæ
olim ad Parthos inscripta legebatur, facile monstrat. Sed adhuc vltiores Orientis par-
tes penetrassè, & Bassoras Christiana fide imbuisse, accepimus certa ac fide digna relatio-
ne religiosissimorum^p Patrum Societatis Iesv, qui nostris temporibus ad Indos Euange-
licæ prædicationis causa profecti, hæc ex eiusdem populi à maioribus accepta traditione
didice-

E

A didicerunt. Hæc de Ioanne. De Iacobo autem eius germano nihil est quod dicamus,
quem (vt vidimus) ante profectioem Apostolorum ad Gentes, ab Herode Agrippa
constat esse necatum.

Andreas, qui sequitur ordine, ad Scythas missus traditur ab Origene^a & Eusebio^b.
In Græciam verò indè descendisse, & in Epirum venisse, testatur Gregorius Nazianze-
nus^c atque Chrysostomus^d: sed ex iunioribus Græcis Nicephorus^e hæc de Andrea per-
egrinatione: Sorte, inquit, ea prouincia obtigit, vt ad Gentes mitteretur, in Cappado-
ciam scilicet, Galatiam, & Bithyniam: quibus peragratis, ad eam quoque accessit quæ
Anthrophagorum dicitur, & ad Scytharum solitudines, ad vtrumque Pontum Eu-
xinum, orasque Septemtrionales, ad ipsum quoque Byzantij solum, deinceps Thraciam,
Macedoniam, Thesaliam, & Achaïam peragravit: in quibus prouinciis omnibus longo
tempore sermonibus diuinis, prodigiisque mirificis Christum glorificans, tandem à Pro-
consule Ægea in crucem est actus.] & alibi^f: Thraciam, Macedoniam, & Euxinum pro-
uincias fortitus, Byzantij Christum prædicauit: & cum à Zeuzippo tyrannidem ibi te-
nente ad necem quæreretur, Argypopolim transit, atque ibi biennium conuentus agens,
per multos ad Christi fidem perduxit: ceterum sacra in eo loco fundata æde, & Stachy
Episcopo creato, Synopem conscendit.] Sed fide nutant hæc ob apertum mendacium
de Zeuzippo tyranno: nullus enim incumbebat tempore Claudij tyrannus in Thracia,
de qua prouinciam Præses summa pace moderabatur. Rursum verò Nicephorus^g Episco-
pus Constantinopolitanus hæc in eadem sententiam: Primus, ait, Andreas Apostolus
præco Byzantiis fuit Euangelij: extruxit ædem, in qua precibus piis imploraretur Deus,
vltra regionem Argypopolis; & ordinauit Episcopum Stachyn, cuius meminit Apосто-
lus ad Romanos^h.] Ecclesiam quoque Nicææ in Bithynia fertur erexisse, illicque Cal-
limum primum Episcopum ordinasse. At hæc ex apocryphis accepta sunt; nam eas Ec-
clesias à Petro esse erectas, superius est demonstratum. Scribit Sophroniusⁱ, Andream
non tantum missum ad Scythas (quod testantur ceteri) sed ad Sogdianos, Sacos, &
Æthiops; idque ipsum affirmat Dorotheus^j.

Philippus quintus ordine Asiam Superiorem Euangelio traditur^m excoluisse, de-
mum Hierapoli annos natus octogintaseptem martyrium subiisse; quod & Ioannes
Chrysostomusⁿ tradit: eumdemque aliquam partem Scythiæ peragrassè, & vnà cum
Bartholomæo aliquo tempore spatio Euangelium annuntiasse ferunt^o. Apud Isidorum^p
legitur, Philippum Gallos etiam Christiana fide imbuisse, quod & in Breuiario Toleta-
no institutionis S. Isidori legitur. Sed Galatis, loco Gallis, esse restituendum, diximus in
Notationibus ad Romanum Martyrologium.

Thomas Apostolus in primis ad Parthos profectus est, vt auctor est Origenes^q, &
Eusebius^r. Eumdem Indos penetrassè, tradit Gregorius^s Nazianzenus. In Æthiopiam
quoque perrexisse, testatur Ioannes Chrysostomus^t, cum ait: Thomas dealbat Æthio-
pas.] Thomæ adscribitur^u quod ait Theodoretus, Parthos, Persas, Medos, Brachmanos,
Indos, aliasque nationes finitimas Christi Euangelium suscepisse. Ad Taprobanam quo-
que insulam venisse, Nicephorus^v tradit: qui tamen apocrypha quædam de Thoma abi-
re ad longè positos populos detestante, & Domino illi apparente, cum scribat, ab iis nos
abstinuimus. Sunt alia incerti auctoris, tamen Ioannis^y Chrysostomi, sed falso nomine
insignita, quibus fertur, Thomam tres illos magos, qui Christi præsepe adiere, baptismo
initiasse, ac socios in prædicatione Euangelij secum duxisse: id ipsum apud Sophro-
nium^z æquè legitur & alios. Qui apud Indos reperti sunt Christiani in regione Nar-
singium, firma certaque traditione affirmant Thomam Apostolum in illis regionibus
Euangelium prædicasse, Ecclesias erexisse, ac cetera quæ ad Christianorum institutio-
nem pertinent, consummassè. Id ipsum profiteri qui in Indiæ regione Changanore
dicta & aliis adiacentibus locis agunt, Oforius Siluenis^a Episcopus, qui res Indicas lu-
culentissimè scripsit, testatur.

Bartholomæus in maiorem Armeniam profectus, Lycaonas eius prouinciæ populos
veritatem Euangelicam docuit, & ad pietatem instituit, vt est auctor Chrysostomus^b. Al-
banos insuper Christiana fide imbuisse, tradit Sophronius^c: ceterioremque Indiam pe-
netrassè Origenes^d testatur; id ipsum Socrates^e quoque & alij. Certam fidem de his fecit
Pantænus philosophus Christianus, qui peregrinatus ad Indos, memoriam de Bartholo-
mæi prædicatione virentem adhuc reperit: quin & Mathæi Euangelium ab ipso, ante-
quam

E

^a Orig. lib. 3. in Genes.
^b Euseb. hist. lib. 3. c. 1.
XXXI.

^c Gregor. Nazianz. orat. in Arian.
^d Chrysost. hom. de 12. Apost.
^e Niceph. lib. 2. c. 39.
^f Niceph. lib. 8. cap. 6.
^g Nicephorus in Chron.
^h Rom. 16.
ⁱ Abtina in Andrea.
^j Apud Hier. de Scrip. Eccl.
^k Dorothe. in Synopsi.
^l Niceph. lib. 2. c. 39. Metaphr. die 15. Nouemb.
^m Chrysost. hom. de 12. Apost. præ Niceph.
ⁿ Metaphr. & Isid. de vit. & obitu sãt.

XXXII.
DE PHILIPPO APOSTOLO.
^o Origen. in Genes. lib. 3.
^p Euseb. lib. 3. c. 1.
^q Greg. Naz. homil. ad Arian.
XXXIII.
DE THOMA APOSTOLO.
^r Chrysost. hom. de 12. Apost. Theodoret.
^s de verit. Euang. lib. 9. & Clem. recog. lib. 9. c. 8.
^t Niceph. lib. 2. c. 40.
^u Apud Chrysost. hom. 2. in Math. oper. imperfect.
^v Apud Hier. de Scrip. Eccl. Occump. in Act. Ap. Ofor. hist. 2.
XXXIIII.
DE BARTHOLOMÆO APOSTOLO.
^w Chrysost. hom. de 12. Apost. Apud Hier. de Scrip. Eccl. Orig. in Genes. lib. 3.

^x Soc. lib. 1. 15

quam illuc proficisceretur, descriptum, ibi inuentum, ac acceptum, secum detulit, cum Alexandriam rediit. id Eusebius, Hieronymus, & alij recentiores, qui ab his ipsis acceperunt, affirmant.

Matthæum ad Æthiopiã missum esse, auctor est Socrates, ex Origene puto, qui id ipsum tradit. Quæ de ipso scribit Nicephorus, vt commenticia præmittimus. Qui sequitur nonus ordine Iacobus Alphæi, frater Domini, idemque Iustus dictus, non legitur in externas profectus esse prouincias: sed qui (vt vidimus) Ierolymorum creatus esset Episcopus, ne Iudæi, quorum causa munus illud susceperat, omnino derelicti haberentur, loco constitit, nec sicut ceteri ad Gentes in diuersas Orbis partes abire permissus est. Tanta enim eum tamque conspicua sanctitate effulisse tradunt, vt quamuis Iudæorum magistratus in ceteros læurent Apostolos, ipsi tamen nullum negotium facerent, sed honore potius prosequerentur: id quidem non Hegeſippus tantum Apostolorum temporibus proximus, sed & Iosephus Iudæus testatur, dum ait, tanta eum apud vniuersum populum æstimatione claruisse, vt propter illatam ipsi necem existimauerint Ierolymam excisam, & Iudaicum populum acerbissima omnium clade afflictatum esse. At de eius vitæ institutione plura inferius, cum de eius martyrio suo loco agemus.

Sed quod ad præsentem spectat inspectionem: qui putarunt Iacobum Alphæi dictum à fratre Domini esse diuersum: in alias & ipsum, vt ceteros, prouincias amandatum tradunt, idque nullius profus auctoris certo testimonio, sed ex animi arbitrio, vt scissis videtur Nicephorus. & licet ipse primò de duobus tantum Iacobis sententiam astruat, tamen dum de Iacobi Alphæi rebus gestis atque martyrio agit, refert quadam mirum in modum inter se discrepantia, atque prorsus abhorrentia ab his quæ Hegeſippus fidelissimus auctor de eodem Iacobo vno eodemque cum fratre Domini, scriptorum egregijs monumentis posterorum memoriæ commendauit; ac tertium quempiam Iacobum videtur introducere. Fuit quidem ante Nicephorum quorundam sententia, tres fuisse Iacobos in Euangelio recensitos, Iacobum scilicet Zebedæi, alium dictum Alphæi, tertium verò fratrem Domini, cognomento Iustum, qui hæc tradiderunt, tertium quem diximus Iacobum extra numerum duodenarium Apostolorum imprudenter quidem nimis constituunt. Sed satis ad eius sententiæ confutationem esse videtur, si vnde est deducta, repetatur origo. Ex reiectis enim illis Clementis nomine scriptis Recognitionum libris de tribus Iacobis auctoritas semel sumpta, in nonnullos est inconsultissime propagata. Putarunt aliqui eandem sententiam ex eiusdem Clementis Constitutionibus, sed apocryphis, roborari, dum hæc ibi ex persona Apostolorum recitata habentur: Nos ergo, qui digni facti sumus vt essemus testes aduentus eius cum Iacobo fratre Domini, & alius septuagintaduobus, & septem diaconis, &c.] quibus verbis volunt Iacobum fratrem Domini, extra numerum Apostolorum constitutum. Sed mea sententia, magis eadem verba Iacobum monstrant inclusum. nam cum extra numerum septuagintaduorum Iacobus illic positus recenseatur, planè constat inter duodecim adnumeratum: alioqui (quod absurdum est dicere) non tantum non inter Apostolos, sed neque inter discipulos Iacobus frater Domini locum haberet. Vnde (vt ex his patet) quòd ibi Iacobus singulariter nominetur, non est factum vt è numero duodenario excluderetur, sed potius secundum energiam quamdam, quòd frater esset Domini, nominatus.

Ceterum si attendamus ea quæ de his Patres dixerunt, omnis dubitationis tolleretur scrupulus. Nam S. Hieronymus in Isaiam, cum illorum recitat sententiam qui quatuordecim numerabant Apostolos, & post duodenarium numerum Iacobum fratrem Domini & Paulum addebant, agens contra Heluidium, duos tantum fuisse Iacobos, alterum Zebedæi, Alphæi alterum, eosdemque Maiorem & Minorem dictos, aliisque differentiis inter se distinctos, affirmat, ac probat. Sed an non plus satis Paulus Apostolus monstrat Iacobum fratrem Domini vnum ex duodecim fuisse, cum scribens ad Galatas ait: Alium Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini? Eusebius item ex Clemente Alexandrino nonnisi duos Iacobos fuisse tradit, dum sic ait: Duos item Iacobos fuisse ferunt: vnum cognomento Iustum, qui de templi fastigio præceps deiectus, fullonis vecte cæsus occubuit: alterum, qui capite abscisso migravit è vita. Sed agamus de ceteris.

Simon Chananæus, qui & Zelotes reperitur dictus, quem & Iudam etiam nominatum esse Hieronymus sæpè testatur, in Mesopotamiam profectus, populis illis Euangelium

Euseb. hist. lib. 5. c. 10.
XXXV.
DE MATTHÆO APOST. ET IACOBO.
Hieronym. de Script. Eccl. in Vano.
Socrat. lib. 1. c. 15.
Orig. in Genes. lib. 3.
Niceph. lib. 2. c. 41.
Hegesip. apud Euseb. lib. 2. c. 22.
XXXVI.
Ioseph. ant. lib. 20.
Niceph. lib. 2. c. 3. c. 40.
DE TRIBUS IACOBIS.

Clem. Constit. lib. 2. 59.

XXXVII.
Hieronym. in Isai. c. 17.
DVO TANTVM IACOBI.
Istæ aduers. Heluid.
Galat. 1.
Euseb. hist. lib. 2. c. 1.
Hier. in ep. ad Galat. c. 4.
contra H. uid.
XXXVIII.
DE SIMONE APOSTOLO.

Agelium annuntiauit: in Persidem etiam tandem abiisse tradunt: addunt alij Ægyptum, Africam, & Britanniam; vt Nicephorus & Dorotheus, quos sequi visi sunt Graeci in suo ipsorum Menologio: sed hæc absque aliquo antiquorum testimonio. Quod verò spectat ad Africanam Ecclesiam: ea contentio inter Catholicos Africanos & Donatistas oborta est, quo potissimum tempore Euangelium cœperit in Africa prædicari. Affirmabant isti, post Apostolos id esse factum; sic enim Petilianus dicebat: De nobis dictum est: Erunt primi, qui erant nouissimi. Ad Africam enim postmodum Euangelium venit; & ideò nusquam litterarum Apostolicarum scriptum est, Africam credidisse. Repugnat his Augustinus, necnon Saluanus Mafiliensis, qui constanter affirmant Africanos ab Apostolis Euangelium accepisse. Si qua fides adhibenda est Metaphrasti is Petrum Apostolum post Romanam Ecclesiam ordinatam, ceterasque complures in diuersis locis erectas, Carthaginem tandem venisse tradit: sed cum multa hic admisceat commenta, nullam prorsus in his meretur fidem. In libello qui fertur nomine Hippolyti, de septuagintaduobus discipulis, nominatur inter alios nescio quis Laudatus, quem dicit creatum Episcopum Carthaginensem.

Ceterum Augustinus videtur profiteri Afros à Romana Ecclesia Euangelium accepisse: sic enim ait, disputans contra Donatistas: Cum se videret & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & ceteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse coniunctum, &c. Innocentius Papa scribens ad Decentium, nonnisi à Petro missos esse dicit in Africam, qui populum illum imbuerent Euangelio. Gregorius Papa itidem ad Dominicum Episcopum Carthaginensem scribens, hæc habet in eadem sententiam: Scientes præterea vnde in Africanis partibus sumpsit ordinatio sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quòd sedem Apostolicam diligendo, ad officij vestri originem prudenti recordatione recurritis. Sed vnde digressi sumus, reuertamur. Quod ad Simonem pertinet: errare certum est illos, qui hunc ipsum in vnum constant cum Simeone, qui Iacobi frater, eidem in sede Ierolymitana est subrogatus Episcopus: quem Eusebius ex Hegeſippo planè ab illo distinctum esse demonstrat, dum illum Mariæ Cleophæ & Alphæi filium esse dicit. Beda aliquando errore lapsus, quòd putasset duos illos vnum esse Simonem, se ipsum correxit. Sed de eadem controuersia, necnon de Iudæ nomine eidem indito à nonnullis, agemus inferius opportuniore loco pluribus.

Iudas verò, qui & Thaddæus est dictus, & ipse in Mesopotamia Euangelium prædicasse dicitur: multa eque egisse in Arabia & Idumæa, aliisque adiacentibus regionibus. Sed sicut de Simeonibus, ita etiam de Thaddæis duobus videtur facta confusio: nam quem in Syriam Edessem ad Abagarum Regem missum tradit Eusebius, illum ex numero septuagintaduorum fuisse affirmat, quem tamen fuisse Apostolum ex numero duodecim, multi sunt arbitrati, & inter alios Hieronymus, & Beda, qui quòd prius dixerat, retractauit. Duos Thaddæos æque ponunt Nicephorus atque Dorotheus.

Matthias, qui in locum Iudæ est subrogatus, in Æthiopiã post Iudæam Euangelij causa profectus esse traditur: id quippe Sophronius, Nicephorus, & alij eos secuti dixerunt. Sed de diuisione & profectioe Apostolorum ad prædicandum Euangelium Gentibus, hæc tenentur: res sanè est perdifficilis inuestigatu, ac potius (mea sententia) breuitate tractanda, quam fabulis inuoluenda, atque commentis exaggeranda.

Quod verò pertinet ad res ab ipsis gestas, postquam ab inuicem semel separati sunt: res quidem eque perobscura est. Cum enim Apostolorum nomine tam facta quam scripta reperiantur esse suppositicia, nec, si quid de illis à veris sincerisque scriptoribus narratum sit, integrum & incorruptum omnino remanserit: in desperationem planè quamdam animum deiiciunt, posse vquam assequi quòd verum certumque subsistat. Age verò, de his orationem pro viribus instituemus, & quæ de Apostolis apocrypha, vel omnino reiecta scripta esse probantur, in medium adducamus. Atque in primis inter hæc adnumerandum est Itinerarium nomine Petri Apostoli, quòd appellatur Clementis, siue quòd Recognitionum titulo inscribi solet, aut quòd Athanasius in Synopsi Clementinam appellat. Rursus extrabant Actus nomine Andree, Actus nomine Thomæ, Actus nomine Philippi, Actus Pauli & Theclæ: quos omnes Gelasius censura proscriptis. Addit Athanasius Circuitus Ioannis. Agens de his Philastrius, factitatum ab hæreticis tradit, vt falsa Acta Apostolorum nomine scripserint: sed & Manichæi, quæ ab Andree disci-

Beda in re tract. in Act. Apostol. & in Martyrol.
Isidor. de vit. & obitu sanct. c. 82.
Niceph. li. 2. c. 40. Dorothe. in Synopsi.
August. de vit. Eccl. c. 15.
Saluan. de Prouid. Dei, lib. 7.
Metaphr. discip. 29. l. viij.
XXXIX.
August. epist. 162.
AFRICANA ECCLESIA A PETRO RECTA.
Greg. reg. lib. 3. ep. 32.
Sophron. & alij de vit. & obitu sanct.
Beda in re tract. in Act. Apost.
Niceph. hist. lib. 2. c. 4.
Euseb. lib. 1. c. 13.
Hieron. in Mat. c. 10.
XL.
DE THADDÆO APOST.
Beda in re tract. in Act. Apost.
Niceph. hist. li. 2. c. 40. Dorothe. in Synop.
XLI.
DE MATTHIA APOSTOLO.
Sophr. apud Hier. de scrip. Eccl.
XLI I.
ACTA DIVERSORVM APOSTOLORVM.
Niceph. hist. lib. 2. c. 40.
Gelaf. in Conc. Rom. de lib. apocryphe.
Athanas. in Synopsi.
Euseb. de harej. c. 89.

discipulis de rebus gestis à Ponto in Græciam scripta erant, alia addentes, alia verò detrahentes, corruerunt.

XLIII. Traçtans Innocentius^a Papa de his commenticiis Apostolorum Actibus, auctores qui eos confinxerunt, prodit, dum ad Exuperium scribens hæc ait: Cetera quæ sub nomine Matthiæ, siue Iacobi Minoris, vel sub nomine Petri & Ioannis, quæ à quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide & Leonide philosophis, & sub nomine Thomæ, & si qua sunt alia, non solum repudianda, verum etiam noueris esse damnanda.] ac de his quæ ad dictum impostorem Leucium spectant, hæc Gelasius^b: Libri omnes, quos fecit Leucius discipulus diaboli, apocryphi.] fuisse hunc secta Manichæum, atque Actus Apostolorum scripsisse, Augustinus^c eos refellens testatur. Ceterum longè ante tempora Manetis hæreticæ, ab ipsis ferè Apostolorum temporibus conficta sunt falsa Acta Apostolorum: nam de Enkratitibus hæc scribit Epiphanius^d. Utuntur & scripturis primo loco quæ dicuntur Andreæ, & Ioannis Actiones, atque Thomæ.] Rursum Circuitus Petri ab Ebionitibus deprauatos esse, idem auctor testatur^e. sed non hæc tantum præsumperunt, verum etiam & alia falsa Acta Apostolorum scripserunt, multaque in eis aduersus Paulum Apostolum mendacia coaceruarunt, ut idem Epiphanius^f scribens contra Ebionæos tradit his verbis: Actus verò Apostolorum alios esse dicunt, in quibus habentur multa impietate ipsorum referta.] sequitur dicere de his quæ in Paulum scripserunt. Priscillianistas hæreticos etiam falsa Acta Apostolorum commentos esse, eaque Memoriarum Apostolorum titulo prænotasse, auctor est Orosius^g.

XLIV. Præter autem reiectas illas Recognitiones Clementis, quæ hætenus extant, feruntur etiam Abdiæ Babylonij nomine Vitæ quædam Apostolorum, itemque sub Prochori nomine Actus Ioannis Euangelistæ, necnon incerto auctore Passiones Apostolorum: quo titulo à Seleuco (puto potius Leucio Manichæo) fertur esse liber conscriptus, de quo hæc habentur posita in libello de Natiuitate S. Mariæ, qui Hieronymo falso adscribitur: Quidam, inquit auctor, Seleucus (seu Leucius) qui passiones Apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit. Sed sicut de virtutibus eorum & miraculis per eos factis vera scripsit, de doctrina eorum plura mentitus est. Legi manuscriptam^h epistolam nomine Meliti Episcopi Laodicensis, qua significatur à prædicto Leucio conficta esse trium tantum Apostolorum Acta, nimirum Ioannis, Andreæ, & Thomæ.]

XLV. Rursum quæ Lini nomine scripta habetur Passio Petri Apostoli, Manichæismo reperitur infecta, ut suo loco inferius perspicuè demonstrabimus. Sed qua ratione ea omnia vel his similia Augustinus refellat, audiamus: disputans enim contra Marcionitam, sic aitⁱ: Sanè de apocryphis iste posuit testimonia, quæ sub nominibus Apostolorum Andreæ Ioannisque conscripta sunt: quæ si illorum essent, recepta essent ab Ecclesia, quæ ab illorum temporibus per Episcoporum successiones certissimas vsque ad nostra deinceps tempora perseverat.] & alibi contra Faustum agens^k: Legunt, inquit, scripturas apocryphas Manichæi, à nescio quibus sutoribus fabularum sub Apostolorum nomine scriptas: quæ suorum scriptorum temporibus in auctoritatem sanctæ Ecclesiæ recipi mererentur, si sancti & docti homines, qui tunc in hac vita erant, & examinare talia poterant, eos vera locutos esse cognoscerent.] Vides igitur, quanto cum periculo prodendæ veritatis, absque delectu res gestæ Apostolorum legantur ac recitentur; & quàm sit difficile è tot mendaciorum lacunis puram defæcatamque haurire veritatem: ut meritò os Domini is dicendus sit, qui (vt Propheta^l ait) mundum ab immundo, & pretiosum à vili nouerit separare: ac iure in his legendis, Apostoli^m sententia seruanda sit, dicentis: Omnia probate: quod bonum est, tenete.]

XLVI. Sed ex quo semel de his agere cœpimus: recensitis iam de his quæ de rebus gestis Apostolorum sunt falsò supposita, eas etiam enarremus, quæ Apostolorum nomine sunt editæ, scriptiones. Et vt ab his quæ Principi Apostolorum adscriptæ sunt, auspicemur: Petri nomine (inquit Hieronymusⁿ) feruntur quinque libri, quorum primus Actuum Petri inscribitur, alius Petri Euangelium, tertius Prædicationes Petri, quartus Apocalypsis, quintus Liber Iudicij.] recenset eisdem Eusebius^o: Clemens^p Alexandrinus tam ex eo qui Petri Prædicatio, quàm eo qui dicebatur Petri Apocalypsis, fragmenta recitat, & post ipsum Origenes. In aliquibus ecclesijs Palæstinæ, in die Parasceues, quædam recitari solita ex Petri nomine edita Apocalypsi, auctor est Sozomenus^q. Qui inscriptus erat commentarius, Euangelium Petri, primus omnium Serapion^r Episcopus Antiochenus, quòd hæreses

XLIII. ^a Innoc. ep. 3. ^b Pseudo-historici. ^c Gelasius in decretis de lib. apocryphis. ^d Aug. de fide contra Manich. c. 4. ^e Epiph. hæres. 47. ^f Epiph. hæres. 30. ^g Oros. epist. ad Aug. de error. Priscillian. ^h In biblio. hœc. Vatic. nu. 234. ⁱ Aug. contra Marcion. lib. 1. c. 20. ^k Aug. contra Faust. lib. 2. c. 79. ^l Jer. 17. ^m Hieron. de Script. Eccl. in Petro. ⁿ Euseb. hist. lib. 3. c. 3. ^o Hieron. de Script. Eccl. in Petro. ^p Euseb. hist. lib. 3. c. 3. ^q Sozom. hist. lib. 7. c. 19. ^r Euseb. lib. 5. c. 19.

A reses contineret, & ab hæreticis probaretur conscriptus, ipso Fidelibus interdixit. Eum verò librum, cuius erat titulus, Iudicium Petri, Rufinus existimauit eundem esse cum eo qui inscribitur, Liber Pastoris, de quo fufius suo loco dicendum. Cuius verò est inscriptio Doctrina Petri, ab Origene^a reicitur.

B Pauli quoque nomine multa fuere supposita: ac primùm Euangelium, itemque Apocalypsis, quæ damnat Gelasius^b: ea enim occasione, quòd Paulus interdum dicat, Secundùm Euangelium meum] falsum nomine Pauli fuit editum Euangelium. Sed & quòd scribens ad Corinthios^c, se à Deo reuelationes accepisse testatus sit. & ad Galatas^d etiam suam citet reuelationem: eius quoque nomine Reuelationes sunt editæ: qui quidem commentarius rursus quasi è terra reuulsus, Theodosij^e Imperatoris temporibus apparuit; sed quòd fabulas contineret hæreticorum, est rursum obliuione sepultus. A Caianis hæreticis confictum fuisse librum, quem dicebant, Ascensum Pauli, occasione inuenta, quòd idem Apostolus se dicat ascendisse vsque ad tertium cælum & audiuisse arcana verba, testatur Epiphanius: quo libro Gnosticos hæreticos vsos esse, idem affirmat. Actus insuper Pauli, tamquam ab eo scripti ferebantur, quorum meminit Origenes^f. Neque verò hæc edita solummodò Pauli nomine sunt: sed & alia, vltra canonicas, additæ fuerunt epistolarum, nempe tertia ad Corinthios, tertia ad Thessalonicenses, & rursus alia ad Laodicenses titulo prænotata: sed de hac aliàs.

C Ioannis quoque Apostoli nomine editi sunt ab hæreticis commentarij, vt alia Reuelationes longè diuersæ ab his quæ totius Catholicæ Ecclesiæ sunt receptæ consensu: quas à Cerintho esse confictas, auctor est Caius^g. Libellus itidem de Tranfitu Virginis, eiuſdem nomine esse vulgatus traditur, atque refellitur^h. Andreæ Apostoli nomine etiam constat fuisse editum Euangelium, quod Gelasiusⁱ damnat. Sub titulo Thomæ Apostoli item fuit ab hæreticis scriptum Euangelium, quod respuit Athanasius^k, & alij. Thomæ etiam nomine inditam Apocalypsim, vnà cum dicto pseudo-Euangelio, Gelasius^l aspernatur. Insuper & Bartholomæi Apostoli nomine vsi hæretici, Euangelicam confinxerunt historiam, quam æquè cum ceteris idem Gelasius reicit. A Dionysio^m citatur sententia Bartholomæi, vnde autem eam acceperit, ignoramus. Iacobi Alphæi quoque nomine hætenus pseudo-Euangelium circumfertur, quod iam olim ab eodem Gelasio proscriptum est. Adhuc etiam Matthæi titulo editus erat liber de Infantia Saluatoris; qui à Valentinianis hæreticis, secundum ea quæ scribit Irenæusⁿ, putatur fuisse conscriptus; damnatur & idem à Gelasio^o. Philippi Apostoli itidem nomine inscriptum fuisse pseudo-Euangelium, quo utebantur Gnostici hæretici, auctor est Epiphanius^p. Nec verò pepercerunt Thaddæo, cuius quoque nomine pseudo-Euangelium peruulgarunt, quod æquè cum ceteris Gelasius improbat. Matthæi itidem falso nomine ediderunt Euangelium mentitium, quod idem ille Pontifex meritò damnat: eius meminit Origenes^q, Eusebius^r, & Clemens Alexandrinus^s. eidem tribuuntur Traditiones illæ quarum meminit Clemens Alexandrinus^t, & Eusebius^u. At verò neque desit inscribi Barnabæ spurium à spuris & obscenis iisdemque hæreticis Euangelium: quod vnà cum eo quo Valentiniani hæretici & Sabelliani^v vsi sunt pseudo-Euangelio, quod dicebatur Ægyptiorum, nomine (credo) Marci confictum, detestatur summo iure Gelasius. Ad hæc, Stephani quoque nomine nobilitatas Reuelationes ediderunt, quas idem qui suprâ Gelasius condemnat.

E Addiderunt & Gnostici librum titulo Stirpis Mariæ, horrendis confarcinatum mendacijs, vt Epiphanius^w docet. Sed quod omnia superat genera portentorum, Caiani hæretici (vt de his scribant Epiphanius^x & Theodoretus^y) nomine Iudæ proditoris, quem laudabant, pseudo-Euangelium composuerunt. At verò non singulorum tantum Apostolorum hæretici sua ipsorum scripta, sed & communi omnium nomine consignarunt: ferebatur enim volumen, cuius erat titulus, Doctrina Apostolorum; quod^z Athanasius damnat: itemque liber, qui dicebatur, Sortes Apostolorum; & alius, Laus Apostolorum: quos proſcribit Gelasius. ea autem commentos esse Cerinthianos, Ebionitas, & Valentinianos, Gnosticos, & alios hæreticos, sed præ ceteris Manichæos, constat: de quibus, præter illa quæ Cyrillus^a, Augustinus sæpius agens cõtra ipsos, & alij testati sunt, hæc S. Leo^b: Apostolicas paginas quædam auferendo, quædam inferendo, violauerunt Manichæi ipsi, confingeres sibi sub Apostolorum nominibus, & sub verbis Saluatoris ipsius multa volumina falsitatis.] Idemque^c de his ad Turibium Episcopum Asturicensem scribens, hæc ait: Apo-

XLVII. ^a Origen. in Periarch. ^b Gel. sin. de creat. de lib. apocryph. ^c 2. Cor. 11. ^d Galat. 2. ^e Theod. 1. 7. c. 19. ^f Origen. in 102. tom. 27. ^g Caius in dialog. disp. ^h Aug. ser. 35. de Sordid. ⁱ Gelasius in decret. de lib. apocryphis. ^k Athanasius in Synopsi. ^l Gelasius in dialog. disp. ^m Dionysius de myst. Theolog. ⁿ Iren. lib. 2. c. 17. ^o Gelasius ubi sup. ^p Epiph. hæres. 26. ^q Origen. hom. 1. in Lucam. ^r Euseb. li. 3. cap. 25. ^s Clem. Alex. Strom. lib. 7. ^t Clem. Alex. Strom. lib. 3. ^u Euseb. li. 3. c. 23. ^v Clem. Alex. Strom. lib. 3. ^w Epiph. hæres. 62. ^x Epiph. hæres. 6. ^y Epiph. hæres. 38. ^z Theod. 1. 1. hæret. fabulæ. ^a Athanasius in Synopsi. ^b Cyrillus. Cateches. 6. ^c Leo serm. 4. de Epiph. ^d Idem Leo epist. 93. c. 15.

ait : Apocryphæ autem scripturæ , quæ sub nominibus Apostolorum multarum habent A
feminarium falsitatum , non solum interdiciendæ , sed etiam penitus auferendæ sunt , ac-
que ignibus concremandæ . Quamuis sint in illis quædam quæ videantur habere speciem
pietatis ; numquam tamen vacua sunt venenis , & per fabularum illecebras hoc latenter
operantur , vt mirabilium narratione seductos , laqueis cuiuscumque erroris inuoluant .]
hæc S. Leo de apocryphis ab hæreticis per Hispanias sparsis : quibus etiam adnumerat
S Hieronymus Ascensionem Isaïæ & Apocalypsin Eliæ , ab iisdem hæreticis promulga-
tas , de quibus hæc ait : Apocryphorum deliramenta conticeant , quæ ex occasione huius
testimonij ingeruntur Ecclesiis Christi . De quibus verè dici potest , quòd sedeat diabolus
in insidiis cum diuitibus in apocryphis , vt interficiat innocentem .] Et iterum : Insidia-
tur in apocrypho , quasi leo in spelunca sua : insidiatur vt rapiat pauperem . Ascen-
sio enim Isaïæ & Apocalypsis Eliæ hoc habent testimonium . Et per hanc occasionem , B
multaque huiusmodi , Hispaniarum & Lusitanæ deceptæ sunt mulierculæ one-
ratae peccatis , quæ ducuntur desiderijs varijs , semper addiscentes , & numquam
ad scientiam veritatis peruenientes , vt Basilidis , Balsami , atque Theauri , Bar-
belonis quoque & Leufiboræ , ac reliquorum nominum portenta fusciperent .] hæc
Hieronymus .

^a Hier. in
Isai. c. 64.

L.
CHRISTI
NOMINE
SCRIPTA
CONJECTA.
^b Aug. de cõ
sent. Euang.
lib. 1. cap. 9.
c. 10.

Sed quid amplius ? Non tantum (vt vidimus) Apostolorum nomine aspidum ova
(quod aiunt) fouenda supposuerunt ; sed Christi Redemptoris nostri quoque nomine
librum de Magia ad Petrum & Paulum Apostolos scriptum fuisse , quidam , siue hæretici ,
siue Gentiles fuerint , horrendè planè ac nefariè mentiti sunt . quos ^b Augustinus turpissi-
mi ac patentissimi mendacij arguit : dum sic ait : Ita isti desipiunt , vt in illis libris , quos
eum scripsisse existimant , dicant contineri eas artes , quibus eum putant illa fecisse mira-
cula , quorum fama vbique percrebuit . Quod existimando , se ipsos produnt quid diligant ,
& quid affectent : quandoquidem Christum propterea sapientissimum putant fuisse , quia
nescio quæ illicita nouerat , quæ non solum disciplina Christiana , sed etiam ipsa terrenæ
Reip. administratio iure condemnat . Et certè qui tales Christi libros legisse se affirmant ,
cur ipsi nulla talia faciunt , qualia illum de libris talibus fecisse mirantur ? Quid quòd et-
iam diuino iudicio sic errant quidam eorum qui talia Christum scripsisse vel credunt , vel
credi volunt , vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tamquam epistolari titulo
prænotatos ? Et fieri potest , vt siue inimici nominis Christi , siue qui eiusmodi execrabi-
bus artibus de tam glorioso nomine pondus auctoritatis dare se posse putauerunt , talia
sub Christi & Apostolorum nomine scripserint : in qua fallacissima audacia sic excecati
sunt , vt etiam à pueris , qui adhuc pueriliter in gradu lectorum Christianas litteras no-
D
dunt , meritò rideantur . Cum enim vellent tale aliquid fingere Christum scripsisse ad di-
scipulos suos , cogitauerunt ad quos potissimum scribere potuissent facillè crederetur ; tam-
quam ad illos , qui ei familiariter adhaerissent , quibus illud quasi secretum dignè commit-
teretur : & occurrit eis Petrus , & Paulus . Credo quòd pluribus locis simul eos cum illo
pictos viderunt ; qui merita Petri & Pauli etiam propter eundem passionis diem celeberrimum
solemniter Roma commendat . Sic omnino errare meruerunt , qui Christum &
Apostolos eius non in sanctis codicibus , sed in pictis parietibus quæserunt . Nec mirum
si à pingentibus fingentes decepti sunt . Toto enim tempore quo Christus in carne morta-
li cum suis discipulis vixit , nondum erat Paulus discipulus eius , quem post passionem suam ,
post resurrectionem , post ascensionem , post missum de cælo Spiritum sanctum , post multorum
Iudæorum conuersionem , & mirabilè fidem , post lapidationem Stephani diaconi & martyris ,
cum adhuc Saulus appellaretur , & eos qui in Christum crediderant , grauiter perseque-
E
tur , de cælo vocauit , & suum discipulum & Apostolum fecit . Quomodo igitur potuit li-
bros , quos , antequam moreretur , eum scripsisse putari volunt , ad discipulos tamquam fa-
miliarissimos , Petrum & Paulum , scribere , cum Paulus nondum fuerit discipulus eius ?]
hæc & alia Augustinus ad eam imposturam arguendam . Hisce igitur omnibus tam de
Christo Domino , quam de eius Apostolis , hæreticorum quisquilijs simul collectis , & in
angulum velut reiectis , iam expeditioni ad reliqua , quæ ad historiam pertinent , parata via ,
alacrius ad cursum orationis habenas laxemus .

^c Hier. de
Scrip. Eccl. in
Petro.

LI.
^d Metaphr.
die 29. Iunij.

Vt vnde digressi sumus , ad Petri scilicet Romam hoc anno aduentum , reuertamur :
Hieronymus ^e ea de causa ipsum Romam venisse testatur , vt Simonem magum magijs
suis populo illudentem expugnaret . Metaphrastes ^f his consentiens , hæc scribit : Visus
est ei

A est ei Dominus in visione , dicens : Surge Petre , vade ad Occidentem : opus enim habet vt
tuis illustretur facibus : & ego ero tecum .] De accessu verò Simonis magi ad Urbem , deq;
diuino , quem sibi magicis artibus comparauit , honore , Iustinus Philosophus pro Christia-
nis coram Antonino Pio Imperatore causam perorans , hæc ait ^a : Simon quidam Sama-
ritanus , in vico cui nomen Gitthon est , natus : hic sub Claudio Cæsare efficacium dæmo-
num arte in Imperiali vrbe vestra Roma , propter magicas quas exhibuit virtutes , deus ha-
bitus est , & statua apud vos veluti deus honoratus : quæ statua in amne Tiberi inter duos
pontes est erecta , Latinam hanc habens inscriptionem , SIMONI DEO SANCTO . ac
Samaritani propè omnes , ex alijs autem nationibus perpauca , illum quasi primum deum
esse confitentes , adorant quoque .] & post multa hæc de eodem : Nec satis fuit malis dæ-
monibus ante aduentum Christi fabulari de filiis quos Ioui affingunt : sed postquam ap-
paruit inter homines natus , & celebratus est iuxta Prophetarum vaticinia , videntes eunt
expectatum , & per fidem agnitum in omnibus gentibus , rursùm (quod suprâ diximus)
commenti sunt alios , quos vulgo adorandos proponerent , vt Simonem & Menandrum
Samaritanos : qui magicis artibus multos ad fraudem seduxerunt , etiam nunc huic erroris
obnoxios . Nam (vt iam diximus) in vestra vrbe terrarum domina sub Claudio Cæsare
Simon magus Senatum populumque Romanum in tantum admiratione sui stupefecit ,
vt haberetur pro deo , & receptus in deorum numerum honoraretur dicata sibi statua .]

Irenæus ^b eadem his affert verbis : Cum adhuc magis non credidisset Deo , & cupidius
intendit contendere aduersus Apostolos , vt & ipse gloriosus videretur esse , & vniuersam
magiam adhuc amplius inscutans , ita vt in stuporem cogeret multos hominum : quippe
cum esset sub Claudio Cæsare , à quo etiam statua honoratus esse dicitur propter magiam .
C hic igitur à multis quasi deus glorificatus est , &c .] Rursus etiam Tertullianus ^c in Apolo-
getico Romanis exprobrat , quòd inter ceteros homines inter deos relatos , Simonem
magum statua donatum , Sancti Dei titulo insignita , adorent . sic enim ait : Cum Larenti-
nam publicum scortum , velim saltem Laidem aut Phrynen , inter Iunones & Cereres ac
Dianas adoratis , cum Simonem magum statua , & inscriptione , Sancti Dei , inaugura-
ris , &c .] Post hos Eusebius ^d relegens quæ tum à Iustino tum Irenæo sunt dicta de Simo-
nis artibus , Apostoli Petri virtute sæpè repressis , ac demum Romæ , quo eum est persecu-
tus , extinctis , hæc ait : Quapropter neque impia Simonis contra Christum coniuratio , ne-
que alterius cuiusquam eorum qui tum in lucem prodierunt Apostolorum temporibus ,
se sustentare poterat : nam illustre veritatis lumen , & diuinus ille sermo , qui modò Dei
aspirante numine , in humanum genus splendorem suum effuderat , inque terris quasi pu-
bescens viguerat , & cum proprijs ac suis Apostolis versatus erat , omnes id genus conatus
strenuè euicit profligauitque .

Etenim (vt exemplo rem illustremus) præstigiator ille , quem antea posuimus , velut à di-
uino & admirabili fulgore oculis mentis penitus præstrictis , extemplo (cum iam antea
in illis sceleribus , quæ nefariè & perditè consciuerat , à Petro Apostolo in Iudæa manife-
stè deprehensus fuisset) longissimum iter terra marique instituens , ab Oriente ad Occi-
dentem vsque , quasi profugus vagatus est : istumque viuendi modum solum sibi ex sen-
tentia fore arbitratus , sic tandem ad urbem Romam profectus (cum iam ibi diabolica vis
& potentia ad hominum perniciem excubans , magno subsidio illi veniret) breui suum
institutum eò perduxit , vt ab illis statua in eius venerationem erecta , honoraretur vt deus .
Ceterum ista non ad longinquum temporis spatium ex sententia illi processerunt : nam
euestigio , sub ipso Claudij Imperio , benigna & propitia Dei totius huius vniuersitatis re-
ctoris erga humanum genus prouidentia , fortem ac præpotentem & reliquorum om-
nium Apostolorum propter virtutis amplitudinem facillè principem Petrum Romam
versus , ad eiusmodi pestiferam vitæ humanæ corruptelam delendam , quasi manu dedu-
xit . Qui quidem vt generosus & strenuus Dei dux , diuinis armis obiectus munitusque ,
eximiam & pretiosam tamquam mercaturam veri luminis mente sola comprehensit , ab
Oriente ad Occasum vsque deportauit : ipsamque regni cælorum prædicationem , cæle-
stem scilicet lucem , & salutarem animarum doctrinam palam diuulgauit . Sic ergo cum
diuinus sermo ad Romanos peruenisset , vesana Simonis potentia extincta est , & homo
ipse actu tum vnâ penitus profligatus .] hucusque de Simone mago & Petri ad Urbem ad-
uentu Eusebius .

^e Sed licet statim Simonem profligatum dicat ; non tamen hæc eo sunt sensu accipien-
da , vt

Annal. Eccl. Tom. 1.

Ec 2

da, vt

DE ADVENTU
TV SIMONIS
MAGI IN
VRBEM.
^a Iust. Apol.
pro Christ.
ad Antonin.
Primum.

LII.
^b Iren. lib. 2.
cap. 20.
QUANTO IN
VRBE SI-
MON HONO-
RE AFFE-
CTVS.
^c Tertull. in
Apolog. c. 13.

^d Euseb. lib. 7.
cap. 12. 13.
c. 14.

LIII.

PETRVS RO-
MAM MIS-
SVS AD DE-
BELLAN-
DVMSIMO-
NEM.

LIV.

ONVPHRI-
VM SVGIL-
LAT A V-
CTOR.

da, vt tunc sub Claudio ex aere, quem volatu petierat, desuper lapsus, cadens in terram A
extinctus fuerit: sicut ex recentioribus aliquis deceptus esse videtur, scribens Simonis lap-
sum temporibus Claudij accidisse: quod non aliunde probare nifus est, nisi ex eo (vt di-
ximus) quod Eusebius statim post Petri aduentum ad Urbem, Simonem esse profligatum
describit. Sed qui fugatus est tempore Claudij Simon, sub Nerone, qui Magis addictis-
simus, eos ab extremis vsque Orbis partibus perquirebat, iterum Romam petiit, nouis-
que artibus, nempe Icario volatu, populum in sui admirationem adducere sibi que con-
ciliare studuit. Sanè Suetonius a Nerone tradit exhibitum in spectaculis Icarium vola-
tum; quem quidem neminem sine magia attentare præsumpsisse, par est credere: quæ
enim de Dædali & Icaro volatu à poetis sunt scripta, esse poeticas fictiones, neminem du-
bitare putamus. Vt hæc verò mortalis homo vsu probaret, non sine magicæ artis experi-
mento adduci potuisse, facile credi potest: sed quod magia pollicebatur, diuina resisten-
te virtute, irritum esse factum monstrauit euentus. Volatum igitur illum Simonis, tem-
pore Neronis contigisse, & non Claudij Philastrius b in primis testatur; id ipsum Se-
uerus c, Hegesippus d ille iunior, qui scribit de excidio Ierosolymorum, Maximus e,
liber f de Pontif. Rom. qui fertur nomine Damasi, Prosper g Aquitanus, Gregorius h,
Nicephorus i, & alij recentiores omnes, vno excepto Metaphrasse k, qui ad Claudij poti-
us quàm ad Neronis tempora rem gestam referre visus est: sed sicut in alijs multis ibi à
se positis errare eum certum est, ita & in his esse hallucinatum constat. Porro rei gestæ
seriem suo loco narrabimus, eamque certioribus rationibus declaratam firmatamque
reddemus.

LV. Hic verò cum actum sit de statua inter duos pontes (nimirum in insula Tiberina,
quæ & Æsculapij dicta est) Simoni titulo diuinitatis dicata: opportunè occurrendum
putamus quorundam virorum, eruditorum tamen, de ea re dubitationi; in quorum C
mentes irrepit aliquando scrupulus, an quæ à Iustino ac ceteris Patribus de statua Si-
moni ibidem loci dicata sunt dicta, verè subsistant, ac veritati innitantur. Vt autem res
adeò antiqua, tot tantorumque scriptorum illustrata ac probata testificatione, reuocaretur
in dubitationem, eiusmodi præcessit occasio. Ante annos puto quinque, Gregorio
XIII. Rom. Pontifice, in eadem insula Tiberina, è ruderibus lapis est effossus, tali inscri-
ptione notatus: seruatur hæc in horto religiosorum Mendicantium in eadem
insula posito:

SEMONI SANGO DEO FIDIO SACRVM
SEX. POMPEIVS S.P.F. COL. MYSSIANVS
QVINQVENNALIS DECVR. BIDENTALIS
DONVM DEDIT

Præfert lapis ipse basim, super quam statua locata esset, sed exigua; nec enim cum valde
angusta sit, capax fuisse videtur alicuius simulacri humanæ staturæ similis. Ex hac igitur
inscriptione, tali loco reperta, dubitatio eiusmodi animos illorum pulsauit: num nomi-
nis similitudine Iustinus sit lapsus, vt Simoni mago dedicatum esse simulacrum existi-
marit, quod Semoni Sango deo Fidio legebatur inscriptum. Sed antequam vterius
progrediamur; vt hæc elucidemus, aliqua ad explicationem eiusdem inscriptionis af-
feramus.

LVI. Quinam fuerint dij Semones, ex Varrone Fulgentius l sic explicat: Semones dici vo-
luerunt deos, quos nec cælo dignos adscriberent ob meriti paupertatem, sicut Priapus,
Hipporea, Vertunnus: nec terrenos eos deputare vellent, pro gratiæ veneratione, sicut E
Varro in Mytag. ait: Semoneque inferius derelicto, deum depinnato attollam orationis
eloquio.] hæc Fulgentius. Sango verò Sabina lingua Hercules dicebatur, vt auctor est
idem Varro m: idemque in antiquis lapidibus Sancus scriptus reperitur, sicut & in inscri-
ptione Reatina: SEMIPATRI SANGO] & Propertius n:

Sic Sancum Tatiæ composuere Cures.]

Quærebam Nonas Sango Fidio ne referrem.]

Legimus & inscriptionem lapidis nuper reperti in Quirinali, in hortis Clericorum Regu-
larium, apud ecclesiam sancti Siluestri, his litteris exaratam, qua Sangum dici, & distin-
ctum esse Sangum à Sancto, quo nomine etiam Herculem dictum volunt, facile potest
intelligi:

SANGO

a Sueton. in Neron. c. 12.
b Philastr. lib. de heres. in Simone, c. 30.
c Seuer. lib. 2. hist.
d Hegesipp. l. 2. cap. 2.
e Max. serm. in natal. A. postol.
f Pontif. in Petro.
g Prosp. de promiss. c. 13.
h Greg. Turon. lib. 1. c. 25.

DE STATVA
SIMONIS
ET TITULO.
i Nicoph. hist. lib. 2. c. 36.
k Metaphr. diu. 29. iunij.

l Fulgent. de prisca ser.
m Varro de ling. Latim. lib. 4.
n Propert. l. 4. de Herc. in fin.

A

SANGO SANCTO SEMON.
DEO FIDIO SACRVM
DECVRIA SACERDOTVM BIDENTALIVM
RECIPERATIS VECTIGALIBVS

Sed de sacerdotio Bidentalium consule Gellium a. De ara erecta Romæ Semoni Sango b
meminit Dionysius c Halicarnassæus: cui nōmini (ait Verrius) propter viā sit sacrificium,
quod sit proficiscendi gratia: in quo mos erat, vt si quid ex epulis superfuisset, igne consu-
meretur, vt Macrobius admonet.

B Ceterum quod ad diluendam concitatam falsam suspicionem pertinet: nulla quidem
vel leuis saltem suspicio Iustini animum mouisse potuit, vt vel coniectura aliqua opinaretur
Simoni mago simulacrum illud esse dicatum, quod Semoni Sango ea erat inscriptione
sacratum. Et vt omitterem dicere de diuersorum nominum differentijs; iam cunctis noti-
ssimum erat, neminem inter deos fuisse recens recipiendum, nisi ex S. C. nec absque
eiusdem auctoritate licuisse cuiquam rem sacram facere, statuas vel aras erigere. Quam-
obrem cum nec nomen Imperatoris, nec Senatus (vt in ceteris) sed cuiuspiam tantum il-
lius collegij sacerdotis magistratu fungentis, donum illud offerentis, esset nomen expres-
sum; nulla potuit in Iustini animum suspicio ascendere, vt Simoni mago in deorum nu-
merum recepto ea fuerit statua consecrata.

Ad hæc: Quonam pacto, quæso, in his Iustinus decipi potuit, qui non tantum Genti-
lium philosophiæ, sed & ipsorum theologiæ eruditione non leuiter tinctus, vel mediocri-
ter imbutus, sed egregiè excultus & apprime eruditus erat, vt planè declarant eius com-
mentarij non modò ad Antoninum Pium, & ad Senatum Romanum, sed ad Gentiles ip-
sos sermo exhortatorius scriptus? Sed & quomodo idem ipse nō ea de Simone mago plus
certo Romæ diu multumque versatus explorata habuit, quæ nō in angulo, vel coram eius
reiignaris locutus est, sed ad ipsum Romanum Imperatorem, ac filios Cæsares, necnon
Romanum Senatum conscripsit? Vel quonam pacto tam aperte testatus, à Senatu popu-
loque Romano Simonem deum habitum, & statua honestatum, cum hæc mox subdit?
Quocirca vt facer quoque Senatus & populus Romanus vnà vobiscum postulata hæc no-
stra cognoscant, petimus vt si quis inter eos doctrinis illius detineatur, vero cognito, frau-
dem erroris effugere valeat; & statua si vultis, abolete.] hæc ipse Iustinus. Nunc verò
dicant, velim, qui suspicantur eum de statua Semonis Sango esse deceptum: numquid inter
duos pontes tantum, an in vno Urbis loco simulacrum eiusmodi visebatur, cuius cul-
tus & superstitio ab ipsis ferè Urbis cunabulis à Sabinis illata, cum nomine creuerat? cer-
te fuisse etiam in Quirinali eiusdem idoli cultum, secunda, quam posuimus, inscriptio
demonstrat. Quid ergo Iustinus vnū ab Imperatore & Senatu petit abolendum, cum
plura in Vrbe essent eiusdem idola, eodemque nomine simulacra notata? Sic enim Romæ
creuerat superstitio, vt Dio e de his Claudij temporibus agens, hæc dicat: Omnes iam æ-
des, omnia opera statuarum & donariorum essent plena, &c.]

LIX. Hæc ipsa itaque etiam ad tollendam omnem de ea re suspicionem satis superque videri
possint; adhuc tamen & alia subinferimus. Iam vidimus, per Semonem Sancum Genti-
les Herculem intellexisse: cuius simulacrum sic consueuisse effigiari, vt à ceteris dijs distin-
ctum absque vlla alia inscriptione, ipso solo intuitu facile cuiusnam esset, ab omnibus cog-
nosci posset, omnes credo etiam intelligere. Ceterum non in imagine Herculis, sed Iouis
Simonem, & scortum suum Helenam in Mineræ effigiem formatam adorari solitos,
auctor est Irenæus d, qui sic ait: Imaginem quoque Simonis habent factam ad figuram
Iouis, & Selenæ (aliter Helenæ) in figuram Mineræ, & has adorant.] Augustinus e
eadem in hæc verba: Iouem se credi volebat, Mineruam verò meretricem quamdam Se-
lenem, quam sibi sociam scelerum fecerat: imaginesque & suam & eiusdem meretricis
discipulis suis præbebat adorandas, quas & Romæ tamquam deorum simulacra auctori-
tate publica constituerat: in qua vrbe beatus Apostolus Petrus eum vera omnipotentis
Dei virtute extinxit.] hæc Augustinus: ex quibus omnis planè suspicio tollitur, vt in ima-
gine Semonis Sango dei Fidij Herculis scilicet, potuerit Iustinus decipi, qui probè noue-
rat, Simonem gentilem suum (nam & ipse Samaritanus erat) in effigie Iouis coli. Sed
de his satis.

Agens Orosius de Petri hoc anno in Urbem aduentu, multa simul bona tunc Romæ
diuinitus esse concessa testatur: & inter alia admiratione quiddam dignum, scilicet quoddam
hoc ipso

Annal. Eccl. Tom. 1.

Ec 3

hoc ipso

a Gell. lib. 16. cap. 6.
b Dionys. l. 8.

LVII.

LVIII.

DILVTIO
OBIECTO-
RVM.

Dio. l. 60.

LIX.

SIMON V
IUPITER
COLI VO-
LVIT.

Iren. lib. 1.

Aug. in fin.

Aug. ad

Quodm.

de her.

ref. 1.

LX.

QVAE FELI-
CIA HOC

ANNO RO-
MANIS AC-

CIDERE.

hoc ipso anno secundo Claudij (vt auctor est Dio*) accidit de Camillo Scriboniano Præ- A
fecto Dalmatiæ, quo aduersus Claudium rebellante, & milites ad defectionē sollicitante,
ipfa signa militaria, Aquilæ dicta, sic solo affixa manserunt, vt nulla vi militum dimoueri
loco possent. Quo prodigio immutatus militum animus, in auctorem seditionis arma
conuertit: sicque ingens bellum ciuile excitatum, ex insperato diuinitus fuit sedatum. Ita-
que (inquit Orosius^b) propter aduentum Apostoli Petri, & tenera Christianorum germina,
vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem ty-
rannidem, & cõsurgens istud ciuile bellum neget quisquam diuinitus fuisse compressum,
qui præteritis temporibus de compressione bellorũ ciuiliũ simile probarit exemplum?]
addit & id genus alia: quibus & adicere potuisset (& ea quidem insignia) quæ hoc ipso
anno facta esse Dio* testatur: nimirum Mauros primũ à Suetonio, inde à Cneo Sidio
admirabili quodam modo aqua diuinitus impartita (licet magiæ res sit adscripta) fuisse B
penitus sub Romana ditione redactos: quando eamdem Mauritaniam in duas prouincias,
Tingitanam, & Cæsariensem, Claudius Imperator diuisit, eisquæ equestris ordinis præfe-
cit Romanos homines. Iam & paulo antè Sulpitius Galba Catos vicerat, & inter alia eius
victoriæ insignia, Aquilam militarem, quæ sola è Variana clade supererat, ab hostibus vin-
dicarat. Quo item tempore & P. Gabinus Marfos superauit. Hæc omnia Dio^d. Sed his,
quasi leuibus, non attendimus.

Cum verò Romam peruenisset Petrus; antequam Gentilibus Euangelium prædicaret,
ad contribules suos diuertisse Iudæos, existimamus. Incolebant illi regionem Transibe-
rinam iam ab Augusti temporibus, vt auctor est Philo^e, cui & Ethnici scriptores con-
sentire videntur, vt Martialis^f, & alij, quorum superius mentio facta est. Ceterum vbi
Petrus Euangelium prædicans, Gentilibus Romanis innotuit, non amplius apud Iudæos C
permisus est agere, sed à Pudente senatore, qui Christo credidit, in domum suam excep-
tus est, quæ erat in Viminali, vbi postea Titulus est erectus, Pastoris nomine nuncupa-
tus. Quæ autem ab eo post hæc acta sunt; quomodo scilicet verbi Dei prædicatione com-
plures ad Christi fidem conuertit, atque Romanam erexit Ecclesiam: sequenti anno, quo
id fieri contigit, suo loco fusiũs enarrabimus; interea verò reliqua hoc anno gesta recense-
re pergamus.

Hoc igitur eodem anno secundo Claudij Imperatoris, vniuersus terrarum orbis ingen-
ti fame vexatur, illa nimirum quam præhūntiarat apud Antiochenos Christianos Agabus
Propheta, de quo sic scribit Lucas^g: In his autem diebus superuenerunt ab Ierosolymis
propheta Antiochiam: & surgens vnus ex eis, nomine Agabus, significabat per Spiritum
fame magnam futuram in vniuerso orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.] D
hæc Lucas: Scimus Eusebium^h, & qui eum est secutus, Orosiumⁱ, & complures alios
asserere, dictam de fame Orbis cladem incidisse in annum quartum Claudij Imperatoris:
re tamen accuratè perspecta, secundo potius quàm quarto eiusdem Imp. anno eam con-
tigisse comperimus. Dio enim Cassius^k, qui ex Vrbs Fastis Romanam historiam per sin-
gulos annos cõtexit, nullam aliam sub Claudij Imperio factam esse famem recenset, nisi
hoc secundo anno Claudij, quo egregiam ab Imperatore dicit nauatam operam, ne Vrbs
fame periret: tunc enim Romanum portum extruendi in initum ab eo esse consilium tradit.
commendat & Suetonius^l eiusdem Imperatoris in annona procuranda solertiam. Sic igitur,
Dione auctore, quem magis consentire Actis à Luca conscriptis reperimus, hoc ipso
anno secundo Claudij eam ab Agabo propheta anno præterito prædictam totius Orbis
fame referimus.

Meminit & eiusdem tam diræ famis Iosephus^m his verbis: Cum enim per id tempus E
ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia; Regina Helena
ex suis alios misit Alexandriam, comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum,
qui copiam ficuum passiarum inde adueherent: quibus omnibus breui reuersis, cibos, ege-
nis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalē sibi apud nostram gentem
peperit. Filius quoque eius Izates, comperto quanta fame laboraret ille populus, mul-
tum pecuniæ misit Ierosolymitanorum primatibus.] hæc Iosephus, qui de eadem He-
lena, quam Adiabenorum dicit fuisse Reginam, quomodo vnà cum filio ad Iudæorum
religionem transferit, paulo superius prolixam recenset historiam. Verum quoniam Pau-
lus Orosiusⁿ & alij eum secuti, eandem Reginam eiusque filium ad Christianam fidem
conuersos esse testantur; vtrius nam partis sunt potiora iura, est exactè peruestigandum.
Vt igitur

* Dio lib. 60.
Suet. in Clau-
dio, c. 13. Plin.
lib. 3, ep. 16.

^b Oros. lib. 7.
cap. 7.

^c Dio lib. 60.

^d Dio lib. 60.

LXI.
PETRVS RO-
MÆ APVD
PVDENTEM.
^e Philo de le-
gat. ad Caiũ.
^f Martialis.
l. 2. Epigr.

LXII.
DE FAME OR-
BIS TERRARUM.
^g Act. 11.

^h Eusebius in
Chron.
ⁱ Oros. lib. 7.
cap. 6.
^k Dio Cass.
hist. lib. 60.

^l Sueton. in
Claudio, c. 18.

LXIII.
^m Ioseph. ant.
lib. 20, c. 2.
DE NVNIFI-
CENIA HE-
LENÆ RE-
GINÆ ADE-
ABENORVM.

ⁿ Oros. lib. 7.
c. 1. Ado in
Chron. &
aly.

A Vt igitur res ipsa certior habeatur, quomodo à Iosepho* describatur, in primis hęc re-
citemus.

Per idem tempus, inquit, Adiabenorum Regina Helena & Izates eius filius ad religio- LXIV.
nem Iudæorum se contulerunt propter talem causam.] & infra: Eo tempore, quo Iza-
tes apud Spasinũ castrum agebat, Iudæus quidam mercator, Ananias nomine, familiari-
tatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico: per has de-
inde cum Izate innotuisset, ipsum quoque in eamdem opinionem traducit: accitumque à
patre in Adiabenam comitatus est, magnis precibus pertractus. Fortè autem acciderat, vt
etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta, leges diuinitus traditas complecteretur.
Izates porò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in
vinculis, tulit id ægerimè. Et cum occidere hos, aut victos seruare, vetaret pietas: con-
trà affectos iniuria dimittere, parum tutum videretur, ne quando de vindicta cogitarent:
partem eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad
B Artabanum Parthum, futuros vtrouique obsides. Cognito deinde quòd mater multum
delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transfret.
Cumque existimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat
& hoc facere. Quod postquam mater rescivit, conabatur impedire, periculosum esse di-
citans: Multum enim eam rem alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus
desciscere cognoscerent; neque villo pacto laturos Iudæum in regio solio. Sic illa ali-
quantisper cupiditatem eius retinuit. Rex cum Anania contulit consilium: qui matris
sententiam comprobans, minatus est se eum relicturnm, nisi ab hoc proposito desisteret:
timere enim se, ne si occulta perferretur in vulgus, ipse abriperetur, daturus pœnas, vt
C auctor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem etiam absque circum-
cisione Deum piè colere, si Iudæorum instituta placeant: in hoc magis firmam religionem,
quàm in circumcissione corporis: daturumque Deum veniam, si necessitate coactus signa-
culum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. His verbis tum persua-
sit Regi quod voluit.

Aliquanto autem pòst (nondum enim cupiditas hæc exciderat) alius quidam Iudæus è
Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficien-
dam impulit: ad salutandum enim Regem admittit, cum eum offendisset legentem sa-
cra Moyfis volumina, Nescis, inquit, ð Rex, quantam iniuriam legi, & per hanc Deo fa-
cias: nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata eius facere. Quamdiu ma-
nebis incircumcisi? Si numquam legisti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege,
D vt scias quanta sit impietas eam omittere. His auditis, Rex non distulit negotium, sed
secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo, fecit quod iussus est. Deinde accessit
matre & Anania, indicauit eis quid actum sit: quos continuo stupor ac metus non me-
diocri corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex principatum amitteret, non
ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti: sibi quoque videbant immi-
nere periculum, vt conscis & auctoribus eius consilij. Sed Deus prouidit, ne eueniret
quod illi timuerant: nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, & in
rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respi-
cientibus, sibi que vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat.] hæc Iosephus; qui &
subdit de accessu eorum Ierosolymam ad templum, hoc ipso anno, quo fames illa magna
ingruebat.

E Certè dum hæc mecum reputo, & altercationes illas inter eos de circumcissione, neces- LXVI.
saria esset nec ne, mente considero, illæ ipsæ mihi visæ sunt, quæ inter Apostolos diu agi-
tata fuerunt vsque ad Concilium Ierosolymis celebratum, de quo suo loco dicemus.
Nec quemquam Iudæorum vmquam reperi, qui absque circumcissione posse saluari
quempiam affirmaret, lege^b expressè dicente: Masculus, cuius præputij caro circumcisa
non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.] Hæc
(inquam) ipsa me in eam partem magis adducunt, vt existimem hos (vt scribit Orosius)
fuisse Christiana fide imbutos. Verum nec id quidem auderem omnino affirmare; præ-
fertim cum vnde id acceperit Orosius, non inuenerim: eadem enim recitans Eusebius^c,
nihil præter quod à Iosepho est dictum, apponit. De eadem Helena idem scribit Io-
sephus^d, struxisse sibi ac filio honorificum sepulchrum, tribus pyramidibus nobilitatum,
Filiis.

* Ioseph. ant.
lib. 20, cap. 16.

LXIV.
QUOMODO
HELENA
AD IVDÆOS
TRANSIIT.

LXV.
DE CONVER-
SIONE RE-
GIS AD IV-
DÆISMVM.

^b Genes. 17.
^c Euseb. l. 2.
hist. cap. 11.
^d Ioseph. ant.
lib. 20, c. 2.
SEPV L-
CHVRM HE-
LENÆ ET
FILII.

tertio stadio ab vrbe Ierosolymitana distitum: quæ (dictu certè mirabile) post tot clades ac funera Ierosolymorum, adhuc temporibus Constantini, immò & Theodosij, extabat integra. Nam de his Eusebius: Helenæ verò, cuius apud hunc scriptorem fit mentio, columellæ illustres illæ quidem & eximie in suburbis Æliæ ciuitatis cernuntur.] & S. Hieronymus, cum agit de Paula: Ad lauam, inquit, Mausoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabonorum Regina in fame populum frumento iuuerat, ingressa est Ierosolymam.]

LXVII. Ea igitur vigente fame, qui erant Antiochiæ Christiani, collectas pecunias ad Christianos qui erant in Iudæa, per Barnabam & Saulum miserunt. Tenebantur quidem maiori inopia adstricti Christiani qui in Palæstina erant, ceteris omnibus: nam in ea quæ post necem Stephani in eos est excitata, persecutione, loco pulsus, si quæ illis residua erant bona amiserunt: de his enim meminit scribens Paulus ad Hebræos, cum ait: Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.] quorum causa idem Apostolus postea cum esset in Macedonia, ab Ecclesiis collectam item exegit. De hoc itaque pio fraternæ charitatis officio ab Antiochenis exhibitò: hæc scribit Lucas, post relatam ab Agabo prænantiam famem: Discipuli, inquit, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.] Quod verò mox post hæc narrata, de Iacobi martyrio & Petri carcere Lucas subdat historiam, non sic accipiendum quis putet, vt antè aduenerit fames illa: sed quod meminisset de Agabi prophetia, de ea ab illo prædicta, quæ sequenti anno subsecuta est, fame, adiunxit historiam.

LXVIII. Hæc prima pro indigentibus fratribus reperitur in Ecclesia ex multorum collatione ad usum pauperum facta collecta. Paulus (vt diximus) & in his multus fuit: nam & indicabat, & colligebat, atque (vt hic etiam fecisse traditur) ad fratres perferere egentes. Ex eiusmodi sacris Apostolicis institutionibus remansit in Ecclesia Romana laudabilis illa consuetudo, vt ipse Romanus Pontifex pro concione ad certam diem faciendas collectas indiceret, quod demonstrant complures S. Leonis Papæ sermones, Pro collecta, inscripti: idemque in vno ex illis hæc ait: Et ideò, dilectissimi, satis fiat Apostolicis institutis: & quia die Dominica prima est futura collectio, omnes vos deuotioni voluntariæ præparate, vt vnusquisque secundum sufficientiam habeat in sacratissima oblatione confortium.] consuevit namque die Dominico collecta fieri in Ecclesia ex Apostolica institutione: Paulus enim eam regulam præscripsit Corinthiis, dicens: De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite. Per vnam sabbati, &c.]

LXIX. Cum verò eiusmodi laudabilis consuetudo Constantinopoli exoleuisset, Ioannes Chryostomus diligentius restituendam curauit, dum de ea re insignem habuit orationem, quæ etiam more maiorum Dominico esse faciendam die præcepit: idemque etiam meminit de antiquo ecclesiarum usu, qui hætenus perdurabat, vt & in ecclesiis essent gazophylacia, in quibus oblatæ pecuniæ conderentur, quæ à Cypriano Corbona nuncupantur, qui de his ait: Locuples & diues es, & Dominicum celebrare te credis, quæ Corbonam omnino non respicis.] In quos usus collatæ elemosynæ infunderentur, subdit his verbis: Cumque vniuersa quæ dantur, pupillis & viduis conferantur, dat illa, quam oportebat accipere.] Paulinus mensam appellat locum in ecclesia positum ad recipiendas Fidelium elemosynas; qui de earum usu agit his verbis: Hoc exemplo, dilectissimi, cauere debemus, ne damnum animæ & dispendium salutis adeamus, negligentes in ecclesia positam à Domino mensam indigentibus, quam despicientibus oculis intuemur, aut aridis manibus præterimus.] & paulo post: Non patiamur ergo mensam Domini & nobis vacuam, & egentibus inanem relinqui, & visui stare tantum, non vsui.]

LXX. Sed ante hos omnes Iustinus Martyr hæc quoque de collatæ pecuniæ usu: Quod ita colligitur, apud Præpositum deponitur, atque ille inde opitulatur pupillis, & viduis, & his qui propter morbum vel aliam aliquam causam egent, qui que in vinculis sunt, & peregrè venientibus hospitibus: & (vt simpliciter dicam) indigentium is omnium curator est.] Sed & Tertullianus de iisdem agit in hæc verba: Neque enim pretio vlla res Dei constat, etiam si quod arcæ genus est, non de ordinaria summa, quasi redemptæ religionis congregatur: modicam vnusquisque stipem mensura die, vel cum velit, si modò velit, & si modò possit, apponit: nam nemo compellitur, sed sponte confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt:

Euseb. l. 2. c. 11.

Hier. ep. 27.

LXVII. DE COLLECTA FACTA ANTIOCHIAE.

Hebr. 10.

Act. 11.

LXVIII.

VSUS COLLECTARUM IN ECCLESIA.

Leo serm. 2. 3. 5. de collectis. Serm. 5.

1. Cor. 16.

LXIX.

Chrysost. ser. de elem. Ep. de collat. GAZOPHYLACIA IN ECCLESIA. Cyprian. l. de oper. elemosyn. Paulinus epist. 32.

LXX.

Justin. orat. ad Anton. Pimm. PECVNIA OBLATA IN QUEM VSUM ERIGABATUR. Tertull. in Apolog. 39.

A sunt: nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratris dispenfatur, sed egenis alendis humanisque, & pueris & puellis re ac parentibus destitutis, iamque domesticis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, & si qui in insulis, vel in custodiis, dumtaxat ex causa Dei factæ, alumni confessionis suæ fiunt. Sed eiusmodi vel maximæ dilectionis operatio notam nobis inurit penes quosdam: Vide, inquit, vt inuicem se diligant.] hucusque Tertullianus.

B Erant itaque (vt dictum est) eiusmodi gazophylacia in quotidianum pauperum usum destinata. ceterum si quæ noua necessitas emerisset, quæ consuetarum elemosynarum collationem excederet: tunc Episcopus nouam inter fideles collectam indicebat. Est de his exemplum Cypriani Episcopi Carthaginensis, qui quantumlibet (vt nuper vidimus) haberet in usum pauperum in ecclesia paratam corbonam ad elemosynas excipiendas, nouo tamen superueniente casu de Christianis à barbaris captis pecunia redimendis, collectam indixit, cuius exemplo id ipsum ceteri collegæ Episcopi præstitere: ex qua ingentem vim pecuniarum collectam misit ad redimendos captiuos, vt eius epistola ad fratres coepiscopos scripta testatur.

C Cum verò postea iam ardens illa charitas Christiana tepesceret: cum aliqua vrgeret necessitas, sic indicebatur collecta, vt etiam veluti iure regio exigeretur, compellerenturque laici ad eiusmodi præstandam collationem. Est enim de his exemplum apud S. Gregorium Papam sic ad Constantium Mediolanensem Episcopum pro Philagrio scribentem: Indicauit præterea dictus portitor, quod collecta facta inter alios ciuitatis Ianuensis habitatores, ipse dare pariter compellatur: & miramur, quod qui magis misericordia dignus est, vobis præsentibus prægrauetur. Quod si ita est, denuò ab eo per quemlibet exigi vestra sanctitas non permittat. Quia cum quem caritas sua grauat, inhumanum nimis est in collatione affligere: cui, si esset magna necessitas, debuit ex collatione misereri.] hæc Gregorius. Ad hæc spectat illud Concilij Turonensis decretum, quo Episcopi in hunc modum voluerunt pauperibus esse consultum: Vt vnaquæque ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires: vt tam vicini presbyteri quam ciues omnes suum pauperem pascant: quo fiet, vt ipsi pauperes per ciuitates alienas non fatigentur.] hæc canon.

D Sed vt ad proposita de collecta Ierosolymam perferenda redeamus: perdurauit ea pia consuetudo in Ecclesia Catholica, vt maiorum exemplo, Christiani ex pluribus locis ad eos qui Ierosolymis essent egentes, mitterent elemosynam. Quam quidem laudabilem consuetudinem ad Theodosij tempora perdurantem nequissimus Vigilantius est conatus euertere: quem ardenti zelo Hieronymus redarguit, qui & inter alia: Hac in Iudæa, inquit, vsque hodie perseverante consuetudine, non solum apud nos, sed & apud Hebræos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra nisi solum Deum, synagogarum & totius Orbis foueantur ministeriis.] Sed de collectis iam satis.

E Nunc vt ad reliquas res gestas Orientalis Ecclesiæ redeamus: vidimus, auctore Luca, tempore ingentis illius famis quæ vniuersum peruasit Orbem (quam anno secundo Claudij, non autem quarto, vt multi opinati sunt, contigisse, superius demonstrauimus) Barnabam & Saulum in Iudæam Antiochia missos esse, vt collectam deferrent pecuniam Christianis in Iudæa habitantibus: quos eo peracto officio, iterum Antiochiam reuersos esse assumpto secum Ierosolymis Marco; ac denique admonente Spiritu sancto, ad communem illius Ecclesiæ consensu, accepta manus impositione, ad prædicandum Euangelium mancipatos, Lucæ Acta testantur. Hæc autem eodem anno secundo Claudij, quo profecti sunt Ierosolymam, contigisse, veritati magis consentaneum esse videtur; nec eos diutius Antiochiæ esse moratos. Nam cum Lucas ibi tradat, eos Antiochiæ annum integrum, antequam Ierosolymam peterent, esse versatos: si redeuntes illuc, longiori tempore ibidem permansissent æquè (quod prius fecerat) id dixisset, vt par est credere. Sed audiamus ipsum: Barnabas, inquit, & Saulus reuersi sunt ab Ierosolymis explorato ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus. Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Terrarchæ collactaneus, & Saulus. Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes,

LXXI. INDICENTIAE COLLECTARUM CAUSA. Cyprian. ep. 60.

LXXII. COLLECTA AD INUITUS INSSA EXISTIT. Greg. reg. 1. 7. epist. ult.

Concil. Turon. 2. c. 5.

LXXIII. VSUS COLLEGENDI PECUNIAM ET MITTENDI IEROSOLYMAM. Hieron. ad Vigilant.

LXXIV. Act. 11.

Act. 11. 12. & 13. DE APOSTOLATU PAVLI ET BARNABAE.

nantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt Cyprum.] hæc Lucas. Eo quidem tunc ipso ritu tum Saulum tum Barnabam initiatos esse Apostolatu, nemo est qui dubitet. vnde Chrysostomus^a de Paulo: Ordinatur in Apostolum, vt cum potestate prædicet.] Quoniam verò iidem super numerum duodenarium ad Apostolatum fuerunt allecti, ea de causa idem Paulus^b se abortiuum nominat, hoc est, extra numerum: tradit enim Suetonius^c, Senatores illos appellari vulgò solitos abortiuos, qui supra numerum per gratiam in Senatum allegebantur. Cum itaque quibus ritibus initiarentur qui mittendi essent Apostoli, Lucas satis expressisse videatur, necessariò nobis & ex instituto incumbit, de eiusmodi Apostolicis institutionibus ab Ecclesia postea vsu receptis atque seruatis, paulo fusiùs agere.

LXXV. Et quod in primis occurrit: cum eiusmodi ordinationem factam dicat Lucas monente Spiritu sancto; multis constat exemplis, hæc officia non nisi præcedentibus diuinis reuelationibus ab Apostolis peragi solita, vnde Paulus^d ad Timotheum scribens, eadem illa quæ in sua ipsius ordinatione præcellerant, in memoriam reuocans, ait: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij] & iterum: Hoc præceptum commendo tibi, secundum præcedentes in te prophetias.] Cuius quidem gratiæ nec Ecclesia postea expers fuit, quoties humana affectio cessauit & gratia. vnde Ioannes Chrysostomus^e: Tunc quidem nihil fiebat humanum: sacerdotes enim ex prophetia veniebant. & ita quidem vt pridem fiebat, ita & nunc fiet etiam, quoties ab humana passione alieni, huiusmodi electiones celebramus; cum nihil omnino sæculare, nihil temporale intuentes, neque ad gratiam, neque ad odium facimus.]

LXXVI. Iisdem insuper sacris Apostolicis institutis stabilis firmaque à cunctis regula obseruanda proponitur, quæ & hæcenus in Ecclesia Catholica inuolabili obseruatione tenetur, qua potissimum Catholici ab hæreticis discriminantur: nimirum, vt cuiusuis meriti atque præstantiæ vir fuerit, non sua sponte prædicationis munus suscipiat, sed donec ab Ecclesia mittatur, ab eaque sacris functionibus initiatur, sicque initiatus, prædicationi Euangelij mancipetur, expectet. Ecce tibi Paulus (vt modò de Barnaba taceamus) quantumlibet à Deo Patre & Christo eius Filio ad obeundum munus Apostolatus esset electus (quod & ipse testatur, sic dicens: Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum & Deum Patrem) & vt in eius electione ac probatione vniuersa ostendatur Trinitas operata, vero certoque Spiritus sancti suffragio ad idem ministerium assumi iustus: idem ipse tamen qui tantus erat, nisi ab Ecclesia sacris initiatus antea ritibus, ab eademque missus, non est profectus.

LXXVII. Eiusmodi sacra functio, qua quis in aliquem Ecclesiasticum ordinem coopatur, Ordinatio à maioribus dici consuevit, Ordinesque gradus illi, quos sic initiati pro distinctione munerum Ecclesiasticorum assequi consueuerunt: vox ipsa tam in veteri Testamento quam nouo frequentius vsurpata, & ad discriminationem laicorum adhibita est. Sicut enim olim non tantum apud Iudæos, qui diuina lege regebantur, sed apud Gentiles ipsos, inter sacra atque profana, & inter sacros & non sacros viros distinctio est semper adhibita; ita & in Ecclesia Christi idem naturali & diuino iure probatus vsus permanfit, Christi Domini nostri in primis auctoritate firmatus, ac penitus stabilitus, dum è fidei populo Apostolos duodecim, & discipulos septuagintaduos electos, eosdem sacris functionibus mancipauit. Quod & constat ab Apostolis esse factum, dum liquet ab eis ordinatos Episcopos, Presbyteros, atque Diaconos: sicque vt ministerium, ita & nomen est facta distinctio; ac primùm generalis illa, laicorum, & clericorum. Laici enim communis populus dictus est: nam λαόν, idem esse apud Græcos quod apud Latinos populum, omnes intelligunt; & κληρον, idem esse quod sortem, nomen ab Apostolis acceptum. nam & Petrus^f de Iuda: Sortitus est, inquit, sortem ministerij huius.] idemque^g ad Simonem magum, munus imponendi manus ab eodem Petro pecunia exposcentem: Non est, inquit, tibi pars, neque sors in sermone isto.] Idemque clerus, qui est à populo communi distinctus, generali nomine Ordinis appellatur. Vnde Tertullianus^h: Differentiam, inquit, inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis confessum sanctificatus à Deo.] sanctificatum ait à Deo honorem per ordinis confessum tributum, quòd in ordine Ecclesiastico esset secundum diuersos gradus officiorum distinctio, & hono-

^a Chryf. in Ab. Apost. homil. 27.
^b 1. Cor. 15.
^c Suetonius in Octau. c. 35.

^d 1. Tim. 5.
ORDINATIONES
QUALIS
FIERI SOLITAB
AB
APOSTOLIS.
^e Chryf. hom. 5. in 1. ep. ad Timoth.

^f Galat. 1.
APOSTOLATUS
NON
SPONTANEVS.

^g Apud Euseb.
hist. 1. 6. c. 33.
^h Tert. exhort. ad castit.

A & honoris prærogatiua, adè vt generalis ordo clericorum in plures esset distinctus ordinis, quibus singulis esset specialis adscripta functio, & ministerium attributum. Et licet in noui Instrumenti diuinis scripturis non nisi de Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis ab Apostolis ordinatis mentio habeatur; aliorum quoque ordinum ab illis institutos esse ministros, nullus certè negare poterit, qui Ignatij (vt taceam modò de Dionysio atque Clemente, quorum scripta in controuersiam adducuntur, de quibus aliàs pluribus) epistolas legerit, quas, nullo profus dissentiente, Catholica semper suscepit Ecclesia. Cum enim eodem tempore, quo Apostoli, ipsum vixisse constet; quas recenset institutiones Ecclesiasticas, haud ab aliis quàm ab ipsis Apostolis traditas esse atque probatas, nemo iure inficiabitur.

B Ignatius^a igitur eiusmodi numerat Ecclesiasticos ordines & officia, sic scribens ad Antiochenos: Saluto, inquit, sanctum Presbyterorum collegium, saluto sacros Diaconos.] & paulo post: Saluto Hypodiaconos, Lectores, Cantores, Imitores, Laborantes, Exorcistas, Confessores: saluto custodes sacrorum vestibulorum, &c.] hæcque omnia ministeria ex Apostolica institutione fluxisse, satis demonstrat, dum superius eisdem Antiochenos allocutus, hæc ait: Pauli & Petri fuistis discipuli: ne perdati depositum.] Porro Ignatius inter illa non ordines tantum, sed & officia quædam recensuit Ecclesiastica, nempe Cantorum & Laborantium: sed ficut non omnes recensuit ordines, ita etiam nec officia; nam idem scribens^b ad Polycarpum, de Curfore eligendo, eiusdemque ab illis distincto ministerio, hæc ait: Decet, beatissime Polycarpe, Concilium cogere sacrosanctum, & eligere si quem vehementer dilectum habetis & impigrum, vt possit diuinus appellari Curfor, & huiusmodi creare, vt in Syriam profectus, laudibus celebret impigram charitatem vestram.]

C Si tantam videmus esse adhibitam diligentiam in Curfore deligendo, qui Episcoporum ad Ecclesias veniret litteras; quid in sacris ipsis ordinibus Ecclesiasticis ab illis factum putamus esse censendum? Ceterum eiusmodi munus postmodum non fuisse per se distinctum, sed iniunctum Lectoribus, Acolythis, ac Subdiaconis, Cyprianus^c de mon- strar, dum ad suos scribens, hæc ait: Quoniam oportuit me per clericos scribere (scio autem nostros plurimos absentes esse, paucos verò qui illic sunt, vix ad ministerium quotidiani operis sufficere) necesse fuit novos aliquos constituere, qui mitterentur. Fecisse me autem sciatis Lectorem Saturum, & Hypodiaconum Optatum confessorem.] idemque^d alibi per Acolythum se ad Cornelium Papam litteras dedisse significat. Quodnam verò fuerit Laborantium officium, diximus superius, cum de Diaconis actum est; horum scilicet muneris fuisse curare corpora defunctorum. Addit Gelasius^e alia etiam officia Ecclesiastica, nempe Notariorum, ac Defensorum munera, quibus probatis clericis ad superiores ordines aspirare licebat: idemque meminit de Acolythi ordine, qui prætermittitur ab Ignatio: ait enim: Si his omnibus, quæ sunt prædicta, fulcitur; continuo Lector, vel Notarius, aut certè Defensor effectus, post tres menses exiatur Acolythus.]

D Præterea verò (vt diximus) ordines Ecclesiasticos constat ab officiis fuisse distinctos, septemque numero stabilitos, videlicet Oltiariorum, Lectorum, Exorcistarum, Acolythorum, Subdiaconorum, Diaconorum, atque Presbyterorum: quos omnes (vt vidimus) excepto illo Acolythorum, recenset Ignatius; de quo non tantum Gelasius, quem nuper citauimus, meminit, sed longè ante ipsum Cornelius^f Papa, scribens ad Fabium Episcopum Antiochenum, aitque in Romana Ecclesia ordinari solitos quadragintaduos ordines Ecclesiastici in Romano Concilio^g Siluestri Papæ tempore celebrato, & Concilio quarto Carthaginensi^h: sed dum ibi vel alibi Cantor seu Psalmista adiicitur, officium potius quàm ordinem in Ecclesia designari certum est; dum eum non ordinari ab Episcopo, sed sola iussione Presbyteri illud obire munus posse, Patres qui eidem interfuere Concilio declararunt. Erant iidem septem ordines singuli distincti gradibus & officiis, minoresque subiecti maioribus, ordinatione hierarchica instituti. vnde idem Ignatiusⁱ ad Smyrnenfes: Laici Diaconis subiciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, vt ipse Patri.] & ad Tarsenses^j: Presbyteri subiecti estote Episcopo, Diaconi Presbyteris, populus Presbyteris & Diaconis. Qui hunc ordinis decorem seruauerint, pro eorum animabus ego libens meam commutauero, & Dominus sit cum eis perpetuò.] hæc Ignatius, à diaconatu auspiciatus hierarchicum ordinem, quòd ceterorum

^a Ignatius
epist. 11.
ORDINES
ECCLESIASTICI.

^b Ignatius
epist. 11.

^c Cypr. ep. 24.
DE MINISTERIIS
TABELLARIIS.

^d Gelas. epist.
ad Episc. Lucianum,
cap. 28.
epist. 77. huius
de reuig. ep.
seq.

^e Apud Euseb.
hist. 1. 6. c. 33.
^f Cypr. ep. 15.
^g Concil. Rom.
cap. 7.
^h Concil. Carthagin.
cap. 2. & seq.

ⁱ Ignatius ad
Smyr. ep. 10.
^j Ignat. ep. 7.

rorum inferiorum licet sit certum officium, nullum tamen in subiectos esset ius at- A que potestas.

LXXXI. Tertull. de prescrip. c. 41. ECCLESIA SINE ORDINUM DISTINCTIONE QUALIS.

Aduersus autem illos qui omnia promiscue agi volunt in Ecclesia, nullamque adhiberi sexus vel ordinis distinctionem, Tertullianus ex antiquis prescriptisque in Ecclesia Catholica institutis, his verbis exclamat: Ipsae mulieres haereticarum quam procaces, quae audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere. Ordinationes eorum temerariae, leues, inconstantes: nunc neophytos collocant, nunc saeculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt: nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector; hodie Presbyter, qui cras laicus; nam & laicis sacerdotalia munera iniungunt.] haec ipse aduersus Gnosticos talia factitantes.

LXXXII. Tertull. de prescrip. c. 40. Sibi seholion Pamely. ORDINIS SACRAMENTVM. Apud Cypri. de ablur. ped. Lib. 2. contra ep. Parm. c. 13. De bono co. aug. c. 24. Greg. Nyss. orat. de bapt.

Sacri vero ordinis institutio non a recentioribus tantum, sed ab antiquioribus etiam sacramentum est appellatum. unde Tertullianus, cum agit de emulatione diaboli: Qui ergo, inquit, ipsas res, de quibus sacramenta Christi administrantur, tam emulante affectauit. Apud Cyprianum item haec verba leguntur: Docetur quae sit baptismi & ceterorum sacramentorum stabilitas: nam baptismum repeti Ecclesiastica prohibent regulae: nemo sacros ordines semel datos iterum renouat. Augustinus idem in hunc modum, cum agit de baptismo & ordinibus sacris: Si enim, inquit, vtrumque sacramentum est, quod nemo dubitat: cur illud non amittitur, & istud amittitur? Neutri sacramento facienda iniuria est.] & alibi saepius haec repetit. At Gregorius Nyssenus, dum de vi sacramentorum agit, haec de ordinatione sacerdotum: Eadem item vis etiam sacerdotem augustum & honorandum facit, nouitate benedictionis a communitate vulgi segregatum. Cum enim heri a tempore superiori vnus e multitudinem ac plebe esset, repente redditur praceptor, praeses, doctor pietatis, mysteriorum latentium praeful; caeque contingunt ei, cum nihil corpore vel forma mutatus, sed quod ad speciem externam attinet, ille sit qui erat, inuisibili quadam vi ac gratia inuisibilem animam in melius transformam gerens.

LXXXIII. SACRI RITVS IN ORDINATIONE EXHIBITI. Act. 13.

Quibus autem ritibus sacris haec fierent, aliqua saltem ex parte adumbrata habentur a Luca in ordinatione Pauli & Barnabae, de qua agimus; cum sacrificium in primis atque ieiunium praecessisse demonstrat. Nam quod habet Latina versio, Ministrantibus illis, Graece (ut scripsit Lucas) legitur, λειτουργοις, id est Sacrificantibus. Certum quidem non sine sacrificij incruenti ministerio eiusmodi sacras ordinationes solitas celebrari, antiqui omnium Ecclesiarum Rituales libri significant. Subsecutam ad consummationem mysterij manus impositionem, eadem Acta declarant: quod & in aliorum ordinatione saepius factitatum esse, multis Paulus demonstrat exemplis, ut cum scribit ad Timotheum, dicens: Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.] ac rursus: Admoneo te, ut resuscites gratiam, quae est in te per impositionem manuum mearum.] itemque cum dicit: Manus cito nemini imposueris.] Tradi solere per manus impositionem Spiritum sanctum, nec ignorauit Simon magus, cum Petrum & Ioannem allocutus, sic dixit: Date & mihi hanc potestatem, ut cuiquamque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.

1. Tim. 4. 2. Tim. 1. 1. Tim. 5. Act. 8.

LXXXIV. ANTIQVVS VSVS IMPO-NENDI MANVS. Hier. ad Euagrium epist. 85.

Ceterum eiusmodi ritus imponendi manus super eos quos sacris officiis manciparent, exemplum ex antiqua lege Apostoli accepisse videntur. Nam sicut ipsos sacrorum ministrorum ordines ex veteri Testamento mutatos esse Apostolos Hieronymus docet his verbis: Et ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento: quod Aaron, & filij eius, atque Leuitae in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & diaconi vendicant in Ecclesia] ita etiam eos huiusmodi manus imponendi sacram functionem inde deduxisse constat: nam imponendas esse manus ab Aaron & filiis eius super eos qui sacerdotio Leuitae initiarentur, in diuinis legibus satis habetur expressum. Verum quantum vmbrae atque figurae veritas praestat, tanto vberiori gratiarum affluentia in noui sacerdotij ordine haec sunt ab Apostolis ministrata, & ab Ecclesia Catholica ex Apostolica institutione retenta: sane quidem ex Apostolorum traditione Episcoporum ordinationes in Ecclesia fieri, S. Cyprianus confirmat.

Exod. 29. Cypri. ep. 68. LXXXV. Porro eundem ritum impositionis manus Pontificum, diabolus emulus operum Dei, in idololatriae superstitionis Pontifices olim transtulit, ut auctor est Liuius, qui

agens

agens de Numae ordinatione, super caput eius ab Augure sacerdote esse manus impositas tradit. Unde iure queritur Tertullianus, multa quae sunt ex lege diuina statuta, a Diabolo in superstitionis cultum esse transfusa, caeque enumerans ait: Huius sunt partes inuertendi veritatem, qui ipsas quoque res sacramentorum diuinorum in idolorum mysteriis emulatur. Tingit & ipse quosdam vtrique credentes & fideles suos: expiationem delictorum de lauacro repromittit, & sic adhuc initiat Michrae: signat illic in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & summum Pontificem in vnis nuptiis statuit? habet & virgines, habet & continentes? Ceterum si Numae Pompilij superstitiones reuoluamus, si sacerdotalia officia, insignia & priuilegia, si sacrificalia ministeria, & instrumenta & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus: nonne manifeste diabolus morositatem illam Iudaicae legis imitatus est? Qui ergo ipsas res, de quibus sacramenta Christi administrantur, tam emulante affectauit exprimere in negotiis idololatriae, vtrique & idem & eodem ingenio gestit, & potuit instrumenta quoque diuinarum rerum, & sanctorum Christianorum sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis profanae & emulae fidei attemperare.] haec Tertullianus: quae descripsisse volumus aduersus eos qui calumniam faciunt Catholicis Christianis, quod a Gentilium superstitione sacros ritus acceperint: quos (vt vidimus) ex diuinis legibus sumptos, Apostolica traditione seruandos accepit Ecclesia. Quod si vero aliqua ex illis non habeantur in antiquis Scripturis diuinis expressa; satis constat non omnia illis esse scriptis tradita, sed complura traditione esse commissa.

Tertull. de prescrip. c. 40. AEMVLATVS DIABOLVS SACROS RITVS.

Sed quid? Non licuit quae apud Gentes superstioso cultu impie agerentur, eadem expiata sacro ritu ad pietatem transferre, vt maiori diaboli contumelia, quibus ipse coli voluerit, Christus ab omnibus honoraretur? vt inter alios fecisse constat magnum illum Gregorium, ob praclaras ab eo res gestas cognomento Thaumaturgum, qui Gentilium ferias superstitionibus cumularas in festa ac celebritates sanctorum martyrum commutauit, vt his verbis Gregorius Nyssenus significat, dicens: Descendit rursus ad urbem, & omnicaere regione vndique peragrata & perlustrata, additamentum & quasi corollarium studij erga numen diuinum instituebat; apud omnes vbi- que populos faciens, vt nomine eorum qui pro fide decertaissent, dies festi atque solemnes conuenitus celebrarentur: cumque alij in alium locum corpora martyrum deduxissent, per anniuersarium circuli ambitum congregati laetabantur, in honorem martyrum ferias agentes.] & paulo post: Cum animaduertisset, quod propter corporis voluptates simplex & imperitum vulgus in errore simulacrorum permaneret: quod maxime id quod precipuum est interim in iis assequeretur, nempe vt vanis superstitionibus relictis, ad Deum conuenterentur, permisit eis, vt in memoriam sanctorum martyrum sese exhilararent & oblectarent, atque in laetitia effunderentur.]

LXXXVI. GENTILITI RITVS IN ECCLESIAM ALIQVANDO TRANS-LATI. Greg. Nyss. orat. de vita S. Gre. Thaumaturgi.

In eodem sensu Theodoretus de Gentilium feriis in honorem martyrum pie sancte- que translatis haec addit: Dirutorum templorum materia, templis atqueque martyrum excitatis, expiata est: suos enim mortuos, Dominus noster in templa pro diis vestris induxit: ac illos quidem cassos gloria, vanosque reddidit; suis autem martyribus honorem illum dedit. Pro Pandis & Diasis & Dionysis, hoc est, Iouis, Liberique patris solemnitatibus, Petro, Paulo, Thomae, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio, aliisque sanctis martyribus solemnitates populari epulo peraguntur.] Ea quippe licetia, qua deorum delubra in ecclesias Christianorum sunt laudabiliter commutata, alij quoque ritus Gentilium a nobis benedictionibus expiati, diuino sunt cultui consecrati. An non id Apostolorum exemplo? Nonne Paulus Athenis cum esset, superstitionis aram Ignoto Deo dicatam, super quam impietatis victimae caedebantur, in veri Dei cultum (quantum licuit eo tempore) mira quadam prudentia visus est transtulisse? Rursum si quae idolo immolata essent, non vetuit idem Apostolus Fidelibus manducare, nisi cum ex ea re frater infirmus scandalum pateretur: Omnia quidem, inquit, sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.] extincto autem penitus iam diu superstioso idolorum cultu, cum omnis simul cessasse videtur occasio offendiculi; cur aliquibus ex illis vti non liceret: cum praesertim non priuato vsu, sed communi totius Ecclesiae consuetudine aliquid commune cum Ethnicis vsurpatur?

LXXXVII. Theod. Hist. ang. verit. li. 8. de mart. QVOMODO PROFANA SANCTA FIANT.

Act. 17.

1. Cor. 10. Rom. 14.

Sed quoniam in haec semel incidimus, aliqua obiter dicamus de his quae apud Hebraeos

braos æquè ac Gentiles, ac demum Christianos, aliquando seruata esse reperiuntur. Commune cum his fuit Gentilibus^a, vt in sacris veste candida vrentur. Cada-
^aPhilos. li. 2. uera aspicere, sicut antiquæ legis sacerdotibus, ita & Pontifici maximo superstitionis
^bDio. hist. lib. 54. Gentiliciæ, id testante Dione^b, vetitum erat. Baculi, annuli, mitræ vsus communis fuit
^cPhilos. li. 3. Christianis Episcopis & Orientalibus aliquibus sacerdotibus, quorum meminit Philo-
^dCensor. de stratus^c. Primitias etiam à Gentilibus solitas diis offerri, sicut à Iudæis Deo vero, auctor
^edie natal. c. 1. est Censorinus^d. Nefas fuisse Diali Flamini fermentum farinæ admixtum attingere,
^fGe. lib. 10. sicut Paschali tempore Iudæis, & mortuum tangere, tradit Gellius^e. Insuper sicut Fla-
^gGe. lib. 10. men quotidie feriat^f erat; ita & quod clerici quotidie Deo vacare debeant, feriat^f sunt
^hDion. Hal. dies singuli, ob idque idem Feriæ nomine dies singulos nominare consueuerunt. Offerre
ⁱlib. 1. & vouere decimas apud Gentiles etiam, sicut Iudæos, obseruatum inuenies apud Dio-
^kidem ibidem nysium^g. Ieiunia ab iisdem Gentilibus adhiberi solita ad diuinum numen placandum,
^lLin. decad. 1. lib. 2. idem auctor^h affirmat: vtque ipsi quoque haberent regale sacerdotium, constitue-
^mSuet. in Tit. bant Regem, qui etiam sacerdotio fungeretur, & ea de re Rex sacrificusⁱ diceretur. Non
ⁿlib. 2. licuisset Pontifici aliquem occidere, sicut nec sacerdotibus veri cultus, apud Suetonium^k
^olib. 2. testatum reperies. Ne in creandis sacerdotibus fors adhiberetur, vel pretium, vtque
^plib. 10. iidem essent ab vrbanis negotiis liberi, æquè à Gentibus ac ab ipsis Christianis obseruari
^qlib. 10. solitum, Dionysius^l tradit. Auspicari diem à media nocte, iisdem commune^m fuit. Biga-
^rlib. 2. miam in sacerdotio Pudicitia fuisse vetitam, auctor est Liuiusⁿ: laudatam ab iisdem
^slib. 1. monogamiam, toleratam bigamiam, Valerius^o tradit. In dedicatione templorum
^tlib. 10. multa fuisse Gentilibus cum pietatis cultoribus similia, ex Suetonio^p intelliges. Nuptias
^vlib. 10. consensu parentum contractas, esse legitimas, ceteras clandestinas improbatas, sicut apud
^wlib. 10. Christianos seruatur, apud Romanos iudiciali sententia esse definitum, in Liuiio^q facile
^xlib. 10. inuenies. Vigiliis insuper anniuersarias habes apud Suetonium^r. Lustralem aquam, asper-
^ylib. 10. sionem^s sepulchrorum, lumina^t in iisdem parare, sabbato^v lucernam accendere, cereos
^zlib. 10. in populum distribuere^x, & vt ad sacram mensam accedentes omnes ex animo odia
^{aa}lib. 10. dimitterent, & inimicis reconciliarentur, habetur expressum apud Valerium^y. Sunt &
^{ab}lib. 10. alia fortasse plura, quæ in præsentiarum memoriam effugiunt, quæ iisdem (vt diximus)
^{ac}lib. 10. rationibus piè sanctæque à Christianis absque vlla superstitione seruantur. Sed de his
^{ad}lib. 10. modò satis.

^aPhilos. li. 2.
^bDio. hist. lib. 54.
^cPhilos. li. 3.
^dCensor. de stratus
^edie natal. c. 1.
^fGe. lib. 10.
^gGe. lib. 10.
^hDion. Hal. lib. 1.
ⁱidem ibidem
^kLin. decad. 1. lib. 2.
^lSuet. in Tit. lib. 2.
^mDion. lib. 2.
ⁿCæso. de die natal. c. 19.
^oLin. decad. 1. lib. 10.
^pValer. lib. 2. c. 1.
^qSueton. in Vesp. c. 7.
^rLin. decad. 2. lib. 10.
^sSueton. in Vesp. c. 7.
^tLucret. Sat. 6. & alij.
^vSueton. in Olib. c. 98.
^wSane. li. 14. epist. 15.
^xMacrob. in Saturnal.
^yVal. Max. lib. 4. s. 2. 3.
 LXXXIX.

²2. Cor. 12.
^aGalat. 2.

Hoc quoque anno Domini quadagesimoquarto, Claudij verò secundo, quo (vt dictum est) Paulus, monente Spiritu sancto, segregatus in Euangelium, Apostolatus munere insignitus est; raptus ad tertium cælum, mirifica illa, Deo reuelante, cognouit, quæ non fas est homini loqui. Hæc omnia anno hoc contigisse, ex his quæ ipsemet
²2. Cor. 12. scribit ad Corinthios², colliguntur, dum ait: Si gloriari oportet (non expedit quidem) veniam ad visiones, & reuelationes Domini. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit: quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.] hæc de his ipse. Quæ cum facta dicat annis quatuordecim ante id tempus quo posteriorem illam ad Corinthios scribebat epistolam; ipsamque scriptam constet (vt suo loco susus explicabimus) anno Domini quinquagesimo octauo, Neronis verò secundo: satis certum exploratumque habetur, hoc ipso anno Christi quadagesimoquarto, Claudij verò secundo, eundem Paulum tam mirificis esse à Deo auctum muneribus, quibus eum corroborari voluit, antequam tanti ponderis munus obiret. Quæ
^aGalat. 2. nam autem illa fuerint quæ audiuit vel vidit: ne frustra inuestigando laboraret humana præsumptio; ineffabilia esse dixit. Verumtamen (quantum ex his quæ scribit ad Galatas^a, consequi possumus) Gentium conuersionem inter alia ipsi esse ostensam putamus, qui ad Gentes ab Apostolis esset mittendus Apostolus; quod postea, cum iterum vnà cum Barnaba & Tito Ierosolymam venit, est feliciter adimpletum; vnde merito se illuc ascendisse secundum acceptam reuelationem testatur his verbis: Deinde post annos quatuordecim (à quonam tempore illi sint numerandi, suo loco dicemus) iterum ascendendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito. Ascendi autem secundum reuelationem: & contuli cum illis Euangelium, quod prædico Gentibus.] Sic igitur eodem anno, quo prædicandi Euangelij munus Paulus suscepit, tam insignes reuelationes accepit.

A

Sequenti anno, qui secundum à nobis initam rationem numeratur à Christo nato
¹Dio. lib. 6. Squadagesimusquintus, Claudio Augusto^a tertium & L. Vitellio Coss. durante ta-
²Pauli Papa men adhuc anno secundo eiusdem Claudij Imperij, decimoquinto Kalend. Februarij
³14. diplom. à Petro Apostolorum Principe Romana Ecclesia instituitur, ac sedes in ea Pontificia
⁴Breuiar. erigitur. Ea quippe dies in tantæ rei perennem memoriam anniuersaria celebritate
⁵veter. Rom. consuevit antiquitus celebrari: qui quidem pristinus vsus non in Vrbe tantum, sed &
⁶In sac. vniuerso Christiano orbe in annos singulos repetitus (licet interdum alicubi prætermis-
⁷S. Gregorij. sus, sed restitutus^b) in hodiernum vsque sanctissimè perseverat. In antiquis^c enim
⁸Aug. ser. 15. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Ritualibus libris hæc preces ea die recitari solitæ erant: Om-
⁹16. de sanct. nipotens sempiternæ Deus, qui ineffabili sacramento Apostolo tuo Petro principa-
¹⁰& aliorum. tum Romæ vrbs tribuisti, vnde se Euangelica veritas per tota mundi regna diffunde-
¹¹ret: præsta quæsumus, vt quod in Orbem terrarum eius prædicatione manauit, vni-
¹²ueritas Christiana deuotione sequatur.] Inerat^d & priuata sacra præfatio ad eius diei
¹³solemnitatem accommodata, in sacris Missis solita recitari. Antiquiora quoque Mar-
¹⁴tyrologia eiusdem rei plenissimam fidem adstruunt: ac denique sanctorum Patrum
¹⁵conciones, quas in eiusdem diei celebritate in Ecclesia perorarunt, tantæ rei egregia
¹⁶monumenta, celeberrimum fuisse eiusce diei sacræ cultum apud omnes Christianos, in-
¹⁷dicant. Vniuersali enim Ecclesiæ consuetudine antiquitus præscriptum est, vt eius diei,
¹⁸qua quis alicui sedi fuerat præfectus Episcopus, anniuersaria solemnitas ageretur: eum-
¹⁹demque morem tam in Orientali quàm etiam in Occidentali Ecclesia viguisse, plurima
²⁰de eo scripta exempla testantur, quæ alibi adnotauimus^e. Sed qua die vniuersalis
²¹tyrol. Rom. Ecclesiæ Episcopus sedi Romanæ præficitur, eadem ab vniuersis quoque Ecclesiis meri-
²²to celebratur.

Quantumlibet autem à ceteris Apostolis, quin & ab ipso Petro alia pluresque fuerint
¹in Christiano orbe Ecclesiæ institutæ, vnâ tantum numero omnes efficiunt, eandem-
²que Catholicam dici debere, Apostoli Symbolo docuerunt, de qua & Ignatius^g: Vna est,
³ignat. epist. inquit, Ecclesia, quam suis sudoribus & laboribus fundauerunt Apostoli à finibus terræ
⁴ad Philadel. vsque ad fines in sanguine Christi.] & Irenæus^h: Ecclesia in vniuersum mundum disse-
⁵Iren. lib. 1. minata, quasi vnâ domum habitans, & similiter credit his, videlicet quasi vnâ ani-
⁶eam ecclesia. Nam et si in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis vnâ & ea-
⁷dem est: & neque hæc quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tra-
⁸dunt, neque hæc quæ in Iberis sunt, neque hæc quæ in Celtis, neque hæc quæ in Oriente,
⁹neque hæc quæ in Ægypto, neque hæc quæ in Libya, neque hæc quæ in medio mundi con-
¹⁰stitutæ: sed sicut Sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est, sic & lumen seu
¹¹prædicationis veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitio-
¹²nis veritatem venire, &c.] Tertullianusⁱ de his hæc in eandem sententiam: Apostoli
¹³primò per Iudæam contestata fide in Iesum Christum, & Ecclesiis institutis, dehinc in
¹⁴Orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus promulgarunt, & proinde
¹⁵Ecclesias apud vnâ quamque ciuitatem condiderunt: à quibus traducem fidei, & semina
¹⁶doctrinæ, ceteræ exinde Ecclesiæ mutuatae sunt, & quotidie mutantur, vt Ecclesiæ fiant.

Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, vt soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Om-
¹ne genus ad suam originem censeatur, necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vnâ est
²illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ & omnes Apostolicæ, dum
³vnâ omnes probant vnitatem. Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & con-
⁴tefferatio hospitalitatis, quæ iura non alia ratio regit, quàm eiusdem sacramenti vnâ tra-
⁵ditio.] & paulo post de eiusdem vnitatis principio: Si hæc ita sunt, constat proinde om-
⁶nem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei con-
⁷spiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apo-
⁸stoli à Christo, Christus à Deo suscepit.] hæc ille.

Porro licet omnes ab Apostolis Ecclesiæ institutæ, eo sensu Apostolicæ dictæ sint, vt
¹vnâ eccle- Ephesiorum, Corinthiorum, Thesalonicensium, & aliarum ferè innumerarum; ac secundum
²sta apo- ea quæ ab eodem auctore dicta sunt, & ceteræ quæ ab iisdem sunt propagatæ, etiam Apo-
³stolica stolicæ ROMANA.

¹Dio. lib. 6.
²Pauli Papa
³14. diplom.
⁴Breuiar.
⁵veter. Rom.
⁶In sac.
⁷S. Gregorij.
⁸Aug. ser. 15.
⁹16. de sanct.
¹⁰& aliorum.
¹¹tyrol. Rom.
¹²die 18. Ian.

¹Tertull. de
²vsque scrip. c. 20

stolica dici debeant: tamen eiusdem sententia, quod Ecclesia vna est, Apostolicam etiam vnam esse confiteri necesse est: quæ cum sit toto Orbe diffusa, optimè diuino consilio prouisum est, vt alicubi eius caput certo loco consistat: ne cum de fide aliis rebus ad statum religionis Christianæ spectantibus oboritur controuersia, in multas scindi, quæ vnitatis compagine iuncta vna erat, necesse sit. Si igitur ex Apostolicis omnibus vna est constanda, atque vna demonstranda Ecclesia; eam non alterius esse posse, quàm eius qui inter Apostolos primatum gerebat, nemo non videt, nisi qui sua ipsorum malitia excæcantur & offunduntur, & (quod est in Psalmis^a) oculos habent, & non vident. Audi quàm planè, quàm distinctè hæc omnia tibi suggerit Cyprianus^b.

^aPsal. 113.
^bCypr. de vnit. Eccles.
IV.

Hoc erant (inquit) vtique & ceteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis: sed exordium ab vnitatem proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & cathedra vna monstreretur. Et pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi cõsensione pascatur. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico^c canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat, & dicit: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Hanc vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? quando & beatus Paulus Apostolus hoc idem doceat, & sacramentum vnitatis ostendat, dicens: Vnum corpus, & vnus spiritus, vna spes vocationis vestræ, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus. Quam vnitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maximè Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, vt Episcopatum quoque ipsum vnum atque indiuisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida præuaricatione corumpat. Episcopatus vnus est cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque vna est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur. Quo modo Solis multi radij, sed vnum lumen: & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum: & cum de fonte vno riuus plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copię largitate, vnitatem tamen seruat in origine. Auelle radium Solis à corpore, diuisionem lucis vnitatem non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuum, præcisus arefcet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per Orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est quod vbiq; diffunditur, nec vnitatem corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit: profluentes largiter riuos latius expandit: vnum tamen caput est, & origo vna, & mater vna, fecunditatis successibus copiosa: illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur.] hæc & alia Cyprianus.

^cCant. 6.

DE VNITATE
ECCLESIAE
FIRMA AS-
SERTIO.

V.

Qui & hæc eadem vberius prosecutus, iterum atque iterum monstrat hanc vnam Ecclesiam in Petri cathedra cognoscendam. Vnde idem scribens ad Cornelium Romanum Pontificem, hæc ait^d: Post ista, adhuc insuper pseudo-Episcopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent & ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitatem sacerdotalis exorta est; à schismaticis & profanis litteras ferre; nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides (Apostolo prædicante) laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.] & ad Antonianum de Cornelij Papæ ordinatione^e: Factus est, inquit, Cornelius Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de clericorum pænè omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cum nemo antè factus esset, cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri & gradus cathedrae sacerdotalis vacaret.] hæc ipse pluribus.

^dCypr. ep. 55.
DE ROMA
NA ECCLE-
SIA.

^eCypr. ep. 52.

VI.

Rursum verò eum debere dici Catholicum, qui eidem Romanæ Ecclesiæ, Petri sedi communionem coniungitur, illum verò esse habendum hæreticum, qui ab eiusdem cathedra est communionem diuisus, idem Cyprianus sæpè testatur: nam ad Cornelium^f Papam hæc de his quos optabat eiusdem Pontificis communioni coniungere: Scimus nos hortatos eos esse vt Ecclesiæ Catholicæ radicem & matricem agnoscerent & tenerent.] & ad Antonianum^g eodem argumento: Scripsisti etiam vt exemplum earundem litterarum ad Cornelium collegam nostrum transmitterem; vt deposita omni sollicitudine iam sciret te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia communicare.] quo contrà, hæreticum habendum esse quicum eodem Romano Pontifice non communicat, scribens ad Magnum^h, multis significat, & præsertim cum dicit: Ecclesia vna est, quæ vna & intus esse & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Si verò

^fCypr. ep. 45.
CATHOLI-
CVS AB
HÆRETICO
QVO SIGNO
DIGNO-
SCENDVS.
^gIdem ep. 52.

^hCypr. ep. 76.

A

B

C

D

E

apud

A apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatione successit, & quem præter sacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit; Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest.] Hæc ipsa longè ante Cyprianum Irenæus^a: Quoniam, inquit, valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones: maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ, à gloriosissimis^b duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter potentiorum principalem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique Fideles; in qua semper ab his qui sunt vndique, conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio.] hæc Irenæus.

^aIren. lib. 3.
^b3.

B

His insuper addimus quæ Optatus^b Mileuitanus de cathedra Petri egregiè sanè in hanc sententiam locutus est: Igitur negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò cathedram Episcopalem esse locatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde & Cephas est appellatus: in qua vna cathedra vnitatem ab omnibus seruetur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderet: vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra vnica, quæ est prima de dotibus. Sedit prior Petrus, cui successit Linus, &c.] & post recentitam successione Romanorum Pontificum, ea ratione conuincit schismaticos esse extra Ecclesiam Catholicam, quòd nullus ipsorum Episcopus eidem Romanæ cathedrae communicet. Ac tandem hæc contra eosdem schismaticos: Vnde est ergo, ait, quòd clauus regni vobis vsurpare contenditis, qui contra cathedram Petri vestris præsumptionibus & audaciis sacrilegio militatis? & inferiùs: Igitur de dotibus supradictis cathedra est (vt supra diximus) prima, quam probauimus per Petrum nostram esse.] ac paulo post: Et per cathedram Petri, quæ nostra est, & ceteras dotes apud nos esse.] Eadem quoque ratione S. Hieronymus^c hæc ad Damasum: Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedrae Petri communionem confocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noè non fuerit peribit regnante diluuiio.] & paulo inferiùs: Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.] & sequenti rursus^d epistola: Ego interim clamito: Si quis cathedrae Petri iungitur, meus est.] & aduersus Rufinum^e: Fidem suam quam vocat? eam ne, qua Romana pollet Ecclesia? an illam, quæ in Origenis voluminibus continetur? Si Romanam responderit: ergo Catholici sumus, qui nihil de Origenis errore transulimus.]

VII.
^bOptat. lib. 2.
^ccontra Parm.

COMMUNI-
CATIO CVM
ROMANA
ECCLESIA
QVEMQVE
PROBAT CA-
THOLICVM.

^cHier. ep. 57.

^dIdem ep. 58.

^eHier. Apol. aduers. Ruf.

C

D

Hæc igitur cum Hieronymus sæpiùs repetat & inculcet, & primatus Petri & Ecclesiæ Romanæ sit fidelis assertor: iam quomodo illa sint eiusdem auctoris accipienda verba, quibus aduersarij struunt calumnias, satis perspicuum esse potest: dum sic^f ait de his quæ ad ordinem spectant: Quid facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera Romanæ vrbs Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, & Iudæa, & omnes barbaræ nationes vnum Christum adorant, vnam obseruant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, Orbis maior est Vrbe. Vbi cumque fuerit Episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriae, siue Tanis; eiusdem meriti, eiusdem est sacerdotij. Potentia diuitiarum & paupertatis humilitas vel sublioriem vel inferiorem Episcopum non facit: ceterum omnes Apostolorum successores sunt.] Sed hæc quidem dicit ipse de his quæ sunt muneris sacerdotij: in qua quidem functione sicut nihil præter ordines plus Episcopus quàm presbyter habet, ita multo minùs nihil est quod plus alio quilibet Episcopus sibi vendicat. Verùm quanto plus ceteris ipse S. Hieronymus Romano Episcopo deferat, superiùs ipsiusmet loca recitata declarant. Sed institutam de Catholici nominis signo orationem prosequamur.

VIII.

^fHier. ep. 85.
OBIECTIO
SOLVITVR,
ET ELVCID-
DATVR
LOCVS
S. HIERO-
NYMI.

E

Sanctus Ambrosius etiam & ipse vno signo è sede Petri petito, ex ipsius, inquam, Romanæ Ecclesiæ communicatione; qui veri Catholici habendi essent, esse solitum inuestigare, demonstrat, dum hæc de Satyro fratre scribit: Aduocauit ad se Episcopum, nec vllam veram putauit nisi veræ fidei gratiam: percontatusque ex eo, Vtrum cum Epi-

IX.

scopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueniret? &c.] Augustinus^a item ex Petri cathedra per successionem Romanorum Pontificum demonstrata, Catholicos discriminat ab hæreticis: & id ipsum aduersus schismaticos^b Donatistas, Catholicos occinere docuit. Vna igitur hac tessera, hoc vno symbolo, hoc vno denique rogato & reddito nomine, qui Catholici essent, qui ve hæretici, semper innotescere consueuerunt: nempe, vt ille absque alia controuersia Catholicus censendus esset, qui se Romanæ Ecclesiæ communicare profiteretur; ac ille contra esset conclamandus hæreticus, qui ab eadem Petri cathedra probaretur esse diuisus. Præter illa quæ in eam sententiam sunt ex antiquioribus Patribus recitata, alia planè innumera de his exempla suppetent, sed non patitur instituti ratio, hinc ea singulatim recensendo, in his diutius immorari.

X. Sed illud vnum sic habeto: aded hæc certa atque explorata haberi, vt antiquo vsu illud esset receptum, tam apud nostros quam apud externos, has voces, Romanus, & Catholicus, absque distinctione vsurpari solitas, ita vt idem esset dicere, Romanus, quod Catholicus; idque monstrari potest, non tantum nostrorum testimonio & exemplo, sed etiam hostium asserione. Ecce quippe Theodosius Iunior Imp. in ea epistola, quam scripsit ad Acacium Episcopum Bercensem, hæc ait: Vosque probatos Romanæ religionis sacerdotes esse, manifesto argumento declarate.] extat hæc epistola in Actis sacrosanctæ Synodi Ephesinæ^c. Addam & de Arianis exempla. Victor Vticensis^d hæc à Iocundo Ariano homine ad Theodoricum Arianorum Regem in Africa refert dicta: Poteris, inquit, eum diuersis afflictionibus interficere: nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare.] & Gregorius Turonensis^e ex persona eorundem: Quid putatis (dicebat vnus ex illis) quod nunc isti Romani dicant?] & alibi de Ariano Principe^f: Cogitauit intra se dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) vt ita accidat, & nō sit virtus Dei.] & inferius^g ex persona itidem Ariani hominis hæc ad suos dicentis: Si consenseritis dictis meis, exercebimus hodie cachinnum de hoc Romanorū presbytero] hoc est, Catholico sacerdote. Alia ad hæc addenda essent exempla: sed parcius agimus, quod aliud tendat oratio: diuertimus enim ad hæc, occasione Romanæ Ecclesiæ hoc anno (vt dictum est) à Petro Apostolo institutæ, cui præfuit annos viginti quatuor, menses quinque, & dies vndecim. Sed de his reddemus rationem inferius, cum de eiusdem Petri agemus martyrio.

XI. Ceterum ipsa prima Pontificia sedes Petri, cathedra (inquam) lignea, dignum planè tantæ rei eximiumque monumentum, quamplurimis semper miraculis illustrata, à maioribus asseruata, in eiusdem Petri basilica Vaticana recondita hætenus custoditur, & certis diebus populo visenda exponitur. Consueuerunt enim maiores, tanti memores beneficij, quod Apostolica prædicatione è tenebris, quibus erant offusi, ad lucem planè diuinam euecti essent, etiam ipsas sedes ligneas quibus Apostoli insedisent, summa omnium diligentia custoditas, veneratione prosequi. Sit satis ad eius rei exemplum Ierosolymorum Ecclesia, quæ licet tot tantisque Iudæorum casibus fuerit exagitata, sedem tamen ipsam, cui ipsorum primus Episcopus Iacobus insedit, vsque ad Constantini tempora integram esse seruata, auctor est Eusebius^h. Id ipsum de sede Marci Alexandria factum esse, suo loco dicemus. Nec tamen illud de his dicere præterimus, quod ad hanc rem etiam spectare videtur: maiores scilicet nostros, egregios pietatis cultores, vt qui probè scirent loco Christi (quod sæpè monet Ignatius) esse habendos Episcopos, sedes illas, quibus illi in ecclesia, cum sacras synaxes agerent, insiderent, vt diuinum thronum, velis egregiè ornare consueuissent, easdemque tegere velamento. Id planè inuuit Pontius diaconus in Cypriani martyrio, cum ait: Sedile autem erat fortuito linteum tectum, vt & sub ictu passionis Episcopatus honore frueretur.] Et Augustinusⁱ ad Maximinum Episcopum Donatistam: In futuro, inquit, iudicio nec apsidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ adhibebuntur ad defensionem.] Apsidæ sanè gradatas cum dixit, sedes Episcoporum sublimiori attolli fastigio solitas esse significat. Et Pacianus Episcopi sedem linteatam nominat in epistola secunda ad Sympronium. Sed hæc satis ad insinuandos antiquos Ecclesiæ mores, cui planè rei nos ex instituto lectori deuinximus.

XII. In hunc igitur modum Romana cathedra stabilita, cessit Petrus Ecclesiæ Antiochenæ, & alium in suum locum Episcopum subrogauit. Id quidem factum esse hoc ipso tertio Claudij Imperatoris anno, ac Domini quadragesimo quinto, Eusebius testatur in Chronico: vbi etiam anno superiori (vt à nobis positum est) Petri Romam aduentum conti-

^a August. ep. 165. & cetera ep. Manich. c. 4. ^b Aug. cetera par. Donat. Psal.

X. ROMANVM NOMEN IDEM QVOD CATHOLICVM.

^c Syn. Ephes. tom 5. c. 10. edit. Peltan. ^d Viti de pers. sectat. Vuan. dal. lib. 1. ^e Greg. Turro. de glor. mar. c. 79. ^f Eod. li. c. 25. ^g Eod. li. c. 30.

XI. DE PETRI CATHEDRA LIGNEA.

^h Euseb. lib. 7. c. 14.

ⁱ August. de Max. Epis. Don. epist. 203.

A contigisse tradit. Qui verò dixerunt, eum tunc cum discessurus esset Antiochia, eidem ciuitati successorem Episcopum ordinasse; eo sensu audiendi sunt, quasi dicere velint, Petrum successorem sibi delegisse, cum sedem Antiochenam reliquit. Non enim putandum est, Petrum antea se abdicasse, nulla existente causa; nisi cum Romæ sibi erexit accepitque cathedram. Nec propterea quod inde recesserit, opus fuit alium sibi sufficere; quod nec aliàs fecerat, cum (vt vidimus) sæpè recessit, ac iterum rediit: nam & sic inde modò discessit, eò nempe reuersurus. Rediit enim Antiochiam, eam inuisens Ecclesiam, quando inter ipsum & Paulum illæ, de quibus suo loco dicturi sumus, sub ortæ sunt contentiones. Satis Antiochenæ Ecclesiæ se absente videbatur esse consultum, quod ibi Barnabam reliquisset. Barnabas enim (quod ex Actis^b superius dictum est) Antiochiam profectus, cum vberes fructus ex conuersione Gentium Euangelica prædicatione collegisset, & vberiores se collecturum speraret, tot laboribus impar sibi visus, Tarsum accessit, indeque Saulum adductum secum Antiochiam duxit: quem cum annum integrum, vsque scilicet ad famem illam ingentem obortam, illic permansisset, Lucas^c testatur: sanè quidem in annum secundum Claudij eisdem perseverasse illic constat, atque illic iterum rediisse, & vsque ad præsentem annum mansisse, vt ex his quæ dicturi sumus in fine præsentis anni, liquidò apparebit.

Sed quem potissimum sedi Antiochenæ suum successorem instituerit, Euodium ne, an Ignatium, res non est absque aliqua controuersia: quandoquidem Ioannes Chrysofomus^d, cuius Antiochenus, & eius Ecclesiæ olim clericus, aperte profiteatur, primum omnium à Petro eidem sedi fuisse præfectum S. Ignatium: testatur id ipsum Theodoretus^e, cum ait: De illo enim Ignatio omnino audisti, qui per magni Petri dexteram pontificatum suscepit.] Felix quoque Romanus Pontifex in epistola quam scripsit ad Zenonem Imperatorem, quæ est recitata in quinta^f Synodo Constantinopolitana, planè testatur S. Ignatium dextera Petri esse ordinatum eiusdem Antiochenæ sedis Episcopum. Porro non Eusebius tantum^g & Hieronymus^h perspicue testantur, post Petrum & à Petro institutum primo loco sedisse Euodium, ac Euodio fuisse subrogatum Ignatium, sed & idem ipse Ignatiusⁱ scribens ad Antiochenos, id ipsum firmiter aperteque demonstrat, cum ait: Mementote Euodij beatissimi patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula Ecclesiæ vestræ sortitus est.] hæc itaque cum ille ipse profiteatur, aliis non opus est testibus. Verum enim verò vnde eiusmodi oborta sit occasio controuersiar, exquirere, non otium putamus.

E Legimus apud Clementis^k Constitutiones, quibus interdum vsi sunt viri sanctissimi necnon eruditissimi, Antiocheng Ecclesiæ à Petro Euodium, à Paulo verò Ignatium esse creatos Episcopos; nec sanè vnum post alium, vt de ceteris ibi dicitur, sed simul. Quod quidem tunc factum fuisse videtur, cum dissensio illa inter Fideles qui ex circumcisione, & eos qui ex Gentibus ad fidem venerant, esset concitata: quocirca quamdiu illa perdurauit, illud remedium fuisse adhibitum, vt vterque sederet, alterque eorum præsetet iis qui ex circumcisione, alter verò iis qui ex Gentibus ad Ecclesiam venissent. Ceterum eo tandem sublato distinctionis pariete, ac sub vno eodemque pastore vtraque collecta Ecclesia, non amplius duobus, sed vno tantum fuit opus Episcopo. Tunc igitur in eadem præfectura remansisse videtur Euodius, cui libenter cessisset Ignatius, vt Clemens Lino: meritoque ea de causa idem ipse in dicta epistola ad Antiochenos ipsum Euodium primum post Apostolos fuisse illius sedis Episcopum tradit, nullam sui rationem habens, quod ea occasione sedisset, & eidem loco cessisset, quantumlibet à Petro (vt præcitati volunt) institutus esset. Sed quod agamus coniectura, nihil certi ne his affirmare audemus. Ceterum præfecturam Ecclesiæ Antiochenæ Euodio hoc anno collatam esse, Eusebius in Chronico tradit. Qua ratione erroris arguitur Suidas^l, & si qui alij dixerunt tunc discipulis esse inditum nomen Christianum, cum Petrus Euodium Antiochenæ Ecclesiæ creauit Episcopum: nam longè ante hæc tempora Christianum nomen esse inuentum, superius est demonstratum.

Sicut autem stabilita sede Romana, Petrus Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum illi præficiendo prospexit: ita etiam memor Ecclesiarum, quas in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, scilicet Minori, & Bithynia crexerat, suam primam ad eas scripsit epistolam: quam quidem hoc ipso anno, antequam Marcus ab eodem Petro Alexandriam mitteretur esse conscriptam, ex eo facile colligi potest, quod in ea posita habeantur in fine: Salutat

^a Chryso. hom. de S. Ignat. & Metaph. de 29. iunij.

^b Act. 11. BARNABAS CVRAT ECCLSIAM ANTIOCHENAM.

^c Act. 11. Chryso. hom. de transtar. S. Ignat. tom. 5. edit. Paris.

XIII. EVODIVS ANIGNATIUS EVERIT SVBROGATVS.

^d Euseb. in Chro. & hist. li. 3. c. 16. ^e Euseb. de Scri. Eccl. in Ignat. epist. 12.

XIV. Clem. Constit. lib. 7. c. 46. EVODIVS PRIMVS POST PETRVM EPIS. ANTIOCH.

^l Suid. verbo Naz. Capanos.

XV.

MARCVS QVANDO A PETRO MIS- SVS ALEX- ANDRIAM.

Hieron. de Scrip. Eccl. in Philone.

XVI. DE PRIMA PETRI EPIS- TOLA.

Euſeb. hiſt. lib. 2. c. 14.

Apoc. 17. Tert. adu. Iud. c. 9. & contra Mar- tion. lib. 3. c. 13.

Aug. de ciu. Dei lib. 18. c. 22.

Oroſ. lib. 7. c. 2.

XVII. PETRVS RO- MAM AP- PELLAT BA- BYLONEM.

2. Tim. 4.

Iof. antiq. lib. 18. c. 12.

Strab. li. 17.

vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.] quem hoc ipſo anno tertio Claudij Alexandriam amandatum, Alexandrinam collegiſſe Eccleſiam, Eufebius non obſcurè demonſtrat in Chronico. Opportuna enim illa videbatur oblata occasio aduentus Philonis Iudæi Alexandrini in Urbem, qui ſub Caio primùm (vt vidimus) pro Iudæis Alexandrinis legatione functurus, vnà cum ſociis Romam ſe contulit; ac iterùm ſub Claudio Romam venit, quando & gentilem ſuum Petrum Euangelium prædicantem Romæ cognouit, & familiariffimè cum ipſo verſatus eſſet, vt Hieronymus a his verbis declarat: Atiunt hunc ſub Caio Caligula Romæ periclitatum, quò legatus gentis ſuæ miſſus fuerat: cum ſecunda vice veniſſet ad Claudium, in eadem vrbe locutum eſſe cum Petro Apoſtolo, eiufdemque habuiſſe amicitias, & ob hanc cauſam etiam Marci discipuli Petri apud Alexandriam ſectatores ornariſſe laudibus ſuis.] hæc Hieronymus de Philonis cum Petro Romæ conſuetudine ac amicitia vſu: qua quidem ex re coniectura ducimur, redeuntem Philonem Alexandriam, Marcum ſibi à Petro commendatum ſecum perduxiſſe. Sed de Marco iterùm.

Quòd verò ſicut hoc anno, ita etiam Romæ eadem à Petro epiſtola ſcripta fuerit, Patres omnes qui de ea re ſermonem habuerunt, expreſſe teſtati ſunt; quod & ex illis eiufdem epiſtolæ verbis collegerunt, quibus in fine dicitur: Salutatio vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta.] per Babylonem enim Romam intellexiſſe, abſque vlla dubitatione confirmant. Sed ab his diſſentiunt Nouatores, quòd permoleſtè accipiant, ex canonicis diuinis que Scripturis etiam Petri Romam aduentum reddi teſtatum. Sed primùm per Babylonem à Petro Romam ſignificatam eſſe, maiorum auctoritate monſtremus; ac ſubinde quàm inſigniter delirent, qui de alia Babylone ea eſſe dicta verba contendunt, perſpicuè aperiemus. Eufebius b vbi de Marci Euangelio ex Papiæ & Clementis auctoritate ſermonem inſtituit, hæc addit: Conſtat Petrum huius Marci mentionem facere in priore epiſtola, quam Romæ texuiſſe dicitur: quam quidem epiſtolam ibi perſcriptam oſtendit, dum ciuitatem illam, verbi translatione, Babylonem appellat, hoc modo: Salutatio vos Eccleſia noſtræ electionis conſors, quæ eſt Babylone, & Marcus filius meus.] Eadem Hieronymus de Scripturis Eccleſiaſticis in Marco his verbis: Meminit huius Marci & Petrus in epiſtola prima ſua, nomine Babylonis figuratè Romam ſignificans.] In Apocalypſi c Ioannis eodem notatam eſſe nomine, in conſeſſo eſt apud omnes vt ita hyperbolice dicam, cum alioqui complures ſint, qui per Babylonem, vniuerſum regnum diaboli interpretentur. Porrò inter veteres Tertullianus d: Sic & Babylon apud Ioannem noſtrum Romanæ vrbs figuram portat, proinde & magnæ, & regno ſuperbæ, & ſanctorum debellatricis.] Vnus idemque Spiritus, quo aſſati, locuti ſunt ſancti viri Dei, eodem ſymbolico nomine Romam ſignificauit: quinetiam & in diuinis Scripturis per Babylonem sæpè Romanum adumbratum eſſe Imperium, eruditus lector inueniet. In hanc ſententiam Auguſtinus e hæc ait: Ne multis moret, condita eſt Roma velut altera Babylon, & velut prioris filia Babylonis.] docet enim pluribus, tunc conditam Romam eſſe, cum intercidit regnum Aſſyriorum. De his quoque cumulatè Oroſius f.

Nec verò me imprudenter dicturum exiſtimo, ſi his addiderim, Petrum nõ eſſe vſum proprio Vrbs nomine, quòd Ieroſolymis fuga lapſus è carcere, vbi ageret, non ab omnibus percipi vellet. Sanè quidem ſtudiuiſſe admodum Claudium Imperatorem Agrippæ Regi Iudæorum, qui Petrum vinxerat mox coram populo trucidandum, ea quæ ex Iosepho ſuperius ſunt recitata, planè ſignificant. Cum alioqui mutatis nominibus homines appellare, vſitatum fuiſſe videatur apud Apoſtolos. Vnde Paulum g, cum ait: Liberatus ſum de ore leonis] per leonem ſignificaffe Neronem, nullus dubitat. Præter hæc etiam, per Babylonem eſſe Romam ſignificatam, licet quis nolit, fateri compellitur. Nam cum Petrus dicat: Salutatio vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta] cum de illa quæ eſt apud Aſſyrios Babylone nullo modo poſſit intelligi: quandoquidem (vt vidimus) conſtat Iosephi h auctoritate, eodem Caij Auguſti tempore, quo tam dira Iudæi tum Alexandrini tum Palæſtini patiebantur, eos qui agebant in Babylone, & apud Aſſyrios, Iudæos fuiſſe expulſos, ac denique trucidatos: neceſſe eſt affirmare, Petrum per Babylonem Romam intellexiſſe. Nec eſt alia Babylon, de qua Petrus potuerit dixiſſe, nam quæ apud Aegyptios Babylone erat, obſcurus planè locus, non ciuitatis nec oppidi dignus nomine, caſtellum à Strabone & i aliis nominatur, ſic nempe dictum, quòd

A quòd à quibusdam Babyloniis fuiſſet erectum, locus natura munitus. At dicere velle, Petrum de hac in Agypto poſita intellexiſſe, inſignis ſanè fatuitas & nimium abſurda res eſſet: quandoquidem cum multa alia hæc opinari prohibeant, quodammodò id potiſſimùm vetat, quòd nullam reperiri conſtet in Babylone quæ eſt in Agypto, Eccleſiam collectam: cum multa enim Concilia edita reperiantur cum adiectione nominum Episcoporum Agyptiorum, in nullis horum, nec in aliis ſcriptorum monumentis alicubi reperitur nominatus Episcopus Babylonis in Agypto: niſi poſt annos quingentos ſub Iuſtino iuniori primùm reperitur nominatus Episcopus Babylonis in Agypto Zoſimus Cilix apud Sophronium.

Sed quid Nouatores iſti? Licet hinc negant per Babylonem Romam intelligi; tamen quòd in Apocalypſi de Babylone multa nefanda prodantur, eoque nomine Romanam vrbs ſignificari certiffimum ſit, cunctas illas blaſphemias in Romanam tunc vrbs congeſtas, quòd in ea idololatria & impietatis cultus præ ceteris Orbis locis vigeret, in Romanam conuertunt Eccleſiam; calumnioſiſſimè ſimul & imperitiſſimè, nullam temporum diuerſorum nec rerum rationem habentes. Sanè quidem dum Petrus ait: Eccleſia quæ eſt in Babylone] Eccleſiam ibi poſitam non eſſe Babylonem ipſam, planè declarat, diuerſaque ratione cenſeri ipſam Eccleſiam à loco, vbi dicitur eſſe collecta. Nec per ſomnium quidem quis vniquam inueniet Romanam Eccleſiam eſſe Babylonis nomine nuncupatam, ſed ipſam tantummodò ciuitatem; ac id quidem non ſemper, ſed cum impietate reſerta aduerſus ipſam Eccleſiam bellum gereret. Vnde Hieronymus a de his agens, hiſce verbis Romam compellat: Sed vt ad te loquar, quæ ſcriptam in fronte blaſphemiam Chriſti conſeſſione deſeſti, Vrbs potens, Vrbs Orbis domina, in fronte blaſphemiam Chriſti conſeſſione deſeſti, Vrbs potens, Vrbs Orbis domina, C Vrbs Apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum: Roma aut fortitudinis nomen eſt apud Græcos, aut ſublimitatis iuxta Hebræos: ſerua quod diceris: Virtus te excellam facit, nam voluptas humilem. Maledictionem, quam tibi Saluator in Apocalypſi comminatus eſt, potes eſſugere per poenitentiam. Habes exempla Niniuitarum. Caue Iouiniani nomen, quod de idolo deriuatum eſt.]

Scimus eundem Hieronymum b alibi in eandem Urbem ſtomachatum, Babylonem appellaffe, cum perſecutionem in ea paſſus, inde recedens, Ieroſolymam rediſſet, atque dixiſſe: Cum in Babylone verſarer, & purpuratæ meretricis eſſem colonus, & iure Quiritum viuerem, &c.] Sed quid poſtmodum alibi ille c idem, cum agit de Romanæ Eccleſiæ Fidelibus? Romanæ, inquit, plebis laudatur fides, teſtimonio videlicet Apoſtolico. Vbi alibi tanto ſtudio & frequentia ad eccleſias & martyrum ſepulchra concurrunt? Vbi ſic ad ſimilitudinem cæleſtis tonitruum, Amen reboat, & vacua idolorum templa quatuntur? Non quòd aliam habeant Romani fidem, niſi hanc quam omnes Chriſti Eccleſiæ; ſed quòd deuotio in eis maior ſit, & ſimplicitas ad credendum.] Idem ad Marcellam ſcribens vt Bethlehem migret, poſt explicatum illud de ciuitate Romana Ioannis in Apocalypſi teſtimonium; Cecidit enim, cecidit Babylon magna] de Eccleſia ibi poſita iſta ſubdit: Eſt quidem, inquit, ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum & Martyrum, eſt Chriſti vera conſeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & Gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigens vocabulum Chriſtianum.] hæc Hieronymus: de quibus ſatis.

Cum hæc de tempore primùm ac ſubinde de loco prioris Petri epiſtolæ ſint pluribus diſputata: ad quoniam ea ſcripta fuerit, hinc pluribus agere in prima editione prætermiſimus; ſed abſque vlla dubitatione hanc datam eſſe ad Hebræos, inferiùs cum de poſteriori Petri epiſtola egimus, affirmauimus. Ne autem hac de re dubitare quis poſſit, aſſertam ſemel ſententiam tum Patrum auctoritate obſignatam, tum aliis firmiſſimis rationibus demonſtratam relinquere, æquum putamus. Scriptam quidem hanc fuiſſe epiſtolam Petri ad Iudæoſiam redditos Chriſtianos, teſtantur Eufebius d, S. Athanaſius e, Didymus f, ac denique (ne in his longiùs diſtrahar) omnes tum Græci tum Latini ſcriptores, qui ea de re conſultò tractarunt: adeoque vt nec vnum hætenus inuenimus, qui ad alios quàm ad Iudæos eam eſſe conſcriptam, aſſeruiſſe reperiat. Sed ad hæc confirmanda, accipe rationes, & quidem firmiſſimas, vt pote ipſius Petri auctoritate ſubnixas, quibus refragari non liceat, quòd ei contradicere ſit religio. Certum quidem eſt, Petri ipſius aſſertione, ad illos priorem à ſe datam eſſe epiſtolam, ad quos poſtteriorem ipſe conſcripſit: etenim ſic in ea de priori meminit g: Hanc vobis, cariffimi, ſecundam ſcribo epiſtolam.] Porro

XVIII. VRBS ROMAE DIVERSIS AB ECCLESIA ROMANA.

Hier. adu. Iouin. lib. 2.

XIX. Hic in pref. de ſpir. ſanct. Hic in pref. lib. 2. in epiſt. ad Galat. IMPROBATA VRBS, LAUDATAVR ECCLESIA.

XX.

Euſeb. hiſt. lib. 3. c. 1. Athanaſ. ſ. in ſynopſi. Didym. in epiſt. canonic.

2. Petr. 3.

Porro eandem posteriorem ab ipso esse datā ad Hebræos, ipsemet ad finem ipsius differ- tis verbis insinuat, dum mentionem habet Pauli epistolæ ad ipsos Hebræos datæ, prout interpretes omnes ostendunt, & nos inferius demonstraturi sumus; ad quos se quoque eam dare epistolam profiteretur.

XXI. Rursum verò cum in ipsa prioris epistolæ inscriptione manifestè declaret Petrus, se scribere Christianis aduenis dispersionis: non nisi Iudæos potuit verbis illis intellexisse: etenim nullam hæcenus Christianorum Gentilium quis inueniet factam esse dispersionem, sed tantummodò Iudæorum (vt superius diximus) tempore martyrij S. Stephani, cuius dispersionis iterum meminit S. Lucas in Actis. Nec est quod obici possit, dispersionem Iudæorum factam fuisse tantummodò per regiones Iudææ atque Samariæ: nam ex iisdem Actis fatis apparet, eorumdem aliquos perrexisse etiam Antiochiam, atque in Cyprum: immò & constat Ananiam vnum ex illis peruenisse Damascum: vt patens sit, eos egressos esse Iudææ terminos. Verum et si superius anno Christi trigesimo quinto dictum sit, tam Petrum quàm Iacobum scripsisse ad fratres dispersionis illius quæ facta est post necem Stephani, non autem ad alios Iudæos in diuersis orbis locis positos: tamen re accuratius considerata, nihil est quod prohibeat etiam ad alios Iudæos eam scriptam esse epistolam, eò quòd soliti sint vocari Iudæi dispersionis illi qui in diuersis Orbis partibus longè à Iudæa habitarent, dispersi dicti, quòd non cum aliis in Iudæa degerent, sed in diuersis regionibus pro animi cuiusque libitu loca cole- rent: quo sensu ab Euangelista dictum de Christo ex Caiphæ prophetia, quòd Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi, congregaret in vnum.] Quæ etiam ratione Iacobus in suæ epistolæ inscriptione habet: Duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione] hoc est, Iudæis omnibus qui in diuersis Orbis regionibus habitarent: nam nulla alia hoc tempore contigit hostilis duodecim tribuum dispersio. Ceterum cum constet nullam legi dispersionem Christianorum Gentilium, sed dumtaxat Iudæorum: cum scribat Petrus ad Christianos dispersionis, ad Iudæos credentes scribere, certum est. Quod insuper illis vendicet prophetias, quodque feminas eorum filias Saræ nominet, certè quidem eosdem fuisse Iudæos ostendit.

Ab. 8. 11. Ab. 8. Ab. 11. Ab. 9.

Joan. 11.

Jac. 1.

1. Petr. 1. 3.

XXII. 1. Petr. 2. 1. Ose. 1.

Ose. 1. Rom. 9.

Hier. in ep. ad Rom. 9.

Sed & in eo quod de iisdem ait: Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: Qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti, &c.] de eodem planè populo loqui significat, qui iuxta Oseæ oraculum (ad quod alludit) à Deo fuerat reprobatus, cum sub typo filiorum fornicationum, de eorum altero dictum: Voca nomen eius, Absque misericordia: quia non addam vltra misereri domui Israël] & de altero: Voca nomen eius, Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero vester.] Hoc quidem statu Iudæi tunc erant: adueniente autem Christo, eum secuti, ex non populo facti sunt populus eius, ac pariter misericordiam adepti. Cum verò citatur idem locus Oseæ ab Apostolo Paulo, non solum quæ de reprobatione Iudæorum ab eodem Propheta dicta sunt, ipse recitat, sed & quæ de vocatione Gentium, nimirum quod subditur: Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei viui.] secundum quam quidem additionem rectè Patres omnes de reprobatione Iudæorum & vocatione Gentium, tum Oseam, tum Paulum intellexisse tradunt. iuxta quam item considerationem, hæc S. Hieronymus cum interpretatur Pauli verba ex Oseæ desumpta: Vocabo non plebem meam, plebem meam. Hoc loco Iudam significat. Et non dilectam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam; Israeliticum populum. Et erit in loco vbi dictum est eis, Non plebs mea vos, &c. Gentes demonstrat in Christo credituras.] hæcenus verba S. Hieronymi. Quòd verò Petrus non scriberet ad Gentes, sed ad Iudæos, ea tantum citauit Oseæ verba, quæ dicta de Iudæis erant. Nam Iudæos & Israëlitas à Deo reprobatos intelligi per illa verba, Non populus, Non misericordiam consecuta: cum id expressè Prophe- ta testetur, nulla opus est interpretatione. Porro qui per reprobationem non iam populus, neque misericordiam consecuta filia dicebantur: iidem ad Christum conuersi, ait Petrus: Qui aliquando non populus, nunc populus: Qui non misericordiam consecuti, nunc misericordiam consecuti.] Rectè igitur omnium rata habetur Patrum sententia asserentium Petri tum priorem tum posteriorem epistolam esse ad Iudæos conscriptam. Oportuit hæc addidisse in hac posteriori editione ad diluenda quæ ab aliquo obiicie- bantur.

A

C

E

A bantur. Sed prosequamur ex instituto Apostolicas traditiones, quæ ex Apostolicis scriptis tamquam è fonte manarunt.

Quòd enim idem Apostolus in fine epistolæ, illos ad quos scribit, admonet vt salu- rent se inuicem in osculo sancto: nostri instituti ratio postulat, vt de antiqua ab Apo- stolis instituta Christiana salutatione osculo sancto impartienda (quod pertinet ad anti- quos Ecclesiæ mores) paulo fusiùs agamus. Non enim id Petrus tantum, sed & Paulus faciendum præcepit, vt cum ad Romanos vel ad Corinthios iterum, aut ad Thessalo- nicensis scripsit epistolas. Id ipsum etiam facere suis epistolis consuevit Ignatius, cum diuersas ad suos daret. Cum verò iidem Principes Apostolorum salutationem mutuan- non osculo tantum, sed sancto planè dandam esse præscriperint; diuersam sanè eam ab illa fuisse, quam Gentiles inter se consueuerunt impartire, certum est. Quodam enim vsu receptum erat, quoties sibi obuiarent inter ambulandum amici, se inuicem osculo salu- tare, quam quidem consuetudinem vt permolestam, & frequentibus occurssionibus fasti- dium asserentem, Tiberius lege sancita tollendam curauit: sed (quod probauit euen- tus) plus lege valuit inolitus vsus. vnde Martialis, qui vixit temporibus Domitiani, hæc ad Linum:

Bruma est, & riget horridus December.

Audes tu tamen osculo niuali Omnes obuus hinc & hinc tenere, Et totam, Line, basiare Romam.]

Et ad Bassum: Effugere non est, Bassè, basiatores: Instant, morantur, persequuntur, occurrunt, Et hinc, & illinc, vsquequaque, quacumque.]

C

Erant quidem eiusmodi oscula, pacis & amoris symbola: quæ non tollenda, sed mo- deranda inter Christianos curarunt Apostoli, dum eos se inuicem salutare debere osculo sancto, sæpè admonuerunt. Illa planè sancta oscula dicta esse reperiuntur quæ in sacris conuentibus illorum verborum adiuncta salutatione, Pax tecum, adhiberi consueue- runt. Agens de his Iustinus Martyr, hæc ait: Precibus finitis, mutui nos inuicem osculo salutamus.] Post osculum sequi administrationem Eucharistiæ, fusiùs tra- dit. Origenes de eiusmodi Apostolica institutione & Ecclesiæ vsu hæc scribit: Ex sermone Pauli (scilicet cum dicit: Salutate vos inuicem osculo sancto) mos in Eccle- sia traditus est, vt post orationes osculo se inuicem suscipiant fratres. hoc autem osculum sanctum appellat Apostolus: quo nomine illud docet primùm, vt casta sint oscula quæ in ecclesiis dantur; deinde vt simulata non sint, sicut fuerunt Iudæ. Oscu- lum verò fidele primò castum sit, deinde pacem in se simplicitatemque habeat in cha- ritate non ficta.] hucusque Origenes. Hæc admonuit Athenagoras Christianus philosophus, his scilicet verbis: Tam accuratè temperare osculum, seu potiùs adora- tionem salutationis oportet: ne si quo modo paucillum mens polluta fuerit, ab æter- na vos vita proscibat Verbum.] Agens de eodem Tertullianus, illud appellat signa- culum orationis.

Cyrillus Ierosolymitanus discriminans sacrum osculum à profano, sic ait: Nec hoc ita accipias, quasi osculum illud sit huiusmodi, quale in foro inter omnes ami- cos esse consuevit; neque enim tale est. Hoc igitur osculum animos mutuo conciliat, & omnem malorum obliuionem illis spondet; signum igitur est hoc osculum reconciliatio- nis animorum, vniuersæque iniuriarum memoriæ deletæ.] & post aliqua: Igitur osculum hoc, quo in sacris vtitur, reconciliatio est, atque idcirco sanctum, de quo & Paulus dicit: Salutate vos inuicem in osculo sancto. Et Petrus inquit, in osculo dilectionis.] Chryso- stomus post multa in hanc sententiã dicta, hæc addit: Quin de osculo sancto aliud quoque afferrî potest. Quid tandè? Templum Christi sumus: itaque templi vestibula & aditum osculamur, cum alij alios osculamur. An non cernitis, quot nam homines etiam huiusce templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admouentes? Ac per has portas & ianuas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur, cum communicamus. Nostis enim vos qui mysteriorum participes estis, quid dicam. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cum corpus Dominicum excipit; eaque præsertim de causa tum mutua oscula iungimus. Audiunt qui obscœna

XXIII. SALVATIO IN OSCULO SANCTO.

Rom. 16. 1. Cor. 16. 2. Cor. 13.

1. Thes. 5. Ignat. epist. ad Antioch. & ad Tar- senus.

Sueton. in Tib. c. 34.

Martialis. lib. 7. epig.

Martialis lib. 11.

XXIV. DE OSCULO PACIS.

Iustin. orat. ad Antonium Imp. Orig. in ep. ad Rom. c. 16.

Athenag. orat. ad Christ. Tertull. lib. de orat.

XXV. Cyrillus. ca- tech. myst. 5. DVPLEX OSCULI GENVS.

Chrysost. hom. 30. in epist. 2. ad Corinth. c. 13.

obscœna loquuntur & qui conuitia proferunt, & horrescant, cogitantes quale os deturpent ac decorent. Audiant qui obscœnè osculantur, &c.] De adiunctione verò illorum verborum, quibus osculando pax impartitur, hæc Augustinus^a: Post orationem Dominicam, quam accepistis & reddidistis, dicitur, Pax vobiscum. & osculantur se inuicem Christiani in osculo sancto, quod est signum pacis, si quod ostendunt labia, fiat in conscientia, id est, quomodo labia tua ad labia fratris tui accedunt: sic cor tuum à corde illius non recedat.] hæc ipse.

Nec verò quis putet hæc ita promiscuè tunc agi solita esse, vt viri feminas, & feminæ viros sic indistinctè se mutuo, & imparito osculo, salutare. Nam (vt suo loco dicemus) in ecclesia seorsum viros à mulieribus agere consueuissè, certissimum est. At quoniam ea nihilominus adhibita cautela, adhuc inter se inuicem osculantes siue viros, siue feminas, fraus aliqua, arte diaboli, aliquando irrepsisse videretur; in nonnullis ecclesiis sacram osculari tabellam mutauit vsus, & quidem laudabilis. Nam & prudentiores Gentiles vitasse dicuntur osculum formosorum, vt de Agesilao Plutarchus tradit eo libro qui De audiendis poetis inscribitur. & apud eundem reperies in Amatorio, Cleomachum eiusmodi osculo percitum prodegitte vitam. Quamobrem magna cautela emendata sunt hæc apud Christianos, penes quos omnia sancta, omnia pura prællanda erant: quòd osculo, quo anima ad laborum progressa ostia, coniungitur animæ, interdum in alium transfundi contingeret, ac deperire, secundum ea quæ ex Platonis verbis recitat Gellius^b. Quod verò ad Ecclesiam Dei pertinet: haud recens in mutuis illis osculis, per se sanctis, aliquando se immiscuit libidinis turpitudine, sed antiquitus etiam: quòd non tantum Athenagoræ locus superius citatus innuit, sed & Clemens^c Alexandrinus, dum acriter in prauum quemdam vsum inuectus, hæc ait:

Dilectio autem non in osculo censetur, sed in beneuolentia. Illi autem nihil aliud osculo, quam ecclesias conturbant, cum ipsam intus non habeant amicitiam. Etenim hoc vitæ turpem mouit suspicionem, & maledicentiam, quòd imprudenter osculo vterentur, quod esse oportebat mysticum; id sanctum vocauit Apostolus. Regno dignè gustato, ore modesto & clauso beneuolentiam animi ostendamus, per quod maxime se exerit mansuetudo morum. Est autem aliud quoque osculum incestum, veneno plenum, sanctitatem simulans. An nescitis, quòd etiam phalangia si ore tantum tangant, graues dolores hominibus afferunt? hæc ille. Ait autem alibi idem Clemens^d de modo osculandi: Non ergo temerè pueris præcipimus, auribus eos apprehendentes, vt osculentur eos qui ad ipsos attinent, hoc vitæ tacite significantes, ingenerari per auditum sensum dilectionis.] & Plautus^e:

Sine te prebendam auriculis, sine dem suauium.] & Tibullus^f:

*— natusq; parenti
Oscula compressis auribus eripiet.]*

At hæc remota procul fuisse ab osculo sancto putamus: nullum enim vquam de his legimus penes Christianos exemplum. Et hæc de moribus Ecclesiæ in osculo sancto.

Rursum verò, quòd idem Petrus Apostolus in fine eiusdem epistolæ, sicut & in exordio eius, gratiam impartiendo, saluter; sicut in secunda etiam epistola fecisse constat: & quòd insuper eadem salutatione vtatur sæpè Apostolus Paulus, atque ad Thessalonicenses scribens, hæc dicat in fine^g: Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola: ita scribo. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.] quodque etiam Ioannes^h eadem salutatione vtatur: planè significatur, Apostolorum exemplo in Ecclesiam introductum, vt in Apostolicis litteris gratia salutando impartitur: nam Ignatius etiam in salutatione eodem vsus est caractere, & ceteri post eum Episcopi Antiocheni. Vnde Gregoriusⁱ Papa scribens ad Anastasium Episcopum Antiochenum, hæc ait in fine: Amen: Gratia. quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, vt de S. Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed & noster: sicut enim magistrum eius Apostolorum Principem habemus communem, ita quoque eiusdem Principis discipulum nullus habet priuatum.] in epistola enim Ignatij ad Ephesios eadem duo verba scripta reperiuntur, à ceteris autem excidisse putantur.

Ex Apostolica igitur traditione & exemplo manauit, vt Romanus Pontifex Apostolicis litteris quempiam salutando, vnà cum Apostolica benedictione gratiam impartiat. In-

^a Aug. ser. 83 de diuersis.

XXVI. ADHIBITA CAUTE LA PERICULO.

^b Gell. lib. 19. c. 11.

^c Cle. Alex. Pædag. lib. 3.

^d Cle. Alex. Strom. lib. 5.

^e Plaut. in Pænulo. ^f Tibul. lib. 2.

XXVII.

APOSTOLICA SALUTATIO.

^g 2. Thes. c. vlt. in fi.

^h 2. Ioan. 1.

ⁱ Greg. epist. 37. in iudic. 13.

A Institutio hæc est quidem Apostolica: nam vsque ad Christi ascensionem, pacis tantum verbo aliquem salutare moris fuit, vt in antiquo Testamento plura exempla superunt, & in nouo de Christo, qui eodem pacis nomine salutare consueuit discipulos; quos, vt eodem etiam modo, cum in alienas domos introirent, in eis agentes salutare. admonuit. Perseuerauit verò idem vsus apud Iudæos, vt pacis nomine salutare. Vnde Tertullianus^a: Nam & hodie, inquit, Iudæi in pacis nomine appellant, & retrò in scripturis sic salutabant. Sed (vt idem auctor ait) eidem pacis nomine salutationi Apostoli & gratiam addiderunt, immò & præmiserunt: quòd videlicet tam sublimis gratiæ restitutæ per Christum generationi humanæ annuntiatores essent. Hactenus de Petri epistola; quam absque aliqua dubitatione, totius Catholicæ consensu Ecclesiæ semper receptam fuisse constat, quamque à Marco Euangelista ex Hebræo fuisse translata, affirmare videtur Hieronymus^b, dum postquam egit de Euangelio à Marco conscripto, sed à Petro accepto, hæc ait: Denique & duæ epistolæ, quæ feruntur Petri stylo inter se & caractere discrepant, structuraque verborum. Ex quo intelligimus, pro necessitate rerum, diuersis eum vsus interpretibus. Planè dum apud Petrum Marcus fuit, functum fuisse munere interpretis, omnes affirmant. Sed de interpretis munere agemus paulo inferius.

Marcus igitur, quem quòd vnice eum diligeret; Petrus in dicta epistola filium suum appellat, hoc eodem anno, antequam Alexandriam proficisceretur, Euangelium scripsit: sed qua ratione ad id agendum impulsus, & an Latine vel Græcè scripserit, à nobis est exquirendum: at quæ ad rationem temporis ac loci spectant, ex instituto antea omnia examinianda proponimus. Cum enim (vt nuper diximus) Eusebij^c constet auctoritate, Marcum anno tertio Claudij, Olympiadis ducentessimæ quintæ tertio anno, Christi verò quadagesimo quinto, Alexandriæ Euangelium annuntiare cœpisse; eiusdemque auctoris & aliorum testimonio liqueat, antequam Roma mitteretur Alexandriam, ipsum sacrum Euangelium conscripsisse: planè compellimur dicere, hoc ipso anno, post scriptam à Petro eam epistolam, Marcum id præstitisse. Cui quidem veritati Euthymius^d & alij ad stipulantur, qui tradiderunt, scriptum esse à Marco Euangelium post annum decimum à passione Christi. Vnustantum ab his discrepat Irenæus^e, dum ait id factum à Marco post obitum Petri & Pauli Apostolorum: cui sanè omnes meritis aduerfantur: potissimum cum certum sit, Marcum Euangelistam ante eosdem Apostolos martyrio esse defunctum, nimirum anno octauo Neronis; quod Hieronymus^f & alij omnes testantur. Sicut autem in his quæ ad tempus spectant, omnes ab Irenæo dissentiant, ita etiam de loco scribendi omnes Chrysostomo^g contradicunt, qui ait, Marcum in Ægypto, rogantibus discipulis, scripsisse Euangelium: cui in primis obiicimus Athanasium Alexandriæ & totius Ægypti Episcopum diuersa planè ab eo scribentem: ipse enim in Synopsi ad Constantem Augustum hæc scripta habet de Marci Euangelio Romæ edito: Euangelium secundum Marcum Romæ ab Apostolo Petro prædicatum est, editum verò à beato Marco Apostolo, & ab ipso Alexandriæ postea in Ægypto, & in Pentapoli, & in Libya prædicatum. Hæc Athanasius, cui ceteri scriptores libenter assentiuntur; cum præsertim alij, qui longè ante Athanasij tempora in Ecclesia floruerunt, id egregiè testati sint, vt Papias, & Clemens Alexandrinus, qui & causam simul eiusmodi ab eo susceptæ prouinciæ prodiderunt, vt Eusebius^h tradit his verbis: cum agit de prædicatione Petri à Romanis suscepta: Tanta, inquit, pietatis lux eorum mentibus, qui Petrum audiebant, affulsit, vt non eius sermoni omnino auscultando, non doctrinæ diuinæ prædicationis minimè scriptis proditæ attendendo contenti acquiescerent; sed à Marco Petri comite, cuius Euangelium esse fertur, multis variisque precibus contenderent, vt monumentum illud doctrinæ, quam sermone & verbo illis tradidisset, etiam scriptis mandatum apud eos relinqueret. Nec prius hominem ab se demittunt, quam ipsorum postulatis obsecutus, opus absoluisset. Hanc igitur Euangelij secundum Marcum scribendi causam præcessisse memorant. Cum ergo Petrus Apostolus, diuina Spiritus sancti reuelatione suggerente, intelligeret illud opus editum esse; ferunt eum propenso & alacri illorum hominum studio magnopere fuisse delectatum, hancque scripturam auctoritate sua ratam fecisse, quo in ecclesiis passim perlegeretur, Clemens in sexto libro *ὁπορωπαιστων*, cui etiam testis accedit Papias Hierapolitanus Episcopus, eandem tradit historiam.] hæc Eusebius.

GRATIA ET PAX IN SALUTATIONE.

^a Genes. 43. Ind. 6. c. 19.

^b Luc. 2. 24. Joan. 14. 20.

^c Marc. 10. Luc. 10.

^d Tertull. aduers. Mar. lib. 5. c. 8.

^e Hier. epist. 50. quæst. 11. ad Hebræam.

^f Hieron. de script. Eccl. in Marco cap. 8.

^g Chrysost. hom. 1. in Matth.

^h Euseb. hist. lib. 2. c. 14.

QVAE MARCO SCRIBENDI EVANGELIUM.

XXX. Euseb. lib. 3. c. 11. AB EODEM MARCO IN ITA. SCRIBENDI RATIO.

Tertull. lib. 4. contra Marcion. Clem. in epist. Petri, habetur Tom. 6. Biblioth. f. 100.

XXXI. MARCVS NUMERO LXXII. DISCIPULORVM. Hieron. de Scrip. Eccl. in Marco, c. 5. epist. 150. quæst. 1. Epiph. haeres. 51. Beda in proemio comm. super Marc. Hieron. in scrip. Eccl. in Marco.

Aug. de civ. Dei. Enang. c. 2.

XXXII. MARCVS INTERPRETES PETRI. Papias apud Euseb. ubi sup. Iren. lib. 3. c. 1. Hieron. de Scrip. Eccl. in Marco. Clem. Alex. xam. Strom. lib. 7. Hieron. epist. 150. quæst. 11. 2. Cor. 2. 1. Cor. 7. Hieron. epist. 150. quæst. 11.

Sed quid in super à Papiâ scriptum, quod & à Ioannè presbytero de Marci Evangelio acceperat, idem recenseat, audiamus. sunt hæc Papiæ verba ab Eusebio repetita: Illud presbyter mihi dicebat: Marcus, qui fuit interpret Petri, quæcumque tenebat memoria, scripsit quidem accuratè, sed tamen non eo ordine quo erant à Domino dicta factave. Neque enim Dominum audierat ille quidem, neque erat eum comitatus: sed postea (vt dixi) comes Petri fuit: qui quidem non Domini sermones & præcepta, ea narrandi serie quam Dominus in illis tradendis tenuisset, dicebat: sed eam in prædicando rationem sequēbatur, quam ad auditorum animos instituendos opportunam accommodatamque censuit. Quare in eo nequiquam erravit Marcus, quod quædam, sicut memoriæ ea ante mandauerat, litteris prodidit: quando quidem hoc vnum mente & cogitatione sedulo prospexit, vt nec quidquam eorum quæ audiuisset, præmitteret, nec falsè aliquid iisdem omnino interponeret. Ista quidem à Papiâ narrantur de Marco.] hucusque Eusebius prædicta itaque ratione, Marci nomine editum Euangelium credidisse aliquos fuisse Petri, Tertullianus & alij æque testantur. Intexamus & his Clementis Alexandrini verba de eodem Marci Evangelio Romæ conscripto: Marcus, inquit, Petri sectator, prædicante Petro Euangelium palam Romæ coram quibusdam Cæsariensis equitibus, & multa Christi testimonia proferente, petitus ab eis, vt possent, quæ dicebantur, memoriæ commendare, scripsit ex his quæ à Petro dicta sunt Euangelium, quod secundum Marcum vocatur.] hæc ille: iisdem consentientia Hieronymus tradit.

Epiphanius autem in his à Papiâ discrepat, quod existimavit Marcum vnum fuisse ex septuagintaduobus discipulis. Ceterum Beda Papiæ magis consentiens, ait Marcum natione Hebræum, genere sacerdotali fuisse progenitum, vnumque ex illis fuisse sacerdotibus, qui post Christi ascensionem crediderunt Domino; de quibus Lucas ait: Multa turba sacerdotum obediebat fidei.] In reliquis Epiphanius consentiens his quæ ad Marci Euangelium spectant, hæc ait: Post Matthæum secutus est Marcus, iussus à sancto Petro Romæ Euangelium edere: & vbi scripsisset, mittitur à sancto Petro in Ægyptiorum regionem. Hic autem vnus erat, de septuagintaduobus dispersis ob verbum quod dixerat Dominus: Nisi quis ederit carnem meam, & biberit meum sanguinem, non est me dignus: velut Euangelij verba legentibus clarè indicatur, tamen per Petrum reuocatus, dignus euadit impleri Spiritu sancto, & Euangelium tradere.] hæc Epiphanius. Sed quod ait, Marcum fuisse ex numero septuagintaduorum discipulorum, haud receptum videtur ab aliis; qui à Petro eum tradunt genitum in Euangelio, nec vidisse Dominum. Id Hieronymus, id ipsum Theodoretus in præfatione historiarum sanctorum Patrum, id denique omnes qui locum illum Petri primæ epistolæ sunt interpretati, quo dicit: Salutem vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.] Quod verò Augustinus de Marco dicat, fuisse breuiatorem Matthæi, non ita accipiendum est, vt Euangelium à Matthæo editum Marcus redegerit in compendium, sed quod multa, quæ à Matthæo essent fusius enarrata, Marcus secundum quod à Petro accepisset, breuiori narratione contracta descripsit; cum alioqui ea quæ à Petro prolixiori sermone, vt suam negationem, prolata audisset, vberius quàm Matthæus, scriptis mandarit.

Quod verò tam Papias, quàm Irenæus, Hieronymus, ac denique recentiores Marcum Euangelistam dicunt fuisse interpretem Petri: quænam functio hæc esset, diligentius sanè perquirendum ac inuestigandum est. Adeo enim necessarium esse videbatur Apostolis interpretis ministerium, vt licet Petrus, a mandato Marco Alexandriam, ipso caruerit, tamen alium ad huc fuerit nactus interpretem, nempe Glauciam, vt auctor est Clemens Alexandrinus. Sanè quidem apud Apostolum Paulum eodem functum esse munere Titum, S. Hieronymus tradit scribens ad Hedibiam: immo eius officio adeo Paulum opus habuisse, vt absentia Titi non modicum detrimentum eiusdem prædicationi attulerit, idem ipse ad Corinthios scribens his verbis testatur: Cum venissem Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eod quod non inuenerim Titum fratrem meum: sed vale faciens eis, profectus sum in Macedoniam.] Hæc non alia causa accidisse putauit Hieronymus, nisi quod sicut Petrus Marco, ita & Paulus Tiro vteretur interprete: in cuius aduentu se magnopere gauisum esse testatur, cum ait: Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in aduentu Titi.] Quæ autem (inquit Hieronymus) fuit tanta consolatio, & quæ requies spiritui in præsentia Titi: quem quia non inuenit, vale faciens eis profectus

Sed qualem fuerit huiuscemodi interpretis munus, assequi minime licet, nisi prius quid fuerit loqui linguis, exactè intelligamus. Collatum à Deo linguarum donum fuisse, non tantum ad vtilitatem audientium, sed etiam in signum, demonstrat Paulus; qui de se ipso eadem ex causa: Gratias ago, inquit, Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.] scriptum quippe apud Isaiam fuisse testatur: Quoniam in aliis linguis, & labijs aliis loquar huic.] vnde & subdit: Lingua in signum sunt non Fidelibus, sed infidelibus.] Ceterum sicut alia miracula non semper, sed cum postularet necessitas, erant exhibenda; ita & linguarum donum non temerè ostentandum: aliter linguæ donum in signum infidelibus datum vt crederent, in ipsorum scandalum versum esset: quod his verbis idem Paulus significat, dicens: Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in vnum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idioræ, aut infideles: nonne dicent: Quid insanitis?] Rursum si quis Apostolorum, lingua illorum apud quos concionaretur, vtputa, coram Romanis Latine, vel inter Græcos Græcè loqueretur; eiusmodi potius dicebatur prophetare, quàm loqui linguis; idque perinde erat, ac de rebus diuinis pro concione differere, omnibus audientibus. Nam secundum ea quæ tradit Paulus, tunc quis loqui linguis dicebatur, cum ab his qui aderant, non intelligeretur, prophetare verò, cum omnes qui adessent, ea perciperent. vnde idem Paulus: Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad edificationem, & exhortationem, & consolationem. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat.] Sic igitur loqui linguis, non erat tantum externarum nationum vti sermone, sed & sublimia loqui mysteria, quæ non ab omnibus intelligerentur. vnde & Lucas de his qui Spiritu sancto repleti fuerant, & linguarum donum acceperant. Loquebantur,

Annal. Eccl. Tom. 1. G g 2 tur,

profectus est in Macedoniam? Aliquoties diximus, Apostolum Paulum virum fuisse doctissimum, & eruditum ad pedes Gamalielis: cumque haberet scientiam sanctarum Scripturarum, & sermonis diuersarumque linguarum gratiam possideret, vnde ipse gloriatur in Domino, & dicit: Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum linguis loquor: diuinorum sensuum maiestatem digno non poterat Græci eloquij explicare sermone. Habebat ergo Titum interpretem, sicut & Beatus Petrus Marcum, cuius Euangelium, ipso narrante, & illo scribente, compositum est.] hæc Hieronymus.

Sed quid? num qui, docente Spiritu sancto, linguas omnium didicerat gentium, ad explicationem Græci sermonis indigebat interprete? cum præsertim constet, Paulum non tantum Hebraicis litteris, sed & Græcis fuisse excultum? nam cum opportunum sibi visum est, Græcos citasse auctores certum est. Sed non imus inficias, Hebræo homini, quantumlibet Græcis litteris erudito, haud licuisse Græcam pronuntiationem facile assequi: nam Iosephus Iudæus, qui suos commentarios Græcè conscripsit, qui & plerisque Græcorum in eo genere antecelluit, hæc de seipso testatur: Græcicæ quoque litteraturæ non sine profectu dedi operam: quamuis exquisitam pronuntiandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. Noltri enim homines non suscipiunt eos qui multas perdiderunt linguas, quod studium profanum apud eos habeatur, & seruis commune cum ingenuis: solos autem sapientes suo suffragio pronuntiant, qui legis & sacrarum Litterarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant.] hæc Iosephus de vsu linguæ Græcorum.

Nunc autem quod pertinet ad Apostolos: cum vnà cum ceteris linguis & Græcam fuerint diuinitus assecuti, Deique dona perfecta sint, eos nihilominus Græcam linguam ea facilitate qua Hebræam pronuntiasse, mihi facile persuadeo; nec ea de causa quemquam illorum indignuisse interprete iudico. Aliam ergo exquirere causam opus est, quam verius eos eguisse eiusmodi interpretibus cognoscatur. Adnumeratur inter charismatum dona interpretatio etiam sermonum: nam Paulus cum ea recenseret, aliis dari dicit prophetiam, aliis discretionem spirituum, aliis genera linguarum, aliis interpretationem sermonum: quæ quidem tunc necessaria esse videbatur, cum quis linguis locutus esset: quod idem Apostolus pluribus monstrat, scribens ad Corinthios, vt cum ait: Maior est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur, vt Ecclesia ædificationem accipiat.] & paulo post: Et ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur.] inutile enim fuisse loqui linguis sine interprete, multis admonet: vnde & tacere iubet tales in Ecclesia, cum deesset interpretes.

Sed qualem fuerit huiuscemodi interpretis munus, assequi minime licet, nisi prius quid fuerit loqui linguis, exactè intelligamus. Collatum à Deo linguarum donum fuisse, non tantum ad vtilitatem audientium, sed etiam in signum, demonstrat Paulus; qui de se ipso eadem ex causa: Gratias ago, inquit, Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.] scriptum quippe apud Isaiam fuisse testatur: Quoniam in aliis linguis, & labijs aliis loquar huic.] vnde & subdit: Lingua in signum sunt non Fidelibus, sed infidelibus.] Ceterum sicut alia miracula non semper, sed cum postularet necessitas, erant exhibenda; ita & linguarum donum non temerè ostentandum: aliter linguæ donum in signum infidelibus datum vt crederent, in ipsorum scandalum versum esset: quod his verbis idem Paulus significat, dicens: Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in vnum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idioræ, aut infideles: nonne dicent: Quid insanitis?] Rursum si quis Apostolorum, lingua illorum apud quos concionaretur, vtputa, coram Romanis Latine, vel inter Græcos Græcè loqueretur; eiusmodi potius dicebatur prophetare, quàm loqui linguis; idque perinde erat, ac de rebus diuinis pro concione differere, omnibus audientibus. Nam secundum ea quæ tradit Paulus, tunc quis loqui linguis dicebatur, cum ab his qui aderant, non intelligeretur, prophetare verò, cum omnes qui adessent, ea perciperent. vnde idem Paulus: Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad edificationem, & exhortationem, & consolationem. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat.] Sic igitur loqui linguis, non erat tantum externarum nationum vti sermone, sed & sublimia loqui mysteria, quæ non ab omnibus intelligerentur. vnde & Lucas de his qui Spiritu sancto repleti fuerant, & linguarum donum acceperant. Loquebantur,

Annal. Eccl. Tom. 1. G g 2 tur,

tur, ait, variis linguis Apostoli.] sed quid? magnalia utique Dei, profunda scilicet & ar- A
cana mysteria. Sic Paulus: Sapientiam, inquit, loquimur inter perfectos.]

XXXVI. Porro hac ex parte, linguarum non erant in signum infidelibus, qui non intelligentes quae dicerentur (vt idem ait Paulus) potius scandalizarentur quam aedificarentur: sed illud potius, quod Iudaei homines, vel alij, qui linguarum dono essent imbuti, omnium gentium idiomate loquerentur. Sed sic loquentibus non erat opus interprete, cum proprio illorum quibus loquerentur, vterentur sermone: nisi (quod ait Theodoretus^a) cum inter eos, vtputa, Graecos Graecè concionarentur, alij rursus diuersarum nationum essent in auditorio, qui Graecum ignorarent sermonem, his tunc satisfaciebat interpres. Verum tunc maior interpretum incumbere necessitas, cum quae ab Apostolis dicta essent capiti difficilia, interpretes elucidarent. Certè quidem quam sublimis esset Apostolicus sermo, vel ex his aliqua ex parte metiri licet, quod scribentes illi epistolas, licet ad hoc scriberent, vt quae litteris mandarent, ab omnibus intelligerentur, & opere perficerentur; tamen multa in eis esse obscura, quae non vno vel altero, sed pluribus interpretibus eguerint, nemo non videt. Quid igitur accidisse putandum, cum linguis, hoc est, de Deo sublimia loquerentur, cum id accideret, quando humile genus dicendi ex industria affectarent? nam de se Paulus^b: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamen quam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis.] ac rursus^c: Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.] Verum quantumlibet ipse Paulus ac ceteri Apostoli sic loquendo, audientium vtilitati consulerent; patiebantur tamen interdum diuina, cum diuinus Spiritus eorum mentes attollens, sublimia per eos loqueretur. vnde & idem Paulus: Qui, inquit, loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mysteria.]

XXXVII. Ad haec, neminem puto existimaturum, Apostolos, cum gentibus praedicarent Euangelium, aliis vsos fuisse linguis ab his quibus gentes illae vterentur, quibus Dei verbum annuntiauerunt: inutilis enim & ostentantium res potius quam Apostolorum visa fuisset: quod vitio dat Paulus Corinthiis; à quo etiam eos reuocare conatus est. hinc Theodoretus: Reprehendit, inquit, Apostolus illorum (Corinthiorum scilicet) gloriae cupiditatem, & deinde vsu docet. Id enim datum erat praedicatoribus propter diuersas hominum voces, vt qui ad Iudaeos veniebant, illorum lingua vrentes, diuinam afferrent praedicationem; & cum Persis rursus differentes, & cum Scythiis, Romanis, & Aegyptiis, singulorum vocibus vrentes, Euangelicam doctrinam praedicarent. Superuacaneum erat ergo iis qui Corinthi differabant, vt voce Scytharum, vel Persarum, vel Aegyptiorum, qui illos audire nequibant.] haec ille. Quod igitur in aliis reprobatum est ab Apostolis, ipsos factitasse, turpe est opinari. Sic ergo hac ex parte non fuit illis opus habere secum interpretes, cum illorum ad quos profecti essent, vterentur sermone. Vnde (sicut diximus) duplici tantum ex causa illis inseruiebant interpretes: Vel cum alicui genti ipsis loquentibus, puta Romanis, in auditorio essent alij qui Latinum sermonem, quem illis loquerentur Apostoli, penitus ignorarent; tunc enim officium desiderari videbatur interpretis: Vel cum capiti difficilia iisdem (vt diximus) Apostoli locuti fuissent, tunc erat interpretis eadem explanare. His etiam addere possumus interpretationem Apostolicarum epistolarum: nam licet ad vnam vel aliam illarum darentur Ecclesiam, opera tamen interpretum communes omnibus reddebantur: vt dictum est nuper de Petri epistolis, quae ex Hebraeo à diuersis interpretibus in aliam linguam versae, sparsae sunt in Ecclesiam: vt etiam dicere possumus de epistola Pauli ad Hebraeos scripta Hebraicè à Barnaba, vel Luca (vt auctor est Clemens^d Alexandrinus) Graecè reddita.

XXXVIII. Quod autem aliquis ista nostra impugnans existimari, fuisse opus interprete sanctis Apostolis in communi colloquio, eò quod sicut his, qui cetera Spiritus dona, vt prophetiae vel signorum gratiam, adepti sunt, non semper est in eorum potestate illa praestare, sed cum id iuberet idem Spiritus sanctus: ita Apostolos linguarum donum à Domino consecutos, non semper habuisse in potestate linguis loqui, sed cum vellet ipse Spiritus sanctus priuato quodam impulsu, quo si carerent, tum in familiaribus colloquijs opus habuissent interpretibus, in hocque inseruisse Paulo Titum, & Marcum Petro ad conuersionem Gentilium. At istis planè aduersantur quae habet Paulus in prima epistola ad Corinthios capite decimoquarto, cum reprehendens eos qui ostentationis causa potius

^a Theod. in epist. 1. ad Cor. c. 14.

APOSTOLICVS SERMO SVBLIMIS.

^b 1. Cor. 3.

^c 1. Cor. 14.

MVNERA INTERPRETYM.

^d Clemens Alex in annot. in epist. Pet in su. Tr. 6. Bibl. saec.

A potius quam aedificationis loquerentur linguis: satis ostendit in eorum fuisse arbitrio collocatum, loqui linguis. Sed de interpretibus haecenus: ad Marcum iterum redeamus.

Cum omnium sententia constet Marcum Euangelium scripsisse Romae dum esset: Graecè ne, an verò Latinè scripserit, dubitatum est à pluribus. Hieronymus^a scribens ad Damasum, eius potius videtur fuisse sententiae, vt Marcus Graecè scripserit, dum ait: De nouo nunc loquor Testamento, quod Graecum esse, non dubium est, excepto Apostolo Matthaeo, qui primus in Iudaea Euangelium Christi Hebraicis litteris edidit.] Id ipsum Augustinus^b his verbis: Horum sanè quatuor solus Matthaeus Hebraeo scripsisse perhibetur eloquio, ceteri Graeco.] Porro vetus liber de Romanis^c Pontificibus, qui fertur nomine Damasi, Marcum Latino sermone Euangelium suum scriptis mandasse, non obscurè significat. Item quae Graeci^d & Syri in eam proliuiores videntur fuisse sententiam: neque aliud voluisse videtur Gregorius Nazianzenus^e, dum ipsum Italis scripsisse Euangelium testatur his verbis:

*Marcus at Ausonia Christi miracula genti
Hac memorat, Petri nixus sermone fidej.*

Suadet hoc ipsum & ea potissimum ratio, quod Marcus cum esset (vt pluribus diximus) interpres Petri: si in gratiam Romanorum (quod habetur exploratissimum) Euangelium scripsit; quænam suberit causa, vt Graecè potius quam Latinè scriberet: cum praesertim Tiberij Imperatoris auctoritate^f & exemplo eadem Graeca lingua Romae apud optimos iam exolesceret; & Latina (vt satis superius narratum est) Graeca postposita, principem locum sibi in omnibus vendicaret: nam & Claudius Imperator, sub quo à Marco scriptum est Euangelium, non tantum non permisit Romanis Graeco aliquando loqui sermone; sed & Graecum hominem, Latini prorsus sermonis ignarum, Graecè loquentem, magistratus abdicatione damnauit: quod Suetonius tradit his verbis: Splendidum virum, Graecique prouinciae principem, verum Latini sermonis ignarum, non modò albo Iudicum erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit: nec quemquam nisi sua voce, vt cumque quis posset, ac sine patrono rationem vitae passus est reddere.] Haec cum scribat Suetonius; quænam, quæso, causa Marcum mouere potuit, vt scribens non solum Romanis, sed Italis omnibus, Graecè potius quam Latinè Euangelium scriptum tradiderit? Non igitur Marcus in Senatorum aliorumque nobilium Romanorum ciuium, qui Graecas litteras callerent, quos Graecè loquentes poenam sequi cognosceret, neque etiam in imperiti vulgi gratiam illud Graecè scripsisse potuit.] penes quos Graecus sermo vilescerebat, vsu meretricio infamatus. vnde Iuuenalis^g:

*Nam quid rancidius, quam quod non se putat vlla
Formosam, nisi quae de Thysca Graecula facta est:
De Sulmonensi mera Cecropis: omnia Graecè:
Cum sit turpe magis nostris nescire Latinè.
Hoc sermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid vltra? &c.]*

Apud honestiores secus: qui etiam si Graecè loqui vellent, vt plurimum nescirent: nam quid putandum de ceteris, si, qui Graecorum prouincijs praeficerentur inagistratus, Graecè loqui nescirent? Certè quidem nec omnes ipsos Romanos, qui Graecorum prouincijs administrandis praeficiebantur, calluisse Graecorum linguam, ea quae scribit Philostratus^h in Apollonio, satis declarant; qui ipsum hinc verbis allocutum esse Vespasianum Imperatorem testatur: Nunc de ducibus aliquid restat dicere, qui ad populos gubernandos proficiscuntur, nò sanè de his quos ipse dedita opera mittis; his enim ex optimorum numero lectis magistratus dabis: sed de his loquor, qui forte magistratus accepturi sunt: hos enim gentibus, ad quas gubernandas eos mittes, accommodatos esse dico oportere; quod fors patitur, vt qui Graecè sciunt, Graecis praesint; qui autem Romanè loquuntur, his praesint qui eandem locutionem habent. Cur autem id mihi in mentem venerit, explicabo. Dum in Peloponneso versarer, vir Graeciae praesidebat ignarus Graecae linguae: ita vt nec ipse Graecos, nec ipsum Graeci loquentem vllatenus intelligerent. errabat igitur ipse plerumque, & in multis etiam fallebatur: socij namque, & iudiciorum ministri pecunia corrupti, peruersè causas iudicabant, calumnias in Praesidem velut in seruum referentes.] haec ille: quae recitasse non piguit, vt ex his intelligamus, Graecorum linguam panè exoleuisse in Vrbe; cum qui prouincijs praeficerentur Romani, eandem

XXXIX.

^a Hieron.

epist. 123.

^b MARCVS

NVM GRAE-

CE VEL LA-

TINE SCRIP-

SERIT.

^c Aug. de con-

sens. Euang.

lib. 1. cap. 2.

^d To 1. Conc.

in Petr.

^e Not. Genes.

in Chron.

^f Greg. Na-

zianzen. in

carmino de

quat. Euang.

XL.

^g Sueton. in

Claudio,

cap. 16.

^h Iuuenalis

Satyr. 6.

NOBILIO-

RES LATI-

NE POTIUS

QUAM

GRAECE

LOQUE-

BANTVR.

ⁱ Philostr. in

Apollonio,

lib. 5.

discere non curarent. Ex his itaque perspicuum reddi potest, magis fuisse consentaneum, A vt Marcus Romanis scripturus Euangelium Romana lingua, non Græca vsus fuerit.

XLII.

Præterea si (quod dictum est superius, omnium ferè antiquorum Patrum testificatio- ne) Marcus ex Petri prædicatione quod excepit Euangelium scripsit: cum certum sit, Petrum Romanos homines nonnisi lingua Romana esse allocutum: quo modo esse po- tuit, vt quæ Latinè dicta audiebat, Latinis scribens, Græcè potiùs describeret: cum alio- qui, etiam si Petrus alio idiomate, puta Græco vel Hebraico vsus esset, quod ipse (vt dictum est) munere fungeretur interpretis, Latina illa reddere debuisset? Interpretis enim munus est, ea quæ peregrina lingua dicta sunt, in ipsorum linguam, quorum gra- tia munus subit, quàm facillimè potest, reddere. Ad hæc insuper alia ratione pruden- dens lector, qui Græcas litteras calleat, intelliget Marcum scripsisse Latinè: nam si Græ- cum eiusdem Euangelij textum exactè disquirat, reperiet in eo esse nonnullas Græcas B voces improprias, quas cognosceret ex Latino originali esse in Græcum semilatinè trans- latis; quas singulas enumerare, non est præsentis vel instituti, vel otij, præsertim cum eas disertissimum virum Guilieum Sirtlerum Cardinalem Bibliothecarium adno- tasse sciamus. His igitur propè necessariis rationibus non solum suademur, sed obstri- cti fermè deuincimur, atque planè cogimur affirmare, Euangelium Marci ab eo Latinè potius quàm Græcè esse concryptum. Fertur^a traditione magis, quàm antiquorum cer- to testimonio, ipsum Marcum Euangelium suum, quod Romæ Latinè scripserat, cum Aquileiæ moraretur, missus illuc à Petro ad eam erigendam Ecclesiam, in Græcum trans- tulisse, ipsumque originale Aquileiæ diutius asseruatum, Venetias demum esse transla- tum. Sed de Marci Euangelio satis.

MARCUS EVANGELIUM B LATINO IN GRÆCUM TRANS LATVM.

^a Petr. Episc. Aquil. in ca- tal. li. 4. c. 86.

XLIII.

De Marco rursus illud etiam queritur: num hic, qui Euangelium scripsit, idem sit C cum eo qui à Luca^b dicitur filius Mariæ, Ioannes nominatus, cognomento Marcus, apud quem Ierosolymis Ecclesia colligebatur: ac etiam num ille Marcus, qui à Paulo^c Apostolo consobrinus Barnabæ est appellatus, vnus idemque sit cum altero eorum: de hoc enim Paulus scribens ad Colossenses, hæc ait: Salutem vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ.] quorum nominum expressione, atque distinc- tione, redarguitur Nouatoris inficitia, qui legens eundem Paulum ad Philemonem hæc scribentem; Salutem te Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas] ille, expuncto conimate inter Marcum & Aristarchum posito, Marcum alium quempiam introduxit cogno- mento Aristarchum. Item queritur, an alium præter nominatos sit reperire Marcum.

MARCUS FLVRES. ^b Act. 12. ^c Coloss. 4.

XLIII.

Ad has perplexas de Marci nomine ambiguitates tollendas, illud primùm disquirendum nobis est, num Ioannes cognomento Marcus idem sit cum illo qui dictus est Mar- cus consobrinus Barnabæ. Vnum quidem eundemque fuisse Ioannem Marcum, & Ioan- nem consobrinum Barnabæ, satis Lucas persuadet, dum ait^d, Ioannem adhæsisse Pau- lo & Barnabæ, cum illi Antiochiæ accepissent Apostolatam; illumque esse cognomina- tum Marcum, idem Lucas^e inferius docet: cuius occasione, quod semel recessisset ab eis, & Paulus illum amplius recipere noluisset, orta dissensione inter eos, Barnabas (sic dispensante Spiritu sancto) cum relicto Paulo Marcum assumpserit, eundemque in pa- trium solum Cyprum secum perduxerit, euidentem est coniectura, eundem Marcum Bar- nabæ consobrinum fuisse. Hæc ex diuinis Scripturis in hunc modum testata, Alexander^f Græcus auctor, qui Acta Barnabæ est persecutus, confirmat, qui & sanguinis coniun- ctionem inter ipsos intercedentem recenset.

^d Act. 13.

^e Act. 15.

DE MARCO CONSOBRINO BARNABÆ.

^f Apud Me- saph. die 11. Ienij.

XLV.

Ex his planè erroris redarguitur Dorotheus, qui in sua Synopsi quamplurima consar- E cinauit mendacia, dum distinguens Marcum consobrinum Barnabæ à Ioanne cogno- mento Marco, illum quidem Ecclesiæ Apollonidis, hunc verò Byblidis prepositum dicit Episcopum. Ex iisdem igitur (quod obseruatione dignum est) & illud compertum habe- tur, eundem Ioannem cognomento Marcum à Paulo aliquando reiectum, ab eodem iterùm postea fuisse susceptum; eundemque vnà cum Paulo in prædicatione Euangelij egregiam nauasse operam, id Paulo attestante, cum ad Colossenses scribens hæc ait^g: Salutem vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis madata, & Iesus, qui dicitur Iustus: qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adiu- tores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio.] hæc Paulus, Romæ dum esset. Accer- suerat illum Paulus, scriptis item Romæ litteris ad Timotheum his verbis^h: Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerio.] Ad Philemonemⁱ item, Roma

MARCUS ITERVM SECVTVS PAVLVM. ^g Coloss. 4.

^h 2. Tim. 4. ⁱ Ad Phi- lem. in fin.

A Roma scribens, eundem Marcum, vnà cum ceteris, adiutorem suum appellat.

His igitur in hunc modum perspicuè elucidatis, ea remanet dubitatio inuestiganda, an idem Ioannes cognomento Marcus consobrinus Barnabæ, vnus idemque sit cum Marco, qui Romam proficiscentem Petrum secutus, Euangelium scripsit, quem Petrus filium suum appellat. Equidem qui in his peruestigandis non habuerint exactam in pri- mis temporum ac rerum gestarum rationem, errore labi, licet inuiti, coguntur. Nam Hieronymus in commentario in Pauli epistolam ad Philemonem, vbi de dicto Marco fit mentio: Marcum, inquit, ponit, quem puto Euangelij conditorem.] affirmat hoc ip- sum idem qui supra Alexander in Actis Barnabæ, Nicephorus^a, & si qui alij recentiores. Ceterùm cum hoc ipso tempore, quo Marcus Euangelista Romæ agebat, & inde Alex- andriam concessit, & in prædicatione Euangelij in Ægypto diutius est commoratus, B quin (quod ait Athanasius^b) & in Libya & Pentapoli Euangelium prædicauit: eodem quinimodò hoc ipso, vel saltem superiori anno (vt paulo inferius demonstrabimus) Ioannes ille cognomento Marcus Ierosolymis^c Paulo & Barnabæ adhæserit, eosdem- que ad prædicationem Euangelij postea secutus fuerit, indeque Barnaba à Paulo diuiso, Ierosolymam primò, ac deinde Cyprum petierit, ac demum (vt dictum est) ad Pau- lum redierit: planè constat, ex temporum, locorum, ac rerum diuersitate, eosdem inter se esse distinctos. Nouerunt hoc ipsum & maiores: Basilius^d enim, eo tempore quo Paulus Romæ agebat, quocum (vt diximus) aderat Marcus consobrinus Barnabæ; Marcum Euangelistam Alexandrinam Ecclesiam excoluisse testatur. Apud Isidorum^e quoque, diuersum esse Marcum Euangelistam à Ioanne qui cognominatus est Marcus, legimus. Ex his igitur corrigendi sunt, qui dixerunt Marcum Euangelistam illum esse, qui filius C Mariæ Ioannes dictus, Marcus cognomento est appellatus.

XLVI.

MARCUS EVANGELI- STA DIVER- SVS A CON- SOBRINO BARNABÆ

^a Niceph. lib. 2. cap. 15. ^b Athanas. in Synopsi. ^c Act. 12. ^d Bas. adu. Eunom. li. 3. ^e Isid. de vit. & doct. lib. 12. c. 13.

^d Bas. adu. Eunom. li. 3. ^e Isid. de vit. & doct. lib. 12. c. 13.

Mariæ Ioannes dictus, Marcus cognomento est appellatus.

Rursus de eodem Marco idem qui supra Alexander^f reperitur errasse, cum eum annis tantùm nouem Alexandriæ sedisse testatur: nam secundùm Eusebij Chronicon, ab hoc anno quo Alexandriam perrexisse ait, vsque ad octauum annum Neronis, quo martyrio occubuit, non nouem, sed decem & nouem interiacent anni. Sed & illa ore vulgi potiùs decantata, quàm maiorum auctoritate asserta fabella reicitur, qua dicitur, Marcum adeò repugnasse ne Episcopus fieret, quantumlibet esset rogatus à Petro; vt ea de causa pollicem sibi ipse præsciderit: hoc etenim, quod à quodam anachoreta factum esse constat, Marco Euangelistæ imprudenter nimis adscribitur. Nicephorus^g etiam haud recipitur, dum eundem Marcum Euangelistam, quem Petrus (vt vidimus) nomi- nat filium, prognatū dicit ex Petri sorore: haud enim assentiri possumus isthæc absque aliqua antiquorum testificatione asserentibus. Quod spectat ad Ecclesiam in Ægypto à Marco collectam, de ea agemus inferius pluribus. Illud in præsentiarum præterisse non liceat, Alexandrinam Ecclesiam ea etiam de causa primum locum post Romanam obtinuisse, quòd Marcus eamdem Petri nomine id statuentis erexit; quòd Gelasius testatur his verbis^h: Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine à Marco eius discipulo & Euangelista consecrata est: ipse enim à Petro Apostolo in Ægyptum directus, verbum veritatis prædicauit, & martyrium consummauit.] hæc Gelasius. Ac de Marco hætenus.

XLVII.

^f Apud Me- saph. die 11. Ienij. DE MARCO COMMENTVM REPEL LITVR.

^g Niceph. lib. 2. cap. 43.

^h Gelasius in decret. de lib. apocryph.

Quòd ad res profanas attinet; consideratione quidem dignum existimamus, quòd hoc ipso anno, quo Romanam Ecclesiam à Petro erectam fuisse monstrauimus, multa à Claudio Imperatore, nonnisi impellente numine, facta esse noscuntur aduersus Gen- tilium superstitionem: nimirum abrogata fuisse complura sacrificia atque festa in ve- nationem deorum solita celebrari: testatur id Dioⁱ his verbis: Post hæc Claudius ter- tium Consul multa sacrificia, multasque ferias abrogauit: nam maior anni pars in his absumebatur, non sine magno Reipubl. detrimento. Igitur eas, & reliqua omnia quæ poterat, contraxit.] hucusque Dio. Hæc licet ille alia ex causa, quam animo conce- pisset, fecisse credatur: nihilominus Deo impellente illud videtur opus aggressus, quòd Petrus consummaturus in Vrbeni aduenerat. Videas itaque, nonnisi nutu diuino quod- dammodò accidisse prælagium, vt cum primum Christiana fides à Petro Romæ plan- tata coalescere cepit, idololatria decrescere atque minui inciperet: accidisseque vt sicut olim apud Philisthæos, cum in templo Dagon Arca fœderis est collocata, idolum suam imbecillitatem cadendo monstrauit; ita etiam Ecclesia Romæ fundata, mox suorum ri- tuum superstitione impietas iacturam pati ibi cœperit.

XLVIII. FVNDATIO- NE ROMA- NÆ ECCLE- SIAE IDO- LOLATRIA DECRESCIT.

ⁱ Dio lib. 60.

CHRISTI
45.

PETRI
I.

CLAVDII IMP.
3.

XLIX.

CAII OM-
NES ABOLI-
TAE IMAGI-
NES.

Rurſus hoc eodem anno illud idem auctor accidiffe teſtatur : quod cum antea, man- dato Imperatoris, omnia Caij ſimulacra ſublata fuiſſent, ſancito nunc edicto, quæcum- que numiſmata viderentur eiſdem Caij effigie conſignata, conſtari ſunt iuſſa, quorum materiam Meſſalina Auguſta in ſtatuum Mneſtei hiſtrionis tranſfundi præcepit. Diui- num planè atque æqua lance penſatum iudicium : nimirum, vt, qui ſuam ſtatuum titu- lo Iouis ære conſtatam in templum Dei inferre paſſet, ipſe in cunctis ſuis imaginibus infame diſpendium pateretur. Quantumlibet enim Iudæi ob necem Chriſto illatam gra- uiora pati commeruiſſent; tamen quoniam in Dei Hebræorum contumeliam Caius ea parabat, digna ſententia præſumptum eius facinus punitum fuit.

IESV CHRISTI
ANNVS
46.

PETRI
ANNVS
2.

CLAVDII IMP.
ANNVS
4.

I.

PETRVS
MITTIT IN
PROVIN-
CIAS DI-
SCIPVLOS.
*Innoc. ep. I.

ANNO, qui ſequitur, à Chriſto nato quadrageſimoſexto, C. Crifpino ſecundùm & T. Statilio Tauro Conſulibus, ſtabilita iam ſede Romana, Petrus Apoſtolus, cui vniuerſi gregis cura à Domino commiſſa erat, ad ceteras Occidentalis orbis partes ad- monens oculos, vt apud omnes prædicatio Euangelica illuceſceret, diſcipulos, quos habebat in diuerſas prouincias amandauit. Velut enim à Sole radij, & è fonte riui, à ſede Petri longè lateſque fides Chriſtiana diſſuſa, vbique eſt feliciter propagata : quod Innocentius^a Papa ad Decentium ſcribens his verbis ſignificat : Quis enim neſciat, aut non aduertat, id quod à Principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari, nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde videatur accipere exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum, in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, & Sici- liam, inſulasque interiacentes, nullum hominum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos quos vene- rabilis Apoſtolus Petrus, aut eius ſucceſſores conſtituerunt ſacerdotes? Aut legunt, ſi in his prouinciis alius Apoſtolorum inuenitur aut legitur docuiſſe? Quod ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur; oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, à qua eos principium accepiffe, non eſt dubium : ne dum peregrinis aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere.] hæc Innocentius.

II.

De his om-
nibus dixi
m. a. in Not.
ad Roman.
Martyrolog.
DISCIPVLI
MISSI A
PETRO.

Quinam verò fuerint, qui diuerſis temporibus ad diuerſas inſtituendas Eccleſias à Petro ſunt miſſi diſcipuli, & ordinati Epifcopi : licet ſcriptorum inopia obſcurum panè remanſerit; aliquot tamen, quos recensitos inuenimus, hic enumerariſſe volumus. Habuit à Petro inſtitutos Epifcopos Sicilia Pancratium, Marcianum, Berillum, & Philip- pum; Capua Priſcum; Neapolis Aſpren, aliter Aſprenatem; Tarracina Epaphroditum; Æquicolæ populi Marcum, alium tamen ab Euangelifta; Ptolemæum Nepe, Romulum Feſulæ; Paulinum Luca; Rauenna Apollinarem; Verona Euprepium; Patauium Pro- docimum; Ticinum Syrum; Aquileia poſt Marcum, Hermagoram; in Galliis Lemo- uicenfes, Tholoſani, & Burdegalenſes Martialem; Tungrenſes, Colonienſes, & Tre- uerenſes Maternum, nec non Valerium; Rhemenſes Sixtum; Arelatenſes Trophimum; Senonenſes Sabinianum; Cenomanenſes Iulianum; Vienna & Maguntia Creſcentem; Catalaunum Memmium; Bituricenſes Vrſinum; Aruernenſes Auſtremonium; Sancto- nenſes Eutropium; Germania Eucharium, Egiftum; & Marcianum; Hiſpania Torqua- tum, Creſiphontem, Secundum, Indaletium, Cæcilium, Heſychium, Euphratium, & alios. In Britannia etiam Petri opera Euangelium penetrariſſe tradunt. haud mirum : ea enim inſula anno ſuperiori à Claudio ſubiugata, ad prædicationem Euangelij patuit aditus. Multa his ſcimus addenda fuiſſe de compluribus alijs, qui à Petro miſſi dicun- tur diſcipuli : ſed temperantiùs agimus, conſultiùs exiſtimantes ex multis pauca refer- re, quàm multa incerta, ac nobis non ſatis explorata coaceruare. Quantum verò tem- poris Petrus Romæ permanſerit, receptor ea videtur eſſe ſententia, vt vſque ad nonum Claudij annum, quo eius edicto Iudæi Roma ſunt pulſi, ibi prædicans Euangelium, ege- rit. Sed de his ſuo loco fuſius agemus inferiùs.

III.

*Iof. antiq.
lib. 19. c. 7.
d. Act. 12.

Hoc eodem anno quarto Claudij inchoato, Agrippa Rex Iudæorum (vt Iofephus^c teſtatur) cum egiſſet ſui regni annum ſeptimum, quorum quatuor ſub Caio, tribus verò ſub Claudio regnauit, miſerando interitu vita functus eſt : cuius obitum Lucas^d mox poſt

CHRISTI
46.

PETRI
2.

CLAVDII IMP.
4.

A

poſt necem Iacobi, & carcerem Petri, recenſuit, vt Dei vindictam aduerſus eum in vltio- nem admiſſorum facinorum declararet. Sic ergo rem geſtam breui compendio perſtrin- gens, ait: Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concio- nabatur ad eos. Populus autem acclamabat, Dei voces, & non hominis. Confeſſum au- tem percuffit eum Angelus Domini, eò quod non dediſſet honorem Deo : & conſum- ptus à vermibus, expirauit.] hæc Lucas. Iofephus verò rem geſtam pluribus proſecu- tus^a, ſic ait: Agrippa Matthiæ adempto pontificatu, ſucceſſorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamque tertium Iudææ totius regni (à Claudio enim integrum acceperat) annum exegerat, cum peruenit in urbem Cæſaream, quæ priùs Stratonis turris dicta eſt : vbi ſo- lemnes ludos celebravit pro ſalute Cæſaris : ad quam feſtiuitatem magna multitudo no- bilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia.

DE INTER-
TV AGRIP-
PÆ REGIS.

*Iofephus
antiq. lib. 19.
c. 7.

B

Eius celebritatis die ſecunda proceſſit manè in theatrum, amictus veſte tota ex argen- to mirabili opere contexta, quæ radiis orientis Solis percuffa, & diuinum quemdam ful- gorem emittens, venerationem cum honore incuriebat ſpectantibus : moxque adulato- res pernicioſi alij aliunde acclamantes, Deum conſalutabant, rogantes vt faueret propi- tius : hæc enim vt hominem reuerſos, nunc agnoſcere & fateri in eo quiddam mor- tali natura excellentius. Hanc impiam adulationem nec ille caſtigauit, nec repulit : pau- loque poſt ſuſpiciens, vidit ſupra caput ſuum bubonem ſuni extento inſidentem : mox- que vt ſenſit hunc eſſe calamitatis nuntium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præ- cordijs indoluit. ſecuta ſunt ventris tormina ſtatim à principio vehementia. Conuerſis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille veſtra appellatione Deus, vitam relinquere iu- beor, fatali neceſſitate coargente veſtrum mendacium : & quem immortalẽ ſaluta- ſtis, ad mortem rapior. Sed ferenda eſt voluntas cæleſtis numinis: neque enim malè vixi- mus, immò tanta felicitate, vt omnes me beatum prædicent. Hæc locutus, creſcente do- lore, diſcruciabatur.

IV.

AGRIPPA
VT DEVS
COLLITVR.

C

Properè igitur relato in regiam, rumor ſparſus eſt, breui eſſe moriturum : quam obrem confeſſum totus populus vnà cum vxoribus atque liberis ſaccum indutus, more patrio, ſupplicabat Deo pro ſalute Regis, omnia miſcens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celliore decubans cubiculo, & in faciem ſtratos humi proſpiciens, non temperabat ſibi à lacrymis. Cruciatu deinde per continuos quinque dies nihil ſe remittente confe- ctus, vitam finiuit, annum natus quartum ſupra quinquageſimum, poſtquam regnaſſet per ſeptennium. Quatuor enim annos ſub Caio Cæſare obtinuit regnum; primùm in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno acceſſit & Herodis tetrar- chia : tribus deinde annis ſub Claudio Cæſare præter iam dictam ditionem, in Iudæa quoque regnauit & Samaria, ſimulque Cæſarea.] & paulo poſt: Superſtites autem ei fuerunt filius quidem vnus Agrippa, annum agens decimum ſeptimum; filia verò tres: ex quibus Berenice nupta erat Herodi patruo, nata annos ſexdecim : reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamne, & Drufilla: hæc ſeptennis à patre deſponſata Iulio Ar- chelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi.]

V.
DIVINA
VLTIO IN
AGRIP-
PÆ M.

D

Sed antequam cetera proſequamur, quæ contigerunt poſt mortem Agrippæ, de ipſius moribus, & obſeruantia rerum Iudaicarum, hæc quæ idem Iofephus enarrat, audiamus: ſic enim ait: Agrippa mitiſſimo fuit ingenio, in exteros omnes æquè beneficus, liberalis, & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus ad adiuuandos præ ceteris in neceſſitatibus : quapropter libenter & continuè degebat Ieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſiſſimus : purus enim erat à contaminamentis omni- bus, nec vlla dies ei præteribat abſque ſacrificio. Accidit aliquando, vt quidam Ieroſo- lymita legis peritus, nomine Simon, aduocata concione per Regis abſentiam agentis tum Cæſareæ, criminaretur illum vt impurum, & arcendum templi aditu, quod non- niſi dignis pateat. Id vbi Præfeſtus urbis illi ſignificauit per litteras, confeſſum accerſi- uit hominem : à quo fortuna repertus in teatro, aſſidere ſibi eum iuſſit: moxque ſedata voce, ac placidè, Dic mihi, inquit, quid tibi non probetur ex his quæ facimus? Qui cum nihil haberet quod diceret, precatus eſt veniam. Tunc Rex, citiùs quàm quiſquam opi- naretur, reconciliatus eſt, clementiam magis quàm iram decere Reges exiſtimans, & le- nitatem magis, quàm celſitudinem : itaque dimiſit eum non ſine munere.] hæc de Agrippæ moribus Iofephus : qui ea quæ poſt ipſius interitum acciderunt, enarrare pergit in hunc modum:

VI.
AGRIPPA
REGIS MO-
RES.

Postquam

VII. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni (*sunt hi Samaritani*) beneficiorum eius obliti, pessimam ei rerulerunt gratiam, conuitia non dicenda iactantes in defunctum. Militum quoque vulgus, qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque (vt poterant) illudebant modis, quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis, conuiuia celebrabant coronis redimiti, & delibuti vnguentis, libantes interim Charonti, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant.] & paulo post: Filius porrò defuncti Agrippæ Romæ erat eo tempore, educabaturque apud Claudium Cæsarem: qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratius autem populis vehementer iratus est. Confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorum mittere, simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici, qui multum apud eum poterant, dissuaserunt, negantes tutum admodum adolefcenti & vixdum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quod viriles etiam possent grauare humeros.

VIII. Cumque viui essent æquum dicere, Cæsar Præsidentem Iudææ totiusque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum Syriæ Præsidentem inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebasteni acriter castigaret, propter iniustam mortuo iniuriam, contumeliasque illatas adhuc iuuenibus: Alam verò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. Nec tamen ei iussioni satisfactum est: missa enim legatione, flexerunt Claudium, vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti, Floro Præsidente: quamobrem Vespasianus victor (vt paulo post dicitur) eos ex illa regione aliò transtulit.] hæc Iosephus; additque in locum Vibij Marfi Syriæ Præsidis subrogatum fuisse Cassium Longinum.

IX. Ceterum Agrippæ defuncti Regis frater Herodes Rex Chalcidis, ius in templum, quod olim suo germano concessum fuerat, à Claudio obtinuit: quod idem auctor testatur his verbis: Eodem tempore & Herodes Dynasta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iusque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse verò Herodes, Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canæi summum pontificatum contulit.] hæc Iosephus; licet mirum in modum confundat ordinem temporum, qui hæc de Herode referat ante annum quinti Consulatus Claudij, qui fuit eius Imperij annus decimus, itemque ante famem illam toto Orbe grassatam, quæ (vt vidimus) anno secundo Claudij accidit, facta esse ponat. Quamobrem cum auctorem in his quæ temporis sunt, sibi ipsi minus constantem, sed valde contradicentem sequi non liceat, quod coniectura suadet, amplectimur.

X. Quod enim morte Agrippæ Regis extinctum simul esset cum illo priuilegium de iure templi, nec in Agrippam iuniorum illud esset collatum; Herodem haud diu post fratris obitum illud à Claudio impetrasse putamus. Rursus verò in successione Iudæarum Pontificum idem sibi ipsi Iosephus contraria scribere planè conuincitur, dum Agrippam Regem antequam moreretur, Matthiam, qui Simoni Cantharæ fuerat subrogatus, in ordinem redegit, restaturque in eodem locum eius substituisse Elioneum Cithæi filium: paulo post verò ab Herode Agrippæ fratre in locum Cantharæ ab ipso priuati suffectum esse Iosephum tradit, nulla de Elioneo habita mentione; cum tamen Cantharam constet ante Matthiam pontificatum gessisse. Sed hæc satis de Iudaicarum rerum presentis anni statu.

XI. Dum hæc agerentur in Iudæa, Paulus & Barnabas, qui (vt diximus) anno superiori solemni ritu ad prædicationem Euangelij Apostolatam acceperant, cum assumpto secum Ioanne, qui cognominatus est Marcus, peragrassent Seleuciam, atque inde Cyprum nauigassent, ac venissent Salaminam, vniuersamque demum insulam perambulassent; Paphum denique venientes, Sergium Paulum Proconsulem naçti, ad fidem Christi conuertunt. Cum autem hic dicitur Proconsul, & auctore Strabone, & aliis exploratum habeatur, Cyprum non Proconsularem, sed prætoriam factam esse prouinciam: cur à Luca Sergius Paulus non Prætor, sed Proconsul nominetur, ea videtur esse ratio, quod eadem

IGNOMINIA AFFECTAE AGRIPPAE FILIARUM.

PRÆSIDES SYRIÆ.

Ioseph. antiq. lib. 20. cap. 1.

IUS IN TEMPLUM HERODES OBTEINET.

Ioseph. antiq. lib. 19. c. 2. Ioseph. antiq. lib. 2. c. 1. in fin.

XI.

Serab. lib. 14 in fine.

A eadem prætoriam prouincia sæpè honoris causa data est administranda Ciliciæ Proconsuli, vt inter alios Publio Lentulo; quod non illi tantum, sed & successoribus æquè esse concessum, par est credere, nam nullibi me legisse memini aliquem insulæ Cypri Prætorum. Sic igitur Sergium Paulum Proconsulem nominatum esse putamus, quod etiam Ciliciam proconsularem prouinciam administraret. Cum verò sui natura esset per se distincta prouincia, eademque prætoriam dicta, nec alteri cuiquam subiecta: ex eo etiam æquè factum est à Patribus, vt Cypri Ecclesia sub nulla alia metropoli censeretur, neque sub Tarfensi Ciliciæ, neque sub Antiochena Syriæ, vel aliis: licet Petrus Fullo hæretiarum Episcopus Antiochenus eam Antiochenæ Ecclesiæ subicere conatus sit; nulla alia ratione, nisi quod Euangelium accepisset ab his qui Antiochiæ fuerant ordinati, Paulo & Barnaba: sed frustratus est suo conatu, vt suo loco dicemus.

B Quod ad conuersionem Proconsulis spectat, quam attigimus, plenius Lucas his enarrat verbis: Cum perambulassent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quemdam virum magum pseudopphetam, Iudæum, cui nomen erat Barieu, qui erat cum Proconsule Sergio Paulo, viro prudente. Hic accersitis Barnabæ & Saulo, desiderabat audire verbum Dei: resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem à fide. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuere vias Domini rectas: & nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret. Tunc Proconsul cum vidisset factum, & credidit, admirans super doctrina Domini.] hæc Lucas.

C Tantum autem absuit vt Elymas magus cæcitate percussus aliquando resipuerit, vt magis ac magis in Euangelicam doctrinam insaniens (quod testatur Dionysius) librum ediderit aduersus Pauli prædicationem & Christi fidem. Cetera autem quæ de prædicatione Pauli & Barnabæ scribit Lucas vsque ad Concilium Ierosolymitanum, quod anno nono Claudij esse celebratum monstrabimus: cum, quo potissimum anno singula sint facta, certa assertione affirmari non possit; ea quam coniectura demonstrat, vtentes ratione, quod singulis annis gestum putamus, quantum fas est, ordine temporum prosequemur.

A Papho igitur nauigantes Paulus & Barnabas, Pergen Pamphylia venerunt: Ioannes verò, qui eos sequebatur Antiochia, Ierosolymam est reuersus. Inde verò Antiochiam Pisidia peruenerunt: vbi ingressi synagogam die sabbati, quo cõuentus Iudæorum fieri consuevit, rogantur ab his qui synagogæ præerant, si haberent exhortatorium sermonem, illum dicerent coram populo. Eiusmodi quoque consuetudo, vt peregrini Episcopi ad concionandum inuitarentur ab eius ciuitatis, ad quam venissent, Episcopo, diu permansit in Ecclesia, immò & canone legitur stabilita. Vnde de ea re conquestus est Gregorius Nyssenus, quod ab Helladio Episcopo Cæsariensi ad id agendum non fuerit inuitatus. Sic inuenies obseruatum apud Ambrosium, sic Alexandria à Cyrillo eius sedis Episcopo. Ex quibus authentica probantur, quæ in apocryphis apud Clementem leguntur in hæc verba, de Episcopo peregrino dum agitur: Si Episcopus vnà cum Episcopo sedeat, eundem ab illo obtinens honorem, rogabisque eum, o Episcope, vt sermones habeat apud populum ad docendum accommodatos (peregrinorum enim exhortatio & admonitio valde accepta & vehementer utilis esse consuevit: Nullus enim propheta, inquit, acceptus est in patria sua) permittes enim ei Eucharistiam offerre: coges eum, vt vel populo benedicat.] hæc ibi. Inde est etiam quod habet Eusebius, S. Polycarpum Smyrnæ Episcopum, Romam sub Aniceto Pontifice venientem, ab eo inuitatum, vt sacrificium sacræ Eucharistiæ offerret. Sed reliqua videamus.

E Concionatus ergo Paulus in synagoga, multos Iudæorum ad fidem Christi perduxit: inuitatusque in sequens sabbatum de iisdem iterum verba facere, cum id præstitisset, & coram frequentissimo vniuersæ ciuitatis populo perorasset, inuidentes Iudæi quod Gentibus aditus pateret ad fidem, grauissimas turbas in Apostolos concitarunt. Tunc Paulus & Barnabas hæc contestati coram ipsis dixerunt: Vobis oportebat quidem primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes, sicut præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, vt sis in salutem vsque ad extremum terræ. Audientes autem Gentes, gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam

Sigon. collect. lib. 1. de vniuers. prouin. c. 14.

Alexand. in Barnaba apud Metaphras. sic. 11. l. 100.

XII. Act. 13.

DE ELYMAMAGO.

Dionys. de diuina nom. cap. 8.

XIII. Act. 13.

PEREGRINI EPISCOPI INVITATI AD CONCIONANDUM.

Concil. Carthag. c. 36. Greg. Nyss. ad Amphiloich.

Ambr. ser. 48. vlt. edit.

Cyrril. hom. 7. c. 8.

Clemens Const. lib. 2. c. 62.

XIV. PAULVS CONTESTAVS IN IUDÆOS TRANSIT AD GENTES.

Euseb. hist. lib. 5. c. 24.

vitam aeternam.] Subdit de Iudæis, qui aduersus Apostolos concitarunt mulieres religioſas, & primos ciuitatis, qui eiecerunt eos extra fines suos. Quare exeuntes (ſecundum præceptum Domini^a) excuſſerunt puluerem de pedibus ſuis in teſtimonium contra illos. Non enim id tantum faciendum aduerſus illos qui eos non recipent, admonerat Dominus, ſed & ritum quemdam, quo agendum eſſet, præſcripſerat; vt idem Lucas, qui hæc ſcripſit, ex verbis Domini recentuit, ſic dicentis^b: Si non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem, qui adhæſit nobis de ciuitate veſtra, exterſimus in vos: tamen hoc ſcitote, quia appropinquauit regnum Dei.]

XV. Conſueuerant Iudæi, maledictionem aliquam imprecando, in aërem puluerem ſpargere, vel è ſe excutere. Eſt de hoc exemplum in primis apud Eſdram^c, vbi hæc leguntur: Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic excutiat Dominus omnem virum qui non compleuerit verbum iſtud de domo ſua, & de laboribus ſuis ſic excutiat, & vacuus fiat. Et dixit vniuerſa multitudo: Amen.] & in iſtis Actis^d Apoſtolorum de Iudæis in Paulum clamantibus, & execrantibus, hæc leguntur: Vociferantibus autem eis, & proiicientibus veſtimenta ſua, & puluerem iactantibus in aërem, &c.] Quid verò ſignificet puluerem de pedibus excutere, cum multa afferantur cauſæ, relinquimus interpretibus pertractandum. Nos Actorum hiftoriam proſequentes, & Pauli & Barnabæ itinera relegentes, quid Iconij, quæ Lycaoniæ eſt ciuitas, quò Antiochia pulſi venerunt, ſint paſſi, in animum ſequentem, quem aggredimur, quia tunc ea contigiſſe putamus, reiicimus.

^a Math. 10.
^b Marc. 6.
^c Luc. 10.
^d Luc. 10.

^e 2. Eſdr. 5.
^f Act. 22.

I. SEquenti anno Domini, quadragefimoſeptimo, Coſſ. M. Vinucio ſecundum & T. Statilio Coruino, auſpicante Claudio iam quintum ſui imperij annum, Paulus & Barnabas pulſi (vt dictum eſt) Antiochia Piſidiæ, venientes Iconium Lycaoniæ ciuitatem, quid illic egerint, Lucas ſummatim proſecutus, & multa præteriens, hæc tantum ait^f: Factum eſt autem Iconij, vt ſimul introirent ſynagogam Iudæorum, & loquerentur, ita vt crederet Iudæorum & Græcorum copioſa multitudo. Qui verò increduli fuerunt Iudæi, ſuſcitauerunt & ad iracundiam concitauerunt animas Gentium aduerſus fratres. Multo igitur tempore remorati ſunt ſiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum. Diuiſa eſt autem multitudo ciuitatis: & quidam erant cum Iudæis, quidam verò cum Apoſtolicis. Cum autem factus eſſet impetus Gentilium & Iudæorum cum principibus ſuis, vt contumeliis afficerent, & lapidarent eos, intelligentes confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lyſtram & Derben.] hæc Lucas de rebus à Paulo & Barnaba geſtis Iconij: qui cum multo tempore eos ibi moratos eſſe, & in diuerſa ſtudia ciues fuiſſe diuiſos teſtetur, adeò vt omnia vbique turbis plena eſſent, haud dubium rem attentius conſideranti eſſe poteſt, plurima ab eodem prætermiſſa fuiſſe. Meminit ad Timotheum^g ſcribens ipſe Paulus, vnico licet verbo, de rebus quas paſſus eſt Iconij, cum eas commemorans ait: Tu aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, proſopitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui.] Sed à nullo certiùs faciliùſque quam ab ipſo Paulo monſtrari poteſt, non omnes res eius geſtas Lucam eſſe proſecutum: nam ſi quis ea quæ ad Corinthios^h ſcribit de rebus à ſe perpeſſis, conferat cum his quæ in Actis Apoſtolorum de Paulo à Luca ſunt ſcripta, planè intelliget Pauli ærumnas ab eo maiori ex parte fuiſſe prætermiſſas, atque ſilentio penitus obuolutas.

^a Dio hiſtor. lib. 60.
^b Act. 14.
^c Quid pav- lvs paſſvs iconii.

^d 2. Tim. 3.

^e 2. Cor. 11.

II. DE ACTIS S. THECLAE.

^a Tertul. de baptiſm. c. 17.

Ceterum quod ſpectat ad res Iconienſes, de quibus eſt ſermo: qualia quantæ ibidem Paulus ſit paſſus, S. Theclæ res geſtæ memoriæ à maioribus perpetuis ſcriptorum monumentis commendatæ, aliqua ſaltem ex parte declarant. Sed quoniam Acta quædam Theclæ nomine & Pauli ab Aſiano preſbytero quodam (vt auctor eſt Tertullianusⁱ) conſtat fuiſſe conficta, & ſua ipſius confeſſione falſa omnino probata atque conuicta, diligentiori ſtudio, quænam illa fuerint, diſquirenda ſunt. Sed quid de his Tertullianus ſcripſerit, vt accuratè omnia perueſtigentur, hic in primis apponamus. ſunt hæc igitur eius verba: Quod ſi quæ Pauli perperam ſcripta legunt, exemplum Theclæ ad licentiam mulierum

A mulierum docendi tingendiq; defendunt: ſciant in Aſia preſbyterum, qui eam ſcripturam conſtruxit, quaſi titulo Pauli de ſuo cumulans, conuiſtum atque confeſſum id ſe amore Pauli feciſſe, loco deceſſiſſe.] hæc Tertullianus. Hieronymus^a eundem citans auctorem, hæc ait: Igitur *περιόδου* Pauli & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale eſt enim, vt indiuiduus comes Apoſtoli inter ceteras eius res hoc ſolum ignorauerit? Hos ſecutus^b Gelafius, Acta Theclæ & Pauli inter apocrypha iure recentuit. Sed quoniam feruntur Acta paſſionis Theclæ, quæ paſſim leguntur: an illa ipſa ſint, quæ prædictorum iudicio damnantur, inſpiciamus.

Quantum ad ea, quæ Tertullianus primum, deinde Hieronymus de Actis Pauli & Theclæ ſcripſerunt: ſatis perſpectum habetur, Theclam Euangelium prædicariſſe & baptizariſſe, illis Actis ſpurjiſſis cõtineri, inſuper & (quod addit Hieronymus, qui eadem Acta legiſſe videtur) baptizati Leonis fabulæ: quæ quidem procul abhorrent ab Actis illis quæ paſſionis Theclæ nomine inſcripta leguntur: adeò vt nullam pati calumniam debeant, quaſi Eccleſiaſtica cenſura cenſentur eſſe damnata. Sed ſi quis ea ſcilicet ratione, eadem reiicienda eſſe exiſtimet, quòd Lucas nec leuem de his fecerit mentionem, rurfumq; Hieronymi^c in eadem ſententiam verba velut ſpicula quædam intorqueat, dicentis: Quale eſt enim, vt indiuiduus comes Pauli (Lucas videlicet) inter ceteras eius res hoc ſolum ignorauerit? Ad hæc reſellenda, ſatis eſſe poſſunt quæ ſuperius dicta ſunt; multa eademq; perinſignia, quorum ipſe de ſe Paulus meminit, fuiſſe à Luca prætermiſſa: adeò vt inanis proſus reddatur illa argumentatio, ſua natura alioqui inualida: Lucas ea non ſcripſit, igitur non ſunt facta. Sed quoniam à nullo æquiùs ac vehementiùs quam à Hieronymo poterit Hieronymus reſutati, quid ipſe alibi in contrariam ſententiam pro noſtra cauſa dixit, recitemus. In commentarijs quos ſcripſit in epiſtolam^d ad Galatas, dum agit de peruulgata illa inter Petrum & Paulum oborta Antiochiæ contentione, quam Lucas ſilentio prætermiſit, vt nec per nutum eius meminerit, hæc ait: nec mirum eſſe, ſi Lucas hanc rem tacuerit, cum & alia multa, quæ Paulus ſuſtinuiſſe ſe replicat, hiftoriographi licentia prætermiſerit: & non eſſe contrarium, ſi quod alius dignum putarit relatu, alius inter cetera dereliquit. Denique primum Episcopum Antiochenæ Eccleſiæ Petrum fuiſſe accepiſimus, & Romam exinde tranſlatum, quod Lucas penitus omiſit.] hæc Hieronymus; quibus non ſolum in contrarium obiecta reſelluntur, ſed noſtra validiùs confirmantur. Verum nec illud admittimus, Lucam perpetuum fuiſſe comitem Pauli: quando enim Lucas Paulo primum iſthæſerit, ſuo loco dicemus: vt ſatis pateat, ipſum his temporibus, quibus Antiochia Syriæ miſſus, quas idem recenſet Lucas regiones perluſtrauit, eidem nequaquam adheſiſſe: vt nec ſit adeò mirandum, ſi quæ non vidit, generatim tantum complexus, maiore ex parte ſilentio præterierit.

B

C

D

E

^a Hieron. de ſcript. Eccleſ. in Luc. c. 7.

^b Conc. Rom. in decret. de lib. apocryph.

III.

^c Hieron. de ſcript. Eccleſ. in Luc.

DE S. LVCA OBIECTIO SOLVITVR.

^d Hieron. in epiſt. ad Gal. cap. 2.

IIII. THECLAE ACTA GERMANA.

^e 2. Tim. 1. ^f Rom. 16.

^g Greg. Nyſſ. in Cant. hom. 4.

V. THECLA SPONSVM RELINQUENS ADHÆSIT CHRISTO.

^a Epi. bar. 78. ^b Aug. cont. Fauſt. li. 30. tam cap. 4.

tam iam thalamo, in amore sermone suo perpetuæ virginitatis incendit.] hæc Faustus: A cuius assertiones omnes cum ab Augustino refellantur, nec ad hanc rem (vt aliàs facere solitus est contra Manichæos) de apocrypha historia quidquam exceperit, vt de Actis Thomæ, Andree, & aliorum; planè eidem non inuitus consensisse videtur.

Quòd insuper in prædicta de passione Theclæ historia narratum habes, ipsam, vt custodem carceris, quo Paulus Iconij detinebatur inclusus, sibi conciliaret, gemmis ac muliebri mundo distractis, pecuniam inde acceptam illi donasse, vt ad Pauli colloquium sibi pararet aditum: hoc ipsum Ioannes Chrysofomus a profertur his verbis: Audi de beata Theclâ illa, vt Paulum videret, aurum suum dedit: tu autem, vt Christum videas, nec obolum das.] idem alibi b: Quære Paulum tamquam Thecla, vt audias quæ per ipsum tibi dicuntur.]

VI. THECLA DISTRAHIT GEMMAS. a Chrysof. in Act. Apost. hom. 25. b Chrysof. ad Antioch. hom. 22.

VII.

c Ambr. de Virg. lib. 2. THECLA A SPONSO ACCVSATA DAMNATA

Rursum verò quæ in eadem historia de ira sponsi in eam concitata leguntur, quòd ipso accusante, ac crudeliter vigente, Thecla damnata fuit ad bestias, quæ mansuetæ diuinitus factæ illi blandiebantur; ab Ambrosio e egregiè descripta habentur, cum his verbis alloquitur virgines: Thecla doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptiarum, & sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutauit: namque parata ad feras, cum aspectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipsa sæuo offerret leoni; fecit, vt qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam cubitare humi, muto testificantem sono, quòd sacrum virginis corpus violare non possit, ergo adorabat prædam suam bestia, & propriæ oblita naturæ, naturam induerat, quam homines amiserant.] hæc ibi: & ad Simplicianum scribens, hæc in eadem sententiam: Inter leones virgo exultauit, & prodeuntes bestias expectauit in trepidâ.] repetit & eadem de leonibus in epistola ad Vercellensem Ecclesiâ, sic dicens: Quo munere venerabilis Thecla etiam leonibus fuit, vt ad pedes prædæ suæ strætæ impastæ bestiarum deferrent ieiunium, nec procaci oculo virginem, nec vngue violarent aspero.] hæc omnia Ambrosius.

VIII.

d Cypri. orat. pro mart. e orat. in die passion. THECLASVS PER AT IGNEM.

Quòd præterea & ignes Thecla subijisse, ac illesâ remansisse, in eadem quoque scribatur historia; Cypriani d ea ad Deum obtestatione sic habes testatû: Assiste nobis, sicut Paulo in vinculis, & sicut Theclæ in ignibus.] & alibi: Libera me de medio huius sæculi, sicut liberaisti Theclam de medio amphitheatro.] itemque S. Zeno Episcopus Veronensis in sermone de timore, hæc de Thecla: Aduersus Theclam accusator acerrimus linguæ exerit gladium, cum suis sibi ministris publicæ leges inseruiuit. Stimulus acuitur feritas in ferocitatem: & tamen mitior hominibus inuenitur. Ne quid scenæ tam diræ inhumanitatis deesse videatur; immittuntur etiam marina monstra. Lacinijis omnibus expoliatur puella, vestitur incendio. Inter tot instrumenta mortis, spectatore metuente, secura calcar genera vniuersa terrorum. In columbis, quasi Orbe subactis, de illo feralis cauæ loco iam non miserabilis, sed mirabilis funereo habitu excedit, victi sæculi triumphum reportans, quam tot supplicij omnes crediderant perituram.] huic usque Zeno.

IX.

f Greg. Nazian. ad vir. exhor. i de in præcept. ad virg. THECLA LEONES SVPERAT.

Gregorius e Nazianzenus de eadem sic dixit: Non te fugit, Theclam ignium & bestiarum impetum euitasse.] Rursum alibi f his versibus:

Quis Theclam necis eripuit flammæq; periclo? Quis validos vngues vinxit, rabiemq; ferarum? Virginitas. O res omni mirabilis auro! Virginitas fuluos potuit sopire leones: Dente nec impuro generosos virginis artus Ausi sunt premere, & rigido discerpere morsu.]

g Max. serm. de S. Agnete.

h Apud Metaphr. die 10. April.

i Metaphr. die 21. Decemb. k orat. spirital. cap. 20.

Hæc eadem Maximus g Taurinensis in hæc verba: Theclam flammarum globos euasisse cognoscis.] Addam & illa quæ pertinere ad eandem rem videntur, pia scilicet sanctorum martyrum h Terentij & sociorum in hunc modum concepta verba: Qui Daniele de ore leonis eripuisti, & de manu Pharaonis Moysem seruasti, & sanctam Theclam ab igne & theatro & feris & bestijs taurinis defendisti, &c.] non tantum leonibus fuisse obiectam, sed & tauris alligatam, vt illis in diuersa actis, sic discerperetur, eadem eius passionis Acta testantur. His similes preces leguntur in rebus gestis S. Iulianæ i, in Prato k spiritali, ac denique illis precibus quæ ex ritu Ecclesiastico dici consueverunt, cum quis Fidelis ex præsentis vita est proximè migraturus. Quòd insuper in eadem legatur historia, pugnanti Theclæ diuina virtute astitisse personam, puto Angelum, humana imagine vultum

A vultum Pauli præferentem; id ipsum probatum habes in Actis S. Febronie a, quæ a Metaphr. die 15. iun. S. Brienna accuratè conscripsit.

Præter hæc omnia, tandem scias, eundem Hieronymum, quem aduersari vidimus mentitis illis Actis Theclæ & Pauli superius recitatis, eidem historiæ de passione Theclæ egregiè adstipulari. In ea enim dum legitur, ipsam Apostoli cupidam Antiochiam Pigi- THECLA CVPIDA PAVLI. b I. Cor. 9. Hieron. Tom. 9.

dia accessisse, quòd illum profectum esse audierat; ab eodemq; iussam ad propria reuerti, ne (quod idem ait b) poneret offendiculum Euangelio: hæc ipsa, inquam, Hieronymus c ad Oceanum scribens, probans, ait: Thecla post tentationem passionis, Antiochiæ a Paulo prohibetur pariter peregere: nemo cum vxore pergit ad bellum, &c.] Sed miramur eam epistolam inconsultè nimis in Tomum nonum vnà cum spurij esse reiectam: fortasse quia in ea ex vita S. Martini sit acceptum exemplum. Sed quid mirum, cum post annos vigintrés ab obitu Martini Hieronymus vixit: cum præferim auctore Senero, certum sit, res ab eo gestas, adhuc ipso Martino viuente, esse editas. Ex consensione præterea eius epistolæ cum ea quam ad Eustochium dedit de custodia virginitatis, in qua etiam, sicut in illa, meminit de agapetis virginibus, facile quisque poterit intelligere esse Hieronymi; licet non à Hieronymo tantum, sed à Sophronio etiam (vt præfert eius titulus) scripta inueniatur.

Adhuc insuper, quæ in eadem de Thecla historia scripta habentur de Falconilla (quæ potius irrepsisse in eam, quàm originaliter scripta fuisse videantur, iureque in controuersiam deduci possunt) ne ipsa quidem carent auctoritate sanctissimi atque doctissimi viri Ioannis Damasceni, qui eius meminit in ea Oratione, quam de his qui in fide ex hac vita decesserunt, conscripsit. Quoniam verò is qui habetur præ manibus de Theclæ passione

X I: ACTA THECLAE A BASTILIO SCRIPTA.

C scriptis commentariolus, sine nomine fertur; nullum ob id ipsa historia solidæ auctoritatis dispendium pati debet: quandoquidem quæ eo continentur, tam Græcorum quàm Latinorum Patrum, quos recensimus, pari consensione firmanur; immò & sunt in omnibus consentientia, quæ Græcè scripta habentur à Basilio Episcopo Seleuciæ, extantque Romæ in bibliotheca Sfortiana, ac rursus alia in Vaticana bibliotheca, descripta verò à Metaphraste ex antiquioribus monumentis. Si verò de rebus tam antiquis recentiores non spernis, multa de ea testata habes ab Aldelmo in suis, quos tam metro quàm soluta oratione de Virginitate conscripsit, libris. Insuper & Vuitichindus Saxo, monachus Corbeiensis, nobilis suorum temporum historicus, scripsit (vt tradit Sigebertus d) egregio poemate eiusdem Theclæ passionem.

d Sigebert. de Viris illust. cap. 130. e Isidor. lib. 1. epist. 87. f Isidor. lib. 3. epist. 160. g Greg. Nazian. orat. 1. in Iulianum.

Sunt insignia de Thecla præconia: Protomartyr enim à permultis cognominatur, quòd

D prima omnium feminarum pro Christi nomine in certaminis caump fide roborata descenderit, & impietate aduersariorum prostrata, triumphum reuexerit. Quamobrem Isidorus Pelusiota e ad Sandalarias scribens, eandem eiusmodi præclaro exornat elogio: Adde muliebrum victoriarum ac trophæorum caput, hoc est, illam omnibus laudibus celebratam Theclam, quæ tamquam immortalis pudicitie columna prostat, quæque è media turbidarum affectionum tempestate, tamquam fax incensa, ad portum ab omnibus fluctibus immunem appulit.] hæc Isidorus, qui & ad f Tarasium scribens, eandem Protomartyrem dicit. Insuper, honoris causa, eadem tamquam nobilissimo titulo, Pauli primogenita nuncupatur. Hæc, inquam, in ore omnium Græcorum versatur, à cunctis immentis ac diuinis in cælum laudibus extollitur, cui primum locum inter feminas martyres tribuunt: vt inter alios Gregorius Nazianzenus b facere videtur, dum inuehitur in Iulianum Apostatam: Non victimas, inquit, pro Christo castas veritus es? Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Andream, Theclam, &c.] sic & Epiphanius h, Ambrosius i, Hieronymus k, Chrysofomus l, Seuerus m, & alij.

XII. THECLA PROTOMARTYR. h Epi. bar. 79. i Ambr. de Virg. lib. 2. k Hier. ad Eufronem. l Chrysof. orat. in S. Apost. m Seuer. in vit. S. Mart. lib. 2. cap. 16. n Hieron. in Chron.

Hinc etiam vsu venit, vt cum quid superexcellens de femina Patres dictum vellent, eam Theclæ nomine insignirent. Sic videas & Hieronymum o celeberrimam illam, cum adhuc sibi constaret, Melaniam seniore Theclæ nomine decorasse: sic quoque videas præstantissimam illam virginem Macrinam, Basilij & Gregorij Nysseni germanam, ob egregium sanctitatis meritum, Theclam esse dicendam, per cæleste nuntium o præmonstratum. Eius verò tumulum, qui erat Seleuciæ, multis miraculis illustratû, totius Orientis celebri populorum concursu visitari solitum, tum ipsa Acta, tum etiam sanctorum Patrum testimonia declarant. Gregorius Nazianzenus p illuc peregrinatus, diutius mansit: sunt & de alijs exempla complura, quæ apud Theodoretum q, Euagrium r, Nicephorum s, & de alijs exempla complura, quæ apud Theodoretum q, Euagrium r, Nicephorum s,

XIII. Greg. præf. in vit. Gregor. q Theod. hist. SS. Part. 6. 29 DE THECLAE MEMORIA FREQUENTATA. r Euagr. lib. 3. cap. 8. s Niceph. lib. 16. cap. 8.

Procopium^a, Sophronij^b Pratum spirituale, Nicænam^c Synodum secundam, & alios A auctores testata habentur.

Quod verò in Theclæ Actis, ad finem ipsorum asseritur, ipsam diuinitus liberatam à paratis triplicis generis mortis periculis, in solitudinem secessisse, ibi perseverantem nō nagenariam decessisse: istud quidem ex omnibus illis nobis haud arridet, cum de his pene antiquiores quos recitauimus selectissimos Patres verbū nullum; qui omnes de ipsa, vt martyre & consummata martyrio, visi sint meminisse, potissimū verò Gregorius Nazianzenus, cum inter insigniores Martyres pro Christo necatos eam connumeret, vt vidisti. & S. Ambrosius^d cultor studiosissimus S. Theclæ, in cuius memoriam primaria ecclesia Mediolani fuit erecta, inter alia hæc de ipsa: At certe Theclam non senectus, sed virtus probauit.] ita ipse, cum agit de velandis sacris virginibus, in quibus mores potius quam ætatem spectandam proponit: & S. Augustinus^e cum agit de virginitate quæ debeat coniunctam habere humilitatē, ne per superbiam virgo super coniugatas se efferat, quas fortasse cōtingat coronari martyrio, quo careat ipsa, ait: Vnde, in qua, scit, ne forte ipsa nondum sit Thecla, iam sit illa Crispina?] consummatam planè martyrio Theclam significans, dum consummatam martyrio coniugatam opponit, vt de martyrio facta comparatio æquè respondeat. hæc & alia in eandē sententiam adduci possunt. Puto autem, quod de perditis antiquioribus Actis illis martyrij S. Theclæ, iisdemque (vt audisti) ab hæreticis deprauatis, quæ omnium traditione præ ceteris prædicarēt de illa adeo inexpectatè liberata de tribus illis preparatis sequissimis mortis periculis, ea vt magis ore omnium decantata, trāsmissa fuisse ad posteros. Qui verò postea ea scripsit, dum quo mortis genere consummauerit ipsa martyrium, haud adeo exploratum habuerit, sicut acceperat liberatam: ea opinandi atque scribendi occasionem inuenerit, ne pulcherrimā virginem relictam liberam ex consuetudine hominum in suspensionem adduceret. Ceterum qui perhibetur Theclæ vitam scripsisse Basilius Seleuciz Episcopus, non fuisse illum Basilium ad quem S. Ioannes Chryostomus scripsit de sacerdotio, sed qui post septuaginta ferme annos interfuit Chalcedonensi Concilio, suo loco perspicuè^f demonstrauius. Hæc de Theclæ factis: cuius passionis Acta superius citata si quis exactè cōsideret, facile intelliget Paulū cū Barnaba Iconij diutiùs egisse: & quod dicit Lucas^g, eosdē multo ibi tempore commemoratos, in his multis mensibus, & fortassis anni spatium insumptum esse cognoscat. meritò igitur cetera, quæ de iisdē Apostolis Lucas scripsit, in sequentē annum enarrata reijcimus.

^a Procop. li. i. de adif. Justin. imp. XIII. DE THECLÆ MARTYRIO. ^b Præf. spirit. cap. 180. ^c Nicæn. 2. Conc. act. 5. ^d Ambros. de virg. lib. 3.

^e August. de virg. cap. 44.

^f Ann. 10. 4. anno 382. propo. in mem. v. Act. 14.

IESV CHRISTI ANNVS 48. PETRI ANNVS 4. CLAVDII IMP. ANNVS 6.

I. Anus adest qui Domini quadragesimo octauus numeratur, & Coss. h. C. Valerio Asiatico & M. Valerio Messala Fastis adscribitur: quo, secundum superius à nobis innotam temporum rationem, Paulus & Barnabas Iconio recedentes, postquam vniuersam Lycaoniæ regionem, Euangelium prædicantes, circuisissent, Lystram venerunt: vbi Paulus claudum (vt ait Lucas^h) ab vtero matris suæ, sanitati diuina virtute restituit. Tanta tunc rei nouitate populus concitatus; iamque omnes non homines ipsos, sed esse deos existimantes, Barnabam nimirum Iouem, Paulum verò Mercurium, asserentes victimas, tauros videlicet coronatos, iisdem sacrificare tentarunt. Id cum Paulus & Barnabas cognouissent, ingenti dolore percussi, suas sibi tunicas cōscindentes (mos enim erat Iudæis, vt aliàs diximus sæpiùs, cum ingentem audirent blasphemiam, sua præ dolore conscindere vestimenta) vi magna restiterunt: hominesque se esse mortales, sed qui Deum verum illis annuntiarent, docentes, vix tandem concitatum populum à cepto reuocarunt studio. hæc omnia pluribus S. Lucas.

II. Sed enim quàm facile sit, populū tumultibus agitarum, lenibus etiam impulsionebus in contraria ferri, edocuit ac demonstraui euentus: nam quos paulo antè vt cælestia numina victimis venerari voluerant, mox furore & vesana iracundia perciti atque correpti penitus, alterum ex ipsis, Paulum scilicet, lapidibus obruere, & ad internecionem ducere conati sunt. Qua verò id occasione sit factum, Lucas insinuat, rem gestam his verbis describens: Superuenerunt enim quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasus

^h Diol. lib. 60. PAVLVS ET BARNABAS DIU HABENTVR. i. Act. 14.

PAVLVS LAPIDATUS.

A suas turbis, lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intrauit ciuitatem, & postera die profectus est cum Barnaba Derben.] hæc Lucas de his quæ facta sunt Lystræ. Meminit huius suæ lapidationis Paulus, vt de nobilissimo quodam sui Apostolatus insigni, cum scribens ad Corinthios^a, ea quæ eatenus passus esset, per singula relegens, ait: In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter: à Iudæis quinquies quadragenas vna minùs accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, &c.]

Sed accidit quidem quod de se idem Apostolus ad eosdem scribit Corinthios^b. Tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deijcitur, sed non perimus.] Etenim diuinitus confortatus, Lystram, vbi fuerat lapidatus, reuersus, illic iterum vnà cum Barnaba Euangelium prædicauit. Quid verò post hæc ambo egerint, idem Lucas narrat his verbis: Cumque euangelizassent ciuitati illi (Derben scilicet) & docuissent multos, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorum, exhortantesque vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino, in quem crediderunt.] hæc Lucas. at quæ post hæc sequuntur, suo loco dicturi sumus. Ceterum in his quæ diximus, cōsummandis, colligendis, erigendis, ordinandisque tot Ecclesijs, non minore quàm anni vnus temporis spatio illos opus habuisse, qui cuncta exactè considerarit, facile iudicabit.

C Eodem anno à Christo nato quadragesimo octauo, Olympiade ducentesima sexta, anno secundo, sanctissimam Dei genitricem Mariam assumptam esse in cælum, Eusebius habet in Chronico his verbis: Maria Virgo Christi mater ad filium in cælum assumitur, vt quidam fuisse sibi reuelatum scribunt.] Non possumus non vehementer mirari tantæ rei historiam, vel saltem tempus migrationis eius sic à scriptoribus prætermissum, vt opus fuerit, non quod scriptorum monumentis testatum esset, sed horum penuria, quid huic vel illi de ea re fuerit reuelatum, inuestigare, & vt facit Eusebius, historicam veritatem incertorum hominum reuelationi committere. Tolerandum tamen esset, si omnes, quibus de ea re diuinitus facta dicitur demonstratio, æquè in eandem sententiam conspirarent, vel si vnus aut saltem alterius anni spatio inter se inuicem dissiderent: at monstrosa quædam inter eos discrepantia reperitur, cum alij, licet incerti, quos citat Eusebius, id accidisse dixerint anno (vt vidimus) Domini quadragesimo octauo, post annos scilicet à Dominica passione quatuordecim; rursus verò cuiuspiam probatæ sanctitatis demonstratum cælesti visione tradatur, post annum elapsum à passione Christi, & totidem dies quot intercurrunt ab eo tempore vsque ad decimam quintam mensis Augusti, ex hac vita migrasse, ac demum post alios quadraginta dies, nono videlicet Kal. Octobris, vnà cum corpore assumptam fuisse in cælum. cui reuelationi qui fidem adhibuerunt, non tantum dicta die (vt facit Ecclesia) decima quinta Augusti eiusdem celebrant assumptionem, sed & aliam, quam secundam dicunt, assumptionem dicta die 1x. Kalend. Octobris ad Bedæ Martyrologium addiderunt. Sed hæc ab Ecclesia minimè recepta esse^d noscuntur.

E Rursus alij, istæc de reuelationibus prætermittentes, certorum auctorum testimonio certum annum eiusdem assumptionis adstruere conati sunt. Sed cum quæ citant, eadem scripta nec nobis nec maioribus cognita fuerint, in eandem de impostura suspensionem adducuntur: cum præsertim non sit eorum vna eademque sententia, sed planè diuersa. Siquidem Nicephorus^e ex Euodio eam vixisse tradit annos quinquaginta nouem. Epiphanius^f presbyter Hippolytum quemdam Thebanum citat, qui dicit eam vixisse annos nouem post Christi passionem, eamque decessisse anno Domini quadragesimo tertio, suæ verò ætatis quinquagesimo septimo (secundum quod dicitur peperisse Dominum Redemptorem annum agens decimum quartum.) Sed nec his assentiens ipse Epiphanius, eam ex hac vita migrasse tradit annos natam septuaginta duos. Verum enim verò si quæ ab his auctoribus dicta sunt, maioribus nostris cognita & explorata fuissent; non ex incertorum auctorum reuelatione, si certos quos sequeretur habuisset, eius obitus annum Eusebius consignasset; nec quodd mortua fuisset, Epiphanius se affirmare

^a 2. Cor. 11. ^b 2. Cor. 4. ^c Act. 14. ^d Antiquit. in 3. parte Bedæ. cap. 147. ^e AVCTORES DVBI MAIORIBVS INCOGNITIS. ^f Niceph. lib. 2. c. 3. & 21. ^g Sermone de Deipar. Græc.

Cedren in compend. in lib.

non posse, testatus esset, vel non fuisse mortuam, aliqui temere tradidissent. Ex iisdem, A puto, auctoribus Cedrenus etiam affirmat, eam ex hac vita decessisse, cum ageret annum suae aetatis septuagesimum secundum; refert tamen aliquorum fuisse sententiam, quod clausisset humanae vitae diem anno aetatis suae quinquagesimo octavo: sunt haec enim verba ipsius: Tradit sanctam animam Domino ac filio & Deo suo annos nata septuaginta duos: quidam tradunt, quinquaginta octo. vixit ergo viginti quatuor annos post Christi ad caelum ascensum.]

VI.

DE DIONYSII SENTENTIA.

Dionys. de Divin. nom. lib. I. cap. 3.

Hilduin. in Areopag.

Quemnam autem ex his omnibus potissimum sequamur, ambiguum nobis est. Nam siue Eusebij sectemur sententiam, quod ipsa Dei genitrix diem obierit anno sexagesimo secundo suae aetatis, vel quod alij traditione quadam affirmat, anno sexagesimo tertio, siue etiam cum alijs sentientes, anno quinquagesimo septimo, octavo, vel nono: nullatenus ei convenire possunt quae scribit Dionysius de Divinis nominibus, qui praeter ceteris auscultandus esset, dum affirmare videtur, se vna cum Petro, Iacobo, ac ceteris Apostolis, simulque Hierotheo, interfuisse funeri eius, cogereurque ea Dionysij verba in illum accipere sensum, quo Hilduinus accepisse videtur. Ait enim Dionysius: Apud ipsos diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cum & nos (vt nosti) & plerique alij ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitae Deumque receperat, convenissemus; aderat autem frater Domini Iacobus, & Petrus, supremum decus, & antiquissimum Theologorum culmen: vbi post contutum placuit vt infinite potentem diuinae virtutis bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo. Ille denique (Hierotheus videlicet) vt nosti, post Apostolos omnibus alijs doctoribus superior erat, &c.] Quae quidem Dionysij verba Hilduinus non de sacratissimo corpore Dei genitricis, sed de venerando sepulchro quod continuit corpus Iesu, esse dicta existimavit, sic dicens: Ostendit se apud sanctam civitatem penes sepulchrum Iesu, vitae principis, a Iacobo fratre Domini, & Petro Theologorum principe, necnon a Theologo Ioanne vna cum praefato Hierotheo, & sancto Timotheo, alijsque quamplurimis sanctis fratribus audisse disputationem, & fidei sacramentum, quomodo ab omnibus tenebatur Theologus de diuinitate & humanitate Domini Salvatoris, sed & ex consequentibus, suppresso nomine, Paulum his interfuisse demonstrat.] haec ipse.

VII.

Niceph. lib. 15. cap. 4. loc. Damascen. serm. de dormit. sacrae Doctrinae. ser. de dormit. Doctrinae. Epiph. serm. de eadem. Metaphr. die 15. Aug. Hist. Euthym. citata a Ioa. Damasc. Max. Abb. in scol. praefat. Glycas in Annal.

Si igitur aliquo antedictorum anno Dei genitricem esse defunctam dixerimus, nequaquam potuit Dionysius eius funeri interfuisse: ipse enim nedum hoc anno, vel sequenti, sed nec vsque ad quinquagesimum secundum annum Domini (vt ex his quae diximus, & quae suo loco dicturi sumus, habita exacta temporum ratione, constabit) cum Paulus Athenas venit, est conuersus ad fidem. Immo ex Luca, qui mira diligentia ex eo tempore cuncta loca ad quae Paulus accessit, & tempora quibus in eis permansit, vsque ad eius Ierosolymam aduentum relegit, liquidò apparet, ipsum non ante annum Domini quinquagesimum septimum Ierosolymam venire potuisse, cui aetati si quatuordecim vel quindecim addas annos, quibus (vt dictum est) sanctissima Virgo vixit, cum peperit Salvatorem: manifestè colliges, ipsam eo anno, quo Paulus nouissime Ierosolymam venit, egisse aetatis annum septuagesimum secundum, quo ipsam ex hac vita migrasse, Epiphanius presbyter, & Cedrenus, quos retulimus, affirmarunt: quibus si consenserimus, eisdem aequè aptari possunt quae scribit Dionysius, vt de sacrosancto Dei genitricis corpore voluerit intellexisse: quo quidem sensu accepisse noscitur verba illa Graeci omnes. Iuuenalis enim Ierosolymorum Episcopus, cuius orationem ea de re coram Marciano Augusto habitam Nicephorus recitat, locum illum Dionysij ad verbum recitans, de Dei genitricis corpore illum esse locutum explicauit: sic & Ioannes Damascenus, Andreas Cretensis, Epiphanius presbyter, Metaphrastes Euthymius, Maximus, Glycas, & alij.

VIII.

Anast. in praef. ad Car. locvs DIONYSII EXFLORATVR.

Sed rem ipsam paulo accuratius peruestigemus: & quod haec faciliora & certiora reddantur, afferamus hic ipsius Dionysij verba, quae sic Graecè leguntur: *Επει η παρ αυτου τοις θεολητοις υμων ιεραρχαις ηντι η ημεις, ως οιδου, η αυτες, η πολλοι των ιερων ημων εδελφων επι τον θραν της Κοιμητου, η θεοδωχης σωματος συνεληλυθαμεν, &c.* Quae Dionysij vltima verba proculdubio errasse denotant eos, inter quos fuit Anastasius, qui interpretati sunt carnem Christi diuinitatem continentem: nam eo tempore, quo Christus cruci affixus est, & ex mortuis resurrexit, nondum Dionysius, sed nec Paulus ad Christum conuersus erat. Alia fuit interpretatio Hilduini (vt diximus) vt non de corpore Dei genitricis,

nitricis, sed de sepulchro Domini corporis sint ea verba accipienda: cui magnopere fauet Matthaeus Galenus in sua ad Areopagiticam praefatione: licet ipse existimet eadem rectius accipi posse de edibus Ioannis Evangelistae, in quas sanctissima Virgo recepta est. Sed dicat, velim, vterque, quanam subsuerit ratio, vt non tantum Hierotheus ac Dionysius, sed & Apostoli antea per Orbem dispersi, ad contuendum sepulchrum Domini, vel Ioannis aedes, conuenerint, atque ad illa contuenda vel laudanda omne tunc studium & vim spiritus adhibuerint? Numquid non aliam saepe viderant, atque vberius laudare poterant? Esto quod Hierotheus & Dionysius, vel si qui alij Apostolorum discipuli, qui numquam haecenus vidissent, eo conuenerint, & ad eius praeconia fuerint diuinitus excitati: Quid de Apostolis dixerimus, qui multos annos (vt vidimus) post ascensionem Domini Ierosolymis manentes, & sepulchrum Christi & aedes Ioannis praec oculis semper habentes, tunc potissimum ad ea contuenda aduenerint, & ad laudanda recens excitati fuerint? Sed & in eo Galenus manifestissime videtur errasse, dum eundem Apostolorum & aliorum conuentum tunc Ierosolymis factum existimat, quando Paulus (vt ipse scribit) assumpto Tito profectus est Ierosolymam: nam eo tempore nondum Paulus Athenas accesserat, nec Dionysium ad fidem conuerterat, vt ex iam dictis apparet. Immo consulat ipsa Acta à Luca conscripta, & manifestè videbit, post Dionysij conuersionem numquam Paulum venisse Ierosolymam potuisse, nisi cum collectam deferens, illuc veniens, à Iudaeis detentus est atque ligatus.

Sed iam cetera, quae ad rei gestae historiam pertinent, prosequamur: quae quidem cum neque ex canonicis scriptis, neque ex antiquorum Patrum testimonij roborentur; non omnia quae in eo genere à diuersis sunt scripta; hic recitabimus; sed delectu habito, ea potius quae maiorum traditione ad posteros sunt delapsa, eademque probatorum auctorum postea scriptorum monumentis consignata, in medium afferemus. Nec quis putet derogatum quidquam gloriae eius, quod istaec adeo obscura remanserint: quippe quae, vt Sol alter, radiorum suorum fulgoribus splendens, non tantum nulla valuerit offundi ob scriptorum inopia densa caligine, sed in his tenebris multo splendidius iubar eius effulserit. Etenim quanam pars est orbis Catholici, vbi eius transitus & assumptionis celebritas celeberrimo cultu annua quaque die non repetatur? Nam secundum propheticum illud à se dictum, & ab Euangelista scriptum oraculum, Ecce enim ex hoc beatam medicent omnes generationes omnes prorsus superatae sunt temporum tenebrae; amplissima ipsa sua gloria illustrata: vt eo maioribus appareat cumulata laudibus, & aucta praeconijs, quo minus illa acceperit aliunde. Sed iam rem ipsam aggrediamur.

De his quae spectant ad mortem eius à diuersis conscripta: alia sunt vt erronea ab Ecclesia Catholica prorsus reiecta; alia verò vt apocrypha atque delirata itidem improbata; alia rursus cum multorum scriptis, tum etiam pia fidelium traditione recepta. Reijcit sancta Ecclesia in primis Collyridianorum deliria, & Antidicomarianitarum commenta: quorum illi putarunt illam non similem nobis humanae fuisse naturae consortem, sed diuinam, sicque vt Deum fuisse penitus mortis expertem: quos refutat abundantius Epiphanius in Panario. Idem tamen agens contra Antidicomarianitas, qui sanctissimae Dei genitricis virginitatem infamare conati sunt, nec illud concedens quod commendata Ioanni apud eum semper manserit (abutebantur plerique ea licentia in occasione peccati, dum apud se deuotam aliquam virginem retinere, eo exemplo concessum putarent) in eam incidit disputationem; An ex Scripturis sanctis elici possit, ipsam esse defunctam? cumque ex illis nec quod mortua, nec quod absque morte fuerit in caelum translata, satis expressum haberetur, ipse rem integram relinquens, neutrum definire praesumpsit.

Sed reddamus singula ipsius verba, quod eius sententiam facilius assequamur: sic enim ait: Quando hoc factum erat, & assumpsit eam Ioannes ad se ipsum, non amplius mansit apud ipsum. Sed etsi videntur quidam errasse, quaerant vestigia Scripturarum, & inuenierint vtrique neque mortem Mariae, neque an mortua, vel non mortua sit, neque an sepulta sit, aut non sepulta. Et quidem cum Ioannes in Asiam instituerit professionem, nusquam dicit Scriptura quod abduxerit secum sanctam Virginem: sed simpliciter siluit propter miraculi excellentiam, vt ne ad stuporem perduceret hominum mentem. Ego enim non audeo dicere; sed cogitans, silentium mihi impono. Fortassis enim alicubi

Galat. 2.

ix.

MARIAE VIRGO SVBLVGE CLARISSIMA.

x.

QVAE IMPROBATA, QVAE VERÒ PROBATA SINT DE S. MARIAE OBITU. Epiph. haec ref. 79. Epiph. haec ref. 78.

xi.

ET IPHANI SENTENTIA.

Alicubi etiam vestigia inuenerimus Sanctæ illius ac beatæ, sicut neq. inuenire datur mortem ipsius. Alicubi enim Simeon dicit de ipsa: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, quod reuelentur ex multorum cordibus cogitationes. Alicubi verò in Apocalypsi dicit, quòd draco festinauit ad mulierem quæ genuit masculum, & datæ sunt ipsi alæ aquilæ, & assumpta est in desertum, ne ipsam arriperet draco. Fortassis autem potest id de ipsa accipi & impleri: non autem omnino definitio hoc, & non dico quòd immortalis mansit, neque affirmo quòd mortua sit: excessit enim Scriptura mentem humanam, & in suspensio reliquit propter vas pretiosum & excellentissimum; vt ne quis in suspensionem veniat carnalium de ipsa rerum. Siue igitur mortua est, non nouimus: siue sepulta est, non copulata fuit carni. absit.] hæc Epiphanius: qui cum ageret aduersus hæreticos carnis spurcitijs illam sanctissimam atque omni labe purissimam calumniantes, ipse contra, quòd magis illorum procaciam retunderet, eò excellentiæ efferre conatus est, vt sicut Enoch olim translatus, vel Elias igneo curru in sublime eleuatus est, sic diceret ipsam absque obitu è terrenis ad cælestia assumptam fuisse: cum præsertim visio ab ipso citata ex Ioannis Apocalypsi de muliere, cui, quòd aliò transuolaret, datæ sunt alæ, eidem sacramento satis esse accommodata videretur.

XII. Hæc tamen quatumuis aliquo iure, ratione, atque exem. plis firmate quoquo modo potuisse videretur; modeste tamen abstinuit, & ad neutram partem inclinans, satis esse censuit, vel hac ex parte sublimem illam Dei genitricis excellentiam hostibus demonstrasse, & quam illa procul fuerit ab omni carnis illecebra, quæ nec an mortua fuerit, posset ex diuinis Scripturis ostendi, eisdem insinuasse. Ceterum condonandum illi, si (quod & alijs sanctissimis atque eruditissimis viris sæpè accidisse reperitur) dum ardentiori studio in hostes inuehitur, vehementiori impetu in contrariam partem actus, lineam videatur aliquantulum veritatis esse transgressus. Catholica quippe Ecclesia nullam de obitu Dei genitricis dubitationem admittit; sed quam nouit humanæ fuisse naturæ consortem, humanam pariter moriendi necessitatem expertam affirmat. Sic nec recipit quorundam sententiã, qui Simeonis oraculo persuasi, quòd ei dixerat, Tuam ipsius animam pertransibit gladius] eam martyrio vita sanctam tradiderunt. Et reijcit apocrypha illa, quæ de illius transitu & assumptione scripta erant: decreto enim Romani Concilij, cui Gelasius Papa præfuit, inter apocrypha adnumeratur libellus de transitu Mariæ Virginis. sed à quo ille scriptus fuerit, cum non dicatur, sine auctoris titulo illum editum fuisse existimamus; cui postea otiosus quispiam præfixerit honestum titulum Melitonis Sardenis Episcopi; qui quidem cõmentariolus, Bedæ etiam iudicio refutatur: sed miratus sum vehementer Trithemium inter Melitonis lucubrationes illum adnumerasse, ac de Melitone plus sibi vendicasse, quam S. Hieronymum, qui illius scripta recensens, nihil profus eiusmodi numerat: cum præsertim quæ in eo scripta habentur, tanto viro indignissima iudicentur; quippe qui multa contineat quæ Apostolorum Actis (vt notat Beda) repugnent: & quamuis in edito recenter volumine aliqua ad censuram Bedæ sint emendata, multa adhuc habet fatua, delira, atque auribus Christianis indigna.

XIII. Quod autem pertinet ad libellum illum, seu epistolam ad Paulam & Eustochium de assumptione beatæ Mariæ, Hieronymi nomine prænotatam; eam non modò non esse Hieronymi, sed nec Sophronij, cuius idem Hieronymus meminit (vt aliqui existimant) iudicium omnium eruditorum appello. Videre est enim auctorem eo cõmentariotum esse in insectando ac impugnando dogmate Nestorij, quem longè post Hieronymi ac Sophronij tempora vixisse, nulla est dubitatio. Sed enim hic auctor post multa contra Nestorij & Eutychie errores disputat, ahabet hæc verba: Hæc idcirco dixerim tantisper de fide incarnationis Christi, carissimæ; quia, quòd plures Orientalium circumeunt suis facibus obuoluti, moneri debuistis, ne suo obnubilare vos velint obscuritatis eloquio, vel Græco turbine Latinam confundere puritatem.] Sed quàm egregiè mentitur, ex eo apparet, quòd nullâ ætate Hieronymi de incarnatione Christi obortam hæresim, quam impugnat, esse constet: nam Apollinaris error diuersi generis erat. Hinc videas manifestam hominis imposturam, qui ad promerendam fidem, Hieronymi, Paulæ, & Eustochij nomina est eo opere nundinatus: sed hæc clariùs demonstrabunt quæ paulo inferius dicturi sumus. Hæc de his quæ pertinent ad apocrypha scripta: quo etiam iure censenda sunt cetera, quæ licet ab alijs sint relata auctoribus, non aliunde tamen quàm ex dictis nascuntur esse accepta: vt quæ à Nicephoro in primis recensentur de palmæ ramo eidem Dei

CATHOLICA VERITAS DE S. MARIA VIRGINE.

* Apud Ambrosium in Luc. c. 2. apud Isidorum de vit. c. 68. Bedam in Luc. cap. 2. b. Cap. Sanctæ Rom. dist. 1. c. Bed. in tractat. in Act. cap. 8. d. Hieron. de Script. Eccl. in Melitone.

e. Tom. 9. epist. 19. DE SCRIPTO HIERONYMINOMINE Hieron. de Script. Eccl. in Sophron. cap. 134.

f. Niceph. lib. 2. c. 1. g. h. i. cap. 14.

A dem Dei genitrici morientis in victoria signum allato; quæ & in dicto libello Melitonis nomine scripto leguntur.

Quæ item ab ipso, & olim (vt ipse refert) à Iuuenale Episcopo Ierosolymorum traduntur de Apostolis eodem momento collectis è diuersis Orbis regionibus, Ierosolymam ad obitum eius per aëra in sublime delatis, eodem Melitonis apocrypho contineri, certissimum est; quod etiam Beda cognouit. Rursus etiam quæ habentur de miraculo facto in Iudæum, qui feretrum, quo illa ad sepulturam ferebatur, est conatus euertere, in eodem item apocrypho leguntur. Sed hæc cum dicimus, non sic impugnamus, quasi minimè vera esse potuerint; quandoquidem non sit impossibile apud Deum omnine verbum: sicut nec ob eam causam, quòd ibidem feratur eadem surrexisset, & vnà cum corpore esse assumpta in cælum, id negamus, vel in dubium reuocamus accidisse; quæ præsertim Iuuenalis Ierosolymorum Episcopus non ex scripto aliquo cõmentario, sed potius ex antiqua & veneranda maiorum traditione se accepisse testatur. Quæ autem addit Nicephorus, occasione Thomæ absentis referatam fuisse ab Apostolis Dei genitricis sepulchrum; ea quidem apud dictum Melitonem non leguntur, verum eadem ex traditione maiorum à Iuuenale esse relata testatur. Ad aliterunt alij & de cingulo eidem Thomæ ab eadè Dei genitrice Maria cælitus missio: sed quam fidem mereantur quæ non tantum non in probatis antiquis auctoribus, sed nec in ipsi apocryphis scripta leguntur, quibus facile iudicabit. Sic videas ipsam, quæ circumfertur historia de transitu Virginis, omni ex parte vacillare, meritoque à Gelasio, Beda, & alijs eruditissimis inter apocrypha recensitam. Hæc dixerimus ob nonnullos, qui dum apocrypha mordicus defendenda suscipiunt, nec id quod conantur efficiunt, & veris quæ adstruunt, fidem

derogant.

Sed ostendam hoc vno exemplo in rebus ipsis de quibus agimus, quanto eum præiudicio sint apocrypha pro veris accepta. Vsuarius & Ado in suis Martyrologijs, putantes scripturam illam de transitu beatæ Mariæ Hieronymi esse germanam; rursus quæ id esse ratum in Ecclesia, quod ille sensisset, existimantes; quasi ex sententia Ecclesiæ, hæc in hunc modum descripta posuerunt xviij. Kal. Septembr. Dormitio sanctæ Dei genitricis Mariæ: cuius sacratissimum corpus etiam non inueniatur super terram, tamen pia mater Ecclesiæ eius venerabilem memoriam sic festiuam agit, vt pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. quòd autem venerabile illud Spiritus sancti templum nutu & consilio diuino collocatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quàm quid friuolum & apocryphum inde tenendo docere.] hæc ipsi.

Sed dum se apocryphum vitare putant, in deterius lapsi sunt. At vnde tandem hæc ab eis accepta, vnde deducta? Non aliunde certè, quàm ex illo non dicam tantum apocrypho libro, sed impostura, Hieronymi nomine peruulgata, vel recens à quibusdam, vt Erasmo, falsè adscripta Sophronio: ibi enim hæc eadem ferè verba, vel quæ eandem prorsus sententiam reddant, habentur: Propter cautelam, salua fide, pio magis desiderio opinari oporteat, quàm inconsultè definire, quod sine periculo nescitur.] hæc ibi, & alia plura in eadem sententiam; vt illud supra: Quid horum verius censetur, ambigimus: anima ne tantum, vel iuncta corpori sit in cælum recepta.] Laudanda fortè modestia, nisi esset labefactata mædacio. Si enim, sententia Domini, qui à semetipso loquitur, mendax est; quanto magis qui falsò, quòd aliquam aucuparetur fidem, sese Hieronymum simulauit; vt quem constat post Nestorij vixisse tempora, tam familiariter Paulam & Eustochium allocutus videatur? Ex his itaque videas, quales sint eius merces, quas non nisi hisce offusas tenebris licuerit venditare, cum sincera veritas luce gaudeat. Non enim tantum (quod ait Dominus) qui facit veritatem, sed & qui dicit, venit ad lucem. Itaque ex his planè intelligis, quæ impostor ille, quisquis fuerit, commentus est, non secundum ea quæ sentiret Ecclesia, sed præter illius sententiam conatum esse: cum alioqui magnam commeruisset laudem, si perspicuè de his in eadem cum illa consensionem scripisset.

Sed Vsuarium & Adonem ad institutam semel orationem iterum reuocemus. Vnde, de quæso, vobis ista nomenclatura nouiter vsurpata, vt Dormitionem, non Assumptionem dicatis? cum præsertim pridie eius diei ambo dixissetis, Vigilia Assumptionis; cur non potius vestra sententia, Vigilia Dormitionis? cur hæc inconstantia sermonis? Cogor equidem cum Apostolo dicere: Currebatis benè; quis vos impediuit? An for-

Melit. de transf. Virg. cap. 3. X V. Niceph. 2. c. 21. Epist. 15. cap. 14. Melit. de transf. Virg. cap. 4. Bedam re tractat in Act. cap. 8. Niceph. ubi supra lib. 2. c. 21. Epist. QVAE TRADITIO DODIT. CVSTODIENDA. Melit. ubi supra. c. 12. 13. 14. Eod. lib. c. 17. 18. Apud Niceph. lib. 15. cap. 14. Niceph. lib. 2. cap. 23.

X V. Vsuarius. rd. 15. August. Ado eod. die. CORRIGENDVM VSVARI DVVS ET ADO

Joan. 3.

Joan. 8.

XVI.

Galat. 5.

ASSYMP-
TIO
TRANSITVS
VIRGINIS
NOMINATVS

tasse moti estis exemplo Græcorum, qui item Dormitione dixerunt? Sed nec vobis eiusmodi suffragatur exemplum: cum alioqui Ioannes Damascenus, & alij qui Dormitionem dixerunt, eam tamen vnà cum corpore in cælum esse assumptam, aperte testati sint; nec, vt vos, id affirmare dubitauerint. At sanè (vt liquidò apparet) nihil ad hæc vos impulit, nisi Hieronymi, quam putabatis, auctoritas. Hinc excusatione aliqua digni effectis, quòd Hieronymi nomine decepti estis, si Romanæ Ecclesiæ, quod sequeremini, exemplum defuisset. An non præcedebant quæ sectari debuissetis, Romani Martyrologij velligia antiquissima, in quo non Dormitio, sed Assumptio dicitur? qua voce semper Romana Ecclesia vsa est, vt est videre in Ordine Romano, Sacramentario sancti Gregorij, alijsque antiquis Ritualibus & Missalibus libris. Ecquid, rogo vos, sibi vult, quòd dum aliorum omnium recolat Ecclesia Sanctorum natiuitatis, nempe migrationis ex hac vita celebritatem, natalem diem nominare cõsuevit, vel migrationem, vel aliquando dormitionem; cum verò agit de obitu sanctissimæ Dei genitricis Mariæ, non natalitium, non dormitionem, nec migrationem vocat, sed Assumptionem appellat? nisi quoniam non solius animæ ad Deum transitum, sed & corporis simul euectionem voluit significare? Sicut enim cum Christi anima vnà cum carne cælus propria, non aliena virtute conscendit, Ascensionem vocat, ita Dei genitricis migrationem, quòd non suapte virtute, sed filij gratia à mortuis resurrexerit, & in cælum euecta fuerit, proprietate loquendi maluit Assumptionem Ecclesia appellare.

XVII. Porro non hi tantum ea epistola commentitia, Hieronymi nomine scripta, vel Sophronio falsò attributa, sed & alij complures eorundem auctoritate decepti sunt, quòd dixerint: Plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quam aliquid friuolum & apocryphum inde tenendo docere.] vt inter alios auctor ille sermonis qui hætenus Augustini nomine latuit (est autem trigessimus quintus de Sanctis) sed falsò: cum enim citetur ab eo Isidorus, alium ab Augustino esse auctorem, certum est: ille, inquam, eadem Hieronymi auctoritate percussus, nec verbum proferre de Assumptione cum corpore ausus est. Sed dicant velim, vbinam, aut quando, vel quo saltem leui signo id quod dicunt, Ecclesia professa sit se nescire, cum alioqui, licet nullum de ea re decretum edixerit, in ipsis sacris Ecclesiasticis precibus, quas ea die publicè recitare consuevit, id affirmasse sæpius videatur, Versibus, Responsorijs, Antiphonis, & Lectioibus? In quam sententiã cum Patres omnes, qui de ea re egerunt, æquè conspirant, & Scholasticorum a classis pariter consentiat, nullus remanet dubitandi de ea re locus: aded vt perfrictæ frontis & procacis sit animi indicium, Ecclesiæ vniuersalis vsui & tot Patrum sententijs non acquiescere; maximamque omnium esse temeritatem his omnibus contradicere. Cum præsertim quæ Hieronymi vel Sophronij nomine inscripta est epistola, quam refellimus, ac proinde Augustino sermones de Assumptione falsò adscripti, quos meritò Louanienensis schola rejicit in angulum, vel quæ id genus sunt aliæ apocryphorum quisquiliæ, quæ potiùs detrahant, quam probent veritatem, eadem omnia alia adhuc confutentur ratione, vt manifestè arguantur falsitatis.

XVIII. Quomodo, quæso, auctor ille, qui se Hieronymum esse mentitus est, dicit Dei genitricis sepulchrum eo tempore, quo viuebat Hieronymus, desuper terram omnibus fuisse perspicuum? Qua enim ratione Epiphanius Ierosolymis sæpè versatus (vt de eo tradit Hieronymus) se ambigere ait, an mortua fuerit, si eius sepulchrum ob oculos omnium positum, perspicuum omnibus factum esset? Vel quomodo de eo mentionem facere Hieronymus prætermisisset, qui relegens cuncta Palæstinæ loca quæ S. Paula Roma veniens inuisit, & vt taceam de Christi sepulchro, alia cuncta quæ ibi erant memoria digna monumenta recēser, vt duodecim Patriarcharum, Iosue, Eleazari filij Aaron, Elisæi, Abdîæ, Michææ, Ioannis Baptistæ, Lazari, necnon & mausoleum Helenæ Adiabonorû Reginæ, quæ tempore Claudij populum fame laborantem paut? Quis adduci potest, vt credat vnum tantum Dei genitricis sepulchrum à Paula spretum, vt non inuiserit, vel Hieronymo mente excidisse, vt non meminisset, cum præsertim agens de Gethsemani in libro de locis Hebraicis, vnam tantum illic erectam ecclesiam, vbi Dominus in horto orauit, affirmet, nec de contiguo eidem loco Dei genitricis sepulchro vel verbum faciat? Ex his igitur manifestior redditur hominis impostura, qui nomine eiusdem Hieronymi dictam epistolam scripsit ad Paulam, dum hæc ait: Monstratur autem sepulchrû eius cernentibus nobis vsque ad præfens in vallis Iosaphat medio, quæ vallis est inter montem Sion & montem

ECCLESIA
QVID PRO-
FESSA.
a Thom. Do-
nauent. An-
tonin. Alb.
Mag. Riccar.
de S. Virg. Vgo
de S. Virg.
aly omnes
recentiores.
b Aug. serm.
de Sanct. 34.
c 35. d 10.
9. tract. 8. e
tom. 10 83. in
Append. edit.
Lohan.

XVIII.
SEPVL-
CHRYM DEI
GENITRI-
CIS INCOG-
NITVM.
a Hieron. ad
Pammach.
epist. 51.
b Hier. epist.
27.

A montem Oliueti posita, quod tu, o Paula, oculis aspexisti: vbi in eius honorem fabricata est ecclesia miro lapide tabulata, in qua sepulta fuisse (vt scire potestis) ab omnibus ibidem prædicatur, sed nunc vacuum esse mausoleum cernentibus ostenditur.] hæc egregius ille mendaciorum concinnator, qui non ex his tantum quæ diximus arguitur patet mendacij, sed etiam ex Eusebio a alijs qui egerunt de locis sanctis, Constantini temporibus repertis, & ædificijs illustratis, cum nullus eorum vel leuem saltem de sepulchro Virginis fecerit mentionem.

Quamobrem haud multum ante tempora Iuuenalis, sepulchrum illud fuisse reperi- tum, ex his dictis adducimus vt credamus. Qui enim loca illa intuiti sunt, eademque fideliter describere, sanè testantur, post cladem Ierosolymitanam à Romanis illatam, sepulchrum Dei genitricis ruina propinquorum ædificiorum sic fuisse cooperitum & obrutum, vt per gradus circiter sexaginta pateat ad illum locum descensus. Et qui nostris temporibus illuc peregrinati sunt, testantur illud in petra excisum esse, & instar sepulchri Domini, natiui lapidis cohærentia loco immobiliter inherere: meminit & Beda de Locis sanctis sepulchrum Dei genitricis suis temporibus vacuum cerni in dicto loco: vnde & miramur, quomodo illud dicitur Constantinopolim fuisse translatum. Cum verò tandem ipsum Dei genitricis sepulchrum inuentum est sine eius corpore: eius inuen- tionis occasione, quòd vacuum sit reperiunt, de eius in cælum cum corpore assumptio- ne exhibitum est scribendi argumentum: antea autem nemo (quod repperim) eiusmodi scribendi genus attigit. Nam sicut qui fertur esse Augustini sermo, alterius potiùs au- ctoris esse putatur, ita qui Athanasij nomine inscribitur, alicui alteri potiùs adscriben- dum existimauimus, quam Athanasio: nam cum ibi auctor multus sit in confutando Nestorij dogmate, de quo tunc esset controuersia, & vigere Monothelitas conetur, pla- nè alius ab Athanasio esse coniecitur. Si enim ea ab Athanasio scripta fuissent, Cyrillus eiusdem Ecclesiæ Episcopus, & alij Patres qui Ephesino Concilio aduersus Nestorium interfuerunt, & cuncta quæ à sanctis Patribus scripta essent volumina, vt illius hæresim im- pugnant, euoluerunt, nequaquam aded laborassent, sed nullo negotio quid de incarnatione Verbi sentiendum esset, vna illa tanti Patris edita homilia occlusissent ora omnium blasphemantium.

Non ignoramus Glycam Siculum, recentiorum historicum, vt Athanasij homiliam illam citasse: sed cum auctor eo sermone se ca conari testetur aduersus blasphemias hæ- reticorû, doceat fuisse temporibus Athanasij, vel antè, qui sicut duas naturas, ita duas per- sonas in Christo prædicarent, & negarent Mariam matrem Dei esse dicendam, quos ibi auctor impugnat: cum alioqui sciamus Athanasium, quòd non esset suo tempore ea de incarnatione Verbi exorta agitataque, controuersia (etsi semper eadem senserit quæ in sa- cro sancto Concilio Ephesino postea reperiuntur esse decreta) non aded explicitè ipsdem prorsus vocibus vsurum esse, quas ad excludendum penitus dogma Nestorij, Patres qui ei- dem Synodo interfuerunt, oportuit dilucidius declarasse. Cum tamen auctor ille post Synodum ea scripsisse ex hoc ipso manifestè cognoscatur, cum secundum quod definitum fuerat in eodem Concilio Ephesino, duas prædicet in Christo naturas in vna persona inconfuse, indiuisè, & inconvertibiliter simul vnitas.

Quas quidem voces ad insinuandas naturæ diuinæ cum carne vnionis proprietates, à Patribus tunc primùm inuentas, nemo res illas exactiùs percurtatus inficias ierit: sicut aduersus Monothelitas ab eodem auctore illa apposita verba: Duas prædicamus voluntates, sed nequaquam duos volentes, aut duos operantes, sed vnum volentem secundum vnitatem personæ: contrà, duas voluntates & duas operationes secundum peculiarem vtriusque naturæ rationem: hoc igitur modo incarnationis mysterium prædicantes, hæ- reticorum blasphemias repudiamus, in quibus ipsos relinquentes transimus.] Sed quos hæ- reticos, præter Monothelitas, in quos agit? Doceat, si quis his refragatur, alios tempore Athanasij vel antè extitisse hæreticos, qui aded explicitè negarent in Christo duas volun- tates atque operationes, vt oportuerit ita distinctè ab Athanasio confutari, quos & obsti- natè in errore persistentes, ita redargutos, in eadem hæresi merfos, vt desperatos ipsum (vt ait) sic opus fuerit reliquisse?

Sed & illud obserua: Quidnam est, quòd ibidem auctor aded detestetur dici Christum hominem Deiferum, nisi quia Nestorius primùm his abusus est vocibus, quibus etiã antè Patres Nicæni Concilij, S. Basilij, & alij vsi sunt, vt Theodoretus Anathematizans con- tra Cy-

a Euseb. in
Vit. Const.
lib. 3. c. 24. e
sequenti. So-
crus l. 1. c. 13.
Soz. l. 1. c. 1.
Theod. lib. 1.
c. 15. 16. 17.
XIX.
b Burchard.
1. par. c. 7.
§. 47.

c Niceph. lib.
15. c. 14.
d Idem. Damasc.
serm. 2. de
dorm. Deip.
prope fin.
REPERTVM
VACVVM
SEPVL-
CHRYM
S. MARIÆ.

XX.

a Athan. de
Incarn. Ver.
Citatur à
Cyrill. li. 3. ad
Reginas. Vid.
in Concil.
Ephes. to. 1. c.
5. edit. Bist.
p. 76.

XXI.

XXII.

tra Cyrillum affirmat. Cum igitur ut Christum hominem Theophorum dicere abhorerent postea Patres, Nestorius in causa fuerit, ut pluribus docet Cyrillus in libro de Incarnatione Vnigeniti, capite vigesimo secundo, & vigesimo tertio: necesse est affirmare, auctorem qui in dicta homilia easdem detestatus est voces, ipsum post Nestorium extitisse: cuius causa, nempe ut eius hæresis impugnetur, in quinto Cyrilli Anathematismo vnà cum alijs in Concilio Ephesino recepto ita definitum habetur: Si quis Christum Deiferum hominē audet dicere, & non potius Deum secundum veritatem, &c. anathema sit. Quoniam pacto, quæso, exhorruisse potuit Athanasius dicere Christum hominem Deiferum, qui (quod minoris efficaciam est) dixerat Christum hominē Dominicum in expositione Fidei ad finem, & in sermone maiori aduersus Apollinarem, qui citatur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa & martyre, secretario quinto: Quibus omnibus videas non esse Athanasium sermonis illius auctorem, sed aliquem alium qui vixit post Nestorij tempora, vigente hæresi Monothelitarum.

XXIII. Consultus de eadem homilia quid sentiret, eruditus vir Antonius Agellius, ad superiora ista addidit: Ut non existimem eam homiliam esse Athanasij, inter alia & illud me maximè permouet, quod etymologiam vocis *θεός* leuiter admodum ac pæne pueriliter auctor exequitur, ut indignissimum sit eam tanto viro tribuere, sic dictam *θεός* quasi *θεός*. Atqui vox *θεός* nusquam apud Græcos reperitur: dicunt enim *θεογονία*, cum æqualitatem significant: & *θεία* non *θεός* *θεός*, sed à femineo potius participio *θεοῦ* deducitur. Ferè idem peccat, nisi etiam periculosius, in explicanda appellatione *θεογονίας*, quasi de eo dicatur qui sub alio stat, hoc est, alteri sit subiectus: cum hypostasus etià de Patre dicatur, qui sub nullo stat, cum à nemine habeat originem. Hæc ipse. Licet verò & alij viri eruditi idem sentiant: tamen quòd sub nomine Athanasij cuius extet sermo ille, nec cuius auctoris sit, possit facile demonstrari, donec legitimus eius scriptor inueniatur, sub nomine remaneat Athanasij in Breuiario, secundum Prætoris interdictum, Vt possidetis, ita possideatis. Hæc idcirco dixisse voluimus, quòd existimemus Catholicam veritatem labefactari potius, quàm hisce falsis allegationibus adiuuari. Ceterum quisquis fuerit auctor ille, certè constat non ex triuijs vulgarem fuisse hominem, sed planè pietate præstantem, sicut & duos illos sermones, qui Augustini nomine editi sunt, licet ipsius non sint, tamen (quod ex illis licet animaduertere, & ut est in paræmia, Ex vnguibus leonem) clarissimorum Theologorum esse opus, non veremur asserere.

XXIII. Demum ut de his dicendi finem faciamus: sicut tam ex Græcorum quàm Latinorum omnium (per paucis exceptis, qui ea epistola decepti sunt) assertionem, ita etiam ex Romanæ Ecclesiæ vltimo recepto firmiter constanterque asserimus ac profiteamur, ipsam sanctissimam Dei genitricem Mariam vnà cum sacratissimo illo corpore, quo impartita est Deo carnem, in cælum esse receptam. Quod quidem haud ad eò mirum vel nouum videri debet; cum si cetera in illam collata pensentur beneficia, hoc leuius censendum videatur, quod & alijs plurimis constat fuisse diuina liberalitate concessum. Quòd si Christo resurgente ex mortuis, multa subinde (ut ait Euangelista) sanctorum corpora surrexerunt, & introierunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis; quos, penetrans ille cælos, duxit secum in altum, captiuam (ut est apud Paulum) ducens captiuitatem: quid, inquam, tam mirum, tam nouum, ut matri concessum sit, quod compluribus seruis constat fuisse tributum? Sunt & alia innumeræ rationes, immò & sanctorum oracula Prophetarum, quæ non id suadeant solùm, sed & affirmare compellant: quæ cum ab alijs pluribus sint recentia, in illis diutius non immorabimur. Hactenus de assumptione Dei genitricis Mariæ; quam quidem non sic recensimus hoc anno, quasi affirmare velimus, hoc ipso anno esse defunctam, & in cælum assumptam; sed quòd hoc anno ponatur ab Eusebio, nobisque quoniam anno certo decesserit, sit inexploratum. Sed quo tempore coepta sit celebrari in Ecclesia solemnitas Assumptionis Dei genitricis, egimus in Notationibus ad celebrari in Ecclesia solemnitas Assumptionis Dei genitricis, egimus in Notationibus ad Romanum Martyrologium.

XXV. Fertur eiusdem Dei genitricis epistola ad Ignatium reddita, eiusdemque Ignatij vna ad ipsam scripta, duæ verò ad Ioannem Euangelistam de eadem ipsa loquentes. Sed Hieronymus, & alij antiquiores, qui eiusdem Ignatij recensuerunt epistolas, eas non nouerunt. Traduntur & alia ab ipsa ad alias scriptæ ciuitates: quas cunctas, cum careant Ecclesiæ auctoritate, non nisi in apocryphorum classem rejiciendas esse, omnes facile indicabunt. XXVI. Describitur Dei genitricis effigies à Nicephoro ex Epiphania, ut ait, in hæc verba: Mores

XXIII. ASSERTIO DE MARIÆ ASSUMPTIONE.

Mat. 27.

Ephes. 4.

Hieron. de script. Eccles. in Ignat.

XXV. DE SCRIPTIS MARIÆ.

Niceph. lib. 2. cap. 23.

XXVI.

A Mores autem, formæque & staturæ eius modustalis (ut inquit Epiphanius) fuit: Erat in rebus omnibus honesta & grauis, pauca admodum eaq. necessaria loquens, ad audientium facilis, & perquam affabilis, honorem suum & venerationem omnibus exhibens: statura mediocri, quamuis sint qui eam aliquantulum mediocrem lóngitudinem excessisse dicant. Decenti dicendi libertate aduersus homines omnes vsa est, sine risu, sine perturbatione, & sine iracundia maximè. Colore fuit triticum referente: capillo flauo, oculis acribus, subflauas tamquam oleæ colores pupillas in eis habens: supercilia erant ei inflexa, & decenter nigra, nasus longior, labia florida, & verborum suauitate plena: facies non rotunda & acuta, sed aliquanto longior, manus simul & digiti longiores. Erat denique factus omnis expers, simplex, minimeque vultum fingens, nihil molliciei secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens. Vestimentis, quæ ipsa gestauit, coloris natui contenta fuit; id quod etiamnum sanctum capitis eius velamen ostendit. Et, ut paucis dicam, in rebus eius omnibus multa diuinitus inerat gratia. Hæc ille, qui & superius Domini Iesu describit effigiem. Sed in his non immoror, cum ex pictura aliqua prototypa hæc potius descripta, quàm ex viuente ipsius imagine esse videantur accepta. Ceterum alibi testatur, S. Lucam Euangelistam Dei genitricis pinxisse imaginem: sed & Saluatoris effigiem ab eodem coloribus esse effigiatam, tradit Metaphrastes.

B Hoc eodem anno quadragesimo octauo, ijdemque Coss. Cuspius Fadus Iudææ Procurator negotium fecit Iudæis de stola pontificia, olim illis reddita, quam rursus in Romanorum Præsidum ditionem vindicare curauit. Rem gestam in hunc modum Iosephus describit: Accitis deinde Pontificibus, & Ierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, ut esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat. Illi verò non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (venerat & ipse Ierosolymam cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum ut legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde ut expectetur super postulatione rescriptum illius. Responsum est, permissuros ut legati mittantur, si prius darentur obsides: cumque promptè liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat (ut diximus) cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem, ut Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignaretur, & Fado super hoc negotio scribere. Tum Cæsar, vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, hoc enim se illius donare precibus. cui responso talem epistolam addidit:

C Claudius Cæsar Germanicus Tribunitiæ potestatis Cons. designatus III. Imp. X. PP. Ierosolymitanorum magistratibus, Senatui, & populo, toti que Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quod sedulo genti vestræ prouideam, rogantesque enixè, ut pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat: Concedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi carissimus Vitellius concesserat: vestraque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet religiosum esse more suæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi Regi, & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritoque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado Procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaëlis, ac Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Kalend. Iul. Rufo & Pompeio Siluano Coss. Hactenus Claudij epistola, & de stola pontificia negotium.

D Porro litteræ Claudij in nomine Consulium & in titulo deprauatæ noscuntur, dum primò Siluanus pro Silano ponitur, & Rufus pro Valerio Asiatico, qui hoc anno Consulatum gesserunt: Pompeius enim & Rufus, qui in eis ponuntur, post hæc tempora creati sunt Coss. nempe Pompeius anno nono Claudij, Rufus verò anno decimo. Ceterum constat, longè antè esse scriptam eam epistolam, nimirum cum Herodes Rex Chalcididis, cuius in ea mentio habetur, adhuc viueret; quem, teste eodem Iosepho, constat vita functum octauo eiusdem Claudij anno. Quod rursus se ad Cuspium Fadum scripsisse, eadem epistola Imperator significet: planè demonstrat, illam hoc anno, dum adhuc esset in magistratu, & non post tres annos, cum alius (ut suo loco dicemus) Iudæam procuraret,

E

EFFIGIES DEI GENITRICIS MARIÆ.

Niceph. lib. 1. c. 40. Idem li. 14. c. 2. Epiph. lib. 1. c. 14. Metaph. 18. Oct. in Luca.

XXVII. STOLAE PONTIFICIAE CAUSA IUDÆIS NEGOTIUM FACTVM.

Ioseph. ant. lib. 20. c. 1.

XXVIII. CLAVDII IMP. EPIST. AD IUDÆOS.

XXIX.

^a Ioseph. ant. lib. 20. c. 3. TIBERIVS ALEX. PROCVRATOR IVDÆAR.

curaret, scripsisse: hoc enim vel sequenti anno missus est successor Fado Tiberius Alexander, eius Alexandri filius (vt idem Iosephus testatur) qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium desertorem paternæ religionis. Hęc cum scribat Iosephus, addatque hoc tempore famem illam ingentem contigisse, quę anno secundo (vt vidimus) Claudij facta est: quàm toto cælo (vt aiunt) erret, perspicuum est.

XXX.

At quoniam Alexandri Alabarchæ mentio facta est: quod pertinet ad Alabarchiæ functionem, fuit eiusmodi magistratus in Ægypto nobilis, cuius curæ commissa erat salis dispensatio, dicebaturque Alabarcha, salis prefectus. De homine hoc magistratu fungente, & Romæ statuam inter triumphales habente, sed quę tamen, vt pote Iudęi hominis, contemptui omnibus esset, Iuuenalis^b putatur satyricę cecinisse his versibus:

^b Iuuenalis satyr. 1.

*Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius, atque Alabarches,
Cuius ad effigiem tantum non metere fas est, &c.]*

DE ALEXANDRO ALABARCHA.

Erat (vt diximus) dictus Alexander Ægypti Alabarcha germanus Philonis Hebræi, qui functus est ad Caium pro Iudæis Alexandrinis legatione: in cuius fortasse honorem illa erat erecta statua: nam quem Tiberius in carcere detinuerat, Caius soluit, atque honorificentissimę habuit. Sed ad res gestas sub procuracione Tiberij reuertamur. Hoc tempore (inquit Iosephus^c) Herodes Rex Chalcidis, quem dictum est imperasse à Claudio ius in sacerdotes & templum, Iosephum Camidæ filium priuauit summo pontificatu, ei que succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Functus est autem suo magistratu Tiberius biennio, vsque scilicet ad Herodis obitum, annum verò Claudij Imperatoris octauum.

^c Ioseph. ant. lib. 20. c. 3.

^d Dio lib. 60. c. 14. PAVLVS ET BARNABAS REVERSI ANTIOCH.

Circumacto anno Domini quadagesimo octauo, qui sequitur quadagesimus nonus, Consules^d habuit Claudium Augustum quartò & L. Vitellium tertio: quo tempore, secundum à nobis institutum temporis ordinem, Paulus^e & Barnabas, peracto peregrinationis suæ circulo, Antiochiã Syriæ redierunt. id Lucas his verbis narrat: Transcurrentes Pisidiam, venerunt in Pamphyliam: & loquentes verbum Dei in Pergen, descenderunt in Artaliam, & inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleuerunt. Cum autem venissent, & congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei. Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis. Hęc Lucas: Quomodo autem oborta Antiochiæ inter Fideles dissensione, Paulus & Barnabas venerint Ierosolymam, dicemus post annum sequentem, quo illorum occasione habitum fuisse Concilium Apostolorum de abolenda circumcissione, certa ratione monstrabimus.

II.

^e Tacit. li. 11.

CLAVDIVS PROSPICIT GENTILICIAE SUPERSTITIONI.

Eodem anno Romæ cum in dies magis magisque propagaretur Christiana religio, ipsaque Gentilium supersticio ea de causa non nihil inciperet posthaberi, Claudius Imperator ex S. C. aruspicum disciplinam restituendam curauit. Id enim Tacitus^f his verbis tradit: Retulit deinde ad Senatam super collegio aruspicum, ne vetustissima Italiæ disciplina per desidiã exolesceret. & paulo post: Et quia externæ superstitiones valebant, & læta quidem in præsens omnia, sed benignitati deum gratiam referendam: ne ritus sacrorum inter ambigua culti, per prospera obliterarentur: factum ex eo Senatus consultum, viderent Pontifices, quæ retinenda firmandaque aruspicum. Hęc Tacitus: quem per externas superstitiones, Christianam quoque religionem in Vrbe iam ante quinque annos disseminari cœptam significare voluisse, nullus iure poterit dubitare. Ceterum non sua tantum restituere ac roborare, sed & nostra labefactare ac penitus infringere conatus est, dum vnã cum Iudæis Christianos, qui in Vrbe erant, loco expulit, vt inferius post sequentem annum dicemus.

IESV

A

Sequitur ordine annus Domini quinquagesimus, A. Vitellio & L. Vipsanio Coss. Quo Claudio agente octauum annum in Imperio, Herodes Rex Chalcidis, Agrippæ maioris Regis germanus (vt Iosephus tradit^a) vita functus est. sunt enim hæc Iosephi verba: Tiberio Alexandro successit Ventidius Cumanus: quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit, anno octauo principatus Claudij. & alibi^b: Post obitum, inquit, Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam, Agrippæ filium, in patru sui regno constituit. Alterius autem prouinciæ suscepit curam post Alexandrum Cumanus, sub quo oriri cœperunt tumultus, & denuò Iudæos calamitas comprehendit. Nam exorta^c seditione Ierosolymis, multi Iudæorum desiderati sunt: cuius causam primum explicabimus. Instante Paschæ festo, per quod nostris hominibus vesci panibus fermentatis mos est, concurrentibus vndique ad solemnitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnã armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum, si quis fortè existeret: nam idem & alij ante illum Præfides factitarunt festiuitatum temporibus. Eius festi die quarta, miles quidam ostendit populo nuda genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur, non se affectos iniuria, sed ipsum Deum, quem honoraret ea celebritas: & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem.

^a Ioseph. ant. lib. 20. c. 3. HERODIS OBITVS, CVM ANTI PROCVRATIO. ^b Ioseph. de bel. Iud. li. 2. c. 11. ^c Ioseph. ant. lib. 20. c. 3. 4.

B

His auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cumque illi aded non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt supra docuimus. Vulgaris multitudo, viso aduētum militum, territa, cœpit magno impetu fugere: & cum essent angusti viarum exirus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi: viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versa que in luctum festa læticia, omnes sacrificiorum & precationum oblitii, dederunt se lamentis & euulabibus: tantam cladem intulit vniuersi militis impudentia. Hęc Iosephus: licet parum sibi constans, alibi^d numerans in compressione necatos, dicit supra decem millia hominum esse extincta. Sed quid ad hæc additum sit mali, cœptam perfectam quens idem Iosephus orationem, ait:

II. SEDITIO ET CLADES VINDAECORVM.

C

Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim, qui ex illa turba fugientes auaserant, in publica via, centeno ab vrbe stadio, Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesque eius diripuerunt sarcinas. Quo audito, Cumanus confestim ed misit milites, iussos vt vicos loco propinquos diriperent. In hac populatione miles quidam libros Mosaiscos in quodam vico inuentos protulit, eosque laceravit in conspectu omnium, multis debaccharus & in legem & in gentem totam conuitijs. Hoc vbi ad Iudæos perlatum est, factò concursu, agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlcisceretur iniuriam. Tum Præfes veritus defectionem populi, de amicorum consilio, militem illum violatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantes sedauit.

^d Ioseph. de bell. Iud. li. 2. c. 4. ^e Ioseph. ant. lib. 20. c. 4.

D

Post hæc^f verò inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium, inijt talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Ierosolymam petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent vicum Samaritanorum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna, multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates, Iudæos ad arma concitauerunt, hortantes vt se in libertatem afferrent: seruitutem enim etiam per se molestant, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniurijs coniuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturque se Cumanum persuasuros, vt pœnas de cædis auctoribus sumeret: vulgus, contemptis pacificationibus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinqi filio: is ex professo latro, multis iam annis in montibus errans, vicos Samaritanorum incendijs & rapinis vastauerat.

III. NOVA CAUSA ADDITA. ^f Ioseph. ant. lib. 20. c. 5. DISSIDIUM INTER SAMARITANOS ET IVDÆOS.

V. QUID CUMANVS IN IYDAEOS.

At Cumanus, cognitis quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditum, armatisq; iam Samaritanis, contra Iudæos profiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Ierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantam calamitatem ventum esset, induti sacco, & capita sparfi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberofq; cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantq; vt mutato consilio, abiectis armis, quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. His verbis tandem persuasi, dilapsi sunt: latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. atque eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Vinidium Quadratum Syriæ Præsidentem, tunc Tyri agentem, conueniunt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint, addentes se non tam ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos, quasi nulli essent magistratus Romanorum, vicinos infestasse incursionibus: quam obrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à Præsidente. hæ fuerunt Samaritanorum querelæ. Iudæi contra & seditionis & pugnae causam in Samaritanos transferebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus, tantam cædem dissimulanter tulerit.

VI. IYDARI ERVCIFEXI

His auditis, Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præfens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio, discessum est. Paulò verò post Quadratus venit in Samariam: vbi cum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali, Samaritanorum causam audiens, didicit à quodam Samarita Dorcum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem sollicitasse: quos Præfes affecit supplicio: Ananiam verò summum Pontificem, & Ananum ducem victos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent: primores etiam Samaritanorum, atque Iudæorum simulq; Cumanum Procuratorem, & Tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad Imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersias. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur, adiit Ierosolymam: vbi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio festo, & operantem sacrificijs. credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt.

VII. CUMANVS MVLCATAVR EXILLIO.

Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi, statuta die iubentur causam suam dicere, comparauerant autem fauorem sibi libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinisset ab Agrippina vxore Claudij vt marito persuaderet, legitimè causam cognoscere, & in deprehenfos tumultus auctores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium; eos qui tum ad iudicium venerant, supplicio tradidit, Cumanum verò multauit exilio; Celerem autem Tribunum iussit perductum Ierosolymam, inspectante toto populo, raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæa misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis.] hæc Iosephus de rebus Iudaicis: quæ tamen non omnia hoc anno contigerunt. Cum enim Iudæis dicat adfuisse Agrippinam Claudij vxorem, eam, auctore Tacito, constat anno sequenti à Claudio in vxorem acceptam, Messalinamq; Augustam, sed re vera moribus nobile scortum, hoc anno iussu Claudij esse occisam, Verannio & Pompeio Coss. Immo cum de iudicio inter Iudæos & Samaritanos dicat interpellatum fuisse Quadratum Syriæ Præsidentem, equidem ex his quæ sub eo sunt gesta, satis apparet, non ante secundum ab hinc annum fieri potuisse: nam sequenti anno adhuc in magistratu perseverasse C. Cassium Longinum, auctore Tacito, satis exploratum habetur; nec de Tito Vinidio Quadrato est apud eum vlla mentio, vsq; ad quintum Consulatum Claudij, tertio post hunc anno factis adscriptum. Ceterum cum Iosephus in vnum omnes coniecisset quæ sub Cumanò sunt obortæ inter eos clades, licet pluribus re vera diuersisque annis illæ accidissent, nos tamen, in hoc ipsum secuti, in eundem modum hæc cuncta descripsimus.

Tacit. lib. 12.

Eod. lib. 12.

Sed

Sed patet erroris nihilominus idem Iosephus arguitur, dum ait esse damnatum Romæ Cumanum, ac inde Claudium Felicem Pallantis Liberti Claudij Augusti germanum missum esse in Iudæam. Nam Felix (si Tacito fidem præbemus, quem certe, in his præsertim quæ ad Romanos pertinent magistratus, quiuis eruditus Iosepho facile anteferet) simul cum Cumanò in eam prouinciam missus est, sic ea inter eos diuisa, vt Felix Samariam administraret, Cumanus verò reliquam prouinciæ partem: sed (vt idem auctor tradit) Cumanus à Quadrato Syriæ Præsidente in prouincia est damnatus, simul confidente inter iudices Felice. Sed quòd hæc clariora reddantur, libuit hæc describere eiusdem Taciti verba, quæ sunt eiusmodi: Interim Felix intempestiuus remedijs delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumanò, cui pars prouinciæ habebatur; ita diuisis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent, discordes olim, & tum contemptu regentium minus coercitis odijs. Igitur raptare inter se, immittere latronum globos, componere insidias, & aliquando præliis congredi, spoliaq; & prædas ad Procuratores referre. Hicque primò latari: mox gliscente pernicie, cum arma militum interiecissent, casti milites. Arsissetq; bello prouincia, ni Quadratus Syriæ rector subuenisset. Nec diu aduersus Iudæos, qui in necem militum præruperant, dubitatum, quin capite pœnas luerent. Cumanus & Felix cunctationem afferebant: quia Claudius, causis rebellionis auditis, ius statuendi etiam de Procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter iudices ostentaquit, receptum in tribunal, quo studia accusantium detererentur. Damnatusq; flagitiorum, quæ duo deliquerant, Cumanus, & quies prouinciæ reddita.] hæc Iosephus sub Coss. Sulla & Othone, anno Domini secundum initam à nobis temporis rationem quinquagesimo quarto. Ex his videas Iosephum ignorasse causam primariam illarum diffusionum, & multos inuoluisse simul errores.

VIII. Ioseph. ant. lib. 20. c. 5. IOSEPHI CORRIGVNTVR ERRORES.

Hoc eodem anno (vt idem Tacitus est auctor) iussu Claudij Imperatoris conditum est lustrum, quo censa sunt ciuium LXVIIII. centena & XLIIII. millia. Hæc verò idcirco referimus, vt videas in quantæ vastitatis pelagus Galilæus piscator rete prædicationis immiserit.

IX. LVSTRVM CVM GENSV. Tacit. lib. 11.

IESV CHRISTI	PETRI	CLAVDII IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
51.	7.	9.

EVolutò eius anni circulo, nouis Coss. C. Pompeio & Q. Verannio, nouus incipit annus, qui numeratur Domini quinquagesimus primus. Claudij verò Imp. nonus: quo (vt auctor est Orosius) edicto Claudij, Iudæi Roma pulsi sunt. Id enim Iosephi testimonio se scribere testatur, dum ait: Anno eiusdem nono expulsos per Claudium Vrbe Iudæos, Iosephus refert: Sed me (addit) magis Suetonius mouet, qui ait hoc modo: Claudius Iudæos, impulsore Christo, assidue tumultuantes Roma expulit. Sed vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coerceri & comprimere iusserit, an etiam Christianos simul, velut cognatæ religionis homines, voluerit expelli, nequaquam discernitur.] hæc Orosius, Suetonium interpretatus, qui subobscurè ea scripsit, vt rerum nostrarum haud satis certus, quòd in eis parum veratus esset. Quoniam verò prædicantes Apostoli fidem Christi, nullo in populo vehementius quàm à Iudæa gente (quod in Paulo nuper vidimus) sunt impugnati: haud dubium est, eosdem aduersus Petrum Romæ Euangelium prædicantem, illudq; in dies magis inter Gentiles etiam propagantem turbas sæpius concitasse; rursumq; alios Christianæ religioni studentes, eisdem fortiter restitisse. Sicq; inuicem altercantibus, assiduè concertationibus dissidentibus, quòd Christi fidei occasione concitata sunt turbæ, Christo impulsore factum esse, Suetonius existimauit: ratus nimirum, eos qui Christi fidem sectarentur, à Christo ad id esse persuasos, quem & sub Pilato in crucem actum, ac post mortem rursum viuere, eius sectatores prædicarent. Ceterum non tantum Suetonio auctore, quem citat, exploratum habetur, Iudæos à Claudio Roma esse expulsos, sed & Lucæ Euangelistæ testimonio id firmissimè comprobatur, ac certè redditur Christianos etiam, qui ex Iudæis Christi fidem sectati essent, ex Vrbe procul abire iussos esse. Dum enim agit de Pauli aduentu Corinthum, meminit de Aquila Pontico, Iudæo genere, sed fide Christiano: quem dicit nuper venisse ex

I. Oros. lib. 7. Tacit. in Claudio c. 25. Christo. IYDAEI ROMA EXPVLSI ATQVE CHRISTIANI.

Italia cum vxore Priscilla eò quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudeos à Roma.

Quod verò ad tempus pertinet: quo potissimum anno eiusmodi aduersus Iudeos fuerit promulgatum edictum, antiquiores omnes, quos viderim, Orosio assentientes, factum id tradunt hoc ipso anno nono Claudij imperantis. Qua autem ratione ex recentioribus quidam, & is quidem primus, aduersus omnium sententiam dicere sit ausus id accidisse anno sexto eiusdem Principis, non inuenimus; cum eiusdem Euangelistæ testimonio apertissime redarguatur, dum Aquilâ & Priscillam nuper dicit ex Italia occasione Claudij edicti recessisse, & Corinthû venisse. Quomodo ergo anno sexto Claudij, Iudæi Roma sunt pulsi, si eius occasione, qui cum ceteris Vrbe eiectioni sunt, Aquilam & Priscillam nuper ex Italia Corinthum appulisse Lucas testatur, & quidem (vt ponit) post aduentum Pauli Corinthum, quem non ante nonum annum Claudij accidere potuisse, nec ipse negat? Qua, inquam, ratione anno sexto Claudij Iudæos Roma pullos esse tradit, si hoc anno nono Claudij (vt ait) Paulus Corinthum veniens, Aquilam & Priscillam inuenit illuc nuper (quod ait Lucas) eius edicti occasione ex Italia esse profectos? Hæc itaq. licet satis superq. confutata habeantur, tamen & ex his quæ proximè dicturi sumus de tempore quo celebratum est ab Apostolis Ierosolymitanum Concilium, magis perspicua fiunt.

Expulsum verò fuisse cum ceteris Iudæis Romæ commorantibus etiam Petrum Apostolum (nisi alia aliqua occasio inde eum antè abduxerit) nulla est dubitatio: quem hoc ipso anno Ierosolymorum interfuisse Concilio, Lucæ testimonio exploratum habetur. Nam quod ait S. Leo in Natali Apostolorum, Petrum non cessisse Claudio vel Nerone, non sic accipiendum est, vt edicto cum aliis pulsus, illi haud acquiescendum putarit; sed quod potius, dum Romæ mansit, illi licet inuitis, Euangelium intrepidè prædicarit. Metaphrastes (si qua tamen fides adhibenda est illi sine maiorum auctoritate loquenti) tradit, Petrum, cum Roma recessisset, in Africam nauigasse, & Carthaginensem erexisse Ecclesiam, ac ibidem reliquisse Crescentem discipulum, qui illam administraret: inde Alexandriam concessisse, erectaque Ecclesia Alexandrina, ibique Marco instituto Episcopo, ac Thebis Rufo, Ierosolymam profectum esse.

Sed iam de ipso Ierosolymis congregato Concilio agamus. Causam verò, qua istiusmodi Concilium fuerit ab Apostolis celebratum, Lucas his verbis sic explicat: Quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres: Quia nisi circumcidamini secundum morem Moyfi, non potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex alijs ad Apostolos & presbyteros in Ierusalem, super hac quæstione. Illi ergo deducti ab Ecclesia, pertransierunt Phœnicem & Samariam, narrantes conuersionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis & senioribus.] hæcenus Lucas de causa eius habendi conuentus; cetera autem postea. Quinam hi fuerint, qui eiusmodi cierunt turbas, & de circumcidendis Gentilibus, qui Christo credidissent, acerrimè altercarentur; vt cognoscantur, non ineptum est Epiphanium citare, atque talia docentem in medium adducere: ait enim, antesignanum horum omnium fuisse Cerinthum hæresiarcham, qui & ipse aduersus Paulum & Barnabam, quasi legem propugnaturus, Ierosolymam petijt: sunt verò hæc Epiphaniij verba:

Verùm hæc tunc quidem tractata sunt ac commota à dicto pseudoapostolo Cerintho: quemadmodum etiam aliàs seditionem tum ipse tum socij eius excitauerunt in ipsis Ierosolymis, cum Paulus redijt cum Tito: & hic dixit, quod viros præputiatis secum adduxisset, & de hoc facto protulit: Inquietauit, inquit, locum sanctum. Quapropter etiam Paulus dicit: Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset Gentilis, cõpulsus est circumcidi: sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo IESU: vt nos in seruitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni, vt veritas Euangelij maneat apud vos. Et præputiatis præcipiens, dixit: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.] & inferius: Antiochiæ, & in alijs locis hi pseudoapostoli prædicabât: Nisi circumcisi fueritis, & legem Moyfi seruaueritis, non poteritis saluari. Tunc non vulgaris turbatio facta est, velut dictum est. Et hi sunt qui à Paulo dicti sunt pseudoapostoli, operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.] hæc Epiphanius. Hoc ipsum Philastrius, sic dicens: Hic sub Apostolis quæstionem seditionis commouit, dicens debere circumcidi homines: cuius causa cõtra ipsum

DE TEMPORE CONCI-
LII IERO-
SOLYMITA-
NI.

PETRVS RE-
DIT IERO-
SOLYMAM.

DE CONCI-
LIO IERO-
SOLYMITA-
NO.

MOLITIO-
NES CE-
RINTHI.

Philastrii de hæresib.

ipsum & hæresim eius decreuerunt de suis Actibus Apostoli sententiam, non debere iam homines Iudaismo, id est, circumcisioni, alijsque talibus superstitionis vanæ parere carnalibus, qui de Gentibus venientes credebant in Christum Dominum nostrum Saluatorem.] hæc Philastrius.

Sed antequam de his quæ in eodem Apostolorum Concilio Ierosolymis acta sunt, narrationem instituamus; illud in primis peruestigandum nobis est, quo potissimum anno illud fuerit celebratum; & quæ ratio reddi possit, vt hoc anno illud coactum fuisse dicamus. Hoc vt intelligamus, illud scire debemus, cum Epiphanium, tñ Hieronymum, ac denique omnes Ecclesiasticos tractatores absque vlla controversia pro constanti habuisse, hunc ipsum Pauli aduentum Ierosolymam, cuius (vt vidimus) Lucas in Actis meminit, illum ipsum esse, de quo idem Paulus ait, scribens ad Galatas: Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto Tito. Descendi autem secundum reuelationem, & contuli cum illis Euangelium, quod prædico in Gentibus, seorsum autem ab illis qui videbantur aliquid esse: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurrissem.]

Cum enim eadem intercesserit causa, nempe de abolenda circumcissione tractatio, & eodem loco eadem personæ interfuisse dicto conuentui, nimirum, Petrus, Iacobus, Paulus, & Barnabas, tum à Luca, tum à Paulo narrentur, qui etiam Ioannem addit: nulla superest dubitatio, de vno eodemque Concilio Paulum & Lucam esse locutos. His in hunc modum stabilitis, quarrendum remanet, à quo tempore illi numerandi sint quatuordecim anni, post quos Paulus se Ierosolymam ascendisse testatur, an à tempore ipsius Pauli conuersionis, cuius antè ipse meminit; an verò post triennium à sua vocatione, quando (vt ait) Ierosolymam venit. Equidem ratio suadet, dictum annorum numerum inchoandum esse à suæ vocationis tempore; sicut etiam illud triennium quod dixit, ab eodem tempore esse numerandum, omnes equè consentiunt: huiusque sententiæ Beda & alij eam secuti fuerunt. Si igitur à sui conuersione elapsos dicit annos quatuordecim, cum Ierosolymam ex ea causa venit; consterque ex his quæ superius dicta sunt, ipsum Paulum ad Christum esse conuersum anno Domini trigésimo sexto, dicere opus est, hoc ipso anno, qui numeratur ab eius conuersione decimus quintus, expleto iam (vt vult) decimo quarto, ipsum Ierosolymam concessisse.

Ceterum quoniam S. Hieronymus aliam videtur iniisse eiusdem annorum numeri rationem, existimans principium numeri deducendum ab illo exacto triennio, sicque ea assertione dicendum, dictum Concilium celebratum esse anno à Christo nato quinquagesimo quarto, Claudij duodecimo, decimo septimo à Pauli conuersione vt ipse numerat: an autem hæc possint aliqua ratione subsistere, exactiori studio exquirendum putamus. Si dixerimus post annos decem & septem, ex quo à Domino vocatus est Paulus, Concilium esse Ierosolymis celebratum, sicq. anno Domini (vt dictum est) quinquagesimo quarto, Claudij verò duodecimo: cum conster Claudium regnasse tantummodò annos tredecim, menses octo, & dies viginti: quonam modo cuncta quæ recensentur à Luca ab hoc Actorum capite decimo quinto vsque ad vigésimum primum, quo Paulus vinculis alligatus describitur, quod contigisse sub Nerone, suo loco dicemus; quo modo, inquam, tot Pauli res gestæ quinque annorum spatio consummari potuerunt? cum præsertim eiusdem Lucæ testimonio conster, post hæc acta Ierosolymis, ipsum permansisse Corinthi anno cum dimidio, rursusq. tres annos egisse Ephesi; quod eiusdem Pauli assertione, id ipsum Ephesijs pro concione in memoriam reuocantis, exploratissimum habetur. His igitur compulsi rationibus, à Hieronymi sententia recedere cogimur, ac cum alijs affirmare, quatuordecim illos annos, post quos idem Apostolus se Ierosolymam venisse tradit, non ab illo exacto triennio numerandos esse, sed ab ipsius vocatione: ita vt ab eo tempore vsque ad aduentum eius Ierosolymam ad Apostolos, non anni decem & septem (vt idem vult S. Hieronymus) sed tantum quatuordecim intercesserint. Ceterum si magis placet eiusdem sancti Hieronymi sententiam sequi, & velimus (quod apud omnes in confesso est) hoc anno habitum esse Concilium Apostolorum: tunc opus est ad primum annum post Domini Ascensionem reuocare S. Pauli conuersionem, & triennium illud, cuius meminit in epistola ad Galatas, non consummatum, sed tantum inchoatum intelligas, atque pariter quatuordecim ipsos annos non exactos sed tantum cõceptos, opus est numerare ab eo tempore vsque ad annum præsentem, quo idem

C

D

E

VI.
DE TEMPORE CONCI-
LII IERO-
SOLYMITA-
NI.

DE TEMPORE ADVENTVS PAULI IEROSOLYMAM.

Beda in Act. cap. 15. Giesordm. & alij.

VIII.
Hieronymi in epist. ad Galat. c. 2.

SENTENTIA S. HIERONYMI EXAMINATA.

Act. 20.

est celebratum Concilium. Sit igitur in Lectoris arbitrio, quam velit sequi sententiam. **A**
Hæc de his quæ ad tempus pertinent, satis.

IX. Illud insuper, antequam de rebus in Synodo gestis agamus, perquirere, haud otiosum erit: unde scilicet acciderit, ut cum iam diuitos per Orbis prouincias Apostolos fuisse constet, eisdem hoc anno Ierosolymis statuto Concilio interfuisse Lucas^a testari videatur, cum ait: Conueneruntque Apostoli & seniores videre de verbo hoc. Sed illud primum monendum, non haberi certum omnes illic presentes fuisse Apostolos, sed tantum Petrum, Paulum, Ioannem, Iacobum, & Barnabam, qui nominantur. Immo cum idem ^aGalat. 2. Paulus Apostolus^b illud dicat: Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis] nec præter hos aliquem alium nominet Apostolorum; à quibus, si interfuissent, idem pacis symbolum accepisset (nam nullum erat inter Apostolos schisma, ut quod hi fecissent, reliqui agere detrectarent) facile eo adducimur, ut credamus, nominatos tantum Apostolos dicto sacro conuentui interfuisse. Quod autem ad eos, qui recensiti fuerunt, Apostolos spectat: Iacobum, quod esset institutus Ierosolymorum Episcopus, Iosephi Iudæi auctoritate, Ierosolymis consedis, exploratum habetur. De Ioanne, quem Ephesum migrasse dictum est, inde Ierosolymas aduenisse, haud magnum negotium fuit. De Petro verò, intelleximus eum necessitate ipsa coactum, Roma recedere debuisse.

X. Verum hac in re quod accidit Paulo, id etiam ceteris euenisse putamus: Paulus enim ^aGalat. 2. scribit, quod reuelatione antè admonitus, Ierosolymam uenerit: Ascendi, inquit, secundum reuelationem.] Par est enim credere, Petrum ac Ioannem, & si qui alij longè abfuissent, eodem monente diuino Spiritu, Ierosolymam petiisse. Si enim filij Israël (quod ^aNum. 9. habetur in libro Numeri^d) non nisi ad imperium Domini proficiscebantur, & ad imperium itidem Dei sigebant tabernaculum: quomodo eos non magis quos Spiritus sanctus impleuerat, eodem moderante atque regente Spiritu, iter agere, loco sistere, ire ac redire consueuisse dixerimus? Tractanda siquidem erat omnium grauissima causa, An scilicet vnà cum Euangelio Lex quoque seruanda esset, ut qui ex Gentilibus ad Christianam religionem se transferrent, ex Legis Hebraicæ præscripto circumcidi deberent, & aliorum legalium obseruatione obligari. Aderant (ut vidimus) pseudoapostoli pro lege Moyfi acerrimè concertantes, & partem aduersam strenuè oppugnantes. Apostolico igitur hæc erant discutienda consensu, definienda consensu, atque auctoritate firmanda.

XI. Quoniam verò complures Iudæorum, qui Christi fidem suscepissent, paternæ legis & auitarum æmuli traditionum, ijs qui Moyfi legi patrocinarentur, studuisse potius uisi sunt: idcirco eodem diuino Spiritu suadente, seorsum ab illis de his agere, consultius, ad vitandas contentiones, Paulus^c astimauit: ne fortè (inquit Hieronymus^e) Fidelibus, qui ex numero Iudæorum Legem putabant seruandam esse, & sic credendum in Dominum Saluatorem, fidei scandalum nasceretur. Aduersus quos aded obniti uisus est Paulus, ut (quod ait) nec ad horam huiusmodi legali subiectioni sibi cedendum esse putauerit: cui & ceteros annuisse Apostolos, certum est: nam quem secum duxit, Titus^b Gentilis homo sicjn præputio susceptus est, ut nequaquam circumcidi compulsus sit.

XII. Iam verò ipsa Synodica acta, quæ Lucas scriptis consignata reliquit, inspiciamus: ipse enim in primis causam eiusmodi cogendi contentus præmittens, sic ait^b: Cum uenissent Ierosolymam Paulus & Barnabas, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes quanta fecisset Deus cum illis. Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos: præcipere quoque seruare legem Moyfi. Conueneruntque Apostoli & seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna inquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes uerbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorū, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini IESU Christi credimus saluari, quemadmodum & illi.] hæc Petri sententia, quam primus, ut Princeps Apostolorum, dixit, immò rem ipsam sui prærogatiua suffragij uisus est definisse.

Nam

^aAct. 15.

^bGalat. 2.

^cGalat. 2.

^dNum. 9.

^eGalat. 2.

^fHieron. in epist. ad Galat. c. 2.

^gGalat. 2.

^hAct. 15.

CONCILIUM APOSTOLORUM.

A Nam (quod ait Hieronymus^a scribens ad Augustinum) in sententiam eius Iacobus Apostolus & omnes simul presbyteri transferunt, nec seruandam ab illis esse circumcisionem, neque cetera quæ pertinent ad legem Moyfi, æquè omnes serferunt.

Præceptum namque abstinendi à carne cum sanguine, quod Iacobus addidit, non Iudæis priuatim, sed Gentibus omnibus, mox ut Noè egressus ex arca est, à Deo est imperatum^b. Quod verò ad reliquorum immundorum esum spectat: quoniam (ut dictum est superius) per ea Gentes significatæ erant: cum eadem ad Ecclesiam, Domini voluntate, essent admixta; nulla ampliùs habenda erat ratio animalium immundorum, quòd iam impleta figura omnino cessasset. Vnde & apud Midrassem in explicacione illius uersus Psalmi, Dominus soluit compeditos] futurum esse dicitur, ut adueniente Messia, Hebræi cibos omnes absque delectu comesturi sint.

B Sed quid post hæc factum sit, profèquitur Lucas: Petro ea locuto, Tacuit, inquit, omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Simon narrauit quemadmodum primum Deus uisitauit sumere ex Gentibus populum nomini suo. Et huic concordant uerba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc reuertar, & reedificabo tabernaculum Dauid, quod decidit, & diruta eius reedificabo, & erigam illud: ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes Gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Notum à sæculo est Domino opus suum. Propter quod ego iudico, non inquietari eos, qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum: sed scribere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, à suffocatis, & sanguine. Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.] hæc Iacobus. His auditis, placuit (ut Lucas ait) Apostolis & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum.] epistola autem fuit eiusmodi.

C Apostoli & seniores fratres, his qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus salutem. Quoniam audiuimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos uerbis, euercentes animas uestras, quibus non mandauimus: placuit uobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad uos cum carissimis nostris Barnaba & Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri IESU Christi. Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi uobis uerbis referent eadem. Visum est enim Spiritui sancto & nobis nihil ultra imponere uobis oneris, quàm hæc necessaria: ut abstineatis uos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: à quibus custodientes uos, benè ageris. Valete.] hæc uisus litteræ Apostolicæ ex Concilio Ierosolymitano: quòd, ea data epistola, absolutum fuisse, Lucas, qui ad res Antiochenas uertit stylum, significare uidetur.

D Ceterum Paulus ad Galatas^c scribens addit, eiusdem Concilij decreto sibi & Barnabæ esse iniunctam prædicationem ac patrocinium Gentium, Petro autè, Iacobo, & Ioanni relictam curam illorum qui ex circumcisione ad fidem uenissent: id enim idem Paulus his uerbis testatur^d: Cum uidissent, quòd creditum est mihi Euangeliū præputij, sicut Petro circumcisionis (qui enim operatus est Petro in Apostolatam circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui uidebantur columnæ esse, dexteræ dederunt mihi & Barnabæ societatis, ut nos in Gentes, ipsi autem in circumcisionem: tantum ut pauperum memores essemus. Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.] hæc Paulus, qui & ipse post hæc de rebus Antiochiæ gestis narrationem instituit.

E Verum antequam ad ea transeamus, in elucidandis nonnullis quæ in dicto conuentu uidimus esse peracta, paulisper necesse est immorari. Ac primum in eo quod spectat ad præceptum de suffocatis non edendis: ea uerba fuisse postmodum superaddita, non uerò ab Apostolis tradita seu posita, quorumdam antiquorum fuit sententia. Hinc Irenæus^e in primis eundem locum Actorum bis citans, semper suffocatum prætermittit, sed aliud addit dicens: Placuit Spiritui sancto & nobis, nullum ampliùs uobis pondus imponere, quàm hæc quæ sunt necessaria: ut abstineatis ab idolothytis, & sanguine, & fornicatione: & quæcumque non uultis fieri uobis, alijs ne faciatis: à quibus uos custodientes, benè agitis,

^aHier. epist. 89.

^bXIII. PRAECEPTUM DE SUFFOCATO. ^cGenes. 9.

^dXIV.

DECRETA LEGATIO AD ANTIOCHENOS.

^eXV. EPISTOLA APOSTOLORUM.

^fXVI. ^gGalat. 2. DISTINCTIONIO APOSTOLATVM.

^hXVII.

ⁱIrenæus lib. 3. c. 12. DE PRAECEPTO SUFFOCATO. RVM.

A agitis, ambulantes in Spiritu sancto.] hæc ipsa itidem paulo superius cum eodem addi-
tamento de non faciendo alteri quod quis fieri sibi non vult. Ceterum quod pertinet ad
suffocata: Tertullianus^a in eundem fermè modum, exceptis scilicet dictis verbis sic leg-
git: Visum est Spiritui sancto & nobis, nullum amplius vobis adjicere pondus, quàm
eorum, à quibus necesse est abstinere, à sacrificijs, & à fornicationibus, & sanguine: à qui-
bus obseruando, rectè agitis, vestante vos Spiritu sancto.] Cyprianus^b item in eundem
pænè modum, his verbis: Abstinetes vos ab idololatrijs, & sanguinis effusione, & fornicatione.
] Pacianus^c antiquus Theologus, & ipse ira legens, inde sic ait: Hæc est noui Testa-
menti tota conclusio. Despectus in multis Spiritus sanctus, hæc nobis capitalis periculi
conditione legauit, &c.]

B Reperitur & eadem lectio apud Ambrosium^d, apud quem & hæc leguntur: Hæc tria
mandata sophistæ Græcorum non intelligentes, scientes tamen à sanguine abstinendum,
adulterarunt Scripturam, quartum mandatum addentes, & à suffocato obseruandum:
quod puto nunc Dei nutu intellecturi sunt, quia iam supra dicti erant quod addiderunt.]
hæc ille. Gaudentius Episcopus Brixianus, in tractatu de Machabejs, ea verba, Et suffocato
] adiecta esse per interpretationem, significare videtur, dum ait: Beatus Iacobus cum ce-
teris Apostolis decretum tale constituit in Ecclesijs obseruandum: Vt abstineteis vos, in-
quit, ab immolatis, à fornicatione, & à sanguine, id est, à suffocatis.] Cur autem hæc po-
tissimum ab Apostolis sint prohibita, pluribus idem prosequitur. Rursum etiam Augusti-
nus^e, illa de suffocatis esse adiecta per interpretationem, affirmare videtur, dum ait: In
Actibus Apostolorum hoc lege præceptum ab Apostolis, vt abstinere Gentes tantum à
fornicatione, & ab immolatis, & sanguine, id est, ne quidquam ederent carnis cuius san-
guis non esset effusus: quod alij non sic intelligunt, sed à sanguine præceptum esse absti-
nendum, ne quis homicidio se contamineat.]

C At Græci semper eo modo legisse reperiuntur, prout etiam nunc habet communis
editio Latinorum cum verbis illis: Et suffocato.] quinetiam vsu receptum fuisse videtur
olim in Ecclesia, vt Fideles ab esu sanguinis abstinere. vnde Tertullianus^f hæc ait ad-
uersus Gentes: Erubescat error vester Christianis, qui ne animalium quidem sanguinem
in esculentis habemus, qui propterea quoque suffocatis & morticinis abstinemus, ne
quo sanguine contaminemur, vel intra viscera sepulto. Denique inter tentamenta Chri-
stianorum, botulos etiam cruore distentos admouetis.] hæc Tertullianus. Blandina mar-
tyr apud Eusebium^g hæc in Gentiles: Multum erratis, ó viri, quòd putetis infantium
carnibus vesci eos, qui ne mutorum quidem animalium sanguine vtuntur.] Et Minutius
Felix quoque in Octauio hæc in eandem sententiam: Nobis homicidium nec videre
fas, nec audire: tantumque ab humano sanguine cauemus, vt nec edulium pecorum san-
guinem in cibum nouerimus.]

D Sed qua ex causa sint iussi Gentiles æquè ac Iudæi à sanguine abstinere: illa affertur
potissima: nimirum, vt aliquo, licet in re leuissima, remanente vsu legalium, Iudæi ac
Gentiles in vnum Christam, lapidem angularem, facilius neclerentur. Origenes^h verò
contra Celsum agens, hanc adducit causam: Suffocata, inquit, fuerunt sanguine non ex-
presso de mortuo: quæ vtrique dæmonum esse asserunt cibum, vt ex eius nidore hi pascan-
tur. hæc idcirco prohibet sermo, ne in cibum sumantur, ne fortè dæmonum cibis enu-
triamur; proinde ne nobiscum istiusmodi spiritus coalatur, si suffocatis vescamur.] hoc
licet commentum sit: tamen quoniam penes Gentiles ea opinio inualuerat, vt sic omnes
crederent; iure ac meritò, vt idololatriæ quoddam symbolum ab Apostolis vnà cum præ-
dictis suffocata fuisse verita, ipse putauit Origenes: qui inter Gentiles versatus, & in Gen-
tilem hominem rerum illarum peritissimum hæc cum scribat; non quæ essent risu di-
gna & aperta arguenda mendacij (vt fuissent, si quæ apud ipsum, ceterosque Gentiles, ad-
uersus quos omnes commentarios illos elaborabat, aliquid habuissent dubitationis) eum
scriptis consignasse, par est credere.

E Augustinusⁱ contra Faustum cum non ex verbis ipsis, sed potius ex interpretatione
(quod diximus) Christianos à suffocatis ea ratione abstinnisse dixisset; hæc in priorum
sententiam addit: Et si hoc tunc Apostoli præceperant, vt ab animalium sanguine absti-
nerent Christiani, ne præfocatis carnibus vescerentur: elegisse mihi videntur pro tem-
pore rem facilem, & nequaquam obseruantibus onerosam, in qua cum Israëlitis etiam
Gentes, propter angularem illum lapidem duos parietes in se condentem, aliquid com-
muniter

^a Tert. de pu-
du. c. 12.
^b Cyprian. ad
Quirin. li. 3.
in fac.
^c Pacian. de
pœnitent. &
confess.
^d Ambros. in
epist. ad Gal.
c. 2.
ADDITIONE
EX INTER-
PRETATIO-
NE.
^e Aug. contra
Faust. li. 32.
c. 13.
^f Tertull. in
apolog. c. 9.
ABSTINEN-
TIA ANI-
MALIUM.
^g Euseb. hist.
lib. 5. c. 1.
^h Orig. contr.
Cels. lib. 8.
RATIO ABS-
TINENDI A
SUFFOCA-
TIS.
ⁱ Aug. contr.
Faust. li. 32.
c. 13.

A muniter obseruarent: simul & admonerentur, in ipsa arca Noè, quando Deus hoc iussit,
Ecclesiam omnium Gentium fuisse præfigurata: cuius facti prophetia, iam Gentibus
ad fidem accedentibus, incipiebat impleri. Tum sancto vero illo tempore, quo illi duo
parietes, vnus ex circumcisione, alter ex præputio venientes, quamuis in angulari lapide
concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distinctius eminebant. At vbi Ec-
clesia Gentium talis effecta est, vt in illa nullus Israëlita carnalis appareat: quis iam hoc
Christianus obseruat, vt turdos vel minutiores auiculas non attingat, nisi quarum san-
guis effusus est? aut leporem non edat, si manu à ceruice percussus, nullo cruento vul-
nere occisus est? Et qui fortè pauci adhuc tangere ista formidant, à ceteris irridentur.]
hæc Augustinus.

B Ceterum non apud omnes ipsius Augustini tempore exoleuerat eiusmodi vsus absti-
nendi à sanguine & suffocato: immò à multis, ac præsertim Græcis, veluti ex institutione
Apostolica retinebatur; cum illud, Abstinerere à sanguine] etiam si defuissent illa verba in
textu, Et suffocato] tamen communi omnium consensu de esu sanguinis animalium ef-
se dictum intelligeretur: nam hæc de eadem re habentur in Apostolico canone sexagesi-
mosecundo. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicumque ex sacerdotali
consortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestiis abreptum, aut suffoca-
tum; deponitor. Si verò laicus sit, à communione excluditor.] sed de Apostolicis cano-
nibus aliàs erit nobis disputatio. Certe in Creconiana Collectione, omnium antiquissi-
ma, quinquaginta tantummodò adnumerati habentur canones Apostolorum, quos
Dionysius Romanus Abbas, cognomento Exiguus, in Latinum vertit: ceteri enim à
Græcis putantur dolose suppositi. Eius canonis auctoritate Theodorus sic more suo in
Latinos inuehitur, dicens: Nota, inquit, canonem propter Latinos, qui suffocata indif-
criminatim comedunt.] Sed & suffragabatur Græcis auctoritas Gangrensis Concilij^b,
in quo hæc scriptis mandata habentur: Si quis carnem edentem (præter sanguinem, &
idolis immolatum, & suffocatum) cum religione & fide, condemnat, velut spem pro-
pter huiusmodi præceptionem non habentem; anathema sit.

C Quam mordicus verò Græci (vt de illis in primis agamus) eiusmodi institutiones de
sanguine non comedendo tenuerint, non tantum complures ipsorum canones, sed &
sanctiones Imperatoriarum facile monstrant. Leo^c enim Imp. in hæc verba ad Stilianum sa-
crorum Officiorum Magistrum rescripsisse legitur: Simul olim legislatori Moyse, sangui-
ne vescendum non esse, mandauit Deus: simul ab istiusmodi cibo abstinere debere, à præ-
conibus gratiæ est constitutum. Et quamquam tum veteris, tum nouæ gratiæ tempore
illa res vilis habita sit ac nefaria: eò tamen contumaciæ, immò vecordiæ homines pro-
cessere, vt neutri legi aurem præter morigeram. At contra alij lucri, alij gulæ causa,
summa cum impudentia mandatum contemnunt; in escamque qua vesci vetitum est,
sanguinem conuertunt. Perlatum est enim ad aures nostras, quòd intestinis tamquam
tunicis illum infartum, velut consuetum aliquem cibum, ventri præbeant. Quod tole-
rari non debere, Imperatoria nostra maiestas rata; neque tam impio, soli gulæ inhian-
tium hominum, inuento, nunc præcepta Dei diuina, nunc Reipublicæ nostræ honesta-
tem dedecore affici sustinens: iubet, ne quis id scelus, neque ad vsum suum, neque vt em-
ptores detestando cibo contaminentur, vilo modo exercere audeat. At sciat quicum-
que dehinc diuinum mandatum contemnere, sanguinemque in cibum conuertere (sive
vendat, sive emat) deprehensus fuerit, se bonorum publicationi subijciendum, & vbi
acerbum in modum flagris cæsus, ac cute tenus scedè detonsus erit, perpetuo patriæ exi-
lio multandum esse. Quo quidem in iudicio neque ciuitatum magistratus citra crimi-
nationem dimittendos censemus: sed vt & ipsi (neque enim, si illi conuenienti alacritate
magistratum gessissent, id scelus commissum esset) quòd negligenter socorditerque
subditis præfuerint, decem librarum auri multam sustineant.] hæc Leo.

D Quod verò ad Latinos pertinet, est canon Concilij Aurelianensis^d secundi, suffo-
catis vesci prohibens. Ex Concilio Carthaginensi hæc item recitantur in Synodo Vor-
matienfi^e: Animalia, quæ à lupis seu canibus lacerantur, non sunt comedenda, nisi por-
cis & canibus: nec capra, si mortui inueniantur.] & infra: Aues verò & alia
animalia si in retibus strangulantur, non comedenda.] Ceterum non tantum ab esu san-
guinis Gentiles ad Christum conuersos abstinnisse, sed à quibusdam animalibus, quæ lex
interdixit & natura abhorre solita est, constat; quæ notat Zacharias^f Papa scribens ad
Bonifa-

XXII.
^a To. 1. Con-
apud Theod.
Balsam. c. 63.
GRÆCI
TENACIO-
RES ANTI-
QVI PRÆB-
CEPTI.
^b Conc. Gan-
grens. c. 2.
XXIII.
^c Leo Nouel.
Const. 58.
LEONIS
IMP. CON-
STITVTIO
DE SUFFO-
CATIONE.
XXIV.
APUD LATI-
NOS ABS-
TINENTIA A
SUFFOCATIONE
CONCILII.
^d Concil. 2.
Aurel. c. 20.
^e Concil. Vor-
mat. c. 65.
^f Zach. ad Boni-
f. ro. 3. Cõs-
noua edit.

Bonifacium. Sed quod pertinet ad suffocata: in antiquo Theodori Pœnitentiario, quod habemus apud nos manuscriptum, iniunctam pœnam inuenimus his qui vesci præsumpissent suffocatis. Sed (quod dictum est superius) Christiani, quod instituisent Apostoli compaginationis causa (sicut in parietibus videmus fieri, dum vt superinducendus nouus priori constructo firmius inhaereat, prominentes relinquuntur lapides, qui velut nexus quidam recens erectum sibi coniungant) firmiter retinentes, à sanguinis esu laudabiliter omnes æquè abstinerunt: ea verò postmodum cessante causa, quidam id ipsum præstare destiterunt; quidam verò, Apostolici culminis reuerentia, illud ipsum institutum aliquamdiu retinendum putarunt; quod demum totius Occidentalis Ecclesiæ consensu est æquè laudabiliter antiquatum.

XXV.

^a Orig. in ep. ad Rom. c. 13 lib. 9. ALIA PRÆCEPTA CONIVNCTA.

Denique quòd eadem epistola Apostoli sint contestati, nihil vltra imponere oneris velle ipsis Gentibus in Christum credentibus, nisi vt ab illis paucis abstineant: non sic accipiendum est, vt in ceteris delinquendi liberis laxarint habenas: sed (quod ^a Origenes ait) quoniam quidem cetera crimina sæculi legibus iudicantur, superfluum videbatur ea nunc diuina lege prohibere, quæ sufficienter humana lege præstantur: illa sola de quibus lex humana nihil dixerat, religioni videbatur conuenire decernere. ex quo apparet, iudices mundi partem maximam Dei legis implere. At de his hactenus, quæ ex instituto (quòd pertineant ad mores Ecclesiæ) prætermisisse non licuit.

XXVI.

Sed quod in eodem Concilio ab Apostolis statutum fuisse diximus, nempe Paulo ac Barnabæ curam Gentium esse mandatam, Petro autem & ceteris qui aderant Apostolis iniunctam Iudæorum ad fidem venientium sollicitudinem: nihil quis existimet contra diuinam institutionem esse sancitum; quasi cura totius gregis olim (quod vidimus) Petro à Christo commissa, huius decreto Concilij fuerit limitata, vel subtrahita prædicatio ad Gentes illi diuinitus impartita, quando ostenso illi cælitus linteo, dictum fuit: Occide, & manduca.] quo signo (vt ipse in hoc eodem conuentu testatus est) accepit à Deo Apostolatam in Gentes: nam ait: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere.] Deliræ planè mētis est, existimare ab Apostolis esse labefactatum, quod à Deo sciuerant institutū. Nulla ergo abrogatio iuris concessi, vel prouinciarum facta est in eo Concilio limitatio.

XXVII.

IVRISDICTIONIS NULLA FACTA DIVISIONE.

^b Act. 16.

^c Act. 17.

^d Act. 18.

^e Act. 19.

^f Act. 20.

^g Len. 19.

^h Act. 20.

Non enim ea sic est facta diuisio, vt alter ab alterius abstineret Apostolatu: alioqui & transgressor Apostolicæ sanctionis Paulus planè habendus esset, qui non occasione quadam aliquando diuertit ad Iudæos, sed (quod Lucas ^b demonstrat) ipso primo ingressu, vbi Iudæi conuentum agerent, requirebat, illisque Euangelium prædicabat: sic enim Philippis fecisse videmus, sic Theſſalonicæ etiam ^c sepius, Athenis itidem & Corinthi ^d, itemque Ephesi ^e frequenter; nam tres menses ibi sermones habuit in synagoga cum Iudæis: id ipsum Troade ^f, ac denique Romæ, vbi licet minus liberum illi esset ex more synagogas Iudæorum adire, quòd retineretur sub custodia, tamen ipse continuò primores Iudæorum accersit, vt illis Euangelicam gratiam impartiretur. Sicque videas ipsum, cui cura Gentium credita erat, primùm omnium quæſiſſe Iudæos ad fidem adducere, atque in ea functione non modò (quod lege ^g permissum erat) derelictas post messem spicas tantum collegisse, vel transeundo conuulsisse, sed in messem adhuc integram immisisse falcem, atque Iudæis primùm, inde verò Gentilibus Euangelium prædicasse. Quod & ipse apud Ephesos ^h, pro concione eos alloquens, his verbis professus esse videtur, dum ait: Vos scitis, quomodo nihil subtraxerim vtilium, quo minùs annuntiarem vobis, docens vos publicè, & per domos, testificans Iudæis atque Gentibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.] Sed hæc ipsa idem Apostolus in omnibus ferme suis epistolis sepius manifestat. Similiter & Petrus videtur fecisse in Gentibus: nam quo iure Paulus, cui Gentes commissæ erant, id sibi concessum putauit, eodem & Petrus, immò & potiori, vt cui totius Ecclesiæ regimen creditum esset, idem licitè vsurpauit.

XXVIII.

ⁱ Hieron. in epist. ad Gal. c. 2.

Videas ex his igitur, non iurisdictionem, nec populos esse diuisos, sed procurationem quamdam, atque illorum patrocinium fuisse distinctum atque discretum: ceterum tam Iudæorum quam Gentium prædicationem fuisse inter eos communem constat. Vnde & S. Hieronymus ⁱ in hanc sententiam hæc ait: Occulta hîc oritur quæstio. Quid igitur? Petrus si inuenisset ex Gentibus aliquos, non eos adducebat ad fidem? Aut Paulus si ex circumcisione aliquos reperisset, nõ eos ad Christi baptismum prouocabat? Quæ ita soluitur, vt dicamus, principale singulis in Iudæos & Gentes fuisse mandatum, vt qui defendebant

A debant legem, haberent quem sequerentur, qui legi gratiam præferrebant, non deesset doctor & præuius. In commune verò hoc eos habuisse propositi, vt Christo ex cunctis gentibus Ecclesiam congregarent.] hæc Hieronymus.

Hoc sensu manifestum est accipienda esse ea quæ dicta sunt; nempe Paulo creditum esse Euangelium Gentium; Petrum verò circumcisionis ministerio, velut honestissimo omnium titulo, nobilitatum. Nam præ excellentia ipse Christus, qui venit omnes homines saluos facere, apud quem non est distinctio Iudæi & Græci, dictus est tamen minister circumcisionis, sic dicente Paulo ^a: Dico Christum ministrum fuisse circumcisionis.] augustinior planè titulus: nam (vt idem ait Paulus ^b) horum erat adoptio filiorum, gloria, testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa; Gentes autem super misericordia honorare Deum.] Sed sicut Christus Dominus noster sic dictus est minister circumcisionis, vt tamen esset pastor omnium atque saluator: eodem modo & Petrus sic circumcisionis administrator est appellatus, vt tamen à Domino constitutus vniuersi gregis pastor esset ac moderator. Vnde & S. Leo ^c: De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multiq. pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.]

Quod verò de Paulo est dictum à Domino: Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filiis Israël] non id quidem, mea sententia, sic dictum est, vt vltimo loco illi iniuncta esset Iudæorum conuersio, primò verò Gentium: nam aliter sensisse & fecisse videtur idem Paulus, qui (vt vidimus) post hæc, & antea, cum vnà cum Barnaba Antiochiâ Syriæ profectus est, semper synagogas primùm ingressus, Iudæis Euangelium prædicabat: qui & de hoc ipso Iudæos Antiochiæ Pſidiæ commorantes, & prædicationi resistentes, sic contestatus est: Vobis primùm oportebat loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes.] sed illa verba à Domino sciendum propheticè esse dicta: nimirum quòd eius prædicatione magna futura esset ex Gentibus ad Christianam religionem accessio: & hoc esse quod idem ^f ait: Qui operatus est Petro in Apostolatam circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes.] quocumque enim isset, & Euangelium prædicasset, Gentes obsequentes, Iudæos verò semper sibi aduersantes inuenit: qua ex causa Doctor Gentium, Apostolatam accepisse ad Gentes dicitur: nam ex conuersione credentium nomen Apostolatam se accepisse demonstrat, dum ad Corinthios ^g scribens ait: Non sum Apostolus? Nõne opus meum vos estis in Domino? &c.] hæc Paulus

D Gentiles alloquens. At hæc fatiſ: iam cetera prosequamur. Datis ab Apostolis ex Concilio litteris ad Gentiles Christianos, qui erant Antiochiæ, per Iudam & Silam: Illi, inquit Lucas ^h, dimissi descenderunt in Antiochiam: & congregata multitudo, tradiderunt epistolam, quam cum legisset, gauisus sunt super consolatione. Iudas autem & Silas, & ipsi cum essent prophetae, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmauerunt. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abiit. Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes & euangelizantes cum alijs pluribus verbum Domini.] hæc Lucas: qui cetera quæ Antiochiæ eo tempore facta sunt, vt contentiones inter Petrum & Paulum (vt verbis vtar S. Hieronymi ⁱ) historiographi licentia prætermisit, sicut & alia multa quæ Paulus in suis epistolis recitat, ac præsertim ipsas, de quibus agimus, res Antiochenas, in hæc verba de his scribens ad Galatas ^k: Cum autem (absoluto scilicet ipso de quo agit, conuentu Apostolorum Ierosolymis celebrato) venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Priùs enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius confenserunt ceteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in eam simulationem. Sed cum vidissem quòd non rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Iudæus sis, Gentiliter viuis, & non Iudaicè; quomodo cogis Gentes Iudaizare? &c.] ostendit pluribus non ex lege iustificari hominem, sed per fidem Christi.

Siste gradum, lector: hîc planè est lapis offensionis, hîc petra scandali, in quem complures impigisse noscuntur: qui enim historiam captu difficilem, nulla alia adhibita diligenter

XXIX.

APOSTOLATUS NOBILIOR IVDAEORVM QUAM GENTIVM.

^a Rom. 15.

^b Rom. 9.

^c Act. 9.

^d Leo serm. 3.

^e de sua assu. p.

XXX.

PAVLVS CVR DICTVS APOSTOLVS GENTIVM.

^f Galat. 2.

^g 1. Cor. 9.

XXXI.

^h Act. 15.

ⁱ Hieron. in epist. ad Gal. c. 2.

^k Galat. 2.

XXXII.

CALVMNIAE
IN APO-
STOLOS.

diligentioris studij consideratione, cursum legentes sunt interpretati, eò in sania progressi sunt, vt vel Paulum temeritatis arguerent, quòd in Petrum non tam liberè quàm proca- citer sit inuectus; vel hypocritis nomine sugillèt Petrum, quòd ageret simulatè, vel vtrum- que condemnent, quòd non in eamdem fidei regulam consentirent. Primus igitur repe- ritur fuisse Marcion hæresiarcha eius sententiæ, necnon Valentinus nouæ hæresis pro- mulgator. Hic ex dicta contentione ausus est sugillare Apostolorum ignorantiam, quòd adhuc aliquid eis defuerit ad perfectam de rebus Christianæ religionis scientiam conse- quendam; aliamque Euangelij formam superinductam à Paulo citra eam quam præmi- serant Petrus & ceteri; prout Tertullianus^a, qui eius confutat temeritatem, & retundit procaciam, testatur. Marcion verò, qui non recipiebat Apostolos, eius occasione conten- tionis, ipsos non incesisse recta via ad veritatem Euangelij, exclamare solitus erat, tam- quam in præuaricatores atque simulatores: quem idem refellit Tertullianus^b.

^a Tertull. de
preser. c. 23.
^b Tert. aduer.
Marc. lib. 4.
c. 3.

XXXIII.
^c Hieron. ad
Aug. ep. 89.
CVMVLAN-
TVR CA-
LYMNIAE.

^d Cyrill. con-
stit. Iulian.
lib. 9. in fine.

^e Tert. contr.
Marc. lib. 5.
c. 3.

XXXIV.

Rursum Porphyrius^c impietatis magister, hæc eadem legens, in Paulum inuehitur, eumque procacitatis arguit, quòd Principem Apostolorum Petrum ausus est reprehende- re, & arguere in faciem, ac ratione constringere quòd malè fecerit, id est, in eo errore fuerit, in quo fuit ipse, qui alium arguit delinquentem. Insuper post ipsum Iulianus Apo- postata, non in Paulum, sed in Petrum effutire eadem ex causa iurgia atque blasphemias non pepercit. Nam de eo inquit Cyrillus^d: Cauillatur & eximium inter sanctos Apo- stolos Petrum, quem & hypocritam esse dicit, & per Paulum reprehensum, eò quòd in- terdum Græcorum moribus viuere studuerit, interdum etiam Iudæorum; ignorans omnino artificiosissimam in illis dispensationem.] Audiuius & recentiores Nouato- res iisdem ferè verbis insectatos esse eundem Apostolorum Principem Petrum, sed non alio certè, quàm quo Iulianus, afflatus spiritu. Multò his verecundior, quem iam citauimus, Porphyrius, qui reueritus Apostolicum culmen in Petro, illi vt parcat, in Paulum contumeliarum plaustrum exonerat. Rursum verò Tertullianus^e & alij complures in- constantiæ vitio iure reprehensum esse Petrum dicunt, quòd pro personarum qualitate victum variaret, timens eos qui erant ex circumcisione Fideles.

^f August. de
Bapt. contra
Donat. lib. 2.
c. 1.

^g Aug. lib. 6.
c. 2. ibid.

^h Aug. lib. de
mend. c. 1. c.

ⁱ Aug. lib. de
agon. Christ.
c. 30.

XXXV.
PLVRES CE-
PHAE IN-
TRODVCTI.

^k Clem. Ale-
xand. apud
Euseb. lib. 1.
c. 113.

^l Doroth. in
Synopsi.

^m Gal. 1. 2.

ⁿ Hieron. in
epist. ad Gal.
c. 2.

At verò non hi tantum à linea Catholicæ fidei aberrantes, cum talia de Petro scribe- rent, in offensionis lapidem offenderunt; sed (quod quisque mirari debet) sanctus Augu- stinus, vertex Theologorum, dum exemplo Petri Cyprianum errantem excusat, Pe- trum in crimen adducit, cum ait: In sanctis Scripturis didicimus Apostolum Petrum, in quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia præminet, aliter quàm veritas po- stulabat, de circumcisione agere solitum, à posteriore Paulo Apostolo esse correctum.] D & infra: Si potuit, inquam, Petrus contra veritatis regulam, quam postea Ecclesia te- nuit, cogere Gentes Iudaizare: cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hæreticos & schismaticos denuò baptizari?] hæc Augustinus^f; vbi tamen affirmat Petri Apostolatu principatum cuiuslibet Episcopatu præferendum: eadem & inferius^g habet, qui & alibi^h reprehendit in Petro eius stu- dium non rectum imponendi super humeros Gentium iugum Legis. Rursumqueⁱ in li- bro quem de agone Christiano conscripsit, eum in superstitiosam prauamque simulatio- nem lapsum esse testatur.

Ex his planè apparet quàm scaber sit hic locus, quem nec Augustinus (venia tan- ti Patris dixerim) inoffenso pede pertransijt. Ceterum complures tam Græcorum quàm Latinorum antiqui Patres Petrum ab omni labe peccati immunem reddunt: ho- rumque alij illum etiam ab omni suspitione erroris ea ratione liberant, dum Cepham illum quem Paulus à se reprehensum scribit ad Galatas, non fuisse Petrum, sed vnum dicunt ex numero septuaginta duorum discipulorum, citantes Clementem^k Alex- andrinum huius assertionis auctorem. Eiusmodi Cepham Dorotheus^l in Caria fa- ctum Episcopum tradit. Rursus in epistolis quæ Martialis esse dicuntur, auctor ipse Ce- phas cognominatus habetur, dum ipsis eiusmodi titulus inscriptus legitur: Seruus Dei, & Apostolus Iesu Christi, Martialis Cephas, omnibus fratribus, &c.] Possent hæc quidem de altero Cepha ea adiuvare etiam coniectura, quòd in eadem epistola Paulus^m, cum agit de Petro, eum non Syriacè Cepham, sed Petrum tertio nominat. Verum hæc non ad- mittimus: nam cum inferius Cepham recenset vnà cum Iacobo & Ioanne, qui (vt ait) videbantur esse columnæ, de Petro intellexisse, nulla est dubitatio. Vnde & Hierony- musⁿ: Alterius, inquit, nescio cuius Cephae nescire nos nomen, nisi eius, qui & in Euan- gelio,

Agelio, & in alijs Pauli epistolis, & in hac quoque ipsa modò Cephas, modò Petrus inscri- bitur.] & inferius: Si propter Porphyrij blasphemiam alius nobis fingendus est Cephas; ne Petrus putetur errasse; infinita erunt de Scripturis emendanda diuinis; quæ ille qui non intelligit, criminatur.] hæc Hieronymus; quasi velit à Clemente noui excogitatum esse Cepham, vt Petrum suspitione criminis libera ret. Verum nullius nota imposturæ iu- re potest in Clementem inferri, qui discipulus fuit Pantæni, & longè ante Porphyrij ata- tem vixit, nimirum sub Seuero, Porphyrius verò sub Diocletiano, ac denique Constanti- no imperante mortuus est.

Fuit aliorum sententia, Petrum & Paulum ex composito eiusmodi inter se simulasse dissidium, quo vtilitati discipulorum ambo ea arte consulerent: nam quia ea de cau- sa (vt ex Luca dictum est) multæ obortæ essent Antiochiæ contentiones inter Christia- nos qui ex Gentibus credidissent; & eos qui ex circumcisione ad fidem venissent: rati sunt non ausuros amplius mutire eos qui legalia in cibis esse seruanda contenderent, si Petrum ea de causa à Paulo palam reprehensum esse; ac Petrum non contradicentem, sed assentientem illi vidissent: sicque quod à libi de se ait Paulus^a, Cum astutus essem, dolo vos cepi] ea simulatione prospicerent, vt qui ex circumcisione essent, in officio continerentur. Simulatè enim cuncta à Petro acta fuisse; ipsius Pauli verba significare videntur, dum cuncta ab eo gesta, simulationem iterum idem Paulus appellat, sic di- tens^b: Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudæi, ita vt & Barnabas adduceretur ab eis in eam simulationem.] Fuerunt huius sententiæ assertores Origenes, Didymus, Apollinaris, Eusebius Emesenus, Theodorus Heracleotes, quos omnes sanctus Hiero- nymus^c citat: adde his Ioannem Chrysostomum^d, qui in eadem sententiam abiit, itemque Theodoretum^e, Cassianum^f, Theophylactum^g, Oecumenium^h, & fortasse alios, hac nimirum omnes persuasos ratione: quomodo enim, inquit, fieri potuit, vt Paulus seridè reprehendisset in Petro, quod sæpius ipse, oblata eadem occasione, facturus esset: vel potius quomodo postea crebrius factitasset, quod in Petro eorum Ecclesia tam acriter reprehendisset: Ipse quidem Paulus (vt inferius suis quibusque locis dicemus) Iu- daicos ritus, cum sibi ad professionem Euangelij visum est opportunum; repetijt ac sæ- pius iterauit, vt cum Timotheum ex patre Gentiliⁱ natum circumcidit; vel cum secun- dum Iudaicum Nazaræorum morè^k contondit caput in Cencreis; aut quando Ierosoly- mam reuersus, ad conciliandam sibi gratiam Iudæorum, antequam ingrederetur in tem- plum, se purificauit^l cum illis.

Cum igitur horum sententiam sanctus Hieronymus inter Latinos sedatus, eandem D roborare conatus esset; S. Augustinus eidem vehementissimè restitit, vltro citroque datis litteris^m, magna que dissensione diu inter vtroque certatum est: illud Augustino in primis aduersus Hieronymum contendente, nullum ab Apostolo ad Galatas scribente composi- tum esse mendacium, nec Apostolo licuisse mentiri, sicut nec cuiuslibet Christiano abs- que peccato concessum: quod Pelagiani eodem Augustini tempore inter alia praua dog- mata conabantur asserere, & Pauli testimonio roborare. Certè ex suis ipsorum litteris mutuo redditis, iterum atque iterum à nobis lectis, cognitiss, & accuratè perspectis, num- quam satis exploratam habuisse Hieronymi sententiæ nobis visus est Augustinus; quip- pe qui in eo semper versetur, Apostolum non esse mentitum, sed eadem epistola quæ vera essent scriptisse ad Galatas. At Hieronymus non hæc dicebat, Paulum esse mentitum, & ad Galatas scripsisse mendacia: quod tunc contigisset, si quæ minimè facta essent, ea E perinde ac facta scripsisset, vel aliter quàm gesta fuissent: quorum neutrum Hieronymus impingit Apostolo: sed ipsum, quæ verè facta, & vt facta essent, scripsisse, nullatenus dubitauit. At longè aliud est, à Paulo vera esse narrata; aliud, ea quæ sunt vera narrata, per simulationem ex composito facta; quod Hieronymus ac citati omnes affirmabant au- ctore: quod absque peccati scrupulo facere licuisse, exemplo Domini comprobant: ipse enim vt occultaret quod faceret, sæpè ea arte laudabiliter vsus esse videtur; vt cum dixit ad suos: Vos ascendetis ad diem festum hunc, ego autem non ascēdam.] sed ascen- dit nihilominus seorsum ab illis. Vel cum se simulauit hortulanum cum Magdalena, vel viatorem cum duobus illis discipulis Emmauntē abeuntibus, quando & finxit se longius ire.

Non igitur inter se pugnant, vt simul vera esse non possint, Paulum vera scripsisse, eo- rum scilicet quæ facta essent, puram sinceramque historiam enarrasse; & ea ipsa quæ scri- xxxviii.
Annal. Eccl. Tom. 1.
K k 2 pfit

xxxvi.

^a 2. Cor. 12

^b Galat. 2.

^c Hieron. ad

^d Aug. ep. 89.

^e Corin. in

^f epist. ad Gal.

^g c. 2. & de sa-
cerdotio.

^h Theodor. in

ⁱ epist. ad Gal.

^j c. 2.

^k Cassianus

^l collat. 17.

^m Theoph. in

ⁿ dial. epist. c. 2.

^o Oecum. in

^p dial. epist. c. 2.

^q Act. 16.

^r Act. 18.

^s Act. 21.

xxxviii.

^t Apud Hiero-

^u non epist. 86.

^v & seq. of-

^w que 97.

^x Apud Aug.

^y epist. 8. &

^z c. 1. v. 27. &

^{aa} 19.

FINGERE

LICUIT,

MENTIRE

NE QVA-

QVAM.

psit atque recensuit, non serid, sed simulatè esse peracta. Illud affirmabat Augustinus, hoc A
contendebat Hieronymus: sed quam diu alterius sensum alter minus est assecutus, tam
diu mutuis altercati sunt litteris. Sed ijdem & in eo inter se dissenserunt, dum S. Hierony-
mus & alij superiùs numerati scriptores inter Petrum & Paulum ea opportuna simula-
tione tranfacta fuisse dixerunt: S. Augustinus^a verò nullam intercessisse simulationem,
sed cuncta verè ac seridè esse facta confirmat; seq. in ea re Cyprianum & Ambrosium au-
ctores sequi profitetur: eaq. ratione dicit errasse Petrum, quòd coram Gentilibus Iudaicè
viueret, quo exemplo Gentes ad Iudaicos ritus seruandos adduci potuissent: licuisset ta-
men si fecisset clanculum, seorsum ab illis. Sed id impugnavit Hieronymus^b, quasi ad-
uersantem Catholicæ fidei sententiam adstruere conaretur: licere nimirum Christianis
inter Iudæos Iudaicè viuere. Verùm id Augustinus^c retractans, quòd indistinctè dixerat, B
restrinxit temporis limite, nimirum Apostolorum temporibus Iudaicos ritus ab illis lici-
tè vsurpatos, postea seruantibus eos factos esse mortiferos: & quòd aliàs contra Faustum
agens dixerat, iterum professus est.

XXXIX. Cùm ergo ijdem auctores omnes in alterutram sententiam conspirarint, atque in eo
conuenerint, vel ea cuncta esse simulatè peracta, ac sic nullum fuisse Petri peccatum, vel
seridè esse facta, ac sic Petrum errasse: nos neutram harum sequentes, dicimus ea nec ex
composito facta, nec ea faciendo Petrum vel minimum deliquisse. Non enim videmus
aliqua opus fuisse fitione, vt Petrus à peccato reddatur immunis, cùm alijs ijsdem que
certioribus rationibus eius innocentia testata reddatur. Ad hæc insinuanda, illud in pri-
mis statuendum, quòd exploratum est omnibus, & nemo prudens negare poterit, cùm
sit apud omnes in confesso, Apostolos absque leuissima culpa, secundum loci & tempo-
ris rationem, vt potuisse legalibus; vt & Paulus ipse sæpè fecisse conspicitur: adeò vt hac C
ex parte nullum possit Petro adscribi peccatum, si cum Iudæis Iudaicè aliquando vixis-
set, dicente de se Paulo^d: Factus sum Iudæis tamquam Iudæus, vt Iudæos lucrificerem:
& ijs qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, vt eos qui sub lege erant, lucrificerem.] Li-
centiis enim hæc à Petro quàm à Paulo vsurpari potuisse, cùm ille Iudæorum, Paulus
verò Gentium patrociniū suscepisset, nemo non videt: nam ea ratione maior Pe-
tro quàm Paulo intercedebat cū Iudæis consuetudinis vsus. Si itaque nullius peccati reus
est Paulus, quòd sæpè legalibus vsus est; multo minus redarguendus est Petrus, qui semel
se cum illis immiscuit: non ergo ea ex causa à Paulo reprehendi meruit. Vnum illud igitur
reliquum est, quòd in Petro reprehendi possit; si fortasse, quòd licitè facere poterat,
minus opportuno loco & tempore fecerit. Hoc igitur attentiùs disquiramus: in hoc enim D
vno totius quæstionis vertitur cardo, an quòd Petro facere licitum erat, tunc tēporis pru-
denter fecerit. Sanè quidem si factum ex euentu pensetur, imprudenter nimis illud at-
tentatum fuisse videtur: nam exemplo Petri (quòd redarguit Paulus) Gentes quodam-
modò cogebantur Iudaizare. Sed in vnaquaque re aliter quòd principaliter geritur, ali-
ter quòd inopinatò per occasionem oboritur, considerandum est. Videamus igitur cau-
sas, quibus ad id agendum Petrus compulsus sit.

XL. Si vniquam ea licentia illi vtendum erat; nullo quidem oportiori loco vel tempo-
re id fieri potuisse, facile intelligemus, si exactè rei gestæ historiam exquiramus: quæ est
huiusmodi. Veniens Petrus Antiochiam, compositis iam rebus inter Gentiles & Iudæos,
absque aliqua offensione cuiuspiam cum Gentilibus edebat. Post hæc accidit, vt cùm
quidam à Iacobo Ierosolymis venirent Antiochiam, subtraxerit se à Gentilibus Christia-
nis; & Iudæis Fidelibus inharens, se Iudaicè viuere simulauerit: cui simulationi & ceteri, E
qui Antiochiæ erant, consenserunt Iudæi, vsque adeò vt etiam Pauli collega Barnabas
id fecerit, & Gentiles ad id faciendum eodem exemplo quodammodò cogentur: hæc
enim omnia scriptis consignata habentur à Paulo in dicta epistola ad Galatas, quæ &
superiùs recitauimus. Ex his itaque satis liquet, Petrum institutum vitæ mutasse oc-
casionem Iudæorum, qui à Iacobo Ierosolymis venerant Antiochiam. Qua autem oc-
casionem id fecerit, nulla redditur, nisi quòd ait Paulus: Timens eos, qui ex circumcisio-
ne erant] quòd Græcè habet: φοβούμενος τοὺς ἐκ τῆς περιτομῆς] quòd Latine æquè reddi po-
test, timens eos, vel eis. At licet interpretes, eos, & non eis, verterit, quòd secundum Lati-
ni sermonis proprietatem diuersum sensum habet, nullam tamen debet asserre difficul-
tatem: nam, eos, loco eis, eundem vsurpasse iterum in eadem epistola^e constat, dum
vertit: Timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis.] Vnde Chrysostomus^f:
Non

^a Epist. 97.
apud Hieron.
DIVERSA
SENTENTIA
HIERONY-
MI ET AV-
GVSTINI.
^b Hieronymus
epist. 89.
^c Aug. epist.
vlt. ad Hier.

PETRVS
REDDITVR
AD OMNI-
CVLPA IM-
MUNIS.

^d 1. Cor. 9.

PETRVS AN
OPPORTV-
NESITVSVS
LEGALIBVS

^e Galat. 4.
^f Chrysost. in
epist. ad Gal.
c. 2.

A Non hoc, inquit, metuens, ne veniret in discrimen: namque initio non metuerat, mul-
to minus tum metuisset: verum illud metuebat, ne deficerent; quandoquidem ita &
ipse Paulus loquitur Galatis, dum inquit: Timeo vos, &c.] Hæc idcirco, vt his rerun-
datur temeritas dicentium, Petrum timore irrationali percitum, in errorem esse lapsum
cuius à Paulo est redargutus.

Timebar igitur Petrus, ne si ab illis nuper aduenientibus Ierosolymis, compertus esset
Gentiliter & non Iudaicè viuere, scandalum illis & offensionem inferret, hac nimirum
in primis ex causa. Non enim sic quidem in Ierosolymitano Concilio de legalibus non
vtendis prospectum Iudæis perinde ac Gentilibus fuit, vt eadem lex fuerit vtrisque sta-
tuta, ne legalibus vterentur, sed illud tantum (quòd dictum est) ne Gentiles qui ad fidem
venissent, cogentur circumcidi, ac cetera seruare legalia. Quòd cùm haud facile fuerit
obtrineri, nam (vt idem ait Paulus) seorsum ab illis qui videbantur aliquid esse, & vene-
rant explorare an Paulus Gentiliter viueret, causam agere opus tuit; contendentibus il-
lis, Titum, quem duxerat, circumcidi debere; quibus nec ad horam (vt ait idem Apосто-
lus) sibi cedendum esse putauit. Si ergo illi non tantum quòd optabant, in Gentiles le-
galia propagari, concessum sibi minus fuisse, sed & ipsos Iudæos penitus legalibus spo-
liatos ad Gentilitatem redactos esse intellexissent: quales turbas, quantas dissensiones eos
fore concituros, par erat existimare? In quam quidem suspicionem facile adduci po-
tuissent, si Antiochiam venientes, ipsam principem Apostolorum, penes quem erat sum-
ma rerum, Gentiliter viuentem, vt faciebat, inuenissent.

Rursum si Petrus, qui susceperat patrociniū Iudæorum, sicut Paulus Gentilium, ab
ijsdem repertus esset cum Gentilibus manducare, & communibus cum illis cibis vti: pla-
nè non protectoris, sed desertoris partes agere creditus esset. His igitur, qui ad conflandas
dissensiones digni iustique videri illis poterant esse prætextus, Petrus quamprimùm sibi
occurrendum existimans: cùm hæcenus (quòd ait Paulus^a) vixisset Gentiliter, & nõ Iu-
daicè: post aduentum illorum Antiochiam subtraherebat & segregabat se à Gentilibus, ti-
mens eos qui erant ex circumcisione; & Iudæis inhærens, ritu Iudaico victitabat, sed simu-
latè quidem, hoc est, non ex animo, quòd videlicet aliud faceret ab eo quòd habebat in
mente, nimirum vt legalibus illis penitus antiquatis, omnes in libertatem Euangelicam
vindicaret. Quàm prudens, & sagax, ac denique necessarium: videri poterat Petri consi-
lium, cui libet illud accuratè intuenti manifestum esse non dubito: adeò vt nec leuioris
peccati culpa illi ea de re iuste possit adscribi. Sed & Petri factum qui rem ipsam proximè
aspexerunt, vt Gentiles ipsi, in quorum præiudicium res agi videbatur, immò & Barna-
bas, cuius inter Apostolos ob res ab eo præclarè gestas, magna erat auctoritas, non tantum
æquè probarunt, sed etiam imitati sunt.

Ceterum de his, quæ horum occasione exortæ sunt dissensiones, alia diuersa est ha-
benda ratio, cùm non eius voluntate, sed præter spem atque sententiam ea prorsus acci-
derint: summa enim quæ in Petro erat auctoritas, tam Iudæorum quàm Gentilium qui
agebant Antiochiæ Fidelium, immò & Barnabæ ipsius, cui vnà cum Paulo credita erat
Gentilium procuratio, valuit animos ad istam simulationem adducere, cùm omnes se id
iure facturos existimarent, quòd omnium pastoris exemplo actum esse conspicerent:
quamobrem per occasionem accidit, vt tam Iudæi quàm Gentiles, ac etiam Barnabas
eorum institutor, Iudaizarent. Quibus commotus Paulus, nulla alia ratione excrescen-
tem errorem se posse cohibere existimauit; nisi Petro, cuius exemplum ceteri secuti es-
sent, resisteret, eumque vt ceteri cohiberentur, coram omnibus acriter redargueret: præ-
ceps enim ac frequens ille omnium ad Iudaizandum concursus non nisi aliquo violento
remedio, quasi ex aduerso opposito aggere, contineri posse videbatur. Vnde simulatio-
nem illam Petri rationabili causa (vt vidimus) vsurpatam, in perniciem Gentium con-
uerti palàm aspiciens, eam non ampliùs dissimulandam, sed detegendam consultius esse
ratus, ipsum conueniens, ac coram omnibus redarguens, dixit: Si tu cùm Iudæus sis,
Gentiliter viuis, & non Iudaicè, quomodo cogis Gentes Iudaizare?] His enim egit Pau-
lus, vt Gentiles ad Iudaizandum Petri exemplo dilabentes in officio retineret, & Iudæos
quid agere de cetero deberent, eiusdem Petri exemplo commonesceret; ac sic vno re-
medio vtriusque populi salutem opportunè consuleret.

His igitur in hunc modum elucidatis, cùm à neutro ipsorum admissum fuisse pecca-
tum sit demonstratum: reliquum est vt ipsius Pauli verba consideremus, quibus crimen
Petro

Annal. Eccl. Tom. 1.

XLI.
PETRI DE-
FENSIO.

XLI.
PETRI PRU-
DENS FAC-
TVS.

^a Galat. 2.

XLI.

EMERGENS
OCCASIO
COMMOTVS
PAVLVM.

XLI.

fuisse, famulum cuiusdam idolorum Pontificis. At quis hanc non videat imposturam, cum constet ipsum Marcum consobrinum fuisse Barnabæ, natura Iudæum, filium Mariæ, eundemque prædiuitem Ierosolymis habitasse, eiusque domum amplissimam patuisse Apostolorum ac ceterorum Christianorum conuentibus? De se ipso rursus affirmat, ab Apostolo Paulo baptizatum esse Iconij. At quonam pacto fieri potuit, ut antiquus discipulus non adhuc esset initiatus baptismate, cum multa millia hominum, qui prædicante Petro recens credidissent, omnes pariter baptizatos fuisse, Lucas testatur? Vel quomodo à Paulo potuit Iconij baptizari, qui antequam illuc Paulus vnà cum Barnaba venisset, ex Pamphylia ab eis recedens (vt idem testatur Lucas) reuersus sit Ierosolymam? Sed in his non immoramur: reiectum enim prorsus esse librum illum Abdiæ nomine prænotatum, in quo hæc Ioannis Marci nomine de rebus gestis Barnabæ scriptis mandata sunt, superius dictum est.

LII.
FALSACOM-
MENTA DE
BARNABA.

Act. 9. 10.

Act. 9.

Act. 11.

Sed sicut hæc manifestè arguuntur imposturæ, ita etiam quæ apud Recognitiones Clementis nomine vulgatas de Barnaba scripta leguntur, haud his fideliora esse noscuntur, vt quæ etiam eiusdem Lucæ Euangelistæ historiæ contradicant. Dum enim in illis dicitur, Barnabam Romam venisse, illicque prædicasse Euangelium, ac demum abducto secum Clemente inde recessisse, ac redeuntem in Palaestinam petijisse Caesaream, illicque agentem Petrum inuenisse; quàm patenter hæc Apostolorum Actis repugnent, nos perspicuè demonstrabimus. Certum est enim non antè Petrum Caesaream concessisse, quàm (vt eadem habent Acta) Ecclesias visitans, Ioppen cum peruenisset, Caesaream à Cornelio Centurione diuina visione admonito accersitur: sed vbi eo tempore, & antè, ac postè Barnabas ageret, eadem Acta significant. Eodem quippe capitulo, quo Petri circuitus in visitandis Ecclesijs à Luca describitur, de eodem Barnaba paulo superius dicitur, aduenientem Saulum Ierosolymam ad Apostolos eum introduxisse, ac postinde ab Apostolis Ierosolyma missum esse Antiochiam, accersitoque Paulo Tarso, ab eo numquam vsque ad præsentem annum recessisse. Sed etsi ista cessarent: quonam pacto, quæso, potuit Barnabas ante Petri aduentum Caesaream, Romam abijisse, illicque Gentibus Euangelium prædicasse, & Clementem Romanum Gentilem hominem ad fidem Christi suscipiendam adduxisse, si eiusdem Lucæ testimonio exploratissimum est, nondum fuisse apertum fidei ostium Gentibus, quod primum Caesareæ, tot præuiis visionibus, à Petro constat fuisse referatum? Vel quomodo Barnabas nondum initiatus, nec segregatus in Euangelium, Romam, eò non missus, accedere præsumpsisset, & quod de pseudopropheta queritur Dominus dicens, Currebant & non mittebam eos, ille fecisset?

LIII.
Apud Metaphr. 11. Iunij.

REPELLUNTUR
FALSA
FACTATA
DE BARNABA.

Act. 12. 13.
Ioseph. ant.
li. 19. c. 7. &
de bell. Iud.
lib. 2. c. 10.

Hæc cauens Alexander Græcus auctor, qui res Barnabæ profecutus est encomiasticè potius, quàm historicè, aduentum Barnabæ Romam ad illud tempus retulit, quo Antiochiæ vnà cum Paulo, monente Spiritu sancto, segregatus, prædicandi Euangelium munus accepit; sic enim ait: Postquam ille Antiochiam à fratribus, qui erant Ierosolymis, missus est; Antiochia recedens, exteris ciuitates peragravit, quousque Romam venit, vbi primus Christum annunciauit.] O commentum insulsum! An non Lucas in Actis relegit cunctas prouincias, immò & singulas ciuitates, ad quas vnà cum Paulo in ea peregrinatione Barnabas Euangelium prædicaturus accessit, quousque ambo opere consummato Antiochiam sunt reuersi, ac inde simul Ierosolymam petierunt, rursusque Antiochiam redeuntes, vsque in hanc diem ibidem permanerunt? Sed etsi hæc tacuisset Lucas, demusque non tantum Barnabam, sed Paulum, qui ab eo numquam in ea peregrinatione diuisus est, tunc cum Antiochia dimissi sunt, Romam petijisse (quod ne somniasse quidè aliquem, quis reperiet) num propterea dicendus esset Barnabas primus omnium Romæ Euangelium prædicasse? An non antè Petrus cum vinculis solutus est, quibus ab Agrippa Ierosolymis victus erat, inde recedens, anno secundo Claudij (quod in confesso est apud omnes) Romam aduenit, cum tamen Paulus & Barnabas (vt auctore Luca exploratum habetur) nonnisi post Agrippæ Herodis obitum, qui contigit (vt Iosephus testatur) anno quarto eiusdem Claudij, Antiochiæ sacris initiati, ad prædicandum Euangelium sint amandati? Facessant igitur eiusmodi portentosa mendacia, & insana deliria, quæ ex dicto cœnoso gurgite Recognitionum, quæ sunt Clementis nomine insignitæ, deducta, non tantum dictus Alexander, sed & Dorotheus inter ceteras quicquillas suas adlegit; quæ non tantum ab eruditis viris improbanda, sed ab omnibus qui vel leuissimè

simè Ecclesiasticarum rerum peritia tincti sint (si modò rerum gestarum attendant tempora) esse procul reiicienda, non dubitamus.

Ceterum post hæc tempora, cum Barnabas vnà cum Marco Cyprum profectus esset, visitatis confirmatisque illis quæ ibi erant Ecclesijs in Italiam nauigasse, non negarim: Romam verò concessisse, illicque prædicasse Euangelium, quamdiu Claudius vixit, minime concessum fuisse videtur, prohibente illo Iudæos Romæ agere. Siquidem quis velit, apocryphorum auctoritate, Barnabam aliquando Romam venisse: nonnisi ad Nero-nis tempora eius aduentum referri posse, ex iam dictis apparet. Verum ipsum in Italiam venisse, & in Liguria prædicasse Euangelium, nobilissimamque Mediolanensem Ecclesiam erexisse, ac longè lateque Christi fidem feliciter propagasse; firmæ traditiones eiusdemque Ecclesiæ monumenta, complurium scriptorum testimonis confirmata, fidem certam atque indubitam faciunt. Sed in his non immoramur: tum quoniam non est nostri instituti priuatarum Ecclesiarum historiam prosequi: tum etiam quòd hæc ab aliis compluribus fuisse tractata sciamus. Quando autem Cyprum reuersus sit, quandòve martyrium consummauerit, nihil inuenimus quod antiquorum scriptorum testimoniis possimus asserere.

Scriptisse Barnabam epistolam ad adificationem Ecclesiæ pertinentem; auctor est sanctus Hieronymus: eam ipsam citatam inuenies ab Origene, & Clemente Alexandrino sapiens. Tertullianus insuper tribuit Barnabæ epistolam Pauli ad Hebræos: sed errat equidem, cum enim nonnisi vna nomine Barnabæ olim circumferretur epistola; diuersam illam ab ea fuisse, ex locis quæ ex ea dicti auctores sunt mutuati, manifestissime constat, cum illa nequaquam in Pauli ad Hebræos epistola scripta reperiantur. Constat tamen, nonnullos auctores Tertulliano permotos, eam existimasse Barnabæ esse: sed planè diuersam fuisse eam ab illa quæ à Paulo scripta est ad Hebræos, apertissime etiam demonstrat Hieronymus, cuius tempore eadem Barnabæ nomine scripta epistola habebatur: nam cum omnia nomina Hebraica, quæ in diuinis Scripturis leguntur, idem sit interpretatus, & inter alia, quæ in epistola Pauli ad Hebræos inserta essent; nouissime illa quæ in eadem epistola Barnabæ haberentur, exposuit: vt ex his clarè atque apertè videas, distinctas inter se fuisse illam Barnabæ, & Pauli epistolam ad Hebræos conscriptam, de qua inferius suo loco prolixior erit sermo.

His de Barnaba enarratis, præscriptum à Luca ordinem sequentes, quæ post hæc à Paulo gesta esse tradit, per singulos annos distincta recensere aggrediamur, sic enim ait: Paulus electo Sila, profectus est traditus gratiæ Dei à fratribus. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam; confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.] ad Gentes hæc Paulus: nam de illis tantum (vt vidimus) in Ierosolymorum Concilio id statutum ab Apostolis & senioribus fuerat. Repetit eadem ferè verba paulo inferius de illis Lucas, cum ait: Cum autem pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.] Videas in his Paulum & Silam non Euangelij tantum fuisse promulgatores, sed & legum ab Apostolis sancitarum sanctiones. Porro Apostolorum exemplo, ea ad posteros, qui loco Apostolorum sunt in Ecclesijs eadem auctoritate Episcopi subrogati, delapsa est consuetudo, vt cum ratio postulat, ad instituendam plebem sibi commissam, vel singuli in suis Ecclesijs, vel cum in sacris conuentibus sunt in Spiritu sancto legitime congregati, tum ea quæ ad Catholicam fidem spectant, tum quæ ad bonos mores seruandos pertinent, legibus sacris edicant.

At ne hæc, quamuis ab hominibus lata, humana tantum & non diuina esse existimarentur: quàm egregiè in iisdem à se sancitis legibus Apostoli hæc apposuerunt verba, dicentes: Visum est Spiritui sancto, & nobis.] Mira quidem ac diuinitus planè facta verborum coniunctio. Quoniam enim iam pridem de Spiritu sancto libera promissio facta erat, dicente Christo ad suos, Paraclitus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixerò vobis.] meritò ac summo iure eiusdem Spiritus sancti suffragio suas leges esse institutas ac roboratas ostenderunt. Rursus verò, quoniam non omni spiritui esse credendum, sed an sit ex Deo, probandum esse, admonet Apostolus hæc examinare, officij esse Ecclesiæ, vt demonstrarent; ea non tantum Spiritui sancto, sed & sibi visa esse, addiderunt; vt sic admirabilem quandam

LIV.

BARNABÆ
MEDIOLANENSEM
ECCLESIAM
EREXIT.

LVI.

DE BARNABÆ
EPISTOLA.

Hieron. de
Script. Eccl.

in Barn. c. 6.

Orig. Pe-
riar. lib. 3.

Clem. Alex.
Str. m. lib. 22.

Ter. lib. 5.

Ter. lib. de
publ. c. 20.

Hieron. de
Script. Eccl.

in Paulo, c. 129.

ad Titum.

LVI.

Hieron. de
nom. Hebr.

in fine.

Act. 15.

PAULI CVM
SILA PERE-
GRINATIO

Act. 16.

LVII.

Act. 15.

LEGES EC-
CLESIAE A
SPIRITU
SANCTO.

1. Joan. 14.

1. Joan. 4.

quamdam sancti Spiritus & Ecclesiae esse coniunctionem & consensionem, verbis illis significarent. Quae igitur ab his, qui in Ecclesia vice fungentes Apostolorum ceteris praesunt, leges statuuntur, eae non tam ipsis quam primo omnium auctori Spiritui sancto acceptae ferri debent: sicuti contra, non quaelibet quae quis ex Spiritu Dei esse contedit, sunt facile admittenda; sed quae Ecclesia recipienda esse consenserit, & per eosdem significauerit, de quibus à Domino dictum est: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.] ac item: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.] ac rursus ad eosdem: Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis.] Quibus parendum esse, Apostolus Paulus vehementissimè suis scriptis inculcat: vt & Apostolici viri, & Ignatius sepius, vt cum ait: Decet itaque & vos obedire Episcopo, & in nullo illi refragari: terribile namque est tali contradicere: nec enim hunc fallit qui videtur, sed inuisibilem fallere nititur, qui non potest à quoquam falli.] & ad Smyrneses: Omnes Episcopum sequimini, vt Christus Patrem.] & inferius: Honora Deum omnium auctorem & Dominum, Episcopum verò vt principem sacerdotum.] Sed de legibus Ecclesiasticis alia.

LVIII. Verum quod ad dicta per Paulum & Silam promulgata Apostolorum decreta pertinet: quamdiu eadem vnà cum Sila circumiit loca, quibus olim cum Barnaba Euangelium praedicaerant, de custodiendis quae ab Apostolis statuta erant, sepius inculcasse, Lucas testatur: postquam verò illos fines sunt egressi, nihil eiusmodi credentes admonuisse, Lucas (vt prius fecerat) refert: vt ex his perspicue intelligi possit, illis tantum, quorum causa illa statuta erant, Paulum & Silam eadem Apostolorum promulgasse decreta: & vt non mireris, si latius Corinthios horum cognitio, quibus Paulus ab his diuersa videtur dedisse praecipua; nimirum vt tunc ab immolatis abstinerent, cum inde aliquod inferretur scandalum; quo cessante, licet illis vesci possent. & Thesalonicenses, vt abstinere à fornicatione tantum, admonuit, dicens: Scitis quae praecipua dederim vobis per Dominum Iesum. Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: vt abstinere à fornicatione.] haec Paulus, nullam prorsus de idolothytis & suffocato mentionem faciens.

LIX. Ex quibus cognoscas Apostolicarum sanctionum diuersas fuisse rationes, ac illarum aliquas sic esse editas, vt ab omnibus Christi fidelibus pariter seruarentur, vt puta Symbolum Apostolicum; alias verò pro ratione loci & temporis sic ab illis esse statutas, vt non omnes iisdem legibus obligari voluerint, quas alicuius priuatae causae occasione certis locis praescripserint: vt de idolothytis dicimus, de quibus Apostoli & cum ipsis Paulus diuersa dederunt praecipua Syriae ac Ciliciae populis, diuersa verò tradidit idem Paulus Corinthijs.

LX. Simile quiddam accidit de ieiunio sabbati, & alijs pluribus, quorum vsus diuersum Orientalis ab Occidentalis Ecclesiae consuetudine absque villo fidei praedicio fuisse, certum est. De quibus haec est regula Augustini, vt faciat vnusquisque, quod in ea Ecclesia, in qua reperitur, inuenerit. Vnde haec idem ad Ianuarium: Miror sane quod ita volueris, vt de his, quae variè per diuersa loca obseruantur, tibi aliqua conscriberem: cum & non sit necessarium, & vna in his saluberrima regula retinenda sit, vt quae non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitae melioris, vbi cumque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudando & imitando sectemur, si aliquorum infirmitas non ita impedit, vt amplius detrimentum sit.] haec Augustinus. Gregorius item haec ad Leandrum Episcopum Hispanensem in eadem sententia scribit: In vna fide nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diuersa.] Sed de his haecenus. iam ad Paulum peragrante Asiae prouincias redeamus.

LXI. Peruenit autem Paulus (inquit Lucas) in Derben & Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudaeae Fidelis, patre Gentili. Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum propter Iudaeos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.] Dignum est (inquit Chrysostomus) vt obstupescamus Pauli sapientiam, qui tantopere pugnavit propter circumcisionem, qui omnia mouerat, & non prius destitit, quam correxisset confirmatum dogma. Circumcidit discipulum: non solum alios non prohibet, sed etiam ipse hoc facit: & ita omnino ad utilitatem spectabat, & nihil cum animi praecipitatione agebat. Hunc voluit, inquit, secum egredi. Mirabile hoc, quod & illum assumit. Propter Iudaeos, inquit, qui erant in illis

^a Ioan. 20.
^b Luc. 11.
^c Mat. 16.
^d Rom. 13.
^e 1. Thes. 4.
^f 2. Thes. 3.
^g Hebr. 13.
^h & alijs.
ⁱ Ignatius ad Magnes. epist. 6.
^k Idem ad Smyr. epist. 10.

SANXIT
PAVLVS DI-
VERSA PRO-
DIVERSA
OCCASIO-
NE.
10. Cor. 8.
10.
1. Thes. 4.

LX.
DE IEIUNIO
SABBATI.
1. Aug. epist.
ad Ianuar.
118.
1. Idem ad Ian.
epist. 119.

1 Greg. lib. 1.
epist. 41.

LXI.
1. Act. 16.
PAVLVS
CIRCUMCI-
DIT TIMO-
THEVM.
1. Chryst. hom.
34. in Act.

1. Hieron. de
Script. Eccl.
in Luca.

A illis locis. Haec est causa circumcidendi: non enim ferebant audire verbum ab incircumciso. Et cur? Vide opus: Circumcidit, vt circumcisionem tollat.] haec Chrysostomus de Paulianimi consilio in circumcidendo Timotheo. Augustinus verò hanc causam affert: Ideo, inquit, Timotheus, cum in praepotio vocatus esset, tamen quia de Iudaea matre ortus erat, & ostendere cognatis suis debebat, ad eos lucrificandos, non hoc se didicisse in disciplina Christiana, vt illa sacramenta, quae legis veteris essent, abominaretur, circumcisus est ab Apostolo: vt hoc modo demonstraret Iudeis, non idem Gentes non ea suscipere, quia mala sunt & perniciosè à patribus obseruata, sed quia iam saluti non necessaria post aduentum tanti sacramenti, quod per tam longa tempora tota vetus illa Scriptura prophetis figuratibus parauerat. Nam & Titum circumcideret, cum hoc vgeret Iudaei, nisi subintroducti falsi fratres idem fieri vellēt, vt haberent quod de ipso Paulo disseminarent, tamquam eorum veritati cesserit, qui spem salutis Euangelicae in circumcissione carnis atque huiusmodi obseruationibus esse praedicarent, & sine his nemini Christum prodesse contenderent: cum contra nihil prodesset Christus eis, qui eo animo circumciderentur, vt ibi esse salutem putarent. Vnde est illud: Ecce ego Paulus dico vobis, quia si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit.] haec Augustinus de Pauli instituto: sed quae subdit de Petro, superius suo loco sunt pertractata.

At verò quod de Timotheo idem Apostolus scribit: fuit hic genitus matre Eunice nomine, fuitque illi auia Lois dicta, ambae Fideles, & spectata virtute: in secunda enim quam ad ipsum dedit epistola, haec ait: Recordationem accipiens eius fidei, quae est in te non ficta, quae & habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quod & in te.] Vnde quod Augustinus in nuper citato loco ait Paulum circumcidisse Timotheum, vt sic cognatos Iudaeos ad Christianam fidem impelleret: non putamus de auia & matre ipsum intellexisse, quae iam antè crederentur: sed de alijs Iudejs illi coniunctis. Quod verò mox idem Apostolus subdit: Propter quam causam admoneo te vt resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum] ipsum à se sacris initiatum fuisse significat. Manuum enim impositio (de qua superius fusiùs dictum est) non nudum quoddam fuit ministerium, quo consueuerant Hebraei (vt in Thalmudicis testatur Rabbi Nathan) cum quis ad docendos alios promouendus magister esset, collecto seniorum Concilio, eo prius examinato, idoneoque reperto, omnes qui aderant, super ipsum manus imponere: sed hoc visibili signo manus impositionis impartiebatur per Apostolos gratia Spiritus sancti, vt aperte de Timotheo illis verbis Paulus ipse testatur, vel cum ad ipsum iam antè scripserat, dicens: Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.] Id enim non obiter factum, sed per prophetiam prius declarato diuino suffragio, à se consummatum esse significat. Quo modo autem postea ab eodem Paulo praefectus sit Ephesiorum Ecclesiae, suo loco dicemus: interim Pauli itinera persequamur.

Cum hac visitatione Pauli, Ecclesiae fide confirmarentur, & abundarent quotidie numero: Transeunt (inquit Lucas) Phrygiam, & Galatiae regionem, verati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem, ciuitatem maritimam Asiae, quae & Antigoniam dicitur. & visio per noctem Paulo ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: Transiens in Macedoniam, adiua nos. Vt autem visum vidit, statim quaesiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus euangelizare eis. Navigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim, & inde Philippos, quae est prima partis Macedoniae ciuitas colonia.] Ex hoc tempore & non antea Lucas adhaesisse Paulo videtur: id enim ex mutato ab ipso vsu loquendi facile intelligi potest. Qui enim cunctas, quas haecenus reuoluit, Pauli res gestas recensuit, semper in scribendo tertia persona est vsus, vt, Fecit, dixit, abiit, & his similibus: ex hoc autem tempore, mutato stylo, quod ipse vnà cum ceteris Paulo praesto esset, seipsum cum alijs adnumerans, haec in prima persona, Quaesiuimus, venimus, & alia id genus plura in his quae narrare pergit. Itenezus etiam, non nisi ab hoc tempore, cum Paulus venisset Troadem, Lucam illi adhaesisse, monstrare videtur; quod & verius esse existimamus. Vnde ex his Hieronymus est declarandus, dum de Luca agens, ipsum totius peregrinationis Pauli comitem appellat indiuiduum: cum tamen non nisi ex hoc tempore haec de illo dici possint,

¹ Aug. lib. de
mend. ad
Consent. 6. 54

² Galat. 3.

LXII.
2. Tim. 1.
DE TIMO-
THEO GEN-
RE ET OR-
DINATIONE.

¹ 1. Tim. 4.

LXIII.
1. Act. 16.

¹ Hier. de lo-
cis Hebraic.
& Plin. lib.
5. c. 30.

LVCAS AD
HABRYC
PAVLO.

¹ Hieron. lib. 5.

² Hieron. de
Script. Eccl.
in Luca.

sint, nec sic quidem vt illi semper inhæserit, sed aliquando, vt occasio postulauit, abfuerit. A Videas posthac ipsum, vt qui præsens esset, res singulas distinctè pleneque narrare: cum alioquin antea, eiusdem Hieronymi testimonio, grauissima prætermiserit, multa que strictim summamque narrarit: vnde ex his magis magisque fides commendetur auctoris, dum à rebus illis conscribendis quibus præsens non fuerit, abstinerit, ac paucioribus agere potius, quam veritatem ipsam vel in minimum discrimen adduci, aut aliqua ex parte periclitari voluerit.

LXIV. De eodem Luca existimauit ibidem Hieronymus^a intelligere voluisse Paulum, cum ad Corinthios^b scribens ait: Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias: non solum autem, sed & ordinatus est comes peregrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministratur à nobis ad Domini gloriam, & destinatum voluntatem nostram.] Verum nihil eiusmodi de ipso Luca legitur in Actis, sed potius (vt vidimus B eodem Luca auctore) de Sila: qui, cum à Paulo Barnabas recessisset, electus est Antiochiæ Pauli comes in peregrinatione suscepta: cui & conueniunt illa præconia, quibus dicitur, laudem eius in Euangelio fuisse per omnes Ecclesias: nam ad Apostolicam perficiendam legationem ex Concilio Ierosolymitano vnà cum Iuda, quod primi essent (vt idem Lucas^c ait) in fratribus, delectus est. Porro eiusmodi primatus non nisi ex prædicatione Euangelij comparatus esse videtur: in quo genere si magna cum laude versatus est ante ipsius legationis functionem; quanta celebrior postea factus est, cum omnibus Ecclesiis Syriæ, Ciliciæ, & aliis Asiæ prouinciæ, Macedoniæ etiam, & Achaïæ, vnà cum Paulo ablegatus Antiochia, Euangelium prædicauit: vt merito de illo Paulus dixisse videatur: Cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias.] quibus sanè verbis non propterea aliquis à Paulo notatus dici potest, qui scripserit Euangelium, immò nec si appellasset eum Euangelistam: nam & Philippus ab eodem Luca^d dictus est Euangelista, non quod Euangelium scripserit, sed potius prædicasset. In hanc sententiam, quod ille sic à Paulo descriptus, non fuerit Lucas, Theodoretus accessit^e: qui tamen illum non Silam, sed Barnabam fuisse putauit, qui in prima illa peregrinatione segregatus Antiochiæ cum Paulo in Euangelium, illi vsque ad finem comes adhæsit: qui licet in secunda assumpta ab Apostolo peregrinatione ab eo discessisset, tamen antequam secundam illam ad Corinthios, in qua prædicta narrantur, Paulus scripserit epistolam, Barnabas iterum ad ipsum rediisse videtur. Nam in prima^f ad eisdem data epistola, eius meminit tamquam collegæ in Euangelij prædicatione, cum ait: Aut ego solus, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? Quid de his quisque opinari velit, fueritne Lucas, an Silas, vel Barnabas, relinquimus arbitrio legentium; qui meminisse debent, Hieronymi sententiam non mediocriter corroborari Ignacij testimonio, qui ad Ephesios scribens, eodem quo Paulus, Lucam præconij laudat genere, cum dicit, ipsum citans: Vt testatur Lucas, cuius laus est in Euangelio.] Sed de Luca satis: an verò fuerit ex numero septuaginta duorum, vel potius Pauli discipulus, agemus inferius, cum de Euangelio ab eo scripto instituemus narrationem.

LXV. Quod verò pertinet ad res gestas Pauli vsque ad eius aduentum Corinthum à Luca descriptas: in eis ordine temporum in Annalibus intexendis, eiusmodi est à nobis inita ratio: Quoniam idem Lucas inferius capite. decimo octauo agens de aduentu Pauli Corinthum, inuenisse illic dicit Aquilam & Priscillam Iudæos, qui (inquit) nuper venerant ab Italia, quod Claudius Imperator præcepisset omnes Iudæos Roma discedere: cum verò dictum sit maiorum auctoritate, Claudium hoc ipso anno nono sui imperij, quæ dicta sunt in Iudæos statuisse: certè aduentum Pauli Corinthum hoc anno, vel ad summum E sequentis initio, contigisse, existimari posse videtur. Nos igitur, habita ratione ceterarum rerum, quæ à Luca descriptæ, à nobis hoc anno sunt recensitæ, in sequentem annum potius illum rejicimus: cetera verò, quæ ad illud vsque tempus in Actis facta leguntur, hoc ipso anno includimus.

LXVI. Erasmus autem, (sequitur Lucas^g) in hac vrbe, Philippis videlicet, consistentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, vbi videbatur oratio esse: & sedentes loquebantur mulieribus, quæ conuenerant. Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo. Cum autem baptizata esset, & domus eius, deprecata est, dicens: Si iudicatis me fidelem Domino esse, introite ad domum meam, & manete: Et coegit nos.] Confueuerant Hebræi ultra synagogas, quas intra ciuitates habebant, loca

LXIV. ^a Hieron. de Script. Eccl. in Luca. ^b 2. Cor. 8. COMES PEREGRINATIONIS PAULI SILAS.

^c Act. 15.

^d Act. 21.

^e Theod. in ad Cor. 8.

^f 1. Cor. 9.

LXV. TEMPUS ADVENTUS PAULI CORINTHVM.

LXVI. DE LYDIA PURPURARIA.

A loca etiam in suburbis posita, quantum sabbati haberet iter, in quæ deambulantes conuenirent, ac simul Deo preces offerrent, instituire. De eiusmodi locis^a Epiphanius agens, hæc ait: Fuerunt quidam antiquitus orationum loci, tum inter Iudæos extra ciuitatem, tum inter Samaritas, velut etiam in Actibus Apostolorum inuenimus: vbi purpurarum venditrix Lydia Paulo occurrit, & sic quoque diuina Scriptura narrat, quod videbatur locus orationis esse: & accesserunt, & docuerunt Apostoli mulieres, quæ illo tempore conuenerant. Sed & orationis locus est in Sicimis, quæ nunc appellatur Neapolis, extra urbem in campestri regione duorum ferme signorum distantia, speciem theatri præ se ferens, in aère & sub dio constructus à Samaritis, qui omnia Iudæorum imitantur.] hæc Epiphanius.

Quid autem post hæc acciderit, idem Lucas declarat his verbis: Factum est autem, LXVII. euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum pythonem obuiare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando. Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat, dicens: Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conuersus spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exiuit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes: & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint Iudæi, & annuntiant morem quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.] Erat enim (vt dictum est) Philipporum ciuitas colonia Romanorum, & sic appellat eam Plinius^b. Porro coloni iure Romanorum viuere cogebantur, non sic quidem municipia, quæ suis iuribus & legibus vti possent; quo genere colonis ea præstasse, Gellius^c pluribus docet. Cum ergo Philippenses dixerunt se esse Romanos, eaque ex causa non licuisse sibi peregrinum morem accipere; iure colonorum eos esse locutos constat: nam etsi municipes itidem dicti sint ciues Romani, tamen quos vellent mores admittere, & quibus vellent legibus vti poterant. Cum igitur Paulus & Silas sic ante magistratus ciuitatis sisterentur: Cucurrit (inquit Lucas) plebs aduersus eos: & magistratus scissis tunicis eorum, iusserunt eos virgis cædi: Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem interiore, & pedes eorum strinxerunt ligno. Media autem nocte Paulus & Silas orantes laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custodia erant.]

Hoc faciebat Paulus vnà cum Sila, quod ante ipsos Dauid Rex facere consueuerat, LXVIII. qui media nocte surgebat ad confitendum Domino; & quod Isaiæ^d erat in optatis, cum diceret: Anima mea desiderauit te in nocte.] Hoc item à Fidelibus faciendum esse, Dei Ecclesia, Apostolorum traditione & exemplo, constituit: idque illa præsertim ratione, quod media nocte Dominum ad iudicandum orbem terrarum ex improviso & quam citissime venturum esse credebant, secundum quod dixerat^e: Media nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit.] Cui veritati ad stipulari videbantur carmina Sibyllina. Quamobrem (quod Dominus admonuerat vigilandum esse) Christiani media nocte surgere ad Dei laudes celebrandas consueuerunt, prout Lactantius^f testatur his verbis, cum de aduentu Domini ad iudicium loquitur: Tunc, inquit, aperietur cælum medium intempesta nocte & tenebrosa, vt in Orbe toto lumen descendens Dei tamquam fulgur appareat. quod Sibylla his versibus locuta est:

— ὁ πῶτος ἀπ' ἑλθῆναι
Πῦρ ἐστὶν, σκότος ἐν τῇ μέσῃ νυκτὶ μέλαινη. hoc est: Cum veniet, ignis erit, tenebrae, in media nocte obscura. Hæc est nox, quæ à nobis propter aduentum Regis ac Dei nostri peruigilio celebratur: cuius noctis duplex est ratio, quod & in ea vitam tum recepit, cum passus est, & postea orbis terrarum regnum recepturus est.] hæc Lactantius.

At quoniam nec satis exploratum esse voluit Dominus, qua potissimum hora venturus esset, dicente ipso^g: Vigilate ergo: nescitis enim quando Dominus veniet, serò, LXIX. an media nocte, an galli cantu, an manè.] hac de causa non media tantum nocte (vt diximus) Fideles ad preces Deo fundendas consurgere consueuerunt, sed & aliis eiusdem noctis horis. Vnde Clemens^h Alexandrinus: Quocirca, inquit, sæpè etiam noctu è lecto surgendum est, Deusque est laudandus: beati enim, qui in ipsum vigilarunt, se ipsos assimilantes Angelis, quos nos ἰεραγῶρες, hoc est, vigilantes vocamus.] His itaque quatuor noctis temporibus expectandi Dominum fortasse respondent tres illæ

^a Epiph. hæc. ref. 80.

LXVII. DE PYTHONISSA LIBERATA.

^b Plin. lib. 4. cap. 11.

^c Gell. lib. 16. cap. 13.

LXVIII. ^d Psal. 111. ^e Isai. 26.

DE NOCTURNIS PRECI- BUS.

^f Mat. 25.

^g Lactant. lib. 7. c. 19.

LXIX. ^h Mar. 13.

ⁱ Clem. Alex. in Paedag. c. 9.

A nocturnæ preces, cum his accedunt matutinæ laudes, quæ tamen vno compendio hodie abfoluuntur: licet aliam ab his diuerfam rationem inisse vifi sunt, qui tribus vicibus nocte orandum esse statuerunt, nimirum ipfo exordio, media nocte, & in fine: prout Basilius^a, dum hæc ait: Completo verò iam die, pro fis omnibus quæ in eo nobis data fuerunt, gratulatio succedet; eorumque quæ vel prudenter vel imprudenter prætermiffa sunt, confessio: ac sicubi latens delictum aliquod admissum fuerit verbis, operibusve, aut etiam corde, pro his omnibus oratione adhibita, veniam nobis à Deo precabimur: siquidem ad similia peccata iterum euitanda valde vtilis est præteritorum consideratio. Idcirco David dicit: Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Tum autem primis se iam noctis intendentibus tenebris, sequetur petitio, vt quies, quam sumus capturi, ex omni perturbatione ac vitio libera fit. Qua hora etiam necessariò nonagesimus recitari Psalmus debet. De tempore autem dimidiæ noctis, quòd id ad orationem necessarium sit, traditum est nobis à Paulo & Sila in Actis. Scriptum est enim sic: Circiter autem mediam nocte Paulus & Silas laudabant Deum. Atque hoc quidem etiam Auctor Psalmorum confirmat, sic dicens: Media nocte surgebam ad consistendum tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Pòst anteuertendum diluculum est, & ad orationem surgendum, cauendumque ne dies nos in lectulo dormientes opprimat. & ille imitandus, qui dixit: Præuenerunt oculi mei diluculum, vt meditarer eloquia tua.] Hæc Basilius.

B Hieronymus^b etiam, scribens ad Eustochium, nocte bis terque surgendum demonstrat: & ad Demetriadem^c post alias diurni temporis orandi horas: Ad vesperam, inquit, media nocte, & manè semper est exercendum.] & ad Lætam^d hæc de eisdem noctis horis: Assueuerat exemplo ad orationes & Psalmos nocte confurgere, manè hymnos canere, accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum.] ea de causa Epiphanius^e Psalmos, qui ea prima noctis hora cani consueuerunt, lucernales appellat, cum ait: Matutini etiam hymni in ipsa sancta Ecclesia perpetuò fiunt, & orationes matutinæ, & lucernales simul Psalmi & orationes.] De iisdem Basilius^f ad Amphiloichium de Spiritu sancto: Visum est patribus nostris beneficium vespertini luminis non silentio suscipere, sed statim vt apparuit, gratias agere. At quoniam fuerit pater illorum verborum lucernariæ gratiarum actionis, dicere nõ possumus: populus tamen antiquam edit vocem, & nemini vnquam ipsi impij putati sunt qui dicunt: Laudamus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum Dei.] hæc ille, insinuans hæc non nisi ex Apostolorum traditione ad Ecclesiam esse perlata. De iisdem insuper lucernariis precibus est mentio apud Clementem^g & Casianum^h, qui de nocturno orandi modo librum scripsit. Chrysofomusⁱ etiam lucernarium illud appellat officium, de quo ait: Ad Solis occasum, quod etiam lucernarium appellamus, orandum scilicet: quia tum ob diei transitum Deo gratias agimus.] hæc ille, cum septem enumerat canonicas orandi horas, de quæ tribus nocturnis orandi horis pluribus agit: de quibus & alij demum omnes tam Latini quam Græci, qui de Ecclesiasticis sacris ritibus commentarios conscripserunt. Nocturnas conuocationes eas appellat Tertullianus^m; quòd scilicet non priuatim in suis ædibus à singulis agerentur, sed publicè omnes in vna conuocarentur ecclesiam. vnde Ignatiusⁿ ad Magnesianos: Omnes, inquit, ad orandum in idem loci conuenite; sit vna communis precautio, vna mens, vna spes.] & paulo pòst: Omnes velut vnus quispiam ad templum Dei concurrite, velut ad vnum altare.]

C Perseuerauit diutius & ille vifus, vt non clerici tantum, sed & populus simul in ecclesia laudes Deo canerent: tamen quòd modò illi altiori voce, isti summissa in ecclesia orent, ea de causa mutatum videtur, quòd laici perdifficile continerentur in officio, vt in voce rhythmum, & in statu corporis decorem sacris decentem seruarent; prout pluribus queritur, cum populum obiurgat Ioannes Chrysofomus^o, qui inter alia hæc ait: Sunt quidam inter hos qui hinc adfunt, quos ne vestræ quidem charitati arbitror esse ignotos, qui contemnentes Deum, ac Spiritus eloquia pro vulgaribus ac profanis ducentes, incompofitas voces emittunt, nihiloque meliores se gerunt his quos habet infania, toto corpore tumultuantes circumacti, moreque præ se ferentes à spirituali statione alienos. Miser & infelix, oportebat te cum tremore & reuerentia angelicam glorificationem resonare, cumque terrore confessionem reddere conditori, ac per hanc delictorum veniam postulare, &c.] pluribus enim infestatur eorum in orando incompofitam vocem, & indeco-

LXX.
^a Hier. ep. 28.
^b Ideo epist. 8.
^c Idem ep. 7.
^d Epist. in compend.
LUCERNARIAE PRECES
^e Basit. ad Amphil. de Spiritu sancto, cap. 29.

^f Clem. Cõp. lib. 8. c. 36.
^g Casian. lib. 3. c. 3.
^h Cass. lib. 2.
ⁱ Chrysof. in Psal. 118.
^k Idem hom. 59. ad pop. Anioch. Ep. do laud. monach.
^l Tertull. ad vxor. li. 2. c. 4.
^m Ign. epist. 6.

ⁿ Chrysof. in Isa. c. 8. homil. 1.

A ros mores. Porro de antiquo in Ecclesia sacrarum vsu vigiliarum, de quo agimus, non solum innumera sanctorum Patrum tam Latinorum quam Græcorum suppetunt testimonia, sed etiam scriptorū Gentilium. Ecce tibi Plinius^a Iunior scribens ad Traianum, hæc ait: Affirmabant autem hanc fuisse summam vel culpæ suæ, vel erroris, quòd essent soliti statò die ante lucem conuenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum inuicem.] Et Lucianus^b ex persona Christianorum: Ad hymnos tota nocte decantandos vigilantes, talia somniamus.] Rursum Ammianus^c Marcellinus: In statione primis tenebris obseruata custodum absentia, qui die festo Christiani ritus in ecclesia pernoctabant.] Ceterum sacrarum vigiliarum vsus non tantum (vt quidam imperitè tradunt) non solum latum esse in Ecclesia ab Ambrosio, sed ab illis temporibus maiori obseruantia celebratum, & quibusdam additamentis nobiliter auctum, diximus in nostris ad Romanum Martyrologium^d Notationibus, iterum quoque dicturi fusius suo loco inferiùs. Hæc de antiquis Ecclesiæ moribus, quos ex instituto narrandos suscepimus.

B Profecit postea Lucas^e de Paulo & Sila carceri mancipatis hæc scribere: Subitò verò terræmotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio volebat se interficere, & estimans fugisse vincos. Clamauit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniuersi enim hinc sumus. Petitoque lumine introgressus est, & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes: & producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, vt saluus sim? At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum, & saluus eris tu, & domus tua. Et locuti sunt ei verbum cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum, & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua, credens Deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos. Nuntiauit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus vt dimittamini: nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis: Cælos nos publice, indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, & ipsi nos eiiciant. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quòd Romani essent: & venientes deprecari sunt eos, & educentes rogabant vt egredierentur de vrbe. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & vifis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.] hæc Lucas de rebus gestis Philippis. Quòd autem Philippenses magistratus adedè timuerint, cum resciuissent, quos cecidissent ac carceri tradidissent, esse Romanos ciues, atque eosdem postea humaniter tractantes, ipsi venientes rogarint eos vt abirent: illud in causa fuisse existimo, quòd adhuc recens erat Rhodiorum exemplum, qui cum peccassent in aliquo Romanos ciues, Claudius eos libertate penitus priuarat, vt auctor est Dio^f, qui de his pluribus agit.

C Egredi Paulus & Silas Philippis, cum (inquit Lucas^g) perambulassent Amphipolim & Apolloniam, Macedonia ciuitates, venerunt Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos: & per sabbata tria diserebat eis de Scripturis, adaperiens & insinuans, quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis, & quia hic est Christus, quem annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.] hæc Lucas. At de suo aduentu Paulus ad eosdem Thessalonicenses postea scribens, his verbis meminit: Ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit. Sed antè passi & contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa sollicitudine.] Quanta autem alacritate animi Thessalonicenses susceperint à Paulo prædicationem Euangelij, idem ipse his verbis significat, dicens: Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiritus sancti: ita vt facti scitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini non solum in Macedonia, & in Achaia, sed in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est: ita vt non sit nobis necesse quid-

^a vsvs vIGILARVM.
^b Plin. lib. 10.
^c epist. 97.
^d Lucian. in Philopat.
^e Ammianus Marc. lib. 28. in fine.
^f Dio lib. 69.

LXXII.
^g Act. 16.

PAVLVS ET SILAS LIBERATI.

LXXIII.
^h Act. 17.

ⁱ I. Thess. 2.
^k Quid Thessalonicae Paulus.

^l I. Thess. 1. c. 2.

CHRISTI
51.PETRI
7.CLAVDII IMP.
9.

quidquam loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant, qualem introitum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum à simulacris, seruire Deo uiuo & uero.] & inferius: Ideò & gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis à nobis uerbum auditus Dei, accepistis illud non ut uerbum hominum, sed, sicut est uerè, uerbum Dei, qui operatur in uobis, & credidistis. Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei quæ sunt in Iudæa, in Christo Iesu: quia eadem passi estis & uos à contribulibus uestris, sicut & ipsi à Iudæis.]

LXXIV. Sed quamnam fuerit eiusmodi tribulatio, quam passi sunt Fideles Thessalonicenses, Lucas^a ex parte saltem declarat his uerbis: Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuitatem: & assistentes domui Iasonis, quærebant eos producere in populum. Et cum non inuenissent eos, traherant Iasonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Quoniam hi qui Orbem concitant, & huc uenerunt, quos suscepit Iason: & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, Regem alium dicentes esse Iesum. Concitauerunt autem plebem, & principes ciuitatis audientes hæc: & accepta satisfactione à Iasone & ceteris, dimiserunt eos. Fratres uero confestim per noctem dimiserunt Paulum & Silam in Beroeam.] hucusque Lucas de rebus Thessalonicæ gestis. Sed & de conuersatione Pauli & Silæ cum essent Thessalonicæ, nolimus illud præterisse quod idem Paulus^b ad eos scribens inculcat his uerbis: Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis; neque in occasione auaritiæ, Deus testis est: nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à uobis, neque ab aliis. Cum possemus uobis oneri esse, ut Christi Apostoli: sed facti sumus paruuli in medio uestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos. Ita desiderantes uos cupidè, uolebamur tradere uobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. Memores enim estis, fratres, laboris nostri, & fatigationis: nocte & die operantes, ne quem uestrum grauaremus, prædicauimus uobis Euangelium Dei.]

LXXV. At non solum hæc, sed & cum apud ipsos esset, omnes quæ in ipsos concitatae sunt postea persecutiones prædixit. commemorat id ipsum Paulus eadem epistola, quam ad ipsos scripsit, sic dicens: Nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam cum apud uos essemus, prædicebamus uobis, passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis.] Hæc omnia cum prætermiserit Lucas, neque scribens cetera dicat se unà cum illis fuisse, neque in prima pluralis numeri persona loquatur, ut fecerat prius; par est credere (quod & ceteris Pauli discipulis Timotheo, Tito, & aliis sæpè accidere consuevit) eundem Lucam à Paulo aliò fuisse amandatum prædicandi Euangelij gratia, ad ipsum iterum rediturum. Ex his admirabilem uideas in scriptore modestiam (quod aliàs dictum est) tum quod quæ præfens non uidit, compendio breui perstrinxerit, ne uel in minimo ueritas periclitaretur: tum etiam quod res à se gestas, rebus tantum Pauli narrandis intentus, obuolutas silentio præterierit.

LXXVI. Quæ autem acciderint Paulo & Silæ, cum Thessalonica recedentes uenerunt Beroeam eiusdem prouinciæ ciuitatem, idem Lucas^d in hunc modum recenset: Cum uenissent, in synagogam Iudæorum introierunt. hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt uerbum in omni auiditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & uiri non pauci. Cum autem cognouissent in Thessalonica Iudæi quia & Beroeæ prædicatum est à Paulo uerbum Dei, uenerunt & illuc, commouentes & turbantes multitudinem. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque ad Athenas: & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quam celeriter uenirent ad illum; profecti sunt.] Ceteræ uero Pauli Athenis res gestæ quoniam sequenti anno accidisse reperiuntur, suo loco easdem describemus. Hoc anno iisdem Coss. (inquit Tacitus^e) Ituræi & Iudæi, defunctis Regibus Sohenio atque Agrippa, prouinciæ Syriæ additi sunt: sed obitum Agrippæ ante annos quinque contigisse, Iosepho auctore, diximus.

IESV

IESV CHRISTI

PETRI

CLAVDII IMP.

ANNVS
52.ANNVS
8.ANNVS
10.

A SEquenti anno Domini quinquagesimo secundo, C. Antistio^a & M. Sullio Coss. Paulus Athenas ueniens, in synagoga Iudæorum primum, inde in Areopago Euangelium prædicauit, conuertitque multos ad fidem Christi suscipiendam, & inter alios Dionysium Areopagitam, & nobilem feminam nomine Damarim. Antequam autem singula, ut gesta sunt, enarremus; ratio ex more reddenda est, cur hæc in hoc potissimum tempus à nobis reiciantur. Hæc ita se habere, tum ex antea dictis, tum etiam ex his quæ sequuntur de Paulo^b, quod Athenis recedens, moxque Corinthum ueniens, inuenit illic Aquilam & Priscillam, qui nuper uenerant ex Italia, occasione edicti Claudij, quo iusserat omnes, qui erant Romæ, Iudæos ab Vrbe secedere (quod anno superiori, nimirum nono eiusdem Imperatoris anno, promulgatum fuisse uidimus) optimè colligi potest. Quibus consentiunt quæ de Dionysio traduntur, ipsum anno decimonono à passione Domini ad Christum fuisse conuersum. quocirca à trigesimo quarto anno Domini inchoato, quo passum fuisse monstrauimus, dictos nouemdecim annos numerare incipiendo, & ad præsentem usque annum deducendo, fateri oportet ipsam Dionysium ad Christianæ religionis cultum accessisse hoc ipso anno Domini quinquagesimo secundo. His de temporis ratione cognitis, rem gestam ex Lucæ uerbis, ut se habuit, enarremus.

Paulus igitur cum Athenis esset, expectans Silam atque Timotheum: Incitabatur (inquit Lucas^c) spiritus eius in ipso, uidens idololatriæ deditam ciuitatem. Disputabat igitur in Synagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, & per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem Epicurei & Stoici philosophi diserebant cum eo, & quidam dicebant: Quid uult seminator uerborum hic dicere? Alij uero: Nouorum demoniorum uidetur annuntiator esse. quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt.] Erat locus ille iuxta mare, Promontorium Martis dictum; à quo nomen deductum, ut Areopagus diceretur: licet de nomine^d alij aliam afferant causam. Iudices qui eò conuenire consueuerant ad iudicandas causas, maiores scilicet, nempe sanguinis, morum, ac religionis, à loco nomen accipientes, Areopagitæ dicebantur; fama integerrimi, uirtuteque spectatissimi, & usu rerum perpicacissimi: nulli enim ad eum magistratum capeendum patebat aditus, nisi primum in inferiori magistratu sex uirorum Thesmothetiarum per annum meruisset: ad quem nec facilis Derat accessus: nam prius de antea uita rationem reddere publicè tenebatur; irreprehensibilisque adinuentus, inter eos adnumerabatur: idemque rursus in Areopagitam promouendus, qualis esset, quibus compositus moribus, & in rebus agendis solertia præditus, diligenti peruestigatione probatus, sic tandem inter Areopagitas profitebatur. Accedebat & illud, quod qui talis uisus in eum ordinem obrepisset, nec qualem præfererebat aspectus inueniret, nullis meritis, sed tantum Genio (ut aiunt^e) impellente, ab Areopagitarum numero sponte discedere cogebatur.

Cum causam cognituri Areopagitæ ac iudicaturi in Areopagum ascenderent (id enim ter tantum in mensis faciebant, nimirum quarto Kal. tertio, & pridie) qui erant causam dicturi, non Oratorum more, ornamento uerborum ad persuadendum composito, sed simplici rei gestæ narratione id facere iubebantur; & si quando quid modicum eiusmodi lineam excessissent, præconis uoce cohibiti, tacere cogebantur. ac sicut hæc fiebant, ne uerborum illecebris flecterentur; ita ne reorum miserando commouerentur aspectu, ipsa nocte, nullis ad motus luminibus, iudicia exercebant, summoque silentio tabellarem quisque dabat sententiam: unde in paræmiam illud uenit: Areopagita taciturnior. Adeoque de illorum integritate fama percreebuit, ut cum quis iustissimum quempiam, seuerissimum, uita innocentissimum, ac omnibus denique partibus absolutum, optimumque uirum demonstrare uoluisset, Areopagitam cognomine diceret. Antiquissimum planè iudicium, quod (ut Eusebius notat in Chronico) cceptum est anno mundi ter millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto: nec usque ad præfens tempus, quamuis à diuersis tyrannis oppressi Athenienses fuerint, extinctum est: & quantumlibet à Romanis essent subiugati, nullatenus est intermissum. Quin & Romani Proconsules Asiæ perdifficiles causas eorum iudicio definiendas mittebant, ut Cn. Do-

Annal. Eccl. Tom. 1.

Ll 3

label-

* Gell. lib. 12. labellam fecisse, ex Valerio testatur Gellius. Lucianus etiam in Hermotimo, sua quo- que atate Areopagitarum iudicio causas definiti consueuisse tradit. Collegit hæc maiori ex parte Budæus. Ceterum illucescente orbi terrarum Christi lege omnium perfectis- sima, iam ceteras siluisse, & Areopagum cessasse, auctor est Theodoretus, verum non statim, sed, vt cetera alia, suis temporibus.

Adductus igitur Paulus in Areopagum, iussus causam dicere: Stans (inquit Lucas) in medio Areopagi, sic ait: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiones vos video. Præ- teriens enim, & videns simulacra vestra, inueni aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus autem qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia: fecitque ex vno omne genus hominum inhabitare super vni- uersam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum, quærere Deum, si forte atrectent eum, aut inueniant: quamuis non longè sit ab vnoquoque no- strum. In ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus, sicut & quidam vestrorum poëta- rum dixerunt: Ipsi enim & genus fumus. Genus ergo cum sumus Dei, non debemus æstimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinum esse simile. Et tempus quidem ignorantia despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, vt omnes vbique pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem, in quo iudicaturus est Or- beam in æquitate, in viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mor- tuis.] hæc perorauit Paulus in Areopago.

Perdifficilem sanè prouinciam suscepit: qui enim fieri poterat, vt ipsi toto Orbe cele- berrimi, à quibus & Romani publica celebriq; legatione leges acceperant, leges in re maxima, nimirum cultu diuino, à barbaro homine, ludæo scilicet, acciperent, vt qui præ- dicaretur ab eo Iudæus homo crucifixus, idem Deus esse crederetur? cum præsertim cap- itis supplicium immineret, si quis vel deos negaret, vel inconsulto Areopago, peregrinam religionem induceret. Nam de Anaxagora Clazomenio scriptum est, quòd exilitiman- tibus Atheniensibus Solem esse deum, ille cum saxum ignitum dixisset, paucorum sententia morte damnatus est. Idemque aduersus Diagoram Melium talentum decreue- runt, si quis occideret eum, quoniam eorum mysteria deridere ferebatur. Protagoras au- tem, nisi citò fugisset, comprehensus occisus fuisset, eò quòd de diis Atheniensium, an es- sent, reuocasset in dubium. nam eius argumenti librum cum scripisset, in principio po- suit: De diis, neque vt sint, neque vt non sint, habeo dicere.] quamobrem cum oportuna fuga sibi consulisset, libri eius sunt in concione combusti. Insuper feminam quamdam sacerdotem interfecerunt, quoniam eam quidam accusauit peregrinos deos colere. Et de Socrate constat, accusatum fuisse à Melio eodem crimine, dicente: Iura violat Socrates; quos ex maiorum instituto suscepit ciuitas, deos esse negans, alia noua dæmonia inducit, quam ob causam morte multatus est ducentis octoginta & vna sententiis.

At Paulus admirabili quadam circumspectione diuino afflatus Spiritu causam egit: nam quoniam sciebat à multis argui, qui nouorum dæmoniorum videretur annuntia- tor, eò quòd Iesum Christum prædicaret; vt ea culpa careret, nec noui numinis videretur inuentor, sed potius antiqui illorum cultus assertor ac prædicator, ex ipsorum theolo- gia ad insinuandum verum Dei cultum admirabili quadam prudentia sibi aditum pate- fecit: & licet nequaquam illorum templa esset ingressus, ex his tamen quæ foris stare si- mulacra conspexerat, dicendi sumpsit exordium. Nam (vt auctor est Thucydides) Athe- nis in foro stabant duodecim aræ deorum, has contemplatus haud dubium Paulus, in eam intendit, cuius inscriptio erat: IGNOTO DEO. Meminit & Philostratus Ignotis diis aras fuisse erectas Athenis. Laërtius quoque in Epimenide, necnon & Pausanias ad Pha- lerum, vt Cælius obseruauit. Id genus aram in Galliis eadem inscriptione notatam esse reperit, & in veri Dei cultum translata, mentio habetur in epistola quæ dicitur Martialis ad Burdegalenses inscripta.

Sed quod ad Atheniensis aræ inscriptionem pertinet; hæc habet Hieronymus: In- scriptio autem aræ non ita erat vt Paulus asseruit: IGNOTO DEO. sed ita: DIIS ASIÆ, EVROPÆ, ET LIBYÆ, DIIS IGNOTIS ET PEREGRINIS. Verum quia Paulus non pluribus diis indigebat ignotis, sed vno tantum ignoto Deo, singulari verbo vsus est, vt doceret illum suum esse Deum, quem Athenienses in aræ titulo prænotassent: & eum rectè

* Gell. lib. 12. c. 7. Budæus in Pandectas li. 1. de Sen. Theodor. de Euang. verit. li. 9. de legib. I V. PAVLI CON- CIO IN A- REOPAGO.

Athenien- ses tena- cissimi deorum cultores. d Josph. li. 2. c. 17. Apian.

PAVLVS AB OCCASIONE SVMIT DI- CENDI ARGVMENTVM

C. 1. Rhod. antiq. lib. 22. c. 2.

Hier. in ep. ad Th. c. 1. DE ARÆ IG- NOTIS DEI.

rectè scientes colere deberent, quem ignorantes venerabantur, & nescire non poterant.] hæc Hieronymus. Oecumenius a titulum his fuisse verbis conceptum tradit: Diis Asiæ, Europæ, & Libyæ, Deo Ignoto & peregrino.] Sed hæc haud facile admiserimus, cum apud Lucianum b Gentilis homo sic iuret, Per Ignotum Athenis] & non, Per Ignotos: ac rursum ex persona Triephtonis: Nos autem illum Athenis Ignotum inuentum adoran- tes, & manus ad cælum tollentes, gratias illi agamus, vt qui digni facti fuerimus huius- modi potestati atque virtuti subiecti esse.] Ceterum non vnam tantum aram Athenis fuisse Ignoto Deo dedicatam, sed plures existimamus: ac proinde vtrumque verum esse potuisse, nimirum aram aliquam, de qua Paulus, extitisse, notatam Ignoti Dei inscri- ptione, alias verò aliis, & deorum plurium: nam qui his ipsis viuere temporibus, qui- bus hæc agebantur Athenis, Apollonius Tyanæus hæc inter alia locutus est Timasio B Ægyptio: Modestius enim est de omnibus diis bene loqui, præsertim Athenis: vbi etiam Ignotorum deorum aræ dedicatæ sunt.] recitat hæc Suidas in suis Historicis in verbo Τιμασίον. Sed quod ait, Præsertim Athenis] planè demonstrat nullos populos perinde atque Athenienses fuisse deos negantium vindices. Vnde Plutarchus de Placitis philo- sophorum c hæc rectè de Euripide de diis ambiguum ferente sententiam, ait: Et Euripi- des tragicus poëta aperte quidem profiteri hanc sententiam non est ausus, metuens Areopagiticum iudicium, &c.]

Idem qui supra Oecumenius eius inscriptionis duas affert interpretationes, sic dicens: VIII. Duas causas referunt, cur apud Athenienses inscripta fuerit ara, IGNOTO DEO. Aliqui dicunt, quòd Athenienses Philippidem miserant ad Lacedæmonios nuntios oratum vt venirent laturo ipsi auxilium aduersus Persarum exercitum Græciam inuadentem, qui cum in itinere essent, iuxta Parthenium, spectrum apparuit eis, accusantis Athenienses, quòd se neglecto, alios deos colerent: affirmabatque se esse Pana (quem Deum vocant) & pro sua erga eos beneuolentia, auxilio affuturum promisit. Cum itaque victoria poti- ti Athenienses, templum illi erexissent, timentes adhuc ne aliquis alius Deus incognitus ab eis sine honore prætermitteretur, aram erexerunt cum ea, quam diximus, inscriptio- ne. Alij verò aiunt, pestem quamdam Athenis grassatam fuisse, adeoque illos exedisse, vt neque sindones tenuissimas possent tolerare. Cum igitur colerent eos qui apud eos dij habebantur, nihil adiuuenti senserunt. Intelligentes itaque quædam fortasse esse Deum, quem ipsi absque honore reliquissent, qui pestem immitisset, nouam extruxerunt aram, cum eadem supra citata inscriptione, IGNOTO DEO. cumque illi sacrificarent, statim curati sunt. Hunc ergo Christum Iesum esse Deum omnium, dixit Paulus, quem se illis D annuntiare dicebat.] hæc ille. Sed ante ipsum Chrysostronus d de eadem ara: Athenien- ses, inquit, per multa tempora acceperunt deos etiam extraneos, vtpote Pana, & alios. timentes forsitan ne alius quispiam esset, quem ignorarent, ipsis quidem nondum cog- nitus, qui tamen alibi colatur; etiam illi aram erexerunt. & quoniam non erat manife- stus Deus, inscriptum erat: Ignoto Deo.] hæc Chrysostronus.

Porro de Ignoto Deo ea magis placet sententia; vt, quoniam placitis antiquorum philosophorum, vt Trismegisti e & aliorum, quinetiam & Sibyllinis f oraculis receptum erat, vnum Deum esse inuisibilem, imperceptibilem, eundemque innominatum & in- effabilem; ne cui numinum diuinus honor deesse videretur, aram eo titulo illi erexerint. Et quantumlibet Deum ipsum sic cognouissent; tamen (vt de his ait Paulus g) non sicut Deum glorificauerunt: quippe qui & impurissimis creaturis itidem diuinum imparti- rentur honorem; maioriq; affici videbatur iniuria sic cultus cum ceteris ab ipsis Deus, quam ab illis qui eum penitus ignorassent.

Apposuit igitur ad eos Apostolus Paulus: Quod vos ignorantes colitis, hoc ego an- nuntio vobis] ac proinde vos ad verè cultum religionis instituo. At verò quid ad hæc il- li? Cum audissent (inquit Lucas h) resurrectionem mortuorum, quidam quidem irride- bant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exiit de medio eo- rum. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita & mulier nomine Da maris, & alij cum eis.] Hic ille Dionysius, qui annos natus viginti- quinque, Heliopoli dum esset in Ægypto vnà cum Apollophane philosopho, admiran- dum solis illud deliquium quod tempore passionis Christi contigit, videns; causam ta- men, quantumlibet rerum naturalium scientia polleret ignorans; quòd res esset quæ om- nem excederet naturæ terminum, admiratus est, vt ipse scripsit ad Apollophanem i, quæ

A

B

C

D

E

Oecum in Arist. Apoc. 7. Lucian. in Philopatr.

Lib. 1. c. 7.

VIII. DE INSCRI- PTIONE RATIO.

Chrysostr. in Act. c. 17.

IX.

QUIS DEVS IGNOTVS. Apud Lucian. lib. 2. c. 9. Tertull. in Apolog. c. 46. Clem. Alex. aduer. Gentes. Eusebius de præp. l. 8. c. 5. lib. 11. c. 8. 9. lib. 14. c. 3. 6.

X. Rom. 1. Act. 17. DE DIONYSIO AREOPAGITA.

Dionysius epist. 11.

Hilduin in Areopag. apud Str. die 9. Octob.

XI. DE REBUS PAULI ATHENIS GESTIS.

XII. PAVLVS ATHENIS CAECVM ILLVMINAT.

superius suo loco & ordine recitauimus: cuius quidem rei occasione facilius reddita si- A bi est ad Christianam religionem amplexandam via. Præter illa quæ de rebus Athenis gestis, à Luca sunt scriptis mandata, feruntur alia quædam ab Hilduino addita, accepta (vt profitetur) ab antiquioribus, quos recenset scriptoribus: quæ quidem licet non in omnibus nobis probentur, tamen ne quid subtraxisse ab audis legentium animis videamur, hinc eadem volumus descripsisse: cum alioqui sic comparati sumus, vt velimus pauca potius, sed solida certaque fide constantia profèqui, quàm multa congerere, quæ fide vacillent ac nutent. Accidit enim, vt cum sine delectu cuncta quæ de vnaquaque re possunt inueniri consarcinantur, cetera quoque quæ sunt vera, in discrimen adducantur. Sed quænam ea sint quæ ab eodem auctore sunt scripta, videamus.

Ante omnia Paulum ad fidem Christi capeffendam perduxisse ait Apollinem quemdam nobilissimum pariter & eruditissimum Athenientem ciuem; eaque occasione Paulum sisti iussum esse in Areopago: vbi præter illa quæ dicta sunt à Luca, hos sermones inter Paulum & Dionysium habitos esse, idem auctor testatur, sic dicens: Dionysium specialiter cœpit interrogare Paulus, quid coleret, & quibus numinibus in tam spatioso & venerabili loco seruiret. Cui respondit Dionysius: Deos quos coluerunt parentes nostri, quorum virtute & solertia mater terra continetur, hos colimus & adoramus. Aras quas vides, Martis, & Herculis, Mercurij, & Priapi nomine & honore sacratæ sunt. Dum verò Paulus singula altaria & simulacra falsorum deorum perlustrasset, inter ceteras aras reperit altare vnum cui erat titulus superscriptus: DEO I G N O T O. Et conuersus ad eum Paulus, interrogauit illum, dicens: Quis est ille Deus incognitus? Ad quem Dionysius: Adhuc, inquit, non est ipse Deus demonstratus inter deos, sed est incognitus nobis, & saculo venturo futurus. Ipse enim est Deus qui regnaturus est in caelo & in terra, & regnum eius non accipiet finem. Subiungens itaque Paulus, ait: Homòne erit, an spiritus? Respondens Dionysius, dixit: Verus Deus, & verus homo, & ipse renouaturus est mūdum; sed adhuc incognitus est hominibus, quoniam apud Deum in caelo eius conuersatio est. Et ait Paulus: Illum Deum prædico vobis, quem incognitum appellatis. Natus enim ex Maria virgine, passus sub Pontio Pilato, pro salute humana mortuus, resurrexit: caelosq; ascendens, sedet à dextris Dei Patris, verus Deus, & verus homo, per quem facta sunt omnia: & venturus est in fine sæculi iudex omnium quæ geruntur. Qui notus est iam in Iudæa Deus, & magnum in Israël & sanctum nomen eius. Quamobrem quem incognitum vsque nunc habuistis, modò cognoscite: quia ipse est Deus solus, & præter eum non est alter: qui nos de morte sanguinis sui pretio reduxit ad vitam: qui caelum & terram, hominem scilicet & Angelos, in vnitatem regni sui coniunxit: qui mortificat iustus, & viuificat pius: qui claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Hæc & alia plura Paulo prædicante, & templa singula perlustrante, commendando Iesum Christum Dei Filium Deum verum esse, quæ amica curiositate Athenienses propter ipsam nouitatem officiosissimè acceperant: Dionysius veram doctrinam & dogma salutis audiens, & nihil esse idola quibus seruebat, immò magis dæmonia quàm deos esse cognoscens; sanctum verò Spiritum, & verba vitalia in Pauli doctrina euidentissimè sentiens, diuino lumine corde tactus, eidem Paulo cessit, & ab illo experit quatenus pro illo ipsius Dei, quæ prædicabat, misericordiam precaretur, & illius cultor verus & suus mereretur esse discipulus.

Postero autem die, cum Paulus ageret iter, cæcus quidam cœpit eum obsecrationis vocibus compellere. Sanctus autem Apostolus crucis signum clausis à natiuitate eius oculis imposuit, dicens: Christus Dominus & magister noster, qui oculis lutum imposuit cæci nati, & lumen restituit ei, ipse te potentia sua illuminet. Quem mox videntem his est verbis affatus: Vade, inquit, ad Dionysium, & dic ei, quia Paulus seruus Iesu Christi ad te me misit, vt memor sponsionis tuæ ad eum venire non differas, quò baptismum salutis accipiens, ab omnibus possis absolui nexibus delictorum. Is autem qui lumen receperat, obediens verba iubentis impleuit, & ad Dionysium properans, Pauli ei verba per ordinem renuntiavit. Dionysius verò electionis gratia iam præuentus, vt cæcum respexit non antè habitis luminibus contuentem, ait ad eum: Es ne tu ille, quem cæcum natum cuncti cognouerunt affines? Cui ille respondit: Ego nempe sum, cui cæco nato hæctenus Sol non luxit: sed ipse Paulus, cuius tibi defero mandata salubria, Iesu Christi magistri sui inuocata virtute, sanitatis mihi lumen indulsit. Qui protinus surgens cū omni domo & Damari vxore sua (quam vt sumeret more terrenæ nobilitatis, propter

amo-

A amorem suscipiendæ caræ sobolis, eum sui coëgere parentes) ad mandata properat sancti Pauli: credensque fideliter, & abnegatis erroribus Paganorum, sacri est baptismatis vnda repperfus; ac sic demum se tradidit eius magisterio plenius imbuedum, inque sanctæ Trinitatis fide, & incarnationis, passionis, & resurrectionis Domini nostri, seu cunctis arcanis Ecclesiasticæ sanctitatis affatim vt comes eius inseparabilis, quocumq; gressum moueret, à beato Paulo per triennium est institutus. Thessalonica, magistro obsequendo, reuertens, ab eodem beato Paulo Apostolo Athenientium est ordinatus Antistes: ac deinde, ipso iubente, Christi Euangelium prædicauit, eandemque ciuitatem & maximam partem patriæ ad fidem veritatis conuertit.] hæc auctor, quorum fidem penes eum relinquimus.

Ceterum in his quæ ad Damarim feminam, quam ad fidem Christi à Paulo Lucas tradit adductam, pertinent: plurium sententia Patrum receptum esse videtur, illam fuisse coniugem Dionysij Areopagitæ. Id quidem in primis testatur Ambrosius, consentit Augustinus, & confirmat Ioannes Chrysostomus: quos & ceteri, qui ea de re scriperunt, sectati sunt. Chrysostomus enim hæc ait: Rursus Areopagita ille, superstitiosissimæ ciuitatis illius eius, nonne vnà cum vxore, audita tantum Pauli concione, illum secutus est?] hinc videas nullam de miraculo haberi mentionem: sicut & Ambrosius eos simplici Pauli disputatione, non miraculis, victos esse affirmat. Quod verò spectat ad Apollinem, quem primum omnium Athenientium à Paulo ad fidem perductum idem auctor testatur: si eadem esse vera dixerimus, alium planè diuersum hunc ob illo esse cuius idem Paulus ac Lucas meminerunt, certissimum est: nam eodem Luca auctore, constat illum fuisse naturæ Iudæum, ciuitate Alexandrinum.

C Dum adhuc Paulus Athenis ageret, Timotheus & Silas, quos ex Luca vidimus remansisse Bercæ, Athenas ad Paulum venerunt: qui eos in Macedoniam ad eas confirmandas Ecclesias amandauit. Nam de Timotheo, quæ misit Thessalonicam, idem Paulus ad Thessalonicenses scribens, hæc ait: Vos enim estis gloria nostra & gaudium. Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis: & misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Euangelio Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide vestra, vt nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus. Nam cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis. Propterea & ego amplius non sustinens, nisi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster.] hæc Paulus. Ex his igitur tam Athanasius, quàm etiam Theodorus, & si qui alij, existimant Paulum, sicut Athenis misit Timotheum Thessalonicam, ita etiam dum ibidem moraretur, scripsisse ad eosdem Thessalonicenses primam epistolam. Verum ex his quæ idem Paulus & Lucas scripserunt, Corinthi potius eam datam à Paulo fuisse, exploratissimum est. Nam cum Paulus eam non prius se scripsisse testetur, quàm post Timothei Thessalonica ad se reditum, dum ait: Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram, &c.] constatque, auctore Luca, reuertentem Timotheum Thessalonica vnà cum Sila, conuenisse Paulum Corinthi agentem: eam non aliunde quàm Corintho, vbi mansit annum & sex menses (vt idem scribit Lucas) missam esse, affirmare necesse est. Haud enim multum temporis mansisse Paulum Athenis, putandum est; quòd Lucas longas moras aliquibus significare verbis solitus sit: qui discessionem eius Athenis, & aduentum Corinthum, ac cetera ibi ab Apostolo gesta his verbis recenset.

Post hæc, inquit, egressus Paulus Athenis, venit Corinthum: & inueniens quemdam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eò quòd præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad eos: & quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: erant autem scenofætoræ artis.] hæc Lucas. At non tantum Corinthi, sed & aliis in locis vbi Paulus confisteret, manuum suarum artificio victum quæritasse, certum est: id etenim fecisse Thessalonica, eius testimonio superius demonstrauius: hoc ipsum postea Ephesi cum moraretur, egisse, etiam ipse testatur, cum eos contestatus hæc ait: Ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ.] & ad Corinthios scribens: Laborabamus, inquit, operantes manibus nostris.] Porro sui instituti rationem hanc aliquando reddidit, cum ait: non inquieti fuimus inter vos: neque gratis

panem

XIII. DAMARIS CONIUG. DIONYSII. Ambros. ep. ad Vercebell. August. de serm. form. Chrysost. lib. de sacerdot.

1. Cor. 1. 2. Act. 18. Act. 18.

XIV. Act. 17.

1. Thess. 2. 3. TIMOTHEVS MITTITVR IN THESSALONICAM.

Athanasius in Synopsi. Theodoretus in præfat. in epist. Pauli.

1. Thess. 3. Act. 18.

XV. PAVLVS OPERATUR MANIBVS.

1. Thess. 2. 2. Thess. 3. Act. 20. 1. Cor. 4. 2. Thess. 3.

panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem uestrum grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus uobis ad imitandum nos. Nam & cum essemus apud uos, hoc denunciabamus uobis: quoniam si quis non uult operari, nec manducet. Audiuius enim inter uos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui eiusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducant. Ne igitur aliquam, uel leuem saltem occasionem caprantibus daret oblatrandi, ac dicendi, Euangelij predicationem, pretextum quemdam honestum fuisse Orbis circumuendi, opsonandi, lucri captandi gratia, ac quaestus faciendi; sic sibi temperandum a necessario quoque cibo Apostolus existimauit, idque ceteris suis discipulis imitandum proposuit: quod non a se tantum, sed & a Barnaba inuolabiliter esse seruatum, scribens ad Corinthios a his uerbis declarat, dum eiusdem instituti eandem rationem affert, ac dicit: Numquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? & paulo post: Aut ego solus, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat uineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non manducat? & post multa id genus inculcata: Sed, inquit, non uisi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.]

^a I. Cor. 9.

XVI. ABSQUE MERCEDE PRAEDICATIONE.

^b Ioseph. ant. lib. 18. cap. 5.

^c Lucae 10.

XVII. PROFESSORES OMNES OPIFICES.

Certe quidem, si antiquo Romanorum iure, nempe lege Titia, cautum erat, ne quis ob causam orandam (ut tradit Tacitus libro undecimo) pecuniam donum uel acciperet: quanto magis ab his abstinere debuissent qui Christi Euangelium praedicassent, ac praesertim Iudaei, qui (ut uidimus auctore Iosepho ^b) nuper sub Tiberio, quod pietatis specie ex eis quidam pecuniam corrossissent a Fulua, fuerant eius criminis insigniter infamati, atque eam ob causam omnes ab Vrbe turpiter eieci: Ceterum iure illis concessum fuisse, sumere victum ab iis quibus Euangelium praedicarent, cum Paulus pluribus docet, tum etiam ipse Dominus id faciendum monuerat: Edentes, inquit, & bibentes quae apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.]

Sed unde acciderit, ut Paulus nobilitate insignis, & eruditione praecclarus, opificium, quod exercebat, didicerit; ex his quae complures antiqui Rabbinum scripserunt, facile intelligemus. Inter alios enim Scemahaia & Althalion communem quamdam legem praescriptam illis fuisse tradunt, qui sacras uellent Litteras profiteri, ut manuale quodpiam opificium addicerent, quo victum quaererent. Legi enim consueuerunt eiusmodi institutiones in prima lectione primae hebdomadis Azymorum. Rabbi Gamaliel quoque in doctrina fratrum, quae inscribitur, Haod, uehementer commendat, ut sacras Litteras ad discipulos, opus aliquod manuale exercebant, quod qui facere praetermississent, procliuius ad peccandum futuros esse affirmat. Inter alios nobiles antiquos Rabbinos legitur Rabbi Iochanna sutoriam, Rabbi Iudam pistoriarum artem exercuisse, & alios alia id genus. Ex eiusmodi igitur institutione prouenisse existimamus, ut Paulus sacris Litteris excultissimus, aliquod manuum opificium didicerit, quod ad victum sibi comparandum, cum Euangelium praedicaret, ubicumque locorum consisteret, exercuerit. Ceterum apud Aegyptios, Graecos, Lydos, Persas, aliasque his adiacentes regiones, ignominiae adscribi solitum, tradit Herodotus in Euterpe, si quis manuum opificium excoluisset; ac nonnisi ignobiliores apud eos esse mechanicis opificiis mancipatos.

XVIII.

^d Act. 18. PAVLI OPIFICIUM.

^e Tacit. li. 13. ^f Caesar comment. de bell. civil. lib. 3. ^g Orig. ho. 17. in lib. Num.

^h Chrysof. hom. 2. in epi. ad Rom.

Sed quodnam istiusmodi fuerit, Lucas ^d (ut uidimus) aperte docet, dum tradit Paulum, cum uenisset Corinthum, ea ex causa apud Aquilam & Priscillam habitare uoluisse, quod eiusdem cum illis, nempe scenofactoriae artis opifex esset. Porro ars illa scenofactoria dicebatur, quae ex pellibus faciendae confueuerat tabernacula, quibus milites uterentur in castris: de quibus Tacitus ^e: Retentus est omnis exercitus sub pellibus.] Assutus itidem pellibus & nauarum utebantur ad naues operiendas, ut Caesar ^f in suis commentariis tradit. De eiusmodi Pauli opificio haec Origenes ^g: Paulus arte erat faber tabernaculorum.] & paulo inferius: Sicut illi ex piscatione piscium piscatores hominum facti sunt; ita & iste a faciendis tabernaculis terrenis ad caelestia construenda tabernacula translatus est.] De eodem Chrysofostomus ^h haec eleganter: At, inquit, tabernaculorum texendorum artifex hic, non Siciliam modo, atque Italiam, uerum uniuersum terrarum orbem, uerbum Dei praedicans, peragrauit; cum interim artem non intermitteret, sed uel tum quoque pelles confueuerat, & officinae suae praesesset, neque enim ea res patricos aut magnates offendebar: idque

A idque iure optimo. Non enim artes ac studia, sed conficta dogmata despicabiles reddere solent praecceptores.] haec ipse.

Ad haec, sciendum nec ceteros Apostolos opus manuum praetermississe, cum locus & tempus id concessisset; qui & alios ad hoc ipsum faciendum hortati sunt: nam haec apud Clementem ^a leguntur: Qui in Ecclesia iuuenes estis, curate in omnibus rebus necessariis sedulo ministrare: cum omni sanctitate operi uestro vacare, ut omni tempore & uobis & egentibus suppeditare possitis, ne Ecclesiam Dei oneratis. Etenim nos quoque vacantes uerbo Euangelij, subciliuas operas non negligimus: alij enim ex nobis piscatores sunt, alij scenarum artifices, alij agricolae, nec unquam otiosi sumus.] Ad hoc ipsum spectare uidetur quod ait Ignatius ^b: Nemo inter uos otiosus sit.] & Iustinus ^c Martyr: Pudor, inquit, ille in uicio est, ut uereamur, si ipsi manibus nostris opus fecerimus, ne quis nos miseris & auxilio destitutos esse suspicetur.] Epiphanius ^d haec in eadem sententiam: Ex ipsi Dei sacerdotibus quidam una cum praedicatione uerbi, imitantes sanctum ipsum post Deum in Christo patrem, Paulum inquam, sanctum Apostolum, etiam ipsi pro uiribus, tametsi non omnes, attamen plures propriis manibus operantur, qualemcumque tandem iuxta proportionem dignitati & Ecclesiasticae curae assiduitati conuenientem repererint artem: quo cum uerbo & praedicatione conscientia ipsa gaudeat, dum etiam per manus proprias fructum affert, & sibi ipsi suppeditat fratribusque ac indigentibus impertit ministerij fructum, ex primitiis inquam, & oblationibus, & ex manuum labore partis, propter excellentem affectionem erga Deum, proximis uelut impartiens. Quamquam ipsi ad hoc non cogantur, neque deputati sunt, sed iustitiae labores & operationem Ecclesiasticam habeant, & secundum iustitiam alantur, uerum propter excellentem uoluntatis promptitudinem ipsi hoc faciant.] haec Epiphanius.

XIX.

^a Clem. C. 8. lib. 2. 67. APOSTOLI OPIFICES.

^b Ignat. ep. 7. ad Tar. Ios. ^c Iust. de uir. Christian. ^d Epiph. haer. ref. 80.

Idem & de monachis omnibus id ipsum factitantibus haec scribit ^e: Laborant propriis manibus, ad impartendum etiam indigentibus: quemadmodum etiam in singulis monasteriis, tum in Aegyptiorum regione, tum in aliis omnibus sic laborant ad iustitiam, uelut apes, in manibus quidem habentes ceram opificij, in ore uero guttas mellis, cum propria hymniferua uoce uniuersorum Dominum iuxta proprium sensum laudant.] Sed scripsit de his egregium commentariolum Augustinus ^f, quo acriter inuectus est in uagos ac desides monachos, opera manuum praetermittentes: qui tamen eius uidetur esse sententiae, ut non semper uel ubique Paulus operatus sit manibus suum artificiosum, sed cum a praedicatione uerbi daretur otium, cetero autem tempore non tantum ab offerentibus accepisse, id exposcente necessitate, sed etiam litteris suis id praecipisse pro aliis faciendum, ut cum scribit ad Galatas ^g: Communicet, qui catechizatur, uerbum ei qui se catechizat in omnibus bonis.] uel cum collectam faciendam indicit Ecclesiis Macedoniae, & Antiochiae, & Achaiae pro fratribus, qui in Iudaea agentes, paupertate grauissima premerentur. Agit de iisdem & Cassianus ^h pluribus, & alij.

XX.

ⁱ Ibid. paulo superius. MONACHI OPEROSI.

^k Aug. de oper. monach. c. 14. 15. 16.

Quid interea Paulus praedicans Euangelium Corinthi egerit, Lucas ⁱ sic narrat: Disputabat, inquit, in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudaeis & Graecis. Cum uenissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat uerbo Paulus, testificans Iudaeis esse Christum Iesum. Contradictentibus autem eis, & blasphemantibus, excutiens uerba sua dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes uadam. Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagoga. Critus autem Archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur. Dixit autem Dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas: propter quod ego sum tecum, & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autem ibi annum & sex menses, docens apud eos uerbum Dei.] haec Lucas: qua uero occasione inde recesserit, prosequitur dicere: sed nos de his suo loco inferius. Baptizauit Paulus Corinthi dictum Crispum, necnon & Caium, simul & Stephanum domum, cum alioqui quamplurimos fide Christiana imbuisset: sed (quod ipse ^k testatur) cum eius munus non fuerit baptizare, sed euangelizare, ab ea functione temperauit.

XXI.

^l Act. 18. DE REBUS GESTIS PAVLI CORINTHI.

De ceteris rebus a Paulo tam longo spatio temporis gestis Corinthi, cum Lucas, ut qui (quod diximus) absens esset, uix ea tribus ferè uerbis perstrinxerit: ex his quae ipse Paulus ad eosdem Corinthios scripsit, ea in omnibus admiranda ac excellentia fuisse, possumus

XXII.

mus facile coniectari; sic enim ait: Signa tamen Apostolatus mei facta sunt su per vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus. Quid est enim quod mi nus habuistis prae ceteris Ecclesiis? Corinthi dum esset, post aduentum Silae atque Timothei ex Macedonia, cuius (vt nuper vidimus) meminit Lucas, scripsit Paulus primam epistolam ad Thessalonicenses: in ea enim de eiusdem Timothei aduentu his verbis meminit: Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis, &c.] Inscritur epistolae titulus non solum Pauli nomine, sed & Timothei, & Siluani, qui cooperatores erant Pauli in Euangelio.

Quod verò pertinet ad statum Romani Imperij: hoc anno, iisdemque Coss. (vt auctor est Tacitus) Agrippina Germanici fratris Claudij filia, quam post interitum Messalinæ idem Claudius Augustus vxorem acceperat, Augustæ titulo augetur, eiusque filius Domitius ab eodem Imperatore adoptatus in familiam Claudiam, Nero Claudius est appellatus. Quo etiam anno eadem Agrippina Augusta in oppidum Vbiorum, in quo agente illic cum exercitu Germanico patre genita est, coloniam duci iussit; cui nomen hinc est inditum, vt ex ipsius vocabulo Colonia Agrippina sit dicta.

IESV CHRISTI ANNVS 53. PETRI ANNVS 9. CLAVDII IMP. ANNVS 11.

Anno Christi quinquagesimo tertio, Coss. Claudio Augusto quintum & Cornelio Scipione Orfito, cum Paulus adhuc Corinthi ageret (annum enim vnum & 2 menses sex illic transegit, auctor est Lucas) scripsit secundam epistolam ad Thessalonicenses: haud enim multo post primam a Paulo scriptam hanc fuisse (quod eamdem cum illa habeat inscriptionem, qua significatur ab iisdem Paulo, Siluano, & Timotheo missam esse) Chrysostomus & Theodoretus testantur, quauis hic velit Athenis esse scriptam, sicut (vt putat) & primam. Sed quemadmodum illam Corinthi scriptam esse, perspicue demonstrauimus, & non Athenis, vnde disceserat; ita etiam secundam Athenis datam esse, impossibile est affirmare: quandoquidem Athenis recedens, & Corinthum veniens (vt vidimus) annum cum dimidio ibi mansit; nec (vt ex Luca apparet) amplius reuersus est Athenas, sed abiit Ephesum. Sic igitur tam primam quam secundam ad Thessalonicenses datas fuisse Corintho, verius existimamus. Sed nec assentimur etiam in hoc Athanasio, qui eam Roma a Paulo missam fuisse putauit.

Porro eius scribendae epistolae ea praecessit occasio: quod pseudoapostoli qui dam ex his quos alibi idem Paulus fugillat, quæstum pietatem putantes, cum audiissent Thessalonicenses auidius ceteris Euangelium accepisse; quod illos ad sua largienda reciderent promptiores, iam instare diem Domini (nouissimum videlicet mundi finem) trahere: quod etiam sibi diuinitus reuelatum esse affirmabant; immo & mentita epistola nomine Pauli interposito, id facilius eisdem suadere eiusdem Apostoli auctoritate studerant. Hæc cum accepisset Paulus, malis his quanta citius festinans occurrere, secundam ad ipsos scribens epistolam, cum ad toleranda mala quæ a Gentilibus ac Iudæis paterentur, esset hortatus, mox hæc ipsa subiunxit: Rogamus autem vos fratres per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostræ congregationis in ipsum: vt non citò moueamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, & neque per epistolam tamquam per nos missam quasi instet dies Domini: neque quis vos seducat vilo modo.] Denique admonet, vt se subtrahant a fratribus inordinatè ambulantibus, his nimirum, qui nihil operantes, sed curiosè agentes, ex Euangelio pecuniarum lucrum captabant.

At verò non eos tantum sic per epistolam admonitos voluit, sed in memoriam reuocat quæ per sermonem, cum apud illos esset, eisdem tradidisset, moxque addit: Ita que fratres scite, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.] Hinc (inquit Chrysostomus) perspicuum est, quod non omnia tradiderunt per epistolam, sed multa etiam sine scriptis, & ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesie quoque traditionem censemus esse fide dignam. Est traditio: nihil querat amplius.] hæc

2. Cor. 12. DE I. EPIS. AD THESSALONICENS. 18. 1. Thess. 3. XXIII. Tull. Ann. lib. 12. COLONIA AGRIPPINA.

18. DE SECVNDA EPISTOLA AD THESSALONICENS. Chrysost. in epist. 2. ad Thessal. Theod. in pref. epist. Paul.

Athanas. in Synopsi. II. PSEVDOPOSTOLI SVVDENTIS LVCR.

2. Thess. 2.

III. Ibidem. Chrys. in 2. ep. ad Thess. 4. DE TRADITIONIBVS APOSTOLORVM.

hæcille. Basilius ante Chrysostomum sic explicans eundem locum, hæc ait: Apostolicum autem arbitror esse etiam in non scriptis traditionibus perseverare. Laudo enim (inquit ad Thessalonicenses) vos, quod omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi vobis, traditiones continetis.] hæc Basilius ad Amphiloichium & Epiphanius: Oportet, inquit, & traditione vti: non enim omnia à diuina Scriptura accipi possunt: quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt; quemadmodum dicit S. Apostolus: Sicut tradidi vobis. & alibi: Sic doceo, sic tradidi Ecclesiis. & Si continetis, nisi frustra credidistis.] Sed & in eundem sensum eadem verba à plerisque aliis accepta esse noscuntur. Porro non ex recitato tantum loco hæc accipiuntur: sed (vt vult Epiphanius) insinuat id ipsum, de traditione scilicet non per scripturam, sed per sermonem accepta, idem Apostolus ad Corinthios scribens, cum ait: Laudo autem vos fratres, quod per omnia memores mei estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.] & post alia: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, &c.] Sed quando vel quomodo hæc illis tradidit? certè iis ipsis temporibus cum apud illos esset; nec per scripturam, sed per sermonem monens ipsos, & ad fidem instituens. Quæ igitur non scriptura, sed sermone tantum seruanda esse commouisset, traditiones nominauit, quæ etiam, quod fideliter sincereque custodienda essent, alibi scribens ad Timotheum, depositum appellauit, sic dicens: O Timothee, depositum meum custodi.] ac iterum: Bonum depositum custodi.] Apostolicum depositum traditiones esse, Irenæus tradit. Ceterum non tantum aliqua sic suis sermone tradidisse, sed & alia se sermone traditurum ad Corinthios scribens, sic ait: Cetera autem, cum venero, disponam.] Vnde intelligi datur (inquit Augustinus) quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per Orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.

Quoniam verò ex his dictis exploratum satis habetur, sanctos Apostolos alia scriptis per epistolas tradidisse, alia sermone tantum, eorum quæ obseruare deberent, Ecclesias admonuisse; ex his accidit, vt Christiana religio ab ipso exordio nascentis Ecclesie iure duplici regeretur, nimirum scripto, & sine scripto, legibus videlicet, & consuetudine: quod cuique bene instituta Reipublicæ commune fuit. Lacedæmones enim, Athenienses, Romanos, & alios, ad bene administrandam Rempublicam, tum scriptis, tum non scriptis legibus, & iis quæ maiorum consensione probatæ, ac communi vtu receptæ essent, vfos esse, perspicuum est omnibus. De iure enim Romanorum cum ait Vlpianus: I. C. Hoc, inquit, ius nostrum constat aut ex scripto, aut sine scripto, & apud Græcos, immò vt Budæus restituit: τὸ ἐν λόγῳ ἀγροῦ, τὸ δὲ νομιόν.] Et Plato de legibus, ἀγροῦ νόμιμα appellari dicit à quibusdam ius non scriptum. Quod si versetur in his quæ ad religionem spectant, morem à Romanis dici solitum, auctor est Sex. Pompeius Festus, dum ait: Mos, est institutum patrium pertinens ad religiones moresque maiorum.] in de illa nota locutio, Agi aliquid more maiorum, vel, esse in moribus, quæ ab antiquis scriptoribus sæpè inuenitur vsurpata. Sed enim & Hebræos non tantum legibus diuinitus institutis, sed & traditionibus vixisse, quas dicunt δευτερολογία, manifestum est.

Porro leges non scriptas, scriptis consignatis, antiquitate præstare, nullus dubitat. Si enim cuncta iura ad suum principium reuocet; à Deo insitas in mente hominum naturæ leges antiquiores esse atque nobiliores, vt primarium quemdam fontem, ex quo omnium optimarum legum fluxere riuus, facile inuenies. Vnde Philo hæc in eandem sententiam: Prisci illi ante leges sigillatim proditas, non scripto iure vsi, pari felicitate ac facilitate vixerunt: vt merito quis dicere possit, leges scriptas nihil aliud esse, quam vitarum patrum commentarios, in quibus eorum dicta factæ narrantur. nam illi scholas nullas frequentauerant, nullis præceptoribus vsi fuerant; sed à se ipsis instituti doctique ordinem naturæ sunt secuti: quæ lex est proculdubio antiquissima omnium; quam ipsi ius summum fasque fati esse, totam vitam suam vltro ei subdiderunt.] hæc Philo.

Verum non omnium traditionum atque consuetudinum eadem est ratio, sed planè diuersa: nam secundum quod ex diuersis principiis emanarunt, diuerso etiam iure censendas esse, Euangelica auctoritas admonet. Ille nimirum, sententia Domini, sunt improbatæ traditiones, quæ aduersus legis diuine militarent instituta; vt cum Dominus ait: Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?] In hæc

Annal. Eccl. Tom. 1. M m quam

Basilius ad Amphiloich. de Spiritu sancto. c. 29. Epiph. hæref. 61.

1. Cor. 11.

1. Tim. 6. 2. Tim. 1. Iren. lib. 3. c. 3.

1. Cor. 11. Aug. ad Ieron. ep. 118. cap. 6.

1 V. ECCLESIAE IVS SCRIPTVM, ET NON SCRIPTVM.

1 L. 6. ff. de Inst. & Iur.

Plat. de legib. lib. 6.

Festus de ver. signific.

1 V. IVS NON SCRIPTVM ANTIQVVS

Philo lib. de Abraham.

VI. TRADITIONES QUAE IMPROBATAE S. Mat. 15. & Mar. 7.

^a *Iſa. 29.* quam ſententiam idem Dominus citans Iſaiam ^a: Benè, inquit, prophetavit Iſaias de vo-
bis hypocritis, ſicut dictum eſt: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorū longè eſt à
me: in vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum. Relinquentes
enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata viceorum & calicum,
& alia ſimilia his facitis multa. Er dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, vt tra-
ditionem veſtram ſeruetis.] de his ſimilibus, quæ legi Dei repugnarent, loquitur Paulus
^b *Coloſſ. 2.* ad Coloſſenſes ^b, cùm ait: Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fal-
laciã, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm
^c *1. Pet. 1.* Chriſtum.] & Petrus ^c: Scientes, inquit, quòd non corruptilibus auro vel argento red-
empti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis.] non quidem (prout Ma-
nichæi garriebant) intelligens de ſcripturis veteris Teſtamenti, ſed de dictis ſeniorum tra-
ditionibus, quæ ſuperſtitione quadam pietatis ſpecie adumbrata irritarent potiùs, quàm
^d *Clem. Conſtit. li. 1. c. 7.* roborarent diuinam legem; de quibus hæc apud Clementem ^d leguntur: Quædam ſunt
in traditionibus ſeniorum, quæ *θεωροσφης* appellantur: ſolùm autem hiſtoriæ cauſa illa
lege, vt cognoſcas & glorifices Deum, qui te à talibus & tantis vinculis liberauit.

VII. Quando verò Iudæi euſimodi vanas traditiones ſubinduxerint, hæc apud Epipha-
nium ^e leguntur: Diſce à quo tempore ipſos accuſat quòd hoc faciunt. Quando verò
traditio & inuentio ſeniorum ipſis contigit? nimirum Danielis poſt reditum ex Babylo-
ne, Achibæ verò etiam ante captiuitatem Babylonicam facta eſt, filiorum autem Aſſa-
monæi temporibus Alexandri & Antiochi, centum nonaginta annis.] hæc ille. At Hie-
ronymus ^f in diuerſam ſententiam hæc, quæ & ſuperiùs recitauimus, ait: Duas domos
Nazaræi, qui Chriſtum ita recipiunt, vt obſeruaciones legis veteris non amittant, duas
familias interpretantur, Sammai & Hillel, ex quibus orti ſunt Scribæ & Phariſæi, quo-
rum ſuſcepit ſcholam Achibas, quem magiſtrum Aquilæ proſelyti autumant: & poſt
eum Meir, cui ſucceſſit Ioannan filius Zacchei, & poſt eum Eliezer, & per ordinem Del-
phon, & rurſum Ioseph Galilæus, & vſque ad captiuitatem Ieruſalem Iosue. Sammai
igitur & Hillel, non multo priùs quàm Dominus naceretur, orti ſunt in Iudæa: quorum
prior, diſſipator, interpretatur: ſequens verò, profanus: eò quòd per traditiones & *θεωροσφης*
^g *Hieron. ep. 151. q. 10.* ſuas, legis præcepta diſſipauerint.] & ad Algaſiam ^g: Quantæ traditiones Pha-
riſæorum ſunt, quas hodie vocant *θεωροσφης*, & quàm aniles fabulæ, euoluere nequeo:
neque enim libri patitur magnitudo; & pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dice-
^h *Exod. 16.* re.] & paulo poſt: Prætereà quia iuſſum eſt ^h vt diebus ſabbatorum ſedeat vnuiſque
in domo ſua, & non ingrediatur, neque ambulet in loco in quo habitat: ſi quando eos
iuxta litteram cœperimus arctare, vt non iaceant, non ambulent, non ſtent, ſed tan-
tùm ſedeant, ſi velint præcepta ſeruare; ſolent reſpondere, & dicere: Rab Achiba, &
Simeon, & Hillel magiſtri noſtri tradiderunt nobis, vt bis mille pedes ambulemus in
ſabbato; & de loco, in quo quis fuerit occupatus, non recedendum.] Hæc & alia de
ſeniorum traditionibus.

VIII. Has tum Chriſtus, tum Apoſtoli redarguerunt; non quia ab hominibus traditæ,
ſed quòd contra Dei legem ſuperſtitioſæ & turpes eſſent: ſed & quòd illi ſua præcepta
Dei legi præponerent. Audi, quæſo, quæ apud Thalmud in Gheruure, ſecundo capite
ſcripta leguntur: Fili mi ſolicitior eſto, obſeruator ſcilicet, verborum ac præceptorum
Rabbinorum, quàm legis.] ac item: Quicumque præuariat ſuerit eorum verba, reus
eſt mortis.] rurſumque: Quicumque contemnet vel deridebit Rabbinorum verba, bul-
liente ſtercore pocnas luat.] hæc ibi. At quomodo non execrandæ ac penitus exploden-
dæ euſimodi ſeniorum traditiones, immò horrédæ blaſphemix? Ceterùm quæ piæ fuiſ-
ſent ac ſanctæ, Domini ſunt ore laudatæ, immò in exemplum adductæ, vt conſtat de
ⁱ *Ierem. 35.* Rechabitis: cuius rei geſtæ hiſtoriam Ieremias ⁱ Propheta exactè deſcripſit: qui & in ſi-
ne quantam ea de re, quòd parentum traditioni obediſſent, apud Deum gratiam prome-
ruiffent, hæc ſubdit: Pro eo quòd obediſtis præceptis Ionadab patris veſtri; quòd ſcili-
cet non biberitis vinum, nec ædificaueritis domos ad habitandum, nec vineam agrumve
poſſidere volueritis, nec ſeminaueritis, ſed habitaueritis in tabernaculis: Propterea hæc
dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab,
ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.] Sed quid hoc, niſi ſtabiliffe Rechabitarum tra-
ditiones, vt perpetuò integræ permanerent: Iam, quòd reliquum eſt, de ipſis Apoſtoli-
cis traditionibus agamus.

Vidi-

A Vidimus multa ab Apoſtolis eſſe tradita, quæ non fuerunt ſcriptorum monumentis
conſignata: quæ quidem haud putada ſunt penitus excidiſſe, ſed miniſtrata ab illis (quod
ait Paulus ^a) non atramento, ſed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis
cordis carnalibus ſcripta eſſe. Quinetiam ſi ipſam petamus rerum originem, planè inue-
niemus Chriſtianam religionem primùm omnium traditionibus inſtitutam, inde verò
ſcriptis eſſe firmatam nam & Tertullianus ^b: Certè, inquit, prior anima quàm littera, &
prior ſermo quàm liber, & prior ſenſus quàm ſtylus.] Antequàm enim Matthaus primus
omnium ſcriberet Euangelium (quod contigiſſe monſtrauimus non ante annum Domi-
ni quadageſimum primum) non alio certè modo, quàm traditionibus, Euangelica præ-
dicatio infundebatur in corda credentium. Ac primum quoque fidei Symbolum Apo-
ſtolicum nequaquam ab Apoſtolis reperitur fuiſſe ſcriptis mandatum, ſed (vt ſuperius,
B cùm de eo egimus, demonſtrauimus) his qui crederent, ore tenus traditum.

Errant igitur, qui quodam furore perciti, obſtinato ac pertinaci animo negant quid-
quam eſſe in Eccleſia recipiendum, quòd non fuerit Apoſtolica ſcriptione teſtatum: nam
hac ſua ipſorum lege adſtricti, nec ipſum Symbolum Apoſtolicum, niſi reſiliant à perti-
naci mentis propoſito, recipiendi habent aliquam facultatem. Fuit ſententia iſta Ari-
anorum peculiaris, ex quibus Maximus his verbis eam apud Auguſtinum ^c inculcat: Si
quid de diuinis ſcripturis protuleris, quòd commune eſt cum omnibus, neceſſe eſt vt au-
diamus: hæc verò voces, quæ extra ſcripturam ſunt, nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur.]
Qui igitur his ſe arctant & premunt anguſtiis ab omni etiam fidei regula excidant neceſ-
ſe eſt: nam (vt vidimus) Apoſtolicum ipſum Symbolum reicere, ſua ipſorum ſententia
compelluntur: immò nec ipſis Apoſtolicis ſcriptis, quibus tantummodò iunitendum
exiſtimant, aliquo iure vt poſſunt, niſi priùs traditionibus in hæreant. Nam vnde ac-
ceperunt hæc illa ipſa eſſe quæ ab Apoſtolis & Euangelis ſunt ſcripta, & non potiùs il-
lorum nomine dolosè ſuppoſita, niſi auctoritate Eccleſiæ, quæ ſancito tandem canone,
quænam illa eſſent, & à quibus ſcripta, in Nicæno ^d Concilio promulgauit? Vnde hac
ratione Auguſtinus ^e: Ego, inquit, Euangelio non crederem, niſi me Catholica Eccle-
ſiæ commoueret auctoritas.] Sed vnde hæc illa ad eò firmiter & abſque alia dubitatio-
ne conſtituit? non quidem ex ſimplici ſcriptorum titulo: quandoquidem multa alia Eu-
angelia, Epistolæ, Actus, & Reuelationes erant (vt vidimus) Apoſtolorum titulo præno-
tata, quæ reſpuit: ſed hæc ipſorum eſſe germana, non aliunde quàm Eccleſiaſtica tradi-
tione potuit didiciſſe.

Ex his igitur videas quanti ponderis ſit ipſa traditio, vt ex ipſa noui Teſtamenti ſcri-
pta omnia auctoritatem acceperint: quam qui non admittunt, ab ipſis etiam canonicis
ſcriptis excidant neceſſe eſt. Cùm itaque ſcripturarum fundamentum ſit ipſa traditio; eo
conuulſo, totam deſuper ſtructâ molem collabi, quis non facillimè credet? Eſto igitur fir-
mum ratumque, non tantùm ſcriptis, ſed & traditionibus Apoſtolorum Dei Eccleſiam
ſemel fundatam, cœpiſſe iuſdem coaleſcere & propagari; ipſosque Fideles, ſicut illis, ita
& iſtis pariter obligari, in eòque iſtas excellere, quòd illa, niſi traditione firmentur, nõ ſub-
ſiſtant, hæc verò etiam ſine ſcriptis ſuam obtineant firmitatem. Vnde Irenæus ^f: Quid, in-
quit, ſi neque Apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis: nõne oportebat ordinem
ſequi traditionis, quem tradiderunt iis quibus committebant Eccleſias? cui ordinationi
aſſentiunt multæ gentes barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt, ſine caractere,
vel atramento, ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem tra-
ditionem diligenter euſtodientes, in vnum Deum credentes fabricatorem cæli & terræ &
omnium quæ in eis ſunt, per Ieſum Chriſtum.] & paulo poſt: Hanc fidem qui ſine lit-
teris crediderunt, quantum ad ſermonem noſtrum barbari ſunt, quantum autem ad ſen-
tentiam & conſuetudinem & conuerſationem propter fidem, per quã ſapientiſſimi ſunt,
& placent Deo conuerſantes in omni iuſtitia, caſtitate, & ſapientia. Quibus ſi aliquis an-
nuntiauerit ea quæ ab hæreticis adinuenta ſunt, proprio ſermone eorum colloquens, ſta-
tim concludentes aures, longo longius fugiunt, ne audire quidem ſuſtinentes blaſph-
emum colloquium. Sic per illam veterem Apoſtolorum traditionem ne in conceptionem
quidem mentis admittunt quòd cumque eorum portentiloquium eſt: neque enim con-
gregatio fuit apud eos, neque doctrina inſtituta.] hæc Irenæus.

Hæc eadem & Tertullianus ^g in hæc verba: Hæc, inquit, ſi nulla ſcriptura determina-
uit, certè conſuetudo corroborauit, quæ ſine dubio de traditione manauit. Quomodo
Annal. Eccl. Tom. 1. enim

I X.

^a *Tertull. lib. de ſp. anim. c. 5.*
^b ANTE TRADITIO QUAM SCRIP- TURA.

X.

^c *Auguſt. con- tra Max. in prin.*

^d *Nicæno. C. 2.*
^e *Auguſt. in præf. in lib. Iudaic.*
^f *Aug. contra ep. Manich. cap. 3.*

XI.
ECCLESIA PROBAT SCRIPTA ET TRADI- TIONES.

^g *Iren. lib. 3. c. 4.*
IN QVO TRADITIO SCRIPTURAE PRÆ- STET.

XIII.
^g *Tertull. de coron. milit. c. 3.*

RITVS EC-
CLESIAE EX
TRADITIONE
NA.

enim vsurpari quid potest, si traditum prius non est? Etiam in traditionibus obtemperandum exigenda est, inquis, auctoritas scripta. Ergo quaeramus, an & traditio non scripta non debeat recipi. Planè negabimus recipiendam, si nulla exempla praedudicent aliarum obseruationum, quas sine vilius scripturae instrumento, solius traditionis titulo, exinde consuetudinis patrocinio vindicamus. Denique vt à baptisinate ingrediar: Aquam adituri, ibidem, sed & aliquanto prius in ecclesia, sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo & pompae & angelis eius: dehinc ter mergimur, amplius aliquid respondentem, quam Dominus in Euangelio determinauit. Inde suscepti, lactis & mellis concordiam prae gustamus. Exque ea die lauacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus. Eucharistiae sacramentum & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis coeibus, nec de aliorum manu quam praesidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus. Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paschae in Pentecosten vsque gaudemus. Calicis aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum & aliarum eiusmodi disciplinarum, si legem expositules scripturarum, nullam inuenies: traditio tibi praetendatur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatricis: rationem traditioni, consuetudini, fidei patrocinaturam aut ipse perspicies, aut ab aliquo qui perspexerit, discas. haecenus de his Tertullianus: nec quidem ex officina Montani, quippe qui ea recenset quae longè ante Montani tempora, ab ipso exordio nascentis Ecclesiae, Ignatii, Iustini Martyris, Irenaei, & aliorum antiquorum testimonio constat fuisse vsu recepta, atque obseruatione firmata, prout iam de singulis ipsi diximus suis locis superius, vel inferius dicturi sumus. Immo & eiusdem Tertulliani sententia, videamus vnde ipsa Ecclesiae traditiones deducatur: sic enim alibi ait, disputans contra Marcionem: Quod si post Apostolorum tempora adulterium veritas passa est circa Dei regulam: ergo Apostolica traditio nihil passa est suo tempore circa Dei regulam; & non alia cognoscenda est traditio Apostolorum, quam quae hodie apud ipsorum Ecclesias editur.]

* Tertull.
cont. Marc.
lib. 1. c. 21.

XIII.
DE TRADI-
TIONIBUS
TESTIFICA-
TIO SS. PA-
TRVM.

Vt igitur non vnus vel alterius antiquorum Patrum esse monstremus de Apostolicis traditionibus, de quibus est sermo, assertionem, sed omnes aequè in eandem sententiam conspirasse, pariterque eidem Catholicae veritati ad stipulatos esse: ab antiquioribus petamus narrationis exordium, & vt instituti patitur ratio, singulorum hic testimonia afferamus; vt è quibus fontibus traditionum riuus fluxerint in Ecclesiam, perspicue intelligamus. Res quidem maximi ponderis (vt quae basis quaedam & fundamentum totius Ecclesiasticae oeconomiae esse videatur) est propensiori studio pertractanda, quam obrem à lectore veniam deprecamur, si intercepto cursu narrationis historicae, hic paulo diutius immorabimur: nam & hoc ipsum à nobis ratio instituti exigat.

XIV.
TRADITIONES
APOSTOLORVM
SCRIPTAE
AB IGNA-
TIO.

^b Euseb. hist. lib. 3. c. 30. ^c Hieron. de script. Eccles. in Ignatio. ^e Euseb. hist. lib. 3. c. 30.

Dicendum de Matthia Apostolo in primis esset, quem de traditionibus scripsisse volumus, auctor est Clemens Alexandrinus, qui ipsum saepius citat, nimirum libro secundo Stromatum, necnon tertio, & septimo. sed quoniam excidit liber ille, quo etiam vsi esse noscuntur haeretici; an germanus Matthiae fuerit, certum quid affirmare non possumus, sicque libentius abstinemus. At de Ignatio nulla est tergiversatio, cuius epistolas vt legitimas semper est antiquitas venerata. de eo haec scribit Eusebius: Cum iter per Asiam faceret, licet attentissima cura à satellitibus, qui illum ductabant, obseruaretur; Ecclesias tamen cuiusque ciuitatis, ad quae forte proficisceretur, familiaribus colloquiis, piisque hortationibus confirmauit: ac primum, vt haereses, quae iam tum primò nasci & emergere coeperunt, maximè praecauerent, sedulo admonuit: deinde hortatus est, vt Apostolorum traditioni mordicus adhaerescerent; quam quidem assueuerant testificatus, quò tutius posteritati seruarietur, necessariorum scriptis mandandam existimauit. haec de eo Eusebius. Sed mea quidem sententia, non priuatum aliquem commentarium Ignatii de traditionibus scripsit, sed quòd in omnibus illis suis vndecim, quas ad diuersas Ecclesias dedit, epistolis, Apostolicas traditiones in plurimis voluit esse testatas, vt in primis hierarchicum in Christi Ecclesia ordinem, singulorum Ecclesiae ministeriorum distincta officia, conuentus publicos, sacratissimae Eucharistiae ministrationem, sacrificij immolationem, obseruationem diei Dominici, aliasque festiuitates, Quadragesimae ieiunium, vidua-

A viduarum coetum venerandum, sacrum collegium earum virginum quae perpetuam virginitatem excolerent, & se ipsas Deo consecrassent, & alia huiusmodi.

De Polycarpo, & ipso Apostolorum discipulo, haec scribit Irenaeus: Polycarpus autem non solum ab Apostolis edoctus, & conuersatus cum multis ex eis qui Dominum nostrum viderunt: sed etiam ab Apostolis in Asia, in ea quae est Smyrnis Ecclesia, constitutus Episcopus, quem & nos vidimus in prima nostra aetate (multum enim perseuerauerat, & valde senex gloriosissime & nobilissime martyrium faciens, exiuit de hac vita) hic docuit semper quae ab Apostolis didicerat, quae & Ecclesiae tradidit, & sola sunt vera. meminit in fine de eius epistola scripta ad Philippenfes. Dionysius Areopagita insuper in his multum versatus est eo libro quem scripsit de Ecclesiastica Hierarchia: at quoniam an eius sit commentarius ille, multi dubitarunt, agemus de ea re plumbus suo loco inferius. De Hegesippo testatur Eusebius, ab eo quinque libris scriptas esse Apostolicas traditiones: sic enim ait: Ille enim sinceram & minimè fucatam Apostolicam praedicationis traditionem quinque libris illo quidem scribendi genere maxime simplici ac summissio litteris persequi aggrediens, tempus quo ipse floruit, aperte indicat. Sed & apud Iustinum Martyrem, cum agitur de Christianis, quòd ad Orientem versi orare contineuerint, haec leguntur, in fine: Porro à quibus orationem Ecclesia accepit, ab iisdem quoque vbi orare solent, consuetudinem accepit, à sanctis nimirum Apostolis. id ipsum Origenes, Basiliius, & (vt paulo post dicemus) ceteri attestantur. Porro Iustinus ipsum ritum sacrae Eucharistiae celebrandae, non aliunde quam ex Apostolica traditione acceptum, in oratione ad Antoninum Pium exactè descripsit.

XV.
Iren. lib. 3. c. 3. ASSE-
RES TRA-
DITIONVM
APOSTOLICA-
RVM.

^b Euseb. hist. lib. 4. c. 8.

^c Apud Iust. lib. Quae-
st. 118.

Irenaeus Iustino ferè aequalis (eodem enim seculo vixit) ceteris locupletius de his visus est agere: nam traditionibus potissimum agens aduersus haereticos, haec eadem habet: Cum autem ad eam iterum traditionem, quae est ab Apostolis, quae per successiones presbyterorum in Ecclesiis custoditur, prouocamus eos qui aduersantur traditioni: dicunt se non solum presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram inuenisse veritatem: Apostolos autem admiscuisse ea quae sunt legalia, Saluatoris verbis. & paulo post: Euenit itaque, neque scripturis iam, neque traditioni consentire eos. ac sequenti capite sic: Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam in Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera velint audire: & habemus adnumerare eos qui ab Apostolis instituti sint Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum vsque ad nos; qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria sciuissent Apostoli, quae seorsum & latenter ab reliquis perfectos docebant; his maxime traderent ea, quibus etiam ipsas Ecclesias committebant.]

XVI.
Iren. lib. 3. c. 2. 3. 4. IRENAEVS
VINDE-
X TRADI-
TIONVM APO-
STOLICA-
RVM.

Agens deinde de successoribus Apostolorum, meminit de Romana Ecclesia, atque traditionibus eidem creditis, in haec verba: Sed quoniam, inquit, valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones: maximae & antiquissimae & omnibus cognitae, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romae fundatae & constitutae, Ecclesiae, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsque ad nos, indicantes, confundimus eos qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per caecitatem & malam sententiam, praeterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentioris principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique Fideles; in qua semper ab his qui sunt vndique, conseruata est ea quae est ab Apostolis traditio. prosequitur enumerare Petri successores vsque ad sua tempora: agensque de Clemente, eum tradit non tantum scriptis, sed & traditionibus (epistola ad eos scripta) composuisse Corinthiorum dissensiones. Denique haec de Ecclesia Ephesiorum: Sed & quae est Ephesi Ecclesia, à Paulo quidem fundata, Ioanne autem permanente apud eos vsque ad Traiani tempora, testis est verus Apostolorum traditionis. Tantae igitur ostensiones cum sint haec, non oportet adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: cum Apostoli, quasi in depositarium diues, plenissimè in eam contulerint omnia quae sunt veritatis. haec Irenaeus.

XVII.
ROMANA
ECCLESIA
CVSTOS APO-
STOLICAE TRADI-
TIONVM

Qui proximus post Irenaeum Tertullianus adnumeratur, quam egregius ad stipulator eiusdem veritatis extiterit, nuper vidimus: quantum insuper traditioni detulerit, vt sine ipsa Christianus quis esse non possit, haec accipe: hisce enim verbis Marcionem traditiones negantem exagitat: Si, inquit, Propheta es; praenuntia aliquid: Si Apostolus,

XVIII.
^c Tertull. de cor. Christi. c. 2.

QUANTVM DE FERENDVM TRADITIONIB. EXTERTVL. LIANO.

* Tertull. de prescript. c. 19. 21.

* Tertull. ad uers. Marcion. lib. 4. c. 5. in fine.

XIX. * Hieron. de Script. Eccl. cap. 38. 53. * Clem. Alex. Strom. lib. 1. EX CLEMEN TE ALEXAN DRINO.

* Euseb. hist. lib. 6. c. 11.

XX. * Orig. hom. 5. in Num. EX ORIGENE.

* Orig. in Leuit. cap. 8.

XXI. * Cypr. ad Rom. ep. 74.

prædica publicè: Si Apostolicus, cum Apostolis senti: Si tantum Christianus es, crede A quod traditum est: Si nihil istorum es, meritò dixerim, Morere: nam & mortuus es, qui non es Christianus, non credendo quod creditum Christianos facit.] & paulo post: Porro quod traditum erat, id erat verum, vt ab eis traditum, quorum fuit tradere. Ergo quod erat traditum rescindens, quod erat verum rescidisti. Nullo iure fecisti. Sed plenius eiusmodi prescriptionibus aduersus omnes hæreses alibi vsi sumus] nimirum in libro de Prescriptionibus, vbi hæc Tertullianus: Nunc solum disputandum est, quibus competat fides ipsa; cuius sint Scripturæ; à quo, per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani. Vbi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ & fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum.] & post multa sequenti capite de his agens hæc addit: Quid autem Apostoli prædicauerint, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viua (quod aiunt) voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepti: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.] hæc Tertullianus, qui & aduersus Marcionem hæc in eadem sententiam: His ferè compendiis utimur, cum de Euangelij fide aduersus hæreticos expedimur, defendentibus temporum ordinem posteritati falsariorum præscribentem, & auctoritatem Ecclesiarum traditioni Apostolorum patrocinantem: quia veritas falsum præcedat necesse est, & ab eis procedat, à quibus tradita est.]

C Huic coniungimus Clementem Alexandrinum, qui iisdem cum Tertulliano temporibus Seueri & Antonini eius filij claruit: ipse enim hæc in Stromatibus in primis habet: Qui veram quidem beatæ doctrinæ seruabant traditionem, statim à Petro, & Iacobo, & Ioanne, & Paulo, sanctis Apostolis, filius à patre accipiens (pauci autem sunt patribus similes) ad nos quoque, Deo volente, peruenerunt, illa à maioribus data & Apostolica deposituri femina.] hæc Clemens, nõ de scriptis ab illis epistolis intelligens, sed de non scriptis per manus traditis obseruationibus: alioqui his omnibus quatuor Euangelia præposuisset: nam paulo superius viua voce, & animata (vt ait) oratione magistrorum, qui à maioribus ea acceperant, ea se assecutum esse testatur. Idemque hæc libro quarto: Cognitio autem ipsa est, quæ per successionem ad paucos ex Apostolis absque scriptis tradita peruenit.] & libro septimo: Quomodo ergo si quis fiat bestia ex homine, similiter atque hi qui fuerant infecti venenis Circes: ita homo Dei esse, & Domino fidelis esse perdidit, qui aduersus Ecclesiasticam recalcitrauit traditionem, & in humanarum hæreseon delinuit opiniones.] hæc Clemens, de quo etiam hæc Eusebius: In libro, inquit, quem de Paschate composuit, fatetur se à familiaribus suis compulsus, vt traditiones, quas à veteribus presbyteris accepisset, litteris proderet ad posteritatem.]

E Huius discipulus Origenes hæc etiam de traditionibus, quas Ecclesiasticas obseruationes appellat, sic dicens: Sed & in Ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quòd, verbi gratia, genua flectimus orantes, & quòd ex omnibus cæli plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non facile cuiquam puto ratione compertum. Sed & Eucharistiæ siue perficiendæ, siue eo ritu quo geritur, explicandæ, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumque & ordinum, atque interrogationum & responsionum, quis facile explicet rationem? Et tamen omnia hæc operca & velata portamus super humeros nostros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à magno Pontifice atque eius filiis tradita & commendata suscepimus.] & in Leuiticum ait: Secundum Ecclesiæ obseruantiam, etiam paruulis baptismum dari.] Sed per obseruantiam Ecclesiæ, intellexisse Apostolicam traditionem, alibi declarat his verbis: Pro hoc & Ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiã paruulis baptismum dare.]

Stephanus Papa, idemque martyr, etsi eius scripta exciderint, tamen ex ipsis fragmentum, quod recitat Cyprianus, quàm constans assertor Apostolicarum traditionum & earum acerrimus propugnator extiterit, facile monstrat: sic enim dicebat aduersus omnes qui ex vniuerso Christiano orbe viri eruditissimi atque sanctissimi impugna-

A gnabant baptismum hæreticorum, quod hætenus ex antiqua traditione Ecclesia non respuebat: NIHIL INNOVETVR: NISI QVOD TRADITVM EST] agatur scilicet. Hac vna ille sententia & Apostolicæ vocis tonitruo à summa arce culminis pastoralis intonans, non solum Africanorum omnium, sed & Orientalium Episcoporum molitiones atque conatus disiecit, & munimenta illorum ex mille Scripturæ diuinæ locis coagmentata & malè contexta penitus dissipauit: vt tunc potissimum Ecclesia] Catholica experta sit, qualis quantaque vis fuerit antiquæ traditionis, cum opus fuit innumeras diuinæ Scripturæ sententias perperam intellectas, quæ resistere viderentur, vni cedere traditioni: de qua hæc Augustinus: Consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut sunt multa quæ vniuersa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta benè creduntur, quamquam scripta non reperiantur.] Ceterum Cyprianus non aded vecors fuit, vt Apostolicæ traditioni repugnandum esse censeret; sed quòd exilimaret eam humanam esse potius corruptelam, vt quæ sibi videbatur esse diuinis Scripturis aduersa. quare & illa verba mox subdit: Vnde est ista traditio? vtrum ne de Dominica & Euangelica auctoritate descendens, an de Apostolorum mandatis atque epistolis veniens? Ea enim facienda esse, quæ scripta sunt, Deus testatur.] Quòd si Cyprianus certior redditus esset, illam re vera fuisse Apostolicam traditionem, nec aduersam diuinis Scripturis; fanis sincerisque dogmatibus haud dubium acquiescisset; quod & Augustinus affirmat. Verum quàm egregius ad stipulatore sit Cyprianus Apostolicarum ac ceterarum Ecclesiæ traditionum, præsertim in ritu ministrandorum sacramentorum, mille propè locis eruditè Pamelius adnotauit.

C Ex his verò, qui in Ecclesia claruerunt post Ethnicos Imperatores temporibus Constantini, magnus Athanasius est facile princeps, qui & traditionum Ecclesiasticarum est grauissimus assertor: cum aduersus ingruentes Arianorum turbines, Filij Dei diuinitatem labefactantes, traditionis scuto potissimum sit tutatus Catholicam veritatem: nam quoties de nouitate vocis Ariani calumniam faciebant, ipse mox eos ad traditionem Ecclesiasticam prouocabat; ipsosque hostes adegit, licet inuitos, veritatem Catholicam profiteri. vnde hæc ipse de Eusebio Cæsariensi: Quod maioris admirationis est, Eusebius ex Cæsarea Palæstinæ cum pridie abnegasset, in eadem sententiam postridie subscripsit; quam etiam Ecclesiæ legendam misit, dicens eam esse Ecclesiæ fidem, & Patrum traditionem.] post multa verò sic: Ecce, inquit, nos demonstramus istiusmodi sententiam à patribus ad patres quasi per manus traditam esse.] Rursum agens contra Paulum Samosatensem, hæc ait: Qui ea quæ vltra vires suas sunt, indagat, in præcipiti consistit: qui verò traditionibus inhæret, extra periculum versatur. Suademus igitur vobis, quod & nobis ipsis suademus, vt traditam fidem retineatis, & auersemini profana nouitatis verba, & idem reliquis præcipiatis, vt exhorreant tanti mysterij inquisitionem.]

E Ipse item Eusebius, qui tunc viuebat, cum sanioris esset mentis, hæc de traditionibus, Moyses in tabulis inanimatis, Christus autem in mentibus vita præditis perfecta noui Testamenti documenta descripsit. Eius verò discipuli, ad magistri sui nutum, auribus multorum doctrinam suam commendantes, quæcumque quidem veluti vltra habitum progressis à perfecto ipsorum magistro præcepta fuerant, ea iis qui capere possent, tradiderunt: quæcumque verò iis conuenire arbitrabantur, qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent, curationibusque indigentes, ea ipsi ad imbecillitatem multorum se demittentes, partim litteris, partim sine litteris, quasi iure quodam non scripto, seruanda commendarunt.] hæc Eusebius. Sed & qui huic proximus tempore accedit Cyrillus Ierosolymorum Episcopus, cum de sacris mysterijs Ecclesiasticis quinque orationes mystagogicas habuisset, hæc ait in fine: Retinete has traditiones, & sine vllius offendiculo vosmet seruate.] Sed à quo traditas? legat qui originem earum scire cupit, & inueniet eas acceptas esse maiori ex parte ex Missa Iacobi Apostoli eiusdem ciuitatis olim Episcopi.

Qui eodem vixit tempore Hilarius, hæc de Gallis: O vos beatos & gloriosos, qui perfectam atque Apostolicam fidem conscientia & professione retinentes, conscriptas fides hucusque nescitis! Non enim eguistis littera, qui spiritu abundatis: neque officium manus ad scribendum desiderastis, qui quod corde à vobis credebatur, ore ad salutem profitebamini. Nec necessarium habuistis Episcopi legere, quod regenerati neophyti teneba-

STEPHANVS PAPA CVSTOS TRADITIONVM.

* Aug. de baptis. contra Donat. lib. 5. c. 23.

XXII. ATHANASIVS TRADITIONVM ASSERTOR.

* Athanasius de Synod. Nicæna contra Arian. decre.

* Athan. de incar. Verb. contra Paul. Samosat.

XXIII. EUSEBIVS TRADITIONVM PROFESSOR. * Euseb. de demonst. Euang. li. 1. c. 8.

XXIV. HILARIVS TRADITIONVM DEFENSOR. * Hilar. lib. de Synod. contra Arianos.

nebatis. Sed necessitas consuetudinem intulit, exponi fides, & expositis subscribi. Vbi enim sensus conscientiae periclitatur, illic littera postulatur.] hæc Hilarius, de formulis Fidei agens, quas nullas scriptas nouisse hæcenus Ecclesiam Gallicanam, magna gloria iure testatur. Nam ipsum simplex Apostolicum Symbolum quod profiterentur, illud non tradi scriptis competentibus, sed verbis acceptum ab illis memoriae mandari consueuisse, & reddi suo tempore ab Ecclesia præscripto, suo loco satis est demonstratum. Non igitur (vt ab aliquo obiectum fuit) hic Hilarius de Euangelio, aliisue diuinæ Scripturæ libris intelligit, quos iam scriptos siue ab Irenæo, siue Dionysio, vel aliis diu antè Gallias accepisse, dubitare nemo debet, sed de scriptis Fidei formulis, quas hæcenus Gallia non nouisset, sed traditum Apostolicum Symbolum possideret. Dicant ergo Nouatores, Gallorum sordes (illos compello qui sunt aded à progenitoribus antiquis degeneres) qua fronte sine scriptis per manus traditas Ecclesiæ traditiones impugnent & respuant; si amplius trecentis annis, vsque ad Hilarij tempora, Gallicana Ecclesia, eademque celebris, totoque Orbe spectata, sine scripto tradita fide, ac per manus accepta, absque aliquo religionis præiudicio, immò maximo omnium integritatis exemplo, vsa est? Intelligant à quibus descuerint, & quibus in eo turpiter inhæserint, nimirum Arianis, Macedonianis, Aërianis, vel his similibus, qui quòd traditionibus impugnarentur, nullam sententiam, immò ne vocem quidem admittere in animum induxerunt, quæ non reperiretur ex diuinis Scripturis accepta. Sed hæc omittamus.

xxv. ^a Basilium de Spiritu sancto ad Amphilo-phil. c. 27. ^b Basilium de Spiritu sancto c. 7. BASILIUS TRADITIONVM PRÆDICATOR.

Basilium iam præstat audiamus, qui hæc habet scribens ad Amphilo-philum de Spiritu sancto: Dogmata, quæ in Ecclesia seruantur & prædicantur, partim ex scripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata in mysterio recepimus: quæ vtraque ad pietatem eandem vim habent; & nemo his contradicit, qui vel modicam saltem Ecclesiasticorum iurium experientiam habet. Si enim aggredimur non scripto proditas consuetudines veluti non magnam vim habentes reicere, imprudentes etiam ipsi principalibus Euangelij partibus damnnum inferemus, immò ipsam Euangelij prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Veluti exempli causa (vt eius quod primum & communissimum est, primam mentionem faciam) figura crucis signare eos qui in nomen Domini nostri Iesu Christi spem habent, quis scripto docuit? Ad Orientem conuersos nos esse, dum oramus, quæ scriptura nos docuit? Inuocationis verba, dum ostenditur panis Eucharistiæ & poculum benedictionis, quis Sanctorum scripto nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus aut Euangelium meminit; sed & antè & postea alia quædam dicimus, velut magnum robur ad mysteria habentia, & doctrina scripto non prodita assumpta. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, insuperque ipsum qui baptizatur: ex quibus scriptis? nonne à tacita & arcana traditione? Ipsam verò oleo illitionem quæ doctrina scripta docuit? aut ter mergi hominem, vnde est? Reliqua item quæ circa baptisma fiunt, renuntiare satanæ & angelis eius, ex qua sunt scriptura? nonne ex hac non publicata & arcana doctrina, quam in minimè oneroso & sollicito silentio patres nostri conseruarunt? Rectè illi, utpote docti mysteriorum reuerentiam & auctoritatem silentio custodire: quæ enim ne aspicere quidem fas erat non initiatis, horum doctrinam quomodo par erat in litteris, velut in triumpho, ostentare?] hæc Basilium, qui & alia etiam multa in eadem sententiam inculcat: ac tandem hac ipsa non scripto tradita Apostolorum traditione de Spiritu sancto blasphemias Macedonij refellens, veram sinceramque, à maioribus diuinitatem eius traditam adstruit, atque confirmat, vt dicendum sit more maiorum: Gloria Patri & Filio cum Spiritu sancto: & non vt illi dicebant, In Spiritu sancto. Nam & superius: Quicumque enim per morum constantiam antiquitatis auctoritatem nouationibus prætulerunt, & Patrum traditionem inuiolatam per regiones ac ciuitates conseruarunt, hac voce vsi sunt.] & alibi: Nos confitemur, quod etiam traditum accepimus, cum Patre & Filio locatum esse Spiritum paraclitum.]

xxvi. ^a Greg. Naz. orat. 1. in sil. GREGORIUS NAZIANZENSIS TRADITIONVM PROFESSOR.

Basilio iungimus Gregorium Nazianzenum, qui agens in Iulianum Apostatam, in eundem inuehitur, quòd Ecclesiasticas traditiones in Gentilium vsum transferre satageret: Quas, inquit, traditione acceptas in hanc vsque diem seruauimus.] Huic adnectimus Gregorium Nyssenum, qui ad Ablaium hæc scribit: Sin autem nostra oratio præposita quæstione infirmior arguatur: traditionem quidem, quam à patribus per

B

C

D

E

A successionem accepimus, seruabimus in perpetuum firmam & immotam.]

Sed videamus quid de eadem re senserit Epiphanius: ipse enim aduersus Aërium agens, de præscriptorum dierum ieiunio Ecclesiæ consuetudine receptorum hæc ait: Quis autem magis de his nouit, hic ne seductus homo (Aërius videlicet) qui etiam nunc superest, & hucusque in mundo versatur; aut qui ante nos testes fuerunt habentes ante nos traditionem in Ecclesia, qui que etiam à patribus suis traditum acceperunt, quemadmodum etiam hi à suis patribus didicerunt, qui ante ipsos fuerunt, quomodo Ecclesia acceptam à patribus suis veram fidem vsque huc continet, itemque traditiones?] Idem inferius, postquam egit de memoria & precibus pro defunctis ad Deum exhiberi solitis, hæc rursus de traditionibus inculcat: Ecclesia necessariò hoc perficit, traditione à patribus accepta. Quis autem poterit statutum matris dissoluere, aut legem patris? velut Salomon dicit:

xxvii. ^a Epiph. hæres. 75. EPIPHANIUS TRADITIONVM ADSTIPULATOR.

B Audi fili sermones patris tui, & ne repudies statuta matris tuæ: ostendens per hoc, quod & in scriptis & sine scriptis docuit Pater, hoc est, Deus, & Vnigenitus, & Spiritus sanctus. Mater autem nostra Ecclesia habet statuta in se posita indissolubilia, quæ irritari nõ possunt. Cum itaque ordinata sint in Ecclesia statuta & bene se habeant, & omnia mirabiliter fiant, confutatus est rursus etiam hic seductor.] Idem hæc habet in compendiarie doctrina: At verò, inquit, de statutis ipsis & traditionibus eiusdem Ecclesiæ, rursus necessarium est me breuibus apponere earumdem traditionum formam ex parte, &c.] subinfert de diuersis ordinibus in Ecclesia narrationem, de diebus festis, obseruatione ieiuniorum, mysteriis Ecclesiasticis & aliis sacris ritibus ex traditione manantibus. Sed non præmittendum, quòd idem agens aduersus Melchisedecianos, hæc ait: Termini nobis positi sunt, & fundamenta, & ædificatio fidei, & Apostolorum traditiones, & Scripturæ sanctæ, & successiones doctrinæ, & vndeque veritas Dei munita est.]

^b Epiph. hæres. 55.

C Sed & ad tam certam patentemque veritatem adstruendam Hieronymus etiam suum suffragium affert in hæc verba ad Lucinium scribens: Ego illud te breuiter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subuertit.] Idemque alibi, sed ex persona Luciferiani, quæ æquè ab Orthodoxo probentur: An nescis, inquit ille, etiam Ecclesiarum esse hunc morem, vt baptizatis postea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus? Exigis vbi scriptum sit? in Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius Orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret: nam & multa, quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt: velut in lauacro ter caput mergitare: deinde egressos lactis & mellis prægustare concordiam ad infantie significationem; die Dominico & per omnem Pentecosten nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere; multaque alia quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicat.]

xxviii. ^a Hier. ep. 28. HIERONYMVS TRADITIONIBVS SVPERFRAGATVR. ^b Hieron. aduers. Luciferian.

D Ambrosius insuper, cum agit de celebritate Paschali: Scriptura, inquit, diuina nos instruit, & traditio maiorum.] Idemque in libris quos scripsit de his qui inuocantur diuinis mysteriis, ac de Sacramentis, vel aliis locis, quid aliud præstitit, nisi vt quæ hæcenus sine scripto tradebantur de eare Apostolicæ traditiones, ipse scripture eadem consignaret? Chrysostomus etiam (quod superius recitauimus) illud ipsum de eadem re statuit axioma: TRADITIO EST? NIHIL QVÆRAS AMPLIVS.] Idem sacros illos ritus, qui adhibentur in venerandis mysteriis, ab Apostolis Ecclesiæ traditos affirmans, ait: Non frustra hæc ab Apostolis sunt legibus constituta, vt in venerandis, inquam, atque honorificis mysteriis memoria eorum fiat qui decesserunt. Nouerant hinc multum ad illos lucrifacere, multumque vtilitatis.] Porro quod statuerunt Apostoli, hoc ex Dei voluntate eos fecisse; his, quæ mox subinfert, demonstrat: Vult enim, inquit, Deus nos nobis mutuum auxilium afferamus, &c.]

xxix. AMBROSIVS ET CHRYSOSTOMVS TRADITIONVM TESTES.

^c Chryf. in ep. ad Philip. homil. 3.

E Multa insuper in hanc eandem consensionem ex Augustini diuersis tractatibus & epistolis essent addenda: sed illam vnam satis putamus esse sententiam, qua velut funiculo quodam Apostolicarum traditionum latitudinem metitur, sic dicens: Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.] hæc Augustinus, qui eadem ferè scriptis repetit, vt cum ait: Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem: sicut multa non inueniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posterorum; & tamen quia custodiuntur per vniuersam Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & com-

xxx. AVGVSTINVS TRADITIONVM DEFENSOR. ^a Aug. de baptis. contra Donat. lib. 4. c. 26. ^b August. lib. 2. cap. 7.

men-

^a Ad Iannua. epist. 118.

mendata creduntur.] & ad Ianuarium ^a: Illa, inquit, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe seruantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.

XXXI.

^b Vincentius Lirin. de heres. cap. 32. CONCILIA TRADITIONES SECVTA.

Ceterum quæ in sacris sunt Conciliis instituta, nec ipsa quidem recens fuerunt inuenta, sed quæ & Patres ipsi à maioribus acceperunt sine scriptis, vt accuratius seruantur, scriptis consignarunt. Vnde Vincentius ^b Lirinensis, qui eodem cum Augustino vixit sæculo, hæc ait: Denique quid vnquam Ecclesia aliud Conciliorum decretis enixa est, nisi vt quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur? quod antea lentius prædicabatur, hoc idem postea instantius prædicaretur? quod antea securius colebatur, hoc idem postea sollicitius excoleretur? Hoc, inquam, semper, nec quidquam præterea, hereticorum nouitatibus excitata Conciliorum suorum decretis Catholica quid perfecit Ecclesia, nisi vt quod prius à maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per Scripturæ chirographum consignaret, magnam rerum summam paucis litteris comprehendendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem non nouum fidei sensum, nouæ appellationis proprietate signando?] hæc ille. ac de his hæcenus: instituti quippe ratio non patitur his diutius immorari. Satis namque nobis visum est de Apostolicis traditionibus Patrum testimonia vsque ad Augustini tempora attulisse: omnes enim, qui posterioribus temporibus vixere, cum sit certum eadem sensisse, superfluum videtur aliis testibus eadem consignasse.

XXXII.

TRADITIONVM DEFENSORES.

Desiderari adhuc quid posset, vt Nouatores ista impugnantes refelleremus: sed qui plura cupit, ab his petat, qui eius argumenti commentarios conscripserunt, eosq; adeat, tum maximè inter alios reuerendissimum Lindanum Episcopum Ruremundensem, quæ ob egregiam eruditionem toto Christiano orbi spectatam, & vitæ sanctitatem, plurimi facio: viuic adhuc, non sibi, sed Catholicæ Ecclesiæ, iam mille de prostratis hostibus coronis auctus, aliasq; in dies maiores, & fortasse martyrij, vt qui ante aciem quotidie aduersus hostes cominus dimicet, sibi comparaturus. Est & R. P. Robertus Bellarminus Politianus, qui multos annos in his summa cum laude versatus est, Romæ publicè docens, & hoc ipso anno, quo hæc nostra cudimus, suas de Controuersiis Christianæ fidei disputationes aduersus hæreticos, ab eruditissimis omnibus auidè expectatas, & iam acceptas, & mirificè prædicatas, edidit: nobilissimum planè opus, quod instar turris illius quam ^c David ædificauit cum propugnaculis, ex qua mille pendent clypei & omnis armatura fortium, in Ecclesia habeatur. Hæc summam in genere de traditionibus dixisse sat erit: inferius verò de singulis priuatim pro Apostolicorum scriptorum & rerum gestarum occasione, suis locis ac temporibus plenius agendum erit.

XXXIII.

DE GALLIONE PROCONSULE. ^d Cic. orat. in Pisom. ^e Sen. in pref. lib. 4. quæst. nat. ^f Idem li. 18. epist. 101. ^g Dio lib. 60.

Sed iam ad ceteras Pauli res gestas Corinthi redeamus, à quibus occasione secundæ epistolæ ad Thessalonicenses ibi scriptæ diuertimus. Curabat tunc Achaia prouinciam L. Iunius Gallio Proconsul (facta enim erat Achaia proconsularis prouincia ex lege Claudia, vt Cicero ^d auctor est) erat hic germanus L. Annæi Senecæ, vt ipse testatur ^e, qui & de eius ex Achaia profectioe meminit ^f, & aliàs de eo: nam ad ipsum inscripsit librum De remediis fortuitorum, ac alterum De vita beata. Cum enim Seneca à Messalina Augusta, Claudij vxore (vt tradit Dio ^g) iniuste damnatus exilio, post illius necem ab Agrippina item Augusta restitutus, & Neroni, quem Claudius (vt vidimus) anno præterito adoptauit, præceptor datus esset; in eius gratiam Achaia prouincia Gallioni eius germano est tributa.

XXXIV.

^h Act. 18. PAVLVS DVCTVS AD GALLIONEM

Hic igitur cum Corinthi ageret, Iudæi ex more in Paulum turbas excitantes, sistendum eum curarunt ante eiusdem tribunal. Quid autem tunc factum sit, Lucas ^h his verbis significat, sic ab exordio rem gestam narrans: Gallione autem Proconsule Achaia, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, o viri Iudæi, rectè vos sustinerem: si verò quæstiones sunt de verbo & nominibus legis vestræ, vos ipsi videritis: index ego horum nolo esse. Et minauit eos à tribunali. Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutebant eum ante tribunal, & nihil horum Gallioni curæ erat.] hæc Lucas de rebus gestis coram Gallione: qui quidem vel in eo laude dignus, quòd licet proconsulari auctoritate etiam de

A

B

C

D

E

A religione agere ac iudicare minimè prohiberetur (quippe qui plenissimam iurisdictionem haberet, & omnium partes iudicium, qui Romæ quasi magistratus vel extra ordinem ius dicerent, ad ipsum pertinerent, vt Vlpianus ^a de officio Proconsulis scripsit) tamen tantum detulit religioni Hebræorum, vt ipse à iudicio abstinens, in illos totam causam re-funderet, sed plus quàm decebat: nam licet Sosthenem ante tribunal illi percuterent, vim publicam non cohibuit, nec (vt par erat) ultus est: quinetiam (licet Lucas non dicat) affirmat Ioannes Chryostomus ^b, ipsum quoque Paulum coram tribunali, spectante Gallione, fuisse verberatum ab iisdem Iudæis.

^a l. 7. ff. de off. Procons.

^b Chryst. pref. in 1. cap. 1. ad Corin. 18.

Post hæc omnia idem Paulus (inquit Lucas ^c) cum adhuc sustinisset dies multos, fratribus valefaciens, nauigauit in Syriam (& cum eo Priscilla & Aquila) qui sibi totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.] Paulum, non Aquilam totondisse ex voto ^d Cenchris, auctor est Strabo ^d, Corinthiorum Orientem versus nauale.) Beda ^e ambiguam esse lectionem cum dicat, hæc addit: Falluntur mendositate codicis, qui dicunt Aquilam cum Priscilla vxore sua esse attonsum: in Græco enim euidenter *ναυαγῶν*, id est, attonsus, numero singulari habetur.] Extant sanè in nostra Bibliotheca Acta Apostolorum peruetusta litteris grandisculis exarata, in quibus plurali numero ita legitur: Se totonderat in Cenchris caput: habebant enim votum.] Attamen inhærendum vulgatæ nuper restituta, quæ (vt posuimus) ducta parenthesi, cum ita legit: Nauigauit in Syriam (& cum eo Priscilla & Aquila) qui sibi totonderat in Cenchris caput] non nisi de Paulo intelligendum esse declarat: Porro caput condere, & sic votum soluere, erat Nazæorum, de quibus scribitur in libro Numeri ^f. Sed cur id non est factum Ierosolymis in templo? ille fortasse casus, quo ibidem ^g illicò caput tendendum esset, cum coram Nazaræo aliquis moreretur. Qui sic erant Nazaræi voto obligati, nominabant se ipsos Corban, hoc est, Dei donum (vt Iosephus ^h affirmat) quòd sic se ipsos Deo dicassent. Porro eiusmodi votum Nazaræorum nuncupare & exoluere quoque mulieres consueuissent, idem Iosephus ⁱ affirmat, cum agit de Berenice, de qua nos suo loco inferius agemus.

XXXV. Act. 18.

^d Strab. lib. 8. ^e Beda in reuol. in Act. 18.

VOTVM NAZARÆORVM. Num. 6.

^h Ioseph. ant. li. 4. cap. 4.

ⁱ Ioseph. de bello Iud. l. 2. cap. 15.

IESV CHRISTI

PETRI

CLAVDII IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

54.

10.

12.

D Abuit sequens annus Coss. Faustum Sullam & Silium ^k Orthonem, quibus adnotatur annus Domini quinquagesimusquartus, quo (vt ex iam dictis apparet) Paulus Apostolus Ephesum primum venit, non quidem permanens: quippe qui in Syriam proficiscendi, soluens Corintho, iniisset consilium: eaque nauigatione per eam partem Ægæi maris, quod Icarium dicitur, appulit (quæ se offerebat in via) Ephesum: vbi diebus aliquot manens, non est passus se diutius detineri; sed in Syriam soluens, Cæsaream Palæstinæ primum, ac inde Antiochiam accessit: postea verò Ecclesias minoris Asiæ peragravit: ac tandem his omnibus expeditis, non minori quidem quàm vnus anni spatium (vt ex his, quæ dicentur inferius, facile apparebit) Ephesum rediit. Sed audiamus Lucam, qui hæc omnia mira breuitate perstringens, ait ^l: Deuenit Ephesum, & illos (^m Aquilam & Priscillam scilicet) ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis. Rogantibus autem eis vt ampliori tempore maneret, non consensit: sed valefaciens, & dicens; Iterum reuertar ad vos, Deo volente; profectus est ab Epheso. Et descendens, Cæsaream ascendit, & salutauit Ecclesiam, & descendit Antiochiam. Et factò ibi aliquanto tempore, profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.] & inferius: Factum ^m est autem, cum Apollo esset Corinthi, vt Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum.] hæc Lucas de Pauli itinere, licet de rebus tunc ab eo gestis omnino sileat. De Cæsarea & Antiochia ciuitatibus, ad quas Paulus Epheso recedens profectus est, iure existimauit Chryostomus ⁿ de Antiochia Syriæ totius metropoli esse intelligendum, sicque non de alia Cæsarea, quàm ea quæ est in Syria Palæstina, esse accipiendum. Beda ^o autem in Acta, Cæsaream Cappadocia profectum esse dicit Apostolum. sed cum ^p Lucas dicat Paulum

^k Tacit. Ann. lib. 12. PAVLI PERIORINATIO.

^l Act. 18.

^m Act. 19.

ⁿ Chryst. hom. 40. in Act. 18.

^o Beda in Act. 18. ^p Act. 18.

Paulum in Syriam nauigasse; de quanam Cæsarea & Antiochia intellexerit, nulla videtur esse posse dubitatio.

II. PAVLVS IN GALATIA. Galat. 4.

Quod verò spectat ad Galatas, quibus & Petrus Euangelium prædicauit: ad hos veniens Paulus, magno ab illis exceptus est plausu, & honorificentissimè habitus, prout idem Paulus ad eos postea scribens his verbis declarat: Scitis autem quia per infirmitatem carnis euangelizauit vobis iam pridem, & tentationem vestram in carne mea non spreuistis, neque respuistis, sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum. & paulo post: Testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.] hæc Paulus; qui & superius testatur se illis Euangelium prædicasse, cum ait: Sed licet nos, aut Angelus de celo euangelizet vobis præterquam quod Euangelizauimus vobis, anathema sit.] Dum verò Paulus Syriam & Asiam peragraret: Iudæus quidam (subdit Lucas) Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, deuenit Ephesum, potens in Scripturis. Hic erat edoctus viam Domini, & feruens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantum baptisma Ioannis. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini. Cum autem vellet ire Achaïam, exhortati fratres scripserunt discipulis vt susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his qui crederant, ostendens per Scripturas, esse Christum Iesum.] hæc Lucas de Apollo. Porro Apostolum Paulum annum integrum in hac peregrinatione insumpsisse, tam ex his quæ dicta sunt, quam etiam his quæ sequenti anno dicturi sumus, facillè apparebit.

III. Eusebius in Chron. DE PHILIPPI MARTYRIO.

Hoc eodem anno, Olympiade ducentesima septima, anno quarto (inquit Eusebius) Philippus Apostolus Christi apud Hierapolim Asiæ ciuitatem, dum Euangelium populo nuntiaret, cruci affixus, lapidibus opprimitur.] Hæc cum scribat Eusebius, diuersa ab his narrantur apud Hippolytum, Græcè scriptum auctorem, de Septuagintaduobus discipulis. Fertur enim ibi Philippus Apostolus passus sub Domitiano Imperatore. Tradit & Metaphrastes ipsum martyrio vita functum esse anno ætatis suæ octogesimo septimo. De mortis genere discrepat ab Eusebio Nicephorus, & alibi idem Metaphrastes: sed nec horum alicui assentitur incertus auctor, qui scripsit Passiones Apostolorum; qui tamen in eo consentit Eusebio, dum affirmat post passionem Domini Philippum annis tantum viginti Euangelium prædicasse, & anno ætatis suæ octogesimo septimo (quod non creditur) obiisse, sed de martyrio ne verbum quidem. Ceterum, quod spectat ad theologiam Phrygum: non Martem, nec serpentem (vt citati fabulantur auctores) colebant; sed quos Eusebius alibi deos describit. In his igitur præstat pauca dicere, quam multa commentitia coagmentare. Quod verò auctore Eusebio exploratum habetur, ipsum Hierapoli martyrium consummasse, omnes æquè consentiunt: nam & Ioannes Chrysostomus ad sepulchrum eius alludens ait: Philippus Hierapolim conseruat miraculis.] Sed quod apud Iudorum legitur, eundem Philippum Gallis Euangelium prædicasse; Galatis esse restituendum, diximus in Notis ad Martyrologium Romanum. Quod verò Philippo Apostolo nonnulla adscribantur quæ esse noscuntur Philippi diaconi, differemus inferius, cum de eodem diacono sermo erit.

IV. Tacit. Annal. lib. 12. MATHEMATICI PVLSI AS VRBE.

Quod ad res Romanas huius anni pertinet: auctor est Tacitus, hoc anno iisdem Coss. factum esse Senatufconsultum de pellendis Italia mathematicis, occasione (vt apparet) Iunij Scriboniani, qui finem principis per Chaldaeos scrutatus esset: inuisum planè Principibus genus hominum: sed humana curiositas agebat, vt quos sapius edicta Imperatorum exagitabant, iidem reuocarentur in Vrbeim.

IESV CHRISTI ANNVS 55.

PETRI ANNVS 11.

CLAVDII IMP. ANNVS 13.

Tacit. Annal. lib. 12. Act. 19.

I. ADVENTVS PAVLI EPHESYM.

Anno post hæc Domini quinquagesimo quinto, D. Iunio & Q. Haterio Coss. Paulus Apostolus peragratis superioribus partibus Asiæ, venit Ephesum; vbi (vt ipse testatur) docens Ephesios, tribus annis mansit: sic enim, dum ipsos postmodum Mileto accersiuit, est allocutus: Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte ac die non cessauit cum lacrymis monens vnumquemque vestrum.] Sed antequam res Pauli Ephesi gestas enarrare aggrediamur, eiusdem triennij temporis spatium quando cœperit ac desierit, vt certa ratio habeatur, primum omnium ex more esse disquirendum, necessarium existimamus: quod assequi facillè possumus; si certum tempus, quo Epheso Ierosolymam venturus recesserit, intelligamus. Mansisse Paulum Ephesi etiam post obitum Claudij Imperatoris, & magnam partem primi anni Neronis, certis quidem rationibus tam ex ipsius Pauli quam Lucæ scriptis acceptis, satis apertè demonstrari posse videtur. Lucas in Actis, dum agit de rebus Pauli gestis Ephesi, quæ contigerunt anno tertio commorationis illius ibi, consilium iniisse Paulum inde proficiscendi, ac Ierosolymam primum, deinde Romam eundi, testatur his verbis: His autem expletis, proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Ierosolymam, dicens: Postquam ibi fuero (erant hæc verba Pauli) oportet me & Romam videre.] Ad hæc de petendo Romam Paulus animo decreuisse non potuit viuentem Claudio; nam nec licuit: eius enim edicto (vt vidimus) Iudæi omnes Vrbe sunt pulsi, nec vsque ad eius obitum data est licentia illuc remeandi: quo extincto, liberum fuit cuique Iudæorum Romam petere, ac ibi agere. Sic igitur anno tertio Pauli commorantis Ephesi, quando hæc animo decernebat, extinctum fuisse Claudium, & regnasse Neronem, consentaneum rationi est affirmare. Verum non discessit Paulus Epheso statim vt Nero factus est Imperator: nam ille sequenti die ab obitu Claudij, nimirum pridie Idus Octobris, Imperium adiuuit; ipsum autem Paulum decreuisse vsque saltem ad diem sequentis Pentecostes Ephesi commorari, ipsiusmet testificatione habetur expressum; ait enim scribens Epheso ad Corinthios: Permanebo Ephesi vsque ad Pentecosten.] Cum igitur ex his satis liqueat, egisse Paulum Ephesi vsque ad octauum saltem mensis primi anni Neronis Imperij, qui numeratur Domini quinquagesimus septimus: vt illic triennio iam inchoato manserit; hoc ipso anno Ephesum eum venisse, necesse est affirmare. Licet enim ipse dicat Paulus, se triennio Ephesi esse commoratum: non sic intelligendum, vt tribus integris annis ibi permanerit; sed (quod ex Luca colligitur) duobus impletis annis, ac tribus insuper mensibus: nam & ipse totius illius temporis rationem subducens, ait trium mensium spatio docuisse in synagoga, biennio autè in schola Tyranni. Sic igitur qui hoc anno Domini quinquagesimo quinto Ephesum venit, quinquagesimo septimo post Pentecosten inde recessit, anno primo Neronis Imp. Ceterum non vltra illud Neronis tempus, ipsum Ephesi egisse, quæ de eo dicturi sumus inferius, declarabunt. Hæc satis ad temporis rationem: iam Pauli res gestas Ephesi prosequamur.

Cum venisset Paulus Ephesum (inquit Lucas) & inuenisset quosdam discipulos, dixit ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus est, audiuiimus. Ille verò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptisate. Dixit autem Paulus: Ioannes baptizauit baptisate poenitentia populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, vt crederent, hoc est, in Iesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. erant autem omnes viri ferè duodecim.] Hos putat Ioannes Chrysostomus fuisse aduenas Iudæos ex Asia, qui Ierosolymam ad diem festum olim cum accessissent, baptisate Ioannis fuerant baptizati, nec de rebus postea ibi gestis quidquam acceperant. Post hæc verò ingressus Paulus (inquit Lucas) synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans, & suadens de regno Dei. Cum autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudinem, discedens ab eis, segregauit discipulos; quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium: ita vt omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi, atque Gentiles.] hæc Lucas. Fortasse hic ille Tyrannus sophista, quem scribit Suidas libros decem edidisse de statu & diuisione orationis.

Quod ad res gestas pertinet: ecce tibi, Lucas biennij (quod mireris) res gestas Pauli duobus ferè tantum verbis summatim perstrinxit: cum constet ipsum quamplurima ibi passum esse à Iudæis: quod non aliunde quam ex ipsiusmet assertionem exploratum habetur. Ephesios enim nouissime allocutus, hæc ait: Vos scitis à prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruens Deo cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex infidiis Iudæorum.] Sed quæ Annal. Eccl. Tom. 1. N n nam

Quod ad res gestas pertinet: ecce tibi, Lucas biennij (quod mireris) res gestas Pauli duobus ferè tantum verbis summatim perstrinxit: cum constet ipsum quamplurima ibi passum esse à Iudæis: quod non aliunde quam ex ipsiusmet assertionem exploratum habetur. Ephesios enim nouissime allocutus, hæc ait: Vos scitis à prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruens Deo cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex infidiis Iudæorum.] Sed quæ

Act. 19.

II.

RATIO TEMPORIS DISCRETIV.

1 Cor. 16.

III. Act. 19. RES GESTAS PAULI EPHESSI.

Chrysost. in Act. hom. 40.

Act. 19.

IV.

PAVLVS QVOD EPHESI. Act. 20.

nam hæ fuerint infidiæ, Lucas scribere prætermisit. Maxima sanè illa fuisse certamina, ex eo possumus coniectari, quod Paulus coram Ephesiis suas quas illic est passus ærumnas, commemorans, nihil eorum meminit quæ passus est à Gentilibus per Demetrium argentarium: quæ licet grauias fuerint, tamen respectu eorum quæ est à Iudæis perpeffus, vt leuia prætermisit. Si igitur nullam habuit rationem eorum quæ à Gentilibus sunt illata, vt nec eorum coram illis meminerit; quanta putanda sunt illa fuisse, quæ (vt ait) acciderunt ex infidiis Iudæorum? Rursus verò idem Paulus in ea quam ad Corinthios scripsit^a, prioris epistola, de his quæ Ephesi passus est, vt re memorabili, sic meminit: Si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? magnas sanè se illic ærumnas sustinuisse spe resurrectionis, dictis verbis insinuat.

^a 1. Cor. 15.

V.

PAVLVS EPHESI AN DAMNATVS AD BESTIAS. ^b Ambrosius in 1. ep. ad Corin. c. 15. ^c Theodor. ^d Orig. in Parnar. l. 1. c. 2. ^e Nicoph. l. 2. c. 25.

Fuit quorundam sententia^b, Paulum Ephesi damnatum ad bestias, sed Dei gratia ab earum dentibus liberatū: rem gestam ex quibusdam Pauli Actis, quæ & citat Origenes^c in Periarcho, Nicephorus^d his narrat verbis: Verum enim verò qui profectioes Pauli descripserunt, cum quamplurima alia eum simul & fecisse & passum esse, tum hoc quoque, cum Ephesi esset, de eo memoriæ mandarunt. Cum ibi principem locum Hieronymus obtineret, multa cum libertate Paulus est cõcionatus: quare Hieronymus illum bene quidem & disertè dicere, sed orationem eius non esse eorum temporum testatus est. Plebs quidem certè per insolentiam & furorem, Paulum compedibus iniectis, carceri eum includit, vt leonibus vorandis obiceretur. Ibi tum Eubula & Artemilla, clarorum Ephesi virorum coniuges, fidè edoctæ à Paulo (noctu enim ad eum veniebant) diuini lauacri gratiam ab eo petunt. Itaque virtute diuina, atque angelici satellitij ministerio, caliginem noctis exuberantia splendoris illustrante, Paulus ferreis compedibus liberatus, illas diuino baptismo ad littus maris initiat: & cum id nemo omnium, quibus custodiæ cura mandata fuerat, sensisset, ad vincula rursus sua, in quibus leonibus elca asseruabatur, redit. Sed enim ingenti magnitudine & robore intolerando leo contra ipsum immisus, in arenam quidem ille procurrit, sed mox ad Pauli pedes confedit. Et cum itidem aliæ immanes feræ immitterentur, ne tangere quidem vlla sacrum corpus ad orationem erectum atque compositum sustinuit. His ita actis, derepentè fragore multo vehemens quædam supra naturæ ordinem grandio decidens, multorum simul & virorum & ferorum animalium comminuit capita, ipsiusque Hieronymi aurem amputat: qui deinde cum suis per Paulum Deo conciliatus, salutiferum suscepit lauacrum: leo autem ille profugus in mōtes proximos euadit. & Paulus inde in Macedoniam & Græciam transmittit: mox rursus per Macedoniam vadens, Troadem & Miletum contendit, atque ita tandem Ierosolymam proficiscitur. Mirandum verò non est, Lucam hanc Pauli cum belluis pugnam reliquis eius Actis non inferuisse. Nam et si ex Euangelistis solus Ioannes Lazari resuscitationem commemorat, minus tamen de fide veritateque eius ambigendum.

VI.

PAVLVS QUOMODO PUGNARI CVM BESTIIS. ^e Chrysof. in ep. 1. ad Cor. hom. 40. ^f 2. Tim. 4.

Hæc Nicophorus, licet non aliunde quam ex scriptis apocryphis: quorum fides cum vacillet, diligentiori studio, an veritate subsistant, peruestigandum est: cum præsertim Ioannes Chrysofomus^e, & alij eum secuti, Paulum non de bestiis, sed hominibus ferinos habentibus animos intellexisse existimarint: sic enim & Ignatius huic simili vsu dicendi genere, scribens ad Romanos, ait: A Syria Romam vsque, terra marique cum bestiis depugno, noctu diu que alligatus decem leopardis, quæ est militaris custodia, qui & beneficio affecti, peiores fiunt. Quin & ipse Paulus aliàs cum Romæ esset, scribès ad Timotheum^f his verbis: Dominus mihi assistit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis] per leonem significare voluit Neronem, vt interpretes omnes summa consensione cõfirmant, nec est aliquis qui dicat Paulum Romæ ad leonem fuisse damnatum. Rursus verò considerandum est, quòd tradat idem Paulus, se Ephesi pugnasse cum bestiis, non autem se traditum bestiis: diuersa quippe ratio vtriusque pœnæ est habenda. damnari enim dicebantur ad ludum, qui in theatrum immittebantur armati cum bestiis pugnaturi; bestiis verò absque pugna mox deuorandi alij tradebantur. sunt plura exempla vtriusque supplicij, sed in his modò non immorandum. Cum itaque dicat Paulus se pugnasse cum bestiis, metaphora potius per bestias homines prauos significare voluisse, quam gladio accinctum cum leone in theatro pugnasse, omnes arbitror perfacilè intelligere.

^g 1. 3. ff. ad l. Corn. de sic.

VII.

^h Act. 16. ⁱ 22.

Ad hæc, cum constet dictum supplicium vilioribus tantum personis lege solitum irrogari: Paulus, qui aliàs flagellis cædendus, se esse Romanum ciuem^h excepit, quanto iustius &

A stius & opportunius se ea exceptione liberare potuisset; cum præsertim (vt ipse scribit ad Romanos^a, & Corinthios^b, & Lucas in Actis^c testatur) iam animo concepisset, Ierosolymam primùm, ac denique Romam proficisci? Atque demum si Paulus eiusmodi supplicio affectus esset: non putamus ab ipso omitti debuisse, cum scribès post duos annos ad Corinthios^d, suorum certaminum coronas texuit: qui enim cetera, ac multa his minora enumerat, eum non facillè credimus, quod esse præclarius videbantur, silentio obuolutum reliquisse. Ex his videas, quanta cautela apocrypha sint admittenda, etiam si ex Scripturis diuinis aliquam sibi videatur fidem adsciscere. Vnde magis placet sententia Tertulliani^e, qui ait Apostolum per ea verba significare voluisse Asiaticas pressuras; & Chrysofomi^f, qui eadem sentire videtur. At verò nec assentimur Theophylacto^g, qui existimauit Paulum illis verbis significare voluisse illas pressuras, quas vltimo anno cõmorationis sue Ephesi passus est inigatione Demetrii argentarij^h: nam eo tempore quo scripsit primam epistolam ad Corinthios, qua de pugna cum bestiis meminit, nondum ea de Demetrio contigerant: quod ea ratione facile demonstrari posse videtur, quòd Lucas, antequam illa recenseat, hæc de eo dicat: His expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia, & Achaia, ire Ierosolymam.] nec aliter Paulus in dicta prima epistola ad Corinthiosⁱ: Veniam autem, inquit, ad vos, cum Macedonia pertransiero: nam Macedonia pertransibo.] & paulo post: Permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten.] Sic itaque ex his liquet, ea quæ postea subdit Lucas de turbis per Demetrium excitatis, post dictam epistolam scriptam ad Corinthios contigisse vltimo anno cõmorationis Pauli Ephesi. Ex quibus omnibus inferimus (vt diximus) multa eademque insignia de his quæ Ephesi passus est Paulus, à Luca esse prætermissa. Hæc satis de his quæ Paulus duobus primis annis passus est Ephesi: cetera autem inferius suo loco dicenda erunt.

^a Rom. 15. ^b 1. Cor. 16. ^c Act. 19. ^d 2. Cor. 11.

^e Tert. de ves. sur. var. c. 48. ^f Chryf. hom. 40. in Act. ^g Theophyl. in 1. ad Cor. 15. ^h Act. 19.

ⁱ 1. Cor. 16.

C Quod verò ad miracula, quæ ibi operatus est, spectat: Lucas^k res magnas paucis perstringens, hæc ait: Virtutes non quasi liber faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam super languidos deferrètur à corpore eius sudaria & semicinctia, & recedebat ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.] hæc Lucas. Meritoque non communes ac passim fieri solitas has appellat virtutes, quæ per sudaria & semicinctia, cum Pauli corpus tetigissent, Ephesi edebantur. Mirari visus est & ipse Dominus, quando vestis suæ simbriæ tactu sensit ex se virtutem exisse, ac rogans dixit^l: Quis me tetigit?] Quin & maiores hæc virtutes videri poterant, quæ non vestium tunc corpori Apostoli inhærentium, sed & earum quæ aliquando Pauli corpori adhæssissent, tactu editæ sunt. Vt meritò de suis olim ipse Dominus dixerit^m: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.] in capite positum descendit in barbam, & defluit vsque ad oram vestimenti eius: eodem modo cum Spiritus sanctus suis charismatibus perfundit animam, non tantum illam ea virtute sanctificari, sed redundantia & excrementa superfluentis mensuræ ac exuberantis gratiæ, quæcumque illi inhærent, diuina virtute perfundi; & ea quidem, quæ terrenis pariter atque cælestibus imperans, dæmones cruciet & ad fugam compellat, & supra naturæ vires morbo languentes restituat sanitati, vt de sudariis & semicinctiis Pauli testatur Lucas, quæ à corpore eius dilata languores curabant, & prauos dæmones abigebant.

VIII. ^k Act. 19. DE PAVLI SVDARIIS.

^l Luca 8. ^m Mat. 9. ⁿ Marc. 5.

^o Ioan. 14. ^p Psal. 132.

Videas in his igitur, tam Domini quam Pauli Apostoli exemplo & auctoritate, cultum sacrarum reliquiarum in Ecclesia institutum, stabilitum, eundemque ab Euangelistis scriptis testatum, atque miraculis comprobatum: vt non sit qui iure caluminiam facere possit, si exemplo hæmorrhoiisæ, & aliorum, qui (quod ait Marcus^o) tangentes eandem Domini simbriam sanabantur, atque Ephesiorum credentium, Christi, Pauli, ac ceterorum sanctorum quisque Fidelium reliquias petat, vt ex illis hauriat illam gratiam, quam illi olim sunt fide præuia consecuti. Dicant Hagiomachi (si qua tamen in eis vmbra saltem Euangelicæ veritatis reliqua sit) si eadem ipsa Christi vestimenti simbria extaret hodie, si que illa ipsa Pauli sudaria & semicinctia haberentur, atque ob ipsorum oculos ponerentur: quid, quæso, facturi essent? auersarentur ne? Si eò temeritatis & procacitæ peruenissent vt execrarentur, certè non aliorum quam malorum dæmonum se participes esse significarent, eorumdemque se confortes esse profiterentur, qui eadem sudaria Pauli ac semicinctia exhorrescentes potius quam illa pati sustinentes, ab obsessis diu corporibus fugiebant. Penes quos igitur Catholica veritas, an apud eos qui ex Euangelistarum præscripto: Domini & Pauli auctoritate, hæmorrhoiisæ & aliorum ac denique maxime

IX. SACRARVM RELIQUIARVM VSVS. ^o Marc. 6.

piorum Ephesiorum exemplo, sanctorum reliquias, vt aliquam inde salutem hauriant, A quo decet cultu & honore prosequuntur, an apud eos, qui eas, vt dæmones, detestantur? O quam profundo barathro, obscurissima offusi caligine, detinentur, qui hæc tam patentia, ac toto cælo perspicua non intelligunt. An fortasse quæ sunt diuinitus concessa oranis & semicinctiis, eadem negauerimus Pauli ossibus attributa? vel hæc omnia Paulo priuatim, & non ceteris sanctis omnibus communicata dixerimus? Appello omnium quotquot fuerunt vniquam ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ Patrum sententiam, si quid ab his contrarium vniquam senserint.

X.
IMPUGNATORES SACRARVM RELIQUIARVM QVI.
a. Sen. ad. de Eccl. f. dogm. c. 73.

Ex his verò qui extra classem Catholicorum per diuersarum hæresum abrupta præcipita se dederunt, primus omnium impugnator diuinitatis Spiritus sancti Eunomius, non alio certè quàm satanico spiritu afflatus, diuini Spiritus hostis, cultum sacrarum reliquiarum ausus est impugnare: quem perditissimus Vigilantius, & inde Claudius Taurinensis, B ac demum ceteri hæreticorum satellites sunt consecrati. Vnde Gennadius: Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum martyrum reliquias, perinde ac si Christi membra sincerissimè honoranda, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta diuino cultui mancipata, affectu pijsimo & deuotione fidelissima adendas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit; non Christianus, sed Eunomianus, & Vigilantianus creditur. At (quod maius est) extant ipsæ simbriæ Christi, & Pauli sudaria & semicinctia, non quidem in thecis aureis asseruata, sed in diuinæ Scripturæ thesauro fidelius custodita, & æternitati diuinitus consecrata, quorum tantum aspectu ipsa perfidia & impietas refellatur.

XI.
MIRACULA EX RELIQUIIS.
b. Ath. 19.
c. Chrys. hom. 41. in Ath.
d. Chrys. hom. 6. in ep. 1. ad Corinth. ep. homil. 8. in epist. ad Roman.

Sed his missis, nos interim (quod nostrarum est partium) ipsarum Ecclesiasticarum traditionum fontes aperientes, & vnde illæ primùm fluxerint demonstrantes, qui inde purissimi dimanauerint latices, qua possumus breuitate narremus. Cùm igitur (vt ait Lucas^b) deferrentur à corpore Pauli eius sudaria & semicinctia, recedebant languores, & spiritus nequam egrediebantur. Non ferentes tangebant solum (inquit Chrysostomus^c) sed & accipientes apponebant. Idcirco Christus non permittit illum abire in Asiam, obseruans (vt quidem opinor) tempus hoc] nimirum vt Catholicum dogma de cultu sacrarum reliquiarum tanto exemplo & auctoritate stabiliretur. Quod verò idem Chrysostomus^d alibi iterùm rem exaggerans, dicat vestibus & vmbra Pauli mortuos surrexisse, id quidem in his quæ ad vmbra spectant, more rhetorum amplificando potius, quàm vt ex authentica probari posset historia, locutum esse opinamur: nam id Petro tantum fuisse concessum speciali quadam prerogatiua, superiùs dictum est. Ceterùm quod ad vestes pertinet, ac mortuos excitatos: quis dubitat ea contingere facile potuisse? D Quid enim tam mirum videri debet, si ad motis sudariis Pauli, mortui ad vitam resurrexissent, cùm scribat Gregorius, caligulà S. Honorati defunctum puerum esse reuocatum ad vitam? Sed & alia his similia exempla complura suppetunt.

XII.
DE VELIS ADMOTIS RELIQUIIS SANCTORVM.
e. Gregor. l. 3. ep. 30. Ioann. Diacon. in Vir. Greg. lib. 2. cap. 42. Greg. Turon. de glor. marty. c. 28.
f. Aug. de Ciuit. Dei lib. 22. c. 8.

Ex eiusmodi igitur exemplis in hæc Fidelibus pia ac religiosa traditio, vt cùm minùs liceret ipsa sanctorum sepulchris cõdita corpora tangere, sudaria vel aliquod aliud velum eisdem desuper admouerent, quod dicebatur sanctuarium^e, siue brandeum. Quanta in autem inde virtutem haurirent eiusmodi vela admota Sanctorum tumulis, locuples testis est Gregorius Papa^f scribens ad Constantiam Augustam, & alij. Porro non solum velamina atque panniculos, sed & vestimenta languentium ac defunctorum, sacris altaribus, vbi essent reliquiæ martyris, superposita, ad restituendos incolumitati ægrotantes, & ad vitam defunctos, accepisse virtutem, fidelissimus testis est S. Augustinus, qui ad arguendam E Gentilium impietatem, complurium miraculorum suo tempore in Africa editorum catalogum texuit: eandemque gratiam floribus, qui iisdem sacrarum reliquiarum loculis admoueri consueuerunt, impartiri solitam, pluribus idem monstrat^g exemplis.

XIII.
PVLVIS EX SEPULCHRIS SANCTORVM COLLECTVS MAGNÆ VIRTUTIS.
h. Greg. Niss. orat. in laud. magni Theod.

Sed quid hæc memorem, cùm non tantùm sudaria & semicinctia, velamina, vestes, flores, & frondes, & si quæ alia sacris admota reliquiis tantam operandi miracula vim consequi consueuerint, sed ipse puluis & situs, quo (vt accidit) Sanctorum sepulchra aliquando obducerentur, vel etiam circumaspergerentur, eadem virtute pollerent? Fidem horum integram faciunt Patres ferè omnes, & in primis Gregorius Nyssenus^h, qui de eiusmodi consuetudine pulueris colligendi hæc ait: Si quis puluerem, quo conditorium, vbi martyris corpus quiescit, oblitum est, auferre permittat: pro munere puluis accipitur, atque tamquam res magni pretij condenda terra colligitur. Ceterùm quod quantæ miracula ex collecto

A ex collecto puluere circa sanctorum sepulchra iacente Deus operari consueuerit, verax testis est Gregorius Papa^a, qui fideli certaque attestacione refert, ex puluere collecto ex al-^{a. Greg. dicit l. 3. c. 17.} ipse expertus est, scribit Gregorius Turonensis^b.

Insuper quæ à Sanctorum oculis sunt penitus separata, sed tamen in ipsorum impenduntur honorem, eandem edendi miracula facultatem sunt diuinitus assecuta, vt oleum, quo ex more in Ecclesia antiquitus obseruato, lampades circa sepulchra martyrum solent incendi: eo enim vinctum cadaver filij Irenæi esse reuocatum ad vitam, S. Augustinus^c est auctor. Theodoretus^d itidem ingentia planè miracula de eodem oleo ex lychnis ad martyrum sepulchra suspensis collecto, scriptis tradidit. Venantius Fortunatus^e admirabilem sanè gratiam ex oleo lampadis consecutus, id carmine cecinit: cui etiam rei ad stipulatur Paulus Diaconus^f. Sed in his non immerandum: satis enim superque erit de his tanto viro dignam Gregorij Nazianzen^g sententiam protulisse, qua hæc dicit de sanctis martyribus: Quorum corpora idem possunt quod anima, siue manibus contrectentur, siue honorentur: quorum vel solum sanguinis guttæ, atque exigua passionis signa idem possunt quod corpora.] & alibi^h: Est adeo, inquit, frequens horum luctæ certaminumque veneratio, vt exiguus puluis, aut reliquiæ veterum ossium, totius ad honorem sufficient: & nonnullorum saltem appellacionem reliquiarum omnino expertem, scio locis certis inditam esse pro toto martyre, quæ, tamen eandem vim obtinuerit. O rem prodigiosam! salutem afferre sola recordatio.] hæc Gregorius.

XIV.
DE OLEO LAMPADVM INCENSARVM IN SEPULCHRIS SANCTORVM.
b. Greg. Turon. de miraculis S. Martini, l. 2. c. 1. l. 3. c. 12. l. 4. c. 32. 33. c. 34.
c. Aug. de Ciuit. Dei l. 22. c. 8.
d. Theodor. in hist. SS. Patrum c. 21. in Iacobo.
e. Venant. Fortun. in Vir. S. Mart. lib. 4. c. 1.
f. Paul. Diacon. de gest. Longob. lib. 2. c. 9.
g. Greg. Naz. in 1. orat. in Cigneis de animi submiss. edit. Leuenick.
h. Apocal. 6. Dionys. in uic. lib. 1.

Cùm igitur eandem virtutem in exigua parte reliquiarum martyris, quæ in toto sit corpore, inesse, experimento ipse testetur: inde euenit, vt corpus vnus martyris in plures interdum partes diuidi soleret, recondique in diuersis altaribus, quæ sepulchra sunt martyrum, vt auctoritate diuinæ Scripturæⁱ constat: indeque fortasse accidit, vt cùm vnus eiusdemque martyris diuersis in locis reliquiæ conditæ haberetur, & æquè ac si integrum corpus vbi que horum locorum conditum esset, eadem miracula sint operata, vnus eiusdemque martyris corpus diuersis in locis haberi dicitur. Toletabilis error, cui non hominum impostura, sed exuberans diuina largitas præbuit occasionem: dum quod ob virtutis præstantiam diuersis in locis sit vnus eiusdemque martyris erecta memoria, vel excitatum sepulchrum (quod esse consuevit sacrum altare) quisque apud se corpus illius haberi est opinatus. At si licet sacra profanis conferre, Dionysius Halicarnassæus^k de pluribus Aenææ sepulchris hanc affert rationem, sic dicens: Quod si quem perplexum facit, quod Aenææ sepulchra monstrantur multis in locis, nec possit nisi vno esse conditus: cogitet hanc dubitationem esse vulgarem, & intelligat, quod quamuis vnus locus capiat corpora talium, apud multos tamen monumenta eis facta sunt, in gratiam acceptam vtilitatis cuiuspiam.] hæc ille: quæ quidem de sanctis martyribus multo magis potuerunt accideri, cùm præsertim non satis esset ob accepta à sanctis martyribus beneficia memoriam illis erigere, etiam ipsorum reliquiis consecraretur altare, quod esse sepulchrum martyrum consuevit, qua ratione Basilium^l ait, Quadraginta illos martyres dici esse conditos in variis ciuitatibus, quia quælibet ipsarum partem aliquam reliquiarum possideret. Sed hæc obiter de earum virtute.

XV.
CVR SINT RELIQUIÆ SANCTORVM DIVISÆ.
i. Venant. Fortun. in Vir. S. Mart. lib. 4. c. 1.
k. Dionys. Halicarnassæus de antiquitatibus Athenensium lib. 1. c. 1.
l. Cone. Afric. can. c. 50. m. Biss. orat. in 40. martir.

Quod verò ex ratione instituti nobis propositum est: reliquum esse videretur, vt traditionem de sacrarum reliquiarum cultu ex Christi simbria in Ecclesia demonstratam, de Pauli sudariis & semicinctiis confirmatam, ac de reliquiis martyrum amplissimè propagatam, per singula tempora breuiter demonstremus. Quam autem diligenti studio à nonnullis pars aliqua instrumentorum passionis Dominicæ ac sepulchre eius fuerit asseruata, diximus superiùs suo loco, dicturi & inferiùs, quando postulabit occasio. Quanta insuper diligentia vincula ipsa, quibus tum Ierosolymis tum Romæ vinctus est Petrus, recondita fuerint, & in honore habita, consule nostras Notas in Romanum Martyrologiumⁿ. Si igitur ipsa dirarum instrumenta pœnarum, quod, licet non nisi ad cruciatum inferendos, martyrem tetigerint, tantùm virtutis & gratiæ ex eius membris hauserunt, vt ex his innumera ferè miracula edita referantur, quod & de vno ex lapidibus, quo Stephani protomartyris brachium percussum est, Augustinus testatur^o: quid dicendum de ipsiusmet martyris reliquiis sacratissimis, quas sub sacro altari, in quo incruentum immolaretur sacrificium, condi consueuisse, & Ioannes annuit in Apocalypsi^p, & totius Catholicæ Ecclesiæ antiquus vsus demonstrat^q.

XVI.
n. Mart. Rom. die 1. Aug.
o. Aug. serm. 31. 32. de diuers. edit. Leuenick. pag. 488. 489.
p. Apoc. 6.

Inde flagrans semper desiderium incessit mentes Fidelium , potiundi sanctorum viro- rum reliquiis.

XVII.

Sed aliquotid demonstremus exemplis, & quidem Apostolorum, eorumdemque successorum temporibus. Ipso enim tempore quo Petrus & Paulus Romæ sunt passi, testatur Gregorius Orientales Christianos Romam venisse, vt ipsorum, tamquam suorum gentilium, reliquias vindicarent, sed diuino miraculo impeditos, eas secum portare nequiuisset. Rursus etiam cum martyrium in theatro Romæ Ignatius consummasset, mox eo quo licuit solemniter ritu Fidelium humeris Antiochiam vsque venerandum corpus eius delatum est: quod non tantum antiqua Martyrologia, & Græcorum Menologia, sed Ioannes Chryostomus & ipse Antiochenus, cui hæc certiora esse poterant, testatur multis, ac præsertim his verbis: Roma stillantem eius sanguinem excepit, vos reliquias eius suscepistis, vos episcopatu eius gauisi estis, illi martyrio sunt lætati, certantem illi, vincentem, ac coronatum conspexerunt, vos perpetuo illum possidetis. Exiguum ad tempus eum vobis ademit Deus, sed maiori cum gratia restituit, & paulo inferius: Sanctum illum omnes ex ordine ciuitates ab Vrbe relatum suscipientes, humerisque gestantes, Antiochiam vsque sunt comitata, martyrem coronatum concelebantes, collaudantes victorem, diabolum deridentes. Idem multa post hæc de miraculis à sepulchro eius scaturire consuetis enarrat. De reliquiis Polycarpi huic æqualis hæc Smyrnenfis Ecclesia: Sic nos postea ossa eius potiora lapillis pretiosis, auroque puriora, ex cineribus selecta, eo loco reposuimus, qui illis erat decorus consentaneusque. Vbi sanè nobis aliquando in vnum coactis, Dominus præstabit, vt celebrem eius martyrij diem, instar natalis festi, cum exultatione & gaudio quantum fieri potest maximo recolamus.

Greg. l. 3. epist. 30. DE TRANS- LATIONE CORPORVM SANCTORVM

Chryst. hom. in laud. 18. naty. 10. 5. col. 1529. edit. Parisien.

Apud Euseb. hist. l. 4. c. 14.

XVIII.

Sed sicut Christianorum fuit, martyrum reliquias colligere & venerari, ita Gentilium, illas disicere & profanare: prout Ecclesiæ Lugdunensis epistola de martyribus apud se passis sub Marco Aurelio Antonino & L. Vero affirmat his verbis: Postea ab impiis illis & facinorosis carnificibus illorum corpora exusta, inque cineres redacta, in Rhodanum fluiuium, qui illic in proximo defluit, spargebantur, quo nullæ quidem illorum reliquiarum amplius super terram restarent. Consueuerant Christiani, eiusdem cultus causa, sanctorum martyrum extinctorum, qui in cœmiteriis sepeliebantur, loca frequenter adire: ad quæ accedere si legibus persecutorum Imperatorum essent aliquando vetiti, cessante persecutione, ea adeundi cum esset facta potestas, frequentiori cœtu eadem (vt est apud Eusebium) frequentare. Sed non est quod in singulis de ea re exemplis enarrandis immoremur: cum non reperiantur Acta martyrum, in quibus hæc eadem semper non inueniantur nouis exemplis esse testata. Quod si, quid post persecutiones Gentilium Imperatorum sit factum, requiras: nullum planè inuenies scriptorum Orthodoxorum (ne singulos enumerando molesti simus) qui cultus sacrarum reliquiarum non sit fidelis ac constans assertor. Quinetiam si Ethnicos Christianorum hostes consulas: quantumlibet hæc illi subfannarent, apud illos plus satis inuenies expressum quis de ea re mos Christianorum fuerit, & quæ consuetudo in Ecclesia inoleuerit. Ecce tibi Eunapius Sardianus Alexandriae asseruari ait condita capita martyrum, quos Christiani vt sanctos colerent, iisdemque genua submitterent, seque illorum sepulchris prosternerent, legatosque precum apud Deum eosdem habere dicerent. Hæc ille, licet ob demolitum Serapidis templum, in Christianos infensissimus, dictos martyres multis exagitet contumeliis.

Apud Euseb. hist. l. 5. c. 1. CVLTVS PROPEN- SIOR SACRARVM RELIQUIARVM.

Euseb. l. 7. cap. 12.

Eunap. in Vit. Philof.

XIX.

Ceterum magnam esse à maioribus adhibitam diligentiam, ne quorumlibet, qui fidei causa interfecti viderentur, reliquiarum vt martyrum colerentur, sed illorum tantum, quos probasset Ecclesia; egregie expressum habes ab Optato Mileuitano, dum agit de Lucilla famosissima femina Donatistarum patrona, quam à Cæciliano Archidiacono reprehensam dicit; quod ante Eucharistiæ summptionem os nescio cuius hominis mortui, si martyris, nondum tamè vindicati, ori admoeret: hoc est, cultum illum non opportuno tempore exhiberet reliquiis hominis cuiusdam extincti, sed nondum ab Ecclesia inter martyres recepti. Qualiter autem in primis auctoritate Primatis Episcopi, subtilissimaque inquisitione adhibita, quibus cultus martyrum exhibendus esset, diligentissime tractaretur, etiam persecutionis instante procella, habes apud Augustinum de actis martyrum delatis ad Mensurium Episcopum Carthaginensem temporibus Diocletiani. Insuper sicut à Cæciliano improbatus est cultus martyris nondum recepti, ita & ab Augustino notati sunt circulatorum quidam monachi, qui quæstus causa distraherent reliquias quasdam, quas di-

RELIQUIARVM SANCTORVM A MAIORIBVS PROBARI SOLITAR.

August. in breui. colat. de 2. c. 13. h. Aug. de op. monach. c. 28.

cerent esse martyrum. Porro quàm accuratè atque perspectè prouiderint Episcopi Africani, temporibus Augustini, vt nonnisi certis sanctorum reliquiis memoriæ martyrum consecrarentur, ne ve inanibus superstitionibus & reuelationibus plebs ignara deciperetur, docet canon Concilij Carthaginensis.

Quanta etiam cura ac diligens studium fuerit Romanorum Pontificum, ne quid de his, quod inexploratum esset, admitteretur; exemplum habes de Gregorio Papa in hunc modum rescribente ad Augustinum: Fecimus quod petisti, quatenus populus, qui in loco quondam sancti Sixti martyris, corpus dixerunt veperari, quod tuæ fraternitati nec verum nec veraciter sanctum videtur, certa sanctissimi martyris beneficia suscipiens, colere incertè non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod à populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscet, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se à parentibus passionem eius audisse fateantur; ita reliquiarum, quas petisti, seorsum condendæ sunt, vt locus, in quo præfatum corpus iacet; modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari.] hæc Gregorius. At verò quid longè post Gregorium statuerit de eadem re Innocentius Papa Tertius, habes expressum in Concilio Lateranensi. Quod si aliquando in eumdem cultum aliquis irrepisset error, non ex traditione maiorum, sed priuato aliquorum instinctu, Deus non permisit illum diu latere, sed alicui sancto viro rem prætere misit, vt veritate prodita, falsitas appareret; quod & de sancto Martino Severus scribit. Quamobrem sancta Ecclesia eam cautelam adhibendam esse existimauit, vt nulla ecclesia dedicaretur, nisi vbi nullum corpus humatum fuisse constaret, vt apparet in epistolis de consecratione ecclesiarum à sancto Gregorio ad diuersos scriptis. Ad hæc in præsentiarum de traditionibus sacrarum reliquiarum dixisse, satis esse existimamus, dicturi de iisdem frequentius suis locis in posterum: nam de his crebrius agere, Annales Ecclesiastici passim suppeditantes argumentum, nos admonent. Sed iam quæ ad rerum gestarum historiam pertinent, prosequamur.

Concil. Carthagin. quin. 14. c. 14.

XX. Greg. l. 12. cap. 9. ACCVRATA DISQVISTI- TIO SACRARVM RELIQUIARVM.

Concil. Lateran. c. 2.

Seuer. in Vit. S. Mart. c. 8.

Greg. lib. 2. ep. 9. Et alij.

Quanta etiam cura ac diligens studium fuerit Romanorum Pontificum, ne quid de his, quod inexploratum esset, admitteretur; exemplum habes de Gregorio Papa in hunc modum rescribente ad Augustinum: Fecimus quod petisti, quatenus populus, qui in loco quondam sancti Sixti martyris, corpus dixerunt veperari, quod tuæ fraternitati nec verum nec veraciter sanctum videtur, certa sanctissimi martyris beneficia suscipiens, colere incertè non debeat. Mihi tamen videtur, quia si corpus, quod à populo cuiusdam martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscet, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se à parentibus passionem eius audisse fateantur; ita reliquiarum, quas petisti, seorsum condendæ sunt, vt locus, in quo præfatum corpus iacet; modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari.] hæc Gregorius. At verò quid longè post Gregorium statuerit de eadem re Innocentius Papa Tertius, habes expressum in Concilio Lateranensi. Quod si aliquando in eumdem cultum aliquis irrepisset error, non ex traditione maiorum, sed priuato aliquorum instinctu, Deus non permisit illum diu latere, sed alicui sancto viro rem prætere misit, vt veritate prodita, falsitas appareret; quod & de sancto Martino Severus scribit. Quamobrem sancta Ecclesia eam cautelam adhibendam esse existimauit, vt nulla ecclesia dedicaretur, nisi vbi nullum corpus humatum fuisse constaret, vt apparet in epistolis de consecratione ecclesiarum à sancto Gregorio ad diuersos scriptis. Ad hæc in præsentiarum de traditionibus sacrarum reliquiarum dixisse, satis esse existimamus, dicturi de iisdem frequentius suis locis in posterum: nam de his crebrius agere, Annales Ecclesiastici passim suppeditantes argumentum, nos admonent. Sed iam quæ ad rerum gestarum historiam pertinent, prosequamur.

Adueniente anno Domini quinquagesimo sexto, quo M. Asinius Marcellus & M. Acilius Auiola Coss. creati sunt, Paulus iam annum secundum agebat Ephesi: cum non tantum eius prædicatione, sed noua occasione filiorum Sceuæ Principis sacerdotum, in nomine Iesu euicentium dæmonia, magna facta est ad Christianam religionem accessio. Rem gestam his verbis Lucas Euangelista describit: Tentauerunt quidam de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant autem quidam Iudæi Sceuæ Principis sacerdotum septem filij, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus in eorum inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa. hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.] hæc Lucas. Cum verò Iudæorum non ignobiles viri, sed filij Principis sacerdotum exorcistas agerent; arcanum fuisse à maioribus traditum ministerium dæmones expellendi, nec commune omnibus, facile potest intelligi.

IESV CHRISTI ANNVS 56. PETRI ANNVS 12. CLAVDII IMP. ANNVS 14.

Adueniente anno Domini quinquagesimo sexto, quo M. Asinius Marcellus & M. Acilius Auiola Coss. creati sunt, Paulus iam annum secundum agebat Ephesi: cum non tantum eius prædicatione, sed noua occasione filiorum Sceuæ Principis sacerdotum, in nomine Iesu euicentium dæmonia, magna facta est ad Christianam religionem accessio. Rem gestam his verbis Lucas Euangelista describit: Tentauerunt quidam de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant autem quidam Iudæi Sceuæ Principis sacerdotum septem filij, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus in eorum inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa. hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.] hæc Lucas. Cum verò Iudæorum non ignobiles viri, sed filij Principis sacerdotum exorcistas agerent; arcanum fuisse à maioribus traditum ministerium dæmones expellendi, nec commune omnibus, facile potest intelligi.

I. DE FILIIS SCEVÆ CVRANTIBVS IN NOMINE IESV ENERV- MENOS. Act. 19.

Qui primus omnium hæc docuit Hebræos, Salomonem fuisse, Iosephus affirmat, qui & hac de re mira quædam scriptis mandauit, sic dicens: Præstitit autem Deus etiam Salomoni, vt contra dæmones artem ad vtilitatem hominum & eorum curas edisceret. Incantationes enim instituit, quibus adstricti dæmones, ne denuò redeant, effugantur. Et hæc cura hætenus apud nos multum præualere dignoscitur. Vidi etenim quemdam Eleazarum de gente nostra, præsentem Vespasiano, & eius filiis, & Tribunis, alioque simul exercitu, curantem eos qui à dæmonibus vexabantur, dæmoniaci naribus ad moto annulo habente sub signaculo radicem à Salomone monstratam: deinde per nares odorantis dæmonium abstraxit, & repente cecidit homo. Postea id adiurauit ne amplius rediret, Salomonis

II. Ioseph. ant. lib. 8. c. 2. DE EXORCISTIS IVDAEIS.

monis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens autem satisfacere ac probare presentibus Eleazarus hanc se habere virtutem, ponebat ante eos aut calicem aut peluim aqua plenum, & dæmonio imperabat, vt ab homine egressum ea auerteret, & videntibus præberet indicium quòd hominem reliquisset. Quo facto, sapientia Salomonis cunctis innotuit.] hæc Iosephus, qui & alibi de radice quadam admirabilem virtutem habente pellendi dæmones pluribus agit. Non tantum verò his vtentur Iudæi artibus ad obsessa à dæmonibus corpora liberanda: sed erat apud illos in confesso, per virtutem nominis tetragrammaton, si cui illud scire ac fari licuisset, quemlibet eam facultatem aduersus dæmones assequi posse, vt testatur Epiphanius b agens aduersus Ebionæos, cum de Iosepho Iudæo homine narrat historiam: qui nec adhuc credens (vt fecisse vidimus filios Sceuæ) in nomine Iesu à dæmone obsessum hominem liberauit. Quod signum (inquit Epiphanius) vt notum factum est Iudæis qui illic erant, multus rumor sequebatur ex his qui dicebant: Iosephus gazophylaciis apertis, & inuento nomine Dei scripto, eoque lecto, magna signa facit. Erat quidem verum quod ab ipsis dicebatur, sed non sic velut ipsi suspicabantur.] hæc Epiphanius.

a Ioseph. de bell. Iud. l. 7. c. 25.

b Epiphanius hæres. 30.

III. NOMINIS IESU VIRTUS. Iustini dial. de veritate Christ. relig.

Hoc itaque de ineffabilis Dei nominis virtute esse traditum, non ignorantes Sceuæ filij, videntisque tum à Paulo, tum à ceteris Christianis in nomine Iesu hæc eadem & alia miracula factitari; & ipsi ad dæmones expellendos eodem vtendum sibi nomine, vt diuinitus reuelato, existimant. Iustinus c Martyr in ea disputatione disertissimus, quam habuit cum Tryphone, hæc habet in eadem sententiam: Per nomen siquidem istius ipsius Filij Dei, & primogeniti creaturæ omnis, & ex virtute geniti, perfectionibusque obnoxij hominis facti, & sub Pontio Pilato à populo vestro crucifixi & mortui, qui & à mortuis resurrexit, & in cælum ascendit, dæmonium omne adiuratum vincitur, & in ditionem redigitur. Sin vos per nomē quoduis, qui vobis fuere, Regum, aut iustorum, aut Prophetarum, aut Patriarcharum adiuretis; non subiicitur vobis dæmonium aliquod. Ceterum si quis vestrum adiuret per Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob (nam is Christus est) fortasse subiiciatur. Exorcistæ certè quidem seu adiutores vestri iam arte quadam, dixi, veluti Gentes in adiuratione vtuntur, & thymiamata & vincula adhibent.] hæc Iustinus.

IV. DE ADIURATIONE DÆMONIVM. Orig. in Mat. inact. 35.]

Quòd verò Sceuæ filij (vt habent Acta) per Iesu nomen adiurantes dæmones, non illis absque adiuratione præciperent: existimauit Origenes d, non ex Christi Euangelio, sed potius ex ritu Iudaico adiurationes eiusmodi prouenisse, quibus Christiani etiam vtentur: sic enim ait: Quæret aliquis, si conuenit vel dæmones adiurari. Et qui respicit ad multos qui talia facere ausi sunt, dicet, non sine ratione fieri hoc. Qui autem aspicit Iesum non modò imperantem dæmonibus, sed etiam potestatem dantem discipulis suis super omnia dæmonia, & vt infirmitates sanarent: dicet, quoniam non est secundum potestatem datam à Salvatore adiurare dæmonia: Iudaicum est enim. Hoc etsi aliquando à nostris tale quid fiat, simile sit ei, quòd à Salomone scriptis adiurationibus solent dæmones adiurari. Sed ipsi, qui vtuntur adiurationibus illis, aliquoties nec idoneis constitutis libris vtuntur, quibusdam autem & de Hebræo acceptis adiurant dæmonia.] Hæc cum deducat Origenes ex eo quòd ait: Sicut Christiano homini ex Euangelij præscripto non licet omnino iurare, sic nec etiam quempiam adiurare] sicut falsa est illa propositio, ita etiam quæ inde est deducta conclusio.

V. Marc. 16. EXORCISMORVM PROBATAVS VSVS.

a Marc. 7.

b Marc. 9.

c Marc. 6.

Verum cum inter credentium signa illud adnumeretur, vt in nomine Iesu Fideles dæmonia eiiciant: consueuisse Christianos, sic adiurando, dæmones pellere, non solum quem nuper recitauimus, Iustinus Martyr, sed & ceteri antiquorum Patrum affirmant. Immodò non adiurationibus tantum, sed aliquibus maiorum traditione probatis ritibus id legitime fieri posse, Domini nostri in primis admonemur exemplo: quippe qui cum solo nutu (ne dicam verbo) ab obsessis corporibus propria virtute dæmones pellere potuisset; nihilominus aliquando signa quædam, quæ exorcismi vim viderentur habere, adhibenda putant: vt cum sanaturus esset habentem dæmonium surdum & mutum, apprehendens eum de turba seorsum (inquit Marcus f) misit digitos suos in auriculam eius, & expuës tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphera, quod est adaperire] qui etiam & ad exorcismum spectare ieiunium & orationem monstrauit, & sine illis id minimè licuisse Apostolis, quamuis antea cum missi fuissent ad prædicandum h, accepissent à Domino virtutem & potestatem super immundos spiritus.

At licet

A At licet non discipulos tantum, sed & credentes omnes pellendi dæmones à Domino gratiam consecutos esse, Euangelica veritas a attestetur, & exemplo sepius monstratum sit, laicos homines dæmones eiicisse, quod & de militibus testatur Tertullianus b, qui & parentes exorcizare filios solitos dicit: tamen fuisse peculiare munus ordinis ad hoc opus in Ecclesia instituti, sanctorum Patrum attestatone exploratissimum est, & in primis Ignacij d Apostolorum discipuli, qui inter ceteros Ecclesiasticos ordines & officia recēset exorcistas. Cornelius Papa scribens ad Fabium Antiochenum, c in Romana Ecclesia institutos dicit exorcistas & lectores vnà cum ostiariis quinquagintaduos: Concilia præterea Romanū f, Laodicenum g, & Carthaginense h in ter ordines Ecclesiasticos adnumerant exorcistas, sicut & Hieronymus i. Insuper in prædicto Concilio Laodiceno k statutum est, ne, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis quàm in domibus exorcizare præsumant. B mant. Immodò ne quid superstitionis in exorcismos irreperet, consultum est, vt ordinandus exorcista de manu Episcopi libellum acciperet, in quo scripti essent exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe, & commēda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum] vt habetur in Concilio Carthaginensi l, & antiquis Ecclesiæ Ritualibus libris. Inuehitur Tertullianus m in feminas, quæ exorcizare præsumerent, sic dicens: Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces, quæ audeant docere, exorcismos agere, &c.]

VI. Marc. 16. Tert. de coron. mil. c. 11. ORDO EXORCISTARVM. Tert. de idolatr. ca. 11. in fine. Ignat. ad Antiochen. epist. 12. Apud Euseb. hist. l. 6. c. 35. Conc. Rom. sub Silu. c. 3. Conc. Laod. cap. 24. Conc. Carthag. 4. c. 7. Hier. in Ep. ad Tit. c. 3. Conc. Laod. c. 26.

Quod verò ad antiquum exorcismorum vsum spectat: Iustinus Martyr n non tantum loco superius citato, sed & antè, hæc ait: Eius nominis (Iesu videlicet) potentiam dæmones tremunt & reformidant; & hodie quoque illi per nomen Iesu Christi crucifixi sub Pontio Pilato, qui Iudææ procuratorem egit, adiurati nobis parent.] Item de his Tertullianus o ad Scapulam in hunc modum: Dæmones non tantum respuimus, verum & reuincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, sicut plurimis notum est.] & alibi p: Edatur aliquis, inquit, sub tribunalibus vestris, quem dæmone agi constet: iustus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dæmonē confitebitur de vero, quàm alibi Deum de falso. Equè producatur aliquis ex his qui de Deo pati existimantur, qui aris anhelantes, numen de nidore cōcipiunt. nisi se dæmones confessi fuerint, Christiano mentiri non audent; ibidem Christiani procacissimi sanguinem fundite.] Et Cyprianus q in eadem sententiam: O si audire velles (sic enim compellat Demetrianum Africa Proconsulem) & videre, quando à nobis dæmones adiurantur, & torquentur spiritalibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus eiiciuntur: quando eiulantes & gementes voce humana, & potestate diuina flagella & verbera sentientes, venturum iudicem confitentur. Veni & cognosce vera esse quæ dicimus. Et quia sic deos colere te dicis, vel ipsis, quos colis, crede. aut si volueris & tibi credere; de te ipso loquetur, audiente te, qui nunc tuum pectus obsedit, qui nunc mentem tuam ignorantie nocte cæcauit. Videbis nos rogari ab eis quos tu rogas, timeri ab eis quos tu adoras: videbis sub manu nostra stare vincos, & tremere captiuos, quos tu suspicis & veneraris vt dominos. Certè vel sic confundi in istis erroribus tuis poteris, quando conspexeris & audieris deos tuos, quid sint, interrogatione nostra statim prodere, & presentibus licet vobis, præstigias illas & fallacias suas non posse celare.] hæc Cyprianus; qui & ad Donatum r: Facultas, inquit, datur immundos & erraticos spiritus, qui expugnandis se hominibus immerferint, ad confessionem minis increpantibus cogere; confluctantes, eiulantes, gementes, incremento pœnæ propagantis extendere, flagris cædere, igne torrere. Res illic geritur, nec videtur, occulta plaga, pœna manifesta.]

VII. QUID MAIORES DE EXORCISMIS. Concil. Carthag. c. 7. Tertull. de prescrip. c. 41. Iustin. de veritate. Christ. religio. Tertull. ad Scapul. c. 2. Tertull. in Apolog. c. 23. Cyprian. ad Demetr.

Verum aliquando dæmones mendaciis confictis eludere conatos esse exorcistarum assultus, Tertullianus s declarat his verbis: Hanc quoque fallaciam spiritus nequam sub personis defunctorum delitescens, nisi fallor, etiam rebus probamus: cum in exorcismis interdum aliquem se ex parentibus hominem sui affirmat, interdum gladiatorem, vel bestiarium, sicut & alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne facile credamus animas vniuersas ad inferos redigi, vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille dæmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur.] Insuper (sicut experti sunt Apostoli t) dæmones pertinacissime in harere corporibus solitos, vt nulla exorcismorum vi expelli valeant, Origenes u ostendit, hæc dicens, cum explicat librum Iosue: u Tale aliquid intelligere possumus, quia dicit: Permansit habitare Amorrhæus in ipsis. Verbi

VIII. Tertul. l. de anima. c. 57. DÆMONES RESISTENTES EXORCISMIS. Marc. 9. Orig. in Iosue. sue hom. 24.

Verbi gratia: Si inimica virtus dæmonis ex amaritudinis turba veniens, obsideat alicuius corpus, perturbet, ac decipiat mentem, adhibeantur autem multæ orationes, multa ieiunia, multæ exorcistarum inuocationes; & ad hæc omnia surdus dæmon in obsesso corpore permaneat & persistat, tolerabilius ferens exorcistarum pœnas, & adhibita sibi ex Dei nominis inuocatione tormenta, quàm discedere ab homine quem impudenter obsidet & nequiter: ita etiam hæc intelligendum est in istis qui dicuntur Amorrhæi, qui permanent & persistunt habitare in Elom.

IX. Plurimum verò conferre fidem obsessi, vt exorcismi vim sibi insitam operentur, Cyprianus^a in primis his verbis testatur: Adiurati per Deum verum à nobis, statim cadunt, & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione maiestatis occultæ flagris cædi, igne torreri, incremento pœnæ propugnantis extendi, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniunt, & quando discedunt (ipsis qui se colunt audientibus) confiteri; & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat.] hæc Cyprianus, eadem ferè Minutius Felix^b, sic dicens: Ipse Saturnus, & Serapis, & Iupiter, & quidquid dæmonum colitis, victi dolore, quod sunt, eloquuntur; nec vtique in turpitudinem sui, non nullis præsertim vestrum assistentibus, mentiuntur. Ipsi testibus, esse eos dæmonas, de se verum confitentibus credite: adiurati enim per Deum verum & solum, inuiti miseris corporibus inhorrescunt, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat.] Habes apud Prudentium^c exorcismi formam quamdam his verbis expressam:

^a Cyprianus in primis his verbis testatur: Adiurati per Deum verum à nobis, statim cadunt, & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione maiestatis occultæ flagris cædi, igne torreri, incremento pœnæ propugnantis extendi, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniunt, & quando discedunt (ipsis qui se colunt audientibus) confiteri; & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat.] Habes apud Prudentium^c exorcismi formam quamdam his verbis expressam:

^b Minutius Felix sic dicens: Ipse Saturnus, & Serapis, & Iupiter, & quidquid dæmonum colitis, victi dolore, quod sunt, eloquuntur; nec vtique in turpitudinem sui, non nullis præsertim vestrum assistentibus, mentiuntur. Ipsi testibus, esse eos dæmonas, de se verum confitentibus credite: adiurati enim per Deum verum & solum, inuiti miseris corporibus inhorrescunt, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat.] Habes apud Prudentium^c exorcismi formam quamdam his verbis expressam:

^c Prudentius in Apotheosis eius verba lucas.

torquetur Apollo

*Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
Ferre potest: agitant miserum tot verbera lingua,
Quot laudata Dei resonant miracula Christi.
Intonat Antistes Domini: Fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes:
Mancipium Christi fur corruptissimè vexas:
Desine, Christus adest, humani corporis vltor:
Non licet vi spoliū rapias, cui Christus inhabesit.
Pulsus abi ventose liquor, Christus iubet, exi.
Has inter voces medias Cyllenius ardens
Etulat, & nos suspirat Iuppiter ignes.]*

X. Ceterum quantumlibet virtus Christi præ ceteris Iudæorum ac Gentilium ritibus adpellendos dæmones potentior visa sit: tamen non desierunt impostores & circulatores eandem artem profitentes, circumire vrbes, superstitionibus & incantationibus vt, eoque exercitio instar medicorum curantium corpora, quaestum facere, & corradere hinc inde pecuniam. De his enim, & non Christianis exorcistis, loquitur Vlpianus, cum ait^d: Non tamen si incantauit, si imprecatus est, si (vt vulgari verbo impostorum vtat) exorcizauit: non sunt ista medicinae genera: tamen si sint qui hos sibi profuisse cum prædicatione affirmant.] hæc ille, cum negat eiusmodi hominibus de eorum mercede ius esse dicendum: ex quo certum est, de aliis potius quàm de Christianis intellexisse, qui non nisi gratis, absque aliqua conuentione stipendij, eiusmodi officium impendere consueverunt.

XI. Verum quod ait, verbum, Exorcizare, esse impostorum; haud dubium est, sugillare voluisse Christianos, quorum ipse erat insensibilis hostis, vt suo loco dicemus. Gentiles enim sic contumeliæ causa nominare consueuisse Christianos, Hieronymus testatur^e, cum ait: Vbi cumque viderint Christianum, vsurpant statim illud de triuio: *Ω παριστάνεις εμάς*, scilicet: O Græcum impostorem.] & alibi^f: Si tunica non canduerit, statim illud è triuio: *Impostor & Græcus est.*] Græcos enim Ethnici appellabant Christianos (vt tradit Tertullianus) ea de causa, quòd cum Christianam amplecterentur religionem, abiecta toga, pallium, quod erat philosophorum indumentum, superuestiebant. At impostor etiam Christus Redemptor noster à Iudæis est nominatus: nam apud Mattheum^g legitur: Recordati sumus quòd seductor ille, &c.] pro seductore, impostorem esse legendum, alij^h tradiderunt. Multum planè conferunt ad dictum Vlpiani responsum intelligendum, quæ sanctus Iustinus Martyr scribit in oratione ad Gentiles, qua demonstrat,

^d lib. 1. ff. de var. & ex- traord. cog- nit.

^e Hier. ep. 10. ad Fur.

^f Hier. ep. 19. ad Marcell.

^g Mat. 27.

^h Bud. in Pan. de 3. l. 4. ff. de ad. l. edit.

A demonstrat, non Christianos tantum, sed & incantatores ac circulatores exorcizare confucuisse: sed Christianos ceteris omnibus in ea re efficienda virtute præstitisse, monstrat his verbis: Hoc ipsum ex his quæ sub aspectu vestro fiunt, intelligere potestis. Complures siquidem dæmonum intemperis correptos homines per Orbem totum & hanc vestram urbem, quos alij incantatores & venefici curare non potuerunt, permulti hominum nostrorum, Christianorum inquam; per nomen Iesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi adiurantes, sanarunt, atque etiam nunc sanant, exarmantes & exigentes ab hominibus, quos illi obsederunt, dæmones.] hæc Iustinus.

B Verum quod ad Christianæ religionis exorcistas spectat: non tantum eorum munus erat, eos qui patenter à dæmonibus arriperentur, sed & illos qui latenter hæc paterentur, exorcizare. Omnes enim homines, cum natura nascantur filij iræ, donec Christi baptisinate in nouam transeant creaturam, dæmonis detinentur imperio: quamobrem antiquus Ecclesiæ vsus fuit, vt omnes, antequam sacro baptisinate imbuerentur, expurgarentur exorcismis, ac sic in nouam per baptisimum creaturam transferrentur. De huiusmodi exorcismo loquitur Cyprianus^a, sic scribens ad Magnum: Hodie etiam geritur, vt per exorcistas voce humana, & potestate diuina, flagelletur, & vratur, & torqueatur diabolus; & cum exire se, & homines Dei dimittere sæpe dicat, in eo tamen quod dixerit, fallat; & id quod per Pharaonem prius gestum est, eodem mendacio obstinationis & fraudis exercent. Cum autem ad aquam salutarem atque baptisimi sanctificationem venitur, scire debemus & fidere quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgentia liberatur.] agunt de iisdem exorcismis baptisimum præcedere solitis Cyrillus^b Ierolimorum Episcopus, Optatus^c, Gregorius Nazianzenus^d, Basilius ad Amphilo-

C chium, Ambrósius^e, Chrylóstomus^f, Augustinus^g frequentissimè, ac ceteri omnes; & præsertim hi qui scripserunt de diuinis officiis: quod quidem in vniuersa totoque Orbe diffusa Ecclesia seruari solitum, Gennadius^h testatur his verbis: Illud etiam quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta Ecclesia vniiformiter agit, non otioso contem-plemur intuitu: cum siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorcismis & exufflationibus clericorum ab eis spiritus immundus abigatur, vt tunc verè appareat quoniam princeps huius mundi mittatur foras, & quo modo prius alligeretur fortis.] At de exorcismi traditione fatis.

Ceterum illud vnum non prætermittimus, non Gentiles tantum, sed & Christianos, cum præsertim post baptisimum in peccatum aliquod capitale incidissent, vexari à dæmonibus consueuisse, vt Dionysiusⁱ & Cyprianus^k testantur. sic enim ait Cyprianus: Sæpe nonnulli de illis qui sani baptizantur, si postmodum peccare cœperint, spiritu immundo redeunte quatiuntur: vt manifestum sit, diabolus in baptisimo fide credentis excludi; si fides postmodum defecerit, regredi.] hæc Cyprianus, de his loquens qui per apostasiam exciderunt à fide: cum tamen interdum accidere soleat occulto Dei iudicio, vt innocentes pueri ac puellæ, diuino permisso, arriperantur à dæmone, vt tum Augustinus agens contra Pelagium, tum Gregorius Papa in Dialogis tradunt. Sed de his modò hæcenus: Iam verò quid post filiorum Scæuæ casum contigerit (vt res ipsa postulare videtur) narrationis ordine prosequamur.

E Non Iudæos tantum, atque etiam Gentiles noui casus timore percussos (quod superius dictum est) nomen Domini Iesu præconiis extulisse, sed & Christianos ipsos magnam ex ea re fuisse vtilitatem consecutos, idem Lucas tradit his verbis^l: Multi que credentium veniebant consistentes & annuntiantes actus suos.] Diuersam planè hanc fuisse peccatorum confessionem ab illa quam ad Ioannis baptisimum venientes^m agere consueuerant, certum est: nam illa præcedebat baptisimum, hæc autem eorum qui credidissent ac baptizati essent, erat confessio delictorum: credentium enim nomine, non nisi baptizatos, & Christianos iam factos, Lucam nominare consueuisse, exploratissimum est. Iam eiusmodi confessionis delictorum faciendæ Dominus iecerat fundamenta, cum Apostolis dimittendis peccata tradidit potestatem, dicensⁿ: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.] Immo & in aliis innumeris diuinæ Scripturæ locis apparent confessionis impressa vestigia; atque etiam ab ipso rerum omnium principio, vt in Adam, cum ab eo est à Deo confessio requisita, videatur quodammodo imperata. Sed hæc omnia referre prætermitt-

XII.

EXORCISMI ANTE BAPTISIMUM.

^a Cyprianus ep. 76.

^b Cyrillus cat. mystag. 2.

^c Optat. li. 4.

^d Nazianzenus orat. de bapt. Ambrosius de sacram. li. 1. c. 5.

^e Chryl. hom. de Adam & Eva.

^f Augustinus de pec. orig. l. 2. c. 4. & aliis in locis.

^g Gennadius de Eccles. dogm. c. 30.

XIII.

OB PECCATA INTERDUM BAPTISMI.

ⁱ Dionysius de Eccles. hierar. c. 3.

^k Cyprianus ep. 76.

XIV.

^l Act. 19.

CHRISTIANI CONFITEBANTUR PECCATA.

^m Luc. 3.

ⁿ Ioan. 20.

prætermittentes, antiquissimum vsu[m] eius in Ecclesia (quod nostri instituti ratio postulat) veterum Ecclesiasticorum scriptorum testificatione demonstrabimus.

XV. DECONFES- SIONE PEC- CATORVM.

Confessionem igitur delictorum à Deo primitus, cum iure naturæ ab Adam, tum etiam postea lege scripta mille modis à populo duræ ceruicis exactam, atque à Christo in Ecclesia, tradita hominibus potestate dimittendi peccata, stabilitam atque præceptam, Ephesi insuper coram Paulo vsu receptam, ac denique in Ecclesia fuisse omni tempore frequentatam, certissimum est. Cuius probandæ rei etsi nulla alia suppetere testimonia, ipsa necessitas id fateri compellit. Cum enim non sit homo qui non peccet, & tradita sit à Christo hominibus potestas dimittendi peccata, qui vult sibi, quæ commisit, peccata dimitti, ea vt aperiat potestatem habentibus absoluedi, necesse est. Incumbit & sacerdotibus necessariò eadem singillatim perquirere: quoniam non soluendi tantum, sed & retinendi peccata facultatem sunt consecuti; qua vt vtantur, & intelligant quæ relaxare, quæve debeant retinere, singula singulorum opus est peccata audiant. Ceterum non desunt de eiusdem rei vsu innumera Patrum testimonia: nos autem, ex more, quæ sunt antiquiora tantum modò recensemus, reliqua verò, vt cunctis notissima, absque iactura aliqua, silentio libentiùs prætermittemus.

XVI. DIONYSII. ANTIQVO- RVM P- TRVM A5- SERTIO.

Iren. lib. 1. cap. 9.

Iren. lib. 3. cap. 27.

Tertull. de præscr. pt.

Essid. in ver- bo ômoιογία.

Act. 19. Tertull. de orn. cap. 6.

XVII. QVÆ SIT EXOMOLOGESIS.

Tert. de pœnit. c. 8. 9.

Habet in primis Dionysius* ad Demophilum scribens (de cuius commentariorum fide agemus postea) hæc quæ sequuntur verba: Tu verò (vt tuæ litteræ indicant) procidentem sacerdotem sacerdoti, impium (vt ais) atque peccatorem, nescio quo pacto contra disciplinæ ordinem adtrans calce abiecasti, ac repulisti: cum ille quidem verecundè (quod oportuit) fateretur se ad peccatorum remedia quærenda venisse. Neque exhorruisti insuper & sacerdotem optimum lacerare conuitiis, miserabilem eum dicens, qui pœnitentem atque impium iustificasset. Irenæus^b de Rhodanensibus feminis scribit, quæ lapsæ in hæresim, ad Ecclesiam redeuntis exomologesin facerent; & de Cerdone hæresiarcha tradit^c, sæpè exomologesin fecisse, sed iterum sua praua dogmata docuisse. Fecit & exomologesin item Romæ coram Zephyrino Pontifice Natalius hæreticus, vt Eusebius^d ex antiquioribus scriptoribus recitat. Facturus itidem eam erat & Marcion, nisi morte præuentus, impeditus fuisset; quod Tertullianus^e asserit. Porro nihil aliud esse exomologesin facere, quàm sua confiteri peccata, tum ex eiusdem vi vocis, tum etiam ex antiquo vsu recepto monstratur: non enim Græci tantummodò, sed & Latini plerique, vt Tertullianus, Cyprianus, & alij, exomologesin, pro confessione peccatorum, vsurpare consueuerunt, ab ipsa vocis significatione ἐξομολογῆσαι: nam ἐξ, præpositio, idem est, quod, foris, & ὁμολογία, quod (vt declarat Suidas^f) confessio, sic dicta à verbo ἐξομολογέμαι, hoc est, foris dicere, vel fateri. hac igitur voce vsi sunt maiores, quam Lucas in nuper citato Actorum loco in dicta, de qua agimus, historia, pro confessione peccatorum vsurpauit, Græcè sic scribens^g: Εξομολογοῦμενοι ἡμῶν ἁμαρτῶν ἡμετέροις ἀκούουσιν.] qua etiam significatione hæc Tertullianus^h: Exomologesin est petitio veniæ: quia qui petit veniam, delictum confitetur.]

At idem non solum ipsam peccatorum confessionem nominat exomologesin, sed alibi omnes actus pœnitentiæ, qui ipsam confessionem sequuntur, dum aitⁱ: Tantum releuat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat. Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ. Huius igitur pœnitentiæ secundæ & vnius, quanto in arcto negotium est, tanto operosior probatio est, vt non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administratur. Is actus, qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur, exomologesin est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem vt ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur. Itaque exomologesin, prosternendi & humili- ficandi hominis disciplina est, conuersationem iniungens misericordiæ illicem. De ipso quoque habitu atque victu mandat, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum nocentibus deiicere, illa quæ peccauit, tristi tractatione mutare: ceterum pastum & potum pura nosse, non ventris scilicet, sed animæ causa: plerumque vero ieiuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum tuum, presbyteris aduolui, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ iniungere. hæc omnia exomologesin.] & paulo post (ne putes de confessione Deo tantum secretò faciendâ, & non homini, ipsum intellexisse) hæc subdit: Plerosque tamen hoc opus, vt publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre, præsumo,

A præsumo, pudoris magis memores quàm salutis, velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescencia sua pereunt.] hæc ipse: ac denique cum multis laboret, vt eum à bono auertentem tollat pudorem, hæc addit: Ergo cum te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoras.] loquitur (sententia omnium) Tertullianus de publico actu, sed tamen secretorum peccatorum confessione, quam absolutio consequatur. vnde & subdit: Grande planè emolumentum verecundiæ occultatio delicti pollicetur. Videlicet (per ironiam) si quid humanæ notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus. Aded ne existimatio hominum, & Dei conscientia comparantur? An melius est damnatum latere, quàm palam absolui?

Ex his igitur omnibus constat, ex sententia Pamelij^a, viri eruditissimi, aliorumque disertorum virorum Orthodoxorum, Rhenani, & aliorum complurium, tres integras partes Ecclesiasticæ pœnitentiæ haberi à Tertulliano expressas; nimirum pœnitentiam illam, quæ præcedere solet confessionem delictorum, quam contritionem vsitatori vocabulo appellare consueuimus, ac quæ subsequeretur, confessionem coram sacerdotibus publicam de publicis, vel secretam de secretis, vt egregiè idem notat Pamelius^b, ac denique actus illos pœnitentiæ, quos exomologesin Tertullianus nominat, communi verò vsu loquendi dicimus satisfactionem. Sed hæc planiora paulo post videbimus in Cypriano. Est de confessione secreta eiusdem Tertulliani locus in libro de Baptismate, vbi primum agens de confessione peccatorum publica, quæ præcedere solebat baptismum, mox de secreta in Ecclesia vsitata scribit in hæc verba: Ingressuros baptismum, orationibus crebris, ieiuniis, & geniculationibus, & perugiliis orare oportet, & cum confessione omnium retrò delictorum, vt exponant etiam baptismum Ioannis. Tingeantur, inquit, consistentes delicta sua. Nobis gratulandum est, si non publicè confitemur iniquitates aut turpitudines nostras.] hæc ille. At vnde, quæso, calumnia illa à Gentilibus in Christianos conflata, cum dicerent (vt tradit Minutius Felix^d) ipsos adorare solitos virilia sacerdotum; nisi quòd illi ad eorum genua procumbentes, suaque illis confitentes peccata, summissè veniam deprecarentur: ex ea enim secreta verborum facta prolacione, necnon & ex more ad genua inclinatione, penes illos qui non intelligerent, sed res omnes in deteriore partem acciperent, eiusmodi nefanda inualuit existimatio.

De eadem item confessione peccatorum in Ecclesia fieri solita scribit Cyprianus in libro de lapsis, cum ait^e: Denique quanto & fide maiores & timore meliores sunt, qui quamuis nullo sacrificij, aut libelli facinore adstricti, tamen quoniam vel hæc cogitant, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolent & simpliciter confitentes, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.] hoc ipsum est quod alibi dicit^f: Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad exomologesin veniant, & per manus impositionem Episcopi & cleri ius communicationis accipiant: nunc crudo tempore, persecutione adhuc perseverante, nondum restituta Ecclesiæ ipsius pace, ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum; & nondum pœnitentia acta, nondum manu eis ab Episcopo & clero imposita, Eucharistia illis datur.] Eadem ferè alibi in hæc verba^g: Ante actam pœnitentiam, iam ante exomologesin grauissimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & clero in pœnitentiam impositam, &c.] atque iterum^h: Exomologesin facta, & manu eis in pœnitentiam imposita.] vel cum ait: Nulla exomologesin criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis] ac itemⁱ: Agat pœnitentiam plenam: postea exomologesin facta, ad Ecclesiam redeat.] Facit & illud^k: Apud inferos confessio non est, nec exomologesin illic fieri potest. Qui ex toto corde pœnituerint, & rogauerint, in Ecclesiam debent interim suscipi.]

Quæ omnia Cypriani loca, & alia, ex quibus peccatorum confessio coram sacerdotibus fieri solita, & eorumdem satisfactio, exomologesin nomine nuncupata, manifestè monstratur, Pamelius eruditus notationibus illustrauit, atque insigniter locupletauit, & ex his omnibus hæc colligens ait^l: Discimus ex eiusdem sanctissimi martyris scriptis, hunc olim in Ecclesia seruatum ordinem, vt primum fieret confessio criminum apud sacerdotes Dei. hanc sequebatur pœnitentia, quæ & præcesserat: pœnitentiam excipiebat exomologesin, quam subsequeretur impositio manus Episcopi aut cleri. hac facta, dabatur

XVIII. Pamel. in Tert. de pœnit. ait. c. 9. not.

Idè in Tert. not. l. de pœnit. CONFESSIO SECRETA IN VSU MATRIBVS. Tertull. li. de baptis. c. 20. vide scriba not. p. 130.

Minut. Fel. in Octauio.

XIX. Cyprian. de lapsis edit.

Pamel. pag. 144.

Cyp. ep. 10.

Idem epist. 15. ad d. d. d.

Cyp. ep. 15.

Cyp. ep. 62. Cyp. ep. 52. in fine.

XX. Pamel. in Tertull. li. de pœnit. not. 53.

ABSOLVTIO PECCATORVM PER SACERDOTES.

Eucharistia sic reconciliato.] Eiusmodi manus impositione absolutionem impartiri solitam, non tantum ex his dictis colligitur, sed ex eo etiam quod idem Cyprianus in libro de lapsis sic scribit: Confitentur singuli, quæso, delictum suum, dum adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes apud Dominum grata est.] & alibi scribens ad Cornelium Papam^a: Ipse, inquit, permisit, qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cælo ligata essent, solui autem possent illic, quæ hinc prius in Ecclesia soluerentur.] hæc & alia alibi^b pluribus in eadem sententiam; quibus ostenditur, necessitatem impendere, ut absolutio delictorum ab Ecclesia impartiat.

^aCypr. ep. 54.

^bCollegit Loca Pamel. in Cypr. epist. 54. not. 17.

XXI. MANVS IMPOSITIONE IN PVBLICA PŒNITENTIA.

^cAmbr. li. 1. de pœnit. c. 1. ^dCypr. ep. 13.

Verum quod in aliquibus locis superius citatis habetur expressum de manus impositione Episcopi & cleri: exhibebantur ea in reconciliatione publici pœnitentis: non quod omnes absoluerent, id namque muneris fuisse Episcopi, vel eo absente, presbyteri, certum est^c: sed ut omnes per manus impositionem ratam se habere illius reconciliationem ostenderent. De hac reconciliatione idem loquitur Cyprianus, dum deficientibus presbyteris, indulget ut diaconus tempore ingruentis necessitatis possit reconciliare pœnitentem, sic dicens^d: Si incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præsentia nostra, apud presbyterum quemcumque præsentem; si verò presbyter repertus non fuerit, & virgere exitus cœperit, apud diaconum quoque exomologesin facere delicti sui possit, ut manu ei in pœnitentiam imposita, veniat ad Dominum cum pace.] Concedit Cyprianus, ut necessitate exposcente, diaconus, non quidem propria auctoritate, sed ex mandato Episcopi reconciliet publicum pœnitentem: sicut videmus etiam hodie legum auctoritate & vlu receptum, ut ipsum ministerium absolucendi ab excommunicatione cuique etiam inferioris ordinis clerico demandetur, ut qui eo argumento scripsere commentarios, pluribus docent. De eadem porrò absolutioe & Ecclesiæ reconciliatione meminit Hieronymus^e, sic scribens: Sacerdos imponit manum subiecto, reditum sancti Spiritus inuocat; atque ita eum qui traditus fuerat satanæ in interitum carnis, ut spiritus saluus fieret, indicta in populum oratione, altario reconciliat.]

^eHier. aduer. Luciferian.

XXII. ^fApud Cypr. epist. 37.

ABSQVE EXOMOLOGESTI NON RECIPI PŒNITENTEM.

^gEuseb. lib. 6. cap. 17.

Ceterum in eadem cum Cypriano sententiam, de non restituendis lapsis, nisi facta exomologesi, conspirasse in omnibus Romanam Ecclesiam, Clerus Romanus^f ad illum scribens egregie profitetur; immò ea omnia non ut recenter inuenta & excogitata, sed more maiorum cuncta peragi tradit, sic dicens: Nec hoc nobis nunc nuper consilium cogitatum est, nec hæc apud nos aduersus improbos modò supervenerunt repentina subsidia: sed antiqua hæc apud nos seueritas, antiqua fides, disciplina legitur antiqua.] ^g & certè quidem: nam de Fabiano Papa haud pridem defuncto recens exemplum præcesserat, qui Philippum Christianum Imperatorem ad exomologesin faciendam adegit, nec prius illi communionem ecclesiasticam est impartitus, quam confessionem fecerit peccatorum, ut Eusebius his verbis testatur^g: Fama est hunc, *Philippum videlicet Imperatorem* (Christianus namque erat) cum precationum in die postremæ vigiliæ Paschatis vnà cum multitudine in ecclesia particeps fieri vellet, non prius ab Episcopo, qui Ecclesiæ præerat, permissum esse intrare, quam se confessus fuisset, & inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur adstricti, locumque pœnitentiam agentibus præstitutum occupabant, se sua sponte collocauisset: Episcopumque dixisse, eum non alia conditione, nisi istud faceret propter multa delicta quæ ab illo ferebantur admissa, aliquando ab ipso in ecclesiam receptum fore. Imperatorem autem alacri animo & lubenti Episcopo morem gessisse, & ingenuam modestiam, ac religiosam piamque affectionem re ipsa declarasse memorant.] hæc Eusebius. Meritò igitur Clerus Romanus, scribens dictam epistolam ad Cyprianum, eadem semper esse obseruata demonstrat; quæ & in futurum illibata cultodiri cupiens, hæc addit: Absit ab Ecclesia Romana vigorem suum tam profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis euersa fidei maiestate dissoluere, ut cum adhuc non tantum iaceant, sed & cadant euerforum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum vtique non profutura præsententur.] At verò quid mirum, si quod (ut ex Actorum constat historia^h) fecerunt Ephesi coram Paulo Christiani, id ipsum vbiq; locorum coram ceteris Apostolis, vel ab eis ordinatis Episcopis, credentes, culpæ obnoxij factitarent?

^hAct. 19.

XXIII.

Sed enim quid insuper de his scripserit Origenes, qui & ipse ad Decij tempora peruenit,

A uenit, audiamus: agens enim de septem modis, quibus ex diuinæ Scripturæ præscripto remittuntur peccata: Est, inquit^a, ad huc & septima, licet dura & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lauat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ suæ panes die ac nocte, & cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam, secundum eum qui ait: Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem cordis mei.] & alibi^b: Pronuntiationem iniquitatis, id est, confessionem peccati frequentius diximus. Vide ergo quid doceat nos diuina Scriptura: quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortassis enim, sicut hi qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris aut phlegmatis stomacho grauitè & molestè imminentia, si vomuerint, releuantur: ita etiam hi qui peccauerunt, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati: si autem ipse sui accusator fiat; dum accusat semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodò circumspecte diligenter, cui debeas confiteri peccatum tuum: proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum fiente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: ut ita demum, si quid ille dixerit, qui se prius & eruditum medicum ostenderit & misericordem, si quid consilij dederit, facias & sequaris: si intellexerit & præiuderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & ceteri edificari poterunt, & tu ipse facile sanari; multa hoc deliberatione, & satis perito medici illius consilio procurandum est.] hæc Origenes, qui & paulo inferius inuehitur in eos qui absque peccatorum facta purgatione ad Eucharistiam sumendam temerè accedunt, illud facere negligentes, quod Paulus^c admonuit, dicens: Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat] vel illud: Si nos ipsos diiudicemus, non utique iudicemur.] Quibus sanè verbis duplicis generis fuisse peccatorum confessionem insinuat, alteram secretam, publicam alteram coram Ecclesiæ conuentu, si criminis qualitas id exigeret. De his etiam alibi in hæc verba: In grauioribus criminibus semel tantum vel raro pœnitentiæ conceditur locus: ista verò communia peccata, quæ frequenter incurrimus, semper pœnitentiam recipiunt, & sine intermissione redimuntur.] Cur autem publica pœnitentia non adeò facile iterari solita esset, declarat Augustinus^d scribens ad Macedonium.

^aOrig. in Leuit. homil. 2.

^bOrig. in Ps. 38. homil. 2.

PECCATORVM CONFESSIO COMMENDATVR

^e1. Cor. 11.

^fAug. ep. 54.

Ex his omnibus satis certum exploratumque habetur, ab ipsis Apostolorum temporibus peccatorum confessionem coram sacerdotibus, siue priuatim, siue publice, nunquam esse intermissam; vniuersæque eiusmodi disciplinam in Ecclesia Catholica, maiorem obseruatione vsuque receptam, atque probatam. At Decij temporibus fuisse in ecclesiis presbyteros pœnitentiariorum, qui confessionem peccatorum audirent, nec negant qui hostes sunt pœnitentiæ: auctoritate enim Socratis ac Sozomeni Græcorum historiarum, sed Nouatianorum, apertissime id testantium, liquet. Ait enim Socrates^e: Ab illo tempore, quo Nouatiani se ab Ecclesia seiuixerunt, recusaueruntque cum his qui tempore persecutionis regnante Decio concitata lapsi erant, communicare: Ecclesiarum Episcopi canoni adiunxerunt, ut in singulis ecclesiis presbyter quidam pœnitentiæ præesset: quod, qui post baptismum lapsi fuissent, coram presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur.] immò (quod ait paulo inferius) particulatim confiterentur.] hæc Socrates. Porrò eandem peccatorum confessionem fuisse secretam, Sozomenus^f his verbis significat: Etenim cum profus non peccare, naturæ sit humanæ diuiniore: pœnitentibus autem, quamuis frequenter deliquissent, veniam dare, Deus iusserit; & ad impetrandam denique veniam confiteri peccata necessarium sit: odiosam (ut credibile est) sacerdotibus ab initio visum fuit, tamquam in theatro audiente Ecclesiæ multitudine, delicta pronuntiare. Presbyterum itaque aliquem vitæ integritate quam maxime spectabilem, secretorum etiam tenacem, ac sapientem huic officio præfecerunt: cui accedentes qui peccarant, acta vitæ suæ confitebantur. Ille verò pro cuiusque delicto, quid aut facere singulos, aut luere oporteret, interminatus absoluebat, ut à se ipsi commissorum pœnas exigerent.] hæc ille, licet aliter ac perperam habeat lectio Sozomeni apud Castiodorum in Tripartita^g, dum ait, antiquis Pontificibus visum esse, ut velut in theatro sub testimonio Ecclesiastici populi delicta panderentur. Nam si hoc verum est, quid opus erat (ut subdit) ad hoc opus deligi presbyterum secretum seruantem?

XXIV.

SOCRATIS ET SOZOMENI AS-SERTIO DE PRESBYTERIS PŒNITENTIARIIS.

^eSocrat. li. 5. c. 19.

^fSozom. li. 7. c. 16.

^gLib. 9. c. 36.

XXV. BOENIEN- TIARIORVM AVCTVS NVMERVS.

Quod verò pertinet ad tempora Decij : dicendum est potius, tunc excrefcente la- pforum numero, pœnitentiariorum presbyterorum etiam numerum esse auctum, quàm tunc recen- ter institutum : quandoquidem (vt vidimus superius & exemplis & testi- moniis) longè ante Decij tempora frequens erat vsus exomologefis in Ecclesia. Conful- tius quidem Sozomenus, nullum certum definiens eius rei temporis principium, cum agit de Romana Ecclesia : Romani, inquit, sacerdotes ab ipfo inde exordio etiam ad no- stram vsque memoriam custodiunt, hoc ipsum scilicet.] Sed quod ad numerum spectat: non vnum, sed plures presbyteros pœnitentiariorum in vna ecclesia ad suscipiendos pœ- nitentes & ipsorum peccatorum confessionem audiendam fuisse pœfectos, demonstrat Dionysij^a Alexandrini epistola ad Fabium Antiochenum, dum Serapionem lapsum, in extremis laborantem, dixisse ait nepoti suo: Aliquem ex presbyteris aduoca ad me.]

XXVI. DE NECTA- RII FACTO CON- TRO- VERSIA.

In ceteris verò quæ scribit Socrates, à Nectario Epifcopo Constantinopolitano sub- latum esse presbyterum pœnitentiarium, occasione oborti scandali, quod recenset, in- super quod dicit, ab eodem datam esse liberam potestatem, vt pro sua quisque conscien- tia ad mysteria participanda accederet, ac, quod est maximum omnium, canonem illum de presbytero pœnitentiariorum in singulis ecclesiis pœficiendo, apud alias sectas firmum ra- tumque mansisse; eos verò qui fidem Consubstantialis tenebant, nec non Nouatianos presbyterum pœnitentiariorum reieciſſe: hæc omnia nonnulli, quamlibet occasione cap- tantes, vt Catholicam veritatem impugnent, tam facile admitunt, vt ex his affirmare audeant, pœnitentiam per sacerdotes in Ecclesia ministrari solitam, temporibus Nectarij prorsus esse sublatam, ac penitus abrogatam. Sed tanta hæc Socrati testanti pœstanda est fides, quanta ceteris hæreticis de suis dogmatibus tractantibus : quippe Nouatianus secta cum fuerit, quàm verè ac sincerè hæc scripserit aduersus pœnitentiam in Ecclesia admi- nistrari solitam, quemlibet puto posse facile iudicare.

XXVII. SOCRATES SECTA NO- VATIANVS.

Ceterum hæc quæ dicimus de Socrate, non esse calumniam, sed apertissimam veri- tatem; nec tam aliorum testimonio, quàm sui ipsius professione probari ipsum fuisse secta Nouatianum; quæ paucis dicturi sumus (haud enim hæc tam manifesta longo indigent sermonis inuolucro) nullo negotio declarabunt. Cum enim nulla eos laudandi, & ea quæ iidem Nouatiani dixissent, affirmandi, occasionem prætermiserit: Nicepho- rus^b hæc intelligens, eum esse Nouatianum, non semel, sed iterum iure clamat. Sed istud ipsum sua sponte dilucidius profitentem audiamus. Agens enim de sancto Ioanne Chrysoftomo Nectarij successore, eum^c fugillat, quod pro concione sæpè ea verba dixif- set: Si millies lapsus pœnitentiam egeris, in Ecclesiam ingredi.] extant huiuscemo- di vel alia plura id generis in homilia secunda eiusdem in Psalmum quinquagesimum: quæ redarguens Socrates, se proculdubio eadem cum Sisinnio tum Nouatianorū Epifcopo, qui eo argumento aduersus eundem Ioannem Chrysoftomum librum confri- pfit, sensisse, abſque vlla ambiguitate declarat. Verum quoniam & Sozomenum eandem prorsus causam fouisse certum est: quàm manifestè delirer vterque, erit per facile demon- strare. Cum enim ambo in eam conueniant sententiam, vt sublato à Nectario presbyte- ro pœnitentiariorum, Ecclesia (quod ait Socrates^d) eiusmodi exemplum fuerit imitata, vel (quod ait Sozomenus^e) omnium ferè Ecclesiarum Pœfules id ipsum sectati fuerint: quàm id à veritate sit alienum, paulo inferius apertissimè declarabimus, cum multis exemplis adductis, quid à ceteris Ecclesiis fuerit obseruatum, aperiemus.

XXVIII. NECTARIVS VSVS NOVA- TIANVS.

At quoniam ambo rursus in eandem conspirant sententiam, dicuntque sublato pre- sbytero pœnitentiariorum à Nectario, permissum cuique vt secundum animi sui consilium ad diuina participanda mysteria posset accedere: licet hæc de Nectario, vt ab hominibus qui faueant Nouatianis dicta, fide vacillent; tamen si velimus esse vera, & fidem de his Socrati adhibendam putemus; Nectarium à Nouatianis fuisse deceptum, affirmare oportet; vt qui illis vteretur familiarissimè, quos etiam in rebus quæ spectant ad fidem aliquando consuleret, & illorum opem aduersus alios hæreticos imploraret; cum alio- qui non deessent in ea Ecclesia Catholici, quos docuisset Gregorius Nazianzenus, in cuius sedem ipse successerat. Iactat hæc idem Socrates^f de suis Nouatianis, Agellio Epifcopo, & Sisinnio Lectore, quodque ab eo requisiti, pœfctò fuerint. Scimus & Gre- gorium Nazianzenum, cum solutus munere pastoralis, quietus Nazianzi in rure paterno ageret, aduersus eundem Nectarium per litteras acerrimè expoſtulasse, quod Arianos, Macedonianos, Eunomianos, atque Apollinaristas, quæ vellent, liberè Constantinopoli tractare

^a Socrat. li. 5. c. 10.

^b Socrat. li. 6. c. 19. ^c Soz. li. 7. c. 16.

^d Niceph. li. 6. c. 37. ^e lib. 9. c. 13. ^f Socrat. li. 6. c. 29.

A tractare permitteret. Quoniam stomacho de his ille ad eum scripserit, eius epistolæ ex- ordium facile manifestat, est enim huiusmodi^a: Dei cura & providentia, quæ ante tem- pora nostra Ecclesias tueri solebat, vitam hanc deseruisse in vniuersum videtur.] Ex his igitur facile potest intelligi, ex quo fonte deductum fuerit, quod dicunt, arbitrio suæ conscientiæ, abſque exomologefi coram presbytero facta, cuique relicto, vt, cum vel- let, sacram sumeret Eucharistiam: nec Eudæmonem illum, quin potius cacodæmonem, quem hoc illi consuluisse dicit Socrates, nec alium quàm Nouatianæ sectæ hominem fuisse credendum est.

Est igitur hæc fuisse à Nectario Nouatianorum consilio instituta: mendacissimè certè addit Socrates, omnes qui essent fidei consubstantialis, Catholicos scilicet, cum Noua- tianis pari consensione canonem illum de presbyteris pœnitentiariorum in singulis Ecclesiis pœficiendis abrogasse, sed apud alias sectas, nempe hæreticos, illum firmum ratumque mansisse. Nam non tantum ex his quæ diximus, aperti mendacij redarguitur, sed aliis certissimis argumentis eiusdem impostura detegitur. Qui enim eodem Theodosij tem- pore cum Nectario vixerunt, & qui futuris temporibus successerunt, quinam vsus fuerit Ecclesiæ Orientalis in impartienda Eucharistia, suis ipsorū scriptis satis aperte ac firmiter restatum reliquerunt. Ecce tibi in primis Gregorius Nyſſenus, qui non modò iis temporibus vivebat, quibus ea accidisse idem Socrates narrat^b, nimirum sub Consulatu Titiani & Symmachi, sed etiam adhuc superstes erat vltimo anno eiusdem Theodosij Impera- toris: nam interfuisse reperitur illi Synodo Constantinopolitana, quæ celebrata est anno decimosexto & vltimo Theodosij Imperatoris, Arcadio tertium, & Honorio secundum Coss. vt eiusdè Synodi^c Acta declarant: Hic, inquam, Gregorius inter omnes Orientales Epifcopos, qui tunc temporis vivebant, insigni eruditione ornatissimus, & ob præclaras res gestas æstimatione facile princeps, egregiam epistolam, quæ à Græcis^d inter canonicas res recentis, scripsit ad Latioium Mitilenes Epifcopum, qua quosdam canones, quos pœ- nitentiales appellare consueuimus, instituit; vt consentium peccatorum examinato pondere, ex eorum pœscripto illis pœnitentia iniungeretur. In vltima quidem sua sene- ctute eam scripsisse videtur Gregorius, quippe qui in fine ad eundem, ad quem scribit Epifcopum, hæc dicat: Debes enim, vt gratus filius ei qui te secundum Deum genuit in sene ctute, per tuas orationes alimentare.] Sic igitur, quàm manifestè ex his quæ scribit Gregorius Nyſſenus dicti Nouatiani historici mendacij arguantur, nemo non videt.

Sed iam ad Ioannem Chrysoftomum veniamus, qui Nectario in Epifcopatu succes- sit; & videamus, num & ipse, quod scribit Socrates fecisse Nectarium, suo arbitrio reli- querit omnes, vt abſque pœnitentia, suæ tantum conscientiæ testimonio, communica- rent; quidque ipse sacerdotes alloquens, de hac re dicat^e audiamus: Non parua, inquit, vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate teneri scientes, ei huius mensæ parti- cipationem permittatis. Sanguis enim eius de manibus vestris requiretur. Si dux igitur quispiam, si Consul ipse, si quis diademate coronatus indignè adeat, coërce: maiorem tu illo habes potestatem.] & post multa^f: Si ipse pellere non audes, mihi in- dica: non permittam ista fieri: animam prius tradam meam, quàm Dominicum ali- cui corpus indignè: sanguinemque meum effundi potius patiar, quàm pretiosissimum illum sanguinem præterquam digno concedam. Quod si quis venerit cum sordibus ignoranter, nulla vestra culpa est, si multam prius adhibueritis diligentiam: nam hæc mihi de notis & manifestis disputata sunt, quibus emendatis, citò etiam ignotus Deus notificabit.] reperit eadem alibi iisdem fermè verbis. Ex quibus videas quàm aperte refutentur dicta à Socrate, de licentia impartita, vt quiuis suæ conscientiæ arbitrio ad percipiendam Eucharistiam accederet.

Ceterum fuisse in Ecclesia temporibus Ioannis Chrysoftomi presbyteros pœnitentia- rios, idem Ioannes Chrysoftomus sæpè demonstrat: nam cum de pœnitentiariorum classe meminisset, presbyteros etiam, apud quos illi agerent exomologefin, in ea Ecclesia fuisse ad illud opus adſcriptos, affirmare necesse est: sic enim ait^g: Adstantem audis præco- nem, atque dicentem: Quotquot estis in pœnitentia, omnes orate. Quicumque non participes fiunt, in pœnitentia sunt. Quid stas, si es in pœnitentia? sumere non debes: qui namque non communicat, est ex pœnitentibus.] nec aliud insinuat, cum alibi ait: Causa^h tui presbyter seder, causa tui reſctus stat doctor laboribus & afflictione affectus.] Præcedere consueuisse peccatorum confessionem sacræ Eucharistiæ sumptionem, alio

^a Extat in edis. Billia- na, post orat. in S. Eusebio.

XXIX.

ABSQVE PEC- CATORVM CONFESSIONE EUCHA- RISTIAM NON DARI. ^b Socr. lib. 5. c. 18. 19.

^c Apud Theo- dor. Bals. pag. 309. ^d Apud Theo- dor. Bals. in addit. pag. 63.

XXX.

^e Chrysoft. in Mat. ho. 83. DE SVMEN- DA EUCHA- RISTIA CENSURA. ^f Chrysoft. ad popul. Antio- homil. 60.

XXXI.

VSVS ECCLIE- SIAE CON- STANTINOP- SVB IOAN- NE CHRYSO- SOSTOMO. ^g Chrysoft. ad pop. Antioch. hom. 61. ^h Chrysoft. in Mat. ho. 33.

Chrysof. in Matt. ho. 10. loco demonstrat his verbis: Tempus quidem confessionis æquè & lotis baptismate, & illotis profanisque incumbit: illis quidem, vt post patentium criminum vulnera, pœnitentia interueniente, curentur, & ad sacra myſteria redire mereantur; his verò, vt ablutis in baptifimo maculis, ad Dominicam menſam munda iam conscientia accedant.] Ceterùm eiusmodi delictorum confessionem nonniſi ſacerdotibus fieri ſolitam, ab eisdemque abſolutionem criminum impartiri debere, sæpè demonſtrat, dum tantam à Deo illis præſtitam facultatem dimittendi peccata vehementer exaggerat. Nec aliud ſignificat, cum ait, ſe non tantum die, ſed nocte paratum eſſe vt pœnitentes peccatores excipiat: Si quando, inquit, contigerit ex vobis peccare aliquem, accedite ad me dormientem, &c.] nimirum vt peccatorum ſoluatur vinculis.

Chryſoſt. de ſacra. lib. 3. & aliis multis in locis. Apud Met. in vit. Chryſ. ex hom. in Act. Apoſt. XXXII. ELVICIDANTVR LOCA CHRYSOST

His igitur ſic ſe habentibus, ſi quando (quod & ſæpius eſt inuenire) idem Chryſoſtomus hortatur, vt Deo confiterentur peccata, non hominibus, nec velut in theatro panderent ea: non à ſecreta certè, ſed à publica illa abſterruit peccatorum propalatione, cuius occasione Neſtarius (vt vidimus) pœnitentiarum præſbyterum in ordinem redegerat: recens quippe erat exemplum; qua ex cauſa iſtud ipſum ſæpius inculcauit, vt cum ait: Admoneo te vt aſſiduò conſitare: neque enim in theatrum duco cõſeruorum tuorum, nec te cogo peccata tua hominibus nuntiare: conscientiam tuam Deo expone, eiq̃e oſtende vulnera tua.] & alibi: Non tantum, inquit, peccatores eſſe dicamus, ſed etiam ipſa peccata ſpecialiter ſingula computemus. Non tibi dico, vt te prodas in publicum, neque vt te apud alios accuſes, ſed obedire te volo Prophætæ dicenti: Reuela Domino viam tuam: ante Deum tua conſitere peccata. Nunc autem neque neceſſarium eſt præſentibus teſtibus conſiteri.] hæc & alia id genus sæpè Chryſoſtomus, quæ interdum ex Græco in Latinum ab Eraſmo perperam reddita, occaſionem erroris ceteris tribuerunt: vt illud, quod habetur in homilia quarta de Lazaro Græcè ſcriptum: μή γδ ἀνθρώπων λέγεις, ἢ αὐτοῦ δειδύκησθα; μή γδ τῶν ἀποστόλων ὁμολογῆς, ἢ αὐτοῦ ἀπομνησθῆσθα;] Eraſmus ita: Caue enim homini dixeris, ne tibi opprobret: neque enim conferuo conſiteris, vt in publicum proferat.] Atqui non vetat Chryſoſtomus ne homini conſiteamur: ſed hæc eius ſententia eſt: Num enim homini dicis, vt tibi exprobret? Num conferuo conſiteris, vt te apud vulgus traducas?]

Chryſ. hom. de Publicano in Luc. 18. Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Quamobrem ſic & in ceteris (ne dicere cogamur eisdem ſibi ipſi contraria ſcribentem eſſe turpiter hallucinatum) cum tantum Deo eſſe conſitendum affirmat, & hominibus non eſſe propalanda peccata admonet, non aliud quam ſecretam confessionem ſuadet, & ab illa publica, cuius occaſione ſcandalum obortum erat, abſterret. Siquidem ſecretè conſiteri, idem æſtimabatur, quod Deo tantummodò eadem propalare; nec homo crederetur, qui vicem Dei potiùs gereret: nam (vt idem ait Chryſoſtomus) ſacerdoti thronus in cælis collocatus eſt. Sicut è contrà palam conſiteri, eadem erat hominibus potiùs quam Deo propalare. Quam quidem publicam confessionem dicendum eſt Neſtarius dimouiffe: nam eandem alicubi adhuc vſu retentam S. Leo Papa amplius exercendam eſſe prohibuit, de his ſcribens ad Epifcopos Capaniæ in hæc verba: Illam etiam contra Apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnouit à quibusdam illicita vſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoueri (de pœnitentia videlicet, quæ ita Fidelibus poſtulat) ne de ſingulorum peccatorum genere libellis ſcripta conſeſſio publicè recitetur: cum reatus conscientiam ſufficiat ſolis ſacerdotibus indicari conſeſſione ſecreta. Quamuis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium huiusmodi ſint peccata, vt ea, qui pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare; remoueat tam improbabilis conſuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dū aut erubescunt, aut metuunt inimicis ſuis facta referare, quibus poſſunt legum conſtitutione percelli. Sufficit ergo illa conſeſſio, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterūt prouocari, ſi populi auribus non publicetur conscientia conſentis.] hæc Leo, in omnibus conſentis his quæ feciſſet Neſtarius, & Chryſoſtomus eſſe faciendâ admonuit.

Chryſ. in ver. Iſaia hom. 5. Leo epif. 80 cap. 2.

Certè quidem huic ſimilis fuiſſe videtur peccatorum illa conſeſſio, quam mulier illa tempore Neſtarij feciſſe dicitur: quandoquidem non à præſbytero eius fuiſſe propalatum peccatum, ſed à ſe ipſa tantum, Socrates & Sozomenus teſtantur, ſed id eodem ſacerdote proculdubio ſuadente: cuius rei cauſa ille meritò à Neſtario eſt gradu amotus,

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Atus, officioque depositus. quo factò, Nouatiani (vt mos eſt hæreticorum) quamcumque licet leuem, vt ſinceris dogmatibus detrahant, arripere auſi occaſionem (quod eſt in proverbio: Muſcæ ad vlcus) non tantum præſbyterum pœnitentiarum in ordinem redactum: ſed & pœnitentiam ipſam vnà cum eo fuiſſe proſcriptam, calumnioſè admodum conclamarunt: cum tamen (vt dictum eſt) illa potiùs theatralis fieri interdum ſolita conſeſſio peccatorum fuerit abrogata, quam & S. Leo prohibuit; non autem ſecreta, cum ſui natura eſſe ſoleat ſilentij tenaciſſima. Quòd ſi quis adeò ſceleſtus inuentus fuerit præſbyter, qui ſacri aſyli iura violauerit, & ſacramento tantam iniuriam irrogauerit: ſi ob eam cauſam & ſacramentum ipſum quis dixerit auferendum, certè deperiſſe neceſſe erit cetera etiam ſacramenta, ipſamque diuinam Scripturam, ſacras & profanas leges, & quidquid denique boni eſt à Deo conſeſſum hominibus: cum nihil ſit, in quod humana præſumptio non deliquerit. quò certè nihil ſtultius dici poſſe videtur.

Sic igitur non modò non ſecreta à Neſtario, ſed nec publica illa eſt abrogata exomologeſis, quæ ex publico ac omnibus manifeſto peccato prouenit; quæ hæcenus in Eccleſia perſeuerat. Habes eius exemplum egregie expreſſum à S. Hieronymo de Fabiola vidua publicè exomologeſin faciente Romæ in baſilica Lateranenſi: quam (vt Auguſtinus ſcribit ad Macedonium, & ante ipſum Ambroſius) ſemel actam iterari non licebat: de qua etiam intelligit Ioannes Chryſoſtomus, dum poſt ſemel impartitam reconciliationem, eam iterum tribui non debere teſtatur. Fuit & in vſu, ſed inter monachos, publica quædam conſeſſio, quæ collecta ſynaxi fieri conſueuit, de qua inter alios hæc Baſilius: Admiſſum delictum nullo modo occultum teneto, ſed in medium audientibus cunctis enuntiato, vt per communem orationem ſanetur morbus.] At hæc ſatis de his quæ ex Neſtarij factò à pœnitentiæ hoſtibus ſunt ſolita obici: quæ licet (ſi temporis erat habenda ratio) ſuo loco potiùs quam hic fuerant explicanda: tamen, quod nobis de peccatorum conſeſſione agentibus, eiuſque traditiones inſinuantibus, ex Actis Apoſtolorum ſuppeditatum eſt argumentum, ne hæc quæ obicerentur, conſultò, tamquam occulta captata fuga, prætermiſiſſe videremur, de his modò agere operæpretium duximus. Verùm dum hæc noſtra ſub prælo eſſent, D. Latinus noſter, vir cum primis eruditus, totaque Vrbe ſpectatus, eodem argumento libellum rogatus edidit, egregium planè ſuæ ſeneſctutis honeſtiſſimæ monumentum: quo cum hæc noſtra firmantur, tum etiam his noſtris illa firmiùs roborantur. Vna enim cum ſit veritas, licet eius ſtudioſi diuerſis interdum viis incedant, neceſſe eſt tamen vt in idem loci conueniant.

Quod verò ſpectat ad confessionem peccatorum ſacerdoti faciendam: multa alia ſuppetunt ſanctorum Patrum teſtimonia, vt Baſilij id ſæpiùs teſtantis, ac aperte profitentis, illis faciendam eſſe peccatorum confessionem, quibus ſacra myſteria ſunt commiſſa. Gregorius Nyſſenus id ipſum. Pacianus, qui claruit (vt teſtatur Hieronymus) temporibus Theodoſij, reſolutionem peccatorum ſacerdotibus à Chriſto conſeſſam, ſacramentum appellat, idemque in Paræneſi quam ſcripſit de pœnitentia, de conſeſſione peccatorum ſacerdotibus faciendâ, pluribus agit. Ambroſius aduerſus Nouatianos inſurgens, multis demonſtrat, rectè Eccleſiam per ſacerdotes vindicare, vt pœnitentium peccata dimittat: & duobus libris, quos de pœnitentia ſcripſit, nihil aliud facit, quam Nouatianos inſectari ac redarguere, ſimulque oſtendere, eſſe in Eccleſia conſentibus peccata per ſacerdotes veram relaxationem & abſolutionem delictorum, eamque paſſim exerceri ſolitam: quin & ipſe in eadem functione sæpè verſatus, cum pœnitentium audiret delicta, commiſeratione collacrymari ſolitus erat: quod eius clericus Paulinus, qui vitam ipſius ſcripſit, teſtatur his verbis: Quotieſcumque illi aliquis ad promerendam pœnitentiam lapſus ſuos conſitebatur, ita afficiebatur cõmiſeratione, vt ſtens aliena ſicut ſua peccata, ad ſtetum pœnitentem etiam commoueret: ac cauſas criminum, quas illi conſitebantur, nulli niſi Domino, apud quem intercedebat, loquebatur; relinquens exemplum poſteris ſacerdotibus, vt interceſſores apud Deum ſint magis, quam accuſatores apud homines.] hæc Paulinus. Certè non tantum publicè peccantes ac pœnitentes Eccleſiæ reconciliare, ſed & ſecretò conſententes audire, muneris fuiſſe Epifcoporum, ſcribit Nicephorus Chartophylax, additque illos immenſi pertæſos laboris, eandem functionem delegaſſe poſteà monachis ſacerdotibus.

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

Idem ho. 31. in ep. ad Heb. hom. 41. ad pcp. Antioch. Ho. de pœnit. Chryſ. Ho. 8. de pœnit. Ho. 4. de Lazaro. Hom. 5. de intemp. Dei natura. XXXIII. PVBLYCA CONFESSIO DAMNATA

XXXVII. Hier. in Eccl. c. 10. Hieronymi et Augustini assertio. Hieron. in Matth. 16. Aug. hom. 49.

Aug. ho. 12. Ser. 8. de ver. Dom. c. 2. In Ioan. tra. 49. Ser. 66. de tempore. Dist. 20 q. 1. e. Non debet. Etro. 1. Cdc.

XXXVIII. Anast. Sinait. orat. de sacra Synaxi. Anast. Nicen. qu. 5. in Script. q. 6.

XXXIX. Ambros. de Spiritu sancto li. 3. c. 19. DEVS, NON HOMO AB- SOLVIT.

XL.

Act. 19.

Chryso. in Act. Apof.

Meminit & secretæ confessionis Hieronymus, cum ait: Si quem serpens diabolus occul- tate momorderit, & nullo conscio, eum peccati veneno infecerit: si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri: magister, qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit. Si enim erubescit vulnus medico confiteri; quod ignorat medicina non curat. Idem & alibi, sacer- dotes esse qui peccata audiant & diiudicent, tradit. Augustinus quoque de eadem sapius, ut cum ait: Nemo sibi dicat: Occultè ago, apud Deum ago; nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in celo? Ergo sine causa sunt clauæ datæ Ecclesiæ? Frustramus Euangelium Dei, frustramus verba Christi. & rursus inferius de his qui peccant: Veniant, inquit, ad Anti- stites, per quos illis in Ecclesia clauæ administrantur. & paulo post: Si peccatum eius non solum in graui eius malo, sed etiam in tanto scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur Antistiti, in noticia multorum, vel etiam totius plebis, agere pœnitentiam; non recuset, non resistat. hæc Augustinus de secreta primùm, ac de publica pœnitentia, cum ratio publici scandali illam exigit. Eademque alibi sapius inculcat. Cælestinus Papa, qui eodem vixit tempore, seuerissimum sanxit decretum aduersus Episcopum, vel presbyterum, si cum muliere, cuius audisset peccatorum confes- sionem, peccasset; ut Episcopus annis quindecim pœniteret, presbyter verò duodecim; & si factum propalatum esset, deponerentur: quibus certè vsum secretæ confessionis demonstrat.

His addimus post aliorum Græcorum testimonia qui ante Nectarium vixere, quos recensuimus, & aliorum qui post eum vixerunt, nempe inter alios, duos Anastasios, Si- naitam videlicet Antiochenum, & alterum Nicænum, Episcopos; quorum prior hæc breuiter habet: Christo Domino per sacerdotes tua confitere peccata, &c. posterior verò post multa in eandem sententiam disputata, hæc ait: Qui autem stultè, vel potius impiè dicunt nihil prodesse eam quæ fit hominibus confessionem; propterea quod sint similiter vitiis obnoxij, & animi perturbationibus: solum enim Deum posse tollere pec- cata: sciant qui hæc dicunt, primùm quidem, quod suæ nequitia & amentia prætex- tum obtendunt: deinde dicta ipsius Domini circumscribunt, qui dicit suis ministris: Quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in celo. & rursus: Quorum remi- sionis peccata, remittuntur eis. & paulo inferius: Etsi ergo sit homo qui audit confes- sionem, Deus est tamen qui per se conuertit & donat.

Sed & longè antè Ambrosius hæc in eandem sententiam: Homines, inquit, in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non ius alicuius potestatis exer- cent. Neque enim in suo, sed in Patris & Filij & Spiritus sancti nomine peccata dimit- tuntur. Isti rogant, Diuinitas donat: humanum enim obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis. hæc idcirco, quod sacerdos absoluendo, preces præmittit, dicens: Misereatur tui, &c. & cum ipsam peccatorum absolutionem impartitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, illam pronuntiat. Essent his addenda quamplurima, sed non patitur ratio instituti ut his diutiùs immoremur. Ceterùm hæc breuiter sic habeto; cunctos, qui post vixere, Catholicos tam Latinos quàm Græcos rerum Ecclesiasticarum tractatores de confessione peccatorum coram sacerdotibus facienda in eandem pedibus iuisse pariter sententiam; sicque quod à Christo Domino nostro est institutum, & Apostolorum temporibus factitatum, numquam ampliùs in Ecclesia Catholica esse intermissum. His igitur quæ ad Apostolicas traditiones, & Ec- clesiæ vsum pertinent (ut suscepti muneris officium postulabat) elucidatis, iam ad ipsam rerum Ephesi gestarum historiam, vnde digressi sumus, post longas tandem moras ali- quando reuertamur.

Cum nouo casu irruentis dæmonis in Sceuzæ filios Exorcistas, Christiani etiam timore perculli venissent ad Paulum, confitentes & annuntiantes peccata sua; pœnitentia etiam satisfacere studuerunt: Multi enim, inquit Lucas, ex eis qui fuerant curiosi factati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus, & computatis pretiis illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quingentorum millium. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur. Fuisse hos magicæ librorum, æquè omnes consentiunt. Antiquo quippe vso receptum fuit, ut libri magicæ artis, qui per inuocationes dæ- monum, aliosque superstitiosos ritus exerceri consueuerunt, igni traderentur. De his est respon-

A responsum Pauli Iuriconsulti in hæc verba: Libros magicæ artis apud se neminem ha- bere licet: & si penes quoscumque reperti sunt, bonis demptis, ambustisque his publice, in insulam deportentur, humiliores capite puniantur. Sed & Vlpianus, improbatæ le- ctionis libros, magicos scilicet, vel similes, igni protinus esse tradendos, consuluit. Sæpè scimus datum negotiorum magistratibus de eiusmodi libris diligenter inquirendis, ut in eos habentes animaduertent. Vsitatum id ipsum apud Græcos, atque Athenis potissi- mum, ut improbatæ lectionis libri igni traderentur, exemplum de Protagoræ volumi- nibus igni traditis declarat. Dicto igitur Ephesiorum Christianorum exemplo, in Eccle- sia itidem obseruatur, ut non tantum magicæ libri, sed & ceteri omnes qui ab hæreticis aduersus Catholicam fidem scripti fuerint, igne consumantur. De magicæ verò libris hæc Augustinus, de mago agens, quem ad fidem conuertit: Perierat iste: nunc quæsitus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis, ipse in refrigerium transeat. De comburendis verò libris hære- ticorum, extant Christianorum Imperatorum sanctiones.

Porrò æquè ac magia, execranda visa est Christianis illa per astrorum aspectum fieri solita diuinatio, quæ ex Iudiciaria, quam vocant, astrologia manare consuevit. Quam- obrem Aquila Ponticus, eruditione interpretandi celeberrimus, ab Ecclesia est eiectus, quod (ut Epiphanius tradit) genitorum inspectionibus, & natiuitatum horoscopis vacaret. Sed hæc non solum apud Christianos, verum etiam apud Gentiles: nam (ut Dio tradit) Augusti temporibus astrologi, sicut & præstigiatores, sunt ab Vrbe (quod antè diximus) expulsi. Sanè quidem de mathematicis Vrbe pellendis atrox Senatusconsultum factum anno superiori, ex Tacito vidimus; quod tamen cum irri- tum fuisse dicat, non aliud significat quàm quod alibi de his ait: Genus hominum po- tentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostra vetabitur semper, & reti- nebitur. hæc idcirco, quod sæpiùs iidem legibus Imperatorum inueniuntur esse pro- scripti, iidemque rursus in Vrbe semper inuenti. Sed enim quod pertinet ad Ephesios, de quibus est sermo: genus hominum magicæ addictissimum fuisse, testatur S. Hierony- mus: in ea enim ciuitate artium magicarum præstigiæ admodum vigerunt. Equidem nulli carius quàm Ephesi Apollonius Tyanæus magicæ suæ merces est mundinatus, si Philostrato credimus. Nam & ipse cum circa hæc tempora Ephesum venisset, incredi- bilem sanè apud illius vrbs accolas æstimationem aucupatus est; adeo ut (quod idem ait) statua donatus ab illis, inter diuos relatus sit. Sed quæ anni huius reliqua sunt, prosequamur.

Hoc eodem anno, iisdemque Coss. tertio Idus Octobris, circa horam septimam moritur Claudius Imperator, annum ætatis agens (ut Suetonius tradit) sexagesimum- quartum, in Imperio verò decimum tertium, menses octo, & dies viginti, ut numerat Dio. Sic igitur defuncto, Agrippinæ dolo, veneno illi propinato, Nero eiusdem Agrip- pinæ filius annum attingens ætatis decimum octauum, in imperium successit, tenuitque annis tredecim, mensibus septem, diebus viginti octo. Extinctum verò vnà cum Claudio fuit edictum illud aduersus Iudæos, ne in Vrbe agerent, promulgatum: quamobrem & Christianis etiam, qui ex Iudæis crediderant, in Vrbe redeundi, qua pulsi fuerant, fa- cultas data est. Visus est Nero ipso Imperij exordio erga Iudæos propensior: nam & ipso- rum Regem Agrippam mox donauit quatuor ciuitatibus, nimirum Perea & Iuliade in regione Abilinæ, Tarichæa & Tiberiade in Galilæa positis: reliquam verò Iudæam Feli- ci, qui (ut vidimus) à Claudio eam administrandam acceperat, curandam tradidit, idque in gratiam Pallantis eius germani, qui ex eo quod conciliasset nuptias Agrippinæ cum Claudio, quarum occasione Nero subiisset Imperium, apud Agrippinam & Neronem plurimum posse videbatur.

Sub iisdem Coss. refert Tacitus, dolo Agrippinæ sublatum esse veneno Iunium Silanum Asiæ Proconsulem, atque Narcissum libertum, qui apud Claudium primum ferè locum tenuerat, esse necatum. Porrò hæc omnia facta sunt (ut idem auctor ait) igna- ro Nerone, qui sic moribus compositus erat, vsum Seneca præceptore, ut cuiusvis nocen- tissimi hominis legibus condemnati supplicium exhorresceret; quod ad ipsum scribens testatur Seneca his verbis: Animaduersurus in latrones duos Burrus Præfectus tuus vir egregius, & tibi Principi notus, exigebat a te, scriberes in quos & ex qua causa ani- maduerti velles: hoc sæpè dilatum, ut aliquando fieret, instabat. Inuitus inuito cum char-

Paulus scri- pt. li. 5. iii. 23. ad I. Cor. de sic. & vo- nes. LIBRI MA- GICÆ IGNE DAMNATI. Vlpian. l. 4. § tantūdem ff. fam. erisc. l. i. lib. 29. Cic. de nat. deor. lib. 2. Aug. in ps. 61. in fine. vlt. de her. Cod. Theod.

XLII. Epiph. li. de ponderibus. DE ASTRO- LOGIS ET MATHEMA- TICIS. Dio lib. 49. Tacit. li. 17.

XLIII. Hieron. in pref. ad Ephef. Philostr. li. 4.

XLIIII. Sen. in Iud. dobit. Clon. Tacit. li. 12. Sueton. in Claud. c. 45. Dio li. 60. NERO IM- PERAT.

XLV. Ios. antiq. li. 20. c. 1. de bello Iud. lib. 2. c. 121.

XLVI. Tacit. li. 13. Dio li. 60. in fine. NERONIS CLEMEN- TIA. Senec. de etc. lib. 2.

tam protulisset, tra deretque, exclamasti: Vellem nescire litteras. O dignam vocem, quam A audirent omnes gentes quæ Romanum imperium colunt.] hæc idcirco de Nerone, qui ipso biennio sui imperij in omnes fuit beneficentissimus; vt non mireris, si rescisso in Iudæos Claudij edicto, eisdem in Urbem redeundi dederit libertatem.

I. Tacit. li. 23. IUDÆI REVERTUNTUR ROMAM. b. Act. 19.

1. Cor. 16.

1. Cor. 4.

1. Cor. 16.

II. DE EPISTOLA PRIMA AD CORINTHIOS.

1. Cor. 1.

III. QUOMODO CEPHÆ SE DICERENT CORINTHIIS.

1. Cor. 3.

A Nno deinceps quinquagesimo septimo Domini, Claudio Nerone * & L. Antistio Coss. cum, morte Claudij, Iudæis adeundi Romam potestas facta esset, & ipse Paulus tertium iam annum Ephesi ageret, veniendi Romam consilium iniiit; sed prius Macedonia & Achaia Ecclesias visitare, ac Ierosolymam reverti, demum Romam inde se conferre decrevit: hæc enim Lucas^b in hæc verba testatur: His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Ierosolymam, dicens: Postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre. Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.] hæc Lucas. Ad quodnam vsque tempus Paulus permanerit Ephesi, ipse his diebus scribens ad Corinthios^c, declarat his verbis: Veniam autem ad vos, cum Macedonia pertransiero: nam Macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo, vt vos me deducatis quocumque iero. Nolo autem vos modo in transitu videre: spero autem aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit: permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten.] Ac insuper de Timotheo, quem in Macedoniam vnâ cum Erasto, inde Achaia præmiserat, hæc ait^d: Misimus ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, & fidelis in Domino.] ac rursum de eodem inferiùs^e: Si autem venerit Timotheus: videte vt sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut & ego.]

Ex his itaque omnibus clarum perspicuumque redditur, ipsum Paulum Apostolum scripsisse primam epistolam ad Corinthios, cum adhuc Ephesi moraretur, sed iam de perfectione cogitantem. Qua autem occasione ad eam scribendam impulsus fuerit, paucis aperiendum est: ex eius enim argumento satis aperte proditur causa, quam ad rerum gestarum notitiam summopere conducere existimamus. Cum Paulus Corintho profectus, Ephesum veniens, ibi triennio moraretur; & Apollo Corinthum profectus, illic Euangelium prædicasset; licet non secus ac Paulus vnum Deum & Iesum Christum eius filium annuntiasset: tamen accidit vt vana quadam iactantia quisque suum præceptorem, à quo esset eruditus, extolleret: dumque alij se Pauli, Apollo alij, alij verò neutrius, sed Cephæ, nempe Petri, vel Christi esse gloriarentur; oborta est inter eos non parua contentio: quam Paulus vt componeret, aliaque de quibus dicemus, sedulo admoneret, priorem ad ipsos dedit epistolam, qua in primis agens de eorum altercatione, hæc ait^f. Obsecro vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab eis qui sunt Chloës, quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: Ego autem Apollo: Ego verò Cephæ: Ego autem Christi. Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? &c.]

In his quidem aduertendum est, quoniam non sic dicebant alij se esse Cephæ, quod Cephæ Corinthi prædicasset: sicut nec qui se dicerent esse Christi, id ob eam causam profitebantur, quod Christus cum in humanis esset, illis Euangelium annuntiasset: sed potius quò illam contentionem & scissuram Ecclesiæ declinarent, rem ad suum principium reducunt (quod sic falli non possent) dicerent alij, se esse primos omnium post Christum pastorem & Ecclesiæ caput Petri discipulos, alij verò auctoris omnium Christi. Idcirco idem Paulus inferiùs, nulla de Cephæ habita mentione, nec de Christo, sed quia sui tantum causa & Apollo fuerat oborta contentio, subdit^g: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis: Cum enim quis dicat,

A dicat, Ego quidem sum Pauli: alius autem, Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? Ministri eius, cui credidistis, & vnique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigauit: sed Deus incrementum dedit.] Sicque videas, cum de ministerio & officio agitur prædicationis, nullam amplius (secundum nuper dictam sententiam) de Petro haberi mentionem, eò quòd nondum prædicasset ipse, sicut Paulus & Apollo, Corinthiis Euangelium: sed quòd in Ecclesia primatum teneret, esse ab alijs superiùs nominatum, sicut & Christum; vt quia ille omnium pastor, hic verò esset Christianæ religionis principium.

Quòd autem nondum Petrus Corinthum venisset, cum illuc accedens Paulus Euangelium prædicauit, eiusdem Pauli testificatione satis videtur declaratum haberi, dum ad Rom. scribens, hæc de sui animi instituto testatur^a: Sic prædicauit Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem; sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, de eo intelligent.] Hæc cum ipse dicat Paulus, planè declarat, neque Petrum, neque alium ante ipsum prædicasse Corinthiis Euangelium. cumque meritò scribat: Ego plantavi] & quòd subdit: Et Apollo rigauit] non alium quempiam, sed ipsum post Paulum iisdem Corinthiis verbum Dei annuntiasse indicat. Insuper cum post ipsum de nullo alio aliquo mentionem habeat, sed Deum incrementum dedisse dicat, nec de Petro aliquid addat; planè demonstrat, se tantum & Apollo, nec alium quempiam ante hæc tempora iisdem Corinthiis Euangelium prædicasse. Non tamen negamus, venisse post hæc ipsa etiam Petrum Corinthum, atque eosdem ad pietatem instituisse: nam Dionysius^b Corinthiorum Episcopus manifestè tradit, eandem Corinthiorum Ecclesiam fuisse ab vtroque Apostolo stabilitam.

Cur autem inter discipulos Pauli & Apollo ea contentio fuerit concitata: ex his quæ Lucas ac ipse Paulus scripserunt, facile est coniectare. De Apollo enim cum primum agit Lucas^c, eum ait fuisse virum eloquentem, ac potentem in Scripturis, qui & feruenti spiritu loqueretur, & diligenter ea quæ sunt Iesu doceret. At cum Paulus in prædicando aliam inisset rationem, & ex composito omnem dicendi ornatum, omnemque scientiæ cultum missum fecisset, visus est respectu illius in dicendo paulò frigidior atque ieiunior: sicque cum in eo genere nonnulli Apollo præferrent Paulo, alij rursus (vt par erat) Paulo primas deferrent; ea, quam diximus, oborta est inter Corinthios recens ad fidem conuersos dira contentio. Quo autem consilio in prædicatione Euangelij Paulus eam inisset rationem, ipse ad eos scribens his verbis significat^d: Cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos: & sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus, & virtutis: vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos.] hæc & alia id genus multa superiùs. Cæterum ipse Paulus in secunda^e, quam ad eosdem scripsit, epistola, se fuisse imperitum sermone, non autem scientia, profiteretur.

Certè quidem quòd ad sermonis ornatum pertinet: quantum ex eius epistolis Hieronymus^f visus est sibi posse colligere, hæc habet in eadem sententiam: Nos, inquit, quotiescumque solœcismos, aut tale quid annotamus, non Apostolum pulsamus, vt maleuoli criminantur; sed magis Apostoli assertores sumus, qui Hebræus ex Hebræis absque rhetorici nitore sermonis & verborum compositione & eloquij venustate numquam ad fidem Christi totum mundum traducere valuisset, nisi euangelizasset eum non in sapientia verbi, sed in virtute Dei, nam & ipse ad Corinthios ait: Ego cum venissem ad vos, fratres, veni non in eminentia verbi, sed in virtute Dei.] subdit: Iste igitur, qui solœcismos in verbis facit; qui non potest hyperbaton reddere, sententiamque concludere, audacter sibi vendicat scientiam, & dicit: Quoniam secundum reuelationem cognitum factum est mihi mysterium, &c.] Idem ad Galatiam^g: Illud quòd crebrò diximus: Esti imperitus sermone; non tamen scientia: nequaquam Paulum de humilitate, sed de conscientia veritate dixisse, etiam nunc approbamus. Profundos enim & reconditos sensus lingua non explicat; & cum ipse sentiat quid loquatur, in alienas aures puro non potest transferre sermone, quem cum in vernacula lingua habeat

IV. Rom. 15.

PETRVS POST PAVLVM PRÆDICAVIT CORINTHIIS.

Apud Dionysium lib. 2. c. 24.

v.

Act. 18.

PAVLVS IN PRÆDICATIONE QUALIS.

1. Cor. 2.

2. Cor. 11.

VI. Hier. in ep. ad Ephes. c. 3.

PAVLVS QUALIS IN SCRIBENDO.

Hier. epist. 1. q. 10.

habeat disertissimum, quippe Hebræus ex Hebræis, & eruditus ad pedes Gamalielis viri in lege doctissimi, se ipsum interpretari cupiens inuoluitur. Si autem in Græca lingua hoc ei accidit, quam nutritus in Tarso Ciliciæ à parua ætate imberberat; quid de Latinis dicendum est, qui verbum de verbo exprimere conantes, obscuriores faciunt eius sententias, & veluti herbis crescentibus, frugum strangulant vbertatem?]

VII. Hier. ad P. Mach. ep. 50. PAVLI IN SCRIBENDO ENERGIA.

Hier. ad P. Mach. ep. 61.

VIII. Irenæus lib. 3. c. 7. PAVLI HYPERBATA VNDE.

2. Cor. 10. August. de doct. Christ. lib. 4. c. 7.

IX. 1. Cor. 3. STVDIVM PAVLI ERGA CORINTHIOS.

Apud Amb. in pref. epist. 1. ad Corin. Apud eundem, ibid. in c. 1.

Aug. de v. nic. impi.

Ceterum quanti ipse fecerit, ac ceteris æstimandum esse iudicari Pauli genus dicendi, ad Pammachium a scribens insinuat, dicens: Paulum Apostolum proferam; quem quotiescumque lego, videor mihi non verba, sed audire tonitrua. Legite epistolas eius, & maxime ad Romanos, ad Galatas, ad Ephesios, in quibus totus in certamine positus est; & videbis eum in testimoniis quæ sumit de veteri Testamento, quàm artifex, quàm prudens, quàm dissimulatio sit eius quod agit: videntur quidem verba simplicia, & quasi innocentis hominis & rusticani, & qui nec facere nec declinare nouerit insidias, sed quocumque respexeris, fulmina sunt.] ac rursus ad eundem alibi: Vbi electionis vas, tuba Euangelij, rugitus leonis nostri, tonitrus Gentium, flumen eloquentiæ Christianæ: qui mysterium retrò generationibus ignoratum, & profundum diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei magis miratur quàm loquitur.] Hactenus de Pauli eloquentia Hieronymi iudicium.

Sed quod ad hyperbata spectat, quæ sæpè in eius epistolis offenduntur: Irenæus hanc reddit rationem, dicens: Hyperbatis frequenter vitur Apostolus propter velocitatem sermonum suorum, & propter impetum qui in eo Spiritus est.] Ceterum Augustinus haud concedit Paulum imperitum fuisse sermone, sed eloquentissimum prædicat: aliterque quàm Hieronymus, eiusdem Pauli explicat verba, dicens: Et si imperitus sermone, non scientia.] Id, inquit, quasi concedendo obrectatoribus, sic locutus, non tamquam id verum agnosceret, confitendo. Si autem dixisset: Imperitus quidem sermone: & non addidisset, Et non scientia: nullo modo aliud posset intelligi. Scientiam planè non cunctatus est profiteri, sine qua esse doctor Gentium non valeret. Certè si quid eius proferimus ad exemplum eloquentiæ, ex illius utique epistolis proferimus, quas etiam ipsi obrectatores eius, qui sermonem præsentis contemptibilem putari volebant, graues & fortes esse confessi sunt.] hæc Augustinus, qui & superius de eiusdem Pauli eloquentia pluribus disseres, hæc tandem ait: Sicut ergo Apostolum præcepta eloquentiæ secutum fuisse, non dicimus; ita quod eius sapientiam secuta sit eloquentia, non negamus.] hæc ille, qui eadem declarat exemplis.

At verò vt reuertamur ad ea quæ dicebantur de Paulo & Apollo: non hæc Paulus agebat, scribens ad Corinthios f, vt qui se profiterentur Apollo vel Cephæ esse discipulos, eos ab illis auerteret, ac sibi petulanter adscisceret; sed potius id curabat, vt dissensione ac diuisione omni reiecta, omnes (vt par erat) in vnum Christum Dominum ac Deum Patrem vniret, à quo & nomen acceperant Christianum. Vnde & ait: Nemo itaque gloriatur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephæ, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura: omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.] Nec insuper quod Apollo aliam iniisset in prædicatione Euangelij rationem, eum contemptibilem reddit aut sugillat, sed æquè commendat ac laudat: quem & sicut se ipsum eisdem imitandum proponit, cum ait: Hæc autem, fratres, transfigurauit in me & Apollo propter vos: vt in nobis discatis, ne suprâ quàm scriptum est, vnus aduersus alterum infletur pro alio.] quibus quidem verbis magnam inter ipsos fuisse animorum coniunctionem, nec æmulationem aliquam intercessisse, sed pari consensione, licet diuerso modo, Christi fidem prædicasse, declarat. In eo igitur totus fuit Paulus, ne occasione hominum, euacuaretur (quod ait) crux Christi, ab hominibusque potius quàm à Christo denominari illi deligerent, quod fuit semper proprium hæreticorum. Vnde apud Ambrosium h hæc leguntur: More hæreticorum dissentientes ab inuicem, hominibus deuoti, Pauliani, & Petriani, & Apolloniaci dici volebant, non Christiani: quod valde exprobrat Apostolus.] & infra: Sicuti hæretici, qui se aut Photinianos, aut Arianos, aut Cataphrygas, aut Nouatianos, aut Donatianos, aut Manichæos vocari non abhorrent, ita & Corinthij.] Augustinus de iisdem hæc habet: Temporibus Apostolorum, qui dicebant: Ego quidem sum Pauli: Ego quidem Apollo: Ego autem sum Cephæ: quamuis non per impiorum, sed sanctorum nomina, ipsi tamen impia schismata faciebant, hoc ipsorum erat proprium & detestabile vitium.]

A

C

D

E

vitium.] quod sunt æmulati omnes ferè hæretici, vt à suo nomine suos sectarios nominarent: Catholici verò, exemplo Apostolorum, hoc maxime omnium sunt auersati, ac potissimum infectati.

At quoniam diuisa semel Ecclesia schismate, simul omnia confunduntur, ipsaque morum disciplina negligitur, & cuncta denique in deterius dilabuntur: multa & quidem enormia in Ecclesia Corinthiorum acciderunt, quæ Paulus, eadem ad eos scripta epistola, maxime laborat vt tollat, emendet, perperam facta corrigat, collapsa restituat, atque recens, quæ illis opus esse videret, instituat: perinde ac Dominus a Ieremiæ agendum præceperat, vt euelleret, destrueret, disperderet, & dissiparet, ac subinde ædificaret, atque plantaret. Porrentosum quoddam facinus, auditu horrendum, à quodam illorum (non quidem ex vulgo, sed, vt existimant Chrysostronus & Theodoretus, ab aliquo eorum qui ceteros sapientia antecellere viderentur, qui que factiosè Ecclesiam diuisissent, seque duces ceteris præstitissent erroris) fuerat perpetratum; quod Paulus cum infectatur, refert his verbis: Omnino auditor inter vos fornicatio, & fornicatio talis, qualis nec inter Gentes: ita vt uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.] Diuisi enim semel ab inuicem, ad suarum laudum accessionem proficere, quod de aliorum æstimatione decreverat, existimantes, aliorum casu magis elati quàm cauti, fastuque sublimes quàm exemplo humiles reddebantur. Paulus igitur, cum non esset eiusmodi facinus quod dissimulari facile posset, id genus medicamentum vlceri hæctenus putrescenti adhibendum præcepit, cum ait: Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi vt præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.] Aduersus autem illos, qui inflati essent, sic superius comminatus fuerat: Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem (non enim in sermone est regnum Dei, sed virtute.) Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis?]

B

C

D

E

Sed quod ad pœnam pertinet in incestuosum hominem Pauli sententia infligendam, vt satanæ traderetur: non modò vt eiusmodi à dæmone obsessus miserabiliter cruciaretur, esse intelligendum; sed etiam, quod sic traditus satanæ, à communicatione Fidelium haberetur abicissus, & (quod communi vsu loquendi fertur) excommunicatus, Patres omnes consentiunt: nam tollendum eum de medio eorum dixerat. Id Tertullianus in primis: Illis, inquit, traditis satanæ, id est, extra Ecclesiam proiectis.] & alibi: Abicitur extra ciuitatem in locum immundum, deditur scilicet satanæ in interitum carnis, nec amplius reedificatur in Ecclesia post ruinam.] sicque apparet illud Apostoli, auferri de medio, nihil aliud fuisse, quàm tradere satanæ; & tradere satanæ, istud ipsum, quod de Ecclesia eiicere. Porro ait multum differre, tradere satanæ aliquem, & tradere alicui angelum satanæ, sicut & idem testatur Apostolus. Eodem modo Pauli sententiam explicant Hilarius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, ac reliqui Latinorum, Græci pariter, vt Origenes, Chrysostronus, Theodoretus, & alij interpretes in dictum locum Pauli epistolæ ad Corinthios. Ceterum non semel tantum, sed sæpè ad coercendam contumaciam delinquentium, eadem excommunicandi censura vsus est Paulus. Nam Alexander & Hymenæum satanæ se tradidisse, ipse testatur ad Timotheum scribens: nec aliud significare voluit, cum ad Galatas scriberet, dicens: Si quis annuntiauerit vobis præter id quod accepistis, anathema sit.]

XI.

XII.

ferem. 1. DE SCELERE A CORINTHIO HOMINE PERPETRATO. Chryf. hom. 15. in 1. ad Corin. Theodoret. in pref. 1. ad Corin. 1. Cor. 5.

DE EXCOMMUNICATONE A PAVLO INFLICTA.

Tertull. de pudicit. c. 13. 1. id. c. 20. Hilarius in ps. 118. Hieron. in Epist. c. 17. Ambros. de poenitent. lib. 1. c. 14. Aug. lib. de fid. & operib. c. 26.

Orig. in Iud. hom. 5. 1. Tim. 1. Galat. 1.

Joan. 9. EXCOMMUNICATIO APVD IUDÆOS IN CAUSIS IN SVS. Joan. 16. Cyrill. in Ioan. lib. 6. c. 20.

^a Inf. de bello Jul. li. 2. c. 7.

pelluntur: ita tunc confessores Christi à synagoga Iudeorum eliminabantur.] Apud Essenos quoque terribile excommunicationis genus in usu fuisse, Iosephus testatur, cum ait: Deprehensos verò in peccatis à sua congregatione depellunt, & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem sacramentis & ritibus obligatus, neque capere ab aliis oblatum cibum potest, herbas verò pecudum more decerpens, & fame exesus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerumque miserati, extremum spiritum agentes receperunt; sufficientem pro peccatis eorum, quæ usque ad mortem adduxerit, poenam luisset censes.] hæc Iosephus:

XIII. EXCOMMUNICATIO APUD GENTILES. ^b Dionys. li. 2.

Sanè & apud Gentiles, & in primis ipsos Romanos, species quædam huius supplicij videbatur esse in usu, cum videlicet aliquis ob perpetratum nefandum aliquod facinus Diti deuotebatur, siue diris, dictæ enim diræ erant furia infernales. talis verò (vt tradit Dionysius Halicarnassæus^b) poterat à quolibet impunè occidi. Apud Gallos si qui eorum sacerdotibus, qui Druidæ dicebantur, non paruissent (penes illos enim erant iudicia tam rerum capitalium, quàm etiam litium & controuersiarum priuatarum & publicarum) & eorum decretis non sterissent, sacrificijs iisdè interdicebatur. Erat hæc poena apud illos grauissima: nam quibus sic interdictum erat, ij numero sceleratorum habebantur, ab iisdemque omnes decedebant, aditum sermonemque fugiebant, rati nimirum quacumque leui cum eis communicatione eorum contagione affici: in super nec iis ius petentibus reddebatur, nec etiam honos ullus exhibebatur. hæc omnia Cæsar. Sed ad nostra redeamus.

^c Cæsar. côm. de bello Gall. lib. 6.

XIV. EXCOMMUNICATIO QUIBVS MODIS A MAIORIBVS DICTA.

^a Hieron. in Oseam, c. 6. ^b Tertull. in Apol. c. 39. ^c Tertull. in Scorp. c. 1. ^d Tertull. de idol. c. 11. ^e Tertull. ad uxor. li. 2. c. 3. ^f Tertull. adu. her. cap. 31. ^g Tert. adu. Marc. lib. 4. c. 24. ^h Tertull. de Monog. c. 15. ⁱ Tertull. de pudicit. c. 64. ^j Ibid. c. 15. ^k Cypr. epist. 38. not. 10. ^l Cypr. epist. 62.

Exemplo igitur Apostoli, & Domini auctoritate, qui non tantum soluendi, sed & ligandi suis traditi potestatem, in Ecclesia Catholica vsus excommunicandi receptus, & frequenter, cum visum est opus, adhibitus, hæcenus perseuerat: vt grauiorum peccatorum rei, sicut olim de Paradiso Adam, sic modò isti (ait Hieronymus^d) de Ecclesia eiiciantur. Idcirco Tertullianus eandem animaduersionem modò nominat diuinam censuram, de qua ait: Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina: nam & iudicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu: summumque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à communione orationis & conuentus & omnis sancti commercij reletur.] modò anathema nominat, vt cum dicit^f: Ibidem Scorpio pro solea anathema inlidito, & relinquit in suo sopore morientem.] modò verò aliis verbis circumscribit, vt cum ait, ^g lanistam arcendum ab Ecclesia, vel stupri^h reos arcendos ab omni communione fraternitatis: item relegareⁱ in perpetuum diffidium, communicatione^k interdicere, prohibere ne in Ecclesiam recipiatur, communicatione^l depellere, itemque submouere^m à limine & omni tecto Ecclesie, dare extra Ecclesiam, sacramento benedictionis exauctorare. Sic & ab excommunicatione absolutionem appellatⁿ largiri postliminium Ecclesiasticæ pacis, ad Ecclesiam reuocare, & Ecclesiæ incorporare: quæ omnia loca Pamelius, de sacris litteris optimè meritis, diligenter obseruat. Cyprianus (quod idem sæpè^o notat) eandem censuram modò absentionem nominat, modò aliis periphrasibus circumscribit: vt, arcere à communione, non communicare, vel à communicatione cohibere, excludere vel eiicere ab Ecclesia, abstinere à communicatione, depellere, cõdemnare, & aliis similibus: vt ad Pomponium scribens, excommunicationem gladium spirituale appellat, cum ait^p: Spirituali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiiciuntur.]

XV.

^a Cyprian. de orat. Dom. COMMVNICATIO ET EXCOMMUNICATIO.

Quòd verò præ ceteris aliis nominibus eadem Ecclesiastica censura frequentiori vsu excommunicatio dici soleat, ex eo accidisse videtur, quòd qui ea percellerentur sententia, à communicatione Christi corporis potissimum arcerentur. Vnde^a Cyprianus: Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus: intercedente aliquo grauiore delicto, dum abstenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur, à Christi corpore separamur.] & paulo post: Vt manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt, & Eucharistiam iure communicationis accipiunt: ita contra timendum est, & orandum, ne dum quis abstentus separatur à Christi corpore, procul remaneat à salute, comminante ipso, & dicente: Nisi ederitis carnem Filij hominis, &c.] Sed & ea de causa, quòd iidem etiam à Fidelium arcerentur communicationis consortio, propriè eadem censura excommunicatio est appellata, quo nomine frequenter vitur Augustinus, vt cum ait: Nisi essent graua delicta, vt etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus^s: Congregatis vobis & meo spiritu tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis, &c.]

^r Aug. de fid. & opor. c. 26.

^s 1. Cor. 5.

Cur

A Cur autem satanæ tradi dicatur qui ab Ecclesia eiicitur, hæc Hilarius^a: Omnis enim in quo peccati voluntas est, Deo vacuus est; & vbi Deus non est, illic diaboli locus est; qui insidians atque obsidens, vbi adeundi opportunitatem habuerit, tamquam vacuum domum occupat, quæ ei, Deo iam discedente, sit tradita.] & inferius: Qui enim ab Ecclesiæ corpore respuuntur, quæ Christi est corpus, tamquàm peregrini & alieni à Dei corpore, dominatu diaboli traduntur.] hæc Hilarius. Et Hieronymus^b in eadem sententiam: In veteri lege quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio ceruice subiecta, contemptum expiabat cruore: nunc verò inobediens spirituali mucrone truncatur, aut eiectus de Ecclesia rabido dæmonum ore discerpitur.] idem alibi eandem censuram virgam ferream appellans ait: Miror sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbyter dicitur, acquiescere furori eius, & non virga Apostolica, virgaque ferrea confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.]

XVI. ^a Hilar. in ysaïam. 118. TRADITVR SATANAE EXCOMMVNICATVS. ^b Hier. ep. 1.

Gregorius Nyssenus in ea oratione quam habuit aduersus eos qui agrè ferunt reprehensiones: Si, inquit, segregatione à nobis clausæ sunt portæ Ecclesiæ, blasphemis & maledictis infectamur.] & post alia multa de contumacia & damno talia patientiam, hæc addit: Si haberes oculos apud animæ essentiam, ostendissem tibi segregationis figuram & habitum condemnati, cuius collum premitur grauissimis vinculis, & nullum habet membrum liberum aut solutum. Et vitam intra huius vitæ terminos circumscriberetur supplicium. Nunc autem si quid humanitus contigerit, & mors repente tamquam fur nocte aduenerit, scias tibi, quæ illic sunt, esse clausa. Sunt diligentes & non ludentes ianitores regni. Vident animam ferentem signa segregationis, non secus atque quempiam, qui fordida & impexa coma arguit carcerem: eamque eiiciunt à via quæ tendit ad ea quæ sunt bona & pulchra; nec concedunt vt videat ordines iustorum & angelicam lætitiã. Misera autem tunc sæpè conquerens de suo malo consilio, flensque, lugens, & eiulans, perpetuo erit in tetro & mœsto loco abiecta, tamquam in angulo, & numquam desinet, & nullam admittet consolationem, luctum extendens in æternum.] & paulo post: Ne Episcopalis arrogantia existimes esse segregationem: lex est patria, vetus est regula Ecclesiæ, quæ cõpit à lege, & fuit confirmata in gratia. Considera sanctum Paulum in reos emittentem sententias segregationis, & iuuenem Corinthium eo curantem medicamento, qui satanicè noueræ infano erat captus amore.] hæc ipse.

XVII. MALA QUAE PATI COGITVR EXCOMMVNICATVS.

D Enimverò quàm proficua & utilis hæc posita sit censura in Ecclesia^d, Origenes, qui claruit (vt aliàs diximus) temporibus Seueri vsque ad Gallum & Volusianum, hæc ait: Peccauit quispiam, & post peccatum postulat communionem: si ei conceditur quod rogat, in incommodum omnium venia procedit, & laxatis frenis, sceleribus panditur via: sin verò cum rationabili deliberatione, non vt misericors, nec rursus vt crudelis iudex, sed & quasi vni prouidens, & de omnium salute pertractans, considerauerit populi damnum in vnus venia, haud dubium est quin faciat eiicere vnum de Ecclesia, vt multos saluet incolumes. Age nunc considera mihi & medicum, si cessauerit à sectione eius vulneris quod secandum est, si non viderit id quod indiget cauterio, videlicet propter dolores qui ex talibus remedijs consequuntur; quomodo crescat infirmitas, & in deterius vetus humor exuberet. Si verò (vt ita dicam) temerarius ad vulnus sector accesserit, & inusserit plagam; curat eum qui secatur & vitur: quia paululum seueritatis absumpsit, licet visus fuerit ægrotanti ad horam non misereri. Ita & Deus, &c.] plura enim in eadem sententiam, sicut & alij complures Ecclesiastici tractatores.

XVIII. ^a Orig. in ser. hom. 9. V T I L I S ANIMADVERSIO.

^b Greg. Naz. in orat. de moder. in disp. seruand.

E Hi etiam grauissimum omnium eiusmodi censuræ pondus considerantes, nonnisi ex grauissima causa eam esse adhibendam tradiderunt, vt inter alios Gregorius Nazianzenus^e atque Chrysostomus^f, qui non sic quidem abstinendum dixerunt ab eadem in meritis infligenda poena, sed omnia primùm experienda esse remedia, quàm membrum sectione à ceteris diuellatur. Nam & ipse Gregorius^g inuehitur in eos qui omnibus indistinctè Ecclesiæ aperiunt portas, & passim proiciunt absque delectu margaritas ante porcos. Et Chrysostomus^h hæc de seipso: Nos quidem ad soluendum dumtaxat vti potestate vellemus, quinimò nec huius necessitatem vellemus habere; nullum enim volumus apud nos esse captiuum: non ita miseri sumus & ærumnosi, licet valdè

XIX. HAVD TEMERE INFLIGENDA EXCOMMVNICATIO. ⁱ Chrys. hom. de anath. ^j Greg. Naz. Apol. 1. ^k Chrysost. ad pop. Antioch. hom. 70.

simus viles. Si verò coacti fuerimus, ignoscite. Non enim sponte, vel volentes, sed plus vobis dolentes ligatis iniicimus vincula. Si quis autem hæc contemnat, iudicij tempus aderit, quod eum doceat: reliquum autem nolo dicere, ne mentem vestram consternem. Nam nos quidem primum ne trahamur in necessitatem opramus: quòd si venerimus, nostrum implemus officium, vincula iniicimus, &c.] hæc Chrysostomus: quæ autem subduriuscula ab eo dicta videntur ea Homilia, cuius est titulus, De non infligendo anathemate; quoniam ex rei gestæ occasione verborum sensus accipiendus est, consule quæ dicta sunt à nobis suo loco quarto Annalium tomo. Id etiam Ambrosius^a, dum ait: Cum dolore amputatur etiam quæ putruit pars corporis, & diu tractatur si potest sanari medicamentis: si non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare infirmos, serpentina auferre, vlcera adurere aliqua, non abscindere, postremò quòd sanari non potest, cum dolore abscindere. Vnde pulcherrimum illud præceptum magis eminet, ut cogitemus non quæ nostra sunt, sed quæ aliorum.] hæc Ambrosius, ex quo, sicut etiam ex ceteris Patribus, in eandem sententiam multa alia dicta afferri huc à nobis possent, quæ vt superflua omittimus.

^a Ambros. offic. lib. 2. c. 27.

XX. ^b 1. Tim. 3. ^c Orig. in Lect. hom. 14.

IN EPISCOPOS PERCVSSORES. ^d Hieron. in Eccl. cap. 34. ^e Hieron. in Eccl. cap. 17.

^f Hieron. in Iere. cap. 29.

^g Greg. hom. 26. in Euang.

XXI.

^h 2. Cor. 3.

EXCOMMUNICATIO IN QUOS INFLIGI SOLEAT.

ⁱ Aug. ep. 54.

Sed quid tunc fiet, si Episcopi non vt decet pastores se gerunt, sed (quod reprehendit Apostolus^b) percussores se exhibent? De his hæc Origenes^c: Interdum fit, vt aliqui non recto iudicio eorum qui præsumunt, Ecclesia pellantur, & foras mittantur. Sed si aperte ante non exiit, hoc est, si non egit vt mereretur exire, nihil læditur ab eo, quòd non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus: & ita fit interdum, vt ille qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus retineri videtur.] hæc ipse. Queritur de his Hieronymus^d sic dicens: Superbia maiorum, & præpositorum iniquitate frequenter pelluntur ab Ecclesia, vt dispergantur à Domino, quos ipse saluauit.] Verùm quid alibi? Non debemus ergo, inquit, si forsitan ob aliquod peccatum de congregatione fratrum & de domo Dei eiicimur, reluctari, sed æquo animo latam in nos ferre sententiam, & dicere cum Propheta: Iram Domini sustinebo, quoniam peccaui ei, donec iustificet causam meam.] ac rursus, vt suæ salutis, qui excommunicatus est, sollicitus esse debeat, quòd ad Ecclesiam reuocetur, admonens ait^e: Desperare non debet, nec se otio & desidia tradere; sed bonis operibus nitens, mille viis ad Ecclesiam reuerti, satagere debet.] Et Gregorius^f: Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, vt sub magno moderamine pastores Ecclesiæ vel soluere studeant, vel ligare. Sed vtrum iuste, an iniuste obliget pastor; pastoris tamen sententia gregi timenda est; ne is qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absolueret indilicetè timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste, nec pastoris sui iudicium temerè reprehendat, ne et si iniuste ligatus est, ex ipsa tumida reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat.] hucusque Gregorius. atque de his satis.

At verò non ignorandum est, Ecclesiam non nisi in publicè peccantem, vel quem admonitionibus præcedentibus senserit contumacem, consuetudine eiusmodi pœnam infligere, secundùm quod Paulus admonuit, dicens^h: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] Vnde & S. Gregorius ad Natalem Episcopum Salonitanum: De excommunicationis articulo, quæ tamen interposita conditione gradus secundò vel tertid iam (vt ita dicam) ex necessitate subiuncta est, beatitudo vestra immeritò queritur, cum Paulus Apostolus dicat: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] Cum igitur quedam pertinacia hominem implicauerit, quacumque ex causa illa præcesserit, siue ex fide, quæ omnium maxima iudicatur, siue ex bonis temporalibus, quæ censetur omnium minima, eiusdem seueritate censura potest iure percelli. Vnde S. Augustinus de his qui possident aliena bona, hæc aitⁱ, scribens ad Macedonium: Nolentes autem reddere, quos nouimus & malè abstulisse, & vnde reddant habent, arguimus, increpamus, & detestamur, quosdam clam, quosdam palam, sicut diuersitas personarum diuersam videtur posse recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad maiorem insaniam concitari: aliquando etiam, si res magis curanda non impedit, sancti altaris communionem priuamus.] hæc Augustinus. Quibus autem verbis excommunicationis sententia antiquitus proferri soleret, ex scripto paulo inferius recitabimus, cum agemus de iudiciali potestate Episcopis concessa. Per multa his addenda essent: sed quæ diximus, ad Ec-

A

B

C

D

E

A ad Ecclesiasticas traditiones (prout nostri muneris est) insinuandas, ac confirmandas, satis roboris habere videntur.

Id tamen nos addere non omittimus, fuisse (vt nunc est) apud maiores Ecclesiasticam illam censuram in obseruatione, quæ dicitur degradatio, seu exauctoratio, vel depositio, cum Ecclesiæ minister ob aliquod facinus perpetratum, ex officio & ordine deicitur, in quem fuerat sublimatus. Est eius rei exemplum apud Tertullianum^a de presbytero Africano, qui ob eam causam, quòd scititias quasdam Periodos Pauli & Theclæ confinxerat, sacerdotio priuatus, loco decidit. S. Cyprianus^b etiam scribens ad Rogatianum de diacono superbo ac contumaci, hoc ipsum monens, sic ait: Fungaris circa eum potestate honoris tui, vt cum vel deponas, vel abstineas.] Denique ipsa degradationis voce etiam vitur Augustinus^c. Erat & in vsu ea censura, quæ suspensio dicebatur, cum clericus ne in ordine sibi collato ministraret, ab Episcopo vetaretur. Vfus est ea Cyprianus^d in suos presbyteros, qui lapsos, nondum peracta pœnitentia, suscepissent. meminit & eiusdem Augustinus^e ex Concilio Africano: quam & ipse exercuit^f in presbyterum castitatis & temperantiæ transgressorem. Animaduersio etiam illa vsu frequens erat, vt delinquentis clerici nomen deleteretur ab Ecclesiæ tabulis; vel saltem cum vehementialicuius facinoris suspensio laboraret, nomen eius supprimeretur, nec sicut ceterorum publicè recitaretur. Vtriusque censuræ meminit idem Augustinus^g, & ante ipsum Cyprianus^h. Sunt & alia pœnæ Ecclesiasticæ, quæ tum in Canonibus qui dicuntur Apostolorum, tum etiam in Conciliorum decretis habentur expressæ. Sed de his satis. iam ad eam, de qua susceptus est sermo, Pauli epistolam redeamus.

XXII. DEGRADATIO, SVSPENSIO. ^a Tertull. de Bapt. c. 17. ^b Cyprian. epist. 65.

^c Aug. epist. 235. ad Quintian. ^d Cyprian. epist. 10. ^e Aug. epist. 137. ^f Aug. epist. 236.

^g Aug. epist. 136. & 137. ^h Cyprian. epist. 10. & 66.

Cum itaque incestuosum hominem excommunicationis pœna percussisset, ac admonisset ceteros ab eodem seiungi, nec se illi commiscere; & vt eadem magis inculcarer, iterùm repetiisset, sic dicens: Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis] & paulo post: Nunc autem scripsi vobis, non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator] subiit in aliquorum mentem, fuisse ab Apostolo aliam adhuc ante hanc ad eosdem Corinthios datam epistolam. Sed verior probatur Ioannis Chrysostomiⁱ & aliorum sententia, vt ea Pauli verba ad ea potius quæ proximè dixerat, referantur, quam ad aliam aliquam, cuius nulla est memoria, scriptam epistolam inducantur.

XXIII.

ⁱ Chrys. in 1. ad Cor. c. 5. Theodoret. in idem Galij.

XXIV.

Dum verò Paulus Apostolus eadem epistola non tantùm quæ dicta sunt, sed & cetera quæ in Corinthiorum Ecclesia essent collapsa, restituit; miro quodam Dei consilio ac prouidentia, quid in vnaquaque Ecclesia in posterum esset agendum, edocuit. Maximi quidem ponderis erat in Ecclesia iudicij tribunal erigere, quo tamen potius caudere posse optasset. Nam si omnes Christi fideles ex æquo, qua semel imbuti essent, Evangelicam pietatem excoluissent; nullum profus ad lites dirimendas opus fuisset iudicium constituere. sed quòd essent nonnulli rerum temporalium cupidi, non tantùm sua auide possidentes, verùm etiam in aliena procaciter inhiantes; opus fuit Apostolum his consulere, & quæ ad optimum Christianæ reipublicæ statum pertinent, ordinare. Ad eos igitur scribens, ac in primis redarguens ait^k: Audet aliquis vestrum, habens negotium aduersus alterum, iudicari apud iniquos, & non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituere ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? sed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habeatis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?] hæc Paulus.

DE IUDICIO ECCLESIASTICO.

^k 1. Cor. 6.

Quod verò ad antiquum eius rei vsus in Ecclesia seruari solitum pertinet, hæc leguntur apud Clementem^l: Præclara Christiani laus est, cum nullo habere negotium. Quòd si ex aliqua vexatione & tentatione lis alicui oritur, curet vt ea transigatur, etiam si detrimentum pati debeat: nec ad Ethnicum iudicium accedat, sed nec patiamundanos magistratus de nobis ius dicere: nam per illos diabolus seruos Dei vexat, & nobis notam inurit, quasi non habeamus nos vnum sapientem, qui possit inter fratres ius administrare, & controuersias componere. Non cognoscant ergo Gentes controuersias.] & post multa: Iudicia vestra fiant in secunda sabbati, vt si qua controuersia

XXV. ^l Cle. Const. lib. 2. c. 49. 50. 51. IUDICIUM ECCLESIASTICVM QVALE.

trouersia ex sententia vestra oriatur, vsque ad sabbatum libera sit vobis facultas, qua possitis controuersiam illam componere, & pacem conciliare inter eos qui litigant. Adfint autem iudicio diaconi & presbyteri, integre iudicaturi, veluti Dei homines cum iustitia. Cum vtraque persona venerit, prout lex iubet, ambo qui litigant, statuatur in medio tribunali: iisque auditis, sancte iudicium pronuntiate, studentes ante sententiam Episcopi eos conciliare, ne exeat supra terram iudicium in peccatorem.] habet hæc Clemens & alia^a plura de iudicio Ecclesiastico exercendo ex Constitutionibus Apostolorum, quas Epiphanius^b aliquando citat, vt non sit dubium, illum commentarium antiquissimum esse.

^a *Cle. eod. lib. 6. 52. 53. 54. 55. 56. 57.*
^b *Epiph. har. 45. & 70.*

XXVI.
^c *Theod. in 1. ad Corin. 6.*

QUIS PRÆFICIENDVS IVDICIO ECCLESIASTICO.
^d *Chrys. in 1. ad Corin. 6. homil. 16.*

Ex his dictis igitur liquet, mentem fuisse Pauli, non quemlibet ex Christianis infimi ordinis iudicio præficere, sed sapientem. Vnde etiam Theodoretus hæc ait^c: Qui est (inquit Paulus) omnium abiectissimus & Ecclesiæ minimus, est præstantior iis, qui apud illos intelligentes & doctissimi existimantur. Neque enim iubet eos iudicare, qui sunt in Ecclesia abiectissimi: & hoc significant ea quæ sequuntur: Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens, qui possit iudicare inter fratrem suum?] At non quemlibet ex sapientibus, sed & sacerdotem iudicio præficiendū esse ex sententia Pauli, secundum ea etiam quæ recitauimus ex Clemente, Ioannes Chryostomus^d affirmat, dum ait: Cum hyperbole & exuperatione nos volens docere, quod quidquid sit, non oporteat externis dare, mota quæ videbatur esse obiectione, ante eam soluit. Nam quod dicit, est huiusmodi: Fortasse dicit quispiam, nullum esse inter vos sapientem, neque qui ad discernendum & iudicandum sit idoneus. Et quid tum? Nam etsi nullus, inquit, sit sapiens, vos minimis permittite.] & post pauca: Est enim admodum turpe, si ne fratribus quidem sacerdos possit esse auctor reconciliationis, sed necesse sit recurrere ad externos. Quamobrem dicens: Contempribiles qui sunt: non hoc dicit præcipue, quod oporteat eos qui sunt abiecti, constituere; sed eos tangens: nam quod eos iis qui possunt discernere ac diiudicare, permittere oporteat, significauit, dicens: Sic nec est inter vos sapiens quisquam.]

XXVII.
EPISCOPI IVDICES IN ECCLESIA.
^e *Aug. de oper. monach. c. 29.*

Augustinus etiam in libro quem scripsit de Opere monachorum, Episcopis eiusmodi iniunctum esse iudicium testatur, cum ait^e: Testem inuoco super animam meam, quoniam malle per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum & orandum, quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis secularibus vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcidendis. Quibus nos molestiis idem afflixit Apostolus, non vtique suo, sed eius qui in eo loquebatur, arbitrio: quas tamen ipsum perpeffum fuisse, non legitur: aliter enim se habebat Apostolatus eius discursus. Nec dixit: Sacularia igitur iudicia si habueritis, ad nos deferre, aut nos constituite ad iudicandum: sed eos qui contempribiles sunt in Ecclesia, hos, inquit, collocate. Ad reuerentiam vobis dico. Sic non est inter vos quisquam sapiens, qui possit inter fratrem suum iudicare, sed frater cum fratre iudicatur, & hoc apud infideles. Sapietes ergo, qui in locis consistebant, fideles & sanctos, non qui hæc atque illac propter Euangelium discurrebant, talium negotiorum examinatores esse voluit. Vnde numquam de illo scriptum est, quod aliquando talibus vacauerit, à quibus nos excusare non possumus, etiam si contempribiles nos simus: quia & hos collocari voluit, si sapientes defuissent, potius quam negotia Christianorum deferrentur ad forum. Quem tamen laborem non sine consolatione Domini suscipimus pro spe vitæ æternæ, vt fructum seramus cum tollerantia.] hæc Augustinus.

XXVIII.

^f *Apud Amb. in 1. ad Cor. 6.*

EPISAL. 109.
REGNUM CVM SACERDOTIO.
^g *Heb. 6. 7.*

Sed quod nulla à Paulo de Episcopo mentio habeatur, cum (vt vidimus) ex ipsius mente in Ecclesia Episcopi eiusmodi officium exercerent, ea apud Ambrosium atque omnino vera affertur ratio^f: Ided fratrem iudicem eligendum esse dicit, quia ad huc rector in Ecclesia illorum non erat ordinatus.] Ceterum eiusmodi iudicariam potestatem in Ecclesia Dei collatam Episcopis, non tantum ex dicta (vt vidimus) institutione Apostolica prouenisse, sed ab ipso Domino Iesu Christo duxisse principium, & accepisse auctoritatem, certum est. Christi enim sacerdotium^g fore secundum ordinem Melchisedech, qui simul Rex fuit atq; sacerdos, David olim præcinerat, & Paulus^h est dilucidius interpretatus: vt sicut ille dictus est Rex iustitiæ, itemque Rex pacis, & ab Abraham decimas accepit, cui & benedixit, ita Christus, cuius est nomen à regno, tam hic in Ecclesia,

Asia, omnia sibi subiiciens, quam in celo esset perpetuo regnaturus. Sanè quidem^a Davidi pollicitus est olim Deus, ex eius semine Regem perpetuo regnaturum. Sed & longè antea hoc ipsum præuiderat Iacob^b, non defuturum scilicet sceptrum de Iuda, & ducem de femore eius, donec veniret cui repositum esset, nempe Christus, vt omnes interpretantur. Sed quale regnum? num tantummodò Iudæorum? quin & omnium Gentium, vt scriptum est^c: Dabo tibi Gentes hereditatem tuam.] An fortasse nomine tenus? immodò vt regat eas in virga ferrea, vt cum opus fuerit, tamquam vas figuli confringar eas.] Aut verò illi tantummodò: sed & posteris: quod ipse liberaliter profitetur, sic dicens^d: Qui uiderit, & custodierit vsque ad finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à Patre meo.] hæc Angelo, nempe Episcopo Ecclesiæ Thyatiræ, nec illi soli, sed & omnibus, qui de impietate victoriam obtinentes, intelligentes se esse Episcopos, promissionem factam Episcopo consequerentur, eandemque acciperent virgam, de qua alibi dictum est^e: Virga directionis, virga regni tui.] Duplex quippe est eius virgæ vsus, alter nimirum ad vltiscendum (vt ait Apostolus^f) omnem inobedientiam, quam idem minatur in hac ipsa epistola, dicens^g: Quid vultis? in virga veniam ad vos?] alter verò ad docendum, vt cum subdit: An in charitate & spiritu mansuetudinis?]

De his sanctus Augustinus^h hæc in eadem sententiam: In Christo habet Ecclesia hanc potestatem: sicut dixit Apostolus ad Romanosⁱ, cum illo nobis omnia donata fuisset. Sic virgam ferream dixit Ioannes propter iustitiam & propter rigorem: cum virga corrigantur boni, mali verò confringantur.] sicque eadem lupos arceat, & oues dirigit: vt meritò dici possit: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt, cum videlicet omnia ad ædificationem Ecclesiæ conferant. Cum igitur Christus Rex atque sacerdos omne iudicium à Patre acceperit, plenissimam nimirum iudicariam potestatem; eandem simul cum sacerdotio iungens, instituit (secundum quod Petrus ait^l) regale in Ecclesia sacerdotium: quippe qui omnem, quam à Patre potestatem accepit; transfudit in suos: quod ipse sic testatus est, dicens^m: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos] atque addens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.] Dans eis quæ Dei solius esse videntur (nam nemo potest peccata dimittere, nisi solus Deus) quæ hominum sunt, nimirum homines iudicare, quomodo putandus eisdem non concessisse? At nec quod dixit: Regnum meum non est de hoc mundo] Regem se esse negauit. Nam & aliàs interrogatusⁿ: Rex es tu?] non negauit, sed dixit: Tu dicis, quia Rex sum.] Nec redarguit Nathanaëlem eruditissimum virum sibi dicentem^o: Tu es filius Dei: tu es Rex Israël.] Nec obiurgauit, immodò & defendit turbam clamantem, & dicentem^p: Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israël.]

Hanc igitur regiam dignitatem vnà cum sacerdotio ad posteros in Ecclesia Dominum transmisisse, Epiphanius^q eruditè his verbis testatur: Rex alienigena Herodes aduenit, & non amplius successores David diadema imponebant, translapfa regia sede in Christo ad Ecclesiam. Et à domo quidem carnali Iuda & Israël, regia dignitas translata est: firmiter autem sedet thronus in sancta Dei Ecclesia in æternum, ex duplici origine dignitatem habens, regia, ac sacerdotali. Et regiam quidem à Domino nostro Iesu Christo, iuxta duos modos; & quia est ex semine David Regis secundum carnem; & quia est Rex maior à sæculo secundum deitatem. Sacerdotalem verò, quia ipse est Pontifex, & Pontificum præfectus.] & paulo inferius: Sacerdos itaque est (velut dixi) Dominus noster in æternum secundum ordinem Melchisedech, simulque Rex iuxta ordinem ex supernis, vt transferat sacerdotium simul cum lege. Ex semine verò David, propter Mariam, sedens in throno in æternum, & regni eius non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotij, tum regni. Nam regnum ipsius non est de terra, veluti dixit in Euangelio ad Pontium Pilatum: Regnum meum non est de hoc mundo. Nam cum Christus omnia impleat per ænigmata, argumenta de ipso proposita ad aliquam vsque mensuram peruenerunt. Non enim venit vt regni progressum acciperet, qui semper regnat: largitus est autem sub se constitutis regnum, vt ne diceretur à paruis ad maiora procedere. Manet enim thronus ipsius, & regni eius non erit finis, & sedet super thronum David, ita vt regnum David vnà cum pontificatu transfulerit, ac largitus sit seruis suis, hoc est, Pontificibus Catholicæ Ecclesiæ.] hæc Epiphanius. Sic itaque sacerdotium

^a *Psalm. 88.*

^b *Gen. 49.*

^c *Psalm. 2.*

^d *Apocal. 2.*

^e *Psalm. 44.*

^f *1. Cor. 10.*

^g *1. Cor. 4.*

^h *Aug. bo. 2.*

ⁱ *Apocal. 19. 8.*

^j *Joan. 5.*

^k *CHRISTVS TRANSMISIT IN SVOS REGIAM POTESTATEM.*

^l *1. Petr. 2.*

^m *Joan. 20.*

ⁿ *Joan. 18.*

^o *Joan. 1.*

^p *Joan. 12.*

^q *Epiph. har. 29.*

^r *REGNUM CVM SACERDOTIO TRANSLATVM.*

dotium atque regnum à Christo translatum est in Ecclesiam, in Apostolos primum, ac A
deinde in eorum successores, ut olim prædixerat David^a, sic canens: Pro patribus tuis
nati sunt tibi filij: constituit eos principes super omnem terram.] Per filios tum Apo-
stolos tum Episcopos intelligendos esse, tam Latini^b quam Græci interpretes exposue-
runt. Quod si regnum Christi ad hos translatum est, utique & cum eo iudicandi po-
testas; quandoquidem (ut scriptum est^c) Honor Regis iudicium diligit.] quod facilius
probat ex eo quod de regno Christi dixit Psalmista^d: Illic sederunt sedes in iudicio, se-
des super domum David.]

XXXI. Verum non sic quidem regale est sacerdotium institutum à Christo, ac iudiciaria
potestas sacerdotibus collata, ut politicum regnum voluerit esse sublatum. Nam &
idem ipse Christus, quæ sunt Cæsaris Cæsari^e, & Paulus^f Principibus vectigal & tri-
butum esse reddendum admonuit; Titumque^g docuit, ut suadeat Christianis subditos
esse Principibus & potestatibus; quod & Petrus^h præcepit, cum dicit: Subditi esto-
te omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Regi, quasi præcellenti: siue ducibus,
tamquam ab eo missis.] & paulo post: Deum timete, Regem honorificate.] Item
& Ignatiusⁱ, qui vixit temporibus Apostolorum, ad Smyrneses scribens, post Deum
& Episcopum, tertio loco Regem esse habendum declarat, sic dicens: Honora Deum, ut
omnium auctorem & Dominum: Episcopum, ut Principem sacerdotum, imaginem
Dei ferentem, Dei quidem propter principatum, Christi vero propter sacerdotium.
Honorare oportet & Regem: nec enim Rege quisquam præstantior, aut quisquam
similis ei in rebus omnibus creatis. Nec Episcopo quidquam maius in Ecclesia, qui Deo
consecratus est pro totius mundi salute. Nec inter Principes quisquam similis Regi, qui
in pace & optimis legibus subditos moderatur.] At verò lógè præstare Christi sacerdotes
Regibus atque Principibus, argumento quo utitur, planè significat, dicens: Si enim iure
censebitur pœna dignus, qui aduersus Regem insurgit, ut qui violenter bonas legum consti-
tutiones: quanto putatis grauiori subiacebit supplicio, qui sine Episcopo quid volet agere,
concordiam rumpens, & decentem ordinem confundens? Sacerdotium enim est om-
nium bonorum, quæ sunt in hominibus, apex.] ac demum quo gradu in Ecclesia habendi
sint singuli personarum ordines, mox subdit, dicens: Omnia igitur vestra decenti ordi-
ne perficiantur in Christo. Laici diaconis subiiciantur; diaconi presbyteris, presbyteri
Episcopo, Episcopus Christo, ut ipse Patri.] hucusque Ignatius. Cum igitur Rex, quan-
tumlibet Christianus, non nisi inter laicos adnumerandus sit, factis ministris minorem ge-
rere ordinem, certum est. Nouit hoc ipsum Chrysostomus^k, qui diaconos altaris mini-
stros allocutus, hæc ait: Si dux igitur quispiam, si Consul ipse, si qui diademate ornatur
indignè adeat, cohibe ac coërce: maiorem tu illo habes potestatem.] Docuit hoc idem &
Martinus exemplo, sed in presbytero, facturus hoc ipsum si adfuisset diaconus sine pre-
sbytero: Nam à Maximo Imperatore mensa exceptus, ad medium ferè conuiuij (inquit
Seuerus^l) ut moris est, pateram Regi minister obtulit: ille sancto admodum Episcopo po-
tius dari iubet, expectas, atque ambiens ut ab illius dextera poculum fumeret. Sed Marti-
nus ubi bibit, pateram presbytero suo tradidit, nullum scilicet existimans digniorem qui
post se biberet: nec integrum sibi fore, si aut Regem ipsum, aut eos qui à Rege erant
proximi, presbytero prætulisset.] hæc Seuerus.

Sic itaque, cum quæ à Deo sunt, ordinata sint; politicum principatum sacerdotali
esse subiectum, nulla potest esse dubitatio: nam sicut anima præstat corpori, resque di-
uinæ humanis, sic istum illi præcellere est necesse. Vnde Gregorius Nazianzenus^m hæc
pro concione: An me liberè loquentem æquo animo feretis? nam vos quoque pote-
stati meæ meisque subselliis lex Christi subiicit. Imperium enim nos ipsi quoque geri-
mus, addo etiam præstantius & perfectius: nisi verò æquum est spiritum carnis fascibus
submittere, & cælestia terrenis cedere. Sed non dubito quin hanc dicendi libertatem in
optimam partem accepturus sis, utpote sacri mei gregis ouis sacra, magnique pastoris
alumna.] Et Ambrosiusⁿ: Honor, inquit, & sublimitas Episcopalis nullis poterit
comparationibus adæquari: si Regum fulgori compares, & Principum diademati,
longè erit inferius, quasi plumbi metallum ad auti fulgorem compares: quippe cum
videas Regum colla ac Principum submitti genibus sacerdotum, exofcularis eorum
dextris, orationibus eorum se credunt communiri.] Chrysostomus^o hæc item in eam-
dem sententiam: Alij sunt termini regni, alij sacerdotij: sed hoc illo maius est; neque
enim

XXXII. SACERDOTIUM APUD OMNES GENTES QUANTALÆ AESTIMATIONIS.

^aPsalm. 44. ^bAug. in Ps. 44. Hier. cod. ^cPsalm. Theodo. ^dPsalm. 94. ^ePsalm. 121. ^fMat. 12. ^gRom. 13. ^h1. Petr. 2. ⁱIgnat. epist. 10. ^kChrysost. in Mat. ho. 33. ^lSeuerus in vita S. Martini. c. 23. ^mGreg. Naz. orat. ad conc. Nazianz. ⁿAmbros. de dig. sacerdot. cap. 2. ^oChrysost. in verb. istis hom. 4. c. 5.

A enim ex gemmis & auro æstimari debet. Ille, quæ sunt in terris, fortitus est: sacerdo-
tij ius à supernis descendit. Regi, quæ hic, commissa sunt, mihi cælestia: Regi corpo-
ra commissa sunt, sacerdotianimæ. maior hic principatus: propterea Rex caput sub-
mittit manui sacerdotis.] ac rursus: Expende modum potestatis utriusque tradita, &
videbis sacerdotem multo sublimiùs Rege sedentem. Admirandus videtur thronus re-
gius, sed rerum terrenarum administrationem fortitus est: Sacerdotis thronus in cælis
collocatus, de cælestibus negotiis habet pronuntiandi auctoritatem; cum sacerdotium
à supernis descendat, eiusque vinculum animam contingat, atque ad cælos vsque perua-
dat.] hæc ille. Plura alia essent in hanc sententiam ex aliis Patribus adducenda, sed parci-
mus, breuitatis causa.

Ad hæc namque ipsa respicit quod dicebat Apostolus^a: Arma nostra non sunt car-
nalialia, sed Deo potentia] nimirum longè illis præstantiora ad faciendam vindictam
(quod habet Psalmus^b) in nationibus, & increpationes in populis: ad alligandos Re-
ges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis iudi-
cium conscriptum.] Tales enim compedes (inquit Augustinus^c) consolidat vobis Epi-
scopi manus.] sed tum quidem, cum illi quoquo modo in Deum insurgunt, & à recta
viuendi ratione, & Christiana disciplina desciscunt. Sic videmus Fabianum Papam in
Philippum Imperatorem, Ambrosium in Theodosium, Symmachum in Anastasium,
& alios innumeros sacerdotes in alios Principes vigore sacerdotali fortiter aequè ac lau-
dabiliter insurgentes, factas ab iis Deo iniurias vindicasse, atque seuerè admodum offen-
sam disciplinam Ecclesiasticam vltos esse: sed id tamen non nisi necessitate quadam atri-
ctos, omne remedium priùs experientes, quàm gladium Apostolicæ auctoritatis exere-
rent: memores nimirum à Domino^d dictum esse: Reges Gentium dominantur eorum,
vos autem non sic.] & à Petro^e: Non dominantes in clero (quod Græcè habet *κυριευ-
ουσαυτε*, sicut & apud Matthæum iure vertit interpretes *κυριευουσαυτε*, quod est vio-
lenter dominari) nec factum præferentes, ac superbe insultantes, sed humilibus consen-
tientes, ac cum Apostolo^f dicentes: Non possumus aliquid aduersus veritatem; sed pro
veritate.] & illud^g: Nos seruos vestros per Iesum.] quippe qui hæc omnia faciant,
ut illorum saluti inferuiant. Sic igitur etsi non abstulit Christus politicum imperium, ut
rem à Deo optimè institutam, subiicit tamen illud spiritualis Ecclesiæ dominio. Nam sic-
ut iure naturæ, eodemque diuino, statutum esse videtur, ut inferiora superioribus subie-
cta pareant, ut magis persequantur, & finem suum feliciter consequantur; ita etiam re-
gnum politicum parere debere Ecclesiasticæ præfecturæ, vel ad hoc saltem, ut à Deo pro-
missum cæleste regnum homines consequantur, certum exploratumque cuique, ni in-
faniat, esse debet.

At verò hæc non tantum apud Christianos firma fixaque diuinæ Scripturæ testimo-
niis, Patrumque omnium stabili consensione esse noscuntur, sed & apud barbaras gentes,
ferosque populos, qui quantumlibet Deum verum ignorassent, ac proinde nec eius cul-
tum, quem deceret, addiscere potuissent; tamen ex quo semel aliquod diuinum numen
(quod innatum est omnibus^h) mente conceperunt, perspecta notaque adeò hæc ipsis
fuerunt, ut perinde ac si omnes vno regerentur imperio, vni que omnes parerent legi,
omnes æquè suis sacerdotibus obedirent, eorumque arbitrio regerentur, etiam in his quæ
ad politicum spectarent imperium, prout exempla quæ subiicimus pauca ex multis, faci-
lè declarabunt. Ecce tibi quod in primis de Æthiopiis Strabo scribitⁱ: Antiquitus
Meroë (quæ est metropolis ciuitas Æthiopiæ regni) summa potestas fuit penes sacerdo-
tes, tantaque auctoritas, ut nonnumquam missio nuntio, mortem Regi imperarent, & ei
alium sufficerent.] De sacerdotibus verò Ægyptiis hæc Ælianus^k: Iudices autem apud
Ægyptios iidem quondam fuerunt, qui & sacerdotes. In his princeps erat sententia ma-
ximus natu, & in omnes statuendi ius habebat.] Magos sacerdotes in Perside olim re-
gnasse, certum est^l: ceterum postea quo honore sint habiti hæc Agathias^m: Nunc verò
Magos huius temporis Persæ honorant, & quam maximè venerantur, ut quorum con-
silio publica omnia & prædictionibus administrantur, seorsumque quid quisque præmij
pro re benè gesta promereatur, quidve supplicij qui flagitium fecerit, præsidendo & cog-
noscendo decernant: nec sanè Persis vel legitimum aliquid fore vel æquum videbitur,
quod Magorum non sit sententia confirmatum.]

Sed & (quod attigimus superius) apud Athenienses in celeberrimo illo omnium
XXXIV.

XXXIV. SACERDOTIUM APUD OMNES GENTES QUANTALÆ AESTIMATIONIS.

^a1. Cor. 10. ^bPsalm. 149. ^cAug. in Psalm. 149. ^dMat. 20. ^e1. Petr. 5. ^f2. Cor. 13. ^g2. Cor. 4. ^hCic. Quest. Tusc. ⁱStrabo Geograph. li. 17. ^kÆlian. Var. hist. lib. 14. ^lC. 34. ^mIsid. in Chron. c. 11. ⁿAgath. hist. lib. 2.

XXXII. SACERDOTIUM APUD OMNES GENTES QUANTALÆ AESTIMATIONIS.

10f. antiq. lib. 14. c. 16. b. c. s. f. comment. de bello Gall. lib. 6. SACERDO TVM POTESTAS APVD OMNES SYMMA.

Cic. lib. 2. de leg.

XXXVI. QUID APVD HEBRAEOS.

Xenoph. lib. 4. de f. ub. & dist. Socrate.

XXXVII. VSVS IVDICIARIE POTESTATIS.

Greg. Nyss. orat. de Greg. Thaumate. vita.

XXXVIII. Aug. conf. lib. 6. c. 3.

ore laudato iudicio, quod dicebatur Ateopagus, sacerdotes itidem iudices erant; sum- mulque omnium sacerdos rogans sententiam singulorum, suffragia colligebat: id ex- pressum habes ex ipsorum decreto, quod recitat Iosephus a historicus. De sacerdotibus item Gallorum (vt paulo ante iam vidimus) qui Druidae dicebantur, haec Caesar b: Magno hi sunt apud eos honore: nam ferè de omnibus controuersis publicis priua- tisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si caedes facta, si de hereditate, si de finibus controuersia est, iidem discernunt, praemium poenasque constituunt.] ac paulo post: Hi certo anni tempore in finibus Carnuti, quae regio totius Galliae habetur media, confident in loco consecrato: huc omnes vndique, qui controuersias habent, conue- niunt, eorumque iudiciis decretisque parent.] At in Romana Republ. omnium celebra- rima, ac optimis legibus ornatissima, quantum fuerit praeter ceteris magistratibus ius Augu- rum, Tullius c ante alios eleganter his verbis declarat: Maximum autem & praestantissi- mum in Republ. ius est Augurum, cum est auctoritati coniunctum. Neque verò hoc, quia sum ipse Augur, ita sentio, sed quia sic existimare nos necesse est. Quid enim maius est, si de iure quaerimus, quam posse à summis imperiis & summis potestatibus comitia tollere, concilia vel instituta dimittere, vel habita rescindere? Quid grauius, quam rem susceptam dirimi, si vnus Augur aliter dixerit: Quid magnificentius, quam posse decerne- re, vt magistratu se abdicent Consules? Quid religiosius, quam cum populo, cum plebe agendi ius aut dare, aut non dare? quid legem, si non iure rogata est, tollere?] haec & alia multa ibi auctor. Suntque de his complura exempla apud Liuium, Dionysium, Dio- nem, & alios, quae recensere non opus est.

Sed quod ius naturae cunctos populos docuit, ac ius gentium ratum habuit, apud He- braos lex diuinitus lata amplius perfectiusque monstrauit; nimirum vt penes sacerdotes summa rerum esset: & licet aliquando Reges habere coeperint, tamen iidem Reges subie- cti erant summo Pontifici, qui suo arbitrio moderabatur magnum illud Concilium se- ptuaginta duorum seniorum, quod Sanedrin dicebatur, cuius (vt superius dictum est) erat officium ac munus, de lege, Rege, atque Propheta iudicare: quam obrem Herodes maior molestè ferens se illi subiici, et si tyrannus esset, tamen non eò meritis peruenit, vt illud abrogare ac penitus antiquare praesumpserit, sed eos qui tunc illius essent colle- gij, amouerit, & alios subrogauerit. Verum haec superius. Si igitur (quod Socrates dicit in Xenophonte d) quod ab omnibus gentibus obseruatum est, id non nisi à Deo sancitum esse, dicendum est: profectò etiam si nulla de his in diuinis Scripturis scripta lex appare- ret, tamen sacerdotum iudiciaria potestas diuino iure concessa, ex dictis iam satis proba- ta atque testata haberetur.

At tandem, vt vnde digressa est, eodem reuertatur oratio: Exercuisse Episcopos, quam Apostolus ad Corinthios scribens, in Ecclesia ordinauit iudiciariam potestatem, vt causas litigantium Christianorum audirent, ac easdem definirent, complura sunt apud antiquos exempla; quorum aliqua, ad rerum Ecclesiasticarum consuetudinem declarandam, hic referre, operae pretium duximus, cetera in Annalibus suis quibusque recensenda locis referuantes. De magno illo Gregorio cognomento Thaumaturgo, Neocæsareae in Pon- to Episcopo, qui claruit temporibus Decij, his negotiis cognoscendarum causarum, definiendarumque litium fuisse implicitum, Gregorius Nyssenus e, qui eius res gestas monumentis egregijs consignauit, satis dilucidè his verbis significare videtur, ait enim: Ne saecularium quidem ac temporalium controuersiarum aliud vllum iudicium sibi magis ratum ac firmum, maiorisve auctoritatis esse probabant: sed omnis quaestio disce- ptatioque, & omnis intricatus difficilisque negotiorum nexus illius consilij & admonitio- nibus resoluebatur & dirimebatur. Vnde cum communiter vniuersis, tum singulis illius beneficio, tam aequitas rectaque iuris constitutio, quam pax erat.] moxque subdit de lite inter germanos ob diuisionem paternorum bonorum oborta, eiusdemque arbitrio ex communi partium consensu definienda, de qua miraculo approbata ab eo tunc lata sen- tentia. Extat insuper eiusdem insignis epistola, quam Graeci Canonicam vocant, in qua habetur inter alia, quod causam cogniturus eorum qui bonis ab aliis fuerant spoliati, Euphrosynum misit, vt cognosceret ex legibus Ecclesiasticis, quorumnam essent accusa- tiones recipiendae, quorumve repudiandae.

De sancto Ambrosio testatur Augustinus f, adeò fuisse obrutum cognitione aliena- rum causarum, vt vix daretur ei respirandi facultas: atque adeò, vt toto tempore, quo ipse

A

B

C

D

E

A ipse Augustinus Mediolani resedit, numquam nactus sit Ambrosium ab his liberum & otiosum; vt quod diutius exoptauerat, mentis suae tricas, quae animum in diuersa dis- traherent, prolixiori sermone apud illum exponeret. Duplici verò ex causa contingebat Episcopos causas populi cognoscere, ac iudicare: vel cum à dissidentibus inter se par- tibus arbitri essent electi: vel vt malè à saecularibus iudicibus iudicata retractarent, at- que rescinderent. Extant de vtroque exempla in Ambrosio, qui de causa ex consensu partium sibi delata haec ait a: Cognoui autem secundum sacrae formam praereptionis, qua me induit beati Apostoli b auctoritas, & tuae doctrinae & vitae forma ac discipli- na. Nam cum ipse arguerem quòd adhuc inter vos maneret veterinosum iurgium, cognoscendi mihi necessitatem partes imposuerunt.] Porro necessitatem dicit, quòd (vt paulo inferius repetit) Pauli Apostoli haec praecipientis mandato teneretur adstri- ctus. Sic igitur liberum fuisse Christianis, cum vellent, ex composito, quas inter se habe- rent controuersias Episcopo definiendas sponte committere, apparet. Rursum verò ma- gistratum praua iudicia, immò & quae Imperatorum iniusto essent firmata rescritto, se irrita se testatur c: sed haec in Vita ipsius à nobis edita fusiùs dicta sunt, & suo loco nar- raturi sumus inferius.

De sancto Augustino rursus, praeter illa quae ex eius commentario de Opere mona- chorum recitauimus supra, haec idem ipse habet in expositione Psalmorum d: Maligni homines efflagitant, aut certè infirmos premunt, vt causas suas ad nos deferre compel- lant. Quibus dicere non audemus: Dic homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos? Constituit enim talibus causis Ecclesiasticos Apostolus cognitores.] & paulo post: igitur noscant obedientes Fideles, qui pro suis saecularibus causis non raro nos que- runt, & iudiciis nostris facillimè aequiescunt, nec nos conterunt litigando, sed obtem- perando potiùs consolantur.] Idemque scribens ad Proculianum e de vnitate & concor- dia Ecclesiae procuranda, haec subdit: Et homines quidem causas suas saeculares apud nos finire cupientes, quando eis necessarij fuerimus, sic nos Sanctos & Dei seruos appellant, vt negotia terrae suae peragant: aliquando agamus & nos negotia salutis nostrae, & salu- tis ipsorum, non de auro, non de argento, non de pecoribus, pro quibus rebus quotidie submissò capite salutamur, sed vt dissensiones hominum terminemus.] conqueritur de iisdem sapius.

Sunt de his aliorum sanctorum querelae, ac potissimum Synesij: qui ex philosopho Gentili factus Christianus, ac deinde, licet inuitus, creatus Episcopus Ptolemaidis Cy- renensis Pentapolitanae prouinciae in Aegypto, cum iudicandarum saecularium causarum pressus esset onere, se abdicare curauit, si licuisset; prout cum multis alijs, tum praeter- tim litteris contra Andronicum scriptis f, quibus missionem petit, declarat his verbis: Priscum saeculum eisdem tulit sacerdotes & iudices: nam & Aegyptij & Hebraeorum gens multo tempore sacerdotes Reges habuerunt. Deinde (vt mihi videtur) cum di- uinum opus humano modo perageretur, seiunxit Deus vitae condiciones, & alius sacer- dos, alius dux effectus est: alios enim ad materiam direxit, alios sibi ipsi collocauit. Or- dinatum quidem est, vt illi quidem in rerum negotiis, nos autem in precibus versare- mur: quòd verò bonum est, ab ambobus exigit Deus. Quid igitur reducis? quid se- paratum à Deo coniungere conaris, qui neque vt gubernemus, sed falsò vt gubernemus expetis? qua re quid miserius fieri potest? Opus est tibi Praefecto? ito ad procurato- rem legum Reipubl. Opus habes aliqua re Deo? ito ad sacerdotem ciuitatis.] & in- ferius: Otio opus est ei qui cum philosophia sacerdotio fungitur. Non condemno Episcopos qui in rerum negotiis versantur, sed magis miror eos qui vtrumque possunt: mea facultas non est duobus dominis seruire. Si verò sunt aliqui, qui neque à conde- scensu laeduntur, poterunt sanè & sacerdotio fungi, & ciuitatum Praefecti esse. Radius enim Solis si cum stercore versabitur, purus manet, non inquinatur: ego verò cum idè hoc fecero, fontibus & mari opus habeo.] haec & alia multa id genus in conuentu Episco- porum est locutus Synesius, cum missionem peteret; quam, reclamantibus omnibus, asse- qui non potuit. At verò licet saecularia iudicia, quantum posset, declinare curaret; cum ta- men necessitas imperauit, non tantum illa suscepit, sed & ipsos prouinciarum Praesides in administratione se iniquè gerentes iudicauit, atque damnauit. Nam tum in Androni- cum Pentapolitanae Praefectum prouinciae, quòd nouis ac saeuis tormentis reos cruciaret, quodque edictu pro foribus ecclesiae affixisset, & sacerdotibus grauius comminatus esset, atque

DUPLEX IVDICIUM.

Ambros. ad Marcell. ep. 49. tom. 5. Rom. edit. 1. Cor. 6.

Amb. de of. sic. li. 2. c. 29.

XXXIX. Aug. in Ps. 118. conc. 74. LITTE AD EPISCOPOS DEFERRI SOLITAE.

Aug. epist. 147.

XI.

Synes. epist. 57. EPISCOPO- RVM LABO- RES IM- MENSIS EX- LITIBUS.

atque alia enormia perpetrasset, tum etiam in Tonantem ibidem magistratum geren- A tem, excommunicationis sententiam tulit his ipsis verbis conceptam:

Postquam non amplius admonendus est homo, sed velut insanabile membrum à nobis refecandus; vt ne societate, etiam quod sanum est, simul corrumpatur. nam iniqui- namentum facile distribuitur; & qui tangit scelestum, particeps fit reatus illius: oportet autem mente & corpore puros Deo esse: Propter hæc Prolemaidis Ecclesia ad omnes vbique terrarum sorores suas hæc mandat. Andronico & suis, & Tonanti & suis, nul- lum templum Dei aperiatur: omnis sacer coetus, omne sacrum templum conclusum sit. Non est diabolo portio in Paradiso. Qui etiam si clandestinè ingressus fuerit, expel- latur. Admoneo igitur & priuatum quemque & Principem, vt ne sub eodem tecto cum ipso habitet, neque eamdem mensam participet: sacerdotes autem præcipuè, qui neque viuentes ipsos alloquantur, neque mortuos simul deducant. Si verò quis, velut parua B ciuitatis Ecclesiam reprobarit, & excommunicatos ab ipsa susceperit, velut necesse non sit pauperi non obedire: is sciat se scindere Ecclesiam, quam vniam Christus esse vult. Talis autem, siue leuita, siue presbyter est; siue Episcopus, à nobis in Andronici sorte loca- bitur, & neque porrigemus ipsi dexteram, neque vnquam de eadem mensa cum ipso cibum capiemus: multum enim aberit, vt in arcano mysterio communionem habituri simus cum his qui cum Andronico & Tonante sortem habere voluerunt.] huculque verba sententiæ Synesij in dictos magistratus prolata, tempore Theodosij senioris Impè- ratoris, cum Alexandrinæ Ecclesiæ præfesset Theophilus. agemus de iisdem rebus gestis à Synesio vberius suo tempore: hæc autem modò satis ad propositam causam. Si igitur exigua ciuitatis Episcopus hæc in prouinciarum Præsides: quid putandum fecisse ceteros, qui maioribus præfessent Ecclesiis, vt Metropolitanos, vel Patriarchas, ac denique C ipsum Episcoporum Episcopum, Romanum Pontificem? Sed hæc de Christi sacer- dotum potestate iudiciaria, de qua locupletius multis in locis (quandoquidem frequens se occasio offert) agemus in posterum. Iam verò ad enarranda redeamus, quæ à Paulo in institutione Corinthiorum Ecclesiæ, ceteris etiam totius Christiani orbis Ecclesiis pro- futura, salubriter ordinata, & auctoritate Apostolica sunt disposita.

Inter alia multa, quæ Corinthiorum Ecclesia ad Paulum Apostolum scripserat, con- XLII. suluit etiam (inquiunt Athanasius^b atque Theodoretus^c) num recta esset illorum sen- tentia, qui prætextu continentia vxorem vel dimittere vellent, vel cum ea purè casteque agere? Ad hæc respondens Paulus, sic scribit^d: De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere.] hanc enim illi prætexebant suæ ipsorum sententiæ rationem. sed sic respondit Paulus: Propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat, hoc est, retineat, & vnaquæque suum virum habeat. Vxori vir debitum red- dat: similiter autem & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Si- militer autem, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare inui- cem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. & iterum reuertimini in id ipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram.]

Fuisse enim Corinthios natura salacissimos, cum omnes testentur, illud etiam mon- XLIII. strat, quod Strabo^e scribit his verbis: Fanum Veneris Corinthi ita fuit locuples, vt plu- res quàm mille habuerit sacrorum famulas meretrices, quas deæ viri mulieresque dedi- carunt. Ob hæc igitur, & magna hominum multitudo in ea vrbe, & diuitia fuerunt: nau- cleri enim sua facile prodigebant. Vnde adagio locus: Non est Corinthum adire cuius integrum.] hæc Strabo. Sed & Dio Chrysoftomus, qui iis viuebât temporibus, in sua Corin- thiaica ait Corinthum præ ceteris Græciæ ciuitatibus fuisse Veneream. Quàm impudicif- simè verò Venus à Gentilibus coleretur, & quæ eidem vota turpissima nuncupari ab iis, qui eius implorarent auxilium, consueuissent: quoniam aded turpia & inhonesta sunt, indigna putamus quæ stylo Christiano scribantur, & Christianis auribus inferantur: li- bentius itaque téperauimus, relinquentes hæc Ethnicis, & inter alios (vt taceam poetas) Herodoto^f atq; Iustino^g Græcis historicis, qui talia enarrarunt. Satis modò illud de Corin- thiorum turpitudine dicere, quod ad significandam ipsorum solutissimam in obsceni- tates intemperantiam Suidas^h scribit his verbis: Cotys dæmon apud Corinthios colitur præses effæminatorum & impudicorum: siue illi ob turpem quæstum, siue ob fœdam libidinem, aliæ de causa pudicitiam prostituant, cuiusmodi sunt Clithenes & Ti- marchi.] hæc Suidas. Nos verò hæc omnia eo consilio volumus artigisse, quo facilius Pauli

^a Synes. epist. 58.
XLI. SYNESIVS DAMNAT MAGISTRATVS.

^b Athanas. in Synopsi in ep. 1. ad Corin.
^c Theodor. in 1. ad Cor. c. 7.
CONIVGA- TORVM LEGES.

^e Strab. lib. 8. CORINTHII LIBIDI- NOSI.

^f Herodot. in Clia. lib. 1. in fine.
^g Iust. hist. lib. 21.
^h Suid. verbo Kotus.

A Pauli Corinthijs incontinentiam exprobrantis, & eadem sæpius admonentis, consilij ra- tio comperta atque explorata omnibus habeatur: ac insuper insumpti ab eo labores im- mensi in ea obscenitatum cloaca exhaurienda apertius cognoscantur.

Cum verò Apostolus Corinthios monuit, vt abstinentes ex consensu, in id ipsum re- uerterentur: ne crederetur hæc velut lex quædam omnibus esse præscripta; mox subdit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] hæc enim illis in- dulgere dicit, quorum continentia adhuc esset infirma atque suspecta. Ceterum consue- uisse sæpè Christianos coniuges ex mutuo consensu perpetuam castitatem seruare, Ter- tullianus sic docet: Quot sunt qui consensu pari inter se matrimonij debitum tollunt? Voluntarijs spadonibus pro cupiditate cælesti, saluo matrimonio, abstinentia toleratur; quanto magis adempto:] hæc Tertullianus ad vxorem. Idemque^b alibi vocat eiusmo- di mutuam de castitate seruanda consensionem, honestam in occulto matrimonij disti- mulationem. Ac rursum^c de iisdem coniugibus: Qui, inquit, ex consensu contumeliam communem iam recusauerunt.] Apud Cyprianum hæc amplius^d: Adhuc habeo quid mirari; cum videam de Christianis plerosque maritos pariter & vxores continentiam destinantes, domicilia singularia magis eligere, vt consensu communium votorum sine irritatione præsentis, & concordante secessu valeant obtinere.] & paulo post: Grande mi- raculum, vt virginum charitas virgines faciat veluti coniuges credi, & coniugum chari- tas coniuges faciat virgines æstimari. Ecce vera dilectio, quæ in coniugalitate diuidit, vt in castitate coniungat. Ecce sancta dilectio, quæ coniugalibus ad communem laudem indu- cit absentiam. Hi pro certo sese inseparabiliter diligunt, qui vt triumphos sibi inferant, à se ipsis discedunt; quibus nec crimen, nec natura, nec Dominus, nec Apostolus potesta- tem vnus interdixit aut tulit, sed pro tuendis paribus votis, semota vnanimitate, abfenti- tari charitas persuasit.] hæc ibi auctor.

Porro si in seruandæ continentia proposito, alterius coniugum desit assensus, ab al- tero id minùs licitè fieri, præter ea quæ ab Apostolo sunt intimata, Augustinus^e ad Ecdiciam scribens, pluribus docet, necnon Fulgentius^f, qui eodem argumento aliam scripsit epistolam. Si igitur in seruanda in matrimonio continentia vtriusque coniugis ac- cedat assensus, (cum verum matrimonium non carnalis copula, sed animorum consen- sus faciat) nihil prohibet, quin castitas ab vtroque laudabiliter excolatur. Sunt qui- dem exempla plura sanctissimorum virorum ac feminarum coniugum, qui in hunc modum ex conditio continentiam profitentes, egregia claruerunt sanctitate: id enim sibi esse gratissimum, Deus multis miraculis editis comprobauit: & inter alia illud D perinsigne, quod Gregorius^g recitat in libro de Gloria confessorum; quem consulat, qui scire cupit: nam aliò tendimus. Sed quòd ad Corinthios, de quibus agitur, spectat: cum Paulus iusta ex causa illorum haberet suspectam continentiam, ne obtentu maio- ris boni in deteriora prolapsi corruerent, apposuit ea subdit: Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] cum alioqui omnes esse continentes optaret. Rursum etiam ex institutione eiusdem illud dicentis: Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi] manasse atque perseuerasse eam con- suetudinem in Ecclesia, vt coniugati certis diebus se temperarent, certum est. de qua Cy- rillus^h: Qui, inquit, norunt tempus continendi, vt vacent orationi: qui vnà cum vesti- mentis munda ad cõuentus Ecclesiæ afferunt corpora.] & Augustinus certos dies & cau- sas referens, quibus sit abstinentium, hæc addit admiratione quidem dignaⁱ: Qui vxorem suam in profluuijs positam agnouerit, aut in die Dominico aut qualibet alia solem- nitate se continere noluerit, qui tunc concepti fuerint, aut leprosi, aut epileptici, aut etiam fortè dæmoniaci nascuntur.]

Verum enim verò eundem Paulum audiamus, coniugibus has leges à Christo pri- mitus institutas obseruandas proponentem, atque addentem alias saluberrimas^k: Iis autem, inquit, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam ceteris, ego dico, non Dominus. Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier Fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctifi- catus est enim vir infidelis per mulierem Fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum Fidelem. Alioquin filij vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Quòd si infidelis

XLIIV. CONTINEN- TIA CONIV- GALIS.

^a Tertull. li. 1. cap. 6.

^b Tertull. de resurr. carn. cap. 8.

^c De uel. virg. c. 13.

^d De singul. cleric.

XLV.

^e Aug. epist. 129.

^f Fulgentius epist. 1.

EX CONSEN- SV MUTVO CONTINEN- TIA.

^g Greg. de Glor. confess. cap. 32.

^h Cyrill. ca- teches. 4.

ⁱ Aug. serm. 244. de sãpor.

XLVI.

^k 1. Cor. 7.

MATRIMONIUM SACRAMENTUM.

Clem. Alex. and. Strom. lib. 3. Aug. de fide et operib. c. 7. Aug. de bono coniug. c. 7. Ep. 18.

Chrysost. in Genes. hom. 56. Hieron. in epist. ad Ephes. c. 5.

XLVII. Igitur epist. 11.

SACRI RITUS MATRIMONII.

Tert. ad uxorem, lib. 2. in fin.

XLVIII. DE IISDEM SACRIS RITIBUS.

Tertull. de uel. virg. c. 11. in fin.

Greg. Nazianz. epist. 17.

Council. Carthag. 4. c. 13.

XLIX. MISSAE SACRVM IN MATRIMONIO.

Tertull. de monog. c. 11. Tertull. ad uxorem, lib. 2. cap. 9.

L.

infidelis discedit, discedat: no enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi.] A hæc Paulus de legibus coniugij. Agit idem de matrimonij excellentia: dumq; illud coniunctioni Christi cum Ecclesia comparat, ad Ephesios scribens, Sacramentum quoque magnum appellat, quod scilicet vinculum, quo Christus cum Ecclesia iungitur, representet. Sic & veteres Pauli interpretes, matrimonium quod inter Fideles contrahitur, Sacramentum congrue appellant, vt Clemens Alexandrinus, cum ait: Si lex sancta est, sanctum est matrimonium. Sacramentum ergo hoc ad Christum & Ecclesiam ducit Apostolus.] & Augustinus: In ciuitate Domini, in monte sancto eius, hoc est, in Ecclesia, vbi nuptiarum non solum vinculum, verum etiam sacramentum ita commendatur, vt non liceat uxorem suam alteri tradere.] & alibi: Vtique adeo foedus illud inritum nuptiale cuiusdam initi sacramenti res est, vt nec ipsa separatione irritum fiat.] & inferius: In nostrarum quippe nuptijs plus valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas vteri.] & Chrysolostomus: An, inquit, non audis Paulum dicentem, quod sacramentum sunt nuptiarum, & imago dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam declarauit?] At non impedit, si aliqui Sacramenti vocem ad coniunctionem Christi cum Ecclesia retulerunt, quo minus & ipsum matrimonium sit sacramentum: sicut nec impedimento est, quo minus sacramentum aliquod in se sit, & alterius rei mysticam habeat significationem: immo id peculiare est omnibus sacramentis, vt sit sacra rei signum.

Ceterum quod ad ritum spectat: primum quidem non aliunde quam ab Apostolica traditione fluxisse, vt non sine sacerdotis praesentia matrimonium contrahatur, Ignatius, qui his ipsis Apostolorum temporibus viuebat, fidem facit: ait enim scribens ad Polycarpum: Decet verò, vt & ducentes uxores & nubentes, cum Episcopi arbitrio coniungantur, vt nuptiae iuxta praecipitum Domini, non autem ob concupiscentiam coisse videatur.] hoc est enim quod idem Apostolus inferius dicit: Cui vult, nubat, tantum in Domino.] In Domino enim nubere, nihil aliud est, quam secundum leges & ritus Ecclesiae ab ipsis Apostolis traditos contrahere matrimonium. De iisdem antiquis Ecclesiae ritibus hæc Tertullianus: Vnde sufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obfirmatum Angeli renuntiant, Pater rato habet? Nam nec in terris filij sine consensu patrum rite ac iure nubunt.] hæc ipse.

Sed hæc singula explicemus: antiquos enim Ecclesiae mores Annalibus nostris intexere, ex instituto suscepimus. Quod igitur ad primum pertinet: Ecclesia Fidelium conciliat matrimonium, dum per sacerdotem contrahentium mutuo elicit prius consensu, iunguntur in vnum illorum dexterarum: quibus accedit osculi sancta liberatio, atque velatio, de quibus item ritibus idem auctor hæc alibi: Ad desponsationem velantur, quia & corpore & spiritu masculo mixtae sunt, per osculum & dexteram, per quae primus resignatur pudorem spiritu, per commune conscientiae pignus, &c.] Ad dictum ritum iungendi dexteram alludit & Gregorius Nazianzenus ad Anysum scribens, cum ad eius filiae inuitatus nuptias, quod esset affectus ægritudine, se excusans, hæc addit: Animo & voluntate adsum, simulque festum celebros, iuuenilesq; dexteram inter se iungo, atque vtraque Dei manui.] quod enim iunctis dextris, stolam sacerdotalem eorumdem manibus superponere solet sacerdos, id nempe est quod ait Gregorius: Vtraque Dei manui iungo.] Hæc subsequitur benedictio, & verborum forma quaedam, quae perficit matrimonium: de quibus hæc in quarto Concilio Carthaginensi: Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus suis vel à paranympis offerantur: qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.]

Quod insuper addit Tertullianus: Confirmat oblatio] Missae insinuat sacrificium, quod (vt antiqui Rituales libri Ecclesiastici tradunt) in matrimonij cõfederatione offerri à sacerdotibus consuevit. Et quid mirum si hoc facerent Christiani, cum nec Ethnici sine sacrificio nuptias contrahere soliti fuerint? Post verò eisdem contrahentibus à sacerdote solitam sacram Eucharistiam (vt etiam nunc fit) impartiri, idem Tertullianus alibi docet dum ait: Illi, sacerdotes videlicet, sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas.] Quod præterea idem ait: Et obfirmatum Angeli renuntiant] per Angelos Tertullianus intelligere sacerdotes consuevit: sacerdotes enim matrimonium inter partes antea pactum in Ecclesia denunciare solent. Siue velimus de caelestibus Angelis hæc intelligi, secundum quod subdit: Pater rato habet] nempe caelestis.

Sed quod addit: Nec filij inter se sine consensu patrum rite ac iure nubunt] planè declarat

MATRIMONIA CLANDESTINA IMPROBATA Tert. lib. de pudicitia.

Council. Trid. sess. 24. de reformatione matr. c. 1.

Apul. li. 6.

ff. de rit. nup. c. 3. de nup. c. Tert. de monog. c. 11.

LI. AD VIRI ERVDITI OBJECTI ONEM RESPONSI O.

A clarat primum omnium voluntates contrahentium à parentibus esse ratas habendas, ac subinde (vt etiam hodie fit) subsequi per sacerdotem publicam in Ecclesia denuntiationem, ac denique ceteros sacros ritus ab eodem antea relatos. Quo autem loco haberentur occultae nuptiae à Christianis, idem Tertullianus alibi declarat his verbis: Penes nos occultae quoque coniunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professae, iuxta moechiam & fornicationem iudicari periclitantur.] Ex his videas, non esse nouum, quod à sacrosancto Catholico Patrum conuentu est nuper restitutum potius quam institutum, vt non sine explorato per parochum partium consensu, nec clandestinè, sed in facie Ecclesiae sacra nuptiarum foedera contrahantur. Verum ne clandestinè & sine parentum assensu matrimonium iniretur, à Gentilibus etiam seruari consueuisse (quod & superius attingimus) scriptores illorum testantur, inter quos & Apuleius: Impares, inquit, nuptiae, & præterea in villa, sine testibus, & patre non consentiente factae, legitimae non possunt videri.] Sed enim de his plenius Iuriconsulti, ac Principum placita. Præterea verò non coram vno tantum presbytero matrimonij ad stipulatorem hæc olim tractabantur, sed (quod alibi idem Tertullianus ait) coram Episcopo, presbyteris, diaconis, interuenientibus etiam in Ecclesia viduis, maiore celebritate.] Romae ipse summus Pontifex his praesens esse consueuerat. vnde Siricius Papa in epistola quam scripsit ad Mediolanensem Ecclesiam hæc ait: Nos sanè nuptiarum vota non aspernanter accipimus, quibus velamine interfuimus: sed virginum nuptias Deo deuotas maiori honorificentia veneramus.]

Quod autem obiectum est à viro erudito, tam hoc in loco, quam superius anno Domini quadragesimo quarto, numero LXXXVII. videri me Iureconsultorum ac Tertulliani potissimum probasse sententiam, qua dixerunt inuvalida esse matrimonia illa, quae contrahuntur absque consensu parentum. In re quidem adeo comperta, meridianaq; luce magis perspicua, decreto sacrosancti Concilij Tridentini Solis instar illucescente, quis Catholicorum potuit errore lapsus esse? Quod ergo à me instituti ratio exigebat, è thesuro noua veteraque proferre, sic primo loco dixi apud Gentiles nuptias absque consensu parentum esse illegitimas, ceu clandestinas apud Christianos: quod quidem nulla reprehensione dignum est. Hic verò quod in eo argumento versarer, vt locum Tertulliani elucidarem, quo ipse ait: Nec filij inter se sine consensu patrum rite ac iure nubunt] haud hæc verba esse simpliciter intelligenda monstraui, sed cum fuerint penitus clandestina, secundum alia eiusdem Tertulliani verba ex alio loco nuper recitato, quibus ait: Penes nos occultae quoque coniunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professae, iuxta moechiam & fornicationem iudicari periclitantur.] Ex quibus intuli, non esse nouum, quod à sacrosancto Concilio Tridentino sancitum est, clandestinas nuptias absque praesentia parochi in facie Ecclesiae minimè celebratas, haberi nullas. cuius quidem tantummodò canonis citatione satis persuasum cuique videri poterat, cuiusnam essem ipse sententia. Cum aliqui firmato semel in eo pede, licuerit ad externa respicere, & quid de his Gentiles sensissent, in medium afferre: licet mox ad nostra reuersus, docuerim ex eodem Tertulliano, etiam coram Episcopis consueuisse Christianorum matrimonia celebrari, quin & Romae item coram ipso summo Pontifice interdum peragi solita, Siricij Rom. Pontificis testimonio confirmauerim. Sed in re adeo perspicua non ampliùs immorandum.

His visis, reliquum esse videtur vt aliquid dicamus de sponsali annulo: nam testatur Clemens Alexandrinus, consueuisse Christianas mulieres annulos aureos gestare: dari verò eos solitos à sponsis arrhae nomine, vsus docet. Quod autem non tantum in nuptijs contrahendis, sed in qualibet pactione loco arrhae annulus traderetur, testatur Plinius, dum ait: Celebratior annuli vsus cum foenore coepisse debet: argumento est consuetudo vulgi, tracta ab eo tempore, quo nondum erat arrha velocior: vt planè affirmare possimus, num mos antea apud nos, mox coepisse annulos.] hæc Plinius. Porro (quod est obseruatione dignum) non tantum olim apud Romanos, sed antiquissimos Hebræorum dari solitum annulum loco arrhae, exemplum Iudae admonet, de quo hæc leguntur in Genesi: Dixit Thamar: Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris. Ait Iudas: Quid vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum.] Ex eiusmodi igitur vsu fluxisse videtur, vt cum spondentur nuptiae, sponsus loco arrhae sponsae det annulum. Obseruatum ab antiquis ait Plinius, & adhuc suo tempore

LII. DE ANVLO SPONSALI. Clem. Alex. paedag. lib. 3. cap. 11. Plin. lib. 33. cap. 1.

Genes. 38.

Plin. lib. 33. cap. 1.

Clem. Alex imp adng. lib. 3. cap. 11.

LIII. Idem eodem cap. 11. SIGNA AN NVLORVM QVALLIA.

Cal. Rhodig. lib. 4. c. 3. c. 3. Hieron in Hieroglyph. Idem aut. li. 22. c. 14.

LIV.

1. Cor. 7.

DE VIRGINITATE ET CONTINENTIA SERVANDA PAVLI CONSVLIVM.

apud Romanos in vsu fuisse tradit, vt cum matrimoniu constitueretur, spofus ad sponfam amitteret annulu ferreum, secundum morem pristinu, cum ob auri inopiam Romani (vt tradit) annulum gestarent ferreu. Quod vero semel loco arrhae datus annulus, ab vxore semper in digito gestaretur, id non ornatus causa (inquit Clemens Alexandrinus *) sed vt obfignaret eodem annulo qua domi sunt: custodia enim rerum domesticarum ad vxorem spectare, pluribus docet Xenophon in Oeconomico. Obfignari solitas penurias arcas, ne surriperentur a feruis, Plinius monstrat, sic dicens ibidem: Quae fuit illa priscorum vita, qualis innocentia, in qua nihil signabatur: at nunc cibi quoque & potus annulo vindicantur a rapina: hoc profecerunt mancipiorum legiones, & in domo turba externa.]

Quoniam vero signo Christianorum annuli sculpendi essent, idem Clemens Alexandrinus b admonet his verbis: Sint nobis signacula, columba, piscis, vel naui, qua celeri cursu a vento fertur, vel lyra musica, qua vsus est Polycrates, vel anchora, quam insculpebat Seleucus; & si sit piscans aliquis, meminerit Apostoli, & puerorum, qui ex aqua extrahuntur. Neque idolorum sunt imprimenda facies, quibus vel solum attendere prohibetur: sed nec ensis vel arcus ijs qui pacem prosequuntur, nec poculi ijs qui sunt moderati & temperantes. Verum apud Christianos antiquus obtinuit vsus, vt sponsalis annulus signo fidei, quod est hieroglyphicum mutui foederis atque concordiae, sculperetur: id enim praeserunt coniunctae simul dexterae, nec apud Christianos tantum, sed Iudaeos, Romanos, aliaque complures barbaras etiam nationes. Porrectione enim dexteram fidem sponderi solitam antiquitus obseruatum esse, certum est: coniunctione vero manuum simul, ex qua efficitur numerus denarius, qui prima quadratura a Pythagora dicebatur, perfectam animorum consensionem symbolo quodam significari d, traditum est. Aptum igitur eiusmodi signo annulos sponsales insculpi debere, pietas Christiana monstrauit, vsusque probauit, addiditque & sacerdotalem benedictionem: nam omnia nostra in nomine Domini esse facienda, Apostolus admonet. At haec satis de Ecclesiasticis antiquis ritibus nuptiarum. Ceterum quod ad alios annulos, quos Fideles gestare solent, pertinet: Christi nomine duabus litteris sic sculptos esse consueuisse, ex his quos e rudibus refectos vidimus, plane didicimus. Sed & signo crucis annulos Christianorum consignari solitos, habes exemplum de annulo S. Macrinae virginis, cuius meminit Gregorius Nyssenus in Vita ipsius. Imagine quoque interdum sanctorum virorum eisdem loco gemme exornari solitos esse, docet sanctus Ioannes Chrysostomus, dum in Oratione habita in laudem Meletij, de Antiochenis tradit, ipsos eius imaginem etiam in pala annuli expressam gestare consueuisse. At de his modo satis: reliqua prosequamur.

Cum Paulus Apostolus eiusmodi leges promulgaret, & miro quodam discretionis iudicio quaedam se illis vt necessaria imperare, quaedam vero vt debilibus indulgere se diceret: quidnam a cunctis praestandum maxime optaret, declarat his verbis: Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum: sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. At quonia haec subobscura videri poterant, eadem dilucidius aperiens addit: Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. Quod si non se continet, nubant. Melius est enim nubere, quam vri. haec Paulus, qui & inferius: De virginibus praecipuum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, vt sim fidelis. Existimo autem hoc bonum esse propter instantem necessitatem: quoniam bonum est homini sic esse. Jac insuper conferens coniugio virginitatem, haec ait: Volo vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Et mulier innupta & virgo cogitat quae Domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro. ac denique consentientem his omnibus proferens sententiam, ait: Igitur & qui matrimonio iungit filiam suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. atque de viduis statim haec addit: Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit: quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium. puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam. haecenus de triplici hominum statu Paulus, coniugatis videlicet, virginibus, atque viduis; quorum duos posteriores absque aliqua controuersia priori anteponendos esse iudicauit, suamque de re tanta sententiam diuini Spiritus testimonio ratam obfignatamque; non tantum Corinthiorum, sed totius Orbis Ecclesiae Catholicae

A tholica tradidit promulganda, quam olim Dominus, Euangelista a excipiente, dictauerat. Quantum vero Corinthij Pauli Apostoli praedicatione profecerint, ex his quae Tertullianus tradit, satis possumus intelligere. Quae enim (sic dicam cum Propheta b) erat arida ac sitiens, couersa est in stagnum, & fontes aquarum: & in cubilibus, in quibus erant dracones, viror calami & iunci exortus est. Vbi, inquam, praeter ceteris Orientis vrbibus, dea impudicissima tot impudicitijs colebatur, & quae facta erat omnium illuc aduentantium sentina, atque lacuna libidinum, couersa est, Paulo instituyente, in castitatis asyllum, scholamque; pudicitiae. Ecce de his Tertulliani testimonium sic dicentis: Hodie denique virgines suas Corinthij velant. quid docuerint Apostoli, qui didicerint, approbant. erat enim (vt idem ait) velum virginitatis insigne. At vero non ipsi Corinthij tantum, verum etiam eorum exemplo complures Graecorum, aliarumque nationum Ecclesiae suas virgines velare consueuerunt, sicque quod Paulus Corinthios primum docuit, in ceteras Christiani orbis Ecclesias est felicitate propagatum. Vnde idem Tertullianus d: Consuetudini etiam consuetudinem opponam. Per Graeciam & quaedam Barbarias eius plures, Ecclesiae virgines suas abscondunt. Est & sub hoc caelo institutum istud alicubi, ne cui Gentilitati Graecicae aut Barbaricae consuetudinem illam adscribant. Sed eas ego Ecclesias proposui, quas & ipsi Apostoli vel Apostolici viri condiderunt, vt puto ante quosdam. Habent igitur & illae eandem consuetudinis auctoritatem; tempora & antecessores opponunt magis, quam postere istae. Ihaec & alia Tertullianus. Mira plane ex Pauli praedicatione facta est rerum mutatio, vt qui suas virgines prostituere consueuerunt, easdem modo velantes Deo dicarent.

Statim igitur vt sanctae Ecclesiae fertilissimus ager sanctum virginitatis & continentiae semen excepit, Apostolis seminantibus; mox amplissimo fenore multiplicata germina reddidit: nam statim sanctarum virginum ac viduarum collegia, quae nos monasteria dicimus, esse coeperunt. Est de his locuples testis sanctus Ignatius, qui ijs ipsis temporibus (vt vidimus) quibus Paulus Corinthios imbuebat Ecclesiastica disciplina, regebat cum Euodio Ecclesiam Antiochenam: hic, inquam, scribens ad Philippenses e, quos idem Paulus ad pietatem instituerat, haec habet in fine: Saluto collegium virginum, & coetum viduarum. Porro eiusmodi virgines erant, quae perpetuam seruarent Deo virginitatem: de quibus idem ad Smyrnenfes f scribens: Saluto, inquit, & eas quae in perpetua degunt virginitate, & viduas. Consueuisse eas se Domino consecrare, idem scribens ad Antiochenos g, docet his verbis: Virgines agnoscant cui se ipsas consecrarunt. Iquantum vero essent aestimationis, idem ipse alibi, Heronem Antiochenum diaconum, cui eam Ecclesiam ipse Romam ad martyrium proficiscens commendarat, monet his verbis h: Virgines serua, vt pretiosa Christi monilia. & ad Tarsenses: Eas, inquit, quae in virginitate degunt, in pretio habete, velut Christi sacerdotes: viduas in pudicitia permanentes, vt altare Dei. Ecce tibi ad sanctae virginitatis praecordia satis sufficere potest vnus Ignatius, cuius epistolarum firmissima semper in Ecclesia fuit fides, nec ab aliquo vnquam in dubitationem vel leuem adducta.

Ad haec, non tantum Ignatius sparsim diuersis in locis, varijs occasionibus, sic de virginibus Deo sacris meminit, sed & qui isdem cum Apostolis vixit temporibus, Clemens Romanus (vt auctores sunt Epiphanius i ac Hieronymus k) in suis Encyclicis epistolis, quae in Ecclesijs legebantur, de sancta virginitate plura conscripsit. sic enim ille habet: Ipse Clemens ipso, Ebionaeos videlicet, per omnia redarguit in epistolis quas scripsit Encyclicis, quae in sanctis Ecclesijs leguntur: quod aliam habeant characterem fides ipsius Ebionis & sermo, ab his quae ab illis sub nomine ipsius in Circuitionibus corrupta sunt. Ipse enim virginitatem docet, & illi non admittunt. & S. Hieronymus: Ad has, nempe virgines, & Clemens successor Apostoli Petri, cuius Paulus Apostolus meminit, scribit epistolas, omnemque penes sermonem suum de virginitatis puritate contexit: ac deinceps multi Apostolici, & martyres, & illustres tam sanctitate quam eloquentia viri, quos ex proprijs scriptis nosse per facile est. Sed praetermittimus recensere catalogum antiquorum scriptorum, satis putantes haec ex Apostolicis fontibus hausisse atque duxisse: vt non dubium sit, Paulum idem quod Christus, eademque, prorsus Ignatium, & Clementem, quae Petrus & Paulus credentes epistolis instituisse, ac praesentes sermone tradidissent, docuisse.

Qui igitur (vt vna sententia rem absoluaui) virginitatis sublimem in Ecclesia statum impugnant, eos non Apostolorum, vel Apostolicorum virorum, sed Ebionis, atque eius gregaliu partes tenere, quis dubitat? Catholici enim quotquot fuerunt, eiusdem sacri germinis

Mat. 19. LV. Isai. 35. CORINTHIORVM VIRGINITATIS.

Tertull. de virg. veland. cap. 9.

Tertull. con. lib. 2.

LVI. COLLEGIA SACRARVM VIRGINVM ET VIDVARVM.

Ignat. epi. 10. Ignat. epi. 12.

Ignat. epi. 13.

LVII. VIRGINITATIS ASSERTORES. Epiph. ha. ref. 30. Hier. aduers. Iouin. lib. 1.

LVIII. VIRGINITATIS IMPUGNATORES.

minis fecunditate sunt mirum in modum gloriati. & (vt de antiquioribus loquar) hæc Iustinus Martyr ad Antoninū Pium Imperatorē: Per multi profectō sexus vtriusque, & sexaginta & septuaginta nati annos, qui à pueris disciplinam Christi sunt sectati, incorrupti & cælibes perdurant: & gloriōr me per omne genus hominum nostrorum tales monstrare posse.] & Cyprianus: Iam, inquit, refertus est Orbis, impletus est mūdus eorum qui capere cōtinentiam possunt, more spadonum viuentes, castrati ad regnum Dei.] sed quibus præconijs tales efferat, audiamus: Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens sanctitatem Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, atque in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriōsa fecunditas: quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris augetur.] hæc ipse.

Cypr. de hab. virg.

LIX.

Hic aduers. Ioum. lib. 1. VIRGINITAS ETIAM AB EPHNICIS LAUDA TA.

Dio hist. lib. 16.

Sed & illud certum atque exploratum habetur, non in Christi Ecclesia tantum post Euangelij promulgationē, sed & antea, atque adeo vbique Gentium (vt pluribus mōstrat sanctus Hieronymus agens aduersus Iouinianum) virginitatē in pretio fuisse habitam, licet peccatarum eiusmodi flos appareret, quo post Christi aduentū fecundo germine abundarunt Ecclesiæ campi. Certè apud Romanos (vt omitamus de Vestalibus dicere, cum nostris alioqui in nullo conferendis, quod earum, vt ait Ambrosius in Symmachum, virginitas esset emptitia, temporaria, ac fastu plena) Augustum constat ita simulatum cælibatum grauiissima oratione & edicto insecutum, vt tamen maxima cum equitate eos qui perpetuam virginitatem excolerent, auctore Dione, summis afficeret præmijs. Sed his omnibus quæ à Gentilibus in laudem virginitatis sunt scripta vel facta, quoniam non est animus his immorari, adijcimus tantum veluti corollarium Naumachij Erhnicæ antiqui poëtæ nobilis præclaram & cum primis memorabilem sententiam:

EK TΩN NATMAXIOT γρωμικα.

Καλόν μὲν, δέμας ἀγνὸν ἔχειν, ἀδμήτᾳ τε μέμειν Παρθενικὴν, καὶ παροῖσι τ' αἰεὶ μελεδῆμασι χαίρειν, Μήτε βαρυλίπταν λαχόνων περὶ φόντον ἀχουσαί, Μήτε πόνον φορέουσαν ἀγέστονον εἰλεθίης, Ἀλλ' ἴδω βασιλείαν ἀφαιρῶν θηλυτέρων, Ψυχῆς ὄμμα φαεινὸν ὑπὲρ βίοτοιο χέουσαν, Ἐνθα γάμοι καὶ νόμι καὶ ἀληθείας, ἐνθα μιγάστα Θεοσεβείοις ἐπέεσσιν νοήματα φάρα τίνυται.

EX NAVMACHII SCRIPTIS sententiæ.

Pulchrum sanè est, corpus castum habere, intactamq; manere Virginem, & puris semper cogitationibus delectari, Nec onus circa laboriosa ilia gestantem, Neque dolores trementem suspiriosos Lucine, Sed permanere quasi Reginam imbecillum mulierum, Oculum animæ splendidum ad eam vitam erigendo, In qua gloriosa veræq; sunt nuptiæ, ubi commixta Diuinis verbis lumine plenas meditationes parit.] Sed hæc satis.

LX. DE CÆLIB. BAPT. PAVLI.

His igitur de virginitate & continentia stabilitis, reliquum est vt de Pauli cælibatu paulo fufius differamus: non quidem, quod iusta de eo id ipsum proficiente aliqua possit oriri dubitatio (quis enim adeo vesanus ac mente captus hæc de se Paulo iuste affirmanti non credat, vel alteri cuiquam contrariū falsò asserenti maiorem esse adhibendam fidem existimet?) Sed quod ex eius scriptis, quæ malè accepta ac peccatam sunt explicata, ad errorem patefactus est aditus; idcirco certis firmisque rationibus rem certam testatamque reddere, & absurdum omne, quod ex aduerso proponitur, refellere proposuimus. Ipse enim (vt nuper vidimus) in hac ipsa, quam ad Corinthios dedit, epistola, sæpè multaque cælibatum suum insinuat: quæ hinc quoque repetere non grauabimur. id enim expressè

A presè adeo atque patenter proficitur, vt nihil supra. Volo autem, inquit, omnes homines esse sicut me ipsum.] & hæc tamen adhuc planius explicans, subdit: Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam vri.] Quibus quid manifestius, quid apertius dici potuit? qui dum hortatur ipsas virgines ac viduas vt sic permaneant, sicut & ipse; licentiam tamen non admetens nubendi, si non contineant, se planè cælibem vitam agere, non ambigè vel obscurè significat. Quorum quidem verborum (licet explicatione minus indigeant) illum esse legitimum germanumq; sensum, Patres planè omnes (ne singulos enumerando tempus insumam) quotquot fuerunt, in Ecclesia Catholica scriptores Ecclesiastici, intellexerunt. Texuit quorundam catalogum Hieronymus, qui in dictam Pauli epistolam ad Corinthios commentarios edidit, ac de Pierio Theologorum celeberrimo hæc ait: Quorum Pierius cum sensum Apostoli ventileret, atque disliceret, & proposuisset illud exponere: Volo autè omnes esse sicut me ipsum] adiecit: αὐτὸν λέγων ὁ Παῦλος ἀντιπρὸς ἀγαμίαν κηρύσσει, quod est: Sic dicens Paulus, aperte cælibatum prædicat.] hæc Hieronymus. At Epiphanius: Omnino quidam graffatores, & ad libidinem conuersi, & corruptam opinionem in se ipsis habentes, etiam sanctos polluere volunt ad honestam excusationem prauæ ac infirmæ suæ opinionis. ad quos dixit Apostolus: Vellem quidem omnes esse sicut me ipsum. Me ipsum verò quomodo dicit, præter quam propter castitatem?] In hanc sententiam ceteri omnes eam sunt epistolam interpretati.

B

C

D

E

Sed enim vnus reperitur Clemens Alexandrinus, qui Paulum coniugatum fuisse falsè eius epistolæ interpretatione deceptus, affirmat, cum ait: Paulus quidem certè non ventur in quadam epistola suam appellare coniugem, quam non circumferebat, quod non magno ei opus esset ministerio. Dicit enim in quadam epistola: Non habemus potestatem forem mulierem circumducendi, sicut & reliqui Apostoli? Sed hi quidem, vt erat consentaneum ministerio, quod diuelli non poterat, prædicationi scilicet attendentes, non vt vxores, sed vt sorores circumducebāt mulieres, quæ vnà ministraturæ essent apud mulieres, quæ domos custodiebant; per quas etiam in gynæceam absque vlla reprehensione malæ suspitione ingredi posset doctrina Domini.] hæc quidem Clemens, quæ & ex eodè referunt Eusebius & atque Nicephorus. Periclitari posse videretur fortasse apud ipsum Paulum ex his, quæ (vt vidimus) scribit ad Corinthios, se tanta calumnia liberaret, dum se esse cælibem profiteretur. Verumtamen ne (quod leuioris est animi) ipse sibi contraria scripsisse videatur, locum ipsum, quo agit de circumducenda (vt volunt etiam Nouatores incontinentes) vxore, accuratius expendamus.

LXI. Clem. Alex. Strom. lib. 3.

DE VXORE PAVLI OBJECTIO OBIECTIO CLEMENTE.

Euseb. hist. lib. 2. c. 24. Niceph. lib. 2. c. 44.

LXII. DE CONIUGE PAVLI DILVITVR OBIECTIO.

Hic aduers. Iouin. lib. 1.

Tertull. lib. de monog. c. 8. Aug. de opo. re monach. cap. 4.

Licet ea vox Græcæ, qua vitur Paulus, & vxor, & mulier, Latine æquè dicatur; tamen dum addit sororem, nõ de vxore intellexisse liquet. Si enim vxorem significare voluisset, vtique qui eam Græcè scripsit, Græci sermonis regulam seruasset, nec simpliciter ἡ γυναῖκα dixisset, sed necessitate adstrictus articulum addidit, dixissetque τὴν γυναῖκα, vt vxorem exprimeret: cum igitur articulum non addiderit, planè constat non de vxore, sed de sorore intellexisse. Sed & S. Hieronymus de his agens, hæc ait: Si autem nobis illud opposuerit ad probandum quod omnes Apostoli vxorem habuerint: Numquid non habemus potestatem mulieres, vel vxores circumducendi (quia γυναῖκα apud Græcos vtrumque significat) sicut ceteri Apostoli, & Cephas, & fratres Domini? iungat & illud, quod in Græcis codicibus est: Numquid non habemus potestatem sorores mulieres vel vxores circumducendi? Ex quo apparet, eum de alijs sanctis dixisse mulieribus, quæ iuxta morem Iudaicum magistris de sua substantia ministrabant, sicut legimus ipsi quoque Domino factitatum: nam & ordo verborum hoc significat: Numquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi, aut sorores mulieres circumducendi? Vbi de comedendo & bibendo, ac de administratione sumptuū præmittitur, & de mulieribus sororibus inferitur, perspicuum est, non vxores debere intelligi, sed eas (vt diximus) quæ de sua substantia ministrabant.] hæc Hieronymus: eadem ante ipsum Tertullianus. Augustinus verò hæc in eam sententiam: Hoc quidam non intelligentes, non sororem mulierem, cum ille diceret: Numquid potestatem non habemus sororem mulierem circumducendi? sed vxorem interpretati sunt. Fefellit eos verbi Græci ambiguitas, quod vxor & mulier eodem verbo γυναῖκα Græcè dicitur. Quamquam hoc ita posuerit Apostolus, vt falli nõ debuerint. Quia neque mulierem tantummodò ait, sed sororem mulierem: neque ducendi, sed circum-

cumducendi. Verumtamen alios interpretes non fecellit hæc ambiguitas: quia sororem mulierem, non uxorem interpretati sunt.] Sic etiam Chrysoſtomus ^a, ſicut Theodorētus, & alij veteres, de ſore, non de uxore dixiſſe Paulum, intellexerunt. Conſueuerant enim Iudæi ſuæ gentis feminas ſorores nominare, & viros fratres.

LXIII.

LOCVS PAV-
LI ELVCI-
DATVR.

Sed quid de hac re ſcripſerit, & eleganter quidem, Iſidorus Peluſiota ad Iſidorum diaconum, hæc deſcribamus: Apoſtolorum vnusquique (vt ita dicam) regionem vnã natũs, eam optimis moribus informauit. At Paulus, tamquam pennatus agricola, vniuerſum penè Orbem peragravit, atque extremos vſque terræ angulos graſſatus eſt, tum auditores ſuos optimis legibus inſtituens, tum ijs etiam, quibus eum audire minimè contigit, diuinam doctrinam inſerens. Quocirca illos quidem mulieres etiam comitabantur, non vt liberos procrearent, aut vnã cum iſtis vitæ conſuetudinem haberent, verum vt ex ſuis facultatibus ſubminiſtrarent, ac paupertatis præcones alerent: hunc autem, qui ad ipſos vſque terræ fines curriebat, ſequi nec permiſſa ſunt, nec potuerunt. Quid verò mirum feminas relictas fuiſſe, cum etiam Barnabas, indiuiduus alioqui comes, ad infinitum illum curſum ac laborem claudicans, primas ipſi conceſſerit? Siquidem quo tempore cum eo verſabatur, hæc verba habebat Paulus: Num quid non habemus poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, ſicut & reliqui Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas? An ſolus ego & Barnabas non habemus poteſtatem hoc faciendi? Non quòd ij qui virginitatem ſuadebant, & caſtitem prædicabant, ac virginum choros moderabantur, cum mulieribus conſuetudinem haberent. Quis enim eos virginitatem ſuadentes tuſiſſet, ſiquidem ipſimet in voluptatum ceno ſeſe volutates deprehenſi fuiſſent? Non igitur hoc ait: nam alioqui mulierem uxorem dixiſſet (quemadmodum notarij in ijs contractibus, qui ad dotes pertinent, ſcribere conſueuerunt, Alere ac veſtire, quemadmodum muliere uxore dignum eſt pro facultatum captu: mulierem videlicet ob naturam collocantes, uxorem autem ob vitæ conſuetudinem.) ſed quia ipſos ſequebantur, ex bonis ſuis paupertatis magiſtros alentes: idcirco ſororem quidem dixit, vt caſtitem indicaret; mulierem autem, vt naturam declararet. Mulier quippe virgo quoque appellatur, etiam ſi intacta ſit: mulier ob formam, etiam ſi integra ſit: mulier ob naturam, etiam ſi maſculi congreſſus expers ſit. Quòd autem hoc à ſcopo minimè aberret, hinc liquet, quòd idem hic Paulus; cuius dictum nonnulli ſubdola interpretatione deprauare minimè dubitant, de eo loquens, quòd Saluator ſecundum carnem ex ſancta virgine Maria natus ſit, his verbis vſus eſt: Factum ex muliere. Quid ais Paule: Virginem mulierem appellas? Ita, inquit: mulierem ob naturam appello, virginem autem mente teneo. Mulier enim eſt virgo, etiam ſi alioqui à virili contactu aliena ſit. Mulier ob ſpeciem & effiſionem, virgo propter integritatem & puritatem.] hæc tamen Iſidorus, qui fortasſe mente concepit de ſanctiſſima virgine Thecla Paulum intellexiſſe. Ceterum nihil prohibet eadem Pauli verba non de qualibet externa muliere, ſed de ſua ipſius ſore, eademque germana, poſſe intelligi; cum præfertim teſtimonio Lucæ ^b Euangelizæ conſtet Paulum habuiſſe ſororem, cuius filius ipſum liberauit ab inſidijs Iudæorum.

LXIV.

Alium inſuper admovent arietem, qui in Pauli cælibatum inſurgunt, eiusdemque Pauli verba in ipſum intorquet, quibus ſcribens ad Philippenſes ſic ait: Etiam rogo & te germane compar, adiua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemète & ceteris coadiutoribus meis.] nouus interpres, euertens potiùs, quàm vertens, loco germane, germanam eſt interpretatus. At quis vnquam Orthodoxorum, etiam ſi repetas tempora ab initio naſcentis Eccleſiæ vſque in præſens ſæculum, reperitur, qui germanam putauerit eſſe legendum? Equidem non tantum de homine intellexiſſe Græcos omnes certum eſt, ſed & nomè proprium viri cuiuſpiam illud eſſe, Oecumenius ^d exiſtimauit. Theodorētus ^e eos item reſellens, qui vocem illam, compar, eò quòd communis ſit tam maſculo quàm feminæ, coniugem Pauli eſſe putarent, hæc ait: Comparem, ſeu cõiugem, nonnulli ſtultè exiſtimauerunt eſſe uxorem Pauli, non attendentes ea quæ ſcripta ſunt in epiſtola ad Corinthios, quòd ſcilicet ſe retulerit in numerum cælibum: Dico enim his qui matrimonio iuncti non ſunt, & viduis: bonum, ſi permanſerint ſicut ego: quòd ſi non contineant, nubant. Et clarum quidem eſt, quòd ſiue eſſet cælebs, ſiue viduus, uxorem non habebat: uxorem numquam duxiſſe, verius eſt. Comparem ergo ſeu coniugem ipſum vocat, vt qui iugum pietatis ſecum trahat, & hortatur vt ſit optimarum mulierum adiutor.] hæc Theodorētus. Exiſtimauit Ioannes Chryſoſtomus ^f, per comparem illum, Paulum

^a Oecum. in epi. ad Philip. cap. 4.
^e Theod. in epiſt. ad Philip. c. 4.

^f Chryſoſt. in epiſt. ad Philip. c. 4.

A Paulum ſignificare voluiſſe fratrem quemdam illarum mulierum quæ ab eo ibidem nominantur, vel fortasſe alicuius ex illis virum, puta Syntichis, vel Euodia.

Quid inſuper? Quod moris eſt omnium qui pertinaciter rem minùs veram iuſtamque defendunt, & manifeſtam veritatem impugnant, vt quo minùs veras habent, quibus ſulciantur, rationes, eò magis fraudibus nitantur, eoque doſoſius impoſturas adhibeant: ſic quidem Nouatores, vt quoquo modo ſuæ ipſorum incontinentiæ Paulum cogant adſtipulari, deprauata Ignatij ^a martyris epiſtola ad Philadelphios, inter eos quos ille recenſet fuiſſe coniugio obligatos, poſt Petrum, addiderunt Paulum, & alios Apoſtolos. Sed perfacilis eſt eiufmodi ſtrophæ atque figmenti detectio: qui enim antiquiores vel Græcos vel Latinos codices perueſtigant, quorum alij in bibliotheca Vaticana, & Sfortiana, alij alibi hic Romæ ſunt, additum eſſe Pauli nomen intelligent. At non tantum noſtrates codices vetuſtiores ab omni impoſtura liberi id aperte demonſtrant, ſed & peregrini, in quos tamen nulla prauitatis labes irrepiſit, vt ille veneranda antiquitate nobilis, qui aſſeruat in ampliffima bibliotheca inuictiſſimi Regis Pannoniarum Matthiæ Coruini: haud dubium quòd & alij omnes eidem tempore æquales eamdem germanam contineant lectionem. Non negamus, in quibuſdam Græcis codicibus, ſed haud antiquitate cum alijs conferendis, additum legi Paulum, ſed ſine dubio ab illis Græcis recens exſcriptis, qui, quòd uxores retineant cum ſacerdotio, Paulum in deſenſionem ſuæ ipſorum incontinentiæ velint habere conſortem.

Atqui appello iudicium omnium rectè ſentientium: Quibuſnam maior eſt adhibenda fides, antiquioribus an recentioribus exemplaribus? Sed etſi deſſet eiufmodi de inſpectione codicis argumentum, de germana Ignatij lectione prouoco ad antiquiores ſcriptores, non dico ad Patres tantum, qui pro cælibatu aduerſus hæreticos inſtituerunt deſenſiones, ſed ad ipſos hæreticos, qui eundem acerrimè impugnabant. Quis vnquam, quæſo, ad adſtruendũ coniugium Pauli, Ignatium teſtem adhibuit? non puto certè fuiſſe eos ad eò vecordes ac ſtupidos (cum prudentiores ſint filij tenebrarum filijs lucis in genere ſuo, & præfertim Iouinianus hæreſiarcha, qui omnem lapidem voluit vt Apoſtolos omnes coniugatos oſtenderet) vt præclariffimi viri certiffimum atque irrefragabile teſtimonium, cum ea potiſſimum, quæ oculis inſpexiſſet, teſtatus eſſet, ad eò oſcitanter prætermiſerint. Sed eſto, hoc illos præterierit: num eodem quoque torpore, ſomno, ac lethargo potiùs abſorpti ſunt ceteri antiquiores, qui pro cælibatu ſcribentes, & ex cælibatu Pauli probationes inſtituentes, tam liberè firmiterque id adſtruere potuiſſent, ſi vnus ipſiſ inſtar omnium obſtituiſſet Ignatius.

D At quid in primis Tertullianus ^b non tantum de Pauli, ſed & aliorum Apoſtolorum cælibatu? Petrum, inquit, ſolum inuenio maritum per ſocrum, monogamum præſumo per Eccleſiam, quæ ſuper illum ædificata, omnem gradum ordinis ſui de monogamis erat collocatura. Ceteros autem cum maritos non inuenio, aut ſpadones intelligam nec eſſe, aut continentes.] hæc ille: plura addit de cælibatu ceterorum Apoſtolorum, ac de Paulo ſpecialiter ſuperius ^c, dum eum in ordine ſpadonum adnumerat, aitque: Ad quem ſpectans & Apoſtolus, propterea & ipſe caſtratus continentiam mauult.] idem ^d & alij plerique in locis eiufdem Pauli continentia eſt firmus ac fortis adſtipulator. Eadem non tantum de Paulo, ſed & ceteris Apoſtolis Hieronymus ^e, qui ait: Quoniam, excepto Apoſtolo Petro, non ſit manifeſtè relatum de alijs Apoſtolis quòd uxores habuerint: & cum de vno ſcriptum ſit, ac de ceteris tacitum, intelligere debemus, ſine vxoribus eos fuiſſe, de quibus nihil tale ſcriptura ſignificat.] idem ad Euftochium ^f: Neque audiendi ſunt, inquit, qui eum uxorem habuiſſe conſingunt.] Hæc cum dicat ille, an non nouit quas ipſe recenſet Ignatij epiſtolas, eamque ad Philadelphios, vbi Paulus & ceteri Apoſtoli coniugati dicerentur? Sed quid de Chryſoſtomo dicam, ciue ac præbytero Antiocheno, cuius Eccleſiæ Ignatius fuit Epicoſus? Potuit ne ipſum præteriſſe quod de coniugio Pauli idem ſcripſiſſet Ignatius, cum tam intrepidus conſtanſque ſit Pauli cælibatus aſſertor? De Theodoro etiam quid exiſtimandum? qui cum Ignatium ſæpè ^h citet, ſe earundem epiſtolarum lectioni aſſueuiſſe, ſanè quidem oſtendit: an non rubore ſaltem ſuffundi debuiffet, tam firmiter Pauli cælibatum atteſtans, ſi Ignatij tanto teſtimonio conſutari potuiſſet? Sed prætermittimus alios, ſatis ſuperque exiſtimantes ex his quemque prudentem in Ignatij epiſtola impoſturam latentem detegere, atque perſpicuè intelligere poſſe.

E ^g Ad Euftoch. epiſt. 22.

LXV.

^a Ignat. epi. 9.
EXSCRIPTIS
IGNATI
CONELATA
CALVMNIA.

LXVI.

DETEGITVR
IMPOSTVRA

LXVII.

^b Tertull. de monog. c. 8.
ASSETO-
RES CÆLI-
BATVS PAV-
LI.
^c Eod. lib. c. 3.
^d Colligit ea Pam. in li. de monog. not. 13.
^e Hieron. aduerſ. Iovin. lib. 1.
^f Ad Euftoch. epiſt. 22.

^h Chryſoſt. de virg. & alijs multis in loc.
ⁱ Theodor. in immitab. dial. 1. 2. & 3.

At certè

LXVIII. ^a Ignat. epi. 9. ^b Hostes ^c Pauli as- ^d sertores ^e eius cae- ^f libaeus. ^g Epiph. ha- ^h res. 30.

At certe etiam Pauli infensissimus hostis Ebion temporibus Apostolorum haereticus A cha (nam de eo meminit S. Ignatius^a) quantumlibet tam ipse quam sui Apostolum plu- ribus calumniis vehementer exagitent, tamen absque uxore Christianum eum fuisse de- monstrat: dum ipsum quidem tetrasse uxorem accipere, sed quoniam quam cupiebat non accepisset, idcirco Christianis adhaesisse, ac sic aduersus Iudaeorum legem plura scripsisse, tradiderunt. Reddam verba Epiphanius haec narrantis^b, cum aduersus Ebioncos hereticos scribit: Paulum, inquit, hic accusare non erubescunt, per conficta quaedam verba ex maleficio & errore pseudoapostolorum suorum, Tarfensem quidem ipsum (velut ipse etiam confitetur, & non negat) dicentes, verum ex Graecis ipsum fuisse asserentes, occasione accepta ex loco ob veritatis studium ab ipso dicto, nempe: Tarfensis sum, non ignobilis vr- bis ciuis. Deinde asserunt ipsum esse Graecum, & ex patre Graeco ascendisse autem Iero- solymam, & per tempus illic mansisse, concupiuisseque filiam sacerdotis in uxorem acci- pere, & huius gratia profelytum & accessorium factum esse, & circumcisum esse: deinde cum puellam assecutus non esset, ita concitatum esse, & contra circumcisionem scripsisse & contra sabbatum & legem.] haec de Ebione & socijs Epiphanius.

LXIX.

Sed etsi proprium sit haereticorum mentiri, non puto tamen hac saltem ex parte Ebio- nem adeo fuisse dementem, vt si nouisset Paulum habuisse coniugem, eum caelibem ad Christianos defecisse, fateri voluisset: quippe qui eam ansam in eum obloquendi, ex calibatu ipsius accepisse credatur. At vero haud tantopere quempiam insanire credo, vt velit Paulum caelibem vitam egisse, dum Iudaeus permanit, ad Christum vero conuersum, se coniugio obligasse. Nam cum ipse dicat: Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quo- modo placeat uxori, & diuisus est] quis adeo mente captus existimet eum, qui ad tam in- gentem molem agendam, nempe Apostolorum Gentium omnium administrandum delectus erat, voluisse insolubilibus coniugij vinculis deuinciri, ac negotiorum domesti- corum cura perstringi: cum ipse etiam Timotheum monens, dicat: Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus: vt ei placeat, cui se probauit.] Sed facessant commenta haec.

LXX.

Quod si denique de Pauli calibatu agere etiam volumus coniecturis: fortissima qui- dem ea est quae ducitur ex eius vite instituto olim inuito, antequam Christi fidem capesseret, cum Iudaeus inter Iudaeos esset. Phariseus^c quidem secta erat, ac non remissus sane vel mollis, sed (quod & ipse^d ait) proficiebat in Iudaismo supra omnes coetaneos suos, abun- dantius existens amulator paternarum traditionum. Qualis autem esset Phariseorum virg ratio de continentia sollicitudine seruanda, Epiphanius^e satis docet, nosque superius reci- tauimus, cum de sectis Iudaeorum egimus: tradit enim inter alia, alios ex ipsis octo, alios decem annorum spatium ad continentiam ab omni labe carnalis voluptatis sibi solitos esse praescribere. Iosephus Iudaeus rerum Iudaicarum historicus, & ipse (vt profetur) secta Phariseus, de se ipso agens, ac de alio itidem Phariseo, qui eum instituebat ad castitatem seruandam, haec scribit^f: Cum audissem, inquit, Banum quemdam in solitudine viuere, amicum sibi parantem ex arboribus, & alimentis sponte prouenientibus utentem, cre- brisque nocte & die lauacris frigidis uti ad castitatem tuendam: cecepi eius institutum imi- tari: exactisque in eius contubernio tribus annis, postquam cupitis satis potitus sum, in urbem redij.] addit deinde, se nec postea, licet iam ad suae aetatis annum trigessimum per- uenisset, ullis carnis illecebris esse victum, nec nisi in matura aetate nuptias expetisse. Si haec agebat Iosephus, sic his multo maiora complures aliorum Phariseorum praestitisse no- scuntur; quid de Paulo existimandum putamus, qui eo in genere omnes facile superauit, ac aequalibus antecessit? Esto igitur de calibatu Pauli firma sententia, sua in primis pro- fessione testata, Patrumque omnium consensione firmata, hostium quoque probata as- sertione, ac coniectura denique ex certis deducta exemplis pariter declarata.

LXXI.

Iam cetera, quae Paulus Corinthios monuit, videamus: sunt enim haec sacrae leges, quas non illis solum, sed (quod saepius diximus) vniuersali Ecclesiae seruandas proposuit, & edixit: nam addit: Vnumquemque sicut vocauit Deus, ita ambulet, & sicut in om- nibus Ecclesijs doceo. Circumcisus aliquis vocatus est: non inducat praeputium. In praepu- tio aliquis vocatus est: non circumcidatur.] Sane quidem apud Iudaeos a prauis ho- minibus ea vigeat malis artibus excogitata perfidia, vt ad libitum, cum vellent a patrijs legibus ad Gentiles deficere, praeputium super circumcisionem inducerent, sicque se Iudaeos

PAVLVS SEMPER CAELIBS.

^c 1. Cor. 7.

^d 2. Tim. 2.

^e CONIE- CTURAS AR- GUMENTEN- TVM.

^f Philip. 3.

^g Galat. 1.

^h Epiph. li. 1.

ⁱ heres. 16.

^k Ioseph. in Vita sua.

^l 1. Cor. 7.

^m DEIVDALIS

ⁿ PRAEPU-

^o TIVM AD-

^p DVCENTI-

^q BVS.

A Iudaeos esse negarent, & cum circumcisione etiam Dei cultum abijcerent. Vnde in li- bris^a Machabaeorum haec de iisdem leguntur: Aedificauerunt gymnasia in Ierosolymis secundum leges nationum, & fecerunt sibi praepudia, & recesserunt a testamento sancto.] quod quidem Iosephus^b itidem his verbis asserit: Adduxerunt sibi praepudia, vt nudi quoque non essent Graecis dissimiles: & contemptis omnibus patrijs ritibus, imitabantur mores externarum gentium.

Quomodo autem id fieret, Epiphanius, qui res Iudaicas maxime calluit, docet his verbis, cum agit de Symmacho interprete, qui secundo est circumcisus: Accedit, inquit, ad Iudaeos, ac fit profelytus, & circumciditur secunda circumcisione. Et ne miretis de hoc, optime auditor: contingit enim hoc. Qui enim a Iudaeis ad Samaritas profugiunt rursus circumciduntur: similiter & qui a Samaritis ad Iudaeos transfugiunt: At hoc adhuc grauius est, quod etiam a circumcisione praeputiati sunt, arte quadam medica, per instrumentum attractorium, spathisterem appellatum, infirmam membrorum cuticulam attrahi sinentes, suturamque admittentes, & glutinatorijs circumdatis, praeputium rursus superinducunt. Habes & testimonium apud sanctum Apostolum, vbi haec verba hoc modo dicit: Circumcisus aliquis vocatus est? ne attrahatur ipsi praepu- tium. Hanc traditionem vero diabolici inuenti Esau fratrem Iacobi reperisse aiunt ad abnegationem Dei, & ad deletionem characteris patrum ipsius. Quapropter aiunt, Deum dixisse: Odio habeo ipsum Esau, Iacob vero dilexi.] hucusque Epiphanius. Inde putauit interpret^c apud Marcialem, illud explicans: *Nec recutitorum fugis in- guma Iudaeorum*] recutitos esse Iudaeos dictos: quoniam, inquit, Iudaeis pueris cutis inguinis rescindebatur; postea, cum cutis succresceret, dicebantur recutiti; quasi noua cute recti.] Perlius^d, recutita sabbata, hoc est Iudaica facta, dicit. vbi interpres: Iudaeos, inquit, recutitos, quibus noua cutis restituta est; licet alias appellet recutitos, hoc est, cir- cumcisos.] Sic igitur Paulus Apostolus, ne Iudaei credentes in Christum, idem facerent quod ceteri consueuerant cum ad Gentes deficerent, neve Gentiles in Christum creden- tes, id agerent quod alij ad Iudaeorum religionem transeuntes & inter profelytos profe- rentes (circumcidi hi soliti erant) dictam tam a Iudaeis quam a Gentilibus ad Christum conuersis legem seruandam constituit. Plura deinde subinfert de vescendis idololathyis: sed de his superius actum est.

Post haec vero cum multa differuisset de victu ministrando ijs qui ahuntiant Euangeli- um; tandem sancitam a Domino legem promulgans, ait: Ita Dominus ordinauit his qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere.] Ex Fidelium oblationibus, Eccle- siae ordines & officia solita victum accipere, iam ab ipso Ecclesiae nascentis exordio, cer- tum est: immo cum adhuc superstes Dominus munus praedicationis obiret, ex his qua- dabatur, vna cum suis victum capere consueuerat: Iudas enim (inquit Ioannes^e) locu- los habens, ea quae mittebantur, portabat.] Perseueravit, auctusque est idem vsus tem- poribus Apostolorum, ad quorum pedes suorum bonorum credentes oblationem libe- ram spontaneamque faciebant, simulque deferebant, ex quibus cum ipsi, tum ceteri qui egerent, victitarent. At sicut fides est ampliotibus spatijs propagata, ac proinde sicut Christianorum, ita etiam iisdem inseruentium coagmentatus est numerus clericorum: ita auctus est pariter maior oblationum prouentus; vsque adeo, vt Gentilium inuidiam^f, & Imperatorum quantumlibet Christianorum in se odia concitarent; qui verentes ne profusioribus viduarum largitionibus illi locupletes nimis, filij vero ipsarum pauperes redderentur, eas restringere & cohibere (arbitrio voluntatis potius, quam recti iudicij ratione) saepe conati sunt^g.

Erogabat vero eas Episcopus cutique Ecclesiae ministro, prout opus esse videbatur: su- mebat quisque menstruam sportulam, de qua haec Cyprianus^h: Ceterum presbyteri hono- rem designasse nos illis iam sciatis, vt & sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, & diuisiones menstruas aequatis quantitatibus partiantur.] Qui haec capiebant ab Eccle- sia victus stipendia, clericos sportulantes idem Cyprianus appellat, cum aitⁱ: Haec nunc ratio & forma in clero tenetur, vt qui in Ecclesia Domini ordinatione clerici promouen- tur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestijs & negotijs secularibus alligentur; sed in honore sportulantium fratrum tamquam decimas ex fructibus acci- pientes, ab altari & sacrificijs non recedant, sed die & nocte caelestibus rebus & spiritua- libus seruiant.] haec Cyprianus.

LXXII. ^a 1. Mach. 1. ^b Ioseph. ant. lib. 12. c. 6. ^c Apud Mar- tial. lib. 7. epig. in Celsis. ^d IVDABE RECVTTI QVI. ^e Perf. suyr. ^f 1. Cor. 9. ^g OBLATIO- NIBVS SYS- TENTATI DEI MINI- STRI. ^h Ioan. 12. ⁱ Ammian. Mar. lib. 27. ^j L. 20. de E- pif. & cler. ^k C. The. L. 26. C. eodem. ^l Hier. epist. 2. ad Nepot. ^m Ambros. ad- uers. Sym- machum. ⁿ LXXIV. ^o Cypri. epist. 34. ad Cler. in sin. ^p EPISCOPVS DISPENSA- TOR RERVV ECCLESIA- STICARVM. ^q Cyprian. epist. 66.

Quod

LXXV. DECI MAE ETIAM A GENTILI- BUS PER SOLVI SOLI- TAE.

^a Genes. 14. ^b Xenoph. in ^c Plautus in ^d Cic. de nat. ^e Plutarch. in ^f Xenoph. in ^g Xenoph. de ^h Xenoph. de ⁱ Agesil. laud. ^k Leuit. vii. ^l Num. i. 8. ^m Philo. lib. de ⁿ Philo. de Sa- ^o eerd. honore.

LXXVI.

^a I. Cor. 9. DECI MAE MULTIPLI- CI IVRE DE- BITAE.

^b I. Cor. 9.

^a Num. 18.

^a Philo de Sa- ^o eerd. honore.

LXXVII.

DE DECIMIS TYPVS.

Quod verò ad decimas pertinet, quarum meminit: etsi iure diuino in lege veteri primi- tus imperatæ noscuntur, tamen sicut ante legem scriptam eas Abraham de pugna quin- que Regum victor persoluit magno sacerdoti Melchisedech, ita etiam & Gentiles, quo- dam religionis impulsu, sæpè in bello de manubijs vouisse decimas & reddidisse, scripto- rum veterum monumeta testantur. Id à Postumio factum, obtenta belli Latini victoria, nec non ab alijs Romanorum ducibus, Romanarum rerum historici tradiderunt. Habes & de decimis illud apud Plautum: Vt decimas Herculi solueret] & illud: Decimam partem Herculi pollucere.] & Cicero: Herculi quisquam decimam vouit vquam, si sapiens factus esset?] Herculi namque persolueri consueuisse decimas Romanos, Plutarchus testatur. Herodotus in Clio: Siste, ait, ad singulas portas aliquot ex tuis fa- tellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddan- tur. Ita nec tu illorum odium contrahes, vi opes excipiendo; & ipsi agnoscetes se iusta agere, non inuiti facient.] hæc Croesus ad Cyrum Regem Persarum. Apud Xenophon- tem hæc quoque reperiuntur: Hic etiam pecuniam de captiuis collectam partiti, eam- que quam decimæ nomine aut Apollini aut Ephesiae Dianæ vouerant, consecrandam Prætores acceperunt.] & alibi: Agis Delphos profectus est, ac decimam Deo obtulit.] ac rursum: Hostium verò ita fructus agro est, vt duobus annis centum talenta & ampli- us Deo apud Delphos decimam dedicaret.] At verò non immorabor diutius in sin- gulis exemplis recensendis. Constat quidem apud omnes ferè gentes, velut quodam iure naturæ exigente, decimas numini deuotas ac redditas: quas (vt diximus) lege lata per Moysen Deus sibi addicto populo imperauit. Porro de ratione decimarum, & denario numero, pluribus agit Philo.

At verò licet Christi Ecclesia legalibus non adstringatur (nam ea ex parte lex & Pro- phetæ vsque ad Ioannem Baptistam) tamen iure quodam naturæ, quo præcepta moralia sunt seruanda, immò & diuino, illæ debentur etiam sacerdotibus Christianæ religionis. Quid enim tam naturale, quàm vt (quod ait Paulus) qui plantat vineam, de fructu eius edat: qui pascit gregem, de lacte manducet: qui seminat spiritualia, saltem metar carnalia: & qui militat, stipendium accipiat? Certè quidem nisi Paulus voluisset eiusmodi legis præcepta in Christianam religionem transferri, nequaquam inde mutuatus esset exem- plum & auctoritatem mandato etiam Domini confirmatam, dum ait: Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui altari deseruiunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annuntiant, de Euange- lio viuere.] In necessarium enim vsum Leuitarum decimæ offerebantur in templo, se- cundum illud Numerorum: Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsum eorum & necessaria sepe- rauit.] Quæ sunt igitur ad necessarium vsum sacer- dotum, ius naturæ in primis præstanda admonet, lex Dei præcipit, ac Christus denique iubet esse seruanda. Sacerdotibus enim, perinde ac Regibus, Dei iudicio, tributa esse pen- denda, Philo declarat his verbis: Alios, inquit, non mediocres redditus iura sacerdoti- bus tribuunt, dum à singulis exiguntur decimæ frumenti, vini, olei, foeturæ pecudum ex armentis ac gregibus: quanta verò hinc quoque proueniat copia, licet ex numerosissimæ gentis frequentia coniecturam sumere. Ex his rebus liquet iuxta legis iudicium sacerdo- tes æquiparari honore ac maiestate Regibus. Siquidem illis tamquam Principibus con- ferri tributa imperat: id quod fit longè aliter quàm in ceteris ciuitatibus sub dynastis de- gentibus. Nam hæc gementes & coactæ vix tandem conferunt, perosa quæstiones ceu pes- sem publicam, nunc has nunc illas causationes effingendo, ne ad præstitutum tempus tri- buta repræsentent. At hæc gens sacerdotibus debitam pecuniam lubens gaudensque de- promit, quasi non daret, sed acciperet, addens faustas ominationes, & gratiarum actiones populariter, idque quotannis, nec viris cessantibus, nec mulieribus, sed alacritate sponta- nea, quanta nullis verbis exprimi potest, conferentibus; & hæc quidem contribuunt ex priuatis possessionibus.] hucusque Philo.

Si igitur talia tantaque antiquæ legis sacerdotio debebantur; quanto maiora essent tri- buenda Christianæ religionis sacerdotio, quod antonomasticè Regale appellatum, tanto est illo excellentius atque sublimius, quanto vmbra veritas, & typo opus magnificentissi- me absolutum? Sanè quidem per Melchisedech Regem ac sacerdotem, Christianæ re- ligionis sacerdotium præfiguratum; & per Abraham, qui illi decimam dedit, laicos omnes adumbratos esse (figura signante nimirum præstandas à laicis Christi sacerdotibus deci- mas)

mas) Ioannes Chrysofomus disputans aduersus Iudæos, pluribus docet, atque ait: Con- sidera quanta sit excellentia nostratis sacerdotij: quandoquidem Abraham Patriarcha Iu- dæorum, progenitor Leuitarum, comperit benedictionem accipere à Melchisedech, il- lique dare decimas.] Sed & longè antè id dixerat Paulus: Intuemini, inquit, quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha.] quæ in eandem sententiam explicat idem Chrysofomus, locum illum interpretatus. Hæc igitur considerantes pri- mitiæ illius Ecclesiæ Christi fideles, non modò decimam partem frugum, sed ipsas vni- uersas, ac etiam rura, ex quibus colligebantur, distrahentes eorum pretia, portabant ad pe- des Apostolorum: præstiterunt hoc ipsum, donec infidelium Iudæorum inuidia exagitati, bonis omnibus spoliati, pauperes adeò redditi sunt, vt ipsi aliorum credentium indigerent auxilio: cuius rei causa Paulus bis, Antiochiæ primùm, ac demum in Achaia & Macedo- niâ, ad illos iuuandos, pecuniam collegit.

Quod verò ad Gentes pertinet: etsi iure legitimeque se ab illis eiusmodi debita stipen- dia requirere posse, Paulus (vt videmus) ad Corinthios scribens, testetur; tamen ne offen- diculum aliquod illis inferret, ab eiusmodi exactione temperasse se dicit. Vti sunt & alij in- posterum eadem modestia, ne (quod ait Tertullianus) redempta pretio religio videretur: arbitrio nimirum relinquentes cuiusque, quid & quantum vellet, offerre. Sed profusas il- lorum fuisse oblationes, ex quibus non modò ecclesiarum ministri, sed pupilli, vidua, æ- grotantes, peregrini, in carcere detenti, exules causa fidei, & ad metallum damnati, copio- sissimè alerentur, idem auctor testatur; nosque tum ex ipso, tum ex alijs antiquis scriptori- bus superius, cum egimus de collectis, satis aperte monstrauimus.

Ceterum ad hæc subsidia sacerdotibus ceterisque sacrorum ministris impertienda lai- cos teneri, non tantùm Dominus sua (quod ait Paulus) ordinatione instituit, ac idem Apostolus iure id fieri demonstrauit, sed & Patres omnes faciendum admonuerunt. Plu- ra enim de decimis præstandis leguntur apud Clementem, tum maximè Origenem, qui hæc habet de primitiis, ac proinde decimis: Sicut & in hoc sermone quem habemus præ manibus, arbitror conuenire: decet enim & vtile est, etiam sacerdotibus Euangelij offerri primitias. Ita enim & Dominus disposuit, vt qui Euangelium annuntiant, de Euan- gelio viuant; & qui altari deseruiunt, de altari participant. Et sicut hoc dignum & de- cens est, sic è contrario indecens & indignum existimo & impium, vt is qui Deum col- lit, & ingreditur Ecclesiam Dei, qui scit sacerdotes & ministros assistere altari, & aut ver- bo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deseruire, vt de fructibus terræ quos dat Deus, Solem suum producendo, & pluuias suas ministrando, non offerat primitias sacerdotibus: non enim videretur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec cre- dere quia Deus dederit fructus quos cepit.] & inferius de decimis agens, multo plu- ra à Christianis præstanda in eo genere Dominum voluisse, quàm à Phariseis; qui deci- mabant mentam & anetum, secundum quod scriptum est: Nisi abundauerit iusti- tia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum] demonstrat.

Eadem & Hieronymus in hæc verba: Quod de decimis primitiisque diximus, quæ olim dabantur à populo sacerdotibus & Leuitis, in Ecclesiæ quoque populis intelligite: quibus præceptum est, non solum decimas dare & primitias, sed & vendere omnia quæ habent, & dare pauperibus, & sequi Dominum Saluatorem. Quod si facere nolumus, sal- tem Iudæorum imitemur exordia, vt pauperibus partem demus ex toto, & sacerdotibus ac Leuitis honorem debitum deferamus. Vnde dicit & Apostolus: Honora viduas quæ verè viduae sunt, & presbyterum duplici honore honorandum, maximè qui laborat in ver- bo & doctrina Dei. quod qui non fecerit, Deum fraudare, & supplantare conuincitur.] Augustinus sæpius id ipsum inculcat, vt cum ait: Decimas de fructibus vestris ecclesiis reddite.] idemque alibi eodem argumento de reddendis decimis sermonem integrum perorauit, in quo hæc habet ad finem: Decimæ enim ex debito requiruntur; & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.] ac denique decimarum solutionem non esse recentem in Ecclesiam introductam, sed à maioribus præstari solitam, alibi his verbis inculcat: Ma- iores nostri ideò copiis abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum redde- bant. Modò autem, quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri eum Deo decimas: modò autem totum tollitur. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Chris- tus.] hæc Augustinus.

LXXXI. OPIFICES PERSONARUM VVNT DECIAS.

Sed & Ioannes a Chrysofomus item hortans primitias decimasque perfolui, ait: Opifex, utpote calceorum confarcinator, aut futor, aut faber ararius, aut quivis alius artifex, cum aliquid vendiderit ex his quae sua arte fiunt, det Deo primitias pretij, ibi (in arcana scilicet) parvam partem deiciat, & ex minori parte cum Deo partiatur. Neque enim magnum quid peto: sed tantum, quantum Iudaeorum infantes & mille malis pleni, tantum nos, qui caelum expectamus, iaciamus. Haec autem dico, non legem ferens, neque prohibens ne plus eroges, sed aequum censens ut non minus deponas, quam partem decimam. Hoc autem fac non solum vendens, sed etiam emens. Hanc etiam legem seruent qui praedia possident in prouentibus. haec & alia plura Chrysofomus. Sed in his amplius non immorandum: liquet enim, ex omnibus qui fuerunt antiqui Catholici Ecclesiae scriptores, qui de his meminerint, neminem reperiri ab his esse dissentientem, sed aequum eosdem illos omnes in eam sententiam conspirasse, eandemque multorum sacrorum Concilio- rum, de quibus inferius erit mentio, canonibus confirmasse.

LXXXII. ARGENTEA SVPELLICTILIA.

Fuisse quidem profusas Christianorum largitiones in ecclesias, tum ex dictis colligi potest, quod ex his non clerici tantum victitarent, sed & pauperes omnes (ut dictum est) diuertis pressi miseris leuarentur, tum etiam quod ex iisdem pretiosissima ecclesiae suppellectilia (sicut Christianos vexaret persecutio) acquirebantur. Nam qualia essent cetera ecclesiae vasa, quae ad sacrificij opus ad altare admoventur, inde argumentum deduci posse videtur, quod etiam lucernae argenteae erant, ut ex Actis Proconsularibus apud Augustinum legitur de temporibus Diocletiani. Abundasse ecclesias vasis ex auro & argento conflatis, Opratus etiam tradit, necnon idem qui supra Augustinus alibi ex aliis Proconsularibus Actis.

LXXXIII. Num. 3.

Iosue 21. BONA IMMOBILIA POSSEDI ECCLESIA.

Ceterum sicut nec Leuitis olim, licet decimis ditarentur, interdicta erat omnino rerum immobilium possessio, quippe qui ex mandato Dei in singulis tribubus vrbes sacerdotales ad habitandum habebant, suburbanaeque earum ad mille passus (nec erant illarum numero paucae, cum in ea prouincia non adeo ampla numeratae sint Leuitarum ciuitates quadraginta octo) ita etiam nec Christianae legis sacerdotibus eorumdem bonorum possessio interdicta probatur: Ecclesias enim Christianorum etiam possessiones olim sub Gentilibus Imperatoribus possedisse, non tantum Pij & Papae Primi, & Vrbanus item Primi, quos alij citant, epistolae declarant, sed ipsa Imperatorum edicta, quibus eas illis ablatas reddi mandarunt. In edicto enim Constantini atque Licinij haec scripta leguntur: At quoniam ipsi Christiani non solum ea loca in quae conuenire solent, sed etiam alia habuisse cognoscuntur, quae non priuatim ad singulos, sed ad ius totius ipsorum communitatis, id est, Christianorum, spectabant: singulis qui ea possident, mandes velim, ut omnia per legem, quam supra posuimus, absque vlla controuersia Christianis, id est, societati ipsorum & conuentui reddant, &c. Porro ea omnia loca quae dicit spectare ad Christianorum communitatem, bona Ecclesiastica fuisse, sequens eorumdem edictum ad Annulinum conscriptum manifeste declarat his verbis: Quare volumus, ut simul ac hasce litteras a nobis acceperis, si quae ex his possessionibus, quae ad Catholicam Christianorum Ecclesiam in quibusque ciuitatibus aut aliis locis pertinent, etiam adhuc a ciuibus aut ab aliis quibusdam retineantur, eas quam primum eisdem ecclesiis facias restituere: quandoquidem animo instituiimus, ut ea, quae Ecclesiae antea possederunt, ad ipsarum ius denuo reuertantur. Cum igitur tua pietas animaduertat, decretum hoc absque dubio de nostra sententia esse publicatum: enitere atque labora, ut siue horti, siue aedes, siue aliud quodcumque aliquando ad ius ipsarum ecclesiarum spectarint, omnia illis quam celerim reddantur. haec illi. sublata enim illa fuerant temporibus persecutionis Diocletiani atque Maximiani Imp.

LXXXIV.

Len. ult. TEMPORALIUM REVM VSVS MINIME VLTIVS.

Post haec, reddita pace Ecclesiae, regnantibus iam principibus Christianis, ecclesias omnes locupletatas esse longè lateque amplissimis latifundiis, non est, credo, qui dubitet. At sicut olim possessiones, quas alij Deo vouissent, easdem sacerdotes possidebant, quantumlibet portio eorum tantum modò Deus esse deberet: ita etiam rura, vel alia bona a Fidelibus elargita ecclesiis, in usum cedere sacerdotum, aliorumque ministrorum, certum est. Nam licet missis a se discipulis Dominus dixerit: Nolite possidere aurum, neque argentum, &c. tamen cum mox subdit: Dignus est operarius cibo suo illis quae sunt ad vitam necessaria, Saluatoris sententia, ministrari debere, quis non intelligit? Sic enim illis inhiuit aurum & argentum, non ut eorum vsu necessario interdiceret (etenim constat au- rum &

A rum & argentum, ipsa rerum pretia, allata esse ad pedes Apostolorum, illorumque arbitrio dispensata) sed ut affectum temporalium rerum reprimeret, ne quæstum pietatem putarent. Sicut cum etiam iisdem dixit: Neminem per viam salutaueritis illis haud inhiuit consueta humanitatis officia; sed ut ad praedicationis opus, ad quod dirigebantur, sollicitiores & attentiores redderet, voluit admonuisse. Sed de his satis dictum putamus, quæ quoniam ad Ecclesiasticam œconomiam spectant, ratio instituti nostri sicut non patiebatur praetermittere, ita in iisdem paulo diutius nos immorari permisit, & pæne coëgit. Age igitur, iam ceteras ab Apostolo Corinthiis in primis traditas, ac proinde vniuersae Ecclesiae praescriptas leges inuestigemus.

B Sicut enim optimi legislatoris officij ac munus est, non tantum egregijs moribus rempublicam instituire, sed eiusdem populi decentem corporis habitum simul componere: eodem sane modo Paulus Apostolus illa, quam ad eos primam scripsit, epistola, cum eosdem optimis legibus imbuisset, de mulieribus illud statuit, ut non nisi velato capite in ecclesiam conuenientes orarent: sicut è contrà viros aperto capite orare vetuit. Ceterum quod ad mulieres velandas pertinet: licet ipse primus Fideles id agendum monuerit, non tamen eius rei primus est auctor: siquidem tam Iudaeorum quam multarum Gentium feminas olim, etiam ante Christi aduentum, velatas incedere consueuisse, exploratissimum est. De Iudæis fidem facit Tertullianus, qui dum agit de veteribus traditionibus, ait: Apud Iudæos tam solemne est feminis eorum velamen capitis, ut inde noscantur. De Gentilibus, ut de Creusa Aeneæ vxore, habetur nobile exemplum: dicunt enim eam propter insignem honestatem, ne cum Troia quidem caperetur, perterritam, se velamine detexisset, sed etiam dum ab incendio fugeret, mansisse velo tectam. De Romanis mulieribus id

C aequè docet Valerius, dum ait: Horridum C. quoque Sulpitij Galli maritale supercilium: nam vxorem dimisit, quod eam capite aperto foris versatam cognouerit. Tacitus item haec de Poppæa Sabina: Rari in publicum egressus, idque velata parte oris, ne satiaret aspectum, vel quia sic decebat. De Arabibus haec Tertullianus: Iudicabunt nos Arabiae feminae Ethnicae, quæ non caput tantum, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut vno oculo liberato, contentæ sint dimidia frui luce, quam totam faciem prostituere. De Lacænis mulieribus omnium laudatissimis illud à Plutarcho scriptis mandatum habetur: virgines aperta facie, viris iunctas mulieres velatas prodire solitas: ea nimirum ratione, ut sic illarum maritos inuenirent, istæ verò viros habentes, aliis placere non curarent. Sed sicut & probro adseribitur Lacænis virginibus, quod supra genua tantum vestes deductas induerent, ita nec laudantur, quod sic virgineus pudor quasi venalis expositus proderent.

D At quoniam inter Græcos Corinthiae feminae patria lege atque consuetudine cultui Veneris erant addictissimæ, ac proinde (ut superius dictum est) omnium impudicissimæ, quippe quæ pietatem putarent sua corpora prostituere: his cum Apostolus Euangelium praedicaasset, & complures illarum ad meliorem frugem adduxisset; quod olim praesens tradiderat, absens litteris monuit: nimirum ut mulier honesto incedens habitu, capite velato procederet, sicque in ecclesia oraret cum ceteris. Quam quidem legem non nuptis tantum praescripsit, sed & virginibus: mulierum enim nomine (quod pluribus differit Tertullianus) etiam virgines fuisse à Paulo comprehensas, certissimum est: nam & sic ipsi Corinthij intellexerunt: Qui, inquit, hodie denique suas virgines velant. sed de his superius. Ceterum id non tantum in Ecclesia Corinthiorum seruatum est, sed & in ceteris Christiani orbis Ecclesiis, quas vel ipsi Apostoli, vel eorum successores viri Apostolici crexerunt.

E Redarguerunt maiores nostri veli genus illud, quod velut aranea tela contextum, vel purpureo colore, reuelaret potius quam velaret pulchritudinem, irritamentumque esset magis libidinis, quam tegumentum pudoris, Gentilium potius seminarum vsu quam Christo creditum comparatum. Reprehendit & illas Tertullianus, quæ neque tectæ, neque nudæ incedentes; Mirris, inquit, & lanis non velant caput, sed conligant, à fronte quidem protectæ: qua propriè autem caput est, nudæ. Aliæ modicè linteolis, credo ne caput premant, nec ad aures vsque demissis, cerebro tenus operiuntur. Misereor, si tam infirmitate auditu sunt, ut per tegmen audire non possint. ac iterum inferius: Quantum autem merebuntur castigationem etiam illarum, quæ inter Psalmos vel in quacumque Dei mentione retereat perseverant? Meritò ne etiam in oratione ipsa facillimè sibi aut vil-

DE VELANDIS MULIERIBVS.

Tertull. de coron. milit. c. 4. Clem. Alex. in Padag. l. 3.

Valer. lib. 6. c. 3. Desiner. 13. Tacit. l. 14.

Apul. de na. in aur. l. 11. Tert. de veland. virg. cap. 17. Plutarch. Apophteg. Lac. in Chari. l.

Clem. Alex. Padag. l. 2. cap. 10.

LXXXVI. CORINTHIAS VELATAS VOLUIT PAVLVVS.

Tert. de veland. virg. cap. 4. 5.

Tertull. or. d. lib. 2.

LXXXVII. QVAE VELATIO IMPROBATA.

Clem. in Padag. l. 2. c. 10. Tertull. de veland. virg. cap. 17.

aut villum, aut quodlibet filum cerebro superponunt, & testas se opinantur? Clemens A equidem Alexandrinus sic interpretatur de velandis mulieribus præceptum Apostoli, ut non tantum velamine capita tegerent, sed eodem in frontem promisso vultum obumbrarent.

LXXXVIIII. Ceterum non tantum Paulus hæc scribens, Christianarum mulierum sic voluit capita esse composita, ut velamine testæ essent, sed & Timotheum monens, omnem illum à feminis superfluum lasciuumque amputauit ornatum, qui esset concupiscentiæ fomes, sic dicens: Volo similiter & mulieres in habitu ornato: cum verecundia & sobrietate ornantes se, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Docuit eadem & Petrus. Sed quid

Christianæ religionis Pedagógus? quonam modo ornatum temperat, ut luxum euiter? Mulieribus, inquit, crines mollire sufficit, & tenui aliqua fibula comam alligare frugaliter, simplici cultura pudicas comas in veram & germanam pulchritudinem alentibus: meretricij autem pilorum plexus, & catenarum nexus, cum eas deformes reddunt, tum etiam pilos disceperunt, artificiosis insertis vinculis euellentur. probat idem album colorem in vestibus: Quod si, inquit, oportet alium aliquem colorem querere, naturalis veritatis per se tinctura sufficiat. & post nonnulla: Quocirca Cæum Sophistam iure approbo, qui Virtutis & Improbis aptas describit imagines. Quarum hanc quidem, nempe Virtutem, fecit simpliciter stantem, candida veste indutam & puram, sola verecundia ornatam. Talem oportet esse mulierem fidelem, nempe virtute præditam cum verecundia. Alteram autem contra inducit, nempe Improbis, superflua quidem & varia veste indutam, alieno autem colore exultantem: motus autem & habitus comparatus ad delectationem describitur, non secus ac meretricis. ac rursus, de vestium prolixitate agens, cum eas ad talos usque productas velit, eas damnat quæ prolixæ nimium super terram effusa trahuntur, sic dicens: Trahere autem vestes ad summos usque pedes demissas, valde est arrogans & superbium: quod ambulandi actionem impedit, cum vestis instar vericuli, quæ in soli sunt superficie fordes secum attrahat, ne fractis quidem & generatis his saltatoribus, qui cinædicam turpitudinem mutam in scenam transferunt, vestem cum tanto dedecore diffluentem conspicantibus, quibus exquisitæ vestes, fimbriarumque dilatationes, & curiosi figurarum numeri illiberalem ac sordidam symmatum molliciem indicant. hæc Clemens.

LXXXIX. Vix credi potest, quantum post Apostolos, quos recensuimus, laborauerint Apostolici viri, ut Christianas feminas, quod ad ornatum spectat corporis, in modestiæ officio continerent: ac nec eas dicimus tantum, quæ (ut ait Paulus) abierunt retrò post satanam, sed pudicæ & castas: unde & merito de his Hieronymus: φιλολογοῦμαι, inquit, genus feminæ est: multaque etiam insignis pudicitia, quamuis nulli virorum, tamen scimus libenter ornari: atque adeo, ut nec persecutionum temporibus ab his nouerint temperare: ut de his merito illud scripserit Tertullianus: Ceterum nescio, an manus sphæralio circumdari solita, in duritia catenæ stupescere sustineat. Nescio, an crus de periscelio in neruo se patiat arctari. Timeo ceruicem, ne margaritarum & smaragdorum laqueis occupata, locum spathæ non det. Declamat & Iustinus Martyr in eas quæ dolosa arte tentarent quæ Christianis essent mulieribus interdicta: sic enim ait: Vsu venit quibusdam se ipsas fallentibus, ut cum aperte vultum pigmentis fingere non audeant, arte id faciant. Nam in vndam aut oleum facie inclinata despicientes, de se ipsis iudicant, an aduersus castitatem belligerare possint. hæc Iustinus: ex quibus etiam possumus intelligere, Christianas pudicas feminas haud licet speculo vti solitas, cum illæ in quas scribit Iustinus, ea arte vsæ præscriptam legem eluderent. Quasi enim pudicitia nundinatrices eas habet Tertullianus, quæ (ut ait) consilium formæ à speculo petunt. Reprehendit alibi & in vitis, speculum omni occasione consulere, anxieque inspicere.

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

XC. Sed tamen ut ad capitis velum, unde digressa est, tandem reuertatur oratio: haud alienum ab instituto putamus, si etiam de sacro velamine, quo Deo dicatæ virgines vti solent, agamus. Non enim erat illud commune cum ceteris mulieribus, quod densiori tela contextum, nulla erat ex parte perspicuum, de quo & Ambrosius: Attollant mentis & corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integritatis, consilium virginis. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu: nobile castitatis, non exquisita, sed abdicata lenocinia pulchritudinis. de eiusmodi velaminis genere hæc & olim Tertullianus: Vera, & tota,

A & tota, & pura virginitas nihil magis timet, quam semetipsam: etiam feminarum oculos pati non vult, alios ipsa oculos habet: confugit ad velamen capitis, quasi ad galeam, quasi ad clypeum, qui bonum suum protegat aduersus ictus tétationum, aduersus iacula scandalorum, aduersus suspiciones & susurros. Illud etiam amplius habuit velamen sacrarum virginum, quod à sacerdote benedici consuevit. hinc Hieronymus ad Demetriadem: Scio ad imprecationem Pontificis flammæ virginale sanctum operire caput. Subinfert & verba nonnulla tunc temporis tum à sacerdote, tum à virgine dici solita. Sic & Ambrosius Deo sacrandæ virginitatis ritum memorans, inter alia hæc de velamine: Sacro, inquit, velamine testæ es. Solemni enim ritu id fieri moris erat, & non nisi certis diebus, ut Gelasius monuit: & ad instar tæcularium nuptiarum, magna erat celebritas velationis Deo dicandæ virginis. Augustinus Demetriadis nobilissimæ virginis dum meminit, post multa hæc adiunxit: Velationis apophoretum gratissimè accepimus. Apophoreta enim non nisi in sumptuosissimis conuiujs, quæ post cœnam conuiuæ domum referrent, exhiberi consueuerunt.

Nuptiæ enim, hæc solemnitas, quod illæ spiritualiter nubent, dici solita erat. Nubere enim Christo eas quæ ipsi dicantur virgines, antiquo in Ecclesia loquendi vsu receptum fuit. Vnde & Tertullianus: Nupisti enim Christo: illi tradidisti carnem tuam, illi desponsasti maturitatem tuam. Incede secundum sponsi tui voluntatem. Ea de causa Cyprianus eiusmodi Christo perpetuò dicatas, si fuerint præuaricata, Christi adulteras esse dicit: quem dicendi modum Basilus, Gregorius Nazianzenus, Nyssenus, ac Græcorum ceteri, & Latinorum Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, ac denique reliqui sunt imitati. nam de his & Optatus Mileuitanus: Spirituale, inquit, nubendi hoc genus est: in nuptias sponsi iam venerant voluntate & professione sua: & ut tæcularibus nuptiis se renuntiasse monstrarent, spirituali sponso soluerant crimem: iam celestes celebrauerant nuptias. id ipsum quoque Innocentius Papa ad Vidricium: Quæ, inquit, Christo spiritualiter nubunt, & à sacerdotibus velantur, &c. eaque ratione Hieronymus eò progressus est, ut matrem virginis Deo sacratæ, Dei socrum nominaret: quod tamen Ruffinus nodum in scitpo querenti displicuit.

Porro eius nominis, ut virgo sponsa Christi diceretur, ea potissimum ratio suppedit: quod sicut iuncta coniugio cogitat quæ viri sunt, quomodo (ut ait Paulus) placeat viro: ita ista veluti altero coniugio obligata, Christo nimirum oppignerata, cogitat tantum quæ sunt Dei, nempe ut sit sancta corpore & spiritu. Erant hæc voces Christianarum virginum, quæ ne dispendium paterentur virginis, libentius martyrium oppeterent, nefas clamantes, D Christo semel desponsatas, hominis cuiuspiam iungi consortio. ex quo hæc Ambrosius: Ceterum quæ se sponddit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortalis iuncta est viro: & iam si voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Ad hæc, Deo sacratas virgines non tantum regi sacro velamine, sed nigra indui veste, & operiri pallio, olim in Ecclesia consuetudo fuit. Qua de causa apud S. Asterium de S. Euphemia nobilissima martyre Chalcedonensi, coram iudice assistente, id habes: Adstabat virgo pulla veste & pallio philosophiam professa. & Hieronymus: Solent quædam, cum futuram virginem spondderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio. & alibi: Vili tunica induitur, viliori tegitur pallio. & ad Martellam: Pulla tunica minus, cum humi iacuerit, sordidatur. ibi & de cingulo: Cingulum laneum, & tota simplicitate purissimum, quod possit magis adstringere vestimenta, E quàm scindere.]

In aliquibus item Ecclesijs, præsertim Syriæ & Ægypti, tam virgo quàm vidua, quæ se Deo vouissent, & saculum calcaissent (inquit Hieronymus) crimem monasteriorum matribus offerunt defecandum, non in tecto postea, contra Apostoli voluntatem, incessuræ capite, sed ligato pariter & velato. nec id quidem, ut Vestales imitentur Romanorum virgines, quæ incisos sibi capillos ad arborem loton suspendebant: sed aliis ex causis, quas Hieronymus recitat: immò & propter mysterium. Cum enim in signum subiectionis dati sint illis capilli: Christo iam desponsatæ, in libertatem vindicatæ, nequidquam amplius viris debent. Nec de his dicit Apostolus: Mulier si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine dati sunt illi. de illis enim quæ viro sunt obligatæ, Paulus loquitur. Porro (quod superius ait) si turpe est mulieri tonderi vel decaluari, velet caput suum. sacro iam velamine illarum cum caput obducatur, capillis, quibus

Clem. Alex. in Pedagog. lib. 1. cap. 10.

LXXXVIIII.

1. Tim. 2.

1. Pet. 3.

Clem. Alex. in Pedagog. lib. 3. c. 11.

Clem. Alex. Pedagog. lib. 2. c. 10.

LXXXIX.

1. Tim. 5.

Hier. ep. 12.

Tert. de cult. u. fem. c. 13.

Iustinus ad Sever. de Vir. Christian.

Tertull. de virg. veland. cap. 12.

Tert. de cult. u. fem. c. 8.

XC.

DE SACRO VELO.

Ambros. aduers. Symmach. ep. 12. edit. Roman. tom. 5.

Tert. de vir. veland. cap. 15.

Hier. ep. 8.

Ambros. ad virg. laps.

Gelas. ad Epif. Lucan. cap. 14.

Aug. ep. 179. in fine.

XCII.

Tertull. de virg. veland. c. 16.

Cyprian. ep. 62.

Chalcedon. de discip. & habitu virg.

SPIRITUALIS NUPTIÆ.

Optatus Mil. lib. 6.

Innoc. ep. 2. c. 12.

Hier. ep. 27.

Ruffin. in not. in Hier.

XCIII.

Virgo Deo dicata, sponsa Christi.

Conc. Nicæ. 2. sess. 4.

Hier. ep. 12.

Idem ad Demetr. epist. 8.

Ad Martellam. epist. 23.

XCIII.

Hier. ep. 48.

Plin. lib. 16. cap. 44.

1. Cor. 11. de amputatione capillorum ritibus diversis.

quibus tegantur, non indigent: & cum nec capillorum cultu viris placere cupiant, quæ Christo tantum morum probitate student esse gratæ, eo dispendio pulchritudinis cælesti sponso magis redduntur acceptæ. Quam displiceat Deo ornatus capillorum & corporis cultus in virgine, quæ propositum virginitatis arripuit, afferre possemus pauendum planè exemplum de Prætextata nobilissima Romana femina, quod Hieronymus scribit ad Letam: sed ad eum lectorem remittimus. Quod reliquum est, illud nõ præmittimus dicere, de incidendis crinibus non fuisse omnium eandem consuetudinem in Ecclesia: nam apud alios in pœnam delicti, si lapsa virgo, in pœnitentiam redacta esset, crines eidem amputari solitos, testatur Ambrosius, quod & in Capitularibus Francorum habetur expressum. At de his pluribus egimus in Notationibus ad Romanum Martyrologium, obiectionemque ex Gangrensi Concilio, germanum sensum conciliando, soluimus. De habitu itaque muliebri ex constitutione Pauli primitus composito, hæc tenentur.

^a Hier. ad Letam. epist. 7.

^b Ambros. ad virginem. l. 1. cap. 8. ^c In Capitularibus. Reg. Fræc. l. 2. cap. 6.

^d In Notationibus ad Romanum Martyrologium. die 7. Maij. B. 20. S. p. 20. ^e DE CVLTV BARBAE. Clem. Alex. in Padag. l. 3. cap. 3.

^f Eod. lib. cap. 11.

^g Eod. lib. de pallio. PALLII VSVS.

^h Tertull. eod. lib. cap. 4.

ⁱ Tertull. eod. lib. cap. 5.

^k Eod. l. c. 4. §. 6.

^l Eod. l. cap. 1. ^m Tertull. de pal. c. 6.

ⁿ DE PALLII DESCRIPITIO. ^o Dent. 22.

XCIV. Sed quod de femineo cultu actum est, ad institutum pertinere existimauimus, etiam de antiquo Christianorum virorum cultu & habitu, quantum veteribus monumentis colligere licuit, narrationem instituire. Atque illud in primis, quod Apostolus monuit, ne viri nutriant comam: quo quidem, eos ab effeminato mulierum cultu remotos esse debere, satis aperte significauit. Proinde barbam, quod sit virorum insigne, more androgynorum vellere, aut cute tenus radere, minus consueuisse olim Christianos, facile persuademur. Nam & Christianus Pædagogus hæc ait: Deus voluit feminam quidem esse glabram ac leuem, sola coma, sicuti equum iuba, sponte naturæ exultantem: virum cum sicut leones barba ornasset, virilem etiam fecit hirsuto pectore, quod quidem est roboris & imperij indicium.] ac deinde: Hoc viri signum, barba scilicet, per quod vir apparet, est Eva antiquius, & signum melioris naturæ. In eo ergo violando, quod est virilis naturæ signum, eo scilicet quod est hirsutum, contra legem facere, est impium.] ac denique post multa: Si quis autem barbæ non nihil tondeat, ea tamen non est omnino denudanda: est enim turpe spectaculum; barbæque ad cutem vsque tonsus, non videtur multum abesse à vultione & leuore.] & post pauca: Qui in superiori labri parte inter comedendum polluantur, pili tondendi sunt, non nouacula (est enim illiberale) sed tonsorum forficibus. Barbæ autem pili, qui nihil molestiæ afferunt, non sunt vexandi, vt qui cultui grauitatem afferant, & quemdam paternum terrorem incutiant.] hucusque Pædagogus Christianus de communi vsu barbæ. Sed quod pertinet ad barbam tondendam secundum antiquum religionis cultum, pluribus agemus suo loco, cum de tonsura capitis erit sermo.

XCVI. Quod verò spectat ad corporis indumentum: Christianos, abiecta toga, vt consueuisse pallio, ex his quæ Tertullianus scribit, satis exploratum habetur. Cum enim veræ sapientiæ Christiani omnes se esse sectatores profiterentur, decente professioni habitum inducebant, nempe pallium, quod sapientiæ studiosi induere soliti essent. Vnde idem Tertullianus: Enim verò cum hanc primum sapientiam vestit, quæ vanissimis superstitionibus renuit, tunc certissime pallium super omnes exuuias & peplos augusta vestis, superque omnes apices & titulos sacer suggestus deducit oculos. Suadeo reuereri habitum vnius interim erroris tui renuntiatorem.] hæc ille, quibus declarat, Christianos homines simul cum impietate togam exuere, atque vnâ cum pietate pallio amicti solitos: vt merito de illis, parcemiam in dicitur conuertentes, Gentiles dicerent: De toga ad pallium.] Ceterum quod Christianorum genus religione & moribus distinctum esset, indumento etiam placuit debere esse discretum: hinc idem illud exprobrat dicens: Vespillo, leno, lanista tecum vestiuntur.] ac rursus: Verum & cerdones, & omnis gladiatorum ignominia togata producit. hæc nimirum indignitas: Vir de toga ad pallium?]

Quale autem fuisse eiusmodi indumenti genus, sic in primis describit: In viris autem pallij extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus, ab vtroque laterum regestus, & cervicibus circumstructus, in fibulæ morsu humeris acquiescebat.] ac rursus inferius de quatuor pallij angulis: Omnis, inquit, liberalitas studiorum, quatuor meis angulis regitur.] Quatuor item angulos habere consueuisse pallium quo utebantur Iudæi, diuina Scriptura demonstrat, dum ait: Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallij tui.] Vnde facile adducimur, vt credamus, Christianos, sicut à Iudæis hominibus, Apostolis nimirum, ad pietatem sunt instituti, ita etiam ab iisdem potius quam à Græciæ sapientibus indumenti formam esse mutatos, illis tamen reiectis quæ ad antiquæ legis cærimonias spectare

A stare viderentur. Sed de eiusdem forma pallij rursus idem Tertullianus in hæc verba: At enim pallio nihil expeditius, etiam si duplex, quod Crateris more nusquam vestiendo componitur: quippe tota molitio eius operire est solutum, id est, vno interiectu, licet equidem nusquam inhumano, ita omnia hominis simul contegit. Humerum velans exponit vel includit: cetero qua in humerum adhæret, nihil circumfulcit, nihil circumstringit, nihil de tabularum fide laborat, facile sese regit, facile reficit: etiam cum reponitur, nulli cippo in crastinum demandatur. si quid interulæ superest, vacat zonæ tormentum: si quid calceatus inducitur, mundissimum opus est, aut pedes nudi magis, certe virilis magis quam in calceis.] hæc Tertullianus, qui hæc tandem de se ipso, quod reiecta Gentilitate, ad Christi fidem se conulerit, abiectaque toga pallium sumpsit, ait: At ego iam me illi etiam diuinæ sectæ ac disciplinæ commercium confero. Gaude pallium, & exulta: melior iam te philosophia dignata est, ex quo Christianum vestire cœpisti.] hucusque ille.

^a Tertull. eod. lib. cap. 5.

^b Eod. l. c. 6.

B Quod autem ad calceos pertinet: consueuisse Christianorum nonnullos sine calceis, sed nudis pedibus, vel tantum soleis incedere, demonstrat hæc dicens Clemens Alexandrinus: Viro autem pulchre conuenit nullos habere calceos, præter quam si militet. Calceatum enim esse non partem habet affinitatem cum eo quod est esse ligatum. Optimum est exercitationis genus nudis vti pedibus, & ad sanitatem, & ad expeditam facilitatem, vbi non prohibeat necessitas. quod si iter non ingrediamur, nec nudis incedere pedibus pati possimus, soleis vtendum est: eas autem Attici vocant *κωντροδαις*, quod pedes (quantum ego conticio) terræ appropinquarent. Tenuis ac simplicis calceaturæ testis sufficit Ioannes, qui dicebat, se non esse dignum soluere corrigiam calceamentorum Domini. non enim curiosos is habebat calceos, qui veræ philosophiæ typum Hebræis ostendebat.] hæc Clemens. Certe quidem Lucianus, instar horum quæ dicta sunt habitum Christiani hominis describens, sic ait: Pallium putre, sine calceis & tegmine, capite incedens detronsa coma.] Sed vt redeamus ad pallium: de Porphyrio martyre Eusebius meminit, vt consueuisse habitu philosophico.

^c DE CALCEIS.

^d Clem. Alex. in Padag. l. 2. cap. 11.

^e Lucianus in Philopat.

^f Euseb. hist. l. 8. c. 25.

C A verò non tantum antiquitus, sed postea etiam, Christianos incedere solitos palliaros, argumento sunt quæ sic Hieronymus scribit ad Furiam: Vbi cumque viderint Christianum, statim illud de triuio: *Ο γρησινδαις* vocant impostorem, detrahunt.] Idemque etiam, de illo dicitur Gentilium in Christianos, ad Marcellam sic scribit: Si tunica non canduerit, statim illud è triuio: Impostor & Græcus est.] Sed cur & Græcus? certe & illa ex causa, quod pallium philosophicum furui coloris, qui haud gratus erat vel vitatus Romanis, induerent. vnde Suetonius de Augusto: Etiam habitum vestitumque pristinum reducere studuit. ac visa quondam pro concione pullatorum turba, indignabundus & clamantis: En, ait, Romanos rerum dominos, gentemque togatam: negotium Edilibus dedit, ne quem posthac paterentur in foro, circove, nisi politis lacernis, togatos consistere.] Ceterum videtur pallium paulatim à communi vsu Fidelium desciuisse, & monasticam vitam profitentibus cessisse, sicque dicta à S. Hieronymo de monacho intelligenda: siquidem hæc in Gangrensi Concilio scripta leguntur: Si quis virorum putauerit sancto proposito, id est continentiæ, conuenire, vt pallio vtatur, tamquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste communi, quæ in vsu est; anathemia sit.] Sed quod vestis genus fuerit birrus, dicemus inferius in martyrio Cypriani, vbi locus ille Pontij explicandus venit, quo dicit: Exiit se lacernum birrum, quem indutus erat.] Ceterum & de pallio sæpe inferius dicendum erit. His igitur de antiquo Christianorum habitu enarratis, ad cetera, quæ à Paulo instituta salubriter sunt, pergamus.

^g Hier. ep. 10.

^h Hier. ep. 23.

ⁱ Suetonius in Oct. c. 40.

^k Concil. Gangren. c. 12. §. dist. 30. c. 15.

D Compositis iam his omnibus: quod reliquum videbatur, quid cum in ecclesiam conuenirent, agere deberent, instituit: sed redarguit eos ante, quod inuicem dissiderent, sic dicens: Primùm quidem, conuenientibus vobis in ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, &c.] Tam ex his quæ hic scribit Paulus, quam iis quæ inferius tradit, cum ait: Si ergo conueniat vniversa Ecclesia in vnum] satis perspicue intelligitur, fuisse etiam Apostolorum temporibus loca quædam, quæ ecclesias nominarent, in quas Christiani ad synaxim in vnum conuenirent. Antequam autem eas nouas licuisset erigere, priuata domus, ampliora videlicet earum membra, quæ cœnaculâ dicebantur, eiusmodi ministerio inferuebant. Sic in cœnaculum nouimus conuenisse primùm Ecclesiam post Domini ascensionem: pariter etiam in domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus,

^l I. Cor. 11.

^m I. Cor. 14.

ⁿ DE ECCLESIS CHRISTIANORVM.

^o Act. 1.

^a *Aff. 12.* cus, collectos esse credentes orationis causa, idem testatur Lucas ^a. Quantumlibet ^A
^b *1. Cor. 3.* enim templum ^b Dei quivis dicatur esse Fidelis, & in omni loco puras leuare manus,
^c *1. Tim. 2.* Apostolus ^c moneat: tamen ad sacros agendos conuentus loca quadam fuisse dele-
^d *Aff. 29.* cta, tum ex his quæ sunt demonstrata, tum etiam his quæ dicemus inferius de
conuentu Troadis ^d, cum Paulus eodem loci in cœnaculum cum omnibus Christiani-
anis ad fractionem panis, & sermonem habendum, cum populo conuenit, satis su-
perque monstratur.

^{c.} Sanctus Ignatius, qui eisdem Apostolorum temporibus Ecclesiam regebat Antioche-
nam, ad Magnesianos scribens ^e, hæc habet: Omnes ad orandum in idem loci conueni-
te: sit vna communis precatio, vna mens, vna spes in charitate & fide inculcata in Chri-
stum Iesum, quo nihil præstantius est. Omnes velut vnus quispiam ad templum Dei con-
currere, velut ad vnum altare, ad vnum Iesum Christum sacerdotem. Idemque frequen-
ter esse conueniendum, scribens ad Polycarpum, admonuit, dicens ^f: Crebrius celebren-
tur conuentus, synodique: nominatim omnes inquire.] & ad Heronem ^g: Synaxes ne neg-
ligas, omnes nominatim inquire.] Sed etsi de erectis olim ecclesiis nullum aliud suppete-
ret argumentum, vel ratio; ipsa saltem Imperatorum edicta de demolendis Christiano-
rum ecclesiis, quorum Eusebius ^h meminit, promulgata, planè eas iam antè erectas fuisse,
certissimam fidem faciunt. Addit idem auctor, iam à Christianis, prout maior in dies nu-
merus augetur credentium, ampliores angustiorefque antiquis illis esse excitatas eccle-
sias, quæ demum edicto Diocletiani sunt demolitæ. Reddam, quo hæc certiora habeantur;
eiusdem auctoris verba: Cum in antiquis illis ædificiis non satis loci haberent, amplio-
res ecclesias in vniuersis vrbibus, fundamentis earum ad maiorem laxitatem dilatatis, ere-
xerunt.] hæc Eusebius. Si igitur longè ante Diocletiani tempora antiquitus erectæ eccle-
siæ sunt dirutæ, vt eisdem amplioribus spatiis auctæ excitarentur; eademque sic restitutæ,
tandem ab ipso Diocletiano sumptu prostratæ: quis nõ intelligit, ab ipsis primordiis exorien-
tis Christianæ religionis, ad Ecclesiasticas obeundas functiones accommodatas, fuisse ere-
ctas sacras ædes, quas nominamus ecclesias? Ea quidem voce inter alios frequenter vtitur
Tertullianus ⁱ, quæ primitus ad Apostolo Paulo, sed ex antiquiori diuina Scriptura, ^k com-
muni que vsu loquendi tandem est ab omnibus vsurpata, vt nomine ecclesiæ, certus qui-
dam locus, quod ad synaxes celebrandas Fideles conuenirent, significaretur; de qua Augu-
stinus ^l. Et hoc, inquit, quotidianus vsus loquendi obtinuit, vt in ecclesiam prodire, ad eccle-
siam confugere, non dicatur, nisi ad ipsam locum parietesque prodierit atque confu-
gerit, quibus Ecclesiæ congregatio continetur.]

^{CI.} Sed vt de ecclesiis Vrbs agamus, eo ipso tempore quo fides Christi ibi est prædicata, ec-
clesias ibidem esse cœpisse, earumque numerum, vt opus fuit, in dies magis magisque Chri-
stiana Religione amplioribus spatiis propagata, auctum esse, exploratissimum est. Nam
constat Pudentis Senatoris ^m Petri discipuli domum in ecclesiam ad sacra obeunda esse
mutatam; is est Titulus Pastoris, de cuius vocis ratione suo loco dicemus pluribus. De Eu-
prepia matrona liquet ⁿ, domum suam in Titulum ad Missas celebrandas eam crexisse.
Alias insuper ab aliis eodem tempore erectas ecclesias fuisse constat: nam de Euaristo ^o, qui
quintus à Petro numeratur Romanus Pontifex, testatum habetur, ecclesias diuisisse pre-
sbyteris; quos temporibus Cornelij Papæ extitisse numero quadraginta sex, eiusdem episto-
la ^p ad Fabium Antiochenum Episcopum fidem facit; totidemque in Vrbe fuisse eccle-
sias, Optatus ^q etiam testari videtur, dum ait, quadraginta, & quod excurrit, in Vrbe fuisse
ad Christianum vsum basilicas excitatas.

^{CII.} Sed quo olim sumptu, qua impensa & ornatu, ex his certè, quæ Christianis insensibili-
mus hostis (licet res nostras deridens ac carpens) Ethnicus ^r auctor, qui Apostolorum tem-
poribus, ac etiam Traiani vixisse ex suis ipsius scriptis cognoscitur, tradit, aliqua saltem ex
parte intelligi posse videtur: ac proinde qualis esset cultus rerum nostrarum, quantumli-
bet persecutio vndique vigeret, idem auctor, licet aliud agens, penicillo quodam figurare
videtur, nec aded obscure, vt non liceat velut per rimulas quædam rem ipsam aliqua ex
parte cognoscere. Critiam enim quemdam introducit, qui cum ab aliquo Fidelium per-
suaderetur fieri Christianus, ab eodem, vbi Christianorum conuentus ageretur, est dedu-
ctus: quem quidem locum his verbis describit: Pertransumus, inquit, ferreas portas, &
area limina: multique iam superatis scalis, in domum anrato fastigio insignem ascendi-
mus, qualem Homerus Menelai fugit esse: atque ipse quidem omnia illa contemplantur,
quæ

^a *Aff. 12.*
^b *1. Cor. 3.*
^c *1. Tim. 2.*
^d *Aff. 29.*
^e *Ignat. ep. 6.*
^f *Ignat. ep. 11.*
^g *Ignat. epist. 13.*
^h *Euseb. hist. lib. 8.*
ⁱ *Tertull. de idol. cap. 7. ad uxor. l. 2. c. 9.*
^k *De uolunt. uir. c. 3. c. 13.*
^l *De conu. mi- lit. c. 3. Colligis Pamela. ubi sup. de idol. c. 7. mor. 29.*
^m *Dent. 23. Iudith 6. Jeremias. Thren. 1.*
ⁿ *Aug. l. qu. in Leuit. tit. 59. citatur à Beda in ep. 1. ad Cor. 11.*
^o *Atti. Pudēt. de quibus inf. Epist. 2. Pij Pap. ad Insi. tom. 1. Bibl. sacra.*
^p *De erectis a Princ. Pio in Vr. B. Eccle- sias.*
^q *2ij Pij. ep. 1. ad Insi. tom. 1. Lib. de Rom. Pont. in Euan- g. 1.*
^r *Atti. Pudēt. de quibus inf. Epist. 2. Pij Pap. ad Insi. tom. 1. Bibl. sacra.*

^A quæ insularis ille adolescens. Video autem non Helenam, sed mehercle viros in faciem
inclinatos & pallefcetes, &c.] hæc quidem apud Lucianum & alia de Christianis deri-
sionis causa dicta leguntur.

Sed nec (quod ad hanc ipsam rem pertinet) prætermittimus, etiam Ethnicum illum hi-
storicum, Lampridium ^a, inquam, testari, Alexandrum Imperatorem, locum in quo à
Christianis erigeretur Ecclesia, eisdem ad iudicasse, pro iisdemque rescriptisse; nam ait: Cum
Christiani quemdam locum, qui publicus fuerat, occupassent, contra popinarij dicerent,
sibi eum deberi: rescriptit, melius esse vt quomodocumque illic Deus colatur, quam po-
pinariis dedatur.] Est & apud Flauium Vopiscum Valeriani Imperatoris de ecclesia Chri-
stianorum eiusmodi testimonium, dum hæc ad Senatum rescriptit: Miror vos, Patres san-
cti, tam diu de aperendis libris Sibyllinis dubitasse, perinde quasi in Christianorum eccle-
sia, & non in templo omnium deorum tractaretis.] hæc ille. Cum hæc igitur de ecclesiis
Christianorum, tam nostrorum quam etiam externorum testificationibus, aded certa fir-
maque necnon in omnibus exploratissima habeantur: quidnam est, quæso, quod obici
possit ex Origenis libro octauo contra Celsum, dum dicit, Christianos delectari in sensibi-
libus templis, eisdemque defugere simulacrorum & templorum fundationes; cum hæc
ille obiciat contra illum, qui (vt superius ait) arguebat Christianos, quod auersarentur
aras, simulacra, & templorum fundationes: ad quem refellendum Origenes pluribus do-
cet, quam præter templum Dei animatum, dæmoniorum delubris, quæ auersari meritò
Fideles ait: ac proinde ibi non nisi de struendis idolorum templis agi. Nec est etiam, quod
hæc ipsa aded testata vacillent, quod apud Minutium Felicem aduersus Christianos Cæ-
cilius obiciat, dicens: Cur nullas aras habent, templa nulla, nulla nota simulacra, num-
quam pàlam loqui, numquam liberè congregari?] & quod paulo post ait, Iudæos Deum
coluisse in templo atque palàm, Christianos autem in secus. Nam & nos vtique dicimus, ca-
ruisse Christianos crebro persecutionibus agitados, templis illis instar sanctorum Gæ-
cilium, vel templi Iudaici: temporum enim ratio id minus posse fieri permittebat, cum clanculum
sæpius, siue in priuatis domibus, siue interdum in cryptis (vt docent fidelia sanctorum
martyrum Acta) eos oportuit cœuuisse: quibus cessantibus, habuisse eos loca publica, quò
æquè omnes conuenirent, citata à nobis nuper Principum rescripta testantur: quæ tamen
non dicebantur templa, sed more maiorum, & Pauli exemplo, nominabantur ecclesiæ,
tunc instar domorum potius quam templorum.

Sed iam, quæ earum structura esse solet, inuestigemus. Situm illarum ad Orientem
spectantem disponi solitum, quæ scribit Tertullianus ^b manifestè declarant; sic enim ait:
^D Nostræ columbæ domus simplex, etiam in editis semper, & apertis, & ad lucem: amat fi-
guram Spiritus sancti, Orientem Christi figuram.] hæc Tertullianus: secundum quod &
apud Clementem ^c legitur de ecclesiæ forma, ac de situ in primis, his verbis: Primum sit
longa, & ad Orientem conuersa.] vltatiorem hunc fuisse ecclesiæ situm, vt Orientem
versus spectaret, Paulinus ^d ad Severum scribens asserit. Nam & Salomonis templum ad
Orientem Solem conuersum fuisse, Aristæ ^e testatur: ad cuius fortasse imitationem, sic-
ut & cetera multa, vel quòd Christiani ad Orientem conuersi precari consueverint, cuius
antiquæ traditionis vsus rationem inferius suo loco scrutabimur, olim ad Orientem
conuersas ædificare maiores nostri consueverunt ecclesias, in quibus & altaria essent ad
orientem æquè conuersa. Hæc quod ad situm. Quod verò ad structuram ecclesiarum
pertinet: sic erant earum singula membra disposita, vt quantum licet in re parua maxi-
mam omnium repræsentare, similitudinem quamdam Ierosolymitani templi redderent:
quippe quæ porticum, atrium, sancta, ac demum sancta sanctorum, membra templi præ-
cipua continerent ad diuersorum ordinum officia accommodata: nimirum vt alicubi es-
sent poenitentes & alij quibus ad ecclesiam non pateret accessus, a sibi populus, seorsum ab
eo sacerdotes, atque ab his omnibus distinctus locus, vbi ad sancta sanctorum ingrediens
sacerdos, incruentum ac per omnia venerandum Deo offerret sacrificium. Hanc quidem
formam in iisdem hætenus intuemur ecclesiis, quæ temporibus Constantini fuerunt à fun-
damentis extructæ: nam in antiquioribus hæc monstrare non licet, cum (vt nuper di-
ctum est) omnes quotquot in orbe Romano erant Christianæ religionis ecclesiæ, Dio-
cletiani & Maximiani Imperatorum edicto fuerint ad solum prostratæ. Porrò etsi reddi-
ta sub Christiano Principe Ecclesiæ pace, aliq̄ denuò fuerint amplioribus spatiis exci-
tatæ: tamen non nisi secundum pristinam formam (cum eadem, quæ olim, essent in eis
officia

^{CIII.}
^a *Lamprid. in Alex. Imp.*
^b *Tert. adu. Valent. c. 2.*
^c *Clemen. l. 2. Constit. c. 67.*
^d *Paul. ep. 12.*
^e *Arist. l. de 72. Interj. r.*

^{SOLVITIO}
^{OBIECTO-}
^{RVM.}

officia obeunda, exercendæ functiones, ac mytheria consummanda) fuisse constructas, per- A facile vt credamus, inducimur, cum præsertim eadem prorsus forma erigendarum eccle- siarum tam in Oriente quàm in Occidente vbiq;ue locorum obseruata noscatur.

CV. FORMÆ EC- CLESIARYM AB ANTI- QVIS DE- SCRIPTA. Euseb. hist. l. 10. c. 4. Euseb. in Vit. Const. lib. 3. c. 34. Greg. Naz. orat. in sum. patrii. Paul. epist. 31. Paul. ep. 12.

Sunt de his (præter illa quæ adhuc extant) antiquissima exemplaria à quamplurimis antiquis scriptoribus graphicè exarata, quæ cum pristina illam reddant ipsarum imagi- nem, eandem ab iniuria temporum, quo omnia consumuntur, facile vindicant. Eusebius enim dum describit ecclesiam Tyri à Paulino Episcopo erectam, eandem quam diximus, formâ egregiè repræsentat encomiastica illa, quam ea de causa habuit, oratione: ea etiam, quam à Constantino Ierolymis excitatam tradit, eandem prorsus reddit imaginem. Gregorius Nazianzenus, & ipse dum à patre nobilissimam ecclesiam Nazianzi extru- ctam, aliqua saltem ex parte, eloquentiæ penicillo quibusdam quasi lineamentis descri- bit, non diuersam ab alijs similitudinem exprimit: quam etiam referunt ceteræ antiquis- simæ Orbis ecclesiæ, ac præsertim quæ non mutatæ in Vrbe visuntur, vel in chartis descri- ptæ apparent. Paulinus enim tum à Petri Principis Apostolorum basilicam in Vaticano à Constantino constructam, tum ceteras alibi efformatas eodem planè modo fuisse demon- strat. Idem quæ etiam hinc inde cubicula quædam, quæ capellas dicimus, constructi in eis solita, orationis causa, tradit.

CVI. PASTOPHO- RIA QUÆ. Clem. Cõst. lib. 2. c. 61. Paulin. ead. epist. 12.

Duo præterea pastophoria in eisdem extrui consueuissent, apud Clementem legimus, quæ à Paulino nuncupantur secretaria, hinc inde apud apsidem posita: quorum quis ef- fet vsus, duo hæc disticha ab eodem desuper ipsa in scripta declarant. A dextra apsidis:

Hic locus est veneranda penus, qua conditur, & qua Promitur alma sacri pompa ministerij.]

A sinistra eiusdem:

Si quem sancta tenet meditando in lege voluntas, Hic poterit residens sacris intendere libris.]

Clem. Cõst. lib. 2. c. 61. Hieron. in Ezch. c. 42.

Atque hoc quidem secundum ea quæ habentur apud Clementem, vt ecclesia duo ha- beat pastophoria: quæ vox (vt explicat Hieronymus) idem est quod thalamus, seu inte- rius cubiculum. At verò non omittimus dicere, non indecens visum esse in eadem eccle- sia plura constitui altaria. nam cum ea essent sepulchra martyrum, vbiq;ue esset mar- tyr conditus, illic altare erigi consuevit. Sanè de tredecim altaribus in ecclesia vnâ erectis Gregorius meminit.

CVII. Exod. 30.

Nec verò prætereundum putamus, quòd sicut olim ad emundationem positum fuis- se in templo labrum æneum, hæc leguntur in Exodo: Facies & labrum æneum cum ba- si sua ad lauandum, ponesque illud inter tabernaculum testimonij, & altare: & missa aqua lauabunt in ea Aaron & filij eius manus suas & pedes, quando ingressuri sunt in taber- naculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare] ita etiam præter aquam precibus sacerdotum benedictam, de qua inferius dicturi sumus, pro ecclesiæ foribus positam fuis- se aquam ad purificationem, complures antiquorum scriptorum, qui Constantini sæcu- lo claruerunt, testantur, dum structuram antiquarum ecclesiarum suis ipsi scriptis repræ- sentant, atque ob oculos ponunt: inter quos Eusebius, qui nobile illud à Paulino Tyrio- rum Episcopo extructum templum describit, hæc de eiusmodi aqua pro foribus posita: Deinceps fontes ex aduersa fronte templi profluente aqua redundantes positi, quibus omnes, qui in sacros templi ambitus introeunt, sordes corporum abluant: qui fontes sacro- sancta baptismatis lauacra repræsentant. Atque hic locus, in quo singuli introeuntium primùm, vt se lauent, morantur, sicut cuique ornatum & splendorem affert, sic illis qui primis fidei principiis instituendi sunt, mansio percommoda est ad acquiescendum.] hæc Eusebius.

CVIII. Paul. No- tan. ep. 31. MANVS AB- LVI ANTE PRECES. Paul. ep. 12.

Huic etiam ministerio in seruiebat fons ille in atrio basilicæ Vaticanæ Romæ positus, cuius Paulinus hæc meminit ad Aletium scribens: In vestibulo cantharum ministra ma- nibus & oribus nostris fluenta ructantem fastigiatum solido ære tholus ornat & inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis salientes aquas ambiens: decet enim ingressum ecclesiæ talis ornatus, vt quod intus mysterio salutari geritur, spectabili pro foribus opere signetur.] & ad Seuerum in hunc modum de alia ecclesia:

Sancta nitens famulis interluit atria lymphis Cantharus intrantumque manus lauat, amne ministro.]

ac rursus eadem in Natali decimo sancti Felicis. Fluxisse hæc consuetudo videtur è Iu- deorum

A dæorum ritibus, sicut & multa alia: nam non tantum (vt dictum est) ipsorum sacerdotes, sed & ceteros Iudeorum non nisi manibus lotis adorare consueuissent tradit Aristæus de Septuaginta duobus interpretibus, hæc scribens: Rege consalutato, ad consueta loca diuertunt; atque (vt mos est Iudeis omnibus) manibus prius in mari lotis, Deo preces effundunt.] & paulo post: Interrogauit equidem & illud quoque: cuius gratia, cum vota facerent, ma- nus prius lauarent? Quærenti talia, demonstrarunt, illud testimonium esse, ne quid per- peram agant, sed pie sancteque perficiant; quandoquidem vniuersa opera manibus exer- ceantur: rectè singula ad iustitiam & veritatem referentes.

Verum quòd naturalis quidam instinctus docet, non nisi puros ad Deum accedere debere, mundosque numini supplicare: inde euenit, vt apud Gentiles quoque vsu rece- ptum esset, sæpius se aqua mundare, antequam templa adirent, & numina precarentur. B De Ægyptiis & Græcis id testatur Herodotus in Euterpe. De Romanis Persius his versibus:

Hæc sancte vt possas, Tiberino in gurgite mergis Manè caput bis terque, & noctem flumine purgas.]

Tradit etiam Tullius, asperione aquæ labem corpoream tolli, & castimoniam corporis præstari, Sed & illud notum:

Casti placent superis: pura cum veste venite, Et manibus puris sumite fontis aquam.]

Sunt & de his alia complura apud illorum scriptores exempla.

Sed quod ad Christianos pertinet: consueuissent eos ante precationem manus abluere, se- cundum quod monet Apostolus: Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus] non tantum quæ diximus, docent, sed & antiqua Ecclesiasticorum scriptorum testimonia confirmant. Nam & apud Clementem legitur, vt Christianus lotus oret: sed & Tertul- lianus hoc ipsum demonstrat, dum ait: Ceterum quæ ratio est, manibus quidem ablutis, spiritu verò sordente, orationem obire? & Chrysostomus: Ingressuri templum, manus lauamus.] & alibi: In nonnullis iam Ecclesiis hunc morem corroboratum videmus, vt diligenter multi studeant, quomodo manibus loti, candidis induti vestimentis in eccle- siam ingrediantur.] ac rursus: In consuetudine nos constituimus lauandi & orandi; nec illotum hoc facere datur. Idè libenter non oramus, si non lotis hoc manibus faciamus, tamquam Deum offensuri.] At dicti omnes auctores pariter in eos declamant qui ma- num abluentione putant etiam graui delicta abstergi: in quos hæc & Anastasius Sinaica: Quid enim grauius his quibus vtimur moribus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorum multitudine cooperti, tantula modò aqua ablutis manibus, sanctissimum illud corpus, di- uinumque sanguinem pro mundi salute largiter olim effusum, impuri sordidique ori ad- moueamus? & paulo inferius: Nec enim ingredi in ecclesiam, ac diuinas imaginum sanctarum formas, pretiosasque ac venerabiles cruces etiam salutasse fuerit satis: non frigi- da manus abluisse, id est, esse purum mundumque: sed sordes peccatorum abluisse, ac fu- gisse, sed confessione & lacrymis, sed contrito & humiliato animo, & demisso contracto- que vultu, peccatorum, quibus tenemur, catenas exoluisset, & tunc demum ad illa sancta mysteria accedere.] hucusque ipse.

Ad huiusmodi lauacrum alludit Gregorius Papa, dum scribens ad Augustinum hæc ait: Romanorum semper ab antiquioribus vsus fuit, post admixtionem propriæ coniugis, & lauacri purificationem querere, & ab ingressu ecclesiæ paululum reuerenter abstinere.]

E Ex his facilis patet sensus Hieronymi dicentis: Scio Romæ hanc esse consuetudinem, vt Fideles semper Christi corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo: vnusquisque enim in suo sensu abundet. sed ipsorum conscientiam conuenio, qui eodem die post coi- tum communicant, & iuxta Persium,

noctem flumine purgant.

Quare ad martyres ire non audent: quare non ingrediuntur ecclesias? An alius in publi- co, alius in domo Christus est? Quod in ecclesia non licet, nec domi licet.] hæc Hierony- mus, quòd adhuc suo tempore vsus ille vigeret, vt sacram Eucharistiam sumendam, do- mum deferrent. Aperitur adhuc ex his etiam causa, cur (quod idem qui supra Gregorius narrat) matrona illa, quæ cum se à viro suo noctu non temperasset, ausa manè ecclesiam ingredi, continuò à dæmone est arrepta: Vel quod idem tradit de curiali sacrilego, qui post turpissimum scelus Paschali festo admissum, aqua malè expiatum, ingressus eccle- siam,

CIX. PYRINICA- TIO APUD GENTILES. Pers. Saigr. 2.

Tull. lib. 1. de legib. Tibull. lib. 1. eleg. 2.

CX. I. Tim. 2. PURIFICA- TIO ANTE PRECES. Clem. l. 8. Const. c. 38. Tert. de or. c. 11.

Chrysost. in 1. a. hom. 72. in fin. Chrysost. in Mat. hom. 52. Chrysost. ad pop. Antioch. hom. 36. Anast. or. de sacra syn- axi.

AQUA TAN- TUM NON EXPIARI DELICTA.

CXI. Greg. Papa l. 12. resp. 10.

Hier. ep. 50.

Greg. Dial. lib. 1. c. 10. Idem Dial. lib. 4. c. 32.

fiam, tandem vltionem diuinam miser expertus est. At postea eiusmodi lauacri loco successit, vt aqua sacerdotis precibus benedicta, qua Fidelibus vsui esse consuevit in eoru domibus (vt Alexandri Papae res gesta significant) in ipso ingressu ecclesiae poneretur, qua ad leuiorum peccatorum expurgationem, adeuntes ecclesiam, aspergerentur. Sed quanta sit vis eiusmodi aquae, & eius vsus antiquitas in Ecclesia, opportuniore loco dicemus.

CXII. ECCLESIA- RVM ORNA- TVS SACRAE IMAGINES.

Quod vero spectat ad ecclesiarum antiquum ornatum : Christi Redemptoris nostri imagine decorari solitam vnam quamque illarum, vetus canon Synodi Antiochenae, Apostolorum nuncupatae, de qua inferius in Clemente dicturi sumus, fidem facit, cuius haec sunt verba: Ne decipiantur saluati ob idola : sed pingant ex opposito diuinam humanamque manufactam impermixtam effigiem Dei veri ac Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, ipsiusque seruorum contra idola & Iudaeos: neque errent in idolis, nec similes sint Iudaeis.] haec canon, qui (ne imposturam esse existimes) citatus inuenitur a Gre. B. gorio Episcopo Pessinuntis in Concilio Niceno secundo, licet in editione Latina mutilatus ac perperam translatus habeatur : Graece enim sic scriptus extat : Τοῦ μὴ τον σήλην τῶ ἀληθινῶ Θεῷ ἢ σωτήρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῶ, ἢ τῶ ἀμωτῶ θεογονῶντων ἀντιπερ ἑῶς ἐδῶλων ἢ Ἰουδαίων, ἢ μηκέτι πλανῶντες εἰς εἰδωλα, μὴ δὲ ὁμοιωθεῖτε τοῖς Ἰουδαίοις.] haec tenus canon. Dubitauit nuper pius ac doctus vir, an in versione Canonis ipsius Synodi Antiochenae sanctorum Apostolorum pro sacrarum imaginum veneratione, aliquod mendum subesset. Dubitationis vero causa (vt ipse pius vir affirmat) duae fuerunt: altera, quod minime verbum verbo ab interprete redditum videatur, altera consilium, & mens sanctorum Patrum in Canone illo sanciendo.

CXIII. DE VERSIO- NE CANO- NIS SYNO- DI ANTIOCH.

Quod autem pertinet ad interpretis versionem non satis exactam, & ad verba verbis minimè reddita, obseruet primo, verba illa (pingant & effigiem) non haberi in contextu Graeco. cum ἀντιπερῖεν (vt ipse ait) non significet pingere, sed potius genibus flexis venerari. σήλην deinde non posse verti effigiem, sed cippum, vel columnam, quae in sepulchris statuebatur, aut in qua foedera inscribebantur, aut alia quae posteritati mandare cuperent, vel lapidem titulare; dicit etiam alia ex pluribus auctoribus excerpta, pulchra quidem omnia; sed cum ex deprauato textu, quem doctus & pius vir secutus est, omnis haec dubitatio ortum habeat, videtur (pace sua) parum utilis tantus labor. Non enim legendum ἀντιπερῖεν vlllo pacto, quod nusquam reperitur; sed ἀντιμουρῖεν, quod significat ex aduerso aliquid pingere. ita enim legitur in manuscriptis codicibus Synodi Septimae, in qua dictus Canon habetur a Gregorio Episcopo Pessinuntis allatus Aetione prima: ita etiam apud Turrianum in apologia pro Canonibus sanctorum Apostolorum aduersus Centuriatores. Nec σήλην ponitur simpliciter pro effigie, sed pro cippo, seu columna, vel lapide titulari, quod ipse pius vir affirmat. Quinimmo vna cum verbo ἀντιμουρῖεν, id est ex aduerso pingere, praescribit modum, quo sacrae effigies & imagines IESV Christi veri Dei & Saluatoris nostri, necnon seruorum eius & Sanctorum, collocentur & statuuntur quasi trophaea quaedam sacrae nostrae Religionis in cippo vel columna (quemadmodum antiquissima & celeberrima illa Dei genitricis imago, quae dicitur del Pilar in Hispania) vel lapide titulari, vt venerationi habeantur a Christianis, quos Canon Apostolicus Saluatos appellat, vt hoc pacto non solum a Iudaeis procul abesse dignoscantur Christiani, cum Iudaei imagines habeant nullo pacto; verum etiam ab ethnicis, qui adorant sua idola deorum instar, & ideo idololatrae dicuntur, Christiani vero non ita. venerantur enim imagines sacras, sed relatione quadam & analogia & habitudine ad earum prototypa quae referunt & representant. Quod cum aliquando Iconomachorum & Iconoclastarum causa, quorum praecipuis fautor fuit Theophilus Imperator, in Oriente facere minus licuisset, post eius obitum Theodora Augusta piissima femina, cum totius Ecclesiae Dei magna exultatione faciendum curauit, & hac de causa instituta fuit in Orientali Ecclesia solemnis illa celebratio annua Erektionis & exaltationis sacrarum Imaginum, vt ex Trio- dio Gregorum est videre, qui diem festum huiusmodi erectionis sacrarum Imaginum singulis annis prima Dominica Quadragesimae agunt, quam Dominicam Orthodoxiae appellant hac de causa: quod eo die post sacrarum Imaginum erectionem & exaltationem celebratam, Orthodoxis omnibus multos annos & felicia omnia deprecantur; Iconomachis & Iconoclastis contra ac aliis hereticis omnibus, aqua & igni & diris interdicitur. Ex restitutione itaque contextus Graeci ἀντιμουρῖεν, pro ἀντιπερῖεν, & σήλην vera intelligentia, tollitur

MODVS CO- LENDI IMAGINES IN- TER CHRIS- TIANOS. Ann. 10. 9.

A tollitur omnis dubitatio, & Canonis Apostolici versio congrue facta dignoscitur: quemadmodum veterem interpretem eiusdem Canonis deprauatum alia ratione textum habuisse, satis patet. Ille enim ἀντιπερῖεν legit, & hac de causa perperam (pugnandum contra) vertit, vel potius euertit. Quod vero spectat ad consilium sanctorum Patrum (fuit enim haec altera dubitandi causa) non erat illud praecipue, vt discrimen hoc inter sacras imagines Christianorum & idola ethnicorum statueretur, inscriptio videlicet & titulus. Nec enim idola ethnicorum inscriptione carebant, vt habetur Act. Apost. de ignoto Deo, & 1. Act. 7. apud Iustinum Martyrem de Simone magno Deo. Sed consilium illud fuit, vt Christiani, quos Canon Apostolicus Saluatos appellat, sacras imagines, quo dictum est supra modo, venerarentur; quod deinde in Secunda Synodo Nicena post multa saecula iterum statutum est. Omitto quod cum imagines sint indoctorum libri, & longè plures indocti quam docti reperiantur, solis doctis talibus inscriptionibus consultum foret, indoctis non ita. nec doctis omnibus: cum enim tot essent genera linguarum inter Christianos, quonam idioma- te, & quibus characteribus fieri deberet inscriptio, incertum futurum esset; pro qua tollenda difficultate vel ipse titulus Dominicae Crucis triplici lingua, litteris Graecis, Hebraicis, & Latinis, omnium scilicet communissimis, scriptus fuit. Facilius itaque & communior fuisse dignoscendi ratio sanctis Apostolis, si hoc facere voluissent alio aliquo signo vel simbolo, quam inscriptione, cuius forent imagines declarare: vt cum Apostolorum Principem significare volumus, clausas illi tribuimus, & alios alii symbolis. Addendum postremo coronidis instar, idem fuisse consilium sanctorum Patrum in Canone sanciendo de sacrarum imaginum veneratione (sanctorum videlicet Apostolorum) quod & sanctorum Patrum Secundae Synodi Nicenae, Septimae scilicet Vniuersalis. hac enim de causa sanctorum Apostolorum auctoritate vtitur Gregorius Episcopus Pessinuntis loco supra citato Septimae Synodi, vt seipsum & Septimam Synodum eadem sentire & statuere aperte declararet, quod tot antea saeculis sancti Apostoli senserant, & suo Canone nobis sentendum statuerant. quae vero supra diximus, & veritati ipsi, & Synodo Nicenae Secundae consona esse, cuique facile patet. Sed nec hoc non mirabitur, qui nouerit, ipso etiam Christo viuente, eius imaginem (quod superius pluribus dictum est) Panneade a Syrophoeni- sa muliere aere fusam consari iussam, eandemque integram ad trecentos & amplius annos, nimirum ad Iuliani apostatae tempora perdurasse, quantumlibet immentis ac propè innumeris Palaestina fuerit deformata cladibus.

Nisi enim pie, sanctè, religioseque ab ipsis Apostolorum temporibus sacrae imagines in Ecclesia fuissent in vsu; passuri ne fuissent Fideles per tot annorum spatia illam solam sic intactam illibatamque seruari? & excisa licet bello Iudaico prouincia Palaestinae, post tot nobilissimarum ciuitatum busta, ipsam (nisi magno in honore habuissent, ac fideliter custodissent) integram permanisse? quam in diaconia ecclesiae Panneadis sitae collocatam Christiani semper cultu conuenienti prosecuti sunt. Addit Eusebius: Nec planè mirum, eos qui ex Gentilibus prognati, a Saluatore, dum inter homines viuere, beneficiis affecti fuissent, ista fecisse: cum & nos Petri & Pauli Apostolorum, vel Christi etiam ipsius imagines in picturis colorum varietate expressas, conseruatasque aspexerimus: idque propterea, sicut verisimile est, quod maiores nostri ad Gentilis consuetudinis similitudinem quam proximè accedentes, eos qui tamquam saluatores illis fuissent, hoc est, qui aliquid salutis & subsidij illis attulissent, apud se honore in hunc modum afficere consueuerant.] haec Eusebius. At multo minus quis mirabitur in Christianorum Ecclesiis esse effigatas sacras imagines; cum eas etiam in sacris vasis Catholicos sculperè solitos esse, auctor sit Tertullianus: restatur enim, Christi Domini imaginem praeseferentis pectoris effigiem; quem deperditam super humeros gestantis, in sacris calicibus effigiari consueuisse: cuius quidem generis imagines complures inspeximus in antiquissimo Priscillae coemiterio via Salaria anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, Vrbe teste, eaque admirante, refofso. Sed & consueuisse ab ipsis Apostolorum temporibus, cum quaelibet erigeretur ecclesia, eo in loco primum omnium in memoriam Christi Redemptoris nostri, qui pro saluando humano genere crucem subiit, quasi nobile trophaeum victoriae, crucem poni in titulum, dicemus suo loco, cum agemus de Titulo.

Modò autem ad eandem Apostolicam institutionem insinuandam, satis est afferre memorabile quidem & planè admirabile illud antiquitatis monumentum, quod de sculpta cruce a S. Thoma Apostolo in ecclesia, vbi preces ad Deum fundere consueuerat, tollitur

IMAGINES INDOCTORVM LIBRI.

CXIV.

Nicephor. lib. 10. c. 30. Euseb. 1. 7. c. 14.

IMAGINES SACRAE ETIAM IN VASIS SACRIS. Tertull. lib. de pudic. c. 7. § 10.

CXV.

apud quam etiam casus, martyrium cōsummavit, Hieronymus Oforius Siluensis Episcopus, qui res Indicas fidelissimè est profecutus, vt rem egregiè testatam, & si quam aliam fide sincerissima obliuiscit memoriam prodir. Ad finem enim tertij libri historiae à se conscriptae hæc ait: In eadem ciuitate, quam diximus appellari Malipurem, & nunc postquam à Lusitanis frequentari cœpit, S. Thomæ ciuitas appellatur, erat in colle sacellum ædificatum, eò quòd affirmarent incolæ, in eo loco Thomam fuisse à religionis hostibus interfectum. Erat autem hoc solemniter institutum, vt in eo sacello, octo diebus ante diem natalem Christi, res diuina fieret, & omnes Christiani eò conuenirent. Fuerat quoque ante quatuordecim annos in illo colle inuenta crux in lapide incisa, in cuius fastigio columbæ imago insidebat: basis verò erat in specie quadam herbarum, quæ diffundi latissimè videbantur, collocata; & tam fastigium, quàm basis & brachia in lidorum formam desinebant. Arcus eam ex eodem lapide factus vndique munitabat. In arcu erant incisæ litteræ, quas nemo legere poterat. Totum hoc opus integrum, quod erat satis magnum, fuit super altare eiusdem sacelli multorum operis statutum. In cruce eminebant notæ sanguinis insignes.

DE ECCLESIA S. THOMAE APUD INDOS.

CXVI.

MIRACULUM DE CRUCE.

Accidit autem, die quo Christiani conueniebant, vt in eo fano salutationem ab Angelo factam sanctissimæ Virgini, octo dies antequam Christi natalis adueniret, celebrarent: cum sacerdos, qui rem diuinam faciebat, Euangelium inchoaret, vt crux in nigrum colorem verteretur, & liquor ex illa incredibili copia dimanaret, deinde color cæruleus pro nigro subiret. In locis autem, vbi notæ sanguinis extrabant, rosei coloris splendor eluxit. Sequentibus deinde annis eodem die idem semper eueniebat. Nec enim alio die (quod magnam admirationem commouebat) id in illa cruce cernebatur. Fuit tamen aliquo tempore eius rei, quæ admirabilis omnibus videbatur, intermissio. Anno autem M. D. L. X. I. cum Christiani in eundem locum cum eadem pompa & celebritate conuenirent, eo die quo crux, dum sacrificium fieret, stillare solebat, & sacerdos Euangelium inchoaret (idem etiam admirandum videbatur, quòd numquam prius quàm Euangelium legi cœpisset, ea crucis mutatio fieret) crux repente nigris maculis, splendidis tamè, infici incipiebat, donec tandem aliis atque aliis subeuntibus, tota nigresceret: ita verò splendebat, atque si fuisset oleo delibata. Tum instar roris guttæ fluere cœperunt, quæ paulatim grandiores effectæ, totam crucem humore largissimo compleuerunt. Peregit sacerdos cum multis lacrymis & crebro singultu sacrificium. Deinde ascendit in altare, & linteis, quibus in rebus sacris de more procurandis vti solebat, crucem extulit. Lintea maculis sanguineis tincta repente sunt. Ciuitatis Præfectus, & reliqua multitudo, quæ conuenerat, manus in cælum tendere, Christi nomen implorare, flagitiorum veniam postulare, & ad studium religionis ardentius excitari. Crux autem postquam multo liquore fluxit, clarius splendere cœpit, & color sanguineus euidentius eluxit. Hoc signum commouit & Præfectum vrbs, & primarium sacerdotem, vt diligenter inquirerent equis esset qui litteras illas interpretari possent.

CXVII.

DE MARTYRIO S. THOMAE VETUS MONUMENTUM.

Aiunt incolæ, in Narsingæ regno esse Brachmanam inter omnes Brachmanas litteris & eruditione præstantem, qui varias linguas tenebat. Hominem cōtinuè accersunt, & interrogant an illas litteras nosset. Respondit, litteras esse prisca, quibus antiqui sapientes utebantur, negligentia verò hominum factum esse, vt earum cognitio interiret: quin etiam linguam, qua erant descriptæ, à paucis admodum teneri. Admonent illi Brachmanam, vt in altare ascendat. Restitit ille, & nefarium facinus esse dixit, altare in quo res diuina fieret, humanis pedibus conculcari. Inuitus tamen subiit, & litteras perlegit, quarum & vim eam esse dixit, vt vna nota decem & quindecim & viginti litterarum officio fungeretur. Sententia verò litterarum in summa hæc erat: Thomam, diuinum virum, fuisse à Dei Filio, cuius erat discipulus, in eas oras Segami Regis tempore missum, vt Dei summi notitia gentes illas erudiret: ibique templum extruxisse, & res admirabiles effecisse: atque tandem, cum genibus flexis ad crucem illam affixus, orationem ad Deum funderet, à quodam Brachmana fuisse hasta transfixum: crucem verò eiusdem viri sanctissimi cruore tinctam, ad memoriam virtutis illius sempiternam, relictam fuisse. Hæc erat sententia quæ litteris continebatur. Fecit autem maiorem fidem alius eiusdem scæ vir aliunde accertitus, grandis admodum natus, & sapientia opinione præstans, qui litteras in eandem sententiam interpretatus est. Huius autem crucis exemplum in eodem ligno, ex quo templum ædificatum perhibent, insculptum, cum litteris publicis multorum virorum testimonio consignatis, retineo: cuius fides tantis tunc argumentis explorata fuit, vt nemo possit de tam claris

claris atque testatis viri diuini monumentis ambigere. Ihucisque Oforius: quæ licet prolixiora, tamen haud incongrua videri possunt ad Apostolicas traditiones, tum de Ecclesiarum erectione, tum etiam de cruce in Ecclesia statuenda, tanti Apostoli exemplo, demonstrandas pariterque firmandas. Perseueravit in Ecclesia idem pristinus vsus, vt cum nouæ erigerentur Ecclesiæ, cruces in titulum ponerentur; eademque & sacris imaginibus ornarentur.

Certè quidem qui ex Redemptoris nostri effigie aërea vsus imaginū, adhuc ipso viuente, est feliciter inchoatus, numquam in Ecclesia Catholica fuit postea intermissus. Quòd si in antiquioribus ecclesiis hæc monstrare non liceat; quippe quæ omnes à Diocletiano Imperatore (vt nuper dictum est) demolitæ sunt; in eis tamen quæ tum à Constantino, qui eius Imperio potitus est post Maxentium tyrannum, tum ab aliis qui eodem sæculo vixerent, instar priorum sunt erectæ, haud difficile erit multis exemplis ostendere. Nam in rebus gestis ipsius cum Siluestro, & in libello de eius munificentia in ecclesiis à se erectas collata habetur, argenteas complures ab ipso iussas consulari statuas, in primis Christi Domini nostri, Ioannis Baptistæ, duodecim Apostolorum; Angelorum, & alia id genus multa. Apud Lactantium etiam de imagine Redemptoris cruci affixi, hæc aduantes Ecclesiam admonente, hi versus scripti leguntur:

*Quisquis ades, mediique subis ad limina templi,
Siste parum; in fontemque tuo pro crimine passum
Respice me, me conde animo, me in pectore serua.
Ille ego, qui casus hominum miseratus acerbos,
Huc veni.]*

Et ne nimis moter singula exempla retexendo: est de his locuples testis sanctus Paulinus, qui eodem quo Constantinus, vixit sæculo: ad Seuerum enim scribens, sacras ac venerandas cruces, aliasque typicas imagines in apside ecclesiæ (easdem enim ipse fecit similes, quas in antiquioribus basilicis multuo opere contextas in hanc diem aspiciamus) pingi solitas, versibus, quos illis suis affixit, exactè declarat; quorum aliquot hic subiicimus, & in primis qui in camera apsidis, multuo opere contexta, erant his verbis conscripti:

*Pleno coruscet Trinitas mysterio:
Stat Christus, agno vox Patris calo tonat,
Et per columbam Spiritus sanctus fluit:
Crucem corona lucido cingit globo,
Cui corona sunt corona Apostoli, &c.]*

Ac sursum de alia in eadem basilica cruce super ingressum ex more picta:

*Cerne coronatam Domini super arua Christi
Stare crucem, duro spondentem celsa labori
Præmia. Tolle crucem, qui vis auferre coronam.]*

In frontibus quoque dextræ læuæque porticus depictis crucibus hoc erat inscriptum epigramma:

*Ardua florifera crux cingitur orbe corona,
Et Domini fuso tincta cruore rubet.
Quæq; super signum residet caeleste columba,
Simplicibus produunt regna patere Dei.]*

Et in apside Fundanæ basilicæ eodem fermè argumento:

*Sanctorum labor & merces sibi ritè coherent:
Ardua crux, pretiumq; crucis sublime, corona.
Ipse Deus nobis princeps crucis atque corona,
Inter floriferi caeleste nemus Paradisi,
Sub cruce sanguinea niueo stat Christus in agno,
Agnus vi innocua iniusto datus hostia leto:
Alite quem placida sanctus perfundit hiantem
Spiritus, & rutila Genitor de nube coronat.
Et quia praelata, quasi iudex, rupe superstat,
Bis gemina pecuda, discors agnis genus, hædi
Circumstant solum: leuos aueritur hædos
Pastor, & emeritos dextra complectitur agnos.]*

Annal. Eccl. Tom. I.

S s 2

At non

DE VSV SACRARVM IMAGINVM ANTIQVAB MEMORIAE.

Lib de Rom. Pont. in Silu. Lib. de munit. Const. Lib. de cur. de pass. Dom.

CXIX.

Paul. ep. 13.

MYSTICAE IMAGINES PINGI SOLITAE.

CXX. At non his tantum picturis ecclesiarum apsidis, sed & ipsos ecclesiarum parietes a dextra & sinistra dispositos, diuersis historiis veteris vel noui Testamenti ad pietatem aspicientes instituentibus fuisse egregie exornatos, idem auctor in nono & decimo Natali sancti Felicis, quæ præclaro p̄p̄emate illustrauit, copiose describit. At certe Augustinus^a, qui eodem quoque vixit tempore, certissimam fidem facit, in parietibus passim depingi consueuisse Christum hinc inde Petrum & Paulum laterales habentem, atque etiam^b Abrahamum filium suum immolantem. Sed & martyrum fortissimos agones in ecclesiis etiam effigiari solitos, testantur Basilus^c, Gregorius^d Nyssenus, & alij complures^e, qui omnes eodem quo Constantinus vixere sæculo: at permultos taceo, quos enumerare, nimis præ eorum multitudine longum esset, qui sequentibus temporibus clareuerunt. Cum igitur qualis fuerit in exornandis ecclesiis vsus eius sæculi quo imperauit Constantinus, tam in Oriente quam in Occidente, tot Patrum testimoniis compertissimum habebatur: quid existimandum sit de illo canone qui in Concilio^f Eliberino sic positus legitur: Placuit picturas in ecclesia esse non debere, nec aliter; ne quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur] qualis, inquam, quantæque ille sit fidei, eruditos omnes appello.

CXXI. An ne potuit, vel debuit decem & nouem Episcoporum conuentus in Orbis angulo congregatus aliud statuisse, quam vbique locorum vniuersalis profiteretur Ecclesia? Constantat quidem dictum Concilium paulo ante Constantini Imperium, cum persecutio nondum penitus vbique locorum extincta esset, esse celebratum. Nam eidem & Osius Cordubensis legitur interfuisse, necnon Liberius Episcopus Emeritæ, qui etiam scriptus reperitur in secundo^g Concilio Arelatensi sub eiusdem Imperij anno nono conuocato, Volusiano & Aniano Coss. Porro ipsum in multis esse irritum, multa sunt quæ manifestè declarant: pleraque enim in eo sunt, quæ fines Nouatiani erroris visa sunt propè attingisse: dum eis qui capitalia quædam crimina perpetrassent, nec in fine communionem esse dandam, pluribus canonibus^h statuitur. Sapere hæc hæresim Nouatianam, qui Cypriani & aliorum de ea re scripta legerint, facile cognoscent. Ab Ecclesiæ enim Catholicæ vsu illud omnino alienum esse reperitur, quod in eo statutum est, vt hec in fine communicet, qui post pœnitentiam mœchatus fueritⁱ. Ceterum quodd sciamus eius conuentus Episcopos fuisse Catholicos, de Nouatiana hæresi nulla suspicio esse debet: cum præsertim hi, licet communionem, tamen pœnitentiam non negarent, vt de eo Innocentius Papa tradit scribens ad Exuperium.

CXXII. Sed nec in eo quod de imaginibus statuisse videtur, aliquam obtinuisse firmitatem; certum est: quandoquidem Prudentius, & ipse etiam Hispanus, & eiusdem sæculi scriptor, quem citauimus, laudat pingi solitas esse venerandas imagines: qui primum in Casiano hæc ait:

*Erexi ad calum faciem: stetit obuia contra
Fucis colorum picta imago Marjris,
Plagas mille gerens, totas lacerata per artus,
Ruptam minutis præferens punctis cutem.
Innumeri circum pueri (miserabile visus)
Confossa paruis membra sigebant stylis.*

Et in Hippolyto:

*Exemplar sceleris paries habet illitus, in quo
Multicolor fucus digerit omne nefas.
Picta super tumulum species liquidis viget umbris,
Effigians tracti membra cruenta viri.*

An non Paulinus Nolanus Episcopus, tam egregius sacrarum imaginum testis, quem citauimus, & ipse fuit (quod fatetur^k) presbyter Barchinonensis Ecclesiæ, & in Hispania diu versatus, & tamen imaginibus refertas plures erexit^l ecclesias?

CXXIII. Sed non tantum ex iam dictis adducor vt existimem Concilium illud in his irritum factum esse, sed eo maxime, quod canonum antiquissimi collectores, Ferdinandus diaconus, Dionysius cognomento Exiguus, & Cresconius, quantumlibet egregiam nauarint operam, vt omnes tam Græcos quam Latinos canones colligerent, nullus tamen ipsorum eiusmodi Concilij Eliberini canonis vel saltem nomine tenus neminit. Itaque nonnihîl suspicor in illo canone imposturam. Qui enim fieri potuit, vt cum non tantum complures

^a Aug. de cō-
sens. Euang.
lib. 1. cap. 10.
^b Aug. contra
Faust. l. 2. c.
73.
^c Basil. or. in
S. Barlaham.
^d Greg. Nyss.
or. in Theod.
^e Prud. hym.
de S. Cas. &
alio des. Hip.
polyt. itemq.
Euseb. Hist. eccl.
l. 2. de mirac.
S. Stephani.

^f Conc. Eliber.
c. 36.
EX CONCI-
LIO ELIBE-
RINO OB-
IECTIO.
^g Conc. Arel.
Int. 2.

^h Cōc. Eliber.
c. 1. 2. 6. 8. 12.
17. 18.

ⁱ Can. 3. c. 7.

CXXII.
CANON DE
IMAGINI-
BUS NON
RECEPTVS.

^k Paul. ep. 6.
^l Paulin. epist.
11. c. aliis.
CXXIII.
DE IMPO-
STURANON
LEVIS SV-
SPICIO.

A plures Orientalium, sed & Occidentalium turmæ aduersus sacras imagines bellum mouerent, & ad eas impugnandas arma vndique compararent, à potissimo omnium telo, si exstitisset, abstinuissent? An ne latuit eiusmodi decretum Concilij Vigilantium, & ipsum Hispanum, sacrarum rituum Ecclesiasticorum euerforem? qui cum, quæ erant Ecclesiasticæ œconomix, peruertebat antiquas consuetudines, cessasset ne in sacras imagines potissimum inuehi, si aliqua præntensa saltem Ecclesiasticorum virorum auctoritate id se posse efficere conspexisset? An non saltem vnus vel alterius eiusdem Synodi canonis^a auctoritate stabilire sua ac roborare potuisset, vt quæ ipse primus de non incendendis cereis in Ecclesia ausus est^b affirmare? An etiam præterit canon ille Claudium item Hispanum^c presbyterum, inde verò Episcopum Taurinensem, maximum omnium Iconoclastam, Felicis Vigiliani discipulum? Quod verò canon ille eos omnes præterierit (vt qui nec extraret) ex eo etiam exploratissimum redditur, quod Catholici scriptores Ecclesiastici Iconoclastarum commenta resellentem, quod de eo nullum factum esset negotium, ne per numerum quidem eiusdem meminisse reperiuntur.

Equidem dum hæc paulo accuratius apud me ipsum perpendo, in eam suspicionem adducor, vt aliquis Claudij discipulus atque sectator (quod proprium est hæreticorum, parvus supponere) eiusdem canonis auctor fuerit, & talis impostura egregius concinnator: nec sanè qui hæc mecum accuratè peruiderit, me falsum coniectorem temerè arguet. Sed esto, absit fraus & impostura: æquam tandè fidem meretur tam paucorum Episcoporum canon, quem totius Catholicæ Ecclesiæ vsus contrarius continuè aboleuit, immò antequam nasceretur extinxit? Scimus & alios eruditos viros aduersus recentiores Iconoclastas pro fide Catholica de canone illo alia dedisse responsa; nimirum sic pingi imagines in pariete S. Synodum vetuisse, vt tamen eas in tabulis effigiari sineret: qui quidem vsus vsq; hodie in Hispania dicitur esse retentus. Ratio autem diuersitatis illa prætextitur, quod quicumque urgente persecutione, tabulas illas Christiani possent secum quocumque ferre & occultare: non sic de parietibus, quorum sacræ imagines expositæ remaneret iniuriis atque derisioni Gentilium. Sed in his iam diuinitis nobis immorandum non est. Illud ad postremum non prætermittimus; tantum abesse, vt eo canone sacrarum cultus imaginum infringatur, vt ex eo magis magisque roboretur: nam si non vigiisset vsus pingendi sacras imagines in Ecclesiis, eas prohibendi nulla fuisset occasio. Etenim si (quod patet) priuatio præsupponit habitum; iam eas in Ecclesiis solitas pingi vsque saltem ad illud tempus, liquidò apparet: sed & eundem vsum perseuerasse post editum canonem illum; satis demonstratum est. At verò tam paucos Episcopos iure damnasse, quod (vt vidimus) tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesia maiorum exemplo conseruaret, quis dixerit? vel certe quod iidem quoquo modo statuisent, ceteros, qui tum erant, vel postea fuerunt in Ecclesia Episcopi, contrario vsu potuisse abolere, quis poterit dubitare? Sed de sacris imaginibus pluries agemus inferius: hæc modò, occasione ornatus ecclesiarum, obiter attigisse sufficiat.

Sed quod ad antiquum Ecclesiæ partium vsum spectat: nec illud dicere prætermittimus, sicut olim in templo Ierosolymitano (quod attigimus superius in Apparatu) loco distincti erant sacerdotes à populo, viri à mulieribus, atque à nuptis virginis; ita eodem ferè ordine & dispensatione in Christianorum ecclesiis, cum agerentur sacri conuentus, fuisse Fideles ab inuicem locorum distinctione separatos. Id quidem in primis Philo^d Iudæus seruari solitum ab Essenis, qui in Ægypto apud Alexandriam agerent, quos Hieronymus^e Christianos esse affirmat, de quibus inferius pluribus disseremus, tradit his verbis: Commune Semmeum, in quod septimo quoque die conueniunt, septo clauditur duplici, separatis virorū & mulierum coetibus: nam mulieres quoque simul auscultant ex more, dumtaxat quæ institutum idem sectantur. Medius autem paries à solo surgit tribus quatuorve cubitis in modū loriculæ. Superiora vsque ad rectum patent: vnde gemina prouenit commoditas, & quod pudori feminei sexus consulitur, & quod verba doctoris exaudiunt facile absque vllis obstaculis, quæ vocem eius interceptant.] hæc Philo. Eadem apud Clementem^f ac magis distinctè leguntur: ait enim ecclesiam constitui solitam longo situ instar nauis, in cuius medio (quod gremium dicimus) Episcopus vnà cum clero ad vtrumque latus posito sedeat; ex altera ecclesiæ parte viri, ex altera verò manerent mulieres: & sicut loco ab inuicem distincti erant, eodem quoque modo porta, vt qua viri ingrederentur, discreta esset ab ea quæ feminis tantum pateret: & sicut virorum portæ ostiarius præerat,

^a Can. 34. c. 37.
^b Hier. ad. ner. Vigilant.
^c Ionas Aurel. in præfat. cōm. mēt. in Clam. c. 16. 1.

CXXIV.

OMNIS SOL-
VITVR DE-
VERSIS MO-
DIS ORBE-
CTIO.

CXXV.
DISTINCTA
IN ECCLIE-
SIA LOCA.

^d Philo lib. de
vit. contem-
plat.
^e Hieron. de
Script. Eccl.
in Philone.

^f Clem. Cōf.
lib. 2. c. 61.

ita diaconissæ demandata erat cura portæ mulierum: Hæc omnia, inquit auctor, prout etiam disposita erant in templo.] ac subdit: Adolescentulæ rursus, si sit locus, seorsum manent: ceteræ, & quæ post stent nuptæ, & quæ iam liberos habent, seorsum manent. Virgines & viduæ, & anus, primæ omnium vel stent, vel sedeant.] hæc de locorum ac personarum distinctione & ordine in ecclesia seruari solitis apud Clementem.

CXXVI. DE LOCO PORTICUS MINARVM.

* Metaphr. in vit. S. Ioann. Chrysof.

b Ambr. ad virg. latf.

Sed Gregorius Nazianzenus ex his quæ scribit in somnio Anastasiæ, supra ecclesiæ porticus mulierum locum fuisse demonstrat, cum ait: Sanctæ virgines vnâ cum grauibz matronis è sublimi tecto castissimas sermonibus meis aures inclinabant.] Confirmant hæc ipsa, quæ de S. Ioanne Chrysofomo a scriptis mandata leguntur: nimirum clericum sacris assistentem, cum mulierem sursum in tabulato inanentem procaciter inspexisset, ab altari amouisse. De loco insuper, vbi virgines à ceteris feminis separatæ agerent in ecclesia, Ambrosius b meminit his verbis, quibus in virginem lapsam inuehitur: Nonne vel illum locum tabulis separatam, in quo in ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiosæ matronæ & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quæ sanctiores & meliores te erant? Nonne vel illa præcepta, quæ oculis tuis ipse inscriptus paries ingerebat, recordari debuisti? Diuisa est mulier & virgo. Quæ non est nupta, cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu. Tu autem in contrarium vertens dictum, &c.]

CXXVII. * Procop. de adif. Iustin. Imp. lib. 1.

Procopius c etiam hæc habet: Sunt duæ vtrimque porticus, quas fastigiata testudo & aurum venustant: harum vna viros orantes, altera mulieres admittit, aliàs nulla re differentes. Quis tabulata, in quibus versantur mulieres, exponet?] hæc ille de locorum differentia, & sexus & ordinis distinctione. In Ecclesia quoque Romana distincta fuisse in basilicis loca virorum ac mulierum, vetera Vaticanæ ecclesiæ monumenta declarant, quæ incisa marmoribus, descripta legimus in codice eiusdem ecclesiæ bibliothecæ, ac primum hæc ipsa de inscriptione sepulchri:

AD SANCTVM PETRVM APOSTOLVM ANTE, REGIA IN PORTICV, COLUMNA SECVND A QVANDO INTRAMVS, SINISTRA PARTE VIRORVM, LVCILLVSET IANVARIA HONESTA FEMINA.]

item illud in Viris Romanorum Pontificum: Symmachus Papa fecit oratorium sanctæ Crucis à parte virorum, &c.] & in vita Gregorij Papæ Tertij: Hic fecit oratorium intra basilicam sancti Petri iuxta arcum Triumphalem in parte virorum.] & in Sergio Papa: Hic fecit imaginem auream beati Petri Apostoli, quæ est in parte mulierum.] His & aliis memoriis perspicuum redditur, in Ecclesia Romana seruatum esse ordinem, vt in basilicis seorsum à mulieribusarent viri, ijdemque sinistram basilicæ partem occuparent, dexteram verò feminæ: digniorem namque partem in sacris sinistram habitam esse, secundo Annalium Tomo differemus.

CXXVIII. d Act. 3.

* Chrysof. ad popul. Ant. homil. 28. PAVPERES EXTRA ECCLESIAM MENDICARE SOLITI.

Idem hom. 18.

Sed ad hæc etiam spectat, quod sicut olim in templo pauperes stipem mendicantes pro foribus stabant (vt & ex his quæ scribit Lucas d de claudio qui exponebatur à suis ad templi portam Speciosam, est manifestum) ita etiam in ecclesiam ad stipem captandam nefas illis ingredi, sed in exteriori porticu, quæ post atriu ianuis inhæret ecclesiæ, eos solitos commorari, certum est. Vnde Chrysofomus e: Propterea, inquit, & ante ecclesias & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, vt nos ex eiusmodi spectaculo multum capiamus utilitatis. Considera namque, quod nobis terrenas ingredientibus regias, nihil huiusmodi cernere licet, sed viri honesti & splendidi & diuites & prudentes passim discurrunt: ad veras autem regias, ad ecclesiam dico, & oratorias ædes, & martyrum templa, demonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra ferentes obortia. Quid hoc tandem? Vt tu docearis.] Ad hæc respiciunt quæ Gregorius Nazianzenus in ea celebri oratione, quam habuit de amore pauperum, ait: Ita petitionum clamor internis templi cantibus ex aduerso respondet, atque è regione mysticaru vocum miserabilis luctus excitatur.] Sed non eò quidem is locus pauperibus mendicantibus attributus erat, quod haberentur contemptui, sed ne obstrepentes, sacra agentibus in ecclesia, ac ibi orantibus essent molesti: verum eis æquè ac ceteris patebat ecclesia, precum causa, simulque cum Principibus, nullo habito delectu & personarum acceptione ad sacram mensam admittebatur. Hinc Chrysofomus f eadem Homilia ad populum Antiochenum hæc habet: Ad suam spiritualeni mensam eos vocare, & illud communicare conuiuium nõ dedignatur: sed claudus & mutilus,

A lus, senex & pannosus, fordidus & mucosus, cum iuvene pariter specioso, & ipso purpuram induto & in capite diadema gestante, futurus mensæ particeps venit, & spirituale petit conuiuium, & iisdem ambo fruuntur, nec vlla est differentia, & Christus quidem eos ad mensam cum Rege simul vocare non dedignatur; pariter enim ambo vocantur.] hæc Chrysofomus.

Quod reliquum esse videtur, constat locum ipsum, in quem ad sacros celebrandos conuentus Fideles conuenire soliti erant, diuersis esse nominibus appellatū: nam non tantum (vt diximus) diuinæ Scripturæ auctoritate constat esse nominatum Ecclesiam, sed & Domum oratoriam, secundum quod à Domino dictum est a: Domus mea, domus orationis vocabitur.] Item aliquando Dominicum: quam vocè vsurpat Cyprianus b, & alij Latinarum, ac Græci etiam, vt apparet ex Concilio c Laodiceno, & aliis: de qua re Eusebius d reddit ratione. Dicitur & Basilica: qua quidem voce Optatus e vtitur, cum ait Romæ fuisse quadraginta & amplius Basilicas. Sed vnde id nomen Basilicæ deductum sit, pluribus egimus in Notationibus ad Romanum Martyrologium f. Insuper, Memoria, ecclesia appellata reperitur, quæ nomenclatura apud Augustinum g frequentior est: ea nimirum occasione, quod ecclesiæ in memoriam sanctorum martyrum erigi & Deo dicari consueverant: de quibus est canon Concilij Africani h. Ad idem spectat quod Augustinus de Ciuitate Dei agit i: Nos martyribus nostris non templum, sicut diis, sed memorias, sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus.] Dicit etiam ecclesia ea de causa à Græcis, Martyrium, consuevit, vt in Concilio k Gangrensi, & Chalcedouensi, in cuius quidem Actis frequens est mentio de Martyrio S. Euphemie, vbi est sacrosancta Synodus celebrata. Aliquando etiam idem locus, Concilium sanctorum, nominatus reperitur:

C eadem sanè ratione, qua & ecclesia, qua licet propria significatione conuentus dicatur, tamen pro loco eum continente (vt vidimus) vsurpatur: sic & Concilium sanctorum pro loco, vbi congregatur Fidelium multitudo, sepe positum inuenitur: vox quidem Ecclesiastica, & in diuinis Scripturis vsu recepta, vt apparet in Psalmis l: Deus qui glorificatur in concilio sanctorum.] ac rursus: Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione.] de hac etiam voce pluribus egimus in dictis ad Romanum Martyrologium Notationibus m, vt non opus sit hinc eadem repetere. Dicta etiam ab antiquis ecclesia reperitur & Titulus: de cuius vocis ratione suo loco opportunius ac pluribus differemus. Templum quoque sæpius idem locus dictus est; nequaquam verò à maioribus Delubrum, vel Fanum: licet his vocibus recentiores nonnulli, certè quidem improprie, ne dicam improbè, vsi sint, quippe quæ magis Gentilium templis conueniant: nam & Patres nostros ab iis abstinuisse, certissimum est.

Ceterum illud non omittimus dicere: quod si quando vehemens aded persecutio esset oborta, vt Christiani publicis Imp. edictis omnino excluderentur ab ecclesiis atque conuentibus; nihilominus ea parui facientes, quocumque opportunum esset, ad synaxes in vnum conuenire non prætermittebant. Testatur id in primis Dionysius n Alexandrinus Episcopus, hæc ad Germanum scribens, postquam de edicto Valeriani conuentus inhibentis meminit: Attamen nos, iuuante Deo, non à conuentu consueto inter nos celebrando abstinuimus: quin ipse quidem quosdam in ciuitate fratres, petinde ac si simul cum illis versatus essem, ad conuentus persudiosè agendos impulsi.] Idem & ad Hieracem o, dum exul esset, hæc scribit: Cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & morte mulctati, festum latis animis celebrauimus, & singula loca & singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager siluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum gaudio ageremus.] In carceribus (vtcumque licuisset) sacras à Fidelibus haberi synaxes, & offerri sacrificium consueuisse, testis est Cyprianus p: sed magis id significant ipsa sanctorum martyrum Acta, ac præsertim illa fidelissima, quæ Proconsularia q dicta, à publicis Notariis sunt excepta, de quibus agemus suis locis. Certè quidem & ad conuentus publicos celebrandos cryptæ arenariæ, persecutionis tempore, Romæ præsertim, vbi in arena fossili subterranei complures latent perampli recessus, facultatem suppeditabant; licet cum vehementior vrgeret persecutio, ab his quoque excluderentur, vt testatur litteræ r Cornelij Papæ ad Lupicinum Episcopum Viennensem, cum ait: Publicè, neque in cryptis notioribus Missas agere Christianis licet.] His igitur de ecclesiis Christianorum & publicis conuentibus ex antiquitatis adytis

CXXIX. DIVERSIS NOMINIBVS ECCLESIA DICTA.

a Mar. 11.

b Lnc. 19.

c Cyp. lib. de oper. Cælestem.

d Conc. Laod. c. 28.

e Euseb. de iudic. Corf. c. 10.

f Optat. cõtra Pamm. c. 4.

g Martyrol. Rom. dis 5. Augusti.

h Aug. de Ciuit. Dei, lib. 22. c. 8. c. 8. Ep. ab his locis.

i Conc. Afric. c. 50.

k Aug. de Ciuit. Dei, lib. 22. c. 10.

l Cõcil. Gangren. c. 20.

m Psal. 8.

n Psal. 110.

o Dietz 3. l. 1.

CXXX. TEMPORE PERSECUTIONIS OMNIS LOCVS ECCLESIA.

a Apud Euseb. lib. 7. c. 10.

b Cyp. ep. 5.

c Euseb. apud Sur. die 21.

d Febr. de quibus consulo notata à nobis in Rom. Martyrol. g.

e Habentur rem. t. lib. 1. c. 1.

f Simila.

referatis, iam ad ceteras institutiones Ecclesiasticas ab eodem Paulo in eadem epistola A scriptas redeamus.

CXXXI. Perseuerabat adhuc in Ecclesia laudatissima rei vsus, vt (quod Christus vltima cœna fecerat, ac in sui memoriam vt facerent, suos monuerat) Christiani conuenientes simul in ecclesia, vnâ cœnarent, simulque sacratissimam perciperent Eucharistiam: quod tamen cum Corinthij, non vt decebat, explerent, Paulus iure redarguit, dicens: Conuenientibus in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad mâducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est, &c. Quoniam (vt dictum est) vtraque simul mensa iungebatur, communis & sacra; quid in vnaqueque præstare deberent, admonuit. In illa priori nimirum, vt communitas seruaretur, seque inuicem expectarent, vnaque discumberent, effectus frugalitas. Domi enim potius vt comedant, persuadet, qui non mutua charitatis, cuius intuitu res instituta esset, sed ingluuie causa sic conuenirent. De sacra verò mensa, quod à communi esset distincta, B non perfectoriè & absque animi consideratione eam esse adeundam, vt pote quod maximum omnium damnus incurrat qui indignè eo cibo vescatur; sed magna sollicitudine latebras suæ quemque conscientia disquirere debere, diuinum iudicium interminatus, inculcat.

CXXXII. Porro quod ad vtramque mensam spectat: etsi Christus communem præmisit, inde verò sacram exhibuit, quod sic rerum ordo ferebat, vt legalia primùm consummarentur, ac deinde quæ nouæ legis essent, mensæ apponerentur: Apostolorum tamen tempore primùm quidem celebrari solitam sacram synaxim, inde communi omnes excipi mensa, Ioannes Chrysostomus^b tradit his verbis: Statis diebus mensas faciebant communes; & peracta synaxi, post sacramentorum communionem, inibant cœuiuium, diuitibus quidem cibos afferentibus, pauperibus autem, & qui nihil habebant, etiam vocatis, & omnibus C communiter vescantibus. hæc Chrysostomus. Verùm de his diuersam fuisse olim diuersarum Ecclesiarum consuetudinem, superius dictum est. Corinthios autem inter cœnandum miscentes sacra communibus (quod correxit Paulus) Eucharistiam sumere consueuissent, Augustinus^c affirmat, testaturque communi consensu totius Ecclesiæ actum esse, vt non nisi ieiuni Fideles in ecclesia sacram sumerent Eucharistiam, quam & sacerdotes ipsi, ieiuni cum essent, offerrent.

CXXXIII. Sed enim illud etiam totius vniuersalis Ecclesiæ consensione factum est, vt non amplius sacris mensis communes commiserentur, sed inter se essent sicut mysterio, ita aliqua diuersitate temporis distinctæ. Fluxit etiam inde consuetudo, vt eadem conuiuia (sicut Apostolorum temporibus agivimus) in ecclesia celebrari solerent; de qua Ioannes Chrysostomus in sermone in dictum Pauli, Oportet hæreses esse] testatur his verbis: Ab hac lege & consuetudine inoleuit in ecclesiis consuetudo quædam admirabilis. Fideles enim omnes in conuentibus suis postquam audissent doctrinas, post preces, post sacramentorum communionem, soluta concione, non mox domum conscendebant; sed diuites & abundantiores alimenta & edulia domibus suis afferentes, pauperes vocabant, communesque faciebant mensas, communia prandia, communia conuiuia in ipsa ecclesia. Atque ita à communionem mensæ & pietatè loci vndeque ad charitatè accendebantur, non absque summa voluptate, vtilitateque maxima. Pauperes enim tum fruebantur consolatione, qualis obtingebat: diuites verò fructum beneuolentia & ab his quos pascebant, & à Deo, propter quem illos pascebant, assequebantur. sicque tandem domum redibant. multa hinc igitur eis proueniebant bona. hæc Chrysostomus. Quando verò statutum fuerit ne id in ecclesia amplius ageretur, dicemus inferiùs. E

CXXXIV. Quo verò ordine, quove ritu communes cœnæ, mutua charitatis indices atque illices; à Christianis olim celebrari consueuissent, antiquorum auctorum satis multa suppetunt testimonia, ac in primis Tertulliani^d sic dicentis: Cœna nostra de nomine rationem sui ostendit: vocatur enim ἀγάπη, id quod est penes Græcos, dilectio. Quantiscumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum: siquidem inopes quoque refrigerio isto iuuamus, non qua penes vos parasiti affectant, ad gloriam famulanda libertatis sub auctoramento ventris inter contumelias saginandi, sed qua penes Deum maior est contemplatio mediocritum. Si honesta causa est conuiuij, reliquum ordinem disciplina de causa æstimate, quid sit de religionis officio. Nihil vilitatis, nihil immodestia admittit. Non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur. Editur

DE DVPLICI COENA. 1. Cor. II.

SACRA PRIMVM MENSAM, DEINDE COMMVNIS. Chrysostomus in 1. Cor. II. hom. 27. in princ.

Aug. ad Ian. epist. 118.

CXXXIII. SEORSVM SACRA COMMVNIA.

Tert. Apol. c. 39. DE AGAPE.

A Editur quantum esurientes capiunt: bibitur quantum pudicis est vtile. Ita saturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandū Deum sibi esse. Ita fabulantur, vt qui sciant Dominum audire. Post aquam manualet & lumina, vt quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medium Deo canere; hinc probatur quomodo biberit. Æquè oratio conuiuium dirimit. Inde disceditur, non in cateruas cætionum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciuarum, sed ad eandem curam modestia & pudicitia; vt qui non tam cœnam cœnauerint, quam disciplinam. Hæc coitio Christianorum.] hucusque Tertullianus de publicis conuiujs Christianorum; quæ cum causa pauperum parari solerent, vt egestate pressi exhilararentur aliquando, magna fiebant impensa.

Cetera verò, quæ inter illos tantum qui arctioris vitæ genus excolerent, certis anni temporibus exercebantur conuiuia, erant omnino frugalissima, verum in reliquo multa habebant cum illis communia. Quod si credimus Hieronymo^a affirmanti Philonem sub nomine Essenorum de Christianis Ecclesiæ Alexandrinæ esse locurum, de qua controuersia fufius suo loco agemus: qualia esse solerent dicta conuiuia, perbellè descripsit. Equidem in mensis à Dei laudibus auspiciari conuiuium; & eis vaniloquia non admiscere, ex Iudæorum traditione fluxisse, certum est: nam & Aristæus hæc ait^b: Etenim vt à mensis poculisque incipiamus, rectè iussit tum Deum laudare, cum mensæ accumbimus: in qua ne aliquid quidem ad confabulandum concessit, quod diuini numinis memoriam abiiceret. Sed audiamus Philonem sic illorum plenius conuiuia describentem: Vbi verò contuere candidati & læti (ait) cum summa grauitate ad signum datum à quopiam Ephemereuta (sic huiusmodi ministros nominant) priusquam discumbant, stantes vnâ serie decenti, sublatisque in cælum manibus atque oculis, his quoniam didicerunt cælestia, illis vt potè incorruptis à muneribus & à quaestu illicito, precantur vt placeat Deo id conuiuium. Absolutis precibus, seniores discumbunt, ac mox alij pro cuiusque dignitate: nec enim seniores ex annis æstimant, sed quantumlibet grandætos habent pro pueris, si serò institutum hoc complexi sunt: honorem verò senectutis tribuunt his qui exercuerunt se à iuuentute in hac pulcherrima diuinaque parte contemplatiuæ philosophiæ. Adhibentur mensæ feminae quoque, anus pleræque, sed virgines non coactæ castitatis, sicut apud Græcos quædam sacrifica, sed spontè continentis præ amore sapientiæ, cuius studio per totam vitam contempserunt voluptatem corporis; nimirum diuinæ, non mortalis prolis cupidæ, quam solæ Deo claræ animæ ex se ipsis pariunt, excipientes pro semine intelligibiles Patris radios, vt decreta sapientiæ contemplando percipere valeant. Discubitus ita distribuit, vt seorsum viri dextrum latus, seorsum feminae sinistrum teneant. Quod si quis suspicatur lectisternia etsi non sumptuosa, certè molliscula parari hominibus ingenuis & philosophiæ deditis: sciat esse tegetes rudes è vili contexta materia; videlicet è papyro indigena, sic humi aggestas, vt eminendo fulciat cubitus. & paulo post:

Ceterum in hoc sacro conuiuio nemo (vt dixi) seruus adest; ministrant ingenui, & spontè quidquid opus est faciunt, iussa non expectando, sed præueniendo alacritate voluntaria. Non enim quibuslibet ingenuis delegatur id officium, sed habito delectu ex omni sodalitatè huius iuuentutè, vt quisque aliquod præclarum indolis ac virtutis specimen edidit: hi tamquam germani filij libenter & certatim ministrant, haud secus ac parentibus publicis, hanc coniunctionem arctiorem ducentes, quam sanguinis; quandoquidem rectè sapientibus virtute nihil est antiquius. Discincti autem, & promissis tunicis accedunt ad ministrandum, vt absit omnis seruilis species in hoc conuiuio. Scio quosdam his auditis risuros, dum taxat qui defendenda lamentisque digna faciunt. Vinum per illos dies non præbetur, sed aqua limpidiissima, ceteris frigida, calida verò his qui inter seniores tractantur delicatius. Mensa pura est à cruentis dapibus: pro cibo panis apponitur, sal pro obsonio, pro condimento hyssopus in delicatorum gratiam: operantur enim vt sacerdotes sacris abstemiis, tota victus ratione castigata ad eandem frugalitatem: nam vinum habent pro veneno afferente dementia; opiparis autem opsonijs aiunt irritari concupiscentiam, belluam insaturabilem. Hæc sunt exordia conuiuij. Dicat aliquis: Quid tam posteaquam conuiujs ordine suo discumbentibus adstiterunt ministri decenter parati ad obsequium? nulla ne sequitur compotatio? immò silentium maius, quam antea; ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat, aut respirare vehementius.

Proposit

Hieron. de Script. Ecclesi. QVALE CON- VIVIUM. Aristæus lib. de 7. Interp.

CXXXVI.

MIRA ERV GALITAS.

CXXXVII. Proponit quispiam quaestionem de sacris Litteris, aut soluit ab alio propositam, nihil de solutione sollicitus: nec enim captat laudem argutiarum aut eloquentiae; hoc tantum agit, ut rem diligentius perspiciat, tum perspectam non inuideat minus perspicacibus, sed non minus discendi cupidis, atque ita immoratur doctrinae, subinde inculcans imprimensque animis praeclearas sententias: nam expeditam elocutionem, & vna serie continuam, auditorum mens non valens assequi, à tergo relinquitur, nec satis audita percipit. Totum vero auditorium attentum auscultat in vno eodemque habitu, intelligere se nutu vultuque indicans, probare vero hilaritate ac exporrectis frontibus, interdum & dubitare haerereque; moto leniter capite, summoque dextro digito. nec minori attentione iuniores, qui adstant, audiunt. Enarrationes autem sacrarum Litterarum constant ex allegoriis: nam hi viri totam legem existimant habere animalis similitudinem, quod praecipua corpus referant, animam vero sententiae retrusiores sub velamine verborum abdita, in quibus rationalis anima egregie se ipsam contemplatur tamquam in speculo, sub iis ipsis verbis miram sententiarum pulchritudinem conspiciens, & explicans est figurarum inuolucris, atque ita penitentiorem intellectum in lucem produciens, dumtaxat apud eos qui per occasionem admoniti sciunt obscura ex apertis colligere. Vbi vero Praefes visus est rem bene tractando satisfacisse auditorum desiderio, plausus propalatus editur ab omnibus. Tum ille assurgens, hymnum in laudem Dei primus canit, aut recens à se compositum, aut desumptum ab aliquo vatum veterum: extant enim huius generis carmina prisca versu trimetro, & hymni cum suis accentibus inter sacra canendi ante altaria, vel à stantibus, vel à choreas ducentibus moderatas variis flexibus atque reflexibus. Praefulem mox imitantur ceteri decenti ordine, omnibus intentè quieteque auscultantibus; praeterquam in fine hymni, extremaque clausula: tum enim vniuersi vocem extollunt sine sexus discrimine.

CXXXVIII. Absolutis hymnis singulorum, iuniores paulo antè dictam mensam afferunt, in qua ritè cibus ille sacratissimus, panis fermentatus cum sale apponitur & hyssopo, ob reuerentiam mensae dedicatae in templi vestibulo: nam & in ea solent apponi panes cum sale absque condimento alio, sed panes non fermentati, sal sine vlla mixtura: conuenit enim sacris pura simplicitas, egregium diuini cultus praemium, ut potiores priuilegium habeat. Coenam vero sequitur sacrum peruigilium his ritibus: Vbi omnes consurrexere, duo chori fiunt in medio coenaculo, alter virorum, alter feminarum: cuique suus incensor praeficitur, honore praestans, & canendi peritia. Deinde cantant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque generibus, nunc vno ore, nunc alternis, non sine decoris & religiosi gestibus & accentibus; modò stantes, modò prorsum retrorsumve gradum mouentes, utcumque res postulat. Deinde postquam vterque chorus expleuit se his deliciis, velut amore diuino ebrii, vnum chororum faciunt promiscuum ad imitationem illius olim instituti in Rubri sinus littore post mirandum prodigium.] haec Philo. Haud valde dissimilis ab hac coena est illa, quam proponit Pædagogus Christianus, & ipse patria Alexandrinus, Clemens inquam; qui vult coenam debere esse expeditam & tenuem, ad vigilias aptam, carnis & vini prorsus expertem; non tamen ea damnans, si quis his sobriè utatur. De iisdem Christianorum conuiujs rursum Minutius Felix haec breuiter habet: Conuiuia non tantum pudica colimus, sed & sobria: nec enim indulgemus epulis, aut conuiuium mero ducimus, sed grauitate hilaritatem temperamus.] Ceterum scriptum à Philone conuiuium sacris videtur admixtum, quale illud Pauli ad Corinthios: non enim expressius licuit externo homini secreta nostra mysteria profequi.

CXXXIX. Triplici verò ex causa inter Christianos publica conuiuia celebrari solita, tradit Gregorius Nazianzenus, cum ait: Non insuper ad sacrum aliquod epulum, vel natalitium, vel funebre, vel connubiale cum pluribus currens.] ad haec enim & Episcopum inuitari solitum esse significat. Quod ad connubiale spectat, iam superius dictum est. Sed quod ad natalitium epulum attinet; sic dicebantur agapes, quae in natalitijs sanctorum martyrum in ecclesijs celebrari consueuerant, de quibus haec Theodoretus: At illos (deos scilicet Gentium) Deus cassos gloria vanosque reddidit, suis autem martyribus honorem illum dedit. Pro Pandis enim, & Diasis, ac Dionysis, hoc est, Iouis, Liberique patris solemnitatibus, Petro, Paulo, Thomae, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio, aliisque sanctis martyribus solemnitates populari epulo peraguntur: proque illa veteri pompa, pro turpi obscenitate atque impudentia, sunt modestae, castae, ac temperantia plenae festiuitates, non illa quidem mero delibatae, non comestationibus leues, non cachin-

QUESTIO- NES IN MENSA PROPONI SOLITAE.

CANTVS POST COENAM.

Clem. Alex. Paedag. lib. 2. c. 12. §. 9. Minutius in Octauo.

CXXXIX. CONVIVIA PVBLICA TRIPLCI EX CAUSA. Greg. Naz. de vit. & d. ff. tent. Theod. Ench. verit. lib. 8. in fin.

A cachinnis soluta, sed viuis canticis personantes, sacrisque sermonibus audiendis intentae.] Sed hac ratione Faustus Manichaeus Christianorum agapes impugnabat, quasi illi sacrificia Paganorum vertissent in agapes: sed eum pluribus redarguit Augustinus.

De funerali verò agape haec primum ab Origene scripta leguntur: Sic itaque nos diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuo viuunt hi qui moriuntur: celebramus nimirum, religiosos cum sacerdotibus conuocantes, Fideles vna cum clero inuitantes, adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas saturantes: ut fiat festiuitas nostra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoria celebramus, nobis autem efficiatur in odorem suauitatis in conspectu aeterni Dei.] haec Origenes. Ad hanc quippe consuetudinem alludit Chrysostomus, dum ait: Cur post mortem tuorum pauperes vocas? cur presbyteros, ut pro eo velint orare, obsecras? Non ignoro te respondurum: Ut defunctus requiem adipiscatur, & propitium iudicem inueniat.] Si in his cupis adhuc de Occidentalis Ecclesiae consuetudine perdoceri; Paulinus ad Aletium scribens de funere vxoris Rufinae, filiae S. Paulae, id egregie praestat, sic dicens: Itaque patronos animarum nostrarum pauperes, qui tota Roma stipem meritant, multitudinem in aulam Apostoli congregasti. Pulchro equidem tanti operis tui spectaculo pascor. Videre enim mihi videor tota illa religiosa miseranda plebis examina, illos pietatis diuinae alumnos tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri basilicam, per illam venerabilem regiam cerula eminus fronte ridentem, ut tota & intra basilicam, & pro ianuis atrij, & pro gradibus campi spatia coarctentur. Video congregatos ita distinctè per accubitus ordinari, & profluis omnes futurari cibis, ut ante oculos Euangelicae benedictionis vbertas, eorumque populum imago versetur, quos quinque panibus & duobus piscibus, panis ipse verus, & aquae vitae piscis Christus expleuit.] & paulo post de iisdem:

Quam laetum Deo & sanctis Angelis eius de hac tua (ut dici solet) pera spectaculum facer editor exhibebas? quanto ipsum Apostolum attollebas gaudio, cum totam eius basilicam densis inopum coetibus stipauisses: vel qua sub alto sui culminis mediis ampla laquearibus longè patet, & Apostolico eminus folio coruscans, ingredientium lumina stringit, & corda lactificat: vel qua sub eadem mole tectorum geminis vtrimque porticibus latera diffundit: quae protento nitens atrio fusa vestibulo est, vbi cantharum in sinistra manibus & oribus nostris fluentem ructantem fastigiatis solido aere tholus ornat.] ac rursum post pauca: Quam laetum ergo tunc Deo & Angelis pacis & cunctis Sanctorum spiritibus spectaculum tribuisti? primum de Apostoli veneratione, cuius fidem ac memoria tam multiplicatam opulentiæ deuotione celebraisti, sacras nimirum hostias, casta libamina cum acceptissima ipsius commemoratione Deo deferens, deinde munificentia consequenti te ipsum in corde mundo & spiritu humiliato acceptissimum sacrificium offerens Christo, in cuius tabernaculis verè iubilationis hostias immolasti, reficiens & pascens eos qui benedictione numerosa laudis hostiam sacrificarent Deo. Quam bono tunc Vrbs nostra tumultu fremebat, cum tu misericordiae viscera reficiendis & operiendis pauperibus effundens, pallida esurientium corpora reformares, aridas sitientium fauces rigares, tremula argentium membra vestires, & omnium consona in Dei benedictionem ora referares?] huc usque de agape in funere exhiberi Romae solita Paulinus. S. Hieronymus de his agens, illos tantum qui instantia causa id facerent, reprehendens, haec ait: Cum ad agapem uocauerint, praeco conducitur.]

Solitas esse quoque exhiberi agapes in dedicationibus ecclesiarum, satis demonstrant quae Gregorius Papa, dedicatur oratorium Beatae Mariae, pro agape parari mandat, sic ad Petrum subdiaconum scribens: Sed quia cellae ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate concurrere, propterea volumus, ut ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus in auro solidos decem, vini amphoras triginta, annonae modios ducentos, olei orcas duas, verucces duodecim, gallinas centum; quae tuis possint rationibus postmodum imputari.] haec Gregorius.

Porro aduersus eiusmodi agapes spernentes, haec statuerunt Patres in Gangrensi Concilio, temporibus Constantini: Si quis despicit eos, qui fideliter agapes, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiusmodi uocationibus, parui pendens quod geritur, anathema sit.] In Concilio autem Laodiceno vetitum est, clericos ad agapem accedentes, partes tollere. Apud Clementem verò haec leguntur: Qui ad agapes, siue (ut Dominus nominauit) ad conuiuium

Aug. citat. Enchir. lib. 20. c. 4. §. 20.

CXL. DE FUNEBRI AGAPE. Orig. in Job lib. 3.

Chrysost. in Matth. hom. 32.

Paulin. ep. 11.

CXLI. AGAPES IN ECCLESIA ADHIBITAE.

Hier. ep. 22.

CXLII. AGAPES IN DEDICATIONE ECCLESIAE. Greg. Naz. l. 1. ep. 14.

CXLIII. QUID CONCILIA DE AGAPE. Conc. Gangr. c. 11. Conc. Laod. c. 27. Clem. Con. lib. 2. c. 32.

^a Tert. lib. de idol. cap. 7. ^b Cyr. lib. de loq. Orig. in Exod. ho. 13. ^c Euseb. hist. lib. 6. c. 33. ^d Chrysost. ad pop. Antioch. homil. 61. ^e alij plures.

CL. ^b Cyrill. in Mystagog. 5 ACCIPERE SOLITI MANU EUCHARISTIAM.

^c Sexta Syn. can. 111.

CLII. ^a Cyr. epist. 56.

MOS FERENDI DOMUM EUCHARISTIAM.

^a Tertull. ad uxor. li. 2. c. 3.

^f Tert. lib. de monog. c. 11.

^g Cyr. lib. de spect.

^h Greg. Naz. orat. in funere Gorgoniae.

CLIII.

ⁱ Anastas. li. quaest. To. 6. Biblio. sanct.

VIGINTI DVIDEM MOS IN ECCLESIA.

61A.

ceps ad Cornelium reuertar.] De consuetudine verò Orientalis Ecclesiae fidem facit Cyrillus, de quo modò dicemus. Hæc quoque omnia in antiquis Liturgiis, & penes veteres scriptores Ecclesiasticos scripta habentur. Dabat sacerdos in manus cuiusque sacram Eucharistiam, quam sic ille summa cum reuerentia ori admouebat. Suppetunt de ea re quàm plurima testimonia sanctorum Patrum: sed ne longiores in iis percensendis videamur, Cyrilli Ierosolymitani afferre hinc sententiam, satis esse existimamus: ea est huiusmodi:

Accedens ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque disunctis digitis: sed sinistram veluti sedem quamdam subiicias dextræ, quæ tantum Regem susceptione est; & concaua manu suscipe corpus Christi, dicens: Amen. Sanctificatis ergo oculis tam sancti corporis contactu, communica: caue ne quid excidat tibi.] Eiusmodi consuetudinem in Ecclesia Orientali diutius perdurasse constat: siquidem Maximus, egregius propugnator Catholicæ veritatis aduersus Monothelitas, qui claruit circa annum Domini sexcentisimum quinquagesimum, cum de his agit, hæc ait: Omnes viri, qui communicare desiderant, prius lauent manus suas; vt mente pura, & nitida conscientia, Christi sacramenta suscipiant. Similiter & mulieres nitida exhibeant linteamina, vbi Corpus Christi accipiant pura mente, & munda conscientia.] Viris tantum nuda manu sumere concessum, feminis verò non nisi linteamine, quod dicebatur Dominicale, notauimus in Romano Martyrologio à Plantino typis edito. Sed & in Sexta Synodo, quæ celebrata est anno Domini sexcentesimo octogesimo primo, hæc statuta leguntur: Antequam fiat communiõ, Eucharistiam accepturus, manus in crucis formam figurans, sic accedat, & gratiæ communionem accipiat. Eos enim qui ex auro vel ex alia materia quædam loco manus receptacula efficiunt ad diuini muneris susceptionem, minimè admittimus, vt qui inanimatam subiectamque materiam Dei imaginem præferant. Si quis autem deprehensus fuerit immaculatam communionem eis impartiens qui eiusmodi receptacula afferunt; & ipse segegetur, & is qui affert.] hæc Synodus, seu potius appendix addita. Sed & de his sæpè inferius.

Sed & illud circa vsum sacræ Eucharistiæ introductum fuit, cum minùs liceret ad facras synaxes tempore persecutionis Christianos in vnum sæpè coire: vt qui quotidie de vita periclitarentur, quotidie fumerent, secundum quod ait Cyprianus scribens ad Tibaritanos: Considerantes se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, vt possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere] concessum fuit, vt cum in ecclesia, vel aliis in locis abditis sacræ peragerentur Missæ, qui ad eas conueniebant Fideles, non tantum de ea quæ oblata erat sacratissima Eucharistia communicarent, sed & ex eadem particulas à sacerdote acceptas domum ferendas fumerent; quas reuerenter asseruatas, singulis diebus summo mane ieiuni participarent. Sunt de eiusmodi consuetudine complura antiquorum Patrum testimonia: nam id Tertullianus in primis his monstrat verbis: Non sciet maritus quid secretò, domi scilicet, ante omnem cibum gustes; & si sciuerit, panem non illum credit esse, qui dicitur.] Eucharistiam, quod in partes diuisa esset, Buccellas alibi idem auctor nominat; sed Augustinus & alij, Particulas, vt apud nos frequentiori vsu retentum est. Sed hæc euidentius Cyprianus demonstrat, cum hæc ait in libro quem de Lapsis inscripsit: Cum quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente, deterrita est, ne auderet attingere.] & alibi: Qui festinans ad spectaculum, dimissus & adhuc gerens secum (vt assolet) Eucharistiam, &c.] Gregorius Nazianzenus de sua sorore Gorgonia testatur, eam apud se in cubiculo sacram Eucharistiam asseruatam super altari habere solitam: qua venerata, vehementi morbo, quo agrotabat, dicit esse sanatam.

Testatur id ipsum Basilius scribens ad Cæsariam Patriciam; quam epistolam non tantum recentiores è Græco nuper translata citant, sed & Anastasius Nicænus Episcopus, licet non ad Cæsariam, sed Cæsarium Patricium legat. sunt hæc eius verba: Necessè autem habere aliquem, si non adit sacerdos, communionem propria manu sumere, minimè esse graue, est superuacaneum ostendere, propterea quòd longa consuetudo etiam per res ipsas probetur. Omnes enim qui sunt in desertis monachi, vbi non est sacerdos, illic habentes communionem, ex se ipsis eam sumunt] eam videlicet, quam secum domum tulissent: vnde & subdit: Alexandria autem & in Ægypto vniuersique ex laicis, qui illic degunt, maxima ex parte habent communionem domi suæ.

Nam

A Nam cum sacerdos semel confecerit hostiam & dederit; eam accipiens & communicans, tamquam à sacerdote sumptam participare se, debet credere. Etenim in Ecclesia sacerdos tradit particulam, & cum omni potestate ac libertate eam tenet qui accipit, & sic sua manu ad os eam adducit. Idem est ergo potestate, siue quispiam vnã particulam acceperit à sacerdote, siue multas simul.] hæc ex Basilio Anastasius. At hæc non tantum in Orientali Ecclesia, sed & in Occidentali iisdem Basilij temporibus in vsu erant: quod planè demonstrat S. Hieronymus in Apologia aduersus Iouinianum verbis illis: Quod in ecclesia non licet, nec domi licet.] & S. Augustinus agens de oratione, ait: Accepto corpore Domini & reseruato, vtrumque saluum est, & participatio sacrificij, & executio officij.] Perseuerasse videtur eiusmodi consuetudo saltem vsque ad Hormisdæ Papæ tempora, quando in Synodo Cæsaraugustana in Hispania abrogata cognoscitur, dum hæc in ea statuta leguntur: Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in ecclesia, anathema sit in perpetuum.] In Orientali verò Ecclesia etiam post dicta tempora adhuc eam consuetudinem viguisse, plura exempla declarant, quæ in Prato spiritali descripta habentur: sed breuitatis causa ea hinc referre prætermittimus.

In itinere etiam secum Eucharistiam ferre, aliquando concessum fuisse, ea quæ S. Ambrosius scribit de Satyro fratre, manifestè significant. Si enim id permittum ait catechumeno, quomodo non penitus Christiano? Testatur id ipsum Gregorius de Maximiano Episcopo Syracusæ & eius sociis mare Adriaticum nauigantibus. Eam qui de consuetudinem alicubi viguisse etiam temporibus Alexandri Papæ Tertij, Acta S. Laurentij Episcopi Dublinensis testantur, in quibus hæc leguntur: Quatuor sacerdotes cum magna turba hominum transire comperiunt, qui Eucharistiam (sicut tunc moris erat pluribus) secum pro tuto viatico ac securo duce itineris publicè deferebant.] At non putet quis tepuisse apud maiores nostros erga sacram Eucharistiam venerationem & cultum, quòd prædicta concesserint, quæ nostris temporibus penitus inconcessa noscuntur. Immo quia maior penes cunctos fides vigeat, animisque propensioribus in eandem erant affecti, hæc in hunc modum fieri permittebantur. Quanti enim putas fecisse sanctissimam Eucharistiam maiores nostros, qui, ob eam videlicet causam, quòd ex pane vinoque conficeretur, easdem species, quantumlibet communes, in honore habebant? Ad hoc enim spectat illud Tertulliani, quo ait de antiqua consuetudine: Calicis, aut panis, etiam nostri, aliquid decuti in terram, anxie patimur.]

Ex his igitur de antiquis Ecclesiarum moribus referatis, illud in primis necessariò inferitur atque deducitur, semper in Ecclesia asseruandi sacram Eucharistiam siue in loco sacro siue in priuatis domibus, ad illorum vsum qui accepissent, consuetudinem viguisse. Cur, quæso, quod domi liceret, in ecclesia non liceret? Sed nec de ecclesiis desunt exempla. Non enim nisi de asseruata in ecclesia Eucharistia Donatistæ execrandum scelus illud, quod paucis scribit Opratus; impudentissimè admiserunt: Iusserunt, inquit, Eucharistiam canibus fundi, non sine signo diuini iudicij: nam iidem canes accensi rabie, ipsos homines suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tamquam ignotos & inimicos lantauerunt. Ampullam quoque chrisimatis, &c.] Est distichon illud Paulini superius iam citatum, positum à dextra parte apsidis ecclesiarum S. Felicis, vbi asseruari solita esset Eucharistia:

Hic locus est veneranda penus, qua conditur, & qua Promittitur alma sacri pompa ministerij.]

E Itemque est de his canon Concilij Turonensis in hæc verba rem aliter disponentis, nimirum, vt non in armario, sed in altari, Eucharistia asseruetur, dicens: Vt corpus Domini in altari, non in armario, vel (vt aliter legitur) imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur.] In altari item intra columbam auream reponi solitam Eucharistiam, legitur in Actis S. Basilij, quæ Amphilochoij nomine inscripta habetur. Ad idem officium positas super altaria columnas aureas, & alias argenteas super baptisteria suspensas, Seuerus impius hæreticus sustulit, vt questi sunt clerici & monachi Antiocheni libello supplicij, quem Quintra Synodo obtulerunt. Redarguit Cyrillus Alexandrinus errorem tunc primum emergentem illorum, qui putarent Eucharistiam non seruandam in sequentem diem, sic scribens ad Calosyrium Episcopum Arseniotem: Porro alios etiam esse audio, qui mysticam benedictionem nihil ad sanctificationem proficere dicant, si quid ex ea fiat

Annal. Eccl. Tom. 1.

T t 2

reliqui

^a Hier. op. 50.

^b Concil. Cæsaraug. c. 3. Tom. 4. Rom. edit.

CLIII. ^a Amb. orat. in fun. frat. ^b Greg. Dial. lib. 3. c. 36. EUCHARISTIA FERRI SOLITA IN ITINERE. ^c In vita S. Laur. Episcopi. c. 8. ^d apud Sur. To. 6. die 14. Nohemb.

^e Tertull. de coron. mil. c. 3.

CLIV. ^a vsvs asseruandæ EUCHARISTIAM.

^b Oprat. contra Parm. lib. 2.

^c Paulin. ad Seuer. ep. 12.

^d Concil. Turon. 2. can. 3.

^e Extrat edita Colonia apud Caleniun anno Domini 1573. vna cum tractatu ipsius adu. Anthropolomorph.

reliqui in alium diem. Insaniunt verò qui hæc asserunt: neque enim alteratur Christus, neque sanctum eius corpus immutatur, sed benedictionis vis & facultas & viuificans gratia perpetuò in ipso existit. hæc Cyrillus.]

CLV.

COMMUNIO SVB VNA SPECIE.

Sed ex his adhuc illud certum exploratumque redditur: quòd etsi fideles sacrificij tempore olim in ecclesia sub vtraque specie panis & vini sacratissimam Eucharistiam sumerent; tamen cum vel priuatim in suis domibus (vt vidimus) illam acciperent, vel aliter in ecclesia extra sacrificij tempus, sub vna tantum specie, nempe panis, vt asseruata erat (aliter enim numquam reposita alicubi reperitur) sumere consueuerant. Qua verò ratione in Ecclesia Catholica vsu receptum sit, vt etiam in Ecclesia, cum diuina sacrificia peraguntur, non nisi sacerdos offerens sub vtraque specie communicet, ceteri autem sub vna tantum, nempe panis, suo loco dicemus vberius. Multa adhuc alia, que ad ritus offerendi vel ministrandi pertinent, dicenda essent ex antiquis ac planè Apostolicis Liturgiis; sed cum illæ à plerisque collectæ præ manibus habeantur, alique eodem argumento commentarios ediderint, libentius abstinemus, ne ab instituto longius euagemur.

CLVI.

Ignat. epist. 14. FREQUENTER SVB VNA SPECIE.

Attamen quod ad frequentem eius vsum pertinet, dicere non prætermittimus, ex institutione Apostolica frequentem vsum esse in ecclesia commendatum. Fidem facit eius rei Ignatius^a, qui iisdem cum Apostolis temporibus (prout sæpius antea diximus) vixit: nam ad Ephesios scribens, hæc monet: Date itaque operam vt crebrius congregemini ad Eucharistiam & gloriam Dei.] & inferius: Omnes nominatim congregamini mente indiuisa, frangentes panem vnum, quod pharmacum immortalitatis est, mortis antidotum, vitamque in Deo concilians per Iesum Christum, medicamentum purgans vitia, & omnia pellens mala.] hæc Ignatius. sed quod dicit: Mente indiuisa frangentes panem vnum] haud dubium, id ipsum fieri debere admonet, quod ipso initio nascentis Ecclesiæ, mox post missum diuinitus Spiritum sanctum, Fideles facere consueuerant: de quibus

Act. 2.

Lucas^b: Erant, inquit, perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis.] ac rursum paulo post: Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebat cibum cum exultatione, & simplicitate cordis, collaudantes Deum.] Sic igitur maiorum admonitis consuetudine posteros Fideles conatos esse quotidie sumere Eucharistiam, Patres tam Latini quam Græci facile demonstrarunt. Cyprianus enim hæc in oratione Dominica: Hunc quotidie dari panem nobis postulamus; ne, qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie in cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dum abstenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur.] quod ne facere prætermittent Christiani, cum non esset liberum quotidie ad ecclesiam conuenire (vt nuper dictum est) particulas domum portandiatque sumendi, absque dubio licentiam obtinuisse ex institutione Apostolica, maiores tradiderunt. quis enim absque Apostolorum exemplo hæc facere præsumpsisset? quare Petrum Romæ hæc docuisse, facile persuademur.

Hier. epist. 50.

Hier. epist. 28.

Ambros. de sacra. lib. 5. c. 4. Tom. 4. Rom. edit.

CLVII.

Aug. de ser. Dom. in monte lib. 2. c. 7.

INFERENS VSVS EUCARISTIAE IN ORIENTALI ECCLESIA.

Hier. ep. 28.

Aug. epist. 118.

Chrysost. in epist. ad Heb. hom. 17.

Romæ enim antiquam seruatam esse consuetudinem, vt Fideles quotidie sacratissimam sumerent Eucharistiam, Hieronymus sæpè testatur, vt cum dicit: Scio Romæ hanc esse consuetudinem, vt Fideles semper Christi corpus accipiant: quod non reprehendo, nec probo.] hæc idcirco ille, quòd (vt mox subdit) nec qui se nocte admiscuisset vxori, à sumenda Eucharistia temperaret. Idem ad Lucinium^d: De Eucharistia, an accipienda quotidie, quod Romanæ Ecclesiæ & Hispaniæ obseruare perhibentur, &c.]

In Orientali verò Ecclesia non eandem viguisse consuetudinem, vt quotidie Fideles communicarent, Ambrosius^e & Augustinus^f testantur. Ille enim sic ait: Si quotidianus est panis, cur post annum illum fumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt? Accipe quotidie quod quotidie tibi proffit: sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.] Augustinus verò: De sacramento, inquit, corporis Domini, vt illi non moueant questionem, qui plurimi in Orientalibus partibus nõ quotidie cœnæ Dominicæ communicant, cum iste panis quotidianus datus sit.] Vetus est questio hæc: De qua (inquit Hieronymus^g) scripsit quidem & Hippolytus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores è variis auctoribus edidere. Sed ego illud te breuiter admonendum puto; traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt; nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subuertere.] hæc Hieronymus: eadem & Augustinus^h, atque Chrysoctomusⁱ, qui hæc de Græcorum moribus:

Multi,

Multi, ait, huius sacrificij semel toto anno sunt participes, alij autè bis, alij verò sæpè, &c.] De his qui sæpè, hæc Basilii in nuper citata epistola ad Cæsariam Patriciam habet: Communicare singulis diebus, & sanctum Christi corpus percipere, præclarum est & vtile: cum ipse aperte dicat: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Quis igitur ambigat vitam assidue participare, nihil aliud esse quàm multifariàm viuere? Nos autem quater in singulas hebdomadas diuina sacramenta participamus, Dominica die, quarta feria, in pasceue, & in sabbato, & aliis diebus, si quando Dominica memoria, vel Sancti alicuius fuerit.] hæc Basilii.

Ceterum abusionem fuisse potius quàm laudabilem consuetudinem, in annum Eucharistiæ participationem differre, satis docet idem Ioannes^a Chrysoctomus, dum acerrimè inuehitur in illos qui ex consuetudine certis diebus, nimirum Epiphaniarum die, Quadragesimæ tempore, nempe in Paschate, & Aduentus Domini solemnitate, nimirum Natali ipsius die, tantum communicarent; atque hæc exclamans ait: O consuetudinem! ô præsumptionem! sacrificium frustra quotidianum. Incausum assistimus altari, nullus qui communicetur. Hæc, non vt temerè communicemini, dico, sed vt vos dignos reddatis. Non es hostia dignus, vel communionem: igitur nec orationem.] & paulo post: Cum omnibus confessus es de dignis esse, cum indignis non secedendo: quomodo mansisti non participans de mensa?] atque alibi^b, quòd putarent illi, reuerentiæ causa diutius à communionem abstinere esse consultius ac minus periculosum, hæc ait: Et quomodo, inquires, ista perpetimur, cum semel tantum per annum ea sacramenta sumamus? Hoc nempe est quod vniuersa perturbat: quia non munditia animi, verum interuallo temporis longiore constare meritum putas; summamque arbitrarie reuerentiam ac religionem esse, si non sæpius cælestem illam adeas mensam. Ignoras quoniam indignè accedere, etiam si semel tantum fiat, te supplicio tradit: dignè verò etiam si sæpè accedas, salutem inde conquiris? Non est audaciæ sæpius accedere ad Dominicam mensam, sed indignè accedere, etiam si semel tantum quispiam toto vitæ tempore accedat.] hæc ille.

At verò non ipsi tantum Orientalis Ecclesiæ Doctores, hæc tractando, redarguerunt infrequenter Eucharistiæ sumptionem, sed & sacri canones grauioribus pœnis eos afficere qui differrent. Et vt prætermittamus dicere de canone Apostolorum^c, animaduertente in illos, qui ingressi ecclesiam, sacram communionem non percipiunt: est canon Concilij Antiocheni^d præcipiens itidem ab ecclesia eiciendos, qui accedentes ad eam non communicant. Porro testatur Epiphanius^e communionem & synaxes ab Apostolis ordinatas, vt fierent feria quarta, profabbato, & Dominica, in quibus populi ad eas conuenientes communicarent. Ex his igitur, aliisque multis quæ in eadem sententiam essent adducenda, liquidò constat, non quidem ex laudabili consuetudine, sed ostentia ac potius negligentia in Orientali Ecclesia egisse illos, qui semel tantum in anno, vel paulo frequentius sacram sumerent Eucharistiam, reclamantibus in eos sacris ipsorum Conciliis, & antiquis scriptoribus Ecclesiasticis.

At quod eiusdem argumenti esse videretur, & ad Ecclesiasticas res gestas maximè pertinet: dicere non prætermittimus, olim, quòd tantæ rei & occultioris mysterij fides certior haberetur, frequentius accidisse, eos qui indignè ad sumptionem sacratissimæ Eucharistiæ accessissent, vel morte, Deo vindicante, multatos, aut à prauo dæmone arreptos, aliisque miserabilibus cladibus esse affectos. id quidem in primis Apostoli verba indicant, quæ sunt eiusmodi^f: Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicaremus, non vti que iudicaremur. Dum iudicamur, autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.] Dionysius quidem in Ecclesiastica Hierarchia, hæc de causis multos solitos esse à dæmonibus vexari, testatur. Sunt de his pleraque exempla apud Cyprianum in libro de lapsis, & de suis temporibus testatur Chrysoctomus^g, complures qui imparati ac indignè ad communicationem corporis Christi accessissent, à satana vexatos: sic enim ait: Plurima huiusmodi nunc quoque contingunt. Quia enim sacerdotes ignorant eos qui peccatis obnoxij indignè mysteria veneranda percipiunt; Deus sæpius facit, eosdemque; satanæ tradit. Quoties denique morbi, quoties detrimenta, quoties luctus calamitatesque contingunt, huius rei gratia fiunt: id Paulus quoque signanter expressit: Ideò inter vos, inquit, multi infirmi, &c.] Sed id omne ex Dei misericordia, vt sic correptus non cum hoc mundo damnetur.

CLVIII.

ADVERSUS EOS QUI IN ANNUM DIFFERUNT SVMPTIONEM EUCARISTIAE.

Chrysoct. ad pop. Antioch. hom. 61.

Chrysoct. in 1. ad Tim. hom. 5.

CLIX.

QUI NON COMMUNICANT, REICENTVR.

Can. Apostolorum 104.

Concil. Antiochen. c. 2.

Epiphanius in comp. doct.

CLX.

VINDICTA IN SVMPNTES INDI- GNE EUCARISTIAM.

1. Cor. 11.

Chrysoct. in 1. ad Tim. hom. 5.

At quod eiusdem argumenti esse videretur, & ad Ecclesiasticas res gestas maximè pertinet: dicere non prætermittimus, olim, quòd tantæ rei & occultioris mysterij fides certior haberetur, frequentius accidisse, eos qui indignè ad sumptionem sacratissimæ Eucharistiæ accessissent, vel morte, Deo vindicante, multatos, aut à prauo dæmone arreptos, aliisque miserabilibus cladibus esse affectos. id quidem in primis Apostoli verba indicant, quæ sunt eiusmodi^f: Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicaremus, non vti que iudicaremur. Dum iudicamur, autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.] Dionysius quidem in Ecclesiastica Hierarchia, hæc de causis multos solitos esse à dæmonibus vexari, testatur. Sunt de his pleraque exempla apud Cyprianum in libro de lapsis, & de suis temporibus testatur Chrysoctomus^g, complures qui imparati ac indignè ad communicationem corporis Christi accessissent, à satana vexatos: sic enim ait: Plurima huiusmodi nunc quoque contingunt. Quia enim sacerdotes ignorant eos qui peccatis obnoxij indignè mysteria veneranda percipiunt; Deus sæpius facit, eosdemque; satanæ tradit. Quoties denique morbi, quoties detrimenta, quoties luctus calamitatesque contingunt, huius rei gratia fiunt: id Paulus quoque signanter expressit: Ideò inter vos, inquit, multi infirmi, &c.] Sed id omne ex Dei misericordia, vt sic correptus non cum hoc mundo damnetur.

^a Pacianus li. de penit. Vnde & Pacianus^a in eadem Apostoli verba: Latere peccator, si in hoc sæculo aut morte interciperis, aut morte consumeris, ne puniaris post sæculum. Intellige quantum sceleris admittat qui ad altare venit indignus, cui pro remedio computatur, cum aut morbis laborat, aut morte dissoluitur. Sed de his factis iam prosequamur cetera.

CLXI. Aliam adhuc insuper celebrandi conuentus formam iisdem Corinthiis Paulus præscripsit, dicens^b: Cum conuenitis, vnusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. Siue lingua quis loquitur, secundum duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpretetur. Si autem non fuerit interpret, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur & Deo. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & ceteri diiudicent. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare: vt omnes discant, & omnes exhortentur: & spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt. Ex contentibus Iudæorum hanc formam in ecclesiam Paulus transfudit, ac docuit Gentes. Vnde apud Ambrosium^c: Hæc traditio synagogæ est, quam nos vult sectari, quia Christianis quidem scribit, sed ex Gentibus factis, non ex Iudæis: vt sedentes discant, vt seniores dignitate in cathedris, sequentes in subsellis, nouissimi in pauimento super mattas. Eiusmodi erat conuentus ille, cuius Lucas meminit^d, dicens: Intrauit Iesus secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, & surrexit legere, & traditus est illi liber Isaiæ Prophetæ, &c. In iisdem conuentibus sapius ipsum Paulum concionatum esse, iam diximus: vt cum venit Antiochiam Pisdie in synagogam, vbi post lectionem legis & Prophetarum (inquit Lucas^e) miserunt Principes synagogæ ad Paulum & Barnabam, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. At quoniam nouis charismatibus aucta fuit Ecclesia, hisce etiam hunc Christianorum conuentum Apostolus voluit illustrari: nimirum vt cum accepissent linguarum munera, nec non datus illis esset sensus per Spiritum sanctum, vt intelligerent Scripturas; eadem Spiritus dona ad ædificationem Ecclesiæ consummarentur: vt tunc linguis loquerentur, cum qui interpretaretur adesset.

CLXII. At verò eiusdem conuentus ab Apostolo in Ecclesia instituti celebrandi ritum, licet aliqua ex parte sit imminutus, nimirum in linguarum munere, prorsus tamen desuisse, nemo, puto, sapiens dixerit; quantumlibet signa potius atque vestigia eius Apostolicæ institutionis in Ecclesia remansisse, Ioannes Chrysostomus testatur his verbis: Nunc illorum donorum symbola ac signa tantum tenemus: nam nunc quoque duo aut tres dicimus & vicissim, & alio tacente, alius incipit. Sed sunt tantum illorum signa & monumenta. Propterea quando inceperimus dicere, populus respondet: Spiritu tuo. ostendens quod olim sic dicebant, non sua moti sapientia, sed Spiritu, &c. Deploreat sum mopere sua tempora, quibus cum eadem res agerentur quæ olim in illa Apostolorum tempore Ecclesia florentissima, non tamen ea diligentia, eaque industria; adeo vt potius imago quædam illarum rerum, quam res ipsa representaretur. Plures enim, sed alternis sermonibus, in conuentibus Ecclesiasticis olim loqui solitos, sermonemque exhortatoriū vnum quemque eorum habere ad populum, iam superius dictum est, dum de conuentu illo Antiocheno, vbi Paulus & Barnabas rogati sunt dicere, historiam recensuimus.

CLXIII. At dum de his agentes, oculos circumducimus ad cuncta officia Ecclesiastica contemplanda, si quæ reliqua sint quæ ab Apostolo formam conuentus præscriptam referant: occurrit in primis illud quod dicimus Matutinum officium, quod si attentius inspexerimus, planè intelligemus, quod ad formam spectat, eadem in ipso peragi quæ & olim in illo. Sed peruestigemus singula: Cum conuenitis (inquit Apostolus) vnusquisque vestrum psalmum habet. A psalmorum enim cantu inchoari dictos qui in ecclesia celebrantur conuentus, omnes norunt. Exhiberi post hæc in illis mandat Paulus doctrinam, nempe (vt vidimus) legis & Prophetarum lectionem, quam quidem post psalmorum concentum recitari hodie in Ecclesia videmus. At loco linguarum est noui Testamenti lectio subrogata. Apocalypsis quoque statuto tempore in iisdem officiis recitatur. Et quod Paulus monet, quæ dicta sunt linguis interpretari, huic muneri optimè fati faciunt sanctorum Patrum homiliae, quas itidem post diuinæ Scripturæ lectionem, eam interpretantes recitant. At in eo hi conuentus, qui apud nos sunt, ab illo potissimum differunt, dum hæc omnia à nobis ex scripto recitantur, ab illis autem non item, præsertim cum linguis loquerentur. Videas insuper, quod docet Paulus, vt spiritus Prophetarum

subditus

A subditus sit Prophetis; quàm egregiè huic rei respondeat, quod qui obeunt munera Prophetarum lectiones legentes, non illas antea auspicantur, quàm ab eo qui conuentui præest, tam ipsi quàm ceteris reuerenter submisso capite, accepturi dicendi licentiam, illa verba præstantur, dicentes: Iube Domne benedicere: quibus Præpositus benedicens, dicendi facultatem impartitur. Nec his omnino aduersatur, quod eiusmodi conuentus in ecclesia noctu fiant: nam & de Paulo testatur Lucas in Actis, sermonem in eiusmodi conuentu Troade celebrato produxisse vsque ad mediam noctem. Ceterum vt eadem dicamus cum Chrysostomo nuper à nobis citato, sunt hæc potius imago quædam ac signum antiquæ illius Apostolicæ institutionis, quàm res ipsa in omnibus illi similes.

Sed diuino planè consilio factum est, vt nostra ætate, ante annos triginta, ad eiusmodi Apostolici conuentus formam, magna ex parte, ea potissimum quæ ad audientium ædificationem ex rerum diuinarum sermonibus comparata, ad profectum Ecclesiæ peragendam aduocaretur, in Vrbe fuerint instituta, opera in primis R. P. Philippi Nerij Florentini, qui tamquam sapiens architectus posuit fundamentum, & eius in Christo alumni R. P. Francisci Mariæ Tarusij Politiani, qui in his videbatur esse dux verbi. Horum igitur studio & industria institutum primitus fuit, vt per singulos ferme dies, qui ardentiori studio Christianam vitam excolerent, ad oratoriū S. Hieronymi conuenirent (ex eo namque & nostro collegio nomen est inditum, vt Oratorij congregatio diceretur) vbi hoc ordine religiosus haberetur conuentus: Præmissa in primis silentio facta precatione, ex fratribus aliquis lectione auspicaretur, ad permouendos animos ad pietatem accõmodatam. Inter legendum etiam, idem qui præfesset Pater, solitus esset interloqui; ac eadem quæ dicta essent, accuratius explicando, amplificando, & ardentiori studio in audientium corda insinuando, interdum etiam aliquorum ex fratribus, quid de aliqua re sentirent, rogando sententiam, in modum ferè dialogi sermonem ad horæ spatium magna audientium alacritate perduceret. Eiusdem iussu postea suggestum gradibus sublimiorem conscenderet ex fratribus aliquis, qui ex Vitis Sanctorum probatis atque receptis, diuinaque Scriptura, ac SS. Patrum sententiis absque fuce vel pigmentis intextam orationem haberet. Qui huic succederet, eodem planè dicendi genere, sed diuerso argumento sermonem diceret. Demum tertius his accederet, qui historias Ecclesiasticas ordine temporum dispositas enarraret. Quibus dimidiæ horæ spatium singulis ad dicendum concessio, mira audientium utilitate pariter & voluptate perfundis, cantato hymno, ac repetitis iterum precibus, iam conuentus absolueretur. Rebus igitur in hunc modum dispositis, atque Romani Pontificis auctoritate firmatis, visa est pulchra illa conuentus Apostolici facies pro ratione temporum reddi: cui adgaudentes probi omnes, complures ex ipsis inde mutuati exemplum aliis in locis eadem pietatis officia instituere ac propagare conati sunt. Sed hæc obiter: iam ad Paulum Corinthiorum Ecclesiam instituentem redeamus.

In eodem, qui à Paulo Apostolo conuentus describitur, consueuisse etiam populum audientem & annuentem, respondere, Amen; idem Paulus demonstrat, dum ait: Si benedixeris spiritu; qui supplet locum idiotæ, quomodo do dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. Ex ea quidem veterrima institutione conuentus ex Hebræorum fontibus ducta, vnà cum ipsa re voces etiam in Ecclesia transferre, vt Amen. Id quidem esse seruatum antiquitus, vt populus præfens eandem vocem conclamaret, Hieronymus^a docet, dum ait de Ecclesia Romana: Vbi sic ad similitudinem cælestis tonitruum, Amen, reboat? Hanc quidem sicut & alias plures acceptas esse ex Hebræis, omnes intelligunt: siquidem in veteris Testamenti diuinis Scripturis sæpissimè ex persona populi aliquid confirmantis repetita legitur. Vnde meritò Paulus^b admonet non esse facultatem alicui dicendi Amen, nisi quod dicatur intelligat. Eadem ratione in Thalmudicis Massecheth Berachot^c, dum reprehenditur audientium oscitantia, legitur triplex Amen illegitimum: primum videlicet, cum qui Amen respondens, non intellexerit quod dictum sit; quod quidem Amen pupillum, auctor appellat: secundum, cum antequam absoluat oratio, vox illa pronuntiat, quod Amen surripitum nominat, cum ex oratione nondum absoluta aliquid surripit: tertium verò, cum sic respondens, aliquid aliud agit; quod, sectile Amen, idem dicit, quasi dissectum in duas partes, dum audiens aliud agit. Porrò sanctus Ambrosius^d huius vocis diuersas asserit significationes, vt aliquando sit imperantis, interdum precantis, interdum verò confirmantis aliquid: quo sensu hic eam accipit Apostolus. Sed de his factis hæc ad Ecclesiæ

Tr 4 veteres

CLXIV.
DE ORATO-
RII INSTI-
TUTIONE
APOSTOLI-
CO CON-
VENTUI
HABITIS
SIMILI.

CLXV.
OX AMEN
VNDE VSVR-
P. TA.
Et oron. in
pra. 1. lib. 2.
in ep. 1. ad
G. at.

1. Cor. 10.
Apud An-
gel. Cann. in
loc. noui est.

Ambrosius in
Psalm. 40.

veteres ritus insinuandos. Ceterum cum Apostolus his institutis, mox admoneat vt mulieres taceant in ecclesia; non tantum sic eas loqui, vt doceant, nullo modo permittit; sed nec quavis occasione, vel saltem eo pretextu vt discant, de rebus diuinis loquendi tribuit facultatem, afferens pro remedio, vt, si discere volunt, domi viros suos interro- gent. Quod quidem semper in Ecclesia obseruatum, sed ab hereticis tantum Aposto- licæ censuræ terminum esse violatum, suis locis dicemus: modò verò rerum gestarum seriem profequamur.

CLXVI. Epiph. ha- ves. 18. Ignatius ad Smyr. epist. 10.

Idem ad Trall. ep. 5.

PAVLVS RE SVRRECTIO NEM AD V E R S V S H A E R E T I C O S P R A E D I C A T. 1. Cor. 15.

CLXVII. DE HIS QUI BAPTIZAN- TUR PRO MORTUIS. Epiph. ha- ves. 18.

CLXVIII. Chrysof. in 1. ad Corinth. hom. 40. MARCIO- NITARYM LYDVS.

Tertull. de resur. carn. c. 48.

Inter hæc autem, cum Cerinthus præter alios quos disseminabat errores, impiè diceret, Christum non surrexisse; adderet insuper Basilides, nullam futuram resurre- ctionem mortuorum. Hos namque Ignatius his coloribus egregiè pingit, dum eos cauendos admonet, sic dicens: Considerate itaque eos qui aliena sectantur dogmata, & discite quomodo ignotum asserunt esse Christi Patrem, quomodo infidam simulta- tem inter se exercent, charitatis nullam habeant rationem: futura negligunt, præsentia & instabilia bona curant, præcepta contemnunt, viduam & orphanum despiciunt, op- pressum despuunt, vinctum rident, crucis illos pudet, passionem subsannant, resurrectio- nem pro fabula traducunt: posterius sunt & nepotes spiritus illius omnis mali inuentoris.] hæc Ignatius ad Smyrneses. hos & taxat scribens ad Trallianos, sic dicens: Partum Vir- ginis calumniantur: & cum pudeat illos crucis, passionem negant, nec resurrectionem credunt, sed ignotum Deum introducunt: Christum ingenitum esse censent, Spiritum verò sanctum nec esse consentunt.] Cum, inquam, hæc pessimi omnium hominum iidem disseminarent hæresiarchæ: his omnibus protide Paulus occurrendum putauit, sicque Corinthios, ad quos scribit, primum de Christi resurrectione tam suo quàm alio- rum qui viderant testimonio instruit: demum de ceterorum mortuorum resurrectione copiosissimè agens, cum ad eam insinuandam probandamque multis vtatur argumen- tis; suis ipsorum factis, qui ea dicerent, arguens, hæc ait: Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Vt quid baptizantur pro illis? Sed quinam esset istiusmodi ludus & fabula velut in scena representata, Epiphanius agens aduersus Cerinthum narrat his verbis: In hac regione, Asia inquam, immò etiam in Galatia, valde viguit horum doctrina: de quibus etiam ex traditione res quæ- dam ad nos deuenit, quòd quidam apud ipsos de vita decesserunt, morte præoccupati citra baptismum, alij verò pro ipsis in nomen ipsorum baptizentur, vt ne, vbi resurrex- rint illi in resurrectione, pœnas dent, eò quòd non acceperunt baptismum, & subditi fiant potestati, quæ mundum fecit. Et hac de causa traditio, quæ ad nos deuenit, eundem san- ctum Apostolum dixisse ait: Si omnino mortui non resurgunt, cur & baptizantur pro ipsis? Ceterum alij rectè hoc dictum interpretantes, dicunt, quòd morti vicini si fuerint in pietatis doctrina instructi, ob hanc spem ante obitum lauacro digni sunt: ostendentes quòd qui mortuus est, etiam resurget, & ob id indiget remissione peccatorum per lauacrum. Horum verò aliqui Christum nondum resurrexisse prædicant, verum resurrectu- rum esse cum omnibus: alij verò, quòd omnino mortui non resurgent. Quapropter Apo- stolus medium se interponens, vtrotque hos, ac reliquas hæreses eadem opera subuertit.] hæc Epiphanius.

agens aduersus Cerinthum narrat his verbis: In hac regione, Asia inquam, immò etiam in Galatia, valde viguit horum doctrina: de quibus etiam ex traditione res quæ- dam ad nos deuenit, quòd quidam apud ipsos de vita decesserunt, morte præoccupati citra baptismum, alij verò pro ipsis in nomen ipsorum baptizentur, vt ne, vbi resurrex- rint illi in resurrectione, pœnas dent, eò quòd non acceperunt baptismum, & subditi fiant potestati, quæ mundum fecit. Et hac de causa traditio, quæ ad nos deuenit, eundem san- ctum Apostolum dixisse ait: Si omnino mortui non resurgunt, cur & baptizantur pro ipsis? Ceterum alij rectè hoc dictum interpretantes, dicunt, quòd morti vicini si fuerint in pietatis doctrina instructi, ob hanc spem ante obitum lauacro digni sunt: ostendentes quòd qui mortuus est, etiam resurget, & ob id indiget remissione peccatorum per lauacrum. Horum verò aliqui Christum nondum resurrexisse prædicant, verum resurrectu- rum esse cum omnibus: alij verò, quòd omnino mortui non resurgent. Quapropter Apo- stolus medium se interponens, vtrotque hos, ac reliquas hæreses eadem opera subuertit.] hæc Epiphanius.

Chrysofomus arreptam testatur à Marcionis occasionem ex verbis Pauli, vt loco defuncti viuentem quempiam illi profuturum baptizent: sic enim ait: An vultis primò dicam, quo modo hanc dictionem adulterantur qui morbo Marcionis laborant? Æquè scio quidem fore vt risum multum moueam: verum enim verò etiam propter eam maxi- mè dicam, vt eum morbum magis fugiatis. Nam postquam catechumenus quispiam apud eos excesserit, sub lecto mortui abscondo aliquo qui viuunt, accedunt ad mortuum, & alloquuntur, & rogant velit ne baptismum accipere? Deinde illo nihil respondente; qui est abscondus infernè, pro illo dicit, se velle baptizari; & sic eum baptizant pro eo qui excessit, perinde ac si in scena luderent. tantum valuit diabolus in ignauorum animis. Deinde cum accusantur, addunt hoc verbum, dicentes Apostolum dixisse: Qui baptizantur pro mortuis.] hæc ipse. Verum cum Marcion hæresiarcha longè post Pauli tempora emergerit, non potuit ipse, vel eius sectatores esse qui notantur à Paulo, sed alij, qui eadem aditarent, è quibus ipsi exemplum fuerint mutuati. At Tertullia- nus quoque docet, non de Catholicis, sed de hereticis Paulum esse locutum, id declarans his verbis: Sed qua, inquit, ratione baptizantur pro mortuis? Certè illa præsumptione hoc

eos

A eos instituisse contendit, qua alij etiam carni vicarium baptismum profuturum existima- rent ad spem resurrectionis, quæ nisi corporalis, non aliàs sic baptismate corporali obli- garetur. Anima enim non lotione, sed responsione sancitur, hoc est, sanctificatur.] hæc Tertullianus, quæ fermè repetit agens contra Marcionem. Sed sunt & aliæ de verbis Apostoli interpretationes, quas in primis Ioannes Chrysofomus affert, & Isidorus b Pe- lusiotæ eius discipulus, atque alij: earum verò cupidos ad interpretes remittimus.

Claustrum iam epistolam Paulus, collectam indicit, sicut & in aliis Ecclesiis fecerat. CLXIX. Cum enim (vt aliàs dictum est) Christiani qui Ierosolymis erant, bonis omnibus spoliati à contribulibus Iudæis, maxima affligerentur inopia, & ex Concilio Ierosolymitano (vt vidimus) sic Paulo Gentium cura fuisset delegata, vt tamen pauperum Iudæorum memor esset: cum alioqui sic comparatus esset, vt quo ipse sibi victum quæreret, ma- nuale opus exercere consueuerit, ne cui molestus esset, pro illorum tamen inopia solici- tus, se à ceteris, quæ in Asia & Græcia erant, Ecclesiis eleemosynam colligere testatur, sic dicens: De collectis autem quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite. Per vnã sabbati vnusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: vt non cum venero, tunc collectæ fiant. Cum autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram Ierusalem. Quòd si dignum fuerit vt & ego eam, mecum ibunt.] hæc Paulus de collecta Ecclesiæ Corin- thiorum indicta. Sed de collectis satis superius.

Declarans insuper Apostolus animi sui consilium, quando venturus sit Corinthum, CLXX. hæc addit: Veniam ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam per- transibo. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo, vt vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modò in transitu videre: spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. Permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten.] Hæc cum scribat Paulus (vt diximus) hoc anno, quidnam est, quod de non recedendo Epheso vsque ad illud tempus visus est inisse consilium? Sed cur tam diu detineretur Ephesi, hanc affert ipse causam, cum subdit? Ostium mihi apertum est ma- gnum & cuidens, & aduersarij multi.] Ephesus enim, quòd totius Minoris Asiæ metro- polis esset ciuitas, quòdque illic esset Dianæ templum (de quo paulo inferius dicturi su- mus) omnium gentium frequenti concursu celeberrimum; & quòd denique Proconsul Asiæ illic agere consueuisset, ad quem necesse esset ex tota prouincia homines conueni- re; peropportunos ipsi visus est locus, vbi diutius Euangelium prædicando consisteret. De eadem enim ciuitate hæc quoque Philostratus in Apollonio: Abundat bonarum ar-

tium studijs, philosophijs, oratoribusque redundat: vt verè dici possit, eam ciuitatem non equitum robore, sed clarorum hominum millibus ceteras superare, in eaque plurimum vigere sapientiam.] hæc ille, cum Apollonij magi erga Ephesios studium commendat: vt non mireris, si erga eisdem Pauli propensius esset officium. Sed qua occasione inde abire compulsus sit, Lucas exactè describit.

At tamen prius videamus quod idem Paulus in calce eiusdem primæ epistolæ ad Co- rinthios, in salutatione apposita, sua manu conscripta, ait: Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha.] Quoniam verò eadem Pauli verba sacræ Synodi, nec non Episcopi in suis Ecclesiis, cum diuini interminatione iudicij ali- quid admonerent, suis ipsorum præceptis affigere consueuerunt; operæpretium ducimus (quod instituti ratio exigit) subobscura hæc elucidare, de iisdemque vocibus pauca dis- ferere. Probè scimus, ex sententia Ioannis Chrysofomi, vocem, Anathema, esse am-

biguam, atque in bonam atque ac malam partem vsurpari posse: quandoque enim quod certo loco appensus, & ex voto Deo oblatum, vel in eius templo dedicatum est, si- gnificari; quandoque verò quòd à Deo seiunctum est per impietatem, intelligi hac voce anathematis, cum complura diuinæ Scripturæ exempla declarant, tum maximè id quod apud Iustinum legitur in hæc verba: Anathema id dicitur, quod Deo est dedicatum at- que destinatum, & in communem vsu amplius non conuertitur; aut quod à Deo per malitiam est abalienatum.] Sed iam quo sensu hic accipiat Paulus, habes à Chrysosto- mo dicente: Quid igitur est anathema? audi ipsum ita loquentem: Si quis non amat Dominum Iesum Christum, is anathema sit, hoc est, ab omnium commercio segre- gatus, alienus ab omnibus sit. Nam quemadmodum anathema donum, quod Deo oblatum dedicatur, nemo est qui temerè manibus contingere audeat, neque ad id propius

Tertull. con- tra Marcion. li. 5. cap. 10. b Isid. belus. lib. 1. ep. 221. CLXIX. Chrysof. in 1 ad Corint. hom. 40. DE COLLE- CTIS APO- STOLI AD- MONITIO. 1. Cor. 11.

CVR PAV- LVVS DIV MORATVS EPHESI.

Philostratus lib. 8.

CLXXI. DE ANA- THEMATE ET MARA- NATHA.

Ioan. Chryf. ho. de anath. tom. 5. 1 Ioan. Chryf. in 1 sai. ho. 2.

Apud Iust. Mart. lib. quæst. 6. res. q. 121.

Chrysof. ad Rom. ho. 16.

CHRISTI
57.PETRI
13.NERONIS IMP.
I.

pius accedere : sic & eum qui ab Ecclesia separatur, ab omnibus abscindens, ac tamquam longissimè abducens, hoc nomine à contrario scilicet appellat, magno cum terrore omnibus interminatus, ab eo ut separentur, ac pedem referant. Anathemati enim honoris gratia appropinquare nemo audebat: ab eo autem qui ab Ecclesia abscissus erat, ex opposita omnes sententia separabantur. Quapropter separatio quidem tum hæc, tum illa ex æquo vulgo ab alienatio erat: separationis verò modus non vnus, sed illi contrarius: ab illo enim abstinebant tamquam à Deo dicato: ab hoc autem decedebant tamquam à Deo ab alienato, & ab Ecclesia abscisso.] hucusque Chrysostomus. At non certè hoc modo Paulus ^a optabat anathema esse à Christo pro fratribus suis, ipsa nimirum gente Iudæorum.

^aRom. 9.

CLXXII.

QUOMODO
PAVLVS CV
PIDVS PIE-
RI ANA-
THEMA.
^bZach. 14.
^cHier. in Za-
char. 14.
^dHier. epist.
151. q. 9.

Est enim & adhuc alius eiusdem vocis sensus, vt anathema idem importet quod maledictum, secundum quod scriptum est in Zacharia ^b de Ierusalem: Habitabunt in ea, & anathema non erit amplius.] quo loco Hieronymus de Paulo ^c: Pro fratrum salute, inquit, anathema esse cupit, imitari volens Dominum suum, qui & ipse, cum non esset maledictio, factus est maledictio.] Sed hæc fufius in epistola ^d ad Algasiam, vbi & de alio vocis sensu hæc verba leguntur: Vult ergo Apostolus perire in carne; vt alij saluentur in spiritu; suum sanguinem fundere, vt multorum animæ conseruentur. Quod autem anathema interdum occisionem sonet, multis veteris Testamenti testimonijs probari potest.] hæc ille.

CLXXIII.

^eHier. epist.
137.
MARANA-
THA POST
ANATHE-
MA.

De Maranatha verò hæc idem auctor ad Marcellam ^e: Maranatha magis Syrum est quam Hebraicum, tamen ex confinio vtrarumque linguarum aliquid & Hebræum sonet, & interpretetur, Dominus noster venit. vt sit sensus: Si quis non amat Dominum Iesum Christum, anathema sit. & illo completo, deinceps inferatur: Dominus noster venit. quod superfluum sit aduersus eum odijs pertinacibus velle contendere, quem venisse iam constat.] hæc ipse. Verum quod ad causam spectat, quod post anathema ea adderentur verba, illam potius existimamus, quod Hebræi cum proferrent condemnationis sententiam, cum contestatione præsentis diuini iudicij facere consueuerant. sunt de his exempla in diuinis Scripturis, vt in Daniele ^f, qui impudicos & calumniantes senes condemnans, ad priorem dixit: Ecce Angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te medium.] posteriorem item damnans, sic est allocutus: Manet Angelus Domini gladium habens, vt secet te medium, & interficiat vos.] sic & ceteri iudicantes, & maledictionis sententiam pronuntiantes, addentesque Maranatha, Dei præsentiam omnia iudicantis ac punientis adesse contestabantur, sicut habetur in Psalmo ^g: Iudicentur Gentes in conspectu tuo.] vt probaret esse verum quod est scriptum in Prouerbis ^h: Per me legum conditores iustitiam.] & illud: Per me potentes decernunt iustitiam.] Porro anathemati proxima censura erat ⁱ catathema, quæ erat propriè eorum qui se sic damnatis coniungerent.

^fDan. 13.^gPsal. 9.^hProuer. 8.

ⁱApud Iustinum
lib. quæst. 9.
111.

CLXXIV.

^kHier. epist.
137.
CVR VOCES
HEBRAICAE
TRANSLA-
TAE IN EC-
CLESIAM.

Quod verò sicut Maranatha, ita & aliæ Hebræorum voces sint in Ecclesiam illapsæ, & frequenti vsu receptæ, hanc Hieronymus ad Marcellam ^k scribens asserit rationem: Apostolos id curasse, vt quoniam prima Ecclesia ex Iudæis fuerat congregata, nihil ad credentium scandalum innouarent, sed ita vt à paruo imbiberant, traderent: postea verò quàm in vniuersas gentes Euangelij dilatatus est sermo, non potuisse semel suscepta mutari. Licet & illud in libris suis, quos *ἑρμηνεύς* vocant, Origenes asserat, propter vernaculæ linguæ cuiusque idioma, non posse ita apud alios sonare, vt apud suos dicta sunt, & multo melius esse non interpretata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare.] hucusque Hieronymus. Augustinus hæc etiam in eandem sententiam ^l: Hebræa, inquit, verba non interpretata sæpè inuenimus in libris, sicut Amen, Alleluia, & Racha, & Hosanna, & si qua sunt alia: quorum partim propter sanctiorem auctoritatem, quamuis interpretari potuissent, seruata est antiquitas, sicut & Amen, & Alleluia; partim verò in aliam linguam transferri non potuisse, sicut alia duo quæ posuimus.] & alibi ^m: Sciendum est, Amen, & Alleluia, quod nec Latino nec barbaro licet in suam linguam transferre, Hebræo cunctas gentes vocabulo decantare.] vt ex his videas, quantum venerandæ antiquitati maiores detulerint, & quàm parum ei consulant, qui prætextu quodam exultioris sermonis, passim immutant antiquas voces Ecclesiasticas, vt (quod ad id de quo agimus spectat) cum loco anathematis, vel excommunicationis, more Gentilium potius quam Christianorum dicere malint, deuouere diris,

^lAug. de doctr.
Christ. lib. 2.
cap. 11.

^mAug. epist.
178.

CHRISTI
57.PETRI
13.NERONIS IMP.
I.

A diris, vel quid simile. Sed tanta (dicam cum Augustino ^a) est vis consuetudinis etiam ad discendum, vt qui in Scripturis sanctis quodammodo nutriti educati que sunt, magis alias locutiones mirentur, easque minus Latinas putent, quam illas quas in Scripturis didicerunt, neque in linguæ auctoribus reperiuntur.

^aAugust. de
d. & Christ.
lib. 2. cap. 54.
in fine.

Nouas voces, quantum libet elegantiores, esse vitandas, nec ad locutionem sacrarum rerum facile admittendas, maiorum complura docent exempla, de quibus aliàs. Est enim ornamenti quoddam genus non mediocre, etiam oratorum Latinorum principis testimonio, verborum ornatum contemere: nempe ait ad amicam scribens ^b: Illa tua horridula mihi & incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso quod ornamenta neglexerant, & vt mulieres, ideò bene olere, quia nihil oleant, videbantur.] Dicebat & qui inter Græcos eloquentissimos rhetores primum sibi vendicabat locum, non esse in eo fortunas Atticæ eloquentiæ sitas, hoc vel illo scire vti verbo: quin potius rem accuratius pendere. Quam quidem sententiam tanto auctore dignam, post Ambrosium ^c (qui, prout vetus interpres, hac eadem ratione maluerat præsepium quam præsepe dicere) Augustinus ^d, cum faceret ei grammaticus magnum de impropria deriuatione negotium, vsurpat his verbis: Si enim Demosthenes clarissimus oratorum, quibus tanta verborum fuit cura, quanta rerum auctoribus nostris, cum tamen ei nonnullam locutionis insolentiam obiecisset Æschines, negauit ille in eo positas esse fortunas Græcæ; illo ne an illo verbo vsus fuerit, & an huc an illuc manum porrexerit: quanto minus nos laborare debemus de regulis deriuandorum nominum, quando, siue hoc siue illud dicamus, intelligitur sine ambiguitate quod dicimus, quorum non in expositione sermonis, sed in demonstratione veritatis est maior intentio?] hucusque ille, nobisque satis: in hæc enim panè inscij incidimus.

CLXXV.
DECVLTIO-
RIBVS VO-
CIBVS NON
CVRANDVM
^bCic. ad Alf.
lib. 2. ep. 11.

^cAmbros. in
Luc. li. 2. c. 2.

^dAug. contra
Cres. li. 2. c. 1.

Quomodo autem in Paulum commorantem Ephesum post hæc concitata sint turbæ, cum Lucas exactè ^e describat: nos in primis hæc idem (vt rerum gestarum ordo postulat) recitemus: Facta est (inquit Lucas) illo tempore turbatio non minima de via Domini. Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: quos conuocans, & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: & videtis & auditis, quia non solum Ephesum, sed panè totius Asiæ Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. Non solum autem nobis hæc periclitabitur pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & Orbis colit.] Fuit hæc Demetrii oratio ad concitandas turbas in Paulum & armandos in eum opifices accommodata: nec fuit difficile hoc illis persuadere, cum præsertim tum ab vtili, tum ab honesto, nempe à religione, fortia argumenta deduceret. Magnus quidem compendium argentarij suo officio contrahebant, dum argenteas statuas ædesque earum ex argento itidem fabricatas, iis qui ea vouissent, plurimi venderent.

CLXXVI.
^eAct. 19.

QVOD IN
PAVLVM
EPHESVM AR-
GENTARIJ

Penes Gentiles etiam fuit in more, hæc pro re aliqua assequenda vouere, pictasque tabellas, rem ipsam cuius compotes facti fuissent, repræsentantes, in templis suspendere. vnde C. Cotta hæc apud Tullium ^f: Tu, qui deos putas humana negligere, nonne animaduertis ex tot tabellis pictis, quàm multi votis vim tempestatis effugerint, in portumque salui aduenerint?] & Horatius ^g:

CLXXVII

^fCic. de nat.
deor. lib. 3.

^gHor. car. li. 1
ad Pyrrham.

— Me tabula sacer
Votiuæ paries indicat vuida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

E

Solebant itidem tabulæ pictæ argento etiam fabricari. hinc Cicero ^h: Tabulas pictas etiam argenti bene facti.] & Lucianus in Alexandro: Accedebant, inquit, ad hæc picturæ, imagines, signa deum ferentia, partim ex ære, partim ex argento efficta.] Sed & Dio in Rhodiaca offerri consueuisse ait eiusmodi diis imagines, non ex terra fictiles, ne numen iniuria afficeretur; sed areas vel argenteas diis esse gratas, quæ semel dicatæ, perpetuò permanerent. Suas enim, filiorum ve, vel nepotum imagines in deorum fanis offerri consueuisse, idem auctor in nuper citata oratione confirmat. At quod etiam ad huiusmodi oblationes spectat, de Philisthæis in diuinis Scripturis ⁱ est testimonium, eos ad auertendam plagam per mures & vlcera diuinitus illatam, iuxta numerum suarum diris,

^hCic. Verrius
lib. 4.

ⁱ1. Reg. 6.

provinciarum fuisse quinque mures aureos, totidemque aureos anos, quos delicti expiandi causa apud Arcam foederis in capsella posuerunt. Sic igitur in templum Dianae Ephesiae vel pictas tabellas, vel sculptas aut conflatas argento imagines offerentes, vota quae nuncupauerant, persoluebant; quarum opificio argentarij ingentem sibi vim pecuniae comparabant.

CLXXVIII Ceterum quas Lucas aedes Dianae argenteas ab argentariis fieri solitas esse tradit, nihil aliud fuisse existimamus, quam ipsas argenteas statuas cum suis aediculis, seu loculamentis: quo sensu etiam apud Ciceronem in Verrem aedes Mineruae posita dicitur in fano Apollinis. Abundasse hisce donis templum Dianae, ex eo facile colliges, quod Pompeiano civili bello in Orientem translato, Scipio (vt scribit Caesar^a) pecunias antiquitus in templo depositas, ceterasque eiusdem deae statuas inde tolli cum iussisset; Caesar, quod minus fieret voti compos, fuit impedimento: qui iterum postea restitit I. Appio id ipsum conanti. Sed de pecuniis deponi solitis Ephesi in templo Dianae, haec Dio^b: Nostis haud dubie Ephesios, apud quos multae pecuniae partim priuatorum reconditae in Dianae templo, non solum Ephesiorum, sed & hospitem, & hominum vndequaue venientium, partim & populorum, & Regum. Deponunt autem omnes in eo securitatis gratia, nemine vquam auso loco inferre iniuriam, tametsi plurima bella gesta sint, ciuitasque saepius fuerit capta.] haec Dio. Fidem quoque certam fecit eius rei Annibal Carthaginensis, qui velata specie, quod habebat tot proeliis congestum aurum, in eodem Dianae templo noua arte occulte deposuit^c. Ex quibus omnibus, quanta esset apud omnes gentes existimationis templum illud, intelligere quisque potest. Adnumerabatur enim inter septem Orbis miracula ipsum Dianae Ephesiae fanum, de quo hoc Plinius^d: Magnificentiae vera admiratio extat templum Dianae Ephesiae, ducentis (vel, vt alibi habet, quadringentis) viginti annis factum a tota Asia. In solo id palustri fecere, ne terrae motus sentiret, aut hiatus timeret. Rursum ne in lubrico atque instabili fundamenta tanta molis locarentur, calcatis ea substruere carbonibus, dein velleribus lanae. Vniuerso templo longitudo est quadringentorum viginti quinque pedum, latitudo ducentorum viginti, columnarum centum vigintiseptem a singulis Regibus factae, sexaginta pedum altitudine, ex iis trigintasex caelatae.] & paulo post: Cetera eius operis ornamenta plurium librorum instar obtinent.] Talis igitur erat species templi Dianae Ephesiae his temporibus, cum aliis antea septies fuerit restitutum, vt idem qui paulo ante auctor affirmat^e. Simulacrum vero Dianae alij ex ebano compactum tradiderunt; alij vero, vt Mutianus Consul, qui se illud proxime spectasse dicebat, vitigineum fuisse ferunt.

^aCaes. de bello civili lib. 3. DE DIANA EPHESIAE TEMPL. Dio Chryst. in lib. orat. 31.

^cIustin. hist. lib. 32.

^dPlinius nat. hist. lib. 16. cap. 14.

^ePlin. nat. hist. lib. 16. c. 40.

CLXXIX. Sed tanta molis templum, Orbis (vt existimabatur) miraculum & ornamentum, sub Gallieno Imp. inuadentibus Gothis Asiam (vt auctor est Iulius Capitolinus^f) spoliatum est penitus & incensum: licet illud ipsum abhinc post septem annos ab eodem Nerone Imp. sub quo haec in Paulum excitatae sunt turbae, tam quae in Asia quam etiam quae in Achaia in deorum templis dona erant pretiosa ac simulacra fuerint inde sublata: quod quidem Tacitus^g sub Consulatu C. Lecanij & Marci Licinij factum testatur his verbis: In eamque praedam etiam dii cessere, spoliatis templis in Vrbe, egestoque auro, quod triuiphis, quod votis, omnis populi Romani aetas prosperae aut in metu sacrauerat. Enimvero per Asiam atque Achaiam non dona tantum, sed simulacra numinum abripiabantur, missis in eas provincias Acrato ac Secundo Carinare. Ille libertus cuiusque flagitio promptus: hic Graeca doctrina ore tenus exercitatus, animum bonis artibus non induerat.] haec Tacitus.

CLXXX. Opifices igitur argentarij (vt ad orationem propositam reuertamur) auditis his quae a Demetrio dicebantur (inquit Lucas^h) repleti sunt ira, & exclamauerunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum, rapto Caio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli. Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli: quidam autem & de Asiae Principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum. Alij etiam aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa, & plures nesciebant ex qua causa conuenissent. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudaeis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat rationem reddere populo. Quem vt cognouerunt Iudaeum esse, vox facta est omnium, quasi per horas duas clamantium: tium:

^fIul. Capit. in Gallieno. QUID PAS S- M TEM PLVM DIANA E

^gTacit. lib. 15.

^hAct. 19. CLAMORES ARGENTARIORVM.

A tium: Magna Diana Ephesiorum. Et cum sedasset Scriba turbas, dixit: Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitate cultricem esse magnae Dianae, Iouisque prolis: Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram. Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquem causam: conuentus forenses aguntur, & Proconsules sunt: accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quaeritis: in legitima ecclesia poterit absolui. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernae: cum nullus obnoxius sit, de quo possimus reddere rationem concursus istius. Et cum haec dixisset, dimisit ecclesiam.] hucusque Lucas.

In his quidem multa sunt consideranda, & in primis id quod Alexander de Apostolorum modestia histestatur: Adduxistis homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.] Adducendus est ad haec declaranda locus Iosephi in libro secundo contra Apionem, quo dicitur: Noster enim mos est, propria custodire, non aliena potius accusare: & vt neque ridere neque blasphemare debeamus eos qui apud alios putantur dii, aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem.] haec Iosephus: vt non mireris, si Apostoli ipso ingressu praedicationis Evangelicae in deos Gentium minime inueherentur: communis enim in dictum illud Exodi; Diis non detrahes] vulgata illa ferebatur interpretatio, vt neque in deos Gentium obloquerentur.

Sed & obseruatione quidem digna res est, quomodo Alexander homo Iudaeus tantam ciuitatem adeo tumultuantem, conclamantem, obstrepentem, ac imperu concitatam breui oratione sedauerit, atque in officio continerit: ea nimirum tantum illos deuincens ratione, quod si delictum aliquod a Paulo eiusque discipulis perpetratum fuisset, agerent de his apud Proconsules in conuentibus forensibus: si vero de re alia esset quaestio, de religione videlicet, in legitima ecclesia causam tractarent. Mira quidem atque plane egregia distinctio, quatenam causa ad forenses esset deferenda conuentus, quae vero in legitima ecclesia tractari deberet, perbellè monstrauit, atque etiam facile persuasit. Tanta enim veritatis est vis, vt concitatos animos ac in furorem actos deliniant, atque nisi contra ius fasque omnino nitantur, potiora sequi compellat. Quantumlibet autem esset Proconsulum summum ius, summaque potestas: tamen ea quae ad cultum veritatemque religionis spectarent, non in eorum conuentibus, sed in legitima ecclesia decerni debere, omnibus persuasissimum videbatur. Nam & Gallio Achaiae Proconsul (vt vidimus) ab his, quae erant de fide obortae, abstinuit controuersis, reiciens illarum iudicium ad eiusdem facultatis homines. Sed quoniam essent hi forenses conuentus, quaeque legitima ecclesia, quorum meminit Alexander; vt historica veritas magis magisque perspicua reddatur, operae pretium ducimus paucis demonstrare.

A Graecis hanc consuetudinem forensium conuentuum fluxisse, Dionysius Halicarnassaeusⁱ his verbis declarare videtur: Tempora construxere impensis communibus, illi Dianae Ephesiae, hi Apollinis in Epitropio: quo conuenientes cum coniugibus & liberis, statis temporibus, vna sacris dabant operam & mercimoniis: vbi publico certamine cum equis pernicious, tum viris viribus arte musica praecellentibus proponebantur praemia victoriae, & diis ciuitates dicabant donaria. Peractis spectaculis, ac negotiationibus, aliisque festis & publicis hilaritatibus; si cui ciuitati simulas intercedebat cum altera, praesto erant iudices, qui litem componerent: tum de bello contra barbaros gerendo, deque mutua gentis concordia consulebatur in medium. Horum & his similia exempla secutus, animum adiecit Seruius Tullius ad constituendum vnum corpus, &c.] Extant de eiusmodi forensibus conuentibus in Asia fieri solitis egregia duo loca Dionis, & in primis de Caenis Phrygiae, sic dicentis: Ad haec, iudicia alternis annis apud vos sunt, & congregatur multitudo hominum infinita, iura agere volentium, iudicantium, rhetorum, praefectorum, ministrorum, seruorum, lenonum, mulionum, cauponum, meretricum, & opificum: vt venalia, qui habent, maximo distrahant pretio; nihilque sit otiosum in ciuitate, neque iuga, neque aedes, neque mulieres.] & paulo post: Quamobrem maximum ego reor esse ad ciuitatis robur iudiciorum conuentus: & nullam ob rem omnes tantum adhibuere studium. Illorum autem ius habent insigniores ciuitates vicissim annis alternis.] idem de iisdem in Melancoma prima haec habet: Conueniunt autem ad publicos mercatus; hi quidem propter historias, & alia specula

CLXXXI. MODESTIA APOSTOLORVM.

CLXXXII. DVPLEX FORVM.

^aAct. 18.

CLXXXIII. Dionys. antiq. Roman. lib. 4.

DE FORENSIBVS CONVENTIBVS IN ASTA.

stacula & certamina. Et ex his si qui valde huius rei sunt studiosi, nihil aliud à summo diluculo faciunt, multi varia afferunt venalia, turba forensis; alij suarum specimen edituri artium & opificij; alij suam proponunt sapientiam: multi quoque poemata ostentant tragædorum & carminum heroicorum: multi verò soluta oratione scripta commentaria legunt otij gratia, venientibus animumque oblectare volentibus molesti.] hæc & alia Dio de forensibus conuentibus ea tempestate in Asia fieri solitis: vixit enim ipse, qui hæc scribebat, hac ipsa ætate.

CLXXXIV. Verum apud Romanos distinctos fuisse forenses conuentus, qui negotiationis causa agerentur, ab illis cum Præses provincie civitates vocaret, & de controuersis earum cognosceret, vel illis in quibus conciones haberentur, vel alia eiusmodi ad Rempub. spectantia negotia tractarentur, tradit Festus. Propterea conuentus forenses, quorum meminuit sanctus Lucas, illi erant, cum Proconsul in quibusdam provinciæ civitatibus, quæ sibi ad hoc peragendum commodiores viderentur, certis diebus consistens, per se, vel Legatos, causas comprouincialium cognoscens, iudicia exercebat, atque sententia diffiniret. Meminit horum sapiens Cicero ad Appium scribens, necnon ad M. Catonem. Iosephus Iudæus dum agit de Gabinij præfectura in Palæstina, hæc ait: Constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam provinciam distribuit: ita ut alij iura peterent Ierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij, quarti verò Ierichuntem, quinti Saphoram, quod est oppidum Galilææ: sicque liberati dominis, sub optimatum gubernatione degebant.] Optimates quidem appellat, quos Alexander apud Lucam Proconsules: non quod in Asiam provinciam Minorem dictam plures cum fascibus Proconsules mitterentur; sed quod qui ab eo dirimendis litibus & ceteris causis cognoscendis præficerentur, Proconsulares iudices dicerentur, iidemque aliquando Legati, quos fortasse Alexander Proconsules dixit: Vel quod (ut verius credimus) sublato de medio nuper, ipso initio Neronis Imperij, dolo Agrippinæ propinato veneno, Iunio Silano Asiæ Proconsule, duo essent qui loco Proconsulis eam administrarent provinciam, Publius Celer, & P. Ælius: hi enim curantes res familiares Principis in Asia, iubente eadem Agrippina Neronis matre, Silano necem intulerant: quo defuncto, nullus alius post ipsum Proconsul in Asia legitur subrogatus, sed ambo eam provinciam administrarunt: quorum alter, nimirum Publius Celer, post sequentem annum, Nerone secundum & Lucio Pisone Coss. à tota Asia apud Neronem est accusatus: vsque enim ad illud tempus, Tacitus hæc scribens, illum eo magistratu esse perfunctum cum P. Ælio collega, demonstrat.

CLXXXV. Quod autem pertinet ad conuentum, quem (ut vidimus) idem Alexander legitimam Ecclesiam dicit: Chryostomus affirmat, solitos fuisse Iudæos ad dirimendas quas inter se habent contentiones, ter in mense coire. Erant & apud Iudæos alij quoque, vbi-cumque agerent, publici conuentus, qui ab his indicebantur qui à summo Pontifice summa cum potestate ad visitandos Iudæos mittebantur, ut quæ ad morum institutionem, & legis disciplinam spectarent, corrigerent & emendarent. Erat eorum præcipua iurisdic-tio & imperium: nam principes synagogæ, sacerdotes, aliosque ministros, si factum exigeret, exauctorare atque in ordinem redigere poterant, ut Epiphanius cum de his agit, testatur. Cum igitur ex Iudæis Christiana fides progenita videretur, qui que Ephesi prædicarent, genere Iudæi essent; Iudæorum conuentum Alexander, & ipse Iudæus, legitimam Ecclesiam nominavit. Iudæi enim habitantes Ephesi, eiusdem civitatis municipes erant, ac proinde privilegiis civium potiebantur, & Ephesij dicebantur: testatur id enim Iosephus libro secundo contra Apionem.

CLXXXVI. Postquam autem cessavit tumultus (inquit Lucas) vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est ut iret in Macedoniam. Fuerunt hæc ille Pauli angustia, quarum, ad Corinthios secundò scribens, his verbis meminit: Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia: quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobismet-ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitatur mortuos; qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet, adiuantibus & vobis in oratione pro nobis.]

CLXXXVII. Præter hæc quæ à Luca & Paulo sunt scripta, si quis adhuc exactam habuerit temporis rationem, proculdubid inueniet hæc circa tempora impostorem illum, Orbis illusorem,

* Festus de verbis signifi-
cat.
FORENSES
CONVENTVS
A ROMANIS
INSTITVTI
SOLITI.
Cic. lib. 3.
epist. 6. et 8.
Cic. lib. 15.
Ioseph. ant.
lib. 14. c. 10.

* ff. de offic.
Proconsul. per
101.

* Tacit. lib. 13.
in princip.

* Tacit. eod.

CLXXXV.
Chryost. in
Act. ho. 42.

* Epiph. hæc
ref. 30.

CLXXXVI
PAVLVS RE
CEDIT E-
PHESO.
1. Act. 20.
2. Cor. 1.

A rem, circulatorum dico Apollonium Tyanæum venisse Ephesum: Philostratus enim eius discipulus, & fabularum egregius concinnator, his primis Neronis annis, Ephesum primò, mox in Græciam, ac inde Romam, eodem imperante, venisse testatur, qui & præstigias, quas illum operatum esse Ephesi, in aliisque Asiæ ac Græciæ locis, narrat, verè autem falsò, describit tamen. Verum conatum fuisse diabolum his artibus Christianæ fidei obuersari, prout olim in Ægypto coram Pharaone magi opera Dei per Moysen facta reddere irrita studuerunt, certum est. Cum enim viderentur eadem ferè, quæ à Deo per Paulum signa fierent, ab Apollonio factitari, atque suis ipsius artibus homines dementari; in quale putas veritatem fuisse discrimen adductam? nimirum ut Christianæ fidei hostes qualemcumque occasionem aucupantes, eiusdem generis esse, ex eodemque fonte prodire quæ à Paulo, ac quæ ab Apollonio agerentur, stultè iactarent; immò huic fortè sua gloriofius ostentanti, quàm Paulo submisso animo omnia operanti, plus tribuendum esse, impiè affirmarent: quod ex eo facile potest intelligi, cum Apollonio ob propulsatam (quod ait Philostratus) pestem, ut deorum alicui, Ephesij statuam erigerent, & sacram rem facerent. Verum, sicut est scriptum in libro Sapientie: Spuria vitulamina non dabunt altas radices, nec stabile fundamentum collocabunt] illius præstigiæ penitus euauerunt; & Dei Ecclesia, ut columna & firmamentum veritatis, licet innumeris sit agitata turbibus, & immensis vexata fluctibus, tamen quia supra solidam firmamque petram innixa, solidè firmiterque fundata est, inconcussa omni ex parte in perpetuum duratura subsistit. At de Apollonio fufius dicturi sumus inferius.

Sed quid interea Paulus, postquam Epheso profectus est, ut iret in Macedoniam? Per Minorem Asiam iter faciens, venit Troadem nobilissimam civitatem, quæ adiacet Hellesponto: vbi quærens Titum, cum non inuenisset, transmissis fretis, abiit in Macedoniam. Testatur id quidem ipse Paulus in posteriore quam ad Corinthios scripsit epistola, sic dicens post enarratas graues ærumnas, quas in Asia, nempe Ephesi, passus erat: Cum venissem, inquit, Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eò quod non inuenerim Titum fratrem meum: sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. Quid verò postquam illuc venit? ait Lucas: Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit in Græciam. Breuissima quidem summa res gestas multorum mensium clausit. Non verò, quid Paulus dum moraretur in Macedonia, Ecclesias eius provincie visitans, egerit, quidve inde recedens, cum venit in Græciam (quantum ex eiusdem Pauli scriptis expiscari licuerit) enarrabimus.

D Ac illud in primis, quod venturus in Macedoniam, rationem habens Ecclesie Ephesinæ, ne penitus pastore destitutam relinqueret, ut eius necessitati prospiceret, Timotheum discipulum omnium amantissimum inibi remansisse voluit. Id enim Paulus, è Macedonia primam ad eumdem scribens epistolam, testatur his verbis: Rogavi te ut remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam: ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis, quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem Dei, quæ est in fide. Creatum fuisse Timotheum à Paulo Ephesi Episcopum, auctor est Eusebius, qui ait, ipsum primum omnium obtinuisse Episcopatum Ecclesie Ephesinæ. Sanè quidem fuisse Timotheum, cum ad ipsum Paulus scribit, iam ordinatum Episcopum, nulla est dubitatio, quandoquidem quæ essent Episcopi munera, ab eodem ibi exercenda requirit: nam in eadem prima ad eum hoc anno scripta epistola hæc dicit: Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.] & paulo post: Manus citò nemini imposueris.] hæc & alia ad ipsum Ephesi agentem Paulus scribit; quibus planè significat, ipsum fuisse iam Episcopum ordinatum. Quàm nobilis Ephesi collecta esset Ecclesia, quam nobilissimi Apostolorum Paulus & Ioannes erexissent, cuique Timotheus præfectus esset Episcopus, ea quæ in hæc verba S. Ignatius ad ipsos Ephesios scribit, facile monstrant. Faxit Deus, inquit, ut assequar, & inueniar in sortem Ephesiorum Christianorum, qui & cum Apostolis in virtute Iesu Christi semper conuersati sunt, Paulo, Ioanne, ac fidelissimo Timotheo. Scio qui sum, & quæ scribo: Ego minimus Ignatius similis his qui periculo & iudicio obnoxij sunt: vos autem misericordiam consecuti, firmati in Christo Iesu. De his verò, qui tradunt Timotheum post hæc successisse in Episcopatu Ecclesie Ephesinæ Ioanni Euan-

gelista; quàm manifestè errent, suo loco inferius erit sermo.

APOLLONII
TYANAETI
ADVENTVS
EPHESVM.
Philostr.
lib. 5. per tot.

CLXXX-
VIII.
PAVLVS AD-
VENTVS IN
MACEDO-
NIAM.
2. Cor. 2.

Act. 20.

CLXXXIX
1. Tim. 1.
TIMOTHEVS
A PAULO
RELICTVS
EPHESI.

Euseb. lib. 3.
c. 4.

1. Tim. 5.

Metaphr.
21. Ianuarij.

CXC. Relicto igitur Timotheo Ephesi, cum Paulus (vt dictum est) venisset in Macedoniam, primam ad eundem scripsit epistolam: quod quidem cum ex dictis euidenter fatias constat, tum etiam Patres testantur: nec enim est quoddam de Pauli priori in Macedoniam aduentu possit intelligi: nam nondum ad illud tempus in ea Asiae prouincia Euangelium prædicauerat. Cum multa Paulus eadem epistola Timotheum admoneat, fidemque operibus iunctam commendat: inde docet, aliquos in errorem esse lapsos, dum fidei non coniunxerunt bonorum operum conscientiam, vt Hymenæus, & Alexander: ait enim in primis: Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: à quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.] & post nonnulla: Hoc præceptum commendo tibi Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt: ex quibus est Hymenæus, & Alexander, quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare.] Quænam fuerit illorum blasphemia, cum non aperiat; illi notam fuisse iure Theodoretus existimat; ac proinde hæc ipsa Ephesi, vbi (vt dictum est) Paulus triennio commoratus est, contigisse. Fortasse hic ille est Alexander, cuius meminit Lucas: quem Iudæum fuisse genere, & concitatas Ephesi turbas, habita ad populum oratione, composuisse (quod antè vidimus) narrat: locus enim & nomen ad hæc opinanda cum suffragentur, non à remotis coniectura petita esse videtur. Ceterum quàm facile sit à fide etiam periclitari ac cadere, qui eam non quæ optimis vitæ moribus foueant, innumera pænè exempla, quæ suis locis narraturi sumus, manifestè declarant: vt vix sic reperiri declinantem à fide hæreticum, qui non prius aliorum peccatorum sordibus fuerit inquinatus.

CXCI. At non de his tantum qui in illam diem ingressi hæretici, Timotheum Paulus admonuit, sed & de iis quæ venturæ essent, hæresibus, diuino Spiritu præmonente, iidem litteris eum reddidit certiore, sic dicens: Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione Fidelibus. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.] Quinam fuerint eiusmodi hæretici, qui postea hæc docuerint, quorum Paulus doctrinam condemnat: sententia est Chrysostomi & aliorum, hos fuisse Encratitas, Marcionitas, & Manichæos. Verum ante hos, ipsis Apostolorum temporibus, quæ hæc docuerunt, & cibos aliquos detestarentur, hæreses prodire. Nam Ignatius, qui tunc viuerebat, eisdem taxat hæreticos, cauendosque, monet, qui nuptias & cibos damnarent: sic enim ait scribens ad Philadelphios post damnatam hæresim Ebionis: Si quis vniuersa hæc confiteatur, sed legitimam commixtionem & liberorum procreationem corruptelam & pollutionem appellat, aut cibos aliquos detestandos putat; talis apostata illum draconem in se habentem fouet.] Idemque eadem ex causa, cum de virginibus agit, quod hos scopulos vitent, easdem hæc monet, sed in primis coniugatas: Vxores, inquit, maritis subditæ sint in timore Dei: virgines Christo in puritate, non abominantes nuptias, sed id quod præstantius est amplectentes, non in calumniam matrimonij, sed vt liberioribus animis diuinæ legis meditationi vacent.] & cum agit de cibis, ad Heronem diaconum scribens, hæc ait: Ieiuniis & precibus vaca, & caue ne immodicè id agas, ne ipse te deicias: vino & carnibus ne prorsus abstineas: nec enim abominanda sunt: Bona terre, inquit, comedetis.] Sed quinam fuerit eiusmodi dogmatistes, Irenæus apertè significat, nimirum impium Saturninum, eiusque gregales, de quibus hæc scribit, post alios recensitos eorum errores: Nubere, inquit, & generare, à satana dicunt esse: multi etiam ex his qui sunt ab eo & ab animalibus abstinent, perfecta eiusmodi continentia seducentes multos.] hos igitur signatos esse ab Apostolo, immò à Spiritu Dei (vt ipse testatur) nulla est dubitatio: ipse enim Saturninus primus fuit (inquit Theodoretus) qui matrimonium, diaboli doctrinam nominauit, iuberetque abstinere ab animatis. Docebat & hæc ipsa Ebion hæresiarcha (vt tradit Epiphanius) aduersus quem idem Ignatius scribit ad Philadelphios.

CXCII. Quæ novissima tem-
pora apud Paulum.
At nec quemquam moueat, si nouissimis temporibus hæc (prænuntiante Spiritu) obuentura fore, idem testetur Apostolus: nam nouissimum hoc esse tempus, Dominus

PAVLVS SCRIBIT AD TIMOTHEVM PRIMAM EPISTOLAM.
Theod. in pref. in epist. Pauli, & alij.
Theod. in 1. ad Tim. 1.
Ath. 19.
Theod. in 1. ad Tim. 1.
Ath. 19.
CXCII. QUAE NOVISSIMA TEMPORA APUD PAVLUM.
Iren. lib. 1. c. 22.
Theodoret. her. fab. li. 11.
Epiph. in Panar. hæres. 28.
Ignat. ad Philadelph. epist. 9.
CXCIII. QUOS HÆRETICOS SVGILLET PAVLVS.
Chryf. in 1. ad Tim. hom. 12.
Ambrosius in eandem epist. & alij vocent.
Ignat. ep. 9.
CXCIV. DE CIBORVM RELIGIOSO DELECTV.
Iren. 35.
Luc. 7.
Rom. 14.
Greg. Naz. orat. de amore paup.

A nus illis verbis significauerat, dicens: Venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei, & paulo post: Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius, &c.] Sed & ipse Paulus, scribens ad Thessalonicenses, nouissimum diem, quo Christus ad iudicandum venturus esset, iam in propinquo esse, & sua ipsius ætate affore significauit: sed nec ipse tantum id est opinatus, sed & Ioannes ad suos scribens, dicebat: Filioli, nouissima hora est: & sicut audistis quia Antichristus venit, nunc Antichristi multi facti sunt: vnde scimus quia nouissima hora est.] quotquot enim recens emergebant hæretici, eosdem credebant Antichristos. sed quoddam prædictum erat, post illum ad iudicandum Dominum esse venturum, eadem coniectura iidem putarunt Apostoli, hæc videntes, iam nouissimum instare diem. Hac eadem ratione Ignatius, cum eadem videret oborta impia dogmata, quæ Paulus nouissimis temporibus euentura prædixerat, scribens ad Ephesios, quos Timotheus, ad quem Paulus scripsit, prædicta ex eius scripto docuerat, hæc ait: Nouissima iam sunt tempora: reuertamur, & timeamus Dei longanimitatem.] Secreto enim arbitrio diuini consilij, quod nefas est mortalem hominem perferuari, hæc de futuris temporibus Apostolis etiam fuisse abscondita, certum est. Sic nouissimum tempus esse dictum à Spiritu, patet, eodem sensu, quo & Dominus reliquum temporis vsque ad resurrectionem mortuorum atque iudicium, horam vnam appellat, nempe nouissimam mundi ætatem.

B Ex his igitur cum luce clariùs certum exploratumque habeatur, quas hæreses, quosque hæreticos Paulus ad Timotheum scribens, monente diuino Spiritu, demonstrauerit: quàm impiè simul ac stultè, quàm ineptè ac pariter ineruditè, quàm denique turpiter atque procaciter Nouantes hæretici iidem Pauli verbis abutatur in sugillationem Catholicæ veritatis, quæ cælibatum nuptiis superextollit, & ciborum commendat abstinentiam, patet. Non sic enim, vt dicti hæretici, Ecclesia Catholica commendat virginitatem, vt venerabiles nuptias thoramque, immaculatum condemnet: neque cum ciborum prædicat abstinentiam, cibos cuiusque generis tamquam malos abominandosque existimat, quos à Deo optimo maximo, nec ab alio creatos dicit esse numine, aliòve principio; probè sciens (quod dicit Apostolus) omnem creaturam Dei bonam esse, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sicut enim ingluuies detestanda visa est omnibus, ita etiam ciborum abstinentia fuit semper ab omnibus commendata: quam vt magis magisque tamquam egregiam temperantiæ virtutumque aliarum multatam altricem atque parentem, assequi valeamus, delectum quemdam atque discretionem putauit Dei Ecclesia adhibendam esse ciborum, illos scilicet aliquando ad esum adhibens, qui vili sunt ad eam consequendam magis accommodati; illosque, rursus pro tempore reiiciens, qui esculentiores cum sint, maius quàm ad institutum par esse videretur, nutrimentum afferant.

C Non enim illum quidem commendat ac sequitur ciborum delectum, quem falsa ex causa Pythagoras excogitauit, vel Ægyptij inuenerunt; nec quem lege diuina olim ad statutum tempus præscriptum, post inde iam rancidum superstitione ministravit: sed quem Deus tam in priori quàm in posteriori Instrumento probasse cognoscitur. Quanto enim præconio coram omni populo extulit Dominus Rechabitas, qui non ex præscripto instituto alicuius antelatae legis, vel patriæ consuetudinis, sed tantum quod præcepto patris sui Ionadab abstinerent à vino? Quanta item laude est sublatus, à sponso amicus sponsi Ioannes Baptista, qui talem habuisse cognoscitur delectum ciborum, vt de illo testaretur, neque manducasse panem neque bibisse vinum? At cui credimus, si Dei testimonium testantis hæc iterum non accipimus? vel quis improbare audeat, quod Deus commendat? Nonne & Paulus per eandem lineam ferram deduxit, qui & ad Romanos scribens, ait: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus scandalizatur, aut infirmatur?] Ex quibus videas, adeo peculiare fuisse in illa primitiua Ecclesia florentissima, nec carnes manducare nec vinum bibere, vt quantumlibet Fideles eis legitimè uti possent, tamen vt rem insolitam admirati plerique offenderentur: cuius quidem scandali habendam esse aliquam rationem, idem mandat Apostolus.

E Temperasse quidem se à carne & vino Apostolos, multa afferri possunt exempla. Vt enim id in primis de Petro Apostolo dicere possimus, facile persuadet Gregorius Nazianzenus, dum scribit, ipsum lupinis minuto asse uenentibus famem pellere consueuisse.

Ioan. 5.
1. Thess. 4.
1. Ioan. 2.
Ignat. ep. 14.
CXCIII. HÆRETICI NOVATORES ABVSIBUS PAULI.
1. Tim. 4.
CXCIV. DE CIBORVM RELIGIOSO DELECTV.
Iren. 35.
Luc. 7.
Rom. 14.
Greg. Naz. orat. de amore paup.

De Iacobo fratre Domini, nec carnes vnumquam in cibum, nec vinum in potum adhibere A
 solitum, Hegesippus^a affirmat. De Matthæo etiam hæc eadem Clemens Alexandrinus^b
 his verbis: Matthæus Apostolus seminibus, baccis, & oleribus absque carnibus vrebatur.]
 Timotheum à vino abstinuisse, sed occasione stomachi flaccescentis, modicum ex
 eo sumendum illi Paulum imperasse, tradunt interpretes. Sed & ipsum Paulum à vino
 se cohibuisse, suo loco dicemus. Deficeret dies, si omnium sanctorum, quorum vita & mors
 est egregiis miraculis illustrata, de delectu ciborum hic vellemus exempla contexere, vel
 catalogum sanctorum Patrum, qui eundem Ecclesiæ Catholicæ ritum præclaris elogiis
 vel etiam commemorariis illustrarunt, hic obiter recensere. Sed satisfactum putamus ne-
 gottio, si vno verbo dixerimus (quod absque aliqua dubitatione constanterque asserimus)
 neminem reperiri sanctorum Patrum Catholicæ fidei professorem, qui, cum de ea re in-
 ciderit sermo, non tantum fuerit eiusmodi Ecclesiastici ritus firmus assertor, atque egre-
 gius prædicator, sed & fidelis imitator, pariterque sectator. B

CXCVI. At quod superest, videamus, num sicuti ciborum delectus Dei testimonio compro-
 batus, & vsu Christianorum receptus, & omnium Patrum testimonio firmatus habe-
 tur, ita etiam certa tempora sint diuina vel Apostolica auctoritate ad ieiunandum. Chri-
 stianis præscripta. Occurrit de his in primis Augustini sententia sic dicentis, cum agit de
 ieiunio sabbati: Si autem (quoniam huic quantum potui sufficienter respondisse me
 puto) de hac re sententiam meam queris: Ego in Evangelicis & Apostolicis litteris, to-
 toque Instrumento quod appellatur Testamentum nouum, animo id reuoluens, video
 præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare, & quibus o-
 porteat, præcepto Domini vel Apostolorum non inuenio definitum.] hæc ipse. Sed
 quod non reperitur diuinis litteris esse mandatum, an Apostolica auctoritate sine scripto, C
 sicut cetera multa, Ecclesiæ traditum habeatur, diligentiori inuestigatione disquirendum
 proponimus. Nemo quidem (mea sententia) de his quæ ab Apostolis agerentur,
 ac per eos inde Ecclesiæ traderentur, S. Ignatio testis fidelior adhiberi posse videtur,
 qui hæc ipsa est proximè contemplatus: nec est quod quis nedum dicere, sed de tan-
 to viro nec leuiter suspicari vlatenus possit, alia ab ipso fuisse Fidelibus, quos instituit,
 suis epistolis persuasa, quam quæ vidisset ab Apostolis vsu probata, atque Fidelibus
 tradita. Scribens igitur ipse ad Philippenses^d, quos Paulus ad fidem instruxerat, ne cer-
 torum dierum ieiunia negligant, inculcat his verbis: Quadragesimale ieiunium ne
 spernatis: continet enim exemplum conuersationis Dominicæ. Post passionem Domini-
 nicæ hebdomadam ieiunare quartis & sextis feriis ne negligatis, ciborum reliquias pau-
 peribus elargientes. Si quis Dominicam diem aut sabbatum (vno excepto) ieiunarit, D
 hic Christi interfectus est.] hucusque Ignatius. Sed quod æquè ac diei Dominicæ pro-
 hibeat ieiunium sabbati, agemus de his vberius paulo post. Sic itaque Apostolorum
 temporibus, iidemque instituentibus, certa ieiunij tempora esse definita, iam nulla re-
 manet dubitatio.

CXCVII. Esset & de his adducendus conscriptus Apostolicus canon, & à Clemente^f recen-
 sata Apostolica constitutio, quæ à Patribus magnæ æstimationis citata reperitur. Sed ne
 inniti videamus apocryphis, licet iam receptis; satis superque sit ac veluti instar omnium
 vnus Ignatius: cuius cum epistolæ nulla vnumquam fuerint vel leui saltem labefacta sus-
 spicione, vt nec eo certior aut dignior testis adduci possit, à prædictis libentiùs abstine-
 mus. Apostolicam esse institutionem ieiunium Quadragesimæ, absque aliqua contro-
 uersia in confesso semper in Ecclesia fuit. Vnde Hieronymus^g ad Marcellam: Nos, in-
 quit, vnam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum toto anno, tempore E
 nobis congruo, ieiunamus.] Et sanctus Leo^h agens de eodem ieiunio: Merito, inquit, à
 sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus sancti maiora sunt ordinata ieiunia, vt per com-
 mune consortium crucis Christi, etiam nos aliquid in eo quod propter nos gessit, agere-
 mus.] & alibiⁱ: Quod ergo, dilectissimi, omni tempore vnumquemque conuenit face-
 re Christianum, id nunc sollicitius & deuotius exequendum, vt Apostolica institutio qua-
 draginta dierum ieiunio impleatur, non ciborum parcitate tantum modò, sed priuatione
 maximè vitiorum.] hæc Leo. At Theophilus^k Alexandrinus non tantum ex Aposto-
 lica traditione, sed ex Evangelicâ, Quadragesimale ieiunium sibi vindicat. Sed ante Ter-
 tullianus^l, Quadragesimæ ieiunium, quod ipse appellat ieiunium Paschatis, tam ex Scri-
 ptura quam ex traditione maiorum esse præscriptum, Catholicam Ecclesiam profiteri
 soli-

^a Heges. apud
 Euseb. hist.
 lib. 2. c. 22.
^b Clem. Alex.
 in Padag. lib.
 2. cap. 1.
^c Ioan. Chryso-
 som. in ea
 verba Pauli.

CXCVI.
 DE CERTO-
 RVM DIE-
 RVN IEIUNII
 EX APOSTOLICA
 INSTITVTIONE.

^d Ignat. ep. 8.

CXCVII.
^e Apost. in-
 son. 68. apud
 Theo.
^f Clem. Cæst.
 lib. 5. c. 11.
^g Hieron. ad
 Marcell. epist.
 54.
 DE QVA-
 DRAGESI-
 MALI IEIUNIO.
^h Leo serm. 9.
 de Quadr.
ⁱ Idem ser. 6.
 de Quadr.
 serm. 4.

^k Theophil.
 Past. lib. 1.
 in fine.
^l Tertull. ad
 uer. Psychic.
 c. 13.

A solitam, tradit, cum ait: Præscribitis constituta esse solemnia huic fidei Scripturis, vel
 traditione maiorum; nihilque obseruationis amplius adiciendum ob illicitum innoua-
 tionis. State in gradu isto, si potestis. Ecce enim conuenio vos, & præter Pascha ieiunantes,
 citra illos dies quibus ablarus est sponfus, & stationum semiieiunia interponentes, &
 vos interdum pane victitantes, vt cuique visum est. Denique respondetis, hæc ex arbitrio
 agenda, non ex imperio, &c.]

Ex his quidem perspicuè intelligitur, quædam fuisse in Ecclesia Catholica (in quam CXCVIII.
 inuehitur Tertullianus iam Montani factus assecla) ieiunia ex imperio necessitate ser-
 uanda, vt ieiunium Quadragesimæ; quædam voluntaria ex arbitrio animi cuiusque pen-
 dentia. Quod verò ex imperio erat, tum ex Scripturis, tum ex maiorum traditione di-
 manans, in Ecclesia inuolabiliter seruari solitum, hoc ipsum necessariò seruandum, at-
 que ad eò ex imperio, per publicum Ecclesiæ edictum diaconus, præconis vice fungens,
 publicè pronuntiabat. Vnde Basilius^a: Ieiunium per omne tempus vtile est his qui illud
 suscipiunt.] & paulo post: Sed multo magis hoc tempore, quo per vniuersum terrarum
 orbem vndique denuntiatur ieiunij præconium, nec vlla est insula, nec terra continens,
 non ciuitas, non gens vlla, non extremus mundi angulus, vbi non sit auditum ieiunij
 edictum: quin & exercitus, & viatores, & nauæ, & negotiatores omnes pariter audiunt
 edictum, & summo gaudio excipiunt.] Ad hæc spectat, quod ieiunij legem non obser-
 uantem Gregorius^b Nazianzenus Eleusium Præfectum redarguit, dicens: Legibus in-
 iuriam facis iudex, qui non ieiunas. Et quomodo leges humanas seruabis, qui diuinas
 contemnis, ac pro nihilo putas? Purga tribunal tuum.] Appellat enim ieiunij præce-
 ptum diuinam legem, quod ad eò in Ecclesia sacrosanctum ac penitus inuolabile habe-
 retur. Ob eandem causam Augustinus^c hæc ad populum: Rogo vos, fratres carissimi,
 & admoneo, vt in isto legitimo & sacratissimo tempore, exceptis Dominicis diebus,
 nullus prandere præsumat; nisi fortè ille, quem ieiunare infirmitas non permittit. Quia
 aliis diebus ieiunare, remedium est, aut præmium, in Quadragesima non ieiunare, pec-
 catum est: alio tempore qui ieiunat, accipit indulgentiam; in Quadragesima qui non
 ieiunat, sentiet poenam.]

Sed & Hieronymus ab huius præcepti censura nec infirmam ætatem patitur esse im-
 munem. Scribens enim ad Latam de institutione filiar, prohibens in tenella ætate onera
 abstinentiæ: In Quadragesima tamen, inquit^d, continentia vela pandenda sunt, &
 tota auriga retinacula equis laxanda properantibus.] hæc idcirco, quod eiusmodi ieiunium
 ceteris venerabilius ac maiori obseruantia dignius haberetur. Vnde idem auctor ad
 Eustochium scribens: Ieiunium, inquit, totius anni æquale est, excepta Quadragesima,
 in qua conceditur districtius viuere.] & de Asella sanctissima virgine eiusmodi ad Mar-
 cellam^e scribens assert exemplum, dicens: Cum per omnem annum iugi ieiunio pasce-
 retur, biduo triduoque sic permanens: tum verò in Quadragesima nauigij sui vela tende-
 bat, omnes penè hebdomadas vultu lætante coniungens: & quod impossibile forsitan
 est hominibus ad credendum, Deo autem præstante, possibile est, ita ad quinquagena-
 riam peruenit ætatem, vt non doleret stomachum, non viscerum cruciaretur iniuria.]
 Mira quidem sunt hæc, sed non noua. Nam de Christianis testatur Lucianus^f, sic solito
 esse seruare ieiunium, vt, quod ait, decem soles sine cibo transigerent. At verò maiora
 his sunt quæ Gregorius Nazianzenus^g de habitantibus Ponticam solitudinem monachis
 sui temporis ad Hellenium scribit, complures ex illis fuisse, qui totos viginti dies toti-
 demque noctes à cibo abstinerent, dimidia ex parte Christi ieiunium imitantes; ex eisq;
 vnum sui gregis ouem fuisse testatur. Et Augustinus^h ad Casulanum, nonnullos suo tem-
 pore repertos esse, qui vltra hebdomadam perpetuum seruassent ieiunium, se nouisse tra-
 dit; atque addit: Ad ipsum quadragenarium numerum peruenisse quemdam, à fratri-
 bus fide dignis nobis asseueratum est.]

At verò non vna erat eademque omnium Quadragesimalis obseruatio, vt omnes to-
 tidem æquè dies transigerent ieiunantes: remissior enim quorundam eius temporis erat
 ieiuniorum perfunctio, quos tamen tolerabat Ecclesia: de quibus hæc Irenæusⁱ, scri-
 bens ad Victorem Pontificem: Non enim, inquit, de die Paschatis solum, sed etiam
 de ieiunij ratione & modo ista est constituta controuersia. Quidam namque vnum diem
 se ieiunare oportere existimant, alij duos, non pauci plures, multi quadraginta; atque
 diurnis nocturnisque horis omnibus numeratis, diem suum metiuntur ac statuant. At-
 que

^a Basil. de iei-
 un. orat. 2.

^b Greg. Naz.
 epist. 74.
 OBSERVAN-
 TIA QVA-
 DRAGESI-
 MALIS I E-
 IUNIIS.
^c Aug. de ieiun.
 serm. 62.

CXCIX.
^d Hier. ep. 7.

^e Idem ep. 22.
^f Idem ep. 15.

DE MIRA-
 CVLOSA
 ABSTINEN-
 TIA.

^g Lucianus in
 Philoparr.

^h Greg. Naz.
 ad Hellen. de
 monach.

ⁱ Aug. ad Ca-
 sul. p. 86.

CC.

^k Apud Euse-
 bium, hist. li. 5.
 c. 24.

DE DIVER-
 SO VSV QVA-
 DRAGESI-
 MALIS I E-
 IUNIIS.

Aug. epist. 118. c. 4. Sozom. hist. lib. 7. c. 19.

Ambros. lib. de Elia & ieiun. c. 10.

CCI.

Ambros. de Quadr. ser. 34. vet. edit.

Tertull. Cassian. & alij. Ambros. serm. 25. vet. edit.

Greg. hom. 16. in Euan.

DEVS RO. ECCLESIAE IN QVADRA GESIMA.

Socras. hist. lib. 5. c. 21.

Hier. epist. 28. in fine.

Aug. epist. 118. ad Ianu.

Greg. lib. 1. epist. 41. ad Laurentium.

CCII.

DE IEIUNIIS QVARTAE ET SEXTAE FERIAE

Ignat. ep. 8. Tertull. ad ner. Psychic. c. 14.

que huiusmodi eorum qui obseruabant ieiunia, varietas ac discrepantia non iam nostra aetate coepa est, verum etiam longe ante apud maiores nostros, qui (vt coniectura affe- qui licet) non accuratè consuetudinem eorum, vel qui simplicitate quadam, vel priuata auctoritate aliquod in posterum tempus statuisent, obseruarunt. Atque nihilominus, cum isti inter se pacem tranquillam retinuerunt, tum etiam inter nos retinemus: sicque varia ac discrepans ieiunij ratio concordiam fidei plurimum commendat.] hucusque de his Irenæus. Consueuisse alios ad quintam diem tempore Quadragesimæ ieiunium remittere, Augustinus a testatur scribens ad Ianuarium. Diuersas alias fuisse diuersarum Ecclesiarum consuetudines, Sozomenus narrat his verbis:] Iam illam quæ huic præces- sit, quæque appellatur Quadragesima, in qua populus ieiunat, alij in sex dierum septima- nas computant, vt Illyrij, qui ad Occidentem siti sunt, necnon & vniuersa Libya, & Ægyptus cum Palæstinis: alij septem, vt Constantinopolitani, & nationes circumiacen- tes vsque ad Phœnices: alij sparsim tres intra sex aut septem istas ieiunant: alij tres Pas- cha immediatè præcedentes continuant, &c.] sequitur de Montani sectatoribus dice- re: sed quia ab Ecclesia exulant, dicere prætermittimus. In Ecclesia Orientali sabbatum diem à Ieiunio Quadragesimæ excipiebant: quod in Occidente obseruare consuevit olim Ecclesia Mediolanensis, vt testatur Ambrosius, sic dicens: Considera: Quadra- gesima totis præter sabbatum & Dominicam ieiunatur diebus: hoc ieiunium Domini Pascha concludit.] At de causa cur alij non ieiunarent die sabbati, alij verò secus, dice- mus paulo inferius.

Rursus etiam in Ecclesia Mediolanensi illud Ambrosius d obseruandum admonuit, vt integri dies quadragintaduò à Fidelibus ieiunio transigerentur: ea nimirum ex cau- sa, quòd sicut populus Israël à captiuitatis Ægyptiacæ iugo liberatus, totidem stationi- bus seu mansionibus ad terram promissionis peruenit; eodem ferè modo, eodemque numero ieiuniorum, quæ (inquit idem Ambrosius) mansiones quædam nostræ sunt, ad optatum Paschatis festum idem peruenirent: vnde & inuenitur vsurpatum apud a- liquos, vt ieiunium frequenter Statio diceretur: cui sententiæ idem Ambrosius alibi ad stipulari videtur. Sed de stationibus aliis. In Ecclesia Romana eadem ratio habeba- tur, dum quadragintaduò dies Quadragesima contineret; sed ex eis trigintafex tan- tum diebus Fideles ieiunabant, alia tamen ratione, quam sanctus Gregorius pro con- cione ad populum his verbis declarat: A præfenti etenim die vsque ad Paschalis so- lemnitatis gaudia, sex hebdomadæ veniunt: quarum videlicet dies quadragintaduò sunt, ex quibus dum sex dies Dominici abstinentiæ subtrahuntur, non plus in absti- nentia quam triginta & sex dies remanent. Dum verò per trecentos & sexagintaquin- que dies annus ducitur, & nos per triginta & sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: vt qui nobismetipsis per acceptum munus viximus, auctori nostro nos in eius decimis per abstinentiam mortificemus. Vnde, fratres carissimi, sicut offer- re ex lege iubemini decimas rerum, ita ei offerre contendite & decimas dierum, &c.] Sed eiusmodi vsus alia itidem immutatus est ratione, dum ad explendum numerum quadraginta dierum ieiunij, quatuor ex septima hebdomada dies ad ieiunandum sunt coagmentati; nimirum vt consecratum ieiunio Domini tempus ab omnibus serua- tur. Ex quibus omnibus manifesti erroris arguitur Socrates, dum ait, Christianos, qui Romæ essent, tres tantum septimanas ieiunantes ante Pascha consueuisse transige- re. At licet de vsu Quadragesimalis obseruationis diuersæ fuerint diuersarum Ecclesia- rum consuetudines: omnes tamen in id ipsum consenserunt, vt certa anni tempora, quæ sanctum Pascha præcurrunt, eadem ieiuniis celebrarent. Ceterum nec vel in minimo lædi fidem diuersa variaque Ecclesiarum consuetudine, Hieronymus, Augustinus, atque Gregorius tradiderunt.

His de Quadragesimæ ieiunio quæ potuimus breuitate contractis, iam de ceteris que ex traditione itidem Apostolica in Ecclesia sunt antiquitus obseruata ieiunia, institua- mus orationem. Quod igitur ad hæc spectat: ea quæ de certorum dierum obseruatione ieiunij ab Ignatio ad Philipenses scribente tradita reperiuntur, non aliunde quam ex Apostolica obseruatione & traditione manasse, satis dictum est superius. Ipse itaque post inculcatum ieiunium Quadragesimæ, quarta insuper & sexta feria singulis hebdomadis esse ieiunandum admonet; quod quidem vsu receptum in Ecclesia fuisse, docet Ter- tullianus, cum ait: Cur stationibus quartam & sextam sabbati dicamus?] stationes enim

more

A more suo ieiunia nominat. Itidem Clemens Alexandrinus his verbis: Nouit ipse, Fide- les scilicet, ieiunij quoque ænigmata horum dierum, quarti inquam, & sexti: Dicitur au- tem ille quidem Mercurij, hic verò Veneris.] appellat Clemens ænigmata, causam vi- delicet ac latentem rationem, seu mysterium, cuius intuitu præ ceteris diebus hebdoma- dæ Ecclesia ex traditione Apostolica dictos dies ieiunandos suscepit: quod quidem Au- gustinus scribens ad Casulanum declarat, sic dicens: Cur autem quarta & sexta maximè ieiunet Ecclesia, illa ratio reddi videtur, quòd considerato Euangelio, ipsa quarta sabbati, quam vulgò quartam feriam vocant, concilium reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Iudæi: intermisso autem vno die, cuius vespera Dominus Pascha cum discipulis manducauit, qui finis est eius diei quem vocamus quintam sabbati; deinde traditus est ea nocte, quæ iam ad sextam sabbati, qui dies passionis eius manifestus est, pertinebat.] & paulo post: passus est Dominus (quod nullus ambigit) sexta sabbati; quapropter & ipsa sexta rectè ieiunio deputatur: ieiunia quippe humilitatem significant. vnde dictum est: Humiliabam in ieiunio animam meam.] hucusque Augustinus.

Est de iisdem etiam ieiuniis Apostolicus canon, & institutio, quibus qui non ac- quiescit, complura habet de eadem re testimonia antiquorum: nam & Origenes hæc ait: Habemus Quadragesimæ dies ieiuniis consecratos: habemus quartam & sextam septimanæ dies, quibus solemniter ieiunamus. Est certè libertas Christiano per omne tempus ieiunandi, non obseruantia superstitione, sed virtute continentia: nam quomo- do apud eos castitas incorrupta seruatur, nisi arctioribus continentia fulta subidiis?] & paulo post: Sed est alia adhuc religiosa ieiunandi ratio, cuius laus quorundam Apo- stolorum litteris prædicatur. Inuenimus enim in quodam libello, ab Apostolis dictum: Beatus est qui etiam ieiunat, pro eo vt alat pauperè.] hæc Origenes, cuius homilia etiam descripta habetur apud Cyrillum Alexandrinum. Est & de ieiuniis quartæ & sextæ feria antiquus canon Petri martyris Episcopi Alexandrini, vtriusque diei causam red- dentis in hæc verba: Non reprehendat nos quispiam quartam & sextam feriam ob- seruantes, in quibus nos ieiunare secundum traditionem præceptum est. Quartam enim propter initium à Iudæis concilium de prodicione Domini, sextam verò, quòd ipse pro nobis passus sit.]

De iisdem quoque ieiunij diebus hæc Epiphanius: Per totum quidem annum ieiunium hoc seruatur in eadem sancta Catholica Ecclesia, quarta, inquam, & profabbato vsque ad horam nonam, excepta sola Pentecoste, per totos quinquaginta dies, in quibus neque genua flectuntur, neque ieiunium imperatum est.] subdit, solitas his diebus com- muniones fieri hora nona, ceteris verò diebus Dominicis, matutinis horis. Tertullia- nus etiam testatur, in ceteris ieiuniis obseruari solitum, vt producantur vsque ad vespe- ram, in quarta verò & sexta feria vsque ad nonam tantum modò. Ceterum quòd tradit, in Ecclesia Romana eam viguisse consuetudinem, vt & cetera quoque ieiunia solummo- dò vsque ad nonam producerentur: calumniosè hæc dicere, atque Montani spiritus furore percitus visus est effutire: nam etsi in aliorum temporum ieiuniis id, vt aliis in lo- cis, Romæ obseruaretur; in Quadragesima tamen non nisi vespere ieiunia solui consue- uerant: quam quidem consuetudinem antiquitus obseruatam, tradunt hi qui Ecclesia- sticas obseruationes, quæ Romæ potissimum seruarentur, suis scriptis memoriæ com- mendarunt. Rursum ne quis putet Dei Ecclesiam ieiunando bis in hebdomada, Phari- sæos esse imitatum, quorum erat institutum, vt ieiunarent bis in sabbato: nam (quod & superius, cum de illis actum est, diximus) aliis illi ieiunabant diebus, nimirum secunda & quinta die; quod non tantum apud Clementem legitur, sed & Epiphanius idem atte- statur. Manichæi etiam duos dies hebdomadæ, nempe quem dicunt Solis & qui se- quitur Lunæ, ieiunandos susceperant.

Sed verus est illa quæstio, de qua (vt tradit Hieronymus ad Lucinium scribens) Hippolytus martyr, & alij nobiles scriptores commentarios edidere: Cur Romæ, ac nonnullis aliis in locis Occidentalis Ecclesiæ, susceptus additusque his est dies sabbati ieiunandus: cum idem ieiunium Orientalis Ecclesiæ execrata esse videatur ab ipsius re- rum Christianarum primordiis? Nam (vt vidimus) Ignatius ad Philipenses scribens hæc ait. Si quis Dominicam diem, aut sabbatum (vno excepto) ieiunarit, hinc Christi in- terfector est.] Rursum etiam est de eadem re Apostolicus dictus canon in hæc verba: Si quis clericus Dominicum diem, aut sabbatum (vno solo dempto) ieiunare deprehen- datur;

Clem Alex. Strom. lib. 7.

Aug. epist. 86.

CCIII.

Clem. Apost. 68.

Clem. Cōst. lib. 5. c. 16. & c. 17.

Orig. in Le- uit. hom. 10.

Cyrril. in Le- uit. lib. 10.

CCIV.

Epiphanius in compend. doc. Eccl.

Tertull. ad- ner. Psychic. c. 10.

DE HORAR SOLVENDI IEIUNII ANTIQVO MORE.

Microlog. 49. & alij.

Clem. Cōst. lib. 7. c. 24.

Epiph. ha- res. 16. & in compend.

S. Len ser. 4 in Quadrage.

CCV.

Hier. ep. 28.

Ignat. ep. 8.

Canon Apo- stolicus 55.

atur; deponitor: sin autem laicus; à communionem deicitur.] eadem & apud Clemen- A
tem^a. Est quoque canon^b quidam, sed suppositus Sextæ Synodo, quo etiam ab Eccle-
sia Romana proscriptum dicitur ieiunium sabbati: sed de impostura illa suo loco fu-
sius dicturi sumus. Cur verò tanti criminis reus constituatur ex sententia Ignatij, qui
die Dominico, vel sabbato ieiunasset, diligenter causa peruestiganda est. Par quidem
ratio in vtrisque, licet ex causa diuersa prouenit. Nam hæretici, de quibus nuper dixi-
mus, qui Christi resurrectionem negabant, cum Christiani ea potissimum die gaude-
rent, ipsi in mœrore eandem diem ieiunantes ducebant. Alij verò, qui Deum Hebræo-
rum Orbis conditorem & legis auctorem malum esse, Christumque ad eum destruen-
dum venisse dicebant; quòd ille quieuisset die septima, & in eius honorem Iudæi sab-
batum diem colerent, ipsi in eius contumeliam eadem die sabbati ieiunabant. Horum
origo à Simone mago semel exorta, in Menandrum, Saturninum, Basilidem, Cerin- B
thum, atque Carpocratem est infeliciter propagata: testatur hæc de his omnibus Ire-
næus^c, sed latius Epiphanius^d, & alij plures. Vixerunt omnes hi eiusdem Ignatij tem-
poribus, qui suis scriptis eosdem est infectatus, Fidelesque vt ab his cauerent, & ne, sicut
hi, sabbato ieiunarent, admonuit. Horum impietatis heres factus est Cerdon^e cui Mar-
cion successit. quorum omnium licet essent diuersi circa rectam fidem errores; in eam
tamen sententiam æquè omnes conspirarunt, vt Deum, quem dicebant auctorem mun-
di, traderent esse malum, & quod ad hanc partem spectabat, in eiusdem Dei contume-
liam sabbato ieiunarent. Nam de Marcione hæc memoria prodidit Epiphanius^f: Sab-
batum verò ieiunat ob hanc causam: Quoniam Dei, inquiunt, Iudæorum est requies,
qui mundum fecit, & in septima die quieuit; nos ieiunamus hanc, vt ne officium Dei
Iudæorum faciamus.] hæc ex ipsorum verbis recitat Epiphanius de causa eius diei sus- C
cepti ieiunij: ex quibus etiam ceterorum, qui eadem de Deo Hebræorum sentiebant,
proditur eiusdem ratio instituti. Vnde & manifesta certa que redditur causa, cur Ortho-
doxi Orientales, penes quos ea inualefcebat hæresis, à sabbati ieiunio temperarent, &
cur illud Ignatius tantopere execraretur.

At in eorundem hæreticorum detestationem, non tantum illud penes eos intro-
ductum fuit, vt diem sabbati absque ieiunio ducerent, sed etiam vt magna cum hila-
ritate transigerent, sacrosque conuentus perinde ac ipsa die Dominica haberent. Sunt
de eiusmodi institutione complura antiquorum testimonia: & vt incipiamus à Cle-
mente, cuius nomine inscriptum volumen de Constitutionibus Apostolicis è Græco-
rum profluxisse fontibus, qui accuratè perspexerit, non inficias ierit: hæc apud ipsum
leguntur^g: Sabbatum, & Dominicum diem festum agimus: quoniam illud naturæ
conditæ est monumentum, hic resurrectionis. Vnum autem sabbatum seruandum no-
bis est in toto anno, quod pertinet ad sepulturam Domini, in quo ieiunare oportet,
non festum agere.] hæc ibi. Eadem complures alij: nam id Socrates^h his verbis con-
firmat: Cum, inquit, festa cuiusque septimanæ occurrerent, videlicet sabbatum & dies
Dominicus, in quibus conuentus in ecclesiis fieri solent, &c.] sed longè antè Grego-
rius Nyssenus in ea oratione quam habuit aduersus eos qui ægrè ferunt reprehensiones,
hæc eadem in hunc fermè modum: Quibus oculis vides diem Dominicum, qui despi-
catus es sabbatum? An nescis quòd hi dies fratres sunt? Quòd si alterum probro affe-
ceris, alterum offendis.] Et Anastasius Nicenusⁱ: Sabbatum, inquit, & dies Domi-
nicus sunt dies sancti & festi, neque licet in eis ieiunare.] Sic igitur cum eam diem hæ-
retici (vt vidimus) contumeliis afficerent, quòd Deus Hebræorum, quem malum dice-
bant, cum mundum creasset, quieuisset, contraria ratione Catholici, non Iudaizantes
quidem, sed vt Deum Patrem omnium, creatorem cæli & terræ, solemni (vt par e-
rat) celebritate venerarentur, debitisque tanto numini obsequiis colerent, in eius ho-
norem sabbatum, non secus ac Dominicum diem in Christi Redemptoris gloriâ cele-
brandum esse duxerunt: & sicut nefas ducebant die Dominica ieiunare, ita etiam
sabbato, quòd celebris dies esset, execrandum planè esse putabant. Sed id piè qui-
dem religioseque, non autem (vt dictum est) Iudaicè, quod faciebant (vt scribit Eu-
sebius^k) Ebionari.

At cum hæc seruarentur in Oriente, quænam causa subiit, vt in Occidente ac po-
tissimum Romæ Fideles sabbato ieiunarent? Sed quænam à nonnullis allatæ sint causæ,
primùm omnium in medium afferamus. Augustinus^l scribens ad Cafulanum hæc ait:
Est

^a Clem. Cõf. Apof. lib. 7. c. 24.
^b Canon. 55.
CVR VETI- TVM IEIUNIVM SABBATI.

^c Iren. lib. 1. r. 20. 21. 22. 23. 24. 25.
^d Epiph. hæ- ref. 21. 22. 23. 24. 27. 28.
^e Epiph. hæ- ref. 41. 42.
^f Epiph. hæ- ref. 42.

CCVI.

VERIATIO DIEI SABBATI.

^g Lib. 7. c. 24.

^h Socrat. hist. lib. 6. c. 8.

ⁱ Anast. Ni- can. lib. 4. c. 27.

^k Euseb. hist. lib. 5. c. 21.

CCVII.

^l Aug. ep. 36.

Est quidem & hæc opinio plurimorum, quamuis perhibeant esse falsam plerique Ro-
mani, quòd Apostolus Petrus cum Simone mago die Dominico certaturus, propter
ipsum magnæ tentationis periculum, pridie cum eiusdem Urbis Ecclesia ieiunauerit,
& consecuto tam prospero ac glorioso successu, eundem morem tenuerit; eumque
imitatæ sunt nonnullæ Occidentales Ecclesiæ.] hæc Augustinus; eandemque causam
affert Cassianus^a. Alia rursus causa redditur ab Innocentio^b Romano Pontifice in ea
quam ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit epistola: Sabbato, inquit, ieiunandum
esse, ratio euentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem
resurrectionem Domini nostri Iesu Christi non solum in Pascha celebramus, ve-
rum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus:
ac si sexta feria propter passionem Domini ieiunamus; sabbatum prætermittere non
debemus, quod inter tristitiam atque lætitiâ temporis illius videtur inclusum. Nam
vtique constat Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum
se occultasse: quod vtique non dubium est, in tantum eos ieiunasse biduo memora-
to, vt traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo sacramenta penitus non celebrari. quæ vtique
forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quòd commemoratio
diei illius semper est celebranda.] hæc Innocentius: quibus non solum Romanæ Eccle-
siæ rationalis consuetudo probatur, sed & Orientalis Ecclesiæ vsu ritumque reddi-
tur magis magisque firmata. Nam si dicta ex causa, quòd sublatus est sponus, Ori-
entales itidem (vt dictum est) sabbato maioris hebdomadæ ieiunare soliti sunt: quænam
adduci hac ex parte potest ratio diuersitatis, si eiusdem hebdomadæ per singulas se-
quentes cuiusque mensis septimanas (Quinquagesima tantum excepta) eadem ieiunia
quarta & sexta feriæ reuoluerentur, sabbati verò nequaquam? Vnde & Innocen-
tius iure subdit: Quòd si putant semel atque vno sabbato ieiunandum: ergo & Do-
minica, & sexta feria semel in Pascha erit vtique celebrandum. Si autem Domini-
ci diei, & sexta feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est; dementis est, bidui
agere consuetudinem, sabbato prætermisso, cum non disparem habeat causam, à
sexta videlicet feria in qua dominus passus est, quando & ad inferos fuit, vt tertia die
resurgens, recederet lætitiâ post biduanam tristitiam præcedentem. Non ergo nos ne-
gamus sexta feria ieiunandum; sed dicimus & sabbato hoc agendum, quia ambo dies
tristitiam Apostolis, & his qui Christum secuti sunt, indixerunt.] hucusque de ratio-
ne ieiunij diei sabbati Innocentius: ex quibus parentis mendacij Socrates^c redarguitur,
dum ait, Romæ in Quadragesima ieiunare solitos Fideles, sabbato excepto atque Do-
minica. Sed sicut ea die ieiunare Fideles Romæ consueuerant, ita nefas ducebant eam
feriare diem, ne quid cum Iudæis hac ex parte commune habere viderentur: satisque
Christianæ religioni consultum visum, si (quòd Testamentum ceteraque mysteria trans-
lata essent) mutarent etiam sabbatum in Dominicam, cum ea potissimum dies tot tan-
tisque esset cumulata sacramentis: de qua translatione hæc Tertullianus^d in Apologeti-
co: Equè si diem Solis lætitiæ indulgemus, alia longè ratione quàm religione Solis; se-
cundo loco ab eis sumus, qui diem Solis otio & victui decernunt, exorbitantes & ipsi in
Iudaico more, quem ignorant.] hæc ipse.

His sic se habentibus, non est quòd quis calumniam facere possit, si in sugillationem
distarum hæresum, non æquè ac Orientalis, Occidentalis Ecclesia feriare diem sabbati,
sed ieiunaret: nam, tum quòd illæ in ipsorum regionibus obortæ essent hæreses, atque
potissimum coaluissent, magis necessarium illis eius antidoti remedium videretur; tum
etiam quòd dum illorum hæresim ea ratione improbasse, alia tamen ex parte Ebionæis
fauisse ipsa Occidentalis Ecclesia visa esset; nam & hi pariter colebant diem sabbatum
atque Dominicum, vt de eis scribit Eusebius^e. Est de ieiunio sabbati canon Concilij Eli-
berini^f, & alius Agathensis^g, ac pleraque alia testimonia sanctorum Patrum. Non enim
Romana tantum ac eidem propinque Ecclesiæ id ipsum de ieiunio sabbati seruare solitæ
erant, sed & remotæ etiam, vt tradit Hieronymus^h scribens ad Augustinum. In Afri-
ca enim apud nonnullas Ecclesias, & inter alias Hipponensem, eandem consuetudi-
nem viguisse, ex his quæ Augustinusⁱ scribit, satis perspectum habetur. At præter anti-
quiores illos, qui eodem argumento tractationes memoriæ mandauerunt, quæ & excidit-
se noscuntur, Hieronymus^k, & Augustinus^l cum de ea questione consulerentur, in
eamdem pariter conspirantes sententiam, cuiusque Ecclesiæ consuetudinem seruandam
esse

CVR OCCIDENTALES IEIUNIVM SVSCEPERINT DIEI SABBATI.
^a Cassian. Col. lat. 3. c. 10.
^b Innoc. epist. 11. c. 4.

RATIO IEIUNII SABBATI.

^c Socrat. hist. lib. 5. c. 21.

^d Tertull. in Apolog. c. 16.

CCVIII.

CONSVETVDO ECCLESIA RVM SERVANDA.
^e Euseb. hist. lib. 3. c. 21.
^f Cõc. Eliber. can. 26.
^g Cõc. Agath. c. 12.
^h Hier. ep. 97.
ⁱ Aug. ep. 36.
^k Hier. ep. 28.
^l Aug. ep. 36. c. 118.

esse scripserunt: quod & Ambrosius sanctæ Monicæ eadem quærenti æquè respondit. Abundet igitur (quod ait Hieronymus) in his vnaquæque prouincia in sensu suo; & præcepta maiorum, leges Apostolicas arbitretur. At de ieiunio sabbati fati.

Iam de aliis quoque ieiuniis, quæ institutione Apostolica in Ecclesiam sunt dilapsa, breuiorem instituiamus orationem. Ipsa quidem quatuor anni temporum ieiunia, quæ in Ecclesia seruari solent, ex Apostolica institutione sumpsisse principium, sanctus Leo absque vlla dubitatione confirmat, non autem à Callisto Papa, vt alij tradiderunt: nam ipse si qua de his scripsit, edito decreto firmavit quæ à maioribus ex traditione perceperat. Leo igitur post repetitam eius originem, dum eiusdem obseruationis affert rationem, hæc ait: Idem enim ipsa continentia obseruantia quatuor est assignata temporibus, vt in id ipsum totius anni redeunte decursu, cognosceremus, nos indefinenter purificationibus indigere.] At licet non nihil cum legalibus videantur hæc ieiunia habere commune: tamen eorum quæ ad optimos mores instituendos pertinere visa essent, nonnulla iure laudabiliterque esse mutatos Apostolos, idem testatur, sic dicens: Apostolica institutio, dilectissimi, quæ Dominum Iesum Christum ad hoc venisse hunc in mundum uouerat, vt legem non solueret, ita veteris Testamenti sacramenta distinxit, vt quædam ex eis, sicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerneret, & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ, fierent obseruantia Christianæ.] & inferius: Quod igitur, dilectissimi, ex veteris prædicatione doctrinæ ad purificationem animarum corporumque nostrorum ieiunium septimi mensis assumimus, non legalibus nos oneribus subiicimus, sed vtilitatem continentia, quæ Christi Euangelio seruit, amplectimur.] hæc ipse: qui cum agit de ieiunio decimi mensis, fortius eadem inculcat his verbis: Non ideo negligendum est, quia de obseruantia veteris legis assumptum est ieiunium decimi mensis; tamquam hoc de illis sit, quæ inter discretionis ciborum, inter baptismatum differentias, & ouium pecudumque hostias esse destiterunt. Illa enim, quæ rerum futurarum figuras gerebant, expletis quæ significauerunt, finita sunt. Ieiuniorum verò vtilitatem noui Testamenti gratia non remouit, & continentiam corpori atque animæ semper profuturam pia obseruatione suscepit.]

Leo ibid. serm. 7.

Leo in ieiun. mensis decimi, serm. 4.

CCX.

Tertull. ad uers. Psychic. cap. 13.

QUATVOR TEMPORA DECRETA IEIUNIIS.

Leo in ieiun. decimi mensis, serm. 8.

Zach. 8.

Athanas. in Apolog. de fuga Iun.

CCXI.

IEIUNIA ARBITRIO EPISCOPORVM SANCTI SOLITA.

Tertull. ad uers. Psychic. cap. 13.

Præter hæc omnia, antiquissimus mos in Ecclesia inoleuit, vt siue cum ab Episcopis essent Concilia celebranda, siue cum aliqua vrgens afflictio immineret, vel alia aliquo modo opportunitas postularer, vnusquisque Episcopus suo populo peculiaria quædam ex animi arbitrio indiceret obseruanda ieiunia. Est egregium de ea re monumentum (vt præmittamus canones de his statutos, & exempla quamplurima) apud Tertullianum: agens enim contra Psychicos, ac proinde aduersus Catholicos, qui Catholicæ Ecclesiæ mores essent, his verbis significat: Benè autem, quod & Episcopi vniuersæ plebi mandare ieiunia assolent: non dico de industria stipium conferendarum, vt vestra captura est; sed interdum & ex aliqua sollicitudinis Ecclesiasticæ causa. Itaque & ex edicto hominis, & in vnum omnes & ex vniuersa agitatatis, quomodo in nobis ipsam quoque vnitatem ieiunationum & xerophagiarum & stationum denotatis? & paulo post: Aguntur præcepta per Græcias illas certis in locis Concilia ex vniuersis Ecclesiis, per quæ & altiora quæque

Ad hæc (ni fallimur) Iudæorum antiqua ieiunia Tertullianus videtur alludere, dum ait: Aspice Iudaicos Fastos, & inuenies nihil nouum, si quæ patribus sunt præcepta, omnis deinceps posteritas hereditaria religione custodit.] Quæ nam essent autem horum ieiuniorum præscripta tempora, idem Leo alibi declarat his verbis: Huius obseruantia vtilitas, dilectissimi, in Ecclesiasticis est præcipuè constituta ieiuniis, quæ ex doctrina sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, vt lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem ieiunium vernum in Quadragesima, æstiuum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hiemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus, intelligentes diuinis nihil vacuum esse præceptis.] At duo priora apud Hebræos alio erant distincta ordine, de quo ait Zacharias: Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudium & læticiam, & in solemnitates præclaras.] Eadem quatuor temporum ieiunia celebrari solita in Ecclesia Orientali, Athanasius fati monstrasse videtur, dum de æstiuo ieiunio tempore Pentecostes celebrari consueto meminit, dicens: In hebdomade siquidem post factam Pentecosten populus, completis ieiuniis, ad orandum ad cœmiterium abiit.]

Præter hæc omnia, antiquissimus mos in Ecclesia inoleuit, vt siue cum ab Episcopis essent Concilia celebranda, siue cum aliqua vrgens afflictio immineret, vel alia aliquo modo opportunitas postularer, vnusquisque Episcopus suo populo peculiaria quædam ex animi arbitrio indiceret obseruanda ieiunia. Est egregium de ea re monumentum (vt præmittamus canones de his statutos, & exempla quamplurima) apud Tertullianum: agens enim contra Psychicos, ac proinde aduersus Catholicos, qui Catholicæ Ecclesiæ mores essent, his verbis significat: Benè autem, quod & Episcopi vniuersæ plebi mandare ieiunia assolent: non dico de industria stipium conferendarum, vt vestra captura est; sed interdum & ex aliqua sollicitudinis Ecclesiasticæ causa. Itaque & ex edicto hominis, & in vnum omnes & ex vniuersa agitatatis, quomodo in nobis ipsam quoque vnitatem ieiunationum & xerophagiarum & stationum denotatis? & paulo post: Aguntur præcepta per Græcias illas certis in locis Concilia ex vniuersis Ecclesiis, per quæ & altiora quæque

quæque in commune tractantur, & ipsa representatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur. Et hoc quàm dignum, fide auspicante congregari vndique ad Christum. Vide quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. hoc tu psallere non facile nosti, nisi quo tempore cum compluribus cœnas. Conuentus autem illi stationibus prius & ieiunationibus operati, dolere cum dolentibus, & ita demum gaudere cum gaudentibus norunt.] hucusque Tertullianus, cum eo exemplo noua à Montano constituta ieiunia validare conatur: sed de illis nos fufius suo loco agemus. Porro quod ad hæc per homines indicta ieiunia spectat, quantum illis Deus fauere visus sit, vt etiam miraculis maximis editis comprobaret, testis est Irenæus, dum de hæreticis, qui numquam quid simile facere potuerunt, hæc ait: Nec enim cæcis possunt donare visum, neque surdis auditum, neque omnes demones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur (si tamen & hoc faciunt) neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam parte corporis vexatos (quemadmodum sæpè euenit fieri secundum corporalem infirmitatem) vel earum quæ à fortis accidunt infirmitatum bonas valetudines restaurare: tantum abfunt ab eo vt mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitauit, & Apostoli per orationem; & in fraternitate sæpissimè propter aliquid necessarium, ea quæ est in quoque loco Ecclesia vniuersa postulante, per ieiunium & supplicationem multam reuersus est spiritus mortuo, & donatus est homo orationibus sanctorum.] hæc ille. Atque satis de antiquis ieiunijs Ecclesiasticis occasione delectus ciborum, cuius (vt vidimus) Paulus meminit scribès ad Timotheum. Sed iam pauca reliqua, quæ à Paulo hoc eodem anno sunt gesta, & à Luca conscripta, suo ordine referamus.

Cum igitur Paulus magnam huius anni partem insumpisset in Macedonia, illas confirmans Ecclesias, quid egerit post hæc, Lucas in Actis declarat his verbis: Cum autem pertransisset partes illas, Macedonia scilicet, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit in Græciam non quidem pedestri itinere, sed vsus navigatione. Nam per Ægeum mare Cycladas adnauigans, peruenit Cretam, illicque ad eam curandam Ecclesiam reliquit Titum discipulum amatissimum. Id quidem ex epistola eiusdem Pauli ad Titum satis colligitur, dum ait: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros.] Quomodo autem scripta ad eum epistola, ipsum in Græciam aduocauerit, dicemus suo loco, sequenti anno. Finis iam esto narrationi rerum gestarum præsentis anni, quo (vt vidimus) Paulus recedès Epheso, abiit in Macedoniam, ac tandem in Græciam, scripsitque, diuersis temporibus primam epistolam ad Corinthios, ac aliam itidem primam ad Timotheum.

Quod pertinet ad res Romanas: hoc eodem anno Nero Imp. Britannicum Cæsarem Claudij ex Messalina filium veneno sustulit, simulque ad omnem sœnitiam atque libidinem animum hæctenus continentem profuituit: sed hæc pluribus Ethnici historici tractant.

IESV CHRISTI ANNVS 58.

PETRI ANNVS 14.

NERONIS IMP. ANNVS 2.

Anno iam adueniente Christi quinquagesimo octavo, Q. Volusio & P. Cornelio Scipione Coss. Paulus Apostolus cum (vt dictum est ex Luca) anno superiori peruenisset ex insula Creta in Græciam, iamque aditum sibi pararet, vt Euangelium prædicaret ceteris gentibus, quæ vsque ad Illyricum interiacent, Titum, quem Cretæ reliquerat, scripta ad eum epistola, vt Nicopolim quam citissimè se cõferret admonuit, dicens: Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare.] est hæc ciuitas iuxta sinum Ambracium posita in prouincia Acarnaniæ, qua terminatur Epirus, à Græcia per Acheloum flumè diuisa. Cum igitur Titum iubeat venire Nicopolim, putarunt nonnulli, ibidem loci datam fuisse dictam ad Titum epistolam. verum cum in ea dicat Apostolus: Ibi statui hiemare] nõdum eò peruenisse, planè declarat. Sed vt de his fufius agamus: quod ad Titum pertinet, ad quem Paulus è Græcia scribit epistolam: fuisse ipsum ab eo ordinatum Cretensem Episcopum, in cõfesso est apud omnes, licet alij senserint nõ Cretæ solùm, sed & aliarum eiusdem pelagi adiacentium insularum illi esse curam ab Apostolo demandatam: quin & eiusdem Pauli testimonio

Annal. Eccl. tom. 1.

XX

comper-

compertum habetur, postea & in Dalmatiam Euangelij causa profectum esse. Est eius A epistolae talis inscriptio: Paulus seruus Dei, Apostolus autem Iesu Christi, &c.]

21. Sicur Apostolorum res gestas, ita & in scribendo morem obseruare, nostrarum partium esse ducimus. Honoris quidem titulum esse Apostolorum, & qui primum in Ecclesiastica hierarchia sibi vendicet locum, eiusdem testificatione expressum habetur. At licet alibi se abortiuum dicat, & indignum hoc nomine: tamen in scribendis litteris eo utitur honoris titulo, non quidem arrogantiæ fastu, sed ordine atque decencia muneris: adeo ut cum opus fuerit, illum ipsum gloriae titulum non tam gloriose quam liberè consueuerit ostentare, ut cum ad Corinthios scribens, ait: An non sum Apostolus? & ad Timotheum: Positus sum ego predicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.] Vnde & S. Hieronymus in hunc locum: Quod Paulus ait: Apostolus Iesu Christi: tale mihi videtur, quasi dixisset: Praefectus praetorio Augusti Caesaris, Magister exercitus Tiberij Imp.] & infra: Grandem, inquit, inter Christianos sibi vendicans dignitatem, Apostolorum se Christi titulo praenotauit, ut ex ipsa lectione nominis auctoritate deterreret, indicans, omnes qui Christo crederent, debere esse sibi subiectos.] haec Hieronymus. Ceterum ne in his multum immorer, consueuisse maiores nostros non tantum ex munere debitis uti titulis, sed eosdem alijs impartiendo fuisse copiosissimos, vnum de Ignatio testimonium satis superque poterit admonere: qui ad Heronem diaconum scribens, sic exorditur: Ignatius, qui & Theophorus, a Deo honorato, exoptatissimo, ornatissimo, Christo Spirituque pleno, germano filio in fide & charitate Heroni diacono Christi, famulo Dei.] hic sane Catholicorum mos fuit. At quid haeretici? Audi Chrysostomum: Vt diabolus, ita (inquit) etiam quilibet facit haereticus vehementissimus in tempore persecutionis loquens cum Pontifice, nec eum vocat Pontificem, nec Archiepiscopum, nec Religiosissimum, nec Sanctum. Sed quid? Reuerentia tua, Sapientia tua, Prudentia tua, Iustitia tua, & nomina illi adducit communia, eius negans auctoritatem. Diabolus hoc tunc fecit in Deo.] haec ille.

1. Cor. 12. Ephes. 4. 1. Cor. 15. 1. Cor. 9. 1. Tim. 2.

TITULI HONORIS COPIOSE IMPERTITI. Ignat. epist. 13.

Chrys. hom. in 1. Cor. 13.

II I.

Scribens igitur Paulus ad Titum, illud primum admonuit, cuius rei causa eum reliquisset Cretae, nimirum, ut quae essent corrigenda, corrigeret, constitueretque per ciuitates presbyteros. Quales vero esse deberent, qui ciuitatibus praeficiendi essent sacerdotes, his verbis velut quibusdam coloribus pingens, ait: Si quis sine crimine est, vnus vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos: Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbum, &c.] Cum ergo quales esse debent presbyteri, qui praeficiendi essent per ciuitates, describat, moxque eosdem Episcopos nominet; inde Ioannes Chrysostomus in eam sententiam adductus est, ut existimaret, non communes quosque presbyteros, sed Episcopos ab eo diuersis ciuitatibus instituendos, Paulum Tito mandasse. Eadem occasione Hieronymus eius sententiae firmus assertor fuisse videtur, ut olim his coalescentis Ecclesiae primis exordijs, idem esset presbyter qui & Episcopus, & consuetudine potius quam Dominica institutione factum, ut presbyteris praesent Episcopi. Vt ut ad eandem rem probandam eiusdem ad Titum Pauli testimonio, nec non & epistolae ad Philippenses, vbi cum in eius inscriptione dicit: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum Episcopis & diaconis] per Episcopos significare voluisse presbyteros, certum esse putauit: quandoquidem vnum in ciuitate Episcopum esse oportuit, & non plures. Sic etiam & in Actis, cum Paulus alloquitur presbyteros Ephesiae Ecclesiae, eosdem appellat Episcopos, dicens: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos pascere Ecclesiam Dei.] Ad haec etiam adducitur, quod idem Paulus scribens ad Timotheum, cum instruxisset Episcopos, ad diaconos transit, presbyteris praetermissis, quasi illos cum Episcopis comprehensos esse voluerit: sicut etiam cum inferius eundem alloquens ait: Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per impositionem manuum presbyterij] nempe Episcoporum, presbyteros dicens Episcopos, quorum (ut idem proficitur Hieronymus scribens ad Euagrium) est muneris ordinare, non autem presbyterorum. His additur, quod & Petrus & Ioannes cum essent Apostoli, se ipsos tamen presbyteros nominant. Haec cum pluribus in locis, itemque fuisset idem auctor pertractet: totam quaestionem hoc ligat nodo conclusionis, ut idem esset Episcopus qui & presbyter, idemque presbyter qui & Episcopus; ac demum ait: Haec propterea, ut ostenderemus apud veteres eosdem fuisse presbyteros, quos Episcopos paulatim

Tit. 1. DE EPISCOPISET PRESBYTERIS.

Chrysost. in epist. ad Tit. hom. 2. Hier. in epist. ad Tit. c. 1. ad Euagrium epist. 85.

Act. 20.

1. Tim. 3.

1. Tim. 4.

Hier. epist. 85.

1. Petr. 5.

1. Cor. 12.

Hier. in Ag. Prop. 2. Epist. 85. ad Euagrium.

In epist. ad Tit. cap. 1.

Tit. 1.

A paulatim vero, ut dissensionum seminaria euellerentur, ad vnum omnem sollicitudinem esse delatam. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex consuetudine Ecclesiae, ei qui sibi praepositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi nouerint, se magis consuetudine quam dispositionis Dominicae veritate presbyteris esse maiores, & in commune habere Ecclesiam regere; imitantes Moysen, qui cum habuerit in potestate solus praesesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret.] haec ille, qui id ipsum habet in epistola ad Euagrium, affirmans nimirum, occasione schismatis tollendi atque vitandi, institutum esse, ut vni ex presbyteris omnes parerent, quem Episcopum nominarent.

B Arripuerunt autem ex his male acceptis occasionem Nouatores, ut Episcopalem dignitatem dicerent mala ex causa in Ecclesiam irrepsisse, & non a Christo fuisse institutam. Cum igitur vel hac via hierarchicum ordinem in Ecclesia conentur euertere: ex instituto necessitas nobis incumbit, ut de his attentius, sed tamè quantum breuiter possumus, differamus. Sed illud in primis monendum esse putamus; inconsultè nimis esse locutos, ac prorsus hallucinatos, qui hac ex parte Hieronymo alijque grauissimis Ecclesiae Catholicae Patribus adeo temerè Aëtianismum impingere non sunt veriti. Aëtius enim haereticus (vt de eo tradit Epiphanius) homo procaax, ed quod non potuerit creari Episcopus, sed presbyter semel ordinatus, semper in ea functione permanserit, dicere non est veritus, nihil prorsus inter Episcopum ac presbyterum interesse. Sed quam impudenter & impiè cogantur Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, & Ioannes Chrysostomus (vt praetermittamus ceteros eadem cum his sentientes) dicere haereticum inuicti licet ac sepius reclamantes ad stipulari, apud æquum lectorem iudicium esto. At videamus primum quid Aëtius diceret: Erat (inquit Epiphanius) ipsi sermo furiosus magis quam humanae conditionis, & dicebat: Quid est Episcopus ac presbyter? nihil differt hic ab illo: vnus enim est ordo, & vnus (inquit) honor, & vna dignitas. Imponit manus Episcopus, ita etiam presbyter: lauacrum dat Episcopus, similiter & presbyter: dispensatione cultus diuini facit Episcopus, & presbyter similiter: sedet Episcopus in throno, sedet etiam presbyter.] haec de Aëtij haeresi Epiphanius: a qua Hieronymus quantum abhorreat, sua ipsius scripta testantur.

C Ipse igitur in primis in eadem, quam ad Euagrium scripsit, epistola, certè quidem longè maiori dignitate sublimem, etiam in sedendo, fuisse Episcopum, ampliori que auctum officio in manus impositione, ut ipsius tantum & non presbyteri esset id muneris, contra Aëtij dogma egregiè proficitur: qui de sede sublimiori in primis haec ait: Nam & Alexandriae a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominant: quomodo si exercitus Imperatorè faciat.] De manus vero impositione sic excipit: Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod presbyter non faciat?] At quanta haec est differentia? Audi Epiphanius: Dicere, inquit, ipsum Episcopum & presbyterum æqualem esse, quomodo erit possibile? Episcoporum enim ordo, patrum generator est: patres enim generat Ecclesiae: presbyterorum vero, non potens generare patres, per lauacri regenerationem generat filios Ecclesiae, non tamen patres, aut doctores. Et quomodo possibile erat, presbyterum constituere non habentem manum impositionem ad eligendum, aut dicere ipsum æqualem esse Episcopo?] haec ille. Agens item S. Hieronymus contra Luciferianos, concessam esse etiam eam manus impositionem Episcopis dicit, negatamque presbyteris, qua baptizati recipere Spiritum sanctum: ait enim: Non quidem abnuo esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem sancti Spiritus manum impositionem excurrat.] & paulo post: Quod si hoc loco quaeris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismo tribui? Disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit.] ac denique: Ecclesiae salus in summi sacerdotij dignitate pendet: cui si non exors quaedam & ab hominibus eminentes detur potestas, tot in Ecclesia efficiuntur schismata, quot sacerdotes. Inde euenit ut sine charismate & Episcopi iussione neque presbyter neque diaconus ius habeant baptizandi.] hucusque Hieronymus: qui & in citata superius epistola ad Euagrium, & ad Nepotianum, sicut ab Aaron ceteri differebant sacerdotes, ita in Ecclesia eodem gradu ab Episcopis differre presbyteros, firmiter asseruat. Haec quidem quantum impugnent Aëtium, nemo non videt.

IIII. EPISCOPVM ET PRESBYTERVM IDEM ESSE QUID DIXERINT. Sagittar. auct. post haereticos Michaelem de dinam in lib. de sac. hom. orig. cap. 5. Epiph. haer. ref. 75.

Hieron. ad Euagri. epist. 85.

QUAM PRAX STAT EPISCOPVS PRESBYTERIS. Epiph. haer. ref. 75.

Ad Euagri. epist. 58. in fin. Ad Nepotianum epist. 2.

V. Sed quod negaretur presbyteris, Episcopis verò concessum esset (vt aliam ingrediamur A differere controuersiam) numquid hoc post oborta in Ecclesia schismata ortum habuerit, vt Hieronymus his verbis videtur asserere: Quod postea vnus electus est qui ceteris præponatur, in schismatis remedium factum est, ne vnusquisque ad se trahens, Ecclesiam Christi rumpere] vel cum alibi a ait: Idem presbyter quod Episcopus: & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis; Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ; communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur] an potius olim ipso initio nascentis Ecclesiæ ante aliquam disensionem conflata hæc fuerint ab Apostolis obseruata, diligenter est exquirendum. Qua in re non alium in præsentiarum aduersus Hieronymum valentiorum auctorem, fortiorumque testem quam ipsum sibi Hieronymum obijcere possumus; qui eodem commentario aduersus Luciferianos conscripto aperte demonstrat, manuum impositionem concessam Episcopis, presbyteris verò interdictam, non factam esse post exorta schismata in Ecclesia; sed, quod ait: Disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit.] eaque ratione quantumlibet à Philippo baptizati essent Samaritani, tamen ad imponendam super eos manum, vt acciperent Spiritum sanctum, missos esse (vt Acta b declarant) Petrum atque Ioannem, quod Apostolorum tantummodo hoc esset munus. Non ergo post orta schismata, sed statim ipsa prima Ecclesiæ ætate hæc esse seruata, eiusdem Hieronymi testimonio confirmatur.

VII. Sed ad hæc insuper, an id ipsum ab hominibus factum sit, an verò institutione diuina fuerit ordinatum, & verum ne sit quod ibidem Hieronymus affirmare videtur, ex Ecclesiæ consuetudine potius quam dispositione diuina fuisse introductum, vt presbyteris Episcopi præessent, est accuratius peruestigandum. nam hæc ipse ait: Sicut ergo presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi nouerint se magis consuetudine quam dispositionis Dominicæ vtritate presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere.] hæc Hieronymus. Sed cum iam tertiam hanc aggredimur quæstionem, illud in primis nobis est perquirendum: numquid vt Episcopus in Ecclesia præsit, aliunde quam è diuina institutione manarit, ac deinde, quid de hac re verè Hieronymus senserit, quòve sensu eius sint verba accipienda, simul inspiciendum. Sed præstat vt de his singulis eiusdem Hieronymi rogemus sententiam: vt hac ratione non tantum veritati consultum sit, sed sensum germanum verborum eius facilius assequentes, ipsum omni ex parte calumnia liberemus. Certè quidem de Episcopatus origine & dignitate quid senserit, non semel suis ipse scriptis testatum reliquit. In eadem in primis epistola ad Euagrium a scripta, de Episcopis dum loquitur, omnes Apostolorum successores esse confirmat. & ad Marcellam c scribens: Apud nos, inquit, Apostolorum locum Episcopi tenent.] eadem in Michæam f, alijsque in locis: vt ad Heliodorum g cum scribit, & de Episcopis loquitur: Absit, inquit, vt de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt.] Si igitur loco Apostolorum successerunt Episcopi (quod omnium Orthodoxorum sententia receptum est) eadem est origo & dignitas Episcopatus, quæ est etiam Apostolatus: nam & hoc in sæculi magistratibus experimur, vt qui in locum alterius successus est, idem cum illo dicatur deducere principium & potestatem, quo prædecessor est munere auctus, ac dignitate prælatus. At sicut in confesso est apud omnes, dignitatem Apostolicam esse à Christo Domino institutam, id testantibus Euangelistis, in illam Apostolis succedentes Episcopos, ex eodem planè fonte fluxisse, necessarid affirmandum esse, compertissimum cuique videri potest. Ex his igitur perspicuum redditur, ipso itidem Hieronymo sapius attestante Episcopalem dignitatem non ab hominibus, vel cuiusuis occasionis oborta consuetudine, sed ab ipso Domino Redemptore omnium Iesu Christo, ipsomet eam instituentem, manasse.

VIII. Cum ergo de re ipsa constet, non esse recens ab Apostolis adinuentam, sed à Domino institutam: de nomine modò erit peruestigandum, an fuerit recens introductum: ac demum in quem sensum sint Hieronymi verba accipienda. Constat quidem diuinarum Scripturarum testimonio, Apostolatam esse nominatum Episcopatum: quod enim scriptum erat in Psalmo h: Et Episcopatum eius accipiat alter] hoc ad Iudæ Apostolatam referendum esse, Petri Apostoli testificatione ratum habetur, dum in ea corona fratrum ferè centum viginti (vt habent Acta i) de sufficiendo aliquo in locum Iudæ habuit concionem,

DE SENTENTIA S HIERONYMI.

Hier. in epi. ad Tit. c. 1.

Act. 8.

Hier. in epi. ad Tit. cap. 1.

EPISCOPI SUCCESSORES APOSTOLORUM. Hier. ep. 85. Hier. ep. 14. Hier. cap. 2. in Mich. id epi. 1.

Psal. 108.

Act. 1.

A cionem. Si igitur Matthias in Iudæ Episcopatum subrogatus est; planè constat, ipsum æquè esse dictum Episcopum, sicut Apostolum: sic etiam & ceteros Apostolos, quod vna esset omnium dignitas atque potestas, esse appellatos Episcopos, ac tunc præsertim, cum ipsi alicuius ciuitatis Ecclesiam, in qua functiones Episcopales exercerent, gregisque Dominici curam agerent, administrandam susciperent. vnde constat, eodem auctore Hieronymo a, Iacobum Apostolum statim post passionem Domini esse ordinatum Ierosolymorum Episcopum. Transiit quippe in Ecclesiam cum sua significatione atque proprietate vox Græca, Ἐπισκοπος: tali enim nomine (vt auctor est Suidas b) dicebantur inspectores & custodes, quos Athenienses in suæ ditionis vrbes ad statum rerum cognoscendum atque instituendum mittebāt, quorum apud Græcos historicos frequens mentio est: ad quos etiam, ni fallor, alludit Cicero, dum ait: Vult enim me Pompeius esse; quem tota hæc Campania & maritima ora habeat episcopū.] hæc ipse: & S. Augustinus de Ciuitate d Dei, illa Pauli explicans verba: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat] Exponere, inquit, voluit, quid sit Episcopatus: quia nomen est operis, non honoris: Græcum est enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur superintendit, curam eorum scilicet gerens: ἐπι quippe, super, σκοπος verò intentio est: ergo ἐπισκοπος, si velimus, Latine, superintendere, dicere possumus: vt intelligat non se esse Episcopum, qui præse dilexerit, non prodesse.] hæc tunc de Episcopi nomine in Ecclesia antiquissimo.

Ceterum sicut Apostoli dicti reperiuntur Episcopi; ita qui Ecclesijs præficiuntur Episcopi, ijdem nominabantur Apostoli. Sunt de his multa in diuinis Scripturis exempla. Epaphroditus enim Episcopus Ecclesiæ Philippensium à Paulo f Apostolus appellatur: Andronicus g & collega Iunias, eius cognati, eadem ratione nobiles in Apostolis fuisse dicuntur: de alijs his similibus ad Corinthios scribens h, eos nominat Apostolos Ecclesiarum. Secundum etiam eandem analogiam, quod & presbyteri præfecti essent Fidelium curæ, ijdem & Episcopi ea ex parte dicti reperiuntur, vt superius ex nonnullis Apostolicis scriptis est demonstratum: vt cum Paulus ad Philippensium Ecclesiæ Episcopos & alios suam inscripsit epistolam: vel cum alloquens presbyteros Ecclesiæ Ephesinæ, eosdem appellat Episcopos, & alijs locis superius recitatis. Itemque quod Episcopi ex seniorum collegio eligerentur; eosdem esse nominatos presbyteros, ex hac, de qua agimus, Pauli ad Titum epistola patet.

Sed quod spectat ad nomen presbyteri: cõmune videtur olim fuisse vocabulum tam Apostolis, quam ceteris inferioris ordinis sacerdotibus. De Apostolis quidem iisdemque Episcopis, superius dictum est pluribus testimonijs. Ceterum re ipsa distinctos fuisse omnino presbyteros ab ipsis Apostolis, Acta Apostolorum satis superq; declarant, dum in eis legitur i: Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & Apostolis, & senioribus.] ac rursus: Conuenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.] ac iterum: Tunc placuit Apostolis, ac senioribus cum omni Ecclesia.] In litteris item ab Apostolis, ex Concilio Ierosolymitano Antiochiam missis hæc habetur inscriptio: Apostoli, & seniores fratres his qui sunt Antiochiæ & Syriæ.] eademque k iterum alijs. Porro quos seniores dicit, eosdem fuisse presbyteros, non tantum nomen, sed & res ipsa demonstrat. Cum enim (quod scribit idem Hieronymus l in epistola ad Euagrium) constet institutiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento; & quod Aaron & filij eius atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc Episcopi, presbyteri, & diaconi essent in Ecclesia: sicut ergo cum Dominus septuagintaduos delegit discipulos post Apostolos, formam illam representasse visus est, qua Moyse septuagintaduos iussu Domini seniores (vt Numeri m liber n Num. 11. habet) elegit: ita etiam dictos septuagintaduos o discipulos nominatos esse seniores, itemque presbyteros, ratio persuadet, quæ Parrum omnium sententia rata habetur; omnibus affirmantibus, eos quos vocamus presbyteros, illos esse; quos numero præscripto delectos, vsus loquendi discipulos nominauit, cum alioqui & Christiani omnes (vt Acta testantur) discipuli dicerentur. At quemadmodum apud Iudæos etiam Apostolorum temporibus pristina illa vigeat consuetudo, vt seniores vnà cum Principibus sacerdotum in Concilium conuenerent, ac sententiam rogati dicerent (quod multis in locis Euangelistæ p testantur) sic etiam ab Apostolis primis illis temporibus esse seruatum constat, vt seniores etiam ad Concilium admitterentur.

Cum igitur, quod ad sacerdotium spectat, par esset Apostolorum eorumdemque Episcoporum,

Hieron. de script. Eccl. m Iacobo. Suid. m hist.

Cic. ad Att. lib. 7.

Aug. de Ciuit. Dei, li. 19. c. 19.

1. Tim. 3.

IX.

Philip. 2. EPISCOPI NOMINATI APOSTOLI. Rom. 16. 2. Cor. 8.

X.

NOMEN PRESBYTERI COMMUNE ET PROPRIVM.

Act. 15.

Act. 16.

Hier. ep. 85.

Num. 11. Luc. 10.

Act. 11. Mat. 14. 27. 28.

Luc. 20. 22.

Act. 4.

XI.

scoporum, atque presbyterorum ordinatio pariterque iisdem cum illis in Concilio confiderent; cumque communicatio nominum inter eos videretur esse communis, dum Episcopi presbyteri, atque hi Episcopi dicerentur: factum est (quod ait Hieronymus^a), ut eo perseverante ordine, ante oborta schismata, communi presbyterorum consilio Ecclesiae gubernarentur. Postea vero illud evenisse subdit, consuetudine potius quam dispositione Dominica, in administrandis rebus Ecclesiasticis presbyteros fuisse subiectos Episcopis, quibus solis cessisset illarum cura praecipua: nec presbyteri amplius ad communem confessum, in quo de his quae ad gubernationem Ecclesiae pertinent, ageretur, essent admissi, sed illi soli qui ex collegio presbyterorum in Episcopos essent assumpti: sicque factum est, ut qui in nonnullis aequales Episcopis esse viderentur, postea illis in omnibus subiecti essent: satisque sufficere presbyteris visum est, si suis Episcopis assiderent consilij in Synodis; quas quisque eorum in suis diocesis cogere consueverit. Vnde

^a Hier. in epi. ad Tit. c. 1. OCCASIONE SCHISMATIS PRESBYTERI DEPRES. SI.

^b Ignatius ad Trall. epi. 5.

XII. Sed quando haec coepit servari consuetudo: certe Apostolorum temporibus, quorum etiam est auctoritate firmata: nam cum Paulus^c ad Timotheum, quem diximus creatum fuisse Episcopum Ephesinum, scribens dicit: Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus] plane satis evidenter demonstrat, Timothei Ephesini Episcopi fuisse munus, presbyteros iudicare, ac proinde illis & auctoritate ac dignitate prestitisse: Nam quod par in parem imperium non habeat, vulgatum est omnibus. qua ratione etiam in hac ipsa, de qua agimus, epistola ad Titum, quem diximus Cretensem fuisse Episcopum, Paulus ipsum admonet, ut constituat per ciuitates presbyteros, quos ea ratione, quam superius diximus, alibi appellat Episcopos. Ignatius, qui Apostolorum temporibus administrabat Ecclesiam Antiochenam, non aliud scripsit, quam quae essent ab

PRESBYTERI SUBIECTI EPISCOPIS. ^a Ignat. epi. 7.

^b Ignat. epi. 11.

Apostolis in Ecclesia ordinata: qui dum hierarchicum Ecclesiae Catholicae ordinem saepe commemorat, presbyteros esse subiectos Episcopis, absque aliqua dubitatione testatur, ac in primis ad Tarsenses^d haec dicens: Presbyteri subiecti estote Episcopo, diaconi presbyteris, populus presbyteris & diaconis. Qui hoc ordinis decorem seruauerint, pro eorum animabus libens animam meam commutauero, & Dominus sit cum ipsis perpetuo.] rursus ad Smyrneses^e eadem inculcans, haec ait: Laici diaconis subijciantur, diaconi presbyteris, presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, ut ipse Patri.] haec ille, ubi & superius Episcopum appellat Principem sacerdotum, nec quidquam maius in Ecclesia Episcopo reperiri. qui & ea distinctione, qua dicit: Omnes Episcopum sequimini, ut Christus Patrem; & presbyterorum collegium, ut Apostolos.] magnam sane differentiam vtriusque status ac gradus fuisse demonstrat. Idemque in omnibus ferè, quas scribit ad Ecclesias diuersas epistolas, ut Episcopo primum, inde presbyteris, demum diaconis obediât, admonet, ut cum sic scribit ad Trallianos^f: Episcopo subiecti estis, velut Domino.] & paulo post: Sed & presbyteris subiecti estis, ut Christi Apostolis.] ac rursus post multa: Quid aliud est Episcopus, quam is qui omni principatu & potestate superior est? & ad Philadelphios^g: Boni sunt, inquit, sacerdotes, & sermonis ministri, melior autem est Pontifex, cui credita sunt sancta sanctorum, cui soli commissa sunt secreta Dei.] idem & superius eundem ordinem hierarchicum explicans, ut presbyteri Episcopo obediant, admonet. At his quid euentius dici potest?

XIII. Ex his quidem satis perspicue demonstratum est, Episcopos à Domino in Apostolis institutos, presbyteros iisdem esse ab eo in septuaginta duobus discipulis ordinatos; quorum si aliqua ex parte auctoritas in Ecclesiastica administratione videri possit fuisse contracta, id Apostolorum temporibus, & proinde ab ipsis Apostolis esse factum, atque à sanctissimis Patribus, ut Ignatio & ceteris alijs comprobatur: aded ut nulla prorsus de illapso abusu possit esse calumnia, nec de ablata aut diminuta auctoritate querela. Multa ad haec etiam ex Patrum sententia & sacrorum Conciliorum decretis addenda fuissent: sed quod ad historicam veritatem testandam, quam profitemur, haec satis esse putamus; breuitati consulentes, illa libentius praetermittimus.

XIV. Quod vero Paulus monens Titum, quales esse deberent qui in presbyteros seu Episcopos

A pos eligendi essent, haec ait^a: Si quis sine crimine est, vnus vxoris vir, filios habes fideles, Tit. 1. non in accusatione luxuriae.] cur non magis caelibem eligendum praecipiat, qui nullam vnquam vxorem habuerit, quam vnus vxoris virum? Sanè quidem in Creta, de cuius Ecclesia agitur, nullum caelibem, qui numquam duxisset vxorem, erat possibile reperiri, cogentibus nimirum antiquis Cretensium legibus, ut omnes homines à puero vxores ducerent; quod testatur Strabo^b, qui ex Ephoro Rempublicam describit Cretensium: cum alioqui, etiam si ea lex cessasset, haud facile foret inter Gentiles, qui recenter Christo nomen dedissent, adultum hominem caelibem reperiri. quamobrem & ad Timotheum Ephesorum Episcopum scribens, hoc ipsum monuit. Quod item de filijs admonet, ut qui ordinandus esset, filios haberet fideles, non in accusatione luxuriae: ed respectum videtur etiam Paulus scribens haec, habuisse, quod apud eosdem Cretenses mos turpissimus atque infamissimus inoleuisset: nimirum ut licite in pueros infantent, quos etiam quantumuis nobiles licebat rapere, & apud se amatorem ad duos menses retinere; & sic donatos muneribus remittere. Sed quod est deterius, haec non probro, quin potius laudi illis adscribebantur: aded ut (inquit idem Strabo) formosis & illustri genere ortis turpe esset nullum habere amatorem: moribusque hoc eorum imputari: haberi que à cunctis in honore pueros raptos, ait, ut tam in confesso quam in ambulando primarius illis locus tribueretur, splendidiorique permitteretur uti veste ab amatore donata. Haec quantumlibet obscenissima, referre (licet non sine stomacho) non praetermissimus: ut ex his tum sensus verborum Pauli aperiretur; tum etiam, ut quantum putorem atque putredinem sal absterferit Apostolicum, mundo aded necessarium, intelligeretur.

^b Strab. li. 10. CVR NON CAELIBES, SED QUI VXOREM VNAM DVXISSENT, ELIGENDOS PAVLVS PRAECIPIT

Paulus igitur, ut turpissimos Cretensium mores Evangelica praedicatione succideret, eos ex illis tantum mandat presbyteros ordinari, qui à tanto scelere abhorrentes, filios (quod ait) haberent fideles, non in accusatione luxuriae: qui scilicet suorum filiorum exemplo, quid ceteris faciendum esset non verbis tantum, sed facto facile suaderent. Tam prauis affectos moribus in officio contineri posse, haud res leuioris negotij videbatur: ut merito antiquissimi poëtarum Epimenidis in eos illam sententiam regerat: Cretenses semper mendaces, malae bestiae, ventres pigri.] Sed haec olim Cretenses: nam Evangelij postmodum exculta legibus, facta est Ecclesia Cretensium nobilissima; ut quae non sicut ceterae Orientales Ecclesiae diuersis haeresibus foedaretur, sed virgo multis saeculis illibata permaneret. Testantur id quidem Martinus Cortynae^c & ceteri Cretenses Episcopi ijs litteris, quas post Chalcedonense Concilium ad Leonem Imperatorem scripserunt, his verbis: Dicimus tranquillitati vestrae, quia ab initio totius haereticae blasphemiae in experta

DE CRETENSIBUS. ^c Tom. 2. Concil. non edit.

D est vestra Creta, decem martyribus prouincialibus passionis tempore deprecantibus Saluatorem Deum, ut libera à tentationibus haereticis, semper ab eorum prouincia seruaretur.] Agere praeterea consueuisse in Creta nobiles Iudaeos, Iosephus historicus^d, qui inde sibi vxorem accepit, affirmat. Sed hallucinatus profecto est Cornelius Tacitus^e, qui de Iudaeorum agens origine, eos à Creta descendisse testatus est, dictosque Iudaeos, quasi Idaeos, ab Ida in Creta monte. Miratus sum, scriptorem alioqui inter Gentiles nobilem, in rebus Iudaicis tãtopere delirasse. Verum non ipse solus, sed & complures alij Ethnicorum scriptorum de Iudaeis errore lapsi sunt, ut Strabo^f, qui eos ex Aegyptijs tradidit esse prognatos; itemque Apion Alexandrinus, & alij, quos Iosephus^g redarguit. Denique quotquot aliunde, quam ex Sacris litteris, Iudaeorum originem sunt profecuti; in maximos esse lapsos errores facile quis inueniet. Sed de his haec tenus.

^d Ioseph. in vita sua. ^e Tacit. Ann. lib. 21. ^f Strab. li. 16. ^g Ioseph. cont. Apion. lib. 2.

E iam ad Pauli epistolam ad Titum scriptam, vnde est digressa oratio, reuertamur. Quod non tantum, cum ad eum scribit, ut in presbyterum eligendus, vnus tantum sit vxoris vir, admonet, sed à Timotheo^h (ut dictum est) id ipsum exposcit: hac quidem in re fuit quorundam sententia Paulum Apostolum sic ipsos admonuisse ordinare monogamos, ut polygamos, plures scilicet simul vxores habentes, excluderet. Sed quod pertinet ad Gentiles ad Christum conuersos: nec Cretenses, nec Ephesios, hisque propinquos populos fuisse polygamos, vsquam inuenimus: Athenienses tantum occasione exhausti belli cladibus iuuentutis, polygamiam aliquando admisisse reperimus, ceteros numquam. Nam & Euripides in Andromache haec habet: Οὐδὲ καλὸν δούην γυναῖκων εἶναι ἑνὶ ἄνδρϊ ἔχειν.] hoc est: Non enim decet, duabus mulieribus virum vnum praeficere.] Verum de Iudaeis non inficias imus, consueuisse his etiam temporibus aliquos ipsorum plures simul habere potuisse vxores: Iosephusⁱ enim id testetur, sic dicens: Mos enim nobis

NON CENTI LES SED IV. DAEI POLYGAMI.

ⁱ Ioseph. ant. lib. 17. cap. 1. in vet. cap. 2.

est patrius, plures simul vxores habere.] Sed & Iustinus Martyr in dialogo cum Tryphone hæc ait : Melius fuerit Deum nos, quam insipientes & cæcos Rabbinos vestros sequi, qui sanè ad hunc vsque diem & quatuor & quinque vxores habere vnumquemque vestrum permittunt: & si quis venustam inspiciens, eam expetierit, cum Jacob, tum aliorum Patriarcharum facta commemorant; nihil iniqui agere talia facientes asseuerant.]

XVII. Ceterum quantumlibet ad excludendos polygamos, Paulum dixerimus monuisse ordinandos esse monogamos : non sic quidem id ab eo quis putet esse dictum, vt vnus vxoris virum potius quam cælibem præceperit ordinandum; sed quòd non facile (vt dictum est) apud Gentiles, Iudæosve proeclatæ ætatis esset hominem reperiri, qui non esset coniugio obligatus. Quis enim tam obtusæ mentis poterit in animum ducere, vt Paulus ad præcipuam maximamque omnium Ecclesiasticam functionem, ad ipsum inquam diuinissimum sacerdotium, coniugatos magis quam cælibes instituerit eligendos, cum aliàs admoneat, ne Deo militans implicet se negotijs sæcularibus: quæ quidem obligatus nuptijs, danq; operam liberis procreandis & educandis, vitare non potuisset, eodem ipso testante, atque dicente: Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.] Si item eiusdem Pauli sententia, coniugium constet esse impedimento, quòd minus vir Deo penitus vniatur, sed sit ex parte diuisus, cum dicit: Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est] contra verò de cælibe: Qui, inquit, sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.] quis ad eò mente captus animo concipere poterit vt ad præstantissimum omnium munus sacerdotale obeundum, illos potius cooperari maluerit, quos dicit necessitate adstringi cogitare quæ mundi sunt, & vxoribus inservire, quam eos, qui his liberi nexibus, non ex parte a Deo diuisi, sed toti illi coniuncti, ea quæ Dei sunt, tatummodò cogitent? Si enim, quod idem ait, bonum est homini sic esse: cur tanto bono priuandus esset sacerdotio iniciandus? At in hanc sententiam hæc habet Siricius: Fortè creditur quia scriptum est: Vnius vxoris virum. Nò permanenti in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros non admisit, qui ait: Vellem autem & omnes homines sic esse, sicuti & ego. Et apertius declarat dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu.] Præterea si ad excludendos cælibes, coniugatos viros Apostolus eligendos mandasset: cur singularis vxoris meminit dicens, Vnius vxoris virum] cum omnes, quotquot inter Christianos coniugati essent, vnus tantum vxoris singuli viri essent, nec vllus prorsus inter eos reperiri posset, qui duas vel plures simul haberet vxores, Christianis id legibus prohibentibus; & non potius dixit, Vxorem habentem? Sed quomodo ea ratione Paulus bigamum excludi voluerit, agemus inferius.

XVIII. At illud, quod ad hæc spectat, in primis dicendum est, coniugatos olim sapius eligi contigisse; ea tamen lege, vt quantumlibet necessitate cogente eiusmodi assumerentur, consentiente primùm vxore, sic electi desinerent prorsus vsu coniugij esse viri, atque adeo, vt si inuenti essent liberis operam dare, redigerentur in ordinem. Quod ita Apostolica traditione receptum, vsuque probatum erat, vt quantumlibet Iouinianus impurissimus esset, affirmaret tamen hoc ipsum ad quem Hieronymus: Certè, inquit, confiteris non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat: alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.] Adeò, inquam, alta radice fixa in Ecclesia erat continentia sacerdotum, vt eam conuellere ipsi hæretici desperarent, quippe qui non ignorarent, ab Apostolis esse plantatam, ac felicissimè propagatam. Quod Patres in Concilio secundo Carthaginensi ingenuè sunt professi, testantes id sanctos Apostolos docuisse, & in Ecclesia antiquitus ab omnibus esse seruatum: si que interdum ad sacros ordines coniugati adsciscerentur, vt à coniugij vsu penitus temperarent.

XIX. Accidebat & hoc olim frequenter, vt moribus spectatissimi, quatumlibet vxorem haberent, in Episcopos eligerentur; licet cælibes non deessent, qui omnibus numeris absoluti ad eam prouehi dignitatem merebantur. Sed quibus ex causis id euenire consueuerit, Hieronymus declarat his verbis: Euenit interdum, vt tristior vultus, adductum supercilium, incessus pomparum ferculis similis offendant populù, & quia nihil habet quod reprehendat in vita, habitum solum oderit & incessum. Multi eliguntur non amore sui, sed alterius odio. In plerisque suffragium meretur sola simplicitas; & alterius prudentiæ & calliditati quasi malitiæ opponitur. Nonnumquam errat populi plebisque iudicium, & sacer-

CONIUGATI INTERDUM POTIUS QUAM CÆLIBES ELIGENTI.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

A & sacerdotibus cõprobandis vnusquisque suis moribus fauet; vt non tam bonum, quam sui similem quærat prepositum. Euenit aliquoties, vt mariti, quæ pars maior in populo est, maritis quasi sibi applaudant, & in eo se arbitrentur minores non esse virginibus, si maritum virgini præferant. Dicam aliquid, quod forsitan cum multorum offensa dicturus sum: sed boni mihi non irascuntur, quia eos peccati conscientia non remordebit. Interdum hoc & Pontificum vitio accidit, qui non meliores, sed argutiores in clerum eligunt, & simplices quosque atque innocentes inhabiles putant: vel affinis & cognatis, quasi terrenæ militiæ officia largiuntur: siue diuitum obediunt iussioni: quod que his peius est, illis clericatus donant gradum, quorum sunt obsequijs deliniri. Alioqui, si iuxta sententiam Apostoli, non erunt Episcopi nisi mariti, ipse Apostolus Episcopus esse non debuit, qui dixit: Volo autem omnes esse, sicut ego sum. Et Ioannes hoc gradu indignus existimabitur, & omnes virginibus & cõtinentes, quibus quasi pulcherrimis gemmis Ecclesiæ monile decoratur.] hucusque Hieronymus.

B Qui igitur (vt dictum est) vxores habentes, in Episcopos assumebantur, tam in Orientali quam Occidentali Ecclesia, abstinere, si munus assequi vellent, accedente vxorum consensu, ab ipsarum consuetudine cogebantur: quod antiquorum Patrum testimonijs habetur exploratissimum: Nam in primis, quod spectat ad Orientales, Epiphanius hoc ipsum perquam egregiè testatur, sic dicens: Sanctum sacerdotium ex virginibus quidem vt plurimum procedens: si verò non ex virginibus, at ex solitariam vitam degentibus. Si verò non suffecerint ad ministerium solitariam vitam degentes, de his qui continent à proprijs vxoribus, aut ab vnis nuptijs viduitatem seruantibus. nam eum qui secundas nuptias contraxit, non licet in ipsa ad sacerdotium suscipere; etiam si is qui ab initio continens viduus fuerit, possit habere locum Episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi.] hæc Epiphanius. Rursum de vsu Orientalis Ecclesiæ Hieronymus, qui eadem peragravit & incoluit regiones, hæc tradit, dum inuehitur in novos hæreticos, qui non nisi vxoratos ad ordines promotebant: Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordiant diaconos, nisi prius vxores duxerint: nulli cælibi credentes pudicitiam; immò ostendentes quam sanctè viuant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes vxores viderint clericorum, infantesque de vnis matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis Ecclesiæ? quid Egypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse deserunt? Hoc docuit Dormitanti libidinis frena permittens.] Porro hoc ipsum traditum ab Apostolis, ad Pammachium scribens, docet his verbis: Apostoli vel virgines, vel post nuptias continent. Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur; aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici.] At de cælibatu Apostolorum, vt Pauli, & aliorum, satis superius dictum est. Est eiusdem veritatis egregius assertor Basilius, qui scribens ad Petagorium, quem licet decrepitæ ætatis sacerdotem, quòd presbyteram (de quo vocabulo antè diximus) nempe vxorem suam, quam presbyter cooptatus iussu canonum reliquerat, rursus in domum admisisset, grauissimè eum increpauit, excommunicationem, nisi eam dimitteret, acriter comminatus.

C Hæc de vsu Orientalis Ecclesiæ, quando illic, cum florētissima esset, vigebat inter Catholicos morù integra disciplina: quæ etiam sacrosanctæ Nicænæ Synodi videntur auctoritate firmata. Dum enim statuit, ne cum Episcopo, presbytero, & diacono subintroductæ mulieres habitaret, sed tantum illæ, quarum nulla prorsus esse possit suspicio, quas & receseret, nempe matrem, sororem, auiam, amitamque, quatum admittat cõtubernium: cum nec, sicut de reliquis, excipiat de vxore; sanè quidem eam, sicut ceteras, non admittendam esse, liquidò visa est statuisse. Hæc sanè sancita ibi esse à Patribus, nò obscure Basilius in citata modò epistola docet. Quapropter cuius sint fidei quæ à Socrate & Sozomeno, qui longè post Nicænum Concilium vixere, sunt scripta, ex dictis quibus facile iudicabit. Aiunt enim Paphnutium Episcopum rogationi Episcoporum intercessisse, quominus legem ferrent, qua ne Episcopi, presbyteri, diaconi, ac subdiaconi vxoribus, quas ante sacros acceptos ordines habuissent, possent vri, prohiberentur. Nam quomodo dicunt, sacrum Patrum confessum acqueiuisse Paphnutio, si à contubernio ipsorum constet edito canone vxores exclusas? Vel quomodo his aduersari Paphnutius præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consueuisse, quos nouissent coniugio obligatos?

D Hæc de vsu Orientalis Ecclesiæ, quando illic, cum florētissima esset, vigebat inter Catholicos morù integra disciplina: quæ etiam sacrosanctæ Nicænæ Synodi videntur auctoritate firmata. Dum enim statuit, ne cum Episcopo, presbytero, & diacono subintroductæ mulieres habitaret, sed tantum illæ, quarum nulla prorsus esse possit suspicio, quas & receseret, nempe matrem, sororem, auiam, amitamque, quatum admittat cõtubernium: cum nec, sicut de reliquis, excipiat de vxore; sanè quidem eam, sicut ceteras, non admittendam esse, liquidò visa est statuisse. Hæc sanè sancita ibi esse à Patribus, nò obscure Basilius in citata modò epistola docet. Quapropter cuius sint fidei quæ à Socrate & Sozomeno, qui longè post Nicænum Concilium vixere, sunt scripta, ex dictis quibus facile iudicabit. Aiunt enim Paphnutium Episcopum rogationi Episcoporum intercessisse, quominus legem ferrent, qua ne Episcopi, presbyteri, diaconi, ac subdiaconi vxoribus, quas ante sacros acceptos ordines habuissent, possent vri, prohiberentur. Nam quomodo dicunt, sacrum Patrum confessum acqueiuisse Paphnutio, si à contubernio ipsorum constet edito canone vxores exclusas? Vel quomodo his aduersari Paphnutius præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consueuisse, quos nouissent coniugio obligatos?

E Hæc de vsu Orientalis Ecclesiæ, quando illic, cum florētissima esset, vigebat inter Catholicos morù integra disciplina: quæ etiam sacrosanctæ Nicænæ Synodi videntur auctoritate firmata. Dum enim statuit, ne cum Episcopo, presbytero, & diacono subintroductæ mulieres habitaret, sed tantum illæ, quarum nulla prorsus esse possit suspicio, quas & receseret, nempe matrem, sororem, auiam, amitamque, quatum admittat cõtubernium: cum nec, sicut de reliquis, excipiat de vxore; sanè quidem eam, sicut ceteras, non admittendam esse, liquidò visa est statuisse. Hæc sanè sancita ibi esse à Patribus, nò obscure Basilius in citata modò epistola docet. Quapropter cuius sint fidei quæ à Socrate & Sozomeno, qui longè post Nicænum Concilium vixere, sunt scripta, ex dictis quibus facile iudicabit. Aiunt enim Paphnutium Episcopum rogationi Episcoporum intercessisse, quominus legem ferrent, qua ne Episcopi, presbyteri, diaconi, ac subdiaconi vxoribus, quas ante sacros acceptos ordines habuissent, possent vri, prohiberentur. Nam quomodo dicunt, sacrum Patrum confessum acqueiuisse Paphnutio, si à contubernio ipsorum constet edito canone vxores exclusas? Vel quomodo his aduersari Paphnutius præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consueuisse, quos nouissent coniugio obligatos?

F Hæc de vsu Orientalis Ecclesiæ, quando illic, cum florētissima esset, vigebat inter Catholicos morù integra disciplina: quæ etiam sacrosanctæ Nicænæ Synodi videntur auctoritate firmata. Dum enim statuit, ne cum Episcopo, presbytero, & diacono subintroductæ mulieres habitaret, sed tantum illæ, quarum nulla prorsus esse possit suspicio, quas & receseret, nempe matrem, sororem, auiam, amitamque, quatum admittat cõtubernium: cum nec, sicut de reliquis, excipiat de vxore; sanè quidem eam, sicut ceteras, non admittendam esse, liquidò visa est statuisse. Hæc sanè sancita ibi esse à Patribus, nò obscure Basilius in citata modò epistola docet. Quapropter cuius sint fidei quæ à Socrate & Sozomeno, qui longè post Nicænum Concilium vixere, sunt scripta, ex dictis quibus facile iudicabit. Aiunt enim Paphnutium Episcopum rogationi Episcoporum intercessisse, quominus legem ferrent, qua ne Episcopi, presbyteri, diaconi, ac subdiaconi vxoribus, quas ante sacros acceptos ordines habuissent, possent vri, prohiberentur. Nam quomodo dicunt, sacrum Patrum confessum acqueiuisse Paphnutio, si à contubernio ipsorum constet edito canone vxores exclusas? Vel quomodo his aduersari Paphnutius præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consueuisse, quos nouissent coniugio obligatos?

G Hæc de vsu Orientalis Ecclesiæ, quando illic, cum florētissima esset, vigebat inter Catholicos morù integra disciplina: quæ etiam sacrosanctæ Nicænæ Synodi videntur auctoritate firmata. Dum enim statuit, ne cum Episcopo, presbytero, & diacono subintroductæ mulieres habitaret, sed tantum illæ, quarum nulla prorsus esse possit suspicio, quas & receseret, nempe matrem, sororem, auiam, amitamque, quatum admittat cõtubernium: cum nec, sicut de reliquis, excipiat de vxore; sanè quidem eam, sicut ceteras, non admittendam esse, liquidò visa est statuisse. Hæc sanè sancita ibi esse à Patribus, nò obscure Basilius in citata modò epistola docet. Quapropter cuius sint fidei quæ à Socrate & Sozomeno, qui longè post Nicænum Concilium vixere, sunt scripta, ex dictis quibus facile iudicabit. Aiunt enim Paphnutium Episcopum rogationi Episcoporum intercessisse, quominus legem ferrent, qua ne Episcopi, presbyteri, diaconi, ac subdiaconi vxoribus, quas ante sacros acceptos ordines habuissent, possent vri, prohiberentur. Nam quomodo dicunt, sacrum Patrum confessum acqueiuisse Paphnutio, si à contubernio ipsorum constet edito canone vxores exclusas? Vel quomodo his aduersari Paphnutius præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consueuisse, quos nouissent coniugio obligatos?

CONIUGATI INTERDUM POTIUS QUAM CÆLIBES ELIGENTI.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

CONIUGATI EPISCOPI ABSTINEBANT.

^a Epiph. ha- obligatos: quod Epiphanius agens ^a adversus Ebionæos, in Iosepho demonstrat. Certè si
ref. 3. velimus eisdem non esse mentitos, de illis tantummodò totam illam agitatam esse con-
^b Cœcil. An- trouersam dicendum est, qui cum ordinarentur inuiti, cõtestati essent, non posse se con-
tineri: quibus sic nihilominus ordinatis si Ancyrantum Concilium ^b haud diu antè pro-
spexerat, vt concederet eis ducere posse vxorem; quanto æquius indulisse visa esset Ni-
cæna Synodus, vt quam antè susceptos ordines habuissent, secum retinere possent? Hos
fortasse cum satagerent aliqui Episcopi in parem cum ceteris cõtinentiæ obseruationem
reducere; ne id fieret, iustè Paphnutius intercessit. Sed hæc suo loco aliàs pluribus.

XXII. Ceterum sanctus Leo ^c nec ipsis subdiaconis Græcorum Ecclesiæ vt permisit vxori-
^c Leo epist. 82. bus, sic scribens ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem: Cum extra clerico-
rum ordinem constitutis, nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit libe-
rum: ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, ne subdiaconis quidem
carnale connubium conceditur, vt & qui habent, sint tamquam non habentes; & qui
non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, di-
gnum est custodiri; quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio quoque seruandum
est, ne aut Leuitico ministerio, aut presbyteri honore, aut Episcopali excellentia quiscquam
idoneus existimetur, qui se à voluptate vxoria necdum frenasse detegitur?] hæc sanctus
Leo ad Græcos. At quomodo iis licuisset vxores post ordines retinere, qui quantumlibet
cælibes essent, tamen quodd vel viduam duxissent, vel aliter bigami fuissent, illis ex tradi-
tione Apostolica Innocentius ^d Papa, scribens ad Episcopos Macedoniæ, Ecclesiasticis
ordinibus interdicit?

XXIII. His igitur tam omnium Orientalium Ecclesiarum consuetudine, atque sanctorum
Patrum testimonio testatis, quàm Nicæni Concilij auctoritate firmatis ac stabilitis, scilicet
APOSTOLO- vxoratos in sacros ordines cooptatos iam in posterum ad continentiam seruandam
RVM OBIE- adstrictos fuisse: non est quodd de canone Apostolorum ^e rursus quis moueat quæstio-
CTIO SOL- nem, quod eo statutum sit, ne Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vxorem suam prætex-
TIVR. tu religionis abiiciat: nam apocryphorum non est tanta auctoritas, vt quæ sunt tam cer-
^f Can. Apo. ta, rata, atque firmata, cõuellant. Verum nec ibi sic ne abiiciat admonetur, vt det operam
liberis procreandis, nam Apostolos (quod dictum est) quantumlibet cõiugatos, post Apo-
stolatum consecutum ab his temperasse, antiquorum testimonio certum habetur: sed
quod Paulus admonuit ^f: Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet,

fidem negauit, & est infideli deterior] illarum curam ageret. Nam & Petrum vnà secum
vxorem circumduxisse tradunt, de quo & Paulus ^g: Numquid non habemus potestatem
mulierem sororem circumducendi, sicut ceteri Apostoli, fratres Domini, & Cephas?]
XXIV. Non aliter quidem canonem illum interpretatos esse maiores nostros, certo argu-
mento est, quod Dionysius Græcorum scriptorum suorum temporum nobilissimus, qui
claruit Iustino seniore imperante, de quo & summa cum laude meminit Cassiodorus ^h,
in sua Collectione sacrorum canonum, quibus singulis summarium præfixit titulum, ei-
dem hanc inscriptionem præposuit ⁱ: Vt Episcopus aut presbyter vxorem suam, quam
debet castè regere, non relinquat.] Verum quoniam, quod de se ait Apostolus ^k: Omnia
mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia ædificant] opti-
mè cõsultum est, vt sacris functionibus mancipati, non tantum extranearum, sed & con-
iugum vitarent contubernium. Quod maiorum exemplo, & sacrorum canonum institu-
tione esse faciendum, S. Gregorius Papa scribens ad Romanum Defensorem ^l pluribus
docet, qui secundum illum à Dionysio inscriptum illius canonis titulum eadem de Epi-
scoporum vxoribus habet verba, cum ait: Hoc tantummodò adiecto, vt sicut canonica
decreuit auctoritas, vxores, quas castè debent regere, non relinquat.] At quomodo non
relinquant? numquid vt illis vtantur? (quod Nouator quispiam facilè ausus erit inter-
pretari) an non magis (quod dictum est) vt illius curam gerant? Nam quomodo, quæso,
Gregorius id concedat Episcopis, qui scribens ad ^m Petrum, nec subdiaconos recipiendos
esse constituit, nisi qui cum vxoribus antea acceptis vixerint continentes? Sic igitur quan-
tumlibet velimus canonem illum firmissimæ esse auctoritatis; tamen secundum vniuer-
salis Ecclesiæ vsum ex omnium Patrum consensu, non nisi eam quam diximus, interpre-
tationem recipere, certum est.

XXV. At hæc omnia à maioribus firmiter sancita atque firmata, Episcopi illi qui seor-
sum post absolutam Sextam Synodum ⁿ, vsurpato tamen eiusdem Synodi nomine,
priuato

^a Epiph. ha-ref. 3.
^b Cœcil. An-cyr. c. 9.
^c Leo epist. 82. cap. 4.
^d Innoc. Papa epist. 22.
^e Can. Apo.
^f 1. Tim. 5.
^g 1. Cor. 9.
^h Cassiod. in-sti. diuin. lect.
ⁱ Habetur in Collect. Cresc. k. 1. Cor. 10.
^l Greg. lib. 7. ind. epist. 30.
^m Greg. lib. 1. ind. epist. 42.
ⁿ Sext. synod. c. 15. apud Theodor.

A priuato conuenticulo conuenere, labefactarunt, ac penitus inuerterunt: statuentes, non
tam contra Ecclesiæ Romanæ consuetudinem atque decreta, quàm totius simul Catho-
licæ Ecclesiæ ab Apostolorum temporibus præscriptum vsu & legibus Ecclesiasticis
stabilitum, vt coniugati ad sacros allecti ordines, retinerent quas habebant vxores, qui-
bus, certis tantum diebus exceptis, ad libitum admiscerentur. Adfiscientes insuper ij-
dem ad suum ipsorum confirmandum conatum aperta mendacia, quasi in Concilio,
quod citant, Carthaginensi statutum fuerit vt clerici ab vxoribus abstinerent tempore
vicis suæ: quàm insigniter mentiantur, ipsa de hac re sepius ab Africanis Episcopis san-
cita decreta testantur. Nam non tantum, quem superius citauimus, canon secundus
Concilij secundi Carthaginensis, vt sacris ordinibus mancipati, se abstineant ab vxori-
bus, cauit: sed & tertius canon quintæ Synodi Carthaginensis hoc ipsum vehementer
iniunxit absque aliqua temporis distinctione: nec aliter habet antiqua Dionysij nuper ci-
tata Collectio longè ante Sextæ Synodi tempora edita: vt ex his apertissima illorum ap-
pareat impostura, quam vt honesto titulo eadem illa seditionum factio validaret, ad
conuellenda statuta Patrum, aucupari conata est ex Sextæ Synodi nomine auctoritatem:
nam Græcorum trecentorum quinquaginta Orthodoxorum Episcoporum, qui ad Sep-
timam Synodum ^a Oecumenicam cõuenere, testimonio constat, in Sexta Synodo nul-
lum editum esse canonem. Sed de his vberius suo loco: non enim diutius immorandum,
cum in his quæ sepe sepius inferius dicturi sumus, de clericorum continentia, de qua agi-
mus, multa suppetant argumenta.

Quod verò spectat ad Occidentalis Ecclesiæ vsu, & antiquam sacris legibus firma-
tam consuetudinem, vt coniugati in sacros ordines cooptati, ab vxorum contubernio
& coniugali coniunctione cessarent: etsi abundè, quæ superius ex sancto Hieronymo
& alijs sunt dicta, ad id probandum sufficere possint; adiiciam tamen aliqua, quæ tum
à sacris Concilijs, tum etiam à Romanæ Ecclesiæ Pontificibus reperiuntur esse statuta.
At in primis meminisse oportet (quod superius dictum est) testimonio sanctorum Pa-
trum, qui ad Secundam Synodum Carthaginensem conuenere, id non recens in Eccle-
sia institutum, sed ex traditione Apostolica antiquitus semper esse seruatum. Quod igitur
in sanctis Patrum conuentibus de hac re habentur promulgata decreta: illis quidem
non noui quippiam fuit inductum, sed quod semper antiquitas obseruasset, sed tamen
vel negligentia prætermisisset, aut temeritas violasset, aut abusus aliqua ex parte corri-
pisset, vt in re maximi ponderis, ad iterum atque iterum nouos de re veteri edendos
canones permoti sunt. In Concilio Eliberino ^b, quod vigente adhuc vltima persecu-
tione apparere celebratum fuisse, de coniugatis in sacrum officium cooptatis hæc reperi-
untur esse statuta: Placuit in totum prohibere Episcopis, presbyteris, diaconis, &
subdiaconis positus in ministerio, abstinerere se à coniugibus suis, & non generare filios:
quod quicumque fecerit, honore clericatus exterminetur.] Arelateni ^c etiam Synodo
paulo post, Siluestri Romani Pontificis tempore celebrata, hæc renouata his verbis ha-
bentur: Assumi aliquem ad sacerdotium in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit pro-
missa conuersio, non oportet.] hæc ipsa Siricius ^d, hæc etiam Innocentius Papa ^e suis
epistolis decretalibus statuerunt, quas citat Synodus Agathensis ^f. Id ipsum Synodus
Turonenis ^g, cuius Ecclesiæ Gregorius Episcopus non vt de re statuta recens, sed quæ
seruaretur antiquitus, hæc ait ^h de Vrbe Episcopo Aruernensi: Hic fuit ex Senatoribus
conuersus, vxorem habens, quæ iuxta consuetudinem Ecclesiasticam, remota à consor-
tio sacerdotis, religiosè viuebat.] Idemq; alibi ⁱ refert, Maclianum Regis Britannorum
fratrem factum Episcopum, potiturum post mortem fratris regno, cum vxorem quam
dimiserat recepisset, fuisse ab Episcopis excommunicatum. In secunda enim Synodo
Turoneni ^k statutum istud etiam reperitur: Si inuentus fuerit presbyter cum sua pre-
sbytera, aut diaconus cum diaconissa, aut subdiaconus cum sua subdiaconissa; annum
integrum excommunicatus habeatur, & depositus ab omni officio clericali, inter lai-
cos se obsecrare cognoscat.] Presbytera verò mulier, diaconissa, vel subdiaconissa, sic di-
ctæ à munere mariti, erant ipsorum coniuges, quas reliquerant: verum earum non dico
carnali actu, sed vel leui concupiscentia affici, culpæ non mediocri dabatur, vt habetur
declaratum exemplo Vrini presbyteri, quod sanctus Gregorius scribit his verbis ^l: Hic
ex tempore ordinationis suæ, presbyteram suam vt sororem diligens, sed quasi hostem
cauens, ad se propius accedere numquam sinebat, eamque sibi appropinquare nulla
occasions

IMPOSTY-
RA SVB NO-
MINE SEX-
TAE SYN-
ODI.
IMPOSTY-
RA SVB NO-
MINE SEX-
TAE SYN-
ODI.
Sept. Synod. act. 4. & 5.
XXVI.
^a Conc. Eliber. can. 33.
^b CONIUGATI
ORDINATI
ABSTINERE
A CONIUGE
VSSI.
^c Cœcil. Arelat. 2. c. 2.
^d Siric. epist. ad Himeriũ. c. 7.
^e Innoc. Papa epist. 3. ad Exuper. c. 1.
^f Cœcil. Agath. cap. 9.
^g Cœcil. Turon. 1. can. 12.
^h Greg. Turon. hist. Fran. li. 1. cap. 44.
ⁱ Greg. hist. lib. 4. c. 4.
^k Cœcil. Turon. 2. can. 20.
^l Greg. Dial. lib. 4. c. 13.

occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat.] & paulo post: Hic venerabilis vir, cum longam vitam impleisset aetatem, anno quadragesimo ordinationis suae, inardescere grauius febre correptus, ad extrema deductus est. Sed cum eum presbytera sua conspiceret solutis iam membris in morte distentum; si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus ierit flatus, quantulo nisu valuit vt loqui potuisset, inferuescente spiritu, collegit vocem, atque erupit dicens: Discede à me mulier: adhuc igniculus viuit: paleam tolle.] hoc igitur exemplo quisque perpendat, quanto studio coniugati ad ordines semel assumpti, coniugum cauerent consuetudinem. Ad hæc insuper alia complura essent addenda in eam sententiam, sacrorum Conciliorum decreta, Patrum testimonia, ac Sanctorum denique exempla: at quoniam de his millies agendi in Annalibus opportunior occasio aderit, putauimus hæc in præsentiarum sufficere satis ad insinuandam ex instituto antiquam Ecclesiasticam consuetudinem de illis, qui vnus vxoris coniugio obligati, ad sacros ordines essent assumpti.

XXVII. Hæc quantumlibet omni ex parte firmissima sint: tamen quoniam Apostoli verba non de his qui coniugati tunc essent, sed de illis potius qui vnica tantum habuissent vxorem, nec bigami essent, ad sacerdotale munus cooprandis, communi consensione Patres omnes ferme sunt interpretati: quæ de ea re fuerit antiqua Catholica Ecclesiæ consuetudo, ex instituto nobis agendum incumbit. Equidem si expendamus rectum Pauli verborum sensum; non aliud, quam de non assumendo ad sacerdotium bigamo, visus est statuisse. Nam cur, quæso, ordinandum præcipit vnus vxoris virum? Non certe vt excludi voluerit (quod superius satis perspicue est demonstratum) qui cælibes essent. Si verò vt reijceret eos qui non vnus, sed plurium haberent vxorum viri: equidem nullus eiusmodi (vt etiam dictum est) reperiri poterat in Ecclesia; nam vt quis plures simul haberet vxores, prohibebatur Christianis legibus: quandoquidē siue Iudæus, siue Gentilis, quantumlibet antequam Christiana religione initiaretur, plures coniuges habuisset; prima retenta, ceteris nuntium remittere cogebatur, si in Ecclesiam voluisset admitti. Si igitur nullus penitus, qui inter Christianos profiteretur, duarum vxorum maritus poterat inueniri: cum dicit Paulus ordinandos esse vnus vxoris viros, de illis intellexisse necesse est affirmare, qui vnam tantum, & non plures olim habuissent vxores.

XXVIII. Quanam autem ratione bigami ab Apostolo prohiberentur ne ad Episcopatum promoverentur; res est studiosius exploranda, & eius causa altius repetenda. Diximus sæpè superius, Apostolos ea quæ ad institutionem ac bonorum morum disciplinam spectare vidissent, eadem maiori aucta scenore ex Synagoga in Ecclesiam transferre conatos esse; sicq; eadem non tantum (vt ait Tertullianus^a) seruata manerent, verum & ampliata, vt scilicet redundare possent mores Christianæ religionis super Scribarum & Phariseorum iustitiam: At si iustitia, inquit, vtique & pudicitia. Cum igitur (quod idem ait^b) prohiberet lex diuina sacerdotes nudo nubere, vetaretq; summum Pontificem^c ducere in vxorem viduam, vel ab alijs repudiatam, vel meretricem, sed ratum modò virginem permitteret: instituturus Apostolus in Ecclesia sacerdotes, cum constaret ea ratione quam diximus, non facile reperiri virgines Christianos ætate ad sacerdotij munus suscipiendum idoneos, ex viduis eos assumi debere præcepit, qui vnus tantum fuissent vxoris viri. Nec passus est, eos qui assumendi essent in Ecclesiam sacerdotes, esse bigamos, cum sciret in legali sacerdotio fuisse monogamos. Itaque merito Paulus, cum qui fuisset vnus vxoris vir, in Episcopum esse cooprandum, Timotheum primò, ac denique Titum admonuit.

XXXIX. At quidni hæc præstaret Ecclesia Christi, cum & Gentes in falsa religione pænè eadem consueuerint obseruare? de quibus Hieronymus^d: Flamen, inquit, vnus vxoris ad sacerdotium admittitur: Flaminica quoque vnus mariti eligitur vxor: ad tauri Ægyptij sacra semel maritus assumitur.] hæc ipse, eademq; prorsus Tertullianus^e ante ipsum. Sanè quidem nõ tantum Episcopum, sed & viduam in ecclesiæ ministerium sic eligendam esse, idem Paulus ad Timotheum^f scripsit, dicens: Vidua eligatur nõ minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnus viri vxor.] At quomodo passurus esset assumi in sacerdotium qui duas vel plures successiue habuisset vxores, si viduam eligendam (quod nullius est sacramenti) nõ nisi eam quæ fuisset vnus viri vxor, admitti voluit: Id ipsum seruatum esse antiquitus in Ecclesia, pluribus docet Tertullianus^g; qui & probro adscribit, quòd aliqui bigami reperirentur præsidere. Hæc autem tam in Occidentali quam etiam in Orientali Ecclesia

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

^a Tert. demog. cap. 7. ^b Cyr. vet. tit. bigami promoueri. ^c Idem ibid. ^d Lemit. 2. i.

XXXIX. ^a Hieron. ad Agost. ^b epist. 11. ^c Etiam gentiles excluderentur. ^d Tertull. de monog. in fin. ^e 1. Tit. 5. ^f Tertull. ad Cor. lib. 1. ^g de monog. c. 10. 11. 12.

A Ecclesia obseruata, Innocentius Papa^a ex traditione Apostolica sibi vindicat: quæ quidem mordicus tenuisse Apostolicæ sedis Antistites, in exemplum est S. Leo^b, qui, quantumlibet Ecclesia Mauritanæ ob Vuandalicam cladem sacris ministris vehementer egeret, eaque de causa (vt auctor est Victor Vicensis^c) ad Romanum Pontificem legatis misisset, nihilominus nullatenus passus est vt ibi bigami ordinati in sacro officio ministrarent.

B Præter Apostolicas verò seruatas in Ecclesia traditiones, Ambrosius^d de eadem institutione citat Niceni Concilij canonem, sic dicens: Cognoscimus non solum hoc Apostolum de Episcopo & presbytero statuisse, sed etiam Patres in concilij Nicæni tractatu addidisse, neque clericum quemquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit. Quomodo enim potest consolari viduam, honorare, cohortari ad custodiendam viduitatem, seruandam marito fidem, quam ipse priori coniugio non seruauerit.] At certè multo minus idoneus est, vt virginitatem eminentissimum in Ecclesia statum quempiam colere persuadeat, qui non vnus tantum, sed duarum coniugum sit fructus voluptate. Sed adhuc eiusdem Apostolicæ institutionis alia ab alijs quoque afferuntur rationes. At licet exciderit, sicut & alij nonnulli, canon ille Nicæni Concilij: quidni tamen id in Ecclesia Catholica seruandum esse Patres statuisset, quandoquidem & Ariani id ipsum præstarent, vt nullo pacto bigamum quempiam ordinarent: quod satis apertè Epiphanius^e demonstrat, dum agens aduersus Ebionæos, de Iosepho Comite narrat, quòd cum Ariani eum rapere vellent vt ordinarent, se bigamum esse testatus, periculum imminens euitauit. At de his, quod ad institutum pertinet, satis dictum.

C Quod verò ad istorum temporum, & rerum de quibus agitur, statum spectat: constat quidem tam ex dicta, quam hoc anno Paulus ad Titum dedit, epistola, quàm ex posteriori ad Corinthios scripta, multos in his Græciæ regionibus hoc tēpore solitos circumuagari pseudoapostolos: de his enim hæc scribit ad Titum^f: Sunt multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maximè qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui, qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia, &c.] hos enim fabulas quasdam disseminasse, genealogias & quæstiones nonnullas peruulgasse tradit: quas vt vitet, aliosq; ea cauenda admoñeat, ingerit. Horum verò causa, quòd multamentiti essent de Christo, Lucas scribens ad Titum arripuisse occasionem existimatur. Sanè quidem, quòd non probaretur quæ ab alijs scripra essent, se idcirco Euangelium scribere instituisse, ijs quæ in præfatione ad Theophilum scribit, testari videretur, dum sic ait: Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem quæ in nobis completæ sunt rerum, &c.] pseudoapostolos ac pseudodescriptores his sugillatos verbis à Luca, firma est Patrum sententia: id enim Origenes^g, Epiphanius^h, Ambrosiusⁱ, & alij recentiores^k omnes affirmant. Hos fuisse Cerinthum & Merinthum, aliosq; eiusdem farinae homines, idem Epiphanius^l tradit. Nec est quòd aded facile Græci, quos Paulus & Lucas instituebant, ad hos redarguendos vt potuissent Matthæi vel Marci Euangelij iam ante hæc tempora editis: quippe qui diuersa lingua scripsissent: nam Matthæus Hebraicè & Hebræis, Marcus verò Latinè atque Latinis (vt pluribus superius dictum est) suum Euangelium tradiderunt. Conueniunt temporibus & loca. nam cum testetur sanctus Hieronymus^m, Lucam in Achaia & Bœotia partibus Euangelium conscripsisse: has regiones his temporibus peragravit Paulus, cui Lucas fideliter inhærebat, vt ea quæ diximus & proximè dicturi sumus, manifestè declarant. Ex his verò Euthymiusⁿ, & si qui alij cum ipso senserunt, mendacij arguuntur, qui dixerunt, scriptum à Luca Euangelium anno decimoquinto postquam Dominus ascendit in cælum: nam nec eo tempore, nec post multos annos Lucam in Achaia cum Paulo venisse, ex his quæ superius dicta sunt, exploratissimum est.

D Paulo autem hortante, ipsum scripsisse, de quæ Euangelio Lucæ illum intellexisse, cum ait: Secundum Euangelium meum] tradit sanctus Hieronymus^o: ac de eodem intellexisse, cum ait: Misimus cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias.] Verum hæc de alijs diuersis, puta Barnaba, vel Sila, dicta esse, alios existimasse, superius, cum alias de Luca egimus, habuimus mentionem. Sanè quidem Tertullianus^p ante Hieronymum, Euangelium Lucæ illud fuisse, quod suum Paulus dicit, affirmat. Dorotheus^q (sed nescio vnde acceperit) iussu Petri à Luca scriptum esse Euangelium tradit. Quisnam verò ille Theophilus fuerit, ad quem Lucas suum scribit Euangelium, neminem hæcenus inuenimus definisse: purantibus nonnullis non esse nomen proprium alicuius

E Annal. Eccl. tom. 1. Y y viri,

^a Innoc. ad Episc. Macedo. epist. 12. c. 1. 2. ^b Leo epist. 87. c. 1. in fine. ^c Victor de persec. Vuand. lib. 1. c. 22. ^d Ambros. ad Veruallens. epist. 25. edit. Romæ.

ARIANI ETIAM BIGAMOS ORDINARE RECUSAVANT.

^e Epiph. hæc res. 30. XXXI.

^f Tit. 1.

EVANGELIUM SCRIBENDI LOCUS OCCASIO DATA.

^g Orig. hom. 1. in Lucam. ^h Epiph. hæc res. 51. ⁱ Ambros. in Luc. 1. ^k Beda, Euth. & alij in Luc. 1. ^l Epiph. hæc res. 31. ^m Hier. in præf. in comment. super Matth. ⁿ Euth. in præf. in Luc.

XXXII. ^o Hier. de Scrip. Eccles. in Luc.

^p Tert. contra Marc. lib. 4. ^q Dorotheus in Synopsi. DE THEOPHILO ANTIQVANO.

viri, sed cognomen Christiani cuiuspiam, qui Theophilus sit cognomento dictus, sicut A & Ignatius est cognominatus Theophorus. Verum enim verò si ex apocryphis veritatem aliquando explicari conceditur; reperimus in libris Recognitionum Clementis, fuisse Theophilum nobilem ciuem Antiochenum, qui à Petro ad fidem Christianam capefendam adductus, domum quoque suam vsui Christianorum mansipatam, in ecclesiam mutauit; in qua Petrus conuentus agens, cathedram posuit. Ad hunc igitur à Luca scriptum fuisse Euangelium, ea saltem ratio persuadet, quòd & ipse Lucas, vt ille, patria Antiochenus, ad Antiochenum cociuem, gentilem suum, de Dei Ecclesia optimè meritum, illud iure conscripserit. Reperimus insuper apud eundem Clementem b in libris Constitutionum quemdam Theophilum, quem auctor dicit susceptum esse Zacchæo in Episcopatu Ecclesiæ Cæsariensis in Palæstina: an autem idem sit cum Theophilo Antiocheno; non possumus certum quid affirmare.

XXXIII. Sed & illud de eodem Theophilo non prætermittimus dicere, illustrem sanè virum fuisse, ad quem non tantum Euangelium, sed & Acta Apostolorum idem Lucas inscripserit: nam illum honestissimo exornat titulo, dicens in præfatione Euangelij: Optime Theophile.] eo quippe titulo Paulum Apostolum c nominasse constat tum Felicem, tum Festum Iudææ Præsides, vt cum ait: Optime Felix, Optime Feste] dum coram ipsis constitutus causam diceret. Sic & Tribunus militum Claudius suas litteras ad eundem Felicem Præsidem datas, quæ apud Acta habentur, eiusmodi titulo consignauit, dicens d: Claudius Lysias optimo Præsidi Felici.] vt planè liquidò appareat, solitum eiusmodi titulum impartiri nobilissimis viris, fuisseque amplissimæ dignitatis indicem, & non personæ laudem; vt absque aliquo mendacij scrupulo quibuscumque magistratibus illis fungentibus consueuerit impartiri: alioqui non putandum, Paulum ea adulatione atque mendacio demulcere voluisse scelestissimum omnium Felicem, vel Festum, optimos appellando. Quamobrem accidisse existimamus, vt sicut illis temporibus ille vigeat loquendi vsus, vt quique candidati hoc titulo salutarentur, Boni viri: ita magistratum iam adepti, iidem Optimi dicerentur, vnde & optimates. De candidatis est illud Senecæ e ad Lucilium, dum ait: Sic illum amicum vocasti, quomodo omnes candidatos, Bonos viros dicimus; quomodo obuios, si nomen non succurrat, Dominos salutamus.] quantæ enim excellentiæ titulus esset, vt quis, Optimus, salutaretur, Traianus Imperator planè declarauit exemplo: Nam (vt de eo scribit Dio f) cum amplissimis gloriæ titulis appellaretur; nihil tamen eum, inquit, magis quàm cognomen Optimi iuuit.]

XXXIV. Sed iam ad Lucam iterum reuertamur. Inter typica ac symbolica illa quatuor Euangelistarum insignia, quæ primùm Ezechielii, inde verò Ioanni Euangelistæ fuerunt diuinitus demonstrata, & à Patribus diuino planè spiritu declarata: facies bouis ob ministerium sacerdotij, à quo Lucas Euangelium auspicatur, ab omnibus ipsi tribuitur: cum alioqui (si licet sacris profana coniungere) antiqua voce in Italia (vt auctor est Varro g) bos Luca consueuerit appellari. Plura de Luca & Euangelio ab eo conscripto summa cum laude meminit Irenæus. Sed quod antea polliciti sumus, dicere non prætermittimus, an Lucas in numerum septuagintaduorum discipulorum sit referendus, vel inter Pauli discipulos adlegendus. Epiphanius h expresse testatur, Lucam fuisse vnum de septuagintaduobus. Euthymius in præfatione in Euangelium Lucæ, id ipsum sentiens, nititur testimonio Origenis. Sed vbi id dixerit Origenes, non inuenimus; nisi quòd in Euangelij Lucæ exordium hæc dicat: Inculcat & replicat, quoniam quæ scripturus est, non rumore cognouerit, sed ab initio ipse fuerit consecutus.] sed de horum verborum sensu dicemus postea. Dorothæus quoque in Synopsi recenset Lucam inter septuagintaduos discipulos Domini, sed haud constans est fides eius, quem constat adnumerasse inter eos complures discipulos Pauli. Demum quicumque loquentem Lucam de duobus discipulis abeuntibus Emmauntem, interpretati sunt alterum ex eis, cuius nomen non exprimitur (quòd id modestiæ causa ipse tacuisse putetur) fuisse Lucam, iidem omnes æquè confirmant, ipsum fuisse ex numero septuagintaduorum discipulorum. Certè quidem si illum Cleophæ comitem in via Lucam fuisse perspicuè monstrari posset, omnis prorsus de ea re controuersia soluta esset: sed quia tantum leuissima, qui hæc agunt, coniectura agunt, res est diligentius exquirenda. Quid antiquitas senserit, quisquã fuerit discipulus ille Cleophæ comes, Origenes i contra Celsum agens, vt in re confessa, monstrat sic dicens: Et in Euangelio Lucæ, ad inui-

a Clem. Recognitionum lib. 10. c. vlt.

b Const. Apost. lib. 7. c. 46.

c Act. 24. 26.

INSTIGNIS TITVLVS NOMEN OPTIMI.

d Act. 23.

e Senec. lib. 1. epist. 3.

f Dio in Traiano.

g Varro de Lingua Lat. li. 6. DE LYCAE NOMINE ET MINISTRIO. h Epiph. in Pannar. heres. 51.

i Orig. contra Celsum, li. 2.

A ad inuicem Simone & Cleopha de omnibus quæ sibi acciderant colloquentibus, superueniens Iesus ambulabat cum eis.] hæc Origenes, qui ceteris antiquior id ex traditione pro constanti posuisse videtur.

Quamobrem quid de Luca sentiendum, à nullo securius, sicut neque certius neque verius, quàm ab ipso Luca petendum est. Cum enim ipse in sua ad Euangelium præfatione aperte profiteatur, se ea quæ scripturus esset, accepisse ab ijs qui viderant, & ministri sermonis fuerant, planè declarat, se ea non vidisse, vel coram audisse, sed ab alijs, qui cum Domino versati essent, accepisse. Sed reddamus ipsius verba: Quoniã quidem multi conati sunt ordinare narrationem quæ in nobis completæ sunt rerum: sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.] Ex traditione igitur, quam acceperat, ea se scribere cum manifestè testetur, certè se alium quàm ex septuagintaduobus discipulis, qui cum Domino versati sunt, aliquè fuisse, manifestè significare videtur.

Ioannes enim Euangelista, quòd vincta vidisset, alijs vsus est verbis, sic dicens: Quod fuit ab initio, quod audiuiimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ (& vita manifestata est) & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis.] At quod profectur Lucas: Visum est & mihi, asecuto omnia à principio, diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile] perinde est, ac si dixisset: Quæ accepimus aliorum traditione, (quòd dixerat) visum est omnia à principio diligenter ex ordine scribere. Hæc perspicuè intelligentes antiqui Ecclesiastici tractatores, absque aliqua dubitatione tradiderunt, Lucam non Domini, sed Apostolorum fuisse discipulum. Hac namque nomenclatura iterum vsus est Irenæus a, dicens: Lucas sectator & discipulus Apostolorum.] & Tertullianus b ait: Porro Lucas non Apostolus, sed Apostolicus, non magister, sed discipulus vtique magistro minor; certè tanto posterior, quanto posteriori Apostoli sectator, Pauli sine dubio.] S. Hieronymus quoque in præfatione super Matthæum, Pauli discipulum Lucam appellat. Idem sentiens Theodoretus c hæc habet: Etenim cum non vidisset B. Lucas, in principio operis dicit se ea narrare, de quibus certior factus est. Nos autem etsi audiamus eum non vidisse quæ narrat, sed hanc doctrinam accepisse ab alijs; non minus ei & Marco credimus, quàm Matthæo & Ioanni.] Lucam igitur non solum Pauli fuisse discipulum, sed ab ipso genitum in Euangelio, S. Hieronymus d testatur, dicens: Appellatur filij Prophetarum, quales & in nouo Testamento Apostoli genuerunt, Paulus Timotheum, Lucam, & Titum, multosque alios.] Hac eadem ratione & Origenes e existimauit Paulum nominasse inter alios Lucium (Lucam, vt ait) cognatum suum. Sed de his hæcenus iam reliqua profectur.

D Nicopolim cum Paulus hiemis tempore peruenisset, ibi (vt existimamus) scripsit secundam epistolam ad Corinthios: ea nimirum occasione, quòd cum superiori epistola anno præterito Ephesi ad eos data pollicitus esset f se ad eos venturum, cum Macedonia pertransisset, nec tamen id præstitisset, se excusans, hanc secundam ad eos scripsit epistolam, qua inter alia ait g: Hac confidentia volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis, & per vos transire in Macedonia, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam. Cum ergo hoc voluissem, numquid leuitate vsus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me, est, & non?] & paulo post: Ego autem testem Deum inuoco in animâ meam, qui parcens vobis, non veni Corinthum.] eadem quoque epistola, cum in primis quæ in Asia passus sit, doceat; quæ postea sit passus in Macedonia, his verbis significat h: Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt ræderet nos etiã viuere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitât mortuos, qui à tantis periculis nos eripuit.] & post multa i: Cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugna, intus timores. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in aduentu Titi: non solum autem in aduentu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita magis vt gauderem.]

Miserat enim Paulus Titum vnâ cum socijs Corinthum, collectæ causa, quam iam per priorem epistolam intimauerat. Id autem Paulus postea declarat, sic dicens k: Ita vt rogarem Titum, vt quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis gratiam istam.] & interius: Gratias autem Deo, qui dedit eandem sollicitudinem in corde Titi. Misimus & cum

XXXVI. PAVLVVS SCRIPSIT SECYNDAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS. l 1. Cor. 16. m 2. Cor. 1. n 2. Cor. 7.

XXXVII. DE LEGATIONE TITI. k 2. Cor. 8.

XXXV.

LUCAS NON DOMINI, SED APOSTOLORVM DISCIPVLVS. l Iren. lib. 1. cap. 10. c. li. m Tert. cont. Marcion. lib. 4. cap. 2. n Theodor. in præfat. sanct. Patrũ, in fin.

o Hieron. in Isai. cap. 65.

p Orig. in epi. ad Rom. in fin.

q 1. Cor. 16. r 2. Cor. 1.

s 2. Cor. 1.

t 2. Cor. 7.

u 2. Cor. 8. DE LEGATIONE TITI.

& cum illo fratrem, cuius laus est in Evangelio per omnes Ecclesias: nō solum autem, sed A
 & ordinatus est ab Ecclesijs comes peregrinationis nostrę in hanc gratiam, quę ministratur
 a nobis ad Domini gloriam.] ac rursum: Misimus autem cum illis & fratrem nostrū,
 quem probauimus in multis sæpē sollicitum esse, nunc autem multo sollicitiorem.] Cur
 e 2. Cor. 9. autem tot tantosq; viros tanta sollicitudine misisset, hanc inferius affert rationem: Mi-
 misimus autem fratres, vt ne quod gloriamur de vobis, euacuetur in hac parte, vt (quemad-
 modum dixi) parati sitis: ne cum venerint Macedones mecum, & inuenerint vos impa-
 ratos, erubescamus nos, &c.] Hilari enim animo omne officium ac studium ad eam na-
 uandam operam Corinthij polliciti erant Tito ac ceteris discipulis à Paulo missis. Quam-
 obrem hæc eadem epistola ista commemorans idem Paulus ait: Scio enim promptum
 b Ibidem. animum vestrum, pro quo & de vobis glorior apud Macedones: quoniam & Achaia
 parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio prouocauit plurimos.] Quisnam verò B
 fuerit ille, quem tam egregijs characteribus Paulus describit, nominatq; comitem suę
 peregrinationis, Lucas ne, an Barnabas, satis est dictum superius anno Domini quinquage-
 gesimo primo, vt non sit opus eadem hæc repetere. Errant autem, mea sententia, qui pu-
 tarunt Tito datam esse hanc epistolam ad Corinthios perferendam, eò quòd in ea dicat
 Paulus se misisse cum Tito & alios socios: nam de priori Tito ad eos aduentu Paulum (vt
 dictum est) intellexisse, quiuis facillè peruidere poterit. Nec est quòd quis dicat, iterum
 illuc Titum esse profectum, quem Paulus (vt suo loco est dictum) è Macedonia recedēs,
 ac secum ducens, Cretę reliquit. Sed iam cetera, quę ab Apostolo ea epistola ad Corin-
 thios scripta sunt, exactè consideremus.

xxxviii. Cum eadem epistola Paulus iterum suum ad eos pollicetur aduentum: vt veniens cun-
 cta læta atque tranquilla reperiret; adhuc absens, miseratione commotus, incestuosum C
 illum, quem prioribus litteris tradiderat satanę, iam indulgens absoluit: quod ab illis ra-
 rum haberi rogat, sic dicens: Sufficit illi qui huiusmodi est, obiurgatio hæc quę fit à pluri-
 bus: ita vt è contrario magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absor-
 beatur qui huiusmodi est. Propter quod obsecro vos, vt confirmetis in illum charitatem.
 Idè enim & scripsi, vt cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes
 sitis. Cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donauit, si quid donauit, propter
 vos, in persona Christi, vt non circumueniamur à satana: non enim ignoramus cogitatio-
 nes eius. Ihuc usque de indulgentia Paulus. Ad hæc enim scribenda permotus fuisse vide-
 tur Titus sermone, iam (vt dictum est) ad Paulum Corintho redeuntis: qui cum omnia,
 quę in ea Ecclesia agerentur, ipsum admonuisset, mœrorem hominis illius satanę traditi
 eidem pariter significasse videtur, pro quo etiam veniam deprecari esse par est credere. D
 Exemplo igitur Pauli, & auctoritate sibi in Apostolis à Christo concessa, meritò sibi Ec-
 clesia vendicat, vt peccantibus interdum indulgentiam largiatur, quam qui loco Aposto-
 lorum successerunt Episcopi, eadem ex causa soleant impartiri. In his semel pro admis-
 sis delictis (vt res postulat) pro arbitrio sacerdotum statutis pœnis, vel adhuc fortè maiori-
 bus lege debitis iniungendis: cum vel ne his affectus, vel maioribus afficiendus (quod
 Paulum commouit) nimia tristitia pœnitens absorberetur; hac, vel alia quacumque ex
 causa id expedire visum fuerit (vt fecit Apostolus) eas indulgendo remittere ijdem Epi-
 scopi consueverunt.

xxxix. Frequens eius rei vsus in Ecclesia reperitur, cum persecutionem temporibus lapsi Fi-
 deles, ad Ecclesiam redeunt, exomologemque facientes, indulgentiam vel de iniun-
 cto vel de iniungendo pœnitentię tempore, quo extra communionem in afflictione age- E
 re deberent, instanter deprecabantur: & quo minus se eam assequi ob facinorum magni-
 tudinem diffiderent, commendatijs sanctorum litteris, qui fidei causa in carcere deten-
 ti essent, eam promereri studebant. Id quidem est quod Tertullianus ad martyres in
 carcere positos scribit his verbis, ipsam indulgentiam pacem appellans: Quam pacem
 quidam in Ecclesia non habentes, à martyribus in carcere exorare consueverunt.] non
 quidem quòd illi hanc ipsis præstarent indulgentiam, sed quòd pro illis libellos supplices
 ad Episcopos darent, prout Cyprianus multis exemplis declarat: vt in primis cum ad
 martyres, qui plusquam fas esset, vsurparent, ac præproperè peterent pro lapsis indulgen-
 tiam, sic scribit: Illi (qui lapsi sunt scilicet) contra Euangelij legem, contra vestram quo-
 que honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam, ante exomologem grauisimi
 atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & clero in pœnitentiam imposi-
 tam,

DE INDUL-
GENTIA IN
ECCLESIA
CONCEDI
SOLITA.

ANTIQUVS
INDVLGEN-
TIARVM
VSVS.
d Tertull. ad
marty. c. 1.

Cypri. epi. 11

A tam, offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini corpus profana-
 re audeant, &c.] neganda prorūs esse, si vi quadam atque procacia peteretur, tam
 ipseus Cypriani a quam Cleri Romani b declarant epistolę, ac præsertim liber a
 Cypriano scriptus de lapsis. Sed sicut aliquibus importunè vel inofficiose petentibus vi-
 gor sacerdotalis resistere videbatur, ita humiliter submisseeque indulgentiam efflagitantibus
 pastoralis commiseratio, cum præsertim temporis ratio postularet, præstò erat: quod
 sæpius idem auctor demonstrat, dum Nouatianos suis scriptis exagitat, vt ea potissimum
 epistola docet, quam eius argumenti, nimirum de indulgentia lapsis danda, ad Cornelium
 scripsit. Sed & in magno Nicæno Concilio d statutum reperitur, vt pro animi ardore,
 quo quis susceperit iniunctam peragere pœnitentiam, possit Episcopus indulgentiam, ne
 præstitutum integrum tempus persolvere teneatur, illi præstare. Sunt & alij de eadem re
 diuerforum Conciliorum canones; sed de his alijs.

B At redeamus ad Paulum: qui quantum liber benignum ac indulgentem cum Corin-
 thio sic nequiter lapsus se præberet, quòd nimirum ille aliqua saltem ex parte de admisso
 scelere egisset pœnitentiã: aduersus eos tamen, qui luxurijs item essent turpissimè iniqui-
 nati, nec pœnitentiã egissent, se vindicem fore minatur, sic dicens: Timeo enim, ne
 fortè cum venero, nō quales volo, inueniã vos; & ego inueniã à vobis, qualem nō vultis.]
 & paulo post: Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos
 ex ijs qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiã super immunditia & fornicatio-
 ne & impudicitia, quam gesserūt. Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium
 testium stabit omne verbum. Prædixi, & prædico, vt præfens, & nunc absens ijs qui antea
 peccauerunt, & ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam.] hæc ad eos
 C ille: solusissimos enim in venem fuisse Corinthios, superius dictum est.

Iam cetera, quę ad Pauli res gestas spectare videntur, ordine prosequamur. Eadem
 quippe epistola, occasione quorundam, qui iactanter nimis in magnum veritatis præiu-
 dicium aduersus ipsum se extollebant, sui Apostolatus insignia, quę nimirum causa Eu-
 angelij passus esset, necessitate compulsus & inuitus (quod læpius protestatur) aspicien-
 da ob illorum oculos ponit. At quoniam quod ad graues ærumnas, quas perpessus est,
 spectat, earum maior pars à Luca prætermissa cognoscitur, eius verbis ipsa recitare, ope-
 rapretium ducimus. ait igitur: Ministri Christi sunt, & ego (vt minus sapiens dico)
 plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in
 mortibus frequenter. A Iudæis quinque quadragenas vna minus accepi. Ter virgis
 cæsus sum, semel lapidatus sum: ter naufragium feci, nocte & die in profundum maris
 D fui. In itineribus sæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, peri-
 culis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis
 in falsis fratribus, in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis,
 in frigore & nuditate: præter illa quę extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, solici-
 tudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, &
 ego non vror? &c.]

Horum quidem complura à Luca esse prætermissa, nemo non videt: idque nō inuidie
 vel oscitantie causa: sed quòd (vt in multis obseruauimus) non nisi ea, quibus præfens
 fuit, singillatim recenset; cetera verò ad eò summam, vt tribus ferè verbis res gestas plu-
 rium mensum & annorum perstringat. Nam (vt nuper vidimus) Pauli Epheso disces-
 sionem, in Macedonia commorationem, profectionem in Græciam, & navigationem
 E Troadem, quę duorum propè annorum spatio esse peracta epistolę eius manifestè decla-
 rant, per paucis absoluit. Sed quod ad ea quę à Paulo recensita sunt pertinet: de Iudaica
 illa animaduersione, qua vndequadraginta verbera infligebantur, cum quinque se ea
 Paulus affectum esse testetur, Lucas ne verbum quidem. Cumque Paulus ter se cæsum
 virgis dicat, de vnica tantum virgarum animaduersione facta Philippis idem h meminit,
 & de lapidatione facta Lystris. De naufragio item in hanc diem tertium passo, nihil profus.
 Sed hic & illud breuiter necessariò monendum putamus lectorem; nonnullis acci-
 disse, vt temporum ignoracione in maximos errores incidant, putantes nimirum, naufra-
 gium apud Melitam passum (quod Lucas k narrat) vnum è tribus fuisse à Paulo enume-
 ratas: non animaduertentes, secundam epistolam ad Corinthios longè ante illud naufra-
 gium esse scriptam. Quamobrem scrupulosa quę videtur in historia temporum inda-
 gatio, quantum conferat ad veram atque germanã diuinę Scripturę interpretationem,
 Annal. Eccl. Tom. 1. Y y 3 quisque

XL
COMMUNA-
TIO PAVLI
2. Cor. 12
13.

XLI

2. Cor. 11
QVÆ PAS-
SVS SIT
PAVLVS.

XLI I

Act. 20

PRAETER-
MISSA A
LVCÆ.

Act. 16
Act. 14

Act. 17

*Chryf. in epi. ad Rom. in prin.

quisque facile iudicabit. Hæc sentiens Ioannes Chryſoſtomus *, & ipſe quibus in locis, A quandove Pauli epiſtolæ fuerint ſcriptæ, perueſtigans, hæc ait: Proinde hunc laborem nemo extra rem, neve hanc indagacionem ſuperuacaneæ curioſitatis eſſe putet: conſert enim nobis non parum ad quaſtiones explicandas ipſum epiſtolarum tempus.]

XLIII. ^b Bala lib. 9. q. 3. tit. 8. col. 391. DE PROFVNDO MARIS.

Quod verò pertinet ad profundum maris, in quo ſe nocte ac die fuiſſe Apoſtolus tradit: cū multæ de ea re afferantur interpretationes: accipe, ſi non diſplicet, quod apud Bedam ^b legitur ex Theodoro, fuiſſe eo nomine teterrimum omnium carcerem Cyzicenum, qui ex eo quoddam altiffimum eſſet, adeoque deorſum depreſſus, merito Profundum maris ſit dictus: porro illi ſimilis erat Athenis famoſiſſimus carcer, Barathrum appellatus, vel qui Syraculis, Latomiæ nominatus, & qui Romæ nuncupatus eſt Tullianus, aliqua ex parte eadem comparandus: hi enim nominatiſſimi omnium habentur. At licet neque in Actis à Luca conſcriptis, nec in epiſtolis Pauli habeatur aliqua mentio de Pauli aduentu Cyzi-

* Serab. li. 12.

cum: tamen cū conſtet eum veniſſe Troadem, Cyzicum itidem in Propontide ſitum cōſcendiſſe, par eſt credere. nam cūm, Strabonis ^c ſententia, ea ciuitas ob magnitudinem, pulchritudinem, & legum bonitatem, bello paciſque accommodata, comparari poſſet cum principibus Aſiæ urbibus, quæque (vt idem ait) iſdem eſſet prædita ornamentis, quibus Rhodiorum, Maſſilienſium, & Carthaginenſium nobiliſſimæ ciuitates; à Paulo non fuiſſe eam neglectam, æquum eſt exiſtimare. Quæ ergo ibi grauiſſima paſſus eſt, inter eas adnumerat tribulationes, quas omnium vehementiſſimas in Aſia ſe eſſe perpeſſum, in eadem dicit epiſtola ^d. Nec quemquam moueat, quoddam de carceribus ſuperiùs habuerit mentionem, dicens: In carceribus abundantius.] nam & de plagis acceptis itidem cūm meminifſet, quæ generatim complexus erat, poſtea ſpeciatiim enumerat. Sed quoddam diuerſa ſit de profundo maris diuerſorum ſententia, lector quid velit ſentiat. C

XLIV.

Post recentitas denique quas paſſus eſt pœnas, eadem, quam diximus, occasione, quoddam ante annos quatuordecim ad tertium cælum ^e raptus, viſiones & reuelationes acceperit, narrat; de quibus nos ſuo loco ſuperiùs egimus, anno nimirum Domini quadraſageſimo-quarto, quo contrigerunt. Cūm verò ad Corinthios epiſtola ſcripta, Paulus, quod sæpè pollicitus erat, iterum ſpondet, Corinthum ſe eſſe venturum: tertium hunc eſſe ſui Corinthum aduentum, ipſe iterum eadem epiſtola teſtatur eſſe, dicens ^f: Ecce tertio hoc paratus ſum venire ad vos.] & in fine iterum: Ecce tertio hoc venio ad vos.] Verum cūm neque ex Luca in Actis, nec alibi in eiuſdem Pauli epiſtolis de ſecundo eius Corinthum aduentu mentio habeatur: fortaſſe ſic accidit, vt quemadmodum de ſe teſtatur idem Paulus triennio ^g manſiſſe Ephēſi, cūm tamen non ſemper ibi cōſederit, ſed ad alias Aſiæ ciuitates proſectus Euangelium prædicans (quod Lucas ^h teſtatur) Ephēſum reuerſus, ſic

PAVLVS TERTIO IN-VISIT CO-RINTHIOS. ⁱ 2. Cor. 12. 13.

^k Ath. 20.

à primo ſuo ad illos aduentu triennio manſerit: ita etiam, dum ſcribit Lucas ⁱ Paulum annum & ſex meſes manſiſſe Corinthi, non intelligendum ſit, vt numquam per illud tempus inde receſſerit, ſed ad alias propinquioreſ Achaïæ ciuitates ipſum migrari, atque iterum redeuntem, dictum tempus expleſſe: alio enim hæc quàm dicto ſenſu accipi non poſſe, qui cuncta exactè perlegerit, æquè conſentiet.

XLV.

De reliquis Pauli rebus geſtis per tres meſes, quibus (vt Lucas ^k ait) manſit in Græcia (intelligens per Græciam regiones omnes quæ ab Achaia vſque in Illyricum interiacēt) ea tantum habemus expreſſa, quæ idem ipſe Paulus ſcribens ad Romanos ^l his verbis ſignificat: Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non effecit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis, in virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti: ita vt ab Ieruſalem per circuitum vſque ad Illyricum repleuerim Euangelium Chriſti.] ſed quam rationem habuerit in prædicando, mox ſubdit: Sic autem prædicauit Euangelium hoc, non vbi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt: Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.] hæc Paulus, qui proximo iam vere in Syriam rectà ſoluere, vt quam collegerat pecuniam, Ieruoſolymam ad pauperes illic agentes deferret, in animum duxit: ſed inſidiantibus illi Iudæis, id facere minus licuit: quam obrem, vt qua venerat via, rediret in Macedoniam, iter aggreditur vnà cum ſuis. hæc enim Lucas ^m paucis deſcribit, ſic dicens: Cūm feciſſet meſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitque conſilium, vt reuerteretur per Macedoniam.]

ⁿ Ath. 20.

XLVI.

Sed antequam Paulus rediret in Macedoniam, Corinthum verſus iter direxiſſe, ac Cenchræas (quod eſt nauale Corinthiorum) perueniſſe, ibique ſcripiſſe ad Romanos, Origenes

A Origenes ^a exiſtimauit, qui ait: Illud haud abſurdè admonebimus, quoddam videtur hanc epiſtolam de Corintho ſcribere: & alijs quidem pluribus indiſijs, euidentiùs autem ex eo quod dicit: Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, miniſtram Eccleſiæ quæ eſt Cenchræis (Cenchræz enim dicitur locus Corintho vicinus, immò proſus ipſius Corinthi) & ex hoc ergo apparet de Corintho ſcripta, & alijs quidem pluribus indiſijs: euidentiùs tamen ex eo quod dicit: Salutat vos Caius hoſpes meus. de quo Caio ſcribēs Corinthijs meminit dicens: At gratias ago Deo meo, quoddam neminem veſtrum baptizauit, niſi Criſpum & Caium. Simile & deinde datur indiſium, vbi dicit: Salutat vos Eraſtus arcarius ciuitatis. de quo Eraſto ad Timotheum ſecundam ſcribens dixit: Eraſtus remanſit Corinthi.] hæc Origenes, ex quibus eam epiſtolam ad Romanos apud Corinthum ſcriptam eſſe concludit, cui nos etiam aſſentimur. Antequam igitur cetera Pauli itinera relegamus; in his quæ ad Romanos ſcribit, & ad hitoriſcam veritatem ſpectare cognoſcuntur, paululùm immoremur.

^a Orig. in pref. in epiſt. ad Roman. Theodor. in pref. in epiſt. Pauli, c. 11. PAVLVS AD ROMANOS SCRIBIT.

Ad Gentiles poſſimum, qui Romæ erant credentes, hanc Paulus ſcripſit epiſtolam: quod quidem ex verbis ipſius liquidò conſtat: ſic enim ait in eius exordio ^b: Sæpè propoſui venire ad vos (& prohibitus ſum vſque adhuc) vt aliquem fructum habeam in vobis, ſicut & in ceteris Gentibus. Græcis ac barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum.] & prope finem ^c: Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam quæ data eſt mihi à Deo, vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gentibus, teſtificans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta & ſanctificata in Spiritu ſancto.] At qualis eo tempore eſſet ſtatus Romanæ Eccleſiæ, eodem prædicante audiamus, hæc enim ait ^d: Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiat in vniuerſo mundo.] ac rurſum ^e: Certus ſum autem, fratres mei, & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientiâ, ita vt poſſitis alterutrum monere.] ac demum ^f: Veſtra obedientia in omnem locum diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.]

XLVII. ^b Rom. 1.

^c Rom. 15.

C pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiat in vniuerſo mundo.] ac rurſum ^e: Certus ſum autem, fratres mei, & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientiâ, ita vt poſſitis alterutrum monere.] ac demum ^f: Veſtra obedientia in omnem locum diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.]

^d Rom. 1. DE STATV ROMANÆ ECCLESIÆ. ^e Rom. 15. ^f Rom. 16.

His igitur patet, iam florentiſſimam fuiſſe Romanorum Eccleſiam, ac mirificè propagatam, atque adeò auctam, vt eius fides annuntiaretur in vniuerſo Orbe, & quod addit, eiuſdem obedientia in omnem locum diuulgata eſſet. Hæc non eis blandiens (inquit Theodoretus ^g) ſed vera dicens, poſuit Apoſtolus: neque enim fieri poterat, vt quæ Romanæ eueniebant, ea illos, qui in toto erant orbe terrarum, lateſcent. In illa enim Imperatores regiam ſuam habebant, & illinc emittebantur & qui gentibus præſent, & qui vectigalia à ciuitatibus exigent. Iam verò in illam quoque decurrebant omnes qui regalia profitebantur beneficia, & per hos omnes vbique ſignificabatur quoddam ciuitas Romanorum Chriſti doctrinam perceperat.] hæc ille. Sanctus Hieronymus ^h hæc magna conſideratione à Paulo eſſe dicta cognouit: vnde ait: Vultis ſcire, o Paula & Euftochium, quomodo Apoſtolus vnamquamque provinciam ſuis proprietatibus denotarit? Vique hodie eadem vel virtutum veſtigia permanent, vel errorum. Romanæ plebis laudatur fides. Vbi aliquando tanto ſtudio & frequentia ad eccleſias & ad martyrum ſepulchra concutitur? Vbi ſic ad ſimilitudinem cæleſtis tonitruï, Amen reboat; & vacua idolorum templa quatuntur? Non quoddam aliam habeant Romani fidem, niſi hanc quam omnes Chriſti Eccleſiæ, ſed quoddam deuotio in eis maior ſit, & ſimplicitas ad credendum.] hæc Hieronymus. Idem qui ſuprà Theodoretus ⁱ ſcribens ad ſanctum Leonem Romanum Pontificem hæc habet de Romana vrbe, & fide illius: Accedit his, quoddam hoc quoque, quod rerum potitur, peperit Imperium, & propria ſua appellatione eos quibus imperat impertit: præcipue autem & inſigniter eam exornat fides, & fide dignus teſtis diuinus Apoſtolus, qui clamat: Fides veſtra annuntiat in vniuerſo mundo. Si autem diuinæ prædicationis, ſtatim ſuſceptis ſeminibus, mirabiles hos fructus & tam vberes tulit; quænam ad eam, quæ nunc in ea verſatur, pietatem laudibus celebrandam ſuffecerit oratio?] hæc ipſe.

XLVIII:

^g Theodor. in epi. ad Rom. cap. 1.

^h Hieron. in pref. lib. 2. in epi. ad Galat. EMINENS FIDES ROMANORVM.

D quod rerum potitur, peperit Imperium, & propria ſua appellatione eos quibus imperat impertit: præcipue autem & inſigniter eam exornat fides, & fide dignus teſtis diuinus Apoſtolus, qui clamat: Fides veſtra annuntiat in vniuerſo mundo. Si autem diuinæ prædicationis, ſtatim ſuſceptis ſeminibus, mirabiles hos fructus & tam vberes tulit; quænam ad eam, quæ nunc in ea verſatur, pietatem laudibus celebrandam ſuffecerit oratio?] hæc ipſe.

ⁱ Habebatur tom. 2. in fine nouæ edit.

E Accidit hanc ob cauſam, quoddam ſicut omnes qui Romano ſubeſſent Imperio, Romanorum appellatione nobilitati eſſent, ſecundum quod lege ^k ſancitum eſt, vt omnes qui ſub orbe Romano ſunt, Romani ciues appellarentur: ita pariter omnes quotquot Catholica fide pollerent, Romani itidem dicerentur: eò quoddam fides Catholica, Romana pariter diceretur. Quod licet ſuperiùs occasione Catholici nominis ſit perſpicue demonſtratum; tamen eadem hic repetere (quoddam rei exigat argumentum) haud otioſum putamus; & in

XLIX. ^k L. in Vrbe Ro. ff. de ſtat. hom. ſciantia leſionem Aleſiani. FIDES ROMANA, EADEM QUÆ CATHOLICA

& in primis testimoniū Theodosij iunioris Imperatoris sic scribentis ad Acacium a Episcopum Berceensem : Vos probatos Romanæ religionis sacerdotes esse, manifesto argumento declarate.] Sed & ipsos hæreticos consueuisse Catholicos cõmuni loquendi vsu iridem nominare Romanos, plura sunt exempla ; vt apud Victorem Vticensem b, cum locundus Arianus Episcopus ad Regis filium, Si gladio, inquit, peremeris, incipient Romani martyrem prædicare.] & apud Gregorium Turonensem c iridem de Ariano Principe: Cogitauit intra se dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocat homines nostræ religionis) vt ita accidat, & non sit virtus Dei.] Item q; inferius d de Ariano sic dicente: Si consenseris dictis meis, exercemus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero] hoc est, de Catholico sacerdote : ac rursus de iisdem Arianis qui erant in Gallijs e: Quid putatis (dicebat vnus ex illis) quod nunc isti Romani dicant?]

Data est huius loquendi vsu ea occasio, quod cum Romana Ecclesia Petri peculiaris esset, qui (quod monstratum est sæpius) sicut caput totius Ecclesiæ à Christo Domino institutus, non tantum eorum qui Romæ vel in Italia essent, sed omnium in orbe Christianorum pastor diceretur & esset; ita ipsa meritò mater omnium diceretur Ecclesiarum. Sed quod insuper supra Petram, eundem & Petrum, à Christo fundatæ Ecclesiæ datum ab eodem esset priuilegium, vt portæ inferi, nempe hæreses (vt Epiphanius & alij sunt interpretati) non præualerent aduersus eam, eadem ex causa qui essent fide sincera, ac probati in omnibus Orthodoxi, iisdem Romani ab omnibus dicerentur. Nam ait Irenæus f: Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique Fideles: in qua semper ab his qui sunt vndique, conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio.] Sicque quod dicit Paulus de Romanis: Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo] propheticè dictum esse, Cyprianus in primis existimauit; qui ad Cornelium Papam scribens g, hæc ait: Dum apud vos vnus animus, & vna vox est, Ecclesia omnis Romana cõfessa est. Claruit, fratres charissimi, fides, quam de vobis beatus Apostolus prædicauit: hanc laudem virtutis, & roboris firmitatem iam tunc in spiritu præuidebat, & præconio futurorum merita vestra contestans, dum parètes laudat, filios prouocabat.] hæc ipse. Sed obseruatione illud quoque, secundum Ioannem Chrysostomum h, dignum est, quod ait Apostolus: Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo.] quod scilicet, sicut Ecclesia Romana, Petro prædicante; crediderat, ita credere debent ceteræ nationes. ait enim ipse: Non dixit, Manifestatur, sed, Annuntiatur.] & paulo pòst: Hoc solum ait, Annuntiatur: ac rectè quidem, Annuntiatur: planum faciens, quod dictis nihil quidquam addendum vel demendum esset. Angeli seu nuntij hoc est opus, quæ dicuntur, ea sola deferre: ob quod & sacerdos Angelus vocatur, quod non sua ipsius, sed ea tantum nuntiat, quæ ab eo accepit, à quo delegatur. Quamquam Petrus inibi etiam prædicauit: sed illius facta, sua esse ducit: vsque ad eò (quod antea diximus) inuidencia omni supra modum vacabat.] hæc ipse, exactè considerans, quod quantumlibet idem Apostolus magnis præconijs celebret Ecclesiam Thessalonicensium i, ad ipsam scribens, nihilominus nequidquam tale de illa locutus fuerit.

L. I. Sed cum tam ex nuper dictis, quam etiam ex superius enarratis de aduentu Petri Romanam anno secundo Claudij Imp. constet Romanam Ecclesiam iam primitus erectam atque institutam fuisse: quænam subesse potuit causa, vt ad Romanos Paulus scribens, nullum prorsus de Petro habuerit mentionem? At multæ quidem: sed ea potissima creditur; Petrum scilicet edicto Claudij (vt dictum est) cum Iudæis semel Romam pulsum, ad externas Orbis oras prædicationem Euangelij conuertisse, & in his hætenus laborasse: quippe cum vniuersi gregis curam à Domino sibi mandatam suscepisset, & quod ipse coram Apostolis de se testatur, dicens: Elegit Deus per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere] non erat eius officij, in vno loco consistere, sed quantum homini licuisset, vniuersum peragrarè Orbem, & nondum credentes ad fidem perducere, credentes verò in fide penitus stabilire. Si enim Paulus ad prædicandum iridem Gentibus Euangelium à Deo electus erat, licet neutiquam ei vniuersi gregis cura credita esset; tamen ex his quæ Lucas scribit, vidimus eum tot prouincias circumlustrasse, ac ita (vt de se ipse testatur k) Ierosolymis in Illyricum vsque longè lateque Euangelium prædicasse, vt cum locum vlteriùs non haberet, Hispanias cogitaret: quid de Petro dicendum est, cuius præcipuè muneris erat in his præ ceteris infundare? Cùm

a Extant in Act. Consil. Ephes. edit. Pelam. rom. 5. c. 10. b Victor Vticens. de pers. sec. Vnand. lib. 2. c Greg. Turon. de glor. mart. c. 25. d Eod. li. c. 30. e Eod. li. c. 79. f Irenæus lib. 3. c. 3. ROMANAE ECCLESIAE PRÆROGATIVA. g Cypri. epi. 57. h Ioan. Chryst. in epist. ad Rom. hom. 2. i. Thess. 1. k Rom. 15.

PETRYS OCCIDENTALEM ORBEM PERAGRAUIT. L. I. I. Sed cum tam ex nuper dictis, quam etiam ex superius enarratis de aduentu Petri Romanam anno secundo Claudij Imp. constet Romanam Ecclesiam iam primitus erectam atque institutam fuisse: quænam subesse potuit causa, vt ad Romanos Paulus scribens, nullum prorsus de Petro habuerit mentionem? At multæ quidem: sed ea potissima creditur; Petrum scilicet edicto Claudij (vt dictum est) cum Iudæis semel Romam pulsum, ad externas Orbis oras prædicationem Euangelij conuertisse, & in his hætenus laborasse: quippe cum vniuersi gregis curam à Domino sibi mandatam suscepisset, & quod ipse coram Apostolis de se testatur, dicens: Elegit Deus per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere] non erat eius officij, in vno loco consistere, sed quantum homini licuisset, vniuersum peragrarè Orbem, & nondum credentes ad fidem perducere, credentes verò in fide penitus stabilire. Si enim Paulus ad prædicandum iridem Gentibus Euangelium à Deo electus erat, licet neutiquam ei vniuersi gregis cura credita esset; tamen ex his quæ Lucas scribit, vidimus eum tot prouincias circumlustrasse, ac ita (vt de se ipse testatur k) Ierosolymis in Illyricum vsque longè lateque Euangelium prædicasse, vt cum locum vlteriùs non haberet, Hispanias cogitaret: quid de Petro dicendum est, cuius præcipuè muneris erat in his præ ceteris infundare? Cùm

A Cùm præsertim non sicut in Orientalis orbis partes, sciamus ceteros Apostolos missos esse in Occidentem, vno excepto Barnaba, qui ad breue tempus Ligures docuit; vel Iacobo (si tamen consenserimus ijs qui tradunt eum citò reditum Hispaniam penetrasse) ceterorum autem neminem esse missum, liquidò appareat. Petri igitur muneris erat, vt qui iam complures Orientis prouincias prædicando Euangelium peragrasset, iam (quod reliquum esse videbatur) lustraret orbem Occidentalem, & vsque ad Britannos (quod tradunt Metaphrastes a & alij) Christi fidem annuntians penetraret.

Certè quidem Gregorius b scribens ad Episcopos Numidiæ, eos ab Apostolo Petro accepisse ordinationum initia testatur, hoc est, quod & antè Terrullianus c dicebat: Habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præstò est.] & Cyprianus d Romanam Ecclesiam matricem appellat, quod non tantum Carthaginensis Ecclesia ab ea fidem accepisset, sed quæ sub ipsa continentur Mauritania atque Numidia. Et quis mirabitur hæc, cum idem Paulus hac ipsa epistola restetur, implectum esse quod prædictum in Psalmo fuerat e: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum? Meritò igitur manifestum fuisse ait Innocentius f ad Decentium scribens, Ecclesias in omni Italia, Gallia, Hispania, Africa, Sicilia, ac insulis interiacentibus positas à nullo alio quam à Petro, vel eius discipulis & successoribus institutas esse. Non est ergo quod iure quis possit de absentia Petri calumniam facere, vel de silentio Pauli mouere quæstionem; cum scribens ad Corinthios, Galatas, Ephesios, Thessalonicenses, & alios, nequidquam de ipsorum Episcopis expressè meminerit. Potuit & illud perfacile accidisse (etiam si dixerimus his temporibus Petrum Romæ egisse) vt familiares alias ad ipsum Paulus eidem tabellario dederit literas, ad eò vt non opus esset per alios salutari, cui ipse, suis priuatis litteris monens, salutem plurimam impartitus esset. Hæc enim humanitatis officia inter Apostolos intercessisse, quis tam ab humanitate alienus negare præsumplerit? Sed de his satis.

Quanam autem occasione Paulus permotus scripserit ad Romanos, ex eius epistolæ argumento faciliè assequi licet; de quo hæc S. Augustinus g: Epistola, inquit, quam Paulus Apostolus scripsit ad Romanos, quantum ex eius textu intelligi potest, quæstionem habet, vtum Iudæis solis Euangelij Domini nostri Iesu Christi venerit propter merita operum; an verò nullis operum meritis præcedentibus, omnibus Gentibus venerit iustificatio fidei, quæ est in Christo Iesu: vt non quia iusterant, homines crederent; sed credendo iustificati, deinceps iuste viuere inciperent. Hoc ergo docere cõtendit Apostolus, omnibus venisse gratiam Domini nostri Iesu Christi, quam propterea etiam gratiam vocari ostendit, quia non quasi debitum iustitiæ redditum est, sed gratuitò datum.] hæc de epistolæ argumento Augustinus. Sed qua rursus occasione ita scripsisset, hanc deinde afferit rationem, quæ ex eadem ipsa epistola pariter intelligitur: Cœperant, inquit, nonnulli qui ex Iudæis crediderant, tumultuari aduersus Gentes, & maximè aduersus Apostolum Paulum, quod incircumcisos & à legis veteris vinculis liberos admittebat ad Euangelij gratiam, prædicans eis, vt in Christum crederent, nullo imposito circumcissionis carnalis iugo: sed planè tanta moderatione, vt nec Iudæos superbire permittat, tãquam de meritis operum legis, nec Gentes merito fidei aduersus Iudæos inflari, quod ipsi receperint Christum, quem illi crucifixerunt.] hætenus Augustinus. Ex his planè adducimur vt credamus Petrum Roma absentem fuisse: nam sicut olim in Concilio Ierosolymitano Iudæos Christianos eadem ex causa tumultuantes, Apostolica auctoritate h, reddita de omnibus ratione, compescuit; haud dubium hæc eadem Romæ idem Petrus, si præfens fuisset, minori negotio præstitisset. Nisi dicere velimus, eadem omnia pro sua defensione Paulum scripsisse, quod de abrogatis legalibus sibi negotium factum esset.

At quidquid sit: quantumlibet ad ipsos Paulus scribens, eosdem tantopere laudet, & ad pietatem instituat, & multis argumentis a morem suum erga ipsos testatum reddat: tamen non prætermittit, quo minus illos redarguat, facilitatis nimirum atque superbiæ, quod (vt notat Hieronymus i) hæc fuerint peculiaria vitia Romanorum; quæ etiam Bernardus k exprobrat, sic dicens: Populus Romanus est. Nec breuius potui, nec expressius tamen aperire de tuis præocianis quod sentio. Quid tam notum sæculis, quam proteruitia & fastus Romanorum? Gens insueta paci, tumultui assueta, gens immitis, & intractabilis, & vsque adhuc subdilesca, nisi cum non valet resistere.] hæc ille: quæ nos idcirco retulisse voluimus, vt quisque intelligat, non esse Romanorum virtutis, si Romana Ecclesia

L. I. I. Sed cum tam ex nuper dictis, quam etiam ex superius enarratis de aduentu Petri Romanam anno secundo Claudij Imp. constet Romanam Ecclesiam iam primitus erectam atque institutam fuisse: quænam subesse potuit causa, vt ad Romanos Paulus scribens, nullum prorsus de Petro habuerit mentionem? At multæ quidem: sed ea potissima creditur; Petrum scilicet edicto Claudij (vt dictum est) cum Iudæis semel Romam pulsum, ad externas Orbis oras prædicationem Euangelij conuertisse, & in his hætenus laborasse: quippe cum vniuersi gregis curam à Domino sibi mandatam suscepisset, & quod ipse coram Apostolis de se testatur, dicens: Elegit Deus per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere] non erat eius officij, in vno loco consistere, sed quantum homini licuisset, vniuersum peragrarè Orbem, & nondum credentes ad fidem perducere, credentes verò in fide penitus stabilire. Si enim Paulus ad prædicandum iridem Gentibus Euangelium à Deo electus erat, licet neutiquam ei vniuersi gregis cura credita esset; tamen ex his quæ Lucas scribit, vidimus eum tot prouincias circumlustrasse, ac ita (vt de se ipse testatur k) Ierosolymis in Illyricum vsque longè lateque Euangelium prædicasse, vt cum locum vlteriùs non haberet, Hispanias cogitaret: quid de Petro dicendum est, cuius præcipuè muneris erat in his præ ceteris infundare? Cùm

At quidquid sit: quantumlibet ad ipsos Paulus scribens, eosdem tantopere laudet, & ad pietatem instituat, & multis argumentis a morem suum erga ipsos testatum reddat: tamen non prætermittit, quo minus illos redarguat, facilitatis nimirum atque superbiæ, quod (vt notat Hieronymus i) hæc fuerint peculiaria vitia Romanorum; quæ etiam Bernardus k exprobrat, sic dicens: Populus Romanus est. Nec breuius potui, nec expressius tamen aperire de tuis præocianis quod sentio. Quid tam notum sæculis, quam proteruitia & fastus Romanorum? Gens insueta paci, tumultui assueta, gens immitis, & intractabilis, & vsque adhuc subdilesca, nisi cum non valet resistere.] hæc ille: quæ nos idcirco retulisse voluimus, vt quisque intelligat, non esse Romanorum virtutis, si Romana Ecclesia

a Metaph. die 29. Iunij. b Greg. lib. 2. epist. 75. c Terr. lib. de Præscrip. c. 36. d Cyprian. epist. 45. e Psal. 10. f Innoc. epi. 1. g Aug. in exp. post. inchoat. eiusd. epist. h Act. 15. i Hieron. in pres. lib. 2. in epist. ad Rom. k Bern. ad Eugen. lib. 4.

Ecclesia semper florentissima, caput extitit omnium Ecclesiarum, & deficientibus ceteris sedibus Apostolorum, ipsa permanferit inconcussa, & sicut olim, ita & semper illibata fides ipsius in vniverfo orbe Catholico pradicetur: sed potius esse sedis Petri tam excellentem prerogatiuam, & priuilegium eidem diuinitus impartitum. Dei enim donum est non ex operibus, ne quis gloriatur.

*Ephes. 2.

LV.

b. Rom. 16.

Verum vt tandem de illis, quorum idem Paulus in fine suae epistolae meminit, agamus (id enim ad rerum gestarum historiam spectare quis dubitet?) Cum commendat in primis Phceben ministrā ecclesiae quae est in Cenchreis, opinamur eam fuisse diaconissam, eiusdemque muneris & Mariam, de qua inferius ait: Salutate Mariam, quae multum laborauit in nobis.] similiter Tryphænā & Tryphosam, quae, inquit, laborant in Domino.] pariterque Perfidem, de qua itidem ait: Salutate Perfidem carissimam, quae multum laborauit in Domino.] quantum scilicet sexui femineo concessum esset, fuisse enim quaedam ecclesiasticas functiones, quae mulierum diaconissarum essent, satis superius dictum est, ne quis putet has verbi pradicacionem administrasse, quam iam Paulum illis inhiuif-

c. 1. Cor. 14.

se, cum ad Corinthios scriberet, certum est, cum dixit: Mulieres in ecclesijs taceant.] quibus non tantum ibi docere, immo nec interrogare quidem vt dicerent, illis permisit, dicens: Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.] Sed hoc ipsum Chrysofomus eo temperamento existimat intelligendum, vt non prorsus feminis Apostolus interdixerit quolibet diuino sermone, sed illo tantum qui publicus haberetur: sic enim ait: Præsentiam, quae fit in medio ecclesiarum, illis prohibet, sedemque in pulpito, non doctrinae verbum, non eam doctrinae rationem, quae ad priuatum vsum pertinet, amputando, sed eam quae in medio fit & in communi theatro, quae ipsis congruit Doctoribus.] hæc ipse, ac merito quidem: nam quomodo vir infidelis per mulierem Fidelem sanctus efficeretur (quod ait Paulus) nisi illa ipsum docente? Habent & Acta, non tantum Aquilam Ponticum, sed & vxorem eius Priscillam, Apollo genere Alexandrinum in fide Christiana instituisse. Sed quod ad hos pertinet: reuersos esse Romam Corintho, quod a Claudio pulsi ab Vrbe abierant, satis apparet: morte enim Claudij (vt diximus) Romam postliminio sunt reuersi qui fuerat inde illius edicto expulsi Iudæi. at non tantum illi, sed & alij Christi fideles illinc, Nerone Imperatore creato, Romam venerunt, & inter alios, quos nominat & salutari mandat, Tryphæna & Tryphosa nobiles Iconienses feminae à Paulo Iconij ad Christum conuersae, quarum est mentio in Theclæ Actis, quae & fidelissima esse monstrauimus.

d. 1. Cor. 7.

e. Act. 18.

FEMINIS QVI DOCENDI MODVS PERMISSVS.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

Mandat insuper salutari & Epænetum, quem Dorotheus tradit factum esse Episcopum Carthaginensem; sed nulla eius rei mentio reperitur apud Africanos scriptores Ecclesiasticos. Post hos omnes salutem suo nomine dici mandat Andronico & Iuniae, quos cognatos & concaptiuos appellat, ac nobiles in Apostolis, quod ad illud munus ante ipsum adsciti fuissent: quam obrem iure creditum est, hos fuisse Christi antiquos discipulos; quorum Andronicum factum fuisse in Pannonia Episcopum, idem auctor tradit. Adhuc etiam Urbano & Stachy salutem dicit; quorum hunc ad Byzantinam Ecclesiam administrandam à Petro fuisse missum, iam superius diximus. His adiecit Apellem & Herodionem, aliosque qui ex Aristobuli essent vel ex Narcissi domo. Quod verò ad Aristobulum spectat: missum illum fuisse ad regendam Ecclesiam in Britannia collectam, Graeci testantur. Narcissum verò Athenarum Ecclesia curasse, Ampliatum Odyssæ, & Urbanum in Macedonia esse creatum Episcopum, Hippolytus testari videtur: quorum omnium anniuersaria agitur commemoratio tam à Graecis quam à Latinis trigesima prima mensis Octobris. Quod ad Narcissum spectat, constat errasse qui putarunt Apostolum intellexisse de his qui erant ex familia Narcissi potentissimi liberti Claudij Imperatoris, penes quem (vt Suetonius, Tacitus, ac Dio testatur) summa rerum erat. Hæc facile suaderi possent; nisi constaret ipsum Narcissum odio Agrippinae matris Neronis Imperatoris, ante biennium, cum primum scilicet Nero creatus est Imperator, fuisse necatum: Tacitus enim mortem eius recenset sub Consularu Asinij & Acilij. Præter hos autem addit Rufum, Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermem, Philologum, Nereum, quibus ferè singulis certas Episcopatus sedes tribuit Dorotheus: sed quoniam eius fides improbat in multis, referre omittimus. Nouissimè autem salutari mandat Iuliam & Olympiadem.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

LVII.

*Dorotheus in Synopsi.

QVI SALVTATI SVNT A PAVLO.

Rursum verò, qui illis æquè salutem impertiant, recensens, ait: Salutat vos Timotheus

A theus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sospater, cognati mei.] Porro Lucium, quem dicit, eundem esse cum Luca, ea ratio persuadet, quod (vt eiusdem Acta declarant) vnà cum his Paulo coniunctus erat: Sed quod eos idem Paulus cognatos appellat, sicut & paulo superius Iuniam & Andronicum: non propinquitate sanguinis, eò quod diuersarum essent ac longè distantium regionum; sed quod eosdem in Euangelio genuisset, ita dixisse, Origenes existimauit: sed verius putamus, sic cognatos eos esse nominatos, quod essent eiusdem gentis, nempe Iudæi. Nam idem superius Iudæos omnes cognatos suos appellat, cum ait: Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israëlita.] Certè si quos genuit in Euangelio, cognatos dicere voluisset, ante omnes Caius, quem baptizauerat, & alij plures eò digni erant nomine. Sed quod non æquè Aquilam & Priscillam, quos constat fuisse Iudæos, cognatorum nomine exornet, illam puto fuisse causam, quod hi notiores esse videbantur, quippe qui aliàs temporè Claudij Romæ agebant: ceteros verò fortasse aduenas Iudæos sic speciatim opus fuerit demonstrasse. Scripsit Tertius Pauli discipulus, qui ei erat à manu, hanc epistolam, vt ipse scribès indicat dicens: Saluto vos ego Tertius, qui scripsi hanc epistolam in Domino.] Hunc factum esse Episcopum Iconij, Diodorus Tarensis in primis, & post eum Dorotheus testantur. Quæ autem absoluta epistola, post Amen, ex more positum, sunt subscripta, manu Pauli (quod in alijs interdum facere consuevit) esse exarata, & tamquam appendicem addita, existimamus. Sed hætenus de epistola ad Romanos.

a. Act. 20.

DE COGNATIS PAULI.

b. Orig. in epi.

ad Rom. c. 16.

c. Rom. 9.

d. Diod. Tar.

sen. in epi.

ad Rom. 16.

Dorotheus in Synopsi.

LVIII.

Antequam autem Pauli ac sociorum iter Ierosolymam versus singillatim, vt à Luca descriptum habetur, ordine prosequamur, necessarium ducimus, ea primum referre, quæ antequam illuc peruenerit Paulus, ibi facta esse noscuntur. Sanè quod hoc anno (vt dicturi sumus vberius suo loco) Paulus vincus cum ad castra apud Tribunum ductus esset, rogatus est ab eo, num ipse Ægyptius ille esset qui ante hos dies tumultum in populo concitasset, & seductos quam plurimos Iudæos secum in desertum duxisset; ea de mago illo hoc anno contigisse, euident est testimonium: quænam verò hæc fuerint, Iosepho eam narrante, hic referre operæpretium existimamus. Sed vt sciamus pariter, quisnam esset primis his Neronis temporibus Iudæorum status, rem paulo altius repetere opus esse videtur; idque ex Iosepho, qui his verbis, vt se habuit, exactè describit: Ceterum Iudææ res prolabebatur vsque in deterius: tota enim referta erat latronum receptaculis, & magis præstigiatoribus, imperitiisque vulgi seductoribus: quorum multos, sicut & latrones, Felix Præfes quotidie comprehensos afficiebat supplicijs; & in his Eleazarum Dinæi filium, qui non mediocre latronum globum circa se habebat, dolo viuum in suam potestatem redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit vt ad se veniret, moxque vincus Romam transmisit. Cumque odio prosequeretur Ionatham summum Pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret (ad cuius preces hunc Procuratorem Cæsar miserat) rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue est enim nocendi cupidus, si admonetur crebrius: Quia de causa Felix amicam Ionathæ fidissimum Dorem, Ierosolymitanum genere, induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi Pontifici immitteret. Quod ille in gratiam Præsidis fecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in urbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus: qui permixti Ionathæ famulatio, peremerunt hominem. Cuius facinoris quia nemo vltor extitit, inuitati hac licetia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes, pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia: idque non modò in reliquis vrbs partibus, sed & in ipso templo, nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere, Deum tantam impietate offensum, auersatum esse Ierosolyma, temploque, vt non amplius puro domicilio Romanos induxisse, purificatos id flammis lustralibus; gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quod castigatores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus infestabatur latrocinijs.] prosequitur idem dicere de magis populum seducentibus, verbis istis:

e. Act. 21.

DE REVERM IUDAICARVM STATV.

Ioseph. antiq. lib. 20. cap. 6.

de bello Iud. li. 2. c. 12.

D E Impostores autem & magi turbas illecebras post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasique multitudo mox pœnas luit dementiæ: retractos enim eos Felix neci dedit. Eodem tempore quidam ex Ægypto

LIX.

MAGISEDV- CVNT P O PVLVM.

Ægypto

Agypto venit Ierosolymam, vatem se esse proficens, & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui e regione vrbis ad quintum stadium est: illic enim visuros suo iussu cadere Ierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito, Felix iubet milites arma sumere, stipatusque multis equitibus ac peditibus, erumpens inuadit turbam seductam ab Agyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Agyptius autem ipse pugna elapsus disparuit.] hæc Ierosolymis. Quid autem foris, idem narrat his verbis: Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium: & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs.

LX. ALTERCA- TIO INTER IVDÆOS ET SYROS CAESAR EAS

Apud Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. Nam Iudæi potiori conditione volebant esse, quodd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. Id Syri non insciabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum ibi Iudæum inhabitasse. Quæ res post peruenit ad cognitionem Præsidum, correptisque ex vtraque parte tumultus auctoribus, affecerunt eos verberibus, & hoc modo seditionem compresserunt aliquamdiu. Rursum autem oppidani Iudæi freti diuitijs, per cõtumeliam Syros laceſcebant conuicio: qui tamen inferiores quod ad facultates attinet, ferociores tamen eò quod plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. Deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtriusque vel fauciarentur, vel caderent: penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem vt vidit contentionem progressam vsque ad belli speciem, proſiliens rogabat Iudæos vt desinerent: quibus non parentibus, im misit armatos milites, multisque cæsis, plures captiuos fecit, & multas eorum domos diuitijs refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiorum, aut modestiorum, sibi ipsis timentes, rogauerunt Felicem, vt militibus receptui caneret, parceretque iam, & respiscendi facultatem concederet: idque Præses indulſit eorum precibus.]

LXI. DISSIDIUM INTER SACERDOTES ET PONTIFICES.

Subdit idem de ciuili discordia conflata inter ipsos sacerdotes atque Pontifices, sic dicens: Per idem tempus Agrippa Rex summum sacerdotium Ismaëli contulit Phabæi filio: & ipsi summi Pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Ierosolymitanorum ciuium: singuli que incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum: conflitantesque inter se mutuis certabant conuictijs & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum Pontificum impudentia, vt auerent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas sacerdotibus decimas, ita vt aliqui pauperiores e sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum, quam iusticia.] hæcenus Iosephus de miserrimo statu Iudæorum huius anni, quo & Felix (vt suo loco dicemus) e magistratu abijt.

LXII. DE ADVENTU PAVLI CVM SVIS TROADEM. a 2. Tim. 4. b Act. 20.

Sed iam ad Paulum redeamus: qui (vt vidimus) hoc ipso anno venturus Ierosolymam, collectam pecuniam allaturus ad Christianos qui ibi erant paupertate pressi, recessit Corintho: illicque remanente a Erasmo, ceteri comitati sunt eum, nimirum (ait Lucas) Sosipater Pyrrhi Berœensis, Thessalonicensium Aristarchus, & Secundus, & Caius Derbeus, & Timotheus, Asiatici verò Tychicus & Trophimus. Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade.] hæc de profectioe Corintho, & de Pauli comitibus Lucas b: qui præsens his omnibus, quippe qui erat vnus ex his qui Paulum comitabantur, exacte relegens non solum res ipsas in itinere gestas, sed & dies ferè singulos numerans, luculentam satisque perspicuam eius peregrinationis nobis reliquit historiam; quam in hæc verba prosequitur: Nos verò nauigauimus post dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem.] Quid verò ibi acciderit, mox subdit his verbis: Vna autem sabbati, cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem vsque ad mediam noctem. Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, vbi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutyclus super fenestram, cum mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum: & sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit, super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. Ascendens autem, frangensque panem, & gustans, satisque allocutus vsque

A vsque ad lucem, sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viuentem, & consolati sunt non minime.] hæc Lucas de rebus gestis Troade.

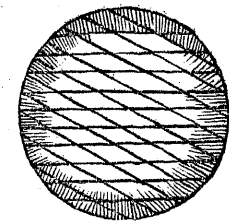
Sacram synaxim hunc conuentum fuisse, Augustinus a in primis sugillans Priscillianistas & Manichæos, testatur his verbis: Nec illud moueat, quod Priscillianistæ Manichæorum simillimi ad ieiunandum die Dominico solent testimonium de Apostolorum Actibus adhibere, cum esset Apostolus Paulus in Troade.] & inferius de ipso Apostolo Paulo sic loquitur: Ascendens autem, inquit, cum fregisset panem, atque gustasset, satisque esset allocutus vsque ad diluculum, sic profectus est. Abijt vt hoc sic accipiatur, tamquam soleret Apostoli Dominico die solemniter ieiunare. Vna enim sabbati tunc appellabatur dies qui nunc Dominicus appellatur, quod in Euangelijs apertius inuenitur: nam dies resurrectionis Domini, prima sabbati à Matthæo, à ceteris autem tribus Vna sabbati dicitur, quem constat eum esse qui Dominicus postea appellatus est. Aut ergo post peractum diem sabbati, noctis initio fuerant congregati, quæ utique nox iam ad diem Dominicum, hoc est, ad Vnam sabbati pertinebat: & ita eadem nocte fracturus panem, sicut frangitur in sacramento corporis Christi, produxit sermonem vsque ad medium noctis, vt post sacramenta celebrata, rursum vsque ad diluculum alloquens congregatos, quoniam multum festinabat, vt luceſcente proficisceretur Dominico die. Aut certè si in Vna sabbati non per noctem, sed per diem hora Domini fuerant congregati: eo ipso quod dictum est, Paulus disputabat illis exiturus alia die, expressa est causa producendi sermonis: quia fuerat exiturus, & eos sufficienter instruere cupiebat. Non ergo solemniter die Dominico ieiunabant: sed necessarius sermo, qui studij feruentissimi audiebatur ardore, reficiendi corporis causa interrumpendus esse

LXIII. PAVLYS SYNAXIM TROADI HABVIT.

C non visus est profecturo Apostolo, qui eos propter alios suos vsquequaque discursus, vel numquam, vel rarissime viſitabat: præsertim quia tunc ex illis terris (sicut consequentia docent) ita discessurus erat, vt iam non esset eos in carne visurus. Ac per hoc magis ostenditur Dominicis diebus solita illis non fuisse ieiunia, quia ne hoc crederetur, curauit scriptor libri causam producendi sermonis exponere: vt sciremus, si aliqua necessitas oriarur, vrgentiori actioni non esse prandium præferendum: quamuis ab istis auidissime audientibus, & ipsum fontem cogitantibus profecturum, atque ided magna siti non aquæ, sed verbi, sine satietate quidquid influebat haurientibus, non tantum carnale prandium, verum etiam cœna contempta est. Sed tunc, quamuis Dominico die solita illis ieiunia non fuissent, non erat tamen Ecclesiæ tam insignis offensio, si aliqua tali necessitate, qualem Apostolus Paulus habuit, die toto Dominico vsque ad medium noctis, vel etiam vsque ad diluculum reficere corpora non curarent.]

hæc sunt quæ de eo sacro conuentu disputat Augustinus, cui Beda b ac ceteri Orthodoxi scriptores assentiuntur. Quod autem S. Augustinus eam panis fractionem, non tantum sacræ, sed communis etiam mensæ vsui applicari posse significat, cum nec de incidendo panem, sed frangendo dumtaxat, in diuinis Scripturis sit mentio: planè indicatur, viguisse apud Iudeos eam consuetudinem, vt conficientes panes, eos incisionibus in particulas plures signatos coquerent: quod quidem ex Rabbinorum rerum Iudaicarum antiquarum perito accepimus; eos sic incisos coquere solitos panes, vt sic ad esum non esset opus illos incidere, sed solum frangere; sicuti facere solent etiam hodie in placentis azymis ea planè figura, qua expressas eas hîc vides.

LXIV.

Indeque euenisse putamus quodd de bucellis comedendis in iisdem diuinis Scripturis frequens mentio reperitur. Sicut etiam apud Romanos constat fuisse vsu receptum, vt

panem quemlibet, placentamve quadrifida decussatum incisione, ad diuidendum postea in partes quatuor, coquerent; cuius singulae partes, quadræ nominarentur, non quod quadratam figuram referrent, sed quod quarta pars panis esset. Habes enim id in primis à Virgilio in Moreto descriptum his versibus, cum agit de conficiente panem:

^a Horat. lib. 1. epist. 17.

^b Martialis lib. 3. epig. 76. ^c Lib. 9. epig. 95.

^d Iuuenal. Satyr. 5.

^e Virg. Æneidos 7.

^f Varro lib. 4. de ling. Lat.

^g Athen. li. 3.

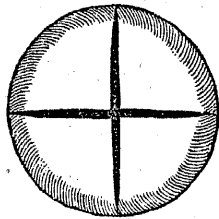
^h Hesiodus de oper. & dieb.

*Format opus, palmaq; suum dilatat in orbem,
Et notat expressis aquo discrimine quadris.]* Sed & de iisdem quadris Horatius ^a: *Qui dicit: clamat, Victum date, succinit aliter,
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.]* & Martialis ^b: *Nec te liba iuuant, nec secta quadra placentia.]* & alibi ^c: *Libetur tibi candidas ad aras
Secta plurima quadra de placentia.]* & Iuuenalis ^d: *Vt bona summa putes aliena viuere quadra.]* licet pro mensa alij quadram acceperint, sicut & in illo Virgilij ^e: *— patulus nec parcere quadris.]*

Ceterum, teste Varrone ^f, tempore dictorum poetarum mensæ solebant esse rotundæ, & non quadratæ, unde & complures poetæ orbes posuere pro mensis: quod antiqua marmora docent, exhibentia mensas orbiculares. Sicut & ex iisdem dictis errare mihi videntur, qui discos ad desuper incidendum edulia positos, quadras dictos esse putarunt. Ad ea rursus quæ dicta sunt, Athenæus ^g locuples testis accedit, dum ait: Blomilios panes vocari dicunt habentes incisiones, quos Romani quadratos vocant. Ad stipulatur egregiè & Hesiodus ^h, ubi hæc habet Græcè:

*Ἄρτον δευρόμοτον τετραβλωμον] Latinè sic:
Panem quadrifidum cænatu morsibus octo.]*

LXV. Sed describenda hic ex antiquis imaginibus sculptis eiusmodi panis decussati forma, quam sic exhibent quæ hæctenus visuntur Romæ vetera monumenta.

Ita enim sculpta extat in Sigmate illo quod apud S. Chryzogonum est, formis expresso à Fulvio Ursino, ubi adstans minister singulis accumbentibus singulos panes ex canistro præbet. In Marmorario apud S. Laurentium in Lucina aliud huic simile spectare licet: sed & in sarcophago operis Christiani in ecclesia S. Sebastiani, in cœmiterio Callisti, cophini sic efformatis panibus pleni habentur insculpti: & aliis in locis meminisse me vidisse, sicut in ecclesia S. Clementis veteri pictura redditos. Quod igitur in iisdem Christianorum monumentis itidem contingat panes eodem modo efformatos inspicere, planè significatur, eundem Gentilium morem illis signis decussandi panes antequam coquerentur, ab ipsis Christianis, quod typus crucis iisdem signis exprimeretur, religiosè esse susceptum: id enim ex iis quæ S. Gregorius ⁱ in Dialogis scribit, satis perspicuè potest intelligi: ait enim in Martyrio monacho:

ⁱ Greg. Dial. lib. 1. c. 11.

LXVI. Dum quadam die fratres illius panem subinericium fecissent, ei que obliti essent signum imprimere, sicut in hac prouincia crudi panes signo signari solent, ut per quadras quatuor partiti videantur; idem Dei famulus affuit, eis que referentibus, signatum non fuisse cognouit. Cum que panis ille prunis esset & cineribus coopertus, dixit: Quare hunc minimè signastis? Qui hoc dicens, signum crucis contra prunas fecit. Quo lignante, protinus immensum crepitum panis dedit, ac si ingens in ignibus olla crepuisset. Qui dum coctus postmodum fuisset ab igne subtractus, ea cruce signatus inuentus est, quam non contactus, sed fides fecit. hæctenus sanctus Gregorius. Sed & illud liquet, non solum communes panes ad esum paratos eiusmodi decussatione crucis signum exprimente à maioribus consignari consueuisse, sed & eos ad sacrum Eucharistiæ usum

A usum absque fermento confici solitos: cuius tamen diuisa in fractione partes, non quadras, sed particulas, seu buccellas ob panis illius exiguitatem appellatas esse, superius diximus. Factum verò postea est, ut in iisdem mysticis panibus non crux tantum, sed Christus crucifixus formis redderetur expressus. At de his hæctenus, quæ occasione duplicis fractionis panis voluimus addidisse. Iam verò ad Paulum Troade profectionem instituentem redeamus.

Cum igitur quàm vehementissimo Pauli desiderio Troes affecti essent, adeò ut eius audiendi cupiditate diem noctem que pendentes ab eius ore transigissent: non sicut Ephesii postea dixit, se non amplius ab illis fore videndum; sed pignus apud illos relinquens, spem reditus tribuit: reliquit enim apud eos penulam, atque libros, quos tamen sequenti anno ad Timotheum scribens, ut ad se mitteret, litteris ^a significauit, sic dicens: Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas. Sed quanam esset Pauli penula, instituto obligati, quo glossata elucidare polliciti sumus, nobis est explicandum. Fuisse in primis penulam, vestem ad frigus ac pluias expellendas compositam, qua potissimum iter agentes uti consueuissent, satis explicat Ælius Lampridius ^b, quod & Cicero ^c ad Articum scribens eque demonstrat, & Spartianus in Hadriano. Duplicisque erant generis penulæ; villosa altera, altera verò scortea. de vtraque Martialis ^d, qui villosam Gausapinam appellat, agit: sed de penula scortea primum hoc disticho:

*Ingrediare viam calo licet usque sereno,
Ad subitas nusquam scortea desit aquas.]*

& de penula Gausapina:

*Is mihi candor inest, villorum gratia tanta est,
Vt me vel media sumere messe velis.]*

C Concessisse Alexandrum Imperatorem senibus Romæ ad frigus pellendum uti penulis, idem qui supra auctor est Lampridius. Cessisse itidem penulas vsui oratorum, dum in foro causas agerent, his traditur apud Tacitum ^e: Quantum humilitatis putamus eloquentiæ attulisse penulas istas, quibus adstricti, velut inclusi, cum iudicibus fabulamur?]

Ceterum quod ad Pauli penulam spectat, alia & ab his prorsus diuersa illa erat. Quæ enim, quæso, ratio patitur, ut in itinere ipse positus, iter agentis vestem adeò necessariam ipso fermè initio peregrinationis ibi reliquerit? Rursum, quæ subit occasio, ut dum Romæ esset in suo conducto, libero detentus carcere, ubi mansit biennio, eadem tunc egeret penula, ut eam secum Romam ut ferret, Timotheum rogarit? Quam obrem alia fuerunt de Pauli penula diuersæ que sententiæ: quosdam enim sensisse, eam fuisse loculos seu thecam in qua libri conderentur, tradit Ioannes Chryzostomus ^f: alij tamen antiquiores, per id quod penulam vertit interpres, ex eo quod Græcè habetur, *φαιλόνη*, volumen, Paulum significare voluisse senserunt. Vnde ^g Hieronymus ad Damasum scribens, hæc ait: Volumen Hebræum replico, quod Paulus *φαιλόνη* iuxta quosdam vocat.] sicq; Paulus ad se deferri mandauit volumen Hebræum, nempe vetus Testamentum, libros, & membranas: licet hæc inter se differant. Nam volumen chartæ in seipsas reuolutæ conficiunt: librum verò dicere consueuerunt, cum multæ papyraceæ chartæ iunctæ simul compaginantur; si autem conficerentur ex pellibus, tunc dicerentur membranæ. Volumen autem dici consueuisse vetus Testamentum, diuina Scriptura ^h sæpè testatur: quod sic reuolutum esset, prout & hodie in synagogis vtuntur Hebræi.

Rursum verò penulam dici vestem sacram, apud Græcos Christianos scriptores scriptis testatur habetur, sic dictam, quod vno interiectu totum ambiret sacerdotem, à *φαιλόνη* & *βλον*, quod tota conspiciatur, quam & Latine planetam dicere consueuimus, à *πλῆν*, quod circum errans totum ambiat corpus, sicut esse solent quæ antiquiores in ecclesiis asseruantur: sunt enim de his complura testimonia, in primis Nicephori ⁱ Episcopi Constantinopolitani, qui scribens ad Leonem Tertium Romanum Pontificem, & dona mittens hæc ait: Symbolum autem mediaticis inter nos dilectionis mifimus fraternæ vestræ beatitudini encolpium aureum, *crucem pectoralem scilicet*, cuius vna facies crystallum inclusum, altera picta nigello, & intus habet alterum encolpium, in quo sunt partes honorandi ligni in figura crucis positæ; tunicam candidam, & penulam castaneam, inconsutilem stolam, & semicinctia auro variegata.] hæc secundum antiquam

Habetur Tom 4. Biblioth. sanct. eolum. 528. Metaphr. 10. Luminarij

translationem, vt reperimus in codice scripto epistolarum Nicolai Papæ. Vertit penulam interpres, quæ Græcè erat φαυόλιον; sicut à Philotheo Episcopo Constantinopolitano in commentario de sacris officiis edito dictum φαυόλιον, casulam (quod idem est quod planeta) vertit interpres, sic dicens: Egreditur retrò sacerdos demissam portans casulam.] & inferius voce Græca: Sacerdos aperiens sanctas portas, demissum phænolum gestans.] Itemque Metaphrastes b in Marciano: habet solam penulam vestem sacerdotalem, quæ corpus operiebat.] Verum ex his duabus recitatis sententiis, vel de volumine, vel de sacra veste, alterutram quam velit lector sequatur: sed magis placet vt volumen sacræ legis intelligi debeat; tum quod Græcè legatur φαυόλιον, & non φαυόλιον; tum etiam, quod haud magni videretur esse negotij vel impensæ alias sacras vestes eiusdem generis Romæ conficere, absque eo quod ex Asia eam velit, per Timotheum ad se deferri. Non sic quidem de legis volumine, quod cum sacrosanctum haberetur, haud facile librariis describendum committeretur. Sed iam ad ipsam die Dominico celebratam synaxim Troade reuertamur.

LXX. At. 20.

Quantumlibet ad noctis tenebras expellendas copiosum numerum, quem Lucas refert, fuisse lampadum in cœnaculo collocatum, quisque iure dicere posse videatur: tamen exploratissimum est, consueuisse Iudæos non tantum ad lumen inducendum, tenebrasque pellendas, lucernas incendere, sed & lætitiæ causa, cum celebritatem aliquam agerent, vt docet etiam Persius versibus illis alia occasione à nobis superius recitatis, cum ait d:

Persius satyra 5.

At cum Herodus venerit dies, vnctaq; fenestra Disposita pinguem nebulam vomere lucernæ.]

DE VSV LAMPADARVM RELIGIONIS CAUSA. Ioseph. ant. lib. 18. c. 6.

Sicque non tantum lætitiæ causa, sed & religionis ergo, incendi ab eis consueuisse lucernas, exploratissimum est. Et vt prætermittamus de candelabro aureo septem infusoria habente, re omnibus notissima; testatur Iosephus, cum seruariet stola pontificia in turri cui nomen erat Antonia, ibi quotidie solitam incendi lucernam. Qui quidem vsus in Ecclesiam dimanauit: nam non ad lucem tantum inducendam, sed ad pium religionis cultum amplificandum interdum, vel in sacris adhiberi, vel aliter in honorem pumini accendi lumina, consuetudinis fuisse, complura sunt antiquorū exempla. Cum enim ab ipso rerum nostrarum initio ordinem fuisse constet in Ecclesia Ceroferariorum clericorum, qui & Acolythi dicebantur, cuius (vt diximus) mentio est apud Cyprianum, Cornelium Papam, Eusebium, Romanum Concilium sub Siluestro, necnon Synodum quartam Carthaginensem, quorum eo ordine initiatorum clericorum muneris erat, ad sacram mysteriorum pompam ferre accensos cereos: cumq; eadem sacra, licet aliquando nocte, vt in Vigiliis, tamen clara etiam diei luce peragi consueuisse, certissimum sit: æquè exploratum habetur, adhiberi solita in Ecclesia luminaria non ad tenebras tantum propellendas, sed ad sacri quoque cultus celebritatem illustrandam. Id equidè in Orientis ecclesiis fieri solitum, S. Hieronymus agens contra Vigilantium fidei desertorem, illeq; Catholicis exprobrantem, planè testatur his verbis: Absque martyrum reliquiis, per totas Orientis ecclesias, quando legendum est Euangelium, accendunt luminaria, iam Sole rutilante, non vtique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum.] hæc ipse, qui agere pergit de luminum mystico sensu.

LXXI.

De aliis verò locis, quod ad diurnum spectat lumen, sic dicit: Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris: sed vt noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui propter imperitiam & simplicitatem secularium hominum, vel certè religiosarum feminarum, de quibus verè possumus dicere: Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam: hoc pro honore martyrum faciunt: quid inde perdis? Causabantur quondam & Apostoli, quod periret vnguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat vnguento, nec martyres lumine cereorum: & tamen illa mulier in honorem Christi hoc fecit, deuotioque mentis eius recipitur: & quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Vnquisque in suo sensu abundet. Idololatrias appellas huiusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos, qui in Christo credimus, de errore idololatriæ venisse: non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, num colere Deum non debe-

NON SPERNENDVS VSVS LVMINVM.

A debeamus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit martyribus, & idcirco recipiendum est.] hæc Hieronymus, qui ad Riparium scribens, exclamat: Accensi ne, inquit, ante tumulos eorum cerei, idololatriæ insignia sunt?]

Haud equidem est dubium, Gentiles etiam (quod & Iudæi pia religione agebant) incendere consueuisse eadem ex causa lucernas. vnde & Iuuenalis b:

LXXII. Iuuen. sat. 12.

Et matutinis operantur festa lucernis.]

Docet hoc ipsum Tertullianus c sapius, vt in Apologetico: Nec lucernis, inquit, diem infringimus.] & inferius: Quam elatissimis atque clarissimis lucernis vestibula enubilabat.] & ad vxorem d meminit de ianua lucernata: necnon etiam in libro de Idololatria de eadem re agit; sed de eo loco inferius. De his etiam locuples testis est Dio in Nerone, cum ait, lætitiæ & honoris causa. Vrbem repletam fuisse lucernis; & festa fronde, necnon suffitibus. Sed cum hæc ipsa (vt vidimus) æquè Iudæi factarent atque Gentiles: cur non potius à Iudæis ea, sicut & pleraque alia, quam à Gentilibus Ecclesiam mutuam esse dixerimus? Et si velimus accepta ab illis esse, quid absurdum, si eadem in veri Dei cultum conuersa fuerunt, vt alia multa quæ superius recensuimus?

GENTILIVS COMMVNIS VSVS LVMINVM. Tertull. in Apolog. c. 31. Idem ad vxor. l. 2. c. 6.

Huiusmodi quidem pietatis officia feruentissimo studio à Fidelibus exhiberi solita constat testimonio etiam Vigilantium dicentis, moles cereorum, Sole fulgente, accendi solere in ecclesiis, licet ipse pium cultum derideat, perinde ac si id Fideles facerent ad martyres illuminandos. In quem hæc iure Hieronymus: Cereos non clara luce accendimus (sicut frustra calumniaris) nimirum vt hoc pietatis officio putemus martyres à tenebris vindicari, quorum lucerna e est Agnus. Sed mysterium docet, scilicet sic face-

re, vt (quod sequitur) noctis tenebras hoc solatio temperemus: nempe, quod ait Apostolus: Nox præcessit, dies autem appropinquauit: abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.] ac proinde (quod subdit) vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris.] perstat enim in metaphora, qua superius iam quartò eundem non Vigilantium, sed Dormitantium nominarat, & paulo superius dixerat: Tu vigilans dormis, & dormiens scribis.] Vel adhuc etiam dicere possumus, quod ait: Cereos non clara luce accendimus] non ipsum diem per lucem claram intellexisse, sed lumen ipsum quo cerei accenduntur: vt sit sensus: Non fulgenti lumine accendimus cereos (vt tu dicis) ad illustrandos martyres. sicque nihil de die esse locutum. Nam quonam pacto negasse potuit, interdum à Fidelibus accendi lumina, qui paulo post de toto Oriente, vbi ipse agebat, hæc ait: Per totas Orientis ecclesias, quando legendum est Euangelium, accendunt luminaria, iam Sole rutilante, non vtique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum.] Immo & id ipsum factitari solitum in Ecclesia Ierosolymitana, sub qua vivebat ipse Hieronymus, Epiphanius scribens ad Ioannem tunc temporis eius sedis Episcopum, demonstrat, dum ait: Cum venissem in villam quæ dicitur Anabla-tha, vidissemque præteriens ibi lucernam ardentem, interrogassemque quis locus esset, didicissem que esse Ecclesiam, &c.] accidit id quidem interdum: nam noctu non mirum multas vidisse vbiq; ardentes lucernas. At nec rursus potuit Hieronymus ea dixisse de Ecclesia Occidentali, in qua pariter accendi solita lumina interdum, S. Paulinus ipsius æ-

LXXXIII. FREQUENS LVMINVM VSVS.

Apoc. 21.

qualis docet his versibus e:

Paulin. in Natal. 3. S. Fol.

Clara coronantur densis altaria lychnis, Lumina ceratis adolentur odora papyris, Nocte dièque micant. Sic nox splendorque diei Fulget, & ipsa dies, caelesti illustris honore Plus micat innumeris lucem geminata lucernis.

E

Sic pariter quod idem subdit Hieronymus: Quod si aliqui propter imperitiam & simplicitatem secularium hominum, vel certè religiosarum feminarum, de quibus possumus dicere: Confiteor, Dei zelum habent, sed non secundum scientiam: hoc pro honore martyrum faciunt: quid inde perdis? idem est ac si diceret: Esto quod tu dicis, id eo modo quo asseris, faciant simpliciores, vt putent cereis martyres illustrandos, sicque habeant zelum non secundum scientiam: quid tamen inde perdis? Vritatus est differendi modus Hieronymi, vt aduersus hæreticos pugnans, nec latum vnguentum eisdem loco cedat. Ceterum eiusmodi pietatis cultum à se probari, in eodem commentario paulo inferius,

LXXIV. QUAE HIERONYMI SENTENTIA FVERIT.

ferius, & supra, eodem argumento ad Riparium scribens, aperte æque ac liberè (quod dictum est) proficitur, dum ait: Accensi ante tumulos eorum cerei, idololatriæ insignia sunt:] hæc ipse, Vigilanti dictum execratus. Commendant & ceteri sanctissimi Patres eius sæculi, eiusmodi à Fidelibus fieri solitas oblationes: & tantum abest vt hæc fuerint simplicium officia tolerata, vel habentium zelum non secundum scientiam; vt sanctus Augustinus ad hæc ipsa præstanda pro concione populum sit exhortatus, sic dicens: Qui possunt, aut cereolos, aut oleum, quod in cicindelibus mittatur, exhibeant.] & Paulinus his verbis:

Est alij pictis accendant lumina ceris, Multiforesq; canis lychnos laquearibus aptent, Vt vibrent tremulas funalia pendula flammæ.]

*S. Aug. de ser. 21. 5. *Paulin. in Natal. 6. S. Felix.

LXXV.

VNDIQVE PROBATUS SACERVSVS LUMINARIVM.

*Aug. ser. 33 de duob. site.

*Cicut. Dei, lib. 2. c. 8.

*Euod. de mirac. S. Steph. lib. 1. c. 2. & lib. 2. cap. 2.

*Lib. 1. c. 13.

*Athanas. ep. ad Orthodoxos circa princ.

*Erat. To. 1. Concil. in Siluestro.

*Greg. lib. 1. in d. 9. ep. 66.

*Aug. epist. 165.

LXXVI.

oleo dictarum lampadum, tum etiam cera è candelabris sumpta peragi consueuerunt, quæ alibi attigimus, certissimam fidem faciunt. Sed in præsentiarum satis esse putamus, eundem qui supra, Paulinum fidelissimum testem adducere; quem Gregorius Turonensis ex libro eiusdem, quem scripsit de rebus sancti Martini, citat his verbis: Factum est autem, vt inuidia tentatoris immisissimum incendium domum voraci flamma combureret, & sparsum per aridas tabulas cuncta vastaret. Interea clamor ad caelum tollitur, & beati Martini auxilium imploratur. Meminit ille etiam ceræ particulæ à Sancti templo delatæ: quæ reperta, & igni iniecta, protinus cunctum restinxit incendium: nouoque miraculo cera, quæ ignem alere est solita, violentias ignis vi sanctitatis oppressit. Hæc Paulinus in sexto operis sui libro versu conscripsit, accepto à sancto Perpetuo Episcopo Turonensi de his indiculo.] hucusque Gregorius. Certè quidem hac nostra ætate complura his similia constat edita esse miracula ex ceris illis, quæ ex cereo accepto Paschali, aliisque puris admixtæ, & sacro chrismate delibutæ, ac benedictione sanctificatæ sunt: quæ & eò quod agni, Christi typum præferentis, haberet impressam imaginem, Agnus Dei dici consueuerunt, quas recens baptizati suspensas ferrent ad collum. Nam cum suis infantibus Gentiles bullas, ad auertendas fascinationes (vt docet Varro) re turpula consignatas, vel aliter superstitionibus auctas, collo appenderent; ad eas abolendas (vt de multis aliis accidit) placuit, superstitione in religionem mutata, ex eiusmodi sacris ceris bullas confici, quas agni Christum præferentis imagine insignitas geniti in Christo gestarent. Cordis item imaginem in bullis suis Gentiles ferre consueuerant, quo (vt tradit Macrobius) sic noscerent se esse homines, si corde præstarent: Christiani verò, Christi agni imagine, discerent eius exemplo esse mites & humiles corde. Sed in his non immoramur, quòd sciamus R. P. Vincentium Bonardum, Magistri Sacri Palatii collegam, nouarum ex officio scriptionum cognitorem, eiusdem argumenti eruditum scripsisse libellum.

DE VSV SACRÆ CERÆ IN AONI FORMÆ EFFIGIATÆ.

*Varro de lingua Latina lib. 6.

*Macrobius Sat. lib. 1. c. 6.

LXXVII.

Ceterum quis prohibet (quod sæpius diximus) profana per verbum Dei sanctificata

A cata, in sacrum transferri vsu? Nonne constat, ex Ægyptiorum auro & argento, Dei iussu, sacra vasa ad diuinum cultum esse conflata? Multa quidem ex superstitione Gentilitia in Christianam religionem laudabiliter esse translata, pluribus exemplis superius, Patrumque auctoritate sunt demonstrata. Sed quod ad lampades ac cereos, de quibus est sermo, spectare videtur: quis iure calumnietur, si quæ olim idolis (vt ait Hieronymus) eadem modò martyribus offerantur? Si quæ etiam diebus sabbatis lucernæ accenduntur in templis, non quòd (vt inquit Seneca) dij egerent lumine, sed pietatis ergò, eadem in Dei genitricis honorem sint translata? Si insuper qui in Saturnalibus cerei erogabantur, in solemnitate Occursus Domini & sanctissimæ eius genitricis fuerint permutati? Quid, inquam, mirum, si inolitas apud Gentiles consuetudines, à quibus eos, quamuis Christiani effecti essent, penitus posse diuelli impossibile videretur, eadem in veri Dei cultum transferri, sanctissimi Episcopi concesserunt? Mirificum illum Gregorium Thaumaturgum id præstitisse, Gregorius Nyssenus testatur; idque & alios factitasse, & communi Ecclesiæ vsu receptum fuisse, Theodoretus affirmat. Facum vsus in sacris origo tribuitur Atheniensibus, de quibus hæc apud Suidam: Lampadis tria festa agunt Athenienses, Panathenæis, Vulcanalibus, Prometheis. Ister ait, Athenienses primum facibus esse vsos in Vulcani sacris, qui vsus ignis primus deprehenderit, & mortalibus demonstrarit.] hæc Suidas. At si quis repetat eius rei antiquiorem originem; ex Ægyptiis in Græcos, sicut & idolorum cultum, & omnium ferè deorum nomina (vt Herodorus auctor est) fluxisse reperit. Nam (vt idem testatur) ab eisdem Ægyptiis vetus agebatur anniuersaria die solemnitas, quæ nominabatur Accensio lucernarum, cui illi noctu circa domos suas solebant accendere frequentes lucernas. Cum autem ab initio tot sæculis vsu tam Ægyptij, quàm ceteri eos imitati, diuelli vix possent; veneranda antiquitas Ecclesiastica, non sine instinctu diuini numinis, superstitionem in religionem conuertit; effecitque vt quod impendebatur idolis, prouidè in Dei cultum conuerteretur, nimirum vt in ipsa Ascensionis Dominicæ nocte in honorem Domini eadem exhiberentur pietatis obsequia: sicque non tantum in Ægypto, sed in Palæstina, aliisque Christiani orbis Ecclesiis, vt ea nocte plures lucernæ accenderentur, fuit olim pia consuetudine introductum, quod alicubi haftenus perseuerat. Testatur & Beda, de locis sanctis agens, nocte Ascensionis Domini sic montem Oliueti lampadum lumine illustrari, vt mons ardere, & cetera loca supposita viderentur. Quis insuper iniquè ferat, si quæ olim complures Christianorum in natalitiis principum consueuerunt factitare, eadem in natalitiis martyrum fuerint commutata?

GENTILES RITVS CHRISTIANA RELIGIONE DEPRVATI. *Hier. in Vigilant. *Senec. li. 1. 5. epist. 66. *Eiusus verbo Cerei. Macrobius in Saturn. lib. 1. c. 7.

*Greg. Nyss. in vita sancti Greg. Thaumaturgi. *Theodoret. de Euang. veritat. lib. 8 in fine. *Suid. verb. de uerbo d. 5. *Hierod. in Enterp. li. 2. *Idem eod.

*Beda de locis sanctis. c. 7.

B Dei cultum transferri, sanctissimi Episcopi concesserunt? Mirificum illum Gregorium Thaumaturgum id præstitisse, Gregorius Nyssenus testatur; idque & alios factitasse, & communi Ecclesiæ vsu receptum fuisse, Theodoretus affirmat. Facum vsus in sacris origo tribuitur Atheniensibus, de quibus hæc apud Suidam: Lampadis tria festa agunt Athenienses, Panathenæis, Vulcanalibus, Prometheis. Ister ait, Athenienses primum facibus esse vsos in Vulcani sacris, qui vsus ignis primus deprehenderit, & mortalibus demonstrarit.] hæc Suidas. At si quis repetat eius rei antiquiorem originem; ex Ægyptiis in Græcos, sicut & idolorum cultum, & omnium ferè deorum nomina (vt Herodorus auctor est) fluxisse reperit. Nam (vt idem testatur) ab eisdem Ægyptiis vetus agebatur anniuersaria die solemnitas, quæ nominabatur Accensio lucernarum, cui illi noctu circa domos suas solebant accendere frequentes lucernas. Cum autem ab initio tot sæculis vsu tam Ægyptij, quàm ceteri eos imitati, diuelli vix possent; veneranda antiquitas Ecclesiastica, non sine instinctu diuini numinis, superstitionem in religionem conuertit; effecitque vt quod impendebatur idolis, prouidè in Dei cultum conuerteretur, nimirum vt in ipsa Ascensionis Dominicæ nocte in honorem Domini eadem exhiberentur pietatis obsequia: sicque non tantum in Ægypto, sed in Palæstina, aliisque Christiani orbis Ecclesiis, vt ea nocte plures lucernæ accenderentur, fuit olim pia consuetudine introductum, quod alicubi haftenus perseuerat. Testatur & Beda, de locis sanctis agens, nocte Ascensionis Domini sic montem Oliueti lampadum lumine illustrari, vt mons ardere, & cetera loca supposita viderentur. Quis insuper iniquè ferat, si quæ olim complures Christianorum in natalitiis principum consueuerunt factitare, eadem in natalitiis martyrum fuerint commutata?

C lito tot sæculis vsu tam Ægyptij, quàm ceteri eos imitati, diuelli vix possent; veneranda antiquitas Ecclesiastica, non sine instinctu diuini numinis, superstitionem in religionem conuertit; effecitque vt quod impendebatur idolis, prouidè in Dei cultum conuerteretur, nimirum vt in ipsa Ascensionis Dominicæ nocte in honorem Domini eadem exhiberentur pietatis obsequia: sicque non tantum in Ægypto, sed in Palæstina, aliisque Christiani orbis Ecclesiis, vt ea nocte plures lucernæ accenderentur, fuit olim pia consuetudine introductum, quod alicubi haftenus perseuerat. Testatur & Beda, de locis sanctis agens, nocte Ascensionis Domini sic montem Oliueti lampadum lumine illustrari, vt mons ardere, & cetera loca supposita viderentur. Quis insuper iniquè ferat, si quæ olim complures Christianorum in natalitiis principum consueuerunt factitare, eadem in natalitiis martyrum fuerint commutata?

D At quàm faciles essent Christiani complures, vt hæc olim Gentilium more præstando, idololatriæ crimen incurrerent, fidem certam facit Tertullianus, qui in eos inuectus, sic ait exprobrans: Sed luceant, inquit, opera vestra. At nunc luceant tabernæ & ianua nostræ. Plures iam inuenies Ethnicorum fores sine lucernis & laureis, quàm Christianorum.] hæc Tertullianus: ex quibus poterit quisque perfacile intelligere, quàm benè consultum fuit, & sicut necessariò, ita & piè effectum, vt sacer vsus cereorum ac luminum à superstitione Gentilium vindicatus, veri Dei cultui fuerit consecratus, quo pietatis officio Fideles non amplius superstitionem Gentilitiam, sed diuinum numen excolerent. At vt tandem rem diuino testimonio obligatam relinquamus; hæc pia religionis officia Deo esse acceptissima, non semel, verum multoties ipse miraculis editis declarauit. Quorum ea breuiter hinc tantum referam, quæ S. Gregorius Papa de rebus suo tempore in Vrbe gestis scribit his verbis: Die verò alio cum in ea lampades sine lumine dependerent, emissio diuinitus lumine sunt accensæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solemnibus, extinctis lampadibus, custos ex eadem ecclesia egressus esset, post paululum intrauisset, & lampades, quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas iam sollicitus extinxit, & exiens ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, iterum accensas inuenit: vt videlicet ex ipso lumine apertè claresceret, quia locus ille à tenebris in lucem venisset.] hæc ille, cum agit de ecclesia S. Agathæ ab Ariani vindicata, & Catholicorum vsui restituta. Complura alia ac ferè innumera his essent addenda exempla diuinitus ostensa; sed quoniam aliò tendimus, nempe ad Paulum Troade abeuntem, hinc de his finis esto.

DIVINO MIRACULO VSVS LAMPADVM COMPROBATUS. *S. Greg. Dial. lib. 3. c. 30.

E Peractis sacris, atque ad lucem Paulus producto sermone, quòd opportunum iam

PAULI NAVIGATIO. adesse tempus videretur, relictis suis qui nauem conscenderent, ipse pedestri itinere pro-
 pinquum locum, qui Asson est nominatus, peruenit, oppidum celeberrimum, portum
 habens aggere constructum, vt ab Homero^a describitur, qui & à Plinio^b Asson Troadis
 nominatur. Qui verò antea nauigio profecti erant discipuli, Asson appellentes, illic in
 naui Paulum assumperunt. Scribit autem hæc Lucas his verbis^c: Nos autem ascenden-
 tes nauem, nauigauimus in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per
 terram iter factur^s. Cum autem inuenisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mytyle-
 nen (est ciuitas maritima in Lesbo insula portum habens.) & inde nauigantes sequenti die
 venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & sequenti die venimus Miletum.
 Proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia: festina-
 bat enim, si possibile sibi esset, vt die Pentecostes faceret Ierosolymis.] hæc Lucas. Quo-
 niam enim Paulus experimēto didicerat, qua in se filij, quos genuerat in Euangelio, cha-
 ritate essent affecti, quippe qui septem diebus ab illis Troade retentus esset, nec sibi ceteris
 abeuntibus vnà cum eis nauim conscendere licuisset, sed ab illis (vt par est credere)
 comitantibus, vix tādē diuelli potuisset. Hanc ob rem, ne Ephesum appellens, à Chris-
 tianis illic agentibus, multis pariter diebus detineretur inuitus, Chio nauigans, relinquēs
 Ephesum, primò Samum, inde Miletum peruenit, quæ est nobilissima vrbs Carie ad
 mare sita. Sed hic animaduertendum, quòd Græca exemplaria aliquid amplius habent
 à Latinis, nimirum eos, postquam appulissent Samum, commoratos esse Trogyllij, &
 sic sequenti die venisse Miletum; hæc enim in Græcis exemplaribus leguntur: *ἦν ἡμέ-
 ρητες ἐν Τρογυλλίῳ.*] quæ quidē lectio haud est recens: nam & iis additis Ioannem Chry-
 sostomum legisse constat, ac Græcorum ceteros omnes. Porro Trogyllium est promon-
 torium positum contra Samum, habens iuxta se paruam insulam, Trogyllium itidem
 appellatam. Distare à Samo Trogyllium stadiis quadraginta, Strabo testatur^d. Sic igitur
 cum proximè adiaceat Trogyllium Samo: eos primò appulisse Samum, ac deinde paulo
 vterius nauigantes ea die commoratos esse Trogyllij, sequenti verò constar venisse Mi-
 letum. Scudebat ille pro viribus nauigationem sic maturare, vt solemnitate Penteco-
 stes ageret Ierosolymis.

LXXX. At quid sibi vult (inquit^e Chrystostomus) ista festinatio? Non propter festum, sed
 propter multitudinem (interim hæc Iudæis dabat) & rapere volens inimicos, festinabat
 sermonem annuntiare.] Sed & planè declarauit euentus, cur tantopere festinaret Pente-
 costen peragere Ierosolymis. Sciebat enim præcurrisse illuc ex Asia Iudæos, qui illum ac-
 cusarent, calumniantes, ipsum aduersus legem, templum, & populum agere, sicque (quod
 & fecerunt) in eum vniuersum populum concitarent. Nec insuper ipsum latebant, quæ
 & postea sibi, Ierosolymam cum peruenisset, sunt significata: nimirum, illos ipsos Iu-
 dæos qui receperant Euangelium^f, quorum erat numerus multorum millium, omnes
 legis æmulos, penè infenso animo esse in Paulum, quòd accepissent ipsum prædicare
 discessionem à Moysē. Quamobrem vt tempori inferuiret (quod & ipse de se testatur,
 factus Iudæis tamquam Iudæus, & iis qui ex lege essent tamquam & ipse sub lege esset,
 vt Iudæos, & eos qui sub lege essent, lucrifaceret) ad solemne festum Pentecostes Iero-
 solymam festinat accedere, quòd declararet se patrias leges non aded auersari. Permissa
 enim ad tempus fuisse legalia, vt iisdem opportuno tempore vterentur, si vellent, Apo-
 stoli, satis superius dictum est: licet Epiphanius existimarit, Paulum Christiano more
 peregris Pentecosten. Sed si hoc ipse mente concepisset, quid opus habuisset, vt illum
 Ierosolymis ageret, tantopere festinare? nam si Christiano more illud festum acturus
 erat, non Ierosolymis tantum, sed in omnibus Ecclesiis celebrare, liberum erat. Cete-
 rum ea ipsa quæ egit, cum Ierosolymam peruenisset, cuius rei causa (vt dictum est) illuc
 profectus sit, apertè declarant.

LXXXI. Verum quod pertinet ad legalia: haud diutius ea permansisse, sed hac ipsa ætate ma-
 gna ex parte fuisse sublata, manifestè apparet: quandoquidem Ignatius, qui vndecimo
 Traiani anno, quo passus est, suas in itinere positus Româ veniens scripsit epistolas, planè
 id admonet scribens ad Philippenses^h, ne festum Paschatis agerent cum Iudæis, sic di-
 cens: Ad hæc contestor Episcopo & presbyteris in Domino: Si quis cum Iudæis celebrat
 Pascha, aut symbola festiuitatis eorum recipit, particeps est eorum qui Dominum occi-
 derunt & Apostolos eius.] Porro alias esse introductas in Ecclesiam festiuitates, eadem
 epistola idem ipse declarat, sic dicens: Festiuitates ne dehonesteris.] Meminit & inferius
 de

^a Hom. li. ad.
^b Plin. lib. 2.
^c e. 96. c. li. 36.
^d c. 17.
^e Act. 20.

^f Strab. li. 14.

^g Chrystost. in
 Act. hom. 43.
 PAULI CON-
 SILIUM VE-
 NIENDI IER-
 OSOLY-
 MAM.
^h Act. 21.
 Et. Cor. 9.

ⁱ Greg. Naz.
 in or. in
 s. Pent.

A de die Dominico: de quo & ad Magnesianos^a scribens: Post sabbatum, inquit, omnis
 Christi amator Dominicum celebret diem, diem resurrectioni consecratum Dominice,
 reginam & principem omnium dierum.] meminit eiusdem & Ioannes^b in Apocalypsi.
 Certè quidem ipse exordio nascentis Ecclesiæ obseruari cœptam ab Apostolis diem Do-
 minicam, qua simul ad sacram synaxim conuenirent, argumento sunt quæ nuper de
 conuentu Troade ab Apostolo habito vna sabbati, dicta sunt; quodque Paulus ad Co-
 rinthios^c scribens, vna item sabbati pecuniam pro collecta asseruari præcepit. Porro fieri
 solitas collectas die Dominico, iam superius diximus. Sed de die Dominico paulò inferius
 plura dicenda sunt.

Quod autem ad Pascha pertinet: placuit Petro in primam diem Pascha transferre: LXXXII.
 non enim Pius Papa, vel Victor (vt alij putant) fuerunt eius rei auctores, cum (quod Beda^d
 testatur) cõster Petrum die Dominico Pascha Romæ celebrasse, atq; id ipsum Mar-
 cum, monente eodem Petro, Alexandriæ docuisse. Quod & Proterus Episcopus Alexan-
 drinus scribens ad Leonem Romanum Pontificem ingenuè profitetur, cuius fragmen-
 tum epistolæ idem qui supra recitat Beda^e. Manifestè igitur Socrates^f Nouatianus ho-
 mo hallucinatur, dum ex decreto Nouatianorum confirmat esse debere in cuiusque vo-
 luntatis arbitrio, quando velit Pascha peragere; quòd nulla dicat ratione cõsistere, quan-
 do illud sit celebrandum. Sed Nouantes Nouatianos libenter auscultant, captates quam-
 cumque à quouis oblatam occasionem, ne vel in his subiici videantur Catholicæ Eccle-
 siæ, sed de his aliis pluribus. Explosis igitur legalibus cærimoniis, sic illa quæ præcipua
 esse videbantur Iudæorum festa, Pascha atque Pentecosten, ex parte Apostoli celebrare
 cœperunt: vt retinentes nomina; quæ noua erant in illis & augustiora, atque illa ipsa quæ
 iisdem solemnitatibus typicè erant significata, iamq; per Christum impleta mysteria ce-
 lebrarent. Hæc verò docuisse Apostolum, cum post hæc Romæ agens id scripsit ad Co-
 lossenses^g: Nemo vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut
 sabbatorum, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi] complures existimarūt.
 Non enim penitus festa Paulum abstulisse, sed (vt dictum est) ex parte tantum, Tertullia-
 nus^h antiquitatum Ecclesiæ egregius testis docet his verbis: Si omnem in totum deu-
 otionem temporum, & dierum, & mensium, & annorum erasit Apostolus, cur Pascha ce-
 lebramus annuo circulo in mense primo: cur quinquaginta exinde diebus in omni exul-
 tatione decurrimus?]

At verò nec cum ad Galatas Paulus scribensⁱ dixit: Dies obseruatis, & menses, &
 tempora, & annos. Timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis.] aliud quàm Iu-
 daicas cærimonias sugillauit. Nam Origenes, qui & iisdem cum Tertulliano temporibus
 claruit, nempe Seueri Imperatoris, haud amplius quàm centum quinquaginta annis à
 temporibus Apostolorum, de vtraque Pauli sententia agens, ac fusiùs disputans contra
 Celsum^k hæc ait: Accommodatissimè, ad festos dies Gentilium scilicet arguendos, il-
 lud apud Paulum dictum videtur: Dies autem obseruatis, & menses, & tempora, & an-
 nos. timeo fortè ne sine causa laborauerim in vobis. Quòd si quis ad hæc fortasse obie-
 cerit vel Dominicos dies, vel Parasceues, & Paschatis, vel Pentecostes tempora, quæ ex
 diebus vtiq; constant: dicendum, perfectiorem quemque, qui pro verbi Domini ac
 Dei natura, dictis factisque & cogitationibus semper insistat, assiduò in Domini diebus
 versari, & Dominicos perseueranter agere dies, & ad rectè viuendum sedulò paratiorem
 se reddere, & à mundi suauitatibus abstinere, &c.] pergit enim agere de Paschate,
 quòd celebraretur à Christianis, quòd eo tempore immolatus sit Christus; & de Pente-
 coste, quòd Spiritus sanctus cælitus effusus sit in Apostolos atque discipulos. Ac denique
 monstrat pluribus, perfectiores Christianos mente sua semper agere dies festos; esse ta-
 men imbecilliores, qui sensibilibus indigerent exemplis, iisdemque his statutis festis ma-
 nu ducendi essent ad sublimiorem perfectioremque disciplinam. quamobrem hæc sub-
 dit: Istiusmodi arbitror vbi Paulus cognouisset festi diei partem, festum id nominasse,
 quod præter dies ceteros festos statis diebus celebraretur; & ex istiusmodi dicto aperuif-
 se, non in parte aliqua festi diei, sed in integra quadam & indeficiente hunc esse, qui pro
 verbi doctrina vitam perpetuò duxerit.] De iisdem festis sic ex parte sublatis hæc &
 Gregorius Nazianzenus^l: Festos dies Iudæus etiam agit, verum iuxta litteram: legem
 enim corpoream consecrans, ad spiritualem legem non peruenit. Festos quoque dies
 Gentilis agit, verum iuxta corpus.] & paulo pòst: Feriamur ipsi quoque, verum vt Spi-
 ritui

^a Ignatius ad
 Magnes.
 epist. 6.
^b Apoc. 1.

^c 1. Cor. 16.

LXXXII.
 DIES PA-
 SCHATIS
 A PETRO
 PRÆSCRIP-
 TVS.
^d Beda in Re-
 tract. in Act.
^e Apost. c. 20.
^f Beda lib. de
 rat. i. ep. c. 42.
^g Socr. lib. 5.
 c. 21.

^h Coloss. 2.

ⁱ Tertull. ad-
 uers. Psychic.
 c. 14.

LXXXIII
^k Galat. 4.
 QUAE DIE-
 RVM DAM-
 NITVR OB-
 SERVATIO.

^l Orig. contra
 Cels. lib. 8.

^m Greg. Naz.
 in or. in
 s. Pent.

ritui gratum est.] & inferius, cum agit de festo Pentecostes, deque ratione eius festi diei A celebrandi à Christianis inita, hæc addit: Ob has fortasse rationes, vel his proximas, vel etiam sublimiores quasdam, magisque diuinas, Pentecostes diem Hebræorum voce colimus; quemadmodum & alios multos Hebraicos ritus obseruamus, apud illos quidem figura tenus celebratos, à nobis autem mysticè restitutos atque perfectos.] His consentientia scribit Basilius.

Basilius in Ista. c. 1. & ad Amphilocho. de Spir. sanc. c. 27.

LXXXIV. DE FESTIS EX PARTE NATIVITATIS. Hilari. in prolog. expof. Pfal.

At in his sic ex parte mutandis, ritus etiam Apostolos Ecclesiam docuisse, quibus celebrarentur, Hilarius^p testatur his verbis: Hæc quidem sabbata sabbatorum ea ab Apostolis religione celebrata sunt, ut his Quinquagesimæ diebus nullus neque in terram strato corpore adoraret, neque ieiunio festiuitatem spiritualis huius beatitudinis impediret: quod id ipsum extrinsecus etiam in diebus Dominicis est constitutum, qui vltra sabbati numerum per plenitudinem Euangelicæ prædicationis accedunt. Namque cum in septimo die sabbati sit & nomen & obseruantia constituta, tamen nos octaua die, quæ & ipsa prima est, perfecti sabbati festiuitate lætamur.] hucusque Hilarius. Sed & Epiphanius^e agens contra Aërium nebulonem, primum sacrorum statutorum dierum impugnato-rem, non aliunde quàm ex Apostolica constitutione obseruationem eiusmodi Ecclesiasticam tot sæculis antè præscriptam sibi vindicat.

Epiph. hæ. ref. 75.

LXXXV. Hilari. in ep. ad Gal. c. 4.

Sed quàm eruditè & eleganter Hieronymus^d hæreticorum obiectiones, qui ex Apostoli verbis captiones quasumque possint calumniosè admodum aucupantur, refellat, hæc accipe: Dicat aliquis: Si dies obseruare non licet, & menses, & tempora, & annos; nos quoque simile crimen incurrimus, quartam sabbati obseruantes, & parasceuen, & diem Dominicam, & ieiunium Quadragesimæ, & Paschæ festiuitatem, & Pentecostes lætitiã, & pro varietate regionum diuersa in honore martyrum tempora constituta. Ad quod qui simpliciter respondebit, dicet, non eosdem Iudaicæ obseruationis dies esse, quos nostros. Nos enim non azymorum Pascha celebramus, sed Resurrectionis & Crucis: nec septem iuxta morem Israël numeramus hebdomadas in Pentecoste, sed Spiritus sancti veneramur aduentum. Et ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo; propterea dies aliqui constituti sunt, ut in vnum omnes pariter veniremus: non quòd celebrior sit dies illa qua conuenimus, sed quòd quacumque die conueniendum sit, ex conspectu mutuo lætitiã maior oriatur. Qui verò oppositæ quæstioni acutiùs respondere conatur, illud affirmat, omnes dies æquales esse, nec per parasceuen tantum Christum crucifigi, & die Dominica resurgere, sed semper sanctæ Resurrectionis esse diem, & semper eum carne vesci Dominica. Ieiunia autem, & congregationes inter dies propter eos & à viris prudentibus institutos, qui magis sæculo vacant quàm Deo, nec possunt, immò nolunt toto in ecclesia vitæ suæ tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationum suarum offerre sacrificium. Quotus enim quisque est, qui saltem hæc pauca, quæ statuta sunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi, semper exerceat?] hæc & alia Hieronymus, ut apparet, in sententiam Origenis. At non hi quidem sic cunctis Christianis dies æquales esse dixerunt, ut festa dies non præster non festæ: sed quòd dies, in quantum dies sunt, omnes ab eodem auctore creati, eiusdem sint considerationis: tamen quòd in aliquibus grandia inciderint diuina mysteria, ex his eosdem reddi celebriores constat: sicut de campis accidit, qui cum omnes æquè sint terra, ille tamen nobilior habetur ceteris, in quo magis egregia sunt sata femina, vel plantatæ arbores. Quamobrem certi dies his muneribus diuinitus illustrati, celebriori cultu peragi debuerunt: cum alioqui ob immensam Dei erga mortales largitatem effusam, cum sufficere illi dies præscripti ad referendas gratias minimè videantur, omnibus diebus eadem meditari omnes æquè deberent.

Quomodo Christiani festos dies obseruent.

LXXXVI. DE SENSU VERBORVM APOSTOLI. Ang. epist. 119. & in Enchir. c. 79.

Sed quod spectat ad sensum verborum Apostoli: complures antiquorum, ac præsertim Græcorum, exposuerunt de Iudæorum festis Apostolum agere: alij ad superstitionem Gentilium retulerunt, quòd Gentiles passim distinctos haberent dies fastos, atque nefastos. In quam sententiam S. Augustinus scribens ad Ianuarium^e hæc ait: Non itaque dies obseruamus, annos, & menses, & tempora; ne audiamus ab Apostolo: Timeo ne fortè sine causâ laborauerim in vobis. Eos enim culpat, qui dicunt: Non proficiscar hodie, quia præposterus dies est, aut quia Luna sic fertur: vel proficiscar, ut prospera cedat, quia ita se habet propositio siderum. Non agam hoc mense commercium, quia illa stellas. Idem alibi

Ang. contras Faust. lib. 32. la. mihi agit mensẽm. Non plátabo hoc anno vineam, quia bisextus est, &c.] Idem alibi

A de celebrando in Ecclesia Paschate atque Pentecoste, disputans contra Faustum hæc impugnantem, aliisque^a in locis, ut contra Adimantum, & in Psalmum centesimum decimum, & ad Ianuarium scribens^b, exactam reddit rationem, consentientem ceteris antiquis rerum Ecclesiasticarum tractatoribus. Nec est quòd quis moueat quæstionem, quòd præter illa quæ ab eodem Paulo Apostolo dicta sunt, idem ipse rursus scribens ad Romanos^c sic dicat: Alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem.] de cibis enim illic agi, manifestissimum est: id enim communi consensione Patres locum illum explicantes affirmant; licet S. Hieronymus contra Iouinianum agens, aliter locum illum explicare videatur. Verùm iure dicere etiam quisque poterit, Apostolum de aliis quàm Iudæorum festis esse locutum.

Aug. contra Adimant. cap. 16. Epist. 119.

Rom. 14.

Ex his igitur sententia Origenis & Hieronymi recitatis, quibus dicitur Christianos sanctiores non hanc vel illam ad diuinum cultum præscriptam habere diem, sed cunctis propensius diuinum numen venerari; inferri posse videtur, ea potissimum ratione in Ecclesia antiquitus institutum, ut dies hebdomadæ omnes, feriæ nomine dicerentur. Non enim recens vel à Siluestro Papa primum huiusmodi est excogitata nomenclatura, quæ ab antiquioribus Ecclesiasticis scriptoribus reperitur vsurpata. Nam & Tertullianus^d frequenter meminit de quarta & sexta feria. Idemque ait^e: Nobis certè omnis dies, etiam vulgata, consecratione celebratur.] & alibi^f: Nos intelligimus, magis sabbatizare vos omni opere seruili semper debere, & non tantum septimo quoque die, sed per omne tempus.] Et Hieronymus^g ad Algasiam, cum & illud Pauli explicat: Nemo vos iudicat in parte diei festi.] Ut alios, inquit, dies festos putent, alios non festos: nobis enim, qui in Christum credimus resurgentem, iugis & æterna festiuitas est.] Accedit his illa ratio, quòd sicut Iudæi^h Paschalem solemnitate septem diebus comedentes azyma celebrabant, ita Christi Ecclesiæ placuit totidem dies alia ratione post Pascha solemniter agere, eamque ob causam eos ferias dicere; quarum quoniam prima erat ipsa festiuitas Paschæ, quæ mox sequitur, secunda, ac deinceps ceteræ numerarentur eodem ordine. At quoniam (ut dictum est) quolibet die primo, quem Dominicum appellandum esse maiores censuerunt, eandem Christi resurrectionis memoriam singulis agendam hebdomadis statuerunt: inde factum est etiam, ut sicut in prima Resurrectionis hebdomada dies singuli feriæ nomine dicebantur, ita sequentibus singulis hebdomadis, quòd eadem repetita solemnitas videretur, eodem quoque modo ceteri hebdomadæ dies etiam feriæ dicerentur, cum præsertim Fideles horrerent eosdem à diis Gentium nominare, vel Iudaico more à sabbato primam, secundam sabbati, & sic deinceps nomen deducere.

Tertull. aduers. Pyschic. c. 2.

Idem eodem cap. 14.

Idem aduers. Iudæos, c. 4.

Hier. epist. 151. q. 10.

Exod. 12. Leu. 3.

Num. 18.

C Verùm quoniam prima feria, eademque præcipua, præclarissimis insignita mysteriis, dies Dominica meruit nuncupari: idque cum factum reperitur Apostolorum temporibus (ut superius dictum est) non ab aliis quàm ab ipsis fuisse statutum, atque seruari mandatum, omnes qui mente valeant, dicturos putamus. Actum est superius de diei Dominici prærogatiuis, quarum in Synodo coram Theophilo sexto Antiochenæ Ecclesiæ Episcopo sex à sanctis Patribus sunt recensitæ. Attigerunt ex his aliquas Origenesⁱ, Athanasius^k, Hilarius^l, Basilius^m, Hieronymusⁿ: à sancto Augustino^o etiam multæ collectæ leguntur: sed & S. Leo^p ceteris locupletius de eius diei sacramentis ad Dioscorum scribit, itemque Sextæ Synodi^q adiecti canones. Nec dicere prætermittimus triplici nomine eandem primam diem dictam reperiri: nam non tantum eam dixere maiores Dominicam, utpote quia de ea illud prædictum videtur: Hæc dies, quam fecit Dominus] sed & alij eam nominauere diem panis, alij diem lucis. Sed cur fuerit his tribus nominibus insignita, fusiùs explicat sanctus Ioannes^r Chrysostomus: nobis modò in his non immorandum. Præter tot antiqua de eius diei cultu monumenta, est & canon Magni Nicæni Concilij^s. Sanctus Augustinus^t, qui eiusmodi obseruationem diei ab Apostolis institutam affirmat, de eiusdem cultu hæc tradit: Dominicum ergo diem Apostoli & Apostolici viri idèd religiosa solemnitate habendum esse sanxerunt, quia in eodem Redemptor noster à mortuis resurrexit; qui que idèd Dominica appellatur, ut in eo terrenis operibus vel mundi illecebris abstinentes, tantum diuinis cultibus seruiamus.] & Chrysostomus^u post multa de eiusdem diei insignibus, addit: Ac idèd sancti doctores Ecclesiæ decreuerunt omnem gloriam Iudaici sabbatissimi in illam transfere, ut quod ipsi in figura, nos celebraremus in veritate. Obseruemus ergo diem Dominicum, fratres, & sanctificemus

LXXXVIII. DE DIE DOMINICO. Origenes in Exo. hom. 7.

Athanasius in illud Matth. c. 2.

Omnia tradita sunt mihi.

Hilarius in proem. super Pfal.

Basilius in Hexæmer. hom. 2. in fine.

Hier. in ep. ad Gal. c. 4.

Aug. serm. 251. de tēp. P. Leo ep. 81. cap. 1.

Sext. Synod. c. 8. tom. 2. Concil.

Chrysostomus de ver. hom. 5.

Nicæni Concil. can. 20. Aug. de tēp. form. 251.

D Verùm quoniam prima feria, eademque præcipua, præclarissimis insignita mysteriis, dies Dominica meruit nuncupari: idque cum factum reperitur Apostolorum temporibus (ut superius dictum est) non ab aliis quàm ab ipsis fuisse statutum, atque seruari mandatum, omnes qui mente valeant, dicturos putamus. Actum est superius de diei Dominici prærogatiuis, quarum in Synodo coram Theophilo sexto Antiochenæ Ecclesiæ Episcopo sex à sanctis Patribus sunt recensitæ. Attigerunt ex his aliquas Origenesⁱ, Athanasius^k, Hilarius^l, Basilius^m, Hieronymusⁿ: à sancto Augustino^o etiam multæ collectæ leguntur: sed & S. Leo^p ceteris locupletius de eius diei sacramentis ad Dioscorum scribit, itemque Sextæ Synodi^q adiecti canones. Nec dicere prætermittimus triplici nomine eandem primam diem dictam reperiri: nam non tantum eam dixere maiores Dominicam, utpote quia de ea illud prædictum videtur: Hæc dies, quam fecit Dominus] sed & alij eam nominauere diem panis, alij diem lucis. Sed cur fuerit his tribus nominibus insignita, fusiùs explicat sanctus Ioannes^r Chrysostomus: nobis modò in his non immorandum. Præter tot antiqua de eius diei cultu monumenta, est & canon Magni Nicæni Concilij^s. Sanctus Augustinus^t, qui eiusmodi obseruationem diei ab Apostolis institutam affirmat, de eiusdem cultu hæc tradit: Dominicum ergo diem Apostoli & Apostolici viri idèd religiosa solemnitate habendum esse sanxerunt, quia in eodem Redemptor noster à mortuis resurrexit; qui que idèd Dominica appellatur, ut in eo terrenis operibus vel mundi illecebris abstinentes, tantum diuinis cultibus seruiamus.] & Chrysostomus^u post multa de eiusdem diei insignibus, addit: Ac idèd sancti doctores Ecclesiæ decreuerunt omnem gloriam Iudaici sabbatissimi in illam transfere, ut quod ipsi in figura, nos celebraremus in veritate. Obseruemus ergo diem Dominicum, fratres, & sanctificemus

E res Dominicam, utpote quia de ea illud prædictum videtur: Hæc dies, quam fecit Dominus] sed & alij eam nominauere diem panis, alij diem lucis. Sed cur fuerit his tribus nominibus insignita, fusiùs explicat sanctus Ioannes^r Chrysostomus: nobis modò in his non immorandum. Præter tot antiqua de eius diei cultu monumenta, est & canon Magni Nicæni Concilij^s. Sanctus Augustinus^t, qui eiusmodi obseruationem diei ab Apostolis institutam affirmat, de eiusdem cultu hæc tradit: Dominicum ergo diem Apostoli & Apostolici viri idèd religiosa solemnitate habendum esse sanxerunt, quia in eodem Redemptor noster à mortuis resurrexit; qui que idèd Dominica appellatur, ut in eo terrenis operibus vel mundi illecebris abstinentes, tantum diuinis cultibus seruiamus.] & Chrysostomus^u post multa de eiusdem diei insignibus, addit: Ac idèd sancti doctores Ecclesiæ decreuerunt omnem gloriam Iudaici sabbatissimi in illam transfere, ut quod ipsi in figura, nos celebraremus in veritate. Obseruemus ergo diem Dominicum, fratres, & sanctificemus

cemus illum, sicut antiquis præceptum est de sabbato, dicente legislatore: A vespera vsque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Videamus ne otium nostrum vanum sit, sed à vespera diei sabbati vsque ad vesperam Dominicæ diei, sequestrati à rurali opere, & ab omni negotio, solo diuino cultui vacemus. Veniat ergo, cuiusque possibile sit, ad vesperam atque nocturnam celebrationem; & oret ibi in conuentu ecclesiæ pro peccatis suis Deum. Qui verò hoc non possit, saltem in domo sua oret, & non neget Deo soluere votum, ac reddere pensum seruitutis. In die verò nullus se à sacrarum Missarum celebratione separet; neque quis domi remaneat, ceteris ad ecclesiam pergentibus; neque in venatione se occupet.] hæc & alia de eius diei cultu Augustinus.

LXXXIX. DE CELEBRANDO DOMINICO.

^a Synod. Aga. ^b Iren. can. 47. ^c Conc. Mattisonen. can. 1. ^d Sexti. Synod. c. 8. tom. 2. ^e Conc. ^f Cypri. de oper. & elem.

^g August. de temp. ser. 2. 51. ^h Paulin. ep. 32.

XC. DE FERIAN TIBVS DIEM QVINTAM.

In eos verò qui feriam quintam absque operatione agerent, Augustinus vehementer inuehitur, dicens: Et quia audiuiimus, quod aliquos viros vel mulieres ita diabolus circumueniat, vt quinta feria nec viri opera faciant, nec mulieres lanificium: coram Deo & sanctis Angelis eius contestamur, quia quicumque hoc obseruare voluerint, nisi per prolixam & duram penitentiam tale sacrilegium emendauerint, vbi arsurus est diabolus, ibi & ipsi damnandi sunt. Isti enim infelices & miseri, qui in honorem Iouis in quinta feria opera non faciunt, non dubito quia ipsa opera die Dominico facere non erubescunt, nec metuunt. Et ided quoscumque tales esse cognoueritis, durissimè castigate. Et si emendari noluerint, nec ad colloquium nec ad conuiuium vestrum eos venire permittite. Si verò ad vos pertinent, etiam flagellis cædite; vt vel plagam corporis timeant, qui de animæ suæ salute non cogitant. Nos enim, fratres carissimi, cogitantes periculum vestrum, paterna vos sollicitudine admonemus.] hucusque Augustinus: quibus videas, quanta vigilantia intenderint Patres ne in feriacionem dierum aliqua irreperet superstitione. His enim similia scripsit S. Gregorius aduersus eos qui diem sabbati æquè ac Dominicum feriarent, ipsumq; Dominicum Iudaicè celebrarent, quod olim vetuerat etiam Concilium Laodicenum. Ebionæos eius erroris redargutos esse, quod æquè sabbatum ac diem Dominicum colerent, testatur Eusebius: at de his superius, vbi actum est de ieiunio sabbati, fusiùs dictum.

^a Greg. lib. 11. epist. 3. ^b Conc. Laod. can. 29. ^c Euseb. lib. 3. c. 21.

XCI. DE INSTI-TVTIONE ALIORVM DIERVM FESTORVM.

^a Aug. contra Faust. li. 32. c. 12. ^b De Ciuit. Dei, lib. 10. c. 4.

^c Clem. Cæst. lib. 5. c. 13. & 20. in fine.

Quod verò primum dicit, ea die Missas audiendas: non tam Augustini sententiam, quàm communem totius Ecclesiæ vsum secuta, hoc ipsum monuit Synodus Agathensis. De vigiliis nocte Dominicæ celebrandis extat canon Concilij Matisonensis, nec non nuper citatus canon in appendice ad Sextam Synodum, quo etiam iubetur vt ea die oblationes more maiorum offerantur in ecclesia. Sed non res est recens introducta: quandoquidem & Cyprianus inuehitur in mulierem diuitem, quæ sine oblatione eadem die ad ecclesiam conueniret, sic dicens: Locuples & diues es, & Dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis; quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis:] hæc ipse: & licet alio sensu Dominicum alij accipiendum putent, nempe pro ipso sacrificio; tamen illud die Dominica publico conuentu celebrari solitum, alibi diximus. Eadem est querela Augustini, dicentis in diuites: Oblationes, quæ in altario consecrentur, offerre. Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicauerit.] Est & de his Paulini ad plebem pia admodum exhortatio, & in religiosum officium omittentes iusta obiurgatio. Sed de collectis & obligationibus dictum est superius. hæc satis de his quæ ad diem Dominicam spectant, quam ex septem ceteris festam nouimus; licet olim (vt dictum est) in Oriente & dies sabbati etiam ferieretur.

In eos verò qui feriam quintam absque operatione agerent, Augustinus vehementer inuehitur, dicens: Et quia audiuiimus, quod aliquos viros vel mulieres ita diabolus circumueniat, vt quinta feria nec viri opera faciant, nec mulieres lanificium: coram Deo & sanctis Angelis eius contestamur, quia quicumque hoc obseruare voluerint, nisi per prolixam & duram penitentiam tale sacrilegium emendauerint, vbi arsurus est diabolus, ibi & ipsi damnandi sunt. Isti enim infelices & miseri, qui in honorem Iouis in quinta feria opera non faciunt, non dubito quia ipsa opera die Dominico facere non erubescunt, nec metuunt. Et ided quoscumque tales esse cognoueritis, durissimè castigate. Et si emendari noluerint, nec ad colloquium nec ad conuiuium vestrum eos venire permittite. Si verò ad vos pertinent, etiam flagellis cædite; vt vel plagam corporis timeant, qui de animæ suæ salute non cogitant. Nos enim, fratres carissimi, cogitantes periculum vestrum, paterna vos sollicitudine admonemus.] hucusque Augustinus: quibus videas, quanta vigilantia intenderint Patres ne in feriacionem dierum aliqua irreperet superstitione. His enim similia scripsit S. Gregorius aduersus eos qui diem sabbati æquè ac Dominicum feriarent, ipsumq; Dominicum Iudaicè celebrarent, quod olim vetuerat etiam Concilium Laodicenum. Ebionæos eius erroris redargutos esse, quod æquè sabbatum ac diem Dominicum colerent, testatur Eusebius: at de his superius, vbi actum est de ieiunio sabbati, fusiùs dictum.

Sed vt summam de ceteris Ecclesiæ diebus festis agamus: eadem sanè ratione qua Apostoli ea seruanda instituerunt, qui iisdem successerunt Apostolici viri, reliqua quæ sunt postea superaddita festa introduxerunt, ac posteris tradiderunt. Augustinus enim scribens contra Faustum hæc addit: Ea quippe anniuersariè in Ecclesia celebrantur, quæ insigniter excellentia certis diebus facta sunt; vt eorum necessariam salutemq; memoriam festiuitas concelebrata custodiat.] & alibi: Beneficiorum Dei solemnitatibus, festis, & diebus statutis dicamus sacramusque memoriam, ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio.] Hac, inquam, ratione & festa Natalis Domini, Epiphaniarum, necnon Ascensionis celebranda in Ecclesia, sunt salubriter introducta. Sed quonam tempore hæc accesserint, haud tutum est definire: nisi qui certam fidem adhibendam esse putarit illis Apostolicis institutis, quæ Clementis nomine vulgata habentur. In his enim de dictis tribus hisce festiuitatibus habetur mentio, tamquam fuerint ab Apostolis instituta:

tuta: quod & piè credendum est. nam quo tempore ceteræ festiuitates agi cœperint, aliqua est memoria; de his autem antiquioribus atque præclarioribus nullum inuenitur institutionis exordium. Certè veteres sancti Patres, qui his diebus homilias ad populum habuerunt, de his festis vt de re antiquissima locuti sunt.

Paulinus, qui temporibus Theodosij senioris claruit, ea à Deo accepta, nempe diuinitus instituta esse, testatur his verbis:

Ergo velut celum stellis, vt floribus arua, Temporibusque annos Dominus, sic ipse diebus Tempora distinxit festis, vt pigra diurnis Ingenia obsequiis saltem discrimine factis Post interuallum reduces sollempnia voto Sancta libenter agant.] hæc Paulinus.

XCVI. ^a Paulin. Nol. in Natal. 9. S. Felicit.

Qui etiam ibidem relegens sacra festa quæ suo tempore in Ecclesia agebantur, non tantum nuper dictorum meminit, sed etiam natalitiorum sanctorum martyrum, de quibus paulo inferius paucis acturi sumus. Sed quod illa à Domino instituta dicit, in eum sensum accipiendum est: Deus qui in Decalogo legem præscriptam dedit, qua festos dies iuberet coli, eosq; illos esse postea declarauit, quibus maxima quædam ipse contulisset in Hebræum populum beneficia; quæ ne memoria exciderent, mille aliis monumentis in mentibus voluit esse fixa: cum verò postea longè maiora per Filium suum in hunc mundum missum, vniuerso humano generi elargitus est dona, & im mensa addidit beneficia; cur non videretur ab eo pariter esse statutum, vt eorum memoria æquè solemniter celebrata anniuersaria coleretur? Neminem enim hæc adeo perspicua negaturum putamus, nisi qui omnis prorsus à Deo inditæ homini rationis est expers: cum præsertim (vt pluribus dictum est) illa priora, horum quæ postea contigerunt, typum gererent; sicque ea etiam ratione, illa fore legitima sempiterna, prædicta essent; quod licet typicè aliquando & ad tempus illa, postea verò secundum veritatem forent ab omnibus perpetuè celebranda.

DE RATIONE NEDIBRVV FESTORVM.

Quod verò spectat ad festa Sanctorum, quæ à maioribus diei natalitia consueuerunt: est hæc alibi attingimus, quoniam tamen id in præsentiarum à nobis exigit ratio argumenti, de iisdem hinc paucis agendum putamus. Non negligenda in primis omnino videntur quæ de his apud Clementem scripta leguntur, manasse hæc scilicet ex Apostolicis institutis; cum antiquæ traditioni de Sanctorum natalitiis celebrandis complures antiquissimi scriptores adstipulerent. Nemo certè, nisi Apostolorum auctoritate, rem tantam in noua Ecclesia absque vilo diuinæ Scripturæ exemplo introducere præsumpsisset: neque rursum ab vniuersali Ecclesia recepta esset, nisi id omnes ex Apostolica traditione manasse nouissent. Quonam pacto, quæso, cum nondum anni centum ab Apostolorum temporibus lapsi essent, dum ad illud tempus superstites adhuc fuissent nonnulli Apostolorum discipuli, Ecclesia Smyrnenfis, scripta epistola non tantum ad Ecclesiam Philomilij, sed ad omnes Catholicos Christianos vbique gentium, egregiè libereque profiteretur se propediem celebraturam diem festum martyrij Polycarpi solemniter celebrata, nimirum cum cessaret dira persecutionis rabies, nisi Apostolorum auctoritate id iure, sanctè, pièque facere licuisset? Sed reddamus (quod hæc planiora sunt) eius epistolæ verba, quæ sunt huiusmodi, post enarratum martyrium Polycarpi: Nos postea ossa eius, potiora lapillis pretiosis, auroque puriora, ex cineribus selecta eo loco reposuimus, qui illis erat decorus consentaneusque: vbi sanè nobis in vnum aliquando coactis, Dominus præstabit, vt celebrem eius martyrij diem, instar natalis festi, cum exultatione & gaudio quantum fieri potest maximo recolamus: idq; cum ad martyrum memoriam, qui antea tale certamen confecerunt, tum ad eorum exercitationem, mentisque ad talem constantæ præparationem, qui postea Christum eo genere mortis ingenue confessuri sint.] hæc ibi.

XCVII.

^a Clem. Cæst. lib. 8. c. 39. FESTI DIES SANCTORVM MARTYRVV EX APOSTOLICA INSTI-TVTIONE.

^b Apud Euseb. lib. 4. c. 14.

Ex his quidem tum maiorum de ea re traditio declaratur, tum etiam quæ apud Clementem in hæc verba leguntur, probata magis ac magis redduntur: In die (inquit auctor) Stephani protomartyris quiescant, & reliquorum sanctorum martyrum, qui Christum propriæ vitæ anteposuerunt.] Confirmant hæc etiam quæ Origenes, qui sequenti sæculo vixit, nempe sub Seuero, sua in Matthæum homilia de infantibus Innocentibus martyribus ait: Benè & secundum voluntatem Dei eorum memoriam sancti Patris instituta esse. Annal. Eccl. Tom. 1. A a a tres

XCVI. DE DIE NATALITIO CELEBRANDO.

^a Orig. hom. 3 in Math.

tres celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesiis, veluti pro Domino morientium.] **A**
 Id ipsam est quod dicit Tertullianus^a ex antiqua maiorum traditione: Pro natalitiis annua die facimus.] per natalitia, dies obitus Sanctorum intelligi, nuper citatus Originis locus satis expressè significat. His addimus celebrem Cypriani locum^b in epistola ad clerum Carthaginensem, qua admonuit, vt dies eorum qui martyrio mortem oppeterent, Ecclesiasticis tabulis adnotarent, quò eorum memorias celebrare possent. sunt hæc eius verba: Denique & dies eorum, quibus excedunt, adnotate; vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. quamquam Tertullus fidelissimus & deuotissimus frater noster pro certa sollicitudine & cura sua, quam fratribus in omni obsequio operationis impertit, qui nec illic circa curam corporum deest, scripserit, & scribat, ac significet mihi dies, quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriose mortis ex ista transeunt; vt celebrentur hic à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum: quæ citò vobiscum, Domino protegente, celebrabimus.] hucusque Cyprianus. Idem ipse^c aliàs quoque ad eosdem: Sacrificia, inquit, pro his semper (vt meministis) offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus.] Gregorium Thaumaturgum instituisse suos, quos nuper ad fidem conuerterat, vt celebrarent natalitia martyrum, auctor est Gregorius Nyssenus^d. Denique ne singulos recensendo eius rei fidelissimos testes, molestiam afferam, satis sit vna sententia rem absoluere: nimirum liberè affirmare, neminem post recensitos reperiri sanctorum Patrum, rerum Ecclesiæ tractatorum, qui vel Homilias in sanctorum martyrum natalitiis non scripserit, vel alia occasione eorumdem non meminerit.

XCIV. At non tantùm martyrio consummatorum, sed & ceterorum^e Sanctorum peragi solitas in Ecclesia anniuersarias celebritates, Gregorius Nyssenus declarat, ordinemque describens, sic ait: Ordo dicitur nobis spiritualium celebritatum atque conuentuum is est, quem magnus Paulus docuit, supernè atque cælitus huiusmodi rerum cognitionem adeptus. Ait enim ille, in primis Apostolos & Prophetas constitutos & ordinatos esse; post illos verò pastores & doctores: Conuenit igitur ordo solemnium conuentuum & celebritatum cum Apostolica hac ordinatione.] & paulo post recensitam Christi festiuitatem, hæc subdit: Primum nobis Apostoli & Prophetæ spiritualis ceteris initium fecerunt: vtraque enim prorsus circa eosdem sunt dona, & Apostolicus spiritus, & spiritus prophetiæ. Sunt autem hi, Stephanus, Petrus, Iacobus, Ioannes, Paulus. Deinde post hos, conseruato ordine suo, pastor & magister præsentem nobis celebritatem auspicatur.] hæc Gregorius, cum in festo die fratris sui Basilij eum pro concione laudauit. Sicut & Gregorius Nazianzenus, qui pariter Athanasium, iam diu antè vita functum, eadem de causa visus est encomio celebrasse.

XCVI. Quanta autem animi alacritatè essent maiores nostri in celebrandis anniuersariis festis diebus, ex his quæ scribit Dionysius Alexandrinus^f facile potest intelligi, cuius de ea re sententiam superius recitauimus; & cum ipsius, tum etiam aliorum antiquorum testimonio demonstrauimus, nec tempore cuiusuis maximæ persecutionis vrgentis abstinuisse Fideles, vbiicumque agerent, etiam si in carcere essent, vnà simul, quantum loci & temporis opportunitate daretur, conuentus agere, festosque dies celebrare, & sacra Euchariistiæ participes fieri. Sed consule quæ de his superius dicta sunt, cum de Ecclesia & conuentu ecclesiastico actum est. Reddita autem pace Ecclesiæ, quanto celebriori ac frequentiori conuentu non vnus loci vel ciuitatis, sed totius planè prouinciæ **E** populi in vnum locum conuenientes, festos dies celebrare consueuissent, duo tantùm exempla ex antiquioribus monumentis in medium afferre satis sit; quorum alterum Orientalis Ecclesiæ, alterum verò Occidentalis consuetudinem patefaciet. Gregorius Nyssenus^g in ea oratione quam habuit in natali die sancti Theodori martyris, hæc est ad populum pro concione locutus: Vos, qui populus Christi, qui grex sanctus, ac regale estis sacerdotium, qui vndique ex vrbibus & ex agris cateruatim confluxistis, vnde signo itineris accepto, in hunc locum venistis? Quis vobis huc veniendi adeò feriam ac quasi præstitutam necessitatem imposuit, idque tempore hiberno, quo tempore & à bello quies est, & miles armaturam amouet, & nauta gubernaculum super flumen ponit, & agricola aratores boues in præsepi curans quiescit? An palàm est, quòd sanctus martyr ex militaribus ordinibus & tuba cecinit, & multos ex diuersis regionibus ad suæ

quietis

^a Tertull. de corona milit. c. 3.
^b Cyp. ep. 37.

^c Idem ep. 34.

^d Greg. Nyss. in vit. S. Gregorij Thaumaturgi.

^e Greg. Nyss. orat. in laud. S. Basilij.

^f Dionys. Alex. apud Euseb. lib. 7. c. 17.

^g Greg. orat. in S. Theod.

FREQVENS CONCVRSVS AD NATALITIVM SS. MARTYRVM.

A quietis locum & sedem vocauit, non ad bellicum instruens apparatus, sed ad dulcem ac maximè Christianos vtique decentem pacem cogens?] hæc Gregorius, qui^a (ne hoc præmittamus dicere) in festo die sanctorum Quadraginta martyrum, ob frequentissimum cœtum qui conuenerat, hominumque compressionem & strepitum, coactus est luculentam orationem, quam in laudem martyrum inchoauerat, inabsolutam relinquere, & die sequenti resumere.

Non certè minor vigeat in Occidentalibus fidei ardor in celebrandis festis diebus martyrum. Omittimus dicere de natalitio Apostolorum, à quo abesse, testimonio Gallicæ Placidie^b scribentis ad Pulcheriam, sacrilegium putabatur. Quid in solemnitate ceterorum martyrum peragi consueuisset, ex his quæ Prudentius cecinit in Hippolyto, satis perspicuè potest intelligi, dum de frequenti accessu ad eius Ecclesiam, quæ erat extra mœnia, in die natali ipsius, agit his versibus^c:

*Iam cum se renouat decursis mensibus annus,
 Natalemq; diem passio facta refert:
 Quanta putas studiis certantibus agmina cogi,
 Quæve celebrando vota coire Deo?
 Vrbs Augusta suos vomit effunditq; Quiritis,
 Vnà & patricios ambitione pari.
 Confundit plebeia phalanx vmbonibus æquis
 Discrimen procerum, præcipiente fide.
 Nec minus Albanis acies se candida portis
 Explicat, & longis ducitur ordinibus.
 Exultant fremitus variarum hinc inde viarum:
 Indigena, & Picens plebs & Etrusca venit.
 Concurrit Samnitis atrox, habitator & alta
 Campanus Capuæ, iamque Nolanus adest:
 Quisque sua lætus cum coniuge, dulcibus & cum
 Pignoribus rapidum carpere gessit iter.
 Vix capiunt patuli populorum gaudia campi,
 Heret & in magnis densa cohors spatij.]*

C Multa his similia scripta sunt à Paulino in suis quæ edidit S. Felicis Natalibus. Sed ex **XCVIII.** eo, quænam solerent sic conuenientes ad festa martyrum offerre munera, tantummodò recitabimus; quæ his versibus explicat^d:

*Cedò, alij pretiosa ferant donaria, mæque
 Officij sumptu superent, qui pulchra regendis
 Vela ferant foribus, seu puro splendida limo,
 Sine coloratis textum fucata figuris.
 Hi læues titulos lento poliant argento,
 Sanctaque præfixis obducant limina laminis:
 Ast alij pictis accendant lumina ceris,
 Multiforòsque canis lychnos laquearibus aptent,
 Vt vibrent tremulas funalia pendula flammæ:
 Martyrus hi tumulum studeant perfundere nardo,
 Et medicata pio referant vnguenta sepulchro.]*

E Prosequitur dicere de nummis solitis erogari in pauperes. Rursum verò de vnguentis afferri consuetis his diebus ad sepulchra martyrum, meminit & Prudentius itidem vbi supra in Hippolyto, sic dicens:

*Oscula perspicuo figunt impressa metallo,
 Balsama diffundunt, seribus ora rigant.]*

Et Gregorius^e scribens ad Secundinum: Aloëm verò, inquit, thymiam, styracem, & balsamum sanctorum martyrum corporibus offerenda, latore præsentiam deferente, transmisiimus.] Sed quod ad titulos argento ornatos, ipsasque laminas ante limina affigi solitas pertinet; liquet eas fuisse tabellas pictas, vel aliter argento incisas imagines, quibus, quæ à sanctis martyribus fuissent assecuti beneficia, vota reddentes, iidem patefacerent.

Ceterùm (vt hæc ad postremum attingamus) non sic, vt calumniati sunt hæretici, & **XCIX.**

^a Greg. Nyss. orat. 1. Ep. 2. in Quadrag. martyrum.

^b Gallia Plac. ad Pulch. ep. extat tom. 2. Conc. in præamb. Concil. Chalced.

^c Prudent. Peristeph. hymn. 11.

^d QVAM FRE- QVENS PO- PVLVS AD CELEBRITATES SANCTORVM.

^e Paulinus in Nat. S. Felicis.

OBLATIONES FIDELIVM AD FESTA MARTYRVM.

^f Greg. lib. 7. Indit. 2. ep. 53.

Aug. contra Faustum, lib. 20. c. 21. QVAM PIE FIDELIS CELEBRENT NATALITIA MARTYRVM b. Aug. de Civ. Dei, li. 8. c. 27. c. lib. 22. c. 2. Idem ser. 101. de dicitur, c. 10.

Greg. Naz. orat. in S. Pet. iacob. RELIGIO. SVS CVLTVS DIERVM RECTORVM.

Lucian. or. p. Satyr.

C I. Al. 20. Iron. lib. 3. c. 14. PAVLVS AL LOQVITVR PRIMORES ECCLESIAE EPHESI.

inter alios Manichæi, hæc agentes mutantur maiores nostri idola in martyres; quasi vt Gentiles deos suos, sic ipsi homines colerent: hanc enim calumniam S. Augustinus sapifimè confutasse reperitur, vt in primis cum agens contra Faustum talia in Catholicos in- clamantem, hæc ait: Populus autem Christianus memorias martyrum religiosa solem- nitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum confocietur, atq; orationibus adiuuetur: ita tamen, vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum sacrifice- mus, quamuis in memoriam martyrum constituamus altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Pau- le, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, apud memo- rias eorum quos coronauit, vt ex ipsorum locorum admonitione maior effectus exur- gat.] hæc Augustinus, qui eadem sæpè repetit, vt in libris de Ciuitate Dei iterum, & in sermone de Natali sanctorum Fructuosi, Augurij, & Eulogij.

Quod deum veluti corollarium addimus: sic Christiani celebrare festos dies con- fueuerunt, vt neque Iudaicæ superstitioni communicarent, neque Gentilium sordibus inquinarentur. Vnde Gregorius Nazianzenus: Festos dies Iudæus etiam agit, verum iuxta litteram: legem enim corpoream consecrans, ad spiritualem legem non peruenit. Festos quoque dies Gentilis agit, verum iuxta corpus, deosque suos & dæmones, quorum alij obscenarum rerum sunt architecti, alij ex obscenis rebus honorem consecuti sunt: ac proinde fœda quoque & obscœna est eorum festi celebrandi ratio, vt hoc ipsum quod peccant, in Dei honorem cedat, ad quem vitium quasi res quedam honesta & prædican- da confugit. Feriamur ipsi quoque, verum vt Spiritui gratum est.] hæc & alia de his Gre- gorius, cum agit de festo Pentecostes, cuius gratia eiusmodi à nobis est suscepta narratio. At quod pertinet ad festa Gentilium, modestior illa prima apud eos lex sancita videba- tur, quæ à Luciano recitatur his verbis: Ne quid intra festi tempus agito, neque publi- cum, neque priuatum, nisi quæ ad lusum, ad voluptatem, animique oblectationem perti- nebunt.] Sed quàm diuersa ab his sint de diebus festis agendis Christianæ leges, omnes intelligunt. At de his hæc tenent. Iam enim receptui canendum, & quæ ad insinuandos ex instituto antiquos mores Ecclesiæ digressa est oratio, reuocanda, atque ad rerum gesta- rum narrationis cursum ordine dirigenda est.

Mileti cum adhuc esset Paulus (inquit Lucas) mittens Ephesum, vocauit maiores natu Ecclesiæ. (at non tantum presbyteros, sed & Episcopos, qui erant tum Ephefi, tum etiam in proximis ciuitatibus constituti, à Paulo vocatos, Irenæus affirmat.) Qui cum venissent ad eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruiens Domino cum omni humi- litate & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæorum: quomo- do nihil subtraxerim vtilium, quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publice, & per domos, testificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. Et nunc ecce alligatus ego Spiritu, vado in Ieru- salem, quæ in ea mihi ventura sint, ignorans: nisi quod Spiritus sanctus per omnes ciui- tates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me man- dent. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorē quàm me, dum- modò consummem cursum meum, & ministerium quod accepi à Domino Iesu, testifi- cari Euangelium gratiæ Dei. Et nunc ecce scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transiui prædicans regnum Dei. Quapropter contester vos ho- dierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens vnumquemque vestrum. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare & dare hereditatem in sanctifica- tis omnibus. Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupiui. Ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. Om- nia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse ver- bi Domini Iesu: quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quàm accipere. Et cum hæc

A

B

C

D

E

hæc dixisset, positus genibus suis orauit cum omnibus illis. Magnus autem fletus factus est omnium, & procumbentes super eollum Pauli, osculabantur eum, dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad nauim. Cum autem factum esset vt navigarem, abstracti ab eis, recto cursu uenimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram. Et cum inuenissemus nauem transfretantem in Phœnicen, ascendentes nauigauimus. Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & uenimus Tyrum: ibi enim nauis expositura erat onus. Inuentis autem discipulis, mansimus ibi diebus sep- tem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Ierosolymam. Et expletis diebus, profecti ibamus, deducenibus nos omnibus cum vxoribus & filiis usque foras ciuita- tem: & positus genibus in littore, orauimus. Et cum ualefecissemus inuicem, ascendi- mus nauem, illi autem redierunt in sua.] hæc Lucas.

Observatione dignum putamus, cum Apostolus tam apud Miletum quàm etiam in Tyri littore positus genibus orasse dicatur, nequaquam (quod etiam diximus superius) ipsum Christiano more Pentecosten celebrasse. Siquidem (vt Tertullianus atque alij omnes testantur) à die Paschæ usque ad Pentecosten nefas erat genu flexo adorare. Ex antiqua enim Ecclesiæ traditione (inquit ille) die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paschæ in Pentecosten usque gaude- mus.] hæc ille. Huius rei causa instituti ratio à nobis exigit, vt de antiquis Ecclesiæ moti- bus ac ritibus in precibus adhiberi solitis hæc potissimum agamus: ac primum de pristi- no usu Fideles in Ecclesiam conuocandi: de illis enim agimus ritibus, qui in publicis Chri- stianorum conuentibus, non priuatim adhiberi sunt soliti. Ad cogendum igitur in vnum locum Fideles omnes precum causa, quousque Dei Ecclesia sub Gentium Regibus vni- que quasi hostibus obfessa permanit, haud liberum erat populum patenti aliquo si- gno ad synaxim publicamque, conuocare conuentum. Nec licet certi statuti essent dies ce- lebrandi conuentus, ipsa dies (quod aiunt) poterat interpellare pro homine. Nam vigen- te persecutione, haud liberum erat ibidem loci semper conuenire; sed necesse erat fre- quenter mutare loca, eademque nec inuentu facilia. Quamobrem priuatim singulos à ministro Ecclesiæ id muneris obeunte, qui Cursor dicebatur, Episcopi seu presbyteri mo- nitu vocari opus erat. De Cursoris electione hæc habet Ignatius scribens ad Polycarpum: Decet, beatissime Polycarpe, Concilium cogere sacrosanctum, & eligere si quem vehe- menter dilectum habetis & impigrum, vt possit diuinus appellari Cursor, & huiusmodi creare, & in Syriam profectus laudibus celebret impigram charitatem vestram ad glo- riam Dei.] ad ministerium enim Antiochenæ Ecclesiæ eiusmodi Ignatius adsciscen- dum curauit. Erat & Cursoris munus, ab Episcopo datas litteras ferre: sed de his alibi pluribus. Ceterum ad idem quod opus & diaconus incumberebat. vnde idem Ignatius ad Heronem diaconum Antiochenum scribens, hæc ait: Synaxim ne negligas, omnes nominatim inquire.] sed super omnes, vt hoc propensius ageretur, inuigilabat Episco- pus: quam ob causam idem scribens ad Polycarpum, Crebrius, inquit, celebrentur con- uentus, synodi que: nominatim omnes inquire.]

His sic habentibus, haud assentimur Amalario, qui existimauit, tempore persecutio- nis Ecclesiæ, sonitu lignorum (vt fit hodie tribus ultimis diebus maioris hebdomadæ) ad synaxim vocari solitos Christianos. Eius enim rei usus cum nullum prorsus vetus re- periat monumentum litteris consignatum, nec ratio ipsa patiatur, vt cum hæc illi se- cretis agenda curarent, tanto lignorum strepitu omnium Gentilium aures & oculos in se conuertent; haud nobis probari potest: cum præsertim nec verum fuisse appa- reat, solitum esse olim (vt nunc ea fit ratione tribus illis diebus maioris hebdomadæ) mœstitiæ tantum tempore ad conuocandum populum ligna pulsari. Nam in secunda Nicæna Synodo hæc leguntur ex libello illi oblato de miraculis martyris Anastasij: Cum sanctæ ciuitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata & significata. Itaque lætitia magna perfusi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pul- santes inuicem obuiam facti sunt in veneranda Virginis Deiparæ æde, quæ appellatur Noua. Illinc cum cruce & supplicatione egressi, læti & gaudentes cum gratiarum actio- ne sacris reliquiis accurerunt.] hæc ibi. At nec apud aliquem me legisse memini, excep- tis dictis diebus, aliquam ecclesiam solitam esse populum conuocare pulsatione ligno- rum, sed tantum monasterij monachos, prout dictum declarat exemplum, & nonnulla

Al. 21.

C II.

Tertull. de corona milit. cap. 3. DE RITIBVS IN PRECA- TIONIBVS.

Ignat. ep. 13

Ignat. ep. 13

Idem ep. 11.

C III. Amal. de Eccles. offic. c. 21.

DE SIGNO EX PVLSA- TIONE LI- GNORVM. Nicæn. Con- cil. Al. 4.

alia, ut apud Cyrillum in Actis Theodosij Cœnobiarchæ, & alios. Sed in his etiam diuersa erat inter eos consuetudo, nimirum, vel ut omnes æquè vna pulsatione conuocarentur, vel singillatim fores singulorum pulsarentur: ut est de his exemplum apud Palladium in Lausiâcis, dum ait: Postquam hoc modo solitum tempus impleffet, signo mallei, quo ceteros fratres excitabat, percutiens fores omnium cellarum, ad propria oratoria deducebat.] At nec apud omnia pariter monasteria hæc vsu recepta erant, ut pulsatione lignorum omnes conuocarentur: nam testificatione Hieronymi exploratum habetur, in monasterio sanctæ Paulæ, vna voce altius decantata, nimirum, Alleluia, omnes ad synaxim vocari solitas moniales: sic enim ait: Post Alleluia cantatum, quo signo vocabantur ad lecticam, nulli residere licitum erat: sed prima seu inter primas veniens, ceterarum opperiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem eas prouocans, non terrore.] hæc Hieronymus.

^a Hier. ep. 27.

CIV. DE VSU TINNABULORVM.

^b Ioseph. de bello Iud. l. 5. c. 9. ^c Martialis lib. 14.

^d Iuu. sat. 6.

Ceterum reddita Ecclesiæ pace (quo tamen id fieri cœptum sit anno, nobis est incompertum) ex edito loco publico grandioribus tintinnabulis, quæ postea à loco ubi primò grandiora fieri cœperunt, Campanæ sunt appellata, populus ad ecclesiam vocari solitus fuit. Apud Hebræos (ut aliàs dictum est) sacerdotem ex eminenti turri sonitu tubæ populo sabbata indicare consueuissent, Iosephus est auctor. Gentiles verò sonitu tintinnabuli ad thermas & operas consueuissent homines conuocare, certum est. Vnde Martialis:

Redde pilam, sonat as thermarum, ludere pergas?

Et Iuuenalis:

*Tot pariter pelues, & tintinnabula dicas
Pulsari: iam nemo tubas atque ara fatiget.*

^e Suid. verb. ^f Sueton. in Oct. c. 91. ^g Lucian. de merced. cond.

Excubiarum quoque præfectos secum ferre solitos ad explorandos vigiles tintinnabula, ut iis auditis responderent, testatur Suidas. Qui primus tintinnabula ad ianuas poni solita, in editiori loco ædis Iouis Capitolini posuerit, apud Suetonium Augustus fuisse legitur. Apud Syros quoque in sacris adhiberi solita tintinnabula, Lucianus auctor est: cuius etiam auctoritate compertum habetur, nequaquam ea leuem sonum edere solita: nam eorum pulsatione excitari consueuissent tradit seruos & mercenarios ad opera exhibenda, eodemque sono ad eadem iterum reuocari, cum ait: Deinde manè ad tintinnabulam expergefactus, discussa ab oculis dulcissima somni parte, vna sursum deorsumque circumcursas, hesternò luto etiam pedibus inharènte.] & inferius: Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinnabulum, iamque ad eadem tibi redeundum est.] hæc ille: quibus persuademur eadem tintinnabula etiam à Gentilibus solita fieri grandiora, in ecclesia verò maxima, editoque loco ad populum conuocandum, & ad diuina obeunda opera excitandum exposita, vsu profano in sacrum ritè conuerso.

CV.

^h Ez. ech. 8. ⁱ Hieron. in Ez. ech. c. 8. ^k Arist. de 72. Interp. ^l Ez. ech. 8.

^m 3. Reg. 8. ⁿ Dan. 6.

^o Lib. 1. c. 19.

^p Clem. Alexand. lib. 7. Strom.

ORARE AD ORIENTEM CONVERSI. ^q Apud Calist. Rhodig. li. 12. c. 1. in fine. ^r Lucian. lib. de Domo.

Quod autem ad situm corporis in precatone seruari solitum spectat: ad Orientem conuersos olim maiores nostros adorare consueuissent, certum est; cum alioqui Iudæi ad Occidentem spectantes (ut ex diuina Scriptura sanctus Hieronymus attestatur) adorandi vsu haberent; quod & ipse templi situs demonstrat: quandoquidem Salomonis templum ad Orientalem plagam spectasse, Aristæus, qui illud describit, affirmat. Nam quod maximè omnium deplorandū esse videretur, ostendit Deus Ezechiel 1 inter vestibulum & altare positos viros, qui dorsa vertentes contra templum Dei, facies ad Orientem spectantes haberent: sed hæc Ierosolymis. Ceterum qui foris essent (ut ibidem testatur auctor) vbicumque reperirentur, conuersi ad templum orabant, prout diuina Scriptura eos admonuisset, quod etiam Daniele, cum Deum precaretur, fecisse constat. Post Christum id etiam faciendum docuit suos Elxai hæreticus, qui vixit Traiani temporibus, ut Epiphanius de ipso testatur, cum de Offensis scribit. Gentilium potius quam Iudæorum fuisse consuetudinè ut ad Orientalem plagam spectantes precarentur, satis constat ex templorum situ, de quibus hæc Clemens Alexandrinus: Quæ, inquit, erant ex templis antiquissima, respiciebant ad Occidentem; ut qui stant vultu conuerso ad imagines, docerentur verti ad Orientem.] Pythagorici etiam id facere consueuissent traduntur. Verum de templis Gentilium & adorandi situ aliter scribit Porphyrius; nimirum templorum statuas & ingressus Orientem spectasse, uti adentes templum, ad Occasum conuersi, diis effunderent preces. Itidem Lucianus de veteribus & ipse tradit, consueuissent ad Solis ortum spectantia templa edificare. Quamobrè diuersum secundum diuer-

B

C

D

E

A diuersorum populorum ritum, fuisse apud antiquos Ethnicos vsu, dici posse videtur; cum alioqui Vitruuius templorum faciem ad Occidentem edificandam proponat, quod orantes in eis faciem conuersam habeant ad Orientem. Qui igitur dixerunt Iudæos adorare solitos ad Orientem conuersos, diuinæ Scripturæ auctoritate arguuntur erroris: nec suffragatur locus qui citatus habetur apud Clementem, Paralipomenon capitis quinti in fine: nam ibi non dicitur, Leuitas ad Orientem conuersos precatos esse, sed tantum quod starent ad Orientalem plagam altaris.

^a Vitruv. li. 4. c. 5. ^b Clem. Cœst. lib. 7. c. 44.

Ceterum penes antiquos Christianos quam inuolabiliter obseruaretur, ut ad Orientem conuersi funderent Deo preces; ex his in primis, quod Gentiles eam ob causam dicerent Christianos adorare Solem (quod Tertullianus testatur) affirmari posse videtur. Hunc autè orandi ritum ab Apostolis esse traditum, complurium antiquorum testimonio comprobatur: apud Iustinum enim hæc scripta habentur: Quandoquidem apud vos præstantissima quæque ad honorem & venerationem Dei destinamus, opinione autem hominum probabilior est Orientalis creaturæ partibus: eam ob causam orationis tempore vultu ad Orientem omnes conuertimur: perinde atque dextra manu in nomine Christi eos signamus, qui sigillo tali indigent, eò quod præstare sinistram putetur, quamuis positura & non natura illa differat. Non aliter & Oriens, ut præstantior creaturæ pars ad Deum adorandum est designata. Et quia ad Orientem spectantes preces agimus, non id Prophetis & Apostolicis aduersatur vocibus: in omni enim loco Oriens existit precantibus. Et quia in quam partem videndi sensum conuertimus, in eadem parte adorant: impossibile est autem precum tempore in quatuor creaturæ partes respicere; propterea in vnam partem intendentes, orationem peragimus, non proinde ut ea sola opus sit Dei, nec tamquam in ea habitatio sit Dei destinata, sed quasi in locum ei, quæ à nobis Deo exhibetur, venerandè obseruationi ordinatum. Porro à quibus orationem Ecclesia accepit, ab iisdem quoque ubi orare solent, consuetudinem accepit, à sanctis nimirum Apostolis.] hæcenus ibi, Basilius item eiusmodi institutionem ab Apostolis manasse confirmat, & ante ipsum Origenes in hæc verba: In Ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla huiusmodi, quæ quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet: nam quod verbi gratia genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cæli plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non facillè cuique puto ratione compertum.] & paulo post: Et tamen hæc operata & velata portamus super humeros nostros, cum ita impleremus ea & exequimur, ut à magno Pontifice & eius filiis tradita & commendata suscepimus.] hæc Origenes, per Pontificem & filios eius, Christum & Apostolos intelligens.

CVI. ^c Tertull. in Apolog. c. 16. ^d Lib. 7. c. 44. ^e Basil. de Spi. sanct. c. 27. ^f Orig. in lib. Num. hom. 5. ^g 118.

^h Basil. de Spi. sanct. c. 27. ⁱ Orig. in lib. Num. hom. 5.

CVII. ^k Athan. li. 9. c. 14. ^l CAVSABIN. STIV. VII. DIVERSAE REDDVN. TVR. ^m Psal. 131. ⁿ Zach. 14. ^o Idem 3. c. 6.

Rursus verò quod ad mysterium pertinet: præter illa quæ ex incerto auctore apud Iustinum sunt recitata, Athanasius tres etiam affert causas: Quarum prima ex diuina Scriptura sibi vendicat auctoritatem; quod scriptum sit in Psalmo: Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius.] iunctis his quæ à Zacharia sunt de Christo dicta: Stabant pedes eius in die illa super montem Oliuarum, qui est contra Ierusalem ad Orientem.] qui item ipsum Christum, Orientem appellat iterum. Secundam verò hanc addit causam, quod in diuinis Scripturis Deus dictus lux sit, idemque lucis creator: quamobrem ad eam cæli partem spectare debere precantem; qua potissimum lucis iubar oritur, non quod Christiani lucem creatam colerent, sed ut ex sidere omnium splendidissimo ad eius creatorem mens humana tolleretur: Tertiam verò affert causam, quod cum Paradisus, vnde pulsus est homo, in Oriente positus esset, eò reuertendi mens cupida, oculos etiam illò dirigeret. sed hæc ipse pluribus: Quod igitur Oriens fons velut quidam luminis haberetur, atque Occidens esset hieroglyphicum tenebrarum, inde etiam ea vetus fuit in Ecclesia obseruatio, ut baptismate initiandus, diabolo prius renuntiaturus; Occidentem versus statueretur, sicque positus, terribilè illa renuntiantis verba proferreret: idemque postea Christum Dominum confessorus, ad Orientem conuersus id totidem vicibus faceret. Idque non tantum Dionysius, sed & Cyrillus testatur, qui ait: Cum Solis occasus appareretur tenebrarum sit locus; diabolus autem cum sit tenebræ, robur in illis suum habet: idcirco symbolicè Occasum spectantes, caliginoso illi tenebrarum principi renuntiat.] & post multa: Cum itaque fatanæ renuntiaueris, & omne cum illo pactum rescideris, veteres inquam pactiones cum inferno, aperitur tibi Paradisus Dei, quem ipse ad Orientem plantauit: & huius rei symbolum est, cum ab Occasu conuerteris ad Ortum, quæ

^p Dionys. Areopag. de Eccles. hier. lib. 2. p. 2. c. 2. ^q Cyrill. in Mystag. 1.

CHRISTI
58.PETRI
14.NERONIS IMP.
2.*Ioan. Da-
mas. Orisod.
lib. 4. c. 13.

lucis est regio. Tum admonebatur ut diceret: Credo in Patrem & Filium & Spiritum sanctum.] hæc Cyrillus. Ioannes Damascenus^a dictas causas retexens, hæc etiam addit: Dominus cum in cruce penderet, ad Occasum prospiciebat, eoque nomine ita adoramus, ut eum obtueamur. Ac rursus cum in cælum reciperetur, ad Ortum efferebatur, sicque à discipulis adoratus est: atque ita venturus est, ut eum in cælum intuentem conspexerunt; quemadmodum ipse quoque Dominus dicit: Sicut fulgur exit ab Oriente, & parat usque in Occidentem, ita erit aduentus Filij hominis. Quocirca aduentum eius opperientes, ad Orientem oramus. Est autem Apostolorum hoc institutum, litteris Sacris haudquaquam proditum: complura enim illi, nulla Scripturæ auctoritate nixa, nobis tradiderunt.] hucusque Damascenus.

CVIII.

*Leo de Na-
tuit. serm. 7.
SVPERSTI-
TIO IRRE-
PENS AM-
PYTATVR.

Porro cum eiusmodi occasione in nonnullos clanculum superstitio irrepsisset, Leo Romanus Pontifex^b quam citissime, ne latius serperet malum, occurrit, hisque verbis pro concione populum admonuit: De talibus institutis (Priscillianistarum videlicet) illa etiam generatur impietas, ut Sol inchoatione diurna lucis exurgens, à quibusdam insipientioribus de locis eminentioribus adoretur. Quod nonnulli etiam Christiani adeo religiosè se facere putant, ut priusquam ad beati Petri Apostoli basilicam, quæ vni Deo viuo & vero est dedicata, perueniant; superatis gradibus, quibus ad suggestum aræ superioris ascenditur, conuerso corpore ad nascentem se Solem deflectant, & curuatis ceruicibus in honorem se splendidi orbis inclinent. Quod fieri partim ignorantia vitio, partim Paganitatis spiritu, multum tabescimus & doleremus: quia etsi quidam forte creatorem potius pulchri luminis, quam ipsum lumen, quod est creatura, venerantur; abstinendum tamen est ab huiusmodi specie officij.] hæc ille idcirco, nequid commune cum Priscillianistis atque Gentilibus Fideles haberent. Sed de his facis.

CIX.

STANTES
ORARE SO-
LITI CHRIS-
TIANI.

Quod item ad habitum corporis in fundendis precibus spectat: stantes aliquando, aliquando verò genibus flexis adorare Christianos debere, veterrima est in Ecclesia institutio. Et sicut distincta sunt tempora pro ratione diuinorum mysteriorum, ita pariter peculiare cuiusque temporis adscripti reperiuntur precandi ritus: nimirum ut quoniam dies Dominicus resurrectioni Domini est consecratus, ut nonnisi stantes Fideles oraret, antiquitas docuit; sic etiam Quinquagesimæ tempore, quod à Paschate usque ad Pentecosten interponitur. Eiusmodi cõmunes omnibus Christianis obseruationes esse in Ecclesia antiquitus obseruatas, tradit Tertullianus^c, quem superius citauimus. Cuius institutionis rationem & causam hanc affert auctor, qui apud Iustinum ad hæc rogata respondit^d: Si genuum inclinatio in precationibus magis peccatores Deo commendat, quam si stantes orent, magisque ea res diuinam permouet misericordiam: quapropter diebus Dominicis, & à Paschate feriis ad Pentecosten usque, precantes genua non flectunt. Vnde autem talis etiam in Ecclesia consuetudo?] Est ad hæc responsio: Quia vtriusque nos oportuit iugem obtinere memoriam, & ipsius per peccatum lapsus nostri, & gratia Christi nostri, per quam à lapsu resurreximus: eapropter genuum per sex dies inclinatio symbolum & nota est lapsus per peccata nostra. Quod verò die Dominico genua non flectimus, signum est & designatio resurrectionis, per quam gratia Christi & à peccatis & à morte, quæ ab illo interfecta est, liberati sumus. A temporibus autem Apostolorum consuetudo talis accepit initium, prout ait beatus Irenæus martyr & Episcopus Lugdunensis in libro de Paschate, vbi quoque mentionem facit Pentecosten, in qua genua non inflectimus; quoniam pari est cum die Dominico potestate, iuxta eam, quæ de illa est dicta, causam.] hæc apud Iustinum.

CX.

ORARE GE-
NV FLEXI
VEL STRA-
TI.

Si hæc igitur rata habentur, & ex Apostolorum traditione testificatione Irenæi, qui Polycarpi Ioannis Euangelistæ discipuli fuit auditor, fluxisse constant, fuerintque non ab aliis quam ab Apostolis instituta: tamen post hæc tempora, de quibus modò historiam teximus, non antè id esse factum oportuit: nam hoc anno (ut vidimus) Paulus tempore quod interlabitur à Paschate in Pérecosten, in Tyri littore positus genibus adorauit. Porro eiusdem in Ecclesia ritus ceteri antiquorum Patrum etiam meminerunt, nec est opus recensere singulos. Videas interim Paulum absque vlla etiam necessitate Iudæorum moribus inseruendo, inter suos positum, patrios in deprecando ritus seruasse: genua enim in precibus flectere Iudæi consueuerunt. Nam & de Salomone ait diuina Scriptura: Vtrumque genu in terra fixerat, & manus expanderat in cælum.] Stratos in terra insuper, si qua læua virgeret calamitas, Fideles precari consueuisse, tota exemplo est Christianorum

CHRISTI
58.PETRI
14.NERONIS IMP.
2.

notum legio, quæ sub Marco Aurelio Antonino sic Deum precata hostibus internecionem, & Romanis militibus vitio discrimine laborantibus salutem obtinuit: quod eiusdem Imp. ad Senatum Romanum epistola^a scripta significat. Manus sem expandere & in altum tollere, cum precarentur, Christianos consueuisse, exempla sunt plurima: idque non aliunde, quam ex institutione Apostolica, Ecclesia sibi vindicat. Paulus enim ad Timotheum scribens^b: Volo, inquit, viros orare in omni loco, leuantes puras manus.] De eodem ritu hæc habet Tertullianus^c. Nos verò non attollimus tantum, sed etiam expandimus, & Dominica passione modulantes & orantes confitemur Christo.] & inferius: At qui cum modestia & humilitate adorantes, magis commendamus preces nostras, ne ipsis quidem manibus sublimius elatis, sed temperatè & probè elatis, ne vultu quidem in audaciam erecto, &c.] Sedendo autem adorare, extra disciplinam esse testatur. Sed & eiusdem Apostoli scribentis Corinthiis^d, ut viri detecto capite Deum adorarent, est institutio, qui & eiusdem ritus rationem affert. Cur verò Romani nonnisi tecto capite deos precarentur, Saturno excepto, & Honore, quibus nonnisi aperto capite sacrificare licebat, Plutarchus^e pluribus differens, causas diuersas adducit; quas, ut ab instituto alienas, prætermittimus recensere.

Ceterum in omnibus situ & corporis habitu verecundiam, modestiam, animique demissionem præferre debere Fideles omnes, cum Deum precantur, tum Tertullianus tum Cyprianus^f inculcant. Ut etiam in precationibus aliquando suum quis pugno tundat pectus, Publicani à Christo aded commmendati probat exemplum: quo signo animi poenitentiam declarari, facto illorum qui post Christi passionem reuertebantur percutientes pectora sua^g, significatur. Quod & Nicolaus Rom. Pontif. ad consultationes Bulgarorum rescribens, docet his verbis: Pectus percussimus, significantes videlicet, quod nequiter gessimus, displicere nobis, & ided antequam Dominus feriat, & antequam vitio extrema veniat, commissum poenitentia digna punire.] idem & de ritu iungendi manus in adoratione, hæc ad eisdem: Dicitis quod Græci fateantur, quod in ecclesia qui non constrictis ad pectus manibus steterit, maximum habeat peccatum. Hoc ut fieret, præceptum fuisse, nusquam, ni fallor, inuenitur: ac per hoc nisi fiat, peccatum non est: nam quidam faciunt hoc, quidam illud genus humilitatis: nec istud est peccatum, nisi forte quis pertinaciter recusauerit facere quod omnes viderit facientes. Verum & hoc cum sit, nonnisi humilitatis gratia fit: ut re vera scriptum est: Oratio humilitatis se nubes penetrat. Proinde siue hoc, siue aliud quid humilitatis excogitare potest homo, non est reprehendendus.] ac post pauca: Quia in Euangelio, reproborum ligari manus & pedes reperiuntur: quid aliud isti agunt, qui manus suas coram Domino ligant, nisi Domino quodam modo dicant: Domine ne manus meas ligari præcipias, ut mittas in tenebras exteriores; quoniam ecce ego iam eas ligavi, & ecce in flagella paratus sum?] hæc Nicolaus, secundum illud Pauli^h: Si nos ipsos diiudicemus, non vit-

Sed illud quoque ad ritum precandi spectat, procedentes aliquando consueuisse Fideles publico conuentu fundere ad Deum preces. De procedendo meminit Tertullianusⁱ, dum ait: Si procedendum erit, numquam magis familiaris occupatio adueniat.] Et Hieronymus ad Eustochium^k: Martyres tibi quarantur in cubiculo tuo: numquam causa deerit procedendi, si semper, quando necesse est, progressura sis.] hoc idem ad Gaudentium^l, necnon ad Lætam^m, ne suas filias procedere patiantur. Est mentio de processibus in Concilio Laodicenoⁿ: easdem à Patribus dictas esse Litanias, quod expiationis causa indici publicè consueuerint, multa exempla declarant. Has ipsas in ecclesia Magni Gregorij, cognomento Thaumaturgi, peragi solitas, auctor est Basilius^o scribens ad Neocæsarienses. Frequentatas easdem tam in Orientali quam in Occidentali Ecclesia fuisse, in diebusque magis illustratas, constat. dicemus de his pluribus inferius suis locis: interim quæ à nobis dicta sunt in Notationibus ad Romanum Martyrologium, consulere cuique liberum erit. At hæc iam satis de diuerso ritu in precando seruari solito, occasione Pauli Apostoli, qui (ut vidimus, auctore Luca) in littore Tyri positus genibus, Deum precatus est. Quæ autem post hæc secuta sint, idem Lucas eiusdem Pauli comes narrat^p his verbis:

Cum, inquit, valescissimus inuicem, ascendimus nauem, illi autem redierunt in sua. Nos verò navigatione explicita, à Tyro descendimus Ptolemaidem, & salutatis fratri-

*Apud Insti-
mari. post o-
rat. ad Anto-
nim.*1. Tim. 2.
*Tertull. de
orat. c. 11. 12.

*1. Cor. 11.

*Plutarch.
probl. quest.
Rom. 10. 11.
12.CXI.
DE ALIIS
IN ORAN-
DO RITIBVS.
*Cyprian. lib.
de orat.

*Luca 23.

*1. Cor. 11.

CXII.
DE RITV
PROCEDEN-
DI.*Tertull. ad
vxor. lib. 2.
c. 4.

*Hier. ep. 22.

*Idem ep. 12.

*Idem ep. 7.

*Cont. Lao-
dicon. c. 17.

*Basili. ep. 63

*Act. 21.

CXIII.

fratribus, mansimus die vna apud illos. Alia die profecti, venimus Cæsaream: & in-
 trantes domum Philippi Euangelistæ, qui erat vnus ex septem, mansimus apud eum.
 Huic autem erant quatuor filiarum virginum prophetantes. Extabant adhuc Hieronymi
 temporibus Cæsareæ Palæstinæ domuncula & cubicula filiarum Philippi, quæ S. Paula
 Ierosolymam itura, Cæsaream cum venisset pio inuist affectu: Hieronymus enim eius
 relegens iter, sic ait: Mirata est Stratonis turrim ab Herode Rege Iudææ in honorem
 Cæsaris Augusti Cæsaream nuncupatam; in qua Cornelij domum, Christi vidit eccle-
 siam, & Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Idem b agens
 contra Iouinianum hæreticam, in his quatuor filiabus Philippi post crucem Christi
 consecratas esse primitias virginitatis demonstrat, hæc dicens: Post crucem Christi, sta-
 tim in Actis Apostolorum vna domus Philippi Euangelistæ quadrigam producit virgi-
 num filiarum: vt Cæsareæ, in qua ex Gentibus Ecclesia per Centurionem Cornelium
 fuerat dedicata, etiam virginum puellarum præberet exempla. Quod autem tradit
 Clemens Alexandrinus c, Philippum filias suas nuptui dedisse; non de Philippo diaco-
 no manifestum est loqui, sed de Philippo Apostolo: nam aduersus eos agens, qui nuptias
 reprobarunt, hæc ait: An etiam reprobant Apostolos? Petrus enim & Philippus filios
 procrearunt: Philippus autem filias quoque suas viris tradidit. Verum Philippi Apo-
 stoli quoque filias fuisse virgines, & obdormisse Hierapoli, Polycrates d auctor est; qui
 (sicut habetur à Hieronymo recitatus) hæc ad Victorem Romanæ Ecclesiæ Pontificem
 scripsit: Philippum loquor de duodecim Apostolis, qui dormiuit Hierapoli, & duas fi-
 lias eius, quæ virgines senuerunt, & aliam eius filiam, quæ Spiritu sancto plena in E-
 pheso occubuit. hæc Polycrates apud Hieronymum. Apud Eusebium e autem textus
 Polycratis diuersæ lectionis reperitur: nam dicitur Philippus ille fuisse ex septem diaco-
 nis, duasque filias eius virgines vsque ad obitum permanisse, quarum alteram Ephesi in
 Domino obdormisse tradit.

DE FILIA-
BUS PHI-
LIPPI.

* Hier. ep. 27.

b Idem aduer-
sus Iouin.
lib. 1.

c Clem. Stræ.
lib. 3. c. 24.

d Hieron. de
Script. Eccl.
in Polycrate.

e Euseb. hist.
lib. 3. c. 25.

CXIV.
QUAE PHI-
LIPPI DIA-
CONI ET
QUAE PHI-
LIPPI APO-
STOLI FI-
LIAR.

f Euseb. hist.
lib. 3. c. 33.

g Euseb. lib. 3.
c. 31.
h Dorotheo. in
Synopsi.

i Hier. aduer-
sus Iouin. lib. 1.

CXV.
* Euseb. hist.
lib. 3. c. 31.

DE BARSA-
BA MIRA-
CVLVM.

Sed idem Eusebius ex Caij antiqui Theologi disputatione subinfert testimonium de
 Proclo, dicente, quatuor filias Philippi diaconi Hierapoli cum patre in Domino re-
 quiescere: sic enim ait: Porro in disputatione Caij, quam paulo antè recitavi, Proclus,
 contra quem disputationem instituit, de morte Philippi & filiarum eius his à nobis ex-
 positis admodum consentiens, sic loquitur: Post Hierapoli in Asia quatuor filiarum Phi-
 lippi prophetissæ fuerunt, ibidemque tum illarum, tum patris sepulchrum locatum est.]
 hæcque illas ipsas esse, quarum in Actis Lucas meminit, profitetur. Sed mira diuersitas
 in eodem Eusebio, dum quas dicit Philippo diacono natas, inferiùs: e cum agit de Papiæ,
 qui illas nouit, & multa ab illis tradita accepit, Philippi Apostoli filias dicit. Verum in
 versione Rufini f non Philippi Apostoli, sed Euangelistæ fuisse leguntur. Ceterum Do-
 rotheus h (si qua fides adhibenda est auctori) Philippo Apostolo dicit fuisse filias, eas-
 que Hierapoli vnà cum patre quiescere. Quid in his ambiguis dicendum sit, non habe-
 mus, nisi quòd quæ dicuntur de Philippi diaconi filiabus, iisdemque virginibus, ex diui-
 na Scriptura sibi vendicant auctoritatem: quæ autem de filiabus Apostoli ab aliis sunt
 relata, ex incerto feruntur auctore, & nominis errore iactata putantur, dum, quæ sunt
 Philippi diaconi, Philippo Apostolo sunt adscriptæ; cum præsertim ingenuè profitea-
 tur Hieronymus i, nullam haberi certitudinem, præter Petrum, aliquem alium Aposto-
 lorum coniugio obligatum fuisse. Porro Clementis de nuptiis filiarum Philippi assertio,
 omnium attestazione, reiicitur; cum quotquot de his agunt scriptores, omnes ex æ-
 quo easdem virgines nominent. Legimus in Menologio, vnã ex quatuor filiabus Phi-
 lippi, Hermionem dictam, sub Traiano Imp. grauissima passam, in Domino quiesuisse
 pridie Nonas Septembris.

Sed reliquum est, vt quæ Papias, Ioannis auditor, inter alia ab iisdem virginibus se ac-
 cepisse testatur, quæ recenset Eusebius k hinc & nos exscribamus: sic enim ait: Verum
 quemadmodum Papias, qui temporibus iisdem vixit, historiam permiram à Philippi filia-
 bus se excepisse asserat, in præsentia exponendum videtur. Mortuum enim suo tempore
 narrat excitatum. Aliud etiam, quod non minus habet admirationis, Iusto, cognomento
 Barsabæ contigisse: nimirum, vbi venenum mortiferum ebiberat, eum propter gratiam
 ipsi à Domino tributam, molestiæ nihil aut incommodi pertulisse. Hunc autem Iustum
 post Saluatoris ascensionem sanctos Apostolos cum Matthia statuisse, & precatos vt al-
 ter ex illis duobus in Iudæ proditoris locum sortito delectus, numerum ipsorum suppleret,
 Acta

Acta Apostolorum declarant.] hæc & alia de his ex Papiæ Eusebius. Quod verò Philip-
 pus hic vnus ex septem diaconis dicitur Euangelista, non id accidit (vt aliàs diximus)
 quòd scripsisset Euangelium (licet spurium quoddam Philippi nomine olim ferretur edi-
 tum Euangelium) sed id cognomen inditum est ob Euangelij prædicationem. sic enim
 & Paulus, cum ad Timotheum scribens ait: Opus fac Euangelistæ] nequaquam voluit
 admonuisse vt scriberet Euangelium, sed vt, quòd ad Euangelij prædicationem spectaret,
 esset omnibus numeris absolutus. At iam redeamus ad Paulum.

Cum Cæsareæ ageret, & ibi (inquit Lucas a) moraretur per dies aliquot, superuenit
 quidam à Iudæa Propheta, nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli,
 & alligans sibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum, cuius est zona
 hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium. Quod cum audis-
 semus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierusalem. Tunc respon-
 dens Paulus dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego non solum alliga-
 ri, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suade-
 re non possemus, quiescimus, dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos præ-
 parati ascendeuimus in Ierusalem. Venerunt autem & ex discipulis à Cæsareæ nobis-
 cum, adducentes secum, apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium,
 antiquum discipulum.] hæc Lucas. Hunc ex numero fuisse Septuagintaduorum, om-
 nes æquè consentiunt. At cum Ierolymis idem hospitium, ac proinde domum ha-
 buisse dicatur, satis apparet, persecutionem illam, cuius superiùs facta est mentio, Ie-
 rosolymis in Christianos illatam, qua inter alia quæ passi sunt, bonis omnibus spoliati
 fuerunt, ciues tantummodò attigisse, peregrinos nequaquam. Mnason enim (vt dicitur)
 antiquus discipulus, genere Cyprius, non tantum domum, sed & illa illic (vt par-
 est credere) bona possedit, quibus Fideles Ierolymam venientes fraterna charitate fo-
 ueret. Nec enim de antiquo discipulo ac prædiuite licet opinari, occultum tam diu
 agere Ierolymis licuisse: nisi fortasse accidit, vt post persecutionem illam, distractis
 ille paternis bonis quæ Cypri habuerit (quod viuo adhuc parente antè facere non po-
 tuisset) ex illis pararit quod Christianorum vsui pateret hospitium. Porro si Mnasonem
 pro Mnasone (vt nonnulli codices habent) legi placet; diuersum hunc esse ab illo qui
 Thessalonice eundem hospitio excepit Paulum, de quo idem Lucas b scribit, facile
 persuademur; illumque esse credimus Iasonem, cuius idem Paulus ad Romanos c
 scribens habuit mentionem. Horum alterum in Syria, alterum verò in Cilicia, nempe
 Tarsi, ordinatum fuisse Episcopum, ex Græcorum Menologio aliisque auctoribus
 alibi notauimus.

CXVI.
a Act. 21.

* Iasonem
DE MNASO-
NE ANTI-
QVO DISCI-
PULO.

b Act. 17.

c Rom. 16.

Sed institutam semel narrationem de rebus Pauli Ierolymis gestis, vt à Luca sunt
 scriptæ, ordine prosequamur. Antè tamen hæc omnia, accuratius inuestigemus (quan-
 tum fas est assequi) an Paulus, vt in animum duxerat, peruenerit Ierolymam tempore
 Pentecostes d. Non enim superflua & inanis hæc erit disquisitio temporis, sed quæ
 plurimum (vt inferiùs apparebit) conferat ad rerum gestarum veritatem certius conse-
 quendam. Constat in primis, Luca e testante, Paulum vnà cum suis post dies Azymo-
 rum soluisse Philippis, & diebus quinque Troadem appulisse, septemque dies ibi egis-
 se, indeque tribus diebus peruénisse prospera navigatione Miletum. Ibi cum aliquan-
 tum temporis constitisset, quòd properaret (vt ait) Pentecosten agere Ierolymis,
 quamprimùm inde recedens, prima die Coum, sequenti verò Rhodum peruenit, ac
 inde Pataram Lyciæ: vbi nactus nauem onerariam Phœnicem versus soluentem, Ty-
 rum appulit, vbi septem peregit dies, Ptolemaide autem diem vnã: inde Cæsaream
 profectum, egisse illic dies aliquot eum tradit, ac inde Ierolymam concessisse. Habita
 igitur horum omnium ratione, considerataque prospera vbique navigatione Dei fauo-
 re concessa, & Pauli animo cupiente, & ob hoc festinante Ierolymis agere Penteco-
 sten; facile vt existimemus adducimur, eadem iam solemnitate instante, ipsum Ieroso-
 lymam peruénisse. Quinquaginta enim dies numerandi à sequenti Azymorum die, cum
 manipulus offerretur, vsque ad festum Pentecostes intercedebant, nimirum (vt diuina
 lex f præcepit) septem hebdomadæ plenæ. Opportunè igitur Paulum ad solemnitatem
 Pentecostes Ierolymam peruénisse, ibique vnà cum Nazaræis purificatum, eam so-
 lemnitatem ex legis Moyfi præscripto sanctissimè peregisse, ex his quæ sunt dicta, affir-
 mari posse videtur. Confirmat hæc ipsa, eandem ferè rationem dierum iniens, Ioannes
 Chry-

CXVII.

d Act. 20.

e Act. 20.

RECAPITV-
LATIO NA-
VIGATIO-
NIS PAULI.

f Gen. 23.

^a Chryf. in ^b Ath. h. 45. Chryfoftomus^a; Paulumque perueniffe Ierofolymam, instante folemnitate Pentecoftef, teftatur his verbis: Vide, inquit, obfecro, nunc & dies. Post Azyrna in Troadem venerunt diebus quinque, deinde ibi fecerunt dies feptem; & habes duodecim dies. deinde Affon & Mytilenem contra Chium, & Trogyllium in Samum, & Miletum; & funt decem & octo dies. poftèa in Coum & Rhodum, in Pataram: en viginti & vnum dies. deinde illinc per dies quinque in Tyrum; vt funt dies vigintifex. mox illic moratur diebus feptem, colligunturque triginta & tres dies. & poftèa Ptolemaidem vna die pertingunt, & funt dies triginta quatuor. deinde Cæfareæ manent pluribus aliis diebus, & fic complentur dies Pentecoftef; & ibi, *nimirum Ierofolymis*, illam facit.] hucusque Chryfoftomus.

CXVIII. ^b Ath. 21. Quid pav- lvs iero- solymis.

Quæ autem acta funt poftquam Paulus Ierofolymam perueniffet, Lucas his verbis fingillatim recenfer^b: Cùm autem veniffemus Ierofolymam, libenter acceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobifcum ad Iacobum, omnesque collecti funt feniores. Quos cùm falutaffet, narrabat per fingula, quæ Deus feciffet in Gentibus per ministerium ipfius. At illi cùm audiffent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot millia funt in Iudæis, qui crediderunt? & omnes æmulatores funt legis. Audierunt autem de te, quia difceffionem doceas à Moyfe eorum qui per Gentes funt Iudæorum, dicens non debere eos circumcidere filios fuos, neque fecundùm confuetudinem ingredi. Quid ergo eft? Vtique oportet conuenire multitudinem: audierunt enim te superueniffe. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus. Sunt enim viri quatuor, votum habentes fuper fe. His affumptis, fanctifica te cum illis: & impende in illis, vt radant capita: & fcient omnes, quia quæ de te audierunt, falfa funt, fed ambulas & ipfe custodiens legem. De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, nos fcripimus, iudicantes vt abftineant fe ab idolis, & immolato, & fanguine, & fuffocato, & fornicatione.] hæc in conuentu fratrum à fenioribus Paulus accepit. Quartam hanc nonnulli nominant Synodum Apoftolorum: ficque eas numerant ex his quæ in diuina Scriptura notata habentur. Prima fuit Synodus, in qua actum eft de electione Matthiæ; fecunda, de diaconorum electione, tertia, de non cogendo Gentes circumcifionem accipere; nouiffima verò hæc, in qua ne credentes Iudæi vti legalibus probiberentur, rogatio facta eft. Verùm hæc familiaris potiùs fuit admonitio, quàm fynodica conftitutio; atque ea occasione adhibita, magis difpenfatio; quàm dogmatis definitio.

CXIX. vsvs celeberrandi concilia.

At quod ad huiusmodi conuentus Apoftolicos pertinet: fatis fuperque exploratum habetur, Apoftolorum exemplo laudatiffimum antiquum illud vsum in Ecclefia Catholica inuiolabilem permaniffe, vt, cùm quid ad fidem, vel ad bonos mores & difciplinam Ecclefiafticam pertinens confultandum effer, in vnum Patres coirent, ficque fimul collectis, fingulorum fententia rogaretur, ac denique quid ab omnibus feruandum effer, fanctè ac legitime com munitibus fuffragiis firmaretur. Verùm fi quis eius rei ipfum exordium repetat, inueniet non tam ab Apoftolis quàm ab ipfo Chrifto duxiffe principium, atque fumpiffe auctoritatem: quando fcilicet (vt diximus fuo loco fuperius) de fuma rerum Chriftus agens, fuos rogauit, quem dicerent homines effer filium hominis. Sic igitur tam Domini exemplo, quàm etiam Apoftolorum frequentiori vfu, eiuſmodi cogendi conuentus, quibus quæ effer agenda tractarentur, manfit ftabilita atque firmata confuetudo in Ecclefia, quæ eiuſmodi conuentus vſitati vocabulo confuevit nominare Concilia, de quibus hæc fcitè Vincentius Lirinienſis^c: Ipfâ Catholica Chrifti Ecclefia fedula & cauta difpofitorum dogmatum cultos, nihil in his vquam permutat, nihil minuit, nihil addit: non amputat neceſſaria, non apponit ſuperflua, non omittit ſua, non vſurpat aliena: ſed omni induſtria hoc vnum ſtudet, vt vetera fideliter ſapienterque tractando, ſi quæ funt illa antiquitus informata & inchoata, accuret & poliat: ſi quæ iam expreſſa & enucleata, conſolidet & firmet: ſi quæ iam confirmata & definita, cuſtodiat. Denique quid vquam aliud Conciliorum decretis eniſa eſt, niſi vt quod ante ſimpliciter credebatur, hoc idem poſtèa diligentius crederetur? quod antèa lentius prædicabatur, hoc idem poſtèa inſtantius prædicaretur? quod antèa ſecurius credebatur, hoc poſtèa ſolicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, ſemper, neque quidquam præterèa hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum fuorum decretis Catholica perfecit Ecclefia, niſi vt quod priùs à maioribus ſola traditione ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiam per ſcripturæ chirographum conſignaret, magnam rerum ſummam paucis litteris comprehendendo,

^c Vnde Lirinienſis de hæref. lib. 2. c. 32.

A dendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem, non nouum fidei ſenſum nouæ appellationis proprietate ſignando.] hucusque Vincentius.

Sic igitur & in præſenti ſeniorum conuentu rata firmaque decernuntur quæ de Gentilibus credentibus in ſuperiori Synodo ſtatuta fuerant. De Iudæis verò qui Euangelium ſuſcepiffent, quorum multa millia effer qui Ierofolymis agerent; omnesque ex æquo legis æmulatores exiſteret: cùm eos legalibus interdiceret, minus opportunum tempus effer conſpiceretur: in præſentiarum id illis effer cedendum, & fic cum infirmis infirmari, viſum effer eſſe cõſultius. Quamobrem vt Paulus cum Nazaræis, hac vtens difpenſatione, votum exoluturus in templo, quo ſe legis Moyſi obſeruantiffimum probaturus erat, ſeſe ſiſteret, eidem perſuaferunt. Admiranda planè res eſt & conſideratione digniffima; Paulum, qui non ab homine, ſed à Chrifto acceperat Euangelium, qui que ea de cauſa Antiochiæ reſtiterat in faciem Petro, qui in ſuper ſepius ſuis antehac ſcriptis epiftoſis de legalibus ablegandis aperta ſuffragia dederat, ac ſententiam ſtabilierat, tantum ſeniorum modò conuentui deuuliſſe, vt illorum ſe ſubiiciens voluntati, eorumdem arbitrio per difpenſationem in ſeruandis legalibus impenderet officium; ea nimirum præſtans, quæ non niſi à ſanctioribus Iudaicæ legis obſeruatoribus exhiberi munera conſueuerant.

His igitur Paulus volens lubenſque in omnibus obſequens, aſſumptis viris (inquit Lucas^a) poſtèra die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.] Quæ autem effer eius officij cærimoniæ, & ſacri à lege ritus præſcripti, liber Numeri^b ſatis docet, ni mirum vt abſtinerent à vino, caput raderent, & finito tempore agnum, ouem, & arietem offerrent in templo, capillosque deponerent, qui cremarentur vnà cum ſacrificio pacificorum. Sed quoniam certum tempus, quo abſtinerent Nazaræi à vino, lege definitum minimè reperitur: quid his temporibus ex confuetudine com munitè ageretur, Iofephus^c docet his verbis: His autem, qui morbo, vel aliis neceſſitatibus implicantur, mos eſt orare per triginta dies, antequam immolarent hoſtias, abſtinere quoque à vino, & capillos radere.] At quomodo vnà cum Nazaræis Paulus ea omnia in templo exhibuiſſe officia potuit, cùm inopinatò & ante diem tantum, vt id faceret cum aliis admonitus effer? quonam verò pacto triginta diebus perfeuerauit abſtemius? Ex his igitur colligi planè poſſe videtur, Paulum, qui magna ex neceſſitate Timotheo languenti ſtomacho prohibuit aquam bibere, & vt modico vino vteretur, præcepit, à vino penitus temperaſſe, ſicque hæud impoſſibile ei fuiſſe (quòd abſtemius ſemper effer ſoleret) Nazaræorum in templo munus explere: alioqui fuiſſet hæc potiùs quædam legis illuſio, & ſimulata ſanctitatis effictio, & tamquam in ſcena fabula, ac in re geſta affectatum mendacium: indigna prorfus omnia, quæ non tantum de Apoftolo, ſed nec de quolibet Chrifiano dicantur. At nec ſeniores legem æmulantes Paulo Nazaræorum numeros ſuaſiffent explere, niſi in omnibus compertum habuiſſent, ea omnia faciendi illi pariter facultatem in promptu fuiſſe.

Hæc cùm agerentur; vnà in ſuper cum Nazaræis & Paulum capillis abraſum effer, immò & vt etiam ceterorum capilli raderentur, curam impendiſſe, ſatis Acta^d declarant. Vnde & Hieronymus^e hac eum interpellat apoſtrophe: O Paule, & in hoc te rurfum interrogo: Cur caput raderis, cur nudipedalia exercueris de cærimoniis Iudæorum? Cur obtuleris ſacrificia, & ſecundùm legem pro te hoſtiæ fuerint immolata? Vtique respondebis. Ne ſcandalizarentur qui ex Iudæis crediderunt.] hæc ipſe. Ex his etiam, quòd Nazaræi, qui ceteris ſanctiores haberentur, religionis ergò in templo capita radenda offerrent, Apoſtolica traditione in Ecclefiam deriuatum traditur, vt qui à communi hominum vita recedentes, exquisitiùs viuendi genus affectarentur, ac per omnia ſeſe diuino cultui manciparent, deberent eorum capita radi. Id Iſidorus his verbis teſtatur^f: Tonſuræ Ecclefiaſticæ vſus à Nazaræis, ni fallor, exortus eſt: qui priùs crine ſeruato, denuò poſt vitæ magnam continentiam, deuotione completa, caput radebant, & capillos in ignem ſacrificij ponere iubebantur, ſcilicet vt perfectionem deuotionis ſuæ Domino conſecrarent. Huius ergo exempli vſus ab Apoftolis introductus eſt, vt qui diuinis cultibus mancipati, Domino conſecrantur, quaſi Nazaræi, id eſt, ſancti Dei, crine præciſo innoentur. Hoc quoque & Ezechielis^g Prophetæ iubetur, dicente Domino: Tu fili hominis, ſume tibi gladium acutum, & duces ſuper caput tuum & barbam. Videlicet quia ipſe ſacerdotali genere Deo in miniſterio ſanctificationis ſeruebat. Hoc & Nazaræos Prifcillam & Aquilam in Actis Apoftolorum primos feciſſe legitimus, Paulum quoque Apoftolum, &

Annal. Eccl. Tom. 1.

B b b

quofdam

CXX. Quid actum in conuentu Ierofolymitano.

CXXI. Ath. 21.

^b Num. 6. DE RITV NA ZARÆORVM.

^c Iofephs. de bello Iud. l. 2. c. 15.

CXXII. Ath. 21. Hier. ep. 89.

DE TONSV- RA IN EC- CLESIAM INTRODV- CTA.

^f Iſid. de din. off. in Conc. Aquifgran. c. 1.

^g Ezech. 5.

CXXIII. CLER. CO- RVM TON SVRA QUID MYSTICE.

quosdam discipulorum Christi, qui huiusmodi cultu imitandi extiterunt. Est autem clericis tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, & in anima agitur: scilicet ut hoc signo & religione vitia refectentur, & criminibus carnis nostrę quasi crinibus exuamur, atque inde innouatis sensibus, ut comis rudibus enitescamus, expoliantes nos, iuxta Apostolum, veterem hominem cum actis suis, induentes nouum, qui renouatur in agnitione Dei: quam renouationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare. Quod verò detonso capite superius, inferius circuli corona relinquitur, sacerdotium, regnumque Ecclesię in eis existimo figurari. Tiara enim apud veteres constituebatur in capite sacerdotum: hæc ex bysso confecta, rotunda erat, quasi sphaera media, & hoc significabatur in parte capitis tonsi: corona autem latitudo aurei circuli est, qui Regum capita cingit. Vtrumque itaque signum exprimitur in capite clericorum, ut impleatur corporis etiam quadam similitudine, quod scriptum est, Petro Apostolo prædocente: Vos estis genus sanctum, regale sacerdotium. Quæritur autem, cur sicut apud antiquos Nazareos, non ante coma nutritur, & sic tondetur? Sed qui hæc exquirunt, animaduertant quid sit inter illud propheticum velamentum, & hanc Euangelij reuelationem, de qua dicit Apostolus: Cum transieris ad Christum, auferetur velamen. Quod autem significabat velamen interpositum inter faciem Moysei, & aspectum filiorum Israël, hoc significabat illis temporibus coma sanctorum. Nam & Apostolus comam pro velamento dicit esse: proinde iam non oportet ut velentur crinibus capita eorum qui Domino consecrantur, sed tantum ut reuelentur: quia quod erat occultum in sacramento prophetiæ, iam in Euangelio declaratum est.] hucusque Ildorus.

CXXIV. Quod igitur non integra clericorum vel monachorum capita raderentur: præter hæc quæ ab Ildoro sunt dicta, illa etiam causa suppeditari posse videtur, ne scilicet secundum Iudaicum vel Gentilitium ritum nos facere videremur: nimirum Iudaizare cum Nazareis, & superstitionem sectari Ildis, Serapidis, & aliorum Gentilium sacerdotum, qui omnes corporis pilos & capillos capitis penitus abradebant. Scimus & apud Græcos, Tragenios & Assyrios, Iudæis confines, æmulatos esse eiusmodi ritum tondendi capillos, eodemque in templo offerendi numini, sicut & abstinentiam ab esu porcinæ carnis, & alia. Sed & apud Romanos, cum primum barbam raderent atque crines, ea numini dedicare, moris fuisse, apud Suetonium in Nerone notatū habes. Alia in super affertur causa, cur capillorū corona, reliquo raso capite, integra consueuerit remanere: nimirum ob iugem memoriam spineæ coronæ impositæ capiti Domini nostri Iesu Christi, idque ab Apostolis factitatum, & Ecclesiæ traditum, certa assertionem apud Bedam legitur, ubi post alia: Inter omnes, inquit, quas in Ecclesia, vel in vniuerso hominum genere reperimus tonsuras, nullam magis sequendam amplectendamque iure dixerim, ea, quam in capite suo gestabat ille, cui se consentienti Dominus ait: Tu es Petrus.] & paulo post: Neque ob id tantum in coronam attondemur, quia attonsus ita est Petrus: sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est; idcirco & nos, qui per eandem passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum cum illo in vertice, summa videlicet corporis nostri parte, gestamus. Sicut enim omnis Ecclesia, quæ per mortem sui viuificatoris Ecclesia facta est, signum sanctæ crucis in fronte gestare consuevit, ut crebrò vexilli huius munimine à malignorum spirituum defendatur incurfibus, & crebra huius admonitione doceatur, se quoque carnem cum vitiiis & concupiscentiis crucifigere debere: ita etiam oportet eos, qui vel monachi votum, vel gradum clericatus habentes, arctioribus necesse habent pro Domino se continentiarum funibus adstringere, formam quoque coronæ, quam ipse in passione sua spineam portauit in capite, ut spinas ac tribulos peccatorum nostrorum portaret, id est, exportaret ac auferret à nobis, suo quemque in capite per tonsuram perferre; ut se irrisiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo sufferre, ipso etiam frontispicio doceant: ut coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, semper expectare, proque huius perceptione & aduersa mundi & prospera contemnere designarent.] hæc ille ibi; quæ & alij tradiderunt.

CXXV. Sed & alia ab his diuersa de clericorum tonsura adducitur causa à Germano Episcopo Constantinopolitano, his verbis: Duplex corona circumposita capiti sacerdotis, capillorum significatione imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri, qui cum missus esset ad prædicationem Domini & magistrī, ei tonsa est ab his qui eius sermoni non crede-

Albinus Flac. de sin. offic. Raban. de inst. cler. Germ. in theor. rer. Ecclesiast.

PETRI EMPLO SVRA IN TRODVCTA.

A bant, ut illuderetur ab ipsis, eique Christus magister benedixit, & infamiam in honorem, illusionem in gloriam conuertit, & posuit super caput eius coronam non ex lapidibus pretiosis, sed lapide & petra fidei eius fulgescens super aurum & topazium & lapides pretiosos.] Hæc cum scribat Germanus, quantumlibet vnde acceperit auctorem non citet, ex maiorum tamen traditione eum mutatum esse, credendum est. cum enim sciamus consueuisse eiusmodi ludibrio Romæ affici sapientes viros, qui philosophi dicerentur, eandem in Petrum illatam esse contumeliam, haud vanum erit existimare. Sanè de Apollonio Tyanæo philosopho Pythagoreo, qui eius sectæ suo tempore erat facilis princeps, scribit Philostratus, à Domitiano esse detrusum in carcerem, ab eodemque missum esse tonsorem, qui comam capitis & promissam philosophicam barbam amputaret, cum alioqui criminum rei in tonsa barba atque capillo agere soleret. Sed & si qua fides apocrypho est adhibenda, legitur in pseudo-Prochoro, Ioannem Euangelistam iussu eiusdem Domitiani ignominia causa capite attonsum esse. Testatur & Cyprianus familia de damnatis ad metallam, cum ait: Semitonis capitis horrescit capillus.] & in responsione: Semitonis capitis capillaturam adæquasti. Solebat eiusmodi abrasio capitis signum esse hoministurpissimi & scelestissimi. vnde illud Ciceronis pro Roscio Comedo: Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, clamitare calliditatem videntur? & infra: Qui idcirco capite & superciliis semper est rasus, ne vnum pilum boni viri habere dicatur.] hæc Cicero de leuissimo homine, qui sic se raserat.

Verum quæ ab aliis ignominia causa hisce hominibus fieri solebat abrasio, diuersi generis erat: nam præter illas de quibus est dictum, alia erat, quæ à Luciano sic describitur, dum agit de morione: Moxque ingressus deformis quidam, derafo capite, pauculos capillos in vertice gestans, eosque cristæ in morem erectos.] hæc in Conuiuio Luciano. Idem in epistola ad Saturnum: Vertex illius asperis & pungentibus setis sit hirtus, reliqua capitis parte nuda.] Tertullianus etiam sic attonderi consueuisse Numidas testatur, cum ait: Apud aliquos Numidas etiam equis caefariatos, iuxta cutem tonsor, & cultri vertex solus immunis?] hæc ille. Addimus illud, quod Caius Imp. occipitia adolescentulorum ludibrij causa raderi consueuerat: de quo Suetonius: Pulchros & comatos, quoties sibi occurrerent, occipitia raso deturpabat.] Moris fuisse etiam apud Romanos, seruatorum radi capita, Tacitus & alij plures testantur. Sicque videas non vnus generis fuisse capillorum abrasiones, licet omnes ferè ad inurendam ignominia notam ab aliis pro animi cuiusque sententia excogitarentur. Erat enim & capitis abrasio manu missionis nota, sicut & pileus, ut indicat Plautus illis verbis: Ut ego hæc hodie raso capite caluus capiam pileum.] Item quæ qui maris tempestatem euasissent, rasis capitibus vota diis persolvere consueuisse, auctor est Luciano: de quo vsu etiam Pomponius Arbiter his verbis: Notauit sibi ad Lunam tonsorem in tempestu in hæretum ministerio, execratusque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum in cubile reiectus est.] & post pauca: Audio enim non licere cuiquam mortalium in mari neque vngues, neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur.] agit enim de iis qui nouacula caput & supercilia radebant. existimatur autem vtraque abrasio ab eadem causa profecta, quod scilicet sicut seruituti obnoxij ea abrasione libertatem se consecutos esse testabantur, ita tempestatem maris qui euasissent, se liberatos esse eo signo profiterentur. Ceterum id ex nuncupato voto naufragos facere solitos, idem qui supra Petronius Arbiter tradit, & hac in re Nazareis consimiles, qui exoluentes votum emissum, caput raderent, ut paulo superius dictum est. Sed iam ad clericorum tonsuram, cuius causa eiusmodi facta est digressio, reuertamur. Ea igitur quæ Principi Apostolorum derisionis & ignominia causa illata est infamiae nota, totius Ecclesiæ honorificata. Et quid mirum, cum ipsa quoque poenarum instrumenta pietas Christiana in amplissimam gloriam commutare, & habere consueuerit in honore? idque virtute ac merito Crucis Christi, quæ mundi contemptibilia, ignobilia, & infirma ad maximum omnium gloriæ culmen euexit.

Sed antiquum vsum eius rei inspiciamus. Præter illa quæ de Apostolica institutione atque traditione sunt ex dictis nuper auctoribus recensita, non aliunde id certè quam ab Apostolico fonte fluxisse, Oriens Occidensque pariter, ac omnes denique regiones, in quibus Christiana fides est aliquando propagata, pari consensione visæ sunt non solum, hoc esse testatæ, sed æquè omnes id ipsum firmissima eius rei obseruatione probasse. Doceat quis, velim, prouinciam Orbis aliquam, quæ Christi nomen acceperit, eiusdè fuisse tonsuræ cleric-

CXXVI.

Tert. lib. de pallio c. 4. IGNOMINIAE CAUSA INTRODVCTA ABRASIO VET. TONSURA.

Paulus in Amp. Act. 1. scen. 1. Luciano, in hororum dial. in fin.

Non. de doct. in dag.

Num. 6.

CXXVII.

TONSVRA CLERICO- RVM EX APOSTOLICO RITV.

calis expertem. Quoniam alio, quæso, quam Apostolorum præconio, rem tam nouam, atque aded inusitatam, ac penitus ab aliis intentatam, radendi in modum sphaeræ vel coronæ capitis, Christianus orbis potuit suscepisse, ac firmiter tenuisse, nullo præcedente maiorum exemplo: nam si Iudæos spectes, unde fluxit Christiana religio: diuina lege radere caput sacerdotibus interdictum fuisse reperies, dicente atque monente: Sacerdotes nec radent caput, nec barbam.] & communiter omnibus vetitum in rotundum attondere comam, & radere barbam; licet verborum illorum diuersa lectio habeatur. De Gentilibus diximus, planè diuersum à nostro fuisse illorum ritum; quippe qui non tantum capitis capillos omnes vsque ad supercilia, sed totius corporis pilos lisdem præsertim sacerdotibus, radere consueuissent. Et quis existimet Christianos voluisse illos imitari, quorum non tantum sacra, sed & sacerdotes eam præsertim ob causam tantopere deriderent? Consulat, qui de his dubitat, antiquorum Patrum aduersus Gentes scriptas Apologias, in quibus vtrique hæc omnia fusius inueniet explicata. Nemo igitur sanæ mentis leuiter dixerit esse introductum atque seruatum absque exemplo, quod Catholica vbique Ecclesia custodiuit.

CXXVII. Certè aded peruulgata in Orbe res fuit, vt nec scriptores Ethnici de ea tacuerint. Nam Ammianus Marcellinus testatur, temporibus Iuliani Apostatæ, Theodorum quemdam ecclesiæ ædificandæ præfectum, ab Ethnicis supplicio affectum, quod (vt ait) cirros puero- rum licentius detondebat: nihil aliud significans, nisi quod pœnas dedit eo prætextu, quod complures pueros in clericos cooptaret: capillorum enim tonsura eiusmodi initiari (vt etiam modò fit) antiquitus consueuisset, satis est exploratum. Sed & exemplum habes in Otreo Episcopo Meliteni, sanctitate & doctrina celeberrimo, qui claruit temporibus Theodosij senioris, cuius & sanctionibus commendatur, cum S. Euthymium ordinauit lectorem. hæc enim de eo Cyrillus in rebus gestis Euthymij scribit: Cum eum baptizasset, & pilos, qui ex lege tondentur pueris, totò dissest, in gradum Lectorum eum cooptat.] Sed quod amplior esset illorum tonsura, qui maioribus initiarentur ordinibus; hinc Eua- grius Scholasticus ait: Coma abrafa, presbyter designatus est. Mentio est eius ritus apud Dionysium, cum agitur de his qui in monachos cooptantur; eiusque rei spiritalis sensus declaratur. Ad hoc pertinet, quod in libro de Romanis Pontificibus peruetusto, qui fertur nomine Damasi, de Aniceto habetur; instituisse scilicet secundum præceptum Apostoli, ne clerici comam nutrirent. Multa enim, quæ ab Apostolis siue scripto siue sine scripto statuta essent, decretis iterùm editis, ea accuratius esse seruanda, sæpè Romani Pontifices præcepere. Sed quod illic breuiter notatur, vt secundum Apostoli præceptum clerici comam non nutriant: haud de communi illa viris omnibus à Paulo præscripta lege, ne videlicet illi mulierum exemplo comam nutrirent, significare voluit auctor illis verbis: sed vt qui sanctioris vitæ mancipantur ordinibus, excultioris etiam vitæ characterem in capite ferrent. Hocque idem habetur in Concilio Carthaginensi & Agathensi, ne clerici comam nutriant, sed tondeant. At si non de tonsura in modum sphaeræ fieri solita Patres intellexerunt: quid tam instanter clericis faciendum esse mandarunt, quod Apostolica lege quibus laicus facere teneretur, nempe comam non nutrire, sed capillos deponere: Quod igitur clericis id faciendum præcipitur, quia alia ratione videretur esse mandatum, alio etiam ritu erat implendum; nimirum vt in summo vertice depressius caput tonderent, aut raderent.

Cum verò multæ eius rei allatæ sint causæ, illam adiucimus, nempe, vt mancipatæ semel vitæ diuino cultui per capillorum oblationem, eo signo sæpius iterato, assidue meminisse deberent; & quod solemniter semel præstitissent, sæpè repeterent. Licet de his non fuerit vna consuetudo omnium Ecclesiarum. Nam in Hispania postmodum accidit, vt occasione quorundam hæreticorum, qui eandem cum Catholicis vsurparent capillorum tonsuram, ac proinde eo signo vellent videri Catholici: eius regionis Episcopi, conuento habito, dilatandam eiusmodi capitis tonsuram statuerint. Est de his canon in hæc verba descriptus: Omnes clerici, vel lectores, sicut Leuitæ & sacerdotes, de tonso superius capite roto, inferius solum circuli coronam relinquant: non sicut hucusque in Galliciæ partibus facere lectores videntur, qui prolaxis, vt laici, comis, in solo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispaniis hucusque hæreticorum fuit. Vnde oportet pro amputando ab Ecclesiis scandalo, hoc signum dedecoris auferatur, & sit vna tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ est vsus. Qui autem hoc non custodierit, fidei Catholicæ reus

CXXXIX. CORONA CLERICORVM VSV DIVERSA. **E**

¹ Concil. Tol. let. 4. c. 40.

¹ Cæc. Carth. 4. c. 44. ² Cæc. Agath. c. 20.

¹ De fide Ca- thol. l. 3. Cod. Theod. ² Cyrill. in Euthy. apud Lip. Tom. 5. ³ Eua. g. biff. lib. 2. c. 20. in fine. ⁴ Dionys. de Eccles. hier. par. 2. c. 3.

A reuserit.] Porro eandem coronæ formam in S. Nicetio Episcopo Treuirensi habes diuinitus efformatam: sic enim de eo scribit Gregorius Turonensis: Sanctus Nicetius Episcopus ab ipso ortus sui tempore clericus est designatus: nam cum in partu fuisset effusus, omne caput eius, vt est consuetudo nascentium infantium; à capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares ab eisdem coronam clerici fuisse signatam.]

B Ceterum & in his, sicut in aliis multis, diuersa fuit diuersarum Ecclesiarum consuetudo: vbi verò nihil corruptum est ab hæreticis, nulla alia mutatio intercessit. Non enim fuit recens æmulatio hæreticorum, vt & ipsi incederent tonsura decori. Nam si fidem adhibemus his quæ ab erudito auctore scripta recitantur, dico à Beda: iam ipsis Apostolorum temporibus etiam Simon magus tonsuræ gentis quoddam excogitauit. Sed hæc à maioribus scripta non produnt: nam & de eadem epistola, quam recitat Beda, locutus esse videtur Amalarius, qui eam haud tantæ fidei fuisse dicit, vt reciperetur ab omnibus. Ipse enim dum de tonsuræ origine disputat, hæc scitè quidem atque prudenter affirmat: Interrogatur, inquit, ab aliquibus, quis primus tonsus sit nostro more? Legi in epistola cuiusdam viri, Petrus: sed quia non tantæ auctoritatis est, vt ex illa firmare valeamus nostram sententiam; malimus eam silentio præterire. Non tamen abs re est, si dixerimus, illum, aut aliquem successorem eius, primò fuisse tonsuram nostro more: quoniam ab illa Ecclesia sumptus est talis vsus, in qua illi federunt. Sed quid ad nos: cum multa agamus ex consuetudine præsentis Ecclesiæ, quorum auctores non perferuntur specialiter: sicut nec obseruationes Quadragesimalis temporis ante Pascha; scimus tamen ex demonstratione S. Augustini, consensione Ecclesiæ eam esse roboratam: sic & nos dicimus, tonsuram nostram ex auctoritate & consuetudine Romanæ Ecclesiæ esse roboratam.] hæc & alia Amalarius. Sed quod ait, etsi non à Petro, saltem ab aliquo Petri successore, tonsuræ vsu antiquam sibi originem vindicare: certè de nullo alio, quam de Aniceto est testimonium; qui cum tam proximus fuerit Apostolorum temporibus, quod ipse statuit, æquè ab Apostolis traditum esse potuit. Nam, quod Irenæus testatur, ad sua tempora, nempe sub Eleutherio, in Romana Ecclesia traditiones Apostolicæ illibatæ atque incorruptæ seruatae sunt: vt meritò eam ob causam idem appeller ipsam Romanam Ecclesiam diues depositorium Apostolicarum traditionum.

C Verùm distinctam fuisse tonsuram monachorum ab ea quæ est clericorum, certum est: cum illi non tantum vericem capitis, sed totum ferè caput radere consueuissent, vt sic nimirum, quod esset ipsorum vitæ studium, declararent. Abrasionem quippe capitis, symbolum ac hieroglyphicum fuisse lugentis atque mœrentis hominis, non solum proditur testimonio diuinæ Scripturæ, sed assertionibus etiam externorum. Quod ad illam spectat; de Iob habetur testatum, cum suarum cladum nuntios accepisset, tonso capite adorasse. Et Isaias: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium & ad cingulum. Decaluare & tondere super filios delictiarum: dilata caluitium tuum. Quod verò ad Gentiles pertinet barbaros, hæc Suetonius: Regulos quosdam barbam posuisse, & vxorum capita rasisse in iudicium maximi luctus. Facere id consueuissent Argiuos mœroris causa, testatur Herodotus: affirmat id ipsum Lucianus de Syris, qui funera raso capite celebrant. Solum apud Romanos, quod tonsa barba ac capite solerent incedere, in maximo luctu capillum & barbam promittere mos fuit, vt Suetonius de Iulio Cæsare sic tradit: Diligebat vsque ad eò, vt audita clade Tituriana, barbam capillumque submiserit, nec antea ademerit, quam vindicasset.] & de Augusto, cum audisset cladem Varianam in Germania acceptam: Aded, inquit, consternatum ferunt, vt per continuos menses barba capilloque submisso, caput interdum foribus illideret. ostendit eadem in Caio. Reos quoque apud Romanos mœroris causa capillos demittere solere, testatur Plinius. At non reos tantum, sed & reorum amicos & affines id facere solitos, colligitur ex Vlpiano l. C. & Seneca, atque aliis.

D Vt igitur, quod monachorum erat officij, solitariam vitam agere ac lugere peccata, hoc etiam corporis cultu profiterentur, optimè iureque consultum est, vt ipsa initiatione monastica conuersionis, capita raderent. Hæc etiam Basilius in Regula monachorum suorum, quam scripsit, nuper Romæ excusa, demonstrat. De eadem monachorum tonsura Paulinus ad Sauerum scribens, agit his verbis: Nos adeant & reuicant cõseruuli & compallidi nostri, non vestibus pictis superbi, sed horrentibus ciliciis humiles: nec chlamyde

¹ Greg. Turb. in vita sancti Pat. c. 17.

¹ Beda biff. Angli. lib. 3. cap. 82.

¹ Amal. de Eccl. offic. c. 5.

AB ECCE- SIA ROMA- NA PROBATA TONSURA.

¹ Iren. lib. 3. c. 3. & 4.

MOERORIS SIGNVM TONSURÆ CAPITIS.

¹ Iob. 2. ² Isai. 22. ³ Mich. 1. ⁴ Sueton. in Caio Caligula, c. 5. ⁵ Herodot. l. 1. biff. ⁶ Lucianus de Dia Syria. ⁷ Suet. in C. Iulio, c. 67.

¹ Idè in C. 10. c. 24.

¹ Plinius l. 7. epist. 27. ² L. Vestem. ff. de iniuriis.

CXXXI. DE MONACHORVM TONSURA. ¹ Seneca l. 9. declamati. 4. resp. 27. ² Pauli. ep. 7.

Saluian. l. 8. de uero indio. & prouid. Dei, in fine.

curta lini, sed sagulis palliati: nec balteo, sed veste succincti: nec improba attonsi capitis A fronte criniti, sed casta infortitate capillum ad cutem caesi, & inaequaliter semitonii, & destituta fronte praerasti, & ornatu pudicitiae inornati.] Itemque de monachis cute tenuis attonsis loquitur Saluianus Massiliensis, dum deplorat Africanam Ecclesiam acerbissimum statum, haec ait: Non sine causa itaque istud fuit, quod intra Africae ciuitates, & maxime intra Carthaginis muros, palliatum & pallidum & recisus comarum fluentium iubis ad cutem tonsuram videre, tam infelix ille populus, quam infidelis, sine conuictio atque execratione vix poterat. Et si quando aliquis Deiferuus, aut de Aegyptiorum coenobiis, aut de sacris Ierosolymorum locis, aut de sanctis eremi uenerandisque secretis ad urbem illam officio diuini operis accessit; simul ut in populo apparuit, contumelias, sacrilegia, & maledictiones excepit. Nec solum hoc, sed improbissimis flagitiosorum hominum cachinnis, & detestantibus ridentium sibilis, quasi taureis caedebatur: uere ut si quis ea inficius rerum fieri uideret, non aliquem hominem ludificari, sed nouum inauditumque monstrum abigi atque exterminari arbitraretur.] & post multa, exaggerando contra monachos gesta, demum haec ait: Et miramur si nunc barbaros pertuletur, cum uideamus quod sancti uiri in illis barbaros pertuletur? Iustus ergo est Dominus, & iustum iudicium suum, &c.] Itaque ex his uideas in derisores tonsurae monasticae seuerissime Deum ultum esse, qui Vuandalis eam prouinciam per centum annorum spatium dederit deuastrandam.

CXXXIII. INTONSI MONACHI REPREHENS. Aug. de op. monach. c. 33. Epiph. her. 80.

Socr. hist. lib. 3. c. 1.

Tolet. Syn. cap. 12.

CXXXIV. Greg. Naz. orat. in Max. CORONA SACERDOTVM.

Euseb. hist. lib. 10. c. 4.

Aug. ep. 147

CXXXV. OBJECTIO EX S. HIERONYMO.

Quod uero (ut uidimus ex Saluiano) monachi tonsurati deriderentur ab Afris; inde fortasse accidit, ut quidam in eadem prouincia pseudomonachi, abiecta tonsura, comam remitterent: aduersus quos Augustinus haec ait: Sed alij sunt quos isto sermone corripimus, uilos autem qui hoc uino uitio capillorum contra praecipuum Apostolicum demissorum offendunt & perturbant Ecclesiam.] Redarguit & Epiphanius illos, qui in Mesopotamia agerent, monachos, quod comam prolixam gererent: Nam alienum est, inquit, a Catholica Ecclesia saccus conspicuus, & coma extensa.] Fertur, sed extra numerum aliorum, canon Nicenus de tonsura monachorum in haec uerba: Monachi alia habeant indumenta & mores, quam habent laici, ac caput tondeant in modum coronae.] Protulit haec & alia (utcumque sint) ex Arabicis exemplaribus Turrianus, & edidit a se Latinitate donata: quae tamen cum fulciantur innumeris ferè aliorum testimoniis, prorsus contemnenda non sunt. Nam ad hoc respicit, quod Socrates de Iuliano apostata scribit, ipsum abraha cute, vitam monasticam simulasse.] Sic igitur, quod caput radere, esset uelut hieroglyphicum lugentis hominis, ea de causa statuit tertia Synodus Toletana, ut publice poenitentibus in primis Episcopus uel presbyter caput tonderent, ut sic in cinere & cilicio poenitentiam agerent.

Episcopos etiam magna saltem ex parte capitis abrasos fuisse, satis expressisse uisus est Gregorius Nazianzenus, qui agens aduersus Maximum ex Cynico philosopho mox factum Episcopum, haec ait: Cum ad pastoralis muneris administrationem nihil aliud omnino conuulerint, quam quod comam, cui alenda & ornanda turpiter studuerant, raserint.] Porro quoniam eiusmodi capitis rasionem consueuisse a maioribus dici coronam, ea quae dicta sunt superius, satis aperte significat: ad huiusmodi coronam uel aliud ornamentum capitis (de quo dictum est superius) alluisse uidetur Eusebius Pamphili in ea oratione paenegyrica quam habuit in dedicatione ecclesiae a Paulino Tyri Episcopo aedificatae, cum sic exorditur: Amici Dei, & sacerdotes, qui sacrosancto poderis indumento, caelesti gloriae corona, diuina uinctio, & sacra Spiritus sancti stola circumnestsiti, &c.] Inde etiam prouenit, ut consueto more loquendi soleret populus, cum Episcopum interpellaret, & ab eo aliquid enixius peteret, per coronam ipsius obtestari: quod Augustinus scribens ad Procleianum Episcopum docet his uerbis: Honorant nos uestri, honorant vos nostri. Per coronam nostram nos adiurant uestri, per coronam uestram uos adiurant nostri.]

His igitur admodum manifestè certoque probatis, non tantum sanctorum Patrum, sed Ethnicorum, immo omnium hominum, etiam haereticorum, per coronas sacerdotum tamquam quid sacrum obtestantium, testimoniis, quid est quod obici possit ex sancto Hieronymo, quasi ipse minus probat capitis ac barbæ rasuram, cum citati nuper auctores de utraque re aperte testantes, ipsius Hieronymi uixerint temporibus, uel haud multo post; qui quidem eam quae esset eius temporis Ecclesiae consuetudo, planè declarant? Sed ex his omnibus

A omnibus quae idem Hieronymus scribit in Ezechielem, uel in Isaiam, tres eliciuntur positiones, ac ea in primis: ipsum non probare capillorum siue barbæ tonsuram solitam fieri more Gentilium. Sed in hoc nulla est discrepantia cum his quae superius dicta sunt; cum idem ipse Gentium ritus ab omnibus aequè damnetur. Secunda positio ea est; quod & ipse pariter cum ceteris consentit, capillos esse tondendos, sed sic tamen, ut operata; quod ait, sit cutis. Sicque uideas nec in his ipsum à dictis auctoribus differre; nisi quod non nouacula ad cutem usque radi uelit capillos, sed forficibus, atque depresso, dummodò tamen non appareat nuda cutis. Sed quam leuis haec sit differentia, nemo non uidet. Tertia demum eius conclusio est, qua barbæ non probat tonsuram. At ipse in Oriente agens, quid mirum si Orientalium clericorum & monachorum consuetudinem comprobaret?

Hieronymus in Ezech. 6. 44. & in Isai. 6. 3. & 6.

B His dictis atque euidenter elucidatis, iam ad rerum gestarum narrationem reuocanda esset oratio; nisi suscepti semel argumenti ratio admoneret, ac panè cogeret, ut etiam de barbarum tonsura aliqua saltem leuiter attingamus. Et in primis quod ad eos qui foris sunt pertinet: sicut capita, ita & barbam radere, commune fuisse quibusdam sacerdotibus idolorum, praeter illa quae dicta sunt, Baruch de Babylonis sacerdotibus testatur, cum ait: In domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt.] quamobrem in diuina Scriptura haec eadem prohibentur. In Leuitico enim secundum uulgatam haec leguntur: Non radent caput, nec barbam, nec in carne sua facient incisuras.] eadem quoque apud Ezechielem leguntur. Apud Syros eandem consuetudinem uiguisse apud sacerdotes Deae Syriae, Lucianus eorum gentilis, qui eius argumenti libellum scripsit, testatur. Quapropter tota uis legis in eo uersatur, ut Iudaeos prohiberet ea facere, quae proximae prouinciae facerent idolorum sacrifici, qui eo modo caput ac barbam tonderent, ac cultris suas sibi carnes incidere: sicque ea quae illi faciebant, lex Iudaeis uetuit sacerdotibus. Haec ut clariora fiant, reddamus hic uerba, quae ex eodem Leuitici libro superius citata sunt: Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam, & super mortuo non incidetis carnes uestras, neque figuras aliquas aut stigmata facietis uobis.]

CXXXVI.

Baruch 6. CVR IN DAEM PROHIBIT RADERE BARBAM.

Leuit. 19. Ezech. 4. Lucianus de Dea Syria.

Leuit. 29.

At uideamus, quam uere haec eadem à sacerdotibus Deae Syriae, Iudaeis proximis, factitari solita esse, idem Syrus auctor, ibique uersatus, egregie memoriae tradat. Nam in primis agens de antiquitate templi eius atque cultu, multorum testat fuisse sententiam, ut à Deucalione fuerit excitatum: & licet alias referat de ea re opiniones, antiquissimum tamè planè illud fuisse, una omnium erat assertio. In eo exsecros uiros glabros sacrificare consueuisse, eisdemque se cultris incidere inter immolandum, testatur, quod & Apuleius, dum de eadem Dea Syria agit, affirmat. Rursum illuc accedentes, capita radere & supercilia, nec non & barbæ deponere solitos, ibidem Lucianus enarrat. Insuper quod item in Leuitico est praecipuum, ne barbæ radant, neque incidant carnes, atque quod mox additur: Neque figuras aliquas aut stigmata facietis uobis] haec eadem ab illis factitari solita, idem Lucianus eodem in loco tradit his uerbis: Certis autem notis compunguntur omnes, alij quidem in uola manus, alij autem in ceruice: inde est, quod cuncti Assyrii notas iniustas habent.] haec Lucianus, qui & multa ibi recenset de illorum ritibus cum Hebraeis communibus. Quam igitur, qualém uel capillorum & barbæ tonsuram prohibuerit lex diuina, ex dictis nulla remanet penitus dubitatio: ut ex his planè uideas, quam inuidiosè atque iniuste pariter calumnientur, qui legis diuinæ praetextu in clericos ac monachos Catholicae Ecclesiae inuehuntur.

CXXXVII. MOS SYRO- RVM DEAE CVLTRORVM.

Apul. de Asino aureo.

Quod uero deducunt Nouates ex Epiphanio quasi ex Apostolorum institutione non licere nec caput nec barbam radere, ipso affirmante, ac sic dicente: De barba quidem in Constitutionibus Apostolorum diuina Scriptura ac doctrina: Non corrupas, hoc est, non feces pilos barbæ, neque meretricio more ob comam efferaris.] unde accepta haec sint, exactè perquirendum est. Nullus certè de his canon est Apostolicus, sed tantum quae in Constitutionibus Clementis nomine sic scripta leguntur: Fidelis cum sis & homo, non licet tibi nutrire capillum, & in unum complicare, quod est delicatum & molle; uel discerniculo discerninare, uel flauum facere: quoniam quidem lex uetat, inquit: Non faciaris uobis rotunditatem ex coma capitis uestri, neque incisiones. Neque uero licet barbæ pilos corrumpere, neque hominis figuram praeter naturam mutare. Non scindetis, inquit lex, superficiem barbæ uestrae. Hoc enim mulieribus decens, creator Deus

CXXXVIII.

OBJECTIO EX EPIPHANIO.

Epiph. haeresi 80. Const. Apost. lib. 1. c. 4. in fine.

Deus statuit, viris indecorum esse iudicavit.] hucusque Clementis. Ex his verò satis perspicuum redditur, tum ex his quæ Clementis nomine habentur Constitutionibus, tum etiam ex Epiphaniij sententia, qui eas citat: sicut diuinam legem (si modò eam sequendam dixerimus lectionem) ita & Apostolos (vt demus authenticum esse librum) vetuisse tunc barbæ pilorum incisionem, cum comæ capitis non tantùm promittantur, sed & feminarum more crispentur, vel aliter in rotundum artificio componantur, ad eò vt sic culti, feminae repræsentarent effigiem potiùs quàm viri. Hinc & illa iusta eiusdem Epiphaniij querela de monachis, quos diximus, Mesopotamiæ, qui muliebres (vt ait) producerent comas: cum è contrà laudet Ecclesiæ filios in tonsura reuerendos: reprehensibilis enim habebatur illa barbæ ratio, cum capilli more mulierum promitterentur.

CXXXIX. Ceterùm sicut nec viri capitis comam radi, ita nec etiam barbam, non tantùm diuinam Scripturam non prohibere, sed etiam prædicare, atque aliquando præcipere, complura B Prophetarum loca^a demonstrant: barbam enim vnà cum capite radere, erat maximi omnium mæoris ac luctus hieroglyphicum: ad eò vt hæc rectè monachis conuenire, nullus iure negare possit. Si autem ex capillorum promissione vel tonsione Paulus Apostolus item hieroglyphicum signauit, cum^b ait: Vir si comam nutriat, ignominia est illi: mulier si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt] quis prohibet ex barbæ tonsura mysterium itidem consignare? nimirum si cum à natura barba data sit homini ob decorem & gloriam, lugens ac mærens, ac proinde monachus, qui se perpetuæ pœnitentiæ mancipauit ergastulo, ea etiam à natura sibi data velit carere gloria? cum præsertim eiusdem rei alia atque alia mysteria esse possint, quæ inter alios Beda^c pluribus declarauit. Quòd verò his aduersantes non admittant hæc, esse turpe existimantes amputare barbam, nimirum quòd barbæ hieroglyphicum, ex auctoritate scriptorum Gentilium, dicerent esse virtutem: cur apud eosdè Apollo, Saturnus (quod ait Tertullianus^d) & Bacchus imberbes esse finguntur? Ad eò vt fateantur necesse sit, vniuersi eiusdemq; rei plures esse posse significationes atq; mysteria: nimirum, qui pilos consideret esse excrementa naturæ, eos qui resecet atque radat, abiicere se superflua, necessariisque contentum esse, profiteri.

CXL. At quoniam non æquè monachi omnes, nedum clerici, ab rasis barbibus incidere consueuerunt, nec Pædagogus Christianus^e barbam nouacula subiecit, sed tantùm forficibus: aliam prorsus diuersamque Orientalium ab Occidentalibus cõsuetudinem moremque fuisse, certum est. Nam in Ecclesia Orientali numquam barba raso inuenimus monachos vel clericos; secus autem in Ecclesia Occidentali: cuius rei diuersitatis origo est accuratius peruestiganda. Et vt primùm dicamus de clericis, qui in Ecclesia præsertim Occidentali longè antiquiores sunt monachis: inuenimus hac ex parte, secundùm morè diuersarum prouinciarum, tam laicos, quàm clericos inter Gentiles viuentes agere consueuisse: D & in primis, quia in Oriente tam Iudei quàm Græci, barbari incederent, Christianos inter ipsos positos idem fecitasse. In Occidente verò, atque potissimum Romæ, quoniam qui præsertim maturioris ætatis (vt auctor est Gellius^f) essent, tamquam quoddam nobilitatis insigne, radere barbã consueuerant (notatus est enim à Dione^g & aliis Hadrianus, qui primus omnium barbatus incessit, vel alij pauci post eum, sed non sic tamen, vt ceteri Romanorum ipsos imitarentur) Christiani Romæ agentes, cur non sicut ceteri, ab rasi incederent barba, cum honestus spectatusque haberetur eiusmodi communis omnium cultus, nec aliqua vel leuis saltem esset eius obseruationis superstitio: nam alia ratio erat Isis sacerdotum radentium etiam supercilia. Sic igitur Clementem, sic Pudentem Senatorij ordinis homines, sic denique siue Romanos, siue ceteros Romæ agentes, exceptis Orientalibus, attonfos barba fuisse, nulla dubitatio esse debet. Certè vestitu tantùm, non barba, E ab Ethnicis fuisse Christianos distinctos, vt qui pallio amicti solerent incedere, Tertullianus sæpè testatur. cumque non sicut pallium Christianorum, illi sugillarent & barbam, eos constar more ceterorum barbibus attonfos incidere consueuisse. Verùm affectata illa nimis barbæ non attonsisio, vel abrasio, sed auulsio potiùs dicenda, ab ipsis Gentilibus etiam condemnatur, vt de Iulio Cæsare & Othone Suetonius memoriæ prodidit. Tertullianusⁱ etiam huiuscemodi notat, cum ait: Barbam acrius cædere, interuèllere, circumdare capillum & componere, &c.] chirurgi enim instrumento, quod dicebatur volscella, & aliis medicamentis (vt idem^k auctor testatur) femineum vultum penitus affectabant. Ceterùm barbæ illa abrasio, quæ more maiorum absque fuce artève simpliciter facta esset, æquè communis Romanis omnibus erat. Quinetiam inter Græcos nonnullos

BARBAM RADENDI MYSTERIA.
^a Isa. 7. 15.
^b Jerem. 41.
^c Beda in 1. Esdr. 9.
^d Tert. lib. de spectac. c. 23.
^e Clem. Alex. in Pædag. l. 3.
^f Gell. lib. 3. cap. 4.
^g Dio in Hadr. ROMANI CLERICI BARBARATI.
^h Tert. lib. de cultu fem. c. 8.
ⁱ Idem lib. de Pallio, c. 4.

A nonnullos in suis ipsorum regionibus, quo se Romanorum studiosos esse signo aliquo præferrent, testatur Dio^a, consueuisse contra Græcorum omnium suorumque gentiliū consuetudinem, barbã raso incidere more Romano: quod plus ceteris, qui Romæ agerent, præstitisse, nullus iure poterit dubitare.

Verùm istud ipsum quod agerent Romanæ Ecclesiæ Christiani, præstitisse etiam ceteros orbis Occidentalis Fideles, eosdemque libenter esse imitatos vnde descenderent, facile existimare quis poterit. Nam de sacerdotibus Galliarum perspicuum est, barbã raso fuisse. Est de ea re manifestum exemplum in Sidonio Apollinari^b, qui de Germanici Episcopi Cantillanensis corporis cultu sic scribit: Vestis adstricta, tonsus eothurnus, crinis in rotæ speciem accisus, barbã intra rugarum latebras meris ad cutem secta forficibus.] Seruare igitur in his locorum consuetudinem, vt secundùm cuiusque prouinciæ mores, vel barbati, vel attonsi barbibus incederent sacerdotes, velut lege quadam fuisse præscriptum, ex eo saltem potest facillè perspicui, quòd cum sæpissimè Occidentales vnà cum Orientalibus sacerdotibus ad publicos conuentus Episcopi conuenissent, nullum vnquam de his aduersus se inuicè negotium factum, neque vlla prorsus exorta eius rei gratia cõtrouersa reperitur: ratis nimirum omnibus id esse legitimum, quod quisque pro more suorum gentiliū facere videretur. Qui primus omnium hæc de barbã exprobrare Latinis sacerdotibus ausus est, Phorius schismaticus Episcopus Cõstantinopolitanus fuit, de his scribès ad Nicolaum Rom. Põtificem: hæc, in quâ, præsumpuit homo schismaticus, cum alioqui ipse esset eunuchus glaber.

Ad quodnam verò tempus apud Romanos eiusmodi vsus radendi barbã perseuerarit, haud est facile definire. Constat tamen, regnantibus etiam Gothis in Italia, eundem morem esse seruatum: quamobrem Ennodius Ticinensis suis versibus vehementer exagitauit hominem, qui more Gothorum prolixam gestaret barbã, & secundùm Romanorum consuetudinem lacernam indueret: hæc enim habet in Iouinianum his versibus:

*Barbaricam faciem Romanos sumere cultus
 Miror, & in modico distinctas corpore gentes.]*
 ac iterùm:
*Romuleam tegetem vox oris nubila fuscet:
 Oppressit vestes tenebroso tegmine vultus.]*
 idemque rursum:
*Nobilibus collis genium male compra lacernis,
 Discordes miscens inimico sedere proles.]*

D hæc Ennodius in Iouinianum, quòd haberetur loco prodigij lacernatum hominè gestare barbã. Porro et si sensim pristinus ille immutatus est vsus, cum barbari Romæ atque in Italia diutius morarentur: tamen quod ad clericos spectat, sic viguit eius rei obseruantia, vt nõ viuere more maiorũ, ferè religio haberetur: sicque factum est, vt penes eos eiusdem rei vsus inuiolatus & cõstans plurimis sæculis perduraret, monentibus id præsertim Romanis Pontificibus. Extant enim eo argumento scriptæ litteræ Gregorij Papæ Septimi ad Iacobum Episcopum Calaritanum, iubentis vt clericos suos omnes barbã radere cogeret, idque ex maiorum consuetudine vindicantis, affirmantis nimirum ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ id illibate esse seruatum: idemque de iisdem etiam ad Ducem Sardinie dedit epistolâ: hæcque omnia anno Domini millesimo octuagesimo, tertio Non. Nouèbr. Indictionis quartæ. Sed his iam penè contrarius irrepit vsus, nec cõstans habetur vbique ritus; cum alij tondeant, radant alij, alij rursus barbã promittant, absque iactura fidei vnusquisque abundans in sensu suo. Sed iam ad Paulum, cuius tonsuræ occasione ad hæc elucidanda digressi sumus, agentem Ierosolymis reuertamur.

E Post oblatum sacrificium Nazaræorum, septem intercessisse dies vsque ad Pauli vincula. Post oblatum sacrificium Nazaræorum, septem intercessisse dies vsque ad Pauli vincula. Lucas^c testatur: qua in re illud necessariò admonendum putamus, complures errore lapsos existimasse, sicut in Paschali festo atque solemnitate Tabernaculorum, ita & in Pentecostes celebritate septem dies sequentes feriari solitos esse: quod quidem in Paschate & Scenopegia esse verum, diuina Scriptura testatur^d; de Pentecoste autem nulla vsquam habetur mentio. Nec est quòd dici possit, id his Apostolorum temporibus ex consuetudine seruari solitum: quandoquidem Philo^e horum æqualis planè testatur duabus illis solemnitatibus tantummodò, & non in aliis festis addi septimanam dierum rationemque mysterij reddid his verbis, postquam locutus est de festo Pentecostes, non nisi diem vnum habente: Septenario verò, inquit, attributa sunt festa maiora, quæ

CXLII.
 OCCIDENTALES CLERICI BARBARATI.
^a Dio Cæsar. opat. 36.
^b Sidon. l. 4. apud. 13.
^c Luc. 21.
^d Exod. 12.
^e Philoin Deut. 16. calog.

quæ plures dies postulant : tunc cum annus distinguitur duobus æquinoctiis, verno, au-

CXLIV. A. 21.

DE TROPHIMO.

2. Tim. ult.

A. 20.

A. 27.

A. 20. 21.

A. 28.

CXLV. A. 21.

PAVLVS A IVDÆIS CAPTIVS.

Joseph. ant. lib. 20. c. 6.

A. 21.

A. 22.

CXLVI. PAVLVVS AGIT CAVSAM SVAM CORAM TRIBVNO.

Cum igitur (inquit Lucas) septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudæi, cum vidissent Paulum in templo, concitauerunt omnem populum, & iniecerunt ei manus, clamantes: Viri Israelitæ, adiuuate: hic est homo, qui aduersus populum, & legem, & locum hunc, & omnes vbiq; docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violauit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quem æstimauerunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Sed quod ad Trophimum pertinet, magna suboritur dubitatio, quomodo Trophimus Ierolymis erat cum Paulo, quem ipsius Pauli testimonio constat relictum fuisse infirmum Mileti. Sequenti enim anno, cum ipse Paulus Romam venisset, secundam ad Timotheum scribens epistolam, testatur se reliquisse Mileti Trophimum ægrotantem: nec dubium quin in hac nauigatione, qua hoc anno ex Macedonia Troadem, & inde in Syriam nauigauit, quando & cum ceteris adfuisse Paulo Trophimum Lucas affirmat. Nam in nauigatione posteriori, qua Paulus Ierolymis vincus ductus est Romam, quam exactè per cunctas stationes Lucas recenset, Miletum nullo modo appulisse ponit, nec potuit. Vnde in eam sententiam ire cogimur, vt dicamus, vel hunc Trophimum esse diuersum ab illo (quod non credimus: non enim nisi vnus Trophimus ab omnibus Pauli discipulis ponitur, idemque qui Ephesus & Asianus ab eodem Luca nominatur) vel in epistolæ locum illum irrepsisse mendum: vt quod dicit, Trophimum reliqui infirmum Mileti] dicere velit, Melitæ: sicut & restituendus videtur locus ille Actorum, vbi quod in aliquibus codicibus legitur: Cognouimus quia Mitylene insula vocaretur] sit legendum, Melita. Sed iam cetera contra Paulum à Iudæis Ierolymis acta persequamur.

Commota post hæc (ait Lucas) ciuitas tota, & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum, & statim clausæ sunt ianue. Querentibus autem eum occidere, nuntiatum est Tribuno cohortis, quia tota confunditur Ierusalem. Qui statim assumptis militibus & Centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent Tribunal & milites, cessauerunt percutere Paulum. Tunc accedens Tribunus, apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset. Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum venisset ad gradus, contigit vt portaretur à militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum. Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit Tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè nosti? Græcè enim Paulum esse allocutum Tribunal appareret. Quamobrem admiratus ille, hæc subdit: Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? hæc Lucas. At nemo miretur si intra templum Paulus esse comprehensus dicatur: nam aded infelicia erant illa tempora, vt aucta in immensum sicariorum multitudine, non vererentur in ipso templo cædes patrare, prout superius, cum actum est de Ægyptio mago, cuius nomine Tribuno Paulus in suspitione adducitur, ex Iosepho est historia recitata. Vt igitur ea calumnia de mago Ægyptio Paulus se ipsum purgaret, mox defensionem instituens, se non Ægyptium, sed Cilicem, Tarso oriundum esse aperuit, dicens: Ego homo sum quidem Iudæus à Tarso Ciliciæ non ignobilis ciuitatis municeps. Mira quidem Apostoli modestia, dum sic se illata calumnia liberat, vt nihil tamen se efferat: nam cum se esse ciuem Romanum, & in Iudæos, qui eum verberassent, crimen retorquere potuisset, hæc tacuit, & non nisi extrema cogente necessitate aperuit.

Rogata interim à Tribuno loquendi ad populum facultate, sic Hebraica Paulus orsus est lingua: Viri fratres & patres, audite, &c.] Describit eam orationem integrè Lucas: qua in primis Paulus cum de suis natalibus populum admonuisset, suamq; educationem sub Gamaliele eos pariter docuisset, ac simul declarasset studium & officium suum erga Moylis

A. Moyfis legem & paternas traditiones: quomodo tandem ad Christum conuersus sit admirando ac manifesto Dei consilio, eosdem qui aderant reddidit certiores. Cumque dicere cœpisset, quomodo & à Domino iussus esset prædicare Euangelium Gentibus: statim ad hæc verba excitatus est furor & impetus Iudæorum: Et leuauerunt (inquit Lucas) vocem suam, dicentes: Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum viuere. Vociferantibus autem eis, & proicientibus vestimenta sua, & puluerem iactantibus in aërem (erant hæc enim signa furentium & implacabilium penitus animorum, vindictam verbus factis postentium) Tribunus iussit adduci eum in castra, & flagellis cædi, atque torqueri eum, vt sciret propter quam causam sic acclamarent ei.] hæc Lucas.

Cum igitur Paulus implacabiles Iudæorum animos, atque aded obduratos, vt nulla possent ratione permoueri, conspiceret, Tribunalque erga eos propensioem videret, atque paratum ex illorum sententia experiri iam flagellis cædendus, atq; eius iussu torquentem, opportunè se ciuem esse Romanum aperuit. Rem gestam his paucis Lucas describit: Cum adstrinxisset eum loris, dicit adstanti sibi Centurioni Paulus, Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito, Cæturio accessit ad Tribunal, & nuntiauit, dicens: Quid acturus es? hic enim homo ciuis Romanus est. Accedens autem Tribunus, dixit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit Tribunus: Ego multa summa ciuitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus sum.] Sed quamnam ratione Paulus se natum dicit ciuem Romanum? Non alia quidem, nisi quod nuper ad Iudæos pro concione dixerat, se Tarso Ciliciæ ortum esse: Ego, inquit, sum vir Iudæus, natus Tarso Ciliciæ.] & paulo antè coram Tribuno, se municipem Tarsensem esse professus erat. Porò ille dicebatur municeps, qui in eodè municipio (vt Vlpianus docet) natus esset. Tarsus enim Ciliciæ metropolis ius municipale à Romanis fuerat consecuta, ac ea de causa coloniis quoque præstabat (erant in Cilicia duæ tantum coloniæ, Selinus, & quæ postea accessit, Traianopolis, vt idem auctor affirmat) Municipales enim non tantum vt coloni dicebantur ciues Romani, sed etiã (vt idem Vlpianus tradit) munerum honorariorum participes esse poterant. Præstabant insuper (vt auctor est Gellius) coloniis municipia, quòd illæ legibus Romanorum cogerentur viuere, municipia verò suis legibus antiquis patriisque moribus agere sinerentur.

Vt autem Tarsus municipium diceretur Romanorum, eam ciues promeruerant dignitatem, quòd in bello ciuili Cæsari primùm, ac deinde Octauio studuissent, multaque ea de causa passi essent: aded enim Cæsarianis partibus ciuitas fauit, vt pro Tarso, mutato nomine, tunc dicta fuerit (quod testatur Dio Cassius) Iuliopolis. Ad hæc planè alludit alius Dio cognomento Chrysothomus, dum in sua Tarsica posteriore hæc ait: Vobis, viri Tarsenses, obtigit, vt primi sitis in hac gente: non solum quòd maximam omnium in Cilicia inhabitetis ciuitatem, & metropolim ab initio, verum etiam quòd Cæsarem secundum super omnes habuistis, optimè vobis volentem & familiarem. Infortunium enim, quod ciuitati illius causa acciderat, meritò eum vobis beneuolum fecerat, vtque daret operam, quòd maiora in vos sua appareret beneficia, quam calamitates propter eum acceptæ. Quapropter ea omnia quæ quis amicis verè, & sociis, & tantam ostendentibus alacritatem præstaret, ea & ille vobis præstitit, terras, leges, honorem, potestatem, &c.] hæc Dio: ex quibus apparet Tarsenses amplissimis iuribus cum ciuitate Romana fuisse donatos. Sed nec de Tarsensibus dicere præremittimus, quæ tradit Strabo de eorum ardentissimo studio erga liberales disciplinas, quas præ ceteris excolere viderentur: vt non miretis, si Paulus Tarsensis ciuis aded insigniter excultus fuerit Græcorum litteris. quo enim hæc planius accipiantur, addemus verba Strabonis sic dicentis: Tantum autem Tarsensibus studium rerum philosophicarum & disciplinarum, quas Encyclicas dicunt, incessit, vt superauerint Athenas & Alexandriam, & si quis alius nominari potest locus, vbi philosophorum & artium ad humanitatem pertinentium scholæ haberentur. Id interest, quòd Tarsi qui studia ista colunt, ferè sunt indigenæ, peregrini non facillè eò ventitant. At indigenæ domi non desident, sed vt perfectionem consequantur, peregrè abeunt: profectique libenter in alienis versantur locis: domum redeunt pauci.] hæc Strabo, qui & post multa hæc addit: Maxime autem Roma docere potest, quam multos Tarsus protulerit literatos, cum sit Tarsensium & Alexandrinorum plena.] Paulus itaque Tarsi natus, cum Gentilium illic scientias, quibus non leuiter tinctus, sed apprime imbutus erat, affectus plenè fuisset; quòd gente Iudæus esset, ad Iudæorum metropolim, vt

(quod

(quod ipse testatur) sacris disciplinis à Gamaliele abundantius erudiretur, profectus est. Fabulam autem illam (sic enim eam nominat Hieronymus in suo commentario in epistolam ad Philemonem) de Paulo nato Giscalæ, superius satis superque refellimus cum de eius natalibus egimus.

CXLIX.

Paulus igitur cum se ciuem esse Romanum docuisset, à præparatis sibi flagellis eximitur: antiquo enim iure Romanorum nefas erat ciuem Romanum subicere flagellis, seu virgis. Id primum statuit lata lege Valerius Publicola, id ipsum lege Porcia, ac postea lege Sempronia est magis magisque firmatum. Eadem apud Ciceronem querelæ reperiuntur expostulantium in Verrem, atque clamantium se esse ciues Romanos, cum in municipes itidem ab illo virgæ ad mouerentur. Testatur enim id Cicero, cum ait: Nulla vox audiebatur, nisi hæc: Ciuis Romanus sum. A flagellis ergo in hunc modum Paulo libero, postera die idem Tribunus (ait Lucas) volens scire diligentius qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eum, & iussit sacerdotes conuenire, & omne Concilium: & producens Paulum, statuit inter illos. Erat nempe coactum magnum Concilium, quod Lucas dicit omne Concilium: illud Sanedrin semigræcè Iudæi, Græci verò Synedrin appellabant. Quid autem ibi sit factum, Lucas his verbis enarrat: Intendens autem in Concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni cōscientia bona conuersatus sum ante Deum vsque in hodiernū diem. Ita exorsus, antequam vltimū produceret orationem, Princeps sacerdotum Ananias (inquit Lucas) præcepit adstantibus sibi, percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti? Et qui stabant, dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia Princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Hæc Lucas.

Act. 23.

Exod. 22.

CL.

Act. 4. DE SUMMO PONTIFICI CATVANABE.

Sed quam, rogo, prætexere potuit Paulus excusationis causam, quod nescisset Ananiam esse summum Pontificem? numquid in magno illo Septuagintaduorum confessu prima sedes non erat summi sacerdotis? Sed hæc cum illa, de qua superius actum est, iungitur quæstione: cur videlicet idem Lucas primores eiusdem confessus recensens, primo loco Annam, secundò verò Caipham summum Pontificem, ac demum ceteros alibi ponat? Meminisse itaque debemus quæ & ibidem & aliàs præfati sumus, non tantum summum Pontificem interesse consueuisse, primumque locum sibi vindicasse post Septuaginta illos duos, sed & summum magistratum illum, qui præfesset Concilio, dictum Principem sacerdotum, & ipsum tenuisse principem locum: sicque hos duos, summum sacerdotem, & Principem sacerdotum, se habuisse eo confessu, vt olim in prima institutione ipsius Moyses & Aaron: non sic tamen, vt ante summum sacerdotem Princeps sacerdotum assideret, sed duobus confessibus dispositis in vtrisque lateribus, quisque horum primo loco sederet, sicque meritò Paulus, quod numquam hactenus in eo conuentu causam dixisset, recensque Ierosolymam aduenisset; vter nam duorum summus sacerdos esset, ignorasse facile potuit. Sed nec tamen incesse maledictis licebat eum etiam quem licet non putaret summum sacerdotem, tamen constaret esse principem sacerdotum, lege prohibente, quam in suam defensionem adduxit dicens: Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. in quam peccasse, ea dicens, confiteretur. His consideratis, nihil est, quod dici possit, nisi quod dictum est superius, Herodem scilicet, qui Sanedrim sustulisse dicitur, ita tamen fuisse concilia illa colligi, vt nulla in eo esset summi sacerdotis, vel principis sacerdotum in confessu prærogatiua loci, vel in vestibus aliqua honoris insignia, ne in eo aliquis eminetet vt princeps. quod tyranno intolerabile esse solet, qui solus velit haberi princeps. Videas insuper, ex his quæ Lucas, qui tunc aderat Ierosolymis (venerat enim vnà cum Paulo & aliis discipulis ex Asia) hinc scribit, manifesti erroris Iosephum redargui, dum summum pontificatum Anania non sub Nerone, sed sub Claudio ponit, nimirum quem ante annum octauum eius Imperij creatum tradit, reumque seditionis à Quadrato Syriae Præsidente victum fuisse missum Romam à Claudio iudicandum. Sub Nerone autem idem auctor ponit Ionatham, quem Felix arte scariorum è medio sustulit: quo sublato, tradit suffectum fuisse Ismaelem quem vult his vltimis Felicis temporibus præfuisse Pontificem maximum. At quis æquus arbiter non magis Lucæ consentiat, qui hæc præfens oculis spectauit (erat enim ipse, vt dictum est, Ierosolymis vnà cum Paulo) quàm Iosepho, qui vltimis Domitiani temporibus (vt ipse testatur in fine librorum Antiquitatum Iudaicarum) suam conscripsit historiam? Nec enim est quod dici possit, Annam,

Ioseph. ant. lib. 20. c. 3.

Ioseph. ant. lib. 20. c. 6. Idem ibid.

nam, siue dixerimus Ananiam, Principem sacerdotum, fuisse præfectum illi Concilio, non autem summum Pontificem. Nam reuera summum fuisse Pontificem, adstantes Iudæi testati sunt verbis illis, quæ recitat sanctus Lucas: Summum sacerdotem Dei maledicis? sed hæc satis. Prosequitur Lucas:

Sciens autem Paulus, quia vna pars esset Sadducæorum, & altera Phariseorum, exclamavit in Concilio: Viri fratres, ego Phariseus sum, filius Phariseorum: de spe & resurrectione mortuorum ego iudico. Et cum dixisset, facta est dissensio inter Phariseos & Sadducæos, & soluta est multitudo. Res accidit ex sententia: nam altercantibus mutuo Phariseis & Sadducæis de proposita quæstione, Paulus è Concilio abiit inde mñatus. Facta autem die (idem subdit Lucas) collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se: dicentes, neque manducatuos, neque bibituos, donec occiderent Paulum. Erat autem plusquam quadraginta viri qui hanc coniuurationem fecerant: qui accesserunt ad Principes sacerdotum & seniores, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos nihil gustatuos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notum facite Tribuno curi Concilio, vt producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priusquam appropiet, parati sumus interficere illum. Sed cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nuntiauitque Paulo. Vocans autem Paulus ad se vnum ex Centurionibus, ait: Adulescentem hunc perduc ad Tribunal; habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad Tribunal, & ait: Vincit Paulus rogauit me hunc adulescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem Tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogauit illū: Quid est quod habes indicare mihi? Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt crastina die producas Paulum in Concilium, quasi aliqui certius inquisituri sint de illo. Tu verò ne credideris illis: insidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui se deuouerunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adulescentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset. Et conuocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, vt eant vsque Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos à tertia hora noctis: & iumenta præparate, vt imponentes Paulum, eum saluum perducerent ad Felicem Præsidentem. Timuit enim, ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam. scribens epistolam continentem hæc:

Claudius Lyfias optimo Præsidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, superueniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus est. Volensque scire causam quam obieciabant illi, deduxi eum in Concilium eorum. Quem inueni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et cum mihi perlatum esset de insidiis quas parauerant illi, misi eum ad te, denuntians & accusatoribus, vt dicant apud te. Vale.

Quæ verò post hæc sint secuta, idem Lucas sic describit: Milites verò secundum præceptum sibi, affluentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem: & postera die dimissis equitibus, vt cum eo irent, reuersi sunt ad castra. Qui cum venissent Cæsaream, & tradidissent epistolam Præsidi, statuerunt ante illum & Paulum. Cum legisset autem, & interrogasset de qua prouincia esset, & cognouisset quia erat de Cilicia: Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum. Post quinque autem dies (subdit Lucas) descendit Princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore: qui adierunt Præsidentem aduersus Paulum. Et citato Paulo, cepit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam: semper & vbique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protraham; oro breuiter, vt audias nos pro tua clementia. Inuenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Iudæis in vniuerso Orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazaræorum: qui etiam templum violare conatus est: quem & apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superueniens autem Tribunus Lyfias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusatores eius ad te venire: à quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

Act. 23. c. li.

IVDAEORVM INSIDIAE IN PAULVM.

CLII. EPISTOLA CLAVDII AD FELICEM.

CLIII. PAVLVS PERDVCTVS CAESAREAM CAVSAM AGIT CORAM FELICE.

Act. 24.

CLIV.
PAVLI DE
FENSIO.

Respondit autem Paulus (annuente sibi Præfide dicere:) Ex multis annis te esse iudicem A genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem. Et neque in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in ciuitate: neque probare possunt tibi, de quibus nunc me accusant. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deserui Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis scripta sunt, spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum & iniquorum. In hoc & ipse studeo sine offenculo conscientiam habere ad Deum & ad homines semper. Post annos autem plures, eleemosynas facturum in gentem meam veni, & oblationes, & vota: in quibus inuenerunt me purificatum in templo, non cum turba, neque cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare, si quid haberent B aduersum me: aut hi ipsi dicant, si quid inuenerunt in me iniquitatis, cum stem in Concilio, nisi de vna hac solummodò voce, qua clamaui inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudico hodie à vobis.] hucusque Paulus. Distulit autem (inquit Lucas) illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens: Cùm Tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Iussitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare. et.

CLV.

Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem quæ est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia & castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respòdit: Quod nunc attrinet, vade: tempore autem opportuno accersam te. simul & sperans quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.] Conceperat hanc de pecunia spem Felix, quod audierat ingentem pecuniarum vim Paulum secum attulisse Ierosolymam, vt erogaret in pauperes: quamobrem eum prædiuitem fuisse hominem est opinatus. Quod verò idem ipse iudex, hominis rei verbis auditis de castitate atque futuro iudicio, fuerit tremore affectus, mala sua ipsius conscientia formidante & expauescente immensa à se patrata crimina, id accidisse, certissimum est. Mulierosus nimis vir erat: quippe qui, vt in his animi sui libidini satisfaceret, nullam prorsus religionis vel legum rationem habebat. Et vt non longè de ea re petamus exemplum: ipsa quæ aderat Drusilla vxor eius, cuius causa putamus Paulum eam de castitate & futuro iudicio orationem instituisse, filia senioris Agrippæ Regis, & iunioris Agrippæ soror, cum nupta olim fuisset Emeffendorum Regi circumciso, Azizo nomine, Felix Præses, audita eius egregia pulchritudine, ipsius amore captus, sollicitauit eam per quemdam Iudæum Cyprium, Simonem nomine, egitque, vt marito relicto, sibi nuberet: sicque illa nihil verita patriam religionem, Ethnico homini concubina, nomine tamen vxoris adhæsit. Porro rem gestam Iosephus^a pluribus narrat, additque, ex eodem Felice illam filium genuisse, cui nomen, Agrippa, imposuit. Tacitus^b verò hæc de eodem habet: Felix per omnem sæuitiam & libidinem ius regium seruili ingenio exercuit, Drusilla Cleopatæ & Antonij nepte in matrimonium accepta, vt eiusdem Antonij Felix progener, Claudius nepos esset.] hinc est quod Suetonius^c eumdem Felicem trium Reginarum maritum appellat: quem ex liberto Claudij ad amplissimos fuisse prouectum honores tradit: quippe qui Pallantis illius, penes quem temporibus Claudij summa rerum erat, germanus esset. meminuit & amborum Seneca^d.

CLVI.

* Ioseph. ant.
lib. 20. c. 5. c.
de bello Iud.
l. 2. c. 10.

b Tacit. l. 2. 1.

c Suet. in
Claudio, c. 28.d Seneca in
Iulo de morte
Claudij.

Quid insuper his diebus vltimis magistratus Felicis ibidem Cæsareæ contigerit de Iudæis atque Gentilibus simul digladiantibus, rem gestam verbis Iosephi descriptimus, qui & subdit: Ceterum postquam Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium, Romam profecti sunt, Felicem accusaturi: dedissetque poenas iniuriarum, quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tunc in pretio erat apud Principem.] hæc ille: sed an hæc de Pallante vera sint, relinquimus lectoris arbitrio. Nam auctore Tacito^e, qui res gestas per annos singulos, Consulum ordine, summa industria est profecurus, exploratum habetur, Pallantem Felicis fratrem, ipso primo anno Neronis, quod ab eius gratia excidisset, sublatum esse à cura rerum, redditumque penitus iam cùm ipsi Neroni tum etiam Agrippinæ infensum: quippe qui (vt idem ait Tacitus) tristi arrogantia modum liberti egressus, rædium sui mouisset.

CLVII.

Cùm verò adhuc Felix esset in magistratu, contigit ipsius Iosephi Iudæi historici peregrinatio

A. regnatio Romam: causam autem cur eam susceperit, sic ipse scribit in Vita sua: Quo tempore Felix in Iudæa Procurator erat, sacerdotes quosdam mihi familiares, viros honestos & bonos, ob leuem quamdam culpam vinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. Quos vt aliquo pacto eriperem periculo, præsertim cùm audirem me in calamitate quidem cõstitutis curam pietatis excidisse, & fisis & nucibus eos vitam sustentare: veni Romam, multis in mari haustis periculis. Merfa enim nostra nauis in medio mari Hadriatico, circiter sexcenti per totam noctem nauauimus: & diluculo deniùm Cyrenaicam nauem, Deo fauente, conspicati, octoginta fèrmè nostrum, feliciore vsi natatu, in eam recepti sumus. Ita seruatus; Dicæarchiam, siue Puteolos (vt Itali vocare malunt) veniens, familiaritatem contraxi cum Alituro minorum actore, qui Iudæus genere, Neroni carus erat: per quem vbi Poppææ vxori Cæsaris innotui, confestim per eam impetraui solutionem illis sacerdotibus: magnisque prætereà donatus ab ea muneribus, in patriam reuersus sum.] hucusque de se Iosephus. Sed subiit in animum non leuis suspicio, nùm illi ipsi, quos tradidit fisis & nucibus vitam sustentasse, vinctosque Romam à Felice missos ad dicendam causam, iidem sunt qui iurantes deuouerunt se non manducaturos neque bibituros, donec interficerent Paulum: in quos delatos animaduersurus Felix (sicut de multis aliis accidisse idè testatur Iosephus) eos puniendos Romam miserit: sicque, qui iurassent non manducare, cùm minus voti cõpotes facti essent, abstinentes à pane, tantum arida comederent, ne penitus interirent. Sed quod agamus cõiectura, nihil certi affirmare præsumimus.

Sed quærendum, cùm id contigerit vltimo anno præfecturæ Felicis (nam, vt proximè dicturi sumus, subrogatus est hoc anno Festus in locum eius) quam, quæso, ratione Iosephus hæc scribens, tempore sui aduentus Romam sub Felice se egisse testatur annum suæ ætatis supra vigesimum sextum: cùm idem ipse in exordio suæ Vitæ, se natum dicat anno primo Caij Imperatoris? nam ab eo tempore vsque ad annum vltimum præfecturæ Felicis, qui est secundus Neronis Imperij, viginti tantummodò numerantur anni. Sicque videas in his etiam quæ suæ ætatis sunt, suo ipsius testimonio ipsum contuinci annorum sex numero turpiter errantem. Si igitur in suæ ætatis annis, eos ad calculum redigendo, adedè immemor reperitur: quis est qui admiretur, si in ceteris scribendis temporibus, sæpe sæpius à nobis patenter, in modò & testimonio sui ipsius, sit deprehensus errasse? Quod verò Felix hoc ipso anno suæ functionis munus absoluerit, successorem accipiens Porcium Festum, Acta in primis testantur, dum hæc habent de eiusdem Felicis præfectura: Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Porcium Festum.] Porro hoc biennium intelligendum est de Neronis Imperio, ad quod vsque tempus Felix eam administravit prouinciam: non

D autem quod idem tantum biennio eo perfunctus sit munere, quippe qui (vt vidimus) iam à Cumanis temporibus, à Claudio Imp. in eandem prouinciam missus fuerat: vnde ipsum alloquens Paulus merito dixit: Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, &c.] Sic igitur expleto biennio eius functionis sub Nerone, qui hoc anno sub dictis Coss. pridie Idus Octobris exacto sui Imperij biennio, iam tertium inchoarat annum, Festus successit Felici. Verum nec ratio aliqua persuadet amplius biennio Neronis, Felicem in prouincia remansisse: redacto enim semel in ordinem Pallante fratre, penes quem erat summa rerum, cuius (vt ex Tacito vidimus) patrocinio ac studiis fouebatur, nec res Felicis diutius subsistisse, facile est opinari, cùm Iudæorum præsertim accusationibus assidue esset exagitatus. Nulla ergo auctoritate suffragante vel ratione, in modò his omnibus cõtradicentibus, Iosephus de annis suæ ætatis affirmat, se nimirum agentem annum ætatis supra vigesimum sextum, sub Felice Iudææ Præfide Romam venisse: nam ea ratione vsque, ad octauum Neronis annum perseuerasse Felicem in prouincia, dicere oporteret: cùm id falsum esse, sua ipsius assertionem manifestum sit: nam ait Cestium Florum anno Neronis decimo in eandem prouinciam Præsidem missum esse, quem præcessit Albinus, & ante eum Porcius Festus Felicis successor: quos plures annos in eodem Magistratu insumpisse, certum est: nimirum (vt auctor est Eusebius) Festum annos quatuor, & Albinum fèrè totidem, vsque scilicet ad Neronis annum decimum, quo subrogatus est Florus. Post extinctum igitur Claudium, cùm nondum sub Nerone mutatus esset status Pallantis, litteris noui Imperatoris prorogatum fuisse Felici prouinciam ad biennium, certò constat: quo (vt numerat Lucas) expleto successorem idem accepit Porcium Festum. Hæc verò tam exactè oportuit, exquisisse, non tam vt Iosephus adeo patientis arguatur erroris, quam vt in omnibus consilium sit historica veritati à Luca descriptæ.

Annal. Eccl. Tom. 1.

Ccc 2

Ex his

IOSEPHI
NAVIGATIO
ROMAM.CLVII.
IOSEPHI
ÆTAS.

a Act. 24.

b Ioseph. ant.
lib. 20. c. 9.

CLIX. DE BIENNIO FELICIS.

Ex his enim omnibus etiam illi erroris arguuntur, qui biennium illud, quod Lucas ponit, referendum esse dicunt ad tempus quo ante Festi aduentum Paulus Caesarem sub Felice egit; putantes nimirum tot annos illic a Felice Paulum esse detentum, quem illuc venisse putant ante biennium, ac denique anno secundo Neronis Romam missum esse. Verum cum ante biennium Claudium mortuum esse, Neronemque illi successisse, superius sit aperte satis demonstratum; ac Paulum quoque non ante hunc annum Ierosolymam aduenire potuisse, sit pariter declaratum: satis patere videtur, nec Paulum ante praesentem annum venisse Ierosolymam, nec tardius quam hoc ipso anno eum, quod appellasset Caesarem, missum fuisse Romam. Alioqui secundum priorem assertionem dicendum esset, non anno secundo Neronis Paulum a Festo esse dimissum ad Caesarem, sed eiusdem Imperij anno quarto: quod repugnat his quae tum a Hieronymo a scribuntur in Chronico, tum ab aliis, id nempe contigisse secundo Neronis anno, a passione vero Christi vigesimo quinto. Suadet hoc ipsum & illud maxime: nam si quis exacte consideret; Lucam ipsum, quod praesens esset, adeo distincte & exacte scripsisse res gestas Pauli, ex quo venit Ierusalem, ut nec diem unum praeterisse videatur; narrans quid per singulos ferme sit gestum: quanam ratio subit, ut idem auctor, qui tam quae superius gesta sunt, quam quae postea sunt subsequuta, per dierum penes singulorum distinctionem recenset, sicque faciat usque ad eiusdem aduentum Romam; idem inquam ipse eodem historiae contextu relinquere duorum annorum spatium prorsus obvolutum silentio, cum praesertim in enarrandis non tantum rebus gestis: sed etiam singulis verbis, tota ea narratione sit intentissimus? At de his haec tenus.

CLX. FESTI PRAELECTURA. A. 25.

Quae vero acciderint postquam Porcius Festus in locum Felicis successus est, Lucas singillatim recitet, sic dicens: Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolymam a Caesarea. Adieruntque eum Principes sacerdotum & primi Iudeorum adversus Paulum, postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perducere eum in Ierusalem: insidias tendentes, ut interficerent eum in via. Festus autem respondit, servari Paulum in Caesarea, se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descendent simul, si quod est in viro crimen, accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius octo aut decem, descendit Caesarea: & altera die sedit pro tribunali, & iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolyma descendebant Iudei, multas & graues causas obiciunt, quas non poterant probare; Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudeorum, neque in templum, neque in Caesarem quidquam peccaui. Festus autem volens gratiam praestare Iudeis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet iudicari. Iudeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori. Si vero nihil est eorum quae hi accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem appello. Tunc Festus cum Concilio locutus, respondit: Caesarem appellasti? ad Caesarem ibis.]

CLXI. DE PAULI APPELLATIONE. A. 25. circa mediu.

Considerans haec omnia quae coram Felice ac Festo suae defensionis causa Paulus egit, Augustinus, haec ait: Neque enim Apostolus Paulus vitae suae transitoria consulebat, sed Ecclesiae Dei; quando contra illos qui eum occidere conspirauerant, consilium illorum Tribuno ut proderetur, effecit. Unde factum est, ut eum ad locum, quod fuerat producendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur insidias. Romanas enim leges implorare minime dubitavit, ciuem Romanum se esse proclamans, quos tunc affligi verberibus non licebat. Itemque ne Iudeis eum interimere cupientibus traderetur, Caesaris poposcit auxilium, Romani quidem Principis, sed non Christiani. Vbi satis ostendit, quid facere deberent postea Christiani dispensatores, quando Imperatores Christianos, periclitante Ecclesia, reperirent.] haec Augustinus, pluribus inculcans, legitime agere Episcopos, qui adversus hostes Ecclesiae, Principum saecularium implorant auxilium.

CLXII. A. 25.

His coram Festo peractis: cum dies aliquod (inquit Lucas) transacti essent, Agrippa Rex & Berenice descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus Regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vincetus; de quo, cum essem Ierosolymis, adierunt me Principes sacerdotum, & seniores Iudeorum, postulantes adversus illum damnationem. Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Cum ergo huc conue-

A conuenissent, sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum. De quo, cum stetissent accusatores, nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum. Quaestiones vero quaedam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. Hesitans autem ego de eiusmodi quaestione, dicebam, si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum. Altera autem die, cum venissent Agrippa & Berenice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum Tribunis & viris principalibus civitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa Rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudeorum interpellavit me Ierosolymis, petentes & exclamantes, non oportere eum vivere amplius. Ego vero comperi nihil dignum morte eum ad misisse. Ipse autem hoc appellante, ad Augustum iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxime ad te, Rex Agrippa, ut interrogatione facta, habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vincetum, & causas eius non significare, Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso.

QVI B AGRIPPA REX CVM FESTO.

Tunc Paulus, extenta manu, cepit rationem reddere. Mos iste omnibus erat, extenta manu perorare causas: quod nec tacuisse Lucas voluit, omnia singillatim recensens. Apud Apuleium etiam legimus, causas orantes extentam manum sic componere consuevisse, ut duobus infimis digitis conclusis, ceteros eminus porrigerent. Paulus igitur suam agens causam, quam Lucas recitat, habuit orationem grauissimis ornatam sententiis: qua in eo potissimum versatus est, ut qualem legis semper zelum habuisset, significaret; eiusque causa etiam acerbissimo odio & diris claudibus infectatus fuerit Christianos: sed tandem diuinitus a Christo vocatus, aliam a prima prorsus diversam inierit vitae rationem: nimirum, ut a quo iussus fuerat, Christum Iesum ubique gentium praedicaret. Haec eo loquente (inquit Lucas) & rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis Paule: multae litterae ad insaniam conuertunt. Et Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste: sed veritatis & sobrietatis verba loquor. Scit enim de his Rex, ad quem & constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror: neque enim in angulo quidquam horum gestum est. Credis Rex Agrippa Prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis. Et exurrexit Rex, & Berenice, & qui assidebant eis. Et cum secessissent, loquebantur ad inuicem, dicentes: Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem.] hucusque Lucas.

CLXIII.

APUL. DE AGRIPPA LIB. 2. PAVLVS CAVSAM AGIT CORAM FESTO ET AGRIPPA.

A. 26.

Opinor quidem, pravi demonis invidia factum, ut Agrippa Paulum dicentem non siverit ulterius progredi; ne (quod fecerat apud Felicem) de iustitia, castitate, & iudicio futuro, quia Agrippam Regem potissimum ac Berenicem perstringeret, institueret orationem; sed citius quam oportuit, idem Rex conuentum soluerit. Berenices enim sororis contubernio Agrippa vehementer est infamatus, de qua haec Iosephus: Porro Berenice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suavit Polemoni Regi Cilicis, ut circumcisus prius se duceret: rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusavit ille, inductus maxime mulieris diuitiis. Id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam (ut fertur) discedente ab eo Berenice: qui mox desertus ab uxore, ipse Iudaicae religionis desertor factus est.] Eiusdem meminit Iuuenalis, occasione pretiosissimi adamantis, his versibus:

CLXIV. AGRIPPAE REGIS INTemperantia.

Ioseph. ant. lib. 20. c. 5.

Iuven. sat. 6.

deinde adamas notissimus, & Berenices In digito factus pretiosior: hunc dedit olim Barbarus incestu, dedit hunc Agrippa sorori, Observant ubi festa mero pede sabbata Reges, Et vetus indulget senibus clementia porcis.] haec ille, qui quidem alludere videtur pretioso lapidi illi, quem prius dedit Ptolemæus Aegypti Rex uxori simul &

Plin. histor. nat. l. 37. c. 8.

matri, verum Plinius tradit fuisse topazion. Sed de Agrippa & Berenice satis.

CLXV. At priusquam de Pauli navigatione Romam agamus, operæpretium ducimus demon- A
strare, quis in præsentiarum esset rerum Iudaicorum status: ac in primis, quod ad Iudæos
Cæsareæ habitantes spectat, quomodo contra eos Nero rescripserit, ius adimens ciuitatis:
quæ Iosephus sic narrat: Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum, qui præ-
dagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis scribendis epistolis præerat, magna pecunia
corruerunt, vt impetraret ab Imperatore litteras, quibus abrogaretur Iudæis eius
ciuitatis ius, hæctenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille
facile obtinuit. Ex his litteris postea calamitatum nostrarum omnium causæ ortæ sunt. Iu-
dæi enim Cæsarienses vbi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditio-
nibus, donec initium belli constatum est. Cum autem venisset (vt dictum est) in Iudæam
Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicis passim populatibus: quorum ferocissi-
mi appellati sicarij, tunc ad maximum numerum excreuerant, vtentes gladiolis instar aci-
nacis Perfici, incuruis, quales ficas Romani nominant, vnde latronibus ipsis cognomen est
inditum multorum cæde infamibus: qui (vt iam dictum est) festis diebus admixti turbæ
vndique in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio, quotquot collibuisse, tolle-
bant de medio: aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosque trade-
bant incendio. Festus autem impostres & pedestres copias misit contra quemdam im-
postorem magum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis promissis,
quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. Hi vniuersi vnà cum seductore
ab immissis militibus oppressi sunt.] hucusque Iosephus. En quam iusto rectoque Dei
iudicio, qui Christum primò spreuissent ac crucifixissent, quique & eius Apostolos sibi
prædicantes in templo persecuti essent, Iacobum occidissent, ac Paulum eorum salutem
tot periculis redimere conantem infensissimo odio prosequentes, in templo item compre-
hendent, in eiusque mortem coniurantes, mille modis perdere conati essent; nunc tam
dira tamque aspera ac sæua à sicariis, etiam in templo pati cogantur; & post magos illu-
dentes abire, & in mortem malo impellente spiritu ferri, velut mutæ pecudes, compellan-
tur. Sed leuia quædam hæc videri possunt præludia ingentium malorum, quæ sunt postea
subsecuta, de quibus suis docis agendum fuit. Nunc verò (quod ad hæc ipsa spectat tem-
pora) agendum nobis est de dissensione inter Regem Agrippam & sacerdotes templi con-
flata, quam Iosephus^b describit his verbis:

^b Ioseph. ant.
lib. 20. c. 7.

CLXVI. Eodem tempore Agrippa Rex extruxit insigni amplitudine domum prope porticum
in regia Ierosolymitana, quæ Assamonæorum fuerat, sitam in edito loco, vnde am-
nissimus prospectus patebat contemplari urbem volentibus: cuius voluptatis Rex cupi-
dus, è cubiculo spectabat quidquid circa templum fieret. Id vbi viderunt Ierosolymita-
ni proceres, tulerunt indignissimè: neque enim leges nostræ concedunt spectari quid aga-
tur in templo, præsertim sacrificia. Quamobrem altum parietem excitarunt supra exe-
dram, quæ erat in interiore templo versa ad Solem occiduum: hæc non solum regij tri-
clinij prospectum arcebat opposita, verum etiam Occidentalis extra templum sitæ porti-
cus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam. Quo facto tam
Rex offensus est, quàm Festus Præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. Ciues au-
tem rogauerunt vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse vi-
uere, si quid demoliretur de templi ædificiis. Quo impetrato, miserunt ad Imperatorem
decem viros eximios, & Ismaelem summum Pontificem, & Chelciam custodem sacri ara-
rij. Qui audita legatione, non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gra-
tificatus in hoc vxori suæ Poppææ piæ feminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ de-
cem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tamquam
obfides. Id postquam Agrippa rescieuit, pontificatum detulit Iosepho cognomento Cabi,
Simonis quondam summi Pontificis filio.] hæc Iosephus. At verò quod ad Poppæam
Sabinam spectat: nequaquam temporibus superioribus, sed nec ad tertium vsque Neronis
Consulatum, cum ageret in Imperio quartum annum, cognita Neroni fuit, vt Tacitus^c
tradit. Quamobrem si vera sunt quæ de Poppæa scribit, ea post sequentem annum facta
esse, secundum ea quæ superius dicta sunt, necesse est affirmare.

^c Tacit. An-
nal. lib. 13.

CLXVII. Sed iam vt ad Paulum redeamus: facta sunt hæc de ipso narrata, Cæsareæ sub Festo
Præside, & Agrippa Rege, hoc anno, extremo Autumni tempore, mense Nouembri, in-
stante iam hieme: quod ex ipso Luca colligitur, dum relegens per singulos ferme dies eam
navigationem, ait, quod cum peruenissent ad Cretam insulam, de illic hiemando consi-
lium

lium inierunt, eod quod non esset amplius tuta nauigatio, quod (vt inquit Lucas) ieiunium
iam præterisset, quod creditur fuisse ieiunium decimi mensis solemne Iudæis, nam de ie-
iunio quod præcedit, septimi mensis, haud videtur intelligi potuisse, cum longè ante tem-
pus hiemis illud præcedat, nec eo tempore nauigatio interdita videri possit. Confirmant
ista, quod cum post dies quatuordecim tempestate iactati, in Melitam insulam illi perue-
nissent, ibidemque hiemassent, tribusque mensibus in hibernis consumptis, Romamque
versus soluentes, illam mense Iulij ingressos esse publica Ecclesiæ monumenta testantur
suo loco citanda: relegendo igitur navigationem istam & tempus in hibernis consumptum,
dicere opus est, ipsam Pauli nauigationem non nisi prope hiemem cœptam, etiam si dare-
mus longè ante Iulij mensem eius Romam aduentum contigisse, sicque omnia congruè
conuenire, vt expleto Felicis sub Nerone biennio, sub eius successore Festo cuncta quæ Lu-
cas recitet, impleri, potuerint, & sic illud biennium de Felicis magistratu, sub Nerone ad-
ministrato sit necessariò intelligendum, si cum Patribus dicere voluerimus, anno sequenti
contigisse Pauli ipsius Romam aduentum. Cum præsertim nihil est quod biennium illud
aptari aliter possit, & referri ad aliud tempus, cum singulos annos qui præcedunt à tem-
pore certo quo pulsus fuit edicto Claudij Roma Iudæi, aliis haud dubiis eiusdem Pauli re-
bus gestis ex Luca scriptis consignari contingat (quod iterum superius demonstratum) vt
nullus sit locus vel anni vnus nedom biennij. Sed & quod cum biennium illud dicatur à
Luca sub Felice tractatum, antequam venisset in prouinciã Festus, nihil est etiam quod
numerari possit sub Festo, vt fingi possit, post biennium contigisse Pauli Romam aduen-
tum. Sicut & impossibile demonstratur, biennium illud aptari posse carceri Pauli, licet plu-
res id sint interpretati, quem (vt eadem reficemus) haud ante præsentem annum potuisse
Ierosolymam aduenisse, quæ ab edicto Claudij tempore per annos singulos sunt dicta de-
monstrant. His de tempore elucidatis, iam de ipsa Pauli nauigatione agamus, quam Lucas
ita describit: Vt autem iudicatum est nauigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reli-
quis custodiis Centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ (meminit Dio in Nerone de
quinque millibus militum, qui Augustales dicti erant) ascendentes nauim Adrumetinam,
incipientes nauigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nauigare nobiscum Aristar-
cho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die deuenimus Sidonem.] hæc Lucas
de prima die nauigationis Pauli. Sed quod habet Vulgata: Circa Asiæ loca.] Græcè sic po-
nitur, *μαρὰ τῆς Ἀσίας τῶν πόντων*, hoc est, Versus Asiæ loca.] vt sit sensus totius Lucæ sententiæ,
Paulum nauem conscendisse nauigaturam ad proxima Asiæ prouinciæ loca. quod perfa-
cile intelligitur dum idè paulo inferius tradit, eam appulisse Lystram * Lyciæ ciuitatem.
Est enim Lycia Minoris Asiæ prouincia, sita inter Cariam & Pamphyliam. Eò enim nauis
illa, & non aliò, velificatione tendebat; nimirum vt ad propinquiora loca Minoris Asiæ
perueniret: nam cum illuc appulisset Paulus cum sociis, aliam oportuit nauem quærì, quæ
in Italiam solueret: cum opportunè accidit, vt nauem Alexandrinam naçti, illam conscen-
derent, prout Lucas, simul cum eis nauigans, his verbis exactè describit: Sequenti autem
die deuenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire,
& curam sui agere. Et inde cum sustulisset, sub nauigauimus Cyprum, propterea quod
essent venti contrarij. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliae nauigantes, venimus Myram, quæ
est Lyciæ.] Græcè enim sic: *Μύρα τῆς Λυκίας*.] sicut & legit Ioannes Chrysostomus: equi-
dem Lystra nequaquam est in Lycia, nec est maritima ciuitas, sed (vt ex Luca^c etiam su-
perius vidimus) in Lycaonia, cui assentiuntur omnes Cosmographi.

Sed prosequamur Lucæ Acta^d: Ibi inueniens Centurio nauem Alexandrinam nauigantem
in Italiam, transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tardè nauigarem, & vix
peruenissemus contra Gnidum (quæ est insignis ciuitas in extrema parte Carie promon-
torij, seu magis peninsula Doris dicta) prohibente nos vento ad nauigauimus Cretæ iuxta
Salmonem (est Salmones, siue Salmonium^e, Cretæ Orientale promontorium^f) & vix iuxta na-
uigantes, venimus in locum quemdam qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat ciuitas Thala-
ssa.] loco Thalassæ, Græci legunt, *πόλις Λασσεία*, Lassæa, quæ est ciuitas maritima Cretæ
iuxta modò dictum locum: in multis autè codicibus legitur^g Thalassa. Sed pergit Lucas: de locis Hebræ-
is. Multo autem tempore peracto, & cum iam non esset tuta nauigatio, eod quod ieiunium
iam præterisset, consolabatur Paulus, dicens eis: Viri, video quoniam cum iniuria & mul-
to damno non solum oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse nauigatio.
Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebatur, quàm his quæ à Paulo
diceban-

TEMPVS NAVIGATIONIS PAULI. Zach. 8.

dicebantur. Quodnam anni tempus id esset, à Luca Hebraico more describitur, nimirum A quod iam ieiunium præterisset. Celebrabantur apud Iudæos plura ieiunia, de quibus Zacharias. Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudium, & lætitiã, & solemnitates præclaras. At Lucam de ieiunio decimi mensis intellexisse, satis certum esse videtur. Nam (vt vidimus) non nisi absoluto Neronis biennio, à Festo successum est Felici: aded vt nullo modo intelligi possit de ieiunio septimi mensis, cum præsertim non nisi hiberno tempore cessare consueverit navigatio. Consilium ergo Pauli fuit, ne ulterius progredierentur.

CLXIX. Ait. 27. NAVIGATIO PERICVLOSA. Strab. l. 10. Apud Hier. de nomin. ant. pres. in Ait. Apostol.

At cum (inquit Lucas) aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quo modo possent, deuenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ respicientem ad Africam & Corum. videbatur enim portus hiemis tempore esse omnium tutissimus, sic nominatus à ciuitate ibi in promontorio ædificata, dicta Phœnix Lampei. Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam. Errant quidam, qui putarunt Asson, quæ hinc ponitur, illam esse eodem nomine dictam apud Troadem nobilem ciuitatem. At quidnam commune Cretæ cum Troade? De loco enim insulæ Cretæ sic dicto Lucam intellexisse, nulla potest esse dubitatio. Nam cum à parte Septentrionalis insulæ eos soluisse constet, vt (quod conceperant animo) in eius insulæ portum, Phœnicem dictum, ad Meridiem positum adnauigarent: quid est quod de Asson Troadis tam longè positum in Phrygia possit intelligi: vt sic ex Creta nauigassent per Cycladas insulas mare Myrtoum, inde Icarium, ac demum Ægæum, vt Asson Phrygiæ peruenirent, atque postea inde soluerent, vt in Cretam iterum redirent, & in portum eius ad Meridiem positum possent appellere? Constat igitur Asson fuisse locum haud longè positum à prima statione, vbi primum appulerunt in insulam: vt inde Occidentem versus eandem præterlegentes insulam, ad portum Phœnicem ad Meridiem positum, quod in animum duxerant, peruenirent.

CLXX. Ait. 27.

Cum itaque hoc inuito consilio nauigarent: Non post multum (ait Lucas) misit se contra ipsam nauem ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo. Cumque arrepta esset nauis, & non posset conari in ventum, data nauis statibus, ferebamur. In insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda (posita hæc est in extrema parte Cretæ contra montem Album spectantem ad Meridiem) potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata, adiutoris utebantur, accingentes nauem, timentes ne in Syrtim inciderent, summissis vase (vt scædros) sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt. Neque autem Sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostræ. Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse: amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam nauis. Adstitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui deseruio, dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet adistere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quamdam oportet nos deuenire. Sed posteaquam quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa mediã noctem, suspicabantur nauis apparere sibi aliquam regionem. Qui summittentes bolidem (est perpendicularum, quod vnum nautæ ad maris altitudinem explorandam) inuenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, inuenerunt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri.

CLXXI.

Nautis verò quærentibus fugere de nauis, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora anchoras extendere, dixit Paulus Centurioni & militibus: Nisi hi in nauis manserint, vos salui fieri non potestis. Tunc absceiderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes, ieiuni permanetis, nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium, & cum fregisset, cepit manducare. Animæ quiores autem facti omnes, & ipsi

ADVENTVS PAULI IN MELITAM INSVLAM.

A & ipsi sumperunt cibum. Erant autem vniuersæ animæ in nauis ducentæ septuaginta-sex. Et satiati cibo, alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant, sinum autem quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, eicere nauem. Et cum anchoras sustulissent, committent se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone secundum auræ statum tendebant ad littus. Et cum incidissemus in locum dithalassum (διθαλασσον, quod duplex mare Latine redditur, dicebatur enim littus intra mare protensum, eodem mari se hinc inde diuidente circumdatum) impegerunt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò soluebatur à vi maris. Militum autem consiliu fuit, vt custodias occiderent, ne quis cum enata set, effugeret. Centurio autem volens seruare Paulum, prohibuit fieri, iussitque eos qui possent natate, emittere se in mare primos, & euadere, & ad terram exire: & ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quæ de nauis erant, fragmenta scilicet. Et sic factum est vt omnes animæ euaderent ad terram.

B Et cum euasissemus, tunc cognouimus quia Melita insula vocabatur (quæ posita est contra Pachynum Siciliae promontorium). Barbari verò præstabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra resiciebant nos omnes propter imbrem, qui imminebat, & frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem, & impofuisset super ignem, vipera à calore cum processisset, inuasit manum eius. Vt verò viderunt barbari pendente bestiam de manu eius, ad inuicem dicebant: Vtique homicida est homo hic, qui cum euaserit de mari, vltio non finit eum viuere. Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conuertendum & subito casurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes se, dicebant eum esse Deum. Hæc de vipera & barbaris admirantibus aded exactè & distinctè Deus à Luca describi voluit, vt virtus Pauli gratia insulæ illi concessa magis magisque innotesceret, nec naturali eius loci proprietati adscriberetur, quod ex eo tempore fuit loco diuinitus impertitum, nimirum vt serpentes omnes veneno carerent, & quantumlibet aliquem momorderint, nihil profusus inferant detrimenti. Si enim olim à natura, sicut aliis locis, id datum fuisset, cur loci incolæ tam certi erant de interitu Pauli? Sed & terra ibi eiusdem merito contra venena parat antidotum.

C Mansit Paulus cum ceteris Melitæ tribus mensibus, illic hiemantes. Quid autem, dum ibi esset, acciderit, idem Lucas his verbis enarrat: In locis autem illis erant prædia Principis insulæ, nomine Publij: qui nos suscipiens, triduo benignè se exhibuit. Contigit autem patrem Publij febribus & dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit, & cum orasset, & impofuisset ei manus, saluauit eum. Quo facto, omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus impofuerunt quæ necessaria erant. hucusque Lucas de rebus à Paulo gestis hoc anno: cetera autem, quæ ad navigationem sequenti anno post hiemem institutam pertinent, suo loco dicemus. Verum nõ tantum ea Melitenis Paulus præstitit, vt agritudine laborantes omnes curarentur: sed & Christiana eosdem religione imbuit, ipsumque, Publium ad fidem Christi conuersum eiusdem præfecit Episcopum. Id quidem vetera quæque Martyrologia attestantur. Immo & eundem Publium inde postea euocatum, in locum Dionysij, Atheniensi Ecclesiæ esse subrogatum Episcopum tradunt; putantes nimirum vnum eundemque esse cum hoc illum Publium, quem Dionysius Alexandrinus affirmat Dionysio Areopagitæ Athenarum Episcopo successisse, quem & martyrio coronatum fuisse, etiam, sanctus Hieronymus tradit.

Table with 3 columns: IESV CHRISTI ANNVS 59., PETRI ANNVS 15., NERONIS IMP. ANNVS 3.

A Nno Christi quinquagesimo nono, Næone Imperatore secundum & Calpurnio Pisone Consulibus, Paulus Apostolus Melita insula vincus ductus est Romam. Sed antequam eius nauigationem à Luca descriptam prosequamur, Pauli socios qui eundem

Beda in Ait.

CLXXII. Ait. 28. Strab. lib. 6. Quid Paulus passus Melitæ.

CLXXIII. PAVLI MEXACVLA MELITAE.

Martyrol. Rom. Cy. alia. 21. Inuar. sibi Not. Ad in Martyrolog. eadè. ano Cy. alij. Dionys. Alex. apud Euf. lib. 4. c. 12. Hieron. de Script. Eccles. in Quadrages.

I. Tacit. Annal. lib. 13. COMITES NAVIGATIONIS PAULI.

dem cum eo conscenderunt nauim, recenseamus. Erat ex his vnus Lucas, qui hæc ipsa A conscripsit, vt ex eiusdem scriptis quis facillè colliget: Aristarchum Macedonem eidem inhæsisse, idem affirmat: Trophimum etiam, qui Epheso cum Paulo Ierosolymam venerat, vnâ cum aliis Paulum comitaturum, nauem conscendisse, sed hunc mala valetudine laborantem ab eodem Paulo Melitæ fuisse relictum. Sic enim legendum esse, & non Miletî b, quæ superius à nobis sunt dicta, planè significant; dum Lucæ testimonio demonstratum est, Trophimum Ephesum ex Asia secutum esse Paulum anno præterito Ierosolymam, ac proinde non potuisse ægrotum remansisse Miletî. Sed his & hanc addimus rationem: Quidnam opus fuit, Paulum de Trophimo Miletî relicto (quæ est ciuitas iuxta Ephesum posita) Timotheum in iisdem locis agentem in Asia reddere certiorum? nam hoc eum tamdiu latuisse, neminem puto existimare posse. Nec est quòd hæc intelligi possint de Miletro, quam Plinius c fuisse ait in Creta: nam ipse omnes simul ciuitates, quæ olim B erant in ea, recenset: auctor est enim Strabo d, eam ciuitatem amplius non extare, quam Gnosij olim euerterant, & agrum eius occupauerant. Ceterum quòd Vulgata emendata lectionem non mutauerit, sed Miletî reliquerit; alia potius ratio quærenda est, quàm contra receptam lectionem obniti. Sed quòd ad Trophimum spectat: in hoc certè admirabile Dei consilium in eo perspicitur, quòd cum datum Paulo esset (vt vidimus) omnes qui essent in insula infirmos curare; tamen Trophimum amantissimum ac planè pernecessarium amicum atque discipulum reliquerit infirmum. quod & de Timotheo, ad quem scribit, vidimus accidisse: quem stomacho malè habentem, non miraculo restituit sanitati, sed in remedium, vt modico vino vteretur, admonuit. Reperiuntur & alij Pauli discipuli hoc eodem anno, quo Paulus Romam venit, ibidem cum Paulo egisse: an autem cum eo venerint eodem nauigio, vel seorsum, incertum est. Sunt enim hi quos idem Paulus recenset in epistola secunda quam hoc ipso anno dedit ad Timotheum, nimirum Demas, Crescens, Tirus, & Tychicus, & si qui alij, de quibus erit sermo inferius.

a Ath. 27.

b 2. Tim. 4.

c Plin. lib. 4. c. 12. d Strab. l. 10.

II.

Sed iam ipsum Paulum vnâ cum suis Romam nauigantem prosequamur. Relegit Lucas exactè fati è Melita nauigationem Pauli Puteolos vsque: primum enim sic ait: Post menses autem tres nauigauimus in nauî Alexandrina, quæ in insula hiemauerat, cui erat insigne Castorum] quod sic erat effigiatum: Erant Castor & Pollux duo iuuenes, vniciuique oui pars dimidia, & stella superne eminens, & iaculum in manu, & equus candidus. hæc apud Lucianum e habes expressa. Credebantur hæc numina superstitione Gentilium propitia nauigantibus: eos esse putantibus, qui tempestate iactatis, ac in vltimo discrimine positis, luce insoluta bonæ spei præfagia solerent apparere. Quam obrem sic liberati (idem inquit Lucianus) cum essent nauatæ, templa adeuntes de rato capite f, immanes vndas, procellas, sublato: in altum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrabant, ac in primis Castorem & Pollucem apparentes: nam hi peculiariter ad hanc tragœdiam pertinent.] hæc ille. Sed quòd ad vocem Castorum spectat; vsu quodam factum est, vt ob admirabilem quamdam eorum in omnibus rebus similitudinem, vno eodemque nomine sæpè vterque atque ambo Castores (quod habet hîc Lucas) fuerint appellati. Vnde illud apud Suetonium g de Ædiuitate M. Bibuli & Cæsaris: Vt enim geminis fratribus ædes in foro constituta, tantum Castoris vocaretur; ita suam & Cæsaris magnificentiam vnus Cæsaris dici.] quo sensu & illud Plinius h: Super ædem Castorum genitus pullus in oppositam sutrinam deuolauit.] sed de his fati.

DE INSEGNICASTORVM. Lucianus in Deor. dialog. in fine. Lucianus de morced. com. diuit.

g Suet. in C. Jul. Cæs. c. 10.

h Plin. l. 10. c. 43.

III.

NAVIGATIONE PAVLI ROMAM.

Prosequitur Lucas nauigationem quam ipse cum Paulo iniit, sic describens: A Melita soluentes, cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes, deuenimus Rhegium (sunt hæc omnibus notissima loca.) & post vnum diem, stante Austro, E secunda die venimus Puteolos. vbi inuentis fratribus, rogati sumus manere apud eos diebus septem: & sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis vsque ad Appij Forum, & Tres Tabernas.] Erat Appij Forum (vt colligitur ex Plinio i) in agro Setino, in via Appia locus positus: Tres Tabernæ verò contra Antium, vnde & Cicero ad Atticum k: Emersius commodè ex Antio in Appiam ad Tres Tabernas.] Distans erat ab Vrbe Forum Appij quinquaginta & vnum millia passuum: Tres Tabernæ verò positæ erant ad trigésimum tertium lapidem. Sic enim Antoninus Appiæ viæ numerat milliaria, nimirum ab Vrbe ad Ariciam sexdecim millia passuum, ab Aricia ad Tres Tabernas decem & septem, inde vrò ad Appij forum decem & octo. Sicque colliges (vt dictum est) ab Vrbe ad Forum Appij milliaria quinquaginta & vnum, ad Tres Tabernas

i Plin. lib. 14. c. 6.

k Cic. ad Att. tic. ep. 29. l. 2.

A Tabernas verò trigintatria. De Foro Appij nulla sunt vestigia, vel si qua extant, palude Pontina facta sunt inaccessa: Tres verò tabernas illam esse ferunt, quæ hodie vulgò dicitur, corrupto vocabulo, Cisterna.

videas ex his Christianorum Romæ agentium officia & studia erga Paulum: cum non quasi victo homini, sed in Vrbe cum triumpho aduenienti, vltra lapidem quinquagesimum obuiam ierint. Dies autè, qua Paulus in Vrbe ingressus est, tam apud Bedam quàm Vftardum in eorum Martyrologiis consignata habetur sexta Iulij. verum si tempus quo ex Melita insula hoc anno Paulus recessit, atque dies in nauigatione insumpti considerentur, haud tam serò Romam potuit peruenisse: quippe qui soluta hieme, cum nauigandi tempus est redditum opportunum, nauim Alexandrinam, quæ illic hiemauerat conscendit: quæ enim ibi egerat in hibernis, absque dubio post ortum Pleiadum, cum opportuna solet esse nauigatio, Melita soluisse putanda est. Certè quidem veris tempore eam esse nauigationem institutam, Arator diaconus a his notat versibus:

Pullulat inerecè nitidi coma frondea veris, Quo iuuenescit humus senio, fugiente pruina: Suscipiensq; ratem velis cedentibus Ausfer Præbuit aligeras placidis in fluctibus vndas.]

Sed licet daremus, eos non soluisse Melita antè mensem Maij: cum nulla sit facta in via mora, nisi quod idè scribit Lucas, eos Syracusis tres dies, Rhegij vnum, & Puteolis septem constitisse, prosperoque stante vento, spatio tantum modò duorum dierum, Rhegio peruenisse Puteolos: certè eodem mense Romam ingressum esse, affirmare necesse videtur. Porro quòd Apostolus Paulus Alexandrina nauî dicatur aduectus: hîc opportunè in medium adducenda sunt, quæ scribit Seneca b ad Lucilium de nauibus Alexandrinis cum Puteolos appellant, quàm præ ceteris illæ nobilitatæ essent, & à concurrente ad portum populo spectarentur auidius. hæc enim ait: Gratus illarum Campaniæ aspectus est: omnis in pilis Puteolorum turba consistit, & ex ipso genere velorum Alexandrinæ (quamuis in magna turba nauium) intelligit. Solis enim licet supparum intendere, quod in alto omnes habent naues: nulla enim res æquè adiuuat cursum, quàm summa pars veli; illinc maximè nauis vrgetur. Itaque quoties ventus increbuit, maiorque est quàm expedit, antenna submittitur. Minus habet virium flatus ex humili. Cum intrauere Capreas, & promontorium, ex quo

Alia procelloso speculatur vertice Pallas, ceteræ velo iubentur esse contentæ: supparum Alexandrinarum insigne est.] hæc ipse. Porro quòd testificatione Lucæ certum sit Puteolis fuisse Christianos, ipsos cum ceteris auidè expectasse in portu, & auidius spectasse nauem Alexandrinam, cum longa hiemis mora, ex fratrum litteris scire potuissent in ea Paulum cum militibus nauigaturum, pat est credere. Quòd verò ad annu Domini, quo Paulus Romam aduenit: cum ex præterlapsis annis singulis recensitis certa habita ratione, hoc ipso anno quinquagesimonono à Christi natali, ipsum Romam concessisse exploratum habeatur: his etiam cõsentire Eusebium, & S. Hieronymum, facillè demonstrabimus. Cum enim tam Eusebius c, quàm Hieronymus d ipsum secutus, numerent ab anno post passionè Christi vsque ad tempus quo Paulus à Festo Iudææ Præfide victus nauigare iuberetur, annos viginti quinque: numerado illos ab anno trigésimo quarto, qui secundum Eusebium primus ponitur à passione Domini, necesse est affirmare, anno Domini quinquagesimo octauo Paulum in Iudæa à Festo dimissum, & sic anno sequenti, qui est quinquagesimus nonus, hoc nimirum anno, Romam ingressum esse, prout etiam ab Eusebio in Chronico ponitur.

Sed iam quòd reliquum est gestorum Pauli Romæ, quæ sunt à Luca e descripta, absolua- mus: Cum, inquit, venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibi mer cum custodie se militie. Post tertium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cumque conuenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morè patrum, victus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum: qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla causa esset mortis in me. Contradictibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, nõ quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre & alloqui: propter spem enim Israël catena hæc circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locutus est quid

IV.

ADVENTVS PAVLI ROMAM TEM. 1. 2. 3.

a Arat. in Act. c. 28.

b Senec. epist. 78.

c Eusebius in Chronico. d Hieron. de Scrip. Eccl. in Paulo.

e V. RES GESTA PAVLI ROMAM.

est quid de te malum. Rogamus autem à te audire quæ sentis: nam de lecta hac notum est A nobis, quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi: quibus exponebat, testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex lege Moyfi & Prophetis, à mane vsque ad vesperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur; quidam verò non credebant. Cumque inuicem non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo vnum verbum: Quia benè Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad patres nostros, dicens: Vade ad populum istum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauius audierunt, & oculos suos compresserunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multâ habentes inter se questionem. B Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo, cum omni fiducia, sine prohibitione.] huicque Lucas Apostolorum Acta perduxit. Vbinam Romæ fuerit eiusmodi, cuius Lucas meminit, Pauli hospitium, in antiquis monumentis Diocionæ S. Mariæ in Via lata memini me legisse, illic primum hospitio exceptum fuisse Paulum. At de reliquis à Paulo Romæ hoc primo aduentu rebus gestis, nihil est quod edere quid possimus ex actis, quæ feruntur à Lino conscripta: nam ea ab vltimo Pauli Romam aduentu sumunt exordium: cuius verò sint fidei, suo loco dicemus.

VI. Sed quid coram Nerone, quem appellauerat, Paulus egerit, ex suis ipsius epistolis, quas tunc scripsit, possumus aliqua ex parte saltem intelligere. Iam (vt vidimus) cum Ierolymis in maximo vitæ discrimine versaretur, apparuerat illi Dominus, atque dixerat: C. Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari.] Aded difficile, asperum, ac planè pauendum fuit existimatum iudicium coram sæuissimo Principe, nihil ratione, sed pro libidine animi omnia faciente, vt Paulum in eo discrimine positum, omnes discipuli atque amici, quantum libet erga ipsum studiosi, tunc temporis tam è timore correpti, penitus dereliquerint. Tradit enim id Paulus, cum ad Timotheum hoc eodem anno scribens ait: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.] Verùm in tanta Pauli concussione, non solum qui aderant, ab eo recesserunt, sed & qui longè positi, pariter ab eo tunc temporis defecerunt. Affirmat enim hoc ipse ad eumdem sic scribens: Scis, inquit, hoc, quod auersi sunt à me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Phigellus & Hermogenes.] Par est credere, Iudæos Ierolymis missi se viros insigniores, qui apud Neronem gratia possent, & mille artibus causam prosequentes, Neronem concitarent in Paulum, vt aliàs in alios sæpè fecisse vidimus. Erat enim inter ceteros Aliturus quidam Iudæus mimorum actor, cuius opera (vt vidimus) Iosephus reos quos defendebat, curauit absolui. Eiusmodi genus hominum apud talem Principem in pretio erat. Aderat & Poppæa Sabina noua Neronis concubina, quam Iudæi aded sibi conciliauerant, vt (quod dictum est superius) eius ope & gratia, qui missi fuerant legati pro templo aduersus Agrippam Regem, à Nerone rescriptum acceperint.

VII. At Paulo sic ab omnibus derelicto, atque in maximo omnium periculo constituto, Christus Dominus (vt aliàs consueuerat) adfuit, & ab imminente discrimine liberauit. Profitetur enim hoc ipsum Paulus, eadem quam ad Timotheum scripsit, epistola, dicens: Dominus autem mihi adstitit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes. Et liberatus sum de ore leonis (sic enim Neronem appellat, ob immamem ac prorsus feralem Principis seuitiam.) Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cæleste.] At non sic est liberatus, vt omnino liber abire sit iussus, sed quod in suo conducto, catena tamen vinctus, cum custodiente se milite liberè agere permissus sit, vbi eo modo ad biennium mansit. Porro non tantum coram Nerone, sed & in Senatu, & apud collegium Pontificum (quod ad religionem causa spectare videretur) Pauli causam actam esse ex his quæ idem ipse dum item Romæ esset, scripsit ad Philippenses, certò posse affirmari videtur: siquidem in omni Urbis prætorio eam cognitam fuisse testatur, cum ait: Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Euangelij: ita vt vincula mea manifesta fierent in Christo, in omni prætorio, & in ceteris omnibus: vt plures è fratribus in Domi-

VI. ^a Act. 23. ^b 2. Tim. 4. ^c 2. Tim. 1. ^d Ioseph. in Vita sua. ^e Ioseph. antiq. lib. 20. c. 7. VII. ^f Philip. 1.

CHRISTVS APPARVIT PAULO ET LIBERAVIT EVM.

A in Domino, confidentes in vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. Quidam quidem & propter inuidiam & contentionem (putantur hi fuisse Iudæi sibi aduersantes) quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant. Quidam ex charitate, scientes quoniam in defensionem Euangelij positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincerè: existimantes presuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? Dum omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuntietur, in hoc gaudeo, sed & gaudebo.] Hæc autem post primam quam dicit defensionem suam, accidisse videntur.

B Eodem verò tempore, cum in Orientem, vbi Euangelium prædicauerat, hæc de Paulo Romæ in vinculis agente perlata essent, Philippenses inter alios legationem ad eum miserunt vnâ cum subuentione pecuniarum per Epaphroditum suum ipsorum Episcopum. Testatur id quidem Paulus ad ipsos scribens his verbis: Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis, odore suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.] Venit quoque Iconio Lycaoniæ ciuitate Onesiphorus, qui & ipse Paulum sollicitè perquisiuit, eo potissimum tempore, quo à suis fuerat derelictus: de quo idem ipse ad Timotheum scribens, hæc ait: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè me refrigerauit, & catenam meam non erubuit: sed cum Romam venisset, sollicitè me quæsuit, & inuenit. Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in die illa. Et quanta Ephesi ministravit, tu melius nosti.]

C De rebus insuper Romæ gestis à Paulo, hæc Chrysostronus: Dicitur salutasse Neronis pocillatorem, & concubinam. Quanta putatis contra illum tunc dicta esse: sed non iuste. Nam si quidem ob lasciuam salutasset, vel ob mala opera, meritò: si autem ob vitam rectam, quare?] Sanè quidam nonnullos ex Neronis familia ad Christum esse conuersos, ex his quæ idem Paulus postea scripsit ad Philippenses cognoscere certò possumus, dum ait: Salutant vos omnes sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt.] inter alios autem vnum fuisse Torpetem, qui postea martyrio coronatus est, Romanum Martyrologium attestatur: sed de eo inferius. Porro concubina illa Neronis, cuius Chrysostronus meminit, creditur fuisse Poppæa Sabina, quæ præ ceteris ab eo in deliciis haberetur. de ea enim hæc scribit Tacitus: Erat in ciuitate Sabina Poppæa T. Ollio patre genita, sed nomen aui materni sumpserat, illustri memoria Poppæi Sabini Consulari & triumphali decore præfulgentis. Nam Ollium honoribus nondum functum, amicitia Sciani peruertit. Huic mulieri cuncta alia fuere præter honestum animum. Quippe mater eius, ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa, gloriam pariter & formam dederat: opes claritudini generis sufficiebant: sermo comis, nec absurdum ingenium, modestiam præferre, & lasciuia vri: rari in publicum egressus, idque velata parte oris, ne fatiaret aspectum, vel quæ sic decebat.] hæc Tacitus. Sic igitur Romæ positus Paulus, quod ante (vt ipse ad Romanos scribens testatus erat) diu multumque exoptauerat Romam venire, ac Euangelium prædicare: factus iam voti compos, licet in vinculis positus, licet hospitij conducti spatium circumscriptus, licet adhuc militari custodia tentus, Christi Euangelium magna animi fiducia & alacritate prædicauit, atque (quod pollicitus erat) in abundantia benedictionis annuntiauit.

D At nec satis sibi esse putauit, ad se confluentes homines imbueri Euangelio, sed & ad absentes complures, cum adhuc in vinculis esset, dedit epistolas. De quibus singulis est propositum agere, ac in primis de ea quæ prima ibi scripta iure putatur, quæ est ad Timotheum secunda. Scribens enim statim post primam suam defensionem apud Neronem habitam, ad Timotheum discipulum amantissimum, de his quæ proximè accidissent, eum reddidit certiore. Nam præter illa quæ dixerat de sua defensione, de diuerso statu suorum hæc ait: Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, & abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam: Lucas est mecum solus.] & paulo post: Alexander ærarius multa mala mihi ostendit. reddet illi Dominus secundum opera eius: quem & tu deuita, valdè enim restitit nobis.] ac in fine: Erastus remansit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.] Sed quod ad Trophimum spectat, satis superius dictum est. Quod autem dum de suis comitibus agit Paulus, inter alios de Crescense dicat in hac ipsa epistola: Crescens in Galatiam] pro Galatia, Gallia, legendum esse, Epiphanius firmissimè asseuerat, cum ait: Crescens in Galliam, non autem in Galatiam, vt quidam decepti putant, sed in Galliam, legendum est.] Ceterum ait Ammianus

A B C D E

VIII. LEGATIO PHILIPPENSIVM AD PAVLVM. ^a Philip. 1. ^b 2. Tim. 1. IX. ^c Chrysostr. in Act. 20. 54. EX FAMILIA NERONIS CONVERSUS AD CHRISTVM. ^d Philip. 4. ^e Mart. Rom. die 17. Maij. Tacit. lib. 13. X. DE EPISTOLA SECVNDA AD TIMOTHEVM. ^b 2. Tim. 4. ^c Melice.

^a Ammian.
lib. 15.
^b Theodor. in
epist. 2. ad
Tim. cap. 4.

^c Die 27. Iun.
XI.
DE DISCI-
PULO DE-
MA.

XII.

^d 2. Tim. 4.

DE MARCO
AD PAVLUM
REDVNT.

^e Metaph. die
19. Februarij
in Auxilio.

XIII.
DE TEMPO-
RE PAVLI
EPISTOLA-
RYM.

^f 2. Tim. 4.

Marcellinus^a, cum agit de Gallorum origine, eos Græco sermone Galatas esse dictos. Sic A
& Theodoretus^b ait, Paulum in secunda quam scripsit ad Timotheum epistola, per Ga-
latiam, Gallias intellexisse; sicque antiquitas illas gentes nominari consuevisse affirmat.
Crescentem certe fuisse in Galliam amandatum, Viennensemque erexisse Ecclesiam,
necnon & Moguntiam venisse, ac longè lateque fidem Christianam propagasse constat:
sed & in Galatiam quoque esse profectum, negari omnino non potest: at de his pluribus
actum est in nostris ad Martyrologium Romanum^c Notationibus.

De Dema verò dicere non prætermittimus, quòd etsi ad tempus Pauli reliquerit, non
tamen ut Christianam fidem & ipsum Apostolum sit penitus aversatus. Nam Romam
iterum rediisse, ac Paulo adhuc in vinculis agenti vnà cum aliis ministrasse, idem Pau-
lus scribens ad Philemonem testatur, cum ait: Salutat te Epaphras concaptivus meus
in Christo Iesu: Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adiutores mei.] Quamobrem
erroris planè arguitur. Dorotheus aliter somnians in Synopsi, dum Demam olim Pauli
discipulum, cum ab eo recessisset, tradit factum esse Thesalonicæ simulacrorum sa-
cerdotem. Vnde hæc acceperit, non inuenimus: quæ si vera esse dixerimus, duos
eiusdem nominis Pauli fuisse discipulos effingere opus erit. Nam compertissimum est,
eam ad Philemonem epistolam datam esse longè post secundam ad Timotheum scrip-
tam, ut tum ex his quæ dicta sunt, tum etiã iis quæ dicturi sumus inferius, perspicue ap-
parebit. Demam igitur, quem se reliquisse, & abiisse post sæculum, Paulus deplorat, postea
scribens ad Philemonem, eum ad meliorem frugem esse conuersum, & gnauiter vnà
cum ceteris Christianæ militiæ antesignanis collaborasse testatur. Sed ad ipsam episto-
lam redeamus.

Cum multa quæ ab eo præstari cupiebat Paulus, Timotheum ea epistola admonuisset, C
multaque de his quæ obuoluta essent mala, prænuntiasset: demum quod vehementer
optabat, rogat semel atque iterum, ut se Romam quàm citissimè conferat, nimirum an-
te hiemem; atque ut vnà secum Marcum ducat, exposcit: sic enim ait^d: Festina ad me
venire citò.] & paulo post: Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi utilis in mini-
sterio.] ac in fine: Festina ante hiemem venire.] Illud etiam ab eo petit, ut penulam quam
reliquerat Troade apud Carpum, veniens secum afferret, necnon & libros, maximè au-
tem membranas. Sed quid per penulam intellexerit, superius actum est satis, cum de
Pauli aduentu Troadem narratio incidit opportuna. Marcum hunc, cuius vnà cum Ti-
motheo aduentum exoptat, quem & in prædicatione Euangelij sibi vtilem fore tradit,
fuisse illum consobrinum Barnabæ, Ioannem dictum, cognomento Marcum, de quo plu-
ra superius, ex eo perspectum habetur, quòd in epistola quam post aduentum ipsorum D
(Timothei scilicet atque Marci) Romam, scripsit ad Colossenses, eiusdem Marci cum
meminit, ait: Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, & Marcus consobrinus Bar-
nabæ.] Hunc porro apud Paulum semper mansisse vsque ad Barnabæ obitum, inde verò
in Cyprum ad eam Ecclesiam curandam vnà cum Epaphra & Tychico à Paulo abire ius-
sum esse, auctor qui res Barnabæ est persecutus, affirmat^e, licet perperam Marcum hunc
cum illo Euangelista confundat.

Ex his igitur satis euidens est, hanc de qua agimus, Pauli ad Timotheum scriptam
epistolam, ante illam ad Philemonem, & ad Philippenses, necnon ad Colossenses, esse
datam: siquidem omnes illas scriptas esse constat post Timothei aduentum Romam:
quandoquidem in illis singulis vnà cum Paulo in titulo inscribitur & Timotheus. Im-
mò & ipsam haud multò post eius Romam aduentum esse scriptam, intelligi facile po-
test, nimirum statim post primam suam coram Nerone defensionem, cuius in ea me-
minit. Sed & cum illud admonet, ut ante hiemem se Romam conferat: certè si quis
exactè consideret tempus, & locum ipsum, Timotheumque agentem in Asia, ut eius-
modi illi reddi posset epistola, & ipse Troadem ad sumendam penulam proficisceretur,
ac Romam ante hiemem se conferret: planè inueniet, hoc ipso anno, ineunte ætate,
hanc ad Timotheum scriptam esse epistolam. Hæc verò idcirco à nobis tam exactè
sunt disquisita, quòd nonnulli existimarunt, hanc ipsam secundam ad Timotheum
datam epistolam, omnium nouissimam esse scriptam; ea nimirum ratione persuasi,
quòd in ea Paulus dicat ad finem^f: Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis
meæ instat. Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui. In reli-
quo reposita est mihi corona iustitiæ.] eo enim sensu hæc putant accipienda esse verba,
quasi

A quasi proximè esset Paulus martyrio coronandus, sicque ab eo spiritu prophetico es-
se prænuntiata.

Sed dicant velim: Nonne idem ipse Paulus in eadem testatur, sibi Dominum apparuis-
se, dum in summo illo discrimine versaretur, hortatumque esse, ac fore prædixisse, ut
per ipsum in omnes Gentes prædicatione impletur? Quomodo igitur hæc sibi coherent,
ut instans Pauli consummatio esset; idemque ipse sic a periculo liberandus, in omnes
Gentes prædicationem Euangelij propagaturus esset? Sed eadem quæ tunc sibi à Do-
mino dicta sunt, & in eadem epistola scripta, repetere in animo est: ea sunt huiusmo-
di^a: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis
imputetur. Dominus autem mihi adfuit, & confortauit me, ut per me prædicatione im-
pletur, & audiant omnes Gentes.] hæc ipse. Sicut enim cum à Iudæis Ierosolymis
ad mortem expeteretur, Dominus illi adfuit, ac dixit^b: Constans esto: sicut enim testi-
catus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari] ita & Romæ in eodem
fermè periculo constituto, propagationem Euangelij ab eo faciendam in omnes Gentes
prædixit. At sicut illud impletum esse certum est, ita istud præstandum esse, quis poterit
dubitare? Rursus verò, quomodo eo sensu accipi possunt ea verba Pauli dicentis: Iam de-
libor, & tempus resolutionis meæ instat] quasi nosset se proximè martyrium consecutu-
rum, veluti si de ea re diuinitus fuisset admonitus; si in ea epistola, quam postea (ut dixi-
mus) scripsit ad Philippenses, suum ad eos pollicetur aduentum, cum ait^c: Confido au-
tem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò?] Immo se certò scisse in vita diu-
tius permanurum, affirmat, cum post hæc sic scribit ad eosdem Philippenses^d: Nunc
magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem. Mihi enim vi-
uere Christus est, & mori lucrum. Quòd si viuere in carne, hic mihi fructus operis est: &
quid eligam, ignoro. Coarctor autem è duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum
Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Et hoc
confidens, scio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum &
gaudium fidei: ut gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum aduentum
iterum ad vos.] hæc ipse. Idemque olim ad Romanos cum scriberet, se Roma in Hispa-
nias profecturum prædixerat, inquitens^e: Per vos proficiscar in Hispaniam.]

Quamobrem non in alium sensum atque sententiam ea Pauli verba de instanti suo
obitu intelligi posse videntur, nisi quòd fortasse fuerat sibi diuinitus reuelatum, se sub
Nerone capite plectendum esse. Satis enim tempus illud instans videri poterat, quod
sub eodem Principe fore nosset implendum. At quomodo non videri poterat breue ac
præne momentaneum nouem, quod reliquum erat, vitæ suæ annorum spatium, si eadem
planè mensura Saluatoris ad iudicandum aduentum post modicum tempus affore præ-
dixit, ad Hebræos^f sic scribens: Adhuc modicum aliquantulumque qui venturus est,
veniet, & non tardabit?] Sic igitur ante dictas omnes Romæ datas scriptam esse secun-
dam Pauli epistolam ad Timotheum, satis perspectum videtur. Verum eidem tabellario,
nempe Tychico, dedit etiam tunc Paulus epistolam ad Ephesios: nam licet in ea ad Ti-
motheum dicat^g: Tychicum misi Ephesum] tamen præteritum tempus pro præsentis
vsurpasse videtur, sicut cum ad Ephesios de eodem scribens ait^h: Ut autem & vos sciatis
quæ circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, & fi-
delis minister in Domino: quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos
sunt, & consoletur corda vestra.] Hæc cum ita sint; nos tamen primùm egimus de ipsa
ad Timotheum scripta epistola, eò quòd multa in ea de rebus suis Romæ gestis ipse signi-
ficet, ex quibus intexeretur historia, quarum nulla est mentio in epistola ad Ephesios, eò
quòd ea Paulus Tychico coràm significanda, minimè litteris tradidisset: agemus autem
paulo post de eadem epistola ad Ephesios.

Interim, ex quo semel de ea ad Timotheum epistola suscepta est narratio, cetera quæ
in ea sunt, & ad veritatem historicam insinuandam spectare videntur, in medium affe-
ramus. Cum Paulus, post illa scripta de Tychico, agit de penula Troade deposita apud
Carpum: licet de penula satis superius actum sit: tamen quòd ad Carpum spectat, Pauli
Troade (ut videntur) hospitium: de alio quoque Carpo eadem charitatis officia erga Fi-
deles præstante, suscipiendo hospitio qui apud se diuerterent Christianos, apud Diony-
sium habetur mentio; possetque ex eodem officio ab utroque exhiberi solito, vnum
atque eundem esse, existimari, nisi alter Troade, alter verò in Creta id ipsum officium
exhi-

Dionysius ad Demophilum epistola 8. DE CARPO CRETENSI HISTORIA.

exhibuisse reperiretur. Verum quid de Cretensi illo Carpo memoria dignum Dionysius scribat ad Demophilum, hic interim describere, non absurdum existimamus: Cum aliquando, inquit, in Cretam venissem, sanctus Carpus me suscepit hospitio, vir ob eximiam animi mundiciam ad Dei speculationem ultra ferme omnes apertissimus. Denique numquam sancta mysteria celebrare coepisset, nisi prius inter eas preces quae antea consummantur, sacra illa ac propitia visio apparuisset. Hunc igitur (vt ipse referebat) infidelis quispiam contristauerat aliquando. Erat autem causa tristitiae, quod ille quemdam ab Ecclesiae fide ad impietatis errorem adduxerat. Cumque eius celebritatis, quam vulgus Hilaria vocat, agerentur dies: qui debuerat pro vtrisque benignissime orare, atque Dei Saluatoris auxilio alterum ab errore conuertere, alterum bonitate superare, nec desistere quin eos admoneret per omnem viam, donec poenitentiae tempus superesset, & ita eos ad Dei cognitionem attrahere, vt iam tandem quae illis erant ambigua & obscura, patefcerent, & ab iis quae praeter rationem audacter admiserant, respicere legitima feruitate cogerebantur: nescio quo pacto (cum intra semetipsum id antea passus non esset) tunc vehementem indignationem imbiberat animo. Sic itaque affectus, obdormiuit; erat enim vespera. Circa vero mediam noctem, quo tempore consueuerat ipse semper apud se ad diuinos euigilare hymnos, expergiscitur quidem & surgit, cum somnos parum quietos & crebro interruptos, nec absque perturbatione cepisset. Stans tamen ad diuinam precem & collocationem non satis intentem, irreligiose tristabatur, & ferebat grauius; iniquum esse dicens, si impij homines, & qui vias Domini peruerterent rectas, adhuc viuerent: & haec dicens, precabatur Deum, vt amborum vitam turbine aliquo & fulmine prorsus extingueret.

XVII. VISIO AD ARGVENDAM NIAMIAM SEVERITATEM DEMONSTRATA.

His dictis, repente se vidisse referebat, domum in qua consistebat, primum vehementer agitari, ac demum a summo culmine per medium diuidi, & quemdam ante se ingentis luminis rogam, eumque (videbatur enim iam sub dio esse locus) a caelo ad se vsque deferri. Caelum vero istud patere conspiciebat, eiusque cardini Iesum insidere, innumeris illi humana specie adstantibus Angelis. Et ista quidem vidisse, cum supernum aspiceret, & se esse admiratum memorabat. Vbi vero ad inferiora deflexit obtutus Carpus, ipsum quoque solum instar vasti ac tenebrosi cuiusdam profundi discissum se vidisse ait, atque viros illos, quibus mala imprecatus fuerat, ante se ad os illius profundae voraginis stare tremantes ac miserabiles, & qui ipsa pedum suorum labilitate iam mergendi viderentur. Porro ab inferiori parte voraginis serpentes cernebat emergere, qui circa illorum pedes ita instabiles ac nutantes, interdum quidem in globum colligi & grauari vna atque pertrahere, interdum vero dentibus, & caudis, ore, gutture, linguis, ac toto corporis motu vim immensi pauoris viderentur incutere, vt qui modis omnibus deorsum illos praecipitare molirentur. Fuisse autem & viros quosdam in medio, qui contra eos vna cum serpentibus impetum facerent, exagitantem vna & impellentem atque ferientem. Videbantur autem illi lapsui proximi partim vi, partim etiam inuiti, partim etiam sponte, cum a malo sensim & cogerebantur simul & inducerentur. Referebat autem Carpus, dum inferiora aspiceret, fuisse delectatum, atque superiora neglexisse, grauius autem & indigne ferentem, quod illi nondum cecidissent: & cum saepius eo desiderij ferretur impetu, eosque ipse niteretur impellere, semperque frustra moliretur, molestissime tulisse, & contra eos imprecatum esse. Cum ecce vix tandem reuocatis ad superna luminibus vidit caelum sicut prius aspexerat, Iesumque miseratum quod fiebat, de caelesti illa sede consurgentem ad eos vsque descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelosque vna opem ferentes aliunde alium tenuisse viros; ac dixisse Iesum Carpo stanti porrecta adhuc manu: iam percute aduersum me: Paratus enim sum etiam iterum pro saluandis hominibus pati: gratum mihi istud est, dum non alij homines peccent. Tu autem inspice an tibi vtile sit, hanc istius profundi & cum serpentibus mansionem, Dei ac bonorum clementiumque Angelorum praeferre consortio. Haec sunt quae ego audita, vera esse credo.] hucusque Dionysius. Quod vero hoc contigisse festis Hilariis dicat (celebrari ea solita erant octauo Kalend. Aprilis, vt ex Gentilium Romanorum Calendario patet. Meminit eiusdem celebritatis Vopiscus in Aureliano, & Lampridius in Alexandro, qui Matris deum fuisse solemnia tradit, non autem Panis, vt alij putarunt. Ipsa etiam die, qua haec diuinitus accidisse Dionysius tradit, passum esse Saluatorem nostrum, opinio multorum fuit.

XVIII.

Sed ad Paulum redeamus; qui in eadem epistola ad Timotheum salutationem Fidelium

lium subiiciens ait: Salutat te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.] Quod ad Pudentem pertinet; hic ille vir est clarissimus Senatorij ordinis eius Romanus, pater Nouati atque Timothei, Praxedis & Pudentianae virginum: huius domus ad radicem Viminalis posita prope Exquilinum patuit omnibus Christianis, vbi & sacra agebantur synaxes; conuersaque deinde penitus in ecclesiam, eadem Pastoris Titulus dicta est, de qua alibi pluribus. Linus vero, cuius hic item habetur mentio, ille ipse videtur, cui (vt superius dictum est) Petrus ab Vrbe recedens, Fidelium qui in Vrbe essent, commisit curam; quem antea Paulo ministrasse, Ignatius scribens ad Trallianos testari videtur, sic dicens, cum agit de diaconis: Quid vero diaconi, quam imitatores angelicarum virtutum a qui purum & inculpatum ministerium illi exhibent; vt S. Stephanus B. Iacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacletus & Clemens Petro.] sed haec olim. Ceterum sicut Timotheus ex diacono est factus Episcopus, ita & Lino pastoralis cura est a Petro Romae commissa: cui etiam post mortem in sede successit, vt suo loco dicemus.

2. Tim. 4. DE PUDENTE ET EIVS FILLIIS.

Ignatius epistola 5.

Vt igitur de ceteris ab Apostolo Romae scriptis epistolis agamus: iam diximus, vna cum illa ad Timotheum eam ad Ephesios esse conscriptam. Quod vero aliqui illam primo a Paulo scriptam esse contendunt quae ad Galatas missa est: libentius in his Chrysofomo assentimur, qui eam ante epistolam ad Romanos esse conscriptam existimauit: nullus enim, sicut in ceteris, character in ea reperitur, quo demonstrari possit eam Romae esse conscriptam; cum in reliquis nulla sit Pauli epistola Romae scripta, in qua de vinculis suis non habuerit mentionem: at in ea ad Galatas data, de his nihil profus: quae si Romae prima omnium (vt aiunt) scripta esset, certe eorum meminisse, necessaria data videretur occasio. Vnitaque eidemque tabellario, quem dicit se Ephesum misisse, quippe Tychico, Paulus tum eam ad Ephesios, tum etiam ad Timotheum secundam dedit epistolam: haud enim existimandum, eandem tunc scriptas singulas litteras dedisse singulis tabellariis. Dans igitur Tychico litteras ad Ephesios, multa etiam sine scripto de rebus suis ore communicanda tradidit: meminit frequenter in ea suorum vinculorum, vt cum ait: Ego Paulus vincus Iesu Christi.] ac iterum: Obsecro itaque vos ego vincus in Domino.] ac rursus: Legatione fungor in catena.]

XIX. DE EPISTOLA AD EPHESIOS SCRIPTA.

Athanasius in Synopsi. Theodoret. in praefat. in ep. Paul. & alij. Chrysof. in praefat. in epist. Paul.

2. Tim. 4. Ephes. 6. Ephes. 3. 4. & 6.

Huius autem tanto citius scribendae epistolae occasio inde manasse videtur, quod Ecclesia Asiana ferè penitus pessumdata videtur. Nam in secunda, quam tunc ad Timotheum scripsit, epistola, de his sic queritur, dicens: Scis hoc, quod auersi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus & Hermogenes.] Quinam autem fuerint Hermogenes & Phigellus, siue Philetus (vtraque enim lectio reperitur) nihil certi reperire potuimus, nisi quae in apocryphis Apostolorum Passionibus leguntur in Iacobo Ioannis fratre: hos nimirum fuisse maleficos, verum Iacobi opera ad fidem Christianam esse conuersos. Sed sicut Simon magus, & ipse aliquando Christianus, sed a Christiana religione deficiens, aduersus Dei Ecclesiam omnia tela conuertit, ita & hos ipsos ex Fidelibus infideles, & a Christianis apostatas factos, maximas in Ecclesiam turbas concitare, & Paulo in omnibus aduersari studuisse credendum est. Apud Metaphrastem in sermone de Petro & Paulo legimus, Phigellum a Petro factum (quod non credimus) Episcopum Ecclesiae Ephesinae, eumque Iudaeos credentes a fide auertisse. Haec nempe illa ipsa videntur esse tempora, quae Paulus nouissime Ephesios ad se Miletum vocatos allocutus praedixerat, inquit: Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobismetipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Propter quod vigilate.] Iam vero antea, qui ex Asia erant Iudaei, primi fuerunt qui Ierosolymis aduersus Paulum populum concitarunt, & in ipsum manus (vt vidimus) iniecerunt.

XX. OCCASIO SCRIBENDI AD EPHESIOS.

2. Tim. 1.

Act. 20.

Act. 21.

XXI.

Ephes. 3. Ephes. 2. AD EPHESIOS EX GENTILIIBVS CHRISTIANOS DATA EPISTOLA. Ignatius epist. 14.

Quod igitur dixerat, eos qui in Asia essent, a se auersos; haud dubium est, de Iudaeis intellexisse. quamobrem ad eos, qui in fide constantes erant ex Gentibus Christiani iam facti, eam dedit epistolam: ad hos enim scripsisse, eius verba declarant, quibus ait: Huius rei gratia ego Paulus vincus Iesu Christi pro vobis Gentibus.] & iterum: Propter quod memores estote, quod aliquando vos eratis Gentes in carne, qui dicebamini Praputium, ab ea quae dicitur Circumcisio.] Scribit igitur ad hos Paulus, vt eos corineat in officio: quod & fideliter praestiterunt. Ignatius enim Ecclesiam Ephesinam mirifice praedicat, commendatque ipsorum zelum, quo aded auersati essent haereticos, vt nec illos audire, nec illac transitum habere permiserint; sic enim ait: Noui nonnullos per vos.

vos transeuntes habere peruersam doctrinam peregrini & maligni spiritus: quibus negatis transiitum ad spargendam zizaniam, obturatis auribus, ne reciperetis errorem quem docent.] Et vnde hoc Ephesij? nempe, quod superius dixerat: Vos itaque estis eiusmodi, a talibus instructoribus eruditi, a Paulo Christi pleno, & fidiissimo Timotheo.] & rursum: Honestissimum supra modum laudat ille vestrum decentem compositumque ordinem, quodque omnes secundum veritatem viuatis, & quod nullus sit inter vos hæresi locus, sed nec auditur nomen vllius quam solius Iesu Christi, veri pastoris & magistri: & estis (vt Paulus vobis scripsit) vnum corpus, & vnus spiritus: propterea quod vocati estis in vna spe vocationis vestræ.] hæc Ignatius.

XXII. Cùm eam ad Ephesios Paulus dedisset epistolam Tychico discipulo; & ad Timotheum (vt dictum est) secundam scribens, inter alia eum admonuisset *, vt suum Romam versus ante hiemem acceleraret aduentum, secumque Marcum assumeret: hæc omnia ab ipso esse præstita, certum est; siquidem (vt superius est enarratum) de aduentu Timothei Romam reliquæ à Paulo Romæ scriptæ epistolæ, quibus sicut Pauli, ita & Timothei inscriptus legitur titulus, facillè monstrant. Marcum insuper secum duxisse, exploratum habetur: nam eiusdem secum Romæ agentis idem meminit Paulus scribens ad Colossenses b, necnon etiam ad Philemonem. Tychicum etiam, quem ad Ephesios miserat, Romam iterum rediisse, ac postea eundem in Asiam denuò ad Colossenses missum, eadem ad ipsos scripta epistola significare videtur. Verùm cùm hieme aduentante, nauigandi iterum hoc anno in Asiam minùs data videatur facultas: anno sequenti potiùs, qui numeratur secundus carceris Pauli, dictæ literæ scriptæ fuisse creduntur, eademque opportuno tempore nauigationis Tychico in Asiam esse datæ: de his itaque agemus anno sequenti.

XXIII. Quod autem pertinet ad res Romanas: eas referimus tantùm, quæ ab instituto minime abhorrent. Auctor est Tacitus, hoc anno iisdemque Coss. Nerone secundum & Calpurnio Pisone, laudabilem illam legem à Nerone sancitam, nimirum: Ne quis magistratus, aut Procurator, qui prouinciam obtineret, gladiatorum vel ferarum spectacula ederet: ne ea de causa (quod factitari sciebat) à prouincialibus immensam Præsides vim pecuniarum corraderent. Idem scribit de Pomponia Græcina nobilissima femina, ream esse constitutam externæ religionis acceptæ: quamobrem non leuis est suspicio, eam, vt complures alias, Christianam fidem esse sectatam. Rem verò gestam in hæc verba Tacitus scribit: Pomponia Græcina insignis femina, Plancio, qui ouans se de Britannis retulit, nupta, externæ religionis rea, mariti iudicio permixta. Isque prisco instituto propinquis coram de capite fama que coniugis cognouit, & insontem nuntiauit. Longa huic Pomponiæ ætas & continua tristitia fuit: nam post Iuliam Drusi filiam dolo Messalinæ interfectam, per quadraginta annos non cultu nisi lugubri, non animo nisi mesto egit.] Agit insuper hoc anno Tacitus de iudicio Romæ acto in Celerem Asiæ Proconsulem, qui occiso Silano, illi successerat primo anno Neronis Imperij, quo tempore Paulus (vt vidimus) in ea prouincia Ephesi grauissima passus est. Hunc igitur (inquit Tacitus) accusante Asia, quia absoluere nequibat Cæsar, traxit senectam, donec mortem obiret.] ob mortem enim Silani deuinctus illi Nero videbatur.

2. Tim. 4.

RECABITV- LATIO DI- CTORVM. b Coloss. 4.

DE POMPO- NIA GRÆCINA.

IESV CHRISTI PETRI NERONIS IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 60. 16. 4.

I. Anno Christi sexagesimo, Nerone Imp. tertium & Valerio Messala Coss. Paulus Apostolus secundum agens annum in vinculis, plures ad diuersos scripsit epistolas; quibus omnibus sicut suum, ita & Timothei, quem litteris accersitum, ante hiemem anno præterito diximus venisse Romam, nomen inscripsit. Censetur earum illa prima quæ data legitur ad Philippenses, ea nimirum occasione conscripta, quod illi Pauli studiosissimi, mox cùm audissent illum Romæ vinculis detineri, Epaphroditum ipsorum Apostolum (sic enim eum Paulus d appellat) Romam miserunt, qui non tantum illum inuideret, sed & munera accepta perferret. Huic quidem Romæ agenti, morboque ad mortem vsque laboranti, cum tandem conualuisset, has ad Philippenses dedit litte-

Tacit. li. 14. Plin. li. 2. c. 7. & li. 7. c. 20. DE PAVLI EPISTOLA AD PHILIPPENSES. d Philip. 2. e Philip. 4.

A litteras: id enim Paulus iisdem significat, quibus etiam suum ad eos pollicetur aduentum, sic dicens: Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò. Nec cessarium autem existimaui, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos: quoniam quidem omnes vos desiderabat, & mœstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam & infirmatus est vsque ad mortem: sed Deus miserus est eius, non solum autem eius, verum etiam & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantiùs ergo misi illum, vt viso eo, iterum gaudeatis, & ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & eiusmodi cum honore habetote: quoniam propter opus Christi vsque ad mortem accessit, tradens animam suam, vt impleret id quod vobis deerat erga meum obsequium.]

B Existimauit Theodoretus hunc ipsum Epaphroditum fuisse Episcopum, ea potissimum ratione, quod Paulus appellet eum Apostolum: eo enim nomine tunc consuetum appellari eos quos dicimus Episcopos, multis ostendit, & Episcopos tunc eos dictos esse, quos nunc vocamus presbyteros, manifestè demonstrat ex initio eiusdem epistolæ, dum ait: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis & diaconis.] sed de his superius pluribus actum est. Cùm igitur Theodoretus ac ceteri etiam consentiant fuisse Epaphroditum Episcopum Philippensium; vnde Dorotheus acceperit, ipsum præpositum Ecclesiæ Hadriæ, seu Hadrianae in Syria, non inuenimus. Quamobrem sicut diuersum illum putamus Epaphroditum ab eo de quo hic agitur; ita ex sententia Metaphrastis, fuisse tres Epaphroditos, dicendum esset, nimirum Philippensem hunc vocatum Apostolum; alium quem diximus Episcopum Hadrianae; ac denique tertium (vt idem ait) à Petro Apostolo Ecclesiæ Tarracineni præfectum Episcopum, cuius in Romano Martyrologio habetur mentio: nisi dicere velimus vnum eundemque in diuersa loca translatum fuisse, quod non putamus.

Sed ad Paulum redeamus, qui multis Philippensium erga se studium commendat, suumque erga illos officium propensius multis etiam argumentis significat; atque eo potissimum, quod ad ipsos iterum suum pollicetur aduentum. An autem vinculis liber in Orientem iterum statimque remearit, suo loco dicemus. Inter alias autem eadem epistola impartitas eis admonitiones, in primis illud inculcat, vt omnes idem sapiant, eandemque inter se mutuam charitatem exercent, vtque vnanimis id ipsum sentiant omnes. Istud ipsum ad eosdem Philippenses scribens postea Ignatius d, eadem rememorans, ait: Idem dicatis omnes, vnanimis in eadem fidei regula gradientes, vt Paulus vos admonebat, &c.] Polycarpus etiam ad eosdem scribens Philippenses, eisdem in mentem reuocat eandem epistolam scriptam à Paulo, aitque: Propterea quia neque ego, neque aliquis similis mei poterit sequi sapientiam beati & gloriosi Pauli, qui fuit apud nos, & visus est secundum faciem illis, qui tunc erant, hominibus: qui docuit certissimè atque firmissimè verbum veritatis, & qui absens scripsit vobis epistolas, ad quas deflectimini, vt possitis edificari in fide, quæ data est vobis, quæ est mater omnium nostrum.] & post multa: Ego autem nihil tale sensi in vobis vel audiui, in quibus laborauit B. Paulus, qui estis in principio epistolæ eius: de vobis enim gloriatur in omnibus Ecclesiis, quæ Deum solæ tunc cognouerant.] hæc Polycarpus.

Quod verò eadem epistola idem Apostolus de hæreticis cauendis inculcet, sic dicens: Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem] quos & inferius his coloribus pingens, ait: Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt] haud dubium illos signat hæreticos, qui Christum verò se subtraxisse: cuius hæresis (vt vidimus) primus auctor fuit Simon magus, quæ in eius discipulos est infeliciter propagata, vt Irenæus e, Epiphanius f, & alij tradiderunt. Eandem & Cerinthus docebat, qui diuidens Iesum à Christo, Iesum passum ac surrexisse dicebat, Christum autem nequaquam, sed impassibilem perseuerasse, ipsumque tempore passionis à Iesu recessisse. Scribunt hæc de Cerintho idem qui supra Irenæus h, Epiphanius i, Theodoretus, & alij k, qui de antiquis hæresibus commentarios edidere. Addebat Basilides Simonis discipulus hanc ad commentum D d d 4 fabulam,

Philip. 2.

II. DE EPAPHRODITO. b Theodor. in ep. ad Philip.

III.

ADMONITIO DE PATRE CYSTODIENDA. c Philip. 2. d Ignat. ep. 8.

Philip. 3.

IV. HAERETICI INIMICI CRUCIS CHRISTI QUI EVERTINT. e Iren. lib. 1. c. 2. circa finem. f Epiphanius hæres. 21. h Iren. lib. 1. cap. 25. i Epiph. hæres. 28. k Theod. bar. fabul. lib. 1. cap. 4.

fabulam, Iesum qui portabat crucem, transformasse suam speciem in Simonem Cyrenæum, eumque esse crucifixum, Iesum autem sic eo modo à passione esse subtractum. Sed hæc pluribus Epiphanius^a. Hos igitur à Paulo sugillatos esse, cum eos nominat inimicos crucis Christi, nullus iure poterit dubitare: cum præsertim Ignatius^b ad eosdem Philippenses epistolam scribens, pluribus admonet, ut hos ipsos caueant, qui Christi crucem negarent, dicens: Princeps enim huius mundi gaudet, cum quis crucem negarit: cognoscit enim crucis confessionem suam ipsius esse exitium. Id enim trophæum est contra ipsius potentiam; quod ubi viderit, horret, & audiens timet, &c.]

V. Plura deinde in eadem sententiam subdens, hæc quoque ait: Ideo & in quibusdam id efficit, ut crucem negent, ut passionis illos pudeat, & mortem opinione tantum illum gustasse asseuerent: partum Virginis circumcidant, & mutilent.] videlicet diuidentes Iesum à Christo, sanctissimam Dei genitricem Mariam matrem dicerent Iesu fuisse, non autem Christi. Hoc est igitur, quod tam instanter Paulus Philippenses admonuit, illis verbis ad extremum positus: Videte concisionem] hoc est, eos qui sic concidunt ac diuidunt Iesum à Christo, quos inferius nominat inimicos crucis Christi, quod à Christo crucem auferrent. Id est etiam, quod in eadem epistola superius dixerat, tam clarum & patens de Christi cruce proferens testimonium in hæc verba^c: Exinanivit seipsum formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.] Hinc etiam videas, quoniam non tantum Philippis in Macedonia, sed & in Asia, itemque in Græcia, & vbi que ferè gentium Christiani, orbis eadem hæretis ab iisdem sceleratissimis nebulonibus vulgatur, eundem Paulum in omnibus suis epistolis ad diuersas Ecclesias scriptis, de cruce Christi sæpè sæpius repetere ac ingerere testimonium, contestarique^d se non nisi Christum, & hunc crucifixum prædicare, nec aliud se scire profiteri, nisi Christum, & hunc crucifixum; nec aliud conari, nisi ut crucis prædicatio effulgeret, & ne quauis occasione crucis Christi gloria minueretur, aut aliquando tolleretur: hinc etiam illa de morte Christi & passione & sanguine ab eodem crebrior facta mentio. Aduersus eos etiam pugnans idem Ignatius^e scribens ad Trallianos, postquam de dictis hæreticis & aliis crucem Christi negantibus est locutus, hæc addit: Si furculi non fuissent, patris diaboli scilicet, non fuissent hostes crucis Christi, sed eorum qui occiderunt Dominum gloriæ. Nunc verò cum crucem negent, & illos passionis pudeat, tegunt Iudæorum scelus.] hæc Ignatius.

VI. Illud tunc insuper factum est, ut contra dictos hæreticos ipso exordio nascentis Christi Ecclesiæ emergentes, & Christi crucis memoriam penitus abolere conantes, ipsa Catholica Ecclesia cum aduersus eos vehementius obniteretur, non tantum Christi crucem verbis profiteretur, sed signis & factis. Indeque est ductum principium, ut instar crucis, in qua passus est Christus, ligno compactæ cruces erigerentur in titulum, quas Fideles venerarentur, easdemque diabolus exhorresceret, velut (quod dicit Ignatius^f) trophæum erectum contra ipsius potentiam; quod ubi viderit, horret, & audiens timet.] Sed quid est, quod ait, ubi viderit, horret] nisi quod tunc crucis vexilla erigi solita esse significat? Moris fuisse, cum locus quispian diuino cultui manciparetur, illic figere crucem in titulum, attigimus superius, pluribusque inferius dicturi sumus, cum agemus de Titulo. Inde etiam Apostolica in Ecclesiam traditio fluxit^g, ut Fideles tam in sacris, quam in ceteris rebus quibus benedicerent, manu ducta, crucis signum exprimerent, quo remedio saluberrimo ad pellendos dæmones potissimum vterentur, atque in omnibus rebus illud adhiberent. Vnde Tertullianus^h non ut de re quapian recens adiuuenta, sed cuius antiquitatis nulum inueniatur exordium, atque adeo vnà cum Ecclesia coalescere cœperit, hæc ait: Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, & cubilia, ad sedilia, quacumque nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum si legem exoptules Scripturarum, nullam inuenies: traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix.] hæc ille.

VII. Sed & Cyrillus Ierosolymorum Episcopusⁱ: Non pudeat igitur nos, inquit, crucifixum confiteri: sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu, & in ingressu, ante somnum, recumbendo, & surgendo, eundo, & quiescendo. Magna hæc est custodia,

^a Epiphanius hæres. 24.

^b Ignat. ep. 8.

^c Philip. 2.

^d 1. Cor. 12.

^e Ignat. ep. 5.

^f Ignat. ad Philip. ep. 8.

^g Basl. de spiritu sancto, cap. 1. & alij.

^h Tertull. de coron. mil. c. 3. 4.

ⁱ Cyrill. Ierosol. catech. 13. FREQUENS VSUS S. CRUCIS.

A custodia, quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos; cum à Deo sic hæc gratia, & signum Fidelium, & timor dæmonum: triūphauit enim de illis hoc signo. Ostenta illud audacter: quando viderint crucem, recordantur crucifixi: metuunt enim eum qui contriuit capita draconis.] hucusque Cyrillus, idque ex antiqua institutione Fidelium. Habes apud Theodoretum^a præclarum de his militum Christianorum exemplum, qui cum ad omnem potum signarent poculum cruce, eo signo, quod Christiani essent, detecti sunt. Admonet istud ipsum Hieronymus^b scribens ad Eustochium, sic dicens: Ad omnem actum & ad omnem incessum manus pingat crucem.] Sed nec illud prætermittendum antiquæ Fidelium consuetudinis, cum Symbolum fidei recitarent Fideles, in verbis illis postremis, Carnis resurrectione] consueuisse frontem crucis signaculo communitate. testatur id Rufinus in expositione Symboli, & eius rei mysterium docet.

B Porro signare frontem crucis signo, tam frequēs & vlitatum apud Fideles omnes semper fuit in Ecclesia Dei, atque iugiter perseuerare necesse est, ut S. Hippolytus martyr in libello quem scripsit de consummatione sæculi, illud firmiter asseueret, Antichristum inter alia sui aduentus ostenta & signa, prohibiturum, ne quis Fidelis sanctam crucem pingat in fronte. Ex his intelligere, lector, potes; ipsum iam appropinquare, qui nunc operatur in filios diffidentia. Rursum verò non tantum se, sed & sua cuncta signo crucis notare Fideles consueuerunt: nam & in singulis quoque cubiculis & aliis habitaculis singulas esse cruces pingendas, S. Nilus^c ad Olympiodorum Proconsulem scribens, admonuit. At prætermittimus de his innumeras hic acruare sanctorum Patrum auctoritates, & recitata ab iisdem exempla, quæ sese nobis suis locis enarranda opportuniùs offerent.

C Res adeo perspicua atque omnibus manifesta longiori non indiget ambitu orationis: nam & ipsi Christianorum hostes, quantum aduersus dæmones virtus crucis potestare præualeat, sæpius, licet inuiti, testati sunt; quod de Iuliano Apostata scribit Theodoretus^d. An nõ Luciano^e, Epicureus licet, & cuiusuis numinis ritus illusor, tradit, Eucratem dignum planè virum cui fides adhiberetur, cum anulum accepisset ex ferro (ut ait) ex quapian cruce facto, aduersus prauos dæmones redditum esse securum? Accidisse putamus, ut sicut (quod Lucas^f tradit) Iudæi exorcistæ, licet in Iesum Christum non crederent, tamen quod scirent à Paulo & aliis Christianis in nomine Iesu pelli dæmones, & ipsi eodem nomine ad dimouendos eos ab obsessis hominibus vtebantur; ita & magi, quod à Christianis feliciter factitari conspicerent, nimirum crucis virtute eos dæmonibus imperasse; & ipsi ad coercendos, cum opus esset; impetus dæmonum, signo crucis vti fuerint: nam & eodem Luca^g auctore, vidimus Simonem magum æmulatum esse in Petro gratiam impartiendi Spiritum sanctum: quam si habere ipsi licuisset, magno utique pretio redemisset. Inde fortasse de iisdem magis, quod scribit Plinius^h, contigit, ut fragmento clauis à cruce sublatis, vel sparto à cruce accepto vterentur ad morbos pellendos. Sed de his satis: ac finis esto eorum quæ spectant ad Pauli scriptam epistolam ad Philippenses, quatenus ad rerum gestarum historiam & traditiones spectare videbantur.

D Eodem quoque anno, iisdem Coss. scripsisse Paulum ad Colossenses epistolam, ex iis quæ superius dicta sunt, facile demonstratur. Inscriptio enim illius, eadem cum illa quæ ad Philippenses est scripta, nempe Paulus & Timotheus, satis significat, post Timothei Romam aduentum esse datam. Ceterum quod adhuc à se in vinculis agente sit scripta, ipse in fine declarat, dum ait: Memores estote vinculorum meorum.] Cum ergo non nisi biennio dicatur Paulus detentus fuisse in vinculis: hoc ipso anno, qui secundus eius carceris numeratur, datam eam epistolam esse oportuit, non autem prius. Nam Timotheus, qui inscribitur in ea, non nisi prope finem anni superioris Romam venisse potuit, nec Tychicus rediisse, quem miserat Ephesum. Dedit igitur ipsam epistolam Paulus Tychico, quem anno quoque superiori Ephesum mittens (ut vidimus) eidem ad Ephesios epistolamⁱ dederat. Quamobrem Tychicum perfunctum esse apud Paulum munere tabellarum iam dictis satis conici posse videtur: eodem enim nuntio Titum quoque olim Paulus accersisse visus est: eidemque Tychico dedisse epistolam primam ad Timotheum, argumentum eius epistolæ, quod in antiquis Græcis exemplaribus legitur eidem præfixum, satis aperte demonstrat.

E Non enim cuique se offerenti olim Apostoli & eorum successores Episcopi, sed certis hominibus, iisdemque optimis moribus præditis, ac probè notis, dare litteras consueuerant, ut apparet ex his quæ superius ex Ignatij litteris^k ad Polycarpum scriptis, aliisque

^a Theod. hist. li. 3. cap. 10.

^b Hier. ep. 22.

^c Apud Nicæam. 2. Conc. act. 4.

^d Theod. hist. lib. 3. cap. 3.

^e Luciano in Philopseud. l. 19.

^f Luc. 8.

^g Plin. lib. 2. 3. cap. 4.

^h IX.

ⁱ DE EPISTOLA A PAULO AD COLLOSSENSES DATATA.

^j 2. Tim. 4. Ephes. 6. Tit. 3.

^k X. TABELLARIIS VSUS. Ignat. epistola 11.

^aCyprian. ep. 16. c. 24. ad Cypriano ad diuerfos datis, dicta sunt. Ceterum hi non tantum munere tabellario- rum, sed & legatorum fungebantur officio: nam illis multa ore tenus communicanda credebantur, quæ coram illis, ad quos mitterentur, explicaturi essent, vt de Tychico vidi- mus, cum Ephesum missus est. & cum in præsentiarum ab eodem Paulo ad Colossenses legatur, ait enim ad eos scribens: Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychi- cus carissimus frater, & fidelis minister, & conseruus in Domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra, cum Onesimo carissimo & fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia quæ hic aguntur, nota facient vobis.] Eidem quoque videtur Paulus dedisse epistolam ad Philemonem, vt suo loco dicemus. Rursus etiam per eundem nuntium aliam misisse epistolam ad Laodicenses, ea quæ in fine dictæ epistolæ ad Colossenses Paulus habet, nonnullis persuaferunt; sunt autem hæc eius verba: Cum lecta fuerit apud vos epistola, facite vt in Laodicensium Ecclesia lega- tur, & eam quæ Laodicensium est, vos legatis.]

XI. Antiqua hæc est quæstio, an Paulus scripserit quoque ad Laodicenses. De qua acturi, in primis qui fuerint Colossenses, paucis agendum putamus; vt de qua Laodicea hæc quæ Paulus scribit, sint intelligenda, pariter cognoscamus. Colossas igitur, vnde Co- lossenses, auctore Strabone^d, Plinio^e, & aliis, constat fuisse oppidum in Maiori Phry- gia, haud longè positum à Laodicea: ex quo certum redditur, Apostolum non esse lo- cutum de Laodicea quæ dicitur Syriæ, nec etiam de ea quæ est in Media, sed de ea quæ est in Phrygia contra Hierapolim, iuxta flumen Mæandrum, à quo Lycus amnis ma- nat. Liquet ex his, hallucinatos esse, qui dixerunt Colossenses dictos esse Rhodios, ob ingentem illum ab eis Solis colossum erectum, quod Suidas & alij plures recentiorum Græcorum & Latinorum dixerunt. Præfatus olim Colossensibus Epaphras, sollicitus pa- riter erat tam Laodicensis quàm etiam Ecclesiæ Hierapolis illis proximæ: vnde eadem ad Colossenses data epistola, de eodem Epaphra sic scribit Paulus^f: Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceæ, & qui Hierapoli.] Hic enim Romæ agens, vinculis pariter tenebatur adstrictus: vnde in eadem quam hoc item anno eidem Tychico ad Philemonem Paulus dedit, epistola, Sa- lutat te, inquit, Epaphras conceptiuus meus in Christo Iesu.] sicut & Aristarchus, quem hac ipsa ad Colossenses scripta epistola conceptiuum appellat. Confutauimus su- perius commentum illud, quod Iure Hieronymus^g nominat fabulam, de Epaphra & Paulo, quod pueri olim ambo vincti ducti sint Giscala Iudææ oppido Tarsum. Post Epaphram, qui Colossenses instituit, Archippus illis datus videtur Episcopus, de quo Paulus in fine eius epistolæ hæc subdit: Dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti in Domino, vt illud impleas.] Hæc de Episcopatu Epaphræ & Archippi licet apud Ambrosium^h scripta habeantur, tamen nulla alibi de Archippo, quod fuerit Episcopus Colossensium, habetur mentio, sed tantum de Epaphra in antiquis Martyrologiis hoc expressum habetur. Primasius autem negat omnino Archippum fuisse Episcopum, sed diaconum fuisse tradit.

XII. His vitis, an re vera Paulus scripserit epistolam ad Laodicenses, quam mandat legi in Ecclesia Colossensium, quid ab antiquioribus scriptum sit, in medium afferamus Hære- tici (vt auctor est Tertullianusⁱ) eidem quam nos ad Ephesios scriptam habemus, Ad Laodicenses, titulum præfixerunt: Marcionem id etiam præstitisse, idem affirmat, cum ait: Ecclesiæ quidem veritate epistolam istam ad Ephesios habemus missam, non ad Laodicenos: sed Marcion titulum aliquando interpolare gestit, & quasi in isto diligen- tissimus explorator.] Sicque cum aliquid ille citaret, quod ex epistola ad Ephesios esset acceptum, titulo epistolæ ad Laodicenses edebat, vt Epiphanius^k aduersus ipsum agens edocet. Verum ne vel leuis suspicio eius mendacij pulset legentis animum; habe- tur Ignatii testimonio egregie testatum, epistolam ad Ephesios vere ad Ephesios esse con- scriptam: citat enim eam ipse ad ipsos Ephesios scribens, sicque dicit: Estis (sicut Paulus vobis scripsit) vnum corpus & vnus spiritus, qui vocati estis in vna spe vocationis vestræ.] Alij verò dixerunt, scriptam fuisse à Paulo ad Laodicenses priuatam epistolam, ab ea quæ ad Ephesios data est planè diuersam, quæ etiam circumferebatur inter Fideles, non tamen vt legeretur, sicut ceteræ, in Ecclesiis: nam inter canonicas non erat adnume- rata; de qua agens S. Hieronymus^m ait: Legunt quidam & ad Laodicenses epistolam; sed ab omnibus exploditur.] Cur autem in Ecclesia non legeretur, hanc affert causam Phila-

^d Strabo lib. 12. cap. 33. ^e Plin. lib. 5. cap. 32.

DE COLOS- SENSIBVS, AD QVOS SCRIBIT PAVLVS. Coloss. 4.

^g Hier. in ep. ad Philem.

^h Apud Am- brof. in ep. ad Coloss. in fin.

ⁱ Tert. contra Marcion. li. 5. c. 11. c. 17.

AN PAVLVS AD LAODI- CENSES SCRIPSE- RIT. ^k Epiph. hæ- res. 42. ^l Ignatius ad Ephes. ep. 14.

^m Hieron. de Script. Eccl. in Paulo.

A Philastrius^a: Aiunt epistolam ad Laodicenses scriptam: & quia addiderunt in ea quæ- dam non benè sentientes, inde non legitur in Ecclesia; & si legitur à quibusdam, non tamen in Ecclesia populo legitur.] Itaque ex Philastrij sententia, non sic apparet eam fuisse explosam, quod non esset Pauli, sed quod additis ei nonnullis haberetur adulterata. Quamobrem quæ edita apud Xystum^b habetur epistola ad Laodicenses, nequaquam illa quæ olim circumferebatur, fuisse videtur: quippe cum perbreuis sit, nec quid habeat adulterinum, additamentum etiam nullum acceperit extrinsecus, sed potius eorum quæ perperam posita viderentur, vel haberentur ambigua, fuerit mutilatione contracta. Nec etiam placet, quod tradit Theophylactus, intellexisse Paulum de epistola prima ad Ti- motheum scripta; quod (vt dictum est) eadem scripta fuerit Laodiceæ. Nam quæ si best ratio, vt epistolam ante plurimos annos scriptam legi voluerit in Ecclesia Colossensium? vel cur illam magis, quàm reliquas ad diuersas Ecclesias datas epistolas?

B Chrysofomus^c nullam putat à Paulo datam esse epistolam ad Laodicenses, ea scilicet ratione, quod Græca editio habeat: *ἡ πρὸς τὴν Λαοδικείαν*.] hoc est: Et illam quæ ex Lao- dicea scripta est.] sicque intelligendum putauit, vt quæ à Laodicensibus missa fuisset ad Paulum, ab iisdem Colossensibus legeretur. Hanc fermè securus sententiam Theodoretus^d, hæc ait: Quidam existimant Paulum etiam scripsisse ad Laodicenses epistolam: itaque fictam eam epistolam proferunt. Diuinus autem Apostolus non dixit, Eam quæ ad Laodicenses, sed, Eam quæ est ex Laodicea. illi enim de aliquibus rebus ad eos scripse- rant. Verisimile est autem eos vel ea accusasse quæ fiebant Colossis, vel eodem morbo cum eis laborasse: & ided dixit hanc quoque epistolam esse legendam.] hæc Theodo- retus. Sanè nullam eidem tabellario ad Laodicenses fuisse à Paulo datam epistolam, satis constat; dum in ea quam tum scripsit ad Colossenses, salutari mandat eos qui Laodiceæ essent Fideles, sic dicens: Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ in domo eius est, Ecclesiam.] Si enim ad Laodicenses tunc scripsisset, ipse sua epistola eius- modi functus esset officio, nec opus habuisset illud Colossensibus delegare. Si verò antea ad Laodicenses Paulus scripsisset; illis vtique (vt modò fecit scribens ad Colossenses) vt suas litteras legendas traderent Colossensibus, in mandatis dedisset. Libentiùs igitur Chrysofomo ac Theodoro inhæremus, quàm ceteris, vt nulla à Paulo scripta fuerit epistola ad Laodicenses; cum præsertim quæ ad Laodicenses Pauli nomine spuria fer- tur, nequaquam sit ab antiquioribus cognita. Nam qua ratione Marcion (vt vidimus) illam quæ habetur scripta ad Ephesios, ad Laodicenos datam fuisse putauit, si ea quæ ad Laodicenos erat, extabat: Vel si & ipse illam esse spuriam cognouisset, vir acerrimus ac pugnacissimus disputator, suam firmans sententiam, cur non illam potius quàm istam ad Laodicenses scriptam fuisse conuinceret, cum nec vllam prorsus de ea habuerit men- tionem? Immo & Tertullianus, Marcionem impugnans, nullam nisi ad Ephesios scri- ptam, existimatam fuisse dixit epistolam ad Laodicenses falsò vulgatam.

C Quod verò Paulus eadem Epistola ad Colossenses hæc habeat: Volo vos scire, fra- tres, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceæ, & qui- cumque non viderunt faciem meam in carne] nonnulli sunt arbitrati tam à Colossen- sibus quàm etiam Laodicensibus Paulum numquam visum, fuisseque illis ipsum facie prorsus incognitum. At hæc minimè probantur Theodoro^e; qui ea verba declarans ait: Oportebat considerare verborum sententiam. Vult enim dicere: Non solum vestrum, sed & eorum qui me non viderunt, maximam curam gero.] Sanè (quod & hæc **D** ad historię veritatem spectare noscantur) dicere non prætermittimus, ac breui compen- dio hæc repetere Pauli peregrinationem in Asiam. Constat Lucæ^f testificatione, Paulum vnà cum sociis, cum descendisset in Phrygiam, in qua prouincia erant Laodicea atque Colossæ, absque aliqua verbi prædicatione prætereuntem venisse in Myliam: Verati sunt enim (inquit Lucas) à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.] Quamobrem tum Paulum nondum illis fuisse cognitum existimamus. Verum post aliquot annos (vt supe- rius notatum est) Paulus iterum est reuersus in Asiam. Id enim est quod Lucas alibi^g ait: Factum est, cum Apollo esset Corinthi, vt Paulus peragratis superioribus partibus (*Asiæ scilicet*) veniret Ephesum.] vbi ipso manente factum est (vt idem ait) vt omnes qui ha- bitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi, atque Gentiles. Hac igitur vltima in Asiam peregrinatione Paulum Laodicensibus & Colossensibus Euangelium prædi- casset, illisque probè notum fuisse, iure existimandum putamus.

^a Philast. de heres. cap. 90.

^b Xyst. Se- nens. Biblio. li. 2. in Paul.

XIII. QVOD NVLLA SCRIPTA FVERIT A PAULO EPIS- TOLA AD LAODICEN- SES. ^c Chrysof. in ep. ad Coloss. homil. 12. ^d Theodor. in ep. ad Coloss. in princ.

XIV. ^e Coloss. 2.

^f Theod. in ep. ad Coloss. cap. 2.

^g Act. 16. RECAPITV- LATIO PE- REGRINA- TIONIS PAULI IN ASIAM. ^h Act. 19.

Nec

XV. Coloss. 2. DE RELIGIONE ANGELORVM QVAM PAVLVS DAMNAT. Hier. epist. 151. q. 10.

Nec illud insuper ab instituto alienum existimamus (nam ad historiam etiam pertinet) scire causam, cur Paulus inter alia hæc admoneret Colossenses: Nemo vos seducat, volens in humilitate, & religione Angelorum, quæ non vidit, ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ministratum & constructum crescit in augmentum Dei. Haud facilis captus est locus iste, sed perdifficilis quidem, qui & absque exacta peritia rerum gestarum illorum temporum superari non possit. Consultus de ea re S. Hieronymus ab Algalia, multa differens, singulatiq; verba cuncta diligenter expendens, eius videtur fuisse sententiæ, ut quod spectat ad religionem Angelorum, Paulus fugillare voluerit eos qui erant ex circumfisione colentes astra cæli, simul & Angelos: nec fuisse recens hanc apud eos illapsam hæresim, sed peruerustâ, à Prophetisq; sapius exagitatam, multis declarat.

Clem. Alex. Strom. lib. 6.

In eadem quoque sententiam hæc Clemens Alexandrinus: Neque colite Deum ut Iudæi: etenim illi soli se Deum nosse putantes, nesciunt se adorare Angelos & Archangelos, mensam & Lunam: & nisi Luna apparuerit, non agunt sabbatum quod dicitur primû, neque agunt neomeniam, neque azyrna, neque magnum diem, &c.] Certè his respondent quæ non multo antè idem Paulus Apostolus de Iudaicis festis monuerat Colossenses.

XVI. IVDÆI CULTORES ASTRORVM. Epiphanius in Panar. lib. 1. c. 16. Deut. 17. 4. Reg. 23.

Quomodo autem hæc cohæreant, ut Iudæi errore lapsi, astra simul & Angelos colerent, non aliunde putamus accidisse, nisi quòd (ut de Pharisæis tradit Epiphanius) ipsa cæli astra fuisse animata existimarent; quamobrem & iisdem (ut ait) indidissent nomina Hebraica: & Angelos esse, sensisse videntur. æquè enim ac Angelos, militiam cæli dixerunt astra, secundum illud Deuteronomij: Nec adorent Solem, & Lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi. & illud Regum: Adolebant incensum Baal, Soli, & Lunæ, duodecim signis, & omni militiæ cæli. propriè verò militiam cælestem à diuina Scriptura constat nominatos Angelos, sicut & ipse Dominus Deus exercituum dictus est: sicut etiam apud Lucam: Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum. Porro ut sic Iudæi astra colerent, non fuit tunc tantum apud eos error, sed & in posteros est infeliciter propagatus: aded ut quoniam eiusmodi errori essent addicti, Cælicolæ dicerentur: quo contumeliæ nomine notati sunt Honorij Imperatoris edicto omnes Christiani, qui à religione transfuge in Iudaismum defecerant, ut suo loco dicemus vberius.

Lmc. 2.

De Iudaic. Cælicol. l. 19. Cod. Theod.

Hæc quantumlibet vera sint, & Pauli sensui æquè possint accommodari, & ab aliis nonnullis recepta videantur: tamen quoniam Apostolum nouimus suis epistolis solitum insectari illos hæreticos, qui Christiano nomine in Ecclesiam Catholicam grassabantur, accuratius exquirendum est, quænam hisce temporibus hæresis sit de bacchara, quæ religionem institueret Angelorum, cuius pseudoapostoli ad decipiendos Colossenses venient in humilitate & religione Angelorum. Theodoretus hunc locum explicans, testatur his temporibus hæresim fuisse exortam, quæ diceret Deum vniuersorum nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum posse perueniri, & oportere per Angelos diuinam sibi beneuolentiam conciliare: affirmaretq; legem per Angelos esse datam. At quoniam eiusmodi Theodoretis sententia à Nouatoribus in deteriorem partem accipitur: diligentiori studio hæc cuncta examinanda proponimus. Quænam fuerit dicta hæresis, ipse nõ indicat, nec in suis, quos scripsit, libris hæreticarum fabularum, explicat: quamobrem mirati sumus, errorem eiusmodi tribui Simoni mago; cum quæ de Angelis ipse dixerit, longius ab his discrepent: quippe qui traderet (ut referunt Irenæus, Epiphanius, idemq; Theodoretus, & alij) se esse diuinam potentiam, quæ Iudæis ut Filius apparuisset; seque per mentis suæ primam comprehensionem, quam Helenam esse dicebat, creasse Angelos, à quibus mundus esset effectus: porro Angelos agrè ferentes se eo modo esse creatos, in ipsam Helenam fuisse commotos, ipsamq; affecisse ignominia: ad quam redimendam, & ab Angelis vindicandam, ipsum descendisse, ac in Iudæa hominem apparuisse tradebat. Sic igitur nullus à Simone Angelorum cultus introductus habetur; qui dicebat se in mundum descendisse, ut Angelos malè moderantes terrarum orbem corripere. Nec his insuper aptari possent, quæ Simonis discipuli dixere de Angelis, quibus licet creationem rerum tribuerint, tamen quòd perperam agerent, Christum ad eos debellandos missum esse iactarunt, quod Basilidis proprium dogma fuit. Porro tantum abest, ut hi Angelos adorandos esse docuerint, quòd pugnandum esse suaderent aduersus Angelos mundi fabricatores, idq; horum affinis Carpocras tradiderit.

Theodor. in ep. ad Col. 2. DE RELIGIONE ANGELORVM FALSO INTRODUCTA.

Iren. lib. 2. cap. 20. Epiphanius. hæres. 21. Theod. hæres. lib. 1. c. 2.

XVII. Hæc quantumlibet vera sint, & Pauli sensui æquè possint accommodari, & ab aliis nonnullis recepta videantur: tamen quoniam Apostolum nouimus suis epistolis solitum insectari illos hæreticos, qui Christiano nomine in Ecclesiam Catholicam grassabantur, accuratius exquirendum est, quænam hisce temporibus hæresis sit de bacchara, quæ religionem institueret Angelorum, cuius pseudoapostoli ad decipiendos Colossenses venient in humilitate & religione Angelorum. Theodoretus hunc locum explicans, testatur his temporibus hæresim fuisse exortam, quæ diceret Deum vniuersorum nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum posse perueniri, & oportere per Angelos diuinam sibi beneuolentiam conciliare: affirmaretq; legem per Angelos esse datam. At quoniam eiusmodi Theodoretis sententia à Nouatoribus in deteriorem partem accipitur: diligentiori studio hæc cuncta examinanda proponimus. Quænam fuerit dicta hæresis, ipse nõ indicat, nec in suis, quos scripsit, libris hæreticarum fabularum, explicat: quamobrem mirati sumus, errorem eiusmodi tribui Simoni mago; cum quæ de Angelis ipse dixerit, longius ab his discrepent: quippe qui traderet (ut referunt Irenæus, Epiphanius, idemq; Theodoretus, & alij) se esse diuinam potentiam, quæ Iudæis ut Filius apparuisset; seque per mentis suæ primam comprehensionem, quam Helenam esse dicebat, creasse Angelos, à quibus mundus esset effectus: porro Angelos agrè ferentes se eo modo esse creatos, in ipsam Helenam fuisse commotos, ipsamq; affecisse ignominia: ad quam redimendam, & ab Angelis vindicandam, ipsum descendisse, ac in Iudæa hominem apparuisse tradebat. Sic igitur nullus à Simone Angelorum cultus introductus habetur; qui dicebat se in mundum descendisse, ut Angelos malè moderantes terrarum orbem corripere. Nec his insuper aptari possent, quæ Simonis discipuli dixere de Angelis, quibus licet creationem rerum tribuerint, tamen quòd perperam agerent, Christum ad eos debellandos missum esse iactarunt, quod Basilidis proprium dogma fuit. Porro tantum abest, ut hi Angelos adorandos esse docuerint, quòd pugnandum esse suaderent aduersus Angelos mundi fabricatores, idq; horum affinis Carpocras tradiderit.

Potius

Potius igitur ad Cerinthi peruersum dogma id spectasse videri potest: quippe qui cum aded humiliter de Christo sentiret, ut omnem ab eo diuinitatem auferret, hominem tantummodò esse confirmans, super eum Angelos extollebat, per quos mundum esse creatum traderet, Deumq; Hebræorum vnum ex illis esse Angelum prædicaret. id de eo cum citati auctores, tum etiam Tertullianus affirmant. Cum igitur Cerinthus Christum deprimeret, & Angelos exaltaret, merito Paulus admonet Colossenses, dicens: Nemo vos seducat, volens placere in humilitate (Christi videlicet, cum ob scandalum crucis illum fuisse tantum hominem prædicaret, aded illum humilem reddens) & religione Angelorum: cum Angelos scilicet naturæ opifices esse iactaret. Et quod subdit, Quæ non vidit] vtique alludere videtur ad id quod de eodem Cerintho Theodoretus scripsit, sic dicens: Confinxit autem etiam quasdam reuelationes, tamquam ipse eas effectus contemplatus. Illis enim utebatur ad captandam audientium fidem, multa se diuinitus vidisse mentiens, quæ (vt inquit Paulus) non vidit. Sanè quidem aduersus huiusmodi hæresim de Angelorum excellentia, & de Christo Cerinthi abiectam sententiam frequenter admodum Apostolus est visus iacula intorquere, ut in primis cum ad eosdem Colossenses scribens, hæc ait de Christi super Angelos excellentia: In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, qui est caput omnis principatus & potestatis. & ne per scandalum crucis periret Christi amplitudinem diminutam, paulo post addit: Delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in semetipso.

XVIII. QVAM CERINTHVS RELIGIONEM ANGELORVM INTRODUXIT. Tertull. de præscr. c. 48.

Theodoret. hæres. subtilis lib. 2. c. 4.

Coloss. 2.

Eodem planè argumento scripsisse videtur epistolam ad Hebræos, in cuius exordio hæc de Christi excellentia super Angelos sic dicit: Locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula: qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationem faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? in fine autem eius capitis post multa de inestimabili Christi super Angelos excellentia, quodnam re vera sit Angelorum ministerium demonstrans, sic ait: Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis? Multa præterea eodem argumento scripta habentur sequenti capite. Ad hæc etiam spectare viderur, quòd idem Apostolus scribens ad Galatas, in Asia populum, vbi agebat Cerinthus, qui & illis circumfisionem prædicabat, eo cogitur vt dicendi genere: Sed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis præter quam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. & in hanc sententiam etiam ad Corinthios: Nescitis, inquit, quoniam Angelos iudicabimus? Ad hoc item spectat, quòd non tantum Paulus & alij Apostoli ad dictam hæresim confutandam labores immensos subiere, sed, sic Deo agente, & Angeli ipsi id sponte professi sunt. Nam Ioanni ad pedes eius accidenti, ut adoraret vnum exiis, mox ille ait: Vide ne feceris: conseruus enim tuus sum & fratrum tuorum. quod & iterum factum est, quando Angelus subdidit: Deum adora] planè significans, non sibi, sed Deo præcipuam illam omnium maximam adorationem deberi: idque non tantum vt Ioannem instrueret, sed in Ioanne potius vniuersam Ecclesiam aduersus eosdem hæreticos commoneret. Pertinet ad hoc ipsum, quod idem Ioannes monēs Laodicensem Ecclesiam eiusdem prouinciæ metropolim, ait: Hæc dicit testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei] nimirum per quem omnes creaturæ sunt factæ, vt sic confutaret dogma Cerinthi dicentis, Angelos mundum creasse. Et quòd idem eiusdem prouinciæ præcipuos Episcopos appelleret Angelos, planè significat, instar hominum Angelos hominibus ministrare, nec tantæ esse excellentiæ, vt quæ diuina sunt, iisdem tribuantur.

XIX. Hebr. 1.

PAVLVS MULTIS CONFUTAT CERINTHVS HÆRESIM.

1. Cor. 6.

Apoc. 19. 22.

XX.

Epiphanius. hæres. 23.

Verum licet Cerinthus ea sentiret de Angelis: quòd tamen eos suaserit adorandos, nusquam intuenimus, nec quempiam alium dictorum hæreticorum, qui mundi creationem æquè Angelis tribuebant: nam super Angelos Virtutem esse diuinam omnium supremam, quam Deum dicerent, omnes affirmabant. Quineriam tantum abest, vt Cerinthus (nam de aliis dictum est) Angelum Iudæorum, quorum legem ipse coleret, adoraret, vt potius (quod Epiphanius de eo scripsit) eum malum esse diceret, ac detestaretur. Ex his videas (quod necessariò dicendum est) Theodoretum haud feliciter (eius

Annal. Eccl. Tom. 1.

Eee pace

Theodoret. ad Colof. c. 2. CORRIGITVR THEODORETVS ET REDARGVNTVR NOVATORIBVS.

pace fit dictum) affectum esse Pauli verborum sensum: cum in huius ad Coloffenses epistolae commentariis dicit, haec a Paulo esse scripta, quod tum grassarentur haeretici, qui Angelos colendos esse iactarent. Quinam hi fuerint, dicat ipse, qui omnium antiquorum haeticorum fabulas egregie perpetuae memoriae commendauit. Sic ergo errore semel lapsus, in alium grauiorem impedit, ut diceret, canonem trigessimum quintum Laodiceni Concilij de his haeticis esse intelligendum, qui Angelos colendos esse docerent, quiq; in eadem regione Asiae oratoria erexissent sancto Michaeli Archangelo; incaute nimis, quae a Catholicis essent antiquitus instituta, haeticis, quorum nulla esset memoria, tribuens. Quenam vero essent in ea prouincia Asiae antiquiores memoriae Michaelis Archangeli, & a quibus fuerint instituta, repetere operae pretium ducimus. Haud enim frustra haec propensiori studio tractanda suscipimus, cum Nouatores haetici aduerfus Catholicam veritatem Theodoretum sententiam vsurpent simul cum testimonio Concilij Laodiceni, quo ab Ecclesia Catholica Angelorum pium cultum abiciant. Sanè quidem nullum a Cerinthianis haeticis erectum fuisse in honorem S. Michaelis Archangeli oratorium, ex nuper dictis satis superque liquet. Cum enim ipsum Iudaeorum Deum Cerinthus diceret fuisse Angelum, haud de alio quam de Michaelè potuit intellexisse, quem ex Daniele b fauisse populo Iudaeorum, optimè nosset: verum cum illum ipsum, quem affirmaret esse Deum Iudaeorum, malum diceret: nulla prorsus subest ratio, cur in honorem Michaelis erexerit oratoria: at nec alios haeticos, de quibus est facta mentio, id praestare potuisse, quae iam sunt dicta, de monstrant.

XXI. DE RELIGIOSO ANGELORVM CVLTV.

Mart. Rom. die 8. May.

Colossenses CVLTORES MICHAELIS ARCHANGELI.

Decum. in ep. ad Coloff. apud Theod. Balsim. Not. voc. vhor. tit. 7.

Nic. Con. in Annal. pag. 48.

Metaph. die 6. Sept. mbr. I saia 35.

Ceterum Angelos venerari, non haeticorum sed Catholicae Ecclesiae mos fuit: quae praesertim in honorem sancti Michaelis Archangeli, quem patronum nouit & protectorem ob insignia eius ope accepta beneficia, memorias erigere, illumque precari, sic & ceteros, ut apud Deum intercederent, consuevit. Id vero quam pure, quam sanctè, religiosè, atque frequenter in vniuerso Christiano orbe praestari sit solitum, satis demonstrant quae in nostris Notationibus ad Romanum Martyrologium nuper diximus: itaque eas consulat lector qui haec cupit. Sed ut modò agamus de prouincia & loco ubi ea facta esse dicuntur: certum est Colossis sub Laodicensi metropoli positam antiquum viguisse cultum Michaelis Archangeli, non quidem ut eum tamquam Deum colerent, sed ut praecipuum Dei ministrum, eo cultu quem sanctos Angelos decet, afficerent: idque non haeticorum persuasione, sed ostensione immensi prodigij, atque adeò celebri, ut in Orientali Ecclesia anniuersaria de eare memoria ageretur sexta die Septembris: quod Graecorum antiquum Menologiũ in primis testatur his verbis: Die sexta Septembris, commemoratio miraculi ostensi a principe militum caelestis Michaelè in vrbe Colossensium, quae postea dicta est Cone.] sic enim Colossensem ciuitatem dictam esse, Oecumenius d item affirmat. Eiusdem celebritatis meminit Emanuel in sua constitutione de feriis. Quas poenas dederit pseudo-Alexius Iconoclasta, qui ausus est violare dictam ecclesiam S. Michaelis in Conis, scribit eiusdem vrbs cuius Nicetas Coniata. Res gesta historiae de Michaelis manifestatione Conis facta, ex antiquioribus monumentis descripta extat apud Metaphrastem. Magna quidem Dei prouidentia esse factum apparet, ut in cubilibus (quod ait Isaias) ubi dracones habitabant, Angelorum princeps Michael miraculorum operatione refulgens, illic congruo coleretur honore; nimirum ut Colossenses in primis sanctissimae Trinitati, secundum institutionem Catholicam, primum omnium illi decentem ac proprium cultum impartirentur, ac deinde Angelos, quo deceret, prosequerentur honore.

XXII.

Concil. Laod. c. 34.

DE CANONE CONCILII LAODICENI Concil. Laod. c. 35.

Synodus igitur Laodicensis nequaquam rectum Angelorum cultum imminuit; sed eum qui ex Gentibus erat contra diuinitatis numen, eiecit: sicut cum in superiori canone illos damnat, qui relicto cultu sanctorum martyrum, falsos adirent haeticorum martyres, sic dicens: Non oportet omnino Christianum, derelictis martyribus Christi, abire ad falsos martyres, & (ut habet prior versio) haeticorum, quos ipsos constaret haeticos extitisse: hi enim alieni a Deo sunt. Quicumque autem abire voluerit, anathema sit.] ita etiam sequenti Canone, Gentilium idololorum sectantes errores condemnat, sic dicens: Non oportet Christianos derelicta ecclesia abire, & ad Angelos idololatriae abominandae congregationes facere. Quicumque autem inuentus fuerit occultae huic idololatriae vacans, anathema sit: quoniam relinquens Dominum nostrum Iesum

A Iesum Christum filium Dei, accessit ad idola.] haec canon: quo, sicut superiori quae essent haeticorum damnat, ita quae Gentilium idololatriarum essent, omnino proficit.

At neque vlla subesse suspicio potest, ut sacrosancta Synodus Angelorum pium cultum dixerit idololatriam. Nam si eadem Synodus cultum veri martyris recipit, ut superiori vidimus canone, & alio, quo agi festa martyrum, praeterquam in Quadragesima monuit, multo magis Angelorum cultum oportuit recepisse: nam ut sublimiori naturae, potius debetur cultus Angelis quam hominibus. Vnde expressè patet, quod sicut superiori canone recipiens Synodus cultum veri martyris, a pseudomartyrum cultu Fideles cohibuit; ita & sequenti, falsorum Angelorum, eorum nimirum quos venerarentur idololatriae, venerationem prohibuit: alludens fortasse ad Genij cultum, cuius gratia Gentiles diem natalitium celebrantes, affines & amicos conuocarent: & hoc fit quod ait canon: Ad Angelos idololatriae abominandae congregationes facere.] vel (quod verius existimamus) quod magi ad suas magias perficiendas, non tantum daemones, sed & Angelos se inuocare profiterentur, hocque honesto nomine velarent turpissimas imposturas. testatur haec de his Tertullianus in Apologetico. Quapropter Patres in ea Synodo congregati occultam hanc dixerunt idololatriam, quae nimirum honestissimo praetexto Angelorum nomine patraretur. Quamobrem & his consentiens consequitur canon d, prohibens ne clerici vilo pacto magiae operam darent. His igitur de germano sensu illius canonis elucidatis, satis Theodoretum perperam facta interpretatio remanet confutata: cum alioqui in his quae spectant ad dogmata, non sit dubium, ipsum recta sensisse de Angelis: nam ipsos non tantum veneratur, sed & aeternae salutis administratos nobis a Deo concessos, & in eo praesertim ut apud Deum intercederent, nostramque causam agerent, constanter affirmat. Sed de his satis.

Iam quod superest de Ecclesiasticis traditionibus, quae eiusdem Pauli epistola ad Colossenses remanent consignatae, ex instituto demonstrare prosequamur. Quod enim inferius eosdem admonens ait: Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia, docentes & commententes vosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.] Ephesios quoque iisdem ferè verbis scripta ad eos epistola, alloquens, ad haec eadem facienda est vehementer hortatus: quibus Apostolus Ecclesiastici cantus formam praescribit: nimirum ut in gratia, quod ait, cantarent Domino in cordibus suis; scilicet ut musicos modulos cordis chorda concinerent. Illud enim cantare in cordibus dicit (ut interpretes omnes elucidant) pro eo quod est, non ore tantum. Ad haec de cantu non solum Paulus admonuit, sed & Virtutes Angelicae docuerunt, quomodo psallendum esset in Ecclesia. Socrates enim haec de Ignatio testatur: Ignatius Antiochia, quae est in Syria, tertius a Petro Apostolo Episcopus, qui cum Apostolis ipsis multum versatus est, visionem vidit Angelorum, sanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantatis collaudantium; & formam canendi in ea visione expressam Ecclesiae Antiochenae tradidit. vnde illa traditio ab omnibus Ecclesiis recepta est.] haec Socrates. Sed altior atque certior eius rei fides habetur, cum de Seraphim stantibus supra thronum, atque clamantibus, & alternis vicibus canentibus, sublimis facta est illa manifestatio Isaias.

Eodem planè modo ab Essenis, quorum res gestas Philo illustri memoriae commendauit, Deo laudes alternatim cani solitas, eiusdem auctoris testimonio expressum habetur, cuius haec sunt verba: Vbi omnes confurrexere, duo chori sunt in medio caenaculo, alter virorum, alter feminarum: cuique suus incentor praeficitur honore praestans & canendi peritia. Deinde cantant hymnos in laudem Dei compositos variis metrorum carminumque generibus, nunc vno ore, nunc alternis, non sine decoris & religiosi gestibus & accentibus, modò stantes, modò prorsum retrorsumque; gradum mouentes, utcumque res postulat. Deinde postquam vterque chorus seorsum expleuit his se deliciis, velut amore diuino ebrij vnum chorum faciunt promiscuum, ad imitationem illius olim instituti, quando mare, Deo iubente, alteris salutem, alteris perniciem attulit, praecinente viris Moysè, Maria verò prophetice feminis.] hucusque Philo: qui dum ait, non accentibus tantum, sed & religiosi gestibus se mouentes, illos occinere solitos esse, haud dubium est intellexisse de canticis dramatis, qui non tantum in voce, sed & in actione consistenter, quorum vulgata est illa metio in Ecclesiasticis officijs: Ante thorum huius virginis frequentate nobis dulcia cantica dramatis] nimirum ut coram virgine recumbente

XXIII.

Conc. Laod. Can. 31. CVLTVS ANGELORVM EXSYNODO LAODICENSI.

Censor. de die natal. & Macrobi. Saturnal.

Tertullian. Apolog. c. 23. Conc. Laod. c. 36.

Theod. diu. decret. li. 5. de Angelis. & in Daniel. c. 4.

XXXIV.

Coloff. 3.

Ephes. 5.

TRADITIO DE CANTV ECCLESIASTICO.

Chrysof. Theod. Epist. in c. 3. ad Coloss. & ad Ephes. c. 5. Socrat. hist. lib. 6. c. 8.

I saia 6.

XXXV.

Phil. de vita contemplatiua. DE CANTV ESSENORVM.

^aPlutarch. in Sympos. 7. q. 3.

^bSynod. Antiochena. Conc. Ant. apud Euseb. lib. 7. c. 24.

^cLucianus in Philoparr. ^dPlin. lib. 10. epist. 97.

XXVI. DE CANTV QVID PARES.

^eTertull. ad uxor. li. 2. c. 6.

^fCyprian. de vrat. Dom.

^gAug. epist. 119. c. 18.

XXVII. ^hBasil. epist. 69.

IN VNIVERSA ECCLESIA VSVS CANTVS PSALMORVM.

XXVIII.

bente in thoro eiusmodi acroamata agerentur. De quibus & Plutarchus^a, cum de his agit: Nostis nimirum Platonis dialogos partim narratione, partim actione quadam constare; qui ideò dramatici dicuntur: de his facillimos pueri ediscunt, ita vt memoriter recitent: adiunguntur autem gestus conuenientes personarum moribus, & vocis effictio atque forma, & affectiones dictis congruæ.] Sed exoleuerunt iam hæc: cetera verò non tantùm non sunt prætermissa, sed aucta. At quod ad feminas spectat, ne in ecclesia vnà cum viris canerent, legibus Ecclesiasticis^b est postea interdictum. Hinc est, quòd Episcopi qui aduersus Paulum Samosatenum Antiochiæ sunt congregati plurimi numero, in Synodali epistola ad Dionysium Romanum Pontificem & Maximum Alexandriæ Episcopum data, vitio vertunt illi inter alia, quòd mulieres introduxerit, in ecclesia canere, & suas laudes. De antiquo vsu Christianorum, vt in vnum ad ecclesiam conuenientes, dies noctesque cantu ducerent; Ethnicorum etiam testificatione, nempe de his quæ Romæ agerentur, Luciani^c, & de his quæ in Oriente, Plinij^d, qui vixere temporibus Traiani, expressum habetur.

Iustinus Martyr in oratione ad Antoninum Pium, hymnos Deo à Christianis decantari solitos tradit; cum ait: Gratos nos illi exhibentes, rationalesque pompas & hymnos celebramus atque decantamus, &c.] & Clemens Alexandrinus ad Gentès oratione: Hic, inquit, est mons Deo dilectus, mons sobrius castis vmbrosus materiis. In eo autem bacchantur non fulmine ictæ Semelis forores Menades, quæ in incesta visceratione carniū inicianur, sed Dei filij, pulchræ agnæ, quæ veneranda Verbi orgia concelebrant, chorū moderatū congregantes: chorus sunt iusti, canticum est hymnus Regis omnium: psallunt puellæ, gloria affertur Angeli, Prophetæ loquuntur, editur sonus musicus.] & paulo post: Si velis tu quoque, initiare, & chorū duces cum Angelis circa eum qui est ingenitus, & ab interitu alienus, & qui solus est verè Deus: vnà nobiscum canite Deo Verbo.] & Tertullianus^e ad vxorem: Quid maritus tuus illi vel marito quid illa cantabit? Audiatur sanè, audiatur aliquid Dei cœna, &c.] Id ipsum Cyprianus quoque, dum ait^f: Et quando in vnum cum fratribus conuenimus, & sacrificia diuina cum Dei sacerdote celebramus, verecundiæ & disciplinæ memores esse debemus, non passim ventulare preces nostras inconditis vocibus.] Ceterum eiusmodi hymnos canendi in ecclesia consuetudinem, non aliunde quàm ab ipso Domino & Apostolis acceptam dicit Augustinus^g, dum inter illa quæ ex diuina Scriptura defendi possunt, ait esse hymnorum atque psalmorum cantum: Cuius, inquit, ipsius Domini & Apostolorum habemus documenta, & exempla, & præcepta.] & paulo post: Quando autem non est tempus, cum in ecclesia fratres congregantur, sancta cantandi; nisi cum legitur, aut disputatur, aut Antistites clara voce deprecantur, aut communis oratio voce diaconi indicitur?] hæc ille.

Id denique in vniuersa Ecclesia fieri consueuisse, Basilij^h aduersus hæreticos hæc improbantem sic asserit, scribens ad Neocæsarienses: Ad id verò quòd propter psalmodias accusamur: quare potissimum simpliciores perterrefaciunt, qui vos traducunt: hoc habeo quod dicam: quòd videlicet, qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Ecclesiis Dei concordēs sunt & consoni. De nocte siquidem populus confurgens, antelucano tempore domum precationis petit: inibi que labore & tribulatione ac lacrymis indeficientibus facta ad Deum confessione, tandem ad orationem surgentes, ad psalmodiam instituantur. Et nunc quidem in duas partes diuisi, alternis succinentes psallunt: atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant, & cordibus suis attentiores, reiectis vanis cogitationibus mentis, soliditatem suppeditant. Deinde vni ex his hoc muneris dato, vt quod canendum est, prior ordiatur, reliqui succinunt: atque ita in psalmodiæ varietate, precibusque subinde interiectis, noctem superant. Illucescente iam die, pariter omnes velut vno ore, ac corde vno, confessionis psalmum Domino offerunt: ac suis quisque verbis respicientiam profitentur. Horum gratia si nos fugitis, fugietis simul & Ægyptios, fugietis Libyam vtramque, Thebæos, Palæstinos, Arabes, Phœnices, Syros, & qui ad Euphratem habitant, & (vt semel dicam) omnes apud quos vigilia, ac preces, communesque psalmodiæ in pretio sunt.] hucusque Basilij. Innumera in hanc sententiam asserenda essent testimonia sanctorum Patrum, sed breuitatis causa temperamus.

Illud autem non prætermittimus dicere de vsu pristino, olim promiscuè vnà cum clericis

A clericis in ecclesia cantasse & populum, simulque sacerdoti orationem danti vel colligenti respondere consueuisse. Ad hæc spectat illud S. Hieronymi^a: Ad similitudinem cælesti tonitru, Amen reboat.] & illud Ausonij in Ephemeride:

*Consona quem celebrant modulati carmina David,
Et responsuris ferit æra vocibus, Amen.*

Verum quoniam imperitia canentium sæpius accidebat, vt harmonicam illam Ecclesiasticæ dignitati congruentem cantionem incomposito vocum sono corrumpent, in quos (vt superius dictum est) Ioannes Chrysostomus^b iure declamat: idcirco necessariò Ecclesiasticis institutis prouisum est, ne præter certos ad hoc opus adscriptos quis in ecclesia psalleret. Canon enim Laodicensi Concilij^c id prohibens ait: Non licere præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quique pulpitu ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in ecclesia psallere.]

Magnam certè sanctissimi Patres adhibuerunt diligentiam, vt perquam religiosus, modestus, ac denique omnibus numeris ad pietatem compositus cantus Ecclesiasticus esset: quod ex eo facile colligi potest, quòd constat & in ipsis à charitate deductis Christianorum conuiujs, Agape nuncupatis, tam pia tam sobria adhiberi cantica consueuisse. Vnde Christianus Pædagogus apud Clementem^d hæc ait: Quemadmodum autem antequam sumamus alimentum, laudare nos conuenit factorem vniuersorum: ita etiam in potu nos ei decet psallere, cum eius creaturarum efficiamur participes. Est enim psalmus numerosa & modesta laudatio: canticum spirituale, psalmum dixit Apostolus.] & paulo inferius: Sunt enim admittendæ modestæ & pudicæ harmoniæ: à forti & nervosa nostra cogitatione verè molles & eneruatas harmonias amandando quàm longissime, quæ improbo flexuum vocis artificio vtentes, ad delicatam & ignauam vitæ agendæ rationem deducunt: graues autem, & quæ ad temperantiam pertinent, modulationes ebrietati & proteruitæ valedicunt. Chromaticæ igitur harmoniæ, impudenti in vino proteruitæ floribusque redimitæ meretriciæ musicæ sunt relinquendæ.] hæc Clemens. De iisdem canticis in conuiuio, Christianorum adhiberi solitis hæc Tertullianus^e: Post aquam manulem & lumina, vt quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, prouocatur in medium Deo canere: hinc probatur quomodo biberit.] & Cyprianus ad Donatum: Nec sit vel hora conuiuij gratiæ cælestis immunis: sonet psalmos conuiuium sobrium; & vt tibi tenax memoria est, voce canora aggredere hoc munus ex more: magis charissimos pascas, si sit nobis spiritualis auditio, proleget aures religiosa mulcedo.]

Si igitur in Christianorum conuiujs adhiberi solita cantica tali fibula disciplinæ erant adstricta, quæ nihil penitus sineret esse fluxum atque solutum: quanto maiori solertia putandum illas institutas fuisse, quæ in ecclesia publicè adhiberi solitæ erant sacræ in sacris diuinisque mysterijs cantiones? Sed & Gentiles ipsi, qui rectè saperent, damnabant illos canendi modos, qui mollibus fractisque vocum inflexibus animos itidem molles fractosque atque eneruatos penitus redderent. Nec alia de causa Pherecrates Comicus Musicam introduxit figura muliebri totum corpus verberibus foedè multatam, ipsamque Iustitiam quærentem de causa huius foeditatis, illamque respondentem carmina in accusationem eorum, qui candorem illum suum pristinum, & cum suauitate maiestatem coniunctam, chromaticis modulis foedè corruerint. Sed & Aristophanes de iisdem queritur, & alij plures, quòd quidam Musicam in minuta quasi fragmenta ceciderint. hæc & alia plura id genus apud Plutarchum^f. At quanto hæc cum detrimento animorum accidere soleant, Cicero^g in libris quos scripsit de legibus, his verbis eruditè demonstrat: Assentior enim Platoni, nihil tam facile in animos teneros atque molles influere, quàm varios canendi sonos: quorum dici vix potest quanta sit vis in vtramque partem. Nam & incitat languentes, & languescit excitatos; & tum remittit animos, tum contrahit. Ciuitatumque hoc multarum in Græcia interfuit, antiquum vocum feruare modum, quarum mores lapsi in molliciem, pariter sunt immutati cum cantibus, aut hac dulcedine corruptelaque deprauati, vt quidam putant; aut cum seueritas eorum ob alia vitia accidisset, tum fuit in auribus animisque mutatis etiam huic mutationi locus. Quamobrem ille quidem sapientissimus Græciæ vir, longèque doctissimus, valdè hanc labem veretur: negat enim mutari posse musicas leges sine mutatione legum publicarum.] hæc & alia plura ille: qui & in canendo non vocum tantum modum,

^aHieron. in prefat. in epist. ad Gal. lib. 2.

POPVLVS CVRIN ECCLESIA CANTARE VETITVS. ^bChryso. in 1. c. 8. bo. 1. Conc. Laod. c. 15.

XXIX. CANTVS CHRISTIANORVM QVALIS.

^cCle. Alex. in Pedag. li. 2. c. 4.

^dTertull. in Apol. c. 39.

XXX. CANTVS MODESTVS LAVDATVS.

^ePlutarch. li. de Musica. ^fCic. de legibus lib. 2.

fed & fitum corporis modestiæ attemperatum monet esse seruandum: quamobrem illos potissimum, qui canendo ceruices oculosque pariter cum modorum flexionibus torquent, reprehendit.

XXXI.

Hier. in ep. ad Ephes. c. 5. OBIURGATIO IN CORRUMPTENTIBUS CANTICORVM MODESTIAM.

At si hæc etiam Ethnicorum sententia cauenda sunt, quæ apud Christianos nec in conuiujs olim admittebantur, quid, quæso, ab illis factum esse putandum in sacris? Aduersus ergo eiusmodi disciplinæ transgressores est vehemens illa, sed iusta, ex Pauli verbis S. Hieronymi obiurgatio, dicentis: Audiant hæc adolescentuli; audiant hi quibus psallendi in ecclesia officium est: Deo non voce, sed corde cantandum; nec in tragædorum morem guttur & fauces dulci medicamine colliniendas, vt in ecclesia theatralis moduli audiantur & cantica, sed in timore & opere in scientia Scripturarum. Quamuis sit aliquis (vt solent illi apparere) *νεμωπος*, si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantator est. Sic canet seruus Christi, vt non vox canentis, sed verba placeant, quæ leguntur: vt spiritus malus, qui erat in Saule, eiiciatur ab his qui similiter ab eo possidentur, & non introducatur in eos qui de domo Dei scenam fecere populorum.] hæc ille, reprehendens prauum vsu qui suo tempore apud nonnullos inreperat. Verum si, vt decet, ad pietatem musici modi compositi sint, nihil vtilius, nec gratius quidquam audiri potest. Vnde & apud Iulianum Martyrem hæc eodem argumento conscripta habentur de simplici cantu Ecclesiastico: Excitat hæc cantio cum voluptate quadam animum, & flagrans ad eius quod carmine celebratur, desiderium: affectiones & concupiscentias carnis sedat: cogitationes malas inimicorum, quos cernere non est, suggestione oborientes, amolitur: mentem ad fructificationem diuinorum bonorum rigat: pietatis decertatores generosos & fortes per constantiam in rebus aduersis efficit: omnium rerum quæ in vita tristes & luctuosæ accidunt, pijs affert medicinam.] hæc & alia plura

Apud Iul. Mart. q. 107

Philo de vit. tim. offered.

XXXII. Basil. hom. in Psal. 1.

QUAM PROFLICVVS CANTVS RELIGIOSVS. Aug. Conf. lib. 9. cap. 6.

Aug. Conf. li. 10. cap. 33.

Aug. de sêp. form. 251.

XXXIII. Aug. Conf. li. 10. c. 33. DIVERSARVM ECCLESIA RVM DIVERSI CANENDI MODI.

Huius igitur rei causa à Spiritu sancto institutum esse Psalmorum concentum, S. Basiliius his verbis declarat: Quando Spiritus sanctus nos vidit ægrè persuaderi ad complexum virtutis, ac proinde ad incundam vitæ rectitudinem per hoc lentescere, quod toti ad consecrandam voluptatem propenderemus, quid fecit? Nimirum Scripturæ suæ dogmatibus mixtum insperfit concinam illam numerorum modulationem, vt auribus permulctis ac delinitis, mellico vocum concentu, clam, velut aliud agente, sineremus in animos nostros irrepere eloquiorum vtilitatem.] hæc & alia plura id genus Basiliius. Sed melius hæc docent, qui didicerunt experimento, vt Augustinus, qui hæc de se scribit: Quantum fleui in hymnis & canticis tuis, suaue sonantis ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter. Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea æstuebat affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & benè mihi erat cum eis.] Et inferius, cum se mirum in modum affici solere Ecclesiastico cantico dicat, dolere tamen, quod eò raptus interdum, quæ canerentur verba minùs attenderet, ac de his secum differens, hæc tandem ait: Ita fluctuo inter periculum voluptatis & experimentum salubritatis, magisque adducor, non quidem irtractabilem sententiam proferens, canendi consuetudinem approbare in Ecclesia: vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat.] Idem Augustinus in sua Ecclesia Hipponensi sic amauit sacram canendi consuetudinem, vt interdum de nimia illius prolixitate aliqui rerum diuinarum parum studiosi quererentur, de quibus hæc ait: Adhuc quoque, quod valdè dolendum est, conqueri vobiscum volo, quia sunt aliqui, & maxime potentes istius mundi, qui cum veniunt ad ecclesiam, non sunt deuoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt presbyterum vt abbreviet Missam, & ad eorum libitum cantet: nec ei licet morem Ecclesiasticum sequi, propter illorum gulam & avaritiam.] hæc ipse.

Ceterum licet in vniuerso Christiano orbe canendi in ecclesia semper vigerit vsus: tamen non idem vbique est seruatus canendi modus: nam hæc de Athanasio Episcopo Ecclesiæ Alexandrinæ Augustinus testatur: Tutius mihi videtur, quod de Alexandrino Episcopo Athanasio sæpè mihi dictum commemini: qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem psalmi, vt pronuntianti vicinior esset, quàm canenti.] hæc ipse. Verum in Oriente, vnde etià Mediolanensis Ecclesia sub Ambrosio Ecclesiastici formam

canentis cantus

A cantus accepit, suauiori vocum concentu, qui audientium animos licet tristes erigere atque mulcere posset, hymnos psalmosque concini solitos esse, idem qui supra Augustinus affirmat. Non sic Romana Ecclesia (vt aliquis existimauit deceptus commentitijs scriptis Damasi nomine peruulgatis) ab Orientali Ecclesia mutuata est modum psallendi: cum iam ab ipso instituta sedis exordio psalmorum cantus in eadem coaluisset Ecclesia: nam Damasus non canendi ritum, sed psalterium ex translatione Septuaginta duorum ex Oriente, à Hieronymo scilicet Ierosolymis agente, accepit. Quantum autem ex antiquis monumentis colligere licet, Romana Ecclesia mediam secuta viam, nec simplicitatem Alexandrinam, nec Orientalis Ecclesiæ suauiori concentu compositos numeros in omnibus amplexata, sic temperauit vtrumque, vt miram quamdam cum suauitate adiunxerit grauitatem. Africanæ autem Ecclesiæ ritus, quantum ex Augustino colligitur, B Romanæ atque Alexandrinæ Ecclesiæ potius quàm Orientali similis fuisse videtur: nam ait: De hac re tam vtili ad mouendum piè animum, & accendendum diuinæ dilectionis affectum, varia consuetudo est, & pleraque in Africa Ecclesiæ membra pigriora sunt: ita vt Donatistæ nos reprehendant, quod sobriè psallimus in ecclesia diuina cantica Prophetarum, cum ipsi ebrietates suas ad canticum psalmorum humano ingenio compositorum, quasi tubas exhortationis inflamment.] hæc tenus Augustinus.

Aug. Conf. lib. 9. cap. 7.

August. epist. 119.

XXXIV.

CORRUPTO. RES ECCLESIASTICI CANTVS. Ath. orat. 2. c. 67. Arid. Theod. li. 4. hæc. fabul.

Execratur pariter Catholica Ecclesia modos illos musicos atque cantus, qui à Gentilibus suis ipsorum ritibus adhiberi consueuerunt, sed & illos, qui relictis Dauidicis Psalmis concinerent (vt de Donatistis tradit Augustinus) proprio ingenio hymnos excogitatos, ad nouosque compositos musicos modulos: cuiusmodi erant & ab Ario ad Sotadis numeros compositæ cantiones, quas tantopere Athanasius redarguere consuevit: sicut etiam de Meletianis tradit Theodoretus, solitis cum plausu manuum & quadam saltatione hymnos concinere, & multa simul tintinnabula funi appensa monere, & his similia: Qua de causa, inquit, Magnus ille Athanasius perpetuò cum eis bellum gessit.] In eadem impietatis classem allegendus & Paulus Samosatensis, de quo hæc Synodus Antiochena ad Dionysium Romanum Pontificem scripsit: Psalmos verò, qui in Dominum nostrum Iesum Christum dicebantur, cessare fecit, velut neotericos & nuper inuentos: in semetipsum verò compositos, diebus Paschæ in medio ecclesiæ canere mulieres, maxime quas ipse prius ad canendum pro more instituerat, faciebat, ita vt horresceret si quis audiret.] Non ab his segregandus Apollinaris Laodicenus hæresiarcha, qui item à se compositos psalmos canendos quibuscumque tradidit, quos Synodus Laodicensis proseripsit, statuens ne Fideles canerent in ecclesia plebeios, vel (vt aliam habet editio) vulgares psalmos, nimirum ad vulgaris musicæ modos attemperatos: horum auctorem fuisse Apollinarem, non idiotam quempiam, suo loco dicemus. Hieracem etiam hæresiarcham longè ante Apollinarem quosdam recens scripsisse psalmos, Epiphanius tradit: quos omnes Ecclesia respuit.

Ceterum nouos pioque conscribere atque cantare sacros hymnos ad modos Ecclesiasticos attemperatos, non crimini sed laudi datum est à maioribus nostris, ab ipsis Apostolorum temporibus: quo nomine Hierotheus ille magnus excelluit, vt Dionysius testatur in Ecclesiastica Hierarchia, & de alijs Philo de Vita contemplatiua. Quamobrem diuinos hymnos quantumlibet recens conscriptos, si præsertim pietatem præferant, & ad modestos musicæ numeros sint accommodati, Ecclesia nequaquam respuere consuevit: vt constat in primis de hymnis à Nepote olim conscriptis, quos à nonnullis solitos fuisse decantari, Dionysius tradit, dum ait: Quamquam non modò pro multis alijs rebus Nepotes amplexor & diligo, vt pro fide, pro studio in doctrina posito, pro assidua in Scripturis exercitatione, pro nonnullis quoque & varijs psalmis hymnisque ab eo compositis, quibus hucusque nonnulli fratres libenter vtuntur, &c.] Accidit id ipsum de sacris hymnis compositis ab Ambrosio, Prudentio, & alijs, quos in celebriorem vsum recepit Ecclesia, Arianis tantummodò reclamantibus in Ambrosium, quod suis hymnis populum seduxisset.

XXXV. QUOMODO ECCLESIA RECIPIAT NOVOS HYMNOS.

Dion. apud Euseb. hist. lib. 7. c. 19.

Ambros. ad Innoc. in fine.

Quod autem spectat ad musica instrumenta (ne id prætermisisse videamur) iisdem Christum Dominum à Christianis laudandum esse, Prudentius aduersus Iudæos agens in Apotheosi his versibus docet:

Quidquid in ære cano reboans tuba curua remugit,
Quidquid in arcano vomit ingens spiritus hausit,

Quidquid casta chelis, quidquid restudo resulat, Organa disparibus calamis quod consona miscent, Aemula pastorum quod reddunt vocibus antra, Christum concelebrat, Christum sonet, omnia Christum, Muta etiam fidibus sanctis animata loquantur.]

XXXVII. DE MUSICIS INSTRUMENTIS. Clem. Alex. in Padag. lib. 2. c. 4.

Porro Christianus Paedagogus, quantumlibet ea quae scripta sunt in Psalmis, Deum laudandum esse musicis instrumentis, ad spiritualem sensum inflectat, nolique ea quibus Gentilitas in suis ipsius ritibus uti consueverit, Christianis esse communia: tamen si eadem recte pieque ut Christianam modestiam decet, exercentur, non prohibet, sed liberaliter indulget, cum ait: Et si ad lyram vel citharam canere & psallere noueris, nulla in te cadet reprehensio: Hebraeum iustum Regem imitaberis, qui Deo est gratus & acceptus. Exultate iusti in Domino; rectos decet collaudatio: dicit Propheta. Et: Confitemini Domino in cithara, & psalterio decachordo ei psallite.] Ceterum constat testimonio

Aug. Psal. 32. conc. DE VSY CITHARAE INTERDICTO.

Augustini, citharam ab ecclesiae modulatione fuisse proscriptam, cum ait: Nonne id egit institutio in nomine Christi vigiliarum, ut ex isto loco citharae pellerentur?] Sanè quidem musica instrumenta haud antiquitus in Ecclesiam introducta & recepta esse videntur: quod auctor apud Iustinum Martyrem affirmare videtur, dum ait: In ecclesiis non vsus carminum per eius generis instrumenta & alia insipientibus congruentia receptus est, sed simplex cantio in eis manet.] cuius rei ratio illa videtur adscribi, quod eiusmodi musica instrumenta à Gentilibus adhiberi consueverint in turpibus ac sordidis vsibus, nimirum in theatris, conuiujs, ac sacrificijs. Verum quod post multa secula vsu receptum sit, ut in ecclesia adhiberentur organica instrumenta disparibus canis simul iunctis confecta, haud iure quis poterit improbare, cum omnem in sono praefereant cum grauitate & suauitate modestiam.

XXXVIII. PRIVATAE CANTIONES CHRISTIANORVM QVALES. Basilii de Spir. sancto. c. 29. sup. c. 27. Hier. ep. 17.

His de canticis & musicis instrumentis in ecclesia publicè adhiberi solitis pertractatis; haud praetermittendam putamus laudatissimam antiquorum Christianorum consuetudinem: qui in priuatis canticis animi causa concini solitis, nequaquam amatorias cantiones vulgò communes, sed dignas Christo Domino laudes caerent. Reperiuntur eius antiquitatis vestigia in primis apud Basilium, dum tradit hymnum glorificationis, nimirum quo Patri & Filio simulque Spiritui sancto gloria impartitur, à rusticis etiam cantari solitum. Sed id magis explicitè S. Hieronymus sic ad Marcellam scribens: In Christi, inquit, villula tota rusticitas, & extra psalmos silentium est. Quocumque te verteris, arator stiuam tenens, Alleluia decantat: sudans messor psalmis se auocat; & curua atrondens vitem falce vinitor aliquid Dauidicum canit. haec sunt in prouincia carmina, haec (ut vulgò dicitur) amatoriae cantiones, hic pastorum sibilus; haec arma culturae.] Imbuebatur etiam tenella infantia, ut in Alleluia vocem lingua balbutiens primùm erumperet. Vnde idem Hieronymus ad Laxam scribens, haec ait: Quis hoc crederet, ut Albinus Pontificis neptis de repromissione martyris nasceretur, ut praesente & gaudente auo, paruula ad huc lingua balbutiens, Christi Alleluia resonaret?] & inferius: Cum auum viderit, in pectus eius transiliat, de collo pendeat, nolenti Alleluia decantet.]

Hier. ep. 7.

XXXIX. Chryf. hom. in Psal. 41. RELIGIO SVS CANTVS QVAM PROICVVS.

Ad haec facienda Chrysofomus vehementer exhortatus est suos: ac disertè quidem à naturalibus principiis deducens orationem, sic ait: Nihil animam aequè erigit, & elatam quodam modo efficit, & à terra liberat, & exoluit à vinculis corporis, & amore sapientiae afficit, & ut res omnes ad hanc vitam pertinentes irrideat perficit, ut versus modulatus, diuinum canticum numero compositum. Nostra certè natura vsque adeo delectatur canticis & carminibus, & tantam cum eis habet necessitudinem & conuenientiam, ut vel infantes ab vberibus pendentes si fleant & afflicentur, ea ratione sopiantur. Nutrices quidem certè, quae eos gestant in vlnis, saepe abeuntes & redeuntes, & quaedam puerilia eis carmina decantantes supercilia eorum ita sopiunt. Quocirca saepe quoque viatores meridie agentes iugalia animalia, hoc faciunt, canentes, itineris molestiam illis canticis consolantes. Nec solum viatores, sed etiam agricolae vuas in torculari calcantes, vindemiantes, & vites colentes, & quodcumque aliud opus facientes, saepe cantant. Nautae quoque remos impellentes hoc faciunt. Iam verò mulieres quoque texentes, & confusa stamina radio discernentes, saepe quidem & persaepè singulae, saepe autem omnes concorditer vnã quamdam melodiam concinunt: hoc

A hoc autem faciunt mulieres, & viatores, & agricolae, & nautae, qui ex opere faciendo suscipitur, laborem cautè consolari volentes: utpote quod anima, si carmina & canticum audierit, molesta & difficilia sit facilius toleratura. Quoniam ergo hoc genus delectationis est animae nostrae valdè cognatum & familiare: ne daemones lasciuia meretricia cantica introducentes, omnia euerterent; psalmos Deus construxit, ut ex ea re simul caperetur voluptas & vtilitas.] & post multa de vtilitate psallendi, haec addit: Haec dico, non ut vos tantum laudatis, sed ut filios & vxores doceatis talia cantare cantica, non solum in texendo, aliòve opere faciendo, sed maxime in mensa. Quando enim diabolus ut plurimum insidiatur conuiujs, cum & ebrietatis & ingluuiei risusque profusi & remissi animi auxilio vitur: tunc maxime oportet & ante mensam & in mensa se munire psalmorum praesidio, & simul cum vxore ac liberis surgentes à conuiuio hymnos sacros Deo canere.] haec & alia plura Chrysofomus in eadem sententiam, seuocare cupiens Christianos ad illum pristinum laudatissimumque vsu, cuius facta est mentio. Plura ad haec addenda essent ex Ecclesiastici regulis recentius restitutis, sed haec satis ad institutum. Nunc itaque ad Paulum redeamus.

His publicis ad Colossenses litteris datis, priuatas Paulus addit eodem tempore scribens ad Philemonem nobilem Colossensem, cuius domum Colossis ad sua tempora integram permanisse, tradit Theodoretus: quae enim temporibus Pauli esse coepit ecclesia, eidem cultui mancipata perseverauit in posterum. Apud Philemonem Fideles colligi soliti, eiu'dem fouebantur auxilio; quod idem Paulus testatur, cum ait: Viscera sanctorum requiescant per te frater.] Sic itaque (quod fecerat scribens ad Colossenses) Timothei nomen (ut in alijs hoc anno Romae datis) aequè ac suum inscripsit epistolae; & quibus daretur, non tantum Philemoni, sed & Appiae eius (ut putatur) vxori, & Archippo, ac denique Ecclesiae quae in domo eius collecta esset, expressit. Harum verò scribendarum litterarum occasio eiusmodi intercessit. Philemon Onesimum seruum habebat; qui à domino fugiens (non tamen ut quique scelestissimi facere consueverunt, sed amore Pauli, cuius praedicationem in Asia positus paululum degustasset) Romam se contulit, vbi factus auditor Pauli, vehementi ardore animi fidem Christianam est penitus amplexatus: quod quidem ipsa Pauli verba significant, quibus ait: Obsecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Onesimo.] Idem cum subdit: Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis] planè declarat hanc eandem epistolam, sicut ceteras, Romae datam à se esse in vinculis constituto. Hunc itaque (ut aequum esse videbatur) Paulus vnà cum Tychico (ut habet epistola ad Colossenses) ad suum dominum mittens, datis huius litteris, eidem plurimum commendauit.

Quòd autem Paulus hunc iam ad Christum conuersum, tam secundum carnem, quam secundum Deum, Philemonis fratrem appellat, sic dicens: Fortitan enim idèd discessit ad horam à te, ut aeternum illum reciperes iam non ut seruum, sed pro seruo carissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi & in carne & in Domino?] manifestum est argumetum, tam Philemonem quam Onesimum fuisse Gentiles. Nam si Iudaei fuissent, utique aequè Pauli ac Philemonis frater dicendus erat, & non magis isti quam illi: cumque lege etiam vetitum esset, ne Iudaeus homo mancipium Iudaeum haberet, hi potius videntur fuisse Gentiles, & hac ex parte fratres secundum carnem: eadem quippe ratione qua Iudaei inter se fratres dicebantur secundum carnem, sic & Gentiles Paulus fratres dixit secundum carnem. Annuisse verò Philemonem votis Pauli, ut redeuntem Onesimum non ut seruum, sed ut fratrem susceperit, ac libertate donarit, perspicue ex eo colligi potest, quòd constat, Onesimum post Timotheum esse factum Episcopum primatis Ecclesiae quae esset in Asia, nempe Ephesi. Ad Ephesios enim scribens Ignatius, summa cum laude meminit Onesimi tunc apud eos agentis Episcopi, sic dicens: Posteaquam itaque numerosam vestram multitudinem in Onesimo, viro numquam satis ob charitatem praedicando, vestro autem Episcopo, exceperim, quem opto iuxta Christum Iesum vos amare, omnesque vos illius similes esse: Benedictus Deus, qui donauit vobis, qui tales estis, talem habere Episcopum.] meminit rursus eiusdem scribens ad Antiochenos, nec non ad Heronem diaconum. Porro hunc Onesimum Ephesiorum Episcopum, eundem esse cum eo de quo agit Paulus apud Philemonem, tam Graecorum Menologium, quam Latinorum Martyrologium, fidem faciunt. Quomodo verò idem Que-

XL. DE EPIST. AD PHILEMONEM. Theodor. in pref. in epist. ad Philemonem.

XLI.

DE ONESIMO FACTO EPISCOPO EPHESINO.

Ignatius epist. 14.

Ignatius ep. 12. c. 13.

Onesimus, sicut Ignatius, vincetus Romam perductus sub Traiano martyrium consum-

XLII. SCRIBIT PAVLVS AD HEBRAEOS.

^aPhilip. 2. ^bHebr. 13.

^cHebr. 10.

^dIoan. Chryf. in pref. epist. Pauli.

XLIII.

QVI NEGA- RVNT EPI- STOLAM AD HEBRAEOS ESSE PAVLI. ^aEpiph. her. 42. ^bHier. in pref. epist. ad Titum. ^cTertull. de pudicit. c. 20. ^dEpiph. her. 69. ^eEuseb. lib. 3. c. 3.

^fEuseb. hist. lib. 3. c. 32.

^gEuseb. hist. lib. 6. c. 14.

XLIV.

ⁱIdem eodem c. 11. DEFENDITVR ESSE PAVLI EPI- STOLA AD HEBRAEOS

Quæ superest omnium nouissima Pauli epistola ad Hebræos, hoc eodem anno scri- ptam esse, multæ persuadent coniecturæ. Nam hoc anno (vt vidimus) scribens ad Phi- lippenfes, de mittendo in Orientem Timotheo, quem superiori anno Romam accersie- rat, consilium se iniisse tradit: immò & se eò venturum pollicitum esse, scribens quoque ad Hebræos hæc habet eodem propè argumento: Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo, si celerius venerit, videbo vos. Rursus verò, sicut fecerant Philippenfes, mittentes ad Paulum Romam certum hominem, quòd eius vinculis compassi essent: Iudæos etiam eodem erga Paulum animo fuisse affectos demonstrat, vt & ipsi sint cõpassi eius vinculis: quòd enim in vulgata legitur: Nam & vincis com- passus estis. ex Græco sic legitur: Nam & vinculis meis compassi estis, *καὶ ἔδ τοῖς δεσμοῖς* atque ita apparet, hanc eandem epistolam, sicut reliquas in vinculis datas, Romæ esse scriptam: quòd Ioannes Chrysofomus & alij plerique confirmant. Ex his igitur, aliisque signis, eam germanam esse Pauli epistolam, facillè potest intelligi. Sed quoniam de ea re à nonnullis est dubitatum; operæpretium ducimus, quòd nostro est instituto consentaneum, de ea re paulo accuratius agere.

Quinam in primis extra classem Catholicorum vagantes hæretici eam non esse Pauli dicere aui sint, seriatim recensebimus. Marcion hæresiarcha hæc primus reperitur esse commentus; Tertullianus id ipsum affirmavit, tribuens illam Barnabæ; Ariani præ- terea omnes, vt de his testatur Epiphanius; quòd nimirum de diuinitate Filij Dei cer- tum exploratumq; haberetur ex ea testimonium: aduersus quos ea de re disputat Theo- doretus in præfatione eiusdem epistolæ ad Hebræos. Eusebius horum gregalis, aliorum nomine eandem adducit in controuersiam, dum ait à quibusdam affirmari, dictam epis- tolam ad Hebræos à Romana Ecclesia quasi non legitimam Pauli impugnatam fuisse. Reddam eius verba, quòd cuncta planius elucidentur, ait enim: Pauli autem quamquam quatuordecim testatæ & notæ dicuntur epistolæ: tamen quòd quidam illi epistolæ quæ est ab eo ad Hebræos scripta, perinde ac si Pauli non sit, fidem abrogare studuerint, affir- mauerintque eidem ab Ecclesia Romana contradici, in obscuro relinquere, neutiquam consentaneum existimaui. hæc ille; qui item agens de Caio, ait eam à Romanis Pauli non credi. Idem tamen alibi ait, Clementem citare solitum eandem Pauli epistolam ad Hebræos: at nonne ipse erat Romanæ Ecclesiæ Pontifex? Quomodo hi dixerunt ab Ecclesia Romana eidem epistolæ contradici, si ex illa sententias tamquam pretiosissima quædam emblemata in suis scriptis Clemens Papa intexere consuevit? Sed inspiciamus Eusebij verba. Agens enim de epistola à Clemente Romano Pontifice ad Corinthios scripta, & ab omnibus æquè accepta, hæc ait: In ea quoniam multa nonnumquam eod- em sensu ex epistola ad Hebræos sumpta inserit, & interdum iisdem etiam verbis ex eadem petitis vtitur, apertissimè quidem declarat, illud opus non recenti memoria ho- minum editum. Vnde meritò quidem reliquis Apostoli scriptis videretur adnumerata. Nam cum Paulus epistolam ad Hebræos erudiendos patrio sermone litteris mandasset, eam alij quidem Lucam Euangelistam, alij istum ipsum Clementem Græcis litteris in- terpretatum esse affirmant: quòd planè est verisimilius: præsertim cum & Clementis epistola, & ea quæ est ad Hebræos à Paulo missa, eandem dictionis & loquendi formam accuratè integreque seruet, atque ad eò sensus in vtroque scripto expressi non longè inter se discrepent. hucusque Eusebius. Ex his igitur dictis constat, S. Romanam Ecclesiam, E apud quam ea epistola (vt diximus) scripta est, nequaquam ipsam impugnasse, vel in controuersiam adduxisse, sed alios, quos superius nominauimus. At verò de Romanæ Ec- clesiæ constanti fide in ea recipienda agemus inferius. Præterea idem auctor alibi Caium citat numerantem tantum modò tredecim Pauli epistolas, ac proinde Pauli ad Hebræos epistolam non admittentem.

Permoti autem videntur eam negantes duabus potissimum rationibus: tum quo- niam non sicut in ceteris ipsi eius exordio præfixus est titulus Pauli: tum etiam quòd diuersum à ceteris videatur dicendi genus. Sed quòd ad primum: causam quam afferat Clemens Alexandrinus, qui eam esse Pauli defendit, ex Eusebio, qui eum citat, hic de- scribere non erit otiosum: ait enim: Epistolam item ad Hebræos scriptam, Pauli esse affirmat, & Hebraico sermone ad Hebræos ab eo editam: Lucam autem eam accuratè

in

A in Græcum, vt Græcis traderet, conuertisse: illudque planè ex interpretatione ipsa facillè intelligi posse, quòd epistola & Acta Apostolorum eundem orationis stylum habeant. Atque hanc inscriptionem (Paulus Apostolus) non sine causa in epistolæ principio fuisse prætermittam. Nam cum Paulus ad Hebræos epistolam scriberet: quia illi præiudica- tam animis sententiam & suspectam opinionem contra eum eiusque doctrinam combi- berant, nomen consultò admodum non scripsisse, ne in ipso exordio animos illorum profusus ab epistolæ lectione auerteret. Deinde longius aliquanto progressus, hæc addit: Iam verò (sicut beatus quidam presbyter dicebat) quoniam Dominus ipse Apostolus Patris sui omnipotentis ad Hebræos missus fuit: Paulus, qui ad Gentes missus erat, mo- destè admodum, cum ad Hebræos scriberet, se Apostolum Hebræorum non inscripsit, partim propter honorem, quem Domino Hebræorum Apostolo tribuebat: partim, ne cum Gentium præco & Apostolus esset, præter officium ad Hebræos scribere videretur. hæc Eusebius ex Clemente: eandemque de titulo non apposito Hieronymus rationem affert, nec non Theodoretus, & alij.

Quòd verò ad styli diuersitatem spectat, non est mirum si à ceteris differat: nam cum alia ad Græcos sint datæ, Græcè quoque sunt scriptæ, hanc autem ad Hebræos ipse He- bræus Hebraico sermone disertissimè scripsit: quam & eloquentius conuerterunt in Græcum, siue Clemens, siue fuerit Lucas. Quamobrem & Origenes hæc ait: Ego con- stanter affirmabo, sensus esse Apostoli, phrasim autem & constructionem verborum al- terius cuiusdam conciones Apostoli in commentarios redigentis, & velut dictata præce- ptoris ore scribentis. Proinde si quæ Ecclesia istam habeat epistolam, eam ipsa approbet vt Pauli, idque hac ratione persuasa: non enim temerè veteres eam esse Pauli tradide- runt. At quis scripsit epistolam, Deus verè nouit: nos autem à quibusdam accepimus, Clementem Romanæ Ecclesiæ Episcopum eam epistolam perscripsisse: ab aliis, Lucam, qui Euangelium & Acta Apostolorum litteris mandauit, illam contexuisse. hæc Ori- genes apud Eusebium.

Inanis profusus & illa additur his obiectio, quòd Paulus (vt est apud Hieronymum) Hebræus ex Hebræis scribens ad Hebræos non citet Scripturas secundum Hebraicam veritatem, sed secundum Septuaginta. Immo ex hoc ipso non leue deducitur argumen- tum, eam esse Pauli, qui idem scribens ad Galatas, cum Hebræis disputans, locum Isaiæ (vt idem notat S. Hieronymus) secundum editionem Septuaginta citauit. Nec est quòd hoc adscribatur exceptori vel interpreti, qui eam sibi licentiam arrogasset, vt quòd se- cundum Hebraicam veritatem Paulus distasset vel scripsisset, interpretes secundum edi- tionem Septuaginta posuissent: neminem namque puto talia præsumpsisse. Sed illud con- siderandum est, hoc ipso Apostolorum tempore, apud ipsos Iudæos etiam, in vsum fre- quentiorum receptam esse editionem Septuaginta. Hinc videas (vt de nostris taceamus) Iosephum historicum, natura Iudæum, secta (vt ipse de se tradit) Pharisæum, tam He- braicis quam Græcis litteris excoltissimum, in suis quos scripsit commentariis, potius Septuaginta editionem, quam Hebraicam veritatem, esse sectatum, & in eo præsertim quòd est maximi ponderis, nimirum in supputatione annorum ab origine mundi. Nam dum in præfatione operis de Iudaicis antiquitatibus numerat ab origine mundi vsque ad cladem Ierosolymorum annos quinquies mille, quòd etiam affirmat scribens contra Apionem, planè significat, secundum ea quæ superius dicta sunt, se editionem Septua- ginta esse secutum. Philonem idem præstitisse, nulli est dubium, quòd alibi demonstra- bimus. Quamobrem Paulum diuinas Scripturas citasse secundum Septuaginta, nulla esse debet admiratio, cum secundum vltiorem eorum temporum editionem id eum fecisse appareat.

His visis reliquum est vt illos redarguamus, qui negantes eam esse Pauli, Clementi potius, vel Barnabæ, aut Lucæ adscribendam esse putarunt. Certè quidem Clementis fuisse, dici non potest, ex eo quòd (vt dictum est) ipse eandem sæpius suis scriptis in- texens, alterius planè auctoris quam suam esse declarat. Barnabæ verò nec tribui posse, ex eo certum exploratumque redditur; quòd cum non nisi vna dicatur ab eo esse scripta epistola; quænam illa fuerit, & quam planè diuersa ab epistola ad Hebræos, Cle- mens Alexandrinus, qui in libris Stromatum ex ea frequenter sententias recitat, aperte significat. A Luca verò aliquam vniquam fuisse scriptam epistolam, neminem antiquorum vel recentiorum dixisse reperimus: nec certè eius muneris fuisse videtur, cum

^aHieron de Script. Eccl. in Paulo, in ep. ad Galat. c. 1.

XLV. DE STYLI DIVERSITA- TIS CAUSA.

^bEuseb. hist. lib. 6. c. 19. in fine.

XLVI. ^cHier. in Isai. c. 6.

^dGalat. 4.

EDITIO SE- PTUAG. ET- IAM A IV- DAÏS FRE- QUENTIORI VSV RECA- PTA.

^eIof. contra Apion. lib. 1. in prima.

XLVII. FALSO ALIIS QUAMPAV- LO TRIBVI- TVR EPI- STOLA AD HEBRAEOS.

^fClem. Alex. Strom. lib. 1. cap. lib. 5.

cum non esset Apostolus, vream sibi ad Hebræos scribendi arrogaret auctoritatem. A Equius igitur, & quod est veritati magis consentaneum, alij dixerunt, eandem ab eo fuisse potius translata, quam scriptam. Non enim quæ ad Hebræos, sed quæ dicebatur scripta ad Laodicenses, à quibusdam Lucæ adscribatur, vt testatur Philastrius. Nihil dicimus de Tertulliano, cuius eam esse à quibusdam tradi, miramur quòd Xystus affirmit: nam cum idem Tertullianus eandem adscribat Barnabæ, omnis prorsus de ea re suspicio cessat.

* Philastr. de heres. c. 90.

* Xyst. Biblioth. lib. 7. c. 8.

XLVIII.

* Hier. epist. 329.

A GRÆCIS RECEPTA EPISTOLA AD HEBRÆOS. Idem in sui. c. 6.

Sed & illud est accuratius examinandum: Quid est, quòd & à S. Hieronymo scriptum esse legatur, dictam epistolam ad Hebræos non recipi à Latinis, sicut à Græcis? Reddam primum verba Hieronymi sic scribentis ad Dardanum: Illud nostris dicendum est, hanc epistolam, quæ inscribitur ad Hebræos, non solum ab Ecclesiis Orientis, sed ab omnibus retrò Ecclesiis, & Græci fermonis scriptoribus, quasi Pauli Apostoli suscipi: licet plerique eam vel Barnabæ vel Clementis arbitrentur; & nihil interesse cuius sit, cum Ecclesiastici viri sit, & quotidie Ecclesiarum lectione celebretur. Quòd si eam Latinorum consuetudo non recipit inter Scripturas canonicas, nec Græcorum quidem Ecclesiæ Apocalypsim Ioannis eadem libertate suscipiunt, & tamen nos vtraque suscipimus.] hæc ille, qui item de Latinorum consuetudine alibi testatur, sic dicens: Vnde Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos, quam Latina consuetudo non recipit.] Sed an hæc tam facile sint admittenda, magna opus est consideratione, & an re vera ita se habeant, diligentius exquirendum est. Et in primis, à Græcis absque ambiguitate aliqua recipi epistolam Pauli ad Hebræos, Amphilocheus in carmine ad Seleucum, quo scribit seriem librorum canonicorum, testatur his iam bis:

Quæ verò ad Hebræos, nostra esse dicitur

Plerisque, sed malè: nam germana gratia est.] Numerat eandem Gregorius Nazianzenus item in carmine de libris authenticis.

XLIX.

Quod verò ad Latinos spectat, quos ait Hieronymus illam non recipere: si de antiquioribus temporibus agitur, dicemus paulo post: si autem de recentioribus intelligit, illud animaduertendum, quænam potuerit esse differentia inter Græcos & Latinos scriptores Catholicos post Nicænum Concilium absque præiudicio violatæ fidei sinceritatis, quæ quis scripta reciperet, vel reiceret, si (quod ipse testatur) in sacrosancto Nicæno Concilio statutus est certus numerus Scripturarum canonicarum? Post illud quidem tempus, si inter alias recensita haberetur dicta epistola ad Hebræos, certè religio erat si non præcipere æquè ab omnibus tam Latinis quam Græcis. Quòd verò eadem in dicta Synodo accepta fuerit, non tantum ea ratione liberè affirmari posse videtur, quòd Catholici omnes ea vsi essent aduersus Arianos, qui eam abiecerant, sed eo etiam argumento, quòd Athanasius rogatus à Constante Imperatore, vt totius diuinæ Scripturæ compendium ad se mitteret, ille Synopsis cõscripsit, qua distinguens authentica ab apocryphis, inter canonicas ab Ecclesia receptas sanctas Scripturas adnumerat Pauli epistolam ad Hebræos. Nec quidem putandum est, Athanasium, qui Nicæno Concilio præfens fuit, diuersum diuinarum Scripturarum catalogum ab eo qui in Synodo editus esset, scribere præsumpsisse, cum esset eiusdem Synodi præ ceteris acerrimus propugnator. Sed & Patres qui interfuerunt Concilio Laodiceno, seriem canonicorum librorum recensentes, æquè cum ceteris epistolam Pauli ad Hebræos adnumerant. Si igitur in Concilio Nicæno (vt dictum est) inter alia scripta canonica ea fuit epistola adnumerata: magnus profectò error fuisset, (si quod ait S. Hieronymus) à Latinis non fuisset accepta.

* Hier. ep. 7. EPIST. AD HEBRÆOS RECEPTA IN CONCILIO NICÆNO.

L.

LATINI OMNES RECIPIUNT EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

* Hebr. 1.

Sed quosnam per Latinos intellexerit, adhuc subtilius exquiramus. Si de antiquioribus quaeritur: iam dictum est Clementem Romanum Pontificem epistolam ad Hebræos sepius suis interfere consueuisse scriptis: adde, si placet, in his qui ab eo conscripti feruntur Apostolici canones, eandem inter scripta canonica adnumeratam esse. Verum non Clemens tantum, sed & alij Latinorum, quorum ipse meminit de Scripturis Ecclesiasticis, & qui inter Latinos fuerunt celebriores, eandem epistolam sæpè citantes, Pauli quoque titulo prænotarunt, vt inter eos Hilarius, qui in libro quarto de Trinitate hæc habet: Facturam autem, per id quod Paulus ad Hebræos dixerit: Tanto melior factus est Angelis, quanto excellentius ab his possidet nomen.] idemque aliis in locis. Gregorius Bæticus, cuius idem Hieronymus meminit, in libro quem scripsit de Fide, æquè Apostoli nomine citat epistolam ad Hebræos, vt cum ait:

Alibi

Alibi docet Apostolus de Filio Dei esse scriptum: Et adorent eum omnes Angeli Dei.] Opratus Mileuitanus, quem idem inter ceteros scriptores Ecclesiasticos recentet; Apostoli Pauli nomine allegat, cum ex eiusdem epistolæ capitulo octauo testimonium adducit contra Parmenianum. Item quoque Philastrius Episcopus Brixianus, qui tantum abest vt respuat, vt inter hæreses adnumeret opinionem illorum qui eam non sicut ceteras Pauli epistolas amplecterentur. Gaudentius eiusdem Ecclesiæ Episcopus eandem Apostoli Pauli nomine citat quoque epistolam. Chromatius hoc itidem præstitit, & Ruffinus eiusdem Ecclesiæ presbyter, Paulinus, Ambrosius, ac Augustinus creberrimè, qui licet non neget eidem ab aliquibus contradici; à plurimis tamen affirmari esse Pauli tradit: idemque ipse texens seriem scriptorum canonicorum; eam adnumerat cum ceteris. Cum igitur Galli, Hispani, Africani, Itali, idemque omnes qui Latine scribentes, ante Hieronymi tempora floruerunt, vel saltem illius æquales extiterunt; citasse reperiantur nomine Pauli epistolam ad Hebræos: quidnam sit quod S. Hieronymus ait, eam à Latinis non recipi, expendendum est.

* Hebr. 9.

* Oprat. li. 7. Philastr. her. 80.

* Gaudentius tract. 2.

* Chrom. lib. de 3. beatit.

* Ruff. in ex. pos. Symboli.

* Aug. de Ci. uit. Dei, lib. 16. c. 22.

* De doctrinâ Christi. lib. 2. c. 2.

Non equidem puto, quia (quod ipse ait) Tertullianus eam non recepit vt Pauli, sed vt Barnabæ, ob eam causam dixerit non recipi à Latinis. Nam absit, vt vnus à ceteris omnibus discrepans Tertullianus, Catholicæ Latinæ Ecclesiæ canonem canonicorum scriptorum præscriperet, cum præsertim non nisi in libro, quem scripsit postquam est factus hæreticus, id sua sententia testatum reliquerit. Sed ad alios potius quam ad Tertullianum Hieronymus videri posset habuisse respectum, nimirum ad S. Cyprianum, qui eam minimè vsus esse reperitur; nisi Cypriani quis illud opus esse contenderit; quod titulo de Operibus cardinalibus eiusdem nomine consignatur. Verum de Cypriano haud mirandum, si qui semper præ manibus Tertullianum habuit, eumque magistrum nominare consuevit, Tertulliano in eo fuerit obsecutus. De Arnobio, Minutio Felice, & Lactantio, nihil est, quòd licet eam non citarint, ab eis reiecta dici possit; quippe qui cum scripserint aduersus Gentes, nequaquam vsi sunt diuinæ Scripturæ, cui illæ minimè crederent, testimonijs, sed Gentilium potius scriptis ac rationibus: nam & Lactantius Cyprianum fugillasse visus est, quòd agens aduersus Demetrianum Proconsulem, alioque Gentiles, nisi sit testimonijs diuinæ Scripturæ: sic enim ait: Materia non est vsus vt debuit: non enim Scripturæ testimonijs, quam ille vti que vanam, fictam, commenticiam putabat, sed argumentis & ratione fuerat refellendus.] Nullum ergo affert præiudicium veritati, si dicti auctores contra Gentiles agentes non citauerint epistolam ad Hebræos. At in alijs nonne Arnobius interpretatus Psalmum centesimum quartum (nisi velit quis alium esse illum Arnobium) citat capitulum sextum Pauli epistolæ ad Hebræos: sic dicens: Paulus clamat Hebræus ex Hebræis.]

Verum nec ad hos quidem Hieronymus videtur habuisse respectum; sed alijs credens, existimauit eam ab Ecclesia Romana non recipi. Nam idem ipse in Caio hæc scribit: In eodem volumine epistolas quoque Pauli tredecim tantum numerans, decimam quartam, quæ fertur ad Hebræos, dicit non esse eius. Sed & apud Romanos vsque hodie quasi Pauli Apostoli non habetur.] Sed obseruandum diligenter est, hæc non esse verba Hieronymi, sed Eusebij, ex quo se plurima accepisse præfatur. Agens enim de Caio, nihil videtur aliud præstitisse, quam ad verbum descripsisse quæ ab Eusebio de eodem scriptore dicta erant. Sed vt hæc facilius cognoscantur, reddam & Eusebij verba de Caio sic dicentis: Tredecim solum memorat epistolas diui Pauli Apostoli: epistolam autem ad Hebræos reliquis non adnumerat. Nam illa apud quosdam Romanos, etiam adhuc, Apostoli epistola esse non existimatur.] hæc Eusebius ex versione Christophoronia. Ruffinus autem sic transtulit: Pauli Apostoli tredecim epistolas asserit: eam quæ ad Hebræos scripta est, non commemorans; quæ etiam nunc apud Latinos putatur non esse Apostoli Pauli.] Hæc igitur cum ex Eusebio Hieronymus exscripsit, maiorem illi quam par erat fidem tribuit, dum putauit Latinos dictam epistolam non recipere.

LI.

* Hieron. de Scrip. Eccl. in Paulo.

* Tert. lib. de pudicit. c. 26.

QUI LATINI ABSTINERVNT A BEA EPISTOLA.

* Hieron. de Scrip. Eccl. in Tertull.

* c. 53.

* Lact. lib. 5. c. 4.

LI.

EVSEBIUS NON HIERONYMI ASSERTIO.

* Hieron. de Scrip. Eccl.

* Hieron. in præf. de Scrip. Eccl.

* Euseb. hist. lib. 6. c. 14. in fine.

* Ruff. hist. lib. 6. c. 15.

Sed an hæc omnia veritate subsistant, vtriusque auctoris appello sententiam. Primum enim de his quæ antiquioris sunt temporis, eiusdem Eusebij hic esset referenda sententia de Clemente epistolam ad Hebræos approbante, atque suis ipsius scriptis intextente; sed eam superius recitauimus. De nouissimis verò temporibus, quibus Hieronymus vixit; quid de his sentiret Romana Ecclesia, epistola Innocentij Papæ ad

LIIX.

Innocent. epist. 3. QVOD ROM. ECCLESIA RECEPIT VT PAVLI EPISTOLAM AD HE- BRAEOS.

Exuperium (ambo hi vivebant Hieronymi tempore, nam vtriusq; meminit) satis super- que declarat, dum texens in ea Romanus Pontifex catalogum diuinorum librorum, inter eos numerat quatuordecim epistolas Pauli Apostoli. Sed ante Innocentium Papam extat decretum Romani Concilij, quod ad damnandam haresim Apollinaris est celebratum sub Damaso Romano Pontifice: vbi nouissimo loco actum est de libris canonicis in hac verba: Item dictum est: Nunc verò de Scripturis diuinis agendum est: Quid vniuersalis Catholica recipiat Ecclesia, & quid vitare debeat. Incipit ordo veteris Testamenti: Liber Genesis, &c.] inferius verò in ordine noui Testamenti, inter epistolas Pauli recensita habetur epistola ad Hebræos his verbis: Ad Hebræos vna.] habentur hæc in Collectione Cresconiana omnium antiquissima atque verissima, atque in nostro codice, qui antiquitate nemini cedit, ponitur pagina ducētesima trigēsimaquinta. Porro dictum Concilium sub Damaso Romę est celebratum, antequam Hieronymus scripserit librum de Scriptoribus Ecclesiasticis: nam cum se illum scripsisse dicat anno decimoquarto Theodosij Imperatoris; Damascus, qui auctor decreti illius fuerat, iam anno sexto eiusdem Imperatoris ex hac vita discesserat. Sicque in re tam patenti de Romana Ecclesia nulla remanet amplius dubitatio. Quod si extarent monumenta prædecessorum Romanorum Pontificum, in quibus de eadem epistola opportuna mentio incidisset, haud dubium eorumdem testimonio de eadem epistola fides obsignata mansisset. Scimus tamen in epistola secunda Euaristi, & in prima Hyginij (vt prætereamus eam que Clementis nomine inscripta habetur ad Iacobum fratrem Domini) ex eadem epistola ad Hebræos citari sententias: sed quoniam haud adeò firma certaque fide subsistunt, perinde ac cetera que à nobis ad hanc rem probandam sunt allegata, libentius modò abstinui- mus: satis superque esse existimantes que diximus, ad repellendam de epistola ad Hebræos ab Eusebio illatam calumniam in Romanam Ecclesiam, quam sanctus Hieronymus (rogata venia dixerim, inuitus enim nolensque licet, pro veritate ad ei obtinendum adducor) faciliè nimis, quod miramur, admisit.

Gelas. in Concil. Rom. decr. de lib. canon.

LIV.

EPISTOLA AD HE- BRAEOS AB OMNIBVS VT PAVLI COGNITA.

Cass. lib. 1. diuin. lect. c. 14. Isidor. lib. 6. Origin. c. 14. Con. Carth. 3. can. 47. August. de doct. Christi. lib. 2. c. 8.

Quid verò posthac senserit eadem Romana Ecclesia, Gelasius^b fidem facit, & alij Romani Pontifices, itemque Cassiodorus^c Senator. Quid etiam Gallix, Alcimus Auitus Episcopus Viennensis, qui heroico carmine texens omnia scripta canonica, hoc versu re- colit quatuordecim epistolas Pauli:

Bis septena pij quod spargit epistola Pauli.]

Quid præterea Hispanix, demonstrat Isidorus^d Episcopus Hispalensis. Quid Ecclesia Africana, Concilium Carthaginense tertium^e atque etiam Augustinus^f declarant. Quid denique totus Oriens, satis docuisse diximus Concilium magnum Nicænum, Laodice- num, Athanasium, Gregorium Nazianzenum^g, Amphiloehium^h: atque (vt vno verbo dicam) quotquot postea extiterunt rerum Ecclesiasticarum Catholici tractatores, eadem de epistola ad Hebræos pari consensione firmanunt, Latiniis pariter omnibus id ipsum de eadem profitentibus, exceptis tamen quibusdam Nouatoribus, quos vel ingens temeritas arguit, vel haresis infamat, atque condemnat.

LIV.

TESTIFICA- TIO PETRI DE EA EPI- STOLA.

Greg. Naz. in eum. de lib. canonic. Ampul. in eum. de lib. canonic.

2. Petr. 3. Hebr. 10.

2. Petr. 3.

At quidni vniuersus Christianus orbis vno excepto Caio ex classe Catholicorum, eam germanam Pauli nouerit epistolam, que in primis Petri Apostoli testimonio (si quis eius verba exactè consideret) appareat comprobata: sic enim ait: Propter quod, carissimi, hæc expectantes, satagite immaculati & inuolati ei inueniri in pace: & Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini, sicut & carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis.] hæc ad Hebræos Petrus, ad quos suam primâ episto- lam scripserat, vt ipse in eadē testatur, sic dicēs: Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scri- bo epistolam.] Porro eo argumento esse à Paulo scriptam epistolam ad Hebræos, vt mala sustinentes, fide constantes, beatorum retributionem expectarent, quis non videt? cum præsertim in his admonendis, ab illis verbis: Habentes itaque fratres fiduciam] vs- que ad finem totus versetur? At quoniam nulla alia ferè est eius epistola, in qua hæc ipsa idem Apostolus non inculcet: meritò idem Petrus ea verba mox subdit: Sicut in omni- bus epistolis, loquens in eis de his, &c.]

LVI.

SIGILLVM PAVLI QVODNAM.

2. Thes. 3.

At cam non esse Pauli, quis poterit affirmare, si his adiunxerit ea que de tempore eius scriptæ epistolæ præfati sumus? Vel saltem ex sigillo Pauli, eius esse germanam quis poterit iure negare? Et quòdnam qualève Pauli sigillum? Ipsum hæc scribentem ad Thessa- lonicenses^m attendamus: Salutatio mea manu Pauli: quod est signū in omni epistola. ita scribo:

A scribo: Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis.] ad Hebræos itidem hæc eadem: Gratia cum omnibus vobis. Amen.] Sed videas & alias eiusdem Pauli epistolas sic eodem consignatas esse sigillo, vt gratiam impartiendo non eadem prorsus semper verba conscribat: quamobrem in eo tantum appareat consistere characterem, quòd in fine litterarum gratiam illis, ad quos scribit, impartiat: nam in fine epistolę ad Colossenses ha- bet: Gratia vobiscum.] & ad Timotheum: Gratia tecum.] Porro (quod aliàs diximus) in eo priuatim eius sigillū cognoscitur, quòd salutando, gratiam pro salute cōscribat: quan- doquidem (vt superius dictum est ex Tertulliano^a) Iudæi salutando, pacem deprecaren- tur, Paulus verò gratiam. Sunt enim hæc verba Tertulliani: Nam & hodie Iudæi in pacis nomine appellant, & retrò in Scripturis sic salutant.] & paulo post: Euangelizator enim bonorum, id est gratiæ Dei, paci eam præferendam sciebat.] At de eiusmodi salutatione gratiæ nomine superius fusiū, cum de prima à Petro scripta epistola actum est: Itaque hæc iam satis (quod nostrarum partium est) de epistolæ Pauli ad Hebræos certæ fidei at- testatione, tam ex Romana, quam ex ceteris Occidentalis ac Orientalis orbis Ecclesijs comprobata. Si quæ leuissimæ reliquæ sunt Nouatorum obiectiones, eas ab alijs^b, qui ad- uersus illos commentarios scripserunt, egregiè confutatas inuenies. Ceterum hæc ipsa episto- la Pauli, quæ ad Hebræos est titulo consignata, idcirco vltimo loco in codice ponitur, quòd omnium nouissima scripta habeatur; licet in ceteris disponendis, non semper ratio temporis videatur esse seruata.

Tert. cont. Marc. lib. 5. c. 5.

Xyl. Sem. Biblioth. li. 7. c. 8. Bellarm. Controu. li. 1. c. 17. & alij.

Sed illud monendum, quòd idem Paulus in eadem ad Hebræos epistola multa refe- rat, quæ ad antiquam historiam pertinent; de his scilicet quæ in priori Testamento passi sunt viri sancti, nec habentur scriptis canonicis veteris Instrumenti comprehensa, vt cum de antiquioribus sanctis ait: Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circueiunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiari, afflicti, &c.] Hæc, inquam, etsi ex veteri Testamento non in omnibus sibi vindicant fidem; ex nouo certè, tum ex sententia Domini, tum etiam Stephani (quod obseruat Origenes scribens ad Africa- num) firmata sibi conciliant auctoritatem: vt cum apud Matthæum^d Dominus inuehi- tur in Scribas & Phariseos, dicens: Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis: Si fuissetis in die- bus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testi- monio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum qui Prophetas occiderunt. Et vos implere mensuram patrum vestrorum.] Ad hæc & illud spectat, quod ab eodem dicitur: Ieru- salem, Ierusalè, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te.] vel quod Ste- phanus in Iudæos item declamat his verbis^e: Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de aduentu Iusti.] Immo & idem Pau- lus ad Thessalonicenses^f: Eadem, inquit, passi estis & vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Iudæis, qui Dominum occiderunt & Prophetas.]

LVII. DE SANCTIS ANTIQVAB LEGIS.

Hebr. 11.

Mat. 23.

Lmc. 13.

Act. 7.

1. Thes. 2.

Sed cur hæc veteris Testamenti non sunt mandata historijs? Dicam quæ idem Ori- genes, pluribus de his agens, ad Africanum post multa scribit his verbis: Ad hæc di- cendum, quòd ex ijs quæ presbyterorum, magistratum, & iudicum continebant vi- tuperationem, Iudæi sustulerunt à cognitione populi: quæ quidem seruantur in arca- nis; vt de Isaiæ nece, qui ferra sectus fuit, atque alijs.] eadem ratione affirmat ab He- braico textu historiam de Susanna esse sublatam: quam ex adytis edidit Septuaginta interpretes, atque Theodotio item diuinarum Scripturarum interpret. Sed de episto- la Pauli ad Hebræos, simulque alijs omnibus ab eo conscriptis, hic esto iam finis: illud vnum addendo, consueuisse maiores nostros, cum in Ecclesia Pauli ad diuersas Eccle- sias scriptæ epistolæ legerentur, easdem legenti lectori dicere: Pax tecum.] quod erat symbolum Catholice communionis. Vnde S. Augustinus^h scribens ad Generosum, hæc ait: Quid autem peruersius & insanius, quam lectoribus easdem epistolas legentibus di- cere: Pax tecum: & ab earum Ecclesiarum pace separari, quibus ipsæ epistolæ scriptæ sunt?] hæc ipse.

LVIII.

SUBLATA MVLTAE DIVINA SCRIPTV- RA.

Aug. epist. 163.

Quod ad res Romanas pertinet: multa quæ ad institutum minus faciunt, omittentes, satis sit illud meminisse, quod Tacitusⁱ scribit in hæc verba: Hoc eodem anno Ru- minalem arborem in Comitio, quæ super octingentos & quadraginta ante annos Remi- Annal. Eccl. Tom. 1. Fff 2 Romuli-

LIX.

Tacit. Ann. lib. 13.

DE AREFACTA FIGV ROMVLEA.

Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus, arefcente trunco, diminutam, prodigij loco habitum est. Sed prodigium hoc quidnam portenderet, si & nobis interdum conjectari licet, & ex eo quod in Sacris litteris habetur exemplum, hæc eadem interpretari dicere haud incongrue posse videmur, sicut olim in arefacta ad Christi imperium apud Ierosolymam ficus arbore, Synagogæ infructuosæ est præmonstratus interitus; ita quoque non sine Dei consilio excicata Romulea ficu, veteris superstitionis abrogationem eo prodigio esse significatam, cum id manifesto experimento probarit euentus. Sicque bene versa vice rerum, magno sanè prodigio fatalis arbor, eademque illis felicissima, Remi & Romuli cunabulis consecrata, tunc aruit, cum aridum crucis lignum à Petro Pauloque Romæ plantatum virefcens fecundo germine propagatur.

I. Titii. lib. 14.

Origen. in Ios. hom. 27. Coloss. 1.

Rom. 15.

PAVLVS AN REDIERIT IN ORIENTEM.

2. Cor. 1.

II. PAVLVS PROPECTVS NE EBERIT IN HISPANIAM.

HOc, qui ordine sequitur, anno Domini sexagesimo primo, adscribuntur Fastis Coff. C. Vipsanius & Fonteius Capito: quo Paulus, biennio in vinculis iam exacto, liber abire finitur. Reliquæ autem res gestæ Pauli vsque ad martyrium remanserunt prorsus obscuræ. Quæ verò dicebantur Acta Pauli, de quibus diximus, reiecta sunt inter apocrypha. Ex eis Origenes recitat illam tamquam à Salvatore dictam sententiam: Denudò debeo crucifigi. alludens ad ea quæ Paulus dixerat scribens ad Colossenses: Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea. Quoniam autem post hæc abierit, ex his, quas scripserat, litteris superiori anno datis, facile colligi posse videtur; quippe qui scribens ad Philippenses, his vsus est verbis: Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò. Ad Philemonem verò sic: Simul autem & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. & in nouissima, quam ad Hebræos (vt vidimus) scripsit: Cognoscite, inquit, fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo, si celerius venerit, videbo vos. Vt ex his appareat, Paulum haud in sententia perstitisse, post Romam aduentum proficiscendi in Hispanias, sicut olim ad Romanos scribens his verbis significauerat: Cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc. & paulo post: Per vos proficiscar in Hispaniam. Cum igitur Paulus dum Romæ teneretur in vinculis, propositum consilium proficiscendi in Hispanias mutasse visus sit, & profectorem in Orientem instituisse: an id ipsum quod conceperat animo, omnino præstiterit, haud tunc possumus affirmare: non quidem eius animi leuitate, vt paruo momento nec satis graui causa huc & illuc impelleretur; sed quod aliter quam statuisset, Deo monente, agere cogere; id ipsum eo testante, dum ad Corinthios scribens, quibus sponderat suum aduentum, ait: Hac confidentia volui prius venire ad vos, vt secundam gratiam haberetis, & per vos transire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam. Cum ergo hoc voluisse, numquid leuitate vsus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me, est, & non? Quamobrem an profectus sit in Orientem, haud certe affirmari posse videtur: cum præsertim olim Mileti Ephesios allocutus, numine diuino afflatus illis prædixisset, eos non esse visuros amplius faciem suam; quod certe haud potuisse contingere existimamus, si in Orientem Paulus, & in Asiam (vt pollicitus fuerat scribens ad Philemonem) iterum rediisset, quin ad opratissimam Ecclesiam Ephesinam Asiæ totius metropolim concessisset.

Hæc idcirco dixerimus, quoniam complurium antiquorum Patrum sententia traditam videtur, Paulum solum vinculis esse profectum in Hispaniam. At nec ob eam causam, quod nunc (si velimus) rediisset in Orientem, videri potest elapsum tempus, quo minùs potuerit proficisci postmodum in Hispanias: nam octo illi qui intercedunt anni vsque ad ipsius consummatum martyrium, non tantum fuisse illi satis ad Hispanias peragrandas, sed vniuersam planè orbem Romanum ac barbarorum externas regiones adeundas. Hæc dicentes, operæpretium ducimus hic intextere seriem antiquorum Patrum, qui profectorem Pauli in Hispaniam suis ipsorum scriptorum monumentis egregie testatam posteris memoriæ commendarunt. Præstitisse id ipsum nos meminimus

22. q. 2. c. beatus ex 118. Com. Cancell. manuscripti.

III. TESTES DE PROPECTVS NE PAVLI IN HISPANIAS.

Cyrrill. ca. 17.

Epiph. her. 27.

In præf. in epist. ad Heb. Ios. Chryf. de laude Pauli, hom. 7. Idem in Mat. hom. 76.

Theodor. in epist. ad Tim. 2. c. ult. Idem in epist. ad Philip. c. 1.

Idem in Isai. 11. 6.

IV. Hieron. in Isai. 6. 11.

Greg. Mor. lib. 31. c. 22.

Isid. de vita & obitu sancti c. 71.

Sed in Mart. c. 11. Kal. Aprilis.

Ado in Chr. ann. Dom. 19.

Diaz. Mar.

Amus in Notationibus in Martyrologium Romanum: sed hæc iterum, vt opportuniori ac decentiori loco, eadem repetere, fufiusque prosequi, instituto cōsentaneum arbitramur. Sed primò quod in contrariâ partem Gelafius Papa scripsisse videtur, nimirum Paulum nequaquam vt antea animo instituerat, permissum esse in Hispanias proficisci, Deo aliter decernente, cuius monitu aliò fuerit amandatus; inspiciamus, reddamusque eius verba: sic enim ait: Beatus Paulus Apostolus non ideò (quod absit) sefellisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius; quoniam cum ad Hispanos se promississet iturum, dispositione diuina maioribus occupatus ex causis, implere non potuit quod promissit. Quantum enim ipsius voluntatis interfuit, hoc pronuntiauit, quod re vera voluisset efficere. Quantum enim ad diuina secreta consilij (quæ vt homo omnia non potuit, licet Spiritu Dei plenus, agnoscere) superna prætermisit dispositione præuentus. hæc Gelafius: cuius sententia non eò quidem tendit, vt penitus neget Paulum aliquando in Hispaniam esse profectum; sed potius affirmet voluisse, sed minimè tunc impleffe quod esset pollicitus: quippe qui ad Romanos scribens, se propediem, simul ac collectam pecuniam Ierosolymam pauperibus deculisset, Romam venturum, ac subinde in Hispanias proficisci decreuisse testatur: attamen quo minùs id præstare potuerit, quas à Iudæis est passus Ierosolymis, graues ærumnæ, & quas Romæ sub Nerone biennio detentus in carcere, fuerunt impedimento.

At licet Gelafius contrariæ sententiæ esset assertor: tamen si numero testium eadem definienda sit controuersia: pro vno Gelasio complures sunt ei eruditione non impares, qui profectorem Pauli in Hispanias libentius ad stipulantur. At quid in primis de ea re scripserint Græci veteres Patres, quid demum Latini, in medium adducamus. Hippolytus in libello de Septuaginta duobus discipulis, aduentus Pauli in Hispanias est firmus assertor. Athanasius ad Dracontium scribens, hæc ait: Studium fuit sancto viro, nempe Paululo, vsque ad Illyricum Euangelium prædicare, neque se gescere, neque omittere quin Romam iret, & in Hispanias ascenderet, vt pro grauiori labore, maiori frueretur mercede de laboris. Cyrillus Ierosolymorum Episcopus hæc in eadem sententiam: Ab Ierosolymis vsque ad Illyricum disseminauit Euangelium: qui regiam quoque Romam instituebat, & in Hispaniam vsque promptitudinem prædicationis extendit. Epiphanius hæc etiam: Paulus, inquit, in Hispaniam profectus est, Petrus verò sæpè Pontum & Bithyniam visitauit. Ioannes Chrysostomus id ipsum sæpius proficitur; ac in primis: Postquam, inquit, Romam ingressus est, ibi quoque quanta cum modestia annuntiar veritatem, quanta etiam cum libertate obstruit ora impiorum? Verum nec ibi stare contentus, etiam in Hispaniam percurrit. & alibi: Videas eum Ierosolymis ad Hispaniam vsque currentem. ac rursus: Cum igitur biennium Romæ exegisset in vinculis, tandem dimissus est: deinde in Hispanias profectus, inuisit illic Iudæos quoque; ac tunc foras Romam reuersus est, quando & supplicium iussu Neronis pertulit. Theodoretus idem affirmans; ait: Quando appellatione vsus, Romam à Festo missus, defensione audita, fuit absolutus, & in Hispaniam profectus est, & ad alias gentes excurrens, eis doctrinam lucem attulit. Item: Quæ Actorum nos docuit historia, quod duobus annis primùm Romæ per se degit, per se habitans in suo conducto: cum autem illinc profectus esset in Hispaniam, & illis etiam diuinum Euangelium tradidisset, reuersus est, & tunc fuit truncatus capite. Insuper alibi: In Italiam venit, & in Hispanias peruenit; & insulis, quæ in mari iacent, vtilitatem attulit. Rursus Sophronius Episcopus Ierosolymitanus in sermone de Natali Apostolorum id ipsum asseuerat. Post recensitos alij complures recentiorum Græcorum idem sunt testati.

Ex Latinis vetustior sanctus Hieronymus eius sententiæ grauissimus reperitur assertor, vt in primis cum ait: In Hispaniam alienigenarum portatus est nauibus. & alibi: Vsque ad Hispaniam tenderet, & à Mari rubro, immò ab Oceano vsque ad Oceanum curreret. Gregorius Papa id ipsum his verbis confirmat: Ecce ipse, quem ad testimonium iam sæpè deduximus, Paulus, cum nunc Iudæam, nunc Corinthum, nunc Ephesum, nunc Romam, nunc Hispanias peteret, vt in peccati morte iacentibus æternæ vitæ gratiam nuntiaret, quid se aliud quam esse aquilam demonstrabat? Apud Isidorum (quisquis sit ille auctor) id ipsum testatū inuenies. Beda insuper, Ado Viennensis, & alij complures hoc ipsum professi sunt. Id denique Romanum Martyrologium egregie proficitur, cum agit de Paulo Episcopo Narbonensi: quem secum Paulus ducturus

^a Ado in Chr. anno 59. ducturus in Hispaniam, reliquit Narbonæ. Quin & addit Ado ^a Viennensis Episcopus, eodem itinere Paulum reliquisse Trophimum discipulū Arelate, Viennæ verò Crescentem. Verùm de Crescete Paulus ipse ad Timotheū scribens ^b, anno primo sui carceris petijisse Galatiā (sive, vt alij legunt, Gallias) tradit: sed potuit vel ad ipsum redijisse, vel in via occurrisse, atque eo modo quo scribit Ado, eius Ecclesie Episcopus, Viennæ relictus esse. Porro res gestæ Pauli in Hispania, sicut & alia eius acta postquam solutus vinculis Roma egressus est, remanserunt inopia scriptorum profus obcuræ; licet in Græcorum Menologio ^c mentio habeatur de Xantippe & Polyxena à Paulo ad fidem conuersis in Hispania: quæ verò de his apud Metaphrastem ^d leguntur conscripta, & Eusebij (vt ait) auctoritate testata; quoniam nusquam Eusebium hæc scripsisse reperire est, cetera etiam quæ subinfert, in suspicionem adduci posse videntur: verùm qualiacumque sint, qui ea cupit, habet auctorem quem consulat.

V. At licet hæc de aduentu Pauli in Hispanias tot tantisque consignata sint testibus: Innocentius ^e tamen Romanus Pontifex, neminem Apostolorum, excepto Petro, Hispanias & alias Occidentalis orbis prouincias docuisse, firmiter videtur asseuerasse, cum ait: Legant si in his prouincijs alius Apostolorum inuenitur aut legitur docuisse. Quod si non legant, quia nusquam inuenitur; oportet eos hoc sequi quod Romana Ecclesia custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere.] hæc Innocentius. Sed haud putandū est eum à Petro Paulum diuidere voluisse, sicut ceteros Apostolos, quos iure negat Occidentales oras docuisse; nam Pauli causa diuersa esse videtur à ceteris; quippe qui & ipse, sicut Petrus, Romæ docuerit. Cùm igitur idem Innocentius agens de traditis in Occidente Apostolicis institutis, eos in quos scribit, prouocet ad Romanæ Ecclesie ritus: cùm satis constet tam Petrum quam Paulum eam sacris institutis imbuisse; certè quidem de Paulo quid exciperet, non habebat, cùm eandem tam Romæ quam in remotis prouincijs Ecclesiasticas traditiones eū impartitum esse, dicere opus sit. At quòd tantū de Petro meminit: rectè id quidem, quòd primæ sedis esset Episcopus, ex qua ceteræ deriuentur Ecclesie, eidemque vnitate Catholica compaginentur. Quamobrem haud putandum, Romanum Martyrologium, cùm de profectioe Pauli in Hispanias meminit, à sententia Innocentij discrepasse. At de his satis iam cetera prosequamur.

VI. Hoc eodem anno S. Lucas Euangelista scriptionem eam absoluit, cuius est titulus, Acta Apostolorum. Cùm enim in fine eius commentarij biennium egisse Paulum in suo conducto scribat, planè post illud tempus extremam manum operi se imposuisse significat. Quandoquidem, mea sententia, eam ipsum in scribendo, inijsse rationem affirmari posse videtur, vt interpolatis temporibus eadem Acta conscripserit: quippe qui res, quibus presens fuerit, continuò scriptis commendat, omniaque singillatim, vt gesta essent, distinctè admodum fuerit profecutus: cetera autem quæ se absente acta fuissent, ea vel breui compendio cõprehensa, summam scripserit, vel prorsus intacta reliquerit. Quòd verò S. Hieronymus dicat biennium Pauli Romæ agentis extendi vsque ad quartum Neronis annum, nos autem quinto ponamus: vnde id acciderit, iam satis superque superius dictum est; nimirum quòd ipse vno eodemque anno pernat eius discessionem Ierosolymis, & Romam aduentum, quæ tamen duobus annis esse peracta, nec quo inde recessit anno, venisse Romam, sed sequenti, eiusdem Lucæ testimonio est declaratum. Si igitur tertio Neronis anno addas biennium quo Paulus in suo conducto vincetus permāuit, haud dubium inuenies ipsum hoc anno Neronis quinto liberum esse dimissum: quo (vt dictum est) Lucas Actorum opus absoluit. Prætereà verò Lucam iterum Romam redijisse eo tempore, quo Paulus nouissimè Romam veniens, martyrium consummauit, tradunt Acta passionis eius, quæ feruntur Lini nomine, de quorum fide inferius dicturi sumus.

VII. Quoniam autem Lucas abierit, postquam Roma discessit, incertum est; hæc tamen de eo tradit Epiphanius ^f: Prædicat primū quidem in Dalmatia ac Gallia, & in Italia ac Macedonia.] Scimus etiam legi apud Oecumenium ^g, eundem, Roma cùm discessisset, in Orientem esse reuersum, rursūque Libyam petijisse, Thebanos Christiana instituisse religione, atque in vltima senectute reddidisse Deo spiritum. Sanè quidem & Hieronymus ^h eum vita cælibem ad ætatis annos octuagintaquatuor peruenisse testatur. Verùm alij complures antiqui probataque fide auctores eum martyrio vita functum testantur. Nam in primis Gregorius Nazianzenus ⁱ aduersus Iulianum Apostatam agens, eum

^a Ado in Chr. anno 59.
^b 2. Tim. 4.
^c Dio 25. Scptemb.
^d Metaphr. ser de Apost. die 29. Iunij. Sur. tom. 3. & Mich. Grog. 3. par. Annal.
^e Innocent. ad Decent.
^f Epiph. her. 51.
^g Apud Oecum. in en. in Luca.
^h Hieron. de script. Eccl. in Luca.
ⁱ Greg. orat. 1. in Iulian.

P A V L V S
S I C V T
P E T R V S
D O
C V I T
O C C I
D E N T A L E S.
^e Innocent. ad
Decent.

V I.
L V C A S
Q V A N D O
S C R I P S I T
A C T A
A P O S T O L O R V M.

A martyribus adnumerasse visus est, cum ait: Non victimas pro Christo casas reueritus es? non magnos pugiles extimuisi, Ioanem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Andream, Theclam, eos qui & post illos & ante illos capitis sui periculo veritatem protexerunt: qui cum igni & ferro & belluis & tyrannis & presentibus malis & denuntiatis, alacri animo, veluti in alienis corporibus, immò quali corporum expertes dimicarunt?] Paulipus Nolanus ^a his item versibus ipsum nominat Martyrem:

*Hic pater Andreus, & magno nomine Lucas
Martyr, & illustris sanguine Nazærius.*

^a Paulinus
epist. 12.

Rursum Gaudentius ^b Episcopus Brixianus, qui claruit eodem quo Ambrosius sæculo, hæc habet: Horum quatuor habemus in presentia reliquias, qui regnum Dei & iustitiam prædicantes, ab incredulis & iniquis occisi, Deo semper viuere operationum suarum virtutibus demonstrantur: Ioannes in Sebaste Palæstina, Thomas apud Indos, Andreas & Lucas apud Patras Achaie ciuitatem consummati referuntur.] De eodem hæc Nicephorus ^c, breui compendio vitam illius describens: Lucas Antiochiæ, quæ est in Cœlesyria, ortus, medicus simul & pictor egregius, Thebis ad Paulum venit: atque ibi nuntio patrio errori remisso, ad Christum accessit: pro corporum curatione, animarum medicus factus, Euangelium suum Paulo præcipiente scripsit, atque itidem Acta Apostolorum. Cum Paulus autem Romæ cùm fuisset, in Græciam est reuersus, plurimosque ibi diuinæ doctrinæ & cognitionis luce illustrauit: & tandem à diuini verbi contemptoribus ex fructifera oleæ arbore suspensus, quòd aridi ligni, vnde crux fieret, copia nõ esset, Deo spiritum commendauit, cùm octoginta (vt dicitur) annos natus esset, &c.]

^b Gaud. tra.
ctat. de doct. Basil.
^c Niceph. lib. 2. c. 43.

C Sed hic obiter præterisse nolimus, quòd siue hic ex Nicephoro, siue alio auctore recitauimus in Martyrologio, positam Antiochiam in Cœlesyria, à quodam receti Cosmographo nos esse reprehensos. Sed quòd ea ad verbum ex certis auctoribus exscriptimus, satis ad nostram excusationem esse posset. Verùm haud conseruimus, Nicephorum, vel alios id dicentes esse hallucinatos, sed tantummodò improprie locutos, cùm satis exploratum sit, tum ex antiquis Cosmographis, tum ex diuinæ Scripturæ testimonijs, illam proprie dictam esse Cœlesyriam, quæ iuncta Phœnicie montibus, Libano & Antilibano clauditur. Ceterum (inquit Strabo ^d) nonnulli totam Syriam in Cœlesyros & Phœnicies partiuntur.] & post multa: Tota itaque regio vltra Seleucidem in Ægyptum & Arabiam recedens, Cœlesyria appellatur: proprie ea quæ Libano definitur & Antilibano.] hæc Strabo. Secundum igitur illorum descriptionem non tantum apud Nicephorum legitimus Antiochiam positam in Cœlesyria, sed & apud S. Hieronymum in libro de locis Hebraicis in Acta Apostolorum. Immò idem auctor, um ibidem agit de Cilicia, eam à Cœlesyria diuidi ait Amanò monte.

VIII.
COELESYRIA
AMBITVS.

^d Strab. lib. 16.

D Sed ad Nicephorum de Luca iam addentem redeamus. Agit ibidem & de miraculis ad eius monumentum edi solitis, leque Christi, & sanctissimæ matris eius, necnon Petri & Pauli imaginibus ab eodem coloribus effigiatis. De translatione autem eius reliquiarum Constantinopolim, cuius meminit, agemus suo loco. Eadem de martyrio in olea consummato testatur Michaël Glycas ^e Græcus historicus; sed & de vnguento medico, quod ex membris eius scaturijt, quo etiam signo repertas reliquias eius tradit; eadem & Georgius ^f Cedrenus. Quid prætereà de Luca dicamus, non habemus, nisi quòd Origenes ^g eundem hunc esse Lucam cum Lucio, cuius Paulus meminit scribens ad Romanos, existimauit. Plura autem de eo superius.

IX.
DE REBUS
LVCAE RELIQUA.

^e Glycas lib. 3. Annal.

^f Cedren. in compen. hist.
^g Orig. in ep. ad Rom.

E Hoc ipso anno Nero Imperator scelestissimum omnium facinus meditatus, vt Agrippinæ matri mortem inferret, naufragio id semel tentatum cùm non successisset, misso Aniceto liberto cum socijs, eam occidendam curauit, mense Martio, festis Quinquatrijs. Reliquum verò anni tempus turpissimis est ab eo insumptum luxurijs. Sed hæc pluribus Tacitus ^h. Cumque (vt idem ait) publica adulatione, lætitia quoque publica omnium esset, vt de salute parta Imperatoris: fortasse ea ex causa accidit, vt Paulus in carcere iam insumpto biennio, vna cum ceteris vincis solutus vinculis, liber iuberetur abire.

X.
DE AGRI-
PINÆ NE-
CE.

^h Tacit. lib. 14.

IESV CHRISTI
ANNVS
62.

PETRI
ANNVS
18.

NERONIS IMP.
ANNVS
6.

I. Sequitur annus Domini sexagesimus secundus, qui Consulatu Neronis quarto & A
Cossi notatus habetur in Fastis^a: quo Festus Iudææ Præses in prouincia diem obiit,
cui successor à Nerone designatur Albinus^b, qui tamen nonnisi sequenti anno pro-
fectus est in Iudæam. Quid interim Rex Agrippa de abrogatione & substitutione
summi Pontificis egerit, Iosephus^c sic scribit: Cæsar autem de Festi morte accepto
nuntio, Albinum in Iudæam misit Præsidem. Rex verò Iosepho summo Pontifice
iusso priuatam vitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipse vocato Anano,
eodem quo pater nomine. Seniores istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissim-
um, ut qui liberos habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum B
prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli an-
teà summorum Pontificum contigerat.] hæc Iosephus. Quod ad ipsum Ananum
seniorem spectat: haud dubium est, ipsum illum esse quem idem^d Iosephus à Quirino
Syriæ Præside substitutum ait in locum Ioazari, rursusque depositum à Valerio Grato
anno primo Tiberij^e: sicque secundum initam à nobis superius rationem de tempore
præfecturæ Quirini, inuenitur hic sedisse annos circiter quindecim: cui successit eius fi-
lius Eleazarus nomine: rursusque alio tempore eiusdem Anani secundus filius Iona-
thas subrogatus est Caiphæ, cuius idem^f auctor meminit: tertius verò dictus Theophi-
lus summo etiam pontificatu^g potitus est: eodemque perfunctum munere quartum
filium Matthiam nomine, idem Iosephus^h tradit: ultimo demum loco, quintus filius C
eius Ananus iunior, de quo agimus, est subrogatus; de quo hæc Iosephusⁱ: Iunior au-
tem Ananus, qui hoc tempore pontificatum accepit, audax erat, & ferox ingenio, secta
Sadducæus; quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum.] Ce-
tera autem quæ ad ipsum spectant, dicemus anno sequenti. Qui igitur tradunt^k Ana-
nam, ut Caipham, malè perisse; quod ad seniores Annam spectat, longè à Iosepho dis-
crepare noscuntur.

II. Subiisdem Coss. Romanam urbem varijs exagitata prodigijs, vulgi opinione ma-
le interpretatis, testatur Tacitus^l; quippe quæ tum ob ortum recentis cometæ, tum ob
fulmen illapsam in mensam Neronis; quasi certior reddita esset de eius morte, omnia
studia cõuertit in Rubellium Plancum, quod ex Iulia gente per matrem originem duce-
ret: qui Neronis iussu solum vertere, & in Asiam proficisci coactus est. Hæc licet præter
institutum à nobis posita videantur; tamen præterijisse nolimus, quò eiusmodi saltem D
exemplo innotescat, quàm fallax & vanum plerumque esse soleat ex prodigijs huiusce-
modi futura prænoscere.

III. Eodem item anno (ut idem Tacitus narrat) nobilis in Asia vrbs Laodicea, cuius (ut
vidimus) Paulus in epistola ad Colossenses ante biennium scripta meminit, tremore
terræ collapsa prosternitur: sed à ciuibus iterum breui restituitur; nam opulentissima
erat. Eius namque diuitiarum occasione Ecclesiam ibi positam tepuisse, conqueritur
Dominus apud Ioannem^m, sic dicens: Et Angelo Ecclesiæ Laodiceæ scribe: Hæc dicit:
Amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei. Scio opera tua, quia neque
frigidus es, neque calidus. Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quoniam tepidus es, &
nec frigidus, nec calidus, incipiã te euomere ex ore meo. Quia dicitis: Diues sum, & locu-
pletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & E
nudus. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimen-
tis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos
ut videas. Ego quos amo, arguo & castigo. Emulare ergo, & poenitentiam age.] Quod
autem suadet Laodiceos indui vestimentis albis, & emere aurum ignitum: alia ab illis
esse comparanda vestimenta, aliaque diuitias esse quærendas, diuersasque, ab ijs quas Lao-
diceni ex pretiosis velleribus possiderent, insinuat. Facta enim videtur allusio ad ea,
quæ in hæc verba de Laodicensibus scribit Straboⁿ: Loca quæ sunt circa Laodiceam,
oues alunt excellentes, non mollicie modò lanarum, qua etiam Milesijs præstant, sed et-
iam ad coruorum nigredinis emulum colorem, vnde amplos quoque habent redditus.]
Tradit idem auctor inferius, eadem loca esse terræmotibus vehementer obnoxia. Euse-
bius verò in Chronico, anno Neronis decimo, eiusmodi cladem Laodicensem ponit, ad-
ditque

^a Tacit. Ann. lib. 2.4.
^b Eusebius in Chron.
^c Ioseph. ant. lib. 20. c. 8.
DE ANANO SENIORI ET RIVS FR. 111 S.

^d Ioseph. ant. lib. 18. c. 3.

^e Ioseph. ibid.

^f Ioseph. ant. lib. 18. c. 6.

^g Ioseph. ant. lib. 19. c. 6.

^h Ioseph. ant. lib. 19. c. 15.

ⁱ Ioseph. ant. lib. 19. c. 6.

^j Ioseph. ant. lib. 20. c. 8.

^k Nicoph. lib. 2. c. 10. in fin.

^l alij eum secuti.

^m Tacit. lib. 14.

DE LAODICEA TERRÆ MOTU PROSTRATA.

ⁿ Apoc. 3.

^o Strabo lib. 12.

CHRISTI
63.

PETRI
19.

NERONIS IMP.
7.

A ditque non tantum Laodiceam, sed & Hierapolim, necnon & Colossas eiusdem pro-
uinciae nobiles ciuitates terræmotu esse prostratas. At in his quæ sunt temporum, Tacito
æquius assentimur.

IESV CHRISTI
ANNVS
63.

PETRI
ANNVS
19.

NERONIS IMP.
ANNVS
7.

B Sequitur annus Christi sexagesimustertius, Coss. C. Cæsonio Pato & Petronio Turpi-
liano: qui Iacobi Iusti fratris Domini glorioso martyrio, ut nobilissimo monumen-
to, insignis redditur. Rem ad eum celebrem Iosephus Iudæus etiam suis ipsius scriptis egre-
giè testatam reliquit: quippe qui tanti ponderis Iacobi necem existimauit, ut ob tam in-
fandum scelus, Iudæorum populum perditum, ciuitatem excisam, templum incen-
sum, ac cetera denique mala illis obuenuisse, fuerit opinatus. Sed quid ipse de Iacobo à
Iudæis necato conscripserit, enarremus; sic enim ait^a: Talis igitur cum esset Ananus,
summus scilicet Pontifex, audax, saeuus, ingenio ferox, & secta Sadducæus; tempus op-
portunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, Concilium
iudicum aduocat: statutumque coram eo fratrem Iesv Christi Iacobum nomine, & vnã
quosdam alios reos impietatis peractos, lapidandos tradit. Quod factum omnibus in
ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisque ad Regem clam
nuntijs, rogauerunt, mandaret Anano, ne quid tale posthæc ageret: nam ne nunc qui-
dem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docue-
runt eum, non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare Concilium. Horum verbis
ille persuasus, iracundè scripsit Pontifici, daturum sibi poenas minitans: & Agrippa Rex
eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Dannaæ filio
concessit.] hæc Iosephus.

C Sed antequam cetera antiquorū scriptorum testimonia de nece Iacobi hic inseramus:
quod spectat ad temporis rationem, omnes pari consensione confirmant accedisse an-
no septimo Neronis Imperatoris: id Eusebius^b, S. Hieronymus^c, ac denique ceteri om-
nes pariter asseuerant. Eusebius enim Olympiade ducentesima decima, anno primo
& Neronis imperij septimo, hæc ait: Iacobus frater Domini, quem omnes Iustum ap-
pellant, à Iudæis lapidibus opprimitur: in cuius thronum Simeon secundus summittit-
tur.] hac igitur ratione eum sedisse oportuit non annis triginta (ut complures dix-
erunt) sed viginouem tantummodò: quippe qui anno trigesimo quarto, quo & Do-
minus passus, eius Ecclesiæ est institutus Episcopus.] Error insuper in notâ numeri apud
Nizephori Chronicon irrepsisse videtur, dum loco annorum viginouem, viginissex
sedis Iacobi notari habentur. At nec prætermittimus hic etiam confutarè illorum sen-
tentiam, qui ut quoquo modo defenderent epistolam Clementis Romani ad Iacobum
fratrem Domini inscriptam, & monstrare possent Iacobum hunc etiam post Petrum
fuisse supersitem, affirmarunt contra sententiam omnium assentium eum consum-
masse martyrium anno Neronis septimo, annos sedis Iacobi non esse numerandos ab an-
no passionis Christi, sed ex quo facta est in prouincias Apostolorum discessio, nempe (ut
dicebat Apollonius^d) à duodecimo anno post Iesv passum. Sed hæc omnia non tan-
tum Eusebij, Hieronymi, & aliorum testimonio confutantur, verum ipsius quoque Iose-
phi: qui dum ait, tunc occisum fuisse Iacobum, cum Albinus veniret in prouinciam;
cumque eiusdem testificatione probetur, ante annos septem & menses quinque ab ob-
sione Ierosolymorum Albinum fuisse in eo magistratu (quod idem scribit de bello Iu-
daico^e) planè certum est, hoc anno Iacobum Iustum esse martyrio coronatum. Ceterum
Epiphanius^f licet ad decrepitam ætatem Iacobum peruenisse testetur, nempe ad annos
nonaginta sex: tamen post ascensionem Saluatoris vixisse tradit annis plus minus vigin-
quatuor. Sed & de ætatis annis ipsius quoque fides redditur dubia, cum haud facile cui-
piam persuaderi possit, Iacobum fratrem Domini tempore passionis Christi egisse annum
ætatis septuagesimum secundum, & ante annos quinque (quod falsum est) martyrium
consummasse.

E Quæ autem post Iosephum de Iacobi martyrio Hegesippus & Clemens Alexandri-
nus

^a Ioseph. ant. lib. 20. c. 8.

DE IACOBI EPISCOPI IEROSOL. MARTYRIO

II.

^b Euseb. in Chron.
^c Hieron. de Script. Eccl. in Iacobo.

TEMPVS SE-
DIS IACOBI

^d Apud Euseb. lib. 5. c. 17. in fine.

^e Ios. ph. de bell. Iud. lib. 7. c. 12.
^f Epiph. hard. 78.

CHRISTI
63.PETRI
19.NERONIS IMP.
7.

nus conscripserint, Eusebius^a simul colligens narrat his verbis: Iudæi ergo cum Paulus prouocasset ad Cæsarem, & ad urbem Romam à Festo missus esset; spe penitus, qua Concilium in eius necem comparassent, excidentes, in Iacobum fratrem Domini, cui ab Apostolis sedes Ierosolymitana delata fuit, omnem suam malevolentiam conuertunt: contra quem ea scelera, quæ sequuntur, comparata fuisse, Primum illum in medium adducunt; & ut fidem Christi coram omni populo deneget, vehementer sollicitant. Verum cum præter omnium opinionem liberiori ore voceque quam expectarent, præsertim vniuersa multitudine, Filium Dei Saluatorem & Dominum nostrum Iesum ingenuè & fidenter confessus fuisset: hominis testimonium (nam propter summum sapientia & pietatis studium, quod in vita assidue excoluerat, ab omnibus iustissimum putabatur) amplius tolerare non poterant. Eum igitur tum neci dant, cum ad illud facinus impune obeundum, interregni opportunitatem arripuissent. Quippe Festo per id tempus mortuo, summa rerum in Iudæa administratio principe & gubernatore penitus erat destituta. Ceterum quamquam Iacobi necis ratio & modus ex verbis Clementis supra citatis satis constare poterit (qui à templo præcipitatum, ac fulonis veste percussum, mortem oppetiuisse narrat) Hegeſippus tamen Apostolorum ætati proximè succedens, in quinto historiæ suæ libro, ea quæ ad illum spectant, accuratissimè tradit ad hunc modum.

IV. Iacobus frater Domini, qui à Saluatoris temporibus ad nostram vsque ætatem Iustus (Iacobi enim nomine multi donati erant) ab omnibus appellatus fuerat, Ecclesiæ administrationem vnà cum ceteris Apostolis suscepit. Hic ab utero matris suæ sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, animalium carnibus se abstinit: nouacula caput eius nunquam rasum fuit, neque corpus oleo perunctum, aut balneis lotum. Huic vni licebat in Sancta sanctorum ingredi: vestibus enim utebatur non laneis, sed lineis dumtaxat. In templum solus intrare solitus est, atque ibi genibus humi positus, pro populi peccatis veniam postulare: cuius genua, quod tam assidue, tum ad Deum augustè sancteque adorandum, tum ad veniam precibus populo exposcendam, procumbebat, camelis instar tuberculis contractis obduruerunt. Qui propter singularem iustitiæ præstantiam, Iusti, & Oblia (quod Latine, populi præsidium dici potest, & iustitia) nomen, sicut Prophetæ de eo memorant, inuenit. Quibusdam igitur ex septem sectarum fautoribus in populo sparſarum, & à me in historia antè declaratarum, ab eo sciscitantibus, quodnam esset ostium Iesu? respondit, Iesum esse Saluatorem. Ex quorum numero nonnulli crediderunt quod Iesus esset Christus. Sectæ autem supradictæ, neque carnis resurrectionem fore, neque vllum venturum, qui cuique sit pro his quæ rectè aut secus gesserit in vita, mercedem redditurus, omnino crediderunt. Verum, quotquot crediderunt, Iacobi prædicatione & hortatu crediderunt.

V. Ergo cum plerique etiam ex principibus viris fidem essent amplexati: nonnulli ex Scribis, Phariseis, & reliquis Iudæis tumultuari, atque ad eò vociferari cœperunt, quod vniuersus ferè populus Iesum existimabat verum esse Christum. Qui etiam ad Iacobum profecti, sic eum compellarunt: Te obnixè oramus, ut quoniam populus fide in Iesum, perinde ac si verè esset Christus, collata, in grauem errorem delapsus est, eum ab hac opinione auoces: atque ut omnes etiam, qui hodie ad festum diem Paschatis celebrandum conuenerunt, de Iesu rectè vereque erudias, te etiam atque etiam obtestamur: tibi enim omnes fidem adhibemus, nec nos solum, sed tota multitudo perhibet testimonium, quod iustus sis, quodque personam non respicias. Persuadeas igitur populo de Iesu, ne erret: etenim & vniuersus populus & nos omnes tibi credimus. Idcirco statue te ipsum super pinnam templi, ut de superiori loco cunctis perspicuus sis, atque ad eò tua verba à tota multitudine facile & sine impedimento audiantur. Propter festum namque Paschatis, non solum omnes Iudæorum tribus, sed multi etiam ex Gentibus conuenerant. Proinde Scribæ & Pharisei, quos supra posuimus, Iacobo supra pinnam templi collocato cœperunt exclamare & dicere: O Iuste, cui meritò omnes debemus fidem adiungere: quoniam populus Iesum crucifixum imitando aberrauit, tu idcirco nobis cõmonstra, quod sit ostium Iesu crucifixi. Qui clara voce sic respondit: Quid me interrogatis de Iesu filio hominis? Ipse sedet in cælo à dextris magnæ virtutis & potentia Dei, & in nubibus cæli venturus est.

VI. Atque cum multi plenè essent persuasi, & ob Iacobi testimonium Deum laudibus in cælum

^a Euseb. hist. lib. 2. c. 2.

IUDÆORVM INIA COBVM ODIVM.

IV.

INSTITVTVM VITAE IACOBI.

IACOBI GLORIOSA CONFESSIONE.

CHRISTI
63.PETRI
19.NERONIS IMP.
7.

A cælum ferrent, dicerentque Osanna filio David: Scribæ & Pharisei de integro cœperunt primum ita inter se colloqui: Male certè & infelicitè cecidit, ut istud testimonium nostra opera Iesu tribueretur. At conscensis gradibus, illum deiciamus præcipitem: ut homines inde preterrefacti, nullam fidem eius doctrinæ adhibeant. Deinde clamare, ac dicere: O o, Iustus etiam errauit. In quo eloquia sacra apud Sapientiam^a scripta planè expleta fuisse: Tollamus è medio Iustum, quoniam nobis molestia est & incommodo. Quocirca fructus operum suorum comedent. Tandem ergo adolescentes Iustum præcipitem dederunt: dixeruntque ipsi inter se, Iacobum Iustum obruere oportere lapidibus. Et quoniam deiectus in præceps, non statim mortem obiit, sed vultu sursum sublato, genibusque flexis dixit, Obsecro Domine Pater, da illis veniam, nesciunt enim quid faciant: cœperunt saxa in eum conijcere. Cumque lapidibus illum obruere pergerent, vnus ex sacerdotibus ex filiis Rechab, filij Rechabim, qui sunt Ieremiæ testimonio commendati, voce emissa contentius dixit: Quid agitis? Iustus pro vobis Deum deprecatur.] hominem verò qui hæc dixit, fuisse Simeonem eius nepotem ex sorore, filium Cleophæ, tradit Epiphanius^b. Prosequitur Eusebius: Attamen vnus ex illis, qui fullo erat, arrepto veste, quo vestes solebat premere, in caput Iusti impexit. Ita vitam beato & felici martyrij cruciatu affectus afflictusque amisit. In quo loco prope templum, vbi columella eius nomine inscripta adhuc manet, corpus tumulo mandatum est. Iste Iacobus tum Iudæis, tum Grecis carus & incorruptus fuit testis, Iesum verè fuisse Christum. Non multo post Vespasianus Iudæam obsedit, Iudæosque redegit in seruitutem. Hæc Clementis historiæ mirè consentientia Hegeſippus vberius pleniusque explicauit.] hucusque Eusebius de nece Iacobi ex dictis auctoribus.

C Quod verò ad sepulchrum eius spectat, hæc addit S. Hieronymus^c: Eius sepultura titulum vsque ad obsidionem Titi, & vltimam Hadriani, notissimum habuit. Quidam è nostris in monte Oliueti eum putarunt conditum: sed falsa eorum opinio est.] Addit post hæc Eusebius, Iudæorum testimonio facile creditum ac diuulgatum, eius execrandi facinoris causa talia tantaque obuenuisse, quæ post hæc secuta sunt mala immò & Iosephi idem hæc addit verba: Iudæis quidem ad scelus vindicandum in Iacobum Iustum fratrem Domini, qui dicitur Christus, ab illis admissum (illum namque iustitiæ facile primas ferentem impiè neci dederunt) istæ obuenerunt calamitates.] Citat & Origenes^d eiusmodi Iosephi de Iacobo testimonium in hæc verba, agens contra Celsum: Iosephus enim, etsi minus in Christum credidit, causam tamen conquirens Ierosolymitani excidij, & cur esset templum delerum, cum debuisset dicere, conspirationem quam Iudæicus populus aduersus IESVM fecisset, fuisse omnium causam, & quia Christum per Prophetam iam denuntiatum sustulerant: ipse verò tamquam inuitus, haudquaquam longè à vero aberrans, eò inquit hæc accidisse Iudæis, ut Iacobus Iustus ille vindicaretur, qui IESV & frater esset, qui dictus est Christus: hunc enim, cum esset iustissimus, trucidarunt: & sanè non magis ob hanc sanguinis propinquitatem, quam ob morum similitudinem, & sermonis mutui cum IESV commercium, ut Iustus diceretur, effectum est. Si igitur ob Iacobi gratiam Ierosolymorum desolationem contigisse Iudæis ille affirmat: cur non æquius fuerit fateri, ob Christum id factum fuisse, cuius Diuinitatem tam multi hominum conuentus testificantur?] hæc Origenes. Sed cur Iacobi neci potius quam Christi tributa fuerit Ierosolymitana clades, illam causam fuisse putamus, quod haud diu post necem Iacobi cœperunt de venturis malis diuinitus ostendi prodigia, quibus illi perterriti, ea recentiori sceleri adscribent. Agemus autem paulo inferius de singulis suo loco.

E Sed quod ad eundem Iacobum spectat: præter illa quæ de eius vitæ sanctitate à Iosepho, Clemente, Hegeſippo, & Eusebio sunt recitata, S. Epiphanius^e idem consentiens, æquè affirmat, permissum illi fuisse ob egregiam spectatamque omnibus virtutem ingredi in Sancta sanctorum semel in anno: additque^f ipsum semper virginem permanisse: putauitque hunc illum fuisse, qui relicta sindone, nudus passionis Christi tempore aufugit: hæc idcirco opinatus, quod eum lineam sindonem semper induere solitum, dicti auctores affirmant. Sed de his superius pluribus actum est. Tradit præterea, nudis pedibus incedere consueuisse: insuper siccitate magna instante, eleuantem ad cælum manus, Deum precatum esse, ac mox pluuiam impetrasse. hæc ille & alia multa. S. Hieronymus^g de eodem hæc habet: Vir fuit tantæ sanctitatis & roris in populo, ut simbriam

^a Sapient. 2.

IACOBVS IN PRÆCEPS AGITVR.

^b Epiph. hæc. ref. 78.

VII.

^c Hieron. de Script. Eccl. in Iacobo.

IUDÆORVM MALA EX NECE IACOBI ADVENISSE CREDITA.

^d Orig. contra Cels. lib. 1.

VIII.

DE MIRACULO IACOBI SANGUITATE.

^e Epiph. hæc. ref. 29.

^f Epiph. hæc. ref. 78.

^g Hieron. in epist. ad Gal. c. 1. in fine.

^a Chrysoſt. in Mar. hom. 5.] briaſtamentum eius certatim cuperent attingere.] Chryſoſtomus^a addit etiam, non tantum eius genua, ſed & frontem ob iugem in pavimento proſtrationem callo obdu- tam fuiſſe. Sunt de eo alia ferme innumera Patrum elogia, quæ breuitati conſulentes omittimus, cum præſertim de eo ſuperius non nihil ſit dictum. Sed his omnibus hic de Iacobo addimus, iſta legi in Thalmud Ieroſolymitano, in Sciabath capite decimoquar- to: Rabbi Eligazer filio Dama colubri morſu ægrotante, veniſſe ad eum Iacobum e ca- ſtello Samma, vt in nomine Ieſu fabri eum curaret: ſed à Rabbi Iſmaele prohibuit. cumque contra eum obniteretur ipſe Eligazer, affirmans id fieri potuiſſe, inter altercan- dum, ſerpente veneno, coram ipſo Iſmaele extinctus eſt, qui tunc exclamauit, hæc dicens: O te felicem filium Dama, qui ex hoc mundo in pace migratiſti, nec tranſgreſſus es mate- riam ſapientum!] hæc ibi eadem quoque leguntur in Thalmud Babylonico de Idolola- tria capite ſecundo, in omnibusque enarratis ſimilia, niſi tantum quod caſtelli nomen non Samma, ſed Sauania nominatum habetur. Porro alijs in locis eiſdem Thalmud Babylonici, cum mentio habetur de Iacobo, ſemper nominatur diſcipulus Ieſu fabri, contemptus gratia: eadem quoque apud Rabbi Salomonem leguntur: vt iure credatur hic fuiſſe Iacobus Apoſtolus, de quo agimus, Ieroſolymorum Epiſcopus, qui peregrinan- tibus in diuerſas prouincias ceteris Apoſtolis, ibi remanſit.

^{ix.} Reliquit Iacobus Eccleſiæ Dei & illud inſigne ſui Apoſtolatus monumentum, nempe ^{DE EPISTOLA IACOBI.} epiſtolam ad duodecim Tribus, quæ erant in diſperſione: de qua hæc Eufebius^b: Ab eo prima epiſtolarum, quæ Catholicæ nominantur, dicitur ſcripta eſſe. Illud tamen minimè prætere decet, quod licet à quibuſdam tamquam adulterina & minimè germana pro- pterea iudicetur, quod non adeo multi ex veteribus illius epiſtolæ, ſicut nec eius quæ di- citur Iudæ, quæ etiam in ſeptem Catholicarum epiſtolarum numero ponitur, vllam omnino mentionem faciunt: tamen noſ iſtas cum reliquis in quamplurimis Eccleſijs publicè receptas approbatasque cognouimus.] hæc Eufebius. Hieronymus^c etiam ab eodem Iacobo eam eſſe ſcriptam epiſtolam teſtatur, ſic dicens: Vnam tantum ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem Catholicis eſt.] at quid de ea aliqui ſenſerint, mox ſubdit: Quæ ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem.] hæc Hieronymus, declarans tam ſuam quam aliorum de epi- ſtolæ Iacobi auctoritate ſententiam. Quæ cum adeo clara atque etiam patentia habeantur: miratus ſum Nouatorum mentis ſtupiditatem, qua volunt Hieronymum dixiſſe Iacobi epiſtolam alterius cuiuſpiam eſſe potiùs, ſed ex tempore obtinuiſſe auctoritatem. Quis non videat, hac perperam facta interpretatione, Hieronymum hiſce tribus verbis ipſum contrarium ſibi conſtitui; quippe qui dixerat à Iacobo ſcriptam epiſtolam, inde- que mox ab alio eius nomine addat eſſe compositam, & à tempore obtinuiſſe auctori- tatem? At quod ait, Aſſeritur, quid aliud, quam aliorum eſſe opinionem in ſinuat? Sed & ſi quis velit, vltima illa verba: Licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctori- tatem] non ex aliorum, ſed ſancti Hieronymi ſententia eſſe dicta: nihil præiudicij hiſ aſ- fert quæ ab eodem priùs dicta fuerant, eam à Iacobo eſſe conſcriptam: nimirum, vt quæ priùs eſſe Iacobi, traditione ferebatur, ſic à tempore obtinuerit (vt ait) auctoritatem, vt eadem ratione ſuadente, demum canonicæ Scripturæ monumentis fuerit conſignata. An dubitandum eſt de Hieronymi ſententia, ſæpiùs eam Iacobi eſſe teſtantis: nam in epiſto- la ad Paulinum^d eamdem abſque aliqua ambiguitate Iacobo tribuit, idemque aduerſus Pelagianos agens^e: Iacobus, inquit, Apoſtolus ſcribit: Si iudicas legem, &c.] & ſuprà^f: Nonne Iacobus Apoſtolus ſcribit: Qui in vno offendiſt, &c.]

^{x.} Ex antiquis autem, quorum extant ſcriptorum memoria, Tertullianus^g citatſe repe- ritur eandem Iacobi epiſtolam, Cyprianus itidem, necnon Origines^h, atque recentio- res Epiphaniusⁱ certè dum eam citat, non ſatis ſibi viſus eſt Iacobum, qui eam ſcripſit, nominari, ſed & Apoſtolū, & fratrem Domini, vt quis eſſet auctor, certius ſignificaretur, adiecit. Si inſuper ex iudicio vniuerſalis Eccleſiæ antiquioris inſtitutionis res agitur, Con- cilij Nicæni calculo eam fuiſſe probatam & cognitam vt Iacobi germanam, quis po- terit dubitare? Nam ſi (quod aliàs diximus auctoritate Hieronymi^k) in eo catalogo ſcri- ptus eſt librorum canonicorum: certè ibi adnumeratam eſſe epiſtolam Iacobi, firmam fidem facit Achanasius, qui cum interfuiffet Nicæno Concilio, texens Synopſin om- nium Scripturarum ſanctarum, eiufdem epiſtolæ Iacobi meminit: quod certè non præ- ſumpſiſſet, ſi ſecus in Nicæna Synodo actum eſſet; ſicut nec Patres, qui in diuerſis Con- cilij

^a Epist. 103
^b Hier. aduer. Pelag. lib. 2
^c Idem lib. 1 aduer. Pelag.
^d Tertull. adu. Iud. c. 2
^e Orig. hom. 7. in Ioh. 1
^f Epiph. in Ioan. epiſt. Iero. c. 1
^g Hieron. in præf. in lu. duob.

^A cilijs congregati, contrarium ab his quæ Nicææ ſtatuiffent Patres, aliquid tentatſe dicen- di ſunt, dum & ipſi eamdem epiſtolam Iacobi nouerunt eſſe legitimam: prout feciſſe certum eſt Damaluſum in Romano Concilio, in quo damnata eſt hæreſis Apollinaris, vt habetur in Colleſtione Creſconij; itemque Gregorium Nazianzenum^a, Innocentium Papam^b, Auguſtinum^c, Caſſiodorum^d, Iſidorum^e, ac denique ceteros omnes qui poſtea intexuerunt canonicorum ſcriptorum catalogum, quorum meminimus, cum ſuperius egimus de Pauli epiſtola ad Hebræos.

^B Videas inſuper ac perfacile recognoſcas Apoſtolicum characterem in ipſo eius ingreſ- ſu, cum eamdem ferè præfeſerat inſcriptionem, quæ ponitur in epiſtola data à Ieroſolymi- tano Concilio, cui idem Iacobus interfuit, & pars eius magna fuit, ad Eccleſiam Antio- chenam, cum in eadem, ſicut in Iacobi epiſtola, qui ſcripſerunt, ſalutem impertiunt. Vi- deas etiam (ſicut loci & temporis ratio poſtulabat) ad conſutandam Simonis hæreſim, quæ præſertim Samaritæ, non longè ab vrbe Ieroſolymitana, inſelici germine (vt Iuſti- nus teſtatur) coaleſcens, in dies magis graſſabatur, ab eodem Apoſtolo ſumma prudentia multa dicta; dum in ea^f plurimum in operum commendatione verſatur, ſine quibus fi- dem eſſe proſus inanem affirmat. Nam (quod & ſuperius dictum eſt, dum de erroribus Simonis narratio eſt inſtituta) prædicabat ille fidem ſatis eſſe, nec operibus eſſe opus. Sed hic iterum Irenæi^g hæc de eo teſtantis verba opportune reddamus. ait enim: Hi qui in eum & Selenum eius ſpem habebant, & vt liberos agere quæ velint: ſecundum enim ipſius gratiam ſaluari homines, ſed non ſecundum operas iuſtas.] hæc Irenæus de Simone mago, qui dicebat ſe ipſum eſſe Chriſtum, qui pati viſus eſt Ieroſolymis; cuius hæreſim Iacobus ſua epiſtola egregiè conſutauit.

^C Qui nec ob id hæc de operibus dicens, aduerſatur Paulo^h ad Romanos ſcribenti, at- que dicenti hominem ex fide ſine operibus iuſtificari. Egregiè enim Auguſtinusⁱ Iaco- bum cum Paulo conciliat; vt non ſit nobis in his ampliùs laborandum. Sanè de eadem opinione tempore Apoſtolorum exorta, qua Simon & gregales eius dicerent ſatis eſſe ad ſalutem, fidem ſine operibus, hæc Auguſtinus^k poſt multa: Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta; aliæ Apoſtolicæ epiſtolæ Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, vt vehementer aſtruant fidem ſine operibus nihil pro- deſſe: ſicut etiam ipſe Paulus non quamlibet fidem, quæ in Deum creditur, ſed eam ſalubrem planeque Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt: Et fides, inquit, quæ per dilectionem operatur.] hæc Auguſtinus. Iure ergo aduerſus fluuium car- nis libertate late fluentem agentes Apoſtoli, ac Iacobus præſertim, fortiſſimum oppo- ſuerunt aggerem. In quos enim campos non exundatſet ea malè accepta viuendi liber- tas, ſi ſceleſtis quibuſcumque abſque labore, perinde ac viliffima merces, ſic eſſet proſtitu- enda potiùs quam præſtanda felicitas; cum longè aliter Apoſtolica prædicatio labori- bus, & ærumnis, & mille denique mortibus (vbi poſtularet occasio) cæleſtem gloriam proponeret comparandam? Habeant hunc ſibi ipſis auctorem & patrem (quod iterum dico) Nouatores hæretici noſtri temporis, atque tanto principe glorientur, hærefiarcha primario, & perditiffimo impoſtore.

^D Sed quod ſpeſtat ad diuinitus tradita Sacramenta, eorumdemque Apoſtolicam tradi- tionem: idem Iacobus de inungendis ægrotantibus oleo ſancto, eadem epiſtola hæc tradit his verbis: Infirmatur quis in vobis? inducat præſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vn- gentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.] Apoſtolos etiam Chriſti tempore con- ſueuiſſe infirmos vnungere, & ſic reſtituere ſanitati, teſtatur Marcus his verbis^m: Eûtes præ- dicabant vt poenitentiam agerent: & dæmonia multa eiiciebāt, & vngebant oleo multos ægrotos, & ſanabant.] Nullum certè Prophetarum, vel aliorum ſanctorum virorum an- te hac vſum eſſe oleo ad inungendos & curandos infirmos, vſquam inuenimus: adeo vt manifeſtè appareat eiufmodi inſtitutionem à Chriſto Domino noſtro ſumpſiſſe origi- nem. Porro vnctionis, quæ ad curandos infirmos à Chriſtianiſ adhiberi conſueuit, duplex genus reperitur; alterum, quod ab Epiſcopo ſolem niter benedicatur, & per præſbyteros miniſtratur infirmis, quod cum & vim habeat dimittendi peccata, Sacramentum dictum à maioribus habetur, nec alijs quam Fidelibus, ſicut cetera Sacramenta, tribui ſolet: alte- rum verò, quod paſſim à quibuſcumque Fidelibus ad ſanandos quoscumque ægrotos, ſupra vim naturalem diuina adiuuante gratia, adhiberi ſoliturum fuit, cuius tamen nulla ſit

^a Nazien. in carm. de lib. canonic.
^b Inm. epiſt. 2.
^c Aug. de doct. Chriſt. l. 2. c. 8
^d Caſſ. Inſtit. diuin. l. 1.
^e Iſid. l. orig.

IACOBI EPISTOLA CONTRA SIMONIS HÆRESIM
^f Iacob. 2.

^g Iren. lib. 1. c. 20.

^h Rom. 3.
ⁱ Auguſt. in Pſal. 31.

^k Aug. de ſ. de op. c. 14.

CVR IACO- BVS OPE- RUM INCVL- CARIT NE- CESSITA- TEM.

^l Iacob. 5.

DE OLEO SANCTO IN FIRMORVM.
^m Mar. 6.

virtus sacramenti, sed quod contineret virtutem, quam fides vel merita dantis vel suscipientis, praeuia benedictione signo crucis impetrata, soleant impetrare. Horum alterum in Iacobo, in Marco alterum testatum habetur.

XIV. Quod verò ad prius vnctionis genus spectat, sacramentum esse à maioribus nuncupatum, satis ea quae scripta sunt ab Innocentio Romano Pontifice ad Decentium, monstrant, cum ait: Sanè quoniam de hoc sicuti de ceteris consulere voluit dilectio tua, adiecit etiam Caelestinus filius meus diaconus in epistola tua, esse à tua dilectione positum illud, quod in beati Apostoli Iacobi Epistola conscriptum est: Infirmatur quis in vobis, &c. quod non dubi est de Fidelibus aegrotantibus accipi vel intelligi debere, qui oleo sancto chrisinatis peungi possunt; quo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo.] hæc ille: quæ passiuè accipi debere, idem quæ esse ac si diceret; Quilibet Christiani eo possunt inungi, eiusdem Innocentij verba declarant, cum subdit per presbyteros debere administrari, vel per Episcopum, si velit, sic dicens: Ceterum illud superfluum videtur adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est; quia Episcopi alijs occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere & tangere chrisinate sine cunctatione potest, cuius nempe est ipsi chrisina conficere. Nam poenitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti: nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi?] hucusque Innocentius, non quidem ex aliqua recenter oborta institutione, sed secundum ea quæ à maioribus tradita accepisset.

XV. Diuinam planè virtutem ex sacerdotali benedictione oleum consequi, Cyrillus Ierosolymitanus pluribus docet. Augustinus item de oleo spirituali, nempe sacramento, hæc ait: Oleum enim visibile in signo est, oleum inuisibile in sacramento est. Oleum spirituale intus est, oleum visibile exterius est.] & qui alibi tam egregiè hæc de oleo sancto infirmorum testata reliquit, sic dicens: Quoties aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem Christi, ille qui aegrotat, accipiat; ac inde corpusculum suum vngat: vt illud quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmatur quis in vobis, &c. Videte, fratres, quia qui infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Cum ergo duplicia bona possint in Ecclesia inueniri: quare per incantatores, & aruspices, & diuinos, vel sortilegos multiplicia sibi mala miseri homines conantur inferre?] hucusque Augustinus. At quis dixerit commune fuisse oleum quod post sacramentum corporis & sanguinis Christi infirmans acciperet ab Ecclesia, ex quo non tantum bonam valetudinem, sed & remissionem peccatorum consequeretur? Arbitror tamen communi vsu eiusmodi sacramentum idcirco dictum Extremam vnctionem, non quod in extremis posito tantum debeat impertiri, cum dicat Apostolus: Infirmatur quis in vobis, &c.] sed quod post peccatorum confessionem & acceptam Eucharistiam, nouissimum sacramentorum homini Christiano conferri soleat. In eandem quoque sententiam Cyrillus, admonens suos ne in curandis morbis à magis implorarent auxilium, hæc addit: Mementote & eius quid dicit: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, orent super eum, vngentes ipsum oleo in nomine Domini, &c.] Merito igitur impudentium ora Nonaorum occlusit S. S. Concilium Tridentinum, his verbis eos condemnans: Si quis dixerit Extremam vnctionem non esse verè & proprium sacramentum à Christo Domino nostro institutum, & à Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.]

XVI. Quod verò ad alterum vnctionis genus spectat: commune illud potius, aliqua tamen benedictione sanctificatum, quam sacramentum dici posse videtur: quandoquidem non ad infirmorum dimittenda peccata, & inuisibilem gratiam consequendam fuerit institutum, & à quolibet Christiano in nomine Christi, & in quemlibet, etiam à fide alienum, ad sanitatem corporis consequendam sit solitum adhiberi. Eiusmodi planè erat, quod ad curandos morbos per Proculum Christianum administrari solitum scribit Tertullianus. Erat & id genus, quo sanctissimi Aegypti monachi ad sanitates impartendas (quod scribit Sozomenus, & ante ipsum Ruffinus) vti consueuerant: de eodem Scuerus in Martino, S. Hieronymus in Hilarione, & alij qui res gestas sanctorum scripsere,

XVII. Ex apocryphis testatum referimus, sed maiorum auctoritate: certè si quis cum ijs conferat quæ Cyrillus eiusdem Ecclesiae Ierosolymorum Episcopus in suis Mystagogicis orationibus habet, planè cognoscet ea ab ipsa Iacobi Missa esse accepta: vt illud quod sacerdos alta voce diceret: Sursum corda] & quæ de immensa gloria Dei præfari soleat ante sacramenta, vel quod idem diceret: Orate pro viujs & defunctis.] deq. eo quod in clamaret diaconus ante summptionem diuinorum mysteriorum: Osculamini inuicem in osculo sancto.] atque ea accepturis, illud intonaret: Sancta sanctis.] & de populo respondere: Vnus est sanctus, &c.] ac rursus quod cantores inter summptionem sacrae Eucharistiae, illud Psalmi trigefi miterij concinerent: Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus] & alia huiusmodi. Quæ omnia idem Cyrillus non aliunde quam ex Iacobi Liturgia cognoscitur accepisse. Sed illud accidit (quod etiam apud Latinos factum esse constat, vt in sacratissima Missa alijs superadditis precibus, alijs verò breuiori summa contractis, ritibusque non nihil auctis aut mutatis, rei tamen substantia integra permanente, paulò diuersior ab illa pristina habeatur. Sed hæc satis.

XVIII. At de rebus Romanorum pauca attingamus. Hoc eodem anno rebellantes, iustis tamen (vt videbatur) ex causis, Britanni per Paulinum Suetonium iterum profligantur, occisaque sunt eis in bello ad octoginta millia virorum: sed æmulantium magistratuum inuidia hostibus fuit magnopere adiumento, nimirum cum misso qui succederet Suetonio, in ignauos est translata militia. Hæc pluribus Tacitus.

XIX. IESV CHRISTI ANNVS 64.

PETRI ANNVS 20.

NERONIS IMP. ANNVS 8.

D. Qui modò sequitur Christi Domini annus sexagesimusquartus, qui & numeratur imperij Neronis octauus, Coss. P. Mario Celso & L. Asinio Gallo, Marcus Euangelista primus Alexandriae Ecclesiae Episcopus glorioso martyrio vitæ finem accepit. Auctor est enim S. Hieronymus, ipsum octauo Neronis anno ex humanis esse sublatum. Successisse illi Anianum sequenti anno, tenuisse quæ eam sedem annos vigintriduos, Eusebius habet in Chronico; sed in historia hæc veriùs: Octauo anno imperij Neronis, Anianus vir tum Deo propter pietatem carus, tum in omnibus rebus admirabilis, primus post Marcum Euangelistam in ministerium Ecclesiae Alexandriae successit. Sed de Aniano alibi. Tam igitur Eusebij quam Hieronymi testimonio erroris arguuntur, qui dixerunt Marcum sub Traiano martyrium subiisse. At quoniam Hieronymus de exitu Marci agens, de martyrio ne verbum quidem: nonnullos scimus dubitasse, an martyrio fuerit vita functus. Sed cum antiquum Romanum Martyrologium, tum etiam verus Græcorum Menologium eum occubuisse martyrio æquè testantur: dumque huic veritati ad stipulatur Gelatius, cum ait: Ipse à Petro Apostolo in Aegyptum directus, verbum veritatis prædicauit, & gloriosum consummauit martyrium] nefas ducimus de ea re amplius dubitare: vnus namque ipse est nobis instar omnium, qui de Apostolis ac ceteris martyribus, quæ essent apocrypha, perspicaci considerauit obrutum.

XX. Porro martyrij eius Acta paucis conscripta habentur in hæc verba: Marcus primus omnium Alexandriae Christi annuntians Euangelium, cum instituisset Ecclesiam Alexandrinam, insuper & alias collegisset ex Libya, Marmarica, Pentapoli, & Armoniacæ regionis, Thebaide, ac vniuersa propè Aegypti: tandem Dominico die, cum Missam ageret, Gentiles in eum irruentes atque tenentes, ligato fune ad collum eius, traherant eum, raptant.

Annal. Eccl. Tom. 1. Ggg 2

A scripsere, frequentissimè meminere. Solitum erat eiusmodi, sicut alia species ad humanum vsu comparata, precibus præscriptis sanctificari (nam & apud Clementem scripta habetur benedictio aquæ & olei) sicque signo tantum crucis illud benedixisse, & in nomine sanctissimæ Trinitatis sanctificasse, atque aegrotantibus admouisse sufficeret. Insuper & oleum sacrarum lampadum, quæ ad martyrum sepulchra ardere solite essent, ad morbos curandos, aliaque edenda miracula virtutem sæpius esse diuinitus consecutum, quæ superius ex Theodoro sunt dicta & alijs, plenissimam fidem faciunt, atque satis superque demonstrant. Sed de his hæc tenent.

B Extat ab eodem Iacobo sacra tradita sacrificij forma, nempe Missa. Idque non ex apocryphis testatum referimus, sed maiorum auctoritate: certè si quis cum ijs conferat quæ Cyrillus eiusdem Ecclesiae Ierosolymorum Episcopus in suis Mystagogicis orationibus habet, planè cognoscet ea ab ipsa Iacobi Missa esse accepta: vt illud quod sacerdos alta voce diceret: Sursum corda] & quæ de immensa gloria Dei præfari soleat ante sacramenta, vel quod idem diceret: Orate pro viujs & defunctis.] deq. eo quod in clamaret diaconus ante summptionem diuinorum mysteriorum: Osculamini inuicem in osculo sancto.] atque ea accepturis, illud intonaret: Sancta sanctis.] & de populo respondere: Vnus est sanctus, &c.] ac rursus quod cantores inter summptionem sacrae Eucharistiae, illud Psalmi trigefi miterij concinerent: Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus] & alia huiusmodi. Quæ omnia idem Cyrillus non aliunde quam ex Iacobi Liturgia cognoscitur accepisse. Sed illud accidit (quod etiam apud Latinos factum esse constat, vt in sacratissima Missa alijs superadditis precibus, alijs verò breuiori summa contractis, ritibusque non nihil auctis aut mutatis, rei tamen substantia integra permanente, paulò diuersior ab illa pristina habeatur. Sed hæc satis.

C At de rebus Romanorum pauca attingamus. Hoc eodem anno rebellantes, iustis tamen (vt videbatur) ex causis, Britanni per Paulinum Suetonium iterum profligantur, occisaque sunt eis in bello ad octoginta millia virorum: sed æmulantium magistratuum inuidia hostibus fuit magnopere adiumento, nimirum cum misso qui succederet Suetonio, in ignauos est translata militia. Hæc pluribus Tacitus.

XXI. IESV CHRISTI ANNVS 64.

PETRI ANNVS 20.

NERONIS IMP. ANNVS 8.

D. Qui modò sequitur Christi Domini annus sexagesimusquartus, qui & numeratur imperij Neronis octauus, Coss. P. Mario Celso & L. Asinio Gallo, Marcus Euangelista primus Alexandriae Ecclesiae Episcopus glorioso martyrio vitæ finem accepit. Auctor est enim S. Hieronymus, ipsum octauo Neronis anno ex humanis esse sublatum. Successisse illi Anianum sequenti anno, tenuisse quæ eam sedem annos vigintriduos, Eusebius habet in Chronico; sed in historia hæc veriùs: Octauo anno imperij Neronis, Anianus vir tum Deo propter pietatem carus, tum in omnibus rebus admirabilis, primus post Marcum Euangelistam in ministerium Ecclesiae Alexandriae successit. Sed de Aniano alibi. Tam igitur Eusebij quam Hieronymi testimonio erroris arguuntur, qui dixerunt Marcum sub Traiano martyrium subiisse. At quoniam Hieronymus de exitu Marci agens, de martyrio ne verbum quidem: nonnullos scimus dubitasse, an martyrio fuerit vita functus. Sed cum antiquum Romanum Martyrologium, tum etiam verus Græcorum Menologium eum occubuisse martyrio æquè testantur: dumque huic veritati ad stipulatur Gelatius, cum ait: Ipse à Petro Apostolo in Aegyptum directus, verbum veritatis prædicauit, & gloriosum consummauit martyrium] nefas ducimus de ea re amplius dubitare: vnus namque ipse est nobis instar omnium, qui de Apostolis ac ceteris martyribus, quæ essent apocrypha, perspicaci considerauit obrutum.

XXII. Porro martyrij eius Acta paucis conscripta habentur in hæc verba: Marcus primus omnium Alexandriae Christi annuntians Euangelium, cum instituisset Ecclesiam Alexandrinam, insuper & alias collegisset ex Libya, Marmarica, Pentapoli, & Armoniacæ regionis, Thebaide, ac vniuersa propè Aegypti: tandem Dominico die, cum Missam ageret, Gentiles in eum irruentes atque tenentes, ligato fune ad collum eius, traherant eum, raptant.

Annal. Eccl. Tom. 1. Ggg 2

^a Strab. lib. 17.

raprantes per saxa ad locum Bucoli iuxta mare (erat hic locus apud Alexandriam positus sic dictus à bucolis, hoc est, ut habet Strabo ^a, à bubulcis, quibus olim fuerat traditus habitandus.) Sicque carne eius vndique lacerata atque confusa, pænè spiritum redditurus, in carcerem detrusus, apparente sibi Domino vnà cum Angelis, ad futurum certamen instauratur. Mane autem factò, rursus de carcere eductus, pariterque ut ante, per scabra loca pertractus, cum ageret Deo gratias, atque diceret: In manus tuas commendo spiritum meum: impollutum Deo reddidit spiritum; sepultusque est cum honore à discipulis suis.] hæc ex Menologio Græcorum accepta, à Latinis æquè probantur, scriptionibus hæc eadem, iisdemque pænè verbis ex antiquioribus monumentis Beda ^b, ac etiam Adone: Metaphrastes ^c verò rem est paulo latius profecutus, eademque Nicephorus ^d, ceterique recentiores Græcorum, qui eam rem attigerunt: etateque iam propè matura ac semicana, passum tradunt mense qui apud Ægyptios Pharmutus, ab Hebræis Nisan, à Romanis Aprilis dicitur, vigesima quinta eiusdem.

^b Beda *Cap. A. do, Martyrol. die 25. April.*
^c Metaphr. 25. April.
^d Niceph. lib. 2. c. 43.

III.
^e Hieron. de Scrip. Eccl. in Marco. ECCLESIA ALEXAND. OPTIME IN- STITUTA.

^f Hier. eod. lib. in Philon.

^g Euseb. hist. lib. 2. c. 15. 16.

IV.
^h Epiph. heres. 29. DE ESSENIIS SIVE IES- SAËIS.

ⁱ Cass. lib. 2. c. 5. de instit. canob.

^k Sozom. lib. 1. c. 12. in fin. ^l Niceph. lib. 2. c. 15.

^m Beda in pref. in Mar.

ⁿ Chryf. hom. 44. in Ath.

V.

Sed quoniam (ut diximus) negant Nouatores, Essenos à Philone conscriptos, fuisse Christianos: nos, ne maiorum dumtaxat auctoritate atque numero testium agere videamur potius quàm rationibus ac historica veritate, rem ipsam accuratius profequemur. Tradunt autem illi, non de Christianis locutum esse Philonem, sed de ea Iudæorum secta historiam

A

B

C

D

E

A historiam contexuisse quæ Essenorum dicta esset, quam Iosephus ante Christi tempus extitisse demonstrat, cum de Herode agit ^b eisdem nonnihil fauente. Sanè si Plinium atque Solinum auscultemus, dicere necesse est, fuisse Essenos planè antiquissimos. Plinius enim in suis Naturalis Historiæ libris hæc de Essenis & eorum antiquitate conscripsit: Gens, inquit, sola in toto orbe præter ceteras mira, sine vlla femina, omni venere abdica- ta, sine pecunia, socia palmarum. In diem ex æquo conuenarum turba renascitur; largè frequentantibus, quos vita fessos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat. Ita per sæcu- lorum millia, incredibile dictu, gens æterna est, in qua nemo nascitur: tam foecunda illis aliorum vitæ pœnitentia est.] hæc Plinius, qui eos in Iudæa ad Occidentem po- sita habitasse tradit. Solinus ^d, ut qui post Plinium scripsit, & ex Plinio ferè omnia ac- cepisse cognoscitur, eadem de Essenis cum Plinio scribit, atque iisdem propemodum verbis, sic dicens: Interiora Iudææ Essenii tenent, qui præditi morali disciplina, recesserunt à ritu gentium vniuersarum, maiestatis (ut reor) prouidentia ad hunc morem destinati. Nullæ ibi feminae, venere se pœnitens abdicant, pecuniam nesciunt, palmis victitant: nemo ibi nascitur, nec tamen deficit hominum multitudo. Locus ipse additus pudicitia est: ad quem plurimi licet vndique gentium properant, nullus admittitur, nisi quem casti- tatis fides & innocentia meritum prosequatur: nam qui reus est vel leuis culpæ, quam- uis summa ope adipisci ingressum velit, diuinitus submouetur. Itaque per immensum spatium sæculorum, incredibile dictu, æterna gens est, cessantibus puerperis.] hucus- que Solinus. Meminit & Essenorum non sine laude Porphyrius, cuius de illis senten- tiam Cyrillus Alexandrinus recitat ^e.

^a Ioseph. ant. lib. 18. c. 2. ^b de bell. Iud. lib. 2. c. 7. DE ESSENIIS QUI ANTE CHRISTVM VIXERVNT. ^c Ioseph. ant. lib. 15. c. 13. ^d Plin. lib. 5. c. 17.

^e Solim. Poly- hist. c. 36.

^f Cyril. Alex. lib. 5. cor. Iud.

Verum quod pertinet ad Essenorum antiquitatem: dum dicunt eos per multa sæculo- rum millia extitisse, certè non ea qua sunt dicta facilitate probantur. nam nec qui res Iu- daicas sunt profecuti, tam antiquam originem Essenis tribuunt. Existimamus enim Pli- nium, quia nouisset genus Iudæorum vetustissimum, Essenorum quoque Iudæorum sectam illis existimasse fuisse congenitam. Potius autem standum esse scriptoribus Gentilibus de rebus Iudaicis, quàm proprijs, nemo dixerit. nam quàm facile Ethnici errore lapsi sint, quantumlibet disertissimi, in rebus Hebraicis conscribendis, ostendimus superius, cum egimus de cœna pura, & alibi, dicturiq. sumus inferius opportuniori loco: sed interim manifestioribus rationibus rem, de qua agimus, disquiramus. Si enim tam nobile ac pro- pè diuinum viuendi genus ante tot sæcula yigebat apud Essenos Iudæos; quæ ratio est, quòd nec in veteri Instrumento, nec nouo vlla de eo reperitur habitamentio?

VI. DE ANTI- QVITATE ESSENIORVM

Nec est quòd quis iure dicere possit, Essenos eosdem esse cum Rechabitis, quorum summa cum laude meminit Ieremias ^f. Nam diuersa ac planè discreta erat vtriusque gentis institutio. Rechabita enim (ut est Sacris litteris consignatum) non nisi ijs quæ terra sponte ferret absque aliqua agrorum cultura, victum quærere consueuerant: e contra ve- rò Essenos omnes agros colere solitos, & ex his victum quærere, Philo in libro qui inscri- bitur, Quòd liber sit probus, & Iosephus ^g testantur. Immo eosdem Rechabitas, tempo- ribus Sedechia, cum Babylonij Ierosolymam obsiderent, coactos esse intra ciuitatem se recipere, ac sic ab instituto deficere, S. Hieronymus ^h ad Paulinum scribens testatur: nec certè aliqua amplius de illis in diuinis Scripturis mentio habita reperitur. Ceterum haud incongruum erit dicere Essenos à Rechabitis descendere: nam etsi Rechabitarum insti- tuta cessassent, non tamen genus illorum extinctum est: de eis enim Dominus dixerat ⁱ: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.]

VII. ^f Ierem. 35.

^g Ioseph. ant. lib. 18. c. 2.

^h Hier. epist. 18.

ⁱ Ierem. 35.

E Meminit quidem Hegesippus ^k de homine Rechabita, qui interfuit neci Iacobi Iusti. Admiratione planè digna res est, quòd cum in Euangelio de ceteris omnibus Iudæorum sectis habeatur mentio, nempe de Pharisaïs, Sadducæis, Galilæis, & Herodianis; de Essenis, quorum vitæ institutio videri poterat præ ceteris admira- tione digna, omnis memoria silentio prorsus obuoluta remanserit. Præterea, quid est quòd idem Iosephus Iudæus duobus illis disertissimis libris, quibus calumnias in Iudæos ab Apione congestas, totis viribus nisus impugnat atque refellit, simulque quidquid no- bile dignumve de gente sua ex quibuscumque antiquis scriptoribus venari potuisset, ex abditissimis etiam locis gloriosè admodum in medium profert, de Essenorum institu- to omnium celeberrimo tacuit, cum eorum gymnasium tam celebre apertum esset A- lexandriæ, vbi Apio degere consuevit? Certè vnico illo Essenorum Iudæorum vitæ institutionis exemplo satis poterat procacis hominis refellere in Iudæos congesta men- dacia,

^k Apud Euseb. hist. l. 2. c. 22.

VIII. DE ESSENIIS ANTE CHRIS- TVM EXIS- TENTIIBVS SILENTIVM

adacia, & oblatrantem retundere impudentiam. Rursum si (quod ad hæc pertinet) Ethnicos scriptores consulas, qui ante Christum vixerunt, & gentium diuersarum mores laudatissimos persecuti sunt: eos laudasse reperies Gymnosophistas atque Brachmanas, & si quos alios qui vitæ moribus excellentes in Orbe fuissent, licet in remotissimis regionibus positos: de Essenis verò, qui eos omnes faciliè antecellerent, quique planè ab oculis omnium essent in medio terræ constituti, ne verbum quidem fecisse reperies. Sit in exemplum in primis Trogius Pompeius, & eius abbreviator Iustinus^a, qui agens de origine & moribus Iudæorum, de Essenis ne meminit quidem. Insuper & Strabo cosmographorum clarissimus, qui ex instituto non tantum Orbis situm, prouinciarumque ciuitates & loca, sed & gentium mores suis scriptis est exactissimè persecutus; cum agit de Iudæis, eorumque origine atque moribus, de Essenis, qui claritate sua obscuri esse non poterant, nihil penitus refert. Aristæas item in commentario quem scripsit de Septuagintaduobus interpretibus, cum Iudæorum instituta summa cum laude recenset, nullam prorsus mentionem fecit de Essenis.

IX. Verum nec in his contentiosum funem trahimus, vt negemus ante Christum fuisse Essenos. Demus nihilominus Iosepho, siue alijs, vt Essenos dicamus fuisse Iudæos ex Iudæis, eosdemque etiam ante Christum Herodis maioris tempore claruisse (nulla enim antiquior apud Iosephum de eis habetur memoria) ac ipsidem, quos ait, vitæ institutionibus claruisse: quis prohibet dicere, eosdem prædicatione Apostolorum conuersos, inter Christianos professos esse? Nam (si quod natura insitum est) habentium symbolum sit facilis communicatio: quomodo non magis ex his quàm aliarum sectarum Iudæis Christiana religio potuit propagari? Equidem omnes sectas, quæ erant in Palæstina, Christum Dominum aliquando auersatas esse, nempe Phariseos, Sadducæos, Herodianos, & Samaritanos, Euangelica attestacione exploratum habetur. De Essenis verò, quòd aliquando vel Domino, vel eius Apostolis atque discipulis vel minimum negotium fecerint, nusquam legitur. Immo quòd magis hi Phariseis ac Sadducæis dissentirent, eo facilius Christianis consensisse, quos illi vehementer auersarentur, faciliè credi potest. Non ita tamen hæc dicimus, vt velimus omnes Essenos Christi fidem esse sectatos (nam ex his complures in sua perfidia remansisse, Philastrius^b testatur) sed quòd ex Iudæis credentibus Essenipotius quàm Pharisei vel Sadducæi Christianam religionem fuerint amplexati; cum præsertim in perferendis Prophetis illos intentos fuisse, ac ob eam causam veritatem rerum futurarum attingisse, Porphyrius^c de illis testetur.

X. Est & de his illud non leue argumentum: nam antiquiores Esseni, qui à Iosepho describuntur, ab his qui à Philone sunt positi, non nihil differunt: vt appareat, hos ex illis prouenientes, non tamen eosdem esse cum illis: quippe qui Christianam religionem confectati, pristinum vitæ genus, vbi Christiana religio non contradiceret, non reliquerint, sed perfectiorem nacti legem, exultatiorem quoque vitæ institutionem sint professi. Hinc videas, Essenos quorum meminit Iosephus, in Iudæa agentes, eorumque rigidiore (nam idem de alijs Essenis item agit, qui molliores essent, ducerentque vxores) in multis remissiores illis fuisse, qui agerent in Ægypto, quorum Philo rexit historiam. Nam de suis Essenis testatur Iosephus, agere solitos in ciuitatibus: qui verò à Philone scribuntur, foris in hortis ac villis viuere consueuerant. Insuper illos prædicatione quotidie atque cœnare, scribit Iosephus: istos verò non nisi semel in die post occasum Solis cibum sumere consueuisse, tradit Philo; qui ex his aliquos ad tertium vsque diem ieiunos durasse, & alios sex diebus sic itidem permansisse testatur. Rursum illis per singulos pulmentum apponebatur à coquo: istis verò pro obsonio, licet conuiuarentur, sal tantum cum pane & hyssopo satis erat. Sunt & alia complures inter eos in ritibus differentiarum: vt planè perspicuum sit, eos, etsi nomine conuenirent, compluribus institutis inter se fuisse distinctos; ac proinde Essenos Alexandrinos, alios diuersosque fuisse ab his, quos in Iudæa agere solitos Iosephus affirmat.

XI. Sed & illud magnopere considerandum, Essenos non alibi quàm in Iudæa, numeroque fuisse supra quatuor millia, vt Iosephus^d testatur: quòd quidem & Philo confirmat in eo libro, quem inscripsit, Quòd liber sit omnis sapiens. At cum idem Philo in libro quem de Vita contemplatiua conscripsit, dicat eiusmodi genus hominum apud Alexandriam magno esse numero, immò & in alijs Ægypti regionibus agere, quin insuper & in multis Orbis partibus; ac etiam addat, idem vitæ genus à Græcis & barbaris

^a Iustin. lib. 37.

ESSENI REDDITI CHRISTIANI.

^b Philast. de heres. ^c Apud Cyrill. in Iud. lib. 5.

DIFFERENTIA INTER ESSENIOS.

^d Ioseph. ant. lib. 18. c. 2. QVOD ESSENI VERE FVERINT CHRISTIANI.

A barbaris esse receptum: satis manifestè declarat, non nisi de Christianis esse locutum, qui vbiq; terrarum & ex omnibus gentibus eiusdem vitæ, his primis Ecclesiæ temporibus, in eundem fermè modum institutum excolerent. Quis enim vnquam legit, Græcos vel barbaros factos Essenos, vel Iudæos Essenos in alijs Orbis prouincijs reperiri? Sic igitur cum post Christi aduentum Essenos, quos Philo describit, ab antiquis Iudæis Essenis differre certum sit, alios hos diuersosque ab illis iurè esse censendos, nempe Christianos, qui augustiorem sublimioremque vitam à suis maioribus fuerint amplexati, meritò iureque dici posse videtur. Et vnde, rogo, tantopere post Euangelij prædicationem, testante Philone, longè lateque per Orbem auctus est numerus Essenorum; nisi quòd iidem erant Christiani, prædicatione Apostolica vbiq; gentium propagati? Quòd si & obseruationem diei sabbati Philo in Essenis commendat; haud mirum est, cum & Apostolos etiam Iudaizasse, eorum Acta testentur. hocque est quòd prouidè S. Hieronymus ait: Videns Philo Iudæorum disertissimus primam Ecclesiam ad huc Iudaizantem, quasi in laudem suæ gentis, librum super eorum conuersatione conscripsit. Siue ergo velimus, dictos Christianos apud Alexandriam agentes, quòd ex Essenis ad fidem Christi venissent, esse nominatos Essenos, vel à Philone sic appellatos, quòd magna ex parte Essenorum vitam viderent esse imitati, vel quòd non Essenos, sed Iesæos, vel Iesæos à contemplatione, vel sanctitate, eo nomine (vt diximus ex Philone, Epiphano, & Suida) libuerit nominare Christianos: satis ex his omnibus constare arbitror, ipsum Philonem, secundum Eusebij, Epiphanijs, Hieronymi, & aliorum sententiam, non nisi de Christianis esse locutum; ita tamen, vt licuit externo homini, rerum nostrarum secreta inexplorata habenti, & quæ essent Iudæorum Christianorum, Iudæis prorsus adscribere cupienti.

B Haud enim est dubitandum, magna ex parte Ecclesiam Alexandrinam à Marco ex Iudæis potius quàm Ægyptijs esse collectam: tum quòd (vt idem testatur Philo in libro quem scripsit in Flaccum) constat Ægyptios antiquo odio fuisse in Iudæos insensissimos, atque eos maximè omnium auersatos, ijs præsertim temporibus, quibus (vt vidimus) tam immaniter sub Caio in eos fuerant debacchati: ac proinde Marcum Iudæum hominem ab eis spreum, contumelijs affectum, ac denique fuisse occisum: tum etiam quòd præ ceteris Orbis nationibus Ægyptij essent suarum superstitionum tenacissimi. hinc Cicero^a in Tusculanis: Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatis erroribus, quamuis carnificinam priùs subierint, quàm ibim, aut aspidem, aut felem, aut crocodilum violent. Verum etsi daremus (quòd nullo pacto faciendum putamus) neminem Gentilium Ægyptiorum ad religionem Christianam amplexandam esse conuersum: tamen nullo id esset impedimento, quin abundans florensque Ecclesia in Ægypto ex Iudæis indigenis, atque aliarum nationum hominibus illic agere solitis, colligi potuisset: affirmat enim idem Philo in citato nuper libro, quem scripsit in Flaccum, non minùs quàm decies centena millia Iudæorum hoc ipso tempore Ægyptum habitasse.

C De externis verò ibidem agentibus, præstat hæc recitare Dionis^b cognomento Chrysofostomi, qui his ipsis temporibus scribebat, de Alexandria ciuitate ad Alexandrinos hæc verba: Et nunc hæc dixi de ciuitate, ostendere vobis cupiens, quòd si inhonestè geratis, hoc clam fieri non possit, neque inter paucos, sed inter omnes homines. Video enim ego non solum Græcos apud vos, neque Italos, neque à propinquis regionibus, Syria, Libya, Cilicia, neque qui supra illos Æthiopes habitant, neque Arabes, sed etiam Bactrianos, Scythas, & Persas, & Indorum quosdam, qui concurrunt, & semper apud vos versantur. hæc ille. Meritò igitur Ammianus^c verticem omnium ciuitatum appellat Alexandriam. Herodianus^d autem æquè primum locum eidem post Romam tribuit, nisi quòd de secunda palma cum ea tradit certasse Carthaginem. Quòd autem ab Ausonio^e quarto loco post Romam constituatur, nempe post Constantinopolim, Carthaginem, & Antiochiam; id inde accidit, quòd (vt tradit Ammianus^f) sub Aureliano Imp. bellis ciuilibus, disruptis mœnibus, perdidit regionum maximam partem. Porro hoc tempore Alexandria florentissima erat, principem faciliè vendicans sibi locum. Meritò igitur, id agente diuino numine, subiit in mentem Petri pastoris omnium, vt dilectissimum discipulum Marcum, quem immensi amoris causa filium suum appellat^g, mitteret Alexandriam, vt ibi Euangelium prædicaret, vbi velut in quodam Orbis

XII. ALEXANDRINA ECCLIESIA COLLECTA EX IUDÆIS

^a Cic. Tuscul. lib. 5.

XIII. Dio Chryso. orat. 32. ad Alexand. DE ALEXANDRINA CIVITATE.

^c Ammian. lib. 22.

^d Herodian. lib. 7.

^e Auson. de ord. nob. vrb. ^f Ammian. lib. 22. in fin.

^g I. Pet. 1.

CHRISTI 64.

PETRI 20.

NERONIS IMP. 8.

cheatro ex Asia, Africa, & Europa tot gentes essent simul collectæ: idemque iure effecerit, vt ex tot nationibus Ecclesia nobilissima suo ipsius nomine congregata, post Romanam haberetur omnium facile princeps: quam (vt vidimus) à Marco primum fundatam, stabilitam, ac demum sanguine consecratam, post ipsum administrandam consensu omnium Anianus accepit, tenuitque (vt dictum est) annis vigintiduobus.

XIV. NERONIS SÆVITIA.

Tacit. lib. 15.

Romæ interim Neronis sævitiâ vnâ cum impudicitia in dies magis graffata, optimos quosque è medio tollere cœpit: idemque Octauiam vxorem calumnijs circumuentam, in insulam relegatam, mori tandem balnei vapore compulit. Sed & auaritia Principis his coniuncta flagitijs, ditissimos quosque libertorum, & inter alios Pallantem, penes quem fuerat summa imperij tempore Claudij, è medio sustulit. Sed hæc & alia Tacitus* & alij pluribus. Cùm verò hæc Romæ agerentur, Romanus exercitus sub Pæto duce à Parthorum Rege Pacoro sub iugum turpiter mittitur.

IESV CHRISTI ANNVS 65.

PETRI ANNVS 21.

NERONIS IMP. ANNVS 9.

I. Annus Christi sexagesimusquintus adscribitur Fastis sub Consulatu Memmij Reguli & Virginij Rufi, idemque annus quartus ante bellum Iudaicum cœptum, octauus verò ante Ierosolymorum obsidionem numeratur; quando venturam cladem Deus ab hoc anno voluit innotescere, & assiduo prædici, vt de patris facinoribus populus ageret pœnitentiam. Quisnam fuerit vates iste, & quid ea causa passus sit, Iosephus^b his verbis describit: Quod autem his horribilius fuit, Iesus quidam filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio prius quàm bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atque opulentia, cùm ad festum diem venisset, quo ategias in honorem Dei componi in templo ab hominibus mos est, repente clamare cœpit: Vox ab Oriente: Vox ab Occidente: Vox à quatuor ventis: Vox in Ierosolymam & templum: Vox in maritos novos, nouasque nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atque hæc interdum noctuque clamitans, omnes ciuitatis vicos circuibat. Nonnulli autem virorum insignium, aduersum omen indignè ferentes, corripunt hominem, multisque verberibus afficiunt. Ille autem neque pro se, nec ad eos qui se multabant, secretò quidquam locutus, eadem quæ prius vociferâs perseuerabat. Magistratus autem rati, quod erat verum, magis diuinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanum Præfectum: vbi plagis vsque ad ossa laceratus, neque supplex cuiquam fuit, neque lacrymauit; sed vt poterat, inclinans maximè flebiliter vocem, ad singulos ictus respondebat: Veh veh Ierosolymis.

Ioseph. de bel. Iud. lib. 7. c. 12. DE CLADE VENTURA IEROSOL. A IESV ANANI PRÆSENTI DICTA.

II. Albino autem interroganti (is namque iudex erat) quis esset, vel vnde ortus, aut cur ista diceret, non respondit. Non prius autem cessauit à luctu miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Ille autem ad bellum vsque tempus neque adibat quemquam ciuium, neque loqui visus est: sed quotidie velut orationem quamdam meditatus, Veh veh Ierosolymis, querebatur. Sed neque imprecatus est cuiquam, cùm in dies singulos multaretur, nec victum offerentibus benedicebat. Sola verò responsio ad omnes erat triste præfagium. Maximè autem diebus festis vociferabatur: idque per annos septem & quinque menses continuos faciens, neque voce rauior fuit, neque delassatus est, donec obsidionis tempore, ipsa re perspectis atugurijs, ipse quieuit. Supra murum enim circumiens iterum, Veh veh ciuitati, ac templo, ac populo, maxima voce clamitabat. Cùm verò ad extremum addidit, Veh etiam mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animamque adhuc illa omnia lugentem dimisit.] sic Iosephus, & mox subdit: Hæc si quis reputet, profectò inueniet Deum quidem hominibus consulere, modisque omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria, ipsos autem ob demerentiam suam malis voluntarijs interire.] Cetera autem prodigia, quæ eandem cladem præcesserunt, suis locis ordine temporum recensere videmus.

IESV

IESV CHRISTI ANNVS 66.

PETRI ANNVS 22.

NERONIS IMP. ANNVS 10.

A Vrente iam anno Christi Domini sexagesimo sexto, Coss. C. Læxario & M. Licinio, Christiani, qui Romæ erant, de incendio Urbis calumniam passi, sæuissimis iisdemque diuersis mortis generibus encantur. Rem gestam in hæc verba describit Tacitus: Sequitur clades, fortè, an dolo Principis, incertum: nam vtrumque auctores prodidere: sed omnibus quæ huic Vrbi per violentiam ignium acciderunt, grauior atque atrocior. Initium in ea parte Circi ortum, quæ Palatino Cælioque montibus contigua est. Vbi per tabernas, quibus id mercimonium inerat quo flamma alitur, simul cœptus ignis, & statim validus, ac vento citus longitudinem Circi corripuit. Neque enim domus munimentis septæ, vel templa muris cincta, aut quid aliud more interiacebat. Impetu peruagatum incendium plana primum, deinde in edita assurgens, rursus inferiora populando anteit remedia velocitate mali, & obnoxia Vrbe arctis itineribus hucque & illuc flexis, atque enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. Ad hoc lamenta pauentium feminarum fessa ætate, aut rudis pueritiæ ætas, quique sibi, quique aliis consulebant, dum trahunt inualidos, aut opperiantur, pars morans, pars festinans, cuncta impediabant; & sæpè dum in tergum respectant, lateribus, aut fronte circumueniebantur: vel si in proxima euaserant, illis quoque igni correptis, etiam quæ longinqua crediderant, in eodem casu reperiebantur. Postremò quid vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, sterni per agros: quidam amissis omnibus fortunis diurni quoque victus, alij charitate suorum quos eripere nequiuertant, quamuis patente effugio, interire. Nec quisquam defendere audebat, crebris multorum minis restinguere prohibentium; & quia alij palam faces iaciebant, atque esse sibi auctorem vociferabantur, siue vt raptus licentiùs exercebant, seu iussu.

VRBIS INCENDIUM OBORTVM Tacit. lib. 15.

B Eo tempore Nero Antij agens, non ante in Urbem regressus est, quàm domui eius, qua Palatium & Mæcenatis hortos continuauerat, ignis propinquaret. Neque tamen sisti potuit, quin & Palatium, & domus, & cuncta circum haurirentur. Sed solatium populo exturbato & profugo, Campum Martis, ac monumenta Agrippæ, hortos quin etiam suos patefecit. Et subitaria ædificia extruxit, quæ multitudinem inopem acciperent. Subiecta quoque vrensilia ab Ostia & propinquis municipiis: pretiumque frumenti minimum vsque ad ternos nummos. Quæ quamquam popularia, in irritum cadebant; quia peruaferat rumor, ipso tempore flagrantis Urbis, iniisse eum domesticam scenam, & cecidisse Troianum excidium, præsentia mala vetustis cladibus assimilantem. Sexto demum die apud imas Esquilias finis incendio factus, proruptis per immensum ædificiis, vt continuz violentiæ campus & velut vacuum cælum occurreret. Necdum posito metu, redibat. Leuis rursus grassatus ignis, patulis magis Urbis locis, eoque strages hominum minor. delubra deum, & porticus amœnitati dicata latius procidere. Plusque infamiæ id incendium habuit, quia prædijs Tigillini Æmilianis proruperat. Videbaturque Nero condendæ Urbis nouæ, & cognomento suo appellandæ gloriam querere. Quippe in regiones quatuordecim Roma diuiditur: quarum quatuor integræ manebant, tres solo tenuis deiectæ: septem reliquis pauca restorum vestigia supererant, lacera, & semiusta. Domuum, insularum, templorum, quæ amissa sunt, numerum inire haud promptum fuerit: sed vetustissima religione, quod Seruius Tullius Lunæ, & Magna ara fanumque, quæ præsentis Herculi Arcas Euander sacrauerat, ædificiisque Statoris Iouis vota Romulo, Numæque regia, & delubrum Vestæ cum penatibus populi Romani, exusta. iam opes tot victoriis quæstis, & Græcarum artium decora, ex in monumenta ingeniorum antiqua & incorrupta: quamuis in tanta resurgenti Urbis pulchritudine, multa seniores meminerant, quæ reparari nequibant. Fuere qui annotarent decimoquarto Kal. Sextiles principium incendij huius ortum, quo & Senones captam Urbem inflammauerant.] hæc Tacitus, qui post multa de Neronis ædificiis enarrata hæc subdit:

II. NERO GRÆDITVS INA CENDI AARIVS.

C Mox petita à diis piacula, aditi quoque Sibyllæ libri, ex quibus supplicatum Vulcano, Ceteri, Proserpinæque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare: vnde hausta aqua templum & simulacrum deæ prosperum est; & lectisternia & peruigilia celebrare feminæ, quibus mariti erant. Sed non ope humana,

III.

CHRISTIANI DE INCENDIO CALVMNIAM PASSI.

mana, non largitionibus Principis, aut deum placamentis decedebat infamia, quin iustum incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, & exquisitissimis poenis affecti, quos per flagitia inuisos vulgus Christianos appellabat. Auctor nominis eius Christus, qui Tiberio imperante per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Repressaque in praesens exitiabilis superstitio, rursus erumpebat, non modò per Iudæam, originem eius mali, sed per Urbem etiam, quo cuncta vndique atrociam aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primò correpti qui fatebantur, deinde iudicio eorum multitudo ingens, haud perinde in crimine incendij, quàm odio humani generis conuicti sunt. Et pereuntibus addita ludibria, vt ferarum tergibus contexti, Ianiatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi; atque vbi defecisset dies, in usum nocturni luminis vrerentur.]

IV. CHRISTIANI NORVM TORMENTA

Sed quomodo id fieri soleret, accipe in primis ex Iuuenale, cum ait satyra prima: *Pone Tigillinum: tada lucebis in illa, Qua stantes ardent qui fixo gutture fumant.*]

* Seneca, epist. 14. * Iuuenal. satyra. 8.

vbi vetus glossographus à Pithoco editus hæc habet: Tigillinum si læseris, viuis ardebis, quemadmodum in munere Neronis, de quibus ille iusserat cereos fieri, vt lucerent spectatoribus, cum fixa essent guttura ne se curarent. Nero maleficos tæda, papyro, & cera superuestiebat, & sic ad ignem admoueri iubebat.] hæc ibi: sed per maleficos auctorem intellexisse Christianos, ex his quæ recitata sunt ex Tacito, quisque per facile potest intelligere. Seneca, qui Neronis vixit temporibus, cum plura recenset genera tormentorum, ait: Illam tunicam alimentis ignium & illitam & intexam.] & Iuuenalis:

Ausi quod liceat tunica punire molesta.]

Sed quomodo ait Iuuenalis: *Fixo gutture fumant?*] numquid (quod ibidem ait Seneca) per adactum per medium hominem, qui in os emergat, stipitem? Vt cumque id fieri contigerit, his aded acerbissimis cruciamentis tunc accidit quam plurimos Christianorum vita defungi.

V. CHRISTIANI INFAMATI.

Subdit autem Tacitus: Hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat, & Circense ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel circulo insitens. Vnde, quamquam aduersus fontes & nouissima exempla meritos, miseratio oriebatur, tamquam non utilitate publica, sed in seuitiam vnus absumerentur.] hucusque Tacitus: qui quidem, quòd Christianos ob flagitia dicat fuisse inuisos; vel id accidit, quòd deos constantissimè detestarentur, eaque ratione impij haberentur; vel quòd nomine Christiano complures vagarentur hæretici obscœnissima perpetrantes: sicque factum esse videtur, vt Christianum nomen infamaretur. quæcumque enim essent turpia hereticorum, quæque etiam conficta de Iudæis essent ab Apione, vel alijs, ea omnia in Christianos, quòd ex Iudæis progeniti essent, calumniosè admodum redundabant. Sanctissimi enim Patres, qui pro Christianis scripserunt ad Imperatores apologias, hæc sunt plenius persecuti. Sed de his nos aliàs futis.

VI. REDARGVTIVR ERRORIS TACITVS.

Quod olim suis prædixerat Christus, dicens: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum] satis hoc & alijs exemplis plurimis declaratur: nimirum quòd ipsum nomen esset in crimen. quamobrem verum illud Taciti: Haud perinde in crimine incendij, quàm odio humani generis conuicti sunt.] sed mendaciter illud: horum aliquos crimen esse confessos, atque alios ab his esse delatos. Eadem enim planè constantia, qua Christiani veritatem mille poenis subiecti profitebantur, eadem prorsus, ne mendacium loquerentur, fortiter peristare consueuerant. At quis certius Neronis artes nouit, quàm idem ipse Tacitus, qui hæc scripsit? nimirum (quod proximè in Octauiam honestissimam feminam suam vxorem fecerat) cum quis sibi inuisus è medio tollendus esset, falsà mox crimina, nouæque excogitatæ calumniæ, noctis euestigiò accusatoribus, erant in promptu. At Tacitus odio, quo & ipse flagrabat in Christianos, quo vacare debent omnes qui res gestas scribendas suscipiunt, parum liberalis historici, sed hominis qui permoueretur affectibus, specimen edidit: quippe qui, cum tam sua ipsius sententia quàm totius populi opinione Nero auctor haberetur incendij, nihilominus fontes Christianos appellat. At nonne idem ipse Tacitus? Subrij Flauij Tribuni militum ipsi Neroni coràm palamque Urbis incendium exprobrantis recitat verba: Odisse cœpi, postquam parricida matris & vxoris, auriga, histrio, & incendiarius extitisti.] An non se id facturum Nero antè prædixerat? sic de eo affirmante Suetonio: Sed nec

* Tacit. lib. 15. Annal. * Suet. in Nerone. c. 38.

A populo, aut in cœnibus patriæ pepercit. Dicente quodam in sermone: Ε' μου. Σαβουρος. γελα μ' & θ' η' ο' π' ο' ε' : Immodò, inquit, ε' μ' ο' β' : (Ceteros planeque ita fecit.) Latine autem sic ex quodam versu: *Me moriente terra misceatur igni.*] sed ex se addidit: *Me viuente.*]

Cur autem id fecerit, hanc idem Suetonius affert causam: Nam, inquit, quasi offensus deformitate veterum ædificiorum, & angustijs flexurisque vicorum, incendit Urbem, tam palam, vt plerique Consulares cubicarios eius cum stupa tædaque, in prædijs suis deprehensos non attigerint, & quædam horrea circa domum Auream, quorum spatium maximè desiderabat, vi bellicis machinis labefactata atque inflammata sint, quòd læteo muro constructa erant.] hæc Suetonius: eadem fermè Dio, & alij, quorum nullus habetur auctor, qui audeat Christianos vel leuiter in crimen adducere.

Quòd verò Tacitus sex dies incendium perdurasse testetur, totidemque Suetonius affirmet, ac septem noctes: hæc de vehementiori incendio eos intellexisse certum est. Et enim (vt idem addit Tacitus) leuius tursus grassatus est ignis: quamobrem nec ante nouem dies fuisse extinctum, vetus inscriptio docet; cuius hæc sunt verba:

EX. VOTO. SVSCEPTO. Q. DIVERAT. NE GLECTVM. NEC REDDITVM. INCENDIOR. ARCONDORVM. CAUSA. QVANDO VRBS. PER. NOVM. DIES. ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBVS. ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE. CVI. LICEAT INTRA. HOS. TERMINOS. ADIFICIVM. EXTRVERE. MANERE. NEGOTIATORI. ARBOREM. PONERE. ALIVDVE. QVID SERERE. ET. VT. PRÆTOR. CVL. HÆC. REGIO. SORTI. OBVENERIT. LITATVRVM. SE. SCIAT. ALIVSVE. QVIS. MAGISTRATVS. VOLCANALIB. X. K. SEPTEMB. OMNIBVS. ANNIS VITVLO. ROBIO. ET. VERRE.

Quod autem ad Christianos Romæ agentes spectat: hæc persecutio prima dicenda est, licet (vt ex Tacito vidimus) repressa cum esset, iterum (vt ait) erumpebat Christiana religio: Neroni quidem omnes tribuunt primam, de quo hæc Tertullianus: Consultite commentarios: illic reperietis primum Neronem in hanc sectam tum maximè Romæ orientem Cæsariano gladio ferocisse. Sed tali dedicatore damnationis nostræ etiam gloriatur: qui enim scit illum, intelligere potest non nisi grande aliquod bonum à Nerone damnatum.] & in Scorpiaco: Vitas Cæsarium legimus orientem fidem Romæ primum Nero cruentavit.] alludens nimirum ad Suetonium hæc de Nerone scribentem: Afflicti supplicijs Christiani, genus hominum superstitionis nouæ & maleficæ.]

Eiusmodi planè à Gentilibus censebantur Christiani, quos modò præstigiatores, modò impostores, atque sophistas execrabiles, Critias apud Lucianum appellat in Philopatro, apud quem & leguntur de ipsius derisiones illæ eiusdem Critiæ, prædicationem Euangelicam subsannantis, & in hunc modum deridentis, ac detestantis: Phy, Phy, Phy, Phy, nugas illas. Heu, Heu, Heu, Heu, consultationes malas. Væ, Væ, Væ, Væ, spei inani.] Insuper quòd Apostolici viri egentes esse viderentur atque pauperrimi, & secundum illud Apostoli: Sicut egentes, multos autem locupletantes] ex sacris ac diuinis Scripturarum oraculis, Gentilibus fidem Christianam capessentibus, summam gloriam atque felicitatem, ac denique bonorum omnium pollicerentur affluentiam: eos irrisor Critias & alij nugaces illi similes deridebant, scommatibus atque dicterijs pariter subsannabant, iactantes nimirum homines aduenisse, qui vias auro essent inundaturi, cum tamen ipsi pannosi essent, atque carerent obolo: eaque omnia non nisi leuissima esse somnia, quibus populum deciperent, atque anicularum inuenta dictabant. Hisce igitur cachinnis atque ludibrijs soliti erant Gentiles traducere religionem Christianam. Ex his videas, non nisi diuini numinis potentia factum esse, vt Christiana religio, quæ infamis ac profus execrabilis haberetur, atque inanis prorsus & vana, quæ & insuper furenti Cæsarium gladio sepè cõpesceretur, nihilominus in dies magis magisque longè lateque in Vrbe & Orbe feliciter læta fecunditate & sæctu amplissimo germinaret. Sed de his superius, & aliàs inferius sæpè. Quod autem ad necatos à Nerone Christianos pertinet, agitur in Martyrologio Romano eorum omnium memoria annua octauo Kal. Iulij; ibique iisdem Primitiæ martyrum, quòd passi Romæ essent primi, dicuntur.

At nec illud dicere prætermittimus, extare Senecæ nomine epistolam ad Paulum de incendio Neroniano: sed mea sententia ab alio quopiam potius ficta videtur, quàm à Seneca

VII. CVR NERO VRBEM INCENDERIT.

VIII. TEMPV. QVO DVRA. VIT INCENDIVM. Descripta habetur ab Ald. in lib. de Orthograph. pag. 312.

IX. PRIMA PERSECVTIO. Tertull. in Apolog. c. 5.

Tertull. in Scorp. c. 14. Suet. in Nerone. c. 16.

X. CHRISTIANI VT IMPOSTORES DERISI.

XI.

DE EPISTOLA SENECÆ AD PAULVM

à Seneca scripta; cum tam aperta in ea asserantur mendacia, nimirum centum tantum trigintaduas arisse domos, & quatuor insulas: nam cum ex quatuordecim Urbis regionibus quatuor tantummodò integras remanuisse testetur Tacitus, longè quidem maiorem exustarum domorum & insularum numerum extitisse oportuit. Rursum cum eadem epistola data habeatur V. Kal. Aprilis, sub Aproniano & Capitone Consulibus; planè dicendum esset, eam quinque annos ante incendium scriptam esse; quinto enim Neronis anno hi Consulatum gessere: cum alioqui, teste Tacito, qui res gestas Neronis per annos singulos accuratè digessit, hoc anno, sub Consulibus Memmio Regulo & Virginio Rufo, ea de Urbis incendio accidisse, exploratum habeatur. Quamobrem & reliquæ illæ tum ad Paulum conscriptæ, tum à Paulo ad eum redditæ, æquè nobis suspectæ redduntur: quamuis sciamus eas non recens esse excogitatas, sed antiquitus scriptas, & à S. Hieronymo cognitas atque probatas, sic dicente: Non ponere eum in catalogo Sanctorum, nisi me illæ epistolæ prouocarent, quæ leguntur à plurimis, Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum. Citat ex vna earum locum Senecæ ad Paulum scribentis, optare se eius esse loci apud suos, cuius sit Paulus apud Christianos. est in epistola decimasecunda.

Hieron de Script. Eccl. in Seneca.

XII. Aug. epist. 14. Aug. de Civitate Dei, lib. 6. c. 11. DE FIDE EPISTOLARVM SENECÆ AD PAULVM.

Nouit eas & S. Augustinus, qui item earumdem meminit, sic dicens: Meritò ait Seneca (qui temporibus Apostolorum fuit, cuius etiam quædam ad Paulum leguntur epistolæ) Omnes odit, qui malos odit. licet idem Augustinus ex his quæ scribit de Seneca in libris de Civitate Dei, nullam prorsus fidem dictis epistolis tribuisse videatur. ait enim: Hic, nempe Seneca, inter alias civilis theologiæ superstitiones reprehendit etiam sacramenta Iudæorum, & maximè sabbata: inutiliter id eos facere affirmans, quòd per singulos septem interpositos dies, septimam ferè partem ætatis suæ perdant vacando, & multa in tempore vigentia non agendo lædantur. Christianos tamen iam tunc Iudæis inimicissimos in neutram partem commemorare ausus est, ne vel laudaret contra suæ patriæ veterem consuetudinem, vel reprehenderet contra propriam forsitan voluntatem. De illis sanè Iudæis cum loquitur, ait: Cum interim usque ad sceleratissimæ gentis consuetudo conualuit, ut per omnes iam terras recepta sit, victi victoribus leges dederunt. Mirabatur hæc dicens, & quid diuinitus ageretur ignorans. Hæc ille de Seneca. Si ergo ex sententia Augustini Seneca de Christianis numquam meminit: quomodo erit, ut dictæ epistolæ, in quibus de Christianis & religione Christiana sæpè agitur, & cum Christiano homine Christi Apostolo, Senecæ adscribantur?

XIII. Vnde commentum de epistolis.

Vnde autem ea de dictis epistolis opinio fluxerit, facile est demonstrare. Extant enim Acta quædam passionis Pauli, Lini nomine consignata; in quibus hæc leguntur de Seneca & Paulo: Institutor Imperatoris ad eum est illi amicitia copulatus, videns in eo diuinam scientiam, ut se à colloquio illius temperare vix posset: quo minùs si ore ad os alloqui illum non valeret, frequentibus datis & acceptis epistolis, ipsius dulcedine & amabili colloquio atque consilio frueretur. Hæc ibi. Sed qualia hæc sint, ea quæ dicta sunt, lectorem admonere posse videntur. Quod insuper spectat ad Senecam: iam ante biennium timens ille calumniam delatorum, & Imperatoris crudelitatem, cum nec affinis parceret nec amicis, missionem instanter petens, rogansque reliquum vitæ tempus ruri agere sibi licere, cum non obtinisset, simulata mala valetudine, domi mortem opperens miser agebat. Sed hæc pluribus Tacitus: de Senecæ verò obitu anno sequenti.

Tacit. lib. 14. 15.

XIV. Senecæ epist. 101.

Hic verò obiter de obitu Senecionis agendum, quem idem Seneca scripsit epistola ad Lucilium, monumentum egregium miseriam conditionis humanæ, utpote quæ vitam hanc per momenta singula precariam ducat, quam & longè contraria conceptæ spei euenta perturbent. ait enim: Omnis dies, omnis hora, quàm nihil firmus, ostendit, & aliquo argumento recenti admonet fragilitatis oblitus, cum æterna meditantem respicere cogit ad mortem. Quid sibi istud principium velit, quæris. Senecionem Cornelium, equitem Romanum splendidum & officiosum, noueras. ex tenui principio se ipse promouerat, & iam illi decliuis erat cursus ad cetera. Facilius enim crefcit dignitas, quàm incipit: pecunia quoque circa paupertatem plurimam moram habet, dum ex illa ereptat. Hic etiam Senecio diuitijs imminebat, ad quas illud duæ res ducebant efficacissimæ, & quærendi, & custodiendi scientia, quarum vel altera locupletem facere potuisset. Hic homo summè frugalitatis, non minùs patrimonij quàm corporis

DE REPENTINO OBITU SENECIONIS.

A corporis diligens, cum me ex consuetudine manè vidisset, cum per totum diem amico grauius affecto & sine spe iacenti, usque ad noctem assedisset, cum hilaris cœnasset, genere valetudinis præcipiti abreptus, angina, vix compressum arctatis faucibus spiritum traxit in lucem. Intra paucissimas ergo horas, postquam omnibus erat sani ac valentis officijs functus, decessit. Ille qui & mare & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens in expertum genus quæstus, accesserat, in ipso actu benè cedentiũ rerum, in ipso procurrētis pecuniæ impetu raptus est, &c.] Quàm similis hinc diuiti illi, ad quem sententia illa ex Euangelio: Stulte, nocte ista animam tuam repetent à te: hæc quæ congesti, cuius erunt? Ut hæc tibi de Gentili homine adderemus, illud impulit, quòd accidit ut Romæ his diebus è ruderibus effoderetur eiusdem Senecionis, cognomento Cornelij, lapis sepulchralis inscriptionis, quam tibi hinc cudendam curauimus: sic enim se habet

Luc. 12.

Extat vena in lapide inuicem S. Mariæ super Minervam.

D. M. CORNELIÆ. PROCVLÆ ET PLACIDÆ. FCEK. Q. CORNELIO. SENE CIONI. PROCVLO. PRÆTORICIO. LEGATO. PROVIN CIE. ASIÆ. FRA TRI. BENE. MEREN TI

C Hoc item ipso decimo Neronis anno in Iudæa procuracionem Albino subrogatus est Gessius Florus, ut colligitur ex Iosepho, dum ait egisse hunc biennium in magistratu, cum Nero ageret in Imperio annum duodecimum. Eusebius etiam hoc anno substitutionem Florum Albino tradit. Porro hic adeo scelestus fuit, ut Albinus licet pessimus, sui faceret omnibus desiderium. Nam de ingressu Flori hæc Iosephus: Gessius autem Florus Albino successor à Nerone missus, pluribus Iudæos repleuit calamitatibus. Is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem non minùs improbam, per quam, ut Poppææ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat: ad eò verò potestate violenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent, quasi beneficium. Nam ille quantum poterat, clam erat malus & nocens; Florus contra, quasi ad ostentandam missus malitiam, publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam de rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. Erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vniquam lucris satiabilis, vnde cum parua æquè captans & magna, ut etiam lacronum esset particeps. Hæc & alia multa Iosephus de homine scelestissimo: qui quomodo tandem ad defectionem Iudæos compulerit, suo loco dicemus.

xv. Gessius Florus, ut colligitur ex Iosepho, dum ait egisse hunc biennium in magistratu, cum Nero ageret in Imperio annum duodecimum. Eusebius etiam hoc anno substitutionem Florum Albino tradit. Porro hic adeo scelestus fuit, ut Albinus licet pessimus, sui faceret omnibus desiderium. Nam de ingressu Flori hæc Iosephus: Gessius autem Florus Albino successor à Nerone missus, pluribus Iudæos repleuit calamitatibus. Is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem non minùs improbam, per quam, ut Poppææ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat: ad eò verò potestate violenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent, quasi beneficium. Nam ille quantum poterat, clam erat malus & nocens; Florus contra, quasi ad ostentandam missus malitiam, publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam de rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. Erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vniquam lucris satiabilis, vnde cum parua æquè captans & magna, ut etiam lacronum esset particeps. Hæc & alia multa Iosephus de homine scelestissimo: qui quomodo tandem ad defectionem Iudæos compulerit, suo loco dicemus.

IESV CHRISTI ANNVS 67. PETRI ANNVS 23. NERONIS IMP. ANNVS 11.

E Anno, qui sequitur, sexagesimo septimo, Coss. Silio Nerua & Attico Vestino, vel (ut habet Plinius) Appio Iunio & P. Silio, persecutio in Christianos à Nerone occasione incendij semel excitata, datis ab ipso edictis, magis ac magis in eos sæuijt. Testatur id Seuerus, cum ait, postquam de incendio locutus est, & de Christianis ea de causa sæuissimè trucidatis: Hoc initio in Christianos sæuiri cœptum. Post etiam datis legibus, religio verabatur, palamque edictis propositis, Christianum esse non licebat. Perdurauit hæc persecutio usque ad Apostolorum cædem: quibus temporibus Dei Ecclesia sanctorum coronis est mirificè illustrata, tantumque abfuit ut ea causa fides tepuerit, vel remissa ex parte aliqua fuerit, ut potius noua propagatione sit aucta. Quinam autem sub eadem persecutione Romæ sint passi, complurium nomina suppeditat Romanum Martyrologium, licet ex immenso numero vix paucorum; quòd (ut suo loco dicemus) inuidia Diocletiani perierint Acta martyrum. Agemus autem inferiùs de eadem persecutione suo loco pluribus.

Plin. lib. 8. c. 40. PERSECUTIO IN CHRISTIANOS PROPAGATA. Seuer. hist. lib. 2.

I I. Inter hæc autem Simon magus, qui his temporibus (vt dicemus) Romæ agebat, ne occasione eiusmodi concitatae persecutionis, suorum discipulorum, quos collegerat, quibus & persuaserat (vt vidimus) se Christum esse, dispendium pateretur, eos docuit palam negare, & si opus esset, etiam idola colere. Testatur enim id Origenes ^a, dum contra Celsum agens, sic dicit: Tameñ multos falleret Simon, à capitali tamen supplicio & morte, quam religionis gratia vltro Christiani subirent, ex discipulis suis vnum quempiam subtraxerit, quos vtique docuisset vt indifferenter ad idolorum se cultum haberent. Sed nihil tunc primùm Simoniani illi insidiarum perpeffi sunt: callebat enim sagax ille & improbissimus dæmon, qui & Iesu doctrinæ moliretur insidias, eorum animos, quos sub eius Simon ditione haberet, sua ex disciplina haudquaquam solutum iri.] hæc Origenes: ex quibus etiam significatur, Simonem hæc docuisse tempore Neronianæ persecutionis, quæ prima à Gentilibus pro idolis tuèdis illata censetur: antehac enim cum nullus (quod certò sciatur) Gentilium ad eorum cultum adigeret Christianos, nulla suberat occasio vt sic ille suis consuleret se&atoribus. Ex quibus patet, Simonẽ ad hæc vsque Neronis tempora fuisse superstitem, & non (vt alij dicunt) sub Claudio decessisse. Sed de his supra, ac rursus inferius.

I I I. Res verò Iudaicæ inter hæc in deterius prolabantur, Cestio * Floro Iudææ Procuratore Iudæos grauius affligente, & ad defectionem penitus perurgente: quæ anno sequenti, secundo nimirum à tempore quo in Iudæam ipse aduenerat Procurator (vt Iosephus ^b testatur) est cœpta. Quæ autem hoc anno contigerint, idem Iosephus ^c sic narrat: Cestius * verò iniquitates suas in vniuersam gentem, iam palam quasi gloriaretur, exercuit, ac velut non ad regendam prouinciam, sed ad damnatorum pœnas carnifex missus, neque rapinarum vllum modum, neque afflictionum prætermisit. In miseris autem crudelissimus erat, in turpibus verò impudentissimus: neque enim quis illo amplius offendit fallacia veritate, neque commentus est callidiores nocendi vias. Huic siquidem, viritum illatis dispendijs lucra quærere, exiguum visum est; sed totas simul dispoliabat vrbes, & labes populis inferebat: tantum non voce per totam regionem edicens, liberum esse hominibus latrocinari, dum ipse prædarum acciperet portionem. Denique ob illius auaritiam contigit totam præne deserere regionem; ita vt plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent.] hæc Iosephus. cetera de eo, anno sequenti.

I V. Eodem anno, dum hæc in Iudæa agerentur, Romæ detecta coniuratione in Neronem à compluribus Romanorum nobilium diu agitata atque composita: idem Nero cum ceteros, tum Senecam inter coniuratos à proditore nominatum, occidi iussit; concessit tamen illi, vt quam vellet mortẽ sibi deligeret. Gallio eius germanus, qui olim, (vt dictum est) cum Paulus in Græcia degeret, Proconsulem agebat in Achaia, ex nece fratris pauidus, supplex vitam obtinuit. Inter alios præne innumeros occisus est quoque Annæus Lucanus Senecæ nepos: necatus ante omnes Romanorum clarissimus Plautius Lateranus Consul designatus, cuius nobilis illa erat basilica in Cælio monte, quæ postea vsui cessit Christianorum, & aucta in primariam conuersa est ecclesia, quæ est appellata Lateranensis: de qua S. Hieronymus ^d ad Oceanum: ante diem Paschæ in basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, &c.] sed de ea suo loco inferius. Post cladem coniuratorum, vel eorum qui aliqua leui suspitione vel fictione odio Principis pulsarentur, subsecuta est mors Poppææ Augustæ, quam licet amatissimam, Nero iracundia percitus ictu calcis percussam occidit. Sed hæc Tacitus, Dio, & alij pluribus.

IESV CHRISTI	PETRI	NERONIS IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
68.	24.	12.

I. Christi Domini nostri anno sexagesimo octauo, Coss. Suetonio Paulino & Pontio Telesino, Petrus ^e & Paulus diuino consilio, vt afflictatæ nimis gladio Neronis Ecclesiæ Romanæ succurrerent, è diuersis Orbis partibus Romam se iterum contulerunt, atque collabentem præne Ecclesiam instaurarunt. Neronis enim gladio in Romanos occasione dictæ coniurationis conuerso, à sanguine Christianorũ aliquantum temperatum fuisse videtur. Hac igitur benè vsi opportunitate Petrus & Paulus, Romæ (vt licebat) rursus

^a Metaphr. die 29. Iunij. & alij.

^d Hier. epi. 30

^b Ioseph. ant. lib. 20. c. 9. ^c Ioseph. de bell. Iud. lib. 2. cap. 13.

^e Orig. cont. Celsum, li. 6.

A sum Euangelium prædicarunt. Horum prædicationis nobile fragmentum recitat Lactantius, de prænuntiata his diebus ab eisdem Apostolis futura clade Ierosolymitana, cuius bellum hoc ipso anno, occasione quam dicemus paulo inferius, est inchoatum. Cum enim (vt accidit) de Iudeorum defectione frequens sermo esset inter Romanos, inde suppeditarum est argumentũ de his agere, quæ his verbis Lactantius ^a memoriae commendauit: Futura aperuit illis omnia, quæ Petrus & Paulus Romæ prædicauerunt: & ea prædicatio in memoria scripta permanfit, in qua cum multa alia mira, tum etiam hoc futurum dixerunt, vt post breue tempus immitteret Deus Regem, qui expugnaret Iudæos, & ciuitates eorum solo æquaret, ipsos autem fame siti que confectos obsideret. Tum fore, vt corporibus suorum vescerentur, & consumerent se inuicem: postremò vt capti venirent in manus hostium, & in conspectu suo acerbissimè cõiuges suas vexari cernerent, violari & prostitui virgines, diripi pueros, alidi paruulos, omnia denique ferro ignique vastari, captiuos in perpetuum terris suis exterminari: eò quòd exultauerant super amantissimum & probatissimum Filium Dei.] hucusque Lactantius.

Rursus etiam de Pauli Romæ prædicatione est insignis memoria, licet apud scriptorem impium ^b: quidam enim Triphon Romæ agens, cum Critiam Christianæ fidei derisorem catechumenũ facere cuperet, hæc inter alia de se refert: Quãdo autem me Galilæus ille conuenit recaluatere, naso aquilo, qui in tertium vsque calum per ætrem ingressus est, quæ optima & pulcherrima sunt, inde didicit: per aquam nos renouauit, in beatorum vestigia insistere fecit, & ex impiorum regionibus nos reduxit.] hæc ille, quibus equidem non alium quempiam quàm Paulum Apostolum describi, omnes puto facile intelligere. nominat eum Galilæum, quòd sic Apostoli, imò & ceteri Christiani dicerentur, vel ex antiqua eius origine, vt superius dictum est. Cum igitur Triphon (vt vidimus) se Pauli discipulum profiteretur, eam ipsam artem in instituendo Gentili homine ad fidem capeffendam, quam ipse didicisset à Paulo, tum adhibuisse videtur: quippe qui deorum falsitate primitus demonstrata, subinde de rerum principijs, ac Dei operibus, non ex diuina Scriptura, cui ille non crederet, sed ex auctoribus ethnicis petijt testimonium, non secus ac Paulus fecisset Athenis. Demum ea, quam à magistro de vno trinoque Deo didicerat, fide illum imbuit in hunc modum: Cum enim ille rogaret, dicens: Quemnam igitur tibi iurabo? Ad eum Triphon: Deum alitè regnantem, magnum, ætherium, atque æternum, Filium Patris, Spiritum ex Patre procedentem, vnum ex tribus, & ex vno tria: hæc tu Iouem puta, hunc tu existima Deum.] hæc ille ibi, quantum tamen licuit tantam rem tanta breuitate describere, vel quantum externus homo & Christianis infensissimus Lucianus eadem potuit fideliter retulisse. Sed missis his, ad Petrum redeamus.

Cum ageret Petrus Romæ, non satis sibi visum, Ecclesiæ Romanæ prospicere: sed quòd vniuersi gregis creditam sibi curam à Domino accepisset, ac præcipuè Iudæorum patrociniũ in Concilio Ierosolymitano sibi sumpfisset; iam secundam ad eos scribit epistolam, in qua hæc ipse ^c: Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem, vt memores sitis eorum quæ prædixi.] Ceterum haud longè ante consummatum martyrium eam à se datam esse, illis ipse verbis significat, quibus ait ^d: Iustum autem arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, su' citare vos in commonitione: certus quòd velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum omnium memoriam E faciat.] hæc ibi.

Quod autem pertinet ad eiusdem epistolæ firmitatem: eam certè vt Petri legitimam antiquiores Theologi agnouerunt; quorum eruditissimus Hippolytus ^e Episcopus eam citat; sed audi quo præconio: Princeps Petrus, inquit, fidei petra, quem beatum iudicauit Christus Deus noster, ille doctor Ecclesiæ, ille primus discipulorum, ille qui regni clauis habet, docuit nos, dicens ^f: Hoc primùm scientes, quòd venient in nouissimis diebus in deceptione illufores iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Et erunt ^g ex vobis, qui introducunt sectas perditionis, &c.] citant eam & alij. Sed quòd crederetur esse deprauata, licet publicè legeretur; non fuisse in canone, ait ^h Didymus eam interpretatus; dubitatumque de ea tradit Eusebius ⁱ. Sed id factum esse ob diuersitatem interpretum, S. Hieronymus ^k affirmat, sic dicens: Denique & duæ epistolæ quæ feruntur Petri, stylo inter se & caractere discrepant, structuraque verborum, ex quo intelligimus,

Annal. Eccl. Tom. 1.

^a Lact. li. 4. cap. 21.

^b Lucian. in Philoparr. QUAE LVCIANVS DE PAVLO.

^c DE PETRI SECUNDA AD IVDÆOS EPISTOLA. 2. Petr. 3.

^d 2. Petr. 1.

^e Hippol. de Antichrist. 2. Petr. 3.

^f 2. Petr. 2.

^g Didymus in epi. Petr. c. 3. in fine. EPISTOLA SECUNDA PETRI REPERTA.

^h Euseb. hist. lib. 3. ca. 3.

ⁱ Hier. epi. 150. q. 11.

pro necessitate rerum diuersis eum vsu[m] interpretibus.] ac recte quidem: nam non tantum eo munere apud eum functus est Marcus, sed (quod & alia diximus ex Clemente Alexandrino *) & Glaucias quidam, quem Basilides falsè iactabat suum fuisse magistrum. Porro non tantum quotquot sacra Concilia contextuere canonicorum librorum catalogum, vt Romanum sub Damaso, quod habet Collectio Cresconiana, Laodicenum, Carthaginense tertium, alterum Romanum sub Gelasio, omnes insuper sanctissimi Episcopi id ipsum suis scriptis præstiterunt, vt Athanasius in Synopsi, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Augustinus de doctrina Christiana, & qui eodem vixit tempore Rufinus Aquileiensis, quique insuper his præstat auctoritate Innocentius ad Exuperium, Cassiodorus, Isidorus, & alij Orthodoxi recentiores, omnes aequè eam esse Petri epistolam profitentur: quorum testata fide, Nouatorum quorundam eam impugnantium temeritas inferius argueretur.

V. Ad hanc ipsam Petri secundam epistolam, ea quæ à Iuda Iacobi fratre scripta habetur, relationem quamdam videtur habere, cum eodem fermè scripta sit argumento, iisdemque sententijs atque etiam verbis interdum videatur intexta: vt planè appareat, prius Petri secundam, quam Iudæ esse scriptam epistolam. Ex quo certo signo erroris arguuntur, qui absque vilo antiquorum Patrum testimonio, ex propria animi sententia, vel falsa aliqua coniectura persuasi, dixerunt Iudam & Simonem Apostolos abhinc ante triennium fuisse martyrio in Perside coronatos: cum ex his dici posse videatur, Iudam post hæc tempora fuisse superstitem. Sed quonam anno vnà cum collega martyrium subierit, fateri malumus hoc nos ignorare, quod à maioribus non sit traditum, quam temerè quid certum in re dubia statuere. Ceterum quod ad Iudæ epistolam pertinet, eam esse legitimam germanamque Iudæ Apostoli, citata modò sacra Concilia, atque Patres qui canonicorum librorum numerum recensuerunt, firmiter profitentur. Citat eam idem qui supra Hippolytus ^b Martyr, doctrina nulli antiquorum secundus; Tertullianus ^c etiam, ac insuper alij recentioris classis scriptores Ecclesiastici; Nouatoribus quibusdam exceptis, qui leuioribus eam impetunt obiectionibus: quasi probro adscribendum esset Apostolo, quod ex Enoch libro apocrypho citauerit auctoritatem; cum & Gentiles poetas Paulus, & aram idololatriæ inservientem, cum Athenis cõcionaretur, in summâ Theologiæ conuerterit testimonium, & sincerissimè veritatis argumentum. Ceterum liber Enoch apud maiores haud erat vulgaris auctoritatis, cum non defuerint ^d qui dixerint ipsum esse canonicum, atque adeò, vt etiam qui in eodem libro essent errores, in Catholicum dogma sint conati transferre. Sed de his alijs.

V I. Quoniam verò occasione Petri epistolæ, de ea etiam quæ post illam eodem argumento est à Iuda conscripta, agere opus fuit: hæc opportunè incidit, vt qui irreperunt errores de Iudæ & Simonis nomine, confutemus. Cum autem Luca ^e testimonio exploratum habeatur, Simonem tantum inter Apostolos cognomento dictum fuisse Zelotem: quomodo factum est, vt Hieronymus ^f Iudam Iacobi fratrem Zelotem appelleret: sic enim ipse scribit in suis in epistolam Pauli ad Galatas commentarijs: Iudæ Apostoli, sed non proditoris, qui ob insignem zeli in se virtutem, & Zelotis nomen accepit.] & alibi ^g: Iudas Zelotes in alio Euangelio Thaddæus dicitur.] Ceterum in commentario in Matthæum ^h de singulis agens, Zelotæ cognomen Simoni tantum tribuit; Iudam verò dictum Thaddæum, & Lebæum, tradit. Cum autem in citatis locis ipsum Iudam fratrem Iacobi, Zelotem, & Thaddæum appelleret, sanè videtur nomina confudisse, nempe cum vtroque Simone Iudam: sicut visus est fecisse Sophronius apud ipsum ⁱ, cum ait: Simon Cananæus, cognomento Iudas, frater Iacobi Episcopi, qui & successit illi in Episcopatum post obitum Iacobi cognomento Iusti, vixit annos viginti supra centum: crucifixus autem sub Traiano Præfecto, mota persecutione graui, dormiuit.] hæc ipse: eadem apud Isidorum leguntur, & alios. Dorotheus autem in Synopsi duos Simones distinctos ponit: putat tamen Simonem sub Traiano passum, cognomento dictum esse Iudam. Verum Hegeſippus ^k diuersos planè ponit Simonem & Iudam, quorum priorem sub Traiano passum tradit, Iudam verò nec sub Domitiano fuisse superstitem, quorum nepotes tantum tunc vixisse perhibet. Adhuc insuper Simonem Zelotem à Iuda fuisse distinctum, satis Euangelistæ demonstrant. Lucas ^l enim dum iterum Apostolos numerat, sic eos nominando discriminat: Simonem, qui vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi.] & alibi: Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.] Verum hunc, quem Lucas dixit Iudam Iacobi, Matthæus

D in captionem & perniciem in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes Dei delicias, coinquinationis & maculæ delicijs affluentes, in conuiujs suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti.] hæc Petrus, & alia plura. & Iudas item de iisdem: Sicut Sodoma & Gomorraha & finitimæ ciuitates simili modo exornatae, abeuntes post carnem alteram, factæ sunt in exemplum ignis æterni poenam sustinentes: similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant.] Sed quoniam fuerint hi omnigenæ luxuriæ inquinati sordibus: etiam tam Simon, quam qui eius sectam profiterentur, Menander, Basilides, Carpocrates, & alij horum gregales haberentur impurissimi; hos tamen turpitudine superatos esse à Nicolaitis, nemo dubitat: de quibus quidem vehementer Ignatius ^h admonet, dicens: Fugite quoque impuros Nicolaitas, falsum sibi nomen sumentes, voluptatum amatores & lycophantas.]

E Hos dictos esse Nicolaitas à Nicolao diacono, vno ex septem primis, omnes æquè consentiunt. Sed qua occasione id acciderit, diuersè reperiuntur antiquorum sententiæ; aliorum videlicet affirmantium, ab ipso Nicolao praua horum dogmata esse excogitata. dixerunt hæc in primis Irenæus ⁱ, Tertullianus ^k, Hilarius ^l, Epiphanius ^m, Hieronymus ⁿ, & alij complures, afferentes ipsum ab Ecclesia Catholica desciuisse, & in sordidissimas hæreses turpiter lapsum esse: ea nimirum ex causa, quod ordinatus diaconus, cum ad imitationem eorum (inquit Epiphanius ^o) quos Deo addictos videbat, ab vxore, quam forsosam habebat, se continuisset, & à concupiscentia superatus eam iterum superinduxisset, arguereturque ab Apostolis, quod vxore, quam antea dimisisset, vteretur, indignum nimirum ratis, vt sacris iam officijs atque ordinibus mancipati, adhuc carnis tenerentur.

* Clem. Alex. Strom. lib. 7.

^b Hippolyt. de Antichristi. ^c Tertul. li. de habit. mul. cap. 3.

^d Tert. lib. de habit. mul. c. 3. ^e Iren. lib. 1. ^f Hieron. in epist. ad Galat. cap. 4. ^g Idem cont. Heluid. ^h Hieron. in Mat. cap. 10. ⁱ Hieron. de Scrip. Eccl. in Simone.

^k Euseb. hist. lib. 3. c. 15. ^l Luc. 6. ^m Hil. 1. ⁿ Hier. epist. ^o Epiph. hæres. 25.

A thæus ^a Thaddæum nominat: cum enim numerat Apostolos omnes, vbi Iudas ponendus erat, Thaddæum ponit: quod & Marcum ^b fecisse liquet: vt nulla prorsus sit ambiguitas; Iudam cognomento dictum esse Thaddæum. Adeò vt dilucidè satis Euangelica veritate testatur habeatur, Simonem & Iudam, non vnum, sed duos fuisse Apostolos, cognomenque Zelotes solius esse Simonis, Thaddæi verò Iudæ.

Rursum cum Iudas frater Iacobi dicatur, qui frater Domini, & Iustus cognominatus est: & ipsum inter eos qui fratres Domini dicti sunt, ab Euangelistis esse adnumerandum, Hegeſippus ^c affirmat. Sed cum nouissimus ille Simeon, qui crucifixus est sub Traiano, & ipse frater Domini dictus fuisse tradatur, qui appellatus sit Simeon Cleophæ, qui dicitur fuisse Mariæ maritus, quæ à Ioanne ^d nominata est Maria Cleophæ; eademque ab eo foror Dei genitricis dicta: inde accidisse putamus, vt cum tam Simeon quam Iudas dicti fuerint fratres Domini, vnus idemque fuisse ab his creditus sit. Cumque Simonem Zelotem vnum quoque fuisse cum Simeone Cleophæ iudem existimant: hinc etiam factum est, vt hi tres quasi vnus idemque sint habiti, dictusque sit Simeon Iudas Zelotes. Ceterum, sicut aperte monstratum est diuersos esse inter se Simonem & Iudam, itemque Iudam à Simeone successore Iacobi; ita etiam patet Simonem Cananæum distinctum fuisse à Simeone Cleophæ passio sub Traiano. Idque tam Greci quam Latini pariter profitentur, dum illi in Menologio, isti in Martyrologio diuersis diebus diuersisque notis eos distinctos ponunt, cum singulorum anniuersariam proponunt memoriam celebradam. Beda ^e, qui eodem fuerat lapsus errore vt hos duos vnum putaret esse Simonem, sententiam retractauit. Quod verò spectat ad Iudæ atque Simonis martyrium, ceterasque ipsorum res gestas: descriptas eas fuisse à Cratone Apostolorum discipulo, eademque ab Africano historicorum Christianorum antiquissimo Latinitate donatas, testatur auctor qui scripsit Passiones Apostolorum. sed quoniam illæ à Gelasio inter apocrypha reijciuntur, certum quid de his affirmare non possumus, cum præsertim S. Hieronymus ^f de Iulio Africano tantum testetur, quinque de Temporibus libros ab eo esse conscriptos. Verum quæ de ipsorum passione ab eodem incerto auctore scripta esse reperiuntur, non penitus vt falsa reijcienda esse putamus, cum (vt dictum est nuper exemplo Iudæ Apostoli) in apocryphis multa insint, quæ vera esse probentur. At de his hæc tenentur.

C Ve verò tandem, vnde oratio digressa est, reuertatur: tam Petrus, quam etiam post eum Iudas, in dictis quas scripserunt epistolis, in vno eodemque versati sunt argumento, vt illis eisdem fuerint infectati hæreticos, qui luxurijs dediti, turpissimi haberentur. De quibus in primis Petrus ^g: Hi, inquit, velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & perniciem in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem existimantes Dei delicias, coinquinationis & maculæ delicijs affluentes, in conuiujs suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti.] hæc Petrus, & alia plura. & Iudas item de iisdem: Sicut Sodoma & Gomorraha & finitimæ ciuitates simili modo exornatae, abeuntes post carnem alteram, factæ sunt in exemplum ignis æterni poenam sustinentes: similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant.] Sed quoniam fuerint hi omnigenæ luxuriæ inquinati sordibus: etiam tam Simon, quam qui eius sectam profiterentur, Menander, Basilides, Carpocrates, & alij horum gregales haberentur impurissimi; hos tamen turpitudine superatos esse à Nicolaitis, nemo dubitat: de quibus quidem vehementer Ignatius ^h admonet, dicens: Fugite quoque impuros Nicolaitas, falsum sibi nomen sumentes, voluptatum amatores & lycophantas.]

D Hos dictos esse Nicolaitas à Nicolao diacono, vno ex septem primis, omnes æquè consentiunt. Sed qua occasione id acciderit, diuersè reperiuntur antiquorum sententiæ; aliorum videlicet affirmantium, ab ipso Nicolao praua horum dogmata esse excogitata. dixerunt hæc in primis Irenæus ⁱ, Tertullianus ^k, Hilarius ^l, Epiphanius ^m, Hieronymus ⁿ, & alij complures, afferentes ipsum ab Ecclesia Catholica desciuisse, & in sordidissimas hæreses turpiter lapsum esse: ea nimirum ex causa, quod ordinatus diaconus, cum ad imitationem eorum (inquit Epiphanius ^o) quos Deo addictos videbat, ab vxore, quam forsosam habebat, se continuisset, & à concupiscentia superatus eam iterum superinduxisset, arguereturque ab Apostolis, quod vxore, quam antea dimisisset, vteretur, indignum nimirum ratis, vt sacris iam officijs atque ordinibus mancipati, adhuc carnis tenerentur.

E Hos dictos esse Nicolaitas à Nicolao diacono, vno ex septem primis, omnes æquè consentiunt. Sed qua occasione id acciderit, diuersè reperiuntur antiquorum sententiæ; aliorum videlicet affirmantium, ab ipso Nicolao praua horum dogmata esse excogitata. dixerunt hæc in primis Irenæus ⁱ, Tertullianus ^k, Hilarius ^l, Epiphanius ^m, Hieronymus ⁿ, & alij complures, afferentes ipsum ab Ecclesia Catholica desciuisse, & in sordidissimas hæreses turpiter lapsum esse: ea nimirum ex causa, quod ordinatus diaconus, cum ad imitationem eorum (inquit Epiphanius ^o) quos Deo addictos videbat, ab vxore, quam forsosam habebat, se continuisset, & à concupiscentia superatus eam iterum superinduxisset, arguereturque ab Apostolis, quod vxore, quam antea dimisisset, vteretur, indignum nimirum ratis, vt sacris iam officijs atque ordinibus mancipati, adhuc carnis tenerentur.

^a Mat. 10. ^b Marc. 3. ^c Hegeſippus. ^d Ioan. 19. ^e Bed. in retractat. in Act. Apostol. ^f Hieron. de Scrip. Eccl. cap. 63. ^g Petrus et Iudas exagitarunt Nicolaitas. ^h Ignat. epist. ad Trall. ⁱ Iren. lib. 1. ^k Tertull. da prescripte. ^l Hilarius in Mat. c. 25. ^m Epiph. hæres. 25. ⁿ Hier. epist. ^o Epiph. hæres. 25.

illecebris : illum mox hæresim excogitasse , necessariumque ad salutem consequendam esse affirmasse , quotidie inquinari luxurijs.

X. Fuit aliorum ab his diuersa sententia , dicentium sic Nicolaitas à Nicolao diacono esse dictos , vt tamen ipse culpa vacaret . Sed qua occasione id acciderit , Clemens Alexandrinus sic scribit ^a : Cùm Nicolaus formosam haberet vxorem , & post ascensionem Saluatoris ei ab Apostolis fuisset exprobrata zelotypia ; in medium adducta muliere , permisit cui velleret , eam nubere . Aiunt enim hanc actionem illi voci consentaneam , quæ dicit , carne vti oportere . Eiusque factum & dictum absolute sequentes , qui eius hæresim sequuntur , impudenter effuseque fornicantur . Ego autem audio , Nicolaum quidem numquam vlla alia , quàm ea quæ ei nupserat , vxore usum esse , & ex illius liberis filias quidem consensuisse virgines , filium etiam permanisse incorruptum . Quæ cum ita se habeant , vitij erat depulsio atque expurgatio in medium Apostolorum circumactio vxoris , cuius dicebatur laborare zelotypia : & continentia à voluptatibus , quæ magno studio parantur , docebat illud vti carne oportere , hoc est , exercere carnem : neque enim (vt existimo) volebat , conuenienter Domini præcepto , duobus dominis seruire , & voluptati , & Deo . Dicam itaque , Matthiam quoque sic docuisse , cum carne quidem pugnare , & ea vti , nihil ei impudicum largiendo ad voluptatem , augere autem animam per fidem & cognitionem .] hucusque Clemens : quæ sanè & Eusebius ^b recitat ac probat , itemque Theodoretus ^c : quibus vt consentiam , persuadet Ignatius , dum falso nomine hos dictos esse Nicolaitas , iterum tradit , nimirum cùm in primis ad Trallianos scribens ait : Fugite impuros Nicolaitas , falsum sibi nomen sumentes .] & ad Philadelphios : Finem , inquit , beatitudinis constituat voluptatem , vt hi qui falso nomine Nicolaitæ dicuntur .] Ad quid igitur hæreticos illos falso nomine Nicolaitas esse dictos inculcat , nisi quia illi (vt mos est hæreticorum) honesto nomine hæresim suam quolibet quæsito prætextu velare cupientes , se Nicolaitas , quasi à Nicolao descenderent , mendaciter ac iactanter nominarent ? Eamdem quoque nomenclaturam inuenies apud Clementem ^d , dum ait : Alij inuerecundè , quod nunc faciunt falsi nominis Nicolaitæ .] quod verum putamus . Ceterum Nicolaum diaconum , vt virum fide Catholica probatissimum , augustiori auctum honore , factumque ab Apostolis Episcopum Samaritanorum , Hippolytus , cuius fertur liber de Septuagintaduobus discipulis , testatur ; cui consentit Do-

^b Euseb. hist. lib. 3. c. 23.
^c Theod. bar. fab. lib. 3.

^d Cl. Cæsar. lib. 6. c. 8.

XI. Sed vt quanam essent praua dogmata Nicolaitarum cognoscamus : Ignatius ^e (vt ab antiquiori exordiar) ipsos negasse ait Christum fuisse Deum , sed in eo Deum habitasse . Meminit & Irenæus ^f de Nicolaitis Christi diuinitatem negantibus , quos Ioannes Euangelista æquè atque Cerinthianos , scribendo Euangelium , confutauit . In hos (vt dictum est) Iudas in sua epistola sententias iaculatur , dum ait : Subintroierunt quidam homines , qui olim præscripti sunt ad hoc iudicium , in ipis , Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam , & solum Dominatorem & Dominum nostrum Iesum Christum negantes .] Subdit Ignatius , eorumdem eam esse assertionem , vt dicerent illegitimos concubitus bonum esse ; ijdem finem ac beatitudinem constituerunt voluptatem . Irenæus præter licentiam in mœchando , nulla habita distinctione , idololatra , vt Gentes comedere consueuisse tradit .

XII. At portentosa planè hos excogitasse commenta , vt aliquo saltem quæsito prætextu obscœna ac impudica posse licitè perpetrari docerent , Epiphanius ^g refert : additque noua & hætenus inaudita ad incutiendum terrorem simul cum admiratione adinuenisse nomina numinum , nempe Barbelo , Prunicum , Ialdabaoth , Caulauchauch , atque Metran ; diuisosque ab inuicem , ex singulis dictis nominibus sectas singulas instituisse . Sic etiam intelligendum est quod Eusebius ^h ait , Nicolaitas ad modicum spatium temporis perdurasse : nimirum quod præfati falsi nominis , non amplius se nominarent Nicolaitas , quod facile imposturæ conuinci potuissent , sed alio rursus ad rem turpissimam obtegendam , omnium pulcherrimo quæsito nomine , se ipsos à sapientia Gnosticos nuncuparunt . Sed cùm horum alij alia superaddiderint ad hæresim noua monstra , nouis sunt appellati nominibus : vt non tantum Gnostici dicerentur ^k , sed & Phibionitæ , Stratiorici , & Leuitici : itemque alij Borboritæ , qui à cenosa turpitudine sic dicti reperiuntur . Propaginem Nicolaitarum fuisse Cleobulum & Theodorum , qui eos fugiendos admonet , testatur Ignatius scribens ad Trallianos . Sed de Gnosticis inferius pluribus .

NICOLAITAE GNOSTICOMINATI.
ⁱ Epiph. hæres. 25.
^k Aug. de hæres. 6. 5.

Aduer-

A Aduersus autem Nicolaitas , sententia etiam Domini ^a condemnatos , scripsisse Irenæum ; Hippolytum martyrem , Clementem Alexandrinum , & Origenem , Theoderetus ^b affirmat .

Iam verò , vt ad res gestas Petri , cuius secundæ scriptæ ab eo epistolæ occasione ad hæc narranda digressi sumus , redeamus : dum his (vt dictum est) temporibus Romæ ageret , simul qui carissimus Neroni esset , Simon magus Romæ itidem morabatur , qui diuinos iam (vt diximus) ex magia sibi honores compararet . Incredibili quidem magiæ studio tenebatur Imperator , vt non modò eiusmodi circulatores , sponte artes suas offerentes , ac vili pretio venditantes penes se habere curaret : sed è remotis planè regionibus acceriret , quos nouisset eius artis insigniter eruditos . Vnde meritò de eo Plinius ^c testatur , ea ætate omnis magiæ generis Neronem fuisse principem , vera falsaque simul comperita habuisse . sed addit hæc insuper : Idem Nero primum imperare dijs concupiuit , *magia scilicet* , nec quidquam generosius voluit . Nemo vniquam vlli artium validius fauit : ad hæc non opes ei defuere , non vires , non discendi ingenium , aliaque non patiente mundo .] & post alia : Magus ad eum Tyridates venerat , Armeniacum de se triumphum afferens (erat hic enim Rex , quem Corbulo Romani dux exercitus superauit) & ideò prouincijs grauis . Nauigare noluerat ; quoniam expuere in maria , alijque mortalium necessitatibus violare naturam eam fas non putant . Magos secum adduxerat . Magicis etiam scenis eum inuiauera : non tamen cùm regnum ei daret , hanc ab eo accipere artem valuit .] hæc & alia de eo Plinius . Magnis vti que pollicitationibus Tyridatem à Nerone sollicitatum vt in Urbem veniret , magnificentissimeque ab eo exceptum , scribit Suetonius ^d .

Simon igitur magus cùm ea occasione sese in Neronis amicitiam insinuasset , atque de se mirifica prædicasset , nempe se virtutem Dei magnam , quæ Angelis dominaretur , & alia humanum caprum transcendentia , esse iactaret : vt de his aliquod exemplum proderet , atque exhiberet experimentum , per aëra volatum illi pollicitus est . His ergo fidem adhibuisse Neronem , non tantum nostrorum suppetunt testimonia , sed etiam externorum . Siquidem Dio ^e cognomento Chrysothomus , in ea oratione quam habet de pulchritudine , hæc de Nerone : Hoc verò maximè superabat Nero , & nemo illi vlla de re quam diceret contradicebat , neque impossibile aiebat quod iusserat : ita vt , cùm quemdam volare iussisset , ille & promiserit : multo que tempore nutriebatur intus apud eum in aula , tamquam volaturus .] Hæc Dio . Porro editum fuisse in theatro eiusmodi sub Nerone spectaculum , vt in eo Icarus exhiberetur volatus , auctor est Suetonius ^f , qui ait : Icarus primo statim conatu iuxta cubiculum eius decidit , ipsumque cruore resperxit .]

D Verum enim verò Simonem magum hæc ausum , sed Petri Apostoli precibus esse prostratum , quæ dicemus , facile demonstrabunt . Hoc itidem per magiam ab alijs factitari solitum , testatur Lucianus in Philopseudo , sic dicens : Ludis tu quidem , inquit Cleodemus . At ego , qui & ipse olim minus talia credebam , quàm nunc tu (putabam enim nulla ratione fieri posse vt ea crederem) tamen cùm volantem primum conspicerè peregrinum illum barbarum (erat enim , vt ferebant , ex Hyperboreis) credidi , ac victus sum , cùm tamen diu multumque repugnassem . Nam quid facerem , cùm eum cernerem in aëre volantem , atque id interdum , ac super aquam ingredientem , atque per medium ignem incedentem , idque lentè ac sensim ? Tu ne , inquam ego , ista videbas , virum Hyperboreum volantem , aut super aquas ambulantem ? Et maximè , inquit ille , carbatinas indutum , quo calcamenti genere illi potissimum vtuntur .] hæc Lucianus . Ad hæc spectare videtur quod Iuuenalis item de magico volatu ait :

*magus omnia nouit .
Græculus esuriens in calum , iusseris , ibit .
Ad summam non Maurus erat , non Sarmata , nec Thrax ,
Qui sumpsit pennas , medijs sed natus Athenis .]*

His igitur de magicis volatibus , Simonis occasione , narratis ; iam reliquum est , vt quod de eius volatu ac lapsu rerum nostrarum scriptores memoriæ prodiderunt , in medium afferamus . Qui ceteris habetur antiquior Clemens ^g Romanus ex persona Petri rem gestam narrat : cui cùm Græci & Latini quoque historici consentiant ; quod videri possit apocryphum , iam propè authenticum redditur . sic enim ait : Romam Simon cùm venisset , Ecclesiam vehementer perturbauit , multos euertens , atque in suam adducens sententiam ; gentes verò commouebat magicis artibus . Itaque quadam die in

H h h 4 theatrum

XIII.

NERO STVDIOSVS MAGICORVM.

Plin. lib. 30 cap. 2.

Sueton. in Neron. c. 13.

XIV. SIMON MAGVS POLLICITVS VOLATVM.

Dio Chryf. orat. 21.

Sueton. in Neron. c. 12.

XV.

MAGICI VOLATVS.

XVI.

Clem. Cæsar. lib. 6. cap. 9.

DE VOLATV ET CASV SIMONIS.

theatrum in meridie processit; iussitque suis operis, vt me in theatrum arriperent, pollicitus se in aere volaturum. Cum que omnes hac de re erecti essent, ego seorsus orabam. Itaque sublatus a daemionibus, volabat sublimis, dicens in caelum se ascendere, vnde illis bona suppeditaturus esset. Populo illi, veluti Deo, acclamante optima; attollens ego manus in caelum, tota mente supplicabam Deo, vt per Iesum Christum Dominum frangeret scelestum illum, & daemionum vim labefactaret, in fraudem & perniciem hominum illa vtentium; illumque perfractum non occideret, sed comminueret. Tuncque Simonem inuitus: Si Dei, inquam, homo ego sum, Apostolus vero Iesu Christi verus, doctorque pietatis, non erroris, cuiusmodi tu Simon: impero improbis virtutibus apostatis pietatis, quibus vehitur Simon magus, vt remittant suas vires, & ab alto hic decidat in risum eorum qui ab ipso decepti sunt. Cumque haec dicerem, desertus a virtutibus Simon, cum magno fragore corruit, vehementerque concussus fregit coxendicem, & pedum talos: clamorque plebis ortus est, quo ferebatur vnum Deum esse, quem iuste Petrus nuntiaret tantum veritate fretus. multi que ab eo defecerunt.] haec ille.

XVII. Arnobius, qui claruit temporibus Diocletiani, aduersus Gentiles scribens, haud putandus ea attulisse quae aliqua saltem ex parte de leui mendacio argui potuissent, vnde & quaerentibus occasionem quamcumque res nostras deridendi, ansam tribuisset, haec de his scribit: Viderant enim (Romani scilicet) cursum Simonis magi, & quadrigas igneas Petri ore difflatas, & nominato Christo, euanuisse. Viderant, inquam, fidentes dijs falsis, & ab iisdem metuentibus proditum, pondere praecipitatum suo, & cruribus iacuisse perfractis, post deinde perlaturum Brundam, cruciatibus & pudore defessum ex altissimi culminis se rursus praecipitasse fastigio. Quae omnia vos gesta neque scitis, neque scire voluistis, neque vnumquam vobis necessaria iudicastis.] Haec, inquam, cum Arnobius scribat aduersus omnes Gentes, nec vt de re aliqua in angulo facta testetur, sed Romae in Orbis vniuersi theatro tam liberè ac ingenuè fateatur; sanè quidem rem haud dubiam, quae in controuersiam deduci vel à fidei hostibus posset, se memorasse significat. Cyrillus Ierosolymorum Episcopus, qui Constantij temporibus vixit, haec in eadem sententiam scripsit: Dilatato autem Simonis errore, par amicorum bonorum illam calamitatem correxit, Petrus & Paulus, cum essent praesides Ecclesiae; & ostentantem sese iustum Simonem statim extinxit. Cum enim praedicaret Simon in caelos se ascensurum, & vehiculo daemionum in aërem esset sublatus: flexis genibus serui Dei, & concordiam ostendentes, de qua dixit Iesus: Quod si duo ex vobis confenserint, de quacumque re quam petierint, fiet ipsis: concordia hoc telum per orationem emittentes in magum, deiecerunt illum in terram. Nec mirum est: Petrus enim erat qui clauas regni caelorum portabat. Non est mirandum: Paulus enim erat, qui in tertium caelum raptus fuerat, & in paradysum, & audierat arcana verba, quae non licet homini loqui. Ex aere in terram depresserunt eum, qui se appellabat Deum, deinceps ad inferos detrudendum.] hucusque Cyrillus.

XVIII. Epiphanius item: Naturae, inquit, debitum in Romanorum vrbe Simon perfoluisse reperitur, quando in media Romanorum vrbe miser ille collapsus, mortuus est.] Ad haec sanè Eusebius quoque propemodum alluisse videtur, dum ait: Cum diuinus sermo iam ad Romanos peruenisset, vesana Simonis potentia extincta est, & homo ipse actutum penitus profligatus.] licet haec tempore Claudij accidisse visus sit aliquibus affirmasse: sed superius eam opinionem confutauimus. Neque verò ab his aliud significare Philastrius voluit, cum haec dixit de eodem Simone: Cum fugeret beatum Petrum Apostolum de Ierosolymitana ciuitate, Romamque veniret, ibique pugnaret cum beato Apostolo apud Neronem Regem; deuictus vndique oratione beati Apostoli, atque percussus ab Angelo, sic meruit interire, vt eius magiae evidens mendacium cunctis hominibus patefieret.] Sanè etiam sanctus Augustinus scribens ad Casulanum, ea occasione Romae esse institutum ieiunium sabbati, multorum relatione testatur, sic dicens: Est quidem & haec opinio plurimorum, quamuis eam perhibeant falsam plerique Romani; quod Apostolus Petrus cum Simone mago die Dominico certaturus, propter ipsum magnae tentationis periculum, pridie cum eiusdem vrbis Ecclesia ieiunauerit, & confecuto tam prospero gloriosoque successu, eundem morem retinuerit, eumque imitatae sint nonnulla Occidentis Ecclesiae.] haec Augustinus; qui tamen opera Petri Simonem extinguitum atque necatum certò confirmat, cum ait: In qua Vrbe beatus Apostolus Petrus eum

Cyrillus caesariensis.

Philastrius de haeresi.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

Augustinus de ciuitate dei.

A. vera omnipotentis Dei virtute extinxit.] Rursus apud eundem: Petrus Ananiam & Saphiram eius vxorem mendaces occidit; & Simonem magum tamdiu persecutus est, donec morte perimeret.] haec ipse.

Sulpitius Seuerus haec eadem testatus, ait: Tam illustis illa aduersus Simonem Petri & Pauli congressio fuit. Qui cum magicis artibus, vt se Deum probaret, duobus suffultus daemionis euolasset, orationibus Apostolorum fugatis daemionibus, delapsus in terram, populo inspectante; disruptus est.] Ad haec haud dubium Prosper Aquitanus alludit, dum ait: Contra Neronem duo Petrus & Paulus Apostoli: at contrariò Simon magus, qui & se perdidit, & Neronem decepit.] affirmat eadem Theodoretus, in hunc planè modum: Rursum Romani veniens diuinus Petrus, fraudis eum pennis nudauit. Qui cum eum tandem in miraculorum certamen prouocasset; omnibus Romanis videns, eum ex magna altitudine deturbauit; cum orasset: & qui miraculum viderant, eos cepit ad salutem.] Sed & Isidorus Pelusiota id ipsum disertis verbis, cum ait: Quam obrem si te Simonis exemplum non terret, qui cum baptizatus fuisset, ac ministris Christi comitem se praebuisset, rursus ad eas res quae ex materia constant; reuersus est; (ob idque etiam ex alto miser in mortem sermone multorum celebratissimam praecepit ruit: vt ex vna ipsius ruina perspicuum omnibus fiat, quibus supplicij digni sint, qui caeleste curriculum metiuntur) Simonis vestigijs animique instituto haere.] haec Isidorus ad Lampetium scribens.

At Maximus Taurinensis de his copiosius differens, dum causam necis Apostolorum declarat, haec ait: Sed videamus causam quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus suis de aëris vacuo praecipiti ruina prostrauerunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, & tamquam Filium ad Patrem assereret volando se posse conscendere; atque elatus subito magicis artibus volare coepisset: tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione facta, vicit magicam leuitatem. Prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus, & ante peruenit iusta petitio, quam iniqua praesumptio: ante Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon perueniret in caelestibus, quod tendebat. Tunc igitur Petrus velut vinculum illum de sublimi aere deposuit, & quodam praecipitio in saxa illidens, eius crura confregit; & hoc in opprobrium facti illius, vt qui paulo ante volare tentauerat, subito ambulare non posset; & qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne forte hoc mirum videatur, quod magus ille praesente Apostolo per aërem aliquamdiu volitauerit; hoc patientia Petri fecit: permisit enim illum sublimius ascendere, vt alius caderet: voluit eum in excelsum leuari ad conspectum omnium, vt ruentem illum de excelsu oculi omnium peruiderent. Haec igitur iniquitatis est elatio, vt in altum se ferat, in sublime se erigat: sed sancta oratio omnem humiliat superbiam, & vniuersam deiecit vanitatem.] hucusque Maximus.

His omnibus ad stipulatur liber de Romanis Pontificibus, inscriptus nomine Damasi, in Petro. His essent addenda quae ab Hegeippo Iuniori fusiùs habentur descripta: qui addit & de mortuo à Petro resuscitato; quae narrantur etiam à Marcello presbytero in Actis Nerei & Achillei, quae & in his recepta fuisse videntur: nam de ea altercatione de mortuo resuscitando inter Petrum atque Simonem magum habita, meminit Leo Secundus in epistola ad Constantinum Imp. quae recitata habetur in Sexta Synodo, actione decima octaua. Sed ad haec de lapsu Simonis, iungendi dictis auctoribus videntur Metaphrastes, Nicephorus, Cedrenus, Glycas, & alij Graecorum recentiores Latinorum Gregorius Turonensis, Isidorus, & alij his posteriores ferè innumerati: adeo vt de re quae in confesso est apud omnes, nefas sit amplius dubitare. Quam obrem monachi Orientales in libello oblato Agapeto Papae aduersus Seuerum ac Zoaram nequissimos haereticorum, inter alia hac obtestatione sunt vsi: vt sicut Petrus Apostolus Simonem magum deorsum prostrasset, ita ipse vellet deponere dictos hereticos. habentur haec in actione prima quintae Synodi Oecumenicae. Sic igitur cum tam Latinorum quam Graecorum testimonio de lapsu Simonis testata habeatur historia; haud curandum nobis est, si in minimis quibusdam ab inuicem discrepent, cum in re gesta omnes aequè consentiant. Quorum sententia pariter declaratur, ea de causa Neronem in Petrum acerbe commotum, iussisse vt in vincula conijceretur.

Hic igitur finis fuit Simonis magorum omnium scelestissimi, qui praestigijs sic oculos spe-

Aug. c. 23. Seuerus hist. lib. 2. DE EODEM VOLATV ET LAPSU ASSERTIONES. Prosper de promiss. dimid. temp. 6. 13. Theodo. haer. fabul. lib. 1. cap. 1. Isidor. Pelus. lib. 1. c. 13. Max. Taurin. serm. 3. in Natal. Apost. Etage. lib. 3. cap. 2. Apud Sura. tom. 3. die 12. Maij. FIRMANTVR DICTA SVPERIUS. Metaphr. die 29. Iunij. Niceph. lib. 2. cap. 36. Cedren. in compend. Glycas Annal. lib. 1. Greg. Tur. hist. Franc. lib. 1. c. 25.

Aug. c. 23. Seuerus hist. lib. 2. DE EODEM VOLATV ET LAPSU ASSERTIONES. Prosper de promiss. dimid. temp. 6. 13. Theodo. haer. fabul. lib. 1. cap. 1. Isidor. Pelus. lib. 1. c. 13. Max. Taurin. serm. 3. in Natal. Apost. Etage. lib. 3. cap. 2. Apud Sura. tom. 3. die 12. Maij. FIRMANTVR DICTA SVPERIUS. Metaphr. die 29. Iunij. Niceph. lib. 2. cap. 36. Cedren. in compend. Glycas Annal. lib. 1. Greg. Tur. hist. Franc. lib. 1. c. 25.

Aug. c. 23. Seuerus hist. lib. 2. DE EODEM VOLATV ET LAPSU ASSERTIONES. Prosper de promiss. dimid. temp. 6. 13. Theodo. haer. fabul. lib. 1. cap. 1. Isidor. Pelus. lib. 1. c. 13. Max. Taurin. serm. 3. in Natal. Apost. Etage. lib. 3. cap. 2. Apud Sura. tom. 3. die 12. Maij. FIRMANTVR DICTA SVPERIUS. Metaphr. die 29. Iunij. Niceph. lib. 2. cap. 36. Cedren. in compend. Glycas Annal. lib. 1. Greg. Tur. hist. Franc. lib. 1. c. 25.

Aug. c. 23. Seuerus hist. lib. 2. DE EODEM VOLATV ET LAPSU ASSERTIONES. Prosper de promiss. dimid. temp. 6. 13. Theodo. haer. fabul. lib. 1. cap. 1. Isidor. Pelus. lib. 1. c. 13. Max. Taurin. serm. 3. in Natal. Apost. Etage. lib. 3. cap. 2. Apud Sura. tom. 3. die 12. Maij. FIRMANTVR DICTA SVPERIUS. Metaphr. die 29. Iunij. Niceph. lib. 2. cap. 36. Cedren. in compend. Glycas Annal. lib. 1. Greg. Tur. hist. Franc. lib. 1. c. 25.

Aug. c. 23. Seuerus hist. lib. 2. DE EODEM VOLATV ET LAPSU ASSERTIONES. Prosper de promiss. dimid. temp. 6. 13. Theodo. haer. fabul. lib. 1. cap. 1. Isidor. Pelus. lib. 1. c. 13. Max. Taurin. serm. 3. in Natal. Apost. Etage. lib. 3. cap. 2. Apud Sura. tom. 3. die 12. Maij. FIRMANTVR DICTA SVPERIUS. Metaphr. die 29. Iunij. Niceph. lib. 2. cap. 36. Cedren. in compend. Glycas Annal. lib. 1. Greg. Tur. hist. Franc. lib. 1. c. 25.

los spectantium mentemque omnium perfringebar, ut in sui admirationem omnes penè conuerteret. Quenam autem hæc fuerint, quæ cum re vera non essent, tamen ab hominibus videri videbantur, referam quæ Anastasius Nicænus scribit: Statuas faciebat ambulare, & in igne volutatus non exurebatur: in aëre volabat, & ex lapidibus panes faciebat. Serpens fiebat, & in aliquas alias bestias transformabatur: duas habebat facies: in aurum conuertebatur: fores clausas aperiebat: vincula ferrea soluebat: in conuiujs exhibebat spectra formarum omnis generis. Vasa quæ erant in ædibus, faciebat videri tamquam quæ sua sponte mouerentur ad ministerium, ijs qui portabant non visis: efficiebatque ut multæ umbræ eum præcederent, quæ dicebat esse animas mortuorum. Multos autem tentantes eum dicere præstigiatores, cum eos esset allocutus, & inde conuiuij prætextu bouem sacrificasset, & conuiuio excepisset, varijs morbis & dæmonibus subiecit. A Cæsare aliquando quæsitus & territus aufugit, sua forma alij imposita.] hucusque Anastasius de Simonis imposturis, quibus hæc per imaginem ostendebat & visum, cum nulla veritate consistenterent.

Anast. Nicæni quæst. 23. SIMONIS PRAESTIGIAE.

XXIII. **TEMPUS CARCERIS PETRI ET PAULI.** Rom. Mart. tyr. & alia, die 14. Martij. Beda, Vfu ar. ead. die.

Apud Sur. tom. 4. die 2. Julij.

XXIII.

Apud Sur. tom. 4. die 2. Julij.

DE FONTE CARCERIS

Marr. Rom. & alia.

Apud Sur. tom. 4. die 2. Julij.

XXV.

CAUSA CARCERIS PAULI. Chryst. ad uers. vituper. vit. mon. li. 1. eademq. Me. tabrat. die 29. Iulij.

Sed ad Petrum & Paulum reuertamur: quos quidem occasione lapsus Simonis à Nerone in carcerem (ut iam diximus) fuisse detrusos, citati superius auctores testantur. Hæc autem de casu Simonis & Apostolorum carcere facta esse Romæ mense Octobris, ex eo facile colligi potest, quod cum Romanum Martyrologium, cui Beda & Vsuarius assentiuntur, tradat Petrum & Paulum carceri mancipatos post casum Simonis, nouem in eo mensibus vsque ad mortem fuisse detentos, satisque exploratum sit, eosdem consummasse martyriū vigesimanona Iulij: opus est, ut dicamus eosdem hoc anno, dicto mense, esse detrusos in carcerem: licet sciamus, scriptum haberi in Actis Nerei & Achillei, nec ad septem menses Apostolorum carcerem perdurasse. Sed cum ea Acta in aliquibus fide haud integra habeantur, longèque præstet Martyrologij ab Ecclesia recepti auctoritas, consignata pariter testimonio diuersorum; illi meritò assentimur magis. Carcerem autem, quo sanctissimi Apostoli detenti sunt, Mamertinum dictum esse, tum citata nuper ex Martyrologio fidem faciunt, tum etiam Acta sanctorum martyrum Processi & Martiniani probant. Sed quinam & ubi ille fuerit, consule quæ à nobis fusiùs notata sunt in Martyrologio Romano, ubi tum de Mamertino, tum etiam Tulliano, atque alijs carceribus abundantius egimus.

Ceterum in eodem carcere Processus & Martinianus milites, Apostolorum custodes, à Petro ad fidem conuersi, ab eodem sacro baptisinate ibidem initiati sunt, erumpente diuina virtute ex petra fonte, ut eorundem res gesta declarat. Admiratione enim digna res est, eundem illic fontem in hanc vsque diem perseuerare, non tantum rerum ibi gestarum memoria nobilem, sed perenni illustrem miraculo: quippe positus in medio carceris strati prægrandibus lapidibus Tiburtinis sibi inuicem inhaerentibus, è perforato saxo altitudine cubitali tantummodò, & palmi vnus vel circiter latitudine, sic aqua scaturit, ut nec foras exundet, nec, quantumlibet hauriatur, vniquam siccet. Notissimum est eius rei experimentum, dum certis anni diebus, quibus carcer ille religionis ergò inuifitur totius Vrbs concursu, & Fideles inde hauriant aquam, & potent, & tamen fons indeficiens perseueret. In eo igitur carcere cum ad tam longum temporis spatium detinerentur Apostoli, & à Christianis Romæ agentibus atque alijs inuiserentur, Euangelium prædicare, maleque se habentes curare, atque alia plura operari miracula non desierunt: nec enim tantum dictos duos milites in carcere positi Apostoli genuerunt per Euangelij, sed & alios quadragintaseptem: in quos simul omnes gladius Neronis seuijt, illustrique sic sunt coronati martyrio, quorum memoria annua celebritate recolitur, illorum duorum secunda Iulij, horum decimaquarta Martij, qui natalis illis dies idemque sempter-nus illuxit in cælo. Hæc autem quomodo se habuerint, ipsorum Acta declarant, quæ eo fideliora esse putamus, quo breuiora noscuntur. Sed quæ post hæc secuta sint, sequenti anno, quo sunt facta, dicentur.

Iam quod ad Paulum spectat: ut à Nerone conijceretur in carcerem, hanc etiam Chrystomus affert causam, cum ait: Neronem prorsus ex fama nouissis: vir enim impudicitiae sceleribus omnibus insignis fuit: primusque ac solus in tanto Imperij culmine novos quosdam lasciuiae, flagitij, ac turpitudinis modos excogitauit, exquisiuit, inuenit. Hic itaque Paulo beatissimo (vno enim eodemque tempore vitam istam agebant) huiusmodi ac prorsus similia crimina obijciens his quæ vos modò sanctis obijcitis: Pellicem

A Pellicem enim eius, quam ille deperibat atque in delicijs habebat, cum induxisset fidei ac religionis sacramenta suscipere, persuaserat vnà incestum illum impurumque; congressum declinare: hæc, inquam, ille crimina obiectans, corruptoremque; nequam, flagitiosum, ac nebulonem, & his similia, quæ vos modò perstreptis, Paulum vocitans, primum coniecit in vincula: cum verò, ut puellæ eiusmodi monita atque consilia dare desineret, persuadere non posset, necauit eundem.] hæc Chrystomus. Ar nihil obstat, ut alia causa Paulus, alia verò Petrus ab eodem Nerone conijcerentur in carcerem; nempe iste propter consternatum Simonem; ille, quod Neronis pellicem ad Christianam religionem conuertisset, & ex impudicissima castam atque pudicam reddidisset: licet & in Actis passionis eius, quæ Lini nomine sunt peruulgata, de quorum fide agemus inferius, alia etiam afferatur causa, nimirum quod Proculum Neronis pincernam conuertisset ad fidem Christi suscipiendam. Sed cetera de Paulo, anno sequenti.

CAUSA CARCERIS PAULI.

At quod spectat ad reliquas huius anni Neronis res gestas: is cum improborum omnium vitia in se ipsum studiosa imitatione congestisset, atque in immensum cumulasset: proborum omnium integritatem pariter insectatus, in eos quoque bellum gessit implacabile. Scribit de duobus Tacitus, quorum bonitas atque seueritas domi forisque, spectata, atque ore omnium prædicata, Neronis concitauit inuidiam, & excitauit immane odium, quo eosdem ad necem vsque est crudeliter persecutus. Hæc haud ab instituto prorsus aliena, saltem paucis attigisse sufficit. Facta sunt hæc iisdem Consulibus, aduersus viros clarissimos Consulares, ac moribus honestissimos, Baram Soranum, atque Thraseam Patrum: scribit ea Tacitus pluribus, qui in primis quantæ estimationis essent, his significat verbis: Trucidatis tot insignibus viris, ad postremum Nero virtutem ipsam excidere concupiuit, interfecto Barea Sorano, & Thrasea Pæto, olim vtriusque infensus.] addit à Torio Sabino Baram reum esse factum ex proconsulatu Asiæ, quem administrauerat, non quidem ex crimine aliquo quod patrasset, sed (ut idem ait) ex iustitia atque industria; quia scilicet portui Ephesiorum aperiendo curam insumpserat; vimque ciuitatis Pergamenæ prohibentis Acratem Cæsaris libertum statuas & picturas auertere, inultam remiserat. Contigit aduentus Acratis à Nerone missi ad expilandam Asiæ templa (ut idem testatur Tacitus) sub Consulatu Lecanij atque Licinij, anno Domini sexagesimo sexto, Vrbs incendio memorabili: quo tempore (ut ex his apparet) Bareas Soranus Proconsulem agebat in Asia, abhinc ante biennium.

XXVI.

QVID NERONIS IN BAREAM SORANVM ET THRASEAM.

Tacit. li. 15.

Sed & quæ de nece Seruilæ eiusdem Barea filia iussu Neronis illata idem scribit Tacitus, obseruatione sunt digna, ut quæ ad res nostras non nihil spectare videantur. Sic enim ait: Ultra hæc, sed recens, discrimini patris filiam connectebat, quod pecuniam Magis largita esset. Acciderat sanè pietate Seruilæ (id enim nomen puellæ fuit) quæ caritate erga parentem, simul imprudentia ætatis, non tamen aliud consultauerat, quam de incolumitate domus, & an placabilis Nero, an cognitio Senatus nihil atrox afferret. Igitur accita est in Senatum: steteruntque diuersi ante tribunal Consulium, grandis æuo patens, cõtrâ filia intra vigesimum ætatis annum, nuper marito Annio Pollione in exilium pulso viduata, desolataque, ac ne patrem quidem intuens, cuius onerasse pericula videbatur. Tum interrogante accusatore, an cultus dotales, ac detractum ceruici monile venumdidisset, quod pecuniam faciendis magicis sacris contraheret? Primum strata humi, longo fletu & silentio, post altaria & aram complexa: Nullos, inquit, impios deos, nullas deuotiones, nec aliud infelicibus precibus inuocaui, quam ut hunc optimum patrem, tu Cæsar & vos Patres, seruaretis incolumem. Sic gemmas, & vestes, & dignitatis insignia dedi, quomodo si sanguinem & vitam poposcissent. Viderint isti antehac mihi ignoti quo nomine sint, quas artes exerceant: nulla mihi Principis mentio, nisi inter numina, fuit. Loquentis adhuc verba excipit Soranus: proclamatque; non illam in prouinciam secum profectam, non Plauto per ætatem nosci potuisse, non in criminibus mariti connexam, nimis tantum pietatis ream: separarent à se, quamcumque sortem subirent. Simul in amplexus occurrentis filia ruebat, nisi interiecti lictores vtriusque obstitissent.] damnatos tandem eosdem morte, idem auctor affirmat. Meminit & Iuuenalis de nece Barea illata, nequissimi hominis Egnatij calumnia, qui ad gloriam captandam, inter Stoicos (ut idem dicit Tacitus) profitebatur, sic dicens:

XXVII.

DE SERUILIA FILIA BAREAE.

Stoicus occidit Baram delator amicum, Discipulumque senex.]

Quod

XXVIII. DE SERVILIA VISA CHRISTIANA.

Quod verò ad Seruiliam spectat: non leuis quidem, ex his quæ dicta sunt, suspicio mentem agitat, hanc fuisse Christianam, sed magis ream factam dici à Tacito, quòd Christiani (vt superius vidimus) his præsertim temporibus magi esse à Gentilibus dicerentur. Sed ab his interim nos distrahit, quòd altaria complexa dicatur & aram: si tamen auctoris Christianis infensi, atque calumnijs eisdem (vt vidimus) insectantis, de rebus nostris scribentis fides tuta sit. Nam si quis rursus rem gestam altius considerando scrutetur, & quid sibi velit exactè consideret, iuuenulam ætate teneram monile, ceruicis nobile ornamentum, quo nihil eius ætatis feminis carius esse potest, ad magos consulendos, distraxisse; quasi Consulari feminæ clarissimo loco nãtæ, nullius alterius domesticæ rei distractione tantum pecuniarum contrahere licuisset; quæ ad pretium fordidorum hominum satis essent: is nihil aliud puto dicet, nisi (quod verius fortasse erit) ipsam Christiana fide semel imbutam (vt in alijs compluribus accidit) hisce peccatorum illecebris sponte carere voluisse; ac distraxisse mundum muliebrem, eiusque pretium ad Fideles pauperes alendos contulisse, quos auctor Christianis infensissimus magos appellat. Huius in super illa prostratio iuncta silentio, speciem sanè refert Christianæ feminæ Deum animo enixius deprecantis. At hæc nos tantum modò coniectura, haud tamen penitus improbanda, dixisse voluimus, atque rem per transennam ostendisse, sicut alia plura de Christianis ab eodem auctore, obscuritate velata potius, quam perspicuè narrata esse noscuntur.

XXIX. PHILOSOPHI AB VRBE PVLSI.

Ceterum Nero (vtar Taciti verbis) cum conaretur in Vrbe virtutes ipsas excidere, ac penitus profigare, non tantum (quod dictum est) Principes Apostolorum neci tradendos carceri mancipauit, atque dictos honestissimos Senatores è medio sustulit, sed & promulgato edicto sub iisdem Coss. philosophos exegit ab Vrbe. Testatur id ipsum Philostratus, cum ait: Eo tempore Nero philosophari non sinebat homines; inanem operam sibi videri philosophiam, quæ diuinandi peritiam adumbraret. Et philosophi aliquot accusati fuerant, quia diuinandi artem exercere dicerentur. Sed vt alios omittam, Musonius Babylonius, qui sapientia secundus ab Apollonio putabatur, in carcerem detrusus, in summo vitæ periculo versabatur; & nisi valido robustoque corpore extitisset, in carcere proculdubio mortuus fuisset. Sed quòd Nero nunc primum homines callentes diuinandi peritiam, nempe magos, cuiusmodi arti proximos putauit esse philosophos, ad eò sit detestatus; nulla alia causa illi oblata cognoscitur, nisi quòd (vt vidimus) cum à Simone mago se, licet serò, intelligeret esse delusum, ceteros quoque magos, quos antehac magno pretio redemisset, immenso est odio persecutus: repentina enim eiusmodi Neronis in contrarium facta mutatio, hæc opinari suadet.

XXX. APOLLONIVS TYANAENSIS ROMAM VENIT.

Sed quid inter hæc hostis humanæ naturæ diabolus? Simone iam extincto, nouum rursus infert magum in Vrbe. Nam hoc ipso anno, dum hæc in hunc modum Romæ se haberent, Apollonius Tyanæus Romam se cõtulit: erat hic magia excellens, licet foris philosophi Pythagoreum ostentaret. Hic cum Romam venisset, sequenti die (vt Philostratus testatur) innocuit Telesino, hoc anno Consulatum agenti; cuius fouebatur patrociniò: addit insuper ab eodem Apollonio tunc puellam feretro impostam à mortuis excitatam: licet ipse auctor, qui hæc scribit, an verè mortua esset, se affirmare non audeat restetur. Sed tam vera hæc esse puto, quàm quod ait, hoc anno sub Consulatu Telesini eundem prædixisse de fulgure in Neronis mensam decidente: quod ante sex annos accidisse, nempe anno Domini sexagesimo secundo, Nerone quartum & Cornelio Coss. Coss. auctor est Tacitus, qui exactius ceteris per annos singulos ex Consularibus Fastis diligenter res gestas est persecutus. Cum igitur in his leuioribus Philostratus de Apollonio mendacij arguatur; cuius fidei cetera sint, quæ ad eò miranda ab eo de eodem impostore sunt prodita, facillè quis intelligere poterit.

Tacit. li. 4.

XXXI.

Vix quisquam satis dignè valeat vniquam exprimere; quantum humano generi obfuerit Philostratus, scribendo res gestas Apollonij Tyanæi, eisdem amplificando mendacijs: vt videatur planè inuentum fuisse diaboli. Quod enim non valuit perficere in Simone mago nuper extincto, id in Apollonio implere conatus est: quippe qui æmulus Christi gloriæ; sicut scripto iam Euangelio, longè lateque per Orbem innotescebant Christi res gestæ; suum ipse statuens Antichristum, pseudoeuangelium quoque actorum ipsius per mendacissimum hominem scribendum curauit, cui fidem præstantes homines, nihilo Christo minorem fuisse Apollonium existimarent; vel, sicut istum ea perfecisse magia complu-

A complures compertum haberent, eadem quoque arte Christum vsum esse falso ac absurdè effutirent. Commentario namque edito in Christianos, Hierocles philosophus, vnus ex Areopagi iudicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm Apollonium equalem fuisse Christo. Porro eius insanias Eusebius aduersus eum scribens egregiè confutauit: quem consulat, qui hæc plenius scire cupit. de eo, tacito eius nomine, Lactatius hæc tradit: Alius eandem materiam mordacius scripsit, qui erat è numero iudicum, qui auctor in primis persecutionis faciendæ fuit: quo scelere non contentus, etiam scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. & post multa: Item cum facta eius mirabilia destrueret, nec tamen negaret; voluit ostendere Apollonium vel paria, vel etiam maiora fecisse. Mirum quòd Apuleium prætermisit.]

QUANTAE EXISTIMATIONIS APOLLONIVS. Lactan. li. 5. cap. 2. & 3.

B Sic igitur Apollonius commentarijs Philostrati illustratus, eam consecutus est gloriam, vt complures eum vt Deum colerent; vt de Ephesijs idem Hierocles testatur, illos eum coluisse sub nomine Herculis Alexiaci: sed & Alexander Imperator eo illum honore persecutus est, vt æqualem illum faceret Christo, ac dijs suis, cum in suo Larario (quod scribit Lampridius) inter deorū imagines, Christi æquè & Apollonij collocasset. Testatur & Dio in Caracalla, ab eodem Imperatore Antonino Caracalla Apollonij in honore habitum, atque ad eò ipsi nobile monumentum extruendum curasse. Scribit de eiusdem cultu hæc Anastasius Nicænus: Apollonij autem in hodiernum vsque diem in nonnullis locis peraguntur sacra: alia quidem ad auertendas bestias quadrupes & volucres, quæ possunt homines lædere: alia autem ad sistendos fluxus fluminum, quæ cursu feruntur inordinato: alia autem ad auertenda illa quæ sunt ad perniciem & interitum hominum comparata. Non solum autem in vita eius hæc per ipsum fecerunt dæmones: sed etiam post eius mortem ad eius monumenta manentes, quædam fecerunt signa in eius nomine, ad eos decipiendos, quos dæmon facillè seducit & pellicit ad res huiusmodi. Hæc ille. Verum de statua eius, operatione dæmonum responsa dante, hæc scripta habentur apud Iustinum: Dæmonis ipsius in illius statua insidentis, & homines oraculis edendis in errorem, vt Apollonium sicuti Deum honorarent & colerent, inducentis, os Dominus obturauit, responsis eius abolitis.] hæc ibi.

XXXII.

Resert Lactan. li. 5. c. 3.

Anast. li. 5. quæst. 23.

APOLLONII PRÆSTIGIAE.

Apud Iustinum li. 24. q. 24.

C etiam post eius mortem ad eius monumenta manentes, quædam fecerunt signa in eius nomine, ad eos decipiendos, quos dæmon facillè seducit & pellicit ad res huiusmodi. Hæc ille. Verum de statua eius, operatione dæmonum responsa dante, hæc scripta habentur apud Iustinum: Dæmonis ipsius in illius statua insidentis, & homines oraculis edendis in errorem, vt Apollonium sicuti Deum honorarent & colerent, inducentis, os Dominus obturauit, responsis eius abolitis.] hæc ibi.

D At quoniam (quod habet paræmia) fur furem probè nouit: Lucianus Samosatensis, qui eodem sæculo vixit, cum imposturas detegit Alexandri, qui & ipse vt Deus coli studeuit, ipsum in schola alterius Tyanæi, Apollonij huius discipuli, turpiter professum esse in primis demonstrat; additque: Erat videlicet ex eorum numero, qui cum egregio Apollonio Tyanæo illo versati, totam illius tragœdiam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero? hæc ille, primam Alexandri vituperationem instituens à schola, ex qua homo ille omnium scelestissimus prodijisset. Cumque Apollonij vitam, tragœdiam nominet, planè innuit alio sine vitam clausisse, quàm aliquo ex his, qui à Philostrato, vt de re ambigua, sunt descripti. at de his infra. Addit auctor, Apollonium hoc eodem anno, Consule Telesino, ab Vrbe recessisse, atque in Hispaniam esse profectum. Instar Christi, diabolus suos eodem quoque tempore in orbem terrarum pseudoapostolos misit, quorum coryphæus Apollonius videretur. de ceteris verò suo loco dicturi sumus inferius: nunc ad res gestas Neronis redeamus. Nero igitur Imperator hoc ipso anno (vt idem tradit auctor) Achaïam, vt Isthmum foderet, nauigauit. Porro Isthmi fossione reddita irrita; idem Nero in Olympijs certans, omnes superans citharcedos & aurigas, laureis certamini meritis coronatur. Sed hæc pluribus Lucianus, Suetonius, & alij. Huius putamus occasione Neronis absentia, & longioris in Achaïa factæ moræ, accidisse vt Petrus & Paulus Apostoli semel carceri mancipati, ad nouem mensium spatium (vt dictum est) eodem detinerentur ergastulo: ne, nisi redeunte Nerone Romam, mortis supplicio afficerentur.

Lucianus in pseudomant.

QUALIS APOLLONIVS.

Philostratus li. 4. in fine.

Lucianus in Nerone.

Suet. in Nerone cap. 22.

E Quod verò spectat ad res Iudaicas, hoc eodem anno, octaua Aprilis, cum vndique Iudæi Ierosolymam ad diem festum conuenissent, magna prodigia de futura clade Iudæorum apparuerunt. quænam hæc fuerint, Iosephus sic describit: Ante defectionem, primique belli motus (id enim hoc anno contigisse, modò dicemus) ad diem festum Azymorum populo conueniente, octauus erat dies Aprilis mensis, hora nona nocturna, circum aram itemque templum tantum lumen effulsit, vt clarissimus dies putaretur; & hoc vsque ad mediam permansit horam: quòd imperitis quidem bonum augurium esse videbatur; facrorum verò peritis, priusquam eueniret, statim dijudicatum est. Eodem quoque festo die,

XXXIV.

Ioseph. de bell. Iud. lib. 7. c. 12.

DE PRODIGIIS CLAUDIS IUDÆIARUM.

die, etiam bos, cum ad hostiam duceretur, agnum in medio templi peperit. Orientalis autem porta interioris templi, cum esset ænea atque grauiissima, & sub vesperam vix à viginti viris clauderetur, serisq; ferro vinctis obseraretur, pessuloq; altos haberet in faxeum limen demissos, vno perpetuo lapide fabricatum, visa est noctis hora sexta sponte patefcere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nuntiatis, ascēdit ille, vixq; eam potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidem signum optimum videbatur; Deum namq. bonorum portam aperuisse dicebant. prudentiores verò templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabāt; & hostium donum esse portasaperiri, solitudinemq; illo ostēso signari, inter se pronuntiabāt. Post dies autem festos, diebus paucis, vicēsimoprimo mensis Maij, visio quādam apparuit fidem excedens. Pro fabula autem fortasse, quod dicturus sum, haberetur, nisi qui viderunt superessent, & clades dignæ præfagij selectæ fuissent. Namque ante Solis occasum visi sunt per inane ferri currus toris regionibus, & armatæ acies tranantes nubila, & ciuitati circumfusæ. Festo autem die, quam Pentecosten vocant, nocte sacerdotes intimum templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primū quidem motum quemdamq; strepitum senserunt, postea verò subitam vocem audire, quæ diceret: Migremus hinc.] hucusq; Iosephus de rebus quæ hoc anno ante defectionem Iudæorum contigerunt: cetera autem quæ recenset prodigia, alio tempore facta sunt. Narrat ex his aliqua Tacitus^a paucis: Visæ per cælum concurrere acies, rutilantia arma, & subito nubium igne collucere templum. Expansæ repente delubri fores: & audita maior humana vox excedere deos, simul ingens motus excedentium.] hæc ille.

^a Tacit. hist. lib. 5.

XXXV.

^b Aug. epi. 80.
^c Mat. 24.
^d Marc. 13.
^e Luc. 17.
DE PRODIGIIS A DOMINO PRÆNUNCIATIS

^f Tacit. lib. 7. hist.

^g Ioseph. de bell. Iud. lib. 7. cap. 11.

^h Ioseph. de bell. Iud. lib. 7. cap. 17.

XXXVI.

RERUM IVDAICARVM STATVS.
ⁱ Ioseph. ant. lib. 20. c. 19.
^k Ioseph. de bell. Iud. lib. 2. c. 13.
^l Ioseph. de bell. Iud. lib. 2. cap. 13.

Verum quoniam ex sententia Augustini scribentis ad Hefychium^b, & aliorum sanctorum Patrum, constat à Domino prænuntiatum esse apud Matthæum^c, Marcum^d, & Lucam^e, Ierosolymorum excidium, & quæ antea essent manifestanda prodigia pariter declarata, ea ipsa omnia his temporibus accidisse, haud erit difficile demonstrare. At quoniam (vt est apud Matthæum) non tantum signa cõsummarionis ciuitatis, sed & aduentus eius Dominum Apostoli rogauerunt: eorum quæ ab ipsis narrantur, alia signa Ierosolymorum excidium, alia verò Domini præcedere debebant aduentum: quæ autem ante Ierosolymorum cladem minis apparuisse noscuntur, eadem ad secundum Domini aduentum esse referenda, nemo poterit dubitare. Quod igitur ait Euāgelista: Conspurget gens aduersus gentem, & regnum aduersus regnum:] si quis dixerit per ea demonstrata esse bella ciuilia, quæ vno & dimidio anno quatuor occisis Imperatoribus, sunt conflata: equidem puto scopum veritatis attinget. quàm verò immania & planè portentosa illa fuerint, Tacitus^f significat. Sed & quod subdit Matthæus: Erit tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.] Iosephus^g planè testatur, numquam aliam gentem talia passam esse, qualia tunc perpeffa est gens Iudæorum. Testatur id ipsum in nuper citata ad Hefychium epistola Augustinus, nimirum Dominum illis verbis, Iudæorum, de qua agimus, cladem significare voluisse. De fame verò & pestilentia prædictis à Domino, satis sunt ipso experimento declarata: quæ sibi inuicem fuisse coniuncta, Iosephus^h testatur. De terræmotibus per diuersa loca futuris, tradit Eusebius in Chronico, temporibus Neronis tum Romam, tum Asiam ingentibus terræmotibus esse vexatam, tresq; nobilissimas Asiæ ciuitates esse prostratas, eodemq; tempore Solem passum esse deliquium. De pseudoprophetis, qui his temporibus surrecturi erant, vt multos deciperent, hæc etiam accidisse ante cladem Ierosolymitanam, suo loco monstrabimus. Si qua autem narrantur ab Euāgelistis, quæ ante eius vrbs excidium minimè evenisse dicuntur; ea (vt diximus) referenda sunt ad Christi aduentum, de quo etiam Apostoli Dominum rogauerunt. quæ enim Dominus singillatim atque distinctè ventura prædixit, mixtim & diuerso inter se ordine ab Euāgelistis sunt recensita.

Hoc igitur anno duodecimo Imperij Neronis, & septimodecimo Agrippæ Regis, mense Maio, Iudæis deficientibus à Romanis, cœptum esse bellum Iudaicum, Iosephusⁱ est auctor: qui & singulas causas quæ præcesserunt, quibusve temporibus contigerunt, exactè conscribit. In primis^k enim cum iam biennio intolerabilem planè Cestij Flori Procuratoris tulissent tyrannidem, spe etiam quam conceperant de Cestio Syriæ Præfide, hoc anno Paschæ tempore Ierosolymam veniente (apud quem Iudæi omnes supplices egerant, vt tam nefandis mederetur malis) cum iam erga Florum viderent eum propensiori animo esse, spe omni penitus exciderunt. At nouis insuper, iisdemque

A demque deterioribus superadditis causis, eò sunt desperationis adacti, vt præcipuorum quorundam factione obstinatissimo animo aduersus Romanos penitus rebellauerint. Sed infipiamus singula.

Quid Cæsareæ maritimæ his diebus acciderit, Iosephus^a narrat his verbis: In Cæsarea habitantes Iudæi habebant synagogam prope locum cuius erat dominus quidam Gentilis Cæsariensis: & frequenter quidem egerant, vt ad eorum ius illa possessio iungeretur, multis partibus maius pretiū, quàm res meruerat, offerentes. Dominus autem loci, preces eorum despexisse non contentus, ad maiorem dolorem ædificauit in loco tabernas, ita vt angulum eius transitum & prorū coarctatum relinqueret: Primū igitur feruentiores aliqui iuuenum prosilientes, ædificationem vetabant. Cum verò Florus hos à prohibendo cohiberet, non habentes Iudæorum nobiles quid agerent, inter quos erat Ioannes publicanus, inflectunt Florum oblatione octo talentorum, vt ædificationem vetaret. Ille autem, ob capiendum tantum modò, promittens se cuncta facturum, accepta pecunia, de Cæsarea egressus est, venitq; Sebasten, seditioni facultatem tribuens, quasi qui pugna spatium Iudæorum primatibus vendidisset. Sequenti verò die, Iudæorum sabato, cum plebs ad synagogam coisset; seditiosus quidam Cæsariensis vas Samium ante ingressum eorum ponens, alites immolabat. Hoc factum Iudæos incoercibiliter accēdit: quippe & legem suam contumeliam pertulisse, & locum ipsum dicebant esse pollutum. Pars autem Iudæorum, quæ erat constantior atque modestior, denuò apud iudices esse conquerendum rebatur. Seditiosi autem & iuentute turgentes Iudæi effundebantur in rixam. Stabant autem ad configendum parati etiam Cæsariensium tumultuosiores: ex composito quippe missus fuerat, qui pro synagogæ foribus immolaret. sicque continuo est pugna commissa.

XXXVII.
^a Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 14.

Interueniens autem Iucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, vas illud quidem, quod positum fuerat, iussit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cum verò superatus esset præ Cæsariensium violentia: Iudæi statim libros legis sapientes secesserunt in Nabata: regio quædam eorum hoc nomine appellatur, dirempta à Cæsarea stadijs sexaginta. Primates autem eorum duodecim cum Ioanne in Sebasten ad Florum venerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & vt auxilio esset rogabant, quamuis reuerent, tamen eum & de octo talentis admonentes. Ille verò illicò comprehensos eos vinciri iussit, arguens cur leges de Cæsarea auferre ausi fuissent. Ob hoc igitur apud Ierosolymitas grauiissima indignatio nascebatur, verum tamen ad huc iram suam frenabāt. Florus verò, quasi ad hoc operam suam locasset vt bellum inflamaret, misit ad sacrum thesaurum, vt inde decem & septem talenta auferrentur, quasi eam pecuniam impensæ Cæsaris flagitaret. Tunc verò statim inuasit populum multa confusio: concurrentes ad templum, maximis vocibus nomen Cæsaris appellabant, vt à tyrannide Flori liberarentur, orantes: Quidam verò seditiosorum in Florum maledicta iaciebant vltima: & canistrum circumferentes, stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserimus talibus indigeret auxilijs. His autem omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multo magis ad prædandum irritatus est. Denique cum deberet Cæsaream veniens, ignem belli illic nascentis extinguere, causasq; tumultus submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamen cum exercitu equitum atque peditum Ierosolymam contendit, vt Romanis armis, ad quod volebat, vteretur, ac timore ac minis urbem circūdaret. Tunc populus lenite eius imperum volens, obuiam militibus processit cum solitis vtique fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille autem præmittens cum equitibus quinquaginta Centurionem nomine Capitonem, discedere eos iussit: neve eum, in quem tam grauis maledicta iecissent, falso denuò honore deluderent: oportere quippe eos, si viri sunt fortes, animiq; constantis, etiam in præsentem effundere contumelias, nec solum in verbis, sed etiam in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo, simul etiam militibus, qui cum Capitone venerant, in medium vulgus irruentibus, diffugerunt, antequam Florum salutarent, aut militibus officia consueta redderent. Discedentes igitur in domos cum metu atque humilitate, peruigilem duxere noctem. Florus quidem tunc adguit in regia.

XXXVIII.
FLOVVS PROVOCAT IVDÆOS AD REBELLIONEM.

E. Posttridie autem aduersus eos extracto tribunali sublimiùs resedit: conuenientesque sacerdotum Principes, & ciuitatis vniuersa nobilitas, adlitterunt tribunali. His præcepit Florus, vt omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederent, edicens, in ipsos esse,

XXXIX.

esse, nisi reos produxerint, vindicandum. Ad hæc respondent Iudæi: populum quidem A pacifica quæque sentire: illis verò qui errauissent in verbis, veniam conferendam postulabant: in tanta siquidem multitudine, nihil esse mirandum, offendi aliquos temerarios, & per ætatem insipientes: esse autem impossibile, eorum qui deliquerint, discrimen agitari, cum & singulos nimium poeniteat, & præ timore ad negandum sint parati: debere autem illum, si consuleret gentis quieti, & vellet Romano Imperio seruare urbem, magis propter multos innoxios dare veniam paucis delinquentibus, quam propter paucos improbos turbare multitudinē tantam bonorum. Ad hæc ille magna indignatione inflammatus, militibus exclamauit, vt forum rerum venalium, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperent, & passim obuios trucidarent. Illi verò ad lucri sui cupidinem addita auctoritate rectoris, non solum illum diriperunt locum in quem fuerant immissi, sed in vniuersas insipientes domos, interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angiportus omnes, & cædes eorum qui comprehendebantur, direptionis quoque nulla species præteribatur. Multos autem etiam nobilium comprehendentes, adduxerunt ad Forum, qui illos verberibus laniatos in crucem sustulit. Denique omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus (neque enim vel lactentibus pepercerant) fuit sexcenti triginta. Grauiorem autem faciebat calamitatem videri nouitas Romane calamitatis: quod enim nemo vnquam prius, tunc Florus ausus est, vt viros scilicet equestris ordinis pro tribunali flagellis cæderet, & patibulis affigeret; quorum etiam origo Iudæa, tamen Romana dignitas erat.] hæc de primis incitamentis ad defectionem Iosephus.

FLORVS IMMISIT MILITES IN IYDAEOS.

XL.

Mat. 11.

DE CHRISTO ET FLORO ANTI THESIS.

Quæ qui diligenter obseruat, & Iudæorum præterita in Iesum Saluatorem commissa facinora memoria repetens, mente considerat, planè intelliget, diuinam vindictam lentis passibus gradientem, ex æquo supplicia compensare delictis, & ab ipso nomine auspicari C punishmentem. Qui enim olim Iesum Nazarenum, ac proinde Floridum nuncupatum, & ab Isaiâ * floris nomine demonstratum, recipere contempsissent, spreuissent, ac denique occidissent; in præsentia Florum omnium scelestissimum spernentem, diripientem, occidentem, & in omnibus immanissimè scruientem ferre, honorare, & in omnibus obsequi, & quibusuis officijs prosequi cõpelluntur. Quod abiectissimum, inquam, florem, nacli sunt Florum. At qualis ille, & qualis iste? De illo enim sanctus Propheta prædixerat: Flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domini: & non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ.] sic denique quod summam allaturus pacem esset flos iste, mox subdit: Habitabit D lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur.] Quam verò in his omnibus admiranda quadam antithesi contrarius Florus existerit; quæ modò diximus, & superius de eodem ex Iosepho recitauimus, & quæ etiam suis locis in posterum dicturi sumus, facile demonstrabunt: haud enim opus est verbis describere, quem sua ipsius facta viuis coloribus quodam modò expriment. Satis hic tantum sit dixisse, illum venisse, vt saluaret; hunc, vt perderet: illum, vt pacem abundantius impertiret; hunc verò, vt pacem inuentam profligaret, conflaret bellum, ac Iudæos funditus deuastaret; qui quæ inde auspicaretur vindictam, vnde immane ipsorum delictum fuerat consummatum. Aegerant illi tandem Christum in crucem; sed per Florum in primis eorum nobilissimi patibulis affiguntur. At hæc quidem leuia videri possunt, si cetera quæ à Floro, ac demum Flori occasione sunt subsecuta, pensentur.

XLI.

DE BERENICE ROGANTE FLORVM, b Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 15.

Cum autem Berenice Agrippæ Regis germana tunc Ierosolymis ageret, quò nuper voti, quod nuncupasset, explendi causa venerat, Florum quæ deprecaretur vt à cæde milites reuocaret: Ille (inquit Iosephus^b) neque in multitudinem interfectorum, neque in nobilitatem precatricis, sed tantum ad lucra sua, quæ de rapinis congregarentur, aspiciens, contempsit annuere. Impetus autem militum etiam aduersus Reginam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosque mulctabant ac trucidabât, sed etiam ipsam, nisi cõfugisset in aulam, interfecissent. Ibi autem peruigilem noctem cum intenta custodia egit, verens vtique irruptionem militum. Venerat autem Ierosolymam, vt vota Deo solueret. His enim, qui morbo, vel alijs necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstinere quoque vino, & capillos radere. Quem morem Berenice Regina illis exercès diebus, nudipes etiam ad tribunal stetit, deprecans Florum:

A Florum: & præterquam quòd ipsi nihil honoris habitum est, etiam de vita sua periclitata est. Hæc autem facta sunt sextodecimo die mensis Maij. Postridie autem cõueniens multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerant, querebatur. Potissimum autem inuidiosæ in Florum voces erant. Quod veriti primates quique & Pontifices disruptis vestibus, & vultum singulos comprehendentes, postulabant, vt ab his verbis, quorum causa tanta mala pertulerant, desisterent, neque in maiorem indignationem Florum mouerent. Sicque sedata est multitudo, tam reuerentia precantium, quam spe quòd nequaquam Florus vltra in eos scruiret.

Ille autem videns multitudinis tumultum fuisse compressum, angebatur; & denuò eam inflammare cupiens, Pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaque vnum ait argumentum fore, quòd nihil vltius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea venientibus: veniebant autem duæ cohortes. Qui cum conuocasset populum ad occurrendum, mandat Centurionibus, vt nullam salutariem redderent obuiantibus Iudæis: ad quod si offensi petulantur quippiam essent locuti, statim in eos vterentur armis. Pontifices ergo, collecta multitudine in templo, precabantur vt occurrerent Romanis, & ante graue incommodum cohortes solemniter salutarent. His hortationibus seditiosi quique abnebant, & ob interfectorum dolorem reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tunc verò omnes sacerdotes, omnesque Leuitæ sacra vasa proferentes ornatumque templi, citharistæ etiam & cantores cum musicis organis procidebant ante multitudinem, & obnixissimè deprecabantur vt illum templi honorem custoditum esse vellent, neque ad direptionem vasorum sacrorum Romanos contumeliosè incitarent. Erat autem videre sacerdotum Principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis vestibus nuda monstrantes, nominatim singulos quosque nobilium compellere, ac denuò in commune multitudinem precari, ne ob modicum peccatum patriam suam proderent his qui direptioni eius inhiarent.] Cum tandem id agrè, vt obuiam irent militibus venientibus, suassent; quid post hæc secutum sit, idem Iosephus narrat his verbis:

XLII.

IVSSI OCCURRERE IYDAEIMILITIBVS.

Obuiam prodierunt, iamque cominus factos salutauerunt. Illis autem nihil respondentibus, seditiosi Iudæorum aduersus Florum, cuius hæc fierent consilij, succlamauerunt: confestimque milites comprehendentes eos, cædere sustibus adorti sunt, atque in fugam verfos persequentes equites proculcabant. Corruerant multi quidem, cum à Romanis cæderentur; plures autem, cum se mutuo propellerent. In ipsis autem portis grauis facta est compressio, & vnoquoque alterum præuenire cupiente, tardior fuga cunctis fiebat. Collabentium autem durus erat interitus: suffocatu enim & proculcatu miseri disperibant, neque ad sepulturam quisquam proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant etiam pariter milites immoderatè, eos quos comprehendissent cædentes; & per ingressum, qui Bezetha vocatur, detrudebant multitudinem, transire cupientes, vt Antoniam & templum obtinerent. Quos etiam Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secum erant, & in arcem transire nitebatur. Frustratus tamen est eius impetus. Conuersus quippe aduersus eos populus repugnauit, & per tecta euadentes obruebant faxi Romanos: qui cum supernè venientibus sagittis vincerentur, nec possent defendere multitudinem, quæ per angustos arctabatur ingressus, ad reliquum se exercitum, qui erat in regia, receperunt. Seditiosi autem verentes ne superueniens denuò Florus templum occuparet, per Antoniam ex templo ascendentes, porticus à templo ad Antoniam E continentes interciderunt, quatenus auaritiam Flori desperatione compercerent.] hæc Iosephus de occurfu à populo facto militibus. At quàm pro antiquo delicto iusta vltionis statera noua poena pensatur! Cum enim olim (vt habet Matthæus^a) Principes sacerdotum & Scribæ ægerrimè accepissent, Iesum, qui Saluator Ierosolymam veniebat, faustis puerorum & plebis acclamationibus excipi: modò miserandis planè modis & artibus persuadere populo compelluntur, vt exeant obuiam, & saluent milites, qui eos perdituri venirent.

XLIII.

IVDAEY CASSI A MILITIBVS.

Mat. 21.

XLIIII. b Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 16. DEFECTIO IYDAEORVM

Discessit^b post hæc Florus Ierosolymis, Cæsaream proficiscens; haud tutum sibi ratus, licet cum militibus, Ierosolymis agere, populo tantopere in eum exacerbato: deditque litteras ad Cestium Syriæ Præsidem, quibus defectionis arguebat Iudæos. E contra verò eidem à senioribus Iudæorum sunt redditæ litteræ de perpetratis à Floro in Iudæos sceleribus. Tunc Cestius, vt rem cognosceret, Politianum Tribunum Ierosolymam misit:

qui cum inſpexiſſet Iudæos tantummodò eſſe concitatos in Florum, Romanis verò præſtare fidem & obſervantiam, eſt reſreſſus ad Ceſtium. Interea Rex Agrippa, vt deploratis rebus conſulere, conuocans populum ad concionem, diſerta habita oratione, perſuadere niſus eſt, nihil eos debere innouare, ſed quiſcere, & ferre, vt poſſent, Florum, donec qui ei ſuccederet à Cæſare mitteretur. Populus autem cum in ceteris acquieuiſſet Agrippæ; cum de ſubijciendo ſe Floro audiſſet, vehementer incenſus, nec à verborum in Regem contumelijs temperauit: ſed eum protinus è ciuitate pepulerunt: in quem & procaciores nonnulli etiam lapides coniecerunt: qui ſic contumelijs affectus deceſſit in regnum. Nec id tantum: ſed cum factioſorum hominum conſularetur in vnum exercitus, inde Romanorum ijdem occultè aggreſſi præſidium, quod vocabatur Maſſada, eo potiti, Romanos omnes qui ibi erant, interfece-
A

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 17.

XLV.

His addidit Eleazarus Ananias Pontificis filius vi militum valens, vt ſuaderet ſacerdotibus nonniſi pro Iudæis hoſtias immolare. Quamobrem conſuetæ hoſtiæ pro Imperatore & Romanis offerri, ſunt reiectæ, quamuis reclamantibus Pontificibus & Phariſæis: qui videntes arbitrio ſeditioſorum omnia miſceri, & iam defectionem multis eſſe argumentis declaratam, quò ſe ab ea innocentes eſſe ſignificarent, ad Florum & Agrippam legatos miſerunt, eorum implorantes auxilium ad compeſcendum ſeditioſorum furorem. Contempſit hæc Florus, videns iam, quod diu cupiebat, ad eſſe. Agrippa autem ad ſeditioſos coërcēdos ter mille equites miſit. Hi cum veniſſent, in duas partes diuiſa eſt ciuitas: in alteram, eamque ſuperiorem ad arcem Sion conuenere nobiles & optimates vallati præſidio equitum: inferiorem verò vrbis partem ſeditioſi coëuntes occuparunt, & templum, quod profanarunt, miſſilibus & fundis à longè aduerſus inuicem aſſiduè certantes. Sed præualentibus tandem ſeditioſis, & ſuperiorem ciuitatis occupantibus partem, incendunt regiam Agrippæ, & Ananias Pontificis domum, ſimulque in Archiuis ignem iniecerunt. Facta ſunt hæc decimaquarta menſis Auguſti: decimaquinta verò inuadentes Antoniam munitiſſimam turrim, ceperunt, & qui in ea ſunt inuenti, pariter occiderunt. Impetum inde facientes in regiam, vbi Romanorū militum erat præſidium iunctum Agrippæ militibus, obſidione diutiùs fatigatos eò adegerunt Agrippæ milites, vt ſponte recedentes, relictis Romanis, reuerterentur ad propria: quibus ſic deſtituti Romani, locum relinquentes, ſeſe receperunt in turres Hippicos, Phafelum, & Mariannem. hæcque ſunt acta (vt idem teſtatur Iosephus) ſexta die menſis Septembris.

BELLVM CIVILE CONFLATVM IN TER IVDAEOS.

LXVI.

^b Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 18.

Septimo autem die ^b Ananias Pontifex, qui hæctenus latitauerat, capitur, & cum Ezechia germano trucidatur. Omnium dux poſt Eleazarum erat Manahemus ſectæ Galilæorum hæreſis auctoris filius, de quo ſæpè ſuperiùs mentio facta eſt. Hic tamquam eo ſcelere nobilitatus inſigniter, regali incedens habitu, mouit ad inuidiam ſocios Eleazari, qui eum interfece-
D
runt: ijdemque in Romanos milites exarmatos, & iuramento præſtito, inſſos abire liberos, inſilientes interfece-
runt: idque ſabbati die, contra patriæ inſtituta religionis. Dum hæc Ieroſolymis à Iudæis rebellantibus agerentur; eodem die, eademque hora (inquit Iosephus ^c) quaſi aliqua cæleſti prouidentia, Cæſarienſes Gentiles habitantes apud ſe Iudæos trucidarunt omnes: ita vt vno tempore ſuper viginti millia hominum cæderentur, & à cunctis Iudæis vacuata Cæſarea remaneret. Tunc & in tota ferè Palæſtina Iudæis & Syris digladiantibus ad inuicem, omnis ferè ciuitas in duos contrarios diuidebatur exercitus. Porro vbi maior pars Gentilium eſſet, ijdem Iudæos qui apud ſe agerent, nulla habita ratione ætatis vel ſexus, ſingulos occiderunt; quorum non fuit exiguus numerus. nam Scythopolitæ (vt idem teſtatur auctor) occiderunt Iudæorum tredecim millia: Aſcalonitæ duo millia quingentos: Ptolemais ciuitas duo millia: Tyrij, cōplurimis occiſis, reliquos vinculis manciparunt: Alexandria verò quinquaginta millia numerata ſunt Iudæorum corpora occiſorum: idque, omnia procurante Auguſtali Præfecto Tiberio Alexandro, Alexandri olim Alabarchæ filio, Iudæo homine, ſed Romanorum ſtudioſiſſimo, atque religionis patriæ deſertore.

^c Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 19. 20. 21.

LXVII.

^d Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 22. CESTIVS OBSIDET IEROSOLYMA.

Interea verò Ceſtius Syriæ Præſes ^d, exercitu valido comparato, veniens in Palæſtinam, oppida Iudæorum, quantum licuit, deuſtauit, & inter alias ciuitates Ioppen captam incendit, occiſiſque in ea ſunt Iudæi numero octo millia quadringenti. hæcque & alia in Iudæa & Galilæa facta ſunt anno eodem circa tempus Scenopegiæ, cum reliquus populus Iudæorum aſcendiſſet ad diem feſtum. Menſe autem Octobris à Ceſtio Ieroſolyma obſidetur, cumque eius potiri illi ſæpiùs offerretur occaſio, ab eo fuit prætermiſſa atque

atque neglecta, ſic Deo diſponente; tum ne qui in ea adhuc erant Chriſtiani, pari poena cum impijs afficerentur, ſed egrediendi ex vrbe opportunitas & ſpatium temporis concederetur; tum vt etiam longè grauioribus obſeſſi intus Iudæi poenis afflicterentur. Sed milites Ceſtius reuocans, in magnum diſcrimen Romanum adduxit exercitum: adeò vt plurimis ab inſequentibus Iudæis ex ſuis caſis, ceteros nonniſi turpi fuga valuerit liberare; deſideratis ex Romanis militibus quinque nullibus atque trecentis peditibus, & nongentis octuaginta equitibus: hæcque facta ſunt hoc anno duodecimo Neronis Imperatoris, die octauo mēſis Nouembris, cum interim Nero ageret in Achaia, vnde poſtea miſit in Iudæam Veſpaſianum. Nam ea accepta clade, Ceſtius transfugas Iudæos nobiles miſit ad Neronem in Achaia, vt declararent quanti ponderis eſſet bellum Iudæicum. Tunc Damaſceni ^a, audita clade Romanorum à Iudæis illata, decem millia Iudæorum recluſa priùs in thermis, mox ſæuiſſimè iugularunt. His peractis, Ananus Pontifex pater Eleazari ſeditioſorum ducis eligitur, vt vnà cum Iosepho Gorionis filio, omnia que in ciuitate gerenda eſſent, adminiſtraret. Hi diſpoſitis in diuerſis prouincijs ducibus, qui eas aduerſus Romanos defenderent, ad reſiſtendum Romanis omnia collocant ſtudia, & vires comparant.

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 25.

Cum hæc autem Ieroſolymis agerentur (inquit Iosephus ^b) quamplurimi Iudæorum futurorum malorum non falſi coniectores, Ieroſolymis elapſi, in alias emigrarunt regiones.] Ex his autem fuiſſe Chriſtianos, qui Ieroſolymis agebant, teſtatur Epiphanius ^c. Porro illi inde fugientes, in exteriorem prouinciam receſſere, atque maiori ex parte Peliam incoluere; quòd ſic eos Chriſtus, vt antequam obſidione cingerentur, aliò ſe reciperent, olim admonuiſſet. Hic quippe annus, hoc planè tempus eſt à Domino in Euangelio præſignatum, cum de ventura Iudæorum clade verba faciens apud Matthæum ^d hæc ait: Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtãtem in loco ſancto (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiãt ad montes, &c.] Sed quid per abominationem deſolationis Dominus intellexerit, Lucas ^e de iſdem agens, videtur his verbis ſignificãſſe, quibus à Domino ea fuiſſe explicata videri poſſunt: Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem, tunc ſcitote quia appropinquauit deſolatio eius. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes.] Eſt hæc interpretatio S. Auguſtini ^f: ſed id ante ipſum Origenes ^g dixerat. Quam adiuuat, quòd ſicut per Romanum exercitum videtur abominatio deſignata, ita per locum ſanctum poteſt tota intelligi Palæſtina: nam auctoritate Philonis in libro de legatione ad Caium, conſtat ipſam prouinciam dictam eſſe Terram ſanctam. At verò qua de cauſa Romanus exercitus abominatio à Domino dictus ſit, exactiori eſt diligentia perquirendum.

XLVIII. CHRISTIANI RECE-DUNT IEROSOLYMIS. ^b Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 25. ^c Epiph. hæc. 29. c. 30. ^d Mat. 24. ^e Luc. 2.

^f Aug. epi. 80. ad Hieſychiũ. ^g Orig. in Mar. 17. c. 24.

Cum abominationis nomine idolum in diuinis Scripturis debere intelligi, multis pateat testimonijs: non planè illa quæ ab alijs afferuntur cauſa fuiſſe videtur, vt exercitus abominatio dicta ſit, quòd ſcilicet ex Gentilibus cõſtaret hominibus, qui idola colerent: nam ſemper Iudæis, vbicumque agerent, eiſmodi ob oculos poſita erat abominatio: ſiquidem (vt Iosephus ^h ſæpiùs tradit) tempore dierum feſtorum Romani milites pro foribus templi adſtabant armati ad comprimendos ſubitaneos, qui occasione ingruentis multitudinis & compreſſionis exoriri poſſent, tumultus. Alia igitur eius nominis eſt ratio afferenda ab ea diuerſa, nempe illa quæ Iosephi teſtimonio plus ſatis teſtata redditur; nimirum quòd in exercitu Romano militaria eſſent inſignia imaginibus effigiata. Quantum hæc autem Iudæi abominarentur, Iosephus ⁱ illo planè declarat exemplo, cum ait: Vitellius Syriæ Præſes ad bellum paratus Arabicum, aſſumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxilijs miſſis à ſocijs Regibus, properans verſus Petram, peruenit Ptolemaidem. Cumque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes tranſitum: neque enim patrios ritus permittere vt inferantur vllæ imagines, quales Romana ſigna habebant pleraque. Quorum precibus flexus, mutauit ſententiam de itinere propoſito.] hæc Iosephus; quibus planè liquidò declaratur, Romanos milites qui agerent Ieroſolymis, nequaquam vti ſolitos inſignibus militari-
E
bus imaginibus exornatis, ac illos præfertim qui diebus feſtis apud templum excubias agerent: qui enim Iudæi paſſuri eſſent ea à militibus Ieroſolymis oſtentari, quæ nec per regiones tranſire ſuas ſunt paſſi? Ad hæc quoque ſpectare videtur, quod ait Suetonius in Tiberio, ſolas Syriacas legiones nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſe; qua etiam ex cauſa idem in Iudæos erat animo inſenſiſſimus. At verò cum Romani iam hoſtes effecti

XLIX. DE ABOMINATIONE DISOLATIONIS.

^h Ioseph. ant. lib. 20. c. 7.

ⁱ Ioseph. ant. lib. 18. c. 7.

effecti ad Ierosolymorum obsidionem mœnibus inhæsisent; haud dubium est, eosdem A consueta signa imaginibus effigiata vexisse, ac pariter ostentasse. quamobrem illud iam tempus aduenisse videretur à Domino præmonstratum; vt, cum viderent abominationem desolationis stantem in loco sancto, sibi fuga consulere: quæ non tantum abominatio, sed & abominatio desolationis idcirco dicta, quia idem exercitus iterum rediturus, planè complanaturus, ac funditus desolaturus erat Ierosolymorum ciuitatem.

L. Hoc igitur primo aduentu exercitus Romani, ipso eius aspectu, suos, vt fugam captarent, videri potest Dominus admonuisse, quod post hac non amplius liberum esset Iudæis Ierosolymis agentibus inde recedere. Nam sequenti anno sic ciuitas Zelotarum est arctata custodijs, vt nulli amplius egrediendi fuerit data facultas, nisi qui fortè ingenti vi pecuniarum eam redemisset, vt & testatur idem Iosephus. Verùm Christianos Ierosolymis agentes fuisse pauperimos, eosdemque omnibus iam diu spoliatos bonis, eleemosynarum collectione indiguisse, multa quæ sunt superius dicta significant. Et quoniam iam non Ierosolymæ tantum excidendæ essent, sed circumposita prouincia deuastanda, quod cœptum est agi anno sequenti, cum à Nerone Vespasiano in Iudæam est missus: idcirco non solum Dominus suos admonuisse voluit, vt Ierosolymis egrederentur; sed omnes, inquit, qui sunt in Iudæa, fugiant ad montes.

L I. At nimis certè aliena illa videtur interpretatio, vt illis verbis Dominus voluerit, eos tantum qui in Iudæa essent, præmonuisse, & non qui Ierosolymis: eaque de abominatione desolationis intelligi velit, non cum à Cestio ad modicum temporis spatium ciuitas est obsessa, sed cum postea à Tito Vespasiano est arctissima obsidione vallata. Quoniam modo, quæso, post obsidionem Ierosolymorum, iam à Vespasiano deuastata Iudæa, fugæ amplius locus erat? Quidve opus erat fuga illis in Iudæa agentibus, qui iam penitus vastati essent? Illa certè Domini verba fugam tantopere inculcantis, eamque iterum atque iterum admonentis, atque exemplo fici arboris insinuantis, quid aliud visa sunt significasse, nisi ipsum maximè monere voluisse, ne sui in tam grandia inciderent mala? Nam sicut olim, ne innocens Lot periret cum Sodomitis, maximè cauit; ita ne innocentissimi Christiani scelestissimorum supplicio inuoluerentur, ea longè antea prædicendo commouit. Sed frustra hæc omnia, si tunc illis fugiendi nullus amplius locus superesset, vel quod consumpti iam essent, vel quod nullus fugæ pateret exitus. Quis insuper dixerit, vindictam illam immanissimam ad vlciendum grauissimum omnium scelus in Iudæos immisissam, nimirum ob illatam necem Christo Iesu omnium Redemptori, comprehendisse etiam nobilissimam illam Ecclesiam, non Iacobi tantum, sed omnium Apostolorum alumnam; illos, inquam, ea pœna constrictos, qui Christum colentes, iam tantaque à Iudæis, quorum ad eos scribens Paulus meminit, passi essent? & non potius eos liberos abiisse, secundum quod habetur in Psalmo: Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus, vt liberentur dilecti tui. Fugisse planè Christianos qui erant Ierosolymis (nisi fortasse per paucis quibusdam exceptis, qui segniter agentes, quæ prædicta à Domino erant, minus cauisent) antequam obstructus & interceptus penitus esset exitus egrediendi, non tantum ea quæ sunt superius Epiphano auctore dicta declarant: sed perspicuum illud de his est argumentum, quod Simeon Ierosolymorum Episcopus, qui Iacobo fratri successerat, nequaquam cum ceteris Iudæis, qui ibi sunt inuenti, necatus est; quem constat ad tempora Traiani fuisse superstitem, & sub eodem Imperatore consummasse martyrium. Nec est quod quis dicat, eum non occisum, sed ductum fuisse captiuum: nam Iosephus firmiter asseuerat, omnes occisos esse, seruatis tantummodò factionis principibus, qui ducti sunt in triumphum, & certis quibusdam corpore valentiore potentibus viris, quorum alij ad opera damnati sunt, alij verò ad pugnandum in theatris cum bestijs. Certè horum numero comprehensum esse Simeonem iam centenarium, neminem dicturum puto: at nec ex numero eorum esse potuit qui venditi sunt; nam illos tantum qui infra annum ætatis decimum septimum essent, occisis ceteris, venum expositos, idem Iosephus tradit.

L II. At non tantum ipsum, & ceteros quibus præerat Episcopus, liberos fuisse foras egressos, verum etiam Ecclesiæ illius suppellectilia in tuto esse collocata, quæ scribit Eusebius de Iacobi cathedra ad suam vsque ætatem integra seruata, planè declarant; quæ quidem si Ierosolymis remansisset, absque dubio cum ceteris conflagrasset. Ex dictis igitur necessaria assumptione consequitur (cum manifestè appareat, Christianos Ierosolymis agentes,

^a Ioseph. ant. lib. 5. c. 2.
^b Boned. Peyer in Dan. li. 10. prope finem.
^c Psal. 59. FIDELIUM IVGA IEROSOLYMIS
^d Ioseph. de bello Iud. lib. 2. cap. 17.
^e Idem eodem cap. 24.
^f Ioseph. de bello Iud. lib. 5. cap. 2.
^g Euseb. hist. lib. 7. c. 14.

A agentes, inde egressos sibi fuga consuluisse, quod eis minus facere licuisset in secunda validiori obsidione) assumendum esse id ab eis actum post primam sub Cestio obsidionem: ac proinde abominatio illa desolationis à Marthæo descripta, si ad Romanum exercitum referenda est, secundum quod à dictis auctoribus ex Lucæ verbis declaratum videtur, intelligenda est non de alia quam de hac prima inuasionem & obsidione facta per Cestium. Sed in his admirari non satis possumus admirabile planè Dei consilium: nam & hoc vehementer admiratus est ipse Iosephus historicus. Cum multis vijs daretur Cestio aditus ingrediendi cum exercitu ciuitatem, nobilibus portas aperire spondentibus, & precibus inuitantibus, alijsque etiam occasionibus ciuitatem capiendi se dantibus; Deo tamen id omne agente, neglexit: sed ob id nempe, ne qui intus adhuc erant Christiani, pœnis ob impietatem Iudæis debitis, vna cum illis afficerentur.

B At licet eiusmodi interpretatio de abominatione desolationis (quasi à Lucæ fuerint declarata illa Domini verba dicta esse de exercitu Romanorum hoc anno primum Ierosolymam obsidente) multis à nobis stabilita esse videatur atque firmata: tamen re magis magisque perspecta, haud adduci possumus in eam sententiam, vt existimemus Lucam Euangelistam sic ea de exercitu dixisse, vt quæ à Domino dicta est abominatio, declararet: quin potius, sicut in ceteris sæpè accidit, immò in eodem narrationis cõtextu factum apparet, vt quod à Domino dictum esset, sed ab alio Euangelistarum prætermisissimum, alius superadderet; ita euenerit, vt quod Matthæus omiserat, Lucas apponeret, adderetque non tantum datam esse in signum futuræ cladis abominationem desolationis stantem in loco sancto à Marthæo conscriptam, sed prædictum quoque fuisse à Domino, & in signum additum, cum viderent Ierosolymam ab exercitu circumdari. Hæc autem vt potius opinemur, nec priori à nobis recitæ ac illustratæ sententiæ assentiamur, illud potissimum persuadet, immò & affirmare compellit, cum non qualemcumque abominationem fore aspiciendam, sed quæ scripta esset à Daniele Propheta, Dominus inculcarit: ex quo quidem, quid per locum sanctum intellexerit, satis expressè declaratum esse videretur, dicente Daniele: Et erit in templo abominatio desolationis.]

Sic igitur quod dixit Dominus de loco sancto, non de alio quopiam loco quam de templo esse intelligendum, fateri quisque necessitate compellitur; ac proinde nihil est quod ea abominatio ad exercitum Romanorum ciuitatem obsidentem aptari possit. Quamobrem cum ea signa eodem tempore futura dicat, nimirum abominationem visum iri in templo, & ciuitatem simul ab exercitu obsidentem: idcirco pariter cõpellimur, non aliam fuisse abominationem illam desolationis tunc in templo inspicendam, nisi profanationem templi, hoc ipso anno (vt vidimus) à seditionis factam, cum illud more castrorum munissent, vt inde aduersus suos contribules Iudæos ferocius dimicarent. Non enim exteriorem tantum templi partem ab eis occupatam fuisse, Iosephus testatur; sed cingente Cestio ciuitatem obsidione, eosdem seditionis in interiorem partem templi se recepisse, idem auctor tradit; prioremque inuasionem templi ab eis factam significat hoc anno, mense Augusto; posteriorem verò hoc itidem anno, mense Octobri, affirmat. Sic igitur eodem planè tempore vtrumque signum prædictum videtur, nempe abominatio illa facta in templo, & ciuitas ab exercitu obsessa. Abominatio quidem omnium sordidissima ac funestissima videri poterat, scelestissimos ac perditissimos homines armatos, sanguine madentes ciuium occisorum, non arctum tantum, sed interiorem quoque templi partem (horrendum dictum) impudentissimè occupasse. Execranda enim quædam ac detestanda peccata abominationem dici consueuisse, innumera diuinæ Scripturæ exempla testantur.

At quod non tantum abominatio dicta sit, sed desolationis; id factum esse putamus, quod ea abominatio in signum data sit futuræ desolationis; neque id tantum à Gabriele, Daniele, & à Domino discipulis suis: sed & (quod scribit Iosephus) vetus quidem sermo ferebatur, tunc demum ciuitatem capiendam, sancta quoque flammis exturenda esse lege belli, cum seditio fuisset exorta, templumque Dei propriæ Iudæorum manus violassent. quæ (vt sæpius dictum est) hoc anno facta esse, cum exploratissimum sit; planè desolationis signum fuisse, omnes intelligunt. Quo inspecto, memores hæc omnia à Domino fuisse in signum data, Christiani (vt diximus) Ierosolymis recesserunt. Sed quoniam eadem iactare solitos inter se Iudæos, ex antiquo quodam oraculo, auctore Iosepho cognouimus, inde etiam accidit, vt non Christiani tantum, qui his signis sic fuissent à Redem-

L III.

à Daniel. 9.

L IV.
GERMANVS
SENSVS DE
ABOMINA-
TIONE.Ioseph. de
bello Iud. lib.
2. cap. 17.
Idem eodem
cap. 24.L V.
ABOMINA-
TIO DESO-
LATIONIS
CVR DICTA
Ioseph. de
bello Iud. lib.
5. cap. 2.

CHRISTI 68. PETRI 24. NERONIS IMP. 12.

Redemptore nostro pramoniti, sibi fuga consulendum putarint: sed (quod scribit Iosephus...) complures Iudæorum tum his permoti, tum etiam ea coniectura persuasi, quod adeo Iudæi deliquissent, insectando & cadendo Romanum exercitum...

IESV CHRISTI ANNVS 69. PETRI ANNVS 25. NERONIS IMP. ANNVS 13.

Anno Redemptoris nostri sexagesimonono, L. Fonteio Capitone & C. Iulio Rufo Coff. cum iam Nero ex Achaia Romam redisset, Petrus & Paulus Principes Apostolorum, cum eadem qua semper eidem restitissent constantia, vna eademque die tertio Kalend. Iulij, eius iussu diuerso mortis genere gloriosum subiere martyrrium...

Corrigenda est ergo lectio Eusebij in Chronico, quam alij videntur esse secuti, qui anno decimo quarto Neronis, quo & occisus est, ponunt dictorum Apostolorum martyrrium, Olympiade ducentesima vigesima, anno quarto: sicut & Hieronymus quoque Eusebium secutus...

Quod verò ad diem vtriusque martyrij attinet: cum omnes æquè in vnam eandemque conspirant sententiam, vna eademque die, nempe tertio Kalendas Iulias, martyrio vita functos esse: diuersa tamen inter eos intercedit opinio, existimantibus quibusdam ex ipsis, sic vna eademque die mensis Iulij vtrumque ductum ad mortem, vt tamen non

I. SS. APOSTOLORVM PETRI & PAULI MARTYRIVM.

II. DE TEMPORE MARTYRII APOSTOLORVM.

Metaphr. die 29. Iulij.

III. QVO DIE APOSTOLI PASSI SINT.

CHRISTI 69. PETRI 25. NERONIS IMP. 13.

A non eodem anno contigerit. Qui hoc sensit inter alios reperitur Prudentius, dum sic hymno cecinit:

Vnus vtrumque dies, pleno tamen innouatus anno, Vidit superba morte laureatum.] hæc ille, quem etiam secutus videtur

Arator, dum item occinit:

Cum natura dedit, geminos quos addidit astris Non eadem, tamen vna dies, anniq; voluto Tempore sacravit reperitam passio lucem.]

Id etiam affirmasse S. Augustinus videtur, cum ait: Currunt itaque vterque ad palmam martyrij, & vterque perueniunt ad coronam, non quidem eodem temporis cursu, sed anni verterentis occurfu.] hæc ipse.

B Verum magis vera atque probata illorum esse videtur assertio, dicentium eodem anno ambos vna die martyrij palmam adeptos esse: quam sententiam, qui nuper sunt recensiti antiquiores Patres, Caius, Zephyrinus, & Dionysius Corinthiorum Episcopus, à dicto citati auctore sequuntur: his adde Eusebium, Epiphanium, Hieronymum, Maximum, Cassiodorum, & alios recentiores ferè innumeros. Id quidem tam Romanæ Ecclesiæ Martyrologium, quam Græcorum Menologium tradunt. His pariter Acta quæ de passione ipsorum habentur scripta (qualiacumque sint, & quouis edita auctore) assentiuntur. Sed eiusmodi opinionem de diuerso anno à quibusdam hæreticis fuisse vulgaram, Concilium Romanum sub Damaso, quod continet Cresconiana Collectio (est in nostro codice pagina 236.) post canonem de libris apocryphis, testatur his verbis: Post hæc omnes Propheticas, & Euangelicas, & Apostolicas, quas superius deprompsimus, scripturas, quibus Ecclesia Catholica per gratiam Dei fundata est: etiam intinandum putauimus, quod quamuis vniuersæ per Orbem diffusæ Catholice Ecclesiæ quasi vnus thalamus Christi sit, sancta tamen Romana Ecclesia nonnullis synodicis constitutis ceteris Ecclesijs prælata est: sed & Euangelica voce Domini Saluatoris nostri primatum obtinuit: Tu es Petrus, inquiens, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni cælorum: & quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Addita est etiam societas beatissimi Pauli Apostoli, vasis electionis: qui non diuerso (sicut falsò hæretici garrunt) sed vno eodemque die gloriosa morte cum Petro in vrbe Roma sub Casare Nerone agonizans, coronatus est, & pariter supradictam S. Romanam Ecclesiã Christo Domino consecrarunt.] hæc ibi, quæ penè

D omnia repetita sunt à Gelasio in decreto Concilij septuaginta Episcoporum. Verum de tempore hæctenus. Quænam verò obitum ipsorum præcesserint, ex probatis auctoribus pauca nobis potius, quam ex incertis apocryphis; multa narranda proponimus. Ex Achaia Romam rediens Nero ea pompa triumphali quam Suetonius scribit, Apostolos, quos Simonis Magi causa vel alijs vinxisse diximus, noua superaddita accusatione, vltimo supplicio condemnauit. Quænam autem ea fuerit, ex S. Ambrosio, & alijs facile intelligitur: datum enim illis crimini tradunt, quod feminas ad meliorem frugem & præcipuè castitatem seruandam conuertissent. Multum enim in his versati sunt Apostoli, vt quas ad Christianam fidem capeffendam inducerent, easdem in primis castè & pudicè viuere staderent. Nam Tacitus, Suetonius, Dio, & ceteri, qui Neronis historias conscripsere, testantur in nobilissimas quasque feminas eius libidinem absque aliquo pudoris freno impudentissimè esse grassatã. Dum verò (vt de Petro primùm agamus) expectabatur executio feralis sententiæ; indignissimè ferentes Christiani, sic à se pastorem omnium abripi Petrum; vt fuga sibi suisque consuleret, instantissimis precibus & obsecrationibus admonentes, vix tandem vt id faceret persuaserunt, immò potius compulerunt. Non deerat ad hæc præstanda carceris custodum officium Processi & Martiniani, quos (vt dictum est) idem Petrus initiauerat sacro baptisate. Quomodo autem egressus, ac iterum Domino admonente sit reuocatus ad carcerem, sanctum Ambrosium hæc accuratè scribentem audiamus. In Auxentium enim dum inuehitur, hæc ait:

Idem Petrus postea, victo Simone, cum præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitauit animos Gentilium. Quibus eum quærentibus, Christianæ animæ deprecata sunt vt pauisper cederet. Et quamuis esset cupidus passionis, tamen con-

templam

Prud. Perib. Seph. hym. 12

Arat. in Act. Apost. lib. 2. in fine

Aug. de Sanct. serm. 28.

IV. VNA DIE EODEMQUE ANNO PASSI APOSTOLI. Eusebium in Chron. Epiph. hæref. 27. Hieron. de Script. Eccl. Maxim. ser. de S. Petro. Cassiodor. in Chron.

V. Suet. in Nerone. c. 25. NOVA AC CVSBATIO IN APOSTOLOS. Ambros. in Auxent. de Bus. nou. trad. ferè in med. edit. Rom. tom. 5.

VI. VNA DIE PETRI E CARCERE.

templatione populi precantis inflexus est: rogabatur enim, ut ad instituendum & confirmandum populum se referaret. Quid multa? nocte muro egredi cepit: & videns sibi in porta Christum occurrere, utremque ingredi, ait: Domine, quò venis? Respondit Christus: Venio iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem, passione suscepta mortis, exuerat: Quòd enim mortuus est, mortuus est semel, quòd autem vivit, Deo vivit. Intellexit ergo Petrus, quòd iterum Christus crucifigendus esset in seruulo. Itaque sponte remeavit; interrogantibus Christianis responsum reddidit: statimque correptus, per crucem suam honorificauit Dominum Iesum. Hincque S. Ambrosius. Hæc ipsa de Petro fugam arripiente, & Domino illi occurrente pariter & admonente, habentur etiam in Actis passionis eius, quæ feruntur à Lino conscripta: quæ quidem fuere aliquando fortasse sincera; quæ autem modò extant, Manichæorum reperiuntur tincta fuligine, sicut & de Actis illis Andreæ queritur Augustinus: nam sicut in illis Andreæ, ita & in istis Petrum habent non tantum castitatem rectè suadentem, & concubinas ab hominibus diuellentem, sed malè docentem etiam ne viris suis vxores debitum redderent: quæ quidem à sincera Apostolica prædicatione procul abhorrent. Germana illa quidem olim extitisse noscuntur, è quibus ea quæ scribit idem qui supra est mutuatus S. Ambrosius, qui ait Petrum tantum castimoniam prædicasse: sed ea quæ diximus, vel adiecta, vel diuersa (quod verius putamus) ab illis fuisse, nulli dubium esse posse videtur.

^a Aug. de fid. cõtr. Manich. c. 38.

VII. ^b Apud S. Hieron. 3. die 2. Iulij. ^c Hegesip. de excid. Ierol. lib. 3. c. 22.

^d Greg. in ps. 4. pœnit. DE PAULI PVGA.

^e Orig. in Ioh. tom. 27.

VIII. APOSTOLI VIRGIS CAESI.

IX.

DE PORTA TRIGEMINA

Habentur eadem, quæ ex Ambrosio recitauimus de fuga Petri è carcere Mamertino, æquè testata ex Actis sanctorum martyrum Processi atque Martiniani, necnon ab Hegesippo Iuniore, & alijs. Sed illa est tantum inter eos discrepantia: dum alij ipsorum dixerunt hæc contigisse statim post lapsum Simonis, antequam Petrus esset detrusus in carcerem: alij verò, postquam carceri mancipatus, iam ad supplicium peteretur: quod & verius ea potissimum ratione existimamus; nam cum ijdem affirmant, eum, statim ut reuersus est, ad supplicium duci iustum; nullum planè datur spatium nouem mensium carceris, quod (ut dictum est superius) illic, antequam martyrium consummarent ijdem Petrus & Paulus, intercurrisse certum habetur. Citat eandem quoque historiam sanctus Gregorius, his verbis: Et Petro ait, Venio Romam iterum crucifigi. Queniam in se ipsam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum crucifigendum dicebat. Paulum etiam vnà cum Petro fugam arripuisse, citata nuper Acta Processi & Martiniani tradunt. Legimus Origenem ex quibusdam Pauli Actis recitare eadem fermè verba Paulo dicta esse à Domino, quæ idem perhibetur Petro dixisse, sic enim ait: Quòd si cui placet admittere quod in Actis Pauli scriptum est, tamquam à Salvatore dictum: Denuò deo crucifigi. Verum hæc ille ex apocryphis.

Porro antequam mortis supplicio ijdem afficerentur, ambo more Romano virgis cæsi fuisse traduntur. De Petro, quòd vilis haberetur persona, nulla potest esse dubitatio; cum more maiorum, qui vltimo supplicio damnati essent, antea virgis caderentur. De Paulo verò, quòd ciuis Romanus esset, & lege Valeria primùm, ac deinde lege Porcia haberetur immunis, addubitari posset. Verum constat tam ex lege duodecim tabularum, quam etiam lege sacra, cum aliquod ab his immane fuisset perpetratum delictum, tunc eosdem centuriatis comitijs condemnatos, affectos verberibus primùm, capite deinde truncandos. Cum igitur apud omnes grauissimum omnium scelus haberetur impietas, Paulum eius criminis iudicio postulatam & condemnatum, antequam vltimo supplicio subijceretur, virgis cæsum fuisse, nullus iure poterit dubitare: cum præsertim adhuc Romæ in ecclesia S. Mariæ Trans pontem extent & in honore habeantur columnæ illæ, quibus ambo Apostoli alligati & virgis cæsi feruntur.

Habet in super traditio potius quam certa assertione antiquorū scriptorū veritas confirmata (nam quæ de his legitur à quibusdā Dionysij Areopagitæ nomine edita scriptio, non probatur) ipsos Apostolos supplicium mortis subituros è carcere simul eductos, extra portam Trigeminam perductos esse. more siquidem maiorū id actum fuisse videtur: nam reos extra Urbem percuti solitos, in Martyrologio Romano notauimus. Cur autè extra illam potius portam ad subeundū supplicium ducti sint, quid certi affirmare possimus, nihil est, nisi quod cõiectura tenuibus quibusdam rimulis monstrat. Certū est enim, extra portam Trigeminam, quæ & Ostiensis dicitur, agere consueuisse mendicos, vilesque personas, illicque eisdem accipere stipem: quod quidem Plautus non obscure significat, dum ait:

Vel

Vel extra portam ire Trigeminam ad sacculum licet: Quod mihi ne eueniat, nonnullum periculum est.

Id ipsum demonstrat Plinius sic dicens: Item P. Minutio Præfecto annonæ extra portam Trigeminam vnciaria stipe collata. In Vaticanum postea horum sedem fuisse traslatam, Ammianus annuere videtur, dum ait: Accitos à Vaticano quosdam egentes, opibus ditauerat magnis. sic dicens de Lampadio Urbis Præfecto, qui pecuniam quam alij expendere consueuerant in publicorum munerum editionem, ipse in pauperes erogasset. Contingere itaque facillè potuit, ut exagitati vehementer à Nerone Christiani, non amplius intra Urbem, sed foras inter viles personas agere iussi essent: sicut auctore Philone & alijs vidimus, Iudæis Transiberinam regionem ad habitandum fuisse traditam. qua etiam consideratione dicere possumus, Apostolos extra portam Trigeminam simul esse ductos, sed non simul in eodem loco supplicio affectos: immò ab illis qui eos ducebant, mutato consilio, esse ab inuicem separatos, quòd Petrum in gratiam Iudæorum in ea regione, vbi Iudæi degerent, voluerint crucifigi: Paulum verò inter Christianos, non tamen crucifigi, sed (quòd ciuis Romanus esset) placuerit subici gladio. Sed hæc (ut diximus) coniectura potius, quam certa assertione affirmando proponimus.

Quod verò in primis ad Paulum spectat: cum à Petro, mutua prius salutatione impartita more Christiano in osculo sancto, in hunc modum diuisus esset, ad præscriptum supplicij locum rectè perducitur. Inter eundem quid acciderit, in actis passionis eius, quæ nomine (ut sæpius antea diximus) Lini feruntur, magna ex parte habentur expressa. At quoniam, sicut multa in eis esse vera facillè suademur, ita eadem multis mendacis esse, obuoluta cognoscimus: idcirco illa tantum quæ antiquorum scriptorum testimonio probata, vel traditione firmata esse noscuntur, nostris chartis intexemus, & in primis quæ in eis de Plautilla clarissima femina scripta habentur. Traditur ergo Paulus, cum ad locum pergeret passionis, comitantibus populorum turbis innumeris, venissetque ad portam Urbis, habuisse obuiam nobilissimam matronam, nomine Plautillam (licet alij alio nomine eam dictam esse velint) quam illam fuisse putamus matrem Flauiae Domitillæ, cuius habetur mentio in Romano Martyrologio, atque in Actis sanctorum Nerei & Achillei; eamque à Petro fuisse baptizatam, ac demum hoc anno post Apostolos vitam functam, eadem Acta tradunt. Hanc cum flentem intuitus esset Apostolus, ab ea velum petiit, quo feriendus gladio ex more obduceret oculos. consueuisse etiam Iudæos fascia velare oculos eorum qui capite truncandi essent, Iosephus demonstrat, dum ait: Is autem eum, reuinctis post terga manibus, oculisque fascia obstructis, in conspectum Romanorum veluti capite cæsurus produxit. Cum igitur ad illud opus velum Paulus ab illa petiisset: libenter illa parens, liberaliter tradidit, illud ipsum, ut erat pollicitus, postea receptura. Locus ille vbi hæc facta sunt, dicitur esse prope portam Ostiensem, huius rei gratia veteri memoria consecratus.

Cum autem sic Paulus duceretur, tres milites ex his qui ex apparitura erant, ad Christi fidem conuertit; quos in confessione Christianæ religionis constantes, eiusdem Imperatoris gladius martyres fecit die secunda Iulij, quæ anniuersaria celebritate recolitur. Horum nomina fuisse, Longinum, Acestum, & Megistum, nuper citata Acta testantur. Vbi verò tandem ad locum supplicio destinatum Paulus perductus est, fufis ad Deum precibus, alacri animo (quòd id diutius exoptasset) iugulum præbuit. Locus ille dictus ad Aquas Saluias, tertio ab Vrbe lapide distans, alio nomine Gutta iugiter manans, est appellatus, vbi Christianorum carnificina est aliquando habita: nam & Zenonem ac decem millia militum illic fidei Christianæ causa fuisse obruncatos, tum loci illius vetera monumenta, tum Romanum Martyrologium attestantur. Illic igitur cum ictu carnicis Paulus capite truncaretur, non tam sanguinis fluentia è sectis venis, quam lactis (res planè miranda) largiter fluxerunt.

Res quidem adeò insignis non tantum ex dictis Actis, sed & alijs compluribus habetur testibus confirmata. Nam & S. Ambrosius de re tam celebri & clara, nec dubitatione aliqua obscurata, his verbis meminit: De Pauli verò ceruice, cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur fluxisse lactis magis vnda quam sanguinis, & mirum in modum sanctum Apostolum baptisimi gratia in ipsa cæde extitisse splendidum potius quam cruentum. Quæ quidem res in sancto Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si

Annal. Eccl. Tom. 1.

K k k

abun-

^a Plin. lib. 34. c. 5.

^b Ammian. lib. 27.

^c Philo de leg. ad Cainum.

X.

DE PLAUTILLA CLARISSIMA FEMINA.

^d Martyrol. Roman. 20. Iulij.

^e Ioseph. de bello Iud. l. 7. c. 14.

XI.

^f Martyrol. Roman. Bed. vsuar. Et alij ead. dia.

PAVLVS TRVNCA- TVR CAPI- TE.

^g Martyrol. Rom. 9. Iulij. ^h Eodem die 9. Iulij.

XII.

LAC CVM SANGVINE EX PAULI COLLO FLUXIT. ⁱ Amb. ferm. 68.

1. Cor. 3. abundat lacte nutritor Ecclesiæ, sicut ipse ad Corinthios ait^a: Lac vobis potu dedi, non escam: Hæc est planè promissionis illa terra, quam Deus patribus nostris promisit, dicendo: Dabo vobis terram fluentem lac & mel. Non enim de hac terra locutus est, quæ dimanantibus aquis cœnum inuoluit, lutumque permiscet; sed de illa tum Pauli, tum similitum Pauli, quæ iugiter purum suaueque distillat. Quæ enim Pauli epistola non melle dulcior, & lacte candidior: quæ epistolæ tamquam vbera Ecclesiæ populos enutriunt ad salutem. De ceruice ergo Apostoli pro sanguine lac manauit.] hucusque Ambrosius. Sed & S. Ioannes Chrysostomus^b, eiusdem veritatis grauissimus assertor, sic ait: Beatus autem Paulus, cui caput ense præcisum est, vir cuius laudes verbis exprimi nequeunt. At cuiusmodi ensis illius guttur, Dominicum inquam instrumentum cælo suscipiendum, & terræ tremendam, peruasit? Qualis locus tuum, Paule, sanguinem excepit, qui lacteus apparuit in eius veste qui te percussit? qui quidem sanguis barbaricum illius animum reddens melle dulciorem, vt ipse vnâ cum sociis ad fidem traduceretur, ita affect.] hæc de lacte.

XIII. Subdit de aliis tunc eo miraculo ad fidem Christi conuersis, ac demum quotum ætatis suæ annum martyrij tempore ageret, his docet: Sit mihi instar coronæ gladius ille, qui triginta & quinque viros summa ad seruiendum Deo alacritate Domino mancipauit.] Ita quidem Vossius in Latinum transtulit: sed quæ versio non probeur Herbi-polenfibus Academicis, cum textus Græcus post priorem editionem satis mihi exploratus, ita habeat: *Ἐξήκοντα πέντε ἐδούλευσε τῷ κυρίῳ καὶ πέντε ἐπεθύμιας*] hoc est: Trigintaquinque, annos scilicet, seruiuit Domino cum promptitudine animi.] pergit verò Chrysostomus: Perfecto itaque octo & sexaginta annorum vitæ cursu, quem pro pietate institutum tenuerat, quieuit.] hæc ipse. Sunt etiam de his alia complura, sed recentiorum testimonia. Porro & locus ipse de aliis quoque nos admonet: quæ etiam minime scriptis consignata habeantur, fidei tamen maiorum traditione testata redduntur. Tres enim ibi scætant fonticuli dulcis aquæ, qui tunc primum erupisse dicuntur, cum Pauli caput excisum tribus se saltibus vi quadam spiritus diuinitus agitauit: quorum primus dulcior lactis saporem aliqua ex parte reddat, ceteri, quamuis haud longè à primo distent, paulo diuersum gustui saporem afferant. cuius rei ea ratio solet afferri, quòd ipso primo fluxu lac venæ dederunt, ac inde sanguinem. Qui quidem locus planè celeberrimus, Trium fontium dictus, frequenti Christianorum visitatur concursu. Sudarium verò Plautilla recepit, cum ministerio expleto, Apostolus eidem per visum apparuit. illudque esse putatur, quod Constantina Augusta, magna instantia apud sanctum Gregorium Romanum Pontificem agens, ad se mitti postulauit: qui haud sibi concessum esse, quòd vnâ cum corpore eodem clauderetur sepulchro, quod aperire nefas esset, litteris ad eam redditis, excusauit^c. Corpus verò Apostoli à Lucina clarissima femina senatoria sublatum, in suo prædio via Ostiensis honestissimo tumulo locatum fuit. At de Pauli martyrio hæctenus.

XIV. De effigie verò eiusdem atque statura, operæpretium nos facturos existimamus, si quæ ab antiquioribus scriptoribus memoriæ com mendata habentur, his addamus. Nam in primis hîc repetenda ducimus, quæ Triephon Critiam catechumenum instituens apud Lucianum sic loquitur^d: Ego, inquit, docebo te quid sit vniuersum, & quid fuerit ante omnia, & quæ item constitutio, quòdve corpus vniuersi. Quando enim me Galilæus ille conuenit recaluafter, naso aquilo, qui tertium vsque ad cælum per aërem ingressus est, quæque optima & pulcherrima sunt inde didicit; per aquas nos renouauit, in beatorum vestigia insistere fecit, & ex impiorum regionibus nos reduxit.] hucusque ille, quem equidem his coloribus atque notis non alium quàm Paulum descripsisse, omnes credimus facillè intelligere: nam aliquem alium Apostolorum, vel aliorum Christianorum, tertium cælum conscendisse, nouimus neminem. Staturam verò ipsius haud proceram fuisse, sed potius breuiorem, tum ea quæ ipse de se, tum quæ Chrysostomus scribit, facillè ostendunt. Ad Corinthios^e enim secundo scribens, quæ de se aliqui dicerent, refert his verbis: Epistolæ, inquit, graues sunt & fortes, præsentia autem corporis infirma.] Quamobrem haud grandiori eum fuisse statura, interpretes æquè consentiunt: his enim alludit Ioannes Chrysostomus^f dicens: Qui tricubitalis est, & cælum attingit.] His omnibus ea consentiunt, quæ demum à Nicephoro^g his verbis narratur: Paulus autem corpore erat paruo & contracto atque incuruo & paululum inflexo, facie candida, an-

2. Cor. 10. nosque

DE MIRA- CYLOTRIUM FONTIUM.

Greg. reg. lib. 3. epist. 3.

PAULI AP- STOLI EFFIGIES. Lucianus in Philop.

Chrys. hom. de princ. Apost. tom. 5. Niceph. lib. 2. cap. 37.

A nosque plures præferente, & capite modico: oculis multa inerat gratia, supercilia deorsum versus vergebant, nasus pulchrè inflexus, idemque longior; barba densior, & satis promissa, eaque non minus quàm capitis coma canis resperfa erat.] hæc ipse: quæ haud aliunde putamus quàm ab antiquioribus imaginibus esse accepta. A Christianis enim, qui ex Gentilibus credidissent, Petri & Pauli imagines olim fuisse, viuentibus illis, effigatas coloribus, easdemque ad posteros per manus traditas, Eusebius^a testatur sic dicens: Nos Petri & Pauli Apostolorum, & Christi etiam ipsius imagines in picturis colorum varietate expressas conseruatasque aspeximus: idque propterea (sicut verissimile est) quòd maiores nostri ad Gentilis consuetudinis similitudinem quàm proximè accedentes, eos qui tamquam saluatores illis fuissent, id est, qui illis aliquid salutis & subsidij attulissent, apud se honore in hunc modum afficere consueuerant.] hæc Eusebius. At de Paulo satis: ad Petrum iam redeamus.

B Quod in primis ad locum martyrij pertinet: cum nulla sit dubitatio, eum Transiberim, vbi Iudæi agere consueuissent, ad supplicium crucis subeundum fuisse transmissum: quo potissimum loco eius regionis fuerit affixus cruci, est diligentius exquirendum. In Actis passionis eius, quæ Lini nomine scripta feruntur, hæc scripta habentur: Peruenit denique vnâ cum Apostolo & apparitoribus populus infinitus ad locum qui appellatur Naumachia, iuxta obeliscum Neronis in monte.] Rursus verò in libro de Romanis Pontificibus, qui fertur nomine Damasi, dum agitur de sepultura Petri, hæc scripta habentur: Sepultus est via Aurelia ad templum Apollinis, iuxta locum vbi crucifixus est, iuxta palatium Neronianum, in Vaticano, iuxta territorium Triumphale.] hæc ibi: Sed planè loca esse confusa noscuntur, vt locus sepulturæ credatur idem cum eo vbi est crucifixus: at certè diuersum fuisse, quæ dicturi sumus, facillè declarabunt.

C Enim verò antequam de Petri crucis loco agamus, necessarium ducimus de ipso Vaticano colle atque Ianiculo pauca disserere, atque etiam elucidare. Scimus complures, licet eruditos, errore lapsos esse, putantes Vaticanum collem illum tantum dici debere, vbi nunc cernitur posita nobilissima basilica Vaticana: & Ianiculum modico illo contineri spatio, quo trans viam Triumphalem leui tumulo exurgens, atque ad sublimiora scandens, terminatur illa planicie quæ vergit ad Auentinum. Hos insigniter decipi, perspicuè demonstrabimus. Et in primis quanto amplioribus spatiis maiores Ianiculum mensi fuerint, Dionysius Halicarnassæus^b his verbis indicat: Venientes percurrerunt populando vsque ad Tiberim & montem Ianiculum, ad vigesimum ab Vrbe stadium & ulterius.] quibus sanè demonstrat, totum illum vsque ad pontem Miluium porrectum montem appellatum esse Ianiculum. Nam quonam pacto, quæso, ad viginti stadia distare ab Vrbe Ianiculum ait, cum eius montis pars illa propinquior, quam hi putant tantum dici Ianiculum debere, vix duobus stadiis distet ab ea? Omnes igitur colles illi, qui modicarum vallium interstitio sibi coniuncti, ab eo termino qui est proximus Auentino atque Vaticano, continuantur, & super prætæ Mutia porriguntur, ac prope pontem Miluium terminantur, Ianiculus à maioribus dicebantur. Sed hæc omnia etiam clariora redduntur ex his quæ Martialis^c habet de hortis suis, quos cum dicat positos in Ianiculo, tamen prope pontem Miluium sitos esse, his verbis declarat:

Longo Ianiculi iugo recumbunt.] ac inferius: Cum sit tam propè Miluius, sacrumque Lapsa per Tiberim volent carina.]

E His & aliis quæ eodem auctor habet epigrammate, manifestè errasse noscuntur qui hortos Martialis in ea parte Ianiculi posuerunt, quæ erat Vrbi vicinior, respiciens contra theatrum Pompeij. At mea quidem sententia, descriptus à Martiale ceteris eminentior collis ille videtur, qui (vt ipse scribit) propinquior ponti Miluio, reliquis vicinioribus collibus altior supereminet: cui quidem assertioni cetera etiam, quæ à Martiale ibidem illis verbis sunt scripta, respondent.

Præterea verò sicut Ianiculus longè porrectus protenditur (vt dictum est) vsque ad pontem Miluium; ita Vaticanus non illa tantum Ianiculi parte continetur, in qua est hodie basilica Vaticana: sed Vaticanum quoque appellatam esse eam Ianiculi regionem, quæ versus Auentinum in longam porrecta, à latere trans flumen oppositum habebat

Euseb. hist. lib. 7. c. 14.

XV. DE LOCO MARTYRII S. PETRI.

XVI. VATICANVS COLLIS ATQVE IANICVLVS.

Dionys. Halicarn. lib. 9.

Martialis epigram. de hortis suis lib. 4.

XVII.

^aHorat. lib. 1
omn. od. 20. bebat theatrum Pompeij, Horatius his versibus demonstrare videtur:

*datus in theatro
Cum tibi plausus,
Care Macenas eques, ut paterni
Fluminis ripa, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticanani
Montis imago.]*

Vbi Porphyrio: Vaticanum, inquit, montem non longè esse à theatro Pompeij scimus, quem resonuisse simul cum ripis populi plausus dicit.] hæc ille: eadem & Macro. Ex quibus declarari videtur, partem eam Ianiculi, quam hodie frequentius Latine ipsum Ianiculum nominamus, Vaticanum quoque esse dictam: vt ex his iam liquidò appareat, nequaquam à veritate aberrasse eos qui dixerunt passum esse Petrum in Vaticano; nec tolli quo minùs æquè verum sit, ipsum in ea Ianiculi parte, vbi eius rei extat memoria recens honorificè restituta, fuisse cruci affixum; quæ & pariter (vt vidimus) Vaticanus diceretur: idemque locus postea, puto honoris causa, ob nobilem Petri triumphum, Mons aureus dici meruit, quod nomen frequentiori vsu hætenus perseverat. Certè inter alia Vrbs loca, in quibus Christianos martyrio affici consueuisse Prudentius scribit, Ianiculus adnumeratur. sic enim canit his versibus:

*Ianiculum cum iam madidum, fora, rostra, Suburram
Cerneret eluue sanguinis affluere.]*

ea enim loca potissimum Christianorum carnificina in Vrbe nobilitata fuisse videntur, cum alioqui (vt dictum est) extra Urbem mortis reos duci consueuisse, more maiorum, certum sit.

XVIII. Ceterum in ea quoque Vaticanani parte, in qua Circus Neronis erat, simul & horti, iussu eiusdem Imperatoris quamplurimos Christianos sæuissimè fuisse necatos, ex Tacito superius demonstrauimus. Verum locum illum sepulturæ potiùs quàm martyrij fuisse putamus: siquidem Hieronymus ait, sepultum fuisse in Vaticano iuxta viam Triumphalem. Distinctus planè fuisse videtur locus sepulturæ ab eo vbi martyrium subiit: nam non vnum eundemque fuisse, ipse nuper citatus liber de Romanis Pontificibus docet, dum ait sepultum fuisse iuxta locum vbi crucifixus est: qui quòd in eodem monte situs esset, satis propinquus esse videri poterat: ac sic ille verè (quod diximus) locus martyrij fuisse dicatur, qui in summo Ianiculo positus, eiusdem rei gestæ memoria est insigniter illustratus. cui quidem loco & cetera superius recitata, præter illa quæ habentur de obelisco, aptari posse videntur: nam ibidem haud procul à monte deorsum in plano prope Tiberim posita Naumachia erat, quæ ab aliis Iulio Cæsari, ab aliis verò Augusto adscribitur: nam auctor est Dio, Naumachiam ab Augusto factam: Tacitus verò eundem locum nominat stagnum Agrippæ, vbi in nauibus Nero epulum lautissimum exhibuit. Ceterum à Nerone nonniùs Circum ad agitando equos in Vaticano fuisse constructum, Tacitus tradit: nec quempiam antiquorum inuenimus, qui Naumachiam à Nerone in Vaticano factam esse meminerit: siquidem (vt idem qui supra auctor est Dio) Naumachiam cum exhibuit, bellum videlicet Persarum cum Atheniensibus, illam non in Circo, sed in theatro ab eo editam tradit. Vbinam autem fuerint stagna Neronis, ab eodem ædificata ad eiusmodi exhibenda spectacula, satis expressum habetur à Martiale, qui describens ingentem molem amphitheatri Domitiani Cæsaris, inter alios habet hos versus:

*Hic vbi conspicui venerabilis amphitheatri
Erigitur moles, stagna Neronis erant.]*

meminit & in fine eiusdem libri primi Epigrammatum de eodem Neronis stagno. Ex his igitur hæc summam colligimus, passum esse Petrum supplicium crucis in ea summitate Ianiculi, seu Vaticanani montis, quæ esset imminens Naumachia deorsum iuxta Tiberim posita: sepultumque in ima Vaticanani parte, apud quam Neronis horti essent, & Circus cum obelisco. hæc de loco.

XIX. Quod ad supplicium crucis spectat: omnium sanctorum Patrum sententia liquet, ipsum capite deorsum verso, & in sublime pedibus eleuatis, cruci confixum fuisse; idque factum ex animi sui sententia, cum assereret se indignum (vt verbis Hieronymi utar) qui sic crucifigeretur vt Dominus suus. Prætermittimus referre, quæ in dictis Actis passionis eius, Linj

DE LOCO
VBI PETRVS
CRUCIFIXVS
EST.

^bPrud. Peri-
stoph. hym. 11

^aLaet. lib. 1
^bHieron. de
Script. Eccl.
c. 1.
DE LOCO
SEPULTVS
RAB PETRI.

^cDio in Ne-
rone.
^dTacit. lib. 15

^eMartialis
lib. 1. epigr. 2.

DE CRUCIS
SUPPLICIO.
^aHieron. de
Script. Eccl.
c. 1.

A Lini nomine inscriptis, de eiusmodi inuersa crucifixionis mysterio fusiùs differuntur: sed quæ tantum ab antiquis Patribus memoriæ sunt commendata, velut quædam passionis eius trophæa nobilissima, recensere: & in primis quæ Origenes ceteris antiquior scribit in hæc verba: Petrus ad extremum Romæ cum versaretur, capite deorsum statuto (sic enim perpeti cupiebat) cruci affixus est.] S. Augustinus de his agens, hæc ait: Currunt itaque vterque ad palmam martyrij, & vterque perueniunt ad coronam.] & paulo post: Petrus pro Christo capite deorsum verso in ligno suspenditur: Paulus pro Christo gladio trucidatur. Ille propriis gressibus proficiscebatur ad Christum, oculisque ad superiora respiciens, beatum spiritum deducebat ad cælum.] At Chrysostomus: Gaudeas, inquit, Petre, qui ligno crucis fruitus es, & ad Magistri similitudinem recta quidem figura sicut Dominus noster crucifigi noluit, sed magis inuerso capite, veluti è terra ad cælum iter parans. O clauos illos beatos, qui membra illa sanctissima pertransierunt!] Sed & Prudentius hæc quoque his versibus:

*Prima Petrum rapuit sententia, legibus Neronis
Pendere iussum pramimente ligno.
Ille tamen veritus celsa decus amulando mortis
Ambire tanti gloriam Magistri,
Exigit vt pedibus versum caput imprimant supinis,
Quò spectet imum stipitem cerebro.
Figitur ergo manus subter, sola versus in cacumen,
Hoc mente maior, quo minor figura.]*

Maximus præterea: Hic est, inquit, Petrus; qui dum ad crucem tamquam Christi discipulus duceretur, verso se poscens corpore crucifigi, passionem non timuit, sed æqualitatem crucis Dominicæ declinavit; vt ostenderet vniuersis, admirandæ se humilitatis virtutem, nouique mysterij disciplinam & inter tormenta seruasse.] Theodoretus aliam quoque affert causam, sic dicens: Cum ad mortem crucis à Nerone damnatus esset, rogauit carnifices, ne similiter atque Dominus trahi affigeretur, sed contrario modo. Veritus (quod est verissimile) ne eadem passio eundem sibi ab insipientibus honorem conciliaret; idè rogauit vt manus inferius, superius autem pedes affigerentur.] hæc ille. Sunt de his aliorum sanctorum Patrum testimonia, atque etiam præconia: sed hæc satis pro instituti ratione.

Cum in cruce sic affixus martyrium consummasset, à Marcello presbytero eius corpus curatum, aromatibusque conditum magnificentissimè more regio, nedum Iudaico traditur sepulturæ. Alia enim ab his diuersa erat Romanorum consuetudo: nam de his Neronis temporibus, cum agitur de Poppæa Augusta defuncta, hæc Tacitus: Corpus eius non igni abolitum, vt Romanus mos, sed Regum externorum consuetudine differtum odoribus conditur.] Sepultum fuisse Petrum in Vaticano, non tantum citata à nobis superius testimonia, sed & Prudentius monstrat in versibus:

*Auc Vaticano tumulum sub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obles.]*

Sed quod ad loci faciem spectat, fuisse illam partem Vaticanani oliuis feracem, & fonte irriguam, idem ipse Prudentius docet his versibus:

*Dextra Petrum regio tectus tenet aureis receptum,
Canens oliua, murmurans fluente.
Namque supercilio saxi liquor ortus excitauit
Fontem perennem chrisimatus feracem.]*

E Sic igitur gloriosissimo martyrio tam Petrus quàm Paulus vita functi sunt; locaque ipsa vbi eorum sacra corpora sepulta fuerunt, non quidem obscura, sed (quod mirandum est) inter persecutores absque iactura vel contumelia aliqua, clarissima remanserunt, eademque velut nobilissima trophæa victoriæ à Christianis summo honore sunt habita. Est de his testis locupletissimus Caius antiquus Theologus, quem temporibus Zephyrini Papæ vixisse, Eusebius tradit, qui & hæc ipsum dicentem inducit: Ego, inquit, Apostolorum trophæa perspicuè possum ostendere. Nam si lubet in Vaticanum proficisci, aut in viam quæ Ostiensis dicitur, te conferte, trophæa eorum, qui istam Ecclesiam suo sermone & virtute stabilierunt, inuenies.] hæc ipse. Consueuisse Christianos, etiam persecutionis tempore, non tantum qui Romæ erant, sed ex remotioribus Annal. Eccl. Tom. 1. Kkk 3 tam

^aOrig. in Genes. ad Euseb. lib. 3. c. 1.
^bAug. ser. de sanct. 28.

^cChrys. hom. in princ. Apostolor.

^dPrud. peri-
stoph. hym. 12.

^eMax. in Nativitat. Apost. serm. 1.
MYSTERIVM
CRUCIFIXIONIS PETRI.
^fTheod. orat. de charit.

X X.
^aAct. Lib.

^bTacit. lib. 16

^cPrud. aduer. Sym. lib. 1.
LOCVS IN
VATICANO
VBI PETRVS
SEPULTVS.
^dPrud. peri-
stoph. hym. 12.

XXI.
CLARISSIMA
MA APOSTO-
LORVM MEMORIA,

^aEuseb. lib. 2. cap. 24.

A tam Orientalis quam Occidentalis orbis partibus Romam venire, ut veneranda Apostolorum sepulchra inuiserent ac venerarentur, historiae complurium sanctorum martyrum declarant. Nam ex Perside venisse constat Martham, Mariam, & Audifacem temporibus Claudij Iunioris, sub quo etiam martyrio sunt coronati, ut ipsorum Acta demonstrant: idque & Maurus, qui etiam martyrium subiit, fecisse reperitur, & alij. Verum locum Petri fuisse miraculis quoque celebrem, verba illa nutriticis Hermetis significant, quibus ait: Tu si ad limina Petri duxisses eum, & Christo credidisses, hodie filium tuum haberes incolumem.]

B Porro tentasse Orientales Christianos hoc eodem anno furripere sacra corpora Apostolorum, & in Orientem transferre, ac uti suos gentiles sibi vendicare, Gregorius Papa ad Constantinam Augustam scribens, testatur his verbis: Eo tempore quo passi sunt, ex Oriente venerunt, qui eorum corpora, sicut civium fuorum, repeterent: quae ducta vsque ad secundum Urbis milliarium, in loco qui dicitur ad Catarumbas, collocata sunt: sed dum ea inde leuare omnis multitudo eorum conueniens niteretur, ita eos vis tonitruum atque fulguris nimio metu terruit atque disperit, ut talia denuò nullatenus attentare praesumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex pietate Domini meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus nunc sunt condita, posuerunt.] haec Gregorius.

C At reddita Ecclesiae pace, Christiani Imperatores eadem inuisere, venerari, & debito religionis obsequio colere, studiosius quaesierunt, ac propensius curauerunt. De his enim haec sanctus Augustinus: Nunc, inquit, ad memoriam piscatoris fleuntur genua Imperatoris: ibi radiant gemmae diadematis, ubi fulgent beneficia piscatoris. & alibi scribens ad Madaureses: Videtis & Imperij nobilissimi eminentissimum culmen ad sepulchrum piscatoris Petri, submisso diademate, supplicare. Et Chrysostromus: Seruorum Christi splendida sunt sepulchra, quae Urbem maxime regiam occupauerunt, & dies perspicui sunt: diem festum terrarum orbi facientes, non aedificiorum amplitudine & splendore (hac enim parte excellunt) sed, quod amplius est, conuenientium studio. Nam & ipse ille purpura indutus peregre proficiscitur, sepulchra illa complexurus, & factu deposito, contingit sanctos, rogans ut sibi apud Deum patrocinentur, & tabernaculorum opificem & piscatorem patronos etiam mortuos deprecatur ille diadema gestans.] hucusque Chrysostromus. Haec quam sint vera, ipsae Gallae Placidiae Augustae litterae ad Pulcheriam Augustam testantur his verbis, dum sui in Urbem aduentus ad limina Apostolorum causam reddit, sic dicens: Ut Romam frequentibus concursionibus adaeque desideremus inpicere, causa est nobis amplectendae religionis, ut terminis sanctorum nostram exhiberemus praesentiam: quos certum est pro sua virtute in caelestibus constitutos, neque inferiora despiciere. Nos itaque sacrilegium esse credimus, si solemnum ordinem denegemus.] haec ipsa. In hanc eandem sententiam idem qui supra Chrysostromus: Relictis omnibus, ad sepulchra piscatoris & pellionis currunt & Reges, & Praesides, & milites. Et Constantinopoli Reges nostri magnam gratiam putant, si non prope Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula corpora sua sepeliantur, fiantque piscatorum ostiarum Reges.]

D Idem alibi cum agit de eorumdem sepulchris, haec de Pauli theca: Quis mihi nunc dabit circumfundi corpori Pauli, affigi sepulchro, videre puluerem corporis illius, quae adhuc in Christo deerat implentis, stigmata illius gestantis, praedicationem Euangelij vbique seminantis: puluerem, inquam, oris illius, per quod Christus locutus est: & paulo post: Vellem videre sepulchrum, quo recondita sunt arma iustitiae, arma lucis, membra nunc viuentia, tunc vero cum in hac vita essent, mortua. & alibi: Nullus ex Romanis Regibus tanto in honore fuit, quanto hic est. Ceterum Imperator foris alicubi iacet abiectus: hic autem velut viuens & regnans tenet. Idem de Petri sepulchro: Quot Reges vrbes euerterunt, portus extruxerunt, & nominibus suis inscriptis decesserunt; nec tamen eis quidquam profuit, sed silentio & obliuioni mandati sunt? Piscator autem Petrus, qui nihil fecit eorum, quoniam virtutem est profecutus, & ciuitatem maxime regiam occupauit, etiam post mortem resplendet Sole clarius.

E Horum sepulchris Urbem esse munitam, alibi idem Chrysostromus tradit, cum ait: Hoc corpus plebem hanc munit, quod quavis turri, innumerisque mœnibus ac vallibus est tutius: & cum ipso corpus etiam beati Petri, &c.] Eadem & Christianus nobilis poeta

XXII. ORIENTALES CONATI SVRRIPERE CORPORA APOSTOLORVM. RVM. Greg. lib. 3. Epist. 30.

XXIII. CVLTVS S. PETRO EXHIBITVS AB IMPERATORIB. Aug. de Sanctis, serm. 28. in fine. Aug. ep. 42. Chryf. in 2. ad Cor. 1. h. mil. 26.

XXIV. DE PAVLI SEPVLCHRO Chryf. in 2. ad Tim. h. 4. Chryf. hom. in Psal. 48.

XXV. VRBIS MUNITIO CORPORA APOSTOLORVM.

Habentur in praefat. Conc. Chalced.

Chryf. hom. Quod Christus sit Deus.

Idem in ep. ad R. h. 31.

A poeta Venantius Fortunatus versibus cecinit: quae velut sepulchrorum ipsorum hinc epitaphium sunt:

*Calorum portae, laei duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apostolicas radianti luce coronas
Doctior hic monitu, celsior ille gradu.
Corda per hunc hominum referantur, & astra per illum
Quos docet ipse stylo, suscipit ille polo.
Pandat iter caelis hic dogmate, clauibus alter:
Est via cui Paulus, ianua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille architectus habetur:
Surgit in his templum, quo placet ara Deo.
A facie hostili duo propugnacula praesunt,
Quos fidei turres Urbis caput Orbis habet.
Hi radiant oculi pretioso in corpore Christi,
Lumine qui proprio cetera membra regunt.]*

B Quam autem haec de protectione Urbis sint vera, cum innumera sint exempla suis locis inferius recitanda, vnum modò satis habeatur Gregorij Romani Pontificis testimonium ex his quae experimento didicit: sic enim scribit ad Rusticianam Patriciam, rogans ut Romam veniret: Si gladios Italiae bella formidatis; sollicitè debetis aspicere, quanta beati Petri Apostolorum Principis in hac Urbè protectio est; in qua sine magnitudine populi, & sine adiutoris militum, tot annos inter gladios illaesi Deo auctore seruamur.] haec Gregorius.

C At quis eruditus ac prudens, velut è sublimi specula mentis oculis iustrans Orbem, & omnes qui vniquam fuerunt principatus & regna considerans, non intelligat ea omnia Principum in eis regnantium sceleribus esse conuulsa, ac funditus periisse, Romanum verò Imperium sub tot tantisque illud regentibus feralibus monstris non nisi diuina virtute potuisse subsistere? Quo enim potissimum tempore sub omnium scelestissimo Imperatore ipsum Romanum Imperium in maiori videretur positum esse discrimine: eisdem, veluti collabenti parieti trabe suffulto, crucis virtute succurritur; & duabus hinc viuis columnis in medio nutantis molis erectis, Urbicum Imperio pariter casurae opportunè consulitur. Iam enim saeculum ipsum aduenerat, quando antiquo oraculo Tiberij Imperatoris temporibus peruulgato, finem Romani imperij dicebatur. Recitans illud Dio, sic ait: In primis omnes commouebat recordatio oraculi, quod decantatum fuerat Tiberij temporibus. id erat:

*Τρις δὲ ἑτημοσίων ἀπειλλομένων ἐνιαυτῶν
Ρωμαίους ἐμφυλῶσι δολοῦσάσιν.]* Latine sic redditur:
*His ter trecentis circumuoluentibus annis
Seditio perdet Romanos.]*

Quae autem quantave post Neronis occubitum eoncitata fuerint bella ciuilia, ut anno vno tres occisi fuerint Imperatores, paulo inferius dicturi sumus. Sicque aduenisse iam tempus oraculi, aequè omnes non immeritò existimarunt.

E Verum haec visa sunt nonnullis portendere prodigia numquam antea praeteritis saeculis visa: quae Plinius, qui tunc vivebat, eaque videbat, sic scribit: Non minus mirum ostentum cognouit aetas anno Neronis Principis supremo, sicut in rebus eius exposuimus; pratis, oleisque (intercedente via publica) in contrarias sedes transgressis in agro Marrucino, praediis Vettij Marcelli equitis Romani, res Neronis procurantis. Refert haec idem iterum alibi his verbis: Super omnia, quae vniquam audita sunt, erit prodigium in nostro aetate Neronis Principis ruina, factum in agro Marrucino Vettij Marcelli è primis equestris ordinis, oliueto vniuerso viam publicam transgresso, aruis inde è contrario in locum oliueti profectis. At quid idem Plinius amplius? Amnes, inquit, retrò fluere, & nostra vidit aetas, Neronis Principis annis postremis, sicut in rebus eius retulimus. Haec cum scribat Plinius, nemo dubitet fuisse verissima. Nam qua ratione mentiri eum oportuit, cum viuentes adhuc extarent testes, qui eum mendacij turpiter arguissent.

XXVII. PRODIGIA IMMENSA SVB NERONE. Plin. lib. 2. c. 83. & l. 17. c. 25.

XXVIII. Cum igitur haec sic se habeant, & rerum in meliorem statum mutationem portendisse visa sint illis: interpretetur haec, qui velit, Neronis praemonstrasse interitum. Nam qui, K k k 4 rogo,

Venant. Fortun. lib. 3. carmib.

Greg. lib. 9. epist. 33.

XXVI.

VRBS ROMA AB APOSTOLIS SERVATA.

Dio in Nerone.

XXVII.

Plin. lib. 2. c. 83. & l. 17. c. 25.

Plin. lib. 2. c. 103.

XXVIII.

rogo, melior secutus est rerum status, cum sub tribus, qui successerunt, Imperatoribus, Galba, Othone, & Vitellio, tribus bellis civilibus visum sit Romanum Imperium penitus conflagrasse, & alia complura deploranda planè ab omnibus accidisse, quæ breui compendio Tacitus^a collegit: Quod si postea Vespasiani Imperio cuncta visa sint floruisse: citò tempus illud, velut dies Alcyonij, est præterlapsum: nam qui illi successit Domitianus, tempora Neroniana restituit. His igitur consideratis, verior visa est illa prodigiorum interpretatio; nimirum, vt per ea signa, religionis in melius mutatio monstraretur, de qua Prudentius^b hisce versibus:

^a Tacit. lib. 1. hist. MYTATIO RELIGIONIS AN NVNTIATA. ^b Prudentius Perisepth. hym. 2. de S. Laurent.

*Discede adulter Iuppiter
Stupro sororis oblite,
Relinque Romam liberam,
Plebemque iam Christi fuge.
Te Paulus hinc exterminat,
Te sanguis exturbat Petri:
Tibi, id quod ipse amaueras,
Factum Neronis officit.]*

XXIX. ^a Tertull de præscript. ROMA ILLVSTRATA SANGVINE APOSTOLORVM. ^d Idem in Scorpiaeo. ^e Theodor. in epist. ad S. Leon. Pont.

^f Ioan. Chryf. epist. ad Rom. hom. 32.

Sed quàm egregiè Romana Ecclesia perfusa Apostolorum Principum sanguine fuerit illustrata, Tertullianus^c his explicat: Felix, inquit, Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine profuderunt: vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Ioannes Apostolus, postquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur. & alibi^d: Orientem fidem primus Nero cruenta-uit. Tunc Petrus ab altero cingitur, cum cruci affigitur, Tunc Paulus ciuitatis Romanæ consequitur natiuitatem, cum illic martyrij renascitur generositate.] Rursus de eadem Romana Ecclesia hæc Theodoretus^e: Habet autem communium quoque Patrum & veritatis doctorum Petri & Pauli sepulchra, quæ Fidelium animas illuminant. Horum autem beatissimorum par planè diuinum exortum quidem est in Oriente, & radios in omnem partem emittit: in Occidente autem prompto & alacri animo vitæ suscepit occasum, & nunc illinc orbem terræ suis radiis illustrat: ij vestram sedem effecere magis illustrem: ea est vestrorum bonorum colophon.] hæc ille. At non omittimus quæ itidem de illustrata Vrbe Apostolorum sepulchris Ioannes Chrysostomus^f scribit, nosque ea velut corollarium, licet omnibus penè vulgata, hic ad postremum addimus: Ego, inquit, Romam propterea diligo; tametsi & aliunde queam illam laudare, nempe à magnificentiâ, ab antiquitate, à pulchritudine, à multitudine, à potentia, à diuitiis, & à rebus in bello fortiter gestis: sed relictis omnibus istis, ob id illam beatam prædico, quòd erga illos Paulus, dum viueret, ad eò fuit beneuolus, ad eò illos amauit, coràm disseruit, & postremò vitam apud eos finiuit. Vnde & ciuitas ista hinc facta est insignis plusquam à reliquis omnibus: & quemadmodum corpus magnum ac validum, duos habet oculos illustres, Sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cælum splendescit, quando radios suos Sol ex sese dimittit, quemadmodum Romanorum Vrbs duas illas lampades vbique terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus: considerate & horrete, quale spectaculum visura sit Roma, Paulum videlicet repente ex theca illa cum Petro resurgente in occursum Domini sursum ferri. Qualem rosam Christo mittet Roma? Qualibus coronis duabus ornatur Vrbs ista? Qualibus catenis aureis cincta est? Quales habet fontes: Propterea celeberrima hanc Urbem, non propter copiam auri, non propter columnas, neque propter aliam phantasiam, sed propter columnas illas Ecclesiæ.] hucusque ipse.

XXX. DE VINCULIS PETRI. ^b Act. Alex. Pap. apud Str. 3. Maij.

^c S. Leo ser. 1. in Natal. Apost.

Ad hæc etiam addimus, quòd non tantum sepulchra Apostolorum magno sunt honore habita, sed & ipsa passionis instrumenta. Siquidem vincula, quibus Petrus in carcere vinctus fuit, perquisita atque inuenta, Balbina virgo^b filia Quirini Tribuni est summo opere venerata. Quæ custodita, & ad posteros per manus transmissa, indita eis diuina virtute, miraculis coruscant: qua de re à Patribus mirificis præconiis sunt prædicata: ex illis enim tenuia ramenta Christianissimos Principes ad collum religionis causa gestare consueuissent, suo loco dicemus. Ac demum (quod vltimo loco dicimus) tantum absuit vt Principibus Apostolorum glorioso martyrio vita sanctis, credentium fides tepuerit, vt magis magisque fuerit propagata: eorum enim exemplo incensa sunt corda credentium, magnoque fœnore numerus martyrum est Romæ auctus, vt sanctus Leo^c his explicat verbis: Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus ager segete ditiori

A ditiori vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur. Vnde duo ista præclara diuini germina seminis in quantam sobolem germinarint, beatorum millia martyrum protestantur: qui Apostolicorum æmuli triumphorum, Urbem nostram purpuratis & longè lateque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multarum honore gemmarum conferto vno diademate coronarunt.] Sed de his modò satis.

His itaque de martyrio Petri postremo loco narratis; qualis eiusdem corporis effigies atque statura fuerit (nam de Paulo superius actum est) quæ ab aliis scripta inuenimus, recitabimus. Diximus nuper Eusebij^a auctoritate, eos qui ex Gentibus ab Apostolis prædicatam Christi fidem acceperunt, accepti tam immensi beneficii memores, illorum imagines coloribus vel alio modo exprimendas curasse. testaturque idem auctor, se in hunc modum Christi Domini & Apostolorum Petri & Pauli pictura expressas imagines à maioribus conseruatas aspexisse. Affirmat & Augustinus^b, effigiari consueuisse Christi imaginem hinc inde Petrum & Paulum (quod & aliàs diximus) pictos habentem. Ex his igitur haud difficile fuit, vt ipsorum vultus quibusdam lineamentis, maiori saltem ex parte, hisce imaginibus haberentur expressi: quæ etiam scriptorum monumentis fuerunt ab aliis memoriæ commendata. Nam & Nicephorus^c his verbis Petri imaginem reddit: Petrus quidem haud crassa corporis statura fuit, sed quæ aliquanto esset erectior, facie subpallida & alba admodum: capilli & capitis & barbe crispæ & densi, sed non admodum prominentes fuere: oculi quasi sanguine respersi, nigri: supercilia propè euulsa: nasus autem longior ille quidem, non tamen in acumen desinens, sed pressus, simulque magis.] hæc ille. Sed ea de oculis sanguineis sic accipe, quòd assiduo plorasse feratur.

XXXI. ^a Euseb. hist. lib. 7. c. 14. ^b Aug. de consens. Euang. lib. 1. c. 10.

C At non Petrus tantum, sed & vxor Petri persans in fidei Christianæ confessione, & ipsa quidem digna tanto viro vxor, adepta est palmam martyrij. Quando autem id acciderit, non satis constat; licet compertum habeatur, ante Petrum eam illud obiisse certamen, cum de utroque hæc scribat Clemens Alexandrinus^d: Aiunt certè, beatum Petrum, cum vidisset vxorem suam duci ad mortem, letatum quidem esse propter vocationem, & quòd domum reuerteretur: valdè tamen exhortando & consolando, proprio nomine eam compellantem dixisse: Heus tu, memento Domini. Tale erat beatorum matrimonium.] hæc Clemens. Verum qui coniugem habuit Petrus, filiam quoque ex ea genuisse traditur, eamdemque susceptam antequam ad supremam Apostolatus dignitatem assumeretur à Domino. nam constat tum Tertulliani, tum S. Hieronymi (vt aliàs fufius dictum est) sententia, coniugatos Apostolos, ex quo à Christo vocati sunt, fuisse ab vxoribus continentes. Ceterum quòd Petronilla sit dicta, in baptisate potius, more maiorum, cum renata, quam cum nata est, oportuit contigisse: nam eo tempore Simon, & non Petrus, parens eius, ex quo ipsa nomen accepisse videtur, appellabatur: cum præfertim haud vsu frequenti receptum esset apud Hebræos, vt filij à parentibus nomen sumerent deriuatum, ac molli vocis inflexione ac desinentia diminutum; nisi à Romanis illud mutuati essent, vt Drusilla & Priscilla, quarum meminit Lucas^e in Actis. Quin etiam magis propriè Petronilla à Petronio, quam à Petro deducta videri posset: nam à Petro Petrilla, vt à Prisco Priscilla, à Druso Drusilla, dicenda potius videretur. Erat autem Romæ nobilis familia Petronia^f, licet olim equestris tantum ordinis, ex qua Petronij complures viri clarissimi, vt ille qui nuper sub Caio Caligula missus est Præses in Syriam, vir egregia probitate spectatus, de Iudæis optimè meritis, cuius opera templum Ierosolymitanum ab eiusdem Imperatoris immani impietate seruatum est (vt diximus superius) impollutum.

XXXII. ^a Vxor PETRI MARTYR. ^b Clem. Alexand. Strom. lib. 7.

^c Act. 18. ^d 24. ^e Valer. lib. 4. c. 7.

E Qua ratione sæpè in mentem venit dubitare, num sic dicta fuerit Petronilla filia Petri, sicut ab eodem Apostolo^g nominatus est Marcus filius suus, cum ait: Salutat vos Ecclesia quæ est in Babylone, Marcus filius meus.] cum præsertim Marcelli presbyteri epistola, qua agitur de eadem Petronilla Petri filia, eam dicat ad eò fuisse formosam, vt Flaccus vir nobilis eam ardentissimè adamarit: nam cum Petri filia ante Apostolatū (vt diximus) nata, iam prouectioris esset ætatis, haud putandum tam excellentis formæ fuisse, vt eam homines deperirent. Nam si obitus Petronillæ tunc contigit, quando Nicomedes presbyter, qui à Flacco teneri iussus est, statim vt corpus Felicilæ sepulturæ mandauit, martyrium consummauit (quod Vsuarius in Nicomede accidisse tradit sub Domitiano Imp.) planè dicendum esset, eam tunc fuisse sexagenariam: sin verò eam sequenti anno

XXXIII. ^a 1. Pet. 4. DE PETRONILLA.

CHRISTI
69.PETRI
25.NERONIS IMP.
13.

anno à Petri martyrio esse defunctam dixerimus (quod nemo tradit) fuisse eam iam quadragenariam affirmandum esset: cui ætati si iugem morbum addas, quo eam afflictam esse Acta tradunt, planè haud eiusmodi potuit esse præstantis formæ, vt Flaccus eam tam vehementer amaret. Quamobrem ea quæ Marcelli nomine scripta habetur epistola, non nihil fide minuitur. Sed & de fide illius epistolæ nos ambiguos pariter reddit sanctus Augustinus^a, dum agens contra Adimantum Manichæum, historiam de Petri filia paralytica precibus patris sanata; cum apocryphis recenset. Sed quidquid sit, hæc de illa redduntur certa firmaque maiorum traditione, compluribusq; illustrata monumentis; Petronillam sanctissimam virginem extitisse, eamdemque à maioribus nominatam esse, quavis ex causa, filiam Petri; cuius nomine constructum fuerit vetus ac nobile cœmeterium^b, eiusque natalis anniuersaria commemoratione sit celebris, omnibus Martirologiis^c ac pariter Kalendariis illustrata. Sedit autem Petrus Romanæ sedis Episcopus (vt ex his quæ de sedis eius institutione sunt dicta, perspicillè colligi potest) annis viginti quatuor, mensibus quinque, & diebus vndecim. Si qui autem aliter annos sedis Petri numerasse videantur, ex inita à nobis superiùs ratione institutæ sedis eius, erroris arguuntur ac conuincuntur. Nam cum durante adhuc anno secundo Claudij, Christi verò quadragesimo quinto, die decimo octaua Ianuarij Romæ sedere ipsum cœpisse, sit demonstratum; atque superiùs itidem manifestissima ratione declaratum, hoc anno sexagesimo nono, vigesimanona Iunij martyrio diem obiisse; absque dubio sedisse præscripto annorum, mensium, atque etiam dierum numero reperitur.

XXXIV.

Postquam autem hîc de Petri martyrio, atque vxoris, necnon filiarum ad Deum transitu actum est: de germani ipsius, Andree scilicet glorioso per crucem quoque consummato martyrio vt dicamus, instituti ratio à nobis videretur exigere: sed cum abunda diu hæsit oratio, apocryphorum præpedita timore, quo minus liberè, vt a solet in rebus certa fide exploratis ac veris, hæcenus profilerit. Quod enim in primis ad tempus spectat; quo potissimum anno passus sit, apud antiquiores nulla prorsus mētio reperitur; quid autem ex recentioribus aliquis pro animi arbitrio dixerit absque vlla testificatione maiorum, fides incerta sequatur auctorem: haud enim libenter illius vestigia affectamur, quem in obscuro atque inuio tramite dux certior ac tutior non præcedat. Illud tantum de Andree martyrij tempore in Passionibus Apostolorum (quas, qualescumque sint, ante Gelasij Papæ tempora lectitari consueuisset, certum est) licuit reperisse: ipsum scilicet post Petrum coronatum esse martyrio; licet, quoto Domini anno, vel sub quo Imperatore, inexploratum penitus relinquatur: illic enim ipsi à Ioanne Apostolo per visum dictum habetur post ascensum Petri^d: Andrea, poculum Petri bibiturus es.] hæc ibi. De reliquis autem, quoniam passionis Andree Acta à Manichæis corrupta, ab eisdemque citari solita fuerunt, remansit eorum (vt Augustinus^e declarat exemplo) in Ecclesia dubia fides. Quæ verò de Andree martyrio in epistola presbyterorum Achaïæ habentur expressa, digna existimata sunt vt in Ecclesia recitentur: quæ cum publica lectione nota sint omnibus, hîc ea describere prætermisimus.

^a Pass. s. Andree c. 20.

^e Aug. de fide cōtr. Manich. c. 38.

XXXV.
LINVS SVB-
ROGATVS
PETRO.

Sed ad Romanæ Ecclesiæ statum describendum redeamus, quam Petri martyrio afflictam reliquimus. Verum enim verò ne tam Vrbs, quàm Orbis vniuersalis Ecclesia, summo truncato capite, pastoreque orbata, destituta penitus remaneret; mox in locum Petri subrogatus est Linus natione Tusculus, patria Volaterranus: qui sedit annos vndecim, menses duos, dies vigintrés. Sed quoniam alij tradiderunt post Petrum sedisse Clementem; de his omnibus exactiori diligentia est nobis agendum. Inualuit penes nonnullos ea sententia, Linum nequaquam post obitum Petri, illi successorem susceptum, Romanæ Vrbs Episcopus sedisse; sed tantum viuente adhuc Petro, dum illum vniuersalis Ecclesiæ sollicitudo ab Vrbe in diuersas Christiani orbis provincias euocaret, ordinatum esse coadiutorem Episcopum vnà cum Cleto; qui ambo simul loco ipsius Petri obirent Ecclesiasticas functiones: Linum verò, vrgente Neronis persecutione, martyrio esse sublatum anno sequenti sub Consulatu Capitonis & Rufi. Hæc accepta esse noscuntur ex libro vulgato nomine Damasi de Romanis Pontificibus, sed à diuersis auctoribus (vt verius puto) collecto: nam demonstrabimus pluribus locis continere repugnantia inter se, ferè in vnoquoque Pontifice, in annis cuiusque consignandis: vt satis perspicuè intelligi possit, è duobus saltem auctoribus librum illum esse confarcinatum, nulla habita à collectore ratione eorum quæ inter se pugnantia esse viderentur.

Eam.

CHRISTI
69.PETRI
25.NERONIS IMP.
13.

A Eandem de Lino sententia secutus est Metaphrastes^a, qui tamen in eo ab illa discrepat, quod ante martyrium Petri, immò ante annum duodecimum Neronis Imperatoris, Linum fuisse defunctum affirmat. Scimus alios, neminem tamen ex antiquis, eiusdem libri de Pontificibus auctoritate permotos, neutrum, nec Linum nec Cletum inter Romanos adnumerasse Pontifices Petri successores, sed corepiscopos tantum eos fuisse, dixisse. At in re tanta non quid auctor incertus, quidve aliqui ex recentioribus dixerint, attendendum putamus, sed innitendum antiquioribus certis probatisque rerum Ecclesiasticarum scriptoribus, quibus potissimum & certa ratio suffragetur.

Sed in primis accuratius est disquirendum; an solida veritate consistant anni Romanorum Pontificum in eo libro numerari per consules: quantumlibet enim auctor ignoratur, si in eo veritas nulla ex parte vacillet, maiorem ipsa sibi quouis alio eo nomine vindicat auctoritatem. Equidem tempora adnumerata per Consules libentioribus sunt accipienda auribus; cum ceteris illa frequentior, liberalior, & verior noscatur esse chronographia, atque in vsum frequentiore accepta, quæ à Fastis deducta est Consularibus. Certè quidem cum vetera monumenta in antiquis scriptoribus interdum inuenimus esse Consularibus consignata, magno afficimur gaudio, perinde ac si in tenebris oberranti fax aliqua ex optato perfulgeat. Verum sicut ad tempora elucidanda nihil his posset accedere opportunius; ita si ab aliquo falso coniectore vel impostore commenticij Consularis affingatur, omnia simul confundi, ac luce patentia mox obscurissima reddi necesse est. Sed agedum, cuius sint fidei Consulatus in Lino positi, videamus. Hæc ibi scripta habentur: Fuit autem temporibus Neronis à Consulatu Saturnini & Scipionis vsque ad Capitonem & Rufinum, vel Rufum Coss. Hac habita per Coss. ratione; quidnam est, quod ab aliis post Petrum successor ponitur Cletus, vel Clemens; cum ex notatis Consularibus, Linum constet post Petrum quoque sedisse vsque ad nonum Kal. Octobris: An duos simul sedisse volunt? aut Linum non sedisse, quem idem citatus liber sedisse ponit? Sic igitur videas eiusdem descriptionis auctoritate ratum haberi, post Petrum sedisse Linum, continuantem sedem suam, qui olim non vt Pontifex, sed vt corepiscopus, dum vixit Petrus, sedere cœpit: dicendumque esse ea ratione, sedisse Linum saltem annum vnum, menses duos, & dies viginti quatuor.

Rursum verò cum auctor post Linum ponat Cletum, eiusdemque sedis annos his signat Consularibus, dicens: Fuit temporibus Vespasiani & Titij, à Consulatu Vespasiani septimo & Domitiani quinto, vsque ad Domitianum nono & Rufinum Consules: si (vt vult) Cletus Lino successit; quomodo ponit eum post illos nouem annos, qui intercurrunt à Consulatu Capitonis & Rufi, quo Linum vult esse morte sublatum, vsque ad septimum Consulatum Vespasiani sedere cœpisse; cum secundum eam rationem dicendum esset, nouem illis annis sedem vacasse: Verum secundum Consulatum rationem auctor errore lapsus conuincitur; dum post Linum, Cletum recenset: nam ex Coss. ab eo notatis in Clemente, quem ponit post Cletum, Clemens immediatè post Linum fuisse recensendus: nam eum sedisse ait sub Galba & Vespasiano à Consulatu Trachali & Italici vsque ad nonum Vespasiani Consulatum: sicque ipsum sedere cœpisse sequenti anno ab obitu Lini, perseuerasseque vsque ad annum duodecimum: cum alioqui idem auctor dicens sedisse tantum annos nouem, sibi ipsi minus consentiat; sicut etiam à se ipso discrepat, dum Cletum annis duodecim sedisse ponit & amplius; qui secundum Consules à se positos, annis tantum septem inchoatis sedisse dicendus esset. Immò cum idem auctor ponat Clementem martyrio occubuisse anno tertio Traiani Imperatoris, longius à se ipso dissentit, dum primò habet eum sedisse annos nouè, vel secundum positos Coss. annos duodecim; ac denique numerando à tempore institutionis, nimirum à Consulatu Trachali & Italici vsque ad tertium Traiani annum, trigintatres annos sedisse, videatur asserere. Sed & absurdus illud esse videtur, quod ea habita ratione annorum sedis Clementis, nullum tempus sedis Cleti videatur esse relictum, immò nec Anacleti, quem intra illud tempus sedisse, Consules ab eo positi docent. Ex his videas, per quos am fractus, & quâto cum discrimine prodendæ veritatis, rerum Ecclesiasticarum narratio ducenda esset, si quæ in eo scripta sunt libro, absque diligenti peruestigatione quis esse suscipienda contenderet; vt necessariò sibi ipsi contraria dicere opus esset.

Hæc igitur in ipso limine narrationis successionis Romanorum Pontificum voluimus posuisse; quò lector intelligat, libro illi, cum in singulis ferè Pontificibus anni notati

^a Metaphrasti 29. Iunij.

EXQUIREN-
DA VERITAS
TEMPORVM
PER CON-
SULES.

XXXVII.

ERRORS
EX CONSULATIBVS
DEPREHEN-
DI.

XXXVIII.

tati

rali per Consules diuersi habeantur ab illis, qui in singulorum fronte ipso narrationis A exordio habentur adscripti, haud facile innitendum esse, sed illi potius inharendum Romanorum Pontificum chronographiæ, quæ antiquiorum scriptorum & Romanæ Ecclesiæ potissimum testimonio confirmetur. Quod igitur ad veteres rerum Ecclesiasticarum scriptores pertinet: cum sanctus Ignatius^a, qui eodem sæculo vixit cum Apostolis, dicat Clementem successisse Cleto (sic enim legendum esse pro Anacleto, postea demonstrabimus) planè declarat ipsum Clementem tertio loco, nempe post Linum & Cleto, Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Et cum addit: Cui nunc successit beatissimus Clemens, Petri & Pauli auditor] quænam illa essent tempora, idem his quæ eadem epistola superius dixerat, significare videtur, dum ait: Multorum aduersariorum arbitrio exagitor, partim exiliis, partim custodiis, partim vinculis.] hæc ipse, qui & in custodia positus, dictam epistolam scripsit ad Mariam Cassobolitem, vt idem ibi post multa testatur, sic dicens: Vehementer concupiui venire ad vos, & vnà vobiscum requiescere & refici. Verùm non est in hominis potestate via eius: impedit enim meam voluntatem militaris custodia, quæ non permittit vltra progredi.] Quibus sanè intelligitur (nisi velimus dicere, quod ratio non patitur, hæc accidisse in vltimis eius vinculis, cum Traiani tempore, vt dicemus, Romam victus perductus est) sub Domitiano ea contigisse, esse affirmandum. Nam à morte Neronis nulla alia excitata est in Ecclesia persecutio vsque ad Domitianum. Sic igitur ex Ignatij sententia iam exploratum habetur, Clementem non ante Domitiani tempora Romanæ Ecclesiæ curam pontificiam suscepisse post Cleto. Ceterum eam epistolam Ignatij esse legitimam, ex his quæ habentur in epistola ab eodem scripta ad Heronem diaconum, facile cognosci potest, vbi & de Cassiano suo hospite, cuius in dicta epistola meminerat, habuit mentionem, ibidemque de eadem Mariâ præclarum ab eodem Ignatio elogium scribitur. Sed de his suo loco pluribus.

^a Ignat. ep. 4 ad Marim Cassob. CLEMENS CLETO, NON PETRO SVCCESSEIT.

XXXIX. ^b Euseb. lib. 3. c. 12.

GERMANA SVCCESIO ROMANOR. PONTIFICVM.

Rursus verò ex iis quæ ex Hegesippo proximo Apostolorum temporibus Eusebius^b, in suam historiam transtulisse visus est, dum habet anno duodecimo Domitiani Imp. Clementem sedere cœpisse, non solum citatum Ignatij testimonium roboratur, sed etiam manifestissimi erroris redarguuntur qui eum substitutum fuisse Petro dixerunt. His accedit Tertullianus, qui libro tertio carminum, quæ scripsit in Marcionem, non tantum tertio loco post Petrum ponit Clementem, sed adhuc etiam quarto, nimirum post Anacleto, his scilicet versibus:

*Ex quibus electum magnum, plebique probatum
Hac cathedra Petrus, qua sederat ipse, locatum,
Maxima Roma Linum primum considerare iussit:
Post quem Cletus & ipse gregem suscepit ouilis:
Huius Anacleto successor sorte locatus;
Quem sequitur Clemens, &c.]*

hæc ille, numerans Romanos Pontifices vsque ad Anicetum tantum, quando opus illud ipse Tertullianus scribebat, quo tempore Marcion (vt suo loco dicemus) Romam ad Anicetum venit. Ex his itaque tantum abest vt concedamus post Petrum citatim successisse Clementem; vt non mediocri animi suspicio pulset ex his quæ habent Ignatius, Tertullianus, & ex Hegesippo Eusebius, & alij, Clementem non tertio loco, sed quarto post Petrum sedisse, ac post Linum, Cletum, ac etiam Anacleto, cui successisse tradunt, sedere cœpisse. Verùm post Cletum, sed ante Anacleto esse ponendum, E verius esse putamus.

XL. ^a Euseb. hist. lib. 3. c. 25. ^b Niceph. lib. 2. c. 18. ^c Hieron. de Script. Eccl. in Clem. c. 15.

Insuper cum Eusebius^a, ac ceteri omnes tam Græci quàm Latini auctores testentur Clementem subiisse martyrium tertio anno Traiani Imperatoris, idque S. Hieronymus^b firmiter asseueret, immò & ipse liber de Romanis Pontificibus aperte doceat: qua ratione, quæso, dicere possumus Clementem sedisse statim post Petrum, cum ab eo tempore vsque ad tertium Traiani annum intercurrat trigintatrium annorum spatium? At quis vniquam somniauit tam longo tempore Clementem sedisse, immò & quis dixit ipsum amplius nouennio Ecclesiæ Rom. præfuisse, id Eusebio, idque nuper citato libro, id denique ceteris recentioribus attestantibus? Et, si semper dicto tempore à Nerone vsque ad Traianum sedit Clemens: quisnam, rogo, locus assignabitur Cleto? vt dicere prætermittamus de Lino, quem volunt eadem persecutione Neronis absque honore Roma-

Roma-

A Romanæ sedis Pontificatus martyrio esse præreptum. Vel si non Clementem, sed Cle- rum successisse Petro dixerimus: cum quidem oportuit sedisse annos viginti quinque, vt eius successor Clemens sedens annos nouem, decessisse ex hac vita dicatur anno Traiani tertio. Sed quis vniquam reperiri possit, qui eidem ad summum plusquam annorum duodecim numerum aliquando tribuerit? His igitur exactius consideratis, necessariò dicendum est, ante Clementem, Lino, Cletoque, esse sedis certa tempora tribuenda.

Id quidem & maiores cognouisse, certum est: qui enim numerarunt primam illam Romanorum Pontificum successionem, omnes semper Clementem tertio loco posuerunt; licet plerique, siue vitio scriptoris acciderit, siue alia ex causa, Anacleto pro Cleto posuisse inueniantur. Ecce tibi Irenæus^a in primis quàm exactè est rem profecutus, sic dicens: Fundantes igitur & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his quæ sunt ad Timotheum epistolis meminit. Succedit autem ei Anacleto: post eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit Apostolos, & contulit cum eis, cum adhuc intonantem predicationem Apostolorum & traditionem ante oculos haberet.] hæc Irenæus. Optatus Mileuitanus^b, & ipse retexens catalogum Romanorum Pontificum vsque ad sua tempora, sic exorditur: Cathedra vnica, quæ est prima de dotibus: sedet prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacleto, &c.] hæc ille, Cletum præteriens, vt pote quem existimasset vnum eundemque esse cum Anacleto. Sed Epiphanius^c contra prætermittens Anacleto, tantum ponit Cletum, sic dicens: Episcoporum in Roma successio hanc consequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euaristus, &c.] S. Augustinus^d secutus Optatum, Cletum ratur eundem cum Anacleto, illum prætermittit. S. Hieronymus, Romanæ alumnus Ecclesiæ, hæc ait^e: Clemens, de quo Apostolus Paulus ad Philippenses scribens ait; Cum Clemente & ceteris cooperantibus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ: quartus post Petrum Romanus Episcopus, siquidem secundus fuit Linus, & tertius Cletus: tametsi plerique Latinorum, secundum post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem.] hæc ille, qui secundum eorum fortasse sententiam^f, alibi dixit Clementem sedisse post Petrum. Sed hæc ille tunc obiter; verùm cum de Clemente ab eo diligens est instituta narratio (vt vidimus) post Linum & Cletum sedisse ipsum affirmat.

Porro hanc fuisse Romanæ Ecclesiæ ea de re traditionem, satis locuples testis est Romanum Martyrologium^g: nam in Lino hæc habet: Romæ S. Lini Papæ & martyris, qui primus post beatum Petrum Apostolum Romanam Ecclesiam gubernauit.] & in Cleto: Natalis beati Cleti Papæ, qui secundus post Petrum rexit Ecclesiam in persecutione Domitiani.] ac denique in Clemente: Natalis S. Clementis Papæ, qui tertius post B. Petrum Apostolum Pontificatum tenuit.] In ipso etiam sacro canone Missæ, eodem ordine quo sederunt, iidem Linus, Cletus, & Clemens positi esse videntur, secundum antiqua diptycha, dum post Apostolos primi hi tres recensentur Romani Pontifices. Idem quoque alij ferè omnes tam Græcorum, quàm Latinorum ætate senserunt, tertio loco post Petrum numerantes Clementem; & primo loco post Petrum, Linum ponentes. Enimuero & id ipsum in Hispaniarum ecclesiis sacro Hymno constat antiquitus decantatum: nam in antiquo illo Breuiario Toletano S. Isidori, in sacro hymno quo laudes S. Clementis in ecclesia canebantur, hæc inter alia habentur expressa:

*Romanæ sedis tertium Antistitem,
Quem Christus sibi consecrauit martyrem, &c.]*

Quamobrem quæ habentur in epistola Ioannis^h Papæ Tertij nomine inscripta, & alia Leonis Papæ Secundi, quam citat Marianus Scotus cum agit de Clemente, quibus declaratur non fuisse à Petro Linum & Cletum institutos Romanæ Sedis Episcopos, sed tantummodò coadiutores, non aliter quidem sunt intelligenda: nisi quòd sic sederint dum Petrus vixit, vt non æquale Petro Pontificium nacti sint, sed coadiutores tantummodò illius extiterint; quod & nos profiteamur. nam aliter illa accipi verba, quæ nuper dicta sunt, prohibent. Quòd verò addit auctor ibidem, successori suo Clementi summum Pontificatum à Petro esse collatum, eundemque post Petrum Pontificiam potestatem tenuisse, ad illud fortasse voluit allusisse, quòd Tertullianusⁱ, licet (vt dictum est) quarto loco Clementem ponat, tamen eum à Petro ordinatum fuisse tradit.

Annal. Eccles. Tom. 1.

L 11

Nam

LINVS ET CLETVS SEDERUNT ANTE CLEMENTEM.

XL I.

^a Iren. lib. 3. cap. 3. ^b Optat. lib. 2. ^c Epiph. hares. 27. ^d August. ep. 161. ^e Hieron. de script. Eccl. in Clem. c. 15. ^f Hier. in Isai. c. 52. in fin.

XL II.

^g Roman. Mart. 25. Septemb. 26. April. 27. Nouemb.

XL III. ^h Ioan. III. ad Episcopos Germ.

QUOMODO LINVS ET CLETVS COADIUTORES PETRI SUMMUM PONTIFICATUM A PETRO ESSE COLLATUM, EUNDEMQUE POST PETRUM PONTIFICIAM POTESTATEM TENUISSE, AD ILLUD FORTASSE VOLUIT ALLUSISSE, QUOD TERTULLIANUSⁱ, LICET (VT DICTUM EST) QUARTO LOCO CLEMENTEM PONAT, TAMEN EUM A PETRO ORDINATUM FUISSE TRADIT.

* Epiph. harr. s. 27.

* Ruffin. in pref. lib. Recog.

Nam & sic Epiphanius quoque de Clemente ait, viuentem adhuc Petro ab eo manus impositionem accepisse, sed Episcopatu recusato, remoratum esse ad vtriusque obitum: recitatque fragmentum eiusdem Clementis epistolae, sic dicentis: Secedo, abeo; erigatur Ecclesia Dei.] affirmat id ipsum Ruffinus, sed ex epistola, quam in Latinum vertit, falso inscripta eiusdem Clementis nomine ad Iacobum fratrem Domini: quam si Clementis esse germanam dixerimus, ad Simeonem potius tunc Ierosolymorum Episcopum, eundemque fratrem Domini, quam ad Iacobum, quem (vt diximus) longe ante haec tempora martyrio functum vita cognouimus, scripta fuit. Sed de his inferius suo loco. Satis igitur ex his narratis stabilis firmaque remanet Ecclesiae Romanae sententia de Petri successoribus, consensuque antiquorum Patrum tam Graecorum quam Latinorum stabilita: Lino & Cleto, etsi tempore sedis Petri, eo absente, munere pontificio vt coadiutores sint functi, ac etsi Clemens a viuentem Petro fuerit Episcopus Romanae Ecclesiae praelectus & ordinatus, eundem Clementem cessisse; iisdemque altero post alterum vsque ad obitum Pontificatu summo perfunctis, & (vt tradit Epiphanius) Romanum Episcopatum duodecim annis tenentibus, demum tertio loco susceptum esse Clementem. Haec licet pluribus dicta videantur, necessaria tamen tractata: nam si in ordine & tempore primorum Romanorum Pontificum quempiam errare contigerit, in multos alios errores ferri omnino cogetur.

XLIV. MARTYRES ROMAE POST PERPETUAM.

* Philip. 4.

* Martyrol. Roman. die 27. Maij. c. 11. * Metaphr. die 29. Iunij. * Martyrol. Roman. die 15. April.

Sed vt ad cetera quae post necem Apostolorum & Lini successionem contigerunt (quod instituti ratio postulat) redeamus: tantum abfuit, vt necatis Apostolis, excitata semel a Nerone in Christianos persecutio extincta fuerit, vt potius vehementioribus flammis exarferit, & impetu grauari reuixerit. Nam in eos in primis qui sibi familiarius adhaesissent, rabies Imperatoris incenditur, simulque gladius persecutionis exeritur: id quidem Acta superius citata testantur. Erant enim ex his complures ex ipsius Neronis familia, quorum meminit Paulus Romae scribens ad Philippenfes his verbis: Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de domo Caesaris sunt.] Ex his vnum fuisse Torpetem, Euellium alterum, Romanum Martyrologium docet: ceterorum nomina vna cum Actis ipsorum in obscuro manserunt. Passi & tunc feruntur duo milites custodes caeteris Processus & Martinianus: itemque Herodion & Olympas, sed ante Petri martyrium; quorum quidem meminit Metaphrastes: passae item sub Nerone feruntur religiosissimae feminae Basilissa & Anastasia, Apostolorum discipulae, & aliae complures. At non longe ab Vrbe in Tuscia eodem tempore passi sunt Ptolemaeus Episcopus a S. Petro ad praedicandum Euangelium illuc missus, necnon Romanus Episcopus Nepefinus, ac triginta Christiani ad fidem per Ptolemaeum conuersi: quod verò Acta habeant sub Claudio subisse martyrium, de Nerone Claudio intelligendum est, secundum ea quae superius in Claudio dicta sunt.

XLV. MARTYRES ALII DIVERSIS IN LOCIS. * Oros. lib. 7. cap. 7.

* Martyrol. Roman. die 30. Iunij. * Martyrol. Roman. die 4. Augusti.

At non Romae tantum & locis iuxta Urbem positis, sed & in aliis ciuitatibus atque prouinciis sub eodem Nerone passi martyres reperiuntur: nam tradit Orosius per omnes prouincias pari persecutione Christianos vexari a Nerone mandatum esse: horum verò magna ex parte nomina exciderunt, exustis Ecclesiasticis monumentis a Diocletiano Imperatore, vt suo loco dicemus: aded vt vix paucorum habeatur mentio in Romano Martyrologio. Sed omissis ceteris (non enim nostri est instituti omnium Ecclesiarum martyres omnes prosequi) quae pertinent ad ea quae Romae sunt gesta, tantummodo nunc prosequamur. Commendantur in hac persecutione studia inter alias duarum sanctissimarum mulierum, Lucinae atque Perpetuae: quarum prior hoc elogio celebratur in Romano Martyrologio: Hae de facultatibus suis sanctorum necessitatibus communicans, Christianos in carcere detentos visitabat, & martyrum sepulturae inferuebat: iuxta quos & ipsa in crypta a se constructa sepulta est.] De Perpetua verò haec: Baptizata a B. Petro Apostolo, Nazarium filium, & Africanum virum ad fidem Christi perduxit, & multa sanctorum martyrum corpora sepeliuit, ac tandem bonorum operum meritis cumulata migravit ad Dominum.]

XLVI.

Ceterum saeuissimam fuisse non Romae tantum, sed toto orbe Romano Neronis persecutionem, vetus illa inscriptio facile persuadet, quam secundo Annalium tomo positam hic suo loco in recentiori hac editione restituendam putamus. Eiusmodi enim tunc fuit titulo, quod Christianos omnes occidendos mandasset atque latrones, sculpto lapidi commendatus:

NERO-

A

NERONI CL. CAES. AVG PONTIF. MAX. OB PROVIN. LATRONIB. ET HIS QUI NOVAM GENERI HVM SVPERSTITIONEM INCVLCAR PVRGATAM

Potes ex iis quoque lector probe conicere, fuisse Hispaniarum Ecclesiam (nam in Hispania haec inscriptio reperta est) his temporibus florentissimam, dum tamquam ingens quoddam ab impijs aestimatum est collatum a Nerone beneficium, quod Christianis eam prouinciam expurgasset, ob idque memorabile facinus eo velut eximio gloriae titulo honorassent. At licet hac inscriptione nulla expressa sit mentio nominis Christiani, quod ipsi Ethnici & nomen ipsum exhorrent, tamen non nisi de Christianis ea posse intelligi, necessarium illud est argumentum, quod nulla Neronis tempore, nec ante Nerone omnium superstitionis aliam quamlibet superstitionem Gentilicam potuit persecutus esse, qui etiam magicis ritibus addictissimus erat. Sed & illud verborum illorum obserua, SVPERSTITIONEM INCVLCAR, quod Christianorum proprium fuit, religionem omni studio, totis viribus, verbis factisque, cunctis denique neruis suscipiendam omnibus Gentibus ingerere. Considera & ex his, vehementissimam Neronis persecutionem fuisse; vt creditum fuerit, Christianam religionem ab eo penitus extirpatam.

C

Quietuisse autem Nerone a Christianorum persecutione, a Petro & Paulo in visum perterritum, eadem saepius citata Acta testantur. Nec mirum. Si enim (quod Dio scribit) post illatam matri, quamuis omnium scelestissimae, necem, sic terroribus est exagitatus, vt non valeret loco consistere, quanto magis haec ipsum passum esse putandum est, cum praecipuos Dei amicos, eosdemque sanctissimos, morte mulctatos, a medio sustulisset? His igitur, & alijs, quae ex diuersis Orbis partibus ab ipso in Christianos ceteros pararentur, saeuissimus homo perterritus, reliquum quod in stomacho coquebat irae, in Christianos haud euomere potuit, cum sibi rebusque suis sollicitius consulere cogeretur. His accessit (quod etiam nolentem inuitumque a persecutione Christianorum abstraxit) Romani exercitus iam in Gallia facta defectio: nam hoc anno cum adhuc moraretur in Achaia, audita est Caij Iulij Vindicis, qui Praetorem agebat in Galliis, cum exercitu facta rebellio: quando praetermissa (vt ait Lucianus) Isthmi fossione, se, vt de bello decerneret, recepit in Urbem: licet Suetonius ipsum de motu illo Galliarum ex Achaia redeuntem, cum Neapoli in Campania esset, certiore factum esse testetur eo die quom matrem occiderat, ipsis festis Quinquatrijs, mense Martio. Sed haec licet magni ponderis esse viderentur, nec contemnenda; tamen non tanti ab eo existimata sunt, quae elatum eius animum consternare penitus valuissent: verum (quod post illatam necem Apostolis accidit) Hispaniarum quoque defectione nuntiata, animo penitus collapsus est: quod Suetonius declarat his verbis: Postquam etiam deinde Galbam & Hispanias descivisse cognouit, collapsus, animoq; male fracto, diu & sine voce & propè intermortuus iacuit.] Sed quid post haec Nerone acciderit, sequenti anno pro gestae rei ordine & tempore dicemus: cetera verò de clade in Britannia Romanis illata, & de his quae passus est Romanus exercitus in Armenia, quae hoc anno contigisse Orosius tradit, praeteritis temporibus quo ea a nobis sunt recensita, accidisse, scriptorum Gentilium assertionem monstrauimus: quos consulat, qui ea accuratius nosse desiderat.

E

Dum haec Romae agerentur, Vespasianus, qui, cum adhuc Nero degeret in Achaia, ab eo cum exercitu aduersus Iudaeos missus fuerat, grauissimis cladibus eos affecit: quas hic summam ex Iosepho eas prolixius persequente, collectas, eo quo illatae sunt ordine referemus. Et illud in primis quod ait, Acalone Iudaeorum decem millia fuisse perempta, quibus etiam haud post multum temporis spatium tradit fuisse superaddita occisorum octo millia: expugnasseque deinde Vespasianum tradit Gadarensum ciuitatem, quam occisis puberibus omnibus iussit incendi: obsessaque praeterea Iotapata munitissima ciuitate, quinta Maij, ea positum esse prima Iulij, occisis in ea quadraginta millibus Iudaeorum, captiuis verò ductis mille ducentis, & inter alios Iosepho Matthiae duce, qui haec scribebat. Expugnataque est deinceps ab eodem

* Habet Aldas post schol. in comens. Cas. in descript. Prouin. Hisp. ex ruinis pag. Mararamar.

XLVII. Dio in Nerone. CVR NERO A PERSECUTIONE CESSAVIT.

* Lucianus de Isth. foss. Sueton. in Nerone, c. 40.

* Suet. ibid. c. 42.

* Oros. lib. 7. c. 7.

CLADES IVDAEAE PROVINCIAR A VESPASIANO ILLATAE.

Iapha Galilææ ciuitas, peremptis quindecim millibus Iudæorum: quos autem captiuos cepit, fuit numerus duorum millium centum triginta. Samaritanorum, qui se munerant in monte Garizin, desiderata sunt vndecim millia atque sexcenti; quod accidisse auctor tradit vigesima septima mensis Iunij. Ioppe verò caesa addit Iudæorum quatuor millia ducentos. Sexto post hæc Idus Septembris, expugnata Tarichæa ciuitate munita ad stagnum Genezareth posita, occisaque sunt Iudæorum sex millia quingenti, & eorum qui foris erant mille ducenti: captaque iuuenum robustorum sex millia, reliquæ verò multitudinis triginta millia & quadringenti sunt venditi. Gamala quoque vigesima tertia Octobris in potestatem redacta, quatuor millia Iudæorum in ea perempta, reliquorum quinque millia voluntario præcipitio periire. Hisce atque aliis cladibus Iudæis affectis, Vespasianus hoc anno Galilæam prouinciã omnium potentissimam, ac pariter munitissimam, refertamque gentibus robustissimis, penitus debellauit. Illi igitur, qui primi omnium atque frequentius Christi Iesu prædicationem audierunt, nec tot tantisque visis miraculis crediderunt, ante omnes diuino iudicio Romanis vlciscentibus, perfidiæ & impietatis dedere pœnas. Tunc etiam in ciuitates Capharnaum atque Corozaim deplo-rata atque à Domino prædicta mala euenisse putantur.

XLIX. IEROSOLYMA A ZELOTIS EXAGITATA. Ios. de bello Iud. lib. 2. c. 25. Idem eodem lib. 4. c. 5. et seq. Ios. antiq. lib. 2. c. 8. Ios. de bello Iud. lib. 2. 38

His sic se habentibus in Galilæa, Ierosolymitana ciuitas, mutuo inter se Iudæis ciuili bello digladiantibus, ingenti clade domesticorum afficitur. Nam cum data esset belli administratio Anano Pontifici (hunc cum Iosephus dicat fuisse senioris Anani filium, haud dubium illum esse demonstrat Ananum, quem, cum aliis summus Pontifex esset, Iacobum fratrem Domini occidisse tradit) qui in Galilæa Romanorum gladium euaserant, ingenti planè numero Ierosolymam, tamquam ad locum tutiorem confugientes, ciuitate excepti, non tantum ciuibus necessariam insumebant annonam, sed tumultuabantur, eosdemque deprædabantur, atque etiam occidebant: seque receperunt in templum, vt munitissimum aduersus ciues, ex industria velut exædificatum castellum: adsciueruntque sibi nomen Zelotæ, vt qui profiterentur præ ceteris zelare, ardentè scilicet amare, & præ ceteris tutari Dei legem, & patria instituta, & ad hoc venisse, vt horum causa vitam profunderent. Horum factione & illud perfectum est, vt sortito summum eligerent sacerdotem: vnde obtigit fors Phano cuidam homini rusticano obscurissimo & rerum sacrarum imperitissimo. Excitante interea Anano Pontifice Iudæorum animos in Zelotas ad vindicandas iniurias templi, & illis ex æquo in ciues incensis; cum ventum esset ad prælium, & crebris insultibus magnæ vtriusque partis cædes fierent: ciuibus tandem præualentibus, amissa illi exteriore templi parte, in interiori, vt munitiorem locum, se receperunt.

L. DE NECE PONTIFICVM.

Cum interim sic essent obfessi, dolo Ioannis de Giscali, qui simulabat se Anano ciuibusque studere, re vera fauens Zelotis, cum in Ananum, quod ciuitatem daturus esset Romanis, rumore sparisset, factum est vt Idumæi, quasi vindices patriæ liberratis, Ierosolymam vocarentur: qui cum venissent, & non sine labore tandem clanculum in ciuitatem essent admissi, ingentem stragem fecere ciuium, occisis ex illis octo millibus & quingentis: nec id illis satis; sed in Pontifices odio exardescentes, eos quæsitos occiderunt, eorumque corpora insepulta abiecere: fuitque inter alios Ananus Pontifex maximus in ciuiratis medio iugulatus. Miserandum planè spectaculum (inquit Iosephus) erat videre Pontifices sacris paulo antè indumentis amictos, & toto Orbe celeberrimæ religionis auctores, qui que vndique in ciuitatem commeantibus venerabiles habebantur, iacere nudos in prædam canibus & feris expositos. Sed ex his etiam videas, æqua lance pensari vindictam. nam sicut à sacerdotibus, Pontificibus cogentibus Concilium, de inferenda morte Christo sumptum est exordium; ita ab ipsorum nece in primis ad Ierosolymitanum excidium ianua est patefacta.

LI. Ios. de bello Iud. li. 5. c. 1. IDYMAEI CVM ZELO occisorum. Zacharias etiam, vir sublimis, & in rebus agendis potens, in medio templo est occisus: quod displicuit Idumæis, qui indignati ad propria reuertii sunt. Hæc autem ipso hiemis tempore facta esse, quo Idumæi Ierosolymam aduenerunt. Iosepho auctore, comperta habentur. Quamobrem cetera quæ post hæc secuta sunt, in narrationem rerum

A rerum gestarum anni sequentis reicienda esse videntur. Porro si quis ea quæ hoc anno in Iudæa tum à seditiosis, quos diximus, tum à Romanis, sub duce Vespasiano sunt facta, altiori consideratione disquirat: planè intelliget, imaginem quamdam representasse illorum quæ fuerant de ventura Iudæorum clade à Christo olim prædicta. Nam quod dixerat apud Lucam: Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis: prælia illa videntur intelligi posse, quæ à Romanis sunt illata: & per seditiones, quæ à seditiosis (sic enim à Iosepho nominantur) agitari cœptæ sunt turbæ, quæ nec finem aliquem habuere, neque vsque ad eiusdem vrbs excidium esse deserunt. Sed quoniam hæc dolorum initia forent; idcirco Dominus subdit: Sed nondum statim finis. Verum tum hæc, tum alia de clade Ierosolymitana à Domino fuisse prædicta, eademque omnia suis ipsis temporibus euenisse, perspicuè monstrabimus, suis locis singula recenlentes.

IESV CHRISTI ANNVS 70. LINI ANNVS I. NERONIS IMP. ANNVS 14.

A Dueniente iam Christi anno septuagesimo, Consules creati sunt C. Silius Italicus & A. Galerius Trachalus Turpilianus. meminit huius Consulatus Plinius Iunior, huicque nostræ assentitur chronologia, sic dicens de Silio Italico: Nouissimus à Nerone factus est Consul: ita postremus ex omnibus, quos Nero Consules fecerat, decessit. Illud etiam nobile, quod vltimus ex Neronianis Consularibus obiit, quo Consule Nero periit: quod me recordantem fragilitatis humanæ miseratio subiit. Quid enim tam circumcisum, tam breue, quàm hominis vita longissima? An non videtur tibi Nero modò fuisse, cum interim ex iis qui sub illo gesserunt Consulatum, nemo iam superest? Hæc Plinius ad Caninium Rufum scribens philosophatur. At nec tacendum quod de iisdem Consulibus Suetonius scribens his verbis: Consules ante tempus priuauit honore, atque in vtriusque locum solus inuit Consulatum, quasi fatale esset, non posse Gallias debellari, nisi à Consule, ac susceptis fascibus. Extat quoque epigramma Martialis de Consulatu Silij Italici: sed sub Domitiano iam tertium puto susceptum.

Inter hæc autem cum C. Iulius Vindex, qui defectionem in Galliis excitarat, à militibus Rufi, qui Germaniam obtinebant, occideretur, idemque Rufus Imperator designatus esset: cumque his omnibus infaustus illud etiam adderetur, quod Rubrius Gallus, quem contra rebellantes mittebat, defecerit: nec, quod ipse Nero conceperat, vniuersum Senatium interficere posset; quodque à Prætorianis etiam militibus desertus esset: desperatione melioris status omnino deficiens, vili indutus veste, fugam arripiens, vnà cum tribus vel quatuor libertis, in prædium vnus ex his, Phaontis nomine, inter viam Salariam & Nomentanam, quarto ab Vrbe lapide positum, venit: vbi in spelunca delitescens, cum equites se quærentes aduentare cognouit, sibi ipse, licet pavidus, intulit manus: quem ægrè morientem vnus ex libertis Epaphroditus confecit, quarto Idus Iunij (ea die qua olim Octauiam coniugem interfecerat) agens suæ ætatis annum trigessimum secundum, cum imperasset annos tredecim, menses septem, & dies viginti octo, numerando à die sequenti obitus Claudij Imperatoris. De his fusius agunt Suetonius, Dio, & alij complures, simulque de funere eius ac sepultura.

Illud tamen haud prætermittendum, ex nostris nonnullos scriptores non ignobiles erroris opinionem quamdam sectatos esse, Neronem fuisse Antichristum, ea nimium ex causâ, quod Paulus ad Thessalonicenses secundo scribens, & de Antichristo verba faciens, quasi tunc viueret Antichristus, illud adiecisset: Mysterium iam operatur iniquitatis. Sed si diligenter attendissent tempus quo à Paulo illa scripta fuit epistola, nullo negotio eiusmodi errorem, ne in eum laborerent, declinassent. Nam cum ex his quæ superius dicta sunt, constet, non sub Nerone, sed sub Claudio eam à Paulo fuisse scriptam epistolam, nulla potuit esse suspicio, Paulum illis verbis Neronem significare voluisse. Ex quo videas (quod sapius inculcamus) quantum conferat exacta in rebus peruestigandis temporum ratio, sine qua interdum labi in portentosos errores necesse sit. De Nerone esse locutum Paulum, opinatus est inter alios S. Ioannes Chrysostronus.

fic dicens : Neronem mysterium iniquitatis vocat , dicens : Mysterium enim nunc agit A iniquitatis.]

IV. Sed concepto semel errore , in alios deformiores necesse est incidere: nam ex his dete- NER O GREDITYR ANTICHRISTVS. rior illo fluxit, vt Nero adhuc viuere crederetur. Reddam verba sancti Augustini a de his referentis duas opiniones : Vnde, inquit, nonnulli illum resurrectorum & futurum Antichristum suspicantur. Alij verò nec eum occisum putant, sed subtractum potius, cum putaretur occisus, & viuum occultari in vigore eius ætatis, in qua fuit cum crederetur extinctus, donec suo tempore reueletur & restituatur in regnum. Sed multum mihi mira est hæc opinantium tanta præsumptio.] hæc Augustinus. Eius autem ab eo recitata posterioris sententiæ Severus etsi non auctor, tamen assertor habetur, dum ait b : Vnde creditur, etiam si se gladio ipse transfixerit, curato vulnere eius, esse seruatus, secundum illud quod de eo scriptum est : vt plaga mortis eius curata est, sub sæculi fine mittendus, vt B mysterium iniquitatis exerceat.] hæc ille. Sed quod magis displicet in Seuero, hæc eadem ipse impingit sancto Martino, cum ait c : Ceterum cum ab eo de fine sæculi quæremus, ait nobis : Neronem & Antichristum potius esse venturos : Neronem in Occidentali plaga, Regibus subactis decem, imperaturum; persecutionem hæcenus exercendam, vt idola Gentium coli cogat. Ab Antichristo verò Orientale Imperium esse capiendum : qui quidem sedem & caput regni Ierosolymam esset habiturus : ab illo urbem & templum esse reparandum. Illius eam persecutionem futuram esse, vt Christum Dominum cogat negari, se potius Christum esse confirmans: omnesque secundum legem circumcidi iubeat. Et ipsum denique Neronem ab Antichristo esse perimendum, atque sub illius potestate vniuersum Orbem cunctasque gentes esse redigendas.] hæc & alia Seuerus in dialogis : qui etsi non alia, hæc certè de causa iure à Gelasio d adnumerati sunt inter apocrypha, hoc titulo : Opuscula Posthumiani & Galli apocrypha.] sic enim commentarius ille inscriptus habetur, quòd in dialogis illis Posthumianus & Gallus interloquantur. Ceterum si velimus ea verè à sancto Martino esse dicta : haudquaquam illa prophetico putanda sunt spiritu pronuntiata, sed quæ ab alijs narrata vel scripta accepisset, ea his exposcentibus enarrauit.

V. At non ea tantum occasione, quòd à Paulo hæc de Antichristo & Nerone esse dicta putauerint, in eum errorem sunt lapsi: sed accessit ad ea confirmanda, quòd inter Gentiles etiam vulgata esset quædam opinio, Neronem fuisse subductum, & non occisum; quod Suetonius e his indicat verbis: Non defuerunt, qui per longum tempus vernis æstiuisque floribus tumulum eius ornarent, ac modò imagines prætextas in Rostris proferrent, modò edicta quasi viuientis, & breui magno inimicorum malo reuersuri. Quin- D etiam Vologeses Parthorum Rex, missis ad Senatam legatis de instauranda societate, hoc magnopere orauit, vt Neronis memoria coleretur. Denique cum post viginti annos, adolescente me, extitisset conditionis incertæ, qui se Neronem esse iactaret, tam fauorabiliter nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus, & vix redditus sit.] hæc Suetonius. Sed eadem dilucidius Tacitus f his verbis: Sub idem tempus Achaia atque Asia falsò exterrita, velut Nero aduentaret, vario super exitu eius rumore, eumque pluribus viuere fingentibus, credentibusque.] idemque addit de seruo arte & vultu simillimo, qui se esse Neronem fingens, & flagitiosos colligens, sollicitabat ceteros ad defectionem : quem Calpurnius Asprenas, qui eo tempore regebat sub Galba Galatiam atque Pamphyliam, occidit, caputque sectum oculis comaque toruum, ac vultu truci, ad abolendam de Nerone falsam opinionem & liberandas timore prouincias, in Asiam, E indeque Romam peruehendum curauit. Immo & Parthos non leuiter ea fama permotos, idem auctor superius testatus est his verbis : Mota etiam propè Parthorum arma falsi Neronis ludibrio.] Sed de his hæcenus.

VI. Cum sic igitur Nero spontanea nece ex hac vita migrasset, extinctaque profus progenies Cæsarum esset; Seruius Sulpitius Galba à militibus, quibus præerat, acclamatus est Imperator, tenuitque Imperium menses septem, & dies septem. De cuius genere, ortu, magistratibus, rebus gestis per ætates singulas etiam ante Imperium, moribus, & disciplinis, necnon studio militari, aduentuque in Urbem, Suetonius, Plutarchus, Tacitus, Dio, & alij scripsere, quos consulat qui ea cupit : nos autem instituti memores, ea tantum modò attingemus, quæ suscepti muneris esse nouerimus. Dum hæc aguntur in Occidente, iidem Coss. cum Vespasianus anno præterito Romano exercitu Galilæam in

in

IV. NER O GREDITYR ANTICHRISTVS.

a Aug. de Ci. Dei, lib. 20. c. 19.

b Seuer. hist. lib. 2.

c Com. Rom. sub Gelasio in decret. de libris apocr.

d Tacit. hist. lib. 2.

e Tacit. hist. lib. 1.

f Tacit. hist. lib. 2.

g Tacit. hist. lib. 2.

A in Palæstina prouinciam, quæ ab imperio Romano defecerat, magno labore tandem feliciter debellasset; ad Ierosolymam, quæ reliqua esse videbatur, expugnandam, omnem comparat apparatus. Verum cum quæ in ciuitate agerentur percepisset, diras illas & implacabiles ciuiles discordias, quibus Iudæi consumerentur; obsidionem distulit : ratus nimirum, si foris illi bello premerentur, mox inter se concordiam inuituros, viresque aduersus Romanos pro urbis defensione iuncturos.

Interea Iudæis Ierosolymis habitantibus cum nec intus manere tutum esset, in ea flagrante intestina discordia, nec foras egredi, custodiis vbique positis prohibentibus ac pariter seuentibus, miserimus omnium reddebatur status, miserandaque in ea omni- bus eius ciuitatis facies videbatur. Nam (quod ait Iosephus a) ab illis ius hominum calcabatur, ridebatur etiam diuinitas, Prophetarumque respositas tamquam vulgaribus fabulis illudebant. Cum verò multa contempissent de virtute ac vitis statuta maiorum, etiam quæ de patria olim prædicta fuerant, vera esse exitu probauere. Vetus enim quidam sermo ferebatur, tum demum ciuitatem captum iri, sancta quoque exurenda esse lege belli, cum seditio fuisset exorta, templumque Dei propriæ manus antè violassent. Quibus Zelotæ, nihil de eorum fide dubitantes, ministros se præbuerunt.] hæc Iosephus.

Sic igitur laborante intus seditione, quæ foris erant, haud pacatiora videri poterant; nam factio sicariorum, duce Ioanne homine factiosissimo, & tyrannidem meditante, insignem Romanorum munitionem Massada cepit: iidemque in alia loca grassantes, cuncta rapina ac cæde miscbant. Hæc agebant illi temporibus Azymorum; nullaque pars videbatur Iudææ prouinciæ esse relicta, quæ non vnà simul cum Ierosolymis interiret. Cum hæc agerentur ab illis, Gadareni, Transamnanæ regionis populi, sibi timentes à gentilibus suis Iudæis, quem per legationem secretam acciuerant Vespasianum, quarta die mensis Martij in ciuitatem recipiunt : qui verò seditiosi erant Romanis infensi, ex ciuitate fugerunt : sed perstricti à Magistro equitum Placido, ad tredecim millia cæsa sunt : maior tamen numerus fuit eorum qui se in Iordanem dedere præcipites. Expugnata sunt ab eodem Placido alia loca, inter quæ Iulias, olim dicta Bethsaida, Petri Apostoli patria. Sicque Galilæa similiter Transamnana rursus est à Romanis subacta. Dum verò hæc & alia aduersus Iudæos mala in dies sæuiora exercerentur, iamque Vespasianus professionem pararet, vt Ierosolymam oblideret, nuntiata morte Neronis, & Galbæ Imperio, à coeptis desit. Cumque quid esset acturus ambigeret; nihil melius sibi visum est, quàm Titum filium suum legare ad nouum Imperatorem salutandum. Profectus est Titus, & cum eo etiam Rex Iudæorum Agrippa, qui aduersus suos Romanis adhæserat, nauigauit. Quæ verò post hæc acciderint, sequenti anno suo loco dicturi sumus.

A Dueniente Christi Domini nostri anno septuagesimo primo, Ser. Sulpitius Galba I Augustus & T. Vinio Rufino Coss. decimasexta Ianuarij, idem Galba in foro à militibus occisus est, cum imperasset (vt dictum est) mensibus septem, & diebus septem, annum natus septuagesimum tertium b. Arripuit mox Imperium fauore militum; quos in Galbam concitauerat, M. Siluius Otho, Neroni olim carissimus, à quo in Hispaniam missus fuerat Quæstor; tenuitque menses tres ac dies quinque. Nam exercitus Romanus in Germania haud ratam habens eius electionem, aduersus eum creauit Imperatorem A. Vitellium; qui in Italiam præmisit exercitum, de summa rerum cum Othone ipse postea dimicaturus : cum ille, siue rerum desperatione, vel ne sui causa (vt tradunt) bello ciuili inter se milites necarentur, sibi ipse prudens volensque mortem consciiuit die vigesima Aprilis, anno suæ ætatis trigésimo octauo, nonagesimo quinto Imperij die. Cui succedens Vitellius, tenuit menses octo & dies quinque. Fuit hic ille Vitellius, Lucij Vitellij illius filius, qui c sub Claudio Syriam prouinciam administravit, de Iudæis (vt dictum est) optimè meritis, præfuitque illi prouinciæ vsque ad Caium Caligulam, qui in eius locum substituit Petronium, de quo plura superius.

Vespasianus d interea, quinta mensis Iunij, Cæsarea profectus, quæ reliqua esse vide-

VII. IEROSOLYMA BELLO CIVILI DIRE AFLECTATA. Ios. de bello Iud. lib. 5. cap. 2. 3.

VIII. IOANNIS DVXSICARIORVM IN SVRGIT.

I. Sueton. in Galba, c. 20. c. 19. OTHO IMPERATOR, ET VITELLIVS.

g Tacit. hist. lib. 2. c. 11.

h Tacit. hist. lib. 2. c. 8.

II.

¹ Ios. de bello
Iud. lib. 5. c. 7.
SIMON
IVDAEVS
DVX IN
SVOS AR-
MATVS.

bantur loca Iudææ, Romano subiecit Imperio, tribus exceptis castellis, quæ à latronibus tenebantur, Herodio, Massada, & Macherunte, ac ipsa Ierosolymorum ciuitate: cum tamen interim longè his grauiora Iudæi paterentur à contribulibus suis. Nam Simon Gerafenus^a dux factus eorum qui foris erant, latronum Idumæorum, ac quorumcumque poterat, loca alia depopulabatur; & aduersus Zelotas, tam qui foris, quam qui agerent Ierosolymis, ciens prælia, quoscumque inueniebat Iudæorum, funesta morte, vel crudeli membrorum obruncatione afficiebat: indeque magno comparato exercitu, Ierosolymam obsedit. Sic igitur Zelotæ intus in ciues, foris Simon in ceteros quos inueniret, omni crudelitatis genere grassabantur. Mira Dei vindicta, vt eo tempore, quo gladius Romanorum in Iudæos sæuire cessasset, latronum & factiosorum agmina in eisdem intus & foris crudelius essent armata. Ciues autem quod aduersus Zelotas viribus præuale- rent, Simonem cum suis receperunt in ciuitatem, nescientes inde sibi maiorem prouen- turam cladem. Ingressus itaque cum suis in urbem Simon, Zelotas, qui se in templo munierant, continuò est aggressus: sed resistentibus illis ex editis locis, opus frustra tentauit; sicque conatus eius redditus est planè irritus. Sed quæ post hæc Ierosolymis facta sint, suo loco dicemus paulo inferius.

III.
¹ Ios. de bello
Iud. lib. 5. c.
IO. II. 12.
VESPASIA-
NVS ACCLA-
MATVS IM-
PERATOR.

Interea Romæ cum Vitellius turpissimè imperaret, tam Senatam ac populum, quam etiam milites nouandarum rerum cupido incescit. Sed opportunè (quod erat in operatis) accidit, vt Vespasianus^b Urbis cladem commiseratus, iraque simul incensus, de liberanda Vrbe ipsoque Orbe deliberarit. Hæc cum apud milites loqueretur, omnibus annuentibus, ab iisdem acclamatus est Imperator: cui recusanti, rectores legionum magis instabant, circumfusi que milites cum gladiis eidem mortem minitantes, nisi quod ab omnibus nomen esset oblatum acciperet. Iurasse postea in ipsum exercitum qui in Iudæa erat, quinto Nonas Iulij, auctor est Tacitus^c, Suetonius^d verò quinto Idus factum tradit. Ceterum ceptum esse numerari annum primum Vespasiani ab ipsis Kal. Iulij, idem Suetonius tradit^e. Præstò illi fuit Mucianus Syriæ Præses cum quatuor legionibus, sperans se illi fore collegam in imperio. Cupiens desuper duas, quæ in Ægypto erant, legiones sibi coniungere, dedit litteras Alexandriam ad Præfectum Augustalem, qui tunc erat Tiberius Alexander, ex Iudæo factus Gentilis, & Romanorum studiosissimus: qui primus ante alios, legiones, vt in Vespasianum Imperatorem iurarent, adegit Kalend. Iulij. Hæc verò omnia ei ex animi sententia successerunt. Quin etiam & duæ aliæ legiones, quæ in Mysia erant atque Pannonia, iusurandum ei præstiterunt. Insuper & qui in Africa erant milites (vt Tacitus^f tradit) eidem adhæserunt. Pòst verò, cum Alexandria rediisset in Palæstinam, diuersarum prouinciarum ac ciuitatum adfuerunt legationes, salutantes eum Imperatorem, coronasque simul aureas offerentes.

¹ Tacit. lib. 2.
hist.
² Suet. in Ve-
spas. cap. 6.
³ Suet. libid.

¹ Tacit. lib. 1.
hist.

IV.

Præmissis interim pedestri itinere Muciano cum copiis, ipse Vespasianus Alexandriam abiit, inde nauigaturus in Urbem. Horum omnium prior, qui cum legionibus Myssiæ atque Pannoniæ in Italiam aduersus Vitellianos pugnans, rem benè gessit, fuit Antonius. Cum interea Sabinus Vespasiani frater moræ impatiens, simulque Domitianus filius eiusdem Vespasiani vnà cum compluribus aliis nobilibus, adiunctis sibi cohortibus vigilum, occupant Capitolium: quos cum oppugnare studerent Vitelliani, ab his qui intus erant, incensum est templum Iouis Capitolini. tunc & Domitianus in sperata sibi fuga consuluit, Sabinus verò retentus occiditur. Aduentante verò postera die Antonio cum exercitu, resistentibus Vitellianis, tertio intra Urbem inter eos commissum est prælium: sed tandem illis cedentibus, Vitellius sæpius fugam captans, ac rediens, demum se occultans, à militibus perquisitus & inuentus sæuissimè trucidatur sui Imperij (vt tradit Iosephus^g) octauo mensè, die quinto, mensis Octobris die tertio, anno suæ ætatis quinquagesimo quarto (vt Dio) vel septimo, vt Suetonius & Tacitus tradiderunt.

BELLO CI-
VILI RO-
MÆ OCCI-
DITVR VI-
TELLIVS.

¹ Ios. de bello
Iud. lib. 13.

V.

Sequenti autem die Mucianus cum ceteris copiis in Urbem ingrediens, grassantes milites in ciuium domos repressit. Hæc omnia fufius Iosephus, qui tamen in his quæ sunt temporis, tum à Græcis tum à Latinis dissentit historicis: nam Dio^h Vitellium regnasse dicit annum vnum, decem minùs diebus, quod & apud Tacitumⁱ confirmatum reperitur. Verùm vt hos conciliemus: qui eius imperio tribuunt annum vnum, certum est non numerare ab obitu Orthonis, sed ex eo tempore, quo à militibus Imperator est acclamatus. Sed à Iosepho idem dissentit Tacitus, dum ille tradit Vitellium occisum esse mensis Octobris die tertia, Tacitus^k verò mensè Decembri. His rebus gestis, ac vix tandem post cedax

¹ Dio in
Vitellio.
² Tacit. lib. de
Oratore.

¹ Tacit. hist.
lib. 3.

EX S. C. VE-
SPASIANVS
IMPERAT.
¹ Tacit. hist.
lib. 4.
² Suet. in Ve-
spas. c. 6.

caedes & prædas compressis ac ad officium reductis militibus, ex S. C. T. Flauio Vespasiano miro consensu omnium est decretum Imperium, qui id tenuit annos decem, minùs sex diebus, numerando ob eo tempore, quo primùm Alexandriæ à militibus (vt tradit Suetonius in Vespasiano^b) Imperator est salutat^a ea qua diximus die. Verùm enim verò quòd diuersi diuersum ponant numerum annorum Imperij Vespasiani, inde euenisse videtur, quòd alij numerant à tempore necis Vitellij, alij ex quo per Senatusconsultum est illi decretum Imperium, alij rursus à tempore quo ab exercitu salutat^c est Imperator hoc anno, mensè Iulio, vt facit Suetonius, qui ait: Tiberius Alexander Præfectus Ægypti primus in verba Vespasiani legiones adegit Kal. Iulij: qui principatus dies in posterum obseruatus est. Iudæicus deinde exercitus V. Idus Iulij apud ipsum iurauit.] hæc Suetonius^d. Interea verò Vespasianus expectato opportuno tempore nauigandi, Alexandria soluens, Romam se contulit.

¹ Suet. in Ve-
spas. c. 6.

VI.
MIRACVLA
TRIBVTA
VESPASIA-
NO QVALIA.

Quænam admiratione digna Vespasiano contigerint, dum Alexandriæ esset, his verbis Tacitus^e enarrat: Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandriæ statos ætiusi flatibus dies, & certa maris opperiebatur, multa miracula euenere, quæ cælestis fauor, & quænam in Vespasianum inclinatio numinum ostenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam oculorum tabe notus ad genua eius aduoluit, remedium cæcitat^fis exposcens gemitu, monitu Serapis dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit: precabaturque Principem, vt genas & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu æger, eodem deo auctore, vt pede & vestigio Cæsaris calcaretur orabat. Vespasianus primò irridere, aspernari: atque illis instantibus, modò famam vanitatis metuere, modò obsecratione ipsorum & vocibus adulantium in spem induci: postremò existimari à medicis iubet, an talis cæcitas & debilitas ope humana superabiles forent. Medici varia disserere: huic non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstantia: illi elapsos in prauum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. id fortasse cordi deis, & diuino ministerio Principem electum. denique patrati remedij gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespasianus cuncta fortunæ suæ patere ratus, nec quidquam vltra incredibile, læto ipse vultu, erecta quæ adstabat multitudine, iuste exequitur. Statim conuersa ad vsum manus, ac cæco reluxit dies. Vtrumque qui interfuere nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium.] hucusque Tacitus: hæc eadem narrat Suetonius^g, atque etiam alij.

¹ Suet. in Ve-
spas. c. 7.

VII.
QVAE CHRIS-
TI SVNT,
VESPASIA-
NO ADSCRIP-
TA.

Verùm hæc altiori digna sunt indagine. In primis enim præsentia Tyanæi magorum omnium celeberrimi, & Vespasiano amicitia coniunctissimi, non nihil moueor, vt existimem ea omnia fuisse eiusdem Apollonij Tyanæi arte excogitata. His enim diebus aderat Alexandria, ac pluribus aliis imposturis, quas recenset Philostratus^h, in sui admirationem conuerterat Alexandrinos, aliarumque prouinciarum, qui illic versari soliti erant, homines. Sed & in his quæ sunt visa miracula, illud etiam considerandum: eas non fuisse eiusmodi ægritudines, quæ (quod refert Tacitus) à medicis curari minimè valuissent. Si igitur medici ea præstare potuissent, multo certè facilius dæmones valere, quorum illud fuit planè consilium, ad obscurandam Christi gloriam, vt quæ olim à Prophetis de Christi regno prædicta essent, tribuerentur Vespasiano. Quod enim de Messia venturo Sacris erat litteris consignatum, nempe quòd vniuerso dominaretur Orbi, vt de Vespasiano intelligeretur, plurimis persuasit. Nam (quod Tacitus aitⁱ) pluribus persuasio inerat, antiquis sacerdotum litteris contineri, eo ipso tempore fore vt valeceret

¹ Tacit. hist.
lib. 5.

¹ Suet. in Ve-
spas. c. 4.
² Ios. de bello
Iud. li. 7. c. 12

Oriens, profectique Iudæa rerum potirentur: quæ ambages Vespasianum ac Titum prædixerant.] hæc Tacitus. Suetonius^j verò eadem habet in hæc verba: Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio, esse in fati, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur.] Id ipsum & Iosephus^k, cum dicit: Quod maximè eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum: quòd eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terræ Imperium habiturus. Id quidem illi quasi proprium acceperunt; multi que sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autem planè responso, Vespasiani designabatur Imperium, qui apud Iudæam creatus est Imperator.] hæc Iosephus: qui impietatis caligine offusus, ea esse de Messia intelligenda vel non no- uit, vel dissimulans quod sciebat, temporibus inferuiens, sic est Vespasiano adulatus, vt olim alij Iudæi maiori Herodi, affirmantes illum esse quem Deus pollicitus fuerat per Prophetas; vnde Herodiani sunt dicti.

Ac

VIII.
Eusebius
lib. 3. c. 11.
VESPASIA-
NVS A IV-
DAEIS PLY-
RIBVS GRE-
DITVS MES-
SIAS.

Suet. in Ve-
spas. c. 5.
Isaia 35.

IX.
Polyb. hist.
lib. 16.
MIRACVLA
GENTILIVM
QUALIA.

X.
TRIPLI CI
FACTIONE
DIVISI IV-
DARI GRAS-
SANTVR IN
SE INVICEM
Ios. de bello
Iud. li. 6. c. 1.

At si prophetica vaticinia de Vespasiano locuta erant; cur ab eodem postmodum A
tam exacta facta est peruestigatio de stirpe Iuda, & familia David, & (vt tradit Euse-
bius^a) quos inuenit occidit: nisi quod in comperto esset, non aliunde quam ex ea pro-
genie Christum venturum esse? Sed qui errauerunt ab vtero, & locuti sunt falsa, & le-
gitimum germanumque Messiam contempserunt, non hunc solum, sed & factiosissimos
homines principatumque inhiantes, sequere illum esse Orbis Principem iactantes, miserime
sunt passi. Sic igitur decepti Iudaeorum complures, & inter eos idem Iosephus, in eam
prorsus conspirarunt sententiam, vt ea non de Iesu, quem crucifixissent, sed de Vespasiano
essent intelligenda. Id quippe iam ante Iudaica superstitione in monte Carmelo,
idque Iosephus historicus (quod ipsemet testatur) eidem Vespasiano praedixerat; quod
& Suetonius his verbis significat: Apud Iudaeam Carmeli Dei oraculum consulentem,
ita confirmare fortes, vt quidquid cogitaret, volueretque animo, quantumlibet magnum,
id esse prouenturum pollicerentur. Et vnus ex nobilibus captiuus Iosephus, cum
coniiceretur in vincula, constantissime asseueravit fore vt ab eodem breui solueretur.]
haec Suetonius^b. Et quoniam, qui huiusmodi esset, ab Isaia^c praedictum erat, fore vt
multa operaretur miracula: hac quoque ex parte prouisum fuit, vt idem quasi per lar-
uam quamdam Rex ille maximus appareret, nempe Messias. At illud certe in Vespasiano
impleri non valuit, quod de Christi regno praedictum erat, ipsum futurum aeter-
num, nec finem aliquando accepturum, cum nec ad decennium eius Imperium potuerit
propagari.

Sed quod pertinet ad miracula, quae non tantum hominibus, sed diis ipsis ad diuer-
sis historicis Gentilibus sunt adscripta: cuius sint fidei, sincerissimus testis est Polybius^d,
inter eos clarissimus auctor: cuius sententiam rebus his, de quibus agimus, valde ac-
commodatam, hic recitare operae pretium ducimus. sic enim ait: Fama autem est, &
creditur apud Vargelietas, quod statua Dianae Cindyadis, quamuis sub dio sit, neque
nebulam neque pluuia patiatur, sicut & statuae Vestae apud Iasaeos. Et ista etiam histo-
riographi nonnulli dixerunt. Ego vero, nescio quomodo, eiusmodi historiographorum
sententia toto hoc tractatu constanter repugno, & succenseo. Videntur autem mihi
talia prorsus puerilem sensum recipere, qui citra considerationem non modo absurda,
sed & impossibilia complectitur. Etenim si quis corpora quaedam sic illuminari posse
diceret, vt vmbra non constituant, id animi prorsus esset insensati: quod Theopom-
pus fecit, dicens, eos qui Iouis templum, quod in Arcadia est, ingrediuntur, haud adum-
brari. Huic autem conforme est quod iam dicitur. Itaque in omnibus quidem illis quae
plebis pietatem erga numen conseruant, condonandum est nonnullis historiographis,
qui de talibus monstris loquuntur: in eo vero quod modum hunc excedit, ignoscen-
dum non est.] haec Polybius; quae quidem ad verbum hic volumus exscripsisse, quod ap-
pareat, quantae sint fidei, quae ab Ethnicis scriptoribus multis chartis de portentis & mira-
culis, scriptis sunt prodita.

Dum haec Alexandriae aguntur, vbi Titus vna cum patre Augusto vsque ad tempus
commodioris eius navigationis agebat: licet a Romanorum armis Iudaei aliquanto
temporis spatio quieuisent; nihilominus bellis ciuilibus mutuo digladiantes, longe
deteriora, quam ab externis hostibus, a suismet gentilibus patiuntur. Nam praeter illa,
quae sunt a nobis summam superius recensita, addit Iosephus^e, seditionem Ieroso-
lymis inter duas partes, nempe populum ciuitatis atque Zelotas, auctam esse trifariam:
primaeque factionis, eorum scilicet qui ex latronibus collecti erant, Simon Giorae
filius princeps erat: secundae vero, nempe Zelotarum, dux erat Ioannes, de quo superius
facta est mentio: tertiae autem, quae ab his est dirempta, factionis praeses erat Eleazarus
Simonis filius, qui interiori templi partem occupans communiuit, exteriori vero
Ioannes tenebat. Ex quo etiam admirari possimus tantam amplitudinem & magnitu-
dinem templi, in quo duo exercitus sibi ipsis contrarij habitarent absque violatione
tertia eiusdem partis, quae dicebatur Sancta sanctorum. Simon vero superiorem ciui-
tatis partem occupauerat. His igitur in hunc modum diuisis trifariam, digladiantibus-
que inter se, templi atrium sanguine inundauit, & quod vltimum illis exitium attulit,
frumentariae cellae, in quibus ad plures annos frumentum reconditum erat, incendio
sunt absumptae. Sed haec omnia Iosephus pluribus describit, quae a nobis breuitate con-
tracta sunt, quod auctor ille in manibus omnium habeatur. Quapropter hoc satis sit dicere,
adco

A aded miserimum populum triplicibus his dilaceratum ac compressum fuisse hostium
factionibus, vt pro Romanis, quo citius ciuitate potirentur, vota nuncuparent; rati nimi-
rum, illos licet infensissimos hostes, & acceptas sub Cestio contumelias vlcisci para-
tos, tamen respectu praesentis, quem experiebantur, infelicissimi rerum status, habendos
sore amicos carissimos, atque optatissimos seruatores. Reliqua de his anno sequenti.

Hoc eodem anno, Olympiade ducentesima duodecima, anno primo (vt numerat
Eusebius^a) Euodio Episcopo Antiocheno ex hac vita sublato, subrogatur qui aliquando
collega sedisset Ignatius. Hic (vt idem auctor tradit^b) sedit annos quadraginta, nimirum
vsque ad vndecimum Traiani annum. Ea controuersia, quod alij successum Petro ab
Euodio in sede Antiochena, alij vero dixerunt ab Ignatio, superius a nobis est fusius per-
tractata. Sed & testatur Origenes^c, post Euodium absque vlla dubitatione eundem
Ignatium tertio loco rexisse Ecclesiam Antiochenam. Quod autem ad obitum spectat
Euodij: cum tam Latini^d quam Graeci^e aequae testentur, illum martyrio ex hac vita esse
sublatum; non id accidit, quod his temporibus a Vespasiano vel Tito aliqua fuerit in
Christianos persecutio excitata, quos tradunt moribus fuisse placidos & humanos: nam
& Titus sequenti anno Antiochiam pergens, Gentilium tumultum & iras in Iudaeos
conciuitas repressit, ac Antiochenos continuat in officio. Quamobrem quod ad marty-
rium eius spectat, alia potius causa exquirenda esse videtur: quam quidem eam esse puta-
mus, quae a Iosepho^f de rebus Antiochenis agente describitur. Ipse enim dum recenset
quae hoc anno, quo Vespasianus perrexit Antiochiam, Iudaei in ea ciuitate a Gentilibus
passi sunt, rem gestam in hunc modum enarrat: Cum Antiochenis populus concio-
naretur in theatro, Antiochus Iudaeus, tum patri suo tum ceteris Iudaeis infensus, progres-
sus in medium, patrem suum & ceteros deferebat, insimulans eos, quod vna nocte totam
ciuitatem incendere statuisent: & velut huius consilij participes quosdam hospites Iu-
daeos tradidit. His autem auditis, populus iram cohibere non poterat: sed in eos quidem
qui traditi fuerant, ignem iussit afferri, statimque omnes in theatro concremati sunt. In
multitudinem vero Iudaeorum properabant irruere; si eos celeriter vlti essent, patriam
suam seruatum iri existimantes. Antiochus autem iracundiam magis accendere, mutatam
voluntatis argumentum, quod Iudaeorum mores odisset, exhibere se credens, si Paganorum
ritu sacrificaret, idemque iussit ceteros compelli facere: renuendo enim, manifestos
insidiatores fore. Huius autem rei periculo ab Antiochenis facta, pauci quidem con-
fenserunt: alij vero, qui noluerunt, perempti sunt.]

Hac & alia Iosephus de cladis in Iudaeos illatae instigatore Antiocho Iudaeo cum scri-
bat, facile adduci possumus, vt complures ex Iudaeis qui fidem Christi amplexi essent,
eiusdem fuerint criminis insimulati, eodemque experimento tentati, ac ob eam causam
martyrij coronam, tum maxime inter eos Euodius, acceperint. Quomodo enim An-
tiochus pepercisset Iudaeis Christianis, qui se in parentem ceterosque gentiles suos tam
ferum atque scelestum exhibuit? Vel quonam pacto, qui erant ex circumcisione Chri-
stiani, Petri & Pauli discipuli, beatissimae Ecclesiae illius alumni, non prius millies subiis-
sent mortem, quam idolis Gentilium immolarent? Sicque iure meritoque existimare
possumus, eadem ferè ex causa Iudaeos Christianos Antiochiae subiisse martyrium, qua
similibus insimulati calumniis a Nerone Fideles Romae sunt caesi. At non hic finis An-
tiochenis Iudaeorum occisionis: siquidem haud multo post, cum scelestissimorum
quorundam opera iniecto igne, quamplurima nobilissima loca publica incendio confra-
grassent, in Iudaeos ex priori calumnia culpa conuersa, ne vnus quidem ex eis superfuis-
set, nisi Praeses magna vi illorum impetum repressisset. Sed de causa Euodij martyrij,
quam opinamur, haec satis.

Eiusdem Euodij Ignatius^g scribens ad Antiochenos meminit hoc elogio: Mementote
Euodij beatissimi pastoris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula Ecclesiae vestrae
fortitus est: ne simus pudori patri.] Citatur a Nicephoro^h Euodij nomine scripta episto-
la, cuius erat titulus, Lumen: quam tamen ab antiquioribus nec citatam, neque aliter
cognitam esse reperimus. Idem auctor de eius successore Ignatio olim puero haec scri-
psit: Ignatium tenellum adhuc tamquam simplicem & sincerum manibus suis Christus
sublatum exhibuit; atque simplicitatem & integritatem discipulis ostendere, aut com-
mendare volens, Nisi efficiamini sicut paruuli, inquit, non intrabitis in regnum caelo-
rum.] haec Nicephorus: sed vnde acceperit, non inuenimus.

XI.
Eusebius in
Chron. &
hist. lib. 3.
c. 16.

IGNATIUS
EPISCOP.
ANTIOCH.
Euseb. ubi
supr.
Orig. hom.
6. in Lucam.
Ignat. ep. 13.
Martyrol.
Rom. & alia
die 6. Maij.
Menolog. die
7. Septemb.
Ioseph. de
bell. Iud. lib.
7. c. 21.

IVDAEI
QUID PAS-
SI AB AN-
TIOCHEN-
SIS.

XII.
CHRISTIA-
NI NECA-
TI CVM
IVDAEIS.

XIII.
Ignat. ep. 13
EVODII
NOMINE
SCRIPTA.
Niceph. hist.
lib. 2. c. 1.

IESV CHRISTI L I N I VESPAS. AVG. IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 72. 3. 1.

Transacto anno tot cladibus ac malis memorabili, dissolutisque tot tantisque ciuilibus bellis Romanorum Imperium afflictantibus, feliciori, velut aura flante respirat Orbis, Iudæis tantummodò in deteriora labentibus. Præsenti igitur anno, qui est Domini septuagesimus secundus, Vespasiano Augusto & Tito Coss. idem Imperator, Alexandria Romam nauigaturus, Titum filium in Iudæam reuerti iubet, vt quod reliquum esset belli Iudaici, absolueret. Hic Cæsaream primùm veniens, omnem, qui ad expugnandam ciuitatem opus esset, comparat apparatus. Instabat dies Paschatis, cuius occasione ingens numerus peregrinorum ex more Ierosolymam ad diem festum conuenit, putantes fortasse Vespasianum & Titum, quòd ad bella ciuilia arma diuertissent, de Ierosolymis in præsentiarum minùs fore sollicitos, sed ad stabiliendum Imperium omne studium ac operam nauaturus, ac proinde hoc saltem anno ab Ierosolymorum obsidione temperatus. At hæc eos sefellit opinio: nam collectis vndique legionibus, quas Iosephus recenseret, auctoque exercitu pluribus copiis, Titus decimaquarta die mensis Aprilis (quod idem auctor testatur) prope Ierosolymam castra posuit in monte Oliueti, qui ἐλαιῶν Græcè dictus est: vnde Dominus (quod dictum est superius) olim respiciens ciuitatem, fleuit super eam, vt qui præ oculis haberet dirissimam omnium cladem, quam his perditissimis temporibus à Romanis susceptri essent Iudæi omnium hominum infelicissimi.

Sed antequam res gestas recensere aggrediamur, hic de diei Paschatis huius anni tempore difficultas, quæ ex Iosephi textu oboritur, primùm omnium elucidanda proponitur. Quidnam est quòd Iosephus anno obsidionis & excidij Ierosolymæ incidisse dicat diem Azymorum in decimaquartam mensis Aprilis: quod cum nullo poterit conuenire nec astronomico, nec cyclico, neque Iudaico computo, neque Christiano: cum hoc anno Domini septuagesimo secundo, quo & secundus annus Vespasiani incipit (secundo namque eius Imperij anno & Iosephus & Tacitus cladem Ierosolymitanam accidisse affirmant) dies decimaquinta mensis Nisan secundùm omnem motus lunaris computum vigesima secunda die Aprilis, vel certè modo ciuili tardiùs contigisse probetur. Quapropter cum apertissimè demonstrari possit cladem Ierosolymitanam in hunc annum incidisse, facillè inducimur in sententiam Roberti Ardenij viri eruditi Societatis IESV, vt existimemus hunc locum Iosephi esse corruptum, contigisseque librorum incuria, vt numerus x i v. pro x x i. vitiosè scriberetur. quod quidem (vt ille optimè adnotauit) in Græco facillè potuit euenire, si pro x cum β simul iunctis & continuatis, quæ litteræ numerum x x i. significant, & d' exarentur. scriptoris namque velocitate facillè hæ litteræ ita separantur partim, partim inter se confunduntur, vt prima pars litteræ x, videatur i, & pars secunda cum β coniuncta appareat d. hoc enim modo solent continuari iβ, atque hoc pacto rite scribitur hic numerus: at facillè diuiditur & confunditur sic, iβ. cernis quàm facilis calami sit flexus, quàmque facilis scriptoris sit lapsus, præsertim scribentis velociter. Sed iam cœptam prosequamur historiam.

Cum igitur (vt dictum est) Ierosolyma conferta esset indigenis & peregrinis, qui intuserant, cum in Romanos progrediendum esset, omni semoto inter se odio, paribus animis, magnaque audacia id præstitere, aded vt sæpè Titum cum suis in discrimen adduxerint. Ceterùm dum intus essent, ciuile rursus inter eos bellum incalcescebat: nam ipsa die Azymorum à Ioanne immisissis clanculùm suis militibus armatis in templum, quotquot ibi reperti sunt Zelotæ, omnes ad vnum ab illis sunt interfecti; sicque ex tribus factionibus duæ tantummodò remanserunt, Ioannis altera, altera verò Simonis. In templo itaque Dei ita cædi meruerunt, qui veluti templi honorem emulantes, tot cædes ibidem perpetrassent.

Inter hæc cum pugnando Titus Iudæum hominem captum audiuit, in crucem agi pro muro iussit, vt eo spectaculo ceteri territi cederent. Post hæc autem ad moueri ad murum machinas iubet: sicque quinto Nonas Maij primum murum expugnat. Deinde quinto die post Romani sunt secundo potiti, atque aggressi tertium. Cumque ex Iudæis complures quotidie caperentur, nimirum saltem quingenti per singulos dies, interdum

^a Tacit. hist. lib. 4.
^b Ioseph. de bell. Iud. lib. 5. c. 14.
 DE OBSIDIONE IEROSOLYM.

^a Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 1.
^b Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 4. & 16.
^c Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 2.
^d Luca 19.

^a Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 4.

ZELOTÆ OMNES OCCISI.

^a Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 4.

^a Ioseph. de bell. Iud. lib. 6. c. 7.

IVD AET TITO LVSSI CRVCFIXI
^a Eod. lib. c. 8.
^b Eod. lib. c. 9.

CHRISTI L I N I VESPAS. IMP.
 72. 3. 1.

A interdum plures: eos omnes ante oculos ciuium Titus crucibus suffigi iussit; adeoque multiplicatus est eorum numerus, vt (quod Iosephus ait) iam spatium crucibus deesset, & corporibus cruce. Erant hi, qui ex ciuitate, fame urgente, foras egredi coacti sunt. Crucifixi ex illis ipsi sunt, vel absque dubio illorum filij, qui clamauerant in Christum: Crucifige, crucifige] quiq̃ue dixerant: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.]

Cumque fames magis magisque in dies inualefceret, eoque necessitatis ciues compelleret, vt foras potiùs optarent egredi, seque dedere Romanis crucis supplicium subituros, quàm intus fame perire: Titus hæc sciens, quòd magis eadem via eos perurgeret, omnem exitum, ne quis vel ad herbas pascendas egredi posset, occlusit, aggeribus quinque contra vrbe extructis, quod opus cœptum duodecima mensis Maij, vigesima nona eiusdem mensis perfectum est. Sed iisdem à Iudæis dissipatis, Titus nouum opus aggressus est, nempe murum construere circum ciuitatem, quo omnis penitus interceptus esset exitus. Quanta autem celeritate consummatum sit opus, plane superat humanum caput: quod Iosephus admirans, in hæc verba descripsit: Murus quidem vno minùs quadraginta stadiorum erat. Ad hoc autem foris castella tredecim ædificata sunt: eorum gyrus denis stadiis numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est, vt tamen dignum mensibus videretur, celeritas verò fide careret.] Sic igitur videas iam diuinitus impletum esse, quod illis verbis Dominus prædixerat, dum Ierosolymorum defleret interitum: Venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, nempe muro, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.] hinc & alia mala, eo quo prædicta sunt ordine, impleta fuerunt, de quibus inferius est agendum.

Sic ergo muro septi Iudæi, aded fame vexati sunt, vt innumera hominum multitudo sit morte consumpta; quorum corpora ab illis proticiebantur extra mœnia: quæ circuiens Titus, vbi plena cadaueribus omnia vidit, altamque faniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit, & extensis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. His accessit noua calamitas. Eorum namque, qui vrbe egressi ad Romanos confugerent, cum alij auidio stomacho cibo gustato protinus interirent, alij verò accuratiùs, moniti aliorum exemplo, cibum lente capientes euaderent: hos Syri atque Arabes milites noctu venati, putantes intus habere in visceribus auri depositum, occidebant, scædèque eorum viscera scrutabantur, an aurum deglutitum reperirent: increbuerat enim rumor, eos vrbe egressos, quod haberent aurum, ne ab hostibus auferretur, voratum in visceribus collocasse. Quorum viscera sic sunt patefacta vna tantùm nocte, duo milia hominum exierunt reperta, vt idem auctor affirmat. sed eiusmodi immane facinus Titus mox cohibuit, comminatus supplicium his qui ea deinceps tentarent. Hæc Iosephus ipse, qui tunc aderat, conscribens, exclamans ait: Deus enim damnauerat populum, & omnem viam salutis ad interitum verterat.] ac paulo post: Puto, si Romani contra noxios venire tardassent, aut hiatu terræ deuorandam fuisse ciuitatem, aut diluuiò peritiram, aut fulminum ac Sodomæ incendia passuram.]

Quis autem fuerit numerus eorum qui intus fame consumpti periere à decimaquarta mensis Aprilis, qua cœpit obsidio, vsque ad Kalendas Iulij, custos vnus portæ Mannæus Lazari filius transgressus ad Titum, testatus est, per eam portam sibi creditam elata fuisse cadauerum centum quindecim millia & octoginta, absque illis quæ propinqui sepelissent. Post hæc nobiliores profugi, mortuorum egenorum sexcenta millia portis eiecta nuntiabant, aliorum verò numerum minimè potuisse comprehendere: nam cum pauperibus efferendis non sufficerent, congesta dicebant in maximis ædibus cadauera esse inclusa.

Porrò cum populum tanta inuasisset fames, vt nec essent herbe, quibus vesci possent, ex stabulo fimum quærebant in cibum, collectoque stercore vesciebantur. Sed ea magis in dies inualefcente, eos nec ab humanis carnibus temperasse, Iosephus testatur. Iam enim calcamentis, cingulisque, ac in super coris quibus scuta tegebantur, detractis, insumptis, veterisq̃ue fœni laceramentis magno pretio venditis; quæ his careret, ed immanitatis redacta est, fame improba compellente, nobilis ac prædiues mulier, Maria nomine, filia Eleazari, à seditionis iam exuta vitæ substantiis, vt quo sibi consuleret, fame rabida impulsâ, lactentem filium occiderit, quem comestura mox coxit: cuius nidoris odore

M m m illeci

^a Ioseph. de bello Iud. l. 6. c. 12.

V.
 TITVS CINGIT MVRO CIVITATEM.

^a Luca 19.

VI.
 IVD AET VENTRE EXECTI.
^a Ioseph. de bello Iud. l. 6. cap. 14. & 15.

^a Ioseph. de bello Iud. l. 7. c. 7.

VII.
 FAME NECA TORVM NVMERVS.

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 7. cap. 6.

MATER NECATI FILIVM AD CIBVM.

illecti milites, qui sibi victum, quacumque possent, raptu querebant, cum eius pervasisset domum, partem assati filij, quae supererat, intuitu, detestati facinus, abiecti. Moxque repleta est eius sceleris fama tota civitas, & unusquisque (inquit auctor*) ante oculos sibi cladem illam proponens, tamquam hoc ipse admisset, horrescebat.

IX. Haec ipsa haud dubium longius spectans tempora Dominus Iesus cum perduceretur ad crucem, & mulieres ipsam lamentantes praecomiseratione vidisset^b, ait: Filiae Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros: quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatae steriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quae non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos: & collibus: Operite nos.] Dixisse credimus haec illas, his praesertim temporibus, cum tam horrendum Mariae facinus accepissent, insuper & eadem quae addit Dominus verba repetisse, videlicet: Si haec sunt in viridi, quid fiet in arido: nimirum, Si mulier nobilis ac praediues eodem est necessitatis impulsu, ut ex carnibus filij victum sibi comparare sit coacta, quid erit de ceteris nec diuitiis nec nobilitate pollentibus: Quin & quod nullum malorum esset effugium, intus fame magis magisque in dies saeviente, & circumseptis hostili pariete foras egrediendi omni facultate praerepta, desperatione extrema compulsas easdem illas verisimile est tunc dixisse haec a Domino praedicta verba: Montes cadite super nos, & colles operite nos: easdemque lamentantes saepius lugubres naenias iterasse.

X. Cum haec miserima, qui intus erant Iudaei, cogere perperam mala, iisdemque longe deteriora imminerent: licet a Tito per se, perque suos ipsorum gentiles, qui ad castra Romanorum confugerant, ad deditionem honestam saepius invitarentur, quin etiam rogarentur, ut si non sui, templi saltem rationem haberent, ne irruentes illud milites inflammarent: tantum abfuit, ut ipsorum saluti Romanos vel Iudaeos consulentes audirent, ut his omnibus spretis, obstinato animo se omnia libentius experturos mala iactarent, quam se dederent Romanis. Titus igitur contestatus Deum & homines, se ad urbis & templi excidium inuitum compelli, validius turrim nomine Antoniam, quae erat iuxta templum, oppugnat: quam tandem expugnat vigesima quarta die mensis Iulij, cum milites iunctam turri ab Aquilone partem porticus templi incendio concremarunt: Occidentalem vero porticum ipsi Iudaei, qui intus obsessi erant, quod Romanos, qui occupauerant illam, perderent, incenderunt vigesima septima die eiusdem mensis Iulij. Octava autem die mensis Augusti, Titus ad templum expugnandum machinis comportatis, igni ferroque oppugnationem aggreditur, commiseratus tamen nobilissimi omnium templi incendium, quod interiora porticus depascebat, restingui iussit. Inde ad consulendum vocatis procenibus, quid de templo esset agendum, singulorum sententias rogat: cumque complures in eam sententiam irent, templum esse incendio consumendum; ipse sui praerogativa suffragij, illi parcendum esse decrevit: sicque iussi sunt milites quiescere, & a templi excidio temperare.

XI. Sed licet haec Titus decrevisset, eiusque dicto refragari nullus auderet, vi tamen Numinis compellente (quod Christus olim praedixerat) factum est, ut cum Iudaei, qui intus detinebantur obsessi, in Romanos, qui foris erant, irruerent: cum eorum furori Romani resisterent, ac tandem illos intro regredi facta compressione compellerent: militum quidam (inquit Iosephus^b) non expectato cuiusquam edicto, neque tantum facinus veritus, sed diuino quodam motu imperu, a contubernali suo sustollitur, & ex ardente materia raptum ignem in fenestram inserit auream, unde ad membra circum templum aedificata de Septemtrionali regione aditus erat. Flamma vero excitata, Iudaeorum quidem calamitate dignus clamor exoritur, & ad subueniendum properabant; neque iam vitae parcendum rati, neque viribus temperandum.] haec Iosephus. Absens, dum haec agerentur, Titus erat: qui his acceptis, ad locum properat, utque restingueretur incendium iubet, clamat, virget, instatque, nec ob clamantium strepitum valuit exaudiri: sicque magis magisque flamma inualecente, nulla amplius valuit humana ope restingui. Facta est huiusmodi templi conflagratio (ut idem testatur Iosephus^b) decima die mensis Augusti, qua etiam alias a Rege Babylonis fuerat concrematum: a prima structione templi, quam Salomon Rex inchoauerat, annis millecentum triginta, mensibus septem, & diebus quindecim; a posteriori vero per Cyrum facta, annis sexcentis trigintanovem, & quadragintaquinque diebus, secundum sup-

* Ioseph. de bello Iud. l. 7. c. 8.

IX. IMPLETA DOMINI VASCINIA. b Luca 23.

X. Ioseph. de bello Iud. lib. 7. cap. 2.

Idem eodem lib. 7. c. 5. Idem eodem lib. 7. c. 6. TEMPLVM INVADITVR. Ioseph. de bello Iud. l. 7. c. 9.

XI. Ioseph. de bello Iud. lib. 7. c. 10.

Idem eodem lib. 7. c. 9. 10.

Aputationem a Iosepho collectam. Sed cum dicat, eam accidisse anno secundo Imperatoris Vespasiani: plane significat, se non numerate ab hoc anno, quo, extincto iam Vitellio, coepit Imperium administrare, sed praeterito, cum (ut dictum est) idem Vespasianus ab exercitu saluatus est Imperator.

At vero quid interea Roma? O rerum humanarum vices contrariae! Dum in Iudaea templum olim sanctissimum exuritur, prorsusque dissipatur, ac solo penitus adaequatur: Romae Capitolium bello civili nuper concrematum, a Vespasiano sumptuosissime restituitur: cuius aerae dedicatio facta est magna pompa vndecimo Kalend. Iulij. Scribit rem gestam Tacitus^a: addit autem Suetonius^b, Imperatorem suo collo extulisse ruderem ex veteri aedificio refossam. Sicque reuulsis fundamentis, exportatoque rudere, iniectoque in eis primum auro atque argento, primarius lapis a Pontifice maximo Gentilitijs ritibus consecratus locatusque est^c. Vnde magis etiam flagrans Dei ira in Iudaeos ostenditur; dum in eorum odium atque invidiam, non tantum ipsorum tempum miserum deiici, sed delubrum Iouis eodem tempore in sublime magna gloria exaedicari permittit, secundum quod olim dixerat per Isaiam^d: Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.]

Ad tam immensa Iudaeorum mala & illud non leue his diebus accessit, quod pseudopropheta iactaret, decipiens populum infelicem, salutem Deum polliceri omnibus qui in templum ascenderent: qui eidem praestantes fidem, eodem se contulerunt, & ad sex hominum millia omnes aequo incendio sunt insumpri. Addit insuper Iosephus, a seditionis illis tyrannis, qui his temporibus aderant Ierosolymis, superinductos fuisse pseudoprophetas multos, qui denuntiarent populo, ut expectarent auxilium Dei, ne fugerent, aut deditionem facerent; ut sic vana spe alios intra moenia continerent. Haec quidem mea sententia, praemonstrasse certo modo visus est Dominus^e, cum de eiusmodi clade agens cum suis, quos, ut fugerent, admonuit; ne hisce falsis pseudoprophetarum promissis deciperentur, haec est effatus: Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere: Ecce in deserto, nolite exire: Ecce in penetralibus, nolite credere. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.] At licet de prodigijs nihil Iosephus dicat, rebus bellicis totus intentus; tamen par est credere, eos, ut tam ingentem populum vana spe in officio continerent, aliquid esse malis artibus operatos. Ea enim a Domino praedicta, ad Ierosolymam pertinuisse^f, Augustinus ad Helychium scribens, pluribus declarauit.

D Verum & (quod ex Iosepho^h superius recitauimus) cum esset in oraculis, appropinquasse iam tempus, quo ex Iudaea proditurus homo summa rerum potiturus esset, & dominaturus toti orbi terrarum; quisque illorum seditionum principum, ut se esse illum ipsum persuaderet, adsciuerat sibi pseudoprophetas, qui eadem in populum diuulganda curarent; quod sibi hac etiam arte populi gratiam conciliantes, eo modo velut diuinitus sibi concessum auspicarentur imperium. Haec ipsa erant, quae Dominus, excidium illius urbis praedicens, inter alia signa posuit, cum apud Lucamⁱ ait: Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego sum; & tempus appropinquauit. Nolite ire post eos.] vel quod est apud Matthaeum: Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto est: nolite exire.] per haec enim Simonem saepius dictum significasse visus est: qui in deserto collectis latronibus, aliisque perditissimis superadditis, ad quadraginta millia virorum sibi exercitum comparauerat. Quod vero mox addit, dicturos esse, Ecce in penetralibus] non alium praesignasse putamus, quam Ioannem, quem, eodem Iosepho auctore, vidimus, nedum porticum templi cum Zelotis sibi vendicasse, sed ipsum secundum templum, quod Sanctum dicebatur, occupasse. Sicut igitur intra urbem diuersarum erant factionum tyranni, qui singuli vniuersi Orbis decantatum oraculis aemularentur imperium; ita etiam diuersi erant pseudoprophetae, quorum alij alijs studentes, prophetantes in populo dicerent: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce in deserto: Ecce in penetralibus, templi videlicet. Qui vero illis auscultassent, qui sic dicerent: Ecce in penetralibus: eodem abeuntes, omnes aequo cum factiosis (ut diximus) consumpti sunt. Sed iam cetera prosequamur, quae post templum excisum secuta sunt: quae quidem Iosephus^k, qui aderat, sic describit:

Romani quidem, postquam seditioni ad ciuitatem confugere, templo itemque omnibus

XII. VESPASIANVS CAPITOLIVM RESTITVIT. Tacit. hist. lib. 4. Sueton. in Vespas. c. 8.

Tacit. hist. lib. 4.

Isa. 1.

XIII. Ioseph. de bello Iud. l. 7. c. 11. DE IVDÆIS IN TEMPIO CONCRMATIS.

Mat. 24. Mar. 13. Luca 17.

Aug. ep. 80.

XIV. QVO PRAE-TEXTIV FACTIOSISIBI REGNUM ADSCHISCERENT. Ioseph. li. 7. c. 12. Luc. 18.

Ioseph. de bello Iud. lib. 7. c. 13.

TITVS SACRIFICAT IN TEMPLO.

nabus circum locis ardentibus, signa in templo posuere contra portam Orientalem : A
ibi que celebrato sacrificio, maximis cum laboribus declarabant Titum Imperatorem.
Vique adeo verò præda fatiati sunt milites, vt in Syria, dimidio quàm pridem fuerat,
pretio pondus auri veniret.] hæc ille. Assentirent libenter his qui putarunt abominatio-
nem desolationis, quam in templo visendam esse Dominus prædixerat, hanc aram ad
sacrificium à Romanis recenter erectam, vbi Titus more Gentium immolauit, esse in-
telligendam ; vel signa militaria ibidem affixa, eodem esse nomine nuncupata : nisi Do-
minus ea prædicens, & ad fugam parandam eadem signa ponens, suos, cum hæc vidis-
sent, ad montes fugiendum esse, admonuisset : nam his diebus, neque his qui in Iudæa
erant, quòd excisi prorsus essent, nec his qui Ierolymis agerent, quòd iam hostium es-
sent, locus aliquis videretur fugæ esse relictus. Ne igitur eam Domini admonitionem
fuisse prorsus inanem dicere cogamur ; aliam à Domino abominationem esse prædi-
ctam, necesse est affirmare, eam nimirum, quam superius, cum de his fusiùs actum est,
longiori habita disputatione, posuimus.

XVI. SACERDOTES OCCISI.

Post hæc autem sacerdotes omnes, qui intus latebant in templi recessibus, cum vix
tandem se dederent Tito, eiusdem iussu omnes sunt ad supplicium ducti. Incenso iam
templo, in flammandæ etiam ciuitatis à Tito militibus licentia data est : cum filij Izatæ
Regis, Helenæ Adiabenorum Reginæ filij, eiusque fratres cum multis alijs, supplices
ad Titum venientes, ab eo suscepti atque seruati, Romanique sunt ducti. Porro tam
Helenam quàm filium Christianos fuisse, superius diximus Orosium non leuiter opina-
tum esse. His respondent quæ S. Augustinus^a ad Hefychium scribens tradit his verbis :
Non enim debemus ambigere, quando euerfa est Ierusalem, fuisse in illo populo electos
Dei, qui ex circumcissione crediderant, siue fuerant credituri, electi ante constitutionem
mundi, propter quos breuiarentur dies illi, vt tolerabilia mala fierent.] hæc Augusti-
nus, illum Euangelistæ explicans locum : Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua
omnis caro : sed propter electos breuiabuntur dies illi.]

XVII. QUOMODO ET CUR BREVIATI DIES ILLI.

At quomodo fuerint breuiati, complures sententias ibidem recitat Augustinus : sed
nobis illa maximè probatur, qua dicitur, Dei consilio munitiones inexpugnabiles à Ti-
to esse citius expugnatas. Nam si tardiùs Romani Ierolymis potiti essent, sic illi ob-
sessi atque arctati miseri absque dubio fame penitus consumpti fuissent : sed ea breuitate,
seu dicamus potiùs paucitate dierum id factum est, vt ex plebe immensus planè nu-
merus, ex populo autem (vt idem Iosephus^b tradit) seruata sint plusquam quadraginta
millia : ex quorum numero aliquot saltem paucos repertos fuisse Christianos ; vel si hæ-
tenus non fuissent, demum admonitos his tam manifestis signis ac malis perpeffis (li-
cet serò) tandem Christi fidem suscepisse, nemo prudens (vt credimus) negarit. Ho-
rum ergo causa dies esse abbreviatos à Domino, omnes faciliè dicturos esse putamus, ma-
ximè qui considerant, ab obsidione vsque ad expugnationem ciuitatis nec quatuor inte-
gros menses esse interlapsos : quippe quæ decima quarta Aprilis à Tito est oblessa, & octa-
ua mensis Augusti in eam primò sunt ingressi Romani, atque decima tandem incen-
sum est templum. Sed reliqua prosequamur.

XVIII. Ioseph. de bello Iud. lib. 7 c. 14, 15, 16. SION ARX CAPTA A TITO.

Exusto penitus templo, capta & incensa etiam ciuitate, superior illa pars vrbs inte-
gra habebatur^c, quæ superiori eminens loco, Sion dicta, ceteris ciuitatis partibus mu-
nitione erat. In eam seditioni ingressi, in primis octo millia Iudæorum & quadringentos
ibi inuentos occiderunt, ipsamque regiam prædati sunt : rursus etiam ceteri Iudæorum,
qui ab eis inuenti sunt in cuniculis latitare, crudeliter necati sunt. Titus igitur, vt hos
expugnaret, vigesima die mensis Augusti, Sion oppugnaturus, machinas bellicas parat,
illisque absolutis, septima die Septembris aggreditur, & diuino instinctu potiùs quàm
humanis viribus (quod ipse Titus testatur) ea potitus est : sicque octaua die mensis
eiusdem vrbs integrum cum munitionibus cepit, ipso die sabbati (vt auctor est Dio
in Nerone) proditaque tunc sunt à sacerdotibus templi sacra vasa, & Pontificis or-
namenta. Qui ex Iudæis se Romanis suppliciter dedidissent, in ambitu templi asserua-
ri iussi ; & antequam de eis quid esset agendum decerneretur, duodecim millia fame
consumpta sunt.

XIX. Ioseph. de bello Iud. lib. 7 cap. 17.

Demum Iosephus^d colligens interemptorum & captiuorum numerum (vt qui præ-
sens faciliè inuenisse potuit) hæc ait : Captiuorum quidem omnium, qui toto bello com-
prehensi sunt, nonaginta & septem millium comprehensus est numerus, mortuorum
verò

A verò per omne tempus obsidionis vndecies centum millia. Horum plerique gentiles fue-
re, sed non indigenæ : ab omnibus enim regionibus ad Azymorum diem festum con-
gregati, bello subito circumfusi sunt : vbi primò quidem illis pestifera lues ex loci an-
gustia nasceretur, deinde citius fames.] hæc & alia ille, qui ex hostiis eo Paschatis tem-
pore cædi solitis, & numero per contubernia epulantium, eorù qui tunc Ierolymis es-
sent, deducit numerum, atque subdit, saltem numerum eorum qui puri essent, quibus
liceret solùm vesci azymis, fuisse ad vicies centena ac septingenta millia : porro ingentem
oportuit fuisse illorum numerum, qui necessitate naturæ, vel alia ex causa puri minùs es-
sent. Tunc ergo, inquit, velut in carcerem tota gens fato conclusa est, & facta hominibus
ciuitas obsidebatur.] Eorum qui erepti sunt^e, alij ad opera damnati, missi sunt in Ægy-
ptum ; alij qui formosiori essent corpore, triumpho seruari sunt : plurimos robustos viri-
bus elegit Titus per prouincias pugnuros in theatris cum bestiis. Qui verò infra deci-
mum & septimum annum agerent, simul cum feminis venditi sunt, sed vilissimo pretio,
eò quòd non reperirentur emptores, & qua alerentur deesset annona.

Sic igitur capta ciuitas, non tantùm inflammata, sed solo tenus prostrata est : id
namque prædixerat Dominus^b, dum flens miserabilem vrbs casum, inter alia hæc præ-
locutus addidit : Et in terram profertent te.] ac item^c : Non relinquatur in te lapis su-
per lapidem, qui non destruat.] Hæc de templo dicta sunt, cuius lapides & structuram
adeo admirabantur Apostoli : cum alioqui tam ingentes simul plumbo ferroque cõnexi
iidem lapides essent (quod superius iam dictum est) vt impossibilis planè eius videretur
demolitio. Verùm adeo collapsum, contritum, atque conuulsum fuit templum cum ce-
teris im mensæ molis ædificijs, vt nec ipsius saltem vestigia, quòd illic aliquando fuissent,
reliqua viderentur, sicut nec reliquæ ciuitatis, cuius tantùm pars muri ad castrorum mu-
nitionem relicta esset, tribusque solum modò permanentibus turribus, quæ essent quasi
indices, vt qualis Ierolyma tunc fuisset, nescientibus demonstraretur. quod Iosephus^d
his potissimum verbis significat : Postquam verò quos occideret, quidve raperet, non ha-
bebat exercitus, quòd iratis animis omnia deerant (neque enim parcendo, si esset quod
agerent, abstinuissent) iubet eos Cæsar totam funditus iam eruere ciuitatè, ac templum,
relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phaselo, & Hippico, & Mariamne,
muri que tanto, quantum ciuitatem ab Occidente cingebat : id quidem, vt esset castrum
illic custodiæ causa relinquendis : turres autem, vt posteris indicarent, qualem ciuitatem,
quàmve munitissimam Romanorum virtus obrinuisset. Alium verò rotum ambitum ci-
uitatis ita complanauere diruentes, vt qui ad eam accessissent, habitata aliquando es-
se vix crederent.] hæc Iosephus.

Ipse tamen in his considerandis, in eo se obtusum potiùs ac minùs veri amantem,
quàm ingenio perspicacem atque disertum præbuit, dum causam disquirens, cur tanta
mala Iudæos inuassent, adscribens ea omnia seditionis illorum criminibus, hæc ad-
dit, dum de clade Ierolymitana agit : ^e Nulla alia re tantis infelicitatibus digna, nisi
quòd talem progeniem, qua subuersa est, edidit.] hæc ille ; sed humiliter & abiectè ni-
mis rem tantam perpendens atque considerans, quæ esset pœna peccati, eandem existi-
mauit causam esse supplicij, im memor & quod superius dixisset, existimatum ob necem
illatam Iacobo Iusto tanta mala infelices apprehendisse Iudæos. Ceterùm si quis huius
sæculi Iudæorum peccata consideret, menteque reuoluat maximum omnium existima-
tum esse peccatum impietatem, cum scilicet relicto Dei cultu, populus idola Gentium
coleret (hoc enim nullum immanius videbatur posse scelus existimari) cuius rei causa
captiuitatem Babylonicam, & alia grauissima olim passi essent mala : rursusque atten-
dat, à nullo magis quàm ab hoc Iudæos præfenti sæculo abhorruisse peccato : nam non-
nisi de Tiberio filio Alexandri Alabarchæ testatur Iosephus defecisse à ritu patrio ad
Romanorum superstitionem, & si qui fortè ex iisdem illi adhæserunt : adeo vt dici non
possit crimen fuisse publicum omnibusque commune, vt aliàs factum à Iudæis reperi-
tur : nec par sit credere, ob leuiora delicta maximam omnium esse à Deo cladem inflat-
tam : inducat ipse Iosephus in animum necesse est, ab eis admissam fuisse impietatem,
ac crimen maximum omnium, & quod superet idololatriam. At quodnam illud es-
set, à nobis est perspicuè declarandum. Id certè non potuit peccatum esse in Iacobum
scelestissimè perpetratum : nam & aliàs sæpiùs, testimonio Domini, certum est à Iu-
dæis occisos esse sanctissimos viros atque prophetas ; nec tamen vquam talem, ob eam

NUMERVS OCCISORVM ET CAPTIVORVM.

^a Ioseph. de bello Iud. lib. 7. c. 16.

XX. Luca 19. Luc. 21. CIVITAS DIRUTA, PAUCIS MEMORIAE CAUSA RELICTA.

^d Ioseph. de bello Iud. lib. 7. c. 18.

XXI. Idem eodem lib. 7. c. 17.

EX QUONAM DELICTO TALIA PATI MERERE IUDÆI.

causam, tantamque eos expertos esse vindictam. Ex vindicta igitur pondere cum iure A quisque dixerit immanitatem pensandam esse delicti; non aliud quidem quod illis adscribat, inueniet, nisi horrendum illud & maxime omnium execrandum facinus, quod in Christum Dei Filium a Patre missum, tot oraculis Prophetarum prænuntiatum, ac etiam tot tantisque miraculis illustratum, ac testimoniis declaratum, ante annos triginta octo iniquissime atque immanissime admiserant. Quod si defuisset, cetera ab eis admissa delicta eius generis fuisse videbantur, quæ etsi captiuitate fuissent expianda (vt aliàs factum erat) temporanea, non tamen perpetua & omnium immanissima desolatione plectenda.

XXII. Verum quod spectat ad exactum Iudaicæ religionis huius temporis cultum: mecum ipse præfens sæculum ac etiam præteritum mente contemplans, ipsos video, in his quæ ad externa pietatis officia pertinent, religiosiores suis maioribus atque præstantiores fuisse. Nunc enim ante oculos ponamus quæ pluribus superius dicta sunt, sed hic breui compendio repetenda; quanto propensiora erga legis obseruationem fuerint studia Iudæorum: vt cum idolorum subiecti essent cultoribus, ne leui quidem eorum impietatis macula fœdarentur, & Idololatriæ vel leui vmbra attingerentur. Meminisse igitur in primis debemus (vt ex his quæ post Christum natum sunt facta, exordiamur exempla) nobilissimos iuuenes, vitæ dispendio, sæuissima suscepta morte, aquilam auream, quam pro foribus templi Herodes affixerat, detraxisse, ac securibus concidisse. Quanta constantia insuper Pilato restiterunt, qui non in templo, sed in suo palatio scuta, eademque (vt ex Philone^b superius docuimus) sine imaginibus in regia ipsa tantum, domicilio Præsidentum, dedicaturus erat: Quo verò ardore etiam Vitellium Syriæ Præsidentem, ne cum exercitu Romano, quod haberet militaria insignia imaginibus ornata, per Iudæorum regionem transiret (quod nefas esse ducerent in Terra sancta quauis occasione imagines inspicere) fuerint enixius deprecati, idem sanè Iosephus^c est auctor. Quali quantave animi fortitudine Caius Imperatori tum in Ægypto, tum in Iudæa restiterint, quantasque clades subierint, cum ipsi soli in vniuerso orbe Romano ipsum Caium Deum dicere nolent, satis superque Philo^d scripto de ea re commentario declarauit. Quas pugnas, quæve subierint pericula, cum Cæsariensibus atque Dorensibus non patientes vel fumo idololatriæ pollui, ex Iosepho^e satis dictum est superius. Quam insuper acerrimi fuerint violatæ religionis vltiores, Cumana^f tempora testata sunt. Quot religionis seruandæ causa diuersis temporibus insigniores Romam ad Imperatores legauerint, haud erit facile recensere. Quam etiam obseruantes fuerint legis patriæ, vel ex eo saltem potest quisque colligere, quod patria lingua loquentes, execrarentur eos qui Gentibus vel D saltem idiomate communicarent. Quam denique ipsi quoque Iudæorum principes his diebus patriæ religionis fuerint studiosi, de Agrippa Rege satis superque & admiratione quidem ac stupore digna recitauimus ex Philone: & de Berenice vidimus ex Iosepho, eam aded fuisse piam, vt inter Nazaræos profiteri non erubuerit.

^a Ioseph. ant. lib. 17. c. 8.

^b Philo de leg. ad Caium.

^c Ioseph. ant. lib. 18. c. 7.

^d Philo de leg. ad Caium.

^e Ioseph. ant. lib. 19. c. 6.

^f Idem antiq. lib. 20. c. 4. 5.

^g Ioseph. ant. lib. 20. in fin.

XXIII. TIBERIVM APOSTATAM SECVTA SVNT MVLTAE FELICIA

Ceterum tantum absuit vt ob idololatriæ peccatum Iudæi tot cladibus fuerint exagitati, vt vnus ex eis nobilissimus (cuius sæpè mentio facta est superius) Tiberius Alexander à Iudaismo deficiens, cum ad superstitionem Gentilium abiisset, non tantum aliqua poena diuinitus affectus non sit, quin potius non sine diuino consilio summis honoribus à Romanis auctus fuerit, qui & his diebus nobilissimum omnium magistratum ageret, Augustalem præfecturam Ægypti; eidemque aduersus Iudæos vnà cum Vespasiano & Tiro egregiam nauanti operam, ex animi sententia cuncta succederent. Sicque E videas, Iudæorum peccatum vsque aded immane fuisse, vt ex eis qui esset idolorum cultura insigni impietate notatus, visus sit dignus præmio, eoque vsus fuerit Deus vindice omnium scelestissimi criminis Iudæorum.

XXIV. Contrà verò si quis horum temporum consideret Iudæorum animum erga Dei cultum propensorem: dicit certè non eius neglectu eos tot incurrisse mala. Sanè quidem haud satis dignè admirari valeo, dum mecum ipse recogito, ac mente diutiùs voluo, quod hoc ipso anno, cum Romanorum hostilis ageret in Palæstina aduersus Iudæos armatus exercitus, cumque à seditiosis trisariam inter se diuisis, immanissimis cladibus ciuitas vrgeretur, quam & depopularetur simul (vt vidimus) crudelissima fames: nihilominus hoc, inquam, ipso anno, eo ipso tempore, perinde ac si summa esset rerum tranquillitas, & affatim abundaret annona, nihil prorsus remittentes officij legitimi, omnes

EVDAEI LEGITIMORVM OBSERVANTISSIMI.

A omnes ex more ex diuersis Orbis regionibus ad celebrandum Pascha se Ierosolymam contulerunt, immò & conuenerunt. Quis hæc considerans, non admiratione tantum, sed planè stupore mentis extra sensus corporis efferatur? Ex his sanè perspicue videas quam iniqua lance Iosephus expendat iudicium diuinæ vindictæ: dum vult recentioribus factiosorum quorundam Iudæorum sceleribus, innocentes omnes, quotquot ex diuersis Orbis partibus ad diem festum venissent, talia passos esse, & quotquot insuper post illos ex eodem germine nascituri essent, omnium dirissimam eandemque perpetuam experturos esse vindictam. Illorum quippe nequitia, velut quadam virga furoris ad insignenda Iudæis meritas poenas, vsus est Deus; quos tali perfunctos munere æquè puniuit. Sed de his modò satis.

Quod autem ad tempus tantæ cladis illatæ spectat: idem qui hæc omnia prædixit Redemptor humani generis Iesus Christus, malorumque omnium causam quam diximus, suis discipulis reserauit, & non tantum signa quæ præcederent demonstrauit, sed & vt se res esset habenda pariter significauit, idem, inquam, & tempus quo hæc essent implenda, voluit declarasse: quippe qui dixit: Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant: cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Vidit vtique ea ætas & generatio, quæ ab ipso prædicta sunt; cum nonnisi triginta octo annorum spatium (vt dictum est) ab eo tempore intercesserit. Ea igitur cum necessariò referenda sint ad Ierosolymitanum excidium, cuius facta est rogatio, ac data responsio: miramur nonnullos interpretes vehementissimè laborare, vt ad Domini aduentum ad iudicandum ea verba possint accommodare: cumque quantumuis laboris insumperint, id haud feliciter sibi ipsis affecturi videantur, mysticè potius, vel aliquo alio sensu eadem fuerint verba interpretati: cum re vera ille sit historicus sensus, idemque germanus, vt de Ierosolymorum excidio ea à Domino fuerint verba prolata.

Obseruandum quidem ex verbis illis, quæ tum à Matthæo & Marco, tum etiam à Luca sunt recitata (quod & superius memini me dixisse) ea responsione Dominum duplici Apostolorum rogationi satisfacere voluisse: nimirum, quod illi de tempore quo esset templum excidendum, & quando ad iudicandum venturus esset Dominum rogassent, dicentes: Quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui? Ipse cum in primis quæ rem vtramque signa atque prodigia præcessura essent, aperuisset; quod ad tempus pertinet, priori tantum illorum petitioni sic satisfaciendum putauit, vt palàm faceret quod petierant, nempe vt eadem ætate omnia illa, quæ scilicet ad eam rem spectabant, euentura fore significaret: posteriori verò petitioni nequaquam. Nam quod ad sui aduentus tempus spectat, hoc habet Marcus^b Christum dixisse suis: De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. Itemque rogantibus eiusdem de his aliàs, dixit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Quam obrem nihil est quod dici possit, ea verba de excidio Ierosolymæ dicta, ad aduentum Domini debere referri. Ceterum tam Apostoli, quam discipuli, simulque omnes Christiani (vt ex Pauli, Petri, Iacobi, atque Ioannis epistolis compertum habetur) æquè existimabant breui affore Domini aduentum ad iudicandum: quod tamen (vt dictum est) eos penitus latere voluit. Nec quemquam moueat, quod vltimo loco ea verba à Luca sint posita, quasi ob eam causam referenda essent ad Domini indicandum aduentum: nam cum ea quæ sunt à Domino dicta, ab Euangelistis diuerso referantur ordine, satis apertè declaratur, ipsos (vt aliàs sæpè accidit) non quo ordine ea à Domino sunt narrata, sed potius quæ dicta essent, scriptis mandasse, sicque mixtim ea signa ab eisdem esse diuerso ordine recitata. Prudens igitur lector quæcumque à Domino prædicta cognouerit, quæ Ierosolymorum excidium non præcesserint, certò sciat in aduentu Domini eadem fore implenda: eoque certius id accipiat, quod sicut ea quæ de Ierosolymitana clade fuerant prænuntiata, esse in omnibus adimpleta iam videt, cetera quoque quæ de suo aduentu eodem orationis contextu sunt asserta, æquè euentura non dubitet.

Quod rursus ad tempus spectat: Ierosolymorum ciuitatis excisæ annos Iosephus sic numerat: A Rege Dauid vsque ad Titum annos mille centum septuagintanouem: ex quo autem est condita, vsque ad excidium, annorum duo millia centum septuaginta septem. Porro eiusmodi historia non à Iosepho tantum scriptis memoriæ prodita est;

XXV.

TEMPVS CERTVM CLADIS IEROSOLYMITANAE PRÆMONSTRATVM.

XXVI.

TEMPVS DIEI IVDICII OCCVLTVM RELICVIM.

XXVII. Ioseph. de bello Iud. lib. 7. cap. 18.

fed, vt rem omni æuo memorabilem, scriptores etiam Ethnici sua historia sunt fafius profecuti, vt inter alios Tacitus a, cuius tamen fides in recenfendis Iudaicis rebus sic va-

Subactis in hunc modum Iudæis à Tito, imperatum est illis tributum, nimirum vt quod in templum inferre quotannis foliti effent didrachma, illud ipfum penderent Ioui Capitolino.

Tanta igitur clade exagitata gens Iudæorum, omnibus Gentibus est reddita odiofa: ficque exuta templo, facrificiis, & ciuitate, per diuerfas Orbis partes (vt olim Cain, quod interfeciffet fratrem suum, vagus factus est & profugus super terram) femper oberrans, cunctis nationibus est reddita abominabilis: vbique & in omnibus proteruè fe gerens. vnde Rutilius Clementianus:

Atque vinam numquam Iudæa subacta fuiffet Pompeij bellis, imperioq; Titi. Latius excisa pestis contagia serpunt, Victoresq; suos natio vifta premit.]

Hæc de Iudæis esse intelligenda, & non de Christianis, qui à Gentilibus sæpè sæpiùs Iudæi dicti reperiuntur, fidem faciunt ea quæ ab Augustino de Seneca dicta sunt, & in primis de Christianis, his verbis: Christianos tamen iam tunc Iudæis inimiciffimos in neutram partem commemorare Seneca ausus est: vel ne laudaret contra suæ patriæ veterem consuetudinem, vel reprehenderet contra forsitan suam voluntatem. De illis sanè Iudæis cum loquitur, ait: Cum interim vsque eò sceleratiffimæ gentis consuetudo

SCRIPTORES CLADIS IEROSOL. Tacit. lib. 5. hist. Tertullian. Apolog. c. 16. Orig. in Mat. theu. trac. 29

Gellius li. 1. c. 4.

XXVIII. TRIBVTVM IVDÆOR. ROMANIS DARI SOLITVM. Ioseph. de bello Iudaico, lib. 7. c. 28.

Dan. 9.

XXIX.

Rutil. in Itinor.

IUDÆI VBIQVE VAGI ET ODIOSI HABITI. Aug. lib. 6. de Civ. Dei, cap. 11.

conualuit, vt per omnes iam terras recepta sit, victi victoribus leges dederunt.] hæc & alia ibi S. Augustinus de Iudæis. Sed & Prudentius:

extirpata per omnes Terrarum pelagique plagas tua membra feruntur. Exilij vagus huc illuc fluitantibus errat Iudæus, postquam patria de sede reuulsus, Supplicium pro cade luit, Christianique negati Sanguine resperfus commissa piacula soluit, En quò priscorum virtus defluxit auorum!]

Sic itaque etsi secundum Propheticum oraculum illud, quod præcinit Dauid b, ac-ciderit: Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei: sed disperse illos in virtute tua, & depone eos] iusta vltione è terra penitus meruissent auferri: misericorditer tamen actum est, ne penitus consumerentur: verum tamen sic viuerent, vt vbique essent in opprobrium Gentibus, & in derisum omnibus nationibus. Quàm impar ceteris populis à Romanis deuictis fuerit fors Iudæorum, considerans Augustinus ceteras gentes à Romanis subiugatas, eademque sic fuisse Romanis compaginatas, vt Romani æquè dicerentur: Omnes, inquit, Romani facti sunt, & omnes Romani dicuntur: Iudæi tamen manent cum signo, nec sic dicti sunt, vt à victoribus absorberentur. Non sine causa Cain ille est, qui cum fratrem occidisset, posuit in eo Deus signum, ne quis eum occideret: hoc est signum, quod habent Iudæi.] hæc ipse: qui omnia in Christianorum vtilitatem multipliciter à Deo permiffa esse, pluribus explicat. Enim verò quod ad Romanorum nomen pertinet, Iosephus Iudæus hæc ait: Romanorum clementia cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit, non solum viris singulis, sed etiam maximis gentibus in communi: Hispani denique antiqui, & Tyrreni, & Sabini, Romani vocantur.] Iudæi verò vbicumque locorum sint, Iudæi semper nominati habentur, nec vnquam Romano dignati nomine.

Porro non tantum ex nomine (quod planè terrum Imperator d appellat) sed & aliis innumeris planè signis, quibuscumque sæculis Iudæos fuisse notatos, facile quis inueniet: quippe qui à militia, magistratibus, aliisque publicis officiis, & iis quæ aliis compluribus nationibus, licet barbaris, concessa fuerunt, priuilegiis, reperiuntur fuisse discreti. An non perpetuè illis infamix nota iniusta videtur, cum eorum corporibus tam grauis sceleris inhæserit? ex eo enim & nomen sunt assecuti, vt scelerentes Iudæi nomine dicerentur. vnde Ammianus Marcellinus hæc scribit de Marco Imperatore: Ille enim cum Palestinam transiret, Ægyptum petens, scelerentium Iudæorum & tumultuantium sæpè tædio percitus, dolenter dicitur exclamasse: O Marcomanni, ô Quadi, ô Sarmatæ, tandem alios vobis deteriores inueni!] hæc Ammianus. Sic igitur videas, non dicam Christianorum sententia (quorum est omnium misereri, & nemini insultare) sed Ethnicorum omnium per singula sæcula de Iudæorum infelicitate elogia esse decantata, natura ipsa in eos inclamante, vnaque omnium sententia confirmante, eos cunctorum mortalium esse miserimos.

At verò nec illud dicere prætermittimus; Iudæos, noscentes se templo ac ciuitate penitus spoliatos, omniumque esse infelicitissimos; vt saltem lacrymis, quod aliunde non possent, solamen aliquod inuenirent; consueuisse anniuersaria die, per soluto tamen pretio (cum aliter non liceret) ea adire loca, lacrymas fundere, & miserè lamentari. Vnde sanctus Hieronymus f: Vsque ad præsentem, inquit, diem perfidi coloni, post interfectionem seruorum, & ad extremum Filij Dei, excepto planctu, prohibentur ingredi Ierusalem: & vt ruinam suæ eis flere liceat ciuitatis, pretio redimunt: vt qui quondam emerant sanguinem Christi, emant lacrymas suas. Videas in die quo capta est à Romanis & diruta Ierusalem, venire populum lugubrem, confluere decrepitatas mulierculas, & senes pannis annisque obsitos, & in corporibus & in habitu suo iram Domini demonstrantes: congregatur turba miserorum, & patibulo Domini coruscante, ac radiante diuasiou eius, de Oliueti monte quoque Crucis fulgente vexillo, plangere ruinas templi sui populum miserum, & tamen non esse miserabilem. Adhuc stertus in genis, & liuida brachia, & sparsi crines, & miles mercedem postulat, vt illis flere plus liceat. Et dubitat aliquis, cum hæc videat, de die tribulationis & angustix, de die calamitatis & miserix, de die tenebrarum & caliginis, de die nebulæ & turbis, de die turbæ

Prudent. in Apotheo. contra Iud.

XXX. August. in Psal. 51.

August. in Psal. 58. IUDÆI RELICTI IN SIGNVM PATRATI SCCELERIS.

XXXI. L. 19. de Iud. Cod. Theod. IUDÆI ETIAM FORTIS SIGNO INFAMES. Ammianus Marc. lib. 2.

XXXII. DE LVCTV ANNIVERSARIO IVDÆORVM.

Hier. in Sophon. c. 1.

CHRISTI 72. LINI 3. VESPAS. IMP. 1.

tubæ & clangoris? Habent enim & in luctu tubas; & , iuxta prophetiam, vox solemnitate versa est in planctum. Vlutant super cineres sanctuarij, & super altare destructum, & super ciuitates quondam munitas, & super excelsos quondam angulos templi, de quibus quondam Iacobum fratrem Domini præcipitauerunt. Hæc de captiuitate dicta sint Iudæorum.] hucusque Hieronymus. Atque hætenus de Iudæorum clade & excidio Ierofolymæ.

XXXIII. Titus verò his rebus magnificè gestis, nequaquam animo se extulit, neque ea victoria insolenter vsus est: quippe qui optimè nosset, non humana virtute, sed Dei iusta vindicta, Iudæorum regionem & ciuitatem esse deletam. Quamobrem oblata sibi corona aurea à prouincijs proximis noluit coronari, testatus se prorsus indignum. Idque Philostratus his verbis affirmat: Interea Titus captis Ierofolymis, omnia circum loca cadaveribus compleuerat. Finitimæ autem gentes ob victoriam coronare ipsum voluerunt: ille verò tali honore indignum se esse respondit: non enim se talium operum auctorem, sed Deo iracundiam contra Iudæos demonstranti manus suas præbuisse.] Quomodo autem Apollonij monitis non nihil perfecit, idem auctor pluribus narrat.

XXXIV. Hoc ipsum namque erat in diuinis oraculis, nempe in Daniele: Ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.] Populus namque Iudaicus (licet alij Romanum intelligant) in se ipsum (vt vidimus) arma conuertens, cæde & incendio perdidit ciuitatem, quam Titus dux exercitus solo penitus adæquauit, ita vt fieret planè vastitas & desolatio. Eiusmodi vaticinio certo annorum præscripto numero declarato, satis perspicuè Iosephus intellexit Iudæos per Vespasianum ac Titum profligandos atque sternendos. Sed errore lapsus est, dum quem ducem venturum agnouit, eundem ipsum esse putauit de quo est scriptum in Genesi: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est (seu, cui repositum est:) ipse erit expectatio Gentium.] ac proinde eidem vaticinatus est Orbis imperium, confundens simul ducem qui venturus esset ad saluandum, cum eo qui demoliturus esset ciuitatem & sanctuarium. Cetera verò de triumpho Titi dicemus anno sequenti, quo exhibitus est: nam reliquam huius anni partem, & sequentis principium vsque ad nauigationis opportunum tempus, Titus egit in Palæstina; postea verò Antiochiam pergens, parteque Syriæ peragrata, tandem se contulit Alexandriam, vnde postea Romam solueret. sed quæ in singulis memoratis locis ab eodem sint laudabiliter gesta, Iosephus pluribus narrat.

DE MODESTIA TITI.

Philostat. lib. 6.

Dan. 9.

TITVS A DANIELE PRÆMONSTRATVS.

Genes. 49.

Ioseph. de bello Iud. l. 7. cap. 24. 25.

IESV CHRISTI ANNVS 73. LINI ANNVS 4. VESPAS. IMP. ANNVS 2.

I. Adueniente Christi anno septuagesimotertio, Vespasianus Augustus secundò & M. Cocceius Nerua Consulatum gesserunt. Qui autem ordinarijs Consulatus etiam successos adnectunt, ponunt hoc anno Consulatum tertium Vespasiani, vt Iulius Frontinus. Verùm qui olim in Fastis Consularibus fuerit ordo seruatus, dicemus anno sequenti. Hoc igitur anno Titus cum manubijs Iudæorum ex Ægypto Romam veniens, de parta gloriosa victoria nobilissimum triumphum egit, qui à Iosepho describitur. At ex his pauca tantummodò (quod instituti actio exigat, attingemus. Ducti sunt in triumphum Ioannes & Simon, illarum factionum, quarum causa tot mala sunt oborta & consummata, præcipui duces, & cum his alij insuper septingenti viri, electi robore, & forma præstantes, ad hoc delecti atque seruati. Hinc videre est in antiquis compluribus numismatibus Titij Imperatoris trophæum cum duobus captiuis assidentibus effigiatum; similiter & triumphalem quadrigam, quam duo itidem captiui præcederent. Sunt & alia Vespasiani signo notata numismata, quorum alijs inest muliebris figura sedens humi ad trophæum, alijs eadem mulieris effigies mœstæ sedentis sub palma, quæ erat Iudææ prouinciæ hieroglyphicum; hac inscriptione signatis: IVDÆA CAPTA. S. C. quorum subsecimus tibi, has quas intueris, expressas formas.

Iul. Front. lib. 2. de a. quadrat.

TITVS DE IVDÆIS TRIUMPHVM EGIT.

Ioseph. de bello Iud. l. 7. cap. 24.

Colligit, & edidit Adolphus Oecon. lib. de Rom. Imp. numis.

Quis,

CHRISTI 73. LINI 4. VESPAS. IMP. 2.

Ex num. argent. Lelij Pasqualini Rom.

Ex num. auro Lelij Pasqual. Rom.

Quis, amabo te, ista videns, consideransque Iudææ sub mœroris confectæ forma mulieris imaginem representari, non continuo illud Ieremiæ lamentationis in memoriam reuocet de Ierofolyma ab hostibus capta: Quomodo sedet sola ciuitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium: princeps prouinciarum facta est sub tributo. Plorans plorauit in nocte; lacrymæ eius in maxillis eius: non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius, &c.] vel illud funestum atque lugubre indignationis Dei in eam effusa: Quomodo obrexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion: proiecit de caelo in terram inclytam Israël, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui:]

Thren. 1.

Thren. 2.

Quod rursus ad triumphum Titi Vespasiani pertinet: adhuc visitur Romæ ad radices Palatini in arcu triumphali marmore sculptum candelabrum cum alijs victoriæ insignibus, quæ perducta sunt in triumphum; atque ex aduerso Titi triumphantis quadriga; hacque inscriptione fornix in frontispicio consignatus: SENATVS. POPVLVS QVE. ROMANVS. DIVO. TITO. DIVI. VESPASIANI. F. VESPASIANO. AVGVSTO. Sed & in lapide seorsum posito hæc etiam:

II.

Describit Manuius in Oribog.

IMP. TITO. CAESARI. DIVI. VESPASIANI. F. VESPASIANO. AVGVSTO. PONTIFICI. MAXIMO TRIBVN. POT. X. IMP. XVII. COS. VIII. PP PRINCIP. SVO. S. P. Q. R. QVI. PRÆCEPTIS. PATRIS. CONSILII. QVE. ET AVSPICIIIS. GENTEM. IVDÆORVM. DOMVIT. ET VRBEM. HIEROSOLYMAM. OMNIBVS. ANTE. SE DVICIBVS. REGIBVS. GENTIBVS. QVE. AVT. FRVSTRA PETITAM. AVT. OMNINO. INTENTATAM. DELEVIT

Sed cum clarissimi triumphij pompam quàm plurima ornamenta redderent celeberrimam: quæ tamen templo ablata sunt sacra vasa, in triumphum perducta, maiori admiratione in se oculos omnium conuertebant; de quibus sic Iosephus: Spolia verò alia quidem passim ferebantur: eminebant autem ea quæ apud Ierofolymam in templo reperta sunt, mensa aurea ponderis talenti magni, & candelabrum similiter quidem auro factum, sed opere commutato ad vsus nostri consuetudinem: nam media quidem columna basi inhærebat, tenues autem ab ea cannulæ producebantur, formatæ ad similitudinem fuscinæ, ad summum quæque in lychni speciem fabricatæ: erant autem numero septem, septimi diei, qui apud Iudæos est, indicantes honorem. Post hæc autem

III.

Ioseph. de bello Iud. l. 7. cap. 24. DE TEMPLI SPOLIIS IN TRIUMPHVM DEVCIS.

autem portabatur lex Iudæorum, nouissima spoliolum.] hæc & alia Iosephus, qui tamen dicere prætermisit de præclarissimis templi vasis, quæ in triumphum deducta, ac deinde in templo Pacis ædificato, vnâ cum aliis ornamentis (vt idem testatur auctor) sunt collocata: Quorum, inquit, vifedorum studio, per totum Orbem, qui ante nos fuerunt, vagabantur; quomodo aliud apud alios situm esset, videre cupientes. Illic repositis, quæ Iudæorum fuerant, instrumentis, his se Titus magnificè effereus, legem eorum & penetralium vela purpurea in Palatio condita seruari præcepit.]

IV. QUAM AM- PLO THE- SAVRO TEM- PLYM RE- FERVTM.

Quam autem ampla fuerint dona & vasa aurea è templo à Tito sublata, licet Iosephus non dicat; ex his tamen quæ idem alibi testatur auctor, dum de expilato à Crasso templo historiam narrat, aliqua saltem ex parte facile assequi possumus. Si enim direpto olim templo Olympiade centesima quinquagesimatertia ab Antiocho Epiphane, cum post Olympiadas tantum vigintiocto, nimirum (vt Eusebius ponit) Olympiade centesima octuagesima prima, annis intercurrentibus centum atque duodecim, cum à Crasso idem templum est iterum expilatum, tam ingens ac penè incredibilis est ibi thesaurus re- pertus, quantum liber parum felicia illa fuerint tempora quæ inter vtrumque spatium intercesserunt, semper ferè bellorum agitata turbibus, quibus Iudæi diuersis afflicti sunt cladibus: quibus putandum diuitiis fuisse templum locupletatum ab eo tempore vs- que in præsentem annum, Olympiade ducentesima duodecima, maiori annorum numero, nempe centum viginti quatuor annis interlabentibus, quibus vsque ad Neronis tempora nullo profus bello Iudæa vexata fuit!

V. Ioseph. ant. lib. 14. c. 12. DE TEMPLI DIVITIIS CVM EXPI- LATVR A CRASSO.

Sed quid de expilatione à Crasso facta idem Iosephus scribat, vt ex illa hanc considerare possimus, hic recitare operæpretium esse ducimus: sic enim ait: Crassus autem expeditionem contra Parthos parans, in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram, quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliavit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem: mina autem apud nos constat duobus libris & dimidia. Hanc ei trabem tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia, nam erat vir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorum tem- pli custodiam ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & appa- ratus pretiosissimus, videretque Crassum totum esse in colligendo auro; timens omni- bus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit; cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse tra- deret, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignæ; quod ceteris omnibus ignotum, solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hæc pro reli- quo templi auro accepit, & mox violato iureiurando, totum quantum intus erat, egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbique terrarum Iudæi venerentur & colant, tam ex Europa quam ex Asia longo tem- pore huc eas contulerant.] hæc Iosephus, qui eam rem alio adhuc testimonio, nempe Strabonis Cappadocis, testatam reddit.

VI. Philo de le- git. ad Cuii.

Ceterum templi diuitias huius temporis antiquioribus illis longè præstitisse, ex his quæ dicta sunt, facile possumus intelligere; cum præsertim muneribus etiam priorum Romanorum Imperatorum templum ipsum fuisse locupletatum, Philo^b testetur. Quo- modo autem postea ex templi vasis nonnulla à Genserico Vuandalorum Rege, cum Vr- bem deprædatus esset, in Africam sint translata, & inde ad Ierosolymitanam Ecclesiam perlata, suo loco dicemus. Demum (vt vno iam verbo rem absoluam) quidquid deco- rum apud Iudæos potuit inueniri, à Tito sublatum, Romam allatum est: vsque adeo (quod testatur Plinius) vt tunc etiam balsami arbuscula translata fuerit Romam: sed non ipse primus eam attulit; quandoquidem Pompeius olim eadem cum ceteris hostium spoliis ornauerat triumpho pompam. sunt verò hæc verba Plinij: Ostendere arbuscu- lam hanc Imperatores Vespasiani (vterque enim simul pater & filius de Iudæis debella- tis triumphum duxere) clarumque dictum à Pompeio Magno: In triumpho arbores quoque duximus.] & paulo post: Scruere in eandem Iudæi, sicut in vitem quoque suam: contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice est. Serit nunc eam ficus, & numquam fuit numerosior aut procerior.] hæc Plinius: eadem Solinus^d de redundantia balsami tempore Vespasiani: qui post triumphum de Iudæis exhibi- tum, Iano clauso, pace vbique terrarum composita, construere templum Pacis ag- gressus

ARBOR BAL- SAMI PER- LATA IN TRIVMPHO. * Plin. hist. nat. lib. 12. c. 25.

d Solin. in Polyhist. c. 38.

Agressus^a est, de quo suo loco, nimirum eo quo dedicatum fuit anno, dicemus. Inter hæc verò à Lucilio Basso Legato duo castella munita, quæ in Iudæa residua erant, Herodion & Mencherus, fortissimè expugnantur; tertium verò, quod reliquum erat omnium munitissimum, Massada nuncupatum, magno cum labore tandem à Fla- uio Silua caprum atque excisum est: cum, qui illud propugnarent Iudæi, ne in manus Romanorum venirent, se inuicem muris vulneribus confecerunt. Hæc omnia ex- tremata funera Iudæorum idem Iosephus historicus^b pluribus prosecutus est. Dum hæc aguntur, dat in mandatis Vespasianus Augustus Liberio Maximo procuratori^c, vt om- nem terram vendat Iudæorum. sic enim fieri oportebat, deserta habitatoribus terra, relicta ei custodia octingentorum tantummodò militum, quibus Emmaus traditur in- colenda; quæ mutato antiquo nomine, & nouo ex parta victoria conse- ut, Nicopolis est appellata.

* Ios. de bello Iud. li. 7. c. 24. VI. I. CASTELLA RELIQUA EXPVGNATA.

^b Ios. de bello Iud. lib. 7. c. 25. 28. ^c Ios. de bello Iud. li. 7. c. 26.

Cæsarea verò maritima, olim Turris Stratonis dicta, vbi necatis an- eà Iudæis, Gen- tiles qui eam incolebant, summa rerum potiebantur, remansit totius Palæstinæ metro- polis: quæ ob egregiam à ciuibus nauatam operam contra Iudæos, à Vespasiano Impe- ratore facta est colonia Romanorum, & immunis à censu capitis & possessionum, vt Paulus^d I. C. testatur his verbis: Diuus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non ad- iecto vt & iuris Italici essent, sed tributum his remisit capitis: sed Diuus Titus solum etiam immune factum interpretatus est.] Sed quid de Rege Iudæorum Agrippa? Hic^e ex quo tempore nauigauit Romam ad Galbam, non amplius reuersus est in Iudæam: nec post eum aliquis susceptus est in locum ipsius Rex Iudæorum, Romanis tantummodò Iudææ dominantibus. Berenice etiam soror eius Romæ agens, Tito erat in deliciis: ama- bat enim eam vehementissimè, atque adeo, vt nuptias ei esse pollicitus diceretur, tamen simulatque se huiuscemodi amore à populo ignominia notis fugillari cognouit, se ipsum generosa animi virtute cohibens, inuitus licet (vt ait Suetonius) ab Vrbe dimisit inuitam. Eam quippe Titi vxorem Sextus Aurelius nominat, quod coniugali affectu ab eo ea- dem tractaretur. Ex his de Agrippa Rege narratis, mendacij redarguitur auctor, qui Iosephi Gorionis nomine scribit triennio cum dimidio ante Ierosolymorum excidium Agrippam Regem à Vespasiano fuisse necatum; cum etiam Iosephi testificatione con- flet, eum à Vespasiano fuisse amicissimè habitum.

VIII. CAESAREA FACTA CO- LONIA.

^d L. ult. ff. de censib.

^e Ios. de bello Iud. lib. 5. c. 6.

Quod verò ad ceteros Iudæos spectat; mirum quidem dictum: qui gladium obsidio- nis euaserant, quocumque perrexerunt, eos Dei vindicta secuta, miserabiliter perdidit ac deleuit. Tria enim millia Iudæorum, qui in nemus Iardes dictum confugerant, à Lucilio Basso Legato sunt interfecta^f. Rursus, qui in Ægyptum fuga lapsi se contulerant, æque malè perierunt. Erant enim Galilæi secta, qui non satis habuerunt, periculum euasisse, sed nouas illic ciere turbas cœpere, & veteres adhuc renouare quæstiones, & pra- ua dogmata stabilire, affirmareque vnum tantum dicendum Dominum esse Deum, nec eo nomine Romanos Imperatores esse nuncupandos; sicque (vt fecerant in Iudæa) gentiles suos ad defectionem sollicitabant; vsque adeo, vt qui contradiceret, enecarent. Quamobrem seniores Iudæorum execrantes horum temeritatem, ceteros Iudæorum in eos concitarunt: qui tandem omnes capti sunt: cumque omni genere tormentorum eos exagitant, quò hoc solummodò extorquerent, vt Cæsarem dominum faterentur; nemo cessit, neque dicere velle visus est, sed omnes illa necessitate validiorem sententiam conseruauere, tamquam brutis corporibus, non animis etiam, cruciatus ignemque susci- perent. Maximè verò puerorum atas miraculo spectantium fuit: nec enim eorum quif- quam commotus est, vt dominum Cæsarem nominaret: vsque adeo corporum infir- mitatem vis audacia superabat.] hæc Iosephus^g; qui addit & de Iudæis ter mille, qui in Cyrene Ægypti prouincia, à Catulo eius regionis Præfecto, eodem nomine sunt truci- dati, inter quos plures etiam innocentes oppressos fuisse tradit. Cum hæc & alia acce- pisset Vespasianus de Iudæis tumultuantibus in Ægypto, nuntiante hæc omnia Lupo Augustali Præfecto; eidem in mandatis dedit, vt eorum templum, quod habebant in ea prouincia, Onion appellatum, demoliretur.

IX. IVDÆÆ VBIQVE PERDITI. * Ios. de bello Iud. li. 7. c. 29. GALILÆI OBSTINA- TISSIMI.

^g Ios. de bello Iud. lib. 7. c. 29. 31.

Quod autem ad Onion spectat; hoc nomen sumperat ab Onia Pontifice, tempore cladis ab Antiocho illata: hic enim cum confugisset ad Ptolemæum, obrinuit ab eo apud Heliopolim templi fabricandi gratia octoginta stadiorum aream: vbi in modum castelli circumquaque munitum templum ædificauit in schismate aduersus ceteros Iudæos

X. TEMPLVM IVDÆÆ ORVM IN ÆGYPTO.

daos Ierofolymis agentes : qui hæc contra legem agi , indigno animo ferebant , licet hi hanc , quæ ipfis iusta videbatur , obtenderent causam , fuisse nimirum ante annos nongentos septuaginta ab Iſaia prænuntiatum , ædificandum templum in Ægypto . Quod adificatum sic perseveravit integrum annis trecentis trigintatribus : sed hoc tempore à Præfecto clausum , nulla data locum adeundi facultate , derelictum omnino remansit , atque alteri vsui cessit , adeò vt ne vestigium quidem amplius in eo cultus religiosi reliquum esset . Hucusque Iosephus a de cladibus sub Vespasiano & Tito Iudæis illatis .

^a Ios. de bello Iud. li. 7. c. 30

XI. ^b Euseb. hist. lib. 3. c. 11.

Sed eodem tempore quid itidem Iudæis acciderit , histradit Eusebius b : Fertur , inquit , præterea Vespasianum post vastationem Ierofolymorum mandasse , vt omnes ex Davidis genere prognati , diligenter conquirerentur ; quò nemo apud Iudæos ex illa regia stirpe omnino in posterum superesset : indeque in Iudæos maximam denuò cladem & persecutionem fuisse concitaram .] hæc ipse . At hæc de familia Davidis abolenda , vnde in mentem Vespasiani venerunt : nisi , quòd eidem significatum esset , oraculis Prophetarum esse prædictum , ex David progenie regnaturum hominem , cuius imperium esset æternum . Cùm enim ei adulantes , cetera quæ erant in oraculis , quasi de eo prædicta essent , Iosephus & alij illi accommodassent , hoc quod aduersari videret , in hunc modum irritum reddi curauit .

XII. IOSEPHVS QUANDO ET VBI HISTORIARIAM SCRIPSIT . ^c Ioseph. contra Apion. lib. 1.

Hic igitur finis esto rerum Iudaicarum , quæ sunt à Iosepho conscriptæ , Romæ dum ageret otiosus post triumphum Titi , obtulitque commentarium Vespasiano ac Tito , & cùm aliis pluribus , tum etiam Agrippæ Iudæorum Regi tunc ibidem , Romæ scilicet , agenti : quod & ipse quidem testatur scribens contra Apionem c his verbis , cùm de sua captiuitate & Romam aduentu agit : Deinde Romæ tempus vacationis habens , omniam negotio præparato , vsualiquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam Græcam & rerum eruditionem , exhibui . Tantaque mihi securitas adfuit veritatis , vt primos omnium Imperatores belli Vespasianum & Titum testes non expauescerem . Primum namque illis obtuli libros , & post illos multis quidem Romanorum , qui bellis interfuerunt : plurimis verò nostrorum eos etiam venum dedi , qui Græca eruditione videbantur imbuti , quorum est Iulius Archelaus , Herodes honestissimus , & ipse admirabilis Rex Agrippa . Isti siquidem vniuersi testimonium perhibuere , quòd veritatem diligenter excolui .] hæc Iosephus .

Qui ordine sequitur annus Domini septuagesimusquartus , consignatur in Fastis Coss. Vespasiano Aug. tertium & Tito Vespasiano Cæsare secundum . Sic enim se habuisse veteres Fastos Consulares , Plinius d non obscure significat , dum (vt posuimus) hunc annum dictis describit Consulibus , tot vicibus vtroque ipsorum Consulatu perfuncto , nimirum (vt dictum est) patre tertium , & filio Tito secundum . Quamobrem planè constat eos e errare , qui hoc anno Vespasiani quartum & Titi secundum ponunt ; sicut dum adiungunt quintum eiusdem Augusti Consulatum cum Titi tertio : sumpto nimirum errore , quòd primum annum Imperij Vespasiani notant eiusdem Imperatoris Consulatu secundo , cùm tamen de primo eius Consulatu nulla mentio habeatur in Fastis , in quibus sint adscripti Consules ordinarij . Nam antea Vespasianus fuerat tantum Consul suffectus : quamobrem cùm creatus est postea ordinarius , non bis Consul in Fastis adscribendus erat , sed semel : quam consuetudinem Romæ vsque ad Seueri Imperatoris tempora perdurasse , auctor est Dio f .

^a Plin. hist. nat. li. 2. c. 13
^b Pann. Olev. a. d. Ep. alij in Fast. Coss.

^c Dio lib. hist. 46.

II. Idque idem necessariò admonuisse oportuit , tum ad horum contuincendos errores , tum etiam vt in omnibus rationi temporum sit consultum : sunt enim hæc verba Dionis , dum agit de Cæsaris primo Consulatu : Tametsi , inquit , iam antè Consularibus ornamentis decoratus fuerat , non tamen hunc suum Consulatum secundum nuncupauit : idque in simili re ab omnibus deinceps vsque ad nostra tempora obseruatum est . Primus enim omnium Seuerus Imp. cùm Plautiano honores Consularetribuisset , cumque

A que deinde in Senatum adscriptum , eum Consulem postea faceret , iterum Consulem esse dixit ; idque exemplum alij deinde sunt secuti .] hæc Dio . Quamobrem cùm Suetonius a de Vespasiani Consulatu ait : Consulatus octo veteri addidit :] haud dubium , ipsum cum ceteris adnumerasse etiam primum Consulatum eius non ordinarium , sed honorarium , quem suffectus duobus mensibus anni b nouissimis gessit tempore Claudij . Qua etiam ratione errore labi certum est , qui Consulatum Domitiani , quem gessit cum Messalino anno sequenti , secundum ponunt ; cùm constet eodem auctore c Suetonio , ipsum ante Imperium adeptum gessisse sex Consulatus , sed ex his vnum tantummodò ordinarium , de quo suo loco dicendum . Sed eadem Dionis sententia complures alij corrigendi essent errores , in quos chronographi , ea quæ ab ipso sunt dicta ignorantes , sunt lapsi , dum in Fastis Consularibus intexendis , ex suffectis etiam Consulatu ordinarios numerarunt : quos nos bona fide , ne omnia inuertere videremur , interdum secuti sumus ; cùm alioqui nullum afferatur rationi temporis præiudicium , cùm non suffectos , sed ordinarios tantum Consules in suis ipsorum Fastis posuerit , licet auctos numero suffectorum . Insuper ne quis errore labatur , illud etiam monendum putamus , reperiri diuersam rationem esse habitam diuersorum Consulatum : nam ad annorum numerum consignandum ordinarij tantum (vt diximus) adscribebantur in Fastis , in aliis verò monumentis etiam publicis , vt in nummis , vel aliis inscriptionibus , obseruauimus notatum reperiri numerum suffectorum , simulque etiam ordinariorum Consulatum . Hæc qui non considerat , in errorem ferri sæpissimè necesse erit . His verò ad temporis rationem elucidandam ex instituto narratis : iam quæ hoc anno facta habentur , in medium adducamus .

^a Suet. Vesp. c. 8.

^b Suet. in Vesp. c. 4.

^c Suet. in Dom. c. 2.

C Excisa his temporibus (vt diximus) secta Galilæorum , quæ in Ægypto coeperat coallescere : nec reliquæ diutiùs subsistere valuerunt : profigatis enim Iudæis , praua etiam illorum dogmata extingui coeperunt . Vnde Epiphanius d : Post expugnationem , inquit , Ierofolymorum , permansit tum hæc , *offenorum videlicet* , tum alia modico tempore , quæ appellantur hæreses , Sadducæorum , inquam , Scribarum , Pharisæorum , Hemerobaptistarum , Nazaræorum , Offenorum , & Herodianorum : donec singulæ pro occasione & tempore dissipatæ & solutæ sunt .] hæc ipse . Verum potius mutatæ sunt , quàm extinctæ : siquidem nequaquam omnino esse desierunt : nam complures ex illis pertaxi Iudæorum infamiae , & gloriam Christianorum è contrario æmulantes , illis adhæserunt ; sed ita tamen , vt non crederent sicut illi , sed commixtione quadam , tamquam ex diuersis generibus animantium , horrendum monstrum conflarent . Dicemus de singulis , sed ante omnes de Samaritis , de quibus sæpius antea .

III. SECTAE IV. DE SAMARITIS ET NAZARÆIS . ^e Procop. de aedif. Iust. Imp. c. 18. ^f Epiph. hæres. c. 29.

D Quod igitur pertinet ad Samaritas : sicut illis natura insitum erat , vt quod semel in errorem adducti suscepissent , semper pertinacissimè retinerent ; sic complures illorum , quamuis fidem Christianam fuerint amplexati , tamen priorem errorem non dimiserunt vsque ad Iustiniani tempora , cùm in Palæstina tumultuantes , immisso milite , sæuissimè sunt trucidati e . Rursus verò etsi Nazaræi , qui ante Christi aduentum f erant , esse desierint ; noua tamen eiusdem nominis secta his ipsis diebus post Ierofolymorum cladem emerfit ; de qua hæc Epiphanius f : Est autem hæc Nazaræorum hæresis in Berrhæorum regione circa Cauam Syriam , & in Decapoli circa Pellæ partes , & in Basanide , quæ Cocaba appellatur , & Cocaba Hebraicè dicitur . Illinc enim initium factum est , post discessum ab Ierofolymis , omnibus discipulis in Pella habitantibus , cùm Christus iussisset relinquere Ierofolymam ac secedere , quoniam pastura esset obsidionem . Et hac de causa Berrhocam habitantes , illic (vt dixi) vitam debebant . Hinc Nazaræorum hæresis initium habuit . Errauerunt autem & hi , circumcisionem iactantes , & adhuc sub maledictione sunt .] Hi igitur quòd Christo credidissent , nacti sunt Matthæi Euangelium , de quo superius facta est mentio ; licet Theodoretus h dicat hos vsos esse Euangelio apocrypho secundum Petrum .

IV. DE SAMARITIS ET NAZARÆIS . ^e Procop. de aedif. Iust. Imp. c. 18. ^f Epiph. hæres. c. 29.

E Tolerati sunt Nazaræi in Ecclesia per illud tempus , quo legalibus vsi sunt interdum etiam Apostoli , cùm aliqua nimirum occasio id postularet ; nec ab Ecclesia eiekti sunt : immò nec à ceteris eo nomine distinguebantur , cùm (vt dictum est superius) Christiani omnes etiam Nazaræi dicerentur , vt habent Apostolorum Acta i , atque Epiphanius pluribus docet k : quo nomine adhuc sancti Hieronymi tempore utebantur , cùm Christianos dicere vellent Hebræi . Nam (vt idem Hieronymus l ait) sub nomine Nazare-

^h Theod. li. 2. hæres. sub.

NAZARÆI
FACTI HÆ-
RETICI.
Epiph. her.
29.
Hier. ep. 89.

orum ter in die Christianis maledicebant: licet Epiphanius^a velut nonnisi dictos hære-
ticos, Nazarenos appellando, eos intelligere voluisse. Sed de his superius. Eiusmodi secta
diutius perduravit in Oriente, cuius affectæ alio nomine Minæi dicti reperiuntur: de
quibus hæc sanctus Hieronymus^b scribens ad sanctum Augustinum: Vsq̄e hodie, in-
quit, per totas Orientis synagogas inter Iudæos est hæresis quæ dicitur Minæorum, & à
Pharisæis vsq̄e damnatur: quos vulgò Nazaræos nuncupant: qui credunt in Christum
Filiū Dei natum de Maria virgine, & cum dicunt esse, qui sub Pontio Pilato passus
est, & resurrexit, in quem & nos credimus. Sed dum volunt Iudæi esse & Christiani,
nec Iudæi sunt, nec Christiani.] hæc Hieronymus. Scripserunt^c aduersus huiusmodi
hæreticos Iustinus Martyr, Irenæus, Origenes, & alij complures, qui texuerunt catalo-
gum hæreticorum, vt Epiphanius, Philastrius, Augustinus, Theodoretus, Ioannes Da-
masceus, & alij recentiores. Porro Nazaræi consortio Ebionæorum, à quibus (vt Epi-
phanus^d tradit) nonnulla mutuati, vehementer sunt infamati.

Theod. her.
fab. lib. 2.

Epiph. her.
50.

VI.
DE EBIONE
HAERESI-
ARCHA.
Epiph. bibl.

Eodem etiam tempore, nimirum post excidium Ierosolymæ, emerfit impostor
scelestissimus, Ebion nomine, ex quo nefanda Ebionitarum hæresis est exorta, cuius
primordia sic idem describit Epiphanius^e: Initium autem huius cœpit post Ierosoly-
morum captiuitatem. Quandoquidem enim omnes in Christum credentes eo tempe-
re in citeriori regione habitabant; maiori ex parte in Pella ciuitate quadam Decapo-
lis, quæ in Euangelio scripta habetur, prope Batanæam & Basanitidem regionem,
tunc eò digressis, & ipsis istic vitam agentibus, ex hoc occasio contigit Ebioni. Et in-
cepit quidem habitationem habere in Cocaba, vico quodam in partibus Carnaim,
Arnen, & Astaroth, in Basanitime regione, velut fama ad nos perlata habet. Hinc sanè
malam suam doctrinam auspicatur, vnde & Nazaræi supra mihi indicati sunt. Hic
enim coniunctus illis, & illi huic, vtraque pars de propria improbitate alteri impartiuit.
Et differunt quidem altera ab altera in aliqua re, verum in mentis peruersitate se mutuo
expresserunt.]

VII.
Epiph. her.
19. 30.
HAERESVM
MIXTVRA
DEFORMIS.
Epiph. her.
30.

Sed & Ebionæis paulo post coniunctus est Elxai Ossenorū antiquæ hæresis facile
princeps; ex quo accidit, vt (quod est in prouerbio, aspis à vipera mutuata venenum)
magna facta sit accessio impietati, dum ex pluribus portentis vnum est monstrum effi-
giatum, in vnum coeuntibus Samaritis, Iudæis, Ossenis, Nazaræis, Cerinthianis, Car-
pocratianis, & aliis, quos Ebion simul iungens, vnum ex his corpus componens, omne
turpitudinis & impietatis prodigium superauit. Vnde Epiphanius^f: Quemadmodum,
inquit, si quis copulasset sibi ornamentum ex diuersis lapillis pretiosis, & vestem variega-
tam, & splendide se exornasset: sic hîc vice versa, quidquid horrendum est, & pernicio-
sum, & abominabile, informeque ac incredibile & odio plenum, id à singulis sectis acce-
pit, & se ipsum in omnes efformauit. Samaritarum enim habet abominationem, Iudæo-
rum nomen, Ossenorū verò & Nazaræorum opinionem, Cerinthianorum formam,
Carpocratianorum improbitatem, & Christianorum vult habere appellationem.] hæc
Epiphanius, qui & inferius de Ebione eiusmodi enarrat historiam: Hic, inquit, Ebion
etiam ipse in Asia habuit prædicationem, & Romæ. Radices autem spinosarum pro-
paginum habet in Nabathæa, & Paneade.] Ac post multa de eius dogmatibus dicta
hæc addit:

VIII.
DES IOAN-
NE ET E-
BIONE.

Sanctus Ioannes prædicans in Asia, mirabile opus fecisse narratur ad veritatis delinea-
tionem. Cum enim vitam degeret admirandam, & dignitatem veritatis ipsius decen-
tem, & penitus non lauaretur, coactus est à Spiritu sancto progredi vsq̄e ad balneum,
& penitus non lauaretur, coactus est à Spiritu sancto progredi vsq̄e ad balneum, E
dixitque: Accipite mihi quæ pertinent ab balneum. Et cum cõmites ipsum sequentes
mirarentur, venit ad ipsam balneum: & vbi peruenisset ad eum qui lauantium vestes
suscipere solet, interrogauit: Quis est intus in balneo? At olearius seruandis vestibus
inseruiens (in gymnasiis enim hoc officium est aliquorum, quotidiani alimenti acqui-
rendi gratia) ad Ioannem dixit: Ebion intus est. Ioannes verò statim intelligens Spi-
ritus sancti ductum, ob quam causam impulisset ipsum vsq̄e ad balneum venire (velut
dixi) memoriæ videlicet gratia, vt relinqueret nobis veritatis argumentum, qui sint serui
Christi, & Apostoli, ac filij eiusdem veritatis, qui verò vasa diaboli & portæ inferni,
non valentes contra petram, & ædificatam super ipsam sanctam Dei Ecclesiam: statim
vbi se turbasset, & leuiter fleuisset, vt omnes audirent, in testimonium ac declaratio-
nem impollutæ veritatis doctrinæ: Festinate, inquit, fratres, egrediamur hinc, ne cadat
balneum,

A balneum, & pereamus cum Ebione, qui intus est in balneo, propter ipsius impietatem.
Et nemo miretur de eo quod audit, Ioannem cum Ebione congressum esse. Multo
enim tempore beatus Ioannes in vita permanit, & vsq̄ead Traiani regnum durauit.]
hæc Epiphanius.

Verum hæc de Ioanne & Ebione recitata, Cerintho potius adscribuntur ab aliis
auctoribus, vt Irenæo^a, Eusebio^b, Theodoret^c, & aliis. At ne dicamus Epiphanius
esse hallucinatum; haud inconueniens erit existimare, vtrumque simul in balneis re-
pertum esse: siquidem magna necessitudo, ex impietatis similitudine comparata,
intercedebat inter eos. cum enim multi dicant occasione Cerinthi à Ioanne scriptum
esse Euangelium: sanctus Hieronymus^d Ebionis causa id factum affirmat, quòd sci-
licet communicatione hæresis eadem vtrisque censerentur esse communia; licet (quod
B Tertullianus^e ait) non fuerint omni ex parte Ebion & Cerinthus inter se con-
sentientes; cum ille à Deo mundum esse creatum, Cerinthus verò ab Angelis dice-
ret esse factum. Hic ipse Ebion in primis, quo minus veritate polleret, calumniis
fouere mendacia aggressus est: quippe qui cum in docendo Paulum primas ferre vide-
ret, in eum maledicta iacere, contumeliisque eum proscindere orsus est: idque eo
consilio, vt nutantes Iudæorum animos ab eo redderet penitus alienos. Aiebat enim
ipsum esse Græcum, non natura Iudæum, sed factum ex Gentibus profelytum ea
occasione, quòd Ierosolymis agens adamasset filiam sacerdotis, quam cuperet duce-
re in vxorem; vtque fieret voti compos, circumcisionem accepisse; sed cum nec ita
quod optasset, fuisset affectus, ad impugnandam circumcisionem & legem esse con-
uersum. Sic igitur existimans hac ratione Pauli prædicationem & scripta se conuulsis-
se, falsa Acta nomine Apostolorum edidit, in quibus vnà cum impietate multa coag-
mentata essent mendacia.

IX.
Iren. lib. 3.
Euseb. hist.
lib. 3. c. 22.
EBIONIS
CVM CER-
RINTHO
CONNEXIO.
Theod. her.
fabul. lib. 2.
Hieron. de
Script. Eccl.
in Ioanna.
Tertull. de
prescrip. c. 43
EBION HO-
STIS PAV-
LI, MVLTÀ
IN EVM.

Insuper (quod idem tradit Epiphanius) Circuitus Petri per Clementem scriptos
corrumpens, & pauca admodum vera relinquens, ad suas hæreses confirmandas viam
aperuit. Id quidem testatum reddi ex eiusdem Clementis Encyclicis, idem auctor tra-
dit, sic dicens: Idem Clemens ipsos per omnia redarguit in epistolis, quas scripsit, En-
cyclicis, quæ in sanctis ecclesiis leguntur, quòd alium habeant characterem fides eius
& sermo ab his quæ sub nomine ipsius in Circuitionibus corrupta sunt. Ipse enim
(nempe Clemens) virginitatem docet, at illi non admittunt. De eodem Clemente
idem tradit auctor, quòd dum vixit Iacobus frater Domini, qui virginitatem excole-
bat, tanti viri ductus exemplo, virginitatem extollere, seque eius cultorem exhibere
cœperit: addit etiam, ipsum insuper laudibus celebrasse Eliam, & Danielem, &
Samphonem, & omnes Prophetas, quos illi abominantur. Sed hæc etiam: Itaque in
Circuitionibus in totum se ipsos transfulerunt, mentientes contra Petrum multis mo-
dis; quasi ipse quotidie se in aquam merserit purificationis gratia, velut etiam ipsi: ab
animatis item & carnibus ipsum abstinuisse, & ab omni edulio alio ex carnibus facto di-
cunt, velut etiam ipsi faciunt: nam & ipse Ebion & Ebionitæ penitus ab his abstinent.]
multa tamen eosdem facere, quæ ritè fieri nosset, vt baptismate initiari, idem affirmat, qui
addit: Mysteria (nempe sacram Eucharistiam) faciunt ad imitationem sanctorum in
Ecclesia, ab anno in annum per azymos, hoc est, panes non fermentatos, at alteram my-
sterij partem per aquam solam.] Quinetiam (vt tradit Eusebius^f) diem Dominicum ritè,
vt nos celebrabant.

X.
XII.
ARTES
EBIONIS.

E Sed & ad conciliandam sibi maiorem fidem, dici voluit Ebion, idcirco, quòd volens
libensque esset pauper effectus; testans se fuisse vnum ex illis qui pretium suarum rerum
posuissent ad pedes Apostolorum. In hunc igitur modum Ebion, expulso Paulo, Petrum
sibi ad stipulari mentitus, nomenque Christianum aucupans, & aliquos Ecclesiasticos rit-
us vsurpans, hisque iactis ad erigendam structuram impietatis fundamentis, horren-
dum est dicere, quales abominationes superstruxerit. A Deo enim duos dicebat fuisse ad
rerum dominium ordinatos, Christum videlicet, & diabolum, illumque accepisse in for-
tem futurum sæculum, huic verò mundum fuisse concredidum: porro illum velut vnum
ex angelis, sed ceteris maiorem esse creatum; & quod pertinet ad carnem assumptam,
ex viri semine procreatum, eundemque Adam primo se induisse, ac postea exuisse.

Quod spectat ad politiam; Ebionæi, vt Nazaræi, æquè Legem cum Euangelio tra-
debant esse seruandam; vtebantur autem Matthæi Euangelio, sed decurrato, sicut
Annal. Eccl. Tom. I. Nnn 3 & ce-

XII.
EBIONIS
ERRORES.

¹Iren lib. 1. c. 26. & ceteris diuinis scriptis: quinetiam (vt auctor est Irenæus^a) Ierofolymam adorabant, A
²Tertull. de quasi esset domus Dei. Sed & (quod Tertullianus^b ait) adeò Ebion Iudæis fauit, vt Le-
 gem præferret Euangelio, ad illud sanè excludendum, & Iudaismum vindicandum.
 Cogi insuper voluit omnes vxorem ducere, etiam impuberes; liberum quoque relin-
³Iren lib. 1. quens, vt quot quis pro arbitrio vellet, vxores acciperet. De Ebione insuper, cum
 c. 26. damnans, meminit Ignatius ad Philadelphios scribens his verbis: Si quis dicat
⁴Tert. de præ- vnum esse Deum, & confiteatur Christum Iesum, sed eum nudum esse hominem putet,
 scrip. c. 48. non autem Deum vnigenicum, Sapientiam, & Verbum Dei, sed solùm anima &
⁵Euseb. hist. corpore constare censeat; huiusmodi serpens est, fraudem & errorem prædicans in exitium
 lib. 3. c. 21. hominum, & est eiusmodi inops sensu, cognomento Ebion.] Clemens Romanus
⁶Epiph. hæ- ref. 30. etiam (vt nuper vidimus) suis Encyclicis eiusdem Ebionis impietatem damnauit. Insu-
⁷Philast. de per Irenæus^c, Tertullianus^d, & Origenes etiam suis scriptis Ebionem & Ebionæos sæpè B
 hæres. c. 38. exagitarunt, quod & fecerunt Eusebius^e, Epiphanius^f, Philastrius^g, Augustinus^h, Theo-
⁸Aug. uihar. ad Quod- doretusⁱ, ac demum ceteri recentiores, qui de hæresibus commentarios conscripserunt.
 multatum. i. hæres. hæ- res. fab. hb. 2.

XIII.

Sed his ipsis item temporibus, quibus Ebionæi vigeabant, discipuli quoque complu-
 res Simonis Magi, Dei Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, turpiter
 infamabant; dum Christianum nomen nundinantes, blasphemias ac impietates veluti
 calice aureo propinabant. Horum præcipuus erat Menander, idemque Samaritanus
 & magus, eiusdemque Simonis discipulus primogenitus; de quo Iustinus Martyr, qui
 & ipse patria Samaritanus illum optimè nosset, in oratione ad Antoninum Pium hæc
 habet: Deinde (post Simonem videlicet) Menandrum quemdam, & ipsum Samaritana-
 num, in vico Caparetaia ortum, Simonis discipulum, & à dæmonibus ipsum quoque C
 exagitatam, Antiochiæ multos arte magica seduxisse scimus; qui sectatoribus etiam
 suis minimè morituros esse persuasit. Sunt verò nunc quoque ab eo reliqui nonnulli,
 qui hoc profitentur.] hæc Iustinus. De eodem hæc breuiter post Irenæum Tertullia-
 nus^k: Post Simonem Magum Menander discipulus ipsius, similiter magus, eadem di-
 cens, quæ Simon ipse: quidquid se esse Simon dixerat, hoc se Menander esse dicebat,
 negans habere posse quemquam salutem, nisi in nomine suo baptizatus fuisset.] Dice-
 bat enim (vt idem^l alibi ait) mortem ad suos non modò non pertinere, sed nec perueni-
 re. At egregiè salubris suis eidem Tertullianus illudit; quòd, licet tot tantaque Me-
 nander ipse suis polliceretur discipulis, perpaucos tamen habuit sectatores: vnde hæc
 idem auctor sublians ait: Quod hoc Menandri balneum? Comicum credo: sed cur
 tam infrequens, tam occultum, quo paucissimi lauant? suspectam enim faciam tantam D
 raritatem securissimi atque tutissimi sacramenti.] Porro cum eius dogmata ea esse quæ
 erant Simonis, testetur: cum de Simone iam satis superius dictum sit, haud opus est ead-
 em recensere. Agunt præterea de eodem omnes nuper recensiti auctores. Sectari sunt
 tamen eum inter alios Basilides & Saturninus, quos condiscipulos fuisse^m Epiphanius
 tradit: verum diutiùs vixisse ferunt, nimirum ad tempora Hadriani Imperatoris. Sed de
 his fusiùs aliàs.

XIV.

Meminit in eadem epistola Ignatius de Cleobulo atque Theodoto horum tempo-
 rum hæreticis, sed eorum, quos diximus, potiùs sectatoribus, quàm nouarum hæresum
 inuentoribus: sic enim ait, postquam de Simone, Menandro, Basilide, & Nicolai-
 tis verba fecit: Fugite præterea maligni illius nepotes Theodotum & Cleobulum qui
 gignunt mortiferum fructum, quem qui gustaric, continuo moritur, non temporalem E
 hanc, sed æternam mortem.] Porro diuersus est hic Theodorus ab illo Byzantino co-
 rriario hæresarcha, de quo suo loco. In his omnibus illud considerandum est, his qui ex
 circumcissione prouenerunt hæreticis peculiare fuisse, novos velut à sanctis scriptis
 effingere commentarios, eisdemque tamquam recens in lucem editis ad suas hæreses
 confirmandas vti solere: de quibus hæc appositè Origenesⁿ: Oportet ergo cautè confi-
 derare: vt nec omnia secreta quæ feruntur in nomine Sanctorum suscipiamus, propter
 Iudæos qui fortè ad destructionem veritatis scripturarum nostrarum quædam scripse-
 runt, confirmantes dogmata falsa: nec omnia abiiciamus, quæ pertinent ad demon-
 strationem scripturarum nostrarum. Magni ergo viri est audire & adimplere quod scri-
 ptum est: Omnia probate; quod bonum est, tenete. Tamen propter eos qui non pos-
 sunt quasi trapezitæ discernere inter verba quæ vera habeantur, vel falsa, & non possunt
 semet-

^aIren lib. 1. c. 26.
^bTertull. de præscrip. c. 48.
^cIren lib. 1. c. 26.
^dTert. de præscrip. c. 48.
^eEuseb. hist. lib. 3. c. 21.
^fEpiph. hæref. 30.
^gPhilast. de hæres. c. 38.
^hAug. uihar. ad Quod. multatum.
ⁱTheod. hæres. fab. hb. 2.

DE MENANDRO DISCIPULO SIMONIS.

^kTertull. de præscr. c. 46.

^lTertull. lib. de anim. c. 50.

^mEpiph. hæref. 23.

DE CLEOBULO ET THEODOTO.

ⁿOrigen. in Mat. trac. 23.

IUDÆI CORRUPTORES DIVINAE SCRIPTURAE.

A semetipsos cautos seruare, vt verum quidem teneant apud se, & ab omni etiam specie
 mali abstineant; nemo vti debet ad confirmationem dogmatum libris qui sunt extra
 canonizatas scripturas.] hæc Origenes. Sed admirabile planè fuit in his Dei consilium,
 qui cum falsa dogmata, tum etiam improbata atque commenticia scripta sic in lucem
 prodi permittit, vt iisdem cognitis ab Ecclesia atque reiectis, quæ vera quæve germana
 atque legitima essent, magis elucidata, parentiùs innotescerent, probataque veritas soli-
 diori firmitate subsisteret.

Eodem anno tertio Vespasiani Imperatoris, S. Martialis Episcopus Lemouicensis, XV.
 Galliarum dictus Apostolus, qui ex Oriente Romam cum Petro venerat, & ab eodem DE S. MARTIALI EPI-
 in Gallias fuerat amandatus, cum Lemouicenses, Tolosanos, Burdegalenses, Cadur- SCOPO LEMOUICENSE
 censes, & Aquitanos populos, eosque qui à Rhodano in Oceanum vergunt, ad pietatem
 B Christianam instituisset, honestissimo labore persuaçtus, hoc ipso anno (vt eius Acta
 restantur) ex humanis sublatus est. Porro (vt & hic eius exordia repetantur) tradunt
 hunc illum fuisse puerulum, de quo Andreas olim Domino roganti dixerat: Est puer hic
 habens quinque panes & duos pisces.] Verum cum dicant, ipsum vnum fuisse ex septua-
 gintaduobus discipulis; opus est vt affirmet, non sic ætate fuisse puerum nominatum,
 sed more Hebræorum, qui & homines etiam grandioris ætatis eo modo pueros nuncu-
 pabant. Feruntur eius res gestæ, scriptæ ab Aureliano eius successore: leguntur etiam
 eius nomine duæ scriptæ epistolæ, quarum altera est ad Burdegalenses, altera verò ad
 Lemouicenses & Tolosanos conscripta: sed de his aliàs. Illud etiam memoria dignum
 de Martiale traditur, suscitasse mortuum, ad moto ei baculo S. Petri, quem ab eo sibi da-
 tum Romæ acceperat: meminit eius historiæ & Innocentius Papa^a.

C

IESV CHRISTI	LINI	VESPAS. IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
75.	6.	4.

SEquens hic Christi annus septuagesimus quintus notatur ab aliis Consulatu Domi-
 tiani Cæsaris iterum, & M. Valerij Messalini. Verum cum (vt anno superiori di-
 ctum est) non nisi numerus ordinarij Consulatus in Fastis^b sit describendus; primus hic,
 & non secundus Domitiani Consulatus dicendus esset. Sed in eo etiam error inesse
 D videtur, dum in iisdem Fastis anno primo Titi Imperatoris Domitianus Consul septi-
 mum ponitur, cum constet Suetonij^c auctoritate, eundem Domitianum ante adeptum
 Imperium ita sexies Consulatum gessisse, vt ex eis vnus tantummodò fuerit ordina-
 rius, ac proinde vnus tantum adscribendus esset in Fastis. Quamobrem errore positum
 numerum Consulatum, ex antea dictis exoritur non leuis suspicio tantum, sed vera
 certa que scientia. Eadem igitur ratione ex Dionè allata, & Plinij (vt vidimus) testi-
 monio roborata, cum annus superior sit consignatus Cons. Vespasiano tertium & Tito
 secundum, cumque rursus idem Dio^d dedicationem templi Pacis factam esse dicat
 Vespasiano sextum & Tito quartum Consulibus, ex ipso superius recitato notando-
 rum Consulatum ordine affirmare necesse est, tam præfenti quàm sequenti anno
 eundem Vespasianum Consulatum gessisse, nempe hoc anno quartum, sequenti verò
 E quintum, ac demum sextum. Quapropter præfenti anno dedisse putamus nomen Con-
 sules Vespasianum Augustum quartum & Valerium Messalinum, qui à Iulio Frontino^e
 ponitur: Consulatus verò Domitiani, quem ponit Suetonius ordinarium, in alium
 annum reiciendus erit.

Hoc tempore Vespasianum de pellendis ab Vrbe philosophis dedisse edictum, Dio
 testatur his verbis^f: Cum alij multi excitati ex Stoica disciplina, in quorum numero fuit
 Demetrius Cynicus, multa inutilia his qui audiebant, publicè differerent occasione phi-
 losophiæ, atque ita multos occultè in varias sententias traherent; Mucianus Vespasiano
 persuasit, vt omnes qui essent eius sectæ, ex Vrbe expelleret; dixitque in eos multa, ira magis
 incitatus, quàm studio doctrinæ. Itaque Vespasianus statim philosophos præter Mulo-
 nium Roma expulit.] Hæc Dio. Ceterum non id nouum Romæ videri poterat: neque
 licet & Nero id fecerit, vel alij ei similes, optimo Principi adeò ignominie vertebatur,
 cum

^aInnoc. extr. de sacr. unct. in fine.
^bCuspi. & Panun. & alij.
^cEMENDATA TR. ERROR DENUMERO CONSULATVM.
^dDio in Vesp.
^eIul. Front. de aqueduct. lib. 1.
^fDio in Vesp. EDICTVM DE PELLENDIS AB VRBE PHILOSOPHIS.

^aGell. lib. 15. 6. 11.

cum id fieret more maiorum: nam (vt auctor est Gellius ^a) iam longè antè, florente Re- publica, sub Consulatu Fannij Strabonis & Valerij Messalæ promulgatum fuerat Senatusconsultum de philosophis & rhetoribus Vrbe pellendis: quod scilicet adolescentes earum scientiarum addiscendarum cupidi viderentur ab armis auocari, & vitam agere otiosam ac planè inertem.

III.

^bSuet. in Vespas. c. 13. ^cPhilos. in Apoll. lib. 6. ^dIdem lib. 4. c. 7.

Porro hæc facta sunt à Vespasiano, non quidem quòd odio prosequeretur philosophiam, vt pote bonorum morum conciliatricem, cuius (vt Philostratus ait) plurimum amans fuit; sed quòd sic persuasus à Muciano ob solutam nimis dicendi libertatem. Ceterum Suetonius ^b auctor est ipsum Vespasianum lenissimè tulisse philosophorum contumaciam. Ex his vnus erat (vt ait Dio) ille Demetrius, qui (vt testatur Philostratus) focius erat Apollonij Tyanæi, qui eum Tito Cæsari proficiscenti ex Ægypto dederat monitorem. Hæc cum dicat Philostratus ^c in Apollonio, idem ^d meminit de Musonio Babylonio, qui sub Nerone carceri mancipatus, grauissima passus erat: licet auctor duos videatur Musonios recensere, alterum Babylonium, alterum verò Tyrhenum, eosdemque sub Nerone grauiter exagitat. Sed cum de Babylonio agit, eum secundum ab Apollonio sapientia fuisse testatur. Sed & Vespasianus ad id faciendum compulsus est, licet innitus (quòd sic iam necessitas postularet) ad compescendam garrulam ipsorum linguam, & petulantem potius quàm ingenuam philosophoque dignam dicendi libertatem, qua passim proscindentes Imperatorem, indeque apud abiectum vulgus gloriam aucupantes, idem in Principem commouebant. Quamobrem vt famæ Imperatoris, ipsiusque Reipublice tranquillitati consultum esset, æquum visum est, eosdem tali edicto percelli, & ab Vrbe longius ablegari.

IV.

^eSuet. li. 10. EXCELLEN- TIA CHRISTIANAE PHILOSOPHIAE.

Reprehenditur & à Seneca ^e huiusmodi philosophorum in quoscumque, ac potissimum in Principes dicendi temeritas potius quàm libertas. nam ad Lucilium scribens hæc ait: Errare mihi videntur, qui existimant philosophiæ fideliter deditos, contumaces esse, ac refractarios, & contemptores magistratum, aut Regum, eorum ve per quos publica administrantur.] Damnat & Dio in suis Ægyptiacis philosophorum Cynicorum in eo genere dicendi procaciam. At quantum his præstat Christiana modestia, quæ leuissimam quampiam contumeliam in priuatum etiam hominem dictam, perpetuò gehennæ igne dignam esse intelligit, quæ parendum esse Principibus etiam dycolis, eosdemque in honore habendos, scit esse lege diuina præscriptum: Numquam enim in toracerbissimis ab Imperatoribus illatis in Christianos persecutionibus, quempiam illorum ob dicacitatem conuentum esse iudicio, quis poterit inuenire: quod, qui scripserunt pro Christianis Apologias, vt Tertullianus, & alij, faciliè demonstrarunt. Quamobrem philosophorum complures, qui veræ sapientiæ amantes essent, & veritatis studiosi, sublimissimam omnium Christianorum philosophiam esse considerantes, admirantesque apud eos non paucos quosdam illud vitæ culmen attingere, sed æquè omnes eo nomine esse dignos, pedestri, quam sectati fuerant, philosophiæ nuntium remittentes, delegerunt in schola piscatorum discipulos esse potius, quàm Athenis magistros profiteri.

V.

DE S. APOLLINARE EPISCOPO RAVENN.

Primum omnium sapientum, qui cunctis philosophorum scientiis Christianæ religionis prætulit sapientiam, fuisse vidimus Dionysium Areopagitam: alios item plures eundem imitatos, licet præsentis quoque vitæ dispendio, Christi fidem esse sectatos, complura demonstrant exempla; de quibus singulis suo loco dicemus. Sed quod ad hæc pertinet tempora, Eleucadius Platonicus philosophus à S. Apollinare Episcopo Rauenate ad Christi fidem conuersus, eidem his temporibus Vespasiani Imperatoris martyrio vita functo, cum sedisset annis vnderiginta, in Episcopatu post Abderitum successit. De tempore sedis Apollinaris & eius martyrio Petrus Damiani his testatur verbis: Apollinaris quanta gloria, quanta sit excellentia, admirari dignè non possumus, cuius martyrium per viginti & nouem annorum spatium per innumerabilia fuerit tormenta productum, &c.] hæc & alia plura in sermone quem habuit de S. Eleucadio, cuius mentio facta est. Vespasiani namque temporibus passum esse Apollinarem, cum eius vitæ Acta, tum Romanum Martyrologium ^f, abaque Bedæ, Vluardi, & Adonis, testantur. Sed id quidem non accidit, quòd aliqua à Vespasiano fuerit in Christianos persecutio excitata: sed cum Apollinaris Christi fidem prædicans, ab idolis Gentes auertisset, & eorundem sacerdotum in se odium concitasset; illorum exagitatus calumniis, subrepto ab

^fMartyrol. Rom. 25. lul. & alij.

A ab Imperatore rescripto, tamquam seductor quispiam & facinorosus homo iustus est ab vrbe pelli, nisi diis immolare assentiretur: quod ipse facere recusans, non tantum expul- sus est, sed etiam seuerissimè trucidatus, martyr occubuit. Plura de eo dicenda essent, atque etiam de Rauennatibus successoribus Pontificibus: sed quoniam (quod sæpè professi sumus) nostri non est instituti, priuatarum Ecclesiarum, nisi interdum Patriarchalium, facta prosequi, satis esse putauimus ex his aliqua vel leuiter attingisse. Quocirca ad institutam semel de philosophis narrationem redeamus.

Consideratione illud profectò dignum est, hoc ipso sæculo, quo Apostoli Domini, ac Apostolici viri, ad imbuendos Christiana religione populos vniuersos, totum pænè orbem terrarum peragrarunt; complures è contrà philosophos, perinde ac si eamdem inuisent instituti rationem, itidem circumeundo prouincias peruagatos in Orbem, ad- iisse nobilissimas ciuitates, eoque prætextu vt mores labefactatos corrigerent, habuisse de prauis moribus corrigendis ad populum conciones: sed sic eos ad meliorem frugem conatos esse (vt videbatur) inducere, vt tamen Gentiliæ auitæ superstitionis cultum seruandum potissimum inculcarent. Fuerunt, qui id præstiterunt, complures: & vt præ- mittamus dicere de Apollonio, de quo fusiùs alibi, præstitit hoc insigniter Dio, cuius mentio est apud Philostratum in Tyanæo ^a: sed eo licet tacente, ipsius Rhodiæ, Corinthiæ, Tharsicæ, Borysthenicæ, & alia à diuersis locis, in quibus eas habuit, de- nominatæ orationes, quàm multus in his fuerit, satis apertè declarant. His Euphratem Apollonij per necessarium adde, atque Demetrium, Musonium etiam coniunge. Eius- dem etiam professionis erat Damis Pythagoreus, Epictetus Stoicus, Lucianus Epicu- reus, sed non cum his comparandus; & alij, ex quibus eos qui in Vrbe erant, Domitia- nus est infectatus. Sed non silendus Diogenes Iunior, qui cum populum vexasset mul- tis contumeliis, in theatro eum obiurgans, virgis cæsus est. Erat etiam eiusdem classis ille, cuius meminit Dio, qui eamdem sibi vendicans libertatem dicendi in populum, ca- pite truncatus est ^b.

Hos igitur aduersarios passos esse qui Christianæ religionis fundamenta iacerent, nemo iure poterit dubitare: nam cum ex sententia Pauli, Græci sapientiam quærerent, hancque istiusmodi verborum phaleris iisdem gloriosissimè ostentarent, quorum (in- quit Iuuenalis ^c)

Ingenium velox, audacia perdita, sermo Promptus, & Iso torrentior]

haud dubium audientes horum sermo- nes, pronis eos auribus accepisse: è contrà verò barbaros, quos dicerent Iudæos homi- nes, nouam ac peregrinam inuehentes religionem, eamdemque superantem humanum captum, dum hominem cruci affixum Deum esse contenderent, habuisse contemptui. Sed & quod Christiana fides Iudaica censeretur esse religio, vt quæ à Iudæa & Iudæis hominibus, & de Iudæo homine, quem dicerent esse Deum, prædicaretur; Romanis, his præsertim temporibus, exosa admodum & execrabilis reddebatur. Antiquum hoc erat odium: quo enim animo Romani olim erga Iudæorum religionem esse solerent, sententia Ciceronis in oratione pro Flacco, ad hæc quoque tempora valdè accommoda- ta, declarat his verbis: Stantibus Ierosolymis, pacatisque Iudæis, tamen istorum religio sacrorum à splendore huius imperij, grauitate nominis nostri, maiorum institutis abhor- rebat: nunc verò hoc magis, quod illa gens quid de imperio nostro sentiret, ostendit ar- mis: quàm cara diis immortalibus esset, docuit; quòd est victa, quòd elocata, quòd ser- uata.] hæc Cicero, cum à Pompeio tantum debellati Iudæi essent. At quid de Iudaica religione, iis potissimum temporibus, cum immanissima omnium clade affecti essent, iidem existimasse potuerunt? Quid Græci? Plutarchus, Lucianus, & alij multis in locis reliquere testatum. Quid Ægyptij? Apio Alexandrinus duobus libris de ea re editis pa- tesfecit, dum vniuerso terrarum orbi, tamquam in scena, Iudaicam religionem exhibuit risu ac sibilis infectandam. His adde (quod diximus) in hærentem religioni Iudaicæ igno- miniam crucis, cum Iudæi homines in Vrbes & Orbem inferrent crucifixi hominis Iu- dæi cultum: hoc planè omne illis videri poterat portenti genus excedere.

Sed & in his omnibus & contra omnia superexcellens vis atque potentia crucis eni- tuit: quæ radiis ac fulgoribus diuinitatis effulgens, omnes mox humanæ sapientiæ dif- ficieus tenebras, diuinaque potentia omnem altitudinem extollentem, se aduersus scien- tiam Dei humili prosteruens, omnem intellectum (mirabile dictu) redegit in obsequium Christi.

VI. DE PHILO- SOPHIS OR- BEM CIR- CUMEVN- TIBVS.

^aPhilos. li. 5.

^bDio in Vesp. VII.

^cIuuenal. sa- tyr. 3.

CUIVS AE- STIMATIO- NIS CHRISTI- ANA RELIGIO.

VIII.

^{a2. Cor. 10.}
VIRTUTE
DIVINA,
NON HUMANA
PROPAGATA
EVANGELIUM.
^{b Rom. 4.}

Christi: vt virtus (quod idem ait Apostolus^a) non esset ex homine, sed ex Deo. Quis enim videns nouella germina fidei, suo ipsius ortus principio, cum semen Apostolicum à terra nascens erumperet, continuò ipsorum Iudæorum rabiem implacabilem experiri, furore Gentilium concuti atque percelli, & adhuc insuper humanæ sapientiæ artibus radicitus propè conuelli; non omni spe caderet, atque animo omnino deficeret? Sed qui vocat ea^b quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt; delegit ea quæ mundi esse viderentur infirma, vt fortia quæque confunderet; & ad confutandos sapientes, stultia quæsiuit, & quæ ignobilia essent & contemptibilia, vt (quod ait Apostolus) tam ea quæ non sunt, quam ea quæ sunt destrueret; ne gloriaretur aduersus eum omnis caro, hæcque omnia non humanarum esse vitium, sed Dei planè potentia, omnes ex æquo cognoscerent.

IX.
DE PEREGRINO
PHILOSOPHO.

Sed quoniam de philosophis semel est instituta narratio; hinc opportunè accidit (nam & temporis etiam ratio postulat) vt quæ ab impostore quodam, Peregrino philosopho nominato, sub nomine Christiano sunt gesta, narremus: quæ quantumlibet à Christianorum hoste & blasphemio homine scripta sint, ex eis tamen nonnulla vitia elici possunt, quæ antiquos illos laudatissimos Christianorum mores, ac præsertim erga fratres peregrinos, vel carcere detentos propensiores curam ac studium charitatis insinuant: sicque (secundum illud de Ennio dictum) aurum ex stercore seligentes, relinquentes blasphemias, cetera scitu digna narrabimus. Res igitur in hunc modum se habuit: Impostor quidam scelestissimus ex Paro insula oriundus, immanissimorum criminum reus (patrem enim suum necauerat, & amore puerorum erat turpiter infamatus) patriam solum vertens, pœnæ timore perterritus, in regionem, in qua minimè cognitus esset, proficisci in animum duxit. Sed quò omnia ad vitæ usum sibi suppeditarentur abundè prospiciens, lustransque mente vniuersum terrarum orbem, cum nulla sibi gens visa esset, quæ alios libenter ad se venientes susciperet, & peregrinos benevolentia prosequeretur officiis, quos præsertim suæ esse sciret religionis homines; nec aliam quamlibet nationem tanta liberalitate prosequi egentes ac miserabiles quasque personas, perinde ac Christianos: mox ad eos proficiscendi consilium inuit. Ad hos cum peruenisset impostor, eos conueniens, se Christianæ religionis cupidissimum simulauit. Quid plura? dedit nomen, initiatur baptismate, ad eumque loci gradum prouectus est tandem, vt (quod ait auctor) profiteretur inter prophetas ac ceteros rerum sacrarum principes: quippe qui se & magistrum præberet, qui alios fidem Christianam doceret, ac sacros libros interpretaretur, necnon & alios à se conscriptos legendos traderet.

X.

At, ne quid sibi deesse videretur, quod ad culmen Apostolicæ perfectionis spectare nosset; operatus est, vt pietatis causa detruderetur in carcerem, vbi velut nouus Paulus vinculus, gloriose sua vincula ostentaret. Sed eo consilio hæc omnia faciebat, vt ex oblationibus Christianorum sponte ac largiter dantium ingentem pecuniæ vim ea arte corraderet: qui cum in his præstandis officiis munificentissimi haberentur, quæ non profudissent eius causa, quem nondum sibi perspectum, velut Apostolum alterum iam haberent? Sed quæ fuerint erga impium hominem piorum studia, ex eodem auctore, qui hæc scriptis mandauit, in medium afferamus. Cum primùm enim eum à carcere liberare, & nulli parcentes impensæ redimere conati essent, nec voti compotes facti, hisce eum quotidie prosequerentur officiis, & colebant obsequiis. Manè, inquit, quidem illic videre erat iuxta carcerem præstolantes anus, viduas quaspiam, & orbos puerulos: illorum enim pars etiam vnà intus cum illo somnum capiebant, corruptis pecunia custodiibus. exinde omnis generis cœnæ inferebantur variæ, & sacri inter se sermones dicebantur. Quinetiam in Asia pleraque vrbes fuisse constat, ex quibus venerunt quidam laturo auxilium, Christianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi, & virum consolaturi. Incredibile verò est, quantum studium & celebritatem ad hoc ostendant, si quid tale vulgo innotuerit: illic enim nulli rei parcunt.] hæc ipse.

XI.

Addit his verò auctor causam, cur sic affecti essent Christiani, vt nec bonis, nec vitæ parcerent, sed omnia libentissimè profunderent, sic dicens: Proinde Peregrino quoque multæ tunc opes ab illis mittebantur sub vinculorum prætextu, nec vulgarem rerum prouentum lucrificiebat. Etenim haud dubitanter sibi persuaserunt, se omnino immor-

A immortalitate potituros, perpetuòque victuros esse: quamobrem & mortem magno contemnunt animo, ac non pauci sua sponte semetipsos occidendos offerunt. Deinde primus illorum quoque legislator eorum persuasit animos, quemadmodum inter se omnes fratres essent. Postea verò quàm semel à nobis desierunt, Græcorum deos constanter abnegant, solum crucifixum illum colentes.] Addit hæc insuper: Proinde apud illos omnia ex æquo habentur contemptui, præter fidem, quam exactè exploratam à quocumque deserente suscipiunt; quòd facile sit eos ab impostoribus seduci, eosque breui fieri opulentos.] Subdit auctor de eodem Peregrino, quòd tandem dimissus fuit à Syria: Præfide, cum alioqui ille se libenter mortem oppetere demonstraret, seu potius fingeret.

Post hæc autem eundem Peregrinum auro suffarcatum in patriam rediisse, auctor ipse testatur, ac subinde de secunda ab eo inita peregrinatione hæc ait: Secunda itaque suscepta peregrinatione, egreditur vagaturus, satis sibi viatici in Christianis repositum esse existimans, à quibus quaquauesum incedebat stipatus, in omni agebat rerum abundantia: atque in hunc modum aliquantum temporis alebatur. Tandem admissio nescio quo aduersus illos flagitio; siquidem visus erat (vt opinor) nescio quid ex interdicitis comedisse, non recipientibus amplius illis, magna est rerum difficultate perplexus.] At prætermittimus cetera recensere: nam satis putamus hæc esse ad ea quæ ad res nostras pertinent. Prosequitur enim auctor narrare ceteras eius peregrinationes. Romamque aduentum: & quomodo edicto Imperatoris, philosophis ex Vrbe proscriptis (factum enim id fuit rursum à Domitiano Itap. paucos post annos) tam ipse, quam ceteri qui erant Romæ philosophi, nempe (vt ait) Musonius, Dio, Epictetus, & alij, Vrbe egredi sunt coacti. At hic tandem noua arte immortalem sibi gloriam paraturus, re vera tamen scelerum suorum supplicium luiturus, in Olympiis solemni pompa sese dedit incendio exurendum: cuius rei gestæ, qui præsens vidit, historiam ipse Lucianus conscripsit. Hæc summatim ex Luciano ad Chronium accepta volumus enarrasse, vt huiusmodi exemplo, quæ à nostris de eare scripta sunt, planius innotescerent, suisque coloribus velut in tabula cerneretur expressa: vt illud in primis, quod se passum Paulus^a dicit: Periculum in falsis fratribus.] de quibus & Dominus dixerat^b: Venient ad vos in vestimentis ouium, iacrissecus autem sunt lupi rapaces.] Quales igitur eiusmodi esse solent, ipsum exemplar ex vero redditum vidimus in Peregrino; qui meritò dictus est cognomento Proteus, quòd omnem, quam sibi vellet, formam superinduceret^c.

Ex his insuper facile intelligimus, quæ de Mensurio Episcopo Carthaginensi recitat S. Augustinus^d: nimirum quòd prudenter agens, nolisset recipere quosdam pseudomartyres, qui luci gratia sese inter martyres coniecissent, vt pecuniis ditarentur, vel lautius ibi viuerent. Sic enim ait: Quidam etiam in eadem epistola facinorosi arguebantur, & fisco debitores, qui occasione persecutionis, vel carere vellent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent, & quasi abluere facinora sua, vel certè acquirere pecuniam, & in custodia delictis perfri de obsequio Christianorum.] Sicque ex his videas, quæ ipso initio exurgenti Ecclesiæ detentis in carcere causa fidei à Fidelibus compluribus præstari consueverunt officia, eadem etiam exhibita reperiri in vltima persecutione sub Diocletiano, de qua ea quæ nuper sunt recitata ab Augustino, intelliguntur: sicque semper eundem in Ecclesiâ morem esse seruatum. vnde meritò Tertullianus^e sic scribit ad martyres in carcere constitutos: Inter carnis alimenta benedicti martyres designati, quæ vobis & domina mater Ecclesiæ de vberibus suis, & singula fratres de operibus suis propriis in carcerem subministrant, capite aliquid & à nobis, quod faciat ad spiritum quoque educandum.] & post aliqua de iisdem: immò & quæ iusta sunt, caro non amittit per curam Ecclesiæ, & agapen fratrum.]

Sed videamus quæ ad hæc spectantia S. Cyprianus^f habet, cum absens clerum admonet, vt confessorum, qui detinerentur in carcere, propensiores curam gererent, eisdemque omnis impenderetur humanitas. Ad eò namque frequens esse solebat, confessores detentos in carcere visitare, vt ad euitandam inuidiam persecutorum, oportuerit eundem S. Cyprianum^g suos litteris cohibere, sic scribentem: Peto quoque, ad procurandam quietem, solertia & sollicitudo vestra non desinat. Et si fratres pro dilectione sua sunt cupidiam conueniendum, & visitandos confessores bonos, quos illustravit iam glorio-

CHRISTIANI
SPE VITAE
ANTERNAE
OMNIA
PRAESTANT

XII.

RELIQUA
PEREGRINI,
AC FINIS
EIVS.

^{a2. Cor. 11.}
^{b Mat. 7.}
^{c Gellius Noct. Attic. lib. 12. c. 11. & Ammian. lib. 29.}

XIII.
^{d August. in Breuic. coll. diu. terr. c. 12.}
OFFICIA
CHRISTIANORUM
VINCULOS.

^{e Tertull. ad Martyr. c. 1.}

XIV.
^{f Cypri. ep. 37.}
FREQUENS
VISITATIO
CONFESSORUM.

^{g Cypri. ep. 5.}

gloriosi inchois diuina dignatio: tamen cautè hoc, & non glomeratim, nec per multitudinem simul iunctam puto esse faciendum: ne ex hoc ipso inuidia concitetur, & introeundi aditus denegetur; & dum insatiabiles multum volumus, totum perdamus. Consulite ergo, & prouidete, vt cum temperamento hoc agi tutius possit, ita vt presbyteri quoque, qui illic apud confessores offerunt, singuli cum singulis diaconis per vices alternent: quia & mutatio personarum, & vicissitudo cõuenientium, minuit inuidiam.] hæc Cyprianus, planè significans, solitos esse presbyteros illic in carcere offerre sacrificium, quod Missam dicimus, ex quo haud dubium confessores communicarent: quæ quidem omnia pietatis officia Fideles vt sibi præstare liceret, erogata (vt vidimus in Peregrino) in carceris custodes pecunia collectitia, redimere consueuerant.

XV.

Rursus verò, quod pertinet ad descripta à Luciano Christianorum charitatis studia in suscipiendis hospitiis, in quibus præstandis satis sibi esse viatici Peregrinus existimauit, ita vt non tantum ab illis aleretur, sed etiam in via deduceretur, atque sic (vt ait) quaquaersum stipatus incederet: commendat hoc immensam Christianorum erga fratres dilectionem, atque illam ipsam, quam hisce puto temporibus Ioannes Euangelista laudat in Caio, sic scribens: Carissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos, benè faciens, deduces dignè Deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à Gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, vt cooperatores simus veritatis.] hæc Ioannes per omnia his consentientia, quæ ex Luciano sunt recitata. Porro Tertullianus ad eò frequentem ac necessariam inter Fideles intercessisse mutuam hospitalitatem significat, vt inter Catholicæ communicationis symbola illam adnumeret, dicens: Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis, quæ iura non alia ratio regit, quam eiusdem sacramenti vna traditio.] hæc Tertullianus, qui per contesserationem hospitalitatis, certum quoddam signum intelligit, quod qui ferret, vt Ecclesiæ Catholicæ legitimus filius, quocumque pergeret, à Fidelibus æquè Catholicis honorificè reciperetur hospitio. Quod quidem signum cum adulterassent hæretici, à Catholicis noscitur sæpè mutatum, ac litteris tandem commissum, quas Patres in Nicæno Concilio nominauere Formatas.

XVI.

Iure igitur Lucianus de Peregrino ait, satis sibi esse viatici ipsum existimasse in Christianorum hospitalitate repositum: nam non recipere, nec coniungere oblatam tesseram, idem erat, quod à Catholica communione se iungere. Verùm & apud Gentiles illud vsurpatum erat, vt idem esset confringere tesseram, ac amicitiam dissoluere. vnde apud Plautum:

^aPlant. in Cistel.
^bPlant. in Pœnulo.

Hic apud nos iam Alcestimarche confregisti tesseram.]

Pacis namque etiam apud illos erant per tesseram mutuæ hospitalitates, eoquæ foedere mutuæ pariter amicitia fouebantur: quæ sic sanctè ac inuiolatè cultæ, manabant ad posterum. vnde apud eundem auctorem:

*— Si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.
Agedum ostende, est par probè: nam habeo domum.
O mi hospes salue multum, nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo hospes Antidamas fuit:
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo fuit.*

At si hæc mutuæ charitatis officia ad eò insolubiliter inter Gentiles ipsos excolebantur, quid putandum factum esse inter Christianos; cum, etiam eiusdem Luciani testimonio, hi præ ceteris mutua inter se charitate coniunctissimi essent? Sed hæc satis ad insinuandos de ea re antiquos Ecclesiæ mores.

IESV

A

ANNVS
76.

ANNVS
7.

ANNVS
5.

Sequens ordine temporum annus Christi septuagesimus sextus, adscribitur antiquis Fastis Vespasiano Augusto quintum & Tito Cæsare tertium Consulibus; quibus (vt auctor est Censorinus) ab eodem Vespasiano, Censorem etiam agente, habitum est novissimum lustrum: nam exinde à Consulatu Domitiani duodecimo & Cornelij Dolarbellæ, per Capitolinos agones anni cepti sunt numerari, vt suo loco dicemus. Quod autem spectat ad hoc vltimum lustrum; haud alienum ab instituto esse putamus, si de longa ætate complurium qui eodem lustro censi sunt, quæ scribit Plinius, hic describamus; ne pro monstro habeatur, quod Simeon, frater Domini dictus, centum & viginti annos natus, cruci affixus martyrium consummarit; siue quod alij his ipsis temporibus ex Apostolorum discipulis centenarij, vel maioi ætate decesserint.

B

Plinius enim hæc ait: Accedunt experimenta, & exempla recentissimi census, quem intra quadriennium Imperatores Cæsares Vespasianus, pater filiusque Censores egerunt. Nec sunt omnia vasaria excutienda: mediæ tantum partis inter Apenninum Padumque ponemus exempla. Centum viginti annos Parmæ tres edidere, Brixelli vnus cxxv. Parmæ duo cxxx. Placentiæ vnus cxxxii. Fauentiæ vna mulier cxxxii. Bononiæ L. Terentius Marci filius, Arimini verò Marcus Aponius c. & L. Tertulla cxxxvii. Circa Placentiam in colibus oppidum est Velleiacium, in quo cxx. annos sex detulere, quatuor centenos vicos, vnus cxxl. Marcus Mutius Marci filius, Galerius Felix.

C

Ac ne pluribus moremur in re confessa, in regione Italiæ octaua centenum annorù censi sunt homines quinquaginta quatuor, centenù denum homines quinquaginta septem, centenum vicenum quinquaginta homines duo, centenum tricenum quinquaginta septem, centenum quadragenum homines tres.] hucusque ex tabulis census Plinius: qui decipi non potuit, cum in istis censibus ex Consulibus notis quisque annus, quo quis natus esset, describi solitus, manifestior appareret. Hæc igitur qui attenderit, haud mirabitur, si præter Simeonem, quem diximus, Dionysium, Ignatium, Quadratum, Hermam, Polycarpum, & alios omnes Apostolorum discipulos, qui & Dominum viderunt, vel vidisse potuerunt in humanis agentem, ad Traiani & Hadriani tempora, vel vterius, vitam duxisse legat, qui diuina etiam agente dispensatione, tam longeuam ætatem vixerunt, vt ita Dei Ecclesiæ consulum esset aduersus hæreticos tunc emergentes. Quid enim Apostoli credidissent, & quæ alios docuissent seruanda, huiusmodi grauissimi ac veracissimi testes rogantibus certo certius tradere, & quæ oculis aspexissent, verissimè affirmare potuerunt.

D

ANNVS
77.

ANNVS
8.

ANNVS
6.

Sequenti anno Domini septuagesimo septimo, Vespasiano sextum & Tito quartum Coss. templum Pacis augustissime ædificatum (vt auctor est Dio) dedicatum est; inque eo, præter alia hinc inde toto terrarum Orbe quæ sita ornamenta, ea præsertim, quæ è templo Ierosolymitano sublata, ducta fuerant in triumphum, sunt reposita. Iosephus enim de eodem templo agens, hæc scribit: Vespasianus Pacis templum ædificari decreuit. Itaque mira celeritate, quæ hominum cogitationem superaret, effectum est. Magna enim diuitiarum largitate vsus, insuper perfectis id picturæ ac figmentorum operibus exornauit. Omnia namque in illud sanum collecta ac deposita sunt, quorum visendorum studio, per totum Orbem, qui ante nos fuerant, vagabantur; quomodo aliud apud alios situm esset, videre cupientes. Hic etiam repositum quæ Iudæorum fuerant instrumenta, his se magnificè efferens. Legem verò eorum & penetralium vela purpurea in Palatio condita seruari præcepit.] hæc Iosephus.

Cur autem Vespasianus, nullo maiorum exemplo, Paci primus templum erexerit (vt superius

Annal. Eccl. Tom. I.

000

superius

CHRISTI LINI VESPAS. IMP. 77. 8. 6.

STVDIVM VESPASIANI.

superius fufius demonstratum est) cum alijs sapius hostibus grauioris momenti superatis, Vrbiq; tranquilla pace donata (vt Augusti praesertim temporibus accidit) nullus vniquam repertus sit, qui ei numini templum extruxerit; non leuis admirationis occasio exoritur. Sed certe eam huius rei gerendae causam coniectura haud contemnenda significat: nimirum quod (vt superius dictum est) Iudaeorum, ac Iosephi praesertim historici adulatione, ipsum illum se esse Regem persuasus, qui ex Iudaea proditurus, vniuerso dominaretur Orbi (quod de Christo dictum a Prophetis erat) omnia pariter quae de illo praedicta erant, in se transferre curauerit. Nam quod ad eam rem spectare videbatur, etiam (vt vidimus) miracula operandi virtutem se assecutum esse adeo palam ostentauit, vt ab omnibus ferme eius temporis historicis, vt fuit creditum, sic etiam tamquam res probe testata atque confessata, memoriae fuerit commendata. Porro eam ipsum gloriam affectasse, manifestum illud fuit argumentum, dum (quod & antea dictum est) eos qui erant ex familia Davidis, conquiri iussit, atque conatus est tollere, ne quis ex ea stirpe, qua tamen Christus dicebatur nasciturus, extaret: id enim vnum sibi videbatur obstare, quo minus in omnibus fieret voti compos.

III.

Isai. 9. ERIGENDI TEMPLI PACIS RATIO.

Sic igitur in hunc modum (vt vidimus) Vespasianus affectus animo, quod audisset in oraculis esse, illum ipsum Regem, pacis Principem nominandum, & in immensum fore ab eo propagandum imperium, pacisque inde nullum futurum esse finem, sic dicente Isai: Vocabitur nomen eius, Princeps pacis: multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis] eadem perinde ac de se dicta essent, a Iosepho oblata sibi sumens, celeberrimum omnium templum erigens, Paci aeternae dicauit: eo enim titulo templi porticus faciem fuisse notatam, numismata antiqua declarant. sed & vetus inscriptio, quae Romae in aedibus Farnesianis lapidi insculpta legitur, in qua & descripta sunt Tribus quae ad templi structuram pecuniam contulerunt, haec habet primo loco notata verba: PACI AETERNAE. cetera quae sequuntur, praetermittimus, quod sit alijs eadem inscriptio a nobis superius recitata. In nummo etiam argenteo in hunc modum: PACIAE, deest TERNAE. Hisce igitur monumentis, quod esset Princeps pacis, & auctor pacis aeternae, quae in Prophetis oraculis docente Iosepho sciret expressa, ea de se esse praenuntiata voluit credi, & reddi manifeste testata. Haec verò licet sint a nobis (vt superius diximus) ex coniectura deducta; nihilominus haud facile ab alijs, omnia simul exacte considerantibus, contemnenda fore putamus.

Adolph. lib. de Numis.

IESV CHRISTI ANNVS 78. LINI ANNVS 9. VESPAS. IMP. ANNVS 7.

Annus Domini Septuagesimus octauus Coss. Vespasiano septimum & Tito quintum adnotatur in Fastis: quo, sicut & alijs huic coniunctis, nulla reperimus Ecclesiastica gesta, quae horum nota Consulatum consignentur: cum alioqui sciamus, huius pacis opportunitate, veluti diebus Alcyonijs, bene vfos esse Christianos ad propagandam longè lateque per Orbem Christianam religionem. At quoniam, quid quolibet anno gestum sit, ex antiquis verisque Ecclesiasticis monumentis vti certum exploratumque tradi nequit: consultius existimamus, hos Consules, atque etiam alios plures rerum notarum vacuos praeterire, quam pro arbitrio, quid hoc vel illo anno sit factum, velle diuinare, ac fingere; quod contra Ecclesiasticae scribendi historiae perfectos numeros a quibusdam recentioribus factitatum inuenimus, dum his annis Thomae, Bartholomei, Nathanaelis, vel aliorum sine auctore ponunt martyria contigisse.

IESV CHRISTI ANNVS 79. LINI ANNVS 10. VESPAS. IMP. ANNVS 8.

Christi Redemptoris nostri anno septuagesimonono Consulatum gessisse reperitur Vespasianus octauum, & Domitianus primum: sed si suffectum eius Consulatum cum hoc primo ordinario numeres, hic sextus ordine ponetur. Atque adeo hic est ille

CHRISTI LINI VESPAS. IMP. 79. 10. 8.

ille ipse Domitiani ordinarius Consulatus, cuius Suetonius meminit, ita dicens cum agere eius temporibus ante adeptum Imperium: In sex Consulatus non nisi vnum ordinarium gessit, eumque cedente & suffragante fratre] nempe Tito. Quamobrem errare mihi videntur, qui hunc annum signant Consulatu Vespasiani octauo, ac Titi sexto: nam & in antiqua inscriptione octauus Consulatus Vespasiani iungitur cum sexto Domitiani. Est enim huiusmodi: T. VESPAS. AVG. VIII. FLAV. DOMIT. VI. COSS. Q. CLAVD. SER. OFF. FEC. CASTR. PRÆT.] Quod igitur Suetonius ait, cedente fratre & suffragante, gessisse Domitianum Consulatum ordinarium, sic intelligendum, vt, cum haecenus ipse Titus semper ordinarius creatus Consul esset, & contra Domitianus semper suffectus, hoc anno vice versa (id agente Tito) Domitianus ordinarius, Titus verò suffectus Consul esset, sicque sextus & ipse Consul creatus esset, nempe quinquies ordinarius, ac semel suffectus. Hic ille quippe annus, quo Plinius nominat Titum sextus Consulem. Porro hunc eundem esse annum quo ea scribebat, certum argumentum elicitur ex his quae alibi idem auctor scribit, dum numerat quatuor annos a tempore census Vespasiani: nam (vt dictum est auctore Censorino) habitus est census ille, eodem Vespasiano quintum, & Tito tertium Coss. a quo numerari incipiunt quatuor anni vsque ad tempus praesens, quo ea scribebat, cum (vt dixerat in praefatione) ageret Titus sextum Consulatum.

Apud Patruin. comm. Ex lib. 1.

Plinius lib. 7. cap. 49.

IESV CHRISTI ANNVS 80. LINI ANNVS 11. VESPAS. IMP. ANNVS 9.

Anno Domini octuagesimo, Commodo & Prisco Coss. Linus Romanus Pontifex, cum sedisset annos vndecim, menses duos, & dies viginetres, nono Kalendas Octobris, Saturnini Consularis iussu, martyrio coronatur. At cum tam Eusebius, quam etiam Epiphanius tribuant Lino annos duodecim, non sic dixisse putamus, quasi eos expleuerit, sed quod ipso anno suae sedis duodecimo mortuus sit. Verum cum Eusebius duodecim annos Linum sedisse velit, affirmetque euoluto anno secundo Titi ipsum decessisse; nulla haec ratione sibi coherent. nam a tempore Petri martyrij vsque ad secundum Titi annum, quatuordecim saltem voluntur anni. Nos verò, cum non appareat quot diebus alicuius Pontificis sedes vacauerit, a die sequenti obitus praecedentis, annos eius qui subrogatus est, cogimur numerare. Sicque recensentes Lini annos a die post martyrium Petri, deducentesque annos vsque ad diem qua anniuersaria eius commemoratio in Ecclesia antiquitus fieri consuevit, non tantum annos, sed & menses & dies hac ratione tutius putamus esse ponendos: cum praesertim diuersa a diuersis scribantur, nec quidquam certi habeatur, quod omni ex parte subsistat. Hac igitur ratione habitata annorum, non tantum Lini, sed & Cleti eius successoris, & Clementis, qui tertio loco post Petrum successit, hoc potissimum anno Lini obitum, & Cleti ingressum ponere, fatius visum est.

DE LINI PATRIE MARTYRIO ET SEDIS TEMPORE.

Eusebius in Chr. & hist. lib. 3. c. 12.

Certe sub Vespasiano potius quam sub Tito Linum consumitasse martyrium, ea etiam ratione persuademur, quod de eodem Tito scribat Suetonius, ea fuisse humanitate praeditum, vt etiam a fontium supplicio abhorruerit, eaque ex causa Pontifex Maximus creari voluerit, vt se a sanguine temperaret. Sunt enim haec Suetonij verba: Pontificatum Maximum ideò se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem praestitit: nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscientis, quatenus interdum vlciscendi causa non deesset, sed periturum se potius quam perditurum adiurans, duos patricij generis conuictos in affectione Imperij, nihil amplius, quam vt desisterent, monuit, dicens, Principes fato dari: si quid praeterea desiderarent, promittens se tributurum.] haec & alia Suetonius. Sed & Dio haec de Tito: Non modò Senatorem, quamdiu principatum tenuit, nullum interfici iussit, sed nec alius quisquam sub eius Imperio morte affectus est. De crimine impietatis numquam cognouit, nec permisit alijs vt cognoscerent.] Sed quid hoc, nisi eum Christianos iure suo quiete agere voluisse, ac proinde nullum sub eius Imperio ea de causa morte multatum esse? Non sic sub Vespasiano: nam et si non aliorum, saltem delinquentium punita sunt crimina;

DE LINI PATRIE MARTYRIO ET SEDIS TEMPORE. Sueton. in Tito, c. 9.

Dio in Tito.

innocentium verò nemo ductus, ipso sciente: nam & hæc de eodem scribit Suetonius: A Non temerè quis punitus insons reperitur, nisi absente eo, & ignaro, aut certè inuito, atque decepto.] Ceterum Christiani rei violatæ religionis in crimen adducebantur, ac etiam puniebantur.

III. Sed etfi (quod scribit Dio) philosophi liberè nimirum obloquentes, ab eo ex Vrbe exacti sunt, & ex illis vnus ea de causa securi subiectus est, alius verò virgis publicè cæsus: haud putamus absque pœna illos esse dimissos, qui deos Gentium dicerent non nisi malos dæmones esse, omnemque simul Vrbs idolorum superstitionem esse submouendam, veritate Evangelica testarentur. Quamobrem ea de causa non Linus tantum, sed & alij sub Vespasiano martyrium subiisse narrantur, vt Apollinaris Rauiennæ Episcopus, de quo supra mentio facta est, & Leontius, Hypatius, Theodolus milites, & si qui alij, ob eam nimirum causam supplicio affecti, quòd in deos esse impij B visi sint. Errorem verò, qui ex appositis Consulibus irrepsit in librum qui nomine Damasi vulgatur à multis, de Romanis Pontificibus, quo Lini martyrium accidisse ponitur sub Consulatu Saturnini & Scipionis, superius cum egimus de ingressu Lini, refellimus.

IV. De eius Pontificatu, cuius exordia in miserrima tempora inciderunt, cum bellis ciuilibus Vrbs & Orbis conflagrare viderentur, nulla prorsus alia videtur memoria esse relicta, acerrimis persecutionibus Ecclesia deuastata, præter pauca illa quæ in eodem commentario descripta ponuntur in hæc verba, post factam de martyrio mentionem: Item ex præcepto B. Petri constituit, vt mulier velato capite in ecclesiam introiret. Hic fecit ordinationes duas, Episcopos quindecim, presbyteros decem & octo: qui sepultus est iuxta corpus B. Petri in Vaticano, nono Kal. Octobr.] hæc ibi. Scripta fuisse à Lino C fertur historia de altercatione Petri cum Simone mago, sed non extat. Acta verò passionis Petri & Pauli, quæ itidem Lini nomine inscripta habentur, multis esse referta erroribus, superius est demonstratum. Post Linum subrogatus est Cletus Romanus, patre Emiliano, ex Vico Patricij.

Thyritem de vir. illustr. Sixtus Senes. CLETVS SVCCESSIT LINO.

IESV CHRISTI ANNVS 81. CLETI ANNVS I. VESPAS. IMP. ANNVS IO.

I. SEquenti anno Domini octuagesimo primo Vespasianus nonum & Titus septimum D Consulatum adierunt, tamen re vera hæc sextus habeatur Titi ordinarius Consulatus: nam licet ex Suetonio constet eum vnà cum patre septem Consulatus gessisse, vnus ex his tamen suffectus habetur, quo (vt ex eiusdem auctoris sententia dictum est) fratri Domitiano cessit ordinarius Consulatus: sicut pariter octauus hic censetur Consulatus ordinarius Vespasiani. Sed & nonus hic est Vespasiani, si anno septuagesimo quinto (vt factum est) loco Consulatus Domitiani ponatur Consulatus quartus Vespasiani, vt diximus ex Dione, exque publico monumento dedicationis Pacis, eius sexto Consulatu signatæ. Hoc igitur anno idem Vespasianus Augustus annum agens ætatis sexagesimum nonum, mensẽ vnũ, & diem septimum, octauo Kalend. Iulij, ex hac vita morbo sublatus est, cum imperasset annos decem minus sex diebus, ducendo annorum numerum ab ea die, qua in Ægypto à militibus primũ Imperator acclamatus, est auspiciatus Imperium, nimirum à Kal. Iulij, Galba & T. Vinio Rufino Coss. is enim dies (vt idem Suetonius ait) vt initium ac velut natalis dies Imperij fuit in posterum obseruatus. Cur autem alij alium eiusdem Imperij ponant annorum numerum, inde euenit, quòd exordij suscepti ab eo Imperij alij aliam inierunt rationem, vt satis superius dictum est.

Suet. in Vesp. c. 6.

II. Defuncto itaque Vespasiano, Titus filius eius statim cepit Imperium, quod tenuit annos duos, & dies viginti, de quo quidem hæc Dio: Titus ex quo tempore principatum solus obrinuit, nec cædes fecit, nec amoribus inferuuit, sed comis, quamuis insidijs peteretur, & continens, Berenice in urbem reuersa, fuit: aded mores statim mutauit.] Neque verò tacebo quod scribit de eo Suetonius: aded enim ait fuisse animo in omnes beneficentissimo, vt non permitteret quempiam à se minus

TITVS IMPERAT. Sueton. in Tito, c. 11. i Dio in Tito, esp. 8.

A minus voti compotem factum tristem abire: Et aliquando, inquit, recordatus super cœnam quòd nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam meritoque laudatam vocem edidit: Amici, diem perdidit.] quam quidem sententiam hæc volumus recitasse, quòd eam sanctus Hieronymus vehementer admiratus, in suis in epistolam Pauli ad Galatas commentarijs hæc dicat: Breue est vitæ istius curriculum. Hoc ipsum quod loquor, quod dico, quod scribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut crescit, aut deperit. Titus filius Vespasiani, qui in vltionem Domini sanguinis subuersis Ierosolymis, Romam victor ingressus est, tantæ dicitur fuisse bonitatis, vt cum quadam nocte serò recordaretur in cœna quòd nihil boni die illa fecisset, dixerit amicis: Hodie diem perdidit. Nos putamus non perire nobis horam, diem, momenta, tempus, ætates, cum otiosum verbum loquimur, pro quo reddituri sumus rationem in die Iudicij: Quòd si hoc ille sine lege, sine Euangelio, sine Saluatoris & Apostolorum doctrina naturaliter & dixit & fecit, quid nos oportet facere?] hæc ipse.

Hieron. in epist. ad Gal. lat. c. 6.

At verò nec præterisse volumus quod hoc anno accidit immensum veluti mox casuri mundi prodigium: nimirum cum facta est admiranda illa ex monte Vesuuio flammaram eruptio, quæ à Suetonio summam scribitur, sed à Dione fusius enarratur. Accidisse enim ait vehementem illam Vesuuij eruptionem hoc ipso primo anno Titi Imperij sub tempus autumnus: Plinius d. Junior cepisse ait Kalendis Nouembribus, hora septima. At quoniam prodigij loco res est habita, quæ & imaginem quamdam præferret diei nouissimæ: eandem recensere, haud inutile arbitramur. sic enim ait: Eo tempore magnus numerus hominum inusitata magnitudine, quales gigantes finguntur, in eodem monte regioneque finitima, ac proximis ciuitatibus interdiu noctuque vagari, versarique in aère viuis est. Post hæc consecuta est maxima siccitas, ac repente ita graues terræ motus facti, vt ea omnis planicies feruida esset, & culmina montium subsiderent. Ad hæc sonitus subterranei, tamquam tonitrua, & super terram mugitibus similes extiterunt. Deinde mare simul fremere, omne cælum resonare, ingensque & repentinus fragor, quasi montes simul conciderent, exaudiri. Tum exiliere primum immani lapides, & ad summos vertices peruenere: deinde magna copia ignis fumi que, ita vt omnem aërem obscuraret, occultaretque Solem, non aliter quam si defecisset.

III. DE MON. ST ROSA ERUPTIONE FLAMMÆ VESUVIO. Sueton. in Tito, c. 8. Dio in Tito, Plin. epist. ad Tacit.

Igitur nox ex die, & tenebræ ex luce factæ erant, putantibus nonnullis, gigantes seditionem inter se facere, quòd multæ imagines eorum in fumo conspicerentur, quodque clangor tubarum audiretur. Alij existimabant, aut mundum in chaos redigi, aut igne consumi: ob eamque causam properabant alij ex ædibus in vias, alij de vijs in ædes confugere, atque è mari in continentem, & è continenti in mare se recipere; alij turbati, & quæ nondum venerant, existimare tutiora rebus præsentibus. Tanta verò erat copia cineris, vt terram mareque atque aded ipsum aërem compleret: quæ res multa damna, vt cuique fors tulit, importauit non solum hominibus, prædijsque ac pecoribus, sed etiam pisces volucresque omnes peremit; duasque vrbes, Herculænum & Pompeios, populo sedente in theatro, penitus obruit. Postremò tantus fuit cinis, vt inde perueniret in Africam, Syriam, & Ægyptum, introieritque Romam, eiusque aërem completerit, & Solem obscurauerit. Id Romæ accidit paucis post diebus, cum omnes ignorarent id quòd factum erat in Campania, nec quid esset, cõiectura assequi possent. Itaque etiam ij putare cœperunt omnia sursum deorsum ferri, Solemque in terram cadere, aut terram in cælum conscendere. Quamquam autem hic cinis non attulit statim graua incommoda populo Romano, tamen postea morbum pestilentem & grauem immisit.] hucufque Dio.

IV. IMAGO VLTIMI CAESVS MVNDI.

Hæc autem & alia id genus à Deo viua exempla data esse hominibus ignis æterni quo peccantes in inferis punirentur, Tertullianus in primis declarat his verbis: Non uerunt & philosophi diuertitatem arcani & publici ignis: ita longè alius est qui vsui humano, alius qui iudicio Dei apparet, siue de cælo fulmina stringens, siue de terra per vertices montium eructans. Non enim absunit quod exurit, sed dum erogat, reparat: aded manent montes semper ardentes, & qui de cælo tangitur saluus est, vt nullo iam igni decinerescat. Et erit testimonium ignis æterni, hoc exemplum iugis iudicij pœnam nutrientis. Montes vruntur, & durant: quid nocentes & Dei hostes?] hæc Tertullianus.

V. Tertull. in Apolog. c. 48. CVR PERENNES IGNES HOMINIBVS DEMONSTRATI.

tullianus. Sed enim Minutius Felix in Octavio, dum de gehennæ ignis incendio, ab his A ipfis etiam mutuatus exemplum, verba facit, hæc habet: Illic sapiens ignis membra vrit, & reficit, carpit, & nutrit: sicut ignes fulminum corpora tangunt, & absumunt: sicut ignes Ætnæ, & Vesuvij montis, & ardentium vbiq[ue] terrarum, flagrant, nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis ardentium pascitur, sed in excessu corporum laceratione nutritur.] Et Pacianus: Si de cruciatu exomologesis retractatis, gehennam recordemini, quam vobis exomologesis extinguet. vim eius & de presentibus æstimate, cuius fumariola quædam maximos montes subterraneis ignibus decoquant. estuat indefessis flammarum globis Ætna, & Lisaniculus, & Vesuvius Campanus: & quod nobis iudicij perpetuitatem probent, dissiliunt, deorantur, nec vllis tamen sæculis finiuntur.] hæc ipse. Quamobrem eiusmodi terræ fauces, ex quibus iugiter ignis exhalare solet, veluti quædam inferni portæ, per quas delinquentium animæ inferrentur, appositæ in visu B monstratæ sunt sanctis viris, vt de anima Theodorici Ariani Regis Gothorum Gregorius tradit.

Pacian. de pœnit. c. 10.

Greg. Dialog. lib. 4. cap. 30.

Sed quod ad ea quæ dicta sunt spectat: illud Dionis elucidandū est, dum ait, hæc tam insolitis visis prodigijs, complures existimasse mundum in chaos redigi, aut igne cōsumi. Id enim non aliunde in eorum mentem venisse potuit, quàm quodd vulgatum erat ex carminibus Sibyllinis, mundum incendio periturum. Recitantur autem à Lactantio eiusmodi oracula in hæc verba:

Kαὶ ποτὲ τὸ ὄργανον ἔδει ἐπὶ προύνοτον, Ἄλλ' ἔλεμβρίθοντα, καὶ ἔλολόντα τε γένηται Ἀνθρώπων, ἀπασαν ὕπ' ἐμπροσθε πέρθοντα. hoc est:

Et tunc Deus iram non amplius placantem, sed aggravantem, & perdentem genus humanum, & totum id incendio depopulantem.] At hæc quidem haud recedita erant in penetralibus sacrarum ædium, vt paucis cognita essent, sed omnibus nota, vt pote à poetis publicè decantata: nam idem Lactantius hæc ea de re Nasonis carmina recitat:

Esse quoque in fati reminiscitur affore tempus, Quo mare, quo tellus, correptaq[ue] regia cæli Ardeat, & mundi moles operosa laboret.]

Ad hæc etiam quæ apud Cumas his diebus acciderunt, referenda esse Sibyllæ vaticinia existimavit etiam Plutarchus, qui post illa recensita hæc addit: Hæc verò, quæ recēs apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nōne pridem decantata carminibus tempus veluti debens persoluit eruptionem, inquam, montani ignis, feruorem maris, saxorum & massarum flagrantium venti vi eiectionem, tot tantarumq[ue] simul vrbium interitum, vt hodie qui ad ea loca accedunt, non possint cernere vbinam conditæ fuerint.] hæc Plutarchus, qui his temporibus Romæ clarebat inter eruditos. Eiusdem planè argumenti Sibyllina illa quoq[ue] erant carmina, quæ dicebantur Ἀποσχηδ, quorum meminit Cicero, & quæ recitavit Constantinus in confessu Patrum. Sed quid sequenti anno Romæ acciderit, non minori existimamus esse admiratione dignum, quàm quæ ab eodem Dione conscripta, & ab alijs confirmata, hic intexuimus.

Cic. de divin. 1. Apud Euseb. in orat. Constant. ad sancti. cœlium cap. 21.

IESV CHRISTI CLETI TITI IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 82. 2. 2.

Anno Christi octuagesimo secundo, Tito Augusto octauum & Domitiano Cæsare septimum Coss. Roma incendio diuinitus immisso, tribus diebus, toridemq[ue] noctibus magna ex parte conflagrauit: qua quidem inflammatione qualis quantaq[ue] fuerit facta iactura ædium priuatarum, ex publicis, quæ sunt exustæ, facillè potest intelligi: hæc enim ait Dio: Anno sequenti, Tito ad visendam calamitatem Campaniæ profecto, multa Romæ conflagrarunt: quod incendium tamen non extiterat ex terra. Nam Scaparium, Septa, Isium, templum Neptuni, balnea Agrippæ, Pantheon, Diribitorium, theatrum Galbæ, scena Pompeij, Octauiana ædificia vnà cum libris, templum Iouis Capitolini cum proximis templis, igni consumpta sunt. Ita id malum diuinum potius quàm humanum fuit. Licet enim ex his quæ commemoravi, cetera quæ eo incendio perierunt,

INCENDIVM VRBIS. E Dio in Tito

perierunt, conijcere.] hucusque Dio. Meminit eiusdem quoque incendij Suetonius, perdurasseq[ue] ait per triduum.

Sueton. in Tito, c. 8.

At quis hæc attentè agitans animo, non obstupescat ad inscrutabilia Dei iudicia, cum sub æquissimo Principe peste & incendio intus forisq[ue] Vrbs & finitimæ regiones aded fuerint afflictatæ; si mente repetens, illud quoque cōsideret, temporibus scelestissimi omnium Imperatoris, nimirum Caij Caligulæ, omnibus bonis, licet inuito Principe, Romanam abundasse Rempublicam? Nam de illis temporibus hæc Suetonius: Conqueripalàm Caius de conditione temporum suorum solebat, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur: Augusti principatum clade Variana, Tiberij ruina spectaculorum apud Fidenas, memorabilem factum. Atque identidem exercitum egdes, famem, pestilentiam, incendia, hlatum aliquando terræ optabat.] hæc de Caijo Suetonius. Sed cur tam contrariæ vices in Principibus contrarijs planè moribus imbutis, illius solùm est nosse, qui (quod est in Psalmo) terribilis est in consilijs super filios hominum.

II. DEI IVDICIA IN SCRUTABILIA.

Sueton. in Caijo, cap. 31.

Verùm enim verò hæc omnia ad profectum Euangelij prouenisse, intelligere facillè possumus, eaq[ue] benè vfos esse occasione Fideles, qui (vt sæpius dictum est) propè aduentum Domini affuturam existimabant, & prædicabant: nam Ierosolymis iam excisis, impletisq[ue] de iisdem quæ Dominus prædixisset, reliqua etiam quæ de futuro scto ipsius aduentu signa adiunxerat, iam impleri putabant. Rursus etiam Gentiles his perterritos malis, & Sibyllinis oraculis mundi per ignem interitum prædicentibus monitos, id ipsum iam imminere existimasse: cumq[ue] in eandem sententiam multa etiam à Christianis afferrentur, non tantum non contempsisse, sed prònis eos auribus accepisse, ac subinde non prætermisisse quæ ab illis salubria afferrentur consilia, est opinandum. sicut & alias vidimus Constantinopoli accidisse, cum imminere nube ignea desuper, multa millia hominum ad ecclesiam, vt baptismo initiarentur, confugerunt: quod cum alij, tum etiam Ioannes Chrysostronus scribit. sed de his suo loco. Consueuisse namque Christianos de extremo mundi casu cum Gentilibus verba miscere, monere videtur illud Senecæ ad Polybium: Mundo, inquit, quidam manantur interitum: & hoc vniter sum; quod omnia diuina humanaq[ue] complectitur (si fas putas credere) dies altq[ue] dissipabit, & in confusionem veterem tenebrasq[ue] demerget.] At hæc non tantum Christiani ex diuinæ Scripturæ oraculis, sed ex carminibus etiam Sibyllinis (vt diximus) inferebant, quibus & aliqui sapientes essent ad stipulati.

III. CHRISTIANA BENEVSIOPPORTVNITATE.

Chrysostr. in Act. hom. 46. Senec. de consolaz. ad Polyb.

Certe quidem naturali quodam instinctu docentur homines, vt cum aliqua necessitate premuntur, quantumlibet Gentilitiæ superstitionis cultores sint, nihilominus eo tempore parentes primis illis naturalibus impulsioibus animi, non deos, sed Deum protinus inuocent. Vnde Lactantius: At, inquit, si qua necessitas grauius presserit, tunc Deum recordantur: si belli terror infremuerit, si morborum pestifera vis incubuerit, si alimenta frugibus longa siccitas denegauerit, si sæua tempestas, si grando ingruerit, ad Deum confugiunt, à Deo petitur auxilium, Deus vt subueniat oratur. Si quis in mari vento sæuiente iactatur, hunc inuocat: si quis aliqua vi afflictatur, hunc protinus implorat: si quis ad extremam mendicandi necessitatem deductus, victum precibus exposcit; non solùm obtestatur, sed per eiusdem diuinum atque vnicum numen, hominum sibi misericordiam quærit. Numquam igitur Dei meminerunt, nisi dum in malis sunt. Postquam verò deseruit, & pericula recesserunt, tum verò ad deorum templa concurrunt, his libant, his sacrificant, hos coronant: Deo autem, quem in ipsa necessitate implorauerunt, ne verbo quiddem gratias agunt.] hæc ipse: qui & superitis multis demonstrat, cogente (vt ait) natura etiam ab inuitis pectoribus erumpere veritatem. quod & Tertullianus in libro quem scripsit de testimonio animi aduersus idola, & in Apologetico pluribus demonstrauit, & post eum Minutius Felix, & alij. At de his hæcenus. In tantâ autem rerum Ecclesiasticarum solitudine, magnarum rerum breues tantum lineas, easdemq[ue] pertenues, elucere potius, quàm præsentis temporis Ecclesiæ statum coloribus repræsentare, conceditur. Nam (quod sæpius diximus) sic comparati sumus, vt ieiunio interdum lectorem potius abire sinamus quàm ea ingerere, quæ certæ probatæq[ue] veritati affueri non recipiant.

IV. NATVRA DOCEt VERAM RELIGIONEM. Lactant. li. 8. cap. 1.

D

E

IESV CHRISTI	CLETI	TITI IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
83.	3.	3.

I. **H**ic qui sequitur Christi annus octuagesimustertius, Flauium & Pollionem (vt habet Dio *) habuit Coss. licet loco Flauij habeant alij Sextum Annium Siluanum : sed præstat auscultare Dionem potius, quàm quosuis è latebris recens erutos Fastos. Hoc igitur anno Idibus Septembris, Titus Imperator summo dolore optimorum omnium, veneno per Domitianum fratrem (vt fama fuit) mortem oppetijt, annos natus quadraginta- unum, cum imperasset post patrem biennio, mensibus duobus, & diebus viginti. Hæc ex Suetonio ^b atque Dione.

II. Successit in locum eius Domitianus ipsius germanus, homo natura sæuus, ingenio ferrox & vafer : quem nec multis officijs Titus clementissimus valuit demereri. Verum ipso principatus initio ipsum ab omni cæde abstinuisse, idem tradit ^c Suetonius. Laudataque sanciuir leges, vt illam in primis, ne quis in posterum intra fines Romani Imperij castraretur : quippe qui sciret huiusmodi homines solere esse in delicijs dominorum, & hoc (vt ait Dio ^d) quò se sanctiorem Tito esse demonstraret. Meminit eiusdem legis Suetonius ^e, laudaturque mirificè ab Ammiano, & alijs. Addidit etiam, vt legem Iuliam de adulterijs restitueret, & grauissimis pœnis exagigaret nobiles potissimum feminas, quæ pudicitia violatæ conuincerentur : probrosi ^f autem lecticæ usum ademit, iusque capiendi legata & hereditates. Ad hæc spectant adulatoria illa, quæ his temporibus Martialis scribebat, vt illud ^g in primis :

*Lusus erat sacre connubia fallere tædæ,
Lusus & immeritos executisse mares.
Vtraque tu prohibes, Cæsar, populisq; futuris
Succurris, nasci quos sine fraude iubes.
Nec spado iam, nec mæchus erit, te præside, quisquam :
At prius, ô mores, & spado mæchus erat.*

III. His igitur legibus editis, videri sanè poterat Vrbs mutata facies, & ex turpissima facta pudica. Nam metu Principis, quem noscent animo ferocissimum, complures cõtinuebant se ab alieno toro: vnde idem ille, cum complura ab eo facta egregia prædicet, hoc tandem versu apponit coronidem :

Plûsq; tibi debet Roma, pudica quòd est.

Sed cum hæc agerentur non amore virtutis, sed timore seueræ legis, omnem fictam fuisse speciem illam pudicitia, tradit Iuuenalis, qui his vixit temporibus, & secunda satyra Vrbs turpissimas effusâque libidines infectatur. Certè nec ipse legislator erat purus, quippe qui nepti Iuliam ^h stuprum intulit, ac velut pro coniuge habuit, libidinosâque (vt ait Dio) non in mulieres tantum, sed & in pueros fuit. Sic igitur cum ipse moribus turpissimus esset, pudicitia legum seuerissimus vindex erat, vsque aded vt de Vestalibus virginibus dirissimam habuerit quæstionem, in quas more maiorum animaduertit, quem scribit Plutarchus in Numa, Liuius ⁱ, Dionysius ^k Halicarnassæus, & alij. Sed de his post duos sequentes annos agendum.

IESV CHRISTI	CLETI	DOMIT. IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
84.	4.	1.

I. **C**hristi Redemptoris anno octuagesimoquarto Domitianus octauum inijt Consulatum vnâ cum Flauio Sabino. Agebat adhuc Romæ hisce temporibus Iosephus Iustoricus : quem (vt de se ipse testatur ^l) æquè ac Vespasianus & Titus, Domitianus etiam est prosecutus officijs & beneficijs. nam ait : Post Titum Domitianus maioribus etiam me cumulauit honoribus : nam & accusatores meos Iudæos capite puniuit, & seruum

^l DE IOSEPHO IUSTORICO. Ioseph. in vita sua in fine.

CHRISTI	CLETI	DOMIT. IMP.
84.	4.	1.

A seruum eunuchum filij mei pædagogum, meum calumniatorem, puniri mandauit : & quod est honorificentissimum, immunitatem prædiorum, quæ in Iudæa habeo, mihi concessit. Domitia porrò Cæsaris vxor numquam mihi benefacere destitit.] hæc ipse qui Romæ agens, benè vsus hoc otio, ad res patrias conscribendas, nempe de Antiquitatibus Iudaicis, adiecit animum : quando autem absoluerit, & quæ alia idem Romæ scripserit, dicemus suo loco opportuniùs.

IESV CHRISTI	CLETI	DOMIT. IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
85.	5.	2.

Anno Christi octuagesimoquinto, Domitiano Augusto nonum & Virginio Rufo Coss. idem Imperator, quam hætenus simulauerat humanitatem atque clementiam exuens, immani feritate in ciues sæuire cœpit ; quorum ^a diuersis prætextibus alios relegauit, alios verò vltimo affecit supplicio. Sed hæc pluribus, qui res ab eo gestas scripserunt, Suetonius, Philostratus, Dio, & alij. At verò non hæc tantum, sed & postea philosophos persequi aggressus, præconis edicto illos ab Vrbe discedere iussit. Tunc enim Musonium, de quo superius est facta mentio, Dionem cognomento Chrysothomum, Epistetum Stoicum, & Peregrinum Vrbe exactos, auctor est Lucianus ^b; licet, quod ad Peregrinum attinet, ab alio potius quàm à Domitiano expulsus esse demonstrat. De se ipso idem testatur Dio ^c, non amplius nisi eo mortuo, regnanteque Nerua, se in Vrberem reuersum. Exactus est & Demetrius ^d iterum, qui ceteris audacior Puteolis mansit ; licet non tantum Roma, sed (vt Suetonius ^e tradit) ex Italia quoque omnes abire imperasset. Fit quoque mentio à Philostrato ^f de philosophis à Domitiano eiectis ; qui, habitu mutato, partim in Hispaniam, partim in Libyæ Scythiæve deserta confugerunt. Quidam verò viuendi ratione mutata, sese illi scelerum consiliarios adiunxerunt ; vt inter alios Euphrates, qui ex philosopho assentator est factus atque delator, vt idem Philostratus ^g de eo scribit. Addit his & Dio ^h, plures à Domitiano occisos esse, quòd philosophia operâ darèt, & inter ceteros Rusticum Arulenum, Maternum etiam sophistam, ceteris (vt ait) iterum ex Vrbe pulsus : vt non mireris si Eusebius de his iterum agat, nimirum nono eius Imperij anno, ac rursus decimoquinto. Meminit eiusdem Domitiani edicti ex Senatusconsulto Gellius ⁱ, additque Epictetum Stoicum ea de causa Roma Nicopolim discessisse. Quid verò post hæc in Iudæos, ac quid demum in Christianos edicto sanxerit, suo loco non reticebimus.

IESV CHRISTI	CLETI	DOMIT. IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
86.	6.	3.

Anno Domini octuagesimusextus Coss. habuit Domitianum decimum, & Iunium Sabinum : quo ipse Domitianus templa incendio exusta temporibus Titi, & inter alia delubrum Iouis Capitolini iterum concrematum intra annos duodecim, summa impensa restituenda curauit ^k. Adiecit & noua : sub ipso namque maximè aucta est superstitio Gentilicia, vt docet Martialis ^l epigramma, cuius est exordium :

Sanctorum nobis miracula reddis anorum.

Addidit insuper templum Flauia gentis, Flauiosque instituit sacerdotes. Ad hæc etiam spectat Martialis ^m item epigramma adulatorium, quod sic habet :

*Quantum iam superis Cæsar, calòque dedisti,
Si repetas, & si creditor esse velis,
Grandis in ætherio licet auctio fiat Olympo,
Coganturque dei vendere quidquid habent.]*

& in fine, in eadem persans sententia, hæc addit :

*Expectes, & sustineas Auguste, necesse est:
Nam tibi quod soluat, non habet arca Iouis.]*

^a Eusebius in Chron. DOMITIANVS INSECTATVS PHILOSOPHOS. ^b Lucian. in Peregrin. ^c Dio orat. 45 ^d Philostrat. lib. 7. ^e Suet. in Domit. cap. 10. ^f Philostr. li. 7 ^g Philostr. li. 8 ^h Dio in Domit. ⁱ Gell. lib. 18. cap. 11.

^k Suetonius, Dio, & alij. ^l Martialis. li. 8 prope finem. ^m Martialis. epigram. lib. 9. in prim.

CHRISTI 86. CLETI 6. DOMIT. IMP. 3.

ita ut non mirum sit, si Christianos odio sit profecutus, etiam affines; quando cultui deorum sic penitus erat additus.

11. Eusebius in Chron. VIRGINES VESTALES SUPPLICIO DAMNATAE Plutarchus p. 81.

Eodem prae-textu etiam religionis illibatae seruandae, hoc eodem anno tertio eius Imperij (ut Eusebius auctor est) tres virgines Vestales ob stuprum damnatas, idem Imperator, more majorum, viuas infodi iussit. Quenam istae fuerint, & quae causa praecesserit eiusmodi iudicij iam propemodum antiquati, iterum instituendi, Plutarchus b narrat, dum detestatur immane facinus, quod perpetratum Romae esset, cum ex Sibyllinis (ut ferebatur) oraculis, duos viros totidemque feminas innoxios viuos defodissent, sic dicens: Ipsi autem (Romani videlicet) non multis ante annis, duos viros, totidemque mulieres, in foro Boario, alteros Graecos, alteros Gallos, viuos defoderunt.] sed qua occasione id factum sit, paulo inferius declarat his verbis: Narrant enim, Heluam quamdam virginem equo vehentem, fulmine ictam, repertumque fuisse equum nudum iacentem, nudam quoque virginem ipsam, tamquam dedita opera vestibus sceleris patrandi causa reductis, calceis, annulis, capitisque redimiculo hinc inde dispersis, lingua extra os exerta. Tum vates respondisse, ingens opprobrium sacris virginibus oblatum, foreque ut publice id innotesceret: sed & equum coniunctum fore quoddam dedecus. Ibi barbari cuiusdam equitis seruum indicium detulisse de tribus Vestalibus virginibus, Emilia, Licinia, & Marcia, sub idem tempus vitiatas, & quae iamdiu cum viris incestam consuetudinem habuissent, de quibus viris esset etiam Butetius indicis dominus. Et Vestales quidem criminis conuictas, dedisse poenas: ceterum ut atrociori in re, placuisse ut à sacerdotibus Sibyllini libri confulerentur. Ibi inuenta fuisse oracula, quae euentura haec & malum publicum allatura praedicerent: cuius auertendi causa, peregrinis quibusdam & alienis genijs duos Graecos, totidem Gallos homines, viuos eo in loco defossos, Romani iubebantur dedere.] hucusque Plutarchus.

Ceterum si recenti exemplo Neronis, Christiano sanguine incendij piaculum expiantis, agenda res est; sique testimonio Tertulliani, & aliorum affirmantium, Romanos omnia prodigia, atque mala quae obuenerent, Christianorum causa (quod impij dicerentur & deorum contemptores) ab irato numine immitti solere existimasse, ob eamque causam eosdem ad poenas quaesiuisse, aestimanda res est: equidem puto veritatis scopum attinget, si quatuor illos innoxios infossos viuos numinis placandi causa in foro Boario, Christianos fuisse quis dixerit. Nam qualiter in Christianos Gentiles affecti essent, haec ait Tertullianus: Christianum hominem, omnium scelerum reum, deorum, Imperatorum, legum, morum, naturae totius inimicum existimas.] ob idque habitos tradit d publicos hostes: Quos, inquit e, existiment omnis publicae cladis, omnis popularis incommodi esse causam. Si Tiberis ascendit, si Nilus non ascendit in arua, si caelum sterit, si terra mouit, si fames, si lues; statim Christianos ad leonem.] haec Tertullianus. Ac de his haec tenus.

IESV CHRISTI 87. CLETI 7. DOMIT. IMP. 4.

ANIANVS MORITVR, ABILIYS SVBROGATVR. Eusebius in Chron. Euseb. hist. lib. 5. cap. 12.

Qui sequitur annus Domini octuagesimus septimus, adscribitur in Fastis Consulatu vndecimo Domitiani Augustini, & Aurelij Fuluij: quo, defuncto S. Aniano Episcopo Alexandrino, in eius locum (ut Eusebius auctor est) subrogatus fuit Abilius, quem eidem sedi praefuisse tradit tredecim annis. haec ipse in Chronico, & in historia his verbis: Quarto anno Domitiani, Anianus, qui primus (post Marcum scilicet) Ecclesiae Alexandrinae praefuit, cum annos vigintiduos in eo munere compleuisset, exiit e vita: in cuius locum successus est Abilius.]

IESV

IESV CHRISTI CLETI DOMIT. IMP.

ANNVS 88. ANNVS 8. ANNVS 5.

Christi Redemptoris anno octuagesimo octauo, Domitiano Augusto duodecimū & Cornelio Dolabella Coss. idē Imperator (ut auctor est Censorinus a) per Agones Capitolinos annos esse in posterum numerandos instituit: sicque ab hoc anno primus Agonalis coepit numerari. Porro instar Olympiadum, Agonem vnumquemque annos quatuor continuisse, idem auctor docet ex eo quod numerat triginta nouem Agonas ab hoc anno vsque ad Consulatum Vlpij Criniti & Proculi Pontiani, quo illa scribebat. Verum sic instar Olympiadū Agon quilibet continet annos quatuor, ut non tamen vna cum Olympiade idem incipiant numerari: nam ille à fine mensis Iunij, Agonalis verò post sex menses, nempe à mense Ianuarij inchoatur: qua ratione hic ipse qui numeratur ducētesimae decimae sextae Olympiadis annus primus, coepit tamen anno superiori, Agonalis est primus: quod quidem ex his quae de numero Olympiadum idem auctor scribit, apparet. Videtur enim Domitianus amulatus esse Graecorum gloriam, dum obtinisset vsus, ut ex Olympicis certaminibus superiora saecula fuerint numerata. cum ipse, ut ab Agonalibus secutura tempora numerarentur, instituit. Sed sciendum quoque est, quolibet Agonali exacto, anno quinto, qui sequentis Agonalis primus diceretur, certamen quod Quinquennale vocabatur, edī solitum: de quo haec scribit Suetonius c in Domitiano: Instituit & Quinquennale certamen Capitolino Ioui triplex, Musieum, Equestre, & Gymnicum, aliquantō plurium, quam nunc est, coronatorum.]

Sed hic obiter & illud considerandum proponimus, errare eos qui periodum numerandi annos per Indictiones coepit esse dixerūt Augusti temporibus. Nam Censorinus egregius scriptor, & anteriorum supputator nobilissimus, dum agit de antiquis omnibus quae in vsu fuissent annorum supputationibus, Indictionum nullam prorsus fecit mentionem. Sed de Indictionibus aliis. Quod ad Agonalia spectat, Clemens Alexandrinus, dum libro primo Stromatum numerat à primo Agonali Domitiani vsque ad mortem Commodi annos centum & vndecim, quatuor annorum spatio (nisi error in notam numeri irreperit) errore lapsus videtur, cum tantum centum & septem anni eius temporis numerentur. At de ratione Agonalium satis.

IESV CHRISTI CLETI DOMIT. IMP.

ANNVS 89. ANNVS 9. ANNVS 6.

Annus Domini octuagesimus nonus, Domitiani Augusti Consulatu decimo tertio & Volusij Saturnini consignatur in Fastis: quo Eusebius notat in Chronico Domitianum eò vesaniae peruenisse, ut se Deum & Dominum iusserit appellari, de quo haec Suetonius d: Pari arrogancia, cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic coepit: Dominus & Deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum post haec, ut ne scripto quidem ac sermone vsquam appellaretur aliter.] Hinc assentator ille poeta e:

En hic est Deus, hunc iubet beatis Pro se Iuppiter imperare terris.] & Martialis: Edictum Domini Deique nostri.] & illud f: Possē Deum rebus pariter musisq; vacare Scimus.] sic Martialis, Deum Domitianum appellans. Sed magna planè infania, dum idem Imperator deae virginis filius dici voluit, nempe Palladis: quod si quis facere detrectasset, tamquam magni criminis reus detrudebatur in carcerem, prout apparet ex his quae Philostratus scribit g. Sed cur filius virginis dici voluit? numquid à Iosepho Iudaeo eius lateri inhaerente suggestum ex oraculis Prophetarum ita fore

1. ANNI AGONALES. Censor. de diis natal. c. 14.

b Censor. c. 16.

c Suet. in Domit. c. 4.

II. PER INDICATIONES SVPPVTATIO.

DOMITIANVS VLT COLI DEVS.

d Suet. in Domit. c. 13.

e Statius Siluar. lib. 4.

f Mart. lib. 8. epigr. ult.

g Philostr. in Tyanao li. 7.

CHRISTI 89.

CLETI 9.

NERONIS IMP. 6.

fore qui in perpetuum regnaturus esset Rex, quod antea suggererat idem Iosephus Vespasiano? Sane quidem Domitianum eandem spem concepsisse, ut quod Vespasianus fuerat consecutus, ipse acciperet: inde potest coniectura sumi, quod ut ille, ita & iste inquiri fecit utique reliqui essent ex familia David, ut suo loco dictum est. Inani igitur tali sublaris spe, diuinum sibi adscruit honorem, ut Deus & Virginis filius diceretur. Sed hec omnia opportunè de nouo Deo contingebant; quò Christianis, ad confutandam superstitionem Gentium de dijs reliquis, noui Dei exemplo, quinam illi fuissent, certum patensque suppeteret argumentum.

IESV CHRISTI ANNVS 90.

CLETI ANNVS 10.

DOMIT. IMP. ANNVS 7.

I. Anno Domini nonagesimo, Domitiano decimum quartum & Minutio Rufo Coss. idem Imp. pugnaturus aduersus Dacos, Roma discedit. Res ab eo gestas conscripsit Dio, in omnibus ostendens in superbissimo Principe magnam cum animi torpore coniunctam ignauiam.

IESV CHRISTI ANNVS 91.

CLETI ANNVS 11.

DOMIT. IMP. ANNVS 8.

II. Nonagesimoprimo anno Domini, Aurelio Fulvio & Sempronio Atracino Coss. ex Dacia expeditione reuersus Domitianus, in ciues gladium vertens, complures ex illis occidit, ac plerisque in exilium misit, & inter alios Cocceium Neruum, qui postea in Imperium eidem successit. Hunc cum audisset Imperator uti consuetudine Apollonij Tyanæ, quem sciebat magum, timens Imperio, ipsum Tyanæum Romam accersit horum criminum reum factum, nimirum, quòd vaticinandi causa de Neruæ futuro Imperio puerum occidisset; quòdque nouo genere indumenti, nouaque vteretur viuendi consuetudine; insuper quòd incantator esset, & Deus haberi vellet, & alia id genus, sed tum maximè, quòd eos coleret homines, quos ipse Imperator odisset.

III. Veniens ille Romam, ab Æliano Urbis Præfecto, qui olim in Ægypto familiariter eouusus fuerat, comiter est exceptus: nam pro munere magistratus eum non nisi laxiori carcere adstringi voluit. Perductus verò ad Domitianum, ab eodem coma barbaque contemptus causa, coram se radi, ac inter sceleratos vinciri iubetur. Qui enim in philosophos bellum iurasset, quòd philosophiam ostentantium videbatur insigne, amputari illi in primis mandauit. Nihil planè his indignius hisce hominibus accidere posse, illud ab Horatio in Damalippum Stoicum imprecatum demonstrat: *Dij te, Damasippe, deaq; Verum ob consilium donent tonfore.*

IV. Sic igitur Apollonius nudatus barba, è carcere vocatus iterum, & causam suam agere iussus, post defensionem habitam, cum eum inuitum Domitianus retinere vellet, iniubilis ille factus euauit, & Puteolis, ubi socij expectabant, improuisus apparuit, non auxilio (ut ipse profitebatur) deorù, sed magia. Huiusmodi ludum, à Philostrato descriptum, Romæ incantator & magus exhibuit, quo omnes in admirationem conuertit. Ipse verò Ephesum est reuersus, ubi mansit vsque ad interitum Domitiani. Quòd verò Cedrenus tradat eundem Apollonium Roma recedentem profectum esse Byzantium, inde verò Antiochiam, in ipsaque ciuitatibus suas exercuisse præstigias, magnamque sibi existimationem ob eam causam comparasse: miramur, si hæc vera sunt, Philostratum, qui singulas res ab eo gestas est persecutus, hominemque mirifice coluit, præterire potuisse: cum præsertim nullam laudandi hominis reliquerit occasionem. fides igitur sit penes auctorem. At de his quæ subdit ex Anastasio Antiocheno, tu consule quæ de eodem Apollonio à nobis superius dicta sunt. Post hæc autem Domitianus Cocceium Neruum, Romam reuocatum, Consulem designauit, de quo plura inferius.

IESV

IESV CHRISTI ANNVS 92.

CLETI ANNVS 12.

DOMIT. IMP. ANNVS 9.

Anno Christi Redemptoris nonagesimosecundo, Domitiano Augusto decimumquintum & Nerua Cocceio secundum Coss. Ioannes Euangelista, qui Asianas Ecclesias curabat, atque Ephesi morabatur (sive inuidia Apollonij, quem fuisse in Christianos insensissimum, omnes puto facile intelligere, ut qui vbicumque locorum esset, neminem suis aduersantem studiis magis quam Christianos haberet: sive fortasse Euphratis philosophi desertoris, apud Domitianum agentis, his officiis assueti; aut opera Ebionis hæresiarchæ eiusdem Ioannis hostis acerbissimi; quem Romam venisse, superius dictum est: vel aliter quoquo modo acciderit) ipse, inquam, Ioannes ad Domitianum Imperatorem reus impietatis à Proconsule Asiæ Romam victus mittitur. Id enim hoc potissimum anno accidisse, ipso exordio persecutionis per Domitianum excitatæ, cum nondum vsque ad gladium progressa esset, existimamus, hæcque de Ioanne velut præludia præcessisse. Feruntur quædam epistolæ Domitiani, & Proconsulis Asiæ, vltro citroque datæ, de Ioanne reo impietatis constituto Romam mittendo, deque eius gestis coram Domitiano, nomine Prochori scriptæ. Sed quoniam in multis mendacissimus hic auctor fuisse conuincitur, si qua vera in eis insunt, sicut esse credimus, eadem haud tutò possumus affirmare.

Ceterum inter alia ab eodem auctore relata, verum illud esse credimus (exemplo eorum quæ nuper diximus Apollonium passum esse à Domitiano) quòd ait iustum esse inter alia ab eodem Domitiano, Ioannem quoque ignominie causa tonderi. Sed illa etiam certa veraque esse noscuntur, quæ idem auctor scribit, Ioannem Romæ immissum esse in feruentis olei dolium, sive potius solium: nam eiusdem veritatis grauissimi sunt ad stipulatores. Siquidem Tertullianus, qui ceteris præstat antiquitate, hæc eadem his verbis testata reddit, dum agit de Romana Ecclesia: Habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præstò est. statum felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine tuo profuderunt: ubi Petrus passioni Dominicæ adæquatur: ubi Paulus Ioannis exitu coronatur: ubi Apostolus Ioannes, posteaquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur. hæc Tertullianus. Sed & sanctus Hieronymus eadem refert, Tertullianum citans, dum scribit aduersus Iouinianum, & in Matthæum his verbis: Si legamus Ecclesiasticas historias, in quibus fertur quòd & ipse propter martyrium sit missus in feruentis olei dolium, & inde ad suscipiendam coronam Christi athleta processerit, statimque relegatus in Patmos insulam sit, &c.]

Quòd verò idem in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis hæc de Ioanne dicat: Quarto-decimo igitur anno secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Patmos insulam relegatus, scripsit Apocalypsim] apparet ipsum sanctum Hieronymum non tam annum Ioannis relegationis consignare voluisse, quam exordium Imperij Domitiani, à quo est persecutio excitata, monstrasse. Etenim non simulatque in Imperium ingressus est, Christianos vexare cœpit: nam Ethnicorum scriptorum testimonio dictum est, Domitianum, fratris gloriæ æmulum, qui benignitate & clementia summam sibi laudem comparauerat, tunc ab omni prorsus cæde abstinuisse. At licet Eusebius prope finem eius imperij eam persecutionem permotam dicat: tamen cum Cletum sequenti anno gladio persecutoris adeptum esse coronam martyrij constet, iam hoc anno, Ioannis confessione persecutionem cœptam esse putamus: quæ tamen ipso sui exordio non fuit adeò sæua, ut postea visa est; cum videamus Ioannem non mortis supplicio esse affectum, ut ceteros, sed in insulam relegatum. Verum quòd spectat ad Ioannis res Romæ gestas, extat ibi vetus ac nobile Ioannis martyrij, & tam insignis editi miraculi monumentum apud Portam Latinam, ubi sæuam illud contigit illatum esse supplicium: immò & ipsa dies qua hæc facta sunt, pridie Non. Maij, perpetua est memoria illustrata, dum eadem recurrente quolibet anno Romæ & alibi annua celebritate recolitur.

De relegatione autè Ioannis in Patmo; non solum ex antiqua traditione, sed ex ipsiusmet Ioannis testimonio certam fidem sibi vendicans Origenes hæc ait: Imperator Romanorum (sicut docet traditio) condemnauit Ioannem dantem testimonium verbi *Annal. Eccl. Tom. 1. Ppp Dei,*

IOANNES RELIGATVR IN SVLIAM.

* Epiph. he. ref. 51.

* Plin. lib. 4. cap. 12. * Strabo. lib. 10.

* Iren. lib. 5.

* Metaphras. in Ioanne. apud Occu- mon. in Apo- calypsim.

Dei, in insulam Patmos, sicut ipse de suo martyrio docet, non dicens quis eum condem- A nauerit, sed vbi condemnatus fuerit. Dicit eum in Reuelatione sua hoc modo: Ioannes frater vester & socius in tribulatione & in regno & in patientia Iesu, sui in insula quae vocatur Patmos, propter verbum Dei, & propter testimonium Iesu Christi. Ceterum haec sub Domitiano esse facta, tam Latini quam Graeci Ecclesiastici scriptores affirmant, excepto Epiphano, qui quidem, nescimus quomodo errore lapsus, sub Claudio iam Patmo reuersum dicit. sicut etiam errasse reperitur Aretas Caesariensis, qui in suis in Apocalypsim commentariis Ioannis exilium sub Nerone accidisse testatur; ex eo, puto, deceptus, quod vna simul Tertullianus martyrium Petri, Pauli, atque Ioannis in nuper citato loco recenset. Victorinus Pictauiensis, necnon Primateus, in commentariis quos ediderunt in Apocalypsim, tradunt Ioannem illum a Domitiano esse relegatum ad effodienda metalla. Est illa insula vna ex Sporadibus, habens in circuitu (vt scribit Plinius^b) triginta mille passus, ab Icara (vt tradit Strabo^c) versus Occasum sita. At verò non simulatque illuc accessit, eam quam scripsit Apocalypsim accepit, sed ad finem Imperij Domitiani eam vidisse, Irenaeus^d testatur, sic dicens: Neque enim ante multum temporis visum est, sed pene sub nostro saeculo ad finem Domitiani Imperij. quamobrem de ea suo loco age- mus. Cum illuc exul moraretur Ioannes, ad pietatem instituisse omnes eiusdem insulae accolae, ex antiquioribus monumentis Metaphrastes affirmat^e.

I. CLETVS PA- PA MORI- TVR. CLE- MENS SVF- FICITVR.

* Philip. 4.

II. DE ANNIS SEDIS CLE- MENTIS. * Euseb. hist. lib. 3. c. 28. * Euseb. hist. lib. 3. c. 12.

III. * Euseb. hist. lib. 3. c. 13. DE PERSE- CYTIONE DOMITIANI IN CHRI- STIANOS.

ANNO Christi nonagesimotertio, Vlpio Traiano & Acilio Glabrione Coss. scien- A te magis Domitiani persecutione in Christianos, Cletus Romanus Pontifex vige- sima sexta mensis Aprilis martyrio coronatur, cum sedisset annos duodecim, menses sep- tem, & dies duos, numerando Cleti annos a sequenti die ab obitu Lini. De eodem Cle- to haec leguntur in libro de Romanis Pontificibus, qui a multis citatur nomine Damasi: Hic ex praecepto beati Petri Romanique presbyteros ordinavit in Vrbe Roma: qui etiam sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano, sexto Kalend. Maij: & cessavit Epi- scopatus dies viginti. Post Cletum successit Clemens Romanus e regione Celij mon- tis, patre Faustino natus, antiquus Petri & Pauli Apostolorum discipulus: hunc enim il- lum esse, cuius Paulus meminit ad Philippenses^f; omnes existimant. Quod verò a Grae- D cis nonnullis dicitur Clemens successisse Anacleto, errore putamus factum librorum, vt pro Cletum scripserint Anacleto: nam (vt apparet) Graeci decepti nominum similitu- dine, sicut Marcellum & Marcellinum, ita etiam Cletum & Anacleto vnum eum- demque putantes confuderunt. At de his alijs satis dictum.

Sed enim & de anno institutionis Clementis corrigendus est Eusebius, nec ab alio quam a seipso; quippe cum dicat Clementem sedisse annos nouem, rursusque af- firmet ipsum^g obiisse anno tertio Imperij Traiani, ponatque eius ingressum anno duo- decimo Domitiani^h Imperatoris; haec sibi non coherent. nam si annis nouem sedi pra- fuit, peruenisset saltem ad annum quartum Traiani, vel quintum: vel si dixerimus an- no tertio Traiani (vt ait) martyrium consummasse, non nisi ad summum octo annis eum sedisse oportuit. Quamobrem habito respectu ad annos Cleti, cui successit, & annos E nouem Clementis, & menses, quibus sedit, hic iure ponimus eius ingressum. Quod verò non primo loco post Petrum, sed tertio sederit, superius satis demonstratum in or- dinatione Lini.

His igitur exordiis, Ioannis exilio, & Cleti Romani Pontificis nece, secunda in Chri- stianos a Domitiano est persecutio excitata, de qua haec Eusebius: Cum Domitia- nus multum in multos crudelitatis & nequitiae declarasset, & non exiguum patricio- rum & illustrium virorum multitudinem Romae temerario & iniquo iudicio intere- misisset, aliosque infinitos dignitate praestantes non solum patriis finibus eiectos, exilio mulctasset, sed etiam omnibus facultatibus, & fortassis immerito & sine causa exuisset: tandem in sceleratam Neroniani in Deum odij & impietatis hereditatem successit. Se- cundus namque erat, qui contra nos Christianos (licet pater eius Vespasianus nihil iniu- riae

riae aut mali in nos animo aliquando excogitasset) persecutionis incendium excitauit.] haec Eusebius: qui iure eum heredem nominat Neronianae saevitiae: nam & ab Ethnicis Domitianus Nero est appellatus. vnde Iuuenalisⁱ:

Cum iam semianimum laceraret Flavius Orbem Vltimus, & caluo seruiret Roma Neroni.]

Certe Nerone sauiorem Tacitus^b Domitianum fuisse testatur, dum post caedes no- biliſſimorum recensitas, addit: Nero tamen subtraxit oculos, iustitiaeque scelera, non spe- ctavit. Praecipua sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici, cum suspiria nostra subscriberentur: cum denotandis tot hominum palloribus sufficeret saeuus ille vultus & rubor, a quo se contra pudorem muniebat.] haec Tacitus: qui & de eodem haec superius: Domitiani natura praecipua in iram, & quod obscurior, eo irruocabilior.]

B Testatur & Tertullianus in Apologetico^c Domitianum similem fuisse Neroni, sic di- cens: Tentauerat & Domitianus, portio Neronis de crudelitate: sed qua & homo facile coeptum repressit, restituit etiam quos relegauerat. Tales semper nobis infectores, in- iusti, impij, turpes, quos ipsi damnare consueuistis, & a quibus damnatos restituere soliti estis.] haec Tertullianus.

Sed plane errore lapsus cognoscitur, dum vult eum quasi facti poenitentem exules reuocasse: id siquidem non ab eo, sed ab eius successore Nerua esse factum, omnes affir- mant, Dioque^d expressè demonstrat, haec dicens: Nerua autem eos, qui rei facti erant impietatis, absoluti, exulesque restituit.] Reos enim, more Gentilium, eos dicit impietatis, qui deos negarent: cuius criminis idem Domitianus, vt vanae superstitioni addictissi- mus, acerrimum vindicem se praebuit. Verum haec Tertullianus scripsisse videtur Hege- sippi auctoritate; sed (vt apparet^e) loquitur ille de ea persecutione quae mota est in Iu- daeos, cum mandauit inquiri illos qui ex stirpe Dauid progeniti essent: quos cum inuenisset pauperimos, culturae agrorum addictos, contempsit, sicque animo conceptam in eos persecutionem repressit. sed de ea re suo loco dicemus. Ceterum qui ab eodem Christiani- tatis causa in insulas relegati fuerunt, certum est eos mansisse vsque ad eius successo- rem Neruam, vt Ioannis Euangelistae, atque Flaviae Domitillae, & aliorum, de quibus di- cturi sumus, exempla declarant.

At verò tantum abest vt in Christianos excitatam persecutionem Domitianus repres- ferit, vt, cum primum eius religionis summos vertices exilio vel morte sustulisset; post- eam maiori rabie saeuiret, etiam in propinquos sibi carissimos, nempe Clementem Con- stantium patrualem, inque eius uxorem & neptem Flaviae Domitillae, vltimo sui Imperij anno persecutionis furorem conuerterit, illum occidendo, has in insulas relegando, vt in- ferius suo loco dicemus. Quamobrem verius dici posse videtur, persecutionem in Chri- stianos a Domitiano hoc anno morte Romani Pontificis coeptam, & aliquando posteris temporibus intermissam, acerbiori iterum saeuire reuixisse, ac immaniùs debacchatam esse: quod plane perspicuum erit, cum nouissima eius Imperij gesta narrabimus.

At quoniam (vt dictum est) his ipsis persecutionis exordiis, qui praeter ceteris in Ecclesia esse videbantur illustres, primi ad supplicium quaesiti sunt: apparet & S. Ignatium An- tiochenum Episcopum hoc eodem anno eadem esse clade vexatum. Scribens^f enim ipse ad Mariam Cassobolitem, spectatissimam sanctitate feminam, de Clementis creatione hoc anno facta, haec habet: Mihi autem in mentem venit, & dicam verum fuisse sermo- nem quem de te audieram, cum Romae apud beatum Anacleto^g Papam esses, cui nunc

E successit beatissimus Clemens, Petri & Pauli auditor, &c.] Idem de persecutione, quam tunc pateretur, haec narrat: Ego verò, o beata, non tam meus quam aliorum nunc factus, exagitor partim exiliis, partim custodiis, partim vinculis. At nihil eorum curo, verum eo- rum iniuriis erudior, vt Iesum assequar, fruar suppliciiis paratis.] & post multa: Vehe- menter concupiui venire ad vos, & vna vobiscum requiescere & refici. Verum non est in hominis potestate via eius: impedit enim meam voluntatem militaris custodia, quae non permittit vltra progredi. At pro statu rerum in quo versor, nec facere nec admittere quidquam possum.] haec Ignatius.

Porro eam epistolam, scriptam ab eo Antiochiae, antequam in exilium duceretur, esse germanam, ostendunt ea quae in fine eiusdem leguntur, iunctis his quae tum ad Antio- chenos, tum ad Heronem suum diaconum postea sub Traiano, cum Romam duceretur, conscripsit. Ait enim ad Mariam Cassobolitem scribens: Salutant te presbyteri, & dia- cono,

* Iuuen. Sat. 4.

IV. SIMILIS NERONI DOMITIANVS. * Tac. in Vita Iulij Agric.

* Tertull. in Apolog. c. 5.

V. Dio in Ner. * DOMITIANVS INQUI- RIT HOMI- NES STIR- PIS DAVIDICAE. * Apud Euseb. lib. 3. c. 5.

VI. PERSECUTIO IN CHRISTIANOS ACRIUS SAEBIT.

VII. * Ignat. ep. 4.

* Clemens IGNATIUS PERSECUTIOE AGIS- TATVS.

VIII.

coni, & ante omnes sacer Hero. Salutat te Cassianus hospes meus, & soror mea, & vxor eius, & carissimi eorum liberi.] Ad Antiochenos^a sic: Saluto Cassianum, & coniugem eius, & carissimos liberos illius.] & ad Heronem^b diaconum Ecclesie Antiochena de eodem Cassiano hæc habet: Saluta Cassianum hospitem meum, & pudicissimam eius coniugem, & carissimos eorum liberos.] & paulo post de ipsa Maria Caslobolite, quæ tunc tem poris agebat Antiochiæ: Saluta quoque pudicissimam Mariam filiam meam eruditissimam, & quæ in domo illius est, Ecclesiam: pro cuius anima libens meam commutem: quæ specimen est piarum feminarum.] hæc Ignatius, ex quibus etiam, velut confessione quadam, intelligere possumus, eam ad Mariam scriptam germanam esse epistolam. De qua quidem dubitarem, an vno eodemque tempore, cum ad leones Romam sub Traiano ducendus esset, vna cum reliquis tunc ad diuersas Ecclesias datis, cum eiusdem esse planè videatur argumenti, scripta hæc fuerit: nisi manifestè apparet ex verbis ipsius, hanc scriptam esse simulatque Clemens est creatus Romanus Episcopus; illas verò certò constaret datas esse Traiani tempore, cum iam Clemens ex hac vita migrasset, quod perspicuum apparet eiusdem testimonio scribentis ad Philadelphios, dum adnumerat Clementem inter eos qui virgines vsque ad obitum permansissent: sic enim ait, dum alloquitur virgines: Fruar vestra sanctimonia, vt Iesu filij Naue, vt Melchisedech, & Elisæi, vt Ieremiæ, & Baptistæ Ioannis, vt dilectissimi illius discipuli, vt Timothei, vt Titi, vt Euodij, vt Clementis, qui in puritate exegerunt hanc vitam.] hæc Ignatius. Atque de his hæc tenus.

IX. His propè temporibus Pergami in Asia Antipas illustris martyr passus est; de quo in primis Ioannes^c meminit his verbis: In diebus illis Antipas testis meus fidelis occisus est apud vos, vbi sedes est satanæ.] hæc Ioannes: qui cum dicat, scribens Apocalypsim, iam diu antè Antipam passum esse, constetque ex Actis eius sub Domitiano esse martyrio coronatum; planè datur intelligi, Antipam ipso initio persecutionis Domitiani subiisse martyrium. Ioannem enim constat, ex Irenæo vltimo tempore Domitiani scripsisse Apocalypsim. Cetera autem, quæ ab eodem Domitiano Imperatore in Christianos sunt facta, suis locis inferius sunt dicenda.

IESV CHRISTI CLEM. DOMIT. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
94. 2. II.

I. Christi Redemptoris anno nonagesimoquarto, Coss. Domitiano Augusto deciessepties, & Volusio Saturnino, persecutio in Christianos ab eodem Imperatore semel excitata, & in ipsos præcipuè Christianæ religionis Antistites sæuire ausa, & ad Consulares viros, aliosque nobilissimos Romanoscives progressa, Acilium Glabrimonem, qui superiori anno (vt vidimus) gessit Consularum cum Traiano, è medio sustulit, simulque alios complures reos factos impietatis, quod deos patrios non colerent. Dolemus vehementer, tam illustrium martyrum Acta penitus excidisse, nec (sicut de aliis multis accidit) vllam prorsus reliquam esse memoriam, nisi quæ in Gentilium historicorum commentariis subobscure est consignata. Periere omnia scriptorum monumenta, inuidia Diocletiani, iubentis ea (vt suo quoque loco dicemus) penitus inflammari. At quod spectat ad Glabrimonem: scribit Dio^d, eum vna cum nonnullis aliis, illato crimine à Sæmros, quod ad Iudæorum mores transisset (sic enim, vt sæpius dictum est, quod ex Iudæis descenderent, Christianos Ethnicici appellabant) primò quidem adhuc agentem Consulem vocatum in Albanum ad Iuuenalia, & in sententia persistentem, in theatrum esse immissum, vt cum immani leone pugnaturus ab eo discerperetur: sed ab illo non tantum non est laesus, sed eum egregiè ipse confecit. Quamobrem postea, eadem ex causa, quod Romanos deos non coleret, iustus est interfici. Hæc ex Dione. Quomodo autem postea eadem persecutio ad domesticos vsque atque propinquos Imperatoris grassata sit, suo loco dicemus.

II. Suetonius^e auctor est, Iudæos etiam Romæ agentes à Domitiano vexatos esse nois & grauissimis exactionibus. Sunt & hæc verba ipsius: Præter ceteros Iudaicus fiscus acerbitissimè actus est: ad quem deferebantur, qui velut professi Iudaicam intra Urbem viuere vitam, vel dissimulata origine, imposta genti tributa non pependissent. Inter-

^a Ignat. epist. 12.
^b Ignat. ep. 13.
DE IGNATI
EPISTOLA
AD MARIAM
CASLOBOLITEM.

IX.
^c Apoc. 2.
ANTIPAM
MARTYRIVM.

DE MORTE
ACILII GLABRIONIS.

^d Dio in Domit.

^e Suet. in Domit. c. 12.

DE IUDÆIS
AD DOMITIANUM
VEXATIS.

A terfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore frequentissimoque concilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset] hæc Suetonius. Et Martialis^a itidem de Iudæo occultare se volente, ne tributum penderet, epigramma scripsit, vbi hæc in fine:

*Dum ludit media, populo spectante, palastra,
Delapsa est misero fibula: verpus erat.]*

De eodem item tributo à Domitiano Iudæis indicto Martialis^b etiam his versibus meminit in epigrammate in Christum:

*Sed qua de Solymis venit perustus
Damnata modo mentulam tributis.]*

Rursum etiam dicta persecutione tributi Iudæos fuisse Romæ vexatos, vt pro singulis arboribus ruris, quod conduxissent, tributum pendere cogerentur, Iuuenalis declarat his versibus^c:

*Nunc sacri fontis nemus, & delubra locantur
Iudæis, quorum cophinus, fœnumque supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor, & eiectis mendicat silua Camænis.]*

hæc ille de Iudæis, quod nemus Egeriæ conduxissent. Sed de eodem cophino & fœno idem agit, dum malis artibus lucrum captare solitos demonstrat his versibus^d:

*Cum dedit ille locum, cophino fœnoque relicto
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna sacerdos
Arboris, & summi fida internuntia cali:
Implet & illa manum, sed parcius are minuto:
Qualiacumque voles Iudæi somnia vendunt.]*

Sed quidnam est, quod idem auctor de Iudæis iterum agens, de cophino vt peculiari eorum supellectile meminit, necnon & fœno? Putarunt alij res Iudæorum ab origine repetentes, Iudæos munus illud, cui in Ægypto Pharaoni seruietes, fuerant adscripti, postea vbiicumque gentium agerent, numquam amplius deseruisse: nimirum, vt de eis est testatum in Psalmo^e: Manus eius in cophino seruietes] eodem vase hominibus ipsos deseruire consueuisse. Quisnam autem esset eiusmodi vasis vsus, Augustinus^f sic scribens declarat: Per cophinum, inquit, significantur opera seruilia. Mundare tercora, terram portare, cophino fit, &c.] Alij etiam recentiores^g illum locum interpretati, eiusmodi ministerio Iudæos in Ægypto mancipatos esse tradunt. Meminit de eodem cophino Sidonius Apollinaris^h ad Basilium scribens: nam ait: Ordinis res est, vt dum in hac allegoria versamur, Ægyptius Pharaeo sedeat cum diademate, Israëlita cum cophino.] Huiusmodi cophini occasione, de Iudæo homine dictum vult intelligi interpretis illud Martialisⁱ de cistifero, dum ait:

*Dum te posse negas nisi lato Gellia clauo
Nubere, nupsisti Gellia cistifero.]*

Certè quidem miscuisse se illam Iudæo homini, idem alibi^k scribit.

Hæc cum alij senserint, non improbamus, sed afferimus nostra. Quod igitur ad fœnum & cophinum spectat, per ea Iuuenalem fordidam Iudæorum mendicitatem significare voluisse, existimamus: nam in primis per fœnum intelligi debere vilissimum quoddam tomentum ad recumbendum compositum, distichon illud eiusdem Martialis^l declarat, cuius est titulus, Fœnum.

*Fraudata rumeat facilis tibi culcitra pluma,
Non venit ad duros pallida cura toros.]*

hiscæ planè significans, per fœnum intelligi stratum pauperiorum. Per cophinum autem, vas vimineum, seu cistam, qua Iudæi mendicantes vtentur, intelligi debere, quæ scribit Iosephus^m de Iudæis Ierosolymis Flori auaritiæ illudentibus, persuadent, dum ait: Canistrum circumferentes, stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserimus talibus indigeret auxiliis.] hæc Iosephus. Iudæos sanè Romæ mendicare consueuisse, illud Martialisⁿ in epigrammate ad Sparfum demonstrat:

*A matre doctus nec rogare Iudæus,
Nec sulphurata lippus infitor mercis.]*

^a Martialis. lib. 7. ad Mionophilum.

^b Martialis. lib. 5.

III.
^c Iuuen. Sat. 3.

^d Idem Sat. 6.

IV.
DE FOENNO
ET COPHINO
IUDÆORUM
VT RVM SVPER
RECTILE.
^e Psal. 80.
^f Aug. in Psal. 80.
^g Nicol. de Lyra ibid.

^h Sidon. Apol. lib. 7. epist. 6.

ⁱ Mart. lib. 5. epigr. in Gell.

^k Mart. lib. 7. in Gell. epigr. 30.

V.
MENDICANTES
IUDÆI
PER COPHINUM
ET FOENNUM
DESCRIBUNTUR.
^l Mart. lib. 14.

^m Ioseph. de bello Iud. 1. 2. c. 14.

ⁿ Martialis. lib. 12.

CHRISTI CLEM. DOMIT. IMP. 24. 2. II.

Docent & hoc ipsum quæ superius ex Iuvenale sunt recitata, ut illud: Eiectis mendicis silua cæmenis. & illud: Iudæa tremens mendicat in aurem. Sic igitur ab eodem de Iudæis miserimis mendicantibus egregiè ea dicta sunt: Quorum cophinus, fœnumque supellex. & illud de iisdem: Cophino, fœnôque relicto. quod scilicet ea paupertate premerentur, ut eorum supellex fœnum esset ad recumbendum, & cista seu cophinus ad mendicandum.

VI. IVDÆVS SOLITVS PERMVTA-RE SVLPHVR VI-TRO. * Marcial. lib. 1. epigr. in Cal. * Idem lib. 10. * Stat. lib. 2. Siluar. de Saturn.

Nisi per cophinum velimus intelligi cistam illam, qua Iudæus institor mercis sulphuratae (sic enim eum nominat Martialis) ad vendenda illa, vel (ut alibi ait) ad permutanda fracto vitro, gestare solet, prout hodie quoque eisdem æquè miserimos facere videmus. Rupta quidem vitra sulphuratis permutari solita, non Martialis tantum in aliis citatis locis à nobis, sed & in epigrammate ad Priscum his versibus indicat: Que sulphurato nolit empti ramento Vatiniorum proxeneta fractorum. Itemque Statius sic dicens: Illic agmina confremunt Syrorum: Hic plebs scenica, qui que comminutis Permutant vitreis gregale sulphur.

* Iuven. Satyra 5.

Infuper & Iuvenalis testatur eo versu: Quassatum, & rupto poscentem sulphura vitro. Sed de Iudæorum ludibriis à poetis Ethnicis decantatis, iam satis: itaque ad ea quæ hoc eodem anno sunt gesta, orationem conuertamus.

VII. * Euseb. in Chron. DE CORNELIA VESTALIVM MAXIMA VIVA DEFOSSA. * Plin. lib. 4. epist. 11.

Hoc ipso anno undecimo Domitiani Imperatoris (ut auctor est Eusebius) Cornelia virgo Vestalis Maxima, absens & inaudita à Domitiano obiecti stupri damnata, miserando modo, more maiorum, viva sub terram defossa, morti adigitur. Rem planè miseratione dignam Plinius Junior ad Minutianum exactè describit his verbis: Cum Domitianus Vestalium Maximam defodere vitam concupisset, ut qui illustrari sæculum suum huiusmodi exemplo arbitraretur: Pontificis Maximi iure, seu potius inmanitate tyranni, licentia domini, reliquos Pontifices non in regiam, sed in Albanam villam conuocauit. Nec minore scelere, quam quod vicisci videbatur, absentem inauditamque damnauit incesti, cum ipse fratris filiam incesto non polluisset solum, verum etiam occidisset: nam vidua abortu petiit. Missi statim Pontifices, qui defodiendam necandamque curarent. Illa nunc ad Vestam, nunc ad ceteros deos manus tendens, multa, sed hoc frequentissimè clamitabat: Me Cæsar incestam putat, qua sacra faciente, vicit, triumphauit. Blandiens hæc, an irridens, ex fiducia sui, an ex contemptu Principis dixerit, dubium est. Dixit, donec ad supplicium, nescio an innocens, certè tamquam nocens ducta est. Quinetiam, cum in illud subterraneum cubiculum demitteretur, hæc fissæque descendente stola, vertit se ac recollegit: cumque ei carnifex manum daret, auersata est, & resiliuit; fœdumque contactum quasi planè à puro castoque corpore nouissima sanctitate reiecit: omnibusque numeris pudoris, πολλὰ παρβολία ἐξενόησεν, quod est Euripidis in Hecuba de Polyxena, ac sic Latine redditur: Magnam cautionem adhibebat, ut decenter caderet. Hæc igitur ex Plinio de Cornelia Vestalium Maxima volumus retulisse, ad insinuandam Domitiani Imperatoris immensam immanitatem atque sauitiam, indeque sumendum argumentum existimandi quàm crudelis fuerit persecutio ab eodem in Christianos excitata. Si enim in eos quos reos violata religionis aliqua leui coniectura putasset, tam vehementer est exacerbatus: quid eum fecisse credendum in illos qui auersarentur penitus deos, ac pariter derestarentur? In quos adeo est cæco furore bacchatus, ut nec sibi sanguine coniunctorum, quos solos haberet heredes Imperij, vllam prorsus rationem habendam esse putarit, quin in eos quoque animaduerteret, ut suo loco dicemus. At de his satis: iam ad ea quæ anno sequenti facta sunt, nos conferamus.

IESV

IESV CHRISTI CLEM. DOMIT. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 25. 3. 12.

Qui sequitur ordine annus Domini nonagesimusquintus, Coss. Sex. Pompeio Collega & Cornelio Prisco, Fastis adscribitur: horum Consulum Tacitus, meminit in Vita Iulij Agricola, quem hoc anno diem obiisse tradit. Hoc tempore, laborante diro schismate Corinthiorum Ecclesia, Clemens Papa, ad quem spectabat vniuerso Christi gregi prospicere, scripta ad eos egregia, qualis pastorem omnium deceret, epistola, ad pacem & mutuam concordiam ineundam conseruandamque adducere conatus est. Celebris & praeclara admodum ea fuisse prædicatur; cum eam auctoritatem obtinuerit, ut perinde ac Apostolicæ epistolæ publicè in aliquibus ecclesiis legeretur: quod scribit Eusebius, qui eam mirificè laudans, & ex Hegesippo omnium antiquissimo testimonium adducens, Huius, inquit, Clementis vna fertur esse epistola, omnium iudicio approbata; illustris illa quidem, & digna planè admiratione, quam tamquam ex Romanæ Ecclesiæ persona ad Corinthiorum Ecclesiam tunc quidem exarauit, cum iam Corinthi grauis esset conflata seditio. Hanc sanè cum veterum, tum nostra ipsorum memoria, plurimis in ecclesiis publicè lectam, vsurpatamque cognouimus. Quod autem (vri docuimus) id temporis Corinthiorum seditio concitata sit, Hegesippus locuples testis est. hæc Eusebius.

De eadem agens Irenæus, cum eam plurimum laudat, quo scripta esset argumento, declarat, atque etiam hæc de ipso Clemente ait: Post eam, tertio loco ab Apostolis, Episcopatum sortitur Clemens; qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis, cum adhuc insonantem prædicationem Apostolorum & traditionem ante oculos haberet. Non solus enim, sed adhuc multi supererant ab Apostolis docti. Sub hoc igitur Clemente, dissensione non modica inter eos qui Corinthi erant fratres facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntians quam in recenti ab Apostolis receperant traditionem, annuntiantem vnum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ, plasmatorem hominis, qui induxerit cataclysmum, & aduocauerit Abraham, qui eduxerit populum de terra Ægypti, qui collocutus sit Moyse, qui Legem disposuerit, & Prophetas miserit, qui ignem præparauerit diabolo & angelis eius. Hunc Patrem Domini nostri Iesu Christi ab Ecclesiis annuntians, ex ipsa Scriptura, qui velint, discere possunt, & Apostolicam Ecclesiæ traditionem intelligere, cum sit vetustior epistola his qui nunc falsò docent. hæc Irenæus de Clementis epistola, cuius compendium summam perstrictum recitasse visus est, dum in ea ipsum egisse de illa quæ in Deum esset, fide, & Ecclesiæ traditionibus, affirmat.

At quoniam maximo Ecclesiæ damno, iniuria temporum ea penitus excidisse videtur: operæpretium existimauimus, ex ipsa, quæ possunt inueniri à maioribus, qui eam legerunt, citata fragmenta, atque sententias suis ipsorum verbis redditas in vnum coniungere; & perinde ac nobilissimi artificis simulacrum constractum, etiam non ex integro, ex parte saltem, quantum licet, ob oculos representare. Atque ut à Clemente Alexandrino sumamus exordium, hæc ipse in primis habet: Porro autem Clemens quoque Apostolus in epistola ad Corinthios, ipse quoque nobis quamdam formam eius qui est præditus cognitione describens, dicit: Quis enim apud vos versatus, omni virtute perfectam firmamque ac stabilem fidem vestram non probauit? temperatamque ac moderatam vestram in Christo pietatem non est admiratus? & vestri in hospites amoris magnificos vestros mores non prædicauit? & perfectam firmamque ac stabilem cognitionem non beatam esse censuit? nam citra personarum acceptionem omnia fecistis, & in Deo legitime ambulastis. hæc autem (ut facile conici potest) erant in ipsius exordio epistolæ; eo modo piè sancteque ab eis captans in primis beneuolentiam, ut sic suauiter delinitos, in eam quam optabat, pacem adduceret.

His ex epistolæ exordio recitatis, mox subinfert eiusdem narrationem, eo ordine cuncta referens, secundum breuiorem summam ab Irenæo præscriptam; in qua nonnulla habentur (quod alibi testatur Eusebius) ex epistola Pauli ad Hebræos; sicque ait

CHRISTI
95.

CLEM.
3.

DOMIT. IMP.
12.

Clem. Alex. Strom. lib. 4. SERIES NARRATIONIS.

ex Clementis verbis: Fixis ergo oculis eos intueamur qui magnificæ eius gloriæ perfectè seruiuerunt. Accipiamus Enoch, qui in obedientia iustus inuentus, fuit translatus: & Noë, qui cum credidisset, fuit seruatus: & Abraham, qui propter fidem & hospitalitatem, Dei amicus, pater autem Isaac est appellatus. Propter hospitalitatem, veramque religionem, Lot fuit seruatus ex Sodomis. Propter fidem & hospitalitatem, seruata est Raab meretrix. Propter patientiam & fidem, in pellibus caprinis & ouinis, & ex camelorum pilis contextis vestibus ambulauerunt præcedentes regnum Christi: dicimus autem Eliam, & Elisæum, Ezechielem, & Ioannem Prophetas. Qui enim Dei amicus propter fidem liberam vocatus est Abraham; non fuit gloria elatus; sed magna vtens modestia, dixit: Ego autem sum terra & cinis. Et de Iob sic scriptum est: Iob autem erat iustus, & reprehensionem non obnoxius, Deum ritè colens, abstinentes ab omni malo. In sua patientia superauit tentatorem, & simul fuit testis, & à Deo accepit testimonium: humilitatem amplectitur, & dicit: Nullus est mundus à forde, ne si sit quidem vnus diei vita eius. Moyses fidelis seruus in tota domo eius, dixit ad eum qui ex rubo dabat responsa: Quis ego sum, quòd me mittris? Ego autem sum voce tenui, & lingua tardiori, vt Domini vocem ministrem per linguam humanam. Et rursum: Ego sum vapor ex olla. Deus autem superbis resistit, humilibus dat gratiam. Iam verò Dauid quoque, de quo testimonium ferens dicit Dominus: Inueni hominem secundum cor meum, Dauid Iesù filium, oleo sancto vnxi eum. Sed ipse quoque dicit ad Deum: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum in conspectu meo est semper. Deinde tacitè significans peccatum, quòd legi non subiicitur, scitè suam ostendens modestiam, subiungit: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Dicit enim alibi Scriptura: Spiritus Domini lucerna scrutans ventris penetralia. Et quo quis se iustè gerens euadit maiori cognitione præditus, eo est ei propinquior spiritus lucidus. Sic iustis appropinquat Dominum Iesum dico, qui omnipotenti sua voluntate corda nostra intuetur, cuius sanguis fuit pro nobis sanctificatus.] hæc ibi.

V. Hieron. in Isa. 6. 52.

At de aduentu Christi hæc ex eadem epistola sanctus Hieronymus: Clemens vir Apostolicus, qui post Petrum Romanam rexit Ecclesiam, scribit ad Corinthios: Sceptrum Dei Dominus Iesus Christus non venit in iactantia superbiæ, cum possit omnia, sed in humilitate: in tantum vt verberatus à ministro sacerdotis, responderit: Si malè locutus sum, argue de peccato: sin autem benè, quid me cædis? habens duodecim Angelorum millia, qui illius nutibus obedirent.] Insuper de aduentu Filij Dei ad iudicium, deque igne, quo impij sunt plectendi, tam ex Prophetis, quàm Apostolis, insuper & Sibyllæ vaticinijs, Clementem in dicta ad Corinthios epistola egisse, apud Iustinum martyrem testatum habetur. Sed & inferius idem qui supra Clemens: Scriptum est, inquit, in epistola ad Corinthios: Per Iesum Christum inspiens & obscurata mens nostra in lucem pullulat. Per eum voluit Dominus nos immortalem gustare cognitionem. Vnde etiam euidentius ostendens proprietatem cognitionis, subiunxit: Cum hæc ergo sint manifesta, vel procumbentes in profundum diuinæ cognitionis, debemus omnia ritè & ordine facere, quæ nos iussit Deus peragere ordinatis temporibus. Sapiens ergo suam ostendat sapientiam, non verbis solum, sed in bonis operibus. Humilis ferat testimonium non sibi, sed in eo quòd ipse testimonium accipiat ab alio. Qui carne castus est, non insolescat, sciens esse alium qui ei suppediat continentiam. Videte fratres: quo maiori cognitione digni habitus sumus, eo magis subimus periculum.] hæc ibi. Idemque alibi: Idem Clemens in epistola ad Corinthios, his verbis inquit, exponens differentiam eorum qui sunt probati in Ecclesia: Sit aliquis fidelis, sit potens in explicanda cognitione, sit sapiens in discretione sermonum, sit stupendus in operibus.] ac rursum eadem alibi repetens, hæc addit: Sit castus & mundus: Eò enim debet esse magis humilis, quo videtur esse maior, dicit Clemens in epistola ad Corinthios.] Sed sunt hæc pauca ex multis: nam de traditionibus ipsum in ea egisse, satis superius est demonstratum.

Clem. Str. lib. 7.

Clem. Alex. Strom. lib. 6. Hier. aduer. Iovin. lib. 1.

VI.

Quod verò testatur Hieronymus Clementem in suis epistolis omnem penè sermonem

CHRISTI
95.

CLEM.
3.

DOMIT. IMP.
12.

A nem de virginitatis puritate contextuisse; demonstrat plures etiam à Clemente esse scriptas epistolas. Meminit & S. Epiphanius de pluribus Clementis epistolis, quæ legi solent in ecclesijs, quibus inter alia ait ipsum conquestum de hæreticis, quòd Petri Circuitus à se scriptos deprauassent. dumque addit, iuxta S. Hieronymi sententiam, eisdem literis Clementem prædicasse virginitatem; planè constat diuersas ab his fuisse, quæ hodie habentur titulo Clementis inscriptæ. Posteriorem autem illam, quæ Clementis etiam nomine ad Corinthios vulgata ferebatur epistola, nequaquam perinde ac priorem approbatam scribunt Eusebius & S. Hieronymus. cuius cum meminit Photius in sua Bibliotheca, eam ad Corinthios quoque fuisse titulo prænotatam ait; sed quòd quædam haberet noua & inuisitata, & incongruas Scripturarum interpretationes, iure explosam ab omnibus monstrat. Citat idem S. Hieronymus ex quadam Clementis epistola locum de mundis trans Oceanum positis, quem Origenes interpretatur. Sed quòd ad epistolam, de qua est sermo, ad Corinthios scriptam pertinet, testatur Dionysius eiusdem Ecclesiæ Episcopus, eam ab illis esse asseruatam ab antiquis temporibus, ibique in ecclesia legitur. Sed de his hæc tenentur: de reliquis verò quæ nomine Clementis scripta feruntur, dicemus inferius.

Epiph. her. 30. PLURES CLEMENTIS EPISTOLAE.

Euseb. hist. lib. 3. c. 32. Hieron. de scrip. Eccl. in Clem.

Hier. in ep. ad Ephes. c. 2. Orig. Periarach lib. 8. Apud Euseb. hist. li. 4. c. 22.

At qui (vt dictum est) vniuersæ per orbem Christianum diffusa Ecclesiæ Clemens, vt Petri successor, pastorali cura præerat, non tantum sollicitus fuit vt dissidentes inter se Corinthios in concordiam reuocaret, sed, vt opus esse videret, plures etiam ordinauit Episcopos, nempe Taurinum, quem dedit Ebriocensibus, Lucianum Bellouacensibus, Dionysium Parisiensibus, Santonenfibus Eutropium, Nicasium Rhotomagensibus, & alios alios, cum nouas erigeret diuersis in locis Ecclesias.

VII. PLURES EPISCOPI A CLEMENTE ORDINATI. Martyrol. Rom. & alij die 11. Aug.

C

IESV CHRISTI	CLEM.	DOMIT. IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
96.	4.	13.

Christi Redemptoris annus nonagesimus sextus scribitur in Consularibus Fastis L. Nonio Asprenate & M. Arricino Clemente Coss. ad numeraturque annus Domitiani Imperij decimustertius, quo Iosephus Iudæus historicus commentarium de Antiquitatibus Iudaicis, viginti libris distinctum, absoluit. Testatur id ipse sic dicens: Atque ita concludetur harum Antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versusum verò sexaginta millibus. Quòd si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus, & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo, eiusque essentia, & de legibus: quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.] hæc ipse (vt in Vita sua testatur) Romæ agens: vbi cum videret Christi Ecclesiam florentissimam, quæ in dies magis vbique gentium, ac potissimum Romæ, & apud nobiles, ipsosque (vt dicitur) affines Cæsaris feliciter propagabatur, licet Christianus non esset, tamen ne inofficiosi historici querela tam iusta vigeri posset, quòd rem toto Orbe perspicuam obuolutam silentio reliquisset, illud superius dictum de Christo elogium suis scriptis intexit.

Ios. antiq. lib. 20. c. 11. IOSEPHI HISTORICI LVCVBRATIONES.

Ios. antiq. lib. 18. c. 4.

Cum enim Iudæorum res inspiceret penitus esse collapsas, Vespasianumque defecisse, cui vaticinatus tribuerat quòd Christo re vera oraculis Prophetarum prænuntiatum erat Imperium; iamque tempus Messias aduentus præteruisse videri posset: prudentis potius quàm pij hominis partes agens, illud de Iesu, quòd Christus haberetur à plurimis tam Iudæis quàm Gentilibus, protulit testimonium. de quo quidem illud tantum modò monuisse sufficiat (nam de his superius actum est) aliter se habuisse eius lectionem S. Hieronymi temporibus, ab ea quæ legitur in præsentiarum. Nam quòd Latina versio habet: Christus hic erat] S. Hieronymus sic ex Græco reddidit: Et credebatur esse Christus.] quæ lectio nobis magis probatur, vt quæ contentiens videatur auctoris studio & professioni; quippe qui se esse Iudæum, & non Christianum, in omnibus præferret: licet in ceteris quæ in eam sententiam de Christo scribit, numine ipsum cogente, professus sit veritatem. Sed illud de Iosepho dicere non prætermittimus, quòd in fine eius commentarij, quem se absoluisse testatur hoc anno decimotertio

II. QVAE DATA IOSEPHO OCCASIO VT DE CHRISTO MEMINERIT.

Hieron. de Scrip. Eccl. in Ioseph. c. 13.

tertio Domitiani Imperatoris, pollicetur se rursus scripturam compendio bella quae Iudaeis obuenerint usque ad illud ipsum tempus: cum alioqui idem ipse, tum ibi, tum aduersus Apionem agens, manifeste profiteatur, se temporibus Vespasiani & Titi scripsisse bella Iudaica. An verò id praestiterit, ut eadem rursus compendio scriberet, ignoratur: commentarius enim ille non extat, sicut nec quatuor illi libri, quos de Iudaeorum opinionibus scribere instituisset.

1. Ios. contra Apion. lib. 1.

ANNO autem Domini nonagesimo septimo Domitianus Augustus decimum septimum unum cum Tito Flavio Clemente inuit nouissimum Consulatum, de quo haec Suetonius: Consulatus decem & septem cepit, quod ante eum nemo: ex quibus septem medios, continuos; omnes autem praenè titulo tenuis gessit, nec quemquam ultra Kal. Maij, plures ad Idus usque Ianuarias. De iisdem Consulatibus toties iteratis haec Aufonius Gallus: Scis septem & decem Domitiani Consulatus, quos ille inuidia alteros prouehendi, continuandò conferuit, ita in eius auiditate derisos, ut hoc eum pagina Fastorum suorum fecerit insolentem, neque potuerit praestare felicem. haec Aufonius ad Gratianum. Quo ipso anno Ioannes Euangelista, quam vidit, scripsit Apocalypsim, in ea vbi exul agebat, insula Patmo; quò amandatum fuisse decreto Domitiani anno decimo eius Imperij, non autem praesenti (ut multi sunt opinati) iam diximus. Prope finem verò eius Imperij commentarium illum scripsisse, auctor est Irenaeus, qui eum est interpretatus, sic dicens: Nomen eius per ipsum utique editum fuisset, qui & Apocalypsim viderat: neque enim ante multum temporis visum est, sed praenè sub nostro saeculo, ad finem Domitiani Imperij. haec Irenaeus.

2. Suet. in Domit. c. 13.

3. Aufon. de suo Consul. grat. action.

4. Iren. lib. 5.

5. Ioannes post necem apostolorum Cyrauit ecclesiam Asiaticam. Epiph. haeresi 51. Hieron. de script. eccl. in Ioan.

6. Rom. 15.

7. Timotheus a Paulo creatus episcopus Ephesinus.

Ioannes enim post necem Petri & Pauli Apostolorum, quorum praedicatione Ecclesiae Asiae fuerant fundatae, & ad pietatem optimè institutae; ne, quòd in ea regione (ut dictum est) complures haeretici agerent, eorum artibus à sincera fide, quam semel acceperant, exciderent; eas idem ipse protinus administrandas curandasque suscepit. Magis enim assentimur Epiphano, dicenti, eum in senectute curasse Asianam Ecclesiam, his verbis: Illic enim S. Ioannes post aetatem senectam iubetur à Spiritu sancto praedicare, & reflectere errantes in via. haec ille: cui, inquam, magis assentimur, quàm S. Hieronymo dicenti, totas Ecclesias Asiae à Ioanne esse fundatas. Nam ex his quae dicta sunt superius, constat, Ecclesias Minoris Asiae magna ex parte à Petro esse erectas, à Paulo autem alias plures: quippe qui Ephesi (ut vidimus) triennio docuerit, & complures Asiae partes Euangelium praedicando (ut ex Luca notauimus) peragrauerit: sed sic tamen (ut ipse de se testatur scribens ad Romanos) ab Ierosolymis usque ad Illyricum omnia repleuerit Euangelio, ut nequaquam illud praedicaret vbi ab aliis idem fuisset annuntiatum. sunt enim haec eius verba: Ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi. sic autem praedicaui Euangelium hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem: sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligunt. haec igitur cum de se testetur Paulus (ut omittamus de singulis Asiae Ecclesiis dicere) Ephesinam Ecclesiam, quae est metropolis totius Minoris Asiae, vbi (ut saepe dictum est) ipse Paulus triennio docuit, à nullo alio quàm ab ipso fuisse fundatam, necessaria assumptione deducitur.

Quamobrem etsi (quod multi testantur) cum Ierosolymis iussi sunt abire Fideles, Ioannes unum cum Dei genitrice Ephesum venit; non tamen illum ibi Euangelium praedicasse, atque Ephesinam Ecclesiam erexisse constat. Consultius ergo Ignatius in aedificatione Ecclesiae Ephesinae Paulum Ioanni praeposit, sic dicens, ad Ephesios scribens: Inueniar in sorte Christianorum, qui cum Apostolis in virtutem Iesu Christi semper conuersati sunt, Paulo, Ioanne, & fidelissimo Timotheo. Verum quod ad Timotheum pertinet, non sic putamus ultimo loco positum, quòd post Ioannis obitum ipse illam curasset Ecclesiam, quem constat ab Apostolo Paulo adhuc in illis regionibus agente fuisse praefectum ipsi Ecclesiae Ephesinae; sed honoris causa potius ante Timotheum

Timotheum ab eo nominatum esse Ioannem. Qui ultimis temporibus, cum post necem Apostolorum Asiae Ecclesias ab haereticis vexari cognosceret, in Asiam protectus est, ac in ea positas curauit Ecclesias: quarum, licet exul, cum solitudinem maximam gereret, ad easdem, quae de septem praecipuis eius prouinciis Ecclesiis, ac demum de aliis à Domino sibi fuissent diuinitus reuelatae, conscripsit; quae non tantum scriptorum monumentis consignata, sed grauissima etiam contestatione ad finem posita, firmata atque roborata reliquit. Sicque hac ex parte dici posse videtur, haud mentitum esse S. Hieronymum dicentem, Ecclesias Asiae à Ioanne esse fundatas, cum ille eas adhuc nouellas verbis atque scriptis firmiter stabilisset.

Sed eandem Apocalypsim, sicut alios complures diuinae scripturae canonicos libros, cum Cerdon, Marcion, & Alogi (sic dicti haeretici) impugnarunt, tum etiam complures antiquarum rerum Ecclesiasticarum scriptores in controuersiam adduxerunt, ab ipso Ioanne Apostolo scripta fuerit: affirmantes potius ab alio quopiam Ioanne presbytero eam scriptis mandata esse. Verum temeritatem atque procaciam Cerdonis & Marcionis eam omnino improbantium, & aliorum qui eandem Cerintho nimis inconsultè tribuerant, cum alij plures, tum Epiphanius de his vberius agens, refellit. Sed printum videamus quomodo intelligendum sit, quod S. Hieronymus scribens ad Dardanum sic ait: Quod si eam (epistolam scilicet ad Hebraeos) Latinorum consuetudo non recipit inter scripturas canonicas; nec Graecorum quidem Ecclesiae Apocalypsim Ioannis eadem libertate suscipiunt; & tamen nos utraque suscipimus; nequaquam huius temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum auctoritatem sequentes, qui plerumque vtriusque abutuntur testimoniis, non ut interdum de apocryphis facere solent: quippe hanc Hieronymus: cuius sententia duo haec affirmari videntur: in primis, veteres scriptores Ioannis Apocalypsim ut canonicam scripturam probasse: deinde temporibus suis, Graecarum Ecclesiarum consuetudine illam minus habitam esse ratam; nec cum ceteris canonicis scripturis fuisse receptam. At an haec & quomodo in omnibus vera haberi debeant, inuestigamus.

Quod ad primum pertinet: certè verum esse probatur, tam Graecos quàm Latinos Patres, qui saeculum S. Hieronymi praecesserunt, eandem Apocalypsim inter canonicas scripturas adnumerasse, ut ex Graecis auctoribus sunt Dionysius, Irenaeus (ipse enim Graecè scripsit) Iustinus Martyr, Hippolytus item Martyr, Theophilus Antiochenus, Meliton, Clemens Alexandrinus, Origenes, Dionysius Alexandrinus, Athanasius, & si qui alij Hieronymo antiquiores: ex Latinis verò Terrullianus, Cyprianus, Hilarius, quos secuti sunt postea recentiores, ut Seuerus, Prosper, & alij. Quod si ex horum numero aliquis existimauit eam esse alterius Ioannis, quàm Euangelistae; nihilominus idem eam ut canonicam scripturam habuit. Sic igitur verissima esse probatur Hieronymi assertio, qua affirmat antiquos scriptores eandem Ioannis Apocalypsim ut germanam canonicamque scripturam cognouisse, sicut & Patres omnes qui interfuerunt Concilio Ancyrano, quòd ante Nicenum magnum Concilium celebratum esse constat.

Quod verò idem auctor affirmat, suis temporibus Graecorum Ecclesias non recipere Ioannis Apocalypsim: videamus apud quosnam Graecos, Orientalesque omnes, aut Aegyptios, vel alios quibus diuinae Scripturae Graecis litteris traditae haberentur, inter scripta canonica Apocalypsis non recenseretur. Certè inter Graecos scriptores Ecclesiasticos, eosdemque Catholicos, qui Hieronymi aetate vixere, Epiphanius, qui licet Hieronymo aetate senior, tamen eodem cum illo viuebat saeculo, non tantum huic veritati adstipulatur, sed non ab aliis quàm haereticis Alogis & Theodosianis tradit impugnatam esse Ioannis Apocalypsim. Ceterum nequaquam putandum S. Hieronymum ea temerè effutisse, aut Graecorum Ecclesias calumniatum esse: sed ea in re visus est habuisse respectum ad S. Basilium, Amphilochem, Gregorium Nazianzenum, atque Nysenum, qui visi sunt ab ea interdum abstinuisse. nam ipse Gregorius Nazianzenus, dum texuit catalogum librorum canonicorum, nullam penitus de Apocalypsi Ioannis habuit mentionem, sicut nec Concilium Laodicenum, ea de causa fortasse, quòd qui Clementis nomine habetur canon Apostolorum octuagesimus quartus, nihil prorsus de Apocalypsi. Quamobrem & Amphilochem, aequalis Basilij atque Gregorij, in

IV. Terrull. de praeser. c. 51. Tertull. aduersus Marc. lib. 4. cap. 5. APOCALYPSIS IMPUGNATA. Enob. hist. lib. 3. cap. 28. Philastr. lib. de haer. Epiph. haer. 1. c. 45. Hier. ep. 192. Dionys. eccles. hierar. cap. 3. Iren. lib. 5. Insb. dialog. cu Tryphon. Hippolyt. de consummat. mundi. Eu. eb. li 4. c. 23. V. VETERES ASSERTORES APOCALYPSIS. Iam. Alex. in Padag. Orig. ho. 7. in Ioh. ep. I. Dionys. Alex. apud Enob. lib. 4. c. 24. 26. c. 27. Athan. in Synopsi.

VI. QUI NON RECEPERINT APOCALYPSIM. Terr. de praeser. c. 33. c. 34. in scopiaco c. 12. c. 13. Cyprianus aduersus Iudaeos. Hilari. praefat. in I. Conc. in An. Cyr. con. vit. Epiph. haer. 1. c. 54.

carmine ad Seleucum, quo textit catalogum canonicorum librorum, hæc in fine habet: A

*Asi Apocalypsim Ioannis aliqui
is inserunt: rursus sed longè plurimi
Adulterinam dicunt.*] Sic igitur videas manifestam rationem, cur

S. Hieronymus dixit Græcorum consuetudinem non recipere inter Scripturas canonicas Apocalypsim, quòd scilicet Græcorum plurimi illam non admitterent, aliquibus tamen ex his eam recipientibus. Verùm sic dicit à plurimis haberi adulterinam, quòd scilicet inter canonicos libros iidem non intexuerint.

VII.

APOCALYPSIS TEMPORE EPIPHANII FIDES.

Sed horum diuersa est ratio ab his quos diximus eam impugnasse, nempe Alogos & Theodosianos, quos in classem hæreticorum Epiphanius reiecit: nam dicti Patres etsi eam recensere prætermiserunt, non tamen pertinaciter impugnarunt. Absque enim iactura fidei tunc temporis ea non vti, liberum fuisse, idem ipse Epiphanius eodem in loco B testari videtur, cum aduersus eosdem hæreticos ait: Et si quidem susceperint Euangelium, Ioannis scilicet, Apocalypsim verò reiecerint; dixissent utique: Numquid iuxta exactam rationem hoc faciunt, apocryphum non admittentes, propter ea quæ in Apocalypsi profundè & obscurè dicta sunt? Quando verò non suscipiunt libros à Ioanne prædicatos, manifestum est, &c.] ex quibus inducimur, vt opinemur nullam factam esse mentionem Apocalypsis in Concilio Nicæno, in canone quem S. Hieronymus editum vult de libris authenticis. Nam si Apocalypsis inter alios canonicos libros adnumerata fuit: quomodo à tantis Ecclesiæ Orientalis doctoribus eadem valuit præteriri, atque silentio sepeliri?

VIII.

APOCALYPSIS AB VNIVERSA ECCLESIA RECEPITA.

Ex quo autem cuiusque arbitrio relicta res est: in his omnibus Hieronymi præstat sequi sententiam, qua proficitur se in ea re antiquorum magis sectari velle auctoritatem; C quam etiam Græcorum Catholica Ecclesia secuta esse videtur. Nam & post citatos auctores, Ioannes Chryostomus, qui eodem tempore multa scripsit, Ioannis Apocalypsim citasse reperitur: & qui postea secuti sunt, eandem absque aliqua controuersia receperunt, ac Latini similiter, vt in primis qui Hieronymi tempore viuebat, Damasus: nam in Romano Concilio sub ipso celebrato, quod habet Cresconiana Collectio, in canone de libris canonicis adnumeratur æquè cum ceteris Apocalypsis Ioannis: rursusque Innocentius Papa ad Exuperium Tolosanum, & Gelasius in Canone de libris canonicis, eodem ipsam iure censuerunt habendam. Id Ruffinus in expositione Symboli: Augustinus itidem de doctrina Christiana, Cassiodorus, Isidorus, & omnes hi qui texuerunt seriem librorum canonicorum, demum reliqui omnes Orthodoxi Patres, qui postea in Ecclesia floruerunt, in eandem sententiam pari consensu dedere suffragia: vt de ea re amplius D dubitare planè nefas atque religio videatur.

IX.

Deus b. hist. lib. 3. c. 11. DE DVOBVS IOANNIBVS AMBIGVITAS.

Sed & illa antiqua de duobus Ioannis nomine nuncupatis, Apostolo scilicet, & alio quem presbyterum dixerunt, est obscuritas elucidanda. Primum auctorem, qui duos Ioannes introduxerit, constat, teste Eusebio, fuisse Papiam, Ioannis discipulum, de quo hæc ipse ex eiusdem Papiæ verbis: Si quis presbyter mihi fortasse occurrebat, qui cum Apostolis versatus fuisset: dicta Apostolorum ab eo diligenter sciscitabar: nempe quid Andreas dixisset, quidve Petrus, quid Philippus, quid Iacobus, quid Ioannes, aut Matthæus, aut quis alius Domini discipulus; quæ denique Aristion, & Ioannes presbyter, qui in numero discipulorum Domini habebantur, locuti fuissent. Neque enim ea quæ ex libris petebantur, tantum mihi subsidij allatura existimaui, quàm ea quæ exceperam ex hominum voce & sermone, qui adhuc in vita manebant.] hæc Papias, ex cuius E sententia videas, in primis traditiones ab eo plures quàm scripta æstimatas esse. Pergit Eusebius: Quo in loco est operæ pretium animaduertere, Ioannes ab eo duos enumerari. Priorem, quem cum Petro, Iacobo, Matthæo, & reliquis Apostolis percerent, declarat manifestò fuisse Ioannem Euangelistam: alterum, oratione variata, aliis extra numerum Apostolorum associat: quem, cum Aristionem illi ordine præposuerit, ipsum presbyterum vocat: sic vt ex his narratio eorum vera esse ostendatur, qui dixerunt duos eodem nomine nuncupatos fuisse in Asia, duoque illorum Ephesi esse sepulchra, & vtrumque ad hanc vsque ætatem Ioannis nomine appellari. Quibus animaduertere est in primis necessarium: nam videtur valde probabile, posteriorem Ioannem Apocalypsim quæ eius titulo inscribitur (si quis priori non censeat tribuendam) oculis peruidisse, Quinetiam Papias (quem modò posuimus) dicta Aposlo-

A Apostolorum, ab his qui cum illis versati fuissent, fatetur se excepisse, Aristionis item & Ioannis presbyteri se fuisse auditorem. Nam sepe numero illorum memoriam vsurpat nominatim, & traditiones eorum in sua scripta illigat.] hucusque Eusebius de duobus Ioannibus ex Papia; sed tamen in Chronico, scriptam esse Apocalypsim à Ioanne Euangelista, firmiter asseuerat.

Ati quod de Ioanne Seniore, altero ab Euangelista, ex Papia recitat, cum ille ipsum dicat fuisse antiquum discipulum, non Apostolorum, sed Domini: hunc illum esse existimamus Ioannem Mariæ filium, cognomento Marcum, consobrimum Barnabæ, cuius habetur mentio in Actis Apostolorum. quòd si diuersum hunc ab eo esse dixerimus: affirmare necesse erit, non duos eodem tempore, sed tres Ioannes in Ecclesia clariuisse. Sed haud concedit Seniore Ioannem fuisse illum cognomento Marcum Dionysium Alexandrinum, qui ea potissimum ratione permouetur, quam sic exprimit: Est item alius Ioannes in Actis Apostolorum, cognomento Marcus: quem Barnabas & Paulus sibi in societatem adsciuerant. Vtrum sit hic qui Apocalypsim scripserit, non possum pro certo affirmare: nam non est scriptis à Luca proditum, eum in Asiam vnà cum illis aduentasse: sed soluentes (vt ipse ait) à Papho, Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergem Pamphylie: Ioannes verò ab illis decedens, reuertitur Ierosolymam.] hæc ille. Sed quæ est hæc ratio? quasi minus posthac licuerit ei descendere in Asiam, & Euangelium prædicare. Immo & in Asiam descendisse, & illic nauiter se gessisse, superius est demonstratum, cum de Paulo egimus; qui Romæ in vinculis cum esset, Timotheum in Asia agentem, secundam ad eum epistolam scribens, rogat, vt Romam, venturus, secum Marcum ducat: què illum fuisse, qui proprio nomine est dictus Ioannes, satis alibi à nobis declaratum est. Quamobrem in eam libentiùs adducimur sententiam, vt Ioannes Senior ille fuerit Mariæ filius cognomento Marcus, à Timotheo ex Asia ad Paulum perductus Romam: de quo idem Paulus ad Philemonem agentem in Asia sic scribit: Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, &c.] quippe qui in Asia versatus, Asiano homini optimè notus esset.

Porrò Ioannis Senioris esse Apocalypsim, existimauit idem Dionysius, qui eam vindicat à calumnia dicentium fuisse à Cerintho conscriptam (sed quomodo potuit opus illud esse ipsius, quo in multis locis de Filio Dei Cerinthi dogma destruitur?) hæcque addit: Verùm ego librum ipsum nullo modo audeo abrogare, præsertim cum adeo multi fratres eum tam magni æstiment: sed hanc mecum de eo opinionem concipio, longè abstrusorem in eo esse materiam, quàm mens mea facile consequi queat; & in singulis propè sententiis sensum quemdam mysteriis inuolutum & valde admirabilem de- B litescere, planè existimo. Et quamquam eum ipse non intelligo, suspicor tamen intellectum quemdam reconditorem verbis ipsis inclusum: atque istas res non propria ratione metior ac pondero, sed fidei potius tribuo; & altiores diuinioreque, profectò arbitror, quàm quas ipse vilo pacto cogitatione comprehendere valeam: atque non eas improbo, quas non intelligo; sed idèd potius admiror, quòd mentis acie lustrare non queo.] hæc Dionysius, ac digna planè Catholico tractatore sententia, qua ceteri meritò erudiantur, in diuinis Scripturis ea quæ non intelliguntur, non tantum non spernenda esse, sed maiori ea nos debere reuerentia prosequi. Sed qui ea sugillant atque despiciunt, haud dubium illis associantur, de quibus ait Iudas Apostolus: Hi autem quæcumque ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt, in his cor- C rumpuntur.] At post hæc Dionysius multa deducit, quibus sibi persuasum ait, Ioannis presbyteri illud fuisse opus: sed ea ab aliis facile refelluntur.

Certe quidem neminem Græcorum inuenire est, qui Dionysium sit secutus, vt alterius Ioannis quàm Euangelistæ, illud esse opus affirmarit. Sed rursus cum titulum, Ioannis Theologi, commentario Græci præfixerint; planè non alterius Ioannis, quàm Euangelistæ esse significarunt; Athanasium nimirum secuti, qui hæc ait in Synopti: Est præterea Apocalypsis Ioannis Theologi à patris sanctis & Spiritu Dei imbutis Patribus, velut quæ illius sit, accepta & approbata, cuius est principium: Apocalypsis, &c.] Et in fine, quem Ioannem per Theologum intellexerit, sic declarat: Apocalypsis Ioannis hoc nomine vocatur hic liber, propterea quòd hanc reuelationem ipse Ioannes Euangelista & Theologus in insula Patmos dicta, Dominico die vidit.] Porrò eadem nomenclatura vsos esse maiores, vt Ioannem Euangelistam, Theologum cognomento di-

IOANNES SENIOR QVIS. Act. 12. c. 13.

Apud Eusebium histor. lib. 7. c. 20a

XI. APOCALYPSIS IOANNIS SENIORIS CREDITA. Apud Eusebium histor. lib. 7. c. 20.

Xyfl. Senen. in Biblioth. Bellarm. Contro. lib. 3. c. 19.

IOANNES THEOLOGVS IDEM EVANGELISTA

CHRISTI
97.CLEM.
5.DOMIT. IMP.
14.

cerent, quam plurima sunt exempla, ut in primis Dionysij^a ad eum scribentis, Hippolyti martyris de consummatione mundi, dum ait: Secundum hanc consonat Ioannes Theologus dilectus Christo.] Id ipsum Cyrillus Ierofolymitanus^b, Epiphanius^c, Ioannes Chrysostomus^d, Cyrillus Alexandrinus^e, & alij: ut ex his videas, ex Græcorum Patrum nomenclatura sic affixum illum titulum à Græcis, Theologi, quo certius affirmarent non alium quam Ioannem Euangelistam esse operis auctorem. Ad hæc Dionysius Alexandrinus cum de pluribus eiusdem nominis viris agit, antiquum illum referat morem, quo Christiani olim solebant filijs suis indere nomen alicuius Apostolorum, sic enim ait: Ceterum Ioannis Apostoli *ὀνομαζέας* arbitrator: qui propter singularem amorem quo erga illum affecti erant, propter admirationem quam de eo habent, & propter imitationem qua ad illum imitandum flagrabant, & quod à Domino pari ratione diligi cupiebant, etiam istam appellationem amplexati sunt: quemadmodum nomina Pauli & Petri Fidelium liberi crebro ferunt.] hæc Dionysius.

XIII. Rursus quod ad Ioannis spectat Apocalypsim: sparsim olim calumnia, à Cerintho hæresiarcha eam esse conscriptam, vnde emerferit, dicere ac simul confutare non præmittimus. Id quidem ut apertius cognoscamus; quod superius dictum est, breuiter est repetendum: hæreticos, quo minus veritate agere posse considerent, eo magis ad imposturas esse conuersos, & inter alia complures falsas reuelationes, quasi sibi diuinitus allatas excogitasse, eademque interdum Apostolorum, vel aliorum insignium virorum titulo nobilitasse, ut reuelationes Pauli, Petri, Thomæ, Stephani, & aliorum, quorum superius facta est mentio: eiusmodi generis commentum excogitasse Cerinthum veternosum hæresiarcham, Caius^f antiquus Theologus tradit his verbis: Cerinthus, qui per adumbratas reuelationum, tamquam à magno quodam Apostolo conscriptarum, species, absurda portenta, præstigialque quasi per Angelos sibi ostentatas, nobis falso comminisceretur, hæc asseueranter introducit; Post resurrectionem carnis humanæ, regnum Christi terrestre futurum, & apud Ierusalem homines in carne cupiditatum & voluptatum blanditijs inseruituros. Qui cum sacrosanctis Dei eloquijs esset infensus, numerum mille annorum (habuit enim in animo homines in fraudem illicere) in nuptiarum festis & celebritate dicebat consumptum iri.] hæc Caius: eadem prope ex Dionysio Alexandrino idem Eusebius exscripsit, sed de Cerintho^g hanc alibi refellit opinionem.

XIV. Verum enimverò, ut hæc magis elucescant; necesse esse putamus, ut quæ essent Cerinthi dogmata, in primis inuestigemus; ac subinde inspiciamus, an ea consentientia sint doctrinæ Apocalypsis. Irenæus^h in sanias eius summam complexus, ait in primis Cerinthum negasse à Deo factum esse mundum, sed à virtute quadam separata ab ea principalitate distante: Iesum natum ut ceteros homines, sed descendisse in eum Christum post baptismum in figura columbæ: Christumque tempore passionis recessisse à Iesu, sicque Iesum tantum passum esse, & surrexisse, Christum verò immortalem perseuerasse.] hæc de illo Irenæus: eadem Tertullianusⁱ; addens illum dixisse, Deum Hebræorum non Dominum, sed Angelum fuisse. Propugnatorem insuper Cerinthum se exhibuisse aduersus Apostolos pro obseruatione legalium, superius dictum est; cum alioqui legislatorem Hebræorum non esse bonum ipse iactaret. Insuper eundem Christi resurrectionem negasse, sed in die Iudicij resurrectionem eius futuram, ut ceterorum, affirmasse, Epiphanius^k tradit. Ad hæc addit Philastrius^l, Cerinthum martyres blasphemasse, Iudam proditorem in honore habuisse, ac demum ex diuinis Scripturis non nisi Matthæi Euangelium ex parte tantummodo recepisse; ac denique (quod superius dictum est) turpem illum millenarium, legaliumque obseruationem Iudaicam excogitasse. His igitur omnibus quam egregie aduersetur liber Apocalypsis, nemo non videt. In eo namque omnium Deus creator prædicatur, Christusque eius filius ante sæcula, ipseque Principium nominatur; ac ipsum esse passum, & se ipsum resuscitasse, in eodem affirmatur; commendantur & sancti martyres summo opere, ut Antipas illustri martyr Ecclesiæ Pergamensis. Ac denique apparet quam diuersus sit millenarius Ioannis ab illo Cerinthi: licet veriùs sit, pro mille annis Ioannem intellexisse gloriæ perpetuitatem: quod omnes, qui eum legunt, puto facile intelligere; præsertim si, quæ de ea rescripta ibi sunt ab interpretibus, exquirantur. Sed in his non amplius immorandum: iam cetera quæ sunt historiæ prosequamur.

His

CHRISTI
97.CLEM.
5.DOMIT. IMP.
14.

A His vltimis temporibus relegationis Ioannis in Patmo, Dionysius Areopagita^a per breuem scribens epistolam, inter alia de eius liberatione in proximo futura prænuntiat, secundum quod postea contigit statim post obitum Domitiani, qui sequenti occisus est anno. Sunt hæc eius verba: Post paululum verò (dicam enim, etsi auidax dictu videatur) tibi carissima societate iungemur. Ero autem prorsus dignior cui fides habeatur, si quæ tibi præcognita sunt, quæ & ex Deo didici, hæc loquar: quod scilicet ex Patmi custodia dimittendus es liber, & in Asiaticam terram reuersurus, illicque perages boni Dei imitationes, easque posteris trades.] hucusque Dionysius. Meminit eiusdem epistolæ Metaphrastes^b, additque insulanos omnes illic agentes à Ioanne ab impietate ad veram Christi religionem esse conuersos. Nicephorus^c insuper & alij complures, ut Michaël Syn-cellus, Suidas, Ilduinus, & alij, cum Dionysij relegunt commentarios, de eadem epistola **B** ad Ioannem exulem in Patmo, fecere mentionem.

Rursus verò his item vltimis Domitiani Imperij annis, cum persecutio in Christianos excitata magis magisque sæuiret, in eos etiam Iudæos, qui reperti essent ex Dauid familia progeniti, conuersa est: idque tum odio Christi, tum etiam ea ex causa, quod Iudæorum attestatio ratum firumque haberetur, testatum oraculis Prophetarum, venturum hominem ex progenie Dauid, qui regnum assumeret, & in immensum propagaret, atque perpetuò retineret. Hæc autem quomodo se habuerint, Eusebius^d ex Hegesippo illorum temporum scriptore sic narrat: cum Domitianus ipse omnes ex Dauidis stirpe & familia profeminatos è medio penitus tolli iussisset; verus fama est, Iudæo posteros (hunc fratrem Saluatoris secundum carnem fuisse liquet) utpote qui non à Dauide solum suum genus, sed etiam ab ipso Christo sanguinis coniunctionem ducerent, à quibusdam Iudaicarum sectarum fautoribus in iudicium esse vocatos. Idque Hegesippus explicat hoc modo: Alij ex genere Domini Saluatoris nostri orti, nepotes Iudæ (qui frater illius secundum carnem dicebatur) adhuc erant superstites: quorum nomina maleuoli detulerunt, tamquam ex stirpe Dauidica genus suum deriuantium. Istos verò quidam nomine Locatus ad Cæsarem Domitianum deduxit. Hic enim de aduentu Christi, ut Herodes iam olim, metu erat non exiguo perculsus. Qui cum ab illis rogasset, utrum essent ex genere Dauidis procreati, ita rem se habere planè confessi sunt. Tandem ei ab ipsis sciscitanti, quot & quantas haberent possessiones; & quantum pecuniarum summam: vterque responsum dedit, solum nouem millia denariorum sibi suppetere, & dimidiatam tantummodò partem ad singulos ipsorum spectare: istaque facultates non in argento se possidere dicebant, sed in censu agrorum, qui solum continebant iugera trigintanouem; ex quorum fructibus se non modò vectigalia pensitare, sed etiam suam ipsorum vitam in iisdem labore & industria colendis sustentare asseruerunt. Suas denique manus, quæ pro ipsis laborum suorum testimonium dicerent, ostendere cœperunt: corporis item duritiem, & callum ab opera assidua & diligentia contractum, qui in eorum manibus tamquam vestigia laborum susceptorum impresserat, demonstrare. Rogati etiam, ut de Christo & regno eius, quodnam esset, & quando, quove loco existeret, rationem redderent: illud non mundanum & terrestre esse, sed cæleste & angelicum, quod in ipsa sæculi consummatione declarandum foret; quando Dominus cum gloria & maiestate è cælo descendens, de viuis & mortuis esset sententiam dicturus, & cuique mercedem secundum opera & vitæ officia redditurus. Vnde Domitianum nihil mali contra eos decreuisset: sed tamquam abiectos & simplices aspernatum, liberos illos dimisisse, atque aded destitisse à persecutione, quam ex decreto contra Ecclesiam instituerat. Istos ita periculo & crimine solutos deinceps, tum quod testes Domini erant, tum quod ex eius stirpe generati putabantur, Ecclesiis præfuisse; & pace iam in Ecclesia constituta, ad Traiani vsque tempora vitam propagasse.] hæc Hegesippus.

Addit & Eusebius de eadem persecutione repressa Tertulliani sententiam. Quæ omnia nos superius sic interpretati sumus, non ut vbique locorum quieuerit gladius persecutionis in Christianos semel exertus: nam quomodo cessasse dicere poterimus, cum ille magis sæuiens, ad domesticos quoque peruenerit, & sequenti anno (ut proxime dicturi sumus) ipse Imperator cognatos etiam, ea de causa alios nece, alios verò exilio mutarit? sicque quod in infimos quosque Christianos eadem persecutio recrudesceret (ut suo loco dicemus) idem Imperator occidi meruit anno sequenti, ut vnà cum

Annal. Eccl. Tom. I.

Q 9 9 2

persecu-

^a Dionysius Areopag. ad Ioann. epist.
^b Cyrill. Ierof. catech. 12.
^c Epiph. hæres. 51.
^d Ioan. Chryso. in præem. in I. sal. 37.
^e Cyrill. Alexand. lib. 3. de Trinit.

XIII.
CERINTHVS
SCRIPTVS
REVELATIONES.

^f Apud Euseb. hist. lib. 3. c. 22.

^g Euseb. lib. 7. c. 20.

XIV.
CERINTHVS
HÆRESES.
^h Iren. lib. 1. cap. 25.

ⁱ Tertull. de præscrip. cap. 48.

^k Epiph. hæres. 58.
^l Philastr. de hæres. c. 27.

XV.
DIONYSIVS
AD IOANNEM.

^b Metaph. in Ioan. apud Occumen.
^c Niceph. hist. lib. 2. c. 20. vide Lipom. Tom. 4.

XVI.
PERSECUTIO
IN IUDÆOS
FAMILIAR
DAVID.

^d Euseb. hist. lib. 3. c. 15.

XVII.
PERSECUTIO
AN ET
QUANDO
REPRESSA.

CHRISTI 97.

CLEM. 5.

DOMIT. IMP. 14.

persecutione finierit quoque vitam. Quamobrem vel oportuit Hegesippum intellexisse de persecutione in eam tantum Ecclesiam, quae in Iudaea erat, atque ex ea causa tantummodo permota esset: vel si de vniuersa Ecclesia intellexit; dicendum, eam non hoc penultimo Domitiani anno factam esse, sed antea, eandemque persecutionem semel extinctam, iterum his temporibus reuixisse, atque ad obitum vsque Domitiani perseverasse: quod tum quae a nobis superius dicta sunt, tum quae modo dicturi sumus, facile declarabunt.

IESV CHRISTI ANNVS 98.

CLEM. ANNVS 6.

DOMIT. IMP. ANNVS 15.

I. FLAVIUS CLEMENS OCCIDITUR. Sueton. in Domit. c. 15.

Christi anno nonagesimo octavo, Fulvio Valente & Antistio Vetere Coss. Flavius Clemens Consularis, vix perfunctus munere Consularis anni superioris, quod Christianam religionem amplexus esset, ab eodem Domitiano iussus est occidi. haec ex Dione. Sed antequam eius de hac re sententiam recitemus; quae de eius nece à Suetonio rem obscurius inuolente potius quam explicante, sunt scripta, narremus. sic enim ait: Denique Flauium Clementem, patruelem suum, contemptissimae inertiae, cuius filios etiam paruulos successores palam destinauerat, & abolito priore nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Domitianum; repente ex tenuissima suspitione, tantum non ipso eius Consulatu interemit: quo maxime facto maturauit sibi exitum.] haec Suetonius: qui & immensa prodigia, quae octo sequentibus mensibus, quibus vixit, contigerunt, prosequitur recensere. Sed quod ignauiae atque inertiae nomine Flauium Clementem fugillet, ex eo accidit, quod Christiani tranquillioris vitae cupidi, ac proinde pacifici, vrbano strepitu & Palatii ac curiarum tumultu vitare solebant. Verus enim ac frequens haec erat in Gentiliu ore in Christianos solita iactari contumelia, nimirum quod essent inertes: quam quidem refellens Tertullianus haec ait: Sed alio quoque iniuriarum titulo postulatur, & infructuosi in negotiis dicimur.] sed in prauis operibus Christianos omnino frigidus inertesque se habere, in bonis autem studiosos ac sedulos esse, pluribus monstrat. Quamobrem, quod erat summae virtutis specimen in Clemente; quod, cum filios Imperatores posset habere, dummodo eadem quae Domitianus numina coleret, praetulisset; his omnibus ignominiam crucis, Suetonius contemptissimae adscribit inertiae.

Tert. in Apolog. c. 42. 43. 44. 45.

II. Euseb. hist. lib. 3. c. 14.

Ceterum non tantum eam ob causam in ipsum Clementem Exconsulem, sed & in vxorem, & neptem, atque alios eius domesticos Christi religionem profitentes, à Domitiano excitatam persecutionem sauisse, sed multo acrius in alios Christianos tunc Romae agentes grauatam esse, Ethnici historici quoque testantur. Sed quae ab vno eorum essent memoriae commendata, sic scribit Eusebius: Tantopere vero temporibus illis, quae supra demonstrauimus nostrae fidei doctrina splendebat, vt ij etiam scriptores, qui à sermone & disciplina religionis nostrae videntur prorsus alieni, historiarum suarum monumentis cum persecutionem, tum martyria, quae id temporis gesta erant, tradere, minimè grauari fuerint. Qui etiam temporum ordinem accuratè & tamquam ad amissum obseruabant; narrabantque Flauiam Domitillam, ex sorore Flauij Clementis (qui vnus ex Consulibus tum Romae fuit) progeneratam, cum aliis plerisque ob Christi testimonium anno decimo quinto Domitiani, in insulam Pontiam supplicij & multae causa extrusam.] haec Eusebius: qui & vnde haec acceperit, in Chronico declarat, sic dicens: Scribit Brutius plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martyrium, inter quos & Flauiam Domitillam, Flauij Clementis Consulij ex sorore neptem, in insulam Pontiam relegatam, quia se Christianam esse testata est.] haec Eusebius (vt ait) ex Brutio, seu (vt verius legendum putamus) ex Erutio Claro illustri viro, ad quem extant litterae Plinij d Junioris: nam de Brutio nullam reperimus mentionem. Ceterum Erutius ab eo summopere cum multis alijs, tum etiam eruditione laudatur, dum scribit ad Apollinarem. Nisi velimus Brutium hunc, quem citat Eusebius, esse Brutianum illum virum clarissimum, cuius idem Plinius meminit scribens ad Tyrocinem, quem constat his diebus vixisse: sed is an aliquid, quod ad historiam pertinet, memoriae commendari, incertum est. At siue ex his aliquis, alijsve quis fuerit, haud curandum est.

DE FLAVIA DOMITILLA.

Plinius li. 1. epist. 16. li. 2. epist. 9. Plinius li. 6. epist. 22.

Sed

CHRISTI 98.

CLEM. 6.

DOMIT. IMP. 15.

A Sed & in hoc illud considerandum: si Ethnicus auctor hisce nostris rebus & praclaris admodum facinoribus suam ipsius historiam illustrari arbitratus est: haud putandum, tam segnes ac desides fuisse Christianos, vt ea scriptis mandare neglexerint. Etenim cum aliorum, tum Clementis Papae potissimum in his inuigilasse studium, certum est: nam ab eo ad hoc opus fuerunt instituti septem Notarij, quibus & ad id praestandum regiones Urbis diuisit: qui (quod habet liber de Romanis Pontificibus nomine Damasi) Acta martyrum sollicitè & curiosè per regiones quisque suas perquirerent, atque conscriberent. Quod planè argumento est, non vno tantum in loco Urbis de Christianis carnificinas exerceri solitas, sed multis, secundum illud Prudentij, etiam superius recitatum:

CLEMENTIS PAPAEP. OPVS.

Prudent. Perieph. hym. 11.

Non contentus humum celsae intra mania Roma Tingere iustorum cadibus assiduis, Ianiculum cum iam madidum, fora, rostra, Suburram Cerneret eluue sanguinis effluere.]

At non Brutius tantum (sive dicere malimus, Erutius) ea de Christianis scriptorum monumentis testata reliquit, sed & Dio de Flauio Clemente, Flauiae Domitillae patroo, & eius vxore Flauia item Domitilla dicta, iisdemque Christianae fidei fortissimis testibus (vt qui eius testandae causa spreuerit Imperium, & subiere martyrium) haec paucis scribit: Eodem anno Domitianus cum multos alios, tum vero Flauium Clementem Consulem (etsi nepos eius erat, duxeratque vxorem Flauiam Domitillam propinquam ipsius) morte affecit, illato ambobus crimine adobortio: cuius rei causa, multi, qui in mores Iudaeorum transierant, damnati sunt; quorum pars occisa est, pars spoliata facultatibus. Domitilla tantummodo in Pandatariam relegata est.] haec Dio, haud dubium de Christianis intelligens: Iudibrij enim causa in mores Iudaeorum transire dicebantur, qui abiecta deorum superstitione, Christianam religionem inciperent profiteri: tum quod à Iudaeis Christiani descenderent, tum etiam quod sicut illi, idola omnia exercentes, ab illis aequè impj dicerentur. Quis enim sibi persuadeat, Romanorum nobilissimos, hoc potissimum tempore, quo Iudaeorum ciuitas & templum à Romanis ipsis esset excisum, & ipsi penitus profligati, & infames vbique redditi, tam cupidos fuisse Iudaicae superstitionis, vt eius assequenda causa, bonorum omnium ac vitae etiam dispendium subire vellent? Quibus vero contumelijs, Romae praesertim, proscinderetur Iudaica superstitio, Martialis & Iuuenalis locupletes testes sunt. Ceterum frequenter Iudaico nomine Christianam religionem Gentiles esse solitos consignare, multis alijs in locis ante demonstrauius.

IV.

FLAVIA DOMITILLA RELEGATA IN INSULAM.

D Sed quod pertinet ad Flauiam Domitillam (nisi in citatis modo historicis error insit) iam duas habemus Flauias Domitillas diuersis in locis pro Christiana religione exules, nempe amitam, atque neptem. Ad haec etiam spectare perspicuum est, quod ait Tacitus in Vita Iulij Agricolae ante funera ciuium vita functi, his verbis: Non vidit Agricola obsessam curiam, clausum armis Senatum, & eadem strage tot Consularium caedes, tot nobilissimarum feminarum exilia & fugas.] Eiusdem nominis atque familiae aliae quoque fuerant, nempe Flauia Domitilla vxor Vespasiani, ex qua (vt Suetonius tradit) nati sunt, Titus & Domitianus Imperatores, & horum soror alia Flauia Domitilla: sed tam mater quam filia defunctae sunt cum Vespasianus adhuc priuatus ageret: maior autem Flauia Domitilla, Caesarum mater, relata fuit inter diuos, & in eius honorem instituti sunt sacerdotes, qui dicerentur Flauiae Domitillae, vt vetus docet inscriptio: colebaturque in templo gentis Flauiae, quod in sexta regione ad Malum punicum, sic dictum vicum, positum erat. Sed de Flauia Domitilla Clementis vxore Philostratus est hallucinatus, dum eam dicit fuisse sororem Domitiani Imperatoris: nam eius sororem ita dictam, ex Vespasiano & Flauia Domitilla matre genitam, defunctam esse (vt diximus) cum adhuc pater priuatus esset, Suetonius & alij tradiderunt.

FLAVIA DOMITILLA PLVRES.

Suetonius in Vespas. c. 3. Apud Pan. urb. Rom. pag. 300. Sueton. in Domit. c. 1. Philost. li. 1. Suetonius in Vespas. c. 3.

E Quae vero celebrrior ceteris habetur Flauia Domitilla Clementis Consulij neptis virgo, primùm (vt dictum est) in Pontiam insulam relegata, ac demum (vt dicemus) egregio martyrio nobilitata ac illustrata, illa ipsa est, cuius annua celebritas agitur septima die Maij. Haec igitur matre Plautilla Clementis Consulij sorore (vt habet Eusebius) & non vxore, genita est: quae baptizata à S. Petro principe Apostolorum; eodem

VI. FLAVIA DOMITILLA VIRGO ET MARTYR.

propè anno quo crucis supplicium subiit, ex hac vita subducta est. Verùm Flauiam A Domitillam eius filiam ad pietatem instituit Clemens Romanus Episcopus: qui eamdem, cum virginitatem suam Deo vouisset, sacro velamine consecrauit. Eo enim desiderio dedicandæ Christo virginitatis accensa fuit in primis sermonibus Nerei & Achillei eunuchorum, quos S. Petrus ad fidem Christianam amplexandam conuerterat. Sed cum iidem secuti essent eam in insulam, inde abstracti, & Tarracinam missi, ibi sub Memmio Rufo Consulari, post tormenta suscepta, pœna capitis damnati sunt. Verùm Flauia Domitilla post exilium, tandem sub Traiano (vt suo loco dicemus) nobile martyrium consummauit. Sed hæc omnia fusiùs in dictorum martyrum Actis^a. De Pontia insula, exilio Flauia Domitilla egregiè illustrata, S. Hieronymus^b, cum de Paulâ agit Roma Ierolymam nauigante, hæc ait: Delata ad insulam Pontiam, quam clarissimæ quondam feminarum sub Domitiano Principe pro confessione nominis Christiani Flauia Domitilla nobilitauit exilium: vidensque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis, fidei alis, &c.] hæc Hieronymus. Atque de Flauia Domitilla modò satis.

^a Apud Sur.
^b Hier. epist.
27.

VII.
DE CLEMEN
TE CONSV
LARI MAR
TYRE.

Sed quod pertinet ad Clementem Consulem eius patrum: cum ex Dionis sententia superiùs recitata, quasi impius, quòd Christianus cum esset, deos non coleret, occisus esset; ac proinde martyrij titulo meritisimè iure censei debeat: quòd eius mentio nulla in Martyrologio vel aliis antiquitatis monumentis habeatur; iniuria temporum id euenisse putamus; factumque esse, vt si qua eiusdem Clementis nobilissimi martyris memoria reliqua esset post nostrarum scripturarum Diocletiani tempore facta naufragia, omnes Clementem Romanum Pontificem mente concipientes, vnum eum demque nominibus confusis atque personis, Clementem esse existimarent. At quantum in Christianos ceteros furens illa persecutio fuerit debacchata; quæ tam charos ipsius Imperatoris sustulit, quiuis faciliè intelligat.

VIII.
DE CRUDE
LITATE
DOMITIA
NI.

Sed quòd ad sæuitiam Domitiani significandam spectat: nec illud prætermittendum est silentio, consueuisse etiam Domitianum præ nimia crudelitate, casus tragicos in miserorum corpora in theatro ex vero repræsentare: quod epigramma Martialis de vera cruce Laureoli^c & aliis apertè significat, & Iuuenalis^d hæc eadem deplorans tempora his versibus:

*Qua fornaco graues, qua non incude catena?
Maximus in vinculis ferri modus: vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marra & sarcula defint, &c.]*

^e Herod. li. 1.

Vnde meritò de eo ait Herodianus^e: Nihil sibi ad extremam crudelitatem reliqui fecit.]

IX.
^f Iuuen. sat.
4. in fine.

Verùm cum tam atrociter in Christianos persecutionis impetus fureret, meruit Domitianus, vlciscente iam numine, tandem gladio tolli. Quod egregiè Iuuenalis^f versibus cecinit: licet more Gentilium, ignominia causa Christianos, perinde ac vilissimas personas, cerdones appellet, sic dicens:

*Atque vinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sæuitia, clavas quibus abstulit Vrbi
Illustresq; animas impune, & vindice nullo.
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cæperat. Hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.]*

DOMITIA
NVS OCCI
DITVR.
^g Sueton in
Domit. c. 17.
^h Philost. li. 8.
ⁱ Dio in Do
mit.

hæc ille, qui propter effusum Christianum sanguinem Domitianum fuisse necatum putauit. nam cum ait, tunc illum periisse, cum cerdonibus timendus esse cæperat; haud dubium alludit ad necem ipsi illatam à Stephano Flauia Domitilla Christianæ feminæ, quam in insulam ab eo diximus relegatam, procuratore: qui simulans se de coniurationis indicio illi offerre libellum; è brachio quod ad collum appensum, fractam manum fingens dolosè gestabat, exerens gladium, atque percutiens, fortiter agens, illum se defendentem confodit, atque necauit. Sed hæc pluribus Suetonius^g, Philostratus^h, Dio, & alij, licet diuerso modo rem gestam referant. Occisus est igitur Domitianus (vt idem Suetonius tradit) decimoquarto Kalendas Octobris, anno ætatis suæ quadragesimo quinto, Imperij decimoquinto, ac die præterea quinto.

X.

Flagrabant (inquit Dio in Nerua) odio in Domitianum ciues: quare statuæ omnes tum aureæ, tum argentæ, in illius honorem constitutæ, subito in massam conflatæ fuerunt. Arcus

A Arcus præterea in eiusdem vniustitulum & nomen substructi euertuntur.] Nomen in super ipsius è faxis radi iussum, Macrobius^a testatur, sic dicens: Octobrem verò suo nomine Domitianus inuaserat: sed vt infaustum vocabulum ex omni ære vel faxo placuit eradi, mensis quoque vsurpatione tyrannicæ appellationis exutus est.] At hæc, cum Nerua Imp. designatus esset, sunt à ciuibus facta.

DOMITIANI
MEMORIA
DELETA.
^a Macrob. Sa
turnal. lib. 1.
c. 12.

Sed antequam de Nerua, eius in Imperium successore, agamus, præstat hinc summam relegere præclarissimos martyres, qui sub eadem Domitiani Imp. persecutione diuersis in locis glorioso martyrio Dei Ecclesiam suo sanguine illustrarunt. Inter eos enituit in primis S. Eutropius Episcopus Santonenis, ad Gallias ordinatus Episcopus à Clemente missus, quem ferunt Ierolymis olim versatum, Christum vidisse, ipsumque allocutum esse. Hic igitur à Galliarum Præfecto, quòd aduersus Gallorum superstitionem, nouam videretur religionem inducere, necari iubetur^b. Eadem grassante persecutione, in Gallijs itidem Lucianus^c Episcopus Bellouacensis, Maximianus & Iulianus presbyteri occisi sunt: Carnoti verò Caranus^d, item Nicasius Episcopus Rotomagensis, Quirinus presbyter, Scubiculus diaconus, Patientia virgo, & alij. Passus etiam eadem Domitiani persecutione S. Romulus Fesulanus in Tuscìa Episcopus, qui illuc à Petro Apostolo ad prædicandum Euangelium missus fuit, & alij ferè innumeri, quorum nomina exciderunt: hi enim clarioses habitus sunt.

XI.
MARTYRES
PASSI SVB
DOMITIA
NO.

B Sublato iam Domitiano Imperatore, Nerua Cocceius, tam Senatus consensu quàm militum, suscepit Imperium, tenuitque annum vnum, menses quatuor, & dies nouem: cuius egregias laudes historici, qui res ipsius gestas scripserunt, mirificè prædicarunt. Nuo enim Principe, qui respectu Domitiani visus est optimus, cum Vrbs ipsa in primis, tum Orbis quoque Romanus Domitiani sæuitia fatigatus, respirare paululum cœpit. Hic igitur cum primùm liberas Imperij habenas moderari cœpit, nihil antiquius habuit, quàm Christianos à Domitiano impietatis titulo condemnatos, atque exules factos, postliminio restituere: vetare in super, ne quis vltèriùs, qui deos non coleret, Christianamque religionem sectaretur, vt impietatis reus accusaretur; hæc enim Dio his verbis testatur^e: Ceterum Nerua, omnes qui impietatis in deos rei fuerant, absolui voluit, & exules in patriam reduxit.] & paulo post: Edicto vetuit, ne liceret, aut impietatis, aut Iudaicæ sectæ (eo nomine, vt aliàs dictum est, Christianos significabant) quempiam dehinc in simulari.] hæc Dio. Quamobrem tum Flauiam Domitillam seniore, atq; iuniore, tum alios suos à Domitiano in insulam relegatos, Romam esse reuersos, affirmare opus est, licet quæ extant ipsorum Acta de his nihil habeant; immò sub Nerua passos tradunt ex illis Maronem, Eutychem, & Victorinum: sed sub Nerua Traiano id accidisse, Romanum Martyrologium^f restitutum affirmat. Quomodo verò iidem omnes sub Traiano subierint martyrium, suo loco dicemus. Sustulit & Nerua Imperator grauissima illa tributa, quibus Iudaicus populus (vt dictum est) sub Domitiano grauissimè pressus erat: argenteus enim nummus id exprimit huiusmodi inscriptione atque imagine: **PI S C I I Y D A I C I C A L V M N I A S Y B L A T A S. C.** palmaque est in medio posita, prout hic ex nummo vides expressum.

^b Martyrol.
Rom. & alia
30. April.
^c Ibid. 8. Jan.
^d Ibid. 28.
Maij.

XII.
NERVA IM
PERAT AC
RESTITVIT
CHRISTIA
NOS EXVLES.

C Hic igitur cum primùm liberas Imperij habenas moderari cœpit, nihil antiquius habuit, quàm Christianos à Domitiano impietatis titulo condemnatos, atque exules factos, postliminio restituere: vetare in super, ne quis vltèriùs, qui deos non coleret, Christianamque religionem sectaretur, vt impietatis reus accusaretur; hæc enim Dio his verbis testatur^e: Ceterum Nerua, omnes qui impietatis in deos rei fuerant, absolui voluit, & exules in patriam reduxit.] & paulo post: Edicto vetuit, ne liceret, aut impietatis, aut Iudaicæ sectæ (eo nomine, vt aliàs dictum est, Christianos significabant) quempiam dehinc in simulari.] hæc Dio. Quamobrem tum Flauiam Domitillam seniore, atq; iuniore, tum alios suos à Domitiano in insulam relegatos, Romam esse reuersos, affirmare opus est, licet quæ extant ipsorum Acta de his nihil habeant; immò sub Nerua passos tradunt ex illis Maronem, Eutychem, & Victorinum: sed sub Nerua Traiano id accidisse, Romanum Martyrologium^f restitutum affirmat. Quomodo verò iidem omnes sub Traiano subierint martyrium, suo loco dicemus. Sustulit & Nerua Imperator grauissima illa tributa, quibus Iudaicus populus (vt dictum est) sub Domitiano grauissimè pressus erat: argenteus enim nummus id exprimit huiusmodi inscriptione atque imagine: **PI S C I I Y D A I C I C A L V M N I A S Y B L A T A S. C.** palmaque est in medio posita, prout hic ex nummo vides expressum.

D Hic igitur cum primùm liberas Imperij habenas moderari cœpit, nihil antiquius habuit, quàm Christianos à Domitiano impietatis titulo condemnatos, atque exules factos, postliminio restituere: vetare in super, ne quis vltèriùs, qui deos non coleret, Christianamque religionem sectaretur, vt impietatis reus accusaretur; hæc enim Dio his verbis testatur^e: Ceterum Nerua, omnes qui impietatis in deos rei fuerant, absolui voluit, & exules in patriam reduxit.] & paulo post: Edicto vetuit, ne liceret, aut impietatis, aut Iudaicæ sectæ (eo nomine, vt aliàs dictum est, Christianos significabant) quempiam dehinc in simulari.] hæc Dio. Quamobrem tum Flauiam Domitillam seniore, atq; iuniore, tum alios suos à Domitiano in insulam relegatos, Romam esse reuersos, affirmare opus est, licet quæ extant ipsorum Acta de his nihil habeant; immò sub Nerua passos tradunt ex illis Maronem, Eutychem, & Victorinum: sed sub Nerua Traiano id accidisse, Romanum Martyrologium^f restitutum affirmat. Quomodo verò iidem omnes sub Traiano subierint martyrium, suo loco dicemus. Sustulit & Nerua Imperator grauissima illa tributa, quibus Iudaicus populus (vt dictum est) sub Domitiano grauissimè pressus erat: argenteus enim nummus id exprimit huiusmodi inscriptione atque imagine: **PI S C I I Y D A I C I C A L V M N I A S Y B L A T A S. C.** palmaque est in medio posita, prout hic ex nummo vides expressum.

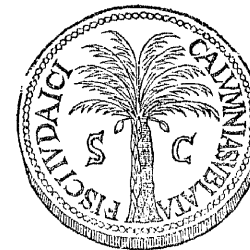
^e Dio in Ner
ua.

^f Rom. Mar
tyrol. die 15.
April.

E

G

^h Lelij Pa
sualim
Rom.

Sed quod ad palmam spectat: Iudæam provinciam eo signo exprimi solitam, tum ex his, tum ex alijs veteribus monumentis, omnes æquè consentiunt. Sed cur ita? quòd ferax sit provincia illa palmis; quod non solum diuinæ Scripturæ testificationibus compertum habetur, sed etiam scriptorum Gentilium assertione, Plinij^h, Strabonisⁱ, & aliorum: & si quidem

CHRISTI
98.CLEM.
6.DOMIT. IMP.
15.

quidem aliæ provinciarum in Oriente palmis abundant, Iudæam ceteris præstare ob eam-
que rem esse inclytam Plinius æquè tradit. Sed & ab ipsis Iudæis palmæ figuram in-
tra templi ornamenta frequenter receptam esse, docent diuinæ Scripturæ. Erat & apud
Ægyptios palma figura hieroglyphica anni, quod (vt Orus Apollo testatur) ipsa
sola arbor ex omnibus ad singulos Lunæ ortus singulos etiam ramos procreet, ita vt
duodecim ramorum productione annus expleatur. fortasse & hanc ob causam apud
Iudæos, Lunarium mensum obseruantissimos, maiori quàm ceteræ arbores in pretio
habita. Quod autem ad tributum Iudaicum sublatum: quàm calumniosè à Domitiano
Imp. impositum fuerit, & quàm acerbissimè exactum, suo loco superius dictum est
ex Suetonio & alijs.

XIII. Sed quod ad edictum pertinet de restituendis exulibus; eiusdem vigore Ioannes
Apostolus, qui in Patmon à Domitiano fuerat relegatus, exilio soluitur, atque Ephe-
sum reuertitur: vbi tradit Eusebius denuò sedem ac domiciliū rerum suarum col-
locasse, atque Asiæ Ecclesias gubernasse. Sed de rebus ab eo gestis in Asia, postquam
exilio liber illuc accessit, hæc ex Clemente Alexandrino Eusebius recitat, sic dicens:
Posterior autem testis, Clemens scilicet, in eo opere quod inscripsit: Quis sit ille di-
ues, qui saluetur: vt primū ipsum tempus commonstrauit, historiam pariter cum
primis necessariam, his præsertim qui ex honestis vtilibusque rebus audiendis aliquid ca-
piunt oblectationis, adiungit. Sumamus igitur in manus historiam, & legamus. Sic
verò se habet:

XIV. Audite fabulam: quid dixi fabulam? immò veram & certam historiam de Ioanne
Apostolo memoratam, quæ nobis constanter tradita est, & memoria firmè custodita.
Vbi verò tyranno mortuo, ex insula Patmo erat Ephesum reuersus, quorundam roga-
tu ad finitimas gentes proficiscitur, hic Episcopus constitutus, illic integras Ecclesias
rite dispensaturus, alibi certos homines, sibi Spiritus sancti instinctu demonstratos, in
clerum delecturus. At cum ad urbem quamdam non longè inde distantem, cuius et-
iam nomen nonnulli memorant, se contulisset, & alia quoque officia, quæ ad animos
fratrum inter se dissidentium conciliandos pertinebant, obijisset: ad extremum adole-
scentulum, corporis viribus valentem, vultu & oris conformatione venustum, animi im-
petu flagrantem, fortè conspicatus, statim in eum, qui ibi Episcopus erat constitutus,
oculos conuertit, eumque sic astutus est: Hunc adolescentulum omni studio, cura, & co-
gitatione, coram Ecclesia, & Christo teste, tibi tuæque fidei commendo. Quem cum
Episcopus in suam tutelam accepisset, & omnia se facturum fuisset pollicitus; Ioannes
eadem iterum atque iterum illi edisserit, eiusque fidem contestatur: Ephesum deinde
redit. Episcopus ille adolescentulum sibi concredidit in domum suam recipiens, edu-
cauit pro suo, in officio continuit, fouitque humaniter; ad extremum Baptismi sacra-
mento illuminat.

XV. Postea verò vbi sigillo Domini (nempe sacramento Confirmationis, vt addit interpret)
tamquam perfecta tutaque eius animæ custodia obignasset, non nihil de cura & obser-
uatione in eo instituendo suscepta remisit. Quem quidem non solum liberior viuendi po-
testas, quàm fuerat paulò ante tempus adeptus, verum etiam quidam adolescentes eius
æquales otio languidi, inertia dissoluti, & omni malorum genere assuefacti corruperunt.
Et primū exquisitis conuiuiorum opiparorum delicijs salliciunt, inuitumque noctu de-
inde educentes, ad furti societatem coeundam attrahunt: tum maiora moliri flagitia hor-
tantur. Iste pedetentim assuecit, & propter generosam animi magnitudinē, tamquam
equus effrenatus, & nimium sibi suisque viribus præfidens, extra rectā viam impetu fertur,
frenaque acriter præmordens, procliuus in profundum vitiorum gurgitem se præcipitat.
Atque cum iam in desperationem salutis in Deo sitē veniret, deinceps non de exiguis no-
xis cogitauit; sed maximis quibusdam ac nefarijs facinoribus admissis, vbi semel omni
improbitate & nequitia perditus euaserat, nullam non sceleris labem ex æquo cum alijs
contrahere secum statuit. Illis igitur in familiaritatem adscitis, & magna latronum turba
collecta, animo prompto paratoque, se duce manu violentissimum, sanguinis effusione
crudelissimum, seueritate denique acerbissimum præbuit.

XVI. Interea temporis, vbi necessaria ad rem incidebat occasio, Ioannes accersitur. Ille
vbi alias res, quarum gratia venerat, recta ratione disposuisset: Age, inquit, Episco-
pe, depositum nobis redde, quod ego & Christus, Ecclesia teste, quam gubernas, tibi
commisi.

LAPSVS A-
DOLESCEN-
TIÆ.IOANNES
APOSTOLVS
REVERSVS
EPHESVM.
Euseb. hist.
lib. 3. c. 15.
Ibid. c. 17.CHRISTI
98.CLEM.
6.DOMIT. IMP.
15.

A contempsimus. Hic verò primò attonitus obstupuit, arbitratus pecuniam, quam num-
quam acceperat, à se per fraudem & dolum malum repeti: & tamen neque facile crede-
re poterat ea à se reposci per calumniam, quæ nequicquam habuisset, neque Ioanni depo-
situm repetenti omnino diffidere. Verum simulatque Ioannes dixerat: Adolescentulum
repeto, & animam fratris: senex demisso vultu ingemiscens, & item lacrymans: Ille, in-
quit, mortuus est. Quomodo & quo genere mortis? Deo, inquit, mortuus est: nam ne-
quam, & perditus, & vno verbo, latro euasit, & iam pro ecclesia, in qua versabatur, mon-
tem eum nefaria hominum sui similitum turba occupat. Apostolus ergo veste dilacerata,
ingerenti cum gemitu caput feriens: Bonum, inquit, custodem animæ fratris tui te reliqui.
Equus iam iam mihi adsit, & dux aliquis itineris. Inde ab ecclesia, ita vt erat, cum festina-
tione se proripuit. Profectus autem ad locum, à primis latronum excubitoribus prehendi-
tur: qui neque fugam parans, neque euitare studens, sed vociferans admodum, dixit:
Huc huius rei causa accessi; me ad principem vestrum deducite. Qui quidem ad tem-
pus, vt erat armatus, expectabat.

Verum vt Ioannem aduentantem agnouerat, præ pudore fugam capessit. Hic ve-
rò ætatis suæ oblitus, illum pro viribus properè se insequitur; atque clamans: Quid,
inquit, fili, me tuum ipsius patrem intermem & ætate confectum fugis? Miserere labo-
ris mei, fili, ne formides: adhuc tibi salutis spes reliqua est: ego Christo pro te reddam
rationem; & si sit opus, pro te lubens mortem oppetam, sicut Dominus pro omnibus
nobis: pro tua anima meam dabo: consiste, crede: Christus me misit ad te. Ille vbi hæc
audiuerat: primū oculis humi defixis, constitit; deinde arma abiecit: tum horrore per-
fusus grauitè & acerbè lamentatus est: senem ad se aduentantem complectitur: fletu
& mærote, quoad poterat, pro culpa satisfacit: & dextera sola occultata, lacrymarum
vnda secundò baptizatur. Apostolus rata & constanti asseueratione, ei se à Saluatore
veniam & remissionem peccatorum precibus suis impetraturum pollicetur: atque
ad genua accidens, ipsam manum dexteram, tamquam aqua pœnitentiæ ablutam
purgatamque osculatus, illum ad ecclesiam reducit. Crebris item precibus Deum pro
illo inuocat, continuis ieiunijs vnà cum eo se macerat, varijs diuinæ sapientiæ senten-
tijs eius animum, quasi quibusdam blanditijs mitigat, tranquillatque, neque prius (vt
fertur) inde decessit, quàm illum ecclesiæ ministerio præfecisset. Cuius conversione
magnum verè pœnitentiæ exemplum, præclarum secundæ regenerationis specimen, il-
lustre denique trophæum à peccatis resurrectionis, per exteriora pœnitentiæ signa homi-
nibus proposuit ad imitandum. Ita à Clemente hoc modo per scripta, tum ad rei gestæ
cognitionem, tum ad vtilitatem legentium accommodata, istum locum obtineant.]
hucusque Eusebius.

D Ioannes Chrysoctomus ad Theodorum lapsū scribens, eiusdem adolescentis ex-
emplo eum ad meliorem frugem reuocare conatus, hæc ait: Quæ gesta sunt cum illo ju-
uene, qui pridem discipulus fuit Ioannis illius filij Zebedæi, deinde longo tempore du-
cem egit latronum; iterum à sanctis manibus beati senis interceptus, in superiorem
virtutem è lustrò, è spelunca latronum, penetravit; ipse non ignoras: nosti enim
non minùs quàm ego. Sæpenumerò te admirantem audiui referre beati viri conde-
scensum, & mansuetudinem, & suauitatem illicem: quoniam prior cruentam dexte-
ram exosculatus est, hærens in amplexu adolescentis, & ea via reduxit ad amillam virtu-
tem.] hæc Chrysoctomus, vt rem absque vlla dubitatione restatam, summatim retulit.
E Citat eandem historiam Cassianus, & alij plures. Sed & Antiochus^b monachus scri-
ptor nobilis, qui claruit Zenonis Imp. temporibus, eandem recitans, Irenæum ipsius al-
legat auctorem.

Addunt ad hæc alia multa miranda à Ioanne peracta, vt mutatio virgarum in
aurum, saxorum in gemmas: sed quia sunt apocrypha, æquè reicienda putamus.
Ferunt & viduam necnon adolescentem defunctos ab eodem Ioanne esse reuocatos
ad vitam: sed hæc ex Pseudoprochoro, vel alijs, quorum fides in omnibus non pro-
batur. Illud verò de mortuo homine ad vitam restituto, firmum habetur, & testimonio
Apollonij antiquioris Theologi, quem citat Eusebius, comprobatur. Confirmat hoc
ipsum Sozomenus sic dicens: Non solum Petrus Apostolus mortuum suscitauit, sed
& Ioannes Euangelista Ephesi, Philippæ filix Hierapoli; & eadem à multis tum veteri-
bus, tum nostri temporis pijs viris (nempe ab Epiphano inter alios) esse gesta reperies.]

Q 99 5

Plura

IOANNES
REQUIRIT
MALE CV-
STODITVM
DE POSI-
TVM.XVII.
REVOCATVR
DEVLVS A-
DOLESCENS
A IOANNE.XVIII.
TESTES VE-
RITATIS
HISTORIÆCassian col-
lat. 24. c. 21.
Antiochus
serm. 112.XIX.
DE MIRAS
CVLIS IOAN-
NIS.Euseb. lib. 5.
c. 17. in fine.
Sozom. lib.
7. c. 26.

CHRISTI
98.CLEM.
6.DOMIT. IMP.
15.

Plura sanè eademque magna edita esse à Ioanne miracula, cum reuersus est Ephesum, ut credamus, illud magnopere, persuadet; quòd Apollonius Tyanæus, magus illorum temporum (ut dictum est) famosissimus, ei ob oculos positus erat: qui cum se emisisset è manibus Domitiani, qui eum Romæ detinuit vinctum in carcere, ab Vrbe recedens, & per Græciam se in Asiam conferens, Ephesi morabatur. Oportuit igitur, ut olim Petrum aduersus Simonem magum, sic Ioannem magna virtute in magum obniti, ne, qui credidissent, eius malis artibus in præceps adducerentur; & eo magis, cum præsertim recens esset exemplum, quo Apollonius magnam de se apud Ephesios existimationem concitauerat. Quòdnam verò id fuerit, breuiter enarrare, operæpretium ducimus.

XX. Hoc ipso anno, quo diximus, Domitianum à Stephano, liberto, Clementis esse necatum, idem Apollonius eiusmodi factò Ephesios in admirationem adduxit. Nam ea ipsa die & hora, qua Imperator gladio à Stephano impetebatur, Apollonio concionem habenti ad populum, in media oratione (inquit Philostratus) nouum quid & incredibile occurrit. Nam concisè magis quàm consueuerat, verba proferens; tandem quasi horum, quæ dicere veller, oblitus, conticuit, toruis oculis in terram aspiciens. Tres inde aut quatuor passus è loco vbi constiterat progressus; Percute tyrannum, percute tyrannum, clamabat: non ut qui è speculo veritatis imaginem traheret, sed qui res ipsas ante se fieri videret, & auxilium afferre conaretur. Cum stuperet Ephesij, qui frequentes aderant: subsistens Apollonius, sicut facere solent, qui rem aliquam dum fit, videntes, quòd tandem euasura sit expectant: tandem, Confidite, inquit, ò viri, tyrannus namque occisus est hodie; quid autem dixi, hodie? immò potius hoc ipso temporis momento, ita me Pallas adiuuet. Cumque illum insanire putarent Ephesij, cuperent tamen vera esse quæ diceret, sed propter periculi magnitudinem talibus verbis aures præbere metuerent: Non miror, inquit Apollonius, vos mihi non adhibere fidem, iam nunc ea narranti apud vos, quæ nondum omnes qui Romæ sunt cognouere, sed iam ecce cognoscunt.]

XXI. Hæc vera esse, quæ ab Apollonio dicta erant, cum postmodum tabellarij cum litteris festinantes, certò firmarent; vix credi potest, ad quantam ille de se Ephesios admirationem ac pariter astimationem adduxerit; ut tum his, tum ceteris ibidem rebus ab eo gestis, eundem ut quæmpiam deorum colerent, nescientes enim, vnde hæc occulta scire Apollonio suppeditaretur, eum proinde ac si plus quàm homo esset, plurimi faciebant; quippe qui Ephesi agens, quæ Romæ fierent, spectare oculis videretur. At hæc haud mirabitur, qui considerauerit, peculiare id fuisse magorum, ut per parhædos ipsos, quos vocant, familiares dæmones, imagines rerum quæ longè abessent, ob oculos mentis repræsentatas inspicerent. Nam, ut de multis alijs taceamus, Iulianus Apostata (quod suo loco dicturi sumus fusiùs) eiusmodi arte, quæ Romæ vel alibi in Occidentali Imperio agerentur, ipse, cum esset in Oriente, nosse curabat. Ceterum apud rerum ignaros magna hæc in Ecclesia Ephesina potuit esse tentatio: quamobrem ne eiusmodi Tyanæi imposturis Christiana religio dispedium aliquod pateretur, opportunè his diebus reuersus Ioannes ad Ephesios, mortuum quem diximus, suscitauit, & alia complura (ut par est credere) mirabilia est operatus.

XXII. Cum verò de restitutione Ioannis nuntium accepisset Dionysius Athenarum Episcopus, sicut ad eum olim exulem in insulam relegatū scripserat fore, ut breui mutuo congressu inuicem iungerentur: illum mox Ephesum conuenisse, æquum est opinari. Ad hæc tempora Dionysium egisse in Oriente, facillè omnes consentiunt: post hæc verò, fortasse Ioannis consilio, Romam ad Clementem Pontificem se contulisse, ab eodemque vnà cum Rustico & Eleutherio in Gallias esse amandatum, fidem faciunt, qui ex antiquioribus monumentis eius res gestas scriptis memoriæ prodiderunt. Mittendi in Gallias tam insignem totaque Ecclesia spectatum virum, ea ferè necessitas incumberebat, quòd primi illi à Petro ad prædicandum ibidem Euangelium missi discipuli, vita functi erant, quorum aliquos (ut dictum est) gladius sæuentis Domitiani sustulerat. Martialis enim antiquus discipulus vita functus erat. Sub eodem Domitiano pariter obijisse diem Eutropium, Lucianum, & alios, iam nuper est dictum. Quamobrem nobilissimæ Gallicanæ iam coalescenti Ecclesiæ pastoribus destituta, Clemens, qui alios eodem miserat, opportunè consulit, ut Dionysium in Gallias mitteret.

XXIII. Hæc cum plurimorum auctoritate testata habeantur: qui de his dubitant, dicant, velim,

XX.
APOLLONIIUS NE-
CEM DOMI-
TIANI IN
TIA EPHE-
SIS.
P. 1. 2. 3.
lib. 2.

XXI.
EPHESI
ERGA APOI-
LONIVM
PROPHE-
TIAS.

XXII.
DIONYSIVS
EPIS. 10.

DIONYSIVS
MITTIVR
IN GAL-
LIAS.

XXIII.

CHRISTI
98.CLEM.
6.NERVÆ IMP.
1.

A velim quæ ratio esse potuit, quæve causa intercessit, ut viuente adhuc Dionysio, Publius daretur Episcopus Atheniensibus, & post eum Quadratus? Nam cum (ut suo loco dicemus) Dionysius sub Hadriano Imp. consummarit martyrium, ad illud planè constat tempus Quadratum rexisse Ecclesiam Atheniensium, & ante eum Publium: quinimò & Narcissus Domini discipulus ante hos omnes post Dionysium ab Hippolyto ponitur: ut satis ex his appareat, illos, viuente adhuc Dionysio, creatos esse Athenarum Episcopos, nimirum quòd ille fuisset aliud amandatus. Sed quònam? certè ad alias ciuitates vel prouincias, quàm in Galliam missum esse, nulla prorsus vel leuis memoria extat, vel coniectura. Nec existimare fas est, eum hisce temporibus, omnibus Apostolis, vno excepto Ioanne, morte sublatis, cum maxima omnium incumberet necessitas Euangelij prædicandi, suæ Ecclesiæ nuntio remisso, segnem ac otiosam vitam sibi constituisse. Sicut igitur postea factum scimus à Polycarpo Ioannis Euangelistæ discipulo, ut ex Asia cõplures in Gallias (ut suo loco dicemus) ad Euangelium prædicandum, illudque pariter propagandum missi fuerint: ita nunc putamus, persuasione Ioannis Dionysium Romam primum ad Clementem, inde eiusdem consilio in Galliam esse profectum. At de Dionysio inferius suo loco nobis fusiùs agendum erit.

IESV CHRISTI
ANNVS
99.CLEM.
ANNVS
7.NERVÆ IMP.
ANNVS
1.

C Anno Christi Redemptoris nonagesimonono, Nerua Augustus tertium iniiit Consulatum, adsciuitque sibi collegam Virginium Rufum, quem (inquit Dio) Romanæ legiones olim Imperatorem nominauerant, minimè veritus eum vel in collegam assumere.] laudatissimus hic à Plinio prædicatur, quòd imperium recusasset à militibus oblatum, quòd eruditus & optimus ciuis esset, eiusque obitum deplorat, ut amantissimi patris. Quomodo autem vita functus sit in hoc suo Consulatu, agens annum octogesimo tertium, idem describit; laudatumque ait funebri oratione à Cornelio Tacito, horum temporum viro eloquentissimo.

His item temporibus, secundum ea quæ ab Athanasio & aliis testata habentur, sanctus Ioannes Euangelista suum Euangelium edidit, sunt enim hæc verba Athanasij: Euangelium secundum Ioannem prædicatum est à Ioanne Apostolo & dilecto cum exul esset in Patmo insula, & postea ab eodem Ephesi editum per Caium dilectum Apostolorum hospitem; de quo Paulus ad Romanos scribens dicit: Salutat vos Caius hospes meus, & tota Ecclesia.] Fertur de eadem re sententia Hippolyti Episcopi Portuensis & martyris in hæc verba: Ioannes Iacobi frater, cum in Asia verbum Dei propagaret, imperante Romæ Domitiano, in Patmum insulam est deportatus. Inde à Nerua reuocatus Ephesum, conscripto Euangelio, & patefactione quam conspexerat, vita excessit, annos natus centum & sex.] Post restitutionem itaque ab exilio, incerto tamen anno, ab eo scriptum esse Euangelium, Epiphanius quoque testatur, sic dicens: Cogit sanctus Spiritus Ioannem recusantem Euangelium annuntiare ob metum & humilitatem in senecta ipsius post nonaginta annos vitæ eius, post reuersionem ipsius à Patmo.] Sed quod addit: Quæ facta est sub Claudio Cæsare] memoria lapsum puto, vel in codicem mendum irrepissè: nam haud facillè probari potest, quòd Ioannes sub Claudio nonagenarius saltem ætate fuerit. Consentit Ireneus, scriptum fuisse Ephesi à Ioanne Euangelium; licet quo tempore id acciderit, minimè dicat. In eadem sententiam complures alij tum Græcorum, tum etiam Latinorum abiire.

Dixerunt alij conscriptum ab eo fuisse Euangelium in insula Patmo, editum verò Ephesi. Addit autem qui hæc scribit Metaphrastes, tonitrua, fulgura, atque terrores complures esse factos, cum Ioannes opus aggressurus esset, perinde ac olim acciderat, cum Moyses in vertice Sina montis legem accepisset, sic dicens: Cum solutus lege exilij Ephesum esset reuersurus, insulani precibus agunt, ne recedat: quòd cum persuadere non possent, secundæ faciunt petitionis initium; ne scilicet totum seipsum auferret, sed se ipsum loquentem assiduò suis scriptis relinqueret, utque Christi Euangelium, & ea quæ

EPISCOPVS
ATHENIEN-
SIS.
Euseb. li. 4.
c. 22. & Hier.
de Script.
Eccles. in
Quadrato.
Hippol. de
72. discipulis.

Plin. lib. 2.
epist. 1.

II.
Athanas. in
Synopsi.
EVANGELI-
VM IOAN-
NIS EDI-
TVM.
Recitat Ce-
dren. in Ner-
ua.

Epiph. bar.

Iren. li. 3. c.
1. & Euseb.
lib. 5. c. 8.

III.
Metaphras-
t. ap. Lip. to. 1.
Dorothe. in
Synopsi.
SIGNA DI-
VINITVS
OSTENSA.

quæ ipse viderat de Christo, scriberet. Annuat ille, & antequam opus aggredere- rum A sibi, tum aliis indixit ieiunium: & Prochorum sequi iubet, ac cum eo montis ascendit verticem, & more Samuelis reclus erigitur, & sicut Moyfes manibus eleuatis effigurat, & mentem à sensibus abstrahit. Tuncque horrenda tonitrua, terrores, & fulgura his similia, quæ antea Moyfi legem recipienti contigerant, facta sunt. Ad extremum tonitrua in vocem exprimuntur, atque resonat: In principio erat Verbum.]

IV.

^aProcho. c. 36
^b2. Cor. 3.

At non putet quis hæc contemnenda, quod ab auctore haud admodum antiquo, cuius interdum fides vacillet, tradita habeantur; vel quod apud Pseudoprochorum hæc ferè eadem scripta sint. Nam vt primùm ratione agamus: si ex sententia Pauli ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moyfi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Quamobrem hæc aut adeò incredibilia videri debent, etiam si scripta habeantur in apocryphis: in eis enim multa vera interdum inesse admixta, neminem existimamus negaturum. At verò nõ ex apocrypho aliquo, quæ ipse scribit, sibi vendicat sanctus Hieronymus; sed ex antiqua veraque historia, quam citat, ab aliis fusiùs explicata, sic summam recenset: Coactus est ab omnibus pænè tunc Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus, de diuinitate Saluatoris altiùs scribere; & ad ipsum (vt ita dicam) Dei Verbum non tam audaci, quàm felici temeritate prorumpere. Vnde & Ecclesiastica narrat historia, cum à fratribus cogere- tur vt scriberet, ita facturum se respondisse, si indicto ieiunio, in commune omnes Deum deprecarentur. Quo expleto, reuelatione saturatus, illud proœmium è cælo veniens eruclauit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.] hucusque Hieronymus; ex quibus quæ sunt dicta, ex parte firmantur. Ceterùm norunt omnes qui in eius scriptis versati sunt, ipsum præ ceteris apocrypha auerfari solitum, nec adeò facilè absque delectu, inconsulto palato, rancida vel insipida deglutire. Quod insuper idem Ioannes à Domino dictus sit filius tonitruui: Epiphanius id causa Euangelij dictum putat, cum de Ioannis Euangelio hæc ait: Ioannes re vera tonitruui filius per propriam suam grandiloquentiam, velut ex quibusdam nubibus, à sapientiæ ænigmatibus piàm nobis de Filio intelligentiam iuxta similem modum persuasit.] Sed idem est, nominatum esse filium tonitruui, quod fulmen: sicut apud Ieremiam, vñtata Hebræorum phrasi, filix pharetræ, sagittæ dicuntur.

^aHier. in præf. in Euag. Math. CONFIRMATIO DIGTORVM.

^aEpiph. hæref. 73.

^aT. Iren. 3.

V.

CAUSA SCRIBENDI EUANGELIUM. Hieron. de Scrip. Eccl. in Ioan. c. 9.

Quod verò ad causam spectat, qua Ioannes permotus, eiusmodi scribendi Euangelium subierit prouinciam: præter illam de Patmos insulæ habitatoribus nuper assertam, idem Hieronymus duplicem affert, sic dicens: Nouissimus omnium scripsit Euangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, aduersus Cerinthum, aliosque hæreticos, & maximum Ebionitarum dogma confurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse: vnde & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam huius scripturæ ferunt: quod, cum legisset Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauerit quidem textum historix, & vera eos dixisse firmauerit, sed vnus tantum anni, in quo & passus est post carcerem Ioannis, historiam texuisse. Prætermisso itaque anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequam Ioannes clauderetur in carcerem, gesta narrauit, sicut manifestum esse potest his qui diligenter quatuor Euangeliorum volumina legerint.] hæc ipse. Porro illam potissimam fuisse causam, vt hæreticos, qui Christi diuinitatem omnino negassent, scripto Euangelio confutaret, Irenæus, Epiphanius, & alij omnes affirmant.

^aIren. lib. 3. c. 11.
^bEpiph. hæref. 51.

VI.

IOAN. EUANGELIUM GRAECE SCRIPTUM. Epiph. hæref. 30.
^bEuseb. lib. 3. in fine.

Scriptum verò fuisse ab eo Euangelium Græcè, omnes consentiunt: translatum autem antiquitus in Hebraicum, & Tiberiade in gazophylacio Iudæorum asseruatum temporibus suis, auctor est Epiphanius: ac illud fortasse intelligit Papias, Euangelium secundum Hebræos nuncupatum: nam de Papiæ hæc habet Eusebius: Aliam porro narrat historiam de muliere, quæ multorum criminum apud Dominum esset insimulata: quam quidem Euangelium secundum Hebræos complectitur.] nisi intelligere velimus de Euangelio Matthæi, quo Nazaræi utebantur. Illud enim secundum Hebræos nominare consuevit Epiphanius, & Hieronymus, qui illud in Latinum conuertit, in quo tunc inesset eiusmodi historia, quam putamus fuisse diuersam ab ea quæ narratur à Ioanne de muliere à Pharisæis rea adulterij constituta. Nam cum Papias

^aIoan. 8.

Papias multorum criminum dicat illam feminam accusatam, Ioannes verò habeat vnus tantum facinoris, nempe quod deprehensa esset in adulterio, insimulata: plane diuersam ab illa fuisse, cuius nulla esset mentio apud Euangelistas, significare videtur. Quod si vnâ eandemque fuisse mulierem dicere magis placet; tunc illud affirmare necesse est, per Euangelium secundum Hebræos, ea ratione quam diximus, Euangelium Ioannis Papiam intellexisse.

At sicut idem Ioannes, scripto Euangelio, Cerinthum, Ebionem, & alios Christi diuinitatem negantes hæreticos vnus est confutare voluisse, ita etiam duabus prioribus, quas scripsit, epistolis, aduersus Basilidem & alios Christi carnem negantes, eam certo testimonio adignatam & egregie testatam voluit reliquisse. Basilidem igitur, & gregales eius, dicentes Christum non verè carnem assumpsisse, sed per phantasia in apparuisse, sicque nec verè esse crucifixum, sed omnia in imagine facta, negantesque Christi causa esse subeundum martyrium, iisdem Ioannes sigillat epistolis: vt in primis cum ipso exordio primæ epistolæ aduersus eos eiusmodi fortissimum testimonium ponit: Quod fuit ab initio, contredidimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, &c.] ac demum: Omnis spiritus, qui confitetur Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est; hic Antichristus est, de quo audistis, quoniam venit, & nunc iam in mundo est.] ac rursus in secunda epistola eodem argumento, sed breuiùs scripta: Multi, inquit, seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem: hic est seductor & Antichristus.] Et quod ad martyrium spectat, aduersus venenum illorum dogmatum eiusmodi propinat antidotum, dicens: Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est Filius Dei; Deus in eo manet, & ipse in Deo.] ac rursus: Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis.]

VII. SVIS EPISTOLIS IOANNES BASILIDEM CONFUTAT. Epiph. hæref. 24. ibidem. 1. Ioan. 1. & epist. 4.

Sed quod pertinet ad fidem trium Ioannis epistolarum: primam quidem vt Ioannis germanam ab omnibus receptam esse, sanctus Hieronymus tradit: reliquas duas, quod in inscriptione vtriusque ponatur Ioannes Senior, alterius Ioannis, quem Seniore esse dictum testatur Papias, fuisse, nonnullos existimasse, idem affirmat, eadem & Origenes. Ceterùm quid de his ipse senserit, ad Euagrium scribens, hisce verbis ingenue profitetur: Clangit tuba filius tonitruui, quem Iesus amauit plurimùm, qui de peccatore Saluatoris doctrinarum fluente potauit: Presbyter electæ Dominæ, & filius eius, quem diligo in veritate. Et in alia epistola: Presbyter Caio carissimo, quem diligo in veritate.] Hæc Hieronymus inculcat, cum de Episcopi & Presbyteri nominibus agit, de quibus nos superiùs. Ostendit enim Presbyteri nomen commune fuisse Episcopis, atque adeò ipsis Apostolis, idque non tantum ex citatis Ioannis epistolis, sed & Petri dicentis: Seniores, qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum.] Certè quidem si quando ex facierum similitudine filios eodem parente genitos licuit iudicare, tres illas epistolas verbis, sententiis, stylo, caractere vnâ eandemque præferentes imaginem, ab vno eodemque auctore esse conscriptas, quiuis facilè poterit intelligere.

VIII. DE IOANNIS EPISTOLIS. Hieron. de Scrip. Eccl. in Ioanne. A pud Euag. lib. 3. c. 19. Apud Euseb. lib. 9. c. 19. Hier. ep. 85.

In primis enim quod ad verba atque sententias spectat, in multis id contigit demonstrari: vt cum ait in prima: Non mandatum nouum scribo vobis, sed mandatum vetus.] in secunda item: Non tamquam mandatum nouum scribens vobis, sed quod habuimus ab initio.] Rursus in prima: Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.] & in secunda eandem planè his verbis sententiam reddit: Qui recedit & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina Christi, hic & Patrem & Filium habet.] Quod item in prima: Omnis qui ex Deo natus est, peccatum non facit.] in tertia idem his verbis: Qui benè facit, ex Deo est: & qui ex Deo natus est, peccatum non facit.] Et quod in prima habet: Vt diligamus opere & veritate.] eadem in secunda & tertia de diligendo in veritate frequenter inculcat. Dum item in prima hæc habet: Multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis spiritus qui confitetur Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis qui soluit Iesum, ex Deo non est; & hic Antichristus est.] In secunda iisdem pænè verbis eandem reddens sententiam, ait: Multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum venisse in carne, hic est seductor, & Antichristus.

IX. DE FIDE EPISTOLARVM IOANNIS. 1. Ioan. 2. m. 7. ibidem. Ioan. 3. 1. Petr. 5.

Et in prima: Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.] & in secunda eandem planè his verbis sententiam reddit: Qui recedit & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina Christi, hic & Patrem & Filium habet.] Quod item in prima: Omnis qui ex Deo natus est, peccatum non facit.] in tertia idem his verbis: Qui benè facit, ex Deo est: & qui ex Deo natus est, peccatum non facit.] Et quod in prima habet: Vt diligamus opere & veritate.] eadem in secunda & tertia de diligendo in veritate frequenter inculcat. Dum item in prima hæc habet: Multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis spiritus qui confitetur Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis qui soluit Iesum, ex Deo non est; & hic Antichristus est.] In secunda iisdem pænè verbis eandem reddens sententiam, ait: Multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum venisse in carne, hic est seductor, & Antichristus.

CHRISTI
99.CLEM.
7.NERVÆ IMP.
1.

Antichristus.] Rursum in prima: Hæc est charitas, vt mandata eius custodiamus.] & in secunda: Hæc est charitas, vt ambulemus secundum mandata eius.] At quæ frequens in tribus illis epistolis facta est charitatis, dilectionis, veritatis inculcatio, planè declarat in duabus illis epistolis eandem, quæ in prima, genuinam elucere, atque perspicuè conspici Ioannis imaginem.

X. Sed & eiusdem eas esse partus Ioannis, qui Euangelium scripsit, maiores qui canonicorum librorum contexuere catalogum, tam Græci, quàm Latini, æquè consentiunt omnes, dum tres numerarunt semper Ioannis Apostoli & Euangelistæ epistolas: vt de his dubitare, summæ videatur esse stultitiæ. Verùm quoddam primæ epistolæ nullus inscriptus sit titulus; non ita factum putamus, vt ea sic absque alia inscriptione eius qui scripsit, & ad quos data sit, vt se habet, fuerit exarata: sed potiùs existimamus eius titulum excidisse, quippe quæ à maioribus eo titulo consignata reperitur, vt sic ab eis citaretur: Ioannes ad Parthos. Quomodo enim scissent eam ad Parthos datam esse, nisi titulum eum qui dedit, & ad quos fuerit data, monstrasset? Apud Hyginum^a enim & Augustinum^b eo titulo eadem epistola habetur. Cùm autem apud Parthos Ioannes prædicauerit Euangelium, ad eosdem eam ipse epistolam scripsisse putatur. Hæc iam satis de Ioannis epistolis. Quando autem ex humanis defierit, suo loco dicturi sumus.

DE TITULO
PRIMÆ
EPISTOLÆ.^aHygin. ep. 1.
^bAug. lib.
quæst. noui
X. q. 39.XI.
DE OBITU
APOLLONII
TYANÆI.^cPhilos. li. 8.

XI. Hoc eodem anno impostor ille Apollonius Tyanæus, de quo sæpè antèa mentio à nobis facta est, qui magicis artibus vniuersi Orbis oculos in se conuerterat, honesta capta occasione mittendi legationem ad Neruam Imp. quo exule familiariter vsus erat, discipulum Damidem, quæri concium ac testem haberet suarum actionum, à se ablegans, ne vltimi sui finis testis esset, occultam oppetens mortem (quo immortalis crederetur in cælum esse translatus) incerto exitu clausit diem extremum. Sed hæc his verbis Philostratus^c ex Damide: Vt igitur à se Damidem amoueret, & ne coram testibus moreretur, occasionem epistolæ meditatus est, qua illum Romam mitteret ad Neruam Imperatorem: & Damis quidem cùm ab eo discederet, vehementer se turbatum dicit, quamuis futurorum esset ignarus. Apollonius autem quamuis optimè sciret quid euenturum esset, nihil tamen abeundi dixit, quale dicere solent, qui se nunquam ampliùs mutuo sint visuri: adeò persuadendi cupidus erat, se semper esse victurum. Discedentem autem his verbis admonuit: O Damis, quamquam satis in te ipso habeas philosophiæ: me tamen respice. Et de Apollonio quidem Tyanæo hæcenus ab Assyrio Damide scriptum est. De mortis autem genere, si modò mortuus est, nihil est à Damide scriptum. Sermones autem multi variique circumferuntur.] hæc Philostratus Apollonij studiosissimus: qui & varias de eius interitu subdit opiniones vulgò iactatas: quas cùm nec ipse certa assertione confirmet, meritò, vt inanes ac planè ridiculas, prætermittimus.

XII.
^dLucian. in
Alexandro.
MALVS EXI-
TVS TYA-
NÆI.

Verùm nonnisi malo exitu eum vita functum esse, persfacile conici potest ex^d Luciano, dum vitam Apollonij, tragædiam appellat, & cùm de alio mago Tyanæi discipulo; Erat, inquit, ex eorum numero, qui cum egregio Apollonio Tyanæo illo versati erant, totamque illius tragædiam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero.] hæc Lucianus, vt de re omnibus nota, & amicis alloquens, qui ea omnia optimè nosset. Idemque dum agit de discipulis Apollonij, qui imposturis, incantationibus, magiisque, & aliis malis artibus operam dabant, iisdemque vita turpissimis, & amore puerorum infamissimis; qualis eorum magister fuerit, facili coniectura poterimus assequi. Eant igitur impij, qui eò impudentiæ peruenere atque blasphemæ, vt non erubuerint Christum Dominum Redemptorem nostrum cum Tyanæo conferre: nam etsi non aliunde, certè ex fructibus vtriusque (quo nihil est naturalius) qualis vterque fuerit, perspicuè cognosci poterit. Sed de his aliàs.

XIII.
^eDio in Ner-
væ.
TRAIANVS
ADOPTATVS
A NERVA.

Eodem anno, iisdemque Coss. Nerua Imperator^e cùm se iam senio fatiscentem, & continuis morbis in dies magis magisque languescentem, ac deficientem viribus conspexisset, consulturus Romano Imperio nulla habita ratione sibi sanguine coniunctorum, quem putauit virum frugi dignumque ad habenas imperij moderandas, M. Vlpium Traianum, Hispanum hominem, agentem tunc in Germania cum exercitu, adoptauit in filium, ac Cæsarem nominauit. hæc cùm Dio, tum Plinius pluribus profecutus est ea oratione, quam pro gratiarum actione habuit in suo Consulatu, sed nos de eodem plura inferiùs.

IESV

IESV CHRISTI

CLEM.

NERVÆ IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

100.

8.

2.

A

Centesimo iam adueniente Christi anno, Nerua Aug. quartum & Traiano Cæsare^f secundum Coss. idem Nerua Imperator sexto Kal. Februarij morbo consumptus^g, OBITVS NERVÆ. ætatis annos sexaginta quinque, menses decem, & dies totidem agens, cùm imperasset^h Diu Ner. annum vnum, menses quatuor, ac dies nouem, vita functus est, successitque Traianus.^{ia.} At hic finis esto Annalium tomi primi: auspiciaturis secundum ab anno primo eiusdem Imperatoris: vt idem annus centesimus finis sit primi Annalium tomi, & secundum principium.

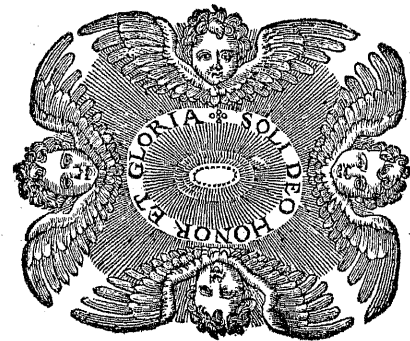

Menso igitur primi sæculi quasi laborioso vasti maris itinere, opportunam stationem iam nacta, contrahens vela oratio conqueſcat: ita tamen, vt non otiosa consistat, sed his, quorum auspicio è portu soluit, eorumdemque ope altum pelagus enauigauit, gratias immensas agat, easdemque iugiter repetat; ipsi nimirum Deo Patri, auctori omnium bonorum, ac Filio, humani generis Redemptori, simulque donorum omnium largitori Spiritui sancto, necnon & sanctissimæ Virgini Dei genitrici Mariæ, vt conciliatrici diuini Numinis: ipsi namque sicut hæc omnia nostra accepta ferimus, ita pariter & offerimus; vt ipsa eadem, qualiacumque sint, dilecto Filio suo porrigat, vt impartita benedictione sanctificet, illamque pro munere gratiam poscat, vt ipse sit nobis portio in terra viuentium. Amen.

ANNALIUM TOMI PRIMI

FINIS.

INDEX
IN TOMVM PRIMVM
ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

pro I, vsi Syri.	117.d	Abolutio peccatorum per sacerdotem.	433.o
Aaron benedixit populum exten-	213.e	Abolutio a Deo, non ab homine.	440.d
dens manum.		Abusio differendi in annum sumptionem Eucharistia.	497.a
Aaron uxorem de tribu Iuda Eli-	12.e	Accenso lucernarum Egyptiorum solemnitas.	547.b
zabeth accepit.		Acceptibilis annus qui.	113.b
Aaronis virga ubi posita esset in ta-	24.b	Accubitus Tobia.	153.c
bernaculo.		Accumbere per contubernia.	127.d
Aaronis virga magorum virgas		Accumbere Iudaeos more Romanorum.	153.c
denoravit, quid mysticè.	in pref. pag. 1.	Accumbere cum veste canatoria.	154.a
Abagarus, sine Angarus, vel Agabarus Rex Edesse Syriae	106.e	Acetum solitum propinari cruci affixis ad quid.	179.e
civitatis.		Acetum fasciculo hyssopi conditum sistendi sanguinis vim	180.a
Abagarus pictorem misit, ut Christi imaginem exprimeret.	107.e	habere.	
		Acetum propinari solitum ad accelerandam mortem, com-	179.e
Abagari & Iesu epistolarum fides, & sententia Gelasij.	107.d	mentum est.	
Abagarus Thaddaeum accersit, & ab eo curatur.	308.e	Aceto sumpto Dominus exspiravit, cur.	180.d
Abagari & Thaddaei collocutio.	309.b.c.d.e.	Achaia proconsularis provincia facta.	418.d
Abbas Dionysius cognomento Exiguus canones Apostolicos		Achaia Proconsul Gallio frater Seneca.	ibid.
in Latinum vertit.	383.b	Acheldema ager sanguinis.	165.c
Abdiae Babylonij nomine Vita Apostolorum.	324.b	Achiabus Herodem se ipsum interfecit, ut cobibuit.	71.b
Abdiae nomine liber reuelatus.	392.a	Achibaz doctor Pharisaeus.	4.c
Abia vices quora.	24.d	Achior Amanites.	13.b
Abilina provincia.	89.c	Achilz Glabronis mors.	724.d
Abila civitas.	89.e	Acme a Caesare occiditur propter quid.	71.a
Abilius post Anianum Episcopus Alexandrinus.	718.e	Acolythi quot olim in Romana Ecclesia.	335.d.e
Ablutio pedum quando facta a Domino.	153.c	Acolythorum ordinem praetermittit Ignatius.	335.b
Ablutio pedum ante conuictum Iudaeis & Romanis solita.	153.d	Acolythorum officium.	335.c
Abuminatio desolationis a Domino praedicta quid.	655.d.e.	Acrates a Nerone missus ad expilanda Asiae templa.	647.c
656.a.b. arguuntur de ea errores complures.		Acta Iesu a nece Ioannis.	127.c
Abominatio cur exercitus Romanorum.	657.c	Acta Pilati conscripta a Maximino Imperatore.	86.a
Abraham decimus sacerdoti persoluit.	468.a	eaque duplicitis generis.	ibid.
Abraham amicus Dei dictus, & non dissoluetur, epitheto	47.b	Acta Pilati falsitatis manifestè arguuntur.	ibid.
vocatus.		Acta Pilati descripta Romae asseruabantur.	216.b
Abraham Cariatharbe habitauit.	25.d	Acta Apostolorum nascentis Ecclesiae infantia texunt.	218.b
Abraham tres Angeli ubi visi.	26.a	de Actibus Apostolorum libri apocryphi.	ibid.
Abraham ex Cetura filij Iexan & Madian.	53.c	Acta Apostolorum quo anno absoluta.	618.c
Abraham ex Cetura & Agar filios heredes cum Isaac non	53.d	Acta SS. Samonis, & Iurie.	108.a
insituit.		Acta diuersorum Apostolorum.	323.e
Abraham donatos filios Cetura dimisit.	ibid.	Acta Thecle a Basilio scripta.	363.b
Abraham quinque Reges, id est, dominos oppidorum debella-	55.a	Acta Barnaba scripta nomine Marci.	391.e
uit.		Acta Barnaba de cenaculo Domini.	218.d
Abraham in quo monte filium immolare iussus.	175.d	Acta Thecle & Pauli apocrypha.	360.e
Abraham uxorem sororem nominans non est mentitus.	14.e	Acta passionis Thecle an apocrypha.	361.a.b
Abrafio capitis diuersi generis, sed omnis in contumeliam.	567.b	Acta Petri a Lino conscripta non sincera.	660.a
		Acta Andrea corrupta.	ibid.b
Abrafio capitis lugentis symbolum.	569.c	Actorum Apostolorum nomen.	218.b
Abstemiem fuisse Paulum vnde probetur.	575.b.c	Actorum locus cap. x. elucidatus.	221.b
Abstinerere a sanguine fuisse olim in Ecclesia receptum.	382.b	Actiaca pugna 40. ante annos, quam describeretur Orbis ab	27.b
Abstinerere a sanguine cur & Gentiles iussi sunt.	382.c	Augusto.	
Abstinerere a sanguine praecipitur in Can. Apost.	382.b	Actiaca pugna victus Antonius.	33.d
Abstinerere Christianos a sanguine, Ecclesia Occidentalis con-	383.b	Actiaca victoria quando contigit.	34.e
sensu antiquatum est.		Adagium, Camelus per foramen acus, quomodo intelligen-	139.c.d
Abstinentia a sanguine quid significaret.	382.b.c	dum.	
Annal. Eccl. Tom. 1.			Adagium

INDEX

Adagium, Non est adire Corinthum cuius integrum. 456.d
Adam sepultum esse in Hebron, de quo intelligendum. 176.e
Adā formatus eo ipso die, quo contigit incarnatio Verbi. 25.c
Adam maximus quis. 177.a
Ad corpus ibi sepultum, ubi crucifixus est Christus. 176.a
Adam in Golgotha sepultus. 175.e
Adam primus non fuit sepultus in Hebron. 176.e
Adam unus è numero gigantum. 177.a
Adamas Berences pretiosissimus. 581.e
Ader turris distans mille passus à Bethlehem. 49.e
Adiabeni. 263.d
Adiurare Christianis licitum. 428.d
Adiuratio demonum. 428.c
Adiuratio probati ritus adhiberi possunt. 428.e
Ado Episcopus Vienna. 288.d
Adolescens demus à Joanne redicitur. 741.b
Adomā vulnerato spongia adnota videtur. 180.b
Adomā & Veneri templum ab Hadriano erectum ad abolendam praesepis memoriam. 46.e
Adopitio Christi generationes. 11.a
Aduene dispersionis Hebraei qui dicerentur. 149.c
Aduentus Pauli Romam tempus. 587.a
Aduentus Vitellij Ierosolymam. 267.b
Aduētus Filij Dei Iudaeis & Gentilibus praenūtiatus. 7.b.c
Aduentus Christi praesagia Augusto tributa. 10.a
Aduentu Christi tantum desecerat sceptrum Iudae. 3.c
Aduentus Christi opportunum tempus. 2.c
Edes Diana argentea Ephesi qua. 503.c
Edes Minerva in fano Apollinis qua dicantur. 504.a
Edes plurimae dijs dicatae. 49.a
Egyptum Simon Chananeus petit. 323.a
Egypti Praetor Flaccus. 276.d
Egypti simulacra prostrata aduentu Christi. 59.d.e
Egyptus illustrata aduentu Christi. 60.d
Egypti desertum illustratur transitu Domini. 60.d
Egyptus fons idololatriae. 60.c
Egypti abstinent ab esu ouium. 300.d
Egypti suarum superstitionum tenacissimi. 631.c
Egyptiorum Orthodoxorum opinio de die natalis Christi. 19.a
Egyptij sacerdotes in cruce acti. 85.a
Egyptij detestantur pastores ouium. 300.d
Egypti ouem, hircum, & bouem maculari non patiebantur, & cur. 300.e
Egyptij sexta Ianuarij aquam hauriunt, & reponit. 98.b
Egyptiorum opinio de tempore Christi nati. 39.a
Egyptij volunt Christum natum, & baptizatum eodem die. 39.a
Egyptiorum sacerdotum immane scelus aduersus Paulinam. 85.a
Egyptij Christum quando natum dicent. 32.d
Egyptiorum mos cadauerum condendorum. 194.d.e
Egyptij monachi manibus laborabant. 407.c
Egyptij sacerdotes iudices erant. 453.e
Egyptij mundabant se aqua, antequam templa adirent. 49.b
Egyptius vatem se simulans Iudaeos seducit. 540.a
Egyptij frequentes Incerno accendere soliti. 547.c
Egyptij monachi à S. Marco instituti. 628.d
Egyptios antiquo odio fuisse in Iudaeos. 631.c
Elianus Urbis Praefectus Apollonio familiariter usus. 720.d
Eliu Episcopus honoratus. 270.e
P. Elius Asia administrator. 506.c
Eliu Scianni Scij Strabonis filius. 85.c
Emulatio diaboli in Simone mago. 257.a
Enca sepulchra multis in locis monstrantur. 425.c
Enca paralyticus sanatus à Petro. 282.a
Encautores & ribicines adhibiti in furene nobilium apud Gracos & Latinos. 112.d

Ennon prope Salem iuxta Sichar. 101.d
Ennon idem quod Aenaz. 102.a
Equinoctium obseruatum in Paschate, & Azymis. 149.d
Era numeri noia, quando & ubi ab ea cepti anni numerari. 30.e
Aerius Episcopus infensus, & cur. 519.b
Aerius haeresiarca. 519.b
Aerius festorum dierum impugnator. 550.b
Aerium Hieronymus impugnat. 519.c.d
Aerianismum haereticum Hieronymo falso impingunt. 519.b
Aeschines quid Demostheni obiecerit. 503.b
Aestimatio Petri summa apud omnes. 390.d
Aestimatio sacerdotalis quanta apud omnes gentes. 453.d
Aetas Christi cum baptizatur. 93.c
Aetas Christi de sententia sanctorum Patrum. 185.c. & seqq.
Aetas Herodis. 68.d
Aetas Ioseph. 77.e
Aetas Pauli post conuersionem. 260.e & ante conuersionem. 261.c
Aetas multorum longeva. 709.b
Aetas Augusti. 80.e
Aethicus de geometrica descriptione nominatus ab auctore. 31.e
Aethiopia ab Aegyptiis, id est, à Iudaeis, qui Aegyptum habitabant, circumuersionem didicisse. 258.d
Aethiopia doctos colere Deum immortalem, ac rursus aliorum mortalem. 258.d
Aethiopia religio. 258.d
Aethiopia in Aethiopia feminas regnare consueuisse. 258.d
Aethiopia Regina Candaces appellata. 258.d
Aethiopia praeniet manus eius Deo, quando impletum. 258.e. & seqq.
Aethiopia sacerdotes Reip. imperabant. 453.d
Aethiopia Erythra. 259.b
Aetna montis eruptio admiranda. 714.a
Affinium Regis vestis qualis. 167.d
Afri monachos attonfos derident. 570.a.b
Africam Simon Petrus petit. 323.a
Africana Ecclesia à Petro erecta. 323.a
Africani ab Apostolis Euangelium acceperunt. 323.a
Africanos à Romana Ecclesia Euangelium habuisse profestur Augustinus. 323.a
Africana Ecclesie ritus in psallendo. 607.b
Africanus Theologus. 12.c
Agabus Paulum vincula Ierosolymis passurum prophetat. 563.a
Agabus famē sub Claudio Imperatore futurā predicat. 330.c
Agape Christianorum quid. 488.e
Agape funeralis. 491.a.b.c
Agapēs in dedicationibus ecclesiarum. 491.e
Agapēs quando exhiberi solite. 491.e
Agapēs in ecclesijs exhiberi solite. 491.e
Agapēs Concilio Gangrensi probata. 491.e
Agapēs diuidendi ratio. 491.e
Agapēs extra ecclesiam faciende. 491.e
Agapēs quomodo Gregorius Anglis concessit. 491.e
Agapeti Pape littera. 314.e
S. Agathe ecclesia ab Ariani vendicata. 547.e
Ager figuli qui emptus ad sepulturam peregrinorum. 146.e
quis constituitur, ampla disputatio. 146.e
Agis Delphos profectus decimas Deo soluit. 468.b
Agnus innocentissimus Christus ipso Paschatis die immolatus in cruce. 152.e
Agnus Dei, eius origo & miracula. 546.d
Agni Paschalis comedēdi à stātibz vsus intermissus. 154.e
Agnorum esus T. bebans interdictus. 300.d
Agnorum nomine Gentiles designantur. 284.b
Agon Capitolinus quot annos contineret. 719.a.b
Agonialis

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Agonalis annus. 123.d
Agri Ieremia pretium. 147.b
Agricola consulis obitus. 737.d
Agrippa Aristoboli filius ex Mariamne. 3.c
M. Agrippa tam Syria, quam toti Orienti praefectus. 27.e.
 234.e
Agrippa primus nomine Romano apud Hebraeos vocatus. 260.c
Agrippa Indai carcer. 266.c
Agrippa à Tiberio vinculis mancipatus. 266.c.d
Agrippa, mortuo Tiberio, regnum Iudeorum consecutus est. 266.c
Agrippa Herodem Tetracham apud Tiberium iudicio posular. 266.d
Agrippa Regis in Iudaeam reditus. 276.c
Agrippa Rex ab Alexandrinis ludibrio habitus. 277.a
Agrippa catenam auream suspendit in templo. 305.b
Agrippa reditus Ierosolymam honoribus augetur. 305.b
Agrippa cognomento Herodes occidit Iacobum fratrem Ioannis. 310.b
Agrippa accepit à Claudio regnum, & ius in sacerdotium. 311.b
Agrippa Petrum magna diligentia custodit in carcere, & cur. 311.b
Agrippa Tyriis & Sidoniis iratus, & cur. 313.b
Agrippa ad Caum libellus supplic. 295.c
Agrippa filius Romae apud Claudium educatur. 358.a
Agrippa filius Iudaeis pontificia stola custodiam retinendam impetrat. 373.c
Agrippa filius in regno Herodis patri sui Rex constituitur à Claudio. 375.a
Agrippa Berenices contubernio infamatur. 581.d
Agrippa summum sacerdotium Iismaeli Phabai filio contulit. 540.c
Agrippa Iosepho Cabi pontificium detulit. 582.e
Agrippa & sacerdotum dissensio. 582.c
Agrippa Iosepho abrogato Ananum Pontificem substituit. 620.a
Agrippa Ierosolymis pellitur. 654.a
Agrippa ad seditiosos coercendos ter mille equites Ierosolymam mittit. 654.a
Agrippa regiam seditiosos inuadunt. 654.a
Agrippa non successit alius Rex Iudeorum. 697.b
Agrippa post excidium Ierosolymitanum sepefertes. 697.b.c
Agrippa Roma discedendi facultatem petit. 276.b
Agrippa Romam aduenit iterū Caium salutaturus. 294.e
Agrippa filia ignominia affecta. 358.a
Agrippa sensus deficit. 295.a
Agrippa dolor pro ritibus patriis conseruandis. 295.b
Agrippa religione abstinet à Petri nece. 311.c
Agrippa tertium murum adiungit Ierosolymis. 311.e
Agrippa filius Aristoboli accusator Herodis. 87.e
Agrippa vexatio in Apostolos. 315.a
Agrippa Regis mores. 357.c
Agrippa Regis interitus. 357.a
Agrippa Rex à Nerone donatus quatuor ciuitatibus. 441.d
Agrippina filius Nero Imperator. 376.d
Agrippina Claudij Imp. uxor. 376.d
Agrippina venenum Claudio propinat. 441.d
Agrippina Colonia. 408.b
Agrippina Augusta. 376.d
Agrippina Claudij uxor pro Iudaeis. 441.d
Agrippina Neronis mater. 505.c
Agrippina dolo Silanus interemptus. 619.e
Agrippina iussu Neronis interempta. 374.a
Alabarche statua Roma. 374.b
Alabastrum lapidem ad vasa unguentaria excamari. 123.e
Alabastrum unguenti, regale donum. 123.d
Alabastrum unguenti capiens libram unam. 123.e
Alabastrum vas sic appellatum propter fragilitatem. 123.e
Alba vestis annulo ornata. 167.d
Alba veste induitur Christus ab Herode. 167.b
Albinus Praefectus iudex. 579.e
Albinus iudex. 632.d
Aldelmus libros de Virginitate metro scripsit. 363.c
Alexander pater Tiberij gradus in templo fecit. 76.d
Alexander filius Herodis. 62.c
Alexander Tiberij pater portas templi ornauit. 226.a
Alexander omnium Iudeorum ditissimus, & maxime pius. 229.a
Alexander Lysimachus Alabarcha cognomento dictus. 445.d
Alexander & Hymeneus satane traditi à Paulo. 445.d
Alexander tumultum Ephesinum sedat. 504.e
Alexander Imp. adindicat locum ecclesie edificandae. 447.a
Alexander Indaeus patria religionis desertor. 680.c
Alexander ex Indeo Gentilis Vespasiano fauet. 229.a
Alexander & Ioannes, qui interfuerunt Concilio inter Apostolos habito, qui. 229.a
Alexander & Hymeneus in errorem lapsi, cur. 508.a
Alexander Imp. ut deus coli voluit. 649.c
Alexander Imp. in schola Apollonij versatus. 477.a
Alexandri Imp. rescripta pro Ecclesia Christianorum. 73.d
Alexandri Herodis filij impostura pro regno obtinendo. 374.b
Alexandria Alabarcham à Caio vinculum Claudius dimittit. 304.a
Alexander monachus res gestas sancti Barnaba profectus. 147.b
Alexandria quando debellata. 33.d
Alexandria vertex omnium ciuitatum appellata. 631.e
Alexandria quondam Orbis thearum. 631.e
Alexandria habitabant decies centena millia Iudeorum. 277.d
Alexandria quinquaginta millia Iudeorum occisa. 654.e
Alexandria praefectura Augustalis dicta. 270.a
Alexandria Ecclesia, & sedes. 270.a
Alexandria Ecclesia cur primum locum post Romanam obtinuit. 355.d
Alexandria nani vsus Paulus. 583.d. 587.a
Alexandria naues quae. 587.e
Alexandria Ecclesia à Marco optime instituta. 628.b
Alexandria Ecclesia collecta ex Iudaeis. 631.d
Alexandri in Agrippam Regem inuidia commoti. 276.a
Alexandri tumultus sedati. 277.d
Alexandria Ecclesia praefertur Antiochena. 270.a
Alexius Iconoclasta punitus. 602.d
Aliurus mimus Neronis. 579.a. contra Paulum agit. 588.d
Alleuia signum conuocandi moniales. 558.a
Allusio in Christo eligente septuaginta duos ad numerum seniorum, quos Deus praecepit Moysi ut eligeret. 137.d
Alphai Iacobus nominatus. 21.e
Alphai Maria an eadem una sit cum Maria Cleophae. 22.b
Altare è saxis impolitis extructum. 24.a
Altare incensi quod, & quando incensum adolebatur. 24.b
Altare aureum in penetralibus. 24.a
Altercatio Petri & Pauli quomodo accipienda, ut uterque à peccato vindicetur. 388.b
Altercatio de templo Ierosolymitano apud Alexandrum Magnam. 104.e
Alueria mons quando scissus terremotus. 181.c
Amalarij opinio de sonitu lignorum non probatur. 557.d
Amastis Ponti oppidum. 313.e
 R r r 2
 Ambi-

INDEX

Ambiguitas trium mysteriorum in die Epiphania. 99.a.b.c
M. Ambinius Syria Praeses. 28.c
Ambrosij de tribu B. Elizabeth sententia refutata. 11.e
Ambrosius cultor S. Thecla studiosissimus. 364.a
Ambrosius conscientiam peccata desolebat. 439.e
Ambrosius in causis iudicandis occupatus. 454.e
Ambrosij vita ab auctore edita. 455.b
Ambrosij hymni in Ecclesia recepti. 607.e
Ambrosius traditionum testis. 417.d
Amen illegitimum triplex. 499.e
Amen quid significet. 158.e
Amen respondet populus. 499.d
Amen vox unde usurpata. ibid.
Amen triplex. ibid.
Amiadabi filia Elizabeth. 12.a
Ammaus idem quod Emmaus. 204.a
Anania error de septem Magis. 53.a
Amnes retro fluere vult sub Nerone. 667.c
Amorrhaeus permansit habitare in Elom, quid significet. 430.a
Amphipolim Macedonia civitatem petunt Paulus & Silas. 399.d
Amphitheatro collapsio quot millia hominum contrita. 88.c
Anabaptista de Magorum historia dubitant, quod nec fecerunt Manichei. 51.e
Anacletus idem cum Cleto falso creditus. 673.b
Anacletus & Clemens Petri diaconi. 236.b
Analogia de corona spinea Domini, Isidori Pelusiotae. 169.c
Ananclius ignobilis Iudaus ab Herode ad pontificiam dignitatem elatus. 4.b
Ananias vi publica depositus. 23.c
Ananias post necem Stephani Damascum profectus Ecclesiam collegit. 250.c
Ananias unus ex septuaginta. 138.b
Ananias & Saphira morte puniti, cur. 230.b
Ananias Pontifex cum Ezechia germano trucidatur. 654.c
Ananias Nebedai filius succedit in pontificatu Iosepho Camela filio. 374.b
Ananias summus Pont. & Ananus dux Romam vinclis mittuntur. 376.c
Ananus Pont. Max. 15.e
Anano Pontifici sacerdotium ademptum. 82.d
Ananus senior quinque habuit filios, omnes Pontifices. 620.b
Ananus iunior, & ipse Pontifex. 620.a
Ananus senus, andax, & sella Sadduceus. 620.b
Ananus post tres menses deponitur, & cur. 621.c
Ananus Iacobum & quosdam alios lapidandos tradit, ibid. b
Ananus proditoris accusatur, & in medio civitatis ingulatur. 676.d
Anastastus Imperator a Symmacho Papa multatus. 453.b
Anastastus Sinaita Episcopus Antiochenus. 38.b
Anathema vox ambigua. 501.e
Anathema dicitur quod Deo dicatum est. ibid.
Anathema fieri quomodo Paulus cupiebat. ibid.
Anathema idem quod maledictum. 502.a
Anathema interdum occisionem sonat. 502.b
Anaxagoras Clazomenius. 402.c
Ancone civitatis Italia nomen unde ductum. 242.b
Ancone miracula per Stephanum operata. 242.a
Ancyra Galatae. 313.d
Ancyranum Concilium ante Nicenum. 526.a
Andreas & Petrus Ioannis discipuli. 94.e
Andreas primus venit obviam Iesu, deinde Petrus. 95.a
Andreas celibem vitam duxit. 670.c.d
Andreas senior Petro. ibid.
Andreas a Petro baptizatus. 101.c
Andreas ad Scythas missus. 321.a
Andreas martyr tempus. 670.c.d
Andreas cur Simon Petrus prelatus. 95.b

Andrea qua provincia ad predicandum obtigerit. 321.a
Andrea predicatio. 321.b
Andri insula templum Libero patri dicatum, & fons vini sapore. 98.c
Andronicus dicit pro templo Ierosolymitano. 104.e
Andronicus Messalae filius, Iudaorum patronus. ibid.
Andronicus & Tonanti excommunicatio a Syneso, Episcopo inferitur. 455.e
Andronicus Apostolos appellatur. 521.c
Andronicus Episcopus in Pannonia. 538.d
Angelus Dei Centurioni visus. 283.d
Angeli in Scriptura dicuntur Caestis militia. 600.b.c
Angeli Episcopi appellati. 601.e
Angeli praesides templi, tempore mortis Domini auditi. 181.c
Angeli apparitio ad Christi sepulchrum. 194.e
Angelus Ioseph monens utingeret in Egyptum, quando apparuit. 59.c
Angelo Laodicea qua scribantur in Apocalypsi. 620.d
Angelorum religio qua. 600.a.b
Angelorum cultus religiosus. 602.c
Angelorum cultus ex Synodo Laodicensi. 603.a
Angelos mundum creasse, Cerinthi heresis. 601.e
Angelorum idololatria qua intelligenda. 602.e.603.a
Angelus a dextra altaris incensi visus est Zaobaria. 24.d
Angelus Iudaorum. 602.b
Angelorum cultus in Ecclesia. 602.c
Angelos esse astra putaverunt Iudaei, & cur. 600.b.c
Angelos adorabant, id est astra cali. ibid.
Angelos negabant Sadducei, sed contra Pharisei. 5.c
Angelos supra Christum Cerinthus exaltauit. 601.a.b
Angelum apparuisse mulieribus, & Evangelistarum concordantia. 195.b
Angelus nuntius Verbi incarnati. 25.b
Angelus ad Petrum: Surge descende, locus explicatus. 221.b
Angelus Petrum de carcere liberat. 311.c
Angelus confortat Dominum. 163.a
Angelus ad Ioseph, ut redeat in terram Iuda. 72.a
Anglis quomodo Agapes a Gregorio concessa. 492.d
Anianus Marco Alexandria succedit. 627.d
Aniani obitus. 718.e
Anicetus de coma clericis non nutrienda. 568.c.569.c
Anicetus Neronis libertus Agrippinam interimit. 619.e
Animadversio utilis. 447.d
Animadversio Agrippae in custodes carceris Petri. 313.b
Animalia nefanda qua apud Iosephum. 110.c
Animalia immunda Iudaeis prohibita quid signabant. 381.a
Animas cum corporibus interire putabant Sadducei. 5.c
Animarum transmigratione apud Phariseos. 4.d
Animas defunctorum inquietare quid. 244.b
Animosa Petri promissio. 162.c
Anna mater Virginis Mariae. 14.e
Anna de qua stirpe nata. ibid.
Anna sorores. ibid.
Anna gratiam significat. 15.b.c
Anna unum tantum virum, & unam filiam habuit Mariam. 14.d.e
Anna sterilis in senectute per orationem concepit Mariam ex Ioaehum. 15.b
Anna mater Virginis comparata Annae matri Samuelis. 15.b.c
Anna vidua. 6.e
Anna filia Mathan sacerdotis, & Mariae. 14.e
Anna ubi nupsit. 14.d
Annam tertio nuptam esse dicentium error. ibid.
Annam ex eodem viro tres filias peperisse dicentium error. ibid.
Anna ex genere sacerdotali. 14.e
Annae. Annæ

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Anna prisca genuit Samuel per orationem. 15.b
Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser. 59.a.b
Anna prophetissa in templo habitavit. 17.e
Anna prophetissa religiosissima monialis appellata. 59.a
Anna idem quod Ananus. Vide Ananus. 620.e
Anna si, ut Caiphaz, male perierit. 90.a
Anna & Caiphaz quomodo simul Principes sacerdotum dicantur. 164.a
Anna mittit Iesum ligatum ad Caiphaz, & cur. 90.a
Anna primum presentatur Christus, & Apostoli, & cur. 90.a
& seqq. 638.d
Annales in quibus differunt ab historia. in prefat. pag. 3. 32.b
Annales non requirunt verborum ornamentum. in prefat. pag. 3. 32.b
Annalium scribendi ratio. ibid.
Annalium basis est verus annus natiuitatis Christi. 32.b
Annalibus Ecclesiasticis non sunt incerta res inferenda. 32.b
in pref. pag. 3. 32.b
Annibal Carthaginensis velata facie aurum in templo Dianae deposuit. 504.b
Annius Pollio in exilium pulsus. 647.d
Annius Rufus. 28.c
Anniuersaria dies defunctorum. 244.d.e
Anniuersaria dies Cathedrae Romanae antiquitus celebrata. 339.a
Anniuersaria solemnitas in cuiusque Episcopi praefectura. 339.b.c
Anniuersaria solemnitas a Gracis celebrata de imagine Saluatoris. 108.a
Anniuersaria Sanctorum celebritates. 553.b
Annulus sponsalis. 459.e
Annulo obsignabantur arce. 460.a
Annulorum qualia signa. ibid.a.b
Annulus zona alligatus, sine annuli vel zona fractura elapsus. 58.c
Annulus in veste candida quid. 167.c
Annulus dari solitus pro arrha in qualibet passione. 459.e
Annulum ferreum Romani gestabant. 460.a
Annulum ferreum dabat sponsus sponse apud Romanos. ibid. 460.a
Annulum sponsus cur dat sponse loco arrhae. 459.e.460.a
Annulum semper vxor in digito portabat, ad quid. 460.a
Annuli insculpti Christi nomine duabus litteris. 460.c
Annuli Christianorum quo signo sculpendi. 460.c
in Annulis sanctorum virorum imagines. 460.c
Annulus sponsalis quo signo sculperetur apud Christianos. 460.b
Annulus S. Macrinae cruce insculptus. 460.c
Annulum cuiusmodi Solis cursui conformauit Caesar. 40.c.d
Annus quo natus est Christus. 32.b
Annus natalis Domini idem qui & descriptionis Quirini. 32.e
Annus Consulatus Lenuli & Messalini quorundam Imperij Augusti. 33.e
Bissextilis fuisse, aduersus quorundam obiectiones, probatur. 40.a & seqq.
de Anno Bissextili accurata disputatio. 40.d & seqq.
Annus passionis Christi. 185.a & seqq.
Annus & dies institutionis Trismurtratus. 34.a
Annus Tiberij quintusdecimus, annus placabilis. 88.d
Annus primus predicationis Christi a Ioanne digestus, ab alijs praetermissus. 100.a
Annus natalis Christi deducitur a tempore baptismi. 34.c
Annus Augusti Imperatoris, quo natus est Christus. 33.b
Annus primus Agonalis quando coepit numerari. 719.a
Annus ab origine mundi quo natus est Christus. 38.a
Anni natiuitatis Christi ignoratio fuit multis errandi causa in ceteris. 32.b
Anni in Hispanijs ab Era numeri nota quando cepti sunt numerari. 30.d

Anni Augusti numerati a nece Caesaris. 33.d
Anno trigesimo expleto Christus baptizatur. 35.e
Anni ab Vrbe condita varij. ibid.
Anni ab origine mundi ex veris sententijs. 38.c
Anni quinque mille sexcenti octogintaquinque a mundi principio vsque ad obitum Lucij Veri. ibid.
Anni enumerati ab Adam vsque ad mortem Commodi. ibid.
Anni a mundi origine vsque ad Synodum Oecumenicam numerantur sex mille centum nonaginta nouem. ibid.d
Anni exordio ipsum integrum denominare consensisse maiores. 189.a
Anni predicationis Christi quomodo distinguendi. 113.b
Anni per Olympiadas utiliter supputantur. 32.c
Anni ab origine mundi diuersimode supputantur. 38.a
Anni secundum supputationem Septuaginta interpretu. 38.c
Anni secundum supputationem Hebraeorum. 38.a
Anni Imperatoris Augusti. 80.c
Annorum singulorum habenda ratio in historia conscribenda. in pref. pag. 3. 38.e
Annorum sex millia ab origine mundi enumerat Cyprianus. 38.e
Annorum ab Vrbe condita supputandi ratio diuersa. 35.e
Anno regni Herodis supputatio qua falsa, qua vera. 36.c.d
Anno regni Herodis secundum Romanam Ecclesiam, iuxta Septuaginta duos interpretes. 38.c
Annos Christi numerare a condita Vrbe tempore, neque iustum, neque certum. 36.a
Annos ab origine mundi aliter Hebraei, aliter Romana Ecclesia traditio supputat. 38.b
Annos Herodis Iosephus supputat. 36.c
Annos regni Herodis quomodo enumerant aliqui, ut Iosephum Euangelista conciliant. 36.e
Antropomorpha. 17.c
Antichristi qui dicantur a Ioanne. 745.b
Antidicomarianite heretici. 367.c
Antigonus Assamoneus ultimus Rex Iudaeorum. 3.e
idem fauore Parthorum eiecit Hyrcanum. ibid.
Antigono Assamoneo cruce alligato, & fusibus caeso Antonius caput truncari mandauit. ibid.
Antigono in cruce abto regnum Iudaicum extinctum. ibid.
Antigonus regnum Herodis inuasit. 27.e
Antiochena cathedra dies festus. 270.a
Antiochena Ecclesia praefertur Ierosolymitana, & cur. ibid.
Antiochena Ecclesia collecta primum fuit ex Iudaeis. 271.b
Antiochena Ecclesia dissensio. 378.c
Antiochena sedes quando fundata. 271.e
Antiochenus Episcopus primus Enochius post Petrum. 272.e
Antiochena Ecclesia primus Episcopus Petrus, inde Romana translatus. 269.c
Antiochena Ecclesia praefertur Alexandrina, & cur. 270.a
Antiochenus Iudaorum occiso. 683.b.c
Antiocheni in Iudaeos grassantur. ibid.c
Antiochena Ecclesia a Petro & Paulo fundata. 272.a.b.c
Antiochena Ecclesia fundamenta. 269.b.c
Antiochena Ecclesia profectus. 306.b
Antiochenam Ecclesiam curat Barnabas. 343.b
Antiochia Iudaei habitantes. 271.b
Antiochia dissensio oborta inter Fideles. 374.d
Antiochiam missus Barnabas. 306.b
Antiochiam reuersi Paulus & Barnabas. 374.c
Antiochia facta contentio inter Paulum & Petrum. 385.d.e
Antiochia sit collecta. 332.a
Antiochia primu discipuli Christiani cognominantur. 306.d
Antiochus Iudaorum scelestissimus. 683.c
Antiochus Iudaeus Antiochenus instigator. 683.d
Antiochus cognomento Pius Hyrcanum obsedit. 221.d
Antipas martyr quo tempore passus. 724.c
Antipas Herodes sceptrum Iudae quomodo habuit. 3.b.c
Antipas Galilaeae Perse tetrarcha constitutus. 71.e

INDEX

Antipas Galilæa Terrarum Romanam profectus, ut contra Archelaum ageret. 72.a
Antipas & Philippus alteram dimidiam regni partem ab Augusto consequuntur. 73.c
Antipas consequitur Transammanam regionem, & ducenta talenta. 74.b
Antipater Herodis pater. 28.e
Antipater à C. Iulio Cesare procurator est institutus. 68.d
Antipater patris arbitrio à Casare relictus. 71.a
Antipater obscuro fanere conditus. 71.c
Antipater Herodis filius in spem regnandi venit. 71.b
Antipater filius profectus Herodes Idumeus ex S. C. Romæ regnum Iudeorum accepit. 3.d
Antipater, Aristobulus, & Alexander filij Herodis occisi. 62.c
Antipaterum filium iussit Herodes occidi. 61.e
Antiquitas Ecclesia. 1.d
Antiqui discipuli Christi. 138.b
Antistitem electum non minus quam à tribus Episcopis consecrari debere Petrus instituit. 238.b
Antonia terris. S. l. e. expugnata à Tito. 686.c
Antoninus Rom. Consul nullus reperitur Fastis adscriptus ante Christi aduentum. 14.b
Antonij Acta rescissa. 37.d
M. Antonius Iudeam administravit. 3.d
M. Antonius quid in Antigoni Regem Iudeorum. 3.e
Antonius res Orientales administravit. 27.e
Antonius Iulianus egregius rheor. eius lucubrationes exciderunt. 692.b
Antonius Carafa Cardinalis Bibliothecarius Græcam Septuagintatorum interpretationem in lucem vindicavit. 38.d
Antonius vita monastica illustrator. 93.a
Anulimus bona Ecclesiastica restituenda curavit. 470.d
Apelles tragædus Caij consiliarius contra Iudeos, & eius mors. 289.c
Apion grammaticus ad Caium contra Iudeos pro Alexandrinis legatus. 301.c
Apion Iudeos falsè calumniatur. 290.e, 301.c
Apion qualis, à Iosepho confutatur. 301.d
Apocalypsim Joannis qui non recipiant. 731.d
Apocalypsis à quibusdam tributa Joanni presbytero. 731.b
Apocalypsis Joannis cur Cerintho tribuatur. 734.b
Apocalypsis Joannis Evangelistæ scriptura canonica, & verè Joannis Apostoli. 731.c
Apocryphorum librorum catalogus. 324.a, 325
Apocrypha mordicus defendi non debent. 369.b
Apocrypha nomine Pauli. 325.a
Apocrypha de Actis Apostolorum. 324.a
Apocrypha de obstetrice Maria Virginis. 47.c
Apocrypha cautè admittenda. 422.d
Apocrypha scripta de B. Maria. 368.c.d
Apollinaris Laodicænus hæresiarum. 607.c
S. Apollinaris Episcopus Râmen. martyr longissimùm, & quando. 704.e
Apollinaris cum Petro Romam venit. 319.e
Apollinis studiofissimus Augustus quale ab eo responsum accepisse dicatur. 9.d
Apolline genitus traditur Augustus. 9.d
Apollini templum in Palatio ab Augusto erectum. 9.d
Apollinis Delphici de Christo oraculum. 9.d
Apollinis Delphici oraculum obmutuit. 9.c
Apollo Alexandrinus ab Aquila & Priscilla instituitur, & potens in Scripturis. 420.b
Apollo commendatur à Paulo. 443.a
Apollo predicatio qualis. 443.c
Apollinem cisem Atheniensem Paulus convertit. 444.d.e
Apolloniaci qui. 444.d.e
Apolloniam petunt Paulus & Silas. 399.b
Apollonij testimonium de tempore divisionis Apostolorum. 314.c

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Apostolorum ordinis sanctio quamdiu perseveravit. 115.b
Apostolorum temporibus proximus Hegeppus. 22.d
Apostolorum & Petri pasportis qualis. 228.b
Apostolorum genus. 115.d
Apostolorum princeps Petrus. 115.c
Apostolorum stirps. 115.e
Apostolorum sacrificia. 157.e & seqq.
Apostolorum discipula Ignatius. 158.a
Apostolorum Ecclesia. 219.c
Apostolorum nomine multa edita. 324.e & seqq.
Apostolorum discubitus in cæna. 154.d
Apostolorum contentio unde orta. 155.a
Apostolorum diuisio nonnisi Spiritus sancti instinctu facta est. 317.a
Apostolorum diuisio veritas inuestigata difficilis, breuibus tractanda. 323.d
Apostolorum leges barbaras domant. 317.d
Apostolorum Concilium. Vide Concilium.
Apostolorum quedam procuratio distincta. 384.a
Apostolorum canon de non abijcienda uxore declaratus. 526.c
Apostolorum littere ex Concilio Ierosolymitano. 381.c
Apostolorum sepulchra venerationis habita. 668.c
Apostolorum officia apud Hebraeos. 115.a
Apostolus Iosephus apud Iudeos. 742.b
Apostolica saluatio Romani Pont. ex Apostolorum traditione. 348.d.e
Apostolica auctoritate traditum, quod vniuersa tenet Ecclesia. 33.e
Apostolica traditio orare ad Orientem. 559.c
Apostolicarum sanctionum alia omnibus communes, alia priuata. 394.c
Apostolici salis necessitas. 523.b
Apostolicum depositum quod. 409.b
Apostolicum munus imponere manus. 252.e
Apostolicus ordo. 115.b
Apparitus facta Dei genitrici. 199.d
Apparitus Christi Petro ante cæteros facta. 199.b
Apparitus Christi facta Jacobo post resurrectionem. 210.a
Apparitus Domini facta Marie Magdalene. 202.c
Apparitus Domini facta duobus discipulis emittibus Emmaus. 204.c
Apparitus Domini facta Thome. 203.d
Apparitus Domini omnium celeberrima. 209.d
Apparitus Domini nouissima. 210.d
Appellatione Iudæa duo tantùm tribus includuntur. 101.e
Appens in patibulo eadem die ante occisum Solis sepeliebantur. 182.c
Appia uxor Philemonis. 609.c
Appij forum quantum ab Vrbe distaret. 586.e
Apsides gradatæ Episcoporum. 342.e
Apulei locus correctus. 173.b
Aqua benedicta loco lanæri successit in Ecclesia. 480.a
Aqua tantum non expiantur delicta. 473.d
Aqua in vinum mutatur pluribus in locis in Occidente. 98.b
Aque ad baptismum miraculum pluribus in locis in Occidente. 98.b
Aqua in vinum versa miraculum quando contigit. 98.b
Aqua vino miscenda in sacrificio Missæ. 492.e
Aqua in Christi presæpe miraculo creuit. 46.d
Aque calide in agro Gadareno. 110.b
Aque calide non longè ab Emmaus. 82.a
Ad Aquas Saluas locus diuitis qui. 661.e
Aquila aurea in templo ab Herode posita, eademque excisa. 69.b
Aquilarum militarium solo affixarum prodigium. 330.a
Aquila Ponticus Iudæus genere, fide Christianus. 377.c
Aquila Ponticus ab Ecclesia cinctus. 441.b
Aquila & Priscilla Nazaræ. 396.d

Aquila & Priscilla adheret Paulus. 405.e
Aquila & Priscilla Apollonem Alexandrinum institunt in fide. 538.c
Aquila & Priscilla an caput sibi totoderint. 419.a
Aquila & Priscilla ex Italia Corinthum. 401.a
Aquila & Priscilla mentio. 361.d
Ara Ignoro Deo inscripta Athenis, in Gallijs item. 402.d
Ara Primogeniti Dei ab Augusto erecta in Capitolio. 9.e
Ara celi. 9.e
Ara dedicata in nomine Dei, & Stephani testis eius. 242.c
Ara deorum duodecim stabant Athenis. 402.e
Arabes Magi. 53.b
Arabia contra Iudeam in Oriente. 565
Arabia Syria Damasci nominata. 54.a
Arabia femina velata. 471.c
Arabia loca nomina ex filijs Abraham sortita sunt. 53.c
Arabia Damascus. 54.a
Arabum origo. 53.b
Arabicum bellum Herodis aduersus Aretam. 127.a.b
Aradus insula. 313.d
Aratoris carmina de umbra Petri. 332.c.d
de Petro venatore. 386.e
de carcere, & catenis Petri. 312.c
de tempore martyrij Petri, & Pauli. 658.d.e
de porta Petro patefacta. 312.a
de visione Petri. 284.a.b.c
de tempore navigationis Pauli. 587.b
Arbor sici arefacta. 143.b
Arbor ex qua primi parentes post peccatum pudenda reuerunt. 143.c
Arbor inflexa Christum adorant Hermopolim aduenientem. 59.d
Arbor Hermopoli morbos depellens. 59.d
Arbor propter magnitudinem lege Gentilitia culta. 59.e
Arbor terebinthus antiquissima. 25.e
Arbor primus. 96.d
Arbor Persis in Ægypto miraculis clara. 59.d.e
Arbor Persea fidei consecrata. 59.e
Arbori suffigi aliquem non licebat apud Iudeos. 183.b
in Arbore sici Indus suspensus. 166.a
Arbuscula balsami ex Iudæa Romam translata. 676.e
Archelaus & Philippus filij Herodis aderant legationi Iudeorum Romæ. 73.b
Archelai tyramidem timuit Ioseph. 79.e
Archelaus Regis nomine abstinet. 71.e
curat patris funus. 71.d
Romam adnauigat pro regni stabilimento ad Augustum. 72.a
confirmatur ab Augusto. 72.a
seditiosos cedit immisso equitatu. 72.a
Archelaus ab Herode Idumeo patre regnum cepit. 3.b
Archelao absente multi sibi Regis nomen usurpant. 72.e
Archelao regnum largitum. 71.c, 72.a
Archelai cohortales milites occisi. 72.a
Archelai regni anni nouem. 72.e
Archelai tempore desertio Iudeorum. 72.d
Archelai ditto Syriæ contributa. 79.a
Archelao dimidiam partem ditionis Herodis concedit Augustus. 73.b
Archelaus natus ex alienigena Malthace Samaritide. 3.b
Archelaus damnatus exilio. 79.a
Archelao obiecta crimina. 79.e
Archelaus in conuicio reperit Cesaris mandato Romanus ducitur. 79.e
Archelaus Terrarum, non Rex instituitur. 73.c
Archelaus Pontifices instituit & abrogas. 73.e
Archelaus in exilium actus. 79.a, b, c, d
Archelaus Hyrcani filius & successor. 265.e
Archip.

INDEX

<i>Archippus an Colossensium Episcopus.</i>	598.d	<i>Aser benedictio impartita.</i>	78.b
<i>Archisynagogus rogat Iesum.</i>	111.e	<i>Asiani Iudaei à Paulo deficiunt.</i>	593.c
<i>Archisynagogi controversia cum Domino de sabbato.</i>	138.e	<i>Asia Ecclesia an à Ioanne fundata.</i>	730.c.d
<i>Architrictimus apud Iudaeos quis.</i>	97.b	<i>Asperio sepulchrorum.</i>	338.e
<i>Archina Romanorum de natali Christi.</i>	29.e	<i>Aspis à vipera mutatus venenum, proverbium.</i>	700.c
<i>Archinus Ierofolymarum ignis iniectus.</i>	654.c	<i>Assamoni ex genere sacerdotali, tribu Leuitica.</i>	2.d.e
<i>Archisum Romanorum, depositorium tabularum censuum.</i>	31.b	<i>Assamoni fœdere nuptiarum iuncti tribui Iudae, & familiae David.</i>	2.e.3.a.b
<i>Arcus triumphalis Titi.</i>	695.d	<i>penes ipsos fuit aliquamdiu summa rerum apud Hebraeos.</i>	2.c.d.e
<i>Arelatenfis Synodus de calibatu sacerdotum.</i>	527.d	<i>in ipsis defecit sceptrum de tribu Iuda, cum post ipsos Herodes regnare cepit.</i>	2.c.3.b
<i>Areopagita subicentior, proverbium.</i>	401.e	<i>Assamonoorum regnum quamdiu permansit.</i>	2.e
<i>Areopagitarum munera & mores.</i>	401.d.e	<i>Assamoni è tribu Leuitica ex filijs Ioiarib.</i>	2.d
<i>Areopagitarum iudicium quo anno coeptum, & quamdiu duravit.</i>	401.e	<i>Assamoni sacerdos ex vice Ioiarib.</i>	ibid.
<i>Areopagitae iudices quales essent, & de quibus iudicarent.</i>	ibid.	<i>Assamoni ex tribu Leuitica cur dicti viri Iudae, & vbi. 3.e</i>	ibid. 3.e
<i>Areopagite rer in mense iudicia exercebant.</i>	ibid.	<i>Assertio antiquorum Patrum de confessione.</i>	432.b
<i>Areopagite cognomine Optimi viri dicebantur.</i>	401.e	<i>Assertores traditionum Apostolicarum.</i>	413.a
<i>Areopagitis difficiles causa committebantur à Romanis.</i>	ibid.	<i>Asson Troadis.</i>	548.a
<i>in Areopago Paulus causam dicit.</i>	402.a	<i>Asson vrbs diuersa ab ea, quae est Troadis.</i>	ibid.
<i>in Areopago iudices sacerdotes erant.</i>	454.a	<i>Assueri Regis conuiniunt.</i>	153.b
<i>Areopagus unde dictus.</i>	401.c	<i>Assumptio Virginis quo anno facta.</i>	365.c
<i>Arete filia redit ad patrem Machabuntem.</i>	103.a	<i>Assumptionem Virginis caligine non obnubilari.</i>	367.c
<i>Arete filia ab Herode quando dimissa propter Herodiamdem.</i>	102.e	<i>de Assumptione Virginis epistola ad Paulam & Eustochium non esse Hieronymi, sed Sophronij.</i>	368.d
<i>Arete bellum cum Herode.</i>	103.a	<i>de Assumptione Virginis sermones falsò Augustino adscripti, & Athanasio.</i>	371.c
<i>Aretas Rex Petrae Arabiae.</i>	103.e	<i>de Assumptione Virginis scribendi occasio qua.</i>	371.b
<i>Aretas Caesariensis corrigitur.</i>	722.a	<i>Assumptionem Virginis Ecclesia proficitur cum Patribus, & Scholasticis.</i>	372.d
<i>Argentarij in Paulum quid fecerint.</i>	503.c	<i>Assumptionis Virginis tempus ex reuelationibus diuersis.</i>	365.d
<i>Argentariorum lucrum ex imaginibus.</i>	ibid.	<i>Assumptionis solemnitas quo anno coepit celebrari.</i>	372.e
<i>Argentariorum Ephesinorum clamores.</i>	504.e	<i>Assumptio Virginis transitus nominatus.</i>	370.a
<i>Argenteae imagines in templo Gentilium.</i>	503.d	<i>Astra cali animata esse Pharisaei purabant.</i>	600.b
<i>Argentea suppellectilia ecclesiae.</i>	470.b	<i>Astronomia cultui addicti erant Pharisaei, & Scribae.</i>	4.d
<i>Argenteus quid.</i>	145.d.e. & seqq.	<i>Astrologia indicaria damnata.</i>	54.e
<i>Argentei dati Iudae.</i>	145.c	<i>Astrologia indicaria execratio.</i>	441.b
<i>Argento relictum praesepo Domini.</i>	46.e	<i>Astutia Pharisaeorum.</i>	4.e
<i>Argumentum dicendi ab occasione sumit Paulus.</i>	402.d	<i>Athanasij sermo de assumptione falsò illi adscribitur.</i>	371.c
<i>Argumentum epistole Pauli ad Romanos.</i>	537.c	<i>Athanasius traditionum assertor.</i>	415.c
<i>Arca Montani dictionarium Syrochaldaicum.</i>	146.c	<i>Athenagoras philosophus Christianus.</i>	347.d
<i>Arca, & Raphanea Palaestinae ciuitates.</i>	137.a	<i>Athenarum Episcopus Dionysius.</i>	743.a
<i>Ariani bigamos ad sacerdotium non admittebant.</i>	529.b	<i>Athenas Paulus aduenit.</i>	401.a
<i>Ariani corruerunt Euangelium.</i>	251.e	<i>Athenis Paulus quid egerit.</i>	404.b
<i>Arianorum sententia peculiaris.</i>	411.b	<i>Athenis in foro stabant duodecim arae deorum.</i>	402.e
<i>Aridam manum habens sanatur, & cuius artis homo esset.</i>	114.e	<i>Athenis ignotis dijs aras erectas fuisse.</i>	ibid.
<i>Aristarchus concaptiuus Pauli.</i>	598.c	<i>Athenis Paulus non diu permansit.</i>	405.c
<i>Aristaeus, & Iosephus de numero sacerdotum à Theodosio Iudaeo differunt.</i>	13.a	<i>Athenis improbata lectio libri igni traditi.</i>	441.a
<i>Aristaeus de Septuaginta duobus interpretibus.</i>	ibid.	<i>Athenienses quid contra negantes deos eorum.</i>	402.c
<i>Aristaeus de portis templi Ierofolymitani.</i>	226.b	<i>Athenienses sacerdotes itidem iudices.</i>	453.e
<i>Ariston vnus ex septuaginta discipulis.</i>	138.b	<i>Athenienses tenacissimi deorum cultores.</i>	402.c.d
<i>Aristobulus iunior.</i>	373.d	<i>Athenienses cur aram inscripserint Ignoto Deo.</i>	403.b.c.d
<i>Aristobulus filius Herodis.</i>	62.e	<i>Athenienses aliquando polygamiam admisisse, & cur.</i>	525.e
<i>Aristobulus auream vitem Pompeio donat.</i>	190.e	<i>Athenienses primi facum in sacris usus inuentores.</i>	547.b
<i>Aristobulus ab Herode Pontifex factus, mox necatus.</i>	4.a	<i>Atheniensium templa non est ingressus Paulus.</i>	402.d
<i>Arrix loco dabatur annulus sponsae in qualibet pactione.</i>	459.e	<i>Atheniensium summus sacerdos.</i>	130.b
<i>Arrogantia Pharisaeorum.</i>	4.c	<i>Athenienses Episcopi qui.</i>	743.a
<i>Artes Pharisaeorum ne profundo dormirent.</i>	5.a	<i>Atina Marcus Episcopus.</i>	320.a
<i>Arthemas & Tychicus Pauli ministri.</i>	517.e	<i>Atvonges pastor affectat regnum Iudaorum.</i>	72.e
<i>Ascalone quot millia Iudaorum interempta.</i>	675.c	<i>Attilius duumvir in mare proiectus, & cur.</i>	8.e
<i>Ascalonitarum similitudo cum Iudaeis.</i>	289.c	<i>Auctoritates de Eucharistia frequenter sumenda.</i>	496.b
<i>Ascalonite duo millia Iudaorum irradant.</i>	654.e	<i>Auctoritas Pharisaeorum apud populum.</i>	4.e
<i>Ascensio Iſaie ab haereticis promulgata.</i>	326.a	<i>Auctoritas Septuaginta interpretum retinetur.</i>	38.b.c
<i>Ascensionis Domini locus.</i>	213.b. 217.b	<i>Aurum auctoritas in Romana Republica.</i>	454.a
<i>Ascensionis Domini meminit Marcus tantum, & Lucas.</i>	213.c	<i>Augustini & Hieronymi altercatio de Petri simulatione, & c. in qua Augustinus Hieronymi sensum non videtur affectus.</i>	387.d.e
<i>Ascensionis Domini nocte lucerna accendi solita.</i>	547.c		

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

<i>Augustini versus de primatu Petri in Ecclesia decantari solui.</i>	132.d	<i>rosolymorum ex suis redditibus.</i>	397.e
<i>Augustino falsò adscripti sermones de Assumptione.</i>	370.c	<i>Augustus qua dixerit audito Herodis infanticidio.</i>	61.e
<i>Augustinus canonicus Ecclesiasticus delinitus.</i>	606.d	<i>Augustus Tiberium adoptat.</i>	67.e
<i>Augustinus de sanctis ante Christum natum quid dicat.</i>	2.a	<i>Augustus calibatum poenis notari voluit.</i>	75.b
<i>Augustinus traditionum defensor.</i>	417.e	<i>Augustus calibatum simulatè colentes damnat.</i>	ibid.
<i>Augusti studium circa carmina Sibyllina.</i>	8.c	<i>Augustus virginibus perpetuis praemia largitur.</i>	ibid.
<i>Augusti quo anno sit natus Dominus.</i>	33.b	<i>Augustus quomodo adorauit Dei filium.</i>	9.e
<i>Augusti Imperij anni numerati à nece Caesaris, & cur. ibid.</i>	33.e. & seqq.	<i>Augustus audit legatos Iudaorum in Apollinis templo.</i>	73.b
<i>Augusti Imperij annorum diuersa ratio.</i>	33.e. & seqq.	<i>Augustus quid in Archelaum.</i>	79.b
<i>Augusti victoria in Aeliaca pugna, quo anno, & quo die.</i>	33.d	<i>Augustus quo Christi anno è vita excessit.</i>	80.c
<i>Augusti nomen inditum est Caesari viii. Idus Ianuarij.</i>	10.e	<i>Augustus legem posuit de pallio, & lingua Graeca.</i>	ibid.
<i>Augusti filius adoptiuus C. Caesar.</i>	28.b	<i>Augustus togae usum reducere studuit.</i>	475.c.d
<i>Augusti mentio singulis Iustris fiebat.</i>	31.a	<i>Augustus in tinnabula in ediuori loco adis Iouis Capitolini posuit.</i>	558.c
<i>Augusti Imperatoris annos à nece Iulij Caesaris numerare coepit Horatius.</i>	33.e	<i>Augustus de Variana clade confertatus.</i>	569.e
<i>Augusti Imperatoris anno 42. natum Christum qui dicebunt.</i>	33.e	<i>Augustus quomodo monitus à Sibylla.</i>	9.e
<i>Augusti anni à triumphatu.</i>	34.a	<i>Augustus refudit Herodi iudicium filij Antipatri.</i>	71.a
<i>Augusti facta ante obitum.</i>	80.e	<i>Augustus tradit regnum Archelao.</i>	72.a
<i>Augusti obitus.</i>	ibid. c	<i>Augustus Orbis descriptionem geometricam à Iulio Caesare inchoatam absoluit.</i>	31.d
<i>Augusti mutata sententia de Iudaorum cultu.</i>	50.a	<i>Aurea mensa in templum missa à Ptolemao Philadelpho.</i>	191.a
<i>Augusti tributum per Sibyllam innotuisse potuit.</i>	144.e	<i>Aurea vitis Pompeio donata.</i>	190.e
<i>Augusto quomodo Christus per Sibyllam innotuisse potuit.</i>	9.e	<i>Auream fibulam in veste gestabant Regis affines.</i>	167.d
<i>Augusto suprema ac maxima omnium potestas ex S. C. delata.</i>	33.e	<i>Aureum ibribulum in templo Salomonis.</i>	2.b
<i>Augusto Imperium delatum, à Cicerone extraordinarium dictum est.</i>	ibid.	<i>Aurum & argentum ferre secum apostoli non erant prohibiti.</i>	228.b
<i>Augusto Vrbe ingressò quod signum apparuit.</i>	10.b.c	<i>Ausonii Galli supplicatio annorum Vrbs.</i>	35.e
<i>Augustus Christi typpus, sicut & Cyrus Persarum Rex.</i>	10.a	<i>Ausonii figura de Cyro.</i>	171.c
<i>Augustus censum imposuit, & cur.</i>	30.e	<i>Azuma & Pascha post aequinoctium agebantur Christi tempore.</i>	149.d
<i>Augustus cur Orbem describi voluit.</i>	ibid. d	<i>in Azymis mysteria quid.</i>	156.c
<i>Augustus noua & multiplicia inuenit vestigalia.</i>	30.e	<i>Azuma manducare quando inciperent Iudaei.</i>	191.a
<i>Augustus sacerdotum in intercalando errorem correxit.</i>	41.a	<i>Azumas placentis qua figura Iudaei conficiant.</i>	541.d. 542.b
<i>Augustus Domini nomen oblatum recusauit.</i>	50. b. quo tempore.	<i>Azymos dies septem, à qua die numerare necesse est.</i>	149.a
<i>Augustus nullam sibi stannam posuit, sed publice Concordia & Paci.</i>	ibid.	<i>Azymo pane confici solita Eucharistia.</i>	147.c
<i>Augustus Apollinis studiosissimus quale ab eo responsum accepisse dicitur.</i>	9.d.e	<i>Azymorum die primo occidebatur Pascha.</i>	149.c
<i>Augustus erigit aram Primogeniti Dei.</i>	ibid. e	<i>Azymorum usus.</i>	155.e
<i>Augustus quando natus.</i>	9.c		
<i>Augustus pro Apolline ornatus.</i>	ibid. d		
<i>Augustus sacrificauit Apollini becatombem.</i>	ibid.		
<i>Augustus de Rege venturo responsum tulit.</i>	ibid.		
<i>Augustus in Syriam venit, parua victoria.</i>	27.e		
<i>Augustus circumferebat Orbi terrarum praesentiae suae bona.</i>	28.a		
<i>Augustus quando mortuus.</i>	ibid. c		
<i>Augustus quindecim annos superuixit à Christo nato.</i>	29.e		
<i>Augustus vestigalia omnia prouinciarum suscepit.</i>	30.e		
<i>Augustus primus omnium vniuersum Orbem Romano subiectum Imperio censuit.</i>	32.a.b		
<i>Augustus tributa ordinarie instituit.</i>	30.e		
<i>Augustus quinquaginta & octo annos imperauit.</i>	33.d		
<i>Augustus heres à Caesare institutus.</i>	33.e		
<i>Augustus in Antonium armatur.</i>	ibid.		
<i>Augustus Antonij gesta ex S. C. rescidit.</i>	37.d		
<i>Augustus ne Dominus diceretur edicto vetuit.</i>	47.e		
<i>Augustus Caicum nepotem laudauit, quòd apud Ierofolymam non supplicasset.</i>	50.a		
<i>Augustus Iudaeis fauet.</i>	50.b. 297.c.d. e		
<i>Augustus rationem habuit Hebraeorum.</i>	50.c		
<i>Augustus equitum Romanorum numerum recensuit.</i>	75.b		
<i>Augustus exagitauit calibatum, coniugium laudauit.</i>	75.b		
<i>Augustus Iudaorum religionem in pretio habuit.</i>	50.b.c		
<i>Augustus uetat Aegyptiaca sacra.</i>	50.d		
<i>Augustus iussit offerri quondam victimas in templo Ierofolymorum.</i>	397.e		

B.

<i>Babylon apud Aegyptios locus ignobilis.</i>	344.e. & seqq.
<i>Babylonis nomine Roman significari, non Romanam Ecclesiam.</i>	345.c
<i>Babylonis in Aegypto nullus Episcopus, nisi post quingentos à Christo nato annos.</i>	345.d
<i>Babylonem adducta est tribus Iudae.</i>	2.c
<i>Bacchi sacra celebrare Iudaei coacti.</i>	190.e
<i>Bacchum Iudaeos colere falsò existimauit Plutarchus, & erroris occasio.</i>	190.d
<i>Bacchum Iudaeos colere Tacitus etiam calumniatus est.</i>	190.d.e
<i>Bal myrrha ab Aegyptijs nominata.</i>	173.d
<i>Balaam Mesopotamensis Haran incolens.</i>	53.e
<i>Balaam prophetas Moysis habuit.</i>	52.c
<i>Balaam prophetae nota Gentilibus.</i>	ibid. d
<i>Balaam discipuli Magi.</i>	ibid.
<i>Balaam ubi de stella uaticinatur.</i>	53.c
<i>Balaam genus.</i>	ibid.
<i>Balac Rex Moabitaram.</i>	ibid.
<i>Balbina uirgo.</i>	668.e
<i>Balucea Callirrhois.</i>	70.d
<i>Balsamum pro oleo in ecclesia incensum.</i>	546.b
<i>Balsami hortus irriguus.</i>	60.e
<i>Balsami arbuscula Romam à Tito translata.</i>	696.e
<i>Bannus solitarius Pharisaeus.</i>	466.e
<i>Baptismura superstitiosa ac frequentia.</i>	6.b
<i>Bapti-</i>	

INDEX

Baptismi ritus. 412.a
 de Baptismo Christi anno multiplex opinio. 34.c. & de eodem error. 88.c
 Baptismi Christi tempus. 34.e
 Baptismus Christi. 34.c. 93.b
 Baptismi Christi dies. 93.d
 Baptismi Christi locus. 93.e
 de Baptismo Christi Ignatij sententia. 35.a
 Baptismus Christi & miraculum de aqua in vinum mutata eodem anno contigerunt. 99.a
 Baptismus in nomine tantum Christi collatum. 222.b.c
 Baptismus non esse ad trigessimum annum prorogandum. 161.c
 Baptismus parvulis dari ex antiqua traditione. 414.e
 Baptizari pro mortuis quomodo solerent Marcionite. 500.e
 Baptizari pro mortuis quomodo intelligendum. 501.a
 Baptizati Christi manibus suis Petrum tantummodo. 101.b
 Baptizati Ioannes in Ennon iuxta Salim. 101.c
 Baptizati a Christo qui fuerint. ibid.
 Baptizatos manus impositionem ab Episcopis, sicut olim ab Apostolis accipere consueverunt. 253.b
 Barabbas à Iudeis Christo prapositionur. 168.a
 Barabbas dimittitur. ibid.
 Barachias pater Zachariae. 63.d
 Barabrum famosissimus carcer Athenis. 534.a
 Barba signum melioris naturae. 474.b
 Barba cultus. ibid.
 Barbe superioris pili tondendi sunt. ibid.c
 Barbe & capilli tonsura qualis in lege prohibita. 571.d.e
 Barbe incisio quae improbetur. ibid.e
 Barbe nimis exsertata attonso damnata. ibid.
 Barbe raso quid significet. 572.c
 Barbam tondere Christianos olim minus consueverunt. 474.b
 Barbam radere Scriptura sacra non prohibet. ibid.c
 Barbam radendi usus quorsusque apud Romanos persenerant. 573.b
 Barcus Soranus Proconsul in Asia à Nerone necatur. 647.c.d
 Barce Sorani Scruiha filia à Nerone damnatur, & an Christiana. ibid. d. 648.a
 Bar-leza pseudopropheta magus. 263.c
 de Barnaba iactata falsa reseruntur. 392.d.e
 de Barnaba Recognitiones Clementis multa mentuntur. 391.b
 Barnabas Cyprius latifundij Christi causa vendidit. 229.e
 Barnabas Tarsum profectus. 306.c
 Barnabas à Gamaliel simul cum Saulo & Stephano litteris imbutus. 229.e
 Barnabas una cum Marco Cyprium profectus. 393.a
 Barnabas cognominatus Iudas. 219.a
 Barnabas alius à Barsaba. ibid.
 Barnabas excusatur, quod à Paulo dimissus sit. 391.d
 Barnabas perducit Paulum Antiochiam. 306.c
 Barnabas à Paulo dimissus. 391.d
 Barnabas an aliquando Romam venerit, & quo tempore. 393.a
 Barnabas Mediolanensem Ecclesiam instituit, & in Liguria predicavit Evangelium. ibid.
 Barnabas unus ex septuaginta discipulis. 138.b
 Barnabas & Paulus manibus operantur. 405.e
 Barnabas praestitit Paulum. 268.e
 Barnabam primum Romae Evangelium predicasse, falsum esse convincitur. 392.c
 Barnaba & Pauli navigatio. 263.b.c
 Barnaba epistola. 393.b
 Barnaba corpus resossum. 288.a
 Barnaba Aelia, Marci nomine scripta, falsa monstratur. 391.e
 Barnaba epistola desideratur. 393.b
 Barnaba falsò à quibusdam tribuitur epistola Pauli ad Hebraeos. ibid. c.d

Bar-Panther filius Panther genuit Ioachim. 14.e
 Barrabas idem fortasse quod Carrabas. 277.o
 Barsaba locum Iuda sortitur cum Matthea. 218.e. 219.a. 562.e
 Barsabas Instus venenum ebibat sine lesione. 562.e
 Bartholomaeus projecturus ad Indos Matthei Evangelium secum detulit. 287.b
 Bartholomaeus in maiorem Armeniam profectus. 321.e
 Basilica quid. 487.b
 Basilica Ascensionis. 217.c
 Basilica erecta in honorem fasciarum Iesu. 47.e
 Basilica Vaticana fontem habebat in atrio. 478.e
 Basilica Transiberim ad Fontem olei erecta. 10.d
 Basilides negavit mortuorum resurrectionem. 500.a
 Basilides & Saturninus Simonis magi discipuli. 702.d
 Basilissa & Anastasia Apostolorum discipula martyrio coronata. 674.c
 Basilus Selencia Episcopus scriptor vitæ S. Thecla. 364.c
 Basilus traditionum pradicator. 416.e
 Basis Annalium verus annus à nativitate Christi. 32.b
 Bassora & Parthi à Joanne Evangelista fide imbuti. 320.e
 Batanea regio. 71.c
 Batanea cum Trachonitide, & c. Philippus cõsequitur. ibid.
 Battologia potius quàm polylogia in oratione damnatur. 117.e
 Beatus est dare quàm accipere, dictum Domini. 556.e
 Beda error de viris & mulieribus ad festa venientibus. 77.a
 Belli Judaici veritas à Iosepho scripta. 698.b
 Bellum Iudaicum quo anno ceptum. 650.e
 Bellum Areta cum Herode. 103.a
 Benedicere Deo in secundis mensis, Iudeorum & Gentilium mos. 212.e
 Benedictio quomodo traderetur apud Hebraeos. ibid.
 Benedictio cum signo crucis ex traditionibus Apostolicis. ibid.
 Benedictio sponsi, & sponse. 458.c.d
 Benedicti Pererij opinio de tempore baptismi Christi. 34.d
 Benedicti Pererij opinio de abominatione desolationis. 656.b
 Berenice & Agrippa Paulum audiunt. 581.b.c
 Berenice Agrippa filia. 304.a
 Berenice Florum pro Iudaeis frustra deprecatur. 652.e
 Berenice Ierolymis votum solvebat. ibid.
 Berenice Tito in deliciis fuit. 697.b
 Berenice Vrbe inuita recedit. ibid.c
 Berenice, quæ & Veronica dicta. 184.e
 de Berenice carmen Iunenalis. 581.e
 Berenices adamas pretiosissimus. ibid.
 Berea quid Paulus egit. 400.d
 Beryllus Neronis pedagogus contra Iudeos. 582.a
 Berythus oppidum. 313.c
 Berythi eorum Syria Praesidibus convocatum Iudaorum concilium. 62.c
 Bersa, & Codorlahomor. 53.d
 Beslebel filius Vr. 22.c
 Bethania ubi sita. 123.b
 Bethania quantum distet ab Ierolymis. ibid.
 Bethania super Lazari tumbam ecclesia erecta. 141.e
 Bethania castellum cur dicatur Marthe & Maria. ibid.
 Bethaniam constuebat multitudo, non ut Iesum tantum, sed ut Lazarum etiam videret. 141.e
 Bethlehem ciuitas David. 26.e
 Bethlehem situs. 46.b
 Bethlehem trigintaquinque stadiis Ierolymis distans. 31.c
 Bethlehem Ioseph & Mariam reuersos occasione cuiusdam festi, fulsum. 55.e
 Bethlehem Magos non venisse, falsum. ibid. e. & 56
 Bethlehem cultus. 46.e
 Bethlehem illustrata natali Domini. 46.a.b
 Bethlehemitis in suburbij spelunca, ubi natus Christus. 45.e
 Bethsaida vicus in ripa Genesareth, Julia nuncupatus. 82.b
 Beth-

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Bethsaida patria Petri, Andreae, & Philippi Apostolorum. laudant. 75.b
 ibidem. 462.e. 465.d
 Bethsaida oppidum. 109.c
 Bethsaida caecus curatur. 129.b
 Bethsur vicus in tribu Iuda. 259.b
 Biblia Septuaginta interpretum restituta ab Antonio Carafa S. R. E. Cardinali Bibliothecario. 38.d
 Bibliotheca Vaticana prompuiarium ditissimum antiquarum rerum. in praef. pag. 2.
 Bigamia in sacerdotio Pudicitiae vetita. 338.b
 Bigamos ordinari prohibet Apostolus. 527.c
 Bigami cur non ordinandi. 528.d
 Bigami exclusi ab ordinibus etiam à Gentilibus. ibid.
 Bigamos in Ecclesia praesidere, probro ductum est. ibid.
 Bigamos nec apud Arianos ordinari potuisse. 529.b
 Bimuli & trimuli à demonibus vexati. 122.a
 Bimuli cur ab Herode occiduntur. 61.c
 Bissextilis rationis Caesar inuentor. 31.e
 de Bissextili anno accurata inquisitio. 40.d. & seqq.
 Bissexium vnde appellatum. 40.d
 Blandina martyr in Gentiles quid. 382.c
 Blasphemia audita, scindebat vestimenta sua Iudaei. 164.e
 Blasphemantes lapidabantur. 166.e
 Blasphus super cubiculum Regis Agrippae. 313.b
 Boanerges qui dicti. 263.e
 Bolis quod instrumentum. 584.d
 Bona Ecclesia. 470.b.c
 Bona Ecclesia restituta per edictum Constantini. 470.c
 Bonorum temporalium usus communis apud Christianos. 307.d
 Boniportus locus. 583.e
 Boni viri titulo candidati salutabantur. 530.c
 Bos & asinus ad praesepe Domini. 46.c
 Bos antiqua voce Italiae Luca appellari consuevit. 530.d
 Bos cum ad hostiam duceretur agnum in medio templi peponit. 650.a
 Brachmani sacerdotes quibus ornamentis uti consueverunt. 239.e
 Brachmani ab Ethnicis celebrati. 630.a
 Brandeum quid. 424.d
 Britanni à Petro instructi. 537.a
 Britanni per Suetonium Paulinum profligati. 627.c
 Britannicus Claudij filius à Nerone veneno sublatum. 517.d
 Britij à calumnia liberantur. 168.e
 Brutus ad inferendas poenas à Romanis destinatus, & cur. 168.d
 Brutius scriptor martyrum Christianorum, siue Eruinus. 376.c
 Burchardus descriptor Terræ sanctae corrigitur. 26.b
 Buryus praefectus. 441.e
 Byblis oppidum Palestina. 313.c
 Byzantina Ecclesia prouidit Petrus. 314.a

C.

Caath familia Levitici generis. 25.d
 Cadanera aspicere sacerdotibus & Pontifici interdicitum. 338.a
 Cadasterum condiendorum mos apud Aegyptios. 104.e
 Caecilianus cultus martyris non recepti improbat. 426.e
 Caeci duo, & demoniacus mutus curati à Domino. 113.b
 Caecus in templum admitti solitus, & si erant ex genere sacerdotali, etiam inter sacerdotes residere. 226.d
 Caecum illuminat Paulus Athenis. 404.d
 Caecus in templo Domini sacerdotio fungi non poterat. 59.a
 Caecus illuminatus à Iesu. 141.d
 Caecus à nativitate visum recipit. 136.c
 Caecus illuminatus à Christo excommunicatione multatus. 445.e
 Caedes nefaria Herodis in suos. 68.b
 Calibatum simulatum exagitant Augustus, coniugium laudant. 75.b
 Calibatus Pauli. 462.e. 465.d
 Calibatus Pauli non potest in dubium reuocari. 462.e
 Calibatus Pauli multis probatur. 465.d.e
 Calibatus sacrorum ministrorum. 525.b.e. 526.b.c.d. 529.b
 Calibatus artus Ecclesiae Orientales. 525.b.c
 Caliculae Iudaei dicti, cur. 600.c
 Calius mons totus conflagravit. 88.d
 Cementarius sanatur aridam habens manus. 114.e
 Caesari quae sunt Caesaris reddenda, quomodo. 143.d
 Caesaria nomine non nisi Imperatores vocabantur. 138.a
 Caesarum progenies in Nerone extincta. 678.e
 Caesar quidam falso inter discipulos Christi nominatus. 138.a
 C. Caesar Iudaea rursum tributum imperavit. 3.d
 C. Caesar Augusti filius adoptiuus. 282
 C. Caesar adoptiuus ad bellum Armenicum profectus. ibid.
 C. Caesar adoptiuus in provincia Syria desinitus. ibid.
 C. Caesari consularum petenti Augustus negat. 67.b. eadem in Syriam praeficenti rectorem Quirinum donat. ibid. c.d
 Caesar templi Dianae expilationem prohibet. 505.a.b
 Caesar nimis fuit in attendenda barba. 572.e
 Caesar in signum maestitiae capillos & barbam submisit. 509.d
 Caesarea Philippus dicit voluit urbem Paneada. 82.a. 112.a
 Caesarea metropolis Palaestina, & non Ierolyma, cur. 270.b
 Caesarea Philippi Neronia dicta. 129.d
 Caesarea duplex. 419.e
 Caesarea in honorem Caesaris ab Herode dedicata. 82.a
 Caesarea colonia Romanorum. 697.b
 Caesarem Agrippa se confert. 313.d
 Caesarem Petrus petit. 285.a
 Caesarea Petri res gestae praetermittuntur, & cur. 285.b.c
 Caesarienses & Sebasteni quid contra Agrippam desinitum. 358.a
 Caesarienses Gentiles quid contra Iudeos. 654.d
 Caesarienses Gentiles Iudeos apud se habitantes occidunt. 651.a.b
 Caesarius frater sancti Gregorij Nysseni cum myrrha sepultus. 243.d
 Caesarius Arelatenfis Episcopus. 248.b
 Caesonia uxor Caij. 303.d
 Caestius, Vide Cestius.
 Caetura filij donati ab Abraham. 53.d
 Caes sophista virtutis & improbitatis describit imagines. 472.b
 Cai sophista laus. ibid.
 Caiiani heretici nomine Iuda proditoris pseudoeuangelium composuerunt. 325.e
 Caieta promontorium scissum terramoto tempore passionis Domini. 181.c
 Caiphas assensus ad sententiam requirebatur. 91.e
 Caiphas summus Pontifex anni illius, quomodo intelligitur. 141.c
 Caiphas in sacerdotio quot annos fuerit. 90.b.c
 Caiphas & Anna quomodo simul dicantur Principes sacerdotum: & eorum functio distincta. 90.b
 Caiphas mortis Iesu cupidus captiosè eum interrogat. 164.c
 Caiphas scidit vestimenta sua praeter morem sacerdotum. ibid.
 Caiphas vita pertesus mortem sibi consciscit. 266.a
 Caij Caligula Consulatus. 282.d
 Caij Caligula effigies in synagoga Iudaorum Alexandria stanturum. 292.a
 Caius malum Reip. optabat. 715.a
 Caij verba in Petronium. 294.c
 Caij mores pessimi, & inconstans ingenium. 299.a.b.c
 Caij & Tiberij mentionem Consules non faciebant. 303.e
 Caij simulacra sublata, & numismata confusa. 356.a
 Caij imagines abolite. ibid.
 Caij in Petronium odium. 294.e
 Caij consiliarius quis. 289.b.c
 Caij

I N D E X.

Caij statua in templum Iudeorū inferenda nuntium. 291.e
 Caij nonum cōsiliū de simulacro in templū inferēdo. 299.d
 Caius de esu porcinæ carnis compellat Iudeos. 300.b.c
 Caius à Tiberio heres Imperij relinquatur. 267.a
 Caius Germanici filius priuatus ab Agrippa Aristobuli filio colitur. 87.e
 Caius Egyptum cogitat. 299.a
 Caius Agrippam soluit, & Regem facit. 267.c
 Caius Iudeorum ærumnis irridet. 280.e
 Caius ademptam Herodi tetrarchiam ad Agrippa regnum adiecit. 281.d
 Caius cō dementia venit, ut deus ab omnibus haberi & coli voluerit, & Ioni preferri. 288.e
 Caius colossam auricam in templo erigi mandat, & qua occasione. 289.b
 Caius templum sibi dedicari vult, & quo titulo. 299.b
 Caius quibus consultoribus utebatur. 289.c
 Caius Agrippa donat, ne fiat in templo dedicatio statua. ibid.
 Caius occipita adolescentulorum radit. 567.c
 Caius quo tempore Ierolimam aduenit, de quo ab Augusto laudatur. 50.a
 Caius quo anno sua ætatis obiit, & à quibus occisus. 303.d
 Caius Sosius Syria Præses. 27.e
 Caius & Aristarchus socij Pauli. 504.e
 Calamitas Iudeorum Alexandrinorum. 277.c
 Calamitas Iudeorum Alexandrinorum in statua Caij locanda in templo. 292.a
 Calamitas Iudeorum. 375.c
 Calamitates domesticæ Herodis. 68.b.c
 Calcei Domini. 475.b
 Calceorum usus apud Christianos. ibid.
 Calceos multi Christiani non habebant. ibid.
 Calende Ianuarij expiatæ. 51.a
 Caligula Imperator qualis fuit. 267.b
 Caligula deus ab omnibus coli voluit. 280.e
 Caligula Consulatus. 282.a
 Caligula S. Honorati mortuum renocat. 424.d
 Calix, in quo Domini consecravit, qualis & ubi. 162.b
 Callirrhœus balnea. 70.d
 Callistus Pontifex tabernaculū meritoriam illustravit ecclesia. 10.d
 Callixtus Episcopus Constantinopolitanus. 314.b
 Calpurnius Asprenus seruus Nerone se esse fingentem occidit. 678.d
 Caluarie locus Golgotha cur sic dictus: ibi sepulchrum Adæ. 175.d.c
 Calummie Apionis in Iudeos. 301.e
 Calummie hereticorum in Virginem Mariam. 368.a.b
 Calummie in Apostolos. 385.e & seqq.
 Calummie in calibatum Pauli vnde. 464.d
 Cambyses Rex Persarum alabastrum unguenti dono mittit ad Regem Æthiopiæ. 123.d
 Camelus per foramen acus, adagium apud Hebræos, & quomodo intelligendum. 139.d
 Camillus Scribonianus Præfectus Dalmatiae. 330.a
 Camillus Scribonianus aduersus Claudium. ibid.
 Camilli filius Simon sacerdos factus. 83.c
 Campanarum usus in Ecclesia. 558.a. vnde dicta. 558.b
 Cana oppidum in Galilea. 98.b
 in Cana Galilee nuptijs quis sponsus. 97.c & seqq.
 Cane Galilee nuptiarum locus ecclesia à sancta Helena illustratus. 100.b
 Cananea mulier cur sic dicta. 128.e
 Cananea filia sanatur. 129.a
 Candaces appellatus esse Reginas Æthiopiæ. 258.e
 Candilabrum Iudeorum in arce triumphali Titi. 695.e
 Candidati Boni viri titulo salutabantur. 530.c
 Cædidiatus mittitur Iesus ab Herode ad Pilatū, & cur. 167.e
 Candor vestium quid. 167.b.c

Canendi laudes usus. 398.e
 Canendi mores indecoros in seclatur Chrysothomus. ibid.
 Canon Apostolorum de non abijcienda uxore quomodo intelligendus. 526.b.c
 Canon Nicæna Synodi mulierum cum clericis habitationem prohibens. 525.d.e
 Canon Græcorum de atate presbyteri ordinandi. 34.e
 Canon Nicæni Concilij aduersus bigamos. 529.a
 Canon Sextæ Synodi spurius. 236.c. 526.e
 Canon Concilij Toletani de tonsura dilatanda, & cur. 568.c
 Canon Synodi Laodicæna de Angelorum adoratione declaratur. 602.e. 603.a
 Canon de imaginibus non receptus. 484.c.d
 Canon Synodi Antiochene pro imaginibus. 480.a
 Canon Eliberini Concilij contra imagines irritus. 484.b.d
 Canonum Græcorū & Latinorum collectorū nomina. 484.d
 Cantabris rebellantibus porta Iani aperta. 48.e
 Cantandi ritus diuersarum Ecclesiarum. 606.e
 Cantare in Ecclesia populus cur vetitus. 605.a
 Cantare in cordibus apud Paulum quid. 603.c
 Cantharus in atrio ecclesie Vaticane. 478.e. 491.e
 Cantica dramatis quæ. 603.a
 Canticorum modestiam corrumpentes obiurgati. 606.a
 Canticiones Christianorum priuata quales. 608.c
 in Canticis gestus olim fieri soliti exoleuerunt. 604.a
 Cantor seu Psalmista, officium potius, quam ordo. 335.e
 Cantor sola iussione presbyteri manus obire poterat. ibid.
 Cantus Ecclesiasticus vnde ortus. 603.c
 Cantus post cœnam. 490.c
 Cantus Essenorum. 603.d
 Cantus sententia Patrum probatus. 604.b
 Cantus psalmodum in vniuersa Ecclesia. 604.d
 Cantus religiosus quam proficius. 606.c. 608.d
 Cantus Christianorum qualis. 605.b.c
 Cantus Ecclesiastici traditio. 603.c
 Cantus seminarum cum viris interditi. 604.a
 Cantus Ecclesiastici corruptores. 607.b
 de Cantu Ciceronis sententia. 605.e
 Cantus die & nocte in ecclesia. 604.b
 Cantus molles reprehenduntur. 605.b.e
 Caparnæum fons apud Genesareth. 109.b
 Caphargamala villa Gamalielis interpretatur. 243.b
 Capharnaum una ex decem ciuitatibus Galilee. 106.a
 Capharnaum Christi ciuitas appellata, & cur. 106.c
 Capharnaum vnde dicitur. 109.b
 Capharnaum & Corozain quando enenerint mala prædicta à Domino. 676.b
 Capillorum ornatus. Vide Ornatus.
 Capillorum desectio in virginibus Deo dicandis quid signet. 473.e
 Capillorum amputandorum diuersi ritus. ibid.
 Capitis abrasio omnis in contumeliam. 567.b
 Capito Flori Centurio. 651.e
 Capitonis opera Caius in Iudeos impellit. 289.a
 Capitonis Quæstoris littere ad Caium contra Iudeos. ibid.
 Capitolium concrematum restituitur à Vespasiano. 687.a
 Cappadociam Petrus petit. 313.d
 Capitulum & occisorum numerus in excidio Ierolymitano. 688.e
 Caput vnum visibile in Ecclesia statuendum. 130.a
 Caput Ecclesie Dei Filius. 2.b
 Carcer Mamertinus. 646.c
 Carcer Apostolorum Roma. 646.c
 Carcer Cyzicenus in quo Paulus fuisse creditur. 534.a
 Carcer Tullianus. ibid.
 Carcer Petri Ierolymis. 311.b
 Carcer Ioannis Baptiste. 102.e
 Carcerem Petri non fuisse extra ciuitatem. 311.d
 Carceres fumosissimi. 534.a
 Car-

I N T O M V M I. ANNAL. ECCLES.

Carceris Petri custodes ab Herode suffocati. 313.b
 Carceris Petri & Pauli tempus sub Nerone. 646.b
 Cariatharbe, id est oppidum virorum quatuor. 25.e
 Cariatharbe, idem quod Ciuitas Arabs. 177.a
 Cariorth oppidum in tribu Iuda. 116.c
 Carmen Prudentij de Petri crucifixione. 665.b
 de Stella Magorum. 57.b
 de Cassiano & Hippolyto martyribus. 484.d.c
 de exilio Iudeorum. 693.a
 de carnificinis Christianorum. 737.a
 Carmen Paulini de amictu Ioannis Baptiste. 92.a
 de usu pastophoriorum in ecclesia. 478.b
 de cantharo in atrio ecclesie Vaticane. ibid.e
 de Cruce, & imaginibus basilicarum. 483.c.d
 de Epiphania. 89.c
 de cereis in ecclesia accensis. 555.d
 Carmen Persij de lotione Romanorum ante ingressum in templum. 479.e
 Carme apud Lactantiū de imagine Christi cruci affixi. 483.b
 Carmen Hurati de tabella voto suspensa. 503.e
 Carmen Prauli de tessera hospitalitatis. 708.d
 Carmen Gregorij Nazianzeni de Thecla. 362.d
 Carmina Martialium & Iuuenalis de Iudeis. 10.e
 Carmina Sibyllina de tempore futuri Iudicij. 397.d
 Carmina Sibyllina prædicebant affore Regem, à quo tantum speranda salus esset. 48.c
 Carnificina Christianorum locus dictus ad Aquas Saluias. 661.e
 Carnificina Christianorum in Vrbe diuersis in locis. 737.a
 Caro nostra corpore Christi nutritur. 158.b.c
 Carpocratiani. 307.c
 Carpi Pauli an idem cum Carpo Dionysij. 591.e
 Carpi Cretensis visio. 592.a.b.c
 Carrabas insanus ludibrio in Regem transformatus ab Alexandrino. 277.a
 Cassij canes alebant hominum cadaueribus. 318.a
 Cassius tributum Iudeis imperauit. 28.d
 Cassius, Chereas, & Cornelius Sabinus in Caium coniuuant. 303.d
 Cassius clade & depopulatione Iudeos afficit. 3.d.e
 Cassianus hospes Ignatij. 724.a
 Castiodori sententiam de anno, quo Christus natus est, ceteris præferre. 32.c
 Castiodori liber de computo Paschali. ibid.e
 Castitatem excolebant Pharisei vsque ad certum tempus. 4.e
 Castorum in signe quale. 586.c
 Castores cur dicti Pollux & Castor. ibid.d
 Castor & Pollux propitij nauigantibus credebantur. 586.c
 Casula quid. 544.a
 Catalogus restantium Petrum Romam venisse. 318.c.d
 Cataphryge heretici. 249.b
 Catathema quid. 502.d
 Catena ferrea Agrippa à Caio donata & suspensa quid significaret. 305.b
 Catenarum Petri laudes. 312.b.d
 Cathedra vna monstratur. 207.a
 Cathedra Antiochena festa dies. 270.c
 Cathedra Romane annuarius dies. 339.a
 Cathedra Petri lignea Roma venerationi habita. 342.c
 Cathedra linteata. ibid.e
 Cathedra prima in synagoga. 76.b
 Cathedra Iacobi. 238.d
 Catholici nominantur Christiani ad distinctionem hereticorum. 308.c
 Catholicus ab heretico quo signo dignoscendus. 340.e. 341.e
 Catholicum quid significet. 308.c.d
 Catholicus & Romanus idem. 342.b
 Cato Minor pallio usus. 80.e
 Catulus ter mille ex Iudeis in Cyrene trucidat. 697.a

Canda insula ubi posita. 584.e
 Cantes Cepha nomine significatur. 96.a
 P. Celer apud Nerone accusatus. 506.c
 P. Celer & P. Ælius Silano necem intulerunt. ibid.
 Cella nonaginta in templo Salomonis. 17.e
 Cella frumentaria Ierolymis incendio absumpta. 682.e
 Celsus Epicureus hereticus. 31.c. 178.c.
 Cenchrea portus & nauale Corinthiorum. 419.b
 Censor morum Archibutriclinus. 97.b
 Censorinus scriptor egregius. 719.c
 Censabant Romani populum quolibet Iustro. 28.e
 Censendi populi tempus. ibid.
 Censeri qui solerent, & quoto die infantes. 30.b
 Censu Cesaris descriptus Iesus Christus accepto nomine. 11.a
 Censu sub Saturnino. 29.b
 Censu tabula consulum nomine notabantur. ibid.e
 Censum soluebant omnes cuiuscumque ætatis & sexus. 30.a
 Censu sub Quirino bis actus. 28.d
 Censu sub Quirino cur Ethnici non meminerint. 31.c
 Censu diuersi ab Augusto imperati. 30.c
 Censu Iustralis quolibet quinquennio. ibid.
 Censu descriptionis forma sepe mutata. ibid.d
 Censu Iustralis exactio quousque perseverauerit. ibid.
 Censu Terulliani temporibus. ibidem.
 Censu causa viri viginti delecti, & in provincias missi ab Augusto. ibid.
 Censu plures ab Augusto exacti. ibid.e
 Censu Senatus ab Augusto. 31.a
 Censu tribus Gallis imperatus. ibid.
 Censu primi Augusti cur nullus historicus meminerit. ibid.
 Censu tabula Romanis archibus afferuabantur. ibid.b
 Censu ab Augusto impositi ratio multiplex. 30.d
 Censu occasione exorta secta Galileorum. 64.e
 Censura Ecclesiastica degradationis, & suspensionis. 449.a.b
 Centumvirum collegium apud Romanos. 137.d
 Centuriarum conatus. in præf. pag. 1.
 Centurio Vitellius Proculus. 305.e
 Centurio Longinus nomine martyr. 182.b
 Centurio à Domino commendatus cuius legionis. 118.a
 Cephas primarius lapis. 95.c
 Cephas Petrus vocatus à Domino. 94.e
 Cephas vox Syriaca. 95.c
 Cephas Syriacè petram durissimam significat. 96.a
 Cephas nomen Græcum, & Syriacum. 96.c
 Cephas dixit interpret, Petrus, & non Petra, cur. 95.c
 Cephas quidam alius à Petro ponitur à Clemente Alexandrino. 386.e
 sed à Hieronymo non probatur. ibid.
 Cephas vnus ex septuaginta. 138.b
 Cepha Græca interpretatio. 96.c
 Cepha plures introducti. 386.e
 Cera sacra mirabiliter ignem extinguens. 546.d
 Cerei Paschalis mysterium. ibid.
 Cerei accensi in honorem martyrum. 544.c.d
 Ceroorum in Ecclesia accensorum significatio. 545.c.d
 Cercos in populum distribuere mos fuit. 338.c
 Ceroferariorum ordo. 544.c
 Ceroftata. 546.b
 Cerinthus primus post Simonem heresarcha. 285.d
 Pseudoapostolus dictus, contra Petrum & Paulum inuehitur. ibid.e
 Cerinthus heresarcha qua mollitur. 378.d
 Cerinthus, & Marcionus. 529.d
 Cerinthus hereticus Christi resurrectione negat. 500.a. 734.d
 Cerinthi heresis confutata à Paulo. 601.c
 Cerinthus & Ebion inter se consentientes. 701.a
 Cerinthus Reuelationes sub nomine Apostolorum edidit. 734.b

I N D E X

Serapion & Carpocras heretici Matthæi Evangelium de-
scripserunt. 288.b
Certamen quinquennale à quo institutum, & quando. 719.c
Cestius Florus Præf. in Iudæam missus. 637.c
Cestius in Iudeos que. 638.b
Cestius Ierosolymam obsidet. 634.e
Cestius Ioppen decessit. ibidem
Cestius Ierosolymam capere neglexit miro Deo cõsilio. 654.e
655.a
Cestius nobiles Iudeos transfugas mittit ad Neronem. 655.a
Chalcedonenf. Concilio orationem Latine prius, postea
Græcè habuit Marcianus Imp. 81.c
Chalcidius Platonius de Magis meminit, & de ortu stelle.
52.e
Chebron idem quod Hebron. 25.d
cuius antiquitas. 25.e
Chebron antiquior, quàm Tanis. ibidem
Chebron ab Ierosolymis quantum distaret. 26.a
Chephira vicus. 109.c
Chlamydem coccineam fuisse vestem militarem. 169.d
Chreston Latine bonam & commodum significat. 307.a
Christum Gentiles Christum appellabant, & Christianos
Christianos. ibidem
Christi sacramentum. 254.a.b.c
Christi ampulle miraculum. 254.b
Christi sacramentum nuncupari consuevit Sacramen-
tum confirmationis. 253.d.e
Christi genealogia varie describitur. 10.e
Christi aduentus prophetis Gentilium obscure prædictus.
8.e
Christi aduentum qua præciserint prodigia. 9.b
Christi aduentus tempus opportunum. 2.a
de Christi die natali diuersa sententia. 38.e. & seqq.
Christi natalis. 45.e
Christi præsepe. 46.a
Christi nascentis prodigia. 47.e
Christi circumcisio. 50.e
Christi typus Melchisedech. 157.c.d
Christi interitum Herodem & alios procurasse. 70.e
Christi fugam in Ægyptum. 59.c
Christi prædicationis tempus. 100.a
Christi prædicationis anni unde auspicandi, & quomodo di-
stinguendi. 102.c
Christi opera diuersa. 138.c
Christi parabole. 124.c
Christi mora in Iudæa. 102.b
Christi primum miraculum. 98.b
Christi baptisimus. 93.b
Christi prædicationis quando cepit. 88.d
Christi reditus ex Ægypto. 72.b.c
Christi aduentus præsentia Augusto tributa. 9.e
Christi sorores, & fratres nominati. 14.d
Christi regia persona à Matthæo insinuat. 11.a
Christi aduentus Iudæis & Gentilibus prænuntiatus. 7.c
Christi aduentus præsentia oracula malè tributa Imperato-
ribus. 9.a
Christi genealogia quibus mendaciis deprauata ab impiis.
12.d.e
de Christi vita & passionis tempore diuersa opiniones.
185.c.d.e
Christi prædicationis annus primus à Ioanne digestus. 100.a
Christi passionis annus. 185.a
Christi corpus offertur pro sacrificiis omnibus veteris Testa-
menti. 159.e
Christi genealogiam cur diuerso ordine retulerint Matthæus
& Lucas. 111.a
Christi crucem negantes. 595.e
Christi sanguine qui sint abluti. 1.e
Christi excellentius super Angelos cur inculcata. 601.c

Christi passio futura salutem dedit. 2.a
Christi imago à Syrophœnissa erecta. 112.b.481.c
Christi incarnationis futura fide salui facti sunt homines, ut
præterita. 2.a
Christi adulteras esse præuicantes virgines. 473.b
Christi natalis ex libris Sibyllinis notus. 50.a
Christi venturi typum gererat Salomon. 54.d
Christi miracula, cum ad festum Scenopægie profectus esset.
136.b
in Christi aduentu paucorum religio. 7.a
Christi aduentu tantum defecerat sceptrum Iudæ. 3.b
Christi tempore nondum erectum templum Pacis. 48.e
Christi diuinus honor exhibitus quando. 142.b.c
Christo nubere Deo dicatas virgines recipit Ecclesia. 461.b.c
473.b
Christo in Ægyptum adueniente qua contigerint. 59.d.e
Christo nemo contradixit anno primo sue prædicationis.
113.c
Christo parantur insidie ex tributi pensione. 143.d
in Christo & per Christum Sancti omnes salutem cõsecrati. 2.a
Christo in cuius domo cœna paratur. 115.a
Christum saltem tangere omnes optabant. 115.a
Christum que scilicet non receperunt. 4.e
Christum adorat arbor inflexa. 59.d
Christum passum esse anno quadragesimo sexto sue ætatis
quidam leuiter opinati sunt. 185.b
Christum passum esse post annum sue ætatis quinquagesimum
nonnulli arbitrati sunt, & unde moti. ibid.
Christum passum esse post annum sue ætatis quinquagesi-
mum, scripsit Irenæus, sed aliud alibi sentire videtur.
ibidem.
Christum passum esse anno sue ætatis trigesimo, & quinquode-
cimo Tiberij, falso arbitratus est Tertullianus, & ante
ipsum Valentinus heresiarcha. 185.d
Christum passum esse sub Cass. Rubellio Gemino, & Fusio Ge-
mino, asserit Tertullianus, ex quo multi errandi occasio-
nem acceperunt viri præcipui. ibidem e
Christum trigesimo impleto anno passum tradit Clemens
Alexandrinus. 186.a
Christum passum esse anno trigesimo tertio sue ætatis per tres
mensis inchoato, falsum. 186.d
Christum annum tantum Euangelium prædicasse opinati
sunt Gnostici. 186.b
Christum passum esse anno decimo septimo Tiberij affirmat
Orosius. 186.c
Christum vixisse uno & triginta annis tradit Philastrinus,
& Gaudentius Brixianus. ibid.b
Christum duobus annis prædicasse sentit Apollinaris Laodice-
mus. 186.b
Christum fuisse tribus diebus & tribus noctibus in corde ter-
re, quomodo intelligitur. 198.e
Christum professi, abiecta toga, pallium induebant. 474.d
Christum non verè passum primum Simon magus dissemina-
uit. 595.e
Christum mortuum anno ætatis sue quadragesimo sexto, ful-
sum. 185.b
Christum quomodo innotuit Augusto per Sibyllam. 9.e
Christus Ecclesiæ fundamentum. 1.d
Christus, id est, Vinctus. 10.c.d
Christus ex stirpe regia & genere sacerdotali. 10.e.11.a.b
Christus quid sit. 1.e
Christus quo ab origine mundi anno natus. 38.a
Christus quo anno ab Vrbe condita natus. 36.a
Christus quo Herodis anno natus. 37.e.39.e
Christus quo anno Augusti natus. 33.b
Christus quo tempore conceptus. 25.b.38.c
Christus quo die natus. 38.e
Christus nocte nascitur. 39.d.45.e
Christus quo mense & die sit natus. 38.e.39.b
Christus

I N T O M V M I. ANNAL. ECCLES.

Christus qua Olympiade natus. 32.b.c.e
Christus quibus Consulibus natus sit. 32.c
Christus suscipi innotuit. 47.d
Christus ubi circumcisus. 51.a
Christus offertur in templo. 58.a
Christus nascens virginis claustra non violauit. 58.b
Christus describitur in censu sub Quirino. 31.c
Christus in infantia miracula non fecit, & cur. 77.d
Christus non modo filius fabri, sed & faber dictus. 77.e
Christus iugi & aratri similitudine vitatur, & cur. ibid.
Christus annorum duodecim. 75.e
Christus quo anno baptizatus. 93.d
Christus Nazarenus dictus. 74.c
Christus Galileus nominatus ab impiis. ibid
Christus ex stirpe Davidica. 11.b
Christus in ea femina, in qua formam serui accepit, virgini-
tatem esse liberam voluit. 19.a
Christus sacras nuptias probauit. 97.d
Christus virginem non nisi virgini commendauit. 21.b
Christus unus ex duabus naturis eodem momento & per-
fectus Deus, & perfectus homo. 25.b
Christus Princeps pacis. 48.c
Christus existimatur ab Herode Ioannes Baptista. 63.a
Christus quanto tempore in Ægypto mansit. 72.c
Christus & Apostoli Galilei. 66.b
Christus cur primum ad Ananiam perductus. 164.a
Christus petra. 96.a
Christus pendente descriptione sub Quirino natus, circum-
cisus, descriptus. 31.c.d
Christus montem ascendens elegit mox duodecim Apostolos.
115.a
Christus quo patitur à suis. 124.b
Christus mittit Apostolos binos. 124.e
Christus de sua passione prædicat. 133.c
Christus Ecclesiæ fundamentum. 1.d
Christus quomodo super pinnaculum templi delatus sit.
94.b
Christus quid cum inuaditur. 163.b
Christus exiit chlamyde, & propriis induitur vestimen-
tis. 171.d
Christus quasi hortulanus apparet Mariæ Magdalene.
202.c
Christus nouissime à Apostolis manifestatur. 210.b
Christus eleuatus in caluum, cuius figuram manipulus expri-
mebat. 219.d
Christus Rex & sacerdos. 451.c
Christus transfuit in suos regiam potestatem. ibidem
Christus magis infirmatur. 216.a.b
Christus curat demoniacum, & socrum Simonis. 109.c
Christus increpat demonia. ibid.
Christus in Iudæa quamdiu mansit. 102.b
Christus imperat vento, & mari. 109.d
Christus abiit Ephren. 141.d
Christus quo anno & quo mense sue ætatis cruci affixus.
187.a.b.c
Christus ubi orauit. 162.e
Christus quo anno Tiberij passus. 188.a.c
Christus quo die passus. 189.b
Christus quo die resurrexit. 189.c
Christus ibi crucifixus, ubi Isaac immolatus. 175.d
Christus quotidie Fidelibus immolatur. 159.c.d
Christus falso dicitur fuisse in templo sacerdos. 12.e.13.a
Christus quando abstulit spolia Damasci, & Samaria. 53.c
Christus à nonnullis falso putatus Herodes. 6.d
Christus creditus à multis Peshafanus. 9.a
Christiani à Christo, Christi à christumate nomen deductum.
306.e
Christiani apud Alexandriam habitantes. 17.d
Christiani Nazareni dicti. 74.d.308.b

Christiani Galilæi nominati. 74.d
Christiani Fratres appellati, & Sancti. 307.c
Christiani vocati Credentes, & Fideles. 308.a
Christiani à Gentilibus impostores dicti. 430.e
Christiani Sibyllis dicti, & cur. 7.d
Christiani dicti Sancti. 308.a
Christiani dicti Catholici. ibid.c
Christiani dicti Saluari. 480.d
Christiani vetiti à leliione Prophetarum & Sibyllarum po-
na mortis. 7.e
Christiani Iudeorum inuidia bonis spoliati. 469.a
Christiani ad Orientem conuersi orabant. 477.d
Christiani sine calceis incedebant. 475.b
Christiani manibus lotis orabant. 479.b
Christiani in priuatis domibus, vel in cryptis conueniebant.
477.c
Christiani Ierosolymis abscedunt iuxta præceptum Domini
quando. 655.a.b
Christiani quo anno Roma pulsà à Claudio. 377.e.378.a
Christiani dicti Chrestiani. 307.a.b
Christiani suppellectilia saluant in abominatione desolationis.
656.e
Christiani sub Essenorum nomine à Philone laudantur.
631.a
Christiani non barba rasa, sed pallio ab Ethnicis distingue-
bantur. 572.e
Christiani de incendio Vrbs calumniam passi. 633.a
Christiani à calumnia incendiij Vrbs liberantur. 634.d.e
Christiani sub Nerone passi primito martyrum dicti.
631.a
Christiani ferarum tergis coniecti à feris laniantur. 634.a
Christiani qua spe operibus misericordie incumbunt. 706.e
707.b
Christiani sub Cestio recedunt Ierosolymis. 655.a.b
Christiani qui nominandi. 2.a
Christiani, id est, Vincti. 10.d
Christiani omnes Ierosolymis pulsà, à Apostolis ibi permanen-
tibus. 248.e
Christiani primum pulsà Ierosolymis. 249.b.c
Christiani ut impostores derisi sub Nerone. 635.d
Christiani cum Iudeis necati. 683.d
Christiani spe vite æternæ omnia præstant. 707.a
Christiani sub Nerone Imperio infamati. 634.c
Christiani primi diu vixerunt, & cur. 709.c.d
Christiani præter fidem omnia habent contemptui. 707.a
Christiani sub Tui Imperio securi. 711.e
Christiani quid in calamitatibus Iudeorum. 291.c
Christiani laus, cum nullo habere negotium. 449.e
Christiani soleis videntur. 475.b
Christiani omnia communia præter uxores. 307.d
Christiani persuasum, omnes inter se fratres esse. 707.a
Christiani prima. 222.d
Christianorum annuli quo signo sculpendi. 460.a.b
Christianorum communia qualia. 489.b
Christianorum effusa largitis
in Christianorum communis cantica etiam adhiberi solita
qualia. 490.c
Christianorum legio victoriam precibus obtinuit. 561.a
Christianorum nomen cur infamaretur. 634.c
Christianorum Pontificum corona. 240.a
Christianorum qui Ierosolymis expulsi sunt enumeratio. 250.a
Christianorum religio à Claudio inter superstitiones nume-
ratur. 377.d
Christianorum Apologie. 634.d
Christianorum irrationes. 635.d
Christianorum sub Nerone necatorum quo die memoria
agitur. ibid.e
Christianorum agapes. 488.e
Christianorum studium in legendis libris Sibyllinis. 7.e

INDEX

Christianorum studium iuuandi peregrinos, ac miserabiles perfonas.	333.b.c. 706.c.d.e. 707.	Claudius Agrippa regnum confirmat & auget.	304.d
Christianorum erga Indeos officia.	293.c	Claudius quo tempore, & qua occasione Romanum Porium extruxit.	330.d
Christianorum nomen ubi inchoatum.	306.c	Claudius multa sacrificia Roma abrogauit.	335.e
Christianorum diuersa nomina.	307.a.b.c	Claudius retinenda stola pontificia Indeis potestatem facit.	373.d
Christianorum persecutio ab Agrippa.	310.b	Claudius Aruspicum disciplinam restituendam curat, & qua occasione.	374.d.e
Christianorum modestia.	704.c	Claudius Agrippa ius in res sacras tribuit.	311.b
Christianorum carnificina locus ad Aquas Saluatas, & alibi.	661.e	Claudius Agrippam Agrippa filium constituit in regno patris.	375.a
Christianorum hospitalitas.	708.b	Claudius Iudeos Vrbe pellit, quo anno.	377.e
Christianorum causa omnia mala imminere existimabant Gentiles.	718.d	Claudius Neronem odoptat.	408.a. 418.d
Christianorum religionem Iudaico nomine Gentiles solitos consignare, & cur.	737.c	Claudius quando obit.	441.d
Christianos etiam heretici suos scilicet appellare consueuerunt.	307.c	Claudius Iconoclasta.	483.a
Christianos ab Apostolis indumenti formam mutatos.	474.e	Claudius reliquiarum impugnat.	424.b
Christianos bene vsos pacis temporibus ad dilatandam fidem.	710.d	Claudius à Petro sanatus in qua parte templi esset.	228.a
Chronicon Ioannis Antiochiae Episcopi mendacis scater.	111.c	Mysterium ex miraculo.	ibid.e
Chrystostomi locus explicatus de praesepe Domini.	56.e	Claudius sanatus à Petro ante diaconorum electionem.	228.b
Chrystostomus traditionum assertor.	417.d	Claui cruci affixi Domini an quatuor.	178.a
Ciborum delectus.	509.c.d	Claui extractos à Christi manibus ac pedibus in sinu suo Dei genitrix accepit.	182.d
Cibus non dicitur Ecclesia, sed abstinentiam commendat.	ibidem.	Clemens Stromateus.	101.c
Cibus & nuptias detestantes qui.	508.c	Clemens Alexandrinus de traditionibus.	414.c
Cibyres urbis Carie fons.	98.c	Clementis Alexandrini error de annis Agonalibus.	719.c
Cicero multa uaticinia adducit ex Sibylla Cumana.	8.d	Clemens post Petrum tertius, vel etiam quartus Pontifex.	672.d
Cilicia sub prouincia Syria redacta.	28.b	Clemens post Linum & Cletum sedit.	672.a.d
Cimbris copia ciuitates obruit.	713.d	Clemens non ante Domitiani tempora sedit.	672.c
Cinis Desuuij usquequo peruenit.	ibid.	Clemens & Linus quomodo sedit dicantur uiuente Petro.	673.e
Cingulum lancaum sponfarum Christi.	473.d	Clemens à Petro ordinatus.	674.a
Circuitus, seu Periodi libri appellati.	285.d	Clemens quot annos sedit.	722.d
Circulus Solem ambiens uisus Augusti tempore.	10.b	Clemens uirginitatem docet.	701.c
Circumcidit Paulus Timothenum, & cur.	394.e	Clemens perpetuam uirginitatem coluit.	724.b
Circumcisio Christi in spelunca.	50.e. 51.a	Clemens quos instituit Episcopos.	729.b
Circumcisio Domini sub quibus Consulibus.	50.e	Clemens quando creatus Pontifex.	722.c
Circumcisio an in templo facienda.	51.a	Clemens patrueis Domitiani, uir Consularis.	723.c.
Circumcisio fiebat etiam in sabbato.	152.b	738.b	
Circumcisionem necessariam fuisse in lege ueteri.	331.e	Clemens potuit habere filios Imperatores, si Domitiano in cultu idolorum adhaesisset.	736.b
Circumcisionis minister dicitur Christus.	385.a	Clemens inertia culpatur propter quid.	ibid.
Circus Neronis in Vaticano.	664.c	Clemens à Domitiano iussus occidi quo anno.	ibid.
Cisson torrens.	124.b	Clementis Encyclica contra Ebionem.	701.c
Cithara ab ecclesia modulatione proscripta.	608.a	Clementis Paulus meminit.	673.c
Cines Romani qui.	30.c	Clementis scripta de rebus Petri gestis ab hereticis deprauata.	285.d
Ciuitas nobilior, exceptis Ierosolymis in Palestina que.	23.d	Clementis scripta corrupta Ebion.	701.c
Ciuitas David Berthehem.	26.c	Clementis epistola ad Corinthios illustris in Ecclesia legi solita.	727.b.
Ciuitas Iuda que dicta.	25.d	lit. 727.b. ex diuersis antioribus integrata.	ibid.c.
prima obtigit sorte familie Cuath.	ibid.	eiusdem epistole narratio.	728.a.b.c
Ciuitates diuise ad habitandum tribui Leuitica.	ibid.	Clementis epistole plures.	728.e
Ciuium Romae censurorum numerus tempore Claudij.	377.c	Clementis commentarium antiquissimum esse.	450.a
Clades Iudeorum Alexandrinorum.	277. c.d	Cleobolus & Theodorus heresarcha.	642.b
Clades Variana.	72.d. e. 569.c	Cleopatra Albi uxor.	637.c
Clades Ierosolymitana & bellum neci Iacobi attributa à Iosepho.	215.a. 685.d.e. 686. 687	Cleopatra Lyfianiam necit.	89.e
Clandestina matrimonia prohibita.	459.a	Cleopatra Emmaunus fuisse indigenam.	203.d
Claudij Imperium.	303.e	Cleophas cum comite è qua hora noctis Ierosolymam peruenit.	ibid.
Claudij edita pro Iudeis.	304.c.d.e	Cleophas comes quis fuerit.	530.e
Claudij littere ad Fadum.	373.c.	Cleopha Maria consobrina Marie Virginis.	22.d
eiusdem littere ad S. P. Q. Iudeorum.	ibid.d	Cleophas frater Ioseph.	ibid.
Claudij Lyfia littere de Paulo ad Presidem Felicem.	577.d	Cleophas & Alpheum diuersos fuisse.	ibid.
Claudij sceleria in amona procuranda.	330.d	Clericalis tonsura quid significet.	566.a
Claudij tempore fames in toto Orbe, quo anno.	330.c	Clerici immunes à Principum uelligalibus, contra Nouatores.	135.a
Claudio mortuo Iudei Romam redeunt.	441.d	Clerici nomen delere aut suppressere in panam.	449.b
Claudiopolis Bithynia ciuitas.	313.e	Clerici sportulantes.	467.e
Claudius Imperium cepit.	303.e	Clerici differunt tonsura à Nazaritis.	566.c
Claudius Latini sermonis ignarum iudicem albo erasit.	81.a		

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Clerici comam tondeant, quomodo intelligendum.	568.d	Collyridiani heretici de Virginis Maria natura mentionuntur.	15.b
Clerici monachis antiquiores.	572.c	Colonia iure Romanorum uinere cogebantur.	397.b
Clerici in Occidente an vsi barba.	ibid. c.d	Colonia Agrippina que, & quando extructa.	408.b
Clericorum calibatus.	525.d.e. & seq.	Colonia Romanorum Casarea.	697.b
Clericorum stipendia.	467.c.d	Coloniis municipia prestabant.	575.c
Clericus ab alitari amotus propter impudicam aspectum.	486.a	Colossenses qui.	598.b.c
Clerus unde dicitur.	334.c	Colossenses cultores Michaele Archangeli.	602.c
Cletus Clemens subrogatur.	722.c	Colossensibus an Paulus predicauit.	599.d
Cletus & Anacleto eundem esse putantes decipi.	673.c.	Colosse oppidum in maiore Phrygia.	598.b
722.d		Colosse sub Laodicensi metropoli.	602.c
Cletus & Linus quomodo uiuente Petro sedit dicantur.	673. e	Colosse urbs Cone dicta.	602.d
673. e		Columba ex templo egredi uisa, cum uelum templi scissum est.	181.b
Cletus Lino subrogatur.	712.c	Columba aurea super altaria poni solita.	495.e
Cletus quot annos sedit, & quando martyrio coronatus.	722.c	Columna in qua Dominus flagellatus est, ubi posita.	169.a. 218.d
Coccineam chlamydem, uel vestem militarem fuisse.	169.d	Columna alligatus Christus.	168.e
Codorahomor, & Bersa.	53. d	Columnam esse Ierosolymis, qua estino solstitio umbram non faciat, falsum esse monstratur.	177.c
Cena pura sine animalibus.	189.e	Columnarum magnitudo in templo.	144.c
Cena pura sexta feria appellata.	189.d.e. 192.e	Columnarum numerus in templo ab Herode structo.	ibid.
Cena pura, de qua apud Festum, ad Iudeos non perinet.	189.d	Comam tondeat ignominia causa.	567.e
189.d		Comam clerici tondeant cur.	568.c
Cena pura inter dies celebres Fastis adscribitur.	191.e	Comededia statibus agni Paschalis vsus intermissus.	154.e
de Cena pura meminit Tertullianus.	191.d	Comes peregrinationis Pauli quis.	396.a.b
Cena pura que appellari solita apud Iudeos.	ibid.e	Cometa.	56.e
Cena pura que apud Augustinum.	ibid.	Cometa Roma tempore Neronis.	610.c
Cena pura cur sic nominata.	192.a	Commenta falsa de Barnaba.	392.a.b
Cena pura non est in ieiuniis.	191.e	Commentarius de Operibus Cardinalibus probatae fidei liber.	159.b
in Cena rogati & palliati accumbere interdum soliti.	154.a	Commentary editi nomine Pauli.	325.a
Canaculum in quo erant Apostoli cuius domus.	218.e	Communicare cenam Dominicam quid.	156.b
in Canaculis conuenire solebant Christiani.	475.e	Communicare sub utraque specie Fideles numquam solitos extra tempus sacrificij.	496.a
Cena facta ante sex dies Pascha distincta ab ea que facta est biduo ante Pascha.	123.a	Communicare quotidie non sunt soliti Orientales.	496.d.e.
Cena Paschalis duplex mensa.	153.d	497.c.d	
Cena Christo paratur in cuius domo.	147.e	Communicatio & excommunicatio.	446.e
de Cena Domini aliquorum errores.	550.a.b	Communicatio sub una specie.	496.a
Cena Domini distincta à cena agni Paschalis.	428.a	Comparatio Christi ad lucem.	45.d
in Cena bis de proditore sermo habitus.	156.a	Compressiones fieri solite in templo.	375.b
Cena facta qua hora cepta.	161.a	Concilia traditiones seculi.	418.a
in Cena caros collocandi vsus Romanorum.	154.c	Concilia celebrandi typus.	129.e
Cena duplex.	488.a	Concilia de Agape quid.	491.e
Cena facta in Bethania cum Lazaro.	141.d	Concilia Ierosolymitani tempus.	379. b.c.d
Cena facta in domo Simonis in Bethania.	144.e	Concilium aduersus Christum coactum qua causa.	141.b
Cena Pasche Domino in domo Ioannis Euangeliste parata.	147.e. 148.a	Concilium Apostolorum Ierosolymis celebratum, & eius causa.	378.c.d. quo anno & an omnes Apostoli inter fuerint.
147.e. 148.a		397.e	
Cenam Dominicam manducare quid.	156.b	Concilium seniorum biduo ante Pascha factum.	145.c
Cena Dominica voce abutuntur Nouatores.	156.b	Concilium Gangrense à suffocatis abstinentiam mandat.	383.c
Cena Dominica vsus.	161.a	Concilium Aurelianense idem iubet.	ibid. e
Cena Dominica hymnus.	162.d	Concilium Carthaginense de sacrificio à ieiunio offerendo.	161.b
Cenantibus eis, idem quod, Recumbentibus eis, apud Mattheum.	155.e	Concilium Agathense de Misis uespertinis.	161.a
155.e		Concilium Eliberinum irritum in multis.	484.b
Cenare more Romano Iudei didicerunt.	153.a	Concilium Marisconense de uigiliis Dominicae diei.	552.a
Cenatoria uesit apud Iudeos.	154.a	Conciliorum vsus in Ecclesia unde.	564.d
Caesaryia proprie que.	619.c	Conciliorum institutum quod.	ibid. e
Camiterium Ennuchi Candacis Regina, & miracula.	259.b	Concilium septuaginta seniorum sublatum, & ex aliis suffragum ab Herode.	91.a
Camiterium Priscilla nuper resossum.	481.c	Concilium sanctorum pro Ecclesia.	487.b
Cognata nomen genericum apud Hebraeos.	11.d.	Conciso apud Paulum quid.	596.a.b
Collatio, Graecae Symbolum.	315.e	Concordantia Euangelistarum de hora passionis Domini.	192.c.
Collegia sacrarum uirginum, & uiduorum.	461.c	Concordantia Marcii & Matthaei de miraculo factio in terra Gadarenorum.	109.d.e
Collectam indicit Paulus non pro se, sed pro aliis.	501.a	Concordantia Euangelistarum de aduentu mulierum ad monumentum.	194.d
Collecta Antiochia Ierosolymam transmittuntur.	352.a.b	Concordantia Euangelistarum de gallicantu.	164.b
die Dominico fieri consueuerunt.	332.c		
in usum pauperum distribuuntur.	332.e		
à Pontifice Romano indicite.	ibid.		
Collecta noua indicetur, ubi noua emerisset necessitas.	333. b		
333. b			
Collectas mittendi Ierosolymam mos usque ad Theodosium perdurauit.	333.c		
de Collectis admonitio Pauli.	501.b		
Collecta pecuniarum fieri solita die Dominico.	332.d		
Collegij seniorum princeps Annas.	90.e		

I N D E X

Concordia simulacrum.	48.b	Consuetudo interpretandi voces plurium linguarum con-	manes probata.	96. d
Concordia publica, Salutis, & Paci imagines ponit Augu-	ibid.	Consuetudo Iudaeorum iterum pedes ac manus in conuivio	lauandi.	153. d
Conditae aromatis corpora defunctorum ab Aegyptiis	194. e	Consuetudo dammati aliquod solatium impendendi.		171. e
Indei mutati.	129. c	Consuetudinis varietas Ecclesia non obest.		512. e
Confessio Petri de Christi diuinitate.	431. e.	Consulatus ignoratio, quo natus est Christus, multis causa	errandi fuit.	31. b
Confessio peccatorum instituta apud Christianos.	932. a. b	Consulatus sub quo natus est Christus.		32. c
Confessio post baptismum.	ibid.	Consulatus duplex, ordinarius, & honorarius: ex quo multi	arguuntur erroris circa tempora.	698. d. e. 703. d. e
de Confessione auctoritates.	439. d. e. 440. a. b	de Consulatum numero error emendatus.		703. d
Confessio, & satisfactio.	432. d	Consulatus Domitiani sextus cum octauo Vespasiani.		710. e
Confessio cui fieri debeat.	432. e. 433. a	Consulatus temporis feliciter suppantur. in pref. pag. 4.		in Consulatus numerandis ratio habita.
Confessio peccatorum publica.	433. b	Consulatus Apostolorum Spiritus sanctus.		316. e
Confessio peccatorum commendata.	435. a. b	Contentio Apostolorum unde orta.		155. a
Confessio praeceperit sibi debet baptismum.	433. b	Contentio oborta Ephesi inter Christianos praecceptorum cau-		442. d
Confessio ante communionem.	434. d	sa.		442. d
Confessio peccatorum vomitui comparata.	435. a	Contentio Pauli & Barnaba.		391. b
Confessio peccatorum duplex, publica, & priuata.	ibid. c	Contestatio hospitalitatis inter Christianos.		708. b
Confessio etiam priuata a temporibus Apostolorum.	ibid.	Contentio coningalis.		457. a
Confessio secretam viti maioribus.	433. a	Contentio ex consensu mutuo.		ibid. c
Confessio addita ad horas diei.	398. a	ex Contentio mutua miracula.		ibid.
Confessio ante baptismum, & post baptismum.	438. a	Contubernium cum uxore relicta uxoris presbytero.		526. e
Confessio peccatorum publica prohibita, & a quibus.	ibid. c	Contentio perpetua etiam ante Christum seruata.		21. a
Confessio publica inter monachos qualis.	439. b	Contradictionis libri a Simone mago editi.		257. a
Confessio peccatorum sacerdotibus facienda.	ibid. d. e	Controuersia Petri & Pauli quomodo intelligenda, ut neu-		ter errasse dicatur.
Confessio ante orationem.	604. e			385. e. 386. 387. 388. 389.
Confessiones audire, munus Episcoporum fuisse.	439. e	Conuentus forma a Paulo praescripta.		498. a
Confessorum, qui in carcere detinebantur, frequens uisitatio.	707. e	in Matutinis exprimitur.		498. d. e
Confirmationis sacramentum, sacrum chrisma nuncupatum.	253. d. e	Conuentus forma in Vrbe nuper erecta.		499. b
Consuetudo illius opinionis, quod Petrus fundauerit prius		Conuentus crebrius celebrandi.		476. b
Ecclesiam Romanam, quam Antiochenam.	270. d	Conuentus Iudaeorum in synagoga ordo.		485. d. e
Coniecturis interdum procedendum.	196. a	Conuentus in templo.		76. c
Coningalis contentio.	456. c. d	Conuentus in domo Caiphae.		145. b
Coningati cur frequentius eligerentur Episcopi.	524. d. 525. a	Conuentus Corinthiis Paulus praescripsit.		508. a
Coningati si ad sacros ordines adficerentur, ab usu conin-		Conuentus sacri die sabbati, perinde ac ipsa die Dominica.		514. c
gij temperabant.	525. b	Conuentus forenses apud Gracos qui.		505. d
Coningati ordinati abstinere a coningibus inssi.	526. e	Conuentus ter in mense ad tollendas litet.		506. d
Coningatum fuisse Paulum falsum est.	463. b. c. d	Conuentus forenses apud Romanos.		506. a
Coningij leges.	456. d. 457. e. 458. b	Conuersio ad Christi fidem quinque millia hominum.		228. d
Coniuratio in Paulum.	577. a	Conuersio Eunuchi Candacis Reginae.		259. b
Coniuratio in Caium.	303. d	Conuersio Pauli quo anno etatis fuit.		260. c. d
Coniuratio apud Iudaeos non fiebat nisi inter eiusdem tribus		Conuiniandi modus apud priuos Romanos.		153. a
viros & mulieres. 11. c. sacerdotibus tantum licebat		Conuiniandi modus Iudaeorum, Romanorum similis.		ibid.
uxorem ducere ex alia tribu.	12. b	Conuiniarum pedes lauari solitos.		153. b
Confessus Iudaeorum ordo.	76. b	Conuiniua duo, quibus a Magdalena unctus est Iesus.		123. c
Confessum Petronij Iudaeis utile.	293. e	ubi facta.		ibidem.
Constans Imp. Athanasium quid rogant.	612. d	Conuiniua Christianorum qualia.		489. d
Constantia Augusta sudarium Pauli a Gregorio petiit.	662. c	Conuiniua pauperibus a Agapes nominata.		492. e
Constantini edictum de bonis Ecclesiae restituendis.	470. c	Conuiniua in Ecclesia celebrari solita post sacra.		488. a
Constantini dona Ecclesia facta.	540. b	Conuiniua triplici de causa a Christianis celebrari solita.		490. e
Constantinopoli nube ignea desuper imminente multi bap-		Conuiniua Christianorum. Vide Agapes.		
tizati.	715. c	in Conuiniuo Paschali Iudaeis bis lauari solitos.		153. d
Constantinus Imperator plumbatarum icibus primus exe-		Conuiniuum Christianorum a Dei laudibus auspiciari.		489. a. b
miti debitorum.	13. c. b	Conuiniuum Christianorum a Philone descriptum.		ibid. b
Constantinus Magnus urceum unguenti, quo Christus		Coponij magistratus quando.		80. e
munctus fuit, cum aliis reliquiis in foro Constantinopoli-		Coponius eques Romanus in Iudaeam missus.		ibid.
tano deposuit.	123. e	Corban sacer thesaurus.		87. d
Constantini & Licinij edictum.	470. c	Corbona a Pilato expilata.		ibid. e
Constitutiones Apostolorum liber Clementis nomine in scri-		Corinthia porta in templo erat, quae Speciosa dicebatur.		225. e
ptus, apocryphus.	119. b	Corinthia femina impudicissima.		471. d
Constitutio Apostolorum de ieiunio quarta & sexta feriae.	193. c	Corinthi Paulus quamdiu permansit.		405. d
Constitutio Hebraeorum, diebus festis ante horam sextam		Corinthi primum a Paulo instructi.		442. b
non prandere.	221. a	Corinthi hominis scelus a Paulo reprehensum.		445. a. b
Consuetudo Iudaeorum, cum malum imprecarentur.	360. a	Corinthi quomodo se Cepha esse dicerent.		442. e
Consuetudo Ecclesiarum seruanda.	515. e			Corin-

I N T O M V M I. ANNAL. ECCLES.

Corinthij aliorum casu inflati arguuntur.	ibid. d	Cretensis Ecclesia fidelis.	523. b
Corinthij ex impudicissimis pudicissimi effecti.	461. a	Cretensium lex calibatum prohibebat.	523. d
Corinthij ultra modum Veneri addicti.	456. d	Cretensium Ecclesia nobilissima.	523. c
Corinthias mulieres velari vult Paulus.	472. a	Cretensium infamis luxuria.	ibid. b
de Corinthiis Paulus glorietur apud Macedones.	532. a	Cretense honestas.	471. b
Corinthiorum incontinentia.	456. d	Crinem virginibus amputari multis ex causis.	473. e
Corinthiorum virgines velatae.	461. a	Crinibus virginum incidendis non eadem apud omnes con-	
Corinthiorum schisma, & eius causa.	442. c. d	suetudo.	ibid.
Corinthiorum errata a Paulo reprehensa.	445. a	Critica derisiones in Christianos.	635. d
Corinthiorum Ecclesia schismate laborat.	727. b	Crispus Archisynagogus.	407. e
Corinthios tertio inuise Paulus.	534. c	Crispus baptizatus a Paulo.	ibid.
Corinthios Paulus de resurrectione instruit, qua occasione.	500. b	Cromaticae harmoniae reliquenda.	605. c
Corinthum adire non cuius integram.	ibid.	Cruce frontem signare Christianis semper fuit in usu.	596. e
Cornelia Maxima virgo Vestalis a Domitiano damnata.	726. c	Cruce poculum signare soliti multi Christiani.	ibid.
Cornelij Ianfenij Concordantiam sequendam sibi auctor pro-		Crucem post Christum gestat Simon Cyrenaeus.	171. d
ponit, non tamen semper.	89. b	Crucem Christi negantes.	596. a
Cornelij Ianfenij studium in contemendis Euangelij in		Cruces ligno compacta in titulum erigi solite.	596. d
unum.	ibid.	Cruciatius Herodis.	70. e
Cornelij Ianfenij expositio super illud Euangelij: A bimatis,		Crucifixi Iudaeorum duo millia a Varo.	73. a
& infra.	56. c	Crucis supplicium.	170. d. e. & seq. 664. e
Cornelij Ianfenij opinio de tempore Christi baptismatis.	34. d	Crucis poena homicidae afficiebantur apud Iudaeos.	170. e
Cornelij Centurionis pietas.	283. d	Crucis figuram fuisse salutaris insigne.	171. a
Cornelij Centurionis domus Ecclesia facta.	285. b	Crucis signi usus qua occasione coepit.	412. b. 596. d
Cornelius Centurionem Episcopum Caesariensem fuisse re-		Crucis signo mulier Christiana a lasciuo iuvene liberata.	
statur Martyrologium Romanum. alibi fertur Episco-			110. b
pus Ilij.	ibid.	Crucis signum apud Aegyptios quid significaret.	171. a
Cornelius cum suis baptizatur.	285. a	Crucis signum manu ducta expressum contra demones.	597. a
Cornelius Centurio Ilij Episcopus.	285. b. 319. d	Crucis virtus etiam infidelium testimonio comprobata.	
Cornelius Centurio a Petro imbutur.	212. c		ibid. c
Cornelius Centurio primus ex Gentibus baptizatur.	258. d	Crucis descriptio.	171. b
Cornelius cuius cohortis Italica Centurio fuerit.	283. a	Crucis Christi inimicos quos intellexerit Paulus.	696. a
Cornelius Tacitus de origine Iudaeorum hallucinatur.	523. d	Crucis frequens usus.	596. e
Corona & circulus solum ambiens.	10. b	Cruisifragium post crucem.	180. d
Corona capitis summi Pontificis qualis.	239. c. 240. a	Cruisifragium omnium poenarum maxima.	ibid.
Corona aurea triplici ordine ducta mitram ornabat summi		Cruisifragium non est passus Dominus Iesus.	182. d
Pontificis.	239. c	Cruis an fuerit in usu apud Iudaeos.	170. e
Corona sacerdotalis.	238. e	Cruis in titulum poni solita.	482. a. d. 483. b
Corona aurea Pontificum.	239. e	Cruis, & terra sepulchri.	184. c. d. e
Corona spinea coronatus est Iesus, ad quid significandum.	169. b	Cruis Domino cuius forme parata esset.	171. b
		Cruis Barabba multis nominibus debita, tributa Christo.	170. e
Corona in capite clericorum quid significet.	566. a	Cruis a sancto Thoma in ecclesia sculpta.	481. e
Corona clericorum inter alia spinam Christi coronam re-		Crypta arenaria ecclesiarum loco.	477. c
fert.	ibid. c	Crestas rerum Indicarum scriptor parum fide dignus.	98. d
Corone spineae Domini sentes reuerecentes.	169. b	Cultus Bethlehem.	46. d. e
per Coronam Episcopi obiectari, quid.	570. e	Cumane Sibylla carmina haud extincta.	8. e
Coronae gestare Christiani exhorruerunt.	169. b	Cumane Sibylla carmina a Quindecimviris inspicere con-	
Corozam proximus Capharnaum.	109. b	suauerunt.	ibidem.
Corpora Petri & Pauli ab Orientalibus requisita, ut ea af-		Cumanus contra Iudaeos.	376. a
portarent.	426. a	exilio multatur.	ibid. d
Corpus Ioannis Baptistae ubi sepultum.	126. b	Cumis quid acciderit primo anno Titij.	714. e
Corpus Christi.	255. e	Curate a fluxu sanguinis monumentum.	111. e
Corpus Christi offertur pro omnibus sacrificiis veteris Te-		Cursores Picentes.	168. d
stemini.	159. e	Cursum officium in Ecclesia quod.	335. e
Corpus Christi viris tantum concessum nuda manus sumere,		Cuspius Fadus Iudaeae Procurator.	654. 237. c
feminis non nisi lineamine.	494. b	Cuspiniani ad Cassiodorum commentaria.	32. e
Corruptores cantus Ecclesiastici.	607. b	Custodes carceris Petri, inssu Herodis suffocati.	313. b
Corruptores Euangelij Matthei.	288. b	Custodia posita in singulis portibus templi.	24. e
Cotys demon apud Corinthios in honore habitus.	456. e	Custodia & munus sepulchri Domini.	183. d
Crassus templum Ierosolymitanum expilat.	3. d. 696. b	Cydari vel myrra viti sacerdotibus commune erat.	239. e
Crassus iuramentum violat.	696. d	Cyprianus Tertulliani discipulus.	613. b
Cratoe Apostolorum discipulus.	641. b	Cyprianus sex millia annorum ab origine mundi enumerat.	38. c
ex Creta Iosephus historicus uxorem duxit.	523. c	Cyrenus Syria Praeses descriptionem facit.	26. c
Crete nobilis Iudaei agobant.	ibid.	Cyrenus quousque superuixerit.	31. d
Crete Episcopus Titus.	517. e	Cyrenus. Vide Quirinus.	
Cretenses semper mendaces.	523. b	Cyzicum carcer terribissimus, in quo Paulus fuisse creditur.	
Cretenses nequaquam fuisse polygamos.	ibidem.		534. a
Cretenses a praeris uxorem discabant, ex legibus.	523. a	Cyzicum Paulum peruenisse, verisimile est.	ibid. b

D
Dæmon. Vide infra Diabolus.
Dæmones quando attriti. 52.b
Dæmones perterriti in die natali Domini. 50.a
Dæmones Christiani mentiri non audent. 429.e
Dæmones aduentu Christi in Ægypto turbati. 60.a
Dæmones peccantes post baptismum vexare soliti. 431.b.c
Dæmonum adiuratorum confessio. 429.c.d
Dæmonum execrationes à Magis fieri solite. 52.d
Dæmonum simulacra collapsa. 59.e
Dæmonum pertinacia manendi in obsessis corporibus. 429.e
Dæmonum auxiliis res longè positas videri. 741.c
Dæmoniaca curatus à Domino. 109.e
Dalmatiam petit Titus. 518.a
Damaris credit Paulo. 404.e
Damaris uxor Dionysij conuertitur. 403.e.405.b
Damasceni decem milia Iudeorum ingulant. 655.b
Damasci locus, ubi Christus apparuit Paulo. 264.d
Damasci Rex Areta Herodis inimicus. 281.b
Damasci stola quando abstulit Christus. 53.e
Damascus olim posita in Arabia. 54.a
Damasus non instituit canendi ritum in Ecclesia. 607.a
Damis Pythagorens. 705.b
Damnati ad bestias an cum illis pugnant. 422.e
Damnatorum supplicia quousque differenda. 170.b.c
Daniel ter in die orabat. 223.c
Darius Comes cōmendat epistolā Abagari ad Iesum. 107.d
Dauid unctus est Cariatharbe. 25.d
Dauid sceptrum quando defecit. 2.c
Dauid familia à Vespasiano aboleri mandatur, & cur. 698.b
ex Dauid familia inuenti pauperrimi cōtemnuntur. 723.c.
 735.c
Dauidis sepulchrum. 221.c.d
Debitorum poena olim atrocissima. 135.e
Debitorum duorum conseruatorum exemplum. ibid.d
Debitorum scilicet, & nex. 135.e.136.a
Decapoleos provincia Galilea, & vnde dicta. 89.e
Deci temporibus fuisse in Ecclesia penitentiariorum. 435.d
Decimarum solutio probata consensu Patrum. 469.d
Decima sacerdotibus debita etiam iure natura. 468.c.d
Decima Christi lege prestanda. 469.c
Decime etiam à Gentilibus diis offerebantur. 468.a
Decime debite sacerdotibus Christianis. ibid.c
Decimas persoluant opifices. 470.a
Decimas offerre apud Gentiles obseruatum. 338.a
Decreta per Paulum & Silam promulgata. 394.b
Defensio Petri de legalibus, & de Iudaizando. 390.b.c
Defensio Petri in vitendo legalibus. 388.b
Defensorum manus in Ecclesia. 335.d
in Defuncti memoria, exemplo resurrectionis Dominice, vnus tantum dies integer numeratur, duorum vero partes. 198.d
ad Defuncti sepulchri, olei accensio, & hostia oblatio. 244.a
Defunctorum corpora aromatibus condire ab Ægyptiis mutuari sunt Iudei. 194.d
Defunctorum anime quomodo effingi solita. 112.e
in Defunctorum corporibus curandis laudabilis in Ecclesia mos exemplo Apostolorum. 243.c.d
Defunctorum Christianorum corpora quomodo sepelirentur. ibid.e
ad Defunctorum sepulchra à Gentilibus faces accendi consueuisse. 244.c
Defunctorum memoriam agi consueuisse statis diebus. 244.e
Defunctos incenso thure honorari consueuisse. 244.c
Defunctos inquietari, quid sit. 244.b.c
Defunctorum memorie repetitæ. 244.c.245.a

Delectus ciborum probatur. 508.c
Delphon doctor Pharisæus. 4.c
Delubra deorum in ecclesiis commutata. 337.d
Demas Pauli discipulus vnus, an plures. 590.a
Demetrius argentearius. 503.c
Demetrius Cynicus Apollonij discipulus Vrbe pellitur. 717.c
Demosthenes in rebus potius quam in verbis eloquentiam positam esse ait. 503.b
Denarium valebat numisma census. 144.a
Verben Paulus petiit. 365.a
Derisores monastica tonsura seuerissime à Deo puniit. 570.b
Describi qui solent in censu. 30.a
Descriptio quolibet lustro fiebat. 28.e
Descriptio census facta à Quirino. 26.c
Descriptio Crucis. 171.b
Descriptio geometrica Augusti. 31.d
Descriptio geometrica à Cesare inchoata. ibid.
Descriptio facta sub Quirino quo tempore. 26.c.d
Descriptio vniuersalis. 32.a
Descriptio Quirini prima secundam arguit. 28.d
Descriptio prima qua & quomodo accipienda. ibid.
ex Descriptione in chartis censuum quis arguebatur cuius esse Romanus. 30.a.c
Descriptione promulgata, Palestinam bellis vexatam falso dicitur. 26.e
Descriptionem non esse factam à Quirino falsum. ibid.c.d
Descriptionis Orbis tempus non verum apud Iesephum. 27.a.b
Descriptiones census plures. 28.d
Descriptionis ab Augusto facta certa fides. 30.d.e
Deserium Ægypti illustratum aduentu Domini. 60.b.c
Desides monachi qui. 407.e
Deuoti homines Deo, certo tempore olim nubebant. 18.a
Deum inuocare, naturale homini. 715.d
Dei Filius cur homo factus. 2.a
Deiferus homo Christus dictus. 372.a
Dei Filij aduentu Iudæis & Gentilibus prænuntiatus. 7.b
Dei genitricis epistola apocrypha. 372.a
Dei genitricis effigies, & mores. 373.a
Dei genitrix in morte Christi quomodo se gessit. 182.d.e
Dei habentur Paulus & Barnabas. 364.d
Diis non detrahes, quomodo intelligebant Iudæi. 504.b
Deuteronomij locus desideratus. 65.c
Dextra manu in nomine Christi signamus, cur. 559.b
Dextere porrectione fides solita polliceri. 460.b
Diabolus temet impedire passionem Christi. 168.b
Diabolus propinquare passione Christi suam perniciem sentiebat. ibid.
Diabolus amulus operum Dei in superstitione. 337.a
Diaconi septem ex quibus electi hominibus. 138.a.b
Diaconi dispensatores bonorum ecclesiarum. 236.c
Diaconi opponebant se Episcopis dilapidantibus bona ecclesiarum. 236.d
Diaconi sacra mense ministri. 235.e
Diaconi imitatores angelicarum virtutum. 236.b
Diaconi mensis etiam communibus presceperant, & quomodo. 235.d
Diacono commissa erat cura rerum ecclesie. 236.c
Diaconorum electio prima. 235.b
Diaconorum minus. ibid.d
Diaconos habuisse alios sub se positos ministros. 236.e
Diaconus moribus aequalis esse debet Episcopo. 236.a
Diaconus in tremendo sacrificio clamat, Pro iis qui defuncti sunt in Christo. 246.a
Diaconissarum munera que. 236.e
Diaconissa manus impositionem non accipiebat. 237.c
Diaconissæ inter laicos adnumerat Synodus Nicæna. ibid.
Diaconissæ ministerium. ibid.b
 Diagonæ

Diagonis Melius. 402.c
Diane edes argenteæ. 504.a
Diana Ephesia templum. 503.c
Diane Ephesia templi magnificentia. 504.b.c
Diana Ephesia templi securitas. 504.b
Diana Ephesia spoliatum & incensum templum. 320.e.
 504.d
Diana Ephesia templum quot annis factum. 504.c
Diane Ephesia templum septies restitutum. ibid.
Didius Præses Syriæ. 27.e
Didragma quid. 134.e
Didragma solutum à Christo, in cuius usum cedat. ibid.
Didragma iussi sunt Iudæi in Capitolium ferre. 134.d
Didragma, dragma, uncia, stater, silius, vel quadrans, & libra quid. ibid.c.d
Didragmatis valor. ibid.c
Die sexta hebdomadis passum Dominum, qua à diuersis, diuersimodè appellatur. 189.c
de Die natali Domini diuersæ sententiæ. 38.d.e
Diem iudicare quid. 551.a
Diem obseruantiæ que prohibita. 549.d.550.e
Dies Iustitiae. 30.b
Dies natalis Mariæ Virginis quando contigit. 16.d
Diem à media nocte auspiciari apud Gentiles & Christianos mos fuit. 338.b
Dies reditus Domini ex Ægypto in Palestinam, olim celebris in Ecclesia. 74.a
Dies naturalis & legalis. 150.a.b
Dies festus apud Iudæos quando inciperet. 152.b
Dies Paschalis certus apud Iudæos. ibid.
Dies in quatuor horas diuiditur apud Iudæos. 192.b.c
Dies illi quomodo & cur breuiati. 688.e
Dies pro tempore accipiuntur. 233.e.234.a
Dies festæ Cathedrae Antiochene. 270.c
Dies Cathedrae Romanae. 339.a
Dies Christianis quomodo omnes æquales. 550.c
Dies festos impugnât Acrius. ibid.b
Dio philosophus. 705.b. Vrbe pulsus. 717.b
Dionis historia per decem annos perijt. 31.b
Diocletiani & Maximiani temporibus sublata bona Ecclesiastica. 470.e
Diogenes Iunior. 705.c
Dionysias insula vnde nominata. 98.d
Dionysij Areopagite conuersio. 401.b.403.e.404.e
Dionysij Areopagite verba de funere Mariæ Virginis male à quibusdam interpretata. 366.e
Dionysij locus explicatus. ibid.
Dionysij epistola ad Ioannem exulem in Patmo. 735.a
Dionysius de Solis defectu tempore passionis Dominice. 178.e
Dionysius quo anno à Christo passus à Paulo conuersus. 401.b
Dionysius quo anno sua ætatis vidit Solis deliquium. 403.e
Dionysius per triennium à Paulo instituitur. 405.a
Dionysius funeri beatæ Virginis interfuit. 366.b
Dionysius Ioannem ab exilio reuersum conuenisse putandum est. 742.e
Dionysius in Gallias amandatur. ibid.
Dionysius Halicarnassens Romanæ agens scripsit historiam. in præf. pag. 2.
Dionysius Exiguus. 261.a
Dionysius Romanus Abbas canonicos Apostolicos in Latium uertit. 383.b
Dire furie infernales. 446.a
Discessus Iudæi. 162.a
Discessus Pauli Theßalonica. 400.b
Discessio Pauli à Barnaba secundum Deum facta. 391.d
Discipuli duodecim quando Apostoli dicti. 115.a

Discipuli Domini septuaginta duo. 137.b
Discipuli Domini spicas uellentes sibi cibum captarunt. 114.b
Discipuli in eadem patinam manus porrigunt. 154.d
Discipuli dispersi per totum terrarum orbem. 249.c
Discipuli missi à Petro. 356.d
Discipuli dicti omnes Christiani. 306.d
Discipuli proditoris bis meminit Iesus in cæna. 156.a
Discipuli post ascensionem Domini quid egerint. 218.c
Discipuli omnes relicto Domino fugerunt. 163.c
Discipuli in Pella habitabant, relictis Ierosolymis. 699.d
de Discipulorum numero disputatio. 137.b
Discipulorum discubitus in cæna. 154.d
Discipulorum loco presbyteri sunt. 521.d.e
Discipulus notus Pontifici cur. 147.d
Discipulis duobus eunibus Emmaus Christus apparuit. 203.d
Discordia prima in Ecclesia. 234.c
Discrimen inter sacerdotum vices. 24.d
Discubitus in mensa Domini. 154.c.d
Dispersio Christianorum facta post lapidatum Stephanum. 249.b. quanta fuerit. 249.c.250.a
Disputatio Pauli cum Dionysio Areopagita Athenis. 404.b
Disputatorem Sammai significat. 4.c
Dissidium inter Samaritanos & Iudæos. 104.c.d.375.c
Dissidium inter Paulum & Petrum vtrum ex composito simulatum. 387.c.d
Dissidium Barnabæ, & Pauli. 391.b
Distinctio locorum & personarum in Ecclesia. 485.d.e
Ditabalassum quid. 585.a
Diui deuere quid. 446.a
Diuinitas rituum non improbanda. 394.c
Diuina prouidentia ostenditur in Iesu Anani filio. 632.e
Diuisio Apostolorum quo anno contigerit. 314.b.c
Diuisio Apostolorum non nisi Spiritus sancti instinctu facta est. 317.b
Doctores sacri, dum errores arguunt, plerumque nimis in contrariam partem declinant. 368.b
Doctrina ex traditione deducenda. 247.a
Dolabella causam ad Areopagitas defert. 402.a
Dominica cæna qua hora cepta. 161.a
Dominica cænae voce abutuntur Nonatores. 156.b
Dominica celebrandum Pascha quis instituit. 549.a
Dominica die Christi natus. 39.c
Dominica die à nuptiis abstinentium. 457.c
Dominica die non ieiunandum. 541.b.c
Dominica prima Quadragesima, Dominica Orthodoxia dicta. 480.c
Dominica die Missa audienda. 552.a.b
Dominica dies est appellata dies resurrectionis Domini ab ipsis Apostolis. 199.b.549.a.551.e
Dominica dies prima feria appellata. 551.c
Dominica est, que dicebatur vna sabbati, vel prima sabbati. 541.a.b
Dominica dies loco sabbati. 551.c.552.a
Dominica dies quibus aliis nominibus appellata. 551.c
Dominicalis, lincamen, quo olim femina corpus Christi stimebant. 494.b
Dominica diei prerogatiue. 551.c.d
Dominicis diebus genua non flectimus, & cur. 560.c
Dominicus homo Christus dictus. 372.a
Domitia Domitiani uxor Iosepho fuerit. 717.a
Domitiani persecutio in Christianos. 721.d.722.e
Domitiani libido inquirendi de stirpe Dauid. 13.d
Domitiani Consulatus ordo. 703.d
Domitiani dolo Titus creditur obijisse. 716.a
Domitiani crudelitas. 738.e
Domitiani statue constata, arcus euerisi, nomen erasum. 739.a
 Domi-

I N D E X

Domitiani patruelis Clemens.	736.b.738.b	Dressilla Felicis uxor cur à Paulo de castitate monetur.	578. c.d
Domitiani occisionem Apollonium prædixit Ephesius.	742.b	Dressus Prætor magis accusatus.	83.d
Domitiani edictum contra philosophos.	717.b.c	Duo altaria in templo Ierosolymorum.	24.a
Domitiano occiso, Ioannes exilio soluitur, & in Asiam reuertitur.	740.b	Duos viros, totidemque feminas viros de fossis à Domitiano, qua ex causa.	178.a.b. ibid.c
Domitianus Ioannem Euangelistam per ignominiam radi mississe fertur.	567.b		
Domitianus Vespasiani filius fuga sibi consuluit, quando.	680. d	E.	
Domitianus genus David persequitur, & de medio tollendum curat.	725.c	E Bion Rome etiam predicauit.	700. d
Domitianus Apollonium Tyaneum in carcerem trudit.	567.a	Ebion & Cerinthus in eadem heresi communicabant.	701.a
Domitianus in sex Consulatus non nisi unum ordinarium gessit.	711.a	Ebion aduersus Paulum mentitur.	701.b
Domitianus leges sancit de seruanda pudicitia.	716. c.d	Ebion falsa Apostolorum Acta edidit.	701.c
Domitianus in virgines Vestales animaduertit.	716. d. 718. a	Ebion Clementis scripta corrumpit.	ibidem.
Domitianus moribus turpissimus.	716.d	Ebion Petro imponit falsa.	701.d.e
Domitianus Corneliam maximam virginem Vestalem damnat absentem.	726.c	Ebion cur sic dici voluit.	701.e
Domitianus philosophos Urbe pellit.	717.b.c	Ebion ab Ignatio arguitur.	702.a
Domitianus vult videri pius.	717.e	Ebion Pauli hostis infestissimus.	466.a
Domitianus humanitatem excuens seuire cœpit.	ibid.d	Ebion multas hereses simul inuicit.	700.c
Domitianus Gentilitiam superstitionem auerit.	717.e	Ebion primus post Simonem magum heresarcha.	156.c
Domitianus, Deus & Dominus dici & scribi voluit.	719. d.e	Ebion quando emerfit.	700.b
Domitianus Neruam in exilium mittit, inde renocat, & Consulatum designat.	720.c	Ebion causa fuit Ioanni scribendi Euangely.	701.a
Domitianus Indeos tributis grauat.	724.e	Ebionem Ioannes fugiendum docet.	700.e.701.a
Domitianus persecutionem in Christianos nequaquam repressit.	723.c.735.e	Ebionis peruersa dogmata.	701. b.e.702.a
Domitianus Consul quonies.	730.b	Ebionis artes.	701.e
Domitianus ob sanitam Nero dictus.	723.a	Ebionitarum primordia vbi.	700.b
Domitianus mensam Octobrem suo nomine inuaserat, sed eo exiuit.	739.a	Ebionai heretici Apostolorum temporibus.	156.c
Domitianus occiditur, à quo, & quo atatis sue anno, quo Imperij.	783.e	Ebionai heretici res à Petro gestes deprauant.	283.c
Domitilla. Vide, Flavia Domitilla.		Ebionai vbi Matthei Euangelio.	288.b.701.e
Domitius à Claudio adoptatur, Nero Claudius postea appellatus.	408.b	Ebionis Elxai iungitur.	700.c
Domus in Scriptura qua etiam dicitur.	56.e	Ecclesia quid professa de assumptione Mariae Virginis.	370.d
Domus quam habitauit Deipara in Aegypto, à Sarracenis honoratur.	61.c	Ecclesia Christi vna, & Cathedra vna monstratur.	207. a.b
Domus in qua perseuerabant Apostoli in oratione.	218.d	Ecclesia suis incrementis aucta.	2.a
Domus Laurentiana.	74.b	Ecclesia quomodo sit super Petrum.	131.a
Donatistarum scelus in ampullam Chriftianis.	254.b	Ecclesia sine ordinum distinctione qualis.	336.a
Dorcus, idem quod Tabitha.	282.d	Ecclesia quomodo obseruat numerationem annorum mundi.	37. b
Dorcus Indeorum Primas ad defectionem sollicitasse Indeos arguitur.	376.c	Ecclesia domus orationis erecta super tumbam Lazari.	141.a
Dorenfes tumultus.	305.d	Ecclesia trium pastorum in Turri Ader.	49.e
Dores Ierosolymitanus.	539.d	Ecclesia sepe locum Ascensionis Domini concamerari non potuit.	217.c
Dores peninsula.	583.e	Ecclesia illustratus locus, vbi Paulo Christus apparuit.	264. d
Dormitio sancte Dei genitricis dicitur Assumptio Virginis, & cur.	370.a	in Ecclesia caput unum visibile statuendum.	130.a
Dorotheus Tyri Episcopus falso inscriptus.	138.a	Ecclesia Mauritania ob Vandalicam cladem ministris egebat.	529.a
Dorotheus Episcopus alius à Dorotheo Tyrio.	ibid.	Ecclesia quadrifida, hoc est, in modum crucis facta.	105.d
Dorotheus Tyrius multa passus sub Iuliano Apostata.	ibidem.	Ecclesia custos Apostolicarum traditionum.	413.d
		Ecclesia persecutionibus augetur.	668.c
		Ecclesia nani comparatur, & cur.	108.d
Dorotheus errat circa Demam Pauli discipulum.	590.b	Ecclesia Cypri sub nulla metropoli, & quomodo id contigerit.	359.a
Dorotheus in sua Synopsi mendacij arguitur.	354.e	Ecclesia columna & firmamentum veritatis.	230.d
Dositheus sectarij.	5.e	Ecclesia in Episcopo & Episcopo in Ecclesia, quando.	128.c
Dotes Ecclesie concessæ duæ.	210.d	in Ecclesia simul orandum.	224.a
Dramatis canica.	603.e	Ecclesia pro Petro orat.	311.b
Dromedariorum velocitas.	56.d	Ecclesia neque nuptias neque cibos prohibet tamquam res malas.	509.b.c
Druide sacerdotes, & indices.	454.a	Ecclesia diuersis nominibus appellata.	487.a
Druide sacerdotes Gallorum, & sapientes.	ibid.	Ecclesia legitima apud Indeos qua.	506.d
Druis filius Tiberius, Tiberij Imp. nepos, à C. Caligula nece sublaues.	280.c	Ecclesia S. Thomæ apud Indos.	481.e
		Ecclesie Christianorum mentio in Valeriani Imperatoris rescripto.	477.a
			Ecclesia

I N T O M V M I. ANNAL. ECCLES.

Ecclesie primordia.	94.e	Eclipsis, qua facta est tempore passionis Domini meminisse Phlegon Hadriani Imperatoris libertus.	178.d.
Ecclesie unitas.	339.c.340.b	Edictum Syriae ciuitatis, eius Rex Abagarus.	106.e
Ecclesie membra ante Christi aduentum.	2.a	Edictum Syriae ciuitatis, eius Rex Abagarus.	106.e
Ecclesie unum semper ab initio corpus.	ibid.b	Edictum Constantini de bonis Ecclesie restituendis.	470.c
Ecclesie Antiochena subrogatus Eudodius.	272.e	Edictum de philosophis & rhetoribus Vrbe pellendis quando promulgatum est, & cur.	730.e
Ecclesie nomen.	476.c	Edictum Domitiani contra philosophos.	717.b
Ecclesie dotes qua.	210.d	Edicto Claudij Iudæi Roma pulsi.	377. d
Ecclesie quot in Orbe temporibus Cornelij Papa.	476.d	Edicto Septuaginta interpretum à Iudæis frequentiori vsu recepta.	611.d.e
Ecclesie Vaticane monumenta de locorum distinctione.	486.c	Efficacia Symboli Apostolorum.	315.d
Ecclesie iussu Diocletiani demolita, & quid inde habeatur.	476.c	Effigies Dei genitricis.	373.a
		Egnatij calumnia Barea Soranus damnatus.	647.e
Ecclesie non obest varietas consuetudinum.	512.d.e	Eleazarus frater Ioazari in summum sacerdotium promotus ab Archelao.	73.e
Ecclesie cuiusque consuetudo seruanda.	515.d	Eleazarus Anani Pontificis filius summus sacerdos.	82.d
Ecclesie mos fuit, ut peregrinus Episcopus ad concionandum inuirtetur.	359.d	Eleazarus curabat eos, qui à demonibus vexabantur.	427.e
Ecclesie caput Christus.	2.b	Eleazarus Ananie Pontificis filius.	64.b
Ecclesie auctoritas.	118.e. 119.a	Eleazarus Simonis filius tertius factionis Iudæorum dux.	682.e
Ecclesie fundamentum primum.	1.d	Eleazarus Innor summus Pontifex abrogatus.	83.c
Ecclesie vniuersalis vetus vsus Eucharistiam non nisi teinuis tradere.	161.a.b	Eleazarus Pontifex sub Archelao instituitur.	73.e
Ecclesie antiquitas.	1.d	Eleazarus Dime filius latro capui seditioforum.	375.e
Ecclesie ordo hierarchicus.	272.c	Eleazarus Dime filius vinculus Romam mittitur.	539.c
Ecclesie magna persecutio die qua lapidatus est Stephanus.	248.d	Eleazarus exorcista.	427.e
Ecclesie Christianorum ad instar templi Salomonis.	477.d	Eleazarus pro Iudæis tantum hostias immolari suadet.	654.b
Ecclesiam primitiuam vas aureis & argenteis abundasse.	470.b.	Electio Apostolorum.	115.a
Ecclesiam ex Gentibus colligendam, significatum linteo Petro ostensum.	284.a	Electio Matthei.	219.a
Ecclesiarum sedes instituta secundum prerogatas à Romanis antea stabilitas.	270.a.b	Elephantem per foramen acus, adagium Hebræorum.	139.d
Ecclesiarum exemplaria descripta.	478. a	Eleucadius Platonicus philosophus S. Apollinaris discipulus, & eiusdem successor.	704.e
Ecclesiarum primitiuam facta non persequitur auctor, nisi forte Patriarchalium.	705.a	Eliberum Concilij canon exploditur.	511.e
Ecclesiarum dedicatio Agapen habebat.	491.e	Eliberum Concilij obiectio diluta de imaginum ornamento.	484.b
Ecclesiarum pro foribus fons.	478.d	Eliberinum Concilium de celibatu sacrorum ministrorum.	527. d
Ecclesiarum erectio.	476. b	Elia Leuita Iudæi liber Tisebi.	146.c
Ecclesiarum Christianorum qui situs, & qua structura.	477. d.e	Eliezer doctor Pharisæus.	4.c
		Elizabeth filia Aminadab.	12.a
Ecclesiarum Christianorum ornatus, Ethnicorum testimoniis comprobatur.	476.e	Elizabeth coniux Zacharie.	6.e
Ecclesiarum Patriarchalium instituentiarum que ratio habitum.	270.a.b	Elizabeth ex tribu Leuitica fuit, non ex tribu Iudæ.	11.c
Ecclesias etiam Apostolorum temporibus fuisse.	475.e	Elizabeth cum Joanne fugit ab Herodis infanticidio.	64.c
Ecclesius Thracia à Petro primus Episcopus accepisse, non ab Andrea.	314.a	Elizabethæ mors.	ibid. c
Ecclesias Christianorum etiam sub Imperatoribus Gentilibus possessiones habuisse.	470.c	Eloquentia Pauli qualis.	443.c
Ecclesius Asiae an Ioannes fundauerit.	320.d	Elxai heretici.	700.c
Ecclesiastica historia hætenus neglecta, vel corrupta, in pref. pag. 2.		Elymas magus librum scripsit contra Pauli predicationem, & fidem Christi.	359.b
Ecclesiastica locutio. in pref. pag. 3.		Emmanuis castellum, nobile olim oppidum.	203.e
Ecclesiastica iudicia.	449.e	Emmanuis fons.	ibid.
Ecclesiasticarum oblationum copia.	468.d	Emmanuis igne cremata.	73.a
Ecclesiastica monumenta à Diocletiano exusta.	674.d	Emmanuis castellum, ex quo Cleophas.	203.e
Ecclesiastica historie utilitas, & delectatio. in pref. pag. 1.		Emmanuis Nicopolis appellata.	697.a
Ecclesiastica historie scopus in pref. pag. 2.		Emmanuis aque calide.	204.a
Ecclesiastica discipline rigor.	475. b	Enac fuisse gigantem, & parentem gigantum.	177.a
Ecclesiastici pronuntius Gentilium inuidiam mouebant.	467. d	Encaniorum dies quando erant.	139.a
		Encolpium quid.	543.e
Ecclesiasticis Annalibus non sunt sine auctore res incerte inserende.	710.d	Enkratite heretici.	508.c
Ecclesiastico iudicio sapientes præficiendi.	450.b	Energia Pauli.	444.a
Ecclesiasticum iudicium exercere, graue visum est Augustino, licet necessarium.	ibid. c	Energemini interdum ob peccatum.	431.c
Eclipsis, qua contigit patiente Domino, in archibus Romanis reuera.	178.c. d. 179.b	Encyclice epistole.	461.d
Eclipsis, qua dies conuersus in tenebras, in noctis vnus numerum recepta.	197.e	Encyclica Clementis contra Ebionem.	701.c
		Encyclica discipline.	575.e
		Ennodij Ticinensis carmen.	573.b
		Ennodius de mitra S. Ambrosij.	240.a
		Enoch liber apud maiores haud vulgaris auctoritatis.	640.c
		Epenetus an Episcopus Carthaginensis.	538.d
			Epa-

I N D E X

Epaphras conceptivus Pauli.	598.c	Episcoporum ordinationes ex Apostolica traditione.	336.e
Epaphras Colossensium Episcopus.	598.b	Episcoporum munus indicare.	450.c
Epaphroditii tres.	595.b	Episcoporum munus est ordinare, non presbyterorum.	518.e
Epaphroditus Paulum Romæ in vinculis visitat.	589.a.b	Episcoporum ordo patrum generator.	519.d
Epaphroditus aegrotat ad mortem.	594.e	Episcoporum electio quàm male apud populum habetur.	524.e
Epaphroditus ad Philippenses à Paulo remittitur.	595.a	Episcoporum immensi labores ex litibus.	455.d
Epaphroditus Episcopus Philippensium Apostolus appellatur.	595.b	Episcoporum arbitrio ieiunia sanciri solita.	516.c
Epaphroditus Episcopus Tarracensis.	595.c	Episcopos capite abrafis fuisse.	570.d.e
Epaphroditus Neronem morientem conficit.	677.d	Episcopos mitras gestare ex traditione & usu Apostolorum.	240.a
Ephra filius Madian.	53.c	Episcopus legitime implorare auxilium Principum secularium contra hostes Ecclesie.	580.e
Ephemerata ministri.	489.b	Episcopus bigamos reperiri, probrum.	528.c.d
Ephesi quàm diu Paulus commoratur.	420.e	Episcopus an idem quod presbyter.	519.c.d
Ephesi cur Paulus diutius immoratur.	501.c	Episcopus ordinandus cur non calebs, sed qui uxorem unam dixisset.	523.a
Ephesi Judæi municipales erant.	506.c	Episcopus medico comparatur.	448.a
Ephesi templum Diane quale.	503.c.d	Episcopus Regi presertur.	452.b
Ephesi laudantur ab Ignatio.	593.e	Episcopus in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo.	128.c
Ephesia Ecclesia.	320.d	Episcopi subiecti presbyteri.	522.c.d
Ephestium magis addidisti.	441.c	de Episcopis primis Byzantium à Petro creatis, ex Agapete Papa.	314.a
Ephestorum civitatem Ioannes & Virgo Maria quandoque incoluerunt.	320.b	Epistola Pilati ad Imperatorem de rebus Christi non improbabilis.	215.e
Ephesum devenit Paulus.	419.d. 422.a	de ea meminit Gregor. Taronensis, & Orosius. ibidem &	216.a
Ephesus metropolis Asia Minoris.	501.c	Epistola Pilati ad Casarem in titulo certum continet errorem.	215.b
Ephesus bonarum artium studiis abundans.	ibid.d	Epistola Apostolorum ex Ierosolymitano Concilio.	381.c
S. Ephrem de epistolis Abagari & Iesu meminit.	107.d	Epistola Abagari ad Iesum.	106.d
Epictetus & Perogrius à Domitiano Prebepulsi.	717.b.c	Epistola Iesu ad Abagarum.	107.b
Epictetus Stoicus.	ibid.c	Epistola de inventione corporis S. Stephani protomartyris.	243.a
Epicurei & Stoici cum Paulo disputant.	401.c	Epistola prima Pauli ad Thessalonicenses ubi scripta.	408.a
Epiphania trium miraculorum memoria.	99.a.b	Epistola secunda ad Thessalonicenses unde data sit, & eius scribendi occasio.	ibid. c
Epiphania festum celeberrimum.	57.c	Epistola prima ad Corinthios ubi scripta, & qua scribendi occasio.	442.c
Epiphania festo Valens Imp. interfuit.	ibid.d	Epistola secunda ad Corinthios ubi scripta, & qua occasione.	531.d
Epiphania festo Iulianus interfuit.	ibid.c	Epistola secunda ad Corinthios nequaquam per Titum lata.	532.b
Epiphania opinionem de baptismo Christi Ecclesia respuit.	92.c	Epistola ad Romanos ubi scripta, & ad quos.	534.e. 535.a
Epiphania sententia de die natalis Domini.	32.c	Epistola ad Romanos qua occasione scripta, & quod eius argumentum.	535. a.b
Epiphania error de tempore martyrii Ioannis.	93.e	ab Epistola ad Romanos qui abstinerunt.	613.a.b
Epiphania contra Gnosticos.	12.e	Epistola prima ad Timotheum à Macedonia scripta.	508.a
Epiphania de annis Herodis.	36.e	Epistola ad Titum non est scripta Nicopolis.	517.e
Epiphania claruit temporibus Constantij Imp.	15.b	Epistola Gregorij Thaumaturgi.	454.e
Epiphania traditionum ad stipulatur.	417.a	Epistola ad Ephesios quando & qua occasione scripta.	593.b
Episcopalis sublimitas nulli comparanda.	452.e	Epistola ad Ephesios, & epistola secunda ad Timotheum simul Romæ à Paulo scripta.	589.e. 593.b
Episcopalis dignitas à Domino, non ab hominibus instituta.	520.e	Epistola ad Philippenses qua occasione scripta, à quibus, & ubi.	594.e
Episcopalis dignitas à Nonatoribus impugnatur.	519.a	Epistola ad Colossenses quo anno scripta.	597.d
Episcopalis dignitatis ornamentum à Iacobo Apostolo gestatum, & quod.	238.d.e	Epistola Pauli ad Laodicenses à Xysto Senensi edita, qualis.	599.a
Episcopatus Apostolatus dictus.	520.e	Epistola Pauli ad Philemonem quando & ubi scripta.	609.b
Episcopa nomen sæpe reperitur.	237.c	Epistola ad Hebræos ubi scripta.	610.a
Episcopi loco Apostolorum.	520.d	Epistola ad Hebræos an sit Pauli.	ibidem b.c
Episcopi & presbyteri differentia.	518.e. 519.a	à quo sit conuersa.	ibid.d
Episcopi maiores presbyteris.	522.c	cur in ea non scribitur Pauli nomen.	ibid.e
Episcopi Apostoli nominati.	521.b. 595.a.b	& de styli ratione.	611.a
Episcopi de presbyteris ab initio indicabantur.	522.a.b	Epistola ad Hebræos ab ipso Petro citatur.	614.d
Episcopi peregrini inuitari soliti ad concionandum.	359.d	Epistola ad Hebræos omnium nouissime scripta.	610.a
Episcopi vox à Cicrone usurpata.	521.a	Epistola ad Hebræos falso alius quam Paulo tribuitur.	611.e
Episcopi presbyteris presunt.	522.b.c.d	Epistola ad Hebræos à Grecis accepta.	612.b
Episcopi nuptiis celebrandis interueniebant.	459.b	Epistola ad Hebræos à Latinis omnibus recepta.	ibidem e
Episcopi iudices in Ecclesia.	450.c	Epistola	
Episcopi causas populi indicabant duplici ratione.	455.a		
Episcopi indulgentiam concedunt de penitentia tempore.	532.d		
Episcopi unius uxoris viri quomodo ordinandi.	524.a		
Episcopi & presbyteri quales esse debeant.	518.c		
Episcopi Angeli appellati.	601.e		
Episcopi nomen in Ecclesia antiquissimum.	521.a		
Episcopi Apostolorum successores.	520.d		
Episcopi ordinari à Petro.	313.e		
Episcopi percussores.	448.b		
Episcopo contradicere, terribile est.	394.a		

I N T O M V M I. A N N A L. E C C L E S.

Epistola ad Hebræos à Romana Ecclesia recepta ut Pauli.	614.a	Esseni qui etiam Hossj.	ibid.e
Epistola ad Hebræos ab omnibus ut Pauli cognita.	ibid.c	Esseni sine uxore vitam ducebant.	20.a
Epistola Catholica Iacobi esse probatur.	624.b.c	Esseni in omnem regionem dispersi, & ex omni gente, & non nisi Christiani esse possunt.	630.b.c.e. 631.a.b
Epistola prima Petri quo anno scripta, & ubi à Marco translata.	344.a.b	Esseni à ceteris sectis diuisi.	5.d
Epistola secunda Petri Romæ scripta ad Hebræos paulo ante eius martyrium.	639.d	Esseni moribus conspicui.	ibid.
Epistola Clementis ad Ecclesiam Corinthiorum graui sermone laborantem celeberrima.	727.b.c.d	Esseni, licet Christiani, sabbatium tamen custodiebant, & cur.	631.a
ex diuersis auctoribus collecta.	ibid.d	Esseni diuersi à Rechabitis.	629.d
Epistola Iudæ canonica.	640.b	Essenos à Rechabitis descendere.	ibid.
Epistola Dionysij Areopagita ad Ioannem exulem in Patmo.	735.a	Esseni ante Christum diuersi ab ijs qui post Christum à Philone describuntur.	630.c
Epistola Ionnis ad Parthos.	746.b	Esseni paulo ante Christum.	629.a
Epistola Ignatii ad Mariam Cassobolitem.	723.d.e	Esseni redditi Christiani.	630.b.c.e
Epistola Gregorij Nysseni inter canonicas recensita.	437.c	de Essenis qui ante Christum, silentium.	629.e
Epistola ad Paulam & Eustochium de Assumptione Virginis non esse Hieronymi, sed neque Sophronij, aperte monstratur.	369.d. 370.b	de Essenis nihil loquitur Euangelium.	ibid.
Epistola Dei genitricis apocrypha.	372.e	Essenorum antiquitas.	629.c
Epistola Ignatii in Ecclesia recepta.	461.d	Essenorum nomine Christiani à Philone laudantur.	631.b
Epistola Ignatii ad Mariam Virginem.	372.e	reiciuntur obiecta.	631.c.d
Epistola Encyclica.	461.d	Essenorum dogmata.	5.d.e
Epistola Pauli ad Colossenses locus varie lectionis, & qua potior.	599.b	Essenorum excommunicationis genus terribile.	446.a
Epistola ad Colossenses locus declaratus de religione Angelorum.	600.a	Essenorum vita, & laudes.	629.a.b
Epistola Ioannis Euangelista tres quod germana sint, probatur.	745.c	Essenorum cantus.	603.d.e
Epistola Domitiani, & Proconsulis Asia de Ioanne Euangelista.	721.b	Essenorum institutum quando cœperit, non ex Genilibus scriptoribus, sed ex Iudæis probandum.	629.c
Epistola Seneca ad Paulum, & Pauli ad Senecam quales.	636.a.b	Essenos, qui erant in Aegypto, fuisse Christianos.	628.d
de Epistolis Seneca ad Paulum commentum vnde.	ibid.d	Esseni facili Christiani consensisse.	630.c.d
Epistola Pauli quot.	610.c	Esther & Thamar filias fuisse Iosephi viri Mariae, falsum.	20.e
Epistolarum Pauli styli diuersitas.	611.b	Ethnici scriptores in rebus Hebraicis facile errore lapsi sunt.	629.c
Epitaphium Petri & Pauli.	667.a	Euagrij testimonium de idolis collapsis ad Saluatoris ingressum.	60.c.d
Epulonis diuitis historia.	139.b	Euagrius auctor libri qui vita Patrum inscribitur.	60.c.d
Epulum commensale.	490.c	Euagrius de imagine Christi ad Abagarum missa restatur.	107.e
Epulum natalitium.	ibid.	Euangelica concordia.	89.a
Epulum funebre.	ibid.	Euangelica historiae dignitas.	88.d
Epulum popolare.	ibid.	Euangelij prerogativa, & excellentia.	ibid.e
Equi Nyssæ volocissimi.	56.d	Euangelio credendum præ ceteris historijs.	212.c
Erasmus male Chryostomum interpretatur.	438.c	Euangelio credendum propter Ecclesie auctoritatem.	212.d
Erasmus Corinthi remanet.	535.a	Euangelistas de rebus Christi scripsisse quantum satis esset ad fidem adstruendam.	213.c
Erasmus & Timotheus missi in Achaiam.	442.c	Euangelista præstantissimi omnium historicorum.	27.a
Error dicentium Christum natum mense Aprili, vel mense Maio.	38.e. 39.a. 187. 188. 189.	Euangelista singulas res gestas enarrandus non susceperunt.	213.d
Error eorum, qui dixerunt S. Annam certid nuptam, & c.	14.d	Euangelium Nazæorum an apocryphum.	288.c
Error Collyridianorum de Maria Virgine.	15.b	Euangelium Matthæi quo anno scriptum.	286.c
Error dicentium Isachar summum Pontificem fuisse tempore quo nata est Virgo Maria.	15.d	Euangelium Marci quo anno scriptum.	350.d
Error dicentis Mariam Virginem ortam esse sub Consulatu Liuij & Pisonis.	16.d	Euangelium Marci à Petro confirmatur.	349.e
Error eorum, qui putant miracula Roma facta accidisse ipso Christi natali die.	10.e	qua occasione scriptum.	ibid.
Error dicentium per civitatem Iuda in montanis positam Ierosolymam esse intelligendam.	26.b	an Latine vel Græcè scriptum.	353.a. 354.a.b
Errores varij de tempore quo passus est Christus.	185. 186.	Euangelium ad Hebræos quodam intelligendum.	754.a
Errores de genere Mariæ Virginis consutati.	14.a.b	Euangelium Nazæorum à Hieronymo translata.	114.c
Eruptio montis Vesuij.	713.b	Euangelium Lucae scribendi occasio.	529.c
Erythra Æthiopia.	259.b	Euangelium virtute diuina, non humana propagatum.	706.a
Esaui inuentum de attrahendo preputio.	467.b	Euangelium editum nomine Andreae Apostoli apocryphum.	325.c
Essai Christiani & Marci discipuli.	193.c	Euangelium nomine Petri apocryphum.	21.b
Essai genus Rechabitarum.	629.e	Euangelium nomine Thome ab hereticis scriptum.	325.c
Esseni qui.	5.d	Euangelium à Thecla predicatum.	361.a
Esseni vnde dicti, sive Issai.	628.d	Euaristus quintus à Petro Pontifex ecclesie diuisit presbyteris.	476.d

INDEX

<i>Eucharistia ex duobus rebus constans.</i>	158.b	<i>Eusebij historia quam fidelis.</i>	in pref. pag. 2
<i>Eucharistia caro etiam nostra alitur.</i>	ibid. c	<i>Eusebij error de relatione Pilati.</i>	216. b
<i>Eucharistia non nisi à ieiunio sumenda, vetus Ecclesia mos.</i>	161. b. 493. a	<i>Eusebij error de censu.</i>	26. d
<i>Eucharistia non datur ante confessionem.</i>	437. b	<i>Eusebius longe aliter à Iosepho annos Herodis enumerat.</i>	36. e
<i>Eucharistia in itinere ferri solita.</i>	495. b	<i>Eusebij sententia de epistola Iesu ad Abagarum Regem.</i>	107. c
<i>Eucharistiam sumendi usus infrequens Ecclesia Orientalis.</i>	496. e	<i>Eusebius Episcopus Caesariensis Evangelia in unum opus contexit.</i>	89. b
<i>Eucharistia intra columbam auream reponi solita.</i>	495. e	<i>Eusebius traditionum professor.</i>	415. d
<i>Eucharistiam veteres mysteria nominabant.</i>	156. e	<i>Euthymius erroris arguitur de tempore quo scriptum est Evangelium Lucae.</i>	529. d
<i>de Eucharistia Patrum assertiones.</i>	158. c. d. e. & seqq.	<i>Eutropius Episcopus Santonensis.</i>	729. b
<i>Eucharistia sacramentum in qua veste instituit Dominus.</i>	154. b	<i>Eutychus de tertio conaculo cadit.</i>	540. e
<i>Eucharistia instituta post esum agni Paschalis.</i>	156. b	<i>Examen conscientiae laudatur.</i>	398. a
<i>Eucharistia diuersa nomina.</i>	156. d. e	<i>Exauctoratio, degradatio, depositio.</i>	449. a
<i>de Eucharistia veritate Patrum auctoritates.</i>	157. c. d. & seqq.	<i>Excidij Ierosolymitani causa.</i>	689. d. e. 690. b
<i>de Eucharistia sacrificio sententia Ignatii.</i>	158. c. d	<i>Excidij Ierosolymitani causa non fuit neglectus religionis.</i>	690. b
<i>Eucharistia fructus.</i>	158. b	<i>ab Excidio Ierosolymitano seruari quam sortem habuerint.</i>	689. a. b
<i>Eucharistia susceptores quales.</i>	158. e	<i>Excommunicat Paulus incestuosum.</i>	445. c
<i>Eucharistia participatio.</i>	493. c. d.	<i>Excommunicati satana traduntur.</i>	ibid.
<i>Eucharistia ritus.</i>	492. c. d.	<i>Excommunicatio apud Hebraeos & Gentiles in usu fuit.</i>	435. e. 446. a
<i>Eucharistia similitudo.</i>	159. a	<i>Excommunicatio à Paulo inflata.</i>	445. e
<i>Eucharistia ritus à Paulo instituti.</i>	492. d	<i>Excommunicatio apud Gallos qualis.</i>	446. b
<i>Eucharistia conscientiae offerenda, & distribuenda ordo recitatur.</i>	493. b. c. d. e. & seqq.	<i>Excommunicatio quibus modis dicta à maioribus.</i>	445. c. d. 446. c
<i>Eucharistia consecratio, & institutio.</i>	152. e	<i>Excommunicatio semper timenda.</i>	448. d
<i>Eucharistia eleuatio.</i>	493. c	<i>Excommunicatio iniusta humiliter ferenda.</i>	448. b. e
<i>Eucharistiam non consentium nõ recipiebantur oblationes.</i>	158. d	<i>Excommunicatio in contumaces ferenda.</i>	ibid. d
<i>Eucharistiam accipiens quid proficiatur.</i>	493. e	<i>Excommunicatio etiam pro rebus temporalibus inferri potest.</i>	448. e
<i>Eucharistiam manu accipere soliti qui.</i>	494. a	<i>Excommunicationis forma.</i>	456. a. b
<i>Eucharistiam sumpturus tabella apponi solita.</i>	493. d	<i>Excommunicatio non nisi ex graui causa inferenda.</i>	447. e
<i>Eucharistiam non ut communem panem sumimus.</i>	159. a	<i>Excommunicationis nomina diuersa.</i>	445. c. d.
<i>Eucharistiam sua conscientia arbitrio sumere nunquam permissum.</i>	437. d	<i>Excommunicationis uilitas.</i>	447. d
<i>Eucharistiam domum deferre mos fuit.</i>	494. c. d. e	<i>Excommunicatorum poena.</i>	447. b
<i>quando prohibuit.</i>	495. a	<i>Excommunicatus traditur satana.</i>	445. d. 447. a
<i>Eucharistiam in manus cuiusque dari solitam, & quomodo.</i>	497. c. d	<i>Excommunicatus que mala patiatur.</i>	447. b
<i>Eucharistiam quotidie sumere.</i>	496. b	<i>Executores ultimi supplicij qui essent.</i>	168. d. e
<i>Eucharistiam asseruandi mos.</i>	495. d	<i>Exempla multorum qui longam uitam duxerunt.</i>	709. b
<i>Eucharistiam indignè sumentibus poena à Domino irrogata.</i>	497. d	<i>Exempla ignis aeterni.</i>	713. e
<i>Eudoxia Augusta nobilissimam ecclesiam edificauit.</i>	241. e	<i>Exemplum annuli ad zonam ligati, & sine sui uel zone fractione clapsi.</i>	58. c
<i>Euellius de domo Neronis martyrio coronatur.</i>	674. c	<i>Exercitia Iesu quae.</i>	77. c. d
<i>Eunapius Sardinianus de cultu reliquiarum testatur.</i>	426. d	<i>Exilium Archelai in Gallia quo tempore.</i>	79. a
<i>Eunice mater Timothei.</i>	395. b	<i>Exomologesis quid.</i>	432. c. d
<i>Eunomius cultum reliquiarum impugnat.</i>	424. b	<i>Exomologesis quae abrogata à Nestario.</i>	439. e
<i>Eunuchum Regine Candacis Philippus diaconus instituit, & baptizauit.</i>	258. c. d. e	<i>Exomologesis facere quid.</i>	432. d
<i>Eunuchum Candacis Regine fuisse proselytum, & non Gentilem.</i>	ibid. d	<i>Exorcismi Salomonis.</i>	427. e
<i>Eunuchem Regine Candacis in Arabia Felici, & in insula Taprobana Euangelium predicasse, & martyrem obuisse.</i>	258. e. 259. b	<i>Exorcismi forma uerbis explicata.</i>	420. b
<i>Euodij nomine scripta.</i>	683. e	<i>Exorcismi ante baptismum.</i>	431. b
<i>Euodio Episcopo Ignatii subrogatur.</i>	683. a	<i>Exorcismi aliqui ritus addi possunt.</i>	428. e
<i>Euodius Episcopus Antiochenus Apostolorum successor.</i>	272. e	<i>Exorcismorum probatus usus.</i>	ibid.
<i>Euodius Antiochenus Episcopus martyrio coronatur, qua occasione.</i>	16. b. 683. b	<i>Exorcismorum antiquorum usus.</i>	429. b
<i>S. Euphemia Chalcedonensis martyr quomodo uelata.</i>	473. d	<i>Exorcista Eleazarus.</i>	428. a
<i>Euphrates Apollonij pernecessarius.</i>	705. b	<i>Exorcista Christiani.</i>	431. c
<i>Euprepia matrona domum suam in titulum ad Missus celebrandas crexit.</i>	476. d	<i>Exorcistarum ordo.</i>	429. a
<i>Euroaquo uentus.</i>	584. c	<i>Exorciste circulatores.</i>	430. d

Ezechiel

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

<i>Ezechiel Ierosolymam raptus.</i>	94. b	<i>Fermentum quidquid impurum significat.</i>	191. e
<i>Ezechielis uisio.</i>	88. c	<i>Festa dies reditus Iesu in Palaestinam.</i>	74. a
	F.	<i>Festa non abstulit Paulus.</i>	549. c
<i>Faber tabernaculorum Paulus.</i>	406. e	<i>Festa dies praestat non festa.</i>	550. d
<i>Faber lignarius Iesus, & Ioseph.</i>	77. d. e	<i>Festa antiquissima quae.</i>	553. b
<i>Fabianus Papa Philippum Imperatorem ad exomologesis faciendam adegit.</i>	434. d	<i>Festa Sanctorum.</i>	ibid. c
<i>Fabiola uidua publice exomologesis facit.</i>	439. b	<i>Festa deorum Gentilium in honorem martyrum communitata.</i>	556. a. b. c
<i>Fabula de homine formam asini habente.</i>	14. a	<i>Festa dies ab hora nona incipiebat.</i>	152. a
<i>Fabula Iudaica cognita.</i>	293. a	<i>Festi dies in Ecclesia cur introducti.</i>	549. e. 550. a. b. 551. e
<i>Fabulosum commentum cuiusdam auctoris, qui probare conatur tribus diebus & noctibus expletis Christum in seipso pulchro fuisse.</i>	197. e	<i>Festis diebus prandere non licebat ante horam sextam.</i>	221. a
<i>Facibus primi usi in sacris Athenienses.</i>	547. b	<i>Festorum Gentilium lex.</i>	556. b
<i>Factio Iudeorum triplex.</i>	682. d	<i>Festorum dierum impugnator Acrius.</i>	550. a
<i>Factiosi quo praecepi sibi regnum adsciscere conati apud Iudeos.</i>	687. d	<i>Festus dies denuntiandi mos apud Hebraeos.</i>	150. a
<i>Fadus Iudae Praefes post mortem Agrippae.</i>	358. b	<i>Festus dies agunt Christiani diuersa ratione à Iudaicis & Gentilibus.</i>	549. e. 556. a
<i>Fadus Iudae de stola pontificia negotium facit.</i>	373. b	<i>Festus dies unde auspicabantur Iudei.</i>	149. c. d
<i>Fadus Theodam interimit.</i>	65. b	<i>Festum Innocentium.</i>	62. d. 553. e
<i>Fama infanticidij Herodis Romam perlata.</i>	61. e	<i>Festum Polycarpi.</i>	553. d
<i>Fama uisus aculorum Iesu per totam Syriam divulgata.</i>	106. d	<i>Festum Epiphania in Ecclesia celeberrimum.</i>	57. c
<i>Fames in toto Orbe sub Claudio, ab Agabo praedicta.</i>	330. c	<i>Festitates in Ecclesia introducta.</i>	548. e
<i>Fames Iudeorum quo progressa.</i>	685. e	<i>Festus successor Felicii.</i>	579. d
<i>Familia Dauid à Vespasiano aboleri curatur, & cur.</i>	710. b	<i>Festus quot annos in prouincia.</i>	ibid. e
<i>Fannum Vestalium non templum dicebatur.</i>	49. a	<i>Festus impostorem magum persequitur.</i>	582. b
<i>Fascia uelare oculos capite truncandorum solitum esse apud Iudeos.</i>	661. c	<i>Festi mors.</i>	620. a. 622. b
<i>in Fasciarum Iesu honorem basilica erecta.</i>	47. d	<i>Fibulam auream gestabant in veste Regum affines.</i>	167. e
<i>Fasti Cassiodori de tempore Christi nati ueriores.</i>	32. c. e. 35. c	<i>Fici arbor arefacta.</i>	143. b
<i>Fasti Panuinij anno uno discrepant.</i>	35. d	<i>de Fici arbore Iadas se suspendit.</i>	166. a
<i>è Fastis nomina Consulium quantumvis criminisorum expungi haud solita.</i>	282. e	<i>Ficilia myrrhina ubi fiant.</i>	172. d. e
<i>Fato omnia tribuerunt Pharisei.</i>	4. d	<i>Ficum esse arborem transgressionis.</i>	143. c
<i>Fancti Manichei liber de Ioaachim reijcitur.</i>	16. a	<i>Ficus Romulea quot annos superstes.</i>	166. b. 616. a
<i>Fanctus Manichaeus uenit de stirpe Virginis.</i>	14. b	<i>quando excicata, & quid significauerit.</i>	616. a
<i>Felix Procurator Iudae.</i>	376. d	<i>Ficum folia sumpturunt primi parentes ad se regenda.</i>	143. c
<i>Felix Ionatham Pontificem è medio tollit.</i>	539. d	<i>Fidei formulas scriptas Ecclesia Gallicana nullas nouit.</i>	416. a
<i>Felix turbam ab Aegypto impostore seducta innadit.</i>	540. a	<i>Fidei signum in annulis Christianorum.</i>	460. b
<i>Felix Iudaeam administrat.</i>	441. e	<i>Fides conscripta quae uocatur ab Hilario.</i>	415. e. 416. a
<i>Felix in Iudaeos rixantes armatos mittit.</i>	540. a. b	<i>Fides porrectione dexterae solita polliceri.</i>	460. b
<i>Felix è magistratu abit.</i>	540. d	<i>Fides historiae Magorum.</i>	51. d
<i>Felix tremefactus ex predicatione Pauli.</i>	578. a. b	<i>Fides Ecclesiae fundamentum.</i>	132. a
<i>Felix cur speraret pecuniam sibi à Paulo dandam.</i>	578. c	<i>Fides sine bonis moribus facile periclitatur.</i>	508. b
<i>Felix uir mulierosus nimis.</i>	ibid.	<i>Fides Romanorum & deuotio.</i>	535. d. e
<i>Felix quomodo Drusillam uxorem accepit.</i>	ibid.	<i>Fides Christianorum quantae uirtutis, & estimationis.</i>	705. d
<i>Felix triuim Reginarum maritus.</i>	578. d	<i>Fides Romana annuntiat in uniuerso Orbe.</i>	535. c. e. 536. a
<i>Felix coniuuantes in Paulum au Romam miserit.</i>	579. b	<i>Fide incarnationis Christi futurae salui facti sunt homines, ut preterita.</i>	2. a
<i>Felix quamdiu prouinciam administrat.</i>	ibid. c	<i>Fides & miraculum Gregorij Thaumaturgi.</i>	74. b
<i>Felix Virgelianus.</i>	485. a	<i>Fidelium fuga Ierosolymis.</i>	656. d
<i>Feminam, quae uinxit pedes Iesu Iudaeam fuisse.</i>	121. b	<i>Figuli ager emptus triginta argenteis qualis.</i>	146. a. b
<i>Feminas caput uelare, Iudaeis & Gentilibus commune.</i>	471. b	<i>Figura Crucis.</i>	170. e. 171. a
<i>Feminarum libido Romae coeuita.</i>	84. d	<i>Filia Philippi diaconi quatuor uirgines.</i>	562. a. b
<i>Feminarum locus in ecclesia.</i>	486. a	<i>Filia Ierusalem quando dixerunt, Beatae steriles: & montibus, Cadite super nos.</i>	686. a
<i>Femina in ecclesia à uiribus separata.</i>	17. b. 485. c. 486. a	<i>Filia Sciam à carnifice constuprata.</i>	140. c
<i>Femina ornata cupida.</i>	472. c	<i>Filius Dei cur homo factus.</i>	2. b
<i>Femina Corinthia impudicissima.</i>	471. d	<i>Filius uidua Naim à mortuis renouatur.</i>	118. b
<i>Femina cum uiribus in ecclesia canere interdicitum.</i>	17. c. 76. c	<i>Filius pro fame à matre comestus.</i>	685. b
	604. a	<i>Fimbria Pharisaeorum.</i>	5. a
<i>Feminae cur myrrhina uina concessa.</i>	175. a	<i>Fingere licitum, mentiri nequaquam.</i>	387. e
<i>Ferdinandus diaconus canonum collector.</i>	484. e	<i>Fisci Iudaici calumnia sublata à Nerua.</i>	739. e
<i>Feria quarta initum consilium de morte Iesu.</i>	194. b	<i>Flaccus Aegypti Praetor.</i>	276. d
<i>Feria quinta non uacandum ab operibus.</i>	552. c	<i>Iudeis infensus.</i>	280. b
<i>Feriarum nomen cur diebus inditum.</i>	338. e. 551. b	<i>Flacci crudelitas in Iudaeos.</i>	278. e. 279. b
<i>Feria nomine omnes dies appellati ante Siluestrum.</i>	551. c	<i>Flaccus in Andrum insulam à Caio relegatur, deinde occiditur.</i>	281. a
<i>Feria quartae & sextae religio.</i>	193. c	<i>Flaccus S. Petronillam adamanit.</i>	669. e
<i>Feriatio superstitiosa diei sabbati.</i>	5. e	<i>Flagellatio Iesu.</i>	168. c. e
<i>Feritas in conuiuijs detestanda.</i>	125. e	<i>Flagellis multi interiere.</i>	ibid. c
	Annal. Eccl. Tom. I.	<i>Flagellorum genus duplex apud Romanos.</i>	ibid.
		<i>Flagrorum duplex genus.</i>	279. b
			Flumen

T 112

INDEX

Flamen apud Gentiles unius uxoris vir ad sacerdotium admittitur.	528.e	Fulgur è Sardonyche emitti desijt.	83.b
Flamen quotidie feriat.	338.a	Fulmen in mensam Neronis illapsum.	620.c
Flaminica unius mariti uxor.	528.e	Fulvia sub Tiberio Iudeis pecuniam elargitur.	406.b
Q. Flaminius Placentia discumbenti meretricula in quo morem gessit.	125.e	Fulvia nobilis mulier Romana à Iudeis accepta.	84.e
Flamma ex adytis templi erumpit contra Herodem.	221.e	Fulvia insultatio in Ciceronem.	126.b
Flammarum erupio ex Vesuvio monstruosa.	713.b	Fundamenta Ecclesia.	131.a
Flavia Domitilla Clementis neptis in Pontiam insulam relegata.	736.d.e.737.e	Funera Iudeorum.	183.c.d
Flavia Domitilla mater Titi & Domitiani relata inter duos.	737.d	in Funere nobilium apud Græcos & Latinos adhibiti anatores, & tibicines.	112.d
Flavia Domitilla Clementis uxor.	737.b	item & apud Iudeos.	ibid.
Flavia Domitilla à Clemente instructa, & volata.	738.a	Funeris pompam accensis cereis prosequi apud Christianos antiquo usu receptum est.	243.e
Flavia Domitilla Nerei & Achillei sermonibus accensa ibid.	737.e	Funerales Agapes.	491.a
Flavia Domitilla virgo & martyr.	737.e	Fures sunt quotquot ante Christum venerunt, & de quibus intelligatur.	233.c
Flavia Domitilla procurator Stephanus Domitianum occidit.	738.e		
Flavius Vopiscus.	477.a		
Flavius Clemens occiditur à Domitiano.	737.b		
Flavinus Silva Massadam capit, & excidit.	697.a		
Florus Albino substituitur.	637.c		
Florus homo scelestissimus.	ibid.		
Florus Iudeos ad defectionem concitat.	638.b.651.c.d		
Florus à Iudeis octo talenta accipit.	651.b		
Florus Iudeos nobiles patibulis affigit.	652.b		
Florus maledictis à Iudeis appetitur.	651.d		
Florus Ierosolymam cum exercitu contendit.	ibid.		
Florus honorem Iudeorum respuit.	ibid.e		
Florus forum rerum venalium diripiendum militibus tradit.	652.a		
de Floro & Christo antithesis.	ibid.c		
Florus nonam querit occasionem irritandi Iudeos ad seditionem.	652.a.b.653.a		
Florus in arcem transire nititur sed non potuit.	653.d		
Fluvius Sabbaticus à Vespasiano visus, & quando fluat.	136.e		
Foenus & cophinus Iudeorum supellex.	725.b.c		
Fons in quo Dominus pedes lavasse fertur, ubi.	203.e		
Fons, in quo baptizatus est Eunuchus Regine Candace, ubi.	259.b		
Fons olei Romæ erupit.	10.d		
Fons Iese in Ægypto.	60.e		
Fons Arabia in vinum conuersus.	98.c		
Fons in Palestina Sabbaticus dicitur.	136.e		
Fons carceris Apostolorum Romæ.	646.d		
Fontem lapideo aque exundare solita.	98.e		
Fontem fluere vini sapore.	98.e		
Fontes & fluvij in vinum conuersi.	98.c.d		
Fontes ad lavandum fuisse pro foribus ecclesiarum.	478.d		
Fontium trium miraculum in morte Pauli.	662.c		
Forenses conuentus.	505.d.e.506.a.b		
Formate littere qua.	708.c		
Fortunatus Agrippa libertus Romani missus ad Caium Imp.	281.c		
Fortunatus de sepulchro Petri & Pauli.	667.a		
Forum Appij quantum ab Urbe distaret.	586.e		
Fossarij qui.	236.e		
Fratres Domini qui putati.	20.e		
Fratres Domini dicti cur germani putati.	21.e		
Fratres Domini quinam essent, ex Hieronymo.	21.a		
Fratres appellati Christiani, & Fratritas eorum cœtus.	307.c		
Fratres Domini à quo geniti.	21.d.e		
Fratrum & sororum nomine propinquos intelligi.	14.e		
Frontem cruce signandi ritus.	412.b		
Fuga Iesu, ne Rex fieret.	127.e		
Fuga Petri à carcere Herodis.	311.d.312.e		
Fuga Petri à carcere Maternino quando.	660.b		

G.

Gabaras Ægyptij appellabant corpora defunctorum siccata.	194.c
Gabbam publicanus.	111.c
Gabba princeps publicanorum.	ibid.
Gabella nomen vnde.	ibid.
Gabinus administrat Iudeam.	3.d
Gabinus Marjos superavit.	330.b
Gabinus Syria Præfex tributum Iudeis imperat.	28.d
Gabinij prætura in Palestina.	506.b
Gabrielis Archangeli nuntium.	25.b
Gadara & Gerasa civitates.	73.c.109.e
Gadara vnde dicta.	109.a
Gadareni agri aque calide.	110.a
Gadareni Vespasianum recipiunt.	679.b.c
Gadarensium civitas à Vespasiano capta, & incensa.	675.e
Galata qui fuerint.	249.c
Galatiam Paulus petit.	420.a
Galba Imperium arripit.	678.e
Galba quamdiu tenet Imperium.	ibid.
Galba in foro à militibus occisus.	679.d
Galilæa contermina Iudæa.	74.a
Galilæa in Palestina dua.	ibid.
Galilæa caput Sephori civitas.	82.a
Galilæi Cæsarem dominum appellare recusant.	66.a
Galilæi diversa Iudæis lingua vtebantur.	220.a
Galilæi statuerunt non esse pro Ethnicis sacrificandum.	66.b
Galilæi ab infantia pugnaces.	115.e
Galilæi à Pilato occisi, quod negarent tributum pendendum Romanis.	138.d
Galilæi Christiani dicti.	639.b
Galilaorum scilicet.	4.b
Galilaorum natura.	74.c
Galilaorum scilicet in Ægypto.	697.d
Galilaorum scilicet quando exorta.	6.c.64.e
Galilaorum scilicet in Simone renixit.	80.b
Galilaorum scilicet impugnator Christi, & Apostoli.	66.b
Galilaorum constantia contra Cæsarem.	ibid.a
Galilaorum scilicet excisa.	697.d
Galilaus dicitur Iesus.	74.d
Galle Augustæ litteræ ad Placidiam Augustam.	666.c
Galli sacerdotes rasi Romanorum exemplo.	573.a
de Galli cantu concordant Evangelistæ.	164.b
Gallucinium duplex.	ibid.
Gallia & Galatia idem.	589.e
Galliam pro Galatia legendum esse, falsum.	420.d
in Gallijs aravinuenta cum inscriptione, Ignoto Deo.	402.e
in Gallijs defectio Romani exercitus à Nerone.	675.c
Gallio Æchæa Proconsul.	418.d
Gallio de religione indicare noliit.	418.e
Gallio germanus Seneca.	ibid.
Gamala	Gamala

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Gamala capta à Vespasiano.	676.a	Gentiles etiam cantus molles damnabant.	605.d
Gamaliel apud Lucam.	64.e	Gentiles diuina dispensationis mysterium ignorarunt.	9.c
Gamaliel pro Apostolis loquitur in Concilio seniorum.	233.b	Gentiles homines apud Philippum agunt, vt viderent Iesum.	143.b
Gamaliel Christianus fuit, & cum Stephano sepelitur.	234.b	Gentiles per bestias significati.	284.e
Gamaliel Stephani, Sauli, & Barnabæ præceptor.	229.e	Gentiles mundum per ignem interituum formidabant quando.	715.b
Gamaliel legis peritus.	233.b.234.b	Gentiles omnium malorum causas in Christianos referrebant.	718.d
Gamaliel in Concilio inter Senatores permansit, & cur.	234.b	Gentilicia superstitioni Claudius prospicit.	374.e
Gamalielis de Theoda & Iuda vera narratio.	65.c	Gentilicy ritus in Ecclesiam aliquando transfusi.	337.c
Gamalielis epistola de inuentione S. Stephani.	243.a	Gentilium status & mores terribili.	7.e
Gamalielis sententia non fuit vt Apostoli flagellis vaderentur.	234.c	Gentiliū impie leges antequam Euangelium recipere.	317.d
Gangra Bithynia ciuitas.	313.e	Gentiliū ritus multi cōmunes Iudeis & Christianis.	337.e
Gangrense Concilium prohibet suffocatum.	383.c	Gentilium calumnia in Christianos orta ex peccatorum confessione.	411.c
Gangrense Concilium Agapes probat.	491.e	Gentilium superstitiones in religionem Christianam commutata.	547.a.b. & seqq.
Garizim montem adeunt Samaritæ.	258.b	Gentilium festorum lex.	556.b
Garizitani templi religio inducitur.	104.e	Gentilium sacerdotes omnes pilos corporis radabant.	566.c
Garizitanum templum sub quo edificatum.	ibid.		
Gaudentius Brixianus Episcopus de nuptijs in Cana Galilæe.	97.b		
Gaulanica regio.	71.c		
Gausapina penula qua.	543.c		
Gaza vrbs.	73.c		
Gazophylacia qua, & Corbona.	491.b		
in Gazophylaciū oblationes primò offerebantur, & cur.	ibid.		
Geiopa.	13.c		
Galasus epistolam Abagari recenset inter apocrypha.	107.c		
Gelasius non videtur affirmare Paulum in Hispanias numquam profectum.	617.a		
Gemma duodecim rationali Pontificis insuta.	83.a		
Genealogia Christi aliter à Mattheo, aliter à Luca describitur, & cur.	111.a		
Genealogia Mariæ Virginis.	ibid.		
de Stripe Mariæ liber reiectus.	12.c		
Genealogia Christi à Iudeis ficta.	ibid.		
Genealogiarum Iudeorum libri periclitati.	13.b		
Genealogia conscripta Ierosolymis asseruabantur.	11.d		
Genealogia sacerdotum duorum milium annorum seruat.	13.d		
Genealogia Iudeorum virorum tantum nominibus describebantur.	11.c		
Generaciones Christi naturales.	11.a		
Generaciones adoptionis Christi.	ibid.		
Generationū numerus in Mattheo & Luca diuersus.	ibid.		
Genosar, & Genesareth lacus idem.	108.e		
Genesareth lacus descriptio.	ibid.		
Genesareth lacus, & terra.	109.a		
Genesareth terre pulchritudo, & vberitas.	82.a		
Genij cultus qui apud Gentiles.	603.a		
Genitricis Dei parentes.	13.d		
Genfericus Vandalorum Rex.	696.d		
Gentes ab Apostolis subactæ Christi lege vixere.	317.e		
Gentibus ad fidem Christi ostium apertum.	286.b		
à Gentibus leges Romana numquam acceptæ, Romano dominatu accepto.	318.b.c		
Gentiles martyrum reliquias disijciebant.	426.c		
Gentiles Christianos impostores vocabant.	430.d.e		
Gentiles dijs suis decimas soluebant.	468.a		
Gentiles quadrifida incisione in modum crucis panes decussabant, antequam coquerent.	542.a		
Gentiles mundabant se aqua ante ingressum in templum.	473.a		
Gentiles tabellas pictas in templo suspendere solebāt.	503.d		
Gentiles etiam in festis lucernas incendebant.	545.a		
Gentiles bullas ad collum appendebant.	546.e		
Gentiles cordis imaginem in bullis ferebant, & cur.	ibid.		
Gentiles Solem adorare Christianos dicebant, & cur.	559.a		
Gentiles multi raso capite funera celebrabant.	569.d		
Gentiles cuius rei causa diem natalium celebrarent.	603.a.b		

INDEX

Græci loqui Romani nobiles non solebant. 353.d
 Græca lingua Roma vilescit. ibid.
 Græci ab Ægyptiis acceperant idololatriam. 60.c
 Græci diem festum agunt de imagine Christi. 108.a
 Græci tenaciores antiqui præcepti. 383.c
 Græci de non comedendo sanguine institutionem mordicus tenent. ibid.
 Græcorum murmur aduersus Hebræos factum est, & qui per Græcos intelligendi. 234.c.d
 Græcorum scientia, & nationum lingue Ierosolymis publicè non tradebantur. 241.d
 Græcorum nomine Hebræi nominati. 235.a
 Græcorum vidua à quo ministerio exclusa. ibid.
 Græcorum scientias, & nationum linguas haud licuisse publicè tradi apud Hebræos. 241.d
 Græcorum nonnulli barbas radebant, ut Romanos imitarentur. 573.a
 Græcorum uti lingua & pallio Romanos ex Augusti lege. 80.d.e
 Græcos etiam icinuos Eucharistiam sumere. 161.c
 Græcos Ethnici appellabant Christianos, & cur. 430.e
 Græcos auctores non citasse Apocalypsim, de quibus intelligendum. 731.e
 Græciam Paulus petiit. 517.c
 Gratia Spiritus sancti in Gentes effusa. 285.b
 Gratia & pax in salutatione adhibita. 348.e. 349.a
 Gratiam deprecari, Pauli scilicet in epistolis. 614.e. 615.a
 Gratiarum actio in mensa, exemplo Domini inducta est. 162.e
 Gregorij Nazianzeni carmen de Thecla. 362.d
 Gregorij Nysseni epistola inter canonicas recensita. 437.c
 Gregorius Papa quomodo Angliis Agapes concessit. 492.b
 Gregorius Papa VII. littera de radendis barbis clericorum. 573.d
 Gregorij Thaumaturgi fides, & miraculum. 74.b
 Gregorij Thaumaturgi epistola insignis. 454.e
 Gregorij Thaumaturgi causis litigantium iudicandis implicitis. 454.d
 Gregorius Thaumaturgus Gentilium superstitiones in veri Dei cultum transiit. 547.b
 Gregorius Nazianzenus traditionum professor. 416.e
 Gregorius Beticus. 612.e
 Guita ingiter manans dictus locus ad Aquas Salinas. 661.e
 ubi Christianorum carnificini. ibid.
 Gymnosophista ab Ethnicis scriptoribus celebrati. 630.d

H.

Habitatio Virginis Mariae in honore habita. 60.e
 Habitatio feminarum in templo. 17.c.e
 Hadrianus imp. loci, in quo natus est Iesus, memoriam abolere conatus est. 46.d
 Hadrianus Papa meminit de imagine Saluatoris non manu facta. 108.a
 Haccadi Rabini antiqui de parentibus Virginis historia confutata. 14.b
 Hæreses Iudeorum omnes extinctæ Ierosolyma excisa, vel potius mutata. 699.c
 Hæreses & sectæ Iudeorum ex Tertulliano. 6.c
 Hæresis Pharisæorum de animarum transmigratione propalata. 129.d
 Hæresis prima que. 257.a
 Hæresis Galileorum. 66.a.b
 Hæresis Nazaræorum. 74.d
 Hæresis Iudeorum de adoratione militiæ celestis. 600.b
 Hæretici inimici crucis Christi qui. 595.e
 Hæretici diuidentes Iesum à Christo. 596.a
 Hæretici nuptias & cibos damnantes qui. 508.c
 Hæretici tonsuram clericalem amulati sunt. 569.a
 Hæretici confutati de Virgine Maria. 19.c

Hæretici ab hominibus potius, quam à Christo denominantur. 444.e
 Hæretici Pontificem titulis debitis non honorant. 528.b
 ab Hæreticis miraculum nunquam factum reperitur. 210.e
 ab Hæreticis Cerinthianis Angelorum adoratio concedi non potuit. 601.
 Hæreticis ex circumcissione pronouentibus quid peculiare. 702.e
 Hæreticorum libros comburendos lege sancitum. 441.e
 Hæreticorum proprium partus supponere. 485.b
 Hæreticorum mentiri proprium. 466.b
 Hæreticorum novos psalmos execrata est Ecclesia. 607.b
 Hæreticos ad prauum Scripturæ intellectum ex superbia rapi. 212.b
 Hægiomachi hæretici. 423.e
 Halleluia vox non translata, & cur. 502.e
 Hebdomada maior, siue pænosa. 193.d.e
 Hebdomada pænosa passione Domini consecrata. 194.b
 Hebraica vox in Græcam significationem sæpè translata. 96.e
 Hebraica nomina cur in Ecclesia retenta. 502.d.e
 Hebræi Deum adoraturi, loca superiora conscendebant. 283.e
 Hebræi & Gentiles in sacris veste candida utebantur. 338.a
 Hebræi aduenæ dispersionis qui. 249.e
 Hebræi proprie qui. 235.a
 Hebron ciuitas antiquissima. 25.d
 nobilior ceteris Palestinae urbibus, exceptis Ierosolymis. ibid.
 dicta etiam Chebron, & Cariatharbe. ibid.
 Abrahæ domicilium. 25.d.e
 quantum distet ab Ierosolymis. 26.a
 Adam ibi conditum autumant. 25.e
 quam incolebat Zacharias. 26.a.b
 Hegeffippi deo. 692.b
 Hegeffippus proximus Apostolorum temporibus. 22.d
 Hegeffippus de traditionibus scripsit. 413.b
 Hegeffippus Iunior. 660.b
 Hegeffippus de persecutione Domitiani in stirpem Davidis. 733.b
 Hegeffippus iussit in Iosephum historicum quadam expositulata. 13.d. 215.a
 Heldad, & Medad propheta. 90.d
 S. Helena locum nuptiarum Cana Galilæe ecclesia nobilitat. 100.b
 Helena Regina Adiabæorum an fuerit Christiana. 330.e
 Helena eadem fame laborantibus subuenit. 330.e
 quo modo ad Iudæos transiit. ibid.
 Helena filij ad Titum supplices venientes suscepti sunt, atque seruati, & Romam ducti. 688.b
 Helena & filij eius mæsolæum. 331.e
 Heli & Jacob vterini fratres. 12.c
 Heli, Heliachim, & Ioachim esse synonyma. 12.d
 Heli nominis dubitatio. 12.c
 Heli filius Melchi ex uxore Maathan. 15.a
 Heli pater Ioseph non est Ioachim pater Virginis. 12.d
 Heliconis consilium contra Iudæos. 289.c
 Heliconis Cay Consiliarij mors. ibid.d
 Heliopolis Ægypti urbs. 403.e
 Helena virgo fulmine icta. 718.b
 Heluidius infamis hæresiarcha. 21.b
 Hemerobaptista. 6 b. 128.e
 Heraclea sedem prius institutam, quam Byzantij. 314.b
 Herbe species inusitata ad statnam Saluatoris. 112.b
 Herbulenses Acamedici. 260.c
 Herculanum & Pompeios urbes cinere obrutas. 713.d
 Hermetis nutritic dictum de Petri sepulchro. 666.a
 Hermione una ex quatuor filiabus Philippi. 562.e
 Hermon.

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Hermogenes, & Philetus, seu Phigellus, à Iacobo ad Christum conuersi. 310.e
 Hermogenes & Phigellus à Paulo desciunt. 593.c
 Hermon & Hermonius mons. 134.b
 Hermpoli arbor morbos depellens. 59.d
 Hermpolis in Ægypto illustrata Christi aduentu. ibid.
 Herodem intelligendum per Regem Assyriorum. 54.a
 Herodem & alios Christi interitum procurasse. 70.b
 Herodem Christus vulpem nominat. 129.d
 Herodes Idumæus, homo Gentilis, postea profelytus. 3.b
 Herodes pontificiam dignitatem largitur, & aufert. 4.a
 Herodes Romam ueniens Pollutione uitæ hostiæ. 9.a
 Herodes creditus Christus. 3.c
 Herodes igni tradidit tabulas genealogiarum Iudeorum, & cur. 13.b
 Herodes quando cognouit se Iulium esse à Magis. 61.b
 Herodes qua occasione non statim in infantes seuit. ibid.
 Herodes cur à bimatu & infra infantes præcepit occidi. 56.a
 Herodes post presentationem Christi in templo in infantes seuit. 59.c
 Herodes sanxit Antonio contra Octavianam. 37.c
 Herodes inferendi sibi necem cupidus. 71.b
 Herodes Rhodum se contulit supplex ad Augustum. 37.c
 Herodes quomodo regnum promeruit. ibid.
 Herodes ius summi sacerdotij sibi arrogauit. 4.a
 Herodes Antigonom debellauit. 39.b
 Herodes M. Antonij ope in regnum restitutus. ibid.
 Herodes uixit usque ad annum nonum ætatis Christi. ibid.e
 Herodes ciuitates, theatra, templa Augusti nomine dedicauit. 57.d
 Herodes calidis aquis se fouebat apud Callirrhœn. 70.d
 Herodes omnia in gratiam Augusti. 37.d
 Herodes occidit Zachariam sacerdotem. 63.b. 64.b
 Herodes cur in Zachariam commotus. 63.a
 Herodes cogit Iudæos in suum regnum inuere. 62.e. 66.d
 Herodes quo anno templi edificationem auspicatur. 101.b
 Herodes stolam pontificiam custodiri iussit. 4.a
 Herodes Palestinus nominatus Archelaus. 79.a
 Herodes Tetrarcha indicio postulat ab Agrippa filio. 266.d
 Herodes uisceratur in aurca aquila excisores. 69.e
 Herodes necat filios, atque inter eos infantulum. 62.a.b.c
 Herodes post necem infantium in multas incidit calamitates. 62.e
 Herodes Salomen sororem & uirum eius interfecit. 66.e
 Herodes iubet occidi Antipatrum filium. 71.c
 Herodes uita sanctus quinta die postquam Antipatrum filium occidit. ibid.d
 Herodes Christum cur nescierit. 127.b
 Herodes Rex Chalcidicus ius in templum Ierosolymitanum obtinet à Claudio. 358.e
 Herodes nominatus Agrippa. 310.b
 Herodes Antipas qua ratione regnum in Iudæa habuit. 3.b
 Herodes Antipas ad Tiberium. 81.e
 Herodes Antipas natus ex alienigena Malibæe Samaritide. 3.b
 Herodes Matibia Pontifici sacerdotium adimit. 70.a
 Herodes an Romam abiit post Magorum aduentum. 61.c
 Herodes Antipas Romam proficiscitur. 72.a
 Herodes quando & quoties Romam abiit. 61.c.d
 Herodes quot annos legitime regnauerit. 66.d
 Herodes testamentum mutat. 71.c
 Herodes in concione de Iudæis conqueritur. 69.d
 Herodes quot annorum fuerit, cum pater eius Iudæam accepit regendam. 37.a
 Herodes iudicio Synedrini postulat. 90.e
 Herodes Tetrarcha existimat Christum esse Ioannem. 126.c
 Herodes quomodo Christi miracula ignorauerit. 127.a
 Herodes Iesum ad Pilatum remittit. 167.b

Herodes quali veste Iesum illiuit. ibid.
 Herodes Agrippa religiosior Iudæis. 149.a
 Herodes Agrippa percussus, & cur. 164.e
 Herodes cur Ioannem occidit ex Iosepho. 103.b
 Herodes in sepulchro David quid inuenit. 221.e
 Herodes perpetuo damnatus exilio. 281.d.e
 Herodes morore animi consumptus periit. ibid.e
 Herodes Rex Chalcidicus, Agrippa frater à Claudio honoratur. 301.b
 ius in templum obtinet post mortem Agrippæ. 358.c
 Ananiam summum sacerdotem esse iussit, Iosepho abrogato. 374.b
 quando moritur. 375.a
 Herodi à filio uenenum paratur. 71.a
 Herodi plaga diuinitus influit. 70.a
 Herodi uenenum paratur ab Acme. 71.a
 Herodi refundit Augustus iudicium de Antipatro filio. ibid.
 Herodis regni exordium. 3.d
 Herodis & aliorum studium de perdedo Christo puero. 70.b
 Herodis sanxit de occidendis nobilibus Iudæorum. ibid.
 Herodis filij. 103.d.e
 Herodis regni anni quo modo supputandi. 37.e
 Herodis cum Pollutione amicitia. 9.a
 Herodis uita anni ex Iosepho. 37.a
 Herodis oratio ad Iudæos. 69.e
 Herodis regni annus primus unde numerandus. 37.e
 Herodis studia in Tiberium. 82.b
 Herodis regni quo anno Christus natus. 37.e
 Herodis filiorum occiso ante Christum. 62.e
 Herodis mores. 71.d
 Herodis opinio de Christo. 126.e
 Herodis opinio contemptus. 69.a
 Herodis desperatio. ibid.
 Herodis Tetrarcha insidias in Agrippam Regem Iudeorum. 281.b. ibid. regno priuatur, & relegatur. ibid.d
 Herodis sanxit incomparabilis in suos. 68.b
 Herodis morbus & diræ cruciatus. 68.a.e. 70.e
 Herodis domestica calamitates. 68.b
 Herodis testamentum. 68.e. 71.e
 Herodis facinus execrabile & mandatum. 70.e
 Herodis obitus. 71.b
 Herodis senus sumptuosissime ab Archelao curatum. 71.d
 Herodis temporibus sacerdotum uenale. 23.d
 Herodis Regis Chalcidicus obitus. 375.a
 Herodis & Herodiadis casus. 281.e
 Herodis exercitus ab Arca profugatus, & cur. 103.a
 Herodum stirps perseverauit usque ad Vespasianum Imperatorem. 36
 Herodianus Hæretici. 3.b
 Herodianus Herodem Christum esse dicebant. 6.d
 Herodianorum gregales contra Christum cõspirant, 6.c. 114.e
 Vespasiano adulantur. 681.e
 Herodianus carcer ubi esset Ierosolymis. 311.d
 Herodias cuius filia. 102.e
 Herodias soror Agrippæ Regis Iudeorum. 281.d
 Herodias linguam Ioannis acru perforauit. 126.a
 Herodiadis saltatricis filia mors prodigiosa. 126.c.d. 281.e
 Herodion & Olympas martyres sub Nerone. 674.c
 Herodion & Adencherus castella expugnata. 697.a
 Hierapoli in Phrygia res geste à Ioanne. 320.e
 Hierapoli martyrium subit Philippus. 321.c
 Hierapoli quiescere Philippum Apostolum. 562.c
 Hierapolis terræ motu concussa. 621.a
 Hierarchicum ordinem in Ecclesia seruari uoluit Christus. 272.c
 Hierarchicum ordinem in Ecclesia euertere conantur heretici. 519.b
 Hierocles philosophus commentarium in Christianos edidit. 649.a

INDEX

<i>Hieroglyphica de ignis significatione.</i>	544.d.e	<i>Horae orandi septem.</i>	223.e. 224.b
<i>Hieroglyphicum signum mutis foederis.</i>	460.b	<i>de Horis quatuor frequens habetur mentio in Scripturis,</i>	
<i>Hieronymi opinio de anno, quo celebratum est Ierosolymis</i>		<i>per rari de ceteris.</i>	193.a.b
<i>Concilium Apostolorum, non probatur.</i>	379.e	<i>Horatius numerat annos Augusti à nece Iulij Caesaris, &</i>	
<i>Hieronymi epistola inconsulte inter spurias reiecta.</i>	363.a	<i>cur.</i>	33.e
<i>Hieronymi & Augustini altercatio de Petri simulatione.</i>	388.a.b	<i>Horatij locus de Ianiculo.</i>	664.a
<i>Hieronymi opinio rejicitur de epistola ad Hebraeos, quòd à</i>		<i>Horatij locus de tabella suspensa in templo.</i>	503.e
<i>Latinis recepta non sit.</i>	612.a. 613.	<i>Horti Marialis ubi.</i>	663.d
<i>Hieronymi sententia de epistola Iacobi.</i>	624.c.d	<i>Hortus balsami irriguus.</i>	60.e
<i>Hieronymo falso attributa scriptura ad Chromatium &</i>		<i>Hosanna quid significet.</i>	142.a
<i>Heliadorum.</i>	15.d	<i>Hosanna dicentem turbam Christus non redarguit.</i>	451.d
<i>Hieronymus pulchrè à Nazianzeno eludatur.</i>	114.d	<i>Hosij ydem qui Esseni.</i>	628.e
<i>Hieronymus quid senserit de cereis in honorem martyrum</i>		<i>Hospitalitas frequentata à Christianis.</i>	708.b
<i>accendi solitis, defenditur.</i>	544.d	<i>Hospitalitatis symbolum inter Christianos.</i>	ibid.b.c
<i>Hieronymus traditionum suffragator.</i>	417.c	<i>Hospitalitatis ressera etiam inter Gentiles.</i>	708.d
<i>Hierothi hymni.</i>	607.d	<i>Hospitium Pauli ubi Roma fuerit.</i>	588.b
<i>Hierotheus interfecti funeri B. Mariae Virginis.</i>	366.c	<i>Hostia non nisi pro Iudeis immolata.</i>	654.b
<i>Hilarius quas fides conscriptas appellet.</i>	416.a	<i>Hostiarum & comedentium numerus in die Paschatis. 149.e. 150.a</i>	
<i>Hilarius traditionum defensor.</i>	415.e	<i>Humilitas Petri commendata.</i>	391.a
<i>Hilduinus male exponit Dionysij verba.</i>	366.b	<i>Hydantes Gentilium vates.</i>	7.c
<i>Hilduinus quae de Dionysio Areopagita refert. 404.a.b.c.d.e</i>		<i>Hydropicus sanatus à Iesu apud Phariseum discubente. 139.a</i>	
<i>Hillel & Sammai auctores Scribarum & Pharisaorum paulo</i>		<i>Hymeneus & Alexander in errorem lapsi, & cur.</i>	508.a
<i>ante Christum.</i>	4.c. 410.c	<i>Hymeneus & Alexander satana traditi.</i>	445.e
<i>Hippolyti martyr celebre festum.</i>	555.a.b.c	<i>Hymni Hierothi.</i>	607.d
<i>Hippolytus martyr de Anna matre Virginis quae.</i>	14.c	<i>Hymni Nepotis.</i>	ibid.e
<i>eiusdem de epistola secunda Petri testimonium.</i>	639.e	<i>Hymni Ambrosij & Prudentij in Ecclesia recepti.</i>	607.e
<i>Hippolyti Thebani senectua de tempore necis Stephani.</i>	241.a	<i>Hymni & Psalmi passim ab omnibus decantabantur. 605.a</i>	
<i>Hippon urbs Graecanici institui.</i>	73.c	<i>Hymnodia ad corpora defunctorum ex Apostolica traditio-</i>	
<i>Hispaniarum Ecclesiae Iacobum sibi primum praedicasse pro-</i>		<i>ne.</i>	244.a
<i>ferentur.</i>	310.c	<i>Hymnos cantandi in Ecclesia consuetudo unde orta.</i>	604.c
<i>Hispaniarum defectio à Nerone.</i>	675.d	<i>Hymnos novos canere quos laudat Ecclesia.</i>	607.d
<i>in Hispanias proficiscendi videtur Paulus mutasse senten-</i>		<i>Hymnos novos hereticorum execratur Ecclesia.</i>	ibid.b
<i>tiam.</i>	616.c	<i>Hymnus post cenam à Domino dictus qui.</i>	162.d
<i>in Hispanias Paulum profectum multi testantur.</i>	617.b	<i>Hyperbata Pauli.</i>	444.b
<i>in Hispanijs ab Araeaepti sunt anni numerari quo tem-</i>		<i>Hyperbole vsus est Ioannes Euangelista veterem Scriptu-</i>	
<i>porè.</i>	30.e	<i>ram secutus.</i>	213.e
<i>Historia de Maria Virgine.</i>	13.e	<i>Hyperbole Ioannis mitigata.</i>	ibid.
<i>Historia Ecclesiastica vel breuitate contracta, vel mendicis</i>		<i>Hyperbole Ioannis, hyperbole non est, si ad diuina Christi</i>	
<i>deprauata. in praef. pag. 2.</i>		<i>opera referatur.</i>	213.d.e. 214.a.b.c
<i>Historia Eusebij quam fidelis. in praef. pag. 2.</i>		<i>Hyperbole Ioannis ad excellentiam Euangelicae praedicationis</i>	
<i>Historia Socratis & Sozomeni in quibus vacillet. in praef. pag. 2.</i>		<i>referri potest.</i>	214.a.b
<i>Historia Ecclesiastica haecenus neglecta, vel corrupta. in praef. pag. 1.</i>		<i>Hypocrisis Pharisaorum damnata.</i>	144.b
<i>Historia est narratio de diuine epulone, & cur.</i>	139.b	<i>Hypocrisis nomine Petrus fugillatus.</i>	386.a
<i>Historia de Thivanno Aegyptio.</i>	181.d.e	<i>Hypodiacom qui.</i>	236.e
<i>Historia Ecclesiastica vtilitas. in praef. pag. 1.</i>		<i>Hypostasis de quo dicatur.</i>	372.b
<i>Historia differentia ab Annalibus. in praef. pag. 3.</i>		<i>Hyrcanium castellum, in quo insus est tumulari Antipater</i>	
<i>Historia Ecclesiastica scopus. in praef. pag. 3.</i>		<i>obscuro funere.</i>	71.c
<i>Historia scriptor frustra conatur sine diuini numinis ope. in praef. pag. 5.</i>		<i>Hyrcanorum mores impij de alendis canibus carnibus mor-</i>	
<i>Historia Ethnicorum magna ex parte mutilata.</i>	31.a.b	<i>tuorum hominum.</i>	318.a
<i>Historia ab hereticis labefactata.</i>	324.c.d	<i>Hyrcanus redactus in ordinem necatus ab Herode.</i>	3.e
<i>in Historica veritate perquirenda quorum auctorum maxi-</i>		<i>Hyrcanus Pontifex auctor seruanda stola.</i>	82.c
<i>me habenda est ratio.</i>	198.a	<i>in Antonia turri debebat.</i>	265.d
<i>Histriones legibus Tiberij exagitati.</i>	85.d	<i>Hyrcani Pontificis prope templum turris.</i>	82.d
<i>Homo primus ubi sepultus.</i>	175.e	<i>Hyrcanus à sepulchro David abstulit tria millia talentorum.</i>	221.d
<i>Homocidensium castrum debellata.</i>	28.a		
<i>Honoratus Archidiaconus Ecclesiae Salonitanae.</i>	236.d		
<i>Honoris titulus Apostolatus, quo vititur Paulus.</i>	518.b		
<i>Hora tertia, sexta, & nona quid passus Iesus.</i>	193.a		
<i>Hora duodecima Dominus ad inferos descendit.</i>	224.a		
<i>Hora nouissima quae.</i>	509.a		
<i>Horae comedendi die ieiunij.</i>	513.d		
<i>Horae diei tertia, sexta, nona, & vesperum Domini operibus consecratae.</i>	223.d		
<i>Horae nocturnae tres.</i>	397.d		
<i>Horae canonicae.</i>	193.b. 223.b		

<i>Iacobus epistola Catholica.</i>	624.b.c	<i>Icarus volatus sub Nerone exhibitus.</i>	328.a
<i>Iacobus epistola canonica esse probatur.</i>	ibid.c.d	<i>Iconij Paulus quid passus.</i>	360.c
<i>Iacobus Missa.</i>	627.a	<i>Iconomachorum fautor Theophilus Imperator.</i>	480.e
<i>Iacobus locus elucidatus.</i>	167.d	<i>Idola in martyres mutata calumniabantur Manichaei.</i>	556.a
<i>Iacobus epistola contra Simonem haesim.</i>	625.a.b	<i>Idola destructa in Aegypto.</i>	59.e. 60.a.b
<i>Iacobus ordinationis dies quae.</i>	238.c	<i>Idololatria ex Aegypto ad Graecos.</i>	60.e
<i>Iacobus cathedra à successoribus asseruata, & in ueneratione</i>		<i>Idololatria Angelorum in Synodo Laodicensi damnata, quae</i>	
<i>habita.</i>	ibid.d	<i>dicta, & cur.</i>	602.e
<i>Iacobus cathedra Ierosolymis ablata ante Vespasiani obsidio-</i>		<i>Idololatria decreuit Romana Ecclesiae fundatione.</i>	355.d.e
<i>nem.</i>	656.e	<i>Idumaea Transammana regio.</i>	115.a
<i>Iacobus neci cur attributa sit clades Ierosolymitana.</i>	623.c.d	<i>Idumaei cum Zelotis conueniti ad necem ciuium.</i>	676.e
<i>Iacobus dignitas, & nex Ierosolymis.</i>	322.b.c	<i>Ieiunare sabbato Iudeis vetitum quia poena.</i>	190.b
<i>Iacobus nomine pseudoeuangelium refellit.</i>	14.b	<i>Ieiunare bis in sabbato soliti Pharisaei.</i>	5.a
<i>Iacobus tres fuisse quidam falso autumant.</i>	322.b	<i>Ieiunare sabbato Iudeos falso arbitrati sicut scriptores</i>	
<i>Iacobus Apostolos duos tantum fuisse.</i>	238.c	<i>Ethnici.</i>	189.e
<i>Iacobum à Petro Ierosolymorum ordinatum Episcopum.</i>	238.a	<i>Ieiunare sabbato cur putabantur Iudei.</i>	190.c
<i>Iacobum fratrem Domini è numero Apostolorum cur exi-</i>		<i>Ieiuni Fideles communicare debent.</i>	492.e
<i>mant aliqui.</i>	322.d	<i>non Ieiunos vetitum Eucharistiam sumere.</i>	161.a
<i>Iacobum Ierosolymorum Episcopum gestare in capite con-</i>		<i>Ieiunia Iudeorum abstinentissima.</i>	189.e
<i>sueuissè laminam, seu bracteam auream.</i>	238.d	<i>Ieiunia humilitatem significant.</i>	194.d
<i>Iacobum fratrem Ioannis profectum in Hispaniam, ibique</i>		<i>Ieiunia ob Christi passionem suscepta.</i>	193.e
<i>praedicasse.</i>	310.c	<i>Ieiunia à Gentilibus adhiberi solita.</i>	339.b
<i>Iacobus immolatus esse die secunda Paschatis, falsum est.</i>	311.a	<i>Ieiunia ad quam horam produci solita à Christianis.</i>	113.c
<i>Iacobus semper uirgo permansit.</i>	623.e	<i>Ieiunia qualia apud Iudeos.</i>	189.e. 190.a.b
<i>Iacobus frater Domini vocatus, sed non Iosephi filius.</i>	21.c.d	<i>Ieiunia necessaria, aut uoluntaria.</i>	511.a.b
<i>Iacobus frater Domini nec carnibus, nec uino usus.</i>	510.a	<i>Ieiunij editum.</i>	ibid.b.c
<i>Iacobus frater Domini vocatus, fuit filius Cleophae.</i>	21.c	<i>Ieiunij soluendi hora antiquo iure.</i>	193.d
<i>Iacobus Alphaei nominatus.</i>	ibid.e	<i>Ieiunij legem non seruantes Elcusium Praefectum Grago-</i>	
<i>Iacobus frater Ioannis occisus ab Agrippa.</i>	305.c	<i>rius Nazianzenus redarguit.</i>	511.b
<i>Iacobus Apostolus Ierosolymitanus cultus ab omnibus.</i>	240.c	<i>de Ieiunio Quadragesimali diuersae consuetudines.</i>	512.b.c
<i>Iacobus in praecipuo agit.</i>	623.a	<i>de Ieiunio maioris Hebdomadae.</i>	193.b.c.d
<i>Iacobus in epistola cur inculcarit operum necessitatem.</i>	625.c.d	<i>Ieiunium à Iudeis celebratum.</i>	69.e
		<i>Ieiunium Quadragesima.</i>	511.c.d.e. 512. 513.
<i>Iacobus agit de oleo sancto infirmorum.</i>	ibid.d	<i>Ieiunium Ambrosianum.</i>	512.b
<i>Iacobus frater Ioannis Hispanias penetrasse creditur.</i>	537.a	<i>Ieiunium sabbati ubi seruandum.</i>	374.d
<i>Iacobus Iustus frater Domini, quo anno martyrio coronatus,</i>		<i>Ieiunium frequenter statio dicitur.</i>	512.c
<i>& sub quo Pontifice, ex Iosepho.</i>	163.d. 621.d	<i>Ieiunium quarta & sexta feria.</i>	193.c
<i>quo supplicio affectus.</i>	621.d	<i>Ieiunium magni sabbati quae hora soluere soliti sunt Fideles.</i>	
<i>quot annos sedit.</i>	ibid.		
<i>quamdiu uixerit.</i>	ibid.e		
<i>ob eius necem Ierosolyma excisa credita.</i>	623.c		
<i>Iacobus Iustus in honore habitus etiam ab hostibus.</i>	622.a		
<i>Iacobus ingrediebatur in Sancta sanctorum.</i>	623.e		
<i>Iacobus frater Ioannis primus ex Apostolis martyrium con-</i>			
<i>summat.</i>	310.d		
<i>Iacobus cum alio, quem ipse ad fidem conuertit, occiditur.</i>	310.d.e		
<i>Iacobus supra pinnam templi sublatus.</i>	622.e		
<i>Iacobus conuertit Philetum & Hermogenem magos, qui ad</i>			
<i>magiam reuersi sunt.</i>	310.e		
<i>Iacobus necatus ante professionem Apostolorum ad Gentes.</i>	321.a		
<i>Iacobus frater Domini permansit Ierosolymis, abentibus</i>			
<i>alijs Apostolis.</i>	624.b		
<i>Iacobus minor & Ioseph fratres Domini cuius Maria filij.</i>	21.e		
<i>Iacobus putatur fuisse qui tempore passionis Domini nudus</i>			
<i>ausugit, & an verum sit.</i>	623.e		
<i>Iamnia urbs Iudaea.</i>	289.a		
<i>Iamnam, Azotum, & Phasalidam Salome sorori tribuit</i>			
<i>Herodes.</i>	71.c		
<i>Iani templum ter ab Augusto clausum.</i>	48.a		
<i>Iani porta post Adiacum bellum clausa.</i>	ibid.		
<i>Ianus clausus tempore Vespasiani.</i>	696.e		
<i>Ianiculi pars dicta Vaticanum.</i>	663.d		
<i>Ianiculus quibus spatij protenditur.</i>	663.c		
<i>Ianiculus illustratus nece Petri.</i>	664.a.b		
<i>Ianuarij Kalendae expiatae.</i>	51.a		
<i>Iapha Galilaea ciuitas à Vespasiano expugnata.</i>	675.e		
<i>Iasonis dialogi.</i>	59.a		

INDEX

<i>Ierosolymitana cladis annus, & error in Iosepho.</i>	684.b.c	<i>Iesus non lapidandus, sed crucifigendus erat.</i>	166.e
<i>Ierosolymitana cladis tempus certum demonstratum.</i>	691.b	<i>Iesus cur ad Pilatum ductus.</i>	166.b.c
<i>Ierosolymitani excidij vera causa inuestigatur.</i>	689.d.e.690.	<i>Iesus ad Herodem a Pilato mittitur.</i>	167.b
<i>Ierosolymitani excidij scriptores qui.</i>	692.a	<i>Iesus ab Herode ad Pilatum remittitur.</i>	ibid.
<i>Ierosolymitano excidio superstites quam sortem nacti sint.</i>	689.a	<i>Iesus quali veste ab Herode indutus.</i>	ibid.
<i>Ierosolymitanum templum incenditur.</i>	686.d.e	<i>Iesu crura cur non fracta.</i>	182.c
<i>Ierusalem vrbs regia potius, quam sacerdotalis.</i>	26.b	<i>Iesus cur in nouo sepulchro conditus.</i>	183.a
<i>Ierusalem umbilicus terra.</i>	177.b	<i>Iesus dicitur Nazareus.</i>	74.c
<i>Ierusalem sita in medio terre quomodo intelligatur.</i>	ibid.a.b	<i>Iesus faber dicitur.</i>	77.d
<i>Ierusalem ciuitas igni tradita.</i>	688.b	<i>Iesus iuga bonum conficiebat, & aratra.</i>	ibid.e
<i>Ierusalem solo aquata.</i>	689.d	<i>Iesu passio. 164. vsque ad 182.</i>	
<i>Iesu fuga in Aegyptum.</i>	59.d.e	<i>Iesus sepelitur.</i>	183.a
<i>Iesu nominis virtus.</i>	428.b	<i>Iesus. Vide supra, Christus.</i>	
<i>Iesu reditus in Palestinam.</i>	72.b	<i>Iesus Sic filius sacerdos ab Archelao insituitur.</i>	73.e
<i>Iesu responsio ad Abagarum.</i>	107.b	<i>Iesus Anani filius Ierosolymitanam cadem predicando con-</i>	
<i>Iesu imago ad Abagarum missa.</i>	ibid.e	<i>queritur.</i>	632.c
<i>Iesu parabola diuersa.</i>	124.c.138.c.139.a.143.c	<i>Iesui à Iesu, vel Iesse.</i>	632.d
<i>Iesu nominis potentia contra demones.</i>	51.b	<i>Ignatij auctoritas omnibus preferenda circa tempus bap-</i>	
<i>Iesu fons in Aegypto.</i>	60.e	<i>ti Christi.</i>	35.a
<i>de Iesu infantia apocrypha.</i>	77.c	<i>Ignatij epistole ad Trallianos locus vitiosa translatione ci-</i>	
<i>Iesu nullum miraculum in pueritia.</i>	ibid.d	<i>tatus.</i>	ibid.
<i>Iesus natus, circumcisus, & descriptus sub Quirino.</i>	30.b	<i>Ignatij sententia de Eucharistie sacrificio.</i>	158.c.d
<i>Iesus verè & solus Christus.</i>	3.c	<i>Ignatij de Christi etate firmissima sententia.</i>	187.a
<i>Iesus describitur in tabulis census Quirini.</i>	30.b	<i>Ignatij testimonium de resurrectione Christi.</i>	204.e
<i>Iesus censu Caesaris descriptus.</i>	51.a	<i>Ignatij epistolas semper antiquitate venerata est.</i>	412.d
<i>Iesus circumcisus eo loco, quo natus.</i>	50.e	<i>Ignatij epistolam fides.</i>	461.c
<i>Iesus erat incipiens quasi annorum triginta: multiplex ho-</i>		<i>Ignatij epistola ad Philadelphios locus ab hereticis deprava-</i>	
<i>rum verborum sensus, & quis potior.</i>	34.c.d.e	<i>tus.</i>	465.a
<i>Iesus cur Kal. Ianuarij circumciditur.</i>	51.a	<i>Ignatij testimonium de quadragesimali ieiunio.</i>	510.d
<i>Iesus oblati in templo.</i>	57.e	<i>Ignatij reliquia Antiochiam relata.</i>	426.a
<i>Iesus à Simeone susceptus.</i>	58.e	<i>Ignatius Apostolorum discipulus.</i>	158.c
<i>Iesus ducitur in Aegyptum.</i>	59.c	<i>Ignatius de anno baptismi Christi.</i>	35.a
<i>Iesus quamdiu manserit in Aegypto.</i>	72.c	<i>Ignatius de traditionibus sepe meminit.</i>	412.d
<i>Iesus Nazareth reducitur.</i>	74.a	<i>Ignatius Christi manibus attractus.</i>	683.e
<i>Iesus ab Aegypto reuertitur.</i>	72.b	<i>Ignatius Euodio Episcopo Antiocheno subrogatur quo anno.</i>	683.a
<i>Iesus Ierosolymam ducitur ad diem festum Paschatis.</i>	75.e	<i>Ignatius quando exagitat.</i>	723.d
<i>Iesu parentes Ierosolymam reuersi, ut ipsam quaerent.</i>	77.b	<i>Ignatius quot annos sedet.</i>	683.d
<i>Iesus inuentus in templo.</i>	76.a	<i>Ignis à Thecla superatus.</i>	362.c
<i>Iesus quando, quomodo, & ad quid à Patre missus.</i>	1.d	<i>Ignis aeterni exempla.</i>	714.e
<i>Iesus Iudaeis & Syris cognitus tribus annis.</i>	77.d	<i>Ignorantia Consulatus quo natus est Christus coegit multos</i>	
<i>Iesus agnus ab origine mundi occisus.</i>	1.d	<i>errare.</i>	32.c
<i>Iesus puer ubi se à parentibus subduxit.</i>	77.a.b	<i>Ignotis Dijs are erecte Athenis.</i>	403.a.b
<i>Iesus Iosepho nutricio fabro inseruit ab adolescentia.</i>	77.d	<i>Ignoto Deo Atheniensis are inscriptio.</i>	402.c.403.b
<i>Iesus in Iudaea quamdiu manserit.</i>	102.b	<i>Illusiones Iesu bis illatas.</i>	164.c
<i>Iesus à Galileis humanissime exceptus.</i>	105.d	<i>de Imagine Christi oratio Constantini Porphyrogeniti.</i>	108.a
<i>Iesus in Galileam cur profectus.</i>	106.b	<i>Imagines sacrae sunt ecclesiarum ornatus.</i>	480.a
<i>Iesus predicat, & curat infirmos.</i>	116.d	<i>Imagines sacrae etiam in vasis sacris.</i>	481.e
<i>Iesus suos docet orare.</i>	117.e	<i>Imagines colendi modus inter Christianos.</i>	480.d.e
<i>Iesus docet se esse Christum ex prophetia.</i>	124.c	<i>Imagines Dei & Sanctorum in cippo vel columna vel lapide</i>	
<i>Iesus de Eucharistia disserit.</i>	128.b	<i>titulari.</i>	ibid.
<i>Iesus Ephren ciuitatem quando abiit.</i>	141.c	<i>Imagines indoctorum libri.</i>	481.a
<i>Iesus cum matre ad uespitas.</i>	97.a	<i>Imagines mystica pingi solita.</i>	483.c
<i>Iesus sua praesentia nuptias facrat.</i>	97.d	<i>Imagines in cœmiterio Priscillae nuper effosso visa.</i>	481.e
<i>Iesus penitentiam predicat post Ioannem.</i>	102.d	<i>Imagines argenteae templis Gentilium offerri solita.</i>	503.e
<i>Iesus apud Samaritanos biduum agit.</i>	105.d	<i>Imagines Petri & Pauli à primis Christianis effigatae.</i>	663.a
<i>Iesus non baptizabat, sed discipuli eius.</i>	101.b.c	<i>Imaginis Christi Graeci solemnem diem agunt.</i>	108.a
<i>Iesus docet turbas de nauicula.</i>	108.b.124.b	<i>Imaginum cultus in umbra Petri consecratus.</i>	232.e
<i>Iesus in furorem versus putatur à suis.</i>	124.a	<i>Imaginum sacrarum erectionis solemnitas in Orientali Ec-</i>	
<i>Iesus demonstrat prophetiam in seipso impletam.</i>	ibid.c	<i>clesia.</i>	480.e
<i>Iesus à suis extra ciuitatem eicitur.</i>	ibid.d	<i>Imago Iesu ad Abagarum.</i>	107.e.108.a
<i>Iesus an sub rupe latuerit.</i>	ibid.e	<i>Imago Iesu pallio impressa.</i>	107.e
<i>Iesus audit uoce Ioannis secedit.</i>	127.c	<i>Imago Christi sub specie pastoris.</i>	481.e
<i>Iesus ambulans super mare.</i>	ibid.e	<i>Imago Christi à Syrophœnissa erecta.</i>	ibid.c
<i>Iesus carnem suam manducandam proponit.</i>	128.b	<i>Imago B. Mariae, dicta del Pilar, in Hispania.</i>	480.d
<i>Iesus quo die intrat Ierosolymam.</i>	142.a	<i>Imago ultimi casus mundi.</i>	713.d
<i>Iesus Malcho auriculam restituit.</i>	163.b	<i>Immunda animalia Iudaeis prohibita quid significent.</i>	284.c
<i>Iesus cur primò ad Ananiam ductus.</i>	164.a	<i>Imperator futurus tantum Caesar dicebatur.</i>	138.a
<i>Iesus bis illusus.</i>	164.c	<i>Imperatores tres uno anno occisi.</i>	668.a

Imperium.

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

<i>Imperium politicum non ablatum à Christo.</i>	433.c	<i>offerbant.</i>	15.e
<i>Impositio manuum super ordinandos ex ueteri Testamento.</i>	336.d	<i>Ioachim interpretatur preparatio Domini.</i>	ibid.
<i>Impositio manuum Apostolicum munus.</i>	252.e	<i>Ioachim, Heli, & Heliachim esse synonyma.</i>	12.d
<i>Impositor Christus à Iudaeis nominatus.</i>	430.e	<i>Ioadis Regis filius regali pompa tumulatus.</i>	183.c
<i>Impositor & Graecus quid significet.</i>	475.c	<i>Ioanna uxor Chuse, & Susanna ministrabant Iesu.</i>	124.e
<i>Impositura in calibatum Pauli.</i>	465.c	<i>Ioannan doctorem Pharisaeorum.</i>	4.c
<i>Impositura Simonis magi.</i>	643.e.644.a	<i>Ioannes Anna Principis sacerdotum filius.</i>	229.a
<i>Impugnatores sacrarum reliquiarum.</i>	424.b	<i>Ioannes Baptista quo tempore in uero conceptus.</i>	23.a
<i>Incarnatio Verbi.</i>	25.b	<i>quo die natus.</i>	39.b
<i>Incarnationis Christi futura fide salui facti sunt homines, ut praeferita.</i>	2.a	<i>ab Angelo in deserto nutritur.</i>	64.d
<i>de Incendio Christiani calumniam passi.</i>	634.a	<i>eius victus. 92.b. eius habitatio.</i>	91.c
<i>Incendium Vrbs sub Nerone.</i>	633.a.b	<i>eius uespitas. 91.e. eius predicatio.</i>	91.b
<i>Incendium sub Nerone quamdiu durauerit.</i>	635.b	<i>ab Herode occidi infanticidio iussus.</i>	63.a
<i>Incendium Vrbs sub Tito.</i>	714.e	<i>in spelancis à matre conseruabatur.</i>	64.c
<i>Incentum quando adolebatur in templo.</i>	24.d	<i>à nece subductus.</i>	ibid.
<i>Incestuosum Paulus excommunicat.</i>	445.c	<i>ab Herode Christi existimatur.</i>	63.a
<i>Incolatus Christi Capharnaum.</i>	106.c	<i>nec seminiibus, nec oleribus usus est.</i>	92.b
<i>Indorum usus epulandi.</i>	153.b	<i>duos ex discipulis ad Iesum legauit.</i>	94.e
<i>Indulgentia exemplo Pauli peccatoribus conceditur.</i>	532.c	<i>cur dicatur neque manducans, neque bibens.</i>	92.b
<i>Indulgentia in Ecclesijs concedi solita.</i>	ibid.	<i>de abstinentia à Domino commendatur.</i>	509.d
<i>Indulgentia lapsis danda, habita ratione temporis, & persona.</i>	ibid.d	<i>Princeps monasticae uitae.</i>	92.e
<i>Indulgentia ab Episcopis per martyres exorata.</i>	532.e	<i>eius ecclesia prope Iordanem.</i>	94.a
<i>Indulgentiarum antiquus usus.</i>	532.e	<i>legatio ad eum mittitur ex Synedrino.</i>	ibid.c
<i>Infantes ab Herode pro Christo necatos semper ut martyres Ecclesia coluit.</i>	62.d	<i>confessus est se non esse Christum.</i>	94.d
<i>Infantium pro Christo occisorum ad Deum intercessio.</i>	ibid.	<i>confessionem eius de Christo Iudaei spreuerunt.</i>	ibid.
<i>Infans in census tabulas adscribebatur natus non absoluta descriptione.</i>	30.a	<i>ubi occisus. 125.b.c. eius apparitio.</i>	91.b
<i>Infanti nomen quando à Gentilibus imponebatur.</i>	ibid.b	<i>eius carcer. 102.d.c. mittit ad Christum.</i>	118.b
<i>Infanticidij Herodis Macrobius meminit.</i>	61.d	<i>resurrexisset patatur.</i>	126.e
<i>Infanticidij Herodis fama Romam perlata.</i>	ibid.	<i>Ioannes baptizans in Emmon iuxta Salim.</i>	101.c
<i>Infanticidium Herodis quando coepit.</i>	ibid.b	<i>Ioannes Baptista quo anno Christi ab Herode occiditur.</i>	103.c
<i>Inferni porta quae.</i>	714.a.b	<i>103.c</i>	
<i>Innocentes infantes pro Christo occisi, ut martyres habiti, & eorum solemnitas.</i>	61.d	<i>corpus eius ubi sepultum.</i>	126.b
<i>Innocentius neminem Apostolorum nisi Petrum Hispaniae docuisse affirmans, non uidetur excludere Paulum.</i>	618.b	<i>caput eius cum corpore sepeliri non est concessum.</i>	ibid.
<i>Inscriptio templi Pacis Aecyriae in marmore.</i>	49.b	<i>Ioannes Euang. an sponsus in nuptijs Cane Galilaeae.</i>	97.b
<i>Inscriptio arcus triumphalis Titi.</i>	695.d	<i>Ioannes & Iacobus calibes.</i>	ibid.e
<i>Insidia Iudeorum in Paulum quando.</i>	451.c	<i>Ioannes & Iacobus sequuntur Iesum.</i>	106.d
<i>Insidia parantur Christo à Iudaeis ex tributi pensione.</i>	143.d	<i>Ioannes Euang. in domum suam post passionem recepit Deae genitricem.</i>	148.a
<i>Instituto Romana Ecclesia quando.</i>	342.e	<i>Ioannes Euang. ab alijs praetermissa supplens.</i>	113.d
<i>Instrumenta, quibus mors illata esset, separatim sepeliebantur.</i>	183.a	<i>Ioannes Euang. cur Pontifici notus.</i>	147.d
<i>Insula Dionysias unde dicta.</i>	98.d	<i>Ioannes Euang. domum habuit Ierosolymis.</i>	ibid.
<i>Insula Pontus Flauia Domitilla exilio illustris.</i>	738.b	<i>Ioannes Apostolus cur plus amatus.</i>	97.e
<i>in Insulam Patmos Ioannes relegatus, ad quid ibi damnatus.</i>	721.e.722.a	<i>Ioannes Euang. consentit alijs de die Paschatis à Domino celebrati, cuius sensum multi male distorquent.</i>	149.b
<i>Insula Patmos descriptio.</i>	722.b	<i>Ioannes Euang. ornamentum episcopale gestauit in capite.</i>	239.a
<i>Inuentio & opus in actione considerantur.</i>	390.b	<i>Ioannes Euang. primum locum cur accepit in coena.</i>	154.d
<i>Interpretatio sermonum distincta à dono linguarum.</i>	351.d	<i>Ioannes esse putatur, qui relictà sindone asfugit.</i>	163.c
<i>Interpretes Septuagintadu.</i>	137.d	<i>Ioannes non semper in Asia permansit.</i>	320.e
<i>Interprete Apostolis quando opus erat.</i>	352.a	<i>Ioannes Ebionem & hereticos omnes suo exemplo uitandos docuit.</i>	700.e
<i>Interpretum necessitas quando maior.</i>	351.a	<i>Ioannes uinctus ad Domitianum ex Asia mittitur, quo in-</i>	
<i>Interpretum duplex aut triplex munus.</i>	351.b.352.d	<i>stigante.</i>	721.a
<i>Intinctus panis datus Iudae, non fuit Eucharistia.</i>	161.d	<i>Ioannes Rome in feruentis olei dolium missus.</i>	ibid.c
<i>Inuentio Crucis Christi.</i>	184.d	<i>Ioannes in oleo feruenti illatus.</i>	668.b
<i>Inuocare Deum hominibus à natura est.</i>	715.c.d	<i>Ioannes relegatus in insulam Patmos, ad quid ibi damnatus.</i>	721.e.722.a
<i>Ioachim genealogia.</i>	14.c	<i>Ioannes instituit omnes incolas insulae Patmos.</i>	722.b
<i>Ioachim pater Mariae uirginis.</i>	15.b.c	<i>Ioannes quo loco scripsit Apocalypsim.</i>	ibid.
<i>Ioachim tres filius genuisse, falsum.</i>	14.c.d	<i>quo anno.</i>	730.b
<i>Ioachim Angelus in deserto uaticinatus est ortum Mariae.</i>	15.c	<i>Ioannes Euangelista an Ecclesiae Asiae fundauerit.</i>	730.e.d
<i>Ioachim, Anna, & Maria Trinitati sacrificium laudis</i>		<i>Ioannes Euang. cognomento Theologus dicitur.</i>	733.e
		<i>Ioannes Euang. ab exilio in Asiam reuocatur.</i>	740.b.c
		<i>Ioannes in Asiam reuersus, à Dionysio Areopagita conue-</i>	
		<i>niur.</i>	742.d.e
		<i>Ioannes Euang. iuuenem perditum ad penitentiam reuocat.</i>	740.c.741.b
		<i>Ioannes quae mirabilia operatus esse dicatur post reuersionem</i>	
		<i>in Asiam.</i>	740.741.
		<i>Ioannes</i>	

INDEX

Joannes mortuum Ephesi suscitavit.	741.e	Ioseph qui vocabatur Barsabas, dixerunt à Ioseph Barnaba,	219.a
Joannes requirit male custoditum depositum.	ibid.a	& ab alio qui dicitur est Iudas.	219.a
Joannes in Asiam revertitur pugnaturus cum Apollonio Tyaneco, sicut Roma Petrus cum Simone mago.	742.a	Iosephi historici errores diversi.	26.e.27.a.b.c
Joannes quo anno Evangelium scripserit.	743.d	novem Herodis annos prætermittit.	27.e
Joannes cum scripturus esset Evangelium, quid inscribit, & que acciderint.	743.d.e	Iosephi erroris causa in enumerando Herodis annos.	37.b
Joannes cur dicitur filius tonitru.	744.c	Iosephi error, & varietas.	67.a
Joannes qua ratione inducitur ad scribendum Evangelium.	744.a.b	Iosephi error de Pilato ex Philone arguitur.	87.a
Joannes suis epistolis Basilidem confutat.	745.a	Iosephi error de Præsidibus Syriae.	29.a
Joannes Senior quis.	733.a	Iosephi error de annis regni Herodis conuincitur ex suis ipsius scriptis.	36.c.d.e
Joannes quot annos vixit.	743.d	Iosephi error de tempore descriptionis Quirini.	37.e.67.c.d
Joannes cognominatus Marcus.	147.e.218.c	Iosephi error de Vari temporibus.	27.d
Joannes Zebedæi filius in Asiam migravit.	320.b	Iosephi error de tempore exilij Archelai.	79.a
Ephesum incoluit.	ibid.	Iosephi error de rebus Theoda.	233.c
Joannes & Simon factiosi ducti captivi in triumpho Titi.	694.e	Iosephi errores de historia sancti Joannis Baptista consutati.	103.c.d
Joannes Apostolus, & Joannes presbyter diversi.	732.d.e	Iosephi error de annis, quibus regnavit Philippus Terrarcha.	266.a.b
Joannes e Gischali Zelotis fuerit.	676.e	Iosephi errores circa tempora.	358.d
Joannes Zelotas in templo interfecit.	684.e	Iosephi errores corriguntur de tempore Agrippina, & Quaratati.	376.e
Joannes tyrannidem meditatur Ierosolymis.	679.b	Iosephi error de fame.	374.a
Joannis Apostoli epistole tres, & omnes germanas esse aperte monstrat.	745.d.e	Iosephi error de gestis Caij, atque Petronij.	302.a
Joannis epistole prima titulus.	746.b	Iosephi à Philone discrepantia.	302.b
Joannis epistole ad Parthos.	ibid.	Iosephi lucubraciones.	729.c
Joannis cognomento Marci impostor falsa scribens.	391.e	Iosephi error de tempore Coponij Procuratoris.	80.a
Joannis Evangelij possessio vendita Caipha Pontifici.	147.d	Iosephi error de tempore pontificatus Anania.	576.e
Joannis Evangelij martyrij monumentum habetur apud portam Latinam.	721.e	Iosephi error de numero Legatorum Iudeorum ad Caicum.	291.a
Joannis Antiocheni i piscopi Chronicon mendacis referunt.	112.c	Iosephi error unde ostenditur.	37.b
Joannes idem quod Ionas apud Hebræos.	130.c	Iosephi errores varij in eadem narratione.	302.b.c
Joannes publicanus Iudeus nobilis.	651.b	Philoni non consentit.	ibid.
Ioas filius Regis Ioram.	17.d.e	Iosephi error, dum numerat Herodis annos in adificatione templi.	101.b
Ioaxarus summus Pontifex.	69.e	Iosephi inconstantia.	27.d.100.e
Ioanada Pont. Max. filiam Ioram Regis Iuda in uxorem duxit.	12.a	Iosephi testimonium de Iesu.	214.d
Ioanis inter vigintiquatuor vices sacerdotales principem locum tenuit.	2.d	Iosephi testimonium de Iesu in codice perueniſto abrafum.	214.e
Ioanada pater Regabatarum.	509.d	Iosephi historia fides.	ibid.
Ioanis fuisse tribus diebus & noctibus expletis in ventre cæci, quomodo accipiendum.	198.c	Iosephi historia de seipſo.	466.d
Jonatha Anani Pontificis filius in Caipha locum subrogatur.	265.e	Iosephi qui libri non extant.	730.a
Jonatha summus Pontifex occisus.	539.d	Iosepho que data occasio, ut de Christo meminere.	729.e
Jonatha Pontificis literæ ad Senatû Lacedæmoniorû.	234.e	Iosepho plus tribuunt Novatores quam Evangelistis.	26.d
Ioſpe viri sub Archelao.	73.c	Iosepho historico quam parum tribuendum.	214.e
Ioseph Galileus doctor Pharisæorum.	4.c	Iosephus historicus Flavius dicitur.	264.b
Ioseph natura filius Iacob, lege vero Heli.	12.d	Iosephus refellitur.	27.c.d
Ioseph sponsus Maria ex regia stirpe David.	7.e.11.b	Iosephus historicus contradicit Evangelistæ.	26.c
Ioseph vir iustus in maritum Virginis delectus.	18.b	Iosephus ignoravit Fastos Consulares.	27.c
Ioseph quomodo dicatur nunc filius Iacob, nunc Heli.	12.d	Iosephus quomodo numerat annos Herodis.	ibid.c.d
Ioseph officio faber.	18.b.78.a	Iosephus novem annis errore lapsus est in numero annorum Herodis.	ibid.e
Ioseph castus & testis Mariae virginitatis.	20.c	Iosephus mendacij arguitur de causa morbi Herodis.	70.a
Ioseph cuius ætatis cum Virgo illi disponata est.	77.e	Iosephus multa silentio obvoluta reliquit.	62.a
Ioseph cur timuit Archelai tyrannidem.	79.e	Iosephus hallucinatus de tempore Theoda.	65.a
Ioseph non legitur interfuisse nuptijs in Cana Galilæe.	78.a	Iosephus Evangelicæ veritati repugnat.	79.e
Ioseph sponsum Virginis Mariae virginem fuisse.	20.d	ex suis ipsius scriptis redarguitur.	ibid.
duas uxores habuisse, falsum.	ibid.e.21.a.b	Iosephus tempora confundit.	85.a
Ioseph sponsus Virginis quamdiu vixit.	78.a	Iosephus Iudeus historiam Magorum silentio præterit.	51.e
Ioseph obiit.	ibid.c	Iosephus apud Hebræos Apostolus.	115.b
Ioseph germanus Iacobi.	21.e	Iosephus, Græcus Linius appellatur.	215.b
Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, & diues.	230.a	Iosephus Camida filius summo pontificatu prinatus.	374.b
Ioseph ab Arimathia hortatu Desperare Dominum sepelivit.	182.e	Iosephus quando & ubi historiam scripserit.	698.b
Ioseph ab Arimathia à sacerdotibus apprehensus, ab Angelo liberatur.	203.b	Iosephus Romæ quando aegeret.	716.e
Ioseph ab Arimathia ubi diem clausit extremum.	250.d	Iosephus erroris arguitur à suis gentilibus.	87.d
		Iosephus ab auctore iure sæpe arguitur, non invidia.	215.b
		Iosephus vacillat de tempore templi Herodis.	100.e.101.a
		Iosephus errat circa historiam Herodiadis.	103.d
		Iosephus ad quod tempus refert prodigia templi.	181.c.d
			621.b

Iosephus

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Iosephus cui tribuat causam excidij Ierosolymitani.	215.a	Iudaicum bellum quo anno ceptum.	650.e
Iosephus de portis templi videtur sibi contraria dicere, & quomodo conciliari possit.	227.c	Iudas Ezechia filius ductor latronum regnum affectat.	72.e
Iosephus erroris arguitur, qui confundit tempora.	358.c	Iudas Machabæus ramis palmarum diem solemnem constituit.	142.e
Iosephus historicus ex Creta uxorem duxit.	523.d	Iudas Galileus populum ad defectionem sollicitat.	64.e.65.b
Iosephus an de Pallante vera narraverit, & de Cestio Floro.	579.d	Iudas Galileus post Theodam exciit, quomodo intelligi debeat.	233.c
Iosephus in mari periclitatur.	579.a	Iudas Galileus post Theodam.	233.b.e
Iosephus errat in enumerando sua ipsius ætatis annos.	579.b.c	Iudas Gaulanites seclæ auctor.	65.c.80.b
Iosephus quo anno natus.	ibid.c	Iudas Sariphas filius doctissimus Iudeorum.	69.a
Iosephus sequitur translationem Septuaginta.	611.d	Iudas & Matthias doctissimi Iudeorum.	ibid.
Iosephus Vespasiano adulatur.	681.e	ab Herode vini exercentur.	70.a
Iosephus vsque ad Domitianum Romæ erat, & honoribus ab illo auctus.	716.e	inuenes inflammant ad auream in templo aquilam excidendam.	69.b
Iosephus quo tempore scripserit de Antiquitatibus Iudaicis.	717.a	Iudas Iscariotes unde dicitur, & cuius tribus.	116.e
Iosephus quo anno absoluit libros de Antiquitatibus Iudaicis.	729.c	Iudas Mariae Magdalene insensus.	119.a
Iosephus cur voluerit de Christo meminisse.	729.e	Iudas à conuivio discessit ad principes sacerdotum.	145.a
Iosephus cognominatus Caiphas summus sacerdos factus.	84.a	Iudas non interfuit Concilio sacerdotum.	145.b
Iosephus occultus discipulus Christi.	182.e	Iudas an sumpserit corpus Christi.	161.d
Iosephus & Aristæas de numero sacerdotum à Theodosio Iudæo differunt.	13.a	Iudas intinctum panem accepit, antequam diceretur Eucharistia.	162.a
Iosephus Marthabæia à Vespasiano captus.	675.e	Iudas prodicionem parat.	145.a
Iosephus doctor Pharisæorum.	4.c	Iudas orationem post cenam habitam à Domino non expectavit.	162.a
Iotapata à Vespasiano capta, & quot millia Iudeorum occisa.	675.e	Iudas laqueo se suspendit.	166.a
Iosem colere Iudeos Varro putavit.	191.a	Iudas quando sibi manus intulerit.	165.e
Iovinianus heresiarcha.	97.c	Iudas toto corpore inflatus.	ibid.d
Ioviniani heresiarchæ conatus in ostendendo omnes Apostolos habuisse uxores.	465.c	Iuda interitus.	ibid.
Irenæus traditionum Apostolicarum vindex.	413.c	Iudas à qua arbore suspensus.	166.a
Irenæi filij cadaver reuocatur ad vitam unctum oleo.	425.a	Iudas dat annulum Thamar pro arrhabone.	459.e
Isaac ubi immolandus, ubi postea Dominus crucifixus.	175.d	Iudas Apostolus cognomento Thaddæus.	640.d
Isachar summus Pontifex.	15.e	Iudas Apostolus citatus.	31.e
Isaia sepulchrum apud Siloam.	136.d	Iudas Thaddæus dicitur in Mesopotamia Evangelium prædicavit.	323.c
Isaia propheta de solitudine Egypti.	60.d	Iudas idem qui Simon Chananaeus.	322.e
Isaia propheta de aqua in vinum mutanda.	98.b	Iudas & Silas multos confirmant.	385.d
Isaia precibus fons Siloæ erupit.	136.d	Iuda filij additi supplicio.	65.e
Isariath vicus.	116.c	Iude duo.	323.d
Isidi arbor Persea consecrata.	59.e	Iuda sceptrum quando defecit.	2.c
Isidis statua in Tiberim proiecta, & templum dirutum.	85.a	sceptrum in Iuda ad Herodem vsque permansisse, quomodo intelligendum.	2.e
Isidors Pelusota soluta dubitationes, quomodo Christus dicitur fuisse tribus diebus & tribus noctibus in ventre terræ.	198.b.c.d	Iude nomen cur communicatum tribui Leni.	ibid.
Isidorus Pelusota diu monasticam vitam duxit.	92.d	Iuda corporis factor post mortem.	165.e
Isidorus sycophanta amarulentus.	300.a	Iudæa à Pompeio subacta.	262.b
Ismael summus Pontifex citatus.	82.d	Iudæa in prouinciam redacta quando.	80.b
Ismaelem & Chelciam Nero tamquam obfides detinet.	252.d.582.e	in Iudæa quamdiu Iesus mansit, antequam per Samaritanam transiret.	101.e
Ismaeli à mare proiecto Angelus adstetit.	84.d	Iudæa palma signo expressa.	739.e
Israel idem qui Iacob.	47.b	Iudæa à Pompeio subacta.	262.b
Israelitica meretrices permittit.	122.a	Iudæa in prouinciam redacta, nullus in ea castellum habuisse putatur.	141.b
Itabyrion appellatus mons Thabor.	134.a	Iudæe Præsides.	27.d.c
Italica legio à Nerone instituta.	283.c	Iudæe appellatione duas tantum includi tribus.	101.e
Itinerarium Petri basid certe fidei.	319.d	Iudæe situm ex Orientali parte Arabiam spectare.	54.b
Iturei & Iudæi prouincia Syria additi.	89.d.400.e	Iudæe procuratores Romanorum militum legionibus vallabantur.	170.d
Iucundus Præfectus equitum Flori.	651.c	Iudæe contermina Galilæa.	74.e
Iuda mons.	25.d	Iudæe capta forma.	695.a
Iuda viri quinam dicti.	3.a	Iudæi quando dicti.	2.c
Iuda tribus qua ratione regnasse dicitur vsque ad Herodem.	3.b	Iudæi qua olim nomina habuerint.	ibid.
Iuda sceptrum quando visum est cessasse.	3.a	Iudæi de Christi genealogia.	12.e
Iuda tribus Babylonem adducta.	2.c	Iudæi Roma habitabant Transiberim.	10.d.50.b
Iudæ filij Iacobus, & Simeon.	64.e	Iudæi Romanis tributa penderunt vigintiannum ante Antipatrum.	28.d
de Iuda quid Papias Ioannis discipulus.	165.d	Iudæi genus Abraham ex libera liberis se esse profitebantur.	111.d
Iudaicorum rerum status tempore Christi.	6.d	Iudæi quidquam alijs non debebant, nisi decimas Deo.	ibid.
Annal. Eccl. Tom. 1.		Iudæi Romanis didragmus soluerunt.	134.e

P u u

Iudæi

INDEX

Judai in Asia, Africa, & Europa habitabant magno numero. 219.e
Judai dispersionis qui. 249.c.d. 346.b.c
Judai in nuptijs genus, non pecuniam spectabant. 18.b
Judai invident Gentibus. 359.e
Judai nobiles in Creta agere consueverunt. 523.c
Judai dicti quasi Idae ab Ida monte, ex Tacito. ibid.d
Judai Polygami. ibid.e
Judai sine circumcissione saluari non poterant. 331.e
Judai sub tributo à Romanis redacti. 28.d
Judai sacerdotio spoliantur legitimo. 3.e
Judai a sinceris dogmatibus deniant. 4.a
Judai ab Augusto odio habiti, inde post natum Christum bene accepti. 50.b.c
Judai Rome immunitatibus gaudebant. ibid.c
Judai permittunt sulphurata viro. 10.d. 726.a.b
Judai adacti iurare in regnum Herodis. 66.d
Judai omnes nobiles cadendi in usu Herodis. 70.e
Judai à Varo male multati. 72.d
Judai etiam ab ipsa porcorum nominatione abstinent. 61.e
Judai regno priuantur. 73.c
Judai legatos Romam mittunt, ut suis legibus viverent, nec amplius sub Regibus essent. ibid.b
Judai Esseni. Vide, Esseni.
Judai citò filius nuptui tradebant. 16.c
Judai quando facti vestigales. 28.d
Judai sedentes disputabant. 76.b
Judai Roma pulsi. 85.a
Judai cuiusdam impostura. 84.e
Judai in Sardiniam amandati. ibid.
Judai Seiani calumnia vexati. 85.b
Judai à Pilato fustibus cesti. 87.e
Judai & Samaritani cur tam insensu inter se hostes. 104.d.e
Judai bonum agrum ubique incolentes. 116.b
Judai dispersi liberi remanserunt. ibid.a
Judai non tenebantur sabbatis ad præstanda vadimonia. 150.a
Judai comitia facere in die festo non prohibebantur. 151.e
Judai appensos patibulo eadem die sepeliebant. 152.a
Judai ante conuiuium pedes lauabant. 153.a
Judai in fecendis mensis Deo benedicebant. 155.d
Judai an viderentur crucis supplicio. 170.e
Judai quando conclamauerunt: Crucifige. ibid.
Judai non omnes eodem animo affecti aduersus Christum patientem. 172.a
Judai Deum deprecantur, loca superiora conscendebant. 283.c
Judai non tantum in synagogis, sed etiam in templo de lege diserebant. 76.b
Judai coram Caio multum irrisi. 300.b
Judai supra quinquaginta milia ex improviso occisi. 303.a
Judai ter in die sub nomine Nazæarum maledicunt Christianis, & Christo. 318.b.c
Judai linguas externas non suscipiebant. 351.b
Judai puluerem in aërem iactabant, cum maledicentes imprecarentur. 360.b
Judai Roma pulsi quo anno, 377.d. & que causa edicti. ibid.e
an etiam Christiani pulsi sint. ibid.
Judai recutiti dicuntur, cur. 467.b
Judai contra Archelæum ad rebellionem sollicitati. 71.e
Judai tumultuantes comprimuntur. 72.d
Judai Ierolymam religionis ergo conueniebant. ibid.c
Judai Romanos oppugnare parati, Roma agere Archelæo. ibid.d
Judai Roma à Tiberio vexati. 84.c
Judai per Orbem sparsi. 116.b
Judai ad Petronium loquuntur. 292.c
Judai Rome cohibiti. 305.a
Judai municipes Ephefi. 506.d
Judai cum Syris Casaræ rixantur. 540.b. 578.e
Judai ad Occidentem conuersi orabant. 558.d.e
Judai solebant in precibus genua flectere. 560.c

Judæorum

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Judæorum mores egregie descripti. 164.e
Judæorum consuetudo festis diebus ante sextam non comere. 221.b
Judæorum presumpcio in Romanos milites. 72.d.e
Judæorum hereses exciſa quomodo. 699.e
Judæorum sectæ. 4.b.c
Judæorum Pontificum series à Iosepho descripta. 24.e
Judæorum de genealogia Christi commenta. 12.e
Judæorum seditiones post obitum Herodis. 71.e
Judæorum regnum multi affectabant. 72.e
Judæorum legatio ad Augustum sub Varo. 73.a
Judæorum ad duo milia à Varo crucifixa. ibid.
Judæorum regnum in tetrarchias diuisum. 73.c
Judæorum zelus pro integritate religionis, de aquila excisa. 690.b
de clypeis à Pilato dicitis. 87.b
Judæorum sincera doctrina plurimis erroribus obscurata. 4.b
Judæorum testimonia de Herode in Senatu Romano. 71.d
Judæorum tria milia occisa ab Archelæo, equitatu immisso. 72.a
Judæorum defectio tempore Archelæi. 72.d
Judæorum supplicatio ad Tiberianum pro tributorum releuatione. 84.b
Judæorum inuentus distributa in prouincias granioris celi. 84.c
Judæorum aliqui de vnaquaque tribu quomodo remiserunt. 116.c
Judæorum prouincia agri magni pretij. 147.b
Judæorum rex Agrippa ab Alexandrinis illusus. 169.b
Judæorum decies centena milia Alexandriam habitabant. 277.d
Judæorum Alexandrinorum fames & cedes. 278.c
Judæorum vltio nunquam destitura. 281.a
Judæorum consuetudo spargendi pulueris. 360.a
Judæorum remissio animi in calamitate. 376.a
Judæorum ritus patrij. 290.a
Judæorum calamitas in statua Caij locanda in templo. 292.a
Judæorum poena pro flagitijs. 293.c.d
Judæorum legati ad Caium. 299.d
Judæorum clades. 303.a
Judæorum defectio sub Nerone & Floro. 654.b
Judæorum occisorum & captiuorum numerus in clado Titi. 688.e
Judæorum anniuersarius luctus in memoriam cladis Ierolymitanae. 693.d
Judæorum studia circa cultum religionis qua. 690.a.b
de Judæorum origine falluntur Ethnici scriptores. 523.d
Judæorum & Gentilium Casariensium rixæ occasio. 651.a
Judæorum legati auditi ab Augusto in ade Apollinis. 73.a
Judæorum fuga. ibid.
Judæorum quinquaginta legati ad Augustum missi, Vari permissi. ibid.
Judæorum viri ac mulieres seorsum ab inuicem procedentes, mari Rubro transmissi, laudem Deo cecinerunt. 77.a
Judæorum quatuor milia in insulam Sardiniam amandata. 82.e
Judæorum domus quales. 110.d
Judæorum funera. 183.d. 243.c
Judæorum templum in honore ab omnibus habitum. 296.b.c
Judæorum dispersio in varias partes. 295.e
Judæorum civile bellum. 654.b
Judæorum scrupulosa legis obseruatio. 691.a.b
Judæorum Romanis militibus occurrentiâ interitus. 653.c.d
Judæorum decies centena milia Aegyptum habitasse. 631.d
Judæorum decem milia Ihermis inclusa à Damascenis ingulantur. 655.b
Judæorum clades diuersis in locis. 654.0
Judæorum multiples clades à Vespasiano illatae. 675.e
Judæorum quinque milia precipitio peremptæ. 676.a

Annal. Eccl. Tom. 1.

Judæorum suppellex fœnum & coplinus. 725.b.c
Judæorum insidia in Paulum. 577.a
Judæorum fame consumptorum numerus. 685.d
Judæorum mendicitas. 725.c.d
Judæos Saturnum colere existimari à Gentilibus, & cur. 191.a
Judæos malis artibus Iudæum capiare solitos. 725.d
Judæos cibos omnes absque delectu comesturos in aduentu Messie. 381.a
Judæos non nisi manibus lotis orare consueuisse. 479.a
Judæos, quasi Idaeos dictos, falsum est. 523.d
Judæos plures uxores habere potuisse. 524.a
Judæos in Paschali conuiuium bis lauari solitos. 153.c
Judæus otiosus in nani sedit die sabbati mira superstitioe. 5.e
Judæus Transiberinus ambulato. 10.d
Judæus homo mancipium Iudæum habere non poterat. 609.d
Judæus populus, spreto vero Rege, multa damna & plures tyrannos subiuit. 73.e
Judæus pessimus gerebat se pro Mosaisca legis interprete. 84.e
Judæus populus Romanos saxis deturbat. 653.d
Judæus se occultans detegitur verpus. 725.a
Judæus institor mercis sulphuratae. 726.a
Judæus ut Cain profugus. 692.d
Judæorum rerum status sub Nerone. 650.e
Judicare, Episcoporum officium. 450.c.d
Judicantur episcopi in ecclesia duabus de causis. 455.a
Judices quomodo suam innocentiam contestari soliti. 170.a.b
Judices mundi, partem maximam legis Dei implent. 384.b
Judices Aegypti, sacerdotes. 453.e
Judices Episcopi in Ecclesia. 450.c
Judicia Dei inſcrutabilia. 715.a
Judiciaria astrologia damnata. 54.e
Judiciaria sacerdotum potestas diuino iure concessa. 454.c
Judiciarie potestatis usus. 454.d
Judicij Ecclesiastici exercendi modus. 449.e
Judicio Ecclesiastico sapientes præficiendi. 450.a
Judiciorum apud Hebræos genera duo. 116.e
Judicium pecuniarum & capitalium questionum apud Hebræos. 116.e
Judicium Ethnicum adire, Christianis prohibitum. 449.e
Judicium Ecclesiasticum. 448.d.e
Judicio Ecclesiastico quis præficiendus. 450.a
Judicium quare Episcopis competit. 450.e
Judith omnibus diebus vita sua ieiunabat præter sabbata. 196.b
Judith secretum cubiculum sibi fecerat ad orandum. 284.a
Jugabonum conficiebat Iesus. 77.e
Julia ex Bethsaide dicta. 109.c
Julia Augusta ornat templum aurei phialis & calicibus. 298.a
Julia Dyrsi filia intercepta. 594.d
Juliadis ciuitas in regione Abilina. 441.d
Juliani Apostata error. 12.d
Julianus Apostata quid de Christo descripto. 27.b
Julianus Apostata quid à Christianis acceptum seruauerit. 245.a
Julianus Apostata interfuit Epiphania festo. 57.d
Julianus Apostata templum restaurare conatur. 692.d
Julianus Apostata exequiarum honorem in suas partes transferre studuit. 245.e
Julianus Episcopus Tolætanus falso cognominatus Pomerinus. 38.b
Julius Archelæus. 698.c
Julij Africani libri de Temporibus. 641.c
Julius Centurio Paulum humaniter tractat. 583.d
Julius Centurio Paulum seruat. 585.a
Julius Marathus. 9.b
Julius Vindex rebellat contra Neronem in Gallijs. 675.c
Junius appellatur Apostolus. 521.c

1711 2

Junius

<i>Iunius Scribonianus suum Principis per Chaldaeos servatus.</i>	420.d	<i>Laodicensibus an scripserit Paulus.</i>	598.b.c
<i>Iunius Silanus veneno sublatus.</i>	441.e	<i>Laodicensibus an Paulus predicaverit.</i>	599.c
<i>Iupiter creditus Barnabas.</i>	364.d	<i>Laodicensium lana Milesijs prestant.</i>	620.e
<i>Iure antiquo Romanorum omnes censum soluebant cuiuscumque aetatis & sexus.</i>	30.a	<i>Lapsus apud Gracos, populus apud Latinos, unde Laici.</i>	334.e
<i>Iurisdictionis nulla facta dimisso apud Apostolos.</i>	384.c	<i>Lapidatur Paulus.</i>	364.e
<i>Ius Ecclesie scriptum & non scriptum.</i>	409.c	<i>Lapidem sepulchro Christi superpositum servare vestigia ferreorum vinculorum.</i>	184.a
<i>Ius non scriptum antiquius.</i>	409.d	<i>Lapides templi indelebili nota sanguis Zacharia conspersit.</i>	64.a
<i>Ius Romanorum.</i>	ibid.e	<i>Lapides, quibus lapidatus est Stephanus, ubi positi.</i>	241.e
<i>Iustificatio hominis non ex lege, sed per fidem Christi.</i>	385.e		242.a
<i>Iustinianus Imperator ieiunium servat.</i>	194.a	<i>Lapidibus obrutus qui sabbatum violavit, in exemplum aliorum.</i>	231.b
<i>Iustini & Origenis sententia de Magis.</i>	57.a.b	<i>Lapis super quem panni Christi exiccati.</i>	60.e
<i>Iustini locus de Simone mago.</i>	329.b	<i>Lapis, qui Domini continebat impressa vestigia, à quibus sublatus.</i>	218.a
<i>Iustinus martyr Apostolorum temporibus vicinus.</i>	158.e	<i>Lapis, super quem Stephanus lapidatur, in magno honore habitus.</i>	425.e
<i>Iustinus philosophus ab incognita persona Christianam fidem edoctus.</i>	211.d	<i>Lapis unus, quo Stephanus percussus est, à Anconam translatus.</i>	242.a
<i>Iustinus martyr quid de descriptione cæsus sub Quirino.</i>	31.c	<i>Lapis inuentus in insula Tiberina Pont. Gregorio XII. inscriptus Simoni Deo Sancto.</i>	327.a
<i>Iustinus martyr fuit gentilis Simonis magi.</i>	255.e. 329.e	<i>Lapsus multorum in divinis Scripturis unde.</i>	212.b
<i>Iustinus martyr de sanctis ante Christum quid dicat.</i>	1.e	<i>Lassa civitas maritima Creta.</i>	583.e
<i>Iustinus martyr Samarita.</i>	255.e	<i>Lateranensis ecclesia unde dicta.</i>	638.d
<i>Iustinus decipi non potuit de Simone statua.</i>	329.b	<i>Latina lingua vtebantur potius Romani nobiles quam Græca.</i>	353.d
<i>Iuvenalis Ieropolymorum Episcopus.</i>	366.d	<i>Latina lingua sententia ferebantur.</i>	81.b
<i>Iuvenalis carmen de Berenice.</i>	581.e	<i>Latina lingua recitari solita Pontificia littera.</i>	ibid.d
<i>Iuvenalis quid de Iudais.</i>	725.b	<i>Latina lingua loqui soliti legati.</i>	ibid.
<i>Iuvenalis de magico volatu.</i>	643.e	<i>Latina lingua primum locum obtinet in sacris.</i>	81.c
<i>Iuvenalis de tormentis Christianorum.</i>	634.b	<i>Latina lingua vtebantur magistratus.</i>	ibid.b
<i>Iuvenalis de Domitiano & Christianis.</i>	738.d	<i>Latina lingua honor per omnes gentes diffusus.</i>	ibid.
<i>Iuvenes in Herodem conspirantes capti fortiter agunt.</i>	69.d	<i>Latine Græcis Romani responsa dabant.</i>	ibid.a
<i>Iuvenius contra Herodem concitata.</i>	69.a	<i>Latini abstinent à suffocatis.</i>	383.e
<i>Izates filius Helena Reginae Adiabonorum, Iudæorum fami subuenit.</i>	330.e	<i>Latinius laudatur.</i>	439.e
<i>quomodo ad Iudaismum conversus.</i>	331.c	<i>Latonia carceres Syracusarum.</i>	534.a

L.

L aborantes quinam fuerint in Ecclesiaministri.	236.e. 335.c	<i>Landare Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum ex Apostolica traditione.</i>	398.e
<i>Labrum æneum factum à Moyse de speculis mulierum.</i>	17.e	<i>Landatus Episcopus Carthagenensis.</i>	323.b
<i>Lac pro sanguine fluxit à cruce Pauli abscissa.</i>	661.e	<i>Laudes canendi usus.</i>	604.d.e
<i>Lacedæmones ab Abraham se originem ducere gloriantur.</i>	234.d	<i>Laudes virginitatis.</i>	461.e. 462.a
<i>Lacedæmonum Regis littera ad Oniam Pontificem.</i>	ibid.	<i>Lauretana domus.</i>	74.b
<i>Lacens mulieres laudata, & velata.</i>	471.c	<i>Lazarus mendicis historia.</i>	139.b
<i>Lacrymas fundit Iesus in monte Oliveti.</i>	143.a	<i>Lazaro panperi ecclesia erecta.</i>	ibid.c
<i>Lacus Genesareth descriptio.</i>	108.e	<i>Lazarus diaconus.</i>	231.d
<i>Lacus Genesareth, lacus Tiberiadis appellatus.</i>	109.c	<i>Lazarus resuscitatus.</i>	141.a
<i>Laici qui ducti.</i>	334.e	<i>diutius vixit.</i>	ibid.e
<i>Laici à psalmodia semoti & cur.</i>	398.e	<i>Lazarum, Mariam Magdalenam, & Martham cum socijs Massiliam appulisse.</i>	250.d
<i>Laicos homines demones eiecisse.</i>	428.a.b	<i>Lectioes in Missis Græcorum primum Latine, tum Græcè recitate.</i>	81.d
<i>Lamiani horti.</i>	303.d	<i>Legalia ad tempus permessa.</i>	548.d
<i>Lamina aurea in capite summi Pontificis.</i>	239.b	<i>Legalia quando sublata.</i>	549.b.c
<i>Lamina ante limina ecclesiarum affigi solita.</i>	555.e	<i>Legalibus an sit opportunè usus Petrus.</i>	387.c.d
<i>Lampades cum delphinis.</i>	546.b	<i>Legata ab Herode relicta diversis.</i>	68.e
<i>Lampades divinitus accense.</i>	547.e	<i>Legati loqui soliti Latina lingua.</i>	81.d
<i>Lampades accendunt Sarraceni in Christi honorem.</i>	61.a	<i>Legati Iudæorum ad Tiberium contra Pilatum.</i>	87.b.c
<i>Lampadius Urbis Præfectus in pauperes liberalis.</i>	661.a	<i>Legati Romanorum missi Erythrus ad querenda carmina Sibyllina.</i>	8.b
<i>Lampadum oleum mira operatur.</i>	425.a	<i>Legati decem à Iudæis ad Neronem missi.</i>	252.d. 582.d
<i>Lane Laodicensis præstantissime.</i>	620.e	<i>Legatio Samaritanorum & Iudæorum adversus Archelaum.</i>	79.e
<i>Languens in piscina quando curatus.</i>	113.d	<i>Legatio Iudæorum sub Varo ad Augustum.</i>	73.a
<i>Laodicea triplex.</i>	598.b	<i>Legatio Titi Corinthum.</i>	531.e
<i>Laodicea terremoto prostermitur.</i>	620.e	<i>Legatio Concilij Synedrini ad Ioannem.</i>	94.c
<i>Laodiceæ oves.</i>	ibid.	<i>Legatio ad Antiochenos in Concilio Ieropolymitano decreta.</i>	381.c
<i>Laodiceæ Ecclesie Angelus cur in Apocalypsi de vestimentis admoneatur.</i>	620.e	<i>Legio Christianorum orando victoriam reportavit.</i>	561.a
<i>Laodicea Synodus qualem Angelorum cultum prohibuit.</i>	602.e	<i>Legio sexta Ferræ cognomine dicta.</i>	218.a. 283.c
<i>Laodiceum Concilium de Agape.</i>	492.b		Legionis

<i>Legionis Italica milites non omnes Itali.</i>	ibid.b	<i>Libri ex auctoritate Ecclesie approbandi.</i>	324.d
<i>Legitima ecclesia apud Iudæos qua.</i>	506.d	<i>Libri Petro & Paulo & alijs Apostolis falso adscripti.</i>	324.e. & seqq.
<i>Legitimum templum unde dignoscitur.</i>	105.c	<i>Libri apocryphi.</i>	324.e
<i>Leo Papa nec subdiaconis Græcorum vii uxoribus permisit.</i>	526.a	<i>Libri hæreticorum comburendi.</i>	441.b
<i>Leonis Imp. decretum contra comedentes sanguinem.</i>	383.c	<i>Libri magia igni traditi.</i>	ibid.a
<i>Leprosi viri decem Domino occurrunt.</i>	136.b	<i>Libri magia lege prohibiti.</i>	ibid.a.b
<i>Leui ex stirpe David genuit Melchi & Panther.</i>	14.e	<i>Libri de magia ad Petrum & Paulum apertissimi mendacij conuincuntur.</i>	326.b
<i>Leuitarum apud Iudæos ciuitates quadraginta octo.</i>	11.c	<i>Licinij edictum de bonis Ecclesiarum restituendis.</i>	470.c
	25.d. 470.c	<i>Lignorum sonitus quod signum, quando, à quibus, & quomodo usurpatus.</i>	557.e
<i>Leuitica etiam ex tribu Saluator.</i>	11.c	<i>Liguria Barnabas Euangelium predicauit.</i>	393.a
<i>Leuitica tribus quadraginta octo ciuitates habuit nõ seorsum postas, sed inter alias tribus collocatas.</i>	ibid.	<i>Lindanus Episcopus Reremundensis insigniter laudatus.</i>	418.c
<i>Leucius Manichæum, sine Seleucus, Actus Apostolorum falsos descripsit.</i>	21.b	<i>Lingua Græca, & Latina promiscuè.</i>	80.d
<i>Lex de usu lingua Græce non recepta.</i>	80.e	<i>Lingua Latina vtebantur magistratus.</i>	81.b
<i>Lex Tiberij de pudicitia seruanda.</i>	84.d	<i>Linguarum confusio.</i>	315.d
<i>alia Domitiani.</i>	716.b.d	<i>Linguarum genera quæ.</i>	220.b
<i>Lex Tiberij aduersus histrianos.</i>	85.d	<i>Linguarum donum datum Apostolis, & quomodo.</i>	352.c.d.e
<i>Lex Tiberij de damnatorum morte proroganda.</i>	ibid.e	<i>Linguarum omnia genera omnibus Apostolis data.</i>	220.c
<i>Lex de non castrandis maribus.</i>	716.b	<i>Linguarum donum propter duo.</i>	351.d
<i>Lex de comedendo agno.</i>	148.d	<i>Linguas exteras Iudæi non admittebant.</i>	351.b
<i>Lex de non ducendo uxores in provincias elusa est.</i>	88.a	<i>Lingua Latina prerogatiue.</i>	81.c
<i>Lex de caducis hereditatibus Poppai nomine.</i>	31.a	<i>Linguis loqui, & prophetare quid differant.</i>	351.e
<i>Lex nature omnium antiquissima.</i>	409.e	<i>Lini Paulus meminit.</i>	593.a. 673.b
<i>Lex scripta quid.</i>	ibid.	<i>Lini & aliorum Pontificum anni quomodo numerandi.</i>	711.d.e
<i>Lex festorum Gentilium.</i>	557.b.c	<i>Lini ordinationes, & sepultura.</i>	712.b.c
<i>Lex de pallij usu inter Romanos.</i>	80.e	<i>Lini nomine Acta Petri, & Pauli descripta erroribus reuerta.</i>	660.a.b
<i>Lex Cretensium celibatum non admittebat.</i>	523.a	<i>Linus Paulo ministrat, & Petro succedit.</i>	593.a
<i>Lex duodecim tabularum de penis debitorum.</i>	135.e	<i>Linus cuius nationis & patriæ.</i>	670.d
<i>Lex duodecim tabularum quid contra legem Valoriam, & legem Porcianam.</i>	660.d	<i>Linus an Petro successerit in Pontificatu.</i>	ibid.
<i>Lex Indorum & vela in Palatio Vespasiani condita.</i>	696.a. 709.e	<i>Linus an Petri corepiscopus.</i>	670.e
<i>Legè Titia quid cautum.</i>	406.b	<i>Linus primus post Petrum sedet.</i>	670.d
<i>Legè prohibita spectacula gladiatorum & ferarum.</i>	594.c	<i>Linus & Cletus sederunt ante Clementem.</i>	673.d.e
<i>Leges Augusti contra celibatum.</i>	75.b	<i>Linus & Cletus corepiscopi.</i>	673.a
<i>Leges Tiberij aduersus magos & diuinatores.</i>	83.c	<i>Linus & Cletus quomodo vinente Petro sedisse dicantur.</i>	673. 674.
<i>Leges Tiberij de vestibus sericis.</i>	ibid.	<i>Linus quo anno Domini martyrio coronatus.</i>	711.c.d
<i>Leges Apostolorum barbaros domant.</i>	317.d	<i>& quo anno sua sedis.</i>	ibid.c
<i>Leges Ecclesiasticæ non humano tantum, sed Spiritus sancti suffragio institutæ.</i>	392.e	<i>eius Pontificatus.</i>	712.b
<i>Leges non scriptæ scriptis præstantiores.</i>	409.d	<i>Linteam Petro in visione ostensum quid significet.</i>	284.c
<i>Leges coniugij.</i>	456.d. 457.e. 458.c	<i>Linteam quatuor summum initijs.</i>	284.c.d
<i>Leges prohibentes cinem Romanum flagellari quæ.</i>	576.a	<i>Litanarum usus.</i>	551.e
<i>Legibus scriptis & nõ scriptis Respublicæ administratæ.</i>	409.c	<i>Lites ad Episcopos deferri solite.</i>	415.b
<i>Legis interpretatio apud Hebræos triplex.</i>	117.c	<i>Littera Abagari ad Iesum.</i>	106.e
<i>Libellus manuscriptor de translatione sudarij Veronicæ in bibliotheca Vaticana asseruatur.</i>	184.c	<i>Littera Capitonis ad Caium contra Iudæos.</i>	289.a.b
<i>Libellus de Septuaginta duobus discipulis Hippolyto tributus.</i>	323.b	<i>Littera Agrippæ Regis ad Caium pro templo & ciuitate.</i>	295.c
<i>Libellus de Transitu Mariæ Virginis apocryphus.</i>	368.e	<i>Littera Claudij ad Fadum de stola sacra Iudæis relinquenda.</i>	373.c
<i>Liber de Pontificibus nomine Damasi qualis.</i>	670.e	<i>Littera Claudij ad Senatam & populum Iudæorum, quæ deprauate noscuntur.</i>	ibid.d
<i>Liber Damasi de Pontificibus contradictionis arguitur.</i>	671.c.d	<i>Littera Apostolorum ex Concilio Ieropolymitano.</i>	381.c
<i>Liber de infantia Saluatoris reiectus.</i>	61.a. 77.e	<i>quid ab aliquibus illis additum, quid demptum sit.</i>	382.c
<i>Liber Enoch cuius auctoritatis.</i>	640.c	<i>Littera Claudij Iybie ad Præsidentem Felicem.</i>	577.d
<i>Liber de Stirpe Mariæ reiectus.</i>	12.e	<i>Littera Cornelij Papæ ad Lupicinum Viennensem Episcopum.</i>	487.e
<i>Liber Recognitionum Clementis ab omnibus Patribus proscriptus.</i>	285.c	<i>Littere Formate quæ.</i>	708.c
<i>euandæ librum alij Circuitus & Periodos appellant. ibid.</i>	ibid.d	<i>Liturgia Iacobi.</i>	627.b
<i>Liber nullus contemnendus, si alia requisita adsint.</i>	in præf. pag. 5.	<i>Locatus Iudæi nepotes ad Domitianum deduxit.</i>	735.c
<i>Liberi homines iustibus cedebantur, serui flagellis.</i>	168.e	<i>Loca in ecclesia distincta.</i>	486.c
<i>Liberius Maximus Iudæorum terram vendit.</i>	697.a	<i>Locorum & personarum distinctio, & ordo in ecclesia.</i>	485.d
<i>Libro Drusus Prætor Urbanus seipsum necat.</i>	83.d	<i>Locus nobilior quis.</i>	178.b
<i>Librariorū error circa annuum natalis Dni in Eusebio.</i>	33.b	<i>Locus in quo Christus vestimenta, ut baptizaretur, deponit, ecclesia nobilitatis.</i>	94.a
<i>Libra triginta argenti fuit summa argenteorum quibus venditus est Iesus.</i>	146.d	<i>Locus, in quo Dominus à Ioanne baptizatus, miraculis clarus.</i>	ibid.
		<i>Locus nuptiarum Cane Galilee ecclesia nobilitatis.</i>	100.b

Locus ubi virgines manebant, erat inter altare & templum. 63.c
Locus orationis Domini in horto ecclesia nobilitatus. 163.a
Locus in quo erant Apostoli in die Pentecostes, basilica illustratus. 218.d
Locus orationis etiam extra civitatem Iudaeis & Samaritanis. 397.a
Locus ad Aquam Saluam insignis mortis Pauli, & aliorum. 661.d.e
Locus ubi Pascha à Christo celebratum. 147.d
Locus Caluaria. 175.d.e
Locus Ascensionis Domini. 217.d.e
Locus Pauli elucidatus de comitatu mulierum. 464.a
Locus omnis ecclesia, persecutionis tempore. 487.d
Locus ubi & mel siluestre quid sint, opiniones diuersae. 92.a.b.c.d
Locusta herbarum summitates. 92.d
Locusta in cibum Aethiopicis, & Parthis. 92.c
Locusta inter munda comestibilia. ibid.b
Lois amica Timothei fidelis. 395.b
Longa aetas complurium. 709.b
Longinum cecum fuisse, apocryphum est. 182.c
Longinus Centurio conuersus, martyrij palmam obtinuit. 102.b.265.e
Longinus testis resurrectionis Christi cum duobus militibus. 202.d
Longinus Centurio quis. 202.d.e
Loui Romani accumbebant. 153.a
Lotio pedum quando in caena facta. 426.c
Lotio in caena duplex. 152.e.153.a
Lotio pedum ante conuiuium apud Iudaeos. 152.e
Lotos prius in balneo accumbere consueuisse Romanos. 153.a
Lotos fuisse discipulos Domini, cum caena accubarent. 153.d
Lotos arbor. 473.e
Luca voce antiqua in Italia bos appellari consuevit. 530.d
de Luca obiectionis solutio. 360.d
Luca consilium in scribendis Actibus Apostolorum. 270.e
Luca ratio in scribendo. 400.c
Lucae nomen, & ministerium. 530.d.e.531.b
Lucam Christi, & matris eius, ac Petri & Pauli imagines effigiasse. 373.b.619.d
Lucam eundem esse cum Lucio, Origenes existimauit. 619.d
Lucam inssu Peiri: Euangelium scripsisse quidam ait. 529.e
Lucam martyrium consummasse multi testantur. 619.a
Lucas non omnia quae fecit Petrus in Actibus recenset. 237.e
Lucas multa acta Pauli praetermittit. 270.d.361.b.400.c.533.c.d
Lucas in Actibus Apostolorum, res quibus interfuit exactè describit. 270.e.361.c.d
Lucas quando Paulo adhaeserit. 395.e
Lucas pseudoapostolos sugillat. 529.c
Lucas ubi Euangelium scripsit. ibid.
Lucas bonis similitudinem gerit. 530.d
Lucas iterum Romam rediit. 618.e
Lucas quo anno Acta Apostolorum absoluit. 618.e
Lucas Lucius à Paulo dicitur. 539.a.619.d
Lucas quò abierit, postquam Roma discessit. 638.e
Lucas medicus, & pictor egregius. 218.b.619.b
Lucas octogenarius ex olea arbore suspensus. 619.b
Lucas medicus, & scriptor Actorum quid mysticè. 218.b
Lucas non fuit perpetuus comes Pauli. 360.d.e
Lucas an ex septuaginta discipulis. 530.d.e
Lucas non Domini, sed Apostolorum discipulus. 531.b
Lucas in Actibus multa magnaque praetermittit. 269.b.c
Lucas an ille, de quo dictum, Cuius laus est in Euangelio, &c. 196.a
Lucas quando Acta scripsit, quo ordine, & consilio. 618.c
Lucae anciliorum Iosepho praestat, etiam Ethnicorum arbitrio. 274

Luca scribendi Euangelium occasio. 395.e.529.e
Luca Euangelium quod suum Paulus affirmat. 529.e
Luca cap. 20. Actuum Graeca exemplaria plus habent à Latinis. 548.b
Luca vita compendio descripta. 619.a.b.d
Luca martyrium. 618.e
Luca miracula apud suum monumentum. 619.d
Luca membris unguentum medicum scaturijs. ibid.
Luca reliquiarum translatio. ibid.
Lucerna accensa ante stolam pontificiam. 82.e.265.e
Lucerna in die sabbati accensa. 338.c
Lucerne interdum accensa. 545.b.c
Lucerne in ecclesia ad quem usum. 544.c
Lucernas etiam Gentiles in festis accendebant. 545.a
Lucernarum accensio festum. 547.b
Lucernales psalmi qui. 398.c
Lucernariae preces. 399.b.c
Lucianus Epicureus. 705.b
Lucianus Christianorum irritor. 635.d
Lucianus Paulum describit. 639.b
Lucianus de Trinitate breuiter & aperitè meminit. 639.c
Lucianus de Peregrino loquens, Christianorum charitatem ostendit. 706.b.c.d.707.b.c.708.b
Lucianus Bellouacensis Episcopus. 729.b
Lucifer stella, & aëros à Graecis, ab Hebraeis Seruba Lued dicta. 195.e
Lucilius Bassus Herodion & Mencherum expugnat. 697.a
Lucilius Bassus tria millia Iudeorum incendit. 697.c
Lucilla Donatistarum patrona. 426.c
Lucina clarissima femina corpus Pauli honorificè sepeliuit. 662.d
Lucine elogium. 674.e
Lucius Cyrenensis. 333.e
Lucius Pituanius magis reus. 83.d
Lucillus Graecis barbara admiscens, Romanis se probabat. 81.b
Ludubria quae Iesus expertus. 164.c
Lugduni Herodes exulat. 281.d
Lumen titulus epistola cuiusdam. 16.b
Lumina in sepulchris. 338.c
Lumina, & cantus in funere. 243.e
Luminaria. Vide supra, Lucerna.
Luminaria in Ecclesia propter quid. 544.c.d
Luminaria in funere quid. 243.e
Luna decimaquarta & quinta Pascha. 149.d
Luna defectus. 70.a
Lupicinus Episcopus Viennensis. 487.e
Lupus Augustalis Praefectus. 697.e
Lustralis aqua. 338.c
Lustralis census vsque ad Vespasianum. 28.e.30.d
Lustrici dies qui. 30.b
Lustrum cum censu conditum inssu Claudi. 377.c
Lustrum post annos quinque à Christo nato. 29.e
Lustrum vltimum. 709.a
Lustro quolibet Romani populum censabant. 28.e
Lustrum nouissimum sub Vespasiano. 709.a
Lydda vicus instar urbis. 376.c
Lydda Diospolis appellata. 282.a
Lydda sancti habitantes. 282.b
Lydia purpura. 396.e
Lympha exigua Isuae precibus scaturijt. 136.d
Lyncestis vena vinosa in Macedonia. 98.e
Lyfania tetrarchia. 89.d.e
Lyfania duo. 89.e
Lyfania Abilina Tetrarchia non Herodis filius. ibid.d
Lyfaniae arte Cleopatrae necatus. ibid.
Lyfimachus Alabartha. 304.a
Lystra ciuitas. 364.d
Lystram venit Paulus, & Barnabas. ibid.
Lystram reuertitur Paulus. 365.b
Macedo

M.
Macedo vir Paulum in fomijis deprecatur. 317.b
Machabaei fratres ab Antiocho cruciati. 63.e
Macherontem Ioannes ab Herode mittitur, atque ibi occiditur. 103.b
Maclianus Regis Britannorum frater ab Episcopis excommunicatur, & cur. 527.e
Macrina virgo Thecla dicta. 363.e
Macrobius de adoratione Magorum loquitur. 51.e
eius testimonium confirmatum de filio infante ab Herode occiso. 62.a.b
Magian & Ephra nationes trans Arabiam. 53.b
Magdalen oppidum. 121.c
de Magdalena commentarius Rossensis. 123.d
Magdalena an vna fuerit, an plures, prolixè disputatur. 118.d. duas fuisse, falsum. 119.c
Magdalena soror Lazari, & peccatrix eadem. 120.c
Magdalena quoties vixit Iesum. 119.d.122.d.e
Magdalena cur demum ungit caput Iesu. 144.e
de Magdalena obiectiones soluta. 121.d.e
Magdalena cum suis Massiliam appulit. 250.c
Magdalenam vnam tantum Ecclesia celebrat. 123.d
Magdalenam cum Lazaro Epheji egisse, falsum. 320.c
de Magdalena Patrum sententia. 120.a
Magdalenae tres fuisse, falsum. 119.d.e
Magi qui fuerint. 51.e
Magi stella signum habuerunt ex Balaam. 52.d
Magi duo Reges post Cambysem. 53.a
Magi unde venerint. 54.a.b
Magi ex semine Abrahae de filiis Catana. 53.d
Magi an Reges fuerint, & quos. 54.e.55.a
Magi visa stella iter susceperunt. 56.d
Magi populi in Media. 53.a
Magi cuius magis studio. 55.b
Magi Mesopotamiam incolentes. 52.c
Magi quo tempore venerint post Christum natum. 55.c
Magi in itinere dromedarijs vsi. 56.d
Magi cur illa dona Christi obtulerint. 53.e
Magi ubi Christum inuenerint. 56.d
Magi per aliam viam reuertentes ubi sunt hospitati. 57.d.c
Magi tres, qui Christi praesepi adire, à Thoma baptizati dicuntur. 321.d
Magis, & magia à Tiberio proscripita. 83.c
Magi tertij generis legibus Romanorum damnati. 54.e
Magi sacerdotes in Perside regnarunt. 453.c
Magi res absentes quomodo videant. 742.c.d
Magis stellam apparuisse ante biennium, falsum. 55.e
Magis stella quando apparuit. 55.d
de Magis & orru stella meminit Chalcidicus Platonius. 52.e.55.b
Magorum aduentus. 51.b
Magorum historia cur adeò diligenter à Mattheo describitur. 51.d.e
Magorum genus in partibus Orientis ex Balaam. 52.d
Magorum historiam Macrobius persecutus. 51.e
Magorum nomen unde derivatum. 54.d.55.c
Magos septem regnasse, falsum. 53.a
Magos fuisse Chaldaeos instructos à Sibylla. 52.d
Magos fuisse Persarum sapientes. 52.a
Magos fuisse Reges Persarum, falsum est. ibid.
Magos ab Hyfaspae Rege sapientiam didicisse. ibid.
Magos cur ex Oriente venisse dicant Euangelista. 54.a
Magos ex Arabia potius venisse unde conicitur. 53.b
Magos triplicis generis fuisse apud antiquos. 54.e
Magia vera scientia quae. ibid.
Magia quae punitur. ibid.
Magia Iesu aduentu profigata. 52.a

Magia libri Ephefi combusti. 441.a
Magici volatus. 643.d
Magistratus viri optimi dici soliti. 530.c
Magistratus Romanorum vti soliti Latina lingua. 81.b
Magna Diana Ephesorum per duas horas conclamatum. 504.e
Magnus dies sabbati quis, & cur ita dictus. 151.b.c
Magodia regio. 55.c
Magog, & Magusci Persae appellati. 53.a
Maiores natu in Ecclesia qui. 536.c
Malcho Iesus auriculam restituit. 163.b
Malleus appensus iannus ad signum dandum. 312.b
Malibae vxor Herodis Idumae. 3.b
Mambre quercus famosa. 25.e
Mamertinus carcer. 646.c
Mammona quid. 116.e
Mammonoth apud Hebraeos quid. ibid.
Manabem regali habitu incedens occiditur. 654.d
Manabem Herodis Tetrarchae collaetanens. 333.e
Manasses frater Iaddi summi Pontificis. 104.d
Manducare Pascha vsquequò protendebatur. 150.c
Manducatio Christi sacramentalis. 493.d
Manna quo die pluit in eremo. 39.c
Mannens Lazari filius ad Titum transgreditur. 685.d
Manes heresiarcha. 324.a
Manibus iunctis orare quid significet. 561.c
Manichaei à Paulo sugillati. 508.c
Manichaei Apostolicas paginas violarunt. 325.e
Manichaei duos hebdomadae dies ieiunabant, & quos. 513.e
Manichaei aduersus nuptias. 97.d
Manichaei cur sabbato ieiunabant. 514.a
Manichaeorum scripturae apocryphae. 324.d
Manifestatio Christi post resurrectionem. 199.d
Manifestatio Christi in monte Thabor. 209.d
Manus attollere solebant orantes. 561.a
Manus lauandi ritus innocentia signum. 169.e.170.a
Manus impositio in penitentia. 434.b
Manus impositio quae sit tantum Episcopi. 253.b
Manus abluendi ritus ante preces. 478.e
Manus praemissa nonnulli Patriarchae nati. 2.b
Manuum impositionis vsus super ordinandos ex veteri Testamento. 336.d
Manuum ablutione graua peccata non abstergi. 479.d.480.a
Manuum coniunctione perfectam animorum consensionem significari. 460.b
Maranatha magis Syrum, quam Hebraicum. 502.b
Maranatha quid significet. 501.d
Maranatha quid addat ad anathema. 502.c
Marcellus de Floris canonicus. 252.c
P. Marcius extra portam Aequilinam ob magiam punitus. 83.e
Marcianus Imperator Graecis Latina oratione vsus. 81.c
Marcion & Valentinus heresiarcha sugillant Petrum, & Paulum. 386.a
idem fecerunt Prophyrius & Iulianus Apostata, & recentiores Nouatores. ibid.c
Marcionite heretici. 500.d
Marcionite quomodo pro mortuis baptizabantur. ibid.e
Marcus Antonius Iudeam administrauit. 3.d
Marcus Episcopus Aetiae Galileus. 320.a
Marcus cognominatus Ioannes. 218.c
Marcus consobrinus Barnabae. 354.d
Marcus iterum secutus Paulum. 254.e
Marcus ad Paulum Romam redit. 590.c
Marcus proficit ex feneritate Pauli. 391.c
Marci emendatio proficua. 391.c
Marcus à Petro genitus in Euangelio. 350.c
Marcus an vnus ex Septuaginta. ibid.
Marcus discessit à Domino, & cur. 128.c

INDEX

Marcus à Petro reuocatur. 118.d
 Marcus num Graeci, vel Latine scripserit Euangelium. 353.a
 Marcus Petri interpres. 350.d
 Marcus quo anno scripserit Euangelium. 349.b.c
 Marcus primam epistolam Petri ex Hebraeo transulit. ibid.a
 Marcus quot annos Alexandria sederit. 355.c
 Marcus negationem Petri fisis narrat. 350.d
 Marcus cur dicatur Matthaei abbreviator. ibid.
 Marcus Euangelista an idem fuerit cum Marco filio Mariae, & consobriano Barnaba. 354.c, 355.b
 Marcus Euangelista dinerfus à consobriano Barnaba. 355.a
 Marcus Euangelista filius à Petro appellatur. 355.c
 Marcus Euangelista an Petri consanguinem. ibid.
 Marcus Alexandriam missus quando. 344.c.a
 Marcus Romam cum Petro venit. 319.e
 Marcus Alexandriam Ecclesiam Petri nomine erexit. 627.e
 Marcus ubi martyrium consummanit. 355.d
 Marcus quo anno mortuus. 349.c
 Marcus ex Iudeis potius quam ex Aegyptijs Alexandriam collegit Ecclesiam. 631.c
 Marcus Euangelista quo anno martyrio coronatur, sub quo Imperatore. 627.d
 ubi, quo genere martyrij. ibid.e
 qua aetate, quo mense, quo die. 628.a
 Marci lapsus. 128.c
 Marci Euangelij caput ultimum male in discrimen reuocatur. 200.b.c
 Marci Euangelium Rome editum. 350.c
 Marci Euangelium ex Petri pradicione exceptum. 354.a
 Marci Euangelium è Latino in Graecum translatum. ibid.a.b
 Marci Euangelij originale Venetias translatum. ibid.b
 Marci plures. ibid.c
 Marci Euangelium à Petro confirmatum, & quâ occasione scriptum. 349.b.c.d
 Marci Euangelium creditum fuisse Petri. 350.b
 de Marco commentum refellitur. 355.c
 Marco Euangelista sulis tribuitur praecliso pollicis, quod in Marco anachoreta factum est. ibid.
 Mare aquarum congregatio qualibet. 110.b
 Maria palus circa quam Effes habitabant. 678.d
 Maria soror Marthe ad pedes Domini sedens. 138.c
 Maria Magdalena cur caput Domini unxerit. 144.e
 Maria matertera Domini quae. 21.a
 Maria mater Iacobi minoris, & Ioseph, & Iuda. 21.a, 22.a
 Maria Iacobi uxor Alphai. 22.b
 Maria mater Iacobi & Ioseph longè à cruce stetit. 22.a
 Maria Alphaei an eadem sit cum Maria Cleopha. 22.b
 Maria Cleopha alia à Maria Iacobi. ibid.d.e
 Maria Cleopha nūcupata, quod fuerit filia Cleophae. 22.c.d
 Maria Cleopha cum Maria Virgine iuxta crucem stetit. 22.e
 Maria Cleopha consobrina Mariae Virginis. 22.d
 Maria Cleopha, & Maria Salome nō sorores germanae. ibid.a.b
 Maria soror Moyfi virum habuit Or. 22.c
 Maria, & Mariba, & aliae mulieres ad sepulchrum Domini. 200.d
 Maria Cassobolita laudatur. 723.d, 724.a
 Maria Eleazari filia fame impulsa filium comedit. 685.e
 Maria Syriaca uoce Dominam significat. 15.b
 Maria non sine coniugio concepta. 15.c
 Maria ex repromissione. 14.b
 Maria, caelum, templum, & thronus. 16.a
 Maria quo anno in templo praesentatur, & quamdiu ibi mansit. ibid.c
 Maria sacerdotum manibus tradita Ioseph ad custodiam. ibid.
 Maria cur Angelo respondit: Quomodo fiet istud? 18.d.e, 19.a, 20.
 Maria quo anno suae aetatis peperit. 16.c

Maria

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Mariae Virginis effigies, & mores. 373.a
 Mariam Virginem uirginitate uouisse multi testantur. 19.b
 Mariam Virginem uirginitatem uouisse conuincitur. 18.d
 Mariam Virginem non arces Zacharias à loco uirginum in templo. 63.b
 Mariam Virginem unâ cū Ioanne in Asiam profectâ. 320.b
 Mariam Virginem cum Ioanne Ephesti habitasse. ibid.
 Mariam Virginem collegisse, sanguinem & aquam quae è Domini latere fluxerant. 182.d
 Mariam Virginem constanter egisse in morte filij ab initio usque ad finem. ibid.
 Mariam Virginem sexagesimotertio aetatis suae anno diem obiisse, traditio habet. 366.a
 Mariam Virginem uelut Enoch & Eliam translata Epiphanius insinuat. 368.b
 Mariam Iacobi matrem & Ioseph fuisse uxorem Ioseph Mariae sponsi, falsum. 22.b
 Mariani Scoti & Cuspiniani de anno Natalis Domini sententia. 32.e
 Marij crudelitas. 126.a
 Marim Syris Dominum significat. 277.a
 Maro ex Sibylla Cuma quae acceperit. 9.a
 Maro ab Hebraeis aliqua accipere potuit. ibid.
 Marrucinus ager. 667.e
 Marson uir prudens. 313.c
 Marsus in locū Petronij in Syria provincia subrogatus. 306.a
 Martha Mariae soror sanguinis fluxum passa, & à Christo sanata, falso dicitur. 111.e
 Martialis discipulus unus ex Septuaginta. 703.b
 Martialis fuit puer ille, qui habebat quinque panes, & duos pisces. ibid.
 Martialis Apostolorum discipulus. 242.c
 Martialis à Petro in Gallias amandatur. 703.a
 Martialis Galliarum dictus Apostolus. ibid.
 Martialis quot populos ad fidem conuertit. ibid.
 Martialis mortuum suscitauit, & quomodo. 703.b
 Martialis epistola dua. ibid.
 Martialis, qui ad Gallias missus est, Romam uenit cum Petro. 319.e
 Martialis quando moritur. 703.b
 Martialis poeta carmina in laudem Domitiani. 717.e, 725.a
 Martialis horri ubi. 663.d
 Martinianus Syracensis datus Episcopus. 319.e
 Martinianus & Proculus à Petro baptizati. 646.c, 659.e
 Martinus Regi presbyterum pretulit. 452.d
 Martinus à Maximo Imperatore conuiuio exceptus. ibid.
 Martyres cur sub altari clamare dicantur. 425.e
 Martyres sub Domitiano insigniores qui. 739.a, b
 Martyres sub Nerone post Petrum. 674.c, d
 Martyribus non sacrificamus. 556.a
 Martyribus facinorosi miscbantur, ut ditarentur. 707.d
 Martyrij S. Thome uetus monumentum. 482.d
 Martyrium quid. 487.b
 Martyrium Eunuchi Candacis Regine, & miracula. 259.b
 Martyrium agones in ecclesijs effigiari soliti. 484.a
 Martyrium corpora quomodo in diuersis locis uerè esse dicantur. 425.c
 Martyrium reliquia à Gentilibus dispersa. 426.c
 Martyrium cultus loco salforum decorum institutus. 337.c
 Martyrium dies anniuersaria. 555.a
 Martyrium solemnitas. 553.c, d, e
 Martyrum primitiae dicti sunt Christiani sub Nerone passim. 655.e
 Mascizel tyrannus in Africa à Theodosio profligatus. 240.a
 Massada castrum munissimum expugnatur. 697.a
 Massada praesidium Iudaei capiunt, Romanis occisis. 654.a
 Massagetarum feruus mos de mastrandis senibus, & comedendis. 318.a
 Mater uirginis Deo sacra, & socrus Dei appellata. 473.c

Mater necat filium ad cibum. 685.e
 Maternus sophista à Domitiano occisus, & cur. 717.c
 Mathan sacerdotis filia Maria, Sobes, & Anna. 14.c
 Mathematici pulsi Vrbe. 420.d
 Matribus honor habitus. 15.c
 Matrimonia clandestina prohibita. 459.a
 Matrimonij sacri ritus. 458.c
 Matrimonij Missa sacrum. 458.e
 Matrimonio iungere non licebat nec femina alterius tribus uirum, nec uiro alterius tribus feminae. 11.c
 Matrimonium sacramentum. 458.a
 Matrimonium non sine sacerdotis praesentia contrahi. ibid.b
 Matrona dum ingreditur ecclesiam non purgata, à demone arrepta est. 479.e
 Matthaei Galeni error in expositione Dionysij Areopagite. 367.a
 Matthaei Euangelij textus Latinus Graeco preferendus. 196.b. à S. Hieronymo emendatus. ibid.
 Matthaei Euangelium quo anno scriptum. 287.c
 & qua occasione. 287.b
 quibus exposcentibus. 287.d
 initium cur ita sumptum. 287.e
 exscriptum ab Apostolis. ibid.
 à Iacobo fratre Domini Ierosolymis explanatum. ibid.
 cum Barnaba sepultum, & quo anno inuentum. ibid.
 ab Hieronymo ex Hebraico fonte descriptum. 288.a
 à Nazareis deprauatum. ibid.
 Matthaeus sequitur Dominum. 110.e
 Matthaeus Apostolus carnibus abstinebat. 510.a
 Matthaeus in Ethioptiam missus. 322.a
 Matthias summus sacerdos rem diuinam facere uetus. 70.a, 90.b
 Matthias Mesopotamiam petiit. 322.d
 Matthias Apostolus librum de traditionibus scripsisse dicitur. 412.d
 Matthias Margalothi legis emulatores. 69.a
 Matthias seditionis auctor unus excisus ab Herode. 70.a
 Matthias Theophili Pont. Max. apud Iudeos. 24.e
 Matthias Pont. nocte pollutus somnio, vicarium substituit in sacris obsecundis. 70.a
 Matthias abrogatus summo pontificio. ibid.
 Matthias Apostoli electio. 218.e, 219.a
 Matreua appellatur uirginis habitatio in Aegypto. 61.a
 Matutina hora conuictum referunt à Paulo praescriptum. 498.c
 Matutina laudes. 398.a
 Matutinum officium quid representet. 498.d
 Mauritania in duas partes diuisa. 330.b
 in Mauritania Ecclesia bigamos ordinari non est permissum, etiam urgente necessitate. 529.a
 Maximianus Episcopus Syracusa. 495.b
 Maximus hostis Monothelitarum. 494.b
 Media nocte surrexit Dominus, & Patrem hymnis celebrauit, atque idem nos tunc facere docuit. 224.a
 Media nocte uenturum Dominum ad iudicium. 319.d
 Medico non est opus bene habentibus. 110.c
 Medicus animae diligenter inquirendus. 435.b
 Mediolanensis Ecclesiae constructio in psallendo qualis. 606.e
 Mediolanensem Ecclesiam erexit Barnabas. 393.a
 Meir doctor Phariseorum. 4.c
 Mel siluestre summe amarum. 92.d
 Melania senior Thecla nomine decorata. 363.e
 Melania Romana clarissima femina. 91.e
 Melchi filius Leui, frater Pantheris. 14.c
 Melchisedech ubi regnaret. 101.d
 Melchisedech typus Christi. 157.d
 Melchisedech Regis dignitas. 468.e
 Melchisedechiani heretici. 417.b
 Meliora.

INDEX

Melita serpentes veneno carent, non natura, sed gratia. 585.c
Melita Paulus biemavit tribus mensibus. *ibid.*
Melita quid passus Paulus. *ibid.*
Melita Pauli miracula. 585.d
Melitam Paulus venit. *ibid.*
Melitoni Sardenſi Episcopo libellus de Tranſitu Virginis falſo tributus. 368.c
Meltonis Sardenſis Episcopi liber apocryphus. 314.c
Membra Eccleſie ante Chriſti aduentum qua. 2.a
Memoria eccleſia diſta. 487.b
Memoria Chriſti in Aegypto. 60.e
Memorie antiquae de uſu ſacrarum imaginum. 483.b.c
Mempſi urbs Aegypti. 25.e
Menander Simonis magi diſcipulus quid ſuis polliceretur. 702.b
Mencherus & Herodion caſtella expugnata. 697.a
Mendicantes Iudei quomodo deſcripti. 725.d.e
Menna Conſtantinopolitanus Episcopus. 314.a
Mendum de uoce Ieremia in textum Matthaei illapſum. 147.a
Menologium Graecorum. 39.b
Meſſa quadra apud poetas qua. 542.b
Meſſa in templo Ieroſolymitano. 24.b
Meſſa in eccleſia qua. 332.d
Meſſa pura qua. 489.e
Meſſa communis & ſacra temporibus Apoſtolorum ſimul iungebantur. 235.c
Meſſa duplex apud Apoſtoloſ. *ibid.*
Meſſa ſacra diſtinſta à communi. 488.b.c
Meſſa quas quaſtiones apud Chriſtianos haberet. 490.a
Meſſam communem Chriſtus ſacrae prepoſuit, & cur. 488.b
Meſſe quibus diaconi inferuiebant, fuerint ne ſacra, an communes. 235.e
Meſſe Chriſtianorum deſcriptio. 489.e. 490.
Meſſe Martio Dominum paſſum, communis ſententia. 189.b
Meſſe & dies quo Chriſtus eſt paſſus. 189.b.c
Meſſurius Episcopus Carthagenſis. 426.e. 707.d
Mercurius Trimegiſtus. 7.c
Mercurius creditus Paulus. 364.d
Meretrices apud Iſraelitas permiſſae. 121.a
Meretrices uagae. *ibid.*
Meritoria Tabernae typus Eccleſie. 10.e
Meroë metropolis regni Aethiopiae. 453.e
Meroë ſumma poteſtas penes ſacerdotes. *ibid.*
Mefopotamenus Balaam. 52.d
Mefopotamiam Simon petiit. 322.e
Meſſala Praeſes Syriae. 210.e
Meſſalina Auguſta uxor Claudij. 376.e
quo anno occiſa. *ibid.*
Meſſalini Conſulatu naſcitur Chriſtus. 32.c. 33.e. 34.a
Meſſias haberi uoluit Veſpaſianus, & unde colligitur. 710.a.b
Metaphraſtes erroris arguitur de tempore Simonis magi. 319.d. 323.b. 328.b.
Metellus Creticus nomen familie ſuae reportauit. 263.d
Michael Archangelus Eccleſie protector. 602.c.d
Michaelis Archangeli cultores Coloſſenſes. 602.c.d
Michaelis Archangeli oratorum à pijs erectum. *ibid.*
Michaelis manifeſtatio in Coniſ ſacta. *ibid.*
Michael Glycas de S. Luca. 619.d
Michael Imp. calumniator lingua Latina. 81.c
Michaelis Imp. temporibus extabat epiſtola integra Ieſu ad Abagarum. 107.d
Michaeas loquitur de terre Ader. 49.e
Midraſtelim omnes cibos adueniente Meſſia Hebraeos comenſuros dixit. 381.a
Miletum pro Melita. 574.c. 586.a
Miletum in Creta euerſum à Gnoſiis. 586.b
Miletum Cume urbs. 548.b

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Militariſimum donatiuum militare. 146.e
Militares teſſerae qua. 315.e
Milites cohortales Archelai occiſi. 72.a
Millenarius Ioannis gloria perpetuitatem ſignificat. 734.e
Minacorum hereſis. 700.a
Minifterium quotidianum quod. 235.e
Minifterium ſepultura non prohibuitur Iudeis die feſto. 152.a.b
Minifterium diaconiſſae. 237.a.b
Minifterium, à quo Graecorum uiduae uidebantur excludi, quodnam fuerit. 235.a
Minifterare, pro ſacrificare, apud Lucam. 236.c
Minifteri ſacra menſe diaconi. 235.e
Minifteri tabellarij. 335.c
Minifteri laborantes dicti. 236.e
Minifteri inferioris ordinis in templo ſortiebantur miniſteria. 24.e
P. Minutius Praefectus annonae. 661.a
Minutius Felix pro Chriſtianiſ. 382.d
Miraculum olei cur Tranſiberim factum. 10.e
Miracula tria in Epiphania recoluntur, an eodem die facta. 99.
Miracula Chriſti qua non uidentur ſcripta. 126.e
Miracula Roma facta accidiffe ipſo Chriſti natali die, falſum. 10.e
Miracula edita in loco Aſcenſionis. 217.d.e
Miracula praecarioſa à Petro edita. 232.b.c
Miracula de oleo lampadarum. 546.c
Miracula de ceris Agnus Dei. 546.d.e
Miracula facta in Aegypto, illuc Ieſu allato. 59.d
Miracula Veſpaſiani ex praefigijs Tyanai. 681.b
Miracula Veſpaſiano tributa, miracula non ſunt. *ibid.*
Miracula de umbra Petri quid myſticè. 232.c.d
Miracula diei Dominici. 99.e
Miracula ex reliquijs. 424.c
Miracula dijs Gentilium attributa qualia. 682.b.c
Miracula Ancona per Stephanum facta. 242.a
Miraculis Petri predicatio adiuncta. 222.e
Miraculo tranſlate domus, & montes. 74.b.c
Miraculorū Ieſu per totam Syriam fama diuulgata. 106.d
Miraculorum gratia, & intelligentia Scripturae, ſunt dotes Eccleſiae. 210.d
Miraculum de mutatione aquae in uinum quo die. 98.b
Miraculum primum Chriſti, mutatio aquae in uinum. 100.a
Miraculum de mutatione aquae in uinum, & baptiſmus Chriſti eodem anno. 98.e
Miraculum ſecundum Ieſu, curatio filij Reguli. 105.e
Miraculum ab hereticis nunquā factum reperitur. 210.e
Miraculum de cruce S. Thome apud Brachmanos. 482.b
Miſſa ſacrificium dicitur. 160.e
Miſſa Iacobi. 627.a
Miſſa quid ſignificet. 160.c
Miſſarum ueſperinarum uſus. 161.a
Miſſas agere Chriſtianiſ neque in cryptis permiſſebatur. 160.e. 487.e
Miſſae nomen à quibus auctoribus uſurpatum. 160.c
Miſſae uocis uſus in Romana Eccleſia. *ibid.*
de Miſſa longitudine conuenientes qui. 606.e
Mitra ſacerdotalis qualis fuerit. 239.e
de Mitra S. Ambroſij epigramma Emodij. 240.a
Mitra ſub noua lege diuerſa ab ijs qua fiebant in ueteri, & diuerſum repraeſentant myſterium. 240.b.c
Moab ciuitas in Arabia. 53.c
Moabitaram Rex Balac. *ibid.*
Modestia officio contineri haud patiuntur mulieres. 472.c
Modestia Apoſtolorum. 505.b
Monachi comati arguuntur. 570.b.c
Monachi deſides qui, & qui operoſi. 407.c
Monachi qui nūc ſunt, antiquā Eccleſiā emulantur. 628.c.d
Monacho-

Multiloquium in oratione damnatum quale. 117.e
Multitudo populi ſoris erat in templo hora inceſſi, id eſt, extra primum uelum. 24.b
Mundi originis anni. 38.a
Mundi reſtitutio per Chriſtum. 45.d
Mundi ſinis etiam Gentilibus creditus. 715.c.d
Mundi tranſ Oceanum poſiti, ex Clementis epiſtola. 729.b
Mundum igne conſumendum Sibyllina carmina predicunt. 714.b
Munera donata ab Abraham filijs Caſure. 53.d
Munera Magorum eadem. *ibid.*
Municipia non cogebantur uinere iure Romanorum. 397.b
Municipia colonijs preſtabant. 575.e
Munus diaconorum. 235.d
Mures aurei apud arcam foederis. 503.e
Murus Ierusalem cingens eriduo à Tito conſtruitur. 685.b
Muſca ad uicium, proverbium. 439.a
Muſica qua damnata. 605.d.e. 607.e
Muſica inſtrumenta diuerſi generis in Eccleſia. 608.a.b
Muſicae leges ſine mutatione publicarum legum mutari non poſſe. 605.e
Muſica uis. 605.b.c
Muſica laudes. 606.b
Muſonij duo. 704.b
Muſonius philoſophus Vrbe poſſus. 704.b. 717.b
*Muſonius Babylonicus magus in carcerem à Nerone de-
 trufus.* 648.c. 704.b
Myrrhata uini loco, uinum felle mixtū Ieſu exhibitū. 171.e
Myrrhatum uinum minime amarum. 172.a
Myrrhatum uinum unde dictum. *ibid.*
Myrrhatum uinum pretioſum. *ibid.*
Myrrhatum uinum uulgi Ieſu bibere. 175.c
Myrrhatum uinum cur Chriſto datum. 171.e
Myrrhatum uinum ab ebrietate preſeruat. 172.d
Myrrha natura. 173.c. 174.b.c.d
Myrrha odore uina uendita lanitiſſima. 172.b
Myrrhina uafa olim in magno pretio. *ibid.*
Myrrhina uafa apud Orientales ex myrrha confeſta. 172.e
Myrrhinum uinum inter dalcia numeratum. 174.e
in Myſiam uenit Paulus. 317.b
Myſteria nominabant ueteres Euchariftiam. 156.c
Myſterium non eſt quod ad populares & uulgares efferretur. 255.b
Myſterium Petri uifionis. 284.b

N.

Nathan tribus Iude princeps. 12.e
Naim uiduae filius à mortuis excitatur. 118.a
Nania, funebre carmen, quod canebatur ad tibiam. 112.e
Nania & peſtoris tuſiones attemperabantur ad modos tibiae. *ibid.*
Narciffus Domini diſcipulus, Athenarū Episcopus. 538.d
Narciffus Claudiij libertus uocatus. 538.e
Nardi uinguentum maximi pretij. 123.c
Nardinum oleum incenſum in eccleſijs. 546.b
Nardum piſticum uinguentum quale. 122.d
Naſcitur Chriſtus in ſpelenca. 45.e
Naſcentes Patriarcha manu promiſſa quid ſignificaret. 2.b
in Natali Domini demones perterriti. 50.a
Natalis Chriſti quomodo. 45.e
de Natali die Domini diuerſa ſententia. 36.37.
Natalis Domini tempus. 38.e
Natalis dies Domini quis apud hereticos traditus. *ibid.*
Natalis dies Chriſti quis apud omnes Catholicos. 39.b
*Natalis Domini poſt mortem Herodis contingeret, ſi Iose-
 phum ſequeremur.* 36.c
Natalis dies Herodis. 125.c
Natalis Herodis Perſius meminit. *ibid.*
Natalis

INDEX

Natalis Virginis quibus Consulibus, qua Olympiade con-
 ugit. 16.d
 Natalis S. Theodori martyris. 554.e
 Natalis S. Felicitis. 555.c
 Natalitia sanctorum. 553.b.c
 Natalitio Apostolorum interesse oportet. 555.b
 Natalius hereticus quomodo confessus. 432.c
 Nathanael an idem cum Bartholomaeo. 96.e
 Nathanael non fuit inter Apostolos, & cur. ibid.
 Nathanael à Cana Galilae. 98.a
 Nathanael eruditissimum virum Christus non redar-
 quit. 451.c
 Natiuitas Domini. 45.e
 Natiuitas Virginis privilegij aucta. 13.e
 Natura docet veram religionem. 715.d
 Naufragium Melite à Paulo passum, non esse unum ex iri-
 bus in epistola secunda ad Corinthios enumeratis. 533.e.
 534.a
 Nauigans Indaeus superstitione clauum sabbato reliquit. 6.a
 Nauigatio Barnabae & Pauli. 263.c
 Nauigatio Pauli in Syriam. 419.a
 Nummachia ab Augusto facta. 664.d
 Nummachij Ethnici poeta nobilis de virginitate praecleara
 sententia. 462.c
 Nauta Indaeus supersticiosus. 6.a
 in Naxo insula fons vini sanissimi. 98.d
 Nazaraei qui. 6.b
 Nazaraeorum secta, & ritus. ibid.
 Nazaraei corruptores Euangelij Matthaei. 288.a
 Nazaraei Christiani olim. 74.d
 Nazaraei, id est, sancti Dei. 565.e
 Nazaraei certo tempore à vino abstinebant. 565.c
 Nazaraei voto obligati, se Corban nominabant. 419.c
 Nazaraei capita radebant. 565.d.e
 Nazaraei consortio Ebionaeorum infamati. 700.b
 Nazaraei quousque tolerati sunt in Ecclesia. 799.e
 Nazaraeorum & clericorum differentia. 565.e. 566.a
 Nazaraeorum votum. 419.c
 Nazaraeorum heresis unde, & ubi initium habuit. 699.e
 Nazaraeorum Euangelium ex Hebraeo à Hieronymo in
 Graecum translatum. 114.e
 Nazaraeorum nomen remansit hereticis. 74.d. 700.a
 Nazaraeorum hereticorum duplex genus. 74.d
 Nazaraeorum, id est, Christus Indae spernentes, Florum me-
 rentur. 652.c
 Nazareus Christus dictus. 74.c
 Nazareth viculus in Galilea iuxta montem Thabor. 74.a
 in Nazareth duo celebres ecclesia. ibid.
 Nazareth in qua sit ex duabus Galileis. 74.e
 Nazareth relicta, venit Iesus Capernaum. 106.b
 Nazareth Christus rediit. 74.a
 in Nazareth domus S. Mariae. ibid.
 Lauretum miraculose translata. 74.b
 Nazareth à monte Thabor sex distat miliaribus. 134.a
 Neriis vox quid significet. 261.c
 Nestorius à Nestorianis deceptus, ut Socrates refert.
 436.c. 437.a
 Nestarij factum male interpretati donatiani. 438.e
 Nestarius penitentiarum deposuit, non penitentiam pro-
 scripsit. 436.b
 Negatio Petri. 164.b
 Negatio Petri ubi. ibid.
 Nephtoth apud Hebraeos quid. 116.e
 Nepotis hymni. 607.c
 Nereus & Achilleus à Petro conuersi. 738.a
 Nero à Claudio adoptatus. 408.a.b
 Nero in Imperio succedit Claudio. 441.d
 quot annis imperauit. ibid.
 Nero uesigia pedum unguentis ungebat. 122.d

Nero per leonem significatur. 344.e
 Nero erga Iudeos propensior. 441.d
 Nero Agrippam Regem quatuor ciuitatibus donat. ibid.
 Nero exordio Imperij mansuetissimus. 441.e
 Nero Claudij filium Britannicum ueneno sustulit. 517.d
 Nero quando incontinens factus est. ibid.
 Nero Ismaelem & Chelciam detinet. 582.a
 Nero Agrippina matri mortem infert. 619.e
 Nero Pallantem interimit. 632.a
 Nero quid in incendio Urbis. 633.c.d
 Nero Christianos persequitur. 633.a.b
 Nero noua condenda Urbis gloriam querere videbatur.
 633.d
 Nero parricida matris, & uxoris, auriga, histrio, & incen-
 diarius. 634.e
 Nero ad necandos quos uellet calumnijs usus. 634.c.d
 Nero creditus incendiarius. 633.c
 Nero se Urbem incensurum praedixerat. 634.e
 Nero cur Urbem incendit. 633.d. 635.a
 Nero Seneca concedit, ut quam sibi uellet mortem pararet.
 638.c
 Nero dijs imperare per magiam concupiscit. 643.b
 Nero Poppeam uxorem ictu calcis percussam occidit. 638.d
 Nero Tyridatem magum ad se uocat. 643.b
 Nero omnis magia generis princeps. 643.a
 Nero probos omnes insequitur. 647.b
 Nero Baram Soranum cum filia Seruilia & Thyraeans
 Patum interficit. 647.c.d
 Nero philosophos ab Urbe exegit. 648.c
 Nero magos mutata sententia odio prosequitur, & cur. ibid.
 Nero Musonium Babylonium magum in carcerem trudit.
 ibid.
 Nero ut Isthmum foderet, in Achaiam nauiganit. 649.d
 Nero in Olympicis certans, superans omnes aurigas & ci-
 uitates, coronatur. 649.d
 Nero ex Achaia Romano rediit. 659.d
 Nero impudicissimus. 517.d. 646.c
 Nero Antichristus fuisse creditus, sed falso. 678.a
 Nero adhuc uivere falso creditus. ibid.b
 Nero perterritus, à nece Christianorum se abstinit. 675.c
 Nero in visu perterritus. ibid.
 Nero quando animo confertus. ibid.b
 Nero templum Diana Ephesina spoliat. 504.d
 Nero sub quo Consulatu obiit. 677.b
 Nero quibus ex causis Petrum & Paulum in carcerem
 coniecit. 647.a
 Neronem in fine saeculi venturum, & ab Antichristo occi-
 dendum, quidam fabulantur. 678.a
 Neronem se esse fingens seruus multos exterrit. 678.d
 Neronis in mensam fulmen illapsam. 620.c
 Neroni Simon magus carissimus. 643.a
 Neronis domesticos nonnullos ad fidem conuersos. 589.c
 Neronis stagnum ubi. 664.d
 Neronis clementia. 441.e
 Neronis tempore lapsus Simonis magi. 328.a
 Neronis diuini iudicium aduersus Paulum. 588.c
 Neronis Circus in Vaticano ad equos agitando. 664.d
 à Neronis tempore usque ad Domitianum nulla in
 Ecclesia excitata persecutio. 672.b
 Neronis sanitia. 632.a
 Neronis in conuictos sanitia. 638.d
 Neronis tempore quae prodigia.
 quid significarent. 668.a
 Neronis fuga. 677.d
 Neronis obitus. ibid.
 Neronis studiosus Rex Parthorum. 678.d
 Nerva à Domitiano in exilium mittitur. 720.c
 Nerva Romam reuocatus, à Domitiano Consul designatur.
 ibid.e

Nerva

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Nerna Apollonij Tyanai consuetudine usus. 720.c
 Nerna Imperium capeffit. 739.b
 Nerna optimus Imperator respectu Domitian.
 Nerna Christianos relegatos reuocatos. ibid.
 Nerna tributa Iudaeis relaxat. 739.d
 Nerna Traianum adoptat. 746.e
 Nerva edictum, ne liceret impietatis accusare qui deos non
 coleret. 739.c
 Nerva obitus. 747.a
 Nestorius hereticus. 320.b
 Nicana Synodus Symbolo Apostolorum quae addidit, &
 cur. 316.c
 Nicani Concilij canonis, mulierum cum clericis habitatio-
 nem prohibentis, explicatio. 525.a
 Nicani Concilij canon aduersus bigamos. 629.b
 Nicanor unus ex septem diaconis. 248.d
 Nicanor diaconus ubi & quando occisus. ibid.
 Nicasius Rhotomagensis Episcopus. 729.b
 Nicephori error de tempore Euangelij Matthaei. 287.b
 Nicephori Chronici error de numero annorum, quibus Iedit
 Iacobus. 611.d
 Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus ad Leonem
 Tertium dona mittit. 543.e
 Nicera Choniata quid de Alexio Imp. 602.d
 Nicocenus Episcopus Tremensis nascitur cum corona cle-
 ricali. 569.a
 Nicodemus Christi discipulus à Iudaeis anathematizatur,
 de ciuitate eicitur, & à Gamalielle suscipitur. 248.e
 Nicodemus ad Iesum nocte uenit. 101.b
 Nicolaitarum errores. 641.d. 652.a
 Nicolaita impurissimi à Petro & Iuda exagitati. 641.d.e
 Nicolaita falso sibi nomen Nicolai assumebant. 641.a
 qua occasione. ibid.c
 Nicolaita beatitudinem in voluptate constituebant. ibid.d
 Nicolaita se Gnosticos nominabant. ibid.e
 Nicolaita in varias sectas diuisi. ibid.
 Nicolaus Papa Michaelem reprimi in Latinam linguam
 insultantem. 81.c
 Nicolaus orator pro Archelao & Herode. 73.b
 Nicolaus diaconus, Episcopus Samaritanorum. 642.c
 Nicolaus falso in crimen adducitur. ibid.a
 Nicomedes presbyter. 669.e
 Nicomedia & Nicca Bithynia oppida. 313.e
 Nicopolis ciuitas Emmaus nuncupatur. 203.e
 Nicopolis ciuitas iuxta sinum Ambracium. 517.e
 Nocte nascitur Christus, & qua hora. 39.c
 Noctem fumine purgare quid. 479.e
 Nocturnarum uigiliarum quis modus. 398.d
 Nocturna conuocationes quae. ibid.
 Nomen Iesu super omne nomen admirabile. 51.b
 Nomen quando inebatur infanti à Gentilibus. 30.b
 Nomen diuinitis epulonis. 139.b
 Nomen tetragrammaton quid posset. 418.a
 Nomen presbyteri etiam à Apostolis commune. 521.c.d
 Nomina Eucharistia. 156.d
 Nomina Iudeorum quae fuerint. 2.c
 Nomina diuersa excommunicationis & absolutiois. 446.d
 Nomina septuaginta duorum discipulorum. 137.e. 138.a.b
 Nomina quatuor paruum diei apud Iudeos. 192.c
 Nomina diuersa quibus ecclesia appellatur. 487.a
 Nomina Hebraica cur in Ecclesia retenta. 502.d
 Nomina maritum insigniorum sub Domitiano. 739.b
 Nomen proprio filij nomen patris subiiciebatur. 21.d
 Nominum nonorum inducendi forma, cum res exigit, ab
 Apostolis Ecclesiae tradita. 306.e
 Nominatim in synaxi Christiani requirebantur. 476.b
 Nonis Ianuarij fontem aquam suere uini sapore. 98.c
 Norbanus Consul Romanus. 27.e
 Norbanus Flacci littera pro Iudaeis. 297.e

Annal. Eccl. Tom. 1.

Noratorum munus in Ecclesia. 335.d
 Nouatianus hereticus non fuit chrismatum signatus. 255.a
 Nouatiani baptizatos non inungunt sacro chrismate. ibid.
 Nouatores plus tribuunt Iosepho, quam Euangelio. 26.d
 eorum consuetudo. ibid.
 Nouatores Ioannem Baptistam delitiose uita infamant. 93.a
 Nouatores quacumque ignorant, blasphemant. 31.c
 Nouatores nostri saeculi. ibid.
 Nouatores confutati de bonis in commune reducendis. 231.e
 Nouatores abutuntur ut alij, uoce Dominica caena. 156.b
 Nouatores heretici Chrismatum sacramentum negantes. 255.a
 Nouatores odio prosequuntur monachos. 628.d
 Nouatorum intentio in conscribenda historia Ecclesiastica.
 in praef. pag. 1.
 Nouatorum uesania de tempore descriptionis facta à Qui-
 rino. 26.c
 Nouatorum insania de Ioanne Baptista. 93.a
 Nouatorum error de S. Petro confutatus. 131.a
 Nouatorum error de uesitigibus à sacerdote pendendis. 135.a
 Nouatorum hallucinatio confutata. 252.b
 Noui Iouis illustris Caij titulus. 299.d
 Nouissima hora quae. 509.a
 Nox in quatuor partes diuidebatur etiam apud Iudeos. 192.b
 Nusbere in Domino quid. 458.b
 Nudis pedibus incedere Christiani consueuerunt. 475.b
 Numa Pompilij ordinatio. 337.a
 Numeratio annorum indiguomodo ab Ecclesia abseruata. 38.c
 Numeri abbreviandi usus. 137.d
 Numerus ciuium Roma censorum sub Claudio. 377.c
 Numerus hostiarum, & comedentium in die Paschatis.
 149.e. 150.a
 Numerus Iudeorum fame consumptorum. 685.d
 Numerus occisorum & captiuorum in bello Iudaeo. 688.e
 Numida Episcopi à Petro ordinati. 537.a
 Numidius Quadratus Syria Praefes. 376.a.b
 Ananiam summum Pontificem, & Ananum ducem Ro-
 mam mittit. ibid.c
 Numisma census quid differat ab uisuali moneta. 143.d
 Numisma census quanti pretij. ibid.e
 Numisma Tibi Imp. quale. 144.a
 Numismata tributorum à ceteris uisualis pecunia nummis
 differant. 143.e
 Nuptias non sine Missa & communionem celebrari. 458.e
 Nuptias & cibos detestantes qui. 508.c
 Nuptia occultae & clandestinae. 338.b. 459.a
 Nuptia occultae à Christianis damnatae. ibid.
 Nuptia Christi praesentia sacratae. 97.d
 Nuptia apud Gentiles absque consensu parentum illegi-
 time. 459.a.b.c
 Nuptia spirituales. 473.c
 de Nuptijs Ioannis Euangelista sententia ridicula. 97.c. 98.a
 in Nuptijs Cana Galilae quis sponsus. 98.a
 Nyrensis appellatus diues epulo. 159.b
 Nyssae equi. 56.d

O.

Obeliscus in Circo Neronis. 664.e
 Obiectiones de ecclesijs aedificandis diluta. 477.b.c
 Oblatio panis & uini. 493.b
 Oblatio. Vide supra, Collecta.
 Oblationes ecclesiasticorum prouentuum inuidiam Impera-
 toribus mouebant. 467.d
 Oblationes non statim in ecclesiam inferebantur. 493.a
 Oblationes non ab omnibus recipiebantur. ibid.b
 Oblationes offerenda, ut in altari consecratur. 552.b
 Oblationes pro defunctis. 245.c. 246.a.b
 Oblationum copia. 469.b
 Oblationibus sustentati Dei ministri. 467.c
 Observantia dierum quae prohibita. 550.b.c
 Obse-

Xxx

INDEX

Obstetricis testimonium de Virg. Maria resellitur. 47.c
 Obstetrix longè à partu Virginis. 47.b
 resellitur apocrypha. ibid.c
 Occasum respiciebat Dominus in cruce pendens. 560.e
 Occidens hieroglyphicam tenebrarum. 559.e
 in Occidente clerici barbâ tondebant, & qua de causa. 572.c
 Occidentem versus positi renuntiabant diabolo Christiani, & cur. 559.e
 Occisionem significat anathema. 502.b
 Occisorum & captivorum numerus in excidio Ierosolymitano. 689.a
 Occursus festum. 59.b
 Octava die nomen imponere, mos fuit Indæorum atque Gentilium. 30.b
 Octava die Christiani lætantur. 550.b
 Vide, Dominica.
 Octavia honestissima femina Neronis uxor. 634.e
 balnei uapore à marito necatur. 632.a
 Octavianus Augusti obitus. 80.c
 Octavianus ante pugnam Imperator appellatus. 33.c
 Octavianus Consul anno ætatis suæ vigesimo. 34.a
 Octavianus. Vide supra, Augustus.
 Olei & aquæ benedictio. 627.a
 Oleo ad inuigendos infirmos nullas antiquorum Prophetarum usus. 625.e
 Oleum è Taberna Meritoria. 10.c.47.e
 Oleum è terra Romæ erupit. ibid.
 Oleum lampadum quàm mirabilia operatur. 425.b.546.e
 Oleum sanctum duplex. 625.e
 Oleum infirmorum. ibid.d
 Oleum sacerdotali benedictione virtutem diuinam consequi. 626.a.c
 Oleum ad diuina miracula adhiberi solitum quod. ibid.e
 Olineti mons lampadibus plenus quando. 547.e
 in Olineti mote contra Ierusalem primâ castra posita. 143.a
 Olineti mons adiacet Ierosolymis à plaga Orientali. 136.c
 in Olineti monte ecclesia apertio cacumine. 217.c
 Olineti mons quantum distet ab Ierosolymis. 213.b
 Oltala Rhodiaca que. 172.d
 Olympas & Herodion martyres. 674.c
 Olympiade qua natus sit Dominus. 320.36.c
 Olympiades ad supputanda tempora peritiles. 32.c
 Olympiadum anni unde numerari soliti. 36.a.b
 Onesimum Gentilem fuisse. 609.d
 Onesimus Philemonis seruus à Paulo commendatur. 609.c
 Onesimus post Timotheum Episcopus Ephesus. ibid.e
 martyrio coronatus. 610.a
 Onesiphorus Pauli hospes. 361.d
 Onesiphorus Paulum Romæ inuifit. 589.b
 Onias summus Pontifex. 18.a
 Onion templi ab Onia edificatum, & qua occasione. 697.e
 Onion templum Indæorum in Ægypto demolitum. ibid.
 Onuphrij Panninij Fasti uno anno discrepant à Fastis Casiodori. 35.d
 Onuphrij Panninij erroris arguitur. 67.a.328.a
 de Opificio mansum. 405.e
 Opificium exercebant discipuli Indæorum. 406.c
 Opificium apud quos ignobile. ibid.e
 Opificium Pauli quod. ibid.e
 Opinio illa, quod Petrus fundauerit Ecclesiam Romanam, prorsquam Antiochenam, resellitur. 270.d
 Opinio vulgata de mundi casu. 714.b
 Opiniones de causa perditu Iesu. 76.e
 Opinioni ab Ecclesia recepte inhaerendum. 118.e
 Opportunitate bene usi Christiani. 715.b
 Optatus Mileuitanus. 96.c.613.a
 Optimates unde. 530.c
 Optimi viri titulus in magistratibus constitutus impartiri solitus. ibid.b.c
 Optimi cognomen quanta olim excellentia. 530.b
 Oracula de Vrbe interius tamquam falsa Tiberius redarguit. 84.a
 Oraculum, seu logion. 83.b
 Oraculum Apollinis Delphici quando & cur occultum. 9.d
 Oratio peccatis tueri unde tracta, & quid significet. 561.b.c
 Orans Dominus ab Angelo confortatur. 163.a
 Orantes manus extollere, & expandere solebant. 560.c
 Orare ad Orientem, Apostolica traditio est. 559.a
 Orare gemibus flexis quid significet. 560.c.d
 Orare stantes solent Christiani quando, & cur. ibid.d
 Orare sedendo, extra disciplinam est. 561.a
 Orare detecto capite, Apostoli institutio est. ibid.b
 Orare iunctis manibus quid significet. 561.c
 Oratio Herodis ad Indæos. 69.d.a
 Oratio Domini in horto. 162.e
 Oratio Pauli in Areopago. 402.a
 Oratio Gregorij Nysseni populi frequentia intermissa. 555.a
 Oratio in Cathedra Petri festiuitate ex Ritualibus antiquis. 339.a
 Oratione legio Christiana victoriam reportauit. 560.e
 Orationis hore res. 223.c.d
 quinq; & septem. ibid.e
 Orationis locus. 224.c
 Oratorij congregatio. 499.b
 Oratorium. ibid.
 Oratorium in Vrbe erectum, & eius forma. ibid.
 Oratorium S. Hieronymi. ibid.
 Oratorium sancte Crucis in basilica sancti Petri. 486.c
 Oratorium S. Michaelis Archangeli nequaquam ab hereticis erectum. 602.b
 Oratorium S. Michaelis Archangeli Colossis. ibid.c
 Oratorum mos, manum extendere, & quomodo. 581.b
 Orbis in institutione qua facta, ea in eiusdem restitutione adimpleta. 45.e
 Orbis status tempore Christi. 7.a
 Orbis descriptio facta ab Augusto, & eius causa. 30.c.d
 Orbis descriptio geometrica cepta à Iulio Cesare, abfoluta ab Augusto. 31.b
 Orbis terrarum quando metiri cepit. ibid.e
 Orbis continentia ad Senatam perlata. ibid.
 Ordinandi cur non bigami. 528.d
 Ordinatio, & ordo quid. 334.d
 Ordinationis mysterium. 238.a
 Ordinatione Catholicis ab hereticis discriminantur. 334.e
 Ordinationes quales fieri solite ab Apostolis. ibid.b
 Ordinationes ex prophetia veniebant. ibid.
 Ordinationes apud hereticos que. 336.a
 Ordinationes non sine sacrificio & ieiunio fiebant ab Apostolis. 336.c
 Ordinationes Episcoporum ex Apostolorum traditione. 336.e
 Ordines Ecclesiastici septem. 335.d
 Ordines inferiores non habent ius in subiectos. 335.e
 Ordines Ecclesiasticos ab officijs distinctos. 335.d
 Ordo Indæorum in Synagogis. 76.b
 Ordo seruari solitus à Iudeis in publico conuentu. ibid.
 Ordo clericorum in plures ordines distinctus. 335.c
 omnes ab Apostolis instituti. ibid.b
 que sint eorum nomina ex Ignatio. ibid.
 Ordo sacer sacramentum est. 336.b
 Ordo Romanus quo anno Christi baptizatus proficitur. 35.b
 Ordo Romanus de cercorij accensorum significatione. 546.b
 Ordo personarum in ecclesia. 452.c.485.d
 Ordo locorum in ecclesia. ibid.
 Ordo in Eucharistia conficienda, & distribuenda. 493.a.b
 Ordo in conuiuijs Indæorum. 127.d
 Ordo festiuitatum. 552.c
 Oriens Christus appellatus. 559.d
 Oriens pars mundi ad orandum destinata, cur. ibid.b
 Orientales

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Orientales non quotidie communicare solitos. 496.d.e. 497.
 Orientales sacra Apostolorum corpora surripere attentarunt. 666.b
 in Orientali Ecclesia monachos & clericos nunquam barbâ rasos. 572.c
 Orientalis Ecclesia usus de habitatione mulierum cum clericis prohibita. 525.d
 Orientalis Ecclesia consuetudo in psallendo qualis. 606.e
 in Oriente positus paradysus terrestris. 559.e
 Origenes de traditionibus. 414.d
 Origenes sententia de Magis. 52.c
 Ornamentum capitis summi Pontificis quale fuerit. 239.a
 Ornatus capillorum quantum Deo displiceat in virgine. 474.a
 Orosij error de tempore cladis Variana. 78.d
 eiusdem error de tempore Seiani. 140.c
 Orthosia oppidum. 313.d
 Osculi genus duplex. 347.c
 Osculi usus apud Romanos, Tiberij lege prohibitus. ibid.b
 Osculi sancti usus in osculum tabella mutatus. 348.b
 Osculum sanctum quale. 347.a
 Osculum pacis. ibid.
 Osus Cordubensis. 484.b
 Osorius de cruce S. Thome apud Brachmanos. 482.a
 Ossa gigantum in Hebron. 177.b
 Ossa humana sparsa à Samaritanis per porticum Salomonis, & per totum templum. 105.b
 Ostoriorum heresis. 700.c
 Ostiensis porta, eadem tergemina dicta, ubi pauperes stipem accipere soliti erant. 660.e
 Otho imperium arripit, occiso Galba. 679.e
 Otho sibi ipse mortem conscium nonagesimo quinto sui Imperij die. ibid.
 Otreus Episcopus Melitenis. 568.b
 Ousia unde dicatur. 372.b
 Ouidij hircum maclari non patiebantur Ægyptij. 300.d
 Ouidij carmina de conflagratione mundi. 714.c

P.

Pacianus antiquus Theologus. 382.a
 Pacianus quo Imperatore claruit. 499.d
 Pacorus Parthorum Rex contra Romanorum exercitum quid. 632.a
 Palestina pacem habuit, Herode & Archelao regnante. 26.e
 Palestina quando dici Iudæa cepit. 2.c
 Palestina sub Syria continebatur. 28.d
 Palestina diuisa in tetrarchias. 73.b.c
 Palestina & Ierosolyma Antiochia subiacebant. 269.e
 Palestina totius finis. 147.c
 Pallas germanus Felicis Iudæe Præsidis. 441.e
 Pallas Claudij libertus à Nerone de medio tollitur. 632.a
 Palliari atque togati conuiuie accumbere soliti. 154.a
 Palliari incedebant Christiani. 475.c
 Pallij nomen. 80.c
 Pallij usus inter Romanos à quo tempore. 474.d
 Pallij forma describitur. ibid.e
 Pallio uti Romanis non vetitum. 80.c
 Pallio non necessario Christiani utebantur. 475.d
 Pallium Pharisaicum. 5.a
 Pallium, abiecta toga, Christiani induebant. 474.d
 Pallium à communis usu ad monachos cessasse. 475.d
 Pallium ab Apostolis accepisse Christianos potius, quam à Grecis. 474.e
 Pallium quatuor angulos habebat. ibid.
 Pallium Græcum ad Romanos illapsum. 80.d
 Palma que ad milia secula perdurauit. 142.e
 Palma hieroglyphico Iudæa expressa. 149.e
 Palmarum ramos ferendi mos. 142.b
 Pamelius scholasticus. 49.a

Pan, & eius mortis historia ab Eusebio ex Plutarcho recitata. 181.d.e
 Pan vel hominem fuisse, & iamdiu mortuum, vel demonem, & mori non potuisse. 182.b
 Pan, quem colebant Gentiles, ex Mercurio & Penelope natus. 182.a
 Pan mortuus, Christus Dominus à quibusdam intelligitur. 181.182.a
 Pãcratius Tauromenij Episcopus venit cã Petro Romã. 319.e
 Pandia, Diastia, Dionysia populari epula celebrabatur. 357.d
 Pãneada Cesaream dici voluit Philippus Tetrarcha. 82.b
 Pãneada Phœnicem Cesaream Philippi vocabant. 112.a
 Pãneade à Syrophenissa Christi imago erecta. 112.a.481.d
 Pãnes propositionis. 24.b
 Pãnis post consecrationem in Eucharistia efficitur corpus Christi. 159.d.e
 Pãnis frangendi mentio in Scripturis tantum, cur. 541.d
 Pãnis decussatus quid. 542.c
 Pãnis decussati forma. ibid.
 Pãnis quadrifida incisio. ibid.a
 Pãntenus philosophus Christianus. 321.e
 Pãnter filius Leni genuit Barpanthorem. 14.e
 Pãpneius quomodo in Nicæno Concilio pro uxoris Episcopis intercesserit. 526.a
 Pãpias Ioannis discipulus. 165.d.e
 Parabola Iesu diuersa. 124.c.138.a.139.a.143.c
 Parabola de decem virginibus, & talentis distributis. 144.d
 Parabolarum usus. 117.c
 Paradysus terrestris in Oriente positus. 559.d
 Paralyticus cur demissus per tegulas. 110.d
 Parascene, licet Græca vox sit, ea tamen uti consueverunt Iudæi. 189.c
 Parascene quando definebat. 150.b.c
 Parascene dies, qui Pascha precedit, dictus est cœna para. 191.b
 Parascene Pasche, id est, Sabbati, quia cum Paschate incidit in die passionis Domini. 150.e
 Parascene quid esset. ibid.
 Parascenen Christiani Græci diem Veneris appellant. 189.c
 Parthi & Bassore à Ioanne fide imbuti. 320.e
 Parthi locustis vescuntur. 92.c
 Parthos adiit Ioannes Apostolus. 320.e
 Particulas, quas nos dicimus, baccellas dici solitas. 494.d
 Partitio Iudæorum regni facta ab Augusto. 73.b
 Pascha quando à Domino celebratum. 149.a
 Pascha Christo ubi paratum. 147.e
 Pascha & Azyma eadem die celebrata. 149.c
 Pascha & Azyma circa Christi tempora post æquinoctium agebantur. ibid.d
 Pascha qua die mensis celebratur. ibid.e
 Pascha manducare quotiesque extendebatur. 150.e
 Pascha idem quod Phase. ibid.d
 Pascha item dicebantur singuli septem dies Azymorum. ibid.e
 Pascha & parascene Pascha quomodo simul incidunt. 151.e
 Pascha 152.a
 Pascha translatum tempore Æthiopia Regis. 152.c
 Pascha in sabbatâ translata mere fidelitatis est. 148.e.151.b.c.e.
 Pascha Iudæorum non nisi in plenilunio. 149.e
 Pascha à Domino celebrata cum alijs Iudæis cõmune. 152.d
 Pascha intercisum fuisse, falsum est. ibid.
 Pascha primum à Ioanne recensum, incidisse in annum Domini trigessimum primum, & quid inde sequatur. 187.a
 Pascha die Dominico celebranda, Petrus instituit. 549.a.b
 Pascha & Pentecostes nomina retinuit Ecclesia. ibid.b
 Pascha festum non agendum ut Iudæis. 548.e
 in Paschali conuiuijs Iudæos bis lauari solitos. 153.c.d
 Paschali tempore quisque hostiam maclabat. 149.e
 Paschalis solenitas diuersa ab ea, que est Azymorum. 149.c.d
 Paschali tempore obfessi Ierosolyma. 684.a.b
 Pascha. 3

INDEX

Paschali festo curialis homo impurus vicinam vltionem expertus. 479.e
Paschata quatuor post baptismum Christi per annos singulos deuoluta. 186.e
Paschate solum epulari non licebat. 149.e
Paschate à nona hora vsque ad undecimam maculabant hostias. ibid.
Paschata numeranda à primo post nuptias in Cana Galilae celebrato quot. 114.c.d
Paschatis die Christus in cruce immolatur. 152.e
de Paschatis die à Domino celebrato sententia diuersa. 14 . b . c . 14 . . a . b
Paschatis die hostiarum numerus, & comedentium. 149.e.150.a
Paschatis dies certus apud Iudeos. 152.b.c
Paschatis celebrandi ritus. 149.d
Passio Thecle qualis. 362.d.363.
Passio Christi sacrificium. 157.e
de Passione Domini meditationes pie, & reuelationes. 182.e
Passionis Christi instrumenta. 184.b
Pastophorium quid significet. 478.b
Pastophorium quem in ecclesia usum haberet. ibid.
Pastores ad praesep Domini quot. 49.c.d.e
Pastoris nomine titulus erectus in Viminali. 593.e
Pastorum trium nomine ecclesia erecta. ibid.e
Pateram Maximus Imperator Martino ante se dari iubet. 452.d
Patibulo appensus, eodè die sepeliebatur apud Iudeos. 152.b
Patmos insula descriptio. 722.b
Patres vsi Sibyllarum testimonijs. 7.d
Patriarcha non caputa Ecclesiae, sed membra. 2.b
Patrocinium Iudeorum susceptum à Petro. 388.c
Patrium auctoritates de veritate corporis Christi in sacramento Eucharistia. 158.159.160.
Paula quadre qua. 542.b
Paula in spelunca Saluatoris qua considerauerit. 44.c
Paula summa. 244.c
Paula monasterium. 558.a
Paulini carmen de amictu Ioannis Baptiste. 92.a
Paulini carmen de tribus miraculis in Epiphania. 99.b
Paulini carmen de catharo in atrio ecclesia Patriciana. 478.e
de martyrio Luca. 619.a.b
Paulini carmen de pastophorijs ecclesia. 478.b.c
Paulinus presbyter Barcinonensis. 484.e
à Paulino Tyrionum Episcopo nobile templi erectum. 478.d
Pauli natale solum. 262.a.b
Pauli conuersio quando. 241 . b . 259 . e . 379 . e
Pauli nomen à quo inditum, quando, & cur. 263.e.264.a
Pauli cognomen Amiliorum familia. 263.e
Pauli raptus quo anno contigerit. 338.c
Pauli & Barnaba contentio. 391.b
Pauli peregrinatio, ubi soluit Corintho. 419.b
Pauli peregrinationis comes quis dictus sit. 395.e
Pauli oratio in Arcopago. 402.a
Pauli sudaria quid, & semicinctia. 423.c
Pauli eloquentia qualis fuerit. 443.c.d.e.444.a.b.c
Pauli calibatus multis probatur. 465.c.d.e.466.a.b.c.d
Pauli penula quid. 549.d
Pauli aduocatio de pace ad Philipponser. 591.c
Pauli oratio ad maiores natu Ecclesia Ephesi. 556.c
Pauli oratio ad populum Ierusalem. 574.e
Pauli nepos insidijs detegit. 577.b
Pauli gratia, virtus Melite concessa. 585.c
Pauli causa coram quibus acta Roma. 587.e
Pauli peregrinatio in Asia bis. 599.e
Pauli cum Sila peregrinatio. 393.d
Pauli sigillum quod. 614.e.615.a
Pauli Acta apocrypha qua fuerint. 616.b
Pauli res geste in Hispania obscurae remanserunt. 618.a
Pauli fuga è carcere. 660.c
Pauli cernice abscessa lac pro sanguine fluxit. 661.e
Pauli aetas post conuersionem. 260.c
& ante conuersionem. 261.c.d
Pauli predicatio. ibid.e
Pauli mors quo anno eius vitæ acciderit. ibid.
Pauli natiuitas quo anno fuerit. 262.a
Pauli visionis tempus. 262.e
Pauli predicatio Damasci. 264.c
Pauli in Arabiam profectio. ibid.d
Pauli reditus Damascum. 265.b
Pauli res geste Antiochia. 385.d
Pauli verba elucidata, cum ait: In faciem ei restiti. 390.a
Pauli & Sila preces nocturnae. 397.c
Pauli & Sila è carcere liberatio. 399.b
Pauli pugna cum bestijs. 422.a
Pauli res geste Roma. 587.e
Pauli hospitium ubi Roma fuerit. 588.b
Pauli sepulchrum. 666.d
Pauli effigies, & statura. 662.d
Paulum qui. 444.e
Paulo creditum esse Euangelium proprij, sicut Petro circumcissionis, quomodo intelligendum. 381.d
non propterea limitata potestas. 384.c
Paulo donantur anima omnes, quae secum erant in nani. 584.d
quot numero. 585.a
Paulo etiam dictum à Domino ferunt: Denique deo crucifigi. 660.c
Paulo ubi Christus apparuit, locus ecclesia nobilitatus. 264.d
Paulum in Hispania profectum, quinam auctores testantur, multisque hac firmatur opinio. 617.b.c
Paulus Stephani parvus. 242.d
Paulus quid de Sibyllis. 7.d
Paulus ante conuersionem quid. 260.c
Paulus impugnator sedis Galileorum. 66.b
Paulus Ierusalem venit Damasco. 267.b
Paulus qua occasione commotus Petro restitit. 389.d.e
Paulus & Sila praecones legum ab Apostolis sancitarum. 393.d
Paulus & Silas virgis casti. 397.c
Paulus ubi nascitur, an Gischali. 262.b
Paulus mittitur ad Ananiam. 212.c
Paulus in Hebraeo mirabilem sonat. 263.d
Paulus de se testatur, ante abiisse in Arabiam, quom ad Apostolos Ierusalem ueniret. 267.d
Paulus per murum in porta demittitur. ibid.e
Paulus cur ab Areta Regis praeposito ad mortem quereretur. ibid.
Paulus Ierusalem ascendit videre Petri honoris causa. 268.b
Paulus ascendit Ierusalem, ut Euangelium cum Petro conferat. ibid.e
Paulus, Stephanus, & Barnabas, Gamalielis discipuli. ibid.
Paulus à Barnaba ad Apostolos introducit. ibid.
Paulus & Barnabas legati missi Ierusalem. 252.d
Paulus è Saulo quando dictus. 263.d
Paulus contestatus Iudeos transiit ad Gentes. 359.e
Paulus & Petrus simul in fundatione Romanae Ecclesiae nominantur. 287.a
Paulus una cum Petro Romanam Ecclesiam consecravit. ibid.b
Paulus in quo minor Petro. 208.c.d
Paulus cur se abortiuum appellat. 334.a
Paulus linguis omnium loquebatur. 351.a
Paulus Ioannem cognominatum Marcum, olim reiectum, iterum secum assumit. 354.e
Paulus & Barnabas Sergium Paulum ad fidem conuertunt. 359.a.b
Paulus & Barnabas pro dijs habentur. 364.d
Paulus lapidatur. ibid.e
Paulus

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Paulus an interfuerit funeri Virginis Mariae. 366.c
Paulus non solum Euangelij praeo, sed & Apostolicarum sanctionum. 393.d
Paulus & Silas carceri mancipantur, custodem carceris ad fidem conuertunt & baptizant cum omni domo eius. 399.b.c
Paulus Ephesum venit. 419.d
Paulus Athenas venit. 401.a
Paulus manet cum Aquila & Priscilla. 405.e
Paulus ubique manibus operatur. 405.e.406.a
Paulus conuertitur ad Gentes. 407.d
Paulus Crispum baptizat. ibid.
Paulus an ex voto caput totonderit. 419.a
Paulus tribus annis Ephesi moratur, & eorum ratio. 420.c
Paulus Ephesi quid. 421.a.d.e.422.a.b
Paulus an Ephesi ad bestias damnatus. 422.a.b
Paulus an umbra mortuos suscitauerit. 424.a
Paulus quomodo sermone imperit. 443.e
Paulus Graecos poetarum citare consuevit. 7.d
Paulus ara titulum ad sui argumenti rationem accommodauit. ibid.e
Paulus cur distus Apostolus Gentium. 385.b
Paulus Marco assumpto in Cyprum nauigat. 391.c
Paulus tertium iam annum Ephesi agens consilium inuit Romam ueniendi. 442.b
Paulus qualis in scribendo. 443.d
Paulus Corinthijs comminatur. 533.b
Paulus quando raptus ad tertium caelum. 338.c.d
Paulus quam religionem Angelorum damnat. 600.a
Paulus Ecclesiasticarum causarum cognitores instituit. 455.a.b
Paulus se calibem aperit profiteretur. 462.e
Paulus habuit sororem germanam. 464.d
Paulus recedit Epheso. 506.c
Paulus abiit in Macedoniam. 507.c
Paulus Ephesi Timotheum Episcopum relinquit. ibid.d
Paulus in Macedonia quid. 508.a
Paulus ubi primò ad Timotheum scripsit epistolam. ibid.
Paulus predicat Timotheo uenturas haereses. 508.c
Paulus apud Macedones de Corinthijs gloriatur. 532.a
Paulus incestuosum excommunicat. 445.c
Paulus incestuosum indulgens absoluit. 532.c
Paulus qua passus sit. 533.c
Paulus ter Corinthum venit. 534.c
Paulus Corinthi quid. 407.d
Paulus super alienum fundamentum non aedificauit. 534.e
Paulus commendat Ecclesiam Thessalonicensem. 536.d
Paulus cur in epistola ad Romanos non meminit Petri. ibid.
Paulus quos cognatos appellet. 539.a
Paulus multos nominatum saluat. 538.d
Paulus Troade quid. 540.d.e
Paulus penulam & libros Troade reliquit. 543.a.b
Paulus Samum peruenit, inde Miletum. 548.b
Paulus à suis vix dinellitur. ibid.
Paulus Trogylij commoratur. ibid.
Paulus cur tantopere festinaret Pentecosten Ierusalem agere. 548.c.d
Paulus festa non abstulit. 549.c
Paulus Coum, Rhodum, & Pataram venit. 557.a
Paulus orat in litore. ibid.b
Paulus abstemius fuisse probatur. 565.c
Paulus venit Ierusalem ante Pentecosten. 548.c.d
Paulus in magno Concilio orat. 576.a.b
Paulus senioribus morem gerit. 565.b
Paulus Nazaranorum munus explet. ibid.a.b
Paulus captus Ierusalem. 574.c
Paulus à Tribuno esse putatur Aegyptius magus. 574.d.e
Paulus se cinem Romanum esse, non nisi cogente necessitate aperuit. ibid.e.575.a
Paulus Anania iussa percutitur. 576.b.c
Paulus quomodo ignorare potuerit Ananiam esse principem sacerdotum. ibid.c
Paulus inter Phariseos & Sadduceos miscet discordiam. 577.a
Paulus insidijs Iudeorum appetitur. ibid.
Paulus ad Felicem ducitur. 578.b
Paulus ad Gallionem ducitur. 418.c
Paulus in profundo maris & eius interpretatio. 534.a
Paulus coram Felice agit. 578.c.d
Paulus quo anno Romam missus. 579.b
Paulus quo anno Ierusalem uenit. 379.b
Paulus Casarem appellat. 580.d
Paulus causam suam orat, Agrippa & Berenice praesentibus. 581.a.b
Paulus semper celebs. 466.b
Paulus erat Phariseus ante Apostolatam. ibid.c
Paulus quando electus Apostolus. 334.a
Paulus Romam nauigat. 583.a.585.c
Paulus tempestatem predicat. 583.e
Paulus à vipera inuaditur. 585.b
Paulus quamdiu Melite mansit. ibid.c
Paulus Publij patrem sanat. ibid.
Paulus Publium ad fidem conuertit, & Episcopum Melitenis praefecit. 585.d
Paulus è Melite insula Romam ductus. ibid.e
Paulus non sanos sanat, sed externos. 586.b
Paulus quo die Urbem ingressus, quo anno Domini. 587.d
Paulus Rome Iudeos alloquitur. ibid.
Paulus quid coram Nerone egerit. 588.c
Paulus à suis derelictus. ibid.
Paulus de ore leonis liberatus. ibid.e
Paulus à Philippenis Rome in uinculis inuistitur. 589.a
Paulus Timotheum Romam uocat. 590.c
Paulus an scripserit ad Laodicenses. 599.b
Paulus Onesimum Philemoni commendat. 609.c.d
Paulus è carcere liberatur, quo anno. 618.d.e
Paulus solutus à uinculis an in Hispanias profectus, & quò inuenit. 616.d.e.617.c
Paulus, sicut & Petrus, docuit Occidentales. 618.b
Paulus sponndit Corinthijs suum aduentum, sed uideretur prohibitus. 616.d
Paulus quantum superuixerit post liberationem à uinculis. ibid.c
Paulus qua ex causa post biennium liberatur. 618.d.e
Paulus à Luciano descriptur. 639.b
Paulus capite truncatur, & quid in uia. 661.d.e
Paulus tres milites ad fidem conuertit, cum ad martyrium ducitur, & quae eorum nomina. 661.d
Paulus quot uiros in sua passione ad fidem conuertit. ibid.
662.b
Paulus quot annorum esset, cum martyrium consummavit. ibid.
Paulus à Plantilla uelum petit ad oculos obducendos. 661.c.
662.c
Pauli & Petri clarissima memoria. 665.e
Paulus ubi sepultus. ibid.666.d
Paulus Episcopus Narbonensis comes Pauli. 617.e
Paulus Samosatensis haeresiarcha. 607.c
Pauperes animarum patroni. 491.b
Pauperes extra ecclesiam mendicare, & cur. 486.d
Pauperes ad mensam spirituales cum Rege uocantur. 487.a
Pauperes extra portam Ostiensem agere consueuissent. 660.e
Pauperibus post sacra mensae parabantur communes. 488.d
Pax indulgentia dicta. 532.e
Pax tecum, signum Catholicae communionis, idemque legentibus epistolas Pauli dici consuevit. 615.e
Paci simulacrum positum. 49.b
Paci Aeternae, inscriptio templi, & nummi. ibid.
Pacis

I N D E X

Pacis templum, commentum de eo refellitur. 48.d.e
Pacis templum quando erectum. 49.a.709.e
Pacis templum quando collapsum. 49.b
Pacis templum quando incendio conflagrauit. 49.c
Pacis templum cur voluerit Vespasianus adificare. 709.e.710.a.b
in Pacis templo reposita ornamenta templi Ierosolymitani. 709.e
Tacis osculum. Vide supra, Osculum.
Pocata dimittendi potestatem suis Christus imperitur. 205.b.c
Peccata mortalia quacumque purgatorio purgari posse, falsum. 248.b
Pecunie deposite in fanis. 504.b
Pedes sanctorum tangendi. 230.a.b
Pedes coninarum lauari solitos. 153.d
Pedum lotio post ingressum coninarum. ibid.a
Pedum lotio in cena facta quando. 153.e
Polagia penitens. 122.a
Pellam incoluere Christiani, Ierosolyma relicta. 655.b
in Pentecoste nec genna floctuntur, nec ieiunium imperatur. 513.c.557.b
in Pentecoste cur genna non floctimus. 560.e
Pentecoste Ierosolymis agere cur Paulus festinaret. 548.c.d
Pentecostes, & Pascha nomina Ecclesia retinuit. 549.b.c.d
Pentecostes dies. 219.c
Pentecostes non nisi vno die celebrare habebant Iudei. 573.e
Penula quid. 543.b.e
Penula duplicis generis. ibid.b
Penula Pauli quid. 543.c
Penula vestis sacra. ibid.e
Penulam Paulus Troade reliquit. 543.b
Penulas oratorum vsui cessisse. 543.c
Penule senibus Roma concessa. ibid.
Peragorius Episcopus vxore in usu canonu reliquerat. 525.d
Perea ciuitas in regione Abilina. 441.d
Perge Pamphylia. 263.c
de Peregrino qua Lucianus. 706.b.c.d.e
Peregrinus Luciani Proteus dictus, & cur. 707.c
Peregrinus Vrbe pulsus. 717.b
Peristeria piensissima femina. 244.d
Perpetua a Petro baptizata. 674.e
Perse arboris fructus & folia qualia. 59.e
Perse a popularibus suis appellati Magog, & Magusai. 53.a
Perse a Zorade leges conculant. 317.d
Perfarum Reges olim Magi. 55.a
Perfarum Principes nihil agebant nisi de Magorum sententia. 52.e
Perfarum Reges esse non poterant, qui Magorum disciplinam non percepissent. 53.a
Perse a Septemtrionali plaga contra Iudam positi. 54.b
Persecutio Christianorum sub Nerone. 635.c
Persecutio prima Christianorum an sub Nerone. ibid.
Persecutio sub Nerone in Christianos propagata, occasione incendij. 637.e
Persecutio secunda Domitiani contra Christianos. 722.e.723.c.d
Persecutio secunda Ierosolymis in Ecclesia excitata, occiso Iacobo. 314.c
Persecutiones in veteri Testamento contra sanctos, cur non literis mandatae. 615.d
Persecutionis etiam tempore Ecclesia argenteis lucernis uti consuevit. 546.c
Persecutionis tempore Christianos conuentus celebraffe. 554.d
Persecutores Christianorum quales. 722.e.723.a
Persecutores Christianorum Damascum missi alij preter Paulum a Iudeis. 206.a
Perfidem Paulus saluat. 538.a
Perfidem Simon Apostolus petit. 323.a

Persis an ex Oriente Iudam spectet. 54.b.c
Persidis arbor illustrata aduentu Christi in Aegyptum. 59.d
Persona vnde dicta. 112.e
Personarum ordo in ecclesia. 452.b.c
Personarum & locorum distinctio in ecclesia. 485.d
Personarum tibicines canebant in funere. 112.e
Petra super quam Dominus orauit in horto. 163.a
Petra Christus. 95.c
Petronilla Petri filia. 669.e
Petronij littera ad magistratus Dorensium. 305.e
Petronia nobilis Rome familia. 669.d
Petronio in Syria Marsus subrogatus. 306.a
Petronius a Caio Syria proficitur post Vitellium. 288.d
Petronius anceps consilij an Caio obediit. 289.d
Petri nomen vnde. 96.a
Petri principatus exprimitur ex suo nomine. ibid.d
Petri, & Andrea vocatio, & filiorum Zebedai. 94.e
Petri nauiculam ingreditur Iesus, & cur. 108.b.c
Petri insignis modestia. 286.a
Petri nomen Cephas. 94.e
Petri cura familiaris ante conuersionem. 95.b
Petri, Andrea, & Philippi Apostolorum patria Bethsaida. 81.b
Petri primatus. 130.c
Petri animosa promissio. 162.c
Petri & Iacobi pseudoangelia. 21.a
Petri cathedra lignea. 342.c
Petri prima epistola quo anno scripta, & vbi. 344.b
Petri secunda epistola vbi & quando scripta. 639.d.e
Petri vincula. 312.c vbi custodia. 313.a
ex Petri vinculis libertas. 312.d
Petri martyrij locus. 663.b
Petri primatus multis probatur. 130.c.d.e
de Petri primatu versus Augustini decantari soliti. 132.d
Petri primatus insinuatur. 135.a.c.206.c.207.a.b.c.d.e
Petri confessio. 128.c.129.e
Petri negatio. 164.b
Petri aduentu ad Vrbe Romanis multa felicia acciderunt. 329.e
Petri praefectura transfusa in Romanos Pontifices. 207.e
Petri piscatio post resurrectionem Domini. 206.b.c
Petri successor etiam si malus fuerit, non preiudicat Ecclesie. 209.b
Petri successores vsque ad Anastasium recenset Augustinus. ibid.
Petri solius fuisse languentes umbra curare. 232.e
Petri predicatio quatis. 222.d
Petri potestas propagata ad posteros. 208.e
Petri gesta Casarea pratermissa. 285.b
Petri catenarum encomium, & inuentio. 668.c
Petri & Pauli contentio, in qua venter errasse monstratur. 386.387.388.
Petri oculi sanguini pra lacrymis. 669.b
Petri vxor martyrio coronata. ibid.c
Petri effigies, & statura. 669.a.b
Petri predicatio & laus. 222.c
Petri miraculis predicatio adiuncta. ibid.e
Petri umbra curati agroti. 232.b
Petri umbra sacrarum imaginum cultum expressit. ibid.e
Petri & Ioannis nobilissima legatio. 252.a
Petri & Pauli corpora Vrbi munitio. 666.e
Petro primatus collatus, at non propter etatem. 95.c
Petro cur primatus inter Apostolos delatus. 115.c
Petro & non Ioanni primatus delatus, & cur. ibid.d
Petro cultus exhibitus ab Imperatoribus. 666.b
Petro quaedam cum reliquis Apostolis communia, quaedam sibi tantum propria. 206.e
Petro summam omnium potestatem collatam a Domino in posteros dimansse. 208.c

Petra

I N T O M V M I. ANNAL. ECCLES.

Petro cur dicatur creditum Euangelium Circumcisionis, Paulo Gentium. 384.c.385.a.b
Petro Christus occurrit. 660.a
Petro non adscribendus interitus Anania. 250.d
επιτρος apud Graecos idem est quod ἡ ἐπίτροπος. 95.c
Petrum sibi prelatum non sunt indignati Apostoli. 155.b
Petrum prius Romanam fundasse, quam Antiochenam, noua & inaudita res est, & falsa esse conuincitur. 270.d
Petrum sedisse Antiochia annis septem, Roma annis vigin-tiquinque, quomodo intelligendum. 275.c
Petrum anno secundo Claudij Romam venisse. 318.c
Petrum Romam venisse certissimum est. ibid.
Petrum videndi studio Iaculus Ierosolymam petijt. 268.c
& cur videre voluit. ibid.d
Petrum Paulus Antiochia conuenit. 271.e
Petrum alijs prelatum quod senior esset, falsum. 95.d
Petrum Neapoli atque Pefis fuisse antiqua traditio est. 320.a
Petrum Roma recedentem, in Africam nauigasse. 378.c
Petrum etiam Byzantinum primum Episcopum dedisse. 314.a
Petrum & Paulum ex composito dissidium simulasse aliqui dixerunt. 387.b
Petrus a Domino Cephas vocatur. 95.c
Petrus non deuotus a Petra. ibid.
Petrus apud nos idem quod Petra. ibid.
Petrus non a Petra, sed ipse Petra. ibid.
Petrus deuotus a Petra Petrus dicendus esset. 95.e
Petrus cur sic dictus. 96.a
Petrus per Andream vocatus. 94.e
Petrus ab alijs Apostolis quid differat. 208.b
Petrus in reuocatione Andream precessit, in confessione omnes. 95.a
Petrus a Christo baptizatus. 101.c
Petrus atate minor Andrea. 95.b
Petrus & Ioannes septuaginta duos discipulos baptizant. 101.c
Petrus & Ioannes currunt ad monumentum. 200.e
Petrus & Ioannes detrusi in carcerem. 228.d
Petrus & Ioannes iudicio sistuntur. 229.b
Petrus & Ioannes Samaritanos missi. 251.c
Petrus opus difficillimum consummat. 252.a
Petrus Apostolus Roma Ierosolymam redit. 378.b
Petrus ab omni culpa redditur immunis in contentione, quam habuit cum Paulo. 388.b
Petrus in carcerem traditur ab Herode Agrippa. 311.b
liberatur ab Angelo. ibid.d
Petrus a carcere liberatus suos inuinit. 312.b
Petrus post liberationem ab angelo quo se contulit. 313.c
Petrus baptizat Andream, & filios Zebedai. 101.c
Petrus Christum Filium Dei esse protestatur. 128.b
Petrus tributum pendere iussus a Christo. 66.b
Petrus cur a Domino Satan appellatur. 133.d
Petrus primus lotus a Domino. 155.b
Petrus promittit se Dominum secuturum. 162.c
Petrus quantumlibet Christum negasset, non propterea a primatu excidit. 199.c
Petrus primu membru sancte & vniuersalis Ecclesia. 208.e
Petrus a Malchum percussit. 163.b
Petrus bono unitatis omnibus praferitur Apostolis. 207.e.208.a
Petrus vniuersi gregis pastoris nomen est consecutus. 208.a
Petrus eos potissimum, qui ex circumcissione erant, erudien-dos suscepit. ibid.d
Petrus primus verbum Dei predicat. 222.a
Petrus sanat Encam paralyticum. 282.a
Petrus T abitham a mortuis reuocat. ibid.b
Petrus primus omnium primum Gentilem hominem Corne-lium Centurionem baptizat. 283.a

Petrus piscator, idemque venator. 284.e
Petrus instituit, Antifistum non minus quam a tribus Episcopis consecrari. 238.b
Petrus lupinis famem urgentem expellebat. 509.e
Petrus que mutuatus a Iudeis. 223.a
Petrus discipulos in prouincias mittit. 356.b
Petrus die sabbati cum Simone mago certaturus ieiunat. 515.a
Petrus princeps Apostolorum, Antiochia principi Orientis ciuitati preponitur. 269.c
Petrus Apostolorum princeps ad Urbem totius Orbis caput missus. 318.e
Petrus in Italiam nauigans, Siciliam appulit. 319.e
Petrus vbi Missam celebrauit, memoria Neapoli. 320.a
Petrus Liburnum, indeque Pefas conscendit. ibid.
Petrus Episcopus Vrbi viginquing. annos perseuerat. 318.d
Petrus primum claudum sanat, & quid significet. 228.c
Petrus etiam in iudiciaria potestate, quam exercuit contra Ananiam & Saphiram, primum praesert. 230.c
Petrus ad cognoscendam causam Samaritanorum cum Ioanne mittitur. 251.d
Petrus Samaritanis & Gribus Ecclesie ostia reserat. ibid.d
Petrus ad Samaritanos mittitur, quo modo. 251.b.c
Petrus Ecclesias uisitat, quod sui muneris erat. 269.b
Petrus Ecclesiam Antiochenam instituit, & quo anno. ibid.d
Petrus Antiochena Ecclesie primus Episcopus, inde Romam translatus. 269.d.e.274.a.275.a
Petrus an caluitium haberet. 268.b
Petrus quot annos sedet Antiochie, quot Rome. 670.b
Petrus a carcere per Angelum liberatur. 311.d.e.312.
Petrus a carcere liberatus que fecerit. 313.a
Petrus quibus comitantibus Romam uenerit. 319.d
Petrus a Domino monitus in Occidentem uenit. 327.a
Petrus a Pudente Senatore Rome exceptus domi sua, que erat in Viminali. 330.b
Petrus confirmat Euangelium Marci. 349.e
Petrus Roma predicat Euangelium Casarianis equitibus. 350.b
Petrus Roma discipulos undequaque mittit, quos, & ad quos. 356.d
Petrus reprehensione admonitus, Paulo consentit. 390.e.391.a
Petrus etiam Galatis predicauit. 420.e
Corinthijs etiam, sed post Paulum. 443.a.b
Petrus ad Britannos vsque penetravit. 539.a
Petrus an fuerit Rome cum Paulus scriberet ad Romanos. 536.d.537.b
Petrus ad expugnandum Simonem magum Romam pergit. 318.d.327.e
Petrus Pascha die Dominico celebrauit. 549.a.b
Petrus in coronam actus. 566.d
Petrus & Paulus iterum se Romam contulerunt. 638.e
Petrus & Paulus predicant eadem Ierosolymitanam. 639.a
Petrus Simonem magum de sublimi deiecit. 643.a.644.a
Petrus & Paulus cur a Nerone carceri mancipantur. 646.b.e.647.a
Petrus & Paulus multos in carcere ad fidem conuertunt, & male habentes curant. 646.c.d
Petrus & Paulus cur in carcere distincti detinentur. 646.b
Petrus fuga sibi suisque consult. 659.e
mos ad carcerem reuertitur. 660.a
Petrus in regione Iudeorum Rome crucifixus qua parte. 661.b
Petrus & Paulus quo Neronis anno martyrium subierunt. 658.c.e
quo die, & an eodem vterque ann. 658.d.e.659.b
Petrus & Paulus a Nerone cur & quando condemati. 659.d
Petrus Processum & Martinianum baptizat. 646.c
Petrus & Paulus ante martyrium casti uerberibus. 660.d
Petrus & Paulus ad mortem ducti, ab inuicem separantur. 661.b

INDEX

Petrus quomodo in Ianiculo passus & in Vaticano dictus. 660.a.b.c
Petrus cur immerso capite crucifigitur. 665.a
à Marcello presbytero magnificentissime sepeliatur in Vaticano. ibid.c
Petrus Gentiles ad gratiam quomodo admitteret. 223.d
Petrus Romanam quando profectus. 318.c.d
Petrus Lydde miraculis in Aenea paralytico parat. 282.a
Petrus ubi sepultus. 663.b.664.c.665.d
Petrus Ciaconus de modo conuinandi apud priscos Romanos. 153.a
Petrus Damiani. 21.d
Petri Damiani titulo homilia prenotata. 48.c
Petrus Fullo heresiarcha. 359.a
Petri Alexandrini Episcopi regula Ecclesiastica. 62.e
Periani qui. 444.e
Phanael pater Anna prophetisse. 17.e
Phanus quidam iusticius Pontifex apud Hebraeos forte delectus. 676.c
Pharicantari. 546.b
Pharae sacerdotes absque tributo liberos agere voluit. 135.a
Pharisaei cur sic dicti. 5.a
Pharisaei communi nomine dicebantur sectatores Sammai & Hillel. 4.b.c
Pharisaei quidam quid de transmigratione animarum in Christum. 4.d
Pharisaei potius Sadducaei populus obediabat. 5.c
Pharisaei multa perfoluit Herodis uxor Pherore. 66.e
Pharisaicum pallium. 5.a
Pharisaei uirginitatem ad tempus excolebant. 4.e
Pharisaei ab Herode occisi. 66.e
Pharisaei Christum tentant, & cur. ibid.b
Pharisaei anno primo praedicationis Christi non grauitate contendunt. 113.c
Pharisaei Apostolos reprehendunt, quod spicas in sabbato uulissent. 114.b.c
Pharisaei Dominum calumniantur de eiectione demonum. 124.a
Pharisaei bis in sabbato ieiunabant, quibus diebus. 5.a.513.d
Phariseorum secta. 4.b
Phariseorum origo, & auctoritas. 4.c.5.b
Phariseorum pertinacia, cecitas, superstitiones, dogmata. 4.c.d
Phariseorum larua. 5.b
Phariseorum continentia, & sanclitas. 4.e
Phariseorum uita durissima. 4.e.5.a
Phariseorum ad sex millia Herodi irare noluerunt. 66.e
Phariseorum inuidia Christus cedens in Galilaeam redit. 102.b
Phariseorum uita qualis. 466.c.d
Phariseorum hypocrisis. 5.a.b
Phariseorum genus quale. 66.e
Phariseorum prima cathedra. 76.b
Phariseorum heresis de transmigratione animarum propagata. 4.d.129.d
Phariseorum artes ne profunde dormirent. 5.a
Phariseorum auctores qui. 4.c.410.b.c
Phariseorum simbria. 5.a
in Phariseos Ioannes Baptista inuehitur. 5.d
Phase idem quod Pascha. 150.d
Phase in Deuteronomio quomodo praecipitum. ibid.
Pherecrates comicus Muscam introduxit figura muliebri totum corpus uerberibus scæde mulclatam. 605.d
Phereore fratris Herodis Regis uxor. 66.e
Phigellus (seu Philerus) & Hermogenes qui. 310.e.593.c
Philemon nobilis Colossensis. 609.b
ad Philemonem epistola Pauli quando & ubi scripta. ibid.
Philemonis domus in ecclesiam conuersa. ibid.
Philemonis seruus Onesimus cur ab eo aufugerit. ibid.c
Philemonis uxor Aspasia. ibid.
Philetus (seu Phigellus) & Hermogenes qui. 310.e.593.c
eorum conuersio. 310.e
Philippenses Paulo Roma in uinculis subueniunt. 589.b
Philippenses unitatis & charitatis admonentur. 595.c
Philippensium magistratum timor, quod Paulum & Silam cecidissent. 399.d
Philipporum ciuitas colonia Romanorum. 395.e
Philippi Herodis fratris obitus. 266.b
Philippicus Dux sub Mauritio Imp. 108.b
Philippi diaconi quatuor filiae uirgines. 562.b.c
Philippi martyrium. 420.c
Philippi Apostoli uocatio. 96.e
Philippo que regio ad praedicandum obigerit. 321.c
Philippum diaconum Hierapoli quiescere. 562.b.397.b
Philippus filius Herodis succedit in partem. 71.c
Philippus & Antipas alteram dimidiam regni partem ab Augusto consequuntur. 73.d
Philippus Tetrarcha Rome. ibid.b.c
Philippus edificat Caesarem. 82.b
Philippus Apostolus quibus uerbis à Christo uocatus. 96.e
Philippus N. athanaem ad Christum perduxit. ibid.
Philippus uir Herodias laudatur à Iosepho. 103.e
Philippus primus omnium post ascensionem Domini praedicat Euangelium Samaritis. 251.a.b
Philippus Asiam Euangelio excoluit. 321.c
Philippus diaconus credentes baptizat. 252.e
Philippus Herodis frater, Simonis Pontificis filia natus. 102.e
Philippus Herodis frater quando diem suum obierit. 266.e
Philippus Imp. à Fabiano Papa mulclatus. 453.b
Philippus Imp. exomologesin fecit. 434.d
Philippus Neruis auctor Oratorij in Vrbe. 499.b
Philippus Galatis, non Gallis Euangeliz praedicanit. 321.c
Philippus Apostolus quo anno cruci affixus, & ubi. 420.c
Philippus Apostolus an filias habuerit, incertum. 562.d
Philippus diaconus Samaritam adijt. 231.e
Philippus diaconus cur dictus Euangelista. 563.a
Philippus Simonem magum baptizauit. 251.c
Philippus presbyter legatus in Concilio Ephesino. 81.d
Philippus diaconus Eunuchum Candacis Regina conuertit. 258.c
Philisthorum oblatio Deo Israel. 503.e
Philo uixit temporibus Christi. 12.b
mendacij arguitur. 87.d
Philo pro Iudeis publica ad Caium legatione fungitur. 290.e
quo anno. 291.a
quomodo à Caio exceptus. 291.b.300.e
Philo bis Romam legatus mittitur, primo ad Caium, secundo ad Claudium. 280.c.344.a
Philo Petri amicitiam habuit. 302.d.344.b
Philo germanus Alexandri Alabarche. ibid.
Philo au fuerit Christianorum studiosus. ibid.
Philo cur inter Ecclesiasticos auctores ponatur. 628.c
Philo de Christianis sub nomine Essenorum. ibid.d
φειλοστωρ feminum. 472.d
Philosophi eo tempore quo Apostoli Orbem docentes circumuehant. 705.a
Philosophi Vrbe pulsati sub Nerone. 648.b
Philosophi orbem terrarum circumuehentes quid. 705.b
Philosophi à Domitiano Vrbe pulsati quò abierunt. 717.b.c
Philosophis Christiana excellentia. 704.c
Philosophorum temeritas damnatur. 704.c
Philosophos aduersarios passi sunt Christiani praeter Iudeorum & Gentilium fauorem. 705.c.d
Philostratus liber de gestis Apollonij ualde noxius. 648.d
Philostratus Apollonij Tyanasi discipulus. ibid.
Philostratus de Apollonio mendacij arguitur. ibid.
Phinees missus legatus. 252.d
Phlegon Hadrianus libertus. 692.a
Phlegontis

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Phlegontis Gentilis scriptoris uerba de eclipsi facta patiente Domino. 178.d
Phlegontis & Eusebij dicta conciliantur. 188.e
Phlegon Chronographus antiquissimus. 79.d
Phoebe, quam Paulus commendat, qua. 538.a
Phoenix portus Cretae. 584.b
Pholes talentum uocatur, & est duplex. 146.e
Photius eunuchus, Episcopus Constantinopolitanus, primus de barba rasa Latinis exprobrauit. 573.b
Phryges quos deos adorabant. 420.c
Phrygum theologia. ibid.
Picentes Romana ciuitate priuati, cur. 168.d
Picentes ad quid damnati, quod ad Annibalem defecissent. 168.d
Pij Primi, & Urbani temporibus possessio Ecclesiastica bonorum immobilium. 470.c
Pilati Acta à notario excepta in publicis tabulis. 216.b
Pilati Acta commentitia qua. ibid.c
Pilati epistola ad Imp. de Christo probatur. 215.c.d
Pilati praefectura. 86.e
Pilati scelus aduersus Iudeos. 87.e
Pilati milites permixti populo iustibus utuntur. ibid.
Pilati delictum in leges Romanas. 170.c
Pilati excusatio propter mortem Iesu. 215.e
Pilati uaria delicta. 266.d.e
Pilatium de nece Christi à Maria Magdalena Roma iudicio postulat, ut commentum resellitur. 288.d
Pilatus cur miscuit Galaeorum sanguinem cum eorum sacrificijs. 66.a
Pilatus Valerij Grati successit. 86.e
Pilatus de Ierosolymis auferri imagines Caesaris. 87.a
Pilatus Corban expendit. ibid.
Pilatus Iudeos cedi iubet iustibus. ibid.e
Pilatus inuitus damnat Christum. 169.e
Pilatus contra Samaritas praelium committit. 258.a
Pilatus Iesum ad Herodem amandat. 167.b
Pilatus coram populo manus lauat. 169.e
Pilatus Christum mortem prorogare iure debuisset. 170.c
Pilatus patriate cedis accusatus. 266.d
Pilatus que gesserit, ex Philone. 87.b
Pilatus Iudeos uocat. ibid.
Pilatus in prouinciam uxorem secum duxit. 88.a
Pilatus legationem Iudeorum impedit. 87.c
Pilatus de Christo Tiberio nuntiauit. 215.d
Pilatus à Vitellio in ordinem redigitur, & in eius locum Marcellus mittitur. 266.d
Pilatus Romam mittitur à Vitellio, ut coram Imperatore suam causam agat. ibid.e
Pilatus Viennam relegatus. 288.c.d
Pilatus sibi ipsi mortem conscium Viennae relegatus. ibid.
de Pifcatione & uenatione Apostolorum prophetia Ieremie. 285.a
in Piscina Bethesda languens quando sanatus. 113.d
L. Pituanus magis reus è saxo Tarpeio deiectus. 83.d
Pisticum uardum unguentum quale. 122.d
Pius Papa Missam sacrificium appellat. 160.e
Placente secta quadra qua. 542.a.b
Placidus magister equitum quid in Gadarenos. 679.c
Plantum magnum factum esse in morte Stephani. 242.e
Plantum magnum funeris amplitudinem significare. 243.b
Planeta uestis sacerdotalis unde dicta. 543.e
Platonis Respublica communes etiam uxores esse uoluit. 307.e
Platonis dialogi dramatici dicti cur. 604.a
Plauti locus de tessera hospitalitatis. 708.c
Plautilla Paulo occurrit ad martyrium ducto. 661.c
Plautilla uelut à Paulo recipit. 662.c
Plautilla Clementis soror, Domitilla mater, à Petro baptizata, quando moritur. 737.e
Plautius Lateranus. 638.d
Plumbi & anime in purgatorio degentis similitudo. 247.c
Plutarchus Iudeos Bacchum colere falso existimauit. 190.d
Pena debitorum atrocissima. 135.e.136.a
Pena debitorum mitigata. 136.b
Poenae Anania & Sapphire ad salutem. 230.e
Poenae uirginum Vestalium in crimine deprehensarum. 718.a
Poenitentia non recipitur sine confessione iustisactorum. 434.d
Poenitentia publica à quibus sublata. 438.c
Poenitentia publica prohibita qua. 439.b.c
Poenitentia non iteranda qua. ibid.
Poenitentiae partis tres. 433.b
Poenitentiarj quando in ecclesijs constitui. 435.d
Poenitentiariorum auctus numerus. 436.a
Politicum statum Christus conseruatum uoluit. 452.a
Politicum principatum sacerdotali subiectum. 452.d.453.
Politianus Tribunus militum à Cestio mittitur Ierosolymam. 653.e
Pollio hospes Herodis Regis. 9.a
Pollio Virgilij amicissimus. ibid.
Polybius de miraculis deorum Gentilium quid. 682.b
Polycarpi epistola ad Philippenses. 595.d
Polycarpi festum. 553.d
Polycarpus reliquiae pretiose. ibid.
Polycarpus Smyrna Episcopus. 413.a
Polycarpus Apostolorum discipulus. ibid.
Polycretus Aleridianam partem Orbis dimensus est. 31.e
Polycrates Ephecorum Episcopus. 239.a
Polycrates usus lya musca in annulo. 460.b
Pompeij & Herculanens uerbes cinere obrute. 713.d
Pompeius fecit Iudeos uectigales. 3.d.28.d
Pompeius Magnus Iudeam debellauit. ibid.
Pompeius à Regibus Asia & Syria pecuniam corrasit. 28.d
Pompeius Magnus donatam sibi uitam auram à Aristobulo Rege Iudeorum posuit in templo Ionis Capitolini. 190.e
Pompeius arborum balsami in triumphum duxit. 696.e
Pompeius Ierosolymam caput obseruato ieiunij die. 190.a
Pomponia Gracina nobilissima femina externa religionis rea iudicio uiri permissa. 594.c
Pontia in scla exilio Domitille illustrata. 738.a
Pontifex fieri optauit Titus, & cur. 166.e
Pontifex maximus apud Romanos. 130.b
Pontifex summus quantum sibi apud Iudeos uindicaret. 261.b
Pontifex Romanus, Gentilium tempore, corona aurea usus. 240.a
Pontifices instituit & abrogat Archelaus. 73.e
Pontifices etiam apud Ethnicos à caede hominum iterabantur. 166.e
Pontifices Iudeorum à sacerdotibus dissident. 540.e
Pontifices disruptis uestibus populū sedare conantur. 53.b
Pontifices occisi, & eorum corpora seris expofita. 766.d
Pontifici occidere quemquam non licebat. 338.b
Pontificis summi sanctio sorti non subiecta. 23.c
Pontificis Iudeorum auctoritas etiam apud ceteros Reges. 261.b
Pontificis uxor qualis apud Iudeos. 12.b
Pontificum summorum catalogus apud Iosephum. 24.e
Pontificum Iudeorum series olim descripta. 25.a
Pontificum Gentilium ornatus. 239.e
Pontificum Romanorum germana successio. 672.c.d
Pontificatu legitimo Iudei spoliantur. 4.a
Pontificatus è domo Leni sublatus. 3.e.4.a
Pontificiam stolam Herodes in loco munitissimo custodiri iussit. 4.a
Pontina palus. 587.a
Populi frequentia ad festa martyrum. 554.d
Populi ac sacerdotum sedes in templo. 24.b.c
Populi iudicium falli in comprobandis sacerdotibus. 525.a
Populus à primo & secundo tabernaculo seclusus. 24.b
Populus cum clericis olim in ecclesia laudes Deo cantabat. 398.c
Populus

INDEX

Populus olim in ecclesia cum clericis canebat, cur, & à quo prohibitus.	605.a	Preces ante discubitu.	489.b
Poppaea Sabina uel crebatur.	471.c	Presbyter coma abrasa designatus.	568.c
Poppaea Neronis uxor pro Iudais.	588.d	Presbyteria, diuconissa, & episcopa que diceretur.	236.e. 237.
Poppaea à Paulo salutatur.	589.c	Presbyteria senior femina dicta.	237.c
Poppaea Augusta à Nerone occiditur.	638.d	Presbyteria qua.	237.c. 237.a
Poppaea Sabina honestas.	589.c	Presbyteria nomen sepè repertum.	237.c.d
Porcina ossa apposta in cœna pura.	189.d	Presbyteri à Domino constituti in discipulis.	522.e
Porcius Festus Felcius successor.	579.b	Presbyteri nomen commune & proprium.	521.c
Porcorum miraculū à Domino factum, ubi, & cur.	109.e	Presbyteri Episcopi appellati.	518.c
Porcos Iudæi animalia nefanda appellant.	61.e	Presbyteri non ordinant.	519.c.d
Porphyrius martyr.	475.c	Presbyteri cur Episcopi appellati.	520.c. 521.a
Porphyrius hereticus.	31.c	Presbyteri nomen etiam Apostolis commune.	522.b
in Paulum inuehitur.	386.b	Presbyteri ab Apostolis distincti.	521.d
Porphyrii stultitia conuicta de morte Anania & Saphira.	230.c	Presbyteri seniores dicti.	ibid.
Porta nomine S. Stephani appellata Ierolymis.	241.e	Presbyteri loco discipulorum.	521.e
Porta Corinthia in templo.	76.d	Presbyteri penitentiarij.	435.d
Porta templi quot cubitorum fores habuit.	ibid.	Presbyteri in Concilio cum Episcopis considebant.	521.a
Porta templi Speciosa que.	226.c	Presbyteri ab Episcopis indicati etiam Apostolorum temporibus.	522.a.b
Porta Orientalis.	58.c	Presbyteri Episcopis subiecti.	522.a.b
Porta Trigemina, & Ostiensis eadem.	660.e	Presbyteris interdicitur manuum impositio, que.	520.b
Portarum templi Ierolymitani descriptio ex Iosepho.	67.c.d. 225.e. 226.a	Presbyteris sacramenti Extreme unctionis administratio conuenit.	632.e
Porticus Salomonis descriptio.	225.d.c	Presbyterorum & Episcoporum differentia.	521.d. 522.a
in Porticum templi exteriorem qui ingrederentur.	24.e	Presbyteros equales Episcopis faciebat Aeriis.	519.b
in Porticum secundam, tertiam, quartam qui ingrederentur.	24.c.d	Presbyteros Missas in carceribus offerre solitos.	708.a
Possessiones usque ad annum Iubilei vendi solite apud Hebræos.	146.b	Prima sabbati, qua & una sabbati dicebatur, nunc Dominicus dies est.	541.a
Posthæmus obitua belli Latini uictoria decimas persoluit.	468.a	Præmatur gerentes, legati missi ad res maximi momenti.	252.b.c.d
Præcepta conuicta cum præcepto de suffocato qua.	383.e	Præmatur contentio inter Apostolos quando.	155.a
Prædicatio Apostolorum quantæ virtutis.	317.c	Præmatur Petro, & non Ioanni delatus est, & cur.	115.c.d
Prædicatio Petri Corinthi post Paulum.	443.a.b	Præmatur Petri insinuat in lotionem pedum.	155.b
Prædicatio absque mercede.	406.b	Præmatur Petri præcipuis Doctorum auctoritatibus comprobatur.	130.c.d.e. 131. 132.
Prædicatio Petri qualis.	222.c	Præmatur Petro datur propter quid.	207.c.d
Prædicatio Pauli qualis.	443.c	Præmatur à Gentilibus solita dijs offerri.	336.a
Prædicationis Christi tempus.	186.b	Præmatur martyrum qua.	635.e
Prædicationis Christi anni unde aspiciendi.	102.a	Præmatur tum in celo tum in terra constitutus à Deo.	130.e
de Prædicationum ritibus antiquis.	557. 558. 559.	Præmatur principes sacerdotum apud Iudæos qui.	90.c.d
Predictio Domini adimpleta de aduentu exercitus Romanorum.	658.a	Præmatur principum secularium auxilium implorandum contra hostes Ecclesie.	580.e
Prædictura Moysi & Aarons similitudo in duobus Principibus sacerdotum expressa.	90.e	Præmatur arbor.	96.d
Præputij superinductio ab Esau.	467.b	Præmatur Priscilla cæmeterium nuper refoffum.	481.e
Præputium attrahere quid.	ibid.a	Præmatur Priscillianista heretici. 162.d	560.b
Præputium superinducere quid.	ibid.b	de Priuatis canticis.	608.c
Prærogativa Romana Ecclesie.	536.a.b	Processus & Martinianus.	646.c. 649.e
Præsepe Domini quomodo lateritium appellatur.	46.e	Processionum usus antiquissimus.	561.d
Præsepe Domini tectum argento.	ibid.	Prochorus Nicomedia Episcopus creatus à Petro.	313.e
Præsepe Domini Roma possidet.	47.a	Proconsulares iudices qui dicerentur.	506.c
Præsepe Domini asinum & bouem alligatos fuisse.	46.c	Proconsules qui præerant provincijs, in ijs bella gerebant.	28. b
Præsepe potius quam præsepe cur dixit Ambrosius.	503.b	Proculus Neronis pincerna ad fidem conuersus.	647.b
Præsentationis festum.	59.b	Prodygia de Christi aduentu.	9.a
Præsidens Iudæa Optimus appellat Paulus.	530.b.c	Prodygia Rome de Rege nascitura.	ibid.
Præsides pronuntiarum ad Imperatores res magni momenti scribere consueuissent.	215.e	Prodygia cladis Iudæicæ.	649. e. & seqq.
Præsides pronuntiarum bella agere consueuissent.	28.b	Prodygia Neronis tempore.	667.d
Præsidium Syria successio.	28.b.c	Prodygia à Domino prænuntiata.	650.c
Præsidium Romanorum in Iudæa in sacra.	82.d.e	Prodygia ante Christum natum.	47.e
Præstigiatores prope Gadara.	110.a	Prodygiorum uana interpretatio.	620.c
Præstigia Simonis magi.	646.a	Prodygium leonum in Samaria.	104.c
Præstigia Tyana.	507.a.b. 681.d	Prodygium de aquilis militaribus solo affixis.	330.a
Præstigio cæca in diuinis Scripturis redarguitur.	212.c	Prodygium Ierolymitanæ cladis.	632.b.c. 649.e
Prætextata Romana femina exemplum.	474.a	Proditorem suum bis nominat Iesus in cœna.	156.a
Proces pro Petro effuse.	311.b	Proditio Iudæ biduo ante Pascha.	145.c
Proces lucernarum.	398.b.c	Profana quomodo sancta sunt.	337.d
Proces nocturnæ Christianorum qua.	397.d	Profanum Hillel significat.	4.c
		Profanatio templi à Samaritis.	105.b
		Profanationem Pauli in Hispanias multi testantur.	617.e
		Professio	

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Professio nihil aliud erat, quam census solatio.	26.e	Publicanos Parisim, id est, latrones appellatos.	111.d
Professores litterarum opifices apud Iudæos.	406.c.d	Publij pater à Paulo sanatus.	585.c
Profundum maris apud Paulum quid.	534.a	Publius à Paulo conuertitur, & Episcopus Melite præficitur.	ibid.d
Progenies Maria Virginis.	15.b	Publius Dionysio Athenarum Episcopo successit.	ibid.
Promontoriū Caieta scissum tempore passionis Domini.	181.c	Publius martyrio coronatur.	588.e
Propheta in sua patria honorem non habet.	105.d	Publius Marcus magie reus.	83.e
Propheta repudiati à Dofitibeis.	6.a	Pudentis Senator Petri discipulus.	330.c
Propheta Gentilium.	7.d	Pudentis Senatoris domus in ecclesiam mutata.	476.d
Prophetare & linguis loqui quid differant.	351.d.e	eiusdem filij.	593.a
Prophetia psalmi: In omnem terram: Pauli tempore impleta.	537.b	Puella Archisynagogi resuscitata.	113.a
Profelytus Herodes Idumæus regnū Iudæorū accepit.	3.d	Puella spiritum Pythoneam habens Paulo obiit.	397.b
Proseuche perditæ.	280.c	Puer Iesus ubi se à parentibus subduerit.	77.a
Protogora libri ab Atheniensibus combusti.	402.c.d	Pueris quis locus in templo.	76.d
Proterius Episcopus Alexandrinus.	549.b	Pulsatio lignorum quod signum.	557.e
Proverbium apud Lacam: Cantauimus uobis tibijs, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis.	113.a	Pulsus sepulchri Christi in magnò pretio habitus.	184.e
Providentia Saluatoris erga Petrum.	228.c.d	Pulsus excutiendus de pedibus Apostolorum contra non recipientes Euangelium.	360.a.b
Providentia diuina ostenditur.	632.e	Pulsus de sepulchris sanctorum sublati miracula facit.	424.e
Provincia inter Apostolos quomodo diuisa.	320.e	Purgatoria pena, baptismus ignis appellatur.	247.e
Prudentia Petri.	389.c	Purgatorij fides.	246.e. 247.a
Prudentij carmina.	254.c.d	Purgatory Augustinus fidelis assertor, ac defensor.	248.a.b
Prudentij carmen de stella Magorum.	57.b	Purgatory igne non purgari peccata mortalia, sed uenialia.	248.b
de Cassiano & Hippolyto.	484.d	Purgatorij ignis durior, quàm uilla pena huius sæculi.	248.c
de Petri crucifixione.	659.a. 665.b	Purgatorium ponere necesse est.	247.d.e
de consuetudine funeris.	243.d	Purgatorium iam Latini quàm Græci Patres pari confessione statuunt.	247.a
de exilio Iudæorum.	693.a	Purgatorium etiam Montanus pessum.	247.b
de imaginibus.	484.d	Purgatorium qui negauerit, nullus inuenitur est auctor Orthodocus.	248.c
de religione mutata in melius.	668.a.b	Purificationis festum cur celebrari ceptum, & quando.	59.b
de carnificinis Christianorum.	737.a	Purificatio apud Gentiles.	479.b
Psallendi uilitas.	608.e. 609.a	& ante preces fieri solita.	ibid.c
Psalmi lucernales qui.	398.b.c	Purim ieiunium apud Iudæos.	190.b
Psalmista officium potius, quàm ordo.	335.e	Purpura indumentum regum.	169.e
Psalmodia in ecclesia qualis, & cur.	603.c.d. 606.b.c	Purpura que nobilior.	169.d
Psalmodie diuersitas.	606.e. 607.a	Purperaria Lydia.	396.e
Psalmus quid.	605.b	Putolis septem dies constitit Paulus.	587.b
Pseudo-Christi surgit, & dabunt signa: quædo impletur.	687.d	Putentum Iacob ecclesia in medio amplectitur.	105.d
Pseudo-Apostoli multi.	529.c.d	Putentum Iacob presætia Domini illustratus.	ibid.
Pseudo-Apostoli studentes lucro.	408.d	Putentum Iacob quot cubitis altus.	ibid.
Pseudo-Apostoli que prædicent.	378.e	Putentum à Saracenis effusus in Aegypto.	60.e
Pseudo-Propheeta paulo ante Christum.	233.e	Pythonijsa liberata.	397.b
Pseudo-Euangelia multa.	324.e. 325. 326.a		
Pseudo-Euangelium Iacobo attributum.	14.b		
Pseudo-Euangelia Petri, & Iacobi.	211.b		
Pseudo-Hieronymi liber.	15.d		
Pseudo-historici Ecclesiastici.	324.a		
Pseudo-Alexander in ordinem remigum redactus.	73.d		
Pseudo-martyres quid facerent, ut Christianorum obsequio fuerentur.	707.d		
Psychici Catholici nominati.	104.b		
Psychici heretici.	516.e		
Ptolemæi Regis sententia pro Iudæis in Samaritis de templi primatu.	104.e. 105.a		
Ptolemæi Mennæi.	89.d		
Publicani an omnes Gentiles.	111.a.b		
Publicani apud Iudæos à magistratibus arcebantur.	ibid.d		
Publicanorum origo.	111.b		
Publicanorum munus.	ibid.		
Publicanorum dignitas.	ibid.		
Publicanorum duplex ordo.	ibid.		
Publicanorum laus.	ibid.c		
Publicanorum princeps Hebraicè Gabbe.	ibid.		
Publicanorum uita.	ibid.e		
Publicanorum nomen Hebraicè & Græcis odiosum.	ibid.d		
Publicanorum munus sancti ad ordinem equestrem pertinebat.	ibid.b		
Publicani provinciales.	ibid.c		
Publicanos penes Iudæos mala estimationis fuisse.	110.e. 111.a.b		

Quadra quid.	542.a.b
Quadragesima Ambrosiana.	512.b.c
Quadragesima non ieiunare, peccatum est.	511.c
Quadragesima distincti ieiunandum.	511.c.d
Quadragesima Dominica prima festi erectionis sacrarum imaginum celebratum in Orientali Ecclesia.	480.e
de Quadragesimali ieiunio diuersæ consuetudines.	511.e
Quadragesimale ieiunium probatur.	510.b.c.d
Quadragesimale ieiunium, Apostolica institutio.	510.d
Quadragesimale ieiunium quasi decimatio totius anni.	516.c.d
Quadragesima & sex annis edificatum est templum hoc: quo modo intelligatur.	100.c
Quadragesima martyrum festi dies.	555.a
Quadragesima septem milites à Petro & Paulo in carcere positus ad fidem conuersi martyrio coronantur.	646.c.d
Quadragesima prima que à Pythagora dicebatur.	460.b
Quadratus Atheniensium Episcopus.	743.a
Quadrifida panis incisio qua.	541.d.e
Questio de resurrectione.	144.a
Questio de Gentium acceptatione.	285.d.e
Quasi, non semper diminutionem, aut dubitationem importat.	35.b
Quarta	

Quarta & sexta feria ieiunium in Ecclesia decretum. 512.e
Quartodecimanus heretici cōfiliis Actis Pilati vtebātur. 216.c
Quatuor diei partes apud Iudaeos quomodo distinguantur. 192.c
Quatuor temporum ieiunium. 516.a
Quatuor nominant Synodos Apostolorum. 564.c
Quercus Mambre iuxta Hebron. 26.a
Quercus Samaritanorum apud Vindium. 376.b
Quinquaginta tantum Apostolicos canones enumerat Dionysius Abbas Romanus. 383.b
Quinquaginta milia Iudeorum occisa Alexandria. 654.e
Quinque Anani filij omnes Pontifices. 620.a.b
Quinque milia hominum obruta apud Fidenas. 88.b
Quinque milia Romanorum à Iudaeis caesa sub Cestio Praefide. 655.a
Quinque milia hominum ad fidem conversa praedicatione Petri. 228.e
Quinquennale certamē quando & à quo institutum. 719.b
Quinquennale certamen triplex. ibid.
Quinta feria non vacanda ab operibus. 552.c
Quintilius Varus Praefes Syriae. 28.c
Quirini Consulatus. 29.c
Quirini census occasione, exorta secta Galileorum. 64.e
à Quirino census bis actum. 28.d
Quirinus Praefes in Syria describit censum. 26.c.d.28.a
Quirinus Praefes in Syria post suum Consulatum. 28.a
quomodo remansit Syria Praefectus. 28.c
triplex eius in Syria praefectura. 67.c.d
Quirinus Syria Praefectus moritur. 85.e
cuius res gesta. 31.c.d.85.e.86.a
Quirinus, Quirinius, Cyrinus, Cyrinius, idem nomen. 28.b
Quotidie Eucharistiam sumere. 496.b.c.d
Quotidie communicare non sunt soliti Orientales. 496.e.497.c

R

Rabbini Pharisei, & eorum origo. 4.b.c.d.e.5.a.b
Rabbini qua interpretatione legis vterentur. 117.c
Rabbini Christum natum scientes, & non venerantes merito penes affeili. 70.b
Rabbini manuale opificium laudantes discipulis sacram Scripturam qui. 406.c
Rabbini artes exercuerunt. ibid.d
Racha vox non interpretata cur. 502.c
Racha quid significet. 117.c.d
Radix quedam demones expellens. 428.a
Rama civitas in sorte Beniamin. 61.e
Rama in Arabia. ibid.
Ramos portare non nisi in honorē Dei solebant Iudaei. 242.b
Ramos quando Iudaei precidebant. ibid.c
Ramis palmarum diem solemnem constituit Iudas Machabeus. ibid.
Raptus Pauli quo anno contigerit. 338.d
Rationale summorum Pontificum, & miracula ex eo. 83.a.b
Rehabitatum traditiones probate. 629.d
Rehabitatum instituta quando cessauerunt. ibid.
Rehabita diversi ab Essenis. ibid.
Recognitiones Clementis multa de Barnaba mentiuntur. 392.e
Recognitionum libri apocryphi nomine Clementis. 285.c
Recumbere in sinu quid sit. 154.c
Recutita sabbata quae. 190.a.467.c
Recuti Iudaei cur dicebantur. 190.a
Recutitos dictos esse Iudaeos à circumcissione. 467.c
Redemptio libera. 16.c
Redemptor. Vide supra, Iesus Christus. 3.b
Reditus Agrippae in Iudaeam. 276.c
Reditus Domini ex Aegypto. 72.b
Reditus Domini ex Aegypto in Palaestinā qua die. 72.d.74.a

Regale sacerdotium non tollit politicum regnum. 452.a
Regina Saba ex Captura filijs oriunda. 54.e
Regina Saba, & Magi cur Israel Regem inuestigarint. 54.d
Reginas Aethiopia Candaces appellatas, eademque feminas. 258.e
Regij affines auream fibulam in veste gestabant. 167.d
Regium indumentum quale. 167.c
Regium nomen qui sibi assumpserint apud Iudaeos. 72.e
Regium sceptrum Iudae in quo defecerit. 2.e
Regia persona Christi à Mattheo insinuat. 11.a
Regia potestas à Christo in suos transmissa. 451.c
Regnandi cupido quam caca subinde & insana. 61.e. & seqq.
cuius insigne exemplum in Herode. 62.a
Regni Herodis exordium. 3.c.d
Regni Iudaeorum divisio in tetrarchias. 73.c
Regni cum sacerdotio in Christum translatio. 451.d
Regni ac sacerdotij mysterium in Christo. 11.b
Regnum Iudaeorum multi ex Iudaeis affeclant. 72.e
Regnum Iudaeicum extinctum, acto in cruce Antigono. 4.e
Regnum, sacerdotium, lex, firmissima columna collapsa apud Iudaeos. 6.d
Regnum sacerdotio coniunctum. 450.e
Regnum Christi consequitur iudicandi potestas. 451.a.b.c
Regnum Christi quale. 450.e.451.a
Regula Ecclesiastica S. Petri Alexandrini. 62.e
Reguli nomen quid importet. 106.a.b
Reguli filius, qui infirmabatur Capernaum. 105.e
Reliquia sanctorum in Rhodanum proiecta. 426.c
Reliquia S. Polycarpi pretiose. ibid.b
Reliquia S. Ignatii Antiochiam relata. ibid.a
Reliquia falsa non diu latuere. 425.e
Reliquia sanctorum cur diuisa. 425.b.c
Reliquia sanctorum à maioribus probata. 426.e
Reliquiarum sacrarum usus in Ecclesia. 423.d
Reliquiarum cultus unde probetur. 426.c
Reliquiarum sanctorum accurata disquisitio. 427.a
Reliquiarum delectus. 426.e
Reliquiarum impugnator Eunomius. 424.a
Reliquias martyrum Gentiles despiciebant. 426.c
Religio Angelorum quae. 600.a.b.c.d.e
Religio Christiana. Vide supra, Fides, Ecclesia Christiana,
Rei impietatis Christiani dicti. 724.d.e
Renuntiatio honorū non omnibus Christianis necessaria. 231.c
Renuntiatio honorum facta apud Apostolos. ibid.d
Reos solitos capillos demittere apud Romanos. 569.e
Reos extra portam percuti solitos. 660.e
Reprehensiones Pauli. 390.c
Responso Iesu ad Abagarum. 107.b
Resurrectio Domini quomodo facta tertia die. 197.e.198.
Resurrectionem mortuorū Paulus probat Corinthiis. 500.b
Resurrectionem mortuorum negavit Basilides. ibid.a
Resurrectionem Christi negavit Cerintus. ibid.
Resurrectionis Domini dies, Dominica ab Apostolis appellata. 199.b
Resurrectionis hora. 196.c.d.e
de Resurrectione quaestio. 144.a
de Resurrectione loca elucidata. 201.a.b
Resurrexisset Dominum ea ipsa nocte qua lucefecit in prima sabbati. 195.a.196.b.e
Resurrexisset Dominum post mediam noctem. 196.e
Resurrexisset Dominum in primo gallicinio. ibid.
Resurrexisset Dominum Dominico die diluculo, Ecclesia profitetur. 196.d.197.a
Revelationes Petri & Pauli à Cerinto confite. 325.a.734.b
Res sacrificum apud Gentiles. 338.b
Res alienigena quando iussisset in Iudaea. 3.b
Res, & sacerdos, atque legifer Emmanuel. 6.e
Res sacrarum apud Romanos primum locum in mensa tenebat. 154.c
Res.

Rex in Scriptura appellatur cuiusque oppidi dominus. 55.a
Rex Christus. 450.e
Rex post Deum & Episcopum honorandus. 452.a
Reges Persarum non nisi sapientes. 53.a
Reges Orientales Magi. 55.a
Reges Iudaeorum quomodo sacerdotibus subiecti. 454.c
Reges piscatorum ostiarij. 666.b.c
Regi presbyter à Martino prelatus. 452.d
Regij unum diem constitit Paulus. 587.b
Rhodanenses femina ad Ecclesiam redierunt. 432.b
Rhoda puella. 312.b
Rhodiaca ollula quae. 172.d
Rhodij libertate privati à Claudio. 399.d
Richa idem quod Racha. 117.d
Rituale antiquum, vel Ordo Romanus. 35.b
Rituale Hebraeorum quid de ritu seruando in conuiuijs sabbati. 154.e
de Ritibus precationum. 557.b
Ritus institutionis Eucharistiae. 155.b
Ritus ferenda sententiae. 170.b
Ritus excutendi pulueris. 360.a.b
Ritus oblationum pro defunctis. 412.a.b
Ritus pristini signa tantum. 498.c.d
Ritus sacri in ordinatione exhibiti. 336.c
Ritus sacros emulatus diabolus. 337.a
Ritus multi communis Iudaeis, Christianis, & Gentilibus. 338.a.b.c
Robertus Bellarminus Politianus laudatus. 418.c
Roffensis commentarius aduersus Nouatores. 123.d
Roma quando condita. 344.b
Roma possidet praesepe Domini. 47.a
Roma sanguine & sepulchris Apostolorum illustrata. 666.c.d.668.b
Roma in quatuordecim regiones diuisa. 633.d
Roma incendio conflagrauit, quo anno. ibid.a
Roma ab Apostolis seruata. 667.b.c
Roma & Italia philosophi abire cur iussi. 717.b
Roma fons olei erupit. 10.d
Roma Calius mons conflagrat. 88.b
Roma Fideles quotidie communicabant. 479.e.496.d
Roma cathedra Petri lignea uenerationi habita. 342.c
Roma incendium sub Nerone. 633.d.e
Roma incendium sub Tito. 714.e
Romanam Babylonis nomine significari, non Romanam Ecclesiam. 344.d.e
Romanus usque peruenit cinis Vesuij. 713.d.e
Romanus Petrus quando profectus. 274.a
Romanus Petrus aduenit. 313.e
Romanus peruenit fama insancidij Herodis. 61.e
Romanus Respub. & optimi eius mores collapsi. 7.b
Romana archina de natali Christi. 29.c
Romana Ecclesia Apostolica una. 339.e.340.a
Romana Ecclesia quid de Christi aetate baptismi tempore. 35.a
Romana Ecclesia florentissima Pauli tempore. 535.b.c
Romana Ecclesia matris appellata. 537.a
Romana Ecclesia cur inconstit. 538.a
Romana Ecclesia epistola ad Hebraeos constantiter recipit. 612.d
Romana Ecclesia Apostolicarum traditionum depositarium. 188.b.169.c
Romana Ecclesia suis cereorum indiculis demonstrat quo anno Christus sit passus. 187.d
Romana Ecclesia consuetudo in psallendo qualis. 607.a
Romana Ecclesia prerogatiua. 536.b.c
Romanam Ecclesiam ante Antiochenam à Petro fundatam, est noua & falsa opinio, cuius rationes diluuntur. 270.c.d
Romana fides eadem quae Catholica. 535.e
Romana fides ammittitur in uniuerso Orbe. 535.c.d.e.
526.a.b
Romanarum seminarum libido coercita à Tiberio. 84.d
Annal. Eccl. Tom. 1.

Romani qui Iudaeos sub tributo redegerunt. 3.d.28.d
Romani ciues qui. 30.c
Romani multis bonis donati propter aduentum Petri in Urbem. 330.a
Romani ob contemptū veri neminis quanta sint passi. 259.c
Romani Imperatores sortuntur nomen à victoris. 263.d
Romani non raro qui in mensa discumbant. 154.d
Romani Brutios destinant ad penam inferendas. 168.d
Romani Pontificis Apostolica salutatio ex Apostolica traditione. 348.e
Romani annulo ferreo utebantur. 460.e
Romani teilo capite deos precabantur, Saturno & Honore exceptis. 561.b
Romani Pontifices praeceperunt traditiones. 568.c
Romani tonsa capite & barba incedebant. 565.d
Romani viderunt casum Simonis magi. 644.e
Romani milites à Iudaeis caesi. 655.a
Romani milites aduersus Iudaeos pugnant Sabini Procuratoris tempore. 72.d.e
Romani milites exarmati occiduntur die sabbati. 653.d
Romani milites pro foribus templi ad stare solebant ad comprimendos tumultus. 655.d
Romani milites, capti Ierosolyma, praeda satiat. 688.a
Romani magistratus in prouincia vsi lingua Latina. 81.b
Romani vii lingua Graeca iussi. 80.e
Romani Imperij finis sub Tiberio praenuntiatus. 667.d
Romani Imperij incolarum censa sub Augusto myriados quatuorcentum decem mille, & tredecim viri. 30.e
Romani in signum luctus capillos & barbam promittere soliti. 569.d.e
Romanorum Respublica quando fuit maximè vitiosa. 7.a.b
Romanorum quinquaginta milia obruta apud Fidenas. 88.b
Romanorum fides eminent. 535.d
Romanorum Principum erga templum Iudaeorum officium. 246.c.d.e
Romanorum Imperatorum manibus templum locupletatum. 696.d
Romanorum fides, & deuotio. 535.e.d.e
Romanorum odororum prima germina contra Christianos. 216.a
Romanorum fastus. 537.a
Romanorum clades in Britannia. 675.d
Romanos prius lotos accumbere consueuisse. 153.a.b
in Romanos ciues peccates Claudius libertate priuauit. 399.d
Romanos barbā radere consueuisse, & numini dedicare. 566.c
Romanos seruorum capita radere consueuisse. 567.c
Romanus Pontifex. Vide supra, Papa, Pontifex.
Romanus, & Catholicus idem. 342.a.535.e
Romanus exercitus cur abominatio appellatus. 655.d
Romanus orbis qui. 30.c
Romanus exercitus quae passus sit in Armenia. 675.d
Romanus ciuis ne flagelletur quae leges prohibent. 576.a
Romphaea ignea. 247.c
Romulca ficus quamdiu superstit. 616.a
Romulca ficus quando aruit, & quid significauerit. ibid.
Romuli iugurium diu conseruatum. 47.a
Romulus legationibus admittendis praefectus apud Caium Imperatorem. 291.c
Rubellius Plancus ex gente Italia. 620.d
Rufina filia S. Paulae. 491.b
Rufus vnus ex septuaginta discipulis. 138.b
Rufus Capua factus Episcopus, & cū Petro Romā venit. 319.a
Ruina templi à Domino praedicitur. 144.e
Ruminalis arbor siccata quid significaret. 616.a
Rusticus Arulenus à Domitiano occiditur, cur. 717.c

S.

Saba prouincia trans Arabiam. 53.b
Saba Regina cur Salomonem adierit. 54.d
Sabbat.

INDEX

Saban filius Texan.	53.c	barbis incedebant.	573.a
Sabai & Adadiani unde nominati.	ibid.	Sacerdotes Gallos barba rasos fuisse.	ibid.
Sabbatu & Theodosius Samaritanorum patroni.	104.e	Sacerdotes occisi in templo.	688.b
Sabbatarios Iudeos appellat Adariani.	190.a	Sacerdoti apud Hebraeos meretricem uxorem ducere prohibitum.	121.a
Sabbata recitata.	467.c	Sacerdotibus vetitum vestes scindere.	164.e
Sabbati observatio decedente Sole cepta, vel post meridiem.	150.a	Sacerdotibus inferioribus licebat cum ceteris tribubus inire coningium.	12.c
Sabbati iter erat, bis mille passus ambulare.	213.b	Sacerdotibus Christianis debita sunt decime.	469.c
Sabbati ieiunium cur Orientalis Ecclesia detestaretur.	394.d. 513.c	Sacerdotis summi cum stirpe sua tantum coniunctio.	12.b
Sabbati magnus dies qui diceretur.	151.b	Sacerdotum antiquorum coniugia olim qualia.	12.b.c
Sabbati violati pena.	231.b	Sacerdotum singule vices quomodo sortiebantur inter se.	24.d.e
Sabbati translatio in Dominicam.	515.d	Sacerdotum principes soli ingrediebantur in adytum templi.	ibid.c
Sabbati ieiunium cur vetitum.	513.e	Sacerdotum in intercalando error ab Augusto correctus.	41.a
Sabbati ieiunium unde institutum.	ibid.	Sacerdotum principes qui.	90.b.c
Sabbati superstitiosè colebant Dosithei.	5.e	Sacerdotum officia.	24.c
Sabbaticus fons in Palaestina.	136.e	Sacerdotum numerus in templo ministrantium.	13.a
Sabbaticus fluvius, & Plinij error.	ibid. 137.a	Sacerdotum successiones in publicis tabula relata.	2.d
Sabbatis Iudei ad prestanda vadimonia non cogebantur, ex scripto Augusti.	150.a	Sacerdotum vices viginti quatuor.	13.a
Sabbato cur ieiunet Ecclesia Occidentalis.	394.d. 513.e	Sacerdotum vices singula habebant hominum plus quam quinque millia.	ibid.
de Sabbato violato querela Phariseorum.	114.a	Sacerdotij vicaria praefectura nemini concessa, nisi urgente necessitate.	90.a
Sabbato cur ieiunarent Manichei.	314.e	Sacerdotium Christi ad posteros propagari.	157.e
Sabbato ieiunare Iudeis vetitum.	190.b	Sacerdotium Zachariae.	23.b
Sabbatorum superstitiosa observatio quae.	5.e. 6.a	Sacerdotium omnium bonorum apex.	452.e
Sabbatum secundo primum, vel sabbatum ex sabbato, quid, & cur sic dictum.	114.b.c	Sacerdotium regno praestat.	ibid.e
Sabbatum cur non aequè feriarentur Ecclesiastici Occidentales, ac Orientales.	515.d	Sacerdotium simul & regnum Assamoniae iunctum.	2.e
Sabbatum dicebatur septima Paschatis.	114.b	Sacerdotium summum à Christo constitutum.	130.a
Sabbatum aequè ac Dominicum feriari prohibuitur.	514.b.c	Sacerdotium & regnum tempore Christi defecerat apud Iudeos.	3.e
Sabbatum pro diebus ante sabbatum apud Iudeos.	190.c	Sacramenti virtus.	254.e
Sabinus Vespasiani frater occiditur.	680.d	Sacramentum Baptismi.	209.e. 222.b
Sabinus Iudae Procurator.	29.a	Sacramentum Confirmationis sacrum Chrisma nuncupatum.	253.d
Sabinus procurator obsidetur à Iudeis.	72.e	Sacramentum Penitentiae.	205. a. b. c. 431. 432. 433.
Sacerdotalis cum regia stirpe cognatio.	11.b	Sacramentum Eucharistiae.	156. b. 157. 493. b. c. d.
Sacerdotalis functio.	90.a	Sacramentum Ordinis.	336.b
Sacerdotalis potestas apud omnes summa.	453.d.e	Sacramentum Extremae unctionis.	625. e. 626. a
Sacerdotalis iudicandi potestas in re diuino concessa.	454.c	Sacramentum Extremae unctionis cur sic dictum.	626.c
Sacerdotalis potestatis usus.	453.b	Sacramentum Matrimonij.	458.a
Sacerdotali tribus concessum, ut cum regia stirpe possent inire nuptias.	12.a. b	Sacrarum imaginum in Ecclesia usus.	480.a. b
Sacerdos sacrificatus.	63.c	Sacrificio corporis Christi oblato, vexatio cessauit.	160.a
Sacerdos summus sancta sanctorum ingredi quando debebat.	23.b	Sacrificium passio Christi.	157.e
Sacerdotem summum non nisi unum apud Iudeos fuisse.	90.c. d	Sacrificium à ieiunio offerendum.	161.a. b
Sacerdotes in templo ministrabant quotidie.	13.a	Sacrificium soli Deo offerimus.	556.a
Sacerdotes semper introibant in prius tabernaculum.	24.b	de Sacro velo.	472.e
Sacerdotes disponebant de his, quae semel Deo essent oblata.	18.b	Sacrum velum quale.	ibid.
Sacerdotes immunes à tributis apud Aegyptios.	135.a	Sadducei cum Samaritis sentiebant.	5.c
Sacerdotes apud Romanos ex arario sumptus accipiebant.	ibid. b	Sadducei à Saddoc sacerdote disti.	ibid.
Sacerdotes Apostoli à Domino facti sunt, & quando.	156.b	Sadducei de resurrectione.	144.a
Sacerdotes Christiani corpus Christi conficiunt.	159.c	Sadducei qui.	5.c
Sacerdotes in Ecclesia potestatem habent dimittere peccata.	204.e. 205. 206. 451. b. c. d	Sadduceorum dogmata.	ibid.
Sacerdotes Christi ad soluenda peccata potestate acceperunt, & quid inde sequatur.	205. d. e. 206. a. b. c. 451. b. c. d	Sadoch Pharisaeus auctor sectae Galileorum cum Iuda.	65.c
Sacerdotes Christi Regibus praestant.	451. d	Sal Apostolicum mundo necessarium.	523. b
Sacerdotes in Aethiopia Regibus imperabant.	453. e	Salamina Cypri Constantia dicta.	263. c
Sacerdotes Aegyptij idem & Iudices.	ibid.	Salem dicta Ierusalem.	102. a
Sacerdotes in Perside regnasse.	ibid.	Salem villa.	ibid.
Sacerdotes Gallorum indicabant.	454. a	Salmanazar Rex Assyriorum expugnauit Samariam.	104. b
Sacerdotes in quo Regibus aequiparentur.	468. d. c	Salmon, sive Salmonium Creta promontorium.	583. e
Sacerdotes in lege veteri denudò nubere prohibebantur.	528. d	Salome obsterix.	14. c
Sacerdotes legis veteris nec caput nec barbā radebant.	568. a	Salome quanam fuerit.	22. d
Sacerdotes Deo Syria barbam & capillos radebant.	571. c. d	Salome ad monumentum Christi venit.	200. d
Sacerdotes pro locorum consuetudine, vel barbati, vel attonsi		Salome non Ioseph, sed Zebedaei uxor.	20. e
		Salome est eadem quae & mater filiorum Zebedaei.	22. a
		Salomen sororem Herodes interficit.	66. e
		Salomeis	

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Salomen nunc Herodis uxorem, nunc sororem appellat Iosephus.	66. e	venerantur.	ibid.
Salome ditata ab Herode.	69. d	Satan aduersarium significat.	133. e
Salomon de exorcismis scripsit.	427. c	Satana tradere quid sit.	445. d
Salomon Christi venturi tyrum gerebat.	54. d	Saturini cecus.	29. d
Salomonis templum annis septem aedificatum.	101. a	Saturinus haereticus matrimonium & cibos damnauit.	508. e
Salomonis porticus.	225. b	Saturinus Fulviae maritus, amicus Tiberij.	85. a
Salomonis templi quatuor porticum de scriptio.	ibid.	Saturinam colere existimati Iudaei.	191. a
Salomonis porticum integram remansisse.	ibid. c	Saturinus frater S. Ambrosij.	495. b
de Salomonis porticum institutio Christiana.	232. a	Sauli persecutio.	250. d. e. 251. a
Saltatio ad modos musicos enervat animos.	125. d	Sauli mutatio in Paulum cur facta.	263. b
Saltravices in conuiuijs adhiberi solitas.	ibid.	Saulus Tarsensis.	241. d
Saluatorem de disceps mandauit Apostolis ne ad duodecim annos Ierusalem decederent, quo modo intelligendum.	274. b	Saulus audiuit verba Stephani dum oraret.	242. e
Saluatoris sententia, Denuo debet crucifigi, ubi habetur, & de quo intelligitur.	616. b. c	Saulus adolescens dicitur non atate, sed audacia, & unde probetur.	261. d
Saluanus Massiliensis Africana Ecclesia statum deplorat, & cur.	570. a	Saulus ad vexandos Christianos Damascum mittitur.	259. e
Salutatio in osculo sancto.	347. a	Saulus conuertitur.	ibid.
Salutatio Apostolica.	348. d	Saulus & Barnabas collectas pecunias Ierusalem deferunt.	332. a. 333. d
Salutatio Hebraeorum in pacis nomine.	615. a	Saulus & Barnabas quo tempore ad predicandum ordinati.	ibid. e
Salutis simulacrum.	48. b	Saulus dictus est Paulus, quando, & qua causa inditi nominis.	263. e
Samaria tributorum quarta pars remissa à Cesare.	73. e	Saxa aspersa sanguine Zachariae.	64. a
Samaria & Damasci spolia quando abstulit Christus.	53. e	Scaurus praest Iudaeis.	3. d
Samaritani non appellabantur Gentiles.	251. b	Scemahaia & Althalion Rabbini.	406. c
Samaritani Spiritum sanctum negabant, Gentiles ignorabant.	251. d. e	Scenofactoria ars quae.	ibid. e
Samaritanorum querela contra Iudeos hereses.	104. b	Scenopogia Iudeorum.	142. e
Samaritae haeretici qui.	251. e	Scerptum David quando defecerit.	2. c
Samaritae credentes in Christum.	699. d	Scerptum Iudae quando visum est cessasse.	3. b
Samaritae distincti in quatuor sectas.	5. e	Scene Iudae filij exorcista.	427. d
quinque tantum Moysis libros recipiebant.	ibid.	Schimus arbor.	96. d
Samaritae adhaeruerunt Simoni mago.	257. e	Schisma apud Iudeos obortum.	104. d
Samaritae Ierolimitanum templum noctu profanant.	105. b	Schisma Corinthiorum.	442. d. e
Samaritarum pertinacia.	ibid.	Scissio vestimentorum apud Hebraeos quando.	164. e
Samaritarum & Iudaorum dissidium sub Cumanis.	375. d. e	Scipio pallio usus in gymnasio.	80. e
Samaritarum sectae diuersae.	5. d	Scriba qui dicerentur.	4. c
à Samaritanis prohibetur hospitio Christi.	156. b	Scriba & Pharisaei quando exorti.	ibid.
Samaritanos à Simone mago seductos Pilatus discecit.	258. a	Scriba & Pharisaei legem vitiosa interpretatione corrumpunt.	4. d
Sammai auctor Scribarum & Pharisaeorum.	4. e	Scribarum & Pharisaeorum genus qui singulis anni diebus baptizarentur.	128. a
Sammai & Hillel Rabbini paulo ante Christum.	4. c. 410. e	Scripta Christi nomine conficta.	326. b
Samuel seruire Deo, quam annuam pecuniam soluere maluit.	16. e	Scripta Petri nomine supposita.	327. e
		Scriptores omnes proficiunt, si recto iudicio legantur, in praef. pag. 6	
Samuel uxorem duxit, ac liberos suscepit.	18. b	Scriptores excidij Ierolimitanum qui.	692. a
Sanaballath à Dario Rege missus in Samariam, in monte Garizim templum aedificauit.	104. d	Scriptura diuine intelligentia.	211. d
Sancta sanctorum semel tantum in anno summum Pontificem penetrare fas erat.	23. b	Scriptura sacra quaedam aperta sunt, quaedam obscura.	211. c
Sancta sanctis.	493. e	Scriptura diuina difficultas.	211. b. 212. a
Sancti monachi tamquam germina producti in solitudine Aegypti per quam Iesus transiit.	60. d	è Scriptura diuina multa sublata.	615. d
de Sanctis antiquae legis.	615. b. c	Scriptura sacra latitudo, sublimitas, & profundum.	211. b
Sanctos nominatos esse Christianos.	307. e	Scriptura diuina intelligitur tantum reuelatione Spiritus sancti.	211. d
Sanctiones Apostolicas Paulus obseruandas inculcat.	393. d. 394. b	Scripturarum intelligentia Apostolis peculiariter concessa.	210. d
Sanctiones diuersae Pauli pro diuersa occasione.	394. a. b. c	Scytharum mos de infodiendis hominibus uinis unà cum mortuis.	318. a
à Sanguine abstinere quid sit.	582. b. c. d	Scythopoli tredecim millia Iudeorum occiduntur.	654. e
à Sanguine abstinere, fuisse olim in Ecclesia receptum.	ibid. e	Scythopolis Tiberiade vicina ciuitas maxima.	129. a
Sanguis fluens spongia continetur.	180. b	Sebaste urbs sub Archelao.	73. e
Sanguis Zachariae indebilis in lapide templi.	64. a	Sebaste sepultum corpus Ioannis Baptistae.	126. b
Sanguis iustorum à Deo vindictam exposcit.	63. e	Sebasteni puniri iussi propter iniurias illatas Agrippae, & filiabus.	358. b
Sanguis à sancto distinctum esse.	328. e	Sebuae haeretici.	5. e
Sanguis, sive Sanguis, Sabina lingua Hercules dicebatur.	ibid.	Seccessiones vitales quae.	391. e
Sardonyx lapis in Rationali.	63. b	Secretarium in ecclesia quid.	478. b
Saron non est nomen oppidi, sed regionis.	282. a	Secta Pharisaeorum.	4. c. d. e. 5. a
Sarraceni venerantur Christi canabula in Aegypto.	61. a		
Sarraceni domum in Aegypto, quam habitauit Deipara, Annal. Eccl. Tom. 1.			

INDEX

Setta Sadduceorum.	5.c	Septimi diei principium & finis quomodo significabatur	150.a
Setta Essenorum.	ibid.e	Septuaginta annorum iudicium Deus Moysi instituendum	mandavit. 117.a
Setta Galileorum.	65.d.e	Septuaginta duo discipuli designati, & bini missi.	137.b
Setta Herodianorum.	3.b	Septuaginta duo interpretes.	137.c
Setta Nazarenorum.	74.d	missi ad Ptolemaum.	ibid.
Setta Samaritanorum.	5.d	Septuaginta interpretum anni ab origine mundi.	38.c
Setta Iudeorum tres precipue.	4.b	Septuaginta interpretum editio in usu apud veteres tam	nostrorum, quam Iudeos. 611.d.e
Setta Iudeorum destructa vel mutata.	659.c	Septuaginta interpretum Biblia restituta.	38.d
Setta qua Christum non receperint.	4.d	Sepulchra Patriarcharum Cariatharbe.	25.d.e.370.e
Settio & nex debitorum.	135.e	Sepulchra habere in speluncis excanata, mortis fuisse Iudaeis.	201.a
Secunda pedum ablutio.	153.e	Sepulchra tumbe nuncupata.	ibid.
Secundum signum Iesu, curatio filij Reguli.	105.e	Sepulchra Apostolorum in honore habita.	665.e.666.a
Sedes primorum Episcoporum asseruata.	342.d	Sepulchri Christi descriptio.	201.b.d.e
Sedes Episcoporum linteata, seu velata.	ibid.e	Sepulchri Christi lapidis color albo & rubicundo permix-	tus. 201.a
de Sede Antiochena.	272.273.274.275.	Sepulchrum Christi in petra excisum, cuius longitudo.	201.c
Sedes Pontificia quando Romae erecta.	339.a	ferro à Iudaeis obsignatum.	184.a
Sedes Antiochena quando fundata & quomodo.	271.d.e	una tantum spelunca continebatur.	201.d.e
272.a.b.c	ibidem praesuit Petrus.	Sepulchrum Danid & Salomonis sponte corruit, ad quid	significandum.
Sedis Antiochena erectio certa.	274.d	in eo magnam vim auri à Salomone reclusam.	ibid.
Seditio exorta Ierosolymis sub Cumano.	375.b.e	Sepulchrum Danid ab Herode apertum.	ibid.d
Seditio Dometrij contra Paulum.	503.c.d	Sepulchrum Virginis quando reperiunt.	370.d.e
Seditiones Iudeorum post mortem Herodis.	71.e	Constantinopolim translatum ferunt.	371.b
de Sciani tempore Orosij & Eusebij error.	140.c	Sepulchrum Isaie apud Siloam positum.	136.e
Sciani odium in Iudeos, & eius causa.	ibid.d	Sepulchrum Helene Adiabenorum Reginae, & filij.	331.e
Sciani felicitas immensa, & obitus miserandus.	140.b	Sepultura Gamalielis.	243.c
Sciano erecta statua.	ibid.d	Sepultura ministerij non prohiberi Iudaeis die festo.	152.a
Scianus Consul toto Orbe celeberrimus.	140.a	Serapidis montis quidam cacus lumen à Vespasiano posuit.	681.b
Scianus aduersus Iudeos.	48.c.104.d	Serapidis templum demolitum.	426.d
Scianus impulsor & administrator Tiberij.	85.c	Sergius Paulus à Paulo ad fidem conuertitur, & cur Pro-	consul nominatus. 263.c.359.a.b
Seleuci Manichaei de Mariae ortu delira commenta.	14.a	Serius Praesidum Syriae.	28.c.d
Seleucus Rex anchoram sculpebat in anulo.	460.b	Serius genealogia vivorum tantum texebatur.	11.c
Semitonsum caput.	567.b	Sermo Apostolicus sublimis.	352.a
Semmem commune apud Aegyptios, in quod septimo quo-	485.c	Sermons interpretatio.	351.b.c
que die conueniebant.	485.c	Seruiliam Barcae Sorani filiam Christianam fuisse suspicari	possunt. 648.a.b
Semones dij.	328.d.e	Sessio prima cathedrae.	76.b
Senatores abortini qui dicerentur.	334.a	Seihiani heretici, & eorum signa.	57.b
Senatores Romae à Tiberio interfecti, & cur.	259.c	Seihianorum de stella resellitur signum.	ibid.c
Senatus à Tiberio rogatus ut Christus Deus haberetur.	140.c	Seneci Cecimae oratio.	88.a
Senatus Iudeorum oratio ad Petronium pro templo.	292.c.d	Senecus hereticus abstulit columbas argentearum.	495.e
Seneca praeceptor Neroni datus.	418.d	Sexta Synodus nullos canones edidit.	527.b
Seneca numquam de Christianis loquitur, ex Augustini	636.b	Sexta dies passione Domini consecrata, & tota hebdomada	panosa. 193.b.c
sententia.	636.b	Sexta sabbati appellata non est caena pura.	191.b
Seneca Neronem laudat.	441.e	Sexti & Pyrrhones qui dicti.	118.e
Seneca damnatus exilio à Messalina.	418.d	Sibylla Erythraea.	8.d
Seneca licentiam succedendi non obtinet.	636.d	Sibylla quomodo de Christo Augustum docuit.	9.e
Seneca epistola ad Paulum quales.	636.a.b	Sibylla Cumana carmina haud extincta.	8.e
de Seneca litteris ad Paulum, unde fluxit opinio.	ibid.d	Sibylla monita data à Augusto qua.	9.e.10.a
Seneca mors eligenda proponitur, & cur.	638.c	Sibylla carmen de vniuersali iudicio.	397.d
Senecionis obitus.	636.e	Sibylla quot, quando, cuius fides.	7.c.8.b
Senecionis sepulchralis lapidis inscriptio.	637.b	Sibylla unde dicitur.	7.c
Seniores iudaei qui presbyteri.	521.e	Sibylla cur appellata prophetissa Gentilium.	ibid.
Seniorum septuaginta annorum primus, Princeps sacerdotum	90.e	Sibyllis quantum tributum sit.	ibid.
dicebatur.	90.e	Sibyllini libri vetenti, crematis supra duo millia.	8.d
Seniorum traditiones apud Hebraeos.	410.b.c	Sibyllini libri reconditi honorifice.	ibid.
Sententia Christi de persoluendo didragmate.	134.c	Sibyllinos libros cur Deus voluit studiosè curari.	ibid.
Sententia de Christo occidendo lata.	141.c	ex Sibyllinis carminibus Lentulus quid.	8.e
Sententia de primum templi unde vim habuit.	102.c.d	ex Sibyllinis carminibus M. Antonius quid.	ibid.
Sententia damnatorum executio proroganda editio Tiberij	85.e	Sibyllinum vaticinium de Rege venturo, ex Cicerone.	ibid.
Imp.	85.e	Sibyllina carmina ex scripta primatum.	ibid.
Sententia mortis executio sacerdotibus interdita.	166.c	Sibyllina	
Sententia diuersa de reditu Domini ex Aegypto.	72.b		
Sentius Saturninus Praefes Syriae.	28.b		
Sepeliendi mos apud Hebraeos.	183.c		
Sephorici ciuitas cinctis maenibus.	82.a		
Septem diaconi ex quibus electi.	138.b		
Septem dies feriari in quibus festis solent Iudaei.	573.e.574.a		
Septem dies comedebatur Pascha, vel Phasc.	150.e		
Septem horis canonicis quidam addunt octauum.	223.d.e		

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Sibyllina carmina predicabant affore Regem, à quo tantum	9.b.48.b	Simon Galileus sectarius secta Iudae Galilae.	80.b
esperanda salus esset.	9.b.48.b	Simon Galileus defectionis arguitur.	ibid.
Sibyllina carmina quibus temporibus Romam allata.	8.b	Simon Camithi Pontifex.	83.c
tribuebantur Sibylla quasi viuenti.	9.e	privatus.	84.a
quo anno examinata.	216.e	Simon Cyrenaeus crucem Christi portare cogitur.	171.d
Sibyllina carmina concremata.	8.a	Simon Canaanensis, Zelotes dictus.	322.e
restituta.	8.e	Simon Zelotes sponsus in nuptijs Cana Galilae.	98.a
recognita, & examinata.	8.d	Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.	640.d.e
ab Augusto purgata.	8.c	unde confusi nomine.	641.a.b
recitata à Constantino.	9.a	Simon Apostolus alius est à Simeone frater Iacobi.	323.c
Sibyllinorum librorum lectio Christianis interdicta.	8.a	Simon Apostolus cognomento Zelotes.	641.a.b
Sibyllinos libros suadet Paulus legi.	7.d	Simon Apostolus alius à Simeone Iacobi successore.	ibid.a
Sibyllista Christiani dicti.	ibid.	Simon Apostolus per quas provincias predicauit Euange-	lium.
Sicarij unde dicti.	582.b	Simon & Iudas martyrio in Perside coronati, sed annus in-	certus. 640.b
Siccorum eduliorum usus.	193.c.d	Simon & Iudas vnus & idem putatur à Sophronio.	ibid.e
Sicchem cinitas, nunc Neapolis.	105.d	Simon filius Cleophae.	22.d
Siclus & quadrans idem.	134.d	Simon Ierosolymita legis peritus.	357.e
Sidonij Apollinaris error corrigitur.	85.e	Simon qui vocabatur Niger.	333.e
Sidonij Episcopus datus à Petro.	313.e	Simon Iudeus dux in suos armatur.	680.a
Sigilli nomine quod sacramentum dicitur.	253.e	Simon Geraenus dux Iudeorum.	ibid.
Sigillum Pauli in epistolis scribendis quod.	614.e	Simon Giora filius primae Iudeorum factionis dux.	682.e
Sigillum Domini dictum sacramentum Confirmationis.	253.e	Simon Geraenus aduersus Zelotas in Ierusalem recipitur.	680.a
Signa visa de Christi aduentu.	9.e	Simon magus ubi natus.	255.e.327.a
Signa & prodigia per Apostolos facta.	232.c	Simon magus quid de se, & de sua femina doceret.	256.a
Signa in annulis Christianorum qua sculpenda, & qua non.	460.b	Simon magus quid sit admitatus in Apostolis.	252.a
Signa aduentus sui cur simul à Domino explicata cum signis	650.c.d	Simon magus Samaritanorum seductor.	251.c
excidiij Ierosolymitani.	650.c.d	Simon magus primogenitus satanae.	256.e
Signare se cruce, Apostolica traditio.	416.c	Simon magus primus heresiarcha.	257.a
Signaculi sacramentum.	253.e	Simon magus dicebat se esse Patrem, & Filium, & Spiritum	sanctum. 257.b
Signo crucis mulier liberata à demonis illusione.	110.b	Simon primus omnium heresiarcha à Petro damnatur, ad	quid significandum. 257.e
Signo Tau qui signati.	170.e.171.a	Simon magus hereticorum princeps, & auctor.	257.c
Signum crucis quid significaret apud Aegyptios.	171.a	Simon magus Romae statua donatus, & adoratus.	256.d.
Signum crucis salutis hieroglyphicum.	ibid.	327.b.	
Signum hieroglyphicum mutui foederis.	460.b	Simon magus in imagine Iouis adorabatur.	329.e
Signum fidei in annulis Christianorum.	ibid.	Simon magus quid persecutionis tempore docuit suos.	638.a
M. Silanus spontanea morte necatus.	280.c	Simon magus iusserat quoddam genus excogitauit.	569.a
Silas peregrinationis Pauli comes.	396.b.c	Simon magus quid de Angelis dixerit.	600.d.e
Silas & Paulus carcere mancipati.	399.b	Simon magus se in Neronis amicitiam insinuauit.	643.b
Silas & Paulus Berceam dimissi.	400.b	Simon magus pollicetur volutum.	ibid.c
Silas & Timotheus Athenas ad Paulum veniunt.	405.c	Simon magus offert pecuniam Petro ad Spiritum sanctum	emendum. 255.d.e
Sila & Pauli coitio.	319.d	in Simone mago diaboli emulatio.	257.a
Sila & Paulo qua acciderunt Berceae.	400.d.e	Simonis magi insanae opiniones.	255.e.256.a
Siloë fons precibus Isaie erexit ad radices montis Sion.	136.d	Simonis magi Helena.	256.b
Siloë turris collapsa.	138.d	Simonis magi discipuli qui.	ibid.d.e
Sillanus dolo Agrippinae interfectus.	506.c	Simonis magi prima vox fuit, per gratiam tantum sine ope-	ribus saluari homines. 257.d.625.b
Siluanus cooperans Paulo in Euangelio.	408.a	Simonis magi praestigia.	646.a
Siluester omnes dies feriae nomine appellauit, sed non primus.	551.b	Simonis magi opera & praestigia qua.	ibid.a.b
Simeon Iacobo minori in ecclesia Ierosolymitana successit.	22.d.621.d	Simonis magi scelera.	256.a.b.c
Simeon iustus.	6.c.58.a	Simonis magi volutus, & casus.	643.c
Simeon inter Prophetas.	58.e	Simoniaci heretici.	256.d
Simeon sine honore humatus propter inuidiam sacerdotum.	58.e	Simulacra sponte collapsa, Christo e Aegyptum intrante.	59.e.60.a
Simeon ex Cleophae genitus.	623.b	Simulacra collocari Ierosolymis nefas.	86.e
Simeon Cleophae passus sub Traiano, alius à Simone Ca-	640.e	Simulatio Petri.	386.c.d
naan.	640.e	Simulatio venenum molestum & insustum in Ecclesia.	230.e
Simeon cum alijs Christianis Ierosolymis discessit ante obsi-	656.d	Simon stemmus Pontifex Iudeorum.	15.e.24.e
dionem Vespasiani.	656.d	Simon Boethi filius ab Agrippa Pontifex creatus.	305.c
Simeon centum & viginti annos natus cruci affixus.	709.b.c	Simon vt visa Maria in templo.	58.b
Simeonis praemeditatio.	58.d	Simon recuperata Ierusalem cum ramis palmarum ingredi-	tur arce. 142.e
Simeonem fuisse cecum, falsum.	59.a	Simon seruus Herodis afflicta regnum.	72.e
Simon vt visa Maria in templo.	58.b	Simon cur Petrus dictus.	95.e

INDEX

Sion Davidis civitas.	221.e	Spelunca in qua Christus nascitur, ubi posita, celebris etiam	218.d
Sion omnium ecclesiarum maxima.	354.b	apud infideles.	46.a
Sirlerus Cardinalis Bibliothecarius.	134.b	in ea fluxit petra aqua indeficiens: mirifico opere exca-	46.d
Sisara Barab vincente prostratus ubi.	46.b	natur.	46.d
Situs Beihlebem.	477.c.d	sancta Maria ecclesiam continebat.	ibid.
Situs ecclesiarum ad Orientem.	437.a	Spelunca illustris Magorum hospitio.	57.a
Sixti martyris corpus incertum.	38.e	Spelunca Iohannis Baptista à Domino visitata.	91.d
Sextus Quintus Graecam Septuaginta duorum interpretum	83.a.b	Spicorum manipulus quando & quomodo à Iudeis offer-	101.b. 119.d
editionem Latine redditam comprobavit.	14.c	retur.	184.b
Smaragdus lapis in Rationali.	402.d	Spinae corona Iesu, & alia passionis instrumenta diligenter	169.a
Sobe Beihlebemica soror S. Anne.	ibid.	asservata.	169.b
Sobe mater Elizabeth.	12.b	Spinea corona Domini sentes renitescere.	169.b
Soceri sunt loco parentum.	402.d	Spirituale nubendi genus.	473.b.c
Socrates à Melio accusatus.	ibid.	Spiruum sanctum Iesus suis imperitur.	204.e
Socrates cur morte damnatus.	436.b.c	Spiruum sanctum datum esse Apostolis die Dominico.	219.e
Socrates historicus Novatianus fuisse ostenditur.	437.a.b	Spiruum sanctum in Samaritis descendisse, magis mirum,	251.d
Socrates de abrogata penitentia mentitur.	512.d	quam in Gentiles.	393.e
Socrates erroris arguitur de Quadragesima Ecclesie Ro-	515.c.d	Spiritus sancti & Ecclesie mira consensio.	393.e
mana.	525.e	Spiritus sanctus cur Petri opera in Samaritis descendit.	252.a
& de ieiunio Sabbati.	435.d	Spiritus sancti gratia in Gentes effusa.	285.a
Socratis & Sozomenus in historia de Paphnutio quomodo à	549.b	Spiritus sancti dona eadem abspice miraculis.	255.c
mendacio liberentur.	109.c	Spolia Damasci quando abstulit Christus.	53.e
Socratis & Sozomeni assertio de presbyteris penitentiaris.	110.d	Spolia Iudeorum in Triumpho Titi.	695.e
435.d	10.c	Spongia Domini olim Ierosolymis visibatur.	180.d
Socratis historia quam fidelis.	47.e	Spongia Domini, quae Romae in basilica Lateranensi asserva-	ibid.
Socratis error de die Paschatis.	10.c	tur, cuius coloris.	ibid.
Socrus Simonis Petri curata.	178.c.d	Spongia veteres conglutinabant vulnera.	180.e
Solaria in domibus Iudeorum qualia.	179.d	Spongia vulnerato gladiatori ministrabantur ad succandum	180.b
Sol intra tres circulos visus apparere quibus Coss.	402.c	sanguinem.	180.b
Sol arcu caelesti circumdatus.	560.b	Sponsa admodum Adonidi vulnerato.	ibid.
Sol circulo obfignatus.	475.a	Sponsa Christi dicitur virgo Deo dicata, & cur.	473.b.c
de Sole obscurato cum Iesus est cruci affixus, & de magnis	559.a.b	Sponsa volatur in desponsatione.	458.c
terra tunc motibus factis scripsit Phlegon auctor Gentilis.	475.b	Sponsa apud Hebraeos delinquens plebebatur ut nupta.	18.c
178.c.d	459.e	Sponsa Christi nigra veste indui solitas.	473.d
Sole obscurati tempore passionis Dni in uniuerso Orbe. ibid.	459.e. 460.a	Sponsi dexteris iungunt ad quid.	458.c.d
Solem in plenilunio non posse naturaliter deficere.	458.d	Sponsus ad sponsam anulum ferreum mittebat apud Ro-	459.e. 460.a
Solem ignium lapidem dicebat Anaxagoras.	459.e	manos.	459.e. 460.a
Solem adorabant Priscillianiste.	459.e	Sponsus & sponsa benedicendi.	458.d
Solem adorari à Christianis cur dicerem Gentiles.	459.e	Sponsalis annulus.	459.e
Soleis Christiani vtebantur.	339.b	Sponsalis annulus quo signo apud Christianos sculperentur.	460.a
Solemnitas anniversaria in cuiusque Episcopi praefectura	511.d	Sponsalia apud Hebraeos non minoris momenti, quam ipsa	18.c
exordio.	560.b.c	nuptiae.	18.c
Soles tres visi Romae quibus Coss.	60.d	in Sponsalibus apud Hebraeos mariti & uxoris nomina	ibid.
Soles decem sine cibo transigere Christianos.	91.b	describentur.	ibid.
Soli nascenti inclinare, Christianis vetitum.	14.c	Sportulantes clerici.	467.e
Solitudo ex transitu Domini benedictionem suscepit.	14.d	Stachys Episcopus ordinatur ab Andrea.	321.b
Sophronij historia de S. Iohanne Baptista.	463.d.e	Stagna Neronis ubi.	664.d
Sorores Anne.	219.a	Stantes aliquando oramus, aliquando genuflexi, & cur.	560.d
Sorores Mariae.	ibid.	Stater quid sit.	134.d
Sorores appellabant Iudaei gentis suae feminas.	23.d	Staterem impendi pro se & Petro cur voluit Christus.	135.b
Sors qua cecidit super Matthiam.	23.c	Statio ieiunium appellari solitum.	512.e
Sors diuina quid sit.	23.e	Statua Saluatoris, & mulieris ab eo liberata.	112.a.b
Sorte numquam delectum summum sacerdotem apud He-	219.b	Statua Simoni mago Romae creata cum titulo, Simoni Deo	327.a.b.c
braeos.	ibid.	sancto.	374.a.b
Sorte qua definirentur.	540.d	Statua Alexandri Alabarcha Romae.	649.c
Sorte semel tantum summum sacerdotium à factiosis colla-	27.e. 36.b	Statua Apollonij Tyanai operatione demonum dabat re-	288.e
tum.	138.b	sponsa.	649.c
Sortem mittere quibus conditionibus liceat.	418.e	Statua Caij locanda in templo.	288.e
Sortes Apostolorum, liber sic dictus, reiectus.	279.b	Statue Aegyptiorum aduentante Christo concessa.	59.e
Sospater comes Pauli.	226.c	Statue in profenchi dicatae Caio in Aegypto.	280.c
Sossus Syriae Praefes.	594.c	Statua Caij Imperatoris dedicatio apud Hebraeos.	289.d
Sosthenes vnus ex septuaginta discipulis.	472.e	Statua Caij in templo ponenda dilationis praetextus.	204.e
Sosthenes synagoga princeps.	ibid.	Statuam Diane & Vestae non pui pluniam, puerile.	682.c
Sozomeni historia quam fidelis.	226.c	Statuas de Ierosolymis auferri iussit Pilatus.	87.a
in praef. pag. 2.	594.c	Statuas vel arces erigere non nisi ex S. C. licitum erat.	329.b
Spathophori, Alexandrini litteros.	ibid.	Statuas Christi & sanctorum à Constantino factas.	483.e.b
Speciosa porta quae.	226.c	Statua:	
Spectacula ferarum, & gladiatorum, lege prohibita.	594.c		
Speculo vis nequaquam solebant Christianae mulieres.	472.e		
Speculo sepe vti in vitis reprehensum.	ibid.		

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Status Iudeorum tempore aduentus Christi.	3.d.e.4.5.6.a.b.8	remansit illa sum.	ibid.b
Status Gentilium quando Christus venit.	7.a	Sudarium P. lauille.	662.c
Status in Ecclesia triplex.	460.e	Sues Iudaei proprio nomine non appellant.	110.c
Status virginalis viduati & coniugali praepositur.	ibid.d.e	Suetonij locus declaratus de Christo impulsore.	377.e
Stella oriens ex Iacob, & exurgit ex Israel: propheta	52.d	Suetonius nullum temporis ordinem seruat.	31.b
etiam apud Magos.	ibid.e	Suffocata quae sint.	382.d.e
Stella Magis visa quae, qualisve.	56.e	à Suffocatis abstinere, non fuisse omnibus & semper ab Apo-	381.e
Stella Magorum cuius substantia.	195.e	stolis praecipuum, quidam affirmant.	383.e
Stella Linofer Vesperugo appellata.	57.a	à Suffocatis abstinere quae Concilia iubent.	383.e
Stellam Magis visam, Angelum fuisse.	ibid.b	Suffragia pro defunctis exhibere, ab Apostolicarum tradi-	245.b
de Stella Magorum eximio fulgore Ignatius & Pruden-	407.e	tionum fontibus manare, multis auctoritatibus compro-	245.b
tius.	240.e	bat.	245.b
Stephanae domus baptizata à Paulo.	241.d	Sulphurata vitro rupto iam olim permutare soliti Iudaei.	10.d. 726.b
Stephani martyrium quo anno, quove die acciderit.	242.d	Sulphuris Galba Catos vicit.	330.b
Stephani necis occasio.	242.d	Sulphuris Galli seueritas.	471.b
Stephani diem natalem inter Christianorum ferias adnu-	242.d	Sulphuris Senerus de vestigijs Domini.	217.d
merari.	ibid.	Summa triginta argenteorum Iudae.	145.e. 146.a.b.c.d
Stephani partus Paulus.	243.a	Summa rerum penes sacerdotes apud Hebraeos.	454.b.c
de Stephani sepultura ex relatione Gamalielis.	242.c	Summi Pontificis corona.	240.b
Stephani memoria.	241.c	Summum Sacerdotium homini rustico Phani nomine obti-	23.e
Stephani corporis inuentio.	242.e	gisse.	23.e
Stephani funus.	236.b	Summum sacerdotem non nisi vnum apud Iudaeos fuisse.	90.c
Stephanus B. Iacobo ministrabat.	237.e	Summum sacerdotem in omni religione semper fuisse.	130.a.b
Stephanus primicerius diaconorum, & archidiaconus appel-	241.e	Summus sacerdos numquam sorte delectus apud Hebraeos,	23.e
latus.	242.d	nisi semel per vim.	23.e
Stephanus ubi lapidatus.	ibid.e	Summus Pontifex virginem tantam ducere poterat in lege	528.d
Stephanus pro lapidantibus orat.	243.b	ueteri.	181.c
Stephanus si non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.	ibid.e	Superliminare templi collapsum terramotis, qui in morte	181.c
Stephanus non ea die sepultus, quae necatus est.	243.b	Domini factus est.	181.c
Stephanus ubi sepultus.	108.a	Superstitiones Gentilium in religionem Christianam con-	317.d
Stephanus Papa cognoscit historiam de imagine Domini ad	415.a	uersa sanctificata.	317.d
Abagarum missa.	738.e	Supplicium capitis truncationis an esset apud Hebraeos.	176.e
Stephanus Papa traditionum custos.	467.d	Susanna Christum sequitur.	124.e
Stephanus procurator Flavia Domitilla Domitianum occi-	3.c	Susanna historia cur à Iudaeis suppressa.	615.e
dit.	14.a	Suspenso patibulo ante occasum solis sepeliebantur, & crateri-	182.c
Stephanus Domitiani occisus, libertus Clemetis.	115.e	fragio necabantur.	449.a
Stipendia clericorum.	401.c	Suspenso, cenjura Ecclesiastica.	55.b
Stirps Herodum quousque persenerauerit.	4.a	Syllaeus propinquioris Iudaeae Arabiae Rex.	55.b
Stirps Mariae, liber apocryphus.	265.d	Symbolum Apostolorum quando editum, & qua occasione.	315.a. b. c
Stirps Apostolorum.	82.e. 544.c	Symbolum quid significet.	ibid.b
Stoici & Epicurei cum Paulo disputant.	265.e	Symbolum collatio.	ibid.c
Stola Pontificia Iudaeis ablata.	373.c	Symbolum singulorum Apostolorum sententijs compactum.	315.e
à Ocellio restituta.	4.a	Symbolum quotidie recitandum.	316.d
Stola pontificia in potestatem Iudaeae Praesidum redacta.	265.d	Symbolum Romae semper sincerè & illibatè seruatum.	ibid.a
Stola cum ornatus pontificio permitti in templo asservari à	82.e	Symmachus interpres secundo circumcisus.	467.a
Vitelio.	82.e	Symmachus Papa fecit oratorium S. Crucis.	486.c
Stola Pontifex induebatur ieiunij tempore.	82.e	Synagoga Iudeorum à Caio violata.	277.c.d
Stola pontificia seruata in turri Antonia.	82.e. 544.c	Synagoga conuentus oratio.	76.b
Stola Pontifici exhibebatur à Praefecto Castell.	458.c	Synaxim ante communem mensam celebrari solitam tempore	488.b.c
Stola sacerdotalis super dexteris nubentium.	458.c	Apostolorum.	488.b.c
Stola pontificia causa Iudaeis negotium factum.	4.a	Synaxim sacram fecit Paulus Troade.	541.a
Stolam pontificiam Herodes custodiri iussit.	103.a	Synaxes etiam in persecutionibus frequentari solitas.	487.d
Strages exercitus Herodis ab Areta illata.	73.c	Synaxes etiam in carceribus habitas.	ibid.c
Stratos in terra orare interdum Fideles consueuiss.	560.e	Synedrim apud Iudaeos collegium quale.	90.d
Structura templi penitus demolita.	144.c	sublatum ab Herode & ex nonis hominibus seffectum.	91.a
Structura templi penitus demolita.	689.c.d	Synedrim concilium legationem mittit ad Ioannem Bapti-	94.c
Studium Iudeorum contra Christum.	166.d	stam.	94.c
Studium Pauli erga Corinthios.	444.d	Synesius à Iudaeo superstioso nauta delusus.	6.m
Studia Pauli in Aegypto.	110.c	Synesius Episcopus Ptolemaidis.	455.c
Suaris ars apud Hebraeos illicita.	ibid.	Synesius damnat magistratus.	456.a
Suaris multa concessa priuilegia à Romanis.	77.b	Synesius Andronicum excommunicat.	ibid.a.b
Sues ali in Palaestina consueuerunt.	28.b	Synodica acta Concilij Apostolorum.	380.e
Subductio Iesu.	105.c	Synodus Apostolorum quatuor fuisse.	564.c
Successio Praesidum Syriae.	343.b	Synodus sexta nullos canones edidit, unde impostura quo-	rumdam
Successionis vis magna.	427.c		
Successor Petri in sede Antiochena quis fuerit.	184.c		
Sudaria Pauli mira operantur.			
Sudarium Veronica.			
Sudarium quo caput Domini est inuolutum, ab incendio			

<i>rumdam Episcoporum detegitur.</i>	527.a.b	<i>Tatianus & Ammonius de concordia Evangelistarum.</i>	89.b
<i>Synodus Tyroneſis ſecunda cōtra clericos incontinentes. ibid.e</i>		<i>Taurinus Ebriocensis Episcopus.</i>	729.b
<i>Synodus Laodicea cultum Angelorum non imminuit. 602.a</i>		<i>Telesinus conſul ſancti Tyanæ.</i>	648.d
<i>Syracusis tres dies conſtitit Paulus.</i>	587.b	<i>Tempeſtas Pauli prope Melitiam.</i>	584.c.d
<i>Syri & Indei per totam Paleſtam digladiantur.</i>	654.d	<i>Templa qua dicerentur.</i>	49.a
<i>Syria Damafci, Arabia nominata.</i>	54.a	<i>Templi Diane Ephæſie magnificentia.</i>	504.a.b
<i>Syria ceterior, & alia cognominata Cale.</i>	116.b	<i>Templi Ieroſolymitani partium uſus.</i>	24.b
<i>Syriacè locutus eſt Dominus, cum ait, Tu es Cephas, id eſt, Petra.</i>	95.c	<i>Templi ſitus, & ordo ingredientium.</i>	76.c.d.e
<i>Syriacas legiones nullam Sciani imaginem inter ſigna coluiſſe. 140.d</i>		<i>in Templi adytum ſolè Principes ſacerdotum ingrediebantur.</i>	24.c
<i>Syriacus Papa nuptijs celebrandis & virginibus ſacrandis interſuit.</i>	459.b	<i>Templi ſtructura facta ab Herode firmiſſima.</i>	17.a.144.c
<i>Syriam totam fama Ieſu peruaſit.</i>	106.e	<i>Templi portæ, quibus mulieres intrabant.</i>	17.c
<i>Syriam Deam circumferentes phanaſicè multa iactabant.</i>	117.e	<i>Templi portæ maioris deſcriptio.</i>	225.a
<i>Syria Deo templum antiquiſſimum.</i>	571.c	<i>Templi portæ deſcriptio.</i>	225.d.227.a
<i>Syria Deo ſacerdos mytra uſus.</i>	239.e	<i>Templi portæ maior quæ.</i>	76.d
<i>Syria Prefes Cyprius Fadus.</i>	358.b	<i>Templi ruina prædicatur.</i>	144.d
<i>Syria Prefidum tempora.</i>	28.c	<i>Templi interiora mulieribus neſas ingredi apud Hebræos.</i>	227.a
<i>Syria Prefides Antiochia agebant.</i>	270.a	<i>Templi Ieroſolymitani deſcriptio, & portarum eius.</i>	225.a.b. & ſeqq.
<i>Syria conceſſu immunitas, ut nomiſi puberes deſcriberentur.</i>	30.c	<i>Templi & Memoriarum deſcriptio.</i>	487.b
<i>Syrie præfecture nobilitas.</i>	270.a	<i>Templi Ieroſolymitani magnitudo unde probatur.</i>	225.c
<i>Syria contributa Archelai ditio.</i>	79.a	<i>Templi profanatio à Samaritis facta.</i>	105.b
<i>Syropheniſta Cananea appellata.</i>	128.e	<i>Templi ſuperliminare collapsum tempore mortis Domini.</i>	181.c
<i>Syros uti ſolitos A, pro I.</i>	117.d	<i>Templi atrium ſanguine inundauit.</i>	682.c
		<i>Templi theſaurus qualis.</i>	696.a
		<i>Templi conſagratio quo die.</i>	686.d.e
		<i>Templi ſtructura funditus demolita.</i>	689.b
		<i>Templi deſcriptio à Cræſſo.</i>	696.c
		<i>Templi uelum quale.</i>	180.b
		<i>Templi uafa in templum Pacis tranſlata.</i>	696.a
		<i>Templi diuinitas.</i>	ibid.a.b.c
		<i>in Templo locus orationis ſeminarum.</i>	17.b
		<i>in Templo plura fuiſſe thuribula.</i>	24.d
		<i>in Templo fuiſſe uirgines deputatas.</i>	18.a
		<i>in Templo alius orationis, alius habitationis locus.</i>	17.b
		<i>in Templo foris erat multitudo populi hora incenſi, id eſt, extra primum uelum.</i>	24.b
		<i>in Templo uirgines a nuptijs ſeorſum orare conſueuiſſe.</i>	17.c
		<i>in Templo thuribulum aureum non unum tantum.</i>	24.c
		<i>in Templo comedere ſas non erat.</i>	17.b
		<i>in Templo ſemine à uirginibus ſegregata.</i>	17.c.d
		<i>in Templo locus, ubi ſeruina quæſe Deo uouerant, ſimul agerent.</i>	ibid.d
		<i>in Templo quot cellæ.</i>	ibid.
		<i>in Templo loca diſtincta.</i>	24.a
		<i>in Templo habitare aliquando feminas.</i>	17.e
		<i>in Templo duo erant altaria.</i>	24.a
		<i>in Templo quot ſacerdotes miniſtrabant.</i>	13.a
		<i>in Templo Pacis ornamenta templi Ieroſolymitani reſpoſita.</i>	709.e
		<i>Templum primum quod.</i>	225.d
		<i>Templum Salomonis quoties ædificatum.</i>	ibid.c
		<i>Templum Salomonis Orientem uerſus ſpectabat.</i>	477.d
		<i>Templum ſub Zerobabel inſtar prioris reſtituitur.</i>	17.a.100.c
		<i>Templum ab Herode excitatum.</i>	17.a
		<i>Templum quatuor porticus habuit.</i>	24.c
		<i>Templum Pacis corruiſſe nocte qua natus eſt Dominus, falſum.</i>	48.c
		<i>Templum Pacis nondum erectum Chriſti tempore.</i>	ibid.e
		<i>à quibus conſtructum.</i>	ibid.
		<i>quo tempore conſagratum.</i>	49.c
		<i>quo anno ædificatum.</i>	709.e
		<i>Templum Pacis Veſpaſianus ædificauit, & cur.</i>	ibid.
		<i>Templum legitimum unde dignoſcitur.</i>	105.c
		<i>Templum Ieroſolymitanum excurritur.</i>	686.d.e
		<i>Templum Diane Ephæſie.</i>	504.a.b.c
		<i>inter ſeptem Orbis miracula.</i>	ibid.d
		<i>ſpoliatum</i>	

T.

<i>Titorea fures notari ſoliti, & cur.</i>	170.e	<i>Tatianus & Ammonius de concordia Evangelistarum.</i>	89.b
<i>Tabellarij uſus.</i>	597.e	<i>Taurinus Ebriocensis Episcopus.</i>	729.b
<i>Tabellarij Episcoporum qui.</i>	ibid.	<i>Telesinus conſul ſancti Tyanæ.</i>	648.d
<i>Tabellæ piſtas pro uoto ſuſpendere ſolebant Gentiles.</i>	503.d	<i>Tempeſtas Pauli prope Melitiam.</i>	584.c.d
<i>Tabellæ piſtas pro uoto à Chriſtianiſ appenſæ.</i>	555.e	<i>Templa qua dicerentur.</i>	49.a
<i>Taberna Meſitoria, ex qua oleum ſuxit.</i>	47.e	<i>Templi Diane Ephæſie magnificentia.</i>	504.a.b
<i>figura Eccleſie.</i>	10.c	<i>Templi Ieroſolymitani partium uſus.</i>	24.b
<i>Taberne tres ubi poſitæ.</i>	586.c	<i>Templi ſitus, & ordo ingredientium.</i>	76.c.d.e
<i>Tabernacula duo in templo Salomonis.</i>	24.a	<i>in Templi adytum ſolè Principes ſacerdotum ingrediebantur.</i>	24.c
<i>Tabernaculum ſancta ſanctorum nemini erat perſpicuum, niſi ſacerdotibus ſanctioſis ſue tempore.</i>	ibid.b	<i>Templi ſtructura facta ab Herode firmiſſima.</i>	17.a.144.c
<i>Tabernaculum ſancta ſanctorum que aſſeruaret.</i>	ibid.a	<i>Templi portæ, quibus mulieres intrabant.</i>	17.c
<i>Tabernaculum ſancta ſanctorum intra ſecundum uelum.</i>	ibid.	<i>Templi portæ maioris deſcriptio.</i>	225.a
<i>Tabitha à Petro reſcitatur.</i>	282.b	<i>Templi portæ deſcriptio.</i>	225.d.227.a
<i>Tabor mons Itabyrion à Iofepho dictus.</i>	134.a	<i>Templi portæ maior quæ.</i>	76.d
<i>Tabor montis ſuus & figura.</i>	ibid.	<i>Templi ruina prædicatur.</i>	144.d
<i>quantum diſtet à Diocaſarea, Naim, & NaZareth.</i>	ibid.	<i>Templi interiora mulieribus neſas ingredi apud Hebræos.</i>	227.a
<i>inniſtur à Chriſtianiſ religionis gratia.</i>	ibid.	<i>Templi Ieroſolymitani deſcriptio, & portarum eius.</i>	225.a.b. & ſeqq.
<i>plautiæna habet in vertice, in qua tres ſunt eccleſie fabricate.</i>	ibid.	<i>Templi & Memoriarum deſcriptio.</i>	487.b
<i>in Tabor facta exiſtimatur apparitio pluſquam quingentis fratribus.</i>	209.d	<i>Templi Ieroſolymitani magnitudo unde probatur.</i>	225.c
<i>Tabule Teſtamenti.</i>	24.b	<i>Templi profanatio à Samaritis facta.</i>	105.b
<i>Tacitus Iudæos Bacchum colere calumniatur, in Chriſtianiſ odio flagrans mendax in hiſtoria reperitur.</i>	634.c	<i>Templi ſuperliminare collapsum tempore mortis Domini.</i>	181.c
<i>mendaciorum loquaciſſimus appellatus.</i>	692.a	<i>Templi atrium ſanguine inundauit.</i>	682.c
<i>Tamquam, dictio aliquando explectina.</i>	35.b	<i>Templi theſaurus qualis.</i>	696.a
<i>Tanis urbs Egypti antiquiſſima.</i>	25.e	<i>Templi conſagratio quo die.</i>	686.d.e
<i>Taprobana in ſula Ethiopia.</i>	359.b	<i>Templi ſtructura funditus demolita.</i>	689.b
<i>Taprobanam petiit Thomas.</i>	321.d	<i>Templi deſcriptio à Cræſſo.</i>	696.c
<i>Taricheen ciuitas à Veſpaſiano expugnata.</i>	441.d	<i>Templi uelum quale.</i>	180.b
<i>Tarſenſes rerum philoſophicarum ſtudioſiſſimi.</i>	575.e	<i>Templi uafa in templum Pacis tranſlata.</i>	696.a
<i>Tarſum Cilicia Saulum cum parentibus commigraſſe, fulſum.</i>	262.b	<i>Templi diuinitas.</i>	ibid.a.b.c
<i>Tarſus Cilicie metropolis.</i>	575.d	<i>in Templo locus orationis ſeminarum.</i>	17.b
<i>Tarſus ius municipale à Romanis ſuerat conſecuta, & quæ ratione.</i>	575.c	<i>in Templo plura fuiſſe thuribula.</i>	24.d
<i>Tarſus Ceſariensis partibus & Oſtiano ſanis.</i>	ibid.	<i>in Templo fuiſſe uirgines deputatas.</i>	18.a
<i>Tarſus Iulioſolis dicta, & cur.</i>	ibid.	<i>in Templo alius orationis, alius habitationis locus.</i>	17.b
		<i>in Templo foris erat multitudo populi hora incenſi, id eſt, extra primum uelum.</i>	24.b
		<i>in Templo uirgines a nuptijs ſeorſum orare conſueuiſſe.</i>	17.c
		<i>in Templo thuribulum aureum non unum tantum.</i>	24.c
		<i>in Templo comedere ſas non erat.</i>	17.b
		<i>in Templo ſemine à uirginibus ſegregata.</i>	17.c.d
		<i>in Templo locus, ubi ſeruina quæſe Deo uouerant, ſimul agerent.</i>	ibid.d
		<i>in Templo quot cellæ.</i>	ibid.
		<i>in Templo loca diſtincta.</i>	24.a
		<i>in Templo habitare aliquando feminas.</i>	17.e
		<i>in Templo duo erant altaria.</i>	24.a
		<i>in Templo quot ſacerdotes miniſtrabant.</i>	13.a
		<i>in Templo Pacis ornamenta templi Ieroſolymitani reſpoſita.</i>	709.e
		<i>Templum primum quod.</i>	225.d
		<i>Templum Salomonis quoties ædificatum.</i>	ibid.c
		<i>Templum Salomonis Orientem uerſus ſpectabat.</i>	477.d
		<i>Templum ſub Zerobabel inſtar prioris reſtituitur.</i>	17.a.100.c
		<i>Templum ab Herode excitatum.</i>	17.a
		<i>Templum quatuor porticus habuit.</i>	24.c
		<i>Templum Pacis corruiſſe nocte qua natus eſt Dominus, falſum.</i>	48.c
		<i>Templum Pacis nondum erectum Chriſti tempore.</i>	ibid.e
		<i>à quibus conſtructum.</i>	ibid.
		<i>quo tempore conſagratum.</i>	49.c
		<i>quo anno ædificatum.</i>	709.e
		<i>Templum Pacis Veſpaſianus ædificauit, & cur.</i>	ibid.
		<i>Templum legitimum unde dignoſcitur.</i>	105.c
		<i>Templum Ieroſolymitanum excurritur.</i>	686.d.e
		<i>Templum Diane Ephæſie.</i>	504.a.b.c
		<i>inter ſeptem Orbis miracula.</i>	ibid.d
		<i>ſpoliatum</i>	

<i>ſpoliatum & incenſum.</i>	504.d	<i>Thaddeos duos fuiſſe.</i>	ibid.d
<i>ſapè reſtitutum.</i>	ibid.	<i>Thaddeus unus ex ſeptuaginta ad Abagarum miſſus.</i>	308.c
<i>Templum Dea Syria antiquiſſimum.</i>	571.c.d	<i>Apoſtolus à Hieronymo creditur.</i>	310.a
<i>Templum Iudæorum in Egypto.</i>	697.e	<i>Thaddeus curat Abagarum.</i>	309.b
<i>Templum ſibi extrui non paſſus Tiberius.</i>	82.c	<i>Thalafſa ciuitas.</i>	583.e
<i>Temporaliſ rerum uſus minime uetus.</i>	470.e	<i>Thamâr à Iuda annulum petijt pro arrhabone.</i>	459.c
<i>Temporum indagatio ad Scripturæ interpretationem quantum conſerat.</i>	533.c	<i>Thau ſigno qui ſignati.</i>	171.a
<i>Temporum ueritas per Conſules exquirenda.</i>	671.a.b	<i>Thaumatargus Gregorius ius dicit.</i>	454.d
<i>Temporum errores per Conſules deprehendi.</i>	671.d	<i>Thecla ſponſum uelinguens, adheret Chriſto.</i>	361.e
<i>Temporum ratio quantum ualeat in rebus perueſtigandis.</i>	677.c	<i>Thecla protomartyr dicta.</i>	363.d
		<i>Thecla ſuperat ignem.</i>	362.c
		<i>Thecla leones ſuperat.</i>	ibid.d
		<i>Thecla Pauli cupida.</i>	363.c
		<i>Thecla diſtrahit gemmas.</i>	362.a
		<i>Thecla an martyrio deſuncta.</i>	364.a.b.c
		<i>Thecle Acta.</i>	360.e.361.a.b
		<i>Thecle & Pauli Acta apocrypha que.</i>	361.b
		<i>Thecle Acta germana.</i>	361.d.c
		<i>Thecle paſſio.</i>	362.b.c.d
		<i>Thecle pugnanti Angelum adſiſſe imagine Pauli.</i>	ibid.e
		<i>Thecle paſſione obteſtatio fieri ſolita.</i>	ibid.
		<i>Thecle nomen inſigne.</i>	363.d.e
		<i>Thecle in memoria primaria eccleſia Mediolani execta.</i>	364.a
		<i>Thecle cultor ſtudioſiſſimus S. Ambroſius.</i>	ibid.
		<i>Theclam prohibet Paulus ſecum pergere.</i>	363.a
		<i>Theodas ſeducitor quando.</i>	64.e
		<i>Theoda facinus, & mors.</i>	65.a
		<i>Theoda præſtigiatori uiri circiter quadringenti conſentiunt.</i>	233.b.e
		<i>Theoda caput abſciſſum.</i>	65.b
		<i>Theodora Auguſta Imagines ſacras reſtaurauit.</i>	480.e
		<i>Theodoretus expoſitio in epistolam ad Coloffenſes de religione Angelorum improbat.</i>	602.a
		<i>Theodoretus bene ſentit de Angelorum cultu.</i>	603.b
		<i>Theodorus Studita meminit de epistola Abagari ad Ieſum.</i>	107.d
		<i>Theodorus ab Ethnicis ſupplicio affectus, quod clericos tonderet.</i>	568.b
		<i>Theodorus contra Latinos, qui à ſanguine non abſtinebant.</i>	383.c.384.a
		<i>Theodori Penitentiarium manuſcriptum.</i>	384.a
		<i>Theodoſius Magnus uiceſi uingenti quo Chriſtus inuictus fuit, in foro Conſtantinopolitano à Conſtantino depoſitum, inde ſublatus honeſtiori loco recondidit.</i>	123.e
		<i>Theodoſius Imp. ab Ambroſio multatus.</i>	453.b
		<i>Theodoſij lex de proroganda morte damnatorum.</i>	85.e
		<i>Theodoſius cænobiarcha.</i>	57.d
		<i>Theodoſius Iudæorum princeps.</i>	12.e
		<i>Theodoſij Iudæi de Chriſti ſacerdotio impoſtura.</i>	ibid.
		<i>Theodoſij Iudæi inuenti de obſterrice Deiparæ Virginis.</i>	13.b
		<i>Theodotus Septemtrionalem partem orbis dimenſus eſt.</i>	31.e
		<i>Theophilus Anani filium à ſummo ſacerdotio ſummonit Agrippa, & Simonem ſubſtituit.</i>	305.c
		<i>Theophilus pontificatum à Ionatha accipit per Vitellium.</i>	267.c
		<i>Theophilus, ſuffectus Zacchæo in Episcopatu Eccleſie Ceſariensis in Paleſtina.</i>	530.a
		<i>Theophilus ciuis Antiochenſis.</i>	530.a
		<i>Theophilus Eccleſie Antiochene Episcopus Euangelia in unum compegit.</i>	89.a
		<i>Theophilus Imperator præcipuus Iconomachorum fautor.</i>	460.e
		<i>Theophilus, ad quem Lucas ſcribit, quis fuerit.</i>	529.e
		<i>Theophorus homo, Chriſtus dictus.</i>	372.a
		<i>Theſmotheſta magiſtratus Athenis.</i>	401.c
		<i>Theſſalonice quid egit Paulus.</i>	399.d.e
		<i>Theſſaloniceſes alacriter à Paulo uerbum ſuſcipiunt, & que paſſi.</i>	ibid.
		<i>Theſſaloniceſium tribulatio qualis</i>	400.a
		<i>Thome</i>	

INDEX

Thoma Apostolo que regio ad predicandam obrigerit.	321.d	Tintinnabulorum usus in Ecclesia.	ibid.
Thoma Apostoli crux in ecclesia sculpta.	482.a	Tiratibam vicum insederunt Samaritae.	258.b
Thomam nentiquam fuisse experiem Spiritus sancti, licet praesens non fuerit, cum Dominus insufflant in discipulos.	205.c	Titia lege quid cautum.	406.b
Thomas Apostolus vidit Iesum resuscitatum.	205.d.e	Tituli argento ornati in ecclesijs.	555.d.e
Thomas ad Parthos profectus ad Indos penetravit.	321.d	in Titulis impartendis Catholici copiosi.	518.b
Thomas Taprobanam insulam petiit.	ibid.	Titulus debitu haeretic Pontificem non honorant.	ibid.
Thramni Aegyptij historia.	181.d.e	Titulus crucis Christi quo ordine scriptus.	81.c.178.a
Thramni a Tiberio accersitus.	182.a	Titulus Pastoris.	330.c.476.d
Thraseus Petus a Nerone interficitur.	647.c	Titulus honoris primus in Ecclesia Apostolatus.	518.b
Thrasillo mago urebatur Tiberius.	83.c	Titulus & statua Simonis magi.	328.b.c
Thuribula plura fuisse in templo.	24.d	Titulus Optimi viri magistratum gerentibus dari solius.	530.b.c
Tiara ex quibus olim confecta. Vide supra, Corona.		Titus Pauli interpres.	351.a
Tibarenorum mos de precipitandis senibus.	318.a	Titus Cretenfis Episcopus.	517.c
Tiberiadis lacus.	82.a	Titus Imp. optavit fieri Pontifex, & cur.	166.c
Genetzareth appellatus.	108.e	in Iudaeam a Patre mittitur.	679.c
Tiberias in lacu Genetzareth.	109.b.c	Ierosolymam obsidet, qua die, qua parte.	684.a.b
Tiberias edificata.	81.e	Iudeos captos ante urbem cruci affigi iubet.	684.a
Tiberij imperium.	81.e	Ierosolymam aggeribus cingit.	685.a
laus.	82.b.c	Ierosolyma muro cingit iuxta praedictionem Dni.	ibid.
primordia felicia.	ibid.	euifcerantes Iudeos propter aurum cobibet.	685.d
studium erga Iudeos.	296.d.e	ad deditionem Iudeos miseratus frustra inuitat.	686.b
littere pro Iudeis.	297.a.b	Antoniam terram expugnat.	686.c
Tiberij edicto magi profligati.	83.c	templum oppugnat.	ibid.
usus sericorum ablati.	ibid.	templo parcere statuit.	ibid.
Tiberij lex aduersus bistriones.	85.d	frustra templum ab incendio liberare conatur.	686.e
lex de poena damnatorum proroganda.	ibid.	sacerdotes in templo latentes ad suppliciu duci iubet.	688.b
comminatio accusatoribus Christianorum.	215.e	dat licentiam militibus inflammandi ciuitatem.	ibid.
annus quintusdecimus, annus placabilis.	88.d	Sion oppugnat, & capit.	688.d.e
crudelitas.	85.c	in templo more Gentium immolauit; non tamen hac intel- ligi potest abominatio a Domino praedicta.	688.a
crudelitas in Senatores.	259.c	Alexandriam se confert.	694.c
Tiberius Nero ab Augusto adoptatur, & quando.	67.e	quo anno triumphat.	ibid.
Julia Augusta filius.	81.e	a Daniele praemonstratus.	ibid.b
Iudaicos ritus compefcit.	84.d.e	arborem balsami in triumphum duxit.	696.e
Iudeos Vrbe pellit.	ibid.e	solus imperat.	712.d.e
res Iudeorum restituit.	85.b	quando obiit.	716.a
coerct libidinem sceminarum Romanarum.	84.d	sexies Consul.	711.a
in decretis mutatus.	85.c	Titi Imperatoris numisma quale.	694.e.695.a
ferme biennium vsus pallio.	80.e	eius modestia.	694.a
sermone Graeco abstinuit.	81.a	mansuetudo.	711.e
magia intentus.	83.d	clementia.	ibid.
coerct Palatum.	87.c.d	beneficentia.	713.a
oblatos respuit honores.	82.b	arcus triumphalis.	695.d
de Christi diuinitate ad Senatum retulit.	215.e	obitus.	716.a
quo anno suae etatis obiit.	267.a	Tobia accubitus.	153.c
Tiberius Alexander ditissimus.	374.a	de Toga ad pallium, pronerbitum.	474.e
Tiberius Alexander Eadi successor.	ibid.	Tonsura clericalis quid significet.	566.c
Alexandri Alabarcha filius, desertor paterna reli- gionis.	229.a	Tonsura ex Apostolica traditione in Ecclesiam deriuata.	565.e.566.e
Fibicines ad luctum adhibebantur.	112.d	Tonsura prima antiquitus etiam initiabantur clerici.	568.b
Timon vnus ex septuaginta discipulis.	138.b	Tonsura puerorum.	ibid.e
Timor discipulorum, viso Paulo, quid arguit.	268.a	Tonsura maior vs, qui maioribus ordinibus initiabantur.	ibid.c.d
Timotheus presbyter Ierosolymitanus.	58.d	Tonsura Ecclesiastica vsus vnde ortus.	565.d.e
Timotheus Gentilis homo circumcissus a Paulo.	394.e	Tonsura vsus vnde.	569.b
Timotheus Thessalonicam missus.	405.c.d	Tonsura monachalis & clericalis differentia.	ibid.d.e
Timothei & Pauli nomine scripta epistola quae.	594.b.597.d	Tonsuram Petrus gestabat.	566.d
Timothei genus.	395.b.c	Tonsuram monastica deridentes seuerissime puniit.	570.b.c
Timotheus cur a Paulo circumcissus.	394.e	Tonsuram barbe non probat Hieronymus.	570.e.571.a
quibus parentibus genitus.	395.b	Tormenta Christianorum.	634.b.c
a Paulo sacris initiatus, & Ephesorum Ecclesiae praefectus.	507.e.730.e	Torpetes de domo Casaris a Paulo conuersus.	589.c
vino temperabat.	510.a	martyrio coronatus sub Nerone.	ibid.
Timotheus & Linus Paulo ministrabant.	236.b	Tortule ex terra sepulchri Domini & aqua admixta for- mata.	185.a
Timotheus & Titus virgines permanserunt.	724.b	Trabem ex auro solidam Crassus a templo abstulit.	696.c
Tintinnabula primum ab Augusto in editiori loco posita.	558.c	Trachonitica regio.	71.c
Tintinnabula etiam apud Syros in sacris adhibita.	ibid.	Tradio quid.	409.b
Tintinnabula vsi praefecti excubiarum, & cur.	ibid.	Tradio scripturae praestat.	411.d

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

Tradio antiquior scriptura.	411.a	Tributum Augusti pro restituendo Palatio.	144.a
Tradio scripturarum fundamentum.	ibid.d	Trichiny nomen apud Iudeos.	153.b
Tradio Apostolica orare ad Orientem.	558.d	Triepbon Pauli discipulum se nominat.	639.b.c
ex Traditione ritus Ecclesiae.	412.a	Trigemina porta quae & Ostionis, quid ibi.	660.e
Traditiones & scripta ab Ecclesia probantur.	411.d	Trinitas trium horarum mysterio declarata.	223.c
Traditiones esse Apostolicum depositum.	409.b	Tripolis oppidum.	313.c
Traditiones improbate quae.	ibid.e	Trium miraculorum memoria in Epiphania, licet non eodem die facta.	99.a
Traditiones Rechabitarum.	410.e	Trium fontium locus celeberrimus.	662.c.d
Traditiones multa numerantur.	412.a.b	vnde ibi tres fontes.	ibid.
Traditiones citra scriptum ab Apostolis relictae propter quid.	255.b	Triumphus Tui.	694.a
Traditiones Apostolorum scripta ab Ignatio.	412.d	Triumviratus instituti tempus.	34.a
Traditiones Apostolorum.	408.e.409.a.b	Troade Paulus quid.	540.d
Traditiones de obitu Mariae Virginis.	369.b	Troas ciuitas nobilissima.	507.b
Traditiones Iudeorum.	410.b	Troadis Asson.	548.a
Traditiones seruandas, ut a maioribus tradita sunt.	496.e	Trogylly commoratur Paulus.	ibid.b
Traditiones sub Eleutherio illibatae.	569.c	Trogyllyum quid.	ibid.
Traditiones plusquam scripta esse estimatae.	732.d.e	Trophimus Pauli discipulus.	586.a
de Traditionibus.	408.c.409.a	Melita infirmus a Paulo relinquitur, an Adleti.	ibid.
Traditionum defensores.	418.b.c	Trophimus vnus, an plures.	574.b
Tragedia inscripta, Christus patiens, quis auctor.	148.a	Trophimus Ierosolymis cum Paulo.	ibid.
Trasianus adoptatus a Nerua.	746.c	Tryphena a Paulo saluatur.	538.b
Transamnanam regionem & ducenta talenta consequitur Antipas.	110.c	Tryphon Iudeus.	34.a
Transanimatio Pythagorea quo temperamento astrueretur a Pharisaeis & Scribis.	73.c	Tryphosa a Paulo saluata.	538.b
Transsephratenfes copia Iudeorum.	290.b	Tuba dies festi denuntiabantur apud Hebracos.	150.a
Transfiguratio Domini.	133.e	Tuba significatur septimi diei principium, & finis.	ibid.
Translatio corporis S. Ignatii martyris Antiochiam.	426.a	Tuba sonitu certa hora Hebraeis significata.	558.b
Translatio corporum Ss. Petri & Pauli.	ibid.	Tugurium Romuli ad multa saecula conseruatum.	47.a
Transiberim habitabant Iudei.	10.d.50.b	Tullianus carcer cui comparandus.	534.a
Transiberim erumpentis olei significatio.	10.d	Tumultus Ephesini propter templum Diana.	504.e
Transiberim ecclesia Dei genitrici prima omnium erecta.	ibid.	Tundere pectus in oratione quid significet.	561.e
Transiberim Rome fons olei erupit.	ibid.	Tunica Christi desuper contexta qua arce a matre facta.	177.e
Transiberinus ambulator Iudaeus dictus.	ibid.	Tunica inconsutilem Iesu a Christianis redemptam, & conseruatam.	184.b
Transubstantiatio in Eucharistia.	156.b	in Galatia reposita.	ibid.
Tres diuersae sententiae antiquorum sub quibus Coel. natus est Christus.	32.c	Turris quadam, euerse Ierosolyma, relictae cur.	689.c
Tres dies fuit Dominus in ventre terra.	197.d	Turris edificauit Noe filij ab altera turri discedetes.	315.d
post Tres dies resurgere Dnm quomodo intelligatur.	198.c.d	Turris quarta supra verticem Paphthoriorum condita Ierosolymis.	150.e
Tres horas, tertiam scilicet, sextam, & nonam, sollemniores fuisse in orationibus diuinis.	223.c.d	Turris erecta Ierosolymis ad delinquentes coercendos.	311.e
propter mysterium Trinitatis.	ibid.c	Turris Sironis Caesarea.	697.b
Tres Tabernae quantum ab Vrbe distarent.	586.e	Turris Ader, id est, gregis.	49.d
Tres virgines Vestales a Domitiano punite.	718.a	Turris Ader iuxta quam pascit Iacob greges suos.	ibid.
que earum nomina.	ibid.b	& iuxta quam pastores audierunt, Gloria in excelsis Deo: de qua locutus est Michaeas.	ibid.e
Tribunalia iudicum tria apud Hebraeos.	116.e.117.a	in qua est ecclesia trium pastorum.	ibid.
Tribus Lesitica an liceret cum ceteris inire nuptias.	11.d.a	mille passus distans a Bethlehem.	ibid.
12.a		Turris nebulosa.	ibid.
Tribus Iuda Babylonem adducta.	2.c	Turris Antonia dicta.	82.e
Tribus Iuda qua ratione regnasse dicitur vsque ad Herodem.	3.a.b	Turris in Seleë collapsa.	138.d
Tribus singula in adificationem templi Pacis pecuniam contulerunt.	47.c	Tyana oppidum Cappadociae.	313.d
Tribus sacerdotalis cum regia stirpe poterat inire nuptias.	11.d.e.12.a	Tychicus Pauli tabellarius.	591.d.593.c.594.b.597.d
Tribus Iudeorum matrimonio non miscebantur.	12.a	Typhonicus ventus, qui & Euroaquito.	584.c
Tributa sacerdotibus alacriter pendebantur, non ita Regibus.	468.d	Typus Concilij celebrandi a Domino monstratur.	129.e
Tributa sacerdotibus pendenda, perinde ac Regibus.	ibid.d.e	Typus decimarum.	468.c
Tributa alia in agros, alia in capita ab Augusto imposta.	30.e	Typus Ecclesiae.	284.c
Tributi numisma quale.	143.c	Tyranni sophista scholam Paulus adijs.	421.e
Tributum saepe Augustus imperauit.	30.e.31.a	Tyridates magnus.	643.c
Tributum Reges a filijs exigere non solent.	135.a	Tyrijs & Sidonijs iratus Agrippa.	313.b
a Tributo qui sint liberi.	ibid.a.b		
Tributum non dandum Romanis, Iuda Galilei decretum.	64.e.65.a.c		
Tributum Iudeorum Romanis dari solitum.	692.c		

V.

VA, vna Ierosolymis, vox Iesu filij Anani. 632.d.e
 Valens Imperator Epiphania festo interfuit. 57.d
 Valentini commenta de infantia Saluatoris. 77.c
 Valentinus haesiarca. 185.e.386.a
 Valentiniani heretici opobalsamo vnguebant baptizatum. 77.c.255.a
 Valeria

INDEX

<i>Valeriani Imperatoris testimonium de Ecclesia Christianorum.</i>	477.a	<i>Veronica Berenice dicta.</i>	184.c
<i>Valerij Grati prefectura in Iudaea.</i>	81.e	<i>Veronica sudarium.</i>	184.b.c
<i>Valerij Grati prefectura finis.</i>	86.e	<i>Vespasiani Imperij anni varie numerati, & cur.</i>	712.d
<i>Valerius Gratus, Pilati praefessor.</i>	28.e	<i>Vespasiani miracula ex impostura Tyanae.</i>	681.c.d
<i>Vandali quot annos Africam deuastarunt.</i>	570.b	<i>Vespasiani insititia.</i>	711.e
<i>Vari Consulatus.</i>	29.b	<i>Vespasiani mors.</i>	712.d
<i>Varianna clades in Germania.</i>	78.c	<i>Vespasiano ex S. C. decretum Imperium.</i>	681.a
<i>Varus Praefes Syriae.</i>	72.d	<i>Vespasiano cur tributa sint ea, quae de Christo praenuntiata fuerant.</i>	681.c.d
<i>Ierosolymam contendit.</i>	72.d	<i>Vespasiano competere non possunt quae de regno Messiae dicta sunt a Prophetis.</i>	682.a
<i>ex Syria euocatur.</i>	73.a	<i>Vespasianus a Nerone aduersus Iudeos missus.</i>	675.e
<i>in Palaestina ad comprimendos Iudeos mittitur.</i>	ibid.	<i>Vespasianus Augustus a multis creditus Christus.</i>	681.b.682.a
<i>Iudeos agit in crucem.</i>	ibid.	<i>quot & quales clades Iudeis intulerit.</i>	675.a.676.a
<i>ad administrandum Germaniam amandatur.</i>	73.d	<i>Galileam debellat quando.</i>	ibid.
<i>Germanos asperè iradans ad defectionem impulit.</i>	ibid.	<i>una cum Tito triumphati.</i>	9.b
<i>Sibi ipse mortem consciscit.</i>	75.d.78.d	<i>Titum ad Galbam nouum Imp. legat.</i>	679.c
<i>Syriam pauperem relinquit.</i>	78.d	<i>tribus exceptis castellis, & Ierosolyma, omnia loca Iudaeae subiicit.</i>	679.c. & seqq.
<i>Darrone doctior rerum antiquarum nullus.</i>	35.e	<i>ab exercitu Imperator acclamatur.</i>	680.c
<i>Ursa myrrhina in magno pretio olim habita.</i>	172.a	<i>omnes ex familia David necat.</i>	698.a
<i>unde materiam habent.</i>	ibid.e	<i>Alexandria soluens Romam venit.</i>	681.b
<i>Vide, Myrrhina vasa.</i>		<i>caecum & manū agrotum sanat Alexandria.</i>	ibid.
<i>Vasa templi in templum Pacis translata.</i>	695.e	<i>Capitolium concrematum restituit.</i>	687.a
<i>Vases Gentilium qui fuerint.</i>	7.c	<i>Casarienses colonos fecit.</i>	697.b
<i>Vaticana basilica fontem habuit in atrio.</i>	478.e	<i>Christus haberi affectant.</i>	710.b
<i>in Vaticano Petrus sepelitur.</i>	664.c	<i>philosophos praeter Musonij Vrbe expulit, qua occasione.</i>	703.e
<i>Vaticanum, locus pauperum.</i>	661.a	<i>Vesper stella.</i>	195.e
<i>Vaticanium Ianiculi pars dicta.</i>	663.c.d	<i>Vespere pro sero accipitur.</i>	195.b
<i>Vaticinia Gentilium de Christo ventura.</i>	8.e	<i>Vespera quid significet.</i>	195.e
<i>Vaticinia Domini impleta.</i>	686.a	<i>Vesperinae Missae.</i>	161.a
<i>Vaticinia de Christo Vespasiano Augusto tributa.</i>	9.a	<i>Vesperugo stella.</i>	195.e
<i>Vaticinium de piscatione Apostolorum.</i>	285.a	<i>Vesta staturam non pati pluuiam, commentum.</i>	682.c
<i>Vestigal fructuum venalium remissus Iudeis a Vitellio.</i>	265.d	<i>Vestales virgines incisos sibi capillos ad arborem suspenderant.</i>	473.e
<i>Vestigal & tributum Principibus pendendum.</i>	452.a.b	<i>in Vestales virgines Domitianus animaduertit.</i>	716.d.718.a
<i>Vestigalia ab Augusto imposta.</i>	30.e.31.a	<i>Vestibulum virginum crimine damnatarum poena.</i>	726.c
<i>Vela duo in templo Salomonis.</i>	24.a.b	<i>Vestigia pedum Domini.</i>	163.a
<i>Vela adnotata reliquijs sanctorum.</i>	424.d	<i>Vestigia Domini Iesu in monte Oliveti impressa, dum in caelum ipse ascenderet.</i>	217.b.e
<i>Velamen mulierum quale esse debeat.</i>	471.c	<i>per Vestigia vestra, summiſſo animo dici, vel scribi solent.</i>	230.a
<i>Velamen sacrarum virginum a sacerdotibus benedictum.</i>	472.e.473.a	<i>a Christianis sacerdotes obstantibus.</i>	230.a
<i>Velandis oculos capite truncandarum mos.</i>	663.c	<i>de Vestigijs Domini terra impressis, & de excussis solo respuente marmoribus, quae manus adornandi studio tenisset apponere, & de calcatis pulueris dirreptione qui auctores meminerint.</i>	217.c. 218.a
<i>de Velandis mulieribus Pauli consilium.</i>	471.b	<i>Vestilia Romana impudicitia.</i>	84.d
<i>Velatae mulieres Iudaeae.</i>	ibid.	<i>Vestimenta Christi ubi seruata, dum baptizaretur.</i>	94.a
<i>Velata mulieres Lacanae.</i>	ibid.c	<i>Vestimenta sua recepit Iesus in cena.</i>	154.b
<i>Velatio improbata quae.</i>	471.e	<i>Vestis Christi inconsutilis nequaquam pretiosa.</i>	177.e
<i>Velationis virginum apophoretica.</i>	475.b	<i>Vestis nuptialis quae.</i>	154.a
<i>Velationis celebratis Deo dicanda virginis.</i>	473.a	<i>Vestis Regis affinium qualis.</i>	167.a
<i>Velo Poppaea Sabina utebatur.</i>	471.c	<i>Vestis, qua Iesus delusus.</i>	ibid.
<i>Velum primum templi sacerdotibus tantum patebat.</i>	24.b	<i>Vestis coenatoria quae.</i>	154.a
<i>Velum primum & secundum quid.</i>	24.a	<i>Veste nigra indui solitas virginibus Deo sacratas.</i>	473.d
<i>Velum sacrum quale.</i>	472.e	<i>Vestes sacerdotales.</i>	82.e
<i>Velum scissum in morte Domini quod.</i>	181.a	<i>Vestes hominum in Oriente a feminis confici solite.</i>	177.e
<i>Velum templi duplex, interius, & exterius.</i>	ibid.	<i>Vestes scindere, sacerdotibus vetitum.</i>	164.e
<i>Velum templi quale esset temporibus Iosephi.</i>	180.e	<i>Vestes scidit Ionathas sacerdos non sacerdotales, sed militares quibus dux indutus erat, ob turpē militum fugā.</i>	165.a
<i>Velum virginutis insigne.</i>	461.a.b	<i>Vestes scidit Iosue ob cladem bello acceptam.</i>	ibid.
<i>Velum mulierum quale reprehenditur.</i>	471.e	<i>Vestes scindendi cause, blasphemia potissimum & lucus.</i>	ibid.b
<i>Venantiij Fortunati carmen de sepulchris Apostolorum.</i>	667.a	<i>Vestes & ornatus mulierum qualis.</i>	472.a.b
<i>Ventus Fortunatus gratia consecutus ex oleo lapidis.</i>	425.b	<i>de Vestium mulierum.</i>	471.b
<i>Venditionis Iudaicae typus in Zacharia expressus.</i>	146.e	<i>Vesuij montis eruptio.</i>	713.b
<i>Veneri & Adonidi templum erectum ab Hadriano Imp. ad abolendam praesepis memoriam.</i>	46.e	<i>Vetus Alarcollis equestris ordinis.</i>	667.e
<i>Veneris saeculi Corinthi.</i>	456.d	<i>Viam discipline quis inuenit, & emittit.</i>	2.e
<i>Ventidius Cumanius Tiberij Alexandri successor.</i>	375.a	<i>Vices sacerdotum incensum adolescentium quot numero.</i>	24.e
<i>Verbu consecrationis quam efficaciam.</i>	160.b	<i>Vices</i>	
<i>Verba aliquot Domini Iesu ab Euangelistis non scripta.</i>	214.c		
<i>Verbi incarnatio quo anno facta.</i>	25.b.c		
<i>Verbo unita humana natura indimise & inconsuse.</i>	ibid.b		
<i>Verbum in vterum Virginis quo modo delapsum.</i>	ibid.		
<i>Verbum carnem assumens, quod fuit, esse non desijt.</i>	ibid.		
<i>Ventus non labefactatur, si haereticus eam teneat.</i>	247.b		
<i>Ventus Catholica de S. Maria.</i>	368.b		

IN TOMVM I. ANNAL. ECCLES.

<i>Vices Abie quota.</i>	24.d	<i>Virginitatem ad tempus colebant Pharisaei.</i>	5.a
<i>Victor Episcopus Capuanus.</i>	89.b	<i>Virginitatis cultores Corinthij.</i>	461.a
<i>Victorini Pictaueſis carmen de Golgotha.</i>	177.c	<i>Virginitatem perpetuam qui coluerunt.</i>	724.b
<i>Victoriam in bello Deus praenuntiare solebat per diodecim gemmas instas in rationali summi sacerdotis.</i>	83.b	<i>Virginitatis votum ab haereticis impugnatur.</i>	19.b
<i>Viduam Ecclesiae ministerium cuius aetatis eligenda.</i>	528.c	<i>Virginitatis insigne velum.</i>	461.a
<i>Vidua offerens duo minuta a Domino laudatur.</i>	144.c	<i>Virginitatis merito diuinationem adeptae Sibyllae.</i>	7.d
<i>Vidua Naim filius a mortuis reuocatur.</i>	118.b	<i>Virginitatis assertores.</i>	461.d
<i>Viduuarum collegia antiquissima.</i>	461.c	<i>Virginitatis impugnatores.</i>	461.e
<i>Viduis septem discipuli praefecti, & eorum nomina.</i>	618.a	<i>Virginitatis & continentiae seruanda consilium Pauli.</i>	460.d
<i>Vienna Paulus Crescentem relinquit.</i>	79.a	<i>Virginitatis laudes.</i>	75.b.462.b
<i>Vigilantijs contra cultum sacrarum reliquiarum.</i>	424.a	<i>Virginus Rufus a legionibus Romanis Imperator nominatur.</i>	743.c
<i>Vigilantijs Hispanus, uere Dormitantijs.</i>	485.a	<i>laudatur a Plinio.</i>	ibid.
<i>Vigilijs nocturnarum vsus & modus.</i>	399.a	<i>visibile caput in Ecclesia statuendum.</i>	130.a
<i>Vigiliarum vsus ab Ambrosio auctus, non ablati.</i>	ibid.	<i>Viso Petri.</i>	284.a
<i>Vigilia anniuerſaria.</i>	338.c	<i>Visitare omnes Ecclesias, Petri munus.</i>	275.c
<i>de Vigilijs Christianorum etiam Ethonici scribunt.</i>	399.a	<i>Vita longae aliquot exempla in primo Christi saeculo.</i>	709.b
<i>de Vigilijs nocte Dominica celebrandis.</i>	552.a	<i>de Vitellij Imperij tempore opiniones diuersae conciliatae.</i>	680.c
<i>Vincentius Bonardus, Magistri Sacri Palatii collega.</i>	546.e	<i>Vitellium principes Iudeorum quid deprecari.</i>	267.b
<i>Vincetius Lirinensis.</i>	418.a	<i>Vitellius Praefes Pilato successit.</i>	50.e
<i>Vitellius Paschales quo tempore cadi inciperent.</i>	149.e	<i>Vitellius Proconsul in Syriam mittitur.</i>	265.c
<i>Vincula ferrea in sepulchro Domini imposta.</i>	184.a	<i>Vitellius bellis Arabicis aduersus Arcia Regem parat.</i>	267.b
<i>Vincula Petri in honore habita.</i>	668.e	<i>Vitellius sacerdotibus Iudeorum cum ornatu pontificio stolam restituit.</i>	265.d
<i>eorum praeconia.</i>	312.c.d	<i>Vitellius Iudeorum populum in fidem Caii noui Principis sacramento adegit.</i>	267.c
<i>Vindicta in quosdam Herodis amicos ab Archelao petita.</i>	71.e	<i>Vitellius a Syria praefectura amouetur.</i>	288.d
<i>Vindicta in sumentes indignè Eucharistiam.</i>	497.d	<i>Vitellius per Iudaeam exercitum non ducit, cur.</i>	655.e
<i>Vinidius Quadratus Syria Praefes.</i>	376.a	<i>Vitellius ad Imperium prouectus.</i>	679.d
<i>Vini myrrhati natura.</i>	172.d.e.173.a	<i>terribissime imperat.</i>	680.b
<i>Vinum aqua mixtum in sacrificio offerendum.</i>	492.e	<i>imperať mensis octo, dies quinque.</i>	ibid.d
<i>Vinum felle mixtum gustasse Dominum.</i>	171.e	<i>Vitis magnitudo in superliminari portae templi.</i>	191.a
<i>Vinum myrrhatum noluit bibere Dominus.</i>	ibid.	<i>Vitis aurea in templo.</i>	190.e
<i>Vinum myrrhatum. Vide, Myrrhatum vinum.</i>		<i>Vitro rupto sulphurata permutare soliti Iudaei.</i>	10.e.726.a.b
<i>Vinum felle mixtum cur Iesus gustauerit.</i>	175.c	<i>Vitpianus Christianorum hostis.</i>	430.d
<i>Vina quae permixta mulieribus Romanis.</i>	175.b	<i>Vitio diuina in Herodem.</i>	68.a.b
<i>Viri in uxorem habet potestatem.</i>	20.b	<i>Vitio diuina in Agrippam.</i>	357.c
<i>Viri a mulieribus separati in templo.</i>	76.c	<i>Vmbra Petri languores curante, cultus imaginum & vis miraculorum praefiguratur.</i>	232.d.c
<i>Viri Iuda quinquam diliti.</i>	2.e	<i>Vmbra Pauli an mortuos suscitauerit.</i>	424.c
<i>Viri Iuda, non Iudae legendum.</i>	3.a	<i>Vna fuerit, an plures Magdalena, fuisse disputatur.</i>	118.c.d
<i>Viri Galilaeae cur dicti a Apostoli ab Angelo.</i>	115.e	<i>Vna sabbati appellatus dies qui nunc Dominicus.</i>	541.b
<i>Viros pios interdum a demonibus vexatos.</i>	122.a	<i>uncia quid.</i>	134.d
<i>Virga ferrea.</i>	447.a	<i>Unctio pedum cur fieret.</i>	122.d
<i>Virga Aaron.</i>	24.b	<i>Unctio Iesu a Magdalena ter iteratur.</i>	ibid.d.e
<i>Virga lupos arceat, & oues dirigit.</i>	451.b	<i>Unctionem pedum M. Ocho Nerone docuit.</i>	122.d
<i>Virga directionis vsus duplex.</i>	ibid.	<i>Unctio capitis biduo ante Pascha facta.</i>	145.c
<i>Virgilius ex Sibyllinis carminibus futura tribuit Salonino filio Pollionis.</i>	9.a	<i>Unctio extrema cur sic dicta.</i>	626.d
<i>Virgines olim reclusae in templo.</i>	17.e.18.a	<i>Unctionis extreme sacramentum.</i>	ibid.a
<i>Virgines pretiosa Christi monilia.</i>	465.c	<i>Unctio cadauerum cur iteraretur.</i>	194.d.e
<i>Virgines suas Corinthij velabant.</i>	471.d	<i>Unctionis duplex genus.</i>	625.e
<i>Virgines Lacanae aperta facie prodibant.</i>	ibid.c	<i>Unctionis mysterium, qua praesbyteri recenter baptizatos inungunt, aliud est a sacramento Confirmationis.</i>	255.d
<i>Virgines Vestales supplicio damnatae.</i>	718.a	<i>Unctio offerri solita ad sepulchra martyrum.</i>	555.e
<i>Virgines Deo dicatas nigra veste indui solitas.</i>	473.d	<i>Unctio pedes ungere, res inusitata.</i>	122.d
<i>Virgines scorsum a nuptijs orare solitas in ecclesia.</i>	17.c	<i>Unctio pedes virginibus Athenis ungebant.</i>	ibid.
<i>Virgines ut plurimum ad sacerdotum assumptos.</i>	525.b	<i>Unctio Nardi pistici quale.</i>	122.d.123.e
<i>Virginibus crines amputari diuersis ex causis.</i>	473.e	<i>Unctio alabastrum regale donum.</i>	123.d
<i>Virginum locus in ecclesia antiquus.</i>	486.a	<i>Unctio Ecclesiae assertio firma.</i>	350.b
<i>Virginum collegia antiquissima.</i>	461.c	<i>Unctio uxorij vir in Episcopum cooptatus quomodo.</i>	528.b.c
<i>Virginum Vestalium in crimine deprehensarum poena.</i>	726.c	<i>Unum visibile caput in Ecclesia statuendum.</i>	130.a
<i>Virgo desponsata in templo parentibus reddebatur.</i>	18.b	<i>Vocatio Petri, & Andreae, & filiorum Zebedaei.</i>	106.d
<i>Virgo Deo dicata, sponsa Christi cur dicta.</i>	473.c	<i>Volatus magici a Luciano descripti.</i>	643.d
<i>Virgo Deo sacrata mater, socrus Dei vocata.</i>	ibid.	<i>Volatus Simonis magi quo tempore.</i>	644.a
<i>Virgo a Maria virgini commendatur.</i>	21.d	<i>de Volatu Simonis Parrum assertio.</i>	ibid.b
<i>Virgo est Maria epithetum antiquissimum.</i>	47.a	<i>Volatus Icaerius sub Nerone exhibitus.</i>	328.a
<i>Virginitas a Maria illibata.</i>	ibid.	<i>Volageses Partiorum Rex Neronis memoriam honorat.</i>	678.d
<i>Virginitas per Christum exaltata.</i>	75.c	<i>Volgella chirurgicum instrumentum.</i>	572.e
<i>semper & ab omnibus commendata.</i>	ibid.	<i>Volgella</i>	
<i>etiam apud Gentiles in pretio habita.</i>	462.b.c.d		
<i>ab Augusto priuilegijs ornata.</i>	75.b		

INDEX IN TOM. I. ANNAL. ECCLES.

Volesianum à Pilato Romam missum, falso traditum. 216.d
Vota puellarum irrita. 19.d
de Voto virginitatis sancte Mariae Patruis sententia. 19.b
de eodem Voto nefaria heretici opinio refutata. ibid.c
Votum puellae quomodo seruandum mandauit Deus. 19.d
Votum virginitatis impugnatur ab hereticis. ibid.b
Votum uxoris contradicente viro non valebat. ibid.e
Vox sanguinis Abel, & omnium iustorum clamat de terra. 63.e
Vox in templo audita: Magyrenus hinc. 650.b
Voces cultiores non curande. 503.a
Voces quadam Hebraice car in Ecclesiarecenta. 501.d.e
Voces nouas in sacris non facile admittendae. 503.a
*Voces plurium linguarum communes interpretandi consue-
 tudo probata.* 96.c.d
Vr Marie sororis Moysi vir. 22.c
Vr sustinebat Moysi orantis manus. ibid.
Vrbanus Episcopus in Macedonia. 538.d
in Vrbe quot ecclesie tempore Cornelij Pape. 476.d
Vrbicus Episcopus Aruernensis. 527.d
Vrbis condite annus haud satis exploratus. 344.d
Vrbis incendium tempore Neronis. 633.a.b
quo die. ibid.e
vnde inceperit. 633.a
quam diu durauerit. ibid.d
Vrbis incendium in usum fuisse creditur. 633.b.634.a
Vrbis proelatio à Petro Apostolo. 667.c
Vrbs per nouem dies arsit Neronis temporibus. 635.b
Vrbs Roma diuisa ab Ecclesia Romana. 345.b.c
Vrbs Romana improbat, Ecclesia laudatur. ibid.c
Vrbs unguenti, quo Christus inuentus, vbi depositus. 123.c
Vrna habens manna. 24.b
Vrsini presbyteri castitas, & cautela. 527.e
Vrba vnde dicatur. 372.b
*Vrsuardus & Ado Assumptionem Virginis dormitionem.
 appellant, & cur.* 369.e
Vrsuardi Martyrologium. 587.a
*Vrsus in Ecclesia diu viguit, vt scorsum viri à mulieribus, &
 virgines à nuptis in templo orarent.* 17.c
Vrsus flagellorum duplex apud Romanos. 168.c
*Vrsus truncandi capita damnatorum non fuit apud He-
 braeos.* 176.e
ibid. ibid.
Vrsus dandi annulum in nuptijs vnde. 459.e
Vrsus annuli sponsalis apud Romanos. 460.a
Vrui fratres Iacob & Heli. 12.c
*Vtilitas ex dispersione discipulorum que facta est sub Ste-
 phano.* 249.b.c
Vuitichindus Saxo monachus, nobilis historicus. 363.c
Vulcano litatur propter Vrbs incendium. 635.b
Vxor Pilatum monet. 168.b
*Vxor in profuuijs & diebus solemmibus non cognoscenda.
 457.d.e*
Vxor semper in digito annulū habet, & cuius gratia. 460.a
Vxor Sulpitij Galli dimissa propter apertum caput. 471.c
*Vxorati tantum ab hereticis ad sacros ordines olim promoti.
 525.c*
Vxorem ducere quid sit. 98.a
Vxores Apostolos habuisse nō reperitur, excepto Petro. 465.d
*Vxores post ordines retinere nec Gracis olim permissum.
 525.c. 527.b*

X.

X Antippe & Polyxena à Paulo in Hispania ad fidem
 conuersae dicuntur. 618.a

Xerophagia erat cœna pura. 189.e
*Xerophagus, id est, siccorum eduliorum usum, ab Apo-
 stolorum temporibus coepisse.* 193.d
*Xyrtus affirmat epistolam ad Hebraeos Tertulliano à qui-
 busdam attributam.* 612.a

Z.

Z Abulon terra & Nephtholim à Domino illustrata.
 106.c
*Zachariam occisum inter templum & altare patrem Ioan-
 nis esse monstratur.* 62.e
Zacharias pater Ioannis an summus Pontifex. 12.b.c.
 23.c.24.e
Zacharias sacerdos de vice Abia. 23.b
*Zacharias in qua parte templi adolens incensum de filij con-
 ceptione accepit oraculum.* ibid.
*Zacharias incensum ponens fungitur munere vicis sua.
 23.c*
Zacharias moriens qua dixit. 63.e
Zacharias Ioiade filius. ibid.
Zacharias à Ioas Rege interfectus. 63.d
Zacharias pater Ioannis, filius Barachia. ibid.
Zacharias Christi tempore interfectus. 64.d
Zacharias mutus reddens. 63.a
*Zacharias erat intra primum velum ad incensum adolen-
 dum.* 24.c
Zacharias filius Baruch in templo occisus. 64.d
*Zacharias sacerdos sortitio incensi adolendi functionem per-
 fecit.* 24.e
*Zacharias Papa de quibusdam animalibus non comedendis
 statuit.* 383.e
*Zacharia Angelus apparuit sub quo summo Pontifice.
 24.e*
Zacharia sacerdotium. 23.b.e
Zacharia cinitas Chebron. 26.a.b
Zacharia domus fuit in Campestribus. ibid.b
Zacharia sanguis in silicibus templi. 64.a.b
de Zachariae nece sententia confirmatur. 63.d.e
*de Zacharia sanguine codex manuscriptus in bibliotheca
 Vaticana.* 64.b
de Zachariae nece meminit Valentinianns Imp. ibid.
Zacharia Propheta corpus reperiunt. 183.c
Zarada Persis leges iniquas dedit. 317.e
Zebedei filiorum mater pro filijs rogat. 141.d
Zelotarum Hebraeorum factio. 23.e
Zelotarum custodijs arctata Ierusalem. 656.a
Zelota in interiori templi partem se recipiunt. 676.c
Zelota Ierosolymam exagitant. ibid.a
Zelota summum sacerdotem sorte deligunt. ibid.c
Zelota contra ciues dimicant. ibid.d
Zelota in plebem grassantur. ibid.e
Zelota omnes in templo à Ioanne occiduntur. 684.d
*Zeno Episcopus Veronensis quae ex apocryphis mutatus.
 47.c*
*Zeno cum decem millibus militum obruncatus ad Aquas
 Salsias.* 661.e
Zenodori domus quid esset. 73.c
*Zephyrinus Papa quid de tempore martyrij Petri & Pauli.
 658.e*
de Zewippi tyrannide apertum mendacium. 321.b
Zona Helia & Ioannis Baptiste pellicea. 92.a
Zosimus Cilix Babylonis in Aegypto Episcopus. 345.a

F I N I S.

INDEX
 SCRIPTVRARVM SACRARVM

Q V Æ

IN HOC PRIMO ANNALIVM TOMO
 CITATÆ ELVCIDANTVR.

GENESIS.

Cap. 1. **D**ixit Deus: Fiat lux. 45.c
 25. Peperit ei Catura Madian. 53.c
 49. Non auferetur sceptrum de Iu-
 da. 2.c

EXODI.

Cap. 7. Deuorauit virga Aaron virgas
 eorum. in praef. pag. 1.
 8. Abominationes Aegyptiorum immolabimus.
 300.d
 12. Quartadecima mensis huius ad vesperam
 Phase Domini est. 148.d
 28. Stringebatur rationale annulis suis. 167.d
 35. Tabernaculum factum est primum. 24.a

LEVITICI.

Cap. 19. Neque in rotundū attondebitis comam. 571.c
 20. Separate ergo vos iumentum mundum ab im-
 mundo. 284.e
 21. Non radent caput nec barbam. 571.b
 21. Vestimenta non scinder. 165.a
 23. Mense primo quartadecima die ad vesperam
 Phase Domini. 149.c

DEUTERONOMII.

Cap. 17. Nec adorent Solem, Lunam, & omnem mili-
 tiam caeli. 600.b
 23. Non sit meretrix in Israel. 120.d
 23. Non erit vectigal pendens in filijs Israel. 65.c

IOSVE.

Cap. 14. Adam maximus ibi inter Enacim sepultus est.
 177.a

REGVM III.

Cap. 10. Regina Saba audita fama Salomonis. 54.d
 14. 23. Adolebant incensum Baal, Soli, Lunae, duode-
 cim signis, & omni militiae caeli. 600.c

ESDRÆ II.

Cap. 5. Excussi sinum meum. 360.a.b

PSALMORVM.

Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. 452.a
 57. Manus suas lauabit in sanguine peccatoris.
 170.a
 58. Disperge illos in virtute tua. 695.a.b
 65. Transiuimus per ignem & aquam. 247.e
 67. Principes Iuda duces eorum. 116.a
 68. Et sustinui qui simul contristaretur & non fuit.
 172.a
 80. Manus eius in cophino seruerunt. 725.c
Annal. Eccl. Tom. 1.

109. Tues sacerdos in aeternum secundum ordinem
 Melchisedech. 157.d
 132. Sicut unguentum in capite quod descendit in
 barbam. 423.d

ISAIÆ.

Cap. 8. Accipiet spolia Damasci. 53.e
 9. Secundum lxx. Hoc primum bibe terra Zabu-
 lon. 98.b
 11. Delectabitur infans ab vberibus in foramine aspi-
 dis. 51.a
 22. Vocauit Dominus ad caluitium. 569.d
 28. Alijs linguis & labijs loquar populo huic.
 351.d
 35. Germinans germinabit sicut lilium. 60.d
 60. Dromedarij Madian & Ephra. 53.b.56.d
 60. Surge illuminare Ierusalem. 53.b
 61. Vt predicarem annum acceptabilem Domino.
 88.d
 62. Vocabitur tibi nomen nouum. 306.c.d

I E R E M I Æ.

Cap. 16. Mittam venatores. 285.a
 31. Vox in Rama audita est. 61.d.e

E Z E C H I E L I S.

Cap. 4. Non radent caput, neque barbam. 571.c

D A N I E L I S.

Cap. 9. Vngetur Sanctus Sanctorum. 4.b
 9. Ciuitatem & Sanctuarium dissipabit populus
 cum duce venturo. 694.b
 9. Erit in templo abominatio desolationis. 657.c
 9. In finem perseverabit desolatio. 692.c

A M O S.

Cap. 9. Suscitabo tabernaculum David, quod cecidit.
 6.d

M I C H A E Æ.

Cap. 1. Decaluate & tondere. 569.d
 4. Et tu Turris gregis nebulosa. 49.e

Z A C H A R I Æ.

Cap. 11. Projice illud ad statuarium, pretium decorum,
 146.e
 14. Stabunt pedes eius supra montem Oliueti.
 217.b

M A C H A B Æ O R V M I.

Cap. 1. Fecerunt sibi praepura. 467.a
 5. Viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu
 omnis Israel. 5.a
 Z z z 2 MAT-

INDEX LOCORVM

MATTHÆI.
 Cap. 2. Natus in diebus Herodis Regis. 36.a.b.37.e
 2. Ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam. 51.b.52.53.54.55.56.
 2. Vidimus stellam eius in Oriente. 51.c
exponitur. 56.e.57.a.b
 2. Per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. 57.d.e
 2. Accipe puerum, & fuge in Ægyptum. 59.d.e.60.
 2. Occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, à bimatu, & infra. 61.b.62.63.
 2. Habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth. 74.a
 3. Habebat vestimentum ex pilis camelorum. 91.b.c.92.
 3. Esca autem eius erat locusta & mel siluestre. 91.c
 3. Venit à Galilæa in Iordanem, vt baptizaretur ab eo. 93.b
 4. Ductus est in desertum à Spiritu. 94.b
 4. Abijt opinio per totam Syriam. 106.d
 5. Qui dixerit fratri suo Racha. 116.e
 8. Occurrerunt ei duo habentes demonia de monumentis exeuntes. 109.d
 8. Exeuntes abierunt in porcos. ibid.
 9. Cùm vidisset tibicines & turbam. 112.d
 10. Nolite possidere aurum. 228.b
 13. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. 100.d
 13. Fratres eius Iacobus & Ioseph. 21.e
 14. Herodes enim tenuit Ioannem. 102.d
 14. Saltauit filia Herodiadis. 125.b.126.
 16. Quem dicunt homines esse filium hominis? 129.c
 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. 131.a.132.a
 16. Vade post me satana. 133.c
 17. Solue pro me & pro te. 66.b
 17. Ducit illos in montem excelsum seorsum. 133.e
 17. Accesserunt qui didragma peterent. 134.c
 17. Ergo liberi sunt filij. ibid.e
 18. Tradidit eum tortoribus. 135.e
 21. Arefacta est continuo ficulnea. 143.b
 21. Cuius est hæc imago, & super scripto? ibid.c
 23. Implere mensuram patrum vestrorum. 615.c
 23. A sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ. 63.d
 24. Cùm videritis abominationem desolationis. 655.c.656.657.
 24. Ecce in deserto est, nolite exire. 687.c
 26. Vespere autem facto discumbebatur cum duodecim. 152.e
 26. Cœnantibus illis, accepit Iesus panem. 155.e. 156.157.
 26. Et hymno dicto. 162.d
 26. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? 145.a
 26. In villam quæ dicitur Gethsemani. 162.e
 27. Abiens laqueo se suspendit. 165.c.166.a.b
 27. Chlamydem coccineam circumdederunt ei. 169.a.b.c.d
 27. Accepta aqua lauit manus. ibid.e
 27. Acceptam spongiam impleuit aceto. 179.c.180.
 27. Terræmokus factus est magnus, & petre scissæ sunt. 181.b
 27. Quod exciderat in petra. 183.a
 27. Recordati sumus quoddam seductor ille. 430.e
 27. Illi abeuntes munierunt sepulchrum. 183.e
 28. Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati. 195.a.196.

MARCI.
 Cap. 2. Nudauerunt tectum eius. 110.e
 3. Erat ibi homo habens manum aridam. 114.e
 5. Mulier quæ erat in profuuiio sanguinis. 111.e
 6. Cùm introisset filia Herodiadis, & saltasset. 125.b. e.126.
 * 6. Audiuit Herodes opera quæ faciebat Christus. 126.e
 6. Præcepit illis vt accumberent per contubernia. 127.d
 7. Nisi crebrò lauerint manus, non manducât. 128.d
 8. Post tres dies resurgere. 198.b
 9. Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioanem. 133.c.134.
 9. Abi, laua in natatoria Siloë. 136.d
 10. Camelus per foramen acus. 139.d
 14. Vespere autem facto, venit cum duodecim discipulis, & discumbentibus, & manducantibus. 152.e
 14. Manducâtibus illis, accepit Iesus panem. 155.e
 14. Et hymno dicto. 162.d
 14. Amictus sindone super nudo. 163.c
 14. Summus sacerdos scindens vestimeta sua. 164.e
 15. Maria Iacobi Minoris. 22.a
 15. Magis Barabbam dimitteret. 168.a
 15. Dederunt ei bibere myrrhatu vinum. 171.d.172.
 15. Tenebræ factæ sunt super vniuersam faciem terræ. 179.c
 15. Implens spongiam aceto, circumponens calamo. 180.c.181.
 15. Velum templi scissum est in duo. 180.e
 15. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. 192.a
 16. Cùm transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi emerunt aromata. 194.d
 16. Valdè mane vna sabbatorum venerunt ad monumentum orto iam Sole. 194.d
 16. Dicite discipulis eius, & Petro. 199.b
 16. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur. 210.c
 16. Illi autem profecti prædicauerunt vbique. 314.d
L V C Æ.
 Cap. 1. Tibi scribere optime Theophile. 530.
 1. Sacerdos quidam nomine Zacharias. 23.b
 1. Ecce Elizabeth cognata tua. 11.d
 1. Ecce concipies. 18.c
 1. Abijt in Montana. 25.c
 2. Hęc descriptio prima facta est à Præfide Syriæ Cyrino. 26.c.27.28.29.30.31.32.
 2. Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit. 45.e
 2. Pastores erant in regione eadem. 49.c
 2. Postquam consummati sunt dies octo. 50.e
 2. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ. 57.c
 2. Remansit puer Iesus in Ierusalem. 75.c.77.a
 2. Erat subditus illis. 77.c
 3. Anno quintodecimo Imperij. 89.b
 3. Sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha. 89.c.90.
 3. Ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta. 34.c.35.36.37.
 5. Ascendens in vnam nauem quæ erat Simonis. 108.b
 5. Vidit Publicanum nomine Leui. 110.e
 6. Factum est in Sabbato secundo primo. 114.a
 6. Elegit duodecim, quos Apostolos nominauit. 115.a
 6. Iudam Iscariothem. 215.c.116.c
 7. Ecce.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

7. Ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. 118.c. 119.120.
 7. Atulic alabastrum. 123.c
 9. Tertia die resurgere. 199.
 10. Designauit Dominus & alios LXXII. 137.b
 11. Ficus, cui maledixisti, aruit. 143.c
 12. Sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. 197.d.e
 13. Quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. 66.a
 16. Erat quidam mendicus nomine Lazarus. 139.b
 19. De Zachæo Publicanorum principe. 110.e
 19. Videns ciuitatem, fleuit super eam. 143.a.684.b
 19. Circumdabant te inimici tui vallo. 685.b
 19. Ad terram proferent te. ibid.
 21. Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. 691.b
 21. Cùm audieritis prælia & seditiones. 677.a
 21. Dicentes: Quia ego sum. 687.d.e
 22. Euntes parate nobis Pascha. 147.d.148.
 22. Facta hora discubuit cum duodecim. 152.e
 22. Accepit calice gratias egit. 155.e.156.a
 23. Ilusit indutum veste alba. 167.b
 23. Super vos ipsas flete, & super filios vestros, quia venient dies. 171.d.686.a
 23. Venerunt ad locum qui vocatur Caluarie. 175.d. 176.
 23. Scripsit super eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis. 81.c.178.a
 23. Obscuratus est Sol. 178.c.179.
 23. Velum templi scissum est medium. 180.e
 23. Erat autem hora ferè sexta. 192.a
 23. Erat autem parasceue, & sabbatum illucefcibat. 195.c.196.
 24. Vna autem sabbati valdè diluculo. 195.b
 24. Petrus procumbens vidit lintheamina. 202.b
 24. Duo ex illis ibant ipsa die in castellum. 203.d
 24. Aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas. 212.a.213.214.
I O A N N I S.
 Cap. 1. Tu es qui venturus es. 94.c
 1. Vocauit Andream. ibid.e
 1. Vocaberis Cephas. 95.c
 1. Inuenit Philippus Nathanaël. 96.e
 2. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. 97.a.98.99.
 2. Soluit templum hoc, & in tribus diebus. 198.e
 2. Erat Ioannes baptizans in Ennon iuxta Salim. 101.d
 4. Erat quidam Regulus. 105.e
 6. Ad quem ibimus: verba vitæ æternæ habes. 128.b
 12. Clamantes, Hosanna. 142.a
 13. Aspice quales lapides, & structura templi. 144.c
 13. Ante diem festum Paschæ. 148.a.150.b
 13. Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua. 153.c
 13. Quidam enim putabant, quia oculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Eme. 148.e
 13. Erat recumbens vnus ex discipulis in sinu Iesu. 154.c
 18. Erat manè, & ipsi non introierunt in prætorium. 148.d.150.c
 19. Tunica inconsutilis. 177.d
 19. In eum qui dicitur Caluarie locum. 175.d
 19. Erat scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè. 81.c. 178.a
 19. Erat autem parasceue Paschæ. 148.d.150.e
 19. Erat quippe magnus dies ille sabbati. 148.e. 151.b
 19. Illi autem spongiam aceto plenam hyssopo circumponentes. 179.e
Annal. Eccl. Tom. 1.

19. Sicut mos est Iudæis sepelire. 183.a
 19. Parasceue Paschæ hora quasi sexta. 192.b. 193.
 20. Venit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum. 195.a.196.
 20. Inclinauit se, & vidit lintheamina. 200.e.202.a.
 20. Thomas vnus de duodecim non erat cum eis. 205.d
 20. Et cùm hæc dixisset, insufflauit, & dixit. 204.e
 21. Pasce oues meas: pasce agnos meos. 206.c
 21. Nec ipsum mundum arbitror posse capere eos, qui scribendi sunt, libros. 213.d.214.
A C T J R V M.
 Cap. 2. Dum complerentur dies Pentecostes. 219.c
 2. Cœperunt loqui varijs linguis. ibid.e
 2. Cùm sit hora dici tertia. 210.e
 2. Sepulchrum eius est apud nos vsque in hodiernum diem. 221.c
 2. Baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi. 222.b
 2. Frangentes circa domos panem. ibid.e. 235.d
 3. Petrus & Ioannes ascenderunt ad horam orationis nonam. 225.a
 3. Quem ponebant quotidie ad portam. 486.d
 3. Ad portam templi, quæ dicitur Speciosa. 224.e. 225.226.
 3. Consolidatæ sunt bases eius. 228.a
 4. Annas Princeps sacerdotum, & Caiphas. 228.e
 4. Inter alios Barnabas Cyprius genere. 229.c
 4. Ponebant ad pedes Apostolorum. 230.a
 5. Vir quidam nomine Ananias. 230.b.231.
 5. Vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret. 232.b
 5. Ante hos dies extitit Theodas. 233.b. & seqq.
 6. Factum est murmur Græcorum. 234.c
 6. Ed quod videt eorum despicerentur in ministerio quotidiano. 234.c.236.
 6. Non est aequum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis: considerate viros. 235.b. 236.
 6. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine. 240.d.241.242.243.244.
 7. Deposuerunt vestimenta secus pedes adolescentis. 261.c
 7. Domine, ne statuas illis hoc peccatum. 242.e
 8. Curauerunt autem Stephanum viri timorati. 242.e.243.
 8. Facta est persecutio magna in Ecclesia. 248.d
 8. Omnes dispersi sunt per regiones. 249.c. 250.
 8. Saulus deuastabat Ecclesiam. 250.d
 8. Miserunt ad eos Petrum & Ioannem. 251.c. 252.
 8. Imponebant manus super ipsos, & accipiebant Spiritum sanctum. ibid.e
 8. Pecunia tua sit tecum in perditionem. 255.d. 256.
 8. Non erit tibi fors in sermone isto. 334.e
 8. Vir Æthiops, Eunuchus Candacis Reginae Æthiopiae. 258.c
 9. Audiui à multis de viro hoc. 261.c
 9. Omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. 268.a
 9. Petrus dum transiret vniuersos. 269.b.270. 271.272.
 10. Cornelius Centurio cohortis quæ dicitur Italica. 283.a
 10. Ascendit ad superiora, vt oraret, circa horam sextam. 2223

INDEX LOCORVM

10. Vidit caelum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnum. 284.a
 285.
 11. Quare introistis ad viros praeputium habentes. 285.d
 11. Ita vt cognominarentur primùm Antiochiae discipuli Christiani. 306.c
 11. Agabus nuntiavit famem magnam. 330.d.c
 11. Posuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea. 332.b.333.
 12. Statuens post Pascha producere eum populo. 311.b
 12. Venerunt ad portam ferream. 311.c.312.
 12. Erat autem iratus Tyrijs & Sidonijs. 313.b
 12. Statuto die Herodes vestitus veste regia. 357.a.b.c.d.e
 12. Assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus. 354.c.355.
 12. Et ministrantibus illis, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam. 317.a.384.b
 13. Inueniunt quemdam virum magum, pseudo-prophetam. 359.b
 13. Saulus qui & Paulus. 263.a.264.
 13. Viri fratres, si quis in vobis est sermo exhortationis ad plebem, dicite. 359.c.498.b
 13. Illi excusso puluere pedum. 360.c
 14. Multo autem tempore commorati sunt, fiducialiter agentes. ibid.c
 15. Nisi circumcidamini secundum legem Moyfi, non potestis saluari. 378.c
 15. Conuenerunt Apostoli & seniores audire de verbo hoc. 380.a
 15. Vt abstineatis ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. 381.d.382.
 15. Facta est contentio inter Paulum & Barnabam. 391.e
 15. Praecipiens custodire praepcepta Apostolorum. 393.d
 15. Visum est Spiritui sancto & nobis. ibid.e
 16. Assumens circumcidit eum propter Iudaeos. 394.e.395.a
 16. Recto cursu venimus Samoethraciam. 395.e
 16. Vbi videbatur esse oratio. 396.e
 16. Prima partis Macedoniae ciuitas colonia. 395.e
 16. Media autem nocte Paulus & Silas orantes. 397.c
 17. Venerunt Thessalonicam. 399.d
 17. Ad Areopagum duxerunt. 401.a
 17. Ara in qua scriptum erat Ignoto Deo. 402.a
 17. In quibus Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris. 403.e.404.
 18. Quia eiusdem erat artis manebat apud eos, & operabatur: erant autem scenofactoriae artis. 405.e.406.407.
 18. Gallione autem Proconsule Achaiae. 418.e
 18. Qui sibi tondebat in Cenchreis. 419.b
 18. Et discedens, Caesaream ascendit. 419.c
 18. Iudaeus quidam Apollo nomine. 443.a.b.c.d
 19. Disputans in schola Tyranni. 421.e
 19. Ita vt etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria & semicinctia. 423.c.424.
 19. Tentauerunt quidam de circumeuntibus Iudaeis exorcistis. 427.d.428.
 19. Multaque credentium veniebant confitentibus

annuntiantes actus suos. 432.a.433.
 434.435.
 19. Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros. 440.c
 19. Faciens aedes argenteas. 503.c.504.
 19. Per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum. 504.c
 19. Conuentus forenses aguntur. 505.e.506.
 20. Locutus esset vsque ad diluculum. 541.a
 20. Erant autem lampades copiosae in caenaculo. 544.b.545.546.547.
 20. Vt diem Pentecostes faceret Ierosolymis. 548.c.549.550.
 20. Quos Spiritus sanctus posuit Episcopos. 518.e.519.520.
 21. Positis genibus in littore, orauimus. 557.b.c.d.e
 21. Intrans domum Philippi Euangelistae. 563.a
 21. Omnes collecti sunt seniores. 564.b
 21. His assumptis, sanctifica te cum illis. ibid.
 21. Et impende in illis, vt radant capita. 565.d vsque ad 571.
 21. Cum autem septem dies consummarentur. 574.a
 21. Viderant Trophimum Ephesum. ibid.b
 22. Ego sum vir Iudaeus, natus Tarso Ciliciae. 262.d
 23. Nesciebam, fratres, quia Princeps est sacerdotum. 576.b
 24. Tremefactus Felix respondit. 578.b
 24. Auctorem seditionis sectae Nazarenorum. 308.b
 24. Expleto autem biennio, successorem accepit Felix Porcium Festum. 579.c
 25. Caesarem appello. 580.d
 26. Tunc Paulus extenta manu cepit rationem reddere. 581.b
 26. Exurrexit Rex, & Praeses, & Berenice. ibid.d
 27. Incipientes nauigare circa Asiae loca. 583.c
 27. Venimus Lystram, quae est Lyciae. ibid.
 27. Cum non esset tuta nauigatio, eodquod ieiunium praeterisset. 583.e
 27. Cum sustulissent de Asson. 584.b
 27. Cum incidissemus in dichalassum. 585.a
 28. Excitans bestiam, nihil est passus. ibid.b
 28. Accurrerunt nobis ad Appij Forum, & Tres Tabernas. 586.e

EPIST. AD ROM.

Cap. 1. Gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiat in vniuerso mundo. 535.b.536.c
 9. Qui sunt cognati mei secundum carnem. 11.d
 14. Alius iudicat inter diem & diem. 551.a
 15. Per vos proficiscar in Hispaniam. 616.c.617.618.
 16. Obedientia enim vestra in omnem locum divulgata est. 535.c
 16. Phœben sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae quae est in Cenchris. 538.a
 16. Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos. 538.d
 16. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo. ibid.

EPIST. I. AD CORINTH.

Cap. 1. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephae, ego Christi. 442.d.444.c
 2. Cum venissem ad vos, non veni in sublimitate sermonis. 443.d
 5. Tradere huiusmodi satanae in interitum carnis. 445.c.446.447.
 6. Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, huiusmodi consti-

SACRAE SCRIPTURAE.

constituite ad iudicandum. 449.d.450.451.
 7. Iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram. 456.d
 7. His autem qui in matrimonio sunt, praecipio vxorem a viro non discedere. 457.c.458.
 7. Volo omnes homines esse sicut me ipsum. 460.d.461.462.463.
 7. De virginibus praecipium Domini non habeo; consilium autem do. 460.d.461.462.
 7. Circumcisus est? non inducat praepucium. 466.c
 9. Ita Dominus ordinauit his qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. 467.c.468.469.
 9. An non habemus potestatem circumducendi mulierem sororem nostram? 463.c.464.
 11. Omnis mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum. 471.b.472.
 11. Vir quidem non debet velare caput. 471.b
 11. Conuenientibus vobis in ecclesiam. 475.c.476.477.
 11. Iam non est Dominicam caenam manducare. 488.a.489.
 11. Probet autem se ipsum homo. 435.c
 11. Cetera, cum venero, disponam. 492.c
 14. Cum conuenitis, vnusquisque vestrum psallam habet, doctrinam habet, &c. 493.a.499.
 14. Quomodo dicit, Amen. 499.e
 15. Nouissimè autem omnium tamquam abortiuo. 334.d
 15. Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? 500.c
 15. Ad bestias pugnaui Ephesi. 422.a.b.c.d
 16. De collectis quae sunt in sanctos. 501.b
 16. Satanathema maranatha. 502.c.d.e

EPIST. II. AD CORINTH.

Cap. 1. Hac confidentia volui prius venire ad vos. 531.d
 2. Si quid donauit, propter vos in persona Christi. 532.c
 2. Non habui requiem spiritui meo, eod quod non inuenissem Titum. 350.e.351.
 8. Misimus cum illo fratrem nostrum, cui laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. 396.a
 10. Epistolae graues sunt & fortes, praesentia autem corporis infirma. 662.c
 11. A Iudaeis quinquies quadragenae, &c. 533.c
 11. Ter naufragium feci. ibid.
 11. Noctem & diem in profundo maris fui. ibid.
 11. Semel lapidatus sum. 365.a
 11. Scio hominem ante annos quatuordecim. 263.a.338.d
 12. Ecce tertio paratus sum venire ad vos. 534.c

AD GALATAS.

Cap. 1. Abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascus, deinde post annos tres reuersus sum Ierosolymam. 265.c
 1. Veni Ierosolymam videre Petrum. 26.d
 2. Ascendi secundum reuelationem. 380.b
 2. Creditum est mihi Euangelium praeputij, sicut

Petro circumcisionis. 384.b.385.386.
 2. Reprehendi eum, quia reprehensibilis erat. 385.e.386.387.388.389.390.
 4. Dies obseruatis & mensis. 549.d
 AD EPHESIOS.
 Cap. 6. Nota vobis faciet Tychicus. 593.b.598.a
 AD PHILIPPENSES.
 Cap. 1. Vincula mea manifesta fierent in omni praetorio. 588.c
 2. Mortem autem crucis. 596.b.597.
 3. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. 595.e
 4. Etiam rogo & te germane compar. 404.d
 4. Qui de domo Caesaris sunt. 589.c

AD COLOSENSES.

Cap. 2. Nemo vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi. 549.c
 2. Nemo seducat vos, volens in humilitate & religione Angelorum, &c. 600.d.601.
 3. Docentes & commententes vosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus. 603.c vsque ad 609.
 4. Et eam quae Laodicensium est, vos legatis. 598.b.599.600.

I. AD THESSALON.

Cap. 1. Ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos. 400.a
 2. Memores enim estis, fratres laboris nostri, & fatigationis, nocte & die operantes, &c. 406.a.407.
 3. Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis. 408.a

II. AD THESSALON.

Cap. 2. Itaque stete, & tenete traditiones, quas didicistis. 408.e vsque ad 418.
 2. Mysterium iam operatur iniquitatis. 677.e
 3. Salutatio mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola: Gratia Domini. 614.e

I. AD TIMOTHEVM.

Cap. 4. Spiritus manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus, &c. 508.c
 4. Quia omnis creatura Dei bona est. 509.c.510.511.512.
 5. Quae data est tibi per prophetiam. 334.b

II. AD TIMOTHEVM.

Cap. 1. Ex quibus est Phlegellus, & Hemogenes. 588.c.593.c
 1. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui. 589.b
 3. Quales mihi factae sunt Antiochia, Iconij, & Lystris. 360.d
 4. Ego enim iam delibor. 590.e
 4. Demas me reliquit, diligens hoc saeculum. 589.c
 4. Crescens in Galatiam. 589.e
 4. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros. 543.a
 4. Marcum assume, & adduc tecum. 590.c
 4. Salutat te Eubulus, & Pudens, & Linus. 593.a

AD TITVM.

Cap. 1. Si quis sine crimine est, vnus vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuria. 518.c.519. vsque ad 524.
 1. Sunt multi inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui de circumcissione sunt. 529.c

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ.

AD PHILEMONEM.		5. Salutar vos Ecclesia, quæ est in Babylone. 344.b.
Paulus senex, nunc autem victus Iesus Christi.	261.d.e. 262.a	345.
Quanto magis tibi & in carne, & in Domino.	609.d	5. Marcus filius meus. 349.b
Simul autem & para mihi hospitium.	616.c	5. Salutate inuicem in osculo sancto. 347.a.
AD HEBRÆOS.		348.
Cap. 1. Tanto Angelis excellentior effectus.	601.c	5. Gratia vobis omnibus. 348.d
11. Lapidati sunt, secti sunt, &c.	615.c	II. PETRI.
13. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum.	610.a	Cap. 1. Velox est depositio tabernaculi mei. 639.d
IACOBI.		I. IOANNIS.
Cap. 2. Si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida.	167.c	Cap. 3. Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, &c. 708.b
5. Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesie.	625.d. 626.a	IVDÆ.
I. PETRI.		Prophetavit autem de his septimus ab Adam Enoch, dicens, &c. 640.c
Cap. 2. Regale sacerdotium.	239.a	Similiter & hi carnem. quidem maculant, &c. 641.d. 642.
		APOCALYPSIS.
		Cap. 3. Angelo Ecclesie Laodiceæ scribe: Hæc dicit, Amen, &c. 620.d

FINIS.

Series Chartarum.

* * * * *

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp
Qqq

*Omnes sunt terniones, præter * * * * & Qqq quaterniones.*

CHRISTOPHORO PLANTIN

ARCHITYPOGRAPHO REGIO, S.

VM nostrorum Annalium Tomi primi secundam editionem pe-
necessariam meditaremur; in te ipsum, mi Plantine, solum, inter tot
celebres sæculi nostri Typographos, coniecimus oculos; quippe qui
inter omnes eniteas facile princeps; vt que id præstares, decreuimus
omnino. Quamobrem quod nostrarum partium fuit; & in prima editione sumus
polliciti, nostrum studium impigrè laborauit, vt primum Annalium Tomum à
nobis recognitum, emendatum, quamplurimis auctum ac locupletatum accipe-
res. Quod igitur litteris Apostolicis, absque assensu nostro, facere vetitum est
alijs, vt tibi vni liceat licentiam libenter ac liberaliter impartimur. Accipiant ita-
que abs te nostrorum Annalium primi Tomi secundam editionem omnes trans
montes sitæ prouinciæ, in quas aut nulla aut pauca primæ editionis volumina pe-
netrarunt, ac denique vniuersus Christianus Orbis vbique diffusus. Habeant &
te ducem quem sequantur ceteri qui in posterum, nostro tamen consensu, eum-
dem sunt edituri Typographi. Sciat & Lector, omne esse adulterinū & spurium,
quod huic secundæ abs te curandæ editioni non fuerit consentaneum. In opus, te
rogamus, inuigila; te ipsum in hoc Plantinum exhibe, te imitare, atque te ipsum,
Plantine, supera, si licet. Vale. Datum Romæ, x. Kal. Febr. M. D. LXXXIX.

*Tui studiosissimus Cæsar Baronius, Presbyter
Congregationis Oratorij.*

CÆSAR BARONIUS

IOANNI MORETO

TYPOGRAPHO ANTVERP. S. P.

MAGNA quidem iacturâ bonarum litterarum ex hac vita sublatum esse
D. CHRISTOPHORVM PLANTINVM, dignæ memoriæ virum,
eruditorum eadem est sententia, & par omnium lamentatio: sed id accidisse
non leui nostrarum lucubrationum detrimento, nobis amplius dolendum fuit.
siquidem Annales nostros, quos cudendos acceperat, ardentiori complexus studio (quod
commune sit semibus, partus senectutis vehementi amore prosequi) propensiori fouere cu-
ra, & sollicitiori curare cœperat industria; cum inopinatò, licet matura senectute, ex hac vita
ad præmia æterna à Deo vocatus excessit. Sed leniuit ex parte dolorem, audisse inter omnes
ipsius alumnos te delectum, probatumque eius calculo dignum Typographie Regiæ successo-
rem; nec id pridem, vel ultimo tantum elogio, sed diu ingenij tui vires, & solertiam in rebus
agendis expertum, ad hoc te aluisse, instituisseque, atque etiam fœdere nuptiarum sibi arcto
vinculo deuinxisse: vnde ob eam quoque causam contigerit ipsi letior ex hac vita discessus,
cum videret in te, alterum se relinqui. Sequimur, mi Morete, per libenter soceri tui de te in-
dicium, tibi que perinde ac ipsi vuenti editionem Annalium nostrorum concedimus. tua-
rum modo partium est, id præstare, ne quid desiderari possit in te, quod omnes expectaba-
mus ab illo: cui sicut magnæ fuit laudi, ea in re à nemine superari; ita maiori ipsi cedit
gloria, à te vno vinci, quem à se eruditum atque probatum honestissime functionis reliquit
heredem. Vale.

PRI.

PRIVILEGII CÆSARII SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Ediçto cautum & sancitum est, ne quis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacumque sacri Romani Imperij & ditionis eius fines patent, quæcumq; probatorum auctorum opera, quotquot vel hæctenus nondum impressa, vel ab alijs quidem impressa, nouis autem deinceps scholijs, annotationibus, aut commentarijs aucta & illustrata, Christophorus Plantinus, ciuis & Typographus Antuerpiensis, primus typis procuderit, intra proximum sexennium à prima cuiusque operis aut voluminis editione, vlllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab alijs, intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrahat manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus vbicumque locorum nactus fuerit, per se vel suos, adiumento Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vendicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Ediçto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Viennæ Auftriæ, die vigesima prima mensis Februarij, anno Domini M. D. L X V.

Subsign.

Maximilianus.

*Ad mandatum sacræ
Cæs. M. proprium.*

Haller.

SVMMA PRIVILEGII REGIS HISPANIARVM.

PHILIPPI II. Hispaniarum Regis, Brabantie Ducis, &c. Privilegio cautum est, ne quis citra Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, consensum, Tomos Annalium Ecclesiasticorum, Auctore Cæsare Baronio Sorano, Congregationis Oratorij presbytero, hæctenus confectos, aut adhuc conficiendos, impressos aut imprimendos, integros vel in epitomen redactos, vlllo modo imprimat, aut alibi impressos in suas ditiones venales importet: vt latius patet in litteris, Datis Bruxelle, XX. Augusti, Anno M. D. XCII.

Signat.

S. de Grimaldi.

Ex in Consilio Brabantie, Signat.

I. de Buschere.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD IOANNEM MORETVM.

M. D C. X.

